

652. 2nd ed. 1844

Augustini Dati senen- sis opéra.

IOANNIS ANTONII SARACENI
EQ VITIS SENEN.

Dati dogmata qui legi: porraſti
Dum noſtras animas uigore plenas
Aeterno probat ore perſerens
Facundi Ciceronis eſſe: non ſunt.
Iam Demotheſis indyrum potensq;
Genſes eloquium! decusq; grauiſ
Quom docet Genium beatorum!
Quon Thuiſcis datu hoc uubar latinum.
Magnam Sena igitur colas parentem
Sacram qui tibi ſacubrar uolument
Alnus qui gremio tuo reſolget
Romano penitus nitore cultus
Perpendi pretio cupiq; noſci
Mangonis ſtudio manna q; noſci
Tanquam candidus unio potius.

ZENO DARIVS NOVARIEN
SIS SENAE. S.

Tales Sena uiros paris: beata eſſi
Et toto referes ab orbe laudes.
Orator bonus; & bonus poeta hic
Eſti & philoſophus ſupremus. ergo
Vt laudat Cicerona gens latina
Vt *ἄλλοιστερον* laudat *εὐλα* omnis
Vt Verona ſuum colit Carullum
Angut bilbalis ipſa Martialem:
Vt doctum quoq; Mincius Maronem
διεπτα ut celebrat *σοφοῦ* *πρῆμους*
μυλωνος q; ſuum uetus *βαλντας*
Vt doctus celebrant *σολων* *δεσπρας*
Sic tu Sena Datium cole: athonora.
Hic nam te celebrem dabit per orbem
Et totam tibi detrahet ſenectam
Et uita faciet petrone uinas.

Vale.

2 y *Librio* *Musici* *Librio*

Erus amor ille censetur Ven. Praefuli: qui non duntaxat a tuis non locorum Intercedi
nem ipsa denique morte exingit: aut obliuisci potest. Et illos magna laude dignos puta
mus: si non solum uiuere: a quibus beneficia accepere: obliuioni non tradunt: sed eos quoque
defunctos: maiore etiam reuerentia & cultu prosequuntur. Quapp cum Auanculus noster
Nicolaus Datus paterni eloquii heres: & inter primarios suae cuius Philosophos medi
corum: non ut multo labore Augustini patris opera in unum collegisset: & imatura morte praeventus non
potuisset edere in lucem: praefecit: tam Augustini patris quam Nicolai filii Sanctissimos Manes aspicere uide
ret: si quae iam collecta in lucem non perferret: adhortante praesentis piissima Augustini Dathi
uore Margarita: quae est tam uero quam filio est orbari in hac editione uirum recuperaret: filium rursus pa
ter: atque uirum in lucem reddere uidebat. Ex hac autem Auanculus noster de laudibus eloquentiae simul &
patris uita in aeternum libellus: qui quibus in obitu plenis marginaibus & inexticabilibus characteri
bus scriptis reliquerat in publicum una cum paternis opibus modo edere consilium est. Erant (ut nosco)
patres nostrae aliquas uirtutes eius uirtutis laudes enarrare. Locustis: si quid in me foret ingenium: si quid
eloquentiae: si quid componendi iustus: iam amicum carens quibus: uolui potius eius laudi praecordia praerire
filiis: non quam me: rudissimum ac infansissimum iuue & intempestiuum et explicari. Sectus autem in auctum
nepotis charitas postulare praecipue in eum: quod non genuerit: ac esse tradiderit: quod tamen pro
prio genitorum concedi: si tribuit a tam bene esse. Aliter modestissime in filium elegit probatissimos semper
mores docuit: quibus si parum praedixisse ego mihi non chari auunculi patris ne pariter & magistri defuit
diligentia. Sed ut modum nostra seruet epistola: redeo rursus ad Nicolai: quod est ut terrestre dum sem
per conuerim: patris simul ac filii uoluminis uoluntatem perueniens: ne ipsorum iugiter petant: & ne
in sumptuum alienos labores calumniam incidamus: ne etiam nepotem: sicut & ipsos in uoluntate for
tuna: mors de ac spes terrena fallat: nunquam quiescamus: donec amborum praesentibus habitis benefi
cium: si uoluerit: etiam ipsius Margaritae: ex quo sponte currenti (ut aiunt) calcaria adhibentis: praedara ope
ra effertur in lucem. Redegimus auunculi libellum in eum ordinem: quem magis pro ipsius mente
licentiam coniectamus: accuratamque pro nostris exiguis uiribus opam adhibuimus: ut in uersa iuxta
exemplar essent: quam emendatissima. Si qua autem offendentur in eo: ad unguem minus collecta: castigataque
nihil mirum sit illis: qui legerint: atque considerint: patet magis. hoc correptus opus (ut copiebat) perit
cere non ualuit: ita & filium imatura morte praeventum eiusdem libellum haud potuisse corrigere: &
non: minus idoneos ne dicam profus ignoros: tanta rei minime sufficere magnitudini. Verum ante quam
tale opus ab Impressoribus absolueret: ac dum illi maxima festinantia opus cudent: Franciscus Piccolomi
neus Card. Senensis Patruus tuus: cui dicatus est liber ad Summi Pontificatus fastigium erectus
Pius. III. nuncupatus est. Sed prohi dolor: ante quam ad operis calcem dedissemus: Pium. III. in uita nobis Fa
ta eripuerunt. Quapropter cum Patruo tuo superstiti: hic liber publicum accipere non poteris: Nepo
dis saltem auspiciis: nepos etiam cura sollicita in uulgus prodibit. Ad te igitur Praeful sapientissime Au
gustini Dathi simul & Nicolai filii lucubrationes mimumus: ut quum Senenibus Theologiae & rerum
diuinarum studijs: quibus die nocte in uigiliis fueris defaugaris: in has patris ac filii amonitares
diuertas: in quibus tamen non nulla ex iocundis Philosophiae penetralibus deprompta: atque elegantissi
mo stilo conscripseris. Vale Patria: & nostrum decus. Senis idibus Novembris. M. D. III.

¶ Nicolai Dathi Senensis epistola in editionem laudum Paternarum ad Franciscum Pico! homineum
Car. Senec. q. d. opus imprimere fecit ad summam Pontificatus calum euectus Pius. III. nuncupans est.

¶ Nicolaus Dathus Franc. Pico! homineo Card. senens. Pii. II. Pontifici
Maximi nepoti ac omni uirtutum genere ornatissimo. S. P. D. et scilicet
celsam ac perpetuam beatitudinem & sollicitudinem exceptat.

Quisquam est Sacrosancte Presul: quem suis ipsius meritis precipue colere debeamus: &
doctrinae praestantia: ac splendore uirtutis: & religionis sacramento plurimum obseruare
ac sancto fudere ueteris obseruantia: ardensissimo cogamur honore complecti: tu ipse
perfecto ceteris sis ualde omnibus praefertendus: praesertim a nobis: quibus ob eas causa: s
quas narramus: nihil te uno esse coueniat uel antiquius quicquid omnino perfectius.
Praeterea clarissimus pater: tibi adeo charus ac pius: cuius semper extitit: ut uel mortuo summam penus
lancer facere putarem: si iuriam: ac sacros temerare ipsius manes: atque prophane larem in celsitate: & tue
pater coelestis animi: & uolueris: iura: quae colimus: & sanctissimi: tibi te pie ueneratorem: & de
bis tuam excellentiam afficeremus honoribus. Pater autem erga te summam deuotione liquido manife
stant: & aperte restant ad tuam dignitate creberimus: eius epistola: ac uo nomini libri dicantur ambi
gere certe possis nemore tantum patrem fuisse ueneratione profectus: quanti uos colere queat ho
minem cum uirtute. Sed haud est perfectio: si uis idoneum reperienda: nunc alius nostrae erga te obseruan
tia. Illa enim uel sola ratio ad te tanquam nunc aliquod uenerandus: uidetur esse sufficiens: quod tibi penitus se
pater addiderat: & tuis uirtutibus: atque obsequiis: studium uocem totam: atque animi uel consecraverat. Ad
haec habes ipse in nam gratiam de uoluntate ore: & conspecto corporis habitu: cum dignitate simul: ac
maiestate spiras amplexibus. Reuerentia: ut te non apprimere colat: coelestis: & impiorum: quod non amentem
terere: per se inhumanos: & scilicet: & conculcatus: & rusticatus: atque uillanus: & infensus habendus.
Accedit ad haec natura: munera tua uirtus: eximia: inculpati mores: doctrina praecellens: mira facidia.
His demum uirtutibus: efficitur: te optimus quisque ad unum amare cogat. Nemo uel improbus: atque oio per
ditus possit odium tibi fortitan ob inuidiam: quam nullum unquam ualuit uir probum effugere. Satis autem
T. dignitati notum arbitror: quod sim a te erga te: & quasi profectus obseruantia: ac reuerentia colam
sublimis tuas admirandasque uirtutes: ut plane tui singuli cum uirtutis perspicantur: quanto te hono
re complectar: & quantum etiam tuae amplissima: inuicem dignitati. Neque de ea nunc loquimur dignita
te: quae ex diuino sacerdotio Dei munere consecutus es. Sed illam nunc splendore intelligimus: & orna
mentum: quod proprio labore: atque assiduo studio comparasti. Doctrinae inquam exactissima: atque ardens
tuas uirtutes: tuae doctus: & gloria. Ego & n. sic tibi afficiam: adeoque defixus es penitus meis praecordiis
ac tam religiose repositus memorie penetralibus: atque animi sacrario custoditus: ut quocumque se mea uer
beris cogitatio: Car. Senec. mecum uidetur intrueri: & mens ipso quodammodo praesente fruatur. Non possi
mus pro nostro desiderio patefacere cordis abscondita. Tentari non unquam ad te aliud ex arare quoddam
ueter omnibus nostrae refectum obseruantia: & ueri apud se pignus amoris. Scribebam nup in li
brum patris de animi immortalitate proloquium: & inter componendum tu nobis imprimis occurrit: cui
id precipue iudicemus. Namque in eo patris simul & eloquentiae laudes praedicamus: & celebramus: prae
coniaque nulli equidem hominum possumus decetius consecrare quam tibi: uero sane praestantissimo pariter &
eloquentissimo maxime: & nostrae gloriae studio: quod sine ulla prorsum litore: sed leuio sis uolui lecta
rui: & consideratus absque uano oblectatu: ut optimus paternae ac nostrae fauor dignitatis: mitas: ac
uarias hominibus congruentes: & patris laudes pariter & eloquentiae: & correcturus nostros errores: de
menter benigne pacare: uelut indulgentis ac boni parentis in castigando uice perficeretur. Accipies igitur
ueneranda Praesul: postillud munus: & non donum ipsum parum misere qua si datus uolentiae conuile
ra. Calamo insuper ne parca uoramus. Tuo enim inculpabili iudicio ne stabimus: quod operamur: ut ea
demus potius: quod nuncius: & aut de incomparabili tua erga me beniuolentia: summamque imprimis
eruditione confusus: aliquando maiora & digniora te hortante peregero: ut desidero te uis sapien
tissimo consultore: suscepi impropere fortassis & arroganter operibus.

Sancte pater: sacris Diuturni illustrare parabam
In te sit quantus pandere uoster amor.
Nil satis occurrit: tunc pignus amoris
Condignum meritis: officioque tuis.
Ficta quidem fulgo consensu: metallas
Gemmaeque pro nihilo stat pretiosa tibi.
Grandis oecopium redolentia uerba leporem.
Sic te praecipue pagina sacra iuuat.

REP ERTORI V M

Pectore doctiloqui laudes Genitoris habebam
 Edere non parui nempe laboris opus.
 Qum patris eximium chartis mandamus houorem:
 Nostra dicere paro scripta subinde tibi.
 Mira facer Patris crebro tibi cognita iusti
 Facta leges, Testis tu bonus esse potes.
 Pagina nulla reor: magis hac tibi grata futura est.
 Te fuerat patri charius orbe nihil.
 Ingenitum ueri uigilatum munus amici:
 Oro: tuo laeta nomine fronte cape.
 Pande fores nunc Phama tuas: celetisq; per attras
 Labere graudiloqui munera pande Dathi.
 Nuncia longinquas rapido spariare per urbes
 Laeta gradu. Veniet te prope uera fides.
 Exulta patriæ splendor Franciscæ peremnis .
 Namq; Dathio cunctis gloria digna datur.
 Ecce patent numerosa tui monumenta magistris
 Quæ sunt magnifico nomine plena tuo.
 Omnibus ecce Dathi passim documenta leguntur:
 Atq; tuum toto panditur orbe decus.
 Iamq; Dathio resônant scholæ: fora: phana: cathedræ:
 Et simul a docto queritur atq; rudi.
 Cuncta latina cohors atidis perdiscere uotis
 Scripta Dathi cœpit: atq; fouere sinu.
 Tu quoq; tantarum celebres præconia laudum:
 Ac præceptoris nomen ad alia feras.
 Incepi sermone rudi memorare parentis:
 Quas potui: laudes. Cætera mando tibi.
 Te patet edocuit græcam latiamq; Mineruam.
 Redde uicem mentis: pat referasq; pati.

Vale,

Incipit Repertorium librorum Augustini Dabihiqui in hoc volumine continentur,

Siquis nunc breviter nosse cupiat: et summam oia Augustini Dabihiqui opera comprehendere scripta haec inferiora percurat.

Libro primo huius voluminis: ab Augustino Dabihiqui compositi de immortalitate agitur animarum. & dividitur in decem tractatus: quorum primo Mariae de animo sententia recitatur: & eos habere suos creationis initium: & a Deo producti de nihilo: firmissimis rationibus comprobatur. **Car. i.**

Altero huius libri tractatu hominum animos esse perpetuos ac semper victores demonstratur. **Dabihiqui** (si per vitam locutisset) intendit ex universis testamentis & veteris ac novae legis sacratissimi monumentis. **car. iii.**

Tertio tractatu idem efficitur ex Alberti Magni in primis sententia. **car. iii.**

Quarto tractatu id ipsum Augustinus aggreditur pro divi Thomae Aquinatis opinione. **car. vi.**

Quinto tractatu liquido ante oculos ponitur perpetuitas animarum ex sancti Bonaventurae Balneoregini possumum sententia ac divi Bernardini Senensis. **car. vii.**

Sexto tractatu animarum perpetuam vitam Dabihiqui inchoat aperire pressis atque concoloris philosophorum veterum argumentis. **car. x.**

Septimo tractatu carere interitu animos Augustinus incipit argumentari pro sententia Aristotelis Stragyriae. **car. x.**

Octavo tractatu manere perpetuo post mortem animos hominum: & sempiternos esse monstratur rationibus Ciceronis. **car. xi.**

Nono ad hanc rem firmitus comprobanda Poetarum auctoritas affertur in medium: in quibus precipue eorum laudes praedicantur: ac splendida vires in altum oratione tolluntur. **car. xii.**

Decimus: qui & postremus est de Inferis: de triplice Inferorum ratione: argi Inferis & fluvii & ludibris ac descriptione penarum: & domicilio beatorum. **car. xiii.**

Post questionem de animarum perpetuitate sequuntur orationes: quae in septem libros distribuuntur: quorum

Primo haec subnotatae orationes continentur.

Oratio prima de laudibus Philosophiae: **car. xxx.**

Oratio altera ad idem: **car. xxxi.**

Oratio tertia ad idem: **car. xxxii.**

Oratio quarta ad idem: **car. xxxv.**

Oratio quinta ad idem: **car. xxxvi.**

Oratio sexta ad idem: **car. xxxvii.**

Oratio septima ad idem: **car. xxxviii.**

Oratio octava & innotata in diem Urbanae delectum & nebulationem senem ad Antonium Comitem: **car. xxxviii.**

Oratio nona: cum librum. **M. Tullii de natura deo**

rum Augustinus Dabihiqui publice legere incepisset: quam orationem misit deinde ad Dominicum Biliottum Canonicum Senensem adolescentem eruditissimum. **car. xl.**

Oratio decima: quum Georgica Marci Virgilio publice Dabihiqui incepisset legere. **car. xli.**

Oratio undecima: quum divi Hieronymi Isonnia num hereticum innectinos libros Dabihiqui in aperto legere incepisset. **car. xlii.**

Oratio duodecima: quum. **M. Tullii Ciceronis Tusculanas questiones Augustinus Dabihiqui palam legere incepisset.** **car. xliii.**

Oratio xlii. quum publice. **M. Tullii** orationes legere Augustinus incepit. **car. xlii.**

Oratio xliii. quum librum Ciceronis de officiis Dabihiqui publice explanare incepisset. **car. xlii.**

Oratio xv. quum Valerium Maximum communis studiorum Gymnasio Senensis patria omnes: qui intelligere eum cuperent auctores Augustinus docere instituit. **car. xlii.**

Oratio xvi. in principio legalis cuiuspiam lectionis. **car. xlii.**

Oratio xvii. quam habuit Augustini ipsius filius Nicolaus: cum pater. **P. Terentii** fabulam legere incepisset: & Scolastica adessent quae plurimi. **c. xlii.**

Oratio xviii. ad idem. **car. xlii.**

Oratio xviii. ad idem. **car. xlii.**

Oratio xviii. ad idem. **car. xlii.**

Oratio xviii. ad idem. **car. xlii.**

Oratio xxi. quum Virgilii librum Aeneidos quartae Dabihiqui publice legere incepisset. **car. xlii.**

Oratio xxii. p. eo: qui civilis Iuris cogniciones professus in ea egregia facilitate Doctoratus perit in signia. **car. xlii.**

Oratio xxiii. tunc eius: qui in civilis Iure Doctoratus insignibus decorandus: merendum doctissimorum hominum subit examen. **car. xlii.**

Oratio xxiiii. eius tunc: qui doctoratus insignia in civilis Iure est in aliquem collaratus. **car. xlii.**

Oratio xxv. tunc illius: qui legalem professio praeclaram doctoratus imparetur insignia. **car. xlii.**

Oratio xxvi. tunc eius: qui eruditissimus quentis interitus & idoneum in aeternum philosophiae ac Medicinae doctoris suadet assidendum & decorandum insignibus doctoratus. **car. xlii.**

Oratio xxvii. eius nomen: qui in artibus: (ut appellantur) a promotoribus: quos vocant doctoratus perit insignia. **c. xlii.**

Oratio xxviii. quae Dabihiqui ipse habuit: quum peritissimum iuveni ac philosopho subtilissimo Petro Venitio largitus est insignia doctoratus. **c. xlii.**

Oso xxviii. & quasi praefato quoddam Tusculanas questiones Dabihiqui publice legere ichoasset. **c. xlii.**

Oratio xxx. quae est Dei Iuocano principio alicuius libri explanandi praecipue laudum. **car. xlii.**

Oratio xxxi. de laudibus Iuris civilis pro illo: qui in ea facilitate doctoratus perit insignia. **c. xlii.**

Oratio xxxii. tunc illius: qui doctoratus insignibus decorandum post explanatam ab eo de more lectionem in doctorum aeterni imperiole ad dispositionem innititur. Hanc orationem habuit Augustinus. **aa. iii.**

Ritus ipse in doctorem Bertholdi Massarii ante
gerimus ac summus pñs: & medicæ artis per
tinetus: quâ Gred appellat: apprimè
clarus: & quod raro hac fecer hominū inueni
fide: & oblectata: ac studio i amicos: & præcipua
quadam in cunctis beneficentia: viros omni
benivolentia: & amore dignissimus car. lxviii
Ofo xxxiii. p eo qui e Gymnasio studioꝝ rediens
in patriam doctoratus insignibus decoratus: in
coacione de more primus laudatus civilis: dein
de principem: postremo in coetus asidit: ac nime
ro doctoz suæ patriæ adscribi: suppliciter posuit
& orat car. l.
Oratio xxxiiii. ac tñelni præfatio quædam de lau
dibus legalis sapienæ car. l.
Orōnis xxxv. tomos de sui ipsius cognitiōe car. l.
Oratio xxxvi. ac præfatio quædam multa: mendosa
corrupta: imperfecta. Diuinos quoniam mures rose
re libellos. Eas Dathus habuit orōnesq M. Tul
lii de officiis librum publice legere incepisset car. l.
Orationis xxxvii. tomos p disputante car. li.
Orationis xxxviii. tomos de laudibus christianorū
Theologie car. li.
Oratio xxxviii. de laudibus Virtutis car. li.
Oratio xl. ad idem car. li.
Orationis xli. fragmentis ad idem car. li.
Orationis xlii. tomos ad idem car. lii.
Oratio xlii. de hois dignitate atq pñantia car. lii.
Oratio xliii. de recto homis fine car. lii.
Orationis xiv. tomos ad discipulos: quod animus
est colendus: ut ager car. lii.
Oratio xlii. de amicitia car. lii.
Oratio xlii. de pace car. lii.
Orationis xliii. tomos ad discipulos de humana
felicitate car. lii.
Orationis xliiii. tomos ad discipulos de medio ni
tastari: quo summa consistit uite tranquillitas:
atq humana in terris (siqua est) felicitas con
sistitur car. lii.
Orationis. l. tomos de laudibus historicorum: pa
rietur & Oratorum car. lii.
Orationis. li. tomos ad discipulos de cōtempn re
rum humanarum car. lii.

¶ Alter Liber has infra notatas cōinet orōnes.

Incipit ofo prima de laudibꝝ diui Hieronymi car. lvi
Oratio altera de passione domini car. lviii
Ofo. iii. de laudibus diui Bernardini Senēsis car. lxi
Ofo. iiii. de laudibus diuæ Catharinæ Senēsis car. lxii
Oratio v. in honorē diui Calisti Martyris car. lxiii
Oratio vi. de laudibus diui Andree apł car. lxiiii
Oratio vii. de sacramento altaris car. lxv
Oratio viii. habenda Epiphaniæ celebritate: quæ
festa totius anni solemnitas conuocat i templum
christiano populo significatur car. lxv
Oratio ix. ad idem car. lxv
Oratio x. ad idem car. lxv
Oratio xi. ad idem car. lxv.

Oratio xii. de laudibus gloriosissimæ virginis ma
tris Mariæ car. lxv
Oratio xiii. de assumptione Virginis: quâ Dathus
ipse habuit ad cōtū Florētinoz. I ecclēsia cathedra
licū Pius. II. Pontifex Maximus Senæ agerit: &
turba frequentissima Episcopoz & maximorum
patrum: ac ciuium florentinorum & Senensium
adessent car. lxvi
Oratio xiiii. de Saluatoris aduentu: coram summo
Pontifice: & sacro Cardinalium cōtū car. lxvi
Oratio xv. quæ Epiphaniæ celebritate: christia
conconi conuocat in templū: festa totius ani so
lemnitas nundant car. lxvi
Oratio xvi. ad idem car. lxvi
Oratio xvii. ad Detim in honorem diui Bernardi
ni Senēsis car. lxvi
Oratio xviii. secreta ad idem car. lxvii
Oratio xix. post cōmuniones ad idem car. lxvii
Oratio xx. ad idem car. lxvii
Oratio xxi. ad idem car. lxvii
Oratio xxii. ad idem car. lxvii
Oratio xxiii. ad idem car. lxvii
Orationis tomos xxiii. quæ optimi afferit effe
dinē: ut totius uel uerbi: uel opis: & adeo nobis
origo sumat: & i Dei cōsumano referat car. lxvii
Oratio xxv. quæ quidē innocat: quod est ad deū
in principio alicuius operis peragendi car. lxvii
Oratio xxvi. ac laudes panegyricæ diuoz Augusti
ni: Nicolai: Margaritæ: Theodora car. lxvii

¶ Libro tertio subscriptæ dantur orationes.

Oratio prima de laudibus Senēsis patriæ: & opū
ma reip. gubernatione: & cōsignatione: uerillorū
pro uetericillius indyæ ciuitatis: singulo quoq se
mestri: seruata consuetudine car. lxviii
Oratio altera de laudibꝝ Senēsis ciuitatis: quæ glo
riosissimus Rex: ac princeps Magnanimus Ferdi
nandus: & excelsa Senensis respub. sancto iuncti
sunt sedere car. lxx.
Oratio tertia de Senensis urbis dignitate atq præ
stantia: & recta eius ciuitatis institutione: de qua
da reip. tranquillitate & gloria car. lxxi
Oratio quarta de optimis & rectoribus & conserva
toribus rerum publicarum car. lxxii
Oratio quinta de amplissimis laudibus Senensis
de urbis & ciuitatis: deq opima eius reip. disciplina
& recta gubernatiōe: cuius rōne & modo uice illius
qui sanctæ synodi Religiozq oim sacri alicuius
ordinis celebritate concione sit habiturus ad Se
nensem populum Generali eoz Duce ac rectore
inbenre car. lxxii
Ofo vi. de iis rebus: quas rerum pub. rectores ac
magistratus habere contenti car. lxxiii
Oratio septima de reipublica uere beata car. lxxiii
Oratio octaua de pñata reip. institutione car. lxxiii
Oratio nona de iustitia & laudibus studioꝝ & mer
caturæ: cum pro uetere Senensis patriæ consuetu
dine: nouis magistratibus uerilla iusticia & glo
riosa insignia publice commendant car. lxxv

Oratio x. de laudibus Iulii & optima & Regi ac
ciuitatū Rectoris gubernatione car. lxxvi
Ofo xi. ad nouos Magistratus Senensis resp. de iis
rebus quas ciuitatis Rectores habere praecipuas
ac seruare conueniat car. lxxvi
Oratio xii. de Iulii laudibus: cū de more Senēsis
patriae uictoria signa & passa uexilla montis Magi
stratibus publice cōmendant ab iis: qui publico
functi sunt munere car. lxxvi
Pro eo: g Regis nomine nobilē aliquē iurī: ac iur
me praestantem & rerum cognitione experien
tiae perfectum in praetorem deligit ciuitatis Ora
tio xiii. car. lxxvii
Oratio xiiii. nō procul ab eodē proposito e. lxxvii
Oratio xv. qua ad probe ac iuste delatum sibi Ma
gistratum gerendum aliquis cohortat e. lxxvii
Oratio xvi. in noui Rectoris ingressu e. lxxvii
Oratio xvii. ad idem car. lxxviii
Oratio xviii. cū Gymnasii Rectori a summo Ma
gistratu capitulum aericolore ornato distinctū &
opera eius dignitatis insignia obferunt e. lxxviii
Oratio xix. tūce Rectoris gymnasii: cū gratias agit
acceptorū insignium Rectoratus e. lxxviii
Oratio xx. tūce Rectoris gymnasii: qui Magistratu
defunctus successori suo cōmēdat Rectoratus
insignia car. lxxviii
Oratio xxi. ad Senēsem Magistratum de reora rei
publicae gubernatione e. lxxviii
Oratio xxi. qua designatus resp. publici Magistratus
ad pacem tuendam amplectendam concordia: lu
sticiamq; seruandam Datus plurimum cohorta
tur car. lxxx
Oratio xxii. cum summus Senensis resp. Magistra
tus clarissimū uirū Ioannem Penitum Siculū mi
litarī ornatū ēo insigniret & auro car. lxxx
Oratio xxiii. cum N. Lucensem ac Senensem Prae
torē in fine Magistratus publico insigni & uictori
ae signo ac praedato uexillo donaret Senēsis resp.
quodā uelut ac perspicuo suae laudum testimo
nio ex perpetuo aeternae ipsius gloriae monu
mento car. lxxx
Oratio xxv. tūce Regis: g dardē belli Ducem fide
probatum ac bene de se meriti familiaritū suorū
cōstituit numero ac uictoriis signis donat: qui
busdam uelut bellicy uirtutis insignibus & milita
ris sine ipsius laudis perpetuis monumētis e. lxxx
Oratio xxvi. in comitiis habita: cū de more Senēsis
patriae noui Magistratus sorte quadam ducerent
tur e bixolo e. lxxx
Oratio xxvii. habita: cū Paulo Lucullo Aqtiliano
equiti Senensis resp. collata sunt signa e. lxxx
Oratio xxviii. ad Quirites pro nouo Senatore Vr
bis de laudibus Romanae ciuitatis car. lxxx
Oratio xxix. ad idem car. lxxx
Ofo xxx. p senatū urbis i fine magistratū e. lxxx
Oratio xxxi. ad idem car. lxxx
Oratio xxxii. pro associato agēte gratias comitan
tibus car. lxxx
Oratio xxxiii. ad cōmēdandum: qui bene aliquid
administrauerit car. lxxx

Oratio xxxiii. ad seipsum p suscepto labore com
mendandum car. lxxx
Oratio xxxv. ad gratiam agendam car. lxxx
Ofo xxxvi. ad agendam tūce alterius gratia e. lxxx
Oratio xxxvii. ad laudandam aliquorum fidem in
patriam car. lxxx
Oratio xxxviii. habita ab Augustino Dathoscam
Prior summi Magistratū ingredere car. lxxx
Oratio xxxix. ad agendam gratiam p summo accep
to beneficio car. lxxx
Oratio xl. pro Canonico ascito in uenerandorum
patrum collegium car. lxxx
Oratio xli. pro eo: g publico hōie Praetorē alicuius
deligit ciuitatis ac designato praefidi noui signi
ficat Magistratum car. lxxx
Praefatio quadam atq; Oratio xlii. censoria inter
duos sententiam in Senatu dicens: quorū alter
grauior meliorq; alter actior atq; elationis animi
uideretur car. lxxx
Ofo xlii. p Epō uel Cardinali gubernatore alicu
ius uel ciuitatis uel puñciae: quādo ingredit Ma
gistratum: & alloquitur praeforem car. lxxx
Oratio xliii. ad agendam gratiam pro accepto be
neficio in designatione Magistratus car. lxxx
Oratio xlii. ad donanda insignia publico nomiae
bene de republica merito uirō & functo iulius
me Magistratu car. lxxx
Oratio xlii. ad populum Pienēsem de laudibus
Pii Senēsis summi Pontificis: & Pieniae urbis Se
nensium imperio subiectae: quae Pio ipso instaura
ta ab ea instituta leges titulum ac ciuitatis decus
accepit & nomen: cū antea & foret oppidulum &
Corinthiaum obligato atq; antiquo nomine di
ceretur car. lxxx
Orationis xlii. tomos in laudem aduentū sine
ascriptū ciuis Senensis resp. car. lxxx
Oratio xlii. pro Praetore alicuius indyae ciuita
tis initio Magistratus car. lxxx

¶ Liber quartus infra scriptas conti
net orationes.

Incipit oratio prima ad Magistratū: Clerum & po
pulum Senensem habita die coronationis Sum
mi Pontificis Pii. II. infra missarum solemnias in
campo pro pergamo car. lxxx
Oratio altera ad Pium Senēsem pontificē saluta
ndum totius praedatissimi Senēsis Gymnasii tūce
& nomine car. lxxx
Ad Pium. II. Senensem creatum pontificem Maxi
mum adorandum pro Legato Caesaris Frederici
Imperatoris Oratio tertialis colus perditum ē nec
inuenitur initium car. lxxx
Oratio quarta habita summi nomine Magistratū
in aduentu summi pontificis Pii Secundi ad Se
nensem urbem: ac dulcissimam suam ipsius pa
triam car. lxxx
Oratio quinta i aduentu summi pontificis alicuius
nomine accolarum loci illius car. lxxx
Oratio sexta p Oratore principis alicuius: qui suus

- mo Pontifici gratulaf ob eius assumptionem & debita tibi de more exhibet reuerentia car. lxxxvii
- Oratio feptima ad summum Pontificem falutan- dum & exhibendam fibi alieum reipub. nomine debita reuerentia in eius assumptione c. lxxxvii
- Oratio octaua ad summum Pontificem falutandū alieum nomine ciuitatis & ad collatorum fibi be- neficiorum gratiam peragendam & comendan- dum ftatum atq; falutem ielpub. c. lxxxvii
- Oratio nona ad idem c. lxxxviii
- Oratio decima uice illius: qui fummo Pontifici de eius assumptione gratulatur: ac fuam domum & familiam comendat fuæ beatitudini c. lxxxviii
- Oratio undecima ac ueluti exordium quoddam: quoniam rei alieum publice Orator fecreto loco & abditis penetralibus fummo Pontifici arcana man- data excoluit: & explicat c. lxxxviii
- Oratio xii. quoniam morrei Cardinalis rofca galeros atq; argenteum annuabuli de more fummo Pon- tifici referuntur car. lxxxviii
- Oratio xiii. ac fermo familiaris p Oratore ad Pon- tificem Maximum inuitandum ad ftatiffimam tuendam patriam car. lxxxviii
- Oratio xiiii. pro eo qui una cum patre Romæ pe- tit fumum Pontificem adiutus car. lxxxviii
- Oratio xv. ad habendam gratiam: uel agendam po- tius fummo Pontifici car. lxxxviii
- Oratio xvi. ad commendandum aliquem fummo Pontifici: fine fe ipfum potius car. lxxxviii
- Oratio xvi. p eorū qd comendat Pontifici propter pauperiem car. lxxxviii
- Oratio xviii. ad agēdis Pontifici gratia c. lxxxviii
- Oratio xix. in falutatione Pontificis car. lxxxviii
- Oratio xx. ad idem car. lxxxviii
- Oratio xxi. ad Cardinalem car. lxxxviii
- Oratio xxii. in aduētū Cardinalis: fine Epifcopi in fuam dyocefm nomine Cleti car. lxxxviii
- Oratio xxiii. in uifitatione Cardinalis c. lxxxviii
- Oratio xxiiii. ad Cardinalem falutandū c. lxxxviii
- Oratio xxy. ad agendam gratiam Cardinali uel Epi- fcopo car. lxxxviii
- Oratio xxvi. pro eo qui publico nomine defert mun- nera Cardinali car. lxxxviii
- Oratio xxvii. quā Dantes habuit: quando ab expe- ditone i nfructum redierunt Cardinalem di- mi Angeli Senenfes domini uifitarunt c. lxxxix
- Oro xxviii. ad Cardinalem in difceffu ab eo c. lxxxix
- Ofo xxviii. quā Cardinali cūpia de eius affump- tione quib; plurimum gratulatur car. lxxxix
- Oratio xxx. refponfina nomine Cardinalis c. lxxxix
- Oratio xxxi. ad falutandū Cardinalem c. lxxxix
- Oratio xxxii. quoniam i ftefto gloriofiffimæ affump- tionis beatiffimæ Virginis Mariæ quoniam diem cele- brem femper atq; honoratum habet Senenfis ciui- tatis & foletatem peragit fingulis annis: fummus Magiftratus paruo de more lacru uifit Anuflit. ac Senenfem Epifcopum: quo ipta cohors ex ue- teri confuetudine nullo enquam intermiffa tem- pore atq; diuenter feruata firmiterq; ceceat: ope- paris atq; ambrofius bellarius laue iplendideq; re- fiditur: & ueluti quodam cetero affatim laxat re- nectare. Deinde faluatione pacis: & nemine am- plius ficient: eximi appatus nenerando Præf- li hac oratione graue peragunt c. lxxxix
- Oratio xxxiii. ad Cardinalem falutandum c. lxxxix
- Oratio xxxiiii. habita coram Cardinale Senen- fi magnificus Dominis car. lxxxix
- Oratio xxxv. pro eo qui cognati aliquem agnati fine affinem nuper factum Epifcopū falutare de- siderat: & fibi plurimum gratulatur car. lxxxix
- Oratio xxxvi. uice illius: qui miffus a Generali or- dinis alieum: & uitas ac mores ritanus Miniftri cuiufpiam provincialis in facra mox patrum reli- gionis fynodo bene iplius actæ uita: & rite ab eo peracti manens perhibet reuifioni car. lxxxix
- Ofo xxxvii. in creatione noui Rectoris Scaligeri atq; hofpiti domus gloriofiffimæ dicat: Virgini in urbe Senenfi pro iis: qui facro iplarum piarum & diuis miffio sunt demoni: & religiofo toti ob- fequio conlocati car. lxxxix
- Pro Oratore: Simi Pontificis ad Regē Ofo xxxviii. quā habere debet Legatus ipfe ad eorū qd fibi ob- tuiam prouident a Rege miffi car. lxxxix
- Oratio xxxviii. p Legato Pontificis affociato agē- te gratias comitantibus car. lxxxix
- Oratio xl. ad idem car. lxxxix
- Oratio xli. ac præfatio quædam pro Oratore: Simi Pontificis ad Regem: quo ipfe Pontifex Maxi- mus auxilium pollulat cōtra Teutonicum car. lxxxix
- Oratio xlii. uice illius: qui a fummo Pontifice Ora- tor mittitur ad Cæfarem Imperatorem car. lxxxix
- Oratio xlii. uice illius: qui a Pontifice Maximo ad Regem quempiam Orator mittitur car. lxxxix
- Oratio xliii. ad idem car. lxxxix
- Oratio xlii. ad falutandū facratiffimum atq; inni- ciffimum Imperatorem Romanæ petentem Fede- ricum. III. Cæfarem femper Anguftū car. lxxxix
- Oratio xlii. ad gratias agendam Cæfari pro accep- to munere car. lxxxix
- Oratio xlii. pro Republica ad Regem in huius aduentū car. lxxxix
- Oratio xlii. ad idem In aduentū Regine c. lxxxix
- Oratio xlii. habita ab Auguftino apud Fredericū Mōis Ferretū principē paucis poft diebus qd prin- cipatum ingreffus eft car. lxxxix
- Oratio. I. quā habuit Anguftini filius Nicolaus ad illuftriffimum Calabriæ ducem pro eodem Ni- colao agente gratias illuftriffimo Calabriæ prin- cipi: p accepto munere Sæle candide c. lxxxix
- Oratio. II. de laudibus Regis Gallorū c. lxxxix
- Oratio. lii. quā habuit Anguftini filius Nicolaus apud illuftrēm principem Mantuanorum Ludo- picum Marchionem in Archiepifcopatu in con- uitiis: idem ad offit dominus Cardinalis Senenfis & epifcopi atque prælati & circumftantium ma- gna corona car. lxxxix
- Oratio lii. ad Mantuanum Principem falutan- dum car. lxxxix
- Oratio liii. ac ueluti præfatio quædam: quibus cu- piat blandiri Regi c. lxxxix

Oratio lv. nice illius Oratoris qui uerbis domini alicuius Regē quempiam salutaris: & mādāta ipſi ſit eius Principis uoſe narraturus c. lxxxiii.
Oratio lvi. nice Regis cuiuſpiam aut domini qui reſpondere uoluerit Oratori alicui nomine alterius principis mādāta ferēt: & exponēt c. lxxxiiii
Oratio lvii. in uſitatione alicuius principis amici c. lxxxv
Oratio lviii. p. eoſqui patri reduci: & ampliffimis uſo honoribus gratulati ſit: p. extollit: & modeſte tamē: paternis uirtutib: & p. ceptorem doctiſſimum boni diſcipuli functus officio plurimū p. m commēdat: & laudat c. lxxxviii
Oratio lviii. nice illius qui nomine ſubditæ ciuitatis ac ſub ſicci populi Regem ſalutem ſuum idominum proſtitetur: & qua mortalem Principē de certū generatione: atq. adoratione proſequitur: & fidem iure eam iurando adhibito inuolabilem pollicetur: ac perpetuū ſeſe publico nomine obediētiā præſtaturum c. lxxxviii
Oratio lvi. nice p. eoſqui reſpōſū ſuperiorib: c. lxxxv
Oratio lxi. ad idem c. lxxxv
Oratio lxii. pro legato principis alicuius: ſcui fuerit bellum indicum: ad Regem: quo cōſilium ſi mul: & auxilium peti ſupplice uoto c. lxxxv
Oratio lxiii. pro p. ceptore uel conſiliario principis alicuius: qui reſpondere uult: ſuum dominum: quod indecēt: & indecore fuerit iratus in aliquem c. lxxxv
Oratio lxiiii. pro eoſqui ex gymnaſio ſtudioſū ad proprios rediens lares: ſuum tūc: ac ſalutem domum c. lxxxv
Oratio lxv. quā Senenſis nomine reip. Auguſtino: Daſy: nūc: ſalutauit una cū cōnſulſi aliis diſcib: & amicis: & Daſy Regem: Romam ad ſacta Apoſtolorum Petri ac Pauli adoranda limina uenientem c. lxxxvi
Oratio lxvi. ad eundē Regem: Romam redeuntē ad proprios lares c. lxxxvi

¶ Libro quinto ſubſcriptæ continent orationes.

Oratio prima in funere Loyſi Comparti clariffimi equitis: & cuius Senenſis peregreſſi c. lxxxvi.
Oratio altera funebns de uita & laudibus Nicolai Recuperi c. lxxxvii.
Funebris oratio tertia in lau. ſem Mariani Socini ciuis Senenſis: uenit: ſq. cōſulit: ſimog. lauriſ: quos noſtra æras uidit: longe oſus celeberrimi c. lxxxvii
Funebris oratio quarta in laudem Thomæ Vocci luriconſul: incorruptibilis & Doctoris ueritatis in la. æ. p. ornatiſſimi ciuis Senenſis c. lxxxviii
Oratio quinta i funere clariffimi uiri Petri Ruſſi Senenſis: eminentiſſimi & philoſophi & Theologi noſtro tempore c. lxxxviii
Oratio ſexta de Vita & obitu præcellentiſſimi & philoſophi & Medici Barthol. Turei Senenſis: uoto Latino celeberrimi c. lxxxviii
Funebris oratio ſeptima de morte & laudibus ge-

nerofiſſimi equitis & integerrimi atq. clariffimi & nobiliſſima Senenſis ciuis: anſ familia ori cuius Fratiſci Atingherii car. c.
Funebris tomos orationis: ſtatuz de laudibus clariffimi & poetæ & Oratoris Campani epi c. ci.

¶ Liber ſextus ſubnotatas continet orationes.

Incipit oratio prima in ſponſalibus Magnifici equitis & Prætoris Senenſis Laurentii Iuſtini c. ci.
Oratio altera in ſponſalibus car. ci.
Oratio tertia in ſponſalibus Magnifici ac generoſiſſimi equitis & clariffimi ciuis Senenſis Antonii Bichi c. cii.
Oratio quarta de ſacro coniugio c. cii.
Oratio quinta de laudibus ſacri coniugii & præclaræ Bichorum familie gloria c. cii.
Oratio ſexta in laudem matrimonii c. cii.
Oratio ſeptima: qua publico nomine Daſy: grauior: egregiæ coniugi indy: Ferranenſis Ducis: & Senenſiſſimi Ferdi. nandi Regis filiz: tanto di. gnæ parente Sena tranſeunt: & ad genitalem thalamum properant: inuidæq. multum laudat conubialia Daſy c. cii.
Oratio octaua habenda poſt conuiuium a filiis: q. patrem familias excuſat: & nulla ſerie nec ſatis pro conuiuii dignitate facilem conuiuium ac ſimplicem menſas parauerit: dulcibus propinquis: & iocundis amicis: amoris in ſuos: ac beneuolentiæ offendendæ gratia c. ciii.
Oratio nona pro eoſ: q. mensis remotis gratias agit conuiuiſ: ſeq. ipſum excuſat: quod non ſatis pro diſcumbentium dignitate: laute conuiuium ſplendideq. parauerit c. ciii.
Oratio decima ad agendam nominis alicuius gratiam in conuiuiu c. ciii.
Oratio xi. ad idē in feſto diui Nicolai c. ciii.
Oratio xii. ad gradus agendam conuiuiſ: feſto die diui Andree Apoſtoli c. ciii.

¶ Elſeptimo & ultimo libro deſſe orationis: & uero compoſto in ſer. mone materno: & continet le in fraſcripte orationi uulgari.

Oratione prima in laude del ſacro coniugio c. cv
Oratione ſeconda almedefimo propoſito c. cvii
Oratione tertia almedefimo c. cvii
Oratione quarta almedefimo c. cvii
Oratione quinta almedefimo c. cvii
Oratione ſexta almedefimo c. cvii
Oratione ſeptima almedefimo c. cvii
Oratione octaua almedefimo c. cx
Oratione nona almedefimo c. cx
Oratione decima almedefimo c. cx
Oratione undecima almedefimo c. cx
Oratione xii. almedefimo c. cx
Oratione xiii. almedefimo c. cx
Oratione xiiii. in qua dice el p. ceſſore a ſucceſſori iuſſe del maſtaro: quando ſiconſignano li glorioſi uerſilli ſecondo la antaqua conſuetudine della Senefc patria c. cxii

Oratione xv. almedesimo proposito	c. cxliii	nella sua assumptione	c. cxx
Oratione xvi. laquale el Capitaneo del populo & Gonfaloniere di Infanza: laquale dignita e temporale & maggiore di tutte le altre nella magnifica città di Siena: dice allaltro Capitaneo & Gonfaloniere nel termine di tanto degno & eccellente magistrato	c. cxliii	Oratione lii. a unificare el summo Pontifice: & ringraziarlo del beneficio ricevuto	c. cxliii
Oratione xvii. almedesimo	c. cxliii	Oratione liii. a unificare el summo Pontifice: & ringraziare: & domandare dallui confederazione & liga	c. cxliii
Oratione xviii. almedesimo	c. cxv	Oratione liiii. al Pontefice quando viene in qualche città	c. cxliii
Oratione xix. almedesimo	c. cxv	Oratione lv. a unificare Cardinale in nome pubblico	c. cxliii
Oratione xxi. laquale dice el Priore del collegio de Magnifici & potenti Signori Senesi allaltro Priore nel termine del loro priorato	c. cxv	Oratione lvi. per chi debba leggere ad qualche populo una bolla papale	c. cxliii
Oratione xxii. almedesimo proposito	c. cxv	Oratione lvii. per lo priore de magnifici Signori Senesi a ringraziare li invitati al conuitio: remore le mense	c. cxliii
Oratione xxiii. almedesimo	c. cxv	Oratione lviii. da dirsi per lo Rettore duna ecclesia dedicata a sancto Bartholomeo Apostolo la sua festiuita dopo definare a ringraziare eptei: & excofusare la temita del coontinio	c. cxliii
Oratione xxv. almedesimo	c. cxv	Oratione lviiii. in laude del gloriosissimo Doctore sancto Hieronymo	c. cxliii
Oratione xxvi. almedesimo	c. cxv	Oratione lx. della passione del nostro Signore Iesu Christo: & questa oratione e parte de la seconda oratione del libro secondo almedesimo proposito	c. cxliii
Oratione xxvii. almedesimo	c. cxvi	Oratione lxi. pro prete nouello a ringraziar coloro che lo hanno honorato nella solennita & celebracione della messa primamere da lui citata	c. cxliii
Oratione xxviii. almedesimo	c. cxvi	Oratione lxii. per lo Oratore Senese allo illustrissimo Duca di Milano	c. cxliii
Oratione xxix. almedesimo	c. cxvi	Oratione lxiii. per lo Oratore Senese a unificare la illustrissima Duchessa di Milano	c. cxliii
Oratione xxx. almedesimo	c. cxvi	Oratione lxiiii. per lo Oratore Senese a unificare lo illustrissimo figliuolo dello eccellentissimo Duca Milanese	c. cxliii
Oratione xxxi. almedesimo	c. cxvi	Oratione lxv. per lo Oratore Senese allo illustrissimo Duca di Milano a congratularsi della affirmata nouamente contracta tra lui & el Serenissimo & christianissimo Re di francia	c. cxliii
Oratione xxxii. almedesimo	c. cxvi	Oratione lxvi. per lo Oratore Senese alla illustrissima Duchessa di Milano nelle sue nuptie	c. cxlv
Oratione xxxiii. impetra della republica	c. cxvii	Oratione lxvii. per lo Oratore Senese allo illustrissimo Duca Milanese quando viene a Fiorenza	c. cxlv
Oratione xxxiiii. almedesimo proposito	c. cxvii	Oratione lxviii. per lo Oratore Senese a unificare li Signori Fiorentini	c. cxlv
Oratione xxxv. almedesimo	c. cxviii	Oratione lxviii. responsina ad uno Ambasciatore Veneto: o del Duca di Milano	c. cxlv
Oratione xxxvi. della republica Massana subiecta alla Senese republica	c. cxviii	Oratione lxix. alla medesima materia	c. cxlv
Oratione xxxvii. con laquale ingrada el Priore del nouo deliganto magistrato i nome di tutto el collegio: el Magistrato uocchio della benigna sua congratulatione & offerficio: & parimente accepta le offerte de precessori per parte di tutti suoi collegi	c. cxix	Oratione lxxi. responsina allo Ambasciatore Fiorentino	c. cxlv
Oratione xxxviii. laquale dice el Priore alli suoi colleghi: quando si congregano inanzi che entrino nel Magistrato	c. cxix	Oratione lxxii. responsina allo Ambasciatore del Marchese di Ferrara	c. cxlvi
Oratione xxxviii. laquale dice el precessore al successore nel Magistrato	c. cxx	Oratione lxxiii. laquale dice el Pretore Bononiese al suo precessore nel termine delloro Magistrato	c. cxlvi
Oratione xl. alla medesima materia	c. cxx	Oratione lxxiiii. pro lo Pretore della magnifica città di Bononia a quella degna Republica nel principio del suo Magistrato	c. cxlvi
Oratione xli. laquale dice uno constituto nel Magistrato alli suoi colleghi: exhortidoli a bene & laudabilmente operare per fino al fine del magistrato loro	c. cxx		
Oratione xlii. a proporre materie consultabili alli Senatori & magistrati preposti al gouerno pubblico	c. cxx		
Oratione xliii. almedesimo proposito	c. cxx		
Oratione xliiii. almedesimo	c. cxxi		
Oratione xlv. almedesimo	c. cxxi		
Oratione xlvi. almedesimo	c. cxxi		
Oratione xlvii. almedesimo	c. cxxi		
Oratione xlviii. almedesimo	c. cxxi		
Oratione xlviii. almedesimo	c. cxxi		
Oratione l. almedesimo	c. cxxi		
Oratione li. a unificare & adorare & rendere obsequia obedientia in nome pubblico al sommo Pontefice	c. cxxi		

Oratione lxxv. a prestare iuramento al Rectore del la citta nel principio del suo Magistrato come in ogni loco e in uso c.cxxvi.
Oratione lxxvi. a donare le insignie in nome publico a qualchuno per cagione del Magistrato da lui bene gesto c.cxxvi.
Oratione lxxvii. p lo Scriba di q̄lche republica alli suoi signori i principio dello magistrato c.cxxvi
Oratione lxxviii. in laude del magistrato del lanificio c.cxxvi

¶ Finis orationis: q̄tq; septem libris (ut diximus) continentur: & omnes summi conficiuntur amentis circa .ccc.

Postorationes subsequunt Epistolae: quae in tres libros ordine diuiduntur: quorū primo familiares litterae clauduntur & incipiunt c.cxxvii.

Secundo Epistolae libro grates & quas materiam pertractantur: & praenotantur his titulis.

Prima secundi epistola amatoria-leuitas improbat c.cxxviii.

Altera epistola hominis uita pro Pythagorae lloca: et q̄ sententia instituitur c.c.

Tertia epistola sacrum coniugium laudat: & amici Patricii sponsalia c.cii.

Quarta epistola sub illiusm quid sit tempus inquitur: & aperitur c.clii.

Quinta epistola de Philosophia in uentione atq; origine pertractatur: deq; Philosophorum serie: & disciplinae inter se uarietate c.cliii.

Sexta epistola est de diuersis Philosophorum sententiis: q̄ uis disparibus disciplinis: & quasi quidam praecedentis epilogus c.cliiii.

Septima epistola pertractatur de quadam paricula .P. Terentii. f. Ego ne uisq; officium liberi hominis esse p̄no: cum is nihil promereatur postulari id gratiae apponi sibi c.clii.

Variae de Sportula: ac diuersae sententiae: nec nō litterarū proprietates octaua commemorat ep̄la c.cli.

Nona ep̄la ad Andrea piccolominesē d. X̄sophorietis auctori inuicta morte consolatoria c.cli.

Antimi operum de ima demonstrat ep̄la c.clii.

Xi. Datus epistola .Pio. II. Senensi Sēmo Pōr. de ipsius assumptione plurimū gloriatur c.cliiii.

Xii. epistola Philosophorum uantus: eorumq; inter se enā dissidentium sententias improbat: sacra q; heretarum: ac diuinarum scripturarum constantia laudat: ac demonstratur uitas c.clii.

Xiii. epistola declarat quales esse debeant Rerum publicarum Rectores: ac Principes c.cliiii.

Xiiii. epistola litterarū studia laudat: & uarias ac multiplex hominum ratio recensetur c.cliiii.

Xv. epistola de Pietate agitur: & misericordia: deq; animi atq; animae differentia c.cli.

Xvi. epistola locus ille diuini p̄salerii declaratur Laudo inter innocentes manus meas: & circumdabo altare tuum domine c.cli.

Xvii. ep̄la locus idem dilucidius explanat: simulq; eorū error aperitissime demonstrat: q̄ hebrej pa-

riter & Graece linguis signari Interim noctes perperam legunt: non inter innocentes c.cli.

Xviii. epistola ea uerba ex sacro sacro sumpta p̄salerio declaratur: uidelicet Intellectum nbi dabo: & instruat in uia hac: quia gradieris: firmabo super te oculos meos c.clii.

Xix. epistola dilucidat locus ille Aristotelis Ethicorum principio declarat: Ideo bene enunciatum bonum: quod omnia appetit: siue eius (ut aliter uult interpretes) Quia p̄ bene ostēderit sumum bonū: quod omnia appetit c.cliii.

Xx. monstrat epistola: qua ratione intelligēdū sit delphici illud hoc est: cognosce teipsum: atq; de ea re sententiā c.cliiii.

Xxi. epistola quid sit natura: quid fortuna: quid fatum subtiliter perquirunt: apte exponitur: apte teq; monstratur c.cli.

Xxii. epistola ad uulla Senerini Boetii carmina declaratur c.cli.

Xxiii. epistola demonstratur: quid seruare imprimis oportet: eosq; p̄ sunt reip. gubernāde c.cli.

Xxiiii. ep̄la laudatur modus atq; mētura c.clii.

Alia superior epistola declaratur quidā sacra scripturae locus c.cli.

¶ Explicunt epistolae libri secundi.

Libro tercio partim solūmodo continet earum epistolae: quas Angullius Datus publico Senensis reip. nomine compulsa: quā esset Scdiba illius in dytax ciuitatis.

Prima ep̄la de superscriptionibus atq; inscriptions bus secūdi cōsuetudinē Senensis reip. c.cli.

Post epistolae sequunt Nicolai Dasti carmina continentia qd reip. Senib: quid nec eius emanat: es deat ad Hieronymum Datum nepotem illi charissimum c.cxx.

Post carmina sequitur Senensis historia: q̄ tribus libris explicat: in q̄libet omnibus Senensium acta narrantur c.cxxii.

Mox sequitur historia Plumbinensis: q̄ uno tantum libello absolvitur c.cxxvii.

Post elegantiae de floribus eloquentiae omnibus notissima: ac milies iam impressa c.cxxi.

Sequitur deinde Serotamum liber: qui in duos diuiditur tractatus: quorū primus uisum in capita distribuitur: & sunt haec

Cap. i. de duplici exercitationis genere c.cxxviii.

Cap. ii. de philosophia: ac nominis eius diffinitione: & philosophiae sapientiae discrimine c.cxxviii.

Cap. iii. de tribus actus p̄is partibus c.cxxviii.

Capituli quatuor de legis moris atq; instituti distinctionibus: & qd haec inter se differunt c.cxxviii.

Capitulum quintum de quadruplici Prudentia: de re militari atq; eius partibus c.cxxviii.

Cap. vi. q̄ alia nobis natura infentialia doctrina & literis comparant: quodq; uirtus uq; natura: neq; prae naturam nobis insit c.cxxviii.

Capitulum septimum de uersiore Graecorū laude & maiore Romanorū gloria c.cxxviii.

Cap. viii. de Poetar. ueritate quod quidem etiā fa-
pientiam nomine appellati sunt c. ccl.
Cap. ix. de Homeri atq. Hesiodi rēporibus c. ccl.
Cap. x. de Archilochi poetę gratē deq. eius uiri sum-
ma pręstantia c. ccl.
Cap. xi. q. sero apud Romanos & cogniti poetę &
recepti sunt: deq. ea re tempore supputatio c. ccl.
Capituli duodecim de ueris more i epulis ad-
tibiā canēti clarosq. uiror. laudes c. ccl.
Capituli decimūter de iis quod ad rerū studia glo-
ria homines incendunt c. ccl.
Cap. m. xiii. de musica disciplina: deq. uerere eius
apud Gręcos gloria c. ccl.
Cap. xv. de geometria & partibus eius c. ccl.
Cap. xvi. de eloquētia & eius laudibus c. ccl.
Cap. xvii. de peritia dicendi: quod ea natura & a-
dio doctrina & usu constat c. ccl.
Cap. xviii. de multiplici disciplinay gerere c. ccl.
Ca. xix. de negotio atq. oculo uirę gener c. ccl.
Cap. xx. quę sūpse ita Philosophia: quodq. pfecti-
Phim decet & sapiēt & eloquēter dicere c. ccl.
Cap. xxi. q. nō sōli Oratoris etiā Philosopho cō-
uenit: ut apte difficte ornate dicat c. ccl.
Cap. xxii. de Acroatica & exoterica Aristorelis di-
sciplina c. ccl.
Cap. xxiii. q. docēdi munus ppriti spīmi Gręco
rū fuit: & de diuersa differēdi cōsuetudine c. ccl.
Cap. xxiiii. de multiplici Philosophorum uerorum
in disputando more c. ccl.
Ca. xxv. de uaria suplati uois significātia c. ccl.

Stromatum libri alterius capita hęc sunt.

Cap. primū de pceptis & institutis: deq. eorū apud
M. Tullium diligenti obseruatione c. ccl.
Cap. ii. de Athenay claritudine c. ccl.
Cap. iii. de duabus florētiōribus disciplinis: Philo-
sophia atq. eloquentia c. ccl.
Cap. iiii. Latina cū Gręcis esse iungēda c. ccl.
Cap. v. quod optima sit ad discendum ordinis con-
seruatio c. ccl.
Cap. vi. pfectū donū cōstare re atq. specie c. ccl.
Capitūlo. vii. dicēdi assiduitas laudat c. ccl.
Cap. viii. de quatuor Philosophorū celebrioribus
disciplinis c. ccl.

Cap. ix. q. fuit, M. Tullius Academicus. In librisq.
sint maxime Academicę propria c. ccl.
Cap. x. Magna nimirum laus ac proprietas afferē
in medium c. ccl.
Cap. xi. proprium esse Oratoris apte diffinire or-
nate dicere c. ccl.
Cap. xii. de duobus orationis generibus: altero di-
cendi: altero disputandi c. ccl.
Cap. xiii. Philosophum & Oratorem, M. Ciceronē
fuisse c. ccl.
Cap. xiiii. Magnam esse laudē affectuosę sapien-
tiam cum eloquentia iunxerint c. ccl.

Stromatum capita explicunt.

Deiceps seq. sūmo de Voluptate: quo interrogans
Aporetus respondēs uero Crito inducitur c. ccl.
Mox sequitur Isagogicus libellus de ordine discen-
di ad Nicolaum filium c. ccl.
Inde seq. libellus ad discipulos chariores: cōtra ual-
gatū multosq. opinionē de ne uē uerbis: uidelicet.
Manes, Ius, Bellum, Officium, Parca, Lu-
das, Oritum, Caelum, Femenides c. ccl.
Post hūc legēti libellum de Genio atq. hyeme Ge-
niali c. ccl.
Postea seq. lectio prima: cū Virgilii Aeneidē Da-
thu publice explanare cōpisset c. ccl.
Inde habebitis de Vita beata libellum: quo quid sit
beatiudo: mōstrat: quonē cōsistat (siqua est) hu-
mana in terris felicitas c. ccl.
Succedit hūc paruulus Platoris liber de Halcione
aterque M. Augulini Dathi c Gręco sermone
In Latinū conuersus c. ccl.
Mox seq. tractatus de septe uirtutibus. scilicet. Fide, Spe
Charitate, Item de Prudentia, Iustitia, Fortitudi-
ne, Temperantia c. ccl.
Post hunc subsequitur liber de Sacramentis panis &
aquę: & hic in duos tractatus diuisus ē: inq. eorū
primo agit de aqua: & secūdo de pane secūdo
mythiam rationem c. ccl.
Seq. deiceps liber de Sacerō cōnubiis c. ccl.
Postremo loco libellū ponit sōlculor. c. ccl.

Et hic est finis Repertorii librorum Augusti-
ni Dathi in hoc uolumine conuictorum.

Lancelotus Politus, II. Doc. in laudem auctoris
faciebat.

Orantem eloqui patrem cum cerneret olim
Quid superesset nobis deniq. Caritis aut
Orantem hinc uidit: let Dathē pelagus-
Græcia clamasset iam superata silet
Fœlux progenies: fortuna illima proles
Succedunt alii iuribus atq. bonis:
At ubi Dathē fuit timor in uirtutibus heres
In sophia in lingua filius unde nepos.

aa. bb. a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. x. y. z. & . q. .
A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L.

Registrum operis huius tale est. aa. ternus. n. duernus. q. quoc. ternus. L. duernus
etiam est. Ceteri uero omnes quaterni sunt.

ENICOLAI Senensis in Librum Augustini Dadi dulcissimi ac venerandi sui ipsius
partis de animi peremnitate praefatio feliciter incipit in qua de amplissi-
mis agitur meritis Augustini simul atq; sublimi Eloquētiā dignitatē cum maxi-
marum rerum fuerit notione coniuncta.

VM OCIOSUS mente peragror in infinitatem omnium doctrina-
rum & contempler aeternitas varias controuersias: & inter se ac se-
cum saepe etiā dissidentes Philosophantiū disciplinae seduloq; attēdo
dissentiones acerbis & odiosis altercationibus differentium auctōrū
eorūq; impensorū ac diuino studio inanem & vanam pēticulo discere
pantam: & multiplices atq; discordes doctrinā hominū hereses
uelut in ampla Repub. exiales ac subdolas & cōtranas ambrosiorū
citium factiones accuratus mecum ipse considero: & pensito paulo sol-
lertius consueo modo disputatiū ingenioq; acutum atq; sublimiū
nulla pfecto mihi uidef docentium pceptoq; Secta pstantior nōd
la quippe sententia pbabilior atq; opinio magnificētiōr ac propior
uero: nullam pculdubio dogma salubrius ac salutariū & humane
conciliantiū & cōmuni populorū saluti ac publicae omnium utilitati

accommodatius docuerunt: q̄ illos sapiens inlustratio: & floridum amēnūq; decretūq; nō suo tan-
tem atq; uno duntaxat contenti studio cetera contemplerūt. Sed ad cumulatiūmā reū penes omniū
cognitiōē splendide quoq; ac nitide scriptiōis ornati: & felice orationis & sollertis atq; incorrup-
ti sermonis dictiōē: atq; incredibilem quandā dicendi copiam adhibuerūt. Et quidē (ut arbitror)
Immanē adoratōrū uelligia ueterū pcellentium Orphei: Homeritē: Hesiodi: Arati: Pythagorē: Socra-
tē: Platonē: Xenophōnē: Aristotelē: I. leophrastis: Plutarchi: atq; aliorū item complurium ē nostris
autē Varroni: Plinio: Apuleio: Macrobiū: Boetio: Augustini: Hieronymi: Lactantii: Lucrēti: Virgili:
Horatii: Ouidi: Ceterorūq; tam Graecorū q̄ Latinorūq; cū eloquētia sapiētiam coniunxerūt: & excel-
lentem atq; exactā humanorū diuinorūq; peritiā: qualiscūq; randē haberi possit in terris naturalis lu-
mine rationis & ab solutā quandā notitiā rerūq; nascunt: & occidit atq; ortui subiacet & inter-
itini sum obnoxiat. Ea q; etiā disciplināq; de uita tractat & moribus: bonorū quoq; ac malorū
fines inquiri: Item q̄ quattuor mathematicas: quas adeo perspicuas esse comprobant auctores: ut
pino gradu ceruicinis collocent. Quā magistri ac pfectiores: numeria: q̄ conditi: plantis & solidi
dimensiones oēs sectionesq; percipiunt. Astrorū cursus: coelūq; meatus describit radio: & pfectissimas
syderū considerat rationes: in uera illaq; distinguit: terrē ac maris & uniter orbis ac singulorū eius
partium magnitudines intelligit & menti conant. Infinitā demū reū sciētiā penes olem & sapien-
tes magnificasq; sentētiā atq; altissima sensa & horridas atq; inexticabiles & infandas aīorū concep-
tiones: ut illi graues atq; eruditi pariter & elegantes amēni lepore sermonis ac lactea & flaccida
na faciliā: atq; mellisuius & perpolitis uerbis exornat: atq; sublimibus exquisitisq; uocabulis & hono-
rificentissimis pnuantiis honestat: & nobilitat: atq; decorat: & insignitū: atq; & excelsa: uibrat
tonanti fulgentis oratione: nec lepidissimo sale conditas: atq; persusas quodāmodo suauitate cin-
nameas: in pferasq; ambrosio rore pfectissimas & amixta atq; concreta & copulata & coagmētata corpora-
rata q̄ & cōfecta eloquētia simul & sapiētiā quēdā mentis fercula atq; palmēta a nimis facti suauissi-
ma. Quo fit ut nihil prorsus i teris sit eoq; ingenio maius: doctrina limatis torēne pclaris atq; uari-
lentis. Quandoq; illi hoies elegantissimū hāc pcedat fuerint adepi facultatē tam uarie figurat
tamq; apud praedarissimā inuēta disponūt: atq; adeo luculēte & splēdide nitido ore suas cogitationes
illūstrat: ac tanta delectatiōē allidunt auditorē: & tā afficiūt uehēmētē: atq; adeo pspicue suā docēt
plerorūq; oēs opinione: & tā facile atq; pducit hoīum mētibus illabunt: ac ut splēdidi sermonis gra-
uissimāq; reū cognitionē plenissimū cito impetū rapiūt: penes oīs nobilitat: ut in quē uelūt: & capūt
possint & uniter loq; & singulorū ipellere desideria: cūctōq; murare sentētiā: p suo oīa arbitrio gere-
re: ac dominā: i si uelut cūctas & aduersas oēs quacūq; de re ac p oibus dicere: & esse semp apud
multitudinē supiores ac principes. Huius rei cōfirmator primus eorūq; potētissimū prelo: & sacrae
linguae fulmine cūcta cōpēctū pdeat i mediū. M. Tullius: quē ego tēlē cūctō sciam splēdissima sua
illū repētare & apud Romanos reū dños flormiffat: & plectis memoriā uetē: mōnimentis accepe
rim regnasse in iudicio in cōsilio in cōcone: & alia quāvis cōgregatione citili. Q nārū aūt Cicero i
terrag & dictō & iudiciū facul ac pferat: quāq; opē: i inde a pueritiā & ab ineunte ferme aeta-
te: & uita tenetis: (ut Graeci usurpāt) unguiculis istarūq; a tenero & ipsis iennibus cōsumpserit
i ambobus facile ei ptebūt ipsius i philosophia opa diligētissime atq; accuratissime cōscripta plege-
rit. Luculentissimū Ciceronis extat orōnes Philosophorū reter: sentētiā. Docuissimorū hoīū familiā-
tates q̄bus sem p floruit. M. Tullius: potius eloquētiū domus pspicū ac luce claris nē phibent
sentētiē testimoniū. Cōpāt & n. C. Ciceronem cū Diodoro: Philone: Antiocho: Possidonio: archissima
fuisse necessitudine ac pēpāa quādā beniuolētiā copulati: & indissolubili sanctae amicitiae forede

atq; ardentissima charitate continet. Insuper in sup. atq; edocti ab illis ad quos equidē primas Philosophi: Cicerois deferrebat: docēdi principes habebat. Athenis. Didorū autē itaq; phidimē cap rēq; in minimis: Cicerō demētē & misericorditer domi suę aluit multos ānos: ac religiose uelut hoīes sacrosancti: atq; admirādis phię pceptis imbuit: & sacramētis atq; mysteriis sapiētię illustratū patris atq; habuit i delinis. Tanta fuit emīnētissimi Oratoris pariter & phię pietas: i Thos: atq; oēs uiros eruditissimos obsequiātur: nemini proptus eorū suā opem atq; opam desiderā: nullo nūq; tēpore seu publice sine priuatis pñs negauerit auxiliū. Oēs uiros pios ac pbos omni studio atq; officio genere liberaliter psecutus ē Cicero: & mira bñficiā atq; ingenia hūanitate sublimia doctōrū hoīum fouit. Igēnia. Mihi qdē inter dū intētissima cura legenti nolumina Cicerois tāta pfecto uidet reg. scientiā Tullius cōsecutus: atq; dilucide obsecuros Philosophi locos: & multiugas ac sinuosas & scabras quę stiones apuī: & reconditiuissimas quę curiose & sagaciter idagasse: ac reddidisse oculis nūq; pene cuius p mare: iā rōnes tā sōite atq; subtiliter & circūspecte: ut haud possibile nobis extiterit iudicare. Phidne lit maior Cicero an Orator habēdus. Tanta pterea Cicerois fuit & equi ac diuini etiā nominis reuerētia: ita sup. nūc integritas castitas pudicia sobrietas ac mox. fāctimonia tā sancte obseruata & iniolate custodita q; potuit uir pphantus & a Xpō alienus efficere: atq; conari: ita quoq; apparet factōrū ipōrū atq; dictōrū oīum moderatio: quę maturo iudicio dictū abis: & factū abis: atq; mitebat nō tā ex ore magnificētissimo q; ex sapiētissimo pectorē positū: & sententiā aliorū pmitus cōcep carūm citra chūstianā religiōis: quā semp excipimus: & solā cetero creditus ē uerissimā: nihil ē melius oīū midea ē sanctū. Ordī palmā suo ipse sibi quodāmodo iure assumit: ac uedicat: qdē tōrēq; ab hinc seculis nemo unq; par decus eloq; hūi ualuerit cōparare: neq; ad eius nūm & copiam ullus unq; potuit aspirare mortaliū. At sublimitatē & celsitudinē Cicerois alias fortasse ueritus pēdicabimus. Nūc rursum ad eloq; etiā redeamus: quamq; ii i glaudāt Cicerois: laudat: & eloq; uis. Quandoq; pro Quinilianī uera & pbata sententiā Cicero nō tā hoīs: sed nomē credit eloq; etiā: cuius cū tāta pte stantia cū liq;do cernit ac dignitas: eoq; inane dāno iudiciū temerariū autūm reprehēdo: gramillū scēlis ab hominib; stūtiā admiror: detestor istā iā execror: iustitiam iūq; furore in flāmani (proh facti nus uolēti atq; crudele) reg. dominā Eloq; etiā admirabile ac cōfesse donū diuinitis cōcessum mortaliū: paruifaciū: atq; ut paret: criminant pborū & oīum notā dānit: & ignominis afficiū: conuictis psequit fēuū: post esse capitiū: ac nūq; uolū posuit amatores: atq; cultores: quos maligne cū infestatione improbat: & insequēti euidēti calūnia: uirūq; erudiū exprobrant eloq; etiā: atq; p ruti pi crimine iūgeniois hoīb; ac lectione multa: & ornata exercitiis studiū hūanitatē hostilitatē: & ad dactē illi iniqui infidatōres obiectant. Atq; p nihilo habet: uel negligi eloq; etiā: & nūq; eiōs spē cimē reprehēsiōne infulsa: & odio la iquinat: Deoq; etiā immortalis pñs dona sane cōtinuū oportet: & apūissima sup. nō nominis renuā bñficia: necesse est. Quę pterea res sit alia: uel: dicat nequissimū nebulones: quę magis aut cōmodius hoīem cōciliat hominib; & qūa lōgus distemus a natura ferarū ac belluāq; imitari se iungamur. De iis autē tebus loquor: quę sensib; picipiunt: & in nostrū facile cōspectū cadūt. Rationē semp excipio. Quā nā etiā potestate: uel are melius iūq; eloq; etiā: atq; publi carū rectores ac principē gētes possunt frenare supbas: imbecile pectora facientis populo iactas cum multa nris plebeculā impetus turbulētus motus calentes aīos flāmatos spūs tumida corda igno bilis ac furēns uulgi placare: extinguere cōpescere: regere: tēperare: tēctas hoīs in solentiū cervicē conderere: cohorti tollere sedionē: sedare discordiā: paci morē imponere: uarias atq; mutabiles mē tes docere cōstānna: iūgenio: cōcinare discrimina: multiplicia nascētū pūrbationū femina sob focare: & contruncare surgētes coherere supbos: iracūdiam cohibere: solutū pēdere audaciā: & impo rēssū suppressimē impudētiā: lites cōponere: inquietas uel efficere: uel tēti hoīs cōdones: pacatas ac tranquilla seruare. Resp. cōfundere atq; reprimere male hoīs mētis: & animi iniuriis atq; atroces ipios ex leges: humani generis ac Deorū immortalū cōrēptores: publice inimicos salūtis: & oculi scelerū faci norū peccatorū flāmis bullētes ac facibus aēstuant: & flagitorū criminū uitiōis flūmulus effrauent: at p cōfossos gladiū cōscientiā demū docere oēs: ac rudē instruere multitudine iactare: atq; delecta re: famā extēdere dictis: quę multorū bonorū ac memorabiliū deinde factōrū causā sint futura: cum uictorū uictoria uolitare p ora gloriofus nomē oceano atq; sydenbus terminat! Nulla certe pūgen tia magis: in nulla qdē acutiora sunt iacula: & quę aduersariū uulnerare possint alius atq; cōficere: nūll a uelocius nūll morifera: q; de ore uehēmētissimi Oratoris uox terrificā: & cōdo tonās magnificēti pā riter: & horredū transfla i aures multitudinis atq; aīos hoīum peritorū. In sup. uiri eloq; uisimū ha bēnt sūmo apud oēs honore. Itaq; magnis Oratoribus nihil illustrius. Quid itē quēso aliud: quā elo q; etiā displos hoīs filis ac mōtibus: nullas certas sedes ac pñtas domos habētes: & tagites lōge lateq; more ferat p loca mōtū atq; cipestria uiuētēs sub diorū eūā habites i spēlētis: atq; caner nū: & antris ac uoraginibus aut mapalis tuguriis gurgulius crepidinib; sitio terrarū uasis hianibus i cōfossis cuniculā: aut arborū regiminibus paruiat ac bellig. iustis atq; latibulis imitantes i figura hoīs beluārd uitas: & passim carpitēs cibū: & uītes cōmuniter i lōgeq; magis delectatos floribus her bis frugibus: & arborib; & hoī: oīum incredibili multitudine atq; insatiabili uarietate: & arborēis feli citas: & glaudibus decedūbus: & ramis arborū p arlarū ac flauis mellibus stūtiūbus ex ilicibus: gēli diq; sonāū perēnitiūbus: atq; perlucidis liq;uorib; amniū: ac uiridissimo uellitu riparū: & in umbra

[illegible]

ganter-festuliter-splendide-ac-lucente-aperte-dilucide-eximie-clare-ample-excelle-præclare-magnificè-inimuer-decoriter-& cōsignatissime disponas:& pbe-& docte expmās: pferatq; obseruatissime & emendatè pprè-petèrque-ac cōpèrè-eminèterq; & leuere dicās:ac uelut alienus inuenerit:acq; fide literi:& casse pteq; & integre tradās i manus: Sūt. n. nonnulli acutuli & inepti-ac nihil boni pter leuissimū ingenii possidētēs:q; quīs aliqñ recte sentiāt:uerèq; ac cōstātèr interdū prao tñ-de rebus ipīs in dicētib; ac polite loq; nō pntz: & suas alog cōcepñones nequētèr explicare: nihil idonei ne suis qdē sententiis exponēdis & alienis opiniōibus declarādis pñus iuuēs. Itē homiōnes cū loquūt: & fari uolūt qñ uenerit: inuēdius-imo uero stolidius & absurdus-more rustico: quorū affecta loquacijs extremā eorū indicat: Ignorantissimū hōies infantissimū qñ pmediat diuinus studēt silentiū tamq; gloriolus: & ore uelūt magnificētus itonare: exēplis qbusdā-ac figuris uiuēt: tropis ēē tranlitanonib; Ciceroni-Quintiliano & oib; antiq; rhetoribus: atq; sibi meritis enāq; usurpāt oīo loquūis. Prindpio orōnis cūtuat: & anhelat: ac demergēdi sicutuā turbulētissimū pelagū ignorat: & tūq; in rae uocē pñentūq; interdubū l mari imēso fulminat: temēbūd uelūti & oīa circū circa pñcipit. Miseri cōtèr mīscūr Progreffo deficiūt. Dicēdi finē nesciūt inuenire. Hīscēntes ad singula-cūcta elementa peccantes: quasq; facilissimas syllabas fringulientes: orōnē totā perperā pñunciant: testōia demit: ac se ipsos marie cōfundētēs: & in quādā ignorantia doctomia affectū uertiginat: atq; nūq; temp ad pñima & studiose cōnates: nihil pspere efficiētes appime laborāt: atq; cū aliis forte aliqd cepit: ex plicat: uerba pñunciant: plane diuersum: aut cōtrariū resonāda-nō inuenientes suis cōcepñibus pñna-atq; accommodata uocabula. Itaq; orōnē oīo pñus cōcinitate uiduata nihil ineptias. Fieri aut facile pōt: ut huiusmodi hōies sint furraffe: nō improbitz certe leues-arguidiculi. Neg ego alienor itq; sui ignotuli ibecillat: ac fragiliter diffidētēs hūanitatē oēs penitus desperatū. Ii alioq; pteitū factidū p acuta sophismata & insolubilia dialecticorū enigmaia-nodosa pñota leuicabilia pñuicata-spinosiores materiasqueq; aspectū: ēē quiddā-atq; cñtentionē nō is ingenii pñ se ferit: uelut in cūlis āgulis ac lacunaribus & aīra cibis cōcētas uias-ac mōticulis emittēt: obicūras & altas philolophānū qñtiones negat pōtē copiose splēdide-atq; ornare tractat: qñ imo illi hōies ineptissimi temere affirmāt: eloquūi infūdere tenebras: rebus granibus & quasi fuliginē iūcerat: uelut nebulā effūderet: ob oculos mētis renellat: & nō cōpositū sermōis-ac fulmine cōnitate orōnis: & ualidatq; uibrantū sententiāq; pōderet: & grauitate-ac beatissima reg atq; uerboz copia uelut nebulosam & caliginosā cēlū atq; aer crassus & cōcretus offuscat lippos & luscios: & aīalū sensus excellētia sensibilib; cōrūptū infūctū rēdiū molliatq; igenia pñe rorū cōfundi & obcūrari-ac turbulētari: opacari pñus cōnē subueruari: & inextricabili demū errore splicari & irretrahit: atq; demerla l pfunda toragine-ac ualīs situbū: eloquūi ipetū quodā maiore fluens & abūdāns fontib; uerbis uerbib; sententiis sūma rursus i unda bullire nō possit: & ita fiet rari admodū ad frugē portitūq; pñentū: & oib; absolutū nūmerū adpiscat eloquū: qñ pro copioz cōsequat in anē loquacitatē: & ad imōderatā quādā incedit molloquū. Esse aut iūddā alioq; ēat insana: pñus mētis indicat in tā dubia uictoria cōtendētū ad eloquūē palmā-ad tā ardua nitē-ac cernere de gloria. Ad dēt pterea quōdā facilis id: qd nō dñ pñentib; ac leuib; ingenijs pñuadēt: cōnauationē literariū laboris oīm grauiā corpō detegēt: sicut exorbet: cōlo: ē oblietare: uigorē detēlitate: habitudinē tenuare: qd uolū frequēt & nota expienna sapissimū cernit ēē uerissimū. Nos cōtra: qñ nō nihil fortasse sciūus-ac sapim; pñ illis idionis-atq; leuissimis: itē qbus minime cōsēdāmus: lōge altē iudicāmus: & eloquūi-ac sapiētiā-quē admodū natura ita ēē studio arbitramur mixta simul atq; cōfusa & cōgnoemēt apia-colligata-indiscreta-& inter le uicūlo indissolubili certo credimus ēē cōsēdā: ita etiā hōis negligētia-atq; desipiat: ut artes ēē plures uiderēt: & eloquūia a sapiētia seingeref. Verterum phoy-ac nūi spīs uolūmia lepe puolūmus. Arguas Cōphūllatq; captiōculas: Dialecticorū laqueos: Calculorū (lic. n. appellāt Mathematicos sublimiores) inuolūta-recūsus-latebras circūfās angustias Nominaliū. Nāq; si ueniores Pñi nūcūpat: q ad terminos atq; orōnes referre oīa uoluerit: eminat ipsoz interrogatiōculas & quasi pñra-atq; cōiorulas quasdā cōdūfūculas ac sententiōlas qbus effici cōmodius singula sunt opinari: atq; tractatas ab eisdem ipsis astricūti- uiciniūis explicari: corroboratas infirmis: nec implētēs materiā qñtiones pñuēro aut late patētēs-atq; effusos Realitū: quos ita nomināt cōpos-& uemorat: atq; imōdice ac redūdāt exaltās traditiōes: & modū ēē excedētē: & cōculcatas-ac bene atq; ad uisū nimias & ualidioribus peccantes mīb; & scrupulosas differtiones enudatūis resolutas ab istis: multasq; digestas: ac demū (ut patēs multa cōdūdam) abdiissimas quasq; causas & occasū atq; l obfcura nobis pñcipia reg- & mira cñtūa nātūq; ptercūis oīs: atq; parētis: diuersas phoy: opinioēs & hōy multiplices cōtōuerias: & incultas oēs-horridasq; sententia- affirmare nō dubitamus copiose posse: atq; ornate-subl: itq; tractari: rēponē: declarari: apit: resolu: reselli: improbari: defendi: & oratoris ornamentis adhibitis illustrari: ac fulgētissima splēdidat orōnis luce uiuere. Profecto si discipulus liberalis: quaq; cōlūmāno magna ex parte ēē inuēt: & tempa ropia: & uarietate uerboz p se loq; ipse possent: ac suā causā defendere: negarēt egē uelle se se suos esse hūi: modl pñessorē: ac ignauier & abiecte pñerēt: q; barbare-ac perperā & inemēdāissime-ac mē dohūmūq; abfōne-abfurdē-illepidē-indecore-andocte-dure-rustice-aspete-cōrtipre-praue-spūre-utiose in fute-randē-in cōdite-puulgate-phornde-incōposite-inedite-inidicēle-inidicēle-in cōsideratē: inaduertēt: imōdice-redūdānt: uel infūcūde: & ieiūne-atq; in fime-& humiliter-ac demittē: & anxia

& superstitioſe & aniliſe ac promiſcuae & indiſtincte & obſcuſſiſſime atque indigniſſime & ignobiliſſe pronūciaretur minus ſegete & inſolēti atque incurioſe & incoſuete & cōmmeſoſe & temere & inſepe ſuaviſe atque improbe & ſportuſiſſime loquerētē. Os ē ſolētiſq; oſuſ eloq̄uetia ac p̄terp̄tes liberalibus atque ingentiſ arbus amicitiaſſima ac pfamiliaris nec pōt aliq; quouis mō Oratoriſ facilitatē aedificādi artē & eloq̄uēdi modū in probare offendere: violatē: qn̄ diſciplinis ſimul oib; faciāt munia: nec rebus te nebris eloq̄uetia inſundit: Sed lucem neq; reſq; varietate ac ſententiſq; pōdere & ſplēdid; ſermonis ornatu materias cōfundit: atq; turbat: ſed aperit: enobilitat: enucleat: figurat: variat: cōponit: terdit: apte edā diſtincteq; diſponit: mētes illi luminat: nūbila diſcutit: ignorantiſ ingenia ſeremat: tacet atq; ingenuos alioſ ad res altiffimas p̄noſcēdas inuitat: ad ſeſe fruendū & tota variis alexib; obſculandū lato uolū atq; hilari fronte allicit: ut ferretis ſis p̄fecto & natus de tricolōra cygride iudicetis: ac rigidos geſtate ſi lices pectore uideatis & ſolidū p̄cordiis ad amantia: qđ Poet̄ dicere cōſueuerūt: niſi eam ardēt amaretis: p̄cie colueris: ac religioſe fueris ueneratus. Imminēs autē grauiſe egrotād; piculū a ſcientiaq; ſecta nonibus & diſciplināq; p̄ſeſionibus liberaliſ declinat: ſi diſcultia exercitio labore remiſſione loco ceſſatio ne cōſuetudine uoluptate abſtinentia cōiūctia: ſempantia auxilio cōſilio cōſilio medicog. Amplius nullā uel ſcientiā uel artē uel q̄uiſ oīo rem aliā ſi toto orbe p̄ter diuinā p̄ſentiaſ poteris nominare: quā ſuapte ingenio uel natura oī ex parte proſus uidēt innotat. Inſup nō crederē p̄ ſalutē corporis ai fami tatēq; uere plia ſi ai uiris et̄ p̄udentib; negligēdā. Itē quomō cōſtituiſſam & breuē uultū dixeris hoīſq; p̄ito x̄q; famē immortalitatē atq; p̄ſentē cōſequuti ſc̄olog; oīſq; memoria cōſequūt̄. Poſtremo ſiue tot p̄tes ocio & languētis inertia: ac ſeculo dāas opam uoluptatib; temerariſ ac plētis ai uen exſaturant: ſed libidinēſeu meditatēſ affidēt: ac reſq; cauſas p̄ſeruat: neſiaq; uerſant: ſi negotiis familiarib; & ſi deſenſionū laborib; extenariſ: ac rurgid; & uētoſis munerib; ſenatoriſ & inextinguibiliſ errorib; moliſcūdiſ: ac rēſtantes uiam: qua humo tolli mū: uiciorēſq; p̄ota oīum uolueris paritēs egre giſ famā extendere factiſſine quippiā agētis nobiſcū: uel cū alio cōtrahētis: deſit uel p̄ſidētis uia: uerſa uel ſingulari: uel ab oī penitit actio: ope officio & ſtudio reſequentes oīo oēs quodammodo certa tim ac fertilit̄ rois & cōſerto gradu: ac ſeſtinātū uel ſiglo merā p̄peramus ad uia. Lōgius autē p̄p̄ia mores ſua quēq; manet. Ille cū hui miſeri tradidimur qđ ultra p̄ſcriptū ſēpus uitae terminos querimus p̄moerē: Cur ſi tā lōgū ſp̄ſū ſe ſua uanitas p̄pagauit: Quid nos patetog: innotū uia ualeat acceſſio? Quid moramur hoc uel uari tribuſq; narra p̄ſoluere? Quid mori eūre obuiſ formidamus? Ad quā cū egdē uentū fuerit: nihil p̄fecto aliud rē ualebit ai uen res hūanas deſcētis hoīſ delectare: ſi ſincera cō ſcientia rite actē uic; multog; hūſaſq; recordatio & multipliciūq; officiog; memoria ſuauiſſima. S; ad eloq̄uēſ deſenſionē ſua ruriſ cōuerſaſ oratio. Ego uere p̄endo p̄ nihilo: uti famos ſtolidos mēte cap tos ſtultos inſanos & totid; proſus hūanitatē ac rōnis expertes illos hoīſ i manuſiſſim; q; rabido cor de & horribili odio uiris eloq̄uēſiſſim; aduerſaſ ſer (ut ſa dicā) bellū indicat: ac tūq; uilē & abiectū rhetoriciſ inſtutionē cōſentit uel uen rem plane ridiculāſ minime neceſſariā: ut qđ uant hoīſ ſuiles ſportum falſo leuitet & inq; ſentitū & exiſtimat. Hi p̄cōndubio ſuū quog; nihil aliud mēs ſcohat: nihil ſupra corpus erigiſ uia q; imergit i materiaſ nullū ius habet i ſuſibus: nec rōnaliſ iudici poſſetare; Illi igit hoīſ odioſi & neq; q; uerboq; ſublimiſ & ornatoq; ueritatē decipiā aſpnan ſi ſame ac leionia te paſſiſ iudici diſ ſunt egdō ſimiles egrotātib; quog; Thomachus ē corruptus mali hōiorib; ac p̄ ſtūda alimētis & ob hāc p̄pue cauſas delicatas ac p̄ioſas falſidit epulas & cōſeruat p̄ſerū appetit n̄ trinitē cū deſpectu bonē ualitudinis ac uia diſpēdo. Quapp egroti ſepe p̄ in cōiūctiſ atq; ſaſciūſ p̄ceptis medicog; aduerſaſ i morbos imedicabiles atq; letaliſeros delabiſ. Et uad ſecus ſtaliſſimi blaete ſones & ſpudici ac p̄diti aleones & lupi uoraces & manducones argutolones & eptolones ſtūi & hel tiones ac uerberones & uiaog; gurgites p̄fundiffimi & neq; ſimili carnifices ac uia torpitudine deſa maſſiſſimi & ſannones & p̄ſerpeti ac ſtolidi ſtūliq; & excoſdos ac ſerū & moleſti & illepidi & improbi & importun; & atroces ſuſtiles ſuſtaq; ſaur uetioſ i figura hoīſ dīre belog; & exterminiſ inuētioſ ac corſeſſiſſima mōſtra: peſſimiſq; ſerpētes nihil hūani p̄ter corporis atq; ſi ſubſtitiſ poſſidētēs & habēt ſes ingenii craſſiſſima ignorantia deprauatū ſpernit niniſ & cultū ſuūſ orōniſ & ampliffimū orbiſ dectis Eloq̄uēſ aſpnan ſermonē inſuſo ſparto terro pluriſmū delectat: atq; illa poſſimū rōner ſimo uero extrema demētia i extricabiliſ erroris incurrit: & i apertā labūſ inſaniſ: & i ſtūtiſ morbiſ ind dūt inſanabiliſ. Hō; hoīſ (ut Anitophanes inſignib; uocabulis denotat: quē allegat Cellius de linā linguā latinā) agreſtiſ ferocia ore temerario & ſrenato: p̄digo p̄emilaeſ: eloq̄uētis nūſa: ſuſo p̄ inepci uerboq; cōgerit: atq; ſtollerabiliſ falſū lingua ſoſpta ac ſtrepēſ ſine iudicio ac modo loq̄r: & mi nime modēſtateſ nihil parca modulata: q; ſed cōtra ſtulta ſimoda inſerens ſuit ſemp; & ſuſiſ reſerriſ ma colluſione uerboq;. Quā oīa in manuſiſ uia p̄fecto nō alio de p̄ueniſtineq; p̄t ex alio ſclerſi fonte manare: q; ex uiaſi ſuſciſ maliginitat; & hoīſq; & ſtredib;q; p̄cellit: ac ſuſſim; ſiſtēſtaliſ inſiquitatis & odii & neglectū atq; cōſepta uia: hūanē culticis eloq̄uēſq; uel ſapiētia oris & ſi modera: ſiſ & ſanctiſſima cultioſ oīum ſecretoq; nō p̄mitit lingua cē libera atq; uaga: nec lapſantib; uerbiſ humil; p̄ſeſſerit. Sed orōnē ſerſam atq; p̄dārā & aluſſimā ſi p̄enetrabilib; deuſtāt rite cōponit: & p̄ eam oīſq; uicruſ & ſciētiſq; liquores ſenſim in doctiſ auditoq; mētēſ inſtillat. Dicite q̄ueſio: uiri ſp̄ſenſi docti & elegantes qui eloq̄uēſ aſpnamini (ſic & n. u. ſoſſim; iſterrogat Apulicius)

[illegible]

labefactat. Inertia fouet ignorantiam. Doctrina tollit Ignauiam: & tunc rectissime Plutarchus autumata
facilia ipfos fugide negligentes: difficulta uero cura & diligētia capiunt. Insuper: si ille idē clarissimus
auctor nunc demonstrat: q̄ efficax & expedita sedulitas ac labor exaltat pluribus i rebus facile ac manife
ste conspicit. Longa dies docuit homini leones parere. Aquarū gurgitē lapides canūt ipsi: diuinitate.
Ferrum & aes crebris manū tactibus obtutus: & factus p̄ter naturā labor naturae ualde uim supat.
Item diligētia potestare facile difices: si soli uarias mutationes inspereris. Nā ferule inqualiter incultae: & p
odum ac negligētia omisitū deperdit. At supra modū asper & iſcusidus aggeris nunc excolat: generosus
mi plū Plutarchi opinio de propositis: dignissima pfectio fuit uisita. Quis i hūc potissimū locū cōfere
reſtat? Id uiderē. Velim autē p foribus rēplori oſus: nū delphicū quoddā oraculū: ea oīa litteris aureis
ānotari: ut penitus Ignorantia adolēcentiū mētibus inherereſcēt. Quid n. esse pōt suauiori uoluptate le
gere: orationi cultui plegit: & ap̄iori tui meminisse? Sed hec ipseſentia hactenus de adhibēda līte
rare ſtudiis diligētia. Ea igit agere (nobis dico: q̄ magnis ai uiribus ac p̄claris polleis ingenijs) elo
quentiē inſeruire. Eloquētia amplectimini. Et totos uos ornādos: excolēdos q̄ tradite. At noſtūde quoq̄
nauibus doctis uiris inſonante canina litera: & huic perſpicuae diſciplinae temere & impudētē antea
fuisti: aut obrectaret: & egreſſū hūanitatē decus: & imortale Rheioq̄ & Oratoq̄ nomē ac gloriā in
uolabile maligne ſemp & iprobe mēdis ac turpibus ellis cōiciis p̄ſectis: redire i eloquētia: graui &
maluoli ac maledici eē deſtine. Prædā ac glorioſum eius nomē colite: ueneremini: atq̄ tam eximīā
& p̄ſentiffimā facultatē habere p̄ nāmie. Ipſa uero i cū oēs q̄ illā coluerūt: b̄gnos graſoſos efficiat
benignos uos: q̄ppe ſuſceperit: & phumauerit i ſui ſuā ardētiſſimae charitatis: & gremiū demēſimae
pletaſ immiſerit: uetū eē oſo ſimiles deſeritis: & mēdiū ueſtraq̄ deterſa rubigine: & aīoſo ſedato im
perat: in uindicta rabie ac fore corpore poſita: q̄ dūnt cordis: & fugato p̄cul atrā Ignoratiū nubi
lo mutaretis praui atq̄ pueram opinionē: & ſolidā ac diſſortā ſententiā de qua occuſiens īgenioſi
ueſtri firmā: & cōſentaneā ueſitū ac ſplēdidiffimis ſyderibus lūcidiores rōnes nō ex meo priſum ſen
ſu deſumptaeſſe ex ſapientiffimoq̄ hominū ſumptat: & nindis ac lacteis Oratoq̄ fluminibus haſit
q̄ deſeriatē deducit. Sed multo certe plures ac lōge q̄ppe maiores euāſit eloquētiē laudes: q̄ illa: q̄
breuitas poſſint p̄ſationis anguſtiis circūſcribi ab ipſiſſimo p̄ſertim. & inſantiſſimo hoīe: quāle me
eſſe plane hūdoq̄ oſpicio: & p̄be qdē nemine etiā p̄monſtrare cognoſco. Late patentē poſtulat elo
quētiē magnitudo ſplēdidiffimae orōnis campū. Cū tūta ſit igit eloquētiē moles ac diuina huius ſacul
tatis mīſeritas: lōgiſſime uires nāſipitius ſupat amplitudo: ſi parū īgenio iminus ſplēdore dictū ualea
mus atq̄ orſi poſſetate. Nihil arte atq̄ exercitatio poſſumus. Iſis p̄ſona eloquētiē celebrā dimit
mus: q̄ uas ipſius ſoumetas & imēſas laudes latins & amēnins & ſplēdidū ac p̄ſentūſ: & ſcientius
atq̄ diuini ſus exequiſ: & p̄ dignitate ſubiecti & tractāde materia nobilitate atq̄ praſtāda nō arida
ſenſit: idēta inuēre macra ex tūta inſipida inerti puerili inſicta ſicta p̄urbata cōſorta: uoſſa in
conſtāte demīſſa iacentē iēōdita uenerariū ſpūria cōſula errante uulgaria: Sed plena cōpta lactea
ſimili niuibz hybernis crebra aſſidua aequali ninda grati diluicia larga p̄guit decora ornata diu
na atq̄ cōſeſti orōne ualeant explicare: & uerbis cōuenientibus & egreſſis & illuſtribz: multaq̄ uenit
ſtate: & copia & luce atq̄ mūdina laudē faciliū: cōſumati Oratoris ſublimitates ac cōſuetudinē cōple
tauiſ. Nos uenies ſomus & hūiles: & eminus caligātibus oculis tantae molis ſalutis aſpectū: pauidi
atq̄ tremētes hūdoq̄ cernētes: quāſcū ſit i nobis: etiā ad primā cōſignationē formidamus aſcenſum
& huius tū excelſi ad ſidici atq̄ eloquētiē regiē radiantis clare ſulgetis: & miraculoſum uarietate
micandis nō mō cultū nſe iſbecillitatis cōſci deſperamus: ſed ſpectoſum lūmē & honoq̄ uellibulū ple
riſq̄ oibz inuū & inaccessū: & uenerā ac ſacroſancta hoſtia nō audemus attingere. At eaſque aſſ
i mediū aruulū de eloquētiē ſplēdore & gloria hūc demū tendit: atq̄ euadit oīa: tū gū i nobis ſue
rit cōſtēdamus uō una laude ſolū ſed of ponis laudis & ornāmētū genere florere eumſq̄ & b̄n dictū ſa
culatē: quae eadem eloquentia eſt: & ſummā rerū ſere omnium conditiōnem: quam adipiſci poſſet hū
mana fragilitas plenitudo: & cumulatiffime fuerit cōſequutus i ſeruiſſimo ſi ita eſt: ſicut omnibus de
ber eſſe compertū: & ſere conſtat inter oēs ſcū nulla p̄fectio ſit natura tam ſera tam barbarā tam iōta
nū ſi qn de hoc tūc ulla prorfus dubitatione cōſentiat: mane atq̄ ad unū omnī ſi firma conſenſio. Quis
eſtq̄ neget ſtatim atq̄ p̄cipuis laudibus efferendū: & meritis atq̄ ampliſſimis honoribus decoran
dum Auguſtinū Datum peregreſſum atq̄ ornatiſſimū dūm Senenſem i qui quantū in eloquentia
ac Philoſophia ſtudiis p̄ſecutū: eorū ſit nēp̄e iudiciū: q̄ uas illius ep̄iſtolas orationes & libros accu
ratus legentibz: qui p̄honeſtius poſſint atq̄ decentius eius laudes p̄dicare: cū nū eſſem ſilius: mō
to quidē libētius proſeſſim. Miror ipſe interdū ac ſtupēto uiam patris ac mores aīo & cognitione tu
lucan: & maxime memorabilē ac beatiſſimū eius ingenij ſclitatem mente & cōſideratione comple
ctens. Occupatū pater in Repub. rei domeſticae ac familiaris occupationū negotijs impediū amico
rum ac p̄p̄io quoſq̄ erat perſuadiouſſus: canſis ac deſenſionū laboribus irretitus: & rebus deniq̄
innumeralibz obſolatus atq̄ diſtractus: quibus ipſe cōſūte obrectabaſ: ut iſqui nunc oēs plu

ritum auctoritate ualere exstimabat & gratia: & qui longe officiosior esset: q̄ sex hominū nostrī tem-
poris: & misera huius ætatis improbitas postulare: plura equidem inquam: scriptū pater in eis sibi
bus: atq; tam uariis tempestantibus actionū suarum atq; laborū sine fine: q̄ illi: qui degunt tori str: utq;
spatium otiosum: & in summa rerū contemplatione ac placidissima quiete uersantur. Tanta præterea
uiri pietas exstitit erga Deum: & in omnes Superos obsequantia: ut miri iudicent: qui uiderint: & illis
appareat incredibile: qui præter auditum nihil acceperint. Ipse ego: qui pia ueneratione semper colui
ueritates: & aspernitis odiis sum profectus: ac delectatus sum mo studio uanitatem atq; mendaciam
paterna: integritatis: & diuini cultus certum perhibeo testimonium: & multi noverūt: quod uerum est
testimonium nostrum. Chari profecto sunt nobis: boni propinqui: longe quidem chariores amici: cha-
ritissimi certe parentes: Patria sine dubio rerum omnium iocundissima: Sed cunctas omnium charitates
ueritas quippe sola complectitur. Opus est pium atq; præcipuum nempe studiosio hominis offi-
cioli re ac uerbis honorare parentes. Longe rectius & honestius uenerandam sanctissimę ueritatis ma-
iestatem in honore præferre. Et cur tam diu dedi operā Philosophiæ: ac sacra uolumina lectitauit: atq;
peruoluī? An putas: ut homo deinceps euaderem uō bonæ rei: uitaq; forem turpi & sordida: atq; uer-
bosus fierem ostentator: plenusq; intemperatum fraudum perfidiarū: & mōdax: & infidus: & assumpti-
me componens in anxia: leuiq; pro ueris & grauib; & obcuris conspicerem documentis: ac uulgo
in mendacijs conuictus: inuulgi magniloquentia: & uana loquentia: fictiq; & commentis patris ho-
noribus doctissimorum ultrior aures onerarem: ac falsas de soluto pectore laudes effluirem: & iusi-
gnibus uocum festiuatibus modulisq; uerborum: & quasi quibusdam orationis frequentatē: mo-
uerem atq; exagitem animos rudium auditorum: & illustri fando fragrantibus uocabulorum
suauum delinimentis infusis aures permulcerem plebis signatur: atq; uerborum illecebris lasciuicem
atq; floreterem nouitate commentū: & scutillier in conspectu peripacium hominū fabularer: id tan-
dem poterem miseri mēdendo: quod ardentissimo desiderio concupimus: acri inlustria: anxiaq;
& horrida atq; ignea siti: inflammata uoluntate: summoq; studio uestigauimus: ac tunc quandoq; reper-
tum possidemus: & amanter possemus tenaciterq; retentum: uti pretiosissimum quandam thesaurum
custodimus: & soleret custodito magna multorum perfrui mori zelotia? Id adū effe dicimus uerita-
tem cunctis bonis sine ulla prius dubitatione præstantiorem: quam equi dem in conuictat ac subito
quis amittit: quum is definit esse ueritas: ac fabulis adherere. Tunc uero definit homo existerē uerax: &
bonus: quando sedulo mendacijs studet: atq; dat operam de instrua uanitati. Præterea nō me fugit fal-
ladofas ambages atq; inauas gloriæ facile cōfari. Iulani & profesti atq; prophanī uulgi cōmeritum:
& ridiculi populi consuetudines: facies ac plausum fugientes: & aspernari nullum animo cibum sua-
uiorem ueri cognitione censentis: & illum fortunatum atq; foelicem: qui potuit liquido rerum cogno-
scere causas: nihil: p̄ omniū puimus indignis: nihil deformis: atq; tam terribi & aspernandum
q̄ leuiter: uanitatem mendacium falsitatem. Quem ego uirum grauem esse cognouerim: disse ne-
quirem uel ab eo tolerabili aliqua læcessus iniuria: si forte ualeant conuenire: & una simul sede morari
gramus: pariter: & alia quæstis animi perturbano. Infidiosum uinum ac fraudulentū callidi: arē: & com-
mentitia consilia: atq; mendacem hominem ferre nō possum: etiam si omni officiorum genere prior
ipse certauerit simul: & uniuersa (si fieri hoc quoquo modo ualeat) altitum uirtutum omniū floreat
ornamentis. Innata sunt nobis in scio quo Fato: crudeles inimicitia: atq; iustum penitus ingenio no-
stro asperum quidem odium uanitatis. Nam rite memoris: q; recordor: quum ammodum puer effem:
aliorum instructione ficto quid pectore composito locuturus: orationē solitam semper fuisse faucibus
inherere: meq; fari proinde indipientem: medils statim uocibus resistere: non uir quosdam chroma-
ticos tandem publicis pauitantē ac uerecundia deurbatam: uultu & gestu ingenue mentiri me me
fuisse confessum. Amo palam: palamq; odi. Siquid sit illicitum uidum nostris in uerbis decomposito:
& scienet facti: quod cōscientiam forasiss offendandū est: certe potius ironiam nullaq; (testamur om-
nipotentis cœli nomen) latis a nobis est narrata parentis: quæ nō sit eius gloria: & factis inferior. Exi-
mitum Augustini decus nō tam fidem hominū doctiorū: q̄ lucem illustri dei decrat auctoris. Vera igit-
ur (mihi omnes credite) cognita: & splendido lumine clarius radiantia ad unū nempe sunt omnia:
quæ narramus: & si hæc causa apud seueros Iudices ageretur in foro: complures fide & grauitate præ-
dicos uiros: & multa uite dignitate ac singulari quadam auctoritate pollentes atq; præstantes: huius
histroria subscriptores atq; approbatores haberem. Sed denno nunc ad Patrem redeamus. Lectores in-
tendite. Singulo quoq; mēse Sacerdoti perfancæ ac mundo corde apenibat Augustinus errata: qui
uulgo confessionem appellat: nobis autem magis est cordi iustitalem peccatorum prolationem: seu uo-
calem expiationem: uel orationem purgatoriam nuncupare. Sacratissimum Christi corpus: ac glorio-
sissimam Eucharistiam pater fumebar quocunq; quater. Singulis diebus: statim nocturni temporis
horis non cessabat in uota: preces: humiles ac sanctos suspirios immurmurans: i quopiam secreto fa-
cello: quod propriis laribus constitutum & cultum (ut asfirmabat) a diuo Bernardino Senensis
necessarius possessa quondam fuerat: nostra domus: frequenter adibat noctu præsertim: & illud reue-
renter adorabat: uel loculum sacrosanctum: ac numinum sedem immaculatam: & secū domiculum

quinto & pacis. Mane quotidie publica pater templa uisibat oraturus: Deum atque uirtutes Sacerdotes per dispositas aras circum euntes procurantesque diuinam rem solemnibus supplicantiis. Primam atque alteram illi horam: quae salutantes ueteres contebat: pater faciem Superis consecretur: & pulchro diem ordine distinguerebat: ut suae imprimis futurae atque perpetuae beatitudinis: deinde socii commodis rite consideret: quae tunc esset: recta formula rationis: & a nostris probata Theologis regula Charitatis. Memini acceptabili tempore Quadragesimae: quam appellanti: quum ammodum pater esset: in patrem iussum a Domini Senenlibus: quibus hoc ipsi datum est negotium: palam omnibus in excelsa cathedra & eminenti pulpito praedicasse Euangelium Deitum Magistrum: quoque omni ad audiendum conuenerant: residerent in sublimi suggestu: & multo populi fauore: & incredibili auditu: oium attentione ac mira cunctorum gratia: facti concionatoris officio peregre fuisse perfunctum. Namque uir ille doctiter eruditus: & literarius certanobis & discipulionibus elumatus: ut is cui non esset ingenium intra stabiles: sed uersatile promptum expeditum excelsum delimitum atque politum iis artibus: quas q. ueneret: ruditi appellat: si uulgus ac plebs pariter ac doctos & sapientes iugiter hortatu ad capeffenda officia puocabat: nec erat homo iactantior: non tumidus: non suffatus: non ieiunans: & squalens: nec ambiguus: nec incertus: quin sepiissime copiosus: raro grauis: mediocriter inordinatus dicebat: modesta & sobria: aut scira & teretia: uel rapidae ac uiolentiae: utebatur dicendi genere: ubere atque magnifico: colubio & subili: mixto uel ac moderato: pro uarietate locorum: personarum: temporum: subiectorum. Non praestigias mentium loquebatur: nec capiones fuitiles & inanes: nec uana fundebat & inrollanda auribus ac deridicula: uanitati: nec offendant gratia de more Sophistarum: magno conuentu hominum disserabat: uenas sermone: & in temperamento fucatos: atque uerborum umbraculis multis: & horridis: hispidis & spinosis conuersionibus: & agrestis ac turpi uerbia rerum: atque uerbosiorum: quorum tenebrosi forent: atque obscuri: sensus: sed probe ac uenule pronuncians rationes certas: i medium afferebatur: ea: quae inexplicabilia: atque incomprehensa censerentur ab aliis. Augustinianae orationis uenustate: atque misidine multas festiuitates & concinnitates: prout suas innumeras redolentia uiderent. Nihil est in litteris tam remorum: nulli etiam quesiionis sinus tam obscuri: & alii: quos ille non rediret facile penetrabiles: & illi uires ac cerros lucei: & amoenitate sermone: atque uerborum modificatione: & omni cultae orationis genere conspersa facundia: ut nemo equidem sanae mentis assensum ualuerit cohibere ab iis annotationibus & tractationibus: super quibus faciebat uerba: & serio querebat: & disputabat: enucleare: & ita paulatim de spuabati & honorificis uerbis prosequerebatur: omnia: ut si quando res aliqua planius plana: ac minus plena: & instructa: quaxpiam materia tractaret: hanc ipsas ubere sua doctrina: & eloquentia mirum in modum uir ille grauissimus simul & eloquentissimus illustraret: q. off. igitur ignominia: & abditum probaturus: & innotabat: & argueret: & reprobabiliter. Scrutabat in uno quoque genere certitudinem: quatenus rei natura reciperet: & aut grosso modo: ac ueluti per figuram: seu ut porritum & demonstrationis ueritates omnibus conuabatur ostendere. Insuper tui res postulat: erat: uel seuerus: & contrarius: uel mitis leuis: ac placidus. Quum acerbe fortassis errante quopiam reprehenderet: eius uerba maximi quidem erant horrens: ac meus. Quum lepide aliquem hortaretur ad opus quodpiam peragendum: ore ipsius melle dulcor: & nectare quippe sauior: fuebatur: ac manabat oratio. Nec ubi nunc moneo: persuadere Augustinum rebus illi uisibus ac generalibus: quibuldam praemonitiis: atque praepceptis: idum orare insistere: uel tractare res notatas: quas scirentur forte complucenti: & i uulgatas: ac paulum deuantatas atque protritas. Expenisissimis uel scientiarum: uel artium ad prae Dathan puidus: ligax memor: multi scis: actus: plenus rationis: atque consilii: mtrabatur scire: quae dignissima: quae pauillula nequaquam essent: ad alendum studium: limerantur: & considerata studiole: & uigilare: atque attente perpensa non solum haberent primorem speciem admirandam: sed reperta quoque penitus ad usum: atque emolumentum salubritatis essent. In Augustini memoriae penetralibus: atque animi eius sacratio Scienna quippe non inerat confusanea: nec ipsis ore mellissio: ac lepidissima lingua niuidiore crystallo splendoris: & si denibus: quae soli corporis rebus oculis ab homine discernuntur: caterua uerborum uilis: atque incondita uoluebatur: nec erant diuina parentis incompta & breuia: neque sermonem in dumeta: aut angustias compellebat: sed in amplissimo campo fuae magnae doctrinae longe lateque radians patris oratio: & emicans eloquentia: uaga batur. Non locutio fucabatur: neque praelinebatur: neque praestigiosa fuit: ab hoc homine sinceris: mori: qui unum quodque dicendi genus caste pudice: ornando longe quidem faciebat illustius: & certinebatur posse plane adque perspicue expedire: quod solum docti & intelligenti uiri esse dubitar: prorsus nemo. Praeterea Augustini non erat equidem operosa in loquendo: sed natia suauitas: cui uerba quaedam & color iniecit facillide Tulliane. Insup Augustinus odio prosequerebatur: apertissimo illos homines inespissimos: qui cum essent in dignitate: uel magistratibus confinis: subobscure & incitorio: atque subullice loquerentur. Illos etiam execrabatur: & quod ammodo indicabat imanes: qui uolentes se sciolos ostendere pra: omnibus sui generis: itaque uideri agrestibus: & hispidis auribus sapientes per suadere omnia conarent: & anie: supitiole: importuni: time: inuicere: quod illi semper cōfuerit facere. Sycophantae: qui sepe ad faciendam fidem rudibus irrepunt: & indoctis: quae uera quaedam effundit: aut ipse gerere uideant: intendi: namamen haud unquam diuina: & copiosa: neque definita: neque praepcepta: sed lubrica: atque

ambagiosa cōiectatione nitētes; atq; rimas pleni-hactenq; illas sine tillo p̄sum recte rōnis cōsilio perfluentes una quodā atq; inania medrāsi: & nullo unq; scientiāq; fando cōcepta p̄ferit capia illa tollidissima atq; ridiculāq; alidue cōmētaria fabellas: & summa quondie rectit̄ fallā nōnullas: & fictas: fūsiq; & naga & arbutana: qualis (ut sic solet) lōginqua oculorū acies ē p̄terualla media caligātus. Sed de hac materia satis. Ad graviora p̄gamus. Irrationales sensuū morōes: & obsecnā carnis nullatio nē ac blādiēte Veneti scalpūginē crebris ieiuniis: uigiliis lōgis ac mltis assiduis sacratū lectionibus scripturais: supplicibus nonis: & flagelli quidocq; castigatiōe cōp̄stīre: ita dilexit sociū charitateruere Augustinū Dathan a Deo datus hoībus uidere. Pia opa cōtinue frequētabat. Ad iurice: manus porrigebat cōp̄nibus. Vi oppressos acriter defendebat. Fraude petitos clementissime mēbat. Hęc oīa lā senior tacitabatur nobis p̄be cetera cernētibus: ipso autē egre ferēte nra lumia tā solerna. Neq; n. p̄ut demeritos & curiosos oculos: & obtrusi cōtinuū multa laetere. Inuorē nero atq; adolefēti: ē Patre existimō excellentiū atq; sublimiū uirtutū semia iacisse: ut largas & opimas mox fruges ī senectute colligeret: & si quidocq; calē. is fertiore grās ac sensuū fraudibz irretitus p̄fectē fortian uirtutis lineā perat fieret. Seueritate autē & asperitate christiane religionis & uita sanctimoniā amēnissimis moribus & amicorū cōsuetudinis lætitia tēperauit. Fuit n. Augustinus honesto ingenio: leti ac min amato: festiuorin sup adito facilis: cōuersatione grātissimū: mōe suauis: faciem comis: faciōsus: benignus: affabilis: locutionibus uilis ac delectabilissimū: frōnis ac iocūdissimū habitus facieq; cū dignitate simul & maiestate grāuatē pariet: & grātā p̄seferret. S; nēreor egdē si nō ē ipsius paternis laudibus imore mutus: mon pia tēneratiōe potius q; uentans studio & honore dicamur. At cēditiq; uolūte: malediciditros & malignū: & q; uī eorū terat inigras: senū puerē de nobis: nihil tū silēcio p̄tentissimū: qd omni potius Dei munere quopā singulari: & supni uiminis mira clemētia p̄bi cōfignē minime dubitemus nō hinc magno plagiō atq; omne manifestō eius florētissimā doctrinā: ac certo p̄cellētissimā uirtutis inditio. Nā in ē a puero & infante usq; ad aīos maturioris ætatis linguā Augustinus habuit impeditū atq; diutius balbutiū: & durā ab eo potissimū l̄s peccabant fideliter. R. atq; alterū nō meminimus. Nāq; hoc cōiūgt ifori: paritū: ad q; edū effemus ī lucē: & ita illa demēra p̄culdubio peccabāt a p̄seur h a beret ī loquēdo pene ridiculus: & ob hāc nā causā & linguæ obligatiōē munus reuocit quidocq; p̄blice lectiōis: ac docēdi p̄tincā recusauit. Interrogatus autē Philēphus: Venis discōdēs: quē nā ē iis quos sēnsus inhi differit: p̄u atē eximū: ac magis p̄bare. Ita respōdit. Balbū iudico lēge oībus dociorē. Mox uenō ita Augustinus arte ac diligētia laborauit: & uerbis lapillis & leuibus calculis lūmpis et sita mine & ore de cētis & obholusis ac tiolētis & ceteri moniū ascēti interloquēdū: ac p̄nandū aliqd sublimi tōce cū labore & ipem diuina iiprimis fauētē gēas & cōcedente uiminū largitate: crebris ac ut eadē supplicationibus ac uocis ita liberatus ē: ut una oīum uoce & cōmuni dōctissimū cuiusq; ac tonus p̄p̄ciā fēliti regnare ī curia foro iudicio cōfēret: & eo distinctus loquerē: magnificētus itonare: ac lepidius p̄nūciaret nemo: osq; nullus ab olorius nullius sermo efferē expressior: nec emm quā linguā d rator ē exprimentis: uolūtiū: & uocabulis affectatē: difficultans: ex pluribus & asperissime cōuocantibus (ut Quinilianus ait) iiter fē syllabis catenatis: ac ueluti cōfragolissia demū p̄ suo arbitrio uocabulis mēbris: atq; solutis linguæ nodis utebat Augustinus: uel forte quādā fortuita: sine arte diligētia: natura sua: ioseu fatio ac sydex curi: uel qd magis reori: Dei oīpotētis munere: ut nulli aliū ē usiq; nātis tēponbus florētū: ut par decus ētrac potētas: eloquiū: nec cuiusquā nra rēp̄stare fuit ul' ordis p̄urbationibus p̄lēdis: ēa aio. uel fēlido tumultu: & lōgo orandi maiestate furtio silētio feruētis p̄lecularē & callidæ turbe bile cōmoratū: excitādis affectibz: & linguæ fulmine iordinas cōcupiscēte moribus cōp̄fēdis: uel mētibz addito furoris & rabiosis atrocium hoīum furis opēradis: & ī placabili terrori obuciendos: ac lamētābilē ibecillo: ablecto: ac flebili gemitu studiose frenādos: uel ferreis p̄coribus & adamāni: p̄cordis: & inextrābilibus als molliēdis atq; flectēdis: & iēntis: atq; sīmati: cordibus re: fingerādis: aut ēr extingūdi: aut mouēdis hoīs uolūtiūbus qualicūq; astu: atq; arte dicēdi: tā accommodatissimū: facili: p̄p̄tia: efficac: ac familiaris oratio: cōiciis q; prius balbutētes Dathan: & hēretēm nouerāt circa singula nō iū iūia āmiratibus: ac recte credēbus nō magis hoc supra naturā Augustino cōiūgisse: cū edunt p̄digiosa corpora: ac mōstris insignia: q; postmodū uel medicorū artis idustria: uel nu minū bñficio decorū specimē a flectura cōualuerūt. Nolo egdē hac in re testimoniū subicere Philēphus cuius apud nos ad Augustinum Dathan non inferiorem p̄ceptore dīscipulum extat epistolā: quā hęc uerba p̄ceteris continentur.

Philēphus Augustino Dathō Sal'. Nulla ratione addud possūm: quin credam te mihi esse amantissimū: quia quo sit pulcherrime ipsoꝝ aspectum tanquam scopolū: & p̄stima suā mīsericordiā imaginem fugiebat. Tria autem magna miracula: uirbe nostra: atq; eodem ferme tempore nobis cetero fœnibus cōiūgisse narratur. Prīmū id est: quod modo explicauimus de liberatione paterni oris:

Et hoc unum rātem cē iusto malo Dathō testabāt īcommodisq; Blesē homines linguæ ac perplexē loquentes ferre non porreant: atq; ipsoꝝ conspectum tanquam scopolū: & p̄stima suā mīsericordiā imaginem fugiebat. Tria autem magna miracula: uirbe nostra: atq; eodem ferme tempore nobis cetero fœnibus cōiūgisse narratur. Prīmū id est: quod modo explicauimus de liberatione paterni oris:

te tunc: ut nemo illi fide-gratitate-dictorum-factorumq; omnium moderatione-& ordine-spectatori
 mori ingratum a: sanctimonia iure optimo praeferret: unusq; prae ceteris indicaret & ingenio & industria
 & diligencia perquirendi & decernendi perspicacia-foletiaque decernendi fiducia-praeclentissimas
 meritisq; ob id optimis atque praecipuis inter patres Patriae censeretur. Missas etiam a Senatu Romae
 ad Pium. II. Senilem-maximum Sacerdotem tam fide-modulataq; & apte: adeoque praecleritaq; elegan
 ter: atque magnifice apud eundem Pontificem coram sacrosancto collegio Cardinalium perorauerit: nemo
 nunquam nostris temporibus a Romana curia plus laudis simul & gratiae in patriam reportauerit.
 Ad haec tam clarus ac vehemens Orator est habuisti: & tam praeterea celeris intentionis: ut citata-atq;
 explicata & enolue lingua: atq; expressa & articulata sententia: & canore uocis: Sonitq; amant-atq; in
 cundi uere censurus erit cum egregius quispiam ac magnus Orator creditus Senam uenisset: & summus
 Magistratus forte uisurus ac Salutarius accederet: sallo cultu-amictuq; ornato-trabeaq; insigni uesie in
 dato-meditosq; habenti magistratus Augustino-respondeat quadoq; puicia a Senicibus-atq; urbis Princi
 pibus madare. Licet et haec in ista idya urbe ac pclarissima ciuitate sint alii certe copulantes eloquentis
 gloria pstant: & dignissimi sunt habendi q; ueteribus nonnullis & illustribus Rhetoribus coparent: Attamen
 nec oēs uolles neq; et p̄r uolēs repetitū onus orandi subire: ac ualde quoq; ab Augustini Dathi male
 stare ac celsitudine suū distātes. Cū aut Augustinus fuerat oraturus: extemplo fama crederet nobis ac
 gus uagabatur: & illico ad iucundissimam eius uocē & amissimam Dathi nomē undiq; crebrabat. Tam letos
 magnifico suae ipsius orōnis apparatu-rū uniuersos-tū et singulos faciebant totū auditoris magna
 hylaritate gestire & cōcōne serena facie mirū ī modū gaudere sentires. Plenis oēs & p̄cipue hoīes perl
 uisimū iure mirāfac laudā Augustini orōnes & opa. Quid si ip̄s uita uoce sua uerba resonātē cōspī
 ceret: & audiret! Ad haec Dathus ē uentus-culpa sua hoīes uisiosos ēē cōsiderātes: ne si uita degeret celi
 bē: Veneris blāditinis & carnis illecebris ninceret: ac rursi & obscena libidineria quā erat natura p̄cli
 tius & p̄p̄ior-superius labere ē p̄cepit: atq; corporis cōtagioe ita pollutus atq; in feminis & oīcōnis
 iaceret. Quapp̄lūm Augustinus ī uita uersari parce-scire sobrie cōtinēter-existimauit pudioq; cōti
 gis focerat: & cōsuetudinē sibi multo securiorē ac lōge tuiorē foretū ē cōtēpsit-ul̄ p̄a cōsideratis hū
 manorū sensu cū rōne diffusis atque discorsis uia afflicti traheret ī tenebris solliciti. Idcirco matu
 ro cōsilio ac lōgo examine & ex acta mox idagine duxit uxore Senilem puellā noīe Margaritā-clari
 mis & splēdidissimā & illustriūm Petronioq; genere parēntibus orāta: ac certe lōge magis signē pudici
 tiae laudes: & rei familiaris gubernandae p̄tia apprimē darā: atq; re ipsa ueritas oppe-q; noīe margaritae
 & nitidā gēmā ac lapidē puosum & splēdidissimū unionē. At nequāq; cōgruū iudicamus huius idyae
 mulieris dotes & ornāmēta-orōne iā ad exiū inclinata referre: qn de haec potius separatim ac speciatim
 tractatū egregias ipsius uirtutes & aplas laudes acōmodato loco ep̄i libero-uitibus integris reserua
 bimus. Ex hac filios gēuit Nicolai Higinii: q postmodū octauo die ab eius natali defecit a tita. Deū
 de-circa post biennii generauit Nicolai Francisci: quē sumas uir: q; delicias nescipabar. Hic natus
 est. vi. Idus Sextiles: Anno ab incarnatione Dñica. M. cccc. lviij. Postremo duodecisi ferme āno ī
 spatio Theodorici: quē postmodū sibi sancte numine-lōge meliora sequa- sacro sancti Frācis dogmati
 cōsecrauit in loco (ut aūt) Pauperū castri ueteris- primo ī urbe Senē: dū penitētias agēs hoīes dē
 liquit: & ascēdit ad supos. Nō ad iucundissimā ac maxime uenerādū: & oī laudū p̄conio celebrandū &
 memorandū p̄torā ac uorā faciūda: meritisq; & p̄ierate gratissimū: atq; doctrina & religione apprimē
 cōspiciū p̄trē nra deuotio cōuētū meditatio in qua uelut ī iucundissima quadā tempore mea sese recipit
 libet oratio. Nā quē p̄ Deū immortalē cōmemoratio nobis possit esse suauior-q; parētis! Cuius ut pla
 ne p̄stantia docuit pariter & idocuit agnoscat: sciāt oēs: efficiam multa ip̄s atq; incorrupta uolūnta cōt
 sempiternū: q nūc cūta licet parum nō hinc opimis rōnibus scia & multa ī publicū edere cōstidit. Hoc
 p̄ieras postulat erga parētē: maxia ī filiū: dū uir: clemētissimi p̄f̄s indulgētia ac p̄cipua suadet charitas:
 bona ēspellit: cogit. Charus nobis Augustinusq; pater extiterit. Chamorūq; me unice: atq; unicus filiū
 & plus-q; dici possit: amant ardētē: Sed lōge fuerit certe charissimus: eius ī excolēdis nobis nō cara
 fuit & cōspicia secordia: Sed aīq; nrū & si nō plane uirtute neq; doctrina studioq; rī aut mirum amo
 re imbuit. Iūc nrū aīum sic affectū: & iūc de p̄bitatis dignitate ac doctrinē p̄stantia sentient oī censur
 efficiū diuiniū potiorē nō īmenio iudicamus. Volo autē dare hoc p̄ inumeris acceptis b̄ficiis patri: ut
 eius īp̄sentia opa edamus ī luce: atq; īmortalitatis cōmēdemos: qdē egdē negotiū tā difficile factū fuit:
 ut: nihil possit p̄te difficilior cogitari. Sp̄as etā passim oīa scripta parētis-ignata caracteribus consui
 sissimis irarū nemo me uno excepto-tūq; potuerit ītelligere. Nō una ē īterdū: atq; eadē serie cōtētra
 tractatio: sed p̄mixte pars rei unius parū alienis inserta materis. Singule paginē uolūntū paterni
 rī alienis undiq; celatae sunt: obeliscis distinctae. Oīa rī labor & amor tūc. Redegimus deniq; ī tāle
 ordinē: quāle magis p̄ genitoris iudicio propōitū arbitratū fuimus. Mahodens fortasse errauimus: cōfī
 dimus tamē neminē esse tā eruditūq; nō eret aliqū. At nihilo ob id est sedus laborandū. Quin potius
 nigilandum impendio magis. Ille. n. habendus est optimus: qui fallitur q; rarissimē. Erat autem pater
 optimus magnū ac praecantissimū opus aggressus: & scribere uocabulorū tam operatū differendū
 atq; instituerat aperire dilucidē quae ex illis discordia forent: quae synonymaeque diuersae & annosa
 uerar manu propria: tūc haec essent subinde commode ac facilius mutanda. Nos passim ex eis uer
 bis paucula quaedā ac faciliora collegimus: & redēgimus in libellū: quē nostro ingenio appellauimus

Floſcalorū uerbo qdcs (ut arbitror) ad preſens ac decurſu opus idoneo: ad mentē uero patrie & amplius eius inceptū minus apto uocabulo. Ss nolui ego potius tantillū id pſe credere ac pſerre in locū q̄ ipſecti oīa uoluminis ſupplāre. Senēſes quoq; hiſtoriā itegri nō edidimꝫ: quā mirā qd̄ pater cōte-
xuit elegātia: & in qua ēt narratuerat uel idigna uel p̄clara facinora: q̄ nſi tēporibus geſta fuerint in Italia memorata digna: & quē ſimeris mādare ēt. Atq; cōſulto ex his analibus paſſim ple. atq; oīa demp-
mus: atq; ſubtraimus: ne quē fortali ueni narrandē ledē emꝫ. Ea p̄n̄i nolumus: qd̄ hac rēpelleat uera
narratibꝫ: ueni aut grati cōcedat. Nolumus brachia dingere cōtra torrēt: & libera aī pſerre cōſi-
lia: utiq; ip̄dere uero. Statuimus paterna uolumia ſilua oīus reuerētia celebrare. Neq; n. ea niſi dā ē
hiſtorias ſcribēdi licentia: quā cōſtat fuiſſe cōceſſam comicis antiquiſſimis quoq; faciſſimis liberariē: &
i uiciis in ſecūdis accreſcit p̄cipuos extiſſe nemo uel mediocriter doctus ignorat. Hęc atq; aliud muē
di ſiliatꝫ oppido q̄ diuerſos mores expoſtulat. Q̄ in ille ſolū hac die p̄q; charus eſt oībus: q̄ uero nūc
q̄ rariſſime. Q̄ nō qd̄ obſequiū bēuolō: & amicol: & capitale odiū ſerūd̄ pariat ueritas. Nobis Igit̄
eſt decretū deradere aliqd̄ potius paterni noīſ: ac partim ſuccidere: & detritare. Scnēſis hiſtoriā: q̄ mor-
daci tēritate cōfodeſ teneras auriculas: & exiſtimandē atq; iudicio eoꝫ: q̄ obſeſt quēſtuerari piculo.
Per me & n. ſint principi atq; potētū oīa q̄ albiſſima: cōtētus ego ſum ea parte: qua fui locatus a Deo
I re hūana. Sinite honorꝫ tenues eſſis: & obſcuro nati loco: ualere res Regū atq; acriter & acerbē poſſit
graciter: & in ſecūter p̄ſeqꝫ uos oederū ac ſolo nūc p̄dere liberatis. Inuicem nōc ſingulos: & uni
uerſos bonas: artibꝫ ſectatores: & p̄ſeſſores diſciplinā: oīus liberaliū: ut una cēſti deſideratio Auguſti-
no ſtudioꝫ nra rēpelleat monarchē ſolēnter parēm: ſi nūc plū ſtebile cōclāmātes: nec mulieriter
turpiſſimos plorāt: edamus: nec queſto atq; fremibꝫ reſonādo: eluctifcabili corde uoces multū ſe-
biles emittamus: nec noſ ignore & abiectē geramus: turpiter dediti la mētis: ac lachrymis: neq; miſine
neq; gemitis: neq; ſletus: ac lacrimis: nec lachryma: neq; meroris: nec heulātis: q̄ cadere i ſapientē mī-
nime pōt. Ss iudiciatris potius ac lētijs & glorię atq; immortalitatis pl. nas p̄ſolūamus inferias: detrecā-
tes ridiculas Nēptis: & Peticia: q̄ narias ſtultorū laudes: & mania facta p̄dicare memorōi. Auguſtino ue-
ro ſūmos ac p̄ios honores ſup̄primis exequiis p̄ſtari: incolētiſſima eius tiri opa i mediū afferamus: ſ
clara: atq; p̄ſpicua ſuarū uirtutū ac laudū monumēta: nec unq; p̄ſtatur: ut arbitror: ſed certe perpe-
no atq; eterno qd̄ t̄p̄e duratura. Singulis nō anis mōtue: & diebus patris uolumia lectitātes: p̄io ac reli-
gioſe uenerādū eius memoriā recēſebimus. Semp illius p̄clarū nomē inſignia ornamēta egregias: exi-
miā: q̄ uirtutes habebimꝫ honoratas: nec una cēi frigēte corpore: ac mēbris fruſtra deſectis aternā Da-
thi famā ſepulchro cōdemus: q̄ ſua ē corruptibilis materia ſedes: nec ſūddēs ſcaſſos uerba noſſimuz
magis al uoce ſup̄tenti clemus: q̄n potius in orale rati tiri decus: & ſempiternā gloriā p̄dicabimꝫ:
ut toto orbe celebrat. Auguſtino Dath: ubiq; gēniū uigear: ubiq; nolca ſubiq; ēt p̄legat: atq; amēſ:
& ſūmo uirtus oībus et diſtinctis habet i p̄io: & generariū cōctio: in linguis: atq; ore t̄rreſt: & Dathū
quē forte uirtū multū nō nouerāt: q̄ui ipſo ēt nōdū deſiderato elegātiſſima qd̄ ac puilia nōnolla dicē
di p̄cepas: quas nomināt elegātijs: ueluti certū acerrimi illius i gēniū libatit: atq; primis p̄ocurrerit.
Dathū inq; nihil uultu & ore neq; ſilo ac lineatū: & habitū ac ſtatura corporis: qua ſuauitē p̄aigina
atq; breuitat: & lōge ipare ſuo aſo rā elato atq; ſublimi: ſed p̄clarisſimis ipſius opibꝫ ac p̄egregiis co-
gnitū monumētis: nō ſenſibus: ac corporis poteſtatibꝫ mētis oculis: atq; aī acie doctiſſimꝫ q̄q; p̄p̄
ciat: cernat: in mea ſp̄ſentē habent: ſectūq; aſſidue loq̄ntes: de q̄ grauibꝫ ac magnis rebꝫ diſſidatē fruāt.
Spo egdētū qe q̄ ēt q̄ poſſit ab hoīſ uita ad eosq; c uita exceſſerint: pmanari: & ſiquo pacto p̄ineat
ad deſūctio honor & gl̄ia: q̄ ipſis ab hoībꝫ. n. uēnibus tribuat: iūgētes nobis patrē q̄ſas habiturū: t̄
corioſe & anxie ſtudetimo: ut eis opa p̄ferat ſi ſucē. Hāc uero noſtra optimā i patrē optimū uolūta-
tē & incōparabilē laborē: quē i edēdis parētis opibꝫ referēt: q̄ ipſi gratiſ cauſa: ſūmo ſtudio ac p̄cipua
diligētia: ſpōte nēmine qd̄ uel cogitē: uel ſuadēt: ſuſcepimꝫ oī ex q̄q; pōpa diuierſariis ſacris: ſolen-
nibus cērimonijs: ludog; apparatibꝫ multo certe potior ac lōge glorioſiora ſtamimus: ac indicamus.
Quāq; Auguſtino ēt nō deſumimꝫ oī ſtudioꝫ atq; officioꝫ genere. Ea in q̄q; ſera parētē deſunctū offi-
cia nō omiſſimꝫ: q̄ ſtule mullerculā: ac deſit̄ aniculā: & an illuſt̄ ſtollerabiles rebꝫ oībus arēpōndē
p̄ſuadēt: ſibi nullo mō ſine his ritibus: oſtro: gēmijs: & auro: ac purpureis uelaminibus: ſulgētē phere-
tron: oīſſis iſtꝫ lychniſ: ac funerali ſtām: & ceteris colluctibꝫ patere aīſ i cꝫlos aditū. Ss redeo ad pa-
ter: q̄ eſt di aiſ moralitate: de qua paulo poſt cetero iudicaturus cēſtū: ubi cōponere: corripit ſiterea peſſi-
lētia: ac tādē poſt multos ac ſp̄nos cruciatꝫ: & doloꝫ: facies: prohi Dēd: atq; hoīſ fidē iſterit: uero die
iudicēdi: viii. Idus Ap̄iles: Anno ab aduētū Saluatoris i terras. M. cccc. lxxviii. Nōdū nono & q̄nq;na-
geſimo ſuæ ætatis āno finito: et (heu ſuperū mētēs iocognis) iſp̄ectū atq; inemēdātū opus reliquere
coarctus ē rabioſa uiſ: ac rabido ipeu crudelis: ac p̄perate moris: q̄ magnā p̄ſecto cēſtū hui: uiro fecit
inani. Necio quo Faro Pater imitatus ē Socratē: q̄ paulo añ (ut Cicero noſter t̄liti) q̄ moruſurū i
lud potuſſi aſſumeret: ac iā teneret i manibꝫ exiſtibilē cyphū: q̄ nō noxia potio & p̄mptoriū uenendū
fuerat ſolūſ: ueluti p̄p̄nā de ai ſmoralitate: de q̄ eius poſt mortē ſtatu ac ſede elegēt ſimul ac ſub-
tiliter diſputauit. Morē ueneno Socrates. Attra lues ac lethifera dades (heu mihi) Patrē in aſit: & p̄ oīa
mēbra ſerpētia: atq; diſſuſa dura cōtagia: & lapſa ad ima oſſa: & iſtimas medullas trūclētā peſſis: delica-
tiſſimo: & exercitio cōtinui: ac libero homine digniſ: i gēniūq; laboribꝫ magnanimi parentis cru-
deliter atrox depaſci: ac totū corpus ipſius p̄thum aniter collum: atq; ſubacum imperio rōnis & mo-
derationis habentis: ac temperantię freno comp̄ſectū diſſolutū Deo uolente: ac reddidit: unde origiē

ſumperat: & cōi oīa pīura debent magnę mfi. Miſerāda ac tabida peſtis & ſequa hoībūs roſſica corrup
 to cēi tracta deriuata cor pſis uelut i aroe poſitū & ſanguinis ſeminariū atq; arterias uergeto ſpiritu
 ſatione penetrat inſecrebit corperem in labefactū in deſeruit: & grauior pulmonē urgēda toto
 ſpū hauerūt: & pēordū pēim ſiherēda ac lacerātia uiscera dirō ae furiali morſu & fero ae retro pa
 ſu dilaniatūa inefſina decolorē oēs ſanguinē eſorbuerūt & ſie horribili clade abſumptū pſis corpus
 extabit. Eūm: quē diximus de aīoꝝ pperitate librū: diu haſitauim edere i lucē & ualde ſuſpenſa
 aīo dubitauim i opū pūus referremus: me unde faciliōrē pſis glorię uīa putarē ei forſiſſe facerē in
 riam potius. S; cū ei de aīo qſt onē diligētis lectitārē: accuratiusq; pauloerē & rite in ſpicerē qta de
 gnia: & q firmis ac certis argumētis & ualidis atq; urgēbūs rōnib; p ſimilitudinē aīo formalitatē ai cōpōnere: ita
 tui nō uille mōiuerē & neceſſariū i hoc opus: qualecūq; id tādē exiit in emēdatū. ſ. & i pſectū ede
 remus i forſiſſe legēdū publicitū oīb; pberemus. Certo aut ſcimus: & ſine ulla pſis dubitatōe cen
 ſemus multos prauis opiniōis hoīes hoc plecto uolumē iud qd ante nūq; crediderūt cōſtitutū ire aīo
 hoīis imortalē ac ſempiternū. Ere uero fore doctiſſimōꝝ ac bñ de aīo ſenſitiū iudicam: iſi hūc
 librū ſepe plegerint ut i opimo ſuo poſito atq; ueriffima ſentētia pſeueret. Eoq; hēbūs tractatū iſtū
 oīb; patefecim; ut cogitandi reſelleremus: i probarem; errorē q; maxias grauiſſimaſq; res negat
 poſſe ſubſiſtē ſimul & copioſe tractari. Huī Auguſtini ipſ; legerit diſputatē lōge aīo ſentētia: ac iudica
 bñ. S; hoc iā dubitāre ac uacillare aīo & ſcerto cōſiliū uerfabat i choara oīa: ne abſoluta pſis opa pſi
 cerem; atq; tenēb; i genoli nſi nimb; pducere; ad finē. Atq; ſumus ueridine ſi autē eſſemus
 ſpūdet; accipere omiſſa a pſe & deſecta ſupplet; ac libros ipſis ſtudio explorat; & auget; potius i amē
 ni nſi ſermōib; obſcuritate chari parētis pſioſis (ut & qd mihi uideſ) uoluminib; licet partim nō ſini
 ſis ac fulgētis ſu; orōnib; & radiantiū uerborū ſplēdori tenebras laſcileremus: ac nubila & niūdū deſto
 rarem; elegantiſſimi pſis eloquiū & eius eloq; nia: florē & elegiāz cultū atq; ipſius diuiciōis numine a
 nobis imitabili nitorē inepio nſo additāmeto & ſynalēti atq; dērrita orōne corrūperemus. Quapp
 uis & merito qdēt ſerio iudicam; durā hāc pūciā nō ſuſcipi q; fruſtra & inaniuer ſine ulla prior
 ſus laudē laborare. Sarrus. n. calceus ut aīſt pbe dignoſcit & arrengē teſſe facile a cryſtallinis diſtin
 guat; inep; pōt niger corpus ſter etidid; olores abſcōdi atq; i proba pica ſonos conata meſſiſſuos ſter ce
 ctoplas qrelas plurimū ſolet erudiōꝝ aures offendere. Praterca nimebam; ne ſi diuitis pſiciendis &
 corrigēd; pſis opib; uacarem; i pſioſia atq; i opinata nos ſubito mors rapet meditante; & ita pſis
 ſimul a cſiliū labores atq; uigili; ul' i proborū malignitate; qdolo ac fraude ſibi nēdicit alienat; ut & po
 ſterorū negligētia atq; incuria pderēt. Iſis uolumus cōſcis occurrere & obuiare piculis ideorū aozle
 randā editionē pperat; iſtī ſtinationē potius ſtatim q; maturād; ac magis uis: & ere oīū bonarū artū
 pſfectionē ac lōge canis indicam; nos ſacrosiū pperatū & cōpōſitiū noſtrū negotiū colligēdo colligēdo
 cōſerēdoq; oīa ſcripta parētis i uſū uolumē tumuluſuo celeriter ſtudio trāſigeremus: q; multiformia
 parētis monumēta pmeremus i noni ānū: & cōpendinarem; ac pſelarem; & praherem; i lōgia
 & ſupina peraffinatione differrem; de die i diē paternā laudē pconia celebrare: atq; multiplex cō
 poſitionis ipſius artiſticioſam ſenē explicare. Cōſiliū aut ſapiētis forſiſſe extiterat nos de re hac matu
 riū cōſulta ſenē morā tenētis lōgē ſpatū emēdād; pſis codicib; cōdonare: quidōq; male cōſtitū
 celeritas miſſitare pſpicat i matēia pſerim grati & cōſultatione digniſſima i q; diuitis uidet examina
 da iudicio exapūſſimo atq; diligētiffime rōnis trādita caſtigāda. Dū talia adpū aīo meditat; aſſidue
 tenebat i mēte id; qd paulo ān dicebam; & repetendū uidet ſepius p aggreſſe obtuſos ac tudes. Id
 eſt aīſt ſie forſitan feciſſemus: facile fore; ut nullo unq; tēpore pſis opa matureſcerēt; & ita ſine noie pa
 ter i tenebris uerſaret; atq; inglorioſi acceret; & in honorus atq; obſcurit; cēt; & tū uirtus pene oīb; ſu
 turis cognitis cū publico: nec mediocri dāno & cōmuni ſactūoꝝ Minere; culorū oīum detrimētū.
 Quare iā tādē andēdū eē cenſuimus: & pdeundū in lucē atq; i mediū pſilendū. Rectius & u a uirtus
 ſapiētis iudicat i merdū ad res aliquā abſolueudā celeritate induſtriā atq; diligētē tardā: nē adhibet
 & quādoq; nōnulla pſer ſui tēp; modū tranſacta & expedita delectācia uidet aliq; pmatre & pperē
 & feſtinātiū a q; coactiū ſactū opus plus habere neſcio quomō i iudiciū & gratē q; ſi ſerius & quo
 dāmō ſegnit; pſiceret; iū pceos qdā fructus ac poma cruda & imitia ſepe acuti; & excitat; appetitē
 eadēq; mox tēpore ualde amaraq; nel caduca & decocta ſallidior; ſi qd aīo forſiſſe edidit iudicē
 i cianūb; pſit pariet atq; delectet; grati hoīes grates habebūt. Si uero qdā aſperū nel in cōſpū repto
 fuerit hūc librū benignos hoīes certe cōſidimus i miſerū & candidiſſimos hoīes ſpam; pſis nſe
 daturū eē ueniā ignorariē. Cōtra quūq; hand dubio fore nōn ſolus malis loctōis & aīo quorū
 male docui ſunt honeſti alioꝝ exercitacionib; ſit inuidia & ſecurita i rratione q; ſua ſpōte ad inie
 rēdā inuiriā ſūt pūctēs & malefici atq; malefici & acere & deſpuētis icidida legūt oīa cū inuidia & in
 troſpect; pſis uirtutib; alienis & ad primū uelut a ſpectū eaz; carnificino merore cōſicti ſi: ac quodā
 bñ grauiſſimo ſenio cōtabeſcūt; ac radio lāguēt. Iū dubio pcului arbitror noſtrū cōſiliū. Incoſiderat
 pteſaciendi cōpoſitionē uoluminū paterno i ſolēt dānabunt; & p ſolia ipſorū malignitate & inſecta
 uione bonorū opor; ac pueritate naturā iudicabu ut actum fuiſſe imprudēter & cōſiderat; atq; inſo
 lenter a nobis; qbus nō eſt qppe cōſiderat; iſtī ſenſia pro integritate noſtri pudoris atq; parentis glo
 ria: maledicta omnia reſtare. Nam ſtatimū potius & malum ſimplici cōſcientia noſtra ſuſtin
 cerat ſentētiā paucorū q; diſtorat; uoluntat; & puerſo malioſorū hominū iudicio ſaſſificere. Hoc
 & n. ſ. ad u. impoſſibile in tanta pſerſum opinionum uarietate atque diſcordia. Illud uero rectum ac

rōmī cōfentaneū videbāf. Sūmo adū nūc studio-celeriq; & facili cōpōdie docor ad id vobis brevis
 explicatū: qđ dicū incredibile: factū mirabile nō iniuria ēē uidef: & i Oratore ceteris eius laudib; pēl
 opalius: ac merito lōge oīus pēlanfīmū indicidū: qđ & sūmā dicēdī artē atq; pēfānā pariter & vīus
 aliis oībus argumētis multo qppe lucidius manifestat: & cōsumatē cuiusdā atq; altissimū fubūizē ra
 diabūs: & cōfēfīs atq; diuinē pītar cernissimū eloqūētiā: tellimonū: & fremissimū & talidissimū phē
 bet documētū. Id est aūtem rem tā grandē atq; fublimē: qualis hēc atq; dicūus aggregat: pēulū
 bio cōfendā ēlōga diuinis expectatōe difcat: Augustinū Dathū alius nōnūq; pōltremo aūf i fite
 quēfissimū Senatū-magna nobilitā & clarorū citiū altante corona-fīma oīum approbatōne fīmūl &
 fupore-ex incidit & de ipfōfū atq; extēplo luculētissimā oratōne cōpōfūfīe fīmūl & habuiffet qđ
 qđ ē onus Peridē atq; Demofthenē legimus recufaffet cū ad cōfūlēdū & porandū accerferet a pōpō.
 Se. u. minime in ftructos ēē: & iparatos penitus affrīnabāt. Neq; ego nūc dico clariorē fūiffē Auguſtī
 nūf uel Demofthenē-nel Peridē: quā duo pēfctō fūmā eloqūēz grēcā cacumina lōge fequi qūq; uel
 optimus: & adorare femp rātorū uitorū uelīgia debet. Sed id folidū affirmatū nō uereor: Qđ fapien
 tiſſime Perides pariter atq; Demofthenes facere noluerūt Augustinū Dathū cū fua pēpua laude &
 ampla gloria-cōfioz q; audierat ipfū celebrātib; pēfūfīe. Illius adū iprāmeditatē cōdōnionē qđ ex
 tēpore Dathus habuit de repēte fūfius a Dñis Senētib; i Senatū: ut diximus cū iisq; orare debue
 rat: cafu quopīa fortuitū abfūfīet-eiufmodi fuit in nūf. Scīs excellētiffimī Magiftratus: & nō fciore
 patres fūpīfīmī me ex tēpore oīo impetmeditatū ac pēfius imparatū in hoc tēporis articulo difficilē
 hāc fūfīfīe pūnciam. Hēc paterz multa alia orate- & feuerē ad eam tem cōducētia dixit: & apte
 probemīatus ē cū aperta deinceps narra nōē- & cōtēta fēne cōdōnionē ex acit. Addimus enī fū pcarat
 & pladdi haud grana nīm fēris amittere: quī narramus: hīlōriā: q; tāta fedulitas extitit Augustinū: &
 tā mira i agēdo celeritas: & ānorandoz quā uoluit: ut libellū quēdā reg. notat: quē ego nihil agens
 altud uix duob; diebus abfoluiffis fcribēdo pperuo: ueq; feres fūmū: neq; imodū pigritē fēnberē
 mane Augustinū incēpit: & eius diē uel pēn (reitor cūl nūmē) cōpleuerit: nihil p; cōfūe: uel officī
 uel occupatōis omīferit. Erāt aūf uiri fudia-res ipfimis diuinis: itē cura domēfice: caufē amīcoz
 fcholaficoz fīftrino: adminiftratio Rēip. Pōf multos ac uarios labores: quos reuerēdē pater i ma
 gīftrab; & difcipuloz i fīftrīnōe fūbībat: & cura familiarī ac publicis priuatifq; negociis atq; ob
 fēruatōne fācroz: & cultu rei diuinā-die noctū. p fponē cōfātēz: ferebat fēpe uis ibatū: q; ibi fēfe
 oblectabat: quā nīmī recreabāt: & capiebat multū tū cōmodū: tū etiā uoluptas ex p; pūo eius agel
 loquebat pbe excoluit: tūneis exornatūz difīnxit arborib; quo ē i loco tēplū pīus pater ppiis ipen
 fīs erecit: atq; dicauit diuo Bernarđo in fignī datē uallen. ordinis patriarē: cāt pio Doctōr dogmatīs
 chrīfianit: quē iter honoratos & chariffimos Penates habebat: & religiofe atq; folēpīe pānta reuer
 tūcula fīoīfīmī cū uiri memoriā reſeſebat: ac nūmē graūfīmū ruti publice ac genīaliter celebrabat.
 Phani adū illius dedicatōē Pōf fēfūmū idulit. Plātuit & i circūfū cīcū fāctū Pater idulit: ac
 laboriofius cūpūf cōplures: q; iā fūpeminē rēpli cactmē: & alnīfimas quas fēp; ei; regioz arbores ue
 rice fupat. Pręterea pater fuit horulanus: & olitor pīfīfīmū: & foleter naturā nola-poteftatē calle
 bat herbaz: quā erat ftudiofius pariter ac fortunatus fēminator ac fātor ac educatōr & altor. Duce
 bat me aliqđ fēdū in uīllā urbi nīdīnā: ac legūmīnib; quoq; plurimis ipfī fuit ufus: rātū modo pafce
 bat: & herbis: ac nefcio qbus dapīb; fūatīfīmīs cōfēctis ex fructīb; & olerīb; qbus egūf adco re
 ficiēbāt: & delectabāt cōmēdēf: ut nollū mīhi rūe certe potnerit folidoq; genūf edulīū gūfū offerri
 fūanīus. Ad hęc tā bñ curam erāt illa cibariarū: & faciles ftomachoz ad cōcoquēdū aceto foporatez
 atq; olerīb; medicatīs ofellēz quas geftebamus m aubus cōftrūcare pte fametū fēpe interdiū cibū
 fūmere efūerit appetēt. Prędare tū mēcū i agro uiuētē cū patre: ac delibūo magno nēpe gaudio
 agebāt. Cūtra nobis ex fēnētia cōtīngebāt: ac habebāt oīa q; rectiffime pter q; (nihil n. i. terris ol
 bus abfolutē beatitudinis numeris cūmulatū) q; nīmīa clarī parēis dilīgētia fīngulorū atq; ipen fūz
 ftudiū rei ruficę me qđ hanc mediocriter cruciabar. Pernox pater ac pūf i generofis laborib; a
 atq; officiofīs aētionīb; uerfabāt. Nollē ego tā utiliter: fed odiofe atq; hilare ponus: & amēniter rufci
 cari- ac uerfari placide & abfide i uoluptatib; ftudiofīs. Quies me iunat: & cōmodū atq; honeftū: lucē
 dit. Patre uero labor atq; exercitatio delectabar. Pernocēbat aliqđ fūb dio. Vn fē panēba fī monū
 bus. Licet. n. patris corpus pūfūlū ēē atq; breuiffimū: bñ habitū tñ erat ac uegetū: ualens q; nō dīco
 ad horrētia arma tractatā: & dura bellog; fūbeunda certamīa: fīz ad labores adēdōs ac fūbftinēdōs
 ciuīles & ruficos: q; nō fuerit talde ab fēpūit aīz ac generofis mētib; alieni. Cōtra adū noftq; in
 felīs fīderib; fūmū exceptū: natūq; i fēlīb; ānīz reformidam; uelīcūf: & hortem; eas laborio
 fas exercitatōes: q; b; dolor atq; moleftia fītecurrit: nō egdē ob mollitē atq; fēcūdiā: fed q; frequē
 ter- grauitē- uehemētē- ex capite-pedib; ftomachoz- renib; atq; laterīb; laboram; . Habemus tñ
 Deo optimo-maxio grās fīmortales: q; ita uoluerit ēē nos memores fragilitatis hūanę: ac tāta morbo
 rū collatōne noftrū aīz ad meliora terrenoz bonorū poffēfīōe cōuertere. Vere magnus ille uates
 fūblīmī carmine ītonat. Tāta adeo rēfū trepidat: rēuerētia diuī Nafafī: ac rarē fūmōz fēlīb; atq;
 Nunc rufus ad Patrem cōueni: enā nō fūit uauī- nec tardū ftudiū circa res minīmas. Akra fēuierit ēē
 cōplexus: mediocritā dilīgēfīme curauit: & pīratatū: nec deſēdēre quoz: me rātus recufatū ad in
 fima: ex qbus aliqđ poffēt dūlī homīnī fcarire decoris & ornāmēti. Dīcī uelīgīfian: tātaz pōnūf

quid nemo unquam uirum Patrem ignarus nobis ualeat similibus coniectare. Quid nā illud effringit. Quid inq̄ ponit: & scribit idiq̄ ipse forte putabit esse nidiūm? arua res ē ac in omē pene nullius. Sed profecto designari nō debet. id huius cōmidae: quē Pater tuus ego sublimis ac magnus sectare argi Intrepide facere nō abhorruir. Alo. Gaudebat Pater elegans: & genitus cludis ignauia & imbelliam quorū: id huius peritio: equis acerbis: ac uelociter coruātibz: quos & uidere & carceribus effulos & ad metā p̄ curculio currētēs sūmō quē studio dicebat: ac stitenter auebat: atq̄ per pulchre ipse enā equitabat: & erat equoq̄ validus agitor: atq̄ p̄ oportune: & fite no uetat. uel uiam nolētes illos inire: & gradibus renitētes: atq̄ obliquo capite crunibz: p̄ implicito repugnantes calcantibus inuolare: aut enā sūmīnere p̄cipites: ac fugā celerantes: & crebris calcibus delicias: ac rapido cursu sepe propinientes tonis pedibus coherere: & p̄inere: & lasas obferuantes p̄be rēponbus: denū sciebat dare cūm tū habenas. Tamen aruā uiri uigor ingenio: tantaq̄ citare dextera prudēs hoīs expendia. Vifus est ruri nō nūq̄ ab hisq̄ cū cōiunctūm tuebatur: & p̄familiantē tuebāt infidere equo dignā: fortitudinis: ac uiauas uirtutis: ferreūq̄ ualido itere: rapido: atq̄ cōtēte & acriter infultare solo: & q̄ mō grellis imāniter sublimare: & glomerare crebris salus i aciem: mō autē calpos & colles uno gra du plabatur: atq̄ impetuoso cursu grauit̄ equitē quaeret: & exerceat iras horribiles: ac rabioſas fer nonbus inflare aliqnā: & obdurare frequētibz moramētis: atq̄ nūcteroq̄ pulchre salū p̄nūq̄ mox ruet imp̄cepit: neq̄ tū unq̄ potuit calabz caballis indomitis: neq̄ dittoſis renū montibus: & obliquare certicis agitante: argi citato cursu: nol i equore: uel p̄ aspera monitū aut uallū p̄cipitas: & torſo dorſo dei: iere immobiliter funare bellu: tergo inq̄herentē talibus piculis exercitū: & exp̄ſi patreūq̄ rē lōge ſequēbat: & faceret amicis: argi imānis equo ueligia obferuabat: & uoces iactabat p̄ agros: ac filias: implebatq̄ oīa loca clamoribz: patidus & exterritus ne q̄q̄ uociferēs & igeminās Auguſtini: ac ſepius iterans clamādō: & agricolae: runculo: o focū: o comites: & q̄ uic cōtra pedibus iter arripis: ferre pinas auxiliū: ſefinite: cohēbere carrenē illū cūſtodiare: apprehēditē tenebre inreſficie. Videre ſemianimi illi amico cōiuncte uidebat: & dulciſſimū Auguſtini p̄ſum diſceptū: ac fracti p̄ſuſus tūbe ceteribz. Sed hac de re ſatis. Tamen autē nos columbus pietate parentē: atq̄ ardēt iſpſum charitate fuimus p̄ſentur: ut quo eius intentiū aīo & placide ſedare: leuiter: conſtare: tolerare: humane: uinire: tam urgentē dolorē: & adeo creuerit fodicatus ſtimulus: ac rapida fortuna fulmi na: & rā nehemētes: atq̄ grauiffimas plagas excipe ferreūq̄ ſilento munime potentermus. Qualē & . n. tū mihi animi fuiſſe potuiſ: cū ego inſulſi effluere uirā chaſſimū pains agnoſceret: & iſpſus exhalatē locatē alam ac ſpūs ſingularitē: rā grauior extremū halitū effluere ſentire. Q̄ nē tūc ipſe magnitudi ne doloris huius deo: & immortalitū nō incuſatū? Irreparabile moris dānū ita reddidim: tolerabilius. Doluiſſimo patre defuncto: docta arg amica manus artificis nobis iubentibus: facie iactūs: cōtāneris gypſo cōpreſſo: ſpirantē pene Auguſtini forma uir imaginē: & uirū (ut ita loquar) patris duxit de ſacili materia uultū. Sic frequēt inani ſtatua: & ficta arg iconia parūs effigie menſe p̄ſco aīom: & meūc̄ repenitū patris intentiū indignatus: ac una ſepius cōſpēlatione me me ipſe cōſolor: & ita ſa: & nēpe fortilatus tantū dolorē reddidi mihiore. Hec nobis afflicti: arg exanimas: fractisq̄ me: rore magna quē dū ſuere ſolati: atq̄ antiquis exuē cōſolatus. Sed hec actenū nos de patre ſufficiat: & cū p̄ſano. Poſtremo Deū immortalē ſupplicibus uotis oramus: atq̄ humiliffimis p̄cibus deſcamur: ut ſi qd i publicis oīs cōclerim uilitatē: atq̄ nō nihil agam: qd expediat cōmone: & onerif: (ut po tui) cōſuluerim hoīz cōiunctia nihil ad uipgi opinionē: & noſtra inane laudē: ac uariā popū & uel ſolum decus: ſed tamen ad ſoci cōmōda: paternāq̄ gloriā laborauerim: & ſi p̄ſtēta ſacrolaētis fidei chriſtiani: atq̄ orthodoxae religioni noſtre: q̄q̄ exhiberim reuerentiā: p̄ſcedo: oia patris i lucibz: & multa: & grania ad eccleſiā ſancā Deū ſpectantē: tractantē: iuſſim: & huius generis Redēptor: & cle mēſſimū dñs & Deus noſter Chriſtus: cū hoīus ſūmū ludici horrēdū tribuā: aliffimē: nobis cle mēſſimū errare: & edonēt: & cōſtitat ſer oties: atq̄ eius ineffabili miſericordia nos: licet indignos: diuina faciat beatitudinis eſſe participes.

¶ Nilolap Dado composuisti Elogium: & inculpatum: atq; incensum sub imagine patris illius.
 Non licet ex antiquoq; mihi dignus habetur
 Senentis patria progenies Dantis.
 ¶ Ora dicere patri pro pietate mea.
 Ars tui orandi quae non praestantior alicui
 In uersis: uia dum frueretur: erat.
 ¶ Patria domi res nostra uera: tenensq; faculas.
 Gloria par sophia: raris. Reuerentia diuina
 Mira hominis, locum fouit amore pio.
 ¶ Odi aurem: scitula est quae pretiosa mali.
 Et licet hac fuerit consumptus morte quiescit.
 Materiam scelus fusadam detestor. honore
 Astra animis petitis: premia siqua bonis.
 ¶ Gaudemus. f. uai marmore uerba patem.
 Sæua fuit natura uisus artium probas:
 Dimidiata paret solum genitoris imago.
 Quæ mortem: doluit omnibus esse parem.
 ¶ Nam potuit: nigriti floruit ore magis.
 Aethici non posse duri defendere uoces.
 Sculptori merito studium miraris & artem:
 Ars negat humanos fingere posse sonos.
 ¶ Qui scalpit docta molitur æra manu.
 Sancte pater: celi te nequens formare loquens:
 Esse locutura in quæm teris: imagine pendes.
 Ecce tui libri: qtu tace uocis erunt.
 Nitiur in noctem trunca figura patris.
 Aupatulus hic est: uero celebratus in orbem.

CLARissimi & oratoris & philosophi Augustini Dathi Senensis in librum de animi immortalitate: praefatio feliciter incipit.

ONTEMPLANTI MIHI ALIQ VANDO: ET ACCVRatus nō nunquā memoria repetenti uaria ac multiplicia: quae natura finxit rerum genera: id adeo imprimis letādum iure esse uideo: praestare hoīem ceteris animalibus: nō modo uiuentis ac dignitate rationis: sed perpetui quoque aui munere: atque immortalitate uiuendi. Quā multa nobis siue natura: siue rerum omnium fabricator: & conditor Deus: ad mortalem hūc tendā uitam: & adimenta: & praedia conrultit? Quibus homines uel donatur uitae munere: uel artium diuicilis plinis exorauit? Quanta est ommissis corporis partibus ingenii & rationis uis: quae eximia: quae praedara mens ipsius praestantia? Nempe constat maxime esse memorabilem praestantissimamque hoīs sortem: quem clarissimo praeditum ingenio diligentissimum magnae molis

artifex: ut ait Lucretius: Omnibus ornatum uoluit excellere rebus. Sed ne quid ad arripissimum munus oīo deesse: idem ipse rex oīum parens: ac totius mundi princeps hoīes ad similitudinē suam atque ad diuinitatis imaginem fluxit: mentemque eius: quā nihil fere potest cogitari maius: ac praestabilius: ut in hac quoque mortalium regū uarietate incomprehensa: atque indiuisa Trinitatis extaret simulachrum intellectus uoluntatis memoriae diuini ornamenti insigniuit. Quin etiam donum adhibuit immortalitatis: ut homo ipse si se agnosceret: nō solum in hac mortali luce globum terrae tueretur: quam incolit: id quod aiebat Plato: aut celsū solemque cerneret: quod Anaxagoras Clazomenius sentiebat: sed etiam ex hac uita migrans: felix: ac sempiternū auium ageret beatus: deorsumque ac caelum uitam adipisceret. Solent nonnulli uiri fortasse non improbi: sed hi quidē non satis eruditus illud M. Cicero nis & stulte ammittit: & temere accusare: ut deum quempiam hoīem habēdū censuerit: id quod primū de Platone sumptū est: Philosophorum quos uetus aetas tulit lōge oīum sapientissimū. Mihi quidem uterque plurimū probatus est: & auctor tam grauis: tamque dilucidus uentus Plato: & cōfirmator Cicero. Neque enim tam habendū religioni est: ut uel appellemus deum: quemdam hoīem: uel etiam iudicemus. Quandoquidem hoc solum animal diuinū: atque inexplicata maiestatis imaginē seruans: & rōnis: & immortalitatis participes factū est. Deum quē neget summū bonū esse: quod nemo neque aīo complecti: neque uerbis enarrare possit? Nō ne uel dementissimus quisque deum profiteretur id esse: quod solum Angelis: & qui secūdū Angelos rōnis participes sunt: hoīes spectant: sed quo belluae: cures: ferae: quo natans atque aquatilis: quo pennigerū & aetherei genus insēdit animantia? Quo celsū torrisydera oīa: quo densis uniuersis mūdus ipse cōuertit? Nam sicut ex Deo: quae in regē natura: totoque mūdo constant: atque mouent: ita & ad ipsum quoque perit de atque ad finē oīum extremūque bonūque spectāt oīa: ac referunt. Et. n. ex ipso oīa sacra eloquia prodiderunt: & ad ipsos oīa. Sed huius quoque ipsius rei: si recta rōne inspiciamus: similitudine nōnulla ad hominis transferenda natura est: ut nō inficiemur: & hoīem deum quempiam oportere iudicari: qui & ipse diuinā animationis spēm cōtinet: & eorum quae genita sunt: finis esse uequaquā ambiguae comprobatur. Legeram iam pridem tritam illam Stoicorū sententiam: quae procreata in terris ad usum hoīum oīa refert: & hoīes hominū causa dicitur generatos. Legeram acuti ac diligentis naturae inuestigatoris Aristotelis de anima librum: in quo & id quoque iprimis scriptū animaduerti: esse & nos quodimodo finem. Sed tamen timide ac religiose affirmabam eorū mētem: quos quia nō essent diuinitus illustrati: plerumque maximarū rerum latebat ueritas. At cū per aetatem ad sacras litteras animū applicuissim: cepti iam multo: quod consueueram audientis tum sentire: tum dicere: quod etiam philosophorum turba coacti ueritate tradidissent. Atque Moyses imprimis ueridicus uates: ac diuinā legis lator hoīs impetum in ea: quae a Deo condita sunt: & saepe & manifeste restatur. Mox uero id ipsum cū alii permultū tum maxime illustris Propheta: ac nullū a uero discere pans facile est: atque intrepide ausus cōfirmare. Huius est. n. illa sententia: quā munis hoīes iudicamus pene Angelos: claritudinē adaequare: eundemque singulari gloria incredibili honore praeditū: maximis amplissimisque operibus diuini praesse: densis & animata oīa: & in anima hoīs potestati ac ditioni subiacere. Quod aliud quēso animal ad consequēdā colendāque uirtutē natum est? Cui datum: ut rerum ordinem sentire: cognitionem ac scientiam nanasci queat? Quid: quod nullum aliud animal praeter hoīem: se ipsum nosse: deum cōtemplari: sempiternae felicitatis bonū adipisci potest? Quod qui minus tam praedaram: tamque illustrem hoīs sortem cogitatione affigui ualent: si sibi claros & praestantes gloria uiros ante oculos ponant. Cleantem Platonem: Socratem: Pythagorā: multosque de ueteribus ac pene innumerabiles. Paulū apostolū de nostris Dionysium ac recentioris memoriae Ambrosium: Hieronymū: Augustinū: Gregorium: ceterosque: quibus enumerandis nulla neque oratio: neque tempus satis sit: Quos & propter eximiam: exquisitamque rerum doctrinam: & ob incredibile uitae integritatē ac sanctimoniam nulla reticebit aetas: nulla delebit obliuio.

Securi namque sunt naturæ optimi uisendi ducem ac magistrum contemptis uoluptatibus & pretiis
 oibus: quæ ad feræ motes atque ad belluæ uitam proxime uidentur accedere. Quam quidē di
 gnitate nemo nō mortaliū tum natura tum imitatione consequi possit. Non enim alii fortis
 sunt illi naturæ: nec dissimile nati ingenium. Idem illos cælū contexit: eadem quam nos incolu
 mus terra subit inuit. Non ne cetera illi atque ambrosia alii sunt: sed isdem quibus nos ipsi: ac forti
 tan multo renuioribus nutriti atque educti alimentis. At illi ut erant homines ita & se ipsos ratione
 uientes a feræ consequendæ longissime auertebant. Nos cōtra ut ignatiæ dedit ac segnitie
 aut addicti uoluptatibus: quo lōgius ab hoīe recedimus: eo accedimus propius ad belluæ imani
 tatē. Sed de his aliis fortassis plura. Nūc ideo ad hoīs præstantiam: cuius illustratiō illud quoque
 haud obscurū argumentū exhibuit: conueniat: tantæ curæ esse tam præclari officium omni po
 tenti principi: ut saluus humanæ recuperandæ ac tuendæ gratia ne filio quidem suo pepercit
 quin pro redimendo nostro genere imolandū illum mactandūque tradiderit. Itaque ut nostræ salutis
 consuleret: ac multo fortitan nostra conditio darioꝝ atque illustrior fieret ipse Dei filius unigeni
 tus & coæternus patri nostræ carnis inuolucra induit: formam hoīs assumpsit: & uicissim (ut ita
 dixerim) ad hoīum similitudinem factus est: qui nos similitudinis suæ quondam principes con
 struxisset. Quamobrem tot iam tamque manifestis rōnibus habitus in summa pene rerū oīum: quæ
 procreatæ sunt multitudinē & copia nihil neque haberi conueniat: neque inueniri possit hominis digni
 tate ac natura præstantius. Sed hanc totā humanæ nobilitatis gloriam: quod bonis & sapientibus
 uiris omnibus debet esse molestum turpiter infringunt: labet ac tamen delent: qui perniciosi capiti
 erroribus aīos hoīum putant esse mortales. Quod si ita foret: ceruus & cornices & nonnulla præ
 erecia muta animantia hoīs naturæ preferenda uiderent: quibus longior uitæ huius diuturnitas
 tribeta est. Fabricatū nature (si dicere fas est) iniuriā merito accusamus: quæ uelut iniu
 sta nobiscum diuturni temporis usuram concedens illis tam breues nobis tamque angulos uitæ ter
 minos circumscripsisset. Temere Socrates uel potius Thales Milesius fortunæ gratulatus esset: na
 tum sese fuisse hoīem: quandoquidem ad summā hoīs imbecillitatem oīo & circumsa uitæ acce
 deret breuitas. Sed eorū hæc infania est: qui pecorū more uentū obediētes Veneri mancipi in
 luto demersi iacent: uix ad id quod adest: quodque oculis præsens est sese accomodat. Quæp
 insumus de perpetuitate animæ ita disserere: ut & sapientes uiri atque eruditi in sua sententiā perseue
 rent: & itulsi hoīes ac flagitiosi prauæ & cōtrariæ opinionis errore liberent. Graue onus est: fateor
 & nostræ imbecillitati oīo impar. At nō meis uiribus: quas sēno quæ exigue sunt: led uel sapientū
 uiroꝝ doctrina fratus nō facit eloquiū locupletissimū testimonium inlitteri fortasse audaci: sed rō
 nō inuoluit (ut arbitror) salutari ac necessariæ disputationis inire certamen: ut eorū quoad fieri
 possit refellat sententiā: ituliani improbes: qui animorū inuentū consuetudine in ualū errorū pe
 lagus & ipsi labuntur: & ut alii labantur impellunt. Nam in tenenda cognoscendaque aīoꝝ immortalitate
 omīs humanæ uitæ ratio & constantia sita est: inque ea reuocanda labes simul uitæ & uiturnus euer
 fio. Nec latebat me & alios præcurrillē cōplures etiam summa auctoritate uiros & grauissimōs
 philosophos: quod eadem re libros scriptos reliquere. Verūtamen alii falsæ ac lubricæ itū inlitteri
 fundamenta iecerūt: alii ita acriter atque obscure locuti sunt: ut pferri in locum nequeant. Itaque ipsi
 sua scripta notitiam cōmuni utilitati parā consulant. Nam & Aurelius Augustinus acutissimo
 ac diuino uir ingenio & scientiæ copia: cū de immortalitate aīæ nonnulla edidisset: profiteri non du
 bitat maximā esse ac pene oīus difficillimā huius rei inuestigationē. Quam uero in hac quæstio
 ne habēdus est Plato: qui ea de animis sentiret: quæ a recta rōne prius abhorreant? Constituat
 ipse aīos semp fuisse: nos aliud fili exploratē sententiæ & cognite ueritatis adoriāmur. Neque enim
 ulla huius causæ firma stabilia & solidæ rōni consentanea argumenta afferri possint: nisi ab iis
 quos nō male philosophantium sefellit uanitas: sed diuinæ imprimis scripturæ sacrarūque inli
 terarū simplex: sinceraque teritas erudiuit. Non igitur tam Peripateticis Academicis Stoicis re
 liquis Philosophorū fecit ipsis interdū dissidentibus discipulis: ut de maximis rebus disputē di
 tum est: quod Christiani uois uiris & ueræ perfectæque sapientiæ præceptoribus: quod cū multa quæ Phi
 losophos penitus inaudita erant diuina illustratione affecti sunt: tum accepta ab aliis rectius sa
 ne intellexerūt: quod illi ipsi: a quibus tradita atque inuenta sunt. Ex hoc igitur nos hauriemus purissi
 mi fontibus: & ad explicandam animæ perpetuitatē hos potissimū auctores sequemur: & dicētes
 nequaquam tñ prætermittētes: si quid hæc ipsa de re nostra approbatione dignū Philosophi & magna
 scientia atque auctoritate uiri accuratus pēderūt. Sed iam nostri consiliū exordium aggrediamur.

¶ Explicit prologus. Incipit liber primus de animi immortalitate.

Vi igitur adeo difficilis ac perobscura quæstionis edifferēda: manus laborēque suscep
 mus: id primū diximus statuēdus: ortum habere participem rōnis aīæ: carere interi
 tu. Hæc namque bipartita nobis causa peroranda est: & simul eorū cōsultanda sententiæ: quæ
 huic perspicuæ ueritati temere atque impudenter aīi sunt obtreccare. Neque ego sum

nefcus non mediocrem me illarum iniquiam omnibus: qui ut confidentius nefandis libidinibus atq; obicenis volupcanbus intendant oia non iam sentiunt (ut opinor) nisi forte totū in illis ratio nis & humanitas in me extinctū est: sed dicunt potius morte deleri: prociuem eo pacto sibi ad ne quitiam ad improbitatē ad perniciem adiungit & labem minime dubiam confabricantes. Huius ve ro tam clari certaminis palmam (nisi fallor) haud ambigue affecutus sum illis nostrae dispu- tionis auctore & duce: q̄ honesta rectaq; hominibus tota fortunatē & mortalium cogitationē oēm atq; opam inenarrabili pudentia modera ē. Ac primū quidē de ortu & origine animae paucis disse rendum uidet: mox ad alteram partē quæstionis nostrae q̄ primū festinabim oratio. Nam comper- to aiatū ortu multo facilior expeditiorq; ad cognitionē immortalitatis patebit ingressus. Harum autē partium cum utraq; fuerit aboluit illud quoq; iam affecto operi tanq̄ fastigij ad diderimus quo cuiq; solutus corpori uiculis sine redimus post mortē seu aduētus patet. Itaq; cū meū sepe numero mēte cōplector & ul' nostrorū scripta ul' ueterū monumenta inuestigo diligētē tres mihi uideor posuī tū de aia sententias repire potuī. Et hi quidē præfuisse aiam corpori atq; exiisse semp illi ex ali quo gigni: pleriq; uero quorū lōge firmissima ratio summa auctoritas habēda est: creati de nihilo arbitari suūt. Sed q̄ potio diu absurdus q̄ uel fuisse aias semp: uel ex eo constare: unde nō nisi corporea moles cōtāni possit! An ne cylesles iunū: & ex altissimo domicilio i terrā depreſſe? Nun- qū Pythagorē pythagoreisq; credēdū existimabimus: q̄ ex uniuersa mēte diuina afos opinione sua delibauerūt. Num uis q̄ nobis datos uolunt ex illis sempiternis ignibz: quae sydera & stellae uo- cant? Parmen nero Dei uoce aiaz oio quis audeat: cum nel cogitare quidē extremae demētia ne- fande impietatis sit! Illud nescio quo pacto uenire in mēte cuiq; potuerit: qui rerū naturā uel me diocriter fuerit contemplantus aiam ex ulla quantorū elementorū constare materia. Itaq; factus est: ut alii numū sibi tribuat: qui æternos aios fuisse cōtēdunt: alii hoīs dignitatē turpiter abiciant: dum muos animantibus comparant: & aiorū origines ex corruptibilibus caducisq; naturis repetunt. Ex qua ignoratione illa numq; orta cōtrouersia est: quae philoſophos ipsos in inuestiganda origine aīe atq; in substantia in uarias sentētiās inq; multiplices errores diltraxit: ut alius aliud aiaz esse opina rent. Et quibzdam quidē cor ipsū aiaz uidet esse: alius quemadmodū Empedocle Agrigentino cordi sustulit sanguis. Ita n. tradit. M. Tullius: q̄q̄ Aristoteles Empedoclem sensisse dicit constare ex oibus elemēis animā: quod & in Timæo apud Platonē cerni licet: qui & ipse animā ex elemēis cōstituit. Sed & Critias sanguinē dixit aiam. Hippus aquam. Diogenes & Anaximenes aera. Ana- xagoras Clazomenius id quod monere alius natū esse. Eracinus Phisicus uel uaporem ut ait Ari- stoteles: uel scintillam stellarū essentia: ut Macrobius perhibet. Eracinus Ponticus locum. Possido- nitus is quem Panætius sticus docuit. Ideam: quā nostri ueteres tum formam tum speciem inter- pretati consueuerant. Zeno siue concretum corpori ipsū seu ignem: quod idem Hipparchus cre- didit. Aristoteles Mutūscū armoniam: ac uelut intentionem quandam corporis: qualis in can- tu & tidibus prehēdit: quod idem sensisse Pythagoram & Philoatū accepimus: & plerorq; alios: in quibz & Alexandrū perpateticū. Democritus Abderites ignem quēpiam calorem ut dixit esse animā: aut certe spūm inlertū athonis: ab athonis enī nunq̄ discessit. Sed cū infinita essent & fi- gurā & athonis rotundas ac leuiore ignem duxit: atq; aiam esse: quippe est eiusmodi forma fa- cilior sit & impulsus & motio: sed & de Pythagoricis quidā aīas arbitrari sunt esse: quae in aere to- luerent innumeratissimas atq; indiuiduas partes: & hi quidē parū admodū a Democrito dissidebant: nō ulli uero nō corpulenta ipsū: sed quod moueret ea: atq; ipelleret. Plato ul' potius Aristoteles ueterū philoſophorū altipulator: qui motu potissimū & sensu aiam definiret: censu illas esse esse- nam quāpiam: quae seīe ipsa moueret: nec agitare alunde: sed triplicem finis rōnem itam- cu- piditatem: quārd primā in capite posuit: alterā consistit in pectore: tertiam subter præcordia col- locauit. Zenocrates: qui post Speusippum Platoni successit: nō essentiam dixit esse numerū se mo- uentem. Aristoteles Stagirites & recte quidē endelechiam. Hippocrates Chous centissimū spūm esse toto corpore consultum atq; dispersum. Aſclepiades Medicus consonā quinq; sensuū & conor- dem quārd exercitacionē: quidam uentū: unde animae animiq; ductū est nomen: est enī a nullo apud Græcos uentus: parui namq; refert utrum quis aium aut certe aīam uocet eam partem: quae spēs est & forma hoīs: quod si qua differentia statuenda sit: oportuere loco erit disferendū. Hoc quicq; amigimus idcirco fecimus: ut conſeſeremus sententiā: qui cū uim declarare ac substanti- am cupientes: ut egregie philoſophi uiderent: dixerunt aiam esse: quae diximus. Verū plerorq; oēs quos memorauimus ne dignos quidem puto esse: quorū his libris tam inanis explicet opinio: alii partē quārd cerebri: quia ipsi forſitan & mente caruerunt: decetere aiam esse: multi consti- re eam ran sunt ex terra & igni: quo i numero & Parmenides fuit: Exenophantes ex terra & aqua Boetius ex aere & igni. Epicurus ipem dixit ex igne aere ac spiritu mixtam. Critolatus ne a parente Peripateticoq; differente uidere: nō ex aliqua solubili natura: nō ex ullo mortali & caduco genere: sed ex æthere: id est quinta essentia constare aiam dixit. Postremo Galenus Pergamenus comple- xionem corporis dicere aiam consueuit. Qui & si erat illuſtris Medicus: nō de aīa disputans: etias a suo artificio atq; a medicina nō recessit. Sed quis ferat huc philoſophorū: sed potius infaniam tum

hominum deliramenta? Quis hæc tam discrepantem tamq[ue] triam concertationem pati possit? Tol-
 lerabilior Dicerchus taceri debet: quoniam oēs animi sustulit: & animi atq[ue] aī simul dixit inane no-
 mē: ac demū hoīes torā ad corpus retulit. Facessant igit[ur] ab hac tota disputatione: quæ nobis de aīa
 intrusa: quicq[ue] ita philosophant[ur]: ut nihil veri: nihil firmi ac solidi afferant. Miramur uana hæc
 portenta: & turpissima ludibria philosophorū. Quid nobis cū Empedocleo sanguine? Quid cū Epi-
 curi & Leucippi turba atomorū? Quid cū Aristoxeni armonia? Quid demū ex aliorum Philoso-
 phorum puerilibus nugis: uel potius Poetarū figmentis? Furere mihi Permenides: furere uidetur
 Xenophanes: furere ceteri: quorū obtrusa acies cū aliis nequiret cogitatione: & tollere animæ na-
 turam ex crassissimis mutabilitatib[us] finxit elementis. Quid dicam de iis: qui oīa de celo aīas deuocant:
 ut illam sibi: quæ solus Dei p[ro]pria est: æternitatem tribuere aui iussit? Sed alteri tardi: atq[ue] hebetes:
 arrogantes alteri: & cōtumaces: utriq[ue] rudes sapientiæ: & ignari ueritatis iudicandi sunt. Vera. n.
 aīarum exordia nunquā: uel diutissime laborātes reperire poterūt: quod neq[ue] satis se ipsos agno-
 scebant: neq[ue] ullo pacto inenarrabiles Dei potestātē tum aliis in rebus: tum in procreatione
 tam clare sobolis complecti aīo poterant. Et. n. aīa (ut locupletes auctores ueritatis sæpe confir-
 mant: quos testes ciemus: & afferemus I medijs) & orta certe est: & a Deo p[er]fecta de nihilo. Cum
 corpore uero initium habet: atq[ue] inceptio ē uita. Est autē ita creata de nihilo: ut ex nulla prorsum
 neq[ue] uisibili corporeaq[ue] neq[ue] incorporea ac spiritali materia conflata sit. Longiore hoc loco di-
 sputatione opus erat. Veritatem summorū uirorū hac de re allata sententia: ad alterā partē pro-
 positæ quæstionis felinus sermo propebat. Pleriq[ue] igit[ur] qui rudes pontis q[ui] in ip[s]i appellandi lin-
 telacio: creationem oēm de medio tollunt: atq[ue] a Deo fieri quicq[ue] de nihilo oīo dissentunt: uidelicet
 illius ineffabilem amplitudinē atq[ue] inexplicatā Maiestati suā nō inquina: uel imbecillitate meuen-
 tes. Verū conclamāt turbæ: utq[ue] philosophorū allerentes de nihilo fieri oīa nihil certe Epicureis
 & Cirenais potius q[ua]m Peripateticis digna uox. T. Lucretium: qui & poeta esset: & Epicuri luderet
 sententiam: ferre æquo aīo possumus: ita carmen exordientem. Nullam rem e nihilo gigni datu[m]
 est unq[ue]. Patiar & reliquos poetas: quorū ea consuetudo est: ut neq[ue] hoībus neq[ue] diis ip[s]i parcant.
 Eam philosophi asseruerant ueram esse indubitataq[ue] sententiam: quæ de nihilo nihil gigni ita firmi-
 ter: constituit: ut nihil unq[ue] ab eis fuent retenti arcibus: & accuratus defensum: atq[ue] collantius as-
 firmatum. Concurrunt philosophorū uanæ disciplinæ: & una pene oīs in eandē illas sententiam
 uoce consentiunt. Hinc Aristoteles: & tota Peripateticorū factio. Inde Democritus atomorū con-
 ratu seprus. Illinc callidus ueterator impius Auerrohus. Vndiq[ue] philosophorū agmina prodent[ur]:
 & contortus atq[ue] inambus argumētis probare conant[ur] fieri nō posse: ut ex nihilo aliquid oīo procrea-
 ri queat: quo fit: ut neq[ue] etiam aīa rōnalis sit creata de nihilo: quasi uero non tantū habere potesta-
 ti Deus: quem tñ in omnipotentē esse quis tam barbarus ut ne ciat: quis tam infans ut neget?
 Hoc solo p[ro]uaf Deus (ut ait Agathon: nec Aristoteles inhiacur) ne possit infecta reddere: quæ
 iam facta sunt. Cetera uero cur non possit oīa? Verum nondū nouit antiquitas summi Principis
 Maiestatem: quem tñ in solemnī precatione optimū: maximū nuncupare solita est. Quid. n. opti-
 mum appellet: quæ perfectū esse neget? Quid maximū: qui nondū oīa possit efficere? Opte clara
 sapientia. Negant Philosophi ex nihilo fieri aliquid. Quod si uel ad naturā caduca: rerū opificis
 uel ad artem fragilium effectricem operū: tam referret sententiā: aliquis fortasse uenia locus reli-
 cius sit. At cum & ad auctorem usq[ue] oīus Deum p[er]ferant: nō tam ab errore reuocandi sunt: q[ui] hip-
 pocratu compedibus alligant. Proh nefanda: ac detestabilis huiusmodi Philosophorū impietas.
 Sed ceteros nūc misso facio. Quis ferat Mercurium illum ter maximū appellatū: ita dicentem in
 Pimandro? De nihilo nihil prouenit. Nam quæ minime sunt: naturā ullam habent: quæ fieri ua-
 leant. At naturam potius: quæ nō ualeat. Aristotelem pari quis possit: qui studere sapientiæ: ac ue-
 ritatem p[ro]fiteri p[re] ceteris iudicat: cum is neget fieri posse quicq[ue] de nihilo? Totus: quom sic ait: in
 natura contemplanā demersus erat: aciem mentis aciozem tollere: uel nesciuit: uel nō potuit: ut
 Dei summū potestātē aīo complecteret. Eo ininitur fundamento: omne quod fit: ex subiecto fieri
 aliquo. Id neq[ue] nos ignoramus: neq[ue] imus sane inficias: si ad naturā intendimus: ut si ad Deum id
 ipsum refert uoluerimus: & impietatis & ignorantis argumētum necesse est. Quippe ut est imen-
 ta potestate artifex summus Deus: ita molem hanc uniuerſitatis omnē initio p[er]fecit e nihilo: atq[ue]
 e nihilo oīum hoīum aīas creare nō desinit. Sed contra dicit Auerrohus: refragat egregius philo-
 sophus: & sane egregius: si argutulis & contortulis disputationis aculeis impugnata ueritas: appel-
 landa philosophia est. Labitur (ut ipse opinat) uulgus hoīum: atq[ue] inde errorem inducit: quod
 diuine potestati detrahi putat: atq[ue] eius infringi uirtutem: ut ad opificā Maiestatis suæ perficiendā
 subiecta ulla materia atq[ue] elemento egeat. Notat (ut arbitror) Auerrohus Phydæ: Copæ: Praxi-
 telis: ceterorūq[ue] id genus artificū signa: ac simulachra: nō absq[ue] marmoris: altentis uel rei cōflare
 materia: atq[ue] inde obiectabat celestis opicis uim: consuetudinē: atq[ue] naturam: eiusq[ue] infinitam atq[ue]
 incomprehensā potestātē ad p[re]finitos artis terminos ac limites referebat. Veq[ue] in perficiendā
 operibus nequaq[ue] similiter se habet Deus: & homo: angustis finibus circūscriptum: & quod imen-
 sum est. Nam ut homo: quæ confabrica ē: ex p[re]iacente materia confabrica: ita contra Deus sola

molitate ac nutu quæcumq; uultu pfectit. Ipse dixit: & facta sunt: uisuerſa: mandauit: & creata sunt, omnia. Ita q; non adre eſt: ut tres graduſq; una conſtituamus genera fortunandarum ac ſingèdarum rerum. Ex aris quidem quanq; ſimilia natura euſq; imitatrix eſſe perhibet. Materiam tñ quampias ipſa ſenſibilem certe nō fecit. Sed ad perficiendū artificium poſtulat: atq; idcirco aſignū ea tam eorum aut aliquod demū quomodolibet neceſſe eſt: ſiquis artificiales ullam ipſem adhibiturus ſit atq; materies ipſa euſmodi eſt: ut ſub ſenſum tactum conſpectū cadat: quæ nū aliunde parata lit: manca ois res atq; inanis eſt: ſacillime cernitur. Natura uero tam & ſi nihil niſi de ſubiecto aliquo conſtat: plus tñ habet operis. Plura enī: q̃ ars efficit. ſiquidem ars iam paratæ materiæ figuram atq; opam adhibet. Natura uero id quod poteſtate erat: educit in actus. Nam primordialis materia quæſo quid eſt? Quis ue illam aut uidet aio unq; aut oculis cernit? Formā quidem ipſam ac ſpēm certe intelligimus: materiam autē (materiam inq; illam primordialē) uelut miniuſſimum ſemēs nec cogitatione quidē ac mente complectimur. Ita enī tenuis: exilis: ac puſilla ea res eſt: ut niſi for mā rone intelligi oio non poſſit: Deus autē qui longiſſime uim totius naturæ antecellit ac præſtat: nec alium de parata materia: nec ullus proſum eget ſeminibus: ſed de nihilo creat potius: quæ ſui munens maxime propria ſunt. Duplex eſt autē munus: duplex opificium: quod etiam abſq; Angelorum ac cœleſtium iuramentum minifterio ſolus & perfectit: & perficit. Primū mundus ipſe ois: qui cœlo terræq; diſtinguit: cum aia hoīs atq; mens: quorū utrūq; inſigni origine & præſtantiffima qua dam naturarum ratione decoratur. Et mundū quidem iam conditū ceſſauit Deus nouū facere: crea tionem uero animæ uſq; nuncio perat. Pater cū Filio & ſpiritu ſcō. Nam (ut diuina ſapientia ueri tas prodit) aiaſ i corporebus omnipotens atq; æternus pater ſimul & inſundit: & creat. Euſcēno di aut præcreationis rationē nunquā philoſophando nouit Auerrohus: qui cum plus q̃ eperet: ſa pere uoluerit: fecit ne intelligeret nihil. Nemo ſcit (ut ait Euangelica ueritas) quis ſit Filius: niſi Pater: & quis ſit Pater: niſi Filius: & cui uoluerit Filius reuelare. Deū nemo uidit unq; atq; idcirco & ineffabilis & incomprehenſibilis eſt: ut ſacra eloquia ac diuinæ hiſtoriæ teſtes ſunt: ac bene opinatus eſt Ioannes Damascenus ut ſane doctrinæ ac uirtutis gloria præſtantiffimus: crea tionem ipſam Dei euſq; etiam rum æternitatem: rum etiam gubernationē diuinæ naturæ magnū dinem prædicare. Quis eſt. n. qui adeo aut floreat eloquenna: aut doctrina polleat: ut creationis ipſius ualeat explicare rationem? Magna quippe res eſt: atq; ita proſum admirabilis: ut ſenſum hu manæ imbecillitatis antecellat. Verū complura nobis diuinitus illuſtrata ſunt: & hæc ipſa quorū creatio manifesta deſup. Ad nō poteſt imbecillus Deus quicquā penitus creare de nihilo? Negat Auerrohus: prohibet omnipotente Deo potentior hominum. O egregium facinus. Quod Atter rohus non uidit: audebit ne autē potent Deus? Voluit (ut mihi quidem uidet) Pygmæus Gigantē more pugnare cū Dīs. Id eſt. n. bellare cum Dīs: Deo ipſi potius q̃ quod ſenex Caro interpretat: repugnare naturæ. Turpiſſimū ac pleniffimū temeritatis puandū eſt: ut non ulliſq; inſanum uulgus Philoſophos nominauit: quæ penitus abſtruſa cōtexit: atq; abdidit ſummus Deus: ea tamē ſuoapte ingenio ſcrutari leſe poſſe proſtiterent. Vt theologi oēs: & chriſtiani fidei ſectatores pariter uno ore conſentiant: ex nihilo: atq; (ut dixerim planius) ex nō eſſe ad eſſe uinitæ deduxit Deus. Prodeant nunc in mediū Philoſophi: & manū nobiſcum conferant. Aio: fruſtra querens materiam o Philoſophi. Non eguit materia Deus. Non. n. officinam quaſitit. Non arſicē. Ipſe p ſe n eſt oia fecit. Sed percontet quiſpiſ. Vnde? Reſpondeo. Certe de nihilo: ac de nihilo conſimili rōne aiam in hanc lucem eduxit: ut maioris poſt illam lucis ſplendore ac gloria perſuaf. Sed agite: quaſio uobis dico: qui philoſophiam proſitemini: & ſapientia ſtudium colitis: ac uicitiaſ artifices haberi uultis: e. uodate: atq; diſſoluerit tanta inſit uis menibus atq; ingenis ueſtris acumen: noſtras rōnes & ar gumenta perſcūtite: quibus & creati aiam de nihilo a ſummo rex oium conditor: ac tonus mun di Principio Deo: quidē demonſtrabimus: & uite initium habere una cū corpore. Principio nō pfecta a Deo aia? Non creata de nihilo? Cur quaſo? Sed fortaſſe nō pōt Deus aiaſ creare de nihilo (de rationali loquor) qui de nihilo conſtauit: ac perfectit: quicqd in terra cœli ambrū ac tonus mun di ope conaneſt? Principio Moſes inquit: creauit Deus cœlum & terrā: creauit inq; pontis q̃ genuit. Cœlum uero & terram: creatam eſſe: id habet hanc (ut opinor) ſententiam: mundū oēm a Deo de nihilo fuſſe conditum. Nam et. M. Varro uniuerſam mundanā fabricæ molem cœlo & terra con ſtare: dicit: & Philoſophi mundū oēm in duas partis ſecant: ut ſic itera elementarīs quattuor naturas continens: ex quibus oia gignunt. Altera ætherea: quæ & quinta eſſentiaſ nuncupat. Harum uero duarū partium uelut fines quodaſ Luna diſterminat: infra quā nihil (ut ait noſter Cicero) niſi ca dum eſt: & mortales hoīum ſemp ex capio. Supra Lunam uero æterna ſunt oia: & terra quidē mortalium: cœlum imortalium domiciliū: ac ſedes recte eſſe exiſtimabi. Deus igi cœlum & ter ram creauit: quod eſt uniuerſum tonus mundi opificum: perfectē e nihilo: atq; ille ipſe aiaſ hoīum eadem rōne eſſingit. Nec aliunde prælati opis ſolus patens: effectoꝝ eſt Deus. Illa nimis Lactantii ratio optima nideri debet: quæ ueram rationis nabilium aſarum patefacit origines. Nam uel de corpo re generatur: uel de aia. De corpore aut gigni nequit: cū nihil inde: niſi corporeum conſtari poſſit.

Quod siero corporetm est cernitur. Animus uero (ut ait Plato: ac nemo dubitat) omnem sensum effugit oculos. Sed & immortalis aia quo pacto ex mortali corpore fieri queat? Nam quemadmodum de mortalibus nō etiā quicquid nīl mortale generari: ita & de corpōbus nīl fieri queat prater corpus. Sed nihil est absurdius iis: qui aiam nasci ex aiabus arbitrant. Corpus certe corpore nasci pōt: quod aliquid ex utroq; confert. De aiabus uero nō pōt. Tenuis nāq; res est aia: atq; incomprehensibilis: ex qua qui decedere aliquid posse putatis manifestō errore decipit. Itaq; neq; a parentibus aīq; dant: neq; ex illa prorsum materia constant: Ac rectissime Lactantius concludit.

¶ Finis eius: quod inuenit primi libri Augustini Dathi de animi immortalitate. Quod enim reliquum erat huius libri: pestilentia correptus atq; improuisa & repentina ac pene subito morte preuentus perficere nō potuit. Duobus. n. aut eo paulo plius diebus iacuit egrotus i lecto.

¶ Clarissimi & Oratoris & Philosophi Augustini Dathi Senensis in librum secundū de animi immortalitate proloquium feliciter incipit.

VAE a ueteribus Philosophis multis de rebus: quæ ab historicis oratoribus poetisque oīo secularibus produnt literis: ea quanq; magna ex parte pbabilia uideant: praro tñ tantū mōmēt habent: ut ipsa p se firma sint ac prorsū liabilia. Vix paucā tepian fī: quæ explorata in eis auctoribus & certa decretū possint ac iudicari debeat. Vera is nouit: qui ipse ueritatis est auctor. Sed & aīus ipse hoīs: tandē aliquādo nosse poterit corpōis tenebris eteptus: ac cæco carcere liberatus. Nūc & n. uelut p speculū in enigmate cernitur: aspice multiplicibus complicatis erroribus opinionū uarietate cōfundit. Diu hacten diu labat: prius q̄ certi firmi ue aliquid assequat. Pleriq; igit plenisq; i rebus tum hoc tum illud sentiunt. Quanquā summa auctoritate sapientes animi immortalitatem atq; tenent: accurateq; defendunt: Sed ad inrefragabilē cognitiōē adpiscendam operepretium est ad lumē inextinguibile cōfugere ueritatis: quæ nisi a diuinæ sapieniæ purissimis fontibus hauriri nequit. Bene duplex distinguit scientiæ genus. Aliæ namq; ex iis manant principis: quæ naturalis intelligentiæ lumine nobis innotescunt. Cuiusmodi Arithmetica: in qua de numeris agit: & Geometria: in qua de magnitudine facillime cōstat. Aliæ uero ex iis: quæ superioris scientiæ luce clarescunt. Cuiusmodi eam esse arbitrant: quā Græci *θεωρητική* nos perspectiua dicimus: sed et *κατασκευαστική*: quæ a nostris regulatis appellari possit: Præterea & *μαθηματική*: quam dīmenitiū interpretari liceat. Hæc enī una quæq; ita Geometriæ subiiciat: ut p eius nobis principia elucescat. Cōsimili ratione & Arithmeticiæ Musica: quæ ipsa p Arithmeticiam illustrat. Quo in genere optimo iure & sacra doctrina utroq; scietur: quæ utiq; superioris scientiæ lumine declarata: & nobis est uidebēt: quæ principis Dei est: & eodē largiente beatorū quoq; cōlesti patria. Qua igit rōne aīdōr Musicus: ea artis suæ principia quæ sibi ab Arithmeticiam discipulā pfuerint traduntur: ita & sacra doctrina & credit: & statuit: quæ quidē fuerint desup patefacta: ac nobis diuinitus illustrata: siquidem eloquentissimo Leone testante: diuina est

scietur credimus: diuina doctrina: quā sequimur. Ea laūissime patet: & disciplinæ cōm atq; ingenuitatis: & quæ libero sunt uiro cunctosq; studiosq; principatū obdnet. Ea namq; imprimis est: quam inter res præclarissimas ac pulcherrimas animi bona firmiter cōstituiamus: quæq; & subiecti nobilitate ac primarij obiecti splendore & luce ueritatis & certa quadā atq; inuariabili firmitate cæteris oībus longissime antecellit: & præstat. Vere fructus eius ueterimus pretiosior est cunctis opibus: & quæ expetunt: quæq; optant: omnia huic diuinæ sapientiæ nequeunt cōparari. Infinitus est. n. cōdonatore sapientissimo teste thesaurus is: qui nati ad beatitudinem ac decus diuinæ societatis & cōlestis cōmerciū: ac sacratissimi fœderis uoluerunt esse participes. Sed huius quadruplicē qui hæc sagacius perscrutant cōstituant gradū. Primū: in quo purissimæ inest fons ueritatis: & totius beate uitæ ratio omnibus absoluta numeris continet. Hinc utriusq; testamentū & ueteris ac notæ legis sacra extant monumēta. Atq; cōficiunt catholicorū scripta: & summorū uiroq; auctoritas: quos sancta Romana recenset ecclesiæ: quorū incorrupti doctriam nefas aspernari putandū est. Tertium scolastici ueteres quoq; studiū omne in stabilienda ueritate uertat. Quartum postremo qui eandē enudeatius discissam cunctis relectis purgatisq; incredibili quā dā solertia atq; impensiore opere exatissimā reddūt. Ex his gradatim oībus nostræ causæ ueritatē & nūq; interire rōnālē aīas facile patere monstrabimus. Atq; ut a primo ordiamur.

¶ Prologus explicat libri secundū Augustini Dathi de animi immortalitate. Is lætifero morbo correptus: opus aggredi: & uti ius ferebat aīus huius libri materiam explicare nō potuit.

¶ Clarissimi & oratoris & philosophi Augustini Dathi Senensis de immortalitate animi ex Alberti Magni imprimis sententiā Liber Tertius feliciter incipit.

MNIUS quos recentiora rulerūt secula doctrinæ luce clarissimis imprimis Albertus floret: is: cni ob eximiam scientiæ magnitudinē ac laudem: Magno quoq; fuit cōgnomētū: quod idem pp summū aliāq; rerū splendore: uni Alexandro Macedonum Regi ex Græcis: soli CN. Pompeio ex ueteribus Romanis: ac nouissime Karolo Fran

eorum. Regi ex gestarū rerū magnitudine scditum est. Omīa hic secreta naturæ occultissima arcana
que diligēt inuestigatiōe p̄secutus est. Cumq; p̄cipue cognouisset humanā animā: oīs natura
lū regē cōtemplatione eam rem essetiquā p̄cipue dāni accuratius cōmbedū uidere: ac nēlun ultimā
tormā p̄petiōe atq; excellētissimā oīm: quæ ī naturalis sapiētie cōsideratiōē cadūt: multa de illa
ī plēnīq; libris: quos & plurimos: & p̄banillimos edidit: copiose simul atq; accurate differuit. Mul-
ta ad cōprobandā aīæ rationalis imortalitē attulit: cū locis cōp̄lūmibz: tū nīs uolūmībz īm-
p̄misit: quæ de aīæ: quæ seorsūm de natura & origine eius: quæ de intellectu & intelligibili: quæ ī
quæstionibus de homīne: quæ de aīalibus: quæ ī naturalis Philoſophiæ cōmentariis grauiter atq;
eudeatē cōscripsit. Et. n. ī libris de aīa: & Anilotelis: & ueterum p̄peratē: quōq; mentem cōse-
cratū: quæ illi obitūora: & quodāmodo ī uolūta tradiderunt: hic apertis ratiōibz ac fermis-
mus explicauit argumētis: ut iam tandem facillime pateat: quā ratione aīa uegetabilis: īsensibilis:
rationalis: uel differant: uel se: et uel tanquā forma una: quando una sit: ad homīnē cōstituendū
conueniant. Eius autē pars illa p̄stāntior: quæ dicitur intellectua: quā lapidē intelligit: ratiōnatur
homo: p̄ quā īmatēiales: incorporeasq; substantias: & sup̄era: ac cōlecta oīa cōtemplatur: ad quam
oīs doctrina & oīs p̄tinet disciplina: quæ a corpore sepaibilis nō de sordē traducta materia: est:
sed aliquid homīni altioribus tributa p̄mordis: neq; corpore ceterē substantia: ac materialis ei ē
neq; p̄sorūm corruptibilis atq; moralis. In libro autē de intellectu & intelligibili cū de animæ p̄se
cōuie humanæ loqueret: & ī intelligibūm oīs cognitiōe ad p̄cedēda: eius tūm finitū p̄mone
re: p̄tēp̄e ostendit: aīam ipsā diuinā lucis imaginē esse: & nācōitē aliqūdo reddā simillimus. Ille nāq;
uetus est: ac iūns hoīs intellectus: cum īs: quē possibīlē pleriq; uocant: qui īmū & secūndū substan-
tiam īuimūz potestate quidē est: intelligibilia oīa dīscēdo: meditādo: cōtēplādo ad effectū
nem enām intelligibūm oīm ī aīectiōēq; pueniat: quē antea quoq; ī eius potestate latebant.
Quare & adep̄m intellectū ueteres hūc appellare cōtueuerunt: quī p̄acertūm studium cōm-
p̄arant: ac recte philoſophant: uim hoīs intellectus: quā si iucundū p̄mū: & totius laboris
amplūmū atq; uberrimū fructus parit. Hinc est illa: quæ tanopere laudat: quæ p̄ter cetera oīa
a sapiente ītēditur: expēti: & exquiritur: si uipiens cognitiō: maxime p̄prium secundum Platōnis
sententiā: uetere philoſophiæ munus: quando eo anima corpōi iuncta est: id quod grauissimū Philo-
ſophus Alpharabius cōtestatur: quo lē ipsā tēnat: se ipsā p̄noscat: & lūmīā rerū adepta
nōnam p̄ eūm intellectū: quē ob similitudinē ratiōis: uetustissimā enām sapientes alimilantem
appella uerunt: ī diuinitatē alīurgat: & cognatō lupens a uo p̄feruat: & statu. In libris uero: quī
de natura & origine aīæ: mīc̄p̄n iūnt: uimēl (ut mihi quidē uidetur) p̄tēstīlīr Albertus: quod
tūm p̄o ueterū opīniōne: tūm p̄o līpīus sententiā: ī eius rei dīsp̄tatiōē possit affertī. Lē oīa
gine aīæ: quæ una a mōtore p̄mo: & totius uniuersitatis conditore p̄fecta est: cuius & similitū-
dinem: & uetam p̄æ se fert īmaginē: de natura animæ: de uimibz eius: de p̄tēdēdo atq; anī-
mādo corpore: de multiplicibz: atq; ammirandis eius opibz: de mōra ī humano corpore: de illa
tu eius post corpōis solutiōē accitranīme dīsp̄tatur. Imortalitatē uero atq; incorruptibilitatē
uon ī oīū probabilitibz argumētis: neq; enām necessariis demonstratiōibz cōprobatur. Illa p̄æ
ceteris elucet: & omniū n̄rmissima uidēi debet: quæ uel causām cōnnēt: quāmobrem & imor-
talis sit: & nullo mōdo p̄euerit corpore corruptat: quod imago & similitudo sit p̄ma causa: ac
uelū īsigne quoddā cōlectūm intelligētiā: nec iāue educta ex generabilium materia: sed pla-
ne ab oībz corpōres conditiōibz alicua. Hæc nāq; p̄manens animæ est: & certa incorrup-
tibilis: eius causa: cuius eodē auctore testatē illi sūnt uen: ac p̄cipuī effectus: ac uelū p̄p̄ia
quædā ipsius animæ: quæ cū illa haud ambigue cōuertunt. Prædara certe atq; ammirabilia: quod
p̄essēnalem op̄ationē atq; ita p̄ esse & formā: a corpore segrēgatur: & cernit. Quod ipse p̄
se lē suas efficit actiones: quod īubiectū incorruptibile est: quod quidē ī uerisalia cōple-
entur: quæ abiq; motu sūnt: & tempore: & ubiq; patēt: & semp: & dubio p̄cul īncorruptibilia atq;
eterna nōcunt. Quod corpus cū p̄æstī: regit atq; gubernet haud secus: atq; īmpator exet
atq; nāim gubērtatōr: tēmp̄tībīcam Magīstratus: nec tamen aut uim gubērandi: aut mōtō-
nis formā: ac facultatē mutatur a corpore. Quod cōlectes substantias exprimit: & sup̄eriorū
intelligētiarū similitudinē gerit. Quod sola ī hoc tēstēti domo lū expēti: nēatur: & qui
n̄rūmēt: quæ honesta: quæ iusta: quæ recta: quæ pia sūnt. Quod una eius op̄ationis est: p̄ticipēs
quā diuinā largitas illi locū cūq; oībz beatīs: ac sempiternīs sp̄ritūbz uoluit esse cōtēnēt.
P̄stremo quod ad id sūe bonū: seu p̄onus op̄mū fertur: quod ipsum diuinā sublimitas est: &
cōlectū subīlītatē maxime p̄prium. Neq; u. ex tēstēna labe animæ ortus atq; origo est: sed tēta
p̄orūm de oīo p̄fecta: & ab eo nara p̄ncipio: cuius enām simulachrum esse p̄cepimus. Quæ
enām dēi naturā īgeniūz imitata ad p̄ncipiūm hoīs rōnē uertitur ī corpore: minime tū ad cū
iūiq; corpōis harmoniā op̄atur: ac p̄ uegetatiōēz p̄ous & sensū corpōi iungitur: q̄ p̄et

id: quod esse illi & rationem confert: & quod dici solet: interitum poni. Quod autem plerique philosophantes una voce fatentur: scilicet minime a corpore pendeat: ac sit suapte natura liberior: nec corpore perempto: pimitur: nec sublato: deficit. Stupite uero nequaquam dissolubilis ingenio est: quippe quæ habet contrarii nihil: unde tota pene corruptionis est labes. Multa præterea eodem loco prodit Albertus: atque pro more copiose diffundit: ut tum probabiliter: tum etiam necessario animi immortalitatem ostendat: non prætermittens quæ ea ipsa de re veteres Peripatetici: Academici: Stoici: protulerunt: quæ plerique non Græcorum solius philosophi: sed Arabum quoque & Barbarorum accuratus dissecutus: ut quæ bene dicta sunt: probaret: quæ uero contra: expulset: etiam refelleret. Non Principes philosophorum Socratem: Platonem: Aristotelem: non Pythagoram: Anaxagoram: non iuniores Speusippum: Platonicæ doctrinæ asilipulatorē: non aureum Theophrastum: non disputatorem sublimem Alexandrum omittit. Peripateticorum columnem Auerrohem adducit in medium: niidum atque illustrem Auiennem: Abubacherem: Auenp: rem: Costabellucem: dulcem Algazelē: acrem Alpharabium: ceterosque qui apud eisdem populos doctrina ac sapientiæ gloria claruerunt: quorum pene oīum testimonio, atque sententiā immortalitatis animi roboraret. Nec tamē his contentus Albertus: ne quid præteriret in tam præclara inuestigatione: atque oīum quæ a philosophis petractantur gratissimā: de homine quæstiones subiicit: ubi cum de natura animæ rationalis inquireret: duo potissimum explicanda proposuit. Primum: nunquid nam illa corporea sit uirtus. Secundo locorum nam corruptione corporis deleatur: an ponus immortalis: incorruptibilisq; permaneat: cum demum incorpoream uirtutem astruxisset: suamque sententiam firmis argumentis atque optimis rationibus aperuisset: ad probandam ex inde animæ immortalitatem: multa imprimis: quæ ab acutissimis Philosophorum omnium Aristotele Peripateticorum principem: tam in Physicis quā in Metaphysicis speculationibus tradita sunt: studiose diligenterque conficit. Sed hæc suam ac propriam mentionem desiderant. Ablata: portio auctoritatis ceterorum philosophorum: qui ea de re accuratus sunt locuti: probabiles rationes aggreditur: quarum prima a naturæ ordine sumpta est. Nam in naturalium rerum numero: ubi ubi duo extrema parent: ibi haud obscure mediū quoque intercidere est. Tria illa in promptu sunt: corpus & anima bruti: una quidem substantiæ atque utique utique corruptibilis cælum: & cæli motor prius incorruptibilis: hominis corpus: & anima in medio posita perfectum quiddam: atque absolute constans: cum præsertim mortali homini corpore conficit: immortalē uero atque incorruptibilem animæ substantia. Sed & in corporibus quoque id ipsum facile perspectu ducimus. Et aliud quidē incorruptibile secundū totum: cuiusmodi cælum intelligimus: aliud corruptibile secundū partem: atque non secundum totum: quemadmodum elementorum quantum ille naturæ notissimæ: aliud denique tam secundū totū: quā secundū partem corruptibile: ut quæ ex ipsis compolita sunt elementis. Consimili ratione in creans spiritibus idem ceteri licet. Quorum alius penitus ac secundū totum incorruptibilis: quod de Angelo & separata intelligentia constat: alius utrinque corruptibilis: qualem brutalem cernimus: medius sit necesse est corruptibilis quidem pro quadā eius parte: at nequaquam secundū totum: equi spiritus hominis est: atque rationalis anima. Nam quod secundū totum: non autem secundū partē corruptibile sit: inueniri potest nihil. Firmioribus deinde argumentationibus eandem sententiam prosecutus: atque Auiennem imitatus ostendit: neque se corrumpi rationalem animam: ceteri nullum insit contrarium: neque corruptione corporis labefactam: accidens: quandoquidē ex corpore illius esse non penderet: sed nec de materialibus educta primordiis: ac seminalibus initiis profecta est: sed aliunde orta potius: unde oīem abesse labem: ac longe quantibet corruptionem abhorreere nemo nisi plane rudis & inops rationis ignorat. Si illa duntaxat sublara materia: forma tollitur: quæ ipsa per transmutationē ex materia traducta est. Triplex corruptionis genus ueteres perdidit sapientes. Dicimus. n. elementa corrumpi: similiter & quæ elementis compacta sunt mutuo conflictantibus: atque alterutrum perdenubus contrariis. Fit autem in his non quidē totius: sed parvis corruptio: materia quidē permanēre: labante uero ac dissipata forma. Fit item contrariis a contrario corruptio: ceterum penitus atque ex toto alterutrum tollit: quo pacto sanis ab agro contrariis fit: & per priuationis habitus: quemadmodū de scientia atque ignorantia perspicui fit. His accedit tertium corruptionis genus: quod per accidens fieri non absurde putant. Quale uidetur potest id quod quidem ipsum minime contrarium habet: est tamē in aliquo perinde ac in materia atque subiecto: quod per se corruptibile fuerit. Quod si quis diligenter anim & cogitationē aduertentis is facile norit: nulli earum corruptionis: quas modo memorauimus: rationalem animam subiacere. Ac de prioribus illis duobus generibus ita in promptu est: ut res ipsa declaratione non egeat: cum nec ex contrariis fit: & agentibus inuicem patientibusque: neque rursus ipsa contrarium habet. Tertium autem illud ab anima genus corruptionis abesse: ratio ipsa non obscure dedarat. Ut. n. ea principia ab ipso corpore nequeunt esse: quoque corporea fuerit operatio: ita contra: ea sine corpore sunt: quoque corporea operatio non existit. Operationem autem intellectu animæ absque corpore esse nemo eorum qui recte philosophantur ignorat. Et anima igitur: ut plane rationi consentaneum est: sine corpore erit: nec in illo quidē tanquam in subiecto: atque materia: sed quæ extrinsecus uenit: erit in corpo

re potius ueluti in agitato & moto: ita nec nata corrumpi etiam p accidens ad labem: atq; interitū corporis. Quod ita est: id quoq; p magno est argumēto: quod praefractus corporis uinibus uis ipsa animae nihil uiget lenius: neq; n. intellectus nostri aciem uel infringit lenium: uel imbecillitas la befatur atatus. Quod si oia fert atas: animū quoq; air ille apud luminiū Vatem agrefis armento rum paſtori: Poeta magnus: atq; oium praecantissimus non quod seniebat ipſe: ſed quod perſonā decebat: expreſſit. Agit. n. anima eiſmodi actione: quae neq; compoſiti eſt: nec corporis: ſed nec cu iuſq; pars eius: ſed a corpore ſeuincta ponus: atq; ita ſeuincta: ut tam in ſe ſe q; etiam in ſe ſe quib; ſeparatus eſſe a corpore rationalis anima una poſſideat: ut nec pereunie materia deleatur: et uel ſoluto corpore: ſola incorruptibilis perſeueret. Quod ſi potentia p obiecta non uenit: obie ctum aut intellectus perpetuum atq; indeficiens eſt: recte contemplanti facile patebit: perpetuum quoq; intellectum: & imortalem eſſe. Scientia & ueritas exemplo ſit perpetuū atq; incorruptibile quiddam. Non. n. ſpeciem in anima: qua accidens in ſubiecto eſt: ſuum itatimus intellectus ob le ctum. Id. n. per obliuionem facillime euaneſcat: ſed qua ratio rei ipſius eſt: atq; natura: quod ipſus nullo modo interire: nullo modo deleri poſſit. Sed uniuerſale quoq; ut ubiq; ſit: & ſimp: ut perpe tuum: atq; incorruptibile ſit: unde quaſo ueritas q; ab aſtrahente intellectu effectū eſt? Qua in re nō modo nullus eſt mendacio: ac figmento locus: ſed etiam uera reg eſſentia: aique certa (ut ita di xerim) quidditas eluceſcit. Vniuerſale: quod aeternus cenſent ſapientes: intellectus eſſit: ac per petuum n. a tranſmutabili fieri haud quaſ natura pati ē. Quod ſiquis aliorum ſentit: is non modo ad ratiocinandum non ſatis idoneus: ſed etiam ad intelligendū tardus: ad iudicandum ſit prorsus ineptus. Adeo uero rationalis animae tenuis coeleſtis atq; imortalis uis eſt: atq; natura: ut quae eius intelligētia comprehenſa fuerint atq; percepta: uel ſi p le tranſmutationi: temporis corruptio ni pa teant: iidem ipſi rebus: & earū ſimul exempla cauſis: deniq; auctore intellectu in contrarium cō mutata tranſmutationi deſinant: ac temporis ſubiaceret: ut appareat ab incommutabili efficiente etiā quae cōmutabilia ſunt: incommutabilia reddi: ac labi remporis exitum. Nam probe magnus Philoſo phus intellectum ſimplicem puta uir eſſe impermixtū: ac totius concreationis ex ptem. Quid ſi ſcriptibilia nō ne ſuſcipientes q; ſuſcepti naturā conſectant? Vnus ſolis ardor: aliter a planities aliter ab animantium ſemine: aliter ab elemento ſuſcipi ē. Et in elemento quidē rarefacit tantum in ſemine aut plantā diſſoluit: & germen elicit. Diſſoluit uero ac format in animalū ſemine. Ad mitit & intellectus rem quampiam intelligibilem: & quidem ſecundū ſuam intellectus ipſius po teſtatem: ſed admittit plane ſub ratione quadam ſimplicitatis: perpetuitatis: intranſmutabilis: quod fieri nullo modo poſſit: ſi nō ſit intellectus ipſius uis quoq; ſimplex: ac perpetua: intranſmutabilis: po teſtis: ut uel hoc uno perſpicuo admodum documēto rationalis animae uis appareat atq; eius naturae preſtantia: & eiūſdē diuinitas quadam atq; imortalitas comprobetur. Magna eſt animae humane nobilitas: mira praſtantia: praecipuū decus: cui & tres praedaras actiones inſiſſe ſapientes: id quod in libro de Causis aperuſſime declarat: unam quidem diuinā: quae cauſam pri mam ſpectat: unde & tota deſiſſit: alteram intelligibilem: quam intellectualium Albertus maluit appellare: hac circa rerum cognitionem uerſatur per eam uirtutem: quam praecipuam ad res per ciendas aſſecuta eſt cum ipſa ad tam praedarū munus obeundum a prima cauſa ſit profecta: et uam animale: qua mouet corpus: uiuificat: perficit: atq; hoſem reddit. Alienum aut ab omni ra tione eſt: poſſenotem cauſam animam ſequi: & ita ad eam admoventur a prioribus auctarata quae cum poſiores ſint: & uig; incorruptibiles: & ipſam uelut illarum aſſipularic incorruptibi lem permanere neceſſe eſt. Cum igitur ſubſtantiam quantus naturalis quoque operatio conſe quatur: accuratius contemplanti compertum eſt: quod anima: cuius tantum in natura ſpeciem inuenitur: nequaquam uſ in diuina: uel in intelligibili operatione deſtruitur: in qua utraq; nihil ha bet commune cum corpore. Neq; enim uera atque ſubſtantialis animae operatio pendet a corpo re: ſed nec corporis conſectatur ingenium: manetq; anima potius uis eius: ac prioribus praſtan tibus cauſis: nec corpore pereunie diſſoluitur: cui & poſterius comparatur. Ille ipſe magnus im primis Philoſophus in libro de Vnitae intellectus: quam explo dit: aſſerit in noſtra anima par tem intellectualem eſſe: & eam quidem rationalem appellari. Eſſe autem ſubſtantiam: ex qua po tentiae manant biſariam diſtributa: aliae ſeparatae: quae nec corporeae formae ſunt: nec operan tes in corpore: corporeae aliae: ac uirtutes in corpore. Et ſeparatas quidem ex ſimilitudine in eſſe dicit ad cauſam primam: per quam ſubſiſtit: atque ipſius eiūſdem eſſe perducit. Alteras illas in eſſe animae ſecundum eam rationem: qua anima eſt: cuius proprium eſt actum: & endelechiam corpo ris eſſe: & in corpore quidem: inq; natura agere: cum ſic natura: & naturales uires eiūſdem inſiſta menta eſſe perſpiciantur. Quamobrem cenſuere non nulli ſitam eſſe in Horizonte quodam aeterni tatis: & temporis: intellectum autē: qui inde ſiuit: qua uidelicet anima a prima cauſa profecta eſt: per quam & in eſſe perducit: propterea uariū ac diuerſum fieri. Vt id quod ab ea manat: ſecun dum quod ipſa eſt naturae intellectus primae ueluti reſultatio quadaſ ad primā cauſam conuer ſa per ſcūs ſuae participationē ex lux quadaſ in illa eſt: atq; hic quidem eſt intellectus agēs. Quod

attent fuit ab eis: prout est substantia: per quam corporis natura subsistit: & quod imodo condine-
tur: & figuratur: est tunc intellectus possibilis. Quocirca & tres: easq; longe diuerfas speculationes am-
plectit. Græci *θεωσις* vocant. Quorum prima secundū lucem intellectus agens. prima & di-
uina Philosophia est: altera ad imaginationē spectat: cuius est Mathematica contemplatio. Terna ie-
cundū conuersionē ad sensus cōmunes circa naturalia ueritatur: & Physica. Atq; ex Peripateticorū
sensu eodem loco depromit Albertus substantiam intellectuāle eam: quā Arabes philosophi in-
telligentiā uocat substantiā quandā uere subsistentē efficiatq; p causas primā in esse defixam adeo
ut ab eadem i suo esse necessitē etiam sortiatur. Anima est inquit substantia talis: ex qua fuit
potentiā tum sepeata a materia tum etiam minime separata: & secundū se est incorruptibilis: ac
permanens: licet secundū esse quarundā potentiā corruptibilis sit. Atq; hæc quidem de aia huma-
na duntaxat: & præcipere se: & lenire proficit. Plura ab origine rōnalis animæ i plura uoluntaria
magnus hic conficit Phis: & ueris illius cū motore primo: a quo una pfecta est cognitiōe osten-
dit. Sed & secundū euidenores pbationes pleriq; philosophorū disciplinas ac nō ignobiles hære-
ses idem de aīq; humanæ incorruptibilitate sensibile declarat: nō Peripateticos: Stoicos atq; Acadē-
micos solū: uet; etas Epicureos: qui magno ex philosophorū numero soli ab optimo ingenuaq; di-
sciplina parente in pleniq; degeneres fuisse monstrant. Qui tam cū obducta blandæ uoluptatis
specie quibūdam tenebris: & crassiore caligine cæcarent: iulgo re coacti ueritatis: quæ se se uel
nolēbus ingerit aīos hominū imortales mauere post mortē inchoas nō audent. Ita apud huius
mentes in quibus nō ulq; quāq; lumē rationis exinguitur plus uere lux ipsa uentis: q̄ apud mo-
lem atq; in becillam animi partē oscenæ: uoluptatis illecebrę. Itaq; i calce libri eius: quē paulum an-
te memorauimus de Natura: & origine animæ: Isaac israelitum secutū dicit Hesiodum: Atalium:
Cecinau: ceterosq; antiquissimos Epicureos: atq; hæc una de re cum prædians conuenire Philoso-
phis: imortalitē hoīs aīam constituentē: statumq; felicitatis eius i summæ contemplationis ex-
ercitatione uerari. Sapientum idem Phis ad patefaciendam summā animæ nobilitatem atq; præ-
stantiam repetere nō dubitauit: cū in aliis locis tum uel maxime ubi naturā: & originem animæ so-
lemnus inuestigauit: nō solū illam naturæ specimen esset: sed etiam abiq; ulla hæsitatiōe solam pri-
mæ causæ: quæ mundū & condidit initio: & una regit oēm similitudinem atq; imaginē cōtinere.
Non quidē uel ex catholico dogmate uel ex sacris nostræ legis institutis: sed ex ueterū montūm
atq; ex intims adytis: ac reconditis altioris philosophiæ penetralibus eruta atq; de propta lentenna.
Quare cū & summatim uniuerſarū naturalē philosophiam complexus singula illius mēbra: unū
quodāmodo corpus coegisset: & postremo de rationali aīa naturalium forma præstantissima men-
tū inuoluerit: adductus in mediū instrumentis obiectis actibus: ex quorū cognitiōe uirtutum
quoq; ac potentiāq; notitia elucescit: tandem efficit intellectūam aīam diuinā quandā esse naturā:
quippe quæ nullo corporis in peculiat eius opatione egat uulnūmero corporea & materialia in
corporaliter quodāmodo atq; imaterialiter complectatur: materiam & materiales cōditiones abhor-
reat: sola inter uires oēs se ipsam percipiat: suam iupra se ipsam aciem reflectat: & quasi demissa cō-
latus materiale domiciliū extrinsecus subire uideatur: tota ut in toto corpore: & iqualibet eius par-
te tota ab excellētiore intelligibili nō modo nō obtrahatur: sed foueatur eū: atq; inualeſcat magis.
Quibus ex rebus haud obſcure liqueat: mentē & intellectuam ac rōnalē aīam pfecto eam esse:
qua in cunctis: quæ quidē pcreata sunt: & a reſq; oīum opitice Deo mbuta mortalibus neq; præſta-
bilis quicq; ac maius excogitari neq; penitus inueniri possit: cū plane pateat: & diuinitas & imor-
talitatis uere illam esse participem. Quocirca & i elegantissimo de Animalibus opere noluit animę
rōnalis Albertus imortalitatem prætere silentio. Multa sparsim differunt illa tū accuratius. xvi. eo-
rum librorū affirmat: rationē ipsam: p quā homo potissimū distat a natura ferarum: alicui parti
corporis nō cōiungi. Quod cū ita sit: nec p materiam: nec p ulla priorū instrumenta corporea in con-
ceptus tradit: sed ab eo transſundi potius: quod nullo modo materię cupiam pmiſcere: sed nec
enam uinibus ullis adhiberi: quæ in materia seminis agere uideantur. Itaq; demū concludit: nullus
eius aliud habendū principū: q̄ lucem primū intellectus agens: quem purum imixturæ proſum
impallibilem grauissimū ad unum Philosophi proficitur. Accurrit Albertus eodem paulo post
loco: Quoniam intellectus inquit nec uirtus corporea est: quasi in maiore parte maior: in minore
minor: neq; agens uirtus in corpore: cuiusmodi eas esse conſtat: quarum exercitatio est ad harmo-
niam corporeis instrumentis: cū conspectus ipsa conspectio ad oculi harmoniam: necessarium conse-
quitur: quod ipse solus sit ab extrinſeco materię indurus: & quidem a generationis principio. Atq;
hic quidem intellectus est: cuius est opus naturæ: quod ipsum opus intelligentiæ: est: tanquam pri-
mo: & mouentis: & cauſantis. Quod idem sensisse uidetur iam pridē Anaxagoras Clazomenius:
si quis recte illius mentem interpretari uoluerit. Quod quidem fatetur Albertus: qui præcipue
in eius pertractationis calce uelut per epilogū quēdam conſtat: solum intellectum esse diuinum:

eandemq; perpetuū ī mortalem atq; incorruptibilē: quod quemadmodū in libro de Intellectu & intelligibili aperitissimē demonstratu: & ipse solus eiuscemodi operationes rum habeat: tum etiam exerceat: quidē cum operatione corporei instrumenti quouis modo habeat commune proutum nihil. Quod si imperitorū vulgus ignorat: si uolūe pīget: si alienū nequit: quis nūi ex ceteris grege mirari uideat. Neq; .n. magnū quicq; atq; prædārū: neq; altum: atq; celeste cogitare possit qui, si nūi qui animū abducere a cōmuni cōuetudine: & mētem didicit a sensibus separare: qui nō tam cum cōpione aphancano: qui humana uoluntaret: q̄ cum Socrate potius: q̄ sup̄era deuocāt: et eo lo nūq; minus solus: q̄ cum iohis esse: nūq; negocian magis: q̄ cum ocean uideretur. Reluctatur mūi cōphūst nōnnulli ponus q̄ philolophi: & aīoq; obrectant ī mortalitū capinunculis quibulcaz: ac sane frīdolis argumīs perire illos cū corporibus: idarco assueuerantes: quod petem pio eo: quod quidē perfectūm est: penire: & eius perfectionem sit necesse. Constat uero a rationali aīma corpus perfici: quo petente: una intētre illam. Sed & uiteritum: & corrupcionem ipsam: nihil uidē aliud: q̄ demolitonem quandam naturalis formæ: & quidem super ea matēre: quam cōformar: corrumpti autē hominē igitur & naturalem formam eius: eam uero animam rationalem esse: iudē putā pendere a corpore animā: quod quamlibet eius actionē exitumē quoq; nauari cū corpore: ac in illo nullā fieri īlectionē ipsam satis (ut illis quidē uidet) asserre argumētū: quæ cum maxime p̄pria animæ una omniū esse uideatur: nequit tamē sine uiolō fieri: quod q̄tao phantasma nocuit. Quod si id nullo modo absq; corpore sit: cōmīlter & intellectus habet. illud aī cōtra animę īmortalitatē plūmū cōtēnt habere: mōmē quod cōplexioniū uarietate: quę ita corpōnis est: īgenioq; atq; animoq; uarietas cōsequat: ut p̄pterea forma matēriā cōmittetur: quod tota in ea quōāmodo obruta sit: atq; demerita: ut ī quauis dīspōitione nullo pacto nauatalis eaq; locie tas dīmat. Præterea tradidit: Anikoteles: molliore carne hoies: mēte quoq; acriore esse: hēbēto: re cōtra: quonq; horridiora sint corpōra. Melācholicos quoq; ingenios: obtuliores autē euice humo ris expertes. Alia præterea solent asserre: qui cōtra animi īmortalitatē uel p̄naciū: uel forte īgnatū uis dīspurare cōtendūt. Cum ea sint euicemodi oīa: quæ facillime recta adhibita rōne soluuntur. Nam duo illa: quæ primo loco obiecta sunt: facile le īprobāca demōstrāt: cū ad eas formas p̄culdabio referantur: quæ ipse p̄ se se subltatū minime subltitēs sint: animā autē rationālē p̄ se subltē nemo fīr: qui nēciat: qui qdē rauone utit. Quod uero ad nūm p̄metitū nolīe nihil negociū est. Lōge. u. alia ītelligendū rauo est animæ: q̄ dū uerīatur ī corpore: atq; ea: quę mox cōtequūt a corpōis cōturbatio legēgata. Alien uiolō & phātamate opus est: altera cōtra corpus aspernatur quoad corpore ualeat: & corpore est quodcūq; āminiculum reformidat: sed hac de re opportuniore loco fufius. Facile id quoq; ī somno p̄spectū est: quā dicimus mortis imaginē. Multa læpūmero cernere aīo est: præter omnem uiolō: & phātamātū rauonem. Hic. n. ibitū ad intellectū agētem cōtēnt: & p̄ quidam separata: illūstratōne subltatū: multa nō nūq; dormiētibz īnoīeant. Quod uero aduicitur de cōplexioniū uarietate: hoc u. īq; p̄ se animæ nequaquā īfūdet: sed accidit pōnus. Atq; id omne a uiolō & phātamate ē: unde & id totū fieri ītelligimz: quod certe nēciā eam uim habet: ut nēc p̄niciē animæ: atq; exinim ualeat īportare. Sed illud ad suā rēcām tenetur: quā si oīum firmīssimū asserit argumētū quod Hippocrates magnus ille philolophus: & Medicot u. ce leberrimū: omniūm

Sēute uisus est: nō nūq; īueniētem uoribus corpōis doloribus præfētis q̄ dolētes nō sensīrē: mētem pariter agrotare. Quod aī agrotet id ab īnteritū non abesse: sed cōmori potius. At fallunt q̄ ita exīsmāt: nēciā p̄ Phycos: more mēte nōnūq; appellan: nō quidē intellectū aīę partē & uim diuinā illam: quæ hominī est cōmūis cū supis: sed aīmales uirtutē in corpōis īstrumētū sitam: quæ ipsa nō nūi p̄ accidens agrotare dignoscit: quod uidelicet ad īstīuendū īstrumētū sensum īpedit a morbo: quemadmodū in iis: qui canero laborant: perspicue cernit. Nam attrēbilis frigiditas usq; adeo sensum īntēpit: ut membrū & morābi locus enāz īsensibilis fieri uideat. Virtutē aīp̄ accidens agrotare plane ostendit Antīloctes professus seniore si uīq; īmioris sibi oculū aīcūrit: æque acriter atq; īmiorē cernere. Fallunt nō nulli sēpe equiuocatione quadā ipsius aīę: ut quæ p̄pria sensibilis & uēgetabilis sunt ad rōnalem atq; intellectūā transferant: cū trā hæc non cadē certē rōne uerīent ī corpore. Nam uēgetabilis atq; sensibilis nec de matēre: nec de īstrumētō uīq; cōpōis legēgat. Atq; eo utraq; penit petere te corpore: quo cū tota gmisceat: atq; cōfunditur. Contra uero rōnalis nulli prorsūm corruptio: nī patet: quandoquidē tota celestis est: & corpōis contagius oīo nihil obnoia. Quare tanta mul tiplicitatē ac firmīssimāq; probatōnū rōne p̄specta: & lūmōsū īnīp̄ Philolophoq; adhibita atq; corititate atq; allata sententia exploratē esse arbitror aīoq; īmortalitatē iis præteritū: qubz propo sūm est: certū sinceratq; īndagare ueritatē potius: q̄ uana eius rei blaudimenta lectan: quæ natus quādā deprauatōne prociues ad libidīnē aīos ad p̄niciem plerūq; atq; extremū exidit: nō solūm īuocat: & allicit: sed īnteridū cōpēlit: etiam miserabiliterq; p̄ducit. Nihil est. n. oīos: quæ quidē ad hoīes mīa: & rōnē spectat: quod solertiore cura: laboriofiore īnducta: acriore īstudio īnēhgare ac nosse debeamus: q̄ pennēs duratōnē ac uerā aīoq; p̄petuarē. Quæ certe cognita: sordēcet nobis lubrica: ac momētanæ hæc: quæ dīdī uita: mōrs tñ habēda potius: & ad eam nōstra oīs uertē īn-

tenuis in qua si recte hanc ipsam-quā mortalē-exigimus-ac scite comparare instituerimus: nunc fore
 lices tandem-optati compotes perpetuo beati esse possimus nam facile tam paretur duplex ille animi
 mortu curis corporibus excedendus: & beatus ille quod nō modo philosophorum uocibus: sed etiā
 saeculorum. Varum carminibus celebratus: ut is qui pie uixerint-expeditur si ad caelum aditus: qui uero
 male-ac perperam deum ille iter sedulus: ac beatorum consilio: ut ita demū diuina iustitia compleat
 tur: quae uenerit cuique secundū propriam dignitatē: bonis quidē caelestia praemia: improbis ue
 ro aeterna supplicia: alioquin magna uideri possit rerū oīum perturbatio-atq; confusio: ac forsitan
 indignē: & iniuste nimum comparatiōem in hac mortalitū uitae turbulentiā: ut tempore circūfusa
 reuipios secundis rebus: uerū in sapientum uideamus aduersis & a seipis optimos ac sapientissi
 mos quosq; & quā grauissimā calamitosā eorū uitam: atq; exagitari malis & procellis. Igitur oībus
 perualium esse debet: nō solum cadentibus & corporibus maiore post mortē aīos: sed etiam totum ali
 quādo hoīes fures: turri a mortuis: & reuicturi eodem ipso quod antea fuerat indutus-resumpto
 corpore: ut qui in carne & in uolucro corporis: uel iniuste-ac turpiter: uel integre-atq; innocenter ui
 xerit: debitam opemus mercedē referat: & pro actae uitae uaticatio ac merito æquum pretium-ac in
 fine piacula extat.

Augustini Dathi Senensis de immortalitate animi: præcipue secundum Alberti Magni sententiam æternis liber læciter explicat.

C Præstantissimi Oratoris pariter & Philosophi Augustini Damiani Senensis de immortalitate animi pro diu Thomæ Aquinatis sententia: ad Franciscum Nintu compatriotam tuum quidem philosophiæ laude ac Medicinæ artis gloria præstantissimum: Liber quartus feliciter incipit.

Siquisquam illo fuit tempore:quem summis laudibus dignū existimare debeamus: & amplissimis quibusq; mactare honoribus: statuo unū oīum primū exisse Thomā Aquinatem: eumq; Latini gentis: Patius prædii tenuit: sacrum coenobium pro-
fessorē habuit: eorūq; quos catholici vulgo Predicatores appellāt. Huius vitam ma-
gis doctrinā ne an sanctimoniam efferrim: uel eo incredibile dictū est: quantum natura
atq; ingenio ualuit: q̄ magna eruditione: q̄ exaliqua reā scientia: quāta disciplinaq; uanitates: quāta
in gentiā arum uolūta: & laude præstigiū ammirabili sapientia & uirtute: quanta uite integri-
tate: ac p̄ innocentia claruit. Si fuit disputator inuulnibilis: ii conuocatores uehemens: tu opum bene ui-
tendi præceptor: ii præcipuum indagator uenturū: ii difficultum & aliusmaximū questionū perspicuum
illustrator: iā uisum pietatis defensor illustis: acier impietatis hereticæ: ac tali dogmatis infecta-
tor. Prædicas salutariū inuentorū aræf: adimplutor uirtutū: minorū expulsoꝝ. Falsi oppugna-
tor: propugnator ueri. Qui recondita arcana nature illicem p̄tulit: Christianam religionē auita
fidē orthodoxam & catholicam confirmauit: actuum philosophiam docuit: contemplatiuam disse-
ruit: uera demonstrauit: improbauit falsā: soluit ambigua: obfcura p̄arefecit: nullus laudare disci-
plinæ: probareq; doctrinæ expertus. Ac tam & illi enī cuiusq; summi oratoris huius uti laudibus
ut impar oratio: & de tam coelitis splendore silere sit forsā iustus: q̄ pauca loqui. Facit tñ incredi-
bilis magnitudo meritorū: ut cū de illis satis digne fiat nesciam: minus tñ tacere poruerim. Cum
præteritū nouis sit doctrinā illius iudicio Thomasi: qui natus ad res prædicas: & ad summi
uirtutis: ac doctrinæ decus: disputando: instruendo: scribendo: enudeando plurimū adiuuanti ho-
minum generi: atq; utilitatis artulerit. Mirum in modū ruidibus simul ac doctis profuerit. Neminē
passus sit litalis inquisitionis fide: dūcē ac inuulnissimū carere pabulo. Quā plurimos irriteriam
peracuta Auerthoi argumēta: & nodosa sophismata: ut iam persuasum pleriq; uideret: quod de
mundo æternitate: & de unico fobis hoibus intellectu: nō quāq; ille p̄uacuos potius q̄ sububal
eradiuiderit. Vnus hic imprimis torrens obex appositus: uim rapidi fluentis: atq; impetum coher-
cuit. Coenosa unda confudit: turbulētor æstus deferbuit. Limpida aqua renouit: ut iam facile pro-
spiciā: si ac plane liqueat: a summo opifice: ac molitore Deo: quē motore primus Phisica uocant:
mūdū & celū omne in initio condidit: & eiusdem rectoris arbitrio: atq; amabili prudentia gubernari.
Homini uero cuius mundus effectus gratia: & quē mundus continet: procreata sunt oīa: creatū
& Deo uno huius dātorē formē: de nullo merēte argi in lectuam aiam inspirant: ac singulari fin-
gulis sine dubitatione tribuit. Sed quoniam eiusdem immortalis aīe paulo uideret obfcurior.

Expliciter id omne quod repetit & incohatur est libri quarti de animi immortalitate a **Augustino**

¶ Celeberrimi tum Philosophi tum etiam Oratoris Augustini Dathi Senensis in librum
quintum de animi perpetuitate exordium facilliter incipit.

Quintum de animi perpetuitate exordium feliciter incipir.
VM VARIA Ac multiplex sit differendi uia ad quod Marcus Tullius præserim in
libris de Finibus bonorum et malorum diligenter aduertit, et dilucidanda uerita-
tis non eadem doctissimorum hominum consuetudo, ea tamen mea sententia
omnium uidetur esse probatissima; quæ in inuestigando uero ordine ac ratio-

ne progreditur. Hac utuntur ii qñi suam ponunt sententiam: rationem afferunt: suorum confir-
 manonem adiungunt: obiectorum solutonem: & alienorum improbationem minime prætermittunt. Id multi tampridem Christiana religione maximis disciplinis instructi erudite ac lotè thessie
 nolunt: præcipue qui a Thoma Aquinate sunt instructi: cumq; his Bonaventura Balneoreginus
 is qui ad diuñ Franciscū sacris signa iuris celebrem proxime sanctitate accessit: eruditione & doc-
 trina summos quosq; sapientes æquauit. Quod eoz alius locus peripetice declarat: nam i ea qua sio
 ne nel maxime cernit: in qua de animæ humanæ immortalitate discutit: ea de origine eius: atq; in-
 corruptibili naturâ constitutens: quæ & Ioannes Scotus quasi quidā Christianus Socrates: quæ & tan-
 ciscus Maro diuinæ rerum subnlis pscrutator: quæ Alexander Alefius: eius doctrine uti pleriq;
 oēs assentuntur: ita refragari nemo audent: quæ Nicolaus Lyrius præcipus sacroz eloquor in-
 terpres: quæ uel Ioñes Landinus comprobauit: quē tam & Asterthoi captum studio intellectus
 unitas parump a uero desinetat: postremo tñ ad ueritatē ratio reuocant: ut & suaz euz homini-
 aiam præberet: & cuiusq; pariter incorruptibilem pmanere autmaret. Qui oēs ceteros imita-
 ti præstantissimos uiros: q; pene innumerabiles i diuī Francisci disciplina & sacro ordine floruerūt:
 eandem sententiam ita munierat: ita roborauere: ut delirare atq; insanire uideant: qui penne cum
 corporibus aias opinentur: quæ immortalitatem ipnis diuis Bernardinus Senenlis: nolit: a cu-
 li delitue: & nūdus quidam uentris assertor: argumentis atq; orationis copia uera ratione frequē-
 oibz: facillime ptuasit. Nam hic peria pe gratia p multa ac loge difficilima: quæ uix in gymnas-
 & oco probare posse uident: itq; totos ite magnæ rerum studis dediderūt: & ætatem oēm ac cē-
 pus in reaz cognitione collocauerunt: luce quāā incredibili uerboz: & orationis plenitudine efflu-
 ut tam multis q; paucis pabilia uiderent. Sed nil mirū: cū in eius pectore uertaret: qui & pfectaz
 sciennaz habet uocaz: & ita oī uenias est auctor: ut plane finis elinme æcuria mortales in
 tenebris. Peropportune Bernardinū in huius sæculi labe: cū iam oīa inumeris complerent eri o-
 ribz: & facinore: diagitio: celere cuncta redundaret: concessit bonitas diuina morialibus: q; mul-
 to certe mirabilis conuuleret humano generi: & ad rectam uiuendi uiam: & ad pietatis ac religio-
 nis cultū redigeret: q; is qui: quis ille fuit: qui primus disperis ferasq; more in silis & mōtibz ho-
 mines cōgregauit: & ad uitæ uocatem ac uiturs exerationē compulsi. Tanto inq; mirabilis
 quāto diuinitas est uino: & nequiaz fardas: ac penitus insidente flagiti macula: & peccati lotce
 emendare pollutos: q; rudes: & reaz integros oium conformare: & quod hog mens ad uitutem ca-
 piendam natura duce facili or eltallog: loga minoz cōsuetudine pñadit obstinata obdurat. No-
 uit una cū ceteris sapientibus architectus sapiens Bernardinus: nisi stabili atq; optimo iacio fun-
 damento: frustra quicq; superadificari. Iac uero sane pbanat: ac uere constituunt: qui inquirere &
 indagare ista accuratius contenderūt: si aios hoim intellexerimus: etiam cū ex hac uita migrare:
 nantem puitur: nec dissoluit corporibus interire: nec in hac uita huius calamitaz: tam
 cruciatu: tam momentanea cerni: sint fugas ac leuis umbræ: instar: q; celerime euaneceat: aut si
 uita bonis premiā: non supplicia improbus. Iac certa: alibi corona: Iac lent: alibi mens: Iac la-
 borat: alibi pcpit. In huius sæculi certamine atq; agone contendimus: possi uitæ huius huius
 palmā adepturi. Iac effodimus: quod nobis i futuro a uo pretium referendū est. Iac negociamur
 ut post hanc uitam diemur. Iac cū multiplice ac satuo hoste configitur: ut non i tempore: quod
 cūssimo transgressu cuncta tuoraz: sed in æternitate incorruptam atq; imarcelibilem coronā aile-
 quamur. Nam illa apud sapientem Concionatorē insipientē: atq; Impioz: uox est. Iumana: uitæ
 exigui est tēpus: & non est refrigerium in fine hois: nec est nullus qui agnitus sit reueris ab inter-
 ris. Quia ex nihilo nan sumus: & deinde erimus: tanqñ nō fuimus oīo. Quod q; dicunt: atq; ita
 sentiunt: si ad hanc: quā morrales degunt uitam: totos se accommodant: nec i peranties unq; meiorē
 nec futurā penitus cogitant. Sed hi præter figuram: nil habent hois: atq; humi deici: & in eoz
 nō profusum uolunt: pquarentis leni mouent: id solū amplectunt quod adest: & a rone mentis
 auctu: ad corporis oblectamenta uertunt uelun pecora: quæ natura uentri obediencia finit. Iac
 igitur diuino afflatus numine: aduertit Bernardinus: & corripiendæ stultæ: uanitatē & turpū
 diuis: ac nequitia: abolendæ perfidius: ius: miseris nostri æni morialibus uirtutis studium pñaden-
 dom: & amorem iustitiæ infundendū statuit. Itaq; in diuinis suis concionibus quas apud plerorq;
 nō ignobiles ppos: & nō modo i omni hetruria: sed i toto quoq; Latino & frequēter: & splendidit
 mas habuit de animæ immortalitate: locutus nō solū benedicendo suafit: sed etiam lubolier enu-
 cleando diffusiuit. Ac tam & i nouissē nera pstatum Ioannem Damascenum diuinum apud Græ-
 cos theologum: qui ea quæ p legem nobis per Prophetas: per Apostolos: per i uangelistas tradita
 sunt: a sacceda: suscipienda: cognoscēda: amplectenda: ueneranda esse: ac nihil præterea inquirēdū
 asseruisset: Alexandri tamen Alefii: Ioannis Scoti: Petri Aureoli: Iepidi Bonauentura: & ceteroz q;
 maximoz Philosophorum: ac Theologorum saltus argumentis: & subtilibus peritruanionibus:
 firmiter ratio nibus: quasi quibuldam spiculis: atq; armis instructus: & incorruptibilē petma-
 nere aias: & quāq; die nouissimo iustū argides (ut aūt) numero reuincitur corpus: ac diuinū
 iudiciū inuictur: aliaz quidē ut immortali felicitate lætetur: aliam aūt ut tataras cruciabzbus affigat:

& argumentari & demonstrare solitus est. Quamobrem crebro Bernardinus tam in sacris delubris cum enam in compitis propheticis more dedamabat: intababat uulgus hominialis docebat: trahabat alios: ut ad nocēs Lynxi nostri diuini enunciatoris oraculi sacri uasis Dauid tenerent: audiretq; narraturum sese: quanta fecerit animæ nostræ oīum conditor: & mūdāne molis opifex Deus. Et cū cæteris: qui probe argumentantur: tum Bonanensium rōnes in mediū afferebat: qui in hunc modum imortales aīos esse: atq; incorruptibiles comprobauit.

¶ Prologus explicat. Liber quintus scilicet incipit: ex Bonanensium Balneoregini possimum sententia: ac diui Bernardini Senensis.

Vm enī uaria existerint de animi imortalitate sententiæ: & hi corruptibile putauerint pleriq; incorruptibilem: q̄ extinguī cū corporib; aīas existimauerint: leuionibus quib; uidam documentis adducti non tam ueram prospicientes rōnem: q̄ ip̄m quandam & uelut exteriorem faciem cōtemplantes: Paulū apostolum qualē eiusc; opinionis auctor: em̄ profuerunt: q̄ ad Timotheum scribens: solū Deum imortalitatem habere: testis tripli Deor: quod est creatori conueniat: longe a creatura sit aliena. Cumq; occurrat & a nonnullis profirēbus soli Deo imortalitatem naturā congruere: uēq; creaturæ eandem quoq; grana fuisse tribu: tam contra idem insunt uehementius: asserentes gratiam nequāq; repugnare naturæ: sed nec naturam uiam illam efficere: cōseruare ac mē ponis. Quod si creaturæ uis est naturā mortuam: q̄ potest nō p̄ gratiam quod aiunt: imortalis fieri? Non erit igit imortalis aīa. Creatura enim. Itelem quoq; profuerit Ioannem Damasēnsi prodentem: omne quod a uersione insitū sumptum: tandē & in uersionē ferti: a qua deīnere. A uersione op̄ule rōnālēs animā facile patere: quoniam creata. Ita & in uersionem uergeret: quē prorsus imortalitātē uidet esse contraria. Obiectantibus uero: ac profirētib; p̄ se quidem animā ad uersionem esse produci: at subsistēti manē: ac potestate conditoris: rursum obfistētes Angustinū produunt sepmo libror: quos de Ciuitate Dei inspicit: aut uentem: cū de Deo uerba faceret: ita ea quæ concludit inuilitate: ut ea nihilominus naturæ parere sinat: atq; a propriis monibus nō auertat. Igitur nec obfistere animæ: quin naturam sequat: quandoquidem ad corruptionem naturā productus est aīa. Aristotelis autē frāci auctoritas obfistēti obdurant. Nam corrumpti intellectus inquit: quodam inuolucris corruptio: sed certe nō aliunde intellectus labes est: q̄ a corruptione rōnālīs animæ. Non igit imortalis tuent. Quin etiam rōnem adducunt: & eo perit natus nostræ sententiæ obfistat. In corpore naturā aīam pati: id quod in promptu esse arbitrant: passionem autē magis: magisq; repentam detrahēre aliqd: ac deturbare substantiæ: quā uis autē detractone atq; obiectōne facta: nōnullam quoq; corruptionis fieri necesse est. Atq; ita p̄ eam nō nihil labefactā substantiæ: atq; eiusc; modi substantiam oīm corruptibilem: prouide rōnālēm aīam corruptibilem deprehendi. Eandem dolente corpore condolere: penante plane compari. Quid nam igit prohibet & momentē cōmōi? Illud uim maximā habere arbitrant: cum ita ratiocinando inferunt. Si sit inquit: substantia incorruptibilis aīa: nō ne & quæ illi respondeat actio: & ipsa quoq; incorruptibilis fuerit? Neq; n. unq; substantia a propria actione desinit. Quocirca si uel pereat: uel certe lēda ē: una quoq; tollat: lēdaturq; substantia. Cum igit lēto corpore lēdi: atq; interpediri constat rōnālīs actum substantiæ: quæ ipsa unq; intellectio extēgit: & ipsam substantiā arbitrant. Erīt igit pro eorū opinione: animæ rationalis substantia corruptibilis: atq; mortalis. Ius igit & auctōrib; tanbus & argumētis cōmōi: nostræ causæ aduersari imortalitatem animi studiosius optignantes ad res autē considerandas: parū & temporis & diligentiæ adhibētes: temere ip̄i sibi assensunt: & quasi uictores petulantibus assertoribus imortalitatis insulant. Sed hi longe a ratione: longe a ueritate aberrant. Nec quid aut certo affirmandū: aut plane negandū sit: lēis acute perspicit. Quæ autē a clari auctoribus tradita sunt: ea praua & adulterina quadā: ut ita dixerim: interpretatione detorqueunt. Multo aliter res habet: id quod uera ratio: summorū philosophorū traditio: sanctorū auctoritas: ueterū sapientū testimonia liquido ac perspicue manifestant. Sed nos ceteris nunc posthabitis rōnes eas p̄tingemus: quæ id quod p̄positū modo est: & uehementē cōfirmat: & facillime tueant. Bisānam namq; naturā ipsius animæ considerat: atq; explorare liceat. Nam uel rōne ordinis aīam uel ipsam secundū se: sepe spectare solent: q̄ res gratiores diligētius perscrutant. Et in ordine quidem alias uniuersæ creaturæ: alias rōne diuinæ imititiæ: alias rōne eius: qm̄ ppriæ naturæ finis cōgruit. Secundū se uero aliter quo ad uirtutē: aliter quo ad actū: alias deniq; quo ad obiectū p̄uenit. Ita sibi ut lex modis: q̄ a nobis expositi sunt: naturā ac uim aīę p̄spicere & considerat possumus. Illa oīus prima occurrit: p̄ quā considerat in ordine ad ea: quæ in uniuersitate mūdāne molis sunt: p̄creata. Quā qdē ex re et ostendēdā aīę imortalitatem: duplex orit̄ ratio. Prima eiusc; modi est. Nam in creaturā ordinem: qdē in tonus cōti ac mūdi fabrica cōtinent: hinc materiā primā repimus: allicine ultimā formā. Acque uero ad uniuersū absolutionē & plenitudinē: ac multo fortasse magis nīma p̄uenit forma: atq; materia ipsa prima. Quæ cū sit imortalis: atq; incorruptibilis: cōsimilem quoq; & illam esse quis neget? Illa uero omnium philosophorum uoce atq; cōsensu: anima rationalis est.

Fuerit igitur & ipsa incorruptibilis. Ad hanc illa quoque accedit ratio. Nam tri hoc quod cernimus mundanae molis opus perfectum atque absolutum sit extare conueniat diuersa eorum quae procreata sunt genera & eorum quidem differentias perfecta quadam ratione combinari. Ita enim ipsa natura eius perfecta conuenit integritas. Triplex namque aduertenda substantia est: & una quidem in eo in quo magnitudo est atque ea certe incorruptibilis: quod de caelesti corpore perspicuum sit. Altera deinde: quae nec ipsa magnitudo sit: nec magnitudini iuncta: & ea plane incorruptibilis plerisque omnibus coepta. Non ne igitur ne quid perfectio deit-tertia sit adhibenda: & ipsa quoque incorruptibilis: quae cum magnitudo non sit magnitudini tamen mira societate iungatur? Hanc sane putat sapienter rationalem esse animam: quam tanti natura efficit uoluit: ut per eam cuncta etiam procreata uideantur. Atque ita ex perfecto uniuersitatis ordine haud dubie cōficere liceat animam rationalem immortalem exillere. Arguit & diuina iustitiae ratio nostras sententias: quae cum perfecta sit ac totius perfectionis exemplar nullum defleat a rectitudinis iusto discedit: si iustus & diuis & iustitiam diligens: quae una atque eadem cum illius essentia est: iniquitate autem maxime abhominat: & odit. Quo circa nullum irriteritur bonum patitur: nullum inultum malum. Recte namque per Prophetam dicitur. Iustus dicitur omnibus in iustis est: & in omnibus quoque sanctus operibus. Sed quod quisque in hac mortali luce non meritis afficitur praemius: uel debita fœderibus ultione mulctatur? In futura namque uita plurimum iustitiae relinquendus locus. Ibi tamen boni beati fuerunt sunt: recti puri autem uirtutis praemium percipit: iustas mali luent poenas: dabuntque sua nequicia atque improbitate digna supplicia. Quibus ex rebus efficitur: ut & cōstruere aliam poli hanc uitam: & immortalitatem hominis animam sit necesse. Inuitur contra nonnulli: & quod de iusta retributione tradidit meritorum: ita demum satis superque impleri putant: quod fieri possit uti anima: quemadmodum & corpus aliqui suscitari resurgat: ita ut iusta retributionis fiat compos. Sed hoc parum consulto: parum considerate fertur. Nam cum litigat: quod uera sentit ratio: creata de nihilo: si forte corruptioni patcat: prius tendat in nihilum. Non igitur illa cui uel praemium uel poena debeatur suscitari queat: sed alia de integro procreari. Atque ita minime iustitiae fiat satis: si alio meriti alio preuius referatur. Illud praeterea accuratius praeclearius bona natura doctor considerandum censet: ad diuinam quoque spectare iustitiam: ut nihil quod quidem bene iuste & cum iustitia sit: in malum porro atque improperum exitum cadat. Lex igitur diuina naturae ratio iuris sanctio summorum uox philosophorum gentium consensus suaderem mortem obendum potius quam ueritate tum uitae tum iustitiae deflectendum. Quod si forte tota post hanc uitam intereat anima: poena delectatur: & iustitia quam adepta possideat una petere necesse est. Ita fiet: ut eiusmodi mortis perperio: quae iusta perhibetur: quam aspicendam edidit: quam recta probat ratio perpetuam: & quidem impliciter sinistroriam euadat. Quod certe a diuina iustitia longe alienum uideri debet. Ex cuius ordine fancillustis sit (ut sapientes putant) immortalitas animae. Quod si animam rationalem considerare uelimus: ex quadam ratione atque ordine finis: quem proprium specie erat facile quisque uel mediocter eruditus immortalitatem censet. Ultimo namque scemoto fine: quod omnis principium ultimum est ac superne cōstruere ceteros mouet: atque impellit omnes: id quod fuerit iustum ac prorsus inanes. Atque ultimum & finis & extremum cuiusque rationalis actionis & operis perfecta beatitudo est. Hoc igitur si subtiliter oia quaeque agit anima frustra perfectio egerit. Quod si id absurdum atque absortum uidetur: non certo est: necesse est si ualere ultimum illud ac firmiter cōstruere. Verum ut probe alteri Latii lumē Senerinus inquit Boetius & philosophorum cohors una eademque pariter uoce consentiunt: beatitudo ipsa quo cunctorum mortalium aspirat omnis: atque anhelat intentio: illius de finitur bonorum omnis cōgregatione perfectus: ad quem uere & cumulare cōficiendum immortalitatem adhiberi oportet animae: sine qua eiusmodi bonorum cōflatio uel manca atque incohata: uel certe sit prope suis inanis: ut facillime pateat: ad incorruptionem naturam rationalem animam atque ad immortalitatem adipsam dā. Quid quod eandem intelligimus naturam beatitudinem: perinde atque ultimum extremumque bonorum ex petere? Nihil autem temerarium: nihil ociosum in naturae fundamentis ipsis. Sunt enim oia naturae opera: ut modo ordine specie quadam ammirabilia: ita etiam consilio providentia optima quadam ratione instruit: ut animam rationalem omnem & intellectualem creaturam naturam fateantur sapientem ad ueram felicitatem ac beatitudinem assequendam. Sed nulla beatitudo absque perfecta securitate: nec sine immortalitate absoluta securitas. Vbi enim mors cadere possit: ubi & mortis metus: quid a beatitudine alienum: quid felicitati magis possit esse contrarium? Atque ita ex ordine animae ipsius ad finem perspicuum omnibus fieri debet immortalitatem illam non obscure habendam. Quod mea quidem sententia satis superque patefacit triplex ille fideliter ordo: quem abunde expositum arbitramur. Quorum primum finem atque ultimum bonorum spectat: alter summam diuinam retributionis & quietis distinctionemque iudicii: tertius unitatis ab solutionem ac mundi totius integritatem. Quod si animae tum ac propriae uirtutem exquirimus: quod quanto erat loco propositum ut quoque nobis argumētum offert. Nulla enim materialis & corruptibilis uirtus nata est: ut ipsa se supra se reflectat: id quod neque non plane notum: nisi forte cuius (ut dicitur solet) crassa nimium Minerua est. Anima autem rationalis secundum propriam eius ipsius actionem id proculdubio efficitur: dum & intelligentiam seipsam comprehendit: & studio praeterea atque amore complectitur. Ne sapientissimum cum tandem in promptu sit: nec materialem illam nec corruptibilem: sed contra potius incorruptibilem atque immor-

talem esse. At si virtus incorruptibilis & substantia utiq; incorruptibilis. Illud propositi nostri etiam certissimū documentū extat. Nam si eam virtutē natura incorruptibilē arbitrānt: quē quanto a corruptibili corpore seungit? magis ac lōgus segregat? eo sit ne genor: ac potētiōr: q; neget eam tum animis nostris inesse? Quo enī magis corpus & corruptibilis caro subigit? edomat? q; homo exterior appellari a catholicis consuevit: ratio certe uehementius aliusq; anollit spiritus: qui interior homo nō temere nō imerito nūncipat. Hinc philosophorū mors: & philosophia moris meditatio est. Hinc ille diuinus Socrates tūe ponit animus eius quodammodo seunctus a sensib; incommuēs atq; imobilis ab oriente Sole ad eundem iterum orientem ad superiorem contemplationē perlatē solutus erat: ut si dicere fas est: sublatu uidetē in cēlum. Hinc paulitrem ac penitentem ad philosophandum locū Academicū delegit Plato: quo macerato corpore: expeditus ac multo facilius rebus contemplandis intenderet. Nam pē in modū a carne recessum: & quādam cū corruptibili corpore impermixtionē animi negetat: virtus atq; ob id quoq; incorruptibilis atq; immortalis ostendit: ut præter ceteras: quæ supra allatæ: rōnes sunt: ex virtute etiam rōnalis animæ euidem immortalitas illustret. Quod si ad eius ipsius operationē nostrā conuerteretur oratio: ex eadem ipsa multo certe patēbit conspicietor. Cuiuslibet enī sensibilis substantiæ: quæ quidē secundū esse atq; durationē pendet: a corpore: a corpore idem sine dubitatione pendeat actio. Sed cuius adeo sit hebes ingenium: quin plane norit: ea sapenūmero agere animā: atq; obire mentem: quæ nullo modo proficiat ut a corpore? Id est. n. intelligere: nam quū intelligit mens: nullum sibi corporis instrumentū accomodat: ut neucum animæ rōnalis duratio pendere a corpore tūden possit. Absolutius propterea a corpore est mentis actio: & quæ illius maxime propria est: absq; ullo corporis explet comertio. Ab se autē labefactari mens: ac dissolui nequit: quippe cui nulla sit: unde oīs labes ontur: contrarietas. Vt quod in se est: incorruptibilis plane sit: atq; immortalis habenda: quæ res eo insuper argumento dilucidior sit: quod cuiusuis corruptibilis substantiæ operatio tempore antiquatur: & collapsa senescit. Id autē ab animæ rōnalis substantia uehementer abhorret: atq; ita aliēdū uidetur: ut nō modo tem potius diurnitate nec extēdit: nec minuat: sed augeat ponit ætate: ac maius indies incrementum suscipiat. Decreuit cetera fortassis i sene: quod diuus noster Hieronymus usurpabat: sola sapientia: ut immortalis est eius possessio: socrate teste: ita semp cum a tate accrescit simul. Si in senio rōnis sapientia est: & in multo tempore & longeva in ætate prudētia. Quo fit: ut ex propria quoq; ipsius animæ actione: perpetuis ratio atq; immortalitas elucescat. Postremo si ad illius obiectū cogitationem uerterimus: id enī sexto loco nobis propositū fuit: ita nostræ sententiæ patebit ueritas: ut pene nullus reliqua dubitationi locus. Cum enī duo sint: quoq; alter cognoscit: cognoscitur alter: pīū potentia est: alterū obiectum. Ita enī præcipue nostræ temptans usurpant Philo sophi. Ea igitur oportet esse ratione concordia: ac certa proportione congruere. Nata est rationalis aīa ad sapientiam capessendā. Huic subiecta ueritas est: quā si matena quam tractet: & in qua tueretur: ut prædare. M. Tullius ait. Atqui ueritas Aurelio Augustinō teste in corruptis præsertim Sōliloquiorū libris incorruptibilis est: quandoquidē uim eiusemodi habet: ut ipsa quoq; abnegatio ueritatis primitus consumat ueritatē. Quare cū & cognoscens aīa & cognita ueritas ratione conueniant: sintq; inter sese pportione conformes: animæ immortalitatem immortalitas ueritatis: cui soli insipientes & expertes ueritatis: & rationis hoīes a dūerfantur: mea quidē sententiā facillime comprobabit. Quæ profecto ratio nō modo arguit immortalem aīam de sciētiæ atq; intelligentiæ: ueritate uerum etiā ab ea quæ nihilo præstabilis minus est: ueritate inq; uia: atq; iustitiæ. Est enim & ipsa quoq; triptoe excellentissima oīum ac præclarissima uirtus: perpetua atq; immortalis. Quod quidem in Sapientiæ libro sanctus & eloquēntissimus Cōcionator ostēdit. Quod si immortalis iuitia: & eius capax & pariceps immortalis aīus. Illud oībus debet esse comperitū: uim quamlibet si corruptibilis sit: haud ambigue ledi a superexcellēti obiecto: seu oculorū obtundit aciem a splendidiōris fulgore lucis: & obliuiscere nōnūq; aures uehementiore sono: uī corū: qui ægyptū accollūtib; Nilū aque dum ad Ethiopiā cataduppi properat: tam uiolēto inter occurrentes scopulos uehūnt agminē: ut ruerē potius in mēso fragore: q; fluere uideant. Natus est sensus atq; oīs eiusemodi uis animalis imbecillior in mediopontus q; in extremo seruati: sed & oblectari quoq; uehēmētis. Quod cōtra rōnali animæ usu ueuit: quæ dum aliōra ac magnificentiōra cogitatione complectit: nihilo tū deterius minor atq; inferiora intelligentia comprehendit. Vegetat potius: robora: augeat: & mirū quēdā in modū supereminētis: & clarissimæ lucis obtutu: & cognitione læta ē. In perāpienda tūto: quæ oēm sensum superat: & humani tūtes antecellit ingenii. Deī sapientiā longe maiore q; in quarumlibet creaturæ cognitione re: iucunditatem ac delectationem assequitur. Vt obiecto collata rationalis aīa plane sese incorruptibilē præstet. Itaq; si substantiam uirtus: si uirtutem actio: si actionem obiecta res indicat: cū per hanc triplicem considerandi rōnem pateat: cū sit immortales esse aīas: si uel in se: uel comparate spectare illam instrumentum omnimanū eius perpetuas atq; immortalitas declaraf. Vt plane illam incorruptibiles profitemi debeamus: ac nullo modo itēnui & corruptioni obnoxiam. Quod non modo catholica fides obinet: sed & prædara ueterum sapientia: ac recta oīs argumētā ratio. Ac tam & si multa & pene innumera asserti possint ad assequendam

ri possit: si quis idem esse utriusque profiteatur: quasi una: eademque foret a se essentia. Simul atque cōpositū. Cōpositum .n. uere corrūpitur. Quod quemadmodū genera terminari uideatur ad eē genus ita esse corruptū uideri debeat terminus: a quo corruptio nis ipsius: ac solutionis ininitū. Proinde daturam intellectū aīam: ēt deus: eute cōposito. Ceteras uero quae qdem materiales formae sint toto dissipato in eis minime ditius pmanēsur. Atq; hae quidem scōritas. Sed iam tandē hunc locum sauis: sapēq; decursus arbitramur: ut perspicua: atq; illius animi immortalitas uideatur: neq; ppter quid iam tandē quempiam lateat: ni forte ex cordem: atq; oīs & cōmentationis: & ratiocinationis impōtē. Neq; illa hūc causa: ad uertantur: quae contra a non nullis obiecta sunt: si quis cōpī eam animi nonionem euoluere: ac recte explicare uoluerit. Quod si solū Deum immortalem Apollolus profiteatur: id sane ea ratione intelligendū ēt: quod is unus pfecto iū: q ipse sua nī: atq; inef fabili: & inōprahēnibilibi potestate: nulla aliunde petita ope: ut iubilū: ac iupereminenti maiesta te: ita & imētia quoq; atq; interminata aeternitate le: ēt uetur: ac lernat. Animus ipse tam & si pro sua origine ad immortalitē: & natus ēt: & factus idoneus: nullo modo tñ absq; cōditoris praedictō: in eo immortalitatis statu incolūm ēt praestare possit. Neq; .n. tum tantā nī uī: auctor: & unus immortalis largior obuncat. Acuius inexplīcabī bonitatis aqua i Timō Platone testē: oīnino longe abest: ac facili inuidia: ut mundi tūz procreant: tū penns duranō: ita & nīte perpetuitas & imortalitas ori: ut animorū. Nec hoc quidē eorū natura: pugnat: quo ad ea principia: ex qbus cōstitū teruntur: sed eorū potius principiorū eae p. nionem louet: ac lernat. Quod si a uersione aīa primordium sumptū: qppe quae de nihilo condita: ac propterea ad uersionem uideri debeat natura productū: id quod Ioanēs Damascenus tradidisse ostendit: hoc ita intelligendū putant facientes: ut eusmodi productus non quidē a quopī it appetitū inūnūs: id .n. longē abest a uerō: sed a defectione quodā potius: atq; inanitates: quae creatura facta de nihilo ēat ea quae cōq; tan dē inanitas ēt: eius potētia: eaq; eadē de nihilo pcreant: ita facili: Amolī: q; eaz summus opī fex: qui ita semp rationali aīa: praestit eū: ut eam unūq; sua ope dāstutur: ut eo fulta: ac iubnixa pīe sidio exinaniri nūq; possit. Nec obī. sit Augulini quae conita afferitur sententia: Vra nāq; dīa praepū: uertans iūstrator. Proprios naturae motus ius ipius relinquit habēnis naturae cōdī: tori: & eos illā pculdubio agere sinit: q uidelicet ab originali pfecti principio: ad efficiendū quidē non autē ad deridendū ipe: tant. Qui eadē ratione: & gratia non pugnat naturae: non ad uer: tur non obest: inuāt potius cōdita: adiūtū pfectū: pfecta continet: ac fouet. Ppērdē deinde non nulli Aristoteles uerba interpretantur. Corruptū intellectum quodam inūnīnec corrupto: Venitē simul labefactare conantur: & praedato atq; grauissimo Philosopho sunt iniuri: cuius dīlor: quent sententia: atq; aliorum trahunt: atq; tantū tamq; diligētis naturae: & ueritatis inuestigato ris mens fuit. Saepē multos aequiuocationes fallunt. Neq; .n. corruptibiles usq; Aristoteles intellexum itantur: qui & alias spē: & in tertio plane librorū: quos πρην vχῆσ quod ēt de aīa scripūt: & impalibiles prōris affirmat: & interitus porro: atq; corruptionis expērt. Verum intellectū: quē pro intellectu eī ipis quoq; Grāmanis comprobantibus: ac proptia intellectas actione: itaq; Anstoteles: q; ceteri nōnūq; u. utpant Philosophi: iūpiam inq; opationem intellectas: quā exerceat intel lectus in corpore: magnus pīs tradit: impediri nōnūq; ac prurbari: iteo: ac deprauatū interdus in: enore quopī: uel imaginationis ipsius: uel cuiuslibet sensibilibus dūtaxat instrumētū uirtutis. Hoc enī ita in. crepē: aīū: & facili iudicio lenius patet: & palī frenetici testant: quos quidē nō tam uer: nena cōspiciant: q; uinciant potius Hippocratis uincula. Quod q pan aīam perhibet: fieri autem ut: a paneute ita uehementius enā subtilitatis aliquid deturbet: quod cui accidit: eidem & corrup: tionē: nībī duplex reipsum habeant. Non .n. si cadit in aīam quāuis passio: a laela fit aīa: quae ipsa nō laedit: sed p quandī (ut ita dixerim) quā Gracī σῶ. ψυχῆ uocant: atq; ego hoc loco compa: sionem: q; conturbatōem in: crepē: an malum. I hoc autē omne ad laelum referendū corpus ēst nō de iūbilita aīa quicq; atq; depercat: sed corporis: qui cū ingit potius quando unū ex duobus fac tum ēst. Abiūdū autē corpus detrimēta ad labē atq; perniciemq; transerre. Quid hī fateamur nō solū quoad ueretur i corpore: sed uel cū inde euolant: aīas pāi / Nō .n. quodcūq; pāi: cōntinē: & corruptiē. Alius certe generis habenda ea labes: & corruptio ēst: quae nō quidē p partis detri: tionem: adfectionēq; sed p iugem quandī: & cōnnuā quēis: ac tranquillitatis interturbatōnem fuit. Quod recte possunt: q; etiā exū corpora: pperuos apud iferos perpetuunt cruciatūs. Qua de re opportuniōr fuerit explicandi locus. Quod autē de consolendo dīat: hoc tantisper aīas amā: gitūm corporis compedibus deuinet: ut nūq; icolumi iunctione. Quam quonā mors dirimit neq; nāq; consequitur aīam: corporis liberā uinculū: mortis cōmūio. Nam p lectionē: & a corpo: re tollitur e medio consolendi causa. Quinūq; non eadē ēst cōmoriendi: quae compatiendi ratio. Ita enī aīa rōnalis capax laetitia: & uoluptatis ēst: ut sit enā doloris: atq; agnitiōnis. At ita contra par: ticeps nīte ēst: ut sit penitus mortis expēs: & totius imūnis intentus. Postremo: ne qd reliquū su: per sit ambigū: per accidēs fit: ut rōnalis aīa: qd iū ueratur in corpore: quicq; intertremēti in suis opibus panatur. Nam cū ingenti quādā pmitate: ad corporis societate feratur suas cū illo opatio nesciat. Vires ppter ea leniū: uirtutū intellectū: delectant: & etus ad res cōficiendas usq;

eo amminiftrare redduntur: ut ueluti fauillites quidam menti pofitus: q̄ quod dicere solebat Themiflus fenfui cōmuni parente: & ex extrinsecus aduecta importent. Quod interiore mens agnationes nūc molutanda: ut picipienda fūt. Vt propterea cogitatio oīs oriat: & fi quis uno careat: & fciētia: quæ p̄ illū fuppedietur: carere necesse fit. t̄ uincit: ut nequaquā integrit: & corpori inftrumentis: & fenfibus: diuerfant in corpore mens quo agitatio & turbatio: & cōpediti uideatur. Quæ nil tamen ipla læditur: qn̄ illa ponus: atq̄ integra eius acies foluta: corporis uinculi: peracri fuis obitu libera fruatur: quæ autē craffiore uoluntate corpore: quafi nebula quadā obiecta cernebat: mox totius ignorantie difpūla caligine: uelut in clauſſima luce perſpicua conuertit. Sed fuo loco de his futis. Mento igitur iure accuſandi lunt uel ſtūli quidā nebulones: uel impii ſectatores no: luptatis: q̄ mortales aīos conſtituerunt: quos ratiā natura ammonet: ſuadet ingenita nobis: atq̄ in ſerta cogitatio: p̄la quoq̄ firmiſſima: atq̄ irrefragabilis ratio demōſtrat manere poſſi mortem: Cum duplex fit igitur uita: curſus: alter tūm: & uoluptatis alter: cōſtēda uoluptas: amplexāda uirtus eſt. Illa perditionis eſt: hec uia certa ſalutis. Illa ad æternos cruciatus: hæc ad æternamq̄ felicitatis oblectamenta perducit. Per illā miſeri ppetuis torquentur ſupplicis: per hanc immortales animi beator ac ſempiterno ætate fruuntur. Nā uirtutis omni conſtantur ſtudio ſapientes in animis fallaci uoluptatis deſpectis illecebris: ut reportent tandē p labore requiem: pro ignominia gloriā: p breui iactura immortalia gaudia. Via uoluptatis ſtūla: atq̄ inſipientis graditudo: q̄ ludere: atq̄ ſanis capri incunditatis ſpecie: uia relicta Regia: deī oīs ſequuntur amfactus: ad p̄ternas uiuendas penas: præcipites deiciuntur ad inferos. Quod qui immortalitatem præcognouerit animoſi: tutum libit: atq̄ expeditum ad beatitudinem iter comparabit.

Subtiliſſimi diſputatori ſtat q̄ Philoſophi: & ueracēſſimi Oratores: Auguſtini Dathi: Senenſis de Animi immortalitate liber Quintus ſalutiter explicat.

Ex qua doctrina Philoſophi: & ſcientiæ copia uiri: Auguſtini Dathi Senenſis liber Sextus incipit de Animi perpetuitate: pro ueterum Philoſopho: atq̄ imprimis: ocratis: Platonis: q̄ ſententia.

Vere multi quondā tum apud Græcos: tū etiam apud Latinos nobiles: atq̄ illuſtres Philoſophi: & ſapientiar: ac doctrinæ clari: quales li ſep̄: quos uerū ſiſſimos: & eo dē reſe cogitatione: & ſciētia inignes Græcia celebrauit: quales apud Romanos. M. Tullius Latinus lumen ac decus eloquii. Qualis. M. Varro rerū diuinarū: atq̄ humanarū longe p̄ reſiſtiſſimus: in hoc uno. Lactantio Firmiano teſte: ne apud Græcos q̄ uixit doctior: alii præterea cōplures. Verū ocrates oēs unus: ocrates antecelluſſe ſeſe auctoritate: & gloria: ut ual quæ amodū ueteres p̄dunt hiſtoria: quod & doctiſſimoq̄ hominū teſtimonio cōprebatur: præſentia: ac ſapientia oraculum Delphicū ad iudicauerit. Nā & prop̄ et eximiū ingeniū ſplendore: ac ſummam ſciētiæ copiam: teſteſte quoddā habebat oraculum. Ne p̄. n. ſolum humana p̄caluit: ſed philoſophiam quoq̄ (ut ait. M. Cicero) primus denouauit: & in urbibus collocauit: & in domos introduxit: & coegit de uita: & moribus: de p̄ rebus bonis: ac malis q̄erere: Vt ſplendore ingenio uiri exēplari quodam ceditus demuſſo: beatæ uitæ rationem effingerent: & uitam doctum imitarentur in terris. Gloriam ocrates contempnit: humani ſædem humani generis aſpernatus eſt uoluptatem: populatorem auram: & ſiſani uulgi: ac ſultæ plebeculæ plauſus uelut ſani peſſe fugit. Atq̄ ad res p̄claras cōſultat: totū ad ſapientiā: recte iq̄ rōnes cōuertit: ad finē bonoq̄ aſſeſcendū: ad uirtutē p̄ſpiciedā: operā omnē: & cogitationē adhibuit. Nā qd̄ ea uera ſapiētia: & cui quali ſola materia: quā tractet: & in qua uerſetur: Cicero teſte: uirtus inſubiecta ē. Quoniā uero oēs Philoſophi orū famulab: hoc uno: tanq̄ omnium parente orta: ac proſeminata: ſunt: ad uia quoq̄ oēs in eo maximæ laborauerunt: ut ſe poſſit ſumum tuen ſocratis: & eneniam olemarent: exiſtantes tūm ſeſe ueteros Philoſophos: & ſi uere ſocratis eſſe uideretur. Multa docuit: multa diſſeruit: multa illuſtrauit: quæ ad uia hominū cōformandā: quæ ad uirtutē: & capieſcendā: quæ ad felicitatem adipiſcendā priuenerent. Sed quod iniquo ferendū aīo eſt: uoce duntaxat: & lingua p̄ſuit. Nulla extant eius litteræ: nulla ingeniū monumenta. Scriptis omnino nihil: nihil librorum edidit. Penſent p̄claræ uis uin de creta: ac ſalutaria dogmata: ſi nō illa Plato litteris: atq̄ immortalitatem cōmendat: ſeſe iure optimo laudā dū: cū in p̄cepto bene de ſe meritiſ: grauior ſe p̄ſentiri: q̄ diſpūla ex p̄teris erat. Multa quidē ſcripſit Plato. Dialogi extant cōplures: quibus ille miſiſſe delectatus ē. Vbiq̄ loquentē ſeſe ſocratē. Quia uero p̄conantes diuerſis locis: diuerſas quoq̄ idē ſonā ſunt tñ. Socrati ſcindicandi auctoritate: & diſputationis oīs palma imbuir. Sūma quoq̄ ſtudia: atq̄ officia debent parentibus: ſed certe nō ſis inferiora: a quibus p̄cepta: atq̄ inſtituta manant. Sunt illi generationis auctores: hi uero alumni animoſi: ac beniuolendi duces. Feſcit igitur magna cū laude: & approbatione oīs Plato: q̄ p̄ ceteris oīs Socrati maxime ſemp coluerit: ac ueneratus ſit. Quod ſi idē Platoni Ariſtoteles p̄ſent uideret: uo oēs diligētia mortales: atq̄ ſtudio ſuperaret: ira plenitudine laudis: & cumulo gloriæ fuiſſet: ac ſuperaret a nomine. Quod ſi forte uisus ē Aurelio Auguſtino Platonis impar elogiominime bū.

tamen benedicendi contempsit studium: quin potius ad summam rerum doctrinam oratoria quoque facultatem adhibuit: & Prudentiam cum eloquentia iunxit. Quatuor. n. M. Tullius optimus harum rerum iudex: ceteris Aristotelis Philosophis preferens. Platonem semper excepit: non tantum in utroque scientie splendor effulsi: ut alterum alteri præferre non aulim. Vno fuisse uisus est Plato: quod de animo. id mortalitate socratem secutus: & locis pluribus: & multo certe fufius: atque copiosius efflatus. Plurimum. n. pertinere ad rectam hominis rationem arbitratus est: si quis sentient: nequaquam aios eod corporibus interire: nec omnia morte deleri. Hoc unum recte: & prædare uiuendi stabile fundamentum iactur.

Explicit id omne: quod extat libri Sexti Augustini Dathi Senensis de de animi perpetuitate.

Augustini Dathi Senensis: tui sane & Oratoria facultatis: ac Philosophic gloria præstantissimi iu librum Septimum de animi immortalitate: ex Aristotelis opinio: penultimè incipit.

Ferdinandus Cordubensis superioribus annis: uir magno ingenio: & omnis disciplinarum ratione apprime instructus: & ut i. hispanus nequaquam indigne: more quodam Leonini Gorgie: ac ueteris Sophistarum in nostræ urbis Fano: eo quod (ut plerique senserunt) antianorum omnium templis superat: aliquando sese ad oia responsurum professus est: quæcunque in quouis doctrinarum genere sibi fuissent propolita. Aderant iuris publici: legalis prudentiæ: Medicinæ: Eloquentiæ: Mathematicæ institutionis: diuinæ quoque sapientiæ Doctores: ac professores percellentes. Varia: ac longior multis de rebus habita disputatio est. Et cum plerique indispurando concertatores superasse uideretur: ut quasi inferiores terga darent: postremo Petro Rusio nostræ ætatis Philosophorum: ac Theologorum facile principem in mentionem rationalis animæ uentum esset: contra differente: dum cessit tandem nequaquam superior. Sed cum multa & subtiliter explicuisset: & diuulset compositis: illud absurdum affirmare eum ausus: nunquam Aristotelis peripateticum: præterquam in Metaphysicis libris: idque uno tantum loco: animi immortalitate asseruisse. Quasi uero Philosophorum omnes pene summorum aut obcurorum ambigui foret: quod qui ignorat: non modo Philosophus habendus non est: sed et turpiter ab eruditissimis omnibus irridendus. Quod scito Gorgie: in quo tanta doctrinæ uenditatio erat magnis de rebus differentiæ facie uis uenit: illi parente Philosophorum Socrate: quæ nihil scire proficeretur: quam sapientissimus Apollinis oraculo fuerat comprobatus. Magna: mea quidem sententia: a uisissimo ueterum oium: ac doctorum pene doctissimo omnium Aristotele facit inueniam: quos illi asserat tam paucam strictum: tam negligenter ea de re locutum: in quarum inuestiganda: tum etiam per uolenda: tamquam grauiissima oiumque quædam in omni Philosophorum tractantur: præcipua sapientis exercitatio sita esse debet. Nam quæ uel ignorauerit: uel ne gauerit: uel denique dubitauerit: manere post mortem animosus proculdubio hominum uitam prorsum labefactat: atque confundit: & bonorum: ac malorum finem: unde omnis philosophandi ratio pendet: radicatus conuellit: funditus euerit. Multa Ferdinandus memoriter: atque eleganter. At fugitillius memoriam crebra in plerisque locis de animi immortalitate Aristotelis commemoratio. Et in libro: quem πρὸ ψυχῆς quod est de anima scripsit. Id ipsum penultionibus uerbis sepius testatur uere gnarus omnium: & speculationem de anima: quæ forma hominis est: omnium esse maximam earum considerationem: quæ quidem in naturali Philosophia uersantur. Quod circa & in actiua: & contemplatiua Philosophicæ parte: de anima: deque eius immortalitate: & ceteris: & multa attulit: quæ nos maiore ex parte pro tituli nostra: quantum memoria suppetet: & in unum consicere: & breui annotare: atque in hos commentarios conuicere institimus.

Prohemium explicit. Narratio deest: & ceteræ: quæ narrationem. Sequuntur: omnes absolute orationis partes.

Augustini Dathi Senensis in librum Octauum de animi immortalitate: pro. M. Tullii Ciceronis: Lanni patris eloqui sententia: proloquium: feliciter incipit.

Audat sublimis Commentator Auerrohus Aristotelem Sraginæ: qui Peripateticam disciplinam primus instituit: & eius Philosophicæ: atque etiam spectatæ pstantia: tum et tribuit: ut affirmare non dubitet: fuisse: in quo natura humane perfectionis uires interderit. Quo. n. homo ut rationis: & mentis cetera animantia antecellit: & eminet: hoc Aristoteles: ut ipse quidem opinatur ingenio: doctrina: & rerum omnium maximæ cognitione: & communissima quadam sententiæ laude ceteris præstat hominibus: ut circa eius uiri facilitatem bonitatemque ingenii: summam disciplinæ magnitudinem: qui sunt: & qui fuerunt reliqui omnes fuisse uideantur: tum pro Auerrohi sententiæ: octum in hoc uno naturæ eluxent speciem. Sed alii alii tantam cedunt laudem. Hi Platoni: quem Deum Philosophorum uocant: illi Hippocrati Choo: quem diuinam uirtutem ad hominum salutem tuendam habuisse ferunt: nonnulli Aurelio Augustino: quæ gnarum omnipium ingenuarum artium: nulla cuiusque fere doctrina discipulum fecit. Ioannes Christo-

Homines cuius iudicium improbare non auiam : Paulo illi diuino homini : ac terrestri numini : Doctiori gentium. Sed hic sit nobis unus exceptus quippe i oculo ponitur : q̄ in terris institutus . Ceca sunt uere inquit Plato : amanitum iudicia . Trahit sua quęq; sententia . Alii alios magis probant . Nisi quis cogit meam ferre sententiam : & si parum ingenio : minus ualeam iudicio iudicio nec an amore ductus nescio . M . Tullium Ciceronem quatenus progreditur naturę lumen : ceteris oib; lōge anteposui me nec solum in eloquētię laude : cuius illi consensu omnium palma tribui : uti uerā etiam maximam eret uel cognitione uel gloria . Dicat Catullus noster lepidus uates hunc disertissimū Romuli nepotē quorū sunt : quotq; fuere & qdē oēs : quotq; alis erūt in annis dici eū summi fuisse oratorem : perfectū philosophum quod idem Hieronymus eius ipsius : quē laudat nō dissimilis idem flumen Tullianę faciendę Lactantiū Firmianus comprobare uere perfectū philosophū optimū Senatorem Imperatorem clarum : iuris consultorū imperitissimū : iuris consultissimū peritorū . Sapienna consilio animi magnitudine doctrina ingenio pstantissimū . Plurimū in negotio claruit in ocio summa cum dignitate uersatus est . Se ipsum probō excoluit : ceteris omnibus hominibus profuit eloquentiam habuit : qualem nemo unq̄ mortaliū est affecturus . Philosophia ut Latini litteris nasceretur : effecit . Domi militię claruit : saluam rem publicā fecit : nec ab externo solum : sed etiam a domestico : atq; in testino hoste iudicauit . Patrię salutem : ac pacē peperit . Nec profecto temere Roma patrē patrię Ciceronē libera dixit . Quid de amirabilibus eius ingenii montem enis ? Fidenter dicam . Plura scripsit . M . Tullius : q̄ legere quisq; accurate : & plane nosse querat : & quidē eiū modi : quē nō fastidientem qdē stomachū reformidēt . Nula . n . multa scribit q̄ & si fortassis recte sensiti : polite tū loqui nō possunt . Quo fit : ut nō unq̄ rectas animosq; conceptiones ea oratione prosequatur : q̄ a uera mentis interpretatione longissime ab sit . Ipsi illa notū : legūt ipsi cū suis . Quod si quā sit ex legenda suscipiat : nono lingue genere fari puer . Alias coniectos : alias occipode opus sit . Vt ut oīs . M . Tullius plerq; recte sentit : plerq; oīa sine mēda scriptis apte distincte : ornate ē psecutus . Ut nemo latine : & incorrupte loq̄ posse uideat : q̄ se ad Ciceronis imitationē nō accōmodauerit . Fie & nehemens oratoris : & nūdū Philosophi orationis genus cōplexus dicendo : & decedando : sed & scribendo : ac disputando : cumulatissimam quādam adeptus est gloriam . Vt uenit in omni oratorum numero Rex iudiciō habuit : est in subfelliis : rostris : curia in foro nemini cecidit : ubiq; floruit : ac dominatus est . Ipsa quoq; Gręcia : quę se doctrinarum inuentricem omnīū fuisse gloriatur : quęq; eloquentię princeps esse uultur . M . Ciceronē expauit : quo ereptam sibi litterarum laudem : graui uel in hūc usq; dies & iniquo aīo patit . Pulchre & gręca latine : & latina Gręce apte psecutus . Quid multa ? Tas facile est : duos in oībus sacculus Ciceronē : q̄ duay uno tempore phœnicis reperit : ut nō ab Arpinate loco : sed a Regia stirpe Tullii alto sanguine repetito profectus uideatur . In quo natura uires suas : ac summam potestātē experiretur . In philosophia autem nihil pratermisit : quod ad differendi rationem : quod ad uitam : & mores : quod ad naturę obscuritatē amittit . Quę uē peripateticis : q̄ a Stoicis : q̄ ab ipsis quoq; Epicureis : quos ubiq; maxime exerceatur : uel tradita : uel scripta sunt : ea explicauit omnia : studiosissime uero omniū : q̄ Academicorū sunt : & a Platone tractantur . Nulli se discipline addixit : nemini se dogmatū omnino cōsecrauit . Libero iudicio de sceptico : differendo : ubiq; probabilia cōsecutus est . Ut uere pfectū Philosophū Ciceronem Lactantiū diuerit : qm̄ tūc oīum : atq; p̄cipuus Platonis est iteris imitator . Quod cū alia pmulta declarant : ut maxime quod de animi immortalitate & sensib; & scripsisse noscitur . Nā & q̄ a Platone de uerbis Socratis explicata sunt : diligenter collecta i suos libros translata & ad eius sententię ueritatē astrendā multa ipse : & ea qdē pbatu digna in mediū attulit : ita sane plerq; incorrupta : ita oībus absoluta numeris : ut nō humana uoce : sed diuino quodam oraculo prolata uideatur .

¶ Proloquium explicat . Tractatus octauus incipit .

Scigitur ostensū ē immortalē aīam in Tusculanis disputationibus eo p̄ferim i loco : in quo de cōtēdenda morte differuit : q̄q; nihil certo affirmat : ausus ē tñe ab Academico rum dogmate : ac suo iustitio discedere : mortē tñ : q̄ uidet res plētiq; notissima : discēssum animi a corpore definit : & quādā ueluti migratōis : cōmūtatiōisq; uitę appellare maluit : q̄ intentū tollentē oīa : atq; delentē . Id quod p̄rie mutis cōiungit aīam uis : quorū aīa quēdammodū oīs de materię potestate depromit : ita cū illa labefacta & perit . Arrauōe tēnētū animi : quorū nulla ē materialis origo : minime cū corporibus pereūt : a quorū labe lōgissime abesse noscunt . Id . n . maxime pbabile fit : ut quorū diuersus ortus : sit sit p̄uiter diuersis intentis . Prōdus uetustas diuersam mortis rationē discreuit : quod aliter rationalia aīa nō soluā fialiter rationis expta : & diuersitatē quoq; nominis prudenter adiecit . Neq; . n . dissolutio animi : quēdammodū grex Epicureorū sentit : sed a corpore separatio mors dicēda sit potius : at nō itenim corpus simul : atq; animū delens . Testē immortalitatis : antiquatē pducit Cicerō : & p̄cis illis : quorū mentes nulla opinioū prauitate uiderent ibutē in sibi p̄dici esse i morte sensus : neq; ex cōsistū uirę hominē penitus itent . Parete idē potissio iure : & sepulchrorū cōmuniū sque p̄stites i ingenio uiri p̄cipua

b. 111.

uera: & magno coluissent studio: & violatas inexpressibili religione sanxissent. Manere post mortem
 aios: ipsas quoque tacite amonere naturam putauit: etiam quod physica minime diceretur: & rationes: atque
 rerum causas prorsus signorant animorum immoralitatem coniecerunt. Sed eos qui uita excellere uoluerunt
 porro uiuere ipse uita quaedam prorsus nocturna declarant. Quod usque adeo periculum esset: ut ani-
 morum immoralitatis id quod etiam de diuina essentia plane constaret uideatur: & cunctis generibus
 & uel agrestibus hominibus naturalis quaedam sierra cognitio. Quous ad id re eade omnium consensio
 lex naturae puranda est. Hoc enim, causae est: ut oibus curae sint: & quem maxime: quae post mortem futu-
 ra sunt. Hinc ferit arbores diligere & uel senio confectus agricolae: quae baccae aspicit ipse nunquam.
 Hinc uir magnus: non arbutus: sed legesissima: rempublicam cōseruit. Diligenter parat: quod alteri le-
 culo prolin: quid obsecro spectans alius: nisi enā ad se postera secula pertineret? Hinc procredoque
 libero rui cupiditas: & feruentior coniunctionis appetens sobolis gradus. Hinc tanta propagandi no-
 mini cura. Hinc adoptandi: arrogandi uel filios iure: & legibus constituta ratio. Hinc testamētorum &
 codicillorum ac bene collocandae hereditatis: & quodammodo perpetuo census rudi diligētia. Hic cōficta se
 pulchra: & pēdara monumenta. Hinc elogia: & epigrammata: & aere ac marmore inscriptae litterae. Quae
 certe oīa futura nos saecula cogitare significant: ut maxime probabilis animorum immoralitas idcirco
 uidetur debeat: quod ea de re imprimis non modo uulgus hominum: sed praestantes quoque ingenio ui-
 ri una pariter ratione cōsentiant. Quod si uia: uera specimen ex optima quaque natura capi decet: quae
 melior. Cicero ingreditur hominum genere natura est: quae eorum: quae se uatos ad homines iuuandis uita-
 dos conseruandos arbitrantur. Quocirca & multi pro cōmuni salutis sponte se morti deuoterunt.
 & permulta apud praedictos populos ob rempublicae uolūtes interfecti sunt: existimantes hanc uitam
 suis finibus terminari: sed futuram consequi meliorem. Vt non obscure suspiciatur: neminem unquam
 sine ipse magna immortalitatis: pro patria sese ad mortem offerre: quasi in heret menibus quoddam
 uelut saeculo rui angustia futuri: uelut id quod alius: splēdidissimi: quod ingenii & existit maxime: & facillime
 me patere. Multa possunt affert exēpla eorum: quae certo statuerit: animorum immoralitatem in labori-
 bus: & periculis uertit: quod uiuere oīum maluerint. Sed & multi ob eam causam non principes solū:
 sed & oēs quoque: & opifices nobilitati post mortem uolunt: ut subian humo postenitatem spectantes
 uoluerit uiui per ora uirum. Quod si omnium consensus naturae uox est: oēs autem qui ubique sunt: cō-
 sentiant: esse aliquid: quod ad eos perueniat: quod uita de cesserit: id quod & summus Philo:ophus i
 Ethicos libris Aristoteles innuit: id nobis iure existimandū sit. Et si eos: quorum aut ingenio: aut uir-
 tute animus excolit: quia natura optime sunt: putamus uis maxime naturae cernere: uero maxime
 simillimum est: cui optimus quisque praecipue postentan feruat: esse aliquid cuius is post mortem sen-
 sum sit habiturus. Quis igitur dubitet maxime probandū: quod cum plerique oēs uulgo arbitrentur:
 tū sapiētiissimi: & optimi quique imprimis optuent: & iennit? Desi esse: uel nemine praecipiente na-
 tura putamus: sic & permanere animos collocatione hominum: & consen: uationi omnium: quod
 alio loco nos ipsi ubertius patefecimus. Illa ultro praeterea: quae de aenimis lacubus nonnulli tradunt
 unde excitati aias uolunt obfcura umbra perinde atque a petto Acherōis ossio: falso sanguine ima-
 gines mortuorum. Prodigiola haec mea sententia: nec satis rationi cōfentanea: cū praesentem eas ipsas
 imagines loquuntur: quod fieri ab ipso corpore: & fictis de articulandis uocis instrumenti nullo mo-
 do potest. Vereres: & summa praestantes auctoritate Philo:ophos testes in mediū adducit Cicero: e
 quibus Paereides Syrius primus oīus aios dixit hominum sempiternos. Eadem potro sententiā diu-
 pulus eius Pythagoras cōfirmat. Accessit mox Plato: quod non modo animorum immoralitates constituit:
 sed & eius sententiae rationē attulit. Quā cum locis aliis plerique: in Phaedone: & Phaedro: & Axiocho:
 Gorgia: ubi & Socrate loquentem facit: diligentissime praesentis est: cū dicit affirmans nullo modo
 ex crassioribus elementis purissimam animi consistere naturam: sed ex tenuioribus potius quibusdam
 primordius: quae alii aether: & celum purius: alii quintam naturam eam: quae pter quatuor notissā
 mas foret: dicere maluerunt: quare & aios corporis uinculis absolutos sursum uolare: super petere
 in sublime ferri Plato censuit. Nihil enim inferiora haec cōcretorum: cū tū uergeta mentes: & animi te-
 nuitate cōueniunt: cuius leuitatem: & incredibile ē in corpore pmanens facile percipimus ipsi: si
 oīus uelocissimū mens ē auctore Thalete: quippe quae paruo momento ēt uniuersa percurrat: calor ē
 adit nemo: nūi forte infans ignorat: quandoquē & corpora ipsa terrene principiorum generis cōfecta:
 ardore animi concalescunt. Multa ē animi summa praestantia: & diuinus Plato tradit: & optimus
 Platonis imitator Cicero: quae ad eius immortalitatem indicandā pertinere uolunt. Nam & ipsi
 corpore constitutas: innumera bilis ferme rerum cognitionē praefert: quod natura inuit notissimē
 tibus in anabiles: quaedam uidendi uencupiditas: & longe tum lucidius atque liberius praedicta: & cōstia
 & terrae spectacula contēplari natus sit: corporis carcere ac uinculis liberatus: quippe cum nulla tū
 res obiecta impediatur: quo minus poipiat: quale sit quod. Nō cadit in conspectū aīus: cuius: tanta re-
 nuir est: aciem fugiat. Cuius naturā diligētius contēplanti: illa difficilior: multoque obscurior
 uidetur cogitatio iolēt: qualis aīus sit corpore: tanquam alius domui: quod qualis cū exierit: & si liberū celū
 quod illi domū itū puenit. Sigdē & deus ipsi: & diuini aīus corpore liberati: sola mentis i celligētia:
 & cogitatione cōplectimur. Admā ē animi ac mēis pstantia: quod res dissimillimas: & sensum obiecta
 oīus comprahēdit: calorē: saporē: calorē: odorē: sonū. Rex estum nandā cognitionē natus est aīus:

line occulte: aut admirabiles: siue ea leſtes: aut teſtes: ſiue ſuperæ: media: inferæ: ſiue materiales & cœteræ: aut permixtionis ac totius cœcretionis exptes. Quod aut. maximè uidet. oïum. i.e. iplum co-
gnoscat: quod & uox ſapientis iubet: & p̄ ſonbus delphici tēpi diuinitus ſcripti ſerū. γνῶσις πάντων
quod qdē nō ad corpus: & corporis mēbra: ut inq̄ Cicero: ſed ad mente ſolam: aũq. reſtē de-
bet. Ad pbāndū uero p̄petuū amōq. duratiōē illa adducit. M. Tullius: & in Phædro ſolano. οὐκ ἐ-
λοκνῆντῃ φαίνεται & uerbum interpretat e uerbo: tanti ei faciendū ut eadē & in primum Tuſculana di-
ſputationum tranſiuerit: & nihil p̄ſum murari uerbis. In ſecū quoq. de Reip̄blica librū ſon-
gionibus q̄buſdā ratio ipſa: uelut ap̄a cōnexionibus explicat: ſed ita ſibi breui collectiōe conſiſcit.
Animam ex ſe moueri: quod aut ex ſe moueat: principium motus eſt animam igitur p̄ principium
motus eſt: quod autem principium motus ſit: natum non eſt. Animam igitur natam non eſſe:
quod autem natum non eſt: immortale eſt: Animam ideo immortalem eſſe. Quid ſi cui: & uē
de animi immortalitate aſſerit. ſationis ratio: non pbāſis cōtrepſet quæſo diuinam animi uitam: &
naturā: quæ nō mō uitā ac ſenſum: ſed intelligentiā quoq. & infinitam quandā regi innumerabili
memoriam: p̄ſtantū uero oïum a animanti homini p̄ſtat. In 2io mul. ag. maxima rōq. rerum inſit:
& quodāmodo cōſignat: notiones latentē in q̄ quas ἱστορίαι Greci uocant. Magna præterea &
taſ admiranda animi illa uis: cū qua innumera uerborū ſin: ul atq. reg. ſignat: uſigia: ut non tēme-
re rerum theſaurus oïum memoria nuncupetur. Accedit illa quoq. uis mentis: & inſectio: & excoq̄
ratio dicit: quæ inueſtigat occultā prædara res qdē: & perſpicue cuiuſdam diuinitatis index. I. ec
rebus oïbus: quæ pene ſunt innumerales: impoſuit nomina: diſſipat: oia in monibus ac ſiluis homi-
nes cōgregauit: & ad uitæ cōmociōis ſocietate: ſonos uocisq. ſiſini uidebant: paucis literarū no-
is terminat. Errantū ſtellarū curſus notauit. Multiplicidū arū uarietate ſuenit: Muſicæ harmoniæ
cōceptū: & uariā ſonorū rēperatiōē p̄ſepit: & i q̄buſdā uſq. adeo p̄ſtāt in tē hoībus ualuit. ut diuī-
nitatis ſimilitudo in ea manifeſtiſſima p̄ſeratur. Cuius rei reus ē Archimedes ille Siculus: q̄ ſeptē et
tantū ſtellarum motus: ita in ſp̄ra illigauit: ut tarditate: & celeritate diſſimiles motus una regeter-
et moderaret cōuerſio. Eſſe dicit: i quodis qui in 1 impo mundū a diſcitur ſationis detus. Quod
aut in hoc mundo ſine Deo fieri non potuit: idē ſine diuino ingenio: minime Archimedes imitari
poſuiſſet. Quod dū aſſecutus eſt: facile offendit ſimilem ſe habere eius animū: q̄ prædara illa ſit fa-
briatus in cælo. Sed qd nō ne æternorū natura capax: atq. immortalis: & ipſa quoq. ſempiterna ſit
atq. immortalis: Nihil Plato: nihil inē. M. Tullius: & putat. quod ipſiſq. oīa: itaq. iterat. Vex id ſo-
lū quod qdē ſēp tale ſit: idēſq. appellat: nos Cicero: reſte alias ſp̄s alias formā uocamus.
At ideas qdē mens noſtra intelligens: & cogitatione cōplecti: ut: & uniuerſales illas rerū ſpecies:
ſiue in ſingulis poſita: ſiue præter illas aliud qddam: quod & ſecurum exiſtat: & ſecurum quoq. in
mentis noſtræ agitatione uerſet. Quod uicq. incorruptibile ab in corruptibili mente percipitur. Huius
uero ſoli in hūc inferioribus ſapientia id eſt diuinari: & humanarū rerū eſt tributa cognitiō. Quā
ē: abſoluta Philoſophia ducit: quæ diuinū uel deū num eſt: ut ſenſu Plato: uel inuentum: ut ait Cice-
ro: & ſi diſſicultate in comparare poſſit. Viget mirum in modū: credibiliter ſapi: prædara inuenit
in uerſa ac ſingula cōtēpla ſinumerabilia meminit animus. Quis dubitet igitur: ſi nō deſit: quod
auius Euripides elicit: diuinū ſenſu animū: & cæleſtem uim eius: atq. naturam? Recte itaq. Cicero
hanc ſententiā in cōſolatione exprimit: & in Tuſculanis diſputationibus repetiuit hijs uerbis. Aut
morum interitus inueniri nulla origo poteſt. Nihil eſt. n. in aiſmixtū: uel concretus: aut quod e-
ter-
ra natum: atq. ſic tūmeſſe uideat. Nihil ne aut humidū qdē: aut ſabile: aut igneum. Hijs. n. in na-
turis nihil inē: quod uim memoriæ: mentis: cogitationis habeat: & quod præſentia teneat: & futura
p̄uideat: & cōplecti poſſit plēnna: q̄ ſola diuina ſunt: neq. ſueniet uſiq. unde ad hoīes uenire poſſint
niſi a deo. Singulare ſigif ē quēdā natura: atq. uis a ſe ſecta: ab his uſq. ſignis: non ſq. naturis. Ita qdē
ē illud qd ſenſit: quod ſapit: quod uiuit: quod uiget: cæleſtis: & diuinū eſt. Ob eamq. rē eternū ſit: ne
ceſſe eſt. Nec uero Deus ipſe: q̄ intelligit a nobis: alio mō intelligi poteſt: niſi mens ſoluta: & liber:
ſegregata ab omni cōtrectione mortali oīa ſcēns: & mouēs: ipla q̄ prædara motu ſempiterno. I. ex
generat: & eadē natura eſt humana mēs. Illa deinceps perſcēre addiciunt: ut Deus: quē certe nemo
uidit uſq. ex admirabilibus eius cognoscat openbus: quæ innumera i cælo: quæ i tēris patēt: ſic ex regē
memoria: atq. ſuſtentione celeritate motus: omni q. pulchritudine uirtutis uim diuinā mēs agno-
ſcit. Ss qdē ē: quod aliqui perierat: ob eā rē ſit: quod q̄pi uſ. nixit: uſ. cōtrectat: uſ. cōp̄ſat: uſ. coag-
mētum: uel duplex cōtrectio: quoq. cū nullū i aīo ſit: neq. ſcēns: neq. diuini diſcerpi: neq. qd
ſit: neq. deniq. ullo mō ſcēre poſſit: ſi eſt iteritus nihil aliud: q̄ ueluti diſceſſus ſecreto: diſſerit: res
earū paruiſq. ante iteritū diſcedo aliqua tenebant. Quæ qdē ratio Socrate cōp̄ſat: ut nec ſupplicij
capius deſit: careſ: & emoriad meliorē uitā p̄ſecturus: q̄ diuinū uiuere mallet: Preſertim cū diſſer-
uiſſet diuſ eſſe uiuſ: duplices e corpore excedendū animorū curſus: ut q̄ ſe humanis uirtutis cōtactis:
nauertint: & turpiter ſp̄robe ſtaginoſe nixerint: hijs demū i quoddā pateat iter ſectum a beatorū cō-
ſilio: qd ante itegros ſerpios: caſſoſq. ſeruatuerint: & quoad liceret i corpore p̄ter corpus etate degerit:
uiſ ad eos cōmigrandū ſit: quoq. uirtū i tēris fuerint imitati. Vt boni: & ſapientes uiri: quod facere Cū
guos Phyiſci p̄bēt: quo p̄p̄ius a morte abſint: eo iucūdius modulant: cū ciui: & uoluptate mo-
b. u. u.

rianf: diffolui cupientes meliorem uitam affecturi. Eiusmodi & M. Cato fuisse phibet: q & corporis tenebris ultro folutus morietur: quæ a nobis nita dicit: uetus effe exiftimauit: & quam plerique tan-
topere expetenda arbitrantur: per fpectu contemnendam putauit. Studiofius timentis: ac fapien-
tiori non modo nõ inuiti moriuntur: fed ita uiuunt quoque ut per fepe moriantur: eo uidelicet moris
genere: quod Philofophorum maxime proprium eft: ut a uoluptate ut a corpore ut a rebus omni-
bus i quæ corpori famulantur: a nimium fe vocantes: & a confuetudine abducentes: cogant animum
fecum e: & ita plura: & ea quidem prædara agere: cum longius fele a corporis focietate diffon-
aerit. Ita & Marcus Tullius & ante Ciceronẽ Plato totam philofophorum uitam i commenta-
tionem moris dicere folui fuit. Non igitur iniuria redarguatur Diocarchus peripateticus i qui
tanq; difcipline principi in hoc inconfanter ad uerfatus ftauerit: animos effe mortales. Iute impro-
betur Panætius in hac uita de immortalitate a nimorum fententia a Platone diffenfientis: quẽ oñum
fapientiffimũ: & fanctiffimũ effe putauit. Sed illi quoque reiciant: q feparatos a corporibus animos
diu manere arbitraf: femp negant. Dant hi qdem: quod difficillimũ i hac uita quæftioe eft: ftatuere
poffe animũ manere uacantem corpore: quod porro creditu facile: fuperiore cõfocio cõfequens dif-
frenf: cõ diu permanere aius: ne intereat. Qui cum non fans acie philofophati uideant: merito ab
hac de animi immortalitate difputatione repellunt. I ceteris oraculũ a fofoluit Socrates: q intelligẽs
prædare actum in poffit tunc huius labores cum iis præferim: q iulle uixerint: mortem cõ licet effu-
gere uoluit: quali meliore foluti adepturus. Et q pulchrum: ac faftu putaret adire fummũ uirtu-
tutum: q multi per fuperiora tẽpora ex hac uita migraffent: ad iteq; beatorũ conciliũ: & cõ uolupta-
te corripuit mortifere poculum ac nihil tenendũ reformidauit quali relicturus mala: quæ innumera i
hac uita uerfant: ueri boni portum affecurus. Quo necesse eft mortalem hanc uitam carere uiuen-
tes. Quod idem feciffe fertur Theombrotus ille Ambracotes: quem ait Calimachus non ignobilis
auctor: cõ ei nihil accidiffet ad uerti lecto Platonis libro: e muro fele dediffe pãpiti. Addit. M. Tul-
lius clarorũ uirtuũ exempla: quorum Dux Spartiataq; Leonidas ad Thermopylarũ anguffias præ-
cellere opus eft: quos pro animi magnitudine: nihil difficile: nihil arduũ uideri folet. Legiones in
terdum fũmus i hiftoriarum fcriptonibus credimus: in ea loca alacres fũ pfecte: unde fe mini-
me redituras arbitarent: futurũ animoq; immortalatẽ cõficientes. Nõ permittunt a Cicerõ euafiffe
hõs: teles fãron: & Cleobis q matrẽ Argiã fãcerdotẽ in Iunonis rẽplũ curru traxerũt: id quod nõ
modo Herodotus primo hiftoriarum libro meminit: fed & Valerius Maximus gratis auctor: & p
fũmma in parente pietate: quod maximũ homini a deo dan poffit: fortũ fũnt mortẽ. Triphonius
& Agamedes: quod. Apollini rẽplũ Delphis adificaffent: prædara tantũ operis: ac laboris mercedẽ
a deo ipfo accepiffe ferunt mortẽ. Quod ea Apollo is q præ ceteris diuinationi præfatus effet: nihil
melius uemini effe putaret: futurũ uia auguratus. Ita quæ & mortẽ. Laudare Sileus uifus effet: qui
captis a Nida Phrygũ Rege Gorgii Bubula filio: q oñum pene Regum opes ingenti externarum
rerũ af inũta fupera ret: magni minuentis loco docuit eum: bonum effe mortalibus: q oñiffimẽ mori.
Alii præterea idẽ fennentes: mortem laudauerunt: in q Crantor ftoicus: quẽ Cicerõ i confolatione
fecutus effet: fed & laudationem moris Rhetor fcribit Alcidas. Nec fine certa fpe immortalitatis da-
re p patria oppetite mortes: & gloriofẽ Rhetoribus: & beate et uideri folent: & tan opere pãcantur
& nãci Athenienfiũ Regis filie: quæ cupide pro uita ciuium mortẽ experientur: Codrus dux item
Athenienfium: q parens oraculo: in medios fe imilit hoftes: & locum fecit oraculo. Præterea Mene-
cleus: q pro patris falu & occidit: & illi fũum largitus effet fanguinem. Tum Iphigenia Agamemonis
filiã: quæ le Aulide duci imolandã præbuit: ut hoftium cruore fuo eliceretur. Celebrant ueteres Græ-
corum hiftoriq; Armodium atq; Antifigtona: Leonida: & Epaminondam. Sed abundant Romani
exemplis eorum: qui ultro fele morti opmleuerunt. Imprimis Decii pater: filius: nepos. Curtius is: q
in apertis terris huius fele in fidens coniecit. C.N. & P. Scipiones: qui in Hifpania perierunt
& Carthaginenfium ad tenum corporibus fuis interdudendum putarunt: Innumerabiles alii:
quos & longum referre ẽt: & illufres gloria fpon te patere arbitramur. Et hæc quidẽ omnia: ut intel-
ligant omnes fupremũ illum uitæ diem: non extinctionem uitæ. fed loci ponis mutationẽ affer-
re. Ut quem impetia multitudo: & infanum uulgas mortis diem horribilem: fapientiffimus: atq;
optimus quifq; læti ac faufi puer. Siqu ob id mors portus quifpiam habendus potius: & pfugũ
paratum: pofit uana uis mortalitatis difcrimina: & magnos labores q malũ clafiffe mortalibus. His
igitur Cicerõ præcipue rationibus: in quæftionibus Tufculanis immortalitatem animorum explica-
uit: fed eam ipfas pluribus locis: non minus graniter: ac fplendide effe profecutus. Itaq; i libris: quos
de republica elegantiſſimos edidit: quorum fextus: & is quidem tantũ atq; ultimus erat: multi fanã
animorum incorruptibilem fubftantiam: atq; immortalitatem affecurat. Quo quidem i loco pon-
fũum qualis republiã a maioribus effet inftituta: dufert: cõq; fuperioribus quinq; libris: de iufti

ta liberius locutus esset: quæ una maxime ciuitatem continet: populus seruatur: stabili tempore
 hoium concilia non euentur: quo eius uirtutis & cultus præmia: & ipse supplicia demonstrat: do-
 cet iustitiam fructu nequaquam uita hois terminari: sed sapientem potius durare: & ita aiam post ani-
 mal non penire. Quare alicui immortalitate habitum post corpus aiorum Platonem imitatus ostendit.
 Proinde locorum significatio distinctio: quæ & mortali uita migrantibus ea lege debeatur: quam
 sibi quisque uiuendo sanxerunt. Hinc Sapiens superior per uisum recte: quem uehementer amabat
 Scipionem Aemilianum hisce uerbis alloquitur. Quo sis Aphricanæ alacritas ad attendendam tempu-
 blicam: sic habeto. Omnibus qui patriam conseruauerint adiuuauerint: a iuribus certum esse in coe-
 lo definitum locum: ubi beati quo sempiterno fruuntur. Vere autem uiuere idem Aphricanus ait:
 eosque & corporum uinculis tanquam carcere euolatit. Quod nostra hæcque dicat uita: mors sit potius.
 Repe et autem liberis corporibus aios unde perfecti sunt: oculi dari hoibus precessus aios ex illis sem-
 piternis ignibus: quæ sidera uocamus & stellas ad cultum iustitiæ cohortatur: & pietatis maximam
 uirtutis per quam altera diuinitatis honori per alteram hois generis salutem & comuni utili-
 tati ipsamque utramque uero facilius atque expeditius patet in cœli aditus. Ac paulo post hæc & ele-
 metat quodammodo regionem partitus cum septem ordine errantes & uagas stellas enumerasset: quæ
 Lunam in huius orbe constituit pulchre adiecit: ista nihil esse nisi mortale & caducum: præter autem munere
 Deorum hoium generi datus. Supra Lunam autem æternam esse oia. Quod autem docti hoies æterni & cauti
 bus cœlesti armoniâ imitati Musicæ sonorum ratione ac uarietate excogitauerunt: facile aperunt
 cœlestis aiorum originem: ppea cœlestia semper spectare oporteat humanam continere: quæ fragilitati
 obnoxia non modo non æterna: sed ne diuturna quidem esse possint. Per quæ scite igitur ad æternam celo-
 ram sedem cogitationem uertenda suadet Aphricanus: & immortalitate præbata aios idem quod in Tu-
 sculanis disputationibus repetit: ne potest hisce uerbis affatus. Sic habeto non esse te mortalem: sed cor-
 pus hoc. Nec. n. tu is es: quæ forma ista declarat. Sed mens cuiusque is est: quæ: non ea figura: quæ di-
 gitum demonstrari potest. Et continuo Deum inquit te scito esse: si qui uigilet: si sentiat: si meminit: si pro-
 uidet: si regit: & moderatur: & mouet id corpus cui prepositus est: quæ hunc mundum ille princeps Deus.
 Ut non absque ratione Physici ueteres mundum magni hoium & hoies breuem mundum dixisse. Addit idcirco
 M. Tullius: & ut ipse mundus ex quâ parte mortalis: ipse Deus æternus: sic fragile corpus aios
 sempiternus mouet. Tum ex Phædro Platonis eandem rationem fundit: quâ uno syllogismo in hunc
 modum nonnulli Platonici cõplectuntur. Animam ex se moueri: quod ex se mouetur: principium mo-
 uis esse: natum non esse: immortale esse: igitur aiam immortalem esse. Lighere. n. affirmant: æternum esse:
 quod a seipso mouetur: & hæc natura animis plane esse tribuat. Quæ cum sit una ex omnibus: quæ
 sese moueat: neque nata certe est: & æterna est: aiebat Plato. Porro ad sapientis cohortatur officium
 & probe suadens Aphricanus: plane tu inquit exerce in optimis rebus. Sunt autem optimæ eorum de
 lute patriæ: quibus agitur & exercitatus aios uelocius in hanc sedem & domum suam perlabitur. Idcirco
 ociosus facietur iam tum: cum erit indusus i corpore eminebit foras: & ea quæ extra erunt contem-
 ptus maxime se a corpore astrahet. Namque eorum animi: qui se corporis uoluptatibus dederunt: eorumque
 quasi ministros præbuerunt impulsusque libidinis uoluptatibus obediunt Deo: & hoium iura
 uolauerunt corporis elapsi circum terram ipsam uolitantur: nec hunc in locum nisi multis exagita-
 ti sæculis reuertuntur. Paucis uerbis multa: & ea quidem magna complexus per quæ breuitas: sed graui-
 ter certe & accuratissime disputata: de summa aiorum præstantia origine immortalitate: & quæ per uaria
 uitæ ratione debentur distinctione locorum: quæ quidem magna ex parte a Platone sumpta ornate ac
 splendide a summo latinæ sapientiæ auctore expolita atque explicata sunt. Cui cum firmiter aiorum im-
 mortalitas foret explorata eam ipsam pluribus locis magno studio summaque industria roborare
 contendit. Hinc sunt illa in Catone Maiore. Nunquam digne satis laudari posse Philosophiam: cui
 qui pareat omne tempus ætatis sine molestia degere possit: quod Philosophia duce ueritas elucecat:
 illa imprimis per quam animorum immortalitas innotescit: quæque & firmissimis rationibus & perspi-
 cis declaratur exemplis. Nihil est enim quod tam periculose senectutem possit quæ intelligere: & ui-
 tæ huius fragilitatem & foelicem animorum post mortalem hanc uitam sortem paratam iis qui re-
 cte & cum uirtute uixerint. Itaque in eodem aureolo libello quid dicit Deum nihil homini mente de
 disse omnino præstabilis: & eandem diuinum munus appellat: Deum plane creatorem signifi-
 cata quo homini inspirata mens est: quæ mortali corpore absoluta quasi ad suam originem unde
 profecta est: Deum inquam remigrare uideatur. Frustra sollicitati fens ostendit. M. Cato uir il-
 le sapientissimus: uel potius Cicero: ob mortis appropinquationem: quæ quidem a senectute lon-
 gius abesse non possit: mortem contemnendam putat uitæ meliorem ianuam: quæ eo sit animus de
 ductura: ubi sit futurus æternus. Recte etiam Emilius censuisse: non esse ingrediamur mortem: quæ immortalitas
 cõsequatur. Claros uiros memorat: ipse quæ plurimos mortem oppetisse: & uel legiones ac numerosos
 frequenter exercitus i eis locum precessos alacri atque erecto aiorum de plane redire desuperant. Cuius præ-
 stans uirtutis laude uiros quæ solui eant corporum uinculis uiuere cõtestatus est: & ea quidem uita: quæ

nere vita nominanda est pulchre illa subiecit. Atque inquit animus celestis ex altissimo domicilio deprellus: & quasi demersus in terram locū soliter diuini naturę eternitatisque contrarium. Sed credo deos imortales sparsisse aios i corpora humana: ut essent quę terrę ruentē quę celestis erę dinē contēplantes inuarent eum uite modo atque collantia. Quibus plane uerbis & aios & eccle siuennę declarata est ongo: & sapientis i hac mortali uita munus ostendit: nos autē ad pbandū aios i mortali atē nō solū rone ac disputandē cōpellit: sed iūimmoq; philosophorū auctoritate: ac testi monio confirmat. I. ythagora: unprimis Pythagoreos: quos italicos philosophos nominaret: qui unq; nunq; dubitauerunt: quin ex uniuersa mēte diuina delibatos aios haberemus. Quid Socrates ise q; sit ois sapiētissimus Apollinis oraculo indicatus: nō ne supio uite die fuisset: q; tūq; alias ob suuissē de aios imortalitate disseruit. Quid illa? Quī pulchre: Sic mihi p' uaiis sic senio: cū tanta celenas animorū sit: tanta memona pręsentis: futuro: d' prudētia: tot artes: tot sciētię: tot inuen ta nō po. te eam uatur. i. quę res eas conne. uenit mortale. Cumq; aios semp agrie: nec principis moris habeat: q; ipse se mouet: nec finē quidē habiturū esse moris: q; nunq; se ipse sit relicturus. I. cū simplex animi natura esse: neq; haberet i se quicq; ammixtū: neq; dispar suū atq; dissimile nō posse eū diuidi: quod si nō nō posse iquere. Sed qd apud Xenophantē moris Cyrus generosus Rex ille Persę maior: nō ne eandē ipsam de imortalitate sententiā maxime roborauit: quū illa di citteque eodē loco explicat i se uerbis. Nolite arbitari o mīi charissimi fili. me qm a uobis di scersero: nullū aut nullū fore. Nec. n. dī eram uobiscū: a ium meū uidebas: sed eum esse in hoc co pore ex iis rebus: quas gereb. i. intelligebam. Eundē igit esse credideris: etiā si nullū uidebitis. Nec uero clarorū uirorū polī mortē honores pmanerēt: si nihil eorū ipsorū animi efficeret: quō diuina memonā sui teneremus. Mihi nunq; quidē p' uaden po. uir aios dum i corporibus essent: uiueret: cū exissent ex iis. memori. Nec uero tam a ium ē insipientē: quū ex insipientē corpore enatisset. Sed cū omni āmūxione corporis liberatus: purus & integer esse cōpisset: tū esse sapientē. Atq; etiā quū ois na. uia morte dissoluta: ceterarū rerū p' p'icū est: quo quęq; discedant. Abest. n. oia. unde or ta sint: a ius aut solus: nec quū adest: nec quū discedat: apparet. Iam uero uidetis: psequi Cyrus nihil mortē esse tā simile q; somnū. Atq; dormientiū aurū maxime declarat diuinitatē suā. Multa enī quū remissi: & liberi sunt: uiaura p' p'icū: ex quo intelligi ē quales fuerint sint: quū se plane cor poris uinculis relaxauerint. Quare si hęc ita sunt: i. me colite. ut Deū. I. q; uero posteriora: & pau cula: quę ex ea orōne reliqua sunt: id arco adici: quo cetera affirmandi consuetudinē: & perspicuā re. q. sciētiā: quę sua solius Dei iure credat: arrogant sibi uendicantiū: uenientatē aspernaretur. Numerat eandē p. Catonis uocē Cicero ad domeitia exēpla conuersus: p' clatos: qui tam multi apud Romanos extiterunt uiros: nunq; tā couates: nisi animi nonone percepissent: posteritatē ad se pertinere: & idcirco a p' astantibus uis suisq; multis: ac magnis: & diurnis nocturnisq; do mi. mil. neq; labores: quod nō iussē finibus glorię: quibus uita terminet. h. mīro quodā modo natu ra ipsa duce: erigēs aios ipse se. se. ta. se. cōparat: ut cū uita excellit: tū deniq; uere uicturū existimet.

Augustinus Datus scribere multo plura uolebat e. M. Tulli Ciceronis de prompra codicibus at ligo pethen. is inorbo correptis. media moriens dispu. adone. conuicit.

Augustini Dathi Senensis & Oratoris & Philosophoris sui temporis longe omniū p' clarissimi Liber. Nonus in opir de animi imortalitate. ex sententiā Poetarū.

Multasiam multorū q; ora lucet ueritas: quę tam dēi multis siue tenebris circūsum ditur: latere cū dicitur: nequit: & ipsa se se latebris promens: sua ipsius ingentis fulgō nis claritate dispiciendā p' tēstet. Acres aios i nūit: spēdida ingenia sua ut alliciat: aliisq; mis sponte sua se mētib; ingent: ulro discutiendā: ac p' uerosemēdā exhibet. I. hinc oēs ho. es natura scire desiderant. I. ratiūne ac ducitū oēs ad cognitiōis: & sciētię cupi ditatē. Ad ueritatē indagandā: quo elegantiore nau ingenio: eo flagrantore feruntur studio. I. ius solus querendā: atq; inuēligandę gratia purissimis p' fectis sonibus uentatis ortę sunt: oēs inge nioz discō: sua: temetis oīs oium laudatę. mater anium Philosophia. Primā ac diuinā nemo est: q; nesciat. Quę cū incorporea pleraq; & celestia contēplatur: tū uel oium creaturarū cōditorē artū gē. Deū. i. h. i. cū porro: quę naturę secreta nūatur: naturalid rerū intelligat causas: & oculis oia elementa disquiri: Mathematici panter: quę numeros recenserit: quę magnitudinē dimeitit: quę uocēs & cantū: in cūualla distingu: quę fides: rōnem atq; altiorū mōis obseruat. Logici quoq; ac differendi uiaz: quę discreto rerū ordine: & rebus accomodat: iis uocibus diffinendo: diuidēdo: cōponendo: argumētando: uerū falsūq; diiudicat: sed eam pręterea: quę mores & uita iustitia cōplectitur: quę domos: & familias regi: quę populis moderatur: atq; hoium tuetur concolia: quę item leges pont: p' aenas improbit: bonis p' aia statuit: quę legibus cōstruit: luce oronis illustat: sapienti uoce hominum cōnibus atq; implenda suadet: quę execratis facinoribus p' clata gēta i m mortuū cōmendat: eam pręterea disciplinā: quę hominum uita: ac salutē p' spiciat: ipsa quoq; quā figmentat comminā uulgo putatur: & sub uolū cantabrigatiū nō ē regio tramitit: non pro

nio curricula ac secretiore calle: & quibusdā ueluti cuniculis ingressa ad calces quoq; teritatis in-
 tendi. Itaq; & diuus Thomas in us cōmētariis quos i Aristotelis postremos Analencos edidit: cō-
 rōnalis philosophiæ partes enumeraret: quā Græci λογική uocant: poetiā quoq; disciplinā recen-
 suit: quod nō tantū sola æstimatione (Thomas inq̃t) p quāpiā repræsentationes i aliquā partē cō-
 traditionis inclināt. Quam qdē ad rem poetica excogitata perhibet. Quocirca iustē esse poetā ar-
 bitrant ad pulchra-honesta-præclara p decorā quāpiā a chonē ducere-atq; pellere. A quo haud
 quāq; alienū est: quod Lactantius in diuinis institutionibus tradidit: statuens poetē ac Vatis officijs
 ut uera i alias spēs obliquis figurationibus cū decore aliquo cōuerſa traducatur: plerūq; uera sint
 quē Poetę cōcinit. Sed obtinēt aliquo-specieq; uelata. Idem. n. quod ipse idē testā auctor: & Phi-
 losophi & poetę scriptoresq; reꝝ antiquaq; tum humanis de rebus: tū diuinis loqunt. Neg. n. Poe-
 tę: quod quidā temere affirmant: mētū penitus cōiuncturū: siq; figuris inuoluit: atq; obſcurare
 quæ dicant: ut eorū mendaciū in uerbo plerūq; posuit q̃ in tacto uerſe. Philosophorū pinceps Pla-
 to ostēdit i Phædro: furoꝝ quodā diuino corripī solet Poetas: atq; eius subiectas spēs cū uacuias
 qbus Apollo pesse ferebat: & diuine inſtāmationis amorē: cui Cupido nō mystera: quē Libero ce-
 detent: & Poetā ipſaq; sub Musarū numine cōiuncti arbitrantur: ut idē ea rōne poetis cadat
 quod pphētis: quod Sybills: quod cæteris sacris Vanibus tū uenire potē hic. M. T. uilius qdā ma-
 ximarū reꝝ theſaurus: & Platonis disciplinæ p̃cipuus emulator: in Tūſculanis quæſtionibus ſen-
 ti p̃ſet: ſeſe Poetā graue plerūq; carmen fundere nō ſine cœleſti aliquo mētis inſtitutū. Macro-
 bius aſit nūc apprimē eruditus in Saturnalibus Veniū cū Auenio loquntē facit: & uel poetarū gre-
 gem: p̃ſerūm eū de numinibus & rebus gratioribus modulante: dicit ab adynis plerūq; Phi-
 loſophiæ ſemina inueneri. Quocirca. F. Quintilianus in inſtitutione oratoriā: cū de Muſica uerba
 faceret: q cū ſtudiū omne poetici cōiunctū eſt: atq; cōſulū: antiquiſ illā rēponibus planūm nō
 modo ſtudi: ſed etiā uenerationis habuiſſe teſta: ut uidem Muſici & Vates & Sapientē indicent.
 Verū nō omne fabulā: genus admittimus. Neg. n. unū dūtaxat repire eſt: ut iſe Macrobius di-
 xent: neq; oibus philoſophiam fabulis repugnare: nec p̃mitte oibus acciſſe. Aſpernam: quę
 conciliandę auribus uoluptatis excogitatę ſunt: uelut Syrenes fingēdæ: ut in eaiū dulces: & ſolce
 reꝝ: quę uel ad bonā frugē adhortari: uel ad diuinorū myſtemorū occultiore ſpectare queant. Hæc
 mente ductus Strabo multa de Poetis: deq; eorū laudibus locutus aſſerit nō delectabili ſolus: ſed &
 docendi quoq; grana: conſingī Poetā: carmina: & ita poetici ad recte uiuendū rōnem pertrahere:
 conformandis hoīum moribꝝ: & aiorū affectionibus indicandis: res gerendas cū incunditate præ-
 opiat: ut eodē Strabone teſte. Græcoꝝ quondā ciuita: es ab ipſis ferme incunabulis liberos i poeti-
 cā disciplinā erudiendos curarent: nō nudē (ut ait) uoluptatis: ſed calę moderationis gratia. Ita
 priuſ rēponibus eoſdē: habebāt & carminis auctores: & uitę magiſtros. Hinc Muſici cantus initio
 ſunt p̃fecti: eodē lyra: & nabię moduli referunt: eodem quē a clariſ poetis inter Regalia cōmuni-
 heroum: ac Deorū laudes ad cytharā caneant. Qui mos ductus a priuſ: & maxime Pythagor-
 cis comprobatus: nō temere laudatur. Nam dum uel Hierotum: uel clarioꝝ tiutorū ad cytharę pulſus
 ad lyre modulos: ad tibiꝝ ſtatiꝝ celebrant p̃conia: mortalium corda ad uirtutum imitationē: Poetici
 ſuauitate concitāt ardētem inſtāmunt. Quod aſit ſolerti ſtudio doctiſſimus Quintilianus aduet
 tit: Virgilius Maro: quē nullus expertē diſciplinę uiri nō nulli: etiā pereruditū: fuiſſe tradit. Muſici
 confirmat: cū diuinari etiā reꝝ cognitiōe eē cōiunctam: exemplo eiꝝ: q in Didonis conuiuior
 quo Troiani Ducē accipiebat: Aeneā canere induciſ errantē Lunā: Soliſq; labores. Poetiā nāq;
 moris eſt: id quod dicere Cornutus ſolebat: nōnulla fingere. Sed ipſa interdū fictio latentē cōtinet
 ueritatē: cū ea ipſa p composita quēdā ac ficta p̃fertur. Quin etiā ſacrarū ſepe rerū notio ſub pio-
 figmento: uelamine cōreſpuit. Cum ſitigitur multiplex fabularū ratio: illas certe reuocamus i atq;
 expiodimus: quę offoꝝis illecebris imperitꝝ multitudinis auribus blandiuntur: & ſtultioꝝ a ior
 pi ac p̃nicioſa ſuauitate delinunt: ubi p̃ſerūm uerborū offoꝝnitatē: notatā quog; terū iubeſt tue
 p̃uro: ut ſup molliculis interdū epigrammabus: ac Priapi luſibus nauſandū uideat. Vana euſſe
 modi: ac ſalacia abhominamur ſignēta: q̃ppe quę uitriui inſidiant: labefactare honeſtatē: corrumpere
 mores apta ſint: qualia opimꝝ uitę p̃ceptor in Tūſculanis p̃cipue diſputantibus uehēmē-
 ter execrat: & Cicero. Hęc nos quoq; poemata: Ciceronē ſecuti: maxime deſectant. Illa nō ſper-
 nimꝝ: quę occulta naturę: quę mirabiliū reꝝ elemēta: ac latites cauſa p̃ſequunt: qualia apud Græ-
 cos Agrięninus quondā cantauit Empedocles: celebri carmine. T. Lucrētius noſter cecinit. Sed
 nec illa aliquāq; iprobamus: in qbus de religione: de certuminiſ de ſacrorū myſtemis multa pro-
 dunt: ſia qbus Heſiodus nō abhorruit: cuiuſmodi multa de diuinis numinibus nebuliſſimus poe-
 tarū dulce modulans ē Orpheus. Verū illa nimirū cordi ſunt: quę hoīum uitā probe conſtituit: a
 turpitudine: ac ſlagitio abuocāt: ad uirtutē: ac decus hortat. Quo quidē loco iure laudant: quę nō
 ab Heſiodo ſolū: ſed a Teognide: ac Phoclidē ſcripta ſunt: qualibus etiam Pythagoras: tam omnis
 pythagoreorū cohors planitum ſe oblectaſſe feruntur. Hinc luculenta illa A. Græpi toto aior
 & cætera quę ſequuntur. Iubent imprimis uenerari coeliſ: uſitandū tueri. Hoc qui faciunt
 perinde ac quidam bene uiuendi Duces uitę hominum opimē conſuliſſe perhibentur: ut re-
 tē p̃ceptent: frugi Sophiſtes: ac dulcis rhetor ſocrates: nullum prædaturū poetam intemātum

relinqui oportere. Quando multorum Poetarum praecepta atq; sententiæ plurimum ad rectam utendi rationem momenti conferre possint. Nō igitur improbandus Strabo est: quum M. Tullio sententiis finitum Oratori Poetam statuit: Poetam nemini bonū esse possentis: & uir bonus exterius Quod idē & Catullus confirmauit: cū dixit. Castū deest esse: pū Poetam ipsum. Perq; scite: ni turpē caudā adieceris: & parū pudicos uericulos comprobasset. Nō temere priore ætate nihil Poetis putabatur illustrius. Nam recte. M. Tullius antiquissimū & doctis offendit genus fuisse Poetarū: quos & Lactantius cū Cicerone & flore orōnis & sententiæ gravitate concors antiquiores: Historici oratoribus. ceterisq; scriptoribus fuisse tradit: & ante natū philosophiæ nomē. p̄ sapientibus habitos. Quod idem libro quē de Philosophiis scripsit Diogenes Laertius sentire uisus est Orpheū: Linū: Iomerū: Hesiodū: Epimenidē proferens: q; & appellatione & opinione sapientiæ magno habentur in pretio. Docti. n. prius æpōnibus tū ante q̄ Pherecidēs Syrius solutū orōnē inuexisset: quæ magna erant: literis mādaturū ea numeris & carminibus psequēbant: nōdū subornis: quibus alunt licere: quicquid uelint. Quibus una cū pictoribus Flacco teste: quidlibet audendi sēp foret: & quā pōtētia. Hos casta uetustas saepe reiecit: quos si redarguat Epicurus nō sit arguendus ipse. Qui uero prædara & grauissima cecinerint: multi apud uanas gentes floruerūt nō modo Græcæ & Latī: sed etiā Hebræi: Syrii: Caldæi generis. Iob singulari uir iāchmonia: mystica effata astrinxit numeris. Salomon uita: inlustrata carmine nōnulla psecutus est. Ieremias opulentā ruiturū urbem: quasi Ele gis quibusdam & siebli Christiani deplorauit. Et cū alii plures: tum tūc oīum primus: Dauid Prophetes diuina oracula: ac maxima quæq; sacramēta Decachordo p salterio cecinit. He plerūq; aut Pin dārus nobis: aut Flaccus habēdus ē. Quod alludēs ad neruū: cū dicitur Hieronymus nosster dixit aliqui cōsueuit. Quē cū psallēte hauiimus: quā cytharā: quā lyram: quas fides p̄ huius dulcedine cantus: quā uōiā nō cōuenimus: Eiusdemodi Poetas: ac Vates despici nemo: præter eos forsan: q; ipsi oībus despectū sint habendi. Hic testimonio etiā in maximis rebus præstantis sapientiæ ueteres sapientum uerū iūtur solū. Quas saepe Platonis Iomerus uersabat in ore: In splendidis Ciceronis uerbis Euripides: cuius singulos uerūs singula testimonia esse putabant: Quorū Aristoteles in suis acutissimis dissertationibus nūc Plutarchū nunc Agathonē nūc Hesiodū: ac plerūq; alios Græcæ linguæ Vates in mediū testes prouit. Sed qd referat alios: Nōne Hieronymus atq; Augustinus: fulgida duo Christiani dogmatis lumina: perispe maximæ rerum explicationē Poetarū troebus uel ea ornare: uel cōfirmare sunt soliti: Eius imprimis: quē ego siquid forte iudiciali est: Hō mero æquare: nōnulli Græcorū doctissimi ēt præferre nō dubitauerūt. Nam Gemistos quidā doctissimus ætate nostra Platonius: q; ledente Eugenio in Latium uenerat: ad summa Christianæ religionis obunda negotia: in Græciā remigraturus: ut q; Maronis Virgili & Mantiani Homeri dū unū poema: ac serio p Pegasus melos diligentius expendisset: cū in uulū adesset: & quides uiri nō inceleberris: his loānes impator Græcorū: his uerbis duos præcipuos Vates cōstitit. *εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ὁμοῦ ἔχον ποιντήριον καὶ χρῆσι μωτορὸν πρὸς τὸν τοῦ λαοῦ ἡ μὲν μοιρομένη οὐκ ἔστιν.* Sed ne ita hac cōmemoratione diutius imorer: Paulus apostolus cœlitus institutus: ac uere (ut Græci dicunt) *θεοειδὲς* cui ammirabili quadā & diuina rōne i cœlis rapto: cœlestia sunt relecta mythena: nō falsū dixit poeta. carmina: qui ex comico Menandro Sena tiolam i sua epistolā transtulit. *ποεῖσσι μὴ χρῆσθαι: καὶ κατὰ.* Ex Epimenide uero cretenū illa de Cretensibus *κρητὸν αἶν ψεῖσαι κακὰ θνητὰ γὰς τρεῖς ἀργαί:* Nam quod plinius ille scriptor i lustris dicere cōsueuit: Nullū tam malū librū esse: qn aliqua ex parte pfit. Id ad ueteres poetas hōi absurde trāsferre liceat: quos cū legentes remittēdi animi gratia interdū percurramus: animaduer timus summa nōnūq; arcana ueritatis sub fictarū fabulæ specie fuisse complexos. Multa de Deo de sacris beatorū sedibus: de inferis: de bonis malisq; Dæmonibus: de aīe natura: de prædara huma nę menis origine atq; præstantia: de aīe immortalitate: de eorundem post mortē statu: quo meritis alii beato: ac iempiterno fruāt æuo: alii æternis cruciatibus torquantur.

¶ Pandere res alia poetarū mente: & carminū caligine mersas: inlittentē Augustinū Dathi: facta mors rapuit: inuidia (ut arbitror) & indignata: quod nō de ipsa potius q; de immortalitate prædara Lethi inimica: & sibi apprimē contraria: tam magnifica & gloriosa conscriberet.

¶ Summi Theologi & Christiani dogmatis defensoris accertini Augustini Dathi Senēis liber de ciuius & ultimus iōpit de inferis: deq; triplice Inferorū rōne atq; Infernis & suis uis & iudiciis: & descriptioe penarū ac domicilio beatorū: primū fm ueteres: ac deinde un Romana recitet eccle sia: & Christiana cōstat tenet: ac firmier probat sancta atq; intermeta rectio.

ARIAS fuisse apud ueteres de inferis sententiā abigere nō poterit: q; cōsoluerit accu ratur ueterum ipsoꝝ uolumina. Et alii Inferorum loca subtiliter in: alii esse opinati sunt: & diuersis nominibus atq; appellationibus uiscuparūt. Hic nos inuestigationē cōtra Impioꝝ hōiū dementiā hoc loco: & copiosius me fallo: & subtiliter persectura tati sumus. Prius uero fuerit laus opinionum uarietatem paucis perstrinxisse. Sed primum ab

omni hac oratione facessat Sertius Grammaticus: qui Grammaticæ de rebus altissimis philosophari uoluit. Ita eni inquit: scribens in Virgilio Maronis æniden. Lucretius ex maiore parte & alii lucretæ docent Inferos regna nec esse quides posse. Nam locum ipsorum: quæ possunt dicere cū sub terris esse dicant. Antipodes in media uero terra eos esse nec soliditas patitur: nec centrum terre. Quæ si in medio mundo est: tanta eius esse profunditas nō potest: ut in medio fini habeat Inferos: in quibus esse dicitur Tartarus: de quo legitur. His patet in præceptis tantū: tenditque sub umbras: Quantum ad æthereas cæli suspectus olympum. Ac statim infert. Ergo hanc terrā: in qua tritimus: Inferos esse uoluerunt: quæ est ofum circuloꝝ infima: Planetarum scilicet septies Saturni: Iouis: Martis: Iouis: Veneris: Mercurii: Lunæ: & duos magnos. Hæc Sertius. Quem una cum. T. I. ueterio Epitaphium esse finimus: ut nec credat manere aios post mortē: & neget Inferos regna sub terris reperiri. Quod aut molestius sit: et M. Tullius laini splendor eloquii: nōn unq̃ Inferos subsistisse uisus est. Apud quē in Tusculanis questionibus Triopitæ Cerberum: Cocytū fremidū: traiectionē Acherontis: enectum sitū Tantalum: uerū tantū saxum laboriosis conatibus disphytum: inexorabiles Iudices Minoæ & Rhadamanti: quæ oīa Inferos: cū ptantur ostendit Atticus Poetarū & Pictorū esse portenta. Quod his artibus recte Horatio Flacco. Quidlibet audendi semper æqua potestas. Sed exordium eē affirmat: quæ illa moueant. Atq; & post. M. ipse: qui eodē in libro auctor disputa uonis inducit: cū lais sup̃q̃ Artid sententiā pertentasset: & inferos quoq; falsos eē comprobauit inquit. Animi qua in sede manent: qualesq; sint: rōne discendum est: cuius ignoratio finxit Inferos: easq; formidines: quas rati continere nō sine causa uidebare. Illa quoq; uerba: quæ ex eodē libro de prompta sunt: tollere Inferos: & prorsus negare conspiciunt. Terrorē mortis: & metum improbans contra nōnullos Philosophos hæc tandē adiecit. Quæ est anus tam delira: quæ timet illa: quæ nō uidelicet si Physica nō didicisset: timeretis. Acheruntia tēpla alta Orci pallida læti obnubila tenebris loca! Et quasi Inferorū falsitas in promptu eēt: in eodē acriter philosopho: intueh̃. Non pudet inquit: phūm in eo gloriari: quod hæc nō timeat: & quod falsa esse cognouerit. Tum quoddā i quasi collationis infert: dicens. E quo intelligi potest: acuti natura sint: hæc sine doctrina creditū fuerint: quasi hebetioris ingenii sit illa credere: & doctrina: ac ratione discamus falsa esse. Tale quiddā et. M. Piso apud eundem Ciceronē significare uidetur in quinto libro de Finibus bonorum & malorum. Nec uero dico eorum metum mortis: qui quia priuati se uita: bonis arbitrantur: aut quia qualdam post mortem formidines extimescant: aut si metuunt: ne cum dolore moriantur: idcirco mortem fugiant. Terribilem mortem omnibus Pīo arbitrat: quod per eam natura hoīs soluitur: non propterea quod nūq̃ futurū apud Inferos formidines sint post mortem: & falsa sint: quæ de Inferis petibentur. Hæc & alia præterea nō nulla contra Inferorum loca obici possint. Quæ ego admirans nō nunq̃ ac tacitus repetens ipse mecum: corpi ueterum scrinia rimari: ac perferuari diligentius: tandē uero triplex mihi apud eos de Inferis reperta sententia est. Prima: quæ diceret: Inferos esse corpora ipsa: quibus animæ includuntur. Secūda: quæ traderet Inferos esse elementorum locum: quæ mutationi: ac uarietati obnoxia sunt. Tertia: quæ etiā sub terram Inferorum regna: & suppliciorum loca esse demonstraret. Primam sententiam declarat Macrobius phīs non ignobilis: nec indiligens rerum inuestigator: qui super somnio Scipionis ueteres sacrarum ceremoniarum auctores testat: nihil putauisse aliud eē Inferos: q̃ ipsa corpora: quibus includit: animæ carcerē: fœdum tenebris: horrendū sordibus: & cruore panū. Hoc anima sepulchrum: hoc Diis concata: hoc Inferos tuocasse. Atq; ita stultis obliuionis: quem I. ethen uocant Poetæ: nihil est aliud q̃ error animæ obliuiscens: Phlegethon ardor iratus: & cupiditatis. Acheron poenitudo quadam: & tristitia dictorum: atq; factorum: quibus agitur humana uarietas. Cocytus quicquid nos in luctum: lachrymasq; compellit. Stryx simulacrum: atq; odiorum acerbitas. Poenarum quoq; descriptio non ambigue humane: conuersationis usum exprimit. Et enim ut plane perspicuum est: alios conscientia torquet flagitiorum: alios inexasita acquirendi auiditas cruciat: quosdam inconstantia leuitas perdit: quosdam miserrima honorum contentio: atq; ambitio premittit. Sunt: quos obscenarum uoluptatum uel cupido: uel sordes nunq̃ respirare finit. Itaque prima illa ostendit sententia Inferorum locus non prorsus absurde humanis corporibus assignatur. Alteram diximus esse sententiam eorum: quæ existimarent terras locum mortis: & Inferorum uocari. Pleriq; enim Platonicū (tir & ipse non illocuples testis est Macrobius) Inferos non in corporibus esse: id est non a corporibus incipete tradiderunt: sed certam huius mundi partem Diis fœdibus: hoc est: Inferos appellauere. Quare & mori animam uoluerunt: q̃dū i terris corporis uinculis: & custodia teneretur: uiuere autem cum compedibus corporis ipsius: & carcere soluta: ad coelestes superorum sedes demigraret. A luna nanq; deorsum natura incipit caducorum: circa quā (tir in sexto de Republica ostendit Cicerō) nihil est: nisi mortale: & caducum præter animos diuino non mutere hominum generi datos. At supra Lunam sunt æterna omnia. Hoc idem Plutonius nec bis ad raptam Proserpinam apud dulciloquum Vatem Claudianum comprobatur: quoniam sciat. Cuncta eius pariter cedent animalia regnis Lunari subiecta polo: qui septimus auras Ambit: & æternis mortalia separat aëtris. Bene igitur Scipio Maior: qui in coelesti domicilio pro Ciceronis

cōmento locutus erat ad Scipionem Aemilianum. Enimvero inquit: hūc nūntiū: qui ē corporū mū-
 culis tanq̃ ex carcere euolutus. Vēstra vero quæ didi tūa mors est. Ex quo est illud fortasse Eur-
 pidis dicentis. Quis uouit: si uiuere quidem mori est: mori autem uiuere? Atq̃ hæc est ueterū de
 Inferis secūda sentētia. Quid quod ne sub terrā quidē poenarū locū negauere esse: quē Tartarū ap-
 pellamus? Prodeat testis in mediū primus oīum Platonē quidā ueluti humanus Deus: cuius sentētia
 de Inferis: q̃ dubitanti audiri quē in Phædoneid est præclarissimo libro: oīus: quos edidit: ea de
 re accuratius scripta sūt. Ferūt unūquēq̃ cū decesserit (ait apud Platonē Socrates) ab eo Demone
 qui uiuentē adhuc sortitus erat: trahi in aliquē locū: ubi oportet simul collectos iudicari: & post ten-
 temenniam ad inferna p̃ficii: illō ducente: cui mandatū est: ut hinc proficiscentes ad illa loca tra-
 duat. Ac paulo post. Est aut tūa nō simplex: sed nimis multi sunt: rami: multiq̃ anfractus: ut
 ex sacris ribus coniectari licet. Non ficta hæc: nō cōmentitia sunt: sed a summo Philosopho serio
 tradita: q̃ multos calles nihil significare uelut aliud q̃ diuersa aīa: quā corporibus cesserint: loca
 esse constituta: & alium piis locum: alium impiis desuui. Multa simillima uerū & de cælo: in quo
 beati habitare certo putant: multa item de crassissimis improborū regionibus audenter disputant.
 Iudq̃ de ipso poenarū loco nō obicere subiecit: cuius in Phædone in quo libro Socrate p̃ sua con-
 suetudine loquente facit hæc uerba sunt. Est inanitas p̃ eiusmodi naturā: unus aliquis ex telluris
 hianibus magnū p̃fecto casus: & p̃ uniuersam terram portect: ut de illo ait Homerus dicentis.
 Longe nimis Barathrum stat sub tellure profundū. Quod ipse alias & multi Poetæ: Tartarū ap-
 pellant. Deinde addit. In hoc casu uniuersū cōsunt amnes: rursum inde efficiunt. Paulo post
 uero non Tartarū solū: sed enī purgatorium locū liquido ac perspicue manifestat. Itaq̃ descriptis
 Inferis & fluitibus & paludibus in hunc modū inquit. His ita dispositis: cū puenerint defuncti in
 eum locū: quo Dæmon unūquēq̃ portat: primo illic iudicant: & q̃ iuste pieq̃ mixerint: & q̃ secus.
 Si iustē cōperiantur mediū in uitā tenuisse: sua quīq̃ uehicularū ascendentes: & sup̃ his delatū ad pa-
 ludem deueniunt. Acherūsiam: ubi q̃ habitant: iniungat poenas dantes: & cū purificati sunt: absol-
 uuntur: & recte factorū digna præmia reportat. Atq̃ hæc ad purgatoriū locū p̃culdubio referunt.
 Continuo & Infernus subuicitur locus his uerbis. Si aut p̃p magnitudinē peccatorū insanabiles cō-
 periantur: q̃ sacrilegia multa ac magna: qui cedes nefarias contra leges: q̃ alia horū affinia pepe-
 rati fuerint: hos quidē oēs continens: foris in Tartarū abiicit: unde nūq̃ egredium ē. Alia p̃mura
 eodē in loco in eam sententiā a Socrate differunt: quæ recensere nimis longū ē. At cū & purga-
 ria loca: & Tartarū explicauisset: domicalū quoq̃ subiecit beatorū: & felicissimas sedes: in quibus
 probi hoīes ac sapientes molē extitū corporū: æuo sempiterno frutunt. Quamobrem recte post lō-
 gū cū uimā sermonē hæc quoq̃ Socrates infert. Qui autē egregia pietate uixisse inueniunt: iī sunt
 q̃ ex his terrenis locis tanq̃ ex carceribus liberati ad alta contendūt: puraq̃ supra terrā inhabitāt lo-
 ca. Hinc uero ipso quicūq̃ philosophia purificati sunt: sine corporibus in æternū uiuunt: & do-
 mica quoq̃ puriora q̃ ceteri nandiscuntur: quorū pulchritudo nō facili dictū ē. Illa quoq̃ uer-
 ba nequāq̃ digna sunt: quæ prætereamus silentio. Qui mysteria inquit: constitunt: admonent: ut
 quicūq̃ nō iniunctus neq̃ expiatus ad Inferos migrabit: illic iacebit in luto. Puri autē arginiari
 cū illic uenerint: habitabunt cū Diis. Quid item in Gorgia nō ne uel Socrates quī inductus lo-
 quitur: uel Platonē scribens: tum in ferorū: tum cælestis habitaculi manifestū perhibet testimonium?
 I sine illa fete in calce libri aurea uerba sunt: quā noluit Socrates fabulā existimari. Fuit lex sub Sa-
 turno: & nunc enī est apud Deos: ut q̃ hoīes iuste pieq̃ uiuissent: cū e uita migrarent: ad beatorū
 insulas proficere: ubi exempti ab omni malo: in felicitate degerent: q̃ uero iniuste atq̃ impie
 uixerint: in punitionis ac poenarū carcerē: quē appellant Tartarū: irent. Infra autē paucula subne-
 ciens: eandē iterū cōfirmat sententiā. De iudiciis infernis mentio illi erat. Itaq̃ ait. Ibi ergo mor-
 tuos iudicabit in tritio: ex quo portat uia: altera ad beatorū insulas: altera ad Tartarū. Atq̃ eodē
 in loco tyrannos Reges & Rectores ciuitatū asserit: p̃p peccandi licentiā maxime insanabili-
 terq̃ delinquere. Atq̃ insanabiliter peccant: eos ut in Phædone declaratū offendimus: ad Tartarū
 proficisci: necesse est: unde nullus datur egressus. Illud præterea in Gorgia præclare dictū ē: & fa-
 pienter. Mori nullus formidat: nisi oīo stultus atq̃ ignauus. Inuitiam autē facere formidat: mulas
 enī peccatis referētū aīum ad Inferos descendere: malorū oīum ultimum est. Quibus uerbis etiam
 semoiterum punitionis carcerē nō obscure significauit. Sed iam ad Axiochus Platonis ueniamus.
 Auctore Gorgia titio magis artibus eruditio didicit Socrates a neas tabulas Deli assertari: quas
 fama erat: ex oris hypborcis i eaginulā fuisse delatas. In his illa extabat: quæ p̃positæ ueritati pluri-
 mū cōueniūt. Aīos hoīum cū ex hoc corpore fredo tenebris: & sordibus horrido migrarent: ad
 Inferos descendere ad mediū terræ: quod centū didi: atq̃ hoc Diis regnū uocari: neq̃ id minus aplū
 esse: q̃ Iouis aulā. Nec multo post. Ante arrium uero Platonis stare nebulā laminis ferreis corro-
 boratū: quod circūstunt & Acheron: & Cocytus: Tum illa adnotū: quæ & beatorū sedes: & pena-
 rum locū sine dubitatione manifestat. Quos Drmon optimus in uita aspirasset: transimitant in
 quit: ad loca beatorum: quæ regio nulla aeris crassitudine iniatur: sed pura salubris atq̃ sincera in
 oīa frugū genera fecunda est: in ea cursus amnū lenis: ac fontes sicidis nidiq̃ profunt aquis.

In ea portus: & præta floribus variis perpetuo uere florescant: in ea consistunt philosophorum scô-
lartheatra Poetarum: beato: & chori: atq; cœuentus: in ea ppetua armonia resonat: quæq; iusticia cele-
brant: cœlitum: epulæ solennes: ac dulcis suauisq; diæta: nec tiolento Sole torref: nec aliuduis uentus
nec frigore nimio defangit: sed media inter utrũq; rēperato calore muket: in ea eorũ cœstituta se-
dilia sunt: quos uirtus: & bonitas reddidit beatos. Ergo a Diis trahunt originẽ: & q; dũ in humanis
recte degerũt: ad Inferos descendũt. Mox de tartaro i hunc modũ. Atq; sedũ: turpẽq; uirũ malis im-
butam artibus egerũt: hos quidẽ eo perueni p Chaos & Erebu: ubi coctus impiorũ plectif. Hæc in
Axiocho Plato: post quæ & poenarũ genera ac uarietates annectit: quæ apud Inferos nequãq; falio
esse perhibent: quæ si pergã oia recensiere: latius uoluminibus opus foret: modũ uirũ reparatario.
Quo pacto uero i beatorũ delitiis: uel frugũ ubertates: uel nindos amnes: ac lucidos fontes: uel pra-
ta norefcentia: uel deni: p philosophorũ solas: ac theatra Poetarũ: reliqua q; huiusmodi intelligi cõ-
ueniat: paulo post fuerit explicandi locus. Est igit magnis hæc sententia munita prædidiis: tam cla-
ris auctoribus septa: Socrate: Platone: Gobria: gentis hyperboreæ testimo: in inscriptione ænearũ
tabularũ: ut uel apud barbaras atq; imanes nationes: Inferorũ nota: atq; explorata sit tentas. Sed
quoniam restitumia ueterẽ: q; de inferis aliquid prodiderunt: referte institumibus: illic quoq; refertat
le oratio: Macrobius: qui alias lōge secus Inferos interpretari uidere: compulsiis ueritate: hæc iu-
per somnio Scipionis affirmare nõ dubitauit. Ac de Platonis Platonici sententia: cõfister: inquit:
remuneratõe animis illic esse retribuendã p modo perfectionis: ad quã i hæc uita unaquãq; per-
uenit: nõ est præcipitadus uite finis: cũ adhuc pficiendi esse possit accessio. Porro adiecit. Nec tru-
stra hoc dictũ est. Nam i archanis de aĩs redditũ dispensationibus fẽrẽ: in hac uita delinquentes: simi-
les esse sup æquale Solũ cadentibus: quibus denno sine difficultate præsto sit surgere. Animas uero
ex hac uita cõ delictorũ sordibus recedentes: æquandas his: q; in abruptũ ex alto: præcipiti: de-
lapũ sunt: unde nunq; facultas sit resurgendi. Id si ita est: tũ qui peccatorũ mole premũt: comparen-
tur uis: q; post ruinam: nullas habẽ resurgendi facultatẽ. Consentaneum est dan eum locũ: quo cũ
impĩ atq; insanabiliter delinquentes puerint: nullus pateat ad euadendũ exitus: quẽ i arctum
nullo digito. Verum igitur Platonis: quẽ mortale quendã Deũ fuisse tradunt: utrum inq; philoso-
phus fides maior habẽda est: an Seruius grãmaticæ artis studiosissimõ: Plato inferos consutuit. Ne-
gat Seruius grãmancus esse. Vtri magis adhibẽda fides est! Disputat acriter philosophans Gram-
maticus: & cũ de syllabis & Tropis loqueret: de Inferis quoq; misit sermonẽ. I andẽ uero cũ in-
ter partes orõnis Inferos repetire nequiuisset: statuit: ac iudicauit nusquam oĩo Inferos esse. Itaq;
post sexto Aeneidos Virgiliũ uerbis cõmetat. Poetice Virgilius dixit: Facilis descensus auertũ.
Poetice illud: Noctes: atq; dies patet attri ianua Diis. Sic Grammaticus phũs Virgiliũ explana-
uit: q; cũ totus i grãmatica arte demersus esset: tũ ueritate coactus non potuit: quin ductũ tra-
mitem bonorũ: atq; improborũ diceret esse: sed nebulis quibũdã circumfũ: a eius acies caligabat in-
tendens. Magnos philosophos deprehendisse dicit bene uiuentium aĩas ad iũiores circulos: id est
ad originẽ suã redire: quod Lucanus Pompeio tribuit: ut uidit quãta sub nocte iaceret: nostra dies.
Male uiuentium uero diutius in his p̃morari corporibus p̃mu: a tione diuersa: & esse apud inferos
semp. Sed inferos non: quos eum oportebat: afferuit. Corpora ipsa Inferorũ loca uoluit esse: quod
non satis cernere potuisset intra terram tam imanem: quẽ dicimus: & tam uastũ uatũ: quem i ar-
tarũ uocat. Neq; n. Insen sub terris esse queant (ut ipse opinatur) quod uetere quadam occupa-
tione: eas sibi sedes Antipodes uendicauerint. At neq; nos sub terris Inferos collocamus: neq; An-
tipodas: aut ubi sunt: aut quo pacto aduersa nobis urgeant uestigia: Seruius strellexit. Sed q; potuit
qui oĩs in literatura triuit ætatem! Illud se credit dignũ dixisse Philosopho: Tartarũ pati nõ posse
terre: nimia soliditatẽ ac centrũ. Non legit Platonis Phydona. Nõ notit ingenĩ terræ: quæ inani-
tates: & hiatus habet: & late-longe porrecta casmata: quæ coertũ oĩẽ aĩaz capere possint. Sed qd
nobis cũ Grãmaticis: q; de Seruii sententia multa: q; Maronis æneiden: hoc inq; loco non expla-
nauit: sed corruptip ponis: atq; distortit! Rursum eorũ sententiam referamus: q; cũ magni uiri: & im-
primis eruditi essent: Inferorũ sedes ponere nõ dubitarũt. M. Varro Latĩ decus: quoq; etiam (ut
ait Lactãtius) nullus ne apud Græcos quidẽ uixit doctor: in libro de origine lãne lingue Tem-
plũ dici trãsantem ostendit: natura: auspiciis: similitudine. Ex natura quidem templum in celo dice-
bant: ueteres: auspiciis i terra: similitudine uero sub terra: quæ uidelicet loca Inferorum sunt: quæ
nos modo secundum ueterum etiam approbationem querimus. Quid enim sibi uult aliud tem-
plum sub terra: nisi Tartarea regna & suppliciorum habitacula! Quocirca idem ipse Varro ex Pa-
cuiũ Andromacha sumptit exemplum: ut Inferos esse id templũ manifestũ explicaret. Ait enim
Poeta. Acherusia templa alta oĩo saluete Infera. Tria nãquilla templa tritega sunt: & tripartitã
mũdi distinctionem: cœlestium: terrestriũ: atq; Inferorum significant: quæ sub templorum an-
notatione a Varrone descripta est. C. Cæsar: ut nobilissimo Historico prodente cognouimus: cum
in Senatu de consularis ageret: serio nescio: an callide dicere ausus est. De poena postumus: cum
idem dicte id: quod res habet: in luctu atq; miseris mortem erumnarũ requiem: nõ eructatũ esse:
tam cuncta mortalium mala dissoluit: ultra neq; curæ: neq; gaudio locum: esse. O indignam Cæ-

faris dignitate sententiam. Molliter-illiberaliter-urpiter in Epictetorū sanitate lapsus est Cæsar. At contra. M. Cato ut et ingenio magnus- & uirtute- ac doctrina præclarus- uertute- & comode- il- lus confutauit errorē- atq; in eodē senatu. Bene- inquit- & cōpōlite. C. Cæsar paulo ante il- hoc or- dine de uitæ & mortē differuit- credo fallā existimans ea quæ de huius memorant- diuerso innere malos a bonis loca terra- inculta- fœda- atq; formidolosa habere. Quid est- quod apud ueteres me- morabatur? Profecto malos atq; ipsos hoies corporis solutos uinculis loca terra haberes & sculta di- ueris innere a bonis: quæ qd aliud sunt- præter Tartarea regna? Cato igit nō solū diuersa loca atq; gētes etas inferorū habitacula: de quibus dubitauit apud uulgares hoies- & impetuos maior esse uideret: qualia forent- breuiter conuenire deiciuit. Loca terra idcirco dixit: ut subterranea ostē- deret: & densiore quadā opacitate- & tectā: ad quæ neq; lux ulla peruadere- neq; solis splendor pene- trare- pos- sit. Tenebræ. n. apud Inferos sunt- atq; umbra mortis. Loca inculta uel id nominatim: ut ita es oīdē- terra oīa p. uia- habet esse- atq; cōfusa: oīa alpera- & incompolita: quod nō illis ubi cultus- nul- lus prior- uis ordo reperiri queat. Loca fœda et diuersa quod apud Inferos putredinis & luti plena oīa sūt: quā fœditate in fluentes amnes (urat il- latio) & cœno- & paludes efficiant. Formidolosa uel eam cau- iam appellauit: quod horreant oīa terrore ac formidine- ubi sempiternus horror inhabi- tat: ubi ferus & lindor cœnū in finitiss lacubus pleuerat. Itaq; hac longe melius Cato qd Cæsar: quī illud de morte haud recte sentiat- in luto inueniens- atq; m. enis mortē eternam- requiem- non eru- cturum esse- eam cuncta mortalitū mala dissoluit: ultra neq; curæ- neq; gaudij locū esse. Eruditiss q; Cæsar: multo crudior- & acrore- quod infra eadē referemus- impio- uis & pœnida- a ius etiam apud Inferos pœnas pœnidi dare. Locas nō in praesentia tū- s- aures: ne quali fictas fabellas & c. mementas canentes de p. uia- t. & grauioribus ipse ridicula uideat cōmiscere. I. sic reliqua telli- monia p. equamur. Opheum nō arbitror sine causa de. cœn. uel ad Inferos periclituisse: eum igit Opheumque. Iam p. plectis- p. nōq; monumē- c. uiniū fuisse phlo: ophū: patria Leberis Itra- dia- urbe- ubi proximo Macedoniae monte Pieria- natum patre Oeagro- ac matre Calliope- I. uia- di- p. lū illud iūma eruditione- ac doctrina præditi. Inferos p. baffe Gynnosiphos: id est Indos- sa- pientes uidet possunt: cū ob eam causā- quā sapientiores existimant- quod essent infernalium rē- p. natiū. Quid Magi Per- a- g. nō ne duo continere principia: bonū uidelicet nūmē: & malū illud Iromazam- id est Iouem- hoc Arimaniam- id est Diem uocantes? Nam ut tellis est anquissim- us Zoroastres: hū duo iunt bonorū malorūq; auctores: & aliter p. Zoroastri ipsius sententia- Deus est reg. ienibilium: ludi maxime imitiss: aliter Demoni- quod tenebris atq; ignorantie similē esse dice- bat- medium inter utroq; esse- quē- Mithram ponit. Is autē est oī- quē & licitiorē apud Persas acce- pimus nuncupat. Itaq; Magi cū Arimanū pontis- & eius Regnū- ad ē- ita atq; affirmare uident. Itaq; & abominabilia quadatā tristitia dona Arimanio litabant- atq; herbā quandā- quē Omomī- dia- & contudentes- internū ac tenebras inuocabant. Magna plecto habēda hac delirata fuit sed ad confirmationē Inferorū- nonnullam nobis coniecturā præbent. Qui uero Magice discipline- ratione- profitemi- fasserūt- citare ius ceteris carminibus ab Inters atq; ad Inters: ad humanis oculis iecopiciēdas præbantis- & loquant: & futura prædicant- quod i- lepmo diuinā institutionū libro enā Firmianus reuoluit. Nōnulli enā ē- p. ueritatem quis siac Itra- dia- I. sediodus: Cœna- atq; At- talis imorales- confluens aios- orbem tñtem- atq; uolubrosū cō- mōrassē re- p. enū- ad quē post mortē ob. cœnis p. uationibus infecti animi depnerem- & locos non obcurā Inferorū- & gnificauonē continet: quā sententiam i libro de Origine & natura animæ illustis ac nobilissim- phis Albertus plectus citat. Ipe enā Sertius ueteres quosdam sentit. esse oīdē: ut Inferi in medio terrarū essent: teitem aut iuuenale uocat iis uerbis: quos & nos ipsi paulo post afferemus. Sed qd de Cicerone didicēdū sit? Pace eius dixerim: ueterē: ne nimīū sape uti debeat illis uerbis: quibus sein- gnto Tūlicianus quæstionū libro excusaret- dicens. Nos i die uiuimus: quodēq; nostris aios pro- babilitate- perculsi- & diuinitatē soli sumus liberi. Sæpe contra Inferos locutus est: sape etiā p. In- fens. Quæ contra: ea ex magna parte supra collegimus. Illa uero sunt p. Inferis: quæ eb eodē in ple- niss locis exposita sunt. Ac primū quid in Tu- culanis disputationibus Socrate pbat: q iam mori- turus- ita dileruit. Duas uias esse: duplicēq; curas aios- & corpore excedentem. Nam q se huma- nis uis iniquitatis- & se toros libidinis dedissent- quibus cœci uelut domesticis uitiis- atq; flagitiis- se contaminauissent: de republica uiolanda fraudes inepiabilēs conceperint: denum quoddā iter uedūt. ū a concilio Deorū: q autē integros se- cultosq; seruauissent: quibū uel fuisset minima- q; corporis contagio: sese ab his semp se uocauissent- & corporibus humanis sitā imitāt Deorū: nō ad illos- a quibus essent pfecti- reditū faciepare. O. prædā- & magno dignā phlopho- uocē. Quid poterat dici aut melius- aut uerius? Quid ē deulū iter lectulum a c. oculo Deorū? Nempe quō iudicamus Inferi. Quid ē rursum fraudes- expiabilēs: nisi fānabilia peccata- quæ æternis di- gna sunt cruciandis? Vbi aut nīl in Tartareis & subterraneis locis æterna Iupplicia re- p. quant? Quid igit audeat magnus phis dicere alias cōtra Inferos? Idē i sexto libro de Repub. hęc dicit. Ani- mū eorū q se corporis uoluptatibus dederūt: atq; se quasi in iussu- & p. ueritatem: in pulsū libidi- nū uoluptatibus obediunt- Deorum- & hois iura uiolauerūt: corporis d. p. q. uelut terram

ipsam voluntantur: nec hunc in locum nisi multis exagitati saeculis reuertitur. Ille ego admiror Ciceronem plurimum: quod quasi non totū legerit Phædona Platonis: ex tribus hoium generibus duo solum commemorat: eos: quibus sit certus in celo definitus locus: ubi beati ævo sempiterno fruatur: eos ites: qui cū sanabiliter deliquissent: tandem expiati supera loca perunt: eos uero reicit: qui Tartari supplicis: ac per omnibus tormentis additi sunt. A Platone accepti. M. Tullius: iterum non oīa dicit: quæ apud Platonem sunt: & quæ ille tria loca constituit: hic fortasse reipublice gubernatione impeditus: duo fecit. At post: quod similiter adiecit. Et. n. i. Dialogis de Amicitia: quod Lælius inferibitur: ita de Scipione Lælius loquitur idcirco. Hoc licet dicat. P. Scipioni ex multis diebus: quos i uita celeberrimos lenissimosque uidet: illum diē clarissimum fuisse: in quo Senatus dimisso domū est ad uespertinā paribus cōscriptis populi Romani sociis: & Latinis: pridie quod excessit: & ita: ut ex tam alto dignitatis gradu ad superos uideat potius quod ad inferos peruenisse. Quid fidi & superi: & inferi uolunt aliud: preter quod beatorum: & miserorum diuersam esse rationem: quam & locorum uarietate distingui: necesse est? Quod si optimi cuiusque aui patet i cælum reditus expeditissimus: ita non expeditus erit iniussissimis hominibus: ut omnino peruius esse non possit. In libro et de legibus primo: per quod gratiter locutus est Cicero. Sit persuasum: iniquis: dominos esse oīum rerū: ac moderate res deos. Ac continuo in ferret. Et qualis quisque sit: quod agat: quid in se admittat: qua mente: qua pietate colat: religiones intrinsecus: & impiorum habere rationem. Scite hoc loco: & præclare. M. Tullius. I. habent. n. dii imortales: ut ipse ait: pioque: atque impioque rationem. Quæ nulla esse potest: si oēs homines a qua forte: ac pari mercede prosequantur: si inter bonos: & malos nullū discrimen sit: si eadem ora: si eadem cæli regiones probis: atque improbis: iustis: atque iniustis: piis: atque impiis: castis: ac flagitiosis: sanabiliter: atque insanabiliter delinquentibus promiscue paratæ sint. Ita. n. moderatores rerū omniū dii habēdi sunt: si retribuant unicuique pro operū: meritorumque uarietate. Illa r. & sunt emittenda uerba: quibus idē Philoſophus pariter: & Orator usus est. Quæ sunt huiusmodi. Ille. i. quod recte: & honeste curriculum uiuendi a natura datū cōfecerit: ad illud aliter: quod tū apius fuerit: reuertitur: quod autē moderate: & in temperate uiuere: cum secundus ortus in figuram muliebrem transferet. Et si ne tum quē finem minorum faciet: gratius et iacabitur: & in suis moribus simillimas figuras pecudū: & ferarū tranſferet. Dicta hæc sunt p. Platonis cōſuetudine ætæ: & populi: atque aliud exterius pſonat: aliud latet intrinsecus. Sed illa uox mens est: longe diuersas cēſeri oportere: & honorum: & improborū rationem: ut nec eadem loca utriusque conueniant: sed illis pateant cælestes sedes: his cōtra id quod Homero ait: effante: longe nimis Baratrum ſtat ſub tellure pſundū. Ea est hominū ſiue lex: ſiue natura: ut nō continuo ad ipsa poſſint uentitātē: ſed ſenſim ſtudio: & diligentiā p. quod ſi ueluti a tātū gradus: & uirtutis: & ueritatis incrementa ſuſcipiant. Cicero igitur cū per ætates inferos conſtituere non audeat: ſenior tandem affirmare non dubitauit. Cū igitur haud longe ab extremo fato ab eſſet: & iſrequenti ſenatu: & in dāto patrū cōſcripto: conſeſſu: uel inuehereſ in. M. Antonii: uel p. ſilure reipublicæ loqueretur: gratius: ac ſplendide in hunc modū inquit. Illi igitur impii: quos cœcidit: etiam ad inferos pænas pāndidit licet. Vos uero: qui extremū ſpiritus in uictoria eſt uidiſtis: priorū eſſis ſedem: & locū conſecuti. Breuiſ autem nobis uita data eſt: ut memoria bene rediret: ut ſempiterna. Nunc tandē p. cæſariſſime philoſophatus eſt Cicero: quod dicere ſoleret: cū aliqd explicaturus eſſet: quum eſt meminiffe: & me qui diſſerant: hominem eſſe: & uos: qui iudicatis: ut ſi probabilia dicent: ne quid ultra requiratis. Homo erat Cicero: falli igitur potuit. Et cū aliquādo probabiliter iſeros ſubſiſſet: poſt multo probabilius ſententiā uertit: atque inferos conſtituit. Quod ſi Pictorū portenta: & Poetarū dicta eſſet: forſitan id reſultat ad Tricipitem Cerberum: ad Charonem pontitorum: biſformes Scyllas: Gorgonas Harpias: multaque præterea uariarum monſtra ferarum: quæ proculdubio ſigmenta Poetarum ſunt: & myſtica quādam ſignificationem continent. Sed nec gratis auctor continendus eſt Seneca: qui primo naturalium quaſtionum libro: deſede beatorum in hunc modū locutus ē. Surſum ingentia ſpacia ſunt: in quorum poſſeſſionem animas ad mittit: & iſa ſi minimum ſecus ex corpore tuliſſi: ſi ſordidum omne deterſiſſi: & expeditus: leniſque: ac contentus modico emicuit: quum illa teſtig: aliter creſcit: ac uinculis liberatus: in originem redit. Ex hoc habet argumentū diuinitatis: ſue: quod illud diuina delectant: nec ut alieniſſis: ſed intereſt: ut ſuis. Hæc Seneca. Hæc etiam in eolibro: quem de Vitæ breuitate conſcripſit: quum ipſe deſunū fratris mentionē inferret: his uſus eſt uerbis. Fruitur nunc aperto: & libero cælo. Ex humili: atque depreſſo in eū emicuit locum (quifquis ille eſt: qui ſolutas uinculis animas: beato recipit ſint) & nunc libere uagatur: omniaque rerum naturæ bona: cum ſumma uoluptate perſpicit. Sicille. Dixerat ante hæc: Ne itaque in iudicis fratri tuo. Quæ ſit tandem liber: tandem tuus: tandem æternus eſt: & paulo de eodem prius. Animis fratris: uelut ex diuino carcere emiſſus: tandē ſui iuris: & arbitrii geſſit: & rerum naturæ ſpectaculo fruatur: & humana omnia ex loco ſuperiore deſpicit. Diuina uero: quorum rationem tam diu fruſtra quaſierat: propriis intrinſecus. Quid itaque eius deſiderio maceror? Atque hæc quidem Seneca. Sans iam ſi: utrum nec ne ſint Inferi: dictum pro uetere opinione exiſtimo. Canam receptuiſi ſapientiffimi illius ſocietatis maximi Mercurii auctoritate antiquū illam: nō Inferos: tum beatorum: opinionē: ueluti preſioſiſſima quadā gēma: & irrefragabili: ac ſide pleniffima: & p. batiſſima noia cōmuni uer-

tertium omnium approbatione signaturo. Is ita inquit in Asclepio. Audi o Asclepi. Cum fuerit anima a corpore facta discessio: tunc arbitrium examenque mentis eius transiet in summi Demonis potestatem. Isque eam cum piis iustisque provident in sui competentibus locis manere premitur. Si autem delictorum illarum maculis tuique oblitam viderit: desuper ad ima deturbans procelis turbibusque aens igni & aquae saepe discordantibus tradet. Atque inter caelum & terram mundanis fluctibus in diuersa semper eternis poenis agitata rapiabitur. Vt in hoc obitu animae aeternitas: quod sit immortalis sententia eterno iudicio subiugata. Ergo ne his implicemur uenturum tunc tunc canendumque esse cognoscere. Incredibiles enim post delicta coguntur credere non uerbis: sed exemplis: nec minis: sed ipsa passione poenarum. Hic summus auctor Trimegistus. Quid: quod praesentia ac ueteres & delinquent & poenarum lege diuersa loca concipientes Deos: quos coherentia partium sunt: ut alios superos: alios Inferos iudicaret? Non uero Deos Manes statuerunt: quae infernis locis praefecti uiderentur? Sed ne Diis Manibus: nisi inferna existissent domicilia: tam religiosa iura tribuissent? Mundus cum pateret: nefas apud praesentes erat bellum inchoare: praecium summere. Idcirco Diis patri ac Proserpinae dicebant. Nunc scribit Varro magnae laus altera Romae: Mundus cum pater Deorum trisium: atque inferum quasi ianuam pateret: poenae non modo praecium communiuerit: etiam delectum rei militaris causa haberes: te militem praefici: nautes soluere: uxore liberorum querendos causa docere religiosus est. Numa Pompilius constituendorum factorum auctor diligentissimus: seu duos menses anno adiecit: alterum Februus Deo consecratur: qui lustrationum potius existimaretur: itaque lustrari eo mense ciuitatem necesse erat: quo statuitur iuxta Diis Manibus soluere. Concipiebatur Pompilius: uelut per speculum in enigmate Infernas ac Tartareas sedes: quibus potestates quaeque praestiterantur: quos Graeci Cacodemonas: nostri Angelos malos: Pythagoreorum cohors subterraneos Deos uocant: atque haec Numae cogitare urgebat ueritas: nullis philosophiae preceptis sub caelo tunc radi: & adhuc impolito saeculo: sed solo ingenio magistro ac natura duce. Quam optimus naturae scrutator Ouidius ultimo magni Metamorphoseos operis libro: Numae sciendi cupidum ad Pythagoram philosophum audiendum: Crotonem afferat perisse: more poetico: ut inde grauiora canendi sumeret occasionem. Sed nideamus quid hac de re sentiat Cicero: qui libri Tusculanarum questionum quartae principio his utitur uerbis. Quin etiam arbitror propter Pythagoreus admirationem: Numam quoque Regem Pythagoreum a posteris eximari. Nam cum Pythagorae disciplina & instituta cognoscerent: Regisque eius aequitatem & sapientiam a maioribus suis accepissent: aetates autem & tempora ignorarent propter uenustatem: eum qui sapientia excelleret Pythagorae auditorem crediderunt fuisse. Haec Tullius. Haec nunc a priorum materiam redeamus. Februarius Februus dictus est: atque diligenter ueterum industria: solus & diminutus numerum in mensibus: & parem re innotuit: quod Inferorum praesidibus merito iure tum diminutus tum parat: imperfectior contentat numerum. Studiose cauebit Inferorum Deorum sacra: atque idcirco nunquam inferis Diis immutata religio est. Superos atque inferos Deos: quos apud Lucanum. M. Caro deprecatur. O tu nam coeligis deis: Erebiq; liberet: Hoc caput in cunctas damnatum exponere poenas. ingenti ueteres studio diuenerunt: & illis cum sacra facerent corporis ablutione purgabatur. Quam Inferis licent: sola asperione contenti erant. Et superos quidem deprecabantur: bona ut imparirentur mortalibus: Inferos mala ne inferrent. Tristissima quoque Inferis tribuebant: tanquam malorum omnium auctoribus. Quid boni & mali Diis: nisi aeternae quietis sedes: & luctuum ac suppliciorum loca declarant? Numina bona & mala distinguunt Iabeo: atque ita distinguunt bonos Deos obsequiis laetis: atque ita cunctis: quales ludos: qualia conuiuia: qualia lectisternia: idem auctor refert: malos Deos coedibus ac tristibus supplicationibus propitiari contendat. Bonum Deum & malum etiam costringat acutissimus disputator Porphyrius: de quo haec recitat magnus auctor Eusebius Evangelicæ preparationis libro quarto. Responsa Apollinis colligit: quibus non solum Demonibus & infernis uiribus: necrum etiam celestibus animalia esse sacrificanda praecipit Apollo. Quam idem ipse in aliis Demonibus non Deos esse asseruit: quibus gentiles coede animalium sacrificabant: non enim fas esse animalia Deorum gratia interficere. Sed primum Apollinem ipsum audiamus: qui de cultu & sacrificiis Deorum sic per responsa homines instruit.

Haec age: qui nunc dinorum ingressus amice es
Huius iter uite: mactanda est hostia cunctis
Multa deis: seu qui terram: seu qui mare uisum:
Aera seu qui habitant: latum seu qui aethera: seu qui
Alta colunt caeli: seu qui infima Regna Barathri:
Quae quibus obseruanda modis sunt: singula dicam:
Tu memori conscripta animo mea dicta teneto.
Terna quidem diuis celestibus hostia: & ipsa
Candida mactanda est: terrena & terrestribus atque
Attra eadem gaudent porro: & capiuntur aperti
Terrestres autem foues quam numina contra

Exposcant atro imbutas inferna cruores:
 Nec placeat nisi quæ terræ mandetur hūmata
 Hostia: mel uero Nymphæ: atq; liquentia uina
 Offerunt latantur: at ignem accendit aris
 Quæ circumuolant terram sibi numina querentes
 Imponit ætrem corpus: tum thura simulq;
 Inuiciet falsas fruges: & dulcia liba
 Hęc facio: necum quibus est data cura profundū
 His ipso semper fer sacra in litore torum
 Proiceq; in fluctus animal: cælestibus autem
 Extremas reddes partes: atq; igne cremabis:
 Quod superest propone tibi: dapibusq; referua
 Sinder odoratis crassiq; uaporibus aer.

Deinde hoc Apollinis oraculum exponit dicens. Quam igitur & terrestres: & Inferni Dii sint omnibus istis aras quadrupes offerendas iubet. Modus autē differt: nā terrestribus quidē super aras Infernis autem in fontē mactandas esse hostias præcipit. Aeris autē uolantia dicit offerēda corporibus holocaustis: & sanguine ad aram circūducto: uolantia etiā marinis: sed uina in fluctus proicere mandat: ita omnibus Diis præter q̄ terrestribus uolantia imolari possunt. Sed marinis solummodo nigri coloris uolantia: quare cæteris alba offerenda sunt. Cælestibus uero: & æthereis bestiarum quas albas esse uult extremitates ait conseruandas: reliquas autem partes comedendas. Ex his .n. solūmodo comedere oportet: ex aliis uero minime: ita quadrupes: & terrestres terrestribus sacrificanda sunt: simili namq; simile gaudet. Quis porro terrestre animal est: & idcirco cœteri grauius muni: atra uero quia & terra naturaliter tenebrosa. Tres autem simul quoniam terrestres corporis tria sunt simbola: & super aras terrestribus quoniam super terram uersantur. Cæteris uero Diis idcirco uolantia sunt offerenda: quoniam uniuersi mouentur: in motu .n. semper maris aqua effluuius atræ sunt hostiæ: quoniam & cæruleus color aquarum. Alba uero aeris: lucis .n. receptiuus aer ē. Cælestibus autem: atq; æthereis extremitates dat consecrandas: quoniam leuiore reliquo corpore sunt: quorum sacrificiis cōmunicare oportet: quia cum alii Dii accere mala soleat: cælestes bona nobis largiuntur. Hæc mirabilis ille Philosophus in libris Responsoꝝ conscripsit: sic Eusebius de Porphirio. Verū quid multa? Liqueat plane mea sententia ob eam causam: numina ab erudiis: & doctissimis uiris diuersa constitui: quod & opposita quoq; loca esse constaret: quibus illa præficeretur: & a bonis Diis præmia bonis: a malis supplicia improbis exhiberi arbitrabatur. Ac diuersa numina ratio: quid nisi uarias nobis animarum post mortem sedes indicat? Nō est omnimodus dux in actus: & Rex Spartæ: uerū clarissimus Leonidas: qui cum trecentis milibus: equos eduxerat Spartā in Thermopylas cōuocatos: Pergite inquit: forti animo Lacædæmonij. Hodie apud inferos fortasse cœnabimur. Proposita erat: aut fuga turpis: aut gloriosa mors. Ille sese opposuit hostibus: in malis apud inferos cœnare. Nec .n. homines tunc cogitabat: quos etiā si opus esset: deserere instruxisset. Alii igitur præter nos inferi sunt: quos Leonidas uir sapiens: atq; solertissimus minime ignorabat. Iam patere arbitror: etiā secūdum æterū sententiam: certum est: in cœlis locum: ac prænitentia sedes iis: qui iuste pietate nocenter uixerint: & cum uirtute simul cū ieros esse: apud quos impiorū animi male: & iniuste factorū dignas luant poenas. Qui uero eos sua opinione tollunt: non ob aliā causam faciunt: nisi ut impunitate quadam propolita: licentiam sibi pariat delinquendi. Quod autē longius euagari sumus: res ipsa postulat: cœq; ratio: quæ docet ea: quæ & ambigua: & per obscurā sunt: pluribus uerbis illustrari oportere. Hæc . . . us de inferis: deq; triplice Inferiorum ratione: ac beatorum sedibus: pro æterū sententia pertractauimus. Nunc de inferni fluuiis dicamus. Sepe in nostrorū ueterum libris: ac monumentis inferni fluuij cōmemorantur: eos nos: ut omnibus in promptu sint: paucis aperte sibi muni: primū quot sunt: deinde quo pacto sese apud inferos habeant. Apud M. Tullij in primo Tusculanarum disputationum libro duos legimus: Coccyum: & Acherontem: cum illa dicit Marcus ad Atticum. Num te illa terrent triceps apud inferos Cerberus: Coccyi fremitus: traiectione Acherontis? Macrobius super somnio Scipionis quinque enumerat: Lethen fluuium obliuionis: Phlegethontem: qui ardorem significat: Acherontem: qui tristitiam: Coccyū: qui luctum: Stygen: qui odium exprimit. Hos uero eisdem fluuiis cum alijs plegiæ Poetarū: cum imprimis in sexto libro daret Aeneidos Virgilius Maro decantat. Verū in Phædone Plato multa alia fluuientia ostendit esse: sed præcipue quattuor. Oceanum: Acherontē: Phlegethontē: Tartarum: cui secundum Poetas Coccyo nomen est. Addit Acherusiam paludem: item stygiā Pyri Phlegethonta. Quæ fluuientia omnia quomodo se habeant secundum Platonis sententiam explicandum est. Est inanitas quædam profundum Barathrum: & altissimus terræ hiatus: quem Tartarus solent appellare Poetæ: quem in locum uniuersi confluunt amnes: rursum inde effluit. Fluuentia uero: sicut paulo ante diximus: cum multa sint: omnium maximum atq; extremum terram arundat Oceanus. Hinc e contraria regione fluit Acheron: qui per desertā & subterranea fluens lo-

ea in Acherusia paludem influit. I sortim medius interfuit Phlegethon: qti hanc longius iter pfe-
ctus tradit in medium locum multo igne flagrantem: fitq; ex eo palus quadā aqua: & luto fertur:
quæ ē nostri maris æquat magnitudinem. Hinc circumfluit turbidus: ac lumentus: tetraq; circum
data: ad extrema Acherusie paludis puenit: nec tamen irrumpit: sed circā abfortuosa terra iuxta Tar-
tag influit: atq; ab eo riuī nōnulli deriuati: in quibusdā terra & locis emergunt. Contra hunc por-
ro Tartarus exiit: & primū quidem in loca (ut tradunt) inculta: & aspera eiusmodi colore: qua-
lis Oceani est: eiusque Sygii nōcant. Idem hic fluuius paludem Sygiam efficit: in hunc locum
decident: uiresq; amplissimas in aqua assumens: sese sub terram condit: testisq; excurrit aduersus
Pyriphlegethon: & illi in Acherusia palude fit obuiam. Neq; illie tamen huius fluuii aqua cum
aliqua miscetur: sed in giro currens: fluit in Tartarū contra Pynphlegethōta. Hūc uero fluuiū Poe-
ta: ut dictum est: Cocytū appellat. Atq; hæc de Infernis fluuiis: & in Phædone sensit Plato: & nos hoc
loco satis explicuimus. Impresensiam uero: ueteres de inferni iudiciis sententiā aperiamus. Fingūt
Poetæ apud inferos iudices Minoā Rhadamāridū: & Eacum: quorū examinet atq; iudicio defunctosq;
animi uel ad beato: & felicitate: uel ad poenarū suppliciorūq; loca destinant. De his apud Ciceronē
in Tusculanis disputationibus mentio ē his uerbis. Inexorabiles iudices Minos Eacus: & Rhadamā-
rus. Plato uero i Gorgia lōgiore sermonē de his iudiciis offert: quo pacto uero Minos: & Eacus
& Radamanthus iudicio animarū præfecti sint: liquido: ac peripicue manifestat. Nam cum aliquan-
do iudices uiuentes essent uiuenum: ea q; de iudicare: ut quæ quis mortis esset obitutus: comper-
tum est: male: atq; iniuste a uiuentibus iudicari. Adhibuit reinedū Iupiter (ut Plato cōmīniscit)
atq; ut iustis: & recte iudicia procederent: prouidit primū ne homi- ves mortem suam præferrent: idq;
mandatum est Prometheo: ne sentire homines permittat. Iudices quoq; ipsos nudos esse uoluit: &
mortuos: ut ipsa anima ipsam animam ipsiciat: mori insuper insperato unumquēq; desertumq;
a suis: relinqueret in mundo ornatum omnem. Atq; uel eam causam ita Plato in Gorgia loquens iud-
ci loquentem. Constituī filios meos iudices: duos quidem ex Asia Minoem scilicet & Rhadamā-
thum: unum uero ex Europa Eacum. Isti ergo mortuos iudicabunt in truiō: ex quo portant tūc
altera ad beatorū insulas: altera ad Tartarum. Et Asiaticos quidē Rhadamanthus iudicabit: ab Eu-
ropa uero q; tenerint: Eacus. Minoi autē cōmīram: ut iudicet: illi quicūq; alius occultum existat: ut scia-
tūstine procedat iudiciū: rectaq; sit animarum transitus. De eisdem uero iudiciis: hæc quoq;
in eodem loco Plato subnectit. Rhadamanthus: & Eacus uirgam tenent: duz iudicant. Minos uero
confyderans sedet: solus habens aureū scriptū: ut de eo inquit Viryæ apud Homerum iudisse illū
scriptum aureum tenentem: iura mortuis dantem. Verū nemo dubitet pulcherrimo sermoni: & uul-
go fabula existimatur pulcherrimam subesse ueritatem. Ii cian p; frequens Platonis mos: crebro
uicaria confunderet: & quidem Gygis fabulam: & aurei anuli a Platone prolata accepimus: quā
tertio de Officiis libro prosecutus est Cicero. Nouimus: quæ in Phædro de equis deorum: & a uigis
scripta sunt: quæ de alato curru louis: & deorum: demonūq; instructo exercitu: uia multa. Quid in li-
bris de republica? Nonne ab eodem Philosopho Pamphilus miles inducitur: qui cæsus in prædio: &
duodecīs dies inter peritos habens reuiuiscit: & mirāla testet de exitis corporis uiculis animis?
Sed quid plura? Multitudine exemplorū habundamus. Quæ omnia quāq; fabulosa eē uideantur:
nō sunt causa tam en ficta sunt: ut intelligant omnes: diuinū numen diligentiſsimam quandā habere
& piori: & impio: rationem: ac recto: autem: solenniſimo iudicio illos cælos hos Tartaro adiudi-
cari. Itaque a plato quæ ad inferos iudices spectant: uō solum in Gorgia: sed etiam in Axiocho pro-
secutus est: unde hæc quoq; uerba sunt: Acherontem: & Cocytū primū tranare opus est: deinde acce-
dere ad Minoem: & Rhadamanthum: qui consti- tū sunt iudices ad examinandū animas: quæ illuc
deducuntur: quali scilicet uita uixerunt: quibus uitibus: quibus uel studis dum fuerunt in humanis:
se exercuerunt. Locū uocari campum uentis: quoniam mentis ibi minime locus datur. Alia insup
adiungit: quæ supra de inferis commemorauimus. Tres uero: quos nominauimus inferni iudices: cus
in terris essent: magna & uirtute: & prudentia floruerunt: ac ppter ea louis filios fuisse antiquitas tra-
dit. Quos. n. uirum: atq; humanitaris laudibus præfatis itelligebat: eos (ut ait) etiā Aulus Gellus ap-
pellare confuevit louis filios. Quocirca & in libris de officiis Eacus: & Minos: a Cicerone laudantur.
Si Eacus: aut Minos diceret: oderit idū memā: aut sepulchro natis ipse est parens indecorum uidere
tur: quod eos fuisse iustos accepimus. At Atreo dicente plausus excitatur. Quibus uerbis significat
Cicero summū quandā i illis fuisse probitatem. Sed ab Homero: Platonē: & Marone paulo crudelior
Minos inducitur: contra Eacus: & Rhadamanthus miores. Diximus de inferni iudiciis. At mō
poenarum apud inferos: pro ueterū opinione: uaria: ac diuersa genera breuius percurramus. Multi-
plicia exercet apud inferos poenarū: ac suppliciorū genera: testes multū in medium adduci posunt.
Sed quo præcipuos habent: proferamus imprimis. M. Ciceronem: Macrobiū. Platonem: a quo
uno pleraq; uelut a fonte quodam ex hausta sunt. Et. n. Cicero i primo libro Tusculanarū disputationū
poenarum nōnulla genera hūc uerbis attingit. Num te illa trrent: Triceps apud inferos Cer-
berus: Cocytū fremitus: trachitio Acherontis: mento summam aquam attingens enectus fidī Tan-
taliū: illud quod Sisyphus uersat saxum: sudans nitendo: neq; proficit hulum. Vberius hæc Platonē

enius in aziocho hæc de uarietate & descriptione suppliciorum scripta sunt. Qui scdam ætæpæm quia malis imbutam artibus agerunt: hos aiunt perueni per chaos & erebū ubi ceteris impiorum plectis. Nam turba danai cribro aquam sine fine haurit: & sine requie defatigatur. Tantalus epulis ætæ ora positis angitur fame excrucietur: ac inedia tæbescit. Vultures sine ulla miseratione iecur Tityo lacerant. Sisyphus rotæ radius perenne districtus: nec scelus aliquod manet impunitum. Nam uoluit alii ingenta saxa inefficacibus laboriosisq; conantibus. At ra filix & cadenti similis iminet aliis: alii fedissimus bellis obiciunt: uirgis cedunt alii: quid i censuris facibus torrent. Dat quisq; poenas suis sceleribus condignas. Atq; hæc apud Platonem secundum Gobriæ magi illius oīum eruditissimi sententiam & testat & confirmat Socrates. Sed iam plures Philosophorum ut referat sententias prohibet illius oīum illi ratio. Illustrius Poetæ: nolo hæc in re auctoritatem prætermittere: quæ plerūq; haud quantū cōtēnen da est. Bene apud Macrobiū Vetus. Cæue inq; existimes mi Auiene Poetarū grege nō ab adyris plerūq; Philosophiæ femina mutuari. Nam & ob eam causam Philosophiæ partē cōstat esse poetici: ut Fabius Quintilianus ait: ut philosophi ipsi sepe testantur. Itaq; nō solū ex gestis atq; historiis: s; & a Poetis: & fabulis: quæ fidē regē faciāt: optima argumēta ducūt. Illud uobis obiciat Flaccii Horatii.

Quidlibet audendi Pictoribus atq; Poetis:

æquū semp fuisse potestare: quibus illud respondeo Firmiani Lactantii in sacris institutionibus: non adeo liberam: ac solutam poetarū licentiam habendā esse: ut quæ scribant: omnino a ueritate remota sint. Nesciū: quid Lactantius: quis sit poetice licentiæ modus: quousq; progredi fingēdo liceat: cum officiū poetæ: in eo sit: ut ea: quæ uere sunt: in alias species obliquisfigurationibus: cū decore aliquo cōuerſa traducant. Res altiores poetæ: atq; intelligari per difficiles: quibusdā figurarū operimentis cōtexerunt. Quod in ipsi quoq; simpliciter ueritatis: sinceramq; cōſectarent: profecto nō idē apud prudentissimos ueteres: Mulci: uates: ac sapientes appellari essent. Nec absq; diuino furore (ut est in Phædro Platonis) quicq; Poetæ: qui boni poetæ sunt: concinūt. Et. n. qui absq; furore Musarum: & qui ex deo proficiūt: poeticas ad fores accedit: sperans sese arte quadā poetarū bonū eua surum: inanis ipse (ait Plato) atq; eius poësis præ illa: quæ ex furore est: illa: quæ ex prudentia est: disperditur. Hunc mentis ardorem: & honestissimam: atq; diuinam inflammationem ingenii: per bel le declarat sue initio Thebaidis: magnus Vates Statius: ita inquit;

Fraternas acies: alternatq; regna prophanis

Decertata odiis: fonteq; euoluere Thebas:

Prius menti calor incidit.

Consilia his cecinit Claudianus: quum raptum Proserpinæ narraturus: inceptis.

Iam furor humanos nostro de pectore sensus

Expulsi: & totum opus præcordia Phœbum.

Quid ipse lōge oīs emicūssimus Māuanus Homerus: Nōne hāc ipas: de qua nūc loqmur: mētis ac sensu oīs metamorphosin luculētē ex pōit: sexto Aeneidos libro his uerbis loqens de Sibylla?

Ventum erat ad limen: quum uirgo possete fata

Tempus ait. Deus: ecce deus: cui talia fanti

Ante fores: subito non uultus: non color unius:

Non compæ mansere comæ: sed pectus anhelum:

Exrabie fera corda rument: maiorq; uidet:

Nec mortale sonans: afflata est numine quando

Iam propiore Dei.

Et rursus de eadem.

At phæbi mundum patiens immanis in antro

Baccharur Vates: magnum si pectore possit

Exciſſiſſe deum: tanto magis ille fatigat

Os rabidum: fera corda domans: fingitq; premento.

Philosophos legimus non furentes: sed cōſopis corporeis potestatis: lōgeq; a sensibus alienos: in sola maximam regē cōtēplatione uersari. Hinc est illud Platonis pulcherrimus documentum philosophum oportere: si nihil idigens erit: & omni fortunæ contumax: & superioris: quæ homines acerba tollerari arbitrantur: nihil sic agere: q̄ ut semper studeat animam corporis cōſortio separare: & deo existimandam philosophiam esse mortis affectum: cōſuetudinemq; moriendi. Testis est Socrates: quem legimus a summo lucis ortu sepe numero: ad Solem usq; alterum orientem: intēſ adeo cōtēplationi fuisse: ut non modo nō imitaretur: Sed ne cōſuiteret quidem. Eodem spōctat quodāmodo regeneratio Trimegisti: qui in Pimandro sic ait ad filium suum Tanum. Quicūq; propter benignitatem generationis: quæ secundum deum est: sensum dimittit corpore: & ipsum cognoscit ex diuinis compositis: factusq; idē diuinis diuina potētia: tota mēte letatur. Et rursus paulo post. Hæc est regeneratio filii: nō adeste ulterius corpori: quantitate dimittit. Hæc Mercurius. Sed de philosophis alias dicemus uberius. Nūc ad Poetas redeamus. Quid ruiſſiſſiſſiſ aliquis: poësis ne credēdū pntat? Quid ni pntent? Credidit Socrates: credidit Lactantius: credidit Augustinus: crediderunt &

ciii.

alii: qui acriter Poetarum tum: atq; auctoritatē perſpexerunt Poſſimum uero credendū iis conſeſſi qui nō minus q̃ Orpheus: Muſeus: Ianus inter ſapientes numerādi ſunt. Sit igitur & poetis præſertim magnis habenda fides: & cæteris præiudat Virgilius diuinus poeta: ac Vates omnium facundiffimus: nullius (ur Macrobius recte iquit) diſciplinæ expertus: deniq; ſpectatus imprimis Tartari: atq; inferorum aſſertor. Hic igitur cum in aliis locis: tum maxime in ſexto libroris prædanti operis: quas Aeneiden inſcripſit: perſpicuis teſtimoniis abditas iſſerorum ſedes comprobatur. Apte igitur: cōſidera neq; & piorum: & impiorum loca uerſibus hiſce complexus eſt.

Facilis deſcenſus Auerni.

Noctes: atq; dies patet attri ianua ditis.

Sed reuocare gradum: ſupera ſq; euadere ad auras

Locopus: hic labor eſt.

Quid Auerni deſcenſus: atq; attri ianua ditis aliud: q̃ in uerſibus terræ inferorum locus? Quid tum ſupera: auræ aliud: q̃ beatorum ſublime domiciliū? Quid id demum aliud ſignificat: reuocādi grefſus: tantus opus: tam magnus labor: q̃ anguſtam uiā: q̃ ducit ad patriam? Quid patens illa ſemper attri ianua: q̃ lata: & ſpatioſa? uiam: quæ tendit ad mortem? Ac ipſa inferna loca uana in eo carmine: nominum appellatōe depingit. Hi ſunt Stygi lacus: hæc nigra Tartara: hæc triſtes ſine ſole domus. Hæc turbida loca: hæc telluris opera. Hi Stygi lacus: hæc regna in uia uitis: quid eſt quæſo aliud: q̃ infernus? Quid erebus: quid Orcus inq; ſignificat? Quid umbræ ſilentes: & Chaos: & Phlegetō: loca nocte ſilentiā late: ſenta ſint: alta terra: & caligine merta? Quid referat domos Ditis uacuas: & inania regna? Infernum reſpectant Tartarei Acherontis undæ: turbidus ubi ceno: uiaſq; uoragine gurgis æſtuat: atq; omnem Coccy eructat arenam. Nempe & illud de Inferno apud eundem Varē Charon naua indignatus proclamauit.

Umbrarum hic locus eſt: ſomni: noctisq; ſopor.

Corpora uiua nefas ſtygia uerſare catina.

Vallus iſ locus: incultus: horridus: formidoloſus a poeta merito iure traditur: citius uerſibus ante ipſus: æ primis fatiabus. Luctus: & uolentes poſuere cubilia curæ. Quid inferni anguli: q̃ apte q̃ conſanne deſcribuntur? Infantum enim animæ ſtentes in limine primos:

Quos dulcis uitæ exortes: & ab ubere ractos

Abſulit atra dies: & funere merſit acerbo.

Flos iuxta falſo damnati crimine mortis.

Proxima deinde tenet meſſi loca: qui ſibi lethum

Inſontes peperere manu: lucemq; perofi

Proicere animas.

Nec procul hinc partem fuſi moſtrantur in omnem

Lugentes campi

Hic: quos duras amor crudeli tæbe peredit:

Secrete callant calles.

Poſtremo ultima illa artua: quæ bello clari ſecreta frequentant. Illud quoq; non indocte Cumea Sibylla biuuum refert: quod a Platone ſupra memoratum prodidimus. Hinc inquit: locus eſt: partes ubi ſe uia findit in ambas

Dextera: quæ Ditis magni ſub menia tendit.

Hæc iter Elyſium nobis: at leua malorum

Exercet poenas: & ad impia Tartara mittit.

Atq; ſub rupe ſiniſtra menia illa lata refert triplici circumdata muro:

Quæ rapidus flammis ambit torrentibus annis

Tartareus Phlegethon: torquetq; ſonantia faxa.

Porta aduerſa ingens: ſolidoq; Adamante columnæ:

Vis ut nulla uirum: non ipſi exſcindere ferro

Cælicoale ualeant. Stat ferrea turris ad auras.

Hinc exaudiri gemitus: & ſæua ſonare

Verbera: rum ſtridor ferri: tractaq; catenæ.

Hic magnis urgentur poenis: hic magnus plangor ad auras. Hoc eodem in loco ſtridentes æriſono cardine lætæ panduntur porte.

Tum Tartarus ipſe

Bis patet in præcepſ tantum: tenditq; ſub umbras

Quantus ad æthereum cæli ſuſpectus oliympum.

Hic impii flagitiorum: ac ſcelerum luunt poenas: quibus exerceantur aſidue: deteritumq; malorum

Sopplicia expendunt: ibidemq; ſub gurgite ualſo

Inſectum eluitur ſcalus: aut exurit igni.

Sed audite quæſo o uiri boni: qui Deum ſperatis ſandi memores pariter: atq; nefandi: nos ſimul &

meum partim per aduertit: & neftra nunc omnia futura mala perdisce: qui nihil mortaliū super esse caput existimatis: & unum: atque eundem exitū hominis: & iumentū. Audite inq: atque esse preces: & arctis artibus: animos licetū percipite grande carmen Virgilium intonātem: atque horrēdā Boantem supplicia damnatorum his versibus: quibus loquētem facit Aeneas: atque narratētem quas poenas uiderat apud inferos

Hic genus antiquum terrae: Titania pubes
Fulmine deiecti fando uoluuntur in imo
Hic & Alcides geminos immania uidi
Corpora: qui manibus magnū refecere caelum
Aggressi: superisq: Iouem detruere Regnis.
Vidi & crudelis danem salmonē poenas.
Dum flamas Iouis: & sonitus imitatur Olympi.
Quattuor hic inectus equis: & lapada quassans
Per Graium populos medięq: per Elidis urbem
Ibat ouans: diuūq: sibi polcebat honores.
Demens qui nimbos: & non imitabile fulmen:
Aere & corripedum cursu simulat equorum
At pater omnipotens densa inter nubila telum
Contorsit: non ille facies: nec fumea tedis
Lumina: precipitemq: Imani turbine adegit.
Nec nō & Tyron terrae omni parētis alumnū:
Cernere erat: p tota nocte cui ingera corpus:
Pertriguit: rostroq: immanis uultus obunco
Immortale iecit: tumēdis: fecundaq: poenis
Viscera rimaturq: epulis: habitaq: sub alto
Pectore: nec fibris requies datur ulla renatis.
Quid memorē lapsus: Ixionae: Pirithoumq:
Quos super atra flix iam tam lapsura cadentēq:
Imminet affinis: lucet genalibus alius
Aurea fulcra toris: epulae: ante ora paratę
Reficisq: luxu: furiarum maxima iuxta
Accubat: & manibus phibet cōtingere mēlas.
Erigitq: facem attollens: atque intonat ore.
Hic quibus inuisti fratres dum uita manebat.
Pulchrusq: pateris: & fratis innexa clienti.
Aut qui diuitis soli incubere repertis.
Nec parē posuere suis: quę maxima turba ē.
Quicq: ob adulterium cēsi: quicq: arma secuti
Impia: nec uerū dominorum fallere dextas.
Indisti poenas expectant: ne quate doceri
Quā penā: aut q: forma tuiros fortuna uerū sit.
Saxum ingens uoluunt alii: radiisq: rotarum
Districti pendentes: sedet: aeternūq: sedebit
Infelix Theleus: Phlegiasq: miserimus oēs
Admonet: & magna testatur uoce p umbras.
Discite Iustitiam innotit: & nō temnere diuos.
Vendidit hic auro patriā: dominūq: potētem
Imposuit: suā leges praedio: atque refut.
Hic thalamū suauit nate: ueniosq: Hymeneos.
Ausi omnes immane nefas: auloq: ponti.
Non mihi si lingua: centum sint: ora: q: centum:
Ferre uox: omnes scelerum cōpcedere formas:
Omnia penarum percurrere nomina possem.
Atq: hęc haecenas deus: q: sceleribus cōtaminati
opaca: ac durissima Inferorū tenēt Regna. Quid
de piis iustisq: q: ex utro corpore: tuncula: ut digna
praemia reportent:

Detinere locos letos: & amēna tūreta
Fortunatorum in emorū: sedesq: beatas?
Quid noscer: inquā: uates de beatis post mortem

animis: deq: beatorum sedibus grandiloquo modulatus est carmine: atq: mellitū resonantia uerba Poete: quibus festiue simul & luculente depinxit domicilia beatorum.

Largior hic campos aether: & lumine uestit.
Purpureo: solemq: suum sua sidera norunt.
Pars in gramineis exercent membra palestris.
Contendant ludo: & sulua luctantur harena.
Pars pedibus plaudūt choreas: & carmina dicūt
Hic manus ob patriam pugnādo uulnera passis:
Quiq: sacerdotes casti: dum uita manebat:
Inuentas aut qui titam excoluere per artes:
Quiq: sui memores alios fecere merendo.
Omnibus ius niuea cinguntur tempora uita.
Quāuis obsecro uinibus pēdara domicilia: aenitētes beatorū cīpos conat. Latinus Homerus: ac Platonius Vates ostendere? Quēnam sint ea loca: quocq: et pacto sese habeant: q: nūc diuinitus illi stratus ponit explicat? Nouit tamē summus poeta: diuinus Vates piōrū: atque impiorū adeo maximam haberi rationes: & premiis: ac supplicis: & Tartaro: calog: distingui. Proximus Virgilianae elegantē Silius Italicus: qui egregiū carmen Romanorū: & Garthaginensid bellis cōtēxit: & poetis uentilatē ueritate cōdidit historia: q: recte de celestibus: deq: Tartareis sedibus modularus est. Apud hūc iugur ductus Iuppiter: quē optimus: maximū: quē hominū: diuūq: patrem appellaret ita lulum praenit.

Nec Stygis illē lacus: iudicatq: lumine Regna
Sed superum sedē: nostrorūq: tenebit honores.
Atq: alio loco Poeta ipse piōs: ac beatos: q: patriae salute cōdiscentis uerbis alloquit.

At uos sidere: quas nulla æquauerit ætas
Ite decus terrarum animae: uenerabile uulgus
Elysiū: & castas sedes decorate piorum.

Praeterea nonne & poeta idem praedantissimus libro eodem Punicorū. xiii. uaria poenarū genera: diuersas suppliciorū: ac tormentorum formas: multiplices scelerū facies: & feliciū animarū domicilia: ceterisq: & cōcilia fortunatorū: ac beatas sedes elegantissimū carmine decantauit: quē Scipio Aethricanus: ut atros lacus non misserit: ita Sybillam perconatur.

Sed te oro: quando uitae tibi causa labores
Humanos iuuisse fuit: fiste indyta Virgo
Paulisper gressum: & nobis manesq: silentium
Enumera: Sineq: apert formidinis atlam.
Et cetera deinceps: quę amēnissimo Silius nosse profectus est carmine. Eandem quoq: sententiā comprobauit Poeta idē ipse libro quindodemo his uersibus.

Degeneres tenebris animas damnatū aeternia
At quis aetheris seruatur seminis ortus
Caeli porta patet.

Sed tamen ipsa eadē est: aīam sic semp eadē Effersed ī uariis doceo migrare figuras:
 Demum ita mea fert opinio: Unidūm in hac de inferis ardua pertractatione magis Orpheo: hoc
 est indyto Vauzqueū summum fuisse etiam philosophorū acceptum: magnū quoque Vatem
 adhēssisse potiusq̃ philosopho. Sed nequeo Pythagoram non mirari subtilisē. Inferos cum su-
 is aureis ac uere aureis carminibꝫ subterraneos Demonas coleados præcipiat. Quod si Demo-
 nas subterraneos esse fateatur: qd̃ Stygia: qd̃ tenebras: & uera horū nomina esse phibeat? An pa-
 gnantia loquū Philoſophi? At si Demones fuerint subterranei: ut sint et Inferna loca: necesse ē. Cō-
 cello si præcedente pinnuato: ut id ē: quod cōsequens est: conceda: s̃ oportet. Quis hęc uel medio-
 cūct Dialecticis imburs ignoret? Duplicem locum neq̃ Lucanus ignorauit: Historicus potius: q̃
 Poeta. Itaq̃ apud hūc Iulia Cæsaris filia: Pōpei uxor. Sedibus Elysiis: cūq̃ expulsa priorū

Ad Stygias: inquit: tenebras: manēsq̃ nocētēs. Post bellum civile trahor.
 Et ad beatos spectant prior capis pars ætheris illa sereni: Elysiis orā. Ad infelices uero aīas tadē ere
 bi sedes: Diis pfundū pallida Regna: Stygii lacus: ripa sonans ignibus: Tartareus antrū: pallenus
 huius Orā. Sed qd̃ mirū rem magnā uariis appellare nominibꝫ? Quod & Sarculus Itanus eorū
 quos mō nouimus: Poetæ affipulor: felicitibus ac beatis aīis: lucidā cūlī plagā tmbui: stellas solū
 aurea tecta: alitiferas arces: Et qnē radiant maiore sereno

Calmina & acano florētēs numine postēs Flumina liuentes Acheron electat harenas:
 Et loquens de augure: ficit. Fumidus atra uadis Phlegethon icenda uoluit
 Nunc quoq̃ Tartareo multū diuisus Aeterno Et Styx discretis interflua manibus obstat.
 Elysiis idēst carpe uias. Hęc sunt tortua cubilia: ubi undiq̃ Pigrē
 Alio uero ī loco hīs uersibꝫ tartareū aggressus ē Ire uerant nubes: & turbidus implicat aēr:
 Panditur Elysiūm Chaos telluris opertæ Et fœda silentis gradum rapit aura poli
 Dissilit umbra capax: liueq̃ & nigra pateſcunt Hic obiecta uias torrenti incendia claudunt.

Quid quas idē sepe cantat Poeta: pallētes ūbra referē: lethiferas domos: Stygias res īferas: ac Tar-
 tareū Barathrū plagā cæci tenebris: pigros ac segnes lacus: uastas paludes: ūbī inferas undas: īnfelix
 Regnū īnane solū: Stygē ūbī fero liudā fundo: īnamētū Coccyron: īfles ripas: caligantes cāpos
 steriles luos: ferrugineū nemus: pphanatū atq̃ īnane Chaos: atra mania: ac funesta Tartara: cauta
 misera: atq̃ abrutā terre: pfūdē iter noctis: Stygias sedes: ac tenebras: Stygiolq̃ penas: nocentem
 mūdum: nigras oras: atq̃ īma solū? Quid sibi multingens spectū aliud? Quid alta præcep̃s humus
 ore profundo? Et Elysiis quidem fecutos uocat Statius: ac felices luos. At Inferni loci supplicia: &
 miseram sortem nequaquā omittit.

Hoc ut fama loco pallentes detitis umbras Dux erebi populos poscebat crimina uitæ
 Trames agit: nigriq̃ lous uacua aīa dicat Nihil hominū miserans: īratūsq̃ oībus umbris
 Moribus: Archadi perhibentū uera coloni. Arbiter has dura uerſat Corinthus urna
 Sendor ibi: & gemitis poenarū: atq̃ q̃ mūlto Vera nimis poscens: adigit: exponere uitas
 Feruet ager. Sepe Ennēidū uocēsq̃ manūsq̃ Vsq̃ retro: & tandem poenarum luca fateri.
 In medium sonare diem. Nec funestorū operum retinet ministros
 Et alibi. Scant furtē circum: uanēq̃ ex ordine mortes:

Fortē sedens media Regni īnfelices īarce Sæuaq̃ mūlſonas extertat poena catenas.
 Claudianū quid afferam testem? Nam raptam Proſerpinam quū scribit: plura forſſe de Inferis
 conicit: q̃ necesse erat. Ac ne quis existimaret eas cunctis prediſcretas patere sedes: ita Ditem patē
 ad Proſerpinam inducit loquētem. Pūtus: Elysiūmq̃ magis mirabere campū:
 Amisūm ne crede diem. Sunt altera nobis Cultoreſq̃ pios illic p̃reſoſior ætas
 Sidera: sunt orbēs alii: lumenq̃ uidēbis Aurea progenies habitat.

Et alibi: cum de Ruſſino ageret: hos uerſus de locis infernis elegantissimos edidit

Vos pandite Vau Impatēſq̃ ſui morbus: luorq̃ ſecundis
 Pierides: quo tanta lues erupit ortu. Aratus: & ſoſſo m̃rens uelamine luctas:
 Inuidiē quondā ſtimulus incādūt atrox Et ſūmori: & ceco præcep̃s audacia uoluit:
 Alecto placidas late quū cerneret urbes. Et luxu populator opum: cui ſemper adhærens
 Pronus Infernas ad limina terra ſorores Infelix humilī greſſu comitatur egeſtas:
 Conſilium deforme uocat: glomerant ī tūſū Fedaq̃ auaritiæ complex: pectora matris
 Innumereſ peſtes herēbꝫ: qua ſcunq̃ ſiniſtro Inſonnes longo ueniunt examine curæ
 Nox gennit fætu: nūctis diſcordia bellis Complemtur uariis ferrata ſedia cœtu:
 Imperioſa fames: letho uicina ſenectus: Tornaq̃ collectis ſp̃arur curia monſtris.

Itaq̃ apud hūc Poeta: caligantes ſalami: trepidē ſedes: īmē terra: īners uulguſ: luēntia uada: ſerale
 Barathrū: pallēna caſtra: rude ſoliū: nigra Maieſtas: ſqualentia atq̃ īmania ſceptra: ſydus ſitus: rigēs
 īndēmēna: dura Platonis formę: īformes plage: deſerta aula: horrida palus: Stygii reſceſſus: nigrāna
 ora ſp̃ania: maroda lethes ſtaggia: durū ac terendū chaos: opaco anfractus: īmanes hiatuſ: erebi: ſta
 grāres rini: pallida regio: tenebroſa ſilentia: æterna nox: formidatuſ furor: tenebrōſuſ reſceſſuſ: picci
 caligo regni: tetra limina: deſorme cōciliū: cōtraq̃ altera ſidēra: pūtuſ lumē: Elyſiū cūpī: pū cultoreſ:

priusior aetas ppenies atrea molliata prata ppetui flores fides arbor rami fulgentes fortunatus
autumnus ac fuita poma nōne hęc simul oīa facile dedarat apertē demōstrat locorū varietates: &
bonorū itē malorūq; discernit. Eos uero Poeta redarguens: q post mortē nec miser nec felicitas
locū esse censerent. Sic inquit.

Oīa mors aequat. Tu damnatura nocentes

Tu requiem latura piis. Te Iudice fones

Inproba cogitur uitæ commissa fateri

Sed iam pressio it. M. Anneus Seneca: qui & ipse plerūq; in locis manifestū nostræ sententiæ peti
bit testimonium. Illi uero imprimis anteoli uerius sunt.

Nunq̃ dygias fertur ad tumbas

Vos fata trahent.

Indyra uirtus. Viuere fones

Sed qum summas exigit horas

Nec letheos facia per annes

Dies iter ad superos gloria pandet.

Et in Hercule Theseus multa de Inferis: illud prædatur

Est in secessu Tartari obscuro locus:

Quem grauibus umbris spissa caligo alligat.

In quo cōstat (nisi fallor) atq; ut ait Philirryō uera ē fama. Sceleris nocētes debitas pēnas dat.
Hunc subire locū: extrema miseria est: ubi plectuntur impij: ubi sempiterni luctus supplicia perpe-
nuntur. Siquidem illud uerum est.

Cælestis ira: quos premit: miseris facit.

Humana nullos.

Nūc uero audiēdus ē Iunius Iuuenalis: Poeta Satyrus: nec tā fignētī ullius amatori: q̃ acerrimus fla-
giorū ac seclē in ecdator. Quis pter ea hūc: q̃ pditos mores grauitē carpit: lōge uero a poetarū
inucūs abfuit? Is igit cū aladueret malorū causam eī præcipūa efficitur puniēt hominē: nullos eē
post mortē: patorūq; facinorū crudatus: acriter irreligionem: atq; impietatem redarguit Romano-
rum: & indignatione magna pētus hos uersus edidit serio: q̃ ioco potius: ut plane liquet.

Esse aliquos manes & subterranea Regna

Atq; tina transire uadum tot milia Cymba

Et con. um: & Strygio ranas in gurgite nigra:

Nec puen credūt. Adeo pdi: itaq; corrupti sunt mores hominū. Nisi: q̃ nōdū ere lauant: id est quos
nondum prauē conuetudinis infect error. Sed tu uera pnta. Quisq; rectā uiuendi uia seclari uel
pferum cum locupletissimi testes id ipsam firmiter comprobauerunt.

Cunus quod senit & ambo

Tot bellorum animas: quoties hinc talis ad illos

Sapiada: quod Fabricius: Manesq; Camilli

Vmbra nemit: cūperent lustrari: secla darentur

Quod Cremeræ legio: & canis cōsūpta iunctus

Sulphura cum telis: & si foret humida laurus.

Præcipit exolus impios errores mordax Poeta: ut subterranea Regna uera esse credamus: quod. M.
Cunus senit: qui contra Sannites Imperator maluit pauper efferi: q̃ inuile maximam tūm auri possi-
dere: cuius uictus tenuitas solam uirtutem: atq; honestatem sequebatur: quæ sola in cælum uia est:

sicut & ad inferos impioribus: Quod senserunt duo illa propugnacula Belli Punic: ut eximius Ora-
tor inquit: ut uero cecinit nobilis Poeta: duo fulmina belli. CN. & Publi Scipiones: qui Cartha-
ginea ium aduentum corporibus suis intercludendum putarunt: qui se uelut uictimas quasdam

pro patriæ salute hostibus deuouerunt: Quod Fabricius senit: qui bello Samnitico cōtra Pyrrhum
Fluuium a Verennibus trucidati sint: unus seruatis reliquis ex ea gente partulo Fabio: qui propter

impuberem ætatem: domi relictus est. Quod senserunt tam multi: tamq; prædarii uel Duces: uel Mi-
lites: qui omnes una cum Paulo Emilio: & Varrone Consulibus: dissipato ab Hannibale exercitu

apud Cannas inicus Apulia: perierunt: quod tam multi prestantes ingenio: ac natura uiri proculdu-
bio crediderunt: quod non probauerunt: quorum turpitudine ac seclere perditā mens: ueritatis lu-
mine orbata esset. Quales hi testes habendi sunt: quos ad hanc de inferis comprobandam senten-
tiam in medium lutenalis produxit? Nonne eorū standum dicto est potius: q̃ perditorum quo-
ritandam: qui scelerate: atq; impie inferos falsa opinione substulerunt? Multi apud Athenienses: mul-
ti apud Lacedæmonios: multi apud Romanos: multi apud multas & nationes orbis & gentes: bel-
lo etiam uoluntaria morte perierunt: quid spectantes aliud: quid arbitrantur: q̃ iustus uiris: & forti-
bus: paratum in cælo locum efferi iustus uero: atq; ignaols apud inferos perpetuos cruciatus? Sed oīs
Poetrum cōrū: (ne in leuioribus & ut nonnulli fortassis arbitrantur) testimoniis immoremur
diuinos) nostram hanc sententiam sepe & confirmat: & conincit. Lucetium exipio: qui cum se sa-
pie: ita: pcepta scribere pfereret: solus mihi hæc in re desipere uidet. Huius illi sunt uersus.

Ad p animatum quicūq; Acheronte pfundo

Mortales casumq; amēt: quicūq; ferat fors:

Prodita sunt eis in uita sunt omnia nobis:

Nec Tiryon uolucres ineunt Acherōe iacentē

Nec miser impendens magnū timet ære saxū

Nec qd sub magno scrutentur pectore quicūq;

Tantalus: ut fama est: cassā formidine torpēs.

Perpetuū etatē possunt repente pfecto.

Sed magis in uita dominū metus urget inanisi

Quam liber imani proiectu corporis exiti

Qui nō sola noctem disperſis ingeta membris
Obineat: ſed qui tota totus orbem
Non tamē æternū potent perferre dolorem:
Nec præbere cibum proprio de corpore ſemp:
Sed Tyrus nobis hic eſt in amore: iacentem
Quē uolucres lacerat: atq; ex eſt anxius angor:
Aut alia quauis ſcandunt turpitudine curę
Sifyphus in nitra quoq; nobis ante oculos eſt:
Qui petere a populo falces: ſenasq; ſecures
Imbibit: & ſemper uictus triſtiſq; recedit:
Nā petere impendū: qđ inane eſt: nec da ē anq;
Atq; in eo ſemp durum fuſſe labore:
Hoc eſt aduerſo nixantem trudere montem
Saxum quod tamē ſummum iam uertice rurfum
Voluitur: & plani rapim pete equora campi.
Deinde de animi ingrati naturę paſcere ſemper:
Atq; explere bonis rebus: ſanareq; utinquam:
Quod faciunt nobis annorū tempora circum:

Sed nihil mirandum eſt: hæc illum ſenſiſſe de Inferis: qui animorum immortalitatem ſubſtulit:
in qua opinione nimis turpit lapſus eſt. Vno autem abſurdo admiſſo (ut rectiſſime Anſoteles
ait) multa exinde naſcuntur. Id mirum impromptu eſt. Sed audite mortales. Volo enim nunc ra-
tionem afferre: in medium e ueteru: atq; imprimis ſapientiſſimi Ciceronis theſauris deprompta:
qua certo probabimus: ac ſimiliter cōcludemus: & ſupos dari oīos: & inferos eſſe: ut q bene egerit
& uixerit cōſtituitur bñ ſit acq; ac multoq; recte factoz debita reportet premia: & cōtra uita
ſi & impii digna: poena: ſuant ſcelerę patratōz. Nā ſi & beatorū domicilia ſimul & ſupplicio & loca
ſubſtuleris: qđ tū queſo: erit bonoz: malorūq; diſcrimē? Que tū etiā fuerit pietas? Que ſanctas?
Que religio? Quid. n. labore oportet aſſidue: & p uiribus ſedulo bonis opibus inſudare: ſi nullā
Deus habeat bonoz operū rōnē? At ſubſtans iis uirtutibus: quas modo cōmemoratiuius: p turba-
tio uitæ ſumma ſequet: & reę oīum magna cōfuſio: atq; haud ſcio (ut latina lingua delinē: Cice-
ro inq;) an pietate aduerſum Deū ſublata: fides etiā & ſocietas generis hūani: & una excellentiſſima
uirtus iuſtitia tollat. Præterea (ut Cicero argumentat libro de Natura Deoz tertio) ſicut neq; do-
mus: neq; reſpublica rōne quadā & diſciplina designata eſſe uidet: ſi in ea nec recte factus pima exi-
ſtat: neq; ſupplicia peccatis: ſic mōdi in hoīes diuina moderatio pfecto: nulla eſt: ſi ea diſcrimē ē nul-
lū bonorū & malorū. At reſpondeat forte aliq; uirtutis & uirtutum ſine ulla diuina rōne: gratie
ipſius cōſcientię pondus eſſeq; & Saryrus Poeta cōfirmat dicens.

Exemplo quodcūq; malo cōmittitur: ipſi Iudice nemo nocēs abſoluitur: improba quāuis
Diſpicit auctori. Prima eſt hec uirtus: quod ſe Gratia fallaci prætoris uicet uirtutem:

Idem quoq; approbat. T. Lucretius his uerſibus.

Mens ſibi cōſcia factis Præmetuens adhibet ſtimulos: ſtorretq; flagellis.

Idem ſenſiſſe uidetur noſter Senius: quoniam ſic ait primo l. hebraidos.

Aſſiduis circumuolat alis Seta dies animi: ſcelerūq; in corpore dirę.

Item libro tertio Inſuigant animos: ſcelerisq; parati Supplicium exercent curę.

Nōne & Agamēnonius ſonis agiturus Orefles rei huius fidē facit? Hic cōſcientię male actor: ſtimu-
lis cōmotus: neſuſus in futuro: armatū (ut ait Poeta magnus) facibus marrē: & ſerpēibus aeris fu-
gite: uulnereſq; ſedē in limine dirę. Hos etiā cōſcientię: uelut ſubmonitus rōnis tactis monitus: ac
pūgnetes aculeos grauitur & luculente cōfirmat elegantiſſimus noſter Platonius: Apuleius eo libro:
quē inſcripſit de Deo Socratis his uerbis. Qui uero pp aduerſa uitę merita nullis bonis ſedibus in
terra uagatione: cen quodā exilio puniē: ſina ne terriſſimum bonis hoīb: ceteros noxiū malis
hūc pleneq; larę phibet. Idē plane aſſerit ueterū oīum ſapientiſſimus: atq; optimus Trimegiſtus
q; hanc eandē ſententiā explicaturus eo ipſius opere: quod libi præſcripſit Pimandri nomē: interro-
gatus a filio Tatio: quomodo cruciatur hoīs aia: quod ue ſupplicium huius anime grauius: ſic reſ-
pondēs ait. Impietas o ſi mi Tati, Cuius nam ignis ardentior flāma: q; impietas eſt? Que nam fe-
ra mordax ita corpus lacerat: ut impietas laniat animā? Nōne uidēs: quot malis animus premitur
impitū? Hec ſi fili uociferat aīus impius. Vror: abſumor. Quid dicam: quid agā: neſcio: deuorant
me miſeris mala: undiq; cōſcientia. Non tideo quicquam. Neui miſer nō audio. Tales aſſiſti
ſunt animi uoces: talis naturę congrua multa: non qualem tu forte fili: & alii quidam arbitran-
tur: quibus uidetur anima noſtra: poſtquam eſt humanā eruta figurā: in corpora degenerare bru-
torum. Hic. n. impius error. Item libro de dem: loco alio ſic patrem Tanius interrogat. Num ulto-
reſiſta me ſunt? Mercutius ſic reſpōdet. Nō pauci ſi: ſed horribiles: ac multi. Tanius. Ignoro patet.
Mercutius. En ſiui hæc uia eſt: uelut: ignorantia: ſecunda triſtitia: tertia incoſtantia: quarta cupidi-
tis: iniuſtitia quinta: ſexta luxuria: deceptio ſeptima: octaua inuidia: ſcra nona: decima ira: unde

dima temeritas: duodecima vero malitia. Hæc quidē sunt numero duodecim. Sub his plures aliæ continentur: quæ p corporis carcerē indusum intinfectus hoīem sensibus pati cogit. Absonus autē illis ab eo q est Dei fulcūs demētia. Hæc Trimegillus. Huic quoq; sententiæ Christiani Theologi assensant: q eam a se potentius rōne aliorū seu habuit a se potius: siue etiā (ut alii malunt) rōnem ipsas: quæ & infligare dicit ad bonū: & immurare de malis proprio nomie syndetelū nominant: & eius opationes atq; actū suo quodā uocabulo appellauerūt Conscientiā: cuius propria munera esse affirmat (ut eorū ipso uocabulis utar) testificari- ligare-tingere-accusare-remordere-reprehēdere. Huc tendūt etiā: quæ scripsit auctor eminentissimus Cicero i Paradoxis- sic alloquitur inimicū. Te miserante erūg prēmunt oēs: q te beatū: q florētē puras. Tuae libidines te torquent. Tu dies-noctes cruciari scis: nec sat est: qd est: & id ipsum-quod habes: ne nō diuturnū sit futurū-times. Te conscientie stimulat malefidioq; moie. Te merus examināt iudicio atq; legē. Quociq; aspectu: ut furia: sic tuę ribi oēturunt iniuriæ: suspirare quæ te libere nō sinit. Quod obrem ut improbo & stulto & inertī nemini bene esse pōt: sic bonus uir & sapiēs & fortis miser esse nemo pōt. Hæc Cicero: q libro etiā de legibus primo ad hæc eandē sententiā firmius comprobādā his uerbis est usus. Sede rursū in hoīs: at p impietatē nulla expiatio est. Itaq; poenæ luunt nō tū iudicis: quæ quondā nūquā erant: Hodie multis fariā nulla sunt: ubi ficta tū persepe falsa sunt: ut eos agitent: in lecten tū furia: nō ardentibus tēdis- sicut in fabulis: sed angore cōscientiæ- fraudisq; cruciatu. Boetius quoq; id ipsum uidef his uerbis confirmare.

Habere hoc uoluptas omnis
Simulus agit fruentes
Aspiratq; par uolantum:

Vbi grata mella fudit
Fugit: & nimis tenaci
Ferit icta corda morsu.

His auctoribus simul & argumētis annixi affirmant mali & animi & mētis hoīs huiusmodi esse ca-
figandorū moriæ: ac scelerū modū & ordinē. Sed nō satis iusta hæc pfecto uidet ratio puniendi. Ita est. n. inerdū nō nullis totius lumē rōnis extinguitur: ac male uiuētis cōsuetudinē deprauata uolūtas: ut nulla re prorsus- nisi malis operibus delectent. Atq; hoc proculdubio usu soleat euenire: ut præsertim populi: quibus certa pateat peccandi licentia: & nōnullorū uenia delictorū. Proditū memoriæ est id: quod grauis auctor scribit. A. G. apud ægyptios genus hoīum solers & sagax- furia quondā licita & permitta fuisse: apud Lacædemonios autē sobrios uiros- & acies nō impunita solū: uerū etiam studio affectat: & pro exercitio unū celebrat: sit ē: ut interdum quidam- quos hoies ne- an belluas potius i figura hoīs appellē: nescio: q uel male ingenio nati: seu quādā morū prauitate corrupti: uel deniq; scēdis rebus elati- immoderantē exultēt: sūz libidini seruanti: si dīcent bonis: malos euehāt: p suo oīa arbitrio gerant: nullū relinquit prudentiæ ac tutius locū. Tū sunt: q diuturni- atq; aīto cis belli cupidī: ac rerū noua- & nunq; contenti rebus plēnibus- sancti fordetis ac iustitiarū teme- rata ac uiolata religione mirū in modū gaudent: iniustus alienaq; rerū occupationibus impingunt: turbaunt: direptiones affectant: & dātelinis consiliis- multiplicibus artibus- occultis conspitiō- nibus libertatem occupare- & dulcissimę patre gloriā (proh scelus imane arg: infandū- imensūq; flagitium) uel exterrere- uel delere cōtendūt: & i diuino pīdio- cēsti ptectione- mira Dei potestate. & illa potenti dextra: quā nec hoīs lingua: nec Angeli fari uox possit- bonorū uirorū- imo totius ciuilis societatis- atq; humanę conciliationis- & cūctorū uitę mortalitū causa defendere: ruet: et oīs sepius & sepius: imo uero semp subuertere: & humana: cōsū tectis & mare cōlo- oīa demū oībus miscerent: confunderent: caderent: templorū euerfiones- iudem quos modo diximus- machinant: sacris edibus ardentes fauces ac tacitū fauillā magni semē incendii subministrant: alienis dūtelunt la- boribus: hospitas domos- dulce miseris: & rerū oīum egenis prugium euerūt: & quæ in eis sunt- di- ripiunt bona oīa: pauperū spoliis exultāt: innocētes incautos expiūt: thalamos irrumpūt: ferro ag- gressi bonos uiros lecto secute: i acen- es- curis confectos: & somno grauatos iussū tūgulo enscis de- mergūt: & b uehatīs mīsellorū dissepūt corpora humano errore gēnti: iussorū cēde ipsorū dex- tera macula ē: & fauces scelerum uiuo sanguine eorū: quos chara domi uxor expectat: dulces natī & fletu ætate parētes: quos ciuitas: quos hīus: quas lamētationes datū: cū proh dolor- misere tru- cidat- mortē miseriores ipsi acceperint- diuini expectat. Quæ pena qd supplīci ac tormētū genus par esse pōt peccato eorū: q dolū- fraudē- uim molunt: ac necem parāt innocētibz: & i abscondito quasi leones i spelunca infidias textūt: aurū possidētibz: & horū inhiant opibus: atq; ipsorū captiui- taubz ac dānis innumerabilibz: & turpiet ab se cōsis hoībz gloriā: & fas omne abrupit: bonos uiros obruncit: atro tū ponunt: Virgines rapiūt: & uelut pecora- qd uentū simul & Veneri ma- ter oīum natura obediētia finxit: temere in castissima pudiciā puellari grassant- bipedū cūctos longe nequissimē: quos terra sublinet- multo omniū sceleratissimī: ac demum stupris- inestibz- adulteriis- rapibus: & quod dicere animus horret: ac pudore refugit: execranda puerorū abusione miscet omnia: & rectam uiuēdi rōnem- modum- ordinemq; subuertunt: atq; confundunt.

Hic calamum in uasit nare: uenitq; i Hymēneo. Hęc parentem posuere suis: quę maxima mība est.
Hic quibus inuisti fratres: dum uita manebat;
Hic quibus adulterium cēsi: quicq; arma secuti
Pulsatus ue parens: & fraus in nexa clienti
Impia: nec teritū dominorū fallere dextras.
Aut illi diuini soli incumbere repertis;
Aulomnes immane nefas: aulq; potiū.

Horū nūā & mores sapientissimus Cōsonarro luctulēter expressit his uerbis Sapientiē libro: cū ipsos
feloquētes ididit. Opprimamus pauperē iustū: & nō parcamus uiduā: nec ueterano: nec reuetea-
mur canos multi tēponis. Sit aūt fortitudo nostra: lex iniustitiae. Quod. n. infirmū est: inuile inueni-
tur. Circumueiamus ergo iustū: quoniā iustus est nobis: & cōtrarius est opibus nostris: & impro-
perat nobis peccata legis: & diffamat i nos peccata disciplinē nostrae. I. hē Salomon de intrusis & im-
piis. His ne satis sit stimulus cōscientiē ad puniendā infanda eorū facinora: atq; horrenda flagitia-
& imania scelera? Impune ergo mali bonorū colla calcabūt: ita ne impuni improbi uitos itēq; ros
accute pudentes sollicitabūt: nec ulla unq; post mortē ferini animi exercebūt supplicia! Nō ita hec
aule nō i: a: sed grauissimas pēnas: ac sēua tormētōq; genera patiens: sicq; maior fiet noxa maloq;
& modis perioribus torq;uebunt. Grefcūt ad culmina regū intrusi: ac tollunt i in alit: p Claudiani no-
stri mai sententiā: ut lapsu maiore ruant. Iustus aūt gloriā fuerit longe maior: si graues hos: atq; acer-
bos casus: & dura infortunia fetēt aequo ac patiente aio. Sero licet forte poena ueniat: ueniet tñ aliqui
acrandē hui q; dira ueniet. Magna Den somnipotēs parat: ac maior uenit ira tardior. Ipse qdē rectū
osum cōditor Deus: ac natura patens: scrus: atq; iners aliqui uidet: & errare finit p arbitrio nocuos
hoies: atq; habenas laxat male agēibus: at tamē diē expectat: tēpus obseruat: neq; irasci p singulos
dies. Vē nisi cōuerit hoies fuerint: gladiū suū furenti similis Deus uibrat: atq; teceudit: pharetras
referat: ac uenenata cuspidē tela deprompsit. Cernere mox poteris hoies strages: & turpiter pas-
sim iacentia: atq; defuncta corpora peccatorū: quorū aīc etiā pēna inōparabili apud Inferos cruda
bunt. Animos improbi uestros aduertite: q; nihil sub hoīum pedibus esse putans. Sic creditote: sic
habetote: Deū optimū: atq; iustissimū grauioze pēna lenta oia: ac tarda picula repen urū: Diuinā
potestatē effugere nō potestis: nec ullus esse ualeat oio tēns scūlus: & uētris tēponibus oīus curricula
lis: q; uos de manu possit omnipotētis ertere. Quēcūq; capeffeu: testis semp fuerit factio: Deus
q; locis oibus praesens affistit: ui & essentia cōplet: uniuerso orbi impat: & eius audiūt uocē: atq; im-
perio subiciunt: ac uolūtāt parent oia. Quo ibitis ab oculis eius: & quo a facie ipsius cōfugietis in
fani? Si ascenderitis i cōclis: sedes illud ē Dei: si descēderitis ad Inferos: corā adent id: qū ne ipse qdē
magnus Vates Virgilius ignorauit: quū sic ait fexto aeneidos.

Principio cœlum ac terras: camposq; liquentes:

Lucē temq; globū Lunā: titaniaq; astra

Spiritus intrus alit: totaq; infusa per arces

Mens agit atq; molem: & magno se corpore miscet.

Item in Dameta. Iouis oīa plena. Quod & Irimēgilus sentit: sic inquiens i Pimandro. Cuncta ple-
na sunt Deo. Item qui a Theologia Orphei protecti sunt: sic de Deo tradiderunt.

Ipse & enim semper simul est: ac totus ubiq;.

Postremo dicā id: qd rem oīam cōiunct: & uim cuiusq; supat argumētū. Rēspōdētē: quēso:
q; oīa creditis morte deleri: quo nā modo locū habeat diuina iustitia: si uerū sit illud i rāci poete.
Post mortē nihil est: ipsaq; mors nihil: cū & bene: ac p̄pere euenire: ac cedere ac sentētia improbis in
uita cernat: & cōtra iustus interdū: atq; optimis pessime. Quod ita esse: & cūis facile i promptū ē:
simul etiā plane Cicero manifestat tercio de natura Deorū libro: quū sic ait. Nos qdē nimis multa
de re apertissima. Telamo aūt uno uersu totū locū conficit: utrū Dū hoies negligat. Nam si cutent
bene bonis sit: male malis: quod nūc abest. Debebāt illi qdē oīs cōmōre efficere: si qdē hoīum gene-
ri consulebant: sin id minus bonis certe consulete debebat. Cur igitē duos Scipiones forissimos &
uiros optimos i hispania Penuis oppressit? Cur Maximus extulit hūi cōsulares? Cur Marcellum
Hānibal iterem? Cur Paulū Cannē substulerit? Cur Penoq; crudeliuū Regū corpus ē pēbitū?
Cur Aphricanū domesticū parietes nō texerūt? Sed hec uetera: & alia p̄ multa. Propiora uideamus.
Cur atunculus meus uir i nocēntissimus: idēq; doctissimus. P. Rutilius i exilio est? Cur sodalis meus
sterfectus domi fuit: Drusus? Cur prudētia: rēpētāq; specimē aū simulachrū Vellē Pōtēx maxi-
mus est. Q. Scruola trucidatus? Cur aū etiā tot ciuitas p̄ncipes a Cīna interēpt? Cur oīus p̄fū
diolissimus. C. Marius. Q. Camilū: p̄stantissima dignitate uirū mori potuit iubere: Dies deficiat
si uelū numerate: qbus bonis male eueniret: nec minus: si cōmōre: quibus improbis optime.
Cur. n. Marius tē foeliciter sepimū Cōsul: domi suae senex est mortuus? Cur oīum crudelissimus
est diu Cinna regnauit? At dedit pēnas. Prohiberi melius fuit: impediq; ne tot sumos uiros inter
ficeret: q; ipsum aliquando pēnas date. Sūmo cruciari: supphoq; Varius homo iportunissimus
perit. Sed quia Drusum ferro: Metellum ueneno substulerat: illos cōseruari melius fuit: q; pē-
nas laellis Variū pendere. Duo de quadraginta Dionysius tyrannus ānos fuit opulētissimae
& beaellissimae ciuitatis. Quī multos ante hunc: hoc in ipso Graeciā flore Plisitarū ac Phalaris: at
Apollodorus pēnas substulit: multis quidem ante cruciatis: & necatis: & p̄adones multi scē pē-
nas dant: neq; tamen possimus dicere non plures captiuos acerbē: q; p̄adones necatos. Anaxar-
chus: Democritum a Cyprio tyranno exanimatū accepimus. Zenonem Eleē in tormētis ne-
catum. Quid dicam de Socrate: cuius mortū illachrimari soleo Platonem legens? Vides ne igitur

Deoꝝ indicio (si tñdēt res humanas) discrimē esse sublatū? Diogenes qđē Cynicus dicere solebat Harpali: qui tēporibus illis pꝛēdo summus habebat: cōtra Deos testimoniū dicere: qđ in illa forma tam diu uiueret. Dionysius de quo añ dixi: cū phanū Proserpinæ Locris epulauisset nauigabat Syraculasis: qđ cū secūdisimo vento cursum tenetet ridens uidens ne inquit amici qđ bona a Diis immortalibus natiuitio sacrilegis def? Atq; homo acutus cū bene planeq; iccepisset in eadē sentētia p̄suerabat: qđ cū ad Pelopōnesum classem appulisset & i phanū uenisset Iouis Olympi autē ei detraxit amicaliū grandis pōdere: quo Iouē ornatat emanubis Cartaginēsi Tyrānus Gelos: qđ enī in eo cauillatus ē: astatē graūē esse aureū amiculū: hyeme frigidū: qđ lanē palli iniecit: cū id esse aptū ad omne añi tēps dicere: idēq; Aesculapiū Epidauri barbā aureā demi iussit: neq; n. connēti re barbarū esse filiū: cū in oib; phanis pater imberbus ēēt. Idē mensas argēteas de oib; delubris iussit auferri: in qbus cū more uetens Gracię inscriptū esset bonoꝝ Deorū uti se eoꝝ bonitate uel le dicebat. Idē victoriatas aureas & pateras coronasq; quę simulachroꝝ porrectis manibus subfine banī sine dubitatione tollebat: eaq; se accipere nō autēter dicebat: esse. n. stultitiā: a qbus bona precamur ab iis porrigētib; & dantibus nolle sumere: eundēq; ferū hęc oīa quę dixi subblata de phanis in forū p̄tulit: & p̄ pꝛeconē uēdidisse: exactaq; pecunia rediit: ut qđ qđq; a sacris haberet ad añ dī ē certū in suū quoq; phanū referret. Itaq; ad impietātē in Deos in hoies adiunxit iniuriā. Hīc igit nec Olympius Iuppiter fulmine percussit: nec Aesculapius misero dururnoq; morbo tabescentē interemit: atq; suo i lectulo mortuus in tympanidis rogū illatus ē: eamq; potestātē quā ipse p̄ scelus erat nactus: quali iustā & legitimā hereditatis loco filio ita didit. Inuita i hoc loco uersat oratio. Vi deē enī auctoritatē afferre peccantibus. Sic Cicero. Constat uia iis cecidit Deuenerius: paterq; p̄m doliuit primo de Philopphia consolatione libro his uerbis.

Ostendit fert conditor orbis
Qui perpetuo nixus solio
Rapido caelum turbine uersas
Legemq; pati sydera cogis
Vt nu ne pleno lucida cornu
Totis frans obuia flammis.
Condat stellæ Luna minores.
Nunc obscuro pallida cornu
Phœbo propior lumina perdat
Et qui primę tempore noctis
Agita a lagentes hēspersū ortus.
Solitas iterum mutet habenas
Phœbi pallens Lucifer ortu.
Tu fronditūꝝ frigora brumę
Serēnis lucem breuiore mora
Tu cum feruida uenerit æstas
Agiles noctis diuidis horas.
Tua uis uariū temperat animum:
Vt quas Boreę spiritus auferat.
Reuehat mitis zephyrus frondes.
Quęq; æturus semina uidit
Stitus altas urat segetes.
Nihil antiqua lege solutum
Liquit propitiationis optus.
Omnia certo sine gubernans
Hominum solos respuit actus
Mento rector cohibere modo.
Nam eur tantas lubrica uersat
Fortuna uices premit infantes
Debita celestis noxia poenę
At peruerū resident celsū
Mores solo: sanctaq; calcant
Iniusta uice colla nocentes.
Latet obscuris condita uirtus
Clara tenebris: iustusq; calit

Crimen iniqui.
Nil peritua: nil nocent ipsi
Fraus mendaci compra colore.
Sed cum libuit uirtutis nū
Quos innumen metuunt populi
Summos gaudet lubdere Reges.
O iam miseras respice terras
Quisq; rerum fœdera necis
Opus tanti pars non uilis
Homines quamur fortunę salo
Rapidos tector comprime fluctus.
Et quo cœlum regis immensum
Firma stabiles fœdere terras.
Sororia sunt his: quę Claudianus decantat: alio
rem materiam carmine modularis in hanc mō
dum.
Sæpe mihi dubiam traxit sentētia mentem.
Curarent super terras: ac nullus inesset
Rector: & icerto fluerent mortalia casu.
Nam cū dispositi quēlissim fœdera mundi
Per scriptosq; maris fines anniꝝ meatus
Et lucis: noctisq; uices: tunc omnia rebar
Consilio firmata dei: qui lege moueri
Sydera: qđ fruges diuerso tempore nasci
Qui uariam Phœben alieno iussent igne
Completi: solemq; solo portaret undis
Litora: tellurem medio liberauerit axe.
Sed cū res hominū tanta caligine uolui
Aspicere: latosq; diu flores nocētes
Vexatq; pios: rursus labefacta cadebat
Religio: causq; uiam nō sponte sequebar
Alterius: nactus quę semina currere mortu
Affirmat: magnūq; nouas p̄ inane figuras
Fortuna nō arte regi: quæ numina sensu
Ambiguo uel nulla p̄uau: uel nescia nostri.

Dicit rerū ludices humanarū: qđ dedit tūcti; Veneri mādpan: diu mī aīus uēctū: scēnē: atq; ob scē
nū qđ stramīstis i aluū: & ton iā demerit corpore: ac turpibus nolluprābus iuo/un: nihil eorū sapi
tis: quę surū sunt: nihil altū mēs uēstra ichoat: cœlestia despiciis: supna cōrēnins: terrena se q̄mūniz
amatū hūana: deuq; i hoīs figura lōgissimē abestis a uero hoīe: apenit mihi: quā posuero q̄stionē.

Vos enim vobis quoque laudibus (si quis adhuc restet vel minimis recte rationis igniculus) hac una demonstratione conuincamus: ac vobis etiam applaudentibus exorabo. Nullus enim est tam prauus qui non sponte ad meliora trahatur. Quæro igitur nunc ex vobis: num clauissimi urbium conditores: & opimos atque iustissimos ciuitatum rectores: & conseruatores: qui summis atque amplissimis laudibus effertur: & præcipuis ac maximis ubique gentium honoribus celebrantur: & immortalẽ gloriam in terris affectui: beatissimas quoque in cælo sedes adepti fuisse dicuntur: num inquam existimatis hæc prædarius fundatas urbes reliquisse: amplioribus ciuitates suas decorasse ornamētis: functionibus suas ipsorum patrias legibus nuntiisse: & melioribus ac iustioribus: & moribus temperasse res publicas: quæ magnis ille mundanæ molis opifex atque edificator Deus optimus: manus nonusque Maiestas effector: & rerum omnium parens ac dominus mundum uniuersus ac tantæ operis fabricam & initio condiderit: & mox gubernet perpetua ratione! Quis tantum exiit e potestate: quis adeo stultus: quis tam infans ac mentis inops: & rationis expertus ut inficias ire propter sus audeat atque illa negare! Sed cui rei magis studuerunt boni publicarum rerum gubernatores: atque optimi principes ciuitatis: & clari urbium conditores: & qui iuste ac legitime populus dominatur: & æquo regit subiectos imperio: quæ eas leges condere atque seruare eos per urbes mores diffundere: cuiusmodi consuetudines ciuium animis ac populorum mentibus proferminare: quatum ois ea uis ea mens est: ut præmiis boni supplicis mali afficiatur. Siquidem ad proborum dignitatē atque gloriam ad ignominiam permittendū improborum eorum: qui iura condiderunt rulerunt leges: terretur omnis ac spectat intentio: quod quidem non tam probemum atque exordium (ut Plato appellat) quæ solidum fundamentum legis petrandum est: nec aliter habenda lex sit in optimis rebus: nisi ciuium & singulorum ac paucorum & uniuersorum saluē incolumitatē ciuitatis uisita ho minum quietem beatitudinemque contineat. Atque ea fieri nequaquam possunt nisi homines ad recte facta uocentur: & impellantur: auocentur a peccatis: atque delictis plectantur improbi: defendantur boni: insuper præmiis atque honoribus afficiantur. Hoc certe omnium maxime cogitasse & speculauisse arbitramur omnes: qui facta populus sanxerunt: qui uel studiū & delectationis gratia: uel rei publicæ causa leges ciuitatibus conspserunt. Quid securus est Solon Atheniensium! Quid Lycurgus Lacedæmoniorum! Quid Araba Epitotarū! Quid Crethesium Minos! Quid iterum alii: qui leges usquam condiderunt! Quid experierunt Zaleucus & Corondas clauissimi optimarum legum latores! Legimus sæpe ueterum scripta ac maiorum monumenta: in quibus multa & præmia extant uir tibus & supplicia uitiis. Quid duodecim tabulæ: quid leges omnes plebis sacra: senatus consulta: instituta Principum: Magistratum edicta: quid Pontificum ac patrum decreta: quid facta populo rum: quid responsa prudentum: quid tota denique sequitur iuris ac legum disciplina! Non ne leges omnes pari ratione adiuant: & uentur probos bonibus opem atque auxilium ferunt! Ille uero etiam honoribus prosequuntur: quæ de iustitia & lure: quæ de le. consuetudine: quæ de asser. do. quæ de statuis & imaginibus inscriptæ sunt! Quia multa uirtutis ac rei bene gestæ prædaraque insignia in ueterum scripturis ac monumentis reperta sunt. Parui. n. refert (ut ipse opinor) illi lege: uel consuetudine: quæ legis instar obtinet: gloriæ præmia sint a maioribus instituta. Quid contra nonne sunt etiam a maioribus multiplices ac uariæ poenæ institutæ: ac diuersa genera tormentorū! Vt qui peccare non oderunt uirtutis amore: odio id habeant formidine poenæ: & sumus ille Philosophus Aristoteles dicit legum latores aduersus delinquentes poenas instituisse: si mō nō uici coacti neque per ignorantiam: cuius ipsi causa non fuerint: deliquerunt. Illis uero qui bene agunt: consistere præmia: quasi alios inuitantes: alios deterrentes. Sed ne quænt doceri: quas poenas aut quæ forma malos: fortunaue improbos ac sceleratos demeritis homines.

Hic autem Augustinum plurimum linearum reliquisse spatium adinuenimus.

Sed hæc tenus dictum sit de poenis a legum latonibus institutis: quibus tanquam signis quibusdam atque uelut signis uelut a notionibus nobis & certionibus incertiora defunctis: ac mortuis hominibus nimium manifesta genera tormentorum ratiocinando: & arguendo: nisi hebetes nimis fuerimus: ac tardi: facile possumus peruenire. Sed nolo etiam prætermittere: quod uim maximam habere uideatur: subtilissimum argumentum ac firmissimam rationem ad probanda infesta supplicia perpetuo atque æternis temporū spatis sine ulla prorsus intermissione ac requie duratura. Nam si (ut rectissime in Paradoxis inquit Cicero) peccata non euentu rerum: sed uinis hominum merenda sunt: distorta aut improborū ratio: & impiorū deprauata uolūtas: quouis répo re deteriora facta: ac nititur semper in pessima. Aeternū uiuere iniusti cupiunt: & nunquā malis rationibus finē facere. Siquidem (ut in Ethicis ostendit Aristoteles) uoluptatum appetitus insanabilis est: neque etiam (ut idem approbat præcellentissimus auctor) si uelut iniustus cessabit iniustus: ac iustus fiet. Non enim

egrotans sanus fit: & si ita contingat ut sponte egrotaret per incontinentiam atque lasciviam præceptis Medicorum aduersatus. Tunc ergo licebat illi non egrotare. Sed uide non amplius licet: quædammodi nec emissum lapidem quis retinere potest: fuit tamen in illo capere ipsum: atque emittere. Principium enim in ipso sine iniulto & flagitioso licebat ab initio talis non esse. Sic Philosophus. Iustissimus autem Deus est: quis neget? Cum uel Auerrohus afferat prohemio in sua ipsius sententia super naturam Aristotelis auditu naturam iustitiam substantiam rerum existere: quod si in rerum substantia cur non etiam multo magis in Deo? Cum quicquid aut laudabile aut honorabile boni in creatis rebus existat: id sublimiori quodam excellentiori atque ineffabili sine ordine sine modo: & peculiari & suo eminentiæ gradu: & incommunicabili antonomasie dignitate ac naturæ præstantia in Deo esse uideatur. Repassum autem non congruit ei iusto: quod ad corrigendum pertinet: & proprium iustitiam nuntius est: ius suum cuique tribuere: merito igitur impiis Deos esse propitios æquum non est: quin perpetuis sunt digni supplicis ac penis sempiternis. Quis huic respondeat rationi? Quis tam deo cruciatur? Quis tam impius: ut teliis ac tentet? Quis non uel solo hoc argumento uincatur: ut sine ulla potius dubitatione esse Inferos arbitretur: ac domicilia beatorum? Atqui afferunt non pauciterque soliditate: ut sint Inferi: uel mihi respondeant: ubi nā loci sint tot corpora mortuorum: & hominum: & ferarum: num in terra? an in mare potius: aut aqua: uel igne magis? Recte hac de re doctissimus dixit Ouidius.

Oppositi sub terra numina mundi:

In quem recidimus: quicquid mortale creamur.

Idem confirmat apud Claudianum Dis patet: aptam Proserpinam alloquens his uerbis.

Quicquid liquidus complectitur æther:

Quicquid alit tellus: quicquid maris æquora uerunt:

Quod fluit uolunt: quod nutrire paludes:

Cuncta tuis pariter cedent animalia Regnis.

Præterea non potest Deus terram extendere: sicut pellem: uel densiora reddere corpora defunctorum: siue etiam terram nouam creare? At uero longe similis est: bonum Architectum Deum: priusquam istam mundanæ domus molem erigeret: dammandorum: & qui beati futuri essent: infinitis ante sæculis numerum præuidisse: & uenturis omnibus animantibus ampla loca: capaces sedes: longa æria: & admodum lata ac spatiosa domicilia parauisse. Diximus: & quæ breui potuimus oratione perstrinximus: quid sapientissimi necerunt: & horum omnium probantissimi senserunt de amoris post mortem statu ac sede: & iudicium infernorum ordine in iudicando: & penarum apud Inferos uarietate: de quæ etiam beatorum felicitate non nulla pro antiquorum opinione tetigimus summis laudibus nequaquam ultra quam quo humani sentitas intellectus atque imbecillitas natura solum ducere tenet: quodque obfusca cernebat ingenio nostri acies: usque ipsam progressi. At nunc alius ista repetere co: uisus est: & sublimiori quodam principio recensere. Nam ea omnia: quæ superius exposuimus: non satis habent nec momenti: nec firmitatis. Non enim ueteres cognouerunt: quæ re præcipue consistat humana felicitas in patria beatorum. Nam quæ a Virgilio de felicitate posuit scito æneidos quæ ait. Viuis quæ cetera eadem sequitur tellure repositos. Non satis recta hæc uidetur bene aut beate uiuendi ratio. Præterea non declarant maiores nostri: quos Christianæ doctrinæ latebat ueritas: quomodo beatitudo sit status bonorum omnium exaggeratione perfectus: & secretis malis omnibus cumulat bonorum complexio: & certa simul possessio ac stabilis. Nam (ut rectissime dicit quæ stionibus Tusculanis uoster Cicero) quid deest ad beate uiuendum ei: qui confidit suis bonis: & quæ diffidit: beatus esse quis potest? At diffidat necesse est: qui bona diuidat imparito. Quis enim potest aut corporis firmitate: aut fortunæ stabilitate confidere? At qui nisi stabili & fixo & permanente bono: beatus esse nemo potest. Quis ergo eiusmodi istorum est? Ut mihi Laconis dictum est: hos cadere uideatur: qui gloriantur euidam mercatori: quod multas naues in omnem oram mariædam dimisisset: non sine optabilis quidam ista inquit: tandem apta fortuna. An dubium est: quin nihil sit habendum in eo genere: quo uita beata complectitur: si id posset amittere? Nihil inueterascere: nihil exingui: nihil cadere debet eorum: quæ in uita beata consistunt. Nam qui timebit: ne qui de his deperdat: beatus esse non poterit. Volumus enim eum: quæ beatus sit: eum esse: inexpugnabilem: septum atque munium: non ut patio metui præditi sit: sed ut nullo. Ut enim innocens is dicimus: non qui leuiter nocet: sed qui nihil nocet: siue sine metu is habendus est: non qui parua metuens: sed qui omnino metu uacat. Hæc eminentissimus auctor Cicero. Sed cui certum (de quo quæso) est: fore se perpetuo beatorum in caelis: & isdem semper fruitum iri delitui? Non ne Deus potest mutare sententiam: ac rursus deiicere: quos assumpsit in caelos? Non ne miseris reddere: quos beatos effecit? Cui cognita mens diuina est: & explorata uoluntas? Quis nouit arcana Dei: iudicium eius: cui reuelatum est: ut dubitare etiam constitutus in caelis aliquando non possit? Nemini certe: Hercule nemini. Rursus quis neget deum os ad Inferos liberari non posse? An non potest Deus: quos damnauit: absolvere: beate etiam: quos iam uoluit esse miserimos? Et quomodo manifestum est: damnos apud Inferos perpetuis cruciatibus affligi: & sine ulla prorsus requie defatigari: ac sine fine

inqueri variis poenis: ac multiplici gehere tormentorum! Quin dicendi potius flaturum esse iis rebus terminum: nec semper eorum esse miseriam duraturam: sed compassum in: atq; miserum de-
mentissimum Deum: & propius res eorum: ac dura incommoda inspecturum: & benigne suus ip-
sorum erumnis: atq; extremis calamitatibus consulturum: ac daturum aliquando supplicibus ue-
nam erroris. Qui enim Deo congruit tam seuera lultria! Quid faceret: aut creare co: opus erat
quos perpetuo nouerat cruciandos! Nō. n. tam iusti ludicis: q; impij: & crudi potius conditoris esse
uideatur: animaduersio tam crudelis. Summi ac tremendæ ludicis Ma: etas summa: nec potius in-
deatur iniuria. Hæc & his consentanea: atq; sororia iudicare quis poterit: ac tantarum rerum ferre
sententiam. Cui hæc nota sunt! Quis secreta diuinæ Maiestatis ualuit perferunt! Cui suæ sen-
tentia: quænam fidem omnipotens Deus dedit! Quis ualeat nolentem flectere! Quis uolentem resi-
stere! Quem res (dicite infideles) beatum i cælis facit hominem! Quid cumulatissime suo de
siderio satisfaci: ut cupiat nihil amplius: optet nihil: nihil concupiscat! Quæ tam magna noli-
tas in oculis: qua frui non possimus in terris! Atamen nemo apud homines esse cernitur: neq; ullus
reperi possit uideatur: qui quod iit: esse uelit: nihilq; maius: atq; ea parte contentus sit: quæ huma-
na locatus est in re: ut recte Mecenam Flaccus interroget.

Quid nule Mecena: ut nemo quam sibi fortem

Seu ratio dederit: seu fors obiecit ulla:

Comentus uiuat!

Quid nā inq; maximū ē apud supos bonū: qd hoies faciat beatos i cælis! Nū sentire. Nū porro tie-
si! Nū suauē sp̄ritū olfacere! Nū audire dulcisona! Nū mollia attractare: ac lenia! Nū ipeosa ui-
dere! Nū uelle! Num sapere! Nū altissima cōtēplari: timari occulta: ac secreta naturę: & abditissima
quęq; & antiquissima mētis acie cōprehēdere! An amare potius: seu magis amaro iugē: & copulati-
amplēti: possidere: ac frui deniq; a arbitrio! Quæ nā est p̄terea: & quo nexu sit ista cōdicio! Quod
nam insuper glutinum: quæ copula tam ætæ: ut nunquam possit queat dissolui! Quod si dissol-
uas: quæ tum erit reliqua hominis beatitudo: aut felicitas! Sed redeamus ad priora. Quid est eorū
quę dicta sunt: aut precipitum: aut summum bonum! Aperi nunc discernit: Romuli nepotū Cī-
cero. Diligen-issime naturę persecutor Aristoteles: doce. Ostēde diuinę Plato hęc nobis oīa: atq;
dissolue. Ignorantiæ pellenubila. Ingenia nostra serena. Mētis caliginē discute (si potes) & tias
offende ueritatis. Sed hæc ueteres non uidere: qui sanctissima infirma Christiani dogmata igno-
rant: aut si ista considerauerunt: non sciunt: nec potuerunt dissoluere: tum non fuerint cōtēptus in
sp̄ritū: ac desuper affari: & instructi diuinis: quare in ualū igne: antiæ pelagus: atq; in magnos
errores & ipsi sunt lapsi: & ut multi etiam laberentur: effecere. Multa dicunt de Deo: multa de Infe-
ris: quibus si assentiri prorsus nolimus: nullus sibi omnino relinquat auctoritatis locus. Quæ ueteres
qui christiana præcepta uel contemnunt: uel ignorant: probate quę dicunt: firmare quę sententiis: do-
cere quę nostris. Non ne si e iis libris o Plato: Platonis nihilus dematur: nihilque res talind præter
uerba: fari interdum deliram auiculam: atq; in fustas fabellas narrare te legentes existiment! Gra-
tiora dicas (si tibi tuis credamus) oportet. Nolumus ita nos tua auctoritate depellas: ut eo solum
quæ dixit Plato: assensamur. Si tibi adhiben fides: eris: ista sententia dicat: ista asserat: ista doceas:
ut Platonē ita talia dixit: credamus: non iis: quia dicta sunt a Platone. Quod qui si perferre non
potes: nec tu: nec alii ulli Philosophi seculares: uideat alio confugiendum est: unde solidam poi-
mus doctrinam perdiscere: & certam rerum omnium cognitionem: & luce splendidiorem: ac clario-
rem nitore flumine notitiam haurire. Sed non est humani: aut ingenij: aut eloquentię ista nouisse:
atq; narrare. Diuino est opus instructu: & Sp̄ritus sancti afflata: & gratia. Neque enim aliunde
q; ep̄nitissimis sacrarum litterarum fontibus aurienda est altissimarum rerum: nunquam a tiero di-
scrapans: ac certa cognitio. Nanq; ad huius reitiam obsecrare: atq; p̄dicare de inferis: & sedibus beatorū
ac summo bono: cuius modo sentiam inuelligamus: & quentim: cognoscere: haud ullus omnino
ualeat puenire: nisi uel cælius fuerit illustratus: uel diuina christiana nōd iustitūde apprimē structus.
Nihil etenim ex iis obfus: quæ dicta sunt: ac paulo ante propolita: i explicatū dimittit a christiani do-
gmati: fætoribus: nihil dubium derelinquit: nihil obscurū: nihil ambigū: nihil incertū: nihil irre-
solutū: nihil indeterminatū: nihil nō actū: istime: ac certissime cōprobatum: & firmissimis: atq; inso-
lubilibus rationibus demonstratum. Eia igit! agere: si secreta uolumus nosse cælestia: & facile omnes
scelęq; formas ad discere: & diuersas multiplicas p̄ternas: apud inferos nomina: & genera cōprehē-
dere: ad sacra profinus eloquia: & diuina alacres: ac lēti cōfugiendum oracula: ubi nō rū hoc illud
sub dubitatione præcipit: ut plerumq; solet usu Philosophis euenire: ued cōtra dubio p̄cul omnia
certa: aperta: manifesta: perspicua: lucida: stabilia: firma: & omni prorsus dubitatione uacantia: & a
cunctis erroribus omnino aliena. At prius moneo: q; arcana hæc mysteria nosse cupis: & cogitandē
ascendere supernas domos: ut longius tere a sensibus auoces: & extenore quodāmodo hominem
eruas: atq; ita expiata mētē ac mīdo corde: diuinę animationis uim accipies: & potestatem. Qua-
re agamus: q; humana despiciamus: & terrena contemnimus: ac longe meliora secū habemus pro
nihilō: ceteris omnibus iam omissis: quę dicta sunt a ueteribus: & hoc maxime i Philosophis: qui

¶ Præcellens. Oratoris Augustini Dathi-Senenſis primus orationis liber feliciter incipit.

¶ Eloquens ſimilituti Titi Surtini-de uita & laudibus Augustini Dathi-Oratorum ſui tempore Louge omnium eminentiſſimi-Oratio in eius anniuertario feliciter incipit.

NON dignum arbitror eſſe o Cues-Auguſtini Dathi-Oratoris noſtroꝝ temporum clariſſimi: & huius Senenſis Reipublicæ ſtudioſiſſimi laudes in eius funere ſilento præſentire: uis qui abſortum ciuim interitus: atq; optimarũ exequias abineunt ferme ætate: quo ad uixit-gratiſſimis: copioſiſſimiq; orationibꝫ proſecutus eſt: ſua laudatione: iuſto: atq; debito: omnium bonorum conſenſu l'anagryneo in hoc funebre apparatus: & celebri popularium conuentu fraudetur: præſertim cum ſe talem in uita præſtiterit: ut non ſolum a me. qui inicus ſum: ſed ab uniuerſa patria- q̃ plurimis-maximiſq; beneficiis deuincta habet: com- mēdationeſ- ſibi referri mereatur. Quod ſi pro eius meritis: parum copioſe dixero: quæ lo obſector: ne ſtudiis noſtris- potius q̃ tantũ uiri præſtita nũc atq; magnitudini tribuendum puteis. A cerba præterea recordatio- maximam animi curam- moleſtiãq; renouare ſolet. Illud- n. pene diuinũ ingenium: illa ſacunda- illa uirtus Auguſtini Dathi morte ſublata eſt. Quare uellem: i Deus optimus- maximus annuiſſet: ut uino potius recte factorus gratias ageremus: q̃ mortuo honores qui; ceremus. Sed quo niam omnium ſors a natura- ita comparata eſt: ut quicunq; orta ſunt: necellum habeant interire: & omnibus una uoce occurrat- eſſe moriendum: non crepiam Auguſtino uiram: ſed donatam fuiſſe morti: audeo affirmare. Nam ſi hoc eſt officium- & effectus uirtutum: ut hominem beatum efficiat: qui cenſebimus curſum ad ueram- ſupernamq; uitam fuiſſe faſtiorum: q̃ Auguſtino: qui non ſolum earum uirtutũ gradus: ſed & Politicas uocant: ſumma animi integritate: per maximos honores aſcēdit: uerum etiam cura- ſtudio- diligentiã: ad eamq; diuinarum- humanarũq; rerum cognitionem: quam ſapientiam proprie nominamus: peruenit. Quippe qui ſuperbia ac coeleſtia ſemper quæſiuit: quærendo ſagaciſſima mentis acie comprehendit: & (quãtum per uicēdi rationem licuit) imitatus eſt. Itaq; cum i omni uirtutum genere: a tenella uſq; ætate ſua ex erata diſpenſauent: nõ abre eius uirtutem q̃ breuiſſime repetendã- cœſemus. Auguſtinus- ornatuſſimi quæſ Sena patria orũ- patrẽ habuit Nicolauũ uirtum doctrinã: & moribus præſtantem. Matrem Angelã ſceminam grauiſſimam: honeſtiſſima familia natam. A quibus ingenue educatus: parim eorum cura optimis- atq; emēdatiſſimis inſtitutis enutritus fuit: parim bonorum præceptorum doctrinã: atq; ſanctumonia auctus. Sed i puer ro ſtatum animi & ingeniũ dotes explēduerũ: magis ac magis deinceps per ætatis gradu- figura onſ eximia: cui nõ minus auctoritatis ineſſet: q̃ gratiæ: quanq; ſtatura corpõs breui: quod tamen labori bus- uigiliis- incubrationibus- calore- algore- pariſmonia ſua ad bonarum artũ adaptauerat ſtudia: ut omnes literarum labores- ſtudio- atq; diſcendo: ac ſi illud procerum- & amplum natura præbuiſſet: faſtillime ſuperaret. Memoria in eo ſingularis fuit: docilitas ad omnes bonas artes. Latina: Græca: lingua neli orando- uel i componendo: ſiue i interpretando: atq; in diſceptando promptus: & facilis. Vt qui interdum grauitur: & copioſe in ſenatu- in concionibus in tēplis orauerit. i quod proprie miraculoſum cōſendum eſt: nõ Græcam eloquẽtiã: principem diſcēti grana petiit: neq; illas doctrinarum omniũ ſuētrices Athenas: nõ Caldeos Cymnoſophiſtas: neq; ad Indiã Bragmanas penetrariuit: nõ deniq; Memphiticos Sacerdotes adiuit: Sed i patria- itra proprios lares- ſub præſtantiſſimo præceptore Franciſco philolpho: nonnulliſq; alius: & philoſophia: & ſanctarum literarũ doctoribus pleniffime. cumulanſſimeq; profeci. Fuerunt autem in Auguſtino hæc omnia. Summus ingenium: graue iudicium: ingenitum acumen: & tanta induſtria: ut nullum tempus pretere; nullas horas cedere ſineret: quas ad optimarum artum contemplationem: nõ reſtingeret. Vnde factũ eſt: ut in ea academia in qua paſſoante didicerat: mox docerit: & tempus quod paucis audiēdis impederat: multis audiētibꝫ- legendo- aſſantem reparant. Quippe qui quatuor & uiginti annis i ea publice profeſſus eſt. Et quidem tanta audiendum copia: atq; utilitate: ut pauci hæc noſtra ætare ſunt: fuerintq; qui ſe beatos eſſe non arbitrentur: quod ſub huius inſtitutionibus: & inſtituti: & proficere eis cōſuegit. Non oportere arbitror: me in præſentia proferre: quæ nobis omnibus nota eſſe intelligo. Sed tamen tantam omnium laudum excellentiã- ſilēno præterire nõ poſſum. Cōpoſuit Auguſtinus multa uolumina: quorum non nulla per Italiam: & eas gentes propagatas ſunt: quæ latinis litteris erudimur. Aliquot paulo poſt in lucem prodibunt: quibus nihil ingenioſius: omanuſ preſſus: elegantius- noſtris temporibus- in eo ſcribēdi genere eſt iuenire. Extant eius elegantia: adoleſcentibus utiliſſima: ſcribitus iuſcidiſſimi: & quæ pluſ habeant in reſcitu: quam frõte promittant. Iſagogicum item uolumen ad iſformandoſ pnerorum litteris animos introductorium.

Præterea compoſuit de Vita beata.

De ſacramentis Panis: & Aquæ.

De genio: & Geniali hyeme.

De ſanctorum conuubiis. Platonis etiam libellũ: qui Halcyon inſcribitur & Græco ſermone: i latinum cōuerſus. Scriptũ & librum Stomatium: & Senenſis hiſtorie decennale abſolutũ: atq; hiſtoriam di.

Plumbinaensem. Postremo aeternis suis tempore luculentissimum pariter: & laboriosissimum tractatus de animorum immortalitate in manibus habebat: quem morbo implicitus: imperfectus relinquare coactus est. Sed per Deos immortales: qui huic templo: fanoque praesident: quae tanta ingenii amplitudo: quae tanta orationis uis: quod tam magnificus dicendi genius inueniri potest: quo quod Augustini Dathi: doctrinarum eloquentiae: Philosophiae: Theologiae genera possit (non dicam) orando consequi: sed numerando complecti ! Ita quod non esse contulim duimus: tanti uiri omnem scientiam scrutari. Quisquidem ea nos magis recensendo fangere possit: quam nos illam dicendo implere. Et quoniam ille oratori quem monumenta maiorum delibunt: non eloquio solum - neque bonitate consistere phibet: quibus uirtutibus se primis ornauerit: de patri adiuuent & ciues (quantum i eo fuit) ad cuiuscunque modi officia - moderatissimus: atque uberrimis orationibus: semper reuocauit: perstringam paucis. Virtutum alique ocio sunt: alique negotioles censeantur. Harum postremo: honestatem nobis: atque utilitatem insinuant. Ex honestatis fontibus uirtus deriuatur: cuius membra sunt: Prudentia: iustitia: Fortitudo: Modestia. Ex his Augustinus se totum effinaxerat. Nam a Prudentia memoria intelligentiam: prouidentiam: sibi ipse assueuerat. Per iustitiam: suum unicuique tribuere nouerat. Praeterea per eundem religionem colere: Pietatem seruare: bonorum gratiam inire: ueritatem tenere didicerat. Fortitudo: Magnificenciam: Fiduciam: Patientiam: ac perseverantiam: ei pepererat. A temperantia: mutuatus continentiam: modestiam: clementiam. His regulis uir sapientissimus: & praestantissimus Orator: patri consului. Ubi rursum est: parentes ueneratus: liberos amauit: proximos dilexit: ciuium salutem gubernauit: Magistratus: quos in republica adeptus est: administrauit: legationes obuiet: socios protexit: alios clementia: suos liberalitate deuinxit. His denique sui memores omnes promerendo fecit. Possent equidem impraesentia earum uirtutum: quas ocio las appellat: Augustini usum: atque exercitationem recensere: quibus (quantum per negocia publica: deperit) uari concessum erat) a corporeis molestiis emancipatus: liberum se: atque expeditum: ad rerum sublimium: atque aeternarum inuestigationem referebat: praeterum cum iam in aetatem ingrauescentem uergeret. Paulatim. n. ab huius mundi aspergine: se ipsum preliis: pueris: deterferat: ut in hoc nouissimo tempore nihil praeter diuina meditaretur: legeret: loqueretur: & praeterea opera componebat: quibus uaticum ad immortalitatem: facillime parari possit: quod uel maxime colligere possumus: quod de animorum immortalitate: nono & quinquagesimo aetatis anno scribis: mortuus est. Sed quoniam hunc diem dicendo absumerem: & orationis commemorandi locus: hunc uirum ea uirgine munerat: impluisse: quae oium maxima: ac difficillima indicant: ut negocia publicis: speditus: amico rati comodi distractus: rei familiaris conseruanda: studio occupatus: plura uolumina solus confecerit: plures orationes habuerit: quam hi: qui ocio tantum indulgentes: lectiauerint. Et rursus studio: & actionibus interpretandis: & his quae deseruit: ad possidentis uoluntates: componendis efficacissime additus: plura negocia obuiet: quam hi: qui omni litterarum cura: uacui degunt. Finem dicendi statui: ciues: quos illud prius addidero: nihil fieri in terris illi principi deo: qui cuncta gubernat: acceptius: atque iucundius: quam societates hominum: quas ciuitates nominamus: uire optimo conseruare. Quamobrem: cum uir optimus: ac praestantissimus Orator Augustinus: repulsa: consiliis: orationibus: magistrantibus: legationibus: opera: ac diligentia conseruauerit: gubernauerit: auxerit: rem priuata iustissime possederit: familias optimis moribus instruerit: religionem pienuissime semper coluerit: atque in ea: usque ad extremum uirae diem: legendis: scribendis: operando perseverauerit: constantissime illud asseruare possumus: & debemus: certum ei: & praesentium in caelo locum: ubi iustorum aeterni sempiterna beatitudinem fruuntur: fuisse assignatum: quod opifex ille rerum omnium Deus propria benignitate suas: ac supplicationibus nostris: Augustini recte factis praestitisse uoluit. Dux.

¶ Augustini Dathi Oratio Prima: de laudibus Philosophiæ.

PERVNT .M. Tullium Magistratus insignes: ac præstantissimi uiris: & si parentem eloquentiæ merito appellauerunt: nullo tamen ciuici subsumere: ac tepidare cõueniunt. Atq; id quidem non Ciceroni loquutus uenit: sed plerisq; etiam aliis clarissimis Uirionibus conuictis: spectatis priuorum monumentis acceptimus. Considerabat namq; id quod sapientum nemo dubitat: cõuenientiam propriam: imperitiorum esse: ad eruditos autem uiros peruiteret: mali subumicos ut dicitur: seu: quam temerarios iudicati. Quod si Ciceroni uel: q; committat alios: utrum illum quidem non modo dicenti gloria: uel tum etiam rerum omnium maximarum: laude præstantissimum dicentem: meritis nonnullis tueretur: formidandum mihi esse uidetur: ab hoc usu dicendi longius abhorrendum subire oneris: quod non minus sublinere graue ac difficile est: quam audax: inconfideratumq; suscipere. Magnam

& enim quiddam: ac splendidissimum uideri debet: grauium ac sapientissimorum hominum trequeñtiam: qualem hodie hanc esse constat: cuius hominis cõdione tenet. Itaq; par erat: eum qui ampullatum hunc locum contingere auderet: quiq; maximus ammirabilibusq; de rebus oratione foret habiturus: ac in ingenio uehementi studio: solerte industriæ: exquisita doctrina: optima eloquentia: demum assidua quadam: ac diuturna exercitatione præstare. Quæ res: cum uel aut omni no: aut magna ex parte deficiant: reor: nequam: uel dicenti mihi calumniam: uel audienti uobis molestiam affert. Præsertim cum ea de re: apud uiros longe eruditissimos: sim uerba facturus: qui sans: quod de maiestate dei: aiebat in Timæo Plato: neq; mēte complecti: neq; uerbis enarrare quisquam possit. Quid est enim ea de qua dicendum uidetur: sapiētia præstabilis: Quid laudabilis eius studio: quā Philosophiam primus Samius Pythagoras nominatur: Sed quamq; multa erapi: uae me tam: ex alio: tamq; illustri: & claro loco prohiberent: contra tamen duo me uel maxime ad dicendum cohercuerunt. Nā mihi quidem nunc primo dicere incipiens: eiuscemodi fortuna: causæ genus obtulit: de quo scire difficultius est: q; plurima loqui. Quippe cū sapientiæ studium: quæ: ut nostis: Philosophia dicitur: tantam rerum: tum uarietatem: tum etiā magnitudinem cõtineat: ut uel incogito: cuiq; uberrima suppediet orationem. Spes deinde accessit: haud mediocis: quæ omnis: in uestra facilitate sita est. Neq; enim unquam fore existimaui: quin facile mihi humaniter: q; ignoscerent: qui saga ceter omnia: ac prudētissime cognouissent. Ego uero hoc munus: quod longissime uires exuperat: non tam arroganter quidem: quam potius uerecunde susceperim. Vt igitur maiorum noitorū in futurum prosequar: quod nūq; oblolescere passa est ciuitas: primum mihi de Philosophiæ: inuocauerunt: de eius: deque suarum partium laudibus: explicandum uideat. Hæc est: Philosophia: eiusmo di: quæ: uirorum omnium sapientum: testimonio: atq; consensu: & diuina cõmnia cõtinet: & humana. Sola namq; occultatur: atq; admirabilem rerum cognitionem inuestigat: & bene utendi in uita: completitur. Ex cuius præceptis: qui ætatem suam degere constitutus: sibi expeditum: aditū ac facillimum: ad bene: beateq; uiuendum: iter comparauerit. Huius igitur cum & diuina: quædam eiusce rei foret amplitudo: & pene incredibilis splendor: esse uideretur: singulari se me cunctis orbis nationes: ac gentes: tantæ appetentes gloriæ: tamq; eximia: audissimæ laudis: inuocauit: sibi uendicare conare sunt. Ac primum quidē Celsæ: & Galli diuidas: philosophiæ: auctores fuisse contendit: qui abdita nemora: & agrestes casus incolētes: sola rerum cõturbatione delectati sunt: ad eorum dem nothei cognominari meruerint. Hi & de uirtute: & de Diis immortalibus: & de contemnenda morte: grauior multa: & accuratissime locuti sunt. Indi autem ad Gymnosophilas: Philosophiæ: referunt principatum: eius uero antiquitatem: ab ipso usque libero patre reperit. Hic enī primus in Europa indagare ueritatem cepit: mox bellicis uirtutibus cõatus: cum nūquid exeret: India subgressus: multaq; fecisset egregie: ad extremum in Asia philosophatus est: adeo: ut sapientiæ duce: Indos uelut herarum more uicantes: ad urbium domicilia cõpuleret: & optime institutos legibus: ad bene uiuendi disciplinam coegerit. Hinc filii succedere in regnum: a quibus tandem serie quadam Gymnosophilas: Indi fluxisse arbentur. Gymnosophilas: autem solis pudendis operis: cetero corpore nudo: exactissimam uirtutē sectabatur: diuino numini plurimum uenerationis: adhibebant: res aut callentes infernas futurorum antecepciones: multo antepreuidebant: ut: licet: quædam apud: Indos cōtinentis locum cōsecuti sint. Contra Egipii: & eorum Thebæ: ipsius licet humani ortus antiquitate: & uetustate doctrinæ: cōtōs terrarū populos: se præstare profitentur. Hi sibi philosophiæ: atq; auctorū peritiam uedicant: legi fuisse perhibet: qui primi mēses: anōsq; præsentierunt: Aritmeticas ac Geometricas disciplinas: leges permultas: ante: q; inuenirent: solis ipsius: ac lune defectio: nes. Sed & ab se primū iuēras literas arbitrantur: qui deniq; (ut tam alios percurrā) in Vulcanum Nili filium: itē Philosophiæ referunt. Hæc est ille Vulcanus: qui post uetustissimus Mercurius apud

Aegyptios regnum administravit: ignem primus reperit: antecessitque Magnus Alexandrum annis
millibus multis. Graeci qui nimium sapientiae laudibus gloriantur: non habent quos antiquiores
Musaei & Lino proferat. Quorum Musaeum Atheniensem Eumolphi filium prodiderunt: qui i phi
losophia plurimum excelluit: Linum vero Thebanum Mercurio Vraniique genti tradunt: qui de
mundi primordiis: de Solis & Lunae meatibus: de animalium & fructuum generatione perscruple
rit. Thraces praedarum hoc sibi inuentum adjudicare cupiunt: ac Zamolxum Philosophiae repertores
fuisse ostendunt: qui & Ceras Thraciae cultores sacra docuerit: & se suosque omnes immunes moris asse
nerant. Idem & Orpheum uirum summa autoritate commemorat: quo Thracibus imperante Phrygas
Amazones superarunt. Atque & Phoenices dari sibi hanc laudem uolunt: Oeum i medijs afferen
tes: stellarum & siderum accuratissimum inspectorem. Eadem sibi gloriam Libyes iure quodam tri
bui arbitrantur: Atlante freti: qui de universa mundi machina: ac natura disseruit. Scythiae etiam
genubus enumeratis multo ceteris pertiniacius affirmant philosophiae sese auctores: ac Principes ex
tisse. Apud quos Abaris ante alios dicitur. Seuti filius: qui non apud Hyperboreos solum: sed & pe
ne ubique gentium summo in honore habitus est: qui multa uersum: multa etiam soluta oratione con
scripsit. Secundum hunc Anacharis excellit: Cnui filius: Crati Regis tempestates: qui Scytharum le
ges poemate complexus est. Persae quoque uendicari sibi hanc praedari inuenti laudem putant. Hi
ostentant Magos: quos: & Aristoteles auctor probantissimus antiquiores Aegypti fuisse confirmat.
Addit praeterea & Zoroastrem illum antiquissimum Niri Regis temporibus: a quo etiam interemp
tum prodit illustrem: & philosophi: & Astronomum: qui Magicam disciplinam primus inuenit.
Deficiat me dies: uiri praestantissimi: si Magorum sensu: quae & multa: & perobscura sunt enarrare per
revero. Itaque ut demum hunc locum terminemus: quos supra memorauimus Persas: Scythas: Libyas:
Phoenices: Thracas: Graecos: Aegyptios: ac Thibaeos: Indos: Celas: Gallos: addamus (si libet)
& Latinos omnes a Philosophiae inuentione sedulimus. Sed & Druidas: Gymnosophistas. Vulcanum
Musaei: ac Linu: Zamolxi: Oeum: Atlantem: Abarim: & Anachasim: Magos: ac Zoroastrem referre
tes: Chaldaeis: qui ex prius Babylonis originem traxerunt: hanc praedantissimam philosophiae laudem
ascribimus: & eius palmam Prometheo: qui & de natura universa disseruit: & de hominis & fulminis
creatione: primus ueritatem adeptus est. Nec mirum cuiquam uideri debet: si Caldeos hac in re coete
ris gentibus anteposimus. Nam hi impnis coetibus humanis omnibus cursu: ac laboribus: aetate
omnem philosophando consumant. Quotum Abraham literas omnium primus inuenit. Astrono
miam docuit: doctrinae laudibus omnibus antecellit. His igitur cuncti gentium populi cedant: cedat
Adhuc: quae inuentrices selescitant omnium doctrinas: extulit: cedat: & reliqua Graeciae: quae sem
per Philosophiae Princeps esse uoluit. Nam & Moyses ipse ex Hebris omnibus Dux inuictissimus
Israelitici populi: & si multo erat Abraham iunior: senior tamen fuisse deprehenditur: uis omnibus: quos
Graeci antiquissimos arbitrat. Hic post res egregias bello gestas: derelicta Aegypto: i heremo phi
losophans: est: & quam multo ante: uel Prometheus: uel Abraham philosophi excoitasset sua diligenta
plurimum illustrat. Dixi de inuentione philosophiae: reliquum est: ut de eius laudibus dicendum esse ui
deatur. Vtinam uiri praestantissimi: ea mihi dicenda potestas ees: qua philosophiae decus dignis laudibus
effert. Et enis eius splendor nullus potest: qui ibecille hominis attingat ingenium. Na cui aio: quem imorta
lem nobis natura dedit: nullus sit dubius dulciior: nulla esca iucundior: nulli suauius pabulum: qui cogni
tio ueritatis: certe aut philosophia eius (inuestiganda: ars est: aut nulla omnino: per quam ea affeque
mur. Ab hac una: hae omnes artes profectae sunt: quibus exulta hominum uita: tam longe abest: a natu
ra ferarum: haec nobis dux est: ut ex his carceribus ad optatum beatitudinis calcem perueniamus: hac gu
bernatrix transuadatis malorum scopulis: superatis pennis: salutis portum attingimus. Hae molesta
haec labores: quorum plena est humana fragilitas: quod deplorat Eurip. *ἡ σὸς ἀδελφίμορος βίος ἀπερπύσθη*
κρούετ' ἡ σὸς ἀπὸ τοῦ ἀπαισίου. Sola penitus adimit: terroribus libera: huiusmodi dignitate affert: ciuita
tibus: & rebus publicis salutem: Principatus tuos: regna colesuat. Hoc bonum: est: quod secum praebet Bias
Prieneis: quod neque fortuna ferit: nec re pestas absorbet: nec demum naufragiis amittit. Hae igitur philo
sophia mortales a turpitudine & flagitio aduocat: ad tirtute uero: honestateque deducit. Hec Polemo
ne a coortis Impatiaribus. Phaedone ab imani flagitorum labe: ad honestatis cupiditate officium con
uertit. Haec sola effect: ut Menippus: Popilius: Perseus: Mys: Epictetus: quorum infima fortuna erat: ad
magnam glorie culmen euaderet. Haec Crateret Thebanum maximis opibus fortunisque florere: ad ma
gnam uis auri abiectum: ceterum nedatque diuitias copuluit. Hec Zenone Omnes graui deplussu iactura: ac
misero naufragio i litus electum: ad ipem amplissimorum bonorum exiciat. Hec Diogeni Synopso ita
animos attollebat: ut etiam nemundatus liberis hominibus imperaret. Sed cui omnis doctrina: aut
circa animorum institutionem uerfetur: ut corporum curam: illa nimirum reliquas antecellit: qua ad ue
re religionis: ac pietatis cultum insinuat. Recte igitur a sacris & diuinis litteris: quas Theologiam
uocit: nostra proficiscitur oratio. Nam immortalis & principis Dei: siue notitia: quadam seu ueneratio
sublata: nihil est: quod iter hominem ipsum: & quadrupedem aliquas interese puremus. Hae itaque no
bis diuinitas disciplina quousque progredi hominum ibecillitas ualet omnipotens Dei & cognitione
pollere: & amor affert. Quae cum testamentis duobus confert: alterum Dei oculi: ac terrae conditorem

gubernatoremq; mūdandę molis: Altero Christum redemptorem: utroq; trinitum Deum in unitate cognoscimus: & illo quidem diuine leges: quas primus Moyses literis explicauit: celestium arcano rum inuoluta: Prophetarum: ac Vatum mysteria continentur. Hoc sinceritas ueritatis: lucem pro dit: beneuolentia pręcepta constituta sunt. Hoc docetur: quo pacto uerbum caro factum est: & qui filius Dei esset: fieret: & filius hominis: qui ex Virgine natus: formam serui accipiens: semetipsum exanimis obediens: dum pro salute humani generis: panibula Crucis affigeretur: Ac superius illud cum alijs permulsi: Esaias: Ieremias: Ezechiel: Daniel: præclarissimum reddunt: uero imprimis Dauid propheta: qui Christum Iuxta uenturū personauit: & in decacordo Psalterio futura filius sacramen tum cecinit. I hoc uero posteriori præcipue Iohannis Euangelio illustratum est: cui supra pectus Iesu recubenti: quo uisere cum discipulis suis nouissimam cenā manducaret: secreta coelestia patefacta sunt. I tunc magister gentium Paulus Apostolus sequitur: qui nouit: Deus si uel in corpore: uel ca tra corpus: sublatus aliquando ad tertium coelum uidit arcana: quę nefas est: hominē loqui. Hic uis omniū præter ceteros: suis & epistolis: & uitis alloquis: complures diuersarum gentium popu los: ad Euangelij ueritatem tradidit. Hęc est illa uera: atq; indubitata Philosophia: quam cū superte ingento: hominū ibecillitas a discipulo neq; iure optimo: immortalis Dei: uel donū uel inuētū appellā debemus: quā si tenet: apia: ac pñda Iudeo: ex natio: pñtati de: inat: quo pacto nebis caruē luā: dñs obū: anguinē portū ministrat qat. Ex hac sibi Basilus pater: Ioānes Chrysostomus: Gregorius Nazā zenas: Didimus I: ulebus: rex hac Hieronymus: Ambrosius: Augustinus: Cyprianus: Bernardus: nia uero memoria Ibernardus Denēs: alij plurimi: q nō tā memoriā fugiūt: q̄ cōsilio illos ptereo: & beatissimas i celis sibi sedes: & splēd: dū iter morales: nomen colescuti sunt. I uie diuinę sapien tę pñifica iura: firmissima sacrosanctę ecclesię instituta: immortū Ansthus decreta: patři sanctio nes: temprorum ceremonię proximę accedunt: quę pinguore (ut ita dicam) Minera hominum mentes: ad Christianos ritus: uerq; religionem: & hortantur: & ducunt. Sed neq; iuris scientia: ac le gem: actiones nō maximis laudibus dignę sunt: quę plurimum hominū generi conducit. Quid enim quod ita areat homines ab improbitate! His nanq; frenantur libidines: agnoscorū homi num audacia: furor: isānia cohibetur: labes quę ex hominū societas: pelluntur. A quę imprimis ciuitates firmo presidio septe sunt: quę nō solum milite: & armis: sed insiti: uis quę: ac legibus ma niuntur. I tunc spānata plurimū floruerunt: apud quos: ut iura regetur: Rex i phori: Senatus cō stitutus est. Hinc Cretenses: maximis floruerūt uiribus: qui pro iuris: ac legū administratione: Regiā potestātē: Co mos: Cōcilium: Cōcionem habebant. Sed & Athenienses quoq; plurimum: Atrępa quę adiuu: quod Romanos laui lumen: ac decus enarrem! Nonne hi: quo plures leges cōdidit: tē: co stitabiles sunt: adepi Imperium! Neq; enim decem tabulis cōtenti: quas decem uiri Hermodoro Epheciā uictore tulissent. Duas insuper adiecerit: quę omnes perscriptę: eborē duodecim tabula rum leges nuncupatę sunt. Mox ex his: ius ciuile: quod Papinianum uocant: post legis actiones pro fectę sunt: quod ius Flauianum dixerunt. Sensum uero & plebiscitum: & senatus c. sultum: alia: p tē iura constituta sunt: ad quę seruanda. TR. Pl. COSS. PR. Aedi. aliq; Magistratus creabantur: qui cū iudicēdo præfent: ius suum i ciuitate cuiq; tribuebat. Atq; ita legibus cōstitū ista iustitia: & æqui tate seruata: res Romana facile orbis Imperium necta est. Cum igitur tāta esset iuris uoluntas: ac Maie stas: omnes qui cōstruerint res publicas: & leges usq; iam cōdidit: ne: perpetua s. colorum omnium admiratione celebrat. Hinc apud Hebręos Moyses: apud Aegyptios Mercurius Vulcanus: apud Athenienses Cecrops Rex: Dracon Solon: apud Cretēses Minos: apud Spāniāas Lycurgus: apud Arguios Phoroneus: apud Caladēs: Tracę Androdamus: apud Corinthios Phidon: apud Mile sios Hippodamus: apud Locros Occidētales Zaleucus: apud Munlenses Piracus: apud Thebanos Philolau: apud Carthaginenses Pñales: apud Caunenles ceterosq; qui circa Italiam: & Siciliam sunt Calcidicos populos Carondas: ac præterea Socrates: Plato Aristoteles: omnes: diuinos quosdā honores metuerunt: Quibus apud Romanos honoribus Numa pōpilius affectus est! Quibus post exactos Reges. P. Papirius: Appius Claudius: Sempronius: Sappio Nafica: Quintus Mutius: Tib. Coruncanus: Sex. Aelius Marcus: Claud: Pub. Munus: Brutus: Manilius: quibus dehinc Pub. R. u. alius: Rufus: Qu. Tubero: Cor. Annater: Linius Crassus: Aquibus Gallus: Balbus: Lucilius: Ser. Sulpicius: Allenus Varus: Offilius: Aufidius: Atricius Capito: Ansthus Labeo: Mafurius Sabinus: Nerua. C. Calpurnius Proculus: Prifcus Labolensis: quibus item Vlpianus Florentinus: Hermogenia nus: Caius: Paulus: Papinianus: Pomponius: Celsus: Modestinus: Marciānus: Neranus: Calistratus: Tifonius: Iulianus: Marcel: Venuleius: Aphneanus: Calfumius: Irenenus: Ulemēs: Claudius. Saturnus: Arrius: Menāder. C. Trebatius innumetabiles alia: quibus orta: iura tradita interpre tata sunt: quibus inquam omnes sunt affecti honoribus! Magna quippe est eius ciuilis prudentię laus: qua colitur honestas: turpido contemnitur: iniuria propulsat: multat: improbitas. Nam & quę de pignoribus: & hypothecis: quę de aqua pluuiā arrenda: de cadēdis arboribus: a pruden tibus uiris: ac iure cōsulissimis cauta sunt omnia. ad bene: ac beate uiuendū pertinent. I tunc ar ti finissima est dicendi facultas: quę tota cum honesti: iustiq; disciplina implicita est: atq; confusa utpō

te ex inimis sapientiae fontibus manans. Est. n. & scitruis comes; & hūmanę tūte gubernatrix. Itaq; fuit quoddā tempus cum iidem benedicendi artes istituerent: qui bene viuendi praeceptores essent. Sed inerna hominum duo penitus coherentia perperam stulteq; distrahit. Magna uero est eloquentiæ uis ac potestas adeo ut Pilsitrato-Soloni-Temistocli-Alcibiadi-Critia-Theramen-aliis pleriq; plurimū apud Athenienses antoritis pepererit. Hanc primus Empedocles Agrigeninus nouisse traditur: quod & ipse probaremus: nisi Homerūs a uitor optimus-Vlyxem-Pœnicem-Achilles-Nestorem longe Empedocle antiquiores fuisse Oratores ostenderet. Falsūq; uero artis scriptores antiqui mi feruntur Corax & Lisias Siculi-Gorgias Leoninus-Thralimachus Calcedonius-Prodicus Chius: Protagoras Abdenites-Hippias Helius-& Platonis Palamedes-/Idamas Eleates-Aniphon: qui primus orationem scripsit. His accedunt Policrates-Thedorus Bizantius-Pericles Atheniensis: Isocrates qui primus numeros orationi adiecit fertur. Tum Aristoteles-Theodectes-Theophrastus: Hermagoras Athenensis: post Apollonius Molon-Areus Cecilus-Dionysius Alicarnafensis-Apollodorus Pergamensis-Thedorus Gradareus: alii complures. Sed unus-Marcus Cicero Graecorum omnium ingenia superauit: qui non solum habuit eloquentiam: sed praecepta etiam dicendi cumulatissime complexus est. Illa quoq; philosophiæ pars: quæ & Physica a Grecis dicitur: & tota in contemplatione consistit: non mediocrem hominibus utilitatem affert. Hæc enim humanarum rerum: quæ oritur-& interitui obnoxie sunt: causas ac primordia inuimus. Hæc naturam speculamur: quæ totum omnia gignit ium corporum. Hæc terrenas mundi partes-Humidas-Igneas-animalesq; cognoscimus. Hæc res inanimates: atq; animatas inuestigamus. Hæc docet errantem lunam/ Solisq; labores: unde hominum genus & pecudes: unde imber-& ignis/ Arcurum/Phadasiq;-Hvadas Geminorum Triones. Quid tantum Oceano properet se tingere soles/ Ilyberni: uel quæ tardis mora noctibus obster. Hæc deniq; homo: quod Delphice iubent litteræ: se ipsū nouit: quod cum fititi trada dicit Auerrohus: pronitūlo habuit fragilibus rebus uera bonæ cōplectitur ænatura duce: perens iustus-foris temperans haud ambinoſe honorum appetens liberalis: mar suus uerax: magnificus facilis pudicus-comis-demum securus-tranquillus-magnanimusq; euadit. Ea est enim bene degendæ & artis causā cognitio sui. Fluius inuenit. Thales Milesius fuit-Aristoteles princeps. Quid dissilendi ratio: quam in duas partes fecant: unam inueniendi-alteram iudicandi: nonne & ipsa quoq; uberrimus ac minifcus fructus uidetur afferre? Hæc namq; (ut probe nostis) quodlibet diffinitione circumscribit: diuisione persoluit: demonstrāone comprobatur. Huius auctorem Zenonem Eleatem fuisse perhibent. Atq; in altera parte Stoici plurimum elaborarunt: Aristoteles uero Stagerites in utraq; dominus est. His igitur imbutus animus (credite mihi) nunquam aberrabit in uia. Hæc siquidem institutio-Dei ipsius Maiestatem ex quadam parte intelligimus: trahimur ac ducimur ad diuinum cultum: spe premii titulum colimus: penarum ac iudiciorum metu flagitia denitamus: ob erranti multitudini probatè persuademus: nos ipsos perspicue inueniunt: uera a falsis seungimus: præstantius bellis: hominibus ipsis antecellimus: quibus muneribus: quid unius: qd præstantius: quid esse absolutius ac sublimius potest? Vultis ne-& de Mathematicis disciplinis. Arithmetica-Geometrica-Musica-paucula subnectam? Quod uos malle conicio hunc locum silentio præterito. Nam & uestro obtinuit: & nonnullorum contractis superciliis admonitus ad eam partem Philosophiæ: quæ corporis curam attingit: orationem conuertam. Nam ut ommittam Gymnasticas palestram-discum-Pedoriuarum instituta: ludorum uarietatem: quibus rebus ad uires aeroburium utis impelliur. Medicina profecto cunctas pene artes utilitate præstat: quæ & bonam ualitudinem tuetur: & aduersam propellit. Quo quid melius esse: quid uilius potest? Stupet namq; animus ipse quamdiu fragile corpus: doloris aculeis cruciatur: ut neq; contemplari quicquam: neq; uirtutis opus obire queat. Quo circa preſto est Medicorum industria: atq; ars: quæ ita hominum uitæ ac salutem cōſulit: ut eius beneficio immaturum plerumq; effugiat interitus. Primus omnium i ea scripsit Esculapius: hūc secuti sunt illustres Medici: atq; eius filii-Podalicritus & Machaon: quos canit Homerus: & gamonē ſectos in Troiano bello: non mediocre emolumentum Græcorum exercitui cōtulisse. Eidem-& multi sapientiæ ſectatores plurimum temporis tribuerūt: Pythagoras Samius: Empedocles Agrigeninus-Democritus Abdenites-Heracides-Herodius Selibrianus-Gorgias Leoninus: Prodicus Chius-A Hippocrates Chon: præter ceteros omnes-Democriti (ut quidam tradūt) discipulus-Peloponensiaci belli: & Darii Iustiape filii temporibus. Post uero Diodes-Praxagoras-Chryſippus: cum Herophilus: qui uenarum pulsas: in Musicos pedes dīcreuit: per ærati gradus. Præterea Erasistratus-Serapion-Apollonius-Claudas-Heracides Tarentinus-Aſclepiades-Themison-Antonius-Cassius-Calpitanus-Artuntius-Stertinus-Vectius-Valens-Cornelius Celsus-Apianus: secundum Dno forani Ephesi: postremo doctissimus Hippocrates interpres-Galienus Pergamenus-Niconis Geometre: atq; Architecti filius: Alii etiam complures. Cumq; Solis antea uulnibus moderentur: clarus Hippocrates-ceteris quoq; & ægtorationibus. & morbis ferri opem: atq; auxilii docuit. Sed satis multa uerba & de Medicina hactenus: & de ceteris Philosophiæ generibus: habita a nobis sunt. Atq; idcirco ipse mihi frenos dicenti adhibebo. Nam difficillimus est huius ora

nionis exitu Intuenire. Incredibilis est: ac pene immensa Philosophia: laus: atq; utilitas: a quibus res-
bus nostra defluat oratio. Verū malo cumulatione laude carere Philosophiam: quam me molestū
fieri. Quare pergit Magistratus insignes: & clarissimi Cives: id quod accuratissime efficitis: hono-
rem litterarum studiis adhibere: ut huic florentissimæ Reipublice: quam parentem litterarum: ac bo-
narum omnium atq; pleriq; uocant: maiorem in dies gloriam comparetis. Nam eius præclarum
nomen: cum propter alia multa: rum maxime ob studiorum celebritatem: longe lateq; diffusum: ac
pettagatum est. Omnes autem horro: ac moneo: qui sapientes: qui beati esse uolunt: ut post habi-
tis humanis curis: philosophiam sibi optidam: ac proponendam constituant. Ea namq; sola ætatem
omnem complectitur: omnibus temporibus apta est: nullo loco excludim: nunquam in tempestiua
est: nusq; gratis. Expergi scimini igitur: iuuenes: atq; euigilate: omnes curam: ac tempus omne con-
ferte in litterarum studia. Nihil enim debet esse hominibus potius: quam ad ultimam usq; discere se
nectutem: nec est ulla satis ad perdiscendum ætas. Bene igitur Themistodes centum septē expletis
annis: ac magno uide: decurso spatio: se sapientia iecisse fundamenta dicebat. Intendamus igitur
dum spiritus hos reget artus: sapientia: studis diligenter: imitemurq; Platonem: Socratem: Pytha-
goram: Democritum: qui etiam longæ ætate confecti: cupidius ardentiusq; inuestigationem res-
rum amplexbantur. Quod si fecerimus (credite mihi) ueterum tandem studiorum: dulcissimos
metemus fructus. Sed qui cuncta creauit summus: atq; alitioris princeps: qui cælum: ac terras mi-
rabili providentia regit: qui moralium consilia dirigit: actiones insinuat: & auditorum fortunæ
nota & nostra incepta secunda. *Dixi.*

¶ Augustini Dadi Oratio altera de laudibus Philosophiæ.

Xistimari nefas esse patres clarissimi: eorum qui iuste: qui secundus legem præfessent:
quemquam uel contemnere auctoritatem: uel imperium alpernari. Bene namq; æ-
les indyus Hieronymus tradit cuiusque præcepti contemptum præcipientis iniuri-
am esse. Atq; ita superio: res obseruamus: eo pacto colimus: qui Reipublice: præfunt
sunt: tanto & nos illis studiosius parere necesse est. Quamobrem in tam claro summorum hominū
conspectu rudem me: atq; imperitū loqui oportet: non quia id melius: sed quod silentium omnino
difficillimum esset: Et quidem ratio ipsa: æpud: ab huius loci me amplitudine depellebat: sed im-
perantium preualuit auctoritas: atq; ad dicendum compulsi. Itaq; nō tam mea accusanda temeritas
est: q̄ eorum spectanda uoluntas: quorum opere preiū sit: uisibus temperare. Sed quid frustra hæc?
Meas statuo partes esse: ut quæ imparato mihi: & nec opināti quidem de sapientia: studio: ac prædi-
catione succurrerint: ea expectantibus uobis: in medijs proferam. Nam longam accuratamq; ora-
tionem prohibent per breues temporis angustia: quibus me circumscriptum esse sentio: ut nulla sa-
tis diligens præparatio adhiberi poterit: cum tamen nihil hac nisi perfectum ingenio: acn studior
atq; industria expolium afferti contineat. Dum igitur mecum ipse non unquam mortalium uitæ:
mente: animoq; completo: facile intelligo gigni hominem ad felicitatem: quandoquidē ad eam
consequendam omnium hominum: spectat: ac laborat intentio. Sed ea profecto quādiu res huma-
nas agimus: nusq; nisi in sola sapienna sita est: quam principem uirtutum omnium merito iure Phi-
losophi iudicant. Est enim sola dux uite: infirmitatis humana: gubernatrix: nostræ imbecilitatis
columna: adeo: ut hac sine hominum genus constare non possit. Nimitum hoc loco admirari cogor:
cæcum: atq; insanum hominum errorem: qui cum sibi omnes felicitatem cupiant: atque exoptent:
ibi tamen eam inuestigare contendunt: ubi inueniri: ubi esse nullo modo potest. Longe aberramus
miseri: a recto felicitatis itinere: præruptos: ac deuio: sectamur anfractus: regiam pleriq; uiam
ignoramus: per ea quæ pernia non sunt diuerticula incerti uagamur. O inanis nostra cura. O fa-
lax spes hominum! Ouau conatus. Voluptates sequimur: copias ac diuitias concupiscimus: opes:
honores: gloriam affectamus: uires: ac robur: formam admittimus: caducas res: atq; æternas suspi-
cimus: & arbitramur quemquam felicem fore! Errat: nescit: fallitur: iniquas fallitur: quis-
quis ita sentit. Quid est quæso felicitas? Nonne maximū bonū pfectū: æternum: iucundū: sempit-
num: omnis perturbationis immunē: deniq; id bonum: quod totis (ut aiunt) uiribus expetendum
sit? Sed quid horum obiecto in uoluptate: quid in diuitiis: quid in honoribus: quid in opibus ipis-
quid item in reliquis eiusmodi? Mea his in rebus hæc ratio est: ut non modo non magna bonas: sed
ne bona quidem habenda censeam. Quis adeo mentis inops: qui uoluptatem: bonum audeat ap-
pellare? Distinui: ut iuris consulti ea nequaquam bona esse: quæ plus incommodi: q̄ com modi affe-
rant. Quod quidem si est: ita: certe summum malum uoluptas uideri debet: quæ inuentrix malorum
ac scelerum Omnium: uirtutum expulatrix: mentis: ac rationis inimica est: quæ consilium impedit:
interioris hominis oculos præstragit: eundem ex sua sede: ac statu dimouet: omne animi lumen ex-

tingit. Hanc capitalem hominum pestem vocabat Archias Tarentinus: escam malorum Platonis animæ & corporis perniciem Hieronymus agrestem & furiosam dominam Sophocles: dominam blandissimam Cicero in expugnabilem bellum Diogenes: quod ei (ut aiebat Eraditus) repugna-
re difficillimum sit. Hanc momentaneam & corruptibilem esse offendit Perian- der Corinthius: hæc Cleobolus Lydius cunctis uiribus frenandam & coercendam suasis: hanc nobis doctissimi tri-
ri omnes non minus quam Charybdim: ac Syllam fugiendam censuerunt. Anxie namque uoluptas appeti-
tur: sordide perficitur: paulo momento effluit: graues aculeos relinquit: quos dolores parit: tota
denique a ratione societatis abhorret. Quid dicam de diuitiis: quæ quam plurimæ quam libet abundantius pos-
sidentiam animos explere nequeunt: sufficere nunquam possunt! Commodabilia membra sunt (ut
stolici tradunt) & fortunæ ludibria: quæ modo huc transferuntur: modo illuc: penitus omnino nihil
habent. Equidem diuitiæ (ut probe ait Socrates) flagitii ac turpitudinis potius quam uirtutis ammi-
nistra: sunt: fomenta ignitiæ: malorum subsidia: libidinum: ac uoluptatum incendia: nocent pro-
bis: possidentur ab improbis: magis in his, cum uolendis labor est: maximus in possidendis metus:
summus quoque in amittendis dolor: denique nullum habent cum felicitate commercium. Quid item
opes: honores: forma: uires: gloria: quam fragiles res sunt: quam incertæ: quam angustæ temporis! Nihil stabile
in his: nihil diuturnum inueniri potest. Falsus profecto fuit Perian- der: qui immortalis honores co-
stitueret: quasi uentilis ludo non subiacerent: opes tæo etiam cum perditissimis hominibus sæpe co-
munes sunt: immo plerumque ad improbilissimos quoque demigrant: Vires ac formam: uel tempus
ipsum dissoluit (ut etiam testatur Socrates) uel certe morbus extenuat. Gloriam inanem: iniquas:
lubricam rem esse quis ignorat! Quam obrem omnia mihi mente animoque lastrant: sola occurrit
sapientia: quæ totius felicitatis auctor atque effectrix habenda sit. Maximum bonum non iniuria ui-
deni debet: quia non solum uirtus est: Sed etiam domina omnium & Regina uirtutum. Perfectum
bonum est: quod sans superque ad beatè uiuendum se ipsa contenta: nullis extrinsecus præsidis ad-
iutur. Si quidem totam a deo esse constat: nec ullo pacto pandere a fortuna potest. Certum bonum
est: omnia namque aliena sunt: solus uirtutis ac sapientiæ: & nostra est: & certa possessio. Lucundum
bonum est: maximas namque operationum omnium: datus inquit Philosophus: uoluptatem as-
ferre eam: quæ per sapientiam est: omnes uno ore consentiunt. Videtur quippe sapientiæ mirabi-
les: atque incredibiles: quasdam habere uoluptates. Sempiternum bonum est: enim Socrates. So-
la inquit: possessionum omnium immortalis sapientiæ est: propria: ac perpetua animorum comes.
Immune omnium perturbationum bonum est: quod ea imprimis cupiditatem repellit: libidinem
coarctat: iracundias exinguit: motum quemque concitatore animi sedat. Expectandum bonum est: nam
(ut prædare in Phædone apud Platones ait Socrates) gloriosam huius rei in hac uita præmium
est: & spes potius ingens. Si quidem non nullum nobis futura beatitudo huius propinat:
ut iam plane liqueat illud efficit Stoicorum: tæte omnes sapientes semper felicitet absolute fortu-
nate uiuere: nulla re impediri: nulla prohiberi: nullius indigere. Quod si uirtutes propter se peten-
dæ: atque amandæ sunt: hæc sine dubio frui debemus: quæ una reliquis omnes complexa est.
Hanc unam qui habet omnes habet. Quid mirum igitur si uirtutes omnes: iugatæ atque imple-
tæ sunt: cum ex hac una ortum habere cernantur! Quid mirum si disciplinæ omnes: atque inge-
nuæ artes: apte inter se colligatæ: uideantur! Nam ex eodem germine profectæ: commune ha-
bent tunculum: Sapientiam: & cognatione quadam inter se continentur. Est enim hic fons uberti-
mus: Scatens undique bonorum omnium: hæc atque illac perfluens. Inde actio manat: inde Pruden-
tia uirtutum omnium comitatu septa: hinc manat scientia: hinc ratio uera a fallis distinguens: hinc
oculorum rerum inuestigatio: hinc iuris legumque solertia: hinc eloquendi potestas: quæ & ipsa ma-
gna uirtus est: hinc denique omnium bonarum artium pericia: atque perfectio. Vnde enim nisi a Phi-
losophiæ in exhaustis fontibus intelligibilium rerum cognitio: celestium arcanorum reuelatio in
corporum spirituum contemplatio unde summi: & incommutabilis boni speculatio: unde omnis ue-
ritatis ac scientiæ lumen! O prædara: atque ammirabilem sapientiam. Quid sine sapientiæ ipsius in
sternone uita hominum esse potuisset! Hanc qui tollunt: Soles & mundo absque dubitatione tol-
lere uidentur: sine quo dubio procul cecidimus in tenebris. Ex huius namque præceptis singulorum:
paucorum: uniuersorum profecta salus est: ciuitatis & rerum publicarum manauit tranquillitas.
Quod qui Sapientias continent: non longe absunt ab immanitate bestiarum: ac societate & con-
solatione hominum merito repellendi. Quid homo insipiens: atque huius expertus laudis: nisi quod
Greci pro uerbo usurpant in fructuosa arbor! Quid nisi agrestis fera! Et enim si uerum uolumus
persequari: nihil poterit Sapientiæ laude cogitari perfectius: quæ eius participem beatum efficit. Ni-
hil præstabilius: quæ nos Deo idest incommutabili bono conciliat: atque amicos reddit: nihil uolius:
quæ hominē ad immortalitatis gloriā perducit: nihil iucundius: quæ miro nos semper gaudio: atque incre-
dibili afficit uoluptate. Proinde si faciles esse uolumus: ea omnes sapientiā omni iudicia cōplectamur:
huius percipere omnes neruos trādamus: huius suauissimi fons aqua saluberrimā plenissimis faucibus
hauriamus. Hanc capellæ iuuenes: optimū est enim uicium: ut aiebat Bias prieneus. Hæc

ſola eſt certa poſſeſſio. Hanc amare ſenes: nam ſi habet aliquid tanquam pabulum doctrinæ ac ſapien-
tiæ: niſi ſapiens fallitur Cato: quid poteſt eſſe ocioſa ſenectute iu. iudiciuſ? Aurelius Auguſtinuſ
nulla ad diſcendum ætateſ ſeram iudicabat. Laudatur ſunſconſulſ Iulianuſ: qui diceret ſe adhuc
quid uelle diſcere: uel ſi aliterum pedem in ſepulchro haberet. Laudatur & Solon uir ſapienna inſi-
gnis: qui diſcens ſenefeceſ. Et enim ſapiennam nulla aufert ætaſ: ſed indies magis ac magis excre-
ſcit: ut iure optimo cunctis rebus aliis anteponenda ſit. Itaq; laudo optimi & claſſimi ciues omni-
buſ inq; in rebus laudo uoſ: nunc hoc laudo plurimum: nec laudo ſoluſ: ſed & omnium pene gen-
um ac populorum nomine immortaleſ nobiſ gratias ago: & ſempiternaſ: quod hanc præclarîſ-
ſimam ſapiennæ laudeſ: quæ aduerſiſ temporibuſ & grauiffimiſ caſibuſ obſoleuiſſet ſummo ſtu-
dio atque conſenſu reuocatiſ. Tibi uero urbiſ florentiſſima Sena gratulor: quæ quum paulo ante tri-
ſtiſ ingemeret: & ciuium tuorum interitum deploraret: quibuſ & multiſ & claſſimiſ te ſequa peſſi-
lentia orbatuſ: cum modo quaſi ſqualore obſita luctuoſa iaceret: cum pene exſtante ſapienna tota
in tenebris uerſaret: magnam repente adepta eſ tot laboruſ ſolatiuſ: nunc tibi claſſiſſima lux orta
eſt: nunc tua dignitaſ illuſtrata: nunc priſtino ſplendore reſulget in ſolio: nunc denuo aurea capiti
tuo adiecta corona eſt. Euge lætare Sena: nunc te tota Italia: nunc Sicilia: nunc Gallia: nunc Italia
nunc Britania: nunc uel ultima quæq; gens atque abdiſſima natio alumnâ reuiſit: nunc pa-
rentem recognoſcet: matrem ſalutabit: nunc ad te confugiet: ut ruſum pro necere conſuetudine
lac ſuaſiſſimū ac dulcia ſapien-
tiæ ſibi miniſtreſ alimenta. Ecce iterum ex ulumiſ uſque terrarum
finibuſ uoluntaria quedam (ut ita dixerim) tributa ampliſſima tibi munera deferentur. Nunc
tibi magnuſ ſapienſiſſimorum hominum preſto erit conuictuſ: nunc de iniegro ſtudioꝝ laudi-
buſ gloriaberis. Pacem iam tibi diuturniorem: niſiorem tranquillitatem: firmiorem auguroꝝ glo-
riam. Hoſ tibi ampliſſimoſ honoreſ ac ſplendiſſimū decuſ fortunæ immortalis Deuſ. i. p. ante
alias duce ſapiennâ: queſto illa ſiſ: imperiū oceanoſ famâq; terminet aſtriſ. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio tercia de laudibuſ Philoſophiæ.

AGNO AC Splendido ingenio uiroſ: qui tam apud Hebræoſ ac Barbaroſ q; apud
Græcoſ & Latinoſ ſumma gloria florueruſ: excellenſiſſimi domini patreſ optimi: q;
ornatiſſimi tuiſ reperiſ opes: honoreſ ac diuinaſ cõtempſiſſet: ut abiectiſ caduciſ &
fragilibuſ rebus commodiſ expediriſ. p. rerum cõtemplationem ac ſcientiam com-
plecterentur. Qua mente Moyleſ Vateſ claſſiſſimiſ teſuq; Aegyp̄tiarū: ad Hie-
mi ocuſ proſpexit. Cõtempſit Abaſiſ Scythia patriaſ delitiſ atque ex ipſiſ uſque Hyperboreiſ in
Græciam traiecit. Luſtrauit Plato pleraſque mundiſ prouinciâſ atque oraſ. Veteret Romanuſ ac
maioꝝ noſtriſ: quoiſ euſdem laudiſ cupido ceperat: frequentiuſ Atheniſ inq; Græcoꝝ Gymna-
ſiſ q; in patria ipſa uerſat ſunt. Cætera pro nihilo habuerunt: ſolam Philoſophiam in qua omniſ
& cognitiõis & ſcientiæ ratio continetur: dignâ exiſtimauerunt: in qua exquirẽda omne ſtudiū
atque opem collocarent. In ea uidentur maximū ac præceptum hominiſ bonum poſuiſſe. Si
quidem itauerunt rerum omnium: quæ ad excolendam inſtituendamq; hominum uitam pertin-
erent: nihil Philoſophia grauiſ eſſe: nihil meliſ: nihil dulciſ: nihil ingenuo homine ac libero di-
gnuſ. Et hanc cum hodierna die pro uetere laudatq; conſuetudine exornatiſſimo hoc loco latida-
ri oporteret: delatum ad me id munuſ eſt: cui ratio & ab ætate & ab imperiâ ſuſcepta ſilentium
ſua debet: quem frequenſ claſſiſſimorum hominum conſenſuſ rectiſ mea ſententiâ audientem q;
conſonantem aſpexiſſet. Imbecilliſ homo grate onuſ ſuſſiſſimo: quod neque pro magnitudine
libenter ſum auſuſ ſuſcipere: neque pro imperantium auctoritate aut debuiſ aut uolui reſutare.
Superbum erat: iuſſa cõtemnere: ca peſſere temerarium. Sed opinor arrogantiâ odio maioreſ
digna eſt: coacta uero temeritaſ ueniam ultro implorat: præſertim apud eoſ: qui non minus huma-
nitaſ q; doctrinæ ac ſummæ eruditiõis laude præſtant. Atque ne uoſ morer diuiniſ: nihil eſt:
quod animuſ ipſe uelit: & cupiat magiſ: nihil quod noſtra imbecillitaſ minus poſſit q; ſummuſ
Philoſophiæ ſplendoreſ atque ampliſſitudinem laudare. Verum enim uero tam ſuſuſ eiſ tamq; la-
tuſ campuſ eſt: ut in eo etiam indocti ac rudis hominiſ pertuſari atque exultare poſſit oratio.
Sæpenuꝝ admirari ſoleo Patreſ optimiſ: quid cauſe fuerit: quam ob rem homineſ grauiffimiſ
ac ſumma auctoritate uiriſ multiſ noſtraſ tempeſtateſ: plureſ patrum memoria Philoſophiæ gloriâ
tantopere concupiſcunt: ut ad eam percipiendam omnem & conſenti a tatem oportereſ & conſerri
operam iudicant. Sed excitauit eoſ (ut plane mihi uideor animaſ dueraſſe) ſumma rei ampliſ-
ſimæ dignitaſ: incredibiliſ magnitudo: fructuſ uberrimuſ: admirabiliſ in q; rei præclariffimæ ſplendeꝝ
ſcimoꝝ hoſuſ excitauit ingenia. Nõ fallax gloria: nõ inaniſ oſtentaſ: id qd multiſ falſo opinat: ſed
recta ratio potiuſ ad inueſtigandâ Philoſophiâ cognitiõis cupidaſ incenſeſ aſſiſſimoſ: alioſ in-
ſtamauiſ: atq; inſtamauiſ: ut incredibiliter eiſ amore ac ſtudio cõſpicerent. Nouerãt iſi ſane
qd uel nemo dubitat: in quo lumẽ aliquod extat ingeniũ: duobuſ hoieſ aĩo cõllate & corporeſ: & alte

rum quidem nobis cum superis: alterum commune esse cum bellis: atque eos qui corpori seruientes proprium hominis ipsius bonum deserunt: ad naturam proxime accedere belluarum: qui vero Sapientia in l complexu virtutis ac doctrina perficiunt: eos dignos esse quos & homines & sapientes homines uel habere: tum enī appellare debeamus. Homo namque natura prouidit & animal: sagax: actum: solers: memor: rationis: consilii: prudentiæ: cognitionis particeps: uirtutis: ac disciplinæ capax: preclara quadam conditione a summo ac prepotente Deo generatum. Hoc præcipuum est: & peculiare conditoris officium: quod & ad imaginem suam: ac similitudinem finxit. Creatur enim summus artifex hominem: quasi quempiam mortalem: Deum: quem minuit paulo minus ab Angelis: quem gloria & honore decorauit: quem operibus suis præfecit: quem rerum omnium principem constituit: cuius potestati uniuersum subiecit orbem: cui patet terra: cui cælum fertur: ad cuius usum procreata sunt: quæ in terris gignuntur: quæ pertugantur in cælo: quæ in mari degunt omnia: huic uni Deus ex tot animantium generibus: non mentem solum: sed etiam immortalitatem tribuit. Quo munere haud scio: an aliud esse possit: aut maius: aut præfabilius. Liceat humano generi quodāmodo gloriari: cuius causa mundus ipse factus est: ad cuius fructum: quæ in mundo constant: parata omnia: atque inuenta sunt. Sed hæc tam multa: tamque præcipua: atque admirabilia: & ornamenta: & munera: tanquam naturæ hominis tribuantur: dum imaginem Dei retinet: dum similitudinem conditoris seruat. Et imago quidem in cognitione ueritatis: similitudo uero in amore: atque exercitatione uirtutis sita est. Quod si homo in tanto creationis honore constitutus: non intellescit: comparatus est iumentis insipientibus: & similis factus est illis: si uirtutem negligit: præstantiam amittit hominis: & in immanitatem uertit belluarum. Quocirca prædare tradiderunt qui hominem ad intelligendum: atque ad agendum naturam perhibent: qui & natura ipsa trahitur: ac docetur ad sciendam cupiditatem: & sine opere: atque actione uirtutis: nec bene potest: nec beate uiuere: ut plane liqueat: & ad cognitionis laudem: & ad uirtutis gloriam nasci hominem: quem contemplationem mundi: & quatenus imbecillitas nostra progreditur: cælestis uitæ: atque alossimæ diuinitatis imitatorum: genus non dubitamus: quibus in rebus qui excellunt: eos admittamur: suspicamus: eos summa obseruantia: amplissimis honoribus prosequimur. Sed nemo (mihi credite) præstantissimi patres: aut ullam rerum scientiam consequi: aut ullum uirtutis munus obire: recte possunt: a Philosophia discesserit. Ad hanc nobis conuigendum est: in huius finem: nos conferre debemus: ab hac opem: atque auxilium petere: hanc optare nobis ducem uitæ: quandoquidem sola potest recto calle ad ipsum nos beatitudinis calces perducere. Ab amore: ac studio sapientiæ Philosophia nomen inuenit. Est autem Philosophia: diuinarum humanarumque rerum scientia: cognitio: quæ cuiusque rei sit: bene beateque uiuendi rationi continetur. Est inquam Philosophia: omnium uisibilem: atque inuisibilem: occultarum: admirabiliumque rerum sagacissima indagatrix: est philosophia: magistra uitæ: bonorum omnium mater: parens: quedam ac procreatrix omnium laudatarum artium: rationalis animæ lux: sine qua hominum uita uersaretur in tenebris. Hæc nobis inuio urbes peperit: dispersum genus hominum conuolauit ad uitæ societatem: ad ciuitatem uisum conuocauit: ad leges: ad mores: ad disciplinam compulsi. Hæc nos ad pietatem: ac Dei cultum instituit: ad iustitiam: atque ad omnem uirtutis laudem erudit. Hæc ignorantiam: caliginem: subtilit: eripuit: menti tenebras: clarissimam ueritatis lucem attulit. Hæc res summis obstrusas difficultatibus: atque abditissimas illustrauit. Hæc supera omnia: atque infera docuit. Prima: ultima: media monstrauit. Huius munere illa nobis patefacta est: a summo Deo ad usum usque rerum: sordem: muris: se ligans: uinculis: & nunquam interrupta: connexio: illa inquam Homeri præceptum Varii aurea cathena: quam & pendere de cælo ad imas terras: Deum iussisse prodit. Etenim prædaram moles: atque admirabile officium: fabricata est diuina solertia: quod cælum nomine ornamentis: quem mundum a perfecta absolutaque elegantia: quem orbem a forma in speciem orbis conglobata: ueterum auctoritas appellauit. Huius tam ingentis machinæ circumfusus: cuncta quæ constant: quæque mouentur: quæ in aspectum cadunt oculorum: quæ sola mentis acie percipiuntur: immenso circui uoluerit: & continet. Hæc se quatuor effert: elementa: quorum terra in medio mundi posita: atque æquis librata ponderibus: quo facilius circa eum uolubilis rotet: uniuersas stabilem firmitatem obinet. Huius & non nulla pars eminet e mari ad titram animantium metam: atque montes: patet immensis campi: fertiles existunt agri: unde fruges: unde bacchas: unde uarias glandes: ac multiplices fructus efferrī constat. Huic porro adiacet mare: terræ globum: aquæ circumfluunt: & quæ aliis ab his: quæ tenuissimæ cælo superferuntur: ac serenis noctibus rosant. Maria inq̃ ter

ram circumfundunt: nunc æquata tranquillitate: nunc aduersis tempestatibus horrescentia: quæ a sole collucet: albescit: nibrant ipsa quoque in rotundam formam atque orbem conglobat. His aer finitimus est animabilis spirabilisq; substantia: qui modo extenuatus sublimè fertur: modo concretus in nubè: congit: atq; humorem colligens: auget terram in imbribus diffundit: uenit uero uentorum spiritum efficit. Post hæc deinceps omnia cingit altissimis æther uelut extrema ora mortalium omnium & corruptibilium corporum. Ignitum & summū elementum quod & a terra longissime abest: & inferiora omnia tenuitate prestat. Intra hæc uero quasi quedam cōmutabilium corporum septa non folia animarum uiuant: sed cætera quoq; omnia continentur. Quæcūq; oriuntur: intereunt: augentur: consenscunt: quæ uarietati obnoxia sunt: & in eodem statu nunquam permanent. Ilic uaria ac pene innumerabilia gignuntur beliarum genera: alia quæ in terris serpūt: quæ humi graduntur: alia quæ stant: atq; in aquis: alia quæ tellus concūda saxis affigitur: alia quæ in litonibus reptant: alia quæ remigio alarum libeto cælo fruuntur. Eisdem in locis fulgent pretiosi lapilli: rutilant gēme: Sardia: aspidēs: Smaragdi lucent. Sed & densantur nubes: humores solentur in imbrē: concreuit in pruinas: coguntur in nubes: glaciuntur in grandines: in vapores extenuantur: conspissantur crasse & caliginosæ nebule: stillantur rores: ab exortu atq; occasu: a sepietione & meridie uenti perstant. In eisdem onis strident procellæ: turbo confictatur: coruscant fulgura: exaudiuntur tonitrua: iaciunt fulmina: resonat Echo: cælellis ærens coloribus uariatur: inflammantur Comete: seu luce coruscum & crinitū Syds. Nihil perpetuum in his: nihil duratum est: sed uicissim omnia ortui interitui commutationi patent. Iam uero cælum ipsum ex celsū & sublimè suspenditur: cuius speciem candorem pulchritudinem quæ uis ulla eloquentiæ amplecti possit! Bene diuinus Vates cecinit. Cæli enarrant gloriam Dei: & opera manū eius annuntiat firmamentum. Hic imprimis incredibilis quidam splendescit ornatus: emicant stellæ: alia resplendent: scintillant: sydera: candet lacteus orbis: omnia clarissima luce ac splendore complent. Vaganū stellarum septem globi atq; orbēs uertuntur: qui omnes certa lege diuersis tamen temporum spatii regendum in telligenarum impulsu ac ductu certos ratosq; conficiunt cursus. Ex his quasi Dux quidam ac Princeps luminum omnium Sol principatus tenet: qui oriens atq; occidens dierum & noctiū uicissitudinem nūc ad sepietionem nunc ad meridiem cursum in se cūctens: quadripartitis temporum efficit uarietates. Luna infimū cæli orbem possidet: ac terræ proximam obstat: tinet regionem: quæ quamquam luminare minus appellata est: radius tamen Solis accenditur. Atq; hæc duo præcipua luminaria quasi alternis regnant: ut Sol diebus: Luna noctibus præsit. Accedunt & alia quinq; uagæ stellæ: Phœnon: Phœton: Pyrois: Scilbon: Phosphoros: quæ a nostris p̄duntur: Inferus Samus: Salutaris Iuppiter: Horribilis Mars: Solendens Mercurius: Alma Venus: quæ Solem antegredens Lucifer: subsequens Hesperus appellatur. Hæc uero stellæ quæ Planetæ suo nomine nuncupantur: non quidem ab errore: sed quia contrario motu atq; cælum uersantur: in deflexis laboribus signiferum orbem lustrant: & Zodiacum circum: quem duodecim illa etiam uulgo nō ignota signa distribuunt. Sequitur post septem Planetarum Zonas octauum cælum: in quo infixæ stellæ uoluntur: & ipse quidem innumerabilis: quarum distinctio atq; ornatus incredibile dictu est: quantam contemplantibus afferat uoluptatem. Huic innumetæ cum retum aliarum tum animulorum imprimuntur effigies: uariæ ac multiplices imagines præscribuntur. In hoc cælo sepietionē: phœnix atq; Elic: Boetes: Areturus fulgens: Torus Draco serpit subter: supra q; reuoluens sese conficiensq; linus e corpore flexos: ut inquit Aratus. In hoc splendent Hyades: quæ & Succulæ: Plades: quæ & Vergilæ nuncupantur. In hoc lucet Andromeda: Perseus: Coruus: Delphinus: Argos: Triangulus: Hydra: & cum aliæ innumerabiles stellarum figuræ ac signa: tum etiam Nimbofus Orion. Post hæc rapidum cælum: quod & primus mobile: & nouum arcum atq; globum appellare æteter consueuerunt: incredibili quadam uelocitate conuertiunt: quod duobus ipsis firmamenti cardinibus ac Polis Arctico & Antartico in requieto motu circum latum reliquos orbēs: ut imenso complexu arce: ita etiam celeritimo impetu rapit. Nec uero silent tanti motus sed acutorū & gratum temperatione dulcis quidam consistat sonus: & incredibili suauitate cōcūctus. Sed hæc pleraq; oculis amentia sunt: ac sensibus parent. Emptreum cælum ac beatorū domiciliū reliquum iam est nobis: cuius ineffabilem gloriam nec oculus uidit: nec auris audiuit: nec cuiusquam uel acer rima mens fanis Intelligentia comprehendit. Ilic locus est cælestium Spirituum hoc augustissimum templum: hæc indyda sedes altissimæ ac semper uiuentis Dei: hæc sacrosancta domus æterni patris: in qua & mansiones multæ sunt: cui nullæ fortunatæ insule: nulli Elisi campi: nullæ felices ore ualeant comparari. Hæc amoenissima paradysus est: in qua Beati æuo immortali ac sempiterno fruuntur: in qua sacra beatissimo rum ornatum concilia perennem uitam ac felicissimam degunt. Angeli tuendis hominibus præfetti: qui semper uident faciem patris: & in creatorem prospiciunt. Archangeli altissimorum mysteriorum confici: Virtutes quorum uel nūc uel opere ad cōmouenda mortalū corda signa ac p̄digia i terris frūt. Potestates qbus adiutarius potestas tenebræ cōpriui: ætis cohercet improbitas: Principatus quoq; moderatioe & sapienna oīs i terris Principatus

omnis regendi ratio conficitur: dirigitur: gubernatur: commutatur: transferitur. His dominationum ordo supereminet: ac regnat: ad cuius (ut ita dicam) Imperiū: Principatum regimen. Potestatum defensio: Virtutum operatio: reuelatio Archangelorum: Angelorum deniq; cura: ac protulencia referuntur. Adiore ab his Throni euolant recessu summę quietis: ac tranquillitatis auctores. Cherubin subsequuntur: multis oculis ornati: q; ex ipso in exhausto Sapientie fonte fluentia quedam scientie haurire nō desinunt. Postremo sex alis: Seraphim attolluntur: incredibili quodam charitatis ardore conflagrantes. Cumq; his & homines: qui iussu & pie i teris uixerint: corporis solutus uinculis uiuere beatos: uolunt. Alios uero alio: uellis prodeat: celes indyctus Iherardus Senensis: quem ipsi uindictus: audinimus: allocuti sumus: nūc uero in coelis illum regnare cū Christo ambigere: magis impietatis est. Nunc perhorrescit animus: caligat mentis acies: lingua contremiscit: stupefunt uires omēs: cū ad inenarrabiles Dei maiestatis sermo cōuertitur: de qua tamē: quantitas fas est: nobis nūde & pauca dicamus. Præest nāq; tantę molis: qui eam principio perfecti e nihilo summus opifex: effector: arbiter: omnipotens rerum omniū creator: mundi totius Princeps: cuncta gubernans dominus: increatus: inenfusus: æternus: ineffabilis Deus: qui terram stabili firmitate suspendit: q; cœlum stellis ornauit: syderibus distinxit: qui Solem clarissimū: ac singulare lumen rebus humanis accendit: qui terris maria circumfudit: flumina perenni lapsu fluere præcepit: iussu & extendi campos: subleuare uallis: s; frondē siluas: lapidosos surgere montes. Et hic est bonos: omnius anctor: pater luminis: a quo omne datum bonū: ac perfectum donū est: lux uera: quę illuminat oēm hominem uenientem i hunc mundū: super excelsum summū: incommutabile bonum: principium unde omnia: finis: ad quē omēs: qui cum Auctore Angelus intelligi debet: sine qualitate bonus: sine quantitate magnus: sine indigentia creator: sine situ p̄sens: sine habitu oīa continēs: sine loco ubiq; totus: sine tempore sempiternus: sine ulla sui mutatione: mutabilia faciens: nihil panens: cuius folius potestate: ac uirtute cæci uidentur: surdi audiūt: muti proloquuntur: claudi ambulat: leprosi mundantur: stulti sapit: cōualefcent agros: mortui reuiuiscūt. Hic ē qui recte dicitur Trinitas unus Deus: ex quo oīa: per quem oīa: in quo oīa: Pater: & Verbū: & Spūs sanctus: quorū singulis quisq; Deus est: & simul omēs unus Deus: cuius celsitudo: ac sublimitas: conueniens nomē est: ignorat Angelus. Postremo hæc & uera est: & sola beatitudo: ad quam adipiscendam genii: ac nati sumus. Creati. n. Deus hoīem: ut Deum ip̄sum intelligeret: amaret: possideret: frueretur: quę qui nō intelligit: proculdubio stultus est: qui nō amat: improbus: cui nō possidet: qui nō fruiuit: infortunatus: infelix: ac perpetuo miser: cui fortasse salus erat: si hanc uitam nunquā ingressus esset. Quauis igitur: q̄ multus: q̄ præcipuus: philosophia digna est laudibus: quę cū primum nobis ante oculos posuit: nam prædanti operis machinā: tot tantarūq; rerum creationes: infinitā multitudinē: ac uarietatem: naturę ordinem: mundi splendorem: pulchritudinem cœli: fulgores stellarum: syderum ornatum: confaniam admirabilem: singularem prouidētiā: sensim nos ad ipsius conditoris contemplationem perducit: ut inuisibilia Dei: per ea quę facta sunt: intellecta conspiciamus. T radunt Philosophi: appetere unumquodq;: ut suo principio coniungatur: quod ea ex re: uniuscuiusq; etiam perfectio consistit: atq; integritas. Hominis autem principium quidnam aliud est: quę nō nisi Deus? Hinc uero haud dubie sola nos iungit: atque annectit contemplatio: in qua & ultima: atque extrema hominis felicitas est. Hoc est enim propriū hominis ipsius bonum: hoc peculiare munus: & naturę hominis accomodatifsimum. Scire apud Platonē in philosophos dictum est: quod in ueri investigatione uersentur: quod pecuniam: quod gloriam: quod res omnis humanas contemnant: et pro nihilo putent: propterea iustos ac beatos esse: uiuunt nāq;: aluntur: crescūt etiam uirgulta: & plantę: senunt: progrediuntur: procurat uictum: uentrem explēt & pecudes. Homo uero qui rationis est particeps: solus ex cunctis mortalibus intelligit: sapit: res cōtemplatur: cauus causas intuef; cognoſcit: iudicat. Sed quis itelligere absque philosophia: quis sapere: quis nosse aliquid prædarum queat? Perfectio hominis ratio nō in corpore: sed i mente potius constituenda est. At uero in corpoream mentem: in dissolubilem: imortalem: nō concretę: nō fragiles: nō lubricę res delectat: sed incorruptibilem: æternarum: & quę uetę sunt contemplatio: quā nobis philosophia sola supēdit. Fir omnia: fit totus mundus: animus: nō absurdum dictu: si cumulate: si perfecte: philosophia fuerit: expositus: quo quid potest esse præstabilis? Audent dicam: nondum esse hominem: qui nullam philosophię partem affectus est. Sed ea patet latius: cœlestia contemplatur: naturę ac cœli inuestigat: syderum uias radio dimittit: diuinā autem transferens ad nos: ac firmitatem e cœlo: de uocans hominum uitam ac mores: ad cœlestis ordinis exemplar instituit. Res publicas gubernat: sanctę leges: domos regit. Quid honestum: quid turpe: quid iustum: quid iniustum: quid iniquum: quid rectum: quid prauum sit: quid denique expetendum: ut bonum: quid fugiendum: ut malum: non ambigue demonstrat. Hæc docet: ut honorem exhibeamus parentibus: Magistrali: obseruemus: maiores natu uetemur: legibus obtemperemus: diligamus amicos: charam uxorem: charo habeamus & liberos: non scruiamus in feruos: bene & iuste uiuamus: diuina & humana iura tuamur: omnibus denique in rebus modum seruemus: quę qui effecit: uel si

ne ulla rerū scientia rite Philosophus appellandus sit. Hic igitur rem adeo prædram dum inquisi-
tur ueteres sapientes contemptis rerum humanarum delictis & tranquillius etiam labores perpe-
ssit: dum illam uiam exegit. Ita Aegyptiorū sacerdotes & Periarum Magos & Indorum Gymno-
sophistas & um Bragmanas & Samaneos & Iudæorum Phariseos & Sadduceos: effecit autem impi-
mis tenuissimū uictu cōtentos feruit omniū in i. philosophiæ studio ætatem & ætate operam con-
sumpsit. Quid referam Græcorū Philosophos? Academia enī pellitenti locum & palustre con-
natiūm deliquit: ut uidelicet castigato corpore facilius ad contemplationes animi intenderetur.
Dioctora nota cōtinēta & uictus tenuitas est: quibus Annithenes philosophiæ emancipatus: quæ
possidebat uendit: omnia ac publice distribuit. Diogenes Synopis fordidū palliolo pera-
o bacillo cōtētus in præsentem horam poscebat a quo ibet unde uita tueretur. Multo uero non pau-
peratam solum pertulerit sed etiam uoluntarius non ita peregrinationibus q̄ exilis sulcos posuit:
etiam ultimas terras & pene uniuersum peragrare orbem. Pythagoras Samum Pherecidem Sy-
rium: Hermodamanta Creophili posticum: Aegyptios & Calicos sacerdotes: Magos Periarum
ad: patria posthabuit: Italiam incoluit: reuit magnā Græciam: ex longinqua ac diuersa peregre-
natione: magnam sibi sapientia & doctrina laudem coparauit. Apollonius uero Philosophus ea-
dem affectus cupiditate ad quod scribēt i. Hieronymo nobis cōpetū citauerunt Persā: pertrāsiit
Caucasum: Albanos: Syrtas: Massagetas: Indos penetrari: Phylon annem transiit: peruenit
ad Bragmanas: adur Elamias: Babylonios: Caldeos: Medos: Assyrios: Parmos: Syros: Phœnices
Arabas: Palesinos: reuerit Alexandriam: ad conueniendos Gymnosophistas: perrexit Ethiopiam:
cunctas pene terrarum regiones pedibus obuit. Sed qui ito nobis studiosius elaborandus est: quibus
ad meliorem disciplinam oblati est adiutus: quibus etiam uirginis Dei filius & humani generis
saluator nullus a patre uiam & uentias peropiendæ & consequendæ immortalis ostendit: quam
in corruptam doctrinam: neque Pythagoras: neque eius postuli assequi poterit. T. Lauges hlius:
Xenophanes: Parmenides: Empedocles: Zeno: Eleates: Leuippos: Democritus: Nauphianes: Na-
ncydes: Epycurus. Non sunt adepi Ioni Philosophi: Thales: Anaximander: Anaximenes: Ana-
xagoras: Archelaus: & quem terrestrē oraculum uocabit. Socrates: Non Socratici: Plato: Anthel-
nes: Anitippus: Nō Cyrenæi: Anitippus iunior: cum Areta forore: Theodoros Aethicus: pimme-
des: Parabates: Hegelias: Annicetus Libys. Nō Cynici: quibus Annithenes præfuit: Diogenes Syno-
peus: Crates Thebanus: Zeno Citicus: Cleantes Callius: Chrysippus. Non Academia princeps:
Plato: Speusippus: Xenocrates: Polemon: Crantor: Crates Atheniensis. Arcesilaus: Lacydes: uan-
der Phœneus: Damon Leontheus: Mofidion Euander: Atheniensis Hegelinus: Carneades: Ultio-
matus: Armadas: Nō Peripatetici: Anitoteles: Menedemus: Theophrastus: Demetrius phaleteus.
Sed neque illi quidem quos sapientes cantant Græcia: Solon: Chilon: Pittacus: Bias priuilegiis
Cleobolus Lindus: Penander Coniudius: Nysio cheucus: Anacharsis: Scyta: Epimenides cretenis-
tissifistratus. Nō tota uerū philosophorū cohortes: quorum manā sapientiam Christiana ueritatē
tūc integritas. Ita quos maxime decet ingenii uiri ad acquirendam disciplinam oēm industrias
ac diligētiā accomodare: quibus ingenia non defunt: qui urbem clarissimam: quali altera Athe-
nas & florentissimam quoddam litterarū domicilium nacti estis. Quod si præcellens illi Theo-
logi laudem: si pontificia: si ciuilia iura: si moralem sapiētiā queritis: si medicæ ars: si physicæ ob-
seruantiæ: si differēti subtilitatis: cœlestium arum disciplina: si cūcta bæ illustrius eloquentia: ma-
gis cordi est: prestio bæ lūnt nobis in omni genere doctrinarum clarissimi præceptores. Incumbite
obsecro uos i hæc studia diligēter. Quid. n. oio fieri possit melius? Bene i. Iebreus concionator: Chi-
toba och machi: mi peninim ue colliaphazim lois i. ubah: quod cūctas opes sapiētia præferat: & eius
pretium qd nulla re alia cōferri debeat. Bene Græcus Iocratas Ταμὴν χρίματα ταλὸν σοφία ἀπολοῖ
παι τὰ δὲ ἀκούσματα πάντα τοῦ χρόνου παρῴντι: σοφία γὰρ μοι τῶν κτισμάτων ἀδύ-
νατον: quod ditinas an tectat Sapiētia: lē pēreat: bæ sempiterna fit atq̄ immortalis possessio. Bene
noster Boetius: Cætera fere caduca labia imbecillat: & ita fit foras uicē spectes: pene fempale-
na. At uero opulētiam litterarum: nec præsens finit uetas: earumq̄ auctoritatē ip'a eiā cūcta cō-
fidenter: augeat potius: & cōfirmat ueritas. Eia igitur omēs sumus uerum Dei simulachrum: philo-
sophiam omni studio complectamur: ea nobis mōstrante uiam: possumus bene sapiēter laudabili-
ter: ac beate uiuere. Qui cūcta gubernat immortalis Deus: nobis uberrimū Sapiētiæ fontem aper-
nat: & gloriosū præbuit sancti Lux: beatissimū Apolloli aduini Euāgelistæ recte philosophan-
tium uota secundet.

¶ Augustini Dathi Oratio quarta de laudibus Philosophiæ.

Agni ac præclarissimi philoſophi Socratis apud Platonẽ ſententiã eſt: uniũs opus eſtĩ recte perficere: unum uero plura nõ ſans recte. Quam quidem dum ipſe mecum repu- to: uero: ne nõ ſatis laudabiliter cuiquãz ueſtri Teoſſe uideat: q̃ philoſophũ p̃ſilio- ne: & diuine Sapientiæ diſciplinã eloquiũ uiri ac diſerti Oratoris munus ſuſceperim.

Nam quāvis nertus sit illud Platonis testimoniu: quo prodit: maximam quādam esse liberalis di-
 scipularum atq; ingenuarum artium societatem: & uelut naturale cuiuspiam cognationis vincu-
 lum: tamen ex singulis certa officiorum genera nascuntur. Quod de ipsis quoq; moralibus uirtu-
 bus constat: ut aliud Oratoris: aliud Philosophi: aliud Iuriconsulti suū ac propriū munus & esse
 & uideri debeat. Quod interdum considerans statuebam nullo pacto mihi huius loci amplitudi-
 nem parere: cuius aditus eloquentissimis uiris nō iniuria semper dari consuevit. Sed has oēs rati-
 ones una uicit sententia: & eorum auctoritas longissime superauit: quorū munus esse iudico: ut mi-
 hi imperent: meus aut absq; dubitando ut illorū iussibus ac uoluntati pareā. Rē maximā aggredior:
 & imbecillitati meę proculdubio imparē: sed spem capio nō mediocrem: quod tam crebro ex hoc
 ipso loco ab eruditissimis ac sapientissimis uiris de studiorū laudibus & gloria dictum pertracta-
 tū ē: ut: breuere oratione ob eam ipsam causā opus esse intelligam. Sed nec longior cohorta-
 tio nostra apud uos esse debet: quorum animos mira doctrina: ac sapientię cupiditate flagrare con-
 spicio. Duo igitur: si paucis abſolucro: merito erit nostrę incompolita: orationi: nec satis tanti loci
 dignitati congruenti: modus ac renninus constitutus. Primus de doctrinę excellentia: mox de il-
 lius utilitate perstringam. Nam sapientia: quę omnia studiorum genera nomie uno complexa est:
 rerū omnium tum diuinarū: tum humanarū cognitionem proficere: quā qui adepti sunt: soli ue-
 ram hominis rationem sūte affectui: soliq; longissime absunt a natura ferarum: cum id reipsa te-
 neant: cuius cupiditatem hominū menibus natura ingenerauit: atque benigne largita est. Quod
 asserens Peripateticorum princeps Aristoteles: oēs homines inquit: natura scire desiderant: ac pro
 magni Oratoris sententia: omnes trahimur & ducimur ad cognitiōis & scientiæ cupiditatem: in
 qua excellere pulchrum putamus. Cum igitur particeps rationis animus: homines distinguat a bel-
 luis: & similium celestibus mentibus reddat: quid est: quod dubitare quisquā possit: quin doctri-
 na & rerum cognitiō sit excellentissima omniū: ac præclarissima: ad quam adipiscendā natura ani-
 mus fertur: atq; inducitur? Siquidē per hanc unam sapimus: cognoscimus: intelligimus: supera in
 feta: media: cœlestia: atque terrestria cogitatione perungimus: scientiaq; cōplectimur: ut id proph-
 eticum oraculum sacratissimū Vatis ostē- dit: quod imitatum restatur homines paulominus ab An-
 gelis: qui gloria & honore coronatus est: & per doctrinā ac sciētię gloriam: cetera quęcunq; a na-
 tura procreata sunt: longissime antecellit: & præstat. Cūq; alia: quę fragilitas humani generis possi-
 det: caduca: tenera: ac momentanea sint: & uariis fortuna casibus subiacentia: sola uirtus & sapien-
 tia: in qua rerum cognitiō inest: res perpetua: sempiterna: atque immortalis existit: quę neq; naufragio:
 neq; incendio: imitatur: nec a latronibus enipi: nec subripi a furibus potest. Quamobrem lau-
 datur Ilias Priennensis: unus & septem: cuius cū patriam hostis diriperet: amonitus: ut aliquid & suis
 rebus secum asportaret: secum ferre omnia sua prodidit: cū neq; aureum poculum: neq; argentum
 scyphum: nec eburneum uasculū: nec splendidam uestem: nec pretiosas quampiam suppellectiles:
 sed sapientiam: sed uirtutē: sed doctrinam secū portaret: quāz intelligebat fortunę uarietati ac mu-
 tabilitati minime subiacere. Nam reliqua plerūq; mortale: ignorantia excecata: tantopere expectant:
 nō tam bonorum numero recensentur: q̃ contrariam habent uirtuti condiuiones: quemadmodum
 Crates Stoici: ac Thebani philosophi declarat exemplis: qui magnam uim aut in abiectis fertur: cū
 Athenas philosophaturus accederet: ratus absonam esse uirtutis: ac diuinarū societatem: & utranq;
 rem: simul uni eidemq; homini: difficile possideri. Sed nemo satis huius tam præditi: tamq; diuini
 muneris præstantiam referre possit: pro quo adipiscendo magni & præstantis uiri cetera contem-
 nunt omnia: ac pro nihilo putant. Quid de eius utilitate multa dicam? Pretiosiores cunctis opibus:
 & omnia quęcunq; ab hominibus possidentur: uni huic nequaquā ualeant comparari: habet fruc-
 tum uitę: quę nunc est & future: & omni ætate: oib; tēpōnibus: omnibus locis maxime conuenit:
 nullum a sua possessione excludit: nullus naturā reformidat: in aduersa fortuna nō deficit: in rerū
 uarietate nō imitatur: in infirmitate perficitur: quidem res: tum uni uersa: tum i membra tua-
 ria disposita: magna frugem & singularem quādam ac misicam utilitatem præstat homini-
 bus: siue Græcica ars fuerit: quę cōgruam orationem: & rectam scripionem edocet: siue Dyale-
 ctica: quę totum distribuit i partes: species distinguit: inque patefacit: res obscuras interpretando: edifi-
 cat: ambiguas cognoscit: ac distinguit: uera demi: distinguit a falsis: siue eloquētia: ac dicendi ars: & exer-
 citatio: quę ad salutem hominum inuenta: & summis ornata laudibus: accusat improbos: bonos
 defendit: uirtutem laudat: uina execratur: suadet res salutare: noxias dissuadet: siue Mathemati-
 ca fuerit disciplina: quę in primo certitudinis gradu confitura: ut Philosophi tradunt: aut confi-
 derat dimensiones: formas: ac figuras: quod Geometria: sicut munus est: aut numeros contem-
 platur: quod proprium Arithmeticę est: aut Syderum rationem speculatur: atque Astrorum mor-
 uis: quod Astronomia est: ut: aut deniq; uocum: neruorumq; canum prodit: quod Musico modu-
 lationis ostendit ratio: siue Medicinæ ars: quę aut bonam ualitudinem metuit: ac seruat: aut re-
 cuperat: interpellat: siue Physica: co: templaō: quę generabilium & corruptibilium rerum: &
 eorū perueſtigat rationem: & latente: causas mediatur: siue Moralis sapientia: quę humanę
 uitę societates: & gubernationem cōſtituit: de rebus bonis & malis querit: hoīum mores cōfirmat:

familiam recte dispensat: ciuitatem & Rempublicam regit: sine legalis sapientia: quę honestas res iubet: prohibet: contrarias: bonis premia: improbis poenas constituit: sine iura pontificia: quę sacrorum scientiam: & ritus tradit: ac sacrificiorum cęrimonias: & diuini cultus religionem præcipit sine deniq; sacratissima diuinorum rerum sapientia: quę Dei maiestatem mundi creationem: sacrę incamationis mystēta: potestatem totum saluberrimā institutionē aperit: ac demōstrat. Magna hæc & prædara sunt oīa: quę uitam nostram uehementē exornant: & ad felicitatem: qui tuis oībus proposuit est: facili atq; expeditū aditū præstant. Hęc igit̃ cunctis uiribus amplexamini uiri eruditissimi: his exercitationibus incumbite: hæc uobis uera parate adiūta: ac uita: prædicia: quod si feceritis: facillime felicitatis: ac beatitudinis (quantū a Deo datū est) nō modo post hęc uirę cursum: sed aliqua etiam ex parte in hac mortali luce participēs efficiemini. Cętera posthabenda sunt: hæc diē nocteq; & expetere & āplexari debemus. Si cupimus fructū laudem: ac beatitudinem adūpisci. Vos autē Magnifici: ac potentes domini: & ceteri uiri Senesles pro mea erga patrias charitate & ingēti amore: quanq̃ intelligam sponte incitatos: tamē cū sint litterarū studia uestř indyē & prædantissimę reipub. præcipuū ac singularē decus: cū uestri amplissimi noīs ubiq; gentium illustrent: atq; augeant gloriam: cū apud oēs Italos populos: atq; longinquas & exieras nationes: & cęnensis ut his propagant splendorē: cū apud oēs Reges & Pncipes: gratiam & beniuolentiam pantiat: cum oīs generis fructus uberrimos proferant: oro: obsecro: & cunctis uiribus deprecor uestram auctoritatem: ut ad tuendā studiōq; celebritatem: in omni litterarū genere: ad amplificandā tam euasiam laudē: præsertim cęnensi uigente Pontifice uestř amirabilis: tum sapiennarū tum prouidentiarū adhū beatus industriis: quę oīum cōmunis spes: atq; expectatio est. Dixi.

CAngustini Dathi Oratio quinta de laudibus Philosophię.

Portebat eum: qui hūc tantę dignitatis locum ascensurus esset: ac in tanto literatissimorum hoīs conuētū uerba facturū: excellentissimi Magistratū: ac sapienū: uiri in habere magnū ac prædaram ingenium: summā & exquisitam doctrinā: maximam dicendi copiam: atq; ubertatem: quę cū a me longe aliena sint: uereor: ne quisquā me cōsidentē: aut temerariū esse arbitret̃: Quod tenuis homo: ac minime eruditus: & uelut Asiner inter Olores orationē habere sim ausus. Verut le nang animus ad spectandā hinc uestř amplitudinis ac sublimitatis præstantiam: illinc huius rei: de qua hodie agēdū est: præcipuam dignitatem: quę profecto oīa: nō infans hoīs impennam: sed uiri disertissimi copiam: atq; eloquentiam postulare uideant̃. Fuisse apud me merito silentii locus: si nō sapientū hoīs uos: una oīum: atq; consensus: cū ceteris uirtutibus: tum etiam ceteruinau obediennā præcūllet. Quamobres iudic me utq; imperiū loqui oportet: nō qā id melius: sed ne imperantium auctoritatē āspernari uidear: quorū uō iusta capessere: atq; iusta reprehensiōne: ac summo sine decore neque: iquidem cuiusq; præceptū cōtēptus præcipiens iniūta est: ut bene cęles indyūs tradit Ieronymus. Atq; illud nūc mihi uideo cōgisse: ut idem & loqui nēsciam: & scire non possim. Nam quid est: quod hoc loco satis dignū mea tenuis: ac pusilla facultas possit afferre: cum sa penum ete ex hoc ipso loco ab eruditissimis: ac sapienissimis uiris: hac de re dictū: petra tractatūq; sit: post quos me tacere: modestissimum erat: si nō sola parendi necessitas me ad hoc dicendū munus etiam inuuit: ac reluctantem compulisset. Ve q; nō me hoc dicendū onere me leuatum esse intelligo: cū de studiōrū laudibus: ac gloria tam multa: ac tam spe in hac eadem ipsa celebritate dicta: & pñunata esse recordor: quā si repeterē uoluerō: iustam proculdubio reprehensiōnē incurrerem: & nō tam uoluptate: q̃ tedio potius: ac senio audientes afficerē: quos cū benigne adesse perspiciam: quā nēstro proposito congruere sum arbitrans: celerē: & q̃breuissima licebit oratione percurrā. Video nāq; cogitans ipse me cū duo genera eorū: quę hominibus expetenda uideantur. Et unū quidē genus eorū: quę uel corpus amigunt: & in fortunę potestate sunt sita: uel animi institutionē: & confirmatiōem complexū. Quocirca in summa mortalitū uarietate: quos multipliciū studiōrū labor exerceat: ut ait Scenennius: alii alia præferūt & i maxima errorū perueritate & opiniois uarietate uersant̃. Qui sapientes apud maiores nostros habiti: atq; appellati sunt: quique ad teras sapiennā: & cōsecrandā in rerū inuestigatiōe: & i perspicuenda ueritate: curam oīm: atq; operas posuerūt: nunq̃ illa quę uulgo tantopete affeant: de quibus etiam iter de displadiati sunt solū i bonis rebus: aut expetēdis: collocanda esse arbitrat̃ sunt. Ac proinde neq; uoluptates: quibus maxime humanū genus astringit̃: neq; copias: atq; diuitias: quāq; cupiditas mortalium mentes maxime labefactare consueuit: neq; honores: pro quibus adipiscendū: pleriq; diē nocteq; laborāt: neq; gloriam: ac popularem auram: nec opes: ac ci uiles potestates: nec deniq; aut corporis formā: aut uires: aut pñiciatē: & cty: sunt: genus eiuēdē bona uel putare: uel appellare sunt ausi: cum tamē pleriq; omnes eisdem rebus cōparandis: si rudi opibus: cumulatis honoribus: possidēdis facultatibus inhiare uideant̃: & explendē lacunę corporis: uires omēs ac neruos inuēdere. Sed si recte: ac solertissime hæc oīa: & eorū singula cōsiderare & perscrutari attentius uoluerimus: cōstabit (ni ipse fallor) plane cōtinēda: & prosus habēda

pro nihilo: quæ neque prædium satis habeant ad bene-beatæque uiuendum: neque momenti tantum: ut ad
 felicitatem: quæ cunctis mortalibus comparanda proponitur: ualeant aspirare. Nam ut a uolupta-
 tibus primum exordiamur: si de eis dicere uisuerimus: quæ ad corpus atinent: & incerta sensuum
 illusionem mouent: ille certe contra ista Epicureorum dogmata non modo non saluaretur: & ad
 uitam bene degendam accommodata: sed pestiferus ponus noxiæ ac perniciose sunt existimandæ.
 Neque enim in regno beatitudinis ponenda sunt: quæ non habent perfecti boni absolutionem: nec per se
 sufficere possunt: nisi aliunde accitis iis: quæ non modo cum uoluptate sunt iuncti: Sed ab ea abhor-
 rentur potius uehementer: ac longe dissentiunt. Quocirca non inscite Peripatetici magni Philosophi im-
 primis & qui omnibus de rebus luculente eleganterque disseruerunt: felicitatē boni esse secundum
 rationem: & ad intellectum animi partem referri: optimis argumentationibus ac perspicuis docu-
 mentis. Cum præterea idem prædani Philosophi bonorum genera conuincunt: quauis eadem ipsa di-
 stributio multo ante a Platone fuerat explicata: certe nec corporis eodem modo: nec foris igitur ad iumen-
 ta talia sunt: ex quibus uera possit felicitas ac beatitudo constari. Quis igitur tam excoors: & adeo men-
 tis & rationis inops: qui non ipse animaduertat: quanta sit huiusquam uoluptates appellamus: im-
 becillitas: quanta eiusdem labes: quanta sordes: denique turpitudine: fixiditas: ut non modo non putari
 summis bonis debeat: sed belluari: ac mortuorum animantium in magis propria iudicari? Denique pec-
 ne uoluptas diuinam animi partem aspernatur: haurientem se se satiare atque ex plere nunquam potest:
 cum insatiabilis sit uoluptatis appetitus: & ubi ea sit ibi locum uirtus habere potest nullus. Quæ duo
 pugnant utique inter se: ac longissime sunt distincta. Quod si diuitias copias: facilitates atque pecu-
 niæ affluentiam perspicere uoluuerimus: quid obsecro habet in se certum: quid exploratum: quid: quod non
 totum in fortune mutabilitate sit positum? Illud imprimis arguit humanarum rerum labem: ac no-
 strorum temporum felicitates: quod a Poeta non uere: sed per stomachi atque indignationem dicit. San-
 ctissima diuinæ maiestas: & aliud rursum. Quantum quisque sua uirtutis seruat in arca: Tantum ha-
 bet & fides. Neque sancti quicquam possunt habere diuinæ: quæ illa quoque sancta sunt: abefactant
 sepe: atque corrumpunt: ut id probandum multo certe uehementius uideatur: quod a Vate sapientissi-
 mo canitur. Quid non mortalia pectora cogis: Auri sacra fames? Nempe diuinatæque ministræ: ac
 pediseque turpissimæ uoluptatis: id quod uisum socrati est: ad magna plerumque flagitia: ac nefa-
 ria scelera intrinsecus propellunt. Quod quidem ex aîo dolens elegantiissimus Elegiaci carminis au-
 ctor inquit. Aurum pulsa fides: auro uenalia iura. Aurum lex sequitur: mos sine lege pudor. Ac neque ad
 rem aliam magister gentium: quod ad pecuniam: & ad lubricam externamque rerum possessionem prope-
 xit: cum caput malorum cupiditatem esse asseuerauit. Fides uero: quam societati cum diuinis: quod cum pe-
 cunia potest habere commercium? Fides (ut Stoici tradiderunt) iustitiam fundamentum esse dignoscit:
 utque potissimum humana cõsilia: ac societates cõseruatur: per eam cõtrario liqueat: ab externarum
 rerum cupiditate: uel possessione bella: seditiones: discordias inimicinas odia: ac dissensiones cõsta-
 ri: quæ imprimis hominum cõtates atque cõsilia ad perniciem sepe intrinsecus perducunt: ac perspicui ob-
 stabunt uetera pœnuria: ac memoria repetere instituenimus: multos facinorosos: quod opibus & di-
 uinis reliquos anteire: propter opes ipsas ac diuitias fecerunt: nec priuatos solius: sed Reges iterum opo-
 lentissimos: quoque regna: ac florissimam gloriam: pecuniæ cupido subuertit: & ad extremum excidit
 usque redegit. Quid dicam de honoribus: quod de dignitatibus? Quam utraque fluxa: ac lubrica res est?
 Neque enim honores huiusmodi sunt: ut pro se expetendi esse uideantur: quia non ad aliud referuntur:
 aliunde pendere: & alio potius quam in eo: cui exhibentur positi: & cõstituti esse cernuntur. Quocirca si cõ-
 tentio fiat: & comparatio i deferretur honoris: potius an in suscipiente sit esse dicamus: Oculum
 occurrere: non solum quæ ab Aristotele lata hac de re sententia est: sed id quoque quod a C. Plinio lucu-
 lente tradit: non minus præclarum & insigne esse: statum in foro populi Romani ponere quam habere
 re. Itaque cum ueros honores sola dignitas: ac proferat uirtus: confirmat: tamē Philosophi & uiri omnes
 sapientes: uirtutem non propter honorem aut gloriam: sed propter ipsam colendam atque expetendam esse.
 Quæ certe eadem & de gloria: ac populari fama: pari sunt examine ac ratione censenda. Gloriam
 plerumque se magnos & claros habere uoluit: omni studio atque labore consecrati: existimantes non so-
 lum inagnū bonū: sed uelut aliud bonum: quod mortalium omnium cõtendit: atque aspirat: intendo. Sed
 ne illa quoque id boni completit: quod & ueni boni cõiunct rationem: & toto (ut aiunt pectore)
 cunctis uirtutibus petere atque inuestigare debemus. Quid est enim quod uel gloriosum: uel magnū atque
 uere prædium humana cõtineant: quæ nec diuturna sunt: nec certi aut explorati quicquam proflus
 habet? Vbi nam genus illa: quæ suis plenique arbitrat: & famę immortalitas comparabitur? Quan-
 ti tandem existimandū est bonū illud: quod est populari fama gloriosum? Miror equidem Peripate-
 ticos hoc loco: qui cum ceteris de rebus subtiliter eleganterque differere consueuerint: hac una nimis
 de causa perpetram sentisse non imento indicitur. Ac longe Stoici luculentius splendensque eius
 modi auram inaneque fallacia glorię ramotes contemplerunt. Bene igitur ac scitissime Sapiō ille
 Aphrodisiens maiorque per quem Cornelius Saponē a militibus affatus est apud M. Ciceronē. Tu
 inquit: qui celebrat sermonis hominis: aut qui expetendam cõsequi gloriā potes? Breuia hec: & ad
 exiguum rēpus duratura: nullam certe uim habet: quæ propter aut expetenda: aut optata mortalibus tan

topere uideantur. Quid porro de corporis dicendū est: aut leniēdū cōmodis? Donus forma bene te air Lyricus Vates: pluribus excoīdōiq̃ uel saluti uel uoluntati fuit. Quā de magnis uiribus ac ingenii robore reportatū solidas ac ueram laudē Mīlo Crotoniatē: qui ea re coeētens uisus ē hominibus prēstīssē! Quid Dario Persarum Regis quid Lydorū Cresō! Quid Romāo Crafso: uel amplissimae facultates: uel potentia uel opes profuerūt? Natura ipsa nō aruēx solū rerum ofum: sed ueritatis ipsius acerrima inuestigatrix: & iudex tacita amonet: qd sentire qd probare quid opare qd respue- re quid expectare qd continere deniq̃ ac despiciere debeamus. Ea nos sursum erectos genuit: ad oēs suspiciōēs p̄ceatū: ut p̄ corporis ipsius formā edoctrī: inferiora & terrestria hęc despiciere: atq̃ al- nari: superiora & coelestia cupere desiderare: atq̃ affectare debeamus. Eiusmodi uero esse constat illa oīa: atq̃ secreta a mortalitatis contagiis: & a labe fragilitatis oīs: nec intentū: nec uanitatē: nec mulationē obnoxia sunt: quē semel parca dilabī: aut ferri cūpi nūq̃ possunt: sequimur nos: comitā ē amplexūtū: quo cūq̃ nos duxerit uolūtas: fors tulerit: rapuerit necessitas: nūq̃ nos deierūt: nūq̃ aut percuusq̃ in fidias: aut per uim alienā auellūt: a nobis. Quē si nostra potestate sita atq̃ arbitrio cōstituta: non aliene patent libidinis: sed perpetua i nobis ac stabilia perseuerant: quibus ne illa qdē quē in humanis tebus tam magnā a Stoica disciplina putat habere potestātē: fortuna dominatur: quē qualescūq̃ uerfat uices illa nec ledere potest: nec ualere attingere: quē uero nomine appellamus bona: qualia Sulpion magnus ac penituitis Philosophus: ē sola nō abfēq̃ magnis rationibus ap- pellatū bona. Quōbrē si solerū idagine inuestigare: & in uolūtū magnis regimībus uentatē: atq̃ ex- plicare uoluerim: honestas unq̃ sola: & cū illa intellectua uirtus occurret: quā capere: quā sectari: amplecti: quā tenere ac firmiter tueri oporteat eos: qui sapientes q̃ boni: qui beati esse cupiūt. Et ro inde Peripatetici: & eorū Princeps Aristoteles: qui ingenio & doctrina & diligenna Philosophiam oēm patefecit: atq̃ perspicue illustrauit: quum est de felicitate locutus: & duplicem illi cōstituit: al- teram expudētē actionibus: alterā ex cōtemplatione cōsistē: & proficīo iudicauit. Hinc recte ar- bat ad Patricium Senerinus. Coetera fere caduca: labātia imbecilla: & pene semper aliena. At ue- ro opulentiū literarum: nec prēsens imminuit aetas: & cuncta conficiens auget potius: & confirmat uetustas. Et uere ille quidem atq̃ elegāter: nam siue diuina: & alissima speculatur: quibus de rerū omniū creatore: ac mundi cōditore agitur: & quē ad diuinę naturę sublimitatem subleuā: atq̃ refe- runt: quē Theologia proficitur: siue ad templorū ceremonias: ac sacros ritus: & ad cōponēda catho- licō religionis sanctitatē: quibus i rebus Pontificia iura uersant: siue ad cōformandos hominū mores: & ad redigendā hominū societatem: ad bene uiuēdi disciplinā: ut uicia ac scelera repellantur: propo- sitis iustis suppliciis. Colatur uirtutes: atq̃ ex opulentiū primus exerceat honestas: qd iunm legalis sapien- tię ac iuris quilibet propriū munus est. Siue ad p̄secutanda naturę arcana: p̄notoscenda: p̄ oculū rerum causas: quod multifariam philosophia pollicetur. Siue ad effugiēda morborum semina: & ad- tarias corporum egrotationes repellendas: quod medendi ars certa ratione ip̄ouere uidetur: cum & incolumes esse homines: & uiuere faciat. Siue ad p̄suadēda rectam uiuendi rationē: atq̃ honeste uiuendi uiam: quē laudē quod eloquentia facit: quē iuncta sapientiā dispersos homines in uno con- gregauit: & ad cōcilia coeētūq̃ iure loca: os redegit. Siue ad uerum falsūq̃ sectandū: ad con- grui sermōnis: & cōgrui discretiōem comparandam: in quibus Logiēq̃ subtilitas: & Grammaticę artis ratio tota consistit. Proculdubio hęc illa sunt: per quā maxime excolitur humanū genū: hu- manę nature p̄stantia a belluarum feritate distinguitur: hominū uita p̄cedat: laudabilis elegas & diuinę cōsistēdi similitudo redditur. Hinc merito studiorū: & literarū exercitiū plurimum lau- datur. Hinc illē imp̄mis floreant ciuitates: in quibus hęc artes: atq̃ ingenis disciplinā: homi- num excolūtū ingenia. Hinc pacis tempora maxime exp̄eunt: studiosēq̃ seruānt: ut afara odi: & queris firmitate bellorū sciticia: atq̃ contentione temota: quē mīnūe comendantur: uaria studio- rum genera: multo sp̄entius ac longe accuratius celebrari possint. Quare magnifici atq̃ excellēsi- mi Domini: nemini fauere amplitate quēso uestre florentissimę urbis: & bene illustrę ciuitatis p̄- dara gymnasia: amplexamini: ut facies uocatos ac sapientię laudibus p̄stātes uiros: cumulate de- bis p̄miis: q̃ coeētis post habitis rebus: in uerem sapientiā: ac doctrinam capessunt. Iuuentutem ad amplectendā studiorū gloriam: impellit: inticiare: in infamare: ut uestra gloriōsa respublica: ma- iorem in dies ubiq̃ genium splēndorem: cumulatissime laudis adipiscatur. Illo op̄atē: ac benigne tribuente: qui ut solus immortalis: ita bonorum omniū largitor cumulum. Dixi

¶ Augustini Dadi: Oratio Sexta de laudibus Philosophiæ.

Vita me de hortabā: ex cēlī & illustres Dñi: patres amplissimi: atq̃ eruditissimi uici: & ab huius loci sūma dānitudine repellēbāt. Nā res magnas: atq̃ p̄claras tenuē reformi- dari ingenii: & patere debet ut ex cēlī. atq̃ splēdidi loci aditus uis q̃ doctrina q̃ eloquentia: q̃ sūma auctoritate: reliquos antecellūt. Erāt p̄fecto multi (ut ipse arbitror) quos de- cebat potius tū rei maiestas: & huius grauissimi mōneris āpirudo. At uero tūde qd ob- trudi nemini possit: ut ad me. Verorū nimis: & qd plurimū ueroorū: ac q̃s me uel arrogāte nimis:

ei.

ut forsitan sepius iudicet: q̄ minime oīum p̄stans īgenio: & ab omni pene dicēdi copia ac rēq̄ doctrina
 prius abhorrēt: tū breui t̄p̄is curticulo tēq̄ quaterq̄ illuſtris lucis auctoritatē fueris repetet
 ausus. Illud mihi cōperrū erat: patres apl̄issimi: de īgenio ac doctrina audaciā periculū facerē. Nō ne
 latebat exigit īgeniū ibecillitas: nouerā ipse me: quod & uox sapientis. Et Delphicē iubent littere. Ve
 strā dignitatē: & mei simi l̄p̄etitā aio repetebā: nequa q̄ nescius iuſtus a par eē: ut aliquandō & alioq̄
 se p̄ferrent īgenia: & illi in acie descēderet: q̄ & sublinere graue onus possint: & magnis uiribus fre
 ti fortiter dimicare nō dubitet. Veritatem coegerunt me: & ad repetēdā hanc dicēdā prouinciā intul
 tum quod immodico ac diutius reluctantē cōpulerunt: quoz qd fieri debeat explorat labor: mihi iussa
 capessere fas ē. Qu iob̄rē iparatū me dicere oportet: nō q̄ id agere melius sit: Sed qm̄ reculare dif
 ficile. Dicit igit iuſtus uobis: & q̄z iuſtius multaq̄ rerum tēp̄stans uobis repentina quēdā fugesserit cō
 mentatio: maiora forsitan expectantibus uobis spoliata: nec satis exulta ofone p̄curat: breuius it̄ atq̄
 solūcinnis: q̄ res tanta dici debeat. Itaq̄ Philosophia: ipsius quod ē rei oīum p̄dānssimē: p̄ uerere
 huiusce diuitiarū cōsuetudine: hodie nobis s̄stinet laudano. Hāc finire certū ē: hāc pariri decretū: &
 nōnullis profeq̄ laudibus: q̄bus paribus absolutis: totius n̄s orationis terminatū modus. Est igit
 philosophia: p̄mis sacra: atq̄ Augustū nomen: res ipsa tū grauis ac splendida: tū frugifera maxi
 me: & hominū generi salutans. Quid est. n. philo' ophia aliud q̄ amor: q̄ studiū sapientiā? Quid de
 inde sapientia q̄ eximia: & excellens quēdā atq̄ amirabilis uirtus: quae uirtutū oīs comitatu: ac fo
 detatē cōplexa est? Quod si rationē ipsam quicquid p̄dare Græci tradiderat: quos omne initio stu
 diorū genus: & īgenia edisciplinæ fluxerunt. His nanq̄ uerbis huius p̄dā: uel ueneris uel muneris
 splendorē uimq̄ demonstrat. φιλσοφία ἐστι γὰρ τοιοῦτος ἐστὶν αἰσθητικὴ καὶ ἀποροτικὴ προπαγματων. Et iterū
 φιλοσοφία αὐτοῖς ἐστὶν βουλοδοσις οἷδ. Rursum uero. φιλοσοφία ἐστὶ τὴν τεχνικὴν καὶ ἐπιστήμην
 ἐπιστήμην: ἢ γὰρ φιλοσοφία ἀρχὴ ἐστὶ τὴν τεχνικὴν καὶ ἐπιστήμην. διὰ τὴν γὰρ πρὸς τὰ τεχνικὰ καὶ
 ἐπιστήμην. T̄na pro Gregoriū uera 'entētia de philosophia product'. Quorū p̄mū diffusam
 uim eius uarefacit: alterq̄ splēdidissimū demonstrat effectū: tertium Philosophia: ostendit p̄stannā:
 ac decus dilustrat. Oīa nanq̄ 'ulosophia: & diuina & humana cōplectitur: atq̄ eorū oīniū inuesti
 gat alissimas rationes: & causas diligenter inq̄rit. Per hanc: uerā illam Dei imaginē ac similitudinē
 expressas: atq̄ insignē reddimus: & ad diuinā sublimitatem philosophia: duce accedit proprius hu
 mana conditio. Fons est aū uberrimus qdam: atq̄ inexhaustus: ex quo uariū ac pene innumerabiles
 multipliciū bonorū ritulū mana innotuū laudatq̄ mater artū: ac liberaliū disciplinarum procre
 trix: qua oīs & scientiē p̄uestigatio. & differendi profecta ratio est. Quod si uolumus eam īgenis
 corporis mēbra p̄pi t̄re: p̄mū seoffert nobis Grāmā: artis eruditio: quae i diuas partes scindit:
 recte loquēdi scientiā: cū q̄ scribendi ratio iungitur: & Poetaz enarrationē: quam p̄cedit emen
 datale: t̄io: q̄ & op̄ metrorū modulos: & rhythmorū cōsonantia: mulcāc quozq̄ disciplinam an
 ne: t̄re ac multa: & artū a cōſtat p̄ueniat. Hęc necessaria p̄uenit est: quod Fabius Quintilianus offēdit
 incunda senibus: dulci secretū omes: & quae uel sola omni studiū genere plus habet operis: q̄
 ostentationis. Sequit̄ Dialectica: quae docet rē uniuersam tribuere in partes: latente explicare definiē
 do: obscurā explanare interpretando: ambigū p̄mū uidere: deinde dīſtinguere: postremo habere
 regnū: quae uera & falsā iudicant: & quae q̄bus propositis: quozq̄ nō sint cōſequentiā. Ars oīum ar
 tū p̄cipua quali lux quēdā eorū: quae ab aliis confuse: aut respondēt: aut agnū. Sequit̄ poetica disci
 plina: quae uel cōſiliat auribus uoluptatē: uel ad quandā uirtutū specē: mētē atq̄ animum legentis
 hortat: cuius id maxime propriū est: ut q̄ uere gesta sunt i alias species obliq̄ figuratōnibus: cū de
 core aliquo cōuerſa traducat: & decora quādā (ut ita dixerim) actione ad mirum amorem cupidit
 atēq̄ pelliciat. Sequit̄ Mathematica: q̄bus nihil quondā fuit apud Græcos illuſtius. Quarum Arith
 metica quodāmo reliquaz mater numeros cōnēpla: ur. Geometrica dimēſiones: formas ac figu
 ras. Astronomia syderū rationē atq̄ astroz morus: Musica neruoz uocūq̄ cantus: q̄ p̄mū mundi
 concentū efficit: humane fabrice armonia cōponit: mox ad neruoz: & uocuz tranſlata modulos
 magnū cū sapientia: & diuina: rēq̄ cognitione uidet̄ habere cōmētū: quā cū literis gymnastica
 figuratōe plenus olim apud Græcos discēbat iuuenes: ſequit̄ domina rēq̄ eloquentia: res p̄dā: atq̄
 diuina: quae uel Lucius stōicus uere inq̄: p̄mū efficit: ut ea: q̄ ignoramus diſcere: & ea q̄ ſcimus: alios
 docere possimus. Deinde hac cohortamur: hac perſuademus: hac cōſolamur afflictos: hac deduci
 mus a timore: a timore hac geſtētēs cōptimum: hac cupiditates iracūdiāq̄ reſtinguimus. Hęc nō
 luti ſeq̄ uirtū ſocietate deuinxit: hac a uita imant: & ſera ſegregauit: cuius officiū ē: t̄re hōmī
 catus: mētēs allicere: uolūntates īpellere: quo uelit unde uelit abducere. Populū moris: iudiciū religio
 nes: enatus grauitatē cōuertere. Opem ſerre ſupplicibus: excedat afflictos: dare ſaluē: liberare pe
 riculis: rennere hoies i ciuitate. Itaq̄ bene ſūmus p̄ſus ad Alexadrū ſcribit: quēdam modū Impator ſui
 ē ſeruator exerta: uita & eloquentia. q̄ ſapientē cōſidēta ſit humāz ē t̄re gubernatrix. Sequit̄ medē di
 as ob p̄cipū eius utilitatē deo: q̄ inuentioni: & muneris cōſecrata: q̄ ut agriculturā ſanis corporibus
 alimēta: ſic ciuitatē egros: & bonā ualitudinē pollicet: cuius t̄ra uis ē: ut non mō ſoſpiratē t̄rēt: mor
 bos pellere: curare liq̄ uores poſſe: ſz & morbos hoies: nōn ſz ab extrema clade: & ab ſeruo quodā
 mō reuocare uidet̄. Et illa ſites p̄tes diuſa ē: unā q̄ uictu: altera mōq̄ medicamēto: t̄ra q̄ manu rē

deſ: & opa: quæ Græci χερσὶν ἔργα τοῦτ' αὖτ'. Segit Phyſica cōſeplatio: q̄ pueſtigat mobile corpus: quia mouet: & geſcit: naturaliu cōpoſitoꝝ: rima ē elementa: cauſaꝝ genera inq̄rit: trāſmutationis formā edoce: om̄i reꝝ atq; interiorū oſtendit. & eoz uarietate: q̄ oriunt: & occidunt: ſimplicia uero corpora & mixta: pfecta atq; ipſecta: aīata atq; in alia diſſerēs ad nobiliſſimā uſq; intellectuā hominis formā ſpeculando pyredit. Seguit Metaphyſica ſcientia: q̄ q̄q; uerſat circa eas: inquantū eiꝝ modū: eūſq; p̄prietates: p̄cipue tū p̄mā cauſam exigit: & illā habet ultimā itentiones: quod Auicena p̄didit: ut cognoscat gubernationē aluſſimi Dei: ſpirituales Angelos: atq; illoꝝ ſacros ordines: deniq; abſtra & intelligētiā: quo pacto habeant ſeſe ad circos celeſtes: & globos. Seguit Ciuitis iuris ſactio: & legū prudētia: q̄ a Philoſophiæ ſciētiis fontibus pfecta. lubet honeſta: p̄hibet cōtraria: cuius ſumma uir: atq; auctoritate (ut apud Ciceronē ait Craſſus) uerus: iuſtus: honeſtus labor: honoris uis: p̄miſ: ſplendor: decora: tūa hoīꝝ ac fraudes: dānis ignominia: uindict: uerbenus: exiliis: morum: etānt: hęc boni: & æq; cognitiōnē p̄ſtet: iuſtitia colit: æquū ſeparat ab iniquo: licitū ab illicito diſcernit: ad p̄bitatē uero hoīes: tū metu poenarū: tū p̄miorū quoq; exortatione deducit: quod ē Vlpia nō teſte: uerū nō ſimulat Philoſophiā affectare. Sequit Moralis ſapientia: quā p̄mū ſititit Socrates. Hanc. n. ille uir magnus deuocauit ex celo: & in urbibus collocauit: & domos introdiuit: & coegit p̄mū de rebus bonis: & malis q̄rere. Hanc laudat magnus Orator: & affat ſis uerbis. O uitaꝝ philoſophia dux: o uirtutū indagatrix: expulſrix: uicioꝝ: qd nō mō nos: ſed oīo hoīꝝ uita ſine te ēē p̄miſſet: Tu urbiꝝ peperit: tu diſſipatos hoīes i ſocietate tūꝝ cōiocaſti: tu eos inter ſe p̄mo domiciliis: deinde cōiugis: tū litterarū: & uocū cōmunionē cōiuxiſti: tū magiſtra morū & diſciplinꝝ fuiſti. Eſt at unus dies bene: & expeꝝ: xpus tuus actus peccanti iſmortalitatem anteponebunt: Seguit Republi cę gubernatio: quę & ipſa Philoſophiæ laudatiſſima pars eſt. Itaq; laudat Plinius Euphratē Philoſophū Syriū: q̄ affirmare cōſueuerit eam ēē philoſophiæ & pulcherrimā partē: agere negotiū publicū: & q̄ Philoſophi docentia: ad uſus atq; actionē accomodate. M. Tullius uero ſententia a Lactantio comprobatur: q̄ uiles uiros: q̄ Rēpublicę gubernem: q̄ urbes: aut nouas cōſtituit: aut conſtitutas ægra reueant: Philoſophiꝝ doctoribus antepoſuerit. Sequit Pōnitia iura: & Canonica inſtituta: quę ſacroz: nū cōſtituit: templorū cērimonia cōponunt: Chriſtianę religionis pietatē eruditint: Sacer dotū mores cōformant: ſobrie: & iuſte: & pie uiuentis: nō minus exēplo: q̄ uerbo: reliquos homi nes: ad uerū dei cultū cōpellant: & ad rectū dirigant p̄bitatē iter. Quid tandē ſacraſſimā reſerā di uini eloquiū ſapienſiā: hęc ſublime tradit: atq; ſeſſabile myſteriu trinitatis: amirabilia dei opa cōmen dat: diuinę incarnationis p̄dit incoꝛprehēſibile ſacramentū: ſalutis nā mōſtrat: rectum beatitudinis iter oſtendit. Huius amores: & guſtu ſuauiſſimo: diuinus Vates pelleſcit ait. Quā dulcia fauibus meis eloga tua: ſup mel ori meo. Hęc una illa docet interitis: quoꝝ nobis ſciētia pſeueret in celo. In hac uelut Dux qdā p̄ceſſit Moſes: cuius Genetiſ mundi creaturā & humani generis primordia manifeſtat. Exodis decē plagas ac diuina p̄cepta: Lentinus ſacrorū uarietate: Numeri multarum re tū ſacramenta: Deuteronomiū Euangelicę legis p̄figurationē. Extat iudiciū monumēta: Regum hiſtoriæ: Machabeorū geſta: ſanctarū rerū ſcriptores: Iuſue: Eſras: Neemias: Tobiaſ: Iudith: Ieſter: Iob: Dauid indyctus Vates: Sapienſiſſimus Salomon. Accedit p̄ſlara Prophetarū cohors: Eſaias: Iſeremias: Baruch: Ezechiel: Daniel: Oſee: Ioel: Amos: Abdias: Ionas: Micheas: Naſi: Abbacuch: Sopho nias: Aggeus: Zacharias: Malachia: Pręterea ſancta quattuor animalia: q̄ Prophetarū oracula mu lio ante p̄dixerāt: Mathęus: Marcus: Lucas: Ioānes: ſ q̄ quꝝ ſupra p̄ctus Domini in cœna recubuit: aluſſimorū: & celeſtiū arcanorū ſactus eſt cōſciꝝ. Cūq; his Simon Petrus: Iacobus: Iudas: Poſtre mo p̄æco ueritatis: & doctor genitū Paulus Apoſtolus: q̄ cū Romanos: Corinthioſ: Galatas: Ep̄he ſioſ: Philippienſes: Coloſenſes: Theſſalonicenſes: Timotheū: Titū. Philemonē & Hebręos inſtituit totius mundi gentes: ac nationes inſtituit Romanos reꝝ dños: Gręcos humanę ſapientię p̄ncipēſ: Hebręos diuinę legiſ auctores. Hanc uero diuinā ſapienſiā: cū primis Hieronymus p̄didit: ſentētia uir Auguſtinus: cōfirmat: uir Ambroſius: Gregorius illuſtrauit: nup uero quaſi obſoleſcentē renoua uit Bernardinus Senenſis noſtrę uitiꝝ ſplendor: ac decus ætatis. Op̄ædarā: atq; imenſam philoſo phiæ laudē: que ſuo cōplextur tam m̄nira: tūq; p̄ſtabilia cōrnet ornamenta. O ſingularē atq; inenar rabilē diuini muneris amplitudinē: per quā humana eluceſcit p̄ſtancia. O felicē: ac beatū homi num ſortem: quę tantę lucis dat: atq; rem: ac ſplendorem exerceat. Conſyderate queſo uiri p̄ſtantif ſſimæ: ac diligenter iſpiciatē ap̄uſſimā philoſophiæ gloriā: ſummi decus: multiplicē fructū: uoluptateſ incredibilē: p̄cipuas atq; innumerabiles laudes. Hanc capeſſite iuuenes: hanc diligite ſenes: q̄ p̄ceſſis tē agit: ſenectutē oblectat: omni etā cōuenit: utrāq; fortunā inuat. Vos at potentes domini: ac p̄æ cellentiſſimi Magiſtratus: q̄ huic p̄ceſſis ſtorentiſſimæ reipublicę: cōſeruate hoc p̄cipuū bonū: au ge ſte illud in dies: exerceat foris qdē fortitudinē: q̄ ſumma puidētia magnū ac munifiſſimū conſa ſus exercitū: ad p̄pulſandas iſp̄borū hoſtiū iniurias: & ſtultā libidinē cohercendā. Domi cuſtodite prudētiā: quā copioſe: & abunde philoſophia ſuppeditat: & beatas facit reſpublicas. Vos alloquiꝝ magnus Cōcionator: diligit ſapienſiā: ut regneis iſperpetū: diligit ſuam ſapientię oēs q̄ p̄ceſſis populis. Vos affat diuinus Vates: Intelligite: erudimini: qui indicatis terrā: & apprehendite diſcipul nā. Melior eſt nanq; ſapienſia: q̄ uires. Fotis arma: cōſiliū domi ueſtrę: Reipublicę ſempiterna: & eil.

immortalem gloriam separabilem pacem & tranquillitatem fruemini perpetuam firmitatis: quae omnia ille summus clementissimus celsorum Princeps: qui omnem mundum regit & mirabili prouidentia cuncta gubernatur florentibus philosophiae studiis sit illa uestra Caritas Imperii Oceano: famam quae terminet aethra. Ad decus illius & gloriaeque trinus & unus aeternus saeculus regnat. Dixi.

¶ Augustini Dathi oratio Septima de laudibus Philosophiae.

Ampridem Magnifici & excelli Dñi ac sapientes uiri a uestris studiis factis alienari rusticabar plane libens: nō rustico itentus opti: quod tamen magni quid interdu aspanant niri: sed cogitationibus meis deditus: & nō indigni litterarum pfectiore oblectamentis. Repente accessit paruū & ad hanc palestrā uocatus: quā frequenter tyro primū mox ueteranus lusi: quoniam nemo (ut opinor) alius (nā octaua hec mihi (nihil fallor) de philosophiae laudibus habet oīo) ēt nunc emeritus luctari rursum iuitas: quā uolentibus uobis reluctari malim: q̄ dicturus sum statuens: nō tā longa orōne: q̄ uendicationis atq̄ ostentationis sit & ca lenis aetatis: q̄ cōpendiarū quodā sermone ponis explicanda: q̄ senili exercitatio cōgruat: & iam ingrauescentis aetatis: tranquillitati potius: q̄ desidue. Ventas nobis pposita ē celebres Magistratus ac sapientes uiri: ad uelligandā atq̄ excrendā ueritatē nati sumus: ad re ueritatē adipiscendā: natura hominū capunt ingenia. Hinc illud Aristotelis summi philosophi i diuinā philosophiē libris. Oēs homines natura scire desiderat. Sed quādiu scirena aliud: q̄ cognitiōnis atq̄ ad eptionē ueritatis spectat: Nā ut acutissimas Peripateticus: & oīus solertissimus tradit Auerrois: cōprehensio ueritatis: multis qdē i rebus nequaquā impossibilis est: quod nihil oīo sum i natura existimari cōueniat: cōstat nos ac ad uicpiendū ueritatē naturali quodā ferti desiderio. Mentibus nris ingenia est: ac naturalis uidentia ueri scire cupiditas. Quobrem M. Tullio: quē summū Oratōrē: quē uentis iuris Pōficiū: ac Cuius cōsultū: quē p̄danti atq̄ illustre philosophū fuisse cōstat: scōis disciplinē participē: teste uimur nō intin. Eius est. n. illa sentētia: hominis natura & rationis p̄pnam esse uerū ueligationē: atq̄ notā ut cō finis necessarius negotiis cōtū: i. traci: tū auctamus aliqd uidere: audire: discere: quod accit: mū sensus oīu: sint oculo: atq̄ uisū: & ad sciennā suppediandā ceteris accommodatiores. Hinc disciplina est: & regē rū occultare: rū amirabilis cognitio: ad bene beate: uiuendū (ut sapientes arbitrant) maxime necessaria. Bene ille ipse pbanissimus auctor: oēs ingit trahimur ingenio uidelicet & natura: oēs ducimur uoluntate: ac studio: ad cognitiōnis: & sciennae cupiditatē: Inqua excellere pulcherrimū uisus: ut sit cognitio principiorū: causarū: elementorū: sciennā uero rex potius: q̄ p causas ac demōstrationē innotescunt. Ac scire porro subiectū: Labi: errare: nescire: decipi: & malū: & turpe ducimus. Labunt n. q̄ a recto ueritatis: & uirtutis calle delectant: q̄ plectū p insitiā ferunt i p̄ceptis. Errant: q̄ regiae ignis uix incerti animi: nullo pposito fine uagant. Nescunt: quos ipsa simplicitate ueritas later: & rudes sunt: atq̄ ignan rex oīus. Decipiunt uero: q̄ temere falsa p ueris āplectunt. O amirabile: ac p̄clarā sapiennā: q̄ indagatrix ueritatis: sola medet his malis. E. n. sapiennae munus oībus in rebus inuestigare ueritatē. Est at uentis: si finire uolumus: atq̄ Anselmo credimus: rectitudine quē: i. q̄ sola mente p̄cipi. Si cū Severino Boetio sentimus: rex ad intellectū aequano: ut Philosophi oēs una uoce fateant: suū intellectū partis obiectū: humanarū certe lux mentū: dulce aforū: pabulū: beatitudinis auctor: ueritatis faciliatū effectrix. Quē di pulis ignorantiae tenebris: oīa sp̄lidiū illa luce: ac fulgore cōplet. Inre igit philosophiā Aristoteles laudauit: quod ac sciennā ueritatis esse arbitrat. Inre cōtēplatiū anteposuit: cuius finē ueritatē esse putaret. Bene & eleganter: ut p̄lora oīa Lactantius Firmianus. Nullus suauior aio obus est: q̄ cognitio ueritatis: huius tanta: atq̄ amirāda uis est: ut oīpotens rex oīus princeps: & idē creator generis humani: atq̄ redemptor: ad hoc natus sit: atq̄ i mundū uenerit: quo phibere testimoniu ueritāt. Ac p̄inde oēs: q̄ ex ueritate sunt: audiunt uocē eius. Merito igit ac iure oēs laudandē sunt ingenū disciplinē: q̄ siue a Graecis: siue a Chaldeis: Phoeniciis: Thebaeis: seu deniq̄ q̄buslibet genibus pfecta: nos optime comites: uel duces potius ad ueritatis fontē usq̄ deducit. Ad ueritatē ducit prima. ac diuina philosophia: quām θεολογία: uocant Graeci: q̄ ded trini & uni: q̄ est trinitatē psonarū: substantiā uā: beatissimū obiectū: diuinā essentiā: diuinā emanationes diuina attributa: mundi creationē: incarnationis mysteria: sacramētorū institutionē cōtēpla: & docet. Ad ueritatē ducit sacra: & Pōnficia iura: q̄ sacros ritus: solēnes certimonia: cultū pietatis iustitiae. Ad ueritatē ducit Physica: & naturalis sciennā: q̄ circa sensibilia corpora: mobilia entia: & rerū ortū iteritū: uerū f. Ad ueritatē ducit Mathematica i primo gradu certitudo: quae collocata: q̄ numeros speculati: q̄ magnitudinē diment: q̄ nois: & canis iuerialia distinguat: q̄ si de re: rationē: & astro:q̄ mois: obseruat: Ad ueritatē ducit Logica: q̄ differētiā uia ē: q̄ di finem dō diuidēdo: cōponendo: argumētando: uerū falsū: q̄ diiudicat. Ad ueritatē ducit Ethica: q̄ mores & uitē iustitiae cōplectit. Oeconomica: q̄ familias regit: Politica: q̄ populus moderat. Ad ueritatē ducit Homothetica: q̄ leges potius bonis p̄mia: supplicia i probis statuit. Ad ueritatē ducit rex domina. Eloquentia: q̄ legibus cōstituta: sp̄lēdore oīus hoīum cōciliū p̄suadet. Ad ueritatē ducit Historia: q̄ p̄clara gesta immortalari cōmendat: ac multa docet exēplo: Ad ueritatē ducit Medicina: ratio ad tuendā salutē: ad p̄niē: utandā diuinis cōcessa moralibus. Ad ueritatē ducit: uel Poetica: q̄ uerā iā alias species obligis figuratiōibus cū decore aliquo cōuersa traducit. Oēs demū liberales artes:

atq; ingentē disciplinā: ad calcē ueritatis scendūt. Cetera lubrica flara mōmēta sunt: externa & corporis: quae putantur bona. Donum: forma: breue est: & quod recte Tragicus noster ait. Raris forma uis: secula prospice ipunita fuit. Bona ualutudo facile morbo delect: aetate labefacta & senis Vires robusta qdē indicat corpora: atq; plerūq; rudes atq; imperitos aios. Sed & his Tauri: & Elephan tes hostiū antecellūt. Quid: qd saepe clādē inferūt! Extat Nilo Crotoniata testis: q; miserabiliter col lilius ac uinctus itemit. Velocitas & ipsa: parui momēti ē. Ac pncipiores sunt nobis Cuniculi & Ca preae: nimidiū fugax: abiectū animal. Voluptas fordida: & ofcena res est: ac belluax maxime ppria uel ipsa potius leuā: & imanis bellua! & ut Diogenes Synopeus ait! Ex pugnabilis bellua: hōiū eos tēgens: quoq; deus uenter est: quos sanna Lucili morderet: dicentis. Viuite lurcones: comedite: uiuite uentris. Diuitiae: aut nō bonū sint: nescio: ministrē certe sunt uoluptatis: ut dicit Illoocrates: fomē ta malō: radix felicitis. Quid nō mortalia pectora cogit. Aut sacra famēs! Auro pulsa fides: auro uenalia iura. Aurū lex seqē mos sine lege pudor. Indoluit recte Propertius. Quin et multi ob diui tas pierūt. Nobilitas generis: cur tū pendis? Qui genus iactat suū: aliena laudat: ac certe miserū est alioq; icubere tā mae. Quisq; si alius repetere uoluerimus: uere dicit: omne hōiū genus itertis: tū mli surgit abortu. Fallax res gloria est: ac prius inanis: & qū uentus qdā: & ūbra leuis. Opes: hono res: ipia dignitates: q; plurimos fallit: leui ictu fortunē pereūt. Facile mō huc: mō illuc trāsierunt: & qd turpe dictū est: iū ipso sepe: inglorios: abiectissimos hōies cadunt. Cōqueramus nos igit ad ani mi bonā: q; uera bona sunt: atq; expetēda: q; & nos quoq; bonos faciūt. Qualia sunt bona: & artū stu dia: & laudata hēc aios curricula. Hēc firma & stabilia sunt: hēc ppetuo durāt: hēc hōies leparāt a na tura fetaq;. Hēc psciunt aios. Hēc nos beatos reddunt: hēc omni aetati cōueniūt. I hēc utrūq; fortunā iuuāt. Hēc mores cōformāt: hēc mōstrāt bona: q; seq mala: quē cōtra uitare debeamus. I hēc domos regūt: & familias gubernant. Hēc respublicas: hēc principatus: hēc regna tuent: ut benedicunt Plato beatas Res publicas: in qbus aut Philosophi regnant: aut Reges philosophant. Amplexamini igit ur hēc studia: & i ea incubite cunctis uiribus. si sapiētes: si beati esse uolūis: & cōpotes ueritatis. Verse ē in pectore Grēcōq; puerbiū illud ἀποπορος ἀργαμμοπος ἐστὶ ὡς τὸ ζυλὸν ἀκαπτορ. Homo illi teratus lignū infructuosus est: ifelus arbor. Indoctus homo iux homo ē: rritico potius simillimus Her me. Amplexamini inq; bona: artū studia: atq; ingenuas disciplinas: dum molliora ingenia sunt: & animi ad formādū faciles. Memēto te Grēcōq; item puerbiū ἡθώτερος ὁ γρηγορ γρημμοτα ὧν ἀναπαρτίθησις fenes litteras nō adicit. De pncipis de istitutiis tūq; de moribus de lutiis de do ctina uerē est. Vos & excellentissimi Magistratus fauete qso doctis uiris: fone te studioq; gymnasia: habete i pncio eos: q; simul erudiūt: & boni sunt uiri. Presto sit nobis eorū cōsiliū: q; uerū sapit. Quod si feceritis: quēdāmodū semp cōsueuistis: pacatā: tranquillā: beatā habebitis hac republiā: nec bene fundarū Impiū: malus hostis audebit inuadere: quod si inuasent: uillas pecnas luct. Tēstis sit nobis Karolus Mōrona nūs: cōmunis hostis: & temerariū pacis. Dxi.

¶ Augustini Dathi inectia ofo ordine viii. in ciuē Vrbinatē delirū: & nebulonē senem: ad Antonium Comitem.

Vm nup ur clariū me: iterō fabulandū idq; in magna et eruditōq; hōiū corona: in rege dignitatis quēq; principis foret: sermonē icidilem: tū bonus ur qspū credo ex plicaturus principis laudes dedecet tandem: inq; siue rex: siue pncipis: in mēto studio & cōteplanone uerū n. Nā agere oportet sep uirū cuiusmodi. Quod ii qn a rex gūder natione cessa uent: pter sui fecerit dignitatē. Atq; cuiusmodi portēta uerboq; multa inēd sentētiā effudit potius: q; dixit: ut cū antehac uirū sapiētē existimatis iprimus: mox statuerim illū: cui cōterarū laudū rudē quēdā: atq; ignarū: tū sapientē oīs atq; humanitatis expetē. Quinās obsecro adeo demēs: q; tā exorts: q; tā tois ac mētis iops: cui tā stulta: tā inanis: tāq; ēt pncipio la sentētia in mētē ueniet! Vbinā didicit illa ur bonus! In philosophorū nē schola: an i Socrateq; Iudo: Plato: nicorūue Gymnasia: tā fabulosa: ul' pdigiosa potius ostēta: uel audiuit: ul' nouit! Quod nā ē id sentē tiā dedecet! Sērenū ne: an amicus dixerim. Neq; qn doleat: qn irascat: cū in tā celebri urbe: tā sio renti ciuitate: quēq; ab eo Pncipē gubernat: & regit: q; & humanitatis: & iustit: laudibus multos amecellat: sint q; tā temere: tā cōhident: in tā uanis: tāq; manifestis uerfent erroribus: q; ea sentire ac pferre nō dubitent: q; dictu qdē turpia: foedissima: pbata sunt. Miror: & qdē miror plurimū: q; ea nō mō dicere: sed uel cogitare potuerit is: quē & uirū eē: & senē cōstit. O senē delirū qfqs es. Quid referā: q; ita sicū iecur ardeat ira: cū ii in tantē errorū labē: inq; fordida: ac lutulenta qdam sententiā prauitāt: incipiente q; leuare cōteros erroribus: q; grauiā: q; unia: q; uera: q; honesta trādere cōtent: hōiū ac pncipē debeant! Quis tā patiens q; tā ferreus: qn irascat: qn exca descat: qn mēto te pte matur! Qui est aetati grauiissima: q; apū senis auctoritatē: minores natu ab eruditionis laude: i. ab humanitatē: ac uirtute deseret! O hōiem dignū: q; in Atheniensū: Lacedemoniorūue Republica nasceret. O q; pclatā: q; q; egregiā puli sententiā delirus senex: nō decet ingens: pncipis dignitatē studiū literarū! At nos decere putamus: q; nō minus fortasse sapimus. An nō decet pncipis digni tatē literarū studiū! Stomachati egdētū ego: & dolore plurimū capī: nec tū in tanta uel uirorum tre

c iij.

quenda-uel loci auctoritate uerbis illis facere ausus sum: ne qđ cōmuniōse: ne qđ ipse dēter di-
ceret: magna- & indignatōe: & ita pēitus. Hic uero & si dixerim qđ fortasse molesti: in cōsilio nō ē
fundā nihil. Neq. n. ex lenonē-aur baiulorū sententia: sed ex eruditōe: atq; sapientia hoīs mēte: nō
depromē ofo. At dixerit qđ: qđ eos obiurgas: qđ iis maledicis: qđ te pfecto aetate supant: sed &
ingenio fortassis: ac sapientia pstant. Absit ut eos arguas: ut senes sentiant: et cōsilio- & sapientia pte-
diti. Vix in eiusmodi nebulonē: qđ nō tū eras: qđ mēte cōfecti sunt: qđ inanes: ac pueriles effuderit
nugas: senū: & auctoritatē: & officiū uendicauerim. Nō decet inq; picipē delirus senex litteras nos
se: sed eaq; laboribus philosophis atq; oculos derelictis hoīb; in reū semp āministratiōe uerari.
Credo hēstnā: ut de Iouiniano ait Hieronymus)crapulā ructans tā sordidā: tā spurcā: nō dico
sententiā: sed sententiā uotari. Nā qđ primū interēt ā liberalissimāq; artū principē studium decetere:
& ad neqū: atq; sprobirātē pelleret. Iā. n. est: dicere nō ēē principī in re: & studio laborandū: qđ as-
piciendā sapientiā: fugiendā iustitiā: animi magnitudinē negligendā: cōrērendā moderatiōe: uirtu-
tē deniq; oēm: ac laudē despiciendā esse: & habendā p nihilo. Quā utiq; oīa ut nūq; habemus: aut
ab eruditis uiris: ac sapientib; mutuamur. Quorū plane sententiā hae una ē re: paucis explicāda est
siq; antea nouerit nō de schoatā ac uulgari quadi: sed rēcta potius ab solutā uirtute: qđ pndi
pē decet: esse dissetet. Oēs etenim hoīes: quā hoīes sunt: ut principes philosophosq; testā Aristotle-
les: sūopte ingenio scire desyderant: ad sciētiā adipiscendā trahimur: ac ducimur oēs. Ex omni āt rerū
oīum numero: nihil est: qđ tā deceat hoīem qđ inuestigatio ueri: cuius exquirendi singularis qđā: atq;
īexplebilis inest nōis mētib; appetitus: qđ si in aliquo minus apparuerit: illi atēd fane oblitū huma-
nitatis: turpiū atq; obsecrāq; uoluptatū blandimenta sectari: qđ qđq; nīllatione: & dulci quodā
calore pfundis sese in cōcū abiciit: in lutū pfermit: infra pecora ducet: qđ inioio (si memoria te
nemus) haud multo dēmonē inferiorē naturā finxerat. Quod qđē: & in pōpū ē oīs: & nos alio
ī loco patefaciemus uberius. Ii qđ īt ne digrediamur lōgius: qđ nō solū hoīes sūt: uex ēt reliq; pfectū
hoīb; maxime laborandū est: ut rerū doctrina- & cognitiōe excellant. Ita. n. supra hoīem erunt
& principes iudiciū: si qua hoīes feris: ac belluis pstant: antecellēt ipsi ceteris hoīb;. Quod si fue-
rint huius muneris laudē: qđ exortes: nō mō nō supiores exillimādi: sed & inferiores ponus: atq; abie-
ctiores ducēdi sint. Vix ut iā acimus hec: & subilib; pēq;mur: oīs hoīes: qđ populi: qđ gētib;: qđ na-
tionib; pfuturi sunt: ab iis quos in suā fidē ac ditionē: quouis iure receperint illa ī re uinc sapien-
tibus uiris: et turpissimū uideri solet. At uero: qđ ignorātiē tenebris cecati errāt: labunt: nesciunt: nō
solū principis hoīum nō sunt: sed ne hoīes qđē. Nā ut a nobis ēt ipis: sepe disputatū est: idoctus ho-
mo. i. sapienētiā ops: in cōpētus qđā est: atq; ipsectus: & ut ēt recte dicā: interpellatus homo. De-
mū atq; homo est: atq; Praxiteli: Cōpē uer: aut Phidie simulacrus: nō tā re homō: qđ uerbo solo: ac no-
mine. Recte itaq; subilib; Anerroy: qđ nō est inq; sciētiē institutus laudib; tā homo est: qđ qđ at-
tūdis manus finxerit: nullo pte alio (ut ait Poeta) uincit discrimine: qđ illi marmoreū caput ē
sua uiuit imago: sed hec ignorat delirus senex: qđ tū abiectū sortē cōstituit: & regis & picipis. Triplex
nanq; est (ut Aristoteli placet) uite genus: ac primū qđē fere actiui: qđ ēp nō χοισ τρε κτικος ap-
pellat: oīofum & cōēplanutiā: alio: qđ dicit θεωρητικος rerū uolupuosus: quod qđ infimū est
hoīum: uel belluū: potius libenter omittimus. Reliquorū āt tanta cōiunctio: ac societas est: ut sine al-
terius cōmerciō: aliterū aut nullus: aut parui certe momēti sit. Sigdē āctiui (ut ēt ī Iurarchus aicbat)
Philosophi exp: inepius sane est: & delictis maximis: plurimisq; inuoluif: ut tollerabilitis sit: nihil
agere: qđ pperā pter ratiōē: pter philosophosq; iura agere. Atq; cōēplanutiū quoq; si ab actione se
iungit: sit pūus inutile: itaq; danda opa est: ut habita rōne tēpō: partim in rerū studia nostrā opas
partim ī rerū āministratiōē cōferamus. Quod cū facere ceteros hoīes: qđē est: ut Reges ac prin-
cipes omittē sine dedecore: & ignominia nō possunt. Fo nāq; solū pacto doctrina instruiti: atq;
a philosophis sūriti picula quēq; cauef facile queat. Er nos panter ita gerēdis si uersemur ī reb;: nō
solū nobis pfuerim ipsi: sed ēt ceteris. Sigdē in ocio a philosophis pēpienda prius: & tenenda
sunt: quē uel rerū publiciarū rectores: uel ciuitatū: ac populorū principes: ad sua tandē negocia cōfe-
rāt. Ea uero ē (ut Euphrates syrius affirmabat) Philosophiē pars pulcherrima: ut ab eruditis edocti
negociū publicū agamus. Nā ut pbe Isocrates Nicodē Cyri Regē āmonere iussit: sola philoso-
phia regendi principatus aditū pberitū demōstrat. Ciuitatē āt reuocat ā pndice: & ad salutē dignita-
tēq; deducit. Ita phibent scōmōda: calamitates ppulsantur: pax dururna demus sclicitas qđā ciui-
tanbus: ac picipatū cōparat. Ex paruis ne plura dicā: res magis sunt. Quod si qđ rudes: & ignari
reū ad gubernatiōē illā regimenq; accesserit: auidi qđā tenēs: ac ieiuni uirtutis: ac sapientiē de-
siderio: aut se: & populus pdaat: aut principatū amittit: necesse est. Nā si qđ stabili- firmū duraturūq;
gerere principatū: ac Regum uelitis sibi philosophiā tendicet: ad morāle & oīo deuocatū genus: &
a philosopho: fōnibus: plenissimū fatubus hauritis: sapientiū pceptis monumētisq; letē. Ss hec
fortasse molesti sint deliro sentis: obloq; gēnit nō desinit. Vex redeo ad ppositum. Qui. n. rex cō-
gnitiō āministrādāq; quoq; rerū laudē adhibuerit: nī pfecto nō poterunt nō magni qđē: atq; āmi-
rabiles: tū uident: tū iudicari. Hic apud Atheniēses Pericles (si Plutarcho credimus) hunc ī modū
ciuitia obis munera īcredib; qđā adeptus est gloriā. Hic Syraculsi Dionisiū Principatus plurimū
semp habuit: & firmitatis: & roboris. Tacco Epaminōdā: qđ qm negotiū semp: cuius ocio iunxit: oīs

habitus est suę civitatis & mittere & gloria p̄stāssimus. Plena exēplorū sunt oīa. S; respōdeat mihi obsecro delirus senex q̄ nā res t̄ aplū & i clarū & glorioſus & magnificē-tā sublimē ac roto ē pene orbe diffusus Romanorū & cōstituit & servavit iperitū? S; ulior: credo: respōdebit nebulo hoīus in sanā atq; ip̄tia gubernādū. Quis nā ē furor? Quis tā infania? Quis i hoīs mētē tā prauę opiniois inleat errorē? p̄manis bellina: nōne siue Romanorū: seu quodvis aliud p̄dca Impiū: sapientia iu- sticiaq; muniū radices eggit altissimas: p̄p̄gātū est? Atq; ubi cōsiliū & p̄sidiū defuit sapientū uirorū eorūq; p̄lanimū temp in rerū cognitione: op̄e: ac tēporis posuissent: cōtinuo res petiere oēs? Hęc oportebat dicere hoīem senētp̄onūq; Principē a studio rex. i. sapientia deterrere p̄nitiōssimis uer- bis. Quid irē ad ultimos terras: terminos: & ad latissimos pene totius orbis fines: uictorem p̄uexit Alexandrū? Nōne sp̄parus Philosophorū munimētis: s̄stimū nactus est Regni: ac glorie culmen? Hęc dicere: hęc sentēre uir bonus debet: & sapiēs. Sed blaxterans nebulo olentia uinū uerba pfudit. Vex ad nos ear capularis senex: ut sapienter & nobis dicat: & beneuiueret. Hui q̄dam hoc est rei? Nōne mōstratūq; oīenni simile? Iā. n. senectutis infania iuuenū moderatā. ac regēda sapientia est. Sed de- litus senex obicit scio. Nā Dionysius iunior: cui munissimū a patre relictus est dominatus: nec Platonis inſtitutus: nec Sophista & quos multos alebat doctrina restantē: potuit uim fortunę repelle- re: qn a Dione eiectus dominatū oēs amitteret & gloriā. Hoc quoq; (ut cōiectat licet) docendus est ignarus: & delirus senex Pulfus nāq; q mō nominatus est tyrinde Dionysius: a iocibundū quo- piā rogaret: qd ubi philosophia p̄fuit? Quid sapiēs docuit Plato? Scite ille: ac p̄clare: huiusmodi uir fortunę uarietate moderate: & æquo aīo ferre. Nāq; dñā partū id eratq; d ex Platone didicerat? Nōne & ip̄i quoq; deliro seni maximū uideat? Sed si singula uelim scula p̄currere: inueniū p̄fecto q̄busq; in regnis p̄lanimū temp litterarū doctrinā ponderis habuisse. Quid nā referē temp̄tatis: & memorie clarissimos Principes? Quid Eūsem Leonellū cōmemorē. Mōis feret rētinōis Oddā tonidē: qd eius fratrē Federigū: qd numerē generosū Alphōsum Regē: qd magnanimū Cēsare quēz dā Philippū Mariā Anglū: qd alio uirē multos: q studio: ac doctrina rex: temp delectati nolle in dies sapere: ac scire laborat? Didicere uniq; Hesiodum illud

ὄντοσ μὲν πατριζοσ δὲ ἀνδρ̄σ π̄τ̄τα μοῖσσι: φρασ̄ i μὲν τὰ κενεῖτα κδ̄: ἔσ̄ το λος̄ ἡστ̄ρ̄ ἀμ̄ερ̄ω ἔσ̄ το λος̄ λ̄α κακ̄ι μ̄σ̄σ̄ δ̄ ἔν̄ ἡ π̄ουτ̄ι π̄ν̄ιται δ̄σ̄ δ̄ ἂ καὶ μ̄λ̄ τ̄ανδ̄σ̄ ρο̄κ̄ι: σκ̄ο̄ν̄ δ̄ λ̄α λ̄σ̄ ἀκουσ̄μ̄ ερ̄ δ̄ μ̄σ̄ β̄λ̄ᾱται ὁ λ̄αυτα χρ̄ιτοσ̄

O p̄m̄is ille qd ē: qui p se oīa noscens: Preceptor suus ip̄e sibi meliora p̄cepit. Ille bonus: rursus: monitus q recta sequet̄ Qui nō ip̄e uidit: neq; credit recta monēt̄ Hic nulla in parte uult.

Quod latine interpretatur

Imprimis āt Mōis feretores princeps Federicus: & illud totius Italię decus Philippus Maria Anglus magnos p̄ter ceteros meret̄ honores: quoq; alter litterarū studiū ab inino cōplexus atq; uis: nequaq; in maximā principatū curā: itaq; turbulentiū occupationū tēp̄lat ibus: audire & nobis aliquid f̄ermitit: sed ne remittit qdē. Alter uero nō ē dēt̄is hīs uisitationib; h̄rens res quoq; aliorū ac cō- lestes cōtēplā. Nā ut scribit Philēphus: noster Teo qd nup si mposio edidit: princeps idē p̄tanissī- mas diuini illius mōis oīs uim naturāq; obseruat: syderib; & astroq; rōes diligenti quādā inuesti- gatione p̄sequat: qd uel ad bene-beatēq; uiuendū p̄nere arbitramur (si ut Philippus Maria facit) modū adhibeat. Sed hō: neq; p̄bet forsitan delirus senex: tēq; clamatet potius cōtēnendā philo- sophiā esse: pellendūq; urbibus sapienter. Sed num nā Vrbinas is est senex? uel Arabarches potius: nup in hāc urbē pedib; q; uenerit albis. Nimirū sit uex illud: qd exgrati tēte nup accēpi Vrbinū illū uniq; esse genitū: atramen altum atq; educatū Nurtē q; quēdā sapientia exultet: fortissimū & clarissimū Imperatore uindice Braccio: neglēctē uirtutis graues: & p̄dignas luit p̄nas: defecteq; doct̄is: luxta exegit piacula. Nōdeet: delirus senex inq; Regiā. ac p̄cipis dignitatē studiū littera- rus. Hui q magnifica p̄ox: & magno: atq; ingenuo digna uiro. Iā mentia Plato: q beatas dicere so- lebat fore republicas: q; sapientē gubernaculis tenerent. Nolite principes dī aplnā apphendere desinit erudiri: q; iudicari tēne. Delirus dehortat senex: p̄hibe ignarus nebulo. Iā nō ad sciētiā capessendū: nō ad studiū lectionis Timotheū- Tiūm ue cohortet̄ magister genitū Paulus: sed recta manu de liro sene: p̄gant rudes ignari esse: & rex oīum integri: quā qd fardius sit: p̄nitiōssis & tēris: ignotū & acceptatū tenebris: quē lēuiterū esse cōstat aiorum morib; . O p̄fleitē: nefariāq; sententiā: o in auditiā hominis infaniam. Qui quod est Regi m̄e f̄at: & principis dignitatē ap̄nitiū muniū: p̄ dolor neglīgendū turpiter cōtēnendūq; suadeat. Neq; n. p̄re esse hoib; possunt: q nō ip̄i ip̄erate didicerit. Quod si secus fit: fas: ac uis omne puerit: Regna in sup; ac principatus corrū- unt. Recte igit hoc Hieronymus noster: q p̄clare oīa: scī q̄ppe ruficatas: inq; solū sibi p̄dest. A r̄ do- ctos uirōs oīeros longe p̄stare nō iniuria arbitrat̄ est: quos Vates Angelus Daniel: & diuini sp̄i- ritus plenus: post sacra uisum fulgenrib; stellis: & c̄oelo cōparauit aīstis oib; syderib; q; diffu- so. Quiq; nec homo qūq; esse abiq; doctrina: nec Princeps beatus potest. Sapientia nāq; ip̄a ē: & in cer- tis & fallacibus rebus: tēnēisq; uel corporis: uel fortunę abēdrib; cōmodi: & separabilis comes: ad uerā beatitudinē sola pducit: quā sine nō mō populus: accititas nulla regi: sed ne tenuis qdē casa cō- stare q̄atq; ita principē decet: ut ea relictā dignitatē oēm: ac decus amiserit: sed nōdum hęc igna-

c.iii.

rus didicerat senex: q̄ atq̄e oēm flagitio maxime: & uoluptatū fordibus cōsumpsit. Cū igitur nostrā opūmū argumētū acrimulūmī nūa rōnūbūlqueat sentētiā r̄glo deliri: & infānī hōi errore: ac p̄a uā opūmū cōrēp̄a: acriter incūbām in studiā Reges: ac P̄ncipes: ut idē faciant obsecrēm: ut quē illi doctrinā iūctū: recta: atq̄ honesta sperauerint: nos quoq̄ sapientiā fōnibū: p̄lūn labiū: nō coacū: nō inuū: arripimū: ut cōciliatā uirtutē: partā sapientiā: bene: honeste: laudabiliter: & demū tranquille: uacūde: beatūmūdū: sūt: q̄ est philosophiā iūctū uberrimū. Intendām ergo uertū: & dū spūitū mēbra hēc sublinet: uirtutū nos: ac sapiētiā mūmūmū p̄gredio: ut eārū opē adiu: uita huius scopulū: tranfluadām: nullimū gubernaculū fr̄gū: quē ad deo opamū portū: idē ualeamū attingere. Atq̄ ne oīo uidear delitō seni indixisse bellū: mecū li flōidā sentētiā cōmūaue rōn: redibit i grā. Ibi atq̄ uē dānīlīmē spūiōnū noctū lucubrā dūcā: possimū dedecimū: quē i fag: ac laudū o. uā acerrimū esse defensorē cōstāt. Quod li nostrā sentētiā cōprobauerim: nescio quo pac tō plus ē habiturā grauitatē: q̄ ut tūcātū: te t̄: atq̄: enām oro: & q̄ amare nō soles: amare nūq̄ dejān. Dixi.

Auguſtini Dacti Oratio VIII. cum librũ. M. Tullii de natura Deorũ publice legere incepit. Iſta quoque oratione militẽ deinde ad Dominicũ Biliottũ Canonicũ Senẽſẽ adoleſcẽtẽ eruditũ imũ.

V. gultum Darius-Dimico-Eliotto. P. S. D. Solebani netetes-Oratores- quas forte habuissent: mandare luteris: & amicis: nomini dedicare. Nos pulsi forte: Senato respulsi: habemus: quas ad amicos: p. ueteri more: mittere possumus - nisi exhortationes nostras: quibus publice legentes tuti e. fuerimus. Nunc pulsi libit. M. Cicero: de natura Deor. legere incipimus: amaduiculi delectari te plurimum: prohibitionibus nostris: quas uigehemus: perferpna accipet: & quom oium datur: diligens: nos lege: que probanda est: conuincenda: pro tuo arbitrio cenle. V. trun: mihi laus: grandium fore.

Celestissimus creator Princeps-optimus-maximus-& semper tuens Rex opores; & metuendus ni-
mis; sedens super Thronū & dominans Deus; q̄ & initio cōdidit; & p̄petua mundum ratione guber-
nat; pater-filius-& sp̄itus sanctus; indiuia trinitas unus Deus; qui cuncta ineffabili prouidentia mo-
deratur; ille incipns nostris : ac tuos aspires; ut ab eo institutio nostra auspiciata exordii per eūz pro-
ficiscatur; ad eum tandem felici-ter referatur.

Similiter hominē pręfate ceteris animantibus doctissimi viri: ac studiosi a dolescentes: si
quę fuerit afflicus: quę ad verā rectā pfectę hoīs rōm pertinere credunt. Atq; id tra-
dunt Philophi maxime habendū esse hoīs ppiū: quod & maxime hoīem distinguit a
bellua. Quod si ita est: nunq; sūis latidari philosophia poterit: in qua maximā rerum
cognitio: atq; sciētia cōtinetur: q; si una in hōie exsistat. Ipfendit illius pīanua: & hu-
s amplitudo: ad dignitas illustrat. Natus est homo uter ad ipse dū cupiuntissimas. Que
nobis exsistare debemus. Magna est. n. sciētię dignitas: quę cunctis pene hoībus: si
nis expentur. In cognitiōe nāq; pter hanc pīas hōiem elucetat pīellana. Rerū cognitiōe
fōctōr animālū libi vendicatur. Per hanc ipi iungi p intellectus nollet sup iōibus men-
tē cēlesit Intel igitur: sū substantias separat: sū mōtōres orbū Philophi appella-
tēplādis: ut sapientes viri tradiderūt: sū ē hoīs extrema sciētia. Bene nīpurat Gręci
ut pīpōrōtēs ἀφαινεύουσιν ἐξ ὧν το ζῷον ἀπαρτetur homo illiteratus: fructuosa
ceteris magno vir ingenio & summa sciētię copia: doctū hoīem tā hoīem cēssit q; ma-
tior sit. Si qdē gerit: qdē in figura hoīs immanat bellus. Itaq; Aristoteles aliq; ita
locti: ab indoctis differēt: quō ingratius ē a mortuis. Est. n. sine disciplina: nec dū cō-
tactus homo. Quo circa nō iniuria Peripateticorū Principes aspectus qdē ingra: cōnū-
tēpti: atus uero a liberalibus disciplinis: qū roalis atq; lūmen cognitiō cēline qua hoīus
tenebris. Sola hęc res ē: q; ut idē philophi ait & secundus i rebu ornāmētū: & ad
ipīlāt ad fēnēturē itē: atq; ingratū cōtātē opmū manū ē. Pręcipue ai uires sunt iel
lūdis: ut p illū qdē ueniatē pū uestigatē debemus: p hāc uero & uelle: & opā qdē bō
d actionē: & ad cognitiōē: nātū ēē hoīem cōllat. Sūq; diuinas & facultates p qdē
sūt honoīs: falsas: ipia cōcētant: sū qdē pōtēntia aī: opibus ihit. Sūq; p cecūdi mōf to
ueritū. Sū fallacia hāc caduca: & ferra sunt oīa. Sapientia optata nobis: reg sciētia iue
sola immortalis: & ppetui tēporis possēsiō ē: cuius qdē radices (si Aristoteli credimus)
sūt p qdē dulces ac multo suauissimi fructus eius: quos si deglutat uoluerit: sumi lueri-
mī pabuli uoluptatē affecit. Hęc hęc nra ē hęc cetera possēsiō: q; nec eripī cuiq;
ad altē pōtēst. Sū uera sapiētia illa ē: q; ipīinis Dēū agnosci: & uirtutē lūstāq; sectatē.
Actus. M. Cicero: nō sōlū mōres hoīum rōē & uirtutē cōtīrmauit: uisq; opam pēpī
tūm illi facere ē uidebat: sūm philophia dūce datū ē dē uidentia diuini pīpī
ione regē dīferuit ius pīanissimis libris: qdē natura deorū inscripti sunt: quosq; nos hoc
rōt nobis postulantibus geremus: ex planādis sūlcepimus. In his uarias refert philo-
sōphas: dē natura deorū. Quid epicurus: qd stoici uis de rebu: & seniferi: & locuti funt:

iam oīa Palatinis canibus reddidit. Taceo uiles opifices: Cetarios: Latios: Coquos: Farctores: Pistorum: Vnguentarios: sordidi genus: ac denique Capedenarios oēs: quī uili sine dolo: nihil sine fraude: nihil sine summa estraheant iniuria: quī nulli rem uedunt: nisi plus miles mēiant: quibus corradendo argēto dedunt: prater pretiū nihil dulce est. Q. d. si doli spes refullerit: nūmi audeat uel patriā prodere: patrembus inanus inferre: nihil uereant. Hos redarguit uir sapiētissimus: atque his uerbis notat. Estimauerit luxū eē uitā nostrā: & euersionē uitæ cōposuit ad lucrū: & oportere undecunque etiā ex malo acquirere. Vni uia p̄ se ipse nobis ingentiū liberale & p̄clarū genus rei familiaris augēda: quod ex agroꝝ cultura cōtingit: cuius explicatē rē multas laudes tū maximas difficillimū sit. Nā nisi eius spe cretur dignitas: quod potest eē oīo p̄stabilis: Habet infirmiorē Dedit sanctis eloquiis habēda fides ē. Ita n. Moyses ad eum quī primus formatus est: dū loquentē facit. In laboribus comedes terrā cūctis diebus uitæ tuæ: spinas & tribulos germinabit tibi: & comedes herbas terræ. In sudor uultus tui ne scens pane tuo. Ea p̄fecto colēdi agri exercitatio est: quæ se auctorē habere Deū gloriari possit: si la p̄iē Cōcionatori credimus: quod ait. Ne odens laboriosa opa: & rusticationē ab alitissimo creatā. Atque idem uir sapiētissimū rē p̄torale cōprobatur: quod cū agricoltione ipsa maxima quadā affinitate cōiungit. Itaque subnech. Pecora tibi sunt: amē de illis: & si uilia sunt: p̄buerēt apud te. Sed redeat uir de p̄fecta oīo est. Quippe res rustica ueritate excellit: quod ille ipse unde primū propagatū est: hominū genus: iussu a dño succedens: uepres spinas ac tribulos relectis: ut uictum quæreret in colēdi agri labore neruatus fuisse cernit. Qui mox cū duos primū liberos procreasset: cōstituit alter pastor ouium: alter agricola factus ē. Hinc p̄fecto multa maximaque res: & sanctis ac diuinis literis sacramēta producit: adeo ut etiā redēptor noster clementissimus se uicē uerē ei dicat: & patre suū agricolā: cuius & nos teste Paulo apōlo cultura fumus: in quā optimū semen iactat uerbū dei. Neque rustica ars summis laudibus p̄statur: de qua p̄cedat magnus Orator. Oīum rerū ingreꝝ quibus aliqd acquirit: nihil ē agricoltura melius: nihil uberius: nihil dulcius: nihil hominē libero dignius. Nā sine hoc nequit quæritus: agriculturā nihil eēt melius: siue uilitatē: nihil uberius. Seu molupatē: nihil dulcius. Seu denique p̄cipuā dignitatē: nihil hominē libero dignius. Laudat agriculturam Aristoteles: quī p̄osissimū finem naturā est: & a iustitia nō desit: quippe quæ neque inhumaniter: neque ab iniūtiis quærit: quādam addit bellicæ artes. Itaque pacis aspiculam: & quod maximū putamus bonū: inimica bellorū: quibus plerūque ciuitates labefactæ solent. Moderatus Columella uir multarū disciplinarū laude instructissimus: Res rustica ingreꝝ sine dubitatione proxima & quæ aliā cōsanguinea sapientiæ est. Nec imērito. Vt n. cū terra tōnem habet: ita ei naturalit̄ rerū atque causarū cognitiōē sciētiamque coniectat. Huius p̄fecto artis industria corpus alit: uitā subleuat aianitū. Itaque Cornelius celsus duas artis ipsi nō laudare plurimū cōsueuit: Agriculurā: ac Medicinā: quod medicinā agris bonā ualitudinē reprobant: Agriculturā sanis ministrat alimēta. Quod circa sapienter Archidamus tria hominū genera ciuitatibus necessaria duxit: p̄ quæ oīum prope rerū suppeditaret copia: Agricolā: iprimis: qui quod uictū parat: Artifices: qui reliquū sufficere cūctū: Milites: quod hæc oīa uent: & aduersa propulseat. Quid quod eadem hæc ars exercet alimēta: meliorē facit: Hieronymus doctrinā: quoddā lumē: cū p̄fectā uitā institueret: hanc quoque exercitationē adhibuit: atque ita p̄cipit. Saria ē humus areolæ: equo limite diuidant: in quibus cū olerū iacta fuerint semina: & plantæ p̄ ordinē positæ: aquæ ducant Irrigues: ut pulcherrimos: uerissimū spectatū assillas. Ecce supercilio diuosi traminis undā Eliidilla cadens riuum p̄ leuia mutetur Saxa densitatebrisque arenūa tempat arua. Ac deinde. Inserant in fructuosæ arbores: uel gēmis uel furculis: ut paruopost tēpore laboris tui dulcia poma decerpas. Apium fabricat alueta. Quibus oībus Agriculturæ laus elucet: cū illā etiā p̄fectissimū uitæ gentis ascescat. Sed prodest ea quoque ad fortitudinē plurimū id quod Aristoteles rectissime ait. Nō enī quemadmodum plerique artes corpora enervat: sed potius talia reddit: ut & sub diuo esse & tolerare laborē possint: & hostiū picula: at p̄ insidias propulsare. Proinde. M. Caro magnā agricoltationis laudem attulit: cū illa dicit. Ex agricolis & uiri fortissimi: & milites strenuissimi gignunt: maximeque plures quæ sunt stabilissimæ: cōsuevit: minimeque inuidiosus: minimeque male cogitantes sunt: quī in eo studio occupati sunt. Quam eandem laudem in Naturali historia Plinius cōfirmat. Maxime igit Agriculture laudanda est: quæ cū fortitudini plurimū cōducit: rum humanæ uitæ labem tollit ignauias. Atque idcirco pater ipse colendi haud facilem esse uiam uoluit: primūque per artem Mouit agros: caris acutis mortalia corda: Nec passus torpe graui sua regna uertero. Sed in eam multa dicam: comque hanc colendi agri artem exercent: & laudatissima & iucundissima uita est: qualis priscorum feruntur: sane ioculensis uerbis laudat: Seuerinus Boetius concinens hūc modis. Fœlix nimium prior ætas: Contenta fidelibus aruis. Hæc inerti perditā luxu.

¶ Laudat & Flaccus in Epodo: ac lyra personans ait.

Beatus ille: qui procul negotiis
Paterna rura bobus exercet suis
Neque excitatur classico miles truci
Forumque uitat: & superba ciuium
Ergo aur ad ulta uinum propagine

Aur in reducta ualle mugientium
Inuilesque falce ramos amputans
Aut pressa puris mella condit amphoris
Ut prisca gens mortalium
Solatus omni fenore

Nephorret iratum mare
Potentiorum lumina
Alas mariae populosi

Prospectat errantes greges.
Fœliciores inferit.
Aut tondet infirmas oves.

Atq; hæcquidem Flac. 2. s. Qui igitur Rusticam artē exerceant: sunt: q; rem suam gerunt ociosis: ac spreto honore: saltu: et iniqua degenunt uitam: qbus & idē propoliti est: quod Regibus ut nequa te regant: nemini pareant: libertate utant: p qua adipiscēda: tuenda q; magnis uiris oīs debet esse cō- uenio. Quamobrē multi apud ueteres nostros hoīes præstantissimi: rei rusticę rōnem q; præcepta lūentis piderūt. Sed hi potissimū celebrat: quos & Moderatus Columella cōmemorat: oīus p̄m cep̄s celeberrimus Vates Hesiodus: Boetius: Philosophi autē multi: Democritus Abderites: Xenophon Socraticus: Architas Tarētinus: Aristoteles Stagerites: Teophrastus Eresius. Seculi Hieron: Epicharmus: Philometor: Attalus. Atheniēses Chereas: Aristandras: Amphilocus: Euphronius: Crestus: Euphronius: Crestus etiā Amphipolites. Tum Epigenes Rhodius: Agathodes Chius: Eua gon & Anapolis Iasus: Menāder & Diodorus Biannis populates. Milesiū Iachius & Manasseus atq; Antigonus: Egētiās Marathonites: Diophanes Bethinius: Mago Karthaginētis: huius interpres Vacensis Dionysius: & quorū patriæ nō s̄ns ligido cōperet sunt: Andronon: Ischiron: Anisome nes: Athemagoras: Dadis: Dionysius: Euphronon: Euphronon: Lyfimachus: Eubolus: Menesthras Plentiphanes: Petis: Teophrastus. Apud Romanos uero. M. Cato Cēlorius primus de agrigola- tione disseruit. Deinde duo Salerni: pater & filius. Post Scropha Remellius. M. I. erētius Vartor: lu lius Higinus: Cornelius Celsus: Iulius Amicus: Iulius Grecinus: & q oēs eloquentia supauit. L. lu nius Moderatus Columella. Recentiores uero qdā: & hi nō ignobiles de agricoltatione libros edē- derūt: Palladius: Corneolus: Petrus Creētius: & si q nōdū i nfas manus iecerūt. S: oīus maxie P. Virgilius Maro carmie agriculturā illustrauit: qd explanandū nobis a tali quodā principio ducit. Quid faciat letas segetes &c.

¶ Augustini Dadi Oratione. XI. Cum diui Hieronymi in Iouinianū Hēreticū inuēcti uos libros publicē legere incepisset.

Apienissimus magnę molis opifex Deus trinus & unus ineffabilis rex creator oīus: atq; altissimus celorū princeps: q ineffabili puidētia & mandū oēm & humanos actus modera- tis: & regit: ille adit fœlix nobis: & ppius foueat: ut eo rectore & duce illa effa- ri possimus: quę & ad suę maiestatis sint gloriā: & nobis conferat ad salutē: Sup- plices igitur deprecemur: ut sit auxiliū nostrū a dño: q fecit celū & terrā: gloriōsissi- me matris eius intercedēbus mentis: & p̄cursoris Iōannis: ac beatissimi & cōrū oīus adiuantibus precibus.

Nec oēs liberaliū studiū disciplinas: qbus hoīum tūa instruit optimi patres: ac p̄- tinentes uiri: summū atq; eminentissimū locū sacraę literaę cognouit: & diuina ob- net sapiētia: quippe quę uera dux est hoībuz ad rectū beatitudinis finē adipiscēdū: p̄p̄cipua aut magistra uitę: rectā & salutarē beneuicēdi rōnem ostēdit: uirtutū oīum sup̄peditat copiā: uitiūq; delet labē: sordē peccatorū repellit: mētē nostrā a terrelitibz atq; humanaz rerū cupiditate abducit: ad summi boni & eternę felicitatis desiderū & amorē con- uertit. Nā si oēs hoīes natura fœli desiderat: id qd summus Phūs i Methaphisicis ait: si oēstrahimur & ducimur ad cognitionis & sciētię cupiditatē: in qua excellere pulchrum existimāt: qd diu ma- gnus Orator: si naturā hoīs Deus tūc adipiscēdi cupientissimā fecit: qd Lactantius Firmianus ostē- dit: qd est qd possumus aut querere melius: aut fructuosius inuestigare: aut scire oīo præstabilius: q quę diuinit p̄cipuē litteris: sacris p̄dunt oraculis: Sanctoq; demiq; monumentis tradunt. Hęc n. studia illa sunt: q Platonis doctrinā: Demosthenis eloquentiā supant: q Aristotelis acūmē. Isocratus suauitatē præstāt. Hęc certe illa sunt: quę seculariū literaę flores: blandas Poetaz illecebras: splēdi- da Rhetorę ornamēta: inuēta Philosophorū atq; instituta lōgissime antecellūt. Hęc uicq; illa estipia: ueraq; diuina sapiētia: in qua Firmiano teste oīa dictū p̄na sunt: auditu suauia: facilia intellectu: honesta suscepta. In hac uitā humanę firmi: simū præsidū cōsiliū est: ad uerū mūdū labē: carnis pruriginē: diaboli insidias. In hac securū cōcis p̄fugū est: ac trāq; illius portus: quē si petamus: turbulētās magni huius & spacioli maris pcellat: & grauissimas fluctuantis pelagi tēpe- states effugimus. Iis sepi armis uirtutibz i agone mortalīs uitę cōtendimus bonū certamē certan- tes: cursū uitę huius i uirtutis opibz cōsumantes: ut demū cū Paulō ap̄lo coronā lūstis cōsequa- mur. Scite ac p̄clare nosset Hieronymus ad Iulianū scribēs ait. In sanctaz scripturaz grauitate: uel uerū uera medicina ē: & dolorū certa remedia. Hoc iucundissimū est mēnū atq; aīorū pabulū: de quo p̄clare diuinus p̄phā: Quā dulcia inq; fauicibus meis eloqa ma sup mei ori meo. Vt nō iniuria doctor suauissimus ac sacri eloquiū lectionē cōuocās his uerbis: cupidus salutis homies iura uenit. Veniant qui esuriunt: ut celesti cibo satui: sempiternam famem ponant. Veniant qui sitiunt: ut aquam salutarē de perenni fonte plenissimis faucibus hauriant. Hoc cibari ac potu dēi & cę ci tudebunt: & furi audient: & muti loquenti: & claudi ambulabunt: & stulti sapient: & egroti ua- lebunt: & mortui reniuescent. Laudat sanctus Thomas Aquinas doctor insignis: opere p̄clarissimē ad uerū finem genēs: & magnifice prædicat sapiētis studiū: quo nullus neq; perfectus sit: neq;

sublimius: sed nequitilinus uisum aut olo iucundius. Perfectius quidē: quod quatenus homo sapientie opam impēdat: aliquā etiā in his corpore uinculis: uere beatitudinis partē obrinet. Hinc recte dicit Ecclesiastici. xiii. Beatus uir q in sapientia morabit. Sublimius aut quoniā p sapientie studium homini imprimis ad diuinā similitudinē proximē accedit: quod oīa in sapientia fecit: ut propheta testat. Cum uero similitudo dilectionis sit: atq amoris causa: sapientie studii nos præcipue Deo p amicitiam iungit. Hinc sapientie. Vii. uere dicitur. Sapientia infinitus thesaurus est hoībus: quo q uis finit par nicipes facti sunt amicitia Dei. Velius: quoniā p sapientia ipsam facillime ad immortalitatis gloriam pueniri pōt. Sapientie. vi. dicit: Concupiscētia sapientie deducet ad regnū ppetui. Postremo nolum studium studio sapientie: pōt esse iucundius. Quoniā nō habet amaritudines cōuersatio illius: nec tediu cōiunctus eius: sed lætitiā potius & gaudiū: quemadmodū. iiii. Sapientie demonstrat. Huius ego maxio studio arq amore ductus iam pridem nō erudiendis: sed plane ediscendis gratia: & si eris libris quempiam legendum suscepissē in eo ipso studio ab initio uersatus atatis: sed me partim ingenii fragilitas: partim res magnitudo deteruit. Nūc uero diuina (ut arbitror) inspitante gratia: oportuit me mihi ceciderit: ut q huic Reipublice præsent sumā & auctoritate & præstantia uiri: mei aut lōge amantissimi: quibus cū magnos pp aduersa hæc belloꝝ tēra i publico ac ciuili muner laboris ppeffus eram. Solemni cōsulto decreuerint: quasi recreandi ac reficiendi animi mei cau satut me ad hanc exercitationē cōpelcerent: & a bellicis molestiis ad studiū sapientie reuocarent. Eoꝝ igit ut obtem pemus uolūtari: quoꝝ dicto parere necesse est: ex infinita quadā librorū & sacrorū uoluminū multitudine opus. s. Hieronymi cōtra Iouinianū nobiscū cōmunicandū ne dici explanandū aggregedimur: in quo uera cumulate sapientie ratio cōtineat. Duplex est. n. sapientie gratia: ut primo libro diuinā institutionū ostēdit Lactantius caplo ultimo. Primus gradus est: falsa intelligere: ut detecta fugiamus. Secundus uera cognoscere: ut ea sequamur: & amplectemur. Hinc sententia concors Salomon est Proverbiorū. viii. inquit. Veritate meditabit guttur meum: & labia mea detestabuntur impiū. In quibus sane uerbis: ut recte sciss Thomas adnertit: ex ore sapientie duplex sapientis officiu demonstrat. Primū quidē officiu est: intendere ueritatē: idcirco ait. Veritatē meditabitur guttur meum. Alter uero errorem: q circa ueritatē est oppugnare: ideo subiicit. Et labia mea detestabuntur impiū. Veritas nō igit recta diuini cultus nouia obseruationeꝝ uersa: ad quā etiā illa stranda Saluator mistus est Christus: q Iohannis. xvi. de se ipso dicit. Ego in hoc natus sum: & ad hoc ueni in mundū: ut testimoniu perhibeam ueritati. Vnde eius exortu habitantibus in regione umbræ mortis: lux orta est eis. Isai. cap. ix. Quæ illa lux fuit: nisi pspicue ac manifestissime ueritas: lux uera: quæ illuminat oēs hoīem uenientē in hunc mundū: ut dicitur Iohānis primo. Impius uere dicit: q Christiane fidei fregit alio errore: ac uana suppositione cōfundit. Pietas nōq latine dicitur quæ Græce *εὐσέβεια*: uel alio uole *εὐσεβεία*: quod illud significat Dei cultū: hoc bonū cultū. Vnde & Augustinus libro Enchiridion primo. cap. i. exponēs illud Iob: Ecce pietas est sapientia: inquit: Si uero quætas: quā dixerit eo loco Pietatē: distinctius i Græco reperies. Theosebiam: qd est Dei cultus dicit. n. Græce Pietas: & alter idest Eusebia: quo uole signat bonus cultus. Licet & hoc præcipue referatur ad colendū Deū. Hæc Augustinus. Atq eadē pene de pietate dicit libro de Ciuitate Dei decimo. caplo primo. Lactantius quoq libro secundo Diuinæ institutionū. capitulo. xv. diffinit *εὐσεβεία* fm Hermen Trimegisti sententiā his uerbis. ἢ γὰρ εὐσεβεία ἐστὶ γνῶσις τοῦ θεοῦ. Eusebia inquit: qd est Pietas: est cognitio Dei. Hinc labia Sapientis detestat impiū: p qd recte scō Thomas libro primo cōtra Gentiles. cap. i. Fallitas circa diuinā ueritatē designatur: quæ religioni cōtraria est: quæ etiā Pietas nominatur. Vnde & fallitas cōtraria ei: Impietas sibi nomē assumit. Nā qd in nos metipso peccat: flagitiū nocit: qd aduersus proximū facimus: qd cōtra Deū Impietas nominatur. Igitur sapiens Hieronymus: Qui non abiit in consilio impioꝝ: sed semp recta sensit: & in uia peccatoꝝ nō stetit: sed ambulauit semp in lege dñi & fidei sinceritate: & cathedra pestilentie nō sedit: sed sanā doctrinā atq incorruptā docuit: uentis amator: insectator hereticoꝝ prauitatis: quā triplicē his libris ueritatē cōprobat: & circa illas quātriplicem fallitatē oppugnat. Cum enī triplex constitatur uita humane statūs: Virginitas: Virginitas: Coniugalis. Coniugium bonum est: Virginitas melior: optima Virginitas. Ethic est i Euangelio. centesimus. sexagesimus ac tricesimus fructus. Quoꝝ primus Virginitas: alter Virginitas: tertius Coniugalis uita exprimit. Hæc trius res collationē pbat Hieronymus Virginitatis integritatē duabus reliquis præferēdo. Atq hæc primā ueritatē defendit indyus doctor: & Iouiniani falsum cōfutat errorē. Deinde cū sit uita hoīs: san ei Iob testimonio tentatio sup terrā: etiā post receptū sacrū Baptisma a Diabolo subterit pōt hunc in fragilitas. Quocirca princeps Apłōs Petrus in prima eius epłā cap. v. salubriter nos admonet dicēs: Sobrii estote & uigilate: q aduersarius uester Diabolus: tanq leo rugiens circuit querēs: quē deuoret: cui resistite fortes i fide. Sed si q peccatierit: ut testis ē Iohannes Apłs Epłā prima. cap. ii. aduocari habemus: apud patrem lesum Christū iustum: & ipse est propitiator pro peccatis nostris. Hanc ueritatem probat Hieronymus: & contrariā Iouiniani & peruersam redarguit sententiā. Qui diceret plena fide baptizatus a Diabolo non posse tentari: aut si qui tentarentur: eos aqua & nō spiritu baptizatos. Tertio loco: cum ieiunium & ciborum abstinentia prædara sit: quæ ex cellens uirtus: cæterarumq uirtutum fundamentum: laudat eam Hieronymus: atque ostendit longe eam

esse cunctis saturitati præferendam. Nam ieiunio ieiunia comprimuntur: mens eleuatur: uirtus paratur: & premium. Vnde & Ecclesia mater: quæ nunquam in suis aberrat operibus: solemnem ieiuniorum quotannis obseruationem instituit: ac multipliciter per varias anni temporales ciborum abstinentiam ipse quoque Saluator Christus Iesus .xl. diebus ieiunauit: & noctibus ieiunare actio eius non instructio est. Nā defendit doctor in dyptu ueritatē: Iouinianū reitit: q̄ p̄le laxabar habenas: & hōis idē dīni ac p̄fissimū aīalis uici peccōibz æquabat: quæ natura prona: ac uentri obedientia finit. Postremo cū uaria sint credentiu merita: in oculo quoq; nō eadē beatorū remuneratio est. Quod enī Saluator tradere didicimus: qui aīr in Euāgello Ioan̄nis cap. xiiii. In domo p̄fis mei mansiones multe sunt. Hāc ueritatē tuē Hieronymus: explodit falsas Iouiniani sententiā: q̄ unam & eandē affereret mercedē effe i oculo oīum: q̄ suū baptisma seruauerit. Quid igit obstat: cur non p̄fecto Hieronymus noster sapiens fungat officio: q̄ ueritatē illustrat his uerbis: & p̄bat falsitatem? Quare: ut ita p̄pius ad re ipsā ueniamus: beatisimū doctoris his libris sententiā ē in quatuor propositionibus tuen ueritatē: & circa illā iprobare falsos errores. Valitas est in iis quæ pponit: cognitiō ueritatis: quā nulla est hominī uoluptas incūdiōr. Ordo est: primū disp̄tare primā p̄positiōnē: deinde secūda: & reliquis deinceps: quæ admodū p̄positæ sunt. Diuisio principalis sit i duos libros. In primo differitur questio prima. In secūdo ibi. Secūda autē p̄positio &c. Tres reliquæ pertractantur. Via doctrinæ est pcedere p firmiſſimas rōnes: & p testimonia diuinæ scripturæ: ac sacri eloqui: & iterū quoq; seculariū litterarū. Nomen libri: cōtra quattuor p̄positiones Iouiniani hec rōd. Propositionis primæ Philophos dicitur oīo uerū: falsū ue significat. Quæ si sua causa tū dicitur: ut ait Boetius: enūdatiō nūcupatur. Si ad aliqd affertur pbandū: p̄positiō: si de ipsā enūdatiōne queritur: & i ambiguitatē dōctur: questio: si argumētis approbata est: cōclusiō. Quattuor uero p̄positiones: quæ nā sint: patefāt cū est supra. Iouinianus: a quo & Iouinianistæ: Monachi sunt: q̄ una cū Auxēdia Romanæ hāc pueritatis suæ: nouā inferuit doctrinā: dicens nullā Nuptiā: & Virginitatē esse distantiā: nullūq; inter abstinentes & simplicitē epulantes esse discrimē. Quod ostendit Iliodorū Ethimologia: libro octauo cap. v. et idem. xxiiii. q. iiii. e. Quidā idē. Cōg hereticū definitiō i Iouinianū cadat: merito hereticus ē appellādus. Nā hereticus est: ut Augustinus ostendit: q̄ aliquid te poralis cōmodi & maxime gloriæ: principatūq; sui gratia: falsas ac nouas opiniones uel gignit: uel seq̄. Quod idē confirmatur libro quarto sententiā: distinctione. xiii. cap. ultimo: et idē. xxiiii. q. iiii. cap. Hereticus. Hereticus unde sit dicta: declarat Hieronymus i ep̄la ad Galatas his uerbis. Hereticus autē Genit ab electione dicit: qd scilicet eam sibi unusq;q; eligit: discipulū: quī putat esse meliores. Idem sentit Iliodorū Ethimologia: libro octauo cap. iiii. et Grauanus cōfirmat. xxiiii. q. iiii. cap. Hereticus. Restat auctoris nomē Hieronymus: uidelicet ex Stridonis oppido: qd a Gotis ruerum Dalmatie quondā P̄moniq; cōfusiū fuit. Quod ipse testat Hieronymus libro d Viri illūribus. Iliodorū doctrina: sanctitas: & mira quædā multa: res laus oībus debet esse nōſſima. Hic p̄clarus fuit Ecclesiæ atq; in dyptus doctor: q̄ diuinas lras sua diligētia & studio plurimū illustrauit: ob eamq; causam magno apud oēs habendus i pretio: utpote Christianæ religionis splendidi sydes: ac fulgentissimū lumen. Hic igit scripturū cōtra Iouiniani errores primū præmittit p̄lusiōnē: quā dē: deinde disputationē ipsam aggreditur: ibi: Proponā igitur aduersari sententiā. In p̄lusiōne duo facit doctor Idyptus: primū ostendit unde nouerit huius heretici falsā sententiā: deinde falsas sententiā ostēdit quæ nā fuerit: ibi: Quæ res mihi aliquā suspiciōnē. Rursum i prima parte duo efficit: primū qd dictū est: deinde ostendit errorē Iouiniani in procedēdo: ibi: Verū scriptorū. Primū ergo dicit: quod transmissos huius heretici legi cōmētarios: & reuoluit crebrius: ut boni ludicri more primo cap. sam cognoscere: deinde sententiā ferret. Epicurū uocat Christianū: Iouinianū: q̄ sicut ille ad eorum uoluptatē & sensuū delectatiōnē cuncta referebat: explosus ob id ab oībus i philosophis magnis: ita hic arrepta Euāgelicæ ueritatē doctrina aberrauit: malens corporis lacunā: q̄ aī ex plere mēsturos. Euāgeliū ueritatē & Pauli Ap̄l documentis cōsuetandus Iouinianus est: & eo accipere gladio conterendus. Vere poterat Hieronymus & probare quæ recta sunt: & redarguere quæ praua. Habebar. n. & ingenti bonitatē & fidei rectitudinē: & diuinæ legis cognitiōnē: & iudiciū auctoritatē: cuius scripta oīa in catholica recipiunt Ecclesia: distinctione. xv. cap. Sācta Romana Ecclesia. Verū scriptorū. Ostendit quomō in procedēdo errauit: & id qd dupliciter: Primo cōsiderans sermo nis barbaritatem: deinde arguendi obſcuritatē. Et ideo inq̄. Eo q̄ quæ a Iouiniano scripta sunt: tanta cōfusiō est: ut primū nō possit intelligi qd loquar: pp secūdo: ut neq; etibus ad probandū argumentis tratur: dignosci ualeat. Est. n. argumētum ratio rei dubiæ: faciens fidem: ut Legi tradunt. Totus enī tumet. Declarat Iouinianū inceptam orōnem: q̄ modo in sublimē dicendi figuram uidentur assurgere. Idcirco ait. Totus tumet. Modo in infimā deprimitur: ideo subdit. Totus iacet. Quæ translatiō a mari sumpta est: quod modo tumēdit fluctibus: modo tranquillitate quiescit: ac proinde iacet: & Colabri more: nunc se in altum erigit: nunc cōtra debilitatus: repente demergitur. Quod ticiū in oratiōne maxime fugiendum est: nam reddit illam horridam: atq; aperiorem: cum leuitatem: & ueluti æqualitatem quandam habere debeat: qualia uerbi scribit Homerus niuibz similia hibernis. Non est contentus nostro &c. Ironice dicit: non esse contentum linguis hominum: sed aliū quiddam aggredi quasi Angelorum eloquium. Sed illud sibi continere: quod

ex Poetria Horatii Flacci sumptus est: ut paraturus mōtes : nascatur ridiculus mus: Magna parat Iouinianus scribens: finis ipse leuissimus est: nullissimus fructus. Parum mōtes: ut dicitur: q̄ tanta molis sunt: nasci pusillū aīa: ac fere oīus abiectissimū. Quę parabola frequēter i puerbiū uertit. Sed magna molitiparua efficere: ip̄e nō sani ēē hoīs: nō sanus iuret Orestes. Hoc ex Perlii Satyris ēē.

¶ Augustini Dathi Ofo. XII. Cū M. T. Ciceronis Tusculanas Quęstiones publice legere incēpisset.

Raci a q̄bus ingenuę artes ac disciplinę fluxerunt: Philosophiā quā nostri studiū sapientię interpretantur: in duas primū partes distribuere cōstituerunt: quāq̄ alterā Contemplatiuā: alterā Activā posuit. Hę uero iter se finibus distinguūt. Et cōtemplatiuę quidē cognitio ac ueritas finis est: Actiue autē actio atq̄ opus. De priorē manifesta sententia ē: de altera uero ira secundo Ethicorū inq̄ Aristoteles. Presens negotiū nō contemplationis gratia ē: quē admodum alia: nō. n. ut sciamus qd ē turris: scribimus: sed ut boni efficiamur. Hinc & i libris Officiorū dicit. Virtuosus oīs in adione cōsistit. Ac primū qd ē Philosophię partē rursū in tres alias secit: Physiā: Mathematicā: Metaphysicā: quā alio noīe Theologicā uocit: quā nos Naturalē: Disciplinālē: Supernaturalē: uel Diuinā interpretamur. Prima sensibilia corpora: motū: quietē: naturalium rerū ortū: interitū: uarietate cōtemplat. Altera possibilia: quę uelutur i numeris: Geometricā: quę figurarū speculā ē: Astrologiā: quę i astroz rōne consistit: Tertiā quę cantū sonūq̄ cōspectitur. Tertiā autē Cōtemplatiuā Philosophię pars Ens ipsum atq̄ eius cōmūnē rōnem continet. Subtilitas separatas: Inellectū ab abstractis: Motores orbium: ipsū deniq̄ oīus finē: causam causarū: ac principiū principiorū. Deū excedit atq̄ omnipotentē cōtemplatur: quatenus p̄greditur hoīum imbecilla cognitio. Igit̄ hī parūbus tota Cōtemplatiuā Philosophiā cōstituit. Sed illa quoq̄ pars in tres rursū diuiditur: quā Actiū diximus appellari. Ethicę: quę nos circa mores instruit: & uniuersūq̄ hoīs uitā instruit. Oeconomicę: quę i rei domesticę ac familiaris regimine & gubernatione uersatur. Politicę: quę ciuitatis & reipublicę institutionē cōspectitur. Hęc a Socrate initiū atq̄ originē sumptit: quā Diogenes Laertius in decē sectas ac disciplinas scindit: Academicę: Cirenaię: Eliacę: Megaricę: Cynicę: Eretricę: Dialecticę: Peripateticas: Stoicam: Epicuream. Academica triplex perhibet: Vetus: cuius principē Platōnes ferunt: Media: cuius Arcesilaus princeps traditur: Noua: cui Lacides p̄fuit. Cirenaię auctor fuit Annilipus Cirenens. Eliacę Phēdon Eliensis. Megaricę Eudides Megarētis. Cynicę Antisthenes Atheniēsis. Eretricę Menedemus Eretrienfis. Dialecticę Chitomachus Calcedonenfis. Peripateticę Aristoteles Stagiritis. Stoicę Zenon Ciriensis. Epicureę isq̄ & disciplinę ip̄i nomē fuit indidit. Oīs autē Philosophię partes graues: uiles: & cognitione dignas esse cōstat: sed illa iure optimo anteponēda sit ceteris: quę mores atq̄ instituta uitę cōplexa ē: quę hoīum uitā instruit: & oēm humanę uitę rōnes ac disciplinā continet. Hęc frugifera pars: hac splendida & salutaris hoīum generi putanda ē: hic locus uberrimus: q̄ & laūssime patet: & ad bene uiuendū maxime necessarius iudicā ē. Hunc locum cū sepe alias. M. Cicero r̄u maxie Tusculanarū disputationū libro accuratissime illustrauit. in quo citā est Moralis sapientię disciplina: ut nesciam an Christiana institutione excepta: qd̄ possit ul' scribi uilius: uel splendidius cogitari. Hęc sane liber: si recte fuerit intellectus: magnū oībus: q̄ bene & eū uirtute uolūt uiuere: adiumentū affert. Quāobrē eum nos explanādū suscepimus: ut nostra explanatione & obsecutiora clarescerēt: & Ciceronis ipsius eruditio ac doctrina illustraretur. Pleriq̄. n. q̄ Philosophię rudes atq̄ integri sunt: ita legūt Ciceronē: ut maximā tāto uiro inferre iniuriā uideantur. Illorū pedibus id qd̄ dicebat Faunus phisus ad res grauissimas atq̄ pulcherrimas nō tam cognoscendas: q̄ irridendas accedūt. Nos uero si nō exactā expositionē fuerimus p̄secuti: certe subtilis difficultatū scrupuli: ad intelligendā præclari opus cognitionē: manifestū aditū patefecerimus: Cōmētationis officii p̄ uirili nostra cōsecabimur: & ipsius auctoritatem tē ligo (q̄d in nobis erit) aperimus. Cōmētationis nāq̄ munus est: ut ad Pammachiū delitice meę scribit Hieronymus: nō qd̄ ipse uelit: sed qd̄ sentiat ille: quē interpretatur: exponere. Id ipsum & nos faciemus: hac tñ lege: ut si qd̄ aduersus catholicę fidei ueritatē uspiam sentietur: id nobis p̄ nostro arbitrio liceat i probare. Sed iam ea quę p̄recognitionem sunt: afferri debent: ut ad rem ipsam facilius nostra festinet oratio. Inscriptio opis ip̄imis eiusmodi est. M. T. Ciceronis Tusculanarū disputationū. ad. M. Brutū liber feliciter incipit. M. T. Cicero sinonima sunt: & eundē significat uirū huiusce opis auctore. Sed Marcus p̄renomē est fm Romanorū cōsuetudinē: q̄ cuiusdā differentie gratia p̄p̄is noībus alia preponēbāt. Tullius p̄p̄riū nomē ē: Cicero uero cognomē: cū omni Ciceronū familia cōmune: q̄ & Tulliorū cognominabatur: quę (ut Silius Italicus testis est) inde usq̄ a Tullio Volscorum Rege repetitur. Nunc tamen Arpinatē seruauit: quod nos suo loco differemus uerbiis. Parentibus non ignobilibus natus est Tullius: atq̄ polbia equestris loci: atq̄ ordinis homo: qui uelut medius apud Romanos inter Patres & Plebem censebatur. Hęc fuit non solum clarissimū Orator: sed etiam magnus philosophus: testimonium perhibēt multa: quę in Philosophia grauitate accurate cōscripsit: testimonium perhibeat Firmianus Lactantius: primo sacrarū institutionū libro: & indyctus Hieronymus

in Naum prophetam: quorū interq; Ciceronē Oratorem pariter Philosophūq; appellant. Hic Ora-
tores seculorum omnium eloquētia superat: apud Philosophos semp clarus habitus est: apud lu-
ri consulti magna semp auctoritate ac gloria: hunc & Christianissimi Theologiac sanctissimi ui-
ri magno honore psecuti sunt: ut pleriq; quē ab eo tradita ēnt: cōprobare uideant. Sed de aucto-
re opis satis. Librum Tūsculanarū disputationes inscribit: testis ipse idē Cicero ē in secundo libro de
diuinatione: ita inquit. Libri Tūsculanarū disputationū res ad beate uiuēdū maxime necessa-
rias aperuerūt. Atq; & in hac itē præfatione ita in calce dicit. Sed quo cōmodius disputationes no-
strę explicentur. Est. n. disputatio is sermo: q; & ueritate dilucidat: & improbat quod falsum uideat;
quoq; utrūq; his libris copiose agitur. Nec inficior nō & Tūsculanarū posse quęstiones inscribi: si qui-
dem quęstio hoc loco inuisionē quandā atq; inuestigationē significat. Inuestigantur autē inui-
runtur: tractātur hoc libro res ad beate uiuēdū maxime necessariae. Itaq; & ipse Cicero nō uūq; quę-
stiones appellat. Tūsculanę idcirco dictę sunt: quoniā in Tūsculo nō habitę erant. Brutus cuius no-
mini liber inscribitur: Betū & Seruilię fuit filius: & ita Catonē Vicensē habuit aunculum: cuius
Seruiliam fuisse sororē constat: fuit autē Brutus nō modo cum Cicerone summa familiaritate iun-
ctus: sed etiā singulari doctrina præditus: q; & ipse Philosophias lauius literis illustrat: & ad Cice-
ronē ipsū de Virtute librum nō inegantes scripsit: quę extant pleraq; & in Philosophia: & in
Oratoria arte Ciceronis scripta uolumina: in quib; & Tūsculanę disputationes: quę in manibus sunt.
Primus liber idcirco prænotatur: quoniā quattuor deinde alii subsequuntur. Subiectū autē opis hui-
us: mea sententia nō iniuria dicitur esse: uel opima uiuēdi ratio: uel pfecta hois inhiutio. Nam &
i libro de Diuinatione secundo assentit se his libris. M. Tullius opimę arrium uas suis ciuib; tra-
didisse. Opima autē uirę ratio: siue q; malit pfecta hois inhiutio his duabus rebus cōstat: & ma-
la repellam: & asicam: quę bona sunt: quare & primi quattuor libri de aspernādis purbationi-
bus: quintus de Virtutis ofeotione: quādā ac præstantia ptractate cernitur. Quem autē intellex-
rimus: inuictū aium aduersum purbationes gerere: & tanq; solū bonum i humanis rebus: solā
plecti: atq; amare uirtutē: cum nos & optime uiuere: & recte ac pfecte inhiutum: negare nō possu-
mus. Itaq; iam satis hui; materies impromptu est. Ex his uero: quę hactenus explicata sunt: & sum-
ma opis ipsius utilitas elucet. Nam cognitis purbationibus: cognita item uirtute: quod his libris
agitur: excitatur optimo quisq; ingenio præditus: atq; accenditur: num ad coerendas animi p-
urbationes: cum etiā ad complectendā uirtutē: quę pfecto uirtutis late patet: & cum oib; hoib; de-
bet esse cōmutis. Magna pfecto: uel maxima potius utilitas est: fugas uinis ac repulis indignis
sapiente hoie purbationibus cunctis (ut ait) uirtutis uirtutē amplectari. Sequitur autē hoc ope-
re Cicero: quo ad disputandā rōnem Academicos: pbat autē plerūq; Stoicorū sententias: eorūq; uiri-
tur diuisionibus. Nā Ciceronis inhiutus est: ut nullis uinis sectę legibus asstringatur: gbus ipse
necessario semp pareat: sed p suo more: qd in quaq; re maxime probabile: ac simillimū uenit: sem-
per requirit. Itaq; eodem tēpore & Academicus est: & Stoicus Cicero. Academicus quidem: qā id
quod in quaq; re maxime pbabile elucet: libero iudicio sequitur: ac probat Stoicus: atq; quę
maxime probabilia iudicat: pleraq; oīa Stoicorū sunt. Quocirca & uirtutē uisus est: solū bonū cō-
stare. Modus agendi idē hoc libro seruatur: quo uiri oēs doctissimi uti solent. Nā & diuidit: quę
diuisione soluenda sunt: ut cum dicit. Quattuor esse purbationum spēs. Distinguit quę diuisione
termināda sunt: ut cum ostendit: qd singulare animi purbationes sunt: atq; eā oīum explicat di-
uisionem. Quę uero pponit: ea opimis argumētis: ac firmis rōnibus cōprobat: quā triplex dis-
sensionem rōnem Philosophi oēs atq; cruditi: limi uiri seruare sunt soliti. Liber autē ipse Dialogi sunt
in gbus inductę psonę collocantur. Marcus & Atticus: quorū alter pponit qd sentiat: alter contra
disputat ex rebus concessis elicit ueritatē: atq; cōcludit. Solet in Academia is: q; audire uale: propo-
nere qd sibi uideatur: q; autem dissentit perpetua contra ordē disputare. Cicero autē: quē pponen-
tem iroducit: eundē iubet suę quoq; sententię afferre rōnem. Nā Atticus uerbi causa nō solus mor-
tem dicit sibi malum uideri: sed etiā addit rōnem: cur ita sentiat. Atq; hunc mores Cicero i plerisq;
libris seruare: ac tenet cōsequit. Dialogorū autē cōsuetudo ponissimū de Platone sumpta ē: cuius &
M. Tullius attestatē Lactātiō solus exiit imitator. Liber oīs i pfectiones diuiditur: & disputationē:
disputatio autem gnuplex est: & i tōidem libris cōfertur: quorū primus est de cōtemenda mor-
te: secundus de tolerādo dolore: de egritudine lenienda: tertius: quartus de reliquis animi p-
urbationibus: quę etiam locum cōplexus est: q; totī Philosophias maxime illustrat: docet. n. ad beate ui-
uendū: uirtutem seipsa esse contentā. Hęc nāq; ipsius Ciceronis diuio est: quā & i secundo de
Diuinatione libro psequitur. Veq; qā bimembrem oportet esse optimū distribuendū rōnem: diui-
dimus Tūsculanarū disputationes i duas partes. In prima agitur purbationibus animi: quę ipsa
primis quattuor libris absolutur: in altera de perfectione uirtutis: quę seipsa ad beate uiuendū
cōtēta sit: quod in quinto libro fieri & ptractari constat. Sed iam ad explanationē pergamus.
Cum defensionum laboribus. Hinc incipit præfationis inhiutio: qua prius q; disputationē ipsas ag-
grediatur: auditores beniuolos: doctos: atque attentos facit. Nam tum illustraturum se Philo-
sophiam profectur: attentum auditorem facit: tum nanq; gratiam et prædaram pollicetur Phi-

Iosophiam in qua satis ultz consistit: unde bene uiuendi ratio emanat. Cumq; se considerate & splen-
 dide scripturū ostendit: quod modū ad legendū lectores attentos: ita & ad intelligendū dociles fa-
 cit. Caprar autē bene uolentis: cū in citibus suis & profuisse occupatū: & nūc prodesse ociofum dede-
 rat. Er. n. tunc dicimus prodesse quempiā occupatū: cū in actiua & negociosa uita oēs impendit uel
 amicis uel publicis operi. Quoniā (ut scribit Plato ad Architi Tarentinū) nō solum nobis nati su-
 mus: oerusq; nō itri partē uēdicat patria: partē amici: ociofos nos autē pdesse tū iudicamus: cū quies-
 & laboribus ac negociis liberi: nec nos dedimus uoluptatibus: nec defidia & torpore languē-
 mus: sed uel ad docēdi munus: uel ad aliquid scribendū: operā studiūq; conuertimus. Itaq; & nosse
 Cicero cū Cēsaris dominatu oīa tenerentur: cū a iudiciis & foro: cū a republica remotus ēēt: se se ad
 Philosophiā retulit: in qua adolefcens plurimū uersatus erat: & ita retulit: ut multa etiā litteris com-
 mendarēt: quo tēpore & de Natura Deorū: & de officiis: & Tusculana disputationes: & alios ple-
 rosq; libros in Philosophia conscripsit. Principio igit libi huius ne iā pluribus imoremur: ostēdit ē
 M. iulius ad philosophiā aīum retulisse. Hęc. n. sunt ea studia: i qbus ab initio fuerat uersatus ē
 nis. Itaq; circūstātiis ostēdit Philosophiā: quā aī & habim retinuerat: exercitatione remiserat: qā pro
 tēpōnibus remissius fuerat philosophatus: ac lentius longo intervallo & curriculo intermiserat: quo-
 niam turbulētissima Consulatus sui tēpestate: & aduersus Reipublice: tēpōnibus nullas potuerat in
 Philosophiam oīam conferre: sed nō ommissa. Nam liberatus oīo Senatoris muneribus: id est
 ambitionis occupatione: & Reipublice cura: liberatus ex magna parte defensionis laboribus id est
 Forensibus causis: quoq; illud pūnet ad genus Consultatiuum: hoc ad iudicialē: ad philosophandū
 aīum applicuit: & uetera studia reuocauit. Et cū oīus artius. Declarat ad quā partē Philosophiæ ani-
 mū reuocauerit: & quā Philosophiæ partē illustrandā suscepit. Ad eū illustrandū se & litteras tra-
 ditorū rōnem: & disciplinā oīum artium: quæ ad rectam uiuēdi tiam pūnet. Recta tamen ratio
 significat eam partē Philosophiæ: quæ Moralis sapientiæ disciplinā: & uitę institutionē cōtinet. Nam
 diuidit Moralis sapientia in duas partes: Vnam: quę in pceptis alteram: quę in institutis posita ē.
 Pceptū est. n. quod qd faciendū: aut nō faciendū sit docet. Institutū autē: quod tam in legibus q̃
 in moribus ad honestatē ducit. Pcepta nūc his libris & disciplinā ac scientiam quandā bene uiuēdi
 di docet. M. Cicero. Libris autē de officiis ad honestatē ducit. Nam & Rhetoris alia sunt pcepta di-
 cendi: aliud cū declamando ad exercitatio nē instituit. Studio sapientiæ. Philosophiæ uōmē interpre-
 tamur. φιλία est apud Græcos studiū: uel amor: uel affectio (ut ait Seneca) sapientię. Nō qā Philo-
 sophia Græcis. Pcepta occupatione nūc: & ratiōe his respondet: q forte obiciant Græcis tunc legēdis: nūc
 pceptis philosophandū ēē. Doctrina duplex ē. Vna: q pūtionē parat: altera: q ab alio
 accipit. Cicero iudicat: & inuenisse multa Latinis sapientiū: & quæ a Græcis mutuati sunt: etiā pet-
 fectiora reddidisse. Sed quæ a Græcis sumpta sunt: parum statuerūt digna esse in qbus uersaremur
 parum uero nō satis digna. Dignū statuerunt oēm actiua Philosophiam: Ethicā: quæ mores & insti-
 tuta: Oeconomicā: quæ res domesticas & familiares: Politicā: quæ reipublicas complexa ē. Sed
 Respublica in res urbanas partit: & bellicas. In urbanis rebus sunt instituta: quæ mores & munici-
 palia iura designāt: & leges: quæ & cōmuniōres sunt: & laus patet in re militari spectat discipli-
 na: & sciētia bellicā: terrū: & uirtus: quæ exercitationē ac disciplinę usum significat. Atq; his oībus
 laudibus dicit. M. Tullius præstuisse Romanos: quas plerūq; litteris & institutione assequimur
 Sūt & aliæ laudes: quę natura ingenitæ sunt: nō quidē pfectę: & ad summū perductæ: sed a natura po-
 tius inchoatæ: quæq; Latinis prompuorē natura ingenerauit potestātē. Sunt. n. quedam: ad quę pet-
 cienda maiorē Romanis tribuit natura facultatē. Græci natura leues perhibent: contra Romanis
 grauitatis: & constantiæ inata sunt semina. Græci natura uani iudicant: Romani uero ad magni-
 dinem animi: ad probitatē: & ad fidē nati uident. Quo loco & oīa fortassis uirtutū genera comple-
 xus est: si grauitatē ad Prudētiā: si constantiam ad moderationē: magnitudinē animi ad fortitudi-
 nem: probitatē ad bonitatē & iustitiam. Fidē deniq; ad fundamētū humanę societatis refertē uolue-
 rimus. Doctrina Græcia nos. Doctrinā nouimus pūnet ad Philosophiam: & ad Mathematicā
 quæq; exploratissima sciētia est: litterarū autē genus: atq; eruditiō nē credimus potissimum hoc loco
 ad Oratores ac Poetas referri: q proximi Grāmancis sunt: qbus etiā ppetratan ē. Sed poeticam
 Romani fero arripuerunt: Mathematicā uero nō satis dignā putauerunt: quā uehemētē elabo-
 rant. Itaq; facile erat tūc uero repugnantes. Sed Romanis iam litterarū & doctrinę studia ca-
 pēssentibus: tam de eloquētiā q̃ post de Philosophiā: tam de doctrinā q̃ de clarissimo litterarū genere
 ceperunt. Latini dubio procul certare cū Græcis. Nostri uero tēpōnibus Latini & Theologi & Philo-
 sophi Græcos ipso longissime antecellunt: qbus tū eloquētiā & dicēdi copia superantur. Nam
 cū apud Græcos. Ostēdit poeticā primū: & fero cognitā: & serius receptā a Romanis: cum tū apud
 Græcos antiquissimū edoctis sit genus Poetarū: exemplo Homeriq; Melissigeni proprio noīe ap-
 pellatur: & eius fratē Heliōdi: q eadē tēpestate apud Græcos clauerunt: q̃q; fecerunt Homerū
 aliquāto natū fuisse grandiorē: sed certe fuerunt aī Romā conditū: Siluii Albę regnātibus
 aīus post bellum Troianum circiter. C. et lx. Archilochus autē datur regnātē Romulo: uel ut Cor-
 nelius Nepos tradit: Tullio Hostilio Rege pene iter ipsa icunabula Romani Imperiū. Primus apud

Romanos. L. Lutatius fabulam primis docuit annis. XDX. Post urbem conditam: vel ut in Bruto ait anno. XLIII. & D. Est inter scriptores de numero annorum controuersia: sed certe. C. Claudius Appianus filio. M. Sæpionio Tuditano Coss. Q. no tempore & cum poenis pax facta est. Claudius & Tuditano Consulcs secuti sunt. Q. Valerius: & C. Mallius: quibus consilibus natu esse. Q. Ennii Poetam Tarentinū scribit. M. Varro in primo de poetis libro. Anno deinde post Romam conditam. d. unde nigelimo. C. Neuius Poeta natione Capanus fabulas apud populum dedit: qui & primo punico bello stipēdia fecit. Itaq; & id bellum carmine pfectus est. Qui deinde pulsus Romae factione nobiliti præcipue Metelli Vici diē suū obiit. Postea uero annis paulo amplius. XV. floruit in scena Plautus. quo tempore incidiuit. M. Caro orator dominari uidebatur. Plautus atq; farinosa fuit generis ex umbrā: q̄ ita anōq; difficultate p̄mebat: ut ad molas manuaris l'istori selocauerit: ubi cū ab ope uacaret scribere fabulas: ac uēdere sollicitus cōsueuerat. Neuiū atq; Plautū Comicos fuisse Poetas cōstat. Sed sunt: q̄ nō Linitum. ut ait Cicero: sed Porciū Liciniū poeticā Romæ cepisse opinentur. Sed ut res se habeat: sero uel cogniti Poetæ apud Romanos uel receptissim. Nec fī apud maiores mos fuit epulas: ut deinceps q̄ accubantes canerēt ad nūciā clarorū hoīū laudes ac uirtutes. Honos tamē habebat Poetis: quādo uisuperatus est a Catone ipso. M. nobilior: incultus exercitu in Eolia. Q. Ennius poeta militatī. Q. Ennii Tarentinū Caro Quæstor Romā transtulit. M. nobilior in Eoliā cōsul duxit: Quintus uero nobilior Marci filius suododissimus litterarum ciuitate donatus. Veterū Romanorū epulis fides ac uibias adhibere moris fuit: id ostendit. F. Quintilianus libro oratorij institutionis. Idem. M. Cicero i hac libri præfatione: & post in prologo quartæ disputationis: sed ante alios. M. Caro senex in eo libro: quas i scripsit Origines: quē librū scripsit senex: & i septem libros distinxit: quorum primus continet res gestas populi Romani: secundus & tertius inde quæ quæ italica ciuitas orta sit: quæ fuit totius operis inscribendi ratio: quartus continet primū bellum punicum: quintus atq; sextus reliqua bella persecuntur usq; ad præuram Seruii Calba: qui i Lusitanos diripuit: in quibus Duces bellorum non nominant: sed solum res narrant. Iisdem duobus libris exponuntur quæ in Italia: quæq; in Hispania ad miranda uiderentur. Et hac de originibus Latinis quæ ab eodem in libro Ciceronis de senectute cōmemoratur. Quomius igitur honoris. laudis & disciplinis cōiungit & artibus: ut quibus maior laus tribuat: & plus habeatur honoris: ad eas se hoīes potissimū cōferat: Itaq; par ratio ē: & studij atq; exercitationis: & præmiij: qui est honoris: quāto honoris est: tātū erit & studij. Sublata autē impellente causa: & effectus desinit: Tamē & aliq; q̄ magnis ingenij i eo genere poetandi existerūt: fuerūt Græcis nequāq; inferiores. Quod si Maronis æneidē. M. Tullius i spicere potuisset: etiā i eo genere Latinos anteposuisse. Vere dictus a Cicerone de Virgiliū. Magnæ spes altera Romæ Duplex: Latinorū decus Tullius: & Virgilius. Erillē testimonio Apollonii Molonis Græcos eloquētia Superat. Sic omniū eruditōrū hominū cōfessione ac iudicio nō Homerū carmine antecellit. Nam & Gemistos doctissimū. Memorij nostræ Platonius apud Ioannē Palælogū Græcorū Virgiliū Homero præferre ausus ē. Deniq; artium alimentū honoris ē: gloria studiōrū exercitationē parit: illa reiciunt: quæ i nullo apud hoīes pretiosū sunt. Ac si laudatus esset Fabius Pictor quod pingere: & nos habuissēmus multos Policreti ac Parrasij similes: fuissent p̄ excitati complures & ad pingendū & ad fingendū artē. Sic Fabius etiā pictor cognominatus ē: fuitq; (ut ait in Bruto Cicero) & iuris & litterarū & antiquariis bene peritus: olicretus Serrarius i arte fingendi apud Græcos decoris palmā meruit: Parrhasius pictor plurimū pingendi artes illustrauit. Cum hoc & Socratis sermo apud Xenophontē reperit. Horuit autē circa Peloponnesia tēpora: quæ ad modū & Zeulīs p̄ficiis sæculis Græci omni laude excelsē merito putabant. Sed mulcarū postmodū rerū gloria in Latium translata ē: in quib; & pingendi ars: qua Etrusci in mirū modū præstiterunt: & Sena iudicia Etruriae ciuitas oīum consensu principatū obtinuit. Summā eruditionē Græci. Pontica quibus Græci multū ope: Latini nihil penet̄poris tribuebant. Musica Græci colebat: quod ei & iis cū bene uidentū rōne cōiuncta existimant. Itaq; & mos fuit apud illos (ut ait Quintilianus) ut in continuis post qnā lyra cōcisteret. Quare & Socrates iam senex i iustitiā lyra non erubuit. Epaminondas quoq; & si magnus esset & Philis & Impator: tamen i neruorū pulsū & uocū modulari de uet̄ fama ē: quorū & utriusq; canus seu cōsecutus appellatur. Et laudatus ē i Framinudas Thebanorū Dux: quod fidibus præclare cecinit: uisuperatus Themistodes Atheniensium Princeps: qd in cōstitio lyram recusauit. Philosophia cultura aiorū est: nā excolitur aīus uirtute ac doctrina. Qui t̄ptur oēs Philosophiæ partes adeptus ē: oīo doctrina excultus putari debet: q̄ nō Musica: uel quatuor uo cōtatis uersabat: qd his institutis adolefcentes aptiores facilioresq; ad altiores doctrinas perueniēdas redderent. Nā & Pythagoras quos erudiēdo suscepisset: prius Mathematicis instructor: i iustitiā ficiis. Mathematicis uero potissimū Geometriā: Gnomonici Musicē: ceterasq; i iustitiā modis distribuit: ut ueteres Græci appellabant: quos & i primo gradu certitudinis atq; exploratē cognitionis collocat Areticos. Et Quintilianus quos non sine causā summos eū uiros impensam Geometricæ scientiæ.

Est.

re opas dedisse cōfirmat. S; Geometria innumeros quos Græci Arithmos vocat; & formas; quæ hoc loco Ioannes Damascenus Schemata appellat; Græcis ipsis diuina est. Itaq; & Cicero metiri ad alie rā partē: ratiocinari ad utrumos retulit. At hos metendi Artificiosæ hoc loco Cicero Græcos redarguit atq; accusat insipientiē. Quid. n. tā obſcra sapiētiā est: temeritate excepit: q; nimis multa opas in res obſcuras ac minime necessarias cōferre? Aristoteles ē. vii. libro Pollincoꝝ disciplinaz libera: lē: atq; honestā cōfirmat Musici: sed nō uilē neq; necessariā sicut contra literā (ut idem ipse ait) ad lucrū & ad rem familiarem: & ad studiā. & ad ciuiles actiones q; plurimas cōferunt. Figurandi autē peritiā uilis Aristoteli uidet ad iudicandū solertius artificii opas: quāmodū & Gymnastica ad salutarē ac robur. Sed de his alio loco plura. Latini ex his sapienter tantū accipere uoluerunt: q̄tum uel ad diuiniendū uel ad ratiocinandū satis esset. At cōtra Oratōrē. Nūc eas disciplinas psequi expliceat: quas Romani & acceperunt a Græcis: & suo dignas labore censerūt: eloquētiā & sapiētiā studiū: itq; Philosophiā dicūt. Dicit at primū Romanos cōplexos Oratōrē apud quod nature est: itaq; ingeniū: deinde studiū tū artis expertē: qualis fuit Caro senex: itq; adolescens orationes cōferunt. Figurandi autē ait Cornelius Nepos) senex historiā scriptū in qbus oibus multa indutia & diligētia cōparet. s. ex ingeniū studio: nulla doctrina. & ex arte. Post Romani complexi sunt Oratōrē et eruditā: & artis preceptis instructū: ut Sergius Galba princeps ex Laniis: itq; illa Oratorū ppria & quasi legitima opā tractant: ut Scipio Aphricanus. s. Pauli filius: qui dicitur in libro de officiis: eloquētia cūmula uit bellicę gloriā: q̄i et orationes habuit cōtra. M. Neuū. I. r. pl. aquo fuerat accusatus: quod a Rege Annocho pecuniā accepisset: ut. Lēlis: quē doctum fuisse: itq; eloquētiē proditiū memoriā: itq; filiū habuit eleganti. ac paternā eloquētia prædārū. De tribus his in Bruto ita Cicero inquit. Sed inter hos Lēlium: & Aphricanū paululū his antecedens sine cōtroversia Ser. Galba eloquētia præstīit. Sed postmodū habuerūt Romani Oratores ita magnos: atq; ita claros: ut nec et Græcis inferiores esse uiderēt. Testes sunt Lepidus Caro Vnoctis: Gracchi quorum eloquētiā (ut ait Quintilianus) multū cōtulit Cornelia mater: itq; & filiū in pēnionē Tribunatus: gratiter ac sp̄lē didice allocuta est: & filiū: qui oēs nemini Græcoꝝ cesserunt: philosophiā facuit usq; Hæcenas de ipsa Eloquētia explicatū est: quā celeriter Romani cōplexi essent: nunc ad philosophiam sermo continetur. quæ & ipsa reipublicæ plurimū uidetur utilitatis afferre. Quæ cū nullū ad id tempus lumen habuisset literarum Latinarū: quoniā aut philosophiā continebant. aut Græce philosophabantur: nunc & illustranda est: quod sit Ciceronis de philosophia libris: & exortanda: ut alii quoq; Ciceronis exēplo ad eiusdē studiū cupiditatem: & exercitationē cōmoueantur. Ita. n. cū. M. Tullius occupatus pot fuerit ciuib; suis uel singulis: amicos defendēs: uel uniuersis: reipublicam gubernans ociosus nunc p̄r ea illustrā scriptis suis: quos nō parū ad beneuendū afferant adiūm q̄i. In quo magis est. Oſtēdit hoc loco longe esse melius iacere ac negligi philosophiā: q̄ perperā tradi. Quod facit illi: qui cū ignari sint: & rudes Eloquētiā: quæ solā lucē rebus solet afferre: suas sententiā & philosophiā: ipsius frugē: ita inconsiderate: ita præter rationē atq; ordinē scribunt: ut pro lumine tenebras rebus effundant: & eas nō tā illustres: q̄ cōfundere uideant. Nā id in prōpti est: uerā ac perfectā philosophiā duobus consistere: re: ita sententiā: & luce nerborū. Illustrem autē sententiā absq; orationis lumine: nullū oso reperiri. Quod si quis alterq; horū affectus sit: altero cateat: iterat fortasse ut bonus: sed certe nō satis eruditus. Sed mandare quēq; literis. Qui temperant & cū recta ratione ocio quod philosophiā studiū impendi soler: & literarū eruditione uti uoluerint: etiam necesse est ita cogitationes suas scriptis mandare: & literis: quod ad inuentionem pūnet: ut eas & recte disponere: quod di: positiones: atq; ordinis propriū est: & copiose illustrare possit: quod ad elocutionem spectat: quæ res le: ctorem allicit: ac delectat plurimū. Qui autem sectus fecerit: intēperanter abuterit: quod est præter rationē: & ocio: & literis. Erigat eorū labor paucis: quos illi instruit: frugifer: nec ad cōmūnem utilitatē q̄q; conferet. Legēt fortasse nōnulli: qui cū & ipsi indutū sint: ac parum eloquentes: eandem scribendi licētiā incōsīderatam: nec satis eruditā sibi permitti uolunt. Permitti. n. possunt: quæ non satis laude digna sunt: sed tamen tollerari possunt: qualis sapiētiā est sine eloquētia. Ex utraq; perfectū donum cōstat: ut Victorinus ait. Quare si aliqd. Duo cōmemorati: quæ ad laudē: atq; utilitatē hominū: & ad ciuitatis salutem ac decus pōnunt. Eloquētiā ac philosophiam: & illā dicit sua indutia satis expolitā: hanc se in præsentiarū illustrarum pollicetur. Fons. Comparat philosophiam: atq; eloquētiā: cū philosophiā fons quosdam appellat: eloquētiā: inde manare ac fluere: quasi a fonte per henni riū. Nam philosophia parēs est: & procreat rix: oēm reliq; artes: ac laudatē disciplinā: inde ortū habet: quasi liberi achilē. Beneigif de Eloquētia Fabius Quinilianus libro: xii: Oratorie inuentionis. Cicero inquit pluribus libris: & epistolis testatū dicendi facultatē: ex intūm sapiētiā: fons: ubi fluere. Manare aut aquarum propriū est: unde & manālē fontem dicimus: ex eo quod aqua inde semper manet: ac fluat: aut ad solē refertur. Siquidem picillū manare solē dicebat: cum solis oriens radij splendorem iacere cepissent. Sed utrunq; huic loco conueniat: & qdē primo modo manēt oēs ingenū disciplinē: quoniam ex philosophia: quasi ex manālē fonte defluit: altero uero Philosophia ipsa manat: quæ solis fulgēti inſtar obinet: atq; ex ceteras disciplinas tanq; radios quosdā emittit. Quocirca & a Daniele sanctissimo uerē doctū uiri fulgere phibent: quasi splēdor fur

mamentis in quibus. s. lux philosophia refulget. Sed ut Aristoteles. Cōparat se. M. Tullius & Aristoteles: qui ut magno ingenio fuit: quod est natura: & scientia: copia: quod est industria. Ponit autem in quo cōueniunt: & simul in quo differant. In hoc itaque cōueniunt: quod uterque pristini studij alia exercitatione cumulauit. In hoc ita differunt: quā Aristoteles cepit cū prudētia: & sapientia: qua in rebus ueracitūgete eloquentiā: quē maxime in uerbis cōsistit. Cicero cōtra: cū eloquentia philosophiā copulauit. i. nec eloquentiā deseruit: & ad philosophiā aīus contulit: qū in eadē adolescens diuini uersatus ēet. Cōmōū dicit Aristoteli Isocratis rhetoris gloria: ad quē docerē Athenicū uulgus cōfluebat. Cuius magnā i docendo fua uirtutes fuisse tradunt. Recte autē Rhetor appellatur: quod rhetorici artē: & dicendi pcepta institueret: sed nō orator: quoniam nō dicit in Bruto Cicero: forē illa ē carui. Aristoteles teste ēt Fabio Quintiliano: nō mō Rhetoricā docuit: sed prima quoque litterarū clementia tradendo Alexandrō Philo quāto hortante: nō erubuit. Duo autē ferunt cōmēndatiōnē suā: atque alius generat: ex Oretica: & Acroatica: & illa qdē ad Rhetoricā: & Cuius facultatē cōducebant: hac ad Dialecticas discōpationes: & ad naturā cōtēplatiōnē pūebant. Acroaticā autē disciplinā docebat in Lycio maritimo tēpore: Exotericā uero in eodē loco uesperti. Eūm Dilonon Peripaton appellabat: alterū illū Echinon. Rhetoricā at pcepta nō docuit solū: sed etiā literis cōmēndauit. Exat elegans eius philosophiā rhetoricorū liber ad Nicomachū: quē qdā Theophrastū fuisse contendunt: sed alter dubio procul eadē de re liber ad Alexandrū Regē: quē nup Franchus Philophus uti eloquentissimus: ac princeps huius aetatis Oratorū: Graeco in Latinum conuertit: Quo detestabilius quorūdā philosophorū cōsuetudo uideri debet: q se ipsos nimis amantes: nudā philosophiā reiectis auris eloquentiā uestimentis pstrēt. Aristoteli se se imitari ostēdit: eius cōsuetudinē aspnant. Qui cōs philosophiā altissimas quēstiones: nō minus ornate: ac splendide. q grauitē: subtiliterq differt. Quare sapienter adiecit Cicero. Hāc. n. pfectā philosophiā. Quid. n. aliud pfecta philosophia est: q maximāq reū inuestigatiō: & earundē copiosa: atque ornata explicatiō: I. nec recte dicit. iiii. de oratore: nullā ēē illōstrē sententiā sine luce uerborū. Nā ut ibidē dictū ē: Oratio lumen rebus adhibet. Victorinus at pfectū bonū duobus ad plenū constā dicit: re ipsā. & specie: & res sapienā itelligi uoluit: specē eloquentiā: gbus ex rebus pfecta quēdā hoīs amplitudo cōstat. Maior atque uberior artem philosophiā appellat: maiorē qdē quoniam plurius est benefacere: quod philosophia pferet: q benedicere: quod suū est eloquentiā. Vbenorē uero quod ille fons iustitiae uoluit. Ornate dicere quid sit: declarat. iiii. librorū de oratore. Nā is ornate dicit: q diffinit dicit: q explicat: q abundanter: quā illuminat: & rebus & uerbis: cū & numero: & usu: qualis uidelicet solutus decet oratiō. Sed hęc alibi opportunius. In quā exercitatiōē. Nō sufficit nobis ipsis didicisse nisi & alios doceramus: quē ipsi nominus. Quare latius q eloquentia: quasi p̄dara uis quēdā: atq̄ diuina: ut in libris de natura Deorū tradit: q primū efficit: ut ea q ignotamus: discere: & ea q scimus: alios docere possimus. Nā ut ait Aristoteles: uo scientis signū est: posse docere: qd tunc potissimū perfectum aliqd suo genere haberi cōueniat: cū & alterū simile sui efficere: possit: ut i. iiii. Metgororū tradidit Aristoteles. Itaq̄ Cicero cū iab solutū qdā philosophiā cognitiōē foret affectus: cepit & ipse: q Greco cōsuetudine: & habet scholas. & alios instruet. Nā ante Cicerōis tēpora: quātū Rōmani exēplis. exercitatiōē ut rētis: tantū Grēci pceptis ualebant: quā ad solā instruitiōē: ac doctrinā pertinent: cuius sententia: & ipse Quintilianus testis est. xii. libro oratoriae institutiōnis. Oēs autē in Græcis legendis operā cōsumebant: cū nōdus philosophia Latinis esset illustrata literis. Vt nup ratiū ponit qui instituti ex emplis: & quo in loco alios erudire operit patefacit. Nam tum ad eam exercitatiōē cepit dare operam: cū remotus a foro: atq̄ a senatu: in Tusculano feriaret: & ociosus esset. Vt. n. anica. Pro atū uarietate: uaria quoque studia adhiberi necesse est. Nam sicut infirmitas puerorū: ferocitas iuuenum: grauitas cōstantis: senectutis maturitas propria dicitur effecita: & aliud studiū calentem aetate: aliud maturā grauitatē decet. Itaq̄ Cicero iuuenis causas de damitatio: in qua exercitatiōe diuissime laborasse ostendit: senex illustrandā philosophiā: rationes. i. causam ueritatis defendendam susceperat. Quidcirca cū ante illa agendis libris operā: ac tēpus impendisset: nunc senior: senilē declamatiōē suscepit. i. patetudis: ac p oratiōē ueritatis. I. huiusmodi ppiam: & se Lactantius fecisse ostendit in p̄fatione sacrarū institutiōnū. Declamatiōē bisariā intelligere possimus. I. pprie declamatio est iudiciorū cōsiliorūq̄ imago: & quēdā uerāq̄ causāq̄ imitatio: quā obres: & similis debet esse ueritati. Cōsueuerunt. n. Oratores priusq̄ i forū: aut in Senatū p̄dirent: sacrarū litiū exercitatiōē suscipere: quo audientior ad dicendū: ac p̄prios redderent. Et Cicero nē id nō unq̄ fecisse cōstat: nec Latine solū: s; & Græce: & Rhodū cum uenisset: apud Apolloniū Moloniā clarissimū dicendi magistrū: declamauit. Aliiter declamatiōē forēscē contentiōē & causāq̄ acriorē defensionem intelligimus: qua in re Cicero uere reliqs Oratoribus diuini uersatus est. Non immittio igitur: nr ait Quintilianus) ab oibus aetatis s; hōib; regnare in iudiciis dictus est. Ponere iubeā. Declarat cōsuetudinē qua indisputandis rebus uterē. Nā si q nolle ac scire aliqd cupiebat: ponebat suā sententiā: nos dicimus ponebat. Quare & Cicero thesim ppositū interpretat. De quo quis. Audire est percipere: quod audimus: ut Aristoteles in libro de sensu.

¶ Cōteta: quæ sequuntur: subrepta sunt: atq; perperita.

.fii.

¶ Augustini Dathi Oratio. XIII. cum publice. M: Tullii Orationes legere incepisset.

Arctus Tullius Cicero apte distinde ornatè dicere: quod est tunc Oratoris proprium merito: ac iure sibi quoddamò commendauit: quod in eo studio totè penè còsumpsit ætates. Et cum de arte dicendæ multa elegantè præcepit: tunc præ cæteris oibus ornatè: ex arte est. Splendideq; locutus. Inducant summæ eius eloquentiæ: quæ ab eo orationes habite ac postmodò scriptæ sūt. Extant illius orationes còplures: & quæ in omni causarū genere. Nā & in iudiciis: & i deliberationibus: & i cōcionibus uehementè floruit. Sed ex magno illarū numero: quā peritissimò poeta orator quoq; eruditissimus habuit: & copia sane attecit & laude. Quā priusq; explanat aggrediar totius orōnis argumentū p̄tergrā paucis. A. Licinius Archias Antiocheus fuit: & poeta insignis. Hic p̄ditu uixit. Claris ārplacitq; romāis ciuibz familiarit̄ usus ē Lucullo rū sp̄mis familiis cōplexus. Ob eius egregias uirtutes ap̄d multos grecie ipsius p̄p̄os ciuitate donatus ē. Hicq; cū aliq; e Sicilia decedēs cū. L. Lucullo Heracleides uenisset: i ea quoq; ciuitate ascribi curauit: Facile illi sibi Heracleides uiri tū p̄p̄ eius uirtutē: tū ob Luculli auctoritatē gratificatū sunt. Ascrip̄tus est. Litē de ciuitate nōnulli excitauerunt: inuidia atq; odio ducti. Accusauit eū Gracchus q̄sp̄iam hō cere q̄q; extitit sane illepidus. Itaq; M. Cicero: ut erat ingeniorū studiosus: & eruditiorū hoīz amābilissimus: Liciniū pulcherrima hac oratiōe defecit. Magnis illi afficit laudibus: maioribus literarum studia. Et cuiusmodi tātq; defensionē cōgruere putauit: hoc p̄clarū ac pulcherrimū dedit exordii Argumentū patuit. Duplex ipsius causæ genus: principale: atq; secundariū: & id quē b̄sariā certe in promptu ē. Sed nec eiusdē duplex causæ cōstitutio obscura est. Partes orationis: quæ nō artis: sed consiliū sunt: & facillime constant. Harū prima exordii in suas quoq; partes distribuit. Id q̄ primū dilucide patebit. Nā ad uerborū explanationē festinat Oratio. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XIII. cū librū Ciceronis de officiis publice legere incepisset.

¶ Qui bona cuncta mortalibus tribuit: & fons est sapientiæ: & immortalis diuitiarum largitor Deus: pater & filius: & Spiritus Sanctus: ille sit nobis p̄p̄ius: & faciliat uota nostra secundet.

Uita sunt: quæ petere: quæ optat: quæ sequi: in quibus elaborare possumus: ad quæ uariis p̄tergrā cōplicata erroribus: hoīum aspirat intentio. Alii alia amplectunt: ac trahit sua: quæq; uoluptas. Sed ex omni numero: i soli Regia uia ad felicitatē gradiunt: q̄ ad uirtutē p̄cipiendā: & ad adipiscendā rectā bene uiuendā rationē inducunt: oēm atq; op̄atā cōtemperant. Quod faciūt: q̄ magnis sunt: & p̄stantibus ingeniis: aliusimulq; aliis uiri: qui post habito ceteris: quæ falso appellat bona: solidā sunt amplexatū sapientiā: in qua uisibili boni ratio: ac uere beatitudinis summa uersat. Qui uero hanc unā deseruit sapientiā his instrumentis cōplicatē erroribus: p̄ diuersos: ac cecos aberrat calles: deniq; sequunt am fractus: labunt in p̄cep̄s: ad felicitatē puenire nō possunt. Innētiganda igit & querenda omni studio sapiētiā: capeffenda: & colēda uirtus est: ut & p̄fecta ueritate: quā sapientiā polliceat: & firmissimū uirtutis allato p̄sidio: & laudabili ter uiuere: & beati esse possimus. quare ea oīa: accurate ac diligenter cōplecti debemus: in quibus uel de p̄fectæ sapientiæ studio: uel de optima uitæ disciplina p̄cipitur: quales certe esse putamus quos libros de officiis Romanus philosophus scripsit Cicero: q̄ doctissimorū hoīum testimonio reliquos libros oēs: q̄ de uirtute a philosophis scripti sunt: p̄stare credunt: quosq; nos ob eā causam cupidius explanādos suscipimus: & nos ad p̄clarā illorū p̄cep̄tionē labore: & id uisita p̄cipiendā uehementè hortamur. Ita. n. id quē elegatè Peripateticorū princeps Aristoteles tradidit: facillime fieri poterit: ut & uirtutē intelligamus: & illā cognitā atq; inuentā exercitatione adhibita boni efficiamur. Sed ne iā uagetur longius: op̄is pulcherrimū hoc affertur iniū. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XV. cū Valerij Maximi libros publice legere incepisset.

¶ Aspirat op̄is: ac uotis nris: & adiut nobis p̄p̄ius: q̄ trinitus: & unus Deus: Pater: Filius: & Spiritus Sanctus.

Agna auctoritate philosophi: ac p̄stante doctrina uiri oēs penè uita oīe ac uoce cōsentiant: aut solū quādamodò Stoici uisus ē: aut ut Peripatetici: & Academici tradidit: summu bonū eē uirtutē. Turpitudinē uero ac dedecus: uel eē solū malū: uel maximū certe malorū oīus absq; dubitatione cōfirmant. Nā cetera p̄ter uirtutē: q̄ quē uident p̄ter aliquid expēda bona: lubrica fallacia: momentanea: atq; iocosa sunt. Vna uirtus alidissimā (ut ait orator) defixa radicibus: nec uinci ab ulla re potest: & ipsa p̄culdubio uisita oīa: ac super. Prodest semp: nocet nunq; ad felicitatē uero adipiscendā iter expeditissimū parat. Quæ res una uel maximo argumentū ē: solū uirtutē plus habere momenti: q̄ reliqua oīa: q̄ ip̄entis uulgus magnopere expe ut: magni: & sapientes uiri re ipsa cōtēnenda eē demonstrant. Si neq; est: q̄ sapiens labolens de uerborū significatione dixit. Proprie bona dici nō posse: q̄ plus icōmodiq; cōmodo habent. Itaq; cū reus oīus p̄stābilissima fuit uirtus: ad eā recte adipiscendā: nō solū rōe: ac p̄cep̄is instrumimur: s̄ & p̄notamur exēplis. Quæ duo cū sint: alterū a philosophorū schola petēdū ē: alterū ab eorū uita: q̄ uita se cōparauerūt: ut uita & turpitudinē aspnarent: & i maximis q̄busq; uirtutibus colendis: totos se ac peni

ut collocaret. Qua pp Valerius maximus auctor pbatissimus multoꝝ exēpla collegit: & in unum redacta uolamen accuratissime explicauit: ut bonis malisq; exemplis i mediū allatis: hac fugiamus que noxia sunt: illa tanq; maxime salutaria: imitatione atq; ope cōspectamur. Hoc nos luculentū fa ne: & elegantissimum opus: cum explanare cupiamus: quinq; anteq; ad ipsam expositionem uenia mus: p̄mittenda ducimus. Primus Auctoris nomen. Alterum libri subiectū. Tertium scribēdi modum. Quartum tractandi ordinē. Quintū itētionē scribētis.

¶ Augustini Dathi Oratio. XVI. in principio Legis cuiuspiam sectionis.

Vm perspicuū sit: tui pstantissimi: nihil sapientia aut maius inueniri aut p̄claris pos sidenti: illa tū eius pars ceteris oib; p̄ferenda est: p quā ad bene: & cū uirtute uiuendus humanū genus instruit: ac dirigit. Nā cū rationis p̄stātia homo: ceteris luculentū fa antecellat: ea nimiq; rationis tuis: ut maxia cernit: qua ad colendā: exercendāq; uirtutē inuitatur: ac deducimur. Id ē si qua ars: si qua disciplina p̄stare: ea legalē sapientiam p̄ulcubio eē cōstat: cuius tū tota ac ratio i cōstita est: ut tū declinare: q; turpia: & fœda sumat: secta n cōsuecamus: q; bona: & honesta eē cernant. Quare scite: & eleganter diffiniunt legē sanctissimam functionē iubentē honesta: coneraria p̄hibentē. Iuius legalis prudentiē ratio: ab optimis profecta primordiis: p̄stantissimis auctoribus inuenta: cōprobata: illustata est: ea latissime patet: & ad com mune hōium salutē: atq; utilitatē spectat: p eā singuloꝝ uita rectissime instruit: ē familiē optima ra tione regit: ē: resp̄ publice: & ciuitates ac cetera cōcilia: coetūq; hōium iuris equalitatem: & p̄claris cōstimmionibus gubernē. Que cū sit tota necessaria: frugifera: salutaria: illa tū possimum partē expli candi: exponendāq; suscepi: quā exercendi gratia ingenii: & discendi studio: potiusq; docendi: uobis gratē fore arbitratu sum. Esp̄iar igit meātū tuū imbecillitatē: & quādi diuini numinis benigni tas annuerit: uestris humanitatis frētus: pposita p̄sentis tituli materia: itē ipsas i mediū p̄feremus.

¶ Augustini Dathi Oratio. XVII. q̄tas habuit eius filius Nicolaus: cūm pater. P. Terenti fa bulam legere inciperet: & scolastici adessent q; plurimi.

Agnus hodie: & iprimis nobilis auctor: optimi iuuenes: explanandus pponit. P. Terē nius poeta Carthaginēsis. cuius in omni latio: iter alias celebres habent fabulę: orandi ē elegātia ac niore p̄stantes. Exponendas suscepit p̄ceptor in signis: cuius nil eſsem si lius: libenter laudes p̄tulissē. Iucunda tractatio est: argumentū p̄uictū: iucundior multo cognio: p̄ceptor longe iucundissimus. Proposui rei p̄ersonas: tēpora: mare: res loctis ipse cōgruit. Faute igit oēs quēso: adesse silenti: & equo alioq; rem p̄dctarā p̄notatis: & ip̄i angamini magis eruditione: & laude. Postremo date ienella atate: puero ueniam. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XVIII. ad idem

Vblius Terentius Carthaginēsis Poeta: insignis ac facuissimus uerboꝝ p̄prietate: di gnitate: orationis: dicendi elegātia plurimū claruit. Romā ductus: p ingenii bonia le: & integritas ac p̄bātis moribus: summoꝝ uiroꝝ: Scipionis iprimis: & Lēlii sibi beniuo tentiā cōparat. Cū ad scribendas fabulas aium ac studiū contulisset: ita Comedię ex cōlūi laude: ut ueterū: & nostrorū pene oīum: uel equauisse gloriā: uel ēt sup̄auisse ui dea ē. Ad uerboꝝ lucē ac sermonis decorē: frugē quoq; nō mediocre adhibuit: qñ & hōiū p̄ximor res: & blanda describens neq; hōium lenocinia: ac flagitioꝝ: iocōnas ac noxias noluptates: turpes illecebras: stulci uanitatē ante oculos ponens docet plane cunctis uiribus fugienda cōrēndāq; per nitiosa amōꝝ deliramenta. Quod si nō modo ad benedicendū: sed ad beneuolendū quoq; clarus Comictis Terēnius maximū affert adiutū: i: āplecti illū legere: edicere ac studiose nosse debemus. Hunc igit cū p sua facilitate expositor sit charus genitor: & optimus (nisi me aius falli) p̄ceptor: adesse amenti oēs quēso: & ad iucundissimū patris uocē. aium simul & aures cōuertite. Ut magni Poe tae mentē: & optimi interpretis expositionē facilius p̄cipiamus. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XIX. ad idem.

Vblius Terentius alius longe ē doctissimū iuuenes: a. L. Terētio: quē Plutarcho testē cōstat fuisse Romanū. Sed hic si patriā querimus Carthaginēsis fuit. Si fortunam Ro mam capius ductus est. Si mores: modestia: uerecundia integritate claruit. Si ingeniū floruit: eo qd p̄stanti ac splendidissimo. Si studiū iter Comicos elegātia oratio: cōmēti lepore: uerboꝝ luce: uēhementer enituit. Si scriptorū: & Fabulā numerū extant exmulus: Andria: Eunuchus: Eautōnimerumenos: Adelphos: Edurra: Phormio. Si postremo gloriā: Eruditissimi ueteres. M. Tullius iprimis laudāt plurimū: & cū p̄prietate Latini eloq; ornatū simul atq; facetias uēhemētissime probant. Delegit dulcissimus pater pro sua ingenii humanitati Adelphos Fabulam explanandam. Et illi summam habeo gratiam: & uos ut attentissime audire ueli tis: Diligenter exhortor. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XX. ad idem.

filii.

Loret Latina lingua: tiri prestantes: & adoleſcentes ingenti: ſtoret inq̃ Latina lingua: Romanū ſplendecat ſloquū. Neciā tandē Græcis cedit: ſi eloquentiā ſi litterarū ſplēdo rectū Poetici nitore diſciplinē ſi ſtudioſi oīus uberrate: & ſummā pſtantiā pſpicere: & cōſiderare uoluerimus. Teſtis eſt primus oīum poēt. M. Tullius. P. Terentius: cuius fabulæ: quāti habeant uel elegantiā: uel lepore: iam nemo eſt q̃ nesciat. Quantū uero hic noſtris pſuente hoībus: Cicero ipſimis ſummitus offendit Orator: in cuius ore frequēter admodū Terentiū & comædiū uerſabant & nomē. Hic uerus Carthagini: & Romā capitiuſ ductus: factus ē ob ſplendidi ingeniū: & p̃batiſſimos mores Scipioni Aemiliano: & C. Lelio pſamiliaris: quoq̃ ad uerſus in uindicta infectatio nē: ope ſratus: p̃cedar ſas dedit fabulas: atq̃ cō ceteras p̃pulchras: & luculentas: rati Adelp̃hos ſimul & frugis: ac grauitatis pleniffimā. Habeo ſuauitudo parēti gratiā: q̃ illas exponendi ſuſcepit. Vos ſc̃horum: quos delectant bonarū artiū ſtudia: ut antēius patris oīe hatri re inſtitutus: ut humaniter accedentes ad ſacillimū p̃ceptorē: doctiores ſemp abire poſſitis. Fauete ad eſſe ſilentiū: & a quo aīo: date paruulo mihi ueniā: ac macti eſſe doctriina ſemp: & laude. Dixi.

CAuguſtini Dathi Oratio. XXI. qum Virgiliū librū aeneidos quartū ſemp legere icēpiſſet

Radunt ueteres ſapiētes: q̃ obſus d̃ rebus grauer: copioſeq̃ diſſeruerunt: uin erudiſſiſſimi: triplex hoīus genus & p̃bro maximo: & acerrimo dignū odio. Vnū eorū q̃ cū ſint rectū oīum ignari: prius atq̃ rudes: nullā ad capieſſendā cognitionē: ac doctriinā: operat̃ atq̃ in diſtū cōſerunt: q̃ id tūc deſerentes: quo cōditionis humanæ dignitas antecel lit: certe nō longe ab imanitate belluarū diſtare uident: ac ſuā ipſorū p̃ſtantiā cōſeruent. tes in maxima erū oīum ignorantia: & turpiſſima labe uerſant. Sunt q̃ cognitionē: & ſcientiā ſe adeptos arbitrant: & poſt longos ſtudioſ: labores: tūgila ſq̃: poſt multas lucubrationes: poſt accuratiſſimā cōtēplationē: poſt exilia: p̃cegrinationeſq̃ cōplures: tanq̃ ſolū ſibi: & nō ceteris hoībus nati ſatis ſuperq̃ ſe feciſſe putant: ſi cōpatatū ſapiētiā: tanq̃ in penatā cellā cōgerant: & p̃reioſiſſimos recondant doctriinæ theſauros: q̃ certe graui: ac p̃nicioſo capiunt errore: nō intelligentes: gratis tri buendū eſſe quod ipſi quoq̃ gratis acceperunt: & illud Auguſtinianū uō plane pſpicientes: Rē oēs: quē dando nō deſiciū: dū habet: & nō dat: nōdū haberi quomō ſit habenda. Nā & docere oportet: q̃ ſc̃re cupiunt: & q̃ ipſi p̃ceptināt: ad aliorū in ſup cognitionē: intelligentiāq̃ cōſerre. Sunt: nonnulli p̃terea: q̃ cū multa fuerint affectui: diſp̃i quoq̃ uirtutis cognitionē cōparauerint: uirtutis tū exerd tationē: ac benetiendi uī diſerunt: & ſc̃: diſtū ſeruiūt dominis: turpitudini: ac uoluptati: quos ratio ipſa redarguit: & inanē uenditationē faſtillime patefacit. Nam q̃ aliorū uiuunt: q̃ uiuere didice runt: ipſi ſeducūt ſeſe: & rectā intelligenti diſtū uiræ diſtorquent: & cōtaminant p̃rauitate: quoq̃ audiendā qdē uocē: ſed cleuanda opa: ſummus dominus: & Magiſter: & uerus noſter Saluator am monuit. Hi ſtultiffimi oīum ſunt habendi: & tanto flagitioſiores exiſtunt: quanto minor ob p̃e p̃taz uirtutis diſciplinā relinquitur excuſandi locus: Nā p̃cedare tradidit diuus Gregorius. Ibi trāſgreſ ſorem grauiori ſubiaceat culpe: ubi maius ſcientiæ donū: ac lumen fuſſerit. Siquidē Anſibotele reſte nō ſolū ad intelligendū: ſed uel maxime ad agendū natus eſt homo: atq̃ ob eā cauſam p̃cipue uirtutis laus oīs mēto in actione cōſiſt. Si igit ſapientes: ſi beati eſſe uoluntis: quæ maxima mortalū oīum debet eſſe contentio: neceſſarius negociis curſq̃ uacui: enit̃ur ſtudio uidere ſemp: aliqd̃ tu dire: ac diſcere. quæ nouimus: docendo: diſceptando: diſſerendo impartiri: & cōmunicare: cuius alius & p̃fecti uirtutis diſciplinā ad uſum: atq̃ exercitacionē accommodare. Duo ſunt at̃ quæ imprimis ſapi entē recte p̃p̃ere: & plane tenere cōueniat Res malis: a q̃bus abſtinendū: declinandūq̃ ſit: & bonas quæ ſequamur: ac ſtudioſiſſime cōplectamur. De rebus bonis: quæ ſunt uirtus: honeſtas: officiū: Decus: unus oīum. M. Tullius cumulatiffime p̃cepit iis libris: quos de Officiis elegatiſſimos ad. M. filiū. De rebus malis cuiuſmodi p̃turbationes animi ſunt: & una oīum grauiffima amatoria leni tas: quæ uirtuti maxime aduerſa: & mentes hoīum labefacta: docet quētere: & uitare ſimul Virgi lius Maro Didonis exemplo: q̃ huiuſmodi obſcēſ libidini: ac flagitio ob noxia: ſi Poetarū figmen tis credere dignū eſt: & in luctus acerbiffimos incidit: & miserabili exitu uitam ſinituit. Et nos quan tum Aeneidos librū explanando p̃ſequemur: ut carmen oīum p̃clariffimū aſpiciētibz ſuperis ad opatū ſine p̃ducamus: idq̃ mea uoluntate cōprobantibus uobis: librū Ciceronis de Officiis expla nandū id circō ſuſcepit: quod egrotat Petrus Fundius Sororis filius: cui quartana febris ſpedito eſt: ne hodie lectione ſuas exordiri poſſit. Spes ē in auctore ſalutis: ut uī p̃p̃edi cōualeſcat: quod cū cōtingeret: Orationes Ciceronis quas ſum pollicitus: nō omittē: & quantū a reipublicæ negotiis ſue renit̃: ſporis: adiciā: & alia: quæ & uilia uobis & non ingrata erunt. Sed iam ad propoſitam expla nationem noſtra progrediat̃ oratio.

CAuguſtini Dathi Oratio. XXII. p̃ eo qui Cutilis iuris cognitionem p̃feſſus: in ea egregia facultate: Doct̃oratus petit inſignia.

Vmanum genus: quod longe uobis exploratiſſimū eſt: uenerande pater celebres iuris conſulī: atq̃ opamī: & inſignes p̃ceptores: ac doctiſſimi uiri: eo maxime ceteris: ane cellit animam nobis: quod ratione p̃cedit eſt: & illius p̃ſtantiā uſq̃ adeo eminet: ut propuſime ad incorporeas ſubſtantiās accedere uideatur. Vt non iniuria ob eā cauſa:

quemadmodus præclarissimus testatur Orator: præ ceteris rebus omnibus id cupiat id efficiat id magno æquæ studio: ut natura ac ratione duce multa scire multa nosse multa adipisci nunq̃ desinat. Atq̃ illud homini imprimis propofitū est: ut dū multarū rerū scientiā & cognitionē assequatur: cetera contemnenda ac pro nihilo habenda putet. Quæ quidem mente ducti plerūq̃ magni & prædara rationis ornati ingenio: q̃ uel apud Græcos uel apud ueteres Romanos maxime floruerunt: humanis relictis uel potius abiectis rebus: ad ingrendæ studiū sapientiæ: itis omnes: atq̃ opam accommoda uerunt. Plerūq̃ longinquas regiones atq̃ remotissimas oras: summis laboribus uoluntariis exiliis: longis pægrinationibus petere nō dubitarunt. Quod Pythagorā illū sapientissimū: & summū pene Philosophorū oīum Platonē fecisse cōstat. Si quopacto ratione præstat homo ceteris animantibus ita scientiæ laude ac splendore cognitionis ceteris quoq̃ antecellit hoībus. Cūq̃ multæ sint & quæ ingentæ oēs ac laudatissima disciplinæ ac liberaliū studioq̃ genera: quæ oīa Philosophiæ nomine: atq̃ ratione tenent: unā tñ iprimis legalē prudentiā ceteris præferre cōsueuerunt: appe quæ rōis summā præstantiā patefaciat: & hominū generi maxime salutaria: frugifera ac prædara p̃cipiē. Quid n. uel cogitari maius: & mente uoluntari uel grauitas ac splendidus uerbis enarrari. Legalis sapientiæ studio ac iuris ciuili ætate atq̃ præstantia? Censent uirī sapientes nihil optabilius nihil amabilius esse uirtute: Nihil cōtra nō odiosius uel prorsum execrabilis turpitudine: atq̃ uicio. Quā magis igit̃ q̃ diuinū & ammirandū donū legalis sapientiæ uideri debeat: quæ sectandā uirtute quæ uirtutū turpitudine præcipit. Quæ sola naturali quadā uel sanctimonia uel auctoritate quæ honesta puber cōtra ita: lustrā seruati: humanā conciliauonē tuæ: sanctā societate cōnnet: & una pariter cætera oīa: humanæ dignitatis splendore illustrat. Sed uga f oratio longius: q̃ mei eras conliti. Incredibile est: n. huius disciplinæ aptitudo: summa uertitas: ammirabilis gloria: quæ qui pollēt uero ac merito sapientiæ nomine gloriarī queant. Quidōquidē uera nosse obicura interpretari: abigua soluerē: dubia quæq̃ enodare: falsa cōiungere: & refellere facillime possunt. Iracundiā resingere: cupiditatē coercere: p̃urbationē sedare: uitiā cōprimere: discordias amoliri: cōciliare cōcordiā: hoīes inter sese pari iure continere. Tante igit̃ laudis ego iā pridē amore ductus: itam hanc disciplinā studio omni: mihi iprimis proponendā: & in ea accuratissima exercitatione uersari: ad quā faciliū assequēdam: hęc mihi clarissima ciuitas in mentem uenit: quæ alumna quēdā: & mater bonarū artium non inuita nuncupat: & in qua omnium disciplinarū illud iā pridem summa gloria floruerunt: sed ne tūc amabilis doctrinæ atq̃ institutionis multo quoq̃ ardentius fama pellerit: quos & excellere summa iuris & sapientiæ laude noteram: & docendi mira quadā humanitate facilitatēq̃ præstare. Atq̃ tū mirā ceteros Francisci Aretini decus uocauit: nō secus q̃ Gaditanū illū Tū Luqu lacteo eloquentis fonte manans fama cōmouit: & nomen: cū i uno splendefcat doctrinæq̃ decus omne: & tūc ut uocis quā exortus Scæuola pluceat iuris cōsultorū oīum iuris cōsultissimus: cuius responsa: q̃si Delphici Apollinis oracula haberi cōueniat. Nō cōsueit uestra benignitas laborantibus p̃mia: & decernentibus p̃ uirtuti sua coronā: & optatā præbere laureā. Eam igit̃ i uobis diuina iuris lumina doctores precor insignia: quæ si minus tenuis mea deposcit facultas illis me quēso dignetur paterne q̃ue charitatis affectus. Dixi.

CA Augustini Dathi Oratio. XXIII. uice eius: qui doctoratus in ciuili iure insignibus decorandus: merendum doctissimorum hominum subit examen.

Res magna: & suapte natura prædara reuerēde pater: celebres iuris consulti: & insignes patres: magni quoq̃ & splendidi postularē ingentiū. Tenue meū: & p̃ exiguū ē sentitio: Impia hanc prius ausum denegabat. Sufficiat & abunde mihi hodie in hoc metuēdo examine: spes illa maximā fiduciā præbet: quod neq̃ sinceris mentibus diuina gratia unq̃ defuit: & uestra iā pridē explorata benignitas aīum creatorē efficiet: & loquendi ac legendi fouebit officiū: & q̃ natura longe abest: beneficia uestra p̃stabit uoluntas. Veniā igit̃ ad rē ipsam ac p̃positas hodie mihi lectiones in legali sapientiā: orās superorū nomen ut benigne quoq̃ annuere dignē uois meis: & nos patres amplissimū ad bene de me merendū alacriorē reddat: suo ipsius imprimis inuocato p̃sidio. Dixi.

CA Augustini Dathi Oratio. XXIII. eius uice: q̃ doctoratus ē in ciuili iure collarurus insignia.

Eonstat: patres ac uiri p̃stantissimi: id qd Aristoteles sumus philosophus tradidit: ad itellē gēdū atq̃ ad agēdū natū ē hoīem. Quid ē it̃ agere aliud q̃ rectā sectari beneuicendi rōes atq̃ uirtutē colere? Quid deinde itelligē aliud q̃ studioq̃ doctrinā: & rerū cognitionē spēran? Virtusq̃ uero exercitationis laboriosis ceteraminibus aptissima ueteres sapientes ac maiores nostri iūmerūt p̃mia: q̃bus inuitati atq̃ allecti hoīes: facilius maximarū rerū studia capeferrent: & iustitia omni ac toto (ut aiunt) p̃fecto p̃sequerent. Itaq̃ bene diffinire sunt soliti: laudē honorē decus uirtutis p̃miū. Quod nō mō philosophorū uocēsed multo certe melius natura duce didicimus. Siq̃dē uera Platonis uox ē: honoribus ali artes oīes accēdi ad itud ita gloria. Nā cū natura sit a labor hoīum ingēniū ad libidinē atq̃ ad uoluptatis illecebras p̃cliuus: scire ac salubriter factū ē ut p̃ laudis & gloriæ cupiditatē ad uirtutis exercitationē: ad sciētiæ laudē ita herent hoīes: atq̃ ducerēt. Proinde uetus fuit semp̃ maiorū ac p̃scoq̃ oīs cōsuetudo. ut studioq̃ doctrinæ ac sapientiæ uiros: uertutis p̃miis ac sumis honoribus p̃sequerent. Quocirca q̃ recte legiti

meq; pignatuerit ac bonis & tunc certamē decernatur: p̄clarū sūmī p̄mī debet et glorię coronā ad-
piscī. Hoc igit merito iure illi iunio cōgruit q̄ florēt patria splendide genere claris partibus natus:
bonarū artū studiū deditus integerrimis moribus ac plerisq; ornatus laudibus: si iuris ac legalis sapi-
entię iā pridē uersatus studiū atq; hūc laborē uigiliis sumptibus relictis patrię deliciis accuratissime
sep̄ icūbens i p̄clarissimo Senēti Gymnasio ānos cōplures p̄ suis uiribus magno cōsensu p̄fectus
uere dignus: tandē a tāto patrū cētu habitus ē q̄ iā tūc coronet: & accipiat palmā. Quas tua optima
p̄fecta: & p̄bata doctrina auctoritate Reuerēdissimi &c. ut p̄clara subeas doctoris insignia: licētiā
simul & ius libet̄r īperior ut in Cuiuslibet disciplinā legē docere cauere interpretari: & Doctoris
oīa exerceat munera: q̄ abūde meritis es tam cumulatissime polis ad laudem Dei. Dixi.

¶ Augustini Dathi oratio. xxv. uice eius q̄ legalē p̄fessio prudentiā Doctoratus īpartit īsignia.
Eruissimū ac pbauissimū maiōr mos fuit: q̄ postulat oēs & p̄claris īstutis: & be-
ne gestis rebus illustrauerunt: ut p̄mia atq; honores āplissimos uirtute p̄cedis uiris cō-
stituerent quo humana fragilitas: & tenerior etas: q̄ suapte natura ad malū uideb̄ esse
p̄pensis: cupidine ducta glorię īgeniis artibus atq; optimis disciplinis īcumberet
q̄bus facillime ad senectē p̄ducti annos: laudē & gloriā cōsequerent̄. Hinc laborandū
bus atq; ī maximā rerū exercitatione tēpus atq; opam collocandus: uaria sunt p̄miorū genera
īstutia. Hinc urea ornamenta: hinc multiplicū coronarū distinctio omnis atq; īnerta
hinc Ederę ac Palmę decus hinc gēmarū ruulannū fulgor hinc īnumerabilia id genus oruamenta.
Hinc Romanis Pōntificibus hinc a Cēsaribus & magnis principibus studiōrū p̄fessoribus p̄p̄tē
dignitatē & laudis cōcessa munera. Vt sublata ex humana cōlacione delicta omnis atq; īnerta
ad uirtutis & scientię fastigiū magnis īgeniis miri p̄ studiōrū ac uirtutis gradus p̄ueherēt: & ī sum-
ma celebritate & gloriā uersarent̄. Quocirca maximis est Senētis ciuitas digna laudibus: in qua stu-
diōrū oīs p̄clara uigent ac florēt Gymnasia: in q̄bus iā pridē uir nobilis & summis ornatus laudi-
bus illud. n. aliquandiu post habita florētissima patria: & parentū cōtēptis deliciis īcūbens iuris
disciplinā: & legalis sapiētię ita labore uigiliis: & diē et noctūm lucubracionibus meditationi-
busq; effect: ut uere oīum patrū: & horū doctorū cōsensu: & approbatione dignissimus habitus sit
q̄ Doctoratus suscipiat dignitatē. In igit accipe tuorū laborū digna p̄mnia: & q̄n libentissimē
nietē Reuerēdissimi Domini .S.R.Ecc. Cardinalis Senēsis atq; Archiepiscopi: & studiōrū oīs p̄-
fecti auctoritate: cuius ego tā & si idignus uicē gero: coronā ac palmā gloriōsi certaminis & debita
tuę uirtuti capesse īsignia: ut in uiris cōsulto: & celebrū doctorū numero: p̄ tuo iure cū tua illustra-
tione uirtutis merito cēleas ad laudē aeterni P̄ncipis. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXVI. uice eius q̄ eruditū quicūq; ītuenē in ceteris philosophiis ac
Medicinę Doctorū suadet ascēdendū: & decorādū īsigniis Doctoratus.
Agni īgeniis: ex q̄s doctrinē sumā eloquentē atq; exercitationis hōiem esse oportet
uiri celeberrimi q̄ uel p̄clarū aliq̄ disciplinā: uel sapiētię quipiā uirū: & doctrina p̄-
stantē congruis uelut laudibus p̄leg. Quibus rebus maxime opus esse ītelligit: si quis
Philosophiā ac Medicinē artē laudaturus sit: utraq; p̄culdubio & excellētissimā oīs
& humano generi salutarē. Est. n. Philosophia: ut Cicerō tradunt: uere laudatū oīum
p̄creatrix quedā & mater artū: & donū oīs longe p̄cedantissimū ab īmortali Deo diuinitus cōces-
sum mortalibus: lux uera illustrans hōis mentes: & humanę dignitatē p̄stantiā ab īmanitate se-
gregans belluarū: unde uelut a fonte uberrimo disciplinarū oīs uiuū manāt: cui tanq̄ Reginę assit
stāt religio: & uelut a nolles atq; pedisequi obsequunt̄: ēt iuris ciuilis calliditas: & humanę legū pe-
ritia: quā tantop̄ & interdiū īsolent̄ nimīū iactant atq; ostentant: earū disciplinarū laudis & oīē
rationis: multo cupidiores q̄ ueritatis: quā nosse solis ēribatū philosophis. i. idagatoribus ueritatē.
Quid de Medicinali sapientia multa! Hęc illius comes: hęc uernacula soror: & uera philosophię assit
palam ex ēt. Nā si nobilis & pulcherrima oīs illa cognitio ē: q̄ & nobilitate subiecti & splōdore p̄-
stat: & cōtēdine quadā demōstracionis antecellit: uire Medicina plerisq; aliis antepōnēda ē: q̄ dū
nū opificiū. i. hōies & totius humani corporis secreta nīat: fabrici p̄clarissimā p̄scruat: & cōpāgē
eius diuine cōpōsicionis totā p̄refacit hōiem. i. uerā dei conditoris īmaginē seruat: uel iuuat: lan-
guen salūtē atq; īcolumitatē p̄stat: & q̄d uere diuinū est: mortuos quodāmodo Medicinali ope a p̄-
niciē atq; ab interitū uindictat: & oīa p̄dicta & ceteris uicinis documentis ostendit. hanc q̄ uere & fa-
lubrier p̄fiteat̄: summis sunt honoribus efferendū: & omni laude decorandū. Quippe quos p̄clari-
p̄uos humanę uitę cōseruatores īstutit totius mundi rector: quo ex numero hodierna diē resurget
Tyro noster: & uir tū philosophiā laudē p̄stantis: tū maximis pollens nature ac fortuna muneri-
bus: de cuius clara progenie eximia uirtute opimis ac pbauissimis moribus: singulari eruditione
ac doctrina dicere idcirco sup̄uacūū est: q̄a oīa sua sponte splendent: & ī promptu sunt oībus.
Quid plura! Labore & studio effect: ut uere nancti debeat: quę īmpridem optauit p̄mnia: & ī
hoc cetero ornatissimo p̄clara Doctoratus īsignia. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXVII. eius nomine: qui in Artibus (ut aiunt) a promotoribus
quos appellant: Doctoratus petūt īsignia.

Erat mearū parū reuerēde pater. preceptores optimi ac Doctores celeberrimi & doctissimi uiri. præclarā hūc nostrā efferre patriā & nobile landare huius urbis Gymnasiū simul philosophiā & studiū eius uehementissime cōmēdare; qđ ſemp apud oēs pđaras uocis orbis natiōes & ppos maxie floruit. S; ea certe euſmodi ſit: ut ſiliter debeat potius qđ tenuiter atq; exiliter laudari. Prohibet id ingenū mei ibecillitas: nec tps anguſtis ptagati lōgus patūf: cū pſertim alii ſpe ex hoc ipſo loco ea; re; laudē cumulatiffima orōne ſin plectūt. Itaq; laus eē dūz ptermiſſa hui; florēſſimæ cōmemoratiōe ciuitatis & ſacraſſimæ diſciplinæ ac Philoſophi claudē: qđ nna hoīis uiri exornat: & a ſeraq; ritu lōgiſſime abducit: rē ipſas aggredi. Quapp hodie i hoc pđarū collegiū prēs aplūſſimi cōueniſtis. A te igit Barthole-q Medici-n; Philoſoph; & oīum bonæ artiū in toto Lauo magnū decus ac lumē euſus: & ſimul a cōlegiis meis Doctōribus meis ſūma doctrina fulgētib; lauream & optatū laborib; & uigiliis pmiſi: nō tē meo merito qđ uſa & ho; patrū grā fidēter Doctōratus inſignia a uiā hūanitate depolco: ut inſignis tū auctoritate deſideratis munerib; ppetuo letari poſſim aplūſſimæ diſciplinæ palmā & gloriā affecturus ad laudē eiua; a quo munera ſunt omnia: & bona cuncta procedunt. Dixi.

Auguſtini Dathi Ora tio. XXVIII. Quam habuit. qum periuſſimo iuueni ac Philoſopho ſubq; liſſimo Petro Venantio conferret inſignia Doctōratus.

On ſit miq; queſo uenerāde pater. doctores celebres & ſapiētes uiri. ſi nūc faciā ſeniora qđ nūq; antea hūior cōſueui. Cogitamus qđ oīa uincit: cōpedit chantas: qđ oēs ſupat rōnē: & ſi dicere fas ē: uim affert amia uolūtas: cui refragari ē ſcelus putā. S; relictis ſuauitatis orationib; blādimētis nō qđ Oratoris ē propriū ſpēdiōrē dictionē. Sed qđ ſuū pti eſt: rē ipſas cōplectar paucis. In prōptū ſūt. n. Philoſophiæ laudes. Nō latet: nō abſcōdi il lus honeſtas. Nā ſi bonorū honorabiliū nouā arbitrarē honeſtiſſima pculdubio & pſcherrima oīus habēda Philoſophiæ eſt: qđ diuina; & hūanæ re; oīum ſciētū & cognitiōe cōplectit. Hinc eſt illa probata Græcorū definitiō. ὁ γὰρ φιλοσοφία ἐστὶ γνῶσις θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Nō eſt obſcura eius utilitas: qđ quidē aīorū cultura dicat. Pater latiffime fructus eius. Vberrius il lus cūpus exiſtit. Quid ē. n. uere bonū atq; expetēdū: qđ nō a plia petēdū ſit: & ab euſdē ſexhaustis fontib; hauriat. Ad felicitatē phia rectū pandit iter. Et actua qđ eōe cadē Prædicē dicat: & i agē do cnoſſit: nā moralis Græce νομική: qđ ſingulorū hoīum uitā inſtruit. Tum domeſtica & familiaris Græce οἰκονομική: qđ re; familiarē gubernat. Tū ciuilis Græce πολιτική: qđ ppls moderat. Et cōtē plania patiet: Græce οἰκονομική: quē in cognōſcēda terreat uerſat. Tum ſupnaturalis & diuina: Græce μεταφυσική καὶ θεολογική: qđ ens & paſſiōis entis cauſas aſſiſſimas ſubſtātiās ſepatas ac moto res orbū cōtēplā. Et p Auitē ſentētia nō modo pphētā atq; Angelorū ordinē ſ; & excelleſſum ac bñdictū celeſtē Principē. Tum naturalis: Græce Phyſicē: qđ naturā ſpeculat & morū naturalis: re rū pſciptia cauſas & elemēta cauſarū genera: inſinitū uacūū locū tps multiplicē motus pſcipt: crea turarū uarietatē: diuerſa alandūſi genera: ſimplicia corpora & mixta: aiata atq; i aīa: ſupra atq; infe tra: celeſtia ac terrena: qđ generatiōis & corruptiōis ſubiact: & ortū atq; interiū pātūſ: merēora & ſublimiora nō pſermit: ſ; & quē ppiſſime terrā ſūt non tactūq; mora mouēt: & quē cū alia mo uent: ipſa imobilia pſtant: deniq; materiā primā atq; ultimā formā. Præterea doctrinalis Græce Ma thematica: cuius abſtractio nequāq; mēdaciū ē. Tū mineralis: Græce Arithmetica. Tū dimēſiua: græ ce Geometrica. Tū quæ ſydera ſpeculat & aſtra: Græce Aſtronomia. Tū quæ mūdānā hūanā atq; ſtrumētalē Morā cōtēplā. Poſtremo quē tōnalis dicat: Græce Λογική cū uniuerſalibus cū pđica mēis: cathegoris: cū diuerſis ppoſitiōibus: cū argumētationib; ſuis: & cuiuſq; generis ylogiſmis. Nō eſt icognita philoſophiæ iucūditas: pſertim ſapiētē ſectatoribus: qđ ipſi cōtēplatione re; mirifice delectat: incredibilē ſuſcipit uoluptatē: mirabili quodā (ut ait Plato) ſapiētē afficiat amore ſupra modū lætāt: & qđ i Metaphyſicis Aſtoretēs pđit gaudiū quodā ſenarrabili gaudēt. Ipſa p ſe lucet philoſophiæ amplitudo ac digonitas. Cuius pſeflores ſi forte arrogātus Sophi; qđ eſt ſapiētiæ: at eēte philoſophi; qđ eſt ſtudioſi ſapiētiae iure optimo nſcupāt. Hi ſūt maximæ & occultæ re; ſcu ratorēs: iunſtigatōres ueritatē: magiſtri uirē: bñ uiuēdi duces: indagatores uirtutis: timorē expulſo reſ; cognitis bonorū & malorū finibus oīa ad uerā felicitatē ac beatitudinē referūt. Hoc nūc nūme ro Petre Venit hodie pſeſſeris: qđ clara ortus patriā bonis pgenitus parētib; ſub clariffimo quoq; Principē qđ nra Reipub. cōiunxitiffime uiuit: cōſiderāſ nāſti hoīem ad decus: pſpecta tui ingeni bonitate cōtempſiſti uana & fragilia oīa: neglexiſti corpōis formā: habuiſti hūana pro nihilo: pcal can: aſt patri; & paternū delitū ad capeſcēdā plūiā aīum cōuuliſti. In qua qđn proſecuti ſ; hoc pa trū ſapiētiſſimorū iudiciū atq; auctoritas pfectat. Corona donat uictōres lauream aſſiciunt clari Duces: ſābūt Poetay tempora ſequaces hederē: potiōre iure palmā Philoſophi aſſequunt: quorū per pmo uirtus flōret: ſemper uirtet gloria. Pro tuo iure optata poſcis præmia: & legitiū certami ni debita. Dignus es: qui iam tandem cōtēneris: & accipias palmā. Hac te libenter prædaram hoc collegiū donat. Præſto eſ igitur Petre Venant frater: & antoribus Francoſco Nino & Berthol do Maſſario acetiſſimis grauiſſimiq; philoſophis cōlegis meis reſignato primum utere libro: un de tibi inſiniti quidam theſauri Sapiētiæ depromuntur. Rurſum ſignatum ſuſcipe: ut ad medi

tatione. n. animi: quę sua Philosophi & optata sapientis mors est: & ad altissimā mentis cogitationem penitus conuertaris: quā Cicero teste amici ueri sūt libri: & propria Philosophi inuestigatio ueri: & ille pceptor uirg p̄fator: nō q̄ exterius sonat: sed q̄ interiorē hoies luce ueritatē illustrat. Angustius gestat capitis: & sacri apicem quoddā in sacris Philosophiā penetrabilibus sacerdotū & flaminū iure tibi hodie nēdicas. Rectius. n. philosophos q̄ Vlpianū aut aliū quēvis p̄fessorē iuris Sapientię & ueritatē merito q̄ sacerdotē appellet. Hodie ubi sapientiā quasi uirginē calā sponas fœderas: quā & anulū subatratione p̄petuā uitę fœdus & inseparabilem comitē adipsos totis magnas tibi hodie diuitias paras: nūq̄ tibi aurū defuerit: cuius fulgorē diuus Hieronymus sapientiā interpretat. Nūq̄ deest p̄fecta uirtus: quā circularis figura ac rotunditas manifestat. Nō deerūt gēnae rustiliter-onēs & margaritę: quę multipliciū uirtutū ornatū ac uarietateē indicit. Accedat ofculi sacramētū: in quo religionis mysteriū cōtinet: & ueti pignus amoris. Charitas Dei: q̄ oīa ruel: & bonorū oīus plenitudinē cōtinet: ofculef te frater ofculo oris sui: ut fidei nexu & p̄petuo cū illa amore iungaris: ac sis sempiterno t̄pore fœlix. In rore oculi desup sit benedictio tua: bñdicat tibi dñs ex syon: & uideas bona cūcta oībus diebus uitę tuę: & q̄ benedixerit tibi: & ipse quoq̄ bñdictionibus repleat. Ss quę a me exiliter dicta sūt: hoc collegas: & p̄cipue Frāciū Nini splēdidissimi uiri supplicatorio. Dul

¶ Augustini Dathi Oratio. XXVIII. Et quasi p̄fano quędam: quū Tūscanas quęstiones publice legere incepisset.

EX omnibus Ciceronis libris: quos quidē ipselegerim: quē de Officiis scripsit: & Tusculanas disputationes maxie p̄bare solitus sum. Q̄ d̄ in his p̄cipua mea sententiā uirtutis disciplina cōtinet: & multarū rerū ad felicitatē ac beate uiuendū p̄tinentiū accurata inuestigatio. Quamobrē & illū supioribus ānis publice explanidū suscepī: & hūc ip̄s sententiā legēdū statui: q̄ hac rōne plurimū (nisi fallor) allaturus sim: q̄ a me discit bonarū artium atq̄ ingenuarū disciplināq̄ sectatoribus. Vex q̄ uita uox q̄q̄ magis afficitur plebū atq̄ afflueret cōfueri: explanatōnē quādā Tūscanarū disputationū interitis quoq̄ cōmētiis mandate cōstitui: ut aliorū īperitiā q̄rū in nobis ē aliorū ībecillitati medicemur. Nostri aut īstitutū ordo hic seruabi: ut primū diuini onē libri ac textus deinde mētē īterpretemur: & uerborū rēriem ac sensum: & unde sint uocabula rebus imposita. Postremū: ut difficultas quasq̄ quęstiones & loca nōnulla obscuriora tractemus. Dixi.

¶ Augustini Dathi Orō. XXX. quę ē dei luocatio ī p̄cipio alienius libri explanadū p̄cipue laiciū Vihianos regis actus: & cūcta gubernatille adit p̄puius ac felix nobis: i cuius noie nō q̄ statū lectiōnū lētū aspiciemur exordiū. Studiū cūctoꝝ mortaliū p̄cipuū ēē debet: ut noscāt atq̄ decidiūt: quę mala cernat: & noxia asciāt: & amplexent: quę bona sunt & salutaria.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXI. De laudibus Iuris Ciuilis: pro illo qui in ea facultate Doctoratus petir insignia.

SILLEGALIS Prudentiā amplitudinē ad decus efferre instituerim: celeberrimi patres iusta reprehēsiōne nō caream: q̄si id factū sepius ex hoc ipso loco plane intelligi p̄ eos q̄des uiros q̄ ob sūmā dicēdi laudē rei t̄rte magnitudo merito cōgruebat. Abest lōge a mea facultas quā Iuris splēdor atq̄ īfinita uis quēdā & sūma unilias postulare: ut pauca satis sit q̄ multa loq̄. Q̄ d̄ si legalis sapientiā q̄d magno īgenio & exquisita doctrīna uiri sūmīssimo testimonio cōprobāt: hoīus genus maxie uet: & seruat. Illi quoq̄ p̄badi uidēt: q̄ ceteris posthabitis in eo studio c̄tate atq̄ opam cōsūperūt. Id me fecisse nō inficior: q̄ d̄ si forte minus p̄fecerim q̄ eius p̄dari institui ratio exigebat: labor industria & diligēs cura nō defuit. Itaq̄ q̄ natura fert: cupio oīā tādē diuturni certaminis palmā adipisci. Qua d̄si sim forte nō satis dignus dignabit tñ (ut spero) me t̄ro munere uestra benignitas: q̄ studiōssimū quēq̄ & hūaniter suscipit: ac libetē ap̄lectū ē. Et eorū q̄ se ad hāc p̄dārū Iuris laudē totos cōtulerūt: nemi nē unq̄ nō a sciscēdū duxit. Proinde uos p̄cipua Iuris lumina patres simul ac p̄ceptores īsignes. N. et. N. hortatos atq̄ oratos uelim: ut p̄so ingētū ī me quē educatus amore beniuolētiā hūanitate & optata horū studiū īsignia: & dicatā eorū laboribus & constitutā lauream deferatis ad celestis numinis laudem. Dixi.

¶ Augustini Dathi Orō. XXXII. Vice illius q̄ Doctoratus īsignibus decoradū post explanatā ab eo d̄more lectiōnē ī Doctoꝝ cetū īperiose ad disputationē iurāt. Hāc orōnē habuit Dathus ip̄e ī doctoratū Bertholdi Massariū ītergerimi cuius Benēsis h̄ic ē & dialecticus p̄gregius ac sūmū phūs: & Medice arnis peritiā eius: quā appellat: appime clarus: & q̄ raro ī hac fecē hoīus īueniē fide & obseruatiā ac studio ī amicos: & p̄cipua quādā in cūctos bñficiētiā: oīus hominū beniuolentiā & amore dignissimū.

QUatenus laudamus Bertholde frater tuū ingeniū eruditiōnē ac doctrinā. Tūā probatū ī assignādō & explanādō locidā determinatōnē elegantiā ordinē & pulchrū p̄cedēdi modū. Et ī ea palestra tuā p̄dārū exercitatiōnē facillime indicāli. Superst: ut p̄more post hūc cōs legēdi rēū singulare certamē subeat: & ī disputationē tuā p̄piciat: ac subilitatē ostēdas: uirosifarias te dignū p̄mio & hontibz p̄beas. Ingredere igit: & hāc dispuādī palestrā subī doctriņe accinctus armis: quo pacto postmodū ut dignus ē coronaberis: & accipies palmā. Arguāt duo ex īunioribz primū: mox q̄ mē opm̄q̄ erudiūis usq̄ uaq̄ p̄culū facies cupiūt.

CAugustini Dathi Oratio. XXXIII. Pto eo q e Gymnasio studiort rediens domi doctortatus inſi gnibus decoratus: in cõdõne de mote-primũ laudat lus ciuile: deinde Principẽ: poſtremo i cõtũ aſaſa: ac numero Doctortũ ſuaz patriaz aſcribi ſuppliciter poſcit: & orat.

Natreligebat illuſtriſſime Princeps: patres ampliffimi: atq; ornatiſſimi uiri: illi faciendũ ac ſimũ dictũ copiã maxie neceſſariã: q ex excelſo hoc loco otõnem eſſe habiturus. Q d qdẽ p̄clarũ ornãmẽtũ: cũ meꝝ prolixũ ibecclitã deſit: propoſitũ huic r̄enis con- gnens q potero breui otõne cõplectar. Nã ciuiliſ Prudentiã: euſdemodi laus eſſe di- gnoliſ: ſit eaz digniſſe explicare p̄coniũ: ſi ab inferiſ tenuiſſet: uix poſſit ex Lannis Ro-

manus Cicero: ex Græciſ Atheniẽſiſ Demolthenes. Nihil hac p̄clara diſciplina i omni hoĩum uita & cõſolatione melius: nihil tũ frugiferũ: nihil adeo iucundũ: nihil atq; ſalutare: nihil hoĩe libero di- gnũ. Nã iura ac leges: qbus ciuitates ac populi ad bene uiuendũ cõſtituunt: a tũne p̄fecta nihil preter uirtutẽ atq; honeſtatẽ reſpectat: ſed ad eã r̄ẽ poſſiſſimũ & colendã & p̄ſuadendã maxie dirigũt. Ad luſtitiã capieſſendã uis luns ac legũ ſpectat: intentio: tota quoq; ciuiliſ iuris ſanctio i uirtute ſoli dat: a uirtute p̄ficiũ uirtutẽ ſeq̃t: a uirtute aplexat. Bene igit̃ legalẽ luſtitiã cõmemorat p̄horũ p̄e- datiffimus: ac Peripateticoꝝ Ariſtoleſ Princeps: quẽ qdẽ nõ eã dũtaxat luſtitiã cõplecti: quã di- ſpariũſ ſapientes in diſtributuã atq; cõmutatiuã: ſed ceteraz quoq; uirtutũ oĩum cumulũ cõi- ner: nõ alia ob cauſam nuncupata. Legalis: niũ qdẽ leges ipſz a uiris ſapientiſſimiſ inſtitute nihil eſſe cõnt aliud: niſi n̄ oĩs pellat i probitas: oĩs cõtra uigeat: ac floreſcat uirtus. Quaz uniuẽra p̄ Vlpia ni ſententia Philoſophiẽ p̄fectio eſt. Quã uetetes nõ iniuria indagatit: uirtutũ: expulſit: uirtutũ in- iuria: ſrenata malog audacia: coherita i probitate: rũ iuſte p̄e-honſte: cõnñet: r̄ep̄terat: r̄ẽ ge- pacate iucunde: tranquile: beate in hoĩum ſocietate uiuãt. Nã qdẽ de ſapienũbus dictũ: hoĩes paſſim: quondã ac tragos ſerãq; mote uiuẽtes: redactos poſtmodũ ad honeſtãſ normã: ac rectã bene uiuẽ di rõnẽ cõpulſos: idẽ p̄cul duũt: ad legalis ſapienã: p̄feſſores & latores legũ: & luõq; obliũ cõmodog totum cõditores referendũ: nemo compos menãſ ambigere poſſit: qui optimis & ſciũs & legibus rudes atq; aggreſſes cõponũt p̄pſos: ac regũt dictũ aĩos: & pectora mulcũt. Reges ac Principes ſum mis antollũt ſ laudibũs: q uĩ ipſi optimas ac ſanctiſſimas leges cõdiderũt: & ſuoq; obliũ cõmodog communẽ uoluntatem: atq; uniuẽſorum ſalutẽ ſecũtũ ſunt: uel ampliffimiſ honoribus: atq; uber rimis p̄poſitiſ premiũ doctos uirtos ac ſapientes: & huius p̄cipuẽ diſciplinã p̄ſtãſ laude aſcuerũt: & ſtudio ſunt omni: hãdantiũ: atq; officio proſecũt. Q d cũ de alijs plenĩq; plane ac p̄ſpicue cõſta- re inrelligo: rũ de noſtro illuſtriſſimo Principe: lõge explorantiſſimũ eſt: atq; ita explorantiſſimũ: ut id tuũ aũ oĩa illi propoſitũ uideat: & p̄mio iſſicte bonos: ac malos iſſicte pœna uideat: qd ſuũ maxie propriũ luſtitiã munus eſt: & ſapientẽ ac doctriũ: & i primis Ciuiliſ Prudentiẽ ſectatores magno ſtudio & amore cõplectũ. Sed uideo me euagatũ eſſe longius q̃ in initio propoſitũ erat. lampridẽ poſtha bitis patriẽ ſimul: ac patenti delinũ: qbus nihil in hoĩum uita putaẽ iucundũ: longinquos petẽs p̄pſos: in ſtudioq; exercitãtione: & in ciuiliſ iuris diſciplina magnã etãſ partẽ & ſummã opam col- locauĩ. Prohibuit forſam ingeniũ ibecclitas: ne ualde p̄ſecerim: uoluntas: ſtudiũ: labor minime de fuit. Tandẽ in nobiliſſima Etruriã: urbe Sena: ſtudioq; ac litteraz alũna: palmã diuturnã exerciti- uoniũ: ad doctoreãm adeptus ſum dignitatẽ. Fateor me rãto honore nequaquã ſans dignũ: S; ueſtra benignitas certe uel ipſa meritũ efficiat: uel plurimũ angebit. Adeſſe igit̃ ac fauere ſilio mihi: patres benedictiſſimi: & in ueſtra gregẽ cõpate: date humiliter poſtulan opatũ munũ: & in quo libet tũ loco: ſeruũ ſupplicẽ collocatẽ: habitũt me perpetuo uiuẽ t̄p̄te pleniffimũ fidei: & patenti iubentũ bus uobis neq; etiã capitiũ uitare diſcrimẽ. Q d omne ita demũ peto: oro: obſecro: ſi honeſtũ. ſi de- corũ: ſi cõſuetũ: ſi gratũ humanitatibus ueſtriſ futurũ ſit: nec imodeſtũ: nec arrogans: nec inſolũtũ: nec preter ueſtre uoluntãſ placitũ. Dixi.

CAugustini Dathi Oratio. XXXIII. Ac ueluti præſatio quẽdã de laudibus legalis ſapientiẽ.

Vm perſpicuũ ſit glorioliſſime Princeps: uoſq; uiri p̄ſtantiſſimi: ac celeberrimi patres: nihil ſapientiã aut maius inueniri: aut p̄clarũ poſſideri: illa tũ eius pars opteris oĩbus p̄ſeſſenda: eĩp quã ad bũ & cũ uirtute uiuendũ: humanũ genus docet: inſtruit: dirigũt. Nã cũ rõniũ p̄ſtãtia hõ opteris aſantibus ſteccat: ea nimĩq; tõniũ uis uĩ maxia cernit: quã ad colendã exercendãq; uirtutẽ inuitantur: ac deducunt. Id aſt ſiqua ars: ſiqua di ſciplina p̄ſtat: eam plane legalẽ ſapientiã eſſe cõſtat: cuius ſuiſ tota: ac ratio in eo ſita eſt: ut r̄ẽ decli- nare quaz turpia & fœda ſunt: tũ ſectari conſueſcamus quaz bona & honeſta eſſe cernantur. Quo circa huius legalis Prudentiã: ratio ab optimis p̄fecta: primordĩs: p̄ſtantiſſimiſ auctoribus in uita: cõmprobata: atq; illuſtrata eſt. Ea lauiffime patet: & ad cõmunẽ hominũ ſalutẽ: atq; uolũtatem

spectat. Per eam singulorū vita rectissime instruitur: familie optima rōne regit̃ Regna-Principatus-
civitates-ac cetera cōsilia-cōsueq̃ hominum lris aequalitate: & prædatis cōsuetudinibus guber-
nantur. Quod cū ita sit &c.

¶ *Augustini Dathi Orationis. XXXV. Thomas de sui ipsius cognitione.*

Cum sint plerique oia cognitu ac situ laudabilia ac decora: tū illa oibus ē anteponēda cognitio: p quā homo ē ipm nouit. Hoc est. n. salutare illud scriptū p foribus Delphi ci tēplū: quali dīnitūis demissum mortalibus: ueluti p lapsum de celo oraculum: γνῶνι σεαυτόν: & a Græcōz sapiētē: siue is Thales Milesius unus ē septem: siue Mōny mus: siue quis alius tandē fuerit saluari inflictiōne preceptus. Nō iniuria redargui M. Cicero eos: q nūm magnū studiū & opas multū nimis i res obfcuras ac minime necessarias cō feruētis uidelicet uel ommissis: uel neglectis: utq sapiētis tū officio: tum etiā dignitati cōueniunt. Q dū Archimedes Siculus ille diligenter Mathematicas efficit: extremū exidius nō uitauit. Scdē etiā multa nō nulli: & se ipos nequūt Quos diuis Bernardus diuinaq & humanaq rerū studiū sili mus edīcplator ac titio & censor acerrimus: uehementiore ac cūlācōne notauit. Cū nihil p sapiētē uera sententiā nec turpius lit ignorātia sit: nec oīo demētis. Cū nihil cōtra regē oīum: quas scien tia attingit humanā: uel melius sit: uel profius salubrius cognitiōne sit: quā inuim saluti ē: pēd pūm sapiētē munit: uirtutis pleniudo: officii cōsumano. Et hanc unā maxie & rōni hoīs cōseu tateam: & oīum necessariam cunctis studiū genēbus sciētissimus Aurelius Augustinus firmo animi iudicio praeclit.

¶ Angullini Dathi : cum .M. Tullii de officiis librū publice legere incepisset: Oatio. XXXVI.

Ae praefatio quædam multa, mædosa, corrupta, imperfecta. Diuinos quæ Mures referre libellos.

Vulgem Philosophi uirtutes esse tradiderunt: alteram intellectuā: quam *Σαφροντικην* Greci uocant: alterā morālē: quā appellant *ἠθικην*: & illa quidē cum generationē: tum etiā incrementū plurimū ex doctrina habere cognoscit. Hæc uero ex assuetudine fit. Sed morale opus eiusmodi est: ut non solus inuestigauit: uerū etiā ad exercitacionē accommodari contemnit. Id nāq; uoluit Aristoteles in eo libro: quē de moribus scripsit.

Nō. n. cōtēplationis grā. quādam modū reliqua: sed ut boni simus. virtutē intelligamus. Q. d. si secus cōtingat. nulla prorsus sit virtutis utilitas: cuius laus oīs i actione cōsistit. Itaq. Cicero. cū. M. filium Athenas ad Chreppidū Penpateticū audiendū misisset: decrevit ut in instruendū filiū. tū doctriē testificandē. grā. libri scribere de Officiis. apud nationē. quē studiō. Principes eēt. tēllē futurū. i. utilitāz eloquētē. sūm. x. q. doctriē. Officiū. n. nō virtutis habuit: sed exercitacionē cōplectit. Quādam modū vero iter unū ē peccatū intercll: qd illud animi habitus: hoc prauū opus ē. ita & virtutē cōstat habitu esse: officiū autē. quē a virtute atq. honestate duci ē. actionē. Quoad ita & ab officio verbo originē sumpserit: ostēdit Ambrosius. si pp. decorō. honoris. limina imutata. officiū velut officiū appellatū est. Tanta ē aut officiū vis. atq. pōtētia. ut nulla hūmāz vitæ actio expers ēē offici i queat: i cuius exercitacione vitæ. honestas oīs cōsistit: & i neglectu turpitud. Nā quādam modū pleręq. artes exercitacionē nē desiderat: ita & virtus maxie laudē magnā cōsequit. si confuendo ususq. adhibeat: & exercitacionē: quā i re inest officiū. atq. honestas. Virtutis igit cōlōdē & offici cōsuetudinē pcepta pulcherrima: & iprimis utilia Cicero ad filiū scribit. Opus uniuersum i tres libros parit: & i primo qdē postq. pfecte etiā officiū i medio seuitur: & utriq. diffiniunt: cēpio ostēdere: quē illa iutū in qbus deliberatūz hoīes versari solent. Atq. qā prima deliberatio ad honestatē ac turpitudinē spectat. fecit honestū in quat uor partes: Primā Prudētis & sapiētis: alterā Iustitiæ & liberalitatis: tertiā. quā i animi magnitudinē ac ac robore versat: postremā Modestis ac tēperatūz: ex his oībus locis. uelut e. qbusdā fontibus du ci officiā. docēs seruandā quē honesta sit: cōtēndam: quē turpia. Tum aggredit cōparacionē eorū. q honesta sunt: q sepe cōtingit: cū duo honesta. aut plura pponūt: ac statuit uirtutū oīs Principē sapiētā & Iustitiā officio studis sciētis pferri: demū officio. gradus distinguunt. Secūdo aut libro d. ut i ac arguunt i forma tēstōdē. q tria genera re cōsūta. iustū. uel. non-honestū sola cogitacione distinguunt. Ponit eaz. reg. diuisio: q uel pdesse hoībus. uel obesse possint. S. qd p pteris utilitātū ē cernit. rectissime explicat: itq. modū hoīum studiā ad utilitates nostras allicite. atq. excitare possimus. Multa afferit de gloria: & ea numerat: itq. ea de re duo sunt. alii Cicero's libri: e. qbus maxia gloria cōparati queat. Ostēdit quo pacto nō solū singulis ciuibz: sed et uniuersis cōsulendū sit. Adhibent ex Antipatři sententiā duo utilitatū pcepta: ualitudinis pcuratio & pecuniā: q Panetius etiā pferat. Demū incedit. M. Tullius i utilitatū cōparacionē: docēs quo pacto corporis cōmoda cū externis: & utraq. ad inuicem comparari conueniant. Tercio uero libro. utilitatis. atq. honestatis pertractatur cōtētio: q locus in tota philosophia maxime necessariū ē: sed non idcirco a Ciceroe susceperit: ut possit aliquando utilitas cū honestate pugnare: cū utilitate honestas: sed qā nōnullis pfectisq. tal sit utilitatis. atq. honestatis species. Nam solitus est Socrates ceterari eos: qui plurimū hęc natura cōherētia. opiniōē distinxerunt: cui Stoici oīs assēnī sūt: quos Cicero i primis i his libris auctores habet. Quare in hac utilitatis. honestatisq. cōparacione bā ac scite dicit Panetius solē hoīes dubitare.

nō autē oportere: quā nihil uile ē: qđ nō sit honestū: nec honestū qđ: qđ nō sit idē uile. Itaq̃ forma
 lam: ac normā quādā Cicero cōstituit sū Stoicorū pcepta: rōni ac disciplinē maxie cōsentaneā: quā
 q̃ sequē in cōparatione reū: nūq̃ ab officio honestatēq̃ poterit aberrare. Sed id ipm̃us pcpit: ut
 quonens trilitas spēs obiecta ē: cui adiuncta turpitudine cernit: nō uilitatē esse requirēda: sed intel
 ligendā potius: ut ubi turpitudine sit ubi trilitatē esse nō posse. Opus igit omne de Officiis inscribit:
 qđ est de cōsuetudine atq̃ actione uirtutis: cōniliū est bonorū Philosophorū: osumēdū Stoicorū im
 primis imitari sententias & cōferuādū officiū fuit in hoc uiro uis Democritenis: copia Platonis uis
 cūctas Socratis. Neq̃ plurimas (ut ait Pindarus) aquas colligitis: sed uis gurgie exundans: dono
 quodā puidēs genitis: in quo oēs experiret uires suas eloquētia. Quis docuit nūq̃ diligeas? Mo
 rit mehemēti? Cui cira affuit stantitas? Nō smentio igit suis tēponibus regnare iudicis dictus est.
 Apud posteros uero id cōsecutus ut Cicero lā nō hōis nomē: s̃ eloquētē pūet. Quamobrem iue
 nes optimi si exquisitā doctrinā: si ditā eloquētiā affeq̃ cōcupiscū: legēdus semp uobis & pdisce
 dus est Cicero: habēdus i aīo: & si fieri possit: gēstādus semp i manibus. Hūc spectare: hoc ppositū
 sit uobis scēdū. Ille se credat p̃ficere: cui plurimū Cicero placeat. Sed huius uiri studio: uel uestro
 potius amore pgressus sum: q̃ insinuerā lōgus. Rursum cipeffite doctrinā: imitāmini p̃stātes ui
 ros: amplectāmini Ciceronē: & immortalis atq̃ omnipotēs: sine cuius numie factū ē nihil: uestra Deū
 inopē scēdū. Nūc uero spectemus illa: quae in explanādīs auctoribus: principio spectari cōsue
 runt. Est autē in hoc opere Ciceronis in tēio: uirae p̃cepta tradere: recta ab illis uilitas demonstrā
 nō filiū solū. M. Ciceronis: sed oīum quoq̃ hōiū institutio: atq̃ optimus i uirtute pgressus. Libri
 inuēti hoc. M. Tullius dedit. Quāq̃ te Marce fili &c.

Augustini Dathi Orationis. XXXVII. Thomae pro disputante.

Solent q̃ in uestigia ueritatis dant opam: qđ i cognoscēdis rebus uerū: si plurimū lau
 dari. Quoniam ex obis humanis actionibus nulla melior: nulla p̃stabilior iudica
 tur: & naturae hōiū magis accōmodata: si quid ē p̃ Quinilianī sentētia: sicut aues ad
 uolatū: equi ad cursum: ad sēuā fera gignunt: ita nobis p̃pria ē mēns agitatō: atq̃
 solertia. Vnde ongo animi coelestis credit: nullusq̃ (ut Lactātiū ait) aīo suauior ci
 bus: ē q̃ cognitio ueritatis: sēu q̃ est ille (ut Poeta inq̃t) q̃ ponit reū cognoscere causas: et oēs hōies
 (ut Phās asserit) natura scire desiderāt: Imprimūq̃ (ut Orator affirmat) hōis ē p̃pria ueni inquisi
 tio: atq̃ inuestigatio. Itaq̃ cū sumus necessariis negociis: curisq̃ uacatū: autem aliqd uidere: audi
 re: dicere: querere: inuestigare: rimari: cōtēplari: intelligere: cognoscere: scire: cōprehendere. Oēs. n.
 trahimur: & ducimur ad cognitionis: sciētiae cupiditatē: in qua excellere pulchri putamus. Labi autē
 & errare: nescire: decipi: & malū & turpe ducimus. Hōis autē mēns scēdū alii: & cogitō semp ali
 quid: aut ingrit: aut agit: uidendū: & audiendū delectatione ducit. Sed qm̃ sapientes uiri arbitran
 tur: nostrae mēns fēbilitate: p̃piciā ueritatē: nisi p̃ discipulationē lucere nō posse: quādoq̃ de ue
 mo nūq̃ inier morales optimus sit in uctus: q̃ p se oia noscat: i darco differendo: cōmunicando: mu
 tuarq̃ collatione: quādā ueluti in genio: core: p̃ferim apud uiros: reū oīum doctrina p̃stāntiū
 morū: quales esse nos liquido cōstat: q̃ adfēs: certa reū cognitio cōparāda est.

Augustini Dathi Orationis. XXXVIII. Thomae de laudibus Christianorū Theologiae.

Siquis coelestibus ac diuinis de rebus: uiri religiosissimi: atq̃ optimi patres: oronem ha
 biturus sit: illi p̃culdubio nō hōiū eloquiis: sed Angelorū laudibus & supra hōiem fa
 calitate opus esse intelligo. Qđ si ueteres aut Graecorū: aut Romanorū eloquentissimi
 Oratores nō absq̃ magna quādā formidine: ac pauore orōnis suae: inuā exorū sunt: ui
 deo mihi multo magis p̃imecendū: cui de re altissima: atq̃ sublimi i normāssimo sapi
 entū: atq̃ eruditōrū hōiū cōspectu grauiissimū hodierna die dicēdi onus incūbit. Quē meū in
 finitū reū: uarietate saepe cōsidero: atq̃ cōplector: quē ipsam mūdi machinā: ac p̃cedari Dei opti
 mū mēre & cogitatione uolūtō: aīa iuduo nimirū cetera oia a nullis esse momētis: p̃re i mensa atq̃
 inenarrabili Dei maiestate: atq̃ substantia: quā diuina Philosophia ea: quā Graeci Theologia uocāt
 altissima indagare: quādā & p̃piciāssima speculacione cōnnigē. Nota ac uulgata est illa nobilitas
 p̃clarissimi Phī sentētia: nō secus se habere nostrē mēns aciem ad ea q̃m̃ namā lausissime patente
 manifesta q̃ sunt: q̃ imbecillis uolucris & noctūe infirmos oculos ad splēdidā: ac fulgētissimā dei
 lucē. Qđ si (ut ait in Phedone Plato ille phōrū princeps) q̃ animi naturā diligenē cōtēplānt
 eorū: mēns caligine quādā atq̃ obnubilatiōe cōfundi: et uenitq̃ id qđ acriter oculis dēficiēt dōlō
 intuentē: aut aspectū prorsus amittē: id multo magis in cōtēplāda diuina cēstitudinis maiestate cō
 tingit. Nō est tū splēdoris ac fulgētissimi luminis hūana capax fragilitas: et eximie claritatis ampli
 tudinem pati nō potest imbecilla humani genetis facultas. Sed misera nostrē debilitas diuina de
 mētia: p̃mediatorem filium illa coelitus reuelauit: quae nulla humana: ac curiosa p̃secutatio: in tū
 la tueretur Philosophorum Principia: nulla cuiusq̃q̃ acerrima p̃piciāda ualuit adpici. Ab ingēti
 uero atq̃ imensa cēstis Principia: nē genitate uera illa: ac diuina Philosophia sumptis: ex ordiū
 quam nō Graeci solum: sed Latini quoq̃ uenūssimo nomine Theologiam appellare cōsueuerunt.
 Ex hac nobis illa p̃fecta sunt: quae sapientibus uiris incredibiles quoldam & admirabiles am: oēs
 excitat sapientie. Nemo tam ferus ē: nemo tam agrestis: ac barbaris moribus cūctus: nō illa

Ingenita Dei fit notio: p quā a ceteris animāibus differt humana praeſtātia. Sed quiſnā ille fit Deus quē colere: quē amare: quē timere: quē uenerari: quē deniq; adorare debemus: ſola illi inuauit nō hūmaniter inueſtigata: ſed ponus diuinitus reuelata ſapiētia: ut p eam intelligeremus Trinitatē i unita te: unitatē in Trinitate indiſtinctibiliter cōnēnē. Hinc Pater-Filius-ſpūs ſcūs: pſonae trinitas: eſſentiae unitas: ſummae Maiestatis aequalitas cōmperita ē: quā nullo pacto hūana ratio iueſtigare potuiſſet. O inenarrabile atq; inexcogitabile ſacramentū. Pater eſt: & Filius: & ſpūs ſcūs: quorū ſingulus qſq; Deus: ſimul oēs deus: ſingulus plena ſubſtātia: ſimul oēs ſubſtātia. Cūq; pater: nec filius hī: nec ſpūs ſcūs: filius nec pater ſit: nec ſpūs ſcūs: ſpūs ſcūs nec pater nec filius: deniq; pater tantū ſit pater: filius tantū filius: ſpūs ſcūs tantū ſpūs ſcūs: itamē (ut Chriſtianae religionis decus Auguſtinus tradit) eadē tribus aeternitas eſt: eadē incommutabilitas: eadē Maiestas: eadē poteſtas. Et in pre quidē unitas aequalitas i filio: in ſpū ſcō unitatis atq; a qualitate cōcordia cōtineſc: ut tria unū ſit pp patre: qſq; alia pp filiū: cōnera pp ſpū ſcūm. O altitudo diuitiarū ſapiētie atq; ſcientiae Dei: quā humane imbecillitati pia quadaſ reuelatione impartiri dignatus ē. Quā praedara q ineffabilis diuinae bonitatis amplitudo: quē cū de nihilo & ſpūalem & corporale creaturā idē ex lū-ac terrā principio cōdi-diſſet: tuſdē nos ſummae clemētie participes fieri uoluit. Qui poſt glorioſum mūdi iplius opificiū poſt admirabilia ſex dieſ opat: tandē ad imaginē ac ſimilitudinē ſuā hoīem effinxit: cuius ſub pedibus oīa ſubiectiones enā & bonae uerſas in ſup & pecora campi: qſq; cōſtitit ſup opa manū ſuarū: & gloria atq; honore coronauit.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXXVIII. De laudibus uirtutis.

S diligenter aduertimus: patres chariſſimi: cetera ſunt caduca oīa momētae fragilia ac formae caſibus ſubiacta: una uirtus ē: quae uera & certa poſſeſſio hoīs ſit habenda. Quae i ſum ipſum ad imaginē ac ſimilitudinē Dei peccatum i ſua dignitate ac ſplēdore cōſeruat: & ad extremos uſq; uitę terminos fideliſſima comes ad uirgē tandē beatitudinē ſola pducit. Ad hāc nos colendā aſſequentdāq; genitū ſumus. Per huius exercitatio-nē creatio paremus. Hae reliquis animāibus praeſtamus: & bellus. Hae laudē ac decus patit. Hae ſolidā ac perpetuā uoluptatem adducit. Hae miſericordiae amplifiſſimos atq; uberrimos fructus pferit. Hae nullius inſidii nullius inſectatione a nobis auferri pōt. Nō repētae uis: nō ferro: nō bello: nō naufragio: nō ui ulla prorſus laſa facta ſi. Hanc capeſce oēs: hāc amplexamini cunctis uirtutibus: in eam incumbite: quā ut adipiſcamur glorioſo intercedente Pontifice Nicolao annuat ille q trinus & unus infinitus ſaeculis regnat Deus. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXXIX. Ad idem.

Minimum reſ: una maxima eſt: ac maxime expetēda uirtus: uiri patres: una praeſcribit: quā inueſtigare: quā aſpectu: quā pre ceteris oibus colere: & rebus cunctis pſerre debemus. Im mortalis n loquens poſſeſſio ē: & alius nixa radiabundis: nullis fornice caſibus ſubiacta: nullis pōt uincibus expugnati: nulla quoq; externa uirq; ipſe ſentit ſumus orator: prot ſus amant. Ea uia eſt ad beatitudinē: ad quā mortalitū oīus tendit atq; aſpirat inuēio: ad beatē uiuendū ſeipſa cōtēta: ut Stoici tradūt: oīa quae cadere i hoīem poſſunt: ſeipſa inferiora putat. Hanc igit exquirite oēs: & ad eaſ plane cōſequentdā uigili cura accuratiſſimo ſtudio atq; opa cōtendite: ut uirtutem adepti & uere ſapientes & perpetuo foelices ac beati eſſe poſſitis: illo inſpirante qui uera uirtutis eſt: & totius uirtutis ac beatitudinis auctor. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi fragmentum Orationis. XLI. Ad idem.

Nihil eſt uiri Senenſis rex: oīum: quē qdem i hoīes cadere poſſunt: uirtute oīo melius ac praeſtabilius: nihil uitioſ: ac flagitioſ: turpitudine nē pniſſiois qēq; uel abiectionis cogi tan pōt. Sed nihil bonis ac pbiſ hoīb: ſocietatis eſſe: nihil peritiſ atq; improbiſ mūltis: ſatis ſupq; iam pridē ſapiētiſ uiris cōperitū eſt. Incredibilis quēdaſ eſt uirtutis praeſtātia: ac magnitudo: quā q adipiſcunt: iī nō modo mihi ſolū: quē forſitan ob inge-nii tarditatē ac doctrinē inopia falli nō difficile erat: uerū etiā oībus: q natura: q ſtudio: q ſapiētia ceteros preſtitit: pbeati abſq; ulla dubitationē uiden ſolent. Nā ſi uera dicat ille ſanctiſſimulus VI-pianus aſſeſſor Impatoris Alexandri peritiſignis: natura bona dicitur ex eo qd beatus hoc eſt: bea-tos faciūt: qd erit putandū bonū pter uirtutē? Nec eſt. n. bonū qēq; in ſi aut uirtus: aut id qd cū uir-tutis atq; honeſtatis ſocietate coniungit. Quid. n. eſt beate aliud (ut idē dicebat VI-pianus) q pro-deſſe? At ſola uirtus ſemp prodeſſit q ſi ita ē ſola maxie nos beatos efficiat: cetera uero nec ſemp pro-funt: & obſunt plerūq; uis: q illa poſſideant. Nēpe diuitiſ: qbus maxie uulgus hoīum inhiat dignita-tis honores: uires qbusq; pniſſitas forma: optera q uel corporis: uel externa: ut multitudine ſpita noīa ad iūmēta: ut nos pīramus fortunē ludibria: multos ſepentimero dedecor: dāno ac malo & ſunt & fuerunt. Quā ſcite q ſapienter exclamat noſter Satyrus.

Omnibus i terris: quae ſunt a Gadibus uſq; Vera bona: atq; illis multum diſcreta remota
Aurorā i Gergem: patci dignoſcere poſſunt Erroris nebulā.

Quae ſunt uera bona: quae iure expetēda atq; exoptanda: praeſter honeſtatis actiones: exercitatio: uirtutū? Senſit hic nō tā Poeta q Doctor bene uiuēdū: Id qd praeſtare labolenus lūre conſultus ad-mirabili uir inq: uero ac ſapiētia nequa q iure bona dicit atq; appellati poſſet: quae plus ſcōmodi ha-

beant q̄ comodi. Magnifica ac prædara uox & luscifconfulissimo digna uiro sententia: quæ declarat
solidi fere i humanis rebus uirtutē bonū: quæ ostēdit uerū ac solidū boni tōnē: quæ si acutus p̄cipia ē:
externas fragiles caducas res oīs a bonoꝝ appellatione depellit: p̄fecto intellexit uiri sapientes id
bonū esse: q̄d pro fit oibꝫ: necceat nemini. Nonotes imperia pecunia robur opes nequa: i rebus
bonis habēda sunt: p̄ quæ & multa & magna nōn unq̄ hoibꝫ mala iportara didicimus. Atq̄ ea res
imprimis Poetā impulit: ut acerbius iuchere: in fallaces hoīum curas: stultas cogitationes: lubrica
uorarios conatus inanis cōtentiones. Nocitura toga inq̄: nocitura petuntur

Milia & torrens dicendi copia multis
Et sua morifera est faciundia uiribus ille
Confusus petiit: admirandisq̄ lacertis
Sed plures nimia congesta pecunia cura

Strangulat: & cūcta experit: patri monia cēsus.
Quosdam præcipit subiecta potentia magnę
In uicta mergit longa: atq̄ insignis honorum
Pagina.

Quid multa? Suptuacua aut pernitiōsa petunt. Itaq̄ ipsa i bonis rebus (ut ita dixerim) esse se ne-
gāt. Laudo Bæutem Priannensem: q̄ unus fere & septē Gracię sapienubꝫ: q̄ etiā direptis amissisq̄
iis oibꝫ quicūq̄ ea tēpēstate externa possideret: oīa tñ quæ bona: quæ sua essent: secū auferte dice-
bat. Laudo Sulphonē Megarensem: cuius cū patri cēpisset: ac diripisset hoīs: eumq̄ moneret De
meritis ut sibi scripta traderet oīa: quæ uidērat: scite respondit: ex suis bonis se oīo amississe nihil:
q̄d ex doctrina atq̄ eruditione & uirtute spolia dicit nemo. Laudo Anaxagorā Clazomēniū: q̄ diuiti-
as & malas appellauit: & i mare abiecit: easq̄ meritis: nec ipse mergetur ab eis. I laudo Craterē The-
banū: q̄ & ipse magnū ab se uim auri proiecit: putans nō posse & uirtutes simul & diuitias i eodē Re-
gno cōsistere. Laudo Druidas Gallog: i dorū Cymnosophilla: Philosophos demū oīs. Quī oīa
hæc humana contēperunt: ut solā expeditiq̄ uirtutē sequerent. Magnis Ilocrates: effendens è lau-
dibus: q̄ præ cæteris oibꝫ exquirā possessionē uirtutis longe air tenus oibꝫ posse præstare. Eten-
im Prothagoram ceterosq̄: q̄ ita phulo'ophantur: ut uehementius augēdis copiis amplificantis fa-
cultatibus struendis opibꝫ cumulidis diuitiis intendūt. Quanta uero uirtutis præstantia est: atq̄
amplumdo tanta quocūq̄ peccati & sceleris turpimdo ac fordias declarat. Stoicorum haud penitus
reicienda sententia ē: q̄d id solū malū cōstruerent: q̄d turpe esset. Quid. n. tam malū q̄ uiuorū la-
bes peccatorū: sordes? Quid porro tā miserū: q̄d tā detestabile: q̄d deniq̄ citōpere fugiendū? Neq̄
enī aliunde magna detrimēta hoibꝫ: nec extrema perniciēs tūc: atq̄ ultima clades aliunde q̄ a pec-
catorū ac scelerū seminariis p̄fecta est. Et bonū q̄dē semp̄ prodest: ac beatū facinorandē malus cū
semp̄ obstat: eum in quo fuerit: proculdubio miserū efficit. Atq̄ illud maxie propriū uirtutis est: atq̄
honestatis: hoc uiri ac facinoris. Ita fit: ut uirtus præ cæteris rebus expēdenda esse uideat: uirtutum
de iudiciū. Sedē p̄fecto aliq̄ uirtutis cōmune cū uiuorū: ut utiq̄. n. uia q̄dā ē: quā trādūt quā i gressū ē
mortales: peregrinī potius q̄ incolæ terrestris domicilii. At eo discrimine possimū fecerunt: q̄d
ad foelicitatē uirtutis: uirtutem ad miserū ducit. Siquidē hoīes cū in hac lūcē prodeunt: cōfessim
ueluti e carceribus quibꝫ iudā missi: citato cursu semp̄ ad calcem properāt: & q̄ uirtutis uiam ingressi
sunt: nec ullis obicibus aut interceptiunt: aut retardant: palmā excurso stadio optatē uictoriæ coro-
nā incorruptē immortalis premii consequunt. Qui uero p̄ uiuorū anfractus: p̄ deuia turpissimā uo-
luptatis: p̄ horridas atq̄ incultas flagitiō: sirus decurrerint: aberrauerint: nec metā unq̄ contin-
gunt: & plerūq̄ ueri Ducis auxilio destituti in præcipitiū miseri dilabunt. Ne ea q̄dē sententia: omni
studio & idulstra atq̄ diligētia uirtutis opa dāda ē: q̄ āplissimī p̄mī experts ēē nō pōrnt: uero labes
ul' nō admittenda: uel repellēda ē: quæ magnis semp̄ supplicis ē obnoxia. Quā multa: q̄d admira-
bilis uirtutis studio premia exposita sunt ad spes: ad gratiā: ad dignitatē: ad delectationē: ad gloriā?
Quā graua contra uiuorū turpitudinē propolita supplicia: q̄ uana ac multiplex parata poena est?
Nā q̄ flagitiis dediti: scelēbus obnoxii a tatē agunt: ut p̄fecto oibꝫ semio sunt: atq̄ odio: semp̄
metui: semp̄ fame: sollicitudinē dedecori patent. Quamobrē si acritus rem ipsā explicara animi no-
tione contēplan uoluerimus: intelligemus eam uim atq̄ amplitudinē esse uirtutis: ut cū p̄fecta & cō-
firmata sit: incredibili quadā p̄mio: ubertate circūfluat. Nepe illa magna uidē debet: q̄ hoīus in-
uentis citatū iudiciis: populū: scūs excoigita sunt. Illa maiora: quę hoīus iudicibus mater ac dū-
gēs regē fabricatrix natura p̄scripsit: S; ea ingētia atq̄ amplissima putāda sunt: q̄ diuina puidēna
cōstituta: eos q̄ huīce premis affecti sunt: sine dubitatione beatos faciunt. Nec nō supplicioꝝ atq̄ pe-
næ: eadē ratio habēda ē: quārū seuerē malos p̄cedit: quę hoībus iustitias inuēt sunt: grauius pre-
munt: quas natura cōstituit: acerbissime torquēt: crudanti uexant: miseros reddit: quas diuina iusti-
cia lege i ineluctabili sanxit. Nam quid primū legum labores maxie p̄stent: quo sapientum & sum-
morum uirtutum mens intendit: quospectat cōsiliū atq̄ studium omne? Nōne uicissim suppli-
cis agunt ac p̄miiat: ut illis a male uiuēdo hoīes deterreant: his uero ut ad uirtutis exercitacionē
impellāt: atq̄ deducant? Ac uirtutē ipsā cūta ueneratione p̄secuti uiri ueteres: ut tanq̄ Deam cole-
rent: a cūmā pietate consecraret: existimātes (ut ipse opinor) nō tā Deū ē: q̄ sūmū atq̄ immortalis
principis Dei singulare atq̄ amplissimū donum: eos uero quos eximia uirtute præstare animaduer-
sissent: intellexissent: benetiuentum magna m sibi gloriā comparasse: diuitiis etiam honoribus
affectant. Itaq̄ in antiquis legibus hoc imprimis traditū est. Diuos & eos qui oīesles semp̄ ha-

biti colunt: illos quos nascendo cælo merita vocant. At illa pp quæ datur homini ascensus in cælum: mentis uirtutis pietatis fideique earum laudis delubra sunt: nec illa uirtutes sacra solemniter obant. Hinc fieri potest: quāto semp i honore uirtus apud maiores nostros habita sit: cuius etiā de dicata publice tēpla sūt. Hinc liquere arbitror bonorū oīum amplissima p̄mia: scī ex huius genere eos q̄ egregia uirtute præditi uiderēt: cōsecratos colū uetus lex iusserit. Quid, n. ē t̄ leges p̄p̄it: qd̄ tam inuicōmodarū q̄ bonorū atq̄ improborū habere rōnē? Nec n. aliud cupiunt: neq̄ aliud spectare uident: si q̄ uel leges ferūt: uel iuris scientiā p̄fiterē: quos si uere iustitiā colant: nō inuana quisp̄iā Sacerdotes appellauerūt: nisi id maxie ut nō solū m̄ta penarū: sed et p̄ mortis exhortatione oīs hoīes bonos efficiant. Hoc præcipue legū datoribus p̄positū est: hoc ius in aio fuit: q̄ urbes iniūto constituerūt: hoc uolunt: q̄ rebus publicis p̄funt: hoc maxie desiderāt: q̄ ciuitatē am̄nistratiōnem capessunt: q̄ Magistratus gerūt. Omnis profecto ea mens est: ut uirtus ac probitas meritis multipliciūm honorū tribuat gloriā: malorū improbitatē tū ignominiam: tum exquisita supplicia: quāsi iustū pretiū persoluāt. Quate et L. Crassus apud M. Tullū in explicatione iuris ciuilis ac legum uerū & iustū atq̄ honestū laborē ostendit honoribus: p̄miis splendore decorari: uita autē hoīum atq̄ fraudes dānis: ignominia uindictis: uerbis: exiliis: morte mulctari. Quid Cæsar laetitia summus terrarū princeps atq̄ iustissimus totius orbis Imperator nō ne uirtutū p̄mia tibi mei mentibus oportere indicauit? Nōne studioq̄ laboribus sp̄em p̄miorū: decus ornamentū: amplissimos honores p̄posuit? Nec n. bene morata res publica: nec recte instituta ciuitas: cū qua bonorū fir ac malorū discriminē nullū. Nam i oībus liberis populis: pacis hoīum conciliatiōnis tranquillis ciuitatibus: quæ quidē moribus institutis legibus gubernāt: maximo uirtus semp iuris ac legū summus honorū splendor celebra: minime ac flagitiū turpitudinis: ignominia infamia: notæ grauiū poenarū supplicii plectit. Nec n. aliter stare ciuitas: p̄micius uendac gubernandæ: augendæ: fundamētū sine dubio iustitia est. At iustitia: propriū munus id esse constituit: ut reddat unicuiq̄ quod iustū est: bonis quidē p̄miū: suppliciiū improbis. Quamobrē Cato ille apud Romanos sapientissimus cū sublatū deplorabat necessarium discrimen uirtutis atq̄ improbitatis: cū cōfinitum di iuris describēdā legū ratio p̄fecta est: his terminis legū oīs uim ac potestātē circūscribere conuenit: ut & iubeant quæ honesta sunt: prohibeant turpia: media atq̄ indifferentia (ut uulgo appellant) permittant: uirtutū meritis p̄mia impartiant: uicio ac fraudis dedecori: ac scelcribus poenæ dignas impendat. Itaq̄ oportet quidē leges ut ad Nicodem de impeno scribens testis est lib̄ crates: primū iustas esse: deinde uiles: postremo sibi ipsīs cōsentaneas. Sed qd̄ est iustas fieri leges: nisi cū natura: cū honestate: cū uirtute: cū iustitiæ cōgruentes? At natura & honestas & uirtus & ratio: quæ a natura inuicem inuocant: q̄ suspiciūt: id p̄ ceteris postulat: aut maxime exposcunt: id i p̄mis expectant: ut nec uicio atq̄ improbitati def uenia: nec uirtuti ac laudi fiat iniuria. Nō possunt iura absq̄ iustitia aut defenbi ullo modo: aut diuini conseruari: a qua & appellata sunt: nō sunt ulq̄ sine iustitia leges: quæ adeo eiusce præstantissimæ uirtutis solidis fundamentis ac firmissimo robore inuincunt: ut nō secus ex iustitia atq̄ ex seminario fruges ortū habere uideant. Paten s iustitia leges parturit: educat: semp gestat in uicinis: perpetua tuefiac seruat. Nec n. ciuitates appellandæ ullo pacto sunt: non concilia ad bene uiuendū congregata: non cœtus hoīum iute sociati: ubi nec legibus: nec moribus: nec deniq̄ institutis uiuūt: sed latronū potius conuenticula: gladiatoriū manus: agrestium fetæ: greges: nō apium aluearia: sed ignotorū furorū examina. Sed i omni gubernatiōe: ut in libris de Republica grauitat atq̄ accurata orōne ostēdit Plato: palma sine dubio iustitiæ tribuēda est. Quæ ut sola iniūto dissipatū in montibus in siluis dispersum hoīum genus compulsi: tū cōgregant in locū: in societate uitæ conuocant: mœnibusq̄ conspēctis: iustissimis ornant: atq̄ arma uir præditi: leges iudicia iura descripsit: ac peperit ciuitates. Et n. in oībus ciuitatibus cōsistendū atq̄ seruandū p̄cipue iustitia florēt: sempq̄ dominat: quæ uelut a nosa: ingens ac procerat arbor: frondes perpetuas atq̄ in deficientis uiriditatis: flores p̄cipui honoris atq̄ amplissimæ laudis fructus mirifice ubertatis effert. Hæc poenā improbis: hæc flagitiosis supplicium cōminat: hæc iustis p̄mia uirtute prediis honore gloriā largit. Quæ q̄ alis radiibus defixa: q̄ nixa firmo robore est: tam multis paulisq̄ ramis diffundit. Huius umbra suauis uniuersum p̄tegit hoīum genus: hoc iustitissimū subditissimū perfugium est salutaris portus mortalū oīum. Nec uero aliud rami tū fragiferi arboris: suauisq̄ ortæ ac p̄fectæ iustitiæ leges: & p̄ totū orbē diffusæ ac p̄minatæ.

Ængustini Dathi Orationis. XLII. Tomos ad idem.

Onortum oīum uiri Senenses: quæ humana imbecillitas adipisci pōt eruditū uirū: ac sapientes nō sine optimis rōnibus præstantissimū duxerūt eē uirtutē. Nihil est n. qd̄ tam late pateat: nihil qd̄ maiore uel utilitatē pariat: uel laudē. Si quid quāta ciuiūq̄ ex uirtute uirtus: tā magnā apud oēs hoīes gloriā cōsequat: & qui maxime uirtutis ac probitatis

participes fuerint: & maxime erunt laudabiles, Itaq; & Philosophi laudem diffinire virtutis præmiis consecuerunt. Cætera expectata laudis sunt: cū a virtute defeceant. Illud Poeta mordacissimus tunc mentis indignatione commotus dixit, Probitas laudatur: & alger. Quinimo sola uirtus: & beneficiendi ratio solida laudis: & netæ gloriæ auctoritatq; effectrix est: quæ alissimis defixa radicibus crescit in dies: atq; etiam propagatur: & ira ppagatur: ut nec seculorū omnium: & prepetui cui fama celebret. Sed & uoluptas quoq; qdē uerā & stabilis uoluptas est: unde obsecro nili a uirtute p̄ficiatū? Rēde. Cato ille senex: consciētia bene actę uitæ multorumq; benefactorum recordatio: in cuiusdā ma est. Nā et contra grauiā acerbā intollerabilia tormenta sunt animi: turpitudini: ac flagitio obnoxii. Et boni quidem culæ uirtutis munificos: et suauissimos fructus capiunt: improbi uero q̄q; publici iuris: & ciuiliū iudiciorū poenās effugiantis certe exq̄uissimū supplicium non condire: sed ingenitæ legis nitare non possunt: quia se iudice uero nocens absoluitur: nec de se sitam ullo pacto potest dēclinare sententiā. Ar uirtus q̄ dulcis: q̄ incūda sit: nunq̄ sans quisq; explicare possit. De uoluntate uero quis ambigat? Nam id solum conducere: & prodesse hominibus: quod honeste: & cū uirtute sit: probata iam pridē sententiā est. Itaq; praua: & iniusta omnia obliunt: honesta: atq; optima quęq; plurimum uoluntatis afferunt. Sine igitur uoluntatis: ac uoluptatis ratio nos mouet: siue gloriæ: & laudis cupiditas: hęc sola ar: hęc uita est: per quā eas facillime assequamur. Hęc uita nō iam summum bonum est: ne in Philosophorū errorē incidamus: sed ad summum bonum & netā beatitudinem: & iter præbet: & sola perducit. Hęc uita est in cœlum: & in facilem cœtum beatorū in quo oīum hominū nisi quis forsitan humanitatem exuerit: dubio procul spectat: ac effluat intentio. Neque oratione (ut quidā arbitrati sunt) maxime prestamus belluis: & longe absumus a natura ferarū: sed potius cognitione: atq; exortatione uirtutis. Verę diuinę nō inaurō: & argēto: nō in præclari additiui: & magnificis rebus: nō in signis marmoreis: & eburneis opifidis: nō in fulgentibus gemis: ac splendentibus margaritis: nō in ualuis Corinthiis: aut ulla supellectile pretiosa: nō in pecoribus: atq; armentis: nō in uillarū splendoribus: & locupleitibus fundis: nō in seruatorū: atq; ancillarū pregiis: nō in summa cinctu natorum: & calamistratorū turba: nō in sepchorum poculorūq; uarietate: nō deniq; in ulla externarū rerum abundantia: non sunt: inq̄ sitę uere diuitiæ: sed in possēssione uirtutis: honestatis: officii: in earum rerum copia: quæ parte nunq̄ hominē deserunt: neq; hac uita solū: sed etiam in sempiterna: & perpetuo duratura. Hinc probe Cactantius noster: Nihil nobiscum: igitur ferre possumus: nisi uiam bene: & inocēter actam. Exis nō iniuria imprimis copiosus: atq; opulentissimus existimandus est: qui ita se comparat: ut plurimarum uirtutum comitatu sepiamur. Harū diuitiarum nō ludo: ut est apud Poetas: sed seruo Maiestas sanctissima dicenda est: lūre ergo ac merito reliquis rebus omnibus antepōnendam uirtutem censuerūt: quā nō modo maiorum instituta: de creta principum: publicę leges: diuina: ac Pontificia iura Philosophorum: deniq; præcepta: uel sua: uel imperant: uerum etiam natura ipsa: tota omne hominum genus uidetur instringere. Scythę enim gens Barbarorum inculta: atq; immanis: uirtutem tamen: & infusam studiosissime colit: nō qdē legibus: sedē ingenii. Neq; ita sapientiū doctrina: præceptūq; philosophorū: q̄ naturę bonitate proficiūt: & tū nosq; gentiū uel moderato: uel abstinentia maior: ut ita plene liqat nasci hoīem ad colēdā uirtutē: quā qui negligit: ex hoīs cōsolatione repellendus est. Nec uirtutē nōsse sans est: quę lūcēo a nobis inuestigat (ut ait Aristoteles) ut poni efficiamur: s; & ad exercitacionē quoq; accōmodanda: & quandoquidē oīs eius laus: id quod sumus Orator tradidit: & actiōe cōsistit. Hāc oībus & discendam: & exercendam suadeo: nobis præsertim quos diligo uēhemētē: & minifico amore cōplector. Quamobrem cum sp̄s cogitauerim: quia ratione uestire dignitatē cōsulerem: nihil uisum est: omnino præstabilis: q̄ ut bene uiuendi præcepta cōficerem: potiusq; scriberem. Vtrū uero hōiamenta hęc: q̄ præcepta magis appellem nescio. Nam qui per nos multum sapiens: nostra fortasse institutione nō egetis. Sed habebitis certe mea: erga uos beniuolentię perspicuum documentū: haud magna hęc res est: sed nec cōtēnenda ut opinor. Ita. n. fiet: ut adens beniuolentiā uiam uobis prædipā solis: & simal profum omnibus. Vos animū a me auerite: & sapientes uiros: unde hæc manarunt omnia: loqui putate: ut pie: ac iuste uiuendi disciplinam: & nos ad moneamini: & cæteri instruantur. Principio igitur cura omnis debet esse diuini cultus. Siquidem pietate: ac religione sublata: nūla omnino potest esse uitę cōstantia: sed summa sit rerum omnium perturbatio: atq; cōfusio. Quocirca prædare: ac firmare sacra eloquia sepe testatur: amorem Dei initium esse sapientiæ. Hinc est illud Hebręi concionatoris.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXXIII. de hominis dignitate: atq; præstātia.

Vmāne naturę originem: patres amplissimi: mortalis uitę conditionem: futurę sceleris gloriā: animo debemus semper: & cogitatione complecti: Vt nostre dignitatis ammoniti: turpitudinem omnem: ac peccati labem abiciamus. Nostram ætatem: quā nimium celeriter labitur: nō in rebus flagitiosis: atq; oscenis: sed in uirtutis: & honestatis exercitacione collocemus: ut per uirtutis: ac probitatis gradus: ad æternę: atq; imortalis felicitatis amplitudinem peruenire possimus. Habet homo mentem: rationem: cōsiliū: uirtutis

etiam sapientiam quibus momentis ceteris omnibus animantibus antecedit. Itaque eleganter & luculenter Romanus Philosophus ac magnus orator Cicero: Animal hoc inquit prouidum, sagax acutum, memor, plenum rationis & consilii, quem uocamus hominem ipse clara quadam cōdione generatum est. Nam quid sper in mortalem Deum mente prestantius? Quid sapientia omnino preclarius? Quid uirtute, quae in terris soli homini ē tributa, aut melius aut optabilius dico & cogitari potest? Merito igitur de natura sua gloriatur humanū genus, quod rationis ac diuine mentis participat si naturam duos sequitur: uirtutis luce clarescit, decore honeste ac laude refulget; maximis quibusque splendet ornamentis. Sed interdū uidetur soler eius conditio fortasse, miseritioris angustis hominis uita sit circumsepta limitibus. Nam exiguum est id, quod nobis datur, cui nec quicquam breuius tam circumsitum est: esse Plinio auctore clarissimo, quod hominis uita longissima. Quo magis elaborandum est: ut delecta omni & ignauia cōtempna, spreis indecoris uoluptatibus, repudiatis deliciis per uirtutis iter ad felicitatis gloriam, & ad uera beatitudinis meti properemus. Quam paratū ac propoliū benignus Creator ac Redemptor Deus: iis qui iuste sobrie caste pie uixerint, seculi huius circulo itaque certamine in quo si quis hostium superans insidias carnis despectis blandimentis, callidi aduersarii contrafractis armis, tūctione palmam fuerit affecturus, perueniet illo beatus, ubi absque omni perturbatione, æuo immortali ac sempiterno fruatur. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXXIII. de recto hominis fine

Nihil est pro Philosophorum sententia, tunc partes, quod maiore studio ac diligentiore opera spectare debeamus: quod id ad quod naturā hominis Deus precreauit & finxit. Negi, n. frastra generi sumus, item sit omnium animantium homo absque dubitatione cunctis libribus prestantissimus. Bene igitur ac splendide Aristoteles ad intelligendum: atque ad agendum naturam hominem tradidit, intelligendo uerum adificat: agendo bonus ac per intellectum ueri notione perfecta: per uoluntatem uero: atque actionem comparata uirtute: et in hoc mortali æuo, quatenus ratio & natura progreditur, bene ac beate uiuat: & post uita huius circulum sempiternae felicitatis gloriam assequatur. Illo namque nostra omnis aspirat ac festinat finitio. Neque enim commorandi diutius in his uitae tenebris, natura nobis nec petere domicilium deest: nec permanentem ciuitatem: sed nos positus creauit ad cælum: & ut supra pereremus, multis nobis ac perspicuis documentis ostendit. Efficiendum igitur nobis est: & cunctis elaborandum uirtutibus: ut reiectis terrestribus rebus, desideria omni: & torpore posito, contemplationis: & uirtutis alis ad motus: illo tandem expeditissimum iter arripiamus, ubi beati & æuo sempiterno fruatur, & cum illo regnauit, quod immensa bonitatis, uere beatitudinis, & diuinitatis suae tribuit & participes. Dixi.

¶ Augustini Dathi Orationis. XXXXV. Thomas ad Discipulos: quod animus est colendus: ut ager.

Nimium sapienter nonnulli arbitrantur discipuli, iuncti diffusi segetis obinere instar: atque agri similitudinem gerere. Et enim colunt agriculae arua: segetes subigunt aratris multo ante quod serant: ut exurpatis uirgulis: fructibus consiliis: optimis iaciant semen: ac deinde uberem frugem demetant. Alioquin neglectus: atque incultus ager spinis instructus, uisus horrore diti & crescentibus infelix herbis bonus semen aut nasci non potest: aut adolere non permittit. Itaque qui serere ingenuum uolet agrum: liberat arua primis fructibus: falce rubos, filicemque refecat: ut noua fruge grauis Ceres eat. Animum quoque diligenter excolere debemus: ut sublati uirtutis sentibus: ex opimis sapientiae: & uirtutis seminariis: uberes ac munitos fructus edat. Nec solum notandus est ager sed iterandus quoque: & tertius ac magnis laboribus subigendus. Ita enim lēte sunt segetes: ac redduntur feracissimi agri. Animus indēm non semel tantum: sed iterum ac sapienter excolendus est: ut radicitus uitis tum exurpatur, tum etiam sub latis erroribus uniuersis, dignus sit, qui praclarum semen excipiat. Quam quidem sententiam bene his uerbis prosecutus est Cicero. Ut ager quantis fertilis sine cultura fructuosus esse non potest, sic huius doctrina animus: cultura autem animi Philosophia est. Haec autem extrahit uita radicitus: & preparat animos ad satus accipiendos: eaque mandat his: & ut (ita dicam) serit quae ad longa fructus uberrimos ferunt. Lactantius quoque Firmianus haud longe ab ea sententia est: qui ait. Sic uti sentes ager qui est natura fecundus: exuberat: sic animus incultus uitis sua sponte in ualecentibus uelut spinis obducitur: sed cum uerus cultor accesserit: statim cedentibus uitis fruges uirtutis oriuntur. Proinde cunctis uirtutibus contendere debemus: ut si bonam: atque uberrimam frugem percipere concupiscimus: diligentem adhibeamus industriam: nec ullis parentes laboribus: animum omni studio atque accuratissima opera excolamus: praefertim si agricolis corruptibiles: nobis incorrupti propositi sunt fructus. Thales Milesius: qui primus apud Graecos sapientis nomen affecit: tunc hinc animi praestantiam inde fragilitatem corporis indicaret: non componere faciem, sed bonarum artium studiis animum excolere praedarum esse aiebat. Si quidem animum diuinitatis participem habemus: corpus cōmune cum bellis, ita animi imperio corporis seruio magis utimur: ut nobilis tradidit Philosophi sententia.

Species animi exquirenda est omni industria: corporis forma ostendenda. In sola mente (ut ait Laetanius) ponenda est hominis ratio. Qui autem corpori fertiunt: qui aenim obediunt dignitates hominibus proferunt: & ad bellorum naturam proxime accedunt. Ad animum igitur perficiendum atque exornandum omnis accommodanda diligentia est. Forma autem ipsa corporis prorsus habenda pro nihilo. Hec ut ait Iococrates uel erate dicitur: uel aliqua uel morbi languet. Paulo momento quæ maxima pulchritudo esse uidebatur: tanquam flos repente conteritur: aut tentes euadit in auras. Donum forma breue est: bonum autem ita fugax: ita omnino lubricum: ut neli ipso ad huc etiam te homine premoriar: in nobis: formâ igitur animi curare debemus: quæ uirtus & doctrina: & quæ utraq; maius in dies suscipit incrementum: & cum ætate ipsa semper augeatur. At tunc ille magnus ille Penitenti corâ princeps præclaret aspectus inquit a continente aere illustratur: animus autem a liberalibus disciplinis. Ad liberales disciplinas ad uirtutem quidem capessendam plurimum conferre arbitraturs. Hanc uero pulchritudinem cum adepti fuerimus: ita splendet animus: ut: non eximiâ formam: sed pene diuinam sortitus esse uideatur.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXVI. De amicitia.

Siquis est: quod merito inter mortales laudari debeat: ingenti atque optimi adolescentes: ille quicquid est: quod magnis honoribus exornari conueniat: illud id amicitie possim tribuendum: quia idcirco siue Deus nobis: siue mater omnium rerum natura dedit: ut esset. quod ad amicitiam uinculo humanam societatem seruaret: ac perpetuo tueretur. Nam si homines natura congregantur: id quod Philosophos omniâ in hoc: & sapientissimorum hominum testimonio constat: quid est per imortales Deum: quod ad eam rem accommodatus: & magis idoneus uideatur quam amicitia: uis: ammirabilis: ac summa potestas: Excellet namque hominus generis rationis consilio: atque intellectu præstantia: pollet uirtutis: & sapientiæ laude. Eminent bonarum artium ac liberaliâ disciplinarum gloria: Prudentiæ: & multarum rerum splendore daret. Sed omnia mea sententia: quæcumque in homine magna: & præclara putantur: a necesse est: ac superat amicitia. Quæ quid melius: quid uilius: quid magis necessarium: quid denique præstabilius esse possit? Scite atque eleganter magnus Philosophus est: inquit: amicitia uirtus quedam uel cum uirtute: Res in super summe necessaria sita. Sine amicis: nullus eligeret uiuere: licet cetera alia possideret bona. Nam & locupletes: & iudicant: ac summa potentia confuturi: plurimum amicis indigere uidentur. In pauperibus quoque: ac rebus calamitatibus unum putant in amicos esse refugium. Hec iuuentutis composit error: hæc senescentis ætatis imbecillitas succurrit. Hec hominibus generi multas nam conducit: ad res præclaras: gerere dæmaxima soler adiuuentia conferre. Sed quid de uulgate amicitia dicam plura? Quæ certe in amicitia tanta est: ut nesciam uel maior: uel uberior reperiri possit? Hæc res aduersas facit leuioribus: prosperas & secundas exornat: pacem conciliat: bella dirimit: singulorum uitam continet: reipublicæ decus: ac dignitatem unum efficit: ut etiam seruati: singulis hominibus: paucis atque uniuersis prodest: obest nemini. Eam præcipua ac singulari inter nos cõtraxit uirtutis opinio. Eam quæ omni studio: & cunctis (ut uis) in uobis cõplectamur: ut eius firmissimo sepius subsidio: atque iucundissimis amniculis: frati: quæ nra mens est: ardens iuguarum disciplinæ: & bonarum artium studia psequatur: ut facili tamen uoti cõpotes parentibus gaudio amici: emolumento: patriæ honori: & cõmodo esse ualeamus. Tu quæ plâs animi adolescens hoc sceptrum accipito: & ad huius tantæ necessitudinis conciliationem iuuandâ: tendâ: amplius fideliâ: nigra labora: & omni industria condecitur: & nostræ expectationi respondeas: & magnam simul gratiam adipiscaris: & gloriam. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXVII. di Pace.

Illa inter eruditos ac sapientes viros iam pridem discrepata controuersia est: gloriosius atque excellit Magistratus: optimi atque amplissimi patres: quidnam sit illud: quod incunctis hominibus rebus magnum præcipuum: atque expectandum bonum uideri debeat. Diuerſi namque diuersi senserunt. Alii diuitias præulerunt: quod subsidia belli sint: atque ornamenta pacis: alii uoluptatem: quæ tamen uox pecudum uidetur esse non hominû. Alii honores: ac splendorem nominis: quod ad eam rem homo: quasi ad immortalem quandam possessionem natus esse uideatur. Alii opes præstare arbitrantur. Nonnulli uero uirtutem ueluti res quâpiam præclarissimâ maximis laudibus effendam putat: atque ob eam causam cunctis rebus: atque humanis possessionibus præferendam. Verum neque diuitiæ: neque uillæ uoluptatum illecebræ: neque opes: honores: dignitates: neque res ualiosorum fortunæ dominatui: ac temeritatibus subiacens in bonis: aut expectandis rebus collocanda est: nec est quicquid ex iis quæ modo commemorata sunt: quod uenit: quod perfectum: quod absolutum boni rationem obineat. Proinde laudantur ueteres sapientes: & quibus deinde ueritas ipsa diuinitus illustrata est. Qui cum omnia diligenter: atque accurate mente: & cogitatione illustrati: constituere tandem pacem: eam rem esse: quæ & omni laude ac splendore honoretur: & rerum

omnium expectandam gloriam ac dignitatem antecederet. Si enim originem pacis: si amplitudinem: si fructum explicare uoluimus: non dubium erit: quin Principatus illi bonorum omnium ac palma tribuenda sit. Omne datum optimum: (si Iacobo Apostolo credimus) omne donum perfectum de sursum esse: manans a patre luminum. Quem & auctorem bonorum omnium: & cunctorum munerum largiorem esse nemo dubitat. Cum sit igitur summum pax atque extremum bonum: fate ri cogimur ex uberrimis diuinæ Maiestatis atque scatenibus fontibus proficisci. Vnde. n. nisi a Deo atque illius in exultis diuinæ benignitatis fluentis tam muneris magnitudi: hominum generi dari potuisset: Quamobrem & auctorem pacis Deum sacra sepe testantur eloquia: & diuinorum Prophetarum uandicia: Dei filium Principem pacis uenturum esse cecuerunt. Pacis uero dignitate ac splendorem satis laudare quis possit? Nōne tantę rei maiestas: atque gloria: Oratorum omnium super eoque namque: Omnes namque homines naturali quodam pacis ducuntur amore: ad eamque adipiscendam ingenui cupiditate rapiuntur. Qui si naturam ducem sequi uoluerint: aut semper paci consulerint: aut ita bella gerēt: ut per ea ipsa nihil aliud nisi quærita pax esse uideatur. Hanc qui non intelligit: quid muneris sit: ignorat: hanc qui non prosequitur immanis: qui non amat improbus: qui non amplectitur uxorios: qui non tueritur deum: atque insanus putandus est. Dulce nomen est pacis: cuius inquit Orator res ipsa ruz iucunda: tum etiam salutans. Quem igitur tam suauis: tam frugifera: tam expectandę rei odium cepit: hunc nō appellare hominem debemus: sed in figura hominis immanitatem gerere belluarum. Cetera omnia aut honesta sunt: sed laboriosa: atque ad superiora uideri solent: ut fortitudo: cōstantia: moderatio: cōuentia: ut alia generis eiusdem: aut certe dulcia: & iucunda putantur: sed turpitudinis ac dedecoris labe polluta sunt: cuiusmodi *oſceas* uoluptatis illecebra: perspicuum exemplum præbent: sola pax ex omni numero & honestissima res est: & mira quadam suauitate omnia præstat. Ecce quod bonum magnus Propheta inquit: & quod iucundum habitare fratres in unum. Cum pax nanque concordia iuncta est: per quam etiam patriæ res crescit: & ad summum clarissimę dignitatis peruadunt fastigium. Itaque & unigenitus Dei filius piissimus generis humani Redemptor pacem dedit: pacem reliquit: quos in mundo nro semper amore dilexerat. Prædara nimirum hereditas: cunctis thesauris præuolior: omni patrimonio præstantior. Dulci pacis uerbo Apostolos saluere inebat: pacem ut compectarēt: inhiuit: pacis studiosos Dei filios uocatum in uoluit: pacem semper dilexit: suauiter: persecutus est. Sedans bellis: tranquillatis rebus: pacato orbe: Saluator humani generis natus est Christus. Pacem secum attulit: ut pacem conciliaret: carnis imbecillitatem induit: pro lapsus ex caelo: sceleris ipsum exinaniiuit: atque esuriens: sitis: algens: aestuans: laborans: humanæ se fragilitati subiecit. Quam uero per crimines: & culpe labem hominum gentes pacem amiserat: ille morte passus reddidit. Et denique tantę meditationis opera imis summis conciliata sunt. Lux uera effulsit: uis: qui in tenebris erant: atque in regione umbrę mortis uersabatur. Ac morte denique superata: gressus hominum direxit inuiam pacis: & aternę salutis aditum patefecit. Quid pace melius? Quid optabilius? Quid tantopere expectandum? Hoc immortales Dei præcipuum donum: hoc amplissimum celestis Principis ac præclarissimum munus est. Hoc nobis diuina bonitas tribuit: hoc sola uirtus: ac iustitia parit. Erat inquit Esaias: opus iustitię pax: Ac proinde diuino Vate restant: iustitia: & pax osculate sunt. Qui igitur pacem inquirat: & tantū muneris persequatur glorię is de caelo petat: probitatem exerceat: innocentiam complectatur: iustitię opera confectetur. Ita enim beatitudinis iter arripit: pacem habiturus: quæ humanam conciliationem tuę ciuitatis confectat: Regna cōstruunt: beatas facit Respublicas: prodest omnibus: necesse nemini: quæ nūquam intempe sua est: nunquam molesta: si quidem uera sit: & nihil habens insidiarum. Prædare igitur Syllus italicus. Pax optima rerum: Quas homini natura dedit. In hac peculiare Dei domicilium constituit: quoniam in pace factus est locus eius. Sed & qui pacem nominat: hanc dubie cuncta simul bona complexus est. Nec temere apud Athenienses Nerumno Mineruam præualuisse ueterum monumenta prodiderunt: quod ille equum protulit: id est aptum animal bellicis: quæ ciuitates euerunt: regna demolitur: & uel firmissimam labefactant sæpe Rempublicam. Munus dedit Mineruæ præstantissimum: paciferam Oliuæ arborem: quod in pace præcipua Respublicę salus: dignitas: gloria continetur. Quodque sacre testantur historiæ: cum iam Eluius in terris cessasset: aquarum: derulit Colōba oliuę ramum ad trespem. ut tanto pacis omine: & mala delenti: & conciliari bona putarem. Verum deficiat illud dies: si quis pacis innumeras laudes: uel perstringere uoluerit. Si igitur diuinę uoluntati parere: si adipisci beatitudinem uolumus: pacem diligamus: pacem sectemur: pacem complectamur: & quam nobis impartita ē diuina benignitas summis uirtutibus: atque omni industria tueamur. Vnde odium tranquillitas: salus: beatitudo denique totius ciuitatis exiit. Postremo Deus ille optimus: maximus: munificentissimusque omnium largitor munerum uestrę amplissimę Respublicę: quæ maximis quibusque ornamentis excelsit: tam præclarum donum: quælo perenne custodiat: ac tribuat semper pacem munus dare non potest: pacem: ut summam cum uestra felicitate: & gloria: secunda: tranquilla: beata: ac stabili persequeret: & perpetuo seculorum æuo pacis firmitate fruatur. Dixi.

¶ Augustini Datus Osonis. XXXXVIII. thomos ad discipulos: de humana felicitate.

Vita sunt: Discipuli iactantissimi: ac pene innumerabilia: quæ de felicitate: ac beatitudine: & dici: & scribi possint. Sed tria possimum: quod ad præsentem inuestigationem pertinet: & nostra explicata uidentur: & uestra: atq; omni cognitione dignissima. Quid Philosophi tradiderint: quid de uirtute sentiendus sit: postremo qd de beatitudine sacri Theologi: & magistri ueritatis pceperint. Absolutus patet hæc oia: atq; a Philosophorū primū institutione exordiat. Fuit ex Philosophis multi: & iū qd nequaquā in doctis: qui tria constituerent genera bonorum: maxima animi: secunda corporis: externa tertia. Hi eorum bonorum cumulatione beatitudinem constare iudicabant. nec esse beatum quemquam: cui tria illa omnia non adessent: Fuit enim inter Philosophos: qui solum bonum in uirtute ponerent: ut Stoici: qui nihil dicerent bonum: nisi uoluptatem. ut Epicurei: nihil bonum: nisi taciturnitatem doloris: ut Hieronymus Rhodius: nihil bonum: nisi naturæ primis bonis perfrui: & iis quidem uel omnibus: uel maximis: quod Carneades Academicus differere solitus est. Dinomachus: & Caliphon cum honestate etiā uoluptatem copularunt: Diodorus Peripateticus indolentiam cum honestate coniunxit. Hæc imprimis finiores de summo bono: deque beatitudine sententiæ celebrantur: quas nos quoniam iam euasissimè uidentur: missas faciamus: & illam pertractemus: quæ Platonem: atq; Aristoteles habuit auctores. Nam primum plato: deinde etiam Aristoteles duplicem uidetur felicitatem constituisse: unam: quam politicam: & ciuilem: alterā: quam contemplatiuā: eūdem philosophi appellauerunt. Camp; tria in homine spectarentur: uires seu potentie: habitus: opera: neq; in uiribus animæ: neq; in habitibus felicitatem ponendam censuerunt: quod ille etiam malis cum bonis communes fuisse habitus autem nequaquam laudari debeant: nisi ad exercitacionem accommodentur. Quocirca & habens quos habitus: nisi ex eo actio proficiatur: comparatur homini dormienti. Atq; homines q̄dū quidem dormitant: ut primo Moralium librorū traditus est: nihil neq; differre boni ab improbis: neq; felices præfere miseris uidentur. Itaq; in opere: atq; actione: actione inq; uirtutis collocanda felicitas est: nec cuius uis uirtutis exercitacione: sed eius: quæ perfecta: atq; absolutissima sit uirtus. Est igitur felicitas: (ut Aristoteli placet) operatio animæ secundum Perfectam uirtutem. Et perfecta quidem uirtus in quili uita Prudentia est: in uita autem contemplatiua Sapientia. Qui quis igitur nonerit pro singulari: atq; eximia Prudentia ceteros regere: ac moderari: ciuilitate felicitate adeptus est: qui autem solertissimus: atq; acutissime diuinas contemplationes: atq; altissimas speculationes: commentari: meditari: potuerit: iis in contemplatiua uita felix: ac beatus sit. Plato autem id quod post modum & Aristoteles confirmauit: ciuile bonum tripartitum constituit: maximū in animo: mediū in corpore. minimū in fortuna: quorū bonorū accumulatione: & complexione actiua felicitatem: quam in hominū consolatione: & quili societate uiuimus constare existimabat. Quod sentire & Tales Milesius uideri possint: cum eum felicem diceret: qui corpore quidem sanctis: fortuna locuplex: animo neq; ignauus neq; impius esset. Contemplatiuam uero felicitatem in sola uirtute animi: & contemplatione idem Plato collocauit. Pari exēplo Aristoteles præceptoris sui hoc loco sanctis ueligia in Ethicis ad Nicomachum duplicem differuit felicitatem: alteram ciuilem primo libro: decimo libro alteram: quā & ipse contemplatiuā appellaret. Sed hac de re alio tempore laus. Aliorum nunc Philosophorum sententias prosequamur.

¶ Augustini Datus Oratonis. II. thomos ad discipulos: de medio uitæ statu: quo summa cōsit uita: tranquillitas: atq; humana in terris felicitas continetur.

Considerari mihi: ac sæpius multa animo: & cogitatione uolueranti: Discipuli suauissimi: triplex uita: genus occurrit: quod humane conditionis foritur uarietas. Vnum eorū qui summa inopia rerum omnium premuntur: alterum eorū: qui fortassis florent: copia bonorum omnium circumfusi: diuinis ac facultatibus redtant: tertiū quod in teriectum inter utrūq; neq; copia diffiuit neq; urgetur inopia. Primum calamitosum uideri solet: secundū anxium: ac sollicitum: postremū tranquillū: atq; expectandum. Illud quod prius constitutus: uisus est possuisse: ac rectissime Iuuenalis: cum dicit

Hand facile emergunt: quorum uirtutibus obstat

Res angusta domi.

Nam plerūq; nimia paupertas: quæ a parua pecunia ita appellata est: a magnis rebus prosequēdis abuocauit sæpe: ac reuertit. Secūdi autem generis illius quid proprium esset non ignorauit Fauorinus Philosophus: non Boetius: non eorum quisquam: quā & habiti: & appellati sunt sapientes. Si quides hinc exorta illa sententiā est: Multis egere: qui multa habent: magnamq; indigentiam nō ex magna inopia: sed ex magna copia nasci potius. Multa namq; desiderant: ut quæ multa habes ueri possis. Itaq; bene præcipiunt ac sapienter: qui iactura: q̄ quæstū dicunt opus esse: si quis prospicere uelut ne ulla regeat: atq; abunde uiuat. Nempe minus habendum est: quo minus deit. Ac stultissimū

et eorum error-qui omnem in cumulandis diuitiis curam-atque opam posuerunt. Illud vitæ genus beatissimum esse constat: quod nos tertio loco adiecit: quale uixerunt quondam in aureo seculo Saturno Rege ut Poetæ etiam carminibus prodiderunt.

Quam frigida paruas
Præberet spelunca domos: signemq; laremque
Et pecus: & dominos cõmuni clauderet umbra.
Siluestrem montana thorum: quæ sterneret tuxor
Frondebûs: & culmo: uicinorumque ferarum
Pellicibus.

Hoc idem vitæ genus laudauit & Suetonius Boetius: quæ autem felix nimium prior ætas: contenta fidelibus auriis. &c. Tibullus autem præclare eorum contempsit diuitias: qui uel pecuniarum appetentes magnam uim auri possiderent: uel locupletes uillarum magnificentia: cultioris roris splendore: multis ingenibus delectarentur: medium uero quod in manibus est: atque in medullis positum vitæ genus collaudat. Eius hi uersus sunt principio lepidissimi carminis.

Diuitias alius fuluo sibi congerat auros:
Et teneat culti ingera magna soli:
Quem labor assiduus vicino terreat hoste
Mantia cui formos classica pulsa fugent.
Tum sapienter subiecit
Me mea paupertas uitæ traducat inertis:
Dum meus assiduo luceat igne focus.

Quid est: me mea paupertas: &c. nisi & illam: & quemuis sapientem parua pecunia: & modicis sumptibus esse contentum? Quæ uita iners: quæta: tranquilla est: & perbeata. Inertia enim non desidia est sed quies positæ: atque otii. Sicut & Plinius in epistola: non tamen ut omnino ab inertia mea: & quiete discederem: ad rem sedebam. Cui inero negotiorum molesta: & laboris occupatio opposita est. Tollitur itaque rerum abundantia maior quam dicitur.

Me mea paupertas uitæ traducat inertis.
Tollitur & domestici laus defectus: quæ adicitur.
Dum meus assiduo luceat igne focus.

Hæc profecto uitæ ratio si rerum externarum: & bonorum possessionem spectemus: mediocris uidei debet: si uitæ commoditatem & tranquillitatem considerare malimus: nulla tam iucunda res erit: quæ cum huius iucunditate conferri possit: hic incredibilis securitas delitescit: hic petennis tranquillitas inquit: summa ac propria continetur uoluptas: ueræ delitiæ positæ sunt: ad huius uitæ statum ac perf. citum iam quietem: quantum humanarum rerum fragilitas patitur: addi omnino nihil potest. Eam igitur uitæ tranquillitatem: & Horatius Flaccus in Eppodo: & carmine & magnis laudibus prosequitur in hunc modum condicens.

Beatus ille qui procul negotiis
Ut pnsca gens mortalium
Paterna rura bobus exerceat suis
Solum: omni forenore. &c.

¶ Augustini Dathi Orationis. L. thomæ de laudibus Historicorum pariter & oratorum.

Magna semper apud prædarios principes ac populos non modo Græciæ ac Latii: sed et cæterarum totius orbis nationum atque gentium laude: & gloria digni habiti sunt gestarum rerum scriptores: quæ uel historiarum uel annales literis cõmendantur. Quod plurimum autem ad antiquitatis memoriam: etiam ad iuuandam rerum publicarum amministrationem: scriptorum monumenta pdesse uideantur. Atque ob eam causam magno semper in honore apud ueteres fuit Orator: cui uel Scæuolæ quondam & Vlpiani cesserunt: sed nec Pyrrhones: & Hænilæ ceterique: quod omni laude cumulatus antiquitatis notitiam percaleat: & memoria uetera repetens: ac maxima quæque animo: & cogitatione complectens: plurimum non solum literarum rudibus: non modo doctis atque eruditis: sed Regibus ac populorum primatibus: & ciuicibus ac rebus publicarum gubernatoribus aditum esse ferre uideatur. Minusce laudatus est Caro. quod optimus Imperator: optimus Senator: optimus Orator extiterit. Sed Imperator semel: & ad summum iterum profuit. Profuit Senator uicissim: ipsi curiæ penetralibus: at uero profuit Orator non in curia solus: sed in campo: sub sellis: rostris: in foro uicinisque profuit: & illa dicens: multa scribens: & profuit semper Dux uixit: & proderit semper mortuus. Illa iure ciuicas laudatur: quæ uiros sapientes ac doctos: & celebres imprimis Oratores alit: fouet: amplectatur: in pretio in deliciis habet. Ita Athenæ quondam: Lacedæmon: Thebæ floruerunt: ita Roma totius caput orbis: & Senensis populi mater: ita inquit præ cæteris gentibus ac nationibus Imperio: & gloria claruit: quod diu Demosthenes: Chilon: Epaminondas: Cicerones maxime uiguerunt. Hi namque & patres ante alios prospiciunt saluti: consulunt dignitati: &

solui compedibus: & corporum tinctulis: non absq; præsentis æui quodam ueluti iucundo pabulo: & consequentis sæculi fructu uberatimo: maximarum rerum gloriam per scripta posteritati commendant: ac ueluti per manus tradunt. Sed ope & præsidio iuuanda sunt: ut præclara hominum profectura ingenia. Bene: ut plerq; omnia summus Philosophus locutus est Plato Sententia: Platonice aliquid. M. Tullius: & ipse quoq; Hænos inquit: artes omnesq; incendantur ad studia gloria: uacentq; ea semper: quæ apud quosq; improbantur.

¶ Angustini Dathi Orationis. LI. thomos: ad discipulos de cõceptu rerum humanarum.

Ram nuper ociosus: & mentesque nunquã quiescit: multa uersabam discipuli per incedi: & longe cœteris rebus omnibus chariores: ante omnia uero imbecillitatem humani generis: inanes curas: stultissimas mortalium cogitationes. Ac per opportune mihi illud occurrit: quod in Epistola Iohannis Apostoli non minus uere: q; graniter scriptum est. Nam cum eos: quos uahementer diligeret: ad contemptum humanarum rerum exhortaretur. Vult inquit: diligere mundum: neq; ea quæ in mundo sunt. Statimq; salutaris moniti: uel præcepti ponit optimam: granissimamq; rationem subnectit. Quoniam omne quod est in mundo: concupiscentia carnis est: & concupiscentia oculorum: & superbia uite. I triplex hæc labes totum iam pridem intulit humanum genus. Triplex hæc funiculus omnium pene mortalium corda: animosq; deuinxit. His homines insolabilibus fere nexibus: ac loramentis: quati durissima compede ita astringuntur: ut difficile expediti: ac dissolui queant. Et quis est: quem non tangat ambitio: avaritia: quæ avaritia: quæ luxuria? Quem uis media elige turba: Flaccus ait: aut avaritia: aut misera abusione laborat hic nuptiatus insanitamonibus. Hæc sunt profecto tres illæ immanes fera: quas recentior Poeta offendisse se i huins cõualis: ac saluosi nemoris salebris: nõ insulse cõmentus est. Quid est enim Leo: aliud q; superbia: atq; ambitionis ferules? Quid Leena: nisi blandientis teneris illinẽs uillano? Quid deniq; Lupa: præter q; nefanda cupiditatis expleta uoracitas? Hæc nos mala hac: atq; illac miseros insectantur: consequuntur: laniant: & quod longe omnium dementiilimum est: ultro se his stulti homines uorandos obiciunt. Itaq; bene exclamat noster Satyrus.

O curas hominum o quantum est in tebris inane

Et Lucretius pari indignatione percitus: huic uersibus mortalium iurepat tianitatem.

O miseris hominum mentes: o pectora cæca.

Qualibus in tenebris uite: quantisq; periclis.

Degitur hoc æui: quod cœnq; est.

Non est enim lassitudo: non probitatio: non tituti locus: sed plena iniuriarum: ac fratridum: plena scelerum: ac flagitiorum sunt omnia. Sæpe cogitans ipse mecum: mundi huius miseriam: atq; infelicitatem: utrum uel maris: uel saluosi nemoris appellatione illum uocitem: nescio. Hoc mare magnus Propheta inquit: illic repelia: quorum non est numerus. Vastum hoc pelagus magnis semper ghsit perturbationum fluctibus: variis multiplicium calamitarum tempestantibus inhorrescit. Hæc luctantur uentorum agmina: & magnas crebro excitant stridentes: sonorasq; procellas. Sænit ubiq; malorum omnium turbulentissima rabies. Nusquã securus: nusquã totus incedas. Hæc illæ circumsistant: ex quibus feriant confertissimi hostium cunei. Vbiq; occurrunt instructæ prædonum daffes: Pyrrhatarum prædo sunt

quæ insectum habent:

Reliqua huius orationis sunt deperdita.

Præcellentissimi Oratoris Augustini Dathi Senensis Secundus
Orationum liber feliciter incipit.

Oratio Prima de laudibus Diui Hieronymi.

NTÈ q̄ de Hieronymi laudibus: quæ mea mens est: præstantissimi patres: atq; ornatiſſimi Viri: dicam ea quæ dicenda feſtus hic dies am monuit: æquum eſſe exiſtimo: ut huiusce mæ: inſtitutionis conſiliis ex ponā breuiter: ne quis fortaffe ignoracione deceptus: quod uehemen ter mea ſententia laudandū ſit: id uel falſa ulla grinatione: uel inuſi tis cōmuniſ pleguatur. Nō. n. erā neſcius eā haberi oportere diui Hie ronymi Patris ſanctiſſimi auctoritatem: atq; præſtantia: ut q̄ eius lau des quīs modice prædicare inſtituiſſet: id nō uulgari quadā dicendi fa cultate: ſed ingenti potius: & eloquentia: & doctrina præditi eſſe or natū: ꝑ deoer. Sed nec inſidior huius auguſtiſſimi loci amplitudinem rei præſertim tū prædare obeunde gratia: uix ſummis: atq; præſtantiſ ſimis uiris cōcedi oportere: eſſe uero me indignū: cui tam eximii: tamq; excelli ſuggeſti pateat aditus. Quin etiaꝫ explorati erāt: quod a ſapiē tiſſimis uiris traditū: præſcriptū: uis ſemper abſtinendū eſſe: quæ noſtri ingeniū infirmitatē ſon giſſime ſupare uideant: ſe legimus & Flaccū nō inſcite monentē. Verſate diu: qd̄ ferre recuſant: qd̄ na leant humeri. Que qd̄ oīa diligenter aīo cōplexus uerebar plurimū: ne mea infirmitas maior one ri: tam graui: ac moleſte ſuccumberet. Nec uero nunquam prouinciam hanc adeo diſſilem ſuſcipe rem: mihi apud me plus amicorum ſine auctoritas: ſeu uoluntas: q̄ uera ratio ualuiſſet. Quis enim bonis artibus: atq; optimis diſciplinis inſtructus amicorum ſtudiis aduerſari queat? Magna nanque eſt amicitia: uis atq; potestas: quippe qua in rebus humanis nihil dulcius inuenitur: nihil appetitur ſanctius: nihil fruſtuoſius cuſtoditur. Sed id quoq; ad dicendum: magnam mihi uim attulit in hoc ſpectante prædare: ꝑ conſeſſo: quod dedimus noſter Hieronymo eſt: omnis æ deuotus animus: in hoc dibilis in eum amor: ſumma obſeruantia: ſingularis: ac præcipua ueneratio. Quid mirum igitur cui quam uidenti debeati: ſi ad dicendum compellor: quem & amicorum hortatus excitaturus: & maximū erga Hieronymum ſtudium: ac poſuiſſe pietas inflammauit? Naꝫ qd̄ ſcilicet uirga uſurpat: quodq; Poeta magnus: ac Vates canatit eloquentiſſimus: omnium ab amore uinci. Id proſpecto uulgius ſciē tiam fugiat: atq; optimi cuiusque conſenſu uerum eſt: & ita uerum: ut omnis ferme hominum uita: ex amore: atq; beniuolentia pendere uideatur. Quod uero pondus ſit: quantaq; uis uel amicitia: uel dilectionis: hinc uel maxime intelligi poteſt: quod his ex rebus lex tota fuit: & emanant Prophete. Verum ne dicentis imperitia huius patri beatiſſimo: cuius ſolemne die hodierna peragimus: multipli cōſuetudine intuliſſe uideretur noſtram ipſam indignitatem: auctoritate loci huius: atq; amplitudi ne compenſauimus. Itaq; iuſtis de cauſis: iuſtam quoq; nactus (ut ipſe opinor) ueniam: multo iam audentius uberrimum campum orationis aggrediar: & pro mearum uirum imbecillitatem dicam de Hieronymi laudibus: breuius tamen q̄ res ſuoſpe ingenio ampliſſima dici poſſit. Que enim tam multis: tamq; magnis: ac prædatis laudibus: par oratio inueniri poſſit? Velim mihi liceat: qui Poetis mos eſt: a uotis præcanonibus: q̄ immortalis Principis initium ſumere: ut firmiſſimis auxiliis ſtutus ſi non omnes: id enim q̄ diſſiculūm eſt: at aliquas Hieronymi laudes apud nos hodie præſtantiſ ſimi uiri oratione complectar. Sed quis prorſus ad explicanda huius uiri merita ſermo ſufficiat? Vnde ipſe poſſibilem exordium ſummam? Verum in hæc me accipite animi cura maxime ſcilicet: eo rum ſententia conſolatur: qui id magnum præceteris laudis genus eſt arbitrantur: cum oratio nis copiam eius: quem laudamus: magnitudo: ac uirtus exoperat. Ille autem (niſi fallor) noſtro inſcripto initium commodiſſimum putandum eſt: ut offendamus non una laude ſolum: ſed potius rerum omnium gloria Hieronymum floruiſſe: ut non iniuria theſaurum quendam uirtutū omniū huius uiri animum iudicare debeamus. Sed eius imprimitis laudo ingentium: Sanctimoniam efferro: ſtudium: atq; doctrinam admiro. Quis enim inquam in omnibus ſæculis: aut didicit facilius: aut plura nouit? Siquidem ita docilis erat: ita & ad uirtutem capeſſendam: & ad percipiendam diſcipli nam facilis: ut ad nullam rem aliam: q̄ ad liberaliſſimas: atq; optimas artes: natus eſſe uideretur? Quas uero pleriq; homines uix firmioribus annis: corroborata: ætate uirtutes adipiſcuntur: hic cōſeſſim poſt matris ubera: atq; in teneris unguliculis eſt cōſecutus: ut pene cum lacte inuicis uirtu tem ſimul ſuſſiſſe uideretur. Quid dicam de memoria: quæ plerumq; ſplendidiſſimi ingenii comes eſt? Omnia namq; celeriter: ac facillime percipiebat. Ea deniq; ruſſum omnia: quod minus uirtutis peritior cuiquam datum eſt: tenaciter memoriterq; ſeruabat. Hæc itaq; ingeniū bonitate fructus Hieronymus: pro uitis ſibi optimos quoſq; qui per id temporis: doctrina florenter: præceptores deſegit. Quodcirca adhuc Præſtans: ac per adoleſcentis: qui patre Eufebio clariſſimo uiro natus eſt:

seruabili genere oppido Stridonis non incelebri: quod a Gothis etiam sub Dalmatice quondam ac Pannoniæ fines populi illius in mare situm erat: continuo patrias dereliquit: in qua praro quilibet excellat: & contemptis parentum delitiis: spreus oibus incedis ac fallacibus bonis: ut uera atque imor talia consequeretur Pythagoræ: Platonis: Apollonii exemplo nouos adit populos: uanaque orbis ipsius aras perflutauit. Ac primum Romam ad Donatū Grammaticū: Victoris Rhetoræ audiendos uenit. Peractis autem puerilibus studiis: & diuina quadam eloquii comparata: quæ maiora animo coniectaret: diuino spiritum duce: Constantinopolim cōmigrat: inque ea urbe in sacris scripturis Gregorio Nazanz: non uero ea tempestate magna doctrina ac sanctimonia precelescenti diligenter studioque opam de dit. Inde uero ut de ceteris oibus eius doctrinam degustaret: ut imbiberet potius: Anniociam ad Apollinarē audiendū in sanctis litteris imprimis erudit: non mediocri labore traiecit. Tum Alexandriam perit: & Didimo uero optimo & homine doctissimo magistro: ac preceptore praeuulsum: & abfoluissimam quandam studiorum gloriam adeptus est. Demum Hierosolimam & Bethleem profectus: Hebraicam linguam sub hebreo Barania curauit ediscere. Itaque sciunt appetentissimum Italiam adire: in Græciam transiisse: petranit uero Aliam: peragravit Iudeas ad desertam usque uagantū Bartheolæ: quos modo Aphin Bartheolianos appellat: laborioso itinere puenit: ut quæ præcatens docilis etiam diuersis terrarū plagis inueniret semper quod disceret: & doctior eo pacto indies ac melior fieret. Quantum uero in tanta doctore liberate profecerit: haud quaquā est hic narrandi locus. Iam uero idcirco a nigrimus: ut fulgentissimū ingenii lumen quo polletet Hieronymus: ut aliquando ac perspicue patet. Iam eius inuulgare inauulgaritas: uirtutis ac sanctimoniam enarra te quis possit? In r. n. l. cuius quoniam probitas maxime colendis præceptis diuinis constat: quis tueri Hieronymo melior: atque praeuulsum: quo pene neque feruentius Deū quisquam in eoq. locū dilexit ardentius? Atque notā uera dilectionis: quæ sit: dominus ac saluator noster declarat Iesus: quæ apud Ioanmem euangelistā ab eis diligere se: atque amari perhabeat: & sermones eius feruenter: & fecerint uoluntatem omnipotentis atque ueritatis patris. Quare & dū in terris uersaret: ad eos saepius discipulos conuersus: quos ex omni in unum sibi ipse delegerat: tuos inquit: amica mei elis: si feceritis quæ præcipio uobis. At Hieronymus: ut in seruandis diuinis mandatis totū se collocaret: sicut honoribus pro nihilo habens: despectis opibus: dignitatibus abieciis: seipsum abnegauit: & accepta cruce: nudus secutus est dominū. Vastā ægypti solitudinem aliquot annos coluit: ægreium tantū atque inanium ferarū socius. Urbium ac populorum frequentias euitauit: quo longius ab hominum consuetudine disunctus: ut cōreplationis Deo ipsi familiaris iungeret. Viculum Bethleem domiciliū sibi constituit: præsepe illud gloriosū coque us: ubi à beata Virgine nasci dignatus est Saluator mundi. Atque oia hæc eo gessit: ut oculos facilius cubilicem Christi uocibus obtemperaret. Quare merito iure is dignus existimandus est: sicut & ecclesia ipsa condicunt: cuius non est inuentus similis: quod conseruaret legem excelli: factus & ille beatus uir: quæ prædixit multo ante Dauid propheta: Qui non abiit in consilio impiorum: & in uia peccatorum non stetit: & in cathedra pœnitentia non sedens: si lege domini fuit uoluntas eius: & in lege dñi meditatus est die ac nocte. Quis uero a Deo præcepta ac tradita sunt: ea non modo coluit ipse diligenter: sed etiam rudes homines & diuine legis ignora: res accuratissime docuit: pro ipsius saluatoris uerbis & præstantis in terris & in celo maximis haberi debeat. Eluxerunt inter mortales prædara atque splendidissima eius gesta: atque ab initio mortalis uitæ usque ad decrepita uixit ætate: ut uerbo pariter atque exemplo cunctis hominibus prodesset. Eius ita seruebat fides: adeo spes migebari: denique exardebat caritas: ut perpaua sint: qui cum Hieronymi præstantia conferri possint. Quid loquar de eius prudentia: lustrum animi magnitudinem: frugalitate: beneficentia: quæ earum uirtutum: quas modo attulimus: quasi comes quæ dā atque aminitrix sunt? Prudentia: (ut Platonici tradunt) duplex munus est: & alterū quod: quo ob cupiditatem ueritatis humanas res aspernamur: alterum: quo animum omnem ad diuinarum rerum cōreplationē conuerſimus. Hic impromptu est egregia Hieronymi uirtus: quæ ut in sacris litteris & in summis boni inuestigatione sine molestia uersaretur: propiciens est: in fugam amplissima: dignitatis: insignia contempnit: ne honorum fastigio: elatus in aliquam flagitorum luem prolaberetur: quo magis admiror eorum temeritatem: qui Deo (ut ipsi ferunt) inuenientes: sublimiores gradus non tam fugiunt: quæ omni studio confectantur. Nunc autem ne quid a proposito digrediamur: iustitiam: ea uis est: ut iura omnia diuina & humana contineat. Iam uero pater sanctissimus Deo creatori atque Principi animum omnem (ut paulo ante monstratum est) mentemque deuotus. Inuitiam autem inuulsi: qui potuit is qui & bonis omnibus prodesse uoluerit: & multos haud quaquā ledere? Quippe existimabam Hieronymus una cum Socrate: maximum malorum esse: non pati uitiam: sed facere. Ad hæc perturbationes uehementiores: & motus omnis: quod suum est magni atque excelli animi: fortiter semper atque animose comprellit: aduersariorum infidum atque multiplices oppugnationes: ut pernoscebat acriter: ita et uiriliter superauit. Denique ludibria: maledicta: improborum hominum infectiones pro Christi nomine magno et constanti animo pertulit. Neminem extimeſcebat eorum: qui Christianæ fidei ueritatem perniciosi superfluitatibus uoluerat: sed (ut Sæterus Sulpitius testis est) aduersum perditos quoque pugnam accerrimam pugna-

mit cunctis vtribus semper Hereucos insectatus: quorum improbitas ea tempestate latius emana-
 bat. Quanta uero Hieronymi Temperantia: quæ magna moderatio fuerit: multa per omnem eius ui-
 tam exempla declarant. O uirtum summis laudibus & perenni atque immortali gloria dignum: quod nul-
 lis fuit unquam carnis illecebris: nullis turpissimæ Veneris flagitiis inquinatus: sed castibem semper ac pene
 superotegens uirtutis uirtutis terminos uirgo usque pmanens: nec obliuiscitur uerba: quibus
 contra hæc sententiâ uispiam usus sit. Nam quod uirtute perfectus esset: eiusmodi integritate intelligere ui-
 debatur: quæ & soli Deo tribuitur: ac cadere in quicquam mortaliu non potest. Deuictu uero & cultu uirtutis quod
 multa dicitur? Nam secundum Pythagoreorum morem uenibus ac pomis uictitabatur. Sed illud nempe Hieronymo
 biletur. non tantum carnes & cibos omnem splendidiore exoluit: nihil unquam coctum accipiebat: & aqua frigida
 utebatur. Perionibus crepidibus indutus sacco amictus: uel densas filuas: uel prærupta montium incolle-
 bat: perigilis plerisque producebatur ad multa nocte: quod si quando fragilem carnem arctior somnus op-
 pressisset: tum effert corpus: & uix herentia ossa durius collidebat. Cubile sibi ex foliis culmibus co-
 struxerat: horrida saxa pro puluillo sapienter in terra capiti supponebat: frequenter in lachrymas: fre-
 quenter in gemitum promptus. Et quicquid pallesceret: uel ictu uirtutis: horrebant uerberibus: siqualebat: quæ
 cie membra: tantum infirmior carum quæ nimium in plenis ad labem pelius est: crebra epimodatum
 inedia subiugabat: nihil unquam effeminate egit: nihil mollior: nihil intemperanter: sed contra omnia
 sobrietate: modestie: recte ac decore gelit. Quid beneficentia: non ne præcipua in Hieronymo
 mo fuit: atque admirabilis? Nam cum intellexisset: ea lege hoies nasci: ut ipsi inter se alius alii prænt: nul-
 lam unquam ne minimam quædum ipsius parte effluere passus est: quoniam eam ad hostis utilitatem offerret: paratior
 ad hoies iuuandos Hercules illoque Poetæ fabula producit: hinc & ad obsequia Christi militiam
 frequenter cohorter instituit: coegitque multos: quos optimis & legibus & moribus erudit: non hostis
 famam: id quod fecit Pythagoras: sed uerâ spectans solidissimamque uirtutem. Sed & muliebre quoque: sicut in
 senam seu fragilitate fatus ac saluberrimis instituit: ad summa uirtutem adipiscendam excitauit. Testis
 est Paula nobilis femina: atque sanctissima. Testis est Eustochium insignem quoddam uerecundiam: ac pudici-
 tiam decus: quæ utraque ad uirtutem dignitate proxime uidebat accedere. Testes sunt & alia mulier. Illud
 etiâ haud mediocriter beneficentis inditum est: quod quicquid bonorum: quicquid familiarum possideret: id omne
 in mediis dabat: omnemque qui uel consulto uel forte quadam ad eius ades ac sacrum magurum diuertissent:
 præterquam Hereticos hoies: hilariter fronte ac lato alio excipiebat. Quod si laudiora obsonia defuissent: ar-
 pento erant minia poma: castaneæ molles: & pressi copia lactis. Nec modo in homines: sed in belluas
 quoque: atque in siluestres feras: quasi ad prodeffendū natus: magna non unquam consulit beneficia. Quip-
 pe quæ etiâ sancti Leonis & medicis sese & hospitibus gesserit: quod officium adeo Leoni ipsi gratū fuit: ut obli-
 tus agrestis immanitatis Hieronymum postilla semper obseruauerit: atque quod ad nullam rem alias uilis ceteris
 iumentis quod unicuique habebat Hieronymus: cum in pascuis erraret: custoditū susceperit. Hoc ceteris aliis
 a prætercunctibus quibuspiam: quod Camelos oleo onustos ageret: adductū in prædam esset: atque post
 Leo sopore exiret: cum iumentis nusquam comparuisset: eger domū ac ingentem merore affectus rediit.
 Porro pauculis diebus exactis: feras pascuis nunquam uel sagace indagine: uel assidua industria desistit:
 quoad iumentis perquisitis: furiis seorsum supplices ad Hieronymum cõpuli. Quâ diu uero iumentis ipsam
 abfuerat: id quod supra hostium fidem plerisque uideri solet: uel imponi tergionem crinulas ad uectandū li-
 gnos: fascies mansuetissime passus est. Sed quod hac de re plura? Omnis perfectio eius uita: non beneficen-
 tia: sed uirtutibus etiam innumerabilibus aliis: uirtutibus exempla suppeditat. Solent plerique quoniam danissimos
 uiros & maximis uirtutibus præditos commemorare uelint: Barbaros: afferre Hannibalem: Zopyrum:
 Abarin: Anacharsum: Ochum: Adamantem: Græcos Themistocles: Aristidem: Phocionem: Leonidem: Age-
 sylaus: Epaminondam: Romanos: M. Curius. C. Fabritius: Fab. Maximus: Atilius Regulus: Paulus Aemi-
 lium: P. Scipionem: App. Claudius. C. Lelius. L. Platonem. M. Marcellus: In quibus non tam uirtus quam uirtutis
 inerat simulacra. Ego uero his obitus Hieronymum longe statim anteponeundū: quo non maxime
 uirtutum omnium exempla petant. Erat in Hieronymo religio Abeli: Abraham fides: Patientia Isaac: labo-
 rum perpessio: quanta in Iacob non fuit: continentia Ioseph: Iob sinceritas: misericordia Moyse: probi-
 tas: qualis in Iesu Naue fuit: ac Samuele: David: Helix: ac Ioannis uehemens charitas: Salomonis sa-
 pientia: Tobie integritas: Danielis iudiciū: Ex quibus obitus uirtus eiusmodi constat: ut ad sum-
 mum laudum cumulum nihil oïso addi possit. Restat nunc ut de eius doctrina dicamus: quæ diuino inge-
 nio præstitisse ac singulari uirtute factis multis uerbis ostendimus. Nemini igitur dubium est præstantissi-
 mi patres: quin merito itare is & haberi doctissimus & appellari debeat: quod scientiam rerum conse-
 quendâ acceperat: quæ adhibuerit: præstantissimis præceptoribus usus sit: plurimas discipli-
 nas comparauerit: denique multarum linguarum peritiam calluerit. Sed cuius studium cum Hieronymi
 in incredibilem diligentiam comparandum? Hic est enim ille: qui nullam unquam temporis moram pe-
 nitus in anem conturbabat: nec consentis diuturno opere: furtiuis quoque nocturnis temporibus frueba-
 tur. Legit (ut Aurelius Augustinus testis est) omnium eorum libros: qui ante suam ætatem aliqui
 tradiderunt. Donatus auct Victorinus: Gregorius Nazarenus: Apollinaris: Didimus: Baranias:
 a quibus Hieronymus institutus est: Aristarchus: Socratis: Pherecydis: Pythagore: Archite: Platonis: ac ue-
 terum omnium: uel æquabat gloriâ: uel antecellebat. At plerisque quod de paratibus ac liberis cõtingit discipu-

in quoque et a quibus in hunc fuerint uel claritudinē uel humilitatē: & quod maius est aut uirtutes aut uina imitauit. In magno apud oēs honore Pythagoras fuit: utaq; semp floruit Pythagoreorum nomē. Iacrit Epicureos apud optimos quosq; improbatū atq; reiectū. Hieronymus autē (ut ad eius laudes redeat) quo plures præceptores habuit ac præfatiōres eo præclarior atq; illustrior existimā dū: oīum præterea diuinā atq; humanā regē uisibili atq; inuisibili occulit atq; terretiusq; sempiternāq; deniq; atq; moralitū cumulatissimā quandā sciētiā affectus ē. Atq; qd Paulus magister gentiū in diuinis munerib; ānumerat: quodq; per paucis adhuc uideo cōgisse multaq; linguarū genera cōparauit: uemaculū sermonē Hebraicū: Græcū: Arabem: Syriū deniq; Chaldeicū: plexus. Itaq; pp sumā doctōrū auctoritatē pp multaq; urbū lustratiōē pp incredibilē uarietātē linguarū: & qd oīum primariū ē ob singulārē uitē sanctimoniā totius antiquitatis ac seculorū oīū memoriā supauit. Quantū uero i regē doctrinā & factāq; litterarū cognitiōne pfecerit: & multa & præclara sui ingeniū monumēta testant. Legimus Aristotelē nō minus q; Platonē: Iomerū quēdā Philo sophorū libros circiter quadringētos cōscripsisse: totidē Tyrtanū: Theophrastū eius alūnū: Epicurū recentia uolūmina: Chryppū septingēta qnq; Multa Democritū: Multa Zenonē Citiūm: Plura Zenonē Eleaticū: cōpluria Eraclidū Scionnū: Varia Empedoclē Agrigētinū. Sed hoc oīum laborem facile nosser Hieronymus supauit. Quare finite me qd nō nulla huius sanctissimi uiri opa ex magna quadā infinitate librorū i mediū pferre: partim q; accurate ipse cōfēcit: partim q; apūissime ex externo sermone in Latīnū linguā cōuertit. Nā qd mihi hęc sepe postillimū obulerit. Scripsit. n. āl tērationē Luciferianū & Orthodoxū: de Seraphin & O'anna: de Frugi & de lustrolo filiū: de tribus questionib; Legis ueteris: aduersus Eliudum: de Maria uirginitate perpetua: ad Eustochiū de uirginitate seruāda: qstionē hebraicā i Genesim librū unū: hebraicorū nominū librū unū: de locis librū unū: de assumptione gloriosissimæ Virginis sermonē q; pulcherrimū ad Pāmachū: Apologū cū Epiphaniū de optimo genere interpretādi librū unū: de tribus uirtutib; libellū unū: de nita denicorū ad Nepontanū: de terra repromissionis ad Dardonū: de supandis mundi illecebris ad Rusticū Monachū: de resurrectione carnis ad Minerū & Alexandrū: ad Cyprianū presbiterū de fine psalmi. lxxiii. Dexterā tuā sic noscī fac ad Paulinū presbiterū de oībus diuinæ historiæ libris: ex octo rarijs epistolā ad Elidorū: cōsolatoriā de morte filiæ: ad Paulā: ad Marcellā epistolā: librū unū: ad Paulū & Eustochiū epistolā: librū unū: ad Demetriadem uirginē epistolā multas: epistolā ad diuersos librū unū: questiones. xi. ad Galaxiam: Chronicon omnimodæ historiæ cuius magnā partem c Græco Eusebio cōuertit: aduersus Iovinianū hereticū libros duos: de miris illustratis in quo libro. c. xxxvi. ecclēsiasticorū scriptorū meminir: de. xii. lectorib; ad Desideriū: quoq; primū Aurelium Anglū cōmemorat. Scripsit etiā Pauli primi heremici: titū Capitū Monachi: titū beati Hilariōnis: titū beati Pauli: ac multos pterea sanctos: partū unā illustratū: scripsit in Pauli epistolā cōmentarijs: & in epistolā qd ad Galathas cōmentariorū libros tres: in epistolā ad Titū cōmentariorū librū unū: in epistolā ad Philemonem cōmentariorū librū unū: in Ecclesiāstem cōmentarijs: homelias i Canticū cānicorū duas: homelias i Lucā nouē & triginta: in psalmos presertim a psalmo. x. usq; ad psalmū. xvi. tractatus septē: scripsit in. xxxi. Prophetas: explanatiōnū libros. x. sicut ipse idem testat sup Eiaim q; sunt in Osee libri tres: in Amos libri tres: in Zachariā libri tres: in Micheam libri duos: in Abbauch libri duos: in reliquos septē libri singuli: qōs fuit numero. xx. Scripsit explanatiōes i Ieremias: in Ezechiel cōmentariorū libros cōplures: quoq; duos cōmemorat editor epistolā ad Marcellinū & Anaplychiā: Scripsit in Esaia explanatiōnū libros. xviii. explanatiōes in Danielē: quas distinxit in. xi. uisiones: Scripsit plogos cōplures in Pentateucū Moysi: multos in Prophetas: multos i Hagiographos: multos i Eutegilistas: plogos & argumēta Epistolā Pauli in Canonicas epistolā in actus Aplostū: in Apocalypsin Ioannis: in uitas patris. De Arabib; Chaldaicis: de Hebræo: de Græco sermone multa cōuertit. Et de Græco qd ē iprimis tractatū Origenis i Epithamias: titū Malchū Monachi: homelias i Ieremiam: & i Ezechiel. xviii. Librū Didimi Alexandrini de Spū scto Epiphaniū: Cypriū missam ad Ioannē: ita item multa Sed & nouū testamētū Græcū fidei reddidit. Translulit. n. Euangelij Martij: translulit Euangelij Marci: translulit Euangelij Lucæ: translulit Euangelij Ioannis: translulit Pauli Apli epistolā: & ad Romanos qui. lē nū: ad Corinthios duas: ad Galathas unā: ad Ephesios unā: ad Phil ppces unā: ad Collofenses unā: ad Thessaloniceſes duas: ad Timotheū duas: ad Titū unā: ad Philemonem unā: ad Hebræos unā. Translulit actus Aplostū a Luca editos. Translulit Canonicas epistolā: Iacobi unā: Petri duas: Ioannis tres: Indē unā: & demū Apocalypsin Ioannis. Testamētū autē nouū iuxta hebraicā ueritatē traduxit: & primo qd ē Pentateucum Moysi: quē uocant Hebræi Torā: distribuit in libros quinque: Beresim: quem dicimus librum Genesē: Ellesemotem quem dicimus Exodum: Vagichur quem dicimus Leuiticum: Vaidaber: quem dicimus Numerum: Elleshadebarim: quem librum Græci *Συνεργισμῶν* uocant nos librum secundæ legis postsumus appellare. Mox translulit Iehosaua bin nūm: qui dicitur a nouis Iesus: Stue Iosue filius Naue. Translulit Sciopheim: qui inscribitur liber Iudicum: et uos qui sibi annexus est libellum Ruth. Translulit libros Regum quattuor: Primum & secundum: qui dicuntur Samuel tertium & quartum: qui dicuntur Malachū id est Regnorum. Translulit

Dixi re id est uerba dicere: quē nos libruꝝ Paralipomenon uocamus: qđ est chronicon quoddā totius diuinę historie partitū in libros duos: Trāstulit Ezram diuisūq; libros duos: & iteretū Neemiam Trāstulit libruꝝ Tobie. Trāstulit libruꝝ Iudith. Trāstulit libruꝝ Ester: cuius nōnulla pars usq; ē apud hebreos inuenta: preteritū ex eplū epistole Regis Artaxerxis: quā & Gręcoꝝ thesauris Hieronymus depromptūq; idē trāstulit libruꝝ lob: sumptū pro diuersis locis ex Syro: ex Arabi: ex Hebręo sermone. Trāstulit soliloquia seu hymnos Dauid ppheta: qđ Gręci Psalterium uocāt: unū quidem uolumen: distributū autē in qnq; incisiones. Trāstulit Misale Sclomozor: quaci parabolis: nostri puerbia uocant. Trāstulit eisdē Cohelet: quidē Ecclesiastes. Trāstulit eisdē Sār Laferim: id est Canticū canticorū: quos tres libros (ut probatissimi auctores ferunt) triuano opere expleuit. Trāstulit & libruꝝ Iesu filii Syrach: prānotatū apud Hebręos: non Ecclesiasticū: s; parabolis. Trāstulit & Gręco libruꝝ Sapientię: quē pleriq; Philonis Iudęi genere Alexandrini fuisse affirmāt. Hic usq; apud Hebręos repperit est. Trāstulit Elaiam. Trāstulit Ieremiam: & eius lamentationes: quā suę urbis cadē quadruplici planxit alphabeto. Trāstulit & Baruch: qui tamē in Hebręo canone nō habet. Trāstulit Ezechielē. Trāstulit Daniele m Hebraicis quidē litteris: sed Chaldaico sermone conscriptū: sicut & Ezer est: & una Ieremię pericope: nec Susannę historia: Hymnūq; tritū pterorū: Belis. Draconisq; fabulas omisit: & si usq; apud Hebręos sunt. Trāstulit Tere Asari qđ sonat apud nos Duodecim. Est. n. liber in duodecim Propheas distributus: q sunt Qse: Iohel: Amos: Abdias: Iona: Micheas: Naum: Abacuch: Sophonias: Aggeus: Zacharias: Malachias. Postremo trāstulit duos Machabeorū libros: Primi ex i Hebręis: alteri & Gręcis: sicut & Gręce editūq; constat. Alia & scripsit multa: & trāstulit: quę uel iam penere: uel nō incederent in nostras manus. Flac uero oīa mira elegantiā & incredibili quādā suauitate confecit: ut uere l'omerici illud de Nestore Hieronymo conueniat. αὐτὸν αὐτὸν τὸς γλώττις καὶ τοῖς ὁμοῖς γλῶττις περὶ αὐτῶν: quod est. Ab eius lingua melle dulcor fitebat oratio. Iure itaq; Hebręus quispiā i Hieronymū Propheę uerbis affari possit. Ma nim lezu: lechichium ratheca: middenasch lephi. Idem & de Gręcis aliquis: ὡς γλῶττις τῶ λαρυγγὶ μουτῶ λογιά σου υπὲρ κελύτῶ σοφίας σου. Uicant & nostri idē. Quā dulcia faucibus meis eloquia tua sup mel ori meo. Vere nāq; dulcia sūt habēda eloquia: quę neq; ul loimpticat errorē: & quemis hominē ad summi boni calcem expedito calle deducit. Qđ ait de Aristotele dicebat Auerrobus: idē dē Hieronymo pferri liceat: qđ in tēra scriptorū ac uoluminum uarietate: lōgo iam annoꝝ curriculo: nullus ne parus quidem intētus est error. Demū uero smortalibus multis confectis openbus: & quę nulla obliuione extingui poterūt: cū boni certamen cecasser: & mortalis huius uitę cursum oēm peregisset: accepturus uictoria in signia: nō tam fortis miles q Dux iustissimus res humanas deseruit: expletis circiter nonaginta etatis annis: in coelū ac beatorū spiritū domiuliū trāslatus est: nactus ut auctores nō iocēbres tradunt: Baptizę ac pæcorulorū dñi Iohannis parē excellit gloriā. Sepulchus ē autē Bethleem in eo sepulchro: qđ iuxta præsepe Domini in faucibus speluncę sibi ipse construxerat. Mortuus est pridie kalen. Octobres: q est festus hie: ac latissimus dies: emeris tñ (ut mihi compertū ē) circiter Mille & quadraginta septem annis: cū Honorius Augustus annū duodecimū ageret imperiū. Quamobrē ne iam plura dicā: hortor uos oēs: atq; oro præstantissimi patres: ut alacres Hieronymū: cū alias semp: cum hodierno die maxie: maximis honoribus: & ingenti ueneratione psequamini: festū semp agatis hūc dies ad Hieronymi laudes: quē ingentissimis omnipotens dñs miraculis decorauit: lecti aius conuertatis: ut nos clementissimus Princeps eius precibus ac meritis & in terris incolumes tueat: & uita defunctos: Hieronymi ac beatorū oīus cōsortes efficiat. Mihi quęso ignoscite humanissimi uiri: si i Hieronymi laudibus effendens breuior fuerim q opus erat. Nam ille qdem (nō nostris) plures sunt q quę angustis tñs curriculo referri possint. Maiores uero q quę ab indilecto uiro explicari queant. Multa tñ prætereo cōsulto: ne uos patres optimi a diuinis muneribus deterream: cū iam aduerserācat. Alio possit fortasse tñre laudes ubiores afferremus. Postremo gratiā uobis: q tam attētis annib; indoctū homiē ac rudē audistis: q neque agere libentius obtulerim. Ipse uobis clementissimus Deus atq; eius præpotens seruus Hieronymus præmia digna ferat. Dixi.

Augustini Dñi Oratio secunda De Passione Domini.

Omnis noster & omnipotēs ac totus mūdi Princeps Deus: q p imēsa bonitatis suę largitate: tñi opis molē confabricauit ē: q celū & terrā cōdidit: q rex oīum uisibilium atq; uisibilium uarietate effecit: atq; distinxit: domini ac uiri Senesces plurimū semp dilexit humanū genu: & singulari quādā atq; incredibili benignolētiā & charitate cōplexus est: qui pro eius salute comparanda: unigenitum suum dedit: proprio filio nō peperit: sed p nobis omnibus tradidit illi: qui factus obediens usq; ad mortem: mortem crucis subiit: & acerbissimū passionis extremū suppliciiū ppeus est: ut quem ab ipso creationis initio gloriā & honore coronauit: præcipuis ornamentis affecti: amplissimis muneribus cumulauit: lapsum redimendo æterna morte liberaret: & a durissima Diaboli captiuitate etepit: quā quodā possib; minio ad celestis regni gloriā ac beatitudinē reuocaret. Quāobrē statim diuinę pdestinationis ac bitrio atq; maturis præfinitis temporibus: missus est de coelo unigenitus Dei: & cōsternus patri su:

lius: q postq iustitiam & rectam viuendi uiam docuit: demum in ligno pendens: quæ per lignū quod amula erant cœlestis hereditatis iura repararet: dicente Aplo. At ubi uenit plenitudo tēporis: misit Deus filium suū: natū ex muliere: factus sub lege: ut eos q sub lege erant: redimeret. Verūtamē nō sanis proderat: natum fuisse Saluatorem: nisi & per Crucis pambulū redemisset humanū genus: & ab infero: reteritmo carcere ad cœlestis patriæ lucem populū exciasset: qui sedebat in tenebris: & ob peccata labē ac diuinæ legis præuaricationē in mortis umbra iacebat. Itaq oportuit panī Christum & ea cōplere: quæ Deus ipse nō absq amirabili prouidentia & ineffabili mysterio fieri uoluit: quæq per Prophetas suos multis sæculis ante prædixit. Sacramētā namq leſu Christi redemptoris passio nem nostræ liberationis auctorē atq effectricem salutis: cū multa antiquæ legis figuræ: sacramēta tum plura sanctoꝝ. Variā ac Prophetarū uaticinia idēst cetera Spūs sancti oracula ceciderunt: quæ iam lingua p crucē Christi & perspicue reuelata & explera salubriter sacra Enagelistarū eloquia pro didere: ut iam tandē Leone testante: manifesto completerentur effectū: quæ diu figuræ fuerant pro nulla mysterio. Scis inquit Iesus discipulis suis: qā post biduum pascha fiet: & filius hoīs tradet ut crucifigat. Veteris legis pascha cū agno Iſraeliticus ppl's: uelcebat: n̄p̄m nostrū Saluatoris ostendit. Et. n. pascha nostrū imolatus est Christus: cū in aram crucis sublatuſ tradidit semetipsum p nobis ostium & oblationē Deo in odorē suauitatis: ut uetus Pharaō atq antiquus hostis: cū mergeret exercitū: & nos p uerum phasē idēst transiitū domini: de ægypto ad cœlestē regnū: de morte transiremus ad uitam: quos fub peccati iugo uetusta seruitus tenuisset. Edus quoq ad huius ipsius rei præfigurationē in ueteri lege edebat: ad quē imolandum quot annis Iudei i paschali solemnitate con ueniebant: quemq mactare pro nra solebat uniuersa multitudo filiorū Iſrael ad uesperū: quod rīdiculum uideri potuisset: edum unū tam multa hoīum millia imolare: nisi hoc tantū sacramentum futuræ imolationis arcaia texisset: quando uno expleta sacrificio id uariarū differentia uictimarū. Tunc congregati sunt Principes Sacerdotū & Scribæ: & consiliū fecerūt: ut Iesum dolo tenerēt: & occiderēt. Hoc futurū Ieremias Spū scō reuelante: multo ante prædixerat. Et. n. ait: & Christū dicen tem inducit. Egoque quasi agnus mansuetus: quasi portaf ad uictimā: & nō cognoui: & cogitauerūt sup me consilia: dicētes. Venite: mittamus lignū in panem eius: & eradamus eus de terra uiuentiū: & nomē eius nō memoret amplius. Et lignū quidē (ut Lactantius ait) cruceſ significat: panis ue ro dominicū corpus: qā ipse cibus est: & uita oīs q credit in carnem: quā ipse portauit: & in crucē in qua pro nostra redemptione pendit. Sed de eodem consilio malignantiū atq conuentū: apud Sapientē q̄ liquido q̄ plane didit. Circumueniamus iustū: quoniā inuitis est nobis: & cōtrarius est operibus nostris: & impropriet nobis peccata legis: promittit se sciētiā Dei h̄: uere: & filium Dei se nominat. Ac rursum. Morte turpissima condemnemus eum: tēti enim tesce. Et sermonibus illius. Cumq intrasset Sathan in Iudam: qui dicebatur Scarioth: unum de duodecim: ut proderet Iesum Principibus sacerdotum: pacti sunt illi pecuniam se daturus: atque constituerunt ei triginta ar gentes. Et Ioseph ille magnus tur: ac magni Patriarchæ Iacob filius: quem admodum ueteris testamētū scriptura declarat: non triginta autē: ut septuaginta interpretat sunt: sed triginta potius argenteis prætercunibz Iſmaelitis nennundatus est: id quod Hieronymo: & Hebraica ueritate prodente didicimus. Atque iſt proculdubio Saluatorem præfigurasse dignoscitur. De quo & Zacharias dilucide. Apertauerūt inquit: mercedem in eum triginta argenteos. Ac de Iuda proditore in suprema cœna Iesus ait discumbens cū duodecim discipulis suis: Qui intingit meū manum in parafide: hic me tradet. Quod ipsum in psalmis legiſ. Qui edebat panes meos: magnificauit su per me supplantationē. Et alio rursum in loco. Tu uero homo unanims Dux meus & notus meus q simul meū dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulauimus cum consensu. Melchisedech (ut in Genesi scriptū est) Sacerdos panē & uinū obtulit Abrahe: & benedixit ei. Iesus autē de quo Prophetā. Tu es sacerdos in æternū fm ordinem Melchisedech: cū desideratū pascha cū discipulis manducaret: ut significante hostiam uerū sacrificiū transinoueret: effectū sane quod magister gērium Paulus scribens Corinthiis ait. Dominus noster Iesus Xps in qua nocte tradebat: accepit panes: & grātiās agens fregit: & dixit. Accipite: & manducate: hoc est corpus meum: quod pro uobis tradetur: hoc facite i meos cōmemoracionem. Atq amplius. Similiter & calicē postq cœnauit: dicens. Hic calix uobis testamētū est i meo sanguine: hoc facite quoniescūq bibetis: in meā cōmemoracionē. Q & qdē iandudū p Ezechielē fuerat premōstratū. Ego inquit: imolabo uobis uictimā sup montē: ut comedatis carnes: & bibatis sanguinē. Quare & in Bethleem nasci uoluit. Quippe Bethleem Hebreorū lingua domus panis interpretat. Itaq apud Ioannē Saluator uere de leiplo dicit. Ego sum panis uitæ: q de cœlo descēdi. Et iterū. Patres nostri manducauerūt mānā i deserto: & morui sūt: q manduca hūc panē uiuet in æternū. O q̄ magnū q̄ admirandū q̄ salutare: q̄ incōprehensibile sacramētū: de quo scire facit Hieronymus nollet: ostēq̄ upicū pascha fuerat impletū: & agni carnes cū Apl's comederat: assūmit panē: q cōfortat cor hoīs: & ad uerū paschē transgredit sacramentum: ut quomō in præfiguratione eius Melchisedech summi Dei Sacerdos panem & uinum offerens fecerat: ipse quoq i ueritate sui corporis & sanguinis repræsentaret. O q̄ dulce pabulū: q̄ suauis potus q̄ salutaris hostia. Vere in fortitudine cibi huius cæci uident: surdi audiunt: muti loquuntur: dauid

ambulant: leprosi mundantur: soli resipiscunt: conualescunt aegroti: mortui reniuescunt: & ad vitam quidē pducuntur æternam. Sed iam ad reliqua pgamus. Peracta coena: atq; hymno dicto: erant in monte oliuæ: ubi dñs & orauit ipse: & Apłs orare pcepit. Iuxta pphetiā illud, Munda cauerunt: & adorauerūt oēs pingues terræ: ac deinde ptra dedit infantibus palliōis euentū. Oēs uos scandalū patiemini in me in nocte ista. Scriptū est. n. Percutias pastore: & dispergenť oues gregia. Hoc apud Zachariā legiť. Percute pastore: & dispergenť oues. Paulo post orōne facta subieciť. Dor mite iam: & requiescite: ecce iam appropinquabit hora: & filius hois tradet i manus peccatorū. Hæc quoq; pñiderat ppheta psalmographus dicēs. Captabit i alam iusti: & sanguinē in nocentē cōdem nabit. Efaías tero: Peccata inq; multoꝝ pulit: & pp facinorosiꝝ traditus ē. Sed qđ Origenes & Remigius diligenter aduertūt: aliter ab aliis traditus ē. I traditus nāq; ē a patre filius hois: qđ pprio filio suo nō pepetuit: sed p nobis oib; tradidit illū. Traditus a se ipso ē: quippe q tradidit semetipsum p nobis hostiā imaculatā Deo. Traditus & a Iuda est impio proditore: q osculo tradidit Salua torē: ut ipsa Euangelistaq; sacra contestat historia. I traditus a sumis Sacerdonibus: I traditus a Iudeo rū plebe: traditus a Pilato: traditus a Diabolo acerrimo humani generis hoste. Sed a patre traditus ē hois filius ob misericordiā: traditus a seipso p nostra oīumq; salute. I traditus a nequissimo Iuda pp auariā. Traditus a summis Sacerdonibus ob inuidiā: traditus a plebe pp ignorantia: qđ nō traditus a Pylato pp ignauitā: traditus a Diabolo pp metū: ne p doctrinā illius de manu eius genus atelleret humanū. Porro sicut dixit dñs ad Gedeonē in iudici libro: Ne times: in hac formidine tua liberabis Israel: ita & oranti Iesu apparuit Angelus de cōlo confortās eū: q erat Israelitiū pplm redempturus. Iob i libro Regū Amasam fratrem salutauit: & quasi osculās percussit i latere: & Iudas osculo filius ob misericordiā Deo. Traditus i manus peccatorū. Sanson a Philisteis abductus ē uinctus: cæcitate Ezechiele. Ecce data sunt sup te uincula: & ligabunt te i eis. Et Iesus ligatus ductus ē ad Caypham principē Iudeoꝝ. Michæas uir iustus & sanctus a Sedechia filio Canaan in maxillā percussus ē dicite Micæa. Percuties maxillā Principis Israel: & unus afflētis ministrorū dedit alapā Iesu dicēs. Sic respōdes Pōntifici: Prophetanē Efaías: Faciē meā nō auerā ab increpātib; & cōspicīb; i me. Et Iesus illi sus celsus faciē uelatus cōspuit ē dicite ppheta. Ego i flagella paratus sum: & dolor meus i conspectu meo semp. Et iterū. Ego fui flagellatus tota die: & castigatio mea i manib; i. Tūit Abraham ligā holocausti: & posuit sup Isaac filiū: ut imolaret eum. Et Iesus q Efaia testante: tanq; ouis ad occisionē ductus ē: baiulās sibi crucē: exiit i eū: q diciť Caluarie locus. Et fratres nudauerūt Ioseph tunicā talarē & polymita: & milites diuersit uestimēta dñi: forē mittentes: dicite ppheta. Diuilerūt sibi uestimēta mea: & sup uestē meā miserūt sortē. Signū posuit: atq; exaltauit. Moyses serpetē enē i deserto: quē posuit apficientē: salui fiebāt. Et Iesus In Euāgelio. Ego inq; i exaltatus fuero: oīa traham ad me ipsum. Et Euangelista. Hoc autē dicebat: significās: quā morte esset morturus. Qđ non ignorauit Propheta: diuini arcani cōfiscus. Accedet homo ad cor altius: & exaltabit Deus. Ille igit q iuxta pphetā: oracula tenet de Edom: iunctis uestib; de Bozra: qui torcular calcauit solus formosus: in flōa suauit exsolueret: iuxta Prophete uaticiniū: quæ nō rapuerat in Colgotha crucifixus est: uulneratus pp iniquitates nostras: ut dicit Efaías: attritus pp scelera nostra. Quod manifeste Dauid cōcinit. Foderunt manus meas & pedes meos: dinumerauerunt omnia ossa mea. Crucifixi sunt autē duo neq; cū Iesu ad dexterā alter: alter ad sinistram: ut scriptura plane impleret: dicens. Et cū iniquis deputatus est. Qđ si ab hora sexta tenebræ factæ sunt sup uniuersam terrā usq; ad horā nonā: in multo ante prædixerat Amos ppheta. Et erit id die illo: dicit dñs: occidet sol meri die: & tenebrabit dies lucis. Ieremias autē. Subruit sol ei: cū adhuc medius dies esset: qđ nec Sybillā latuit: quæ ait. Medio die nox erit tenebrosa nimis in tribus horis. Clamans Iesus i cruce: uoce magna dixit. Heli Heli Lemazabani: hoc a ppheta prænuntiāt ē: & a Salvatore eisdem uerbis in patibulo ipso platū. Deus Deus meus respice in me: quare me dereliquisti: longe a salute mea: Et reliqua summissiore uoce ab eodē ipso expleta oīa: quoad uerum est ad eū psalmi locum: In manus tuas cōmēdo spūm meū: quē quidē uericulū ipsū cū clamans iterū uoce magna prorallit: etiam expirauit: consummata morte: & a lege præfigurata: & a pphetis multo ante predicta: et latronū qđ fregerunt crura: at non Iesu: quoniam per pphetam dictum erat. Os non committetis ex eo. Sed etiam iam spūritum tradidit: unus militum lancea latus eius aperuit: & continuo: mirabile mīseri exiit sanguis & aqua quidem in lauacrum: sanguis in precium redemptionis humane. Scripturam impleri oportebat dicentem. Videbūt in quem trāfixerunt. Missus est Ionas in mares & præparauit Deus piscem: ut deglutiret eum. Et Ioseph depositum corpus Iesu in uoluit iudone mīda: & posuit i monumento: in quonōdum quib; quā positus erat: dicente Efaia. Et erit sepulchꝝ eius gloriosum. At tum denique generatiōi prauæ & adulteræ: quæ uerū signum datum est signū lonę prophete: dicente in Euāgelio Matthæi Saluatore. Signum non dabunt ei: nisi signum lonę prophete. Sicut enim fuit Ionas in ventre Ceti tribus diebus & tribus noctibus: ita erit filius hois i corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Sed multiplicia quoq; data sunt signa. Sol obscuratus est: terra mota est: petre fissæ sunt: monumenta aperta sunt: multa corpora sanctorū: quæ dormierāt: surrexerunt: uelū templū scissum est mediū: a sumo usque deorsum: quia terre filius

Dei erat: in quem seuerat Iudeorum summa crudelitas: quem blasphemabat Impiorū oca pfidia: di-
cens. Alios saluos fecit: si Rex Israel est: descendat de Cruce: superni ignara consilia: salutaris myste-
rii nescia: quia dominus regnauit a ligno: & salutem humani generis in ligno Crucis constituit: ut
unde mors orta esset: uicissim inde uita resurgeret: ut quem admodū p̄m̄is homo p̄ lignus mortis
labem incurrerat: ita secundus homo peccati nescius in ligno crudelē mortem patiens: uere & mor-
tem dīnaret: & nos a morte & a captiuitate Diaboli liberaret. Recte igit̄ Leo in Iudeis inuictus ait.
Vocibus uestris titulus blasphemis reddunt oīa elementa responsū: & unā simul in uos sententiā
ferūt. Caelū terra: sydera: quæ indignos uos suo ministerio p̄stantes: terribili motu insolito: q̄ defe-
ctu tenebras mūdo: uestræ oecitatis ostendit. Q̄ d̄ si ad arguendū nec ecclesiā: nec inferna sufficit: &
& crucem Christi magis potuerunt petre atq; montum: q̄ uestra corda: saltem q̄ in tem-
plo a cūctis est: sciener aduertere. Velam: cuius obiectu intercludebant sancta sanctorū: a summo usq;
ad ima disruptū est: & sacrum illud mīsticum: q̄ secretū: quod solus summus Pontifex iussus fuerat
intrare: reuelatū est: ut nihil iam esset discretionis: ubi nihil relederat sanctitatis. Latebat Iudeos sa-
cræ redemptionis mysterium. Melius Cayphas: q̄ tum erat Pontifex: cū i Senatū sententiā diceret:
consilium dederat Iudeis expedire affirmans: ut unus pro populo moreret: ac nō totū genū imine-
ret interitus. Quippe Saluator mortē nostram moriendo destruxit: q̄ mortem carnis p̄ humani ge-
neris redemptione suscepit. Proinde in psalmo: libro scriptus est. Eduxit eos de tenebris & umbra
mortis: & uincula eorū dirupit. In Exodo aut̄. In manu forti eduxit Deus de ægypto: & de domo ser-
uitutis. In Apocalyp̄si uero Ioannis. Redemisti nos Deus i sanguine tuo: ex omni tribu & lingua &
populo. Quare nō absq; ratione uolente Deo: & titulus Cruci superpositus est titulus Græcis: Ἰου-
δαϊσ: & Latinis. Venit. n. filius hoīs: apud quē non est distinctio Iudei & Græci: in omni hoīum
genere querere: & saluos facere quod perierat. sed si pergam Prophetarū testimonia proferre: & fi-
guram in holera referre: fuerim fortasse longior: q̄ uel mei consiliū sit: uel studiū: ac uolūtatis ue-
stræ. Onus uicq; graue: magni Orationis copia dignū: imbecillitati mee oīa ipar. Quare & Sybillarū
uaticinia consulo: præterea: quare Delphica: Cumana: Phœgia: Bagela: p̄bra: conuulsiōis: & Chri-
sti passionē: clara uoce: & aperto testimonio protulerūt. Sed iam consensum uide: quoniam de
Christi passione nostra omnis habetur oratio: circa illam paucis contemplari. Primum: q̄ grauis: q̄
acerba: deinde q̄ frugifera: ac salutaris carent. Vere Saluatori nostro: q̄ pro nobis hodie passus est:
Ieremię uox illa cōgnat. O uos oēs q̄ transitis p̄ uia: anēdite & uidete: si est dolor similis sicut dolor
meus. Quod facile in promptu fieri considerate: uelut uarias in illum debacchantium Iudeorū il-
lusionis iniquas accusantium criminationes: multiplices labores: dolores: q̄ graui: illam totius cor-
poris persequens. Nam primū coram Principe dacerdonum: Caypha Pontifice illius est: coram
Herode Galilee: Terrarcha illusus est: coram Pilato præside: ac Legato Syriæ illusus est: uniuerso in-
spectante p̄p̄lo turpiter illusus: cū ara Crucis commeliose illusus ē. O perfidia: atq; impia Iudeorū
natio: quæ cū innumera diuinitatis signa fuisset inuirta: falsus cū testimoniu querit: cōtra le: uinitatis
propheciā illud: Scrutati sunt iniquitates: defecerūt seruantes seruicio. Et iterū. Insurrexerūt in me te-
stes iniqui: & mentis ē Iniquitas sibi. Accusat Saluatorē: impia Iudeorū natio: phibēt tributa dari Cæ-
sari: dicēt se Christū Regē esse: subuertere populū: ac seducere turbas: tibi demolinonē p̄ntem
tem: ac tridui reedificationē: deniq; blasphemant. Quomodo phibēt tributa dari Cæsari: q̄ tērant
bus & p̄centibus illis: multo aū responderat: reddi oportere: quæ sunt Dei Deo: quæ Cæsaris Cæ-
sari: Quare q̄ se Regē phiret? Nō ne ipse Rex uirtutū est? Rex gloriæ: ita: p̄phetici uocem?
Rex secularis: immortalis: cuius regnū nō ē hic: sed Rex Regū: & dominātū dāus: q̄ æternis Imperiis
regnat i celo: p̄ quē Principes dominant i terris: p̄ quē Reges regnant: & Imperiū diuturnitate lætā-
tur? Quo pacto seducere p̄p̄los eum accusare sunt ausi: q̄ ad hoc natus ē: & ad hoc uenit i mūdus:
ut perhiberet testimoniu ueritati? Quomodo subuertere turbas: q̄ ipse uia ē ueritatis: & uita: lux: ue-
ra: quæ illuminat oēs hoīes: quæ cupiūt: q̄ uolunt se cunctis erroribus & oecitatis tenebris liberari?
Quæ nō fecit: q̄ Cernus desiderat fontes aquarū: expectabāt in limbo patres: atq; etū. p̄stolabāt
aduerū cū Zacharia dicentes. Illuminare his q̄ in tenebris & umbra mortis sedēt: cū poli mortis fan-
era eius aīa ab incōminato diuini corporis deitate tā i corpore & aīa inseparabiliter pmanēt. In
ferri claustra penetrans: uocē p̄phetici diligētissimus hūanę salus impleuit: ut amolirent Inferiorū
Principū portē: & ad eripiendā Tartari Duas prædā introiret Rex gloriæ: Rex fortis: & potēs: q̄
secundū atq; immaniū hoste triumphaturus accesserat. Quid dicās de dissolutione tēpli: quē nō
de manufacto tēplo: s̄ de uero illo: ac sacratissimo sui corporis tēplo loqueret: q̄ d̄ præfixū tēpore
morum erat: post mūdū a mortuis suscitādū? Quid dicā de blasphemia? Nō ne hīc ipia Iudeorū na-
tio audierat: serap gloriā: cōspēnt patre: honificatē Deū: atq; eius opa uoce: signis: rotis: q̄
miraculis & gloriolis opibus manifestatē: adeo ad obediendū patri alacerēt: uel formā serui acciperet
patens illi usq; ad mortē: mortē aut̄ crucis? Multifariā uero passus Xpm̄ q̄s ignorat: q̄ sacra Euāgeli-
stæ: pcepit oracula: Eūan̄gelistis: iudat: & alij. Laborauit: ifirmatus ē: mortuus ē. Atq; eūan̄gelistæ
q̄ apud Lucā Euāgelistā ait. Amē dico uobis: ex hoc nō mādūcabo illud: donec iplēat i regno Dei.
Ne dicā de ieiunio. Q̄ d̄ nō mō i ieiunio: s̄ multo et magis seruādo docuit. Qui cū ieiunasset. xl.

tū dies tum noctes postmodū efuriit. Sinit: q & in patibulo Crucis Sicut inquit: & postea q cū dī
pulis cenauisset: nō bibas amodo de genimine uinis: usq in dies illū: quoniam illud bibā uobiscū non
in regno pīs mei. Absit q sapiens eodem die nudatus est: & suis nēcessitatibus exutus: cū flabat mu-
stri ad prunas: qā frigus erat: & calefaciebāt serq̄ Euangelij scriptura declarat. Sūdatur cū aliis: nō
p̄cipue: cū inter orandū factus est sudor eius tanq̄ guttæ sanguinis decurrē in terram. Labora-
tur celus uerbis: attritus flagellis: & baiulans sibi Crucē: ac subiciens sanctos humeros ponde-
ri ad supplicij profectus est locū. Infirmatus ē qñ p̄sa testante: nere ligatores nostros ipse tulit: &
dolores nostros ipse portauit. Genus mortis subiit: quo nūllū grauius: nullū crudelius: nullū acer-
bius nullū deniq̄ ignominiosius: uel dici aliud: uel cogitari pōt. Quo Syon nō inueniret tyrini ma-
ius tormentū. Ac uere p̄ Prophetā dictū est. A planta pedis usq̄ ad uentrem nō est ī eo sanitas. Nā
rotū aspicimus: nulla pars corporis dolore uacat: artus oēs: membra oīa magnis supplicij paten-
t. Fedatus: cruentatus: deturpatus est sp̄ciosus forma: p̄r filius hoīs. Si caput aspiciamus: spinis coro-
natum est: dicente p̄ sapientem Condonatorē Iesu. Egredimini filie syon: & uidete Reges Salomo-
nem diademate coronatū: quo coronauit eum mater sua: quæ erat uisq̄ Iudgorū Synagoga: unde
illi īm carnē genus erat. Quod si cernicē aspiciamus: colaphis percussa est: si faciem: uelata est: si bar-
bam: uulsa est: quoniā dedit genas suas uellentibus. Si ninda membra: signis & fustibus celsa sunt
si manus & brachia: protensa sunt: si costās: si latus: lancea perforatū est. Si pedes: durissimū dūm
confixi sunt: os uero illud gloriosum atq̄ suauissimū: ex quo melle dulciior fluebat oratio: nece-
atq̄ ambrosia dignū: felle & aceto potatū est: dicente Propheta. Dederunt in escam meā fel: & in sit-
ineā potauerunt me aceto. Hinc Aurelius Augustinus: Propinator fontem potat aceto: mellis da-
tor: ubi felle flagellat remissio: condemnat uenia: illud ē Maestas: tūc dē uirtus: perfundit largi-
tor imbrum spūs. Et rursum Flagellatus est: spinis coronatus est: ludibrioſa ueste amictus ē: ama-
nis conuiciis illusus est: alapis cesus est. Sed quorsū tā multa passus est filius hoīs: filius inq̄ hoīs
seculo natus: sed Dei filius ante secula genitus? Quem ad finē turpissima morte peremptus? Cer-
te ad redimēdū: certe ad saluandū humanū genus: ut nos de morte liberaret ad uitam: de corruptio-
ne ad incorruptionē: de tenebris ad lucem: de inferis ad celestia regna: de misera ad perennis glo-
rię felicitatē. O miram Saluatoris pietatē: o ineffabilem inauditamq̄ clemētiā. Scite Apłs ad
Romanos scribens: Reconciliat suus Deo: p̄ mortē filij eius. Vere p̄ Augustinū. Saluator cum
esset inimicus: patri meo reconciliaui te: cū inter mones & silvas errares: quesiti tei hominis mea
portauit te: patri meo reddidi te: laboraui: sudauit: caput meum spinis opposui: manus meas dāuis
obteci: lancea latus meū aperui: sanguinē meū fudi: aīam meam posui: ut coniungerem mihi te: &
tu diuideris a me. Per leonē uero q̄ uerēs q̄ pie! Ego suz inquit: uestra remissio: ego pascha salutis
ego agnus: q̄ p̄ nobis sum iugulatus: ego uestra redemptio: ego uita: ego uestra sum salus: ego ue-
stra resurrectio: ego uester sum Rex: ego nos per meam dexteram suscitabo. Bene rursum Augu-
stinus adiiciens. Venit ad nos cœlestis negociator accipere consummāte & dare honorem: subire
mortē: & dare uitam: haurire ignominiam: & dare gloriam. Gregorius autē q̄ grauior q̄ accommoda-
te inquit. Caro factus est: ut nos spirituales faceret: inclinatus est: ut eleuaret: enitit: ut introducteret
uisibilis: apparuit: ut inuisibilia mōstraret: flagella pertulit: ut saluaret obprobria: & illusiones sub-
sternuit: ut ab obprobrio gēno liberaret: mortuus est: ut uiuificaret: qui ī natura sua manet semp in-
comprehensibilis: in natura nostra comprehendī dignatus est: ac flagellari: quia nisi ea quę inhi-
mitans nostra: sunt: susciperet: nequaquā nos ad suę fortitudinis potentia subleuaret. Hęc cū ita sint
si nō ingrati: & tantorū beneficiorū imemores uideri uolumus: cōsideremus humiliter: hac cogite-
mus diligēter: hęc mētē & aīo uolentem: hac dies meditemur & noctes: reiciamus uanitatē illo-
bras: uoluptatum illecebras cōtēnamus: fortunę aspernemur: ludibria: moxia: mūdī blādiām: uitę
mus: carnes cū uitiis crucifigamus: quoniā ut ait princeps Apłorū: Christus passus ē p̄ nobis: relin-
quēs exēplū: ut sequamini uestigia eius. Pareamus amonē: ac p̄cipiē Saluatoris. Qui uult uenire
post me: abneget semetipsum: & tollat crucem suā: & sequat me. Nam si fueritis socii passionū
erimus & cōsolationis: ac demū die tercio sacro reficiemur: continuo sacratissimi corporis & sangui-
nis dominici cōsurgentes ēū Christo in gloria cœlesti: & immortalis lucis claritate: quā post carnis ui-
tę huius ille nobis largiti dignē: q̄ hodie p̄ nobis mori uoluit: & nūc sedet a dextris Dei: p̄ infinitū
seculorū scula. Dixi.

Augustini Dñi Oratio. III. De laudibus dñi Bernardini Senensis.

Elim hodie dari mihi maiores dicendi potestates illustres Magistratus: Optimates: ac
patres amplissimi: nelim in q̄ summam dari mihi eloquendi copiam apud magnos
uir os uerba factorū: & tam doctrię laude q̄ summa auctoritate prestantes. M. Caro
ille senex: ut Origēnū eius libro sepimo constat. loquēs cetera Ser. Galba: hūc uſus
est uerbis. Multa me dehortata sunt huc prodire anni etas: nox: uires: senectus. Quan-
to me plura dehortarent: prohiberent: hoc tūc aditū laudis: nisi me hodie huius solēnitis cele-
brietas cogeret & nēcessū qui in hoc augustissimū templū ad uenerandū Bernardinū cōueniſſis: ex-
plorata facilitas adiunget. Sed quantum rei exponendę magnitudini impar sit dicentis eloquētiā:

ipes est tamen in eo sra omnis: qui uere scientiam habet uocis: & hominum mentes luce ueritatis illustrat: labia infantum soluit: & sanctorum ora: & linguarum generibus: & sermone interpretatione muneratur: Verum ne frustra ipsa coteratur oratio: nostri propositi argumentum paucis absoluamus. Multa sunt excelsa: atque illustres Domini: quæ prædaram faciunt ciuitatem: atque ut mittam urbanarum regum splendorem: lunæ ac legum disciplinam: gestarum rerum glorias: cetera qui generis eius: uera atque præcellensissima laus fumorum diuinum: & clarorum uirorum dignitate: atque amplitudine constat: in quibus ponitur diuites quasi illi ciuitate florent. Et apud præfatos quod: qui tanquam superfluum ducunt: erroris autem loquens: alii Mercurio: alii Asclepios: alii Hercules: alii alios illustres iactare sunt soliti. Nos uero quod Christi nomen gerimus: & Cruciatum Redemptoris colimus: abiecto superfluo: erroris: eos celeberrimus: ac summus in actibus honoribus: & religione: qui sapientia: & pietate: qui sanctimonia: qui uera gloria illustres fuerunt: qui solum corporum uiculis: perspicuis documentis in cælum ac beatiorum domicilia sunt tranlati. Vna omnium prima Senenensis ciuitas: tampridè gloriam posuit: quæ præter alios celebres: & claros uiros: & omni laudis genere antecessores opifices: primum in omni exercitatione nobilissimos: tum Philosophos: Oratores: tumusque consulos lunis Theologos: & quod ualde gloriosum est: per diuersa tempora Pontifices Maximos: Gregorium septimum: qui antea Oldobradus uocatus est: anno: M. lxxii. mox anno. M. clviii. Alexandrum tertium: qui quatuor Scismaticos superauit: mira: & præclara gestis: quæ haud est narrandi locus. Post uero Pium. ii. quæ ipsi uidimus multis predecessoribus Chastitatis fidei studio: uirtute: gloria parem. Præter alios inque celebres: & claros uiros: sanctorum quoque secunditate Senenensis ciuitas præstat: & copia. Et ne Cæsarum Cisterciensis ordinis: amplificato rem commemorare cæteris gloriosis: minus tamen præclara apud nos extant reliquæ: cuius sacrum uiculis: & capillis: & eorum quali uiuentis: tamen indura silice defixi gladii: oēs plurimus ammirantur. Ne dicam Ambrosium Sausedonum: Doctorem beatissimum: ex Predicatorum ordine: cuius laudes alio sum tempore profectus. Ne dicam Andream Galleranum dilectum Deo: & hominibus: ab inuadente aliquando inimico creptum: atque in atroci diuinis sublatum in æthera: Ne dicam Petrum Peronem Carthusiensem: plenum Spiritu sancto: Ne dicam Bernardum Ptolomæum: qui Montis Oluei religioni primus dedit exordium: Ne dicam deinde Antonium: Laurentium: Petrum: Ioannem: quatuor dicti Augustini heremitas: Ne dicam Francum Christi ponus: qui seculi milina decertauit: Ne dicam Ioannem Ioachum: ex Pellicani genere: & cum eo Franciscus uirumque ex seruorum ordine: Ne dicam Ioannem Columbinum: sectatorem leuæ: & sanctæ leuatorum fraternitatis: in uirum: Ne dicam Sororem: qui in toto terrarum orbe claram hospitalem quæ primus condidit: Ne dicam Franciscum Vincentium: & Nicolaum iudeum Senensem: deuotissimos Christi seruos: Ne dicam Aldobrande: & ex Ponorum familia: cuius ex Bonizellam Cæconnam sancti: mas mulieres: quas Deus gloriosis insignibus decorauit: ac magnis donauit muneribus: Ne dicam Petrum peccenatum: uirum mira sanctitate illustre: Vt taceam Christi adulescentem: & eiusdem patris: ac Minorum ordinis Ioannem Martinonem: quorum ille pro Christo suscipiens pambulo: uel torum biduum inspectantibus multis uerbis Deum fudicialiter ad karas pro Christo nomine affectus supplicio est: & martyrio coronatus. Vt taceam ceteros: qui multum magni: & sancti uiri comprobant. Caterina sancta uirginis: & cõfessorem prædantissimum Bernardinum nemo est: qui nequati quorundam explorata sanctitas est: & nostro æuo potissimum resurgit gloria. Ac de Caterina quæ alias copiosius suis locutus: hodie se mihi Bernardinus offert: de cuius laudibus dicam breuiter: quod de tanto celare dici debeat. Fuit igitur Bernardinus: & in seculari primus cõsuetudine: atque illa cõmunis uite institutione: in qua mediis officiis: & uirtutum leniori rano connectitur: & in illo pfecto uiuendi genere: in quo recta sunt oia: & nostro & aliorum iudicio probatissimus: nec contentus mada ne seruare: qui in lege Domini dies meditare: & noctes: quæ quæ ad mediis officiis pertinet: indicat: arripit: & salutare consiliis: atque ut perfectum expletet officium renuntians terrenis opibus: nudus seculum est: Dominum. Igitur cū accepisset diuini Hieronymi salutarem præceptum: quod ait: Quod in reprimi in situtis: hoc manebit: & ad inuocandum: tuorum regitella reliqua uita decurrit: ipsa quoque primæ pueritiæ temporis: & optima: ac liberalibus disciplinis: & in cõlecta uirtute: ac uigilantia collocat. Plurimum probauit sententiam: qui in Philosophos autumans ait. Quod i ueri inuestigatione uertent: quodque ea quæ plerique uehementer expectant: de quibus inter se digladiantur solent: cõtemnant: & pro nihilo putent: propterea iustos esse. Itaque Bernardinus longe melius quæ Cælarum: & Gallorum Drayde: in dorum Gymnosophibus: & Aegyptiorum Memphis: Vates: Persarum Magi: Grecorum Philosophi: Hebræorum Esseni relictis rebus aliis: ad salutarem sapientiæ assequendam operam omnes: ac tempus accommodauit: ut ueritatem indagaret: indagatam perciperet: percipere ueritatem recte comparatam uolente Deo ceteris unidaret. Vere cum Cicerone dicebat. Omnia alia incerta: caduca: mobilia sunt: una uirtus est aluissimis defixa radiobus: quæ nunquā uila uel labefactari potest: nunquā dimoueri loco. Et rursum cum illo Stoico: cum probata sententia. Nunquā ego neque pecunias illorū. Neque tanta magnificentiæ opes: neque Imperia: neque eas: quibus maxime affrici sunt homines: uoluptates in bonis rebus: aut expectendis esse duxi. Rano in promptu est. Nam & qui eiusmodi rebus circumsunt: maxime tamen desiderant ea: quibus uehementer abundant: Neque enim expletur unquam: neque saturatur cupiditas sua. Neque solum ea quæ habent libidine augendi cruciantur: sed etiam amittuntur.

tendi metu. Hanc Cæcero sententiam tradidit: optimis argumentis rationibusque differtuit. Bernardinus autem uita ac factis liquido & perspicue illustrauit: eorum numero iure censendus: qui Lactantio Firmiano prædente contemptis obus & priuatis & publicis actionibus: ad inquirendū: atque inuestigandā ueritatem: auius ac studiū conulerunt: existimantes multo esse præclarus ac laudabilis diuinorum humanarumque rerum scire & inuestigare rationem: quam fruendis opibus: cumulandis honoribus inherere. Quibus rebus (ut id ipse prædare Lactantius inquit) quoniam fragiles teneręque sunt: nemo melioris: nemo beatorum effici potest. Nam sapienter quidē a sapiente dictū est. Beatus uir: qui post aurū non abiit: nec sperauit in pecunię thesauris. Præcipit Apostolus ac magister gentium: quę sursum sunt: inquirite: non quę super terrā. At uero diuitię: id quod Ioannes Calixtus ostendit: uisco limæque peribens: si quo in procubitu aues: sursum: proculdubio uelare nequeunt. Ex non uisio diuinorum obliuincti: compediū: nec humo tolli possumus: nec supere ac celsa petere. Bernardinus autem qui Apostolos meminisset aliquādo Saluatōre affatos. Ecce nos relinquimus oia: & secuti sumus te: Apostolorū sectatus uestigia: Apostolicam sibi nūā proposuit: atque pfectā sapienciā adipisceretur actiuam uitā: quā appellat: cum contemplatione cōiungit: occupatus prædicando: docendo: exhortando: uocando: meditando: orando: scribendo: & qui nunc sunt populi: & consequenter posteritati profuit. Religionem autem complexus: & ipse illam cunctis uiribus admauit: & ceteros ad eisdē capessendam grauissime cohortatus est. Nouerat. n. bonū esse in religione uerari: & in illa tanquā in lethario Monte: cum Petro: Iacobo: & Ioanne: quasi tabernaculis positis Saluatōre Christū & Dominum glorię inueneri: Aeternū patrem cū unigenito filio: & Spiritu Scō: I Colūbæ specie per mentis eleuationem: quantū in carne homini datur: assidue contemplari Franciscū imitatus Bernardinus: opes contemplatiue: a scitu paupertatem: uoluptatē a spernatus est: de legē casti moniā: suam ipsius abnegauit uoluntatem: se penitus Deo ac uoti tradidit. Ita uero illa: quę feruntur bonorū genera: ita uenerunt: quę extra nos sunt: sine corporis: quę circa nos esse putant: seu denique animi: quę intra nos esse non cōfitemur: hec ille prorsus abiicit: ut ea assequeretur bona: quę & supra nos sunt: & uere bona putāda: in quibus illa unq̄ consistat charitas: quę uirtutum cumulus est: ac bonorum omnium plentudo. Quod si uere sapienti appellamus est: qui non modo ipse cū uirtute uiuit: sed alios quoque ad bene ac pie uiuendū impellit: quales eos fuisse accepimus: qui primi dispersi: in montibus homines: ac passim bestiarū more uagantes: ad societatem uitę conuocantur: uere sapientem Bernardinū existimare debemus: cuius sapiens & perpolitā oratio: ad rectam Fidem: ad catholicam ueritatem: ad orthodoxam religionem deuios compulit: atque ad æternę salutis mam direxit: atque perduxit. Quo circa cum antea in eorum ordine: qui Christi Confessores cognominantur: & uides Pontificatus expertes: sancta celebraret ecclesia. Paulū Tebeum uastę cultorē solitudinis: atque Heremiram primū: & illius tum uita: tum ætate sociū Benedictū Aegypti: tum Maurū: Iulianū: Gilbertū: Guilielmū Pictauiensem: Thōmam Aquinatem: Benedictum Monachorū: & cœnobitarum omnium principem: & magnę prolis parentem: Petrū Moranensem: Iuonē Britannum: Honofrium Anachoritam: Antonium Patavinū: Alexium Romanū: Pastorem Presbyterū: Dominicum Hispanienfem ordinis Predicatorū: Ducem atque indyctum patrem: Eusebbium insignem pietate uirum: Bernardū ex Burgundia gloriōse præconem Virginis: cuius ore dulce stuebat eloqui super mel: & factum: Ludouicū Francorū Regem: Egidū: Nicolatū Tollēnatē: Mamilianū: Hieronymū Presbyterū magnū latī decus: & Christi nę religionis lumen: Franciscum Minorum autorem: quę Sigmata Iesu Christi etiā portauit: & corpore quasi Patriarcham quendā fecunda prole prædare: & hilarationem uirū sanctissimū: Leonardum ex Galliciarum provincia: Sabbam Venerandū patrē: Galganū denique nostrum: nup & Senensem Bernardum adhibuit: quę Iesu nomen manifestauit hominibus: & Fidei firmitatem uchemēter ad auxit: gloriōsus Confessor: Præco ueritatis insignis. Sed nō est par tantis laudibus dicendi facultas: sed nec tēporis paruit angustię: longius euagari. Proinde statim ipse mihi iam tandem dicendi modum: si ea prius in medium attulerim: quę ad Bernardini præconium id pridem a me ipso confecta sunt: & ab eo post modum comprobata: qui fuit gloriōsus Pontifex Pius. ii. cuius auctoritate ut in Archiepiscopatus Pontificalibus libris extat: etiam in hoc ipso natali intra nocturnarum lectionum officia in Ecclesia ualeant decantari. Referam illa igitur: quo audiētibz uobis: plus multo legendis nostris auctoritatis accedat. Ea uero sunt huiusmodi.

¶ Bernardinus patria Senensis bonis pgenitus patribus: nobili & claro genere ortus: cū a primis ætatis tēporibus optimū semper sectatus eēt bene ac recte uiuendi uias secūdo & .xx. suę ætatis anno: concēptis delitiis secularibus: spretis humanarū rerū blandimētis: despectis fortunę ludibriis: subit beati Francisci regulā: & sacratissimæ Minorū religioni se mādipauit: qua ita sapientē studiosita diuinarū litterarū disciplinā & cognitionē pfecti ut uerno postq̄ religionē anno ingressus erat: exspir cōcio nari ad populos: & infrequētissimis hominū conciliis euangelizaf uerbū Dei: qua in re adeo per eas tempestates effloruit: ita præter ceteros palam & principatum obtinuit: ut non modo in tota Italia: sed etiam apud plerāque Christianā dignitatis nationes: ac gentes celeberrimum haberetur eius nomen. Nam mirum quā dicendi copia: quos splendore uerborum: quę sententiarum grauitate: quę multiplicibus ac tantis sacri eloqui testimoniis pollere ac circumfusi uidetur. Erat illi dulcis in

exhortando suauiter: uehementer in redarguendo inuestigatio: summa in probando grauitas: magna in persuadendo fides: in laudandis uirtutibus precipua uertitas: in flagitijs execrandis mira contemptio incredibile in operando artificij: doctrina: & eloquentia: preclarissima laus. Ammirabili uero quodam studio: atq; industria: nunc frenis: nunc calcibus ad flectendas populorum mentes: atq; animos utebatur. Ac lanissime quidem huius sanctissimi patris patebat institutio: ita ut nulla in tota Italia pene sit ciuitas: in qua non exierit sonus: & uerbum eius. Clara autem uoce: ac bonis latens in eo laudatissimo instituendi genere uersatus: perseverauitq; ad extrema usq; senectute: atq; ultimos uite terminos. Ita flagitijs multos: atq; improbos a turpitudine: ac scelere abuocauit: ad amoris uirtutis: ac beneuolendi studium: ratione q; conuertit. In primis suadens: contentum esse modum: & que in eo sunt: & solum diligendum deum: sicut & uerum summum bonum existimare debemus. Ad scribendum etiam a uos contulit: nō intermitte seruenuissimū praecladū munus: p̄ multos diuina scripturae locos illustrauit sermones: & conciones suas mandauit litteris: & librorū multa scripsit: atq; q̄d dicit uolumina: quae ut in corrupte scripta sunt: ita etiam magno habentur in praeio: & leguntur q̄d a multis: probantur ab omnibus. Multa quoq; in plerisq; Italiae urbibus: atq; oppidis erecti feruorū Dei sancta cenobia. Beati Francisci regulam: in qua magnus ille feruor obsoleuisset: & ut res prorsus ad malum plerūq; indetenus probabatur: ubi flagitior illa Charitas refraxisset: hic tua sapientia: uirtute: labore: ac diligenti opera ad pristinas reuocauit sanctimonie integritatem. In numeram pene tum iuuentum: tum senum etiam multitudinē percalcatis rebus humanis: ad sacre religionis claustra: & sublimitatem conuocauit: nō minus sanctae conuersationis exemplo: q̄ salutaribus: ac frugiferis documentis. Multorū insuper exiit bonorum auctor: & agrestes nōnullos: atq; effratatos populos: ad religionis cultum: & ad uirtutis disciplinam redegit & laudem. Quorundam uero aut superfluiosa uanitatem: aut solutorem uite licentiam nō modo acriter improbat: sed etiam sapienter substulit. Demum cum multis: & praclaris inter mortales edis operibus: bonis certamen certasset: & indies magis: ac magis de uirtute in uirtutem profecisset: prouectus aetate Aquilam pergens: aduersam tuam diuinae contraxit: qua & absumpsum migravit ad Dominū: & cui semper firmiter seruierat: spiritum altissimum reddidit: & qui. vi. Idus septembres natus erat: anno ab exortu Saluatoris Iesu Xpi M.ccc. lxxx. xlii. kl's Iunii: qui est uigilimus mensis huius: atq; hodiernus dies: rebus excessit humanis: annum agens. iiii. & lx. adhibitis mensibus octo: diebus. xii. Aquilani corpus eius asseruant: q̄d ipsum tale est: ut uere perhibeat testimonium sanctitatis. Comprobata autem fide perfectione uirtutis: perspicua miraculorum attestante gloria: diuina dispensante clementia: a summo sacerdote: ac Pontifice Maximo Nicolao. v. annis a Christi natiuitate labentibus. M.ccc. l. qui & annus remissionis erat: summa fere Christianorum omnium populorum celebrabit: & conspectu: ammirabili calidus ipsius splendore. Sanctae Romanae ecclesiae: & Apostolicę sedis auctoritate iudicanda: definitūq; editū canone constituendum esse Bernardinum: annumerandūq; in sanctorū catalogo: cuius de nobis sectari uellegia: qui ut est mirabilis in sanctis suis: ita uult oēs homines saluos fieri: & celesti secus gradus perfrui per infinita seculorum secula. Eia igitur omnes summa deuotione: atq; animorum letitia: lectum imprimis celebrem & festum agamus hunc diem. Hora dimando perdono dal glorioso Sancto Bernardino della troppa breuita: & festināda de la uostre excellentissime Signorie: se habesse dato tedio con longo parlare Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. IIII. de laudibus Dicitae Charitinae Senensis.

Agnus & roto penę orbe celebratus Orator excelsi: ac potentes Domini: patres reuerendi: religiosi Sacerdotes: uosq; oēs dilectissimi in Christo Iesu: cuius aliquando incausa grauiſſima dicturus eſſet: ut & modestiā ſimul proficeretur: & neceſſarium dicendi officij non deſereret: huiusmodi & inuolentis uerbis: & honeſta excuſatione uſus eſt. Mea inquit uult ſemper in hac re uoluntas: atq; ſententia: quem uis ut hoc malū de hiſ: q̄ eſſent idonei ſuſcipere q̄ me me uel mallem q̄ uemine. Ego uero tamen nō ignoro ſummam illius ac praedaram eloquentiā: & meaſ cōtra uel infantiam maximam: uel ruditiem: tamen hoc mihi cum illo nō abſurde conuenire uidetur quod & res ad dicendum grauiſſima oblata eſt: & eam pretere ſilentiū: uſta reprehentione nō poſſum. Nam ſi nullū officium referēda gratia magis neceſſariū ē ut eodem ipſo auctore teſtante didicimus: Nos qui glorioſa Virginis Catherinae intercedētibz meritiſ miranda quaedam ab aeterno numine accepimus beneficia: meſas putamuſ: ſi tāq; laudiſ praenium: nullo tuoſ nōſtre oraculo proſequamur: non quidem id auſi eſt fiducia: ut nos tātiſ explicandis rebus ſufficere poſſe arbitremur: abſit: uerum cum diuo Gregorio didimus. Vires quas imperitiā denegat: Charitatis miniſtrabit illa praefertim diuinū nobiſ ſperare praefidiū: q̄ & iſanuū linguas facit dilatas: q̄ ſupplidit p̄cantibus nūq; deſuit q̄ fidēter poſcedūbz optat ſemp opes: atq; auxiliū p̄ſebet. Sed & illud Sancti Doctoris Hieronymi uerq; teſtimoniū: ſpes noſtram & fouet: & auge: quod facilis: & prona dicendi uia eſt: quē ipſa uertitate materia: curſum orationiſ accendit: qualem certo credimus eam in qua de beate Virginis Catherinae laudibz pertrāctandum eſt: cuius & ſciliū diem hū.

hodiernum agimus: & magno cū huius populi gaudio annua solemnitate letamur. Qua de re non nulla hodie mihi dicere cupienti illud mea sententia congruū ac per opportunū occurrit exordium quod ipsa quoque in huius diei sacris solēnibus de canit ecclesia. Hęc est. Virgo sapiens quam dominus uigilantem inuenit. Quibus plene uerbis absoluta: & perfecta quedā huius Virginis laus summa uirtutis eius plenitudo monstratur. Quod exploratissimum fore nō dubito: si de Virginitate & de Sapientia si de Vigilantia paulo loquimur uberius: atque eas precipuas p̄dicasque uirtutes ad hęc gloriosam celsitē accomodauerimus. Quanta sit uirtus: quā ammiranda Virginitas cum perspicua ratione: & sacris oraculis: & sanctarum scripturarū auctoritate dignoscitur. Hęc. n. p̄ter ceteris uirtutibus cūctas sordide: atque obsecrē uoluptatis illecebras spernit: ab omni labe humane fragilitatis absoluat. Qui uero firmo illam constantē animi proposito seruare decreuerint: hi supra humanā dignitatem attolunt: & celestibus degentes uitam proximē accedunt superis: & simillimi Deo sunt. Ac per Virginitatem quidem tanto datur propius: & celestia contempleri: & diuinā rerū perspicere ueritatem: quanto ea uirtus a corporū sordē seceret: est: & abest lōgius a feditate omni: atque corruptionis cōtāgiis. Est. n. Virginitas quēdam dō rectissime Aurelius Augustinus fuit: in corpore corruptibilis: corruptionis p̄petua meditatio. Quod circa & Euāgelica ueritas hūic quasi excellētissimā uirtutē p̄misit quoque ap̄lissimū debet cōfirmat. Cūq; triplicē fructū pponat. xxx. cōiugatis: q̄ iūsum gradus ē. l. cōiunctibus: q̄ mediū locū obtinet: uirginibus autē quorū dignitas ceteris oībus at̄ferat: Mattho. i. ubi p̄dixit prodente: fructū cēlestium merito tribuendū esse intelligimus. Nā & hi sunt: qui in Apocalyp̄si Ioannis: sedunt aequum quocūq; ierit: cantantes canticū nouum ante Thronū Dei: quod soli modulari: qui cū mulieribus nō sunt coinquānt: & labem carnis: atque immunditiam omnem exerat: amicum tur stolis albis: & corona immortalis glorię decorantur. Tanto quippe uirginitas maior reliquis: tanto prestabilior est: quanto fructus centesimus reliquis duos superat: atque illis cunctis uisum rem mensuram reddit. Bene igitur de uirginitate loquens Ambrosius Pulcherrimam inquit: quā potest maiorem aestimare decore Virginis: quā amator a Rege: probatur a iudice: dedicatur domino: cōsecratur Deo: Bene & Cyprianus: quo inquit: Virginitas sublimior gloria est: maior est cura: flos est illa ecclesiastici germinis: decus: atque ornāmētū gradū spiritus: huius illiusque portio gregis Christi. Hieronymus autē qui primas semper uirginitati dedit: uirgines similes Angelorum esse asseuerat: & eas proculdubio affirmat esse feciles: tanq̄ uere imitentur Christum: quē uirginem de Virgine natum: uirginitatem praeuulisse cōstat. Verē it̄p uirginias a catholicis Doctoribus Angelis dicunt esse cognatas. Quid est. n. Virginitatem agere: nisi ut Hieronymus noster ait: in corpore sine corpore uiuere: ut ipsi dicimus in carnis ergastulo uitam imitari Deorum? Quāvis igitur Catharina Senensis laudibus effendat est: quē conuiciis nostra: bonis orta parentibus: prius fide dicat Deo: q̄ Deum posset per aetatem cognoscere. Quē inter ipsa uitę p̄mordia: sex annos nata: ut soli Deo seruiret: heremici solitudinem concupiscit: atque ab ipsa tenella etate uirginitatē suam Deo cōsecrat: & se uini in stitu cēlesti sponso Virginem castam exhibere Christo. Sed quā uera: quā perfecta uirginitas est! Illa nimirum quā sociam habuerit sapientiam. At quā sapientiam? Certe non humanā: de qua scīptum est: Perdam sapientiam sapientum: & Prudentia prudentum reprobabo. Sed illam in quā p̄ram uerūq; diuinam sapientiā: cuius duplex gradus est: falsā intelligere: uera cognoscere. Quē uirginitas est: & lumen cordis humani: per quā cōtēpta humanarum rerum fragilitate: ad cognitionem creatoris Dei: & ad ueram amplectendā religionem infirmimur: cuius: ut ait gloriosus Bernardus: duplex munus est: declinare a malo: & facere bonum. De qua uere: & eleganter a Lactantio Firmiano dictum est: idcirco data est homini sapientia: ut cognita bonorum-malorumque natura: & in appetendis bonis: & in malis declinandis uirtus suę orationis exerceat. Et rursum a Salomone. Infinitus est thesaurus hominibus sapientia: quo qui usi sunt: participes facti sunt amicis Dei. Hanc qui adeptus est: gentes omne uirtutis amplectitur: & in humana cōsolatione iustitiam colit. Pietatē uero ac religionem ad summū sanctissimumque diuini cultus honorem: in cuius studio semper & cōtemplatione ueratur. Nam uera sapientia ac uerę religionis Pietas inexplcabili nexu in dissolubili uinculo copulantur. Hanc utraq; Catharina Senensis cumulatissime affectat est: quippe quę Deū semper tota mente cōtēplabatur: & erat orationi semper intenta. Quę adhuc paratula admirabili uisū uidit in maiestate sedentem Christum dei filium: & illa cum Paulo apostolo intuita est arcana cēlestia quę fari nō potest lingua mortalis. Diuinarum autem rerū & sanctarum scripturarū perisissima de Deo immortalis: de religione de pietate: ac diuino cultu: de disciplina uirtutis de iustitia de charitate: multa & uerbo p̄cepit: & literis cōmendauit. Multorū stultos errores: atque impiam superstitionem sapientissime cōsuaruit: & spiritu donata Prophetico multa & p̄dixit: saepe anteq̄ fieret: & oculis illi reuelauit. Quod eius insigne uirginitas: & sapientia erat: uirginitas & sapientia: p̄ter mīdī Prophetia. Quāobrē & qdā Romani Pontifices: Gregorius. xi. & Urbanus. vi. hac ipsa iubente Deo in rebus magnis pro ecclesia gerēdis auctores sunt uis. Erat. n. Virgo sapiens. Sed sic fides: sic sapientia: sic uirginitas sine operibus mortua est. Itaq; iubet saluator uigilandi: atque orandi: ne cōtationi pareat carnis infirmitas. Et beatus ille seruus quē dies noctūq; & i quacuq; uigilia dominus uigilanti: atque excubanti iuenit. Nā & sobriū esse: & uigilare bebemus: ut sequissimū & callidū hostis uirtutis iudiciū.

qui tanq̃ Leo rugiens circūit: quærens quæ detoret: mille nocendi artes cōfingit: laqueos nectit: & multiplices machinatur dolos: cui resistunt fortes i fide: & omni tēpore i sanctæ religionis operibus vigiliæ: quæ sunt: humilitas: patientia: austeritas: uita: abstinētia: animi magnitudo: misericordia: laboris assiduitas: cœteræq; id genus. Humilis fuit: quæ uilis apud hoēs: & abiecta uiden uoluit: hanc parua domo: cui ancillari officio functa est. Patiēs fuit: quæ Diabolicas tētationes malignitū spīritū pugnās: i proborū infectiones: patientiæ dipeo: & fidei galea superauit. Austeritas fuit: quæ di gnos fructus penitentiæ fecit: & beati Dominici regulam: quæ in Ecclesia Dei maxime semp floruit: professā usq; in finem perseverans cōstantissimē semp-cumulatissimēq; seruauit. Abstinēs fuit: quæ carnes domuit: ei uinis: uigiliis: uerbis: corpus afflixit: amicta albio: ligno: lectulo: & scabello pro puluilo usa: pluma excreta: delicias oēs cōtempnit: uini: & carnum usum proflus abiecit: ali quādo solo herbarū succo: diu sola eucharistis cōmunionē cōtēta: ita ut nec pane: nec leguminibus uideretur. Acineta fortitudine: oēs perturbationes animi superauit: & cū dēmonibus crebro lucta ta: scē inuidiam p̃stīit: uictrix semper enast. Quis referat misericordiā eius: quæ benignæ pauperes Christi fuit: quia indulgēte patre largā manu subuenit: paup̃ eluētēs: potauit sinētes: nudos ope ruit: egrotābus ministrat: afflicto: & calamitate pressos solata est: & studiose pro Xpi nomine corporali simul & spiritali auxilio profuit: nec modo singulis p̃stīit hoib;: sed et populus: quod Flo rentini testantur: pro quoq; pace: quo tēpore cū Ecclesia dissidebant: & erant interdicto subpositi Apē ninum: & Alpes transgressa: Auinionem usq; ad Romanū Pontificē profecta est. Fide: ope & Char itate munica. Postq̃ duas horas somno idulserat: reliq̃ omne tēpus uigilabat: orabat: p̃dicabat: opa misericordiæ exercebat. O faciliē Virginē: o ancillam Dei gloriolam: o p̃daram Christi sponfam. Quis tanta digne laudare uirtutem eius: q̃s referre: innumerā: & admirabilēs eius Virginis laudes? Quis cōmemorare possit? Sed magnū: sed sanctū: sed celebre i populo: est Catharin genitrix: cuius sanctissimā uitam secuta est gloria: mors: siquidē peracto tertio: & xxx. etatis anno obdormiuit i Do mino: & quod multis ac perspicuis reuelationibus innotuit: in celū translata est: p̃petuo regnatura cū Christo. Coronā incorruptæ atq; imatcensibilem affectuta est in celis: miraculorum gloria resulget i ter ris. Sed eoꝝ penē i finitus est numerus. Vnū nequeo p̃terminere: quod ad filiū spectat: quæ habeo unicus Nicolaus Frāscisq; proximis ānis egrotans cū desperata salute iam proflus ab omibus extin ctus putaretur: Catharin Virgini cōmendatus: subito: q; iam fere mortuus erat: reuixit: & dolore ta: belcēdē patri: mirabile dictū: breuī fuit: ac diuinitus restitutus scolomus: Scitis plerūq; quæ uera loquor: & q; uidet: testimoniū perhibet. Habeo summo Deo grates: q; sanctoꝝ p̃cibus: & huius gloriose Vir ginis intercessione: tāto me dignatus ē donare munere. Sed deficiat me dies: si di miraculis eius dice: re pgam. Comprimum ipse me: nam multorū dierū oratione: ad hāc rē opus ēēt. Illud parē in prōp rui: et omnibus quod propter exploratam eius sanctitatē: & ob summam miraculorū gloriā dispē: sante Deo: a diuino Pōnificē Pio. ii. i sanctarum Virginiū catalogū asita ē: quas Romana ueneratur Ecclesia: eius glorioſa solēnitas ab uniuersali fidelis cōcōne celebratur. Multæ orbis nationes: ac po puli sanctis mulieribus gloriātur. Gloriātr Alexandria Martyre Catharina: Asia Priscilla: Anniocia Margaria: Bithinia Theodora: Britania Edeltruda: Capadocia Dorothea: Aegyptus Eugenia: Oriēs Sotherē: Palestina Maria quā Aegyptiaci cognomināt: Mauritania Felicitate: ac Perpetua: Thebais Enphrasia: Sicilia Agatha: Scotia Brigida: Hispania Eulalia: Ungaria Elyſabeth: Gaudent Syracusa Lucia: Mediolanū Euphemia: Aflitiū Clara: Tibur Simphorola: Cumē Iuliana: Ostia Prepedigna: Ratēna Valeria: Parisiū Ygenoupha: Tollerum Leocadia: Karthago Ianuaria: Tyrus Anatolia: Pergamū Agathonica: Cefarea Reparata: Iconiū Tecla: Cizici Fausta: Lētarum Sena nobilis urbs Etnuriæ: Lētarum Sena fecit: ciuitas Catharina Senēsis: cuius sanctitas toto orbe diffusa: clarescit: quæ patrum nostroꝝ memoria intra hæc mœnia orta: & cū parentibus nostris cōuersata: nunc cū sacra tissimo choro Virginiū cū Agnetē: Apolonia: Prisca: Emerentiana: Petronilla: Praxede: Christinas Cecilia: Barbara: Iustina: Vrsula: cœterisq; sacris Virginiibus triūphat in celis: & una de numero pr dentium: quæ sumpsit oleum in uasis suis: cū lampadibus obuiam sponſo prodies in celestibus nu: p̃tis optatū sponſi: operatū potuit amplectibus: ac dulcissima uisione perfrui: & cum æternæ beatit udinis: atq; immortalitatis gaudio: interfilias Ierusalēm: dñter sanctos fors illius est. Illud nre diore possit Senēsis populus: neq; ē: aut aliquādo fuit: & grādīs natio: q; habeat Deos appropinquantes sibi: sicut adest nobis Deus noster. Citius Virginis: quæq; Genitricis Dei: alme diuē: superorū atq; Angelorū Regis: uirtute: & nomine gloriatur: post idyrtus Martyres Crescentiū: Anſanū: Saturnum: Victorē: Bernardinū: predicatorū meritis: huius patrie lumen nostrī scali decus: iſ tra flos penates aduocata habet: & Catharinā Virginem apud deum: & partem domini nostri Iesu Christi: ut iam multiplicatis intercessoribus: eiusmodi beneficia cōsequamur. quæ summū splēdorē: summā huius po pulo cōferat dignitatem. Tāto igitur frēti patrocinio: maiore fiducia deprecemur: atq; oim̃o: tenē: Deū: ut huius Virginis meritis: Diaboli effugiamus insidias: nūdi desipiamus: noxia blādim: &: reppugnēt: ac reludāt: carnē: mētis: ac rationis legibus subiiciamus: ut sobrie: iuste: caste: pie: uirē tes i hoc seculo: expectātes beatū sp̃s: & aduētū gloriæ magni Dei: & tā firma defensione: p̃ceti: priua tim quē adīpīcamur: aīarū salutē: publice: nero tranquillitē: quē: cōcōctiā: & illā iprimis: quā mun dus dare nō potest: sed ille tribuit solus q; unus uir i trinitate p̃fecta p̃finita scula sculorū.

E Voi deuotissime madri & uenerabili dñe raccioche a nostra cōsolatione l'alcuna parte siate principi del sermone & del parlare nostro facto p reuerentia della gloriosa uergine sancta Catharina Senese: douere intendere che a sua laude & a sua cōmemoratione habiamo ante & cōsiderate tre cōtemplatione principali. Prima della sua uirginità: Secundario della sua sapientia: Terzio della sancta & perfectione sua in tutte le opere pñenti alla scia religione. Perochi cognosceuo questa gloriosa sancta: di quanta nobilita & di quanta excellencia sia lo stato delle sacre Virgini & multo tenera a cōfirmo: & sō pposito dedico el corpo suo & cōsecro la sua uirginita al omnipotēte & supremo creatore: & uole pscuerare le mundo: & immaculato uase pñoso: & pñissimo tabernaculo di integrità & perfecta pudicitia: come a digna sposa di Christo si cōuiene. Elegēdo: & seguendo quello stato loquale in tutta la cōgregatione de fedeli & piu perfectio: piu eccellente: & supremo: Alloquale la infallibile Euangelica uenia infra tutti li stati della humana uita attribuisce: & concede eprinapato: & assigna el primo loco del fructo cōsumo: & piu exuberante ne la moltiplicacione della grana. Et pche la Virginita senza lasapientia & imperfecta habiamo demōstrato secondo la fragilita del nō ingegno: quanto questa sacra Vergine fusse sempre i tutta la sua uita prudēssima: & ueramente sapiente: & del bel numero una delle beate uirgini prudēti: renunando al mondo & a tutta la uanità: & deliue temporali disprezando tutte le cose caduce: & trāsitorie: & tutte le fallaci & mortitane possessioni: trisguar dando: & seguendo solamente el sommo & i cōmūtable bene. che e solo lo eterno Dio: creatore del mondo: & redēptore della humana generatione: & subtrato lo suo affecto da tutte le cose terrene: solo cōtemplando Dio: desiderando & amādo q̄llo: doue cōsiste l'ultimo fine nostro: & la scietia uera: & la uera beatitudine della celeste uita. Vltimo habiamo succintamente tractato della pfecta sancti monia di q̄sta beaissima uergine manifestata nello exercio di tante uirtù: nella uniuersale obseruātia della diuina legge: & abnegatione della propria uolūta: & nella executione di tutte le sacre ope reglitate alla integrità della perfecta religione. Et maxime della grande humilita: della singulare patientia: della auertita della uita: della summa abinentia: della pscuerante cōstātia: della sciamabile misericordia: di eode continēte exercitationi: mediante lequali sanctissime ope: & stata ornata: & decorata dallo eterno Dio: & in uita: & poi alla morte della grana: & euidentia di tanti miracoli: della quale cosa difficilmente si potrebbe p humana eloquentia: & p mortale lingua ptractare i ferendo paruā larmēte la liberatione del mio unico: & dilecto figliuolo nel grauissimo languore: & mortale infirmita giudicata: loquale nientedimeno s'idegno la diuina clemētia pli meriti deli suoi sancti: & cōmēdatione di questa sacra uirgine mirabilmete liberare. Et ifine come assumpta a lolesse regno: triūphā in celo cō lo sacrausmo choro delle sancti uirgine: & fruisce la imortale beatitudine: & eterna gloria. Et hora essendo di rāta gratia nel cōspecto dello eterno Dio dobbiamo pregare lei deuotamente p lo suo populo Senese: sicche p li suoi meriti & efficace intercessionē cōseguiamo desiderata salutes & ultimamēte q̄llo glorioso fine: a quale aspira ogni rationabile appetito: & humāo desiderio. Duxi

Mense Octobri Calisto. III. Pohr. Maxl. celebrata est sancti Calisti Martyris solēnitas: & pcepto Magistratū ab omni ciuitate Senensi festus dies actus ē: & officiū in cathedrālī ecclēsia a primis clēricis: & deinceps duplex maior decurū est. Et cantata insup missarū solēnitas: cui adesset i eodē tēplo Magnifici dñi: Vexilliferi: quēdam uiri: & oēs tonus urbis Magistratus magna cū pōpa: & apparatu: & ciuiū summa frequentia: & totius populi magna celebritate: cū oblatione multorum cereorū: & deuotissime oia ad festū diē instructa sunt: iulii. xv. uirorū habuit Secretarius Republicę Augustinus Datus i cathedrālī ecclēsia orationē i honorē ipsius Martyris: & recitauit ita missarū solēnia pro marmoreo excēlso suggesto: & ea fuit huiusmodi: quę est ordine quinta.

Consueuerunt plerique mūdi hāones agentes illustres Magistratus: Orator clarissime uenerādi patres: uosq; reliq; tñi Senenses: eos miris semper ac sumis laudibus efferre: quos pcepta uirtutū singulārī integritate: amirabili uirg cōstātia prestare a iaduētiū sent. Id statuerat (ut arbitror) nō sōlū ubertimū esse uirtutū alimētū laudē: sed etiam uerū cōstanteū & a deo constitutū p̄miū: iis q; recte iuste ac p̄late in terris uixerint. Itaq; alii coronati sūt: aliis aurea argētea: aerea: marmorea signa sūt posita: Multi eruditōrū hominū uoce carminibus historā celebrati: pleriq; omnes gloriofis insignibus: atq; ornātis affecti. Quod si & suscipere: & assequi meruerit i qbus nō uera: nō perfecta nō absoluta: sed ficta quedā: atq; addūbrata uirtus erat: qd nos facere debemus i eo q; uerā sapiētiā & religionē iustitiā pietatē: & ciuiūq; genis uirtutē affectu: & solide laudis meritis claruerūt: tñ sōlū corpori uinculis: & i celū trāillau: cū Xpō regnāt: & a uolēpterno atq; imortali glā pfrunt? Par ē statim uiri Senēsē: ut ad eos effertendos celebrādūq; tāq; uirtutis āptitudinē: & claritatē: oēs uires ingenū: maximā dicēdi copiā: summi eloquiū intēdere: atq; adhibere debemus. Et. n. laudādos uiros gloriosos sapiētiissimū concionator hortat: ac p̄cipit: cuiusmodi illi ē cōstat: cuius hodie diē festū agimus: Calisti uirum sanctū illū: Sacerdotē magnū: inuictū Adlectū: & gloriosum Christi Martyrē: cuius laudes cogitāti mihi: i lūd Lyfā: in qñi Oratoris cō ieniar. Neq; oēs atq; cunctis mortalibus parē orationē p̄laris huius

agibus sibiare posse. Nā cū se ad sūmū bonū adipiscendū ad cognoscendū & diligendū cōditōrē Deū ad imitandū Redēptōrē ac saluātōrē Iesū Xpū; natū eē intelligeret: spretis hūanis ac fallacibus bonis ad aeterna celestia thesauri prēmia aīum oēm: & cogitationē conuerteret. In lege dñi dies meditatus: & noctes: ita uirtutē cōplexus ē: ut sine macula mortālē uitā transigeret: autē. i. hūanā uitā labē cōtēneret: nec spateri pecunię ludibriis: pro qbus plēriq; hoies intra oīa diuina & humana subuertūt. Volūptatū alpernatē: illecebras: q̄ aīas hoīum pernitiōsa inuallatione delinunt: ac proinde tēterit: mālā labē exoluit: semetipsum abnegauit: & accepta cruce suā: secutus est eū: cui q̄ seruit: regnat: q̄ paret: iperatur: q̄ placet beatus est. Prædara: & eximia predicanda est Calisti uirtus: q̄ bellator fortis: ac pugnator acerrimus: mundi laqueos confregit: lasciuientē carnis imunditiā domuit: callidi hostis: & ad uersari Uyaboli superatū in iudiis: deniq; legitimē decertans: dignū se corona prestitū: quā repro mitit Deus diligētib; se. Cūq; sancti: ac diuini numinis in spirante gratia: ad sacri Pontifici culmē assumptus esset: ita Christi gregi: & ecclēsiæ sanctæ: præsuit: ut oīa consilio prouideret: sapientiā rege ret: moderatione tēperaret: diligenter uirēt: uirtute iustitia: & sanctitate pferet. Illud Apostolicus probans. Qui episcopatū desiderat: bonū opus desiderat. Desiderate eū qdem bonū opus: sed oportere eīusmodi hoīem irreprehensibilem esse. Verū ut ad fastigiū peringeret summū: laudis: uoluit hūmaginis Pontifex p Xpō mortis gratia subire tormenta: ex q̄litos ppeti cruciatus: Abluīt solam suam in sanguine agni: ut coronā incorrūpibilē: semp uirentē palmā: gloriofum martiriū diadema suscipere: suos predecessores imitatus: quos oēs sanguinē p Christi fidē certantes fuisse cognouerat. Petri principē Apostolorū: pastōrē electū dominici gregis: & saluātōrē Iesū pontificē consensū. Linq; Petro in Apostolica sede successit. Mox ceteros: q̄ deinceps serie quadā subsecuti sunt: Cletū: Clementē: Anacletū: Euanthū: Alexandrū: Sixtū: Thelephorū: Iginū: Piū: Anicetū: Sothery: & leuē nidi: Victore: Zepheniū. Cui portio successit Calistus: cuius hodie solēne & memoriā recensemus. Nam id erat per ea tempora pontificibus maxime propositū: ut pro tēdo nomine Chritiano præbere ingulū: & p uerte religionis fidē seruanda: ultro se extremo supplicio deuouerent: A quorū cōsuetudine ne discederet hic summus Pontifex: & ipse quoq; martyro coronatus est. Quippe quē im pius Cæsar Alexander: primū diē quinq; a fecit inedia: ita ut nec cibū: neq; potū sumeret: deinde sustibus: & uerberibus cædi iussit. Postremo cōstrictū: & mēbra ligatū p fenestrā præcipites in puteū dan. Atq; ita migratū ad dominū: cū sedisset annos. v. menses. ii. dies. x. Qui dñe obiens: neq; de se fortunæ decernendū pmisit: neq; maturā mortē expectauit: s; p̄dara positū: & gloriofum delegit: sepulcrū est aīr in eo loco: quod ab eius nomine Cameritū Calisti uocant. Huius illa extant præter cætera memorabilia opaq; d̄ oblationē: eīusmodi p quattuor anni tēpestates infirmis: basilicā erans Tiberim condidit: cimiteria in uia Appia effecit. In qbus multa sacerdotū Martyrū: humara sūt corpora. Huius maximā in fide sinceritatē: summā in tollerandis suppliciis cōstantiā: atq; animi magnitudinē: incredibilē in p̄seuerando firmitatē: satis laudare nemo possit. Verē q̄ Calistus & dicto & appellatus est: q̄ Græco genere sermonis interpretat optimus. Sed q̄s nō Calistus optimus? Tres namq; ad nostrā ulq; tēpora in ecclēsia Dei: Calisti summi Pontificis celebrant Disparēs qdem ætati bus: sed certe moribus nō dissimiles. Primus Romanus: quē hodierno die memorat: ac decantat ec clēsia: q̄ nanā superstitionē: & ab hominādā Idolorū culturā improbit: cūctisq; precibus: & quatuor eodē tēpore Idolorū Sacerdotes diuino fulmine absumpti sunt: & ara lotis incensa: amirabile dictū Alter Calistus Burgundus: q̄ falsam: pernitiōsam: & nefariā Hereticoꝝ prauitātē substat. Nā & in Tolosana Synodo: quā frequentissimā anno primo sui pontificatus coegit: acitius cunctis ex Gonia: Gasconia: Hispania: & ceteris orē Britānia magnis: sapientissimq; p̄sulis: abanā Heretico: & ab ec clēsia depulsi sunt: oēs q; sine falsa religionis specie: dominici corporis: & sanguinis sacramentum: iva p̄ssima paruulorū: Sacerdotū: ceterosq; ecclēsiasticos ordines: & legitimā dānabānt: federa nuptia rum. Nec multo post tēpore cū Romā teneret urbē: conuocato rursum sanctorū patrū concilio: oīa Burdini Hereticoꝝ: detestanda dogmata sublata: & q̄ ab eius sectatoribus pseudo Episcopis insti: tuta forent: irrita facta sunt oīa. Tertius nunc Calistus sedet: q̄ superioribus illis deleta Idoloꝝ: cul tura: & Heretica prauitate sublata (ut certe magna spes est) Barbarorū immanitātē: perfidiā: & furorē comprimit: acinctus beati Petri gladiū: armabit se ad uisionē impiorū: insurget acriter aduersus p̄ fandi: & grege: ac tēteritū hominū genus: & magnanimis Principibus: ac Regibus potentissimis cō uenientibus in unum: potenti dextera excelsi. T uicorū ferdā: atq; impunitissimā gentē superabit: quē Constantinopolis expugnata: Racia oppressa: Pelopōnēso Epitro cū exercitu transmissio: in tota Græ cia debachatur. Iam Vngaros piū: & fidele genus premit: ac pene Italia finibus iminet. O magnus: atq; diuinitus inspiratū Pontificē: q̄ simul atq; a sacro patrū cōtu designatus est: uorū uocit alissimō ut fidē Christi tueretur. Turchos depellat illoꝝ propulser inuiriā: illatā catholice plēbi contumeliā ulciscat: Cōstānopolin in diuicet: subactā Grēciam de manibus impiorū eripiat. Quod qdē sancti ssumū propositū: ac salutare cōsiliū: ut cōmodius: atq; efficacius profectus: ab opūm fundamē tis auspiciis iniunum: ad conciliandā & ad firmandā Italię pacē aīum conuerterit: & suæ amirabilis puidentię opam cōsulit: ratus frustra expeditionē in Turchos cōparari: dissidētib; inter se: ac bel ligerantibus Chritianiis populis. Quē uero hactenus effecerit: tētib; imprimitur uini Senecles: ueltra

h. ui.

fit diuina scilicet libertate iniuste lacessita confuso magno exercitu tanto amore: tunc iure cordis affectu: magis pietate defendenda suscepit: nec ullis pariter sumptibus nec laboribus quo Sena. a. Romane ecclesie sepe (tripse appellat) ab insidiarum omnium defendat iniuria. Que ois idcirco facit prouidentissimus pascitor: ut sedans Italice cõtenonibus: sopitis intestinis bellis: aduersus infideles arma conuertat: & hostes impiu & teterum ex Europa deturbet. Quia tunc tunc ut consequatur: supplicibus uocibus deprecemur oipotentem atq; imortalẽ Deum æternus elemosinis orationibus eius opã atq; auxilii implorantes: ut deuota barbaroru impietate: sacri Euangelii sonus in omnem terrã exeat: & in fines orbis terrę gloriosum Christiana fidei nomen ac decus longe lateq; fundat. Colonisimę Virginis diuę Marię intercedebus meritis: & illius adiutoribus precibus: q p Christi fide hodie passus est: & nunc in celsis triumphat: qui infinitus faculus regnat.

¶ Hora deuotissimo populo essendo nota lacagione della presente solennita ordinata p qñi Magnifici rectoris: & Magistrantiũ exhortatione deuotionis uostre: & excellentieche uogliono cõ optimo aio: porgere humili preci allo eterno Dio: & benigno creatore: che plim erio della sua dulcissima: & gloriosissima madre della beati Principi della Apostoli Petro & Paulo: & del fedelissimo Martyre sancto Calisto: si degni prosperamente: & cõ somma gloria cõseruare: & arguementare la Sacrosancta Romana ecclesia: & al suo opimo: & uero pastore Vicario de Iesu Xpo: & summo pontifice Calisto. m. infundere la sua imensa grata: pla quale come benignamite: & cõ si fetuete amore: defende: fauore gra: & manne la libera: & lo stato di questa republica: demonstrando la sua ualorosa potentia: contra insidie della inuisti psecutor: cõi proueda: & cõserui ppetua stabile tranquillita: & secunda pace pla uniuersa Italia: & p tutti lipopuli Christiani refrenando la barbara infidelitacioneche domino lo crudele: & maligno inimico Maumethe impio signore della Turcha: & fubingate le Barbare natione: exceda la gloria della religionis sancta fide catholica: & Christiana uerita plo mondo uniuersa laude dello eterno Dio: & a salute nostra. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. VI. de laudibus diui Andreę Apostoli.

Summis laudibus patres charissimi: sanctus Dei apostolus & effertus Andreas: q saluatore nro i electissimũ gregẽ alonus: relictis oibus q possidebat: uere secutus & dñum. Eruditus ab eo: q illuminat oẽm hoĩem: ac saluare disposuit: præber opatibus: uere in iustitia: & sanctitate pfectis: aquĩ sapiens saluator ex uberrimo fonte manantẽ assam bibit: abunde potauit. Qui uero audierat magistrũ: & dominũ pspicentẽ: discere amem usq; ad mortẽ: mortẽ autẽ Crucis. Illud. n. propheticum nouerat: dirigit malsuetos in iudicio: docebit mites uias suas. Itaq; nō in inia di glorioso Dei Apostolo Andreę conuenit: quod de populi Israēliti a Duce Noys in Numeris libris legitur. Fuit uir minimus sup oēs. Vere sigdẽ appellatus ē uir: a quo ipsa dicta ē uirtus: qd sapiētes ueteres tradiderunt: quę una res hoĩem a ceteris separat animantibus. Iure minimus habuit Andreas: q p Xpo: mori cupiens: Crucis pambulũ ardẽt opã uitæ: uicende subitũ cõstitit pulit. Atq; uide coronã & palmã affectus: tũ i beatorũ numero mites reoĩent: & andẽ cõleis beatitudinis cõpos effectus Andreas: cũ eo: quẽ imitatus ē regnat gloriosus in secula. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. VII. de sacramento altaris.

Ego opaua. ac uenerandi Patres: q p ceteris simul atq; ingenuĩ imbecillitate rerũ oĩũ sim profus ignarus: de in effabilis rei sacramento: sermonẽ facere: quã uix p fari possit lingua mortalis. Dicĩ igit pauca: cũ multũ tẽporis angustia nō suppetat: ut uia sancta: oĩam uoluntati: & horũ patrũ iussũ pareã. Pissimus generis humani redẽptor: cuius ex hoc mundo esset trãsiturus ad patrẽ amirabile instituit: sacrosissimũ sui corporis: & sanguinis inueniẽ: ut q nra carnis mortalitate suscepta: formã serui induit: & adueniente plenitudine tẽporis: p Crucis pambulũ: nos a scũssimĩ hostis potestate liberauit: uic nra fragilitatẽ medereretur: & tonus humani generis saluĩ usquequaq; cõsuleret: carnẽ suã: quã de læmetata uirgine matre sum pferat: in cibũ: sanguinẽ uero pretiosissimũ in potũ dedit: & illũ i panis: hunc in uini specie: deiatũ suę puidicia: & incredibili dono pietatis sũmendũ instituit: ut uirtute sacramento: & celestis alimẽt fortitudine: nō ad mortẽ Dei Oreb: quẽ admodũ de diuino quoddã Propheta: diuina quoq; testantẽ eloq;at: ad supnã ciuitatẽ: ac sanctã lerusalem facilius atq; expeditissimũ pareret accessus. Quia pp nō maxima absq; ratione sacrosancta altaris hostia: quã uetus Melchisedech Pontifex: maximus ac summus sacerdos Christus Iesus: prius imolauit: panẽ: ac uinũ offerens: uicuat nomen ac expit: ut intelligat oēs: quos uerę fidei: ac diuinę pietatis claritas illustrat: eius uano salutan pfidio: ad ceterę uitę pmiũ ueniedĩ. Q d i snpma nocte cœnẽ: cõfioẽs dedit discipulis suis: quos tãtope in mũdo dilexit: & in ista sacri Prophetę uocẽ: uerę memoriã fecit mirabilũ suũ q. misericors: & miseror dñs: atq; ecã dedit mĩtẽbus se. Q uod enarris uas electionis: ac magister gẽnũ Paulus Corinthiũ scribens. Ego inquit: accepi a domino: quod & tradidi uobis: qm dñs nollet Iesus i qua nocte tradẽdẽ: accepit panem: & grãas agens fregit: & dixit. A. accipite: & manducate: hoc est copus meũ: quod p uobis tradẽ: hoc facite in meã cõmemorauoẽ. I. Ioditẽ tũ sacramẽtũ ineffabile donũ

collatus est nobis. Itaq; ex toto corde & cunctis mētis nostrae uiribus imortales piissimo Saluatoris gratias pioiamus: & misericordiam maiestatis eius clementer deprecamur nos & eternę salutis participes dignet; edicere: & eas imparari optantibus nobis facultate: p quā & iungi meditatione & aliisq; bonis praeconio gloriosius nōtē eius excessum ac benedictū in saecula saeculorum. Dial.

Augustini Dathi Oratio. VIII. Habēda Epiphanię celebratē: quoniam festa totius anni sollemnia conuocato in templū Christiano populo significantur.

Mira Saluatoris nostri benignitas frēs charissimi ab ipso creatōis initio ineffabili pietate geneti semp pspexit humanorūq; hoīes ad imaginē suā: ac similitudinē condidit innumēris decoratū munibus: & coronatū gloria admirabilibus exornatū insignib; sanctis creaturā genitibus praelulit: manū suāq; opibus quasi dominatore pfectat. Ad celestis regni imortalitatē adipiscēdā genuit: ut ambularet in lege eius: ut iulius opa obeneret: post mortalis uitae cursum diuinitas suae tribueret esse participē. Cūq; p culpā lapsus: ac p aduersarij insidias prauaricator effectus iura eternę hereditatis & celestis glorię pdidisset: per inestimabile redēptoris Dei bonitatē tandem meruit reparari. Itaq; adueniente plenitudine tēporis: ut Apłs ipse testat; generis miseris humani de coelis a regalibus sedibus & a supni solis culmine uenit in mūdū. Et q; erat splendor patris: & figura substantię eius: natus ex muliere: ut Prophetę semp ueras impletet: uerbū caro factū eiet: habitauit in nobis. Id qd nup dominicę natiuitas sollemnitas declarauit. Ille ipse hodie adoramus a Magis: a Ioanne iordanis flumine baptizatus: ex aqua uiuo facto deus apparuit. Per sacranissimā mortē suā: mortē nostrā destruxit: uitā resurgēdo reparauit: ascēdēdoq; ad coelos: locū nobis eternę beatitudinis cōparauit. Misso deniq; Paraclito spū s. cō-coelestem bonorū omnū uoluit nos esse participes: ut agnito sūmo & incommutabili bonorū: quę sancta agnūdu: s. i. natus est: p sacrosanctū atq; admirabile sacramētū & preciosi corporis & sanguinis Christi salutare uiancū ad eternā celestis: & beatorū prēmia dirigamur. Igit ad uelrā spūalem laetitā atq; animorū salutem: Scitote fratres charissimi

III. kal. Februarias Septuagesimam fore

III. Idus Februarij Diem Cinerum & initium facti ieiunij quattagenarij.

III. kal. Apłs Gloriam resurrexerunt: necum pascha nostrum imolatus est Christus.

Nonis Maius: Eleuationē admirabile Redēptoris nři: qñ ascēdēs i altū caputū duxit capūitatem.

XVI. kal. Iunias: acranissimā Pentecosten: in qua adueniente sps sancti gratia facta est sūma bonorū omnium plenitudo.

IX. kal. Iunij: Sanctę & indiuiduę Trinitatis sacra sollemnia: unde uerum est gaudium: atq; eterne & mortalis beatitudinis prēmium.

V. kal. Iuuu: Venerandam dominicę corporis & sanguinis cōmemorationem: ut menibus nostris panis uinū: qui de celo descendit: iugiter perseueret.

Quę diuina mythena ac sacra solēnia recolētes: ad eternā mereamur celestis patris gaudia puenire: alio spū tribuente: q; p infinita regnat saeculorū saecula.

Annunsiat dilectissimi in Christo ad spirituale letitia & cōsolatione delle anime uostre come

Adi. xxv. di gennaio fara la septuagesima: &c.

Augustini Dathi Oratio. IX. Ad idem.

Saluator noster frēs charissimi: q; erat ex parte añ scla genitus de Virgine quog; i secula nasci dignatus ē. Et affūpta nōstrę carnis mortalitate: p prophetę scripturas impleuit: sacra patet: ex oraculo: figuręq; uolucra explicauit. Vteris legis umbra cessante: exalta te debemus Xpo Iesu Redēptori nro. Nō qd āpius i neomenis ac ludęorū sabbatis: sed i iugibus ac sacris diebus iōiuenturū nostrę. Natus est. n. Saluator noster: nūcia tuis ab Angelis: passioibus indicatus: Circūcisus p lege: adoratus a Magis: a Ioanne baptizatus: sanguis ac pelagus nō in ludęa solū Deus: s; toto potius orbe notissimus. A spū s. i. desertū ductus ē: & i iuguribus i mōerpassus i cruciat; p mortē denicta morte pfectus ad inferos. Tertia die p dū uitae gloriōsū a mortuis & post resurrectionē suā: oib; discipulis manifestus apparuit. Per ascēctō nem uero sup regna repetēs: sedet ad dexterā Dei pīs. Demisso coelitus spū s. cō-Apłorū pfecti cor da: nocet & opa. Vt uelq; zelantibus illis: recōdita illustratē magnalia. Et tñi atq; unius Dei admirabile sacramētū & icarnat uerbi mystērū panderet. Qd sub panis specie latet: fieret oib; hominū: & salutare uiancū pducēs ad regna celestia. Quę cū fidelis ānuerfan a celebratē lenificet: par est Annunciare credētib; quibus recolenda iunr p instantis anni carnulū: ac statim recensenda diebus. Itaq; enī &c.

Augustini Dathi Oratio. X. Ad idem.

Magno cunctis fidelibus ppłis gaudio: frēs charissimi ratio suadet: & mira exultatione letandū. Qd p incarnati uerbi mystērū noua mētis nostrę oculis lux supnē dārians insulsi. Vt Deū uisibiliter agnosca: in inuisibili amorē corda credēti rapian. Vt letandū est nobis: qñ eterno patre cōsubstantialis filius in substantia nostrę mortalitatis apparet: noua nos immortalitas suae luce reparat. Sacri institutione ieiunij docuit terrena despicere: inhiare celestibus: solidam uitam & immortalitatis prēmia comparare. Atq; ut uiciā labē & peccata tolleret: uerus agnus oblatu: ad uitam: & p eo redimēdus nobis: pa

ſcha noſtrū iſolatus ē Chriſtus. Humani generis ſalutē in ligno crucis coſtituta: & p lignū deſcende hoſtes: q in ligno deuicera: ex culpa manāte mortē noſtrā moriēdo deſtruxit: & uitā reſurgēdo repara-
uit. Ac poſt glorioſas reſurrexione ſua: & diſcipulis oibz manifeſtus apparuit: & uidētibz illis in
cēlū aſcēdit: ut nos diuinitas ſua tribueret eſſe participes. Itaq aſcēdit ſup oēs cēlos: ſedēq ad
patris dexterā i excelſis: ſacri dona myſterii largitus ē: ac pmiſſum ſp̄m ſcūz i filios adoptiōis effu-
dit. Huius lumē ſe illuſtrata fidelū mētēs: tūc tandē noſſe potuerūt: qm̄ optinus & æternus pater cū
unigenito filio & ſp̄n ſcō unus ē Deus: unus ē dñs: ut a cōſtitūbz uerā ſempiternāq deitate: quę
nobis diuinitas reuelata ē: & i ſponſis p prietas: & i eſſentia unitas: & i maiestate adoret equalitas.
De huius munere uenit ut p uitāq ſalutē: pretioſi corporis & ſanguinis dñi æternō & incōm-
bili bono: perenne ac ſocietate pfruatū. Quę oīa tū electo dominico gregis tributa ſiſtūt illū
bonus paſtor p beatos Ap̄los cōſtūta p̄tectione cuſtodit: atq iſdē rectoribz gubernat: ſiquos tūc
opis Vicarios eidē gregi cōſulit p̄reſſe paſtores. Ad ſeſta igit uerūta nos p̄paret: ut quas nūciā-
ri ſumus ſolēnitatū gaudia: ætos diuina pietas p̄ingere nos cōcedat. Eius itē mēicōibus p̄ſeſus
atq adiuuātibz mētis: quę unigenitū Dei filiū: Deū ex ſubſtātia patris aū ſecula genitū: hōiem
quog de puriſſimis ſanguinibz i ſeculo naſciturū: ſp̄s ſcī obſcuratōe cōcepit: et uirginitatē gloriā
pmanēte lumē æternū mūdo effudit leſum Xpm̄ dñm noſtrū. Ille ipſe nos quę ſumus tenemus in
dex: ſtatuit iter oues a dextris eius: & p̄ſis benedictiōe donatos: ac cōleſti pabulo reſectos: ad imorta-
lia p̄mia deduci faciat beatorū. Cuius maiestātē laudat Angeli: atq Archangeli: Cherubini quoq
Seraphim & Virtutes cōloꝝ omnes gloriſicāt in ſecula ſeculorū. Scitote igit fratres chariſſimi &c.

¶ Anguſtini Daſhi Oratio. XI. Ad idē.

Acemur frēs chariſſimi: qd p natiuitatē Saluatoris: atq icarnatū uerbi: myſterii nota
mētis nſq oculis lux ſup claritatis iſfulſit: et æterno p̄ſi cōternus filius i ſubſtātia ſup
mōcalitas apparēs nota nos imortalitatis ſuę luce reparauit. Quā ſacri inſtitutiōe ieu-
niū una cōpmittit: mētē eleuat: p̄fectā uirtutē imarceſcibilā largit: & p̄mia Eterni ge-
neris ſuē: i igne crucis cōſtituit: ac p lignū deuicto hoſte: q i ligno nicerat: figuratū agnus: ſalua-
ris mētē: ma: uere digna hoſtia: uerę paſcha noſtrū iſolatus ē Xps. Quę autē ex peccatū labe ſitxerat
mortē noſtrā moriēdo deſtruxit: et uitā reſurgēdo reparauit. Cūq ſubſans æternalibus portis glori-
ſus reuixit: et mortuus: et mulſariā reſurrexōis ſuę gloriā oſtēdit: tādē diſcipulis oibz manife-
ſtus apparuit. Et ipſis cernētibz ē eleuatus i cēlū: ut nos diuinitatis ſuę tribueret eē participes. Itaq
a ſcēdēs ſup oēs cēlos: ſedens ad dexterā p̄ſis: quos p̄cipue i mūdo dilexerat: iſep̄cipū munere do-
nauit: & pmiſſum ſp̄m ſcūz i filios adoptiōis effudit. Cuius lumē illuſtrata: fidelū mētēs: tūc tan-
dem noſſe potuerūt: qm̄ oipotēs pater cū unigenito filio & ſp̄n ſcō unus ē Deus: unus ē dñs. Vt a
cōſtitūbz uerā ſempiternāq deitate: in ſponſis p̄prietas: in eſſētia unitas: in maiestate adoret equali-
tas. Et adiecto p̄ſioſi corporis & ſanguinis domini myſterio: ac ſalutari uiuicō: nias ueritatis ſecrē-
tibz: ſacilis ad cēlos aditus: ac certus ad imortalia regna p̄bereſ ingreſſus. Quę oīa dominico gre-
gi tributa ſunt: quē bonus paſtor p beatos Ap̄los ſuos cōſtūta p̄tectione cuſtodit. Dñi iſdē recto-
ribz gubernat: ſiquos tūc opis Vicarios eidē gregi cōſulit p̄reſſe paſtores. Ad ſeſta igit uerūta nos
p̄paret: et quas nūciāri ſumus ſolēnitatū gaudia: ætos diuina pietas p̄ingere nos cōcedat. Per
ſancā interceſſionē eiūſq unigenitū Dei filiū aū ſecula genitū: mōx hōiem quog i ſeculo naſciturū
ſp̄s ſcī obſcuratōe cōcepit: et uirginitatis gloriā pmanēte lumē æternū mūdo effudit leſum
Xpm̄ dñm noſtrū. Per quē æterni Principis maiestātē laudat Angeli: atq Archangeli: adorat Domi-
nationes: tremūt Potēſtates. Celi cōloꝝ turbines: ſancā Cherubin: ac beata Seraphim gloriſicāt in
ſecula ſeculorū. Scitote igit &c.

¶ Anguſtini Daſhi Oſo. XII. De laudibz glorioſiſſimę Virginis Marię Dei Marię.

Dmonet hodierna ſolēnitas: cogit iuſte imperatū auctoritas: ſuadet obediēdi uolūtas
excelſi Domini: ac excellētiſſimi patres: ut de ſemetra Virgine & glorioſiſſima Dei ma-
tre: perſepta: cū multa nequeat ibeccalitas mea: tū mediū p̄ſerda eſſe: uideantur. Vna
cunctis ſeculis exiuit: q mortalis cōditionis dignitatē antecelleret: & gloriā Mariā in
elyta Regina cōloꝝ. Quę uel in ipſo matris utero a totius peccatū labe atq culpę oīs
exēpia contagio: æternę p̄deſtinationis ſocietate auſpicata ē. Quę mūdo exorta quaſi ſtella ma-
tuina & aurora ueni Solis p̄ſtinata: uetito Saluatori puriſſimū habitaculū preparauit. A Gabriele
archangelo ſalutata: cōcepit de ſp̄n ſcō: ac gratulā facta cōſeſſim: humanę pignus redemptionis accē-
pit. Illū geſtauit i utero: quē p̄ſcurſ glorioſus: matris alio clauſus: & ſenſit & admirando & uolunt
gaudio. Quidō & bñdicta iter mulieres a cognata Heliſabēth p̄dicata ē: & bñdictus fructus uētis
eius. Quippe quę Saluatorē mūdi genuit: & poſt patrū uirgo pmanſit. Ss & quē a dorat multitudine
Angelorū: anno xlii. cōcepit: etatis: quimodēmo pepit: legimū ip̄ſe p̄ſentant i tēplo. Tres circiter
ac. x. x. cū illo uixit: ſnos. Ad duodecim (ut plerū tradūt) poſt filiā paſſionē ſup̄ſes: tādē ad regni
gloriā tranſlata & i cēlū aſſūpta ē. Exaltata ſup choros Angelorū: ad ſupas beatorū ſedes ſiue i corpo-
re ſiue extra corpus: ſateſ ſe neſare i æternoymus. Vel ſi cū Auguſtino ſenſitē maluit: & anima ſi
mul & corpore: uel qd ſancę mulieri Saxonię diuinitas reuelatū eſt. Prius qdē aia: mox uero etiā
corpore. Nūc cum cor̄quem etndem patrem habet: & filium cōleſtis regni aſſecuta immortalitatis

rem quo sempiterno fruif. Et illū intuef glorioſū i celeſti ſolio: quē paſſus aſpexerat p ſalutē humani generis in crucis pambulo. Quo nos magno empti pretio ſupplices deprecemur illā: quē hunc ſalu- tis auctore mun- do edidit: illum ſacra lactant ubertibus: ut eius interueniente operuenientes i hoc ſeculo mundi huius uitemus infidias. Et corporū laxa uinculis non quidē p ſpeculū in enigmate ſed gloriſicati Deum faciem uideamus ad faciem. Ac ueſtra deniq; præclara ciuitas fieri interea- ſe templū domini. Vos cū beata Virgine ſacrarium ſpūs ſancti: noſq; oēs eadē optimā uiuendi dūce poſſe mortalis nitē curſum æternæ felicitatis palmā aſſequamur: & gloriā. Volente illo: q; p ineffabi- lem bonitatē dedit hāc diſciſſimā patriam gloriōſiſſimæ Virginis patrocinio gubernari. Dixi.

¶ **Augustini Dathi Oratio. XLII.** De aſſumptione Virginis: quam habuit ad cœtum Floren- tinorum in eccleſia cathedrali: cū Pius ſecundus Pontifex maximus Senæ agereſ & turba frequētiſſima Episcoporum & maximorū patrū ac ciuiū Florētinorū & Senenſiū adeſſent.

Magneſ ſebuitatis celebritas: mutui amoris eſtimemoro: ueſtorū meritorū ſplendor ornatiſſimi cōſeſſus ſplendor optimi ac reuētendi patres ſcriptiſſimi uirū nō diſer- ti hoīs inenclat oranonē: ſed eloquētiſſimi uiri faciendū poſtulare nō imerito uide- banſ. At me dicere & obedire compellit generoſi ac magnifici Equiſ auctoritas: eius quē hæc Reſpublica & ſenſus ppl's huius ſacraſtiſſimi templi aminiſtrationi præfecit. Proximis nūq; diebus celebrata eſt: & hodie quoq; recolit gloriōſa ſolēnitatin qua Regina cœli: do- mina Angelocœli: uia paraditiſſiſſiſ ſons uirginitatis & pudoris: ſpeculū ſanctitatis: exemplar uirtutis: oīus: uulſimū mortaliū portus: ac ſingularē pſugū: gloriōſiſſima mater Chriſti aſſumpta ē adethe- reū thalamū: deſpecto mortaliſ q; uerſu rebus derelictis hūanis exaltata ē ſup choros Angelorū ad celeſtia regna: ubi cū illo uiuit: & immortalē atq; imarceſcibili gloria fruīt: quē noſtra ſaluſ auctore genuit æterni patris unigenitū filiū: quē ſi cœli & mūdus toīſ cape nō potuit: ſola meruit ob ineffa- bilē uirginitatis atq; humilitatis magnitudinē intra uerū agūſſas mūdī Redemptorē piſſimū con- uincere. Hinc nos celebres ac lætiſſimū diem agimus: & quoniam amicos: oīa merito debet eē cōmū- nia: ueſtra & optata præſentia: & cōmuni participatione multo certe alacriorē ac incundiorē intrin- ſecur. Nam ſcite & præclare. F. Quinſianus nō reperio: inquit: qd in rebus hūanis excogitauerint: uera præſentiaſ amica: quā laudans diuinus doctor Caſiodorus ait. In humanis rebus nihil dul- cius inueni: ſibi ſanctus appetit: nihil fructuoſius cultodi: habet n. fructū uitæ: q; nūc ē: & futu- re: amicitia: ppter ſanctitatem uirtutes alias cōdit: adgerſa tempore: ſuſſinā cōponit: triliſſas iucundat. Hæc uero inter Florentinos ac Senenſes maxie pfecto uiget: floret ac plenitudo: quē admodū pro- ximis ſinitib; iunctiſ ſunt: ita ædiſſimo amoris uinculo & naturali quodā atq; indiſſolubili Chari- tatis fœdere copulanſ. Atq; ob ſummā alorū concordia: tuendæ pacis: ac ſeruandæ ſuſſitiſ cōmune ſtudiū: ob præcipuū deniq; tam in diuinis: tum in humanis rebus: cū beniuolētia & charitate cōſen- ſum nō inſinita uero ſpū uiuere credunt. Qui igit ad præclariſſimas huius diei ſolēnitatē pie amice atq; humaniter cōſenſiſſis: maximis uos laudibus digniſſimos indicamus: & pius gloriōſiſſimæ Vir- ginis cultū: atq; ſummā illi exhibet uenerationē accepſſimā ferimus: tanq; ab ea ciuitate: quē ſlore- extimē laudis & maximæ reg. oīum ſplēdeſcit: atq; enitet gloria. De qua præſertim ab indocto uiro & in his tēporū anguſtiſ ſilentiſ ſanus eſt: q; enitet prædicari.

¶ **Augustini Dathi Oratio. XLIII.** De ſaluatoris aduentu coram ſummo Pontifi ce & ſacro Cardinalum cœtu.

Non ignorabā ſanctiſſime Pōtifex ac Reuerēdiſſimi i Chriſto patres: q; magniſ aq; am- pliſſimis de rebus orationes foret habiturus: ei nō tam hoīs eloquio: q; potius Angelo rum lingua (ut ita dixerim) ut ſupra humanū ingeniū facultate opus eſſe. Veteres nāq; tū apud Græcos: tū etiā apud Romanos eloquētiſſimi Oratores: ſi forenſem cau- ſam acturi eſſent: pūmeſcere plerūq; ac formidare conſueuerunt. Quanto igit magnas impetito mihi: grauiſſimūq; hodierno die onus ſubituro: & iniūciebat metus & ſilentū congruebat ea ſe quā nullū dūcē genus ſatis explicare poſſit: niſi ſploratū itercedere gloriōſiſſima uirgine Dei genitricē Maria celeſte ſubſidiū: & me ſimul beatitudinis: ac tot reuerēdiſſimorū patrū explorata de- uotiō: ad ſuſcipiēdā tū diſſiſſe pūnoā: nō nullā ſiduciā pūiſſent. Verū ne ab inſtituto poſſito non ſtra diſcedat oratio: ſacraſtiſſimi Enāgelii lectione hodie nobis præclara ſaluatoris noſtri Jeſu Chriſti na- tinitas indicaſ. Deus nāq; æternus cōditor atq; omnipotēs pater q; p ineffabili bonitate mūdū con- didit uniuerſe: cunctis quæ eſſecrat amirādīs opibus hoīem præfecit: qualiſ dominatore oīus: quæ- percreta ſunt: & p uſcera miſericordiæ eius: gloria & honore in ſup coronauit: & creaturæ pene oīus uarietatē hoīs ſubiacit impio: ut itelligi facillime poſſit: q; ſit illius erga humanū genus: q; ineffa- bilis atq; inaudita dilectio. Præſertim uero ſi eternonis ipſius finē atq; cauſas ſolerti ſtudio ſcrutari ac, pſpicere uoluerimus. Nā idcirco cōdidit Deus hoīes: q; ſacra ligdo tēſſā eloq; ut celeſtis heredita- tis particeps nō ſeriet: atq; immortalitatē ſimul aſſequereſ: & gloriā. Quibus qdē magnis atq; amirān- dis muneribus ſeſe hoī p diuini mādan ſuancanonē: & p peccat labē ex tuiſſet: miſera humane: cōdinoms diuina pietas: p incarnati uerbi myſterii: ruriſq; ad iſcēdē beatitudinis iter a puit: morta- lis lapſus ſaluati remedio reparauit. Ita q; adueniente plenitudine tēptis: & ipſo articulo inſiſte- grato: q; a ſaluatoris aduētū ſupit: exordū: miſit deus ſitū ſuū: quē admodū Galathas ſcribit Apł's

Natus de muliere: factus sub lege: tu eos q sub lege eras: redimeret: ut adoptione filiorum dei recipere. Proinde a regalibus sedibus uenit q nobis pietatis & iustitiae uiam panderet: q luce patefacta ueritatibus & mundum cunctis purgaret erroribus: & hominum mentes: quae in summa rege ignorantia & caecitate caligine uersabant: ad commendam superni fulgoris claritate pduceret. Hic est nimirum: quem Ioannes Baptista post se uenturum praedicantibus calciamenti corrigia soluere nequa quod dignum esse arbitrabat. Cuius & praenit aduentum: ut pararet uiam domini & rectas faceret semitas Dei nostri. Hic est ille: q post Ioannem quidem de matre sine patre natus esse Spiritu sancto conceptus: sed ante saecula omnia ex parte generis sine matre. Dupliciter uero piissimum Saluatoris aduentum: quemadmodum sancta representat ecclesia: ita quoque facti eloquii oracula praediderunt. Nam & in humilitate uenit dominus & saluator noster Iesus Christus: cui forma serui accipiens: exinanivit semetipsum: & ad redemptionem generis humani perfricandam carnem soluit assumptis humanam. Vere namq aduenit dominus tradit: ubiq inuisibilis Maiestatibus suae praesentiam adesset: dum assumpto eo-q uisibile est: uisibile sese obtinibus nostrae carnis ostendit. Quod & unigenitum factum esse non ambigit: quoniam uerbum caro factum est: & habitauit in nobis: quoniam uisitauit & fecit redemptionem plebi suae: & habitauit in regione umbrarum mortis: lucem claritatis infudit. Ac tum quoque affuit sine dubitatione censemus: quoniam uiderimus filium hominis uenientem in nubibus caeli: quidem in humilitate: ut in priore illo: quem praediximus aduentum: sed cui uirtute magna potius ac maiestate: quemadmodum facti Euangelii testimonio & ipsius Saluatoris uoce perspicue comprobatur. Venit iam tandem igitur: nec certe diuini cunctatus & expectatus Redemptor: ac desideratus cunctis genibus: quem ueteres patres praestolari sunt ad redimendos unigenitos illos: quos sub peccati durissimo iugo uetusta seruitus detinebat: nunc facti sunt magni desiderii copotes. cum nato domino. uiderunt omnes termini terrae: saluare eum: uiderunt tempus acceptabile: idem optatae salutis conspexerunt: quos Praedicator ueritatis annuntiat. Puer natus est nobis: filius datus est: ut magnus Prophetas inquit. Sed quorum natum: quem ad finem datus nobis? Quo tandem unigeniti filii Dei in carne aduentus: & nostrae carnis redire assumptio? Ad humani generis salutem amirabile spectare sacramentum negare possit nemo. Siquidem Apostolus teste: uult Deus omnes homines saluos fieri. Omnia aeterni conditoris clementiam. O inestimabile diuinae prouidentiae largitate. Quae tanta tuis ingenii: q tam magna dicendi copia: quodnam eloquens stumen: tanti mysterii dignitate: tam incredibilis pietatis & misericordiae sanctis possit dignis laudibus enarrare praemonit? Quis porro tam praedicti Oratori: quisne eximia doctrina praedignus phisus incarnationi uerbi amirabile sacramentum aut uerbis explicare queat: aut mente & cogitatione complecti? Verbum caro factum est: Ioannes praecipuus caelestium arcanorum indagator: q accumbens Saluatori. supra pectus eius in cetera recubuit: uoce cunctis a mea inaudita scetulis mirabiliter ac uehementer inuonit. Verbum in gratia caro factum est: & habitauit in nobis. Sed quid nam uult sibi uerbum carnem facere: nisi eternum uerbum splendore patris (ut ait Apostolus) patri coeternum: & figurae substantiae eius: nostrae carnis & mortalitatis inuoluta induisse? Verbum quod est ingenitum Dei filius: & ante saecula natus assumptum: Sed quid uis assumptum? Carne assumptum humanam. Exima summis copulata sunt: & diuinitatis atq humanitatis natura in unam personam iuncta est. Quam uero praedixit Vates sacratissimus Esaias: Virgo concepit peperit filium: uocatus est nomen eius Emanuel: quod est unigenitus Hebraeorum: uerbum: nostrae sermone interpretatus nobiscum Deus. Vere namq nobiscum Deus: quoniam uerbum caro factum est: & habitauit in nobis. Ex quo sacra prophetae oracula conuerunt: Dei filius factus homo iam tandem in terris uisus est: & cum hominibus conuersatus est. Nepe res miranda & humanis sensibus haud quasq peruiua: disparium regum in incarnatione filii Dei carnis & uerbi iungit conuersionis. Nunc ueritas de terra orta est: & iustitia unigenita de caelo prospexit. Quando quidem per aduentum Saluatoris Iesu Christi rotarunt caeli desuper: turbes pluerunt iustitiae: terra aperta erat pulsat Saluator. Id namq Hebraeorum lingua: Iesu nomen praenotat: q & uocatur Angelus missus a Deo: prius q in utero conciperetur. Atq per salutarem huiusmodi diuinitatis & humanitatis unionem: ac per incarnationem uerbi incomprensibile sacramentum accedit homo ad cor altum: & cum origine tanti mysterii solerissimo cointerplatore coudideret stupenda copagem: inauditam praemissionem aio merere noluerat: quia Deus & homo: mater & uirgo: fides & cor humanum ad inuicem conuigunt: sublimis diuinae potentiae diuino penitus illustrata est: quae & de nihilo uniuersa initio condidit: & per assumptionem carnis: extremae quae suapte natura longissime opponunt. Caeste ac terrenum: immensum atq sumum: finitum & infinitum copulauit in unum: qd multo ante per Spiritum sanctum intuitus atq ammiratus Esaias: Generatio enim eius iniqua: quae enarrabit? Diuina eluxu sapientiae: quae ad redimendam hominum naturam: quae durissimas captiuitatis coedibus tenebras: eam mirabile dictum ratione excogitauit: quae callidus humani generis aduersarius atq antiquus hostis coecitare non potuit. Si quidem delectatus in carne diuinitas: Diabolus latuit: atq ita reparatio nostrae sacramentum hostis ille praedignus ignorauit. Multifaria innotuit nobis: ac patefacta est diuina benignitas: quae non tam pro se: uerum pro nostra salute carnem quae suscepit humanam: ut q mandatum nouum dederat: ut inter nos diligeremus: ipse imprimis summa: atq ardentissima dilectionis laxaret habenas. Illud Apostolus & uerbum & perspicuum testimonium est: dicentis. Propter nimiam charitatem: quia dilexit nos: misit Deus filium suum. Quamobrem non temere gaudere debemus: & quidem gaudio magno ualde: quia natus est nobis hodie Saluator mundi. In cuius diebus orta iustitia est: & abundantia pacis. Letemur omnes: ac profusus exultemus gaudiis. Tumorem omnem cum passionibus custodiendum uigilans no-

atq; prius abidamus. Eū prolapsus de cœlo Angelus nolite timere inquit. Ecce. n. euangelizo vobis gaudium magnū: quod erit omni pp̃lo: q̃a natus est hodie salutis auctor. Cui cœlum terra maria oīa seruiunt: omniaq; quæ in eis sunt. Quem adorant multitudo cœlestium militiarū: quæq; sup̃ra & infra oīa uenerant: cui assunt beatōrū cœtus: Principatus oēs: ac Dominationes obediunt: tremunt Potestates. Qui si quis pro nobis fuerit: erit certe contra nos nemo. Nec inanimati hostis Maumetis præualebit insania. Non truculenta Turchorū rabies: nō uesana Barbarorū gentium poteſt obesse malignitas. Christus Duce: uel tuus fugabit miles: & duo fundent decē milia. Non. n. in fortitudine equitū: nō numero exercitū: nō armis: & bellica uirtute: sed in diuina ope & incarnati uerbi singulari præsidio: uincendi oīs ratio: ac spes tota sita est. In hoc uno q̃ confidit nullus perit mecum inuidias: ac facillime optata frūt uictorie compotes. In cuius manu oīs potestas est: cuius impium nullis huius circūcūbif: nullis terminis claudit: cœlo terra inferis longe lateq; propagat. Bene igit̃ amonuit cœlestis nuncius: prius nihil esse extimescendū. Prodiit in lucē lux terrarū: quæ illuminat mundū oīem: quæ exorta tenebræ pellunt: monis caligo discuit: & ad debellandam squisiti hostis insinuatem: certa & inexpugnabilia auxilia præparant. Regnat sup̃ nos hodie Saluator mundi. Hic contundet ceruices hostium: auferet bella uigē ad finē terræ. Arcus foris conteret: & confringet arma: & scuta comburent igni. Solus nāq; exaltat in gentibus: exaltat in terra uere dominator dñs. De cuius nariuitate gaudent Angeli: lætant Archangeli: exultat iusti iubilis mulcendo cœlestis exercitus: laudās Deū atq; inquires: Gloria ī altissimis Deo: & ī terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Proinde lætum hūc atq; hilarem fumamus diem: in quo Redemptor orbis uenit in mundū: & sublimē deprecemur Maletatē eius: q̃ præfinito tēpore rursū uenturus est: ac indicaturus uiuētēs & mortuos: saluatur nobis incarnationis sue largiat effectū: ut deleta peccatorū oīa uelabe cœlestē atq; immortalē gloriam adipiscamur: te aperiente ianuam regni cœlestis: cuius dātes tibi pater sancte dator dñs. De quo: qui per infinita uirū seculorum facula. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XV. Quā Epiphaniarū celebritate Christianæ cōcioni conuocati in templum festa totius anni solemniter nunciant.

Hodie fr̃es charissimi celeberrimi Epiphaniarū dies: pia deuotione celebraſ. Vere nāq; lux mūdo insolui fulgōis: & cœlestis claritatis effuluit. Sedenti in tenebris pp̃lo: & ambulantibus ī regione umbræ mortis: ortus est Sol iustitiæ: & diuturnis seculis expectatissimā tandem ī terris uisus Saluator: & cunctis gentibus manifestus est dñs ī nostræ carnis inuolucro: quæ in uisibilibus erat: mortalibus hodie uisibiliter apparuit suprema diuinitas. Hūc hodie stella: quæ Magos duxit: in præsep̃io patefecit: uox æterni Patris & Spūs sc̃s in Columbe specie: in Iordanis fluuiō declarauit: aqua in uinū uersa in uupiali manifestauit cōuiuio: panis multiplicatio: & copioſa exuberantia ī deserto monstrauit. Qui igit̃ p̃ salutē nostrā: ut nos reconciliaret: in mūdū uenit: ut nos redimeret: crucis pendit: ut nos glorificaret: fuit exit a mortuis: ut peruium iter monstraret: ad cœlos ascēdit: ut sanctificaret: Spūs sancti mulieribus dona uiciorū beatos faceret: rini & uinūs Dei fruonē ostendit: ut in arduo difficultatis iētre: niancē salutare præberet: carnē in obū sanguinē suū in potū dedit: ille nos & ī præſenti sæculo grātiæ salutaris: & ī futuro sempiterno ætō participes gloriōſe immortalitatis efficiat. Vt quemadmodū ad sanctā Ierusalem amirabilis Stella ductus: hodie Magi p̃fecti sunt: & ad Regē aut̃: thure Dedī: myrrā hōminē testatū sunt: ita nos ad supernā Ierusalem dignē perducere: q̃ oīa mirabili dispensatione gubernat: & sacra solemnitatū mysteria recenseri uoluit ad eius gloriā: & ad nostrā salutis ac redemptionis effectum. Proinde sancte dilectissimi nostri &c.

¶ Augustini Dathi Oratio. XVI. Ad idem.

Hodie sancta mater ecclesia dilectissimi: sacra recenset solēnia: q̃bus saluatoris nostri Iesu Xpi diuina mysteria recolunt. Vt ī sancto Epiphaniarū die: in quo nostræ mortalitatis uerbū caro factū est: Deus homo multifarij patefactus ē: & ex inuolucro carnis ineffabilis eius diuinitas eluxit nobis: primū gloriōſa ac celebrī adoratione Magorū: rē aqua in uinū uersa: sacri arestatione miraculi: tū sanctæ atq; inditidæ Trinitatis amirabili atq; p̃spicua plonay demonstratione: cū Pater ī uoce: Filius ī carne se se ostēdit nobis: Spūs sc̃s ī Columbe specie. Merito igit̃ Saluatorē nostrū paucis aſi diebus carnes nostræ ī mortalitatis assumptis ab ultimis terrarū p̃fecti finibus Reges adorit: Reges ī hartis & insulē muna offerit: Reges Arabi & Sabba dona adducit: nos quoq; sūma deuotionis pietate ueneremur: q̃ p nobis natus: passus sepultus: surrexit a mortuis: cœlos ascēdit: sacris Apostolorū Christianitibus insignitū: humanæ salutis atq; redēptionis nostræ sancta mysteria cōsumauit. Saluote igit̃ dilectissimi: quæ p anni circulum festa sunt celebranda solēnia. Erit igit̃ &c.

¶ Augustini Dathi Oratio. XVII. Ad Deū in honorē diui Bernardini Senensis.

Huius qui hūmanum genus: miro semper amore prosequerī: & benigno ac saluati nonquam deseris auxilio: præſta quaesumus: ut qui beatum Bernardinus Confessorē tuū & doctrinæ & splendore & miraculoꝝ gloriā illustrare uoluisti: eundē apud tuā de mentiam: perpetuū p nobis intercessorē habere mereamur. Per dominū nostrū &c.

A nobis quesumus domine intercedere beato Bernardino Confessore tuo optatum sacramentum salutaris effectum: & quod nostra fragilitas obtinere non potest: dignare nobis eiusdem placatus precibus benigne conferre: Per dominum nostrum Iesum Christum: &c.

Oratio. XVIII. Post cōmunionem ad idem.

Vesumus omnipotens & misericors Deus: ut pium in nobis perficias sanctæ religionis effectum: & Confessoris tui bernardini adiutoribus meritis: quod ore cōgimus ac pia deuotione suscepimus: & ad spirituales nobis conferat medicinam: & ad æternæ salutis proficiat incrementum. Per dominum nostrum: &c.

Item Oratio. XX. Ad idem.

Recibus domine supplicantis populi propitius ac benignus intende: & qui beati Bernardini solemnia colimus: tribue nobis illius meritis: ut expiata peccatorum omnium sorde: ad tua sancta celebranda mysteria pura mente accedere ualeamus: Per dominum nostrum: &c.

Item Oratio. XXI. Ad idem.

Effectos domine sanctis ac salutaribus sacramentis fac nos quesumus per intercessionem beati Confessoris tui Bernardini: cuius hodie natalicia celebramus: & despicere semper terrenam labem: & æternam atq; incommutabile bonum tota mentis dilectione ne complecti: Per dominum nostrum: &c.

Item Oratio. XXII. Ad idem.

Mnipotens sempiternæ Deus: qui pro ineffabili dono pietatis gloriosum Confessorem Bernardinum: & sancti nominis preconio: & euangelicæ doctrinæ institutione illustrare uoluisti: præsta quesumus: ut illius interuenientibus precibus: & uirtutes consequi: & solius corporum uinculis: ad æternæ uitæ gloriæ pertuenire mereamur. Per dominum nostrum: &c.

Item Oratio. XXIII. Ad idem.

Ignare nobis domine celebrandi mysterii effectum impendere salutarem: & illum tota mente diligere: quem beatus Confessor Bernardinus: & firmiter credidit: & ardentè prædicauit Saluatorem Iesum Christum dominum nostrum: &c.

Augustini Dathi Orationis Thomos. XXIII. Qua optimè afferit esse ordinem: ut totius uel uerbi uel operis: & a Deo nobis origo sumat: & i Deū consumatio referat.

Iuini numinis prudentia oīa administrari: & regi atq; illinc manare oīa: inde omne præclarum donū ac perfectū proficisci munus: q negatis non modo impietatis arguentur: est: sed etiā extremæ dementiæ. Nam uerū bonū summū bonū scatenus undiq; innumerabilium bonorū sine dubitatione Deus est. Ad quē cū accesseris: præsto sunt tibi bona oīa: a quo cū discesseris: nihil est: qd uspiam boni repire queas. Solus est: q & beate hoīes pōt: & expetēda oīa abūde largiri. Quamobrē nō solū sacri & diuini eloquiū salutaria instituta: s; etiā inuati ac Philosophorū uoces diuini cultus pietatē omni studio nobis psuadere cōtāt. Atq; ut ommitamus eos: q ipsi cū magnū aliqd exordiuēt: diuinā opem implorat: enī pene infinitis & numeris: eos maxie referamus: q an oīa piam & castam diuini numinis uenerationē præceperūt. Pythagoras nāq; sūma auctoritate phīs uitā hoīs rectam instituens: imortales qdē inquit Deos primū quemadmodū lege cautū est: uenerare: & insurandū colet. Diis imortalibus sumptis ininiū: gbus primā ac pōpūā debemus pietatē. Qd qdē merito laudamus: si illud exceptū sit: nō plures Sed nūq; esse uenerādū Deū: quē diuina oracula pēderūt. Iſocrates uir magna doctrina: ac sūma eloquētia scite præcepit hæc iniquiens. Primū qdē: quē ad Deos spectāt: uenerare: nec sacris litanis dis solū: sed etiā insurandū religionē ritenda. Et illud qdē diuināq; assentiūm indicat: hoc uero morū pbiatē. Cole Deū cū alias semperum uel maxie cū ciuitate. Ita. n. uideberis: & sacrificia Diis imortalibus exhibere: & simul parere legibus. Quid Xenophon Socratus nōne maxie pietatē cōlendū censet: cū dicit: Cum in paruitum i magnis inchoandis negociis primi mortus a Diis pficiant. Huiusmodi quiddā apud. M. Tullii i libris de Legibus: pēdūt est a Diis imortalibus agēdi nobis capiēda primordia. Illa quoq; uetus Lex tradit: Diuos & eos q celestes semp habiti: colunt. Proinde fuit Romanorū uetus institutū: ut & publice & priuāim sumpto prius auspicio: qd ad religionem prinēbat: omnia gererent. Nam quemadmodum prima officia deberi Diis imortalibus manifestum est: ita & in primis rebus diuinis dandam operam suademus. Quod magnus Vates Virgilius Maro nequaquam prætermisit: qui in hunc modum cecidit: Imprimis uenerare Deos.

Moderatis autē Columella patremfamilias qui larem suum familiarem salutat ante omnia Deos Penates iubet adorare. Nam si ab re diuina sumatur exordium plerumque ipse dies pulchro distinguif ordine rerum. Itaque Martialis quum scribit quid agat rure morans sic cecinit. Mane deos oro &c. Quocirca Severinus Boetius recte insinuare uisus est inuocandum rerum omnium patrem: quo prætermisso nulli in re fundatur exordium. Ad eius igitur opem confugiendum est: ut incipis omnibus ac uotis aspires. Adit autem propitius nostris tum consiliis tum etiam actionibus. Ita. n. opima & stabilia iecisse uidebimur nostrorum operum fundamenta. Quod Saltatoris diuina uox præcepisse creditur: quæ ait: Primum quaerite regnum Dei: & hæc omnia adiciuntur nobis. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXV. Quæ quidem inuocatio quedam est ad Deum in principio alicuius operis peragendi.

Xistimant uiri sapientes: qui omnibus de rebus præclare & splendide sunt locuti: unum quod humanam opus ad optatam tandem exitum peruenire: si ab eius nomine profectum fuerit: cuius protidena a moderatione cuncta reguntur. Et enim ut Magistro gentium prodente cognouimus: Deum trinum atque unum esse constare: ex quo omnia in quo omnia: per quem omnia. Et nos quoque illius ineffabilem maiestatem supplices deprecemur: ut nostræ actiones ac sermo omnis & ab eius nomine sumat exordium: & ad eius gloriam felicissime dirigat. Ad quod quidem facilius implorandum intercedat pro amplissimis meritis primum alma ac gloriosissima Dei Genitrix: Apostolorum principes Petrus & Paulus: Penates Regni huius: & nostræ ciuitatis. N. et. N. omnis denique cœlestis ac triumphantis exercitus.

¶ Augustini Dathi Oratio: Ac laudes panegyricæ diuorum Augustini: Nicolai Margaritæ Theodoræ.

Antiphona.

Acerdos & Pont. resurget in templo Dei Doctor inclitus Augustinus: coruscet miraculorum claritate Præfultissimus Nicolatus: Exultat in conspectu Dei uirgo præiosa Margarita martyrii dara præconio: athletam Christi Hermetem. s. imitata germanum dono De illis. Iris Theodora regna tenet cœlestia.

Versus.

Mirabilis Deus in sanctorum splendoribus.

Responsorium.

Virtutem largitur & gloriam diligenter se.

Oratio.

A nobis quesumus omnipotens Deus p sanctos tuos atque electorum pontifices Augustini & Nicolai: per beatarum uirginum ac martyrum Margaritæ & Theodoræ merita gloriosa salutem mentis & corporis: ut eorum ingiter uenerandam memoriam pia deuotione recolentes & gratiam in præfenti sæculo consequamur: & gloriam in futuro: Per Christum dominum nostrum.

Augustini Dathi Senensis Orationum Liber Tertius Feliciter Incipit.

Augustini Dathi Oratio Prima De laudibus Senensis patriæ & optima Reipublice gubernatione & conſignatione vexillorum pro uetere illius indycæ Cuius ſingulo quoq; Semel in ſeruata conſuetudine.

RADVN ¶ Veteres ſapientes uiri patres: q̄ omnibus de rebus enſ
grauiter ac ſplēdide: cum ornaie copioſeq; diſſeruerunt: nihil in cun
ctis humanis rebus eſſe maius: nihil melius: nihil oīo præſtabilius: q̄
conſilia cœtuſq; hoīum iure ſociatos: quas uno ac proprio noīe ciui-
tates appellant. Nam cū homo: quē rōnis præſtantia longe natura
ſentixit a bellua: gregale ac ſociale ſit animal: cum iſ demū rectas ui-
deret aſſectus: uitæ rōnem: ſi conſtituta ciuitas: quæ diſciplina mo-
ribus conſtat & legibus: tempus atq; ætatem oēm ad perfectū uiuē cul-
tum: atq; ad uituū executionē accommodauerit: ſi ad bene: laudabili-
ter: honeſte: tranquille: beate uiuendū anīmū oēm cogitationēq; con-
uerterit. Id uero nuſq; facilius q̄ in ipſa hoīū conſolatione fieri poſ-
ſit. Quocirca maxime laudant̄ qui primi urbes conſiderūt: & diſper-
ſos moribus & lituſ hoīes: ac paſſim belluarum more uagantes: ad
ſocietatem uitæ: contocinauerunt. Itaq; exultant ſapientes: & quidē nō iniuria: ualde prædatus: ur-
bem condere: multo prædatus: conditam inſtituere: longe uero prædantiſſimā inſtitutam recte que
bernare. Horū primū moribus: legibus alterū: tertium Magniſtans p̄be conſiciat. Et qd̄ urbiū
conditores inſtat Deoꝝ in cœlum tranſlati ferunt. Legū latores maximus ubiq; gentium celebrat̄
honoris: optimi ciuitatū rectores & conſeruatores imorale gloriā in terris aſſectū: beatiffimas
quoq; in cœlo ſedes adipiſcunt. Summis efferēdi ſunt laudibus maiores noſtri uiri Senenſes: q̄ nobis
prædare fundatam urbem reliquerūt: ampliffimis decoratā ornate: cuius: ſanctiſſimis munitū legi-
bus: optimis & inſtitutis & moribus ſēperatū. Mito urbis originē: de qua Galli præſerunt Senenſes
ac ueteres Romani certāt: ſiue ſenatus: ut pleriq; ſiue ſenam: ut Iulius: ut Apion Alexandrinus:
& tōnūllī præterea nobiles ſenatorū ſcriptotes: appellare malimus. Ac ſiue a Senonibus Galliſ:
quos p̄ hæc loca (ut fama eſt) Euius quondā fugauit Camillus: ſiue a Senis collibus: in q̄bus edi-
tis polita eſt: ſiue ponas a Senatus auctoritate: ut quidā arbitrant̄: ſiue deniq; quod probabilius ē:
a conditoris noīe q̄ per Romulū rēpora: prima huius urbis fundamēta iecit: ſena uocata eſt illud
certo affirmare poſſimus: matrem Senenſem populū p̄ſentē urbē Romā non ſolū Latii decus: ſed etiā
totius caput orbis. ſiue ueterū quondā Romanorū colonia: ſiue municipiū ſena fuerit. Indiciē cū
alia documēta complurū: tum illuſtria ſignia: ac uerūſta monumēta Lupanatiæ: ac lacerantes pueri
Remus: ac Romulus. In promptu ſunt huiusce urbis laudes: nobilitas generis: amicitia regionis:
loci ingenium: uerūſta primordia: prædara edificiā: magnifica iectā: ingenna ſēpla: anguſta ac ſan-
cta delubra: religioſiſſima phana: num cœli clementia: læntia ſoli: agros: ubertas: terræ: ac maris op-
portunitas. Illa præterea præſtantiora: Imperii dignitas: libertatis ſplendor: literarū: ac ſtudioꝝ glo-
ria: recta bene uiuendi ratio: atq; inſtitutio: amirabilis Reipublice diſciplina: optima legū atq; inſti-
tutorū ſanctio: quibus certe laudibus inter Etruriæ prædaras urbes: ſena floret: & cū in pleriq; ce-
teris impar habēda nō eſt: tū nouiſſis & quidē grauioribus ita poſſet: ut multas nō aquare ſolū: ſed
etiā ſuperare uideat̄. Sed hæc de his hactenus perſtrinxerimus ſatis. Verum nō nulla de optimo Rei
publice ſtatu & ciuitatis conſeruatione in mediū allatum: idē ciuitatis noīe: diſſiniſſione: diuſione: pau-
cuſ præferemus. Alia nō eſt urbis ratio: alia ciuitatis: alia reipublice. Et urbs quidē muros comple-
cti: moenia: ædificia: pergama: tecta: uel ab orbe dicta: q̄ in orbe antiquę condentur ciuitates:
uel q̄ urbare aratro definire eſt: & ab urbo parte & curuatura aratri appellata: qua olim moenia ſi
gnabant̄. Ciuitas aut̄ quū multitudinē & collectionē quandīq; & p̄ſpicuū ē: & ſi ipſa uocabuli
manifeſtat. Reipublica uero: modus: ordo: diſciplina ciuitatis: ac ratio: p̄ quam: bene ac recte uiuif.
Diſſiniūt ciuitatē pleriq; magna eruditione ac doctrina uiri: collectā ciuiū multitudinē ad bene ui-
uendū coactā. Diſſiniūt. M. Tullius: magnus ſimul philoſ & Orator i ſexto præteritū de Rēpub. libro
conſiliū cœtūq; hoīum iure ſociatū. Diſſiniūt Anſtoteles Peripateticoꝝ: principes in Oeconomicis
libris multitudinē domoꝝ: agro & pecuuiā ſatis: ſuperq; abundantē ad bene uiuendū. I. ac nuſq; oīa
nō nihil fortaſſe uerbo diſſerūt: ac re ipſa proſus cōueniunt. Nā oīs quæ modo expoſite ſūt: diſſi-
nitionē illa una eadēq; ratio eſt: ut & plures & in unū collectos: & ad bene uiuendū congregatos: ac
iure ſociatos eſſe cōueniat. Qd̄ oībus accuratius conſeplanibus plane liquebit. Nilūſi ſarā uero ci-
uitatē doctiſſimī ueteres parari ac diſtribuere coſueuerunt. Diuidit nāq; ciuitas primo i domos &
pagos. Hę ſunt. n. partes eius. Et domus qd̄ multitudinē p̄ſonarū: cuiusmodi ſūt matres & uxor:
parentes & liberi: domini & ſerui. Pagi uero domoꝝ multitudinē conuēt. Diuidit ciuitas p̄ Ari-
ſtoteles ſentētia: in Principem: conſiliū: prætorium: populū. Principē quidē ad imperandū: Con-

filium ad decernendū: pretoriū ad indicandū: populū ad parendū: argi obteperandū. Diuiditur ciuitas in tribus: unde & Tribuni: quod huius precesse appellatur: quod quidem Romanæ urbis conditor fecit Romulus: & Kammenfes Tribuites luceres uocauit. Diuiditur ciuitas in Curias: Centurias: Classes. Quod tū Romulus ipse: tū uerius Tullius: & ueteres Romanorū Reges fecisse monstrant. Diuiditur ciuitas in uaria diuersorū munerū loca: qualia apud Romanos. M. Cicerone cōprobante: forum: eipus: rostra: subſeſſa. Diuidit ciuitas & in diuersos plerūq; ordines: uelut Roma in nobilitatē ac plebem: & harū mediū equatē ordinē. Diuidit ciuitas: & iudicialia: quod ministreria: ueluti agricolarū sunt: quod etiā ministraria: iudicialia: quod reliquū suppetant tūq; cultū: bella: & ac militū: & paria mētū: & extremas propulſant inimias: quædamodū diſtinxit Hippodamus. Diuidit ciuitas in varios Magistratus: cuiusmodi apud Romanos fuerit: Dictator: Cōſules: Prætores: Quæſtores: Tribuni: Præfecti: Tnumi: & Aediles: alii itē p multa: & itē præcipue: quos pulchre cōmemorauit: exponit Varro Latini quidā patens eloqui. Diuidit ciuitas in res urbanas: ac bellicas: quæq; hæ robore: nitibus: animi magnitudine exercent in bello: illę pacatis: rēponibus: potius cōſilio: ægare: iuſtitia. Poſtremo diuiditur ciuitas in plura mēbra. Nā quoddā ciuitas: ac reſpublica corpus eſt: quod recte oſtendit philoſophorū præcepſa Plato. Eius uero corporis plura ſunt mēbra: ſed caput principis ſunt ciuitatis: & maximū Magiſtratus: quod eleganter: & concinne Plutarchus Cheroncus autumat peripateticus apprimē nobilitas: oculi: atq; aures: Prætores: ac Indices: & oſo qui ibi dicendo præſunt: cor patres Senatores: Conſilia: manus bellatores: & milites: Pedes agricolę. Et cius loci: argi ordinis inferioris hoies: ſine quorum opai: reliquū corpus ſubſtineri neq; ſed ceteris prætermiſſis: quæ ad nomen: finiſſionē: diuiſionē: pertinent: ciuitatis: pgramus: ad ea: quæ cōſeruationē ſpectant: & optimū continent Reipublicę ſtātū: non ex noſtro duenda ſenſu: ſed haſtenda potius ex Ariſtotelis ac peripateticorū ſententiis: hoc quod ordine: ut primū explicemus: quæ ad ciuitatē tendā: rerū publicarū rectores ſeruare cōueniat: deinde in quibus cordi neſari conſilia: tum illa adiciamus: quæ accuratione ſtudio decinare. Nā qui Reipublicę præſturi ſunt: ut cōmuni ciuiū utilitati pſpiciant: Ariſtotele ducę: q; preclaros de bene regenda Reipublica libros conſecrit: ita uigilare oportet: ut ciues a labe turpitudinis arceant: ut ne ſed leuē quod noxam permittendū: inſeſſigat: ac ueluti in ſemine: nequitiā elidendā: obſiſtendū: namque leuionibus: ne ſenſim ad graviora ſerpat: ſi mortale genus prociue: ad malū: dum ſemel exipit: labitur: & ſuit nemo: et Poeta teſte: repetite turpiſſimus: paruū iniūo errorē: ait ſiſmus philoſophus Platos: plerūq; tandē ſicci maximū. Parua aſi ſepe culpa: ſi crebrius repetamur: facile maioris turpitudinis incrementū ſuſcipiat. Neq; n. inſcite Plutarchus illud probat Heſiodi: et pauſilula adiectione ſi ſis forte frequenter: ingentem ſepius aceruū conſari. Diſtribuidi aſi ſunt p dignitate: ciuitatis honores: ac maioribus aſſiſcēd; maioribus excoluerint laudibus: minoribus uero: qui uirtute: & ſapientia inferiores exiterint. Id. n. maxime propriū iuſtitia eſt: ciues quæ in diſtribuidendo neſantur. Sed & nemini inferenda iniuria eſt: nemini proſitum nocendū. Sigdē ira natura: æq; ratio: honeſtas: præcipit. Eo namq; pacto: recte ciues habuerint: & prædare patebit ciuitas cōſtituta. Nō aſi ab re fuerit: ea ciues: bonos eximeſcere: quæ optimū queant: aut infringere: aut labefactare ciuitatis ſtātū: ſi recte Reipublicę firmamentū formido ponimur: & parit (ſi Lactantio credimus) cauſionē metus. Non is quidem quem Stoici i perturbationibus numerant: & a ratione recedat. Sed q; ira prædentiā: ut ira non nunq; formidinem innat. Quare & apud ueteres Lacedæmonioſi timori dicant templū oſtendit Plutarchus Cheronenſis: quod maxime Reipublicā timore cōtineri arbitratē. Pericula. n. & clades re quę longiſſime: metu uero propiſſime ab eſſe præſtat: Quod ſi externa primēſcit ciues bella: nihil loci relinquerit iſteſſis ſed in oibus: ac ciuilibus diſſidiis: ac facile ciuiū animi uera cōcordes eadem ſpectabū: ſuna erit oſum uoluntas: eadē oibus in rebus cōſenſio: quæ utiq; uera eſt cōcordia: ratio: & quædā proſpera uniuerſi Reipublicę corporis ualido: ac firmitas: contra diſcordia: triſtis lues: & ciuilis (ut ita dixerim) cōpagis direptio. Peſtis edax æ totius ciuitatis exadit. Iure igit ciuitates laudant: quæ inſtruis regunt: & legibus: mō hę ſanciant: p quas facillime diſſenſio oibus ac diſcordiā auferāt ſemina: & ac penitus tollātur e medio. Illud probant uehementer: q; de bene gubernanda reipublica præcepit: ut in magiſtraibus deligendis: delectus habeatur in primis diligēs aſcendendis bonis: improbis reiſcēdis. Nā q; ratione: fide: integritate: magiſtratus gerunt: iis poſſimū credenda eſt: & cōmittenda reſpublica. Qui uero iniuria præſuerint: ac ſe pperam geſſerint: iū ſolum a poteſtatibus repellendi ſunt: uerū et poena: ac digno ſta improbitate afficiendi ſupplicio. Arg omni ſtudio ſapientes procurandū cōſent: ne cui ampliores: q; nel ratio: nel dignitas: poſſit uenire honores deferantur. Et. n. q; præter dignitatē: præter rationem: fortaiſe ad honoriū gradus fuerint euecti: in ſolēdiores plerūq; euadere conſueſunt: ut q; copiis: opibus: honoribus: nō quidē ad decus: ſed ad ſuū ſimul ac ceterorū uanitatē labē. Et id quod uſu uenit iis præteritū: q; ex inſima fortūa: & humili loco: ad honoriū amplitudinē arotollunt: & repente nimis: magis præſcunt rebus gerendis: iure laudantur: rerū oſum modus: certis progreditur gradibus: ratio: nō ſubito: ſed ſenſim: ac pedetentim eodē dēducit: quo uirtutis momenta propendunt. At cūſimū omnium quo interſeſſa natura homines inuicē: ſuauitatis: caritas: & beniuolētia merito iudicatur: ea cum amplecti oſes oportet: itē eos præcipue: quibus dam eſt imperandi poteſtas: ac populus regendis præſunt. Quos nō abſq; opima ratio

ne prius nonnulli auctores: pastores appellare sunt soliti. Nam id eorum fertur ingenium: ut pro grege ruco: etiam aiam fundere paran sint: & cunctis se obiectare pennis. Rex igitur quid intersingit eis qui nesciat? Qui se regem gentis: communem suorum milites spectatae suis commodis animi auerit: & Tyranni mores aspernatus: dum saluti communi prospiciat: cetera postea habet vel potius cōtemnit oia. Regis istarum: qui pro temporibus impera optimus magistratus reipublicae: & uniuersorum cuius sit urem lege antepositus fuit. Quod quidem ibi sit: ubi uis beneuolentiae: & charitatis uiget ratio. Beneuolentiam autem: atque amorem illudius facile beneficentia cōsequitur: & officii conuincitur: qui rerum humanarum nodus est: & cuius societas stabile firmamentum. Sed ad coherentiam improborum audaciamque maxime hoc lubrico temporum dominatur: ope preuius est iussu adhiberi potestati: & quia male uide do deesse iur. Atque malefici ac sceleris adimatur facultas: ut quos non colibet ratio: legum: & in discordum compellat metus. Sed ad potestatem quoque uel reuincenda: uel augenda: opes: & copias accesse cōducit plurimum reipublicae: ut non solum ciues mali comprimatur: sed etiam externorum si quando usus acciderit: propulsetur iniuria. Tam si potentia firmiter non sit opibus atque diuitiis cōstituta: non tam milite & armis: non tam externarum rerum affluencia: quae uis & qualitate: quae legum robore: quae diuini concordia: quae denique cōsilio: sapientia: atque exercitatione uirtutum: ad habito & amicum presidio: quos par solum cōstitit: nullis uolueris quos pbitas cōciliant: & fides. Ita comparata ciuitate nec labefacta improbi: nec inuadenda suam hostes: aut externi aut sunt. Qui ceteris imperat: integros seruat inuictos: & per se ita ab eo facit quos ciues a turpitudine: atque ad capessendam rectam uiam ducit: ex ore uoluerit. Neque frustra dicitur quales sint in reipub. Principes: tales reliquos solere esse ciues: itaque oportet eos: quae ceteris plume: et subire agendam atque rationem: ut non tam uerbo et uacillantis: quae exactionis ex ipso: si autem ceteris bene uenit: diuinitatem non inuenio populum errata in eorum Principes referantur: quando uel proposita impunitate delinquit: uel se auctoritatem suorum imitatores praestant. Sit igitur studium diligens: et quae reipublicae gubernare uirtutes: & gratia: &ugalitate rectamque in omni uita tueri rationem: si forte cupiat subditos habere conformes: quibus pateat ipse aut uini: aut uirtutis exemplum. Prospiciat autem: & uigili cura rebus incutiat quae noxiae reipublicae: quae salutares cadere possint: ut has studiosissime persequatur: illas tanquam scopolam fugiat. Quod certius commodumque: assequatur: si praesentia mente repetat: & similitudine cōparata annexat futura praesentibus: & oem uitae cursum solertissime cōspectatur: ut in hunc modum excubant nihil nouit: nihil iprosum: nihil inopinatum: nihil denique non studiosissime meditari teniat. Ita. n. & suae dignitati: & suorum saluti facie cōsulerit. Cuius rebus probe amministrandis cōsiliis praemittendibus: hoc quoque dedit utatur ad ea oia: quae cōducere reipublicae uideantur. Id autem magna cura sitne publica: peritiam: profundamque: quae nescit sunt ciuitatis: & riu ornamenta pacis: riu belli fides. Diligent habere uectigalium rationem: quae & minori ciuitatis: & necessitatibus temporum plurimum inferuiunt: mementur quod a Cicerone in. iiii. de reipublica libro traditur: optimam & in priuatis familiis: & in Republica uectigal esse parum animam. Videat uti alimenta oia: frumentum: uinum: oleum: pecunia: atque esculenta oia abunde suppetant: ac nihil deficiat omnino ex his rebus: quae ad reliquum uitae cultum spectent. Quae negotiorum res: quae arduas: quae agricolae sufferant: iusto paranda: proponant: copia ad sit: modus: & praeratum adhibeat: dolus: fraudes: auaritia: paul absint. Praestantur custodes: ac uigiles urbi: quae tam pso sint: riu ab inuidiis oibus: tum quoruus hostium incursum uindicare: seditiones amoliri: tumultus cōpescere. Sit ante oia accuratissimum pacis studium: in qua plane non populorum: non de tranquillitas: & ciuitum salus: sed ipsa quoque sita est uitae beatitudo. Quod si bellorum urgeant: temporis de libertate: de salute: de Imperii dignitate uirtutiter deceretur. Ferendis legibus: summa adhibeatur industria: ut a ista pfecta eiusmodi fiant: ut quae & optimi tuerantur reipublicae statum: uirtutem augerant: deus amplificent: & facile ciuium accōmodent ingenii. Sit cōdendarum legum magna cura: longe autem se: uia: idarum maior: ut ita uirtutis oium ciuitas uigilet: quae legali iustitia cōtinentur: & flagitiorum: & facti: nonum oium: quae hostium conciliationi aduerlantur: seminarium extinguat: auaritia: & cupiditas: imprimis: quae sapientis testimonio: riu dix malorum est osum: & ad quae uis sceleris rapit moralis pectora. Tum nefanda libidinis: & illicitae Venere: quae & ipsa esca malorum est: & molles aios blande delinens: haud dubie: & uirtutis labem semper affert: & plerumque etiam uitae dade. Praeterea inerte: & desidius & uirtutis oculus: res uia multiplici nequid agniti: & maximam docet improbitatem: postremo elationis: superbie: odii: crudelitatis: inuidiae: & oium dent: p id genus malorum: quae maxime apta sunt: sanctam diuinitatem humani generis societate. Sed assuescant ciues ad pestem auaritia: propellendam pecuniam cōtere. ad uitandam offensionem libidinis: sordem: sacra amplectentur cōiugium: nec uiuentem celibem esse parant: matrimoniorum frequentia celebretur: quae libidine frenant: in cōciliis pellit: foibolem gignit: cuius multitudinem augere: preuenis duratioris causae suppeditat. Ac ne languescant ciues oio magnos in honore artes habeantur & studia. Postremo discant sapienter: & considerate: uia: atque in nocentur: cōstanter: ac fortiter: temperanter: ac uerecunde: honeste: ac laudabiliter tuere. Sed uideo me progressum longius. Vos igitur iam tandem obsecro amplissimi Magistرات libere iuliam capessere: pacem sectari: concordiam atque unanimitatem seruare: patriam diligere: libertate amplecti: ac firmiter retinere. Vna iulitia est: & mater omnium: & Regina uirtutum: & quae philosophorum omnium uoce: atque consensu in omni rerum publicarum amministrazione maxime domi-

narur & floret: uiget pluri m: m: splendescit: excellit: malos plectens: dant bonis premia Pax dulce ē humanæ uitæ pabulū: firmamentū salutis: fructus summæ libertatis: opus peculiatæ iustitiæ: inco luntias populorum: stans quiddā bonorum oīum congregatio: nec cumulat: necum honestum in- cundū: perfectum bonū. De quo bene Silius Italicus magnus uates. Pax optima rerum. Quæ homi ni natura dedit. Porro concordia: quæ cū pa: te tota prout: us apra coniugata: implicata est: & naturali quadā societate cōiuncta: corde appellata: unum efficit cor ciuiū oīum: unum ex pluribus animū. mentem unam: unā: eandem: p oīum uoluntatem: ut sit ciuium inter se se ueræ fraternitatis rano & illa quam natura ipsa præcipuam ingenerauit amicitia: quod est oīniū rerū diuinatum: atq; hu- manarū: cū beniuolentia: & charitatē summa consensio. Vos optimi magistratus memente: Empe doclis Aggenitiū sententiā: in dōmū domū: & ciuitatē: sed et quæ sunt quæq; moneant omnia: ea consistat amicitia: dissipat discordia. Patria uero post imortale numen: ac superos merito iure in officiorum gradibus secundū locū obtinet. Patria namq; quā admodū parentes: & ipsa quoq; genera tionis est auctori: quippe quæ nos gentiū: aluit: educat: in orbe: ac domo: in recta uinendi ratione collocat. Itaq; patriam diligere: patriam adiutare: patriā cōseruare: patriā amplificare debemus. Bene & compositē locus est Aurelius Augustinus dulcis patriæ amor: domus dulciōr: dulcissimus parentum. Luculente. M. Tullius. Vnicuiq; nostrū chari sunt patentes: liberi: propinqui: familiares: sed oēs oīniū charitates patria una complexa est. Pro qua quis bonus unq; mortem dubitauit op- petere: cum ei profuturus esset? Accedit libertas cæleste donum: humanæ nobilitatis: uitæ: pectimē signaculū gloriæ: diuinæ largitatis: & parentis indulgentissimæ naturæ: & clarū monumentum: ac summi pignus amoris. Ha cunctis thesauris antecellit: quando nec bene pro toto libertas uenditur auro. Et. n. fructus eius preiosior est cunctis opibus: ut quæ expetuntur oīa huic nequeit comparari. Veniunt fere bona oīa pater cū illa: ut mori malit uir magnus: & sapiensq; amittere libertatē: patur pro qua mēda magnanimis nisi oīs debet esse contento. Hanc nil præter pacem supe- rat: quæ ipsa nihil est aliud (ut probe definiunt sapientes) q̄ tranquilla libertas. Hæc igitur cogitate patres: hæc moditramini: ad hæc eniti mini: & contēdite cū his uiribus: in his diebus laborate: & nocti- bus: ad hæc alium studiū: operi cōferre: & quæ ceteras uirtutes condidit simul & perficit: diligentiā adhibere. Quæ si diligēt uobis fuerit seruata custodia: quatenus capit nostra fragilitas: humanā fell- citatē: quæcūq; tandem illa fit: consequimini iu ueris: sed & quo oīum mortalū cura: & nostra oīs aspirat: intentio: solui corporum uinculis: manifesti beas sedes: ubi terminatis sæculis: quod sacra Vates diuinitus inspirat cedunt: corā licebit intueri dominū gloriæ: Deum inq; deorū do- minum: quod summum: quod solum uerū: incommutabile bonū est: & eorum petiti: quæ nec uidit quisq; nec audiuit: nec capere q̄q; cogitatione possit: quæ (ut in Timeo diuinus locus est Plato) mēs humana nullo modo cōplecti: lingua mortalis nequeit ualeat explicare. Et ea parauit imortals priuiceps diligētib; se & tū pte uiuent: us: tū iuste rēpublicē gubernantib;. Sed iam tandē tēpus ammonet: passa hæc cōferre uerili: & uictoria: nos oprimi Magistratus capessere signa: quæ tribus sunt Duobus conferenda. Quæ quidē in re: & nobiliū Hebræorū morem: et uetere Romanorū solē- nem ritū: & Platonis institutum imitari Senesces cū ceteris laudibus: perspicuum asserunt optimæ iustitiæ: ciuitatis: ac reipublice documentum. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. II. de laudibus Senēis ciuitatis: qm̄ gloriosissimus Rex: ac Prin- ceps magnanimus Ferdinandus: & ex celsa Senēis reipublica: Sancto iuncti sunt fodere.

Hæc ciuitas: & uestra Respublica Illustres Magistratus: patres: & uiri Senesces: quod mi- nime cuiq; obscurū putamus: magnis iam pndem splendescit laudibus: ingenti excelsis gloria: multis atq; amplissimis ornamentis floret. Et ut mittā ingenium loci agri foeli- tatem: celi clementiam: terræ: & maris diuonē: uetustū decus originis: quippe quæ ue- teres Romanos auctores habet. Ut mittam ingēna recta: prædara menia: excelsiora per- gama: religiosiora: ac locupletissima templa: totius splendorē urbis: Imperii dignitatē: cū illi: & nu- merosi: & celebres: ac uetusti parent populi: quæ oīa oculis: & in cuiusq; facile conspectus cadunt. Illa certe maiora: ac mirabilia uidere debēt: quæ mentis: atq; animi cogitatione cernuntur summa religio: ac diuini cultus pietas: recta gubernandi ratio: reipublice ordo: disciplina uirtutes: Legū iustituro & sacritudo: maior cōsuetudo: ingenuior benignitas: ciuiū equalitas: atq; cōcor dia: & q̄q; d' solū beas facit respub. naturale quoddā: ac diligens studiū pacis. Fline fulget diuinū: ac celeste donū: incorrupta: & serena libertas: hinc licet aru: & studiū uiget gloria. Ingenuariū aruū ac disciplinū cultus existit: hinc externarū regū afiduentia patet: & magna quēdā ueritas: & copias ut in hæc celebri admodū patria: tū naturæ adiumenta: tū illa quæ putant fortunæ cōmoda: tū uel ma- xime diuinæ bonitatis munera affatim suppetere uideant. Quare inter antiquas: ac nobiles nō mō Etruriæ: sed et totius Italiæ urbes annuerata est: & ad ultimas usq; oras: & remotissimas orbis regio nes: Sena uetus: ac ciuitas Virginis nomen: propagauit: & gloriā. Sed quæ nā est humanag: rerū con- dmo: Qd nemo ignorat: qd et ingemiscendū est: uirtus semp: & quæ maxime a uirtute oritur: scilicet tas patet: iustitia. Bonitas mundi effect: oēm: qd qdē in Timeo ostendit Plato: & quæ i mundo sunt

cōditi oīa. Hic est. n. creator oīum: & mūdā ē uniuersitatis opifex-effector-ac molitor Deus: qua
 oīs (uridē Philoſophus inq̃) pcul abest-ac longe faceſſit inuidia. Mūdū contra oēm: & quē mū-
 do cōſtit: quēq; mouet-oīa ſoluere-ac labefactare conat inuidia. Inuidia primū humanū genus inu-
 ſit: inuidiā primū igreſſa mors eſt orbē terrarū. Non tēſe igit̃ ſapiens-ac nobiliſſimus uates Home-
 rus: inuidia execratus-eruculentū bellū: aculeant ſcorpīū: uoraciſſimā Tygriδē: ſequali quandā hu-
 mani generis dadē appellauit inuidiā. Quorū uero hęc. Multū p diuerſa tēpora: quod uel accipimus
 patrū memoria-uel eſt ipſi uidimus-libertā-pacatū-florētē-opulētū: ſcētā rēpublicā Senenſi-
 bus inuidentes: ſimul aut ſcua rapiendi cupiditate-aut execrandā dominādi libidine cōmoti:noua
 molin inuina lacereſſe-bellū inferre-temere auſi ſunt. Alias claudelinis cōſpirationibus-ac dolis ma-
 lis inſidiatis-alias palā delectū-ac magno cōſiato exercitū: & equitibus-atq; pedēſtribus-andi: col-
 lectis copiis: in Senenſe ſoldi irruentes: paſſim graſſantes: hoſtiliter inſulantes nobis. Idē nōnūquā
 exteri duces-idē nō nulli ſepe finitimi ſunt aggreſſi. Per ſape in graue diſcrimen Sena uocata ad ex-
 tremū (ut ita dixeris) uitē periculū: & pene ultimā libertatis dadē redacta eſt. Proh mira imortalis
 Dei bonitas: p inaudita-atq; incredibilis diuæ Mariæ Virginis pietas. Omnium reſtitit aduerſario-
 rum telis: arma repulit: oēs proſtrauit inimicos-ſuperbos oppugnatores deiecit: hoſtes proſtigauit
 Senenſi populo-urbī uerūſiſſimę-ciuitātī Virginis pſpexit: uictoriā peperit: ueſtrā rēpublicā ſaluā
 fecit. Semp ciuitas Virginis manſit incolumis: diuino ſepa præſidio: & cæleſti illa protecta dextera
 quā nechoiſ lingua-nec uox Angeli ſari poſſit. ſam nō abſurde de illa Dauid cōcinat ſacraſſimus
 Vates. Glorioſa ducta ſunt de reſcuius Dei-ciuitatis Virginis. Vere nāq; memorabile atq; admirā-
 dum uideri debet: ut unus fuderit mille: & duo fugarint decē milia: Nomino ego neminē-ne in quē
 piā fortaliſ cōrumelioſior uiden poſſim. Reſerā tñ unū de multis: qđ & geſtū: & uerū fuiſſe cogno-
 uitimus. Nā nūn ſalutaribus. M. oed. (ſi recte memoria teneo) ad Moutē Apertū traxit A thia hu-
 tiū- contra aduerſantes-atq; oppugnantes finitimos: q opibus: q armis: q magno equitū-atq; pedi-
 tū numero talebant: a Senenſibus Ducibus parua educta manu-nō mō fuiſſe & fugati hoſtes: uerū
 ē capri multū: multi cæſi-reliq; proſtigati ſunt-ac de ſuperatis hoſtibus-quā optima qua dās: Senā re-
 portata ſunt ſpolia: pyda ingens allata: illuſi nō cōparata uictoria: glorioſus partus triūphus-ut ita
 pene uicti hoſtes Victoribus Senenſibus ſeruire uiderē. Nihil mulis iā ſeculis noſtra in regione
 magnū-tā prædātū. Sed qđ uetera pſegmūt: Cū ſepe alias-tum proxima nūc eſſate qđā belli duces:
 nō tam ſuis uiribus pug- q̃ eorum oculiōre cōſilio-atq; opetū nunq̃ eo cōtēti ſunt-quod eſt & alie-
 nis occupandis opes augere ſuas querunt: nihil tale Senenſes opinantes adorti ſunt: & in eorū agrū
 factū impetu: prædonū ac larronū more inſidiānti innocētibz: & rectis corde: uallare oīa deleſ-
 inſeſta habere: armis-rapinis-cæditibus petmiſcere oīa conabantur. Conſula oīa: et perurbata uide-
 bātur: aduerſus Romanū quoq; ecclēſiā: ſecrētorā agitabantur cōſilia. In reſpice de cælo Deus hu-
 manarū opetū lūdex: & in iūria laceliſ ſenētibz: auxiliū ferēdum ſtatuit. Pullauit idcirco ea res anl
 mor Sixti Pontificis maximū: quē Chriſtiāne rei publicę principē: & Chriſti uicariū: propulſatorem
 iniuriarū: & caduceatorē ſanctū eſſe decet. Exortatur imprimis Glorioſiſſimū Ferdinandū Regem
 quidē potentiffimū-ac principē pacis: q ſeuam tyrannidē exoluſa dacta pectora mulcere didicit: bellū
 motus cōpſecere: improborū ſedare tumultus. Regali deniq; poteſtate parceret ſubiectis: & debella-
 ret ſupbos. Regē inq; pacificū-ac noſtrę pugnatores libertatis: q uere ad morales inuandis-atq;
 ad prodeſſendū oībus natus perſpicitur: quod nō mō ſiculi norunt: Apuli: Lucani: Calabri: Bænit
 cæteri: qbus ille iuſte-atq; legitime imperatiſſe longinq; ēt naōnes-atq; exte ræ gētes-tum Ciſalpi-
 ni pleriq; ac tranſalpini populi: qbus ille nunq̃ defuit: quos ſepe manu-exercitū-claſſe afflictis rebz
 iuuit. Teſtes ſūt i pxiore regione aliqñ Veneti: teſtes Mediolanēſes: teſtes Ferrariēſes: teſtes Flo-
 tini: teſtes ſunt Senēſes: quorū paulo añ oppugnatores debellauit-atq; ita debellauit: ut turpiſſe i ſu
 gā ceſſerint: & ueteres Lares turpiſſe deſerere ſint coacti. Ut iā illud plane affirmare nō dubitē: quot
 quot Senēti patrię aliqñ inſidiati ſūt-iniurię tulerūt: ſcilicet Senētibz rēpublicā iudētes-rū pſici-
 tēponibus-rū nſa ēt tēpeltate: eos & irrita-atq; inania habuiſſe cōſilia: & iuſta tādē-ac ſuis ſccleribus
 dignos dedidit pēnas. Verū ad cōprimēdas ipias-atq; nefarias: improborū cogitationes: ad occurren-
 dū malignantiū ſtudiis: ut in longitudinē quoq; propiciā: q quod ſuū ſapiens eſt: opetepretū fuit
 ſaluare conſiliū: atq; efficax remediū adhibere. Placui igit̃ a terno Principi: q maxime res curarū
 manas: id quod diuā cū ſi Regnā Mariā Virginē una cum ceteris ſacris penanibus noſtris cōpreca-
 tam arbitramur: ut Rex pacificus Ferdinandus: & pacificus Senēſis populus: quod lætū-ſcilicet-ſati-
 ſq; ſit ſcō fodere iugiter: ſi amidiū-ac ſactā cōlēt ſocietate: ut ſectatoribus pacis i unū cōuenien-
 tibus: quantū tribuēt diuina benignitas-trāq̃ ſint tēpora: ſecta: & ita ſint oīa: & neq̃ia-arguini
 quitate ſublata-ſiſma i pace uiuāt. Hęc uero optabilia-& prædara ab immortalī deo oīa pfecta ſunt
 dona: a quo bona cōſeſta mortalibus tribuūtur. Munificēſiſſima hęc ſunt munera: Magnificē igit̃
 quatenus ibecolitas humana pgreſſi: oī potentē cælōrū principē gloriſicemus-benedicamus: uene-
 remur adoremus: ſi grates imortalis pſolamus: ne tot tāorūq; beneficiis: imemorē: ne ingrati pro-
 ſum uideamur. Ceteri hoſtas cōdārimolēt uictimas: ſua ſacta-atq; holocauſiōmata ferant: mactē
 delectas de more bidētes: ſi ſiccorū-atq; uiulorū ſanguine licēt. Nos pias preces ſacrificia cordis: ſo-

lemnia nota: sacra adhibeamus supplicia: ante oſa expiatis mentes accincti gladio Iuſtitiæ poſtēſi-
me: quæ ſola eſt pacis ac beatitudinis auctor. Sitigif gloria in altiffimis Deo: i terris pax hoibus: ad
quæ Senenſis populi tendunt ſtudia: ueſtra oſa aſpirat cõſilia: et pace firmiter cõſtituta: bene ut ſceli
ceter ſit ſplēdidiffimo Ferdinādo Regi: & illuſtri Senēſi generi ac peculiari populo Virginis. Poſtre
mo ille nobis pacē tribuat: q̃ vnus eſt auctor pacis: in cuius diebus ora eſt habūdātia pacis: q̃ hoīus
cõſolationē ſc̃ari iubet i vinculo pacis: q̃ filios ſibi arrogat cõſectatores pacis: ſi poſſident filii Dei
opum ſu legatū: præclarā hereditatē: æternū patrimoniu pacis: ſi dulce ē p̃c̃ cõteris rebus nomen pa-
cis: ſi res iucunda & ſalutaris poſſeſſio pacis: ſi bonū & incundū eſt in tñſ habitare cines: in unitate
concordiæ ac tranquillitate pacis. Pax nobiſcū ſecura in terris: pennis in cælo: & eius in hoc ſæculo
gratia: qui p̃ omnia ſæcula ſæculorum uiuit & regnat. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. III. de Senenſis urbis dignitate atq; præſtantia: & recta eius ciui-
tatis Inſtitutione: deq; ſeruanda reipublicæ tranquillitate & gloria.

Rodunt veteres Hiſtoriæ ſcriptores: Magiſtratus præclariffimi ac uos oēs tiri Senē
ſes: I. yargū Lacedæmoniōrū Regē: q̃ ea in urbe ſalutares ipſimis ac ſanctiſſimas le-
ges cõdidit: populi ad obſega Principū: princeps ad iuſſuā Imperiōrū inſtituiſſe. Neg-
n. q̃quā aut in iis q̃ p̃ſentiuſtitia melius: aut in iis quos parere oportet obediūſi-
tate laudabilis cogitari poſſet. Atq; ita demū recte & prædare hoīum cõſiliō:
ac ſocietas regiſ: ſi Principes & ciuitatū rectores iuſſuā tueant: inferiores uero p̃pōſes ſe & alacres
ad paratū embeſt. Quod ipſe meū reputas: q̃uis nec ingenio nec doctrinā nec diuini exercitiūſe
ſim p̃dūit: tñ magnificiſ Capitanē: & hoī patrū Impio atq; auctoritate coactus: q̃bus obſperare
neceſſe eſt: ſuſcipiendū mihi hoc orandi munus: potiusq; reculandū cenſui. Non erā ipſe neſciſ in
hac ſc̃lata concione: & celebri atq; frequentiſſimo cõſeſſu ſummā diuini copii: p̃cipuū orationis
elegantiā ſingularē uerborū dignitatē: iuſ optimo poſtulari. Verū ad hoc magnū ac poſſibile onus
ſubeundū: no mea me p̃dūit uolūtas: ſed patendi neceſſitas cõpulſit: quæ res ip̃e haud dubiā inſpet-
tandæ uenit polliceſ: p̃ſertim a ueſtra facilitate atq; clementia: quæ ibi culpaſ eſſe mitime porabit:
tibi nulla præceſſit peccandi tolerantia. Res magna hodierna die ſeſe mihi explicandā offerre: cuius
magnitudinē ac ſplendor & eloquentiſſimi cuiuſq; Oratoris copii & ubertatē antecellat: ſed hūc p̃ in
genui fragilitate ſanſſeſſe uideo: ſi tria fuero breui oratione cõplexus. Dicā igitur pauca de Senen-
ſis urbis dignitate: a t̃q; præſtantia: de recta huius ciuitatis Inſtitutione: de t̃c̃da reipublicæ tranquili-
tate: & gloria. Cõſideranti mihi multas ac præclaras Senenſis urbis landes: occurrūt primū antiqua
ciuitatē urbis origo: & clariffimis maioribus orta ueſtaſ. Habet. n. Senēſis ciuitas matrē Romanæ:
& oīum: quæ in toto orbe terrarū ſunt opulentiſſimā ciuitatē: habet progenitorē ac parentē victorē
quondā genitū oīum ac domūſ Romanorū populū: cuius decus atq; ampliffimā gloriā: & Latine
oēs: & Græci decantant hiſtoriæ. Quip̃ pelactis Romanæ urbis primordiis: q̃ a cõditore tantū Impe-
riū ſtuxerūt: p̃fecti ad hęc loca: Senā cõdiderunt: & auctorē ſuū imitati: i collibus uelut arcē quāpi-
mox futurā urbē poſuerūt: q̃ partuſ profecta in iſis: ut i p̃ſentis cõtingit paulatim exinde ad urbis
magnitudinem excreuit. Ea res dedit Senenſi populo: quaſi originis ſuæ certū indiū ac p̃petuū
ſigne Lupā nutrice: lactētes Remulū ac Romulū. Quod qdā nō ignobiles auctores tradunt a Sēno
quodā Romano: & clariffimo uiro fuiſſe profectū: & ab eodē ipſo Senæ i dūm fuiſſe nomen. Hinc
Sena uetus ob priſcæ originis ueſtaſ: nō modo Italorū uſurpationeſ ſed ferme populorū oīum cõ-
ſenſu meruit appellari. Indicāt ueſtaſ monumenta: ſigna cõpluria: monētē ſcriptura: & multæ pluri-
bus i locis ipſa ueſtaſ: pene obliuſitate marmoīrēſ litteræ. Quod ſi loci in quo ſita eſt: opportunita-
tem quæritas: eminet hac qdē i edis ac ſaluberrimis collibus: niger amoenitate regionis: quæ nec
humiliſ plantis dep̃mitur: nec rurſum i ſublimiorē altitudinē erigitur: quæ nec ſeruentiorē æſtu fla-
grat: nec eluſione aquarū exundat. nec aut Aquilonis aut Auſtri impetu quatitur: nec exarſit ſolis
ardoribus: nec in iuibz aut aſperiore geſtu riger. Mediū quoddā (ut ita dixerim) x̃peramentū affecu-
ta eſt & loci cūſemodī: q̃ cæli excellit ſalubritate atq; clementia: ætis tēp̃e ubertate agrorū: ua-
rietate carū reſ: & copia: quæ neceſſariū uictūſ: & ſufficientē altimoniam præbeat. Vt quantū Floren-
tia finitima urbs in planitie: tñ Sena in Hetruſcis collibus poſita: p̃ſentis ciuitatibus antecellat. Hoc
tñ amirabilior: quod p̃ memoribus: & ſiluiſ atq; agreſtiſ ferarū habitaculis manu & opa ad cultus
amoeniſſimū: urbis redacta eſt. Atq; ip̃ urbē ipſas cõſiderare toleremus: erūt ingētia ædificia: præda-
ra moenia ſplēdida ac magnifica tecta: religioſa delubra: ſana auguſtiſſima: amirabilia tēpla: mar-
more ſignis: tabulis pictura atq; omni nitore fulgentia. Ex his bæſilica maior: quæ eſt Cathedraſ ec-
cleſiæ: & e regione eius: hoſpitalis ædes utraq; in honorē dicatæ Virginis: cõmuni oīum iudicio tales
ſunt: ut nūq; cõſimiles apud oēs fideles populos reperiri queant: quæ p̃p̃ eximiā pulchritudinē ac
magnificentiā longe lateq; fama uagat: & plurimū Senenſis urbis illuſtrat gloriā. Cuius quantus
ſit decus: de clariſ ſpecioſis cāpis: lauridi ne circuitu: & ornatu inſignis: p̃pulchro latere ſtratus aliis
undiq; & præclaris diſciplinis ac redimtis tectis: tñ uiam: & platearū ordo: pluri: & ſcætenes
a quarū fontes: deniq; oīs generis: uel p̃ſidia: uel ornamenta: quæ ipſa in p̃p̃to ſunt oībus. Iam de
ampliſſima eius diſitione: qd multa dicere opus eſt: Terra manq; Sena i peratō: oppida cõplura: caſtel-
i ſi.

la p multa: populi nō ignobiles illi seruiunt: urbes ēt nō in celebres-eius ditioni subiacent. In his feracissima ora: & omnia regio circumscrip̃ta littonibus Tyr̃rheni maris: gregibus atq; armenis fecunda: fertilitate soli-uacitate fructuū uberrate- & multitudine pascuorū-uehemēt̃ abundans: q̃ quasi frum̃taria cella finitimorū oīum-ac p̃ Altr̃i p̃cipue exceleberrimo Tēlamonis portu: multa exportans necessaria alimenta- & extēsis & longinqs populis subministrat. Sed quāta sit Senēsis urbis gloria: hinc maxime cōstare potest: quod nō mō Clusii Hieruscōrū quondā Regū florētissimū domi clusii: & insignis regia: sed ēt totius Hierusii Regni decus in Senēsis ciuitatis Imperiū trallatus est. Et Romani qd̃ ab Hieruscis regibus Sellā curule- timores-rogam p̃terestam-Magistratūū insignia: Senēses uero eximii regiminis splendorē: & maximā Imperii gloriā acceperunt. Quid dici de eius ingenio: facillimis moribus: naturali quādā uirginitate- iucunda cōsuetudine: mutuo inter se amore- charitate in suos- hospitalitate in peregrinos- beniuolentia in oēs? Quales uiros hūc ciuitas tulit: innumerabiles possint nobis exēplo esse. Ac plerūmi in omni genere laudis multifanā floruerūt. Testis sit cōgēs iclytus Bernardinus alter post ap̃l̃ Paulū p̃dicator & doctor ueritatis. Testis sit nūmerosa turba beatorū Senensū ciuiū q̃ uis firmiter credimus in cōlo regnat cū Xp̃o. Testis sit Virgo amirabilis Carenina: nō mulier- sed Vitago: & quā in figura hoīs celestē spiritū gessit. In sūma uero doctissimorum hoīum multitudine- & copia: testes sint Gerardus diuinus Philosophus: Petrus Ruffius nostra memoria amittendus philosophus: Vgo Benius alter quodā mō mortalibus datus Hippocrates: multi i omni doctrinæ genere cū superiore floruerunt ætate- nū nostris tēporibus celebres & illustres miri amirabili gloria præstant. Et ut tacēā Alexandr̃i. iiii. quē ueteres narrant historia: ut cetera reliquos: quos narrare longū sit: testē habemus locupletissimū Plūm. ii. q̃ nūc in Apostolam sedet uirtute- sapienna- rerū oīum cognitione- ac laude præstantissimū: & pene supra hoīs ingenium innumens munetibus decoratū- clarissimū terrestre sydus: & catholicæ fidei fulgentissimū lumen. Sed ad rectam ciuitatis institutionē festinat oīo. Maiores nostri Romanorū sectatores: q̃ nobis hanc remp̃. tā præclare fundatam reliquere: optimis illā cōformauerunt in: uirtutibus- ac legibus: quibus- & diuino cultui debitis honos exhiberat: & saluti ciuiū: & cōmuni utilitati cōsulerūt. Hinc solēnes cetero min: anniuersaria sacra: multa ad diuini numinis cultū & uenerationē religiosissime sūt cōstituta. Nec ulq̃q̃ gentiū- superiorū Regia piissima: mortalū defensatrix: incorrupta Dei mater- & gloriosissima Virgo: religiosus colit- amphonibus honoribus celebrat: ciuitas nō solū tutela- & ope hæc ciuitas fr̃q̃ta est: sed et nūtu potestate & legimō Imperio gubernat- & regitur. Porro iura leges- instituta- municipales sanctioēs- probati mores- reliqua Senēsis ciuitatis disciplina eiusmodi est: ut uere a Romanorū fontibus orta esse uideat̃. Hinc forū- prætōriū habendi- enarus locus- comitiōrū ordo- hunc sub felia: & plura tribunalia ciuilibus obediēdis cōparata. Hinc æranus: uectigalia- hinc tributū trina partio- hic nobilitatis: & pp̃li diffici ordies- hic studiorū Gymnasia: i quibus theologi- phi- lursi cōsulti- rhetores- & disciplinarū oīus p̃fessores publice docēt. Hic magistratū cōstituit: q̃ resp̃. Præsit q̃ ciuitatis salutē tueat: q̃ eius dignitatē & decus sustineat. Quos oēs a Romāis transiit originē de clarat hodierna celebritas: i q̃ hæc uicticia signa: & p̃dara uexilla magistratibus tribuūt. Præcipi pp̃li & uexillifero luffiuz ante oēs tribunis populi- qui custodiæ ciuitatis iungit̃: Ceterionibus- & Ceteriæ signiferis: quos sequit̃ qui ex suburbanis locis mor q̃ exagricolis delectū faciūt: ita oīa Senēsis Imperii membra ad urbem: quæ caput est- quasi ad domiciliū uite: & ad tutissimā arcem intendere uideant̃. Nec temere militaria hæc signa Magistratibus sunt tributa: ut itelligat oīes tigili curā: & militari quodā studio- ac summa animi magnitudine laborādū: ut rectam diligentissimamq; rei publicæ amministrationē tueantur. Ac de his quidem satis.

¶ Hora excellēti signori: ornatissimi Magistratū: & prestantissimi ciuitadini exegro cō breuita la parte terza nel principio da me p̃posta: la quale cōtiene la cōseruatione della gloria: & della tranquillità publica Peroche non obstante- che li enumerati doni- & ornamenti della citta nostra sieno grandi- & molto eccellenti: niente meno del supremi & splendidi okra tutti li altri dobio amo iudicare la liberta- la pace: & la gloriosa fama. Liquali tre pretiosissimi thesori & immortali: & celesti doni- cōtiene studio fametis: & cō tutta la forza dello ingegno cōseruare. Cōscio sia cosa che la liberta- come maxime attestano liprudenti lursi cōsulti in rāto & precipuo: & excellentissimo dono: che infra le humane possessioni merita mente & collocato nel primo loco. Era q̃sta la natura arduæ delle cose generate in clina singularmente: & iduce l' homo come nobilissimo- & diuino aiale: & a tutti li altri supremo: a nō Signore dipoco iminuto dalla nobilita Angelica. Onde nel principio del mōdo creato: tutti li homini nascetiano liberi: p̃che dice el Romano philosopho parlādo della humana p̃tancia: & singular excellētia. Adion cū est appetitū qdā principatus. Et a demonstrāone della liberta quāto lia preclaro bene fidissimū: fce la liberta: potestatis uiuētū ut uelis. Che la liberta nō ē altro- se nō potestā di uiuere scōdo el tuo uolere: intendēdo lauolūta cōforme- & cōsentanea alla ragione: della quale nō puo: ne debba diuolare ne p̃ alcū mō ēctē aliena. Et po le citta et populi liberi degnamētē si possā no chiamare felici: median te rāto imēso- & infinito dono: al quale tutte l'erichē- et le abūdanissime diuine: tutti li thesori- et tēporali possessioni nōsi potrebbono cōparare. Essendo q̃lla in uirtutē: p̃ la q̃le li magnanimi ciuitadini: li uen amatores della patriæ: nō dubitano exponere ad extremo periculo la pp̃ria uita: et spargere

p quella el proprio sangue. Secundario seguita el dono della pace: la quale come altre uolte mi ricordo hauere dimoſtrato p ottime ragioni cōla liberta ſi dice eſſere cōiuncta. Come et declar la ſua diſſimone. Pax eſt. n. tranquilla libertas. Che la pace e una tranquilla liberta. La quale ſupa: & antecelle tutte le coſe deſiderabili: & expende come ſommo & extremo bene cōceſſo dalla diuina largita alli homini mortali ſi terra. Onde dice el grande oratore nelle ſue Antoniane orationi. Dulce nomē eſt paſſare ipſi rā incunda: tū ē ſalutare. Bene honeſto ſenza aſperita: dono ſuauiſſimo ſenza macula. Fructo di iuſtitia: & inuenta da ogni uitio & corruptione totalmente alieno. Nel quale elcumulo di tutti li beni & la exuberantia dogni honeſta: & iucūda coſa cōſiſte: & ſi cōtine. Onde plu philoſophi ſi cōdūde lapace eſtrela pſpenta de populi: el firmo: geto: ſolido: & tranquillo ſtaro: ſolūmo fines aliqua debba intendere: & dicitur ſi alcuno humano cōſilio ogni fatiga: & noſtra opatione. Cōli quali duo antenominati beni ſi connecte neceſſariamente loſpēdido nome: & la glorioſa fama la quale ſi pduce: & deriva ſolamēte da qlli principii: & da qle cagioni: onde naſce liberta: & pace. Et certamēte ſenza tali radici: nō puo alcuno uircente ramo di fama: & di gloria pullulare. Et po ſeuole te qſi ſingulari doni: & excellenſiſſimi ornamenti ppetualmēte cōſeruare: e neceſſario indubitaramēte ſtabilire due principiaſſimi fondamenti: li quali ſono cōcordia & iuſtitia. Accioche mediāte queſti dignamēte alla citra noſtra cōſeiga lo oraculo del ſacro: & diuino Prophetā: & alla patria Seneca ſi adde merita mēte Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Virginis. Quoniā fundamēta eius i mōbus ſanctis. Lacerta della dergineſi chiama la citra Seneca: ſono el ſuo utulo dedicata ſumdata ſopra li mona ſancti: quādo e recta: & ſi gōuerna cō iuſtitia: cō pſecta unione: & cōcordia. Remoſſa & fugata in tutto ogni parralita: ogni diſcordia: & ſeditione: & alcuno turbulento affecto: pponēdo: & niſquare dādo p ſolo ultimo fine: la cōmune ſalute: & publica utilita. Dimeticādo: et poſtponēdo ogni priua to cōmodo: et particulari intereſſe. Et antepōnendo ſempre a tutte le coſe el bene della patria: come piu degno: & piu ſublime anco diuino. Hanendo firmiſſima qlla a iace: et pbata ſententia. Vnicuique noſtri chari ſunt parentes: liberi: pping: familiares: ſed oēs oīum charitates: patria una cōplexa eſt. Et po uolēdo hornai cōdūdere & terminare el parlaſ mio optimi ciuitadini: et digniſſimi Magiſtraſ cōlegati cō uinculo di uera dilectione: ſeguite li remiſſiſſimi ueſtigii di noſtri antecellori: amate la cōcordia: obſeruate la iuſtitia: pſeuerate nella ſancta unione: prēdere la uera diſciplina della uirtu: diſpone te li animi noſtri alla obſeruantia delle leggi. & laudabili inſtituti: procurate la pace: riguardate el cōmune bonū: cercate: & opate la ſalute l'honore: la gloria: la tranquillita: & que della dulciſſima patria: & no ſtra republica: delle quali ſanctiſſime: & glorioſe ope nō dubitate ch riporterete nō ſolo laude: cōm mēdatione: & grana appreſſo li homini mortali: & nella terrena regione del mōdo: ma et dopo el corſo della preſente uia dallo eterno Dio nel cōno ſilio de boni remuneratione pſecta: & ſempiterna retributione: & immortal: & imareſcibili premi in la celeſte patria. Dixi.

¶ Anguſtini Dathi Oſo. IIII. de optimis & rectoribus: & cōſeruatoribus regis publicae.

¶ Qui cūcta modera: & regit opiprens Denſ pater & filius & ſpūs ſcūs ille apiat labia noſtra. ut ea ſari poſſimus: quae & ueniatſ iter oſtendant: & nobis cōſeruare ad ſalutem.

Null eſt in cūctis humanis rebus maior excellenſiſſimi dñi uiri Senenſes: nihil ſummo oratore reſtante: illi optimo: maximo: & opiporenti principi: atq: imortali Deo: q omne mundū regit: qd qd fiat in terris acceptus: q cōdila cōcuſq: hoſum iure ſotian: que ci uirtutis unoi: & ppro nomine appellant. Et illi qdē qui primi urbes cōdidertunt: & diſpoſ ſos monibus & ſiluiſ hoſes: ac paſſim belluarū more uagantes: ad ſocietate uirū cōtō: carunt: pculdubio magni uiri exiterunt: ac iure habiti ſunt: & appellant ſapientes. Sed pari quoq: dñi ſūt laude: & arundē ciuitatū rectores: & cōſeruatores: quoq: uirtute: opa: auctoritate illa gerūt: q a uirtutis mūdi priſce: ac rectore deo ipara ſunt: in qbus uniuerſa lex pendet: & nota ſita ē religionis ratio: & recte: ac laudabiliter uirēdi diſciplina. Haec duo ſunt aeterni mandata principis: primū ut colat deus: alterū huic ſimile: ut pxiſtus diligat. Hoc iubent leges: hoc populorū ſcra ſunt: Hoc iura diuina: & humana cōtēdunt. Hoc ſtudio omni cutaſ debet rerū publicarū rectores: & magiſtra: tus: ut p rectam illorū amministratione: inſte: pie: moderate: tranquile uiuaſ homines cōſolatione: ac ſoſietate. Tantiſp. n. bona fuerit: tranquilla: & beata reſpublica: dñi boni: & ſapientes exiterint: q Magiſtra: tus gerunt. Tales nāq: cōſtat ē ciuitatis: ac populorū: quales hi fuerint: q eis gubernandis: ac regendis praefunt. Boni ſunt: aut q acriter libertate reuinent: & ad libertate patrie uendā: parati ſunt: et uicē & ſanguinē fundere. Boni ſunt: q oia ad cōmunē referunt: utilitatē: ac decus: obliui cōmodorū ſuorū. Boni ſunt: q totū corpus reſpublicae procurant: nec dum partē aliqua tuent: reliquaſ deſerunt. Boni ſunt: q ſaſtorū ſeditionē excreant: ſi que res una pñemē ciuitatis inducit: & uel firmiſſimam habet: ſcit ſepe repub. Boni ſunt: q ira: odio: inuidia: inimicitia: ac cōteris pſturbationibus uacuos ſe ſe praefertunt. Boni ſunt: ruriſ q intelligunt: ſe gerere pſonā ciuitatis: & eius dignitatē ſubſtinent: ac decus. Boni ſunt: q iuſtiā diligunt: leges ſeruant: iura: atq: inſtituta tuent. Boni ſunt: q diligunt in cōm: cōcordia: amant: unitatē ſpiritus conſectantur: pacē amplectuntur: quae bonorū oīum cumuliſ pſita: q uirtutis hūani generis ſalutē cōtinent: et auri ſeculi ſpēm quādā imaginēq: reducti: cuius dulce eſt: nomē res ipſa iucunda: ac uere ſalutatis: et quia a ſaluatore Xpo et ſūmo patre reſta: & deo cōre

monitis thesauris præcipior et patrimonio omni atque hereditate præstantior. Boni denique magistrum
sunt: quia quasi Deo testesque trini & unum venerant ac metuunt: pie agunt cogitant dicunt nihil
cupide & auares: nihil timide & ignaui: nihil inceptatè nihil in continenter ac moliter gerit. Qui
non tam: ut tui facientes sola conscientia tuerent: & dum ratione mirant uentatè sequant: cetera
pro nihilo putant oia. Hos solent sapientes dignos existimare: qui reipub. præstant: qui magistratus gerit
q magnis negotiis ministrandis & populorum gubernaculis præstant. Ita. n. subiectis præditi ho
minibus: & eorumque ab eis reguntur: qui optimam gestabit curam: boni pastores exple: qui uel aiam suam
p ouibus suis: & rapacis luporum deuorat infidias. Pastores uanque sunt: alios regere: & q regant me
nto Aristotele teste omnibus comparatur: ut scire Homerus pastore populorum Agamemone appellare
sit solitus. Eiusmodi nos magistratus probamus: hos querimus: hos optamus dari nobis in hac præ
clara ciuitate: atque optime instituta reipub. Quæ una nostris saculis florere: nec minus splendescit: quod
dâ bellica gloria præstant Lacedæmonio: doctrinarum laude clarescent Athenæ: Imperio & summus opi
bus Roma refulgens: in hac inquam urbe: quæ osum pene consensit: aurea dominat libertas. Tales nos
magistratus inuenimus: qui modo gubernant uiros sapientia moderantione integritate ornatos: & ciuitatis
studio: ac patriæ charitate flagrant. Tales quoque annuat nobis Deus: hodie in hac præclara ciuitate
rum celebritate: ut & summa ipsi uirtute præditi: & eorum qui modo præfunt iurati ex ipso patriæ cõseru
iure: amplius gloriosa Dei matris Regine cæli & huius urbis domina intercedente Maria: & pena
ribus nostris fauentibus: ac propiciis: quoque ope & præsidio frætra Senæ patriæ quesio sit illa quo ad he
re potest impendit oceanum: famamque terminet astris: ad æterni Principis decus: & huius nobilissimi po
puli tranquillitatè & gloriam. Dixi.

Augustini Dathi Oratio V. de amplissimis laudibus Senæ & urbis & ciuitatis: de quo opti
ma eius reipub. disciplina & recta gubernatio ciuium ratione: & modo uice illius: qui sanctæ dyuo
di Religioforum osum sacri alienius ordinis celebratè cõcionem sushabebiturus ad Senæm po
pulum: Generali eorum duce ac Rectore iubete.

mini me Reuerendi patres ac sacratissime cœtus: & frequētibz hominū conciliis &
ipud uiros sapientes: & doctrina atque auctoritate præstantes: orationē habuisse: & p
pe magnis de rebus uerba fecisse: nec tamen aut uires succubuerunt ingenii: aut diu
li fiducia nobis defuit. Nunc uero cœta & ipsa ingenii mei fragilitas: & cōspicua ne
ter metendus ac uenerandus: ab huius præclari muneris susceptione: & a discedo: i hoc
splendide cōfessu longissime deterrebar: nisi uestra dominationis & paternitatis cōperta benigni
tate: discedi ausus p̄sumer. Quod si dicat fortasse cōfidentius: uestra incredibilē sapientiā: & singulārē
rerū osum doctrinā ignorare uideat: Sin uero nimis p̄melescā: credat fortasse & q̄siam latere me maxi
mi uestrā admirabilēq̄ clemenciā. Itaque hinc atque inde rebus oibus exactius impensiusq̄ p̄spectis: hoc
mihi accipit dicendi tēperamentū: ut & parēdi necessitati nō deficiam: & orandi impetū: quanta pro
rerū magnitudine licet orationis breuitate cōpensem. Ea ponissimū spe fretus: quæ ab ingēni pater
nitatē uestram facilitate profecta: quibus ipse careo: uires subministrat ingenii. Primū igit cā leuiss
numinis innocato præsidio: de huius ciuitatis amplissimī: laudibus dicendū uidē: me ab eorū dissi
deā cōsuetudine: q̄ tū ex hoc loco: tū ēt hoc tēpore habere orationē cōsueuerunt. Atque illud imprimis
cogitant mihi ea de re explicandū occurrir: quod Scipio Nafica apud Romanos quodā sapientissimus
& uir opimus a Senatū iudicatus: usurpaf solutus erat: cū de ciuitatis ratione: de quo reipub. tractandū
cēssisset. Nā & muros spectandos: & mores multo magis cōsiderandos esse existimauit: quorū quē
alterum mouet oculos & delectat si ordine: si modo: si ornatu: si pulchritudine & recta ratione con
stiterit: alterius longe maior oblectatio est: quā uirtutis mōmentū: quā honestatis institutio: quā ra
tionis disciplina: ac libramētū affuerit. Sed uere hæc ciuitas quocūq̄ nos animo & cogitatione uer
terimus: quocūq̄ oculi aspectauerint: & præcipuis insignitur ornamentis: & summis & laudibus el
ferendam præbet. Atque ut ab iis: quæ in aspectum cadunt: nostra hæc proficiat oratio: præclara
sunt imprimis huius florentissimæ urbis moenia: celebra adificia: magnifica tecta: religiosissima rē
pla: sancta delubra: ædes magno nitore fulgentes: urbs ipsa ingenitibus circūdata muris: cælis sep
ta propugnaculis: uariis atque mirificis decorata ornamentis: ut merito iure inter celebres totius Ita
liæ ciuitates ob multarum rerum splendorem annumerari possit. Quæ utiq̄ omnia si singulatim quis
piam complexi uelit: uel Atheniensis Demosthenis: uel Romani Ciceronis sit opus eloquio. Forum
namque ipsum: plateæ: aquæ porta: compita: quadritia: fana: porcius: uia: uris: ordo: illustriū multitudine
domorū. Scatenū aquarum fontes: inuoluptas diuersorum locorum distinctio: tū amœnitas: tū
deus: p̄ eorūq̄ artificiosē cōposita: & magnifice structa sunt: ac reliqua eius generis pmulta: ita omni
bus perpicua atque explorata sunt: ut nec p̄fecto meis uerbis: nec cuiusq̄ explicatioē egere uideant.
Erat p̄fisco: æquæ uatio parū differēs ab immanitate ferarū: quippe q̄ passim ac libere bestiarū mors in
siluis uagabaf & mōnibus: nec dū ciuitatē excogitatis cōciliis. Primus ē urbis cōditor: quē d maximo
bonorū causā extiterit: quædam modū Peripateticorū princeps Aristoteles ait: nō solū in magno p̄sio hæ

bitas & honorē ē sed etiā generatus ut Deus: quippe q̄ id domiciliū primus effinxit: ad q̄ gregales
 sociale aīa hoīem natura genuerāt. Mox Semiramis Babyloniorū Regina q̄q̄ alias fortasse nō satis
 laudaretur: tunc Poetarū carminibus: et doctissimorū hoīum celebratū historiarū q̄ prima instituta: &
 tā cōditū tūc-cocto latere circūspiciat: ac tūq̄ rei p̄clarū inuētū aris cōsocio munimine redimuit. Sine
 ipsa natura duce: quē hoīum maxie cōsolationē respexit: siue ut quibuscūq̄ tueri solet: a cōstruēn-
 bus nidos ambus similitudine sumpta. Quae res declarat mea q̄d sentētia iter p̄clara humani gene-
 ris opa: urbē primis cōstituentē esse: q̄ patata & a quopis sapiētissimo uiro excogeta: primū hoīes
 maxie fūtorit a fenno victus: desperauitq̄ a natura frage. Sed illa demū urbs an alias magnis lau-
 dibus extollēda ē: in qua fūtorē de hac cōstāt nō solū muro: & diuētiarū habitatio: sed legema-
 gis etiā: reūq̄ ul' maxie ad hūanā naturā p̄stantiū: & quāda ueluti amplitudine celsitudinē spectat.
 Ea uero sunt: quae i absolute ciuitatis rōne & p̄fecta reip. laude sita esse cognoscimus. Quae q̄d p̄le-
 ra q̄ oīa huic ciuitati de qua loquimur: cuiusq̄ ornāmētā nō nullā p̄ ingenii nostri sūma imbecillitate
 delibamus: sine dubitandē adesse p̄spicimus. Et n̄ uini sapiētē: & q̄ in omni philoſophantiū nūme-
 ro palma obinēt: ciuitatē eī diffiniri: & uelociter terminis cōplectunt. Multitudinē illā q̄d esse domos:
 agro sufficienter: ac pecuniis abundante ad bñ uiuēdū. P̄auctis uerbis plurimū inest ponderis: et mol-
 ta quae ad magnū ciuitatis splendorē & decus referunt: luculēte & grauior collecta sunt. Nihil de-
 niq̄ p̄termisum: q̄d uel conditiis: uel uerbis necessariū est: uel huic ciuitatē: quā laudandā suscepimus
 apud atq̄ cōueniēs. Nō. n. tā magnifica tecta & muro: cōpōsite atq̄ artificioſe structa cōgerēs ciui-
 tatem exornant: q̄d in p̄ditis p̄fecti morēs: p̄banissime ar. laudabiliter instituta uiuae: et tecta de-
 niq̄ ac p̄clara reip. gubernario. Quae oīa p̄culdubio i hac ipsa urbe cumulatiſime eluce ſcūt. Tacerē
 loq̄ oculi demētē: acris salubritatē: ac rēperiem. Vbertatē loq̄: agros: fertilitatē: loci opportunitatē
 legētē cōmoditatē: uarietatē fructuū: cuiusq̄ generis annonae mīſicā copiat: magnā uim fructu-
 orū: & leguminiū: Ceteris & Liberi (ut aiūt) p̄cipuā aff. uentiā. Opimi p̄conis poſſeſſiones: nū-
 merola atria: numeroſos greges: pacuorū: feracitatē: opima & pinguiſſima p̄conis: collū & nirenū
 contallium pabula: oīum quae ad uiuēdā attinēt: multitudinē ac redundantiā. Opes item: atq̄
 ingētes facultates ſilēntio p̄tereo. Externarū reūq̄ nitore atq̄ elegantia miſſas facio. Illa certe nō poſ-
 ſim nō amitterē: q̄d p̄ ſapiētiſſimorū hoīum iudicio: & uere opulētā ciuitatē: & urbe p̄ſtantiſſimā
 reddūt. Itaq̄ abſoluta hēc ciuitas magnis ac p̄ſtantiſſimis niſis: opimos habet ac diſcretiſſimos patres:
 familias. Lata ē reip. piſſimis rectoribus: ut ſiue ſingulos cōſideremus: cūes: ſiue paucos: ſed deniq̄
 amictos abſolde ſuppetat pleniſſime atq̄ abſolutiſſimae laudis cūmulus. Nēpe cūeſ ipſi p̄miū his
 o. bus p̄dit ſunt: ac decorant muneribus: q̄ in ſūmis ac clariſſimis uiris inesse ſolēt. Biſariam Philoſo-
 phi cōſeuerēt: paritē uirtutes: et alias q̄d tradiderūt: q̄ natura nobis ingētes ſit: alias porro q̄nas
 diſciplinā: tūſ: atq̄ exercitiis cōſecrauit. Primas illas: quae oēs uno ingēnū nō oīs cominent: huic
 urbis ciues pleriq̄ oēs affectus ſunt: ut & doctes exiſtant: q̄ res una p̄ ceteris oibus p̄ſtantiſſimā hoſtē
 ſtinguit a bellis: & memoriae pollent bonos: & demū incredibilē aīoſq̄ felicitatē: manuſumēdū
 humanitatēq̄ poſſideant. Quae reūq̄ tū & ſi nō ipſa laudē adeptorū: quādoq̄ illas natura dedit: ut
 certe rectus ac moderatus uſus plurimū nō ſmerito laudat: quod de uobis cūes clariſſimi liquidō
 ac p̄ſpicue conſtat. Ar uirgēt p̄terea aīa & ſplendiſſima hoīum ingenia. Itaq̄ nō ſemp hac ciui-
 tas uiros magnos: doctrine gloria: & ſūme eruditionis laude p̄ſtantes: et i omni ſtudie: ac literarū
 genere illuſtes: ac p̄clariſſimos: q̄ uel in diuinis ac ſacris eloquiis & ſanctarū ſcripturarū oraculis: nō
 in aliſſimāq̄ oculiſſimāq̄ reūq̄ cōſp̄latione cognitione: admirabiliſſi cauſas: uel in liris: tū cū
 ſimilis tū pontifici: tū diuini: cum etiā humani ſolertiſſima Prudentia: ſanctiſſimāq̄ legē perit: ut
 in Medicinae ſalutari ſapientia: uel in dicēdi copia: & eloquentiae ſplendore: atq̄ oratoriae laudis ele-
 gantia: uel deniq̄ i ceteris artibus: atq̄ liberaliſſimis diſciplinis plurimū floruerāt. O p̄clara ciui-
 tatem. O urbē uiroſq̄ illuſtriū feracē: & omni genere laudis p̄ſtantiſſimā. Quis ſatis tā ampli-
 dinē & tā reūq̄ incredibile maiestātē referre poſſit? Sed pauca de multis: quae ad cōſuetū pertinent
 laudē: hēc deliballe ſufficiat. Impar eſt noſtri ſgeniū imbecillitas: etiā reūq̄ efferētis p̄conis. Quid
 dicam de earū uirtutū ſūma p̄ſtantiſſima in q̄bus uera laus ſita eſſe dignoſciſſet? Magna & admirabiliſſi uir-
 tutis Prudentia ē: et rebus hūanis recte gerēdis maxie necēſaria: q̄ reſ bonas: malaſq̄ diiudicat: q̄
 acris uirtutibus oibus addeſſe ſemp & intermi cēri debet: ut & p̄cepta ſit ac p̄ſtantiſſima oīum: & nū-
 lla ſine Prudentia: id quod Socrates rectiſſime ſenſiſſe credi: nite laudari poſſit. Vex quis dubitat hēc
 adeo tigrē ac pollere apud uos ciues ornatiſſimi: ut nemo nō prudēs nō ſapientiſſimus & habe-
 ri & appellari poſſit? Quam rem p̄fecto facilius qui uis noſſe: q̄ explicare queat. Eximia atq̄ cēſe-
 ſſima uirtus iuſtitia eſt: quae redditio: ſuū cuiq̄: quae uemini nocet: p̄det oibus: quamlibet propul-
 ſar iniuriarū cōmūnē uirtutē ſecta: ſi oīum hoīum ſaluti cōſulit: dignitatem cōſeruat. Ad ſplēde-
 ſcit ea q̄d: et in mirū modū in hac ueſtra p̄clariſſima ciuitate luſcet. Quod & raro p̄ hac polluta
 tēra ac deprauata ſaecula uſp̄iam cerniſſet: et de hac una urbe ueſtra egregie p̄ter ceteras: oēs q̄ quidē
 recte iudicare poſſunt: ſere uno ore & una eademq̄ uoce teſtant. Q uod ſi animi magnitudo miris
 eſſetur: laudibus: quod emineat: atque antecellat imprimis: quoniam circa reſ arctas ac perdiffi-
 les: ſcīta labores perpetuandis: circa ſubeunda pericula: non recuſanda etiam grauiffima diſcrimi-
 na. Cūta glorioſam quoq̄ ſuſcipiendam mortem: abſolq̄ dubitatione uerſatur. Nemo eſt: qui neſciat

hæc tñs cupiditas coli accuratissimeq; seruari: præsertim cū utilitate pposita & ad tuendā amplificandāq; ciuitatis salutē ac dignitatē. Quamobrē ea virtus maxie a sapientissimis viris laudari cōsueuit: ut p fortunandē & p maximā hāc splendidiissimāq; virtutem patriæ cōmodis ac reip. prospiciat ho-
noribus. Quoniens magno elato excoelo alo hac uli sint: tñi singuli uelut: tñi etiā uniuersitē reip.
utilitas: scđ patriæ necessitas postulanti: innumera possint i mediū exēpla proferri: ut ob eam causā uir-
tos magnos viros fortes magnanimos gloriosos & oīum sūma pōdicatione dignissimos cōsecratos
habēdo: set septennumero ueteribus cōprobato Romanisq; patriæ salutē ac decus: uita ansepone
re nō dubi abierit modo ciuitati pdescentē sanguinē pfundebant & sectari Decior: quos hūiliter
celebrant: pēdara nescigia: morti sese ultro ac sponte deuonebat. Quid loquar de Tempantia: modē
ratione frugalitate: in qua tū pōpue admirabilis uirtutis splendor & latius claritudo uelut: ang
conficit? Nā si Tempantia est: u Philo sophi traditū: animi circa res inuiles atq; inhonestas uictrix
ac pudica dominatio: cuius nitore & luce tota hois uita refulget. Quis ē q; ignoret huius laudē in
hac ciuitate darefcere ac plurimū dominari? Modus i rebus: ordo i humanis actionibus: hiac uel
maxie sumptus exordū. Modū uero tueri ordinē in cūis gerēdis rebus cōseruare: magna ac splē-
didissima uirtus ē: q; ab ipsa quoq; rex oīum petratrice & optima parente natura uobis oībus in-
dita ac ingenua uidet potius. Illud Horati saci uerū testimoniū ē. Est modus in rebus: sunt cerū
deniq; fines: Quos ultra citius atq; nequie consistere rectū. Hec uos uirtus diues amplissimi: celebres &
gloriosos reddit. Itaq; Chilon Lacedæmonius scite dixisse fert: q; unus fuit ex septē Sapientū nume-
ros: quod q; ab oībus rectissimo animi iudicio cōprobat. αὐτὰρ ἀναγκὰς Latini interpretant. Nihil
nimis. Quandoq; uirtutes oēs mediocritates qualdā Philo sophi esse afferunt. Atq; ita oībus in
rebus opimā esse mediocritatis regulā: ut omne quod nimis sit: intemperantia ac probro carere nō
possit. Quocirca illud laudat Pythagoricū ἐν τῶν το ἀνθρώπων ἀρετῶν. In cūis mensura optima.
Quis igit uos nō laudetis nō pōdicetis: q; nō magnificat: quis nō plurimū admiret: apud quos ni-
hil nimis: q; d arbitran apprimē i uita esse oīlei: apud quos cerū sunt reip; fines: & cōsiliū: atq; ope-
rū totū: q; deniq; uite ordo: modusq; seruati: & eorū quæ uel dicuntur: uel fiūt: recta mēsurā ēst? Fi-
dem cōstituiam: grauitatē animi magnitudinē: pbitatē: cetera q; tū multas: tum maximas uirtutes
si perq; nō dicā laudare: s; referre deficiat me dies: ad qd explicandū (ut i Hieronymi uerbis utar)
Tulliani Aulius flocetur eloquiū. De re autē familiarit atq; domesticæ administrationis iustitiae
nihil ē quod fufius dicēdū esse uideat. Quæ cū in liberis educādis i primis elucet: quæ ea i re ue-
stra hæc laude digna sit ciuitas: scđ multa argumēto sunt: tñ hoc præ ceteris quod uestra pubes & be-
ne instituta iuuentus ita bonis artibus & laudandis exercitationibus mancipat: ut suo post tēpore: min-
fices ac lætissimos fructus effert: qd est ciues bonos: studiosos in ueritatē: amatores patriæ: cōp-
tores libidinē: infedatores turpitudinis: laudis & solidæ appetitissimos gloriæ. Qd si ad iniuriā
regulā reliqua uita decurrit: ut ad Demetriadem scribēs testat sacratissimus Doctor Hieronymus
uestræ urbis gloriosa iuuentus: optimis a tenetis iūis uirtutū imbuit odoribus: cōldē in oēs pōdic-
titas: & i uniuersam ingit cōseruat etatē. Venio nūc ad ea quæ uestræ reip. extollūt gloriā: ad disci-
plinā ciuitatis: & rectā gubernādī rōnem. Cū. n. in artifices: agricolos: milites: Magistratus: bene in-
stituta ciuitas: parat: ab re est: ut de agricolis: deq; artificibus longiorē sermonē faciamus: q; omēs
tiberē rex oīum subministrat: ac suppeditat copiam: & necessariā ad cultū uitæ sufficiētiā pstat:
arrium tū multatudo & sūma ministeriorū uarietas uestrā hāc & decorat: & longissime illustrat ciui-
tatem: quibus excolit: atq; expolitur humanum genus. Vnde eleganter: sane ac luculēte magnus
phūs & i primis sapientissimus Plato: negotiatores & mercatura: sectatores plurimū laudare cōsue-
nit. Itaq; & a Iurecōsulis hæc uerba de Platone scripta sūt. Vir sūm; prudētia & auctoritatis apud
Græcos Plato: scđ instrueret quēdam modū ciuitas bñ ac beate habitari possit: huiusmodi negocia-
tores i primis necessarios duxit. Reuerendi patres: ac uos ciues pstantissimi uestræ ciuitatis institutioē
si q; recta & etofita animi notione cōtēplari uoluerit: nihil cōpositius: nihil sanctius: nihil melius:
nihil ornatiūs cogitari inēta: Iura diuina: hūanę leges: & pēdara instituta restant. Scimus iustitias &
pietate esse seruadā in his ciuitatibus: q; recte sunt legibus ac moribus cōstituta. Vt p pietatem: san-
ctissime diuini cultus custodiāt hono: Deū ueq; trinū & unū: omnipotentē mūdi rectorē: creatorē
uilibiliū oīum atq; inuisibiliū creaturā: largitorē bonorū oīum: cū illis quillo gloriosissimā atq; inteme-
ratam Virgine Saluatoris nostri Dei genitricē & sacratissima celitū concilia: pia & cōgrua celebra-
tate ueneremur: Per iustitiā ad bñ uiuendū. & ad rōnis normā hoīum uita salubriter dirigat. Qui-
bus ex rebus bñ consistēs ciuitatis disciplina pficiat. Pro Deū immortalis: quantā hāc reip; oīum
hæc una ciuitas laude floreſcit: Pia in Deū studiosissima Christiani cultus: orthodoxæ & catholice re-
ligio: nō obſeruatissima: Sacrorū & ceremoniarū cultrix diligens: gens sancta: ppfī fidelis: ciuitas ditā
nisi ministeriis libetere inēta: De qua illud ppheticū iure cōueniat: Gloriosa dicta sunt de re ciuitas
Dei: cuius fūdamēta petā: dubio locata sūt sup firmā petrā: & i mōibus sanctis cōstituta. Ciuitas dilec-
tionis: ciuitas cōcordiē: ciuitas charitatis & pacis. Quā iocitro beatū sensū debem⁹: ipa quoq; Endēge-
lica ueritate testat⁹: ait: Beati pacifici: qm filii dei uocabūt. Beata igit & pacifica ciuitas: & quous
pace gaudēs hoīum cōciliatio: ac societas: quā Dei fili i dilectā deo atq; hoībus existimare debem⁹.
Cuius leges: cui⁹ mores: cōsuetudines: cuius disciplina oīs ad uirtutē: ad iustitiā: ad honestatē: ad de-

cu. ipectat: & ad solidā dirigit gloriā. Instituta ad exempla recte uiuendi: exempla ad specimē uerę laudis elucescūt. Laudant ceteros maiores Atheniēsiū urbē: sed ī ea una floruit humanę sapiētię & doctrinę cognitio. Quippe ex qua plurimę Philosophę disciplinę fluxerūt. Laudat & gloriosum Lacedęmonia prędicat. Sed quę eius cōmēdatio alia afferri pōt: q̄ rei militaris & bellicę exercitatio nis gloria! Laudant: ac plurimū Chōrinthū efferūt. Sed quorsum eius nisi ad nitorē ac lauricam: ad opes delinās: laus intendit: ut totius Gręcię lumē Cicerone prodicere appellaret! Singulę singulos ornāmētis antecēdebant. At uestra hęc nulla uera & certa bonāq; laudatissimarūq; rerū oīum atq; patriū laude deficit. Quam nō Solones: aut Dracones: aut humanarūq; cōditores legū extollūt: sed Christiānissimi ritus sanctissima obseruatio: & iustitię firma custodia: ut si Thales triplicem ob causam fortunę gratiā agendā putaret: quod homo. nō bellua: quod mas: nō femina: quod Gręcus: uō autē Barbarus natus ē: uos ciues pręstantissimi: ceterorūq; Principi: cuius uerū numē est: grates imortales pfoluere cōueniat: quibus tā gloriola ciuitas: tamq; multis ornata laudibus patrię cōiungit: quā prę uōstři huius sacre religionis pfectores deligere iustitiet: in qua sanctā hanc synodū celebratē: qm̄ ibi plerūq; diuini numinis inspirante grātia: cuncta rite procedūt: ubi sobrie iuste pie ac religiose uiuit: ubi uiget Dei timor: quod ut cedat sacratissimus Vates: rex oīum primū: tibi ubi regnat Prudētiā: cōmunis utilitatis affectio: dilectio proximi: niteretū chorū incredibili fulgore clarescit. Quibus de rebus longe fortasse melius erat: nihil fuisse locutū: q̄ in condinna & breui nimiam orōne uoluisse cōplecti. Sed quod ingenii imbecillitas prętermisit: adiungit optima ac sincera uolūtas. Nos uerosq; intellexerimus hūc cōrēt: & seruorū Christi cōgregationē humaniter benigne & lenissimis aīs fuisse susceptā: arbitramur nullā posse ac nobis equā tāis meritis repēdi grātiā. Nō. n. Homerū secuti estis dicentem.

Sed Apostolicūq; uolentē abire Saluatorē: coegerūt illū: ut secū maneret inclinata diē. Quam uero agere neq; nostrę tenuitatis fragilitas: mēs ipsa: cuius multo amplior uis ac potestas ē habebit im mortale ac sempiternū. Quodq; darsi est hi: vq; cōtēptus humanis delitiis: & terrestribus rebus abie cas: Deo seruauit: & i lege dñi diē medicat: ac noctes deuotissimas fundemus pces ad eius scōpē: hēnibile maiestātē: q orōnes exaudire dignes humiliter supplicantiū: & uota mortalū respiciē: si ita exauerimus cogitatū in eum: ut ipse uos enutriet: tueatur: foueat: ut hęc gloriola & pręclara ciuitas ī bonis operib; pfeueret: & ab eius grātia nusquā di cedat: q; cumulū largiur nobis bonorū oīorū: ut pro sua ineffabili bonitate uos adiuuet: defendat: amplifcet: augeat temp. ac felicitissimā faciat: & cōlesti bñdictione dignetur: ut ab oībus libereat: insidiis hostiū: quaq; inuasiōe custodia: cū eis protegat: aduersis: ut in huius uitę uarietate cōcordiā dignitatē: unanimitatē: mutū beniuolentiam seruare possitis: illa letari ppetuo: quā mūltis dare nō pōt pacē. Finē igit dicendi faciās: & Apłi uerbis utar: pax Dei: quę exuperat oēm sensū: custodiat corda uestra: & intelligētiās uestras in Christo Iesu dño nostro. Sāo meq; non sum exiguī mei ignarus ingenii: minime tantarū rerū magnitudinē potuisse cōsequi. Peto ueniam supplex: & horum q; ad sunt implo ro clementias: prę serum reuerendissimę patriis nostri hummā benignitatē: ut congruam ac debitam errorūq; emendationem adhibere uel. Spes est in reuerendissimī nostri Generalis incredibili humanitatis: q; non sine maximis rationibus tanto ministerio dignus habitus est: dilectus Deo & hominibus ob summā & integritatē: pręcipuam uirtutē: pōtūq; sanctimoniam: agendarūq; rerū peritiā: exquiritas: eruditio: atq; doctrinā: diuinęq; legis perfectā institutionē: sacratissimę disciplinę notitiā: & perfectā quandā cunctis in rebus Prudētiā: quę pastorē: quę rectorem: quę tantę religionis custodem dedit nobis dñs: q; nos dirigat ī uiam salutis: & huius dominici gregis curā & tigiāntissimā custodiā gerat. Eius igit sufficiens: quę oībus a Deo: Apostolo teste: & meos oēs tum emendabit errores: tum etiā defectus exhibeat: illo fauente: q; infinitis oculis regnat Dixi.

¶ Augustini Dñi Oratio. VI. De iis rebus: quas Rerū publicarū Rectores ac Magistratus habere contineat.

On fum nescitis Magnifici atq; excelli Donini: & clarissimi Magistratus: uos relig pręstantissimi ciues: eum q; in tā celebri loco uerba facturus sit: magnis quibudā & pręclaris laudibus ornātū esse oportere: ut nō modo loci dignitati: sed etiā rei magnitudinē: & eorū q; ad sunt expectatio nī satisficere possit. Scite & uere Doctor sacratissimus dice: re solitus erat: grandes materias ingenia partu nō sufferūt: ut cū ea oīa mecū aīo reperā: subire ear ne nō potius incōsulto: q̄ modeste fecisse uidear: q; in tā claro & illustri cōsensu orōnē habere decte uerim apud eos: quorū plene eruditio ac sapientia exploratissima ē. Sed fiducia pręstat uestra sūma facilitas: q̄ nō orōnis splendorē possit labi (ut arbitror) sed potius sentētię ueritatē: & dicētis nō ar rogans institutū: sed opimā mētē rectissimūq; ppositū. Querī igit solet a doctis ac sapientissimis uiris: quę illa sint: q; ciuitatū Rectores: ac Magistratus habere cōueniat: ut bñ pacare: ac tranquille una quęq; ciuitas ac resp. gubernet: ut & uerā beatitudinē adipisci possit: & ppetuo ocio ac diuturna pace fruatur. Sed ea demum maxime seruanda sunt: quę nos hodie apud uestram celsitudinem breuiter percurreremus. Nam prę ceteris rebus diuini cultus reuerentiā tuenda ē. Iustitiā: cōseruatio: cōnectiō: recta administrandarū rerū ratio. Et enim ciuitas: teste magno Philosopho: sōdaci-

tum oſum principaliffima eſt: & principalis boni gracia conſtituta: ſed hoĩbus bona: niſi ab omnipo-
tente rerum oĩum creatore tribuantur. Nam omne datum optimũ atq; omne pfectum donũ deſur-
ſum eſt: deſcendẽs a patre luminis. Ille auctor pacis eſt ille dator quietis: ille largitor ſapientiæ: ille de-
niq; gratia: oĩq; ſons uberrimus. Illũ igitur venerari: illũ ſuppliciter obſecrare debemus: ut p ſua im-
menſa clemẽcia ciuitatẽ veſtrã cuſtodiat: & temp. ſueat. Proxime accedat luſtina: quæ una i publicis
adminiſtrationibus maxie domina: quæ reddẽs cuiq; quod ſui eſt: bonos excolit: malos depmit.
probos honorat: multat improbos: ſupbis reſiſtit: humilibus dat gratiã: inſolentiam cohercet: uim
tẽ celebrat: atq; oĩa gerit: qbus ciuitatis ſtatu: decus: ac dignitas cõſeruatur. Nã huius uirtutis ppius
eſt: declineare a malo: & facere bonũ: ex qbus opibus Prophete teſtimonio orũ: atq; manar tranſqui-
litas: quod eſt ſummũ atq; ampliffimũ ciuitatis bonũ. Quid de cõcordia multa dicamus? Vinculũ
uilis ſocietatis unanimitas eſt: q dũ una eadẽq; uolũtate reipub. ſalutẽ & cõſeruatiõẽ inrẽdit: oĩa ſe-
liciter oĩa pſpere oĩa p noto ſuccedũt. Ecce q bonũ inq; Proheta: & q incedũ habitare frẽs i unũ.
Magnũ bonũ cõcordia eſt: quæ temp. uel ſola tueſt incundũ bonũ: quod ppetuã paciẽtiam ſecuram
tẽ parit: ut ubi ea fuerit. ibi uera ac ppetua tranquillitas eluceſcat. Poſtremo recta gerendũ reũ
ratio neceſſaria eſt. Quæ oĩa & cõſilia & cogitationes & opa reipub. utilitatẽ referat: & ad ciuitatis ſa-
lutẽ: & ad cõmune bonũ dirigat. Quoniã factio & priuata: res reſpectu: & ſuorũ cõmodorũ capi-
ditas: ut præclare Hiſtoricus magnus inquit ſemp nocuerũt: nocẽbũtq; cõſiliis. Ciuitatis bonũ pro-
ponendũ eſt: & ad illud aſſequendũ tenendũq; ois eſt adhibenda cõſentio. Hæc ueſtra nouit ſumma
Prudẽtia: hæc ueſtra ſeruat induſtria: q ſi eadẽ exercere diligentiſſime perreueris: ſtudiſſimã ſemp
poſſidebis temp. libertatẽ: pacẽ: & gloriã retinebis: quæ magna & pũcia ciuitatis bona ille ſemp
imparit: & cõſeruare dignet: q ad imitaciõẽ Ieruſale ciuitatis ſupũ p uirtutũ obſeruatiõem
uoluit: & i terris illius imaginẽ condi. Veſtra aut illa ſit: quæ imprimis omnium bonorũ amplitudine
atq; ubertate floreſcat. Dixi.

Auguſtini Dathi. Oratio VII. De Republica uere beata.

Ecce nũ impetrũ hoĩes: ac padoſcentẽ me. uel puerũ pontus: celebres Magiſtratus
atq; excelſi Domini: ſed uirũ auctoritate præſtãtẽ: & eloquentiã ornatũ laudibus i hoc
illuſtri loco & præclaro cõſeſſu uerba facere. Excitationem afferet: quæ ſola coegit pa-
rendi uolũtas: & ſuma p uirtutibus orõinis breuitas. Procipue uero: cũ nõ ad recte guber-
nandã temp. cohortanda ſit ueſtra amplitudo: ſed de bene ſapienter: moderate: ac in-
ſte adminiſtrata: ſit certe ſumũs laudibus efferenda. Nam q cupiunt uere beatũ eſſe temp. iſi procul
dubio diuini numinis maieltatẽ: & cõſites ac ſupos oēs ſuma ueneratiõẽ: & ampliffimis pſequũt
honoriũs. Si omne datũ optimũ: & omne donũ pfectũ deſurſum eſt: & ab imortalis Principis largi-
tate: pia Sanctoꝝ interceſſio: reddẽs cuncta pcedũt. Proxime luſtina proponit: atq; eam ſtudio omni
ac totis uirtutibus cõplectunt: q reddẽs unicuiq; quod ſui eſt: una præceteris in omni reipub. admini-
ſtratione maxime domina: reſiſtit ubiq; ſupbis: dans uero humilibus gratiã. Adhibet porro cõcor-
diam: atq; unanimitatẽ: quod eſt uel maximũ ciuilis ſocietatis uinculũ: & ciuitatis ſalutẽ: ſecuritatẽ
cõſeruatiõẽ inducit. Quandoq; optimũ & ſalutare eſt: habitare frẽs in unũ: ut inq; Propheta: et
in unã ſemp cõuenire aſorũ ſententiã. Ad hæc aut ſuorũ obliui cõmodorũ: oĩa cõſilia: uerba: opera:
ad reip. decus: & cõmunẽ referũt utilitatẽ: deniq; ſalutẽ patriæ nõ mō externis rebus: ſi uita: quoq;
a neponit: & ſanguini. Quæ oĩa excelſi Magiſtratus: cũ de ueſtra amplitudine exploratiſſima ſint: q
teris relictis: quæ probe nouit ueſtra incredibilis ſpaciẽtia: & ſæpe a doctiſſimis uiris ex hoc loco per-
tractata ſunt. Fundemus pias ad Deũ & genitricẽ eius præces: ut ueſtrũ Imperiũ & præclarã ciuitatẽ
ornatã armis: legibus armatã: quæq; in ſummo: cuiũ adminiſtratiõẽ incidit in tranquillitate pacis &
re:q; omniũ ſplendore & gloria perpetuis ſeculis uideat: ad ipſius omnipotentis Dei laudẽ. Dixi.

Auguſtini Dathi. Oratio. VIII. De præclara Reipublice iuſtitiõem.

Rant partes mee: niſi fallor: excelſi atq; illuſtres Domini: & ampliffimi Magiſtratus: q
ad hæc præclara læti diei huius ſolemnitatẽ cõueniſtis: hæc tã grauẽ & imbecillitatẽ me
intolerandã orandi puĩciam: iis agendã relinqueret: quoꝝ & eloquũd copia & elabo-
rata induſtria cõpeta oĩbus atq; explorata ſit. Partes magni Oratoris data: ſunt mihi:
quæ illũ decebãt: quæ merito ob maximas uirtutis & ſapientiẽ laudes: Capitaneũ po-
puli: magnis rebus gerendis cõſtituit ueſtra Republica. Nec me fugiebat hoc mihi: tum p præcũd
ob inſciãz minime cõuenire. Sed ſi mihi hoc indecorũ: illud certe multo erat magis: aſpernari Ma-
gniſci Capitaneĩ iuſſa: q me proculdubio caſſeſſe fas eſt. Quia ſolã rõne ductus: inde mihi ſummã
dicendi exordium: unde ois itaq; celebratis ratio pfecta eſt. Nec quã ad rem nõ pũneſcit: erit mihi
ut aggrediar: quod facere ii ſolẽt: q uel multa ſeſeſcũre pſentit: uel ubi orõine admiratiõẽ q
maximã apud eos: q audiũt: & ampliffimã laudẽ conant adipiſci. Ego uero: quæ de pclara reipub.
inſtitutiõne diocla exiſtãuerim: ea pebreui quadã ſum orõine proſecuturũ. Socraies patens Phi-
loſophia: quem ſapientiſſimum oraculo Delphici Apollinis indicatum ferunt: cum de optima Re-
publica loqueret: & quidnã de illa ſenſiret: in mediũ pferret. Optima ciuitatis iacta fundamẽta dice-
bat: & perpetua quadã firmitate cõſtare: ſi ſapiẽſſi uirũ: ſi tẽperãſſi iuſta fore: quæ quidẽ magis

omnibus virtutibus ita et totius humanæ vite continant rationem: præcipue tamen ad bene regendam civitatem adeo necesse sunt ut ab se ea præsidio nulla nec munita sint: nec tuta sit civitas. Sed quippe habitabilis ea & tota Imperii durabilitas ab his salubribus fontibus orta: et demum hominum consilia tunc ac servata ea quæ Socrates numerabat: virtutum robur præcipue atque inconcussa firmitate tenet. Præclare Socrates: et hoc quod iprimis elegit. Nam quod dubitare possit rationem: quæ soli in omni animi manum numero homini data: est hominem separato a natura feræ: ac longissime a belluæ imitacione segregare. Sed quod ratio petit: quod spectat aliud: quod virtutis actione atque exercitatione: quæ ab ipsa ratione perfecta latissime patet: et tunc sapientiæ prudentiæque æquitatē animi magnitudinē: et ceteras modestiæ præbet. Fide colendi suadet: præcipit impare. Quæque virtutis Sapientiæ: quæ una omnium excellentissima est in maxima re: cognitione consistit: prudentia in capitiis consiliis: et bonarum malarumque habendo defectu. Aequitas in hominum societate tuenda: ac ius suum reddendo cuique: animi magnitudo alias in combinationibus repellendis sedandisque iniuriis: motibus: alias in fragilibus continentibus rebus tota versata. Modestia in omnium consilio actionibusque servanda ratione: et eorum omnium: quod ultimum: et aliquantulum ordine & modo: quibus ex rebus consistat: ac demum consistat id ad quod nasci hominem Philosophi utro testimonio præstiterunt: quod est ad felicitatem adipiscendam: et illam consequendam beatitudinem: quæ certe statim est bonorum omnium congregatione perfectus. Sed si singulis hominibus hæc uteremur sunt necessaria: si beati esse voluerit: et ad multo magis aialium felicitate distinguere: quanto magis hominum consiliis ac consensibus: quæ civitates appellantur: ut nihil sit: quod illis Principi Deo placeat magis: nihil quod oio possit esse acceptum. Vere namque homo gregale animal fuit ad societatem natum. Sed omnium principalissima civitatum civitas: quæ Aristotele magno testate philosopho: ceteras omnes ab se dubitatione & cōplectitur. Quare si recte nosse: si vere sentire voluerimus: statumque pculdubio tota & his vivendi & bene regendi rationem in sola virtutum actione consistere: et a sapientia & scientiis: quæ una virtutes omnes suo ambu cōnnet: dubio procul manare ac præfisci. Atque hinc erat illa Platonis ista nota omnibus ac celebrata sententia. Qui dicere solebat: beatas fore respublicas: si eas vel studiosi sapientiæ regeant: vel earum rectores studere sapientiæ cōgesserint. Ac præcipue sane simul atque iprimis uniter optimus vir: institutor: qui luculentum de hac virtute librum edidit: hic vir bis terrarum Principes ac reipublicarum rectores instruit. O reges populi: angustius diligite sapientiæ: ut regne itis in perpetuum: diligite in me sapientiæ omnes: qui præfatus populus. Vete namque sapientiæ mater dicitur: et omnes Regina virtutum. Quis quod sequens a recta vivendi ratione nunquam aberrat: aut enim virtutes omnes eas iprimis: & quibus cetera: ista placata est ac merito laudanda ois reipublica. consistit: uno: tota: quod hominum consilio: et tunc simul & beate præcedit. Nec est aliunde pietas ac religio: per quam immortalis totius mundi Principi ac reliquis supis honoribus: sacrificia: cerimonie summa atque devotione ac cultu: statumque temporibus poluuntur: per quam cetero sibi ipsa det mortalium generi: æternum ac divinum numerum: res curare humanas: & quod ipse quoque testatus est Cicero: pioque atque impioque habere rationem: ut qui bene & cum virtute viventes: pramia digna tempore: societatem vero atque improbi iusti poenis ac variis suppliciis: generibusque amittit: ut qui patriam a iuribus: et servaverint: auferunt: solum corporis vinculis: sed etiam aeternitate fruantur: qui vero in ea delicta fuerint occupati in tetra horrida formidolosa inferoque loca mergantur. Non est aliunde iustitia: quæ una virtus totius humane societatis dicitur fundamētum: quæ non iniuria regenda: civitatumque re sapientes Principes esse tradiderunt: quippe quæ sola sumos cō infimis parti lare meritis: nemini non extantibus cuique secundum propriam dignitatem: hæc patere latissime nemo ignorat: cum nulla pars vite neque publicis neque privatis in rebus: neque in domesticis negotiis atque forensibus: neque si privatim quod agatur neque si contrahatur cō altero tacare iustitia possit: atque in colenda iustitia maximus inest virtutis splendore: ut merito tradiderit telis locuples Euripides iustitiam: sidera quoque fulgentissima luce & claritate præflare: hæc Chrysippus philosophus in Stoicoque disciplina clarissimus (ut ait Celsus) cōdigne & decore descripsit: cuius imaginē a philosophis Rhetoribus pictoribusque fieri solitū scribit: Forma atque filo Virginia: asperitatem neminem & formidabili luminibus oculorum acnibus: neque humilis neque arrogans: sed reverēdæ et cuiusdam tristitiae dignitate. Quibus quidem ex imaginibus intelligi nolvit præclarissimus philosophus eum: qui vel iudicando vel gerendo Magistratu sit præfectus: quoque utique quidam iustitiam Annibalem habendū esse oportere esse graue sanctū: seu ut incorruptū in adulatib: cōtraque improbos nocetelque imi scindordem atque inexcōrabilem erectūque & arduū: & ut potentē: & maiestate equitatis: ventansque terrifi cum. Quod utique omne non magna sine ratione: tum a ueris artibus: tum a doctissimo Philosopho effectū esse: ut intelligi oēs uerū esse: quod & Græcus Plato & Latinus M. Tullius in Politica institutione tradiderunt: in cunctis civitatibus ac populorum gubernaculis oportere imprimis uigere iustitiam: qua si caruerint homines: intereat ois humana societas: necesse est. Quod si sapiēs carentis quoque tempore gubernant: eadem spectant: eadem sequantur: quod est ut uniuersorum civium salutem tueantur: totum corpus reipublice procurent: in cōmunitate civitatis omni studio: & cunctis (ut aiunt) virtutibus: & magna semper industria: diligentiāque custodiant: imprimis ut paci cōsulant: per se Cicero ne cessante: tum incunda est: tunc etiā salutaria: Per quæ uere etiam parus res augetur: & magna indicia

interemēta suscipiūt: quēadmodū & discordia uel florētissima Impia & ciuitates quōq; splēndissima dila-
bunt. Nā qđ de diuino regno Eūgelicū oraculū p̄dit-desolatiōis patere uid p̄fecto patet latius: ut
ne parua qđ domus ab ip̄ cōcordia possit diutius p̄manere. Igit̄ ciuium unitas atq; cōcordia: pax ci-
uitatis una qđ sanctissima Iustitia fōueret beattitudinē patriuit illā dicit quā oīs ceteri mortaliū aspi-
tat intentio: quā adepti-superior uita imitant i ternis. Sed sum fortasse qđ credidi-longior ipse mihi
iam finē dicendi faciū: si paucis antea ad hac p̄cedara capessenda ornāmēta uestrā amplitudinē da-
rissimū atq; insignes patres: quē nouos Magistratus ingressuri ellis: uero cohortatus.

Cūssendo addūq; excellētissimi magistratū la Polonica uita & ciuile cōgregatiōe-cōsa sopra tutte le
altre i terra acceptissima allo eterno & immortale Dio: quādo cō la sancta institutiōe delle leggi & di
sciplina & regola di uirtu sia dalli suoi rectori gouernata-e cōsa cōueniente & alla dignita uestra som-
mamētē cōsentanea-cō ardētē animo & cō uigilantissima cura iudēre ad debito officio delli uostri or-
nanissimī & splēdidi magistrati: aliiquali da q̄sta gloriosa republica lēte degnamētē p̄posti & ad iustū
reggimētō & alla cōseruatione di tutte q̄lle singulati & necessarie uirtutē: leq̄li nel nostro latino parlas
poco inuā habbiamo cōmemorate. Demōstrādo i tūta administatione la prudētia-lamoderationē
lamagnanimita & diligētia uestra-& la p̄fecta charita & sincera fede inuēro la patria: di cui lo amo-
re guitamētē fidebba p̄preonere aqualūche altra affectionē: Perche e cōsa indubitamētē uera-&
da ciascuno cōcessa: che la uirtu-quale & quāta sia nelli publici reggimētē-aperramētē simanifesta.
Accioche mediāte lacura & industria delle uostre excellētē-questa florētē republica gloriosamētē le
uostre opere interueniēti cōsērti & respēda-tūto piu lauostra singulare sapientia cō degna & im-
mortale fama delle uostre Magnificētē: & finalmētē p̄ intercessiōe della intermetata madre di Xpō
& Regina di questo florido populo oclra lagratia de fidei & buoni cittadini-& uetaci amatori della
patria necōseguate dallo eterno Dio celesti & imatēscibili premu: & cōsi necōceda quello: quā uiuit
& regnat in sacula seculorum. Dixi.

Augustini Dathi De iustitia & laudibus studiū & Mercatorū Oratio. IX. Qum p uenere
Senenū patre cōsuetudine-notis Magistratibus uerilla uicticia & gloriosa in lignia p̄
bluce commendantur.

Magna & dicēdi faciliā: & multaq; reū cognitio necessaria esse uidebat. Magistratus ee
lebertissimi-atq; optimi patres-ci: q corā cōspectu uestro magnis & grauissimis de rebus
sermonē facturū esset. Ea i me nulla esse uideo: & idcirco libenter a tam claro dicēdi
officio abstinuissēm: nisi huius loci fors & nostrē reipub. cōsuetudo ad dicēdi cōpūl-
let. Nec me p̄duxit uolūtas: sed magis coegit necessitas. Verūtā mē duo me iute & me-
rito compellunt: ut breui orōne apud uos utar optimi Magistratus-ac p̄fissimū uiri: primū rudi-
tas & ingenii mei imbecillitas: quā lōgus puagari nō debet: deinde uel diu angustia-uel asperitas
tēporis-me iustas reprehensiōē incurrā: si plura qđ debeat-in mediū p̄ferre uelim. Scio igit̄ p̄terito
hoeloco-atq; hoc tēpe de iustitia: de eius uirtutis officio & laudibus loq̄ solitos. Sed ei satis multa ea
de re atq; ex hoc ip̄o loco dicta sint p̄holes diuersos-atq; eloquētissimos in dico minime opus ēē: ut
alia de iustitiā laudibus ulterius ānectant: p̄feram cū p̄spicuis sit eius uirtutis fructus-& splēdor
splēndissimus: ut iute ceteris uirtutibus oībus p̄ferēda esse uideat. Quid aut̄ ciuitatē & reipub. lēter
cōsiderauit mihi: qđ urbes-celebres faciat: duo ponissimū occurrūt: & alo fe p̄ferant literarū stu-
dia: & Mercatorū negociationes-atq; artificū ministētia. Nā de literarū studiis quid multa dicere ne-
cessē est? Hec cognitiōē patiunt: intellectu p̄ficiunt: hoīem i. aīal rationale exornāt: & a bestiarū
& mutorū aīalium fēritate distinguūt: apēiūt ad capiēda cōsilia-salutis uiam: ut p̄ sciētiā & uertus
inuestigatiōē & cognitū ueritatē-ciuitatis salutē-reipub. unitatē-patriā firmamētū-& gloriā-cōmu-
nē tranquillitatē & pacē meti & cōseruare possimus: unde elegāt & sapiētissime sūmus Orator lau-
dar literarū studia i orōne p̄ Archia Poeta-& dicit. Hęc studia adolecētiā agūt: senectutē oblectāt
secūdas res ornāt: aduerūs p̄fugiū ac solatiū p̄bēt: delectāt domi: nō impediūt foris: p̄notāt no-
biseū: peregrināt i rusticā. Proxime post reū sciētiā: rōne & ordine seq̄ artius multitudine-ac uarie-
tas: qđ ad rectā ac p̄fectā ciuitatis institutiōē ac disciplinā-necessaria ē. Ex. n. oportet ciuitatē rerum
oīum habere sufficiētiā & copiat̄ p̄ quas hoīum uita cōseruari ac sustineri possit. Ita nāq; & uera ci-
uitas & beata iudicari debet: si ad bñ uitēdū cōstituta legibus & moribus conformata-munita sp̄-
entum uiroq; cōsilio-olium abunde suppediet: et subministrēt ueritatē-ac circūuenias: qbus lēter
se hoīes iuuare-ciuitatis cōnere-necessaria alimēta cōparare-uitae p̄sidia-& maxia quēq; adiutē
ta cōserre possint. Hinc reperta & inuēta ē primū Mercatorū industria: deinde artificū labores-atq;
opa. Illi ex alto & ex lōginquis regionibus adducunt: et importāt: qbus ipsi caremus: et exportāt:
quā supra necessitatē suppetūt nobis. Artifices uero ministētiōē diuersitatē & multiplici exerciti-
atiōē-et sufficiētiē & expolitā atq; excoltā uita hoīū reddūt. Alii edificant: et architecturā exercēt
aliū sacrificiū intendunt: aliū texturam agūt: aliū alias utilitates & uite cultus expēdiunt: sine quibus
hominū societas parum differet a natura ferarum: quē naturali tantum instinctu agi: nihil cō-
silio: nihil ratiōē: nihil industriā ac studio molitur: et elicit. Ad hac duo mentem ciues cōuertē-
re: ad studiū augēdam celebritatem in uestra gloriosa repub. ad frequēdā & cōpōndā artium
ministētia-uites & operam adhibet: quā duo p̄claram uestram efficiēt ciuitatem: et illa sine

labore parabis: si iustitiam & cōcordiā & legū sanctitatē studiose & unanimiter servare noluieris. Et ego neiras Magnificēcias quāti mea exhortatione tales: ut cunctis conaueas plician: plurimum oro: atq; oblectori: & potestatis publica insignia: & uictoria hęc vexilla: ut ad pacem & gloriam huius ciuitatis accipias: uehementer exhortor: illo concedente: qui sine fine uiuit & regnat. Dixi.

¶ Augustini Datū Orationis. X. De laudibus iustitiæ: & optimæ & Regum ac ciuitatum Rectorum gubernatione.

Quid in me esset eaq; laudē: sacra Maiestas: ac uos Proceres nobilissimiq; & huius loci auctoritas: et rei ipsius splendori cōueniūt: maiore pauldum fiducia: dicēdi initium exordini: & hoc magnū orādi munus suscipe potuisses. Sed cū multaq; reꝝ ratio: hinc eloquendi impenna: unde rei magnitudo: illuc gloriōsi cōseus Maiestas: hanc dicendi pulcritiam phibere uideat: uereor: ne quis me temere atq; impudētē fecisse at biref: q; tam difficiles partes sumpserim: Præsertim cū fragilitatis meꝝ propriū mētus sit potius audite: q; loqui. Ceterq; parendi uolūtas: & sūma impantis auctoritas: tantū ualere apud me debet: ut nō tam turis meaq; q; necessaria præcepta habēda mihi ratio sit. Nam prædare & splendide Doctor insignis atq; iuclytus Aurelius Augustinus: obedientia inquit: mater quodāmodo est oium: cultusq; tutus. Hic tamen: hūc colere necesse est: sine qua reliquaq; uirtutū oium decus amittit. Proinde & parendi necessitate cōpulsus: & tuæ Maiestatis clemētia: ac ceteroꝝ: q; ad iustitiam humanitatis ac facilitate freus: q; hodie mihi sps scī gratia illustrāda dederit: ea oīa diuino opitulante numine: breui orōne perstringā. Magnus igit & illustis Orator: ac sūma apud Romanos auctoritate Phis. M. Tullius cū de Reipub. scriberet: Platonis sententiā secutus tradidit. Nihil esse illi principi Deo: q; oēm mūdū regit: q; dē in terris fiat acceptius: q; cōsilia ceterisq; hoīum iure sociari: quæ ciuitates appellant. S; qd est: iure sociaria ciuitū multitudine: uisū quæ optumū Principis gubernaculis subiaceret: q; legū religio: ne cōformā: iustitiam regū: moribus: ac disciplina uirtutis cōstituta esset. Quæ deniq; iustitiæ laude cōtinet: cui nō iniuncta: palma in omni rerū publicaq; administratione uisū sapientissimi tribuerunt. Quocirca bñ ac scite sapiētiæ monimētis pdis. Dilige iustitiā: q; iudicabis terrā. Et. n. q; sit iustitiā ne cetera uirtus: q; ciuitatū & populorū gubernatio nō psumt: q; late pateat: quāto splendore fulgeat: nequa q; sit explicare difficile. Na perspicuū est ad omne societate nasci hoīem: quæ sine iure ac equalitate: absq; recta iustitiā distributio diuitis pdurare nō pōt. Tanis per. n. firma est: atq; scolis hūmana cōsiliatio: dū quod fuit ē: pro sua glōia dignitate suscepit. Sed id certe huius uirtutis propriū munus ē: quæ ut deuinciat inter se hoīes: ac perpetuū illoꝝ societate tueat: cōmuni hoīum utilitati cōsulet: & ius suū cuiq; reddēs: propriā cuiusq; dignitatē cōseruat. Egregia quedā hæc est: pꝛ ceteris atq; admirabilis uirtus: q; cū studiose oibus colenda ē: tum ul' maxie Regibus: Principibus: & q; ciuitates gubernat: q; magistratus aplissimo: gerūt: q; pplis & rebus publicis psumt: ac maximis fungunt muneribus. Quodabrē & piceps pho. & Plato sōmni semp repub. institutio: de infundēdā animi iustitiā amorē censuit: sine qua nō solū respública (ut ipse dicebat) si nec exiguis hoīus ceteris pōt: nec domus qdē parua cōstare. Nec ulla pfecto re alia: quod scire eēs ac nosse debēt: tam longe ablitus a natura ferat: q; rōnis præstātia: q; uirtutis laude: ac splendore iustitiæ. Hęc uera Dux hūmana: nūc putāda ē: quæ oīum ciuitatem septa uirtutū: uitia pellit: turpitudinē fugat: propulsat inuiciam: Reges facit: regna cōponit: urbes parit: dissipatos hoīes ad iure mēdū cōuocat: cōsiliat inter se hoīes: ac pꝛcipuo quodā amore & charitate deuincit. Hęc pfectio uirtutis ē: quæ initio leges faciat: iura cōstituit: hoīum cōsilia opimis temperat: & instituit: & moribus. Et hęc innocētū hoīum & supplicū miseret: bene merentibus gratiā cōferit: male meritis ulcisci ē. Fidē: quæ firmamentū est humanæ societatis: inuolatā seruat: societates atq; amicitias colit: hæc Deo imorali Principi piissimū cultū exhibet. Principibus cōgruā reuerentiā: patriæ charitatē: parentibus honorē: studiū ac beniuolentiā cūcis hoībus. Hęc oibus æquabile ius distribuit: honestos & pꝛdarios labores honoribus premis: splendore decorat: uitia hoīum ac fraudes dānis: ignominia: uindictis: uerberibus: exilis: morte psequit. Quid pōtigit aut cogitari maius i hoīum uitā: aut i populorū & ciuitatū gubernatione opabilis possideri! Et ceterq; qdē uirtutes: si iustitia deit: nō modo nihil pdesse queant: uex: enā solent obesse plerūq; sed nec absq; iustitiā uirtutes existimāde sūt. At hęc qdē uel sola tū pꝛdara: tam salutaria: tū frugifera ē: iure oīs uerq; utilitatis ratio: ad hac ipia mauare ac fluere uideat. Felix pfecto ille Principatus: felix nimis: ea ciuitas: ea beata respub. putanda ē: in qua floret: regnat: ac dominatur iustitia. Cuius uim admirabilē ac pꝛcipuū decus Lycurgus Lacedæmoniorum legislator accuratus mente & cogitatione cōplexus: q; leges sanctissimas condidit: populū: ut Principibus obsequeretur: Principes: ut iustitiā tuerentur: instituit. Floruit Lacedæmoniorum: floruit Atheniensium: floruit Romanorum principatus: q; diu apud illos uiguit domi rectum consiliū: foris iustum Imperium. Contra uero ubi uel de dominandi libido: uel acquirendi cupiditas: iustitiā polliuit: ac iura omnia diuina & humana subuerit: opes corruunt: & omnis tonus Imperiū dignitas: atque gloria labefacta est. Illud pfecto nequa q; temere a Philosophis dici: uiros bonos ex iustitiā nō uiuari: atque in hac uirtutis splendore maximum contineri. Quippe hac uita: terra absoluitur: ac perfecta probitas ratio. Nam & declinate quæ mala sunt: & quæ sunt bona: atque honesta: per-

floeretur: demum consummata iustitia est. Quid potest ab hominibus gratis fieri Deoque cuncta gubernarum cuius diuine cuncta sunt posita: quod uirtutis huius exercitatio? Ille. n. perspectis erroribus hominum huius unigenitum dedit: & miseris fragili animi humani. Duce militum ecclesiarum nobis iustitiam uiam pande retrorsum Lactantio Firmiano testante: charissimum sacrificium est: iustitiam opus. Iustus namque est dominus: quo. I. magnus Propheta condigniter iustitiam dilexit. Hanc parare libenter seruire omni studio de beatitudine: amodum tuarum Maiestati & nostris sapientiae nostrae est: quod populos regit: quod capessunt Respublicas: & ciuilia exercet: munera: quandoquidem iustitia aut ipsa summa est uirtus (ut sacri Theologi possident) aut bonis est praesentium: quae bonos mercede munera: ad probatam innocentiam: rectam uiam: rationem impellit: scelus atque improbitatem cohercet: inias peccatorum disperdit: supplicibus pariter audaces comprimit: humiles extollit: deprimi superbos: inopes adiuuat: uiduas suscipit: pupillis defendit. Haec enim iustitia uera sunt opera: quae facere uirum bonum: quae sequi Regem: nationum Principem: populum rectorem decet. Ita concors erit ciuium omnium uoluntas: ita recta ac laudatissima regni & ciuicis disciplina: quae & perpetuae firmitatis stabilis fundameta: & beatos Reges: felices populos: formatae ciuitates efficiant. Et. n. Iustitia sacra Maiestas: uosque excellentissimi Proceres: credite mihi: uim non iam mihi: sed uiris potius sapientissimis credite: mater est omnium: Princeps & Regina uirtutum. Quae cum omnium uirtutum prospectum pacem & quietem parit: quod est omnium mortalium: atque totius humanae societatis summum atque extremum bonum. Hinc Vates sanctissimus: diuinae uocis oraculo fudit: Misericordia & ueritas inqueiens obuiauerit sibi: iustitia & pax osculatae sunt. Et rursum Esaias: Erit inquit opus iustitiae pax. Nam & in diebus paucissimi Saluatoris: ut quod iustitiam & pacem maxime diligit: tota est iustitia: & abundantia pacis. Quare utraque nobis perpetua & imprimitur: tuarum sacrarum Maiestati florentissimam de supernis impendat: quod solus est effector bonorum omnium: & tu amator pacis: tuum etiam charitatis auctor: quod uolens omnium hominum salutem: populumque conseruationem efficit: seruatur: nutrica: continet. **Dixit.**

¶ **Augustini Dactylus Oratio. XI.** Ad novos Magistratus Respublicae de iis rebus: quas ciuitatum Rectores habere praecipuas ac seruare conueniat.

Intererat eruditum hominem ac uirtu sapientem praecellentissimi magistratus: existere ciuitatibus praesidialis dicendi prouincia mandaret. Ego. n. quod uirtutis sum laudis expertus: memini me temere potius quam laudabiliter fecisse arbitramini. Sed hoc mihi uisio dandum erat: in me sponte: uel meo ipsius consilio: non aliorum iussu fuerim ad dicendum commotis. Illud mihi dicere cogitanti in mentem venit: plurimum in omni publicas rerum administratione ualere optimi Magistratus diligentiam atque auctoritatem: quibus de rebus & ciuitatis & populo recte omnes gubernacula ac praesidia continentur. Sed oportet huiusmodi homines quod publicis muneribus praesit: iustitiae: Prudentiae: moderationis praesidium esse laudibus: quibus efflorescentibus tranquillitas: pacis: opum: gloria uigean: necesse est. Nam iustitia ea est uirtus: quae praecipue in omni gubernandi ratione meretur principatus: quippe unicuique pro meritorum tribuenda dignitate: bonos praemii: atque honoris: improbos cruciatus: ac suppliciorum poenis afficit: ut inter bonos & malos discrimine sitque in te tenibus Romanis sumus fuisse laudatus: ac postmodum sublatum sapientissimus Cato deplorauit. Si rursus amplissima fuit Romani Imperii dignitas: quod diu iustitiae atque equitatis iura flourerit. Verum istum esse parum prodesset: & praedatissima uirtus adiuncta: quae in regendis hominibus maxime splendet: ac domina est Prudentia: ex ea namque salus uitae: & conseruatio dignitatis exoritur: ut & consilii inuenerit: & prouidentia regere: & recte ac tuto omnia meri possimus. Sed eius admirabilis splendor omnibus (ut opinor) in promptu est. Quid dicam de moderatione: quae ita omnium doctissimorum hominum laude celebratur: ut nec mea: nec cuiuspiam alterius oratione egeat? Frenat concitatos a loquacis impetus: cupiditates reprimi: iracundiam cohercet: uim denique cohibet perturbationis omnium: mentem pacatam ac tranquillam efficit: ut ea cum sit recta sit regis: omnium administratio: & ad iudicandum recto boni & aequi examine procedat. Has quoque ornatissimi uirtutes hodierna die clarissimum initis Magistratum: capessite laudes: has cogitate: has colite: magni regendae ciuitatis praesidium. His clarissimis ornamentis eos quod publico munere defuncti sunt: quibusque ipsi succeditis excelluisse constat. Qui ita se gesserit: ut & publice salutis: & dignitatis suae consuluisse uideantur. Quibus praefecto Rectoribus si credimus summo Philosophorum omnium Platoni: non modo hominum mortalium praemia: sed & de ipsius sempiterna parata sunt munera. Si eandem quoque gloriam uobis auguramini: si & uos sapientissimam moderationem: iustitiam: ac equitatem: ceterasque ciuiles uirtutes amplectamini. Ita. n. gubernantibus uobis summa tranquillitas ac pacem conseruanti: eos uos merito confidemus: & huius ciuitatis decus ea ratione sperabimus fore semper incolume. Quae omnia nobis obseruantibus tribuat: quae bonorum omnium esse auctor constat. **Dixit.**

¶ **Augustini Dactylus Oratio. XII.** De iustitiae laudibus: cum de more Senensis patris tractata signa & passa uexilla notis magistratibus publice commendantur: ab iis: qui publico functi sunt munere.

Vim sepiissime per homines eloquentissimos Magnifici Domini praecellentissimi Magistratus: atque ornatissimi tui ex hoc ipso loco orandi sit: & ea explicata: quae ad praesentem celebritatem pertinere iudicant: optimi factu esse arbitror: ut omnibus his unde hodiernae celebratae: ratio sumpta est: ea breui sermone atque oratione complectar: quae ad optimum splendorem

civitas ac reipublice statum spectare perpexerim. Ne si gratiorē dicendi p̄tindā susceperim, aut ignoraere imbecillitatē meā aut rei magnitudinē extenuat cuiq̄ uideri possim. Neq̄ enī me ipsius sponte sed magnifici Capitanei iussu: quē iure optimo patrē atq̄ Imperatorē habeo ad dicendum: ētimorū accessu. Quobrem decere ratus sum, si in hoc dicendi necessario: potius q̄ uoluntario munere ad ea orationē oēs accommodauro: q̄bus potissimū cuiusq̄ reipublice firmitas & bene instituta ciuitatis gubernatio ac regimen cōtinet. Nā sapientissimorū oīs auctoritate atq̄ sententia: unā imprimis constat esse iustitiā: quod elegantissime Philosophorū oīs fere primus Plato dicere consuevit: cui: omni rectū publicarū amīnistratioe palma tribuit. Si q̄dē eius uirtutis maxime p̄p̄nū munus est: unicuiq̄ secundū propriā reddere dignitatē. Quā in rei & legū oīs sanctissimarū: & iuris atq̄ æquitatis firā: & collocata sit est. Atq̄ a iustitiā fontibus illa manant: ac p̄fecta sunt oīs: p̄ q̄q̄ firmiter & ciuitatū oīs: & cuiuslibet principatus stabilitur fundamentū: ac nera perpetuaq̄ tranquillitas roboratur. Nepe iustitiā ueteres sapientes: & consuli iuris definire cōsueuerunt: cōstantesq̄ p̄p̄tiam uoluntatē ius suū cuiq̄ tribuēt. Quid est autē cōstantis: & perpetua uoluntas nisi plene atq̄ absolutē uirtutis p̄fectio quā una rei iustitiā p̄ ceteris oīs p̄stare cognoscimus. Quid porro ius suū tribuere cuiq̄: nisi religionis cultū seruare: hominū societate: & cōsolationes tueri ēt. n. ea tū fieri tum etiā adesse cōstat: si solam hanc uirtutē p̄dicanissimā: uel potius uirtutū omniū matrem ac Regiū omni studio totosq̄ (ut aiūt) p̄fectore cultodire ac sectari uoluerimus. Nam tum p̄culdubio reddit cuiq̄ secundus p̄p̄nā dignitatē: cū immortalī Deo ac totius mundi Principi: q̄ curā gubernandi meriti & religiosum exhibet diuini cultus honorē. Quod est unicū uerē pietatis officij ius: quā Græci Aurelio Augustino teste mō Eusebiū. mō Theosebiū appellāt. Deinde cum ad hominū cōsolationē p̄tueniēs: reddit maioribus reuerentiā: æqualibus concordia: inferioribus discipulā. q̄bus muneribus qd̄ melius qd̄ honestius qd̄ deniq̄ ad humani generis tuendā societate accōmodantur: iniuriolas ab oīs seruari iubet. Quas q̄ sanxerunt: id secuti sunt: ut ciues & q̄ parere debent: bonos faciant ac probos reddāt: id namq̄ iubent leges: id unū sibi proponunt legū cōditio: res: cū honesta imperia: turpia utant: ut dedinent hosē a malo ac faciāt bonum: quæ ut Hieronymo proudente cognouimus: & sacro Propheta teste didicimus: cōpleta est: ac p̄fecta iustitia. Non iniuria hæc una uirtus ceteris oīs antefertur: cuius amor: uirtute diuinus inq̄ Philosophus: reris publicarum gubernationibus infundendus ē: sine qua non mō ciuitas: sed nec exigens hoīum ceteris: nec domus qd̄ parua consistat. Nec mirum cum uno iustitiæ nomine: quēadmodū p̄terea ne res arbitrarū sunt: uirtutes oēs cōnectur. Hęc est. n. quā legalem appellāt Philosophi iustitiā: qua sunt cēs recte actiones ac p̄cedaria uirtutis opa. Ad ciuis amorē cū exortaretur: ut innitaretur sapientissimus ciuitatū rectores: diligite: inq̄: iustitiā: q̄ iudicatis terrā. Nam & iustus dominus: iustitiā dilexit. Et ei p̄cipue laudē omni industria colendā atq̄ exercendam uoluit: ius p̄sertim q̄bus amīnistrandāq̄ rectū data potestas: & regēdārū ciuitatū cura cōmissa ē. Hęc. n. & p̄ae sola conctat: humano generi: & unanimitatem: atq̄ concordiam efficit. Quod unū uel maximū uinculum est: cōnectendas ciuitis uoluntates: ut omissis priuatis rationibus: & cōmodis: cōmunē ciuitatis salutē ac tranquillitatē meanē. Quod ubi fir: p̄culdubio uera redditur nobilis Historici sententia: ex parua magnā fieri ciuitatē: & magnū atq̄ amplissimū felicitatis gradum cōparari. Sed quis satis hæc quæ: & decet: & fructū uberrimum parit: laudare possit? Quis tam frugifera tanq̄ p̄cedara munera satis digna oratione complecti ualeat? Deficiat me dies: si in earū uirtutū laudibus explicandis: nostra diuina imoret oratio. Sed & p̄ter consiliū mei p̄positū ac rationē longior sim: q̄ imbecillitatis meæ comperta fragilitas postulare uideatur. Illud certe affirmare nequāq̄ dubitate eo: si unam iustitiā: & eius cōmīe concordia sectari ac seruare uoluerimus: huius ciuitatis statū p̄fectē incolūmē: & iustissimū reddiderimus. Vt nec cuiusq̄ uires: nec infidantiū fratris: uel ex parte aut obesse: aut officere queat. Quare Magnifici domini: & Magistratus clarissimiq̄bus fulgētia hæc insignia p̄ uetere ciuitatis uestre cōsuetudine tribuenda sunt: amplexamini iustitiā: cōcordia diligite: leges ac iura seruare: publicē salutē cōsultate: & omni p̄turbatione reiecta: ad rectā ciuitatis gubernationem a iustā industriaq̄ cōuertite: ut p̄ hos sapientiæ gradus: p̄petuo regare: & reipublice felicitatem meri possitis ad laudem dei. Dixi.

C Augustini Dathi pro eo q̄ Regis nomine nobilem aliquem uirū ac uirtutei & rerum cognitione: experientiaq̄ p̄fectū in p̄torē deligit ciuitas: Oratio. XIII. qua p̄cedare instruit qd̄ seruare cū cōueniat: & qualis debeat esse is: q̄ alicui amīnistratioe ac iuri dicendo p̄cedat: & gerendis grauibz rebus p̄æstet ac reipub. gubernat.

Ecebat ei: q̄ hoc loco uerba facturū ē: & eloquētia & doctrina p̄stare: uir clarissime atq̄ optime p̄les: ut p̄ doctrinā qd̄ intelligeret: qd̄ agendū: qd̄ seruandū esset: p̄ eloquētia uero alios ad bene agendū ip̄llecet. Vtraq̄ res longe a me aliena ē: si tū ne uetus cōsuetudo a maioribus nostris instituta deserta: paucula p̄ nostri ingenij captus

h. l.

in mediū pferā. Q. tu alicui pministrationi pfectur: & regendis rebus pæst: debet iprimis ipse se cum mediari ac diligenter excogitare: qd sit qd maxime: & p ceteris rebus curari: & aministrari conueniat: ut cognitis ac recte pceptis muneris sui partibus: oēm ad res cōficiendas industriā laborem: atq; opē adhibet. Tū seruare debet i cōsiliis circūspēctionē in orōne modestiā in actionibus: atq; opibus fidē diligentiā celeritatē: ut p hęc diuini cultus honori satisfiat: Regiā maiestatis decori seruiat iustitiā equitātē: & ois laus cumulanissime expleat. Hoc ē. n. uerū pæsidētis officiū: hoc uir sapiens: & bonus cōtendere debet: ad hanc exercitacionē suam oēm conferre industriā: ut bene agendū debita reddat pmiā: quādammodū & iis q; aut negligenter aut turpiter uel deliquerint uel omiserint iusta supplicia irrogant. Tū nouissima est uirtus: iustitiā amor: optimāq; rerum exercitatio: hanc cōstende in tuo magistratū: & in hac iniuncta aministratio prela tuū uires ingemuit: ut a Regia maiestate cōmēdatiōne referre & gratiā: & ab omni cūcti ornatissimū certū & auctoritatē: & laudē reportare merearis. Eam qdē serenitatis Regis ēē constatuere: ac probatissimā cōsuetudinem: ut reddat unicuiq; secundū ppiā dignitatē: nec minus ad honores bonis deferēdos propen fa sit: qd seueritatē iustitię exercendā i eos: q; facinorose ac turpiter uixerint. Hęc ego tua uenia breuiter amigetm. Sed tua prudentia longe cumulatius nouit ac ne instruat: est recte gubernandi discipulū: reliquū ē: ut agas & fructū cognitiōis bene agendo adipiscaris tuis cōsiliis: & pæclans opibus fac ut tuā illustres dignitatē: qd ut cōtingat illū deprecor: q; habet rex ofum potestātē. *Diui.*

¶ Augustini Dathi Oratio. XIII. ad idem.

Vit mos uir ppiāssimū ac nobilissimū eqs: qd tu minime ignoras: apud oēs tū fecteres sapiētēs: tū nō ē tēpēstatis magnos uiros ac picipes: q; ingerēdis rebus: & populū q; aministratio uerārens: ut cū ceteris in rebus: tū uel maxime i magistratibus deligendis picipiū studiū conferrent: atq; accuratissimā opam: sed in illis potissimū eligendis id seruati cōsuerunt: qbus: & ius dicēdi: & mediā aequitatis potestas tribuēda erat. Ita. n. & spantiū dignitatē: & populū salutē seruati arbitrabant. Hęc igit iprimis omni laude digna cōfēm do ē: & ubiq; & apud clarissimos reges ac picipes: & apud illustres ciuitates atq; nrbes celebrata. Nā iustitiā tuendā: ppulandis iniuriis arcendis malis pæcē debent: q; uirtutē a primis collocatū atq; rēponibus: q; integritate ualeant: qui nullis animi pēurbationibus sint obnoxii: q; ira odio inimicitias uacant: q; nullius minas ptimeant: q; gratiā: & pæcibus nō flectant: q; ut dominus p Prophetā ad monet: ueritatē: & iudiciū pacis iudicet. Viduā: & pupillū suscipiāt: nō opes atq; opulētos parti iure cōtineant: q; deniq; si qd acciderit ēē mortem turpitudini anteponan. Id ē. n. sapiētis officiū: & q; rebus magnis agendis pfuturus ē. Quē qd cū in te ēē nō leuibus cōiecturis: sed pspicuis documentis animā dūcterimus: decreuit Rex noster serenissimus te Parisiensis urbis deligere pæsidē: & an nōm cū tibi deferre Magistratū: tuā uirtutē fidei ac bonitatē cōfidens: spans clariorē fore ēē urbē si in seruatiā iustitiā a sapiēte regat: & tuis meritis debitū pmiū accessit. Q. tu si rectē & ppiū gesseris: sicut palma florebis: & gratiā tibi apud serenissimū Regis maiestātē: maiore cōparabis. *Diui.*

¶ Augustini Dathi oratio. XV. quā ad pbe ac iuste delatū sibi magistratū gerēdū aliq; cohortat.

Ecteres sapiētēs q; optimāq; rex ofus disciplinā instruerūt: uir clarissimē ita sentire: ita semp iudicare cōsueuere: ut magis rebus aministrandis pficeret: q; diuino cōsilio: q; ex quilita sapiētia: q; moderatione: q; animi magnitudines: q; rerū maximāq; cognitiōē polere uiderent. Sed iprimis necessariā iustitiā laudem esse tradiderunt: cui principes philolophosq; Plato in gubernatione ciuitatis ac reipub. iustitiuē principatū dare palam: semp tribuere cōsueuit. Magna namq; pæceteris uirtus est: splendore ceteras antecellit: tardū ofum comitatū ducit: sine quā nō ciuitas non regnū nō oppida non domūs nō ulla hominū conciliatio seruati potest. Q. uobis pæclare Hieronymus uirtutis huius pæstantiā extollens ois inquit: uirtus uno iustitiā nomine cōtinet. In qua (ut ait summus orator) uirtutis inest splēdor maximus: & boni uiri tum nomen: tū ēē rationem cōsolat. Itaq; sapiēter ac fide factū ēē uir pæclatissimē in hoc amplissimo Magistratū deferendo: cum eius decus tue uirtutis: & singulari pæstantiā tributū est. Nam ut plane oēs intelligunt his pfecto laudibus ornatus es: quas adhibere debent: q; ciuitia exerceat munera: & magnatū rerū curam atq; aministratiōē gerant. Proinde hortor tuam animi magnitudinem: ut i hoc ornatoissimū atq; amplissimū magistratū in hac bene: & pæclare iustitiā ciuitate ita labores ita efficias: & gloriofo iustitiā certamine cōtēdas: ut is optatus atq; electus esse uideat: q; magno uirtutis adiumento amplissimā ciuitas respondeat dignitatē. Ita. n. & serenissimū Regis satisfeceris uoto: & tua illustrabitur uirtus: qd magistratū ppiū munus est. *Diui.*

¶ Augustini Dathi Oratio. XVI. in noui Rectoris ingressū.

I ea: forte in me dicōdi facultas gloriofi atq; excelso Domini: celebres magistratus atq; pæstantissimi uiri: si ea loquendi copia atq; potestas: quā & ueltra amplitudinis: & lo i huius auctoritati conueniret: pfecto longe iucundiore aīo maximum hoc dicendū minns: & grauissimā dicendū prouinciā suscepissim. Sed earum laudis expers: quæ Oratoris ppiā sunt: quæ de huius excellentissimē Republicæ gloria: quæ de studiō

rum ac disciplinarum celebritas: quæ de rectoris officio: quæ de eius laudibus: quæ hinc prædantissimi
magistratum hodie susceperunt: est: pro utraque consulendum dicenda iudicantur: et a brevi oratione
cōplectar. Ad quod quidem munus non me perducit voluntas: sed potius parendi compellit necessi-
tas. Iam igitur existimant iuui sapientes illa esse: quibus ciuitas: quæ ciuitatis potissimum illustratur glo-
ria: præclatè gubernandi infinium: omnis ac disciplinæ: gestatur: rerum amplitudinem ac decus: inge-
nuarum artium ac liberalium studiorum celebrat. Quod si huius orationis hinc ciuitatis disciplinæ quæ-
rimus: licet inueniri quæ magna: quæ diligens: quæ accurata sit pietatis ac religionis cura: quæ exacta sacrarum ob-
seruatio: præcipui diuini cultus honores. Quid leges sanctissimas quod iura: et prædara infirmita: quod
mores: pbanissimos referat: l'ultima quæ semper magno studio ac diligenti industria culta sit: quæ ppique
semp floruerint hac una maxime ciuitate: nemo ē qui nō cumulatissime nouerit. Celsarum rerum
laudem cōmemorat quis possit? Prohibet eā tem oratione cōsequi ac uerbis explicare pfecta mentis
ingenii ibecitas: quæ eiusmodi splendor egregie laudis decendo æquare nullo pacto possit: ut di-
cendo præteriti Ianus sit quod non satis p dignitate exornari. Iam studiorum amplitudo: et oium maxi-
marum artium ac disciplinarum gloria sua sponte ita refulget: ut neque mea nec cuiusquæ cōmemoratio ē
egeat. Mater quedam ac alumna hæc ciuitas est oium laudatarum artium ac philosophiarum eius præcipua
quædā (ut ita dixerim) uenerit: ac oium liberalium disciplinarum educatrix. Hic seprofuerunt p'dara
ingenia: diuina studia celebrant: sacri Canones: pontificia iura florent: naturæ arcana inuestigantur.
Medicina pollet: Eloquendi dominatur: Dialectica uiget: laudabiliaqueq; curricula exercentur:
caelestium terrestriumq; rerū illustrantur cognitio. Præstantissimi in quocunq; studiorum genere præceptores:
Doctores ubiq; gētus celebres: et uiri sapientissimi cuiusq; disciplinæ uerbè fuppediant facultatē.
Atq; ob eam causam p uniuersas nō Italiz solum: sed et totius pene orbis nationes ac ciuitates huius
reipublice decus ac fama diffundit: apud quosq; ac generosissimos Reges: et claros principes ac no-
bilissimos deniq; populos magna hæc ciuitas auctoritate pollet: et graui Proinde iam pridē insti-
tutum ē fore: ac sapienter: ut quot annis præficia disciplinarum: p'fessionibus q'piam: quæ regendi ac ministran-
di: et recte gubernandi curæ gerat: quæ ab ita regendi potestate ac ratione Rectorem uocare cōsueue-
runt. Qui oīs res magnas atq; prædara acturus sit: et semper diligētē p'sciendū tūto collegio: quæ p'fata
ingenio: uirtute: sapientia: moderatione: diligētia: atq; ægare p'se: exierunt: et iustitia meritis: et sublimē
studiorum decus: et extollere p'bos: coercere ualcat: p'bos. Quæ res quisto diuulget: et apud ardua
in agis: tanto certe laudabilior: atq; p'stantiore existimari debet: Talis ē te cū esse putat: et hoc doctissimo
homini collegio: et sapientiori uiroq; coetus ad hoc te ornatum munus: et amplissimum delegat
Magistratū: quē tu hodierno die in hoc celeberrimo cōfessu: et illustri loquing magnificos Domi-
norum et summorum uiroq; atq; præstantissimū ciuū cōspectu susceperis: ac lege ac foderis: ut oēs tui
ingenii uirtutes atq; animi robur intendas ad laudantissimum recte gubernandi uia: p qua huius floren-
tissimi studi feruor: atq; augere dignitas: quod noscere futurū confidimus: quæ tuas cōsideramus
p'cipuas: atq; ammirabiles multaq; regis laudes. Nam patriam habes clarissimā: genus laudanda
opum cognationē: sed quæ splendoris sunt: p'piciat: solertia acumen ingenii: uirtutes laudē
sapientia ac moderationis amplitudinē: iustitiā amorē: ac cōfiderandam rerum celebritatem ac dis-
genniam: quæ p'fecto oia iis quæ magnis rebus præfari sunt: necessario adesse homines arbitrantur
ad iudicandis duabus Platonis nobilissimū philosophi situantibus p'ceptis: quorū illud primū est: ut te
sord hinc prædare amnistratiōi tradas: et huius p'cellentis uniuersitatis honori atq; emulatio
p'picias: et oblitus particulari cōmodorum oia: quæ uel dicturus uel facturus es: ad eundē finem
referas. Alterū ut iustitia ac ægare totum collegii corpus procures ac mearis: et æquale omnibus: qui
tuz potestati subiaciuntur rationem habeas. Ita enim concordie: et saluū cōsiliū: et malorum oīus
facillime tolluntur semina. Hæc seruare: hæc meditare intelligens te gerere personam huius uniuersitatis:
tantis: et debere te eius dignitatem: et decus sublimiter leges atq; infirmita meritis capessendi sapien-
tiæ recte amnistrando impellere: a flagitio ac turpitudine ac facinorū oīum labi: et f'editate cohibe-
re: ut quæ sapientium ac doctrinæ p'fentur ac liberale sectantur exercitatio: nō solum ipsi laudabi-
liter uiuant: sed alius quoq; exiplo ad beneuendū et iuturamento esse possint. Sed ias induces huius
ornatissimi Magistratus gloriosum insignē: quo tantū munus indicatur uel fincitas: uel potestas: ut
huc indumento capitis accepto: oībus studiorum p'fessionibus: et sectatoribus bonarū artium: et esse
uidearis: quæ oblatore: quem uereri: cui parere atq; obedire debeant: et apud eosdē magno sis ho-
nore ac preuo. Sed iure iurando te obstringens iura omnia huius uniuersitatis: quæ et nunc tibi reser-
gus: et uolubilitat ac summa diligētia seruaueris. Atq; ut intelligas adeptum te esse huius Magistra-
tus ac doctorum primū orno te cōfueto capitis insigni: deinde trado t' mantus tuas uniuersitatis
figilla: quibus pro debito arbitrio uariisq; oīs opus accidit. Clausis insuper tribuo tibi huius Flo-
rentissimæ reipublice nomine. Et his omnibus nunc peractis: oro æternum condonemur et celi ac ter-
rarum tectorem Deum: ut huic ciuitati pacem ac bonorum omnium ubertatem impartiantur: amato-
ribus sapientiæ: concupia nota: tibi Magnificus Rector: rectam gubernandi rationem: et demū per
funda laboris gloriosum præmium ad æternam immortalis dei laudem ac decus. Dni.

Angustina Data Oratio .XVII. ad idem.

Anta est Magnifici Dñi: patres aplissimi ac celeberrimi uirihutis loci dignitas ac celebritas tantus uel in cōspectus splendor ac decus: ut uisui urgeat mei muneris ac dignitatis necessitas: facile hodie in die hanc dicendi prouincia ceteris traditurus essem. Sed quod animaduerebam me aut dicendo temerariū aut ingratiū silendo iudicari in. Quae res profecto accipere meo animo curā ac dubitationem afferebat. Cūq; diuinus cogitarem modo impudentiae crimen: inō ingratitudinis indignitatē: quia esse nihil potest terribius: meo animo repetens statui tandem superiorem potius uocari: q uel solam ingratitudinis suspensionē icurrere. Ceterum cū meae partes sint: ut & de huius Florentinū ac reipub. laudibus aliquid pstringas: & uelut amplissimis mentis grauias agam: profecto unde inuicem capessam: nescio. Quod si qui oia: & perscrutari ingenio: & elaborare industria possint: uix tamen quae pposita sunt: satis digne ualeat explicare: nōne uimilimū uenit uideatur: ut in his ipis amigēdū imbecillies in genitū mei succedentes uires? Quis .n. satis cumulate referre queat huius opime inlinitae ciuitatis laudes: q; uariae ac multiplices: quae maximae: quae splendidissimae sunt? Nā cum ciuitatē nō tam praedaris moribus: q; optimis moribus constitutam esse oporteat: uestra haec cū primis ac in re florēt ac p̄ ceteris emulatur: merito ac in re quodam principatū obtineat. Multa in ea p̄baissimae leges: sanctissima instituta sunt: laudandissimi mores: & quod uel maximū est: in rerū publicarū gubernationibus summa & legū & institutorum ac deniq; diligentia iuris atq; iustitiae obseruatio. Vbi nam genti accuratius uirtutis excolatur? Vbi honestas atq; officii exercitatio maior? Vbi deniq; ingenuae artes maiore impendio atq; honore uersant? Sed quā uis huius ciuitatis institutio: q; recta amministrazione sit firmissimae pacis: diuini oculi ac summi tranquillitatis exēpla declarant. Verū praeter amplissimas atq; innumeras ciuiumq; ueris laudes: quas diuile qdē uō solū ex tollere atq; exornare: sed uel numerare qsq; possit: id quod huius p̄clarā urbis nomen (ut ita dicam) ad sidera tollit: uigent in ea litterarū studia: optima quoq; ars ac disciplina floreat. Nec uisq; maior humanitatis atq; eruditionis locus est. In hac tunc ciuitate igitur sese hominum ostentat: bonis artibus excolunt: p̄ficiunt deniq; exq̄ita doctrina. Quae res ita amplificat uestra reipub. atq; ciuitatis decus: ut ad summū splendorē penē nihil possit accedere. Atq; ob eam iprimis causam gloriosum eius atq; splendidū nomen: uel ulimos terrarū fines penetrari: uel merito Senenū quibus ceteris ac p̄dantissimū Athenis cōparāda sit. Nec si erāt Pyrrho longis moribus: ac maris praesidio tutos. id arce tamen uestra hanc urbē studiorū gloria ac scientiarū flore antecellebant. Est igitur apud uos Magnifici domini ac celeberrimi uiri conuersatio: ut cūctis studiū sectatoribus quot annis praeficiat q; & rectorē gerat: & uestrae huius uiriditatis amministrazione p̄sit. Ea nunc mihi fors oblata est: quē & si oīo indignū nouerā tantis honoribus: uestra tñ benignitas rās dato magistratu ornari uoluit. Verū oportebat eū hoīem q; tantis rebus praefuturus eēt: summa atq; cōtōtate inspectissima uirtute acerrimo ac diuino quodā pollere cōsilio. A quibus rebus: quo ipse ab horrebā longius: tāto uobis maiorē grātiā agere debuisset. Sed cū dignū p̄ tot itaq; immortalis bñficiis ac afferre nequeat: q̄ritū mea ibecillitas p̄gredit: nō tā magnā ago: q; igitē habeo. Atq; cū uobis oīa debeā magnifici dñi ac celebres uiri neq; nili parū praestare possim: q; i me emēt hūc aplissimū Magistratū: atq; eximū munus oēm diligentia atq; industriā oēm opas ac tēpus summā deniq; fidem collatūq; polliceor. Nec ullis parcis laboribus: nō (ut aiunt) p̄ctore uestre Magnificae dignitatis: & Magistratus ipsius honori cōsulam: atq; prospiciā: ad laudē omnipotentis Dei. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio XVIII. quum Gymnasii Rectori a summo Magistratu: capitū uerficolo re ornati distinctum: & cetera eius dignitatis insignia cōferuntur.

Erum oīus naturae parēs atq; opumq; sanctionū auctor college insignes: atq; illustres domini: patres amplissimi: uosq; ingenuarū disciplināq; sectatores: idē ac sapienter hoīes sociatē inlinit: & quod recte p̄npatentorū princeps Aristoteles tradidit ad ipe randū: ad parendū alios nasci uoluit. Vt ipe rent qdē q; splendore ingenui: & sapientiae laudē opteris antecellunt: ipateat uero quorū robuila corpora sunt: & laboribus exerceōdis idonea: sed minus apte mentes ad p̄cipiēda quae recta sunt: & hoīum generi salutaria. Hanc naturā p̄cedat: itq; frugiferā inlinitationē & imitāre ē hoīus ac p̄p̄loq; cōsuetudo. Atq; inde quoq; effectū est: ut alii praestent: ubi statim q; obtempēat alii. Tunc Lycurgus apud Spartanarū sapientissimū legis la tor: populos discretos ac principes: & tu populi p̄npatibus oblequentes: principes ut iustissime p̄taret: inlinit. Natura igitur & hoīum ac populorū laus ista uel ē ipe rādi ratio. Ac magnū qdē & pulchrū existimār hoībus ipare maius ac pulchrius ipare liberis: sed nōne maxime ac pulcherrimū ipe rare iusq; maxie ingenui ac liberi sūnt q; est ingenuarūq; armū ac liberaliū studiūq; p̄fellores: q; sciētū a multitudine: & a uulgi cōsuetudine segregari: atq; oēm i p̄cedat doctrināq; exortatione cōsistit. Nō solū ad bene morari Reges ipanti: sed ē q; iuste ac legitime ciuium ius p̄sent: q; maximos atq; aplissimos magistratus gerūt. Nō sunt alieni ab ipio uel paltores egregi: nō nauū gubernatores: nō dāssū p̄fecti: nō equarū & quadrigarū antequā Impatores atq; exercitus ducere: nō populos p̄npatēs: nō ciuitatū: & reāq; publicāq; rectores: nō deniq; alii cōsimiles: q; ceteris hoībus modetant & p̄e sunt. Magno in honore apud Grēcos fuit Plato: q; ppe q; erat ueteris Academiae princeps: in magno Arceilaus: qui modē apud magno Lacydes: q; noui ex ut auctor, illustres fuisset & Antippos Ci

renens: Cirenaiicorū philosophorū princeps: Phedon: Eliacortū: Megaricorū: Eradicorū: Cinicorū: An-
 tisthenes: Eretricorū: Menedemus: Dialecticorum Calcedonēsis Clitomachus: Peripateticorū: Antho-
 teles: Stoicorū Zeno Citicū. Ar singuli (ut veteres Historici tradunt) singulis pręfuerunt philo-
 sophorū disciplinis. Sed euge letare: & gloriare Ioannes: q̄ hodie in opulētia urbe: in florentissima ciui-
 tate: in gloriosa republica in celebri Academia in nobilissimo Gymnasio in hoc ē splēdido cōfē-
 su in magna pręstantiū uirorū corona: unus oīum studiōrū disciplinis rector pręfectus es: & maxi-
 mis a nostra republica affectus honoribz: ut iā plane Ipesus q̄ uere liberi sunt: ac liberaliū studiō:
 sectatores pareant tibi: q̄ diuinā sapientiā: q̄ sacra: & Pōnificia iura: q̄ dñles atq̄ humanas leges: q̄
 pereant: oīum laudatū artū philosophiam: q̄ salutarē medendi pñā: q̄ humanā: tertiū guberna-
 ticē eloq̄ntiā: q̄ differendi rōem: q̄ ceteras uel benedicendi: uel benetiendi disciplinas: & artes prę-
 clarissimas pñfēt. Vt cū te ante Sicilia illustraret: notissima in orbe terrarū infula: patria nobilis
 dari parētes: multa fortunę ornāmēta: plurimā ingeniū ac uirtutis laudes: accedat nūc quoq̄ & ma-
 ximi atq̄ āplissimi magistratus dignitas ac pręcipui honores. Multa fuerunt olim apud Hetracos
 primū deide apud ueteres Romōs p̄clara magistratū insignia: sella curulis littores: toga picta: atq̄
 prętexta alia p̄terea nōnulla eiusdē generis ornāmēta. Cidariū Perfarū Reges usutpare cōsue-
 runt Regiū capis insignē. Hoc cerulea fascia albo distincta circuibat. Nec idē qdē magno ābūse
 steno regiū insignē gestaminis. Tibi tanti Magistratus decus uelut Cidaris Perfarū more capitum
 (ut appellat Varro) rubro atq̄ albo: & uersicolor ornatu distinctū: nō temere in capite tuo ponit
 quasi quoddā diadema decoris: & corona glorię. En igit̄ illud Apostolicū sedis: sacri limpii: nostrę
 reipublicę auctoritate: & nomine capiti tuo libenter adiciunt: ut intelligas te quasi Gymnasiarchus
 quendā: & Rectorē Senēlis academię maximā suscipere potestātē: ita tū lege: atq̄ sedere: ut ipse prę-
 dētia iustitia: moderatione integritate: diligētia: & singulari quadā uirtutē oīum laude p̄ditus ita
 regas: atq̄ gubernes me fidei cōmissum scholasticorū cōrū: q̄ ex tua Sicilia: q̄ ex Hispania: q̄ ex Lusita-
 nia: q̄ ex Gallia: q̄ ex Germania: q̄ ex Liguria: q̄ ex Transalpinis nationibz: q̄ ab exteris: & remo-
 tis regionibz: q̄ a finitimis populis ad hauriendā sapientiā cōfluunt: ita inq̄ regas: atq̄ gubernes scho-
 lasticorū cōrū: ut & ipsi opatū adipsant studiō: gloriā: & nostrę ciuitatis ac reipub. angustā digni-
 tatē. Postremo cū hac quoq̄ suscipis primū sigillū hoc: quasi quoddā pignus fidei: & auctoritatis
 me p̄clarissimū monumētū: deide nostrorū studiō: atq̄ tū tineris iura nō plie causa ne dormiāt
 sed apta: ut p̄ te assidue uigilēt: & ab oībus studiōse feruent: cūctis opibus sermonibz: cōsiliis tuis
 aspiciet semp diuini numinis gratia: ad laudē eius. Dixi.

Aug. Dathi Ofo. XIX. uice rectoris Gymnasii q̄ gratias agit acceptorū signiū Rectoratus.

On eram nescius: excois atq̄ illustres magistratus patres amplissimi ac sapiētes orōē
 & uelut dignitati: & tū p̄clari cōfessu splendori: luculētā atq̄ studio elaboratā uirtutē
 hodierno die merito iure afferri oportere. Quod qdē & uelut incredibilis amplitudo: &
 huius p̄clarissimi: & ornātissimi auctoritas loci: & ingētis beneficii acceptū magnitu-
 do iure optimo postulare uidebant. Sed cū iparē tamis me nūc: uenissimā ingeniū mei
 facultatē ēē petipere: statui ipse mecum meas partes ēē: ut neq̄ silcā pr̄sus neq̄ rursus longiorē se-
 monē faciā: nō iniuria grauiorē calūniā subiturus: si mihi magni cuiusq̄ oratoris prouinciā: atq̄ offi-
 cii uendicauerim: cū ab eo exercitationis genere nec ingenio: nec dicēdi copia suppetere lōge me ab
 horrere intelligā. Oīum quoq̄ in hoīum uita: ac societate uerlanf. florēt: & prę ceteris mea quidē dare
 scēre fērentia igit̄ studiū: & literarū ac dotrinę studia p̄ hac hoīum excolunt īgenia: plurimum
 exornat humanū genus. Illi uero beatę sunt ciuitates & uerę: florētē populū: apud quos maxime tū
 gēt studiō: Gymnasia. Vna ē Senēlis respub. quasi oīus p̄clarissimā: qua sapiētē: & doctissimi
 uiri in omni studiō: genere ita doctrina: & glia pollēt: ut ex plēnq̄ orbis nationibz ac remotissimis
 regionibz ad suscipiendā sapientiā: alimonis cupidissime pmulū ueniāt: & opatū deniq̄ studiōrū
 palmā assequant. Qui tantas rebus p̄sit: ope preniū ē ut uirtute cōsilio: sapientia: moderatione p̄cecl-
 lar. Que qdē a me p̄terea ornāmēta lōge abesse intelligo. Erit tū p̄ his summa integritas: cōcussa
 fides: studiū diligēs: atq̄ accuratissima in hoc cōrēdo Magistratu industria: ut q̄ dignas p̄ tantis m-
 neribus neque & laudes afferre: & gratias agere: saltē uigilando: laborādo: bene agendo ita cetera
 penfare cōtēdāne usq̄ nequaquā ingratas uiden possim. Illud oībus uiribz mihi p̄posuit fuerit: ut
 p̄ in gētē uestra humanitate tāns nūc decoratus honoribz nihil curē atq̄ efficiā studiōsis: q̄ huius
 indyrtē ciuitatis: florētissimi studiū: uestraq̄ dominationē satisfaccā dignitati. Quod ut facilius asse-
 quamur: tēdie cōp̄cebor & noctes: unde manāt fluēta cūcta bonorū. Dixi.

Aug. Dathi Ofo. XX. uice Rectoris gymnasii: q̄ magistratu defunctus successori suo com-
 mendat Doctoratus insignia.

Vm uires meę nō sufficiunt: ut tāto cōspēctu digne aliqd̄ ualeā dicēdo cōplecti magni-
 tici: & gloriois dñi: patres īignes ac successor p̄clarissimi: decreui tē potius amingere
 ipsam: q̄ plura incoēdite loq̄: pręcipue cū oīa notissima sint: q̄ de huius amplissimē ciui-
 tatis laudibz: & de summo huius magistratus honore: quē merito hęc respub. meę re-
 buir dignitātē. Nā & magnū illius potētatē cōllat esse & gloriā. Ex ut ad studiū huius et
 k. lll.

dat splendore & ad tue magnificentiæ cumnlū laudis: deprecor illū: q bona oīa tribuit & largit mor-
libus. Cū itaq; si oīes sapientia moderaōne cōsilio uirtute: atq; auctoritate accipere noīe huius icly
te ciuitatis: & magnificentiorū dominorū instituto fulgida hęc & praclara insignia: ad laudē Dei Dixi.

¶ Augustini Dñi Ofo. XXI. ad Senensem Magistratū de recta repub. gubernatione.

Senior loq oportebat: & uiri sapientia atq; auctoritate prestantē: reuerētē in λ popu-
ter Magnifici atq; excellē dñi uenerabiles patres uosq; āplissimi uiri. Me autē silentium
decebat potius: qd & eruditionis atq; eloquentis deficiā laudibus: siq; prius ab orā-
di cōsuetudine alienus. Sed ceteras oēs tū atq; tū ipenā: mea rōes: una uincit parē
di necessitas. Quid oq; ad dicendū eorū me compellit uolūtas: quog; (nisi me fallit opi-
nio) uel aspāri iussa: uel īperata reuere: minime cōgruebat. Prouide firmitima & inextima rati-
one coactus: exponā pācis: quæ Spiritus sancti illustrante grāa: hodiernæ solēnitati cōuenire exi-
stimauerim: īfractus īprimis celestis p̄sidio: ac uestrā dominatiōni adiuuante clemētia. Nā de-
bene regenda ciuitate: de recta repub. gubernatione: deq; opum magistratū officio: uerba ex hoc
loco fieri cōsueuerunt. Magna res qdē: atq; ingenii mei: qd perexiguū ē: longissime supans facultā
rē. Sed ex ueterū sapientū fontib; uauriemus: q hodie in hoc spēndidissimo cōfessū explicanda du-
cimus: qd & ex sanctarū scripturarū uocibus nostra depromē ofo. i. Scipionē eū: q primus Aphricius
appellatus est. P. Cornelium Emiliamū in Massiniarū Regno ad quē saluandū uenerat: p qē am-
monuisse legimus iustitiā colendā ac pietatē. Id qd p̄clatissimo de repub. libro profectus est Ca-
cero: qd & ob eā causā humanū Scipionis inscribitur. Nam iustitiā ac pietatē īprimis seruare de-
bent q repub. p̄sunt: q magistratus gerunt. Quibus certe magnis p̄cipiisq; uirtutibus: uelut
stabilibus firmamētis. diuina oīa atq; humana iura continēt. Et tenim p pietatē summa cū deuotio-
ne ac fide: uera cōplect dei dilectio: q; proculdubio in seruandis mandatis eius: sicut est: ficit nobis
saluator p Euāgelistas ostēdit: dicens. Sigs diligite me: sermonē meū seruabit. Nos ā: q in fide Chri-
sti uiuimus: fundati supra firmam petrā supēdificati sumus supra fundamentū Apostolorū & Pro-
phetarum: unū solū ac uerū & cōpotentē Deū colere debemus: unū in deitate: trīnū in psonis: q
in principio terrā fundauit: & stabiluit celos: prudentia: q plāinarū hoīem gloriā & honore coronauit
atq; ad ciuicū illū cōgregationē ac societate constituit. Quocirca & rectissime Romanus ille philoso-
phus: at p eloquentissimus orator: nihil ē inq; illi principi deo: q oēm mundū regit: qd in terris
sua acceptis: qq concilia ceterisq; hoīum iure sociat: quæ ciuitates appellant. Sed tū demū uera cō-
cilia sunt: & p̄clara humanæ uitæ societas: si diuini cultus honore: si pietas obseruatione: si ueræ
sapientia: ac religionis splendore refulgeat. Vt intelligant hoīes: q ad uirtutē & ad decus nati sunt
sua immortalī Deo bona cūcta pcedere. Solū Deum largitorē uirtutis: auctorē libertatis: principē pa-
cis: amatorē quietis: fontē uberrimū grāiarū: scāterem bonorū oīum. Qui titinio mūdū cōdidit: ita
admirabili ordine: & inenarrabili prouidentia moderatur & regit. Quem ob eam causā: & creato-
rē secundū Platonis sententiam: & rectorē (ut Aristoteles ait) mūdūq; nobis: & credere: & appella-
re debemus. Vnde & uere p Prophetam dicit. Celi enarrant gloriā Dei: & opera manus eius an-
nūtiāt firmamentum. Cū ad tuendam pietatis laudē & solennes sacrorū ritus: & debitas cerimo-
niasq; institutiones statutis tēporibus p̄soluere debemus: p̄ces fundere: ac supplicatōnes afferre
ut sanctā rectū publicarum conciliatiōnem: actionis generis humani societatem: incolumes tueri: &
immunē malorū oīum prestare dignetur. Quod ut īprimis p indyia uestra republica īperare me
reamur: uigilando agendo bene consulendo: quæ bona & recta sunt opando contendere: atq; effi-
cere debemus. Sed cū pietate ipsa: de qua hactenus pauca locuti sumus: congrue adhibetur iustitia.
Quæ una īprimis in uniuerso humani generis congregatione: p̄cipue semper floruit: a melio-
domina ē. Nā sicut Platonē recte didicim;: siue iustitia nō mō ciuitatis p̄cipalis societas: sed ne terra
quidē pars eius conseruari potest. Quæ ut Hieronymus Doctor sacratissimus prodidit: uirtutū oīum
cumulus cōtinet. Ita ut eius propriū munus sit: & a malo declinare: & bonum sectari. Quæ duo cū
p̄cellent: ciuitas ac bene iustitia respub. trāglitate ac p̄petua pace letat. Bene figdē Eliaas p̄phē-
ta. Erigite: opus iustitiæ: pax. Palmographus uero Dauid recte modularis ait. Iustitia & pax oscu-
lare sunt. Quare & scire p̄cepit. Declina a malo: & fac bonum: inire pacē & p̄sequere eā. Illud oībus
maxime exploratum ē: arbitror iustitiā in omni rerum publicarum administratione: p̄re ceteris ne
cessariā eē: p q Reges regnāt Principes dominant: ciuitates & populi oēs pacem affecunt. Quā uisq;
ab immortalī celorū principe hoībus tributū ē: puram ad tuendā hoīum in terrē cōgregationē ac so-
cietatē. Qm elegantē uis cōsultū diffiniū iustitiā cōstituit eē: ac p̄petuā uolūtatē eius suū uni cuiq;
tributē. Itaq; hęc una uirtus oībus cōsiliis atq; actionibus p̄st oē debet. Nulla deniq; pars uitæ: neq;
publicis: neq; priuata nec fortib; neq; domesticis in rebus iustitia uacare potest. In qua tū p̄cipue
splendor uirtutis uest: ut nō iniuria tradiderit. M. Tullius. Ex iustitia uiros bonos nominari. Per ius-
titiā siq; dēleges ac iura seruant: uirtus atq; honestas colit: p̄pulsat iniuria: cohercet īprobitas: &
qd paulo ante atq; mis: pacis tranquillitas cōparat: in qua humane societatis nides quēdam cōsiliū
foelicitas. Quare sapiens scitehorta: q populis p̄sunt: & rex publicarū gubernaculis sunt p̄fecti: &
āmonet dices. Diligite iustitiā: q iudicēs terrā. Ad q̄ auditis āplectendā: ut eas fuisse dominationes
cōhortetur: nisi uestra sponte intelligerem exegit Dominū uos huius tam calis: uirtutis ex cillere

præstantia: ut iam supernacuum sit: plura ea de re in medium afferre. Dixi.

C Aug. Dathi Oro. XXII. qua designatos reipublice Magistratus: ad pacem tuendam: amplexandam concordiam: iustitiamq; seruandam plurimum cohortatur.

C Vm ipse mecum cōsidero: q; magna sit huius loci auctoritas: nū pstantissimi: statuo fragilis: & exigui ingenti ibecillitate haud quāq; hodiernę celebritati posse satisficere: & cōdignā afferre iure aplūdini dicēdi facultatē. Quobrem ne ingratiore culpā incidā: meue ad orandi ipeititiam: adhuc loquendi audaciā ac temeritatē ad breuē exortationē præsentē oēm sermonē accomodauero. Præferim cū & sepe alias: & ab hoibus eruditissimab eloquentissimis iuriscopiis illde de rebus: atq; ubertime dictas tractatissq; sit. Cōstat etenim populi ex oibus rebus: & accuratissimū bonū eē pacis tranquillitatē: q; uere dicitur Scitia habere oēs numeros inter humana cōcilia: q;ppe qd solū reg. oīum expetendāq; ubertatē: & cum ulū cōplectitur ut iure opūmo dicere queat q; pacis bono pfruit cū sapienter cōcionator. Venerūt mihi oia bona pater cū illa. Idq; ulumū abf. dubitatione ē: & extremū bonū ac finis potius bonor. oīs. Sed si uis ad eū puenienti q;rimus: duas q;tes ex peditiores eē affirmant: q; recte oia ac diligentissime cōtemplan: quā iustitia: quæ mater quodāmodū est oīum pceatrix uirtutis: q; & scilicet & moralibus reddit qd suū exaltatē unanimiter atq; cōcordiē: p quā oia augescit expetenda bona: & incrementū fusi pūunt: & post habita priuatoq; cōmodor. ratione cōmunis salus: atq; utilitas cōseruat. Qui igitur tante āministrationi pfecti cū: diligite iustitiā: cōcordiā amplectimini: seruare leges: iura custodite: exaltate pbo: coerceate malos: reddite unicuiq; qd suū ē: apnamini seditionē oēs: cōtēnēdōs fugite: uitate discordias: sectamini & quietem: & sicut certo spāmus q; amplissimū bonum ē omniū pacē: & tranquillitē optatā consequamini: atq; ut ita cōcedat deus: deuotissime supplicamus. Dixi.

C Aug. Dathi Oro. XXIII. quem summi senentis reipublice magistratus clarissimū uirū loannem Penitium Scitulum militari ornamento insigniter: & auro.

Illud apud Reges oēs ac picipes: amplissimi Magistratus: & celebres patres: apud oēs itē benemerosos populos: atq; orbis nationes: & ciuitates: quæ legibus: & moribus cōstituta sunt: maxime semp effertur ac laudari consuevit: ut quod iustitiæ suū munus effit singulis hoibus sua iura tribuat. Vt nec improbi: & humana societatis uiolatores peua ac supplicio careant: & boni & sapientia ac laude pstantes tū debitis pmiis: atq; amplissimis afficiantur honoribus. Atq; inde factū ē: ut quę apud pñicos quoddā laboris: & duri dī scriminis militaris ac bellica foret exercitatio: ad magnū exinde decus: atq; uirtutis pmiū: & pbiatōs ornamentū transferretur. Ex quo nō solū eos q; armis: & gestarū reg. florētē gloria: militariibus donare solē p dāis insignibus: is eos quoq; q; in toga ac pace pie iuste moderate laudabiliterq; se gerant: eodē ipso munere & togā q; appellant militia: exornare cōsueuerunt. Nec. n. quæ in ciuitatibus a uiris pstantissimis: uulter sapienterq; magno aio: & ex cōslo gerunt: inferiora sunt iis: quæ ab Imperatoribus ac belloq; Ducibus uirtutis: & robore ministrantur. Quobrem nā quoq; res publica: q; oēs sapientēs: & Mag. uiros & charitate sēp cōpleta ē: & honore plectata loānē pñi nobili genere uis: & uirtute a doctina & integritate sūma p diti: quē i suo Gymasio rectorē ānos plures: & p dāri i suauissimā ministratōe cognouit Senatūs cōsilio militariibus ornātūs: & auro insignire de creuit: ut simul uetere laboris nō nullū pmiū reportaret: & suo potest tēpore reddendo iuri i nra turbe p fiteret. Qd Prætorū munus ē: in hac ciuitate pcebre: ut q; capeffenda reg. scientia: & doctrina ueritatis ē: & i Rectoris officio: Sapientia: p fessoribus i peratitiū tan dā ad res maiores accingat: & q; sapientia: fontibus hauriat: ad huius reipub. & ceteror. populor. salutē atq; uilitatē conferat. Vt pñi iustitia ministranda: & in hac togata militia: sacra & tēpla: & pias ædes tneat: p pūillos defendat: uiduas: nō finat a potentioribus iopes pmiat: quabilē se oibus iudicē pbeat: cōcordiā p rari: pacē foueat: & cūta uirtutis opa diligenter exerceat. Nostræ uero reipu: salutē dignitatē & gloriā sū studiose semp exquirat. A qua hodierno die: tua loannes Penitius clarissime plurimū dignitas il lustrat. Proinde suscipe leto aio donū populi huius amplissimū: & nomen eius ad sydera tolle.

C Ex plo antiquo: & landabile instituto: & approbata cōsuetudine a piti emittēte documēto della tua fira uirtutis: & opūmo p pōito a cōseruata inuolabilmente le cose antedette: & extollere qsta florētissimā reipubica: ne giamai alla sua dignitate & salute cōtrauenire: ne astringeret nelle mani del nostro eccellente priore col uinculo: & religione del scō iuramento a laude sempre dello eterno Dio. Dixi.

C Aug. Dathi Oro. XXIII. qū. N. Lucensem ac Senensem Prætorē in fime magistratus publico insigni: & uictoria signo: ac præclaro uerillo donatē Senensis reipub. quodā uelut aspicio suarum laudū testimonio: & ppetuo eternæ ipsius gloriæ monumento.

Iactata fuit semp nō mō huius reipub. quę maioribus iustis: prædare quoq; iustitia est: Eques pstantissimē fēt populor. oīum cōsuetudo: q; iustitiae & laudabiliter ad bene uitiū dī cōparati sunt: ut ruendē uirtutis ac p ficiendā iustitiā: gratia: eos semp non solū beniuolentia & charitate cōplecterē: uerū etiam summis laudibus prædicarent: & magnis insuper honoribus afficerent: qui de ipsoꝝ patria & ciuitate bene meriti essent: id sibi persuadentes: quod plane exploratum esse omnes intelligunt: non minus præclarum & deo

rum esse premia bonis dare quâ ob bene gesta praeuiis decorare: & ut Plinius sapientissimi iuri
uerbis narrat: ita in foro populi Romani poneretur quam habere. Capro pter hi amplissimi patres
q hanc gubernandę reipub. Rectores nunc pfecti sunt auctoritate: ac decreto nostri Senatūs: te cer
uorē faciunt: habere te tuiusq; huius ciuitatis charissimū: nō sōlū pp cōmunē ac reciproci Senatūs
Lucentis patrię naturalē atq; in iūci beniuolentiā pfectā: q; pbanissimam amicitiaē & ppingen
tē tuā uirtutē sapientiā moderationē: quā in regēdo Magistratu pte tulisti: & pp summā integritatē
merita: deniq; uero ut intelligas id ab intimis atq; optimis aīs piciū: hoc nostrę ciuitatis uni
gne tibi decernunt ac deferunt: ut sit illud qdē & tuū uirtutis ppetuū monumentū: & nostrę indi
cium charitatis ac uen pignus amoris. Quod accipito lēto aīo: & macte cito gloria: & honore semp
& in patriam rediens: & p orbem totum quoq; uocens. Dixi.

Aug. Dathi Ofo. XXV. uice Regis: q darū belli dūgēndē pbatū: ac benedē se meritum
familiaritū suę cōstituit numero ac uictoribus signis donat: quibulq; ueluti belicę uirtutis
insignibus: & militaris sūq; ipsius laudis perpetuis monumentis.

Etas mos: & antiqua maiōq; nostrorum fuit cōsuetudo. Dux belli strenue atq; inuicte
athleta: iusticię feruendę gratia: eos semp premis afficere atq; honoribus decorare: qui
singulari uirtute: & extima animi magnitudine pēditi essent: atq; eo magis: si ad huius
regni gloriā ac decus: suā bene gerendū rebus: & uirtutē & opē cōtulissent. Qd
cū nobis & huius solo maiestati cōpertū de tua pēstānti uirtute: atq; exploratū fite ami
cōq; & familiaris nostrorū numero cōstituiimus ac ppetuo aggregauimus: ut eū cūle pīemur: qui
inter magnos & claros belli Duces ac fortissimos pugnatōres iure optimo collocatū debeas ac de
mū inter eos reponendū ēē iudicamus: q de nobis bene meriti sūt: & sese uirtutibus: & rebus gestis
dignos fecerūt nostra familiaritate: & gratia. In quāq; qdē rerū pīcipuum telihonum: hoc te me
muneratur: & hec tibi deferimus uictoria signa: munus tuū ut: uti ac cōmodariū debuit tuis men
tis: claris: & strenuis bellationibus dari solitū: nostrę erga te summę beniuolentię testimonius: & uen
pignus amoris: ut nō sōlū tēlibus tuę uirtutis merces pateat: s; minoribus quoq; ac posteris tua laq
& claritas elucescat. Hoc tibi optimo largimur cordis affectu tu iulante fac: dēq; iulicipis aīo.

Aug. iuliani Dathi Oratio. XXVI. in comitis habitis: qm de more Senenlis patrię: noni
Magistratus forte quadam ducentur e buxolo.

Victradiū maiōrū nostrorū auctoritate ex cōsiliū Magistratūs: ac patres. C. Sed & uer
tū quoq; sapientiū sententiā cōproba: q tū apud Romanos & Græcos: tū ē apud He
breos pæclaras orbis nationes maxime si oruerunt: tales plerūq; ēē populos: quales u
fuerūt: q populus regendis pīstunt. Hinc aureum flumen. M. I. Iulius ad. P. Lentulum
scribens ait. Hęc in ciuitate aiaduertenda: quę sunt apud Platonē nostrū scripta diuini
tus: quales in reipub. Principes eēt: tales reliquos solere ēē oues. Hinc & Antigonus Rex quōdam
Macedonū: q magnis foris polleret & gloria: i Epistola ad Zenonē Carniē: cū nōnulla de doctri
na ac felicitate pīmississet: hęc tādē in calce subiecit. Cuiusmodi Dux fuerit ciuitatis: tales uelut
mū subditos fieri necesse ē. Hinc & sapientissimus concionator Iesū Syrach filius in eo libro: Qe
cōnomicis inscribit: Secūdu indicē populi inq; sic & minister eius: & qualis Rector ē ciuitatis: tales
& in habitantes i ea. Quocirca optimos magistratus eligendos censuerunt: q uolunt reipub. saluam
esse: & populū ipsū ad beate non esse bene uiendū: uel traducere: uel ipellere. Optimi autē Magi
stratus sunt: qbus res sunt propolite: quas optimus qsq; debet cōmunis salus: reipub. dignitatē
atq; libertas: q ad cōmunē utilitatē oīa referat: obliū propriorū cōmodorū: memores autē eius qd au
ctor pbanissimus tradit Lilius in hac uerba. Factio respectuq; rerū priuatarū semper offere: offi
ciūq; publicis cōsiliis. Optimi sunt Magistratus: q uniuersum corpus procurat ciuitatis: cuius secho
nē oderunt: & pīcū ē ciuitatis ac labē excreant: sed mōnē uidelicet atq; discordiā. Optimi sunt magi
stratus: q prudenti adhibuerunt ad recta ac saluaria capiendā cōsilia: amorē & charitatē ad reipub.
amplectendā: diligentia uero ad pīciendā rerū administrationē. Itaq; recte pīcipiū optimos magi
stratus: prudentissimos amantissimos diligentissimos ēē oportere. Optimi Magistratus sunt: quales
Moyse Israelitici Dux exercitus: diuinitus inspiratus expetere cōsueuit: nam grandioris pp grauita
tē: atq; cōstantiā: delectos p tribus & familiis ab uirtutis pīstantiā simul atq; concordia: doctrina
deniq; pīdis: q diuinā & humanā legē instruch iustitiā: & equitatē cōsuetarē: & nec ad dexteris
neq; ad sinistrā deficerent: sed uia regia graderent. Optimi magistratus sunt: q praeuiis uirentes
& pīa inter bonos & malos discernen. pīante ciuitate aut studiosē amolunt: si luxuriā auaritiā turpi
tudinē inuidiā: cetera q; genus eū dēq; labefactant ciuitates: ad excidiumq; pducunt: & populos
pducūt. Optimi magistratus sunt: q cogitū sep cōsilia pacis & pacis tēporibus ad pacē retinendā opā
oēs atq; id iustitiā cōferūt. Per bellorū uero tēpora: qualia nōnūq; alterēq; hūanaq; rerū uices ferūt: &
nūc cōnūgāt iis quos foedera sū iunxerūt. Suto beatissimo Romano Pontifici: Regi potentissimo
Ferdinādo: & nobis ipsis crebris finitū morū lacessis iniuriis. Optimi inq; magistratus qui bellorum
motib; hostib; pīpālū in inuas: uolūcū ē iprobitatē: rectas domat ceruices: magnus at reb; gerēdis
decus tuē impīi tangēt reipub. gloriā: & i postq; parūt firmiorē pacē. Nam & idcirco bella gerūt
ut in pace uiuatur. Eiusmodi impresentiarum pīesse cognoscimus: qui una cum Dictatoribus no

stris Balie patribus: loco disuerti: pposito uero cōiunctissimi: & uolūrate pares: miglādo agēdo bene consulendo: diligenter disponendo: his difficillimis temporibus publicis rebus gerendis præsente Coniunim: hodie in hac pr. clara conuio: celebritate: nobis diuina fors offert: quorū consilio: uir autē prouidentia: beata sit futura respū. Quod ut facilius assequamur: æternum mundi Principem quē uere Deū deoꝝ dominū Prophetā sacratissimū uocari: qm̄ facta sunt: ac gerit̄ olā sine cuius numine factū est nihil: cāssa: pia: integra: incorrupta mente ueneremur: passus manibus: ac sublat̄is i cœlū: cordibus: inuocemus: & quē sanctissime adoramus: & colimus: cōpreceamur his uerbis. O q̄ res hoīum: q̄ deoꝝ: Aeterni regis ipen̄is: & fulmie terr̄ es: lūstis: rectis: dator: q̄ cūcta gubernas: Sequm̄ imprimis tolle dādem: itae tandē grauibz erumnis modū sūme Olympi rector: dā finem Rex maxie laboꝝ: de sublimi solio ac cœleth throno respice propius Senem̄em populum: adūs nobis sc̄lū: optata complex: preces audi: annue supplicū uotis. Parce pio generi: & propius res aspice uostras: Tu q̄ o piūssima Virgo: æterni Regis filia: eadē ac parēs Regina oploꝝ: nostr̄e Impat̄ix urbis: quē i cœlestibus sedibus superemines Angelos: choros: una cū Dei filio: eodē & tuo nato totius moderat̄ix orbis: fac nobis propiciū: quē Redemptorē genuisti mortalū: quē tua gestat̄r beata uiscera: quē admodis sanctis ubenbus: sacro lacte pauisti. O pat̄ix Senēis honos: o uita salusq̄ spesq̄ hominū: quē terra: poli: mare: fydera adorant: redde inq̄ placatū ac for̄tē tuis Senēisbus filiū: aduersa pelle: bona cuncta posse. Hæc uiri Senem̄es Regina corloꝝ: estimat̄r Regis Angelos: nostr̄e salutis inidū: misericordie completē: fons gratie: & humane fragilitas: uisūm prædium: ac singulare profugium: pudiciē: ac sancta: uis exemplū: speculū sapientiæ: supernæ gloriæ splēdidissimū lumen: intemerata Dei genitrix: ab æternis sæculis cœlesti pradefinata consilio: quē tie geniali claustrū illū portare meruit: cuius uel totus cœlorū omniū ambitus capax esse non poterat.

De hac namq̄ iamdudum sapientiæ oraculis prænuntiatum erat. Qui creat̄r me: requieuit in tabernaculo meo: quæ Deum & hominem Redemptorem mūdi: humani generis Saluatorem genuit: hæc patriam: patriam hanc dico uiri patres: ab hostium semp defendit infidūs. Hanc nos igit̄ sup̄phos deprecemur: ut sicut huic ciuitati sola præest: ac dominatur una cū filio: ita eius salutem: firmitatem: quietem: pacem benignissime tueatur: ut ita eius munita ac nullata præsidio & ope sanctissimā freta: malorū omniū sit semper immunis: & candida libertate ac diuino odio cum diuinū summā cōcordia perpetuo secuta fruatur. Vos quoq̄ Apostoli Principes Christi: aue religionis columnen: & uestra mūdi lumina: uos facti ac sancti penetrabiles nost̄r Penates: q̄ huius urbis: & Senēis populi tutelē præestis: uos: quos hæc patria tulit: diuina uirtus in cœlū transtulit: uos cœlestes ac superi omnes adhibere nob̄is Magist̄raibus gratia: m̄ largimini sapiēnā: uirtutē conferre: datē salutem: iuuare: ita ut ætati: uis: fauētibus uobis: q̄ mūdi regit̄ oēm Deus: beatā efficiat Senēis temp. Postremo & q̄ nūc præestis: uos: quos hæc patria tulit: diuina uirtus in cœlū transtulit: uos cœlestes ac superi omnes adhibere nob̄is Magist̄raibus: q̄ deinceps præstare: ita ut bñ gerendā Rem̄. alacriores sic habere uote. Si pie i Deū: si caste in nobis: si iuste i hoīum cōsolatione & ciuili societate uiueritis: licebit diu æternis tēporibus & lōgo sæculo: q̄ curriculo beatā possidere Rem̄. Licebit multis pp̄lis: terra: mariq̄ imperare. Licebit Magist̄ras gerere: exercitus regere. Licebit pendulis atq̄ albis in solis ornare tempora. Scattis uobis aureas & argēteas urnas: bicolores tum tripartitas: nū quadrupartitas pyxides prospere nouare. Hūc uero signis & auro fulgētē thesaurū: atq̄ angustā corbanā tubicinis præcinētes modulante ubidine: apparitionis subiecta atq̄ alternata ceruice: oliua: & festa fronde: longo ciuium & Senatoꝝ agmine p urbē gestare. Licebit habere Senatū calata centuriata: comitia cogere: conditionalis sententiā dicere: sancte decernere: sed & leges & iura præscribere: uolētibus atq̄ obediētibus impare. Licebit opimis pascuis & salinis: amplis uetigalibus: ferilibus aruis: agricolarū: artificū: mercatorū iucundis munetibus p̄fari: & quod summū i rebus hūanis bonū est: inconcussa libertate trē: ac perpetua pace lætari: demū oploꝝ. nauicā p̄mia. Atq̄ ita faxit Deus optimis: maximis: q̄ large suppeditat bona cuncta mortalibus. Dixi.

¶ Aug. Dathi Ofo. XXII. Habita: dū Paulo Lucullo Aglano eq̄titi Senēis reip. collata sūt signa.

Consequere maiores n̄i & ueteres sapiētes & uirtutes insignis Pauli Luculli: uirtus magnos & uirtute ac laude p̄stites: magnis quoq̄ efferre laudibus: & amplissimis p̄leg p̄m̄is. Hinc sunt coronæ: militares: q̄ p̄ca uenustate celebrant: hinc triūphalis corona: hinc obidionalis corona: hinc cinica corona: muralis corona: castrens corona: nautalis corona: uolalis corona: oleagina corona: hinc laurea: hinc palma: uel gentis: uel insignia uel m̄niera. Hinc illud. C. Plinū magni auctoris locuples thimonia: nū magis decorū & insignie esse: statū i foro pp̄li Romāi habere: q̄ ponere. Hinc illud & cōpetū oibz catholicis Doctoris: ad magna p̄ia p̄ magnos labores pueniri. Hinc illud Platonis sumi pene phos oīum: honore ali artes: oīesq̄ accōdi ad studia gl̄ariacere cōtra ea: q̄ ap̄ quosq̄ iprobāt. Ab ea cōsumēdine hæc nūq̄ discessit resp. eam p̄p̄as recte mūdi rōnē: studiole semp accurateq̄ seruauit: Ex ut bñ ac laudabil̄r illituta ē: & sacrosim̄is legibus gubernat̄ & moribus: ita p̄claros & p̄stati uirtute ac laude uiros sūmis decorat ornamētis: ap̄plissimis p̄leg p̄m̄is. Ita q̄ cū in tuo p̄clarissimo Magist̄ratu m̄ nouerit uirtutē: itegritatē: moderationē: diligētā: op̄mā: deuot̄ bñ regēdi uia: certe cū antea Aglanos oēs ueteris amicus: iure & facti cōiū diu Bernardini adiūcto postmodum arcissimū uicūlo amaret: & sūma charitate dī-

ligeret. Cognitis igitur tui Magistratus laudibus tuis ita poscentibus mentis, praeferimus summam totius dol-
tus benivolentiam & gratiam quam tibi cumulatissimam coparatis: donat te nostra respublica magno Senatui
consensu: et cunctis populi suffragiis tuis insignibus ac perpetuis monumentis. Futurum quod posthac le-
per tuae virtutis sapientiae integritatis periculum testimonium & summi tandem pignus amoris. Id te lo-
to accipito alicuius mactis esto ubique gentium auctoritate & gloria huius praecedentissimi Magistratus
nostra Reip. & civitatis huius non imemor usquam. Dixi.

[illegible]

¶ Augustini Dathi Oratio. XXIX. Ad idem.

 Vm nihil sit Romano noie nec p̄clarus q̄q̄ nec splendidus illuſtriſſimi patres & Quirites ornam̄tiſſimo ſpectu re rei magnitudinis & huius loci auctoritatis iniuniam foſſe uidear: quia ipſe cōſentanea arbitror breui orōne ac ſermone cōplecti ſi tutius: ſi melius eſt de rebus magnis pauca potius q̄ diuſiora proferri. Ac primū p̄ſentat & nobiliſimū æquiem. N. magnis laudibus dignū eſſe iudico. Qui ſapienter q̄ moderate gloriadabiliter eum Magiſtrātū geſſit: quo nūllū ampliōre nec maioris dignitas eſſe nō imento arbitramur. N. ſi cū iſtā una inſtituta p̄ter ceteras oēs eximia atq̄ excellētiſſima: & mater q̄dā ac Regina uirtutū illā maxie ueri debet: quæ p̄clarifiſſimo Senatore muneri p̄ſit: ſiquidē luſtrata exercitatione humana cōſolatio & ſocietas cōſortia: quatinus feliciter gubernat: pax: idē ſūmū ſter res oēs humanas bonū odium & tranquillitas eſſiſſoreſcit: & plenitudo atq̄ ubertas expectanda: rēq̄ oīum: quæ timore diligenter cōlectes: q̄ hāc urbē gloriōſiſſimā prædare fundatū reliquerūt: adepti ſunt totius orbis Imperium. Ac nūc qdē cunctis terrarū oīum pp̄lis antecellit: & obſeruatio luſtrata & rēq̄ cunctarūq̄ laude: p̄ſerum cū illā Deus ſed & domitiū eſt uoluerit Chriſtianæ atq̄ apoſtolicæ dignitatis: cuius fundamēta uere poſita ſunt i mōibus ſanctis: cuius nō ſecus q̄ Syon diligit portas dñs ſup̄ oīa tabernacula Iacob. Ciuitas Dei Romæ: de qua gloriōſa dicta ſunt. Quæ p̄clara huius ſc̄ptæ & domitiū urbis munera: cū meo cōſidero ſupplex deprecor eū: q̄ c̄ſos & cūcta gubernat: ur̄a ſi mihi hoc Senatorio & p̄clarifiſſimo munere tribuat facultatē: ut ſeruat tante urbis decus & meri luſtrata in hac excellētiſſima ciuitate taleſ cū ſūma huius gloriōſi pp̄li pace ac felicitate ad ſanctæ Romanæ ecclēſiæ amplitudinē & ſancti Pōntificis Pat̄i ſecūdi gloriæ & illuſtriſſimarum paternitātū ueſtrarū ſplendore. Ad quæ rem oēm ipſe & fidē & op̄a & accuratiſſimā induſtriam adhibebo.

¶ Angustilini Dathi Oratio. XXX. Pro Senatore urbis-fine Magistratus.

Siqua i me fuisse dicendi potestas uin p'dictissimi atq; celeberrimi patris libere & de
laus laudibus & de successore meritis oronē habuissim. Sed utriq; sumi oratoris elo
quentia & disertissimi hois ingenio & facidia explicidū eēt: qdē lōge a me abesse len
tio. Nā si lufinā laudare uelimus ea pauldubio uirtus ē: cui in oīm regū administratio
ne palma tribuit: p quā Regna Principatus & republice & ciuitates oēs ac ppli i pace les
tati in tranquilo ac tuissim loco cōstituti & collocati possunt: sine qua nulla et magna hominū cond
itio ē: nulla et firma societas: quē nō statim ea uirtute subleat & iniqua f: & percat. Quamobrem in
signis phis Plano unā prēcerens necessariā ostēdit esse in iis luculis libris: quos de Republice in
stitutione composuisti: que reddens unicuique quod fuit eū hominū consilia stabili firmare me
riti & conueniet. Quam qui seruauit laussum adipsū Imperium & praeipuum decus atq;
inmortale gloriā assequitur. Flos mundi totius & caput uineris orbis Roma testatur: cuius li
brū referre nemo possit. Cuius gloriosum regnū atq; uinerale Impium ueterū oīum sum Latino

rum: et etiā Græco: hystoria: concidunt. In qua q̄ impauerūt: unā Iustitiam eē ceteris uirtutibus ser-
uare semp̄ & colere contendūt: ita ut Brutus is: q̄ primus tyrannidē & iniustū regnū ex ea urbe sub-
iunctū: muerit: aurel̄ libertatē inuenerit: neq̄ etiā suis ipsius libens peperit: quo patriæ saluti cōsuleret
& illesas uiuolūt̄q̄ Iustitiā mueret: obliuiscens paternæ pietatis: quæ oēm fere amorē superat: tū prædare
uirtutis memor eīe nequaq̄ desinere. Id ipsum & plerūq̄ Romani fecisse perhibent. Atq̄ ea res im-
punitis eidem urbi uniuersum pene terrarū oīum imperiū peperit. I. huius autē uirtutis studio consistat
incensum atq̄ inflāmatū esse equitem præstantissimū. N. quē summi Pontificis sapiētia huius præ-
stantissimi Magistratus successorē cōstituit. Q̄ d̄ eius prudentiam: moderationē: animi magnitudinē
& cōmū p̄buitatem intellexit Iustitiae tanto mueri: ut sit: q̄ diuini cultus reuerentiā: Iustitiæ firmi-
tatem & cōseruationē impleat: huius florentissimæ urbis p̄cipiat dignitari: paci & quieti intrēdare: ac
deniq̄ sanctissimi Domini nostri diuina prouidentia ecclēsiæ Principis: uotis sanctissimis satisfaciatur
pro bene geitis atq̄ administratis rebus & gloriā singularem: & huius illusterrimi p̄p̄li reuerentiā gra-
nam. Atq̄ ut id ita illi tribuat omnipotens Deus: & terrarū rector: ac egl̄i arbiter magnis ac deuoti-
ssimis supplicationibus deprecatur. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXI. Ad idem.

Praba me patres illiusterrimi: eam mihi datam fuisse eloquentiæ facultatē: qua aliqua sal-
tem ex parte: meo possissem munere fungi. Et primū qdē parē rependere orōnis tūcē:
in qua sentio ab eorū nup̄ orōnem habui: nihil esse prætermisissimū: quod ad magnū di-
cendi splendorē p̄tinere possit. Deinde ut aliquas & huius gloriōsæ urbis: & uestrarū pa-
ternatū laudes afferre: i mediū concedere: possim: ut debita & agerem uestris dignita-
tibus gratias: Sed cū intelligam hęc oīa longissime mei ingenii uires exigas: supereminētia quæ ue-
cessaria hūc p̄posito forent: in pauca conferā. Nam cū considero: quā liberalitate: gibus honoribus:
quā benignitate: a uestris prædantissimis paternitatibus affectus sum: iudico: pseudubio me oīa uobis
debere: quæ uel natura tribuit: uel fortuna cōcessit. Si quidē acceptorū beneficiorū & meritorū: tanta est
magnitudo: ut nec animi uirtutibus: nec corporis muneribus: nec externis facultatibus: iam incredibilī
amplitudini uiaias respondere. Quas uero nequit referre: mea fragilitas: agere nō sufficit: lingua mor-
talitas: tū aius ipse habebit: uelitis paternitatibus imortales gratias: ac sempiternas: & dā ip̄s hos
reger artus: quantum diuini nominis benignitas annuet: cunctis uirtutibus: totorū (ut aiunt) peccere: uel
suis cōmōdis inseruire: iustis: ac nolūantibus parere: atq̄ obtemperare conabor. Id meū studiū: ea
sep̄ ent accuratissima exercitatio: ut ex tollā huius florentissimæ urbis nomē: & gloriōsissimi huius Im-
p̄i decus p̄dicationibus: & laudibus: ad lydera tollam. Q̄ d̄ ut seruetur: ut mea: atq̄ sufficiat: sub op̄i
mptatores: ac diuini Pontificis gubernatio: ne: benedictissimus Deus: deuotissima supplicatione oro
atq̄ obsecro: & simul eā mihi dignet tribuere facultatē: ut nec ingratus ac tūorū beneficiorū: imemor
cūq̄ uidere possim. Postremo ita me uestris iustissimis paternitatibus deinde: atq̄ obnoxium p̄st-
eor: ut nec ē capitis periculū & uite discrimē effugiam: cū uestris paream: atq̄ obediā iussibus.
Hoc propōsitū animi: & firmissima mentis sententia: quam nec extorquere fortunæ casus: nec ulla
inuitare possit: a uersa tempestas. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXII. Pro associato agente gratias comitantibus.

Vam grata: q̄ iucūda fuerit associandi benignitas: uiri p̄stantissimi: atq̄ optimi patres: ne
mo sans oratione & uerbis ualeat explicare. Comperta est & summa humanitate com-
probata op̄ibus uestrorū: aior uoluntas: & gratia. Q̄ nod omne nomē Magnifici Re-
ctoris nostri & domini mei pro magno & maxime liberali accipit beneficio: ac magnū
ob eam largitatis magnitudinē uestris meritis agunt gratias: quas clementissimus Deus
dignetur rependere. Ac discedat quisq̄ pro libito. Dixi.

¶ Aug. Dathi Oro. XXXIII. Ad cōmendādtm: q̄ bene aliquid administraverit.

Ignū atq̄ æquū putari solet uiri & patres honorandi: ut fideliter laborantibus iusta
ac debita rependat mercedis gratia. Nam ita res humane bene laudabiliterq̄ gerunt: si
Dei æterni Principis p̄ capiti fragilitatis nostræ seruēt ueligiā: q̄ male ageubus pe-
nam ac supplicii impendit: bene op̄anibus rependit p̄mia. Nouit uestra sapiētia fi-
dem: diligētiā: seruitutē: meā: ac deuotissimū animū: & promptā ad seruandū uestris
iussibus uoluntatē: Facultas forsitan defuit: fides & bona mēs atq̄ afus certe defuit nunq̄. Proinde ue-
stra benignitate fretus: oro: atq̄ obsecro: ut quantum instituta uestra: uniuersitatis sanxerunt: seruitorem
hūc uestriū fidelē: ac deuotissimū suscipiat: qui se in uestram benignitatē & p̄cipiam uirtutē totis
uirtutibus cōmendar. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXIII. Ad seipsum p̄ suscepto labore cōmendandū.

Mnia iura diuina & hūana suadēt: ac postulat uidē uiri p̄stantissimi: atq̄ obseruādū p̄s-
ter iusta laborantibz p̄mia debeā. Oīs bñ cōtinua lex & recta hōis cōseruandū id iubet
id p̄cipit: ut reddat cuiq̄ qd̄ suū est. Quod ita & ueteres sapiētes Iustitiā diffinire cōse-
uerūt: cōstare ac p̄petuā uolūtātē: ius suū unicuiq̄ tribuē. Hāc ego sententiā cū iup̄ndē
diligētius cōsideraui: ut tribuere uobis quod cōgruere uestris dignitatibus uidetēs

deuotū meipſus: & corpus & uitā tradidit: id ſequēſ: id ſpectauit: ut ueſtris Infernijs cōmodis: & uolūtanbus: ac iuſſibus ſatiffaciā. Id unū ſemp dies: ac noctes pſicere atq; explere conabor. Vos autē uicium domini me colēdi ueſtra ope & liberalitate ſeruiozem fideliffimū (ut ego arbitror) inuare debetis: & eum q in ueſtra ſolū benignitate cōſidit: cōmēdatū ſuſcipe: ut ueſtra mercede ſulctus poſſim uſq; ad extremū uite ſpēm: ueſtrae amplitudini lugiter famulari. Quare ueſtra imploꝝo humanitatis: ueſta me cōmēdatū habet dignet: ut p ueſtra liberalitate pateat gratū eī: quod facio: & acceptū opati: quam ſincere fideliterq; exhebo. Dixi.

¶ Auguſtini Dathi Oratio. XXXV. Ad gratiam agendam.

Beneficioꝝ magnitudo: patres ampliffimi & benefactores pꝛicipui: ingentē quoq; gratiam rependi poſſulat. Veſtra autē i me collata benignitas maior eſt: q̄ ut a mea imbecillitate retribui poſſit: itaq; ſtatu nō eſſe relicta mihi referendā gratiā poteſtatē. Sed me conſolaſ illud: quod ſapienter tradit eximius phīs & orator: quum dicit. Nimirū inopis illi nō refert gratiā: habere tñ pōt. Oro igit ueſtrā amplitudinē: ut metiaſ nō enſuas tūres: ſed ſummā animi mei deuotiōnē ac fidē. Deū autē deprecor: ut pro talibus meritis: q̄ eſt bonum omniū munerator: pꝛemia digna repēdat. Me uero habebitis omni tēpore ueſtris iuſſibus atq; impetis paraſſimū. Dixi.

¶ Aug. Dathi Oratio. XXXVI. Ad agendam uice alterius gratiam.

Ogit me Magnifici ac celeberrimi Rectoris nſi & dñi mei auctoritas atq; uolūtas: ut ueſtris hūanitatibus gratiā ageſ debeā. Supꝛ id imbecillitatē mei. Sed cōceptus pꝛceptū (ut dicit Hieronymus) pꝛcipiens iniuria ē. Itaq; patres pꝛcellentiſſimi: Doctores inſignes: & uos eruditiffimi uiri: q̄ p ueſtra hūanitate tñ grata pꝛſentia dignati eſtis: tā benignū pſtare munus: primū dicit: grauiſſimū fuiſſe: ueſtrā benignitatē & ſumā oib; ammiſe letitiā: deinde ampliffimā uobis agunt gratiā: in quas ueſtra meret ſumma hūanitas: ſed quas re pendere pōt eius facultas: q̄ a uobis hodierna die maximū accepiſſe beneficiū profiteſ: Deū oramus ut retribuendi pro meritis: & ſapies collatandi tribuat poteſtatem.

¶ Aug. Dathi Oratio. XXXVII. Ad laudandam aliquoꝝ fidem in patriam.

Quoniam cōſuetudo eſt: eorū: q̄ uero amore patriā: ac ſingulari dilectione cōplectunt: & fide: re ipſa in dicare ſincerā animi uolūtatē: & deuotiſſimū cordis affectū: cū nihil ſit in omni reꝝ numero patriā amabilius: nihil dulcius: & cūcū mortalibus pꝛorūm acceptius. N. uobiles tūm & Magnifici Senenſis ciuitatis: unde pꝛlor illis origo ē: pꝛæcipua charitate ſtudioſiſſimi: quos uarietas fortunæ uariis quoq; belloꝝ & calamitatū tēpeltantibus ſanguine: quicq; oib; tēporibus dulciſſimę patrię tonis uiribus: cūctis conatiſus adheſerūt: & in cōſtantia fidē ac deuotionē ſeruauerūt: nſe quoq; ut certiffimis documētis ſua opimā diſpoſitionē & fidei ſinceritatē oſtēdat: & pꝛſpicuis indiuiſis: ac manifeſtis experimentis aperiant: &c.

¶ Au. Dathi Oſo. XXXVIII. Habita ab eo: quum Prior ſummū Magiſtratū ingrederet.

Egitur excellentiſſimi Magiſtratus in ueſtꝛ monumētis: Sacerdotibus & Regibus morē fuiſſe: ut ſceptra teneret. Et Latius quē iſs: q̄ quodā regnauit i Latino: tanq; pater patrias apud Varē ſacudiſſimū ſcepꝛū tenet: q̄ppe q̄ Sacerdotibus ſocialibus pꝛfectus eſt. Sed & celſa ſedet Rex optimus arce. Scepꝛa tenēs: mollisq; aſoſ: & temporaria. Scepꝛū quoq; daſ iſs: q̄ aphiliſimos gertūt Magiſtratus: ſcepꝛū inq; daſ: quod ē regiū: ac ſacerdo talē inſigne: ut intelligat boni Magiſtratus: diuinā ſibi & humanā legē ſpꝛime eē ſeruādā: Juſtitia: cōludam: & pietatē: ut p Juſtitia hūanę ſocietatis ſalutē cōſulaſ: p pietatē uero pꝛſpicat diuini culus honori. Hinc Sapiō ille ſuperior: ſexto apud. M. Tullii de repub. libro. p̄ quetem ſalubriter ad modū Nepotē: & Aemilianū Sapiōnē admonēs: luſtitiā cole iquit: & pietatē: q̄ cū magna i parētibus & propinquis: tū in patria maxia ē. Aegyptiorū olim celebꝛis natio: quæ Ofyrim uenerabat: & eundę Solē eſſe putabat: inſculpebat ſcepꝛū: & i eo ſpēm & figurā oculi exprimebat: ut oſtēderet eos: q̄ poteſtatē habēt: mētis oculis & altiffima animi cogitatione circūſpicere oportere: q̄ regendis pp̄lis & gubernandis ciuitatibus apiffima eſſe uideant. Paſtores: & q̄ gregibus atq; armis pꝛſunt: pedū: idēq; paſtorale geſtāt uirgā. Paſtores: idem tēſtāt: ſunt uicq; pp̄loꝝ Principes: ac reꝝ publicæ. Rectores: bonus autē paſtor: q̄ iuxta Saluatoris uocē: uel aiam ſua dat p oib; ſuis: quincuplicē uirgā geſtare p̄hibet: uirgā diſciplinę: p quā aduadū & improborū hoium inſolētia cōpeſcat. Virgā poteſtatis: p quam iuſte pꝛæſit: uirgā cognitiōis & ſciētię: per quam inſtruat: uirgam cuſtodie: per quam iuſtitiam: liberalitatem: pacem & legum diſciplinam cuſtodiat: ac tueatur. Virgam miſerationis: per quam tenuioribus & iniuria laborantibus: pie: miſericorditerq; ſubueniat. Virgam debellationis: per quam uictoriam aſſequatur. Datur igitur uirga Pꝛætoribus: pp̄ diſciplinam. Daſ Principibus: pp̄ ſummam regeſ poteſtatem. Datur ſenioribus: in quibus ſapientię munus excellit. Datur Pꝛælibus: ad cuſtodiam obutendam. Datur Regibus: ad manſuetudinē & clementiam exerceendam. Daſ Imperatoribus: ad hoſilem impetū cohercendus: atq; iniuriam propulſandam. Aſſumpſit Zacharias propheta uirgas duas: ac pauit gregem ſuum. Aedū: uirgæ quidem: duę ſunt pꝛædātæ: eximieꝝ pꝛutres: altera Juſtitia: altera Manſuetudo: p quas poſſit qui impat: patere ſubiectis: & debel

lare superbos. De gbus p Prophetā Dominus. Visitabo inquit eos in virga ferrea. Virgā auream tenebat Asseverus Rex etiamq tenebat ius: q eius inuolu-iptus thalamū fuisse ingredit: ut liquido pateat ppos ad obsequia atq obediē iam Principū erudiū oportere: Principes ipsos ad iustitā cultum. Knadamantus & Eacus Platonē testē: virgā teneat: dū iudicant. Ninos uero considerans: selet solus habebat aureū sceptrū: ut de eo inquit Vlyx apud Homerū uidisse sceptrū aureū tenet sententia mortuis dantē. Et Magilstratus quoq & rectū iudiciū examē dispiciet: & iustis iudiciū debet iudicare. Nempe uirga hæc iustitias designat. & potestātē. Virga directionis inquit: sacraūq mus: iustitia: uirga regni tui. Et uirga qdē corripit delinquentes: quemadmodū & baculus imbecilles uel: ac subitinct. Virga tua ait Propheta: & baculus tuus ipsa me cōsolata sunt. Hæc uirga iustitiae ut demissa coelitus: hostium tum accit: ac deurat infidias: Dicente Propheta. Virgam iustitiae tuæ emittit dñs ex syon: dominare in medio inimicōq tuorum. Q d si arcu federis i ueteri testamēto Manna connebat: & uirgā: sans argumētū esse debet: magna i hoc p̄claro insigni mysteria continet. Sed quæ p uirgā magna ac p̄clara signant: Magnifici p̄cessores & Magilstratus p̄clariissimi: p uestra singulari laude abunde affuerūt oia: & quāti tēpōz ratio passa ē: cuncta uestra sapiētia illustratū: & uirtus. Nos quoq ut eadem assequamur: annuat totius mundi Princeps: atq ille rector Deus in cuius ditione cuncta sunt posita: sacri quoq faueant Penates nostri: & patria numina imprimis superioz Regina diuā potētiā Dei matē: & huius ciuitatis alma patrēs Maria: glorioſi Principes terræ Petrus & Paulus: quoq firmitate freta ē Christiana religio: Martyres inclui Cretensius: q gratiā augeant: Anſanus: q salutē impariat: Satiūus: q sapientiam tribuat: Victor: q de uirtutē & uictoriā largiat: suffragābns cōlābus beatissimis Confessore insigni Bernardino: & sacraūq uirgine Camerina: quoq ut hæc tulerit foelis patriā: ita quoq p̄prios leniamus: ut tandē eorum precibus incorruptē libertatē firmisimā in pacē summā ciuium concordia: amplissimā gloriā cū hostiū ois & aduersarij exadio cōterni tēporibus nra teneat p̄clara Resp. Nūc q d felix faustiq sit nobis: uobisq: optantissimū sceptrū & glorioſas suscipiā ad laudē Dei ac nostræ Resp. decus. **Dixi.**

¶ Auguſtini Dñi Oraio. XXXIX. Ad agendā gratiā p sum

mo accepto beneficio.

INter cuncta mortalium opa Domini ac patres insignes: quæ multa ac varia humanæ exercet industria: nullū cōsentit uiri sapiēs nec maior ois: nec p̄stabilius: q iunare hoies: q pdesse: dare salutē: afficere beneficio. Si uera locutus ē Plato: q natiū hoiem nō sibi modo: sed patriæ & amicis luculente tradit. Si recte Sroici Philosophi sententiā gbus placet: hoies hoium causā unig esse generatos: si quod uel maxie aiaduertendū est: salubriter humani generis Saluator edicit: acque p̄missi: ac seipsum diligendū. Quamuis igit dignū est laudibus ornauisimū hoc: p̄clara: q collegiū! In eo u. cernere est patres amplissimos: & omni pene doctrinæ genere daros: q cōmuni quodā iure sociari: & illo affrici: atq cōne: i uinculo quo Platone testante: ois liberales atq ingenuz disciplinæ: uet uaria studioz genera: naturaliter co pulant: hanc sio tenuissimā Resp. consilio: uirtute: prudētia uehemētē exornat: & quod etiā minifcelaudandū est: inueniatē educit: instruunt: erudiunt: ad honorē: ad uberē fructū: ad decus p̄uehant. Nulli phibeant testimoniu: ut mittā ceteros: en ipse adfūs testis locuples: q nullo dignus sū p̄mior effecit: tū hodie uestra bñficiā: ut ppetuo uestræ aplitudini sim obnoxius: eo i me colloco munere: quo nullū mihi poterat defecti maius prorsum: atq charius. Q d si nullū referēda gratia officij: magis necessariū ē: incertus animi quo me uertā ad gratiā agendā nescio. Vincit pusillas uires bñficii: ac tu meus magnitudo. Faciā q d uel inopi & pauperimo cuiq imbutū ē: ut habeā quoad dabi ē: ghera luce p̄fusi: qui i nullo mō ageſt possis grati i: referet ille: q nullū pauf nec malū impunitū: nec bonū irem ueneratū: Quē ut p me: summa repēdat p̄mia: supplex oro: & utraq tendēs ad sydera palmas.

¶ Aug. Dñi Ofo. XL. Pro Canonico alciro i uenerando: patrū collegiū.

Praui: & datus ē mihi finis ille: uenerabiles patres: ac reuerēdi dñi: quē iā pridē magno desiderio cōcupierā: Vt qū fortasse nimis ab oibz meritis alienū: tū p summa uestra et ga me charitate p maxia i deuotiſsimū filiū beniuolentiā: p tā paterno affectu: in hūc tantūq patrūm cōtū me alciſcere dignaremini. Faustus mihi & felix hic dies est: in quo post ſcūſsimi Dñi nostri pietatē: in cōſerēdo post felix recordationis Reuerēdisſimū Dñm. N in postulatido: uideo me tā benigne: tā laetis animis: tā paterno affectu a uestris summis humanitatibus & paternitatibus reuerēdi: fuisse susceptū. Q d qdē beneficiū q magnū: q p̄clara: q p̄clara sit: potius sua sponte liqueſat: q ab mea imbecillitate ualeat explicari. Ita ut sim nescius quas dignas possim p talibus meritis rependere gratias: qn beneficii magnitudo tā longe ingenij mei uires exsuperat. Quare ago primū imortali Deo imortales gratias: tū pusſimo Pontifici: atq eius Vicario: q me tū muneris participē fecit. Postremo tū ſ humanitatis: q me accipē illuſerūt. Cūq neque i tū meritis ſanſificare: deſcor illū: q nullū bonū irremuneratū pauf: ut p me digna repēdat p̄mia: me ad ppetuo tāq deuotiſsimū filiū: uſus humanitatis obsequiſsimū dedor: ac deuote.

¶ Aug. Datu Ofo. XLI. Pro eo q publico noſe Prætorē alcius deligit ciuitas: ac designato Præſidi nouum ſignificat Magilstratum.

Senensis Respublica. Aequae insignis ac uir praestantissime id praecipua quadam & diligenti tempore curauit indultua: ut gerendis amplissimis Magistratibus eos praeficiat: quorum uirtute consilio atque auctoritate ciuitas recte & praedare regi atque administrari possit: intelliges ex optimi Rectoris gubernatione non modo iustitiae custodiam: sed etiam populi uirtutem ac totius reip. pendere salutem. Cum igitur tuam habeat exploratam uirtutem sapientiam: requiritatem ac multarum rerum laudem eligentibus eius nomine his optimis patribus te iunioribus uiribus praefici uoluntarie ac plibenter a foscis ingressurum eum danissimum Magistratum kal. Iantuarii: quae propissime consequent. Ea conditione atque eo foedere quo ceteros eiusmodi Magistratus optare ac deligere consuevit: ut per semestre ipsius et Magistratum per uetere instituto praefis ad summi Dei gloriam Senensis ciuitatis decus: et tua illustrationem probitans. *Dixi.*

Augustinus Dathi ueltr praefatio quadam atque Oratio. XLII. Censoria inter duos sententia in Senatu dicentes: quorum alter granior melior: alter acrior atque elationis animi uidetur.

EX omnibus quae ex ueteris scriptis legerim: illa mihi probantur imprimis uiri Seneslest: quae dicta a Catone in Senatu scribit nobilis Historicus Crispus Salustius: sed de Canlinq. conitratione sententia uersaret. Quo tempore alia senire. C. Caesar: iam totus popularis esse uidetur: & gerendis res publicas lecti alio uoluntate: alia. M. Canio praesenti reip. statu conatus esset salute Reip. atque oculi sequeret. Splendidus Caesaris ingenium latere non potest: Catonis uirtus ac senioris grauitas in mediis praerebat. Bene & compositae Caesar: forte et recte. M. Catoni bñ uirtutis studiū illi admissum alium indicabat. Mito nunc popularē C. Caesar: Canonē amplecti: quod dū Romanos patres conscriptos moueret Quirites instituit. Nos quoque & cupidiores beate agendi populos salutariū praecipis eruditior optimā uirtutē rationem docet: quae sequitur quae fugere ac timere continet: sapientis oratione declarat. Praecam integritate cōferti: labē uirtutis ac frugalitatis & suorum temporū praetiaratē excreta.

Aug. Dathi Oratio. XLIII. Pro Episcopo uel Cardinali Gubernatore alicuius uel ciuitatis uel pro tunc: quādo ingredi Magistratū: et alloquitur praecessorem.

Non ea in me est dicendi facultas: non is orōnis splendor Reuerendissime in Christo pater & dñe: ut uel rei aplūndini: uel loci & Magistratus dignitati uel denique tā p̄claro conspectui responderē ullo pacto queam. Quod si ita sit: ceteris praetermissis quibus longe maiore eloquentia & uberiore dicendi copia opus erat: utar ea clausula: uel maxime mihi amplissimum hūc ingrediendū Magistratū necessariū imprimis ex arbitror. Neg. n. aliud eiūsq. Magistratū genit. munus esse uiri sapientis existimā: quā meri iustitiae: cuius quales res redderet uirtutis dignitate cōferre: a cōmissis populi studio & diligenti cura cōplecti: pacē & tranquillitatem cōsulare: dare p. uirtutis fmitia: honores deferre: improbos uel supplicio multare: uel dedecori afficere: atque id denique acriter semper intendere: quod elegantissimus Vates Iuuenentis uersibus cecinit. Parcere subiectis & debellare superbos. Quod in sacris eloquiis multo certe melius praecipitur: fmi Apoli nocē atque aeterni Principis imitationē: superbis resistere: dare humilibus gratiā. Cū igitur ea mens sit sanctissimi dñi nostri ac beatissimi Pontificis: quod me hūc amplissimum muneri pficere dignatus ē: cū id sit firmū ac tenacissimū cordis mei propositū: adhibita tuae reuerendissime dominationis auctoritate & praedare eius mihi exemplo propositū: ea curabo: ea dies noctesq. perficere contendā: per quae quāuis in me sit & summi Pontificis iussibus & huius praedantissime ciuitatis dignitati satisfiat. Quod si cetera defuerint: fides studium diligens cura: rectū propositū: assiduū labor: certe nō deerit: atque ita implo ro summi Dei Maiestatem: ut mihi tempore praesens per ineffabilem clemētia & propicia dignetur assistere. Postremo iure inorando me attingo ea effecturū oīa: quae per huius magnificae ciuitatis uel institutū uel cōsuetudinē huius Magistratus officio iure cōueniāt. Ad laudem Dei. *Dixi.*

Augustinus Dathi Oratio. XLIII. Ad agendas gratiam pro accepto beneficio in designatione Magistratus.

Nūquam sufficerēt uires ingenii optimi ac ueneratū patres: ad dignas grates persoluedas uestra: amplitudini: quae me hodie tantis honoribus & tam praedaro munere afficere ac decorare dignata est: quod omne intelligo ab ingenii humanitate & sola uestratū dominationū beneficentia in nullis imbecillitatis meae inuentionibus meritis: absq. dubio fuisse profectū. Video me tantis ornamentis prorsus indignum: cū ad tanti officii regimen atque ministerium opus sit magno consilio: singulari prudentia: ea quae doctrina ac praedpna denique auctoritate. Quāuis me noui rex expertem & tantis muneribus alienum: sed maximo animus exultat gaudio: inuenisse magnam in conspectu tantorum patrum gratiam. Ea res in magna reponitur felicitas meae parte. Et cū nihil satis dignum possum rependere: et quod bene fici magnitudini congruat: primum fundā ad piissimū conditorē ac redemptorem precor: ut pro me dignetur dementere praemia digna ferre. Deinde quod in me erit: fidem studium laborem: diligentiū solertiam: vigilas incessanter adhibere conabor: Vt diuinis honoribus officii dignitatis uestratū dominationū decori satisficiam. Ad quod perficiendum spero tempore diuinam quoque gratiam affuturam. *Dixi.*

¶ **Augustini Dathi Oratio. XLV. Ad donanda insignia publico nomine bene de Rebulica merito viro & functo Iustissime Magistratu.**

Solet omnium civitatum: quæ quidē bene laudabiliterq; reguntur: tueri esse consuetudo: ut præstantē probitate & magna virtute viros amplissimis præmiis summis honoribus prosequantur. Eam vero consuetudinē in hūc usq; diem magno semper studio Republica hæc servauit. Quæpphi Magnifici collegæ mei atq; ornatissimi patres cōmon tua inte gritate iustitia diligentia in gerēdo clarissimo Magistratu nō tam primum ne non falsē esse videatur: q̄ perenne monumentū tuæ virtutis ac iactis glorioſa hæc insignia tuę amplitudinis largiunt: testimonium veræ cōmēdationis ac pignus amoris. Dixi.

¶ **Augustini Dathi Oratio. XLVI. Ad populum Pieninum de Laudibus Pii Senensis Summi Pontificis & Pienæ urbis Senensium Impio subiectæ: quæ Pio ipso instantiata ab eo instituta leges cūmulum ac civitatis decus accepit: & nomen cum antea & foret oppidulū: & Corfinianum vulgato atq; antiquo nomine dicereſ.**

Vitum erat fratres charissimi hoīem eruditissimū esse: & magna oratorū facundia etiam qui in hoc prædaro cœtu sermonem facturū esset: q̄ & loci dignitati & materie amplitudini: & vestris expectationibus satisfacere posset. Ego autē cū meā confidero paritatē atq; imbecillitatē ingenii: uereor ne temerarij ascribā a quopiam. q̄ tantū orandi munus susceperim: et debilibus meis imposuerim humeris. Sed due me ad dicendū causę compellunt: quæ: una ab eorū auctoritate procedit: q̄ habent iustam impandi potestātē: altera vero ex abundantia cordis emanat: cū tacere lingua nō possit: quod animus intus cōcepit. Ex sūma multa gerū gloria: quā huic nouæ ciuitati & Pieninæ urbi Apostolica concessit benignitas: quę de exuberante fōte gratiæ: innumera & bñficia & ornāmēta largiti nobis dignata est: quę urbē dedeculo de corauit: sanctissimū templū condidit: ingentia & splendida edificia construxit: ecclesias Canonicorū collegio honestauit: summis honoribus: maximis priuilegiis: præcipuis insigniis ornamentis: ut ne te nūc beatissimū Pontificis dispensante clemētia dici possit ad Pieninā urbē Piamissē illud: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Precepit cum ultra ceterarū res: quæ & multe sunt: & magnę: sp̄lē dorem ac decus ex spiritualibus thesauris adiuncta sit indulgētis plenitudo: quę oīum beneficiorū & munerū superat amplitudinē. Quæ oīa si quis abunde explicare uelit: Ante diēs clauso componet uesp̄et olympoietiam si linguis hoīum loquar: et Angeloꝝ p̄specta tante rei: et splendidissimę matē nę dignitate. Dixi.

¶ **Augustini Dathi Orationis Thomos. XLVII. In laudē aduentitij sine ascripti ciuis Senensis Republice.**

Aput orbis Roma: & pp̄ Apostolicā sedē oīus pp̄loꝝ decus: & lumen fidelis nationis præstantes ingenio: et excellentes probitate viros: maxie semper præ ceteris coluit: et magnis p̄lectura honoribus ē: ac peregre quoq; acciuit: quos singulari uirtute sapientia in regnate pollere cognouisset: et quod laude potius q̄ admiratione dignū uideri debeat: cuiusmodi viros ita i ciuitatē acceperūt Romani: ut p̄cipuo etiā ciuitatis & p̄daro atq; illi sit loco cōstituerint. Ita ex Sabinis Numa: Tusculū uelut p̄lapſus d̄ celo. M. Cato: Arpinates: Manij ite bellū Duces. M. Cicero sēculi sui delitij: Tarētinus Archias: alij p̄multū maxia ap̄d Romāos gl̄ia floruerūt. Quid (ut alios omittā) Corinthius Demarathij filius Targuius nō ne & ipse i eadē splēdidiſſima urbe sūmo i honore habitus ē? Troia: ut celebres Historici p̄dūt: pp̄lī Romāi mater appellata ē: Roma Senēſis pp̄lī. Qui & ab ea quoq; traxit originē. Nā Senā initio romāi cōdidere: et eius uerbis fūdamēta iecerūt. Quamobrē & institutōe ciuitatis: & sc̄ip̄ disciplina: ac magistratū ordine: ac teniq; gubernadi rōnibꝝ Romāos rīms p̄ uirtibꝝ urbs Sena uet: atq; ad eorū imitationē claros viros & quos ingenij uirtutis moderationis ac fidei laude florētēs nouerūt: eos libētē a sc̄ip̄ibꝝ inuitolēia: honore: caritate cōplectit. Quod p̄spicua documēta: & multorū exēpla declarāt: uel eorū qui allecti benēſis patriæ ingenio: ut ciuitate donarent: magno studio & amore efflagitauerūt: uel eorū quos pp̄ exploratū atq; eximij uirtutis meritū sua sponie Sena suscepit. In his cōp̄lures q̄ p̄p̄cipia tēpora auctoritate darēt: et gloria i amplissimis tū ecclesiasticis: tū secularibus enā dignitatibus cōstituti: ut p̄ eam aggregationē splēdēcat magis eorū āpl̄itudo: et Senēſis urbis illustretur magis: atq; angelicat dignitas. Itaq; Magnifici ac potētēs Dñi: et Capitaneus populi Senenſis: & Tribuni ac uexilliferi Magiſtri huius indyæ Republice: &c.

¶ **Ang. Dathi Oratio. XLVIII. Pro Prætoris aliquis indyæ ciuitatis initio Magistratus.**

Senio q̄ grane q̄ arduū sit huius regēdi Magistratus puinciam suscipere: Præferim in magna & p̄dara ciuitate: qualē hāc esse cōstat. Sed æterni Dei gratia: & sup̄orū oīus auxilio iterum opinio p̄posita & firma aī sentētia adhibita huius āpl̄issimæ ciuitatis auctoritate: atq; p̄sidio: leges iura uestra: & oēs eius iustissimæ functiones cunctis semper turabor uiribus: et ita me p̄ uetere instituto facturū polliceor: et in iūtradi religione astringor: paratus pro huius populi dignitate: oīa fundere: et summā adhibere diligētā: atq; industriā. Dixi.

C Augustini Dadi Senensis Orationum Liber Quartus Felicitate Incipit.

Sequitur brevis annotatio eius solemnitate: quæ a Senensibus celebrata est in assumptione & coronatione summi Pontificis Pii Secundi: quæ per Franciscum Luuum ordine missa est ad præfatum Pontificem Maximû: Sexto Idus Septembris: Anno Salutis. M. CCCC LVIII.

Cum faustus & lætissimus nuntius allatus est: de Summi Pontificis Pii Secundi Senensis assumptione xiii. kal. Septembris: Anno ab incarnatione dominica. M. CCCC LVIII. Hac producit Senensis ciuitas admirabilis gaudij & summæ lætitiæ signa.

RMVM Re cognita: tantû repente ciuiliu animos incescit gaudij: ut & Magistratus omnes & ciues uniuersi: mares ac femina: pusilli cum maioribus: incredibile quod: & raro audito a sæculis: exultarent gaudio. Ita ut nò modo cunctus populus: sed ipsa quoq; urbis membra atq; edificia: præ se ferre lætitiæ signa viderent: velut diuinius redesset aureo sculo: et pacis ac tranquillitatis subito exhortus iëponbus. Sed infiniti ciuiu iubilacione explicare impossibile & cogitare facillimû sit. Omnia confestim ara & campanæ totius ciuitatis innierunt: tubarum clangor: tubiarum concentus: impanor: boarum: cymbalorû sonitus miris exauditus est. Plausus imensus ipsius populi: voces exultationis personuerunt concinennium & laudantium Deigratias aëti genium ob datû optantissimûq; de cælo munus. In ore oium Pius Pontifex & pastor sanctissimus uersabatur: mox tero magnus Magistratus & Balix collegis præcinentibus Tibicinibus ac Tibicinæ & impanis curiam ingressi sunt: et denatum frequenissimus coegerunt. Vbi summa oium lætitiâ annûtiata est gloriosissima Summi Pontificis assumptio: et decreti summi quicq; honores. Atq; adueniente noctis tpe: oia urbis loca luminibus densis: ignibus: fadibus & tedis plucebant: pergamæ & excelssæ turres panibus lætis facibus conflagrabant. Modulor: oium & Muscorû concentus maior repetitus est fidibus & cytharis & organis: campus & intra totius urbis circumsonabant. Plausus & cantus ubiq; exaudiebant. Quo densiores ignes collucebât loco: ibi nò modo puerorum: sed etia gratioris ætatis hoium tripudia & saltatus agebant: ut nemo a solutissima lætitiâ teneret. Omnes præ exultatione & gaudio quodâmodo debachari uidebantur. Per compita publica sunt parata conuiuia: et pericq; omnes festa fronde & oliua coronari indulgebant. Cenic: et iubilis & gaudij profusionibus lætabant. Vna oium uox erat: Hodie nò solû huic populo: sed cunctis Christianorû populus salus facta est. Igneo radios innumeros i cæli iaculabant: impulcherimû & lætissimû aspectu. Conuocatis uero ciuitatis Magistratibus: propositû est: ut excoGITarent: et pferrent oes: quæ præcipua summæ solemnitate signa fieri possent: ut nihil ommitteret: quod ad festû & pcedebre exultationis inditiu nullo pacto pinere queat. Tum cõm uni cõsensu: octo iuri diues clarissimi præfecti sũt: q ad eam rem ab solutâ habetur potestatem. Fuerũt hi Mandolus Piccolomineus: Ricciardus Saracenus: Ioannes Vgnerij Bachus: Laurentius Gyni: Ioannes Manthel Saluini: Nicolaus Bapustæ: Atrounius Lucet: Franciscus Lutus. Mirabile dictu: nulla est in tota Italia pene ciuitas: nullus potentatus in quæ a Senensi republica nò existeret eodem die litteræ. Quibus iucundissime tãta oprata lætitiâ & imensi gaudij festiuitas significaret: oes participes u uestigio facti sunt: eius celestis muneris: & congratulatio digna adiecta. Postero die qui ei solemnitati præfecti essent: implemis ferias statuerunt: dirq; complurimû: mira celeritate insignia per multa Piccolomineæ domus ex serico: & pictura in maiore Basilica coniecta pendebant. Consimilia in umbraculo ornatisimo compluria. Sed unû ante alia supra aram ingentis magnitudinis: quod erit tanti tamq admirabilis de cælo doni ueluti petennæ monumentû. Minifico uero & fulgentissimo luxu & apparatu iustrato tẽplo: aduocatis uero eodẽ religionis omnib; & deri uniuersi ordinibus: qua maiore pompa fieri poterit ciuitatis Magistratus nobiles et Piccolominea gentes: quicq; intra urbem aderant: nònulli ex Ptolomeæ collegia oia: et ciues longo agmine: numerosa comitante populi frequentia: deferentes ramos oliuæ: & ferens floribus coronatus ad maiore basilicam sunt pfecti. Decantata sunt summa totius populi deuotione missarû solènia. Sacrificia obtulit Ioanes Agazarius Crassertanus Pontifex: et oes uno ore Deum hymnis & canticis laudabant: infra sacrificiorû tps: orõnem luculentam habuit Bartholomeus Benueolentius nitr plane eruditus: atq; eloquens: ecclesiæ cathedralis Præpositus. Tum tridui supplicationes decretæ: atq; actæ sunt: dilata: uero in sequentẽ diem: quo interea ad urbem cõmigrarent ab aetæ & religionis patres: q undiq; ex Senensi dinone accersebant. Pompam apparatû splendorẽ: ordinem frequentissimâ deri & populi concione: uix quisqu satis referre possit. Concursum tantum multitudinẽ: nunq pene eiusmodi in ea ciuitate conspecta: eret: multaq; splendor: nunq apparatus maior. Die feriabant oes. Vespere autẽ eadem quæ supra: uel potius maiora indes: & luminaria: & concertum igna repetebant. At igneocium radio: fragor: & fulgor: tum admirari oes: tum plaudere

affatim ac lucunde corcebat. Edicto aut publico Imperatū est oib; q reipub. Senenſius parent: ut eadē pūibus celebrarent ſolēnia. Tabellarij ad id nūciandū iubēdūq; multi continuo ad Senenſia diuoniſ loca dimiſi ſunt. Ea celeberrata ad tēpus uſq; & ſolēnia coronationis protracta eſt. Quo die inſi cuncti artificeſ campū & celebra urbiſ loca ſingul pro facultate neceſſanteſ coronas ex Buxo & ſeſta fronde & denſoſ pargenteſ ramos Edera comiſib; latro urbē exornarunt: & noui Paſtoris tū nomen tū gloriola ſorma uere inſignia: ut inier coronas & uicenteſ penderet ramos. Ante palatium magni Magiſtratiſ ara erecta ē: & tū ipla: nū adiacētia loca ornata auleiſ corniſ: & ſplēdētib; ſtragul; excedit tabulara fabricata ſūt altitudine cubitoꝝ circiter octoginta longitudine cubitoꝝ ſexaginta: latitudine quadragia. Deſup exēlluſ thronoſ oīa nūda uelle cōtecta: & caueꝝ gradatim appoſite. Die iſgiē coronationiſ & ſacraſſimo ſolēni preſentib; cunctiſ ciuitatiſ collegiſ: & frequētiſſimo cuiuſq; ordinis loci & ſexuſ inſpectante populo: primuſ inſignis Theologuſ Pontificatiſ laudib; copioſe & grauiter prædicauit. Interea religioniſ agmina ſigno cruciſ præſio ſuo queſq; loco adueniebāt ſingula reſpreſentātia uariuſ eſcliteſ: & Angelorū ordineſ iſprimi Cherubin & Seraphim eo nitore & pompa & ppietate ornati: ut oīuſ aſpicientiſ oculi ſtupidi tene rentur. Ea uero multitudine numero ſupra quingētoſ tabulara inſtructa cōſcenderat. Tū iſpoſita ara canaria ſūt miſſæ ſolēnia de Spiritu ſcō. Aug. Dathuſ Senenſiſ Secretariuſ orationē habuit: cuiuſ exēplū a neceſſitate neq; attolleret ſacro ſanctū Eucharistiæ ſacraſſimū: ſublati uela beatorū domiciliū & paradīſi fedeeſ: quæ ibidē reſpreſentant ſubito pulcherrimū & pelatiſſimū ſpectaculū aperuit ab omni in uſico genere & uario cōtēntū modulū: ut populi letitia & plauſuſ incredibiluſ oriret ac pe ractiſ ſacraſſimū mirabili artificio glorioſe Virginis Aſſumpcio reſpreſentata ē. Et humo aſpectūſ mirandū: Virginis habitū homo: & q Angelorū agebāt: aſſump ſunt i id cēluſ: qd manuſ & opera ſplēndidiſſime inſtructū erat. Richmi & numeri ad id cōpoſiti canebant ac poſt illā Aſſumptionē: qui ſummi pontificiſ pſonā agebat: modulū: & ſenariolū apte & cōcinne editiſ p manuſ glorioſiſſimę Virginis coronatiſ eſtragit eīdē dulciſ patria piū uocib; Pio pontifici cōmendata. Tū dimiſiſ populuſ. Ac poſt meridiū eadē illa agmina: quanto fieri potuit apparatuſ fulgentia primū in curiā q ē locus habendi Senatuſ conuentuſ: tū ordine & præclaro incelluſ luſtrauere toti urbem cōcinen teſ multuſ & rubiſ: & multiplicib; organit p ſonantib; & hilariſ feſtuſ ac lætiſſimuſ totuſ ille cōſumpſit eſt dieſ. Per crepuſculū uero eluxerunt q antea unq; uehementiſ Angiporū Platea: nū oīeſ cāpuſ iſprimiſ & excelſiora oīa urbiſ loca pinacula & turreſ. Prima die poſt ſignificatiōē aſ ſumpti Pontificiſ ſolui ſunt captiui & publico carcere emiſſi tredecim. Mox ſequentiſ dominico: tur ſum totuſ quo die i maiore Baſilica magna ſolemnitate pacta ē ciero uniuero eodē accerito: & cun ctuſ magiſtratuſ actiſ ad miſſarū ſacta. Tū die coronationiſ tertio ſolui ſunt captiui qnq; pro nouiſſiſ ex hiſ q aſſeruant eī in carcere ob eſ alienū: qd credironibuſ debebant ſolui ſunt expulſi co arario: autē qnq; gentiſ: aut eo ampliuſ. Fuere oīeſ q liberatū cuſtodia ſunt numero. xviii. ut ſicet Auguſti menſiſ. xviii. dedit tantę lenitiæ ex ordiſſima uiginti captiuorū fieret Deo deuota oblatio. Ad hæc fideſ & libertat ſtatuta ē dieſ. xv. & dara oib; imunitat: qualē municipalia iura i ſolēnia te Aſſumptioniſ Glorioſiſſimę Virginis abſolute ſanxerunt. Ita pacta ſunt: & Aſſumptioniſ & coro nationiſ ſolēnia. Sed exultatio gaudiū & aſortuſ letitia creſcit: atq; augeſcit dieſ. Equiſ certamē & ludiciū ſpectaculū ppoſitiſ premiſ in die. xx. Septembriſ ſtatutū eſt.

¶ Sequit Aug. Dathi Senenſiſ Oſo habita apud magiſtratuſ Clerū & populuſ Senenſem die coronationiſ ſūmi Pontificiſ. Pū. ii. iuſtra miſſarū ſolēnia i cāpo: p pꝑamo. iiii. nonaſ Septēbriſ

E Xultet hodie catholica & chriſtiana religio: lætetur mater eccleſia: gau deat uniuērſa fide liū multitudinē uoſ iſprimiſ latamini iu Apo leſu magnifici ac potēteſ dñi & uenerādi patreſ: exultate uiri Senenſiſ pſuſ gaudiū i ingenu die ſolēnitatiſ nſæ. Vnde. n. aut rectiuſ aut cōmoduſ q ab exultatiōe & gaudio nſæ ſumamur ofoniſ initiū! Aſſūptuſ nāq; patreſ ante diebuſ amirabiliſ præſui noſter ad ſūmi Pontificiſ: atq; Apoſtoliſ ſacer dotiſ dignitatē: hodie ſtoli glorię induit: ad ſummuſ cēluſ decoriſ ſaltigū: ſacro diademate corona tur. Hodie partēſ chariſſimi diuini munimiſ diſpenſationeſ: & ſpirituſ ſcī gratia ſanctōꝝ patrū: & una oīum fidelū nationū uoce: atq; cōſenſu Priu Pontifex huiuſ ſcēliſ quiatūſ & patrū glorioſiſ alitūſ ſacraſſimi Pontificatuſ inſignib; ſummi ſacerdotiſ gloriā ac ſplendore decorat. Qui cuſ oīa tūc ſuæ tēpora ab incūte ætate in prædicatoriſ exercitiuſ ingenuſ artib; fructuoſiſ labo rib; glorioſiſ certaminib; ad augendū catholicę eccleſiæ: atq; orthodoꝝ fidei dignitatē cōtule rit: ab imortali oſoꝝ pꝑrie cōſtitutūſ ē totuſ chriſtiane cōſolationiſ gubernator & rector. Ac poſt magnos laboreſ: poſt uanoſ caſuſ: poſt multa multarū rerū diſcrimina: qōia ē archæꝝ Pꝑæ Aeneas p eccleſiæ iuſtitiā cōſtanteſ ſalubriter pꝑeſſuſ eſt: ad Apoſtolariuſ ſaltigū cēluſ inſpiratuſ euaſit. Qui Perri nauticuſ in ſilo fluctuantis pelagi cōſtitutūſ diuina quadā uirtute ſapientia cōſilio & moderatione gubernet. Vere de ſupno ſolio cōſuluit humano generi Deus: qui in aliis habitariſ de humilia reſpiciet cælo & i terra: Si qd eūſ præſſe uoluit fidelū populuſ: & chriſtiani nominis pſe ſonib; q ſi actūſ dilecti omniſ cuſtoſ ac dñi gregiſ paſtor oueſ ſuā a Luporū oīum defendat iudici li.

& niglli custodia gregē oēm incolamē tueat. Qui dilectus Deo: & hominibus: q̄ charus cunctis gē-
tibus & principibus christianis: tūc oīum imprimis idoneus statuendus: sitq̄ summā ecclesie firmi-
tate: christianorū populorū concordia: unanimitatē pacē non solū efficacia sed & amirabili uirtute: &
p̄petuā pōtētiā tueat: & seruet. Quā cōsiliata haud dubie sperandū sit: q̄ primus fore: ut sequa-
ntis Barbarorū impietas. Quae tanto furore atq̄ infania: aduersus Christi nomen decedat: cedat
uictoribus christianis: & p̄ fide certantibus opatū uictoriae palmā praebet. Benefundata ē domus
dñi supra firmā petrā. Quae optimū affectu pastorem: nec scissurā patiet: nec ullis anī rerū pertur-
bationibus: aut maligna nō illiditū quati poterit. Sed nec anq̄ hostis: reuerenti aduersarii fallacis in
sidiarioris patebit fraudibus. Quippe fundata est supra firmā petrā. Quae est autē firma petra: nūi san-
ctus Iohannes celsi concilio: & diuino oraculo cōstitutus Pius. ii. q̄ ad regendā fidelē cognitionem
nō mō maturus aetate dignoscitur: sed & sanctimonie: & uirtutis laude: p̄fulgens: scientia: & doctri-
nae gloria p̄stant: altiore consilio ac singulari sapientia ornatus: multis ac maximis expimentis eru-
ditus diligenna: & recta considerandū rerū celeritate praedatus: q̄ iam pridē quod in libris Gestorū
Senenū me scripsisse memini: sua probitate consilio: uirtute Reges cōp̄tores: principes p̄ueniunt
mos: Transalpinas p̄ multas atq̄ leales ciuitates: exterarū nationes saepe ad cōcordiā: & pacem flexit
res saluatas: & praedatus admodū p̄ catholicorū fidei firmitate gessit. Crebris & longis peregrina-
tionibus: sanctis opibus: inauditis gub̄dā laboribus & uigiliis: ea semper effecit: q̄bus tū seruata: tū
aucta: est christiani nominis apl̄itudo. Quare cū habente post tempore Senensis praesul: & huius ciui-
tatis: & patriae Annusset eccl̄a: mira oīum principū: & populorū expectatione: ac desiderio a Romano
tunc pontifice & tunc felicis memoriae Calisto. iii. q̄ laudabiliter Apostolicę fedi: uirtutē labore: industria
Praesbyter Cardinalis declaratus est. Quae ex re atq̄ illi delatis honoribus: quantū plerūq̄ oēs fideles
perceperint uoluptatē: ob recentē memoriā cunctis exploratū esse arbitror. Nam eam sibi dignitatē
& itali pene oēs: & Transalpini optabant: cū unus maxime p̄ fide Christi: uirtute: labore: industria
ut plerūq̄ christianae nationes ac gentes: & magni reges ac principes ecclesiam optime mererent esse
cent. Quibus certe gradibus ad Apostolatū fastigii ascendit: italis Pontifex: qualē ad Hebraeos scri-
bit Apostolus: scd̄s & innocens impollutus: a peccatoribus segregatus: quē ob eas causas delectū
sacerdotē sibi ad sacrificandā hostiā laudis: de quo merito canter ecclesia. Ecce Sacerdos magnus: q̄
indebuis suis placuit deo: & inuentus est iustus. Ideo ad saluandas gētes fecit illū dominus crescere in
plebē suā. Atq̄ eidē p̄ uera dilectione sui gregis: custodia: & pastoralē curā credidit. Nam & Petro
principi Apostolorū dictū est. Si diligis me: pascue oues meas. Nunc Pio. ii. q̄ uere Christi diligita
ues datur: sunt regni celorū: tradita potestas: aias ligandi atq̄ soluedi: ut quicq̄ soluerit Pius in terra
fuit soluta: & in celo: ligata: uero: quicq̄ ille ligauerit. Datus est nobis pastor bonus: libera hae nostra:
& celebrat natus patria. V. uersita ac nobilissima Piccolomineorū ortus familia: claris atq̄ optimis gen-
tibus parentibus: patre Silitino: Victoria matre. Ea ab ipsis incunabilis modestia: & p̄cipacitā: & natu-
rali quādā Ingeniū bonitate p̄ditus: ut sapientiā: & uirtutē pene cū lacte nutricis fuisse tridere. Quē
patris mei memoria: qui splendor ornatus ingenio: p̄be in genitū hois atq̄ habitum p̄p̄etuit: p̄p̄etuit
dixit: sepe audientibus malis: fore hūc nostrū saeculi clarū fidus ac fulgētissimū lumen. Quod &
factū est. Itaq̄ datus est nobis pastor bonus: optatus cunctis genibus: qui oues dominici gregis sibi
creditas dingat in uia aeternae salutis: & quae nō sunt ex hoc otiosi: sua uirtute abducit: ut fiat uocem
ouile: sicut unus est pastor: nō minus re-gē nomine Pius: quod est ditini cōstitutus: & christianae religio-
nis obseruator nūssimus. Quē hodierno die magnificat dñs in cōspectu oīm populorū: & tribuit illi co-
ronā gloriā: ut fungēs sacerdotio magno: laudē atqueq̄ in nōie ipsius: & offerat illi iocundus digni
s odorē suauitatis. Feramus igit̄ signa leniū: & cātemq̄ nouū cāndē: iubilemus deo i uoce exultatio-
nis: quō dedit pastorē nobis: quo hodie suscipiēte coronā: hęc quoq̄ ciuitas: & felix patria coronat̄.

¶ Augustini Dathi Oratio. altera ad Puz Senensem. Summū Pontificem saluārdum uocis
praedantissimi Senensis Gymnasii uice: & nomine.

Rogans atq̄ imprudens forsitan uideri potuissē diuine Pastoris ac sanctissime pontificis
ui mea sp̄ore corā tū excelsio throno: ac gloriosissimo tuę sanctitatis cōspectu. Acq̄ fuisse
a uisus: p̄sertim cū adessent multi ex hoc p̄claro coetu: q̄ & doctrina: & eloquētia p̄stant
quaq̄: utraq̄ longe a me alienā ēē sentio. Quo citra ac horrebat uolūtas: ip̄eritis cōsueti
& hanc dicendi p̄uincā reformidabat. Raro suadebat silentiū: Igeniū ibecillitas a dīo
po nō iniuriā dehorrebat. Verū p̄clarissimi rectoris nři iussus. hoc patrū coegit auctoritas: ut cum
loq̄ nesciā: silere tñ absq̄ reprehensione nō possim. Tuę sanctitatis fiducia p̄stabit explorata benigni-
tas: p̄breuit atq̄ oīo ac parendi necessitas ueniā (ui spero) facillime impetrabit. Clementissimus huma-
ni generis cōditor ac beneficētissimus deus: q̄ ut Apostolo testāte didicimus: ip̄rimis uult oēs hoies
saluos fieri: eī humanarū rerū curā gerit: ita cunctorū mortalū uitae atq̄ actionibz cōsultat: ut p̄fecto
hois causā: & cōdidisse mūdū: & regere i effabili p̄uidētia uideat. Nā cū cetera amirabili quodā
ordine moderat̄ atq̄ cōsiliat̄: tñ humanis nunq̄ rebus defuit: sed summa sep̄ pieraris iditia p̄buit: con-
ditione fragilitatis labantē: se penumeto orbē: nunq̄ p̄ire passus ē ēsed illi misericorditer p̄p̄exit et al-
to: ac p̄ uiscera lumen: & charitatis ligū: tñ mundo: salutaris sep̄ medicamentū remediū adiūct. Qui ut

veteres & sacre testantur historiarum: Israeliticum populum: quem miro quodam conspectu: amoris: et magnis
sepe periculis: ab innumeris discrimenibus vindicavit. Cumque dumtaxat Pharaonis servitute: & intol-
leranda Aegyptiorum captivitate: peremeretur: duxit illum de terra Aegypti. Periculis primogenitis
eius: & cuncta lare regione multiplicibus: ac gravissimis plagis affecta: populum quem diligebat:
utrinque cedentibus aquis: & per mare rubrum itinere consituto: ex hostium manu: ac molestissima
servitute liberavit. Pharaonem cum suo submersit exercitus: plura effudit: quae brevi oratione explica-
ri possint. Molestantiam siquidem olim deus cum palios multos: tum per Moysen Israeliticum populi ducem ostē-
dit flagrantissimum amoris: ac potius pietatis indicia: ut saluum faceret Israelē: quem peculiariter quodam-
modo populum: & acceptabilem diligebat. At nunc tandem diebus his altero quodam foedissimo sumente Pha-
raonis: & cum ingenus electi. Regaleque sacerdotum gentes sancti: populum acquisitionis fruantur Barbarę
gentes: in fideles populi desideria: ac nefaria molantur: cum perfidis atque impiis Maumethes afflatur: nu-
merofo fratre exercitu: atque ingenti classe catholicę fidei pene visceribus inhiēt: acriore exardeſcens
odio: quod ductus quondam Aetæes Persarum Rex Greciā invaſit: cum immaniter illudens christiano
nomini congregiatur aduersum Christum: & ad uersum crucē eius: passim iam Barbarorū grassante
spietat: & inturbulento: ac perloso mari Petri nauicula periclitante. En de cælo respexit: atque auxi-
liū parauit: altilimis fractis rebus: labanti seculo dignatus succurrere: Pastore delegit fidelis populi
arq̃ eiusmodi ecclesię principēq̃ optimus dux uitę: ac uerus Iesu Christi Vicarius: oīa salubri-
ter disponat: praua indirecta: aspera redigat in vias planas: flagrantē atque improbitatē cohercet. Qui
bus exirebus haud dubie humanū genus aduersis rebus: ac variis calamitatibus premitur. Quod ue-
to plenius miro exoptantē desideria: Barbarorum scindit: infidelis natio nūpietate ac ferocitate auda-
ciam contundat: tetram atque agrestē belluam Maumethes: potēti dextera ex cæli: ac distracto Petri
gladio subigat: noxi serpentē extincto ueneno: rugientis Leonis compressa: bariechistiane fidei
imēto robor orbē resurgat: Euangelicę uentris sonus in oīem terrā exeat: & infines orbis terrę uer-
ba eoꝝ: q̃ Redemptorē mundi: & Crucifixū Iesum Christū cōfiteretur: & prædicant. Quā prædaram: &
gloriosam titionā: & oīus maxime memorabile trisphū referuatum diuinitus: tuę beatitudini non
imēto arbitrant. Laudamus ob eā causam: & glorificamus æternum Principem: quia fecit cū chri-
stianis populis misericordiā suā: grates illi imortales posuimus: q̃ assumpta tua beatitudine ad sa-
en ponit: hanc tuę uictis: expēdi desiderii: oprata uictoria: cōparande spem certissimā: atq̃ in
dubitata obtrulit. Proinde catholicę ecclesię: & Apostolicę sedis plurimū gratulamur: cuius dignitas
tantū pastoris gubernante promidentia: sperandū sinit a Solis ortu usq̃ ad occasum splendet: atq̃
illustret decus. Gratulamur fidelis nationū pp̃lis: quorū salus i ruriore loco sita ē. Gratulamur huic
felicitissimę patrię: quę et dā dārū sydus: & fulgentissimū lumen humano generi prulit. Speramus ias
sublatis q̃ primū bellorū incendiis: malorū deletis seminariis: uirtutū sapientiā: doctrinā: & omne stu-
diorū genus: in summa flore celebritate: & gloria. Qui uero tuā sanctitatē præsentem innumerū cre-
dibili lætitiā: miro atq̃ ineffabili exultamus gaudio. Deprecamur uero celsē nomen: tu cōsidimū
tuę beatitudinis ppositū felicitibus auspiciis: & Sp̃s Sancti gratia psequatur ad angendam sanctę
Romane ecclesię gloriā: ad pſcidiendā Matmethis extremam cladē: ad prædārā atq̃ imortale uicto-
riam adipiscendā: ut gloria fir in altissimis Deo: & reslorescente quodamō atreos seculo: ubiq̃ gētiū
onatur iustitia: & abundantia pacis. Postremo supplices tuā adoramus sanctitatē: Christi uicariū: sum-
mū Sacerdotē: Ponāficē: ma uimū salutamus: ac ueneramur: præcipuū testantes huius ætatis obediē-
tiam: fidē: deuotionē: & humilē uerē seruitutis affectū. Nostra oīa dedimus: non mō externa: sed ni-
tam quoque sp̃s: & aiorum potestātē. Cōmendamus nosmetipso: & huius ciuitatis uniuersum
Gymnasium tuę sanctitati: quando sub umbra alarū eius respirat: præq̃ fortē secundissimā sperat.
Cumq̃ ex Apostolicę sedis thesauris ad huius Gymnasii amplitudinē primiegra: quādā sp̃arū di-
gnata sit tua sanctitas: grates illi ingentes agimus: & ut eadē nauani iubeat humillimis precibus ob-
secramus. Sed ut iā finem dicendi faciam: oramus supplices tuam clementiā: Reuerendissimum pa-
trem nepotem tuę sanctitatis: ne deit. Dixi..

Aug. Dathi ad Pim. ii. Cuius Seneslem creatum Pontificem Maximum ad orandum pro
Legato Gelsari Friderici Imperatoris oratio. Illi cuius perditum est: nec inuenitur initium.

Ac rarū scripturę doctrina amirabiliter fulgeat! Agendę rerū cū p̃ia: tū integritas
cūctis pene mortalibus nota ē. Quę p̃ seruanda: tuenda: & p̃ificanda: catholicę fidei
& orthodoxę religionis ueritate: ab innumis fere grātis tuę ānis cognoueris: cōsultue
ris: p̃sualeris: gesseris: p̃clara: atq̃ salutaria op̃actū apud oēs christianos populos cōgru-
tinnitū imp̃mis apud Germaniæ nationes fulgentissimū quodā splendore luceſcunt.
Oīm namq̃ atq̃ oīa tūp̃e tuę re: cōsumpsisti sep̃ in p̃claris opib̃us: laudantissimisq̃ exercitatio-
nibus: quę admodū decet christianiū hoīem: & cū q̃ ad decus: q̃ ad colendā mirritū: q̃ ad hoīum salutē
q̃ ad magnas quasq̃ & splendidissimas res aptus: natusq̃ ē. Tū naq̃ effecit uirtus: ut Cęsar noster
Augustus oīa nūi uni crederet: in gloriōssima prædan ipli am̃istratione: tua uirtute: tuo ditino
utere cōsilio. In tuis manibus nō mō imp̃i decus: nō solū tanti principis: & regno: gubernatio
sed et ipius Cęsaris maiestas: uersabatur. Tū autore: te cōsilio: res p̃clarissimas: res saluantes: res christi-
i. i.

Ita hæc & catholice fidei necessaria cõficiēbat. Inducant multæ æ pene intimerabiles legatiōes: quas illius noīe p̄ varias mundi regiones ac plagas obisti. Tu illi sponfam & cõsortē nobilissimā geniali toro copulasti. Illius tūc salutē dignitatē tuebaris. Nec ipse solū serenissimus Angustis: sed oēs germaniæ principes: & populi incredibilibus te amore charitate obsequantia fide p̄sequebant. Tanq̄ p̄dā rū fydus & lumē fulgentissimū venerabam. Vex q̄ Cēsaris ipse Angustis Fidenicis regia oris pro sapia: sed multo magis regali ac diuina quadā sapiētia uirtute diuino quodā ingenio amirabili p̄ uidentia summa moderatōne ineffabilibus rerū oīum laudibus atq̄ ornamentis p̄ditus orbis impēniū & coronā gloriosissimā regni affectus eccl̄ie ardētū quodā desiderio cõcupiuit sempidies noctēq̄ exortauit: ut diuina p̄uidētia catholicæ eccl̄iæ p̄ficere: itaq̄ sui cõsiliū adiutorē & fauorē p̄spiceret: q̄ secundū cor eius Barbarorū sentitiā Turchorū imānitatē ac ferociam cohereret: & frenare paratus esset sup̄bos populos: ut p̄ infidelitū domitū tibi: p̄ Christianæ fidei augmentum magna gloria eccl̄ie summo Pōntifici: & simul Christianissimo Impatore Friderico: gloria & magnū decus sup̄ turrūq̄ ip̄oneret: ut ita diuine pareretur uoluntati: q̄ sup̄bis resistit humilibus dat gratias. Nā fremuerunt gentes: populi meditati sunt inania. Astuit ip̄os: & fœdissimus Mauthemes aduersus dominū: & ad uersus Christū eius. Sed duo luminaria magna in terris extinguere: & sapare Dya boli tenebras diuina cooperante uirtute: & celesti disponente p̄uidētia cõstituta sunt: piissimus Pōntifex: christianissimus Imperator: q̄ nunq̄ p̄ fide Christi: & pro orthodoxa religione a nemine Barbaros pugnare cessauit. Hi igit̄ duces erunt tibi adiutores ad dēlēndā infidelitatis neq̄itiā: ad cōprimēdā Barbaræ gentis imānitatē: quo nihil cogitat frequentius: nihil cupit ardentius: nihil molit effecius ille gloriosissimus princeps. Qui cū te habuerit antehac salutarium op̄e cõsiliariū: & exercitū: nunc diuinitus affectus ē ueteris cõsiliū: & sanctissimi p̄positū adiutorē: & cooperatōrē. Itaq̄ cū iniū diuinā tuæ sanctitatis assumptiōē intellexisset: supra modū letatus ē: & immortales p̄soluit lætitiis nūmi gratias: q̄ cõsultare humanis rebus: & p̄spicere christianis: & fidelis populorū salū dignatus sit: tūc deligēdo pastore: q̄ eccl̄iā sanctā dei: & gregē dominicū illesum tueatur: salubriterq̄ custodiat. Quæ eadē cura nostri quoq̄ Cēsaris aīum mōtēt: sollicitat: & in illius sacro pectore inludet: quantū diuina p̄uidētia: & celestis benignitas faueat: atq̄ dirigat: ueluti christiani nominis cõtumeliā: q̄ insolenter crudeliter nefarie intulit ip̄os: atq̄ sacillimus Mauthemes. Igit̄ Cēsaris nostrū maiestas tuæ beatitudinē ex initimo aīo gramlat: sibi i mirū modū gaudet: & gaudet sacro scilicet Romæ eccl̄iæ: & cūctæ reip̄. christianæ: q̄ pastore uigilantissimū sumū sacerdotē: rectorē p̄uidētiissimū: uex̄ Pontificē: & optimū Christi uicariū affecta est. Leis igit̄ & exultantibus aīs Cēsaris Fidenici nomine tuā adoramus sanctitatē: pedes deosculamur sanctissimos: gloriosissimā beatitudinē ueneramur: cūcis spiritibus ministris congruā obedientiā exhibemus: q̄ semp̄ Romani Imperatores: & christiani principes summis pontificibus: & Apostolicæ sedi exhibere cōstituērunt: sed eo pleniorē ac spontaneā magis: quo tuæ beatitudinis aīus: & Friderici Cēsaris mens indissolubili p̄fectissima charitatis nūculo copulata: & duorū eadē uolūtas: idē desiderii: idē affectus: eadē sup̄andæ infidelitatis cupiditas est. Postremo laudat Cēsaris ipse ac nehemiter p̄bat sanctissimū tuæ beatitudinis p̄positū: & cepit iter: & cōstitutā diētā plurimū extollit. Horta ē: orat: obsecrat: tuā beatitudinē: ut gloriofus: & p̄clarū inceptū magno: & uirili aīo p̄sequat: pollicetur: ac spondet: p̄p̄osissimū Regē: & uerū christiani populi dominatōrē decet. Rursum salutat tuā beatitudinē: ac uenerat: & ineffabili se exultare gaudio p̄ficetur: tū p̄p̄ sanctitatis tuæ assumptiōē: tū ob ceptū p̄positū deprecatur: q̄ caloḡ Regē: & humanarū rerū ducē: simul atq̄ celestis Deum: ut longū aīū tuæ sanctitati: & maiestati suæ: & optatū salutaris cõsiliū eximū largiatur: ad tuæ uerobeatitudinis cōsolatiōē: p̄cipuūq̄ lætitiā nūciat Vngaros gentē nobilissimā: cuius opes: cuius uirtutē: & potētiā nō ignoras: ita beniuolē ita fideliter ac deuote affectos Imperatoris maiestati: ut Cēsare Fridericū sua sponte intirarū: & hoc tantæ molis negociū simul aggredi sint parati. Quæ res tanto certiorē: & gloriores nictoria nobis pollicetur: ac p̄annūciat. Quod diuino Dei: & inscrutabili iudicio factum ē: nemo dubitare debet. Atq̄ oīa secundet is uerus princeps: q̄ cuncta gubernat. Veniam petiti uel longius sum progressus. q̄ me decebat: uel si exiliter nimis tuas: & Cēsaris laudes incoaditæ: & insulsa ofone p̄strinxi. Quod si sup̄ sunt: q̄ congruo tēpore cum tuæ uisum fuerit sanctitati explicabo apud tuam beatitudinē: semotis arbitris: sicut rex ip̄sorum ratio postulare uidetur. Dixit.

Angustini Dadi Oratio. III. habita ab eo summi nomine magistratus in aduentu summi Pontificis Pii. ii. ad Senensem urbem: ac dulcissimam suam ipsius patriam.

Vla tuis ingenii: nullū eloquentiæ flumen tantum firmitatē: sicut Pontifex: beatissime pater: atq̄ demētissime Pastor: q̄ imēnsū populi Senensis lætitiā: & inenarrabile huius dulcissimæ patriæ gaudiū oīo ualeat explicare. Quæ res usq̄ adeo meæ ibecoliciā distulit: nūti nisi horū amplissimorū patrum: & collegarū auctoritas: atq̄ Imperij cōpulsio: nullo pacto tē graue dicendi onus suscipere: q̄ longissime ingenij mei uires: ac facultatē antecellit. Optata dies aduenit: diu tueri desiderii tēpus implet: est exultare in uisus hic populus: lætare: foelix nunc hæc ciuitas: itubilar hæc dulcissima patria: incredibili gaudio p̄fectū uidetur.

ut oīes cuius corda sīpa pene edificia ac mēia si mō loq possint ingētis exultationis ac iucunditatis signa referant: cōspectu optatissimo tuæ beatissimæ sanctitatis: & eius nimis pastoris: quē de cælo puidit altissimus ad salutem ad quē ad tranquillitatem oīum fidelis populorū ad iurā catholicæ fidei ad argumētū christianæ religionis: ad huius dulcissimæ patriæ cōsolationē fecit ac decus. Cūq; tuæ sanctitatis gloriosissima assumptio incūditissimā reddiderit hanc patriam ad summū in cētibilibus gaudiū cumulū accedere nihil posse uideret: hodie tū ita in īmen sum laetæ: ut beatū dicere id aīro debeamus: qd tū optati pastoris: & Christi uicarij presentia affectu est: ut uere diceſ ualeamus qā huius ciuitati salus hodie facta est: quippe satiata qd aparuerit tuæ beatitudinis gloria. Nūc igit hunc deuotissimo populo salus & pax facta ē: qā uiderunt oculi hī salutare tuū. Oīs miro desiderij ardore hunc dē factū: & fœlicē cupiebāt uenire: & uirgines senes cū iunioribus laudant nomen domini: mirā exultant deus uocē nostrā: qd nihil optabamus ardentius: qd tante fœlicitatis plenitudinē adipsū. Hęc dies est: quā dedit dñs in qua exultare & letari debemus. Hęc dies ē: qd oīus lætissima & iucundissima illuxit nobis. Hęc pfecto dies est: qd lucē huic patriæ clarissimā attulit. Itaq; ob tū amirabilem atq; ingentissimū benignissimū Saluatoris nostri beneficij: qd tū gloriosum Vicariū in terris cōstituit: illū hodie optatū huic ciuitati obolū: agimus imortales gratias ac sempiternas: tū ingētes tuę beatitudinis qd pñdi: & maligni hostis nequā subactura: uisitauit: tā benigne plebē suā: & feruentissimā amoris pignus prefecit. Id accedit: tū ad gratiā cumulū: rñ ad īnescibilis gaudiū cōplēmentum. Humillimis pñbus ciuitatē rēpub. regimē uniuersus: ditionē hanc oīs: quē i terris: qd in mari: & agrorū castella oppida oīa populū uniuersum supplicē hūc Magistratū: & cuius coronam tuæ beatitudinē cōmendamus. Offerre quæ omni iure dica ac deuota sunt: tuæ sanctitatis superacūq; arbitramur. Sed sicut cordis: & animorū uoluntates tuæ possides: beatitudine: & has clauē ciuitatis deferimus: ut p hęc quoq; signa uisera ipsa: binōma totius ciuitatis pæcordia elucescant: adorites tuam sanctitatem deuotissime ueneramus: orantes opimū calorū condonemur: hoc nobis summu bonum longo temporum curriculo uenturū. Dixi.

Aug. Dñi Oſo. V. I aduētū dñi Pontificis aliquo nomine accolārū loci illius.

Sanctissime pater ac beatissime Pastor ad summa īmēla mē letitia: ad pñas atq; amplissimū donūq; dñi ad dē offendit nobis: qd te ad Pontificij culmen euexi: ad catholicæ Fidei gloriā: & ad christianæ religionis stabilitatē: īmen sum hodierna die accessit gaudiū: tū optatissimū tuæ beatitudinis aduētū: qd nostrā letitiā: atq; pñcipuā aīorū incūditatē cumulatissimā reddit. Quā igit deuotissimū sumus tuæ sanctitatis filiū atq; eius deditissimū seruitorē sumus: & diuturnā optamū fœlicitatē: gratulamur nobis: quod lætissimus reddidit tuæ beatitudinis gloriosissimū cōspectus: quocūq; nobis uel natura uel fortūa largira ē: tuę offerimus: functionis: & nos eidē suppliciter ac deuotissimis pñbus cōmendamus: quibus pfecto nihil erit neq; gratius: nec iucundius: qd tuæ beatitudinis parere iussibus: atq; obsequi uoluntati. Dixi.

Augustini Dñi Oratio. VI pro Oratore principis alicuius: qd summo pontifici gratulatur ob eius assumptionem: & debuit sibi de more exhibere reuerentiam.

Si non me ad hūc dicendi pñciatū cōpulsisset: cuius iussu uenio: & tuā a deo sanctitatem: & deuotissimū pater: pfecto nequaquā iusta reprehensione caruissent: cū ea foret eloquētiā opus: qd in me pñcipuā ē sentio. Sed quēso beatissime Pontifex parendi necessitatē: nō audendi ipudētia: in me cōnecta: quē misit ad tuā sanctitatem. N. Princeps tuę beatitudinis deuotissimus filius. At igit uelim ingentē uel īmēlam potius explicare anīmitas lætitiā: nulla sīsfacundia san: nulla uis dicendi abunde suppetere possit. Est n. absq; dubitatione maior: qd quæ ullius ofone ualeat caratari. Incredibilē namq; uoluptatē susceperit ob tuæ sanctitatis gloriosam assumptionē: quā de Regibus sedibus: & de cōstet cōsilio cōstituit oporrens: & deuotissimū totius mundi Principē ac rector: qd tanq; spūs pñces de thalamo suo: spūs sanctus opimū Pastoris gubernationē ac uicela uult ab oībus malis ac discrimib; īmunē reddidit. Cūq; ad iudiciū: & moralitū oīus salutē: & ad catholici fidei robur ac decus: tuā ī pñca ledē ēpſecorū scitaret: nūc dñs metus illustriſsimū & tuę beatitudinis deuotissimū filius: una cū sui regni colonis: atq; subleuē scissabile dei Maiestati cōpñat: uelōgā ānoꝝ curricula: & pñpēq; tribus uite cursū: ut tuæ scitatis pñdētia: ac diuino cōsilio: catholice ecclēsię augmēt dignitas: & fidei īmanitas super. S. cū oīs xpiani populi tāto qd cōstet lætenti munere pñcti ante oēs amirabili exultare lætita: ob ueterē caritatē: si dē ac reuerētia. Quippe qd tuæ uirtutis nomen: & meritūq; famā: & summæ sapientiæ gloriā: bene gesta: rerū p ecclēsiā scī Dei āplitudinē: & copā pceptorū sēp susceperit: atq; amiratus ē. Ille tuę beatitudinis uenerationē debuit & congruā fidē obediētiā ac deuotiōē exhibere. Tū uī adoras sanctitatē: tanq; uerū in terris Christi Saluatoris uicariū: & succesorē Petri: atq; ecclēsię principē: se ipsum: cororū nam: & Regni uires libenter offert p firmissimo sanctę Romanę ecclēsię statu: & pro tuę exaltatione sanctitatis: se p suas opes oēs: & quācūq; affectus ē a deo facultates: cuius uicē gens dūq; suppetere cōmēdat: sicut ipse erit propulſimus semp tuæ sanctitatis obsequi: a in tuā beatitudinē spem summā cōstitui: cuius: & de obſculor pedes sanctissimus cuiusdē pñcipis uerbis. Dixi.

L. u.

Augustini Dacti Ofo. VII. ad summum Pontificem salutadu: & exhibendam sibi alicuius reipublice nomine debitam reuerentiam in eius assumptione.

Non eram nequius pater sanctissime ac clementissime Pontifex summis quibusq; laudibus prestat oportere eum coram sanctitatis conspectu ordo habuitur esse. Nam cum hinc confidero rei de qua agendum est magnitudinem ac splendorem de eorum nos miserrunt tu meritorum amplitudinem tu ingenitae a totius deuotione illine tremendum & gloriosissimum tu beatitudinis conspectum statuo me haudquaquam sanis idoneum ad dicendum esse.

In quo nec ulla tuis ingenio nec eloquentiae facultas nec dicendi consuetudo in esse cernitur. Sed parendi necessitate compulsum: fratres explorata & singulari uel incredibili potius tuae sanctitatis clementia: paucis exponam Senectutis mandata: & eius reipublicae iussa: quae ante alias ois fide deuotione charitate atq; obseruanda tuae beatitudini affecta est: & Apostolicae sedis: & throni huius gloriosissimi nomini deuotissima. Igitur nostri Magnifici Domini: & tui Senectus naturalis quodam amore & ueritate Sacrosanctae Romanae Ecclesiae: & Apostolicae sedis filii deuotissimi: quibus cu fortuna ois Scit matris ecclesiae merito debet esse communis: tum pp christianae religionis reuerentiam: tu ob munia & ueritas aetatis: & nostrorum temporum in aliteru beneficiarum ob eam summam pietate: qua cunctis semper fationibus Sancta Romana ecclesia hanc reipub. pfecta est: tu ob uicinarum rationem: quae in propria qua summa necessitudinis parte constituitur: tu semp Apostolicae sedi praesse oportuerunt: q catholice fidei gloria: Romanae ecclesiae firmitas: christianorum populorum: & oium fidelium pacem unanimitatem concordiam & exaltationem meretur. Cum igit tua beatitudo sapienter ab ineunus aetatis primordiis ea semp studiose curam: uigilanter incubueris: p quos orthodoxae fidei augeret amplitudo: & christianis nominis illustraret maiestas apud ois fideles nationes magno studio indeficiente labore assiduam curam: tua sanctitas eiusmodi effeceris oparum quae domita e inimicorum Christi: & persecutorum ecclesiae temeritas atq; infamia: aucta: & amplificata catholicae fidei: & christianae religionis dignitas ac maiestas statuunt ad solidam ecclesiae firmitatem: & ad tuendam Romanam ecclesiae decus atq; gloriam: p mirabili providentia oportere deum: i cuius potestate & diuine cuncta uni posita delegisse tua sanctitatem ad tam ministerii sacramentum: ut simul tuis amplissimis meritis debita praemia pberet: & consuleret fidelium populorum salutem. Qua de re tuum ipsius benignissimum creatori gratias ago adeo fasilubriter ha manus rebus: & oculo ineffabilis benignitas prosperet. Exinde ob felicissimam hanc & gloriosissimam assumptionem inexplacabili quodam exultant: & letant gaudio tanta populis Senectem uniuersum: & cunctos aios incessit iucunditas: ut ois uno ore incredibili plausu: miramemtrabilis gaudii saepeq; moluptate ita: ut non mo cines ipsi: tu singuli: tu uniuersi: sed ipsa quoq; membra: & ipsa ciuitatis pulchritudo in gemitu quodam letis: & gaudii signa pferre uideant. Vere ob hanc sancti Pontificatus assumptionem: summum Apostolorum dignitatem gaudet nra reipub. q una p ceteris oibus totius Italiae urbibus cu sacra Romana ecclesia finibus atq; agro pssime iungit: is multo magis arduum pcpae charitatis necesse uinculo. Lgatur uehemeter nra ciuitas: cuius p daram Gymnasium quoq; praedara doctrina: summa eruditio: & salutaris institutio plurimum illustratur. Exaltat iprimis Senectis populus: q pace suapte apex ingenio uidet in Petri sede a maiore tranquillitatis Principis pacis: sectatore iustitiae: atq; ois bonorum operum imitatore eius: cuius uice pro salute fidelium ab ita sanctitate geri iussit. Gloriam Senectis patria q te praedestinatum tanto ministerio meritis habet doctorem: & pinde atq; uerna cultu cui in sinu quondam ad mittere: & suo quodam gestare gremio. Itaq; sedulo: & exopto aios coprecat eum q tantu Vicarium in terris constituit: & Pastorem uigilantissimum: & summum Sacerdotem: & patrem clementissimum: & ueq. Pontificem: ut logo aetate cu magna felicitatis gloria hoc caelestium notis benignissime tueat. Lgus igit: & exultantibus ais Senectis reipub. & illius iucundissima patrie noie adoramus tua sanctitatem: pedes deosculamur sanctissimos: gloriosissimam beatitudinem tuam nra ciuitate ipsam: & dulcissimam patriam: quae in solius tuae sanctitatis confidit clementia: & spem salutis collocat. Tu diuotione eius oem agrum urbes oppida: iprimis libertate: quae pace deuotissimis praelebus comendamus: & exoptamus ais eandem reipub. & patriam incedissimam cu oibus suis opibus: & fortuna deferimus tuae beatitudinis uoluntatem atq; obsequium omni expone paratissimam: ea semp cogitant: quae tuae sanctitati ac beatitudini grata fore spiciantur ipollicentes ea fide deuotione obediencia: & amoris sinceritate: qualis opimos: atq; obsequenissimos filios decet. Cetera quae nobis est tua sanctitate conferenda sunt: alio tempore tua beatitudine annuente temeris arbitris explicabimus. Finem uene faciam dicendi orans hos patres: & collegas: ut quae mea imbecillitas praetermissi pro tua sapientia humaniter expleant. Dixi.

Aug. Dacti Ofo. VIII. ad summum Pontificem salutandum alicuius noie ciuitatis: & ad sibi collatum beneficium gratia peragendam: & comendandam statim: atq; salutem reipublicae.

Debet pater sanctissime ac beatissime Pontifex: est q coram tremendo tuae sanctitatis conspectu oratione foret habiturus: praestare cu ceteris aplissimis laudibus: tu praecipue mirabili eloquentia & singulari quodam splendore atq; ueritate dicendi. Sentio me ingenio huius sublimi: & gloriosissimo muneri omnino situr. Veru coepi Senectis reipub. & illius populi summus magistratus: ut & ad tua me contulerim sanctitatem: &

mandato exponā eius nosse. Fretus igitur tuę beatitudinis inaudita clemētia Senēsis populi in illa prosequar. Ac primū illius nōc gerens: tuę sanctitatis ineffabilē gloriam: & Apostolici culminis decus quāta possit: p me ingenij viribus adoro supplex: & debita veneratione cōplector: pedes sanctissimos deosculatus. Deinde uero qd difficillimū uel potius oīo impossibile sit: gratias imortales ac semperernas tuę beatitudinis inenarrabili beneficentiā: quę sicut diuina quadā uirtute totius sacrosanctę Romanę ecclēię quidet tuę: & auget āplitudinē exaltat gloriā: firmitatē roborat: catholicę fidei āplificat incrementa: ita Senensem populū: & ciuitatē illiusq; diuonē: & agrū oēm sua āmirabili puidētia: uirtutē benignitatē: & amore incredibili ab hostiū prexir īfidus: inimicis oppugnationes depulsi: libertatē cōseruauit: statū erexit: cōctis auxiliis: & fauoribus plectra ē. Id eternū cordibz Senēsiū cuius: & idelebili memoria bñficiū ul' potius bñficioz cumulus pmanebit. De qua te melius ē silere q̄ pauca dicere. Tertio loco uisus sum qd ē ciuitatē ipsaz Senēsz sacrosē Romanę ecclēias: & tuę beatitudinis filiū obseruatiōis: ac deuotiōis: ac deuotiōis humillimis precibus: & deuotiōis supplicatione cōmēdo: simul libertatē eius statū: regimen tū uerū: cūes singulos: & Magistratus comitatū: ac municipia pari ratione cōmēdo. Cū certo cōfidat Senensis respub. oēs fortunas suas: & quę illius tuentē tranquillitatē: & pacē: oīa sola tuę beatitudinis puidētia: pietate: ptectione: & charitate gubernari: augeri: ac firmiter cōseruari. Quod ē: ut cōsuetā benignitatē fiat: omni humilitate & deuotione deprecor ac suppliciter obsecro. Ad hęc uero deferat tuę sanctitatis quę sua sunt: id supflū uidetur: & tantum. Habet profecto ciuitatem ipsam: cuius aīos iocū eius populi uoluntatem suis semper promptam ac paratam imperis. Dixi.

¶ Aug. Dathi Oratio. VIII. ad idem.

Inclitum Sacratissimę Pontificis ac diuine Pastoris corā tāz excelso throno atq; angusto beatitudinis tuę cōspectu: mea sponte uerba facit: cū inde cōditionis humilitas: hinc fra gilitas ingenij: itre philbeat atq; deterreat: in illa pculdū repentione non catē: cum pscum nulla sit eloquentia sans: nulla uis dicendi abunde suppetere possit: Sed facile me teniā ipetraturū cōfido: qd parendi necessitas ad tāz grane onus subeundū cōpta litibus iurbentibus: quoq; uoluntatis: p humilitatis munē: parete necesse ē. Senēsis populi: & senatus mandata exposuisti: accessimus: nā una illa pclara respub. inter cōteros Italię populos Sacrosē Ro manę ecclēias: Apostolicę sedē ac sctitatis tuę nōi deuotiōis: Sacratissimū Saluatoris nři Iesu Xpi Vicariū: una prę ceteris maxime tuenerat: & colit. Ardenti desiderāz desidero: ecclēsz Romanę: & Pręfessē pastore qd catholicę Fidei gloriā: & fidelibz oīum populoz saluē pacē cōcordiaz atq; firmitatē tuę sit. Quobrem cum ad aīum ministerij sacramentū assumptū idelig it diuine prouidēz dispē satione tuā sanctitatē: mirādum letatur ī modū ācredibili exultat gaudio: immēsas eterno Principi: & uniuersoz domino grates pfoluit: q tam salubriter humani generis utilitati atq; ornamētū pro spicere dignatus est. Censuit autem p summa huius fidei: & i Apostolicę dignitatem: ac tuę beatitudinis cultu atq; obseruatiā uisq; uocis oraculo: merito gratulādū. Proinde Senēsis populi uerbis: & illius pclare respub. nomine: q nō tāz uicinianis rōe: q ppingua uerē amiciz ac necessitudinis pre reponi ē: q in cōcussa fide cōmuni fortuna: mutua aīorū charitate: cū Romana ecclēsia indissolubili fcedere iuncta ē. Tuaz beatitudinē adoramus: pedes sctissimos deosculamur: Iesu Xpi uicarius: & sup quē edificauit ecclēsia: successor Petri: & ecclēias sctę principē nemeramus. Cūq; spēs pōpuli salu tis: & pacis: semp i Apostolica sede: & q illi pfect: imutabili pposito cōstituerit ciuitatē ipsam Senēsz: quā tua dudū doctrina: atq; īstintio illustrauit: q tua pietas miro sēp amore cōpleta ē: omni studios humilī pce ac supplice uoce cōmendamus: quatenus statū eius sēp incolumen: & pacē: quę sequit: q ex deo sunt: & ea semp ciuitas studiose cōplecti: firmissimā tueas. Vt cū pacē semp a primę etatis ipribus: adamaueris: pacē cōctis fidelibus suis: uisq; pacis doctrinis: nūc tadē cū uicē geras eius q grans amator ē: & pacis auctor: ubiq; gentiū uigeat sūma tranquillitas: iustitia floreāt: & qualis fuit in diebus Saluatoris abundātia pacis: Postremo eadē beatitudinē tuę: deditissima ac uerē deuota res publica: q ī sinū admitti tuę pietatis exoptat: & sese: & fortunas: ac facultates suas oēs hilare ac libenter deferat: & tuę sanctitatis paratū obsequi: & oībus certe alacritate iussibus. Fidē exhibet obediētā prę stat: amoris sinceritatē: & cōgruā deuotionē pollicet: nec quouis tēpore cultū uerē amatis populi prę stare desinet: & in amē filiationis affectū. De precibz cū q uā benignū: pręcipuū donū cōmilit: ut q lō gissimū zeu cū sctę ecclēias incolumitate: & gloria: tāz opanti: tā diuinū Pastore: & quā quendā bonoz auctorē oīum tuę dignet. Sed nemo satis explicare possit. quē abūde nobis in iuncta sunt. At quę minus copiose sunt dicta: parum credimus: tuę sanctitati nō obscura patrum horum patrum: & collegarū supplebit prudentia. Ac nonnulla: quę pręterea subnectenda sunt: dabit: (ut speramus) tua clemētia altum enerrandi locum. Dixi.

¶ Aug. Dathi Oratio. X. uice illius: q summo Pontifici: de eius assumptione gratulatur ac suaz domū: & familiā cōmendat suę beatitudini.

Vila mis ingenij tanta ē: nēdū i becilitas mea: sanctissime atq; clemēssimę Pontificis: suis uerbis ualeat explicare: q in enerrabili animus meus exultat gaudio: ob tuam fa cratissimā assumptionem: ad huius Apostolici culminis dignitatē. Ea res uerā summāq; lūi.

letitiam peperit: cum propter vniuersalis ecclesiae & Christiani populi salutem: tum propter felicis patrie gloriam: tum ob eā singularem in auditu meo erga sanctitatem tuā deuotionē ac fidē. De precor mundi rector: ut hanc tam diu optatā felicitatē longo æuo tueatur: & feruet Cūmque. N. si milia multis de causis sit tuā sanctitatem deuotissima: & ex ea Petrus Ioannis optimus pater meus: & liber eius oēs feruentissimū quodam affectu seruitutis vinculo: cōmendo oēs tuę beatitudini in mirum modum: ut pote eosq; omni tempore patari sint tuę sanctitatis obsequere iussibus. Dixi.

¶ **Augustini Dathi Oratio. XI.** ac ueluti exordii quoddā: qñ rei alicuius publicę orator: Secreto loco: & abditis penetralibus: summo Pontifici: arcana mandata enoluit: & explicat.

Olet plerumq; orandi puincia: Pater dementissimē: unice i terris lesu Xpi uicari: quę a nō nullis grauiori etati pp auctoritatē tribuit: dati potius natu minoribus: qbus maxime dicendi exercitatio cōgruere existima: quā mente nos quoq; ducti: ornatisimo collega: & liris consulto: In quo ea foret etatis ratio: sed pat qbusq; natu maximis: doctrina: & laus orādi munus fuerat demandatū. Is qñ opinor illogē fecisset satis: eloquar iple nunc potius: ne maior uoluntati obsequere uideat. Sed eo tñ feedere: ut & copiosius: & splendidius augeat p sua facultate: quę ipse obsequendi gratia pstringam patris. Cetera: quę & multa: & uana a pietisq; amplificationis gratia: potiusq; necessitatis ratione afferri solent: In tanto rerū graui simarū pondere missa faciemus: & missi a Senenī populo: Apostolicę sedis: & tuę beatitudinis deuotissimo: eius reipublicę tūta breui oratione prosequemur. Dixi.

¶ **Aug. Dathi Oratio. XII.** quom mortui Cardinalis roseus galerus: atq; argenteū tūtinu habuit de more summo Pontifici referuntur.

Vod sine summo dolore: sine gemitu: & lachrymis referre nō possus pater sanctissime qñ placuerit ei: in cuius diuione celestia: & humana cuncta sunt posita: euocare de carnis ergastulo scilicet recordationis domini reuerentissimū. N. Albiensem: q ab Apostolice sede p summa integritate: doctrina: & amplissima uirtutis splendore: ad sanctorum patrū sacrum collegiū euectus & dignitatē: p Sanctę Romanę ecclesię: p catholice fidei cōseruatione: p Christiana religionis gloriā: feruentissimo semper ardore laborauit. Fidei de eius salutē: & tūte anteferre paratus: hęc sacra insignia: & uelut lapides tanti patris reliquias: unde benigne collata sunt: ad Apostolicę sedē: & ad tuā refero sanctitatē. Quod & ius mosq; uetus postulat: & ille piissimus pater pie quoq; edixit moriens. Quare pater beatissime dignare dāmenter suscipere: quę pater ille magnus tenuit: & præclare gessit: cū sanctę ecclesię: atq; Apostolicę sedis ornamento: & cū summa illustratione uirtutis. Simul memoriā tantorū meritorū pia celebratione: & immortali profeg laude. En roseus galerus: en argenteum tūtinu abulum pater sanctissime: quę ipsa de stentillius dulcissimi patris orbiatorem: qui relictis humanis rebus ad eum migrasse putandus est: in quem ille uiuens in terris firmiter sperauit: & credit. Dixi.

¶ **Aug. Dathi Oratio. XIII.** ac sermo familiaris pro oratore ad Pontificem Maximum inuitandum ad suauissimam uisendam patriam.

Intelligunt: beatissime Pater: Senenses ciues tuā sanctitatem unicum profugium: uberrimum: ac suauissimum pabulum patrię: firmum column: ubi spes tota patrię sita est. Intelligunt: propriū ēe filiorū: q ueni sunt filii summa in optimo patre habere fiducia: propriū indulgentissimi parentis annuere filioq; uotis: bene sibi cōplacere: optata gratificari. Intelligūt tuā sanctitatē post Pastoralis curę regimen: nihil capere magis: q prodesse patrię: augere illaz cunctis cōmodis: summis mactare honoribus. Hac igitur spe adducti: & common fiducia enixius tuā beatitudinē deprecantur: ut post illa fomenta: q̄ i alias dicta sunt: saltem pro æstiuo: & flagrantē anni tēpore uenire dignetur ad te colligendā: ac recreandā: ad reuiscendā: ad uiuificandā: erigendā glorificandā dulcissimā patriā: ad consolandos: atq; oblectandos dilectissimos filios: deniq; ad pficiendā redēptionem plābis suę. Nā patrię assidua: & cara illa uox est. Firmamentū meum: & refugium meū es tu. Quis locus incandior? Quę regio grauior? Nusq; pfecta iuuenti possit: aut celi deitū: aut alimētū ubertas: aut rerū oīs cōmoditas maior. Taceo præcipuam in Apostolicam sedem: & in tuam beatitudinē reuerentiā: fidem: ac uenerationes: in oēs reuerentissimos Cardinales summā deuotionē: in Curiales cunctos beniuolentiā: & singularē charitatē. Illud uere dici possit. Iuuenes: & uirgines. Senes cum iunioribus: & ipsi pene lactentes pueri: & clama nī oēs: & tuę beatitudinis optat: ac praerolantur ad uentū: ipsi deniq; uocant patrię mētia. Quare humili supplicatione hanc tuam præcipue uisitationem patrię illi deuotissimi filii ac seruito res præcant. Quā ipsam cū cuperent: & postulare cum uellent: dubitabant: ne agere cupidius uiderentur. Sed post modū pposui: & audito Urbis egressu: continuo Oratorē creaueris: & maiore fiducia supplicare sunt ausi: & ita orant oibus precibus. Hoc erit amplissimum: hoc summū: hoc immortale habebunt beneficiū. Quod etiam flexis genibus tuā beatitudinem deprecant. Hac est Senensium mens: hac uoluntas: hoc flagrantissimū desideriu: quod uerbis implere nemo possit. Sed quę promittentium uoluntate plura dicenda erant: tua beatitudo admirabili sapientia sua spōte cōiecit. Dixi.

Aug. Dathi Ofo. XIII. Pro eo q una cum patre Romani peti: summū Pontificē adiutus-
 Vm nihil sit optatius nobis: nihil gratius- q̄ presentē tuā beatitudinē inveni Sacratissime
 Pontifex: ac diuine pastor: idcirco ad tuā sanctitatis conspectū una cū patre incundissimē
 mo libuit turbē Romā uisitare: et quod turbe longe præstabilis est: asperare tuam beati-
 tudinē: id est: diuinū in terris nūmen- summū sacerdotē- æternū Principis- ac Saluatoris
 Iesu Christi Vicariū: nationū oīum fidelū unicus profugus- & Christiani noīs clarissimū

fructus dulcissimæ patriz Senensis fulgentissimū lumē. Cuius beatitudinē inueni sūma felicitas- &
 alioq. nostrorū incredibilis uoluptas est. Veneramur igit tuā sanctitatē: & illam flexis genibus adora-
 mus: pedes deosculamur sanctissimos mira cū incūdate- atq. ineffabili lætitia. Veq. ne longior ora-
 no molesta sit- genitorē & meipsum- ac domū uniuersam: quæ in sola tuā beatitudinis cōmendā con-
 fidit- & spem omnē collocat: humillimis precibus ac supplice uoce & obsecratione cōmendamus:
 Deū deprecantes: ut cū tuæ longitudine tuā sanctitatē felicitissime tueat. Dixi.

Aug. Dathi Oratio. XV. Ad habendam gratiam: uel agendam potius sūmo Pontifici.

Inspecta pater sanctissime accepti muneris magnitudine- & beatitudinis tuæ sūma pie-
 rate- ac magnificentia: quæ tam benigne donum amplissimū conferre dignata est: nunq̄
 anis dignas mea imbecilitas possit uel agere- uel referre gratias lute tuo igit ac merito
 fateor: tuæ me sanctitati mea debere oīa: ne ingratus- ne tanti accepti benefici inemor
 possum existimari: si minus egerim- retulerimq. certe habiturus sum imortales tuæ bea-
 titudini- ac sempiternas grates: sperans Christi Vicariū- Christi sectaturū ueligia: q non uerboq. uen-
 dicationē: aut humanarū facultatū munera: quibus ipse nō eget: sed scrutans corda- fidei sanctitatem:
 & optimā mentem- atq. animi arcana metis: ac respiciū illū igitur supplex oro: q non supra solum
 & cœlestia: sed mortalia quoq. ac terrestria curat: ut & debita rependat p̄mia: & mihi (si ita postula-
 re fas est- referendæ gratiæ tribuat facultatē. Ego dum spiritus hos subleuabit artus- quantū natura
 quantū fortuna: quantū diuina grana dedit- ueri ac deuotissimi clientis officio nūq̄ deero. Dixi.

Aug. Dathi Ofo. XVI. Ad cōmendandū aliquē sūmo Pontifici: siue seipsum potius.

Amplidem exardecebat animus- tuam adire sancti aut: cuius conspectū & optata præ-
 sentia- me quodammodo beatū fore putabam. Nunc pater sanctissime mira exorta lætitia
 est: factū mihi notū compoti. Ago imortali Deo grāias: cuius uices tua gerit sanctitas:
 q tam optati boni me participē facere dignatus est. Et quoniam supplices suos ac deuot-
 issime confidentes benigne suscipit tua clementia. N. domū illi supplex cōmendo:
 & humillimis precibus: præcipue nero fratres meos- & meā familiam uniuersam: quæ spem suā oīm
 in tua sanctitate locauit. Nec puto abre & amoris studiis alienum: ut me ipsum tanto cōmendem dili-
 gentius: quāto ob p̄cessionis meæ rationē- opis tuæ sanctitatis indigeo magis. Qui dedisti iam plu-
 res annos Pontifici iuri: quantum ingenii fragilitas passa est: in eo seruentiorem operā consumpsi.
 Sed uere dicatur: laud facile emergunt: quorum uirtutibus obstat Res angusta domi. Fretus tuæ
 beatitudinis patrocinio- hæc studia capessere institi: ut tanto minus indigne me ministrū Christi pa-
 trem: quanto Ecclesiastici intris notitia- & tuæ sanctitatis fulius p̄sidio- rem fortasse supra tenues ni-
 res meas couater attingere. Quæ spes sola ī tua sanctitate constituta: ut id auderem- effecit. Ea igitur
 ne me frustrēs spes: tua suppliciter clementiam deprecor: p̄seruam cū sim adhuc & primis & solus
 q ex tota. N. domo: q animum fiducialiter postulare. Neq. n. quisquā ex ea a tua sanctitate quippiam
 allecutus est. Sed fortasse aperit nobis non est: q uero possit. Demū assequendæ doctrinæ sum
 tuq. cupidissimū: libri desunt: facultates male suppetit: tuæ me sanctitati deuotissimū seruulū de-
 uotissime cōmendo. Dixi.

Aug. Dathi Ofo. XVII. Pro eo q se cōmendat Pontifici propter pauperiam.

Lemenissimæ pastor: cū spes mea omnis in tuæ sanctitatis clementia sita sit: cū exoptem
 inchoata perficere studia: cum difficulter emergere possim: cuius uoluntati & desiderio
 obstat res angusta domi: inops & pauper ab ineunte ætate: cōmendo me humillimis
 precibus tuæ sanctitati- & eam oro: ut pet uiscera misericordiæ & pietatis- me digne & de-
 uotissimū seruulū cōmendatum habere. Dixi.

Aug. Dathi Oratio. XVIII. Ad agendam Pontifici gratiam.

Mplissimi benefici magnitudo pater sanctissime: merito uiri eloquentissimi oratione
 exebat: qui dignas ac meritas tuæ beatitudinis grates persolueret. Ego uero qui a tuæ
 sanctitatis clementia maximis sum honoribus decoratus: uon pro ullis meritis: sed pro
 sola tua beneficentia- atq. ineffabili benignitate- cum nequeas pro tanto mutare ullam
 rependere gratiam: oro supplex diuinam bonitatem: ut retribuat pro me & dignum p̄-
 mium: & eam mihi tribuat facultatem: ut bene agendo- ac fideliter seruendo- tuæ sanctitati uidear
 non ingratus: nec tanti honoris ac benefici inemor. Tuæ autē beatitudinis tuam meā omnē & for-
 tunas meas- & quicquid a Deo tributū est- me debere profiteor. Itaq. nec uitæ- nec sanguini parcam:
 dum paream: atq. obtemperem tuæ sanctitatis iussibus. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. XVIII. In salutatione Pontificis.

Xplet ingenti atq; incredibili gaudio aius diuine Pontifex: dum tuam optatissimam in-
tueor sanctitatem. Quam quidē ardētē uisere coram & adorare cupiebā. Cuius adepi
uoti gratia & aeterno Principi grates summas ago: & tuæ beatitudinis: quæ me audien-
do tam benigno dignatur munere. Illi igitur imprimis me suppliçi uoce ac summa hu-
militate cōmēdo. Et tūc me seruus fidelissimū habere prosequatur: deuotissimis precibus
tuā deprecor sanctitatē: cuius parere aucto sanctissimis iussibus: & ei me etiā atq; etiā cōmēdo. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. XX. Adidem.

Te est ille mihi felix & uere beatus dies: sacratissime Pontifex: ac diuine Pastoris: in quo di-
uinitus datus facultas est: tuā adire sanctitatē: & beatissimis aius pedes deosculan. Exul-
tauit aius: ut uideret diem hūc: uidit: & inenarrabili letā f gaudio. Dedit me & uisū oīem
tuæ sanctitati genibus flexis & suppliçe uoce cōmēdo. Dies oro & noctes omnipoten-
tem cœlog: Principem: ut summū hoc bonū quo diuturno ac longissimo tueat. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. XXI. Ad Cardinalem salutandum.

Vuat intueri presentem tuā sanctā dignitatē. Annistes indyter: cuius tū multa extant pro
christiana repub. & recte facta & praelara gesta. Cuius & fuit antea salutaris protectio:
& nūc gloriosus reditus. Quem natū intelligimus ad ciues iuuandos: ad patriam ampli-
ficandā: ad tuendum uniuersum fidelium genus: ad prodeffendū oībus. Deum quōdē
ut longe nobiscū: & glorioso iteris tuo fruere letus tandē ac beatus uenturus in cœ-
lum. Sis obsecro pius usq; ac felix nobis: patrem suscipe: & me qua soles charitate complectere: ac
neutrū unq; tua gratia deferat. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. XXII. In aduentu Cardinalis: siue Episcopi in suam
dyocēsim nomine Cleri.

Equum erat reuēdisime in Christo pater & domine: hōies maiore facundia & doctri-
na præditū in tuæ dominationis conspectu sermonē facere. Sed nō impudenti ausu: at
obediendi potius uolūtate: quod a clero & uenerabilibus patribus huius dyocesis: & Se-
nensis diuisionis imperatū est: breui oratione expediam. Nā oēs mirā latitūdī & incredibi-
le gaudiū suscepimus ob tuæ dominationis assumptionē: & adptionē Aretini Pontifi-
catus: ceterū eum ad tantū Præfatus culmē: q; cōsilio uirtute: moderatione: sanctissimo uer-
bo: deniq; & exemplo cōmissum poplū regat: & sui gregis oues in uiam salutis: & recte atq; orthodo-
xe religionis institutionē dirigat: atq; cōpellat. Bene igit & cōgruenter exultamus tuæ dominationis
ascensū. Nā bonū opus Episcopatus est: Paulo teste Doctore genitum. Et nunc hominē irreprehen-
sibilem dedit nobis gloriosus Deus: quē precamur deuotissimis precibus: ut tuā dominationē con-
cūs semp honoribus prosequat: ut tanto pastore dūce: perficere possimus sancta ecclēsiē misericordi-
ad diuinæ Maiestatis gloriā: salutē aīarū: & fidei seruatē: & ad ueram in Christi charitate unionē: atq;
concordiā. Fredi aut tuæ dominationis summa benignitate: uniuersum hunc Clerū Senensis diuisionis
ac tuæ dyocesis: q; deuotionē debitā exhibiturus accessit: humili supplicatione tuæ dignationi cōmen-
damus: ut eum suscipiat: instruat: foueat: ac benignissime tueat. Qui se omni tēpore dediciissimū tuæ
dominationi pollicet: offerens optimā uoluntatē: prompissimā obedientiā: & summā deuotionem
atq; fidem: & quascunq; pro tua clemētia possidet facultates: paratus non modo momentaneas di-
uinas: sed uitā profundere & sanguinē: dum tuæ dominationis obsequia f imperis. Sed hi patres mei
& tenerandi Sacerdotes defectus meos oēs pro tua sapientia cumulate supplebunt. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. XXIII. In uisitatione Cardinalis.

Vuat intueri præsentes tuā sanctā dignitatē Annistes indyter. Quæ firmiter stabilit ecclē-
siam patriam iuuat: fert cunctis opem fidelibus: prodest omnibus. Sis quēso loquax
in ter ris: Pius semper ac felix nobis. Cuius uita illustrat ecclēsiā: fidelium populo-
rum salutem tuetur: affert nobis uoluptatem & decus. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. XXIII. Ad salutandū Cardinalem.

Alue magnum decus ecclēsiē unicum præsidium: et fulgidum patriæ lumē: cuius cum
fuerit pro christiana Republica salutaris protectio: gloriosus reditus. Sis: quæsumus
perpetuo felix: atq; incolumis: cuius uita salutē cunctis fidelibus nobis præsentia inae-
dubili nolo optari & gaudio. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. XXV. Ad agendam gratiam
Cardinali uel Episcopo.

Agne pater: ac reuēdē domine in sacra huius diei solemnitate in tuo uenerando con-
spectu in prædara conuiuium corona in summa ac laudissima epularum largitate da
mus gloriam Deo: diuū Bernardinum glorificamus. Tuq; benignitati gratias in gen-
tes agimus: & tūc perpetuo felix: & in ecclēsia maior Deum omnipotentem deprecā-
mur. Qui nostri omnium lætitiā augeat. Dixi.

Aug. Dathi Oratio. XXVI. Pro eo qui publico nomine defert munerera Cardinali.

Reuerendissime in Christo Pater & Domine Magnifici & exalti Domini Senenses filii obsequiis tuis reuerendissimę dominationis: q̄ plurimū gaudiū sunt eius aduētū ad eorū loca: & uehementē desiderat prosperā incolumitatē tuā reuerendissimę dominationis: ad indicanda ex aliqua parte suā erga illas maximā deuotionē ac fidē: ih̄ali quadā fiducia uilitatē tuā demētia: & illi redē ac pusillū offerūt munus: orantes humiliter: ut nō rei patituris eorū uoluntatē & dispositionē alog cōsideret: et demū se & totā ciuitatē tuā reuerendissimę dominationi cōmēdat: aūq̄ p̄p̄uo patri: & optimo illius ciuitatis defētori ac b̄s factori. Dixi.

¶ Aug. Dathi Oratio. XXVII. Quam ipse habuit: quādo ab expeditione Turchorū redeuntē Cardinālē dñi Angeli Senenses domini dñstatur.

Equū erat reuerendissime in Christo pater & dñe: hōes doctrina atq̄ auctoritate pręstauit: in tam præclaro conspectu sermonē facere. Cogor tamē hōes magnificorū Magnificatū parere uoluntatē ac iussibus temperare. Præmittā ipse pauca. Eorū singularis prudentia atq̄ hūanitas ommissa supplebit. Latē hęc ciuitas in uersa R. reuerendissimę dñe cunctis Senensibz ppl̄s: & hū imprimis Magnifici Dñi magnis exultet gaudiis: tuā reuerendissimę dominationis ex longinquis regionibus redi: u ad hęc ciuitatē aduentu optatissimo eiūsdē ac perueniēdo conspectu. Cū illi præsentē in meā Sacerdotem magnū: ac reuerendissimū patriciū summā uenulentia: paternā charitatē maximā erga hanc Remp. beneficentiā sunt ex p̄ti. Cuius & multa narijs tēponibus: & amplissima i hanc ciuitatē extant beneficia. In cuius patricio ac benigna ope spem summā & indubitatā fidē uā habere debemus. Ingens aērō est hęc lenia ob sacrosanctę Romanę ecclesię atq̄ Apostolicę sedis reuerentiā: quā præcipuā temp̄ hęc ciuitas præstitit: ob summi Pontificis & clauemissimi pastoris sanctitatē: quæ est fidelis oīum populorū tuissimū profugium: et huius patrię fulgentissimū ac splendidissimū lumen: ob eam fidem ac deuotionē. quā tuā reuerendissimę dominationi pro rebus bene gestis ad augmētū catholicę fidei: pro admirabilibus uirtutibus: pro amplissimis meritis exhibemas. Quāq̄ intelligunt minime opus esse: cōmendant tamen hū Magnifici domini: q̄ dilectos se atq̄ obsequenissimos filios arbitrantur: reuerendissimę dominationi ciuitatem regimē eius ac populū inuēsum deuotissimis precibus tanq̄ optimo ac beneficentissimo patri. fidemq̄ offerūt tam temp. ipsam: tum opes: fortunās: & facultates eius oēs: quibus pro suo iure tuā reuerendissima dominatio fidenter uatur. Cupiunt. n. pręstare omnibus in rebus tuę. R. dominationi & sincerā fidē & deuotissimorū alog affectū. Postremo suppliciter tuā deprecant demētiatē: ut cū ad gloriosissimū ac beatissimū Sanctissimū Dñi nostri cōspectū se cōmētē dignet̄ p̄ suā ingēni benignitatē hęc patriam illius beatitudinē efficaciter cōmēdare: unde nō modo huius ciuitatis salus ac firmamētū: sed etiā totius christiane fidei & catholicę religionis gl̄ia pēdet. Q̄d ipsi tamē pendubio tuā. R. dominationē suā sponte facturū confidūt. Quod uero ad condignā recepitiōē p̄termisum est: rogāt. supplices tuā. R. dominationē: ut habita rōis ratione cōsideret: ac dimittatur: sinceram fidem atq̄ optimā uoluntatē. Ac si quid in saluatione debita uel sero: uel itēptē: atq̄ in cōmodo factū est: humiliter uenī deposcunt: & rursum se tuā reuerendissimę dominationi cōmēdat. iam hōes Magnificorū dominorū sapientia & benignitas sicut prædictū est: & deficiētiā meā supplebit: modo placuerit: & emendabit errata. Dixi.

¶ Angustinus Dathi Oratio. XXVIII. Ad Cardinalem in discessū ab eo.

Ratus fuerat cōspectus. T. R. Dominationis: quem admodū paulo ante expositū erat: nūc cū grauissima uisione inuēditissima ē benigna responsio. Agunt ob utraq̄ causas hū Magnifici domini: & habēt ingētes gr̄as. Vex qd̄ tā humiliter de se tua assenerat. R. dominatio in nullo pacto putatē conuenire: cū habeat hęc ciuitas tuā. R. dominationē sicut prædictū: patre præcipuū defēsorē liberatōis & benefactorē post summū Pontificem omnium primam. Confidūt p̄tētea intercessionē tuę clementiē: apud eius sanctitatē plurimū profuturā. Itēq̄ se & ciuitatē tuā Reuerendissimę dominationi cōmendant.

¶ Aug. Dathi Oro. XXIX. Quā Cardinali cupiam de eius assumptione q̄ plurimū gratulā.

Hęc orōnē filii nepos Hieronymus Dathus i adolecētia elegantissime habuit Romę i assūptione s. Lopes Cardinalis Capuani: magna admirantē Primatē affante corona.

Nilla uis ingeni: nullus eloquentię copia: nullus ornatus: orōnis splendor ualeat explicare: quāto nūc gaudiū: q̄ admirabili letitia exultet aīus reuerendissime in Christo pater & domine: ob tamā assumptionē atq̄ felicitatē. Video namq̄ ad magnę gl̄orię prouectum fastigium: quem amo: quem colo: quem admittor: ac uenitor: quē tā rē miris splendore fulget: quem icēisse omnium laudatissimarū rēz fundamenta iam pridem omnibus compertū esse debet. Quem futurū amplissimū sacrosanctę Romanę ecclesię decus: & sydes quoddā lucētissimū: qui quidē te nouerit dubitare nemo possit. Meritis p̄p̄iis: de bitis honoribus tuā. R. dominationis uirtus decorata ē. Nunc facilius probatū tuę laus elucescit: nunc Prudentiā: nūc bonitas: & religionis christianę flagrantissimū illustrat: amor: quibus plane rebus stordit sempi: & te præditi cē peripicis documētis prestabit. Ago igit̄ immortalī Deo grates: quāq̄ meā libecitas ac tenella aetas pōtēq̄ simorū oīs bonorū auctor: tantū me nūcū fecit compote: & quod adipiscēdi cupiditate aīus conflagrabit: cumulatissime tantē impatiens est. Na-

gna est. nel inmensa potius omnipotens Dei bonitas ineffabilis diuine prouidentie gratiaque dum eode
 sic firmitati consilium: solidi cardinis adiecto robore animi medi simul expleuit incunditate & gau
 dio. Itaque tuas felicitati plurimum gratulor. Felix aut tua petenda natio est: quae tanti domini splend
 e sit amplitudine. Felix profecto ac beata ista nauis: quae optimi patris & Reuerendissimi Cardinalis
 eminet ac resurgit gloria: & nunc possim tuas Reuerend. dominationis exaltatione & noie. Ea tam
 propicia duxit: ut seruati catholice ecclesiae officio oro atque obsecro precibus: & ut indies tua. R. do
 minationis extollar decus: ac felicitate tuae supplicem deprecor aeterni Principis Maiestati. Nihil est
 quod digni tuis meritis aut pollicerentur deferre ualeam. Habeat me certe tua. R. dominatio aius
 ipsum fortunata: ac quis tennes facultates tuis semper in promptu iussibus: uisum ipsum. & sanguine me
 semper uoluntati deuotum. Na quod i me est: tua reuerendissimae dominationi fidei obseruantia atque
 uotione indultissimae pollicenti: & meae omne tempus a tuis. Dixi.

¶ Ang. Dathi Oratio. XXX. Responsa nomine Cardinalis.

Vidimus tuam luculentam atque ornatussum orationem. Ea ad modum oblectadi su
 mus. Qui aut fidem tuam & charitatem cognouimus: non dubitamus deus honoribus
 quos nobis Deus non pro nullis meritis: sed pro tua prouidentia dare dignatus est: ma
 gnam suscipere uoluptatem: & oblationes fieri ab optimo animosioris nos libenter ac
 primis: & tibi agimus gratiam: uicissim prompti semper ad tuam utilitatem: & ad com
 modum paratissimi. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXI. Ad salutandū reuerendissimū Cardinalem.

Ostra ciuitas Romanae sep ecclesiae sanctissime colitur: Reuerendissime in Xpo pater & disc
 apostolice sedis praecipue uenerat: & quod sacrum sanctoque patrum & uestrum Augusti collegi
 summa deuotione psequi. Tui cum primis. R. dominatione ob insitum peccatoribus sancti Ca
 listi nomen: & quod tua benignitas hac patriam summo semper amore dilexit. Quare habemus
 Senes oes i summo honore tua. R. dominatio nunc: & huius patrie magni praesidii ac dul
 ce decus. Cuius singulari praepara charitate: & gratia me illi deferro: deuotio: & oientem obsequi
 sum dedit: ut me ita dignetur suscipere: & charo genitore suppliciter: & summo obsecro uiribus: &
 utique tua. R. dominationi maxima diligentia ac deuotione comendo.

¶ Ang. Dathi Oratio. XXXII. Cum i festo gloriosissime Assumptionis beatissime Virginis Ma
 ria: quae diem celeberrimum semper atque honoratū habet Senensis ciuitas: & solemnē peragat singu
 lis annis: summus Magistratus patrie de more sacro: uisit Antistitiae Senensem Episcopum: quo
 lecta cohors ex ueteri consuetudine nullo unquam intermissa tempore: ac diligenter seraua firmiterque re
 tenta opiparis atque ambrosiis bellariis laute splendideque refecti: & ueluti quodam aethereo assa
 tum laxa nece: deinde saluacione peracta: & nemine amplius sitiente: eximii apparatus ac
 nerando Praefuli gratiae peraguntur tuis uerbis.

Na huius ciuitatis & patriae laus est: quae ceteras oes antecellit: & praestat. Na ex quo con
 dita est: multos praeiust praestantes uirtute. & celebres doctrina & gloria uiros. Siquid notissime
 nostro aetate Pium. II. Pontificem Maximū: cuius explicare uirtute certe non possit lingua
 mortalis. Quando ingenio: probitate: doctrina: sapientia: reque oium cognitione ita excel
 lit: ut ante Pontificatum apostolice sedis dignitate illustratus: & i ipso Apostolatus col
 mine plurimorum praedecessorum facile uel aequauerit: uel superauerit gloria. Is cum plurimum patriam illustra
 tus esset: & ab ea magnis affectus honoribus illam ipse laudibus amplissimis illustrauit: imprimis tua
 R. dominatione Praefule dedit: & i sacrum sanctoque patrum optauit collegium: qui a primis aetatis tempo
 ribus i sacris ac Pontificiis literis: & optimis quibusque disciplinis adipsas uirtutes uersatus esset: & eccle
 siae sanctae Dei: & patrie: quae te genuit: uirtutes simul afferres: ac decus: in magna dignitate atque amplis
 simo constitutus honore: sapientia & equitate: animi magnitudine: moderatione: quibus laudibus abun
 de praestas: gratioribus i rebus exotendo illustriora praestare. Consulit gloriosissima Dei mater huic
 patriae: quae in eius tutela sita est: & fm Pii sancti recordandū patre dedit: & firmū praesidium columen
 ac dulcem decus sanctae Romanae ecclesiae Cardinalis: quae huius ciuitatis beneficia praestare: quae felici
 tis recordationis Pius. II. a tuaculus tuus morte praetenuis non satis cumulate explere poterit. Eia
 igit Reuerendissime disc in tanto Romanae ecclesiae collocatū fastigium: perge (ut facis) patrias dulcissi
 mi studio omni ac pietate completis: cunctis officiis atque honoribus psequi. Et quod optimi ciuitas
 & maximi dñi officii est: patriam inuare: conseruare: augere. Quae in tua dominatione reuerendissi
 ma possim respicere: & gentis tuae fulgidum lumen plurimum gloriae. Postremo hi magnifici atque excel
 si Magistratus: qui se hodie a tua. R. dominatione i hoc magno solēne benigne hilariter laute splen
 dide refectione intelligunt: agunt maximas atque amplissimas gratias: & simul ciuitatei uniuersam & se
 ipsos & concines oes: & cunctū Senensem populum ac libertate eius uehementer comendant tua. R. domi
 nationi quae optima dispositione praepara intelligunt: minime longa comendatione opus esse. Es igit
 felix: & tua reuerendissima dominatione Deus ad summos quosque honores dignetur tollere. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. XXXIII. Ad Cardinalem salutandum.

Ve magne pater Ecclesie sancte columen: firmum præsidium: & dulce decus patrie. Adis illi semper propitius: siq; felix nobis famulis tuis: & tuæ pietati summe confidens. Dignare tuam extollat: quæsumus in sacro fidelium coetu pium ac coeleste nomen. Dixi.

Aug. Dathi Ofo. XXXIII. Habita corâ Reuerendissimo Cardinale Senensi: & Magnifico Dominis.

Olidum patet reuerendissime dñe: & impletu gaudii illustres atq; excelsi dñi: & hec ciuitas uniuersa: perfectâ huius sacri ac solenis diei festiuitatē: cū ad ceteras: reg: letitias accediprimis: tu reuerendissimę dominationis peroptatus cõspectus: & nobis oibus multo iucundissimus. Maximas agimus sūmo Deo grates: qđ in hac p̄lara solennitate cõspicimus: intra dulcissimę patris mœnia fulgidū id ē: splendidi decus: qđ fm sanctę recordationis: itum Pontificis: nō modo: ecclesiam Dei: s; hac quoq; patriâ uehemēter exornat. Nobis igit merito gaudemus: q tantæ sumus latine facti cõpotes. Patriæ gratulamur: quę illū capere: ac tenere mereat incolumen: ac pręsentē intuen: quē idcirco genuit: ut esset: q christianā religionē: & Romanā sublineret ecclesiaz: q sequēs Christi Vicariū: fidelium populorū saluti p̄spiceret: q patriâ imprimis cõseruare: adiuuare: amplificare: quouis tēpore sit paratus. Pro cuius salute uigilantissime laborare oīum mortalium opē: p̄clarissimū est. Qđ cū sponte sua ita sedulo: ita pie faciat. T. R. dominatio: singulari laude potius q̄ ulla cohortatione opus ē. Te igit pastorē aiag: cõseruatorē pacis: p̄pugnatōrē libet iustis: deniq; patrē patriæ: ut scilicet tuat: deprecamur eū: q de coelo p̄spicit: & cuncta hūana salubri et modera f: & regit. Qui de benēdī patriâ nasci noluit: q eius augeat studio omni dignitatē & gloriam. Postremo quod animorū iucunditatē adiciat. T. R. dominatio: & hilarē hanc refectionem qui potest omnia: pręmia digna rependat. Dixi.

Aug. Dathi Oratio. XXXV. Pro eo q cognatū aliquē: agnatū sitie affine nup factū Episcopū salutare desiderat: & ubi plurimū gratulari.

Vmma ē aīoq; hollorū: lætitiæ reuerendē i Christo pater & dñe: & cognationis nostrę prædarū decus: cū optatū tuā dominationē p̄sentē inuenimur: q uere genitorē meū dulcissimū: meq; cū illo una hodie magna lætitiæ & incredibili afficit gaudio. Quidō desidei nostri cõpotes nos facis intelligimus: & uoti nostrū simul & officii expletū. Cū nihil cuperemus ardēus q̄ tuæ dominationis cõspectu iucundissimō p̄frui: Et qđ filios amantissimos atq; obseruadissimos decet: cõgruas reuerentiā exhibere. Agimus ip̄nissimis largitori bonorū oīum Deo: quas p̄or nra fragilitas pingentes gratus: unde id nobis datū est: qđ maximā & cumuladissimā nobis aruitit uolupatē. Eius nos ineffabilē bonitatē atq; demētiā depcamur: ut nostrę cognationi ita splendidi sumē longo tēpore tuat: & illius cū exaltatione nostrū generis fortunet: atq; amplifict gloriā. Qđ aut ita hilare: ita benigne: ita exuberantē paternā charitatē nos exceperit. T. R. dominatio: facit qdem pro sua antiqua optima cõsuetudine: q suos oēs flagrantē dilectione cõplectit. Qua de re sicut habemus q̄ maxima grana: ita p magnitudine benignitatis tuæ: & p̄beccilitate nostrę uirtutis nec referēdebit possūmus: nec dignas agere. Sed qđ in nobis ē: abudē suppetet fides nostra: incredibilis reuerentiā: atq; deuotio. Dignaretur nobis benedictionē impendere: qua etiā muniti: ita solidis cœlestē donū: ad quod iter intendimus: adipisci ualeamus. Dixi.

Aug. Dathi Ofo. XXXVI. Viceillus q missus a Generali alicuius ordinis: & uis: ac mores rimatus Ministri cuiuspiā p̄uincialis i sacra mox patrū suę religionis Synodo: beneuolus atq; iute: & rite ab eo peracti muneris perhibet testimoniu.

Oci huius dignitas: & uestrę paternitatē amplius reuerendē atq; optimi i Christo patres: pculdubio postulare pro uetere cõsuetudine huius sacratissimę synodi: ita testimoniu phibeam ueritatē: & de Tuscię p̄uinciali Ministro ea i mediū p̄ferat. Quæ uere de illo cõperta sunt. Nā cū ad tāti muneris administrationē opeperit: sit praxicare patrē doctrinæ: prudētia: mox grauitatē: & præcipua gubernandi industria: & singulari quadā regēdi peritia: probatissimū diuinitus factū arbitrat: ut ceteri Principis p̄uidētia etum Ministri p̄uincię Tuscię dederintq; uerbo pariter & exemplo ad sancta religionis opa: ad diuini cultus honorē: ad imitationis uirtutis ac p̄bitans: ad deuotionis feruorē: cõmissam sibi congregationē inflāmarer. Quem ob doctrinæ & sacratissimę sapientiæ laudē: oēs Italię p̄p̄i admiran: & cū magno dilectionis affectu: tum etiā singulari p̄sequi honore. Quippe lucet lux bonorū oporū eius: & doctrinæ splēdētē fulgoris audientes & intuentes ita eiū & disciplinā: glorificam Deū uirtutē: & patrē omnipotentē: q in oīs ē. Illū p̄p̄ sciētię claritatē: atq; integritatē tuæ: p̄spicuit est oībus: plurimū apud Romanū Pontificē gratia & opinione ualere. Et sūmi ipsius Pontificis p̄uocione: & suasu administratū curā totius p̄uincialis capituli consensu fuisse delectū. Quod nō sine magna huius sacratissimę religionis cõspic gloriā atq; in ea doctrinā & probati sunt apostolici & Romani Pontificis approbatione cõmendat. Postremo p̄uincis Tuscię Magistratus & rectores oēs: q in hac N. sanctissimę patriis nostrī regula Deo famulanti: & paternitatibus uestris reuerendis: & sanctis orationibus suppliciter cõmendo: ueniam petitis: si fuerit fortasse prolixior.

CAug. Dathi in creatione notui Rectoris Scaligeri. atq; hospitiū domus glorioſiſſimæ dicatæ Virginis in urbe Senenſis Oratio. XXXVII. Pro iis qui ſacro ipſarū piarū cōdum miniſterio ſunt detenti & glorioſo tori obſequio conſecrati.

Vi paulo ante miſtes merebamus Mag. atq; excelsi patres: & miſti atq; ſūma affecti moſteſtia angebamur: orbati magno ſiſidio & dulci reſugio bñdictæ memoriæ amantiffimū patris & optimi gubernatoris: q nup de hoc ſeculo trāſiit. Nūc tidē plurimū reſpiramus: & ueterē triniſtā in iucunditatē & ſummū gaudiū cōuerſimus. Quo ulā aliſſimus de celo dñs p glorioſam interceſſionē ſuæ ſanctiſſimæ maris ſalubriter pſpicere dignatus eſt: & de Rectore puidit ſm tanti miniſterii magnitudinē: & uere ſm cor noſtrū: q uitam & aios: & oēm conditionis noſtræ tenuitatē huius ſacraſſimæ domus obſego cōſecrauiſmus. ſūma i prouidēdis rebus prudētia ad bñ regēdū ſingulari integritas i pettractandis diligens in adminiſtrandis fides: accurata i cōficiendis ſedulitas neceſſaria ē. Hæc cū i nouo delecto patre & creato rectore pſpecta atq; explorata ſint: de cuius uirtute ſcipiſcitā pbitate: i diuſtia & omni neceſſaria laude uemo ſit: q nō abſcōndat ſanctiſſimū ſpem cōſepimus hæc ſancti & piſſimā glorioſiſſimæ Virginis domū ita gubernatum iſi: ut & diuino cultui: & gloriæ ſanctiſſimæ Virginis: & honori huius florentiſſimæ patriæ: & pauperū Xpi reſugio: & ipſius Rectoris dignitati & nomini ſacillime conſulaſ. Q & humiliter oramus impleri a ſūmi Creatoris bonitate p ineffabilia merita eiꝯ ſacraſſimæ Virginis: quæ & huius Regina ē dulciſſimæ patriæ & huius piſſimæ dñæ domus: q tuæ amplitudini cōmēdare minime neceſſariū eē putamus. Conſidimus tuas amplitudinē: & domū uniuerſam: & nos Virginis ſacræ alūnos benigniſſime ſuſceperis. Ille tuſſiter in cunctis rebus pſperū faciat: a quo omne datū optimū: omne donū perfectū: & quæ uel in celiſ habent: uel optant in terris bona cuncta procedunt. Dixi.

CAug. Dathi pro Oratore ſūmi Pontificis ad Regem Oratio. XXXVIII. Quam habere debet Legatus ipſe ad eos: qui ſibi obuiam prodeunt a Rege miſſi.

Ereniſſimi Regis benignitas paruitatis meæ ſupergreſſiſ limites patres ornatiſſimi ac preſtantiſſimi uiri: q tū me hodie honore dignatus ē: & q hunc certū hoſum prædantiſſimorū miſit ad me ſuæ Maiestatis humilē ſeruitorē. Sed accipio oīa ob ſummi Pontificis reuerentiā a Regis Maiestatis benignitate: cui maximas & imortales habeo gratias: & de muſificentiſſimis honoribus: quæ ſcungit ualeo laudes afferre. Dixi.

CAug. Dathi Oratio. XXXIX. Pro Legato Pontificis affodito agere gratias comitantibus.

On etat mea ibecillitas uiri excellētes: tātis honoribus digna: quos mihi tā iucūde: tāq; hilariter: & Regis ſacræ Maiestas: & hūanitas uſa benigne conſulit. A quo quas pōt mea facultas: ingites gratia: & nō mihi prorsus indigno: ſiſ apoſtolice hæc oīa tribu digniſſimē Saluatore: Qui uos recipit: me recipit: & q me recipit: recipit eus q miſit me. Ille ipſe p me dignēſ debita rependat præmia. Dixi.

CAuguſtini Dathi Oratio. XL. Ad idem.

Aior ē hæc tāti honoris liberalitas: q mea hūilitas ſuſcipe debeat. Nō ad me: q inops & paup ſum meritorū oīum: ſed ad eum qui miſit ſanctiſſimū dominū noſtrū reſero deus. Pro ſumma hūanitate & collatis honoribus gratiam habeo: & ei referam copioſiſ: qui habet retribuendi poteſtatem. Dixi.

CAug. Dathi Oratio. XLI. Ac præſatio quædā p Oratore ſūmi Pontificis ad Regē: a quo ipſe Pontifex Maximus auxilium poſtulat cōtra Teucrum.

Ergo eſt ex omni fidelīū numero: quē lateat apoſtolice ſedis collata ab omnipotēte Deo ſūma poteſtas. Nā conſtituit iſtū Deus i tertis uniuerſorū dñs: ſacri Pontificis ſūmi ſacerdotiū certiffimū cuſtodē: paſtorē oīum: & dominici gregis uigilantiſſimū Præſulē. Cuius in manu eſt poteſtas & Imperiū: q ad regēdā Petri nauiculā in hoc ſalo fluctuantis pelagi ecclēſiæ prefectus ē: cui traditæ ſunt clauēs regni colorū: & data facultas aīas ligandū atq; ſoluēdi: cūi mortales oēs & fideles Xpi nationes parere debēt. In qua ſede ſacraſſima diuina puidētia Pius Papa. II. collatus ſpem magnā in tua Maiestate reſpoſuit: ad tuendū ſemp Xpi nomē: & ad Crucē de fendēdū: p quā ab antiqui hoſtis capuitate redemit Saluator Xpi uiguenitus dei filius humani genus: ad conſeruandā ſancti: & maris ecclēſiæ dignitatē ac gloriā: p eas præcipuas atq; ampliffimas laudes: quibus tua Maiestas decorata ē: in qua ſummā prudentiā bonitatē: uirtutē: fidē: diuinæ religionis amorē ſeruentiſſimū eſſe conſtat: tuæ Maiestatis glorioſos pgenitores: ac maiores Sereniffimos: q ad chriſtianā augendā & catholicā religione etia parati erant ſemp ſanguinē fundere: & uiam oībus præſentare ac detronere periculis. Dixi.

CAuguſtini Dathi Oratio. XLII. Vice eius: q a ſummo Pontifice Orator mientur ad Cæſarem Imperatorem.

Anticiſſimis Dominus noſter ac beatiſſimus Romanus pontifex Pius diuina diſpenſante clemētia Papa. II. Auguſtiſſime Cæſar: atq; inuictiſſime Princeps: per me uenitium ſuæ beatitudinis: quantum i meritorū tuarū ſacraſſimæ Maiestatis Salutes dicit: atq; apoſtolicam benedictionem. Nam eius Sanctitas tuam Serenitatem magno quodam

amore & ardenti Charitate complectitur. Tum ob tueretur mirumque beniuolentiam ac summæ dilectionis affectum: tum quia intelligit & experientius cognouit. I. S. Maiestatem optime affectam: & ex cælo atque inuncto animo paratissimam ad fauorē conseruationē atque incrementū firmitatem & gloriam sanctæ matris Ecclesiæ: & ad tutelam ac ualidissimā Christianæ religionis & catholice fidei protectionē ad fidelū salutē ac tranquillitatem: & ad Barbaræ perfidiæ excidium ac fœdissimæ gentis stragationē: decess Christianissimū Principē & inuictissimū totius orbis dominatōrē: quē constituit dominus in terris una cū Romani Pontificis sanctitate super familiam suā: & sup dominicū gregis tugilem custodiam. Hæc. n. sunt duo luminaria magna: quæ in ecclesia sancta Dei ineffabili luce resurgunt. Igit oporēt Cæsarē cū ita libentē tuæ sacranimæ Maiestati supplex illas deprecatur constituit tempelū horam dignetur in qua aliqua præfati summi Pontificis nomine secreto ac remotis arbutis ad tuā Serenitate conferre & colloqui possim.

¶ Augustini Dathi Oratio. XLIII. Vice eius: qui a Pontifice Maximo ad Regem quempiam Orator mittitur.

Ex indyte ac Serenissime princeps: mitis me summi Pontificis sanctitas Pii sanctissimi Domini doctor diuina dispensatione Papæ. II. ad tuam maiestatem: atque illi p me suæ beatitudinis nuncium dicit salutē & apostolice benedictionem. Non possit lingua mortalis ne dum mea imbecillitas Rex serenissime explicare maximā dilectionē propriam charitatem amorem feruentissimū erga Maiestatem tuā summi Pontificis: quē Ecclesiæ Principem pastorem Christiani ouilis: uerum Iesu Christi Vicarium in terris esse constar. Cuius beatitudo nouit iam pridē tuæ Serenitatis innumeras atque amplissimas laudes: & deuotissimū ac promptissimum animum ad ea semper petenda: quæ prodesse possint & saluaria esse Sanctæ Romanæ ecclesiæ: Christianæ atque orthodoxe fidei: illis accepta: qui Apostolice sedi præfati sunt. Ac suæ sanctitatis persuasum est: nihil tuam Maiestatem cupere uehementius: nihil optare ardentius: quā ueri Christi nomen & catholicam fidē. Quia fiducia suæ sanctitatis uerbis expositur summi: quæ uolunt beatitudo: quod faciam: cū mihi tua Maiestas congruum & accommodatū tēpus consulerit: in quo mentem exponā sanctitatis eius: & horam dari mihi supplico: tuæ maiestati. Dicit.

¶ Augustini Dathi Oratio. XLIII. Ad idem.

In eloquētiis & disertis Oratoris uoce opus erat Rex serenissime: ad ea explicanda tuæ Maiestati: quæ sanctissimi Pontificis iniuncta beatitudo: & apostolica pietas ibecillitati meæ demandatur. Sed ante oīa difficillimum sit congrua orōne complecti: quæ præcipuo & ingenti charitatis affectu præfata sanctitas tuā Maiestatem prosequatur. Laudes prædare tuæ Serenitatis uirtutem atque gloriam: magnificari sanctæ conseruationis propolitiū & christianæ religionis deuotionē: & præstantiā atque amplitudinē prædantissimorum operū. Itaque supplex orationem Serenitatis: ut accommodatum mihi consueret & idoneū tēpus uelutur apud tuā Maiestatem Pontificis iussa exequar remotis arbutis. Dicit.

¶ Augustini Dathi Oratio. XLV. Ad saluandum Sacratissimum atque inuictissimū Imperatorem Romæ potentem Fridericū. III. Cæsarem semp Augustum.

Audent uiri sapientes: & ceteris rebus oībus antepōnūt Christianissime Princeps ac sacratissime Cæsar: tua uel maxime quæ humanū genus imprimis tuentur: ac uehementer exornant: iustitiam: libertatē: & oīum bonorum florentissimū tranquillitatem pacis. Cum nihil sit iustitia: & terra præstabilius: nihil libertate: chanius: nihil pace & tranquillitate laetandus. Magno igit exultamus gaudio: & ingenti afficimur aīo: lætā: quādo diuina dispensante largitate dari est: ut præsentē inuocamur tuā sacratissimā Maiestatem: idēst: uerū ac potentissimū orbis dominatōrē: catholice propugnatorē fidei: Regem Regū oīum fidelium populorum præfidiū: Christianæ respublice firmamentū: ac singulare profugū. Quo impante: iustitia domina: tutusque libertas: pax iustissima: & ubique gentium summa florescit tranquillitas: cuius iucundissimo ac serenissimo lætamus conspectuius sublimitatem & gloriam: hæc patria sacri altissimi Imperii: & Senatus ciuitas una præ ceteris omnibus maxime ueneratur: & colit: & sacratissimam Cæsaris Maiestatem summus semper exollit honoribus. Tonus igitur moderator ac dominator orbis Regum in æternū uiuetur cum catholice fidei firmitate: & christianæ religionis gloria: optate uictorie palmam consequatur: siquē ille magnus Cæsar Imperium Oceano: famam qui termines astris. Quo regnante: iustitia in dies augeatur magis: & abundantia pacis: & auri sæculi tranquillitas reuilescat. Vt edictum tandem exeat a Cæsare Augusto: ac sacri auctoritate imperii deleribatur uniuersis orbibus denique gloriosi principes terræ: Petrus & Paulus: quorum limina tam pie reuicte tua sacra Maiestas: & suis & summi Pontificis aspernet notis: ut sicut duo estis clarissima mundi limina: & catholice fidei propugnacula: ita uestra adiuuent uires: ut uestra quoque gloria in toto terrarum orbe resurgat: & hostilis infamia uestra potenti dextera conteratur. Dicit.

¶ Augustini Dathi Oratio. XLVI. Ad gratiam agendam Cæsari pro accepto munere.

Benignissimum Dñō iucissimè Impator & gloriosissimè Cēsār cū magno ornamēto ac munere decoratus cum sim seruis indignus: nihil est: quod ualeam rependere: nisi fidem & obediētiā ac deuotissimā seruitutē. Sed ille rependat quā libet: qui tam semper glorificet sacratissimā Maiestatem. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. XLVII. Pro Rep. ad Regem in huius aduentu.

Ex serenissimè ac gloriosissimè Princeps corā tam præclaro & splendido cōspectu oportebat loqui hominem eloquentia & auctoritate maiore præditi: sed parere debeo Magnificis & excelis collegis & honorandis patribus. Rex serenissimè tota hæc ciuitas & uniuersus populus plurimū læta: atq; exultat aduentu atq; gloriosissima præsētia tuæ Maiestatis: cuius sumus deuotissimi filii: & cui pp̄ amplissima merita mira reuerētia ac deuotione afficimur. Summā lætitiā capimus: quod tuā Maiestati intuemur præsentes: tanq̄ optimū patrem & singulārē benefactorē huius ciuitatis: & inter nationes fideles Christianissimū Prinōpe. Quā pp̄ debita reuerentiā tuæ Maiestati exhibemus: ciuitatem cū libertate ac statu eius deuotissime cōmēdamus Remp. & oēs eius facultates offerimus cū optimo cordis affectu: & cū deuotissimis animis tuæ Serenitatis. Nos paratos poscēmur oibus i rebus tuæ Maiestatis obtemperare obsequiis. Quam optimā uoluntatē & sinceram aīōq; dispositionē & præceptum ac deuotissimā huius ciuitatis fide diffusiū & ornatus explicare poterūt hi patres mei Magnifici: quorū faciētia maior & prudentia multo præclarior est. Nos iterū cōmēdamus nos & ciuitatē uniuersā tuæ sacratissimæ Maiestati: quā gloriosissimā tuā & benignus totius mundi Rector. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. XLVIII. Ad idem in aduentu Reginæ.

Loriosa ac Serenissima Regina hæc ciuitas & eius populus plurimum lætante: & exultat tuæ maiestatis aduentu. Propter maximā fidem & deuotionem erga Serenitatem tuam: cui ciuitatem hanc deuotissime cōmēdamus: & offerimus paraissimā cōmuniū facultatibus suis tuæ Maiestati. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. XLVIII. Habita ab ipso apud Federicū Montis Feretrum Principem paucis post diebus q̄ Principatum ingressus est.

Philippus Macedo qui Reges ferme omnis mira quadā uirtute ac sapientia superauit quod tu minime ignoras Magnifice Princeps: Alexander filius plurimū lætatur: si Aristotelis uerū fuisset responibus: ut prædici Philosophi & uiri sapientis optimis artibus instructus prædare quoq; ac sapienter Regnū postea administraret: cuius hæres futurus erat. Nōtuerat namq; uir sapiens: Rex indyus amantissimus pater illustrissimus Princeps Regni ac principatus ipsius firmitatem eruditōq; hominum doctrina ac sapientiū uiroq; præceptis studium. Quis rex q̄ fuerit studiosus Alexandri gesta eius nō oblite declarant. Nam cūsumo eo quā uirtute septus præsidio: uel ad extremos usq; terras fines uictor: pduxit Imperiū. Ptolomæus Aegyptiorū Rex q; & Philadelphus appellatus sit reū alienigenas a quibus erudiret: magno studio atq; industria conquisiuit: accersitq; ex tribubus ludorū duos & septuaginta seniores: unde potissimū sapiens Demetrius & Regni administrationē institueret. Scipio quoque apud Romanos dāssimus: nō tam Rex: summus ac fortissimus Impator: & cū primis Regno dignus: ita oīo sapientia potissimū scire aiebatur Panætius plurimū secū etiā in castra duoceret: neq; unq; a suo latere discedere pateret. Iam uero Cēsār Aug. a quo eductum exiit uniuersū orbis descendent Athenodoro claro sp̄mis Philolopho & familiari & magistro usus ē. Itaq; sapientis consiliis atq; institutis fretus: sita positus est rex oīum. Res autē & peritus sapienter & iuste gubernans: meruit optimū iure: ut is esset: q̄ laudissimū propagaret Imperiū. Nā & ut Dei pietatē & ius in hoīes: q̄ duo tenere Regē ac Principē decet. Philolophi & eruditū edocēt uiri. Ciuitatē uero uel liberare a fāciatā: uel felicem ueni: deniq; ex parte magnā facere: inde quæso: nūā a Philolophis discēdit est! Quattuor autē illa: scientiā rei militaris: uirtutem: fortunā: maiestatem. Quæ in Imperatore eoq; qui exaratum duorū esse necesse est: ut nō sapientes atq; eruditū declarant: qui ex uberibus fontibus sapientiæ uiuendi præcepta haurientes: optimū cōsiliū ueni ei Imperatorem & Principem. Quorsum uero hæc Princeps illustris? Ut qui magnitudine animi: facillimis moribus: optimo ingenio: solerti industria: ceteros hominū cū principis uel æquales uel antecellens rerum gestarum gloriā: cum uis literarum splendore & doctrinæ laudibus. Ampliore enī dignitatis præstantiā: ardentius quoq; decet uirtutis ac sapientie studiū. Qui igitur huiusmodi artes sectatus es: in tā magno dignitatis gradu: excollo: p̄ culmine Principatū iterū cognitionem Princeps Magnanime cupidus amplectare: in doctrinæ ac literarū studiū: quā uel maximā rerum finit occupatio: uel Principis dignitas panē studiose id quod facis: incumbere. Sed quid multis agas? Satis super (ut arbitror) sponte tua incitatus es. Remi

nifere Prophetica uocem: Diuinū oraculus noli obliuifci: q iam princeps delectus es: q maximis negociis pfectus: intellige erudire: q & ipſe iudicas terrā: nūc diligētius diſciplinā apprchendere: a recta iuſtitiā: atq; equitatis uia deſectas. Quod ſi (ut ait ſapiens Bias) Magiſtratus: nūc idicat: multo magis cūa rerū aminiſtratio: hōis dignitatē: atq; amplitudinē illuſtrat. S; uere dicat Silius Italicus.

Magnæ molis opus: multoq; labore parandum.

At quo diſſicilius hoc: eo laudabilius ac præclaris. Inſtitū: moderatiōe ſapientiā ama præ ceteris rebus. Hac cogita: hæc meditare: hæc cōplectere. In his colendis tua oīs dies: nocteq; uerſes induſtria. Nam & in his exercendis ſita eſt principis dignitas: ſicut in negligendis turpitudō. Verū ſies ar nūc reprimere: quod dici ſolet. Hæc ubi oīa exploratiſſima ſunt: quorū exercitatio: quoq; adhuc be nūc: q ſpāt q ſuū ſignū illo nō uenerūt: eorū quos pauloſte memorauiſmus: amplitudinē cōſequetis & gloriā. Si eadē illuſtris princeps: q obire ab initio ætatis ſemp cōſueuilli tenere ac ſeruare præcētis licebit nobis de te dicere: qd de Aenea Rege Vates diuinus ecenit: licebit inq; nobis dicere. Princeps eſt Federigus nobis: quo iuſtor alter nec pietate fuit: nec bello maior: & armis. Poſtremo in iſto tuo principatu: quē diuino iuſſu ut arbitror: Vrbinatū ciuiū cōſenſu ut uideo: bonorū oīum ſtudio ut cer to ſcio nuperrime adeptus es: ubi illuſtris ac Magnanime Princeps: & ualde: & ſerio gramlor. De pre cor at immortalē Dedit: ut principatu tui amplitudinē: & gloriā fortunet in dies. Te uero obſecto: ut Senā clariſſimā: atq; opulentīſſimā urbē: quę mihi dulcis patria eſt: ſociā cōplectaris: atq; amicā. Hanc maiores tui cū ſumma beniuolentiā ſingulari fide: maximis honoribus pſequunt: diſſicile dictū: q tu uoq; tranquillo uū ſunt principatu. Hanc tu quoq; ubi aſciſce ſociā: qd ſi feceris: & firmiſus: & ppe: uo dominabens. Ne ſuſcipe clientem fidei plenīſſimū paratū quonīs tempore: pro tua dignitate: ne capitis quidem tuare periculum. Dixi.

Sequentem orationē: quæ ē. L. habuit Nicolaus Dathus: filius dulciſſimus. iiii. Idus Sextil' ad illuſtriſſimū Principē Alphōſum Calabriz ducē in magna Senenſis curia: & ubi haberi ſo let Senarus loco: cū ſolēnia tripudia: & ſaltatus agerent: adieſſent: dñi: & oēs reipublice Ma giſtrar: & ciuiū magna corona: & ſplendide ornata Senenſis pubes: & ſpimis plurima bie giniū: & mulierū turba magnifico: & Regali quodā apparatu: & luxu cōpta: q accerſitæ publi ce cōueniant: & uiri rū multi: tum ēr nobiles: & genere ac dignitate illuſtreſq; & ipſi ad cele bre ſpectaculū uenerant: & principē comitabā. Alphoſum: Res proculdubio annalibus & hiſtoria digna: & p pudorū pompam ac celebratē: & ob ſummā: atq; incredibilē ſpectatorū frequentiam: ſed certe diſſidenter: multo facta præclarior p hanc ipſam orationē ha bitam: cū puer uix decimū natus annum eleganter: & cum ſumma principis gratia: & omni um laude: ſupra ætatis caput perorauerit.

On impudēt aſu: magnanime Princeps: & Dux præclarīſſime: ſed fidei: ac deuotio nis ſtudio cōmorus: dicā pauca: ætate pene infans: ſermone adit inſantiſſimus. Eximie ſeruat: atq; ſingulares principis laudes: qd in rege regū diuinis oſtendit Vates. Impri mis oris ueritas: animi manſuetudo: operis luſtina. Propter ueritatē: māſuetudinē: iuſſi iam floruit Alphōſi prædara recordatio uiget Sereniſſimi Ferdinandi p̄dara maietas. Patrē imitatus: tua quoq; ſplendeſcēt p̄dara ſublimitas. Atq; idarco cū ſumma gloria: & pacis firmi tate deduxit te mirabiliter dextera tua. Sed his accedit corporis forma: eloquentiæ nitor: uires prete rea: atq; robur. Tu quoq; quantū homini fas eſt: diuinā imaginē præſe ſerſ: ſpecioſus forma præſiſ hoīum: & abundans gratia in labijs miſt: accinctus gladio ſup ſcemtur tuū potēſſime. Spēie polles Imperio dignatōrationis ſua uitate: ac lepore præſtas: animi magnitudinem: ac cellis: & uiribus: tur tan tis ornatus muneribus in amplīſſimo principatu: & in Regno patris floreas ac ſereniſſimi genitoris reſpondeas laudibus. His autem conſectans ueſtigia: catholicam fidem: fidelis populorum con cordiā: bene inſtituta: tum ciuitatum libertatem potenti dextera tuearis. Illius ubiq; regalis inſtitutiōi memori: quod Manuſanus noſter canauit Homerus. Parcere ſubiectis: & debellare ſuperbos. Ve tuo ſereniſſimo patre Duce: te comites: ubiq; uigeat tranquillitas: luſtina: & abundantiæ pacis. Mūdi te etor quēſo ueſtri regni: & principatus amplificet gloriā. Tua uero illuſtriſſima uirtus: Senenſem pa triam: cuius fides: cultus: & ſumma erga te charitas noſtiſſima eſt: paterno ſemper prolequatur amo re: & me dedīſſimum diem: te fidei plenū benigne ſuſcipiat. Dixi.

Pridie Idus Auguſti: cū uellet p̄ſatus Illuſtris princeps Nicolaſ filiū militariſſibus donare in ſi gnibus nō ſus ego paſſus: tendit: hæc habita rōe ætatis: tandē illū ſtolā candidā ſuis ipſe princeps manibus induit: & preſtito iure iurando: qualē ſui comites: habēt: dignitate ornauit. Et accep ta dignitate: egit Nicolaus gratias: & ſequentibus uſus eſt uerbis.

o Knanſſimo munere inſignitus illuſtriſſime Princeps: & perpetuam deuotio ſeruitutem: & imortales habeo tuæ illuſtriſſimæ dominationi gratias. Quam æternis mundi Reor: ſoci cem ſemper: & glorioſiſſimam tueatur. Dixi.

Auguſtini Dathi Oratio. LL. de laudibus Regis Gallorum.

Nequāq̃ dubiū mihi erat: Rex inuictissime ac serenissime Princeps: ut q̃ in maiestatis tue conspectu orationē foret allaturus: eū nō uulgari eloquentia: nō doctrina quadam me diocri: sed pontus singulari dicendi facundia: diuina quadā eruditione: ceteris hoibus antecelleret. Verū id ipsum multo magis necessariū esse ducebā: si q̃s tue sacre Maiestatis eximia gloriā in summiū rerum oīum splendorē explicaturus erat. Quod cū aio & cogitatione cōspētor: uultus palleat: balbutiens lingua trepidat: labia cōstremiscunt. Dehorrebaf me ab hoc celeberrimo genere dicendi: ante oīa Maiestatis tue: & amplissimā laudū magnitudinem mei ingenij partia: & literarū quādā (ut ita dici) egestas: nimidū me ac trepidabundū reddēbant. Q̃ nōd si mihi etiā a summis: & clarissimis orationibus eloquentia tribuat: nimīū quoq̃ uerendū esse iudico: in tū Regis ac principis conspectu: eruditissimū etiā tūū orationem habere. Quodcirca mea eloquentia nō satis cōplecti magnas laudes possit: qui aut nullū aut partiam admodum in dicendi exercitatione operā atarēq̃ cōsumperim: sed uix Græcus Demosthenes ac Lycias difficulter Romani Cicero atq̃ Ottenius tā magnū splendorē tertioius sua oratione cōsequi possint. Proinde tuā maiestati supplex oro: ne me inuerecūdū ē arbitret: q̃ rē tantā tamq̃ arduam aggređi fuerim ausus. Dici igitur pandis tue Maiestatis confusus clementia: & illa dicat: quē mei erga tuam serenitatē animi uel minimū argumentūq̃ phibeant. Sed q̃s primū mihi generis āptitudinē satis referte possit? Alius. n. repetendū foret: & lōgis q̃busdā sēmāibus numerandū. Atq̃ ut ceteros itaq̃ clare: tā illustri: tā antiquē prolapsiq̃ uiros p̃stantissimos silentio prætēreā: quantus is decor putādu est: ut tuā Maiestatis regale genus regia ex domo originē traxerit: & quē eorū regum: q̃ reliquos nobilitate: & claritudine p̃stant: hoc uere regale genus: & splendore nobilitatis p̃ccellentissimū quodq̃ gloriosum Christianā fides utitū assēcutū meruit christianiūsmū appellat. Illustrat idē fulgentissimū quoddā sidus Ludouicū quoddā Rex Francorū in terris qdē celebratissimū: & in celis in sanctorū numero glorię cēlestis diademate coronatus. Nulla Regia in christianis populis p̃genies ē: quę non aliquo affinitatis: & cognationis uinculo: cū tuo nobilissimō: & oīum antīq̃ssimo genere sit cōiūcta. Sed tempus: sed lingua me deficiat: languescant ingenij uires: si uelim sigillatim: uel progenitoris tuos: uel auos celeberrimos explicare. Sed tua maiestas: & sēlix tui serenissimi patris recordatio: satis afferunt splendoris: & nominis. Quid de tue Serenitatis p̃ceptis laudibus? Nā quis ignorat: quā ta sit tue Maiestatis cunctis in rebus prudentia: quāta p̃spicacia: quanta deniq̃ administrandi regni solertia. Quāq̃ qdē uirtutū: & summa comes iusticia est: inaudita benignitas: singularis mansuetudo: p̃cipua munificētia: incredibilis fides: flagrantissimus christiane religionis affectus: diuina clementia: q̃bus oībus ita penitus tua sacra maiestas efflorescit: ut ad earū eximīā gloriā nihil oīo addi possit. Quanta possit hęc animi magnitudo: quāta excellitas: q̃ magnus: q̃ elatus: q̃ magnificus: q̃ inuictus: aius? Oībus cognita hęc: & explorata sunt. Taceo moderatōis ē: & sperantiam: modestiā: frugali tate: & in tanta potestate pene reę oīum incredibilē mensuram quandā ac modū. Sed consentanea hęc sunt oīa tui splendidiūssimi generis claritati. Nec tam tuam p̃stantiā genus exornat: q̃ tue laudes potius generis ipsius decorat: atq̃ honestat amplitudinē. Peragrati uarias orbis regiones: illustraui remotissimas oras. circūi Italia: & illius p̃claras urbes uisenditudo potius: nihil usq̃ repēdū est: quod uel cum tui florentissimi Regni Imperio: uel cū tuę maiestatis gloria cōferri: & cōparari possit. S; ne qd̃ molestū tū; sēritatē lōgiōr p̃nat oratio: nō meis tā fręus meritis: q̃ sētio aut nulla: aut perexigita esse: s; clemētissimā Maiestatis tue benignitate confisos: me taudē humilē supplicē ac deuotissimū filiō: & seruitorē fidelis om̃ibus p̃cibus trado: atq̃ cōmēdo. Inuictē forsan seruū: sed fa ne fidei amoris ac deuotionis plenissimū: nec mihi qōq̃ fieri poterit: uel grauis unq̃ uel inuicidiss: q̃ tue maiestatis honoribus: ac saluti p̃spicere. Quippe mihi ea mens est: ut p̃ tue maiestatis dignitate seruandā: nō mō oēm adhibeas diligentia: sed neq̃ ullū discrimen refugij: nec ipsius tū; piculū. Quare det mihi: quāto tua maiestas plinioris sermonis ueniā: & mei humilissimi serui alium experia tur: sempiternā gratiā me accepisse rebor: si in mox me grege ascriptum cognouero: cuius inexplēibilis beneficii Deus alissimus creator mundi: princeps: opimū: maximus: & semp̃ uiuēs cōdignā r: p̃dāt gratiā: & tuam semp̃ gloriā seruet incolumē: & gloriosum nomē ad astra tollat. Dixi.

Aug. Dathi Ofo. LII. quam habuit eius filius Nicolaus aptū illustrē Principē Manmano- rum Ludouicū Marchionē in Archiepiscopatu in conuictio: dū adesset reuerendissimus dñs Cardinalis Senensis: & alij Episcopi: & P̃clari: & magna circūstantū corona. v. kl. Octobris.

Cui sem p̃ Senensis ciuitas illustrissime princeps: eos oēs: q̃ inter Italię potentatus uirtute florescunt: & gloria. Vna Gonzaga domus uiros splendidos uult semp̃: & summa rerum oīum laude p̃stantes: cū uniuersa christiana repu. maxime concors: & cum fidelibus populis p̃cipuo amote: & beniuolentia copulata. Sed recti iprimis gloriose principis cōiunctissime tui uel hęc patria: iustitia: tranquillitatis: quietis una oīum appetentia finia. Quod si mox studiōq̃ similitudo ueram amicitiam necit: merito tuam excellētissimā dignitatem cōplectitur: q̃ppe qui sis pietatis: religionis: uirtutis cultor diligens. iustus: & recti seruantiūmus: quasi quidam princeps pacis: & in tralcalie fines fulgidum quoddā sapientia: inuicti animi

moderationis exemplar. Itaque te indy te Princeps hilare & iucunde inueneris: stantes tua prospera ualitudine: præteritum uisus: & nostris salubribus aquis: firmior & incolumitatē adeptus. Deum quæ sumus: ut salus & lætus dulces lares reperas: & præclarā urbem & acerat bonorum oium Mantuæ amantissimam: ubi cū summa tuorum populorum prosperitate: pacato & longo æto pfruaris: enen sis patriæ: & tui studiosissime præcipue semper memor. Postremo sis magne princeps ppetuo felix: quo uisior aliter: nec pietate uiget: nec bello maiori: & armis. Dixi.

Aug. Dathi Oratione. LIII. Ad Mantuanum principem salutandum.

Mos tui semper illustissime Princeps huius ciuitatis: & patriæ: utresq; oēs sapientes uiros & magnos celebrat: tū eos imprimis: quod propter summā uirtutis: & sapientiæ laudes: in eorū numero censeantur: quod ceteris hominibus sperant. Sed cum alii aliis de causis in perandā gloriā fuerint allecti: una in tota Italia Gonzaga domus ita semper grauitur: innocenter: moderate Mantuanis: atq; aliis populis suis præfuit: ut uere ad inuandum humanū gentis: & ad salutē ferendā hominibus domus ipsa ita splendida: tamq; præclara nata eē uideatur. Hinc iure multa p diuersa tempora pfecti celebres: atq; indy Principes: sed modo tua uiget exoptatissima pbitas per cunctos fidelis populos longe lateq; diffusa. Quā in hac urbe & opulentissimā ciuitate plentē inueni fortunatissimum iudicamus. Aguntur Deo grates: qui in nostris balneis uoluent tuā exoptatissimā ualidiorum fieri: quæsumus: ut semper sis illustrissime princeps ubiq; gentium datus: & semper felix: & qui cunctorum habet potestatem: reddat te Mātus incolumen: & deus patriæ: ut semper fueris: ita post hac amicissimum pferantem.

Aug. Dathi Oratione. LIII. ac uelut præfatio quedam: quæ cūpiat blandiri Regi.

Merito ne me quæ aut ipudenter: aut arroganter & arbitre: Serenissime princeps quod corā pclaro tuæ maiestatis cōspectu uerba facere ausis: i quo nec dicendi facultas: nec orōnis inuincit: nec uia psumit: aut doctrina iese cernit. Nā phibeat ingenii ibecillitas: iperitia: me a dicēdo deterreat. Veruntamē cōperta mihi tuæ Serenitatis laudita benignitate frētus uberrate quadā re ipsius: de qua sermo mihi habēdus ē: fiducia cūpi a tuæ Maiestatis clementia implorata uenia. Quæ igitur me cū ipse hodierna die tacitus cogitauer: ea breui oratione complectar. Consequenter semper: optime princeps: quæ magnis rebus gerendis pfecti sunt imprimis iustitia: atq; equitatis habere rōem. Deinde ea semper omni labore: & studio tuen: quæ a suis maioribus magna ac pclara susceperint: ut quā illi impando laudē adepti essent: eandē ipsi in cōseruando retinerent. Oblin aut suorum cōmodo: id sibi uel maxime pponunt magni Reges ac Principes: ut quod corū diuini parent: atq; imperio subiaceat: ad bene uiuendū ratiōnē: & ad rectam bonāq; arid disciplinā cōpellant. Nam quæ ad ppriā utilitatē sua cōsilia: atq; actiones conferunt: pfecto: si la puenibus credimus: si nō tam Reges: q; iniusti Principes suū habendi. Merito igitur tua Maiestas maximis ac præcipuis digna est laudibus. Dixi.

Aug. Dathi Oratione. LV. uice illius oratoris: quæ uerbis Domini alicuius: Regem quēpiam salutaret: & mandata ipsi sit eius Principis nomine narraturus.

Eum nihil sit: tua amplitudine: & maiestate pclaris: nihil mea quidē senectia pstabilius uereor: ne si corā tam illustri cōspectu sermonē faciā: & tuæ Serenitati simul iniuriā fecisse uidear: & ipse in granē reprehensionē incurrā: cum de rebus magnis apud regē pclarissimā filere satius sit: q; nō satis pro dignitate loq. At praeterea fiducia dicenti mihi: & audienti facit tuæ Serenitatis mira benignitas. Quā imprimis ueneror eius: quæ me mihi nomine Ducis. N. quæ tuæ maiestati maxime affectus: & iprimis deditus: ac deuotus est. Deinde eiusdem Principis iustis: oēs eius facultates: ac uires tuæ maiestati defero: ac pollicor: & illū restitui ita erga tuā cōsuetudinem affectus: ut nihil sis quin cupide faciat: atq; exequat: quod futurū intellexerit ad tuæ Maiestatis splendore: ac decus: quæ admodū uetus animorum: & mutua charitas possunt dare gnoscerit: tuæ Serenitatis merita compellunt: & eiusdem Principis deuota fides: & affectus possit. Postremum illius magnificentiā tuæ maiestatis deuotissimā summis precibus: & præcipua diligētia cōmendo: Veni pēris: qui nec domini mei iussibus: sicut par erat: & mandatis satisfecerim: nec tam loci auctoritatis: & tuæ Maiestatis splendore. Cætera: quæ mihi exponenda sunt: cum impetrare ne tua maiestas: remotis arbitris: & opportuniore tempore prosequar. Dixi.

Augustini Dathi Oratione. LVI. uice Regis cuiuspiam: aut Domini: qui respōdere uoluerit Oratori alicui: nomine alterius principis: mandata ferenti: & exponenti.

Mnes: quæ ab illustri principe Duce Botariæ nos adeant: & illius nomine alloquntur: inuicē: & interiri: & audire consueuimus p nostra uetere: & firmissima amicitia: quæ cū magna inter maiores nostros exiuit: tum indies acta: & nunc maxime uiget. Hac re de causa: te Magnifice Orator cū summa animi nostri letitia exoptamus: ut quod illius mādā exoptamus: quæ ex omni amicorum numero: & nostri Regni studiosi sunt: magno amore cōplectamur: istius uirtutē: probitatem: fidē: & sincerā beniuolentia semper dileximus: & in magno honore habuimus. Quare magnam oblectationem suscepimus: & de iis: quæ nobis relata abs te sunt: & quod grauitur: atq; ornauissime locutus es: nec reuerentiā quā humaniter affecti: sed opti

tu.

mam affectionem accipimus: oblationes quoque gratissimæ nobis sunt ab eo: quem inter præcipuos & primarios nostros amicos reponimus. Ac uiculis ea nostra mens erit p illius salute honore: duo luitate non secus q̄ pro nostri Regni gloria laboremus: quociens & epus acciderit: & ille nos postulauerit. Nec cum commendare necesse est: quem in intimo corde desum gemimus. Te uero laudamus. qui eleganter: & compositè iunctâ legationem expleueris: & congruo tempore ad reliqua agenda parati erimus. Dixi.

C Aug. Dathi Oratio. LVII. in uisitatione alicuius Principis a mīd. Hanc orationem imperator na habuit dulcissimus filii nepos Hieronymus Dathus inuisitatione legauit: illusterrimi Principis Mantuanorum magna insignium circumstantium corona.

Vanq̄ splendidiuobis uerbis opus erat: magnifice Princeps: exponā tamē breuiter animi mei sententiam. Vt igitur meo officio fungeret: & simul animi desideria facerem: salutarium impensarum executus: quod iam pridem in animo erat uisere: & salutare ac uereri tuā Magnificentiā: ut ita facilius tuæ magnificentiæ erga me uetus charitas te flore sciat: & mea patefiat fides: beniuolentiā ac summa deuotio. Incunde intueor tuæ M. opatum conspectum: me me offero ac deuotio: & filius me obsequentiū sūm: uis esse profiteor: eidem: & plurimum me ac meos omnes cōmendo: significans nihil mihi posse contingere gratius q̄ mihi ab tua. Ma. aliquid imperari: quod eius uel honori uel cōmodo esse possit. Quod in hoc officii meæ deuotioni apudissimum senus fortasse expleuerim: ueniam peto: & iustā causā accipi a tua. M. cum antea nulla sit mihi oblata facultas: & ipsa me putget absentia: quam fecit necessitas: nō uoluntas. Quod autem præsentia minus fecit: cupidissimus animus: & mens deuota supplet. Postremo ero ubiq̄: & semper tua. M. parauit iussibus temperare. Dixi.

C Augustini Dathi Oratio. LVIII. p eo: qui patri reduci: & amplissimis uis honoribus gratulatur: atq̄ extollit: modeste tamen paternam uirtutē: & præcipientem doctissimum boni discipuli functus officio: plurimum patrē cōmendar: ac laudat.

Incredibili animus affectus est gaudio: & in mirum modus exultat: Magnifice orator: Eques præclarissimæ ac metuende patris: cum te hodie præsentem intueor: & reduci nobis: quem tu bonos filios decet in optimos atq̄ indulgentissimos parentes: imro delidendo uidere cupiebam: & alloq̄: pelli moram longiorem: post duplicem legationē huius reipublicæ præclarissimā: qua modo post abas tam multas: & huic patriæ omnes lōge utilissimas hononifice functus es. Primū quidē apud illusterrimū Venetorū Ducem: atq̄ potētissimū. talē principem: apud quē tua iam pridē plurimū nescis uirtus: & gloria: tum apud clarissimū Dominum: & Marchionem p illustres Mantuanorū: & in celeberrimis filiis eius ac splendidiſſimis nuptiis. Tria sunt igitur: quæ mihi: & uniuersæ huic domui amplissimam afferunt uoluptates. Primum quod munera hæc glorioſa: sicut tua semper fuit consuetudo: grauitè salubriter: & magnacum dignitate exegeris: deinde quod cū summa tua laudis amplificatione: & incolumitate rediens. Postremo quod te præsentem te adiuuante te monente ad litterarū studiū: & ad præclaras artes adimplendās impellat. Quoniam nō solum tua sapiētiā: & consilio tuę semp reipublicę pfuisti: sed tuis libentissimè honeste: & diligenter educandis: & paternum amorem: & flagrantissimam charitatem: & studiū ac curantissimum semper exhibuisti. Itaq̄ intelligo id munus nostrum: & officium: eū: ut cum tanta gloria: seminaria a tua uirtute: & sapiētiā in hac familiā pficiat: deprecemur eternū principē Deū: ut te nobis lōge ætio custodiat: atq̄ cōseruet: ut p tuam eruditionem possimus facilius tuā probitatem imitari: & laudem. Postremo cum dederis præceptorē doctissimū: uirtum & laudatissimū prædictis moribus: & obus bonis disciplinis ornatū. qui omni cura: studio: & amore: sua nos optima: & præclara doctrina imbuit. Dominū Petrum ciuili iuris professorem cum sit clavis maioribus: & nobili genere ortus: & i rebus bonis magnūq̄ uersatus: commēdo illum ubi cunctis pibus: cui q̄qd præstatib: uel amoris uel honoris: erit mihi gratissimum: q̄ me illi multū debere pteor. Dixi.

C Augustini Dathi Oratio. LVIII. uice illius: qui nomie subditæ ciuitatis ac subiecti populi Regem saluat suus: Dominum proficitur: & qua mortalē principem decet: ueneratione: atq̄ adoratione psequitur: & fidei iure et iurando adhibito inuolabilem pollicetur ac perpetuam sese publico nomine obedientiam præstaturum.

Radiat Philosophi: & sapientes uirtus ita hoīus naturę cōparatam esse. Rex inuictissime ac Serenissime princeps: ut alios imperare: alios parere: & obedire necesse sit: sed uis congruere imperandi dignitatem: q̄ sapiētiā: q̄ ingenii acumine: q̄ uirtutis præstatiā: q̄ rationis: & consilii magnitudine ceteros antecellunt: qui iustitiā: & bonitatē cōmplectunt: qui ad homines iuandos: conseruandosq̄ uau uident: & nihil sequuntur magis q̄ cōm mune hominū salutem: atq̄ unitatem: quos uere ad imperandū: & ad regendū hoīum cōtus natura uulsi creditur. Qui belli gloria: qui pacis tranquillitate: ita gubernandi rationem moderari uirtutē nihil sit: quod ab eis non laudabiliter: præclaret: uirtutē splendideq̄ geratur: & qui illorum diuorū ferunt beate quantū in terris: & in hæc mortalium uarietate fas est uiuere uideantur. I ales procul dubio tuos Serenissimos progenitores: & auctores splendidiſſimi tui generis semper fuisse cognoui.

mas. Talem te quantum in hunc usque diem nosse datum est: & animaduertimus a reneris quales tuę rudimentis: & per oēs aeris gradus per cepimus: & multo maxime posthac fore sine dubitatione cōfidimus. Nam & bona arbor bonos fructus facit: & ex gloriosissima tua stirpe pullularunt semper q̄ optime: & salubriter regan tibi cōmissos populos. Laudamus Domini de cēlis: laudamus Deum in excelsis: qui dedit Principē nobis: cuius virtus amiranda est: & iuste Regnū in manu eius: & potestas: & iperū id quo recte cantare possit celeberrimus uates. Rex ē datus uobis quo iustior alter.

Nec pietate fuit: nec bello maior & armis.

Quod igitur ratio cogit: tuę serenitatis requirunt merita. nostra uoluntas inducit: ammirabile uirtus tuę splendor postulat: Regem nostrum: & uerum dominum recognoscimus: ueneramus & sacram Maiestatem tuam: quantum fas est: adoramus: utpote quę a Deo est: & fidē: sinceritatē: & summam obedientiam damus: pacificum: & inuiolatam fore profitemur: tūc libero: & fortunę: & facultates: omnia naturę: ac fortunę dona: tuę Maiestati dicamus: cupidi nihil malle: q̄ tuis in iustis obtemperaret: & obedire mandatis: & pro tuę Maiestatis salute: atq; ex altatione: omnia humana contētere: uitam negligere: sanguinem fundere. Hęc nostra: & totius populi huius mens: hac uoluntas: hoc firmum propositum est: & irrevocabile decretum: pro quo ad uinimos tuę spiritus conseruādo: sicut uere: & uoluntaria: subiectos decet: fide nos & iure iurando attingimus: orantes Dei clementiam flexis genibus: ut tuam Maiestatem in uitę longitudine: & felicitate tueantur: & cū prædara sobole: ut eundem quoq; cū tua Maiestate filios uideamus: & pignora chara nepotū. Dixi.

¶ Augustini Dathi Ofo. LX. tice principis reposita superioribus.

Minores Dei: q̄ oēm mundum regit: ordinē putare debemus dilectissimi filii: ut alii ad regendū consistantur: alii in suis operibus: & actionibus: a Principibus dirigantur: sed oīs potestas sublimi Dei potestati subiecta est: ut nihil fieri oporteat: nisi quod legibus diuinis: atq; humanis: & iustitię: atq; equitati cōstantē sit. Cumq; placuerit: et eo principi: nos in hoc folio collocare: & huic muneri præferere: non ex ulla nostra sufficiencia: quę oīs (ut ait Apostolus) ex deo est: sed ex eius dispositione commoti omnibus conatibus: & cunctis ingenij uiribus contendemus: ac laborabimus: ut illius implere uoluntatem: spem omnem ab eius gratia: atq; iumen: a benignitate sumentes. Nec nostri: meritis tanto honoris tribuimus: sed inscrutabili Dei iudicio: qui sepe suscitari a terra inopem: & desiccato erigir pauperem: ut sedeat cū principibus. Itaq; ante oīa oramus eius nomen: qui humilia respicit in cēlo: & in terra: ut absq; dāre dignetur: & suscipiat: largiatur infundere gratiam: ut placere sibi: & consulere uestris commodis: & saluti quęrit. De uestra deuotione: & fide certissimi sumus: optimam uoluntatem: & sincerū erga nos affectus: & cognouimus: & esse nobis persuademus. Hoc accipimus tanq̄ singulare: & preiosissimum donum. Et eam putamus esse uirtutem fortitudinis a facie inimicorum omnium. Vosq; chari: q̄ dilecti suis: q̄ prodesse: & iutare cupiamus: a fructibus: & operibus iudicare. Vererem serua re fidem: & iidem quos exolestimamus: esse perseverare. Vnam eādemq; uestre salutis: & nostri regni sortem: & communem futuram semper putabimus. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. LXI. ad idem.

Vestra nobis optima uoluntas: sincera deuotio: uetus obseruantia: incorrupta fides: fragrantissima charitas notę sunt. Sunt ob id nobis gratissimę. Accipimus: q̄ fideliter oblati sunt: cupientes prodesse uobis: & uestram salutem: & tranquillitatem tuę. Nostrū propositum: si iuuetur deus: salutare affectus comprobabunt. Dixi.

¶ Aug. Dathi pro legato Principis alienius: cui fuerit bellum indictum Oratio. LXII. ad Regem: a quo consilium simul: & auxilium petit supplice uoto.

Vm impetrā meam: ac ruditer considero gloriosissime princeps: dū altera ex parte sublimitatem in teor: & ammirabilem tuę maiestatis splendorem: quāuissem longe habentis: q̄ fuisset locutus: coram prædaro: ac gloriosissimo tuę serenitatis conspectu. Cæterum cum ad immensam Maiestatis tuę benignitatem: animū mentemq; conuertor: nequaquam ueteor quin me tua serenitas benignis: atq; athenis auribus audire diligenter per breuem orationem: quam nunc allaturus sum: ad dicendum me iussu illustri principis & domini mei compellere iussu. Rem omnem paucis absoluam: & eius: quem cōmemorari: mandata breui sermone perstringam: sperans non solum a tuę Maiestatis clementia: ueniam impetraturū: sed affecturū quoq; optatos effectus: eorum quę & ipse explicaturus sum: & fidenter petit prædare dominus meus: tue obseruantissimus Maiestatis. Nam is quides habuit semper: ut plane constare arbitrar: Maiestatem tuam præcipuum partem: ac beneficentem primarium: & omnibus in rebus singulare profugium: quod quidem sibi semper fore propitium: & præsentissimum confidit: si quid agendum coningat: quod ad sui status conseruationem: tutelam: firmitatem: & tuissimam ac securissimā quietē pertinere queat: non secus q̄ optimus filius de studio indulgentissimo: atq; amantissimo patre sperare consueuit. Sed hac tuę Serenitati nota: & explorata esse nō dubitat. Nūc

quod superest: expediā. Primum igitur illustri dominus meus vehementer se ac præcipua cum de nomine tua maiestatis cōmēdat: sed & Principatum suū omnem: & omnes quascūq; possidet facultates: & sui principatus vires. Quoniam summa est eius erga tuas serenitatem beneuolentia: singularis fides: & sincera deuotio: sequi ipsum promptissimū atq; alacrem offert lenissimo animo semper tuæ maiestatis patere atq; obtemperare iussibus. Quamq; hoc ipsum exploratissimū est: tuæ serenitatis: & apud eandem læpenteuero explicatū tum lauius nū splendidius ab eius eloquentissimis oratoribus: & qui me tam dicendi copia: q̄ rerū omnium doctrina ac laude superat. Sequitur & alia legationis causa: quæ merito cum tua serenitate impartiri debet. Nā Tōlia Dux exercitus: & qui pro Ægyptiorum Rege militare ferrurum nulla præcessent iniuria: cum nihil rei fir illi cum meo illustri dominoniam nuper ei bellū indixit. Milies Sexagies aureū pent. Ni assequatur: excursionem prædā: & hostilia quæq; minatur. Ad hæc conspirasse finitimas ciuitates agnouit meus Dominus: qui acri polerigenio: solerti p̄lat iduolū: & mira quadā puidētia furorū: & cōiuratas moliri cōtra se bellū & noua rēate icēdia: ut undiq; circumtus: & multoq; p̄sus siliū p̄ptis: nec p̄spiceb rebus: nec seruare possit status sui firmitatē. lacula minus feritū: q̄ puidēf. Certe ipse nō fallitur. Iniquas cogitationes: & pestifera cōsilia callet eog: q̄ nihil nisi fraudē: & iniuriā: & uim machinant. Viti bonoq; & sanguine sinte uidēf. Nocere: & obesse studiū est: a qbus p̄ter preuiū nihil expectū iudicaf. Nec bonorū: nec malorum delectum habent. Omnia se adepos: putant: si probis: & quietis cladē: & exiditum domulent. Ad horum insaniam atq; insolentiū subigendā: & ipse dominus meus accingitur: & eos instruit compellere atq; excitare: quos secum iustitia: et oīi appetentissimos esse in dēca erit. Itaq; ad tuā coronā iprimis cōfugere necesse esse statuit: & iudicant: q̄ semp iustitiā dilexit: atq; equitatem: q̄ exacerat malignantium cogitationes: et improborū fraudes: ac molimina: quæ iura diuina: et humana tuerit: quæ adest semper iniuste oppressis: quæ insidiantum hominū: et tyrannorum omniū pro pulsat iniurias: quæ ad se confugientibus opem atq; auxilii præbet. Idcirco illustri dominoniam tuæ deuotissimū maiestatis: iestem deum uocat: fidem mortalidū uocat: nihil a se ortū: et quod dignum sit eiusmodi minorationibus: nihil commertisse: nihil occupasse alienum: & necendi acerbitate non ulla iusta causa cōmoteri Tōliam ad denuntiandum bellorum iniū. Hoc queritur hoc dolet: & cū tua Serenitate illius expositulat iniuriā: & eam orat: atq; obsecrat: titi iusta: & oportuna his malis remedia conferat: & quid omnibus in rebus agi conueniat: & fieri oporteat: consiliū simul: atq; auxilium petit: id securus: id effecturus: quod iam pro honestatis: q̄ pro utilitatis paribus tua censuerit: & monuerit sacra maiestas: suplex ego illius uerbis: harum rerū telsonsum operari: testificans illius spem omnem in tuæ maiestatis benignitate siti: & collocatū esse. Si quid forte minus apte exposuerim: tueniam implo. Ac rursus cōmendo deuotissimis precibus principem ipsum: & dominum meum tuæ maiestati: quam scimus optime: & saluberrime salutē: & tranquillitatem illius cōsiliuram Dixi.

Aug. Vathi Olo. LXIII. pro præceptore uel consiliario principis alicuius: q̄ teprahendere uult suum dominū: quod indecenter: & indecore fuerit iratus in aliquē.

Eus maxime probare solēt iuri sapientes: qui oībus in rebus mediocritas iertat. In ea uirtus sita est: uel est ipsa potus mediocritas: uirtus. Quorsum hoc? Dicat fiden ter ea fiducia: quam tua humanitas præstare consueuit. Cum te hodie Legatus Celsiberorum alloqueretur: nimium iratus es: & præter q̄ tuam deceret dignitatem. Nam illud in uita appime utile censent præsertim in eius uita: qui ad res magnas: hoc ad deus natus est: ut ne quid nimis. Quæ uox Chilonis sapientis unius ex septē fuisse traditur. Ac laudabat inprimis Pythagoras Samius in cunctis rebus mensuram: & eam optimā esse autumabat: itaq; non insare Placuit cœnit.

Est modus in rebus: sunt certi deniq; fines:

- Quod ultra: atq; nequit cōsistere rectum.

Irakamini inquit: facer Vates: sed adiecit. Et nolite peccare. Nec solem pati debemus occidere super iracundiam nostram: ut dicit præcept A postolos. Cum sis igitur clarissimus rerū omniū laude principis: facinere ulla perturbatio uincat: sed in omnes inuictum animum gere: hoc autem si cognoueris: itaq; fuisse: apud te habeo tibi ingentem gratiam. Dixi.

Aug. Vathi Oratio. LXIII. pro eo: qui ex Gymnasio studiū ad proprios rediens lares suū uisit ac salutem dominum.

Equū duxi: & pat esse existimaui illustrissime princeps: ut cū diuissimē ac longe a parentibus: & patris finibus: doctrinē adipiscendū grana fueris pegrinat: ac nerlatu lougo spore exercitacione dicendi: dulces mō poit longa studiū curricula reperēs lares: adeam primum prædā tuæ illustrissimæ dominationis cōspectū. Quem cū summa impregentiarum iucunditate intuear: cum mihi tua præsentia: & laribus ipsis: & focis: & cunctis humanis rebus debeat esse iucundior: tuam excellētiā: qua serus decet animi deuotione complector: maximam illi exibeo reuerentiā: fidem polliceor: animi deniq; affectum emnē deuotio. Habebit tua illustrissima dominatio: quemadmodū & charos progenitores: & meos

gentiles omnes si non prudentem certe tamen fidissimum seruum. Nec putabo me studiordi-labore ac vigilantiis quae omnia & longa & necessaria sunt in cognitione iuris & doctrinae laude adipiscenda fructum ampliores & praetium uberius assecuturum: si aliqua ex parte tuae illustrissimae dominationi obsequi valeam ac iustissimis illius iussibus temperare. Comendo me suppliciter excellen-tiae tuae amplissimae dignitati: quae semper domum meam universam & sectatores studio: ac facinus iuris pro-fectores magno amore incredibili studio: & summis fauoribus prosecuta est. Sed nolo vel esse lon-gior vel dicendo molestus. Oro celsae numen: & superos omnes: ut tuae illustrissimae amplitudinis & longo aevo & cum summa felicitate tueatur. Dixi.

¶ Augustuli Dathi Oratio. LXV. Quum Senensis nomine Reipublicae iussit ac sollicita una cum non nullis aliis civibus ornantissimis Daciae Regem Romam ad sacra Apostolorum Petri & Pauli adoranda limina venientem.

Salve Rex serenissime atque illustrissime princeps: tuenit hi diues patres mei: iussi & mis-si a nostris Magnificis commisi & excellis huius civitatis Magistratibus: quorum nom-ine haec mandata sunt nobis apud tuam serenissimam Maiestatem. Haec civitas: & Senensis po-pulus plurimum diligit. & magno amore coelestis inter fideles populos clarissima re-gna Dacicae: teneae ac Nouergiae: & finitimos eis ac circum adjacentes populos. Tu autem inclytam Maiestatem illorum principis catholicae fidei: & christianae religionis studiosissimam colitis reueretur ac magno honore prosequitur: nec minore affectu: quod longiore dis-iunctione locorum dilata videatur. Quoniam etiam intima quaeque & remotissima Regna: & ultimas terrarum regiones penetrat charitas: et pertingit benivolentiae magnitudo. Idcirco propter Regnorum splendorem: propter summam virtutis sapientiae religionis magnitudinem: I audere & amplius uicinem: repperit fidei chri-stianae feruorem: iulidet gloriosum nomen tuae maiestatis in ciuium nostrorum precordiis: in oium Senensium pectoribus. Quare nostri Magnifico: atque excelsi domini: tota ciuitas: & uniuersus Senensis populus ualde letantur: & gaudent tuae Serenitatis aduentu: & optatissimo eius per nostram urbem transitu. Gratulantur tuae Maiestatis felicitati: praesentiam eius gratissimam ac iucundissimam uenerantur. Secum huius reipublicae facultates ac fortunas huius ciuitatis: celsitudini tuae paratissimas offerunt: & ad eius obsequium ubique ac semper uere propelas. Et cum ad sancta beatorum Apostolorum Petri & Pauli limina: & ad sacrosanctam Apostolicam sedem: & Romanam urbem tua proficiat Maiestas: precamur optimi Dei sublimitatem: ut accessum moram ac reditum felicissimum largiatur cum augmento felicitatis: & longi. Sed alia multa: quae dicenda erant: pro amoris abundantia: & reuerentiae debito: horum patrum sapientia: & facundia: quae multo maior est: poterit copiosius ex-plicare: & abunde supplere. Commendamus nos omnes tuae illustrissimae ac serenissimae Maiestati quam clementissimus Deus ad prospera cuncta fortunare dignetur. Erunt Senenses tuae Maiestatis optimi semper ac deuotissimi filii. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. LXVI. ad eundem Regem Roma redeuntem ad proprios lares.

Magnificanti nostri Magistratus: & populus noster tuam Rex Serenissime Maiestatem. Senenses omnes gloriam regni tui dicunt. Praedarum tuae Serenitatis nomen infidet & in intimis nostris uersatur pectoribus. Quare tuam ueneramus Maiestatem humiliter saluantes: gratissimo eius gramur a pectore. A sanctis Apostolorum liminibus re-deunt felicitate gratulamur. Prosperum ad sua clarissima Regna & optamus: & praecuramus regressum. Hanc ciuitatem: & statum eius tuae Maiestati deuotissime commendamus. Eius fa-cultates ac fortunas omnes tuo pollicemur obsequio: & parata ciuium corda: & omnium Senensium mentes: ubique & semper tuae promptissimas uoluntati. Exultantes: & certo persuadentes nobis: te Regem piissimum fidei corde: & magno: atque excelsi animo: & constanti proposito: sanctam Chri-sti religionem mentis catholicae ecclesiae augere dignitatem: & gloriam & simul nostram patriam affe-ctu amore reipublicam. I prosperum iter esto Maiestati tuae: & Angelo duce: felix quae sumus regre-diaris in patriam: ubi longior: & beato aevo fruaris. Sit iterum felix tua maiestas: quam exultantibus animis praesentem intuemur: & absentem. Dixi.

m iiii.

¶ Preclarissimi Oratoris Aug. Dathi Senensis Quintus orationū liber feliciter incipit.

¶ Aug. Dathi Oratio. In funere Loyſii cōparii clarissimi equis: & ciuis Senensis peregrii.

RAE clari legislatoris & iuris consultor. Magnifici Magistratus ac uiri patres illa p̄lara uox est: qua & uere simul: & sapiēter dicit: eos q̄ pro repub. ceciderunt: in p̄petuū p̄ gloriam uiuere exallimandos. Patria nāq̄ est: cui secundus immortalē Deus ac sup̄os: summa oīa studia: summa debent officia. Patria. n. quē ad mōdū parentes: & ip̄a nostrum genus ē: ac uerum natalis nōstrū primordiū: q̄ppe quā gignit: alit: educat: instruit: in domo: & sede collocat: adiumenta tuat: ac uaria ornāmēta suppeditat. Hęc focos: & lates: hęc penates n̄fos capit. Hęc annua oīa continet: patentes liberos: propinquos: familiāres perpetuas tūc socias coniuges: dulces amicos: sepulcra maiorum. Oēs oīum charitates una ac sola complectitur. Huius potius q̄ nobis nān sumus. Hęc Platone teste magnā sibi orus nōstrū patrem uendicat: tūc prima uitę tempora per roboris: ac fortitudinis op̄a per bellicam exercitationē: p̄ gerēdū rerū laudē iure debēt. Media uero per consiliū ac sapiētiā rationem: per iustitiā cultum: per reliquarū uirtutum p̄clara munera: patriū indēm impatri debemus. Ita leges iubent: ita monent iura: ita sapiētis p̄cepta constituunt: quę neminē nisi cōfectum Senio ocio reddunt: ac feniati patiuntur: ut nō iniuria pulcherrimam Philoſophię patriem tra diderit Euphrates Syrius: agere negociū publicū: & in op̄ima reipublice amministratione uersari. Loyſius noster Cōparius nobilit̄ Eques atq̄ Imperatoriā potestate Comes: cū hodie patentamus ac tristes inferias per solimū: iure nobis laudandū occurrit: qui q̄diu uixit: bene: & cū uiuere uixit: Patriam itur̄ reipublice profuit: communi utilitat̄ prospexit: tandem pro republica cecidit: q̄d Zeno Cīnicus Stoicorum Princeps suadebat propatriū uicariū: mortē occubuit. Itaq̄ immortalit̄ nominis affectus: uere in p̄petuum per gloriam uiuere creditur. Non est autem mors deſcenda: quam famē immortalis conſequatur. Non igitur luctui: non m̄tori: non fletibus non lachrymis locus eſſe debet. Taceo Philoſophię mortem: quā uitam sapiētis exerceat: ad uitam meliorem ad uitam exp̄ditissimū parat. Mors naturę lugenda non est: quę naturę animantium diſſolutio est: & quod ad hominem spectat: auita corpore ſeparatio. Hęc leuat moriendū necessitas: quę (ut ait Lyſias magnus Orator) bonis: & malis communis est: ac nequignauos deſpicit: neq̄ patres prohibet: patriem ſe cunctis p̄ſtat. Vere Claudianus inquit. Omnia mors aequat. Hęc (ut ait Macrobius Platonice insignis) pari conſtantia: nec ueniens per naturam timenda est: nec contra ordinem cogenda naturę. Mors enim (ut ait acer Stoicus. L. Seneca) naturę lex est: ac tributum offitium: mortaliū: quę non modo malum non eſt: ſed malorum omnium remediū potius. Bene igitur M. Tullius ad. A. Torquatum ſcribit. Mori nemo sapiens miſerum dixit: ne beato quidem. Illa autē mors quę æterni doloris perſeſſio deſinitur: facile a uiro bono ac ſapiēte uiratur. Ab ea uindicta uita bene: & innocenter acta. Virum iuſtum mortis ſupplicium non tangit. Atqui Loyſius uir fuit in omni uita probatiſſimus: domi utilis: foris clarus: uir bonus inq̄: ciuis modēſtus: p̄ ornatus eques: ſtudioſus patrię: ſector honeſti: plenus fidei: amans doctriņę: & literarum: ſed & pius in deū: loco in noceus: integer uitę ac ſcelens purus: minime elatus: alieni abſtineus: qui ſemper noxiū. ex oſis citra malam uixit ætatem: obſcēſ fugitans uoluptatis. Summis quibuſq̄ in noſtra Republica functionibus honoribus non dicari: ſed laudari ſtudiuit. Peregre egreſſus ubiq̄ laudem probatiſ auit. Naſ obitit Legatus Romam Neapolim: Mediolanum: alias p̄terea dabat urbes. Variis tēporibus Pōtiſſicos Maximos: ſummos principes ac Reges legatus conuenit: nouiſſime uero eum: qui opulentiſſimo ac p̄clariſſimo Regno p̄æſt: Ferdinandum clarum decus Italię: principem pacis: propugnaculū bonorum: improborum debellatōrē: domi iorem corum: quę inuicta putantur mala audacis ac ſuperbię: qui omnia conſilio moderatur: luſtina uertit: tranquillitate componit. Apud quē dum Loyſius diuerſat̄. & pro Senenſi populo nuptiarum lætitiarū complex: contracto morboſitatem rebus exceſſit hūmanis. Bene Iſocrates ad Demonicum. Mori egregie propriū generoſis natura contribuit. Loyſius: qui in florenti reipublica: ſtutit in florentiſſimo Regno florenti legaſione deſunctus: in florentiſſima conuentus celebrat̄: in florenti terum ſtatu deſideratus ē. Vitam perfectō cuiuſdam humanę felicitatis gradu: opime de illo ſperandum uideatur. Teſtantur uiri religioſi: p̄ſertim qui iam ac frequentem factorum eius conſeſſionem audire conſueuerunt: eā p̄cipue: quam generalem pauci ante diebus: q̄ Romam profectus eſt: nre peregriti: quali ipſe ſibi mortem p̄ſagiret. Quod ſi nos ſcite: uel priſcorū ritus mouet: uel patrię ſuadet cōſuetudo: uel ipſa cōpellit humanitas: indulgete humanitas. Nā & ſapientes amicorū deſiderio cōmouēt. Et duodecim tabulę ciuitatū q̄dēt: & immoderati luctū prohibēt: Praſicari delirāmēta: & ſtudioſi derectat̄ n̄gnaſ. At nequaq̄ geminū q̄ uel in ſapiētiē cadit. Flete igitur: ſi flet iuuat: ſi nolite flere ſup̄ illū: q̄ cū bene: &

spūit actū in cōsidimus: sup̄ uos flete potius tali uiro orbatos qualibus uinā multa nra abundet diuitas. Logeatur igit̄ natura mortalis: immortalis uirtute Loysius celebret̄. Illi comprecemur piorum sedes: nobis ad̄ prædara summorū uiroz uestigia consecrati. Tanti uiri memoriā debitis honoribus prosequamur: quā sapiens & iusta nostra Respub. iustis decorandam præmiis perpetuis monumētis æuorandam decreuit. Nunc prosequimini funus. Dixi.

¶ Augustini Data Funeris Oratio altera habita ab eo in hospitali ad̄ pro Nicolao Recupero de laudibus eius & uita.

Mne mortalium genus patres: quod uos minime ignoratis: ea lege natū: ea conditiōe editū in hanc lucem: ēuit ad finē: quem ultimū terribilī pleriq; arbitrant̄: ad mortem inq; iureitico pueniat. Mortalis homo: quē alioquin Deus & animi & corporis inuēniente atq; amplissimis donauit muneribus: & nobilissimū oīum: quæ in terris sunt: ac uelut peculiare opificiū condidit: hāc quæcūq; tandē est: siue legem: seu sortem nō effugit. Vere nanq; omne quod natū est: quoniā solutioni patet: conlescat: & tandē aliquando desinat necesse est. Sed nō est unus hoīs & iūmenū interitus: quod quidā temere (ut ita dici) blaterantes effutunt: nō æqua utriusq; conditiō: id quod falso simul atq; impie apud Ecclesiasten insipientes profuerit. Nam si iūmenū spectamus: & brutiū-ola quæ illius sunt: morte delenti: & una cū corpore: quā da traduce quoq; materie eductus: ac profectus ēit: uis spūs-tenues euascent in auras: ac totus in illo sensus prorsus extinguit̄. Homo uero: q; rationis est particeps: ac ditinæ memis capax: cuius animus insusceptus a Deo: nullam in terris origines habet: ita certe moritur: ut uel cadentibus uel resolu- tis corporis membris: maneat illius spiritus: & immortalis: atq; incorruptibilis perseueret. Quod: cū scite & apprimē sapienter magnus nō secus phīs: atq; Orator. M. Cicero interitū- mortēq; distin- xit in eo opere: in quo de morte contemnenda grauiter copioseq; differuit. Quod ceterorū animanū uim interitus sit: q; corpus simul atq; animā tollat: deleat: penitusq; cōficiat. Mors autē rationalis creaturæ & hoīs ipsius: magis pprie habēda sit: quæ (ut probe definit diuinitas A reopagita: ac facit Theologus Dionysius) non rei cuiusq; consumptio: sed cōiunctio: ut sep̄atio terminat̄. Quare cū sum- mus Philosophus: ac pene sapiens uis: illud firmiter comprobamus: illud certo asserimus: illud omni dubitatione reiecta: plane constituimus: manere hoīum post mortē aīos: & cū corporibus ex- celsent: nihil seruis semperit̄: eos immortales fore. Sed certe nō eundem oībus rursum: nō idem patere omnibus iter. Quippe cū pro meritorū uarietate: alii daturī scēlēs: pēnas: proficiantur: ad in- feros: longissime a beatorū cōsilio segregati: alii superos petant: quorum uita in carne quodāmodo præter carnē uiuentes: magno studio ac summo labore in terris fuerint imitati. Bene igit̄ ab iis: quos Spūs sanctus a salsatis insinuat: pessima delinquentiū: & peccatorū definita mors est: pēnosa uero eorū: qui pie atq; innocenter uixerint. Si iuxta pphetiam uocē: pēnosa in cōspectu domini mors sanctorū eius. De quibus prædare sapiens: iustorū animæ: inquit: in manu Dei sunt: & nō tanger illos tormen- tum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori illi autē sunt in pace. Sed quosnam iustos: quosnā sa- pientes: quosnam tante laudis noīe dignari debemus: Eos proculdubio facile respondemus: qui oīes nas uoluptates: q; caduca & fallacia bona & terrena hæc ludibria respicientes: ad æterna & perpetuo du- ratura ecclesiā regna rapiunt̄. Quo quidem nostra: si rectam consecramur rōnem: aspirat omnis: & festinat intentio. Vt igit̄ ad institutū nostrum ac propositū ueniamus: optime de Nicolao R recupero: cuius hodie milites honores: stantissimū togum: solēnes inferias: atq; exequiæ pompas prosequimur: optime inq; sperādū cenſeo. Meminimus hominis ingenium: ipsi illius uidimus: q; in cuius oculis uer- saba: memo nostrū est: q; nesciat. Quem uirū probū: quem eiuem clarū: quæ acq̄item ornatisimū: quæ huius piissimæ adis: sacri Xenodochii almi diuersorū diligentissimū Præfectū pleriq; oēs agnoui- mus. Qui bonis progenitus parentibus: in ipsi etiā infantiæ rudimentis & tenellæ adhuc ætatis incu- nabulis optime indolis: & futuræ pbitans specimen præbuit. Puer sēle & ad literarū disciplinā capēs- sendam: & ad mercaturā atq; ad honestarū artius exercitiōē: laborem atq; operam contulit. Adole- scens uero: quo tempore in plenisq; feruentior laſciuit ætas: hīc oīa flagitiosa cōtempnit: & alias in- pta laudabiliter omnibus gratas tixit: alias relicta aliquandū patria: peregre profectus uirtutis atq; industria rem simul & gloriā reportauit: frequētissime in ea urbe uersatus: quæ in tota Vene- tiā iam pridē longe florentissima est. Mox repetita patria: & ad tempus. non tam sua sponte: q̄ bono- rū uel adhortatione: uel uolūtatē conuersus: recta semp̄ tranquilla salutaris: & sensiti: & consecratus est. Totus a se fugitans ambitionis & saltus: ac celibē uis agēs: cū alios doctos & sapiētes quotquot natusci uiros potuit: p̄ ceteris oībus Petri Rustiū: in signē nostræ memoriæ phdīm ac Theolo- gū studiōssimē amplectam̄. Ad carā postmodū huius sacri Xenodochii & piissimæ hospitalis edis quæ una in cunctis fidelibus nationibus celeberrima est: & in uniuerso terrarū orbe clarissima: tan dēs accitis annis arciter uiginti (ni fallor) ita consilio: ita studio: ita industria: atq; opera illi præfuit: ut eo: q; multa gessit: nullū mea quidē sentētia: culpandū sit opus. Pauperes fouit: pupillos & uiduas suscepit: lactētes iſantes aluit: dulcos ad bonarū artū studia excitauit: i carcere & cōpedibus tinctos nō deseruit. egenis opē: cūlū: iſa: gētibz atq; egrotantibus succurrunt: uidos nescim̄ cū operuit: cūcūcū

tes panit: potuit sitientes mortuos sepellire: uirgines castissime collocare: hospites & contentas benignè exceptis: inopes omnes tum cives tum peregrinos præsidio ac pecunia iuuare. Domi industrius: foris non indiligens: magnificentiore hac tecta reddidit: ecclesiam splendidiorem fecit. Pius i Deum in seipsum integer: beneficiis ac liberalis i oēs. Qui cum non agitur: aut eo amplius uitæ annos exegerit: cum sese in omni state præstitit: laudari ab omnibus iure debeat: imitari queat a nemine. Si quidem uirtutes thesaurizauit sibi thesauri uirtutum deficient in oculis: mortuus uero sacris Christiani ritus peractis muneribus. exigua depota uincula: & tenuis ac ueteris patrimonii relictis suis portuicula: deuotum & grande æs & amplas: quas sudore paruacrat facultates in pauperes usus instituit: pie huic ed hospitali dicatur: sacratissime Virgini dono dedit: cui pia semper fide ac præcipua deuotione inseruit. Caduere suo sacri Bernardini ad dicto cenobio: cuius sacra uestigia & ornata gloriose posuisti: sua studiosissime consecrasti. Bene igitur mea quidē sententia hoc si ita appellare libet epitaphio. *Nicolaus: & iusto est deo raturis eulogio.* Pius Recupetus Nicolaus pie Virgini edī incredibili pietate Præfectus: ob summæ pietatis studia: pie credendus est supra regna petitus: in beatorum domiciliis i sinu Abrahæ in gremio Virginitatis in Bernardini consorcio in Sororis contubernio facillime transire redus: quando eam eadem: quæ ille primus instituit: hic multum industria plurimum facultatibus amplius cauit: & auxit. Non igitur uiri huius legēda mors est: sed uita laudanda: quæ solum corporis uinculis tanquam ipsam benedicti æterni patris ascensum speramus ad possessionē regni eius: quod dictū & paratū est electis Dei a confirmatione mundi. Dixi.

Aug. Dathi Funeris O. III. Habita ab eo i funere Mariani Sozini dñis Senctis uirtutibus consultissimorum: turis: quos nostra ætas uidit: longe oīum celeberrimorum.

Os quondā fuit: tui patres: quod ad Eliodorū facit scribit Hieronymus: cuius hodie sancta solertia fidelis conicio uenera: tui super defunctos: cadauera in condone prostrata: laudes liberi dicentes: & iustas lugubrium carminum: & gemituum aduentus peccatorum conciderent. Hic ego morē in hoc funeulo speculo hodie non iniuria reuocandū censeo: quando is mortuus est: & mortali luce defunctus: quod modo eorum: quod nunc sumus: sed eorum: quod ueneribus seculis floruerunt: uirtutē facile æquaret & gloriā. Marianus inquit: Sozini: diuinus quidā turis interpretis: cuius nomē toto iam fulget: & claret in orbem: cui sapientiæ: doctrinæ: ac legalis prudentiæ palmā merito plerique tribuerent: quē nō modo Senes turis: sed etiam uirgines: & Italici & Transalpini populi laudabāt: suspiciebāt: plurimū admirabāt. Pro magna tui sapientiā: tu quoque oēs pene mortales: quos ætas nostra cognouit: consiliū pariter atque auxiliū & uitæ præsidium expecebas. Ad eius ipsius liberos: pene bar: hoc dicēdi munus: quod clarissimo & summa gloria præstite: genitri patre supra defuncti patris cadauer: multiplices uarias late patentes illustres: amplissimas laudes explicare: & pietatis officio debeant: & psumma eruditione & dicendi copia facillime possint. Bartholomæus imprimis Sozini: omni genere laudis abunde ornatus: & nunc paternæ gloriæ dignissimus heres. Sed nescio quomodo dux forte a prætura uenior: cui luctuosus acciderit casus: sicut ad me conuersis quoque apud me iustis de causis auctoritas ualet. At uereor ne dū parere atque obsequi studeo: imbecillitatis meæ obliuio uideat. Itaque possim uere cum Rufino dicere: Dū alius satisfacere cupio: obliuio sum mandati eius: quo recte sane præcipi. Onus supra uires meas ne leuaueris. Sed quod nam est: quod in doctus ipse parum Prætorio munere ac multisque rebus occupationibus prepeditus: parum tēporis cor rebus angustus: uel rari uiri laudibus: uel ueltris auribus dignū possim afferre? A principe mandati euocatus Marianus: corporis solutus cōpedibus: migratū a terris: rebus excessit: humanis: ne cessit: parit. Vtrū igitur moueri tū uiri desiderio: mortē desistere: interitū deplorare debemus: an contra merore & luctū abicere: sperare a lachrymis: abstinere doloris? Quid dicis? quid facis? quo me tectam nescio. Gemere compellit: humanitas: ratio prohibet. Quod si malū mors sit: atque ultimū terribillissimū id quod uulgo arbitrantur: nemo nō suorum mortē iure desleat. Sed certe malū stupide natura non est: si enim intelligimus: quod sit animi & corporis separatio: Triplex nam tradit mortis genus: quod eruditissime magnus disceptauit Ambrosius. Atque una quē mors peccati dicit: de qua scriptum ē. Anima quæ peccauerit: ipsa morietur. Altera autem mystici uocant: quia quod peccato morietur: iae Deo uiuere de qua recte Apłs. Consepulsi sumus inquit: cum illo per baptismū in morte. Tertia uero naturalis iure optima mo dici possit: quod cursum uitæ huius: ac munus explemus. Ea est. n. animi corporisq; cessatio. Ad uerū: si igitur una cum Ambrosio: quod mors demū illa malū sit: quod per peccata moriamur. Ea contra bonū: quod ita mortuus sit: ut quidē a peccato iustificatus sit. Tertia illa media quædam habēda ē: & tū iustis & innocētibz bona: tū plenius metuenda: quod cū oēs absoluit: paucos certe delectat. Sed nō hoc mortis ē uirtus: sed nostre potius firmitas: quod uoluptatibus corporis & uitæ huius delectationibus capimur: & carnis hūc miserī cōsumere trepidamus: in quo plurimū amaritudinis: perpaucū incidit inest. Et quod in exiguo melle multa ueneta latet. At nō pūtescūt Sacti mori: nō sapiētes uitæ: longē uitate huiusce peregrinationis ingemiscētes: dissolui: et cum Christo esse longe pulchrius: ac beatius arbitrantur. Ab hoc uero nequaquam alienum est: quod Midam Regem Silemum docuisse ferūt. Non nasci homini longe opimum esse: proximum autem quod primum mori: id quod ipse quoque Euripides usurpauit. Prius illud minime probare ausim: at postea tanquam tūm imbecillitatis hu

mane remediū oprabile uideri possit: ne hominis ingenium a labore & uirtute ad libidinē & turpitudinem p uice diuinitatē prodiuius in profundū uisiorū ac peccatorū precipitium dilabatur: ac uita prauitas: si forte diuina occultaretur natura: praestantia labefaceret: & prorsum recte: rōnis inuē eam/guar. S. p. n. malitia sensus hōis imutauit. Execrabant nōnulli ipsius quoq; generationis diem. Ve sit ut q̄stus ait. Percat dies in qua natus sum. Cui opinioni assentiri uidef. I hacq; nauoq; nata les hōim febiliter exequijs cū hulanate celebraret. Mors si recte iudicare uoluerimus talis plerūq; habēda ē: qualis morientiu uita praecessit: iustis quidē quietis portus: nocenobis atq; improbis nau fragis. Sed omnifaria bonū mors ē ille ipse inge Ambrosius: si pugnatia diuidit: ne inuicē pugnet: si coq; portus ē: q; magno uir huius iactari salo fide quietis stationes tuissimā atq; ruit: si deteriorē statū hōis nō efficit. Quippe qualē in singulis inueniet: talē i iudicio futuro reseruat. Quiete ipsa foet: praesentiu subducit in iudicia: futuroq; expectationi cōponit. Praedare acutus Stoicus. Rex natura quae te genuit: expectat: & locus melior ac tuior. Illic nō tremunt terrae: id qd nup nimirū patrefacti ac terris sumus: experti non inter se uenti cū magno nubiu fragore concurrūt: nō incēdia regiones urbesq; deuastāt. Quid mortē tantopae phorrescimus? Luculente sane. L. Seneca: Morientū est ingratū: quando: qd tua interest? Mors naturae lex est: mors tribunū officiūq; mortaliū: malorūq; oīum remedium ē: postremo (ut Ambrosius ait) uniuersorū trāsitus. A e siue casu hōies moriant: i qd Stoici crederent: siue fato: ut Epicurei putāt: seu deniq; genitura: qd Pythagorici affirmare sunt soliti: uita ē mortis ratiō: si recte uixerimus: ut a malis abducat: & ad feliciores sedes aditū atq; ingressus prebeat p̄uola est. n. mors Sanctorū: pretiosa sapientū oīus: bonorū oīum p̄uola mors putāda ē. Qui uiuētēs i terris: minisimā sibi uiam i celū comparauerūt. Hoc nos & de Mariano Sozino: quāsi credere fas est: augurari libet: q inter eos iure annumerādos sit: quos ad tuendos iuuandos: conseruādos hōies natos arbitramur. Qui cognitionis & legalis sapientiae studiis deditus: oēm in ea exercitatione consumpsit aetate. Qui nullius sui disciplināe expertus: q Italic Gymnasia & urbes: sed impemis Senā parando: florētissimā doctrina fecit: sentētia: uoce deniq; illustrior. Quis nō domū eius frequēbat? Quis nō sibi inde consiliū atq; opē petebat? Quis nō illius acute responsa: sapiente rēdicta: mature consilia: grauitate iudicata cōprobabat? Extant multa & praedara huius uiri monumēta: scripta completa: ingenia uolumina: libri rēq; maxima cognitione reuerēti. Eārū praefatū: quae ad rectā uisū uiam: ad humanorū actū directionē spectāt: ad pellendā iniuriā: ad colendā iustitiā: ad uirtutes exercendas: ad uita excedendā. Optimus hic lursiconfuleus fuit: optimus legū interpret: optimus nerita si indagator. Nullius rei prorsus rudis: atq; integer: sed quasi alter Lelsus i omni sermone sapiens: ita te merito iudicandus. Huius fama uisitas mūdi oras penetrat: huius doctrina cuncta resonat: & totius Italic & exterae gentis studia. Quod de nobilissimā historiā: scriptore Liuii scribit: Hieronymus haud iniuria ad hūc quoq; uirū transferri possit: ut nō minus uiri huius sapientia: dantis q; florentissimae patrie splendor ad sese contemplandū pellexerit: & ad perspicendū uiri huius laudē: non nullo a remotissimis regionibus tantū uiri fama pduxerit. Ad Marianū Sozinū ut tacem Sculos: Pictenas: Vmbros: ac ceteros finitimos pplos: ex Gallis: ex Hispanis: ex Germania: ex Anglia: Britannia: i libera: ex ultimis orbis finibus consuebāt: & consuebāt quidē: ut sapientia eius debarēt: pepererit: ut de uberrimis eius fontibus haurirēt. Innumerabiles ab hoc uiro instituti Doctores: non uisissimī eius seruiti: Pontifici & ciuili iuris adepi gloriā. Sed iam uocat funeris pompa: modus ita uendus ē laudibus: quas hie modo explicat oportebat patribus appositus ē sū mui utis interpret: Thomā Doctū comitatus: quē habuit uita comitē & studioq; sociū: securus Pū admittādū diuinūq; Pōthocem: quātope eius delectaba f affatu: apud quē tātope ualebat grada. Securus & Bartholomēū Pico lominē: ne tam p̄uox discipuli: senior magistri uideret egressus: Sectus est summorū uirorū cōrtū: quos multos ac celebres nostra tulit: atq; amisit patria. Sed iam effete funus: triste ministeriū: & quoniam aliqd humanitatis i indulgendū est: quatenus ratio pati ē: flete liberi: flete propinqui: nō qdē sup illis flet sup uis ipsos potius: tantū uiri orbatos p̄sidio: amīd & concies flete oēs: studioq; secta tones iugem fite: ac deserte defunctū uita Marianū: gemitū qdē: sed nō etiam eiulātū adhibentes: ne fupicissimū uiri mortē fspicenter fēti uideamur. Iustas p̄soluite inferias: funus celebre pangit: ac laudibus psequimur: Deū & caelestia numina comprecantes: ut subleuēt e terris Marianus: transeant ad fupos: & patrono Hieronymo: quē uiuens religiofe colebat: nūc defunctus saeculo illi uir: uir: q solus est nūc auctor: & requiem largiē eternam. Dixi.

C Aug. Dathi funebres Ofo. III. Quam habuit i laudem Thomae Docti lursiconfule in cor

rupibilis: & Doctoris ueritatis in iure: atq; ornatisimū ciuis Senensis.

Rohibebar: ingens dolor o uirū qui funeri adestis: deterrebat uis lachrymarum: nec mi nus me mihi nota renuitas prorsum dū uadebat in hoc rano cōrtū sermones faceret: nū parendi necessitas: atq; imperantium auctoritas: me ad hoc mūtuū dicendi compulset. Obruit ingenij mei imbecillitates rei ipsius magnitudo: & summa appropinqua eius uiri uirtus: nup rebus excoilet humanis: cuius hodie in tā magna circūstantiū corona luctuosum funus agit. Nec mihi cogitātū aliunde cōmodus exordieādū uidef: q̄ si a deploratione & fragilitatis hūanę nostra proficiat oratio. Breuis nāq; ē: plena laborū: uariis ac pene innumera

bilibus subiaccens casibus hostem uita-morti-atque interitui sine dubitatione obnoxia: quod uilissimum & extremum omnis terribilium nonnulli Philosophi esse tradiderunt. Atque a primo exordiat: quod tam arctum cunctis: quod tam angustum: quod tam breue: quod hominis uita longissima: bene ac scire. M. Tullius: quae inquit aetas longa est: aut quod oio homini longum? Nonne modo pueros: modo adolescentes in cursu a iergeri inleque: inque opinantis affectura est senectus? Et. n. dies hominis non secus quod umbra praeterit: diffugiunt: atque euanescent: tanquam pulvis quem proicit uentus a facie terrae. Volat aetas: uita decurrit. Tempora labunt: ratiocini senescentis annis. Et curnt freno non remorante dies. Itaque fertur Xerxes Rex ille Persarum potentissimus: cum numerofum atque inensum quod parauerat: circospectasset exercitum: et lachrymas: fletus: atque uociferationes. Hinc sacranissimus Vates: Dies annorum non progre inquit in ipsis septuaginta annis: potentibus octuaginta. Reliquum si quod forte amplius accedit uita: labori & dolori mentis uirtute ascribitur. Qualis deinde sit hominis uita: quod magnis laboribus: quod uariis: quod multiplicitibus pateat discrimina: ut ipse arbitror: nemo est: quod nesciat. Proinde hanc tam miserram: tam per calamitosam humanam uitam sortis deplorat Eutripides: eum dicit. *πῶς ἂν ὀλιγὸς χρόνος ἀποπορεύῃ καὶ ἐν ταύτῃ ἀνθρώπων*. Quorum uerborum haec mens est. Tota laboriosa est hominis uita: nec est laboris requies. Ut quod dicit uir summe prudentiae Plinius ille secundus: cum de natura loqueretur: difficile iudicari possit: parens ne melior homini: an tristior nouerca fuerit: quippe quae hominem prodius uitae principio ad lachrymas: atque aduagium editae ueluti a mileria ansipicata uita: hominis rursus ante diem quadagesimum in uulsi turbuit. Vni homini ex omni aialium metoluctu dedit: uni multiplicitate praerobatione: uni in summa uita breuitate inmensam uiuendi cupidinem praebuit. Hominem praeter ceteris animantibus per uarios casus: per tot discrimina rerum: ad mortem tandem interitumque pducit. Quod circa eleganter ne sapientissimus perdidit. Si annos computes: exiguum tempus uitae: si uices rerum: autem paucis. Nihil est in tota hominis uita: quod aut diutius in eodem statu praeseruet: aut certum exploratumque uel ad breuissimum momentum temporis esse queat: ut non uita haec: quae dicitur uita: sed mors potius haberi: atque existimari debeat. Ut non iniuria Aurelius Augustinus dubitauerit: utrum mortalitatem uitae: an uitalem mortem: eam ipsam appellare de beamus. Mortem quidem omnibus natura proposuit. Mortem effugere: mortem euitare nemo potest. Mortis deorum: sapientis Condonator inquit: similiter ut indoctus. Omnia tempus habet: & suis spatia transedit imitator: fama sub Sole. Mors omnibus supra caput instat: quos die dies ultimus appropinquat: quos die anteferunt nobis: quos die ad finem redimus: properamus ad mortem. Memori igitur cum praedaro Oratore exdum mare liceat. O fallacem spem hominum: fragilem fortunam: & inanes nostras contentiones: quae medio tempore spatio: saepe franguntur: & corrumpunt: & ante in ipso cursu obruntur: quod portum conspiceret portuerunt. Hoc die imbecillitatis humane perspicuum phibet testimonium: cuius danissimus uir optimus: Iunio consulis insignis: Doctor celeberrimus Thomas Docuius: quod uix sexagesimo expleto aetate suae anno: morte praecipitatus est: & sublati nobis ex oculis uir omni pene genere laudis: ac uirtutis praeditus: ingenio: doctrina: iustitia: pbitate clarus: & quod de Principe Porciae gentis Catone Historici perdidit: Senator optimus: optimus orator: pro Imperatore optimo optimus legum ac iuris interpres. Quod die de. Q. Scutella tradidit: homo omnis disciplina iuris ciuilis eruditissimus: iuris peritus: eloquentissimus: eloquentium in iuris praeclarissimus. Cuius doctrina: & legalis sapientia: non modo tota admirabat Italia: sed exteris quoque longinquae: ac Transalpinae nationes plenum faciebant. Ac multos sepe ex Gallis: multos ex Germanis: multos ex uirga hispania: multos ex Lusitania: multos ex Anglia: multos ex Sicilia: multos ex Sardinia: multos ex ceteris orbis gentibus ad hanc urbem colendae: ad haerendae doctrinae: eius tinnus huius hominis fama perduxit. Ab ultimis pene finibus coplures tanquam delphici quoddam perentes repleti: huius uiri adhibantiae frequenter domum: summam uiri prudentiae: & solertissimum consilium exquirebant. Responsa eius uere responsa Prudentis: & quasi oracula quaedam plena fidei: plena ueritatis non imitatio existimabant. Nunquam autem uerbis: aut in scriptis suis secum pugnantia: secum semper ipse consensit. Quare & Doctore ueritatis hanc uirum tota Sicilia: & plerique non ignobiles populi utulgo appellare consueuerunt. Itaque ob summam ingenii: doctrinae: ac pbitae laudem: a tenui loco ad maximam gloriae fastigium euasit: omnibus reipublicae honoribus: secundum prole fecundis: opibus: & fortunis florentissimus. Gratus omnibus: primis dilectus bonis: & quae maxima & amplissima eius uiri laus erat. Summo Pontifici Pio. II. quod & docuit: maxime charus. Sed quod mirificas eius uiri laudes laus referre possit? Cuius quod charus fuerit: merore funeris iudicet: itaque dicere auius nos moueri oportere tali uiro orbatos: quodbus praestitit: quod communi semper utilitati consulti: quod patriam uiuam: & eam plurimum illustrauit. Cuius mors luculosa suis est: acerba patriae: gratia: uis bonis omnibus. Nec tamen negamus: si quod mali eius morte accidit: id solis accidisse nobis priuatis frugibus: & sapientissimo uiro: cui ipso autem fideliter actum esse quodbus defunctorum est: huiusque uita laboribus: ac soluto corporis carcere: ad meliorem uitam migrasse putandus est. Quod quidem de omnibus bonis ac sapientibus uiris penultimo sperare debemus. Nam spes iustorum immortalitatis plena est: & illorum autem in manu sunt Dei: aeterni oculis in sapientium mori uideantur: illi tamen & in pace sunt: & quiete ac beatitudine perfruuntur. Propter quod probe Socrates magnus philosophus: Cicerone teste: disseruit duas esse uitas: duplices curas animorum: & corporis excedentium. Nam qui de humanis uitiis cotamina uiscent: ac se totos libidinibus: dederunt: quibus eorum uelut domesticis trinis: atque flagitis inquina uiscenti uel re publica uisenda fraudes inextinguibiles accensissent: huius deus quoddam iter esse seclusum a consilio Deo

rum. Qui adit integros se castroq; servasse: huiusq; fuisset minima cū corporibus cōtagio: selesq; ab his semper sevocasse: essetq; in corporibus hūanis vitā imitari Deoq; his ad illosa glubus essent profecti: reditū facile patere. Atq; hoc illud ē: qd i Gorgia a Platone dictū ē: eos q; iulie pieq; mauerit: cū eura migraret: ad beatosq; iulias: hoc ē: ad Paradisi delicias p̄tiosq; subitū exēpti ab oī malo: i facilitate degerēt. Qui vero iniuste atq; ipse uixerint: i punitōis ac p̄nā: carceri iure appellāt. Tarratū: re. Nā mors p̄inde est: ut eo x. uita fuerit: q; vitā hāc mortale deferunt. Et mors qdēs peccatorū peiimas: quēdam modū indelictus nāciat: qd ppheta. At contra p̄tenosa i cōspectu dñi mors factō: eius: Quam ut effusq; i: q; modo itā uniuersa carnis īgreditus ē: supplicii nocē atq; humilissimū p̄ctus obsecrans eū: q; uult oēs hoīes saluos fieri: q; vitā perennē tribuit oībus: q; cōsūunt in eo: q; saluos facit: q; beatos reddit: oēs q; impiorat clementia eius: & q; illā inuocat i ueritate. Sed iā t̄pūs ē: funus effert: & defuncti manibus parentari. Et qūā iā carnis cogit infirmitas: atq; ipsa p̄fectissimā: iugeri dñi ui ui morē. Quāq; nefas ē: quem admodū nō de Virginio solū: sed de oībus sūmis ac sapientibus uiris recte dici: aut fieri: aut oīa mortē nocere: quā tūti uiri mortalitas magis finita q; uita ē. Viuit. n. I ho mas Docuit: uirūq; sempiternū enī i latius i memoria hoīum: & sermone uersabit. Quando memoria bene reddit: uita consensu omniū sempiterna est. Dixi.

CAus. Datus Funeris Oratio. V. Quam ipse habuit in funere clarissimi uiri Petri Russi Senensis: eminentissimi & Philosophi & i theologi nostri tempore.

Equo sine lachrymis affari uos hodie uiri patres: dum cogito sublatū ē terris Petrum Russiū: Doctore nobilissimū: cuius uita nō modo p̄clarā banc ciuitatē: nō modo totā Italīā: & primas terras: sed uniuersā quoq; nationū fideliū concione: doctrinā splēdore: & admirabili scientiā laude plurimū illustrabat: cuius mores ab ipsis uisq; tenellā aetate primordis: usq; adeo i oēm uirā p̄banissimū extiterūt: ut uere ad uirtutē ad sapientiā: ad cōmunē hoīum utilitatē natus esse uideret. Sūmā namq; eius uiri integritatē: ingenii magnitudinē: doctrinā laudē: nō modo nostra rudis nequeat oratio: sed ne eloquiūssimi cuiusq; tui ita copia atq; ubertas satis explicare possit. Quare ex infinita quadā re: abūdāna ac uarietate: quas tū uiri p̄bitas: & huius defuncti Doctoris suppeditat gloria: unū dari mihi stelligo dicēdi locūtū: ad laudē eius uiri migrationē ac mortē nos uiri patres tuero cohortatus: & cōmunē nō modo huius patrie: sed totius enā christiāi generis iacurā deploaui. Hodie p̄ho dolor optimo uirē Duce: p̄p̄o oīum discipulūq; artificē: p̄ceptore bene uiuēdi p̄tiosissimū: insigni Philosophiā: ac i theologia: p̄fessore: sacrasq; scripturas ueroq; interprete orban sumus. Qd nos iure optimo documētū probamus: exemplū pudiciā: uirtutis speculū: doctrinā lumē: maximē laudis: integritatis fulgēs sydes sapientiū uirōq; testimonio atq; cōsensu appellauimus. Hodie soluto carnis exagultio: & corpore laxatis uinculis: res hūanas deseruit: q; res hūanas cōspexit temp: ac p̄ nihilo habuit. Solū Deū puro & mūdo cordis affectu ac marginali integritate sectatus ē. Qui ut eloquiū uerbis utat: pius: prodēs: humilis: pudicus: sobrius: castus: fuit: & q̄erūq; diu fragili carne & mole corporis circūdatus ē. Qui p̄calcas terrenis delinīs: sp̄ritis mūdi hononibus: reiecta seculi pōpa: eam sapiētiā āplexatus ē: q; ad deū: id est: ad fūm: & incōmutabile bonū sola pducit. Thesaurizauit. n. thesauros i c̄lo: quorū imāgē celsibis atq; aeterna possessio ē. Adeo phibere nō ambiguit uirginitatis eius testimoniu: cuius cōuerfatio oīs i speculatione diuināq; re: & in cōlis uersabat. Qui nūq; ociosus: nūq; solus erat. Legebat semp̄ aliquid: scribebat: docebat: cōtēplabāt. Sociam habebat mētē: ad res altissimas cōsideratā: spūs sc̄lū comitē: q; loquebat in eo: iennū: thelemōinis: uigilū: orōnis: diligētissimē semp̄ intentus. Qui diuino canēte ppheta: nō iniuncta beatus dicēdas iussu in lege dñi fuit uoluntas eius: & in lege eius dies ac noctes meditatus ē. Quippe q; sanā doctrinā docuit: uiam salutis oīēdit: ueritatē mediātū est: guntur eius: & labia eius de electa sunt imprū. Euangelicā uirā & uixit simul: & docuit: ut testimonio Saluatoris nō sine causa magnus uocandus sit in regno cōlorū. Erat eius domus officina bonarū artū: unde p̄cepta uirē: salutaris monitus: exortationes uirtutis: exēpla laudatā: rex oīum p̄fidiōibz: ut mēto iter eorū ānumrandus sit: q; sal terrā: & lux mūdi: a Saluatore uocant. Oīs eius anneauēbat sapientiā: & facies leuonibus assidue arcūsonabāt aures eius. Itaq; uniuersa sacra uolumina ac diuina quorūq; oracula i ecclēiis benedictōis dñm explicauit. Et incipiens a Moyse: p̄currit p̄phetas: sacras puolat historias: nouā legē interpretatus ē: ac diligenter exposuit. Multa multis de rebus & p̄clatā uolumina: incorruptos libros edidit. Nechactenus uel i eloquiis: uel i scriptis eius ullus profus in uentus est error. Nihil obscurū: nihil inexplicatū reliquit. Atq; ut tacet in differēdi discipulā: in moralī sapientiā: in Phisicis ac Methaphisicis speculā ionibus: in tota deniq; Philosophia Aristotelis scripta: explanauit Moysi libros Genesim: Exodū: Leuiticū: Numeros: Deuteronomiū: Librū Iosue: Librū Iudith: Librū Ruth: Libros Regū: Libros Paralipomenōs: Libros Esay: & Neemia: Librū Iheremiae: Librū Iudith: Librū Hester: Librū Iob: Psalteriū David p̄phē: Salomonis puerbia: Librū Ecclesiastici: Canticū canticorū: Librū Sapientiā: Librū Ecclesiastici: Iesu filii Syrach: Prophetas oēs: Primū Esaiam: Iheremiam: Baruch: Ezechiel: Daniel: tū libru duodecim p̄phetā: Osee: Iosiel: A mos: Abdiel: Ionas: Michea: Naum: Abbauch: Sophonia: Aggei: Zacharia: Malachia: Libros Machabeorū: Explanauit Euāgelū Matthei: Euāgelū Marci: Euāgelū Lucā: Euāgelū Iohannis: sacras Pauli ap̄lī ep̄lōlas: ad Romanos: ad Corinthios: ad Galathas: ad Ephesios: ad Colossenses: ad Thessalonicenses: ad

Philippenses ad Timotheum: ad Titum: ad Philemonem: ad Hebræos: Actus Apostolorum: Canonicæ epistolæ Iacob: Petri: Iohannis: Iudæ: Apocalypsim Iohannis apostoli. Subiunctis differuit quæ sententiæ libris de sacrosancta ecclesiæ indissolubili unitate: quæ de mundi et reipublice creatione: quæ de sacris Dominicæ incarnationis mysteriis: quæ de salutariibus sacramentis ab ecclesiasticis Doctoribus prætractant. Sacros Doctores quædam modis æcurus ita etiam uere ac lucide interpretatus est. Impius Gregorius: Ambrosius: Augustinus: Hieronymus. Sed et ueteres ac præstantissimos quosque Cyprianus: Basilianus: Lactantius Firmianus: Leonides: uenerabilis Beda: maximus Fulgentius: Remigius: Iudorus: Prosperus: alios copiosius. Quinetiam præfamiliaris habuit Basilium Gregorius Nazianzenus: Iohannem Chrysostomus: Iohannem Damascenus: Dionysius: Areopagita: Origenes: et ceterosque Græcorum sapientissimos. Iam Albertus Magnus: Thomas Aquinas: nec omisit Bonauentura: Alexander de Ales: Franciscus Mayronius: Iohannes Scotus: Petrus Aureolus: Michael de Scotis: in pretio habuit: ac maxime coluit Doctores celebres: Egidius Romanus: Gregorius Senefes: conciliæ nostrum pillustris: Ariminensis Gregorius: reliquos præter oculos: quæ de noie et auaritia digni sunt. Qui igitur non doleat: quod non desit tamen uiri amissionis: cuius presentia et uita in terris minifrons: uberrimus ac facillimus fructus præferbat. Lugeat non modo nobilis Ruffia domus: quæ talis ac talis uirum genuit: sed etiam tota Senefis ciuitas: Lugeat doctissimorum hominum ceteris: et tota circumspecta corona. Lugeat totius Italiæ gloriola Gymnasia: in quibus lux fulgentissima subito exincta est. Quis uero deplorat iubar: ex oculis ita præclaris speciemus: ac doctoris nostre memoriam clauissimam abrectis nobis: ut quanto et quagualius exacto (nisi fallor) ætatis anno: Orbem istum splendidi lumine: quod monentis est oculus: lege naturæ: indulgeamus in humanitatis et lachrymis: magni uiri et Doctoris funera gemis profequamur: passi obitus cõmigratione graue iacturæ: nec minus tam credamus: quantum fas est: mirum doctrina et uirtute probauissimum. Fide spe: et charitate pfectum: tranquillum in beatorum domicilium: ubi beatus et uero sempiternum trahat. Dixi.

Augustini Dathi Oratio. VI. De uita et obitu præcellentissimi et Philosophi et Medici Bartholæi Turci Senensis in toto Latino celeberrimi.

S Empronius Asellio uir doctissimus: et nonnulli præterea historiæ Romanæ scriptores. Praesulum Munia non datur: et indyctum uirum fuisse tradit: et beatus idarco phibet: quod quing habuisset: quæ bonæ maxia et præcipua arbitra sunt. Diuinas: si eloquentiam prudentis iuris: Pontifici dignitatē. Non sunt hæc ipse necda: nec cõtinentia sine Fortuna: siue potius celestis Principis munera. Sed pinde hæc sunt oia: ut certe eorum animi in quos ceciderint. Na bona sunt iis quæ bene utunt: mala iis contraque male. Diuinas: si iustus nactus sunt possessor: fortunæ ornata: uitæ præsidia: uirtutis instrumenta ducimus. Res est præclara nobilitas: ad clauitū gentis: si ad longa stēmata: ac splendore sanguinis: uirtutis decus: speciem potitatis: incorrupti atque incursari mores accellerint. Eloquētia tanquā hūanæ conuolationis Princeps: magno semper in honore est habitus: si tū cū sapienna fuerit et moderatone cōiuncta. Iuris prudentia: et ipsa quoque ad mendā hominum societate: plurimum certe momēti habet: si quæ tamē uitæ integritate eam adhibuit: ut ab omni auaricie labe et cupiditate quæstus proflus abhorreat. Honor gradus: et dignitatis amplitudine ita demum laudamus: si forsan enim abis affectatæ gloria: et potest repellat ambulo. Ita beatus Craßum quempiam iudicabimus: si diuissimus: si nobilissimus: si eloquentissimus: si iuris consultiusimus: si Pontifex Maximus fuerit. His muneribus ita demum beatitudo constabit: si exteriora hæc: et quali quædam fortuito dona tributa mortalibus: mentis bonitas: atque animi bona præcesserint. Nos quæ iustitia probabilius eū beatū et habēdū et appellādū stauimus: in quo alia quæque eloquentia: et munerum: et quali puola talia quædam effulserint. Si quis opum sit natus ingenio: prædictis summa reque cognouit: atque doctrina: singulari sapientia ornatus: cæcitate pbitate ac uirtute decoratus: præcipua auctoritate munitus. Magna uis et ingenit ad excogitandū: quod doctus ac facile populi: ad remendū uero memoria reque thesaurus naturalis quadam societate iungunt. Hæc sunt. n. mea quæ sententia reliquorum: oius fūdamēta bonorum. Quanta est doctrinæ laus: per quam nobis ueritas elucet: in illius: uita expolit: humana: nostræ dignitatis decus effulget. Humana præstantia lōge a quadrupedū natura diiungit. Fons cõtilis: puidēti ratio: agenda: reque modus: atque ordo: unde quæ aliunde: quæ sapientia est: Dux certa saluus rebus oibus modera fūdanos regit actus: erroribus liberat: uirtutibus recte uiuendū iter ostendit. Ad portū optatæ quietis: ad calcē beatitudinis usque perducit. Virtus sola est hois ac certa possessio. Cætera aliena sunt oia: hæc tantū nostra est. Quippe quæ nec p tūm eripi cuiusque: nec surripit fraudē potest. Nullis expolita piculis: nullis proflum patet infidus. Hæc uirtus inseparabilis comes ppetuo nobiscū demorā: peregrina: obque uisat. Hæc nunquā desinit. Hæc unā nobiscū ferre possit. Hæc aium pfectiuitatē: tūc fortunā exornat: mori cōstitit: in bonis morte ducit: p mortis uia: ad uic meliorem aditum praeber. Auctoritas testimonium pbitatis existit: summæ laudis momentum: pfecte indyctū fides: uicundum quoddam mentis pabulum: columen uirtutis: uirtutum sanguis bene actus: uirtus perenne decus. Quisnam igitur dubitet Bartholæum Turcum scelerem comprobare: quo uno quæ modo explicata sunt omnia affatim: et abunde præfulserint. Quæ splendore uir fuit: ingenio: Quæ incredibili reque pene oium cognitione: atque scientia. Quæ singulari ac pene diuino oibus in rebus pollebat cõsilio. Quæ quæque incredibili uirtute: fide septus erat: atque cõstantia. Quæ non solum in patria: sed apud finitimos populos auctoritate ualebat: et gratia. Quanta uel apud exteras nationes

nos apud multos & quidē claros Principes & laude & fama dabatur. Per ætati gradus ad summā pfe-
cturę sapiencię semp̄ intendēs maximęq; studiū consecratus ētea ferme nūq̄ intermisit: sed ne re-
mitte qdē nisi raro admodū florentibus ānis: & usq̄ senectū & senio virtutis ac sapiencię exercitatio
nē: & laboris opa nō reliquit. Ad hōes intendens natus cū se pbe excoluisset: diuinā quandā meden-
di tū cognovissē: tū perinā affecutus: totū sese ad ferendū vitę auxiliū & opē saluti pręstidā accōmo-
davit. Remedia polcentibus fide-diligentiā cōsilio-opa-nunq̄ defuit: q̄ cū sex & octoginta ferme an-
nos vixisset: de sexaginta i curādis languoribus in sanādis egrotis aut eo fortasse āplius ānos exo-
git: ut vult propius accessisse videt: & a illū quali triseculū quendā ac longevū senes Antezoar
dixissimē i eodē peniē genere versari: quē vixisse tradit Auerrohus lōgo tēpe: & ad centū & trigin-
ta q̄q; ānos etatē pduxisset pletanq; illa in medendi exercitatione cōsumpsisse. Quapp̄ Medicę ar-
tis primas eas statuit deferēdas Auerrohus. Sed ad nostrū Bartholū redeamus: q̄ semp̄ quas Medici
na ratio pręscribit horas male habēbus pręsto erat. Sape cōcubia: æpe intēpella nocte & antelucā
no tēpe tasebat vnas morboq; genibus pressos: si se illis pfurū conspicere nō possibedē Gre-
corū vigilię & luctubrationes Bartholi curę ac studio viderent. Qui vidit: & crebro expro-
bet testimōniū. Miseri cordē sese indigentibus prębuit. Igitur & pauperē nō desepit. Piam opes mul-
tis pręstitit. Si qua foret aut spes vitę: aut via salutis: mirā Bartholū adhibebat industria. Quos mo-
tieadī necessitas peteret: in us mirabile dictū: raro pręfagientē Bartholū intentus hora: vel tēpis po-
tus falletat attonitus: cū tam ad senectutē puenisset: & diuturna quadā medicū exercitatione polle-
ret. Ita peraciter humanorū corporū secreta rimabatur: Medicinā foeritissime pcallabat: quę una di-
sciplinę maxie fuit oīum humano generi salutaris: & magnis pñcis quoq; tēpibus celebrata p̄co-
nitas: quę primū celeberrimū auctore teste Plinio iuventores suos cēlo dicitur. Hęc. n. pp̄ summā eius
vilitatē: tanā aestimari a veteribus cōsuevit: ut p̄ Ciceronis sententiā: Deoq; imortalit̄ sit intentioni
cōsecrata: ut Apollinē: quē tanā faciebat anugras: et iuce artis iuventorē primū fuisse tradat: quē secu-
tus Aesculapius: Medicinā quoq; uehemētē auxit. Veg (ut omittit pñcos illos: q̄ primi uel inue-
nisse hęc a rē: uel perditā reuocasse: uel cultam amplificasse phibet Podaliriū: Machaonē: Orphedū
Muleum: Ilesiodorū: tum Hippocratē Coum: Galenū Pergamenū: pręclarū Auicennā hispalensem:
Asclepiadem: letasistratū: aliosq; pene innumerabiles: q̄ maxie admirationis sunt habiti: quos lauda-
re malim: q̄ cū ceteris comparare) ad Italos nostros & recentioris memorie Medicos ueniam. Glo-
riā Patavii Petro Hebano: gloriā Martilio. Florentia Thadeo suo: & Trufiano. Christophoro ho-
nesto Bononia. Forū Iulii Iacobo. Verona Gerardo Boldeno: Ioanne Herculano: nec parū etiā ami-
co nostro Petro Iacobi. Alii p̄terea ppli aliis. Sena uero una imprimis iure gloriari possit duobus lumi-
nibus Vgone Bentio: & Bartholo Tureo: quorū ingentū doctrinā: peritiām Philosphię: ac maxima
tū disciplinā: & laudē: tota admirat Italia. Summā bonarū artium cognitionē & optimis q̄q; & vniuers
omne prędicat: & maximis extollit honoribus. Sūt & alii hodie Senēs Medici illustres: quos possum
mōstrare: & tuos de qbus loquar: minime ignoratis. Sed nolo blandiri iuuentibus. Ceteros nūc mis-
sos faciam: & ad Bartholū nostrū redibo. Illud affirmare nō dubitem: hūc unū cū imprimis cōtēpla-
tionē cū actione coniunxisse. Quis neget foebē Bartholū: q̄ in utroq; genere uersatus: utriusq; est cu-
mularissime affecutus: Vt nō tñtur a beatis uideri possit in terris: si esse hōis (idēq; dicere solebat
Auerrohus) pro ultima pfectione eius: atq; absoluta substantia ētatis speculatione ac rerū sciētia
fuerit cūmularatus. Hęc est. n. tūma (ut idē ait) atq; extrema felicitas: et uita utiq; sempiterna. Cūq;
miratus laudē Bartholū suam i actione cognouisset: ita scire ac sapienter distribuit omne tēpis: etatis
ut agēdo: cōtēplando: docēdo: discēptando: medēdo: nullā tēporis partē efūnere pateret inanem.
Rem familiarē probe curatit: rem rusticā non neglexit: temp. cōsilio studio: omni officio psecutus
est. Magistratus quosq; nostrę ciuitatis amplissimos: incredibili quadā cū laude gessit: amicoq; prope
eū cōmodis: studiosos sapienciā uiros paterno semp̄ amore complexus ē: ut quos sua iustissime do-
cuisse: octoginta: aut eo fortasse amplius: Medicinā ac Philosophię laureā coronauerit: in omne
languā: inq; oēs fidelū pplōs doctrina tñi tñi: ac fama pualerit. Sed pręcipua i eo uirtus eluxit. Quę
cuiusq; ita nostra tēpitate: cuius hōis tanta pbitas: quę cū Bartholū fide: i nocentiā: integritatē: con-
stātiā: animi magnitudine cōferri possit: Cōstās ac p̄petua recte uinēdi ratio: & imutabilē optimū mē-
tis ppositū etiā posteritatis memoriā nō latebit. Pueritiā cōmū i litteris. Ludos cōtēpit. Ad o-
lēcens alioia studiā cōplexus flagitiū: & Venerē tanq̄ cōpulā fugit: iunior ciuibus: tum lingulis: tñ
mueris pdesse studuit. Reliqū omne tēpis ætatis ad cōmūē utilitatē & ad hōiū salutē cōsulit. Mi-
ta fuit hōis tēpēritia. Tēni tñctū cōtētus: lauiora aspnabat cōmūia. Mos illi fuit: quasi uni ex uete-
ribus Romanis: ut frequēter cibū semel iterdin & leuē & facile fumeret: ut p̄diu in offensa ualitudine
uixit: si nō esset corpus ac iā extremo cōsecrū senio: clades iustissimē pñctus humoris: q̄ iā celi (ne-
mini qdē uidet) humectations mino cadēs: ne ipsi qdēs lactēbus paror. S; difficultis i tā ubere
cipo: orōnis modū: q̄ diēdi copā iuenire. Ipse igit me cōpñmā: & iā tadē ad fines festin ^{tuos} oratio.
Nō possum nō foelicem admodum Bartholum iudicare: q̄ accuratissimus: qm̄ doctissimus: qm̄ sapien-
tissimus: q̄ integerrimus: q̄ insignis fuerit auctoritate & splendore nominis. Ilic cum intellexisset
eius sapiencię sacrum decere cōnubium: parum admodū remissis cōtēplationis studiis: Dadā da-

ris ortam parentibus castissimam duxit uxorem. Erat sibi cum illa: qualis Philosophum congressus decet: nō ad uulgi consuetudinē: aut ad uitæ delicias: matrimonii foederat: sed ad sobolis procreandum referebat: ut nō secus coniugij legē: q̄ sacra quādam tueret: unde fuit Bartholō nō i secunda proles. Thomā memini eius filij: q̄ p̄tadolefcens Faro functus ē. Forma corporis: & digna dato patre specie: supra ætate magnā uirtutē: tenerioribus annis: atq̄ eruditionē comparauit. Huius nō diuini blandius nūc superflus: ita prudentia excellit: & laude: ut senectutis annos: & quādam uelut p̄coceꝝ au:toritatē adeptus uideat. Sed nolo præsenibus blandius esse. Taceo femellas eius filias: quę maxie ob summū pudicitie decus: & uerecundiæ: ac muliebris probitatis nomē: primatibus quibusdam nostrę urbis nuper dit uiris. Vidit nepotū gregē utriusq̄ sexus: quibus præ clara indole ornatis: suā Bartholus mirū in modū senectutē oblectabat. Fortunis Bartholus amplissimis floruit: q̄ opibus & reꝝ bonarū oīum circūstueret copia: possimū uero cōsiliū: probitatis: sapientiæ: doctrinæ: gloria. Sed ea tamē etiā in secūdisimīs rebus: moderatione fuit: ut nunq̄ quasi uisus & multis esse uideret. Nemini se præferebat. Ab imitabili uitæ constantia nunq̄ discessit. In utraq̄ fortuna se imortē præstitit: q̄ prosperis minime unq̄ efferret: & aduersa fortiter tolleraret. Nam (ut omittā alia) quo aīo Thomā filiū morte tulit: liceat nobis eum Socrati & Lelio comparare: de quibus dictū ē: quod una erat frontis: atq̄ idem illis semp uultus. Quā uero laudabiliter humana contempserit: ultima eius indicat uoluntas. Nā ita oīa recte: moderate: sapienter instruit: ut totus ad eum uersus: unde est oīs creatiois initium: ita præscripsit: quę fm rationē & fm diuinam legē probant. Et illud (ut cōiecta si licet) probans Ennius: Nemo me lachrymis decoret: neq̄ funera fasit: in probro habendū statuit: quod a Sapientis grauitate longe abhorret: cognosceret de campano ruitore: ac poetica uanitate deprompit Neuius.

Immortales mortales si foret fas fletus
Fletur dicitur Camenæ Neuium Poetæ
Itaq̄ postq̄ est Orcio traditus thesaurō.
Obiit fuit Romæ lingua latina loquier.

At contra Bartholus habens oīa mortalia ac terrena pene pro nihilo: cœlestia atq̄ æterna suspiciens: p̄p̄i funus: aspernatus uulgi morē: inredixit: & sepulturæ decreuit modū: ut in perpetuo illo suo & constanti mentis de continendis huius rebus proposito: ad ultimos eum uitæ terminos peruisisse plane oīs intelligerent: liquidq̄ cognosceret. Et ut semp cū uirtute: & beate uixit: ita se se ad mortē præmunire: quā nunq̄ timendā duxit: & obitutus uere sapientis functus est munere. Quod si nemo iure unq̄ deplorat: ut mortale genitū: quis eum defleat: q̄ uiuens summā sapientiā adeptus est: moriens summā uitæ laudē cōprobatur: p̄ mortē æternitatē noīs cōsecratur: Non deest laudare post mortē. Latidādus ē nauta: qui ad portū peruenit. Portū nō iniuria Bartholū putem attingisse salutis. Compreceperit aterni Principis Maiestati: ut eius spūm transferat in salutis domiciliū: q̄ uiuens mortalū salutē omni studio semp tuen conatus est. Dixi.

Aug. Dathi funebis Oratio. VII. De morte & laudibus generosissimi equitis & integerrimi: atq̄ clarissimi & nobilissima Senensis ciuitatis familia ori cuius Francisci Aringherii.

Leuit Dominus Lazarū: id quod sacra eloquia prodiderūt: sicut Deus & homo mortalem hominem morte affectū: uiri patres: quā uolenter amabat eum. Quem erat suscitaturus a mortuis: sicut Saluator noster Iesus Christus quatuordecim in monumētū fecerem quo uidelicet nostrę indulgeret imbecillitati: si eos quoq̄ defunctos uita desiccamus: q̄ chari nobis in uita iustus de causis extierunt. Quod ipse aio & cogitatione complector: nō pudet me aliquantū: p̄t dolori indulgere: & lachrymis: quod & conspectu & oculis sublatū est nobis Franciscus Aringherius: eques: nobilitate generis præstantissimū: ac doctissimū: hominū: Episcopos: & Cardinaliū cognatione: & longo stemate clarus: uir p̄bitate: sapientiā tamā illustis. Qui cū uixeret annos circiter sexaginta: oīs pene quoad nobis competū est: mori in uanis seculi huius oblectamētis: nō in aliqua turpitudinis labe: nō in uoluptatū illecebris: nō in ulla de ni: p̄ uitiū ac sceleris feditate: sed i amplectenda: colenda: q̄ uirtute: in parandis bonis: atq̄ ingentis aribus: in patriis laudibus amplificandis: atq̄ exigendis consumpsit. Qui illico a puero natus ē: senex: & grauitatē prudentiāq̄ suxit cū lacte nutritis: ac propterea quantus quantus erat: totus sapientiā & uirtus erat. Ac subinde optimus uir semp: & frugi. Nullis patris & reipub. uilis liberis: uxori: & suis omnibus: uilis propinquis: uilis amicis: uilis oībus: qui non sibi: quibus nocuus ille erat: charus: cū uirari: charus singulis ciuibus: charus finitimis: charus exteris populis: gratus summis Pontificibus: oībus inq̄: qui sua ætate in Apostolatu sederūt: gratus Cæsaribus: gratus Regibus & magnis Principibus. Sed q̄ nā oblecto tanopere charus & gratus fuerit Franciscus Aringherius? Erat qppe nota & explorata summa uiri integritas: sapientiā: moderatio: & singularis atq̄ excellens i omni genere laus. Itaq̄ cū semp i rep. p̄ceptis maxie floreret i grauissimis reip. periculis atq̄ negociis: obiit Legatus Romæ: Neapolin: Venetiis: Mediolanū: Lucii: Florentiā: Ferratiā: Bononiā: Perusiū: ceterasq̄ nō icebres urbes. Totam pene Legatus illustrat i Italiā: bello & pace magna & prædara gestit. Lætos uidit dies multos: sed illum utiq̄ faustissimū: cū rediens a Venetiis: clarissimo in loco Latio.

Principatus fœditate cum Veteris iuita: magno totius populi plausu exceptus ē: festa fronde corona-
 as ductus in Senatum: & inde ab eodem ipso supraꝗ explicari possit: honorifice reductus domum.
 Quid de Alphonso dicam celeberrimo nostræ memoriæ Rege? Nonne ita hic uir unus apud eū au-
 cioritate ualuit: ut uel renitentibus mulis: tradiderit illum in Senensis populi uoluntatem: atꝗ sen-
 tentiam! Tum uidelicet: cum Rex ipse præclarissimus Ioannem Baptistam Aringherium Francisci
 ipsius filium: puerum admodum ob patris gratiam: & propter eximiam pueri indolem magnus affe-
 cit honoribus: & militari honestauit dignitate. Sed ex innumeris exemplis huiusmodi contenti pau-
 cis. Nam plura afferre & super uacuum elatum sunt pluraq; notissima: & difficile mihi: quem in an-
 gulo quodam ac breui temporis articulo dicentem compulerunt: qui uires meas oꝗo amoris indi-
 cio sunt dimensi. Ad Franciscum redeo: qui uiuens interitis: semper patriæ profuit: patrias adiunxit
 patriam curatus est: & cunctis (ut aiunt) amplificauit uiribus. Amicus nunquam defuit: publica sa-
 luti consultiuipacē admauit: diuini concordia prosperit. In consilio prudēs: in sermone modestus
 & gratus: in rebus agendis promptus atque impiger. Vir optimus iudicatus sapius Tribunus ple-
 bis: sepius princeps populi: sepius Censor fuit. Omnibus defunctus ē reipublice Magistratibus: nec
 in patria solum: sed in urbe quoꝗ Roma summis est affectus muneribus. Senatorem urbis iterum
 gessit. Inducant Senatus populiꝗ Romani insignia: & prædara uexilla. Vbiq; laudes ubiq; magnos
 est honores affectus. Quandoquidem ut Philosophi tradunt: laus: & honor ueræ uirtutis est præ-
 mium. Quæ cum cogito: & ipse temperare a lachrymis nequeo: & luctum suis: imo cunctis ciuibz
 dissuadere tux audeo: cum uideam nos orbatos tanto uiro: & tantis decorato muneribus. Quamq;
 apud nos plus ualere ratio debet: uel nostra imbecillitas: uel tria imperiti uulgi consuetudo. Illa
 inquam ratio plus ualere debet: per quam plane dignoscitur concluditur:ꝗ non modo malum nul-
 lum esse mortem: sed potius magnam bonum. Mors putanda est hæc mortalium uitæ plena labo-
 ris: plena miseria: plena angoris: plena luctus. Id quod deplorauit sapiens Euripides auctor proba-
 tissimus: deplorat: & magno ingenio uiri. Sed nec a senimur indoctis quibusdam: qui se sapientes
 profitentur: & interire cum corporibus animos arbitrantur. Caligat eorum mens cœcæ uolupta-
 tis illecebriis: & turpissime ignorantia obnoluta nebulis. Vera dissertit Socrates: uera scripsit Plato
 & Academia pluriq; & Peripatetia Philosophi: qui immortalitatem animorum certissimis argumen-
 tis: & rationibus comprobant: & duplices illorum curæ cum corporibus excoercent. ut qui males
 & impie uixerint: in terram carcerem demergantur: qui uero bona egerint: perducantur ad ueræ
 beatitudinis gloriam. Vera imprimis nouit Magister gentium Paulus: cupiens dissoluere: ut cum Chri-
 sto esset. Quod si moriendum est omnibus lege naturæ: eorum minime defenda mors est: qui cum
 ciuitate laudabili terꝗ uixerunt: & nati ad immortalitatis felicitatem carnis compediibus: & corporis
 vinculis sunt abfolui: cum uiuit semper uirtus: uiuit celebris memoria: immortalia: & prædara ex-
 tant opera: quæ nulla æta: nulla extinguet obliuio. Id de Francisco nostro Aringherio Equite: & ciue
 clarissimo facile sperandum sit: qui & ipse uir magnus fuit: & præcipue Ioannē Baptistam: & Alexā-
 drum atꝗ Albertum: egregie iuuenes laudis: suæ uirtutis ac probitatis filios claros reliquit heredes.
 Qui ut in urbe totius Italix opulentissima mortem obiit: & in celebri patria sepultus æstina in patria
 cœlesti gloriosus semper exultet in beatorum a scitis concilium condant cineres: atꝗ ossa eius: qui-
 bus datum est: nos iam tandem recta ratione institui: summum cupiamus ex probitate eius: & uir-
 tute solutum. *Dixi.*

¶ Aug. Dathi De laudibus clarissimi: & Poetæ: & Oratoris Campani Episcopi: fu-
 nebris tomus orationis Octauæ: quam tamen ipse non habuit: sed uel alterius roga-
 tu scripsit: & nomine: seu quod uero magis est simile: noluit Dathus præstantē eloquē-
 tiæ laude uirtutis: atꝗ amicum suo præconio: & laudatione carere. Reliquum huius ora-
 tionis est perditum.

Vod sine ita magna lachrymarum fari nescio: miri patres: si blattis est deterreno ca-
 cere: & demortali luce migravit. B. Campanus Pto quondam. ii. Pontifice Maximo
 Aprunus Pontifex constitutus. Quod cum nouerat uirum bonum: natum ad com-
 munem hominum salutem atꝗ utilitatem uendit: ad Latinas literas illustrandas: & si-
 ta dicere fas: est: quasi Musarum alumnus: ex Helicone profectus: ad studiorum glo-
 riam propagandā. Qui non a parentibus quibus ille filius nomen ac splendorem dedit: non a pa-
 tria: quæ in abdito orbis angulo delitescit: gloriam laudes ac decus comparauit: sed ipse sibi studio
 ingenio: exertitatione: uirtute maximas gloriam peperit: ut per uirtutis sapientie: doctrinæ gradus
 ex humili loco ad magnum honoris fastigium peruenerit: ut iam tandem in toto latio Campani no-
 men: nomen daret: splendescat Eloquentia: doctrina resurgat.

¶ Excellētissimi Oratoris Augustini Dathi Senensis. VI. Oradonum liber feliciter incipit.

¶ Augustini Dathi Oratio: quam ipse habuit palatio Dominog Senensium: magna citium & clarorum hominū astante coronas in sponsalibus Magnifici Equitis & Prætoris Senensis Laurentii Iustini.

VPIEBAM si sine dedecore fieri potuisset Magnifici ac potentes domini: præcellētes Magistratus: uosq; ornatiſſimi uiri: hanc dicendi reculare provinciam: quod tam non mihi: id est imperito homini: sed his conuenire putarem: qui abundanti ingenio: qui eloquendi copia excellunt: qui auctoritate præstant. Sed memor eius quod uerus præceptor Hieronymus tradit. Quanto potentiores sunt domini: tanto oportere nos esse ad obediētiā promptiores. Idcirco malui uideri fortasse dicendū in doctior q̄ silendo: & imperata renuendo contrumax. Verum quicquid supra uires meas ac tenues facultatem fueris ausus: id omne excusare debet parendi necessitas. Sed rem ipsam prosequamur. Cum multa in hominum uita & magnā: & peccata sunt: tum illud præstabile in primis uideri solet: quod a natura profectum: etiam sanctissimarum legum auctoritate firmatur. Eiusmodi est maris ac femine coniugatio: quam cum natura rerum omnium mater cuncta animalia docuisset: in hominum genere legibus itaq; institutis conformata est: ne coniunctio nis appetitus: qui procreandi causa datus est nobis: passim ac promiscue belluarum more uageretur: sed certa moderatione regatur ac recte rationis circoscreretur ac temperetur habenis. Hoc uero sacrum coniubium est: & sancta matrimonii constitutio. Quam probans Apostolus Magister gentium Paulus: cum ad Hebræos scriberet: Honorabiles inquit nuptiæ: & cubile immaculatum. Hinc Cecrops qui primus apud Athenienses regnauit: maximam adeptus est laudem: quod primus de coniubio legem tulit. Hoc enim iura & omnia diuina: & humana commendant. Nam quemadmodum Augustino testante nuptiale bonum tripartitum est: fides proles sacramentum: ita & per illud tria iura complentur per fidem nāq; lex humana perficitur: per liberorum procreationem natura paretur: per sacramentum uero diuina legi satis fit: atq; Euangelice ueritati. Per hoc singulis consulitur hominibus: quorū inbecillitas itaq; indigentia coniugali societate fouetur: hinc est illa per Moysen domini uox: quā primū mulierem fore māturus esset. Non est bonum hominē esse solum faciāmus ei adiutorium simile sibi. Per hoc recte familie gubernatio: & res domestica facillime dispēsat: cuius cū partes sint: homo: & possessio: ad utraq; rem tuendam: necessaria est coniugalis societas. Hinc ē Aristoteles testimonium in Œconomia corū libris. Probam mulierē omnibus quæ sunt intus dominari oportere: utq; habere omniū scēdum præscriptas leges: nō pmittere quēq; ingredi sine scepto iuramentum maxime uerba: quæ de mulierum corruptela circumferuntur: & siquid intus accidat: ut sibi notum sit soli: & si quid ab ingreditibus cōmitatur: ut penes uirum sit culpa. Hinc & in Menone Plato: decet mulierem domus bene dispensare: salua facientem omnia: quæ intrinsecus sunt: & obsequentem esse uiro. Per hoc quoq; cōmuni utilitas propter: crescit humanū genus: populi multiplicatur: terra repletur: ciuitates profeminantur. Hinc. M. Cicero in signis & philosophus: & orator ad filiū. Cū hoc natura cōmune sit oīum a uiuantium: ut habeant libidinē procreandi: prima societas in ipso est coniugio: proxima in liberis: deinde una domus: cōmunita oīa. Id autē p̄cipiū urbis: & quasi seminariū reipublice. Post sequuntur fratrum coniunctiones: post consobrinorū: sobrinorūq; qui cum in una domo iam capi nō possint: in alias domos tanq; in colonias exēdit. Secūtur cōtubia: & affinitates: ex quibus etiā plures propinquitates: quæ propagatio: & soboles: origo est rerū publicarū. Sed innumera sunt: quæ a matrimonio fonte proficiuntur bona. Quamobrem & Iuno in fensā Troianis Soror: & coniux Iouis: apud Maronē Virgiliū tempestatē penitens: & Eolū uentorū Regē ut Poetæ fabulatur: ita uenientia inducitur: nō habuit quod maius deferret: sed quod quod habebat summum pręgium: & donum amplissimum pollicetur desponsationem filie: ac modulari his uerbis.

Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphae:
Quarum quæ forma pulcherrima Deiopeiam
Coniubio itaq; stabili: propriamq; diebo
Omnes gratum meritis pro talibus: annos
Exigat: & pulchra faciat te prole parentem.

Quibus sane uerbis uera ac ppria sacri cōiugii uel cōmoda uel ornata declarauit. Quæ præcipua sūt: maris: & femine cōiūctio legitima copulatio: id iudicia uirg cōsumendo: fidei & cōiugalis pudicitiæ cōseruatio: dię longitudo: & uite lucidissima diuturnitas: filiorū deniq; procreatio: præcipuis sacri cōiubij finis ē: & fructus uberrimus. Quæ qdē oīa: quæ utiq; & multa: & præclara sunt: cōsideras: & recto scēd iudicio uolens Magnificus Eques: & solernissimus iuris cōsul: Laurentius Iustinus: da

nissimus nostræ urbis Præfex: tanq̃ vere sapiens: q̃ se intelligit nō sōlū sibi nāq̃ esse: sed ad cōmunem potius perpetuūq̃ salutē: & prouidētiā suā ad cōseruationē cōsolationis humanæ: niam maturus uxori: animum ad uxores appellat: & nuper diuina inspirante gratia, respondit sibi Virgiuem formosissimā i Pauteilem clarissimū quondam: & doctōis: & Milis Balasaris Rimbotti filiam de quo rum laudibus cupio potius dicere: q̃ possim. Quāq̃ scio oportere neminē a quopiā laudari præferri: & granier sapiētē ferre: si cotas laudibus cesserat. Sed certe sponsio: & sponsæ utriq̃ illustri patria est: præclarū genus: & præstantissimū ductum parentibus. Viriq̃ magnæ fortunæ: ueriq̃ florentes opes: utriq̃ summa uirtutis: sapientiæ: probitatis: doctrinæ splendescit gloria: utriq̃ magnū dignitatis decus. Pater Virginis: pater sponsi: & ipse pijsignis Eques sponsus ipse oēs proculdubio nobili germine natus: omnes in pleriq̃ Italiae urbibus ad magna tūctus merita: & magistratibus: & amplissimis honoribus functi sunt. Vbiq̃ eorū oīum gloriosa fama nitefit. Sed redeo iterū ad sponsum atq̃ sponsam: utriusq̃ genus splendidum est forma: & dignitas liberalis ac perue nista: iuxta: & florida ætas: spectari: ac laudatissimi mores: p̃bissima nitritus: alterius summa prudētia: & grauitas: alterius maxima pudicitia: atq̃ honestas: utriusq̃ magna laus: ut uere credēdum sit diuinis esse cōiunctos. Quā qd̃ tem putauit ipse Magnificus Eques Laurentius ex celsi Domini putauit inq̃ cū uictis magnificentiis cōferendā: & hanc sponsalium cōmunicandā celebratū: ut soludum sit hoc gaudium: si eos simul lætantes: congratulātesq̃ inueatur: quos in summo habet honore: quos oblectat: & collit: quibus se ipsum: & fortunā suā se debet: et exillimāt: quos deniq̃ huius optati boni auctores habet: ut iam per hoc actissimū uinculū adepi cōiugij membrū se factus intelligat: uestræ florentissimæ ciuitatis: quam de cetero alteram habiturus est patriā. Postremo tu Laurentiū: & in hoc coniugio: & in omni tua: deum quæsis: sis felix: & tua laurus adiecta Panthesila: p̃pe tua uiriditate florebat: ut tanq̃ lignum: quod plantatū ē secus decursus aquarū: et fructū suū in tempore suo: quod est: ut ad laudē Dei uideas filios filiorū tuorum: pacē super domū tuā: ac super uniuersam terrā. Vnū erit hōic ciuitatū grauitissimū: si nō tu Panthesila alio tradideris: sed illa te ad nos traxerit: ut uere hæc possit gaudere ciuitas: quod & illa nō careat & te. i. optimū: & præclarissimū ciuem sit affectura. **Dixi.**

¶ Aug. Dathi Oratio altera in Sponsalibus.

On epināthi mihi: atq̃ imparato prorsus patres optati: hæc delata res: & prouincia ēs quæ proculdubio & meditatione præcipua: & magni oratoris copia: & eloquentissimū uen exebat eruditione: atq̃ doctrinā: dabitis ueniam ut spero: & ipse aperit paucis uestras huius letissimæ cōnuocationis causam. Scite ac nere proditū Aristotelicum illud. Bonum eo diuinis: quo uideatur cōmunitus. Proinde id bonum quod & latissime patet ad totius humani generis amplificationē spectat: summis quoq̃ uidendi debet: atq̃ amplissimū dignum laudibus. Quo numero iure ac merito sacrum cōmuniū si uiris quibuscq̃ sanctissimis collo carit: quo scribitur: atq̃ gerat: multiplicatur humanum genus: cuius quanto dignitas est: et nobilitas naturæ præstantior: tanto ea res facilius iudicari possit: & opima omniū ac ceteris pene omnibus præferenda: per quā salutis: atq̃ incolumitatis humanæ cōsolationis prospectū est. Id anem sacrum esse coniugium declarauit uir ille apud Romanos clarissimus: cum Censor apud populū hæc factus est. Si sine uxore possemus quiritēs esse: oēs ea molestia caretemus: sed quoniam ita natura infirmū ut necq̃ illis suis commodē: nec sine illis tūlo modo uiri possit: salutis perpetuæ potius q̃ breui uoluptati cōsulēdū uidebat. Quod ipsum luculētis sane uerbis cōfirmatur Lactantius Firmianus inquit: p̃fecto i oībus: ceterisq̃ aiāribus diuersitas sexus: et coitio: et generatio nullā habet aliā rationē nisi ut oīa genera uenēdū sunt cōditione mortalitatis obitura: mutua possit succēssione seruari. Sed illud i humano genere potissimū efflorescit p̃ sanctissimas cōnubij leges: atq̃ intemerata sacri coniugij foedera. Quod qd̃ præcipuū ac præclarissimū bonū quouis contrahitur merito cum multis: sed ipsum cū propinquis: atq̃ amicis debet esse cōmune. Quobit cū æterni principis num af finalitatem cōtraxerint: oīes ornatiissimi: & tūri præstantes Galgantis Burgesij iure cōsultus nostræ tempestatis illustri: & Marianus Gossius magna uir laudes & bina fiat eodē tēpore sponsa celebrata: & Burgesie Virgines fama pudicitia: & ætate florētēs dux: A. & B. p̃pius Galgani filix: nup̃ runt: C. & A. ip̃ius Mariani filius adolecentibus modestis: & gratia apud oēs: & ip̃e uirtutis præcellētissimus: æquū: & paritūm est in hoc cœtu: & præclara propinquo: atq̃ amicorū corona res letissimā: & p̃uicidā ac diuinitus cōparatā cōferre uobiscū: ut a rōe augeat gaudij cumulus: & ueræ amicitie muneri fiat satis: si ita iura diuina: & humana sanxerunt: si ita recta humanæ uitæ deposcit ratio: si ita optima rerū ofum patens natura cōstituit: ut eorūq̃ oīum summe charitatis gloriū cōpulauit: q̃ in dissolubili amoris uinculo cōnectant: oīa tū p̃sp̃era: tū aduersa debeant cōmuniā. Agamus igit̃ immortalē deo grates: de cuius munere nemit: ut tā magna: itaq̃ p̃clara mortales be neficia assequant̃ in terris: & sum ul cōprecentur: ut faustum: ac felix sit hoc cōnubij cū op̃ata lo botis propagatione: & sponsi: ac sponsæ: & totius cognationis p̃petua: ac summa lætitia: ut q̃ ita necesse sit: utine: & sacri sponsione cōiugij iuncti sunt: & uideli filios: ac nepotes: & q̃ nascet̃ ab illis & lætina & p̃pria uoluptate fruant̃ cū summa pietate: ac perenni cōcordia ad catholicæ religionis gloriam: & ad summū patriæ decus. **Dixi.**

uu.

CAugustini Dathi Ofo. III. I. Spōsalibus magnifici ac generosissimi Egils, & clarissimi ciuis Senensis Anronii Bichi.

Vm p̄ aetatem patres ornatissimi & p̄ longā acciditurnā exercitationē dicendi iā tādē emeritis piis hoc rēpore & religionis est opibus in herendū. Id quod Magister genitū A poibolus precipiat sacra dei inuitat ecclēsia. Rēipublice cura; atq; affidens multa reū labor me totū libi pro suo iure uendicat. Multū & fesse nimis hac una de re in con pectu uestro locutus sum: ut nihil nouū nihil laudatum posse afferri: Sed et ne cio quonā meo fāro hoc usu ueniat: ut repente semp̄ et ip̄rmeditatū ac nihil tale opi nātes: subito me aggrediantur: q̄ mea uoce atq; opa uī uolunt. Quorum cum habeat imperandū potestātē: insā cōtemnere nec uolo nec audeo. Sed hęc me ēt inuicū cogitāt: rem hodie uobis p̄pōnēt: in angustū redigāt: et in q̄ paucissima uerba cōferā. Nam qd est: quod efferam pluribus sacri cōiugii dignitatē fructum splendorē amplitudinē? Nota hęc atq; explorata sunt oibis. Illud magni oratoris p̄p̄conium ad sacri cōiugium nō iniuria transferri possit. Oium terum ex quibus aliq; operatur: nihil eīe cōiugali societate melius: nihil uberius: nihil dulcius: nihil hōie libero dignius: quod uirtuti: sobolis fecunditas: dulce societatis cōfortiū: multatq; reū tum cōmoditas: tū eāam amplitudo declarat. Pacem laudat Aurelius Augustinus cum Silio Italico summum i rebus humanis bonum cōstitū: quod & honestum esse: & iucundū existimat: quāz duo p̄ raro cōueniūt: & in una sede morātur. Sē honestum: & iucundum sacrum cōiugium est. ecce q̄ bonū: & q̄ iocūdam sponsum: & sponfam: uirū & uxore cōherere in unū: & arctissimo atq; indissolubili sancti fēderis uinculo copulā. Propter quē relinquit homo patrem: & matrē: uxor iungitur: firmitus ex duobus: ut sint duo in carne una. Triplex cōiugii Aristoteles bonum nō modo Peripateticorū: sed uno excepto Platonis: P̄philosophorū oium p̄cipis: honestū: trile iucundum. Si sacrum cōnubium diligenter cōsiderare uoluerimus: p̄cūto illius erit honestas: laudissime patebit utilitas: nemini obscura erit: dulcis cōfortiū summa iucunditas. Dulce: & factū est cōiugalis societatis nomen: res ip̄sa uero tum sacra: et a Deo auctore p̄fecta tum hominū generi salutaris: tum humanę libecilitati necessaria: tum honeste degenibus peritūcunda. Pulcherrimum igitur cōnubium est: & uere laudandus thoros imaculatus. Sed hi quoq; magna digni sunt laude: qui se ad uitę huius: et sanctę genus societatis accōmodant. In his hodie. A. sponfus ac N. spona: altere ex clara. Bichog: domo: altera cōsimili Bentoris familia: uterq; optimis nam patribus ac spectatū dignis. Sed non sum ego adulari solitus: nolo em̄q; blandus ēē. Prohibet saluatoris exemplū: p̄sente quēpiam laudari. Cēlium est ista cōsuetudo: & eorum qui disparē sequeuntur cultū. Nos qui iscorruptū dogma sectamur: qui catholicā et christiāā integratē posuimus: reiecta adulādī uanitate: ad largitorem bonorum oium deū animū atq; cogitationem cōuertimur. Nō. n. rāz communicādi gratia: quod uulgo putā: sed potius congratulandi et compreciādi causā in templum dei uocati estis: Demus igitur laudem Deo: atq; illum solum tāi munera recognoscimus auctorem. Nā pios animos pia recepta numina supplice ueneratione cōprececur: ut spon sit ac sponse: libi et nostri ois nota secundet: et optimis semper auspiciis p̄sequatur: ut ditino f. p̄ p̄cedio: multos annos: et longē uicē aetatem lati agāt: et pulchra fiant: ac fecunda prole patres. Sed perest: ut quos nota iunxit affinitas: i charitate inuicē āplexati ob sculētur sese ob sculo oris sui: et fir mo deuincāt amoris nexu. Dixi.

CAugustini Dathi Ofo. IIII. de sacro cōiugio: Hāc orationē habuit filii nepos Hieronymus Dathus tūx decāniū spōsalibus Angele Dathę p̄fati Augustini nepis magna equitū ac insigniū uirorum astatē corona.

Onitugi sacra mētum patres charissimi: uere sacrum iure laudādū: et humano generi salutare nemo nō facile itellexit: qui sacra catholice fidei instituta cognouit. Pocille p̄rimus sanxit: qui oia mirabili rōe gubernat: et eo certe tempore: cum a peccatū fordes & rotas culpę labe nostra prorsus erat aliena cōditio. Per hoc nāq; terrarum orbem humano genere compleri cōstit: et seruati augeri: crescere cōstit: rōne uētūm creaturarum: quāz qdem solē: aeterni cōditoris imaginem seruant. Hoc igitur uenerunt: & miris efferamus laudibus: eorū cōmendāres p̄pōsitum: q̄ti sacra cōiugii fōdera inuiolata integritate stuentur. Hoc igitur facit: fir faustūq; cōnubium: & superni numinis asp̄rante grana macti sunt: laude fēlicitate: & gloria: quorū hodie nuptiæ: & cōiugalis lēgna celebrāt eo auspicio: atq; omine: ut fē. ūda ples cō summa nostrū oium uoluptate: & spōsi ac spōsę lōgo quo uberrime propagetur ad cētēni principis imortalem laudem. Dixi.

CAugustini Dathi Oratio. V. de laudibus sacri cōiugii

Ensent oēs uiri sapiētes: q̄ magnis de rebus rectissime tradiderunt: patres amplissimē hominem ita p̄cerant: & comparatū naturā: ut societate: atq; cōciliatione cōletur. Et diuinus quidem rebus ratione atq; oratione ita in humana cōciliatione copulatur: & iungitur: ut si quis in mortalium nūmero eam cōsuetudinē cōsecratur: ut solitaria uitam deligat: p̄ Aristoteles testimonio: a uisūp̄a hōiem: aut ifra hominē illū haberi cōueniat. Atq; cum multę sint inter homines ip̄sos societates: nulla certe granor: nulla iucundior uideri solet: una illi: quam iter maritum: & uxorem: iterūq; omniūq; arū flex natura cōciliat.

Quæ pculdubio origine ac tempore superat ceteras omnes: atq; longissime antecessit. Nec obscura est Magni Oratoris sententia: cum primâ societatem in ipso coniugio aperitissime demonstravit. Proximâ uero in liberis: quem certum sacri coniubii fructum uberem atq; omnî amplissimû. Et. n. cū sit humani generis mortalis conditio: & ea lege nascamur: ut tandem aliquando ad interitum sit: & quæ exitum ueniendum: certe congrue ac salubriter sancti coniugii interueniens sacris foedibus consilium est: ut quod soopie ingenio & natura morale effectum: natura successione quodammodo immortale fieret. Itaq; opumo iure sacri coniugium magnis effudit laudibus. Quod ita comparat humani generis ac totius mundi conditor Deus: quem solû tanti muneris auctorem fuisse constat: ut facile hominû naturâ ac societatem tueatur: & seruet. Et cū hominê udo limo formasset: atq; spiraculum uitæ infudisset: cōtinuo fragilem ipsius hominis conditionē miseratus fecit: & aditum totum simile sibi: & sociam dedit: ac totius uitæ confortem uxorem: quæ omēs cū iuro ætatis ânos erigeret: ac pulchra faceret eum prole parentem. Vt ea protoplastus comite suauissima sepius factus necessaria uiuæ adiumenta pararet. Quod si prolis felicitatem & dulcium natoꝝ consideramus dulce solamen: nulla erit unquâ tãta dicendi copia: quæ satis dignas laudes possit afferre. Quidam quidem ex sacri matrimonio artissimo tinctulo indissolubilis amoris nodus efficiat: & summa quædā consistat charitas: quæ res cum ad humanâ societatem accesserit: parit inexplicabile gaudium: & beatitudinem: inuicem diuicem cōcordiâ gignit: pacem & incredibilem tranquillitatem adducit: quibus rebus nihil potest omnino excogitari iucundius: nihil inueniri melius: nihil pretiosius custodiri. Laudemus igitur abunde sacra sponsalia: laetissimas nuptias celebremus: Deum precites: qui cuncta regit: ut spōsi ac spōsæ iurâ diuinâ cum magna sobolis fecunditate & necessitiorum omnium atq; amicorum lē uitâ feliciter tueatur: cum Bicornum splendore & eius prædara familiæ amplificatione & gloria. Atq; idem ornatiſſimi cōiugis ac præs-ut felix semper: ac propitius Deus: & det semper ætatem iucundissimâ agere. Dixi.

¶ Augustini Dathi Ofo. VII. De laudibus sacri cōiugii.

At erat uiri præstâtes atq; ornatiſſimi: eum: qui accurate quicquid magnis de rebus locurus esset: eusmodi ingenio ualere ac doctrina: ut aliqua ex parte uelut expectatio: ut quidam daretur timentum: responderet. Nam ea est inueterata cōsuetudo: ut u consilium ad dicendum affurgas: quos summa eloquēda: summa doctrina: summa deniq; auctoritate prædicos esse constet. A quibus ego fretus eruditionis & dminiculis apud uros longe sapientissimos cū graue ausus sum subire onus: in quo nō modo rudis atq; indoctus: sed eruditissimus quisq; facilius succumbat: q̃ uictor euadat. Perdifficile namq; est: res prædicas atq; admirabiles oratione complecti. Eiusmodi uero ē de nuptiis: deq; earū laudibus sermo. Sed quod mea imbecillitas explicare nequit: ex uberrimis diuinis grauis fontibus petendum iudicauit: ut firmissimis aunilis subsidiisq; munitis paulo audētius rem difficillimâ tentare ualeam. Bene igitur atq; opportune ut sapientum hoſum inſtituta ſectemur: Seruati Boeti egerimus.

Da patet augusti memi cōſiderare ſedem.

Da fontem luſtrare boni: da luce reperta

In te conſpectos animi deſigere uiſus.

Iam. n. ſas ſic: & magno implorato preſidio: ut pauca de matrimonii iure ac nuptiarū laudibus in mediū proferat. Sed quærendū ac diligētus cōſideratū mihi: coniugii inſtitutum: eius finis fructus: deniq; qui proſiciat: ex eo ſolēt: explicatū ſe offerūt. Omne et. n. aialius genus immortalitatem quampiâ cōcupiſcit: ac perpetuæ uitæ cūctia aialia inſtituta uidētur. Sed natura ita inſtituit: ut mori obnoxia eſſent: atq; ut interitui ſubiacerēt. Verum miſerata hanc ſortes mortalitatis: maris ac foemine coniugationem inſtituit: quatenus diuina & iubete poſteſtate & uoluntate ſinenne: per eiſmodi maris & foemine combinationē: ſi nō alia ratione: ſaltem ſucceſſione quadâ perpetuâ uitæ conſequerentur. Huius aut ſententiæ teſtis eſt optimus ac probatiſſimus A riſtoteles: qui ſecūdo de aia libro: hæc grauior ac ſplendide locutus eſt. Naturale eſt: inquit: omnibus iuuenibus facere alterum: quale & ipſum eſt: & aial quidem aial: plania aut plantam: quatenus diuino ſemper participet quoad poſſint. Omnia. n. id appetere uidētur: atq; eis gratia agit quæcūq; agit ſecundum naturam. Hæc Ariſtoteles. Eandem quoq; ſententiā & Firmianus qui & Lactantius dictus eſt: in ſacrarū inſtitutionum libris probare uidetur: cū hæc ſapienter ſimul eleganterq; proſatus eſt. Profecto in hominibus: cōſentisq; animabus diuerſitas ſexus & coitio & generatio: nullam habet aliam rationem: niſi ut omnia genera tuēdum: quoniam ſunt conditione mortalitatis obitura: mutua poſſint ſucceſſione ſeruati. Quam obres bene ac ſate iure conſulti iuri: qui pleriq; ut erant prudentiſſimi: & Philoſophia: fontibus haſiterunt ſui ſexus naturalis tum: maris & foemine coniugationem: quod matrimonii uocatiſ inſtitutum fuiſſe tradūt. Quare & natura ipſa duce: nō homo ſolû: q̃ participes & rōnis: ſed cætera quoq; aialia: quæ ſit mētus ac rōnis experta: hūc candē copulâ affectare uidēt: idq; ipſum pbe teſtaſ. M. Cicero primo de officiis libro: cuius hæc uerba atq; ſentētia eſt. Cōmune ē aianum ois cōiugationis appetitus: procreandi cauſa: & cura quædā eoꝝ: quæ precreata ſunt. Quibus ex uerbis pſpicuū eſt: nō ſolû precreandi curâ neceſſariâ eſſe: ſed etiâ alēdi atq; educidi diligētis. Sed hæc homini cū bellis cōmunia ſunt. Inter hoſum aut & reliqua aiania hoc poſſimū intereſt: quod illa paſſim ac libere cōmuniſcē lege ſolū

ta homo aut mentis participes ad coniugii sanctissimas leges: ac tenerandū matrimonii sacramen-
tum se accommodat: nō a Cecrope institutū: ut Atheniensibus tūsum ē: sed a conditore reg. oīum atq.
opificē Deo in ipso mūdi primordio: cum & Adam primum hominem de limo terrę finxit: & mox de
eius costa sociam suam formavit. Finis aut huiusce societatis est: nō solum liberorū procreatio: sed &
civitatis propagatio: & rex publicæ. Quod est (ut Aristoteles ait) i humanis rebus bonorū oīum lō-
ge maximū. Idcirco liquido manifestat: cū dicit. Cum hoc cōmune frōiū animāsiūm: ut habet h-
bidines procreandi: prima societas i ipso est cōiugio: proxima i liberis: deinde una domus cōmunia
oīa. Id autē est pricipiū: & quasi femininū reipub. Hæc uero idcirco dicit. M. T. tullius: quod ex
hac dīstaxat maris & femine coniunctione: propagatio illa nascit̃: ac soboles: quæ est origo civitatis
& rerum publicarū seminariū. Hinc tria: & ea quidem maxima & præcipua bona profecta sūt: quo-
rum primū ad fidē spectat: quā iemerat i corruptamq; & uir uxori: & tidissim uxori uir cōiunet.
Est. n. matrimonii fundamentum solidissimum Fides: quod charitatem ingēssimā cōtinet. Vnde & i
teteri lege & i nouo etiam testamēto legimus. Propter hoc dimittet homo patrē & matrē suā: & adh-
rebit uxori suæ: quod intelligēdum est: per firmissimā fidē cōservationē. Alterū aut bonum est: quod
ad liberos pertinet: quod optime tueri seruatum atque perfectum hīs tribus i honeste procrean-
tur: sū modeste alitur: sū infirmā ad bonorū morū cōformationē. Nam idcirco esse debet duo in carne
una. Tertium ad sacramētum spectat. Nam ita tuere uirum atq; uxorē oportet: ut summa cōsensio
ne: incredibili cōcordia: singulari deniq; amore deuincti: indissolubili quodā cōiugii nexu: i perpetuos
iuticem uitæ suæ finos exigāt. De hoc nāq; dictū est: quod Deus cōiunxit: homo nō sepat. Quæ tria
facillime euentura cōsiditū hīs duobus sponso: ac sponsa: quorū causa i hęc locum celeberrimis
tū ornatissimi impræsentiaq; cōueniunt. Nam tum solēt tria hæc plerūq; cōiungere: cum uir uxoris
uxor quorūq; uirō cōuenit. Sed hīs cum cetera paria sunt: tum mores uerūq; probatissimi laudant.
Quibus ex causis futurū est: ut nō solum duo sint i carne una: sed duorū etiā una uolūtas: una mēs
unus semp: idemq; cōsensus: summa deniq; cōcordia atq; tranquillitas. Demū Deum pricipem obse-
cramus: ut sicut huius coniunctionis solus ē auctor habēdus: ita & nobis spōsē & sponsa præsentis ni-
tā scilicet embat: & ita uestri cōnubii scēdēnt liceat uidere filios filiorū: nec troq; & sup uestra domo
perpetuā ac tranquillā pacem. Ad laudē Dei. Benignis auribus uestra āpirando excellētissimi patres
audire passa ē: quæ hodie a tentū ingenio sunt profecta: & inepte potius q̃ studiose & acriter i medijs
prolata. Fateor me perpetuo uobis deuinctū: ac uehemēt obnoxium. Ex quoniam agēde græci mihi
me facultas datur: ille quēso pro me ropēdā quē fontes uberrimū esse cōstat bonorū oīum. Dñi.

Aug. Dathi Ofo. VII. Qua publico nomine gratulatur egregie coniungi indyū Ferrariēsis
Ducis: & Serenissimi Ferdinādi Regis filiū: cūto dignē parente: Sena transeunni: & ad genia-
lem thalamum properatū: tūcinq; multū laudat cōnubialia Datus.

Ac i matrimonium fœdera iura oīa diuina & humana cōmēdat. Nec fas iniuria. Quan-
to quidē sola res ē: quæ honesta: uilis: iucūda: terrarū orbem replet: humani generis fa-
latem uet: propagandē cōtinet: arctiore beniuolētia: & amore hōiū cōsociali fœdera-
tum. Est cōi ceterę laudatū honeste oēs societates: ut ille patere uidētur latius: quē sum-
morū Regū ac Pricipum necessitudinē amplectūt. Quippe quæ a diuina iſtitutū: pro-
uidētia: quē maximā humanarū: reg. curā gerit: plurimorū salūtē: humanæ cōsocialionis: cōservationē
cōmūnem oīum utilitatē spectat. Euge letemur oēs: & magno exultemus gaudio: i hac sturua spōsa
horum lætitia: dulce cātemus epithalamion. Adsit nōc quēsumus: nō Atheniensium Hymenæus: nō
Romanorū Thalassion: nō Poëtarum celebrata carminibus: Iuno nō Erato: atq; alia quæuis Musi-
cum numero: nec enim illis sunt pro stultæ genilitatis errore: uindā iugalia curæ: sed mūdi Priocps
imortalis Deus: sacri institutor cōnubii: & coniugalis fœderis auctor: cuius nutu cuncta gubernant
humana: & maximorū Principū cōsilia actioneq; regūt. Adsit inq; propitiū ac fœlix celestis oīū
ac terrestrium arbitri: & Rector Deus: q nō solum huius sanctæ societatis primus oīum instituit fa-
crāmētum: uerū etiā in humanæ carnis intoluero mortale uirū agens: tum sua: tum incorrupte Vir-
ginis atq; intemeratę maris interuentū: & præsentī comprobationē nuptias consecrauit. Aspirēt le-
tis sponfalibus celestia numina: & superi fateāt oēs ac fœlicibus nūptiā. celebratē auspicijs prole
quantur. Gaudeat nō Neapolis: ac Ferraria solū: sed uniuersa quoq; gens Ausonia: ac tota lætēt Ita-
lia: gaudeāt fideles populi: & christiani cōtus: cultrix pacis iaspulatur charitatis: & odi Sena lætēt: &
magno totius populi caritē gaudio: canōicis plausibus: lætis uocibus iubilentis oēs. Gloriosa Prin-
ceps i Regali fulgens progenies: sed uirtute longe fulgentior. N. splēdidissimi Regis filia clarissimo
nūptū Principi. Hinc Rex potentissimus & Princeps Ferdināds: inde Dux magnanimus Ferrariē-
sis Hercules affinitate iuncta contenerunt in unū: conuenerūt inq; ad cōmūnem salūtē retinendā:
ad pacem seruandā: ad firmandam uniuersorū tranquillitatem: ad pñsi seculi fœlicitatē reuocan-
dā: ad bonorū oīum cumulū augendū. Lætetur igit oīs: & incredibili exultemus gaudio: hi-
larem dies & fœstis agēs: hæc sponfalia summa alorū incūditate celebremus. Tu uero illustrissi-
ma Princeps cum tuorum omnium splendore sis quæsumus: perpetuo fœlix cum dulcissimo spon-

Et Hercule diuinitatem ac beatam uitam degenet: et qui te admirabili nirtute pudicitia uentustate de core: et maximis donauit ornamentis Deus: cui tui Regalis ac præclarissimi generis splendore & gloria pulchra faciat te prole parentem.

¶ Della letitia di questi Signori & di tutto el popolo nostro illustrissima Madouha parlare saria superfluo. Perche li optimi respecti della nostra precipua reuerentia uerso la sacra Maiestà Regia: & della antiqua & intrinseca benignolentia uerso lo uostro indyto & generoso con forte mesano iustissimamente rallegrare & congratulare insieme con lieti & sinceri animi di ogni felicità & augumẽto di bene sperante a quelli. Preghiamo lo eterno Dio che exalti & glorifici la nostra illustrissima Signoria: alla quale offemmo la citra: & tutto quello che la diuina grana neha concesso ad ogni beneplacito & contento della uostra indyta & illustrissima Signoria: la quale nõ dubinamo che p sua sapientia pfectamẽte intendendo la buona dispositione & la somma iucundita della animi nostri: quanto siamo & ueramente contenti & iustamente partecipi di ogni uostro prospero et felice successo. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. VIII. Habenda post conuiuium a filio: q patrem familias excuset: quod nulla arte nec fãis pro conuiuii dignitate faciem conuictu ac simpliciter menfas parauerit: dulcibus ppinquis et iucundis amicis amoris i suos ac benivolentiis ostendẽde grãia.

Vm sit homo ex omni animarum numero conuiuij ornatissimi natura socialis: præclare Lycurgus Laedemonius: q leges sanctissimas tulit: inuitasse ferret: ut sepe i unis conuenientes ciues publice conuincere potius q priuam consueueret: et eam ip sas ob causas & si grauior seueriorq uideret: nequa q est amico & spernatus conuiuium: in quibus non ad uicinis ingratiam: sed ad dulcẽ quãpiã & penicillã conueniendũ ac suauissimũ conuictũ lapier: ac laudabiliter cõstruit: et flagrantes ple ferret charitate: ex mutuis quibudam oblectarent alloquiis. Ita. n. uehementius ex arte cereuidebat mutui amoris & charitatis affectus: & uera elucere nature atq humanitatis ratio. Hac mente ductus charus genitor: q uos oēs dulces propinqui atq amici: nõ modo benignolentia: sed summa quoq charitate psequi: uestra lenitate ac facilimo frenis ingenio ad simpliciter menfam inuitare nõ est uentus: ut quos maxie charos habet: presentes intueret: et ex eorũ conspectu: quos præcipue diligit: summã perperet uoluptatẽ. Ferte igit qd sumus: a quo aio si forte fecisse familiaris uideat. Confidit. n. uestram sapientiã pfecturã cordis affectũ atq optimi uoluntate: dementiã uero ignouit sibi: quod splendorẽ epulã: & lautos cibos nõ attulerit. Agit ob id maximã uestrã amplitudini grãia: quãdo nõ piguit incauto interesse conuiuij: ac iuxta hos lares uestro celebrare interuentu: et læti suscipere: quæ longe sunt uestra inferiora di gnitate. Det cœlestis numẽ contitanti sepius: et ea pefare: quæ hodierno die fuerint ptermisita. Dixi.

¶ Augustini Dathi Oratio. IX. Pro eo q mensis remouens grãias agit conuiuii: seque ipstẽ excusat: quod nõ satis p discibentium dignitate laute conuiuium splendideq parauerit. Hãc orationẽ filij nepos Hieronymus Dathus post sui ipsius patris conuiuiũ in pueritia habuit apud quosdã nobiles ac insignes primates.

Vo in conuiuij spectant consueuerũ conuiui ornatissimi: ut & Graci philosophi: et illustres Latini auctores tradiderũt. Hinc magnificã apparatũ & epulã mitor ac delitũ: inde conuictũ & alloquẽdi summa suauitas: & dulcis conuictus. Si primi consideramus statimũs tux fieri possẽt: ut satis p meritis et p uestrã amplitudinis dignitate laute & opipare conuiuium parati possit. Vex quod in apparandi splendore omnimode potamus abunde compleri ex opima nostra uoluntate: et ex hilaritate dantium aloq. Itaq confidimus conuiuii deliosissimi: nos imitatos præclarũ ac laudãdũ Atraxeris Regis exemplũ: q in meritis historiis legimus: cũ filij obsequiantĩ inops ac rudis agricola quispĩ: q nihil haberet: quod aliud dono daret: hantũ aquã ex proximo sumine: utraq manu derulit. Ille munus pericunde accepit: et lætissimo alo nõ rei mensus paruitatẽ. sed optimã deferẽtis intẽtione. Facient (ut speramus) et uestra hodie humanitates idem. Quoniã ut recte Plutarchus ait: nõ minus præclarũ est: parua accipere benigne q magna dare: et largiri liberaliter. Credimus igit uos defectũ oēs equis auimis sub finire. Qui aut tũ humaniter dignati ellis huic conuictui interesse: & uestra ornatiissima præsẽtia complere conuiuii uoluptatem: & magnã agimus: & habemus grãtiorãutes Dedit: ut lape & spici ter conueniendi tribuat facultate m. Dixi.

¶ Augustini Dathi Ofo. X. Ad agendũ nomine alterius grãtiã in conuiuij.

On me decebat in tã præclaro sodalium consensu: ignarum notius disciplinẽ uerba facere: patres celeberrimi: si nõ uenerabilis atq optimi patris auctoritas ad dicendũ: atque imperium compulisset. Itaq eius iussu atq nomine memẽt eius atq humanitates breui aũsoluam. Putabat uestras amplitudines maiore apparatu ac splendore dignas effecti qũe sua parare facultas poruerit. Præferũt tam præcella solemnitate pfecta: ac uestra considerata clementia: quæ hoc lætum ac celebre conuiuium suo conspectu exornare dignata ẽ. Horratur uestras mansuetudines: atq orat: ut suæ imbecillitatẽ nõ ulli negligentiã ascribatis: si non fiet uestra factũ satis amplissimũ meritis. Ego uero libetius illi egissem grãtiã: quã meret ipse ingentiẽ p illo uitũ & humanitatis excusationẽ ullã attulissem. Deus p sua benignitate frequenter euasimodi nos: ignia ipartiri dignet: cni pro tãtis bñficiis: quas possumus grates diligẽtissime soluam. Dixi.

¶ Aug. Dathi Oratio. XI. Ad ides in festo Sancti Nicolai. Hanc orationem filii nepos Hieronymus Dathus in pueria habuit cum domi prefata ac Dathorum solita festiuitas celebraretur magna insignium ac reuerendorum conuiuia; altante corona.

iquid in me fuisset ingenii: siquid eloquentie & doctrinae: quod sentio perexiguū esse patres & iuri praestantissimi: perlibenter hodie uobis dignas pro meritis exigent gratias: quod in hac sacra huius diei solemnitate humaniter dignati estis: quod grauisimum mihi summi amoris ac pietatis officium exhibere: & tenuē hoc & pusillū conuiuium: uestro ornatissimo ac iocundissimo decorare conspectu. Ea res nobis summa atque incredibilis festiuitate ac letitiam peperit. Quod si desuit ciborum: laetitia atque epularum splendor: pro his nos habuimus summorum uirorum dignitate: & lepidissimorum conuiuia; coronam: quorum praecipua affabilitas: comitatus sermonis: uel pretiosissimas quasque antecellit dapes: & sapientium omnium dulcedinem superat. Vt si minus fauces fuerint repletae: quod necesse erat: abunde suppedierit dulcis ac frugifer confabulantium sermo: ac suauissimum atque pabulum. Ita quidē incunde ut ad praedara hodiernam solemnem celebritatem & beatissimum Confessoris ac Pontificis Nicolai patris nostri tenerandam commemorationem accedente uestre humanitatis munere: ac penucundo consensu: nihil ad summi gaudii cumulum: ac plenitudinem desit. Profiteor me patres amplissimi: pro tam ingenti beneficentia: perpetuo me uobis fore deuinctum: ac longe a referenda graue potestate distare. Desi igitur bonorum omnium auctor: quod in me est: attingere ac sedulo deprecabor: ut quas mea imbecillitas nequit: pro imensa eius clementiae largitate: summas pro me atque imortales rependa gratias: & pro collato munere amplissima uobis reddat praemia: Praefertim uero gloriosi Pontificis Nicolai intercedentibus precibus: simul & huiusmodi facultate impartiri dignetur: ut quod hodie erratum atque fortassis omissum est: cumulatius aliis temporibus cum summa omnium letitia ualeam repensare. Postremo id mihi ipse persuadeo: non tenuis conuiuii inopiam: sed amoris copiam & optimam animi uoluntatem nobis spectatam fuisse: & tanto oia fuisse gratiora: quanto simpliciora: & auioriora: si ab optimo sunt corde perfecta. Si quod uestra quoniam tempore auctoritas impabit: nulla tamen erit in me mora. **Dixi.**

¶ Augustini Dathi Oratio. XII. Ad gratiam agendam conuiuii in festo diei diti Andreae Apostoli.

Nil potest: nec debet quidē humana conditio teneradi: ac praestantissimi praesentis: aut studiosius in omni uita contendere: quam summo & imortali regis omnium conditori Deo: & superis ac celestibus omnibus debitorum cultum ac summam uenerationem exhibere: quod facilius libenter ac studiose imprimis: quod uenerunt Desi mirabile in Sanctis suis: & uere sanctum in omnibus operibus suis: quemadmodum prophetica ueritas cōtestatur. Sed imprimis uere incredibili admiratione dignum in sanctis Apostolis: quos elegit in mundo: ut mundum instrueret: uniuersum: ac praecipue post principem Apostolorum Symonem Petrum: super quem edificata est ecclesia Dei: Andream fratrem eius: quem uere dilexit dominus in odore suauitatis: & adeo in Apostolorum sacro collegio charum habuit: ut & ad maximam ipsius imitationem: crucis patibulum subire uoluerit. Eius hodie praedara solemnitate Christiana & fidelis condicio celebratur: quae cum uestre paternitatis atque amplitudines dignata sint in hoc sancto templo hodierno: diuinitatissima sua decorare praesentia: & post peracta diuini Apostoli sacra: & augusta missae solennia: hoc se reficere tenui & pusillo conuiuio: agunt uestris humanitatibus ingentes gratias: & quas cogitare potest facilius: quam referre humana facultas. Sed Deum omnipotentem obsecrabunt: ut pro tanto munere praemia digna rependant: ac retribuat tantis meritis iustas laboris mercedē. Vestram autem precamur benignitatem: ne uilis & contemptae refectionis tenuitatem: sed summam animorum deuotionem: & cumulatissimam charitatis affectum: & plenam mensuram fidei metiri uelit. Profit uobis. **Dixi.**

Comincia felicemente el libro septimo: & ultimo delle Orationi vulgari in lingua Seneca del preta nussimo & Philolopho: & Oratore Augustino Darho Doctore eccellentissimo: & ornatissimo cittadino della excelsa Libera & Magnifica città di Siena. Oratione prima in laude del sacro coniugio.

OME per me & meglio p altri di maggiore auctorita: & in questo lo
co: & a simile proposito piu uolte e stato declarato prestantissimi padri
& electissimi cittadini consumate & perfecte sono le landi del legiti
mo matrimonio del sacro coniugio dolce consorcio sancta societa: fa
cramentale confederatione: & copola matiale. Et questo lo argumē
ta: & proua la ragione: cōfirma la auctorita: corroborata la figura: ma
nifesta lo exemplo. Et principalmente le ragioni pcepue sono quat
tro meglio che a me note alle prudentie uostre. La prima si chiama: ra
tio finis. Peroche se ciascuna cosa intato e buona: in quatro e buono
& laudabile il fine suu: molto commendabile e il sacro matrimonios
nel quale si considerano tre fini preuoli & di grandissimo fructo. Lo
primo: l'onestamento: & generatione del huomo animale eccellentissi
mo: & per uigore della ragione & parte intellectiua supereminente
a molti altri: poco meno diminuto dalle intelligentie celesti: & poco differēte dalla nobilita della na
tura Angelica. Al quale pposito e la auctorita scripta: & replicata nel libro del Genesiu uulgata: & fa
mosa. Crescite: & multiplicamini: & replete terra: & simile del sacro Propheta. Impleta e terra pos
sessione tua. Lo secōdo fine e il supplemento: & subsidio alla humana indigentia: la quale senza adiu
torio difficilmente sopportarebbe subluare: al quale fine sono le parole del sommo Creatore: uolens
creare la dōna pimeua. Faciamus adiutoriu simile tibi. Lo terzo fine e la euitatione dello illici
to desiderio oscena libidine carnale concupiscencia: & di qualche ipudicia. Al quale effetto sono le
parole dello Apostolo: sà Paulo nella sua prima Epistola alli Corinthi capitulo septimo. Propter for
nicationē aruitus quisq; suū uxorē habeat: & una que uirum suū habeat. La secōda ragione si chia
ma: ratio pmanens: pone essendo lo indiuidio di qualunq; specie aiale p sua natura mortale: & coe
rupibile: mediante la cōiunctione del maschio: & della femina si cōserua incofinalmente immortale
in specie. Et questa e la sententia del sommo Philolopho libro. ii. de Anima i queste parole. Actio eni
que est magis cōueniēs naturae omnis uiuentis: ex iis que sunt pfecta: & nō habent occasionē neq;
generantur casu: se est ut agat aliud simile. Animal. n. facit aial: & planta plantā. Ita quod habeat
cōiunctionē cum sempiterno diuino secundū suū posse. Oia. n. desiderant hoc: & pp hoc agit
omne: qd agit naturaliter. Sopra le quali parole subiunge il subile Cōmentatore Auerroys nel cō
mento le bene memorate. xxxvi. che la solitudine diminua nō hauendo possuto lo mūtē fare p di
tare secondo lo indiuidio: miseria li ha data uirtu mediane la quale si possi cōseruare in specie: cioe
mediante la coniugatione principalmente del maschio: & della femina: la quale e commune con tutti
animantia. Con la quale sententia concorda la auctorita di Lactantio Firmiano nel libro primo di diuina
rum institutionum dicendo: Profecto in homine coeterisq; animantibus diuersitas sexus: & cōiun
gementum nullam habent aliam rationem: nisi ut omnia genera uiuentium: quoniam sunt condita
ne mortalitatis obitura: mutua possint succēssuē seruari. Segue la tertia ragione la quale e delecta
tio casualitatis. E nato l'huomo come animale a meti li altri supmo: & plo quale si dicono tutte le co
se essere create a consequere felicitā: & qsta si dice esser di due maniere: Vna e chiamata felicitā cōtē
plauia: itale felicitā politica: & ciuile. Et pcheluna & l'altra cōsiste essentialmente nella opatione della
uirtu pfecta: la cōcēplauia si cōsegue pla opatione della sapientia: la politica p lo acto della prudentia
Et pero secondo la sententia di Alberto magno libro primo de Animalib; doue parla del huomo.
Vtrāq; operationē exercet. Aliquando n. solus est pp felicitatē cōtemplationis: aliquando uero
in ciuile cum molestiis quibus acquirit ciuilis felicitas non potest. Ma quantuche alieno te solita
no fruisca p quanto e capace libene diuino: mentedimeno naturalmente e ciuile: & gregabile: &
ciuile: & spectare a quella societa: la quale sopra tutte e principale che e la cōgregatione: quile restā
te Aristotele libro primo Politicorum. Et a questa come finale intēto non si puo puenire senza li
suoi principi: & precedenti cagioni. Onde primo fa mestiero preceda la cōiugatione: & societa del
marito: & della donna. Onde sono producti li figliuoli: & causate le familie: & da quelle li pagi: & cen
tune o uero cōtrade: & queste sono le parti onde si compone la totale cōgregatione: la quale elief
nō puo senza l'ine parti cōstitueri. Ilperche bene parla li gran de Oratore: & Philolopho. M. T ul
lio libro primo de Officiis dicendo. Cum hoc sit natura commune animantium: ut habeant libidinē
procreandi: prima societas in ipso est coniugio: proxima in liberis: deinde domus: & cetera: & subito
subiunge. Id autē pprincipium urbis: & quati seminarium Republicae. La quarta & ultima nel ordi
ne noitro e decta ratio pfectae laudis. Perche secondo la sententia del Philolopho tutti liberi si
riducono a tre differēcie. Alcuno si chiama bene honesto. alcuno bene uale: alcuno delectabile: & in

cundo. Et certamente quella cosa la quale tutti tre questi i se contiene indubitatamente si può chiamare perfetta. Ilche del matrimonio inducendo facilmente si può dimostrare il modo che di questo può dire il preallegato Oratore. Nihil melius p la evidente honesta: nihil uberius pio preioso fructo: nihil dulcius p la delectatione: & contento. Nihil homine libero dignius perla somma perfectione. Lefiguro possiamo comprendere nella nti de Gentili: & molto meglio nella diuina scriptura e figurato honore del conubio per molti modi appresso li antiqui: & principalmente li Egypci populi uertuosissimi. Liquali si gloriano del primo nascimento del homo: & della inuentione della doctrina: & scite molto tenerauano lo dio Osiris: & la dea Isis: & Dionysios: & Cerere li quali a matrimonio congiunti existenti nel Regno: grandi & mirabili fructi diceuano hauere conferiti alla humana generatione: & così quelli hebero sempre nella anni antiqui in somma reuerentia. Molto etià fu uenerata la dea Lucretia: & coinge di Cione: la quale si nominaua Nuptiale secondo le parole del nobile Poeta: cui uincula ingalia curae. Perla quale cagione quelli che sacrificauano a Iunone nelli sacrifici: & imolauano: & della animalis: excluderono humore colerico: loquale si nomina bilis: & presso ali altri lo asco deuano sono la terra. Perla uera significazione del matrimonio: & coniuncta uita del marito: & della donna: della quali in tutto debba essere aliena ira: odio: & qualunque amaritudine: per questo habbiamo expressa. Come etiam in lo libro secundo de preparatione Euaangelica scriue Eusebio: & anco nella messa di loue ademonstratione del honore douuto alo matrimonio luno si come etiam M' inerna si narra uauano insieme i epulo lous beche loue stesse discumbere i lectulo: & quelle sedeano appresso la quale diuersa significa la presidia del marito: & la subiectione della donna. Etiam la dea Venus tanto uenerata dalli stili gentili figurata l'honore del matrimonio: ilquale non e altro in essentia che affecto di amore: & reciproca beniuolentia: & mutua uolentia: & consenso significa: o p Venere. In cui laude lo inquit Philosopho: & Poeta. T. Lucretio ilquale de natura rerum scripe in poema: così exordi la sua elegante opera.

Eneadum genitrix hominum diuturnq uoluptas:

Alma Venus: celsi subter labentia signa:

Quae mare naugerum: quae terras frugiferentis

Concelebra: speret quoniam genui omne animantum:

Conopitur: multo exortum lumina solis.

Ma molto meglio figurato l'honore del matrimonio nella scriptura diuina si comprende: perche non senza mysterio: lo unigenito figliuolo del padre eterno: non prima assumpse carne humana della purissima Virgine: che quella fusse desponsata a Ioseph: & collocata i stato del sancto matrimonio: & a piu certa approbatione: & sanctificatione di quello: et il primo miracolo uolse opera i nel tempo della nupue in Cana Galilee: quando con la conuersione de laqua in uino alo cospetto de suoi discipuli manifesto la sua diuinita colla natura humana insieme unita: e figurato el sacro congingio i Xpo come sposo: & la ecclesia sancta sposa. Alquale proposito sono le parole del diuino Apostolo. Sacramentum hoc magnū ē. In Xpo: & i ecclesia. Lo exēplo euidenter facilmente possiamo inrendere nelli mutui amari come ucelli & altri secondo che exemplifica el nobile philosopho Platone: liquali non obstante che non sieno partecipi della ragione: & parte intellectua: incedimento possono castissime usano la naturale promissione del maschio: & della femina primo al tēpo di generare lo fa ro: & a se simile pduceret che e la prima intentione del matrimonio: cioe la fetura: & generatione de figliuoli: come quelli che sono guidati dal naturale instincto & directi da intelligentia non errante. Concorrono innumerabili auctoritate diuersi: & molti testimonii: & uari documenta alla firma cōprobatione del sacro matrimonio. Quattro nationi sono precipue nel modo appresso lequali sono stati doctissimi huomini: & di scientia molto eccellenti: & tutte approbano: & extollono questo sacramento. Hebrei: Greci: Latini: Arabi. Et primo li Hebrei hanno tre maniere di scripture: Legali: Agiographiche: Prophetali. Nelle prime sono quelle parole gia tolgate: & tante della coniugale societa. Propter hoc relinquet hō patrē: & matrē: & adheret uxori suae: & erūt duo i carne una. Nella legge Moysaica non solo si contiene l'ordine debito: & la obseruantia dello iustemato congingio: ma et privilegi: & honorabili exemptioni a quelli liquali sono iniziati allo stato del sancto matrimonio: si come appare manifestamente nello Deuteronomio: che si interpreta secondo la leges: & capitulo. xxxiii. se bene muto cordo: dione e scripto. Cū accepit homo nup uxorem: non perdet ad bellū: nec ei gēpā necessitas in iuge publico: si uacabit absq: impa domui suae: ut uno ano laxet cō uxore sua. Sicche alli mariti nonelli era concessa uacatione di militare nello exercito: acheli altri erano directamente obligati: & simile dalle altre publice graueze almeno p tutto il primo anno: che haueano menara donna: & cioe che cō qlla iocundamē se potessino cōsolare. Nelle scripture sancte sono sommanente laudati mariti: & dōna insieme uniti: & bene cōsueti: & laloro sancta cōpagnia: quasi in parte di humana beatitudine collocata. In modo che il matrimonio iustamente e iudicato proprio: & immediato dono dello eterno Dio: testante Salomone nelle sue Parabole alo capitulo. xix. Domus: & diuini dñi a parentibus: & a domino aūt proprie uxor prudēs. Dānāno li facti in Prophetis: delliquali ogni oraculo e inspirato: & reuelato p infusione dello Spirito Scto: qualunque

uiolasse la sancta cōiugale cōfederatione: & uolse Ieremia propheta come appare al capitulo. iiii. del le sue prophetiche: q̃lla laquale habia marito: & si lauidasse d'altra tirile pmixione sarebbe: & merita m'ente polluta: & cōtaminata: in tanto appresso la Hebraea natione: fu honorato: & sempre obserua to el sacro matrimonio. La Grecia quantunque haueffero molti: & excellenti conditori di leggi: & ap presso molti populi di quella eximata natione: si come Phoroneo-Minos- Licurgo-Solon-Dracon: & altri assai: ni credimeno gloriosamente fu celebrato il nome di Cecrope il quale alienigena chiamato al Regno di Athene primiero populo-maxime in laude di doctrina: intutta la Grecia uolse dō bene: & iustamente gouernare: si dice primo hauere facta legge della obferuantia del matrimonio. Ilperche tanto fu accepto: & honorato: che li Atheniesi dal nome suo furo Cecropide chiamati. I latini: & di quelli il capo principale Romani riceuute le leggi Attice & le. x. tabule più decemuri a tale effecto de purati: & due tabule adiunnte: unde fu cōsummo Ius. xii. tabularum infra il numero delle altri: una pre cipua legge fu ordinata: & a quella obferuare li Censori dignissimo Magistrato uella città di Roma preposti: laquale legge comadua agli dēti officiali in queste parole. Celibes esse nō finituro. Demō strando appetamēte: nō uolere cōsentire che la Romana iuentut uinelle celibe: & senza la cōpagnia della dōna: & stato del laudabile matrimonio. Onde nacq̃ quella elegante: & luculenta oratione di Metello huomo eloquentissimo appresso il populo Romano essendo Censore nella quale si conclud de manifestamēte senza la societa naturale della donna: & senza lo stato del matrimonio p proprio istituto della natura nō poterli uiuere. Ne anco li Arabi mancaro rendere testimonio alparlare no stro: appresso liquali sono stati huomini docti: & di prestii ingeni: & principalmēte Auicēna nō so lo di Regale dignita: ma etiā di grande doctrina: & nella secta sua di somma religione ornato: mol to cōmēda: & approba il sacro matrimonio: & nel libro. x. della sua Metaphisica: & al capitulo. iiii. ad maestra q̃lli liquali sono preposti alگونerno de populi: che studiosamēte debbino prohibire quel le cose lequali sono maxime contrarie alla titula publica: & precipue la abhominada Sodomina: & la fornicatione: assignando essere quelle che retraheno: & remouano daq̃lla cosa che e nella città la meglio di tutte espressamēte nominādo el coniugio: il quale induoe lageneratione: & cōserua la spe cie: di cui la permanēcia e segno della diuina largita adiungēdo essere lecito alhuomo prēdere tūte moglie: quēte sia di suo uolere: bēche il medesimo nō uole sia lecito alla dōna. Et Algazele huomo di molta scientia: sequace: et diligēte imitatore di Auicēna molto pla: et sommamēte lauda nel prin cipio della sua Metaphisica infra le altre uonitē: la recta dispositiōe della famiglia: & precipue il mo do debito del uiuere: et cōseruare cō la propria dōna: & bene nutrire: et educare li figliuoli: cioe ef fectio pretiosa del sancto matrimonio. Et generalmēte tutte o lepi nationi d'el mondo celebrā que sta coniugale societa festiua mēte: con letitia: con solēni cerimonie: et qualche splēdido apparato. Tre sono le leggi principali: ple quali e regolata: et si gouerna la generatiōe humana. Legge diuina: leg ge naturale: legge humana: o uero politica. Plenariamente a queste tutte e satisfatto dalla perfecta marital coniuunctione. Alquale pposito lo excellētissimo Doctore Aurelio Augustino dice: et distin gue tre beni del sacro coniugio originalmente i libro de bono coniugalit et trāsumpta da poi quar to Sētētiarum distinctione. xxii. capitulo primo et parlādo del matrimonio della parenti di xpo: cōtra similiter. xxvii. quēstione secūda: capitulo Omne. Quod triparitū ē nūptiale bonū. s. fides: proles: sacramētū. Liquali tutti cōcorrono nelli parēti di Xpo: & ples ipse Dominus-Fides: qua nullū adul teriū: sacramētū: qua nullū diuortiū: i mō chi di Ioseph: & della Vergine itemerata: fu uera societa cō iugale: seclusto pero in tutto lo nūptiale cōcubito. Questi tre beni sono quelli liquali chiama Vincē tio huomo doctissimo in Epist. la de origine aīe. Cōiūctionis fēdus: castitatis fidē: propaginis ger men. Et nēdō alproposito nfo essendo tre beni del matrimonio: p essi si uiene a satisfare a tre leg gi di sopra enumerate: pla fides: & castita alla legge humana: pla ples: & generatione de figliuoli alla legge naturale: plo sacramētū alla legge diuina. Onde molto manifesta si cōprehēde la pfectiōe del sco matrimonio. Consequēter due generationi: et quali due principii inēdiamo essere della cōmē data Philosophia, Philosophia lōica: et philosophia Italica. Et della prima fu priūpe et capo Thales Milesio primo inuestigatore delle cose naturali: bēche secōdo altri Anaximādro nato della medesi ma patria. Del altra fu Pythagora Samio antiquissimo: & nobile Philosopho: & cōsi per luno come p laltro uediamo euidentē cōfirmatione della sententia nra. Peroch nō obstantē ch alcuni dicano: ch iuesti celibe: & hauere adoptato figliuoli di sua sorella: ni credimeno molto piu prestiamo fede alla historia di Eradicenilquale afferma Tales Philosopho: & hauere presa dōna: & di q̃lla hauere gene rato figliuolo: bēche iudicasse essere grauitissimo lo amare de figliuoli: & qualche uolta iocofamente essendo alitcto dalla madre a prehendere donna: da principio rispondēda: non essere ancora item por: & di poi gia trāscorsa la prima iuentut essere passato il tempo. Et da questo philosopho primo deriuo quello prudēte monito. Quętinq stipendia. parentibus intuleris: eadē ipsa a filiis expe cta. Perche cognosceua apartenere alla perfecta laude: uirtuosamente uiuere nella cōpagnia della donna: & bene nutrire ilfructo del matrimonio: come di opima: & nobile planca producto. Pytha gora etiā per la doctrina: & somma probita honorato nella grande Grecia & parti di Italia non al trimenti che uno terreno dio scriue Diogene Laertio hauere notati quelli liquali non uoleuino ha

uere congresso cō leproprie moglie:effere in inferno crudati a dimostrare la perfectione dello sta-
to cōiugale. Quattro sono le principali: & piu famose sette dell' antiqui Philosophi: Academici:Pe-
ripatetici: Stoici: Epicurei. Et delli Academici antiq: & piu phani: Principe fu il diuino Platone per ex-
cellentia Dio de philosophi chiamato: Speila: & honorabile d'omemoratione fa dello stato matrimo-
niale: & pieni sono i suoi libri politici: & morali delli precepti: & laudatissima obferuantia pertine
allo stato della uita cōiugale: & benchè demonstrossi che in una perfectissima civile cōgregatione for-
se impossibile: & nō mai trouata che farebbe a quella cōsentanea la cōmuniōe de matrimoni: add
le donne: nient' edimeno nelle fue leggi a ciascuno assegna il suo: & proprio matrimonio: & di quello
in diuersi loci scrisse opiniū. & saluiferti institui. Delli p'empatetici: principe: & auctore fu Aristotele
sommo philosopho: il quale non solamente mōstro la cōiugatione del maschio: & della femina effe-
re naturale: & nella natura humana effere principio necessario della civile cōgregatione: ma etiam
institui: & amaeistro lo stato coniugale cō optimi documentis: come uella sua Politica: & Oeconomica
manifestamēte appare. Et tra stando dello officio del sapiente dice appartenere a quello menare dō-
na: il che etiam cōfirmo cōlo exēplo de lopera prendendo dōna: onde hebbe figliuoli Nicomachus
il quale fuisse imitatore della paterna gloria: & della singulare doctrina per quāto era possibile: & del-
la sua diuina scientia herede: Fu della Stoici principe: & capo precipuo Zeno Citrico: il quale reputa-
do firmamēte la sola uirtu effere bene: & il uitio male: & tutte altre cose indifferenti: ad are ad inten-
dere: ch' il matrimonio fuisse fondato in uirtu: & in quella ueramente stabilito: iudicò al sapiente ap-
partenere d'haure legittima donna: benchè modificasse a solo fine d'generare figliuoli: & recludo
& quali improbò quāliūq: altra inuentione. Resta lo Epicureo defensor: & assertore della uolupta:
nella quale cōstitui la felicitia: & sommo bene: ne altro hebbe maggiore riguardo: ch' efare la uita huma-
na piena: & referta di piacere: & di cōtento: & parlando del officio del sauiro di cui debba esser l'aiu-
ta in cōdisissima: a firmo douere prendere donna: & generare figliuoli: con la espresa prohibitionē
di quāliūq: altro comertio: & illicito concubio: & dalle leggi interdetto. Ma che mēstero: e allegare
li minori: & defendenti: quando l'padre principalissimo: & il profeminatore di tutti le famiglie de
Philosophi Socrate: d'algale deriuo: & hebbe p'ncipio qualunche secta: & p doctrina: & singolarita
di uirtu dallo oraculo di Apolline prudētissimo iudicato: i tūto approuo il matrimonio: ch' in tūto rē
po insieme hebbe due donne: & uorato si chiamo piu felice! Benche superato longamente dallo fa-
pietissimo Salomone il quale non fu contento a seprecento moglie. Cinq sono le precipue disci-
pline: & scientie principali: & intrinse che coniene alcuna degna consideratione: & respectu pertine
al sacro matrimonio. Eprimò ladiuina: & prima philosophia dāli Greci appellata Theologia: scien-
tia super naturale: & de altissima speculatione: tracta del matrimonio: & della formatione del proto
plauito: & primo homo del simo della terra: & diuina infusione: & spiraculo della uita: che fu il ma-
schio: & consequenter la formatione della donna prima creata della costa del huomo: che fu la femi-
na: iquali combinar: & conijuncti insieme: cōuenissero alla generatione de figliuoli: & multiplicao-
ne del mondo. La quale formatione fu ueramente mirabile: & transendēte tutte le forze della nau-
ra: Et nella scientia naturale facilmente si cognosce la qualita di questa conijunctione mediane l'ama-
teria: & la forma: iquali sono li ueri principii: onde sono producti: & causati tutti li composti: & effe-
cti naturali: & congruamente la materia e comparata alla femina: come subiecta: & deferente: & la
forma al maschio: onde e la perfectione delle cose: & attuale essentia: Onde Aristotele circa il fine
dello libro primo della sua Physica: parlando delli principii naturali introduce la comparatione no-
stra in queste parole. Materia appetit formam sicut femina marem & surpe pulchrum. Perché li co-
me la materia e dicta cosa imperfecta: & la forma perfecta: & perfectione di quello che naturalmē-
te e producto: cōsi per conueniente modo la perfectione e attribuita al maschio: & la imperfectio-
ne alla femina. Onde lo commentatore Auertoy sopra le preallegate parole: commenta Formin:
inquit: est homo imperfectus. La sciamo stare: che nella medesima scientia si proua manifestamē-
te il naturale appetito dello conijungersi in sieme maschio & femina per cagione di generare figliuoli
& simile: simile pducere. Et uenendo alla morale disciplina: habiamo in quella che effiendo tre fun-
damenti: & cagioni possissime della amicitia: cioe honesta: fructu: & delectatione: & queste trouad-
si copiosamente nella societa coniugale: meritamente si puo quella chiamare perfecta amicitia: &
sommamente idonea: & apta alla cōseruatione di tutta la societa humana: & tenacissimo tinculo a
conuectere insieme & li huomini uniuersi: & li particolari suppositi: & quelli in uero amore dilectio-
ne: & beniuolētia confirmare. Et distinguendoli tre differente di beniti: cioe: beni della fortuna: che
sono li minori. Beni corporali: che sono mediocri: beni del animo: che sonoli maaimi: & predi-
pui: tutti questi concorrono nello sacro conijugio. Et primo li beni exteriori che sonno le dote diuer-
se: secondo la qualita diuerfa delle personet: equali in stato di matrimonio si coniungano: liberi per-
tinenti alcoprio si chome bellezza: & uenusta: & debita: et bene misurata proportione: et cōsimili-
ter li beni spiritali: chome uirtu: prudētia: modestia: discrezione: et castimonia. Et la rationale disci-
plina benchè da questo proposito appara aliena: nientedimeno non manca di conueniente simi-
litudine circa lo intento nostro: la quale similitudine e questa: che Sylogizzando: et arguendo primo

prometela, ppoſidone: & la aſſumptione che dicono la maggiore & la minore a ſimilitudine di maſchio & femina: & da ſiſſe coſiuncte inferiſce la cōduſione intra. Lequali premieſſe come nel terzo matrimonio duo cōtēgano in una carne: & al generare figliuoli: coſi quelle concorrono alla formatione della conſolutione: la quale tiene loco di figliuola manūter & producta dalle premieſſe coſi come li figliuoli delli proprii parenti onde e referuata qualche ſimilitudine: & imagine del uero matrimonio. Benche queſta diſciplina ſia quella la quale porge al Philoſopho il fallibile inſtrumento per loquale proua che il padre tanto ſeruentemente ama li figliuoli: & quelli ſonno opera: & la uoluntà ſua: & ogni arteſice ama naturalmente lo proprio operato: chome il Poeta il ſuo poema. Queſta diſciplina porge inſtrumento: allo topico & dyalectico: per lo quale proua uenſimilmente: quod ſi mater eſt diligat. Queſta diſciplina porge lo inſtrumento a lo iuriſconſulto p loquale afferma: & determinia: quod nullus amor uincit paterm. Lequali tucte coſe hano uo cōnexiono o dependētia o relatione al ſacro matrimonio. Reſta ultimamente la diſciplina Mathematica: & in queſta primo Platonic diſtinguendo li numeri pari: & impari lo impari come perfectio: quia numero deus impar gaudet comparato allo machio: & il pari imperfecto comparato alla femina: demonſtrando quelli hauere non piccola uirtu: & forza circa la productione di coſe: & effecti conſiſtenti nella unuerſita del mondo alta conſideratione: & di eleuato intellecto digna: della quale altra uolta miri cordo in queſto loco hauere piu di ſuſamente parlato. Et anco li Pythagorici antiqui: Philoſophi & delle diſciplinali ſcientie ultra li altri exercitati: & bene inſtruiti intra li alzi numeri magnificano lo numero ſenario: il quale chiama la lingua Greca Sexas: per quello modo che ſidice monas unita: & principio del numero: & epdoas: & octoas ſeptenario: & octenario: coſi parimente ſexas: & queſto appellano cōtubio: perche non ſenza ragione e dicto numero fecundo: con qualche rauonabile conformita benche ſecreta: & recondita correſpondente alla propria del uero cōtubio: & coſi narra Euſebio de Preparatione Euangelica: libro. xi. Capitulo. xii. & nello. xiii. Capitulo. vii. faciendo mentione del mondo: & della creatione di quello: ſecondo il teſtimonio di Moſe adapta il mondo creato al numero ſenario: il quale come fecundo daſſi Pythagorici e chiamato coniugio. Il che non e alieno dallo myſterio della mondana creatione perfectā: & completa in. 6. di: quando fu facta la luce: & diuiſa dalle tenebre che fu uno di: quando fu facta il firmamento: cioe il ciel o & la ſeparatione de laque: che fu il di ſecondo. Quando diſtincti li elementi germino la terra herba uirentē: & li arbori pomiferi: & altri uegetabili ſecondo le ſpecie ſue: che fu il di tertio. Quando furono facti ligati di lumi del cielo: Sole Luna: & Stelle per la illuminatione del modo: che fu il di quarto. Quando furono producte tucte generationi di animali uolanti: aquatili: & terreſtri: che fu il di quinto. Quando ultimamente fu creato huomo alla imagine: & ſimilitudine della Sancta Trinita: antiquae ſupremo creato per Dio: & per eplo tutto el mondo: che fu il di ſexto: nel quale coniugio: & ſacramentale ſenario numero ſi contiene il complemento: & la perfectione dello uniuerso. Sicche dalla cōnubiale conſideratione nō e excluda la Mathematica diſciplina. Il che etiā pare cōſerente a maggiore approbatione del ſacro matrimonio. Et proſequeudo noſtro propoſito ſegua la proliza oratione non ſia mole ſta alle preſtante uoſtre. Tre ſono li populi principanti nel mondo. Romani in ſeculare: & terrena potentia. Greci in humana doctrina. Hebrei nella diuina legge: & queſti reſpreſentano tutto el mondo. Et pero il predicatore della uerita: & maſtro delle genti Paulo Apoſtolo non indebitamēte ſi di octucto el mondo hauere inſegnato: perche nella prima ſua Epiſtola amaſtro il populo Romano: nella ultima il populo hebreo in tucte altre intermedie la Grecia: perche li Corinthi: Galati: Ephēſi: Philippenſi: Coloſſenſi: Theſſalonienſi tutti ſono Greci populi: etiā adinneti gli particulari i loro cheo: Tito: & Philemone. Et perche il ſacramento del matrimonio non ſolo e di neceſſita della comune ſalute: ma etiā di grande dignita appreſſo a tutte lenationi del mondo: pero il diuino predicator annuncia la conueniente & debira obſeruantia dello ſtato del matrimonio: & della uita coniugale: ſi chome nella Epiſtola alli Romani al Capitulo. vii. Quae ſub uiro eſt mulier uiuente uiro alligata eſt legi. Si autem mortuus fuerit uir eius: ſoluta eſt a lege uiri. Et nella prima alli Corinthi Capitulo ſeptimo. Vxor uir debitum reddat: ſimiliter autē & uxor uiro. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet: ſed uir. Similiter autē & uir ſui corporis poteſtatem non habet: ſed mulier. Et principio non ego ſed Dominus: uxorem a uiro non diſcedere. Et illud alligatus es uxori: noli quare ſoluitionem. Praeterea qui matrimonio iungit uirginem ſuam: bene facit. Et iterum. Mulier alligata eſt legi: quanto tempore uir eius uiuit. Et plura in eandē ſententia. Et nella Epiſtola alli Ephēſi: Capitulo quanto. Viri diligite uxores ueſtras: ſicut & Chriſtus dilexit eccleſiam. Et mulieres uiris ſuis ſubditae ſunt. Et rurſum. Viri debent diligere uxores ſuas: ut corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit: ſeipſum diligit. Donec oſtēda le parole della antiqua legge. Propriet hoc relinquit homo patrem & matrem: & adheret uxori ſuae: &c. In fine concludendo. Vnquique uxorem ſuam: ſicut ſeipſum diligit. Vxor autem uincat uirum ſuum. Et nella Epiſtola alli Coloſſenſi Capitulo tertio. Mulieres ſubditae eſſote uiris: ſicut oportet i Domino. Viri diligite uxores ueſtras: & nolite amari eſſe ad illas. Et nella Epiſtola prima ad Timotheo Capitulo ſecundo: amaſtra le donne: & demonſtra quali cō

uolente essere dissuadendo li vani: & indecenti ornamenti: & exhortando a uerecchia uera laudem
 tiebre a subiectione: & silenzio. Concludendo conlo exemplo della prima donna queste parole. Ma
 hier seducta in prauaricatione fuit: saluabitur autem per filios generationem: si permanferit in fide:
 & dilectione: & sanificatione cum sobrietate. Ex capitulo quarto: parlando delli nouissimi ripiumpu
 ta a grane errore: & a doctrina demonicha la prohibitione delle noze: & delli matrimonii. Et par
 lando delle nedoue succellue Capitolo quinto dice. Volo adfiri iuniores nubere: filios: procreare ma
 tres familias et. Et alia in eandē sententiam. Postremo nella Epistola ad Titos: Capitulo seccondo in segna
 il sacro Apostolo ultra la conditione delli altri stati: & atta: quali effere coeunga quelle che sono con
 iuncte allo uinculo del matrimonio: imonēdo in queste parole. Adolefcentulas ut uiros suos amēt:
 filios suos diligant: prudētē: castas: sobrias: domus curam habentes: benignas: subdidas uiris suis.
 Et ultimo nella Epistola al populo Hebreo: dello quale fu Vernaculo scrittore onde questa matri
 na nello officio diuino di se medesimo dice. Hebrei sunt: & ego. Israhelites sunt: & ego. Semē Abra
 hę sunt: & ego: nolendo iteramente approbare il sacramento del matrimonio. Concluse nello Capi
 tulo. xiii. & ultimo. Honorabile inquit connubium in omnibus: & totus immaculatus. Sicche in cia
 scuno loco si manifesta la dignita: & excellētia del matrimonio. A confirmatione della quale uerit
 effendo commemorati tre tempi diuersi ordinatamente succedenti: tempo di natura: tempo di leg
 ge: & tempo di grana. In tutti facilmente si comprende la honorificentia & approbatione del matri
 monio. Perche etiā inanzi alla data legge quelli che sequinano la natura conductrice: & guida: & de
 licali la naturale clarita dello intellecto: li era legge prendeano donna: eleggeuano stato coniug
 le: anauano: & si dilectauano di questa sancta societate: come manifesto exemplo ne fanno li antiqui
 Patriarchi: & iusti: & sancti homini: & nelli loro maritaggi spēscolte furon figurati grandi sacramē
 ti per diuina ordinatone pertinenē a superni: & celestii mysterii. Diche ne e referta la uechia legger
 & la scriptura diuina. De legali institui non fa bisogno parlare: perche cōsi la legge Mosayca come
 le positioni de populi: & la ragione ecclesiastica: & secolare: canonica: & ciuile: dispone la regolare uita
 del matrimonio: honora qsto necessario & fructuoso sacramēto: ppone lapidatōē: & capitale sup
 plicio alli flagiciosi trasgressori di quello chī dāpoi nella plenitudine de tēpi: & nello stato della graua
 fu sanctificatio dallo incarnato uerbo diuino: & unigenito figliuolo di Dio: Nella assumptione della
 natura humana: come in parte di sopra habiamo declarato. Onde benchē forse sia stato troppo lon
 go: & alle prestantie nostre tedioso: & molesto: lassando stare oramai altre argumentationi: & docu
 menti: perche qualche uolta la uana Philoſophia: la uerbosa Eloquentia: la superstitiosa & inane p
 fessione de genli cōtēne errore: & menda per remouere qualunque inuile dubitatione: sanera fi
 de: la Euangelica sapiētia: la in fallibile ragione catholica: la irrefragabile christiana doctrina: la sin
 cera: & incorrupta orthodoxa ueritas: quę nullam habet aut rugam: aut maculam: concludē lo pro
 positio nostro: & la certa comprobatione del matrimonio: reponendo: & collocando quello intra li sa
 crofanti sacramēti dal uero Magistro dallo nostro signore: dallo Redēptore: & Salvatore del mō
 do institui: & ordinari ad firmamento: & presidio delle fragilita nostre: a medicina: & remedio del
 le nostre infirmita: a salute della natura humana. Adunq non senza ragione sono uisuperati: anco
 iustamente execrati li impij Heretici Tāiani reprobaron delli matrimonii: qui temere damnant fe
 derā nuptiarum. E. uisuperato in questa parte quello Mito Terentiano: acti sono ascripte quelle
 parole. Quod fortunatum ista putant: uxorem nunquā habui. Et simile quella dissuasionē del Poeta
 Satyrico: benchē cauillatōia.

Certe sanus eras uxorē Postume duces? E. relecto Turpilio comico illū cō ſrula uoce dice.
 Quia enim odio-ae senio mihi sunt nuptiæ. E confutato Archiloco: il quale quasi cum odio del ſexo
 muliebre: generalmente ruete le donne improbaua. Orpheo delli Poeti uetustissimo: & di facen
 dia: & humana sapiētia ornato: quanto tempo stette in ſtāmato dello ardente amore: della cara con
 forte Euridice uixē glorioso: & in grande reputatione: & fama: & dīpoi mutata ſententia: & da quel
 lo proposito facto alieno: lacerato: & discepito miserabilmente fini la uita ſua. Sono uisuperati final
 menti: & molto biasimati quelli liquali uiuono ſenza dōna: & fuora del conforſio coniugale: ne mi
 chiano di graue reprehentione: & calumnia: & uniuersale odio: per modo: cūe quodammodo ſono
 notati di infamia: excepti pero quelli: liquali fuſſero dediti alla uera contemplatione: & allo ſacro
 miſterio del diuino culto emanapan. Laquale e uita piū preſtante: & di piū maggiore perfectione.
 Et quelli etiā præterea: liquali fuſſero granati di iuſto: & legitimo impediemento. Et cōſi in contra
 rio ſono merito approbati: & iuſtamente laudati quelli: liquali conuertano lo animo a queſta ſancta
 & ſecura uita: & coniugale ſocietate: & eleggono uiuere in ſtato di matrimonio: come dalcuna huma
 na ſciētia: & diueta laude partīcipi. Si come alpreſente. G. paſcale di preſtante patre: preſtate figliu
 lo: & dalla ſua ſapiētia bene iſtrutto. Acui permento di uirtu: modelli: & laudabili coſtumi: & etiā
 ornamento di lettere la diuina miſeratione: & providentia: laquale ha benigna cura delle coſe hu
 mane: quali per conſigno premio ha preparata optima fortuna: perla deſponſatione della ſperſia
 uergine. N. gia figliuola dello ſpectatiffimo cittadino. A. de Pini di pudicitia: formoſa & generoſa

progenie ornata. Onde e diuinculo della nuoua affinita a colligare insieme due notabili & dignissimi famiglie della patria nostra Palsati & Pini tanto dono lo dobbiamo fare p mutua cōmunion: & reciproca participatione piu perfetto. Insieme congratularne riconoscendo dallo eterno Dio datore di tutti li beni: a quello referre immortali grazie: & per quello glorificarne amplimente la sua inestabile Maestà pregare consequenter che quello che per tanto mediatore: & dispensatore: & concessor sia in perpetuo prospero: & felice.

Concedat te. G. per breuis reliqua contentatur oratio. Prædictam sponfam: pudicam Virginem: dilecti consortem: probatam iure sociam: propino numine: & superis fanentibus nactus es tuæ modestiæ: facili ingento: optimis consimile moribus. Quare agere letare felix Sponsæ: & factibus auspiciis Sponsæ de oscularetur: & plexare tuâ. Vicissim leua eius sub ceruicē tuâ: & dextera mollis plexaretur. Perlesta hæc sponsalia macte esto iucunditate: & gloria: & cū tua suauissima. N. qñ i accubirū tuū ueniet: charis mulas pendennis a collonans tuisq; Nestoris superatos annos. Artidear tibi hilaris tue dies candido Lappillo numerandus eo omine: ut deinceps tibi innumeri quoq; cādidi fulgeat soles. Iam uero una cum charo tuo genitore. N. tuos recentibus ac salutaribus affines: si prius te tuos: no Græcis affatus ueribus.

Melius Prophetico furo. Si tibi futura tuxor: uelut nins abundans in cunctis latens domus tuæ: ac uideas filios filiorum tuorum pacem super lares tuos: & summā super hanc dulcem patriam tranquillitatem dururnonibus sæculis. **Dixi.**

C Oratione Secunda al medesimo proposito.

Arlando con somma breuita: & per non grauar di lunga oratione le vostre excellen: ne spectantissimi circūstanti: benchè la dignità della matena ricercasse premeditato: & splendido sermone: & a pediro lo effecto: pelo quale siamo al presente conuocati. Essendoli nuouamente per disposizione dello eterno Dio contratta affinita infra le parni adstanti: & hauendo el prestante citadino. B. disponata la sua granosa figliuola. A. uenuta fia: & speciosa Virgine. A. adolecente di grande modestia: & laudabili: & uirtuosi costumi ornata: & corrispondente alle laudi del suo charo genitore: pare debito: & molto conueniente tanta letitia: & uenudat: & felice desponsatione comunicare. & partecipare conle prestante nostre. Et accio: che sia tanto piu perfecta la loro allegrezza: & insieme per satisfare: allo officio della uera amicia: & al debito della opima propinquitia: & coniunctione: perche e de legge approbata: & obseruata consue tudine: che tu te le cose maxime le secunde prosperare: & felici debbino insieme infra li amici: & ben conuenienti propinqui essere communi. Di tutto glorifichiamo la Maestà del Supremo Creatoris dal quale chome procede ogni beneficio: così si degni concedere gratia: che questa affinita sia stabilissima in concordia: unione: & reciproca affectione delle parti con secundita: & generatione di figliuoli ad laudē di Dio: & singulare letitia della spōsi: & di tutti quelli: che per consanguinita: & beniuolentia sono coniuincti. **Dixi.**

C Oratione Terria al medesimo proposito

Et tunc le nationi del mondo: etiam de populi Barbari: & in fideles recognoscono lo eterno & in mortale Dio auctore di tutte lechose humane: Spectantissimi: & ornatissimi Circūstanti: molto maggiormente si conuiene: & appartene a noi illustratis & illuminatis dalla uera religione: & ornati di quello opimo: & sanctissimo cultor: il quale da ogni superstitione: & da ogni stulto: & uano errore: e: totalmente alieno: quella: e: ueramente catholica: & approbabile sententia: la quale pronuntia el sacro Apostolo: conficio de super: ni: & secreti celestis Ioanni Euangelista: quando dice. Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil. Et cer: amente come persona bonita da omni inuidia: intuto aliena: secondo la auctorita di Platone sommo Philosopho: nel suo Thimeo Creo: & produrre tutto el mondo: & aia senza creatura in eplo contenta: esistente: così uisibile come inuisibile: così per sua largita: & clementia ha ordinato: & proueduto: che maxime nella generatione humana precipue mediante el sacro coniugio: & la sacramentale coniunctione del matrimonio: si possi moltiplicando per continua successione la humana dignita: & specie conservare. Onde essendo prestantissimi circūstanti ad questo medesimo opimo: & laudatissimo fine nouamente contratta affinita: & desponsata la calla: pudica: & speciosa uirgine Catharina figliuola della buona memora: & benedeta recordatione del nobile: & prestante Citadino spinello de Piccolomini nobilissima: & generosa progenie: & al modetissimo huomo: & Doctore secondo la sua eta: molto pregiato: Messer Thommasio de Micheli: secondo la consuetudine al parere mio biasimolamente intermissa: & hora secondo el mio iudicio: laudabilmente reuocata: & renouata in questo sacro templo quasi presente Dio tenendo la uer: & gratia alla sua illustrissima Maestà: & da quella si riconosce questo grande: & amplissimo dono. Et uicamēte tipre

ga che con letitia mostri: & di tutti li propinqui: & di amicitia coniuñti sia questo indissolubile vinco-
lo perpetuo con consolatione: & pace della felici sposi: & iocunda propagatione della dolci figliuoli som-
mo inuenio: & in comparabile misura ista tutte le ditte: & hñc possessioni. Ad laudem dei. Dni.

¶ Oratione quarta al medesimo proposito laquale insieme cōtina prescitta latina de
ganitumamete recato apena di anni dieci inlispaslini di Angela Datha sua nipote
Iheronymo Vario circūstanti molti di somma auctorita.

¶ Conosciano electissimi Cittadini: venerabili donne: & tutti ornatissimi circūstanti:
che tutte le nationi del mōdo benchè nel suo culto sieno uarie: & molto diuerse: reco-
noscano lo eterno Dio auctore de le cose humane: & noi molto maggiormente donia
no questa uera sententia: & laudabile consuetudine ritenere: & imitare: come ueramē-
te illuminati della immaculata religione Christiana: & da ogni superstitione al tutto alie-
na. Et benchè li doni della diuina largira sieno molti: & più presto innumerabili: pure infra li altri:
lordine: & sacramento della coniugale societa: anco el fine suo di tanta perfectione: & il fructo
pretiosissimo: che da quello procede ad conseruatione: & augmento: & quali certa immortalita della na-
tura humana: pare sia digno di somma: & amplissima laude: perche mediante quello si adempie lo
istituto fine: a quale e creata la natura rationale: & multiplicando si tiene nella congregazione ciuile
& politica compagnia. Et pero nediamo che nel numero della Mystieri: & sacramenti diuini: questo
quanto allordine del tempo tiene el primo loco: & così immediate formato lo huomo exemplo del-
la diuina essentia: & il figlio: & immagine di Dio: li comando datoli il conforio della donna questo fa
crauilimo uinculo: & copula matrimoniale dicendo. Creſcite: & multiplicate: & replete terram. Et
pero questo considerando el sacrasimo Propheta Dauid: disse nel Psalmo. Magnificata sunt opera
tua domine omnia in sapientia fecisti: plena è terra possessione tua. Onde e: cola congrua: & molto
debita: che nella celebratione della sponsali: & dogni acto: & maxime nella mysteriosa subarratione:
& solemnita dello anello: principalmente rendendo laude allo omnipotente Signore: si preghi con
sinceri animi la sua gloriosissima Maieſta: che si degni sopra il nottello sposo: & sposa infundere la sua
larga benedictione: & immensa gratia: per la quale non solo il principio: ma etiam il progresso: & l'isti-
ne di questa sancta societa coniugale: della quale si celebra el presente contracto habbi a essere prospero
& felice: & con optimo augurio di amore: concordia: & fecundita di figliuoli: singulare letitia: & con
forio di tutti li propinqui: & percarne: & p amicitia cōiuñti: & di tutti noi q pſenti. Dni.

¶ Oratione Quinta al medesimo proposito.

¶ Enche appartenesse ad homo di doctrina: & di eloquentia ornato parlare delle mat-
te grandi: & digne: honestissime donne: & uoi ornatissimi circūstanti: niente dimeno
per ubbidire adhi ha potesta a me di comandare: con breui parole expedito la con-
ductione: per la quale al presente siamo conuenuti. Et quantunque la sancta madre Ecclesia
habbi ordinati Sette sacramenti a salute humana: & nellultimo loco sia collocato el sa-
cro matrimonio: ni credimono considerando che primo fu istituto dallo eterno Dio: & nel tempo
ciella sancta innocētia a conseruatione della natura humana: menta per questo summa commenda-
tione: & laude: maxime anco il suo pretiosissimo fructo: che sono li dolci: & chari figliuoli: della quali
nessuna cosa si possiede nel mondo di maggiore: & più seruete amore. Et pero hauēdo a celebrarli
cto presente dignamēte inuocaremo lo eterno Salvatore: pregando la sua infinita bontà: che si de-
gni oggi ifundere la sua gratia: & larga benedictione: imodo che sia uera spſerita della sposi nouelli:
& consolatione: & letitia di tutti libeniuoli: & cōiuñti sepre ad laude della sua ineffabile maieſta. Dni.

¶ Oratione. VI. al medesimo proposito.

¶ A diuina clemētia: laquale ha nō piccola cura della creatura rationale preſtissimi de
cristiani: ha uoluto occedere alli huomini i questa uita mortale: & transitoria diuerſi sta-
ti: per li quali possiamo alle piacere: & cōsumare el corso della nostra peregrinatione in
questo mondo. Et siccome la doctrina Euangelica perfettamente ci a maieſta: tre di uer-
ti fructi si trouano secondo tre diuerſe generationi: & modi di uirtue. Uno chiamato di
uirginita: el secondo di conuēntia: el terzo di matrimonio. Per la uirginita tiue l'homo in uita Ange-
lica: la continentia: e anchora molto laudabile: per lo matrimonio molto ageuolmente: si piace a Dio:
e e: uita humana: & alcuno meglio si salua nello ſtato della uirginita: alcuno altro nella uita matri-
moniale. Secondo che ſuauiamente: & in uerita ci dimoſtra el glorioso Apostolo: & uſo di electioe ſan-
Pantolo: el quale di uolſta del eterno Dio: ci comāda: che ciascuno dobbiamo ſegregare qlla uita: allaqua-
la tiamo chiamati: & che e a noi da dio apparecchiata. Et benchè ſia un fine di tutti li homini: al quale
ci conuene ſforzare di puenire: ni credimono ſono diuerſe tie: p le quali possiamo fare el nostro uiag-
gio in qſta uita. Et quantunque la uirginita ſia dignamēte reputata di molto maggiore pfectione: & di
piu merito: nō dimeno e molto difficile: maxime ueduta la fragile cōditione: & iſfirmita humana.
Et così coſuerſo loſtato del matrimonio: e molto piu facile: p lo quale fugēdo i laici: & le iſidie del mō-
do: possiamo fare la uolūta di Dio. Onde ſea primi homini: i quali hauēta idio creati: ſubitane co-
mādo la generatione de figliuoli: la qle nō puo: & nō debba cēre ſenza la cōſuetudine di qſto ſacramē

io: a dimostrare che lauita ueramente humana & ciuile cōsiste nello stato del sōo matrimonio. El pche & da poi che p la multiplicazione de peccati delli homini: & pla malitia & iniqua del mōdo: deliberò l'io mādare q̄llo famoso & uniuersale diluuio: riseruo nella Archa Noe: & la sua dōna: & cooſi e ſuoi figliuoli: & di ciascuno la sua cōpagnia p cōseruatiōe della generatiōe humana: & p honoſ di q̄sto fa cramentō. Sole oſto anime ſc̄parono q̄llo uniuersale iudicio: come etiadio afferma sōo Pietro Ap̄lo i nella sua Epistola Canonica: & tutte q̄lle uenueano in q̄llo stato: del quale parliamo al presente. Sicche & li Patriarchi di Dio: & molti Propheti: & sanctissimi huomini uiſſeno in nella uita coniugale: & in nelli cōſini della antiqua & della nuova legge. Dal sancto matrimonio di Zacharia & Elyſabeth nac que el precurſore electo Ioanni Bap̄tista: non gia luce: ma p precedente stella ad annuntiare el uero So: le: la quale doueua illuminare tutto el mondo. Et dipoi dinouo uolſe Dio confirmare & rancificare la institutione & ordine sacramentale del matrimonio. Et come da principio della creatione dell'huo mo: inſtauro el precepto inſieme con la benedictione: dicendo. Crescite & multiplicare: & riempite la terra. Anchora per piu certamente approbare queſto ſacramento: lo unigenito figliuolo del padre eterno: & Salvatore del mondo uolſe naſcere di Maria: la quale benchẽ ſempre fuſſe Virgine: niente dimeno era deſpōſata a Ioſeph: & ancora uolſe Ieſu Chriſto hauere una ſpoſa dilecta: la quale amaſe ſeruentemente: & coſi ſi deſpoſo la chieſa ſancta: alla quale poſe tanto amore: che non reculo per lei ſoſtenere alcuna fatica: ne alchuno graue tormento: per inſino a tanto che per redemptione & p ſalute di quella porto acerbiffima paſſione: & obbrobriofa morte: uolendoci i quel modo amaeſtra: re: che ſi come lui per la ſpoſa ſua ſparſe con tanto amore el ſuo pretioſiſſimo ſangue: noi anchora do ueſſimo eſſando matrimonio honorare: & apprezzare ſingularmente: per loquale e tenno l'huomo de mōſtrare ogni ſegno di grādiſſima affectione & charita. Grāde & quaſi iſimulato e lo amore del huomo inuerſo la ſua donna legitima: per laquale abandona l'huomo etiamdi el padre & la ma: dre: & ſono due in una carne: come cidimōſtra la ſcriptura ſancta. Et pero uediamo manifeſtamen te ciaſchuna ſecta del mondo & ogni natione rendere grandiffimo honore al uinculo del matrimo: nio. Et in prima el populo di Athenes: doue era el capo & il ſore di tutta la Grecia: ſigloria delle prime leggi del matrimonio: intanto appretto di ſe honorato fu queſto digniſſimo ſacramento: & li Roma ni quando ſtimaſſero el matrimonio: ſi dimōſtra per una legge & prouiſione: laquale cōſtringeua ciaſchuno huomo peruenuto alla etā conueniente: el prendere donna: & ad queſto effecto haueua: no officiali di grandiffima auctorita & arbitrio: liquali non permetteſſeno uenire alchuno ſenza la compagnia della donna: doue non interueniſſe notabile & legitimo impedimento: & per queſto ri ſpetto Catone huomo di tanta uirtu: Scipione exemplo di continetia: Tullio ſpechio di doctrina: & inſiniti ciuidini Romani & huomini eccellentiſſimi ſappiamo che hebbono donna: & uiſſero in ſtato di matrimonio. Non parlo uolentieri de populi Barbari: & delle altre inſinire nationi di Inſide li: per la beſtiale uita loro: & coſtumi pocho humani. Ma quantunque in molte altre coſe deuiamo dal: la ragione & dal dritto & humano uiuere: niē dimeno grande diligentia uſano in nelli loro matrimo: ni: & obſeruaio in quelli molte & ſtrectiſſime leggi: perche la natura non ſopporta che errino altro in quella ſua coſa: laquale ha proueduta Dio per commune utilita: & ſalute delli huomini. Molte degne coſe ſipoterebbono addurre in nelle laudi del ſacro coniugio: lequali uoglio al preſen te pretermettere: per non dare con lungo ſermone tedio alle preſentie uoſtre. Faro fine al mio inep to parlare: ma prima uoglio breuemente percurrere alchune laudi: che tutte ad me ſarebbe impoſ: ſibile delli nouelli ſpoſi & loro progenie: ne uoglio par: re delli honori publici: & de ciuili benefi: cii: dequali quanto inua famiglia & altra ſia ſtata per lo paſſato: & ſia al preſente honorata: a ciaſcu: no di noi e manifeſto. La conformita della etā per ſe ſteſſa ſi dimōſtra ap̄iſſima: & molto conuenien te allo effecto del matrimonio principale: cioe: alla generatione de figliuoli: iquali come faci li d'obbia mo ſperare: ne porge ſufficiente coniectura: la formoſita dell'uno & dell'altro: la dignita del marito: & la uenuta della donna: laquale e deſideratiſſima parte: & neceſſaria conditione in nel matrimonio. Altra lingua piu diſſerta & di maggiore experientia torrebbe eſſere a racchontare le uirtu: & le laudi del marito nouello: & della donna. Ma la uirtu quanto ſia molto ſplendida: riluce per ſe ſteſſa ſenza ornamento di parole: La prudētia: la modeſtia: l'humanita: la ſingular & ardente affectione di ogni op̄ima & laudabile exercitacione della doctrina & la conuerſatione con uirtuoſi & doctiſſimi huomini la morale & ciuile uita del nouello marito uoglio tacere: perche la preſentia ſua tale materia uita di parlare. Et quanto alla donna ſua appartiene: quanta ſia labouta: la pudicitia: la obedientia: la indu: ſtria & laudabile ſoliditudine in nelle domeſtiche occupationi: la diſcretion & eccellentiſſima uirtu riſguarda in quella op̄ima & ueneranda matre ſua: dellaquale perfectamente ſeguita l'orme: & imita diligētemente le uelle ſue laudabiliſſime: laquale conformita & ſimilitudine di coſtumi & della uita di q̄ſti due ſpoſi ri uolgedo meco in nello animo: affirmo ueramente non eſſerſi caſta q̄ſta coniunctione ſenza ſup̄na uirtu & op̄atione diuina: accioche perpetua cōcordia & iconſaminata pace ſia i queſto ſa cro coniugio. El pche riſguardado. N. dilectiſſimo letue molti & egregie uirtu & grādiſſimo merito ſpe ro indubitatamente douerſi adempire i te la benedictione del diuino ppheta. Sia beato: & habbia be ne i lōga & p̄p̄ſera uita: ſia la dōna tua come abudante uire & fructifera i nella caſa tua. Sieno li moi figliuoli ſi come le nouelle piante dell'oluiua intorno alla menſa tua. Benedicani Dio dal cielo: el quale

ha creato el mondo uniuerso. Possi uedere li figliuoli de tuoi figliuoli con letitia honore & pace: li quali uiuendo in nel timore di Dio in nella obedienna della sancta legge & diuini comandamenti agiongino al capo tuo & della mia donna corona di gloria & di immortale tranquillita & laude. Termino la mia Oratione dimandando perdono alle humanita uostre. **Dixi.**

Oratione. VII. Almedesimo proposito.

Quasi Per beniuolentia per liberalita & per suo merito mi ha sommamente obligato: & mi eua molto uale la auctorita appresso me per uiste ragioni parri amplissimi micon-tinge in questo giorno a parlare. Et io per entrare lo uiso della ingratitudine & dam- nabile ignoranza contra lo decreto del animo mio midispingho anteponere altrui uolonta alla mia propria sententia: & pristina deliberatione. Lantissimo xpo uolto spatio- soso e el campo scopia & exuberante la materia dello sacro connubio & dello legitimo consorcio conugale. Diche parlare con benitia e tanto piu excusabile in me: quanto io credo potere con uerita affirmare che pochi o forse nulli piu uolte di me & piu frequentemente gia molti anni in simile congregatione & in laudo & in materno sermone habbino tractato della conugale societate: & dello san. to unanimito. Et percio in uime in questo tempo acceptabile & di salute sono affai occupate & frangate le prestantie uostre ad ascoltare li annuntiatori del uerbo diuino & della Euangelica doc- trina: pare tato piu conueniente & piu necessaria la breue & succinta expeditioe del proposito non stro. Excellentissimi padri & prestantissimi cittadini & circumsanti secondo la sententia non solamen- te della antiqui Philosophia ma etiam della sacri Theologi singulare & precipua infra tutte le cose crea- te e la conditione della humana natura: formamente degna: chome per molte & per manifeste de- monstrationi sicomprehende. Et primo la corporea figura testifica la humana prestantia non in ter- ra prostrata: ma al cielo eleuata a declaratione & maggiore argomento della sua sublimi & excellentia: la quale bene dichiara Ouidio dicendo.

Prima quoniam spectent animalia cetera terrae

Os hominum sub iune dedit: collum uidere

In liti: & erectos ad sidera tollere uolutis.

Et silio Italico dice.

Non ne uides hominum cessos ad sidera trulius

Sutulerit deus: ac sublimia finxerit ora?

Cum pecudes uoluerunt genus formasque ferarum

Segnem atque obsecrat passum strauisset in aluis.

Et rimessito parlando ad Asclepio della prestantia dell'huomo usa queste belle parole. O Asclepi magnum miraculum est homo animal adorandum: & honorandum. Hoc enim in naturas Dei ita- siqua ipse sit Deus. Hoc Demonum genus nouit: utpote qui cum iisdem ortis se esse cognoscit. Hoc humana natura: partem in seipso despicit: aliterque partis diuinitate confusus. O hominum quanta est natura temperata felicius ac Deus cognata diuinitate coniunctus: partem sui: qua terrenus est: des- picit. Cetera omnia: quibus se necessarium esse celesti dispositione cognoscit: neru scem charitatis alitringit: seipsum suspicit oculum. Sic ergo feliciore loco medietatis est positus: ut quae infra se fundit: gratia superiorem diligatur. Elementis uelocitate miscetur. Acumine mentis in maris profunda descendit. Omnia illi lucent. Non coelum uidetur alius finem: quasi enim e proximo sagacitate ani- mi intrinsecus. Intentionem animi eius caligo aeterni non confundit: non densitas eius operam eius impedit: non aquae altitudo profunda aspectum eius obundit. Omnia idem est: & ubique idem est. Testifica la humana excellentia la preiosita della forma substantiale & della anima intellectiva di molte potente & uirtu & singulari prerogative decorata: chome dimostra el Romano Philoso- pho in libro Academicorum: & dice. Animal hoc prouidum sagax: actum memor: plenum ratio- nis & consilii: quem uocamus hominem praedicta quadam conditione generatus est. Testifica la hu- mana excellentia la dignita della sua creatione: chome euidente testimonio nerende el Propheta in nel psalmo: Minuisti eum patulum: ab Angelis parlando dell'huomo. Testifica la humana excel- lencia la dispositione & potentia ad conseguire la politica & la contemplatiua felicitate. Al quale pro- positio parla el grauato Philosopho latino Alberto Magno in libro primo de Animalibus: & dice. Ho- mo autem licet sit naturaliter animal gregale & ciuile: tamen exercet tirangi operationem taliquan- do enim est solus propter felicitatem contemplationis: talquando autem cum multis in ciuitate: si- ne quibus non acquiritur felicitas ciuile. Solus quidem gaudet bono diuino: in ciuitate autem bo- no humano laetatur. Testifica la humana excellentia: el fine ultimo: per loquale e creata la humana natura: cioe ad reparatione della Angelica ruina: & ad possedere nel supno regno la immortale gloria lael: sic uita la eterna & interminata beatitudine: alijle pposito e la auctorita famosia confirmata pli fa- cri Theologi: Faeta e asa ronalis: ut Deus itelligeret: itelligedo amaret: amado possideret: possidendo frueret. Ma l'huomo secondo chi pli antiq Philosophi e determinato: sic considera i tre modi. Primo secò- do la parte in nella quale ha participatione co li muu & irrationali animali: che e la parte sensitiua. Secò-

dario secondo la parte: in laquale communica con li spiriti superi & intelligenti celesti: che e la parte rationale & intellectiva. Dellequali parla el nobile hyllonico: quando dice. *Omnis nostra vis in animo & corpore sita est.* Animi imperio corporis servitio magis trimitur. Alterum nobis commune cum belluis: alterum commune cum Diis. Tertio si considerat l'humano secondo la propria essentia & substantia: & in se medesimo da parte della unione & conjunctione della anima & del corpo: che e propria natura & uero essere del l'huomo: & uera & integra sua substantia. Et secondo queste tre specie c'auanti distingue el Philosopho nel primo libro del Ethica tre maniere & generationi di uita. Vna uoluptuosa & commune con le bestie: & con ciascuna specie di animali Vita reprobata & indegna della humana eccellentia: & singulare nobilita. La seconda contemplatiua perfecta uita & sommamente laudata: ma a pochi & raro concessa piu presto imitatrice della diuina & celeste uita: quanto sostiene la possibilita & conditione del nostro fragile intellecto piu presto transcendente la commune faculta che conforme alla humana proprietate. Tertio la uita ciuile & politica supra tutte all'huomo conueniente: & alla sua natura consentanea & proportionata: & adeguata alla humana conditione. Perche racendo lauita uoluptuosa & contemplatiua molto e commendata la ciuile & politica. Il che egregia mente lo dimostra le parole di Aphricano superiore a Scipione suo nipote appresso. *M. Tullio nel libro sexto de Republica: dote silegge quello nobile texto ad confirmatione della sententia nostrae Quo sis Aphricanae alacrior ad tuendam Rempublicam: sic habeto. Omnibus qui patriam conseruauerint: adiutuerint: aut erunt esse in caelo diffinitum locum: ubi beati aetuo semperiterno fruuntur. Nihil est enim Principi Deo: qui omnem mundum regit: quod fiat in terris acceptius: q' concilia coetuiq' hominum iure sociant: quae ciuitates appellantur: harum Rectores & conseruatores: hinc profecti: huc reuertuntur.* Et se lo effecto e commendabile ancora la sua causa debba essere iudicata di somma laude degna: & pero el sacro coniugio fidebba molto honorare come seminario & radice delle Republice & ciuili congregationi: come ottimamente declara Cicerone nel primo libro de officiis in queste parole. *Prima locetas in ipso coniugio est proxima in liberis: deinde una domus: omnia communia. Id autem est principium urbis: & quasi seminarius urbis publicae. Sequuntur fratrum coniunctiones: post conuobrinorum: obnorumq' qui cum una domo iam capi non possint in alias domos quasi in colonias exeunt. Sequuntur conubia & affinitates: ex quibus etiam plures propinqui. Quae propagatio & soboles origo est Rerum publicarum. Et he el maritimonio e cosa tanto degna: consequentemente neleguita che quelli che uiuano in istato coniugale: meritano somma commendatione & laude. Per liquali optimi & efficacissimi respecti el gratioso & prudente cittadino. N. dario & eccellente in tutte quelle laudi che meritamente ad huomo singulare & glorioso sicontingano ornato delle uirtu del animo: delle dote corporali: delli ornamenti della fortuna: si ha desponsata la nobilissima & speciosissima Vergine Madonna. N. figliuola che fu del nobile & generosissimo cittadino. N. & di Madonna. N. matrona presta nissima: & di ogni precipua laude degna: liquali due gloriosi parenti appartenendo per coniunctissima affinita ad quella indyta & splendidissima stirpe: che ha producta & generato al mondo tanto lume & rilucente Sole: gloria di questa patria: firmamento della Catholica & Christiana religione unica speranza: & solida colonna di tutti efedelidice: al Pastore sanctissimo Pontifice Pio secondo Papa: facilmente si puo cognoscere quale sia quella pianta che e producta & generata da tanto gloriosa & felicissima radice: & perche del uno & laltro lesom melaudi & nouissime commendationi resplendano per semedesimo: & longamente excedano le debili forze del mio mio basso ingegno: molto piu conueniente reparo quelle con silentio preterire: che con la mia indiffera lingua explicare: & condo sia cosa che come dice el diuino Theologo Dionysio Areopagita: el bene di sua natura sia diffusivo di se: & meritamente commutabile maxime infra li nostri amici: con liquali secondo el uolgato proverbio delli antiqui Greci: ogni fortuna debba essere comune: & potissimum perche lecole prospere & secunde in tanto sono in uerita perfecte: in quanto partopate & communiare con altri. Pero per debito di uera & propinqua & amicitia sicomunica questa noua desponsatione con le uostre excellencie: accioche maggiore gaudio & piu perfecta sia questa letitia: reuocognoendo tanto dono dalla superna & ineffabile clementia & bona delo eterno Dio: perche dice el sacratissimo Euangelista sancto Ioanni: *Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil.* Al quale proposito lo Apostolo sancto Iacobo nella sua canonica Epistola dice: *Omne datum optimum: & omne donum perfectum de sursum est: descendens a patre luminum.* Et cosi afferma lo antiquo & nobilissimo Philosopho Trimegisto in Asclepio: chosi dicendo: *Omnia Deus: & ab eo omnia: & eius uoluntatis omnia: quod totum est bonum: decens: immutabile: & prudens: & ipsi soli sensibile: atq' intelligibile: & sine hoc nec fuit aliquid: nec est: nec erit.* Oia enim ab eo: & in ipso: & per ipsum. Questo medesimo habbiamo dal neruissismo Poeta Orpheo cantate in questo modo.*

Iuppiter omnipotens est primus: & ultimus idem:

Iuppiter est caput: & medium: totius omnia munus.

Finalmente preghiamo Dio che & a nouelli sponzi: & a noi tutti fidegni concedere in questo sacratissimo

fimo & solemne giorno-efructo dello spirito:delquale parla lo Apostolo ad Galathas in questa for-
ma.Fructus spiritus est charitas-gaudius-pax-patientia-benignitas-bonitas-loganimitas-manifesta-
do-fides-modestia-continencia-castitas:

Et moi nouvelle sponfi

Vnanimis confortia ducite formis:

Muraena alternis in pectore colla lacertisa

Iam foelix oritur proles: iam laeta futuros

Expectat natura viros. Dixi.

¶ Oratione. VIII. Almedesimo proposito.

 Vant'che fusse stato cōueniente cosa che altri di me piu eloquēte & di maggiore auctorità hauesse parlato i nel cōspetto delle nostre spectatissime reuerēte dilectissimi & amatissimi circūstanti iniedimento per satisfare quelli: deliqualli nō debbono uoglio recusare la uoluntà: impetrato el superno fauore: & la diuina gradia con breuità expedir el mio parlare. Circha la matena presente: per laquale siete in questo sacro & ornatissimo loco congregati: l'ententia del grande Doctore Dionysio: che el bene di sia natura debba eliere communicato & participato con molti: accioche sia uero & perfecto bene. Et perche el uinculo del sancto matrimonio: & la ragione dell'i sposali si annunzeta infra li principali benigni tanto degna cosa: & molto conueniente: che quando tale cōiunctione scolliga infra sposo & sposa: che meritamente fidebbi comunicare con molti: & maxime con quelli alli quali: o per affinità: o per mutuo amore & rediproca beniuoleità sia perinente. Et concho sia cosa che per infusione & cōto lunta delo eterno & cōmpotente Dio sia facto & contratto quello nouello parentado infra .N. da l'una parte sanio: discreto: & uirtuoso giouane: & la opima & pudica donna .N. figliuola di .N. da l'altra parte: accioche per la cōgregatione & presētia uoltra sia piu perfecta quēta lenità & celebrità deli presenti sposali: uidouete rallegrare & congratulari insieme: & rendere laude alsupremo & glorioso Creatore: dalla cui prouidentia & bontà nasce & detina ciascuno dono: & ogni singulare & perfecta grata. Et dobbiamo pregare la sua immensa clemētia & ineffabile Maestà: che tutto quello sia ad perpetua lenità: felicità & pace dell'una & dell'altra parte: accrescimento di bene: multiplicatione di figliuoli: liquali nati & allentati nella sancta legge & nella uia della uirtù: sieno somma cōsolatione de uoi: corona di gloria alpdrate & alla madre: liquali possino uedere mediante questo sacratissimo uinculo: di figliuoli & nepoti & altri successori in molte generationi. Diti.

¶ Oratione. VIII. Almedefimo proposito.

I Vite le cose spectabilissimi circūstanti fidebbono fare nel nome del superno creatore. & della lua sanctissima madre: ma quelle specialmente che sono ordinate da Dio ad salute & conseruatione della generatione humana: come e' el sacramento del matrimonio. Vnde hauendo li spectabili huomini facto parentado insieme: & desponsata .N.a. N. sicomunica questa allegrezza & questo gaudio con le nostre humanita in questo sacratissimo loco: pregando la somma benignita dello eterno Redemptore che tanto sia ad sua gloria: & laude: pace: & conſolatione: & multiplicatione di figliuoli alli nouelli sposi: pace: letitia: & conuento di tutto el parentado: & di tutti li amicitia: che nescio intercessori tutti li beati: & la triumphante corte del cielo.

Dici.

¶ Oratione. X. Almedesimo proposito.

BEnche fusse expediente aluostro dignissimo conspecto prestantissimi circi flanti erudi-
ta & diserta lingua ad uolere alcuna cosa tractare:pur nò pmettedosi ad me subiecto
l'arecaulatione del istio imperio di chi terzo di me lo pouo fare: succintamente expedito
mio proposito per evitare iusta calumnia: & non porgero tedio alle prestanti uostre. Et
qua uniche rano el giorno per la frequentia de matrimonij sia laudato el sacro con-
ugio: muentedimeno essendo amplissimo campo: & la materia per sua dignita largamente diffusa: non
e inconueniente circha la sua commendatione con breuita alcuna cosa contemplare. Perche nò sen-
za certo fundamento della uerita & grande mytherio el sacro Apollido dice: Sacramentum hoc ma-
gnum est. Consecrato in nel nome sancto di Christo sponso & della ecclesia sponsa: di quali la uni-
ta & la confiditione e ineffabile a lingua mortale. Et el diuino Propheta speculando li splendidi
effecti producti dal superno Creatore: in quelle parole. Quam magnificata sunt opera tua do-
mine: Omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua. Lequali ammirande laudi meri-

no siambuisano aluenerando sacramēto: del matrimonio: per la cui proprietà maxime si reple il mon-
do: & si cōserua: & amplifica humana generatione in modo ch'quādo p diuina dispēatione infra al-
cuni si cōsta tāto nobile & fructuoso sacramēto: degnamēte s'idebba extollere cō amplissimi elaudi: &
cō suma letitia celebrare: Come i questa subarratione indubitatamēte si cōmprede da farli infra quel-
li gratiosi & dignissimi sposi: Delliquali meglio iudico che sia preterire con silenzio le laudi: che debil-
mete o breuēte esse enarra: la virtù la nobilita: la forma: la generatiōe: la modestia: la gratia: li altri
doni suoi: p se nō biognoano di mia cōmōtatione: Et peto attentamēte & con deuoti animi facta
reuerente inuocatione al celeste Conditor & eterno Principe Dio: & attuto el sacro concilio de beati
per obseruare el solemne rito & le antiche & probatissime cerimonie delli sacri sponsali: & delle noze
& della sacramentale subarratione: &c.

¶ Oratione. XL. Almedesimo proposito.

Orrei che la diuina clemētia padri & cittadini prestantissimi: & toi honestissime madon-
ne mhanesse concessa tale gratia che al cōspecto uostro orantissimo potesse esprime-
re con la mia infauile lingua: quanto farebbe el sommo desiderio del animo mio ad al-
cuna degna laude: & conueniente cōmendatione delli due e'ganni & felici consorti: no-
uello sposo: & nouella sposa: Et benchè sia l'ama età & rozza ignorantia indegna di que-
sto excellentissimo acto: pur cō fidandomi nella uostra benigna humanita: solo a satisfatione del cor
mio ardirò affermare: che la bontà del superno Creatore: el quale con la sua infinita prouidētia come
regge tutto el mondo: & gouerna pieuola mēte leco: se humane: così se dignata unire ad sancta cōfede-
ratione di perpetua & gratiosa compagnia queste due electe creature: ornate non meno di spirituali
ornamēti che della forma & elegancia delle parti corporee. Mostrando che le uirtù & gratie & singula-
ri dote allo ro da Dio concessēte: degnamēte meritauano li splēdidi tabernaculi & preuosi uasi ad con-
seruare c. l'este & diuino dono delli loro singulāri & pōpui ornamēti & priuilegi: laquale cōiunctiōe
come repuiamo firmamēte: che tutta sia pceduta dal uero dispensatore delle gratie: così s'idegni in-
fundere sopra li nouelli sponsi la sua larga benedictiōe: mediane laquale cōsequino in nella loro
sancta compagnia: & longa uita: fructo desiderato de dolci figliuoli: liquali s'ieno gloriosa imagine
de suoi patenti saluiferi piante delle buone arbori: & somma fermeza: & securo refugio della uita
loro: & extrema sancta: alla uia de dello omnipotente Creatore: della sua madre sanctissima & tutta la
congregatione delli Angeli chori: & de beati. Dixi.

¶ Oratione. XII. Almedesimo proposito.

A necessita dello obedire: & auctorita di quelli: delliquali non posso lo iusto imperio re-
cularē: miconstringe prestantissimi cittadini & excellenti padri: uoi honestissime & pro-
dentissime dōne: parlare al uostro dignissimo cōspecto. La imperiū mia & publica oc-
cupatione suade somma breuita. La singulare doctrina & sapiētia uostra mi fa rescare
longhe laudi del sacro coniugio. Dellequali bene & accommodatamēte parlando el diui-
no Propheta disse. Magnificata sunt opa tua domine: Omnia i sapiētia fecisti: Impleta est terra pos-
sessione tua. Excellentē e la dignita del sancto matrimonio: quādo dice: Magnificata sunt opa tua do-
mine: Perche solo Dio fu institutore di tanto dono. Mysteriosa e: la sua institutione: continēdo fedes
& sacramēto: come deserminano li sacri Doctores: quādo dice: Omnia i sapiētia fecisti. Mirabile e il
suo fructo pla multiplicatione del mondo: quādo subiunge: Impleta ē terra possessione tua. Lequali
tre eximie laudi extolleno amplissimamēte questo glorioso sacramēto: & fanno degni di laudi quel-
li: liquali eleggono la sancta uita coniugale: li come li presenti sposo & spōsa nouelli: delle laudi delli
quali nō intendo parlare per insufficiētia mia: & perche li loro amplissimi meriti sono notissimi:
et peto con la inuocatione sacra dello eterno Dio & della sua gloriosissima madre: interemerata Vergi-
ne: & di tutti li sancti concilii de beati sia restimone: &c.

¶ Oratione. XIII. Almedesimo proposito.

Ve cose patri amplissimi mi fanno con qualche molestia comportare questa repentiā-
& subita requisitione: & officio di parlare precipue alcōspecto delle prestāie uostre. La
prima: pche el mio nō e diuino: ne Angelico: ma humano: & fragile ingenio: & ex cōse
quēti ha bisogno di tēpo: di studio: & di meditāiōe. La secūda: pche mi ricordo tēte uol-
te nō solo daltre materie: ma di qsta particularmēte hauer deco & tractato: ch' forse altro hūmo uo-
uēte nō aggiugne ad tāto numero: ch' enā ad alto intellecto: nō ch' al mio debile: & itra angusto spatio
terminato farebbe difficile addurre alcuna cosa: o inaudita: o noua: & che in fiamēte fuisse degna del
le nostre peritissime orecchie: & del opimo iudicio delle uostre excellēcie. Sola la ignorātia a nō sape

re denegare: la troppa facilità ad obtemperare ad altri: & qualche timore di non parere immodesto: recitando-mi fa accettare questo peso: et commettere questo più presto necessario di uoluntario errore: loquale miconfido diuolare minore & più tollerabile-mediante laprudenza & lapatienza delle eccellentie uostre. Hora uenendo al proposito-dobbiamo sapere che lo eterno Dio conditore dello uniuerso-nella productione del mondo-tenendo post multa alla creatione dell'uomo-& fuo quasi nobilissimo officio ad dare ad intedere la somma eccellentia & prestantia della rationale creatura-usò molte riosamete altra maniera: & a opera principalissima della sacrosancta & indiuisa Trinita dixit i modo dixerit d'allo altri tutti. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: & præsit piosibus maris & uolantibus cœli & bestiis uniuersarum terrarum-omnium: repulsi quod mouet in terra. Item-poco disotto dice el testo della Bibbia. Plantauit dñs Deus Paradisum uoluptatis a principio: in quo posuit hominem quem formauerat. Doue s'idebano attendere tre singolari & gloriose conditioni. La prima-che l'huomo concedesse la imagine-hauendolo donato della mente & parte intellectiua: median te laquale c'ito longamete antecede & e-differente dalla conditione & imanita delle creature & animali irrationali: intendendo la imagine sia la similitudine sua. Secundario-che lo prepose a tutte le cose create: & quasi locustui Signore & superiore a tutte le altre cose. Terzio-che lo colloco in r'ao glorioso habitaculo: & nel paradiso di tante delizie a uinere & fruire perpetua lauitia & abundantia di tutti libeniti: quido per la inobedientia-per la transgressionem del precepto-& per la propria colpa di tanto dono nõ si fusse priuato. Et se tanto nobile & prestante cosa e-l'huomo decorato di tante gratie-& di tanti ornamenti: quito a d'u-p debba essere estimata-nõ dico la coniugatione del maschio & della femina-cosa secodo la legge naturale-& comune con le bestie & bruti animalia: dico la sacra coniunctione & copula del sancto matrimonio & coniugio-secodo la institutione dello eterno Dio: & determinata dalle leggi chosi diuine come humane: effendo questa societa coniugale annumerata dignissima mente infra el numero della sacramenti ordinari nella catholica religione-& dati ad salute della generatione humana. Vnde & per consequente di somma laude s'iradano degni quelli che s'idi-pogano a uinere nello stato del sacro matrimonio: perche nõ obstat che sia optimamete dicto per li sacri Doctores: che la uirginita riempie el paradiso-& il matrimonio la terra: per Vergini essere nõ potrebbero tolto uia el seme: unde si produce tanto nobile fructo. Fu Iohāni Baptista: perche nacque di Zacharia & Elyzabeth: laquale debba essere sufficiente exemplo. Et per tractare più amplamente di questo nobile sacramento-nedremo più pari. Primo-che cosa sia matrimonio: secundo-lasua diffinitione: Perche come dice Tullio primo officiorum libro: Omnis que a ratione suscipitur de aliquo re instituitur: debet a diffinitione p'fisa: ut intelligatur quid sit id: de quo disputetur. Secundo prouerremo quello essere naturale. Terzio-quale debba essere el marito uerso lasua dōna: & conuerso. Quarto solueremo alcuni dubii occurrēti in tale materia-ad chi subtilimete inuestiga. Quanto al primo dobbiamo sapere-che el sacro coniugio e-cosi diffinito. Coniugium est uiri & uxoris perpetua coniunctio procreanda sobolis: nel tunc de fornicationis causa legitime instituta. El coniugio e-perpetua coniunctione del marito & della moglie-instituta legitimamete per procreare figliuoli: o uero per euitare la fornicatione. Aliter. Nuptia e-coniugium-uel matrimonium est uiri-mulierisq; coniunctio maritalis-Inter legitimas personas-indiuidua iura consuetudinem tenēs. Quanto alla secunda parte dobbiamo incedere che in quelli animali:nelli quali la femina sola e-sufficiente & bastate allo educare & nutrire la prole-del maschio & la femina doppo la conceptione-nõ stāno più per alchuno tempo insieme: come e-manifesto nelli Cani. Ma quelli animalia li quali la femina sola nõ e-bastate a nutrire li suoi figliuoli: naturale ordine el maschio & la femina cōmorano insieme tanto tempo: quāto fa bisogno algoterno & nutrimento de figliuoli: come e-euidētissimo i alcuni ucelli: de quali li figliuoli non possono immediate nati-hauere el nutrimento: Imperche non hauendo gli ucelli lacte: loquale e-nutrimento molto in prompto:bisogna che loro cerchino per li figliuoli cibo alieno: & ancho hanno di bisogno la uia don de nasciano: & di poi loro nati tātō che metuno lepene-deftere coatti: allequali cose nõ e-sufficiente la sola femina: unde p' diuina prouidētia & naturale instincto i tali animalia lo maschio sta insieme cōla femina alla educatione del feto: come manifestamete perche figliano più spesso-appare nelli Columbi: dellequali Propertio dice alla sua Amica.

Atq; unam hæcites-sic nos uincere cithæna

Velles: ut nūquas solueret ulla dies.

Exemplo tinctæ tibi sunt in amore Columba:

Masculus: & totum femina coniugium.

Et se gli ucelli sic combinano maschio & femine algoterno del feto: quanto e-più necessaria questa permanentia nella specie humana: li indiuidui dellaquale hanno bisogno di quasi infinite più cose: che non ha qualunche altro animale: uende bene dice Plinio nel libro Septimo Naturalis hystoria: ad denotare la indigentia della uita humana: Quando hominis incessus! Quando nox! Quando firmum cibus os! Quam diu palpitans uertex! Summæ inter cuncta animalia imbecillitas Indiciū. Iam morbi tot-atque medicinæ tot contra mala excogitata: et hæc quoq; subinde notantibus uictæ. Coetera sentire naturam suam: aliam perniciatē usurpare: alia præpetes uolatus: alia

uiter: alia mare. Hominem scire nihil sine doctrina: non fieri: non ingredi: non uelci: breuiusq: non aliud natura sponte q: fieri. Adunque e-conueniente secondo la natura humana che lo maschio con la donna alla educatione de figliuoli doppo la conceptione & nascita loro-stieno insieme: & non si separino andando l'huomo ad altre donne: & la donna ad altri huomini: come alii fornicarij aduene. Appresso e-da considerare che la humana specie la prole non ha bisogno solamete di nutrimento: quanto al corpo: come nelli animali: ma etiam di instructione & disciplina quito alla anima: perche gli altri animali naturalmente hanno sue potentie: medianti lequali si possono provedere: ma l'huomo truu con ragione: la quale pertiene alla prudetia per experimento di longo tempo: unde e necessario che li figliuoli da loro padri: quasi gia esperti: sieno instructi: non li figliuoli capaci di tale instructione immediate che sono nau: ma doppo longo tempo-maxime quando sono peruenti alli anni della discrezione: et questa institutione finche e de longitudine di tempo: et per lo impeto delle passioni & potentie sensitive: dalle quali alleuole e impedito el uero iudicio della ragione: non solo hano bisogno di ammonitione: ma etiam di repositione: & alleuole di correctione: & ad questo non basta la donna sola: ma si ricercha la opera del maschio: nel quale la ragione e piu perfecta allo admaestrare: & le forze piu potenti & ualide a reprimere-correggere: & castigare. Adunque e necessario nella specie humana non piccholo tempo durare la promotione della prole: come nelli ucelli: ma per longo spatio di uita. Vnde essendo necessario el maschio con la femina in tutti gli animali tanto stare: & habitare insieme: quanto la opera del padre e necessaria alla prole: naturale e all'huomo che non ad piccholo tempo: ma a longa societa habbi el maschio ad certa & determinata donna: & tale compagnia chiamano matrimonio. Sicche per queste ragioni adducte dallo Angelico Dottore sancto Thomaso nella sua diuina opera contra Gentiles appare euidentemente lo matrimonio all'huomo essere naturale: & la fornicatione repugnante al coniugio esser contra el bene dell'huomo: & pero bisogna che & lei & ogni uenera coniunctione & pollutione-excepta la maritali sia peccato: Peroche per ogni tale inordinata copulatione si impedisce o uero la generatione dell'huomo o uero la institutione conueniente allo huomo & rationale creatura: & che ogni altro concubino sia illicito: excepto che della moglie & marito: si dimostra per la diuina autorita. Legge el libro Leuitico: nel quale sono queste parole. Cum masculo non misceris coitu: fornicatio abominatio est. Cum omni peccore non coibis: nec maculaberis cum eo. Mulier non succumbet iumento: nec miscbimus eis: quia scelus est. Et lo Apostolo nella prima Epistola alli Corinthii dice in quello modo. Neque fornicarij: neq: idolis feruientes: neq: adulteri: neq: molles: neq: masculorum concubitores: neque fures: neq: auari: neq: ebriosi: neque maledicti: neq: rapaces Regnum Dei possidebunt. Item nel Deuteronomio sono questi precepti. Non erit meretrix de filiabus Israel: nec fornicator de filiis Israel. Ites To bia admaestrando el suo figliuolo dice cosi. Attende tibi fili mi: ab omni fornicatione: & prater uxorem tuam nunquam patiaris crimem scire. Et Aristotele nel septimo dell' Ethici: uocat immanitatem coitum masculorum. Et nel secondo libro dell' Oeconomici dice. Nihil magis suum e uxoris: nec magis illi a uirio praestanda q: sancta & intermeta societas. Et in li Politici dice. Coitus omnis aliteris q: coniugis: penitus sit interdictus. Circha li costumi del marito & della moglie: & loro conuersatione: la quale cosa fu da noi nel terzo libro proposta: diro succintamente secondo el nostro arbitrio: & ad duendo in mezzo li admaestrando a regule di tale materia: declarate da Aristotele nel suo secondo libro dell' Oeconomici: nel quale dichiara bisognate la buona donna maritata hauere dominio & cura di tutte le cose dentro in casa: non permettendo senza precepto del marito alcuno i quella entrare. Le spese apparato: & necessitamenti uili minori che le leggi della citta permettono: Consideri la donna che ne lo splendore dell' uellimita: ne la excellentia della bellezza: ne grandezza di oro: & ricchezze tanto uale alla sua laude: quanto la modestia & l'ostudio della honesta uita. Delle cose di fuori lascia la donna la cura al marito suo: dal quale niente o da delle cose della Republica. Appresso sappia la dona che uole bene uiuere: li costumi del marito douere essere legge della sua uita: li quali costumi se li sopportera con patiente animo: reggera la casa fiscalmete: & se fara il contrario-gouernerà la casa sua con difficulta. Per tito e concedere non solamete nelle cose prospere essere unanime: & in seruare al marito: ma an: cora nelle cose aduerses: se achadesse qualche infortunio al marito o in robba o malattia corporale: o alienatione della mēte: in tali casi debba la moglie essere patiente: & obsequire al suo marito: inquisi do non comandi cosa di honesta o incongrua: ne debba la donna trarre amene: se il marito hauesse qualche uolta errato per perturbatione dello animo: ma tutto lo imputi alla ifirmita del corpo o del la mente: imperoche quanto piu diligentemente in tali aduersita lamoglie obsequira: al marito tanto maggiore gratia hara appresso di lui: quando fara da tale egritudine & improspero successo liberato. In tutte le cose congrue molto piu debba la donna obbedire al suo coniuge: che se fusse ancilla conprata: perche e stata da lui comprata d'uno grande prezzo: cioe con la compagnia della uita: & procreatione de figliuoli: della quale che prezzo puo essere maggiore? Appresso se la donna uine conuine con huomo fortunato: la sua uirtu non si manifesta & illustra tanto: quanto uiuendo con huomo misero: perche beche non sia poco usare bene le cose prospere & incunder niente dimeno sopportare moderatamente le cose aduerses: e cosa molto maggiore: perche nelle grandi calamita & uirtu non

romperli e segno di animo molto excelso. Vuolſi pregare Dio: che tali occorrentie non aduenghino a mariti: pur quido accadesſero ſappia ladonna che di qui allei quido ſopiti bene nerefultera gran de laude: ne Aloeite habrebbe comparata tanta gloria: ne Penelope habrebbe meritate tante & ſi grandi laude: ſe fuſſero con fortunati mariti uiſſute. Ma le aduerſita di Almeto & Vlyx hanno a loro ap paratchiato memoria ſempiterna: peroche nelle aduerſita de ſuoi mariti ſeruando uerſo di loro fede hãno non imeritamente conſeguito gloria. Facile coſa e trouare paritidi di proſperita: ma nelle aduerſita nõ uogliono ledẽne eſſere compagne: ſe nõ le opime: uerſo le quali debba il marito uſare tali leggi: che ſieno allora uſo & commodo. A niſſuna coſa debba piu ſtudiare lhuomo di ſana mente che di opima & laudadiſſima m`gleria procurare figliuoli paſſori della ſenectũ loro: & quaſi optimi & reuerenti cuſtodi del padre & della madre: & di tutta la caſa diligenti conſeruatori: iſiquali a principio bene alſeuati da loro padre & madre con ſanci & ſuoli coſtumi: buoni meriti: & eudamopodie ſe liparenti loro nõ preſtano alli figliuoli buono exemplo della uita: danno edidente cagione di eſcuſatione della loro errori: & materia di peccare: in tal modo che ſpeſſe uolẽ lipadri & le madri diſpreza ti per la inhoneſta loro uita: dalli proprii figliuoli ſono etiam nella ſenectũ loro da epiſi abandonati. Per tũo nuna coſa ſidebba pretermettere che appartenga alla dritta diſciplina della moglie: accioche opima generi & nutrica figliuoli: conſidera lo agricultore: il quale niente omette: accioche il ſeme in opima terra: & maximamente exulta: liſemini: ſperando coſi ricouere optimi & abundantiſſimi frutti: & piu preſto uolue morire combattendo: che patire che la ſoi fructi ſieno deſtaſti. Adung ſe tanta cura ſipone per lo cibo del corpo: quanta maggiore ſidebba porre nella figliuoline la madre & nutrice nõ ſidebba omi ſtudio collocare in queſto: p lo quale ſolo eſſendo la conditione deſſi huomi ni morale: nũ celiſione conſeguiſce immortalita: Grande honore alla donna: & al marito nõ minore ſe lei cognosce el marito ſuo obſeruarẽ allei caſtitã: & nõ penſare di altra dõna che di lei: & coſi la buona conuige ſtudiera tanto piu tale eſſere uerſo el marito ſuo: quãto cognoscerà ſe fedelmente & iuſta mente dallui eſſere amata. Appreſto debba il marito appropinquarſi alla donna ſua con grãde temperantia & modeſtia: & in le loro parole ſia pudore: & in le opere honeſta. Debba no liconiugi hauer pare cura della figliuoli & amici: & coſe loro: & di tutta la caſa come cõmune: cerchando ſuperare la no latro di ſtudio & diligẽtia: & ogni tũo di loro debba contendere fare piu beni: & dare ciaſcuno opera ad eſſere migliore & piu iuſto: depolta la ſuperbia: aſſumpta la induſtria: gouernãdo ambedue inſieme con ſomma benignita: & manſuetudine: accioche quãdo farãno peruenuti alla ſenectũ: depo ſto ſpeſo della adminiſtratione: & commiſſa a figliuoli: & liberati delle conſcientie carnali: poſſino & infra loro ad ſe medeſimi: & parimẽte a figliuoli rendere ragione: di di loro ſia ſtato piu utile: & maggiore fructo habbi facto nel gouerno familiare: & coſi faccũdo: intra loro uigorificã pperua concordia: & li iuimbia ſuol molto angolaſano: & loro amici nepigheranno ſummo gaudio & inenſa letitia. Et ſimili a qũti ſono li precepti di A riſtonile nel ſuo atreuo libello Oeconomico: molte altre coſe di ce nel ſallegato loco elſe nomina: o Philoſopho: le quali alſe nte p nõ dare alle tũe pũtã tedio: pre termetteremo. Solo mureremo & ſolueremo alcuni uolẽ & belli dubii: & molti inuiciti della materia del ſacro coniugio. Primo dubio a che fine ſia ordinato el matrimonio: il quale diſſuſa diſſuſadamente declara el diuino Doctore ſancto Thomaſo Aquinaſe nella ſua ſomma contra Gentileſe: & ue afferma la generatione deſſi huomini eſſer ordinata a tre diuerſi fini: uolẽ alla perpetuatione della humana ſpecie: et ſecondo queſto fine la generatione deſſi huomo ſi e: officio della natura. Lo ſecondo fine e: la perpetuatione di qualche bene politico: Verbi grã: ad perpetuatione deſſi ciuitate: ſe ſenza la generatione: mancherebbono: & ſecondo qũto fine la generatione debba eſſer ordinata dalle leggi ciuili. Lo terzo fine e: la pperuatione della eccleſia: la qũle conſiſte nella collectione deſſi fideli: & ſecondo qũto fine e: ſubietto el matrimonio allo reggimẽto eccleſiaſtico: et in queſto modo ſichiamano ſacramẽto: pche qũle coſe le quali alpoſulo ſi diſpẽſano p li miniſtri eccleſiaſtici ſichiamano ſacraſanti: & coſi el matrimonio e ſacramẽto della eccleſia: in quãto conſiſte nella coniunctione del machio & della femina: che hãno queſta intentione di generare & educare la prole alenito chriſtiana. Et come nel li altri ſacramẽti aduenie: che p le coſe exteriori ſi figura qualche coſa ſpirituale: coſi ancora ſi queſto ſacramẽto del matrimonio p la coniunctione del machio & della femina ſi figura la coniunctione di Chriſto & della chieſa: ſecondo quel dicto dello Apoſtolo nella Epiſtola ad Ephẽſioſo: quando dice. Sacra mentum hoc magnũ eſt. Ego aũt dico in Chriſto: & i eccleſia. Et pche per lo matrimonio & connectione deſſi huomo con la donna ſi deſigna el tunculo & nexo di Chriſto con la eccleſia: & ancora pche fa diſibolgo che la figura ſia correſpondente al figurato: & la coniunctione intra Chriſto & la ſua eccleſia e: intra uno ſolo & una ſola. Peroche la eccleſia e: una ſolamente: ſecondo quel dicto nella Cantica Vna eſt columba mea: & pfecta meazet Chriſto nõ mai dalla ſua eccleſia ſi ſeparã: ſecondo che eplo di ce nel fine dello Euangelio di Mattheo. Ecce ego uobiſci ſum omnibũ diebũ uſq; ad conſumationem ſeculũ. Et lo Apoſtolo nella epiſtola prima ad Thẽſſalonienſẽ dice. Semper cum domino erimus. Adung per queſte cagioni e: neceſſaria che la copula del matrimonio in quanto ſacramento ſia indiſſibile: intra due ſolamente: & non piu: et per queſto ſi ſolue el ſecondo dubio: et e: ſe marito & moglie ſi poſſano debitaamente ſeparare: & fare diuorcio: et ancho ſi ſolue nno terzo dubio: et e: ſe ſi

puo pigliare più martir- & mogli. Quanto dubio nasce- pche cagione nō sūpo contrahere matrimo-
nio infra li propinqui in qualunque grado. Laquale dubitatione e noda el preallegato Doctore Scō
Tommaso assegnando molte ragioni. La prima sua ragione mi pare questa: el matrimonio e cōiun-
ctione di persone diuerse- & perche li propinqui sonno quasi una medesima cosa: per cagione della
medesima origine: pero incerti gradi li propinqui sono esclusi dal matrimonio. La secōda ragione
e perche le cose che stāno intra li coniugi hanno in se certa naturale necessitā: & per questo e co-
la congrua: che da queste tali cose sieno prohibite quelle persone: allequali p la cōiunctione del san-
gue si debba hauere reuerentia- & rispetto. Laquale ragione pare indotta nella antiqua- &
vecchia legge: nellaquale si legge. I turpitudinem fororis tue non discooperas: & similiter de alijs.
L'altera ragione: s'è- & che a la compositione delli costumi appartiene che li huomini sieno pocho de-
diti alli piaceri maxime Venerei: liquali digl'usciano la mente: & impediscano l'uso della ragione. Et
per torre uia la frequentia di questa delectatione- & expediente: che li propinqui nō habbino questa
licita: perche in loro: & pla necessita dello habitare insieme: & p la assidua cōuersatione: & cōmo-
dita dello stare in loci secreti: troppo fidarebbono ad questo piacere: quando lefusse dalle leggi per-
misso. La quarta ragione: la delectatione Venerea maximamēte corrompe la estimatione: & iudicio
della Prudentia. Et pero la multiplica- ion di qsto piacere repugna alli buoni costumi: liquali nō po-
sono essere senza prudentia: & se a li propinqui fusse lecito cōiungiarsi si accrescerebbe troppo tra lo-
ro lo amore: il quale fa rebbe in due modi: cioè pla cōmunione della origine- & parentado: & pla con
cupiscentia carnale: & in tūto moltiplicherrebbe lo amore tra essi: & p consequēte la delectatione: che
troppo a qsto farebbe uia dediti. L'agita ragione nella societa humana e molto necessario che sia ami-
cia intra molti: la quale a amicia moltiplica intra li huomini median li matrimoniū intra psonē extraneas
& molte uolte pli matrimoniū cessano le inimicitie: & si obuia cō qsto remedio a grati picoli: & scan-
doli: & molti inconvenienti. Et accioche habbino asequire questi beni: & cessare questi mali- e ordi-
nato ple leggi: cheli matrimoniū nōsi facciano frali ppinqui: & cōiunni di parētia. La setta ragione p
laquale pua scō Thomaso: che fra il padre- madre & loro figliuoli nō puo ētre matrimonio qsto. Perch
il matrimonio e cōpagnia sociale: laquale nō debba ētre infra qlli- liquali sono tra loro supiori: & inferiori
naturalmente: come sono li parenti: & suoi figliuoli. Et p tanto habbiamo nel libro Letinico. Ois ho-
mo ad proximam sanguinis sui nō accedat. Quanto dubio pche cagione: & li antiqui Greci: & Ro-
mani hāno portato lo anello in quello dito: loquale e nella mano sinistra proximo alminimo. Et co-
si si cōstuma nella guadia delle nouelle spose loquale dubio solue egregiamēte. A. Gelio: loquale ad
lega Apion in libris Aegyptiacis: nelli quali dice ch' uno neruo tenuissimo procede da quello uito di
to: & puene al core: & pero ne pare cōueniēte decorare di tale honore- quello digito: loquale e con
neco col principato del core: & così approua. A. Gelio: & lo anello che e di figura circular: laquale
denota plenaria perfectione: significa la fede: & integritā: laquale debba essare tra quelli liquali sōno
copulati cō lo uinculo di questo lācissimo sacramento- El fulgor del auro. S. Hieronymo lo iētrepre-
ta Sapientia. Perla gemma pretiosa possiamo intendere lo ornato di multiplici uirtu conuenienti al-
li cōiugi. Molte altre: & quasi infinite questioni si potrebbero addurre i questa materia molto lauale
quali le moue uoleffi declarare- farei uno amplo uolūme: solo ho uoluto toccare questi cinque pūti p
dare qualche delectatione alle acute menti uostre & nobili ingegni. Essendo adonq il sacro cōiugio
tūto degno: & li suoi rito nobili: cioè pperuatione della humana specie: & delle citat: & ciuili con-
gregationis: & della ecclesia sancta di Dio: & essendo ancora nel matrimonio secondo la sententia di
suo Augustino: si puamēte tre beni- la Fede- Laprole: & il Sacramēto: meritamēte- & stato sēp tūto cele-
brato el scō coniugio: & quelli molto laudati che hanno electo questa maniera di uita: & stato cōiū-
gale: nelquale e grande: & honesto piacere- exuberante: & grandissimo fructo pla prole: honore &
laude: & diuina gratia plo sacramēto: & p tūto nulla cosa e migliore della moglie bene morata: niē-
te più incundo: & più amabile. Sicche sono di gran biasimo: & ignominia degni: quelli che loro dō-
ne tractano nō come chare cōpagne di tutta lauita: ma come serue nilisime: & questi tali sono più
presto da ētre chiamati bellue figura humana: che ueri huomini: speroch' uno aiale bruto uerbigna-
tia una bella caualta- o asina- o alero aiale irrationale di fero femino: che a noi parturisse fructo:
lo terremo i cōiunne deline. Quanto dobbiamo più stimare la propria mogliera: laquale ci genera:
& nutrica li figliuoli cō tanta pena nel parturire- tanta faiga di di: & di nocte nel dare alloro el lacte
& ueniraciti: & alleuati cō tūto sudore: incōmodo: & molestia: & spess' uolte li mariti pueri pli loro
inmolerabili costumi: & aspri portamēti sono cagione di molti incōuenienti: & dello aborrio: & della
generatione de figliuoli mōstruosi pla cōmurbatione del sangue della donna grauida: & pregnante:
alla quale nō solo la lesione del corpo: ma ancora la fixa imaginazione: & cogitatione fa manifesta-
alteratione nel seno nel uentre della madre: come euidentemente lo demonstrano le expresse note
nelli corpi de māmolini: che uulgarmente si chiamano uoglie: lequali Dio ha ordinate come figlii: ac-
cioche alle dōne pregnanti sia prestata fede: & hāno grandissimo riguardo. Et po uoi uxori ama-
tele moglie uostre: & quelle tractate cō decentemēte come chare: & dolci cōsore: & cōpagne perpe-
tue: & fidei della uita uostra. Considerate che nēluno comertio- & cōpagnia- e più durabile- nēl uo-
p i.

na amicitia e più uera & ferma nella fede maggiore che quella tra li buoni contiggi: cioè marito & moglie: & li amicorum pro uetere proverbio communia omnia: quale amicitia e da essere comparsa a questa del matrimonio? Nella quale li figliuoli la robbano honorarla infamia: & li proprii lor corpi & membri senza dubio alcuno sono comuni. Et uoi honestissime donne se uolere acquiriti laude: & gloria sepierna amate honorate ueggiate limanti uostri: & a quelli seruate fede perpetua: & inuolabile. Perché così sarete accepte allo onnipotente Dio: il quale ni conterà di figliuoli & dogni da uoi desiderato bene farete uenire in summo honore appresso di tutti: & dopo la uita acquilerete fama immortale. Pigliate exemplo da quella nobilissima donna: & Regina chiamata Artemisia moglera del Re di Caria: così tenete uoi seruentemente amato lo suo marito Mausolo: che morto lui prese le sue offe: & puluerizate insieme con le sue cinere mixto con odori & acqua le betette: & per la grande sua charita uoi il suo marito fece se medesima di lui sepolchro: & ancora ad perpetua memoria: & immortale gloria del suo charissimo: & iucundissimo defuncto consorte: costrusse quello memorabilissimo monumento chiamato Mausoleo: uero Mausoleo in quale edificio: & fabbricare: in fra li seue spectacula del mondo annumerato: & ancora infiniti in laude del prefato Mausoleo giuochi publici: & propole alli combattenti amplissimi premi di denari: & altre cose buone: & per questa cagione: mette che la terra produca fructo: & nel cielo saranno stelle: & nelli fiumi correranno le acque: nigorita la memoria di Artemisia: & più presto li deli uoleranno suoi corpi: che si spengano le sue immense laudi: & così ad uerra a uoi nobilissime donne se le seguirate le uestigie sue: & con pari animo: & ardente affecto del cuore amerete li mariti uostri: li quali longa era uitino conuol con somma letitia. La quale Dio per sua infinita clemetia conceda alli presenti nouelli sposi: de qua li uolentieri addurrei in mezo le uirtu: & le laudi: ma laudare alcuno in presenzia pare certamente cosa blanditoria: & consueta più presto da uani adulatori: che da coloro: che vogliono imitare la Christiana in: egritia: la quale allega Christo capo nostro hauere laudato Ioanni Baptistia paria li discipoli: & remon dal conspecto suo. Conuerteremo la intenzione nostra a rendere laude allo onnipotente Dio autore di tanto bene: & darne gratie alla sua immensa bonita. *Dixi.*

Oratione. XIII. La quale dice el preceſſore a ſucceſſori in fine del magiſtrato: quando ſi coſigniano li glorioſi uenili ſecundo la antiqua conſuetudine della ſeneſe patria.

Agnifici: & exceſſi ſignori: preſtantiſſimi notti Magiſtrati: & uoi altri honoratiſſimi Ciriadimi: eſſendoſi tante uolte in quello loco parlato p huomini ſapienſiſſimi di ſplido ingegno: & ſingulare doctrina: quello che degnamente alato preſente li cōuene cōſiderate le mie debili forze: dubio ſe uoleſſi uſare lōgo ſermonem: ſo faceſſe iniuria alla dignita della materia: & io meritaſſe iuſta reprehēſione. Et p emutare quello ino: ueniente: ho deliberato infra me ſteſſo cōſomma breuita reſtingere el parlar mio alla exorazione di quelle due precepue uirtu: ſonde naſce la uera felicità di oiaſcuna laudabile: & bene ordinata Republica. Et in prima ſi preſenta la iuſtitia madre: & Regina di tutte le uirtu: ſecodo che tucti li antiqui Philoſophi: ſtato determinato: & cōcinto. Della quale la proprietia: & la uera eſſentia e rendere el debito a ciaſcuno ſecodo quella equalita: ſpela quale maxime la humana compagnia: & conſolatione ſi poſſi cōſeruire in prima honorando el diuino cōſo: & referendo ogni humano bene alla diuina providentia: che tutto el mondo manetiene: & goterna. Secodario uſando reuerentia a quelli che per metito di uirtu: & di uera ſapienza ſono prepoſti al reggimento delli altri. Onde prudentemente ſi diſtinfce la iuſtitia: animi nobilitas tribuens unicuique ſecundum propriā dignitatē: maioribus reuerentiam: equalibus concordiam: inferioribus diſciplinam. Pero che eſſendo tre ſtati infra li mortali: maggiori parti inferioria: tutti la iuſtitia rende quello che congruamente ſi conuiente: come la pre allegata diſſimione apertamente demonſtra. Et duo principali offici ſono maxime conuenienti a quella uirtu. Delli quali el primo e che a neſſuno ſi faci iniuria: il ſecodo che le coſe comuni ſi uſi come comuni: & le priuate ſieno priuate: ſicche li debiti termini della honeſtā & della ragione non ſi tranſcendino. Al quale propoſito e l'auctorità di Tullio in primo libro de officiis. Quod iuſtiue duplex munus e: primum: ut ne cui quis noceat. Alterum ut communibus utatur pro communibus: priuatis ut ſuis: Le quali due coſe ſono ſtabile firmamento alla conſeruazione della citat: & diuili congregationi. Ilper: che ſi inſenſe la iuſtitia eſſere ſopra tutte le altre uirtu: ſommamente neceſſaria al publico governo: & politico reggimento. Onde ſauamente parla Macrobio circa el principio ſuper Somnio Scipionis proponendo la auctorità di Platone excellenſiſſimo Philoſopho in queſte parole. Reſtum oſum Plato: & actum naturam penitus inſapiens ad uerit in omni ſermone de republice: Inſtitutione propoſito: in fundendo animi iuſtiue amorem: ſine qua non ſolum Republica: ſed neceſſigius hominum coetus nec domus quidem parua conſtat. Ma con queſta e neceſſaria cōpagnia la iunione: & la concordia chariſſimi cittadini mei: la quale ha due poſſime conſiderationi: & quito alla origine naſce: & deriua dal ſacro fonte della iuſtitia. Et quanto al ſuo fine: riſguarda ſolamente la publica ſalute: & el commune bene. La quale doue ſitroua: ſempre partuſce a dimento de ogni perſe-

cho: & desiderato dono. Et quella cognoscendo lo antico Sciluro Greco & famosissimo cittadino: & hauendo i xxx. figliuoli maschi: niuna altra cosa: se non alla cōcordia li animaua cō alidui amae firamenti. Et essendo perla decrepita età uicino alla morte: per confirmare nel proposito della perpetua unione li suoi cari figliuoli: delli quali niessuno possedea più preuosa subltà: si fece addurre uno fa'ce d'alti: & comandò a ciascheto: che prendesse quello: & così ligato insieme lo rompesse: & niessuno lo pote fare quantochè giouani: & di potenti forze. Et esso da poi vecchio: & infermo prefà ciascuna di quelle hatti separatamente: senza difficoltà le rompena. Perlo quale exemplo dimostrò quanta fusse la uirtù: & la efficacia della unione: & della concordia. Onde non senza cagione el glorioso Doctore sancto Hieronymo in una omelia conferma la auctorità del nobile Historico: la quale dice. Concordia res parue crescit: discordia maxime dilabitur. Come meglio attesta la euangelica uerità. Omne Regnum diuisum contra se desolabitur: & omnis ciuitas uel domus diuisa contra se non stabit. Quamtranche non minore etiducia ne dimostrano li nuoui experientati: & freschi esempi. Peroche quella Republica solamente in bono: & felice stato si conserua: doue regna la concordia: & la iustitia. Onde nasce el desiderabile: & maximo bene della pace: come per testimonio del propheta Isaia si prona. Et erit opus iustitiæ pax. Et Dauid come in uoce dello Spirito Santo in Psalmo. Iustitia: & pax obsecratur. fiant. Onde etià douendo nascere el Salvatore unigenito figliuolo di Dio in nel mondo: si annuntia perli Profeti Sancti: che ne di suoi nascerebbe la iustitia: & la abundantia della pace. Perche la iustitia insieme conla cōcordia: e sola quella cagione: che produce el diletissimo fructo della sancta pace. La quale possedendosi si possiede el cumulo dogni amabile: & desiderato bene. Onde lo Aurelio Sancto Augustino in uno sermone ad fratres Heremitas restifica la pace essere sola: la quale essendo honesta naturalmente insieme conla sua perfectione conueniene: & perpetuamente regnare. Postremo nerremo allo acto della presente celebrata: & obseruata consuetudine della Senese patria. Pertanto noi Magnifico nuouo Capitano: & Gonfaloniere della iustitia: di cui la iustitia in integrità: fede: experientia: prudentia: industria: solertia: diligentia: a cia'cu no: e ben uoto: preparate questo glorioso insignet: & uirtuoso vessillo: & successivamente noi altri delli gnari Magistrati a perpetua laude di questa indlyta città: & honore uostro & in mortale gloria dello eterno Dio: & della sua madre sanctissima: laquale perpetuo conserui questa dolce patria felice: & beata.

Dixi.

Oratione. XV. al medesimo proposito.

Cognosco che la celebratione della presente solemnità: & la dignità delle uostre excellen-
tie: & anco la grandezza della tuateria Magnifici electi: ornatissimi Magistrati: & padri
prestantissimi: richiedea alto ingegno: & somma eloquentia a satisfare a quello: che sa-
rebbe opportuno: & conueniente. Et manchando io nelluna: & nel altra parte la neces-
sità del loco: & la sorte del magistrato: al quale cognosco senza mio merito essere prepo-
sto: debba secondo lamia sententia fare iusta excusatione: & appresso uolente magnifici: & del mio par-
lare: Loquale restringero con quanca breuità fara possibile: indicando per questo modo essere me-
no reprehensibile el mio errore maxime perche molte uolte per diuersi tempi per huomini eloquenti-
ssimi: e stato dicto copiosamente circa lo occorrente subiecto: & tutto intendo essere niessimo al-
le inellegentie nostre. Pur cinque cose sono iudicate sommamente necessarie a quelli liquali ammi-
nistrano in alcuna Republica: gouerno: & reggimento. Primo honorare la patria feruentemente: cō
diligente cura mantenerla iustitia: seguitare la oia della pace: conseruare unione: & concordia: ab-
bracciare: & firmamente sostenere la libertà. Et ciascuno sano intellecto cognosce la patria nella gra-
di dello amore: doppo la reuerentia della Maiestà diuina: tenere immediato: & secondo loco. Perche
quella non solamente della nostra generatione: ma etiam di tutto el bene essere: & delli prediui cō-
modi della uita nostra: e possitimo fundamento. Et per tanto grande contiene esserella piena: & dol-
cissimo lo affecto uerso la patria in fra tutti li terreni: & humani beni. Secundario la iustitia singulari-
mente: e commedata da tutti li morali: & dalli institutori del politico reggimento come excellen-
tissima uirtù: & sopra tutte le altre più necessaria a mantenere ogni ciuile congregatione: perche refre-
na: & deprime li catini: & exalta: & exolle li boni: & li uirtuosi. La quale succedebbe per naturale ordi-
ne produrre la pace: chome suo uero: & opimo effecto: in nullo quale consiste la plenitudine di tutti
liberi. Onde dice bene Isaia. Erit opus iustitiæ pax. Et con questa molto congruente: e connexa: &
colligata la concordia: & la somma unione delli cittadini: liquali essendo concordati: & unanimi al bene
& salute publica: glorificano lo stato della città: & fanno sufficiente: & firmitissimo riparo contra ogni
invidia: contra ogni malignità: & uolentia exterior. Onde ne seguita indubitabilmente la conserua-
pù.

ne della dolce libertà: la quale infinitamente è reputata quello thesoro incomparabile il quale come no-
bilissimo privilegio per benignità di Dio la natura ha concesso: a la humana eccellentia. Diche par-
la el Propheta. Minuisti eū paulominus ab angelis: gloria & honore coronasti eum &c. Et a queste
cose debba menare ogni studio: & tutto suo intellecto: & potere: qualche è preposto al publico reg-
gimento della città. Perché nessuna maggiore ne più prestante opera: ne anco più grata: & accetta
alla Maieſta suprema dello eterno Dio si può fare: che dritamente & con affectione: & con fede reg-
gere: & mantenere li populi: & con due principali & optimi instrumētū: quali sono timore di Dio
& obsequantia della diuina legge: & lo exercitio delle virtuose opere. Lequali tutte cose non si può da-
bira reche attea la sapientia: & sufficiencia delle vostre eccellentie: tutte habbino ad essere bene con-
siderate: & obseruare: unde neſara preparato premio di singulare: & amplissima gloria in terra: &
doppo el corſo della preſente uita ancora retributione inestimabile dallo eterno Dio nella futura
uita. Hora uerremo alla conſignatione di queſti uictorioſi & triumphali Gonſaloni: ſecondo la an-
tiqua & laudatissima conſuetudine della noſtra Republica. Dixi.

Oratione. XVI. che lo Capitano di Popolo: & Gonſaloniere di Iuſtitia: la quale di-
gnità è temporale: & maggiore di tutte le altre nella Magnifica Città di Siena: dice allo
altro Capitano: & Gonſaloniere nel termine di tanto degno: & eccellente Magiſtrato.

Sarebbe neceſſario che al preſente parlaſſe huomo experto: docto: & ſacundo: delle qua-
li parti eſſendo io alimto priuato ho deliberato più preſto con breuita parlare: che con
longa Oratione dare tedio alle eccellentie voſtre. Per tanto poſtpoſti li oratori ornāmē-
ti conſigno in prima a toi Magnifico Capitano: & digniſſimo ſucceſſore queſto tri-
phant gonſalone: & glorioſo inſigne. Perlo quale è ſignificata la ſincerità: & ſeruen-
te propoſito al dritto & giuſto reggimēto come habbiamo detto. Secodario queſti ſigilli per liqua-
li ſi comprehendē el ſecreto: neceſſario in ogni Republica: & laudabile reggimento: più che altra co-
ſa a ſalutare & exaltatione di qualunche gouerno. Terſo li anelli: per liquali ſi figura la fede: & la in-
tegrità di queſto honoratiſſimo Magiſtrato: che denota plenaria perfectione: ſignificata pla forma
rouanda: & circolare. Quarto le chiami lequali ſono qui preſenti inſegno della auctorità & potentia
conceſſa al noſtro digniſſimo officio: & poteſta. Quinto la nota doue ſi contengono le coſe neceſſarie
da expediri per le voſtre excellēte ſignorie: lequali non eſſendo ſi per iuſte ragioni cōduſe: ſi laſſano no-
tate alle prudentiſſime Magnificentie voſtre: & finalmente rēuerua la voſtra excellētia lo oculo del
la pace: alla quale tutte le noſtre & humane operationi ſidritizano: pregando Dio ch' infunda la ſua
gratia: per la quale poſſino conſequire le Magnificētie voſtre deſiderato fine cō laude & honor. Dixi.

Oratione. XVII. al medefimo propoſito.

Tomi rallegro Magnifico: & eccellente Capitano: inarrabilmente della voſtra digni-
ſſima ſucceſſione per due efficaci ragioni principalmente per intuo della Reput. laqua-
le con la ſomma prudentia: & integrità della Magnificētia voſtra inſieme con tanto ex-
cellente collegio ſara optimamente gouernata: con uera conſeruatione del ſuo felice: &
ſolidiſſimo ſtato: & ſplendore di gloria. Secundario per attentione mia: perche attea
la ſingularità: & pfecta ſufficiencia della voſtra excellētia non ſolamente non è neceſſaria exhorta-
tione: inſtructione alcuna circa el bono gouerno: & regimento: ma etiā ſarei degno di grande reprehē-
ſione quando al detto propoſito parlaſſe alcuna coſa cō queſto loquale da tutti li cittadini: & del giu-
ſto gouernare reputato maieſtro: & optimo preceptore. Onde non teſta altro: ſe non porgere pre-
go a Dio che cōceda qlla grana alla voſtra excellētia: ch' ſemp ha cōceſſo in ogni voſtra a adminiſtra-
tione: dōde poſſiate reportare utilità: & ornāmēto alla patria: & maggiore illuſtratione della ſapiētia
della uirtu della magnanimità: & moderatione voſtra. Et cō laude dello eterno Dio phenderete qſti
ornamenti ſigilli: rācedo loro ſignificatione miſterioſa: li qli poſſiate tenef plo tēpo del noſtro glorioſo
Magiſtrato: & allignare ſucceſſuſſione a ppetuatione: & exaltatione del bono ſtato di qſta inclita: &
pacifica Republica: & floridiſſima libertà. Nelle altre parti: & ſtato parlato conuenientemente: plo no-
ſtro Prior: & i nota: & ſcripo queſto qſti miei honoradi padri hāno indicato eſſe opportuno. Dixi.

Oratione. XVIII. al medefimo propoſito.

Cognosce la Prudentia voſtra Magnifico Capitano: quale ſia la ſignificatione: quale ſia
la auctorità: quale ſia l'ornamento di queſto glorioſo: & triumphale gonſalone: & come
nendo el miſterio della noſtra libertà: & del popolare regimento preda quello la voſtra
excellētia al nome dello omnipotente Dio: & a conſeruatione della gloria di queſta be-
ne inſtituta Republica: della iuſtitia: della pace: & bono ſtato del noſtro reggimēto: &
extremo extenuio: dogni ad uſario: & plectore di queſta ornatiſſima patria. Dixi.

Oratione. XIX. al medesimo proposito.

Nessuna cosa in tutta la uita humana Magnifico Capiteano & dignissimo successore & di maggiore excellentia: del gouerno: & la amministrazione della città: & Republica. Perchè in questo fine si reducano tutte le opere: & tutta la conuersatione humana. Ne anco in fra le cose terrene: & mortali si può fare più accepta opera: & che più grata sia allo eterno Dio: che la diuile congregatione ordinata al buono & giusto reggimèto. Et per questa cagione in tutti li popoli liberi al gouerno si prepègono huomini di grãde uirtù: di ottimo consiglio: & di integra ornatitudine: mediante la sapientissima: & diligente loro amministrazione: mantenuta si exquischino quelle cose per le quali sia cōseruata la iustitia: si mantenga la libertà: si augumentò el stato: & la felicità della Republica: & si extolla la dignità: lo honore: & la gloria della patria: seruando le prudenti ad monitioni de santi antiqui liquali amaestrano: che quelli che sono preposti al gouerno ogni sua cura: industria: & fatica debbino mettere circa la publica salute: & conseruatione: & utilità commune: postponendo ogni particolare commodò: & priuata affectione: & secundario che uniuersalmente attendino al corpo di tutta la Città: & al bene essere di quella non inclinano più ad una parte: che ad un'altra: ma equalmente: & indifferentemente procurano la annierita del li Cittadini: & di tutta la Republica: per conseruare la unione: & la concordia: senza la quale nessuno popolo si potrebbe in buono: & tranquillo stato perpetuare. Tali uirtù si debbono presumere della nostra Magnificètia in questo ornatissimo Magistrato. Et pero in segno della sua grãde dignità & potestà si conliga questo uictorioso uersillo: in nel quale sono dua colori: biãco: & rosso. Perlo biãco si denota la purità: & sincero proposito del giusto reggimèto. Perlo rosso lo amore: & seruire del ardente charità: quale s'idebba contrare le forze dello ingegno demonstrare. Liquali conceda alla magnificètia nostra lo onnipotente redemptore siche possiate del uostro ottimo gouerno: mantenere la pace: la gloria di questo popolare reggimèto: & reportare in tutto desiderato fine. Dicit.

Oratione. XX. al medesimo proposito.

Vesto gonfalone uictorioso dignissima insegna: & di grande excellentia: & auctorità non senza ottime cagioni deputato a quello glorioso magistrato: al quale per uirtù: & optimi meriti: & preposta perlo ordinato tempo la nostra magnificètia cōfigno in nome dello eterno Dio: pregando la sua maiestà: che alle somme laudi della nostra magnificètia si degni infunder la sua grãtia: per la quale reportiate laude: commendatione: & gloria: nel fine del uostro Magistrato. Dicit.

Oratione. XXI. la quale dice el Priore del collegio de Magnifici: & potenti Signori Senesi a laltro Priore nel termine dello priorato.

Ontenuta huomo di grande eloquentia: & di singulare uirtù ornatissimo Magnifico Signor: a cui questo dignissimo loco di tanta dignità: & lo officio del parlare a tanto cōspetto fusse attribuito. Pare così essendo per necessitã della sorte a me concessor: quantunque io intenda apertamente quale sia la mia insufficiencia non conueniente al peso di tanto Magistrato: intenedimeno prendo in tre parti optima confidentia: primo dalla diuina grãtia: la quale no manca a quelli che con buono animo: & di recta intentione alla salute della repubblica: & obseruantia della iustitia sono preparati. secundario dalla optima prudentia: & perfecta uirtù di oñi miei magnifici: & honoratissimi padri: sono el cui cōsiglio: & optimo gouerno spero tutta la nostra amministrazione procedere con iustitia: & pace. Terzio dallo exemplo: & negligie delle magnifici: & nostre: le quali seguendo: & imitando tanto più facilmente speriamo conseguire l'eterno: & desiderato fine con honore: & salute: & conseruatione di bono: & tranquillo stato di questa republica. Et così preghiamo o eterno Dio che cene conceda gratia: a cui sanctissimo nome: & insieme della sua gloriosissima madre: & di tutta la celeste corte: ricorremo questa honestissima insegna con felice auspicio del nostro reggimèto. Dicit.

Oratione. XXII. al medesimo proposito

Vesta insegna: & glorioso scèptro Magnifico successore nō senza grãde mysterio deli nostri antecessori: stato ordinato a representatione di recitudine di iustitia: & di potestà di questo amplissimo Magistrato: & essendo la Magnificètia nostra di tanto honore di grãtia: & idonea a questa gratissima: & importante amministrazione: nel nome dello eterno Dio: & della sua madre sanctissima ti con segno questo: che dio infunda la sua grãtia la sua grãtia a giustamente gouernare. Dicit.

Oratione. XXIII. al medesimo proposito.

Considerata quanta sia la excellentia di questo loco magnifici Signori successori nostri: cognosco el mio debile: & basso ingenio non potere sanificare quanto al presente a cto sarebbe opportuno. Nientedimèto peria sorte del Magistrato essendomi attribuito di par

pui.

fare: cognoſco breui parole eſſere neceſſarie: ſi perche coſi ſi chiede la imperitia mia: ſi etiam perche a ſufficienza intendono le magnificentie noſtre quali parti ſi debbiano exequire per quelli che a tanto magiſtrato ſono poſti. Ma perche la liberta & la pace ſono due chatti & preioſi theſori: che una Re publica bene ordinata poſſeda conſeruetela iuſtitia conſeruetela concordia attendete alla comune ſalute & al bene uniuerſale & frutto della patria ſpogliati dogni priuata affectione: lequali ne diſcretamente poteuono alſiue intento: & alla perpetua & ſtabile poſſeſſione delle prenominate doni liberta & pace. Et coſi di conſidiamo che ſtudioſamente & con la uſata uirtu farino nel ſuo gouerno le magnificentie noſtre: & coſi ſia pregato lo omnipotente Signore concederne gratia: al quale effecto uoi magnifico Priore alnome del ſupremo dio ricouerete queſta glorioſa inſegna: con la excellentia: & auctorita a queſto ornatiffimo magiſtrato conceſſa: che ſia honore & tranquillita de preſente popolare reggimento: & depreſſione & ruina dogni ſuo contrario. *Dixi.*

Oratione. XXIII. al medefimo propoſito.

SE lo toleſſi parlare Magnifici Signori & ſuccellori noſtri quello che al propoſito farebbe appropriato neio ad ſufficienza lo potrei fare: & la noſtra ſomma uirtu non ha biſogno. Pero che ciaſcuno di noi ſi rende bencerto: che con tale providentia: & ſi diligente ſtudio: & follicitudine ſara governata queſta republica intanto el uoſtro excellentiſſimo magiſtrato: che ſara fermeza: & tranquillita del preſente reggimento: & illuminatione maggiore della uoſtra ſingulare uirtu & augumento di glorioſa fama alle uoſtre magnifice Signorie. Et coſi pregiamo lo aliffimo creatore che ue ne conceda la gratia: ſi che ſia ogni uoſtro po uernare a ſua laude ad honore: & pace di queſta ornatiffima Republica: commendatione delle perſone noſtre. Et pertanto uoi eccellente nouo Priore alnome del grande & ſuperno Dio: della ſua intemerata: & glorioſa madre Maria: ſempre Virgine: della pricipi della Apoſtoli ſco Pietro & ſco Paulo: della uictorioſi Martyri & protectori di queſta potente Republica: & del glorioſo Confeſſore ſco Bernardino: & di tutta la celeſte militia de beati prenderete queſto ornatiffimo inſegno con la auctorita ſua a ſalute pacifico: & tranquillo ſtato del preſente popolare reggimento exaltatione di queſta alma citra: extrema ruina: & exterminatione di quaſi che arſa ſua liberta: & pace maculare. *Dixi.*

Oratione. XXV. al medefimo propoſito.

Erchene lamia ignorantia farebbe ſufficiente a parlare: ue la prudentia uoſtra magnifici ſuccellori noſtri ha biſogno dalerui exoratione: uoi eccellente nouo Priore coſegno queſta glorioſa inſegna ad laude di Dio: & della ſua madre Sanctiſſima & di tutta la corte celeſte del paradifo: unde ricuiate gratia pſecratore alnoſtro magiſtrato gouernare a pace & gloria di queſta Republica: & coſeruatione di queſto preſente reggimento. *Dixi.*

Oratione. XXVI. al medefimo propoſito.

Ercheparlare in luogo degno: & di materie importanti Magnifici Signori ſuccellori noſtri: ſappariene ſolamente a huomini di grade doctrina: & prudentia: & da laltra parte cognoſcendo el mio baſſo intelletto di tato peſo non eſſere capace: a queſto delibero al coſpecto delle uſe ſignorie uſare breuiſſime parole: a demonstratione della nſa letitia: laque neuiamo p ſuccedere le uſe magnificentie a queſto excellentiſſimo magiſtrato plo uſo iuſto & prudentiſſimo gouerno. Et po noi magnifico nouo Priore pnderete queſta glorioſa bacchetta a laude del eterno dio & della ſua madre ſiſtiſſima: & de pricipi della apoſtoli ſco Pietro: & ſco Paulo de uictorioſi martyri: Creſcentio: & Anſano: Samino: Victorio: & del beato coſſeffore ſco Bernardino: & della ſancta Virgine Catharina Senefeſa: honore & pace di queſta Republica: a fermeza del preſente popolare reggimento: & a ruina & exterminio di quaſi che appeſſe in contrario. *Dixi.*

Oratione. XXVII. al medefimo propoſito.

Ogno ſcendo apertamente Magnifico ſuccellere: che dua parti a me p debiro coſtribere. La prima commemorare quali coſe obſeruadiſſimo Magiſtrato degnamene ſi poſſi amminiſtrare. La ſeconda referre in alcune parti delle laudi della preſentia noſtra: ma due reſpecti de laltra parte mi coſortano: & inducono a uſare ſomma breuita nel parlare mio. Et maxime che alla mia imperitia non ſpecta di tanto ampla: & diſticta materia tractare: come farebbe la iuſtitia & la cura ſtudioſa & aſſidua diligentia: che ad optimo officiali ſi conuenie nel ſuo prudene & laudabile reggimento: & appreſſo quale ſia la uirtu: & ſumma ſufficienza noſtra perſe me deſimo & facilmete manifeſto. Et p que cagioni giudico eſſere ſupracanea quaſi che mia exhortatione cognoſcendo che mediante la integritate & obſeruantia dogni neceſſaria uirtu queſto magiſtrato lara recto dalla intelligentia: & ſedulita noſtra conlo ſuperno auxilio a ſomma gloria della noſtra indym Republica & ad pace unione: & quieto: & optimo ſtato di queſto laudabile: & honorato populo: & ad illuminatione maggiore della noſtra ſingulare probita. Et coſi con inceſſanti preghi ne ſupplico deuotamente a quello onde ciaſcuno perfetto bene: & gratia procede. Al quale effecto a laude del ſuo glorioſo nome prederete queſto ſceprio: ſegno di poſteſta & rectitudine di iuſtitia: al quale repreſenta la auctorita del magiſtrato uſor del quale conceda la diuina gratia reportare deſiderato fine. *Dixi.*

¶ Oratione. XXVIII. al medesimo proposito.

QVando a me si fusse conuentuto: & lamia ignorantia nò m'elo negasse Magnifici: signori & excellenti successori nostri: uolentieri: & longamente harei parlato della nra leuita p' hauere di dignissimi successori: & tanto della oblietnana della iustitia: & del mantenere la liberta: & la pace sancta che e' el firmamento di questa Republica: & nostra patria. Ma non hanno bisogno di ricordi: & nostra exhortatione: leuote magnificence: le quali come la pietissime la uisaran no in tutte le parti copiosamente: & così piaccia allo eterno Dio: & alla sua madre santissima: aduocata della citta nostra concederne graua: nich possiate governare qsto excellentissimo Magistrato a salute della patria: & honore delle uostre magnificence: & alloro laude: & perpetua exaltatione di qsto populari reggimento a uoi Magnifico nouo Priore consegnò qsta honoratissima insegna: segno di iustitia: & di grande auctorita: la quale tenete: & di uocelliamen te cōsegnate a perpetua consecratione di pace: & felice stato. Dixi.

¶ Oratione. XXIX. al medesimo proposito.

Come per fino al presente di del nostro magistrato: e passato colo adittorio superno felicemente secondo el mio iudicio: & con la uirtu & diligentia uostre: così hauendo confidentia nelle paru medeime. & optimi instrumenti: ipso sequira in futuro. & maxime succedendo a questo amplissimo loco Priore di molta prudenzia ornato: & amatore della publica salute: & honore. Al quale effecto medesimo consegnò qsta gloriosa insegna al magnificencia uostre. Alla quale sia sempre propino: & fauore quello che tutto el modo gouerua con la sua imensa providenzia. Dixi.

¶ Oratione. XXX. al medesimo proposito.

Vm quello felice auspicio: coulo quale a me fu consignato questo ornatissimo scripto: rendo con la sua auctorita a uoi magnifico successore: pregando lo eterno Dio: che conceda pace & maggiore graua in cuna la uostre amminutratione. Dixi.

¶ Oratione. XXXI. al medesimo proposito.

Rande & molo singulare e' la nostra leuita excedi Signori cōsiderata la nostra dignissima luocatione: a questo indyot: & excellentissimo magistrato. Perche bene & sapientemente dice per la auctorita famosa. Principibus quide bonis magna e' uoluptas: uocelliores habere: uisibilimos. Et se questi predecessori nostri hanno studiato con tutte le sue forze procurate: & mantenere la pace: la salute: & lo buono stato di que' ta amplissima Republica: speranza: & nostra certissima opinione: che con pari diligentia fara defe: a: & gouernata dalle nostre magnificence: delle quali attesa la prudentia: la uirtu: & opimo studio: & affecto uerilo la patria. Li cōfidano questi iua optimi padri non e' e' necessaria alcuna exhortatione: cognoscendo le uostre excel' e' signone propriamente uelinate: & disposte al giusto: pacifico: & laudabile reggimento: & precipue a conseruare la pace: la unione: & la concordia di tutta la citta. La iustitia uirtu la premai: & la dolce liberta della patria: che sono li pretiosi thesori: & le stabili coltime: pli quali ogni populari bene ordinata Republica: i somma felicitate si conserua. Rēdōsi cerū qñi mia amplissimi padri che quello auctore: & sanctissimo poeto del grande Oratore: & philosopho Tullio fara sempre in scolt nelle mie uostre: qñi dice nel primo de' Officiis. Oio: q reip. prefuturi sunt: duo Platonis precepta teneant: unū: ut ualitate ciuū sic uuant: ut qeqd agunt: ad eā referant: oblii cōmodorū suorū: alte rum: ut eorum Reipublice curen: ne dum partem aliquam mentur: reliquas deserāt. Vt. n. tutela: sic procurant Reipublice: ad unitatem eorum: qui commissi sunt: non ad eorum: quibus cōmissa e' gerēda e'. Qui autē paru ciuū cōsulant: partem negligunt: rem puidiosissimam in ciuitatem inducunt: sed non tenent: aq: di cordiam. Et pero uoi Magnifico nouo Priore questo segno: & glorioso scripto nocuerete con la sua auctorita: & excellentia: il quale tenendo dirictamente sia cō molo di gloria: & corroboratione di pace: mediane el superno auxilio della diuina gratia: & per intercessionē della Regina del cielo: ad uocata nostra. Dixi.

¶ Oratio. XXXII. al medesimo proposito.

On conueniendo alla mia ignorantia parlare in tanto dignissimo conspecto Magnifici a signori: & successori nostri: & nò hauendo la nostra Signoria di alcuna exhortatione bisogno: per la sua angular uirtu: & iustitia: inuocando el superno fauore: & celeste aduocato a uoi Magnifico nouo Priore in nome dello eterno Dio: & della sua gloriosissima madre: consegnò questa eccellente insegna: pregando Dio deuotamente: che mi conceda grana mantenere la pace: la liberta: & lo buono stato di questa Republica: & popolare reggimento con illustratione: & honore della uostre Magnificencia. Dixi.

Oratione. XXXIII. Della Republica.

On senza cagione miperfuoado eccellentissimi magnitrati: & optimi padri che fara iudi-
cata cosa non solamente culpabiles: & reprehensibilis: ma etiam di iusta calunnia: & qua-
li abhominazione degna che lo officio iustamente attributo a chi presede Capitanio di
popolo primario magnitrato: nella Republica Denehe: & referuato ad homini di gran
doctrina: & facundia: lo quali primato & senza perfectione di doctrina arduis in
questa noua iusta sollemnitate & frequente corona assummet: & exequire. Maxime trouandosi propo-
sio al presente chi mentuamente per doctrina: per eloquentia: & per auctorita possi essere comparato
alli antiqui excellentissimi Oratori come spesso nel Senato nostro: & qualunche publico collegio ne
uediamo: euidenter & manifesto experimento. Loquale non suole gia mai per qualunche urgente oc-
cupatione pretermettere alcuno douere o publico o priuato come etiam alli tempi proximi: & quel
li cauaie liqua: i suole iocumbere la natura: & humanita nostra ha lucidamente demonstrato con
euidente argomento di moderatione: & singulare constantia quasi uno nouello Catone. Ma in que-
sto tempo oppresso da repentino impedimento: & da indispositione della propria ualitudine: sopra
laquale non ha forza la fragilita humanarie contentato conuenere a me gia in habiles: & emerito:
& impouere sopra li debili numeri miei questo graue peso: & che sia incontracambio duno altro De-
monitue a scoltato uno ratuco Codro. ilche come non ho acceptato uoluntario per non essere culpa-
to di temerita: così mi e par-o non douere reculare per non essere in obediens: & contumace. Indu-
co lo mio errore qualunche sia tanto douere essere minore: & consequenter piu tollerabile & degno
di uenire: quanto io sia nel parlare piu succinto: & breue. Maxime che non solo per me altre uolte co-
prossimamente iusta etiam per homini eloquentissimi: & docti: ogni necessaria parte in questa hodie-
na sollemnitate e stata diligentemente discussa: & explicata. Et certamente in ciascuna perfecta: & be-
ne ordinata Republica li attendono due considerationi principali corre: pondenti a dua tempi diuer-
ti li souo lespano: & misura della quali li habbi diuersamente a disporre lo optimo gouerno: & lauda-
bile politico reggimientio. Circa loquale proposito il sapientissimo Salomone nello suo Ecclesiastes
doue descriue la iusta humana parla in questo modo. Omnia tempus habent: & suis spatiis transmette
unuerfa sub sole. Et infra le altre paneta della tempi enumerati subiugne doue possimi. Tempus bel-
li: & tempus pacis. Luno desiderabile: & conferente alla beata uita. Altro alcuna uolta necessario a
regulare i iniquita: & iniquitena deriuata dalla pueritia: & corrompela del mondo. I equali doue parli si
della pace: & della guerra non furono abicondute al sacrasissimo Propheta. Che de luna dice exhor-
tando. Inquire pacem: & persequere eam: cognosendo come perfettamente della uerita illustrato:
la iusta felice maxime occasio e nella quiete: & tranquillita della pace: & macularsi per la turbulenta
delle guerre: onde in altro loco. Dissipa gentes: quae uolunt. Et rursum della parte discordia in se
denouo la necessita conlo solito Plateno. & musica harmonia laudando la omnipotentia di Dio: can-
tara questa uoce. Benedictus dominus deus meus: qui docet manus meas ad preliu: & digitos meos
ad bellum. Et anima: contra li iniuriati inimici: & hostile impugnatione in altro loco prega la su-
perna Maesta: & dice. Iudica Domine nocites mei: expugna i pugnates mei: apprehende arma & scu-
tum: & exurge in adiutorium mihi. Et con spesse uolte nella scriptura divina: & sacra historia: & an-
qua legge e facta mentione della tempi pacis: & belli. Et parimente nel sacro Euangelio: & noua
legge luna parte: & altra manifestamente e commemorata che lassando stare la dispositione della pa-
ce: & quale p uera heredita: & optimo: & propositio legato uelto el Salvatore alla sua electi: & in al-
tro loco lo parabolico: & mystico parlare qñ dice. Nō ueni pacē mittere in terrā: sed gladium: insie-
me uelut i suoi sacrasissimi eloqui adducendo mentione della pace: & del mestiero bellico: apertamen-
te in quelle a uere parole dimostra il fine consistere nella pace: & p quella piu solidamente possedere: essere
adiuncta la re bellica: mientedimeno ordinata al fine della pace: quando dice. Cui fortis armatus cu
heredita erit. Iugiu in pace sunt oia quae possidet. Al medesimo proposito lo anquo: & eccellentissimo
Philosopho Platone parlando della Regia potesta nella suoi libri Politico: accio sia integrit: & pfecta
affirma douere esser inuinita primo di iustitia: causa: & precipua radice della pace: deinde munita de
armi pponeti alla conditione bellica. Dalquale fonte ammisero da poi li Iuroni delle leggi: & li pruden-
tissimi Iusticiu: & iustitica lo optimo Imperatore Iulianio: & li demoutra qñ elegate exordio
delle sacre illustrationi iusti tonate. Imperatori maiestate nō solum armis decorat: s: Et legib9 oportet
eire armati. Ilpche il sapientissimo Maestro di coloro ch fanno & illustri Philosopho Aristotele nella sua
Moralis ppone due uirtu somamente necessarie iustitia exercitata possime nel tpo della pace: fortitu-
dine alli tpi della bellica consennete tanto auofo esilio diuino Propheta ilquale parlando della uirtu primo
exposta dice. Iustitia: & pax obscurat9 sunt. Et dell'altra a uirtu a io iustido amaestra: & dice. A cinget
gladio tuo sup femur tuu potētissime. Ne e diuerfa sententia del grande Poeta Circo: ilquale nō sen-
za alcuno diuino affiato se sia licito a dire: cōcludit in uno breue uerticulo Iuna: & Ialra uirtu quado
dice.

Iuc urruq; fuit bonus Rex: miles & acer.

Cōloquale uero intellecto sio forma il sacrasissimo Poeta Manmano: i uno supposito Enea desin-

rendo la completa Regia laude consistere in la virtù della iustitia: & insieme della fortitudine & magnanimità considerado ladinferita delli dua proposti tempi in queste parole.

Res erat Aeneas: nobis quo iustior alter:

Nec pietate fuir: nec bello maior: & armis.

Perche buono Re essere non puo: se non sia principalmente iusto: come bene mostra lo eccellente peripatetico Plutarcho in nella mira di Demetrio: quando dice. Proculdubio nihil tam egregij tamq. proprium Regis esse uidetur q. iustitie opus. Pero la legge laquale tuta & fundata in iustitia: diceua Plutarcho poeta & Re ministeriale di tutti: sequendo lo sapiente l'omero: loquale iudica solo quale fusse iustissimo essere Re di uera laude degno. Et ni credimeno a d'illo e molto expediente latirtu belli ci: laquale In nella Regia dignita maxime soleuano approvare li antiqui Lacedemonij: sicche per la iustitia fussero li subiecti populi diti & ornati di bene: & per la fortitudine difesi & liberati dal male. Vnde etiam Marco Tullio grande thesoro di doctrina & optimo preceptore della uita & morale & politica: distingue la perfecta ciuita in due particioe urbane & bellice: demonstrando le prime gouernarsi per consiglio prudentia: & iustitia: & le altre con uirtu spile & magnanimita: & per le prime si compone lo populo subiecto ad equalita: iustitia dentro alla cita: & per le altre distorsi si propulsano le ingiurie: superant li insidie & si uol'ono le inuasioni delli inimici: & expulsano le hostili forze. Et nelle cose urbane accioche la splendidissima uirtu della iustitia sia diligentemente obseruata due parti sono maxime necessarie: Leggi & Magistrati: liquali sono ad uno medesimo fine instituiti: tande non incongruamente la legge & decta muto Magistrato: & lo Magistrato legge loquente: perche cosi luno chomel'altra intende fare buoni li cittadini & tutti subiecti: & la Repubblica felice & beata. Per la dedicatione del male & delli uiti & delicti: & per la prosecutione del bene della uirtu & delle iuste operationi. Et come la legge iubet honesta: prohibet contraria: come quella che e sancta constitutio uet: & pero propone premio & pena: cosi parimente lo buono Magistrato la legge loquente: le execute exalta li buoni & uirtuosi: & extolle li sectatori delle laudabili opere: & uersa uice castiga li delinquenti: & da punitioe alli rei & transgressori delle sancte leggi: sicche a ciascuno sia tributo secondo li propri meriti: parte precipua & essenziale della perfecta iustitia. Consequenter nelle cose bellice siatendono due parti principali: Primo disciplina & pericia della arte militare ad bene & ordinatamente reggere uno exercito per conseguire mediante li Canaleri & pedii finalmente uictoria: & secondo la uirtu & prodeza del mestiero delle arme: perche iouano faria la theoria & disciplina bellica se non l'ia ad iuncta la exercitacione & pratica: in laquale consiste la perfecta laude della arte militare. Diche non e mio proposito altrimenti parlare: perche mi pare nelli tempi nostri obsoleta & in tutto deprauata: & in altra maniera conuersa: molto aliena dalla gloria della antiqua militia. Ne gia longo tempo sono intesi quelli magnanimi congressi: unde erano nobilitati quelli optimi pugnatori: delliquali sara perpetua & immortale fama: Et in breui concludendo quanto appartiene allo exercitio bellico: loquale appresso le nobili nationi del mondo sempre e stato affai honorato: che me pare necessaria alla tuta & defensione delle possessione humane: & sublaude temporali: & propulsationi delle externe crudelti: cosi s'idebba uirtuosamente operare: reuocando & excludendo da quella ogni perfidia: crudelita: auaritia: & fraudolentia contra la dannabile ofanza di quelli che la militia fanno auicupio di guadagno: & non tanto in legittime & iusti battaglie: quanto in accumulacione di pecunier: exercitiano intenti ad thesaurizare non gloria: ma ricchezze. Delliquali non e alto spetito: non splendido ingenio: non generoso animo. Et per consequente non metta lo premio peccatamente attributo alla uirtu militare. Perche bene dice lo Apostolo predicator della uerita. Nō coronabitur nisi q. legitime certauerit. La uera & pfecta militia ricerca che pposita la comune utilita: lo forte & magnanimo Canaliere intrepidamente s'imetta ad qualsiche graue piculo consideratamete: & non recusi spargere el pprio sangue p acquistar uictoria: giouare la patria: defendere el comune benes p solidare lapaci: & p qsti effecti conseguire la gloriosa morte aneporre alla ui a & alla ppria salute. Et essendo la exercitacione militare & mestiero delle arme di tanto momento: meritamente ad gouerno delli exerciti s'aproua preporre tali Imperatori & Capitanei: in liquali ultra la pericia & intelligetia della arte militare: sia ad iuncta uirtu & fede: concorra auctorita & reparatione: & nō manchi laboio na fortuna: noi diremo meglio ladinia gratia. Approbado qste parole: liquali sono scripte nellibro primo delli Machabei. Nō i multitudine exercitus uictoria bellis: s. de celo fortitudo ē. Perche done in terrene lo ditino fauore & supno auxilio: nō hāno alcuno ualore le forze humane. Ma p ritornare allo intento pposito & nō troppo allongare el parlare mi ouana pfecta republica debba essere ottimamente gouernata: così aliope della pace: come etiā della guerra: & che detto sia bene puilla di leggi & saneti iustitij: & habbi distorsi tali exerciti: liquali peritiamete & uirtuosamente facio opatiche: i qsto modo la iustitia sara bene obseruata: & podra el suo preioso fructo: che e la pacem laquale consiste la felicitate de populi: & della humana oblatione: & la uirtu & magnanimita redere qlla iusta & secura da le enemie insidie & iniurie. Aliquali effecti mystenofamente dalli nostri sapientissimi patri & prudentissimi antecessori sono stati ordinati questi uexilli & gloriose insegne: & uariamente distincte se-

condo la opportunità & convenientia di diversi officii: liquali quelli che hanno ad exercitare debbono esser bene istruiti delle ope della iustitia & della uirtù & magnanimità: medianti le quali si cōfertra el buono stato della Republica: & si acquista gloria & eterna fama. Al quale fine cognoscendo animare & bene disposte le excellentie uolte amplissimi nuouo Magistrati: nō dubito uidebba essere per suofo che delle cose dette non e' sufficte la sola notitia: ma bisogna adigere la exercitatione & operatione laquale e' collocata la uera laude iuxta la sententia dello excellenti Philosopho: elquale in nel li bro secondo della suoi Morali dice. Nō enim ut sciamus qd sit uirtus: sed ut p illam boni simus: per- scrutamur. Con loquale siconcorda lo excellentissimo Oratore dicente. Virtutis laus oīs in actione consistit. Laquale accioche perfectamēte possiate conseguire: uferete la uostra consuetudine diligentia & feruente studio: uigilando con somma attentione alla publica salute & optimo stato della dolce patria: Laquale piaccia allo eterno Dio p intercessione della sua gloriosissima genitrice in optima & felice sorte conseruare. **Dixi.**

¶ Oratione. XXXIII. Almedesimo proposito.

Sentētia della sari & antiqui Philosophi: gloriosi & excelli Signori: optimi padri miei & prestantissimi cittadini: che quāto alcuna cosa eccellente & quanto pin nobile sia per lo suo finel: alloquale e' ordinata: apertamēte siconprenda: imoche quāto pin degno & pin preuoso liuotua essere el suo finetanto di maggiore dignita & di maggiore splendore iudice essere quello che e' disposto & ordinato al fine: Et se quello così e' meritamente la Republica & la ciuile institutione si debba aneporre a tutte le altre cose humane: considerando el suo nobilissimo fine: & ad quale effetto fusti dalli primi suoi conditori ordinata. Et p tūto el grande philo sopho Aristotele nel principio della sua Politica: quasi ad cōfirmatione di qsta manifestissima uerita dice qste parole. Qui uidemus oēm ciuitatē ēē societatē quiddā: & oēs societatē boni aliquid gratia cōstituit. Nā ciuitas gratia qd bonū uidet: sola oēs agūt: pater qd bonū aliquid oēs coniecit: maxime uero principalissimū oīum: quē est principalissima: & ceteras oēs cōplectit. Est aut hęc illa: quē ciuitas appellat: & ciuilis societas. Conciōlia cosa che essendo ogni congregatione ordinata ad fine di alcu no bene: niēntedimeno la republica: laquale supera ciascuna altra ciōeta ad uno eccellente & principa lissimo bene: e' instituita. Laquale uera sententia siconferma pla auctorita di. M. Tullio in nel sex to libro de republica: quando così parla: Nihil est illi principi Deo: q omne mūdū regit: quod quidē fiat in terris acceptius: q concilia: cōtinet: hoīm iure sociat: quae ciuitates appellantur. Che niistua cosa dalli mortali lipuo fare in terra più accepta allo eterno Principe Dio: elquale tutto el mōdo go uerna: quanto quelle congregationsi della huomini: lequali sono chiamate citate: Et qtanmuche altre ragioni si dicano essere di quella laudatissima conciliatione: si come dimōstra el preallegato Philoso pho: in prima plo uiteret: cioe: perlo essere della huomini uinenti: & di poi per la sufficiētia delle cose necessarie al uictu & culto humano: niēntedimeno principalmente perlo uirtuoso & honesto uiuere: unde maxime nasce & deriua la desiderata beatitudine: sono state da principio la citra fundate: & insti tuta la ciuile congregatione & ordine della republica: poche in quella tale compagnia uiuendo con ragione: con uirtu: & con disciplina delle sancte leggi: si dichiara & si illumina la dignita & splendore della humana excellentia. Vnde lauitamente ad cōmendatione della tua politica parla el sommo Phi losopho: & dice: Qui primus instituit: maximog bonog causa fuit. Chel pmo inuentore della ciui te societa fu cagione di grandissimi beni. Et inperpetuo seguitando la doctrina di Platone & inlie ue della nostri sacri Doctōri: quella citra solamente gloriosi & optimi Magistrati: si affirma essere be ne ordinata: dellaquale ciascuno ordine consiglio: deliberatione: & opera si dirizra allo effetto della uirtu: & cōmune bene & salute. Dellaquale possi degnamente parlare el Propheta: dicendo. Funda menta eius in montibus sanctis. Q mauto sono quelli stabili fundamenti: sopra liquali debba essere collocata ciascuna republica: accioche sia beata & felice: & possi uera tranquillita & perpetua pace cō seruare. Sapientia: Moderatione: Virilita: et iustitia. Et per quello Platone in nel quarto libro de Re publica introduce Socrate così parlare. Existimo ciuitatem: si recte est condita: perfectē bonam esse. Manifestus ergo: quod Sapiens: iustiss: & temperata est: & iusta. Credo (diceua Socrate) la citra es sere perfectamēte buona: quando e' debitamēte fundata. Manifesto adūq: che e' sana: iustissime: tem perata & iusta. Medianti liquali instrumēti possono li Reclori della Republiche adempiere perfec tamente lofficio suo: & conseguire del reggimento el desiderato finel: elquale: come scriue Socrate in libro de Imperio ad Nicode Re: e' questo principalmete remouete dalla citra ciascuna cosa sinistra & aduersa: quella felice conseruare: & di picchola fare grandissima: alloquale effetto certamēte si deb ba referire tutta la intentione di quelli: liquali sono preposti ad alcuno publico reggimēto. Necessa ria e' la sapientia in prima con la iustitia coniuncta al gouerno & cōseruatione della republica: come per la auctorita di Tullio nel tercio libro de Legibus: si dimōstra. Omnes antiquae gentes Regibus quondam paruerunt. Q uod genus Imperii primū ad homines iustissimos & sapientissimos dese

sebat. Et di poi soggiugne. Magistratibus opus est sine igne prudentia ac diligentia esse ciuitas non potest. Che sono necessarii li officiali & Magistrati: liquali p la sua sapientia cognoscono in che cosile & la salute della citta: & mediana la diligentia amministrano iustitia. Et p quello bene & prudentemente chiama questa el suo in nel libro della sapientia dicendo. Concupiscencia sapientie deducet ad regnum perpetuum. Si ergo delectamini i sedibus & sceptis o Reges populi diligite sapientiam regnans i perpetui. Diligite lumē sapientie oēs: qui p̄p̄t̄is populis. Dando ad intendere che la stabilita & perpetuita di ciascuno reggimento nasce dal lume & splendore della sapientia: laquale p la voce di Salomone in nelli pueri li gloria merita in queste parole. Meum est consilium & equitas: mea est prudentia: mea est fortitudo. Per me Reges regnant: & legum conditores in ista decernunt: me Principes intendant: & potentes decernunt iudicium. Et in uno altro loco el Saulo alla luffua exhorta li Reotori de populi: & quelli che hanno alcuna presidenna: & dice. Diligite iustitiam: qui iudicatis terrā. Senza la concordia nelluna citta lipuo longo tempo conseruare: & nulla puo essere la concordia senza la giustizia: come e sententia di Sopione appresso di Tullio in secundo libro de Republica recitata & confirmata pio sacro Doctore sancto Augustino in secundo libro de Ciuitate Dei in questo modo. Quae armonia a Musis dicitur in cantum esse in ciuitate concordia: archiis in istis argenti omni in Re publica tunc ut incolomitas: tamq̄ siue iustitia nullo pacto esse posse. Et in nel quarto libro el preterito Doctore. Remota inquit iustitia quid sunt Regna: nisi magna latrocinia? Non lipuo chiamare alcuno dritto principato o uero Republica: senza la exercitatione della giustizia. Et p questo Macrobio sup fornio Sopione manifesta questa sententia dicendo. Rerū oīus Plaro & actum natura penitus inspicies aduertit in omni sermone de Republica institutione & propolitione fundens animis iustitiae amorē sine qua non solum Respub. sed ne exiguis hominū ceteris: ne domus quidē parua constabit. Aggiugnesi alle predette uirtu la forteza formamēte necessaria alla conseruatione delle citta. Laquale uirtu come diffinisce sancto Ambrosio in libro de Officiis: & in rebus bellicis: Excelsi animi magnitudine & domi eminet: corporisq̄ p̄lar uiribus. Nissuno amore i terra: niisuna charita debba esser maggiore di quella iuerso della patria: p la cui defensione uisuna fatica uisuno piculo ne enamando la ppria morte si debba reculare. Et di cisto parla Cicerone i primo libro de officiis. Pro qua intendendo della patria: quis bonus mortē dūbet oppetere: si sit profuturus? Quale huomo uirtuoso dubin riceuer la morte: douēdo giouat alla sua patria? R esta la moderatōe: la liberrima pars animi come dice Valerio Massimo: quēntes nostras i potētijs & temeritatis incursum transuerfas ferri nō patitur. Laquale nobilissima uirtu effēdo i nelli Reotori & Magistrati: & ritenēdo ciascuna passioē temperando ogni disordinato appetito adempie quella magnifica & grauissima uoce di Cesare che tutti li huomini liquali in nelli publici consigli consultano & deliberano di cose dubie: & conueniente che sieno spogliati di ira odio amore misericordia inuidia: & ogni simile perturbatio. Et per terminare omai questa parita: dire in uerso le eccellentissime Signorie uostre le parole del Doctore Sancto Bernardo. Aduertite suauissimum quendam concentum: complexumq̄ uirtutum. Considerate gloriosi Signori la unione & conuenientia di questa uirtu insieme: lequali connex e debbono essere exercitate dalli ueraci amatori delle patrie & gubernatori delle Republiche. Ma in uano sarebbe qualunche administratione senza el superno auxilio & la diuina gratia. Con laquale ciascuna operatione prosperamente succede: & senza laquale niente lipuo conseruare o reggere: come testifica lo oraculo del diuino Propheta. Nisi dominus custodierit ciuitatem: frustra tigris qui custodit eam. Et il Satio prudentissimamente ricorda a tutti li Reotori delli populi la potentia & la prouidentia dello eterno Dio: dicēdo. Data est a domino potestas nobis: & uirtus altissimi: qui interrogabit opera uestra: & cogitationes scrutabit. Ogni potesta si come ogni altro bene deioe & deriva dalla Maestà dello omnipotente & altissimo Dio. Vnde e necessario ricorrere alla Immenſa clementia dello sommo Creatore & benigno Redemptore Dio in prima con le iuste & uirtuose opere: di poi con solemnali sacrificii sopremi honori: pietosa ueneratione & deuotione: come laudabilmente ha sempre usitato questo felice & giustissimo reggimento: interponendo le efficaci prece & gloriosi meriti della madre sanctissima di Dio: & tutto el sacrosancto concilio delli beati. Acoche per tali mediatori possiate indubitatamente impetrare concordia: uirtuone tranquillita: & in nelle uostre iuste imprese desiderata victoria come al presente tempo rendendo laude a Dio: possiamo sperare: & finalmente exaltatione di questo laudatissimo reggimento: & la Pace sopra ogni altro bene: laquale ad questa uostra amplissima & gloriosa citta cōceda ep̄o idio & alle uostre eccellentissime Signorie facultas: p laquale politate sempre iustiamēte & con iustitia governate: Ad laudem eius. Dixi.

Oratione. XXXV. Al medesimo proposito.

Nota & uirtuosa sententia dello Indito Doctore Hieronymo Magnifico & excellenti Signori & prestantissimi cittadini che le grandi & grauissime materie ad piccholo ingegno nō conuenghino. Peroche degnamēte debbono essere exposte da huomini di splendida eloquentia: di singulare facundia & excellentē doctrina ornatī. Dallequali cose cognosco lamia exite facultas longamēte esser aliena. Ip̄perche nō riparena mūchare di giusta reprehensione allumēdo sopra li miei uici debili humeri si graue peso: se lo inexcitabile precep-

to di quelli: alliquali e attribuita libera potestà di comandare: a parlare in questo ornatissimo & splendido confesso: non mi ha uescito inducto: ancho fui più presto constricto. Vnde ricordo: uole di quella probantissima sentenza del prebato sacro Doctore: dicente. Contemptus cuiusq; præcepti: præcipuus in iura est. Nella gloriosa solemnità dello acto hodierno: & circa el firmo & stabile reggimento di una opima Republica: explicato: quanto secondo la fragilità del mio ingegno ho indicato: merita: mente conuenirli. Concio sia cosa che studiosamente infra me stesso considerado & riuolgendo le antiche & le sacre scripture delli sapienti institutori della humana uita: trauo di comune sententia & per uniuersale determinatione concludersi: che la libertà infra tutte le possessioni delli humani beni: e uno supremo & pretiosissimo thesoro antecede a tutte quelle cose: le quali dallo humano appetito sono desiderate. Per laquale cagione li prudenti Iurisconsulti infra tre beni precipui de quali la possessione fa dignissima: & gloriosa la humana conditione singolarmente numerano: el dono celeste & diuino della Libertà: concordandosi con la auctorità & testimonio del Romano philosopho: & supremo Oratore. M. Tullio. Pro libertate magnanimis uiris omnis debet esse contentio. Et pero essendo lo Imperio delli antichi Romani quello loquale in uenta supero el Regno delli Assiri: delli Medi: delli Persi: delli Greci: & qualunque altra Signoria & nobilissimo potentato: i suoi Rectori con ogni industria procurauano & attendeano curiosamente allo stabilimento: & alla conseruatione della Libertà: laquale sola faceta preclaro & fiorentissimo quello imperio: appresso delquale fu sempre nobilitata singolarmente la uirtù & magnanimità di Iunio Bruto: primo & precipuo auctore di rito dono in quella felice Republica: & fidatore della sanctissima Libertà. Ne dubitano gli antichi Romani: come cantano le famose historie per tutela di tanto bene obliare ogni particolare utilità: & priuato commodato: sostenere ogni grauissima fatica: sotto mettersi ad qualunque extremo pericolo: postergare la Chanta delli dolci figliuoli: spargere el proprio sangue: disprezare la temporaria uita per mantenere alla patria questo unico & eccellentissimo ornamento. Ma come per li sapienti Philosophi apertamente si dimostra: non solo si debbe riguardare & attendere el fine: ma etiam si debbono eleggere & ritournare quelle uie & quelli più expediti modi: per liquali allo intento & desiderato fine si possa peruenire. Et come ueramente testifica lo illustre Philosopho: uo e consiglio humano del fine: che nella nostra potestà non consiste: ma più presto di quelle cose: che al fine ne possono condurre: pero desiderandosi uniuersalmente per tutti li mortali la libertà come uno ultimo fine & summo bene delli civili & politiche congregationi: perche anchora secondo l'ordine & institutione della natura: & in fallibile artefice tutti li huomini da principio nasceuano liberi: e necessario bene intendere quali sieno quelle principali & certe uie: unde tanto dono si acquista: & si conserua. A cio che quelle diligentemente congnoscano il primo stato della bene ordinata Republica in terra tranquilla: perpetua quiete & firmissima pace si possa conseruare. Alquale proposito indubitatamente parla el preclaro philosopho Platone nella politica: infusione: affermando con manifesti argomenti & euidente demonstratione la uirtù della Iustitia: obtinere meritamente giusto principato in ogni publica administratione & civile reggimento: seguendo la reuerentia del diuino culto: appresso la diligenza & sollicita cura circa el politico gouerno. Subsequentemente el libero animo uel consigliare. Per lequali cose studiosamente obseruate sono quelle solide colonne: & stabili firmamenti: sopra liquali e fundata la pace & la suprema felicità della humana conualatione. Aggiugnendosi la unione & la concordia uinculo archissimo & indissolubile nodo: unde colligato el felice stato di ciascuna Republica: dura con secura tranquillità & quasi per eterni secoli gloriosamente si conserua. Et se io uoleffi narrare quanti fructi nascono & procedono dallo inexhausto fonte della Iustitia: quanta stabilità & firmamento dia a tutti quelli populi: appresso liquali uigorisce & regna: da quanti per tale cagione supremamente sia stata commendata: & con inenarrabili laudi glorificata: certo al mio parlare neman cherebbe la lingua & il tempo. Nientedimeno dall'altra parte giudico essere incontinenti & absurdo tacere in tutto: & consentirli preterire alcuna delle sue eximie commendationi. Pero che secondo la sentenza dello antiquo & Tragico Poeta Euripide: nella poetica disciplina opimo preceptore della humana uita: tanto e lo splendore & la luce della Iustitia: che di clarità supera: & auanza l'Espero & Lucifero fulgido & clarissimo lume infra le Stelle del cielo. Con laquale uenta si conuerda. M. Tullio: dicendo della Iustitia. In qua uirtutis maximus inest splendor: ex qua uiri boni nominantur. Et pero la denominatione della bonità derivata dalla Iustitia: per alcuna imitatione della diuina benignità: laquale sempre per gona: semper riguarda la salute: la conseruatione: la utilità: & commodato d'altri: si esercita & obnubila dal suo proprio & priuato rispetto: & sempre ad ciascuno rende secondo li proprii meriti: chome per la sua uera definitione manifestamente si comprende in queste parole: secondo la determinatione & de sapientissimi Philosophi: & sacri Iurisconsulti: dicenti. Iustitia est constans & perpetua uoluntas ius summi unicuique tribuens. Pero che a Dio & alla suprema providentia: laquale regge & governa tutti li acti & le operationi humane rende secondo la sua possibiliba condigno honore: & tribuisce a tutti li huomini secondo la corrispondentia della conditione della uita: & delli meriti con debita reuerentia alli superiori: con disciplina di uirtù alli subiecti: con tutti li altri eguale concordia. Quale eruditata lingua: quale grande eloquentia potrebbe ad sufficiencia extollere questa precipua & singu-

lure uirtù. Della quale la efficacia quanta sia da questa euidencia si può facilmente conuestitare che tutte le leggi tutte le costituzioni & funzioni humane per la obseruantia dellequali tutte le città non solamente si reggono: ma euam in uirtù nel suo buono stato perseverano: senza dubbio alchuno sono originate dalla iustitia: & sopra lo suo stabilissimo fundamento collocate. Ne menra alcuna ordinazione di nome dignissimo o di legge o uero di istituto alchuno: se dalla forza di questa una uirtù sia aliena: & tanto farebbe & frustrarionio el suo nome: quando mandasse elianco tenore della iustitia. Vnde esclama p amantissimo di quelli che sono preposti a potestati dell' popoli del mondo: la diuina Sapientia: & exhortando dice. Diligite iustitiam: qui indicata terrā. Lo ordine delle humane cose: & dalla iustitia procedente: la eguale mensura nella iustitia consistit. La compositione & forma della uirtù nostra dalla uirtù di q̃ta uirtuosa & splendidissima uirtù rituor: ogni uero iudicio & perfecta direzione non ha altro uirtuosa procedimēto: che dallo indeciciente uigore della iustitia. Per la quale cagione Platone come i parte dal principio del mio parlare fu prelibato: in ogni infimitione & ministerio di publico reggimento persuadere douerli infundere lo amore della iustitia nell' animi di coloro che desiderano con pace & con gloria: & con perfecta uirtù li popoli ad te commessi gouernare: resuscitando che senza questo fundamento niuna humana congregazione ne grande: ne picchola: ne mediocre: si può per alchuno modo bene: fructuosamente: & durabilmente conservare. Et per lo medesimo modo che la anima da lo essere: la uirtù & ogni uigore alli uirtuosi animali & senza la uirtù li dissolue totalmente sua essentia: così la uirtù & lo morale spirito delle ciuili società indubitabilmente li condūde essere la iustitia sancta: nella quale si intende cumulo dogni uirtù: & abundanza dogni bene conuenienti. Et se la diligentia e necessaria in tutte le parti della humana uirtù: non fa mestiero con longhe probationi confermare: Della quale congruamente conuenghano le parole: le quali de otidio narra & expose el grande Oratore. Nulla enim uirtus pars neq̃ publicis neq̃ priuatis neq̃ forentibus neq̃ domesticis in rebus neq̃ si tecum agas quid neq̃ si cum altero contrahas tuare diligētia potest. Et si come lanegligentia & odolita restanti li anqui Philosophi: & comprobanti molto meglio li catholici Doctores: e marre & procreatrice di ciascuno uirtù: & dogni uirtù nouercha: chosi ueramente la diligentia e productrice & perfectrice di ogni uirtuoso acto: & landabile operatione. Certo nessuno debba dubitare questa maximamente conuenienti al reggimento della Republica & alla amministrazione della politica uirtù. Pero che uirtù & probata sententia e quella del Sapiente Oratore descrypta dal nobilissimo Historico. Non nos neq̃ supplicis muliebribus Deorum auxilia parantur: uigilando agendo bene consulendo omnia prospere cedunt. Di questa uirtù formamente & con predicta exortatione comēdata s'idebono nellire & amare tutti li buoni rectori delle città & gouernatori de popoli: & Magistrati consistano al governo dell' huomini: & reggimento delle publice consiliazioni. La quale società e principalissima & suprema sopra tutte le altre: come luculentemente demōstra lo scriptore p̃p̃tissimo della uirtù Aristotele. Et ancora niente si può fare i terra: che piu a seppio sia a quello che con immensa preuidentia & infallibile dispensatione tutto el mondo regge. Lo quale come e uirtù & solo rector e principe immortale dello uniuerso: così ha disposto per eterna uolunta che la concordia & la unione sia quello solido stabilimento: senza lo quale ruina: & perisce ogni humana congregazione: nel modo che mediante la cōcordia ogni signoria può facilmente crescere & amplificarsi ad somma gloria: & perpetuarsi in felicissimo stato: chome uirtù uice prouano innumerabili exempli appresso di nare nationi: & di uirtù principati: poteri: istimi imperi da somma exaltatione sono subuersi & redatti ad extrema perniciē. Et queste sono in uirtù le expedientes & dritti corti perducendi alla perfecta cōsecutione della p̃p̃tā & sc̃a liberta: lo q̃le dono p̃ diuina gratia fruisce: & gode q̃sta amēissima patria: ornata di singolari dote & maximi priuilegi li q̃li tutti sono eminenti & excellentissimi p̃ la società & commercio dolcissimo della liberta & della pace: Le q̃li due cōiunctissime sorelle da uno principio sono causate: & ridono ad uno fine cō medesimo uinculo strettamente copolate: Et pero p̃ un ponere fine al mio parlare ad uoi conuertedo la mia oratione Magnifici signori & gloriosi Magistrati ueni amatori della nostra patria: di ponere li cuori vostri alla obseruantia della iustitia: abraçciaue la cōcordia: cercate cō comune bene: attendete alla publica salute: uigilate & studiosamente conseruate el buono & libero stato della città uost̃a & dolcissima patria: accioche & in nel corso della p̃sente uirtù reportiate cōmendatione & gratia: & meritate dallo eterno Dio immortale remuneratione: & ineffabili premii in quello loco: ubi beati & uo sempiterno fruuntur. Dixi.

Oratione. XXXVI. Della Republica Massana.

Euosissimo pp̃lo & fratelli charissimi & uoi uirtuosissime sorelle & madri i uinculo di s̃c̃ta dilectione: p̃ nō occupare tēpo: & nō grauari leuē reuerēde redolamēte: metterò fretta al mio desiderio & tacere & sopra sedero di narrare le somme landi & nare cōmendationi: li singolari ornamenti li gradi di priuilegi: & ledignissime progatione & dote: delle quali e decorata & ornata q̃ta uost̃a splendissima città & repubblica: che certo q̃ro alla uirtù & fiducione & origine sua: q̃ro alla fertilita & abundancia de fructiferi terreni: quanto alla clemēcia & bōta del cielo: quanto alla serenità

del aere: quanto alla copia di nobili & eccellenti edifici: quanto alla moltitudine de sacri & ornatis-
 simi templi: quanto al numero de sancti & preuosi luochi: quanto alla prestantia & splendore della ac-
 ti ingenii & angelici spiriti: & diuini intellecti: quanto alla grande facundia della homini docti pre-
 danti & famosi: quanto ad molti naui & produci in questa nobilissima patria: & ad altre eccellentissime
 parti: e molto nobilitata & gloriosamente: quali cose sono notissime & per se manifeste: me fa mestiero che
 dalla mia imperitia sieno explicate. Solamente me parlo conueniente & congruo con breui parole rac-
 chonare & ricordare: quanto dobbiate gloriarui in nel presente tempo in quale e spaciato allo eter-
 no signore: & di superno Dio: che habbate noui & mirabili doni: ricouati così tēporali come spiritua-
 li ad ornamento & gloria di questa cōmunica & suo deuotissimo populo. Et primo dalli vostri indy-
 ti: & excelli Signori li capituli immunita & priuilegi ad extollentia: amplificatione & augmento di
 ogni bene. Vnde sia noto quanta sia la paternna benignolentia & amore di quella excoelsa & potente
 Signoria verso questo gratiofo & ornatisimo populo: & in tutte le parti s'è dimostrino gradi & ma-
 nifesti segni di charita & di amore: come merita la nostra opima filiatione: somma reuerentia: & deu-
 otissimo fede verso quello iustissimo pacifico & laudatissimo reggimento. Secundo per mezzo del
 nostro opimo nouello pastore & dignissimo Pontifice per grana dello eterno Dio & benignita della Se-
 dia Apostolica: & beatitudine del sommo Pontifice dalli infiniti thesori della Ecclesia sancta ue con-
 cesso uno grade & immorale dono ad salute nostra: honore di questa nobilissima Ecclesia: & memo-
 ria gloriosa di questa sacratissima solennita: laquale s'è celebrata ad reuerentia & titolo sanctissimo del glo-
 rioso confessore & Pontefice beatissimo Sancto Cerbonio acceptissimo nel conspecto dello onspu-
 tene Dio nel superno Regno per li suoi ineffabili meriti vostro singulare & precipuo protectore: de
 fenfore: aduocato & patrono dinanzi alla Maieffa dello eterno Creatore & Redemptore nostro. Del
 quale congruamente dice la infallibile sapientia: & canta la Ecclesia sancta. Ecce sacerdos magnus: q
 in diebus suis placuit Deo. Liquali tutti doni & ornamenti enumerati: essendo eccellentissimi primo
 con deuotissimi animi nerenderete laude allo eterno Dio: & ne gloriati: la sua ineffabile Maieffa
 & immensa clemetia. Perche uera e la sententia dello Apostolo sancto Iacobo: Omne datum opti-
 mum & omne donum perfectum desursum est: descendens a patre luminum. Tutte legratie: tutti li
 doni tutti li benefici procedano dalla diuina largita & promittentia: laquale nō cessa amare con amo-
 re inesplicabile la natura & generatione humana: Secodario secondo la possibilita nostra ne dobbia-
 mo rendere infinite gratie: et perche non e capace la mente nostra & lingua mortale: degnamēte re-
 tribuire: diremo ciascuno di noi col sacratissimo Propheta, Quid retribuam domino p omnibus: quae
 retribuit mihi? Terzio dobbiamo assiduamēte pregare per lo buono stato della sancta Romana Eccle-
 sia & del suo sanctissimo Pontifice Paulo. II. Papa per lo felice & glorioso stato della Magnifica & ex-
 coelsa Republica: Senele amantissima: & con paterno amore affectionata a questa cōmunia: & dem-
 per cōferuatione del vostro dignissimo nouuo Pastore: per tranquillita: pace: exaltatione: quiete: ripo-
 so di questa citta & suo honoratissimo populo: & saluatione perpetua di tutti li suoi fidelissimi citadi-
 ni: & così s'ideghi alli nostri preghi & petitione consentire. Hora ad vostra consolatione & iocundita
 filio: uera la Bolla Apostolica con unēte edecio amplissimo dono: & concessa indulgentia primo: come
 e scripta: secundario in materno & tulgare sermone: accioche tutti ne possiāne hauere chiara & perfec-
 ta notitia: Terminando le parole cō preghi deuoti alla madre gloriosissima di Christo: & dicendo. San-
 cta Dei genitrix uirgo semper Maria intercede pro nobis ad dominum Deum nostrum: & aduoca-
 te Cerbonio glorioso Cōfessore atq; Pontifice: ut utriusq; interuenientibus meritis: ac pōibus q; quia
 hoc templum beneficia petimus ingrediur: cuncta se impetrasse latetur. Dixi.

Oratione. XXXVII. Con laquale ringratia el Priore del nouuo designato Magistrato i no-
 me di tutto el Collegio lo Magistrato vecchio della benigna loro congratulatione & offeri-

fec: & patimēte accepta le offerte de precessori per parte di tutti li suoi Collegi.

ER Questa uolta la sorte & la fortuna Magnifici & excelli Signori ha dato el primo lo-
 co a quello: quale in nel numero di quelli electi per merito & per uirtu e minore & in
 fenore a tutti li altri. Ma per non declinare dalla consuetudine obseruata: & per obe-
 dire a questi miei ornatisimi patri: comincero a parlare referuado la dilatione della mia
 breuita & del mio defecto el supplemēto alla loro prudētia: & maxime alla correptione
 del nostro designato Capitaneo. Habbiamo Magnifici & excelli Signori cō grande piacere & iocun-
 dita intese le humane & ornatisime parole delle vostre Magnificētie: & la amoreuole & grate con-
 tinctia di q̄lle: precipue circa la benigna cōgratulatione: la optima opinione: & le gratiofe offerte del
 le vostre eccellenti Signorie. Ercetto la parte prima habbiamo grandissima: accogendo che proce-
 da da amantissimi animi & da optimo cuore per la designatione nostra & successione a cōfesso am-
 plissimo Magistrato: & e officio della perfecta amicitia: laquale congaude & insieme si allega nel-
 le cose prosperi: quali sono le dignita & honori dati dalla Republica. Noi similiter siamo allegri &
 sommamente contenti per due cagioni principali. Primo: perche la diuina gracia ha proceduto
 uno Collegio di quelli: delliquali tanta e la conformita & la unione: che meritaente ad noi s'ipo-

tra attribuire quello che e scripto nell' Acti dell' Apostoli. Erat illis cor unum & anima una. Secondo direndiamo molto obligati allo eterno Dio: & diciamiamo gloriosi hauendo a succedere alle ufe excelle Signorie: dellequali el nstro prudẽte & moderato gouerno in tuto Magistrato ne hara dato opimo & laudabilissimo exemplo: & facta firmissima preparatione ad potere facilmente conseguire desiderato fructo di tutta la nostra administratione. Rendiamo laude a Dio pla successione nostra a tid predecessori & di tanta dignita & uirtu: & alle excelle Signorie uostre referiamo gratie singulan per la congratulatione nostra: & per le laudi & comedationi date: & per le oblationi tanto liberali. Lequali acceptiamo seramẽte da ustre con somma fiducia: quãdo alcuna occurrẽna lo demonstri necessario. Vltimo preghiamo lo omnipotente Dio: che alle uostre Magnificẽcie conceda quel fine del uostro glorioso Magistrato: loquale meritanẽte la laudabili portamẽti di sapientissimi pgressi leniuole & fructuose opere continuamẽte exercitate ad beneficio & salute della Republica: Perche secũdo la uoce & sententia dello Apostolo congruamente. Qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet. Et ad noi dia gratia di succedere felicemẽte: & di potere imitare questo comportata laqualita del nostro ingegno di perfecti uelighi li salutaris exempli li optimi ornamẽti della Magnificẽcia nostra: offerendo durate el Magistrato uostro: come a deuoti seruitori sic uiuene propã obediẽtia: & doppo el nostro igressio optima dispositione ad ogni gratificatione & complacẽtia nostra. Preterea ringratiamo le nostre Magnificẽcie della comunicacione delle cose occurrenti: & i tunc le par ti uediamo: & laudiamo la uigilia la diligẽtia & somma prouidẽtia nostra: laquale & con fidiamo usaranno le uostre Magnificẽcie etiam sollicitamente per infino al ultimo del uostro glorioso Magistrato: & così trachiamamo: benchẽ sia superfluo. Hora la prudẽtia del nostro designato Capitaneo & di questi altri prestabilissimi patri continuara el parlare: & supplira a quello in che cognosco manifestamente habere manchato. Dixi.

Oratione. XXXVIII. Laquale dice el Priore alli suoi Collegi: quando si con gregano inanzi che entrino nel Magistrato.

T Nuochiamo principalmente el nome del Signore & superno Principe: & della sua gloriosa genitrice della citra nostra Regina: & aduocata: liquali ci concedino gratia operare tutte quelle cose: lequali sieno ad sua laude & salute & dignita di questa Republica: ad comedatione & grana del nostro Collegio. Habbiamo iusta cagione di letitia per la buona & dignissima electione: & pla unita & Angelica societa. Per laquale si puo hauere certa & ferma speranza dogni bene. Vnde nõ pare meno doterli allegrare della sancta & gratiosa compagnia che del honore & del Magistrato. Et essendo hora insieme conuocati: sia proposito generalmẽte quello parra da fare: accioche istantiffacci al honore & al debito nostro. Et bẽche la eta & la sorte mi dia el grado primo del Priorato: nientedimeno intẽdo ogni auctorita con le Magnificẽcie nostre esse re comune. Ricordi ciascuno quello che appartiene da farsi circa le preparationi necessarie & confusere: primo allo ingresso del nostro Magistrato. lo miconfido per la uirtu & sapientia uostre & per la nostra diligẽtia & fede: ogni nostra administratione succedera prosperamente: & chosi lo eterno Dio cõceda gratia. Dixi.

Oratione. XXXIX. Laquale dice el predecessore al successore nel Magistrato.

E Ssendo bene amestrata la Signoria uostre dignissimo successore: quãto p consiglio: p iustitia: & per diligẽtia: s'appartiene al buono & laudabile gouerno: nõ tregno essere necessaria alcuna mia exhortatione alla obseruancia di quelle cose: lequali cognosce la prudẽtia uostre al buono & rectore essere necessarie: maxime ad mantenere i pace & unionẽ: questo ornato populo: dare fauore a le uirtu: raffrenare li delicti li uiti & erroria: li quale effecto essendo optimamẽte edificata la prestantia uostre: prego lo eterno Dio che s'edegni infundere la sua gratia: sicche si adempia integramẽte uostro iusto desiderio. Dixi.

Oratione. XL. Alla medesima materia.

C Onoscendo quanta sia la prudẽtia & uirtu della spectabilita uostre honorabilissimi successori: farebbe superflua qualis che exhortatione: & maxime della mia debile & insufficiente faculta. Et pero refecando ogni altro serio parlare: come speriamo: così ne preghiamo lo altissimo Dio: che mediante la buona obseruancia delle leggi & statuti di questa Republica: mediante la sollicita & diligẽte cura delle spectabilita uostre ne reportate di questo ornabilissimo officio desiderato & intento finetia laude di Dio: a bene essere della patria: & ad honore delle uostre spectabilita. Dixi.

Oratione. XLI. Laquale dice uno cõstituto nel Magistrato alli suoi Collegi: exhortandoli a bene & laudabilmẽte operare p infino al fine del Magistrato loro.

E Erche nel fine consiste la uera & perfecta laude: pero approssimadosi continue plu effusue pel nostro Magistrato: pregheremo tanto piu deuotamẽte lo eterno Dio: che s'edegni infundere la sua gratia: che possiamo procedere & finire quello che al buono reggimẽto siconuiente ad sua sanctissima laude: & ad pace & gloria della nostra republica & dolcissima patria. Dixi.

Oratione. XLII. Ad proporre materie consultabili alli Senatori & Magi
 itraa preposti al gouerno publico.

Ono parole sacratissime della Euangelica uerita patri conscripti in questa sententia. Nō ne duo passeris aise uenienti: & unus ex illis non cadet sup terrā sine parte uestro? Per lequali parole contera la superthione de alcuni Itali Philosophi: & delli pñdi Heretici si dimostra & proua la diuina prouidētia maxime circa la & administratione delle cose humane. Peroche quelle intanto attende: regge: & goperna maxime circha el reggimento della creatura rationale: che e suo pñcipale & glorioso officio: che etiam li capilli del capo minima & uisilissima partucula del corpo dice: & afferma esser numerati. Et se questo filosofico dello ita ro humano nella singolarita: quāto maggiormēte s'idebba el medesimo comprendere & iudicare del la diuile compagnia: & politica congregazione: nella quale consiste: & sicondiente numerosa multitudine di huomini particolari & rationali creature tiro benignamēte & pietosamēte curare dalla diuina prouidētia? Al quale proposito parla el sommo Philosopho Aristotile nel primo della sua politica: asseruante la ditta essere principalissima compagnia: & continente el supremo & principalissimo bene. Come etiam attesta el Romano auctore. M. Tullio nel libro sexto della sua Republica: & dice. Nihil est illi Principi Deo: qui oēm mundū regit: quod quidē fiat i terris acceptius: q̄ concilia certisq̄ hominū iure locant: quā ciuitates appellatur. Haq̄ rectores & conseruatores: Hinc profecti: parlādo del celeste regno: huc reuertuntur. Noi adūq̄ seguedo questa catholica & uerace sententia: & imitando el Platonico documēto scripto al populo Syraculano i queste parole. Omnibus i rebus principiū a Diis faciendus ē: & dicēdi & cogitādi. Perche ogni saluifero consiglio: uile sermone: & fructuosa opa procede solamēte dalla diuina ispiratione: & dalla exberbate graua dello Spirito scto. In questa prima conuocatione del nostro dignissimo Senato con deuota supplicatione pregharemo che s'idegni concedere tre doni precipui: Primo la illuminatione delle menti nostre: Secūdo lo affetto del amore ad seguire sempre quello che sia bene della patria & della nostra Republica: Terio facultā di exequire & p̄fētamēte ottenere quello che sia salute & honore della dolce patria: dicēdo con firma speranza di grana. Accēde lumē sensibus: infunde amorē cordibus: infirma nostri corporis uirtute firmas per petum. Nelle quali parole sono espressi cumulatamēte li tre antenominati singolari doni al polino reggimēto sommamēte necessarij. Hora expedita la inuocatione laudabilmēte conserua circha le admonitioni del parlare: consultare & persuadere quello che sia saluifero & expedite alla Republica: & in questa & in qualunque altra conuocatione estimano quelli miei Magnifici padri non bisognare le prudētie uostre di nuoua exhortatione: confidandosi che uerano lo officio de buoni Senatori: op̄mi mī ciuradini: & p̄feti amatori della patria: con lo animo libero parlare: & consigliare il bene della citta. Dalla parte loro fara obseruato studiosamēte quāto ple leggi nostre & sapienissimi Instituti: e proue duoriche s'isaffacci alla utilita publica: & nō india tedio superfluumēte alle nostre excellētie. Et hac de his suis. Hormai uenēdo allo intēto principale & alla cagione della hodierna congregazione: no itra: re: matene si ppongono alle uostre excellētie: Per parte del nostro excellēte Priore & Capiraneo da tractarli & cōsultarli p le prudētie uostre nel presente cōsiglio: prima delli Amabasciadori da mandarsi alla sacra Maiestā del Serenissimo Impadore: secundario la materia & l'attada del Grano: Ter uo ordinare el modo del deliberare in consistorio pla absentia & pla infirmita delli due Gonfalonieri &c. Piaccia sopra queste proposte materie rendere sano & bono cōsiglio: & così uexhortano quel li miei Magnifici padri: & maxime la excellētia del nostro Priore & Capiraneo: la quale hora emendara el mio insufficiente & defectiuo parlare. Dixi.

Oratione. XLIII. Al medesimo proposito.

Vantuche cognosca ornatissimi Consiglieri nō potere parlare senza errore: essēdo io di questo loco indegno: nientedimeno a anchora mīpare che iusta sia la excusatione dello errore: atēto che p sola obediētia & p obtemperate al comandamēto di quello che ha li bera potestā di comandare: sia uenuto a narrare le cagioni della nostra presente & hodierna congregazione: le quali sono: &c. Et essēdo certo nō hauere potuto debitamente satisfare & alla Magnificētia del nostro excellēte Priore & alla auctorita di tūto loco: & alle expectationi delle uostre Spectabili reuerētie: dogni mio defecto domādo pdonno: pregando Dio chegratia tūtoce da di bene deliberare. Dixi.

Oratione. XLIII. Al medesimo proposito.

Enche alla mia ignoranza nō li appartenesse honorandissimi consiglieri & op̄mi padri miei uenire in questo eminētissimo loco: doue farebbe necessaria faciltā & experientia: che in me nō sono: nientedimeno potēdo giustamēte trapassare la uolontā di chi ha auctorita di comandare: p obediētia faro noio alle prudētie uostre le cagioni pche siate al presente congregati: &c. In ogni cosa che parlando haneli errato: priego le Signorie uostre che habbino excusata la età & impetua mia: & lo Magnifico Priore di corregga li miei errori. Lo eterno Dio ispiri li animi uostri a bene deliberare. Dixi.

Oratione. XXXXV. al medesimo proposito.

Vista cosa e & molto laudabile prestarsi cittadini: & prudentissimi consiglieri: non declinare dallo iustitiero: & ordine proteduto per li nostri sapientissimi antecessori: i quali in tutte le cose li ho sempre indicati molto degni di laude: hân questa una precipue esser in duchi alla generale proposta non senza opimo fundameto: & euidentè utilità della Republica: & pûn certa cōseruatione del buono stato della città. Alquale proposito essendo le nostre spectabili excellentie in questo giorno conuocate: benchè non sia a sufficienza apto el mio debile intellecto: & fragile ingegno: nientedimeno richiedendo così el grado di questo dignissimo Magistrato: & anco essendo di uolonta della excellentia del nostro Priore: & di questi altri miei magnifici padri con la expectatione del supplemto delle loro Magnificentie: perdere spedito con breuità & i substantia lacrimose dello odierno cōsiglio. Perocci nō debba dubitare alcuno che lo reggimento politico: & la congregazione civile bene ordinata: & governata sia quella cosa che merita meritamente antecedere tutte le opere humane: & piace somamete allo eterno Dio: della quale parlò Aristotele: cioè el maestro di coloro che fanno dize nel libro primo della Politica: Ille q primo instituit ciuitatem: fuit hominibus causa maiorum bonorum. Ma bisognano necessariamente due cose principali: primo che lo reggimento sia bene ordinato: secundario per la uarietà de tempi di sponendo secondo la opportunità occorrente che sia cole conuenienti propositioni nella sua perfectione cōseruato. A che cognoscere dobbiamo bene protedere quali sieno quelle parti: le quali maxime saluano il quieto stato della città: & cōseruatione della Republica. Et benchè sieno più: nientedimeno come dimostra Cicerone primo de Officiis libro: quelle sono le principali exposte in queste parole. Omnia: qui Republice praeferunt sunt: duo Platonis praecapta tenent: unum: ut utilitas autum sit: tunc aut: ut quicquid agitur: ad eam referant obliui commoturus: suorum alterum: ut totum corpus Republice curent: ne dum partem aliquam tuerantur: reliquas deserant. Et po accioche questi effecti s'ida efficace opera: & proteduto della pposita generale sopra laquale ciascuno deuore possi dire la sententia sua a publica utilità: ammonendo tutti exhortando: & comandando del parlare honesto: & fructuoso. Et così faciendo si piace a dio: si stabilisce el bene delle città: & si cōferma la Republica in florido: & pacifico stato. Pertanto piacciati di consigliare. Dizi.

Oratione. XXXXVI. al medesimo proposito.

Cognosce: & bene intrè la prudētia nostra spectantissimi consiglieri: & opimi cittadini quanto sia accetto allo onnipotente Dio el governo politico: el civile reggimento: & la cura del iustamente una Republica amministrare: circa alquale effecto non e sufficien la mia indistinta lingua: & poco experta parlare alcuna cosa. Ma pure essendo da nostri fami: antiqui: & prudentissimi antecessori inteso quanto diligentemete la città si debba cōseruare nel suo fermo: & pacifico reggimento: ordinorono: & prouidero laudabilmete: & solum cōstitutione la generale pposita: per la quale ciascuno quanto intende essere expediente al honore: & utile publico: debba apertamente esporre: & se alla cōseruatione: augumto della salute: & utilità della Republica: indica alcuna cosa douere instituirsi similmente parli: quanto bade cōtenirsi. Alquale proposito opimi cittadini miei essendo questo di deputato secondo la antica legge: & usanza & uoi a questo fine congregati: piaccia ad ciascuno cōla grāia dello eterno Dio: & della sua santissima madre maturamete: & con modestia cōsigliare: recto referendo ad cōmune bene: & fructo della patria. Per la cui cōseruatione: honore: & glorioso: & felice stato debba ciascuno fedele cittadino: & uero amatore della patria uigilare: & cōtinuare le forze del ingenio affatigarsi: posta da parte ogni affectione: & priuato interesse: & così ne siate exhortati: & lo eterno idio ui conceda la sua grāia: mediante laquale con efficace fructo possiamo cōsequire fine desiderato della publica amministratione. Dizi.

Oratione. XXXXVII. al medesimo proposito.

Edianche laditua grāia opimi padri miei: ateca la opima dispositione: la unione: & concordia delle Magnificentie uostre: spero che tutti saremo de uno animo: & de una uoluntà a procurare & opetare tutto quello che sia honore: & pace: & fructo di questa Republica: & così ne conorto: & prego le magnificentie nostre: che la piaccia fare: & parlare: & cōsigliare sopra la generale pposita a publico: & cōmune bene. Dizi.

Oratione. XXXXVIII. al medesimo proposito.

Considerata la somma: & dignissima autorità del Magnifico Priore spectabili consiglieri: & con questo attendendo la giusta obediētia: che a me debitamete appartiene: come per obligatione debbo alli suoi comandamēti obtemperare: così sono disposto: & cōtino: a questo proposito del animo mio dalla uirtù della obediētia per alcuno modo non deuiare: quanto sostiene la fragilità del mio ingegno: & quātunche altra eloquentia: & doctri na siconuenisse adui parla in qsto ornauissimo cōspecto: nientedimeno cō breue parole exporro alle uostre spectabilita qllorche pla magnificētia del nro eccellente Priore: me e stato cōmesso: & resqua.

Oratione. XXXIX. al medesimo proposito.

Antenderete prestantissimi configlieri primo la relatione deli spectatissimi Ambasciatori tornati da Milano: accioche come la deliberatione nacque da questo configlio: così tutto sia noto a questo Senato. Et sopra questo non corre altra proposta. Sublequenter quelli eccellenti signori: & miei Magnifici padri studiano come sono obligati continue operarei & expedire quello che sia utile & honore della Republica: & dare a voi minor gratia che possibile sia. Pure alcune cose importanti: & utili occurrano: le quali senza la autorità di questo Senato non possono terminare. Quali oggi occorrono queste: & reliqua. Vltimo in quello che per me si fusse omissio: o commesso: i prego la excellenza del nostro Magnifico Priore: che corregga: & emendi: & deuotamēte lo eterno Dio: che cōceda gratia di bene determinare. Dicit.

Oratione. L. al medesimo proposito.

Se la necessita dello obbedire non mi ha uelli constricto a parlare prestantissimi configlieri: & optimi padri cognoscendo la mia insufficientia non uentri harei recusato questo peso: il quale e graue alle debili mie forze. Nientedimeno per non meniare maggiore reprehensione sono stato contento obtemperare al iusto comandamento del mio Magnifico Priore. Et prima ch'io discenda alle proposte. Per osservare la antiqua: & laudabile consuetudine in uocaremo lo auxilio dello eterno Dio: & quello pregharemo: che ci conceda grana fare: & consultare tut e quelle cose: che sieno sua laude: & pace: & exaltatione della nostra Republica: per li meriti della sua sanctissima Madre: nostra singulare protectrice: & aduocata della nostra Città. Et così si degni per sua immensa clemētia. Hora si propongono alle nostre tenēdrie tre o quattro cose. Et primo &c. Son certo non hauere adempita la uolunta del mio Magnifico Priore: ritornare alla sua magnificētia: laquale supplira ad ogni mio manchamēto. Bene ricordato alle nostre spectabilis che per quelli miei magnifici padri si dara graueza: solo quando sira necessario per expedire le cose publiche & concernenti el bene della nostra Republica: & fara osservare l'ordine del sonare secondo la forma deli statuti piaciuti essere solleciti: & così ni si fa amonitione per parte di quelli miei Magnifici padri. Prego idio: che hora: & semp cōceda gratia di bene deliberare. Dicit.

Oratione. LI. a uisitare: & adorare: & rendere congrua obediētia in nome publico al Sumo Pontifice nella sua assumptione.

Era conteniente cosa Sanctissimo Pontifice: & demeritissimo Pastore: che quello illustre parlasse al conspecto gloriosissimo della nostra sanctita: fusse stato huomo di singulare ingegno: & grande doctrina: & eloquētia ornatore: le quali cose da me conosco in te non esser aliene. Ne senza timore harei acceptato si graue peso sopra le mie debili forze: se la noissima benignita della vostra somma clemētia non mi ha uesse porto andacia & confidentia di parlare. Et maxime essendo a questo inducto non per mia uoluntà: ma per tale cōgiuntione: che non senza graue colpa: potrei el comandamento recusare. Et uenendo alla expositione a me commessa dalla miei Magnifici Signori: figliuoli: & seruitori obsequētissimi della Apostolica sedē: & della nostra Beatissima Sanctita. Signori. N. somamente rallegrano della gloriosissima assumptione della nostra Beatitudine: tenendo per fermo: & indubitabilmente: che ladiuiua prouidentia proceda per singularissimo dono: & inestimabile beneficio alli mortali: & populi fedeli. Delli quali uoi do il benignissimo creatore la salute: & la felice uita: del celo ha proueduto tanto degno pastore per exaltatione: & fermeza della sacra Sancta Romana Ecclesia: p' augmento della religione Christiana a conseruatione della iustitia: & della pace: & unione: & perfecta cōcordia di tutti li fedeli: & catholice nationi. Et considerati li innumerabili doni: che resultano di questa felidissima creatioe: & sublimatione: miei Magnifici Signori ex intimo corde: & con tutto affecto si cōgratolano prima con la sacra Sancta Romana Ecclesia: & con la Apostolica sedē: a laquale e preposto Sanctissimo & prouidentissimo Pontifice: congratulanti con tutti li populi Christiani delli quali fara perfectamēte soli data la pace: & la quiete. Congratulanti cōla nostra Beatitudine: alla quale per li meriti gloriosi & p' le fructuosissime opere: & innumerabili fadighera firmamēto della catholica fede ha uoluto lo eterno Dio uerace remuneratore concedere questo sublimē: & eminentissimo premio: & exaltare la nostra Sanctita a tanta gloria. Viterius li miei magnifici Signori commēto che in nome delle loro signorie deditissime alla nostra beatitudine: baci cō humile reuerentia li suoi sanctissimi piedi: p'scrudando: & offerendo nera perfecta: & promptissima obediētia con la conueniente fede: & deuotione: quanta alla gloria di questa sanctissima sede per debito: & per ragione li conuene: & con questo tuote le facultà: & le forze di quella Republica ad optimo stato conseruatione: tutela: & augmento della ecclesia sancta: & della nostra beatitudine. Allaquale come ad unico padre: bene factore: & resu-

gio massimo di tutti li fideli. R acchomandiamo tutto quello stato-reggimento & uniuerso populo: come diuissimi: & obediensissimi figliuoli della ecclesia Romana: & della nostra sanctita. Dixi.

Oratione. L II. Ad misurare el Sommo Pontefice: & ringraziarlo del beneficio ricevuto.

In grata: & piu gioconda cosa non posso ricevere padre sanctissimo: che vedere presente la vostra beatitudine: la quale e la gloria nostra: & quello unico refugio: sotto la quale nascio labundantia di tutti beni. Et uedendo la sanctita nostra prospera ualitudine michiamo da Dio prestante cōtore. Et questa e la ragione possimila: per la quale misono preterito alli usi piedi scissimili: & appiso come e debito mio peredere ragione della amministrazione mia & di tutto elio che per gratia della ufa Sanctita sono stato nel mio officio. Del quale bñficio singularissimo & subidio dato a me: & alla mia familia neredo infinite gratie alla ufa beatitudine: & cognosco tira benignita trapassare lungamete ogni mio merito: Dio mio cōceda gratia: che io possi in alcuna parte dimostrare la mia fedele fertuita. Rendomi certo che quantunque la mia fede: & sincerita sia stata grande: pure per ignoranza non hauesi satisfatto allo officio plenamete: & di questo quando sia stato me dimando humilmente perdono dalla nostra sanctita. Vltimo benché intenda non essere necessario per la infinita cōtemita della nostra beatitudine a quella deuotamente & me: & miei figliolini raccomandando che altro ricorso non riguardano: ne sperano: se non nella somma pietà della nostra Sanctita: la quale lo eterno Dio conserui sempre felicissima. Dixi.

Oratione. L III. Ad misurare el Sommo Pontefice: & ringraziare & domandare da lui confederazione: & liga.

Cognosco che al gloriosissimo: & tremendo conspecto della nostra beatitudine padre sanctissimo si richiederia homo di somma facultia & eloquentia ad esprimere perfettamente quello che dalla miei excelli Signori & populo Senese me commissio appresso la nostra Sanctita. Io faro la obediencia come sono obligato. La Sanctita nostra per sua sapientia meglio comprehendera lo affecto deuotissimo: & la integra fede: & somma obferantia di quella Republica: & suo populo figliuoli obseruantissimi della sede Apostolica: & di ustra sanctita: & che per me insufficiente Oratore narrare non si potrebbe: & per sua benignita: & deuotissima fara excusare quello che errasse la imperitia mia. Adorano li miei Signori Senesi la nostra beatitudine Principe della Ecclesia sancta: & protectore della cita Senese: & precipuo benefactore. Con effectuosissimo core baciano li suoi piedi sancti: rendono obediencia: fanno la debita ueneratione alla nostra sanctita come fedelissimo populo: & per natura: & per uoluntà: & per antiquo costume deuotissimo alla Apostolica sede alla sacrosancta Romana Ecclesia: & a chi a quella e preposto: & con somma fede: & perpetua obferantia alla sanctita nostra. Perche sappiamo ama da core quella cita & offerono beche sia facto piu uolte & pare superfluo la cita & reggimento: & tutto loro stato come a ueracissimo padre: & defensore nostro conuente sue faculta come ad obseruantissimi figliuoli si partiene. Recomendano la preservatione della pace della liberta: & secura quiete di quella Republica: come e di grande iusto: & manifesto interesso della Sancta Romana ecclesia: con la quale piu con li animi che con fini sono coniuincti. Laudano le sancte opere la somma charita: & perfecta dispositio ne con li emidenti effecti dimostrata allo medesimo proposito: & nouissimo nello insolente & impudentissimo insulto facto nel paese nostro per quello conductore di gente darne. N. niente obseruante della reuerentia & subiectione alla sancta Romana Ecclesia: & alla nostra Beatitudine: & temerario niolatore della pace uniuersale: & italica quiete: non senza preiudicio della Christiana Republica. Allo quale effecto etiam perdefensione della nostra cita habendo consingulare prouidentia: & optimo consilio con accomodate: & efficaci prouisioni operato come ne sono in perpetuo obligati uicoli nerandano immortali: & infinite gratie alla nostra Beatitudine. La quale cognoscano optimo Pastore: & uero Vicario di Christo: & imitatore della suoi sancti nellighi a preservatione della pace predeto legato: & sola expressa heredita di quello di cui serua lo loco in terra la sanctita nostra. Et per che come hanno ueduti li optimi experimenti del tempo passato: & pariter sperono: & si confidano i futuro: come cō unico padre: & singularissimo protectore nro p cōglio: p fauore & ad munitione: & securita della tempi futuri: & ad obuiare a tutte maligne cogirationi: & ante iacula preparare lo conueniente presidio contra le insolentie: & machinationi della cupidi di cose nuote: per me idegno Oratore si expose in nome di quello deuotissimo populo li suo feruente desiderio una uolta chome e dentro alli cori: così con qualche honesto: & firmissimo uinculo altringerli: & congiungerli con la sanctita nostra: sommo conseruatore di pace: & di iustitia al fine sanctissimo della quiete uniuersale. Molto desiderano intendere il proposito della sanctita nostra: & supplicano della tua: & del modo da tenerli: sicche habbi a sequire tanta laudabile honesta: & sancta intennone. Somma uolta speranza: & fiducia di omni preservatione di bene consistere nello diuino consiglio: & nella somma prouidentia.

da: nelle sancte opere di nostra beatitudine di cui il sommo amore verso la patria Senese dice la fepe della sancta Romana Ecclesia: e nonissimo. R endomi certo hauere usara qualche defidenza nel mio basso ingegno: supplica la mia sincera fede: & la somma benignita della vostra beatitudine: dalla quale con humile reuerentia aspetto risposta. Dixi.

☉ Oratione. L.III. al Pontifice: quando tiene in qualche città.

On e capace la mia fragile lingua sanctissimo: & beatissimo in Christo padre: & signo re non e sufficiente el mio debile ingegno: ne anco comporta laqualtra delirio: & lo co presente potete in alcuna parte esprimere lo immenso gaudio: la grandissima letitia & in enarrabile allegrezza di tutta la città: di tutto el reggimento: & di tutto el popolo Senese perlo optatissimo aduenimento ad questa patria della vostra sanctita. Perla cui presentia repuniamo tutti essere ueramente gloriosa: & felicissima: & con grande exultatione beatificata questa città. Della quale gratia neglorsichiamo lo eterno dio: & feneridano infinite grazie alla vostra clemetia. Adoriamo la vostra beatitudine: & cō breui parole raccomandiamo tutto el reggimento: & lo stato di questa patria alla sancta uita inella quale come unico refugio: & certo pñdio ogni nostra speranza e collocata: & per tera filiatione solo ricordate che la città: & ogni sua fortuna: & li animi di tutto el reggimento sempre faranno paratissimi: & in tutto dedicati al debito obsequio: & a uera cō placentia della vostra sanctita. Delle quali tutte cose altro fara più idoneo: & opportuno tempo diffusamente per altri di parlare. Dixi.

☉ Oratione. L.V. Ad uisitare Cardinale in nome publico.

SSendo di uoluntà: & comandamento di questi miei Magnifici padri: che io debbi parlare al conspecto della vostra reuerendissima signoria: obbediro alla loro uoluntà: & lo mio defectuoso parlare suppliranno: & emenderanno le loro Magnificentie: perche la patria nostra reuerendissimo in Christo padre: & signore ha in precipuo grado di dilectione: & di reuerentia la reuerendissima Signoria vostra per satisfare al debito questi miei Magnifici padri insieme con questi altri prestantissimi cittadini si sono presentati al dignissimo conspecto della vostra. R. S. alla quale non habendo presentiamēte con questo collegio uisitata in prima non essendo parlo tempo conueniente: fanno reuerentia come debitamente a figliuoli obseruatissimi sapienti: & a quella con somma diligentia raccomandando la città: lo stato: & reggimento nostro come ad opimo: & precipuo padre: benefattore: & protectore della patria. & della nostra liberta. Et come e debito della fede: & deuota nostra filiatione offeriamo la città: & tutte le faculta sue ad ogni beneplacito della vostra reuerendissima Signoria sempre parate: & promptissime: supplicando che & generalmente dia delli suoi sapienti: & amoreuoli ricordi a salute: & bono stato della comune patria: & conseruatione di quiete: & di pace. Liquali sempre accetteremo reuerentemente: & uolennieri seguiremo li pareri: & consigli suoi: & della materia. N. primo regrammo quanto perfino al presente ha consentito: & exortiamo: & preghiamo con ogni studio si degni prendere questa cura perfino alla fine determinatione perche per altro mezzo non stima questo populo: & reggimento nostro douersi prosperamente diffinire. Non mi extendero piu per non dare tedio alla R. euerendissima Signoria vostra: rimettendomi alla correctione: & supplemento di questi miei Magnifici: & eccellenti padri: & college. Dixi.

☉ Oratione. L.VI. perchi debba leggere a qualche populo una bolla papale.

Alli infiniti thesori deuotissimo populo della sancta madre ecclesia: & dallo immenso: & exuberante fonte delle celesti: & spiritali grazie: le quali sono la custodia: & aucta nita della Apostolica Sedia si conseruano la somma pietà: & clemetia del sanctissimo: & Beatissimo padre: & Signore nostro p dispensatione superna: adiutua prouidentia. Pio Papa secondo si concede alla Ecclesia maggiore: & Cathedrale della città di Siena quello amplissimo privilegio: & inextimabile dono: il quale in questa presente scriptura: & Apostolica bolla si contiene. La quale di uolita delli Magnifici: & eccellenti signori Senesi p me si leggiera: & pu à ciata in materno sermone alle deuotioni vostre: & a uostra consolatione. Dixi.

☉ Oratione. L.VII. perlo Priore de magnifici Signori Senesi ringraziare li intira al contitor: remote le mensie.

Cosa non istima spenatissimi Gonfalonieri: prudentissimi consiglieri: prestanti cittadini: & honorandissimi circustanti: che la natura ha producto homo animale politico: & che della cōgregatione sommamente per natura si delecta: testimonia Aristotele primo Politicorum. Quod homo natura ciuile est animal. Onde e nato lordine: & la cōseruatione della Republica. La principalmente lo amore: & la reciproca: & mutua beni

ma si dimostra nel contito & ritrouarli insieme: onde le Lani hanno deriuato el nome del cō-
mune. Et così questi Signori a questo fine per dimostrare, & per testificare la loro dilectione: & amo-
reuoale affecto hanno presa confidentia fiducialmente questo di iuitare: & congregate le vostre spe-
ctabilita: giudicando che reciprocamente non altrimenti le vostre reuerende si chiamano contenti
che le Magnificente loro per la vostra gratissima presentia. Sanno che le vostre humania attendo-
no: & riguardano la affectione: & optima uoluntà: & non alcuno respecto di splendide titande o
delicato apparato: & sperano che a questa parte uò sia p' questo necessaria alcuna excusatioe. Ringraziano
della usata patientia: & che humanamēte li haute delectati p' essere trouati insieme a questa piccola refec-
tione maxime i q'sto sancto & felice giorno & gloriosa solennità: nella q'le il benigno creatore: & eter-
no dio p' mezzo del suo beatissimo Vicario & pontifice & felicissimo cōcitradiuo nro Pio Papa secōdo
ha ornata & dotata di tanto amplissimo dono: & i mensa gratia: & inenarrabile beneficio questa dul-
cissima patria. Et peto & stato più conueniente che insieme conli partipanui di tanto bene spiritua-
le habbiamo aggiunta questa communicatione dello hodierno conuitio. Loquale non essendo fia-
to: quale desidererebbero questi miei Magnifici padri: & debitamente alle vostre spectabili reueren-
tie siconuerebbe: in loco di excusatione si offerano fare ogni ristoro possibile a benepiacito & requi-
sitione delle spectabilita vostre: & così mi rendo certo nella mia particularita: che per lo nostro protti-
dennissimo scortiere sarà ratificato. Et in questa: & i ogni altra cosa cognoscerete per effecto: & p' ma-
nifesta expertētia che q'sti miei honoradi padri tutti insieme siamo desiderosi & disposti ad ogni gra-
tificatione luerlo le spectabilita vostre. Questi miei padri suppliranno al mio defectiuo parlare. Dixi.

Oratione. LVIII. da dirsi per lo Rettore duna ecclesia dedicata a S. Bartholomeo
Apostolo nella sua festiuita: doppo dinata a regatigare ep'reu: & excusare
la tentita del conuitio.

A diuina prouidentia optimi padri: & dilectissimi in Christo: mirabilmente ha ordina-
ta nella humana fabrica la naturale cōiunctione: & sodera della anima insieme & del cor-
po. Luna parte celeste & l'altra terrena: iquali composte fanno la natura humana. La
quale alhora & partecipe di uera delectatione: quando & dato lo conueniente: & propor-
tionato alimento a luna parte: & a l'altra. In quello di sancto: & in questa teneranda: &
sancta letitia hanno le carita nostre ricurre quanto alla parte spirituale assai consolatione: median-
te la gratia dello eterno Dio per la festa: & solennità dello Apostolo glorioso sancto Bartholomeo ele-
cto: & predestinato del nostro dōdissimo Saluatore: a quello indyto & sacro collegio dello Aposto-
lato: che in questo sacro di doppo el uictorioso triumpho: & superati li asperi tormenti: dispoliato pri-
ma dalla sorde del mondo nudo seguendo Christo: & di poi spoliato dalla uiolenza della crudeli car-
nifici della propria pelle: & della preuosa carne fu assunto alla eterna gloria: & beatitudine del celo
in premio delle mirabili opere: & sancti meriti. Resta debitamente che essendo questa chiesa: & sede
uoto san ctuario dedicato sotto chioulo di questo Apostolo sancto per me: benché indegno Rettore
si prouedesse alle nostre reuerende alcuna condecante refectioe. Laquale noue: & così come era offi-
cio mio proueduta per impotētia: & per ignorantia. La necessita faci la mia excusatione. Alle cari-
ta vostre molto essendo obligato rendo grate: che patientemente: & con humania hanno soppor-
tato lo apparato tale: & tenne: & certamente indegno delle prestatie vostre. La suprema bonita neco-
ceda gratia: & facultas potere fare qualche restitutioe: & ne dia longa uita: che ad simile refocillatio-
ne possiamo ritrouare: & che con maggiore copia & più debito ordine: & splendore si supplisca al
presente mancamento. Dixi.

Oratione. LVIII. in laude del gloriosissimo Doctore Sēs Hieronymo.

Vanntinche intendesse tenerandi padri: & uoi fratelli dilectissimi i Xpo Iesu: che a cō-
mēdatione: & laude del doctore celebratissimo & sctissimo Cōfessore Hieronymo: obli-
gata erudita & experta lingua: & di molta eloquētia ornata: & che tūto pelo infinita
mēte trascōde le mie debili forze: & imperita facultas mēne dimeno la uirtu della sancta
obedientia: laquale molto congtuamente si conuene alla mia giouenile: & in experta
era mi constringe fare alcune parole al conspecto uostro dignissimo allo proposito della gloriosa sol-
lemnità: & hodierna commemoratione del confessore beatissimo: & Doctore indyto Sancto Hiero-
nimo. Dello quale douendo dire alcune sue succinte laudi: mi occorre cōuenientemente la auctorita
del sacro Euangelio in queste parole. Nemo accendit lucernam: & in abscondito ponit. Come si leg-
ge in Sancto Luca al capitulo undecimo. Perche significando la luce la uirtu: & la iustitia. congrua-
mente l'homō iusto: & perfectō: & comparato alla lucerna ardente mediane lo splendore della iusti-
tia: & ardore della charita. Et quello debitamente serua il precepto Euangelico: nel quale si coman-
da per lo nostro Saluatore. Si in lumbi uestri praeincti: & lucernae ardentes in manibus uestris. Et se
uogliamo dirittamente confidare: & troueremo il glorioso Confessore: & Doctore Scto Hierony-
mo meritare la figura Euangelica: perche ogni cosa fu in quello luminoso: & splendido & di luce: &
clara in enarrabile. Perche fu ueramente lucido: & claro in sapientia: lucido nella fama: lucido nel-
qui.

la pura intentione ludo nella perfectione della uita. Di quanta sapientia: & doctrina fusse ornato: si declara più uersatile nonia: quale hebbe inruete le arti: & disciplina liberali in tutte le lingue: in ogni generatione di fientia: in modo che iustamente si può chiamare quella chiara lampa: laquale per lo mondo uinifero diffundeli razi suoi: & illumina cōla tua profonda intelligetia enam cōscia tenebrosa mente. Onde bene parla di questo scō Confessore lo Aurelio Augustino: che l'icō nymō come lampa dallo Oriente in Occidente in guida del sole resplende. Et però si può dire essere stata quella lucerna: laquale sopra el candelabro collocata: & come cōtinue in doctrina: excellere in tutta: exaltata in indignita ha di persā la tua clauia per gloriosa fama in tutte le nationi Christiane: & fidei populi. Puro: & immaculato Hieronymo: & abdicata ogni imunditia: & sensuale concupiscetia seruo perfino alla consumatione della uita uirginita: & incorrupta pudicitia: presertato sempre da ogni trana cogitatione: da ogni disordinato appetito: da ogni macul adī peccato: & illicito mouimēto sicut nelle opere: mundo in nel core: puro nella nera in iunctione. Della quale in figura parla el sacro Euangelio. Si oculus tuus simplex fuerit: totum corpus tuū lucidū erit. Manifesta ē la perfectione della sua singulare sanctita: laquale si dimōstra nello dispregio di tutte le delitie: & di tutte le richieze: & beni temporali. Perché dedica: al diuino culto: & obsequio della sancta religione: dispregio li honori: & dignita del mondo: la heredita paterna: & transiōne possessioni: etiā quelle cose le quali coale proprie mani: & cōla fatica: & sudore hauea conquistate: & ricercato quella sacratissima re: gionē: doue in grande parte furono adempii li mysteri della humana Redemptione: & seppragno dal pericoloso confortio de mortali: reducho nella asperita della Anacoretica uita: & laudata solitudine cōsumple tutta la sua eta nella meditatione della sancta legge diuina: & nello studio della scriptura sacra: solomente alla laude dello omnipotente Creatore: sanctificatione di se medesimo: fructuosa edificatione del proximo. Siche interpretado: declarado: seruendo: predichado ha summamētē illustrata la ecclesia: dellaquale in indubitatamente fulgido: & splendidissimo lume. Portato li giogo del Signore secondo la uoce prophetica dalla sua adoleſcentia progresso p tutte le eta in sancto pfecto in uitorio suo in somma pfectione di uirtu: & sanctoria: laquale oltre li altri efficaci: & firmissimi argumenti ha euidentemente p molti secoli: & per infino alli tempi nostri corroborata: & comprobata la corruicatione delli miracoli ad dare ad intendere: che doppo el corso della uita mortale: lo eterno signore: & unico retributore delle opere sancte: lo ha coronato di corona di iustitia: neramente ornata di ogni lapide: & gemma pretiosa: & collocato nelle celesti sedie: & gloriosi habitaculi della ciuita superna. Allaquale piaccia alla diuina clemetia: perli meriti & interuersione di questo Confessore: & Doctore sacratissimo: di cui si celebra la anniuersaria solennita: ammirando lesue sancte uelleges darne cōsulo a pirante animo felice adito: & libero ingresso: concedente quello al quale sia honore: & gloria per infiniti secoli. Dixi.

Oratione. LX. della passione del nostro signore Iesu Christo: & questa oratione e par te della seconda oratione del libro: scōdo al medesimo proposito.

ESSēdo Signori: & padri questo li sacratissimo giorno: nel quale lo unigēito figliuolo del lo eterno Dio per redempcionē: & salute della generatione humana tollēne amara: & acerbissima passione: accioche come creando nostra natura: uolse quella essere excellētissima: & suprema infra tutte le altre creature doppo la Angelica natura: & l'humo ha: uendo preposto signore sopra tutte le cose della diuina benignita producte: chosi effuso la humana generatione per la colpa: & peccatatione de primi parenti spogliato della superna heredita: & priuato della luce: & gloria del celeste Regno: mediante la iustificatione procedēte dalla immensa dilectione: & inextimabile amore del pietoso: & clemētissimo Redemptore: & per meriti della sua sacratissima passione: & morte: spargendo el suo pretioso sangue sopra el legno della croce: con inenarrabili tormenti: & inoprehensibile dolore: e parso cosa conueniente: secondo la sagacilita del mio ingegno: di tanto beneficio del superno saluatore: & del mysterio: & sacra memo della nostra salute fare al conspecto delle uostre signorie questa breue: & succinta commemoracione: nella quale habbiamo demonstrato la congruita della passione di Christo alle figure della antiqua legge: & alli testimonii & facti oraculi de sancti propheten in ciascuna sua parter demonstrando di quāto graui tormenti: & di quāto amara passione fusse per redempcionē nostra affitto quello preuoso corpo dello Agnello immaculato Christo Iesu: & da poi el fructo marauiglioso: & inextimabile effecto del la nostra liberatione: liquali essendo captiui nella potestà del Demonio infernale: & relegati alla eterna damnatione per la sua morte: & sancta Resurrectione reconciliati a Dio: siamo repelli nella diricta uia della saluatione: onde possiamo cōsequire la possessione: & la heredita del celeste Regno: uiuendo secondo la Euangelica doctrina: & imitando le uelleges di quello: di cui ogni opera: e mostru instructione: & regola della Christiana uita: & non essendo ingraui della collatione de grandi: & inestimabili benefici concessi dalla diuina gratia: & chosi li degni illuminare le menti nostre: sicut alla sua Maiestà possiamo perpetuamente piacere. Dixi.

Oratione. LXI. Perlo prete nouello a ringraziare coloro che hanno hono-
nata la sua solennità & celebratione della messa prima primamente da lui cantata.

On obliuente alcuna mia ignoranza uenerandi padri & spectauissimi circumspecti bene intendo quato sarebbe stato conueniente esprimere da me cōsiderata in prima la forma mia dignità & excellentia del sacratissimo sacerdotio: del quale se degnata la diuina bon-
tà & clemētia me indegno & humile seruo honorare. Secundario attesa la grāde excel-
lētia & dignità delle uostre spectabili reuerentie era debito mio con alcuno ornato
parlare testimonio rendere della mia somma letitia & singulare gaudio p̄ tūte gratie & doni riceuuti.
Emmi molisso non hauere sufficiētia & facultà di quello potere fare: & appresso non potere referi-
re condigne gratie alle paternità & reuerentie uostre per la benigna & grata sua presentia ad hono-
rare la solennità del beneficio da Dio ad me concesso. Prego le humanità uostre habbino excusata la
mia ignoranza: & se alcuna cosa è stata conueniente: uerendo gracie al mio reuerendo padre. N. pre-
cipuo benefattore. Se errore sia commesso prego le uostre reuerentie lo imputino ad me: & ad me
perdonino qualunque mancamento: pregando Dio che p̄ me abundantemente tiritribuisca. Con-
cludero el mio parlare dicendo col Propheta. Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit
mihi? Et respondendo. Calicem salutaris accipiam: & nomē domini innocabo. Come dignato dallo
eterno Dio essere ammesso in nel numero delli suoi sacri ministri. Dixi.

Oratione. LXII. Perlo oratore Senese ailo illustrissimo Duce di Milano.

Esidererei essermi da Dio concesso quello ingegno & tale facundia & eloquentia di par-
lare: quale degnamente si conuerrebbe al grande splendore & dignità della uostza illu-
strissima Signoria: & ad satisfare alla uolontà del reuerendo in Christo padre qui
presente collega & mio honorandissimo padre: & quantunque intenda le debili forze
del mio basso ingegno nō conuenire al conspecto glorioso della uostza sublimità. Nien-
tedimeno per la fidētia della benignità precipua della uostza illustrissima. S. & concesso dallo
ineuitabile comandamento delli miei Magnifici Signori: dalli quali son mandato: exporro quato per
la loro Magnifica Signoria al reuerendo padre qui presente & ad me è stato cōmisso: & principal-
mente attesa la paternità & uerace dilectione della uostza illustrissima. S. in uerbo quello populo & Republi-
ca Senese: cognosca la inenarrabile clemētia della celsitudine & grandi & innumerabili beneficii
della sublimità uostza: & le eterne obligationi contracti da quello populo: si per la beniuolentia sem-
pre dimostrata: si per la salute & conseruatione di quella libertà & dello stato di quella Republica:
sua reuerentia alla uostza illustrissima. S. Quale deuotissimi figliuoli ad optimo padre & singularissi-
mo benefattore debbono prestare: repetendo sempre la fede & firmissima speranza reposita nel gremio
della uostza illustrissima Signoria: sono la cui suauissima ombra spera tutta quella città benigno
patrocinio & fauore ad defensione & stabilità di quello pacifico reggimento: per le quali efficaci ra-
gioni elio me glorioso della sublimità uostza: & reposito & defixo nell' animi di tutti quelli cittadini fi-
gliuoli obsequendissimi della uostza illustrissima Signoria. Et sotto la medesima fiducia con deuotissi-
mi preghi si raccomanda tutta la città & uniuerso populo Senese cō tutta la sua iurisdictione alla uo-
stra illustrissima Signoria. Et facendo le altre parti che dalla mia imperitia & indiffera lingua explicare
nō si potrebbero p̄ uera obligatione essendo infiniti limerini della uostza illustrissima Signoria: si pro-
feta & offera a quella città & Republica Senese con tutte le facultà sue promptissime sempre ad ogni
requisitione uolontà & comandamento della uostza illustrissima Signoria: la quale per sua imensa fa-
cilità cognosce quello che ne io potrei dactare: & per se debitamente con ogni humile deuotione
alla uostza celsitudine si conuolene. Appresso piacendo così alla paternità di Monsignore circha alche
ua particolare materia: doue sia di piacere & con licentia della uostza illustrissima Signoria soggiu-
gnero alchune parole ad correptione & supplemento della paternità di Monsignore mio honoran-
dissimo padre. Dixi.

Oratione. LXIII. Perlo Oratore Senese ad uisitare la Illustrissima Duchessa di Milano.

Ognoscendo li miei Magnifici Signori Senesi: li quali mi hanno mādato alla Illustrissima
Signoria uostza: quale sia la affectione & charità della uostza illustrissima Signoria inuer-
so quella Città & tutto el populo Senese: & quanta sia la fede loro & deuotione inuerso
la sublimità uostza. Et appresso considerata la memoria di molti & singularissimi bene-
ficii riceuuti dalla uostza illustrissima Signoria ad beneficio & salute di quella Republica.
Per debito di filiale affecto mi hanno cōmisso che facci reuerentia alla uostza illustrissima Signo-
ria per parte di tutta quella Città: & quella racchomandi deuotamente alla uostza celsitudine & tutto
el reggimento & stato di quella Republica: & offeri la città & uniuersalmente la iurisdictione & facultà

ta di quello populo il quale desidera in tutte le cose dimostrare come e debba obligatione co' promptissimo affecto & optimo animo obsequire alla uoluntà & piaceri della uostra illustrissima Signoria. Perche si per l'ade intra quella città che in tutte le occurrentie la benignità della nostra celsitudine: come ha facto per li passati tempi con pari-opima di dispositione & materno amore sarebbe sempre propitia & clemente & benigna ad tutte le cose concernenti la pace & la quiete & buono stato di quella Repubblica figurata obsequentissima della uostra Signoria. A la quale effetto sono ire continentiissimi ligamini La antiqua benivolentia di questo gloriosissimo principato ad quella città: ardente dilectione dello illustrissimo Signor Duca: & la naturale & intrinseca materna charita della uostra Signoria: quantunche io non potrei ad sufficiencia esprimere: quito affectuosamente delli miei Magnifici Signori miei eto instinto: ma miconfido che meglio inuende la uostra illustrissima Signoria la reuerentia & deuotione & la fede di quella città & suo populo innerso uostra celsitudine: alla quale iterum raccomando & con instanti preghi: quelli suoi deuotissimi figliuoli. Dixi.

Oratione. LXIII. Per lo Oratore Senefe ad illustrare lo Illustrissimo Duce Milanese.

Illustrissimo & excelso Principe effendo mandato dalli miei Magnifici Signori al uostro Illustrissimo genitore per alcune materie da tractarsi co' sua celsitudine. Per la singulare fede & speranza che ha tutta quella Comunità nella illustre uostra Signoria: & per contemplatione della uera & naturale reciproca benivolentia mi hanno in giunto che io debba uisitare & confortare la uostra illustrissima Signoria: & aque'la ricordare che non altro spera quello populo dalla illustre Signoria uostra: che quello che per molti experimenti hanno cognosciuto del gloriosissimo genitore della uostra illustre Signoria. La quale come uera imagine del suo padre & imitatrice delli suoi gloriosi uestigi firende certa quella città in ogni occurrentia ha uere sempre optimo fauore: & benefactore di quella repubblica & del suo stato. Et ultimo offero per parte di quelli miei Magnifici Signori & la città & lo stato suo: & come lesue facultà disposte ad ogni requisitione & complacencia della uostra illustre Signoria. Dixi.

Oratione. LXV. Per lo Oratore Senefe allo Illustrissimo Duca di Milano ad congruularli della affinità nnoiatamente contratta tra lui & il Serenissimo & Christianissimo Re di Francia.

Non per alcuna opinione che habbi di sufficiencia & facundia conueniente al gloriosissimo conspecto della uostra celsitudine Illustrissimo Principe & excellentissimo Signore: ma solo per obtemperare al uolere di questi miei Magnifici patri: & ad supplimento & ad correptione di loro prudentia: con breuita explicherò quanto in nome delli nostri excellenti Signori & della Repubblica Senefe: ce stato commissio da exponersi alla Illustrissima Signoria: sperando che meglio & più accomodatamente per la loro optima prudentia fara satisfatto. Et principalmente indicando quello populo & quella città la uostra illustrissima Signoria: singulartissimo padre-optimo benefactore: & defensore della liberta: & dello stato suo: come e stata antiqua consuetudine di questa indyta Sedia: per debito della uera filiatione uisiamo & facciamo reuerentia alla illustrissima uostra Signoria: pla fede & deuotione & benivolentia intrinseca & naturale di quella Repubblica: già p' longhi tēpi uerso li nostri excellentissimi progenitori: & cōiuncte conseruata & stabilita co' la celsitudine uostra: & consequentemēte rallegrandosi da in nro core dogni prospero successo: & felicità della uostra illustrissima Signoria: p' la celebratione delle noze primamēte facta: come ne ha ricetto sin gulari gaudio & letitia: così p' parte di qllo populo & nostri deuotissimi figliuoli docgrammo co' la uostra illustrissima Signoria: rendēdo laude a Dio dogni prosperità & exaltatione della uostra excellentissima. S. Et cognoscedo qlla tanto piu glorificarsi pla splendida affinita & parentela del serenissimo & christianissimo Principe & Signore Re di Fracia: & plo suauissimo cōsortio & generoso & sancta cōpagnia acquista mediāte el uinculo del sacro cōiugio celebrato. Certamēte tutto qllo populo nepride singulare piacere: sperando che p' la diuina benignità & mediāte quella sacratissima & felice copula nella glorificata la uostra illustrissima. S. con augumēto di prosperità & cōseruatione & multiplicacione della nostra indyta pgenie. Et così pghiamo lo eterno Dio: che s'idegni felicemēte concedere: pche ogni leso successo della uostra illustrissima. S. reputiamo firmamēte che sia stabilimento di pace i tutta Italia: & maggiore fauore della nostra città: la quale molto largamēte scōfidata nella tutela & defensionē della uostra excellētia: prendēdo manifesto documēto dalli antiqui exēpli: & dalla paterna affectione sempr dimostrata uerso qlla Repubblica co' molti & amptissimi beneficii. Ceterū raccomandiamo de uosissimamēte qlla città & suo reggimēto: & tutto el populo & iurisdictione Senefe alla celsitudine uostra. Perch' molto geramēte siripola sotto el benigno fauore & patrocinio della uostra illustrissima. S. et demum benche para superfluo piu uolte repetere: & ancho offerire quello che e de figliuoli alpa deicrip: p' abidantia datore diuino si offera quella città semp prompta & affectuosamēte disposita ad tutti li uostri uoleri & beneplaciti della illustrissima Signoria uostra: perche sempre fara rquata obsequentissima in tutte le cose alla uostra indyta Signoria: come richiede la nostra antiqua & uera filiatione. Macome in principio dixi: alla mia debilita sarebbe impossibile potere esaurire alla intin-

ne- & desiderio delli miei Magnifici & eccell. Signori. Ma confido che la vostra Illustrissima Signoria per se ottimamente intende lo affecto di quella Republica & ancho al mio defecto: tuo parlare fara sup-
plimento laprudentia di questi miei Magnifici Signori. Resta alora cõmissione da executirti per noi laquale fara facta alconspetto della nostra Illustrissima consorte-in qualche segno di affectione della
nostra Republica. Dixi.

¶ Oratione. LXVI. Perlo Oratore Senese alla Illustrissima Duchessa di Milano nelle sue nuptie.

Ndyta & Illustrissima Madoua sempre la citta Senese & stata dettossissima al Serenissimo & christianissimo Principe Signore gloriosissimo Re di Francia & a quello portata sempre somma fede & reuerentia. Deinde sempre ha conseruata & defesa la liberta- & stato suo- con la beniuolentia & fauore della sedia eccellentissima di questo optimo principato: & al presente maxime dello nostro Illustrissimo consorte: & per queste cagioni per parte della Comunita nostra & popolo Senese facciamo reuerentia alla vostra Inclyta & Illustrissima Signoria: & circalleghiamo & congratuliamo dogni felicità- & del glorioso consorcio & sancta coniugatione con lo eccellentissimo & Illustrissimo Signor Duca: pregido Dio che sia exaltatione & contentamento perpetuo della Illustrissima Signoria vostra: & ad quella racchomandiamo la citta & popolo Senese: loquale principalmente ha sempre reportata beniuolentia- parrocinio- & fauore da questa inclyta sedia: & similiter quella si offerisce con ogni sue faculta alla vostra Illustrissima Signoria-in tutte le cose che sempre obsequira di buono animo. Possremo per parte di quella Signoria- s'idegni accettare dono di quella Republica in qualche segno damore: non misurando laqualita del dono: che preuissimo siconueni rebbe alla nostra Illustrissima Signoria: ma lo affecto & li optimi cori di quello popolo: pregando lo onnipotente Signore che conceda sempre augmento di letitia- & gloria alla eccellentissima vostra. Alla mia infinita supplica l'accondia di questi miei maggiori & optimi padri. Dixi.

¶ Oratione. LXVII. Perlo Oratore Senese allo Duce Milanese quando uenue a Fiorenza.

facendo ad questi miei ornantissimi padri- daro principio al parlare: rimettendo el supplimento & la emendatione alla loro Magnificetia. La nostra Republica & popolo Senese per attiqua & gia mai non intermissa consuetudine sempre honora quelli che constituiti in alchuno principato & trono di Signoria- sono certamente degni di honore & di gloria. Ma in Italia & infra el numero di tanti li altri sclyto & Illustrissimo Principe molto affectuosamente & da intimo core ha sempre existimato precipue chi tiene quella sedia in laquale felicemente per diuina grana si troua la nostra Illustrissima Signoria. Perla uera- & diuina intrinseca & naturale mutua affectione: & perla somma charita & paterno amore sempre demonstrato come dalli nostri eccellentissimi progenitori: così con pari affecto sempre & ardentissima dilectione dalla nostra inclyta & eccellentissima Signoria. Vnde referuado quella Republica la memoria delli molti & amplissimi fauori & benefici riceuuti & continue proseguiti ad quiete & fermo stato di quella citta. Inteso el felice aduenimento della nostra Illustrissima Signoria ad questa excelsa Citta- ha mandati questi miei ornantissimi padri- & me loro collegati: quali misuriamo & facciamo reueretia alla Illustrissima Signoria vostra per debito & officio della nostra filiatione. Perche quello reggimento & tutti li suoi cittadini ha sempre reputato- & reputa la celsitudine vostra- singularissimo padre- precipuo benefattore- & optimo conseruatore della quiete- della liberta- & dello stato nostro: & sotto elui benigno parrocinio lietamente & quietamente stiposa. Et pero ultra la exhibitata reuerentia- per parte di quello popolo- & di quella citta con grande fiducia racchomandiamo lo stato & tutta la iurisdictione Senese- & li suoi cittadini- figliuoli obsequentissimi alla nostra Illustrissima Signoria: sperando in futuro non altrimenti potere confidare nel tuo paterno affecto & benigno fauore: che per molti & certi experimenti habbi cognosciuto per li passati tempi. Et benchè para superfluo repetere alchune oblationi: pur dinouo per farli fare alla loro optima deuotione & filiale obsequio: offera quella Republica la citta & ogni faculta sua- promouissima sempre & paratissima ad tutti li beneplaciti della nostra Illustrissima Signoria. Perche nissuna cosa puo essere piu grata- ne piu gioconda a quello popolo- & al nostro reggimento- che l'atene le cose dimostrare la sua obseruantia & filiale deuotione: come siconfida essere certo & indubitato alla nostra celsitudine. Benchè farebbe intratto difficile- maxime alla debilita mia ad sufficiencia esprimere- quãto farebbe di uolere & desiderio di quella citta & del suo reggimento: pur al mio imperfecto parlare fara el supplimento conueniente la prudetia di questi miei optimi padri: & così ne prego la loro Magnificetia. Dixi.

¶ Oratione. LXVIII. Perlo Oratore Senese ad uisitare li Signori Fiorentini.

Sarebbe stato amme gratissimo Illustri & excelli Signori che questi miei maggiori & ornatissimi padri come piu dotti & eloquenti haueteno parlato al conspecto della excelsa Signoria vostra. Dato principio per non declinare dalla loro uolontà: & ep̃i supplirano meglio aquello che sia conueniente explicarsi. Trouandosi al presente in questa Magnifica & excelsa città lo excellentissimo & illustrissimo Principe & Signore Duca di Milano: & essendo mandati ad uisitare & fare quello che debitamente alla nostra Republica si conueniente uerso la sua Illustrissima Signoria: ne hanno commesso li nostri Magnifici & poteri Signori che ci presentiamo alla Illustri & excelsa Signoria uostra: & quella salutiamo: & conformiamo per parte di quello reggimento: & di tutta la città nostra: come preziosi & cari & optimi fratelli della Comunità nostra: & che dinouo come ricerca la antiqua & intrinseca reciproca beniuolentia la perfetta uisita: & fraterno & naturale amore che e infra luna & l'altra republica. Offeriamo la città & cio che per quella si puo fare in tutte le cose concorrenti l'honore & la commodità della nostra Illustri & excelsa Signoria. Perche come per manifesto experimento si comprende all'una & all'altra Republica niuna cosa puo essere di maggiore cura: ne di piu studiosa industria che mantenere & conseruare la quiete & liberta: & l'apace sommi & amplissimi beni infra tutte le cose humane. Al quale fine essendo egualmente disposti: & omnino indinari dobbiamo sperare mediante la preuidentia di Dio: & la opima & perfecta disposizione della excelsa Signoria nostra & della nostra Republica continue maggiore solidamento & perpetua di pace & tranquillo stato. Hora la Magnificenza di questi miei ornatissimi padri supplira a quello che mirando certo defectivamente hauete esposto. Dixi.

Oratione. LXVIII. Responſua ad uno Ambasciadore Veneto del Duca di Milano.

Magnifico & excellentissimo Oratore questi Signori & tutta la città prende singulare piacere & letitia di qualunque representa quello glorioso & illustrissimo dominio: & particolarmente della nostra excellentia: la quale sappiamo essere ueramente affecta a questa Republica: Accettano la uisitatione benigna: la paternam salutatione: & huius & proferunt: come da precipuo padre: & optimo benefattore & protectore della città nostra: liberta: & stato. Referiscano amplissime gratie: & con filiale fiducia in ogni necessaria occurrerà ricorrere: & anno sempre al benignissimo fauore & uerto patrocinio della nostra Illustrissima Signoria. Alla quale preghiamo nostra excellentia le piaccia: o per sue lettere: o con tua uoce: quando l'appresentera & ritornerà al suo sublime conspecto ringratiare del paterno amore: & raccomandare la città & reggimento nostro: amplamente offerire in tutto quello si estende la facultà di questa Republica & populo Senese. Vorrebbe essere altra lingua ad esprimere la abundanzia della affectione & reuerentia di questa città uerso quello illustrissimo dominio. Meglio ne ha toccho i parte la Magnificenza del nostro Principe: & diffusamente supplira la prudentia & facultà di questi altri Magnifici padri. Dixi.

Oratione. LXX. Alla medesima materia.

Excellentissimo Oratore questi Signori & miei Magnifici padri sommanete si allegnano della inuincibilissima presentia uostra: la quale ci rappresenta quello illustrissimo Dominio nostro singularissimo benefattore: & padre. Reuerentiano della humanissima & benigna uisitatione: & accettano con filiale reuerentia le liberali offerte facte con paterno amore: & da usare confidentemente sempre che fusse necessario. R. achomandano la Città nostra & liberta a quella illustrissima Signoria: in la quale habbiamo precupua speranza: & si ossera tutto quello che puo questa Republica: come e debito nostro: & allo illustrissimo Dominio: & etiam alla excellentia uostra. La fede & deuotione nostra copiosamente potra referire nostra excellentia: & così quella amplamente ue exhortiamo. Dixi.

Oratione. LXXI. Responſua allo Ambasciadore Fiorentino.

Magnifico Ambasciadore: lauoutra Magnificenza debba essere certissima che molto gratamente e ueduta da questi Signori miei Magnifici padri per ogni rispetto: & uiaime per contemplatione della uostra eccellente Comunità: con la quale naturalmete siconserua optima uicinia: fraterna affecto: & perfecta amicitia: & di quella la humana salutatione ricettiamo con molto piacere. Accettiamo di buono animo: & gratamente le gratiose & cordiali offerte: & le salutari & conforti expositi per la Magnificenza uostra copiosamente: & con degna elegancia: tutto reputando manifesto testimonio di precupua beniuolentia & fraterna carità: & somma dilectione. Ringratiamo sommanete quella excelsa Signoria: & andio nostra Magnificenza: & ad ep̃a offeriamo tutto quello che si puo per questa Republica: che certo sempre in tutte le cose saremo trouati bene & affectuosamente disposti uerso quello Dominio. Perche non dubitiamo che dell'una & dell'altra Republica sia uno medesimo animo: & fermo proposito di studiare & mantenere sempre la fraterna affectione & beniuolentia: & la quiete & la pace: che e la felicia della popoli che uogliono mantenere & perpetuare la sancta liberta. Dixi.

Oratione. LXXII. Responsua allo Ambasciadore del Duca di Ferrara.

Ognosco che lamia imperitia iustamente midenegua el parlare Magnifico. atq illustis domine uosq eius comites praedarissimi & rispondere alla gratiosa & splendida expositione perla uostza excellentia facta. Et erano certamente le parti mie comettere tal peso alnoitro Magnifico Capitan eo ad qualnoitro altro di questi miei amiffissimi padri. La necessita del loco & la sorte miconstringe & la uolonta di questi miei Magnifici padri non uoglio & uo debbo reculare. Sara necessaria piu presto che uolontaria la mia risposta & la loro iusticia faza debito & copioso supplemento alla deficientia mia. Lo populo nostro & quella Republica sempre per antiquo costume ha molto estimata la uirtu della amicitia come precipuo bene nella uita humana & in nella ciuile & politica conuerfatione: approbando maximamēte la auctorita del sacro Doctore Cassiodoro in queste parole espresa. In rebus humanis nihil amicitia dulcius inuenitur: nihil sanctius appetitur: nihil fructuosius custoditur. Chome etiam confirma la sententia del Philosopho dicendo. Sine amicis nullus eligeret uiuere: licet cuncta alia possideret bona. Et bene ogni amicitia habbi la cieta nostra molto grata: nientedimeno con testimonio di terzia possiamo affirmare che lamutua beniuolentia infra lapredara progenie & splendida casa Extense & quella Republica ha collocata in nel numero delle primarie & summamēte acceptae. Perche e amicitia iteramēte naturale antiqua continuata & perfecta: & dalli antiqui progenitori originata continue e cresciuta & augmentata in amore & beniuolentia: & al presente piu che per alcun otempo in sommo grado di charita assumpro quello indyoto Signore ad quello felice & glorioso principato. Ilche e molto bene probabile perla similitudine dell animi & perla uniforme uolonta & dispositione alla pace alla quiete nuntiale & alla tranquilla uita. Et pero con singulare piacere & con somma iocundita del li animi nostri uediamo quelli: liquali norepresentano la sua idyta Signoria: & precipue la nostra excellentia: li uere dicitur frater fere alter: come interpretano li Savi anquiti che certo uedendo la nostra excellentia aapare di uedere no solo. la uera imagine: ma etiam lapropria persona della sua indyota Signoria. Et pero lagratiosa & benigna uisitatione riceuiamo come da quello: loquale co la nostra Republica naturale continuatione uera fraternita & charita antiqua beniuolentia inima & cordiale affectione & perfecta dilectione ha strettissimamente & con indissolubile uinculo di amore collegato. Duxi.

Oratione. LXXIII. Laquale dice el Preore Bononiense al suo precesso te nel termine del loro Magistrato.

Querrebbe essere eloquente & peritissima lingua famosissimo Doctore & precessore honorando: laquale potesse saiffare alconspetto di tanto honore & alproposito di questo excellentissimo Magistrato exercitato dalla nostra singulare tiru p quello modo che congeramente siconuene ad obseruantia della iustitia ad honore del sanctissimo sommo Pontefice & opimo pastore della sacrosanta Romana ecclesia ad buono stato & quiete di questo ornatissimo populo: et declaratione delle laude della nostra excellentia. Es no potro per mia imperitia ad cio debitamēte rispondere: pregharo lo eterno Dio che per sua infinita largita & demetia in qsto dignissimo Magistrato adempia el desiderio del cor mio: per loquale con uera obsequantia della iustitia: satisfatione dello Apostolico sancto pposito pace honore & tranquillo stato di qsta Magnifica Comunita: segnado lenostre opime uertue: conseguii lo intero fine co gratia & con tetro di qsto honoratissimo populo: ad laude di Dio & gloria della sancta Romana ecclesia & del suo sanctissimo pastore.

Oratione. LXXIII. Perlo Preore della Magnifica citta di Bobonia ad quella degna Republica nel principio del suo Magistrato.

Orrei essermi concessa tale faculta Magnifici Signori & preffatissimi padri miei per la quale sufficientemente potesse manifestare alle nostre excellentie. lo iarinuoto concepito & firmo proposito mio ad exequire in questo honoratissimo Magistrato la uolonta & comandamento del sanctissimo Signore nostro & pastore della sancta Romana Ecclesia perla diuina prouidentia sommo Pontefice Pio Papa. il. Laquale uolonta e che con tutte le forze dello ingegno & con tutta mia industria debbi aministrare per lo dignissimo Magistrato peso transcendente & superante la fragilita mia & debile intelligentia: ad conseruatione del buono & tranquillo stato delle nostre excellentie & di questa bene ordinata Comunita & suo honoratissimo populo: amministrando ragione ad ciaschuo indifferetemēte & con eguale misura: come per debito della iustitia certamēte siconuene. Alquale effecto & laudatissimo fine essendo lo spontaneamēte disposto & incitato con lo auxilio & favore delle nostre excellentie concordate & interueniente la diuina gratia spero fara adempto el nostro & mio desiderio. Et cosi tutte le cose concernenti honore firmita & quiete di questa Magnifica citta offero fede diligetia & feruente opera & alle uolonta uostre me sempre con tutto el mio officio douere essere promptissimo. Duxi.

Oratione. LXXV. Ad prestare iuramento al Pretore della città: nel principio del suo Magistrato: come in ogni loco e in tulo.

Stata sempre antiqua & laudabile consuetudine Magnifico nouo Pretore non solo in questa città ornatissima & degna: ma enam appello qualunque bene insituro popolo che uno sia preposto alla cura & administratione della iustitia: per laquale mira ciascuna humana congregazione laudabilmente & con felicità si cōserua. Et chosi e obseruato costume in questa Magnifica & bene ordinata città: laquale oggi molto si allegra delo aduenimento & della assumptione vostra ad cotesto dignissimo Magistrato: perche ciascuno non ottimamente informato della virtù della prudentia & moderatione della vostra Magnificencia & amore della iustitia. Per lequali cose si confida douere q̃lo popolo essere bene & tranquillamente gouernato. Et così al conspecto di questi Magnifici Priori gouernatori secondo lo stilo obseruato prendera la vostra Magnificencia per fauore alle antiche constitutioni el consueto iuramento di obseruare quanto p̃leggi & per statuti di questa dignissima communità e ordinato: pregando Dio che conceda opimo principio laudabile p̃gresso & felicissimo fine cō forma consolatione & pace. Dixi.

Oratione. LXXVI. Ad donare le insegne in nome publico ad qualchuno per cagione del Magistrato da lui bene gesto.

Erche si uole essere antiqua consuetudine di ciascuno laudatissimo Popolo uolentieri honorare le giuste & gloriose opere: & questo per animare li huomini al virtuoso & laudabile uiuere: per tanto questi miei Magnifici compagni & honoratissimi padri hauendo respecto alla diligenza & giusta administratione del passato officio: deliberano honorare la excellentia vostra di q̃ta ornatissima insignia: nō meno per perpetua memoria della laude vostra: che certissima testimonianza della nostri grandi & amplissimi meriti. Dixi.

Oratione. LXXVII. Per lo Scriba di qualche Republica alli suoi Signori in principio del loro Magistrato.

Magnifici & excelli Signori: principalmente prego el superno Dio che s̃degni gloriosamente & felicemente prosperare el Magistrato & gouerno delle nostre excelle Signorie ad conseruatione di pacatezza del reggimento: accrescimento di tutti beni: & honore delle nostre excelle Signorie. Secundario quanto allo officio del Cancelliere appartiene: benchè non sia in me quella doctrina & sufficientia: quale si conuerrebbe in intendimento mico: s̃fido & spero primo nella diuina gratia: laquale mai nō manca doue e buono proposito & opima uolontà: Appresso nella perfecta directione & infallibile prudentia delle vostre Signorie. Ma fede assiduita & prompta obedientia fara in me abundantemente: & per ogni tempo farò obsequentissimo a tutti li comandamenti delle nostre Magnifice Signorie: come debba fare el buono & fedele & diligente seruo. Dixi.

Oratione. LXXVIII. In laude de magisterio del Lanificio.

Acendo la scusa del mio parlare: perche la cagione mediante lo officio e non optimi & dignissimi padri: merremo al proposito substantiale delo acto hodierno. Tutte le cose lequali si tractano: & tutte le operationi humane debbano riceuere principio dalla gratia superna: & tanto maggiormente: quanto sono di piu notabile conditione. Et perche el mestiero del Lanificio in ciascuno glorioso popolo: & in ogni bene ordinata Republica e non solamente necessario: ma etiam di grande ornamento & commodità: & preposto a tutte le arti alla humana sustentatione necessario: pero inuocao ele celeste auxilio: pregheremo la diuina Maieſta che la presente electione sia ad honore & sua laude: fructo & comodità della nostra dolcissima patriaragumento & buono essere di questa ornatissima uniuersità: contento & comodo di ciascuno delle spectabilis vostre imporro fine al mio parlare: & la prudētia di questi miei optimi padri suprema al mio mandamento. D I X I.

Clarissimi Philoſophi ac preſtantiſſimi Oratoris Auguſtini Dathi Senenſis; Epiſtolarum: liber primus ſecundus incipit.

Auguſtinus Dathus Ioanni Sario Valentino .S.P.D.

Vgu. Dathus Iacobo Maximo: cognomino Varroni .S.P.D. Bene: & ſapietē Lycurgus inſtituit: priſcipes: ut inſtituā tueant: populos: ut debiti præſent obſequiū. Nā eoſq; iuſte ac legi me ipſant: colere: atq; obſeruare debemus. Exēplo facile eē poſſunt: uti ē tue ſeres clariffimi: & Philoſophi nōnulli ipſimis celebres: quos magnos Reges: ac principes magno quoq; ſtudio coluerunt. Anſtoreſe tanti Philippi fecit Macedonū Regē: ut uel

ſiliū eius in tenebra ad huc ætate conſtituā: puerilē inſtitutorem: ac prima elementa doceret. Fabius Quintilianus Domitiani Cæſaris nepotes: alii alios. Tu Varro optimū: & predag: natus es prind per: totius liberos erudiēdos ſuſcepis: preſtanti ingenio: facilibus moribus: opima p̄ditos in dolet: quos indiligentiſſimus pater in deliciis habet: ſed ita indolens habet: ut optimi principis more: uel eos ingentis diſciplinis: & laudantiſſimis uiuēdi rationibus ibui: qđ cū oēs facere oportet: tum prind pes: atq; Heroas: quos decet ſapientia: uirtute: & reg. cognitione ſplendescere præ cæteris magis: & ſumma ope nati: ut ceteros cūctis laudib; antecellāt mortales. Tu igitur .N. mō petitus es: ſeruas: queſo diligētē: qđ & p̄ſſioni tuæ: & principis dignitati: & puerū eius ætati apriſſima eē p̄ſpectus. Patre cole: obſerua: patre ipſeranti: inbenti obſequere: iuſſa capeſſe: ab eius natu oculos non auertas: & illa tua ſit dies: nocteq; affidua mediatio: ut cunctis in rebus (nō ſorte præter fa: ſiſq; ſint): quod de optimo principe cogitari nequit) morē geras illi: & tuū maximum cōmodū credas qđ maxime ſer uire eius cōmodis. Quod ſi nel p̄ſpere illi res ceſſent: aride: uel qđ abnāt ſanor oīum deus: i pro: ſpere: uia ſit cū eo mētis affectio: nunq; diſpar uolūtas. Si forte uia uenerit: ut aliqd ſubmodū cū cen ſeſſi: cū modēſtiā & gratitatē nō omniſens: fidelis: & prudētis ſerui officio fungere: & blandiri noli quod neq; hoīum ē: & ſincere: fidei congruētē prome ſentētiā: ſed id p̄ raro cēſeo faciendū: & qđ tem pus: ac neceſſitas poſtula uenit: cūq; tuā ſentētiā explicueris: noli inſtare diutius: nec tuā ſentētiā præſe ras: ſed principis uoluntatē. Cum præſertim eiufmodi ſit. N. quī nō mō natura: & moribus: ſed etiā doctrina: ac p̄ ætate experientia ualeat. Q̄ uiam pridē principatui ſuo ſumma cum laude præſtē: & p̄ ſua ſapientia ē: & prepotētū quorūdā euſtatit inſidias: ſed hæc inſo ppoſito nō conueniunt. Superſt: ut cū docendū: atq; inſtituēdi munus ſis prefectus: oēm ad eā exercitacionē conſeras induſtriā. Eli: gendo: que p̄ ceteris uarietate conueniāt. Nā prima inſtitutio Grāmaticæ: artū præcepta deſiderat. Verborū origines: Latine loquēdi uſum orationis cōcinnitatē: quo in loco Priſciani dogmata: Var: ronis tu inſtituta: ſerui interpretationes: & p̄batiffimorū ueterū documēta: que multa in Latino erāt dogo: maxime cōprobātū. Hiis accedat frequēs doctiſſimorū hoīum lectio: cū primis .M. Ci: ceronis: ac .P. Terentiū quos ſumma Latine lingue elegitā continēt. Illo tñ adiecto: ut ip̄udicorū Poetarū deliramenta probent: quæ a ueritate audiri: auertunt: & ad in cōtinendā: ac tute labē facili: mepellat: teniora puero: & eorū: que legent: non mō ſenſus aſſequant: ſed & ſingulas partiū: ac uerborū notationes: & ip̄imis labora: ut conſueſcat memoriā exercere: ea mandātes memori: que & mores cōformare: & ornare lingua poſſint. Illud ante oīa cura nō bona capeſſant: & in ex: iſtē p̄ſeuerēt: quā una oīum uirtutū p̄ſeuerantia eſt: que in præclaris exercitacionibus palmam obdi: neat: & fructū uberrimū pariat. Verū hæc tibi nota ſūt oīa: nec aut monui tibi: aut exhortatōe opus eſt. Curā adhibe oēm: ut prædanti iſtus: ac magnanimi principis: laudem: & gratiam abunde conſe: quaris. Vale.

Idiſſimus: & amantiffimus Augu. Dathus: Andreæ Capacio .S.P.D. Cūpere te ais do: ctinē ſaſtigiti: & gloriā adipiſci. Hæc ſi & mente tenebis: & ope exequeris: regia tua: & recto curricula palmā optati brauii cōſequeris. Cognosce te ip̄s: uirē: conſidera breuita: tem: iſtē cōp̄tis fugā cōſp̄lare: ad qđ natus ſis ſapientia meditare. Fuge obſcenā uolupta: tem: mētis deuita puagionē. Delige que tibi agenda ſunt: nunq; illorū intermitte curā.

Comites tui sint bonarū rex cogitationes: thesaurū cōple memorie. Quotidie autē lectione satia bonarū rex. Cogita: scribe: interroga: dubita: uersare cū doctis uiris: ab eius nunq̄ discede latere: un de possis semp̄ abire doctior. Cū illo uiue: cū illo dormi: cū illo pernocta: in ābula peregrinare: rusticare. Sēp sit de magnis & grauibz rebus sermo. Si qđ ad uoluptates diuerteris istam exerce, Vim ubi affer. Nā. i. sapes id magnū euadere id tuiū esse. Noli tuo inīti consilio. Consule: q̄ auctori tate prestat: q̄ ingenio florent: q̄ doctrina præualent: q̄ uirtute p̄bati sunt. In qbus beniuolentiā: s̄: de p̄bicitatē: exp̄tus es. Studia cōplete: libros deofculare. i. ueros amicos. Ibi latent dulcia alimen ta: luxuriosi fructus: iucundissimi sapor: ac melle dulcior. Hęc uero oīa amor p̄ficiat: qđ est magis egregius: cōdiat uoluptas. Quibus uelut duabus alis: ad cacumen summę eruditionis poteris uolita re. Quonidie te redde meliorē: cū tuis te præstes spectam digni: & quæ sola coronam affequirat: per fenerantiam adhibe. Omnia & propōitū firmitate: & nostra amicitia duce: hostium t̄torum oīum & tela perfringes: & propulsabis insidias. Vale.

Vgustinus Datus Thome Rimboto. S. Petis qđ te agere oporteat: ut facilius in line raq̄ studiis p̄ficere possis. Pausa a me postulat: & ipse quoq̄ respondebo paucis. Tēp̄us ante oīa statuo distribuendū esse: & ordinē uehementer p̄bo. Medio noctis dies sumi in iūiū: media nocte gallicinio. Contincio q̄econdū uidet: aut si tigulare contineat: q̄ ante precepta sunt: cogitatione: & memoria repetant. Diluculo electionibus dā da opa: ac si qđ p̄xino die agendū sit. i. accitatus mentes: atq̄ aīo uoluntadū: ut p̄uia meditatio fū trā actionē: tanto p̄fectior efficiat: quāto diligentiū fuerit præparata. Mane q̄s primū domo sue ris egressus: tēp̄ū pete: deū uenerare: regnū dei q̄re: Saluta penates. Sacras p̄ uolue lectiones. Hęc ronymi scripta libenter p̄lectet: ubi & orōis ornātū: & rectā uisū: in oīe abūde poteris adipisci. Quę uero sp̄lidiōra delectet: i. optimo thesaurō reo: de memoria. Cū his uersat: cū his cōloqr̄ cū his cōfabulare: qbus aut cumulationē eruditionē: aut salutaria sp̄ra haurit queas. Deefca: sp̄o rui: nihil est qđ scribā. Venerē serua frugalitatē: & tuū laudatissimū morē obine. Meridie in tuis le nbus oblecta. Peruagari noli. Quid est. n. aliud frustra circūscursare: atq̄ erratē plateas: angiporta: ac forū lustrare: q̄ puerorū more ludere: q̄ se ips̄ p̄dere. Censeo cū cibo: & quēpiā ex lenioribus: acioio sis libris quos noli: legēdū: ut corp̄o simul pascat: & aīus ac p̄st modicū regēdū: aut legeris: aut audienis: mente cōplete: de difficultū loco: expositionē tracta: p̄ceptū q̄piā capelle sententias: ut ea fit tibi iucundū pabulū: ac post modū de ābulā salutare tianci. Qđ si fixare libebit angustia: & reli giosa (quo ad potes) perquire loca. Bibliotecas adi: & quos optaueris: meliores petere: codices. Inde ex cerpe semp̄ prædarū aliquid atq̄ frugiferū. Hęc tibi recta fuerit in ābulandi ratio: Domi te op p̄mat: oco dū tēp̄us: & uelpera: foris nunq̄. Nā ab nocte iprimis p̄ncipio: simul p̄tra & aetue pe. Domū reuerfis: fac ut ad futuras lectiones aīum apphces: tēp̄ate supra: & uelipa ipsa: aēpti ma face p̄fuef: ut nulla pars tēporis effluat tibi p̄rlus inanis: Quis opportunitum notetis genio in dulse. Ex sacris codicibus excerpta ne desere: & ateq̄ cubiti discēdas: Pythagoreorū more: qđ egeris dixeris: uel tū ipse repetere: ac si tēp̄us suppetat. Aliquid præclaris cōmenda memorię. Deum cōpre care. Inde. n. sunt. quę optant nobis: bona omnia. Cōcubia: & i interpesta nocte: sile: quiesce: ut uisū tran quillam & recte institutam degas. Vale.

Vgn. Datus Nicolao Burgesio. P. S. D. Ceteri in urbē se recipiunt dū bella fremunt: dū s̄: uir h̄yems. Quid teigit rura tenent? Qui uilla delectant? Dira lues fundi ē. Latife ra clades serpit longius: oēm late regionē infestā habet. Furiōra sunt: ut mihi qđ tūde teri iurbana tecta. Nā & ibi minore cū piculo uersari solent: ubi exorionibus malis fad lora præsto sunt uenena. Sed q̄nā hac tēp̄ate immūis sit piculorū locus nescio. Malis intra urbis mēia: q̄ intra uillaḡ septa uersari. Veniunt sepe imēntē pręrupta ista monitionaria: & assū fluminis collapsū uada & densis uepribz obfusa dumeta. Videor uidere delirēcentes latrones: eorumq̄ patere insidias oīa. Si p̄ hac turbulēta tēpora reddidat oīa sp̄icatoribus: atq̄ liccariis: nusq̄ se offert turis exitus: ut nō iniuria: quis ē frequentī comite fractus uiator uel mox ad lunā trepidet arundinis umbrā. Nam tūx regia iam secutus incedas. Cupio igit: ut iam cum tuis patrios lares reul las: & ibi sis: ubi tūa cū collegis tuis ociosus cures: ne qđ detrimenū res. P. pauā: itq̄ uisō consilio studio: labore: eget: ut nunq̄ maiore alias. Copio inq̄: ut confestim redeas. Quod uero dem consiliū habeo nihil. Q̄ uandogdē futura latenti: & nimis incertus est rex euentus. Qui. n. minime sapiam. Consilium ualde sapienū dare nō ausim. Audacia p̄ sapienā: (q̄q̄ praua hęc sunt tēpora) cui tūa liceat uti: mihi nunq̄ licebit. Hoc certū est mihi. Vere tuo iudicio. Sed certe reditū tuū opto uāhemē tex. Venies: crede mihi: qđ tuis collegis ornātissimis uiris: tū mihi in primis expectatus cupidius. Tū bi spero & tuis non intule fore. Sed profecto repub. salutare: cuius charitas te cōpellat: præferūm. tūne ciuitate (si ualitudinis habenda ratio est) facta meliuscula. Iam Boreas a Septētrionibus per flans ærea piat: & uenerē celi dementiam reducit. Nam & nūc iam abfcentibus: & p̄uina p̄fuis & gelu: atq̄ glacie ingēnibus terris: quod ardens Sirius plerūq̄ intehit uoxium tūrus non possit grassari diutius. Vale.

Vg. Datus Hieronymo castello Ferrariensi philosopho ac medico. S. P. D. Salue ami-
ce iucundissime ac vehementer alo optate meo. Vercor mihi uauissimè Hieronymo: ne
q̄ caput matutū annis eadē nostrā amicitia caritatis in ualerit si ea sit uini uersutis inu-
me plurimū. Sin capularis senectus: nimilū egre ferā. Sed id me solas absente q̄d n̄ as
puto eē eiusmodi necessitudinē quā neq̄ tēporis diuturnitas nec locor̄ diuersione nec
absentia lōgior uel dissoluit quoniam mō uel extenuare possit. Qui iactis opimis fundamētis: solus
uirtutis cōsiliatur opinio. Quis uero ab eis pfecta in inis ē: nec ē fortis uarietati subiacet: atq̄ ea fr̄q̄
senectia: minime reor: ite r̄ alit fastigii culmē sup̄gressus: oblitū tū tuū illū quondā Augustinū. Quē
relinqs humi iacentē. Illud meminisse te arbitror. Pares amicos eē oportere. His adiucio amicitiam:
quos pares cōplexa sit: eisdē quoq̄ pares seruare debere. Qd̄ si tui dissimilis nō es: scio me e- uo si
n̄: atq̄ ex inimo peccare: ne quā possē dilabi. At si roges: quo ipse erga te sim aio: idē tibi p̄sue de
te mihi qd̄ ex omni amicor̄ numero charissimū me tui lōge oīum studiosissimū: x ueteris cōsuetu-
dinis: & dulciū quondā sermonū sedulo memorē. Epicurū imitatus: & ad imaginariā qdā cōfugiū
uoluptatē. Hieronymū singo nūc fores meas pulsāt: nunc i herbā abiectū grata mīscet alloquias
Nunc sub opacantis arboris fibra cōninentē. Nūc p̄terā: & parulam buxū cōtēplante interdū canē
rē incomptis ac r̄uius: p̄p̄se suauis facies: & lepidū salē qd̄ in te ē: cōplector aio. Tui aio facta
istāq̄ memoria repero ac te mihi ita effingo p̄sentē: ut ueras uidear audire ac reddere uoces. Atq̄
tano inerdū ausendi mihi desyderio aius feruet: ut cogitante illo: Ferrariā: & Hieronymū āplexari cu-
piente: inter pedes arripit: & quo anhelat animus: gressum stendā. Sed tū multa de te uerlan in p̄-
doretur: nesciam qd̄ scribā possimū. Qui tibi reddet meas litteras. Antonius Turaminus: quē uni
ce diligor: claro ortū genere: literis & doctrina sane eruditū: optimis moribus inuenē: & tui ob̄seruā-
tissimū. Is te affabī meis uerbis: & corā mentē ite meā: & amorē flagrantissimū cōmemorabit. Ea q̄
cōmemorationē quāso libenter accipior: & Antonii ipsū p̄sentem mea cōmēdatione adhibita: fa-
scipio benigne. Cui q̄q̄ gratificaber: i me ipsū consulisse puta. Me autē: & amico utere: & filio: &
Martham. Commatium: cui ualde afficior: crua quāso in tuorum numero: & reddē illum ad stu-
diorum exercitationem inlīamētiorem. Vale

Vg. Datus Iohanni Lucē. S. Multiplex ac uaria ē hōis ratio: alio delectat: qd̄
in ignis uates cecinit. Trahit sua quēq̄ uoluptas. Quid uero mihi cordi sit: si q̄s roget
haud dubie responderim. Ex omni rerū numero: nihil amicitia uideri malui: nihil p̄da-
ritus: nec quicq̄ oīo p̄stabilis. Quippe quae una naturē hōis accomodatissima est:
& hōiem maxime cōdilat hōi ad uitā p̄dierat. Sed ea inrer eos possimū exis-
sit: quorum de doctrina & uirtute opinio sit: & magis p̄stare laudibus iudicentur. Quam igitur se-
pius de tua p̄bitate sapientia: & multarum rerum cognihōe: familiarē: mecum sermones cō-
solerit: tui clarissimā & equetris dignitatis homo itaq̄ omni uirtutis laude insignis: Iohannes Soar-
ta uita demu. n tuū nomen exultis p̄p̄ciū: & frequēs tuā eruditionis: & doctrinā testimoniū perhi-
bit: ut te p̄fecto quāq̄ nondū in uisum ardentē rē diligere: uel potius amore experim. Nā si uirtus ad
beniuolentiā alliciat dignus uisus es: quē cōstis amicorū numero. Ita si post hac affectus tibi uis
nihil tam difficile factū sit: quin illud facillimū uideri debeat. Si gratū: Si iucundū tibi futurū sit. Cō-
pulerat iūpidē tū laudis fama: ut te mihi diligendū existimare. Accedente uero locupletissimū testis
nūc auctoritate: uel p̄dicatione: si uehemens: itaq̄ p̄cipua erga te exarist charitas: ut te inrer eos
amicos collocare inlīerim: Quibz oī uetus mihi fuit cōsuetudo: Probanissima uiguit amicitia. Te
igit & honor plurimū: & oro: ut hanc meā uoluntatē nō asperneris: & optimū accipias alium erga
te nostrū. Nec si sum tuis laudibus ip̄artipare habebis studio: atq̄ officio. Quāqdē ad te sum spem af-
fert tua humanitas: & diui Hieronymi probata sentētia. Amiciū parē aut inuenire aut facere. Itaq̄
grauissimū fuerit tuis diu te huius beniuolentiā responderi: reddiq̄ nobis itas portatas litteras.
Postremo ut iam rectē amice agā: oro: ut quī ingenuū: & modestissimū adolescentē: Franciscū Soarā
erudendū inlīseris: ut oēm ad eā rem curā: diligentiā: atq̄ industiā adhibeas: ut te duce & p̄cae
pore patris amplitudinē assequat: & recta imitatione illustret facilius tuā doctrinā laudes. Feceris
non mō nobis rerū grauiū: sed uniuersē quoq̄ huius rei. p. quae Ioannē Soarā diligētissimū: & omni studio: atq̄ amore cōplecti ē. Habeat non Senensem: minūq̄ Lucensem. Quārd ciuitatis
ea profecto ratio est: ut uno spiritu uiuere uideantur. Vale.

Vg. Dath. Pacifico Maximo. S. D. Norā p̄dē summū īgeniū tui elegātiā: maximā
eruditiōē: cumulatā exquisitae doctrinē laudē p̄dā: multarū rerū disciplinā. Ea esse
ocurrunt: ut te uehementer diligere: quādoqdē ad beniuolentiā cōsiliandā plurimū uale-
re: debet doctrina: & uirtus. Vnum deat: quod minime datum esset: orantem audi-
re. Qua una in te maxime uirtus ac nertū proferuntur ingenii. Forte fortuna cecidit: ut
dū n̄p opiparo conuicio: & splēdidioribus interesset nuptiis. Iam pene mensis remoris lepidā
& p̄stanti formā: aīurgens Francisca Scotta uirgo: ueretur claro genere nobilis: & uirtute ac laude
nobilior: Nūpiale quoddā pangyricon: & dulce & graue simul epithalamium ageret: ea exagratū
copia: decore uerborū: sententiā splēdore: ea industria studioq̄ elaboratū: ea uocis uultus modera-
tu.

dione ac desult modulatione prolatus: ut cōsuetū oēs ad unūq; & multi: & pressantes iudicio ad eam
magno quodā stupore tenerent. Ipse iprimis p̄fusus laudare: & uirginis summā cū eruditione mo-
destiā: & auctoris ac p̄ceptoris in docendo pressantissimā q̄ nō mō ingenio adolefcentis: sed & infans
quodā mō natura: puellas sanctissimas: & eloq̄nia claras reddat. Mirifice delectari sum q̄: nō tā laetis
epulis: q̄ affatis suppetetis: q̄ iucundissimis hūc bellariis: q̄ nouissimo sūt allata loco. Q̄ tu Pacifici
tanti munus p̄creberis auctoritauit te miri in modū: & q̄ in affinis tantū in tenella ætate: p̄uo
ingenti studio cōceteris laudis maximi tibi: & ago: & habeo Maxime gratiā: Nostri q̄ pacto tuis uir-
tutibus ciuitatē exornas: maiorē tibi indies: & gratiā paras: & gloriā: tui ingenti p̄clara exibermō
numenta. A r̄ dicente Fr̄isco: aucter ab illa alium: & ip̄m putauit loquentē: ut te & carminis elegan-
tia uatē: & dicendi ornatu atq̄ copia haud abigere oratore esse cognouerim. Perge igit̄ ac labora stu-
diosius. Obrectatores uero atq̄ inuidos: qui nunq̄ sum m̄s uirtutū defuerūt: sine inq̄ ualere: & illud
sit in ore Martialis. R̄ sapar̄ quisq̄us rumpitur inuidia. Vale.

Vg. Dath. Christophoro Lābardo. S. Fuisse diu ruri plurimū mihi conduci (ut arbi-
tror). Cognoui enī quibus & ueris amicis & fucis utar. Nihil est quod scribam am-
plius: & (ut Laurentii nostri uerbis utar) languere manus. Scis q̄uē & Laurentiū
ip̄m faciā: q̄ crebras scribā litteras nosti. At nos quasi meis p̄suis in memore tuis rades
unas datis toto mēse ad me litteras. Creditis me festo die accelebrī solēni affuturū: xviij
kl̄as Septēbres. Sed si scire cupitis: q̄d ad tēpus me expectetis: habero nō minus mēses duos: certe an-
te nonas Octobres nequaquā rediturū. Expectet igit̄ q̄sq̄ uult: atq̄ q̄dū libet expectet. Delegi mihi: p̄
id rēpus secretā siluā: & p̄ho dignū fecissimū: quē locū habitem potius: q̄ illuc redeat: si monachi &
a nachorice uita mihi degenā sit. Si oleribus nescendū & pomis. Si aqua frigida utendū. Si cūq̄ Pie-
ronomy nostro debilis: & tūx heretica mēbra collidenda. Si bidui ac tridui p̄ferenda inedia. Malo
mihi deformis: & squalida cutis sit atq̄ etiopico adopa sita. Malo intōsa barba: prolixo capillo: soe-
rida ac diffusa ueste in salu uersari: & nemore: ferarūq̄ lanibulis: q̄ in urbe cum his uiuere: qui cum
sibi ipsis nimium placeant: amicitiam simulant: potiusq̄ exercent. Vale.

Vgust. Dath. celeberrimo uari atq̄ Oratorū principi. Fr̄isco Philēpho p̄ceptorī suo
P. S. D. Vir clarissimus & Illustrissimū principis: Illustris Orator Nicodemus uirtutis
nostri amantissimus: uarios p̄sepe de te: deq̄ tua doctrina sermones edidit: tuas ubiq̄
latudes prædicat: eloquentiā extollit: ingeniiū āmirat: summā pene rēq̄ oīum cognitiō-
nē: & singulārē quandā dicendi copiā: ac suauitatē: apud oēs Senenses ciues præcipuis
ma: acta honoribus. Solus in eius ore ac sermone uersaris. Miles si me cōueniat si offendar: si alio qua-
tur. Subito de te mentionē infert: atq̄ ita crebro tāq̄ suauiter. Philēphi nomen usurpar: tū nihil p̄-
terea diligere: nihil: non excepto diuo principē: pluris q̄ tuā doctrinā: facere uideat. Q̄ uis ad eū scri-
bis: tū iucunde legit: ut nihil ad summā uoluptatē: pene addi possit. Te uero autē flumen appellat: &
tua scripta quasi cōnā dubiā: dubiā putat esse: ubi nesciat q̄d possimū laudat. Nup̄ mos in Apollinē
Lyricos uersus: dulce carmen: & lepidū mihi ostendit poemā. Mox Sponzoidos tuā libros. iiii. nō-
ris: gratias: & sumisq̄ elegantiā plenos. Vtrūq̄ opus nō me solum uere amat: & discipulū: Sed oēs
enī: q̄ his de rebus iudicare possunt: uehementer ac mirifice delectantur. S; nō ē hic satis idoneus latē
dandi locus. Id tū minime siluerim: q̄ haud dubie nostræ sis ætatis Oratorū oīum ac poetarū p̄ceps
in uirtutisq̄ orationis facultate: & gloria palmā nbi merito tribuendā. Quis dicit splendiditū? Quis
scribit limatū? Quis eloq̄tur magnificētū? Quis acutus inuēit? Quis carnē cōcinit suauis?
Quis arctissimū? Quis laudat grandius? Quis in omni dicēdi genere excellit p̄stantissimū? Socra-
tes redoles discipulū: Platonici sapis ubertatē. Ad Demosthenis acumen: & ad prædram illius elo-
quentiā p̄ssime accedis: tū fecit hoc sæculū indicare non tueret: q̄d te p̄conētur: eūsm̄ q̄d: Asti
mul indytrū ac magnanimit̄ principē: citius memorabilia gesta tū in farrago libelli. Ago Nicode-
mo ingētē grātiā: cuius tanta hūanitas: tanq̄ p̄cipua erga me charitas est: ut tua scripta: quē & inanus
fusas forte incidere: me cū uideret oīa esse cōmunia. Te uero hortor: auro oro: ut inchoato operi cōsu-
mile fastidium adicias: & absolutū uniuersum p̄ferat ad nos cures: ut legendo delectari possimus:
& laudando tuū: ferre ad sydera nomē. Q̄d si tantū: quanrū cupio ipse possim afferre laudis uereq̄
oīum uel æquales uel antecelleres gloriā: atq̄ si uelis tuæ doctrinæ decus diffundi: ac p̄pagari laus
facit: tua scripta in magnificū Nichodemī manus ueniat. Vale.

Vg. Dathus Prospero Cardinali. S. D. xi. Kal. Iulias Iustradi agri: ac rotis peragrandi
cupidus in Vrsinū p̄fectus sum: ut post habita urbis frequētia: intra cōcūta ballistā
atq̄ abrupta montū sub ingenti lacorū umbra: & ociosis sepe: & solus essem. Sed non
ut desidia torperemus: eo loci concessimus: quæ uulgi est: & imperitorū hominū cōsue-
tudo: sed potius ut tranquillitate propōita uehementius ad naturę inuestigationē: m̄
cōtēplationēq̄: rētiū traheretur. In hac. n. per iucunda montū ac siluam solitudine: in q̄ ma-
gno opatorū silentio non languere oclū patimur. Sed laudatas artes: præclata Philōsophiæ studia:
difficiliū atq̄ alissimāq̄ rē: tū cognitiōnē: tū sciētū cupidius ardētiusq̄ capessimus: ut bene me ac-
beate purē uiuere: q̄ hūc i locis uiuā. Q̄ nīd enī nostro ocio dulcius? Q̄ uid tam magnū ex p̄cepto

dumue sit: quoniam illud hoc locorum amenitas superet? Quis nunc bistis degimus: si nulla cōtaminet egrā
inducit: ista inprimis ac per beata et led & exquior: iucundior: florentior: lauro uicior: eleganti culcus
opiparis cōiūctis: delicatissimis epulis: magnificis denique apparatibus eorū: quas plerique oēs multo cō
olum fortunatissimos putant. Nam in hac re mea semper hec ratio fuit: ut optimo loco eorū fortunam
fieri esse existimarem. Qui parua tuguria: tenues casas habitant. Qui peccudi pellibus: opti-
gan de oleo reponitis uicant. Quod (si Dicaecho credimus) uel oēs facere Saturno quondā rege. In aureo
seculo cōsueuerunt. Qui cōtexo palmarū foliis: atque stipulis cubili dormiunt. Qui & paruis finibus cō
tenta sunt. Qui mole sua omni ac labore uacui: summa animorū geuē ac tranquillitate fruuntur: cuius
euphridate adducti uin in nulli sapiens cunctis relictis humanis rebus: sese in uastas et solitudines
conuulerunt. Sed hæc tibi inprimis optime: ac uenerande pater explorata sunt. Iam igitur quod agā ac
cipe. Est prope uisū amēnos loci: & piucundus: hic laetissima sunt spatia: qua mollior in ambu
les: hinc atque inde uasta rupes: sed & duro undique saxo excisa sedilia uite desuper: atque edera tecta in
medio fons mundissimus: a qua salientes: undique poete: atque altissimæ arbores frequenter aura: & aul
eularū garrum plurimo personarū: etum imane saxū & caui manibus: quæ intra religiosum sacellū
quo operamus prima luce ad rem diuinā. Post uero incanternis: cœliis quoque delire scimus: quæ & moni
te eo in loco sunt: & uariæ: mitto libros ac studio: uarietate. Mitto incredibiles inter legendū: & cō
teplandū uoluptates: quas uel uerbis: uel epistola cōsequi possit nemo. Tū uero crescentis solis ardore
atque æstu diu flagrantissimo in eis: quæ & regione sita est siluā desolatum: uicque quæ secretūque cessus.
Hunc uenerande pater inprimis locū deuenissimū ulmi: amenissimæ quercus: parulis arbores diffusæ ra
mis: ubi prope opacantur. Hæc sanctissima arbor: & caloris molellia: & æstus popullus in
eodem. Huc sepe p multisque primas nro ruri nullas colunt: urbanos ac facetissimos uiros iube
mus accersiri: & cō Romanæ faciendū magna reu. osum doctrinā p̄dicos: quos in herbis abiectione
literarū disciplinā: de tiribus: deq. cōmuni ois laudū gloriā: tarios: & tirmos cedimus
miris maximisq. affimur uoluptatibus: quas nō tā iocūdū sit capere: quæ explicare difficile. A riā uer
gente ad occasum sole: & dementissimū mirefcente cœlo tū p̄dicos fora: iustitiam agros: moni
ac pratorū uindictate oculos pascimus: ut ad summā delectationē nihil possit accedere. Quodbrē ue
nisse iuar. Hæc uicque siluæ: hæc nemora ingēia: Hæc solatia: ipsi me fontes: ipsa me arbuta uocabat.
Multa sunt hæc anni hora ruri oblectamenta. Quis se in urbe cōtineat? Ex nunc ois ager: nunc ois
parturit a rbos. Nunc frondet siluæ: nunc formosissimū annus. Scripi quod rerū agā uenerēde patera
quæ si ē factū seruis obsecro re: ut mihi ignoscas. Nemo prius mihi oblatas ēciū ad te dare litteras.
Qui igitur me habes totū. Serua me quo in morū numero semper: atque p̄petuo felix. Vale.

Vg. D. N. Cardinali. S. P. D. ac operū felicitate cōproptat. Nulla uis ingenii nullus elo
quentiæ copia: uel uis ornatissimæ literæ ualeant explicare: quāto nūc gaudio: quā
mirabili læticia exultet animus tuæ Reuerēdissimū v. D. assumptione: atque felicitate. Vi
deo nūc ad magnæ gloriæ p̄uictū fastigiū: quē amo: quē colo: quem amior ac uener
ror: quē tantū virtutis splendore fulgere: quē iocisse oium laudatissimæ rerū funda
menta iū pridē intellexi: quē futurū ap̄lissimæ Sacro Sanctæ Rō. ecclesiæ: decus ac sydus quoddam
fuerit: istud quod nouerit dubitare nemo possit: meritis pramissi debitis honoribus tuæ. R. D. uir
tus decorata est: nunc facilius probitatis tuæ laus elucet. Nunc prudentia: nunc bonitas: & religio
nis flagrantissimus illustrabitur amor. Quibus plane rebus formosissimū semp. R. D. a teneris: (ut Gre
ci dicunt) iungitulis. Ago igitur immortalī Deo grates: quascunq. mea libecitas potest: summorum
omniū bonorum auctor tanti me nunc uoti fecit: compotem: & quod adipiscēdi cupiditate animus
congratubatur: cum laetissime tandē imparitū est. Magna est uel imētia potius omnipotens Dei
bonitas: ineffabilis diuinæ providentiæ grana: quæ dum ecclesiæ firmitas cōsuluit: solidi cardinis
adhecto robore: animū meū simul expieuit iucunditate: & gaudio. Itaque tuæ felicitati plurimū gra
tutor. Felix ista natio existimāda est: quæ summi Pontificis culmine emittit: & eius quidem Pontifi
cis: cuius p̄uidencia & uirtute uincit: ecclesiæ firmitas: Apostolicæ Sedis gloriā: rotius Christi
ani populi tranquillitas cōtinetur. Felix inq. ista natio quæ Serenissimū Regis indy: atque christiani
ni principis splendore amplitudine: felix profecto ac beata ista natio: quæ tot tangit durorū prin
cipum: & præstantium Dominorum eminet: ac resurgit gloriā: & nunc ponissimū tuæ. R. D. exal
uatione & nomine. Eia tam præcipua summi principis dona ut seruentur nobis: cunctis oro: ut ob
secro p̄cibus: & ut i dies tuæ. R. D. extollat decus: ac felicitatē meā: & supplex de p̄cor etui p̄cipis
maicitatē. Nihil ē: quod dignū tuis meritis aut pollicen: aut deferre possim. Habebit certe tuæ. R. D.
Aug. totius: cuius et oēs fortunæ facultates: tui p̄prios: ac paruos iussibus: utā ipsam: & sangui
nē: tuū semp deuotum uoluntati. Nam quid in me est tuæ. R. D. fidem: obseruantia: atque industria
pollicor: & meo omne tempus ætas: es perpetuo felix. Vale.

Vg. Guitinus Datus: Francisco Cardinali Senensi: summam felicitatem operat: & sup
plex te commendat seruis. Sit mea prorsus in excusabilis culpa: & indignum uenia cri
men. Si uel sponte: uel uoluntate deliquerim. Verum noxam aut leues: aut nullam ne
cessitas facit: quæ ita potens est: ut cuncta sint illi obnoxia. Quam prouinciola deman
xii.

Bastis: curam omni studio celeriter nare. Jam nō epistolā: sed libellū confecerat: p̄ kal' nouembres: quā tristis Pleutia de fratris filius: letali morbo correptus allatus est: nūnū: neq̄ apparitorum: cum plicatas charitas: & tū collectanea: q̄ cōstatam historiā credideras. Senā regrediens misero mihi ip̄s dens hominūdo p̄didit: quod tū & illi puillū erat: ad id tū pene amissū copulit. Quod. P. Terēns perpeſsus fertur. Senio & quadā ueluti desperatione: parus alias res agebā. Diu laboris p̄fectus est: nec ad eā rem: quā accuratione parauerā studio: de integro animus op̄erā ne poterā referre. At contra tua pulsante animū auctoritate (spontefatebor) diffidit: et itaq̄ egre admodū reficere tentauit: quod antea qdē tam diligenter: q̄ libenter p̄fectū erat. Nunc uideā nō nisi laboriosissime iteratū: p̄ferim nō satis suppetentibus: unde hec fuerit mutanda. Sed hoc qualecūq̄ est: prius copiosius: & indulgentiā maiore elaboratū: nunc ut socius: breuiusq̄: ita & inconcinnius reintegratū. Accipe summe pater cui te nō tam lectore: q̄ censore opus est. Rem p̄ nosce. Sortē miserare: animū metū mediū & ut casum perpetua delectat obliuio alia prae terea impera: ut quē forte perpetū cesserant uicera: melioribus aggressus auspiciis nouis: ualeā pensitare oblectū. Aucto.

Rancidus Cardinalis Sencius Aug. Datho. S. Nulla nobiscū tibi opus est excusatio: doctissime Augustine: q̄ humanitatē tuā innatā erga oēs: & in nos summa qd seruauit at: p̄ charitatē iam p̄didit capiti sumus. Negūq̄ sero factū esse putamus quod bene fatum ē. Non. n. quisq̄ prudens q̄ propter eadē q̄ bene qd actum sit. Solet p̄quirere. Cōmentariū tuū resū p̄ lumbinensium: quā rem tibi sup̄iori aſſare demādauius: Nāp accepimus: eloquētia doctina: exacta rerū puſſigatione: & uera: dilucida: distinctaq̄ gestorū explanatione ornatus. Satisfecisti certe deſiderio nostro: uostraq̄ de te ſpei habundantiſſima. Neg. est q̄ morā excuſes: quando ea nihil attulit in cōmodi. Vnde gratias: ubi agimus: peringētes: p̄ tua i nos optima: p̄p̄tā: q̄ uolūtas: Appianēſes aut̄ noſtr̄ imortales debū quibus tuis monumētis imortales redidisti. Ceterū moleſtia: quā ignauū tabellariū iactura affectus fuiſti. Nos ēt tua cauſa urget. Scimus. n. q̄ durū ſit fruſtra tot lucubracionibus iſudāſſe. & qd̄ foeliciter ſemel procerit: ſepe eadē ſclitāte iterari nou potest. Nō ubi r̄ſita nūc iſu tenitūq̄ oīa quali e p̄p̄taria cēla: tua p̄fundiffima mona de p̄p̄ſiſſima ut huic rei p̄etate iſudāſſe uidearis. Venit igitur tuū op̄uſculū: opportuno ē pote ita ut a nobis iunctiſſimo tultu ſuſcep̄um ſit. Bene uale: & uos ama ut facis.

Vgent. Dathus Iacobo Maximo Pontecurano. S. Noli iſtatiſſi ſum nūc i ſcribēdo q̄ uultū breuior. Obruor agricolarū cateruis: q̄ ad ſolēne noſtrū cōſiſtū ere. Sū undiq̄ ſuſcipatus turba cōdamantiſſi agreſtū. Qui cupiētes diſcedere: facti terrorū cōpotes ad mēcū reſpiciūt. Opportune ipſortune agunt: reſpirare nō ſiunt: q̄ ſere nullo modo paſſūt. Abſipiūt uel palliū: ut nec prādere: nec cōnare: nec dormire: & idulgere poſſim genio. Video aliū dīcū uolare properantē ad me: aliū uel in faciē iſolare: te expedire p̄ſte ratur cōteris. Quid ſcribā nequeo cogitare: nec pes: nec mens: ſatis ſui officiū facit. Quo me uere tam: neſcio: circumſtāt agreſtū inſiſtēt: umbone ſalāges. Cauſam accipe: nec ob has literarū anguſthas: ita ad ſcribēdū remiſſior. Noli ruſticari diuini: & nos aliquādo remiſe: & loānē redire ad literarū iſcultura: nec maior illū rurisq̄ urbis capiat oblectatio. Accupare interdū: & q̄bus potius ſi cuſ: q̄ dedit uua nomen. Ita ſias ſatur: ut ſi quē aliquādo ſup̄ſunt reliquie: ad nos mittas. Vale noſtrū memori: & Nicolai in primis quē uere amātē: immo amore completere.

Vgentinus Dathus Petro Bachio Sclurem. Quam noſtram conſidero mīſerā benivolentiam: conſidero attem q̄ ſa piſſime. Scituo nihil mihi poſſe contingere gratius q̄ tuas frequētes accipere: & frequenter legere: ſiquas op̄o in mirum modum: tuas licet. Quid ſi uidear tibi: ad ſcribendū ſegnior tardior. Scias id partim accidere: p̄ cōtioneſ multarū occupatione: partim tedio quodam ruz abſentū. Quē poſtquā fuit nunquam potui iucunde: & oculo agere uitam. Vna ſpes eſt imo duplex: nam puro te uere reſpondere amon noſtro: & etiam te eruatūm promiſſa: ut ad nos uenias: ſentū facultas dabitur. Id oro te: & obſeco. Id filiū op̄at. Id deſiderat hac domus: quā tota tecum communis eſt. Vale dulce di miditū: anime me:

Vgentinus Dathus Leonardo Benetolento. S. Cognouimus ex multorum litteris quē haecentis inier Paſſenſium: & Britannorum legatos acta ſunt. Cūq̄ ſperandū uideretur: ut rebus compoſitis bella ſedarentur. Nunc quorundam perſidia redacta ſunt: pene ad nihilum omnia irritatis utriūque animis: exaſperatis rebus ſpes paciā adempta eſt. Res prociū ad pernitiem alterutram partem peſſundabit. Itaq̄ expergi ſa debemus: nec cauēti diuini. Nihil loci ſegnitiā: & ſecordiam eſſe debet. Qd ſi qui inter oſcitantes oppreſſi fuerint: de illorum ſalute actum erit. Nouimus quē ſint tua cōſilia: accingere ſtudioſe: & quid nos facere ſuaſeas. Fac ut quā primū: per uos nūnōs certiores reddas. Res nūq̄ in magnum diſcrimen deducta eſt. Verumt ne ſera ſint remedia. Optimum factū erat: ut paruis hoſtis interſiceretur: & tam mali incendia exinguerentur in ſemite. At nos minime tamen pigebit oēs in hac re conſerre animi uires: & omnia prius experiri: q̄ illi inter ſe peſſifero conſilio audeant conſectare. Certe ſapientis eſt: interdum de ſuo iure cedere: & regredi: q̄ p̄gredi malle. Vale.

Vgustinus Datus Celeberrimo philosopho ac medicorum principi Bauto Bono-
nicensi. S. Cupit Nicolaus filius uisere Bononiam urbem. Sed preter urbē te ipsum mul-
to magis quasi doctinarum decus: quam studiosus est. Quæso te præsta illi assabi-
lem: & tui gloriosi conspectus: atq; salutaris acicundi alloqui obsecro fac participes.
Ita enim redibit nō tunc
ut ille: quē celebrat Gadianus historię. Sed tua
singulari sapientia degustata: fiet tunc meci tus immortalis præco laudis: & gaudebit tuis diuinis uerbis
q̄ quondam tueres: Delphicis oraculis: haud quamquā secus. Ita & in pectore filii celebre tuum
uo memipresseris: quod iam dudum in patris animo: & alto corde penitus defixisti. Nusquam fuero
tue uirtutis doctrinæ: Humanitatis immemor. Es petemne felix: ac perge ut nos optimi patris ui-
cari gerere. Vale.

Vgustinus Datus uolentibus Diis felix. Leandro suo. S. P. D. Visus es mihi multisse
grauiter: quoniā acciperis per breues litteras: sed si meos & dolores: & labores multa-
rum rerum consideres: tunc profecto irasci mihi desinas. Quod autem doles: ut te ab
instituto consilio: & incepto deterream. Id certe nunquam tibi concesserim. Legisti ne
meas litteras? Intellexisti meas litteras? Non enim te impedio. Sed ut bono consilio agas
uthecenter horior nunc quoq; ut facias idem: oro te atq; obsecro. Magna namq; ipsa res est: & ma-
gno regenda consilio: Re integra neniū unquam penitus facti. Factam autem quæ insecum
cedat: Ne ipse quidem possit deus Agathon ait. Pone igitur prius iram omnem. Dehinc quid sit
agendum delibera diligenter. Nunquam in sapiente uiro: aut iram: aut ultiones laudauerim. Nem-
pe ut Ciceronianus es totus. Sic enī quod tu & recte nouisti: & constanter sequeris. Cicerō ait primo
de Officiis libro. Iustitiæ primum munus est: ne cui quis nocere: nisi laeessitis iniuriā. Non sapiens
est: hac uox nec libero digna uiro. Iudicis enim est punire fontem. Magni autem tiri & exopti ani-
mi est: contemnere iniuriā: nisi illata est. Sed corā uelim hac tecum discerpere: Sed si faciat alter! Istic
porum nulla erat enām tueris umbra. Si fortis es: mite istec. Si euomere iram inistulisti: fac ob-
secro tuis manibus. Illud enim tanquam per fratrem. Hoc autem tanquam per uis uidebitur fieri.
Fraus enim odio digna est maiore. Sed quid Helenus tibi ille in sanus? Eriphylem tibi eripuit! Im-
mo eripuit tibi summum malum. Habeat Eriphylem sibi penitus. Si illam sequatur. Sed dicis. Di-
stricto gladio in me impetum fecit: Immo populo indicauit: se in sanum esse. Fecit: quæ erant Hele-
ni de sapientis hominis. Tu uero fac quæ Leandri sunt: tiri omni ex parte sapientis. Macte macte par-
tum hominem: & Vale anime mi.

Vgustinus Datus Illustri Principi. Vebinati Oddantonio. S. P. D. Ac perpetuam feli-
citatem exoptat. Quasi mihi illustri Princeps: idem tabellionarius tuus litteras idib9
lanuaris: & ingenui me affecerunt uoluptate: & miro animi gaudio expleuerunt. Multa
mihi grata sunt: Sed iucunda præ cæteris rebus ista uoluntas: Summa clementia: &
principe quidem magnanimo digna. Nec ego unquam tantis me muneribus digna-
tus essem: quæ tu illustri principi in me humanissime conuulisti. Nimirum fortunatissimum me esse
iudico. Qui apud clarissimum principem gratia talem non mediocri. Sed nihil est: quod pro im-
mortali beneficio contra referam. Quod uero in me est: animum ac fortunas: meas ubi illis prin-
ceps trado: omnis ac dequoque. Inuitasti me iā prius liberaliter ac magnifice. Quam ob rem iudicis
rebus omnibus: ante diem ad te: & letissimū uenī. Præsertim cū facile intellexim: eiusmodi te prin-
cipem esse: qui diuina uirtute: Ingenij animi magnitudine: amplissimis fortune: ac naturæ donibus:
clarissimis omnium rerum gloria cæteris antecelas: nec cunctatus essem diutius: nisi hyemis magni
modo: atq; itinerum difficultas summa deterruisset. Ias uero parentibus ipsis cohortantibus: quod fie-
ri perarari soleris: quos annos patriam relinquam. Cuius tu quoq; es amanissimus: & te tecum tu
uam coniunctus: q̄ primum istuc ad te ueniam. Interea uero clarissime princeps: qui litteris: & opti-
mis a rebus dare operam inistulisti: quod magnos & præstantes uiros decet obsecro te liberos para:
quibus maxime optis esse cogno uenit. Ego quoq; parauit: quos istuc q̄ primi deferri uelim. Quamq;
peritiam: quibus natura acre ingenium tribuit: perpetuum studium attribuerit uoluntas. Bibliothecā
quoq; non de esse. Quæ si fuerit copiosior: cum in docendi facultate: tum etia in cæteris discipli-
nis proficiet plurimum. Vale feliciter magnanime princeps: & admissum Augustinum in tuo sinu
diuissime serua.

Vgustinus Datus Guidoni Piccolomineo. S. Inistiterā longiusculas ad te litteras da-
re. Sed id consilium repente rei familiaris cura & labori occupatio petemir. Nam post
quam tua mihi epistola reddita est: festinabundus domus uolam. Peracum continuo:
ut ad te scriberē. Ecce uenit cortianano: qui annonam deferret: & frumēni pro nostris
facultatibus tūm magnam importaret. Nec ob eam causam poteram usquam discedere
nec otiosus esse. Quippe qui solus domi manserim. Nan patrem impediēbat non solus senij imbre
elitas: sed etiā articularis morbus: & uetus podagra. Fratrē uero deua ambulatio defessum languor
quidam tenebat. Præsertim cum Soles (ut nosti) nimium iter facientes his temporibus urgeant.
Accipe igitur nostram causam: non tamen tuis suauissimis litteris responsum. Nam etiam nōdū sunt:
r iiii.

& tanta gratitudine: & lepore cōscripserit: ut si quis eis cōmulate rēspōdurus sit: plurimum sibi dari cōpūtoti
ne rēporis. Quod cū acciderit: tū copiosius (ut arbitror) & tuā eloquētiā laudaueris: & alio erga me
tuo cumulantiū me satisfecero. Ut soles me amare: & q̄ primū expecta tuis litteris rēspōsum. Vale.

Vgustinus Dathus Dominico Claudianensi. S. Ea est amicitia: quos non tementis
sed uirtutis iudicium coniunxit: uirtus consuetudo: ut si quid aliquando pretendit sit
agatur paucis: si igitur non sit tibi aut ualitudinis cura: aut ulla impedimento molestia:
oro ut ad me q̄ primū uenias. Multa enim sunt: quae tecū cōmunicare queo: ex te ipso per
conter etiam per multa. Sed quid pluribus opus? Nas si ueneris: reit (ut ipse arbitror)
utrisq; penitendū. Expecto nero: aut uas cōfessum litteras: aut mox te ipm potius. Vale.

Vgustinus Dathus Francisco Patriuo. S. Quam in philosophorum uerbis gymnasti
per sepe scribere ad me cōfuecebas. Vbi uero eiusmodi posthabita palestra: ad Re-
thorum me scholam: atq; exercitationem contuli. Nunq̄ me tuis es dignatus epistolis.
Nunc tandem uideo uerum esse: quod uulgus dici solet. Quem lumina non cernunt:
eum q̄ primū & labi memoria: & animo deleri. Atq; idcirco metuo: ut mei te dūdi
ceperit oblitio. Quod si est factum: nihil quo scis mecum excogitare causā. Scis q̄ me frequēter ad
eloquētiā impellere conatus sis. Nec es Franciscus: ne scis: quae calcaria: quos sepe tibi multos adhibue-
ris. Quae omnia mecum tibi: ut te postea: uolueris: malui patere: tuis cōmilitis: q̄ me ipso scire
nam dūce sequi. Deum in deligēdo genere uitae: quia deliberatione nihil ē neq; dulcius: neq; gra-
tius. Absentis tui plurimum ualuit auctoritas. Ad tuam igitur sententiā: & exortationē: q̄ conue-
nissita prorsum eloquētiā me cōplexus: ut remissus q̄ par ē: philosophā ceperim. Quid igitur
me abs te ita se iunxit: quos eadē studiū iunctissime copulare: atq; inuicē iungere debeant? Quod
si forte me alioquin praeiuncti officii accessus. Id quidem factum esse negauerim. Nam ita de te uigi-
lans: & cogito: & loquor: ut frequē cogitatio & creberrimus sermo id mihi pariat: quale de Home-
ro producit Eumenis. Sed quid nam ē remissae benignolentiā causae? Si me amas: siquid ueteris amoris
reliq̄ ē in fac ut scias: & redde oibus de rebus me q̄ primū p̄ tuas litteras certiorē. Vale.

Vgust. Dath. Marcello. S. Dederam superioribus diebus ad te litteras: quibus & tibi plu-
rimū gratularetur: & testificaret simul amorē meū erga te summū. Nihil: & si tā pridē scri-
psimus: rēspōsi allatum est. Quid causae impedimento fuerit: neq; sane scio: nec sciri
cōiutare possum. Qd si gratiores quae iam occupatioēs te ascēdendo deterruerint
causas non inquit accepim. Sin autē uel mei te cepit oblitio: uel me in te alium ne-
glexisti: & ipse multū doleo: & te iusta reprehensione dignū existimo. Qd si me (ut arbitror) con-
iuncter amas. Si qd frenis summus temporis: si non longiores: at petibitis tū: quia scias mitte ad nos
litteras. Verū satis iocari nactus: quāq; serio peto a te ut praedixi adhibitis: ut scribas. Quanta tua sit
Marcelle humanitas: tā facile expertus sum: ut nō sim nescius: cuius fiducia oro teatq; obsecro:
Galganū Saluū cūc nostrū: quiq; Romae apud nelli Bononiensem: aetatem agere decreuit. Adole-
scētē qdē in pēnis moribus per modestū: & tua atq; aliorum praestantiū hominū amicitia dignis
nostrū studiū illi inuim: & circiter unū & uiginti annos natum. Oro inquit te ut eius scīpicius: & in simi-
tū admittas. Quod si feceris (ut spero) summū abste beneficiū accepisse iudicabo. Et quē tibi com-
mendo perpetuo detinueris. Deo scilicet sanctissimi dñi nostri pedes beatissimos meo nomine. Me
ama: & per litteras alloquere. Si quid uero est optus fac oro ut sciam. Vale.

Vgustinus Dathus Aldobrandino. S. Iam dudū qd agas nescio. Qd si at ueterē exerciti-
onē indies ardentius āplexeris: id mihi qdē dubiū nō ē. Nā id animadueri iam pridē
deditū te esse litterarū landi: quā & optima uindicta ratio sequat necesse ē. Quosq; qdē non
tū separari: ac di uelli ab altero potest. Fac igitur: ut qd adhuc: & eloquētiā: & uniuersū
se uirtutis studiū: oīs extiteris: eadē quoq; rēq; p̄gas indies studiōsior esse. Hoc proculdū
biōq; tibi iucundum: tam gratū mihi erit. Vale.

Vgust. Dath. Bartholomaeo. S. Apud me nihil cūctū habet ponderis: q̄ amicitia. Nec ēis
rebus humanis qd̄ prius: qd̄ ei p̄ferre andē. Sed tū oīum hoīum grata mihi ēdē boni
uola nō sitas: tū eorū graulissimū afus: quoq; & spectata sit uirtus: & a teneris annis
amicitiā nobiscū cōstauerit. Qd cū ita sit: neminē tibi utraq; rōe par sit anteferre. Nā
tu omittas tuas laudes: q̄ uoluntate amicitie te uno apud me habear potiora intra? Vere
id nra necessitudinē accomodatū sit: qd uino ueterimo luenalis tribuit. Titulū uero: nomēq; uerū
stas deleuit. Tuo igitur i me amore: nihil acceptius: gratius nihil: dulcius: suauis nihil: nihil cha-
ritus: iucundius nihil ē potest: cuius tā āuq; tā pbat amicitia: fiducia: superiorib; diebus rē qdē hone-
stissimā. S; nō satis fortasse tua p̄stātia dignā: atē postulare sūz ausus. Factū forsitan a me immodeste.
Sed actū familiariter: & amice. Eā. n. nōst amicosq; legē: ut quē indecora nō sint: nōia ab amicis auden-
ter deposcāt: multoq; ēt audētius: si nō p̄ sua iporū utilitate: si ut aliis p̄stent: beneficia postulantur.
Ego qd̄ cōflagitauit: amicissimi tui causa: fecerim: quē te uno habeo excepto oīs charissimū. Quae
si me amas: uelim quantū eras petiū q̄ primū absoluas. Idq; oro ut facias. Quod si preces non p̄ue-
rit: adhūbebo & minas. Vale. Rem tuā tēpellue translegero. Iterū arguerit. Vale.

Vgultinus Dathus Vangelistę. S. Credo id tibi exploratissimum esse: dissimulata haberi oportere hominum studia: & quę suis quidēse consiliis duci. Sed ut multa etiam lute dispersa hominum genera i duo inferamus. Quidam (ut nosti) boni integri ino centes temperantes sunt. Alii contra improbi flagitiosi pestiferi nefarii: qui longe am plior numerus esse cernitur. Quorum uero hæc? Accepi sediciosos quosdam ac turbu lentos diues: & quibus uirtutis exercitatio pmolesita est: acriter te insectatos: dedisseq; operam ut non absolutione dignus sed multa uidereris. Sed ut tuissima sunt uirtutis ac pbritatis tela: ita & impro borum hominum in ectatio nullius est: tantumq; est: tantumq; abest: ut quorundam perditiorum homi num tibi obfuerit improbitas: ut etiam tuā dignitatē ac latitudinem plurimus illustrauerit. Sed iterū atq; iterū te honorat: solida iacias glorię fundamenta: atq; ita efficias: ut non ex malorum leuitate: sed ex sapientum hominum atq; optimorum iudicio: tua oīa gesta didicę probari uis uelis. Vale.

Vgultinus Dathus Andreocę. S. Vereor dulcissime Andreocę: ne me eo numero ho minum censeas: qui fucatis uerbis amicorū auribus blandiuntur. Quod titi plerorq; oratores incescit: ut iam uiri boni: & quod maius est: oratores esse defināt. Nam qui se: cū oratione profatur: atque animo sentit. Is non amicus iudicari: neq; uir bonus ap pelliari debet. Qui uero malus est: & suis fallacibus uerbis alienę menti caliginem ob ducat. Abest Andreocę procul ab oratoris nomine. Verūtāme ego me neq; oratoris munere digna tū sum: & linguā atq; mentē semper uolui esse concordēs. Adeo ut primas tibi amicitię tribuens non falso quidem ac iocose id uero ammi iudicio serio concesserim. Quam ad rem hortari mul ta: maxime uero tua uirtutis: tuis in me amoris: uetus necessitudo: mutua etiā siquid ad rem pertinet beneficiorum alternatio. Malo sapenúmero philosophus esse q̃ haberi orator. Ille enim semper ue ra dicit. Hic nōnuquam uerissimilia. Ego autem diuinus in philosophia q̃ in eloquentia sum uersatus. Quare facit iam nobis uerbis adhibeas fidem. Certoq; scias te serio a me amari. Quam rem cum fueris perditatus: nonisima erit tibi nostra beniuolētia: & tu amorē i nos firmitus nō iam augeſſe corrobora poteris. Vale: & me i theſauro tui cordis ſerua penitus.

Vgultinus Dathus Andreocę. S. Nequeo mi Andreocę apud te esse. Nequeo uidere te. Nequeo alloqui: quæ mea erat summa uoluptas. Te mihi auferunt tua ampla nego cia: me tibi fortasse multarum rerū magni labores. Sed utinā aliquid dulcis Andreocę quiescas. Ego enim omnia relinquo: ut tecum sim: ut animus oblectem dulcibus al loquiis. Sed in tanto rerum turbine frui amicitia nostra non possumus. Tu nanq; interdū modo huc modo illuc animum uerſas: noctem uero i Chirographis totam cōmemarioliſq; confumis. O utinam mercator fuisset Plato: qui ad bene in ciuitate uiuendū hos negociatoris ma xime neceſſarios ducit. Verē ille quidem: sed tamen ipse se in ſolitudinem conſultique ſola recta & ſincera eſt uita. Iſte certe magnis conſentiſq; agitatur fluctibus. Sed hæc forſitan alias. Tu ne uidea ris tam cito mihi creptus eſſe & manibus: fac ut interdum una uerſemur: repetamus: retinocemus ue terem conſuetudinem. Hanc interpellatam diu debilitari ſentio. Vterq; igitur accuramus Andreocę: cū mutuis exhortationibus ne exſtinguatur inflammemus amoris ignem. Nec te mihi tua negocia nec gratius quippiam etiſſat. Sed emerge nōnuquam ex iſtis curis. Lætus nōnuquā uiſe. Aman tiſſime mi Auguſtinum. Saltem impone finem diuturno ſilentio. Da ſuauē ad me literas: & quāuis nihil merear: ut memor tui ſis. Tamen effice pro tua humanitate: quāmiſi ſpoliaberis: me trahes uiſeſq;. Vale.

Vgultinus Dathus Ioanni & Antonio. S. Sum modo Ioannes & Antoni uos affatū per literas. Sed niſi erit uobis moleſtum: coram hodie alloquar: exponamq; uobis: qd mihi proxima nocte uigilanti acciderit. Viſis enim atq; auditis quibuſdam (ut Græci ipſi uocāt) phantaſmatibus: uere horruī: ſteterunq; comæ: & uox fatuſſus hæſit. Oro igitur utrunq; ne grauemini ad me uenit: ſiquid hodie ſuperfuerit temporis. Valere.

Vgultinus Dathus Antonio. S. Accepit literis tuis: quæ ad ſextum kalen. Quāniles ſcripta ſunt. Vix tandem reſpondendi ocium oblatum eſt. Quippe ego ſimul: atq; il la reddidit: ſunt: & ſcribere cogitauit. Verū ad ſcribendum parū docendi munere: pat ri rei familiaris cura præſedit nobis: niſi datum eſt neq; oci neq; temporis. Dabit igitur hūc cū cationi ueniam: & quod longiore interuallo officiū intermiſſum eſt: & fa cile ac modeſte teres: ac primum uelim: ne ob eam moram putes mihi minus iucundas literas exti tiſſe: quando ita copioſe ita ornate ſcriptę ſunt: ut uel ad M. Tullium & Q. Hortenſium (ſi modo uideret) mihi ſint dignę. Redolentemq; ueni ætas iſta patitur: optimā eloquentias. Accedit in ſuper nitidę orationi ſignificatio quædā præcipui amoris erga me: tui ut utrūq; agam: neſciam: tuas uel lau dem eloquentias: uel admirer uirtutē. Nam amicitia præſertim iter bonos conſultata nō modo eſt ne ceſſarias: quod præclaruſſe ait Ariſtoteles: nō ſolū frugifera hoīum generi ac ſalutaris: ſed etiam & ſingularis quædam atq; eximia uirtus. Quid enī aliud eſt: quod Peripatetici dicunt: amicitia q̃ uel uir tus quædam: uel cum uiuitur. Quippe quæ uel uirtutis nomen ac rationem habere digna ſit: uel a

potissimis honestatis atq; officii uberrimis fontibus proficiantur? Quod is qui emolumentis aut uoluptatibus aut ullis deum uel corporis uel externis rebus amicitiam metuntur non profecto q; longe a uero absunt: nam eadē uirtus nominet & probū. Sed qd tam multa ea de re mi Antonii? Quis & ipsa satis sup; explorata est: & testes habet grauissimos ac locupletes. Græcis quidē Socratē: i. Lucreti Aristotelē: i. Theophrastū. De nostris uero Ciceronem: Lælium: Africanū. Quod utinō uel primum fuit ex paucis illis amicis par. Ceterū & Epicurei ipsi quos plensq; in rebus & diuinis & humanis dandis ac uiri sapientes arbitrantur. Amicitiam imprimis colendam censuerunt: neque ob eam solam causam: quod uoluptatis effectrix amicitia esse uidetur. Imprimis summū bonū & confirmaram beatitudinē consistit. Sed ob id quoque: quod in hac mortalitū uarietate nihil inueniri queat amicitia malus ac prauissimus. Maxima namq; esse uirtutem constat: quod & Christiane quidā religionis secta ores uiri doctrina pariter ac sanctimonia præcellentes testantur. Nihil in sup; ipsa cogitari potest uberior. Nulla denim nra pars: nulla prorsus atas: nulla deniq; hominū condicio ac fortuna uacare amicitia potest. Nihil amicitia utilius possidet. Quis enim ita aduā posset eloquentiū: quis uel apprimē eruditus sit Orator. Quis adeo ingenio ualeat: ut memorabiles amicitia uoluptates infinita eius oblectamēta uel cogitatione perspicere uel complecti uerbis possit? Atq; res una melle (ut aiunt) dulcor cætera uirtutes ingēni suauitate uel uti salē quodas aspergit: & conditūq; sōa uel ex uirtutis initiis ac emmanis educta cūta si honestati officioq; accesserint: molestia & labor ea omnia non modo tollerabilia: sed iucundissima etiam efficiunt amicitia. Cuius quidē studio ac splendore cōmotus progressus fortis aile tum longius q; epistolæ breuitas patitur. Sed neq; in his literarū angustis temp. nostre ingenio diffutula conduci oportebat. A mihi paucula hac tamē: ut cum alios hominū atq; nostrorum studiosum laudare: tum hoc uolum: ut te maxime probare: quē tam & si in te nris adhuc constitutum annis: ac pene (quod dici solet) lactente non potuere Pythagorē ad Batium litteræ laue tamē ac mirum in modum delectat amicisq; comparant. Diligo te: & amorq; crebro qui humanitatis p; frequenter atq; ornatisimis literis pulchra amicitia foret. Aperui ego iam pridē non intuitus. Intellexi namq; te no adolescentulorum errore ad amorē: sed cōsilio quodam grauiore: & ueluti maturioris ætatis iudicio cōmoueri. Quod si ex iniuria quod ob rapas Sabinas uirgines conditor Romanæ urbis Romulus loqueret. potimodū gratia orta ē. Si ex malo nōnunq; principio (ut ait Terentianus Chærea) magna familiaritas conflatā est. Quid de ea amicitia existimandus sit: quam nulla præcessit iniuria: quam uirtutis conciliauit opinio. Nostra uero euifendi ē: quā tamquam altis defixam radiobus spero firmam: itabile inter nos ac sempiternam fore. Tu modo perge is esse: quēq; iure laudemus: & ita non dico ex patris: quē tibi uix cognitum fallax mors subleuit: sed ex patris nominis imitatione: inquam mores tuos instituerit: ad uirtutes reliq; accingere: ut abeute paulatim ætate: nō tam anni q; sapientia q; eruditio q; laus creuisse uideatur. Sed cū adeo probata cognouerim iniuria non possum quin probatissimū sperem exitum. Qui igitur ultimo ad amicitiam accessisti: fac ut & consuetudine: & crebris literis eam indies firmiorē facias. Vale.

Mugillinus Datus Antonio. S. Miraris Antonii qd causē: quā ob res ad Hebraicas litteras diu intermissas animus reuocauerim. Cupis scire (nisi me opinio fallit) quid earum cognitio emolumentū possit asserre. Id ubi apenam paucis. Nam eo loco nostra amicitia deducta ē: ut nihil: quod mihi exploratam sit: tibi esse debeat incognitum. Nō isti me iam pridem mi Antonii non tam oratoris: artis saleris quibus sdam ac fuco delectari q; factis potius ac diuinis institutionibus: quarum desiderium quoddam ingēs dudum me paruum capere: atq; a primis usq; ætatis temporibus me atiditas tenuit: ut si qua aliquādo occasio offerretur: omne tēpus (si fieri posset) ad sacras lectiones operamq; conuerteret: quod m multis conlectus ac perspicuis argumētis intelligere potuisti. Vt igitur qui toto se in facili ac diēdi adipiscēda collocat: græcas litteras complectuntur: qui faciliore atq; uberiorē copiam consequuntur. Ita & qui diuinarū lectionū institutioni dedit: Hebraicum eloquium amplectantur: ut alius principia repetentes: firmiora iaciāt fundamēta. A Græcis. n. ois dicendi ars & humane sapientiæ disciplina profecta est. Quapropter pleni literarum studiosissimi & Græcorum sonubus auris consueverunt. In quibus & nos (ne arroganter nimium impudenter dicamus) proluimus etiam sctam labia. Ab Hebræorum autem uberrimo flumine: omnis diuinæ ac mythicæ disciplinæ rarioci defluxit. Quare & nos Hieronymus: meaq; delinē ad eas se penitus exercitationes contulit: non tam ut laqueis ualentisq; ætatis impetu domitaret: quem incredibili moderatione compressit: q; ut diuinæ litteras illustraret: & lanæ cęstas: quæ tunc forte erat sacrarum literarum uicē Hieronymo Hebraici eloquiū ubertate moderetur. Nec ego id attulerim: quod merito posuisti: quia plura genera linguarum adeptus ē. Ipse etiam Paulus Apostolus: qui uere eloquentiæ Demosthenem: copia Platonem: festinate socratem: Aristotelē doctrina superauit. Fide pene Abrahā. Infirmū Moysen equauit. Merito uis prę cæteris (ut Græci uocē) cum muneris multiplicitate: ac uaria diuini nominis dona cōnumeraret. Tādē enā linguarū genera adhibuit: q; res nō mō nō infirmū nostrū cōsiliū s; confirmat: etā plurimū. Habes igitur nostri ppositū rationem satis (ut ipse arbitror) cumulate. Reliquē ē: ut uiri sapientis parabus perfungaris: & quę recta cōsilia sūt pbes: & me ad hieronymum

sermonem perdiscendū uehementius coherceris: praesertim cum in tam florenti urbe & bonarum atque ualutinae ac matre. Nemo iam pridē inuentus sit: qui tam salubris disciplina cognitionem amigerit. Nec uero ob id Hebraicas litteras amplectamur: ut dedicamus latinās: pro quas & illas sequimur. Tu uelut me facias certior uelimus hanc lectionis epistolam. Quid hac omni de re sentias. Nam quod suades ardentius sequor: quod dissuades: aut desero: aut ago remissius. Vale.

Vg. Datus Antonio. S. Quod sapientes uiri de rebus humanis solē dicere: Nihil oīo esse ex omni parte perfectū. Id uerū esse experimīro pspicio. Nā qd p immortale Deū amīcū ē firmius: gratius: Quid ea melius ac solidius: Vbi maior fructus: Vbi uilioris: Vbi deniq; uel honestas amplior: uel uoluptas ē iucundior q̄ i amicitia pōt? Maxime uero si grauitur aut laudabiliter comperata ē. Cetera enī necessitudo neq; eas comoderates habet: neq; amicitiae meret nōmē. Sed nora tibi hec sūt. Redeo unde digressus sum. Quid putare uera amicitia suauis i rebus hūanis habebā nihil. Veq; quā nūc ex ea sollicitudinē: quē mēro rē capio? q̄ me praesens delectabas: tam nūc crucias absens: quē de absentia dolorē auget tuū insuper silentiū: ut ad egritudinē tuā mali quicq; addi possit. Quam ob rem si serio me amas: nūi tua me fallit beniuolentia: aut q̄ritum redi: aut de multis rebus ac uariis perscribe ad me nūmū opatas litteras: quod uelim facias: ita mea causa tum tibi ipsi consulas. Qui tu multas eodē tēpore disciplinas praesertim Arithmeticas cōplexus ē. Eum (crede mihi) nequāq; oportere diuini rursus. Quare fac ut q̄ritum uenias festiissime. Vale.

Vg. Dath. Nicolaus Vercellensis. S. Quas ad me dedisti & ad filiū litteras ac poemata: uterq; acceptissimē piucunder: & cū summa legimus uoluptate. Magnas ubi habemus gratias: illarum uim nos uere abs te amari. Sed uicē amoris nō parce rependimus: & i beuolentia mitime sumamur. Supas nos boletog latinā: sed nequāq; amoris abundantia. Minus fuit nobis q̄gratissimū: & pluri facimus datū abs te q̄ uel Cerei diuinitas: uel Antiochi Regis copias. Nā & res ipsa haud parua ē: & ab optimo aīo pfecta: atecellit facile cum suis muneris āplundinē. S; nō ob munera charus es nobis: q̄ p eruditionē & uirtutē sis lōge charissimq;. Perge: & p tūribus cōtēde. Nō enī frustra speras meliorem fortunā. Lepidos uersus tēq; quaterq; legimus: q̄ te nobis quodāmodo praesens ē faciūt. Cū dat oīum: ita fac consuetudine non discedas. Scripsi ad oppidanos istos: & spero me nequāq; fore in uiles litteras. Puto intelligit nō posse ab se absq; graui mea iniuria & molestia uerba dare. Sum designatus Massanus Praetor. Confessum tui memor dedi opam: ut compos cōmunis uoti efficiamur: ac dedi accuratissimā opam & experientē tēte te diligī nobis. Nicolaus iubet te saluere: & ipse quoq; responsum parat. Vale.

Vg. Dath. Nicolaus Vercellensis. S. Vir praestans: & tāq; optime frater & amice primarie salutē Nicolae inq; s̄namissime salutē sis. Gratissimā mihi fuerit tuq; littere. Quippe quā ab eo sunt redditi: quē unū ex Dathog genere: & alterum Nicolaus filio patrem habeo: quod tibi suapte ipsonē debet esse notissimū. Illud tamē nō modo graue: sed etiā molestissimū atq; acerbū fuit: qd tuas annectis litteris: & bipartitū est: quod te nō habeamus eximū: & iam pridē nihil ad te dederimus litterarū. Quare utrumq; a uero proorsū est alienū. Nam unū te magno habemus i pretio: & omnia tibi secundissima optamus. Haud secus atq; ex iisq; sis or tus parēbus. Quod si aliter sentis: nūmū certe falleris. Frequēter i sermonē: frequēti in laude: stre quēuissimē i cogitatione uersaris. Atq; ita demū te obliuisci possumus. Si nos obliuiscamur ipsos. De litteris uero qd multa: Scripsimus ad te haud perditū est: ego & Nicolaus binas (nisi fallor) litteras. Quas si forte nō acceperis: ualde aculemus deferēum perfidiam: Sed ego insuper rectos admodū post clarissimi Principis obitum: ut meo fungerer atq; tui amīcū munere. Miror si nondū acceperis. Quod si accepis: quod te me q̄ritū facias certiorē: ut spētū quē ad rem p̄nere arbitror: & ad uen officium ac probatū amīcū. Dolebā opmī intentū Principis: Gratulabar succedere principatū Clarissimū patre nō inferiorē filiū. Tibi uero: quod pro tua fide integritate modestia: & magna p̄tērea doctrina laude ualeres: nāleatq; apud illū magna & auctoritate & grana. Quod significationem nobis maximā atq; incredibilē attulit uoluptatē. Tu autē q̄ serio amas: maximo isti Principi nos diligenter quālo cōmenda. Et quod tibi natura duce debet esse compertum: persuade illi: in autē in illa dies & noctes: ut maxime recte Senēsi sit fretus Rep. Cuius status una cū p̄cipam isto uno certe sp̄ritū uiuit. Quod q̄ dubitat: nōdū rerū naturā explorant. Sed sapie ille supra grātē: & te assidū mōnitorē f̄liciter nactus ē. Vale memor nostri: q̄ & nos & nostra oīa tuo arbitrio dicauimus. F̄lix es.

Vg. Dathus Franciscus Philopho clarissimū Oration. S. P. D. Quas ad me nuper litteras dedisti: summa me affecterunt uoluptate: Quod uero pleriq; solent agere ferre: illi plane mihi uel inuicissimū fuit: ut me obiurgares. Miraris enim quid nunc rerum agam: quid tam diu inter tot solatia me oblectem ruri: Miraris id quidē tēuēter: metuusq; ut uel languere oīum patiā: uel indignis: & libero uiro: & docto homine me uoluptatibus dedam. Quod ita de me Francisce solliciteris: habeo tibi maximas gratias. Sed longe seors: atque est cogitā: Namq; & oīum fruimur: et nobiscum Philophia rursatur. Quotidie enim ut fias: quid agam: uenit in opacas syluas: sub umbrōsis amecissimisq; arboribus conside-

me ubi omne studium atq; opa tribuitur seruandis inuestigandisq; rebus: Vbi peracti ingenio & fo-
lenti industria ueritas indagatur. In eo igit nos silentio inq; ea solitudine re-^q naturas causasq; contem-
plamur. Quid nō ne inuimus? Democritus: Pythagoras: Platonisq; secretos perites dulcesq; secretus
in odo summa cū dignitate fuerunt: Ego quoq; malo habere solas conuales ac nassa colere montū p̄-
grauis: q̄ graues perpen urbis molestias. Cetera Franciscus nullius sunt: p̄p̄ his rursus agrestibus lo-
as: Videor scripsisse: qd agas: & qbus in rebus sumas t̄p̄s: etiā fecisse te certior. Quare me & desi-
nō oburgare: & spera p̄pediti i urbe affuturus: quo accersunt me tuas littere. *επιστολὴν ἔλαβον*
Vg. Dath. Bartholomeo Petrocio. P. S. D. Veroor Bartholomeciam ueroor: nō inter-
esperit quispiā tuas litteras: Quis & si ad kal. Nouembres ad nos misse erant: nisi enī nun-
tium esset: tamē ne Decobribus quidē Nonis pulsaret nostras fores. Quid nā sibi tam
longa mora? Nam si uel ex Sautomaris atq; Oceano scripseris: uenisset tū illē ad nos
laudūdū: nō possum igit nō uehement̄ mirari ac dolere: nisi forte Curfianū diuer-
tente: qd ibi me adesse sentissent. Tu denuo alias litteras ad me scribe: ut sciam: qd agas. Quid tu am-
plius ruri? Nulla enī iam indies uoluntas. Concessisti intro frumēta. Impleuisti cellam uinā: si olea
quoq; cellas te dudū implese arbitror. Quodq; reliquum erat possessionis ac fructus percepisti: laudū
dū est. Res familiaris ois curata ē pbe. Ad hac aut id quoq; ut redeas accedit causā: Nam ut adifi-
ces: prohibet hac tēpora: I naq; uero noui atq; quae altissima surgeret: interpellabit aduersa hyems.
Quid te igit tenet ruri: quēnam ue remora? uoluptas? Neq; enī te umbratia nemora: neq; florida
prata: neq; salientes fontes delectant. Quae oia cū insequit acris hyems: nō modo iocūda nō sunt: sed
et ualde molesta. Quare te ut redeas etiā atq; et oro. Ias crede mihi: uenies plurimū expectatus. De
siderant te mi: & tam fero redeuntē etiā acculant. Veni igit Bartholomee: nili loci amplitate ductus
etiā ruri habernare cōsuleris. Iam desine pagitare rura: & nos aliquando reuise. Vale.

Vg. Dathas Andreocio Berardino. S. P. D. locutus me meci Andreocci per litteras
Scribis enī chari me esse tuacho: quē ipse & amo plurimū: & obsecro. Gaudeo mihi: si
id uel est: sin minus ē fero. Sed q̄ nbi apud me magna ē fides: tū interdū subtereor
ne q me consolari uelis: hac ad leniendū dolorē tam cōmode finxeris: praesertim cū eo
ablenire: nullū de amore fieri piculum possit. Cupio Andreocci certior fieri oib; de re-
bus. Cupio retirescere neglectam diu atq; obscuratam amicitiam: & illam indicari: quae diu occulta
laetibus ac penitus recondita latuit. Est enī qd timeam: qd uero sperē: nihil: scī quā uigere inimici
uideant: amoris indicium nullū extat. Lena igit me accipite hac cogitatione: qd aut metuen-
dum mihi: aut sperandū sit: p̄p̄mū explicā. Nā me amare: nihil dubium ē: amari aut oīo later. Persi-
ce igit hoc mihi: & ad me scribe. Mihi enī q̄ grauius. Cetera: quē scribis: intelligas prius q̄ me ama-
res mihi dubium nō erat. Ea uero lex ē amicitiae: ut tam aduersae amicae res q̄ secundae tūcissim semp
communes sint: Gaudere mihi: habere amicitia: qualē aliter difficile inueniam. Tu cōtra: me habes amicitia
tūc: q nō quantum debet: sed quantum potest te & amari: & coliri. Vale dimidium mei animi.

Vg. Dathas Andreocio Berardino. S. P. D. Quē ad me scripsisti: ita fecere aius dubiū
ut qd respondeam: prorsus ignorem: Nam res tū magna: tum p̄dissilis ē. Ego autē tam
multis assidue curis uxor: ut ne in minimis qdē rebus dare cōsiliū possim: & oīo qd fa-
ciam: nescio. Sollicitus sum de multis rebus: Oīo aut mihi neq; cōsiliū locus ē: neq; prorsus
sum auxilii copia: Et q̄uis mi Andreocci satis i te cōsiliū ac sapiens esse intelligam: ueroor
tū ne qd facias impetuosius: tanta laesitudo iniuria. Adhibe igit prius rectū cōsiliū: & animi tui fu-
rorē recta rōne moderare: Nas ut nosti: etiā i sapientē cadit furor. Quare qd qd Andreocci acturus
es: etiā atq; etiā cogita. Cetera alias: Quid enī hoc tēpore amplius scribam: q̄ exet sum: q dolore cō-
ficio: Vale: & me ama Andreocci: ut loles. Iteq; mea spes uale.

Vgustinus Dathus Lauretio. S. D. Eri te antea Latrēti diligebam: sed hoc tēpore admi-
ratione quadā uirtutis tua cōmōens: op̄i et ardēt amare: Vt te uno mihi neq; carior
neq; iocundior sit q̄squā: Tu autē: quae mea ē sūma uoluptas: huius studio atq; amoris pa-
riter respōdes: ut uideor. Facis: ut uirū decet. Id enī mi Laurēti oīo iurpe: ac ferdū est:
in amore uinū: itaq; mihi plurimū gaudeo: Studium est enī mihi maximū: ut ab oib; a-
mice. Quae tū res p̄fecto tū me delectat: q̄ pleriq; diuitiae: opes: honores. Eisto tua uero erga me
uiolenta est mihi p̄p̄tens inuicidissima: Superst: ut quā amicitia uirtutis opinio sola cōtra uice: au-
gear cōsuetudo i dies: Q nō nexu ad amotis uinculū adhibito: nihil maius: nihil firmitus inueniri pōt
Hanc inter nos amicitia: Orus fortunet: quae ut mature exorta ērit: quoq; p̄petuo ac semp maneat
Tu uelim aīum p̄noscat erga te nostrum: ubiq; p̄luadeas neminē esse te mihi chariorē. Diu ac faeli-
citer uale dulcis Lauretti. Xi. kal. Ianuarias.

Vgustinus Dathus Francisco Philolpho Oratori. S. P. D. Scio te grauiter ferre: atq; acer-
be & siluisse me diu: & nō misisse ad te: quas dudū postulasbas epistolas: Alterq; ut ipse
opinor: ualde admiraris: atq; uehement̄ doles: Nec id qdē iniuria. Nō enī erat neq;
officiū: neq; hūanitatis mea: nihil decē menses ad te scribere: Qd antea persēpe cōsue-
ueram facere. Quid dixi spe? At scribebam aliquādo: & meam redificabar in te: cum

Vgustinus Dathus Francisco Philolpho Oratori. S. P. D. Scio te grauiter ferre: atq; acer-
be & siluisse me diu: & nō misisse ad te: quas dudū postulasbas epistolas: Alterq; ut ipse
opinor: ualde admiraris: atq; uehement̄ doles: Nec id qdē iniuria. Nō enī erat neq;
officiū: neq; hūanitatis mea: nihil decē menses ad te scribere: Qd antea persēpe cōsue-
ueram facere. Quid dixi spe? At scribebam aliquādo: & meam redificabar in te: cum

benivolentiam cum etiam obsequantiam. Quam utramque ob diuinum filium forsitan potes obsole-
uisse in me. Sed absit ista cogitatio. Quotidie, n. maiore afficit desiderio tui: & amore ardeo. Aues
uidere te: audire colloquio dulces: ut solebas ac familiares tecum conferre sermones. Tu me absentia
die noctuque ingenti dolore premis: quod modo non adimis (ut alicui) dies sed indies magis ac magis
excrescit. Te uigilans dormitanque desidero. Te firmiter constantique & amor & obsequio. Quid multa?
Nostis iudicium me: sequali sum natus ingenio facile didicisti. Venio nunc ad tuas epistolas. Has comoda
ui Ioanni Lantolo Hispaniensis diuinitas plenior est quam fidei. Abile ille quod ad insulas Baleares: simulas
pepedies rediit. Annus abest: & quod de eo factum sit nescio. Fregit namque ut arbitror ipse submer-
sus est. Annus abest: & ubi genitus sit: prorsus ignoro. Videor amissile res tuas: quae mihi erat incutiendi
ma. Id primum pari equo aio non possum: deinde quod mittere ad te illas nequeat. Est mihi Fracisci ualde
molestum. Nonnullas tamen tuas epistolas magno questas labore tradidi scribere: easque mittere ad te quod pri-
mum infirmi. Inter ea uero uel teditit loannes: uel me quod speret faciet per litteras cernere. Quid tibi aliud
uis? Quid queris? Satis nbi hoc fit. Tu mihi ignosce: tamen si quid opus est fac me ut scias. Vale: & mox
hio dic Xenophoni salutem meis uerbis. *εἰς τοὺς ἀδελφούς*

Vg. Datus Andreas Petroccio Senesi. S. P. D. Tuas Andreas litteras: quas
ad Bartholomeum spectatis adolescentem scripseras: reddidit ei iam pridem sunt ad Nonas Fe-
bruarias. Nam cum mihi illas dedisses: continuo relictis rebus percurram ad Bartholomeum do-
mum: aut ne media quod decurra uia in speram mihi pso fuit. Ibi ego laetus reddidi An-
dreocci tuas litteras. Quas ille accepit: aude legi iucundissime: ut facile itelligas: quam
inde caperet uoluptatem. Reddidit igitur a me sunt litterae tuae Bartholomeo iudicium: quae ut offendisse
epre iucundum fuit: ita & non suenisse multo mihi molestissimum extitit. Tu autem si Bartholomeum amas:
fac ut ad eum quod sepiissime scribas: per crebrioribus quod delectat epistolis. Nam cum uoluptati sibi tamen etiam
utilitati futurum est. Nam & si non eget Bartholomeus calcantibus: tamen scio fore eum ornatior indies ac copio-
sorem: si & sepe & studiose res tuas legerit. Spero autem si curam adhibeas: perpediet Bartholomeum euasurum
similem tui: Quem si ad liberalissima ista studia natura peperit: uoluntas exerceat: oblecto te: etiam tuas hor-
tationes seruet. Ita quod ceteros nostrae ciuitatis adolecentes ingenio & natura superat: doctrina etiam & hu-
manitate facile antecellat: & nos quem per probitatem iam pridem dilectimus: cum hac laus accesserit: etiam
atque etiam amabimus. Vale.

Vg. Datus Hieronymo Castello Ferrariensi. S. P. D. Accepi tandem quas diu desiderara
a te Hieronymi litteras: ceteris illis simul Homericis uersibus. Quorum utrumque tam iucundum mihi
fuit: quod iucundissimum. Praedidisti mihi dubitationem: quae per uerba cum turbabat. Mi-
nime letatus sum: cum audiui Muinensis litteras testes tuas seruare amicitiam: quae quia mihi
non erat reddita: tui iniquo aio. Nam laborum moris: quos & i superas ceteris piculis &
transcendis: Hieronymi alphas maximos perpeffus eras: huiusmodi amicum expectabat: ut rediret: te &
incolumem reueriret: Ferrari: potuissim solidius gaudere. Itaque tabellario tuo factum est: ut in eam
suspicionem pduceret: & te accusaret iniuria. Quis difficile credebatur tui amicitiam cito obsolescere:
uis opime ita esse fundameta. Da igitur posthac litteras iisce tabellis: quoniam plane tui pfecta
sit fides. Sed quod de amicitia nostra plura differi: quae apparet ligoris: atque extat? Quid de tua constantia
quod? Nostis. Te ab isano uulgo longe abesse. Venio igitur ad Nestoris orationem: quae & graece scripta & la-
tine interpretata nup ad me misisti. Cuius gratitatem ne an inuicem plura admittit nescio. Immo Aga-
menoni & Achilli: per quos discordia sedata est apte est ornata: est copiose est pulchre oratur Nestor.
Quia dicendi ars? Namque apissime exordii: lucide narrati: in nichil acriter: uarie ornata: in nichil copiose
est. Quid hac Homericam orationem pfectius? Quid absolutius? Quis modus? Quis ordo? Nunc mi Hiero-
nyme aequo delectatus sum. Multa: quae de huius orationis elegancia dici possunt: omissis: rogo ut
doy λογοι ουδε δαυσαι: Spero forte: ut sub nostra opaca buxo incundissime ceteram: quae non
minus delectari consueuimus: quod est apud Platonem Platano olim Socrates. Sed huius umbram Hiero-
nyme paul fugiam: donec uerget nostrum alterum complexus: dulcia simul repetat alloquia. Vereor. n. ne
ueteris uoluptatis memor: gemere ac lachrymare compellar. Ita namque sit hostium mors. Haec ue-
ro haec tenus. Quid igitur pulcherrimam mihi Homeri orationem dono dedis: maximam monumentum: ac
pignus amoris: ago tibi Hieronymi gratias: quod ut quod sepiissime facias: te nehemer ore. Delector. n. in
mirifice ut Aristarcus Homeri uersibus: quae uis prestantissimum inter ceteros Graecos fuisse constat.
Aliud nunc quod scribis: nihil est. Belli gerebat cum Eugenio Pontifice. Sed spero quod primum & ferri sedus
& pacem componit: id quod spondet Legati utrumque. xvi. kal. Octobris. *εἰς τοὺς ἀδελφούς*

Vg. Dath. Ioanni Sarnio. S. Accepis oblitus lachrymis: quas cum scribo: me gemi-
tus: uadit ut unde sumam inini: prorsus ignotum. Hei mihi: unde mi Ioannes unde oblecto
exordiat? Turbauit nos ita lucus tristis: ac pacerbus casus Fracisci Vlmii in saeuia mors
simi & clauissimi tui. Quae quo fuit iopinatione: nobis grauior ac molestior. Erat. n. Fraciscus
ex omni Hispaniensium numero: in hac florentissima Italia uelut quoddam pbi-
tatis lumē ac decus. Nam quae tribuit sibi natura bonitatem: miscuit ille itala elegantiā: ut nemo cetero
uno dano: neco praestantior. Sic uita erat: ut oēs quibus cognitus erat: Francicum amare: ac uere-

rent. Q. d. ecce ipso funere facile indicatum ē. Quis Senēsis: q. Florētius cuius tēperauit a lachry-
mis. Amanissime. n. huius iterū tūti & dolnerūt oēs: & defleuerūt: ut facile cerneret q. ille oibus cha-
ra ē. Nec mirū. Nescio. n. quo pacto plus in iis uirgus eluceat: q. uī alia regē splendore: tū pulchri-
tudine corporis pōit sunt: de Eūralio prudētissime scripsit noster Maro. Grauior & pulchro ueniēs
te corpore uirtus. Q. d. ipsum licet uere de Francisco dicere: q. mirabile dictū: uirilē dignitatē uenusta-
te quadā honestabat & gratia. Vex. hac tibi nota sunt. Redeo ad funestū casum. Hic igit d. secūdis-
simis rebus floreret: & uiridissima adhuc teneret aetate: ab fallace atq. insperata morte opprimis. Heu
ioannes inrēpente nimis ademit illū nobis iniqua mors: quā qd uel incertius: uel mutabilis cogita-
ri pōt. Cū alios itenella adhuc aetate subripit: alio s. iam grādes natu absumat: perlosoq. sinat senio
tales: ete. Hae Francisco nobis in maxio eripuit aetatis flore. Sed accipe nūc tēdem: quā nā sibi extū-
rit mortis causa. Nā pēbat Francisco porri Telamonis: iustabatq. maritimas oras: in dē cōsensu
nos nauim ac traiecerat ad fratrem: cū d. quē unice diligebat. I. hic. n. parata classe solueat hīspa-
nia: ut in Italia ueret. O. q. erat sanus: si celeriore cursu ad nauigasset. Q. uid multa. Id Frāscus fatū
m pēdebat. Pēstiferū cepit cōsiliū: q. sibi nūq. uidēdas dōxerit maritimas plagas. Quas ita itēperies ac-
ris: ita pestilēs nōthi inficit: ut ille habēdus beatus sit: q. inde euadit scolumis. Hinc morbu: hinc terrā
febrim cōeraxit: q. nūq. Franciscū dereliquit: donec ambo uno eodēq. clausi ac cōditū sunt sepulchro.
Aegratū Telamonē cōpūres dies: mox Senā allatus ē: cū quotidie magis ac magis febris incurrē-
sceret. At quē nā febris. Nō quē foris anhelās atq. actūs se curādā pēberet: s. q. in iūmis oibus
laciās: & spem sospitatis ostēdēs: clandestino ueneno uitalē spūm paulatim absumeret. Demū si florēt
urbē: nira defunctus ē: nō subito ille qdē: nō itēstans: s. rebus suis recte ac diligētē cōpositis. I. huius
uio honore exequias celebrāt: ut nō apud exteros: sed i. sua ipsius patria mortuus ē: uidēret. Mo-
riens phibuerat funeris pompā: sed multis ac claris uiris: q. sepulchrae interfuerūt: nō potuit ille qdē
legē dice. Alioq. funeralis ac mille honores nō potuit Frāscus phibere. Oēs q. uis hoēs secuti sūt: fu-
nus: ut hi ne plane liqueat: qualis: quātūq. ille ē. uir. Quotus enī quisq. & multos simul: & optimi
cuiusq. beniuolentiā assequat. Ceteris is honor nō attulit tñ nobis doloris finē: Quā multa. n. Frāscū
oculis offerūt: dies: noctesq. falsis pēntar imaginibus. Vt summo ē dolore afficiamur: cuius aequum
dūxi te fieri participē meis lūentis: nō qdē & cōsolationē adiciens: q. ipse tuae indigē medicine: s. po-
tius te obsecrans: ut q. multū lapis: dolorē meū tuis remediis mīges: ac lenias. Frāscus: ut ipse opi-
nor: quoniā tū optimus cētad Deum uoluit: ut: ab omni malo exēptus: nobis uero & dolendi & la-
dityman di locus relictus est: Vale.

Vulgusinus Datus Nicolaus Tadicino. S. P. D. Desine Nicolae me tā miris laudibus
efferre. Nimiū enī mihi & plus q. decet: tribuis. Fallit autē te amor. Nā i. latinis litteris si
me negē aliqd. pēdificet: certe mēuar ab ipsis pene canabulis iter Grāmoticos Rhetoresq.
uerfatus. At uero grēce lingūe tantū inopi cē discipulus: Atq. de Grēcis fontibus hausi-
mus solū primobus (ut ait) labiis. Lōge abest Philēphus noster: q. ut erat uirūq.
linguāe doctissimus: ita nos quoq. hūanissimē erudiebat. Quis absq. doctore uere pficiat. Cum ne ip-
sū q. agricola possint: & q. i. ope rustico faciēdo uersant. Cui ē id rēboris. Vix p. se q. cupiebat: lip-
pocraus: affecimus ē: ditino potius lgenio q. hūano. S. Hānibal Carthaginēsim Dux: & si erat Bar-
barus: potuit tñ post bellicas laudes didicisse Grācas literas: & qdē etiā ita didicisse: ut Grāce histo-
riam scripserit. At Latinis nobis nō licet: quos miseros deseruerit charissimus pceptor. Cetera Italia
clarus uiros amato: colat: admira: finos uirū clarissimū tā cito amissimus. Sū euagatus lōgus: q. Philē-
pho careā: q. magno dolore praemiar. Deniq. Nicolāe pag. i. me est: at q. qd. tūc fūgebat: tūc esse.
Nā oibus i. rebus: quatenus p. gredit: amicitia: i. opam tibi & studiū nauabo. Nō enī tibi autē atq. ar-
gētū: nō Corinthia uasa: nō fulgētes Margaritae pollicor: s. bonā fidē: ac uerū sincerūq. amorē. Ego
nāq. aut uere amo: aut amare nūq. incipio. Fac de me piculum: q. nō opus accidit. Hac lege amicitiam
iungam tui: ut i. uisissim. aliter atq. & amice tractet: & liberaliter. Dicam tibi Nicolae uno uerbo. Tui
sunt: quae mea sunt: q. bus nēlm perfruaris ut uis. Vale.

Vulgusinus Datus Venatio Amerino. S. P. D. Tanti me ac res meas facis. Q. d. dono
mihi Philēphus dederat: q. erat mihi p. gratum: tam cito obsecro: tam negligētē amisi-
sti. Tanū me ac res meas facis. Penetrunt inquis: tuae tabellae. Id p. imum nequeo mo-
derate ferre. Q. si forte mētius esset mihi etiā molestissimū. Hōq. autē uerum magis
credam: nescio: ut ut scē habet res: nequa q. id mihi credet: a uferes inultum. Dabis mihi
pēnas: Dabis mihi magnas pēnas. Tu qd tibi agēdus sit: uide. Q. d. nisi pugillares inuenias: maledi-
cta tibi parata tam sunt: & dignum factis supplicium. Vale.

Vulgusinus Datus Guido Antonio. S. P. D. Patris fanus i. peditum firm executus me-
as partes mi. Guide Antonio. Quae sane erant: ut lenirē hoc tēpore dolorē tuum: q. de
fratris tui morte: maximum te cepisse arbitror. Solēt enī uel sapientes hoies morte suae
dolere: atq. angustid. tum maxime si se quod nup. tibi uere accidit: clausis uis: & orbatos
nouerint. Nam ut nimis mēiore frangi: ac ferre mollius i. res adnecās: uenient leuitas
esse: sic acerbissimis casibus: fratrum: liberorumq. amissione: nihil moneri imma ne quiddam ac fe-
rum uidēt. Neque enim consentaneum est: ut quos uitam in gressos lacrau. simus: cōldē negli-

uidis affuist. Nihil fordidum nihil inhonestū putant: quod quæstus gratia fiat. Pecunia uero pluris æstimatur: quā uirtus. Desiderum est uideri quicquid turpet quod cōpleat diuitiarū cumulum. Qui autē pro quinque sexcentis mille reposit: nec is quidē magnus fenerator est. Quidō auaritia hos animos? M. Cuius rapas comedebat mollis: neq̃ uero Samnitus ingens auri pondus accepit. Fabrius autē proditorē Medicū remisit ad Pyrrhū: neq̃ etiam ulla tuis pecuniæ pellexit ad fraudē. Nunc uero uel patrem interitum: paruulū cantantē aut fictilem urnulam quæsitur. Taceo reliqua. Pleraq̃ oīa corrupta sunt. Dissoluti Senes impudētes adolefcentes: iniusti Magistratus: iniqui Indices: scēnes improbi: ceteris flagitiosi. Quid multa? Versamur in tenebris: nec ulla proflum aut laudis: aut pbitatis umbra remanet. Inuide igitur nobis: quos longe disjunctos ab hominibus nō ledit peccatorū sordes. Nam qui in hac celebrare uersatur: hunc possuit: atq̃ fœdari quodiana cogit consuetudo. Dar. n. cōtagio labem: sicut Poeta noster testat. Quocirca diuinis merētur landes: si qui rebus cōtempnis humanus emancipati deo: in secretas siluas: & sola ac saluosa loca secesserint. Sed quāto absentiū tuam magis magisq̃ confydero: tanto doleo magis: atq̃ dī crucior. Si quidem nos Epyphani: optimis: & præceptis: & institutis humanissime erudiebas. Quosq̃ agros magno uel studio: u sudore excoluisses: quasi perdoctus agricola sparsis optimo semine quomdie irrigabas. Nunc ueroq̃ dī neq̃ uo sine lachrymis dicere: te sum priuatus: qui & ad uirtutē amplectendā calcare conseruato: & ad uitia expellēda frenū adhibere consueueras. At nūc quoq̃ uitæ magistrū adesse oportet: ut calenis ac feruescentis ætatis domitare: effrenata tuis. Sed quodq̃ corā fieri nequit. id p̃ce obsecro literis. Gratum nobis ac iucundū erit. Ita uero p̃nadebo mihi: nos apud te gratiosos esse. Quod si dolorē quem nos de tua absentia optimus lenire uelis sepiissime ad nos scribe. Vale.

Vgult. Dathus. N. S. P. D. Solent ceteri homines hoc nefcio Bachanaliorū ne an nialiorum diuinali gallinā alidē: & sapinarum caponē: alii aprum: leporēq̃. alii pingues turbos: alii crustula: & lauta largiri obŃla: tibi ego amice. N. dono mitto has literas: quas si legeris plurimum ridebis. De Bachanalibus nanq̃ scribendū est mihi: quē quōdam a ueteribus instituta: præclare inde translata ad nostra sunt secula: atq̃ tam enas celebrantur honore: ut Bachanali festo dici maius ac præstabilis nihil possit. Horum igitur sacram ritum paucis explicemus: ut res tam præclara: & historia digna: memoriæ prodaret. Sed quid? An te ego tam pius obsecro certumias audeam mādare literis: quas ne Ponsifici quidem Scæuolē fas sit amingere? Itaq̃ incipiamus ordine: Magnum certe est: quod delinquamus: sed quod expiari possit. Prima igitur luce cū adhuc oculi recenti somno cæcuerint omnes. N. tam mares: q̃ femine: tā senes: q̃ iuuenes: tam inopes: q̃ opulenti gregatim eunt ad meritorias tabernacillas: atq̃ ponsificille mentas parant: laute illis: & opipare apparat cōstituit. Oēs solliciti sunt: ali cēq̃t alii magnos crates: res: & patera: lauantia: plūban: epulas: uerentes credo ne si parti sale cōdare: sint: paulo minus bibant: aliiq̃ odorū moras carnes: uel crudas uorāt. Vides oēs festinare: laborare quēq̃ pro se uides. Iam uero plurimū affertur iunior. n. est primum otium. Interea cōfectis rebus: & ferculis undiq̃ ordine paratis: ecce elisas carnes: pernice: lepores: satianos: assa alitilia: tum capodes: & gallinas: tum etiam turdo: stercorē epularū genera: mille adipata obŃonia: complura irritamenta: gule: quæ nō tam facile est comedere: q̃ commemorare difficile. His tibi ita completæ sunt menŃe: oēs intenti sacrificiis litant: omnes affatim comedunt: bibunt affatim oēs. Oēs eo sancto: atq̃ angusto in loco: ita ut uiros decet: uentri: ægoli: in ceteris autē retet his clamer Lucillus. Vitire Luro: nes: cōmestiones uiuie uētris. Ibi mandones: atq̃ helluones: non bibētes maciant solū: sed pinguis quæstis animalia: his tritū: mis his imolantionibus Deū colunt. Hæc Bachanalia nostra: siue liberalia: siue Dionysia appellare mātis: ut si modi sunt: ut ad eorū sacrificia nō uerbenis: nō fibris: non cespiibus optis sit: sed lauis: & exquissis epulis: non thure non ceteris odoribus: sed multo: & adipe: & lardo. Omnis nanq̃ hic ritus non in manu: & digitis: sed ingurgitare potius est: & faucibus. O inauditam ingluuiem: o inaudibiles Ventres: o immanes homines: quorū uita omnis: & ars: sagina est: ut de Athletis inquit Hippocrates. Hoc est Bachanalis festi sacrificium: in quo caribus se & adipibus explent: nimio distendunt: obopulimio igurgiant mero. Quibus rite ac pie cōfectis sacrificiisq̃ domū redi: ut prandeat. Ibi quoq̃ magnifici apparatus sunt: nō sine splendidissimis epulis. Quorū delicias elegantiā: atq̃ luxuriam mirari omnes narrare nemo possit. Vorant tamen omnes obos: uino exhausti: omnia do lia. Inde uero nandantes: & iurgidi abiciunt pallia quibus amici essent: personas induunt: actū pulcherrimos Indos. Nam larua est: ut per ciuitatem omnes cum triptidiis: inhonestosq̃ saltati: cinbala pulsant: & ompana. Ita personati ambiunt totam urbem: circūnt omnes tias: p lustrā quēq̃ lupanaria: ut nihil reliquū sit: quin omnia getant: ut quæ turpiter: molliet: effeminate: quæ impudice: oscene: sordide: audia: aut fieri possint. Vide. N. celebrem lærum: & clarum diem. Vide quid faciāt opama: & suauia uina. Demum uero nimium etiam crapula: tum etiā inire defangat: rursus domū rediunt: cū comedēdi auidi: ut fame ac sit cōfici uideantur. Affertur bonam: & magnā cōnata hac comedunt patrimonialia mensa: ut ait Poeta. Quare saltādo: edendo: bibendo: hilarem totū eo consumunt diem: non tamen his epulis satias: nec coena conienti: pulchra ut mihi quidem uideatur si.

hic Bachanalia fuisseque non modo nisi: sed etiam audiri iocunda sunt. Quis tenere risum queat? Ego iam ridendo fessus sum in quoque. N. plurimum ride. Vale.

Bachanaliorum die: idibus Februariis.

Vgultinus Dathus Nicolao. S. Dubium est mihi Nicolae: qualis posthac futurus sis: quod futura non satis explorata sunt. Sed ioculi semen futurae felicitatis in bonis agrum: quos et accurate diligenterque excolueris breui tempore: & certis & uberrimis frugum copies. Oro te: atque obsecro: ut ita te geras: ut possimus te Romam esse gaudere. Non ignoras quod tibi potissimum agendum sit. Da operam: atque effice: ut te laudemus. Bonam fortunam adipsam felicitatis est: rueri: diligenterque curaris. Nosti qualem cum esse contemnat: qui principem sapientissimum: piissimum patrem: clementissimum benefactorem actus sit. Eiusmodi viro: nihil tam durum est: quod bonitas: quod fides: quod diligentia: quod modestia: quod denique alacritas: ac detota voluntas. Quas semper intellexi sitas in te esse: quibus ad te amandum et comotus sum. Eas res te postulare regere praesentia tuis patris auge-cumula: cunctis viribus complere: ut iis quasi optimis gradibus ad optatum honorem fastigium queas peruenire. Monito te amice: horro familiariter: quod ut facias: non diffidenda tulla tuae probitas: sed ingens mea in te compellit benignolentia. Tibi gratulor: cum Deus optimus futuram felicitatem primordium dedulit: cui solida ac firmissima iacta sunt fundamenta. Superest tibi: ut reliquam aedificationem omni studio persequaris. Vale.

Vgultinus Dathus. N. S. P. D. Gratum munus: gratissimum quoque amicus misit ad eum qui graties paratus est agere potius: quod referre. Sed & (si dabitur usquam referendi facultas) expectetis uerum erga te amici animum: studiumque: & officium probatissimi amici: aut quam tibi deest. Vale.

Magnifice tu: ac pater obsecrans de salute amice iocundissime cum liberis: & tota domo saluus sis. Nostri: quod pene natura ipsa non solum voluntas conciliant amicitia: necesse: poris ut utilitas: nec locorum disiunctio: nec denique quicquid casus: & fortuna: euentus labor: ita te potest: sed ne fraudare: ne immutare quidem. Sit tibi persuasum: te mihi constanter amari: eadem: quae tibi iam pridem cum dulcibus modulis explorata benignolentia est: firmam persisteret stabilem permiscere. Quod idem mihi de te ita coniectare liceat. Diligis diligenter te: sed nec te patetis in amore uincit: quod merito turpissimum iudicatur. Odisti insanum vulgus: uulgi quoque aspernamur ingenui: praesentes amant: oblitiscitis absentes. Quod si mortuus hic animorum affectus firmiter pluerit: quidnam est causae: qua propter non omni fiducia peti abs te: quod: & tibi facile factum est: & mihi adepto peritendum? Leges amicitiae: probe callescit: ab amicis honesta fidenter petantur: amicae gratia honesta fiant. Multa depolarissimo exercitum duce Bartholomaeo capleo ne circumferunt: & illi & flammis cogitare. Alii alia sentiunt. Te ego cultus gratulor: & iudicium magnificatio iprimis: pro nostra amicitia: pro ueneris necessitudine: pro tua fide oror obsecro: ut quod tibi ea de re compta sunt: si literis sine cuiusque iniuncta communi possint: uelis quod primum ad me pleribet: per te cum rumor sit: istud illustrissimum principem: liberis: & Bartholomaeo Duci: & corporis eius: transmitti permittitur. Fecimus rem mihi quod gratissimam: & ad ueterum officiorum cumulum non parum adiunxeris. Quam uero opportunum censueris: quod in illi magnanimo: atque glorioso principi commendare me apud eius celsitudinem fac obsecro gratiosum. Vale.

Vgultinus Dathus Ioanni Florentino discipulo. S. P. D. Qui te: ac uacillanter me amas: uelimitis: & eos diligas: quos ipse obsecro: & plurimum obsecro: ac precipuas laudes amiror. Cuius habet tu: nisi: amantissimum: & claris ciuis Scythio Philippo Accursino. Quod ex aliis litteris (ut opinor) perspicere nosti. Velim ad ea operas tuas: & diligens studium adhibeas: ut qui ista praecaram reipublicam maxime semper coluit: non modo adiutorem ad iustitiam: sed gratiam quoque: atque humanitatem referat. Eum igitur etiam: atque et comendo: cum quicquid studii: officii: conuleris: mihi ipsi te praestitisse arbitrar. Vale.

Vgultinus Dathus Petro Stephanistae. S. Dulcissimi: & praedare frater salte optime inquit: & suauissime fraier saluus sis. Quanto te non ipse modo: & Nicolae: sed tota domus nostra: quae communis est: complectatur amore: non sane possit quicquam explicare. Nullum habuit nobis temporis momentum: quin uel colloquarum de te: uel cogitarem: & quem incredibiliter doleamus absentes. Ipsi nobis ad nos solandos praesentem fingimus. Nullus unquam fuit absentia molestior: neminem prorsus desideramus ardentius: & quod quam cum natura cum lex ipsa divina: quod tu quoque sapienter proferis: ad amorem impellit. Tamen ut te uice diligamus: fecit etiam ratio: quae iubet: ut eos miro prosequamur amore: in quibus uirtutem constantiam: mansuetudinem in esse cernamus. Deus te nobis simulacrum quem omnes benignolentiae: uirtutes intendamus. Te filius: te uxor: te filia: te Angelus domesticus apparior: te nostri omnes amant: colunt: affectant: noctes dies: desiderant: & nullo modo obliuisci: uel ad punctum temporis possunt: quo carere patienter nullo modo possumus. Sed spes est: ut te crebro reuisemus: & praesente fruamur aliquando. Si te exitium atque precipium habemus: quem propinquius: quem affinis: quem amicis omnibus anteponamus. Nec. n. aliam ob causam una uoluntate esse

utrisq; signia: nisi una foret animi mortis uoluntas: & omnibus in rebus summa cōsensio: quod nōd
maxime proprium eorum: & qui uere inter se amant. Id ubi uelim persuadere: esse te uno chariorem
nobis nemine. Idq; nō ideo: nō blandimento non falso dicitur. Sed sereno exintimo cordis affectu.
Si uidentur nostris tibi epistole: rariore mutari nolumus modo uersatum in agro: & raro uolūtam
qui: q̄ in urbem comest. Quam rediens uis obruemus te falsobus literarum. Teras tuas uel profe
ctus tunc es: accepimus literas: ex q̄ his unas tantus exidnere: binas uerū. postq̄ Bononiam attingisti.
Detuli repetere tuas ad Nicolaum ruri demorantem cōtinuo responsū parauit. Studium adhibere
est ut per quicquid ueritatis librorū tuorum. Resul Petrus Taraminus in dies expectare Ioannē
cognoimento Malacofam: & ex eo p̄ conabimur rem ordine: & te cōfessum certiores faciemus: uel
tibi nā q̄ libri finitū uel quod ad tempus iuxta Bononiam perferendi: atq; q̄ primum curabimus perfe
rendis. Doler Petrus Taraminus quod non fuisse tibi demandatam eam profundā. Nos fungemur no
stro munere: ac iam explorantes inuigilamus: qui & nomen ex q̄rā uectoris: & contendat istuc as
ponant res tuas. lucidū illū Petre fac ut sis semper incolumis: ualidus: letus: dubiq; nostri memore
quando tu nobis in penissimō es corde dehxus. Hanc mutas Charitatē natura cōlauit: augebit
iudex uoluntas. Tu quoq; serua: ac gere parem animum. Id quod certo credimus: uenissq; & sal
utim te esse: & fieri presenitem nobis. Perpetuo socius es dimidium animi nostri. Sena: Prædictas
Iulia: idem fore fortuna ueni ad urbem.

Vergilius Datus Galgano Petroccio S.E. multis epistolarum generibus: quibus fre
quenter tui Galgane cōfueuisti. Id mihi probatur imprimis: & maxime cordi est: quo
& summam tuam in amicis beneuolentiam prastat: & fidem: & ad rectam uiuendi ra
tionem compoitis: ac sapientibus uerbis hortaris: in hoc iuxta uersatur epistola q̄ p̄a
as ante diebus ad me dedisti: qua ob eam ipsam causam sum misitice delectatus. Que
sentibus tenacitatem tuā amorē summū erga me tuū: unde magna sepe legem mihi comparatur uo
luptas. Sed illa maiora sanisq; uitam inuicū: & ad recte agendum uehemeter impellunt. Cum
malego Aliter mihi. L. Seneca obicitur: & nouus quidā mentis oculis Caio suboritur. Cuius præ
ceptis: cuius inlustrata tam grata sunt: nihil possit optanti mihi antiquis præferari. Habeo eo eas
causam summam tibi Galgane gratiam: & ut idem sepius efficias: enām argenti oro: Hoc ego tecū
fecidus percussent: ut sententiā non deici responderent officium. Quod si forte nunc ubi sum uisus
negligētor temporibus tribue. Rura me p̄a: runq; tenent: peccato iam pridem solutus sum in urbem
commearere: quo quā uenio: cōfessum laqueis inuicū: & reia. Si quis funerariū funebrem me
orationem habere oportet. Si ad studia literarum cohortandum sit iuxta ad me iundiq; me suasit: iun
diq; preces: & importuniora uerba præmū. At iam emeritis eiuſcemodi sum satur curricula. Hic
etas aliam rationem postulat: in alia exercitatione reliquit quicquid superest teredū est temporis.
In ea uero maxime: ad quam ipse peto oportune intus. Perge amici explete munus: finis in se
nem prestat officium: & ardentius inflamare ad ea: quæ sola hinc migrantes, nobiscum ferre pos
simus: quæ optimi iustitiae uia obant. Qui probe dicis: qui recte lenas iq; honeste agis: istas: ut mi
hi q̄ uidetur: quod te decet: quā ad tuā imitationē uirtutis crebro allidis: & soporati alioie fortas
se bono: nūc suauit uocem: nūc extenore clamore excitas. Nam & stimulis pfodias licet: quando nemi
nis q̄ tua plus apud me auctoritas ualeat. Vale.

Vergilius Datus Galgano Petroccio S. Binas tuas accepi literas: quarū utraq; Placitis
retonat cōueneris. Nosti me iam pridem: quali sus natus ingenio: & scis alipulatore p̄a
as acrem bellū sectatorem: natura odi bellum: & quæ inde manant omnia: Aliter ito
nestrixas: dissidia: iras: contentiones. Quia circa eum suū populum ad cōcordiam: ad
quiemem: ad moderationem cohortatus. Latent mea & omnis tendit oratio: & progre
ditur opera. Valere si nō si honesti limites transgrediamur. Iuauit igitur te præfisse oppidanis illis hac
tempestate: qui suopte ingenio longe in taberna meritoria libentius: q̄ in foro uersantur: qui freno
egentes: qui nisi a bono aungat: & a quo regantur præfide: prociue ad malum facile turbant: & dē
& id omne prorumpunt: & iniuria: & consumelue genus. Non ignoras rustica ingenia: calles agre
stes animos: illos cōteret: & quæ maxima polles sapientia auctoritate: in uirtute compeſce. Equū te &
Quiricenis: & Placitis iudicem præbe. Sed quid de his secus longioribus? Qui nec raptia tūq;
(ur ipse opinor) rogasti quempis: nec fecisti rogatus. Omnia recte se habebunt: si a tuo ingenio
non disceris: si necerem morem obtinueris: si tui similis esse petreus: si nro probatiois præfidi
perfacile est fidem tuens: si uere iustitiam te nare improbos: neminem ledere. Sumus incolumes
res quoq; secundū timē. Quibus ueniam suamur: ponisq; abutimur. Vale.

Vergilius Datus Galgano Petroccio S. Parant dicit: (ur probe nosti) partiam
eius: ut magnam culpam. Ego tecum existimauerim: magnam esse: ut partiam ponis.
Accepi tuas binas literas. Erant partes meæ: celere responsum dare. Id diuinus sum cū
ctatus facere: certe non supbia: cū supbi nideri solent non respondere. Sed nec incuria:
cum tu sis mihi maximæ curæ: nec obliuione: cum tu dies: noctesq; tū in memoria:
sum in animo uerseris mihi: sed alia fuerit: quæ me legnorem reddiderit: ad efficiendū. Quod
fū.

ipse uenerit exopto. Est. n. iucundū mihi ad te scribere. Iucundius legere tuas literas. Sed multo ce-
re iucundissimū credidū id munitū obire munus. Nā id est sic ueras uideor audire: ac redder uoce.
Vnum te precipue oro: ne literas nūmeres meas: sed uoluntatem ipsam meraris. Quorum primū
forsitū diuturnum silentium pariat: alterum uero falsam literarum rependat. Id ubi persuasus ue-
lim: sicut mihi ex tuis epistolis uoluntatem comparari. Quippe quæ amoris perspicuum facit
documentū. Proinde perge ad me scribere: & expecta morum laborum non iniucundam tunc. Qd
autem ad sapientium libellum spectat: aperiam patris meam sententiā. Quam primum mihi nu-
ciatum est: de supposito nōminis falsi inscriptione: quomodo innotuit delectum Augustini nomen: & im-
mutatum esse uolumi. Principio stomachati capli & aculei temeraria ausum eorum: qui uel im-
probare: uel invidia indignum facinus fuissent ausi. Post uero rem ipsam accuratus expendi cor-
rans id foras ignorare non potius auctorissimam falsi intentione fecisse. Quamquā nec mihi de-
ber esse molestum: si laurenti celebrius: q̄ meum sit nomen. Nam ut taceam doctrinā eius tiri: que
perfecto fuit non mediocri: quomodo longe antequam ætate longius antebat & nomine illius ego accusa-
re debeam non iniuria: qui primus libellum arripuit & nomen meum suppressit: atq; (audenter
dicam) (menon usq; adeo ignobile esse: ut puduerit eum: qui librum asportare: ferre & Augu-
stini nomen. Nolo de me ipso predicare: quod agēti ultio audientibus molestū esse conuenit. Sed cer-
te libellus iste nō reponit iter ea quæ a me accurate scripta sunt. Fuit quoddam ueluti ingenii deliba-
mentum non mea uoluntate: sed quorundam amicorum opera in lucem prolatum: qui se lecturos
quidem: sed minime edituros assueuerant: ac tam breui incubatione constati sunt dictū incredibile
uideri possit. Quā id Religiosi uiri primū abstulerūt libellū: delectati (ut arbitror) preceptis: noui-
tate: & Venetias usq; perlati: ubi & de auctoris nōse fuit controuersia. Demū te cognita Augu-
stini inscriptione & celebrata auctori: Mox pleraq; Italiæ urbes pergrauit: nec usq; accipi præter
quam Ferrariæ nomen in mutatum ubi is agit: qui cum alter Augustinus sit relinquit nemini iussu
defensionis locum. Andreas Capaccius datus cuius plus dolet q̄ ego ipse: qui condidi. Nam & sua-
si eius opusculum consecutum & suo nomini dedicatum ē. Non uideo opus esse conuentionem pro
re p̄nilla. Quod si aut in orationibus meis: aut in iis libris quæ me de philosophia scripti sunt: idē
fieri animaduertam: cuius lenitate: & mansuetudinē expentur: experientur etiam amaro-
sus. Cupio scire de te: si aut odio cuiusquā aut infamia factū sit & me ipsum certior facias: A te
& si ad rem comprobendam tu ipse satis præsidii habes. Tamen ne Senensium genus contemnendum
uideatur: (Si ipse opportunitatem indicabis) & libelli proferas: perspicua documentas: qui a me scriptus
est: & si qui nebulosæ ueritatis tenebras effundere uoluerint: ostendam q̄ tollerandum sit propriū
bonorum possessione spoliari: & quod alienum a meo ingenio: & consuetudine ē: Latratores agā di-
gnis modis. Nām necesse interdum ne nō uerum sit: quod dicitur: a nōnullis finitimis nostris: He-
trusis gloriā haberi. Itaq; rogo te: ut quicquid hac de re tibi exploratum fuerit. Q̄ primum ad me scri-
bas: Quod erit mihi gratissimum. Tuas literas p̄cipue desidero: me autem habebis semper iuis
studii obsequerem: non secus: atq; optimi fratres comēda me tuis clarissimū atq; optimo patris &
tuos oēs iube saluere meis uerbis. Vale.

Augustinus Datus. Mathæo Tommasio. S. Iucunde esse consuetudinā amicorum li-
ter: uita uox multo certe iucundior. Partueram longiusculam ad te Epistolam: testem
mei erga te animi. Sed cum Antonius Titraminus ita fecit facturus sit: quem me alte-
rum putio esse: alloquetur te meo nomine aucte ab ipso animus. Augustinus loqui
ipsum crede. Is ubi explicabit meam sententiā: q̄ ipse possum per literas consequi.

Oro te: ut longum sermonem quem habiturus est: & meum esse existimes: & ab Antonio: tanquā
ab altero Augustino accipias: qui ipse deferat eulogium breue in Quatini laudem: quem uita defun-
ctum uobiscum luximus: ereptum terris frugi hominem plurimum condoluimus. Sed frustra hac.
Patrem tuum: quem & amo & obsequio: ipse ut patrem saluere iube & me Hieronymo Castello deli-
genter commenda. Vale.

Eruas Augustinus Datus Francisco Cardinali Senensi supplice commendatio ut præ-
sua ac sua fertur congruenti ueneratione: perpetuam felicitatem exoptat. Oro ne-
quaquam opus esse ut plura de me scribam: quoniam iam pridem innotuit: ac seruo re-
grem aspicere dignata ē tua dominatio: atq; ut idē habere p̄sequatur deuotionis tū
oro tū & suppliciter obsecro: auctoribus tenerabilibus partibus Mariano Abbate & Lu-
ca sacerdotē: quibus mandata res erat a tua dominatio: ne solū illud obsequium: innotuit: prius: atq;
ifructuosum contraximus: ut ego: & postea mei illud possideamus: & peracto quānuis: quot annis
pendamus: quod illi par censuerant: uim congiū. Et si usum ē mihi onus fortasse fructu percipien-
do maius. Habeo id tamen a tua dominatio benignitate ingens munus loco: & beneficio tri-
butum animo donum facit: quolibet munere antiquius. Superest: ut idē omne ratis habeat tua domi-
natio: & ut ita p̄ suas literas comprobare dignetur: deuotissime præcor: paratus tuæ dominationis
iussa ubiq; libenter ac p̄petuo capis periculum subiturus. Vale.

Vergilius Datus. N. Bononiensis. S. Quas deus! iucundissimus Nestor paucis ante diebus ad me litteras miscevit nescio quonam pacto commiseratione quadam animi lætitiā: Reddidisti dolorem inter uoluptatemque accipere. Solet nonnunquam uiris fortibus; & sapientibus nonnulla oblicere fortuna: quæ impetum uolgens sane aduersa poterit: quæ tamen excelsa atque elato uir animo facile contemnat: ac pro nihilo ducat. Non pius error Nestorem dedit nobis: sed ea plenitas ratio: quæ maxime hominum foderat: & hominum ingenio congruere uideatur. Quod si homines hominum causa nati sunt: quod Stoici philosophi suis inuicem tradidit: & p sacris inuitis optatus quod socii perinde atque se ipsos diligere debent. Magnis effertendus est laudibus illi: qui auxilium tulit: uino dandus qui contra dedit damnum aut malum: alia alios decet: alia eos quibus inuigilantibus gerit: amicos alia. Fedit Nestor quod amici maxime proprium est: ut amici capiti consuleret: & eum seruaret: qui omnia optimo iure debent esse communia. Sed peragari non licet: Ad rem ipsam redite malo. Carere te filii conuictum potest mihi non esse molestum. Si forte ubi hoc temporis curriculo molestum est. At lenit molestiam orem penitendum Nestoris consuetudo: & alloqui hominem atque audire: præsentem mirifice ualeat. In prope est summa uiri probitas: modestia: liberalitas: solers ingenium: exquisita doctrina: ac multarum rerum cognitio. Facillimi eius delectant mores: & comis uita: ut nec incognitus nobis accesserit: & Charus sit factus omnibus Senensis. Mihi imprimis ita charus: qui charissimus. Fateor me sumnum abs te beneficium accepisse. Qui iucundum amicum fratrem suauissimum dulcem uiræ locum oboleuit. Eum ego sum eximium habiturus: atque eris ille mihi non quidem filius: quod tu tam humaniter polliceris sed certe

& quod de summo Geri amico usurpant

Non fuit ad hanc necessitudinem conciliandam caducatore opus: si fixa dera permissus foderat inimicus. Crebro iam cōgrediemur studio: officioque certabimus. Trina daretur gratia: (ut ueteres Poetæ cantant) illi in sedes Nestor. Ex cuius ore melle dulcor fucebat oratio. Triplix flos hic Nestor laurea differendi disciplina: diuina: atque humanarum rerum scientia: medendi arte: ac perita clarus. Ex cuius sapientia ad communē utilitatem fructus manat uerbis. Senis Nestoris dicta. Iuuenis Nestoris facta laudantur. Erit igitur hoc biennium. (Si tuā molestiam cogitauero) autem longius. Si mea iucunditatem: per exiguum tempus: in aulem partem non amittit. Hanc sibi communē comperat: bono & ocioso animo es non modo: quia ubi uis gentium sapientia patria est. Sed etiam: quod Senam peti Nestor: late & foci reuoluit suos. Illum studiorum alumnus Bononia gentis: alumnus quoque doctrinæ asciuit: atque aluit Sena. Quodam quasi post limine lō quore intervallo intermissam Senam repetiit. Verum genus traxit Nestor: utraque in urbe iucundam ac beatam uitam deger. Habeat ille me perpetuo fratrem: & tu me una cū illo filium: atque ita suscipias te ueramente toro: & meū experiate erga te animū. Vale.

Vergilius Datus. N. Bononiensis. S. Mein Nestore nostro tantū arbitor adeptū: risit: de eo possidendo: illis nobis: & dulcis contentio sit futura. Pater ueteris amici: & summæ uirtutis meriti & ipsa: (si exaudiri possit) patria Nestorē repetit. Virtutē & fœlicitatē eius libens accedo. Rediit uero conabor impedimento esse: ut qui tanto uirtutis splendore fulgeat: non in patria solum: sed alibi quoque luceat: & ubique p̄ficiens: ubique in dies clarior fiat. Dignus ē Nestor: qui propissime: ad ueterum Philosophorum doctrinam accedens pares quoque assequatur & gloriam paternam amorem uincat prædare filii pagurum decus. Sine quoque quem tandiu fonsisti: nos: quos tam benigne in hanc forem: & communē possessionem uocasti: aliquandiu Nestore pro nostro iure p̄fui. Hoc erit certū tibi p̄gis amoris: p̄petuū uero monū mēti: Lupa: a clatēti Remi: & Romuli clari insigne. Vale.

Vergilius Datus. Bartholomæo Scalæ. S. P. D. Cupio scire quid agas: & cum uidere adhuc non possum: tuas uehementer expecto litteras. Quæ (ut recte ait Tullius) Comicus (absentes præsentem faciunt. Faciunt: ut & amare similes: & scribere pergās: & mea (si quid opus accidat) omnibus in rebus uitaris opera. Ego & amo te plurimum: & omnia gratificari cupio: Quod si periculum feceris: experietis me uere: & uehementer amantem. Vale.

Vergilius Datus. Bartholomæo Scalæ. S. Quæ accepi de Florentinorū erga te beneficentia benignitatis: quæ mihi fuerunt per quæ grata. Nam prosperis tuis: & secundis rebus lætor ac propterea tibi gratulor plurimum. Maie esto commodis omnibus: & gloria. Scis dissidere collesse de finibus cum nostra Repub. Quæ res cunctis est per molesta: quibus in nostris: & aliquando adhibendū est huic malo remedium: me uersutur fiat dederis. Est enim omnis mali labes extinguenda in semine. Quæ decet ueros amicos fiducia potius te: & etiam atque etiam oro: ut ad componendam eiusmodi controuersiam ex celsis illis: atque illustres hortari: & obsecrare prin: ipse uelut: ut diligant diem quempiam magna auctoritate: & cæcis præsentem laudibus: quorum magno numero ferax est ista prædara ciuitas. Qui missus Reipub. iussu modum tandem una cum legato nostro statuerit huic disceptationi: ut sint tranquilla omnia: & undique quære charitate: atque ocio per fructum. Quod te ualere auctoritate: & gratia Præfate te quomodo cum mihi: quæ est

scilicet.

quem tam amice humaniter: quae pollicetur est: & cum sim tibi deditus: ero peccato tibi obnoxius: ad hanc rem considerandum meritos tuos intenderis: & quos indicabis idoneos: factis auctoribus tuis. Vale.

Vulgastinus Datus Bartholomaeo Scale. S. Constat enim iam pridem literae nostrae & diuturniores sumus tui silentio: sed corda loquentur & uicem amicitiae sentiunt. Silentium reipublicae occupationes: quas nunquam uel intermittere: uel etiam remittere licet. Cogitauerunt enim ut scribam cogitationes: quae mihi magna est cum Ambrosio: cui has dedi ad te litteras: diui Augustini cenobitae sacrae Theologiae fenerator supra etatem illustri: in concionatores etiam celeberrimum (ut accepimus) affinitate: mecum uero summa necessitudine coniuncto. Is modo ad te uenit: miser: saluabitur: aliquid etiam uerbis meis. Velim illam familiariter accipias: inunde audias: inuitas quocumque uis eius. Eam denique quibuscumque rebus opus fuerit: studio atque officio prosequere. Dignus est enim tuo amore: nam ad affirmatis foedera quae tu quoque probant. Accedit tum uirtutis: ac doctrinae ratio: tum morum similitudo: quae in amicicia sapientiae: (ut plane nostri) maxime spectare conueniunt. Ego Ambrosium diligo: & amo uementer. Qui dissidendi disciplina: philosophiae laude: sacri eloquii: & diuinarum literarum cognitione exaltatur. Castus homo est: modestus: integer: mei perstudiosus: tui etiam obseruantissimus. Eum tibi plurimum commendo: & ut commendem inesse est. Nam quorum iam aduersarios improbas: eius dignitatem insidias. Patet enim semper inuidiae uirtuti: & uiri amplitudinem confictis dolis labefactare contendit. Propugna quae & inuidorum obesse atque obiecta cogitationibus. Confidit plurimum tuo praesidio: ne cum ipse fallaxit atque etiam rogo. Quod si citus ad nos: huius rediit Ambrosius: cum tibi perpetuo deuinxeris. Me ipsum quoque nihilo fecis. Tu uicissim: cuius explorata mihi: & liquido perfecta uoluntas est: uelim mea opera utaris: Quae si in rebus fortassis inanis si in amicorum negotiis certe. (ut spero) non erit prius inanis. Vale.

Vulgastinus Datus Bartholomaeo Scale. S. P. D. Cum ipse praesentem te praesentem uide non possum. Venisti hic una cum Seneasum legato alter Augustinus Minos: bellio. Qui cum mihi sunt omnia communia. Certe tui probus: humanitate: & eruditio: ne appine clarus. Et si amicorum sunt communia omnia: sit ille quae & nostrum: utriusque communis amicus: Is te affabiter meo nomine: & quae conuipisse tecum colloqueretur. Tu uelim tibi persuadearis: quod illum audieris Augustini ueram autem uocem. Et si tertium in amicitiam alineris: & uerbis eius fidem adhibueris: utrumque erit mihi quod gratissimum. Aucto: ac semper & inuoluntis est: & nostri non immerito usque.

Bartholomaeus Scala Augustino Dato. S. Iam de amicitia nostra plura dicere superfluum censeo: itaque non de amicitia a nobis post hac accipies litteras. Sed amicus ad amicum scriberet (ut amici solent) admodum amice. Quod & tui continuo facti diutiusque id facias oro. Ego si aliquando sum in respondendo tardior: uelim condones. Obiurgat enim aliquando ita occupationibus: ut euenit superioribus diebus: ut homo non multum ingenii non nunquam oblitus ear me. Quod mihi gratulatis ob honorem muneris a populo honorificentissime profecto datum. Scio recogitatura tua & nostrae amicitiae necessitas. Sed id ex Deo est. Illi ergo pariter laudem demus: enitaturque ita uinere pie religio: ut nos deceret: quos carerent homines: quod aliquam fortasse de nostris moribus honestam habeant opinionem praeter ceteros homines dignos putant. Quamquam ipse optime me nouit: & curram suppellenem. Quod autem uenit ad re Collensem. Faciam: ut mones: & si adibis calcaria carceris (ut alicuius) magistratus concordia affectat. Collensibus omnis discordia detrimentum affert. Tantula his negligenda esse aspernam digne uidetur: ne dum tam diu te legationes: & litterae: talis urbis tam crebro frustra esse debeant. Me quidem (ut tecum amicitissime loquar) nota ea res ad nauis fastidit. Hinc de Corintho: de Me fana Romani gladiantur cum Carthaginensibus. Scarna. Vafonius mons. Elsa flumen. Multinae eius: Perina: idicula nos nomina perturbant. Vos debetis mea sententia pro magnitudine animi tum nostrorum: magis ea despicere: atque ultro uocare ad pacem: eam dare etiam iuuat. Si minoris in genti nostri: tam uilissimam perinatus: tuarentur. Sed ego cuiusque concordiae fauere pro uiribus: & (ut mones) ubique a dero: & quantis conari potero nihil praetermittam: bene: & longum. Vale.

Bartholomaeus Scala Augustino Dato. S. Ex Minore te altero quod scribis gratissimae litterae accepimus. Sunt enim ille quid per humaniter & per amice scripte. Minos quoque ipse: qui uerbis tuis est mecum suauissime collocatus: uoluptatis mihi omni ex parte commulauit. Ego quid de nostra amicitia sentirem: scripti ad te superioribus diebus: litterulis perbreuib. Eas tui nostro tradidi: ut ipse ad te deferri curaret: propter eius minime omnibus in rebus diligentia. Postea quae scripseris eas ad me: quas Minos reddidit arbitror illas nostras accepisse. Nihil mirum de his: quae tui scripti de nostra amicitia. Adde etiam nunquam ex oibus quos aut obtuleris casus: aut uoluntas delegent: aut certe dederit necessitas: quempiam me audis ad amandum accepisse. Te igitur iam non modo: ut doctum hominem: atque elegantem: quae ipsa per se

magna quedam causa esse debet beniuolentie in te nos conciliande. Sed ut utrum bonum utamur cum ueteremur quæ ego ut inna soleo anteferre recentioribus tantissime sum complexus facit opus nos desiderium uidendi tuis & corâ colloquendi ut & mire quodam ardore legam litteras tuas. Et quæ mecum de te sermones seruati incredibili prosequar beniuolentia: quo mihi facilius est Minoem respicere ierum & amare ut te alterum. Et profecto is mihi primo etiam congressu misit effluuiâ te effingitur uir probus humanitate: et eruditioe apprimè clarus: etiam sum affam uehementer delectatus. Sed auxilium meum non restituit. Quid fons inquit præmissi in his riuulis tantus est suauitatis? Leonardus etiam beneuolentius legatus ad nos Senensis ætuo me nomine salutatur: de animi uoluntatisque tuæ erga me locupletissimum testè sese præbuit. Non ego iam testibus: (mihi re de iurura ipsa nostra fuit testificatur. Ago tamen tibi ingentes gratias: qui tantis tribuas nobis: & necessitudini nostræ: ut nullum officium accumulandi amoris prætermittas. Beneuolentius autem quæ in cunctis uir ueraciter iubet: amor obsequioque diu Nostra etiam ciuitas probitate eius & sapientias nominis & habet in summo præcio. Cosmus quoque Medices noster: quem ego humani Deum appellare sum solitus. (Naturam enim hominū uirtute & sapientiâ sua superauit.) De Beneuolentio sape numero cōdignas quidē prædicatur laudes. Nō possum nō totus esse Beneuolenti. Si ad eū scripturus factus uti me quod diligētissime cōmendans ac totū tradas. Bene ac longum: Vale

Aristolomæus Scala Augustino Datho. S. D. Reddidit mihi Ciones Rani utriusque nostrum amantissimum litteras tuas: elegantes quidem & te dignas. Nos profecto mi Augustine diu amici sumus ita. n. senio naturam moresque: quæ ornantur plane: & maiora fieri possunt nostris studiis: conciliare amicitias: et constantes & perpetuas esse sole. Facit ea natura: n. quod sapienter in Lælio scribit Cicero: ut quos nūquam uidimus quodāmodo diligamus. Nam quæ iudicio nostro: nostraque electione cōtrahuntur: sepe uel leuissimis quibusque de causis labefactari dissoluique uidemus: magno cū dolore animi nostri: quos nec sinitio tantum ab errasse indegendo pœnitet: qui natura ipsa: amore: beniuolentiaque iunguntur. Eos uero non aqua: nō ignis (ut aiunt) poterit diiungere: quin quod multo est admirabilis: more tuum quoque amicum relictus in uita alter eodem animo prosequitur. Sumus nos quidē cōcilian natura amati cū primū legi litteras tuas: id est cum primū: qui fores quoniam intelligere. Si quid ēi tunc quod redam non edignum sit: uehementer gaudeo. Vera. n. amicitia nihil mihi uidetur esse iucundius sed de amicitia satis. Ne fusi Minerva: Redeo ad Cionē. Habeo illi ingētes gratias: qui de te me cum per sepe est suauissime collocutus: ut huius recentis coniunctionis: & necessitudinis nostra uoluptatem plenissime cumulanerit. Vir est bene prudens: & quantum natura potest præstare suo Nature. I. sine studiis: & litteris satis acutus: satisque eloquens. Sum ego hominē archissime complexus ut ad dicta cōmendatione tuas: nihil omnino possit accedere. De rebus nostris quibus scio eum ad nos scripsisse quod diligētissime ut officium in hac re meum desiderari ab se minime putes. Id non prætermittā prospera iam esse omnia: quietique & paci consona: quod ceteris quoque omnibus gratissimum: ut si oportet. Nunc autem nostræ etiam gessit ignora. Tu cū his te oblectabis: & immortalis efficias. Vale.

Aristolomæus Scala Augustino Datho. S. D. Ne redirent: & legatus & scribas: & Ciones: omnes nostri sine meis litteris. Hæc ad te scripsi breuissimam epistolam. Quid. n. sum longior talibus ad te uiris: tam utriusque nostrum amicissimis a nobis modo redemptibus: eos rogauit quod nulla litteræ possint efficere: ut uultum saltem meum: animi cordisque humani significatorem: unde & uocem sumpsisse docti quidam autumant: quando corda ipsa nostra animosque: natura sagax in occulto potuicibus referent. Vale longum & faciat.

Augustinus Dathus Filius. Nicolao patri. S. P. D. Difficile factum est patet: quod tu etiam pla per dicere solius es: ut idē & suelliganda uentans studio incitaret: & aliarū quoque rerum curam suscipiat ac uelut patris familias cuiusdā uicē fungatur: quasi seruire dominis unus possit duobus: quod humani imbecillitas ingenii præstare nequit. Quandoquidem: ut apud Platonem in legibus inquit Socrates) unus unus opus recte facit quasi plura: quod multorum exempla declarant: plerumque non recte: sed perperam potius atque improsperare. Est in manibus Aristotelis liber: qui Oeconomicus inscribitur: quem quod octiduos legos tam plane uideo rei familiaris pene infinitos labores eiusque provinciarū molestias liquido ante oculos ponit. Nos uero Philosophiam complexi sumus in qua ne illi quidem exallant: qui uel ad mille annos. (sicut dicere fas ē) iuxta usque gratemque produxerit. Democritus sine Abdentis: ut plerique sine Miletus: ut non nulli tradunt: quo facilius philosopharentur: magnas opes contempnit. Crates Thebanus uim magnā auri abiecit: ut uirtutes simul: quod perdifficile est: ac diuinas complectere. Sed & negat noster Cicero: diuino quodā mir ingenio: posse sese: & Philosophia: & uxori operam dare. Quid igitur agendus nihil cui parum natura tribuit: & ingenii & roboris? Quantum per laborandum: præterea in hoc lubrico quo. Nam uita hæc fugax: breuis: incerta est: ac uere celeriter cadentibus: languentibusque foscilis simillima. Cuius tempus labitur: & rapido cursu fugaces mortales uirgines absumuntur probe. M. Cato: & sapienter hominum uitam ferri ingenio cōparauerit: quod

fuit.

quidem eiusmodi est: ut uel aboleatur rubigine: uel exercitatione ipsa: atq; opere obstat. Et nospe-
rude ac ferrum siue agentes quippiam: siue torpentes ocio: tandem labente die ad pressuros termi-
nos: mortemq; deducimur. Itaq; cauendus est: ut hoc quodcumq; temporis datur a miraminis inane.
Lubricis his paucisq; fruamur annis. Es pergis camur: atq; euigilemus: ne dum inuitabilis mors hoc
mortalis artus absumpserit: tum doleamus miten misisse frustra. Quare ut philosophiam ducem se-
quar: & in hac salutari admodum cogitatione diutius perseuerem. Nunc obsecro te ad laudem nostrum
salutandum Ioannem fratrem: qui & alia studiose gerit: & iam per belis harum rerum administratio-
nem callet. Erit eius ad nos aduenus eo grauior: quo celerior fuerit: ut iam tandem ipse remeare in
urbem possit. Vale.

Nicolaus Datus pater Augustino filio dulcissimo. S. P. D. Accipis istam fili mi plenam
leporis sed plenioris grauioris epistolam. Ex qua cum multa mihi grata sunt: tum il-
lud certe iucundissimum: qd te toto (ut aiunt) pectore capeffentē intelliga doctrinae studia
non quę sequor ipse in hac turba foris: ac defensionū laboribus: sed quę audissimē fuis-
sem consecutus: in re angusta domi obstitisset ingenio: & tor liberis Herciscūda fami-
liae medio pene ingenuarum disciplinarum curis: ad hanc quaestuariam uel mercenariam potius
declamandi: confuecudines animum aduocasset. Duos & uiginti patris tua: & dulcis mea uirg An-
gela consors peperit filios. Quorum quattuor tali abortu: alii egro interierunt partu. Duo de uigin-
ti prospere in lucem editi sunt: quanquā nōnullos: uel immatura mors: quę nulli patitur ætati: aurab
uberis rapuit: aut absorpsit florentibus annis. Omnes sum pio patris amore profectus. Sed tu tuus
prę ceteris (testor ocli numen) eo semper mihi fuisti charior: prę ceteris uisus es mihi optimarū
arum cupidissimus: ac natus in primis ad literarum gloriam: ad eam te sponte incitarum inflam-
maui: epius: ut cetera post haberes omnia. Solas illam complectereris nehementer cohortatus fuis.
Omnia ubi suppedata sunt: tu minime ignoras: omni curauisti industria: ne aliorum bibliothecis
egeas. Curre: tu adici calcana sepe. Nihil est quod cupi atq; optem tibi mentius: q̃ iam tandem te
eum eadere: quam clara ingenio bonitas: iam pridem spondidit: quem inde usq; a tene-
ris tuis unguiculis fore comecit concitum multatudo: quę præceptoris tui uiri omni laude præfatis
nis Francisci Philei: quoddā uelut prædixit oraculū. Eia age: rūpe moras: relinque rura: teteres pa-
lestiam repere: propera ad optata gymnasia: ut tibi iis ubi queas proficere in dies magis: & in ea qd
exercitatione proficere: ad quā te unus inuicauit pater: amplectamur censui tenendam persuasit.
Non sum passus te rura perag: are: ut uillam sanguinis officio: ut rem familiarem geras: ac rufficere:
præterq; te studium adhorteretur tuum. Nōui te sepius laudare Antistum Labeonem: qui: nunc in
urbe negotari: nunc in agro octari solitus esset. Si nou nūq; sceffas animum: & solitudo magna co-
gitationi: incrementa sunt. Sed optamus omnibus in rebus est modus: tenemus ab exercitatione finis
termini sepe: ac dantur multi ad studia reditus. Vere scribis fruentum esse hac: quam per breuem
uel natura dedit: uisura uita: & bonis aribus iugiter incumbendam. Etiam si trisq; Neronis: (ut
ueteres nostri dicunt) & longæti Marculæ: quem sacra historia: produnt longior gras tributa fide.
Prælo sunt agricolæ: qui faciunt letas segetes: iuniores: qui præli: & torcularibus intendunt. Affo-
ress: qui gregibus & armis præstant. Adeit Ioannes qui probe curet uilbi munus. Auscultemus Eū-
ripidum: quam quicq; uouit artem ipse se exerceat. Tu uenit & notum tibi decurre studium: ut iis
gaudium & corona parentum: quando te nostra Senectæ habemus dulce uelicum. Vale.

Vgustinus Datus Filius: Nicolao patri. S. P. D. Quanto sim dolore affectus: quanto
penam pressus luctu: nemo possit aut uerbis. aut epistola consequi: quem tu uere: quę ua-
lere putabam fratrem dulcissimum: & tate florentem: & moribus franciscum sacerdo-
tem luctuosus casus: & imatura mors abstulit. Tristem nuncium tristi animo accipit
pater: & eo iniquiore tui animo: quo inopinatio allatus est. Nesciebam illum a gro-
tare pater: & repente de illius uenitu reddite mihi sunt funera: literæ. Exanimatus sum & incredi-
bilis quodam stupore affectus: ut nec tum animus consistente: nec quo me uererem faciem. Atque
ipse mecum: num fati: num fortuna: ereptus est frater? Natura haud equidē opinor neque enim
medium uitæ cursum attingebat: quamquam quidem primum: quid medium: quid extremum in eo:
quod instat puncti obnoet? Quid tam circuncidum: quid tam angustum: quid tam breue: ut homi-
nis uita? Heu fugaces nimirum labuntur anni. Fugit profecto uelut umbra hominis ætas. Facta est
iniqua: tanquam foenum rectorum quod priusquam euellatur exaruit. Lacrymas nequeo continere
cogitans fratris imatura mortem: atq; acerbum interitum. O lubricum: & caducum nostrū aui
quodcumque datur spatium: in quibus calibus subiacet humana conditio. Redeunt domum iactis
foruitur lapis hominem fentiscaput infringit paruo temporis momento delet. Quid uita ho-
minis fragilis omnino existimari potest? Sed trita me lugentem consolantur: & summam dolo-
ris acerbiterat leniunt. Primum tuæ moderationis exemplum. Accipi. n. te adeo patienter filii mor-
tem ferre: adeo modice ac sapienter: ut Catoni illi seni comparandum esse uidearis. Hinc mihi præ-
cipuas consilio medianam. Accedit eius: qui uita excessit singularis: atque egregia uirtus: morum

probitas: integritas: nitens pietas: innocentia: quibus ille semper excellit laudibus: ut ob eam causam omnibus charus esset. Postremo naturae ipsius necessitas magnam præbet solatium. Moriendo est enim omnibus. Longius aut propius mors sua quemq; manet. Non habemus in terris id quod Apostolus tradidit: domulum daturum: sed futurum inquirimus mortis legem sub iuramento hanc licentem ingredimur. Cum illis bene agitur: qui pie ac religiose obeuntes carnis fractis erga stultis: ad beatiorum sedes migraverunt. Hæc spes præbet nobis & bene acta illius vita: & religiosa mors. Proinde me recte desinamus: & contempni humanis illecebris: ad immortalis uitæ felicitatem aspiciamus. Ego tandem sum incolumis: quoniam te salutem esse intelligo. Attento.

Vgustinus Datus filius Nicolao patri. S. P. D. Ill. kal. Maias dulcissimè pater Vrbini salui incolumesq; peruenimus. Nec dici queat: quanto non modo Vrbini: sed vel toto penè ipso itinere honore excepti sumus. Habeo: itaq; ago Deo grates: q; tot me tantisq; stolis: tradidit: domulum daturum: sed futurum inquirimus mortis legem sub iuramento hanc licentem ingredimur. Cum illis bene agitur: qui pie ac religiose obeuntes carnis fractis erga stultis: ad beatiorum sedes migraverunt. Hæc spes præbet nobis & bene acta illius vita: & religiosa mors. Proinde me recte desinamus: & contempni humanis illecebris: ad immortalis uitæ felicitatem aspiciamus. Ego tandem sum incolumis: quoniam te salutem esse intelligo. Attento.

Vgust. Datus filius Nicolao patri. S. P. D. Nequeo sine dolore & lachrimis scribere pater: non possum: quin detester aduersam fortunam: quæ me tu inique infectata est. Pro dolor: interit dulcis Oddantonius Princeps: crudeliter a sequente ac tumulante suo ipsius populo trucidatus: in quo magna spes mea fuit erat. Quam fallax fortuna est: q; tu ita rectum tices. Habeo tamen Deo ipsi immortalis ac coelestis omnibus grates: qui me in tanto senectutis vulgi favore incolumem seruauerunt. Per mille pericula: per densum tumultum: aum hominum agmen transiit: atq; etiam incolumis. Hoc qui mihi eueniret: nescio: diuina me adiutor opem dubio. Vi tamen eripuerunt me domo. Bonis spoliare omnibus: una spes est: inno centia: ac probitas. Omnes me tiri boni una voce mentis: non tam Principis interitum desent: q; inuisit meam sortes deplorant. Ipse imprimis Princeps Federicus omni favore prosequitur. Hic si annuerit: curabo diligenter: ut ad uos redeam: inensem fortunam experies: sum: atq; acriter infectam res. Sed præ sente Deo: nō ego cedā malis: sed contra audentior ibo. Restant instabilis fortuna: mors tamen ualens: & euasisse extrema: cladis discrimen: id plurimum gaudemus. Insuper tamen opatum Principem murum in modum cruciamur. Vale. Scripseram litteras: accerfor ad Principē: propro ad eum: ille iubet inquirat ad uos: mita tabellarium: meis sumptibus: & omnia illis signa fices: ut gesta sint ordine: simul hortatur: ut quibus conditionibus apud fratres eram: apud se quoq; esse pergam: re ipsa perspecturus: quam me & patriam nostram faciat. Scribit ipse quoq; ad nostros: Magistرات litteras: & ipem optimā pollicetur. Quid malis moror? Benignus se mihi & affabilem præstat. Mitte lunatini uerbas: & moneri illis iube: res suas mea diligētia nequaquā peris. Veniam omni cunctatione remota: ad uos misendos: & coras omnibus de rebus diffusis colloquemur. Aut igitur confestim ipse nobis adero: aut scribas meliora & iucundiora indices. Ebo bono animo: atque ad me molestiam: ceteri ut idem faciant: da operam p tua sapientia: ac feliciter Vale.

Vgustinus Datus filius Nicolao patri. S. P. D. Vedit mihi credas pater: post multos tantisq; laboribus: recepi tandem paululum spiritum: cum. iiii. Nonas Augustas redidit: mihi sunt linere tux. Q d angos: ac molestiarum inges mihi fuit solatus: q; me dolore leuauerit: nequei explicare. Sed tu facile cogitare possis: si multiplices nostras ac grauissimas: quæ me distrahēt: curas aio: ac mēte cōsideres. Nā qd mihi putas fuisse animi: qd præ oculis indignis cernerē tractatū modis: qd sensissimis laniatū uulnibus: qd misere rabilius trucidatū: cumq; Dux foret indyris: q; Princeps magnanimus: q; omnibus fere & naturæ & fortunæ bonis florere: q; diuino polleret ingenio: qui pertinidē ac florētissimam uineret. græcia qui meo nunc conuictu: & crebra conspectu: ne supra q; dici possit: delectaretur: qui mane: qui in uerdus: q; uespere audire ex me semper audire: ac nosse alqd. Sero ille quidē ad intermissa studia animi

et hoc erat. Sed eam reticentia tarditatem studii diligentia compensabat. Doleo nimirum ac discere
 cor uehementer: quoniam tam chari Principis & dulcis Oddatonii subit me recordatio. Hae atque illae
 peritunt lacrymae: quoniam illius acerbū inilem & funetū calum conuidero: & quod nesci maxime
 est meritis nolite & iustus fomenis: suauissimi principis dader & crudelē interitū dies cogor cogi-
 tare: & noctes: ut iniquo profusio aui ferā citam mihi secū consuetudinē extulisse: Qui pridie q̄ exes-
 sit & uita post longā horā: pene tunc de officio lectionē: de darogā hominū morte conuiter mecum
 multa grauitatē locutus ē. Credo praegians: quod postriede sibi miserū fatū impendebat: cūq̄ de-
 fessum me legēdo ac non ita ut cupiebat iucunde respondentē aduerteret: mites ille i me conuident
 oculos. Da ueniā mihi Augustine preceptor inquirat: uale: quali tunc expleuisset: quē erat audirurus
 oia. Demū subiecit. Fer quālo ipotū nū me moderate dixit: nouissimā uerba. Quā erat mollis: q̄
 liberalisq̄ festinus illius sermō: q̄ lenis: q̄ p̄dārū igenū. En iacuit postero die exanimis: squalētē habēs
 ac scdārū: nūquā ante illa faciēs: & conuictos sanguine crines. Quis laetū corpus scribat: quis disiecta
 membra ac molles conuictos artus? Cuius tam crudele: tamq̄ tetrum aut uarrantis aut cogitantis
 existim ora non cōpleant lacrymis. Vex̄ preter animi sententiā in hāc mentionē plapsus sum. Ne
 scio. a quo modo aut natura: aut consuetudine comparū sit: ut ad ea quae acerbis animi premittit
 ipsa tūos cogitatio enī propellat inuitos: meminisse aius horret: sibi infansimē populus undiq̄ tumultu-
 are: cū i qua arma p̄treperēt: cū ingēs furor ad extremā usq̄ multoq̄ permittē tela ministraret: cū
 ipse a seuenie grauiantū turba domo abiret: & bona: quae haberes: diriperet oia. Anulus: q̄
 in digito erat: pene mihi exidit: fuit: q̄ ex oibus rebus nostris superstitū solus. Nudus pfugit: in proxi-
 mo teplo delitui: delatus illo: ut certe itatuo diuini numinis fauce dextera: q̄q̄ & extrorsum me domo
 tortis quidā & minaq̄bus oculis a spectabāt. Qd̄ nī boni ciues opē tulissent inopitentiā uita uersaba-
 tur i dubio. Symala oia ab ignobili & iniauo uulgo. Sopis deinde rebus: & turbulētissimū sedato tu
 multu: & interfecto Principe: trucidato Manfredō p̄notario: cyfo Thoma quodā Animiūsi: concili-
 lara concordia: quā Fedeno interuentus pepenit: sperunt Vrbinates tum singuli: tum uniuersi da-
 tuare indignissime factū esse: ut quē innocentiē: quē probū: quē bene uiuendū infirmiorē esse intelli-
 gerent: cum uilis plebecula citā a fecisset iniuria. Lum primis Federici Principis iua oīo meū casum
 unūque p̄ant: ut tūx sibi fratri sui inuentus possit esse grauior. Is decreuit: si ipse absentiā ut maneat:
 apud seferat: ut id faciās: amplius iua p̄mia polliceat. Insuper amissō recuperationē. Sed & de his aliis
 literis plura. Doleat me ac uariis sollicitatū curis: conuolante sunt tuae popate literae. Qd̄ a sit sim-
 tam charus ciuitati: plurimū mihi gaudeo. Lugebā miserū infortunū: & animi cruciabar. Sed a accep-
 tis & ruis & nostris: magistatū ac Reipub. iuentis: non modo magnā accepti consolationē: sed enī
 lacrymatū p̄ gaudio. Has legi cū quater ac uices: & dulce fillantibus interuili lacrymis: atq̄
 tibi. iui. Nonas festiles delatē sū: aut legi: aut cogitauī uestras literas. Idq̄ mihi unū fuit: sua iustissimū
 pabulū & laboris oīum dulce lenimē. Nos bene ualemus: & ad uos uisendos cogitamus. Deferemus
 tūq̄ ad Principis reditū: q̄ quo die ad me tabellanus reuerit Engubium p̄fectus est. Quicq̄d inuera
 noui accidit: ita tam de conuio cernorē. Hora ē me Vrbinatū senatus: ne quo abeam absente Prin-
 cipe. Itaq̄ omni ratione expectandus ē Princeps. Spero oia mihi p̄spere succedent. Vale.

Vguit. Datus filius Nicolao patri. S. P. D. Praedare pater meū agi: ni dux res mihi
 molestā nonnullā afferant. Suauissimi Principis Oddatonii mors peracta ē: & tū ar-
 denissimū deidenuit. Sed aliter die adimet: ut auiat: aliter q̄ primū explebit aduen-
 tu: ut ipse arbitror ad te meo. Nup̄ Engubio redit Princeps Federicus: q̄m cū uarios ser-
 mones cōtuli. Eius hic tandē animus: hūc mens ē: ut mea mihi restituant ad tuos oia.
 Sed tactū aduue est nihil. Doleo nimirū ea me affectū esse iniuria. Sed ea sunt rēpora: ut non oia uelit
 quae possit. Adhuc oia morte minuant: & sanguinē oblentare uidēt oia. Exultat uulgi animi: & re-
 centis opus memores Principē ipsum deierent: ab iustitia: iunsp̄ administratione. Vex̄ ego ita opi-
 nor: ut tandē nihil amiseris. Polliceat aut Princeps: eam se opam daturū: ut tibi perpetuo sim deu-
 ctus. Atque grauiissimā nūc res occupationibus impeditur. Engubii multa gerēda erāt: tibi di-
 gnissimū modo imoratus ē. Sed ex tibi propinias imprimis: cū sim sponte incitatus nōllor: magis
 stratum: ac praesidium inflāmus literis. His ego agam p̄ literas gratiam: tū nidef: cum responsum
 accipero: tūm: q̄ me Principi cōmendauerit: is respondere non potuit: quoniam Pisauris p̄peraret
 ad Galeaz: Malactia cōtinuo redimus. Curabo diligenter: & ad Magistratus ipsos: & ad cūes istos
 responsum. Miror pater: cur & tu quoq̄ non ad Principem aliqd̄ literarū: dedens: quas accepisset in
 eundem: habuisses: perhuanum repositus. Vult omnino Princeps audire: quomidē ex me ali-
 quid: summamq̄ ostendit non modo beniuolentiam: sed (si dicere par est) etiā obsequantiā. Ex om-
 nibus Senētibz: q̄ hic eēt: me unū hononifice ex p̄tita spe optima ducit. Curaborq̄m redierit.
 Salariū fidem ex illo ac literas & simul ut isthuc uolem. Ostendit se literarum cupidissimū: quod
 me plurimū delectat. Opamus ē hic qd̄ Princeps mea sententiā & p̄clantissimū: licet mihi quodam
 modo gloriari. Cū ceteri despecti sint: oēs: q̄ cū dūce erāt. Ego cū Duci percharus fuerim: Sum hūc
 nūi fallor: charissimus: quanquam uersatur in magnis multisq̄ laboribus. Miseretq̄ me eius solli-

audinis: nec inquam aut dies quiescit aut noctes. Verum abieris post longiusculum sermonem de-
intraur. Nihil tam curarum fese q̄ rem meam. Idq̄ (si non me salut) ex animo. Quid Curiani ad
agat: quantum ex nostris pre. lūs frumenta percepit: q̄ nosser fundus colatur diligenter res fami-
liaris nostra quo nā se modo habeat: scire de te cupio. Sed q̄primū & vos oēs & nostra reusam. Ante
omnia tamen de vestra omnium utilitudine certior fieri uelim. Matrem imprimis & fratres: q̄ ac foro
res omnes iube saluere meis uerbis: quos cum semper aliarum præcipue ad te habens: augeo: atq̄ ar
deo inferre. Proinde cetera relinquam: uos cupide ac propediem salutaturos suauissime pater, Marti
edemenda me & claris concubibus: fac ut amicorum ceteris & qualium turba nostri sint memores:
nec oblitiscantur absentem. Nuper militi Princeps Federicus legatos Florentiam: quid nam actū
si fuit: quomodo redierit (si licet iudicabimus) contellim accipies. Robertus de me nre Albodo idip-
sum opusculum recepit. Princeps Galeaz Montemgaudium: Numilaram & alia nonnulla opuscula. No-
mi nihil est aliud. Vale. Quid plura scribam: cum iam sum iter arripiturus! Iterum atq̄ iterum uale
ad nos dulcissime pater.

Vgustinus Dathus filius Nicolao patri. S. P. D. Si uos omnes taleis bene est: nos na-
leus. Legi: ac relegi: quas hactenus misisti ad me epistolas. Iis intellexi gratias tibi fo-
re: uti agros relinquamus & q̄primū ad uos redeas. Nec uideo: quā ob rem id tantopere
cupias: nisi quod expectant nostri meum reditum. Quid mihi nunc cum illis? Num ob-
secro quinquaginta aureum mihi lectionem parauerunt? Id si factum est: nihil est mo-
ty: quin q̄primū ueniam. Sed nonq̄ mihi equos & greges parauerunt? Ego uero: si recte memini: nemī
nem accipi ex tam amplo amicorum numero: qui equum obulerit: ut mature redeam. At cupiditas:
quis desiderat: exoptant nostri enim reditum. Quod absumi: dies uocet: q̄ cruciatur. Quid nunc
mihi quēso cum illis? Verū pater ita fui iam dudum amico: ut iam uelim meus esse. Nam hac dies
alios mores postula: aliam uiam affert. Iam profecto tempus est: ut in aliam meam q̄ alienam esse. Qd
si me amici & expectant (crede mihi pater) ad uos laetis adules. Sed quales amicos putandi sunt
qui semper suis rationibus consulunt? Quos uero amicos uocent: eos negligit: deprecatur: atq̄ om-
nibus modis sperant. Si quid se ex amico sperent adepturos commoditum nihil est amicos:
ne p̄claris: qui uis nec lucundis. Nihil est eo tempore amico melius ac præstabilis. Quam uero
ad alterius rem forte uentum est: neminem proflus nouerunt. Quales hi obsecro amici existiman-
di sunt? Nonimus & nos ueram amicitiae rationem. Eiusmodi igitur amicis circūsumus: qui sibi na-
di sunt. Hoc nre pater hortatur rebus rusticis me relictis redire: sed iubes? Quare si ita tibi pater cordi
est: ut meis postulatibus redeam: redibo uel pedibus: ut non tam ad libertatem q̄ ad seruitiū natus
esse uidear. Iam procul philosophia abest: quæ ita animum instruere hominis solet: ut nemini parere
uelit: nisi præcipientibus doctibus: ac iuste deniq̄ imperantibus uolentis causa. Fac igitur ut sciam
quid de meo reditu decernas: ut meis paream. Quorum nemo adhuc misit (nisi me animus fallit)
ad meliteras. Quā si non dignatur me literis: quæ sunt præterea speranda ex eis? Pene uolui scri-
bere. Sinant amicus ualere me: & ipsi uti digni sunt: ualeant. Aueo.

Vgustinus Dath. filius Nicolao patri. S. P. D. Si uos taleis bene est: nos belle talemus.
Optamus imprimis itam incolumitatem pater: & ut ex sententia contaleas. Dies pre-
camus & noctes. Te etiam oramus: ut curis ommissis reliquis: omnem ad uires recupere-
randas: adhibeas operam: & animi molestiam simul & odiosam podagram salubribus
aquis abluas: ut tuæ ualitudinis integritate pacis: quam modo affectu sumus: Gaudii
emulare possimus. Nam etiam quæstum putamus maximum. Sanū re-ac fospites cōterit: Id summe
erit nobis uim lenitiam: tum etiam fœdicitatem. Hæc omnia bene se habent. Reliquum est: ut iucunde uiuas
& tristitia omnem in letitiam uertas. Quid multa ad uestras ternas literas: quæ ad uictum necessa-
ria essent: misimus: cumq̄ his obsonia: & quæ Dominicus postulat: iusticiam idemulq̄ ea ad uos
puero Ioannis fratris: idq̄ nudius tertius. Si nondum accepistis: miramur. Si uero accepistis: quid re-
petere eadem opus erat? Cetera quoque posita: parata sunt omnia: Si quis in hinc ad uos uenit: cui dare
possimus: fac me ut sciam per uas literas. Pueri legiorē accensa: ac nobis iraci noli. Heri atq̄ ier
sum curas: ut & corpore podagra ardeat: & omnē ex animo molestiam pella. Vale suauissime pa-
ter: & tuorē & fratres saluta uerbis nostris.

Vgustinus Dath. filius Nicolao patri. S. P. D. Cum redire decreueris: inbes equum pa-
rari ubi. Defecti sumus illi tibi querentes pater: tandem mirum multo certe labo-
re quæsitum. Te & Ioannem plurimum desideramus: quorum uos turbat absentia. Ta-
bellarius sero demittit uas literas. Sed multis: quæ (ut paulo liberius tecum agam) io-
co scripsisse uidetis: corā respondere fuerit satius. Quamobrem cura obsecro: ut q̄primū
uenias. Reuicis: crede mihi plurimū expectatus. Vale.

Vgust. Dath. filius Nicolao patri. S. P. D. Accepi. vi. Idus Augustas tuas literas: quibus
id natus sum: qd plurimū antehac desiderauerā. Sum. n. & de fospitate tua imprimis:
deq̄ familiarē ceteræ incolumitate abs te factus certior: qd nescire summo sine dolore: scire
absq̄ uoluptate uo possus. Quapropter te uehemētē oro: ut liquid das aliqui & tempo

ris & odi ad nos aliquid literarum scribas. Erit id quidem mihi q̄ gratissimum. Desidero enim cum aliorum tum præsertim tuas litteras: quæ non modo quis patris sunt: sed etiam q̄ ornate & iocose delectant. Qd̄ aut̄ expialle scribis: id neq̄ uerum est: neq̄ ego confiteor. Nam nihil peccati nulla est expiatione opus. Quod uero tam sero scripserim: serius isthuc ueniens: tabellarius tribue. Ego. n. in scribendo diligens & fidei semper: esse uolo. Scribis affuturum te hic esse propediem. Ego ut id facias: te uerementi rogo. Vale.

Vgust. Datus filius Nicolao patri. S. P. D. Spero. nisi me fefellerit opinio. rem frumē. tariam propediē expediri. Sed q̄ tu non ignotas. flagris & calcaribus opus est. Nos. agricolas mutauimus. At non mutarunt illi mores: atq̄ uinas reḡ fides eorū sit q̄ diligētia. Ad sancti Quirici oppidum ad nundinas sum profectus: ut Canonis præcepto parerem: qui bonum siue patrem familias. seu uillicum iubet uendacē potius q̄ emācem esse. Dedimus opera: ut perendie ueniat: qui uinum exportare uendat. Ne multa scribam: hunc mensē omnem rursus negotiis diximus: quæ omnia bene se habeant: si repastinationem carissemus. Ego alias bonus uillicus ac diligens rerum gerens. Nolo aut̄ contumeliosus esse: aut acerbus: ut qui tuas uirtutes imitari nequeo. Hac una saltem in te sim tui simillimus: quæ nona contingunt inuitis scribo. Abacta centum & decem pecora. aut eo amplius: & Perinianum compulsa accepiisse te arbitror. Hodie insiduis pene rapti sunt octo: ut alii referunt. notem Marias henles homines qui pydam ipsam recuperate conantur. Hæri ad uesperam Curfinianum diuiterunt. Postridie te dicere nacti. Tuas expecto & amicorum litteras. Iuliat̄ die accessisse me ad solēne sancti Quirici diu nominet: tibi honotice ac per familiariter exceptus sum. Matri cōmenda me: & cum amicis. cæteram domū omnem saluta. Vale.

Vgustinus Datus filius Nicolao patri. S. P. D. Postq̄ scripseris alteras ad te litteras. eodem die amicus noster ad multam noctem Curfinianum rediit: diuertiq̄ primū ad proximum heremitam: sed spero illum diligenti adhibita opera: & mecum in gratiam rediturum & facturum omnia: quæ tibi grata fore arbitremur. Quanquā modo incertus sum: quid agam. nimis multos rectius habet. mens hominis & imptimis huius boni uiri inscrutabilia sunt: co nstia: & altiores cogitationes: cognitū autem perdifficile. Cogor uarias animo uersare sententias. Camelionis similem dicas. Aliud se iunxit: aliud prauis sentit: nec idem est perditus ac pernox. Me certe cruciat animi: & magna sollicitudine tærat. Teneo quod dici solet. Lupum a uibus. Si miror. uereor illius insolentiores animus: in retineo fraudem perimefco. Vide qd̄ agendum sit mihi. Nam & consulo: & mature facto opus est. Ego a tuo iussu nūq̄ discedā. Vale.

Vgustinus Datus filius Nicolao patri. S. P. D. Erit fortasse meum reditus expectabam: tamen coactus sum fallere tuam expectationem. Quandoquidem tu spem nostras fecisti. Misera ad te litteras: quarum responsum cupidius desiderabas. q̄ scribi possit: atq̄ tenet isthuc loānes ordine religioſus: & magna necessitudine nobis: ac iustis de causis amicis. Venit is igitur denam: te continet: pluribus allocutus ē litteras meas reddidit: complurculos in urbe dies demoratus ē. Curfinianum rediit: hunc cōfessum saluati: atq̄ de perstita omnis ualitudine amidei: ut noster fert usus: percontatus sum. Rogo: ut cōtinuo e sinu. aut sacculi litteras depromat. Ille admiratus. nihil igitur tuus pater nobis literarū dedit. Magna tum de spe de cidi suauissime pater: & in dolore non mediocriter incidit: ac me a uobis fuisse neglectū magna admiratione fuit: nihil scripsisse esse sustina molestia. Quod nisi pudor detruisset: atq̄ obseruantia patris: cum Terentiano Pamphilo exclamarem. Hoccine est humanum factum! Hoccine est officium patris! Numquid non ego dignus eram tuis litteris! Sed miror me ipsum pater esse: nec me filium decet. non probare: quæ facis: etiam si contemnas in bonam accipio partem. Verum quæ scripta erant: sponte a liquid postulabant. Vos fortasse aliqua aegritudo premit. Sed mihi ad hunc diem angore erant undiq̄ ac molestie. Nihil de charissima sorore Bartholomea notū allatum erat: dare ad tuos litteras nemini poterat: redire isthuc: & aduersa tēpora. atq̄ acris hyems: & rei familiaris cura prohibebat. Eras mihi quonidē cum durissimo homine certans: cuius iam optimis insolentes ceruices contunderet: iam mecum in gratiam rediit. Sed eius causam coram exponam potius. q̄ committam litteris. Et ne de illo nunc multa. oculo iam ipsum remissius: præsertim cū & mansuetior sit q̄ consueuerit: & magis frugi rediit: meum expecto: cum responsum dederis. Cella oleuria impleta est: penaria in stitua: cura habita frumēni: ut iusseras: Ordem uenundatum: uinum non lectus: quod uendi prestatbar. Fundus locatus est: colendis agris data opera. Stercorata oliueta. Veteres coloni pulsati: mo nq̄: qui rustico opere exerceo: segnorum erant. Sed de sylua cedua actum est nihil. De amici te dicit: atq̄ omnibus de rebus. sequar tuum & sapientis matris cōsiliū. Vnum prudenter subnotare sum ausus: ne quid irate: ne qd̄ inoſulto geratur. Quod si adhuc nō redierim. nō mea culpa ē. Tuæ litteræ: uel celeris reditus. uel dignioris rusticationis causam afferent. Nā Bacchanalia parue: mihi curi sunt: Pasca & magnū solēne maxie erit. Tum. n. relinquā oīa. ac uos uisā. Expedi mea sententia: paululū rustici: tibi & rei familiari cōsuli ē: & ueteribus nostris cōsiliis sit satis: si oībus i rebus

pa tebo semper tuis iussibus. Id nobis quæso gratificetur ut his q̄ primum respondeas literis: & me de
neitra ualitudine & si sepe: & confestim cernorem facias. Vale.

Vgust. Dathus filius Nicolao patri. S. P. D. Quā primum cōfecto solemnī ac peractis
nundinis posside eius diei: nisi quid impedimento erit: ad uos ueniam: & simul cura boz
ut Bindus ipse mecum proficiat. Malo. n. ad tām prudēter cōfugere: q̄ culpam
aliquam admittere. Nostrī probe: & recte calles: quæ ad hanc rem opus sint. Iam idem
dedicat dextera iunxit. Cetera corā. Veniam mox tamē res repetiturus: quā cōcitem
Hieronymum publice laudauero. Dedi. n. ad eam rem operam. Vale.

Vgustinus Dathus filius Nicolao patri. S. P. D. Cupis scire quid agatur. Fruges deme-
runtur: earū quātum fieri pōt: maturat perceptio: ut id fiat celeriter. Agētum suppe-
diauimus. Amicus tandē rediit ad nos. Conuenimus satis (ut mihi quidē uidet) con-
corditer: idq̄ mea facilitate potius: q̄ illius uirtute. Quid mihi agēdum sit: quā cōhilum
operis: fac quæso: tunc celeriter sciam p̄ tua litteras: quanq̄ ā delidero corā: tecum multis
de rebz colloqui. Proinde si ueniam dederis: iam iter arripia: pauculos dies cōmotauius. Omnia
sedandz latronibus & sicariis: nec ullus usquā tutus ē locus. Nos cauebimus: & maiorē salus no-
stræ q̄ rei familiaris habebimus rationē. Vale.

Vgustinus Dathus filius Nicolao patri. S. P. D. Nūp̄ ult bonis & acceptis tuis plenis
magnæ sapientiæ literis: & adhibitis multis a me suasionibus: ac precibus: p̄fracta tan-
dem adamantina duricie cōsiliū cepit: ut tuis iussibus paret: atq̄ in urbē redeat. Bi-
duum distulit hortari meo: ut comitē haberet periculosioris inners: sed ea nos spes se-
sellit: nunc maluit subire discrimen: q̄ a tua uoluntate discedere. Quamobrem ne mul-
ta scribam: an hanc sententiam: & ne (ut aiunt) sus Minervam: oto te pater supplex: atq̄ obsecro: ut
supplicem uenientes mansueat: ut soles humanitē q̄ suscipias: arte & benignitate te tenere illum sa-
pius ē. Nostrī omnia probe: & ego quid scribam: tum scio ipse: uicem exploratum ē ubi. Percipio te
eum loqui hac de te longius. Itaq̄ si facultas dabitur: isthuc concedam. Porro uillam reperam: & in-
choatam rusticationem perficiam. Vex. nobis quoq̄ absentibus: & inuidorum improbitate urgente
satis certo scio tui similis esse non defines. Nam qui uere sapit: nanquā a uera ratione aberrat. Recte
traditur: optima rerum omnium mediocritas. Hanc uirum sapientem ueni semp̄ oportet. Sed uoc-
ua Athenas. Si pudoris limites fuerim forte transgressus: quæso te mihi ignosce: tua indulgētia facit
ut interdum scribam liberius. Est enim quatenus filii uenia dan possit. Illa ne uicquam uiolata reue-
rentia: quæ natura omnibus parētibz iunconscilio teste: exhibēda est. Ad primā faciem noctis scrip-
ti legimus: & castris ad nos litteras: nunciatuq̄ pedites quadringentos & ad octoginta equites i a grū
Poliniani deductos. Sublittere (ut rumor est) ad Solarcum: qui locus est inter Politanum & Follu-
necū medijs. Verē ex cōfessionē in Periniani Solū ad messores attendos: botēs: q̄ a Florinog mī
habus surrepti fuerant. Florentinorum iussu tandem restitui sunt. De nostris rebz nihil est qd̄ scri-
bam notia: q̄ omnia bene se habent: nisi tū foret messor inopia. Vale.

Vgustinus Dathus filius Nicolao patri. S. P. D. Mihi ad te pater consolatoriam episto-
lam. Propediem uero minam pecuniariam consolationem. R. Referam gratiam empi uo-
luminis: quæ res mirum in modum me delectat. Parui emisti remiq̄: erat maximi
Qui liberalis: q̄ benignus es pater. Sed reprimā meine cum gratias egerim: relatuus
nō uidear. Cognosces tuum mihi munus fuisse grauisimum. Nicolucia chara nobis in
his barbaris locis mater febrī correpta est: & ingenti insuper lacerum dolore premitur. Tute siquid
agendum sit uide. Digna est: quæ & tuam beneficentiam & officiorum uicissitudinem experiat.
Habes quid morbi pantiur. Cogita quod nā referendæ gratiæ accommodandus genus futurum sit.
Mimo Christophori nostri obsignatas litteras: quas ad cōdes eius libellionis deferri possunt. Cōmen-
do tibi Antonium Piccolominem: simplicem uirum: ac probum: & qui p̄scam fidem: ac uirtutem
sapit. Cognosce quæso: ac meditate eius causam. Nam ipse sibi fingit opamas rationes: te patrono
eger. Cōmendo tibi illum: & causam eius diligenter desidero fieri de uestra iudiciorum familia: al-
tudine certior. Scribe igitur: cum primum facultas datur: mitte ad nos litteras. Cōmenda nos opā
mea: mat̄ & fratres & sorores & amicos: certū omnē plurimū in te saluere uostrā uerbis. Vale.

Vgustinus Dathus filius Nicolao patri. S. P. D. Aute Solis occasus pater: preter spem
iter nostrum consecimus: salui peruenimus: nubes quæ late ex lū operuissent: colubue-
runt imbrē: sedaruntq̄ caloz molestiam: quod obfuturum perimecepatius: & incan-
dum nobis fuit: & prosperum: ac salutare. Vinamus certe lanti nō de tua ualitudine
magnum dolorem: atq̄ agnitudinem caperemus. Cura: & efficax bene ualeas: & cre-
bro ad nos scribas. Ita enim letabis me graui onere. Cura inquit diligenter: ut bene ualeas. De te fa-
miliari autem faciodoso ut sis amicus. Siquidem in ea tū seruanda: tum etiam honeste exaggeran-
da industrie laborabimus: dum dabitur nobis rusticiandi ocium. Vale: & Ioanni Satna celibero: uiro
probo: & uostrī amatissimo. Age quæso gradu meo nomine diligēter: quidō i me adeo beneficus
est: & nos sedulo diligit. Iterū Vale dulcissime pater.

Vergilius Dathus filius Nicolao patri, S.P.D. Accepi. xlii. kal. Sextiles pater tuā epistolā. Ea fuit mihi iucundissima. Non ualeat te esse. Id multū gaudeo. Nos damus petendiis frugibus opam: sed argēto opus ē. Facies mihi gratissimū: si parā ad nos pecuniarum miseris. Neq. n. exigendi datur facultas. Vex. coegit frumentis: & hominibus sese inuicem recipiētibz cōstabimur: qđ & operanis debita mercede p̄solui: & cōmodi tibi restitui: ac reddam. Nolo. n. quēpiā his temporibus in ius uocare. Quāq. pleriq. abstant oppidan: p̄pter paucos: qui ordine quot diebus excubitis agēdis sortito destinant. Quod uile factū scribis: esset ad id diligētē operā adhibebimus. Cōmentarios repperi in quibus rei frumentariae rationes continerentur. Vinum ut ueneat: curā est mihi: quāq. eius permagna est utilitas. Amantē uero: ne recens calamitas catitarē pariat. Satis erit perspicere: si pro temporibus pretium cōmūet. Pecus omne arma: & greges belle se habēt: errantq. laetis salubris. Equales uenit: gaudeo indies. Id uolo ne sis sceleris curamus illū probe: & ibi alimus. Scitis ē fororis puer: & lactis disenta ubera nactus: & alumnā facillimā. Iacobus frater ualeat: & eius cura ualitudinē diligētē. Laetē uiuimus: quāquā licetē potamus: diligētē salutaria: & aspernantes quā nocitura uideant. Si ualeas bene: est: nos ualeamus: & si minus securi. Rumor est: parari bellū: imminet nobis Florūtinorū copiae: quae omnibz sunt magno terrori. De oibz rebus ad me scribe. Pecuniam siquā miseris: do fidei: feneratū dixeris. Vale.

Vg. Dath. filius Nicolao patri, S.P.D. Quāto nos dolore & molestia tua affecerit: epistolā: scribi satis nō possit. Nunc autē habeo Deo grates: si te recte confirmasti. Cura diligētissime tua ualitudinē: & si quid accident noni: ad me scribe. Mētus: quē belli suspitio iniecit: nobis oīo adēptus ē. Vbi insperat pater tuas litteras: gaudeo rem succedere ex sententiā. Argētū accepimus: & quātū ad nos dederas. Reliquū ē: ut maturandis rebus intenda: & tuis iussibus paream: ac demū cōfisto me aere alieno dissolui: ut recepta pecunia: & adiecto ut eam possibz fēnore credas mihi posthac nō inuitus. Vale.

Vgust. Dath. filius Nicolao patri, S.P.D. Quāuis ad te nūptissime dederim litteras: & rogatus atq. inuitus p̄dissimū tibi hoīes: ac sceleratissimū cōmēdaui: spero tñ iūdes te uisū: tēbz: qbus apud magnū uatē nra ē louis (ut fabulant) ē: foror & cōiunx. Me ne incepto delistere uideat! Minus turpiter nō inceptis principio: q̄ modo nō p̄sequeris. Fratres illius supplices uenit ad me: q. scelus admittit: peritū acriter obdurat. Cōmissi cum nihil pūdet: meretū iudicio: q. uere sapis. Me expecta. vi. Idus Septēbris. Interim res (ut opinor) oēs erūt in uado. Quid multa! Iuuat multis certe de causis fuisse ruri. At iam urbē cupio uiſere: & ibi effebui nō cū rursus uiuif ingenti: sed grauibz seruisq. rebus inuēditur. Proinde cōstitui tempore isthuc uolabimus. Interca gratū mihi feceris: si ad me scribes. In qbus autē officiū persoluen dū est: quēso te meam uicem gere. Vale.

Vgust. Dath. filius Nicolao patri, S.P.D. Vetus maliuolus hostis: qui & nos & familiāz nobis atq. crebris tumultu in iuriis: lacessere nō desit. Quotidie in pacatū nostrum agrū omne pecus agit: & nostro fundo insolēt inſolat. Cuius ingressu etiā p̄toris edictū atq. auctoritate phibebat. Alit ille nō pastores: ut mihi qđ uidet: nō custodes armēti: & gregis nō subulcos: aut opilionē: s. graſſatores atq. emissarios: & alieni agri populiatores: plus tuis tē deprehēsus nullā sūq. p̄biciatū penā dedit. S. qm nemo illius scelus ultus ē. Id circū tale. quēpiā fecit crebrius: & ad iniuriā factus ē promptior. Reus ē multaq. iniuriā. Iube illi negotiū exhiberi: & in ius arceſſi. Qui te olim falso criminas: & p. tūtili sua insectatur ē. Homo cōfides: iniurias: exlex: & omni penā flagito obnoxius. Quis ferat eius: qui quā pōt. nocet omnibz: prodest nemini? Quis nō potius omni odio p̄sequat? Iudicio: duplicē esse rationē nō ignoras. Cōq. sūt defensio laudabilior: atq. humanitati propinquier. Tibi autē pbata semp̄ imprimis: ut q. oīam sis inopā & calamitosaq. atq. inuocū uiroq. cōmune profugū. Solet tñ & plurimū accusatio laudari: cū uel teip. id tribus omne uel certe cū fraudulētis: ac nefariis hoīes adies bonoq. inimicos in iudiciū uocas. Id est. n. nō modo nihil uimpendi: sed omni potius commendatione dignissimū. P. Sulpicius uir eloquē: & iuris etiā bene cōsultus laude affectus: ē: cū seditiosum cinē Norbanū accusauit. En tibi alia Norbanusq. neq. cōtinus: neq. hoibz parat: q. nullis legibz patet: oībz facinorosiū: ciuilia ola & municipalia iura subvertit. Fac igit. ut diem sibi dicat p̄toris: et si inficias ibi reus adhibebimur locupletes: & p. uim in agrū nostrū irruisse illū cōprobabit. Noli finire quēso hoīem perditissimū suis facinoribz gloriari. Vale.

Vg. Dath. filius Nicolao patri, S.P.D. Sollicitus sum de matris ualitudinē: cuius uisū in dubio esse nūciatū est. Sed id me scilicet cōsolat: nihil tam dūdū est allatū noui. Erit. n. nescio quomodo: ut si qđ malū sicid cōtinuo relinquamus. Perditū ignoremus: si qđ cōtra acciderit boni. Vex. illud Maronis. Fama malū: quo nō uelocius illū. Sed necdum animus quiescit: neq. ea uel suspitione: uel cōiectura contentus est. Iniectū aio scituplum scias nunquam exemptū iniquo ad litteras pater dederis: quod ut facias: te uehementer rogo. Letus quēso tam acerba animū aggritudine: ac bene Vale.

Vgustinus Dathus filius Nicolao patri. S.P.D. Accepi etas litteras:legi eas peritunc-
de. Queris quid nunc agatur:uultur. Vt omnia scias pater quod agresti hominus generes
quodq; omne uidetur humanitatē exuisse. Huius molestia hominibus ueritas est: nunquā
grata hūcūq; bene dicat Emmit: Bene facta male locata: Malefacta arbitrari se gra-
tia nollas adipiscimur. Rem amittimus: dum in durū genus pergitus liberales effec-
& uerum nūc sit Terentianum illud: Eo rem reddiderit si quis quid nunc reddat: magna habēda sit
gratia. Si autem secus non iusseris: erimus posthac ad beneficiendum tardiores. Non ita tamen ut
cuius ingrat: aut nō benefici in tuiros bonos esse uideamur. Nā id maxime decet: ut in officiis tribu-
endus electū habeamus dignitatis. Vale.

Vgustinus Dathus filius Nicolao patri. S.P.D. Optatueram pater qui isthuc proficiscer-
etur: & cōmētas aduheret. Is constituto tempore non uenit: & mihi dedit uerba. Pu-
det me pater nō meā negligentia: sed alienę perfidia: tuum magnā frumenti paruērā
& similit. eaq; rerum copiam: quæ uilla suppeditat: tibi imprimis grata sunt. Eas non
dum isthuc importatas esse tecū fero molestissimę: qui penariā cellam curatū semper
diligēt: & urbanę uitę prospiciat: ut abundaret necessariis copiis: potius q̄ deficeret. Dolet id mihi
rem cōmississe iis: quorū nō sanis mihi perspecta fides erat. Sed spero me alius prope diem nactū esse:
qui rem ipsam conficiat & sententia: quod ut mature fiat: curā erit nobis. Flagrantiorē aētū aeris
repente hycus subsecuta ē. Ea impedimēto ē: ut maturius rusticis muneribus defungamur. Cogun-
tur quomidiē in oculis nubibus ignes effundunt imbres: terrent crebra fulgura noctū: atq; interdū as-
sidue coruscationes: frequēta fulmina: turbulenta procella: ut sepius exclamem potius illud. Heu
quia nam tanti cinerecū æthera nimbi. Quid sibi ea res uelit: nescio. Certe uereor: ne alicuius malī
p̄tēntia sitis: ita sententia fās est. Scias patēr: nō minus eam nobis damno: q̄ errori esse. Sed quoad li-
cebit nobis: cōsenter omnia nobis pericemus: atq; id tibi periuadeas uelim: Si de tua nos ualitudi-
ne feceris cōtiores: ualde futurū grātū nobis. Vale dulcissime pater.

Vgustinus Dathus filius Nicolao patri. S.P.D. Scripsi ad te: ut & de tua ualitudine &
de curanda te familiari faceres me q̄ primum certiorer. Accepi nihil abs te litterarū. Id
primum ualde admiror. Quod autē nihil prorsum nuntiari iusseris: id etiam permole-
stum est. Oro te igitur: ut crebro ad me scribas: & si qui q̄ debeant nobis: fac ut sciam.
Ea enī sunt temporatur nec credere multis: nec debere expediat: & implere thesuros
q̄ arcam exaurire sit longe uilū. Rumoribus accepimus indictum esse nostrę Reipublicę bellum
ac Simoneto duce: & summi pontificis copias nostro agro insulare: & populabundas ingrem̄ agē-
re prędam. Neque cōnūtere eūscie notū motus causas: nobis peritudois pacis. Ea res magnā
molestiam attulit. Iubetū nostrū homines intigulare: & ab hostium insidiis: cum sibi cauere: tum pe-
cuni. Nuper ad sancti Quirici oppidū proficiscens: mihi delatę ad prædium litterę: & uolūtās uel-
latus: susceptionem auxit. Connūto accingi oppidani: aggeres strim: propugnacula muniri: parari te-
lū: & omnia id gentis arma. Putabamus iam iam hostē irruere: & nobiscū pugnam confectē. Vi-
deo omnes subito quodam percussos metu: & in tutiorem locum sese recipientes: timere sibi ab imi-
nente hostē. Accedunt Florentinorū pedestres: atq; equestres copię: quę haud longe Lyciniano ab-
sunt. Tu scribe ad nos quęso: & quid aut metuendum: aut nō metuendus sit: q̄ & lapis: & hæc no-
sti omnia: confestim fac me ut sciam. De Ludouico Micheloto Perusino nescio: quid etiam insu-
ari audio. Vale.

Vgustinus Dathus filius Nicolao patri. S.P.D. Quid me tantopere tuo silēcio affligis
pater: Quid est: quod tam diu nihil respondes? Nō ne putas satis esse: quam afferit mihi
amicus noster molestiam? Præsta te quęso memores dies ac noctes te cogitamus filii. Le-
ni meam obscuro agitudine: mis peroptatis litteris. De amica causa noli dignus sollici-
tus esse: moderationē: & patientia aduersariorum uincemus infaniam. Tu consilio: ego
diligētia rem omnem traduceris (ut arbitror) in nostras sententiam. Id te oro: crebris ut ad me
scribas: ne quem tantopere amas: aliqua ex parte neglexisse uidearis. Id mihi erit maximū uel me
tenuis saluare iusseris p̄ mas litteras. Fac igitur ut respondeas: nec te podagra deserreat. Nupit He-
labesh uillæ nostrę: aq; & ætate & moribus: florentem sponsum nacta est. Gratulare illi: ut uide-
atur: ac da operam quęso: ut id me ad nos scripsisse intelligat. Vale.

Vgustinus Dathus filius Nicolao patri. S.P.D. Polcis remisi equū: quo tibi istus sic
nem oerat: qui istuc proficisceret. Cōmittere nemini poteram: cū omnes uigerēt repen-
diu labores. Itaq; mercenarius noster uenit. Alter. n. equus redire nō potuisset: in multis
occupationibus. Accepi modo perbreuis litteras: mittam post longiores. Vindemiam
Iacobus curat pbe. Nemo intueri possit uiliens tam frugiparcus: et diligēs: & ruen-
de rei familiaris: perq̄ petius. Bono igitur de rusticis rebus: atq; odioso es animo: & cum celi fa-
uent clementia: scilicet quādo ad balneas: & largius indulge genio. Oblitus fore: quantum potes cu-
rare omniū: & animum collige. Vitę iucundam nūc: ut ita nostri quoque omniū: letissimam
reddas. Vale.

pus atatis aduenient: sacri ministerii dignitate ornatus inter apostolicos viros: doctrina uirtute ac
sanctitate refulgens: idq; ut assequaris: deprecor: q; cuncta largiatur Deum. Vale.

Augustinus Datus Dominico Bilio. S. P. D. Hic ad multam necesse multa ipse me-
cum tacito cogitabas: animus in ancipites curas Dominice traheretur. Sed ne alia per-
currat: quae pene innumerable sunt: tentavi tibi confidere. Ecce cogitant mi-
hi Dominicus occurbat: alia deinde cura rei familiaris administranda assum subibat.
Ecce Dominicus ueniebat in mentē. Conabor ad philosophiae studia mētem retrocare.
ecce subito Dominicus animū inuadebat. Rursum ad ius civile conuertebat: confilium eam cogita-
tionē oēm Dominicus repellat. Cœpi deinde meute agitare: quae inter Crasum & Socrum uet
sata contentio est. Repente prelo fit Dominicus: quasi hunc solus diiudicaturus. Missa illa facio: &
accuratius solutissima rerum inuestigationem conlector. Ecce in medio cursu Dominici in: reuer-
tu ita fiti cœpta cogitatio. Cœpi ipse mihi irasci: quid hoc rei est inq;. Nonne eas imensae magnitudi-
nis hic est dominicus: ut solus tantam animi capacitatē impleat? Tum perquiri oīs mentis latebras:
scutor narios recessus eius: iuxta archana penetror: lustro diligentius superas omnes arguēdas
partes: occultiora quaeq; serinia religio: explore abditā omnia: cuncta diuerticula acridagine pro-
sequor (mirabile dictu) omnia Dominici plena reperta sunt: solus Dominicus animum ingentē
occupat. Is solus mihi uertatur in animum. Ille animū regit. Ille mentis statū: acquietē moderat: ille
federat: ille intrus agitur: Dominicus cogitat: Dominicus solus adest. Solus dominicus reliqua pepul-
t omnia. Solus mente utaq; Dominat dominicus solus. Quid mirum igitur: si a dominando ita ap-
pellatus sit? Plena igitur sunt dominici oīa. Si modo ille nobis uicem amoris ac beniuolentiae nō par-
te rependat. Sit mihi proinde dominicus Pylades: ut dominicus Augustinus experia ē. Orestem ita
eum. Pythagoricus fiet uerus sentio: etiq; ex duobus unus. Vale.

Augustinus Datus Dominico Bilio. S. P. D. Imprudens mihi oīs si amici sita spes
est: angustus & summū bonū dudum consistere uti sum. Sed eos p̄cipue semper du-
xi loco: qui non solum singulari uirtute: atq; eruditōe: sed etiā summā humanitate sunt
præditi. Nolo de te multa scribere: ne me assentatorē quēdā potius: q̄ amicū putes.
Sed ut ut res eritis te mihi & charissimū esse oīum: & perueniendum. Amici suū est ab-
 amico omnia summa cum fiducia petere. Quēq; dem honestatis legibus nō aduerferunt. Fidēt igit
ur animo: quod mihi gratiam situri non incommode ausum petere. Per nostram amicitia: quo ui-
sulo nullam potest esse sanctius: oro te: ut malis urbanus esse q̄ rusticus. Per meā erga te flagrantissi-
mam beneuolentiam: oro te: ut urbanus malis esse q̄ rusticus. Per tuum in me pro capiti amorē: quo
mihi nihil est suauius: oro te: ut urbanus sis rusticus. Per maximi uirtutis idolē: quē te opti-
mum: ac prestantissimū uirum spondero: oro te: ut hoc tempore rusticari non liceat. Per eas summā
fidem: quē mihi apud te est: oro te: ut piusq; adeas: rursum te odium capeat. Per tuā singularitatem: mi-
rabilem q; spem imaginē doctrinae quam uidere uideor pene diuinam: oro te: ut tuis molestiam hoc
tempore periclitari uolis. Per egregiam humanitatem tuā: quā semp maximam expertus sum: oro res
ut ei rusticari uelut quum imbrēs ætus sequitam lenierint. Per facilitatē tuam incredibilem: qua con-
cūs prestas equalibus tuis: oro te: ut Mineruam potius in urbē q̄ Dianā in montibus sedari uelis. Per
eplid pietatē. Per charā munitē charitatis pignora. Per sanctā amicitiaē foedera. Per intiolatā equitatis
iura. Per ueni amoris inextinguas leges. Per uirtutis nostris augustissimū religionē. Per uirtutis inre-
gnatē: oro te: ut hoc tempore rusticari nō sis. Optantissimū beneficiū rusticari uelut si me uicini: si
uice diligenter si suauem: ac lepidissimū amicū putas. Si te non secus ac se ipsum diligit. Si tua si-
bi & cura curę magnae ē: & gloria. Si te dies ac noctes cogitare non desinit. Si tuam ceteris omnibus
rebus auctoritatē anteponit. Oro: obsecro: supplico: rusticari noli. Rura obliuiscere. Ad urbem reuo-
ca animum. Vbi cum tuo Augustino sistitis: tu es maxima pars. Vale.

Augustinus Datus Dominico Bilio. S. P. D. Parebo semper tuis consiliis: & benio-
lis auscultabo monitis. Quanta sit tua apud me auctoritas nōsi: & quondie experire
magis. Ea mihi spes est ut te cum p̄stes. qualem te capio: & inueterata iubet necessitas
do esse. Hodie nequeo te adire. At rogo te: ut absolutus nēspis parumper diuturnitas
ad me. Causa mihi uere necessaria est. Si maiora te morantur: sed id mihi maxime necessa-
rium est: habere te in meis doloribus iucundissimū consolatorem. Qui uel si obmutescas: sola laci-
rificas praesentia eorum in rebus expendis: tuā iprimis amicitiaē consultis. Si ueneris: feceris qd
soles. Si minus existimabo te facturum grauiora. Primum leniat me sum animū: & uirtus hocce
acerbitas auferat. Alterum moderate accipiam. Alterutrum quēso fac me ut solā: & fraterne age cū
eorū qui te amore obsequantur: profequitur. Sed mihi crede: q̄ pro tua uirtute gloriam adipsi feceris:
Eis p me immortalis nūi p̄ma fortuna consilium idq; propediē te ipsa intelliges. Vale.

Augustinus Datus Dominico Bilio. S. P. D. Quid hoc rei ē? tu ne ineprias: ego po-
tius? Quam spem praebes seruandae necessitudinis? Sum ne ego immutatus: uel tu im-
mutatus es? Quem cunctis aliquando praeferebas: nunc ut alioqueris: atq; multis
inferiores anteponis. Quid dixi inferiores? Certe inferiores habendi sunt: qui te nō an-

recollunt. Ira contentis. Leges despicias uera: amicitia: uel magis amicorum tibi principes: quibus eoniam parebas: atque id faciens & gratia tibi & gloria comparabas. Nomen quod dixerim: nec tu etiam ignoras. Audenter dicam. Fugit uera tibi erant nostra alloquia: & tuam uitam non dehonellabant. Nolo de me ipso predicare: quod audientibus molestum est. Boni fabri bona quoque ciuitas constitunt. Atque ut parabolam aperiam tuam consuetudinem oportet esse cum his: qui te possunt facere meliorem. Crebra enim dico consuetudinem. Bonum est praclarum est: capere & amicos omnes homines: Sed contentiano debet esse cum paucis. Omnia tempus habent. Iu qui modo spem tuam spondebas: effrenatuli tunc animus: tuam indolem prosternebas: tuam dignitatem negligis: tuque uitae non consulas: tempus tuum: tuam etatem profligare non cessas. Credis mihi iucundum esse: ut haec scribam? Erras si id putas. Ille tamen haec dicit: qui te neminem chariorem habere: quo tu habere charioris debet neminem. De amicis loquor: quos parate difficile: tueri multo difficilissimum. Nosti iam constantiam solide amantis: quem (uera dicam) negligis quasi unus ex media plebe: qui te docet sublimiore re quam patris loco. Dicam fideliter: diu aulculas stulto mihi tuam diu rectam uideris tenere tuendi rationem. Dixi arroganter: tamen uere. Amico momentanei ubique occurrunt assentatoribus plena sunt omnia. Verum amicum ubi inuenias? Unum certe nactus es: nec cum illo tuo incommodo. Sed id commune uicium est. Bonum qui non habent: uicium affectant: qui habent ignorant. Dixi. Ad rem ipsam. Quid meas lectiones audire non uis? Quae tibi a me orta iniuria est? An non orta a te etiam quidem scriptus? Audis multos perniciosos ferentes ludibria iactantes: stulta fundentes: nugae conditantes. Augustinum non audis: parce mihi uera dicenti: Augustini non audis: praefatum clarumque & amplissimum munus afferentem: idui & quidem non fallum aliquid. Oraionem quam habiturus es: quae tibi maxima habenda est: curae plusquam etiam canonici auctoritas. (At dicat aliquis: tui tantopere superbus?) Jacteo ubi inquam munus non canonicis pinguedinibus sed summi Theologi auctoritate dignissimum excoGITATU studiosum: elaboratum diligenter: quam meo nomini emancipandum fuisse: sed certe affert illi omnia debeo: & debere uolo: inter quos & me nolo quicquam inter esse. Quando est etiam alter Augustinus quem tu audire debes potius quam qui te lactant leuibus ridiculis. Recte ad cor tuum. Tolle istam inuicem: ex ne pusillanimitatem abiecti hominis: & uiri indutere magnitudines. Tu ipse tempus constitue: ut de te nostra: quum iussis colloquamur. Sed uolo mihi offerri Dominum: non inlpidum atque insulsum hominem. Vale.

Vgultinus Datus Dominico Biliotto. S. P. D. Hic cum multo iucundissimam lectionem pro more percurreremus id nobis serupulum iniecit in calce disputatio: sed hoc tibi uideo non posse debere. Meditatus sum cum locum: quem ipse ira interpretor. Coniectantes Naticum promississe Attico magnum se aliquando ineloquentia explicaturum. Id Marco subito in mentem uenit: itaque ait. Sed hoc tibi uideo non posse debere. Recordatus superioris promissi: uideo: & intelligo inquit: impersonaliter non posse debere hoc. Quod philosophus est? Videlicet a me qui aliud sum pollicentis: quod est Oratoris genus. Est ille: est inquit illud ante merides. Illud quod ab elequentia est: hoc. scilicet quod philosophiae est eodem tempore. scilicet post meridiem sicut nunc de dolore ipso disputatum est. Confydera si tibi cordi est & aperi tuam sententiam. Quod si recte uales: mea iucundissima uita est. Vale.

Vgultinus Datus Dominico Biliotto. S. P. D. Quid est quo ad te possim scribere me iusquam ut ad exercitationem bonarum artium ac uirtutis cultum te sponte tua propensum incitatumque cohorter? Qui indoctrinae studiis pridem uersatus es. Nosti id sibi esse uiri sapientis munus: ut uirtutes non non solum: sed etiam ad exercitationem accomoder. Partum est enim nosse quid agendus sit: nisi ea agas perficiasque. Quae magistra uita: philosophia & intelligenda simul: & exercenda praeceperit. Accipit quandam agenda tuam te tuum seriem ac distribuendi temporis ordines. Nunc quae sectare: seruareque ad ipsius ductum non pigeat aciem ducere: ut possis & uitam traducere quietiorem: & temporis frui commodis: cuius solus nostra est possessio. Cum caetera pro sapientis Stoici sententia aliena esse dicantur. Angusta uita hominum circumscripta est luminibus. Non sinamus quas lo quodcumque nobis aui datur: inane perterlabi. Hoc tecum meditare. Hoc uolui: hoc etiam atque etiam cogita: quo nihil efficeret aut tibi fructuosius: ut poteris: aut parentibus tuis gratus: aut mihi ipsi deique iucundus. Vale.

Vgultinus Datus Dominico Biliotto. S. P. D. Hodie diem dies laboris & occupationis illuxit mihi: nec datus est requies locus qui erat mihi dulcissimus: & die noctaque optatus conspectus. Circumstreptum & urget Reipublicae indefinites molestiae. Sed quo faciam ut uales. Scribe unicuique uerbum: & responde capide praestolanti mihi. Vni mihi inquam uerbum: uti facis. Vale.

Vgultinus Datus Senenium Orator apud summum Pontificem Dominico Biliotto. S. P. D. Cogitabam longa scribere: & ita facturus sum. Sed quoniam equitandis modo ad summum Pontificem modo ad caeterum ingentem Cardinalium defensionibus suis: post longas literas ad magnificos dominos oculi nequeunt coerceri grauius somno Deus aduocet. Illud nequeo tacere: quod meas molestias ob absentiam: & meum ardorem redeunt.

di desiderium. Leuione plurimum tue litteræ: & cum cumulatiflime: quando de nostra mutua benivolentia dulcem faciunt mentionē. Cardinales & alii domini: quod multi sunt: defangant: & consumunt quotidianis sermonibus Augustinum tuum. Hos labores qui tamen cum maximo honore sunt: præ uideris: & impremeditati non me obtrunt. Sum in pelago maximorum fluctuum & quibus supra modum ab omnibus cum summo honore tractatus tamen cupio redire ad uestra sua uisui alloquia. Comedo cum Cardinalibus: loquor cum Pontificibus: uisitant me multi: & tamen cor meum uobiscum est. Cardinalis noster: uere te & me diligit: & est oñisurus re. Veniet Isthuc: & ego (si potero) cum illo: postquam Viterbi cōcesserimus. Receffisset sanctissimus dñs noster hac ebdomada. Sed me impulsore: & humiliter submonente: decreuit honorare hic festū dñę Catherine: Senfensis: post illam recedemus. Vale.

Augustinus Datus Dominico Biliotto. S.P.D. Accepi tuum libellum: & iucundissimum. et tua iussa sequar. Quo nihil mihi possit charius: esse omnia gratificanti abis hoc est alteri mihi: quem uile aliquando ac saluta. Signid super est temponis nisi forte molestū sit. Si cupiam tecum nitere semper: noli admirari: quoniam sine te non sum totus: quia maxima est nostri animi pars: quod tu non ignoras. Vale.

Augustinus Datus Dominico Biliotto. S.P.D. Quid est quod neque te uidere? Quid quod alloqui non possim? Publicis ipse ipedior curis reipub. obuior laboribus. Sed tu mihi uideris occupator. Totum diem delitescis: nec possis reperire uspiam: quem ita magno complector amore: ut nequeam sine illo incunde uiuere. Agere tecum multis. Sed uera amicitia: summa benivolentia: quam noli: me cunctis in rebus audientem facit. Opus mihi est: ut tecum familiaris: & quos solemus: ac iucundos sermones conferamus. Prodi quod in lucem: et ubi te conueniam fac quod primum merui sciam. Expectabis: et ipse propere ueniam. Non enim ita me rapuit respbus. quin totum possideas: & qui quotidie de me positor itura nancisceris. Volo et uisere patrem tuum: quem uidi hodie non satis firmiter ualentem. Da huic uiatori respbsum. Vale.

Augustinus Datus Dominico Biliotto. S.P.D. Qui me magnis quotidie cumulas beneficiis dulcissime Domice. Hoc mihi quoque uelim nunc gratificeris. Fac ut sciam: tu uales. Quod nescire nimium mihi inestum est. Quæso igitur: in incolumis: et me trahe in penitiorē periculis in partem. Vale.

Augustinus Datus Dominico Biliotto. S.P.D. Oro ut quo tempore minus tibi graue sit: hodie conueniamus. De te credo: de me præstare cupio. Tum demum mihi uideor uiuere: dum tecum uiuo. Proinde nostræ amicitie amplectare iustissimā cōsuetudinem: quo pretio uulgi potest: neque esse debet antiquius. Vale.

Augustinus Datus Dominico Biliotto. S.P.D. Forte fortuna Petrus noster ad me uenit: & cum in cui mentionem uentum esset: Subiecit tandem patri te nescio quid pati nullum morbi: id quantum conuenit: est: me plurimum exorciat. Ac plius foris meum animum: quod tuum corpus uexat. Fac sciam: ut te habes: & nisi graue est: lube ut ad te salutandū accedam: uel certe rescribe aliquid. Nam tantillum etiam mihi erit iucundissimum. Vale.

Augustinus Datus Dominico Biliotto. S.P.D. Cum Paulum uenientē exacerperis: & exponentem mea mandata audieris. Fac obsecro: ut illum benigne iteuaris: & si mihi credis: & illi credideris: me ipsum audire petentem: & remittere uolantem illum ad nos. Vale.

Augustinus Datus Dominico Biliotto. S.P.D. Quod felix faustumque sit tibi de ferre uolens: quod nostrā domū honestat plurimū: & letificat: quod tamen desuper damus esse nō ambigo. Quid multa? Hæc uenit Patricia nobili uir generis: qui cum se continebat: & longe gerebat publicum munus. Hæc ad multam noctem cum Francisco Patrio locutus sum. Hodie manifestata res est. Iacobus frater uxorem accepit Cineram Patricia filiam cum oibus paribusque solent in matrimonio exquirere: & desiderare homines. Et labes rem totā. quam latere uolumus aliquot dies. Sed cum in omnibus rebus sapi. Lætitiam puto esse ueram: & perfectam: si tecum cōmunis sit. Cum reliquis nullum adhuc sermones facias. Cum Stephano dulcissimo patre: & Antonia matre probissimā: quos mihi arbitror parentum loco. Omnia confer: & bene uale ac feliciter.

Augustinus Datus Dominico Biliotto Canonico. S.D. Quale et de equis cepisti consilium: tale habeo ipse pridem describendis litteris propositum. Sed hoc quicquid est scripsi: do ubi uisum fidei. Rectius erat: ut palam mecum ageres: quod ut circumuersione ute reris. Sed quamq̃ oneratus iniuriis ne id exercebas: quod debet sua natura esse dulcissimum: de iniuriis indico mihi perpetuum silentium. Sed quod magis ad rem attinet: cauebo illas: que uel indignandi: uel irritandi: præbere occasionem possint: & illa erūt plura fortasse quod cogitas. Et id unum erit super eo temperare saluatori: præcipi oculum erui si scilicet. Attulid memento: me putasse hactenus habere amicum. Quod si fuisset errore liberatus: neque etiam culpa uila conuictisset. Verum cum didicisset: quid sit amicum esse: tum demum superbi: aut pro te mea remuere animam. Ut uero mihi gratificeris: nihil postulo: ut tibi consulas: moneo. Postremo cura-

bo: ne amplius iure reprehendar: quod ad uitam perinet. Quod autem ad amicitiam spectat ero & multis tui: qui fuisse quodam tempore: mei non desinam esse similis: qui fui semper. Quod si possessionem tantum amotis in thesauris tuis (ut sepe hortabar) condidisses: quid nostri alterum acidi fuisset praedarius. Bona est penaria cella: in qua non quotidiana: sed perpetua conduntur. Cauebo inquit illa: quae dedere molestia causam. Vale.

Vgustinus Datus Dominico Biliotto Canonico. S. D. Dulcissime amice salue. Difficultate itine: salubris & tripudii: timpanorum sonitu: agrestis frequentia obrutus: uel potius territus: ubi sum nescio. Discessi te in saluato. Deus nouit quo animo. Sed ira oportuit. Da ueniam. In stabat summa necessitas. Praeparatio sollemnitas urgebat. Sed alia per multa sunt: quae faciunt me quodammodo impotentem mentis. Nunc rursus succedunt forenses curae: & litibus: controuersiis: ac rabularum clamoribus aures circumsonant. Miserere quaelo non digna gerentis: sed quae animus prorsus abhorret. Vete ad labore: nati sumus: nec datur usquam illo: requies. Isthuc dum uenio: orare cogor: ihuc deum deo orare: & ardua gerere imperantibus excelsis Dominis: quorum dicto parere necesse est. Vbiq; apud homines plena curarum: & laborum sunt omnia. Mihi habunde suppetunt. Deum quaelo: ut salui ad portum: quo animus aspirat: tandem aliquando peruenire possim. Ex quo futuram patriam inquirimus. Tu quoque scribe ad me: & parentes tuos: tum nocte: tum literis saluta. Et in primis memor es Augustini tui. Et si quid est noui: fac certiorum. Vale.

Vgustinus Datus Senesii Orator apud summum Pontificem: Dominico Biliotto. S. Salue mi Dominice suauissime. Oro te: ut meo sicut saepius dixim: esse munere perfungaris erga optimam genitricem: & dulcissimas meas delicias Nicolaum: quem ita cogno uerementem: ut iam desideret relinquere omnia: & patriam & filium lepidissimum re petere. Quem tanq; sis Augustinus amplectere: osculare: contracta: suauia: in deliciis habere: & confortare meos: & saluta tuos. Et faciat sciant dominos optime ualere: & sic consimiliter Saturni consocium: quem fama erat egrotare. Habuit febrem perdidit unum propter mutationem acria: & nunc ita bene ualet: ut si nemo nostrum ualentior. Facioas: si parentes eius erucantur: & certifica eum incolumiter ualere: & iucundissime agere: Meos. i. nostros reuise: tuos saluta: & meam indicia uoluntatem: & redeundi desiderium. Sanctissimus Dominus noster discedet die tercio Maii: quia me auctore supplicante remanet: ut honoret sua praesentia festiuitatem sanctae Catharinae Senesii in loco ubi sacra eius ossa quiescunt ad templum Mineruae: & tunc itas eximis in inueneri optatissimo: ut ipso. Commendo tibi. i. mihi ipsi matrem: filium iucundissimum: & uxorem & reliquos meos omnes: ac nostros. Commenda me collegis: tuis patribus optimis quos & sancti. Domini nostri commendamus: & commendare non desinam. Vale.

Vg. ad multam nocte scribendo defessus. Dominico Biliotto. S. D. Euge laetare: hodie Senatus coactus est: & in eo decreta sunt: & totius populi consensu consultata: p quae euitatis salus: tranquillitas: & otium coaserari possit. Sed adhuc proferri non potest. Euge exulta: & ad festiuitate: & cantu conuertere animi. Faces & tedas para lucetis: ut bias: cytharas: situlas: lyras: symphonias: & reliqua accerere omnia musicorum genera. Haec sunt quibus uere nobis letandi. Tu uero quae scribis ad exultationem admirabiles excitant: si me fortuna mihi inuenta non sit: & tu rediens Augustinum tuum reperias. Habes quid noui iucundissimi mi habeamus: Sed tu archana haec serua saltem duos dies. Vale.

Vgust. Datus. Dominico Biliotto Canonico. S. P. Cum domi uenire tuam dulcissime Dominice: ut sciretis quae abs te praedatus esset: dixi ut ad te scriberet: forte fortis offendit: quod multum aduerxit: quod si susceperis letamus. Si plus datus fuisset teporis: quo me praepararem: & aperire mentem: & desiderium explicare. Nunc tam longos sum praepressus dies. Viti sunt mihi excedere anni mensura. Rusticae res: sed interitum eius memor: quod te in altissimo corde defixit. Et quaelo fac me de tuo reditu certior: & quem ad diem expectes te mihi optatissimum. Et non graueris scribere ad me aliquid. Sed si te mihi reddideris: multo erit mihi iucundius. Vale.

Vgustinus Datus Dominico Biliotto. S. Iam putabam nosse te: qualem te amicum: & non habeam: & iam pridem habuerim. Sed frequentem diuitem habere obtusiores aures. An nescias te mihi esse in propensio uoluptatem: in dolorem consolationem: in laboribus requiem in maiore refrigerium: & sine te acerbam & suauem uitam? An nescis quibus nunc premor malis: quibus circumueniar laboribus? Quod tu fugas si tu mihi deus? Quod mihi auxilium superest? An non desitimus omni ope miseris uiciis agam? Superioribus litteris narrare tibi uolui mea incommoda: & te partem audiendo suscipere meam leuare summa agendi nem. Sed omnia accipiam in meliorem partem. Vult credo experiri fortuna patientiam: & constantiam meam. Deum quaelo: ne succumbam. Nam onus graue subitineo: & meis impar uiribus. Te a mihi oro: delectas eam: quem deservit mihi inuenisse: primum miserum. Si tu desideris: quo uno spes mihi ois sita est. Doleam: lacrymans illi tuo quae iucundissimum soles Augustinum uocare. Vale.

Augustinus Datus Dominico Biliotto Canonico .S. Suauissime amice post optatam salutem. Iam redet tui me longi silentii & quid agas: nescio. Quid de te iam diu? Vbi laces? An uelles gr̃e molestie caream? Quā sit grauis tam longa mora? Ego uero te non obliuiscor: adeo ut nisi te experiar: & ueniam oio eundem dulces literas ad querelas tunc coacturus. Especto cupidissime tuas litteras: & has ego missim legiores: nisi publica epistola id est liber pre longitudine impedisset me. A Pontifice nix possum discedere: & a Reuerendis simis dominis: qui non fecerant illum. quorum sum ego assiduus affecta & coactus sectari utraque: nusquam quod semper abhorruim. Cupio non habere amplius hanc patientiam & uos retinere. Ad id do operam. Præterea si uelles uenire hucquod mihi uideretur: miram pro te & sociis: & equum. Et tamen uideretur magis quia Cardinalis noster cito debet isthuc uenire: & cum poterimus associari: & tu maxime quæ erit magna reuerentia. Et si ita facere uoluens. scribe. Et ego faciam certior: quando cardinalis ipse uenit: ut si quoniam nondum diē constituit. Hæc te ostendit plurimum diligere. Amplexate Ni eolam meū dulcissimū & meos saluta omnes: id est nostros in os & meos multas uerbis. Saluta quos censes meo nomine salutandos. Vale.

Augustinus Datus Laurenzio Parisiensi .S.D. Pluribus in pridem coniecturis: per spiritus argumentis: quantum tuus sit erga me amor: facile intellexi. Tuam præcipuam beneuolentiam: summam charitatem: hūdo: ac plane cognoui. Quā me utaris familiariter plurimum scire desydero. Itaque mihi rem gratissimam feceris: si omnibus in rebus mea opera uaris. Quia maiore auctoritate polleant: certe multos poteris iuuenire: at qui me uel sit dio uel hūdo antecellat. profecto reperies neminem. Proinde quæcumque tibi aut uoluptas aut honor: aut denique emolumentum futura sint: ita me fiducia petas utinamque eos amicos decet: ut cum merere: cum etiam communissimam amicitiam iuncti sunt. Quod si mihi grauficaberet magnū abste beneficium accepisse iudicauero. Vale.

Aurelius Parisiensis Augustino Dato .S. Dolorem mentis tuæ litteræ leniunt. Ad querens cōmuni amici uoluptatem maximā auulit. Ibi ob eam causam gratias quæ maxime agor: ac tuū optimam istam erga me uoluntatem gratissimā habeo. Amicorum genera multa esse non dubito. Sed si demum ueri amici existimandi sunt: qui tā absente: & præteritis uide semper existunt. Incunctis uero humanis possessionibus una oīus amicitia: uel diuina: & res secunda: incūdiōres facit: & aduersas tollerabiles reddit. Tu fac ut me uehementer diligas: utique suadeas esse te mihi quidē charissimū: Chariorē foretū frequentes ad me litteras dedens. Vale.

Augustinus Datus Laurenzio Parisiensi .S. Cum apud me sepius iter faceres: & ad uisulam nostrā uoluptatis gratia diuerteres: mecum ante alios iocūdo: ac familiariter loquebaris: Me uero non fratres: & amico omnium primo uidebare. Nunc uero quid causæ sit propter ignoro. Nec enim nos uisumque tua consuetudo erat: nec audis: nec alloqueris: ac penitus ueterē sententiā uertisti. Magna (ut arbitror) reprehensione dignus es: cū sit tibi exploratū: & uerā amicitia existimari oportere: & a primis animis cepra creuit fides: nec ul' calamitas ulla: uel fortūdo: uarietate mutata: ac summa i amicos beneuolentia eē debet. Nec ulla in re deesse amicitia quicquid sine culpa potest. Siquē oīa amicos: ita extendunt: ut non alia amicitia sui ipsius habenda ueratio. Igitur si uerā adipsi laudē cupis: da operā ut ab amicitia legibus non discedas. Vale.

Aurelius Parisiensis Augustino Dato .S.P.D. Petrum Geometram uirū probū: & nostri amanissimum ob uirtutem atque humanitatem eius iam pridē uehementer amauim. Laudari mores eius bene instituta uita: comis affabilis: opima consuetudo cogit ut summa illi beneuolentia: & charitate prosequar. Hoc uno more faciliatē prestatorem cognoui neminem. Cum præcipua sit eius uiri modestia: & singularis dignitas. Cōmendo enim tibi diligenter: & omnibus in rebus ita eum tractes orot ut nre illi mea cōmendatio plurimum profuisse uideatur. Hoc profecto tēpore potes efficere gratius aut incūdius nihil. Vale.

Augustinus Datus Laurenzio Parisiensi .S.P.D. Cum remittendi animi gratia Bononiam proficiscerer: reddite sunt mihi in ipso itinere tuæ litteræ. Amicissimi hominis: incūdiissimas litteras summa cum uoluptate legi. Quod si amicorum (ut greci dicūt) omnia sunt cōmuniatio ipā postulat: ut Petrus: quem mihi tantopere cōmendas: cōmuni studio: atque amore cōspectamur. Nam si uirtus ad amorē impellit: si pietas ad beneuolentiam: allicquitur: estque non aut diligere magis: aut amare etiam oporteat? Prædara eius uirtus: multarum rerū eruditi spectata doctrina: explorata integritas: facillimi mores: oīum bonorum amore dignissimi sunt. Suscipi igitur illum: & in limum ad meam: ac denique omni studio & cura efficiat: ut inleigat se apud nos: & pro uirtutē suā: & ob tuā cōmemorationē tiprimis grauosum esse: ac me paratior ad beneficium conferendum: illū ad recipiendū inuenies. Vale.

Aurelius Parisiensis Augustino Dato .S.P.D. Quis solui isenbēdas litteris diligēs est: quā curā in uis doloribus leniendis: ac f' edidit animi tui perurbationibus adhibere cōsueueris (ut arbitror) non ignoras. Id est: n. uerq amicitia: mutus ut & consolati amicus adueris in

rebus: & lituare consilio debeamus. Eram forte fortuna eo in loco: quas ualles
En mihi nuncius callatus est Petrum Rusticum philosophi insignem & nostra memoria Theologo
rum principem obitisse diem. Percussit ea res animi: & me ipsum quoque summa egritudine ac dolore
affecit. Sciebam quippe illum esse quod nostri seculi doctrinae decus quas mas delicias: quod scien-
tiae flumen merito appellare liceret. Prae dolore ipse quo me ueterem nesciebam: unde ad te scriben-
di initium peterem prorsus ignarus. Et n. qui aliterus leuare aggritudine: aut sedare marore con-
cupiscit: ipsum imprimis uacare omni perturbatione necesse est. Itaque ego qui in mixto modum animi
cruciatu: qui angere exactionem esse immatura aetate uirum magis laudibus praestantem scribe-
re diutius sum cunctatus. Da quaeso ueniam: nec aut negligentiae: aut culpa: sed doloris & sollicitudi-
ni tribue. Quam uero aius pauli te collegerit: & scribi sepius: & dabo longiores literas. Vale.

Vgultus Datus Laurentio Parisiensi. S. P. D. Quas dedisti nuper ad me literas: fuisse
mihi graue admodum & afflicto animo ac dolenti optimi tui interitū plurimum con-
solationis attulerunt. Quem modo uirum amissum: non modo istisq. humanis
me erudieris: sed uniuerse quoque ciuitatis summis qbusq. & clarissimis uiris antiquus erat.
Quas in eius funere ciues fuderunt: certe fuerūt uerae lacrymae: & ab intimis praece-
ditis abiq. dubitatione profectae. Quāquā deplorare illius mortem: nihil aliud esse uoluerit: q̄ max-
imē eius uiri intideret sollicitudinem. Quam moriendo illum affecit: puta mus. Nam si bene iuste
ter-ac moderate tunc uobis post mortem celum patere arbitramur. Quē uidimus iam pridē: quē
aud. uimus: cui a dictum faciliorem: atq. expeditiorem passuē credamus q̄ ei qui omnia semp ha-
mana contempsi: uoluptatem aspernam: et turpitudinem abiecti: uirtutem coluit: sapientiam & pro-
bitatem rebus omnibus anteposuit. Proinde ne inuidi magis q̄ amantis officio fungar: idē iam
desinere eius obitum: & te ac ceteros oēs cupidissimos bonarum artium obsecro: ut cunctis tui-
bus & maximis studiis eiusdem tui uestigia conseruentur. Fallax est fortuna: uita hominis breuis.
Quare uirtutem: & sapientiam amplectamur: quae sola beatos facit. Et quod nobis datur a te contra-
mus: omne in magnis ac praedant. exercitationibus. Quas uolgens opinatur: falsae delitiae sunt: nec
uere uoluptates. Itaque laborat: ut id bonū adipiscatis: quod patri & aeternum ē: & solidū atq. integrū
uoluptatē affert. Nec tū iermitas ad me scribere: cuius litterae dulciores sunt sup. mel & fauē. Vale.

Aurelius Parisiensi Augustino Dato. S. P. D. Hodie circiter decima diei horam: puer
cum suis litteris ad me uenit simul & donum q̄ pulcherrimum detulit & tam bonam
ualitudinē significauit. Pergratū mihi litterae exierunt. Longe gratius praedant minus
q̄ gratissimum te incolumem esse. Id enim uel maximum amicorū officiū est: ut solliciti
alterutrum sint de sua ualitudine: & memo se p. crebras literas alloquant. Varia nāq.
apud sapientes uros ac multiplex de amicitia sententia est. Sed ea unq. lōge melior ac multo prestan-
tiorque praecipit non minore de amici cōmodisq. de propriis rationibus curam suscipi oportere.
Quod cum in te esse perspicuū non dubito: se ex omni numero: nūq. lōge primū ac multo omni
laude praetantissimū appellare. Vixisti facio te de nostra sospitate certiorē. Sed tū scias plenā no-
bis te scitiam allaturum: tū mel sepius tuae nobis reddetur suauissimi me litterae nūq. q̄ praesentes
iactemur. Quod si curabis: p̄q. magnū a te beneficium accepisse putabo. Vale.

Vgultus Datus Laurentio Parisiensi. S. P. D. Cum iam diu abfueris: cupio tādē aliquē
do ad nos redeas: ut uetere ac suauissima consuetudine coram uis possimus. Satis iam
satis te oblectasti ruri. Reliquū ē: ut urbem repeas: & rursum palatrum nostrū conce-
lebris: quē longo iam intervallo intermissa ē. Cupio tecum multis de rebus confabu-
lari: quae praesentes magis q̄ absentes deceant. Sed ne me tibi sub tractum putes: quan-
tulicūq. inuitam facias: cope quod nup. allatum noni est. Nam ex gallia duo heri profecti: retu-
lerunt eodē die: hinc a uenatoribus elephantum iuxta Pyreneos montes: illinc a piscatoribus in Ro-
dano humo ingēns magnitudinis Delphinum tractu reuictum. Quod utroq. & si raro cō-
gere consueuit: tū eiuē diei fors inter miracula habet. Hoc nolui ignorare: itū praecipue car-
e: cuiusmodi prodigia ac portenta conuicere. Vale.

Aurelius Parisiensi Aug. Dato. S. P. D. Multae sunt ac variae hoīum nationes: dis-
spares genū rursus: resq. p. uarietate regionū sūma diuersitas: nō eadē oīum uel studia sūt
uel ingenia. Sed hec in plenisq. dissimilia ē noscunt. Apud Italos qdē insolē ē Delphi-
nū: aut Elephantū cernere: quod utroq. animal p̄sepe Gallis cōspicēti nullas praerū-
as mirandū parit. Nā & nāstū iuxta eas oīa mares & laussima nemora ac frequentes salus
magnāq. dā id genus alialium suppediat copia. Proinde ne qd. primēcas aduersi ob ea: q̄ nūq. tibi si-
gnificata sūt. Pauca scripsi: q̄ tibi gaudio: & uoluptati futura ēē cōfido. S. & fructū quoque. & utili-
tati cōposui. Sigdē mēdū auferis: quā grauissimā perturbationē ēē cōstat. Sed hac de te satis. Superst-
as intelligas p. nostras literas: qd. ipse agā. Solus sum atq. oculos in nūq. tū nec minus oculos: nec mō-
nus solus. Careo amicorū cōmētiis. Sed ueteres amici nō desunt: libri scribo sēp. aliqd. Meditor mēte
& cogitatione cōplector. Sigdē ab ea exercitatione dāf. rēposui: illū interdū agros: & uirētes colles.
Dāf. nō nulla interdū uenationū lōpa. Si unus ad sis uita sūt nostra iucundissima. Vale.

Vgust. Dathus Laurentio Parisiensi. S.P.D. Qui magno antehac dolore afflictebari non acceptis litteris tuis summa cōtra sus affectus uoluptate. Verebari ne ob longio rem absentiam eius oblitus esses i cuius animo ac penitissimo corde defixus es. Nam cum tuis litteris tum operta cōsuetudine tua ita delector ut tum demum mihi uidear beate tuuere: dā tecum uiuere ac tum propter mutuas beniuolentiam: tum propter singularem modē hā tuam ac probitatem: cepi iam pridem te nō amare solū uerū enā oblectari. Tu quāso ne patiaris te in amore uicari: sed redde potius optimi amoris uicem. Vale

Vgustinus Dathus Laurentio Parisiensi. S.P.D. Cum omnes magno cōplectar amorem: qui litterarum studiu dediti sunt: tum eos & beniuolentia: & obseruantia prosequor: qui se ad uitruis exercitationem accommodant. Hi. n. ut mihi quidē uidentur: & digni amplissimi laudibus: & beati existimandi sunt: ampliat id bonum: quod ceteris rebus facillime antecellit. Marcus Cato uir magna auctoritatis: & p̄cipuo bonarum artū studiorum laudare cōsueuit: quorū perspecta uirtus ellet: & summa rerum cognitio ac multis in rebus excogitata solertia. Nec inuita. Quid. n. his rebus uel dici maius potest: uel p̄stabilis cogitari? Surti tūc nāq; p̄cedens q̄rit: & exquirat doctrinā Philosphicea semper secta sunt: quorū certa foret stabilitas possit illic: illa contēpserunt: & habuere p̄ nihilo: quē quasi ludibria quēdam fortune in modo hūo modo illuc trāsserunt. Tū igitur si uir p̄clarus ingenio: si probatis moribus: si excelsi animi haberi uelis: curā ut maximorū philosophorum sequaris consuetudinem: & uulgatā impetitatē multitudinis errorem aspernēris. Ecce tūc mihi gratiam: tibi ipsi salutarem. Vale

Aurentius Parisiensis Augst. Datho. S.P.D. Cum tuis non inuitis iam pridē paruenim cōsiliis: nequaquā monito opus est: sed opus facto potius. Quid agam: tu ipse nosti. Dies laboro: & noctes. Nulla pars temporis mihi elabitur. Tuam uocem diuinum quodāmodo oraculum puto esse. Sponte currentem incitas. Itaq; iam monere desinet: rauē potius: & optatum auxilium prābe. Nemp̄ tuo cōsilio tua opera: tuis inlustris: opus est ad eam rem: quā paro. Plurimum admirationis tuæ mihi litterę auulerunt. Q̄ tūppe quæ ab alienationem quandam animi tui a me significare uidentur. Verum tamen tantū apud me pondus tua habet uoluntatis: ut quācūq; agas ad optimam partem referam. Sanis reprehensionis alla eum celsēdē parū utilitatis affert reprehensio si iusta non sit. Magnus es & amicus & arbiter. Qui quid uel turpitationis uel laudis adhibueris: equo animo ferā accipiamq;. Vale

Vgustinus Dathus Laurentio Parisiensi. S.P.D. Quoniam te ex omni numero amicis & fidum imprimis & uerum expertus sum: sed & acrem & iustissimum: nihil est quod tecum non libenter impariari. Noui te eo studio ac natura p̄diti: eo insuper ingenio: nam ut amice prodesse omnibus opulari uelis: & non solum cōsilio: sed etiam re: atq; opā iutare: cum tēpus postulat. Sed de his laudibus difficile dictū est. Illud uero p̄terite silentio: maxime tūc reperiti hominē: qui alteri q̄ sibi prodesse malit. At tu ad modū admirabilis es: qui maiorem in conferendo beneficio. q̄ in codē accipiendo p̄cipuas uoluptatem. Eaq; igitur ob causam: te omnes uel diligunt: uel admirantur: ut & auctoritate: & gratia merito omnibus antecellas. Quid multa? Ex uirtute tuis equalibus p̄stas: & multarū rerum laude ita polles: ut maioribus natū comparandus esse uidearis. Cēpi cōsiliū: atq; ita in animo tuo fideliā transmittēte: quo tū Hispaniensium dāsis uuper aduecta ē si est: quod i ea insula: aut tibi: aut tuorum cuiq; possim conducere: ut sis explorare labor. Medi officiū parere tuis iussibus. Igitur ad me q̄ primum rescribere optantem expectantemq; magno defiderio tuas litteras. Vale

Vgustinus Dathus Laurentio Parisiensi. S.P.D. Q̄ tu quondam apud litteratos gestarum gloria clarescerent: idcirco in suis rebus publicis maximam sunt auctoritatem: & gratiam affectus: q̄ eorum uires oēs: omnis intentio nihil spectabat aliud: nisi ciuitatis salutem ac dignitatem. Omnis homines deet cōmuni saluti: atq; utilitati cōsultare. Id uero & mulier clarā: pari ratione effertē contendat. Sed illi ante alios qui magno ingenio: & clauo sunt: non sibi solum: sed patriæ: atq; amicis natos esse constat. Nam idcirco hominē p̄clarū ex eruditione: & laudandū opus ē. Sed hęc tibi explorata: & diligeret cōperta sunt. At ope p̄clarū ē: ut primis omni studio curaret: ut laudē assequatur. Ea sine uirtute cōparari nō potest. Est. n. laus: ut philosophi tradūt: uirtutis premiū. Ut ei ad p̄dicandū cunctis uirtutibus effice: ac labora. Vale

Vgust. Dath. Laurentio Parisiensi. S.P.D. Credo nouisse te quā tēpus facere debeamus. Oia. n. aliena cetera sunt: tēpus tantū nostrū ē. Si igitur me amas: si tuā salutē cōcupis: fac ut tēpore fruaris: nec ullā ptem eius amittas inane. Rudes & ipsi hoies: gregibus: atq; armis fruiūt. At nos tēpore frui debemus: q̄ oīum rerū p̄ciosissimā merx ē. Huius rei si habueris rōem: lōge maiore ē q̄ pecunie: p̄fereres summā sapientiam & grauitatem. Vale

Aurentius Parisiensis Augst. Datho. S. Tria sunt amice iocūdis simae: quorū iprimis habēda ratio ē. Honestas: uita: fama: at maior honestatis: p̄xime uero nominis: cui uel uita ipsa post habēda est. Quæcum ipse meū mentē cōplector: in animo ē: morte oppetere potius: q̄ uel hone

tūa.

statis iura violare: nec famæ decus pollueret. Censū est mortis turpitudini anteponeret: & ut redire tuum daretur uitam ipsam: & sanguinem profunderet. Ego uero eo te amore psequor: ut dum saluus sis: ita tam continere nō dubitē. Sed tu amicus cū sis: noli indigne ferre: si uirtutem & nomē: ceteris rebus oibus praeferam. De me benemeritis es innumera mihi beneficia commemorasti: ea in animo scripta sunt atq; ob eam causam: aequē mihi ac filio & charus: & ob seruandus est. Te q; haud secus atq; paternum diligam: tum enim terebor. Vale.

Vgustinus Datus Laurentio Panfienfi, S.D. Accepi longiores nūq; tuas litteras. Fuit illis mihi gaudium. Nam erā hoc tēpore multis de causis infirmior: & me multorū iniustarū infectiones egriorem reddebant. Alii dant mihi uirio lenitate: & misericordia: pauidi laudi dant: quod calamitosus: & misens fatuam cinibus. Nonnulli dant criminis: quod opem iis præbeam: quos conculcos ad eranium egisse: tradit. Ipse qd agam nescio. Si de fendo per uim oppressos: odia multorū incurro. Si iniuriam non propulsem: uideo me iusta bonorū: & praehensione: carere non posse. Qui igitur nbi semper fuerim obsecutus: quis nōdatis ubiq; obtemperatim: magnū mihi præsteritis beneficiū: si quod hac de re sentias scripseris ad me. Tū ex pecto sententiā: uum magnificatio iudicium. Ceteri qd sentiant: haud mihi cura est: sed partim odior atq; inuidia: partim rerū ignorantiē afficiantur. Sed ex eo numero uix millesimus q; qd in quaq; te nerū sit peripici. Nam pleriq; famā consecutur. Quotus qui q; ueritatis studiosus est? Tu si tuas sententiam explicaueris: perq; gratam mihi rem feceris. Vale.

Aurenius Panfienfis Augustino Datho, S.P.D. Quæ sit humanarum rerū conditio: minime nbi obsecrum est. Quæ legentium sententia nescit latere. Et aliam quidem letamur aliam dolemus. Alias uoluptate distitimus: alias cura: & angore premimur. Amicorū consuetudine: & cōspectu cōplures dies oblectamur: mensē abeūmus magnā percipio: ex abitione molestiam. Et hic quidē Florēnam penitente Bononiā profectus est. Alius se ad castra contulit: solus sumi & ob eam causam: uigehementer anxius: & de amicorū absentia nalde sollicitus. Nam iam longa aetate prouectus: & octo iam & .xx. aut eo amplius annos natus: solus esse nequeo: sed nūne possim uersari inter amicorū ceteris cupio. Laboratim eloquentis studiis nūc in alias stiles quodāmodō exercitationes: p diu operā cōfero. Dedi rebus lenionibus opam. Reliq; caritē grauioribus in studiis cōsumet certū est. Sed de tuo horram i Philosophiæ studia relictis oibus acriter incumbam: & tuam sententiam consecutabor. Vale.

Vgust. Datus Laurentio Panfienfi, S.D. Teneo memoria multarū: quæ mihi pridē pollicitus es. Tu uero an eandem rerum memoriam teneas: nescio. Sed nolo te aut me capiar oblitio: aut eorum quoq; quæ & grata mihi: & utilia esse possint. Quid te rā diu in urbe coines? Ego cur me tan diu ruri teneam: si interrogabis: afferam per alias litteras responsum. Illud breui perscrinam: me præter ceteros cinis: frustis oblectamentis delectatur: uix urbanus iam haberi debeat. At tu contra ita urbanus factus es: ut præ ceteris nullis: æqualibus abitioni: & hononibus publicis dedurus esse uidearis: plus forsā q; par ē eum: qui nirtutē præ ceteris rebus: & sapientiam profueri debeat. Atqui cum sis facili natus ingenio: & ab incedre ceteris humanissimis moribus: spo mea consilia non aspneris: sed uere amantissimè auscultabis sententiæ. Quod ut facias: te etiam atq; etiam oro. Vale.

Vgustinus Dath. Laurentio Panfienfi, S.D. Qui uales ingenii acumine: q; polles memoriæ bono: si laboras p rexis: crede mihi darebis prædictis laudibus: ac florebis præstanti gloria si qua mihi apud te ē fides: oia relinques: ut solam sapiētiā assequaris. Quod si nbi popiēds cū amica uoluptatis cupiditas ē: recordare supioratēpora: & odio habebis amica: amica qdē nom inerte de ipsa acré inimicā: mētis ac rationis. Veniant mēres aliorū exēpla: & uirgē te amorū pigebit. Præstas alios nobilitate generis: præstas multis ingenii bonitate. Fac te uirtute & doctrina reliquos antecellas. Amplexare animi bona. In qbus solis repin potest uera felicitas. Vt studiis incēbas: te horror. Vt amores sequaris maxime dehorro: Vt cū sapiētibz uerferis: sua deozur cum flagitiosis uiuas: & cū scortis conueneris proflum dissuadeo. Ne cūq; te oro: tu fac ut etiam exorem. Vale.

Aurenius Panfienfis Augustino Datho, S.P.D. Quāq; multis & granissimis spediore laboribz: tū p ingēn amore erga te meo: nequeo me cōtinere: qn ad te scribā. Dilige bā te pridē ob tuā rectā uiuendi rōe: nunc aut tua explorata doctrina obferro te in ista peria: qm amior. Quāuis in summo te habere precio: sed nūc ita magnificaco: ut nō solus te amicos: sed et fratre ac socio rerū oiuq; ut ar: & (ut uere dicā) præstantissimo pceptore. Nō mō charus es: nerū et mihi pincūdis. Nō tantū diuinas meas & facultates: sed nūc quoq; ipsam in tua habes potestate. Ac deniq; tā mea oia: q; quæ penes te sunt: p tuo arbitrio: uel nūc potes: uel et psligare. Quæ mea mens sit: tu te noī. Quā ex animo corde nbi afficiat: ego met nō adeo certus sus q; tu ipse cōiectare potuisti. Nam ex quo tempore mihi rectā cōsuetudo: nō nulli cōsiliis: nulli quod ad me aminet opus te latuit. Nihil. n. te liberalius est: ut tecū mea oia merito oporteat esse cōmunia. Sed quæ meq; partes sanctas nūq; deserā. Tu quoq; tuo officio fungere. Vale.

Augustinus Datus Laurētiō Parisiensi. S. D. Q. uanrum hacrenus conlicere ipse potuit
causis improborum consuetudinē. Quae suaserim ea omnia recte (ut arbitror) memi-
nisti. Necne peniteat nostris cōsiliis ac monitis paruissē. Q. d. si p̄turbāone ac dolore
nactus es: tum existimabo uere te sapientē esse. Sed plane quae de hac re tradi possunt ex
co intelliges: cui dedi ad reliquas. Quinisi rem omnē ordine referat: animaduertas in
illum grauiter. At fidus tabellanus esse consueuit. Tu uelut eidem ad me des litteras non unas: nec
breuissē: sed plures ac longiores. Q. uid te facere cupiam: nō es nescius. Sed de eodē tabellano oīa fu-
si sunt: nosse poteris. Conare pro uincibus: ut uenia: quod si cunctaberis: reperiēs subitum. Ego si nō
omnibus in rebus morem gero: tu noli morosus esse: sed te comem & affabilem praesta. Sed uenit
cetera corā petapias. Neque enim longā rege historā breuibus litteris consequi. Vale.

Aurentius Augustino Darho. S. P. D. Cum antehac memuerim ab improbis
infectatoribus & mihi & meis omnibus graue periculum: nūc tandē posui mentē oēm
tor & optati uoti composuissē: ac spero fore q̄ primū: ut qui nocere conati sunt
sunt p̄nā. Nunc arbitror uenisse eam diem: in qua dimidiati rēporis dimidijs in Re
publicae uoluntate paranda dimidiū (sicut antea consueuerā) in defendendis amicorū
causis cō uirare possim. Video iuliascalamitanibus p̄fissos eos pene omnis: q̄ nō sōlū meliendis in-
loris interfectum: sed etiā praefurū. Itaq; mihi gaudeo in hac ceteris amicis gratulor: & simul tam
optati boni auctoribus & habeo: & ago ingētes gratias. Quas & referā: si quando fuerit oblata facul-
tas. Existimo hodierna die magnis me donatum muneribus: ut si quid me beatū putarem: nūc
id tempus praecipue sitū: quo me perbeatum esse cōstitū. Allocutus sum remōtis arbitris uirum
sapientissimū: & magnis uirtutibus praeditū: ut de rebus: quas ad me nūper p̄ tuas litteras scripsi-
sti. Q. uid sit capiendū cōsiliū: quid dabitur p̄fectissimae aperiendū: quae ad rem com-
parandam necessaria sunt: optima ratione cōstitū. Nunc uero facit bene ualeas: & te incolūmē
reperiam. Vale.

Augustinus Datus Laurentio Parisiensi. S. D. Nihil minus incūdū mihi esse pōt: q̄ te aduer-
sa ualitudine laborare. Cōplures iam te dies: nec te p̄ more audire: nec alloqui datū est.
Cordi tibi esse solet: uarios mecum miscere sermones. Ego quoq; (ut nosti) trans perle-
tus sum: idē tēci mō. Q. nūppe q̄ mihi & charis sis: & praecens iucundus. Delectat me
Philosophorū disputationes: sed nō minus oblecto ipse me amicos alloquīs. Q. nī mul-
ta sepe aduersa facile & aequo animo passus sum. Tuam tamē absentiā grauiter & acerbē fero. Con-
stetūdo aliq̄: quidē mihi molestū est: tua uero iucundissima. Si me adis: magnā simul uoluptatē af-
fers. Ceteroq; aduentū doleo: perinde atq; eorū: q̄ meis cogitationibus & cōsiliis impediendū sunt.
Cōtinuus indissolubile sociatē: & uerā amicitiam contraximus. Milie amicorū nō tam placeat: q̄ tu
solū charus es: quē uere habeo: ex omni numero omnū primū. Et si q̄d possideo nūmū: tripiatē
etiā: si interdicitur mihi aqua: & ignis: te unū amare certū est: q̄ diu licebit: ac nostrā amicitiam nihil
dissoluerē poteris: nisi mors. Vale.

Augustinus Datus Laurentio Parisiensi. S. P. D. Q. uoniam mecum ipse accuratius multa cōsidero
ac mēte uoluto: maximā inuēor humanae uitae breuitatē. Quondā ferunt multū cen-
tum & uiginti ānos uictasse. Nūc autē quorū quollū octogelimum aut quintum: & octo-
gesimum ad summū attingi ānum. Uim uix nonagenariū senes esse uidebātur: at nūc
uel dno detrigelimi: aut undegelimū ānum agēs senescit: & p̄fectus grāte indica-
tū: ut ita dixerim. Q. uod autem de iulio ē: in diē labiē nostra fragilitas. Fuere nōnulli: qui p̄fissos se
culis centum ānorū atq; ex cesserūt. Tu cōfessum de uisio sex & quadraginta ānorū spatio: senex
proculdubio uidebere. Ita q̄ cū Theophrasto Penpaeico nō possus quin doleam exiguū humanū ul-
tē tēpus. Proinde nihil est incūditū loci. Nō esse segnitiae locus debet: sed maiorē in modū labora-
re debemus: & maximo opere bonis exercitā: omnibus incumbere. Idq; efficere conat: q̄ sapiēs im-
p̄mis & eruditus ē. Sed q̄ te multis moror? Mortales oēs una & eadē lege nati sunt. Reges: serui: ino-
pes: opulēti: sapientes: stulti: qui magistratus gerūt: priuati: senes cum iunioribus: pusilli cum maioribus.
Nos igit: ne frustra cōteramus: quod dāc qui omni studio atq; industria curare debemus. Vale.

Augustinus Datus Laurentio Parisiensi. S. D. Hodie iter faciēdū ad primas uillā me
cōfēret: atq; intereundū: datus ē mihi obuiā Petrus noster: in quē maximus ē uisus
nostrum amor: qui q̄ ambobus nobis apprimē charus ē. Nec me Rēpublicae: nec aliarū
occupatōum deterruit labor: quin longiusculū iter simul conficeremur. Sed quoniam
ei quidā transiūm Arabiam p̄fissolabantur: eum discedere a me passus sum. Imp̄p̄is
cum illo prius quāctinq; arcana: & secretiora cōsilia. Praefertim uero iis de rebus: quae nūc nobis uisū
uenerunt in hac temporum uarietate. Assensurū illi quidem plerisq; rebus: quas simul commentati
sumus. Atq; ipse omnium prius abhorret: quae uolūtas saue imprudēt: & iniūcie usurpat. Verūta-
men aduersa facit: & me dies deficiat: si epistolae angustis habitibus uisro: citroq; sermones complecti
uicim. Eos omnis coram dabitur propediem explicare (ni fallor) cras in suburbanum concedam.
Postidē te uisam: atq; amplexabor. Vale.

Vgustinus Dath. Laurentio Parisiensi. S.D. Quing sunt: quæ tibi disſe & plene meo nomine explicaturus eſt cõmunis amicus. Primum de Reſpub. ſtaris: deinde de exercitiis inſtructione: tum de inſito nouo conſilio: præterea de contacta ſocietate: poſſirem de tuarum rerum condicione. Quorum tria poſſim quæſo diligenter facit: ut percipias. Primum quidẽ de Republica: ſecundũ autẽ de noui cõſilii ratione: I tẽrum uero: quod poſſremum diximus. Ea nolo ſcriptis prodere: ſed tu illa manda memoria: & quid agendũ ſit: cogita ac uide: ne te ſpes fallat. Miſum fac hominẽ improbum: & ei noli fidẽ adhibere: qui non modo tibi: ſed ne ſibi ipſi quidẽ fidẽ ẽ. Tenes illius ingeniũ. Quẽ ſcribis: laudo: pbo: magnifico: ſed illius perſidũ ueteratoris cõſilia turpia: ſtagnioſa: ſorda ſunt. Non enim incõmoda ſunt: quæ ſilũ & tardi homines cogitant: ſed quæ facinoroſi & nocentes uiri moluntur: paritidẽ: ſicari: teſtamentari: & reliqui id genus homines quotquot ad nocendũ nan uidentur. Ad hæc mala accedit fortuna: uarietas: quæ ſæpe malos euehit: probos deprimit. Sed tua ſapiencia & uirtute confido. Tibi enim & cõſilia mea oĩa credidi: & grandem uim pecuniarũ: quo nihil ſtulto & incerto uilgo hominũ uidetur expẽditilitas. Cætera coram. Vale.

Aurelius Parisienſis Auguſtino Datho. S.P.D. Non decet minorẽ natũ maiori nam conſilium dare. Sed tuæ literæ: quæ mea eſt ſumma inſunditas: ſeducam: ſimul & cauſam ſcribendi attulerunt. Inrebit apud me non nullorum perſidia: & neſaria molinos quæ te forſan præterit. Sed nolo ut te diuſus lateat. Q uos credis tuos eſſe: non ſunt uerĩ amici: ſed in eorũ lingua mel ſitum eſt: in corde uenena deſiteſcunt. Nolo p literas ſuſus explicare. Reliquũ ẽ: ut redeas: uis ſcire rem ordine. Quod rumoribus ferti: & cõmunis hominũ fama uulgatur: quod uel nunciis: uel multoꝝ literis accepiſti: me a prima origine referente cognosces. Quid autẽ de hiſce rebus ſennam: perſpicue ac liquido intelliges: tu unus ex omni numero: q uĩ mea oĩa uolui ſemp eſſe cõmunia. Si qd clam te factũ eſt: diũ affuero coras planiſſime eluceſcet. Niſi ruri dũ ſum: cognoni: quæ ueſperi cras (ut ſpero) accipies. Eritq mihi tecũ & inſectũ & noctũ longiſſimus ſermo: & uaria omnibus de rebus alloquia. Q uĩ modo ſerio ſe triſphare caſtumat: paucis poſt forſaſſe diebus nullus eris. Sed ipſe me comprimas. Si me amas: quom cras uenero: ſac ut ſeruus tuus præſto ſit mihi ad portã. Vale.

Vgustinus Dathus Laurentio Parisiensi. S.D. Non licet mihi bono amico eſſe: præſtim ei: cui intelligo me i perpetuũ deinde: atq obnoxium eſſe. Inueneram apud me beneficia collocaſſi: ut tibi omnia gratificari debeat. Neq. n. nimio ſomno indulgeſ: ut quidã nitidiores cultus: ac uitæ delicatiores hoies. Sed bene agendo cõmunĩ ſaltu cõſulis. Eſt in te terra boni uiri laus: q facile ignoſcis: ſed non libenter indulgeſ. Tantum quicũ ſat eſt: remittis animũ: & que alioꝝ uilitat: ac tuæ proſpicias. Talẽ. n. uirũ & laudamus: & probare ſolemus. Hunc uel maxime diligimus: qualẽ te pculdubio eſſe conſtat. Igitur ob mas præſopuas laudes i ore oĩus: ac ſermone uerſaris: q in bonis aribus a teneris uigiliis uerſatus eſ. Enim uero optimis rõnibus eximiam eſ laudẽ & præcipuam gloriã affectus. Quoad uero miſtus conſilabit: tua uirtus atq amplitudo nulla obliuione debeatur. Perge: ut facis: & a uetere conſuetudine ſac ne diſcedas. Vale.

Aurelius Parisienſis Aug. Datho. S.P.D. Venit ad te frater: qui & hæc deferet literas. Eger eſ tua opa: oro te: ut eſi ſuſopias. Eſt. n. uir tui amanſiſſimus: nec ſane illiteratus: nec improbus. Inuiſte illi aduerſari quidã laceſſunt. Peto a te: ut ita eiſ cauſam tuarũ: ne in uultu preſſus ægritudine: ac dolore conſidiaſ. Te. n. regnante in iudiciis: ſperamus neminẽ præſerim uirũ probũ: ullã paſſurũ iniuriã. Tua. n. & præſtantũ oratorum oĩum cõſuetudo eſt: ad eſſe bonis: & iniurias propulſare. Iſq eſt imprimis ſuus: cuiuſq optimũ uiri: & eloquẽtiſſimi moſ: quẽ & accurate unus ante alios ſeruare cõſueuiſti. Die tercio ad te uenit die quarta iterũ te adibit utriuſq noſtrũ (ut uere dicã) frater. Eiſ cauſam meã putã eſſe. Quod ſi mea cauſa ſæpe multos defendiſſi: mei gratia ſcio te omniẽ opam adhibiturũ: ut optata cõſequar. Atq ita ut facias: te uehementer oro. Vale.

Vgustinus Dathus Laurentio Parisiensi. S.D. Scio te amice incediſſime ſtudioſe exequi quæ mei amice uilitat conducunt: Sed quæ ſilũ mei amicis expediuit: proſpecto non ſuſ: accurate proſequeris. Veniat tibi in mentem ſermo eorum: quæ perſæpe colloctũ ſumus. Venis. Rapiam alloqueris: conſeſſum diſcediſ: ueſtigio rediſ. Quod hoc rei eſt? Age præſta te cum iqui mihi quondam cognitus eſ: plenũ uarietatis eiſ uidetis: nec tui ſimilis. Cura: ut uir ſis: Da operam: ne Sardapanali mores ſecuti uidearis. Magnum iam ubi de curſum ẽ uirũ ſpaciũ. Rumpẽ moras: inoli cunctari diuinus. Quid memiſ? Concubandus in anem: pateris eſſe uere tuam ſtatem. Errabundum te eſſe putabo: niſi lenientiam conſterteris. Sed fretus tui ingeniũ bonitate: ſpero te futurum qualem exopto. Fac me quæſo cernorem ſtatus rerum: ut ſeſe habent: præſerim cum ſim iſthuc propediẽ rediturus. Quod ſi bene omnia memoria reſpetere uolueris: iudicabis me minime acouſandum. Vale.

L Aurentius Parisiensis Augustino Datho. S. P. D. Quam indies humanarū rerum condinonem solertius accuratiusq; perspicio: tanto ardeat affirmare magis nihil esse laudabilius q̃ tranquillam uiuere uitam. & otiosam deperere ætatem. Nam qui variis laboribus occupantur: & implicati negotiorū molestis nunquam quiescunt: durū (ut mihi qd̃ uidet) feruunt seruitutē. Oro teatq; obsecro deuira id gentis hominū: nec corū melioria conle. teris. Quod si feceris: mira tibi ex sententia succedens: & summa quiete fruieris. Quidam cupiditate cecati loco iuniorum infensū sceleratū manus afferūt parenibus: in bonos atq; innocētes impetū faciunt. Sed qd̃ multa! Da ueniam: cū pro abundantia cordis os loqui confueuerit. Sed q̃ a primis & tantis rēponibus recte utā infinuisti: mea admonitione nō eges. Et. n. ab inuenire grate: & uitā utē & rectā in uiuendi disciplinā compleris es. Quod fortis percellerim cū eo: cū tyranno cognō mea est: nō igitur illius tanquā scopolū fuge. Vale.

A gust. Dathus Laurentio Parisiensī. S. D. Quid rotiens polliceris ad me uenire: & dies nō tēp̃ meū uerfari: nec seruas promissā! An ignotas nihil esse homini mendacio in dignū! Mendaces (ut uulgo aiunt) faciūt: nec etiā tēra dicentibus credat. Sup̃ tres noctis horas sum tibi p̃stolatus: at expectatū frustra. Laudo te exteris in rebussim hoc non laudo. Contra sermones meū non tendis: ut capio. Non facis: quod te decet quando ego uel contra iter tuū uendo semper: & nihil mihi accidit gratius: q̃ uel tecum uiueret uel si uispiam dilectis: aut sequi te abentiū: aut obuiam p̃dire redentiū. Macie esse uirtutē: & amoris cum uulo dulcis amice. Sena longe Parisius abest: at nos coniunxit p̃cipua charitas: & uno Parisiensis Laurentius: & Augustinus Senensis copulauerunt amoris uinculo. Caroli quondā eloquentia p̃stiterunt. Dathi amoris abundantia: oēs facile superant. Magna conaris: sed egregie p̃ter cetera amicum studet: quia nihil est mortalius: nec magis necessarium: nec quicq; oīo p̃stabilis. Fac ne tuam desiderem beniuolentiam: cū te incredibili charitate complectar. Noli amando uind in amore. Quare cum pulsati amiciq; foret: ac primo pulsati oīum. Ruri malo esse q̃ in urbe uiueret: si uno carcas. Vale: & iterū atq; iterū dilige amantem te mirandum in modū.

A gustinus Dathus Laurentio Parisiensī. S. P. D. Salte amice omniū primarie amice omniū incandissime saluus sis. Cupio scire: ut uales. Id ad me scribe: & amicorū cum tui meo nomine dic saluti. Te ego ac tuos omnis plurimū salutare iubeo. Miror tuū silentiū. Scripsi ad te sapius. Postremo ad kal. Nouembres. Tū nix quinq; Nonas Decemb̃bris respondisti. Nisi q̃ primū rescribas: ita: nec ullam accipiam causā. Sapis. Vale.

Senecti urbe idibus Decemb̃bris. Rancidus miseratione diuina: Sancti Eustachii Sacrosanctę Romane eccl̃ę Diaconus Cardinalis: & Archiep̃scopus Senēsis: Dilecto nobis i xp̃o Augustino Datho cui Senēsi artū Doctori eximio. Salutem in do mino. Cum nefas sit: & ad publicam redundare iacturam uideatur: otiosam esse uirtutē: & sub medio ardere accensam lucernam non debeat: sed super candelabrum: ut luceat omnibus: qui in domo sunt. Nos intelligētes singularem doctrinā tuam admirabileq; ingenium: nō modo secularibus studiis: sed etiā sacrag. literarū interpretationi: lectioniq; assiduo incumbisse: atq; i eis sincera fide assidua perseverantia: & acerrimo studio esse uersatū: ut diurni labores tui cōtinuē: ut uigilia: ceteris quoq; sint adiūctō: & iam in mediū conferat: quod hactenus in tēta pariete elaboratū tibi: q̃ quāuis coniugatis deliciis eadē existis: q̃q; plurimis annis i uniuersali Senēsi Gymnasio philosophiam & alias liberales artes cum magna Scola tuum uulgarē docuisti: ut in postēriā sacram Theologicā disciplinā in qua: ut intelleximus: diu elaborasti. Legere diuina: & scripturāq; libros interpretari: atq; docēdi grātia cum Scolasticis cōferre: in Gymnasiū: replis aliisq; publicis locis possis hęc serie auctoritate ordinaria permittimus: & gratiosē nec dispēsamus. Nō obstat dicto impedimēto coniugii: seu statutis cōfirmationibus: & ordinationibus dicte Senēsis Vniuersitatis: aliisq; i contrariū facientibus quibuscq;. In cuius rei fidē & testimoniū has nostras pagētes fieri iussimus: ac p̃ secretarium nostrum subscribi: & nostri rōrdis sigillū impressione muniri. Vale.

A gustinus Dath. N. Cardinali. S. Siquisquā est: q̃ fuerit ingēti affectus gaudio ob totam dominationis gloriā: quā diuina pietas amplissimis meritis cōferre dignata ē. Profiteor me unum esse omnium primum: quādo & primum omnium ardebam desiderio huius adepti bonitatis me factum compotem nihil esse duco aliud: q̃ assecutus maximam felicitatē partem. Deo tantū muneris largitori summas grates ago: & simul deprecor ut tam p̃cedatū donum cum summa tue dominationis gloriā: & sanctę Romanę eccl̃ę amplificationē fortissimē tueatur. Tū autē dignationi gratulor: cuius uirtutem illustribis magis indies tanq̃ assumptōis amplitudo. Gratulor & Catholicę eccl̃ę. Quę tam salutare columen adeptā ē: & mihi gaudeo plurimum iactis audire altissimū de celo preces: & uota magna ex parte p̃fecte. Quod dem amplius nihil est: qui me totum iam pridem cum fortunis meis dedi omnibus. Erit mea sc̃m̃ summa fides: atq; obseruatiō: & deuotione: & obedientia: nemini cedam. Oro tuā clemētiam ut me seruū in suorū: quos benigne delegit: numero habere p̃sequat: ut tibi p̃suadeat nihil me

eupere magis q̄ promptissimū semp obsequiū exhibere. Faciū mela tibiis fungen; & mentē meī explicabit ubertius. Aucto praefidii & dulce decus meū; & esto perpetuo fecit.

Vgust. Dath. Summo Pontifici. S. D. Nouit tua Sanctitas meā uerā iam pridē ac fidelē seruauit. Nouit & me nihil optare magis q̄ tuā beatitudinis iussu capessere: & q̄ fidelē & diligētē serui decepto promptissimū tuā Sanctitati obsequiū exhibere. Igitur cū me Senā recepi: uoluntas a iocūq̄ tua Sanctitas imperasset: annales meos & cōmentarios ab ipso p̄soluti inuio: & ea singillatim annotauit: quā digna putauī effere: quāq̄ gratiora futura essent tuā beatitudinī. Res fortasse leuior est q̄ quae ad tuā beatitudinē diriguntur: sed melius offerētis deuotissimū animū. Itaq̄ rogo supplex: ut qualescūq̄ munusculum est: dignetur illud benignē suscipere tua Sanctitas: cui dedi animum: uitam: liberos: & quaecūq̄ mihi uel natura: uel fortuna concessit. Vale.

Vgust. Dath. N. S. D. Nō temere dicitur a Sapientibus: finē rex o sum spectandū fēs & ut ille exigit: cetera oīa moderanda. Nā cū ceteroq̄ animantium nulla sit uis rationis & cōsiliū: solus homo a proposito agere debet: quēcūq̄ agit ratione duce: ac natura. Est enim finis mēsurā rex omnīū: quā & reliqua oīa metiri debemus. Cuius tanta uis est: nec bonū quicquid: nec malū existimare debemus: nisi p̄ ipsius finis uarietate: ut illa bona sint: quōq̄ finis bonus est. Contra uero: quē malū finē habere constat. Bene igitur & sapienter p̄cipitur: ut cōsiliū tardius sit: & morā habeat. Actiōnē uero celeritatē habere oportere. Agis de diuī mēda cū Corinthiū societate: quos periculosis tēporibus affuisse ubi meminisse debes: cum Rhodi cōtra aduersū casibus te defertū esse sint passi. Vtrosq̄ expendes: & fidē & amicitia comparas: & cū pla ne intelliges: utris adherere sit salus. Ego (ut meam sententiam proferam) censo in amicitia permanendum: quā quanto uelutate excellit: tanto maiore firmitate praestare creditur. Rerum oīum considera exitū: & prius q̄ noui quicquid aggrederis: enī arq̄ etiā delibera: & cogita. Vale.

Vgustinus Dathus. N. S. D. Cupiebā gratiora offerri: quā mihi ad te scribenda essent. Sed ea est hominū conditio: ut casibus uariis ac diuina lubiaceat uoluntati. Cumq̄ me addidit uernaculū clientem tibi: ac tuā uirgine familia: acerbe patior: quācumq̄ bi aduersa contingant: & mortem sanctae uirginis & praedare sororis tuae: luctuose feror. Putati meum officium essent: id nūciatū: & dolorem meū per has litteras. Cōsolationem afferre: nec meum est: nec tua eger summa moderatio: & uirtus. Deum queso: ut ceteros istos seruet incolumes: ac te incolumem: & saluū restituat a totum summis honoribus: & gloria. Com mendo me tibi: quē habeo utra meae firmi praesidium: & mihi me defero parauissimū iussibus. Vale.

Vgustinus Dath. Francisci Cardinali Senensi. S. P. D. Nihil est quod opem uehemētiā: q̄ meam aliquando praestare fidemine uideat seruus nequā: ac prorsus inutilis. Est enim mihi tua dominatio o terreste quoddam numen: & nō modo nūntio formis: sed singulorum quoque citium dulce praesidium: ac splendidum decus: quod tunc haec patia teneatur. Sed quo cultu prosequatur: id maximo inditio: atq̄ argumento esse debet: quod nuper in Senatu: cum de Italico sedere mētio incidisset: & super ea te consultaretur: qd ad hanc Rempublicam perneret: dixere multi sententiam: & in unam tuam dominationem conueniūm esset: ei facultas: eiusce rei tota demāderetur. Erat Senatus frequens. Posita res ad suffragia est. Mirabile dictū: uisū iucundissimū omnes ad unum obtrestante penitus: nemine uno consensit: & alio lupo: tanquam candido lapillorac felici omine in tuam sententiam concesserunt. Non est etiam ex natū grandissimis quicquam: qui sese uel in re facillima meminere uidisse ne ullū quidem dissidentem in tanto praesertim Senatorum numero. Miram omnes praefē laetitia tulerunt. Geliebat optimus quisq̄ Senex cum iunioribus: incredibili exultabant gaudio. Quid multa? Bonā omnia dicere omnes: & una cunctorum uoce uetus pater liberae patriae dicebatur. Quanta sit ciuitatis concordia: uel pontus ciuiū oīū cor nūū: quāta Senatus & populi uniuersi in tuam dominationem obsequantia: fides: cultus: & cū multifari elucet: rē hinc liquido perspicere o aīnibus liceat. Quod & si nullo meo testimonio egeret: nolui tamen meo rem tantam carere preconio. Ipse mihi hoc offiū feci fari: nec uīnū est praetere silentio: quod maxime praedicandum uideretur. Explere animi iussu: & narrandum haec rem duxi meis litteris. Cōmēdo me suppliciter tuae pietati. Vale.

Vgustinus Dathus. N. S. P. D. Ex abundantia cordis nō possum me continere: quin scribam. Quid scribā igitur? Q uod maxime corde sedet. Cupio aliquando: dum tempus instat: prodeat in medium sanctissimi Pontificis in tuam dominationem paterna dilectio. Quāquam non melis multa: operatu pauci. Sed ad quā plurimorum operariorum numerum modica: & fortassis exigua missis. Sed nā eiusmodi sunt merita: ut nō sit cunctandū diuinis: sed dies noctesq̄ incumbendum: arguendum: obsecrandum: opportune importune agendum: & quodiana nullo modo praetermienda instantia. Nos: quod in nobis erit: uigilabimus: si qd occurrat noui: qd i patria emerget: arripimus. Sed quāuis uia lōga pareat: & quous gentiū abeundū sit: modo ad beatitudinē recta pergit: nec renuendū quippe est: nec cunctandū diuinis sapienti: cui mūdus totus ē patria: & ubiq̄. Fata possunt paraf quietas sedes. His tēpo

ribus multo magis q̃ Ciceronis tēpestate audacia p sapientia tui licet: praefertim uero in Romana cu
ria: quo uniuersae totius orbis consistunt nationes: & ex ultimis continentiū regionibus: ut uel cōmo
di: uel ornamētū aliqd assequant̃. Sed quomō assequant̃? Si de suis rebus solliciti terant perpetuos
dies potentiorū limina. Sed dicet me fortasse imprudētē: q̃ Sus Mineruā doceam. Sed amorī tribue: q̃
impatiēs ē: & modū p̃tergredi f. Ab optimo fit aiora corde p̃fici f̃ plenitudo fidei. A derandū hōc
scriberē: Leonardus Benenolētius: unus uere cpatriae patribus: & qdā uelut Senēsis Caro. Is iussit
ut se tuae dominationi plurimū cōmēdārē. Est certe & tui & tui similitum amanissimus. Vale.

Vgult. Datus Dominus Francisco Cardinali Senensi amico suae tūte p̃sidio
ra de me scribā: quē iam pridē in suor clientū ac seruorū gregem asicere dignatus es.
Atq̃ ut idē habere p̃sequaris deuotissime tui ororū enā sup̃pliciter obsecro. Auctor
bus nenerabilibus patribus Mariano Abate & Luca sacerdotibus mādāta tibi res erat:
soli illud olim cultū: nūc incultū prorsus aq̃ instructuolum contraximus. Vt ego & po
sten mei illud possumus: & pacto quinquēnio: quot annis pseudamus: qd̃ illi par censuerūt. Vini
congium: Et si uisum ē mihi: oīs fortasse fructu p̃cipiendo maius habeo id tū a tua benignitate igētis
muneris loco: & benefico tributū aio: donū facit quolibet munere antiquius: Superest: ut id omne ra
tū habeam. Et ut ita p̃ tuas litteras cōprobare digneris: deuotissime precor: paratus tua iussa ubiq̃ libe
ter accipere: enā capitis pericula subiturus. Vale.

Vgult. Datus deuotus seruulus Francisco Cardinali Senensi amico suae tūte p̃sidio
S. P. D. Quamū deditq̃ bona cuncta largit̃ mortalibus: partitus iussibus: atq̃ ita pa
rit: ut facile sperē: nūq̃ posthac rete dubitaturus oīa seruiri: & fidei meae cōmittere nō
inuiū. Qd̃ res ipsa (ut arbitror) p̃spicue indicabit. Magistratus ipse innumeras gra
tias agit: & sumit accepti beneficii loco pium opum patris: ac boni pastoris officiū. Gra
tes enā agēs Deo: q̃ tū bonū & uigilē patriae custodē parauit. Sedit: quos scire oportet: latet uulgus au
ctor. Nouerūt: quibus p̃spicere conueniunt salubriter agē. Habet p̃ssimo parti immortalis gratia. Postre
mo si nō sum seruus prudens: certe fidelis ita semp̃ futurus sum: ut fide mihi praestare possit nemo.
Patriae consilium est: & tuo cumulatissime proposito sanctum. Vale.

Vgult. Dath. Bartholomaeo Scale. S. Vnae tuae litterae magnae nūp̃ rure mihi redeunt
amuletū ut uoluptatē. Hanc ipsam cumulatū: quas nūc alteras ad me dedisti: quibus q̃ fue
rit delectatus: q̃ iam sūmā meā t̃ te benivolētiā amorēq̃ cognoueris: certe ignora
re nō potes. Ac nere nūc fortunatorē me factū puto: ētq̃ eiusmodi fueris amicitia affe
cturus: quā pōt mihi nec gratius ē: qd̃ nec oīo iucundius. Alii se beatos putāt: si opes
si diuitias: si amplas fortūas copias adipiscant̃: ut mea longe alia mens ē: quippe q̃ amicitia tūte tu
iussū p̃ praefidiū: ac magnū decus ceteris antepōnā rebus humanis. Disiungit nos locor̃ diuersitas:
qd̃ nos dixi: imo (ut scribā rectius) corpora & mēbra disiungit. At coniungit uatūra aīostocopulat
amor: ut uel sim apud te absens: absens tecū loquar: & quasi alternos cedentē sermones audias. Qd̃
enim de me certo scio: hoc de te plane confido: & spero: ut longe absimus a iulgo. Amāt qd̃ multo
quos corā cernūt: atq̃ adesse p̃spiciunt: nos nō modo: quas uicissim scribimus litteras: sed ipsa multo
magis aloq̃ cogitatio praesentes reddit. Quē nunquā lores conspiciendū obtrinetum ita cōplector:
ut frequēt̃ in ore: semp̃ in corde nescē: atq̃ illa demū oīū iucundissima cogitatio ē: id ē: te & dulcia
alloquia: quae ipse saepe effingit a nimis: quasi hoc loco Epicurū imitatus mēte uoluto. Tu quoq̃: ut
idē facias: ut credo: ita etiā uehemēt̃ oro. Qd̃ darū Oratorē nostrū Leonardū Benenolētū & Mi
noem Tricicium amice fueris amplexabū: & laudo: & maximā habeo gratias. Ab eis (ut ipsoq̃ co
gnouit litteris) plurimū diligēris: & utiq̃ tuā uirtutē doctrinā atq̃ humanitatē laudat: & in magno
habet p̃reio. Quid multa? Cū subesset mui a moris causis p̃mulse: facis m̃ quidē: ut indices gratio
res addant̃. Ad causas pōt fortasse aliqd̃ ad summū uero amorē nihil pōt accedere. Vale.

Vgult. Datus Dominis Senensibus. S. P. D. Facile uel gratissimū quicq̃ seruū laborē
quibus iusta ac sua premia referunt̃. Illud p̃sūsum esse debet: atq̃ exploratū omnibus
nō defuturos: q̃ Senensis urbis gloriā: q̃ lausissimus campus ē: ac res eius p̃cedas & me
morabiles litteris mandent: cū domesticis scriptoribus ab uideat̃ bonas: artius alimētū
ac suū uirtutis premiū minime defuerit: quē Philosophi honorē p̃sentē. Ac p̃ter alia
multa illa quoq̃ scripta proderūt: quae p̃ diuerla tēpora in magna publicā actionū & coningēnū
negociorū uarietate Legatis deinceps fuerint demādāta: q̃ a Senatu: populo: Senēti uel ad magos
Principes: uel ad daros Latī populos missi fuerint. Ita. n. Legatī semp̃ iustū conseruauerūt a pra
scripto discedere capite p̃andū cēsa f. Vale.

Clarissimi Philosophi ac praestantissimi Oratoris Augustini Dathi Senensis
Epistolarum Liber Secundus Felicitate Incipit.

Hac Epistola Amatoria Leuitas Improbatur.

VGVSTINVS DATHus infantenti amico longius absentem dicit
atq; optat Salutem. Qui modo in arce Mineræ securus ocio frueba-
ris: amans uel amens potius cepisti sub Cupidine Imperatore durissi-
mo militare. Et quod nulla uenia digni est: in aliena castra non explo-
rator accessisti: sed transfuga. Infatuus atq; infelix is tibi fuit amice:
nimirum crede mihi infelix is fuit dies: cum tam seua tamq; pestifera
animi tui inuasit labe. Quod si ita amare prexeris: nihil quod sci-
bam aliud sapere: nisi illud Terentianus duntaxat. Actum è amico
infelix illicet peristi. Sed una spes è: quæ aliqua ex parte dolorem lenire
parui posse hostem perimere: elidi nequidam in femine. Neq; n. arbi-
tror omne in te rationis lumen adeo repente extinctum esse: ut tui ipsius
penitus sis oblitus. Quamobrem copies non iam tibi placere ad interi-
tum properanti: sed nostræ amicitiae facere satis: decreui scintillam tui

luminis ac rationis pene extinctam uel oppressam potius excitare. Video tuis uirtutibus subiectum
incendium. Tuis laudibus praesto esse naufragium: quod multis iam annis magnisq; laboribus par-
torum bonorū iacturam facere compellat. Accidit nunc tibi equorū ut cū in mediū pelagus pesse-
ris: subita exhoriat tempestas: acris hyems sequat: glicat turbulentius mare: ac te undiq; iactatū stu-
cibus deglutiat uortex: & in profundum pcella demergat. In charybdim ac Scyllam incidis miser.
Quā timeo quorsum euadas. Aspera undiq; saxa: horridæ cautes: periculosi scopuli pendunt. Iam
iam periculo proximus es: nec se ulla piam tutus locus offert: nisi quæ securus intendas. Quocunq; te ani-
mo cōuertris: inlidias hostium: periculum pcella sunt omnia. Obsecro te ne cymba tenuis iactata tan-
tus fluctibus quatita tempestate fuscet. Tunc n. uere liceat mihi dicere. Actum de te esse illicet: per-
nisse. Expertor credere: ac principis obsta. Bene dicebat Plato. Paruulus initio error persepe ad summū
excreuit. Et tenuis scintilla (si Liuio & Curtio credimus) magnū saepe suscitauit incendium. Quare He-
ronymus censor ille optimus ita præcipiebat. Dum paruus est hostis: interficere: nequitia elidat in semi-
ne. Sit tu si sapiens: contunde hostē paratorē necem inferre: q̃ morē excipere. Contere inq; eo plebs
prius q̃ robore ac uiribus intaleat. Non est (crede mihi) cunctandū diutius. Facilius est aduer-
tem repellere: q̃ inuadentē fugare. Sed quoniam ait acerrimus Stoicus Seneca: initium salutis è pec-
cati noua: ideo quod iste amor sit: paucis definiam. Est n. amor iste: q̃ alio nomine appellari non po-
test furor quidā animi omnibus ipsius perturbationibus uehemētor. Furens perturbatio est: atq; ois
uehementissima: ut mentē ex suo statu dimoueat: nec quiescere unquam nec respirare sinat. Itaq; be-
ne Propertius.

Durius in terris nihil est: quod uiuat amantem

Nec modo si sapias: quod minus esse uelis.

Sed qd è amor inges? Aegritudo est inges animi flagitii ac leuitatis auctor. Hinc n. supra a dolencia
occupatellè incesta: terra libidines: oscenq; voluptates: nefanda flagitia. Hinc Terentiana illa. Inimice
suspiciones: inimicis idunq; bellū: pax rursus: nō expetēda qdē pax: s; plena lidia. Itaq; bñ Propertius

Durius in terris nihil est: quod uiuat amantem

Nec modo si sapias: quod minus esse uelis.

Quid è inquit Amor? Turpe flagitium est: qd i quo fuerit hostem sollicitū semp atq; anxium efficit.
O q̃ detestabilis è iste Amor. Cuius cū cogito semina atq; acerbicatem libet id laudo Propertius.

Durius in terris nihil est: quod uiuat amantem

Nec modo si sapias: quod minus esse uelis.

Vix ne scire qd sit Amor? Certe Amor iste est: inconstitia quædā mutabilitasq; mēsus: quæ sine solli-
tudine: sine desiderio: sine cura: sine suspensio esse nunq̃ potuit bene dixeris Propertius.

Durius in terris nihil est: quod uiuat amantem

Nec modo si sapias: quod minus esse uelis.

Quid est Amor iste: nisi insania quædā mentium: animorūq; labes: uirtutū calamitas: omnium bonorū
arum clades: Extrema perniciēs uitæ? Nec quisquā indoluit Propertio melius: q̃ dixit.

Durius in terris nihil est: quod uiuat amantem

Nec modo si sapias: quod minus esse uelis.

Atq; ut uim Amoris intelligas. Est Amor iste: accusabilis quædā turpitudine: quæ Ignominia parit: ac de
decus: quæ animi egritudo tanto minus sapientē decet: quanto est osteris perturbationibus fydior. Itaq;
Stultus in terris nihil est: quod uiuat amantem

Nec modo si sapias: quod minus esse uelis.

Vis ne aliquid amoris tribuam? Dux quidam est Amor magno milium comitatu septris inuidentis ob
trectationis malivolentiae odii insons iactus ametrionis sollicitudinis molestiae afflictionis an
goris metus exanimatonis ac denique desperationis. Quid multa? Cōterissimō eiusmodi tuncō fre
nus amor nemini parcat quemcūq; nactus est misere torquet atq; discruciat. Quā forte igit Propertius inquit.

Durius in terris nihil est: quod uiuat amantē;

Nec modo si sapias: quod minus esse uelis.

Est enim amore uito nihil gratius: nihil acerbius, Beteligitur Poeta.

Res est solliciti plena timoris amor.

Quod enim Sollicitum dicit praesentem indicat aggritudinem: quod timorem impendentis mali me
nim significat. Nihil est in amore: quod sollicitudine: quod metu uacet. Itaque recte Propertius.

Durius in terris nihil est: quod uiuat amantē;

Nec modo si sapias: quod minus esse uelis.

Sed quid est Amor? Dicā paucis. Est. n. Amor quod aut amari experimur: atq; metimur dulce. Nec
unquā tranquillo animo esse poterit: quicquid amores aut metus dulces: aut experietur amores. Ac
uere mea sententia Propertius fortem miseratus amantium inquit.

Durius in terris nihil est: quod uiuat amantē;

Nec modo si sapias: quod minus esse uelis.

Infelix heu nimis infelix quicquid tā in seipso malo correptus: stultus alie uenit: & ceco carpit igni.
Pestiferū amoris ac letale uenenū est: & quod ad exitum interitūq; perducit. Hoc morbo qui laborat
in neutra aure odiosi dormiunt. Dies nocteq; cruciant. Amorem pares perdit: ac pernox cruciabit
miser. Nec animo sollicitum unquā deest. Nec placida membris dat cura quietem. Itaque Propertius cre
de: qui amoris tela expertus inquit.

Durius in terris nihil est: quod uiuat amantē;

Nec modo si sapias: quod minus esse uelis.

Intellexisti ne quid sit Amor? An cupis plunibus tibi illū destinari? Est Amor uoculū illud: in quo mellis
perparū inest: telis atq; absintitū plunmū. Probe Naso: Impia sub dulci melle uenena latent. Quid est
amor alud nisi idologū seruitus? Deū Caelus amorē appellat: & deū Platorque & Diocarchus Perū
patetis ob eas causas reprehēdit. Nū igit Amor est deus? Certe erit iis deus: q; Amori dedit obliu
iscuntē sui. Nā cui quis seruit deū habet. Quisquis & n. uita sua adorā atq; peccat: ut ait u offer Hie
ronymus: deū cepit habere: q; uictus est. O q; execrabilis idolotus: q; dura seruitus Amor! Durius
ut in terris nihil sit: quod uiuat amantē: Nec modo si sapias: quod minus esse uelis. Vis scire quid sit
Amor? Amor est illa bestia sexissima: quā apud Dionem tradit Cynicus Diogenes: quā quidē oēs
impugnati: ipsa fere expugnata a nemine. Haec illa agrestis fera atq; imanis bellua: ut dicit Homerus
hominē infectat. Hic est Scorpis pungentibus aculeis. Hic est Tygris hominē deuotatū. Hic est
Leo rapiēs: & rugiens: fletus atq; irruens. Vrsus: ingēs portētū: foris quē Agnus: in intrinsecus autē Lu
pas: & ante Omisponē Tufcus aper. Haec sunt arma: haec tela inimicorū oīum. Hic laqueus atrociss
mi hostis: in quē q; inordinatū luctibus fit obnoxius. Qualis ē ille: cuius sorē deplorat Tibullus.

Vidi ego iam iuuenem premeret q; senior aetas:

Merentem stultos praeternisse dies.

Instat semper Amor supra caput: instat amantē;

Et grauis ipse super libera colla sedet.

Excubat ille acer custos: & tollere nunquā

Te patietur humo lumina capta fēmel.

Experte scire igit dū tēpus ē: noli citari: ingē exerce durissimū seruitiū. Nec te terreat q; potētiss
mū deorū cupidinē & uictorē fabulē faciūt. Ipse docebo quid agendū sit. Ipse tibi ostendā quo pacto cō
suetudo obsequiūne superet: habes quid sit amor: cui: uis seruitus fedissima liberari: fac ut q; pri
mū scīs. Vultus n. carare didiculus nescio. Miser amice desinas ineptire: & serā noli expectare me
dicinam. Vale.

CViā hominis hac epistola p Pythagorā: Isocratīq; sententia instituit.

Vgustinus Dathus Senensis Alexandro Bononiensi ordinis praedicatorū dignissimo
Theologo: & concionatori eximio. S. P. D. Postq; Alcyonem Platonis perfectas: forte
in diu in Pythagorā uersus: & Isocratē Ibellū: in quibus aures quaedam uiuendi prae
cepta continerentur. Quae quanquā ab Ethnicis tradita sunt: plurimū tamen ad insti
tutionem uitae pertinere iudicauī. Existimā fore non inutile: si ea quotis modo illustrares. Nec tam
Interpretatus sum ea praecepta: q; Diogenis Laertii exemplo confeci: atq; in epistola angustius coegi.
Quod ipsum paruum munus ac pusillam destināui tuo nomini. Credo enī emulari te eruditō diu
narū literarū sectatores: & eodē finitissimos uiros: q; non modo miui gurginis salutare: aquā potāte
sed & riuulorū nōndūq; liquidioribus undis labia pūunt: ut tāto uenemius ad bñ uisēdū hōies
dictō impellā: quāto accuratius nō sōlū a christianoꝝ philosophis: uicq; etiā ab Ethnicis doctōribus

bene uiuendi præcepta configurata sunt: Atque animaduertit etiam noster Hieronymus opes utinam ille
 beatus in Moyli a Prophetarum uoluminibus non nunquam misceri seculares literas. De Salomone
 quis ambigat? Quid quod & ipse magister gentium & diuina prece uentus ex Poetarum carminibus
 nonnulla aliquidque mutuatus est: Epimenidis uero Cretensis ac Menandri comici testimonio in sa-
 cris epulis quæ. Sed tu hæc non ignoras. Quod si non ignoras maiorum nostrorum non aspernaberis
 consuetudinemque sacra eloquia & sacraque scripturaque uentisæ sapie Gentilium floribus conspergere soll
 ti sunt. Itaque tenet uenit uiculis noli repudiare: sed acceperis libenter ac læto animo hæc: quæ tibi
 frugiferis institutis ac salutaribus monitis uelut secunda mensa ac bellaria quedam futura sunt: simul
 & testimonium quoddam amoris summi erga te mei. Sed iam Pythagoræ ipsius aures præcepta perstringe
 re ingrediamur. Nam cum inuenerit eos: quæ sua doctrinâ coniectarent: quo pacto optima bene uiuendi
 iacerent fundamenta: a Diis immortalibus atque a religione sumptis exordium in hunc modum inquit.
 Immortales primum Deos quemadmodum lege sanctum est uenerare. Mallem unum Deum dixisset. Nos autem
 non plures Deos: sed parentes diuinis legibus & uestris uocibus obtemperantes. Tunc & tunc Deum
 ueneremur. Qui solus perpetua mundi ratione gubernat. Tum profecit ut deinceps Pythagoras.
 Cole iuuandam. Legumina serua. Parentes reuerere: & qui possim illos nati sunt. Reliquos uero
 quosquis uitare maxime antecellit: tibi amicis para. Comis sis in sermonibus. Frugi in rebus geren-
 dis. Noli amicis tractare molestias: si parua te ac leui affecerit iniuria. Imprimis uentis somni-
 tra pul- ita abstine. Turpe aliquid neque tecum agas: neque cum altero contrahas. Iustitiam & opere comple-
 gere: & uerbis. Nihil temere: nihil in consulto agas: intelliges moris facti cunctis mortalibus impen-
 dere. Pecunias alias seruare contemderis profundere. Quæcumque tibi uiuendi fors obtulerit: eam
 seras: neque animo: neque grauius parari: sed medere aduersis pro uinibus. Nullus impulsu aut agas
 quid: aut dicas: quod tibi ipsi non conducit. Consulta: ac delibera prius quæ opus aggrediare. Et perire
 quorū te factorum postmodum non peniteat. Nihil prorsum geras: quod ubi exploratum non sit. Quod si te
 lateat: cura aliunde: ut discas quodcumque facti necessarium contingit. Hoc namque pacto uitam uites in
 cunctis. Tuere bonam ualitudinem: & iis quæ corporis sunt: adhibe diligentiam. Itaque & potiones &
 bibis & exercitationis modum quendam serua. Est autem is modus optimus: qui nihil afferat detrimenti. Ita
 te para: ut non delicato ac molli: sed simplice uictu cultusque deleteris. Cautus quicquid aggrediare: quod in
 iudicio sit. Nec pecuniam in tempestate profundas. Sed neque parcos nimis quæ liberalis sis. Opti-
 ma omnibus in rebus mediocritas. Ea conare: quæ tibi ipsi frugifera sunt. Et prius quæ aggrediare: uentis
 atque etiam cogita. Neque somno indulgas. quin prius tecum cōmemores tristitiam diei gesta. Quid ergo?
 Quid dixi? Quid relictum oportunit est? A primo usque ad postremum deinceps. Turpia agere gratia in
 bona ac modesta iucundum. Hæc si sectaberis: aiebat Pythagoras: diuinaque uirtutis cōsequeris ueligia.
 Alia præterea inueniunt: qui non tam paræptis uitæ continentur: quæ magna culte uirtutis ostendit præ-
 mia. Iamque uel longius epulis: modus progrediatur: siocraticæ præceptiones aggrediamur. Qui ad
 Democritum scribentis: quæ iustitiae diligebat: præcepit ipse quoque in hæc modum. Primum res coledini-
 mas: non sacrificia: sed: neque etiam stans iuramentis. Nam illud diuinaque signum est: hoc probitatis atque
 æquitatis indicium. Deum uenerare: ut semper alias uero possim cum ciuitate. Ita. n. uideberis bi-
 mul & rem facere diuinam & legibus obtemperare. Talis es in parentes: quales esse in te ipsum copis
 tuos liberos. Exercitationes corporis eas amplectere: quæ ad bonam ualitudinem emendandam: non quæ ad ro-
 bur ualeant. Quod utique consequeris: si adhuc laborare sufficiens desinas. Neque cachinnis in freni de
 lectis: neque sermonis audacioris perulantia. Et illud quidem stultum est. Hoc autem furiosum atque inane.
 Quæ facere turpe est: hæc tu quoque dicere indecorum puta. Ita te cōsuefacias: ut non difficilis non tristis
 sed cogitabundus: sed serenus esse uidearis. Illud te contumacem & fastidiosum indicaret: hoc pruden-
 tem esse demonstrat. Decus uerundique: iustitiam modestiam: decere te existima. His namque in rebus ma-
 xime inest: quæ uis moris uersat. Si forte quod turpe facias neid confidas diuinitus obscuri fore. Quod
 si alius latas: certe tibi ipse eris confusus. Parentes cole. Deos metue. Amicos obserua. Legibus pare.
 Voluptates eas tibi aloas: quæ cum laude sunt. Et enim uoluptas est honestate quid optum & peccatum
 sine illo est. Calumnias etiā falsas deuita: multitudo namque & ignorat ueritatem: & opinionum maxime ad
 hæretur. Tunc perbis maxime: si illa caues: quæ alii si facerent: reprehendas. Si fueris discendi studio-
 sus: multorum quoque pollebis scientia. Quæ sis: tui atque exercitatione confersa. Quæ uero ignoras: effi-
 ce: ac labora: ut intelligas. Multis uero disciplinæ: multis existima præstare pecuniis. Hæc quidē ce-
 leriter decidunt: illæ uero perpetuo ac semper durant. Sola namque sapientia possessionis omniū immor-
 talis. Morum comitas addit: sermonis affabilitas. Facilem te omnibus præsta. Utere autem quos optima
 noueris. Ita enim & bonis amicis & improbis eris nequaquam infestus. In laboribus te ipsum exerce no-
 luntatis: quo & non uoluntatis subire queas. A quibus teneri animi turpe ac flagitiosus est: eorum
 abstinere omnia: quæ sunt: ita uoluptatis doloris. Diligentius uerboque sermonibus quæ pecunia: uere de
 posita. Decere para tam improbis fidem non esse adhibendam: quæ habenda probis. Neminem tibi amicū
 quæ pares prius quæ inueneris: quo pacto & ipse prius fuerit amicus usus: ac spera perinde eum in te fore: quæ
 sis & erga illos dūderis. Sero amicus fias: factus autem penera. Perdidit autem aduersis rebus amicos. Nas
 autem quidem igne probamus: amicos uero in aduersa fortuna cognoscimus. Optime ueris amicus: si

nō rogans sed sponte tua & deferens beneficium: & gratificeris tempore. Amicō fac tibi q nō modo res tuas aduersas condoletur: sed & non inuideat secundis. Absentium te amicos memorē pręsta coram presentibus: ne & illos cū forte abint floodēdere uidearis. Amictus compa: g ornatum afferant: nō q modum excedant. Pręsentū bonorum nō asiluentia maior tibi chara sit: sed moderatus usus. Despicē q cumula diuiniendū: pecuniis: paris aūt un nesciant. Nemini calamitatē obicias quod & cōmunis fortuna sit: & futurū incognitū. Assentatores fuge: ut q fallūt hoies ac decipiūt. Imprimis euia cōporationū cōuentus. Sin tempus te ad illos detuleris: ante ebrietatē exurge. Nam luctuētas qd uino corruptus eius q auidā perdident currus similis ē illi nāq temere ferrur recto re orbatus: & animus tu rupe latuit corrupta mente. Moderatū sermonem tanto existima loquacitate melior ē: quā qd solēt cetera quę turpia sūt pleraq luctum afferre. Loquacitas magnis habet res aff. & detrimens. Q uod qd dicitur sūt: prius mente uoluta: in plenisq. n. menti lingua pręcurrit. Duplex agendū est in loquendo: tempus autē qbus de rebus pspicue noueris: aut quę dici ne cessitas ipsa coegerit. Solis. n. in his sermo taciturnitatē pręstat. In reliquis uero satius ē silere q loqui. In cōsultando tacitū pręteritis res exēplaturatū. Consulta qdē tarde pspice autem celeriter: quę uidentur. Arbitrare optimū esse a diis qdē felicitatem a nobis uero ipsis sapiens cōsiliū. Q uem tibi sociū deligis capiendi cōsiliū illū cōsidera prius quo pacto sese suis in rebus habuerit. Etenim quā male res suas gesserit: nunq recte procurabit alienas. Ex publicis munibus labora: nō ut cumq labores diuinass: sed ut maiorē tibi compares gloriā: multis namq pecuniis pręstabilior fama popularis. Iustam potius suscipe inopiā: q in iustas diuinas. Eo. n. amplius pecunia iustitia a te cessit. Q d hęc quidē uinensib solū conducant: illa ē mortuis gloriā parit. Sed & pecuniā quidē nē improbi picipes sūt: aut iustitiā omnino exortes. Existima nihil esse stabile in humanis rebus: nihil ratum: Sic. n. nec erit succēssibus letitia: efusior: nec calamitate tristitia maior. Probrius magis q discrimen de tui: merendo namq necesse est: & formidabilem improbis quidē uite exitū: bonis autē ignominiam. Tunc plurimū in uer te honesta sectari: cū ex his intelligas magnas in gētiē: fluere atq oriri uoluptates. Siquidē nequitia: ac libidinum uoluptatū illecebris: p multum quoq intercedit egritudo diuinis. At uirtutis exercitatio ac moderatio uite: tum ueram tū firmissimam quoq iucunditatem pręstat: & allic quidē primam oblectam magnis porro angoribus urgemur: sic uero laboribus defuncti incredibili afficiunt uoluptate. Alia sunt p multa quę sapientissimi Pythagoras atq Socrates pręcepē: perunt: quę si afferam singula suam prolixior & forsitan iam tibi molestus. Nec. n. pti debemus epī stolam etuagari lōgius. Ex multis. n. ac pręclaris duorum sapientum insitutis: hęc nos potissimum decerpimus: quę ad te hoc tēpore mitteremus. Quibus si fueris delectatus: q primū alias quoq quę nunc in manibus sunt: leuissimas subnectam: atq adhibebo sententias. Quāq cū te audio pręcipientem uideris mihi legisse: & didicisse meminisse oia: ut nihil iam nouum tibi aut noui auditum possit afferri. Certe cū condonariis ponis nobis ante oculos in pręcipiendo: Paulum illam magistrum genitū in insinuendo Thomam Aquinatē Christianę religionis decus: in mouendo uim Demosthenis in docendo Ciceronis uerba: ē in delectando suauitatē Socratis: ut nihil penenec dici: nec cogitari possint: nihil aut inuendū totis optimis & pręclarissimis insitutis. Itaq nec quicq te uno facilius uel excitat ad uirtutē atq impellit uel a uiciis abuocat frequenter populi cōsiliū ac deceret. Verū cum tu mihi optimo quodam iure pater sis: ac uiuendi magister: Par est ut opinor ut degustes aliqd exercitationum mearum: quibus interdu post maioris studiū atq industrię operam leuandi labori gratia uti consueui. Tunc panes sūt: & erram corrigas pro tua incredibili sapientia: & pro singulari humanitate iocunde suscipias pusillum munus. Bene tale opime ac uenerabilis patre: Nono kfas Apulei.

¶ Sacrum coniugium laudatur & amicū Patritii Sponsalia.

Vgostinus Datus Francisco Patritio S. P. D. Hec peruersi Francisco carissima: & forum deambulanti mihi uix duobus spariis tribusne factis: forte forma datus est obitiam Antonius Turamintus adolescens ingenitū & gratius: & celsis maximis amoris erga te mei. Nuncium leuissimū detulit: quem profecto q nunciāuit Antonius festiui ter: tam ego hilare iucundeq accipi. Pactam tibi uxorem ex sententia pudicissimis moribus uirginem pręstanti forma atq ætate integra claris parentibus: nec tenui loco natam. Ex si qd ad rem pertinet: opibus fortunisq. florentem: Antonii summi niri & Clari cuius filiam. Quod si ita est: granulo tibi uehementer: quādo sponsa eiusmodi obigit: quę & coniugalem probitatem: & uirtutum muliebrium laudes cōsecuta est. Antonium uero uirginis ipsius patrem plurimum laudandū ac generum diligendū tantam adhibuerit diligentiam: ut pace aliorum dixerim commodiorem magis q idoneum capere nemines poterit. Neq. n. eodem uiri sunt ac formine landes. Siquidem hanc non probam solum: sed formosam quoq esse oportet. At illis non minus ingenio ac doctrina pręstare decet: q probatis atq optimis moribus. In utroq autem uim maximam uicinus habet: minam diuini: ut sapientes uiri arbitrantur. Nam & Tacito des uir apud Athenienses sapien-

effimus: cum filiae maritum perquireret: malebat uirum qui pecuniarum indigeret: q̄ pecunias quę
 uiri. Et Lycurgus Laedæmonius solertissimus legum laior Spartanæ uxores absq̄ doctus collo-
 cari iussit. Nos uero ut hac una in re uulgus hominum confectetur maximam cuiusq̄ laudē in uir-
 tute honestate: & suam censemus. Eandem tamen exaugeri fortunę optimę ac diuinarum ornamen-
 tis hauriri haud quaquā dubitamus. Illud igitur tibi imprimis iure sctandum esse uideo: quod tñ
 isti ipse & phians ac pudicicia adiungit laudes: neq̄ naturę beneficia aut mœna fortuna defunt.
 Ac melius quidem mea sententia fulgētes nollet: Theophrastus de uxore duenda differens: al-
 terum fore uel perpetuum quoddam supplicium: uel diuinam perennemq̄ uoluptatem perhi-
 bebat. Tibi uero facile hoc possetum ominari locat: qui uxorem egregia uirtute ac pudice mori-
 bus: & tui deniq̄ simillimam nactus es. Optime enim res habetis: cum uiro optimo optimam quoq̄
 sortitur uxorem. Nam tu imprimis ita uixisti semper ab ineunte ætate: ut spem amplissimam futurę
 probitatis ac laudis cunctis pene diuibus afferres. Et repente factus grandior doctrix atq̄ hone-
 stati inferuens: eam facillime superares. Sed nullius tua uirtus prædicatione eget: quæ ipsa per se lu-
 cet: in promptuq̄ est omnibus. Ob eas igitur imprimis causas ciues nostrę urbis clarissimi maximis
 te: ne plurimus dignatur honoribus. Et nuper princeps tibi Deus: cui mortalium uita curę est: turgi-
 nem præclaram quasi eximie uirtutis præmium: connobis iunxit: omnes ut tecum meritis pro tali-
 bus anis eligant: & pulchra faciat te prole parentem. Erit itaq̄ is tibi ex omnibus diibus: quos mul-
 tos antehac lenissimosq̄ uidisti faustus præter ceteros ac foelicetū apud te uirgo eius: emodi nup-
 erit. Neq̄ enim assensio is qui negat uirum sapientem ducere uxorem oportet: sed nec fortuna-
 rum quidem Terentianum Misionem dixerim: qui uxorem nunquam sese habuisse gloriatur.
 Quod si quis coniugii societatem defugit: perinde atq̄ is qui conculca cętusque hominum a spena
 auriant Deus quispiam & homine melior: aut belluarum similis atq̄ infra hominem iudican-
 dus. Quoniam tūto sine uxoris uis neq̄ ut probe Metellas ait: uallo pacto uiui: neq̄ perpetua salus
 conseruari potest. Et ducendam uxorem suademus & dandam liberis operam: quam hominis pro-
 pagationem: & communem esse salutem constat. Ita hominum perpetuo nomen durat: liberi com-
 parantur: inquis & uirtutis factorumq̄ permaneat imitatio & glorię hereditas perseueret: ita imbeci-
 la quā ac labantē senectę firmum præsidium multo ante constituitur. Atq̄ ea est natura duce ani-
 manum omnium libido communis: ut similia sui gignendo effingant: & aliis quidem aliud homi-
 nes autem hominem: ut quantum eorum imbecillitas pati possit: participia immortalitatis existant.
 Sed bellua quidem impetu quodam rapitur: homo uero natura ac ratione duce cōnubii legibus sub-
 iacet: concitiorēq̄ appensionem cohercet. Quo circa plurimum Cecrops laudatur: quem ferunt
 primum ex de re sanxisse legem: cum antea: si credere dignum est: effinis inlatur uiri mulieri-
 bus mi forentur. Magnis profecto uir fuit Cecrops: & Athenis aut Roma dignus. Quare non in-
 imna peregre Athenas accitus est: & præclaro populo æternum nomen indidit. Quid quod deus is
 qui omnem mundum regit: liberos procreant: propagari sobolem præcepit? Eius uero unigenitum
 filium: cum & ipse factus homo inter mortales uersaretur non puduit interesse nupus: qua tem-
 pte primum in Cana Galilee diuinitatis suę testimonium nobis miraculo dedit: quo detestabilior
 est poetarum immo: auras: si tamen serio locuti sunt: qui sanos dicerent uxoris absentes: ducentes
 infanos: & mentes esse captos: qua ipsi potius caruere si ita senserunt. Nec est nobis ad hanc an-
 tē deliberationem auctor Cicero adhibendus: qui se iterum iungi uxori nollet: quasi nequiret: &
 uxorem simul & sapientiam possidere. Quod fortitan idcirco fecerit: quod ante illa maledicam sca-
 tentemq̄ molestiatum Terentias expetis erat. Sed nec diutius in eo consilio persisti: & in Publica
 nuptias coniectus ē. Melius Metrodorus Epicuri discipulus: qui uxorem habere uoluit. Longe for-
 tasse melius Socrates: qui duas habuit eodem tempore Apollinis oraculo sapientissimus iudicatus.
 Romani Papirius multo ante ut arbitror: cōmmentum prælagiens. Sed ut ad Socratem rursum uenias
 ita uxores earumq̄ efferebar ingenia: quod tu minime ignoras: ut prodeffe quidem plurimum iob
 esse auctori parum posse affirmaret. Chrysippus quoq̄ acerrimis mea sententia Stoicus atq̄ perhi-
 chosus enā honestas præcipit sapiē in cūda coniugia. Romulus astitit notitæ urbis fundamenti:
 ac domicilio libituro: necessarias tuendas ciuitati uxores ratas continuo ad finissimos populos lega-
 tos misit: connobis postulat iussit: nec ei raptae uirginum iniuria obstitit: quin immortalibus mul-
 tis editis operibus: & clarissimis rebus gestis transiit in cęli diceretur. Eiusmodi igitur uiros debe-
 ritus aut uores sequi: eorum contra sententiā alpernari: qui sapienti ducendam uxorem negant. Illos
 tamen semper excipio: qui in terris diuorum uitam imitantur. Quod si proba est uxor & si deformis
 sapientia semper a matre: Sin specie ac pulchritudine insignis. iquam peccat pudet: ut ait Propertius
 enā reiectis custodiabus: luminibus auersi: satis superq̄ cura ē. Sed id quoq̄ rectissime afferri pos-
 sit. Neq̄ enim deformitas ac pulchritudo ita diuerse sunt: ut nulla existat earum rerum mediocritas.
 Quod uel doctos quosdā uiros latuit. Quid uero Hieronymus nosse perarō inueniri ait uxores:
 quę nō maledicaq̄ nō iurgiosa ficiā hāc uim habet ut opinor: ut eos fortunatos existimemus: quos
 sine eis uis uxor obuenerit. Quare ne plura scribā tibi p̄teritū: cui placet: omnia exploratissima

fun: multo iam tibi lucundius gratulor: tui desponderint uirginē quam satis laudare nemo possit. Postremo ut louē Nuptialem: ut lunonē ipsay cui iuncta iugalia curat: ut Atheniensem Hymenem ac Romanorum. T. alia sum missos faciam: summum atq; immortalem Deum obsecro: & reliquos cæles o: ut lectum istud efficiant fortunatumq; coniugium: optimiq; futurus nuptias secundet au spiciis. Porro ita tecum fœlices uxor annos exeat: ut uideas filios: & pignora clara nepotum. Aue: no ex nostris fœcis Nonis Ianuarij.

¶ Meditatio Augustini Dathi ad Gerium Bulgarinum de tempore.

Vgustinus Dathus Gerio Bulgarino. S.P.D. Plurimum tūa mihi semper probata cōsuetudo est: amice chanissime: tuum laudo uēhementer ingenium: cum ita uicā tempus distribuas: ut nullam eius partem labi inanē patiaris. Ita negotiatoris munus exerceas, ut sapiens uisus: nullo modo pretermittas. Qui in reipublice amministratione: q in amicis iuuandis: qui in mercimonijs contrahendis uersaris: tantum opera in litteris ponis: ut etiā inter studiōsī professores merito annumerari debas. Sum ipse telus: nō illo cuples: qui cum persepe de rebus magnis grauibz sermonem habere solitus es. Et cum superioribus diebus tribus populi una cum Laurentio Venturino tue claro & tuo per id tempus collega actus a primoribus Republice de litterarum studijs: & de doctrina multa confertus: cum fuerunt quæ a te dicta sunt: grata omnia: tum quæ de tempore illata mentio est: longe fuit gratissima. Est eius rei ualde laudanda parsimonia. Quid enim per immortalem Deum nobis tempore melius atq; antiquius? Quid quod maiori curæ prorsus esse debeat? Omnia aliena sunt. L. Seneca iquit Stoicus. Tempus tantum nostrum est. Quod si accuratius contemplerur: multo certe redderemur ad perfrundum illo diligenter. Nec rem fugacem simul atq; adeo præciosam frustra tereremus. Cum igitur gratis tibi fore intellexerim: ut quæ hac ipsa de re animo succurrerim: breui annotatione complectar. Facias id quidem non in uitium cum ut prosum ceteris tuo suasu: tum ut planius amorem perspicias erga te meum. Si libenter tuo fuerim studio obsecutus. Quamquam certe omnium quæ a sapientibus tractari solent: una est diffusissima & per obscura de tempore quæstio. Nos tamen aliore ommissa indagine quod ad tempus pertinet: primum eius persingemus originē: tum de substantia deq; ipsius differentia: ac distinctione pauca subiiciemus. Tempus igitur a temperando profectum uidetur: quem admodum literati uiri tradunt. Itaq; M. Varro auctor probatissimus: maxime a solis ac lune cursu & ab eorum tenore temperato appellatum ostendit. Quocirca in sacris litteris: & in Genesi scriptum est. Fiant luminaria in firmamento cæli: & diuidant diem ac noctem: & sint in signa & tempora: & dies: & annos. Ac paulo post. Fecit Deus duo magna luminaria: luminare maius ut præflectet diei: & luminare minus ut præflectet nocti. Quod ne ipse quidem ignorauit Virgilius Maro: q Georgica scripturus eadem ipsa luminaria iuuocans ait.

Vos o clarissima mundi

Lumina: labentem cœlo quæ ducitis annum.

Liber & alma Ceres.

Per liberum Solem: Pro Stoicorum sententiā: per Cererem: Lunā significans. De quibus in Psalmis legitur. Fecit luminaria magna. Solem in potestatem diei. Lunam & Stellā in potestatem noctis. Ibi dorus quoq; & pleriq; qui de origine uerborum scripserūt. Tempora a communionis temperamento dicta esse arbitrantur: quod in uicem humore sese siccitate: calore ac frigore temperent. Et hæc quæ dem de origine satis. Diffinitur autem multisari tempus. Ac primus omnium. M. Varro in eo quæ ad. M. Cicero quem scribit de Latinæ linguæ origine libro. Tempus dicit interualum mundi & mortu: & in partes aliquot diuisus: de quibus eñt suo loco agendum. Macrobius in Saturnalibus. Tempus est inquit certa dimensio: quæ ex cœli conuersione colligitur. Atq; illud addidit: chaos effectem pora non fuisse: cum fuerit chaos ante mundi primordium: quemadmodum Lactantijs ait: rudis in ordinatę materię confusa congeries. Vel si cum Nasone finire malueris. Radis indigesta: moles. Referunt Prisci auctores ad temporis rationem Saturnum quem Deum proderunt: quem eundem fabulantur abscondisse cœli paris pudenda: & iisdem in mare delectis Venerem procreatam: quæ & a spuma unde coactilis fertur: A phrodite nomen accepit: ut liqueret facta elementorum distinctione a cœli motu coactilis tempus quod ex ipsa cœli conuersione colligitur. Semina porro rerum omniū post cœlum gignendarum fluxisse de cœlo: atq; ut perpetua foret animandis propagatio. Ad uenerem generandi facultatem ex humore fuisse translatam: ut p maris ac fœminę coitus cuncta ex inde animantia gignerentur. Sed alio de his loco. Redeo ad temporis distinctionem. Hoc enim dicant quidam morum esse uniuerſi. Quod licet bisariam interpretari: ut uel solum morus mobilis primi atq; ultimæ spærę sit tempus: quod quidā nostrę tempestatis arbitrantur Philosophi: uel cum moru uniuerſi idest primi cœli etiā cœtorum orbium & siderum ac stellarum motus. Quod Platonem quoq; sensisse uolunt. Quam opinionem ne ipse quides uideretur improbauisse. Subtilis cōmentator Auerrois. Non nulli tempus itā iūat esse speram ipsam cœlestem atq; mobile primū. Sunt

u ii.

qui dicant tempus esse rem quamlibet temporali duratione terminatam: quod qui sentiunt etiā interese affirmant inter Aeuum: eternitatē ac tempus. Vt sit aeuum quod esse expent: atq; esse nunquam deīnitū in quod angelis tributum est: & celestium orbium motoribus. Aeternum autē: quod & tūc sempiternū semper futurū est: quod sūū est solius dei aeterni p̄cipiū: qui p̄ a positi sententia: dō lū habet im mortalitatem. Tempus autē sitū in tempore quāq; res dicitur: q̄q; & esse corpis & de siura est. Quāla sunt omnia q̄q; ortū & interitū: q̄q; generationi & corruptioni subiacti. Sed erit paulopost opportunior haec distinguendi locus. Verum Peripatetici: qui de natura rerum studio ē inquirere soliti sunt: & solerti in dūlūta hęc perscrutari omnia: de tempore quoq; grauissime distulerunt. Quorum Aristoteles p̄nceps quāsiuit: p̄mū an tempus esset: deinde quidnam esset acutissime inuestigauit. Atq; tempus esse per se exploratum ac perspicuum est. Quo circa Albertus: quem uulgo ob sciētiā copiam magnum cognominant: Peripateticē aspiūlar sententiā per se manifestum est inquit tempus esse: uel eo imprimis argumento: quod ip̄m cum motu una percipitur: cum sit motus certe nouissimus: ac p̄ ceteris rebus maxime sensui patens. Itaque recte Aristoteles simul motum lenitiuū & tempus. Quod si quērimus temporis quā: nam sit aeuū. Est proculdubio tempus: ut idem magnus philosophus testis est: sitū numeratio quēdam: si ē dimensio secundū id quod p̄ius & quod postēius cedit. Quod non ita intelligendū est quā: si tempus numeret ac dimetiatur motum: sed potius quod numerus sit p̄ioris & postēioris: q̄q; suc cessione quadam sese comitantur: & in ip̄o existunt motu. Id quod etiā Peripatetico Alexandro placuit. Bene igitur ad eam distiūtionem hęc adiecit Aristoteles. Tum dicimus tempus esse tūm in motu p̄ius ac postēius p̄cepimus. Atq; ad uim tēporis acutius perspicidū: illud quoq; animaduertē dum censuimus: quod ille ip̄se subtilis considerauit Auerrois. Earum rerum numero triq; tempus habendum esse: quia mens nostra compleat ac perficiat animi cogitatio. Vt idcirco Aristoteles distiūctiole admodum: & occultum dixerit: quasi lateat tempus: ac solum potestate sit: non plane actu existat: uisū cum animaduersione & consideratio mentis accesserit. Vt cum duo in tēpore sint: p̄mū loca tō: deinde perfectio. Incoatio quidem ip̄se est celi motus: at perfectio temporis: animi intelligentia ac dimensionē completur. Et aliter si recte perpenderimus: extra mentem est p̄ra id quod mouetur & motus: qui tam & si mens nulla sit nec mens agita: totamen in tanta molis mundanae conuersio ne: & celi motu faillime patet. Alterum uero intra mentem uersatur: quae ipsa est motus dimensio. Et: nūc rursū cōstat fieri tempus: cuius mens nostra motū ipsū in p̄ius patitur ac postēius. Ex quo fit ut motus sit quēdam uelut temporis incoatio: ac materiā uisat obuiens: numerus uero forma & temporis plena substantia. Possit non absurde motus frugibus & tritici acerno comparari: quod ut per choros modiosue atraliā quantus mensuram dispariatur dimeiētiū sola efficit cogitatio: adeo manifestum est animi dimensionē plenitudinem consistere temporis. Proinde nonnulli etiā magna doctrina uiri in animo solum tempus esse putauerunt: & eo animoto tempus penitus nullū re linqui. quorum ex numero Galenus Philicus suum credidit esse temporis in animo esse: atq; ita in animo esse ut permotum quidem animi non rei cuiuspiam extra animum tempus existat. Cuius rei argumentum non obscurum existimabat: quod nonnulli ceco carcere agēs nani sub terrae claustris: equi celi motum: nec uideriūt: atq; nec perceperunt: perscipiant tamen per animi motum tempus. Porro Aurelius Augustinus acriter uir ingenio & nulli eruditissimorum ueterum doctrinā: & sciētiā copiam imparet: quem natura non latuit Albertū pace dixerim: qui neq; quicquā ignorauit: quod quidē possit humane mentis acie comprehendī: ut ceteris derebus omnibus ita & de tempore: multa rē acutē: tum grauior locutus est. Hic igitur tempus quādam esse distiūctiōē autumauit. Quamquas de re obscura quodam uelut Academico more: nihil est doctor ille uidelicet modestissimus ausus affirmare: & cogitans: ut opinor: uerum temporis rationem: atq; formam: uim tēporis totam in animo constituisse uisus est. Proinde in confessionibus fortasse inquit. Proprie diceretur tempora sunt tria: p̄sens de p̄teritis: p̄sens de p̄sentibus p̄sens de futuris. Sunt enim haec in anima tria quādam: & alibi ea non uideo. P̄sens de p̄teritis memoria: p̄sens de p̄sentibus cognitiō p̄sens de futuris expectatio. Ex rursū libro eodem undecimo In anima expectatio futurorum memoria p̄teritorum: attentio p̄sentis: quod in puncto p̄terit. Et lapsū celerrimum: ac uoluerem fugam considerans p̄sens temporis: quando p̄teritū fuit: & futurum non dum est: illeculente adiecit. Si quid sit p̄sens: quod intelligatur temporis: quod in nullas iam: uel minutissimas momentorum partes diuidi possit: id solum est: quod p̄sens dicitur: quod tamen ita raptim a futuro in p̄teritū transuolat: ut nulla morula extendatur.

Quemadmodum temporis: ita finis huius ac finis huius epistole.

De Philosophiae inuentione atq; origine: deq; philosophorum serie: ac directis eorum discipulis Epistola.

Vgolinus Dathus Fabiano equini generoso ordinis diti Ioannis Hierosolymitani. Si
 Deerrare me in hunc usq; diem quo minus ad scriberem quod pridē efflagitatu
 rum non nulli studiortum gratias quidam aliarum rerum labores. Atqui nosti ut
 ipse arbitror quatenus animum diutius exagitauerint curę quęq; me negocia implicue
 rint non ignoras. Quod si immodestius factum sit: quęso te mihi ignosce: sin familia
 rius actum existimas gaudeo mihi acubi habeo gratiam. Sed tu si recte memini varias Philosopho
 rum disciplinas: & eorum quidam ueluti seriem potulas: quę res illustrata & cognita maximum nō
 solum literarum rudibus: sed etiā doctis hominibus adiuenti præstat: præteritum cum nonnullos
 scipe fallat harum rerum: ac disciplinarum ignoratio. Ego uero tuę isti uoluntati non inuius more
 gesserim: quando tua titum apud me ponderis auctoritas habet: urnihil mihi pene grarius sit: q̄ id
 efficere: quod charum tibi atq; incundum fore intellexim. Ac mihi quidem cogitans unde possim
 munus exordium fore: id nequaquā longioribus inuestigandum uidetur: a quibus philosophia
 idest sapientię studium fluxerit: ac permanerit hominum nationibus. Nam magna hac de re apud
 uiros etiam eruditissimos dissensio est: Singulęq; ut ita dixerim uariis orbis nationes Philosophi
 sibi nēdicant gloriam: & maximarum atq; admirabilium rerū principes se autoreꝝ profitentur.
 Ecce tē quidem ac Galli Dridas imprimis effertur: qui ut in ueri inuestigatione uerfaretur nemo
 ra ac reconditos colebant recessus. Gymnosophistas indiciant: liberum uero quem Dionysium
 eundem appellari licet: spē cōm memorat: cuius quanta in rebus bellicis glorie claruit: tanta etiam
 in literis uiguit industria. Tum Egip̄i atq; eorum I hebę maxime eiusdem inuēti sibi ascribunt lau
 dem. Inde Thraces gloriabundi Zamolxis prædicant. Phœnices item ac Lybię: quorum alteri
 Ochum: Athlanem alteri produunt Philosophiā: & inuentorem extitisse & principem. Acceditur Scy
 tę apud quos cum alii floreant mulierum imprimis Anacharis Gnyri. Abari q̄ Semthi filius. Prę
 rea Persę quorum magos autō grauissimus Aristoteles uetustate ipsa Aegiptios quosq; anteite testa
 tur. Hi enim magni philosophi duo illa nomina Oromazam alterum & bonum Dæmonem idest
 enim Ioues. Alterum Arimanicum & malum Dæmonem: quem nos Ditem appellare solemus. Quid
 uero Caldi nō ne ipsi se in Philosophiā inuētiōe a claudē omnibus anteponunt? Certam alii pu
 gnane sibi: suis quibuscumq; rationibus huius præclari inuēni gloriā adiudicant. Sed qui tandem
 quę oīa ueterum sit ac prisorum scrutaris monumenta inter tam multos tanq; creditos uiros au
 thenticas componere lites? Nec tamen latet me Chaldæum Abraham quod probatissime quoq; te
 stantur historię: cum reperit litteras: tot plurimum doctrinę gloriā præstitisse. Atq; haud scio an
 quod multis uisum est ea Græcis tribuenda sit laus. Quandoquidem Moyses ipse gentis Hebrę tū
 omni humanitate instructissimū: derelicta Aegypto in heremo Philosophatus est. Qui & si iunior
 esset Semiramide atq; Abraham: qui ei idem fuisse temporibus perhibetur: longe rari eos omnis
 auctori ueritate: quos Græci multis omnium uetustissimos prædicant. Homerum inquam: Hesiodus
 Musæum: Linum Chironem: Orphetum: Castora: Pollucem: Aesculapium: Liberum: Mercurium:
 Apollinem: ceterosq; uel deos: uel uates: quos tantis ubiq; laudibus celebrant. Sed & locum ipsum
 illum (ut aiunt) diuinitatis principem. Namq; his omnibus Cecrops Rex primus Atticę regionis
 senior extitit: atq; antiquior: cuius tempestate Moysen malo enim ita q̄ Mosē appellare: dixisse com
 peritum est: quorum uterq; Troianum excidium trecentis & quinquaginta a nēcessit annis. Verum
 nō contemere historiam: sed philosophorum seriem explicare consilium est. Multa enim quę hac de
 re dici queant non epistolam: sed librum potius desyderent. Itaq; ut reliqua omittam quę primū
 philosophia & rerum contemplatione uerfati sunt: ante alios nūmerentur: quos habitos & appella
 tos sapientes Græci historia condidit. Thales Milesius omnium primus: qui danissimis ortus maio
 ribus ut Herodotus ac Democritus literis prodiderunt siue quondam Phœnix: siue indigena Mile
 sius: sapiēs primū appellatus: quā tempestate principem Damascius gerebat Athenis. Sub quo sep
 tē quoq; oīsoī idest sapientes & habiti & nominati sunt. Nisi forte nos fallit Demetrius Phaleteus
 in descriptione principum. De Thalete autem præclara multa cum alii Græcarum rerum scriptores:
 tus uel maxime Diogenes promittit: qui id genus historias: summo studio: diligenterq; persecutus est.
 Post Thaletem autem Solon ut non nulli aiunt Atheniensis: sed te uera potius Salaminis: a quo
 Atheniensibus condita legis ratio in honore habita: sunt: ut tabellis æreis indiderentur. Hic & prin
 cipatum ipse tenuit & Pisistratum quantus propinquum: & necessarium dominari capientem omni
 bus uiribus infectatus est. Secundum hos uero Chilo Lacedæmonius: qui autōre: Solocrate primus
 instituit: ut Ephori regibus ad iungerentur: Saryrus uero Lycorgum dixit Deinops Pitæus Mile
 næus Thrac generis: ut quidem apprimē idustrius nec solum sapientiē: laudibus. uerum etiam ge
 starum rerum gloria per excellens. Bias deinde Priennensis quem Saryrus reliquis sapientibus
 non iniuria prætor: perinde atq; eruditum titum & ingeniosum: iustitięque præstantem & si
 quid ad rem pertinet: præter ceteros opulentum: atq; locupletem. Post Biantem Cleobolus fuit
 Chares filius Lyndis: cuius genus plerique ab Hecule repetunt: qm̄ filiā Cleobolam gen
 uit: ex ametrorum tandem enigmatum uiam. Deinops Periander Corinthius Cypelo pare na

tus ex eradicatarum antiquissimo genere: de quo haud scio plura ne tetra flagitiosq; prædara facinora memorentur! Eius tamen prudentia qualis tandem fuerit probe expertus est. Non Menineus, Hic igitur septem Græciæ Sapientes a veteribus nuncupant: quibus annumerari solent: Anacharsis Scythæ: Myso Cheneus: Pisistratus tyrannus: Pherecides Syrius: Epimenides Cretensis. Addunt his quoq; Homerum & Hesiodum nec non Linum: ac Musæum. Nam & poetas ipsos sapientum seu Sophistarum appellatione venerabantur. Mitto Lycurgum Lacædæmonium: & Heroicis erantibus Vlyxæm: & imprimis Nestorem: cuius ore & lingua ut ait Homerus μέλιτος γλυκύτερον ῥέει εὐδαίμων Ἀθληνέη: & Prometheus: quem idcirco homines finxisse aiunt: quod sua sapientia ex feris atq; immanibus & mites reddidit & mansuetos. Deniq; Orpheum prætereo qui & Thrac fuit generis: & Musæum Eumolpi filium insituit. Neque ex nullis Græcis historiæ scriptoribus ac doctissimis uiris hæc sumperimus. Quod si ipse ea finxero haud quamquam uera sint: quæ tamen ita esse & antiquis monumentis & firmissimis testimoniis comprobantur. Q. d. si qui forte secus senserint: hi Diogenem Laertium: ne diutius laborent: Eusebium Cæsariensem: & nostras delicias Aurelium Augustinum: ac Hieronymum legant. Diogenem autem Laertium noui incognito scripturum: quod & alii quoq; Diogenes celebrant. Duo illi præcæteris antiquis: quorum alter Synopæus genere. Alter Babylonis fuisse deprehenditur. Nunc uero de philosophiæ generibus deq; uariis sapientum disciplinis: scribere aggrediar: quorum utrunq; etiam atq; etiam ex petere & a me pridem annis iam explicatum aiebas: alterum cum M. Ciceronis sextum de republica librum quod Somnium Scipionis: in cribra: alterum cum Aristotelis politica publice legere atque explanare cepissem. Eades igitur ut tuo iussu litteris tradas. Duo quoddã existere Philosophiæ principia. Alterum Ionici: Italici uero aliterum: utq; prioris illius autor Anaximander: uel potius eius doctor Thales Milesius: si malum cum Augustino sentiret: & eo Ionici cognomen recepit id genus. Erat enim Mileum urbs celebris Ionici: in qua Ion uir clarissimus floruit plurimum: & ab se tandẽ appallauit eam Græciæ oram: ætæ nuncq; dedit per scula nomen. Hic itaq; Thales qui nullo prorsus præter Aegyptios sacerdotes: magistro usus est. Docuit Anaximandrum: quem eundem successorem reliquit. Mox Anaximandri discipulus: atq; auditor fuit Anaximenes: & ipse quoq; genere Milesius. Hic & secundum quoddã Diogenem insituit: & Anaxagoras Clazomenium. Porro Anaxagoras Archelatum Milesium docuit Philosophum nominatum: q; ad eius usq; ætatem sola naturalium rerum inuestigatio culta est. Huius per familiars ac successor exiit Sophronici filius Socrates: qui primus Ethicam disciplinã in uexit: de quo præclare Cicero. Primus inquit Socrates philosophiam de uocauit: e cœlo: & in urbibus collocauit: cum re publicas optimis temperatisq; instituit ac legibus: & in domos introduxit: cum rem familiarem constituit: & coegit: de uitæ & moribus deq; rebus bonis & malis querere. Quæ usq; disciplina: quoniam cuiusq; mores cõformat: ἠθικὴ a Græcis dicta est. Nos eandẽ non immerito moralem uocamus. Post Socratem uero uariis opere deinde philosophantiũ sectis: & eius ut ait Marcus Tullius multiplex ratio disputandi. Platonis memoria & litteris consecrata plura genera effecit dissentientium philosophorum. Atq; ut Eusebius ipse ostendit testis locuples: & Christiane religionis tit longe eruditissimus a Platone in complures partis illius secta est ac distributa philosophia. Sed ne progrediar longius: mortum cõformationem & instituta uitæ: idem Socrates in maiorem modum illustrauit. Discipulos habuitq; plurimos: longe tamen omnium primos Platonem Athenensem Aristippum: Hic patria Cyrenæus fuit: habuit filium litterarum splendore eruditissimam: cui Arete nomen erat: quæ filium docuit Aristippum Iuniorẽ: ob eam causam ἀντιπολιτακτορ cognominatum. Hic docuit Theodorum: qui primũ ἀστωρ: mox φιλοσὸς nuncupatus est. Cui successit Antipater: qui Epistumedem Cyrenæicum eruditum. Cuius auditor Parabates successorem reliquit Hegesiam: quem a Crebro mortis suauis non iniuria. τριονισταρτορ uulgo uocantur. Huius discipulus fuit Anticleris Lybis: qui Platonem e seruitute liberauit perhibetur. Antisthenes autem: alter Socratis discipulus Diogenem Synopæum insituit: qui insituit Crætetem Tebanum: cuius familiaria Zeno Citicus fuit: cui quod plerisq; solet esse infortunatum saluare admodum naufragium fuit. Nam cum a primis temporibus ætatis negotiator fuisset: posteaquam uati facta oleo onusta ad uet fa tempestate ac fluctum turbulenti percellis Athenas delatus Crætetem Thebano familia rem sese ac discipulum a se miserritã demum in stoica disciplina clauit: ut omnes deinceps eiusse philosophiæ sectatores ab eo sint Zenoni nãcupati. Huius discipulus & philosophus insignis fuit Cleantes Calfius: qui Crypsippum eruditum: postremum per id tẽporis Stoicæ disciplinæ successorem. Plato autem Socratis tertius ac prædatus alumnus præbuit: uel ingenio: scientiæ: copiam: ætã: inuio Aristocrati nomen erat. Nam Plato uel a pectoris latitudine uel ab orationis copia nuncupatus est. Eximius imprimis philosophus ac pene diuinus. Spensippum docuit & eum quidem haud uulgarem philosophum: qui docuit Xenocratẽ: qui docuit Polemonem: qui docuit Crantora: qui docuit Crætetem Atheniensem: qui deinde docuit Aristelaum. Deinceps successit Lacydes: qui docuit Euandrum Phocæum. Post quem serie quadam successionem exceperunt Damon Leontæus: Moschion Euander Atheniensis Hegesinus. Hic docuit Carneadem Philocomi filium. Huius successor fuit Clithoma-

ehus: qui Afrubal appellatus Armadan docuit academicorum ultimum. Rursum Plato ut ceteros ommitamus Aristotelem Stagen tam edocuit: cuius uel ingenius uel doctrinā haud est explicandi locus. Hic Tyrannum Cresium suae scholae ac disciplinae successorem reliquit: quem Aristoteles ipse primum Euphrastum: ob eloquentis bonitatem atque praestantiam: deinde Theophrastum quod diuino quodam polletet eloquio appellare solitus erat. Hic in primis Phalarum Demetrium eruditum cum qui in exilium ob iniuriam pulsus se ad regem Ptholomæum Alexandriam contriit: qui xepitobλaεpox cognominatus est disputator supilis: & nequaquam mediocri Orator. Atque ita si accuratus Fabiane inspereris uniuersa illa Ionica philosophia consumata est: quae possimum in tris illos desit: Chnippum: Clitomachum: siue ut nonnulli uolūt Armadat: Theophrastum uel Demetriū si libet potius. Quod uero de Academia dictū est: ne quid harum rerum ignores id q̄ primum liquido ac perspicue patefecerim. Tria namque fuisse Athenis celebra Gymnasia: Academicam Lycium Cynolarges & in Cynolarge quidem Ansthenes docuit: in quo eodem & Socratem non nunquam uersatum esse in Ariocho ostendit Plato. At in Lycio Aristoteles docere consuevit Alexandri magister: ac maturo quidem tempore remotiorem illam philosophiam quae xepox uox a Graecis dicitur: instituebat in Lycio: & tum ut ipse quoque Aulus Philus testatur in noctibus actis xepitoxox xoxox appellabat: eodem rursum in loco: uel feri inquam xoxoxoxox disciplinae edocebat & Lycium xepitoxoxox xoxox uocabat. Duplex namque erat: nisi forte errauit Celius auctor probatissimus commentationum atque arum genus. Quod ipse idem Aristoteles meminertam in epistola ad Alexandrum Regem: cum in suis Ethicis & cum sectam animam in duas partes xoxox xoxoxoxox xoxox & alteram quidem habentem rationem: alteram uero rationis expertem sed haec alia. Demum in Academia Plato uersatus est. Hanc quodam Academiam dixeret quā Eademus Heros propter suburbia Palustribus: ac ferme pestilentibus di: aut in locis. Idque sibi domicilii delegit Plato: ut dormito: atque ut ita dicam subacto corpore acrioribus animi uiribus uteretur. Er de Ionica quidem Philosophia haec tunc. Reliqua Italica est: cuius huiusmodi praescribitur series. Fuit enim huius auctor Pythagoras: qui ab Pherede Syrio: atque Hermodamante Creophili postero uersato fere orbe lastrato: uel in peragris terris: haud decursa adhuc aetate patriam reliquit Samum: fugiensq̄ Policratem Tyrannum in Italiam Crotonam uenit: ad recentis habitauit audiores. Quae uero nunc deleta est: quaeque per id temporis in mirum modum florebat: magnam Graeciam instituit suis ac praecipis crudiri. Inque Italia quaeque ab Theodea sorore didicerat Italiam tradidit: ut nulli alii praeter Pythagoram: atque eius discipulos: uel multis post saeculis docti putarentur. De cuius & Doctrina & auctoritate per sepe Cicero ac multa locutus est: qui denicari praecari uel ponis diuini nominis id est sapientis arrogantia: primus apud Leontem Sycioniorum Philasiorum Tyrannum philosophum se id est studiosum & amatorem sapientiae appellauit. Italica igitur haec philosophia idcirco dicta est: quod princeps eius diutius in Italia philosophatus est Pythagoras: cui successit Telanges filius: qui docuit Xenophanem Colophonium: quem auduit Parmenides Eleates: cui imprimis familiares successoresq̄ duo extiterunt: alter Empedocles Agrigentinus: qui pro quorundā opinione dicendi facultate primus intenuit. Alter Zeno Eleates quem differendi artis quam xoxoxox Graeci uocant: auctorem asserunt. Zeno dehinc Leucippum docuit: qui docuit Democritum Abderitem. Hic habuit auditores complures: sed illos tunc primarios Nauphanem: & Nautydem: quibus Doctoribus Epicurus Atheniensis usus est ille uoluptatis asseror. Atque Italica philosophia sese ad Epicurū usque propagat: qui Democriti sententiam omnia fortuita concussione efficientis tenaciter sectatus est. Quae perinde atque fordida inanis opinio: ab omnibus tum Graecis tum Latinis grauissimis uiris explosa est iam pridem ac reiecta. Ac de principis philosophiae satis diximus. Nūc uero ne singillatim: quae de philosophis dici possunt cuncta complectar: eorum discipulas ac discrimina referam. Ommissa itaque Marci Varronis sententia: qui longe plura genera effecit. Hippobotus autem apud Graecos haud ignobilis nouem fuisse ait philosophiae instituta: ac Megaricam primum sectam constituit: deinde Eretricam: tum Cyrenaicam: post Epicuream: idcirco Anniceriam: praeterea Theodoniam: ad haec Zenoniam & eadem stoicam: octauo loco Academicam ueterem: postremo Peripatheticam: Cynicam: Elyacam: Dialecticam nusquam meminit. Pirthoniam consulto desepit: quam plerique ob eius obscuritatem: & quosdam ueluti sententiarum tenebras neglexerunt. Haec itaque Hippobotus. Nos uero nec multitudine Varronis omnino probantes: nec Hippoboti paucitate contenti: & decem asserimus philosophorum sectas: & has possimum praedicamus. Academicam: Cyrenaicam: Elyacam: Megaricam: Cynicam: Eretricam: Dialecticam: Peripatheticam: Stoicam: Epicuream: De Academia paulo antea tractatum est. Sed ueteris Academicae princeps fuit Plato. Medius Aroclides: Notus Lacides. Alii Carneadem malunt. Cyrenaica ab Aristippo Cyrenaeo sumptis exordium. Eluaca a Phedone Eluenti. Megarica ab Euclide Megarensi. Cynicae princeps fuit Ansthenes Atheniensis. Cynici autem aut a Gynnasio Cynolarge appellati sunt: ubi docebat ac uersabatur Ansthenes: aut a Graeco nomine.

mine ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ significat apud Græcos canem: Idque vel ob mordacia cauilla uel propter ob
secram quandā ac penitus caninam orationis licentiam & loquendi ueniam. Et recte ab Menede-
mo Eretrici traxit originem. Quælectam ut quidam uolunt pace Zenonis Eleasis dixerim: pri-
mus inuenit Clitomachus Calcedonensis. Est enim αἰαλεῖον uel apud Græcos dispuo obdicer-
e exercitationem ac solertiam. Stoicæ p̄ncipem Zenonem Citium scribunt. Sed illa alius repe-
tenda est. Ab ipso inde usque Anulsthenē Socraus discipulo. Digni autē Soidi ab eo quod in porticu
quæ ἡ σοφία Græce dicitur disputare solent. Peripateticorum princeps fuit Aristoteles Stagira: uel
ab eo orio qui erat in Lyco Peripateticus nuncupatus: uel quod de ambulā: aut cum discipulis ple-
runque dilleret: aut iussit uter audiret Alexandrum. Id enim apud Græcos περιπατεῖν
significat. Epicurea ab auctoris nomine appellata est. Si quæ super sunt ab iis petei qui plures fa-
ciunt. De partitione autem philosophiæ alio loco a nobis ipsi satis explicatum est. Sed in omni & philo-
sophorum numero: & disciplinarum uarietate: si mea sententia nimirum florent: ac dominan-
tur: qui prædara ac multa reliquerunt sui ingenii monumenta. Quas Plato qui plurima & orna-
te scripsit & splendide. Qualis eius alumnus Aristoteles autem illud ut Cicero dicebat flumen: &
huius discipulus Theophrastus eiusdem Ciceronis delicia. Quales item Zenones: tum Citius
tum Elcates: Democritus: Crypsippus: Empedocles: Erastus: liber mihi & Epicurum addere: qui
omnes per multa litteris prodiderunt. Sed habes ut clarissime: quæ poscebas satis ut arbitror cumu-
lare. Quod si qua forte delinere molestum sit: ut me ὀππρimum cernere facias. Nam & iis quæ scrip-
ta sunt si modo iusseris multa subnectā. Demū uero oro te: ut quæ ex multis nec satis in ipse altiora
explorans locis deprompta sunt ὀππρimum accipias animo: & in arcula ipsa tua thesaurorum reponas. Ser-
uas litteras non indignanter feras: ac me uoluntate ames. Vale.

De uariis Philosophorum sententiis atq̃ eorum disparibus disciplinis. Epi-
stola & quasi quidam præcedens Epilogus.

Vgustinus Datus Dominico Bliotto Canonico Salutem Dicit. Sæpe animaduer-
tu cupere te Philosophorum uarias nosse sententiās atq̃ eorum disparēs disciplinas. Id
circo exscripsi ipse meis manibus: quā de ea te miseram ad Fabianū Hierosolymitanū
epistolā. Sed ut paucis multa comprehendere possis: accipe breuem earum rerū colle-
ctionem. Itaque imprimis septem sapientes numerantur: qui his uerbis cōiūctur.

Nomina septem sapientum Græcia canat.
Parmus & uatos diuersis orbis honorat.
Indya nam genuit celebem Blaata Priene.
Inde Solone suo clare latantur Athenæ.
Miletus generat perdoctum antiqua Thaletem.
Atq̃ Myrylena præclarum Pitæcon edit.
Se genitum rigida gaudet Lacedæmone Chilon.
Te Perianthe creat laudabilis ære Corinthus
Lindon & in cælum cum latide Cleobole tollis.

Philosophiæ autem duplex est genus. Vnum quidem Ionicum: Alterum Italicum. Ionicum aucto-
res habuit Thaletem Milesum qui docuit Anaximandrum: qui docuit Anaximenem: qui docuit
Anaxagoram: qui docuit Archelaum: qui docuit Socratem: qui Ethicam disciplinā primus inue-
xit. Hic docuit Platonem: Aristhenē: Aristippum. Aristippus a quo Cyrenæa sunt profecti docuit
Aretam filium: quæ docuit filium Aristippum iuniorem: qui docuit Theodorum: qui docuit An-
tipatrum: qui docuit Epistimedem: qui docuit Parabatem: qui docuit Hegesiam: qui docuit Annice-
m Lybyn. Rursus Aristhenes a quo habuerunt Stoici originem instruit Diogenem Synopeura
qui instruit Cratē Thebanum: qui instruit Zenonem Citium: qui instruit Cleantem Cassium:
qui instruit Chryppum magnam Sciorum interpretem. Plato autem tertius Socraus discipulus
docuit Speulippum sororis suæ filium: qui docuit Xenocratem: qui docuit Polemonem: qui docuit
Crantorā: qui docuit Craterem Acheniensem: qui docuit Areliaum: cui successit Lacydes: quæ au-
diuit Euider Phocæus. Tū successerunt serie quadā Damon Leontheus: Moschion Euander Athe-
niensis Hegesinus: qui docuit Aarnædem Philocoomi filium: cui successit Clitomachus cognomina-
tus Asdrubalis: quo Armadas institutus est: in quem academica disciplina deliit. Aristoteles autem
quamquam Platonis fuerat auditor: diuersum tamen dogma secutus præcipuos discipulos docuit
Menedemum & Tyrauum Eretrium quem & Theophrastum ob sermonis quandam diuinitatem
appellauit & disciplinæ suæ successorem reliquit: qui & instruit Demetrium Phalerum: qui in eu-
lium ob iniuriam pulsus fecit Regem Ptholomæum: Alexandriam constituit. Et hæc quidem de
Ionica Philosophia: quæ Secta in diuersas sententiās in tris illos desit maxime. Stoica in Crypsi-
pum. Academica in Clitomachum. Peripatetica in Theophrastum. Italicum uero philosophia: ge-

nus principem habet & institutorem Pythagoram Samium: qui diuissime in Italia philosopharus
 est: & idcirco eam Philosophiam ita appellauerunt. Hunc instituit Phereides Syrius: auditor i. Elan-
 ges filius: qui docuit Xenophanem Colophonium: qui docuit Parmenidem Elearem: qui docuit Ma-
 pedodem Argentinum: & Zenonem Elearem. Hic docuit Leucippum. Leucippus docuit Demo-
 critum Abderitem: qui docuit Nausiphanem & Nausidem: a quibus Epicurus institutus est: uolup-
 tatis assertor. Septem autem & disciplina philosophorum hac possumus a uetensibus numerare. Ac-
 ademica distributa in tres. Veteremque principes fuit Plato. Mediæque auctorem habuit
 Aristoteli. Nouam: quam instituit Lacydes. Sequitur post Academicam Cyrenaica: quæ prin-
 cipem habuit Anisippum Cyrenum. Elacæ tenius princeps Phedon Elyensis perhibetur. Megarica
 quæ ab Endide Megarensi profecta est. Cynica: quæ ab Anisihene Atheniensis. Eretrica: quæ a Me-
 nedemo Eretriensis. Dialectica: quæ a Clitomacho Calcedonenis. Stoica: quæ a Zenone Cneco. Per-
 ipatetica: quæ ab Aristotele i. agerita. Epicurea: quæ auctoris nomen retinet. Ex his uero quæ
 tuor præcipue celebrantur. Academica. Peripatetica. Stoica. Epicurea: quæ non solum auctoribus
 distinguuntur: uerum etiam diuersis sententiis atque opinionibus variantur. Stoici namque uirtutem
 dicunt solum bonum. Academicis & Peripateticis non solum: sed summum bonum. Sed quæ Peripa-
 teticis certo assuerant dubitata Academia: & affirmare non audent. Ex quo Peripateticorum a uel in
 certa constituitur. Academicis probabilis aut improbabilis. Et Academicis quidem coniectura pro-
 cedunt in rebus inuestigandis. Peripateticis demonstratione: quæ certam atque indubitatam scien-
 tiam parit. Epicurei uoluptatem tenentur: & dicunt summum bonum esse. Habes Philosophorum
 successionem: & varias disciplinas: quibus de rebus diffusius alio tempore. Sed illud quoque ignora-
 re non debes: tria extitisse apud Athenienses præcipua Gymnasia: in quibus & Philosophi quondam
 disputauerunt. Academicam. Lyceum. Cynosargem. In Academia docere Plato solitus est. Anisihene
 in Cynosargem. Aristoteles in Lydio. Etis, quidem manuino tempore secretorem atque aluorem
 philosophiam. Ve peritino autem ciuilem quandam & uulgariorem disciplinam præcipiebat. Quid
 plura? Nolle potuisti: quæ magnopere mihi desiderare uisus es. Si qua præterea scribi uelis a me: illi
 certorem me feceris: quoniam tuæ obsequat iustissimæ uoluntati. Vale φιλανθρωπικῶς ἔρρωτο. καὶ
 ἡ δὲ ἀγάπη ἄμικε δακτύλου: & me enī plus q̄ soles ama. Ex nostris Ianbus. iiii. Nonas Augustas.

Hac Epistola pertinetur de quadam particula. P. Terentii: Scilicet. Ego ne unq̄ offi-
 cium liberi hominis esse potuisti: si nihil promereat: postulare id gratiæ apponi sibi.

Vgustinus Datus Dominicus Bibliotæ Canonico. S. P. D. Si quis rem gratiorem atque
 iocundiorē explicatorem est: non laceratione & furto noctis tempore: sed meridia-
 none egeat potius: & diei opere. Sed qui noctu quodammodo rem magnas postulat: ite
 possum quoque nocturnum accipe. Verba sunt in Andria Terentii: quæ facit Poeta lo-
 quentem Pamphilum: nisi fallor. Ea uero huiusmodi sunt. Ego ne unq̄ officium li-
 beri hominis esse potuisti: cum si nihil promereatur: postulare id gratiæ apponi sibi. Hortum hac mens
 est. Non est officium ingenti hominis: ut gratiam reposcatur: quam non meretur: quoniam gratia re-
 penditur pro accepto beneficio. Vbi igitur non præcessit beneficium dantis: non debet sequi gratia
 accipientis. Quandoquidem gratiam appellamus: quasi quoddam beneficii premium. Dicebat ergo
 Carinus Pamphilo. Si dabis Pamphile operam: ut ne ducas Philomenam: quam ipse cupio adducere
 habebis me obligatum atque deuinctum. Quasi dicat. Erit mihi maximum beneficium. Respondet
 ingentur Pamphilus adolescens ingentus: quod non spectat ad liberalem hominem: cum dignus
 non sit postulare & requirere gratia apponatur sibi: quæ sibi non debet. Quamobrem? Quia
 beneficium in quantum beneficium prodest quidem accipiendi. Danti uero aut nihil prodest: aut ple-
 runq̄ obest: & cum suo incommodo cõferrur. Illud igitur quod non oberat: & nocebat danti Pamphi-
 lo: sed magis conducerebat sibi q̄ Carino accipienti: non erat beneficium appellandum: & ita non de-
 bebat habere gratiam pro premio. Ut arguat quis dicens. Quod non est beneficium: gratiam habere
 nõ debet. Sed id q̄ Paphilus facturus erat: nõ tenebat beneficii locum: propterea q̄ rem suam agebat.
 Ergo nõ erat id dignum gratia: q̄ beneficium & gratia: ut dictus est immo sibi responderet. Pamphilus adde
 malebat illas nuptias effugere: q̄ Carinus acquirere. Glicerius uero ardens cupiebat repudiare Philome-
 nam: quæ Carinus optabat uxore habere. Quare duplex colligitur liberi hominis officium. Primum: ut cui
 multa debeat: ei plurimum debere uelut. Ut Cicero noster sentit. Alterum: nõ postulare gratiæ: quado illi
 nõ promereat. Quorū utriq̄ si seruauerimus liberalitatem Pamphili Terentiani imitabimur. Dignos
 nos reddemus magnis laudibus. Cupio tecti præsentem habere sermonem. Qui tibi gratia: ut arbitror
 mihi certe erit iocundissimus. Imprimis cura: ut me unice diligas. Vale.

Variæ de Sportula: ac diuersæ sententiæ: nec non laxatum proprie-
 tas hac commemoratur epistola.

ER Vt Augustinus Datus Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Salue deditis patriæ & meum singulare profugium. Variam consistere de Sportulis apud doctos sententiam & affirmare difficile est: quod a nostrorum temporum abhorret usu. Sed quoniam coniectare licet: largitionibus & muneris Sportula habebatur genus. Quod asperare veteres consueuerunt Romani: uel ad præstanda egenis operam: uel ad augendam multitudinis gratiam. Qualia exhibebant & Ediles conuiuii Praefecti iidem: tum agendis fabulæ pluribus ludis: & Spectaculorum celebritati. Quæ omnia quo manifestiora præstabant eo pluribus suffragiis Reipublicæ honores & magistratus assequerentur. Quæ etiam de re multa quoque Marcus Tullius de officio præcipiens locutus est. Huic opinioni fanere uidentur Tranquilli Suetonii uerba: cum de Cæsare Domitiano dicit. Multa quoque in omnes rerum usus renouauit. Sportulas publicas substituit: renouata ueterum cœnarum consuetudine. Et Iuuenalis Poeta nullius imperitius rei: dolens temporis præritatem: & eius sæculi corruptissimos mores ostendens nullum relictum frugalitatis beneficentiae: tueri locum.

Quis (inquit) totidem erexit uillas: quis ferula septem
Secreto cœnatur annus: nunc Sportula primo
Limine parua sedet turbe rapienda togata.

Quasi duo acris redarguat: & per magna parua dari: & ab egenis plebe ad potentiores atque opulentiores fuisse tranillatam. Iuber namque a preconio uocari ipsos Troiagenas. Nam uexant limen & ipsi: Nobis cum. De Prætoribus deinde Tribunus. Ac tam multa de Sportula subicit Iuuenalis: ut Sportulam quodammodo ante oculos ponere uideatur. Sed & pro munusculo quopiam Sportulam consilii lare usurpare uidentur: & a genere uasis: quod tum erat in usu. Nam Sportulas Flicos: cistellas sæpe inuenire est in ueterum lectione. Nec defuit qui putent consueuisse egentes noctem adire nobilium edes: atque inde Postmodum Sportulas reportare. Quod nostra quoque tempestate me ipsum sæpe animaduertisse memini: & primo sole querens primum regnum Dei: & ad rem diuinam uiam intrens mihi per sæpe uel egenorum turbam: uel hellenorum gregem uexate Archiepiscopatus limen: cuiusmodi hominum generi licere uideri: & ab octaua bibere hora: & quoniam tempore aliena minere quadra. Sed Sportulas publicas potius & probe significanti Tranquillus: & ipse ausim probare magis. Hæc sunt quæ modo rusticanti mihi: & nihil præmeditato repente de Sportula uenire in mentem potuerunt. Siquid præterea occurrerit posthæc aut melius aut longius iussus continuo mandabo literis. De Lixis uero nihil est: quod possit dici satis: quod a Marco Marcello traditur: qui eleganter imprimis de uerborum significatione conscripsit. Eius de lixis hæc uerba sunt. Lixarum proprietas hæc est: quod officium sublineant mulieribus aquæ behedne. Lixam namque aquam ueteres uocauerunt. Unde elixum dicimus aqua cocum. Lix etiam cinis dicitur: uel humor cineri mixtus. Nam etiam nunc id genus Lixum uocatur. Varro de uita Patrum libro primo. Proinde ut elixum panem & farre & aqua frigida frangebant: sed tuæ Dominationis hæc omnia relinquo iudicis: quo nullum nec acris prorsus inueniri potest: nec omnino solentius. Aucto.

Epistola ad Andreæ Piccolomineum
de Christophori eius auunculi
li immatura morte con
solatoria.

Vgostinus Datus Andreæ Piccolomineo. S. P. D. Circiter Septimo Idus Ian. a publicis muneribus redemptis nobis: atque apud te transuenibus Francis: tuus uel potius noster uir optimus & imprimis sapiens forte quædam obuiam sese obtulit. Nos continuo illum de te pro more percontati sumus. Quippe quam dies conspulsus uisidisset: nuskquamque res paululus suspitionis afferebat. Tum ille nuntium tristem ac peracerbum derulit Christophorum Piccolomineum auctum: tum uirum non minus uirtute atque optimis moribus ornatum: quæ etate florentem: uita decessisse: & quod lachrymare me etiam cogit correptum febris: quinto die laterum dolore consumptum. Is mihi nuntius Andrea tam grauis tam acerbus: tam luctuosus fuit: ut ne illius quidem pernecessarii molestus eum casum uideretur. Atque cum probissimè iuuenis & laudes multas & etatem considero: neminem fere esse puto: qui non eius deplorari inuentum: iaque immaturam mortem debeat. Præsertim cum esset ille boni cuiusque uirtuti amore dignus. Eius namque singularis uirtus: ac sapienter pro etate influenta uita contra illum ciuitati charissimè fecerat. Quæ uobis & ipse multum dolorosè sapientis optimi interitum iuuenis aio cõpõctori: qui florentissimam uicem etatem: prius quam mediæ uite spaciū contempsisset: in ipso cursu contriuit: & immatura morte peruenit. Quæ fallax quæ nostra spes est: quæ inanis prorsus quisque mortalitatis conatus. Speratis nos quæ rectum humanarum uarietatem: ac fragili formæ præcidentes mori subitio

opprimipodusq; exinguit. Atq; ita hominum & cogitationes inanis curasq; intercipit: & casta peti-
mit consilia. Q. nā repente tuo illi anniculo uiribus & aetate florenti crepea uita est: Q. uā subito allata
mors! Verum fractura haec scribimus: praesertim cum ea commemorazione facillime recens a nimis cu-
ra ac molestia renouetur. Nam ipse ita imprimis doleo: ut nō tam alios cōsolari queam: plane alio-
rum cyeam medicina. Q. nod si quid cupis consolationis tibi afferri: idq; forsitan de me queris: pro-
fus quid agam-nescio. Tui me anniculi recordatio ita me gemere compellit: ut consolationem cogi-
tanti mihi lugubris tandem ac solum mea offeratur oratio. Quantaq; mihi Andrea si ad ueritatem nō
lnerimus renouare rationes: turpe existimabimus: ut cuiusquā mortem desicemus: cui tel dimino na-
mine uel ipsius naturae lege omne animantius genus obnoxium est. Atq; praedare Lyfias & insignis
apud Græcos Orator & uir summa eruditione ac sapientia. Haud scio inquit. Quid nam lectu atq;
encladone opus sit. Scimus nāq; genitos nos esse mortales: nec mori aliquando nō est necesse. Quid
igif; doleamus-quod uitari a nemine potest! Nec est. n. probandus-neclaudendus. Solon: si uerū est
qui cum liberos suos uita defunctos ingeret: uatquereturq; nihil lachrymando proficeret: id ipsum
dolere sese respondit: quod frustra amisso filio-lachrymas funderet. Nam quod idem aiebat uentu-
rissimus ac poliiissimus Lyfias-bonis atq; improbis mortis necessitudo cōmunis est: quādo nec par-
dit bonis: nec defugit improbos. Parem sese cunctis mortalibus praestans. Quod ita esse ea lege asse-
timur: ne etiam de perditionum hominum- & innocentum post mortem animis cursum parari: ac pa-
tere aditum existimet. Quia patenti Philosophia tui iam acq; addito scriptam defensionem obtulit:
nūq; quāq; confentiat: per se adeatq; ipse sibi improborum animos ad inferos detudib; onertis autem
in coelestem locum: ac beatorū domicilium subuolare. Haec mihi Andrea sententia q; fuit. Socratica tam
omnium longe nensima putanda est. Quid autē de tuo anniculo sperandum sit: haud difficile est co-
gnitu. Qui & alias semper & iam diem abiturus-niruis auidus- & appetentissimus pietatis uisus ē.
Et quod magnū perennis salūtis ac sempiternae beatitudinis-indium sit omnia semper: quae Chri-
stianis congrueret ritibus: quaeq; nostrae Augustissimae religioni conueniret. Quae sola & nera est: &
omnium prorsus uanitatum experta ea nō minus cupide q; diligenter obuiuit. Neq; in illam unquam
calente aetate tarpem flagitiorum labem prolapsus est. Quod si uiuens summi atq; immortalis numinis
ubiq; exiit: memoret: neq; plane-ut spero-in ea huiusce mortalitatis uita: cōmigratione specimen demen-
tiae Deus Christophorum obliuisci potuit. Qui ut ipse quoq; Esaias testis est: nō tam sceleratorum in-
teritum q; cunctorum hominum salutem concupiscit. Quid igitur cuiusquam desicemus mortem?
Quandocumq; demum hominis ipsius fragili hac mortaliquē corporis compage soluta corpore aliquid hu-
mi lacerantim; nero liber immortalis penitus naturaq; sempiternus: si quis rectam atq; integram ui-
tam degerit: aeternae carorum sedes: atq; optatissimas perennis gloriae delicias adipiscitur. Atq; est cō-
plicitam et uolū animi non ē: accuratiusq; confidit: gratulan dum iis esse iudicio: qui desicet hū-
manarum rerum laboribus: ad quos perpenendos caduca mortalibus corpora natura finxit. Solus
huius molis uinculis-compeditus perfractis ad diuinum transmigratū quietis sempiternae conciliū.
Vbi nō Lacedaemonius Leonidas: nō Thebanus Epaminidas: nō Atheniensis Codrus: nō Romani
Decii Pater ac filius: nō Gn. & P. Scipiones: nō ille Senecus-uel potius delirus Cato: Sed qui tixerūt
defixat Christianae religionis sectatores: tranquillo ocio-pace sempiternae- uel immortalis fruuntur.
Quo eodem & anniculum tuum iure quodam pietatis peruasisse crediderim. At cū liberi expeditiq;
animi & huius fluctuantis pelagi procellis periculisq; defuncti: quae & multa esse & grauius in Axio-
cho Platoni memoret Socrates perbeatam-ac faustissimas sortem nacti: nihil post illa malū: nihil ad-
uersū: nihil molesti prorsum pati queant. Nō est autem (ut ipse arbitror) dolendus: sed inuidēdum
podus (ut ita scribam) eorum foelicitati: qui ex his fuerint emissi uinculis: nisi forte nostris metue-
mus incommotis: quod non serio esse amanitum hominum partes quis non tider! Nam id uerum
in promptu esse: quod apud Ciceronem Scipio Africannus diceret: mortem hanc esse- quae didi-
tur Vira. Illa nāq; nera est: apud Petrus & Paulus apostoli nuntunt. Quam agunt Stephanus ac Lau-
rentius Martyres: quam ceteri in terris Christi uestigia consecrati in coelis ducunt. Q. ut omnes tibi
ex his carceribus euolantur: non duritiam solum: sed aeternam quoq; adepi sunt gloriam. Eodem
non solum tam autenticum diuina benignitate: sed omnes etiam: qui a turpitudine pro uiri sua ui-
uentes- animam secocarunt: aut iam peruenisse: aut mox esse perueniturum confidimus. Non est
enim in iussu Dei demigrandum. Quod insaniens Socrates: quod demensissimus fecit Cato. Sed si a
deo quae summa & legitimā potestas est: quae sapientem Socratem: doctum Platonem: eloquentem
Marcum Tullium latinisq; innortit Christianis: Si a deo inquam animi euocentur nitro ac li-
benter pareant: praefertim cum mors ipsa non sit illa quidem stygis emissā tenebris: quod Sarculus
Sciatis & plerique omnes Poetae commēti sunt. Sed eius potius iustitibus illata: qui cuncta mirabilis or-
dine constantiq; gubernat. Desistamus igitur lachrymis: lugere desinamus: singultus atque euolatio-
nes mulierculas relinquamus & pueris. Quam enim referat si uel modo quae a lacte depulsi cele-
rit inuicta rapiatur: uel opprimatur medio uita: cursu: uel exacta iam aetate exinguantur. Mortis re-
lia effugere nemo potest: & longius aut propius canit Propertius. Mors sua quēq; manet. Alter uero

Poeta ita labi aetatem hominum perhibet: tamq̃ citato quodam cursu raptari uolucres annos: ut cur-
rentem diem nulla praesens frenas remorentur. Quod initio scripseram ita patitur mors sese in om-
nes perit: ut neque propter sagitta spernat improbos: neque propter sanctorum integritatem
probos uiros ac iustos seruet. Hinc Flaccus noster. Fugaces inquit: labunt aetate nec pietas mor-
ram rugis: & instans senectus affert indomitae morti. Sed nihil breuius q̃ libet longa hominis uita.
Nihil nostra aetate angustius. Bene igitur ac prudenter Marcus Cicerone modo pueros: modo adole-
scentes inuertiua a tergo insequens nec opinibus affectu e senectus. Quamobrem non tam mortuos de-
fleamus: q̃ ipsi citemus: & quanto possimus studio enitatur: ne istam hanc uitam: quas nobis na-
tura tribuit: conteramus inanem. Ita nos parentis uita firmo uiturum officio: praedictio sepulchri pa-
ram tempus sitaeque euocet Deus: nullus sit formidini ac metui locus. Si sponte ditino munus: ut
tibi: propter meritum laetatur quod promissum est bene actae uitae premium: & petactae militiae superen-
dia a summo Imperatore suscipiamus. Christophorus autem quasi emeritis miles: cum multis iam
prospere pugnas pugnauisset: metuensq̃ acriter certantium mortis moralis uitae labores defe-
ruit. Victoremq̃ sese quantum coniectat: licet in partem recepit. Sed quid tam longe p̃gressus sum?
Neq̃ enim mea consolatione egebas: quem laetatur omnia aequissimo animo noueram. Sed ne meū
desiderares officium haec quaecumq̃ arguit huius epistolae mandare consilii. Vale.

¶ Animi perpetuitas hac demonstratur epistola.

Vergilius Dardius Bartholomaeo Iesu Christi seruitio cōsecrato. S.P.D. Qui uoluptatē
seruiunt: & belluarum degunt uitam: negare cōsueuerunt animum immortalitatem.
Existimantes eo pacto (ut arbitror) patere sibi licentiam ad nequiter turpiusq̃ uiuē-
dum. Quorum impia ac nefaria illa uox est. Non est qui agnitus sit censeas ab inferis:
quia ex nihilo nati sumus: & post haec erimus tanquam si non fuerimus. Quo quid di-
ci potest absconditis: quid molestias cogitari? Veteres tradunt Philosophos nihil de immortalitate ani-
mi precepisse. Quippe qui ne probarent quidem: ut ipsi falso mentiuntur. Non legerunt sapientum
uiciorum praedicta uoluntaria: Philosophorum scripta non norunt. Nisi forte Epicureos in mediū p̃fe-
rant: qui ab omnibus magnis uiris explosi iam pridem ac reiecti sunt. Sed quid nobis cum Epicureis?
Socratem: Platonem: Aristotelem: Theophrastum: ceterosq̃ summa sapientia & auctoritate uiros re-
stes producant. Eorum nos parati sumus adherere sententiae: testimonio fidem adhibere: rationem
comprobare. An usquam animorum interitum suspicari sunt? An non ubiq̃ immortalitatem assen-
tiant? An non resellunt qui illam improbare uideantur? Illud in Phedone Platonis profecto uerum
esse: cum dicit Socrates. Si mors esset totius interitus: plurimum lucrarentur improbitum & a corpo-
re: & a praesentis simul cum animo per mortem liberarentur. Nunc autem cum immortalis appareat
esse animus: nullum superesse refugium: neque cōsamen malorum: nisi in optimis & sapientissimis
fiat. Haec Socrates apud Platonem. Nos adducti tuo hortum: gratissimas summorum Philosopho-
rum sententias uelut in cōmentarios quosdam coegimus de immortalitate animi: ad redarguen-
dam conuincendamq̃ scultorum opinionem: qui prout cum bellis terram spectant: qui nihil aliud
nihil coeleste cogitant: reiecto neque ut ad sidera tollere uultus. Omittunt uero ceteris ac non
legis & sanctissimorum patrum in hanc sententiam innumerable testimonio: quae tibi exploratio:
ra sunt: ut in lege Domini exerceat uoluntas: & qui in lege eius meditantur die ac nocte. Ad Phi-
losofos igitur teniamus: quorum princeps prodeat in medium Plato. Huius in Phedone haec uer-
ba sunt. Hoc o uiri par est cogitare: ut siquidem animus noster immortalis sit: curatio indiget non
solum pro praesentia quo uiuere dicimur: uerū & pro uincentio tempore. Periculosum enim atque
grauē potandum est: quis animum suum neglexerit. Ex rursus. A ducuntur morte: id quod in ho-
mine mortale erat: moritur: quod autem immortale: sospes & incorruptum abiens: mori se subtrahit.
Itaque concludit Socrates. Animus immortalis incorruptibilis imperibilis est. Et in eodem loco.
Diximus immortali intelligibili incommutabili: indissolubili: & semper eodem modo se habentē si-
millimus est animus. Itaque concludit. Ideo penitus indissolubilis. Sed totus Phedon eiusmodi sen-
tentiarum plenissimus est. In Timaeo uero haec dicuntur. Mortis animi: qui ratione reuerit: iuste uiuē-
tibus autem his sese dedit in istos: atque ille qui recte & honeste curriculum nitendi a natura da-
tum confecerit: ad illud astrum: quod uim apertis fuerit: reuertitur: qui autem immoderate & intem-
perate uixerit: uelut secundus ortus in figuram muliebrem transierit. Et si ne tam quidem finem ui-
torum faciet: gratius etiam iactabitur: & in suis moribus simillimas figuras petens: & ferat trans-
ferat. Nec terminum malorum prius aspiciet q̃ illa sequi coeperit conuersionem: quam habebat in
se ipso eiusdem & uicinis simul inuicem & inuicem. Et iterum in eodem libro. De uerba referuntur:
quibus ad coelestes intelligentias meretur. Vos ad id quod erit immortale partē anxietate mortalem.
Itaque orientes animas: quos de uitis & alatis: & cōsumptos sint recipiatis. Quibus sane uerbis p̃spicue
animi immortalitas declarabit. Idē Gorgia. Mori nullas formidat: nisi oīo stultus: atq̃ ignauus inu-

nam autem facere formidat. Multis enim peccatis referentur animam ad inferos descendere malorū omnium ultimum est. Er paulo post puicherrimum sermonem addidit. Fuisse legem: ut qui homines in sapientia uixissent: cum e uita migrarent: ad beatorum in insulas proficiscerentur. Vbi exempti ab omni malo in felicitatem degerent. Qui uero iniuste atque impie uixerint: in punitionis ac poenarum carcerem: quem appellant Tartarum: irent. Idem in Axiocho. siquidem tantarum rerum cognitionē non nisi diuina perstrutione nauicimur: non omnino extinguimur: sed ad immortalitatem: tum e uita decedimus. Ibidem inductus Axiochos hac inquit. Ego quidē ductus ratione: hoc nūq̃ certo scio: hominū animos esse immortales. Atq̃ i eodē aureo libello refert Socrates: quae Gorgia magis artibus erudito recensente dixerat. Hominū animi tū hoc ex corpore sydo tenebris & sordibus horrido migrant: ad inferos descendunt: apud mediū terrae: quod centrū dicitur. Alia praeerea referunturque narrare superuacui sit: quibus animi immortalitas liquido ac manifeste cognoscitur. Sed iam conuocet Plato: ac deinceps discipulus Aristoteles subsequatur: naturalis rerū omniū & ocularū quæstionū inuestigator accerimus. Hic in primo libro de Anima: sapientis animi immortalitatem significat: præferamū quē dicit. Intellectus nideat substantia quædā esse: & nō corrupti. Maxime autē cū corrumpetur ab ea quæ est in senio debilitas: sed nō in sensibilibus accidit. Si enī accipiat senior oculū huius: uidebit utiq̃ sicut & iuuenis. Quare senius non est in subfineudo aliquid animi: sed in quo est: sicut in infirmis tanbus & ebriariis. Et iterū. Intelligere igitur & considerare consumuntur alio quodam interius corrupto. Ipsum autem impossibile est: scilicet corrumpi. Rursum paulo post. Intellectus autē forte dūtinū aliquid & impassibile est. In secundo uero libro in eadē sententiā hac dicit. Quod quidē igitur non sit separabilis anima a corpore: aut pars quædā ipsius: si separabilis a parta nata est: non inmanifestū est. Quæritū enī paruum acus est ipsarū: uero secundū quādam nihil prohibet: Propter id quod: nullus sunt corporis actus. Ampliusq̃ inmanifestū est: si sit corporis actus anima: sicut natura natis. Et iterū. De intellectu autē & perspicua potentia nihil adhuc manifestū. Sed uidetur gentis animæ alterū esse: & hoc solū conuenit separari: sicut perpetuū a corruptibili. Idem in Methaphysicorum libro undecimo. Si autem aliquid remanet in postremo: querendū est de hoc. In quibuscūq̃ enī non est impossibile. Verbi gratia. Si anima est talis dispositionis: nō totū intellectus. Tota enim forte impossibile. Auerrois Aristotelis aspiulator: animū atq̃ intellectū nūq̃ formā negat intrinse. Hic super secundo libro de Anima hac dicit. Quod nulla pars animæ separabilis sit a corpore: sed corruptione corruptione ipsius: nō sequitur ex hoc: quod est perfectio corporis: eo quod ipsa ē perfectio: sicut natura natis. Super tercio uero de Anima. Nos ponimus inquit intellectum materiale esse æternū & incorruptibile: & intellecta speculatiua esse generabilia & corruptibilia. Super Methaphysicorū libro undecimo dicit. Quod aīa rationalis manet post motoreū & finis proprie tatis eius: critici coniungitur primo motori: & appellat primū motoreū: exponit Albertus: uniuersificas principium: qui est Deus. Item super primo Methaphysicorū. Intellectus qui est postrema perfectio hominis: est abstractus a materia. Quæ res maxime animi immortalitatem ostendit. Idē egregius Cōmentator super undecimo Methaphysicorū in eadem mentione diuinus Imoratur: præsertim cōmento. xviij. ut eandē sententiā firmius creteretur Marcus Tullius in Tusculanis disputationibus: & in primo libro. Vnū illud erat insitū prius: illis esse in morte sensum: neq̃ excessu uitæ sic deleri hominem: ut funditus inieret. Et iterū. Cerimonias sepulchrorū maximis præditi ingenijs: nec tanta cura coluissent: nec uiolatas tam in explabili religione sanxissent: nisi hæreret in eorū mentibus: mortem non interitū esse omnia tollentē atq̃ delentē: sed quandā quāsi amigrationē ac cōmutionem q̃ uitæ. Et iterū. Maximū argumētum est: naturā ipsam de immortalitate animorū tacitam indicare: quod omnibus cūte sunt: & maxime quæ post mortē futura sunt. Et in eodē loco. Nemo unquā sine magna spe immortalitatis septo paria offerret ad mortem. Rursum. Si omniū consensus naturæ uox est: omēs q̃ qui ubiq̃ sunt: consentiunt esse aliquid: quod ad eos pertineat: qui uita cessit: tū nobis quoq̃ idem existimandū est. Ibidem. Permanere animos arbitramur: consensu nationum omniū. Ibidem. Pherecides Syrus primū dixit animos sempiternos. Hanc opinionem discipulus eius Pythagoras maxime confirmat. Et in eodē loco. Primus Plato de animorum æternitate non solū sensit idem quod Pythagoras: sed rationē & attulit. Ibidē Animorū nulla in terris origo inueniri potest. Nihil enī in animis est mixtū: atq̃ concretum: aut quod ex terra natum: atq̃ fictum esse uideatur. Ibidem. Quicquid est illud: quod sentit: quod sapit: quod uiuit: quod uiget: occulte & diuinum eo em̃q̃ rem æternam sit: necesse est. Demū in calce libri eiusdem. Non temere ac fortuito sūi & creati sumus. Sed profecto fuit quædam uis: quæ generi consuleret humano: nec id gigneret: aut aleret: quod tum ex audiuisset: omnes labores tum incideret in mortis malū sempiternū. Innumerable pene ad ostendendū aīoq̃ immortalitatem in eo libro p̃scripra sunt. Sed i sexto libro de Rep. hac dicit. Hi uero uirū q̃ e corporū uinculis tanq̃ & carcere euolarūt. Vestra uero quæ dicit uita: mors ē. Scipio. n. loquēs inductū ē. Et iterū. Sic habeto nō esse te mortalē: sed corpus hoc. Ac paulo post. Vt ipse mūdus ex quadā parte mortalissimē Deus æternus ē. Sic fragile corpus: aīus sempiternus mouet. Idē in Catone maiore. Hæc Catonē senem dicentē introduci. Ego patres uestros Scipio & Læli uirū arbitror: & ea quæ uita: q̃

est sola uita nominanda. Et iterū. Sic mihi persuasit sic sentio: cum tanta sit celeritas animorū: tanta memoria præteritorū: futurorum prudentia: tot artes: tot scientiæ: tot in uenra constet non posse eam naturam: quæ res eas continet: esse mortalem. Ibidem uerba Cyri maioris referentur huiusmodi. Nolite arbitriari o mihi charissimi filii: cum a uobis discessero: nequam aut nullus fore. Neq enim dom eram uobiscum: animū meum uidebātis: sed eum esse in hoc corpore ex his rebus: quas rē gerebam: intelligebātis. Eundem igitur esse creditore: etiam si nullum esse uidebātis. Atque idem statim subiungit. Mihi quidem nunquā persuaderi potuit animos: dum in corporibus essent: moribilibus tūcere: cum exissent emori. Et rursum Cato hæc dicit in eodem loco. Nescio quomodo animus erigens se posteritatem ita semper prospiciebat: quasi cum exisset et ultra tum deniq tracturus esset. Quod idem nisi ita se haberet: ut animi immortales essent: haud opūmi cuiusq animus maxime ad imortalem gloriam niteretur. Et in eandem sententiā. Quid quod quisq sapiēnissimus æquissimū animo moritur: stultissimū iniquissimū: non ne uobis uideatur: q is animus cernat longius: uidere se ad meliora profectū? Erides in calce. Si in hoc erro: quod animos hominum immortales credam: libenter erro: ne hunc mihi errorem: quo delector: dum uiuo: extorqueri uolo. Atq idem Marcus Tullius in primo libro de diuinatione. Cū animi hoīum semp fuerint: futuriq sintur: hi qd ex quo eueniat & quid quāq rem significet: perspicere non possunt? Idem in libro de Legibus primo. Quāquam alia quibus cohærent homines: e mortali genere sumperunt: quæ fragilia essent & caduca: animū esse generatū a Deo: quo uera uel agnatio nobis cum celestibus: uel genus: uel stirps appellari potest. Idem in libro de Amicitia: eandem sententiā facit: Lelium dicentem his uerbis. Neq al sentior his: qui hæc nuper differere ceperunt: cū corporibus simul animos interire: atq omnia morte deleri. Plus apud me antiquorum auctoritas ualet: uel nostrorum maiorum: qui mortuis tam religioſa iura tribuerūt: quod non fecissent profecto: si nihil ad eos pertinere arbitrantur: uel eorum qui in hac terra fuerūt: magnaq Græcia quæ nūc qd deleta est: tum florebat inſtitutis: ac præceptis suis erudierant: uel eius qui Apollinis oraculo sapiēnissimū indicatus est: qui non tum hoc tum illud ut in pleriq: sed idem dicebat: semper animos hominū esse diuinos: hisq cū e corpore exissent: reditū in cælum patere: opūmoq & iustissimū cuiq expeditissimū. Idem in paradoxis. Tutum nbi siue Deus: siue mater (ut ita dicam) omniū rerum natura dederit animū: quo nihil est præstantius: neq dimuius: sic te abiciet: atq proſternet: ut nihil inter te & quadrupedem aliquā putes interesse? Alia quoq multis locis de immortalitate animi sæpe testatus est. Nūc referā Platonis ratiocinationes: quā de immortalitate animi scripsit: quā eandem Marcus Cicero & in primū Tusculanarum disputationum: & in sextum de Republica librum contulit: ac pene uerbum de uerbo expressum exulit. His igitur rationibus Socrates in Phædro Platonis animorū immortalitatem astruit. A animus omnis immortalis. Quod enī semper mouetur: immortale est: quod uero aliud motus: quodq ab alio mouetur: cessationem habens: cessationem habet uitæ. Solū igitur quod seipsum mouet: quia nunquam se desertit: nunquam cessat moueri. Quin etiam aliis quor mouentur: hic est fons & principium mouendi. Principiū autē sine ortu est. Ex principio autē necesse est omne quod gignitur oriri. Ipsum autē ex nullo. Nam si principium ex alio oriretur: non esset principis. Cum uero fir absq ortu & absq initio sit: necesse est. Nam si principium interiret: neq ipsum unquā ex alio: neq aliud ex ipso nasceretur. Si quidem ex principio omnia oriantur oportet. Sic ergo principis motus est: quod seipsum mouet. Hoc autē neq moti: neq nasci potest: uel omne cælum omnisq natura condidit: consistat ne cesse est. Nec amplius unquā constare possit: unde motum nata oriantur. Cum ergo appareat immortale esse: quod se ipsum mouet. A animi substantiam & rationem hoc ipsi qui dixerit: non erubescet. Omne enim corpus quo foris mouetur: inanime est: quo intrus ex se ipso animatum: tan quā ex fir natura animi. Quod si ita est: ut non fir aliud quicquā: quod seipsum moueat: præter animū: necesse ratio fit: ut sit ingentis & immortalis. Hæc Socrates de immortalitate animi argumētatus ē in Phædro Platonis. Macrobius autem hæc ratiocinationum formam secundum uarios Platonis sectatores: uariis quoq modis exposuit. Sent qui ita Platonē ratiocinatum uelint. Anima ex se mouet: quicquid autē ex se mouetur: semper mouetur: igitur anima semper mouetur. Deinde gradatim procedit. Anima semper mouetur: quod autē semp mouetur: immortale est: igitur anima immortalis est. In his syllogismis duo probantur. Primū semper moueri animas: de quo alterum colligitur esse immortalem animam. Alii argumentantur ita. Anima ex se mouetur: quod autē ex se mouetur: principis motus est: igitur anima principium motus est. Rursum prosequitur. Anima principis motus est: quod autē principis motus est: nartū nō est: igitur anima nata non est. Tum quoq sic. Anima nata non est: quod autē nartū non est: immortale est: igitur anima immortalis ē. Alii in unam feriem ratiocinationis ita redigūt. Anima ex se mouetur: & quod ex se mouetur: principis motus est. Quod autē principis motus est: nartū nō est: & quod nartū nō est: immortale est: igitur anima immortalis ē. Hæc sunt fm Platonis sectatores: ut dixi mus. Sed in his quidē omnibus non tam rationū momenta q conclusionis ueritas animaduertenda est. Nno nasci animam falsū putandū est: quā de nihilo creati a Deo: & infundi nō dubitamus. Aristoteles uero contra Platonis opinionē animā nō solū non ex se moueri: sed ne moueri quidē arbitratū ē. Veq hæc nihil ad rem. Reliqua nūc persequamur: Thales Milesius: qui primus philoso

sopharum est immortales animos etiam primis asseruauit. Tota philosophorum cohors eandē sententiam probauit: exceptis his: qui a claris præceptoribus degenerarūt. Quo loco reprehenduntur Diocæranus: Aristocrenus: Paganus: & cum his Epicureorum insana turba. Magni Perlarum animos immortales ponūt. Ceteri Gallorum: Eusebii Iudeorū: Gymnosophilæ: & Iragmanæ Indorū: Arabū Sapientes: quorum nonnullos etiam commemorat Albertus Magnus Philosophus nobilissimus in eo librorumque de Origine & natura animæ scripsit. Vbi & immortalitatem animi certis indubitanis ac necellariis rationibus demonstrat. Illud forte debemus: quæ a Marco Tullio hac de re scripta sunt: ea de funt morū omnium Sapientum thesaurus: et utra esse ac deprompta omnia. Quæ uero Plato Aristoteles tradiderit: ea ab omni philosophorū ætate comprobari eorum: qui quidē in honore habentur & gloria. Quibus omnibus recte cognitis: patebit ueram esse sententiam: quæ animi mortem immortalitatem confutit. Et Nasōne poetam graue cecidisse. Morte carent animæ. Hæc mihi occurrere poterunt: quæ de tam graui iamq; magna questione secundū ueterum Philosophorū sententiam annotanda existimarem. Alia in mentem tenent: q̄ primū scribē: atq; ad te mitam. Vale: & deprecare Christum pro nobis.

¶ Hac Epistola Pio. ii. Senensī summo Pontifici Augustinus Datus de eius assumptione plurimum gaudiatur.

Ergo humilis Augustinus Datus Pio Senensī summo Pontifici perpetuam felicitatem exoptat: ac plurimum se commendat. Prohibet nostri Saluatoris exemplum: prohibet sapientum & sanctorum hominū præcepta coram quæpiam profusius laudant: sed & in literis quoq; eius ad quem scribitur: laudibus abilitate debemus: quia eloquiū ac præsentis uocis (ut ita scripserim) uicem obtinere creduntur. Nam unigenitus Dei filius: cum in terris uitam mortalium degeret: facta quæq; ac dicta: ad hominum salutē atq; instructionem consulit. Ioannem Baptistam: quo inier naros mulier. maior nemo surrexit: nō nisi abedibus a se discipulis laudant. Ioānes autē Christostomus iprimis eiusmodi laudis erudite ac sapienter abstinnēdū duxit. Me iugiter a tuq; beatitudinis laudibus nō in iuria multa deterreat. Ceterū cogit singularis quædam mea erga catholicam atq; apostolicam ecclesiam charitas: ut uehementē & incredibili quodam gaudio afficiar. Quod & mihi scribere per difficile sit: ut tuæ sapientissimæ Sanctitati considerare facillimum. Te elegit ex omni numero sanctissime Patre providentissimus Dominus: qui in aldis habitat: & humilia respicit in celo & in terra. Te quasi superbæ tam leuiter quæ edificata quondam in principe Apostolorum ecclesia perseueret. Tibi assignatū: figendi atq; soluendi pontificium tradidit: quo pastore tam diligens sit oculis cura: ut saluo semper atq; incolumi grege: neq; custodis icertia negligēt: neq; rapidis luporū moribus lacerate uis: ouēs pascit. Te igitur uere beatissimæ sanctian gratulor: quem apud Deum terræ celorūq; ac totius mundi rectorem digna habita: cui chari nimiumq; dilecti omnis custodia crederetur. Gratulor in maiorem modū catholicæ matris: quæ sub umbra alarum tuarum facillime filios suos periculorum feruabit immunes: & ab hostiū omniū defender insidiis. Gratulor numerū Christiani cæcis oculis: quorum salus in tranquillam quendam ac tutissimam portum aduecta est. Postremo clementissimū Deo: atq; admirabilium beneficiorum largitori grates immortales ago: & sempiternas: qui eo nos pastore dignatus est: de cuius ascensu letandum sit: nec timendum de lapsu. Proinde acongerit pater sanctissime: ecclesiam tuam: reit in eam incumbe totis uiribus. Deniq; intellige Apostolorum tibi traditam potestatem: iactas colatas regni celestis. Teq; in hac mortalium uarietate æterni Principis personam gerere. Qui ut tibi uicem suā in terris tribuit: ita & gratiam adhibebit: qua cooperante: cum cōmisso grege: tandem de curia mortali uita: ad faustissimam celorum sedem: atq; imortalem peruenies gloriam. Aucto Beatissime Pontifex: atq; esto incolumis.

¶ Philosophorum hac Epistola unitas: eorumq; inter se etiam dissidentium leuitas improbat: Sacrarumq; literarum ac diuinarum scripturarum constantia laudatur: ac demonstratur unitas.

Augustinus Datus Guidoni Piccolomineo. S.P.D. Cogit me Guido beniuolentia tua: erga me: quæ satis superq; iam pridem spectata est: ut possim: ad te scribam: quidcum se fuerit. Quapropter remissis ac posthabitis Philosophorum libris: animū penē omnem ad sacras lectiones contulerim. Quod tibi adiueri præter omnia: & p̄bri maxime & perueniendum esse. Proinde ne sis meorum consiliorum in celsis: & in celsis animi recessibus: omnes ac labebras patescatis esse uelim. Ac ope non illandabilis (ut arbitror) nostri instituti rationem. Nam fuit mea ab ineunte usq; ætate consuetudo: ut ex omnibus: quæ uel legem: uel audierim: ea mihi solum cordi essent: in quibus maxima sententiæ firmitas cerneretur: ea contra aspectu: reperiaderemq;: quæ ceterū nihil habent: & quodam uelut uago semper errore ducunt.

Atq; nunquā dici: nunquā cogitari possit: quāta omnibus de rebus inest Philosophos ipsos dissentio certamēq; sit. Quoquo neciteris Quid cernas uarias opiniones: discipules sententias: dissidētia iudicia: indissolubiles controuersias: repugnantes rōnes: ut nō tam uis: quos philosophos uocā: lucē aliquā rebus attulisse: q̄ tenebras positās: uelut noctem quandā effudisse uideantur. Nec id tam acre diffiditum in una iuuenias philosophia: parte: ubiq; n. summa discēptano ē: & his quādā inaudita uersa ē. Nam ut a Phisicis ordiamur. Quid iniqui cerni reperias? Quid prorsum firmi: ac stabili: quod quasi tuq; certa philosophorū diuinatione accipiendū sit? Et quod ad res naturalū principia amittet. Alii unū constituerūt rex omnīū initius. Quod ipse quoq; recessit Aristoteles. Alii plura: & ea turrim alii motuū experias: alii habentia morū. Quidam finitū nōnulli infinita. Deq; ea re Parmenidis: Melissus: Diogenes: Thales: Heraclitus: Empedocles: Democritus: Anaxagorae: nec nō a liorū incredibilib; quādā dissentione certatur. Veq; quod longe est omnīū turpissimū: ipsi quoq; philosophorū duces ac principes Plato & Aristoteles: q̄ uariis opinionibus: ac certaminibus contendērūt. Et alter mūdus a Deo fictū: alter aeternū esse fallacibus argumētis cona ē offendere. Et ille uniuersalia: quas Ideas nunc cuparet: abq; singulanbus subsistere arbitratū ē. Hic eadē illa in sensibilibus posita esse comprobauit. Et Plato hominis aium & ple- & p̄ ceteris maxie moneri aiebat. Aristoteles nero principū quidē monēdi nequāq; inficiēda: sed esse prorsus totius motuū expertē. Alia sunt praeterea multa: in quibus & ille Homerus philosophorū (ut dicere solebat Pangstus) & hoc aureum flumē: ut appellare. M. Tullius cōsueuit: uaria & repugnancia sentire nō dubitauit. Quē singula: cū longū sit referre: tam audire molestū. Nec plane apū sit hōr diuadicare sententias: quas ne ipse quides: Senerius Boetius ut admirabili sciētia & omnibus disciplinis instructus: ausus sit amingere. Quid de religione scribam? & His immortalibus: de quibus pudeat me uarias philosophorū: ac dissencientes annuere sententias? Sed qd alia referatū: uim Solem ipsū: q̄ adeo perspicuus & manifestus ē: ut oīa ista luce cōpleat? Nemo adhuc certa illa inuestigatione complexus sit. Rideo niminimūcū philosophorū: nō tam sentēcias q̄ somnia quēdā potius ludibriaq; considero. Miror eorū uarietate & simul detestor insaniam. Alii nāq; dnos Soles constituerūt: alii dixerūt unum: eumq; esse ignitam nubē. Alii fixum inflammātū: & cadēs. Multū ex quinta: quādā natura constant. Alii circūlū quendam: lucē quasi radiiq; manarēt: Atq; ut omittā quod a quibūsdā ignis etherci fonsa nōnullis cor celis: plerūq; mens mūdi appellatus sit. Quanta ē apud philosophos de eius magnitudine controuersia? Hic p̄fecto ita prorsus deliriet: ut nō philosophari esse uideatur: sed potius insisse existimari debeat. Nisi forte uanga tor Epicurus recte senserit: q̄ Solē ferme bipedalē esse censuit. Pro mira detestabilisq; in sania. Sed innumerabiles sunt eiusmodi in philosophorū libris fabulae: ut ait noster comicus: logi somnia: ut uiuant tam uelut frenetis: apocrans uinctula deposcāt. Quod si in Sole: idē illi clarissima luce quasi cōcūtes tam grauiter offenderūt. Quid i tenebris inq; rebus: ubi ē obscuritas maior: fecisse eos arbitramur? In differēdi ratione nō mediocriter etiam dissenserūt. Et ne te multis obtundam. Quid cerni afferre de ea potuerit: cum de rerū sciētia cuius adipsos quoddam instrumentū phibent tam uaria senserit? Et alii quidē sciētiā oīs penitus euerterūt: ut Socrates: & q̄i cum sectari sunt: Academici. Et ipse etiam imprimis Eradicus. Alii sciētiā quidē nō substulerūt: sed opināi sunt quādam esse recordationem tuā superioris. Idq; platonī tribuunt: & qui deinceps Platonis instituta probant. Nōnulli uero sciētiā nouā comparari censuerūt: asserētes nō quidē a sensuum cognitione proficisci: sed a largiore formaq; tribui: & hāc putarūt esse intelligētiā quampliam: quae in nari orbī ac globo motūdo praesert. Cuius opinionis auctorē imprimis Academicū fuisse ferūt. Postremo fuit: reiq; quasi interiecti inest sapiores illos partim statuerē contra Socraticorū sentētiā certam rex cognitionē comparari partim contra Platonis mentē de integro fieri: eamq; demonstratione quasi cōtoto quodā calle inuestigari. Namq; primo res: cuius sciētiā inquirimus: aliqua ratione in qua cauet. Deinde ii uelut nūcū quidā sentata: ei uirtutū deferunt: quā fantasiam Graeci appellāt: quē ipsa fantasmata oblata intellectu mētis certa (ut ipse ait Aristoteles) cognitione percipiunt. Nec possunt: quiq; nosse aliquid: & scire: nisi prius fantasma aliquid fuerit: speculati: atq; omne quod in intellectu cōdiscripi in sensibus existisse necesse est. Quare autē ratiocinationē est quidēnt i postremis analitici tradunt: scire partim: partim uero ignorare: & potestate saunt simpliciter ignorant. Cum igitur sint uelut extrema quēdam: & penitus ignorare & scire simpliciter: Aristoteles quādā uelut mediam uiam excogitauit: & cognitionē potestatis adhibuit. Est igitur apud philosophos quasi quēdam dubia oenarū: ubi in tanta sententiāq; diuersitate una cum Terentiano Phormione. Neficias quid summas possumus. Sed ibi oīa laeta ac splendida: hic prurba oīa: atq; confusa. Quid quod ipsi quoq; demonstrationum affectores: alii ad sciētiā comparandā diffinitione subiecti: ali propni accidētis medio uelut recto quodā tramite puenire posse arbitrantur. Non est hoc philosophari (ut mihi quidē uidetur) sed claudicare: sed offendere: sed confundi demū: ac decipi. Venio iam ad mores & instituta tuā. Quia in re nihil firmum: nihil stabile oīo tradi potest. Nam finibus ipsis bonorū: ac malorum ignorans: cetera omnia subuerit: ac deprauari necesse est. Quorū enim quib; in ueniam: utiq; ap̄ ueniat: amgetur: ut soli quidpiam locutus sit? Quid enīq; est summi hominī bonū? Num corporis voluptas? Num honestas? Num uirtutis cōmerciū? Num doloris priuatio? Num bona animi

Num corporis? Num externa? Num rerum scientia? An non dolere? An congruenter cum natura vivere? Num animi gaudium? Num alia generis ciuilem? Atq; nos nihil horum ita putamus bonū esse ut extremum iudicari debeat. Sed tamen in his fere philosophorum perturbatione sequitur: & tunc cōfusio. Vn non iam ex philosophorum præceptis viuendum sit. Sed alio confugiendum: iique rectā viuendi uia sectari uelut. De Mathematicis taceo quæ quia forsitan cerū aliquid cōtinerent de terra sunt & iam dudum relictæ. Quæ omnia sæpe animo complexus: ne tam magnis uagaretur erroribus: atque ut esset aliquid quod me sequi oporteret decreui cōfugere: ad sacras litteras: ad diuinas litteras: ubi omnia certa: gratia: utilia: & ad bene viuendum pertinentia. Accipe unus quicq; uel ueteris: uel noui testamenti librum: & cum legeris lenes & tu quoq; hac eadem. Vis indigere a Moyse lege. Vis a Ioseph iudicium monumentum. Vis a Regum historia. Vis a Machabeorum litteris. Vis a Sanctorum præceptis. Vis a Prophetarum monitis. Vis ab euangelistarum institutis. Vis a Pauli documentis. Omnes libri ad unum parit ratione consentiunt. Omnium ea uis est: ut nihil dici melius: nihil sua uita audiri: nihil suscipi honestius: nihil facilius intelligi. Nihil deniq; unius excogitari possit: ac fructuosius possideri. Harum litterarum cognitiō uitam instituit: mentes illustrat: animos delinere terrendis rerum cupiditate homines avertit: ad celestium bonorum contemplationem impellit. Atq; ut sapienter Hieronymus noster ad Iulianum scribit. In sanctarum scripturarum gratia uolueris uera medicina esse: dolorum cetera remedia. Hoc per dulce est mentis atq; animi pabulum. Hæc est suauitas illaque David cōtinuit eloquia. Fauēbus nostris super mel ori hominum. Hæc Platonis flores superant: arguta peripateticorum præstant argumenta. Orationis illecebras antecellunt: ceteroq; sit Stoicorum atq; horridis in istis præferenda sunt. Itaq; ipse has litteras cupidissime amplexatus sum: & alios ut idem faciant cohortabor. Te uero omnium maxime: quem ad res magnas atque splendidissimas natum credimus. Sed habes quod tibi gratias arbitraber fore: quæ me rationes ad diuinas litteras & sanctarum scripturarum lectionem compulerint: in quibus uel etiam omnem cerūdē est consumere. Tu cura ut bene ualeas: & nostri decrei consiliū non laudes solum: uerum etiam probes. Vale.

¶ Hac declaratur Epistola: quales esse debeant rerum publicarum rectores ac principes.

Vgustinus Datus Euangelistæ Salutatio. S. P. D. Gratulor tibi equidem: tibi gratulor. Euangelista plurimum iheris: fortasse q̄ nostra pene ab incubulis cepta amica pos-
sistabas. Sed ego in his locis sum quo nihil nisi sero admodum præferatur. Etiam igitur
gratulationes nos accusas. Quidō qd̄ multis emeritis elibus tui honores: reddidit istē
quos plurimis suffragiis magna comitorum frequentia adeptus es: & quod uel maxi-
me gratulandum iudicem ante temptas adeptus. Nec tibi mediocritā muneris: sed summo consensu
amplissimum pene omnium magistratum Viri Senenses deulerunt. Quæ res & auctoritatem ue-
hementer exornat: & tuis amicis affert: singularem uoluptatem: mihi præter ceteros tantam: quan-
tam tu ipse facilius cogitare queas: q̄ ego scribere. Video namq; tuam dignitatem hac possimum
ratione illustrari. Si quidem qualis quisq; sit: quantaue debeat cuiusq; uiri & sapientia & magnitudo
animi iudicari facillime magistratus ostendit. Quod qui recte sese: qui iuste ac moderate ea in re ge-
serint: illi immortalis laudis semen iaciunt: cuius hand longo post tempore amplissimam gloriā quasi
uberrimum fructum percipere sunt. Hoc de te haud ambigue sperandum sit: qui cum semper uir-
tutes ac probitatis studiū adhibueris: indies magis magisq; opumarum artū exercitationem comple-
xus es. Nam qui Doctorum: ac Sapientum hominum præceptis insinuissq; lætatur: isti non potes-
t quin & priuatis omnibus: & publicis actionibus magnam laudem adipiscatur. Tibi autem Magis-
tratus officia qui sæpe diu Hieronymi: sæpe Aristotelis: sæpe Marci Tullii: ac præterea multorum
uolumina lectaueris: tui cognita esse non possunt. Præcipiant namq; (ut probe nosti) iis qui rei
publicæ gerunt: ut imprimis nihil quod ad diuini numinis cultum spectare uideatur: omnino cō-
muniendum sit. Deinde ciuium saluti atq; ocio consulendum. Omnia procuranda parti re totius
publicæ membra. Vacidū omni animi perturbatione cum amore atq; odio: tum cupiditate: & ne-
ce: iustitie parendum atq; æquitati. Instituta quoq; & leges seruandas. Nouas (si opus sit) etiam scri-
bendas. Per sæpe antequam pro communi officio conueniendum sit prudentes uiros & bonos a ci-
uibus improbos uero elices: perniciosos turbulentos: sanios non modo ab omni consiliatio-
ne segregandos: sed etiā pellendos diuitate: & ab omni ciuium societate abiiciendos: quasi pestem quan-
dam ac perniciosam Reipublicæ calamitatē. Sed ne plura scribam ei cui officiorum cognitio & iusti-
tiæ cupiditas accerrima sit: horret Euangelistæ: & oro: ne omnium ciuium quibus propter tuā pro-
bitatem & modestiā fuisse iam dudum charissimus: expectationem fallas ac te eum præstes: quæ &
ingeniū tui bonitas & sapientium institutio esse iubet. Tibi iterum atq; iterum gratulor: mihi gaudio.
Deum oro: ut honores tibi maximos fortunet in dies. Felicitet uales: Ego in omnibus tuis muni-
bus nostri memor.

Clandaneus hac Epistola litterarum studia & uaria ac multiplex hominum ratio recitetur.

Vgustinus Datus Iohanni, S.P.D. Multa sani mi Iohannes ac uaria mortalium discrimina. Multiplex hominis genus: plura eorumque studia: & sua quisque uoluptate ductur. Quod Mantuanus Vates pulcherrime cecinit. Alii sese ad rem militarem cōferunt. Alii rebus publicis gerendis dedunt. Alios delectant mercimoniarum contrahendarum labores. Alios contra otium tuarum ac tranquillitas. Senex diuina parat: amplificandae rei familiarum inhiat. Constantere uir aetate honorem gloriæ consecratur. Imberbis iuuenis (ut ait Flaccus) gaudet equis canibus: & apud gramine campi. Mortales omnes alius alia studia perfectus est. Sed crede mihi quorum splendor ingenio ac singulari uirtute animus exaltat: quibusque speciem quoddam naturæ induratum est: post habitis priuatis ac publicis rebus: omne tempus in literis: ætatemque consumunt. Nec aut conditio generis: aut fortuna illibetale homines ab ingenio uiris fecit: nec studiorum potius industria: uanæque artium atque exercitiorum curricula. Illos namque mercatura delectat: & ea miserrima: quæ abhorrent ab omni polinore elegantiâ. Illos litterarum cupiditas atque doctrinæ comparandæ appetitus incedit. Illi quæstum sequuntur: huius rerum cognitionem: illi corpus explere contendunt: hi quo ad possunt animum a corporis societate se iungunt. Recte itaque laudat Aristoteles naturæ providentissimæ diligentias: quæ seruorum corpora robusta finxit: ingeniorum hominum ætas animos. Ita enim & illa labores facilius perpetuantur: & hi solertius sagaciusque perspicunt. Nam qui præceteris robore ac uiribus polleant: plerumque aut serui sunt: aut seruorum similes. Perspice uero roboris firmitas maior infirmitatem animi & consilii ac uelut inopia quidam mentis indicat. Contra uero quorum caro mollior sit: ac tenella ibecillis corporis ualido: tum splendidi ingenium est: tum etiam sapientia maior. Quod ita uerū esse constat: uetere proterbio: quæ ualidiorem conspexerint eundem delirum atque insanum perhibeat. Contra fragilem uiribus perspicacior ualere ingenio arbitrantur. Sed nota hæc sunt. Venio rursum ad litterarum laudes. Cetera enim non sunt omnibus apta temporibus. Quis enim bellica uirtute præditus: toga uir uirum? Quid militaris disciplina in pace prodest: quæ propter bella geruntur? Cetera mi Iohannes non sunt artibus omnia. Quod in se testat Cicero. Delirum namque senem appellauimus quæ canes alarum: pascit equos studia uenandi consecet: feris plagas tendat: ac turpiter demum reuertatur. Cetera non conueniunt omnibus locis. Qui enim ciuita epulum atque extorem hominē decet: publica gubernatio? Vtmo mercatur: quæ non quæ apud præcos quæ habuit ponderis. Apud Thebanos uero nullus mercator fuisse poterat publicis muneribus: nisi decem annos: negotiis ac mercatura destitisset. Sola litterarum ac rerum cognitio ætatem omnem exigit: nunquam interit: & ubique gignit: magno celebratur honore. Quæ quæ adepti sunt uere homines sunt: & maximis premiis muneribusque dignissimi. Quæ propter non iniuria plerique edulsus: quos nullius ferme rei scientia fugebat: cum de scientiæ dignitate ac nobilitate differrent: doctos uiros nobilissimos: & uere & eleganter appellare solent. Non uero nobilitate præstant: quorum maiores gloria floruerunt: sed quippe uirtute & doctrina suos propterea auios a necesse. Ita apud Athenienses Cerdonius filius Iphicrates nobilissimi sua sententia ornandus superauit. Ita apud Romanos Arpinas nobiles Salustii longissime antecellit: qui ob ingenii atque in dolis præstantis adhuc puer honoris gratia a ciuibz nobilissimis equalibus mediis per uias trahebatur: omnibus illis honoribus dignabatur: adeo ut nonnulli a rusticis parentibus obiturgarentur. Tanta uis est doctrinæ ac probitas ut eos magnos habere debeamus: non qui claros parentes ostendant. Miserum est enim aliorum incumbere famæ: sed qui uirtute nitentur: & magnam rerum scientiâ nati sunt. Nolo quicquam in nobiles uiros immo ignobiles scribere: olefimus: qui sola maiorum claritudine frati de illis multa de se nihil profectus queant. Sed unum quodque quo charius ac præstantius est: eo rarius fit: & a paucioribus possidetur. Multi ad scientiam capessendam conuocantur: pauci accinguntur. Laborandum est igitur uiris magnis: ut hanc laudem pro sua uirtute consequantur. Indocti namque solum habent hominis uocem: sed infra belluas adimandi sunt. Nec enim aliud discrimen est: quæ cum prona spectent animalia cetera terram: ipsi eos sublimem gerunt: & immantia docti belluarum loci hominis figura continentur. Doctos uero homines quæ factis laudet. Qui quoque plura adepti sunt: eo maiores merentur honores. Magnus uir fuit Democritus Physicarum investigationis peritissimus. Maior Plato: qui ad scientiam rerum adhibuit dicendi copiam. Clarior Socrates: fuit qui Oratoriam artem plurimum illustrauit. Clarior Aristoteles: qui eloquentiam simul & Philosophiam complexus est. Præstant fuit Horrentius maiestate dicendi. Præstantior fuerit Marcus Tullius rerum omnium disciplina instructus. Illustris Marcus Varro Græce ac Latine eruditus. Illustrior Hieronymus noster qui Latinum: qui Græcum: qui Hebraicum eloquiis percalluit: qui omnes (ne plures referam) Iouiniū pene & linguas & litteris celebrantur. Istorum igitur mi Iohannes suauissimè quādo ad eas artes natus es: festate negligia: incumbere in hanc exercitia non quæ quod facis. Ceteras res tanquam hospites excipe. Cum hereris uero uigila ac pernocta: peregrinari: rusticare: Fac ut semper penes te sint: ac tecum uiuas: ea quibus ingenus animi gaudium summa uisita: magna apud omnes gloria comparatur. Adeo ut non modo litterarum uiri summam afficiantur

honore: se illi quoque ipsi plurimum laudentur: qui doctissimis uiris premia afferunt. Quod non magis decorum sit atque insigne (ut ait Plinius) iustitiam in toto populi Romani habere quam ponere. Nam ut cum uiris bonis ueritatem bonos honore prosequi magna quidem uirtutis exercitatio putanda est. At qui ueram fuerint doctrinam affectus: & ipsi boni erunt: & alios ad probitatem impellerent. Videamus in uirum eruditum enasurum: noli itaque nostras exhortationes aspernari. Sed qui semper uirtutem coluit: facit in dies uolentius complectare. Vale.

Vgustinus Datus Ioanni Pio Sacerdoti. S. P. D. Cum heri fuisset tibi cum multis sermo multus uarus. Id de rebus etiam de pietate: de misericordia: de animi atque animæ diffinitione illata mentio est. De quibus cum multiplex opinio afferretur: atque esset contentio maior: inlustrasti me ut iudice: cui pro tua humanitate plus tribuisti quam nostræ humilitati deberi possit. Sed ut tibi obsequar possula: non iam sciam indicium tam claris uiris disceptantibus: nam fuerit magna ueritatis. At dies ipse quid sentiam: & uberem materiam in paucula conferam. Primum igitur quod sit pietas uidentum est. Marcus Cicero cum sit Romanæ linguae princeps: & Latini eloquii præcipuus autoritum de pietate plerisque in locis faciat mentio nemini se cum discedere uidetur. Nam in Rethorice libris: cum iustitiam explicat: offendit in plures partes eam uirtutem distribui. Quæ sunt: Religio: Pietas: Gracia: Vindictio: Obseruantia: Veritas: atque ita diffinitur pietatem. Pietas est per quam sanguine coniunctis: patriæque beniuolis officium: & diligens tribuitur cultus. Quæ ex diffinitione manifestum sit: pietatem uersari: tum circa propinquos: tum etiam circa homines patriæ amantissimos. Sed idem in Topicis aliter locutus est: in hunc modum. Aequitatem in patriam dicit esse: Quod una ad superos deos: altera ad Manes: Tertia ad homines pertineat. Et primam dicit pietatem appellari: secundam sanctitatem: tertiam iustitiam: quæ etiam æquitas dici potest. Hinc licet referri pietatem non ad homines: sed ad deos: quod superiori sententiæ uidetur esse contrarium. Sed & in libris quoque de natura deorum: æpe numero offendit pietatem uersari potissimum circa obseruationem diuinæ cultus: ut cum in primo libro pietatem & sanctitatem & religionem præsertim demonstrat quasi utraq; uirtutem pietas ipsa complectatur. In secundo uero eiusdem luminis libro: de quo cultu dicit esse optimis: castissimis: ac sanctissimis plenissimam pietatis. Solet enim Marcus Tullius cum plura dicit id postremo loco & in calce collocare: quod pluris est: & significat uolentius: ut & ea in parte post optimam: castissimam: sanctissimam cultum: addidit nouissime pietatem: quam ceteris laudibus præulit. Beatus Augustinus in plerisque locis: præsertim uero in libris de Ciuitate Dei: & in eo libro quod Enchiridion inscribit. Pietatem dicere esse diuinæ cultus: & eandem appellari quæ a Grecis dicitur εὐσεβεία: uel certe εὐσεβεία. Quorum utraq; ad religionem sine dubio & ad deum pertinet. Et plures homines sanctæ literæ religionis cultores appellare consueuerunt: sicut & impios contra qui religioni aduersantur: & diuinæ legæ ac sanctæ instituta contemnant. Lactandus quoque in diuinis institutionibus diffinit pietatem: Dei scientiam quod quidē ex Hermese Timægisti mente tradidit: cuius de pietate hæc diffinitio est: εὐσεβεία ἐστὶν ὑποπόσις τοῦ θεοῦ. Pietas enim est inquit cognitio Dei. Quid ita? multos inuicem? Mea hæc sententiā est: ut sit pietas ingens quispiam ac uolentissimus amor: ut primum Deo: deinde patriæ: tum parentibus: post propinquos: deinceps amicos: atque aliis gradibus pietas debeatur. Itaque recte dicitur. Pietatem quidem i deum esse: atque inde non adeo: proprie etiam ad alios transferri: ut maxima in religione sit: mediocri in patriam: in reliquis uero deinceps minor. Hanc uero sententiam perpulchre diuus Ambrosius in prædicationibus libris de Officiis declarat ita inquit. Pietas fundamentum est uirtutum omnium. Iustitiam autem pietas est: prima in Deum: secunda in patriam: tertia in parentes: item in omnes. Hæc sanctus Ambrosius. Ex his igitur patet pietatem eam uirtutem esse: quæ religionis & diuinæ cultus habet rationes. Sed & ad patriam parentes: ad propinquos: ad amicos transferri posse. Ac de pietate satis. De misericordia duplex tradidit sententiā. Stoici. n. philosophi est quibus & noster Cicero sentit perturbationes animi: & quatuor partes diuidunt: Egritudinē: lætitiā: metum: libidinē. A egritudinis plures species ostendit: i genus & misericordiam: quæ sic diffinitur. Misericordia est egritudo ex miseria alterius: inuita laboranti. Dicitur misericordia egritudo: quia est eius species: quæ & sub genere egritudinis reponitur. Ex miseria alterius est pars quæ dicit proprietatem misericordiam: ut si uideamus quempiam hominem aduersa fortuna laborantem: & calamitate affectum: ulla miseria pariter nobis hæc misericordia. Deinde addit inuita laborantis: quia non solemus flecti uel moueri potius ad misericordiam: nisi si quis iniuste: & præter rationem prematur. Nam si quis patriæ: proditor: aut licarius: aut paricida malo afficiatur: non solemus esse misericordes. Ex his igitur paribus constat misericordiam: quam putant Stoici ipsi a grauitate sapientis alienam esse oportere. Altera nostrorum sapientum sententiā est non negandum quidem esse passionem quandam: quæ in nobis fiat ex miseria alterius iniuste laborantis: dicentium humanitatem quandam esse misericordiam: & quasi præcipuam uirtutem ex tolerantium. Ita præ dicit Lactandus in hunc modum. Zenonem ac Stoicos redarguens. Inter uitæ & mortis Zenonis misericordiam ponit: ad miris nobis affectum: quo ratio humanæ uitæ: pene omnis continetur. Et paulo post. Homo accepit miserationis affectum: qui plane uocatur humanitas: quia nos

metintemur. Ex his uerbis duo eliciuntur: primum non esse misericordis perturbationem; sed effectum contra Zenonem. Alterum humanitatem quandam esse & laudabilem uirtutem atque humano generi necessariam. Quod idem confirmat & Aurelius Augustinus prædicationis libris de Ciuitate Dei libro nono loquens & ipse contra Stoicos. Habes de Misericordia duplicem sententiam: de qua plura alio tempore. Tertium restat quid animus & anima differant. Dicit conuincit & breuiter Actus Poeta. Sapere nos animo: spiritui anima: quod animus sit pars qua cognoscimus & intelligimus. Anima spiritus quo uiuimus. Denique dicit Macrobius. Animus proprietas est: quam diuiniorem anima nemo dubitatur. Sed non nunquam sic & animam usurpantes uocamus. Verum differere hæc subtilius alienius & temporis & contemplationis est. Igitur Vale & Celsum pro more ora pie Sacerdos.

Vgustinus Datus N. optimo ac Venerando Sacerdoti. S. P. D. Multa sunt optime pater in sacrarum literarum uoluminibus ita iam deprauata atque distorta: ut & a uero ponis abhorreant & legentibus studiosius magnas maiorum sensum dubitationem pariant. Quenam uero sit eiusdem rei causamalo reuocare quod scribere: ne forsitan uidear cuiquam audacioris quid dolore nimio pressus dicere molestus aggrediar: uel in Sacerdotes nostri temporis ac reliquos Catholicæ Ecclesiæ anathemati præsertim cum redarguendos simulatas exortari ponis: quod errorum emendatio ulla fieri possit. Sed etiam uerocumque purpure uoca & conchili & auri & gemmarum: ne denique summa liberi ac ceteris cura sit & bonorum studiorum ac sanctarum rerum & scripturarum incuria: ut Hieronymum optandum sit reuocare: cuius subtilissima industria reconditam Græcæ ac Hebræicæ uoluminibus sapientiam: la inis literis illustrauit: del: salterium ex scriptorum uino deprauatum omni ex parte correxit: Succili iam pridem Hieronymi diligentia quasi secari quadam scripturarum errores: negligentia quadam hominum: nimium de integro pullulantur: Inquibus & ille reponi debet: quem heri ad uesperam: cum forte mihi ad forum & complusculis ingenuis uinis confabulationibus interuenisses Bartholomæus Boninigenus iuuenis harum rerum peritudo: si de te quaesit. Non erat enim optime pater non solum Sacerdotalis dignitatis insignibus & augustissimæ religionis cultu exornatum: sed esse diuina: quo & legis peritissimum & sacras quasque scripturas percallere. Quod uero ubi explicandum propositum est: sumpsit Bartholomæus ex soliloquiis David Propheta: qui in Psalmo (ni fallor) quinta & uigesima his dominum uerbis affatur. Lauabo inter innocentes manus meas: & circumdabo aure meam domine. Hunc locum alii aliter legunt: & hi quidem inter innocentes lauabo manus meas: cum particula inter præposita illi cum ad uerbis interuenit & contrarie qualitas adiecto nomini. Lauabo inter manus nocentes legi uolunt. Quorum utrumque cum satis comode probari possit. Alterum tamen retineri: alterum retutari oportet. Non enim quod esse uerum simpliciter possit inquirendum est: sed quod a Propheta ipso uere in loco & dictum & intellectum sit. Respondisti mihi quidem probe atque erudite placere ubi inter innocentes potius legeretur: itaque id sentire non sine optimis rationibus declarasti. Sed cum satis iam multis habitis uerbis: inde discederes iniunxisti nobis: ut qui Græcorum fontes delibauimus: & Anhelantia Hebræorum uerba cepimus perterritare. Vt omni lingua: Psalterium confestim perquireremus. Quod & in huiusmodi codicibus & manuali festa sit uentris: & cadere eius ambiguitas non possit. Accepi ego mandata tua non inuitus: & continuo domum peruolans: attipui primum Græcum Psalterium: quod est nobis familiarius: & repente oculos conieci in Psalterium cuius initium est. Iudica me domine: quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. Græce autem. κρινον μοι κυριε οτι εγω εη τεκακια μου απροσβλην και ην τα κατ'αληθειαν. Hebræice uero Sciopheni adonai chi ani beldumi halachui uine adonai baldhachui lo emech. Ex hoc enim Psalmo sumptus est locus: qui ambiguus uideretur: Lauabo inter innocentes manus meas: & reliqua. Hic igitur: Græce ita scriptus est. μυστοι εη εδωκα τας χειρας μου και εκουκλωσα το εος' ας μισου σου κυριε. Græca præposito modo in modo inter ab eruditis inter præbuit transire solet. Unde id quoque angelicæ uocis oraculum. ευλογημεν σου η γυναιξι και ευλογημενος ο καρπος της κοιλίας σου. Alii tradunt. Benedicite ei in mulieribus. Plurique Bene dicta tu inter mulieres. εωωσσο uero atque ulla prorsus dubitatione innocentem apud Græcos significat. Et cum interrogat Propheta. Quis ascendet in montem domini: aut quis stabit in loco sancto eius? Respondetur Græcis uerbis. εωωσσο χριστι και καθαρος τη καρδια. Posito autem Græco uolumine continuo Hebræicum apprehendi & cunctatione longinquula inuenimus tandem: quem prædictus locum: scriptum ad hunc modum. Edech benichaion capai Uei sicut & εη apud Græcos. Hebræice modo in modo inter modo cum significare potest

nicon numero

multitudinis proculdubio significari innocentes qui singulari numero dicitur.

quæ plane Græcorum atque Hebræicorum codicum fides omnem mihi continuo dubitationem subleuit. Vt semper post hæc: non inter innocentes: sed inter innocentes lauabo manus meas legendum ac dicendum censeam. Sed etiam fulgentissima diuina scriptura lampas Aurelius Augusti

nus eandem sententiā planissime roborat. Ac ne plura scribam: locum ipsum antea certe ambiguum nunc plane manifestum: diluade in hunc modum explanat. Offenso Augustinus inquit: quomodo inter malos: subdit quomodo faciat recta: quasi mort cōsentia ipsius: sed potius lauabo inter innocentes manus meas id est penitendo & confrendo munda faciam opera mea. Ego dico conuersus inter innocentes mente semper & corpore spe. Et paulo post. Altare meum domine circundabo: virtutibus ornabo inter innocentes conuersabor. Sed hec tibi puto omnia exploratissima esse. Sed ita prorsus fero iniquo animo sanctorum scripturas deprauari: ut cum in eam mentionem forte inciditum sum semper longior. Cum autem omnia munda: integra impolluta esse uelim: quæ & diuinis libris sunt Psalterium tamen: quod in ore omnium frequentissimus est: uerhemter desydero incolume in corripsum peruari. Alias cum plus fuero temporis nactus: de multis rebus ad te scribas pluribus ut ris. Vale ueniente pater: & Christum pro nobis deprecare.

Vgustinus Dactylus. N. Claro legi in interpreti. S. P. D. Cum mihi antea nota esset tua & exquisita doctrina ac summa in omni sermone prudentia: nunc quoque & singularis cōperta humanitas est iis litteris: quas heri mihi reddidit Nicolaus Burgesius tuo nomine: iuuenis supra eam ætatem eruditus & sapiens. Iis sum mirifice delectatus: quia ornate & splendide scriptæ sunt: tum uel maxime quod de rebus grauius disserunt: & cognitione dignissimis. Video ueram Platonis uocem extitisse: qua diceret ingenuas omnes artes: quæ ad humanitatem pertinerent: uinculo & cognatione quadam inter se conueneri. Res nunc ipsa docuit. Omnium pene disciplina rum simul iungi societatem: cum te omni cuiusvis doctrinæ genere ac laude pollete perspicue nouerim. Neque enim in Ciuili iuris prudentia solum: sed i dicendi splendore in sanctarum litterarum grauitate omnem uideris ætatem atque operam consumpsisse. Quamobrem te oro: ut me in tuum sinum admittas: & siq̃ tibi & a publicis muneribus: & ab amicorum defensione: oculi ac temporis reliquum erit tuæ eruditionis ac summæ humanitatis participem facias. Incamuis quæ hoc fœdera: ut tu te mihi præceptorem liberalem præbeas. Ego me tibi tantum discipulum: & tuarum sententiarum non inulium asipulauiorem. Id. n. & auctoritati tuæ amplissimum fuerit. Sed iam quod tuis litteris continetur: paucis percurramus. De Psalmo quinto & trigésimo David Propheta: non nulla ora dictatio est. Idq̃ (ut arbitror) propter Latini sermonis ambiguitatem: quæ apud Græcos & apud Hebræos in eo loco nulla est. In eo igitur Psalmo præter alios complures canit noster Propheta & hæc uersiculus. Lauabo inter innocentes manus meas: & alia. Nunquid prophetae David lauat interim innocentes manus: uel potius inter innocentes manus suas? Num ea oratio aduerbio in præpositione completur? Magna in hisce uerbis uidetur exorta dubitatio. Ego cum puer admodum essem: & psallere frequenter solitus sum legere. Interim nocentes manus meas lauabo: quia id mihi magis consentaneum uideret. Sed cū per ætate ad eius loci subtilior inuagationē animū applicuissē: errore desin puerilis insaniæ: & legi post illa semper: lauabo inter innocentes manus meas. Nam siue uerba ipsa spectemus seu ipsum sensum persequeremur præpositionem inter: non ad uerbū interim opus est. Idq̃ explicemus paucis. Ac primū uerba ipsa nobis consideranda sunt. Sanctus Hieronymus diuinarum scripturarum clarissimum lumen: de Hebraica ueritate Psalterium transulit: quod uina de prelo purissimum sumpta meliora seruentur. In tertium autem uas transula coalescunt. Ex eo Psalterio huius loci qui in manibus est: facile possumus coniectare ueritatem. Ita enim scriptum est. Lauabo in innocentia manus meas. In quibus uerbis in præpositione magnam uim habet: interim aduerbium in cassum poneretur? Quid enī sibi uelit interim innocentia lauabo manus meas? Magna esset uerborum confusio: sensus ipse perobscurus. Sed & apud Græcos quoque locus ita se habet. πλυνωμαι εν αωνιας των χειρων μου και κυκλωσω το θωσας: πρὸς σου και ηγ interpretemur in: uel inter. Quæ præpositio uim eadem plerumq̃ uis est accusatio. Quod si nocentes manus significare Propheta uoluisset: eodem in substantiuo atque adiectiuo nomine casu usus fuisset. Quod si cœteri omnes eius Psalmi uersiculi ita se habent: ut omnes rectissime præpositioni consentiant: non existimandum eundem locum: & in Latinis & in Græcis codicibus fuisse deprauatum. Nam id simile potest esse. Quod

locupletissimum testimonium Hebraice ueritatis in qua est. Lauabo in innocentia manus meas: Quod & paulo ante explicauimus. Apud nos qui deminuer: & interim magnam in sono ipso uidentur habere concordia. Sed id neq̃ apud Hebræos neq̃ apud Græcos similiter coniungit: quale & in Euangelio Ioannis usu uenit. Dicunt pleriq̃. Neq̃ ex uoluntate carni: neq̃ ex uoluptate uis: idq̃ euenit quod & uoluntas: & uoluptas pronuntiatio: ne parum quidem differunt: & unus duntaxat literæ discrimine secerantur. Sed apud Græcos ad huiusmodi accidit. Nam οὐλαμα: και γαρ οὐλα quorum primum uoluntatem: alterum uoluptatem significat: neq̃ in sono conueniunt: & non minus litteris q̃ genere & significatione separantur. Eiusmodi est & illud. Laudate Dominum de terra dracones: & omnes abyssi. Alii ambiguitate nominis capiti malum legere. Tracones & omnes abyssi. Quodnam quæ hoc est dedecus? An mediocriter sceleratus est & non potius indignissimum factus sanctarum scripturarum sinceritati ac luci tenebras effundit.

dere? Hæc uero omnia facile cuitari queant: si quis ex ipso fonte ueritatē hauriat; & cœcnos ritulos milfos faciat. Itaq; constat ex ipsa uocabulorum recta interpretatione laudās Prophetæ manus inter innocentes: non nocentes abluendas: quod plenisq; uideri solet. Verum si sententiā ipsam: & mentes considerauerimus nullus relinquetur dubitationi locus. Sed ueor ne quis me te mere fecisse arboretur: qui aulim tam fragili cimba alissimum pelagus nauigare. At sanctissimorum Doctorum incorrupta disciplina: & sincera enucleatōe fratri tonus eius Psalmi rationē aperietur. Cuius eiusmodi iniriū est. Iudica me domine: quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. Et secundum aliam translationem. Iudica me domine quoniam ego in simplicitate mea ingressus sum. Dominus & Saluator noster cum ad iudicandum uenerit: agnos separabit ab ædis: & eos qui a dextris: ab iis qui a sinistris: ut illis dicat. Venite benedicti patris mei. Alii uero. Ite maledicti in ignem æternum. Prophetes ergo Dauid Do minum precatur: ut in futuro ab improbis se iungatur: tum corpore: tum etiā loco: a quibus in hoc sæculo merito separatur: ac gerit quidē Propheta ipse personam probi: ac perfecti uiri: qui ut lōge abest a prauitate impiorum: ita & cœcni ab eis postulat in futurum: ne in iudicio improborum ac perditorum consortio miscatur in hunc modum inueniens. Iudica me domine. Quibus uerbis: non ex arrogantia usus est: sed ex spei positus fiducia: sicut & ipse. Magister gentium dicit Apostolus: ac modum imperandi uictr pro eo: qui optandi est. Quod fieri sæpe uidimus: monumentis ostendit acutissimus Origenes itaq; depræcat: sacer uates se iudicaturum iri: & secretum a malis: propter innocentiam eius: quæ tamen ipsa a dei misericordia profecta est. Hoc uero postularum iustum ostendit esse bifariam: tum quia improbatem effugit: tum quia uirtutem sectatus sit. Ex quibus duobus muneribus liquet perfectam consistere iustitiam. Quæ in hoc uersatur ut a malo declinemus: & perficiamus quod bonum est. Ita enim & per eundem Prophetam præcipit dominus. Declina inquit a malo & fac bonum. Igitur primam partem iustitiæ absoluisse ostendit se cum dicit. Non fedi cum concilio uanitatis: & cum ini. ger. non introi. ti. Odiui ecclesiam malignantium: & cum impiis non sedebo. Nam neq; sensi cum hominibus uanitatibus: qui caducis in rebus: & momentaneis spem omnem collocauerunt. Neq; cum malignanibus: qui socio inferunt manus: & defecisse iniuriam lætantur. Neq; cum impiis quorum peruersum dogma & superstitiosa heresis scripturæ sacræ ueritatem subuerit. Sed cor meum: renes mei: manus meæ: ab illorum prauitate longissime abfuerunt. Atq; ita iustitiæ primū munus perfectum est. Secundū amir dicēs. Lauabo in innocentia: seu malum inter innocentes manus meas. Ille lauat in innocentia manus suas: qui innocentem hominū uestigia atq; opera consecratur. Sed illud forsitan absurdū uideri possit: ut idē innocentis opus agat & lauet manus: quod uidetur nocentis: & pollutū magis propriū esse. Qui. n. innocens est: is uidetur lotus esse. Qui autem lotus est (ur ipsius saluatoris apud Ioannem uerbis ostenditur) nō indiget nisi: ut pedes lauet. Sed est mūdus totus. Et pedes quidem lauare possit manus lauare non possit. Nam pedes affectus animi significant sicut & Aurelius Augustinus. Pes meus inquit: affectus meus: manus uero actiones atq; opera: quæ in uiro innocentes qua innocens est mundum esse constat. Atq; itaq; in super lōtione nō egere Quomodo ergo? uiabit Prophetes inter innocētes manus suas? Sed facile est huic obiectioni occurrere: il humani generis imbecillitatē inspexerimus: & ueritatem ipsam liquido fuerimus contemplati. Quis. n. gloria bitur: castum se habere cor? Sed neq; etiam alia ipsa munda sunt: in cōspectu domini. Quin potius omnis homo mendax. Bene Ioannes in sua Epistola. Si dixerimus: quoniam peccatum non habemus ipsi nos seducimus: & ueritas in nobis nō est. Atq; iterū. Si dixerimus quoniam nō peccauimus: menda cem fecimus eum: & uerbum eius nō est in nobis. Quod ipsum neq; sapientissimum condonatore lauit: q dixerit. Cui: potest dicere: mūdū est cor suū: purus sum a peccato? Quis itaq; innocens ē: ut innocētē pleriq; uolūti itelligi: qui nulla alienius peccati sorde pollutus sit. Beatus uir qui inuictus est sine macula. Quis est hic & laudabimus eum? Fecit utiq; mirabilia in uita sua. Nemo est tam innocens: quin lōtione nō nulla cgeat. Quæ profecto in confessione: & penitētia sita est. Quatū utraq; a dei misericordia expetēda ē. Si qdē uere ait alissimorū secretorū cōfōsus Ioannes. Si cōfiteamur peccata nra: fidelis dāntus ē: ut remittat nobis peccata nra: & remittet nos ab omni iniquitate. Præclare itaq; Propheta. Lauabo inquit inter innocētes manus meas: & circūdabo altare tuū domine. Quod ē. Innocētum imitabor probitatem: & altare tuū: id est: meā ipsius mētem uirtutibus exornabo: quæ uera ē cum innocentibus cōuersatio. Confessionis autē ac penitētiæ ea uis ē: ut uel nocentissimus hominem innocentem reddat: ita tāmē uera confessio uera poenitentia sit. Hinc & illud Tragicæ Poetæ. Nam ferra nunquā est ad bonos mores nia. Quem poenitet peccasse: pene est innocens. Reliqua uero eiusmodi Psalmi uerba aptissime conueniunt: & ipsa inter se consentanea sunt. Quæ omnia prosequi: nō epistolaris sed longioris toluaminis opus sit. Nam sicut innocentia proponit dicēs. Iudica me quoniam ego in innocentia mea: uel in simplicitate mea ingressus sum: ita innocentiam prosequitur dicēs. Lauabo in innocentia manus meas. Innocentiam quoq; cōcludit: & completit dicēs. Ego autem in innocentia mea ingressus sum redime me & miserere mei. Ita fit ut iniriū: pgressus: exitus Psalmi ipsius pbe conueniant. Quod quidem potest esse consentaneum: a qua sententiā & Augustinus

& Castidotus non abhorrent: ut tum propter Hebraicæ lingue incorruptæ ueritatem: tum Psalmi ipsius consonam sententiam: tum denique propter summorum doctorum auctoritatem nulla reliqua dubitatio sicutum legere debeamus. Lauabo niter innocentes manus meas. Nam lauabo intem nocentes manus meas subleuiter dictum est: sed longe abest a propheta: sententia. Ne hoc arroganter dictum existimari uelim: neque ego auctor sum huius sententia: sed confirmator potius. Quis contra obicitur facile refelli possunt. Afferre codices deprauationem non satis firmum argumentum est: cum reliqua omnia recte consentire uideamus. Sed in Hebraeorum & grecorum uoluminibus difficultatibus eiusmodi etueniat dubitatio. Illud quod in promptu est Psalmi exponi cõueniētiā: ab iis: qui inter innocētes abluendas manus interpretantur: quibus nō uidetur inter nocētes: uel itē inter innocētes p̄ferre malit̄. Nec propheta de nocētibz ad innocētes temere conuoluit: in nocētiā proponit: prosequitur: cōdidit (ut mihi uidetur) x̄p̄os̄. Qualiscūq; autē p̄positio illa sit iter nos pro scripturæ sanctæ arbitrio ac iure: uel in innocētibz: uel cum innocētibz explanare possumus: neque enim subiacent Grām̄: ac artis formulis diuina eloquatur diuinus ostēdit Gregorius in præclarissimo Moralium libro. Quod si lurs consuletorum auctoritas afferatur qui inter p̄p̄ositionem rationem quādam iurū: eam habere p̄hēnt. Nos mēsem alienam nequaq; attingere atdeamus. Verum tamen multa lurs cōsulti uiripant: quæ apud alias disciplinas: longē altius se habent. Et illi quidem usurpationem appellant usū capionis interruptionem. Oratores aures frequētes usum uocit. V. ff. de iur̄ ca. proditur. I. ii. tūm me salit memoria: Quid itē actiōis significatio nō ne apud alios longē diuersa est: ab ea: quā ciuilia iura tradunt: Quid alia inumerabilia? Inter innocētes aliter iuris cōsili exponit: aliter li diuina eloquia interpretētur: non sirsē: maiestatis crimen? Quod uero in calce adiectum est: id facile persequitur. Non enim de huius uis: & moris: lucis: labe mētio ē: sed de ea: quæ post subsequitur immortalis ac sempiterna: ut in Iudicio Propheta ipse: qui inter t̄r: ocentes manus lauauit: fecernerat ab improbis: & audiat uocē laudis: & enarret inuicta mirabilia dei. Sed hæc satis. Quæ omnia quāq; ex mēte: atq; sentētia et diuini hominum sunt p̄fectatam ē libentis affirmauerim: tūa quoq; accessit auctoritas: quæ apud me ualere plurimum debet. Feceris mihi gratissimum: si quæ a nobis scripta sunt: aut emendantur: aut probaueris. Quorum illud gratum: hoc tuum mihi.

Cum uero tuam sententiam intellexero: tum lucubracionem hanc quæque tandem est: aut reiciam: aut in lucē proferam. Nam mē partes sunt: aut tēti sententiam: quæ de rebus omnibus rectissime iudicare nō dubito. Bene mecum ager si in tuam sententiam cōtēnero quam probatissimam esse & ipse arbitror: & omnes existimare debent. Vale

Vergilius Datus. N. Oratori præclarissimo. S. P. D. Cum heri orator præclarissime longiuscula peracta deambulatione: quod iam orta Sydera: & regressum & requiem suaderent in uesibulo: uarum ædium paulū cōsistissemus: Hieronymum tandem uisum: nostrum delicias incidisti. Quibus autem summa frugi & uari sermonis antelara nolutatem: quali quēdam bellaria: & secundam mensam aditurus: de p̄p̄positis ex Hie ronymi monumentis elegantissimos locos: quos multos & memoriter ad modum & penitunde so les referre. Sed cum dixisti uident tibi cognitū difficultiorem: qui in Epistola ad Desyderium fere hūc uerbis scriptus est. Iudes prudenti dicunt factum esse cōsilio Nepolemetis uicinis dei cōsecratam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprahenderet: quod maxime idcirco faciebant: quia in Pla nis dogma cadere uidebatur. Et hæc (ut fallor) sunt quæ scripta perplexius lucem expositionis desiderare uiderent. Sed quid adeo impudens quis tū delirus: qui ea: quæ tibi minus fortasse cognita sunt: attingere audeat? Quis inquam adeo mentis impositus: qui res integras tibi ac nondū compertas nlla se cogitatione affecturū putet: uel si lucubrationem omnes ac meridianam adhibeat? Ve rō lucere arbitramur iis qui nec magnam doctrinam adepti sunt: & eam studiosius acquirunt: et ex cendū ingeniū ac percipiendæ eruditionis gratia suam explicare sententiam: ut uel nacti ueritatē di dicat: se gaudens: uel declinans de uia magistro duce ab erroribus reuocet. Quod si ita est: dabis tu mihi: hauc ueniam: ut quid ipse sentiam exponere liceat. Quod cum fecerit: tū qui optimus Cen sorum: qui solertissimus index: qui optatus nobis arbiter es: uel resellere quæ dixerim: uel proba. Venio igitur ad tem ipsam. Pertinuerat Hieronymus nonnulla ueteris legis testimonia: & quasdam Prophe tarum uoces: quæ minus in nostris codicibus haberentur. Quibus in locis plurimū & patrem & fi lium duas inuicem personas coniectare possumus. Quid est. n. ex Aegypto uocari filium metum: nil si & qui uocaretur pater: & qui ab eo uocaretur filius? Atq; ex his uerbis magna oriri poterat dubita tio duplicis diuinitatis: quod altera Dei patris: altera Dei filii esse uideretur. At seni duodecies sapiē tes: quod est duo ac. lxx. seniores: ab Eleazaro Hierosolimorum Pontifice: ex. xlii. tribubz (ut fe rūt) delecti: atq; acciti a Rege i Aegiptū non solū diuinā legem sunt interpretati: sed & Ptolemæum ipsum duas res maxime in iustitue conuati sunt. Regni administrandi rationem: & unius dei cultum. Qui igitur cōtēderent: unius Dei cultum comprobare prudenti cōsilio (ut Iude perhibet) locos omnes in quibus forte diuinitas pluralitas significaretur: aut consilio prateriret: aut longe alt er interpretari sunt: qui Rege ipsum a grege deorum auersissent & unius effectissent ueri Dei cultorē ueriti sunt: ac suæ ipsorum legis testimonio animus pu Regis nouis ratiis complicaretur erroribus.

Cumq; adhuc lateret ineffabilis misterium trinitatis nec dum forent aliora sacramenta diuinitus illustrata & trium personarum: qui unus est Deus: & ipsius uerbi quod caro factum eratati sunt: Iudeorum sapientes optimum factu essent in Regis mente unius Dei cultus p̄itus inhaerere: omnia illa supponere: quę multiplices diuinitatis suspensionem parere potuissent. Multiplicem autem diuinitatem dicimus non quia iam esset: sed quam Ptholomæus forte concepisset: atq; hoc est (ut ipse arbitror) quod Iudei seniores suos tam prudenti consilio fecisse tradunt. Sed quæret aliquis: quid est qđ duplicem diuinitatem potiusq; triplicem deprehendi in Hebræorum libris a Ithok meo mentebat? Vna illa ratio in promptu est: quod Patris & filii quarum personarum honor Relatio est commemoratio quoq; simul iuncta frequentior in sacris eloquiis deprehenditur: quale illud quod ipsi paulo ante attulimus. Ex Aegypto uocati filium meum: ueteris testamenti res habundat exemplis. Verum quod additur. Quia in Platonis dogma cadere uidebatur alteram quoq; rationes subnectimus eiusdemodi. Constat Platonem illustrasse Aegyptum iurum uero instituerit ille Aegyptios: uel quod magis uerisimile est: si ab Aegyptiis uariis institutis: non est hic differendi locus. Sed non abiret: quod Augustinus Augustinus testis locuples in cōfessionibus tradit in medium proferre. Exare apud Græcos Platonicos libros eisdemq; Victorinum insignem Romanę urbis theorem Latinę consue tudini reddidisse. In quibus cum alia præclara multa: & quę ueritati propius accedere uentum dei atq; eius uerbi mentio planissime contineretur. Non reticent: Platonici libri in principio fuisse uerbum: & uerbum fuisse apud deum omnia per ipsum facta esse: & sine ipso factum nihil: & pluraq; alia quę fere nihil fecius in Platoniciis codicibus q̄ in Euaangelio proderentur. Sed quorūm hæc? Hęc pfecto dupl' ex illa diuinitatē Patris & uerbi: in quam facile Ptholomæus incidere potuisset: q̄a in Platonis dogma cadere uidebat. Hęc sunt quę de meo sensu ponere erueret. Iam expecto ipse quid sentiat: uetus iudiciū pluri facio q̄ cog: qđ nō studio uentatis: s̄ amore glorię cuiuspiā philosophi ē. Cōsuli uero aut nihil respondēt quod maxime supbi ē: aut in falsis uocis tumētia uerba trutinantur. Hoc si igitur in rer non nonnūq; iucundum certamen: ut in primū pponas qđ dilucidū sit: ipse deinde cōiiciat: ac dicat aliqd. Tu idē postremo sententiā feras: quā cō uisus omnibus i rebus cer tum mihi est sequi. Vale.

Vgustinus Dathr. N.S.P.D. Q uod ad Archiram Tarentinum. Scripsi: Plato or-
cus nostris partē amici: partem sibi uēdica: patria. Nec sōlū nobis nati sumus. Dedi hæ-
cetus amicis operam: nūc me totū Republica rapit: atq; ita rapit: ut multis occupa-
tionibus obruit: ut uix possim genio indulgere. Sed quod molestū est cogor ueteres &
iucundissimas intermittere exercitationes & uelut in dicto bello pugnare cum literis.
Cum quibus ut in gratiā redeam dies desyldero & noctes. Tu uero quasi cōducator qđa conaris in-
terrogationibus tuis ueteribus me conciliare amicis. Et ut tibi paream exponam super pposito nec
bo meam sententiam. Scribis legenti & pfallēti ubi dubitationem quampiā occurrisse in eo uerbo q
Psalmi primi & xxx. Intellectum tibi dabo: & instruaui te in uia hac: quę gradiens firmabo super te
oculos meos. Nam hæc uerba nōnulli aliter legunt. Ommittam quę super uacanea sint: ratiqđ pau-
cis uerborum explanationē: Dauid Psalterium totum tectū est diuinis oraculis: & singula eius uer-
ba singula pene personant sacramēta. At igitur per Prophetam dominus. Intellectum tibi dabo: &
instruaui te in uia hac quę gradiens: firmabo super te oculos meos. Omne datum optimum: omne per-
fectum donum descensum est descendens a patre luminum ut Iacobus inquit Apostolus. Sed inter in-
numerabilia creatoris beneficiā: quatuor enumerat: cum hominem affatur his uerbis & dicit. Intel-
lectum tibi dabo magnam donum est: præclarum munus intellectus. Est enim intellectus potentia
in nobis: per quam possumus res nosse mirabiles: & fatuantes. Et instruaui te uia hac. Donum disci-
plinę & sciētię significatur: per quam intelligimus: & sapimus: quę sursum in celo sunt: & quę
in terra deorsum. Quę gradiens: significatur: uia bene uiuendi & bonorum operum exercitatio. Fir-
mabo super te oculos meos. Significatur in bonis openbus: & in lege domini: & mandatis eius per-
seuerantia. Nihil est in nobis boni: quin id omne a largitore domino suscipimus: qui omnibus ha-
bunde tribuit multipliciorum beneficiorum & gratiarum amplitudinem. Siue igitur sit intellectus
qui potentia est: siue sit doctrina & sciētia: quę habemus ē sine bonorum operū exercitiō quę actus
est: seu deniq; in bonis openbus perseverandi firmitas quę uera perfectio est: omnia nos adipisci
diuina gratia consistit & affirmare compellimur. Atq; hæc illa quatuor sunt: quę uerbis superiori-
bus continentur. Intellectum dat Deus: per quem ad percipiendā doctrinam: & nati & apti sumus.
Vnde & septenmero Propheta Dominum comprecatur. Da mihi intellectum. Legem ueritatis &
niam iustitię Dominus ipse instruit: Qui conuocat omnes: tanquam uerus magister ueritatis: & in-
uitat nos dicent. Discede a me quia minus sum & humilis corde. Et Propheta cum dixisset. Da mihi in-
tellectum. Addidit: uel discam mandata tua. Ut cognitam exercitamus iustitiam a Domino Deo est.
Qm beati immaculati in uia qđ ambulā in lege Domini. Nō. a. satis ē nosse uia uirtutis: quin debemus &
agere: qđ secūds uirtutē sumus. Dedinant a malo: & faciētes qđ bonū ē. Hinc orat Propheta. Dirige
me in semitam mandatorum tuorum. Postremo non uia diuina gratia manare putandum est: ut

in bonis quis operibus iugiter ac perpetuo perseveret: si non qui inceptis: sed qui perseveraverint laus erit. Quod hoc precatur facit vates Dominum inquit. Et ecce gressus meos in semita ista: ut non moveamur vestigia mea. Firmat igitur super nos oculos suae admirabilis providentiae benignissimus Creator: & ita nostris gressus perficit: ut non moveamur vestigia nostra. Habes igitur tam patris verbis admirabilia Dei numerata. Intelligendi potestatem. Disciplinam instructionem. Virtutis & utilitatis opus. Denique perseverantiae firmitatem. Cui non iniuria palma tribuitur. Currunt siquidem in stadio virtutes omnes: sola perseverantia coronatur. Vnum explanandum superest. Nam dicitur. Instruam te in via hac. Quid sit haec via? Certe via regia: per quam gradiendum est nobis: ut neque ad dexteram inne: per ad sinistram desiciamus. Duplex namq; via proditur. Vna perditionis & fraudis: quae ad interitum ducit: & beatus ille: qui in via peccatorum non stetit. Altera virtutis: & veritatis: quam instruit Dominus. Et ideo per os Prophetarum dicit. Instruam te in via hac. Et Salvatorem uocamus: & doctorem veritatis: qui de seipso. Ego sum Via: Veritas & Vita. Et Lactantius praclare inquit. Duceam multos: qui nobis in ista viam paderet: quae sola laudanda est. Et de alia subnequit. Deseramus igitur (si licet) potestatem viam perditionis & fraudis. Lucretius autem non inscite de Deo locutus est. Expositur bonum summum: quo tendimus omnes. Quid foret: utque viam monstravit limitibus parvis. Quo possemus ad id recto contendere cursu. Habes quid ipse sentiam. In via hac quae gradiens: ut divitiarum abstinentiam: nemo nisi imperitus dicat. Cuius rei triplex ratio reddi potest. Primum: quia laeae coniunctio sit: ostenderetur viaeque diversitas. Vnde in qua instrueret Dominus. Alia per quam gradiendum esset: cum ad id recto contendere cursu. Nos instrui: ut exerceamus. Deinde non consueverat: qui laeta sunt copulandi notam interponere inter id quod referretur: & quod refert nomen. quod in promptu est. Tu in Graeci dicunt ταυτης ταυτης ταυτης. Quod pronome de monstratum est: & coniunctio: nullam significat: qualem multi legunt: sancti notant: atque inscite. Tu si assidue legis: in lege Domini mediaris: si diuina mandata exquiris: facis quod te decet: & laudo te: si id facis: quoniam ita agere oportet: sacrum hominem: & dicam tu Deo. Qui non debet contentus esse: quam doctrinam adeptus est: sed augere illam quotidie magis: novam semper addere: & ire de virtute in virtutem: ut videat Deum Deorum in Syon. Vale.

¶ Haec epistola dulcior locus ille Aristotelis Ethicorum principio declaratur. Ideo bene enunciatum boni: quod omnia appetunt. Sive enim (ut alter manu interpret)

Quapropter bene offenduntur homines boni: quod omnia appetunt.

¶ Vultus Datus Petro Bulgarino salutem dicit. Cum legissem Petre suavitissime tuas luceras: cepti continuo dubitare ipse mecum: utrum esset consilium rectius responderem ne iis: quae tu docte atque erudite percontaris: an sileres prorsus. Optimus fentur eorum quibus iudex esse quae notat. Ita enim recte Aristoteles tradidit. Sed quae mihi aut doctrina: aut facultas est ad ea diiudicanda: de quibus eruditissimi ac summa auctoritas Philosophi tanta iampremia dissensio: ceruaretur? Aristoteles quispiam: aut Plato sit: oportet: qui rem hanc diffillatim explicare queat: atque audeat solus tantas componere lites. Respondeo profecto temeritatis erat: non respondere superbie. Anteceptum ob eam causam: cura animi uersabat: nec quid mihi agendum esset: quando satis intelligebam. Interea uero grauissima tua auctoritas animi subiecit: cum in deliberando in varias sententias traheretur: omni dubitatione lenauit. Itaque decreui horum tuo difficilem suscipere prouinciam: maluique auctoritate tua cominus temere agere: quam superbie. Tu uero quid mihi tantum tribuas: facis quidem amice. Neque enim amicus (ut ait Plato) de amico recte dicitur: Sed mihi crede: nimium me oneras laudibus: quod ipsum tuae incredulitas erga me beneuolentiae perspicuum testimonium est. Proinde non quasi arbiter quispiam: sed potius ut amicus qui amici uoluntati non intus pareat: exponam meam ea de re sententiam: quam per litteras ex me quaeris. Scribis igitur magnam in Ethicorum libris oram disceptionem: ex eo loco in quo nostri interpretes nequaquam ualde uerbis transulerunt: Alius enim alio modo interpretati sunt. Atque ille quidem. Ideo bene enunciatum bonum: quod omnia appetunt. Hic uero. Quapropter bene offenduntur summorum bonum: quod omnia appetunt. Magna (ut quidam arbitrantur) haec controuersia est. Ego autem non quid uetus aut nouus interpret senserit: sed quanam sit Aristotelis mens: paucis aperiam. Ac si quid forte imprudens contra interpretem grauiatem dixerim: pace eorum dixerim. Neque enim id mihi proposuit: ut cuiquam detraham: sed ut in hac re potius: & in ceteris omnibus quod maxime uerum sit: exquiram. Itaque Aristoteles cum institutus esset: cuiusque hominis uitam: ac mores: Ethicorum libros edidit: in quibus de felicitate humana: deque uirtutibus: quae felicitatis effectrices sunt: ad quorum potus exercitatio ipsa felicitas est: grauius splendideque differeret. Bisariam autem opus inuicem paruit: & in altera parte de Politica felicitate: in altera de felicitate contemplatiua agendum duxit. At priusquam de rebus sermonem atque inuestigationem aggrediretur: non nulla antea praefatus: quibus cognas ac perspectis: facilius ad eam quaestionem inuestigandam pareret ingressus. Quam obrem & alia quaedam praemittit: & a duobus maxime necessariis inuicem sumpsit. Alterum est: omnia agere hominem propter finem: alterum in omnibus rebus gerendis: boni spectare. Quare haec oratio est. Omnis ars: & omnis doctrina: omnis actus: & electio bonum quoddam appe-

titud (ut Græci sermonis uetus consuetudo est) uidetur appetere. At si dicat Aristoteles, Duplices motus animorū sunt: duo quædam principia: quibus ad agendū homines impelluntur. Ratio inq̃ & appetitus. Rationis ide: Intellectus propria doctrina est ad res contemplandas. Ars ad res faciendas: atq̃ utraq̃ tam ars q̃ doctrina bonū quoddam appetit. Appetitus: qui est Horme Græce proprium est eligere primum quæ salutaria sunt: deinde illa persequi: sed & profectio: actusq̃ & electio bonū quoddam appetit. Et. n. ad bonū spectamus semper: circa bonū inq̃ omnis hominū uersatur intentio. At siquis interroget: quid bonū sit: continuo in promptu erit tria uerba: sapientiū diffinitio. Hi enī bonū determinantes: statuerūt id esse: quod nō ab homine solum: sed a cunctis etiā rebus appetitur. Bonū atq̃ ens apud eruditos Philosophos quanq̃ nomine & cogitatione differūt: re ipsa tamen idem sunt. Quod: circa cum bono nihil possit inueniri omnino prius: atq̃ antiquius: diffinitū est hoc possitimum: quod maxime proprium boni erat: ab omnibus appeti quoddāq̃ illud bonū sit: siue infimum: siue medium: seu summū: siue deniq̃ felicitas: seu aliud quiddā. Bona namq̃ compluria sunt: sicut & fines iidem compluresq̃ gradibus quibusdā sese in uicem antecellūt: ut alter altero melior sit: atq̃ præstantior. Bonum igitur: quod definit Philosophus: nō est certū aliquod & finitū bonū: sed simpliciter & cōmuni quadā ratione sumptū. Neq̃ igitur felicitatem ullam definit: nec bonū quodpiam terminat: sed simpliciter (ut Philosophi tradūt) summitas: atq̃ intelligit ipsas boni rationē. Vis nec finita: nam aliqd̃ exempli causa / Sæpe usurpāt Dialectici eiusmodi p̃loquia: sed alit̃ est animal: homo est species. Virutūq̃ pronuntiarum ita proponitur: ut in eo homo subiciat: Hæc alter entitantiur homo in prima propositione: cum dicitur: Homo est animal: ubi ad suppositos atq̃ indiuiduos hoīes p̃ter Catonē Pompeiū Cæsarem: ratio ipsa conuertit: ita ut iterō in secūda propositione: quando enumerat: Homo est species. Hæc profecto laus patet: homo & simplicem quandam atq̃ cōmuniorem significationem furnit. Cōsimili ratione ut ad propositam difficultatem redeat: unde digressus sermo erat. Boni duplex ratio intelligenda est: significantiā duplex. A. ut. n. simpliciter summūq̃ ens aut ad angustiore quidam significationem cōrahitur. Itaq̃ cum dicitur bonum esse: quod omnia appetunt: quoddāq̃ id bonū sit: eius ea ratio est: ut illud omnia appetant: siue felicitas sit: seu aliud quodpiam: neq̃ illi sele ad nullum particulare bonū ratio boni terminat: nec ullis p̃fectum finibus utitur. Hoc autem ita uerū est: ut ea appetitio nō hominibus solum: qui compotes rationis sunt: sed & cæteris quoq̃ animantibus: inanimis etiā rebus tribuenda sit. Nec tamē felicitas sicut neq̃ fortuna: aut immutabilia amantem: aut in res inanimas cadit. Et homo quidem bonum appetit: ut id ipsum etiam cognoscit: atq̃ intelligat. Cætera animalia bonum appetunt: percipiūq̃ arbores: uirgula: olea: ceteraq̃ id genus res elementa quoq̃ & quævis naturæ prone ac faciles ad bonum sunt: alicuius intelligentie impulsu: atq̃ ductu: quo pacto & sagittam dicitur pleriq̃ omnes signum pertere: quod sagittam emittentes regentiq̃ opera ad signum uel fertur: uel intendit. Deniq̃ omnia quæ constant: quæq̃ moeuentur mi Petre (ut nosti) ad bonum semper intendūt: Et ad omnia ob eam causam boni illa definitio propagatur: atq̃ diffunditur: quæ finiat bonum esse: quod omnia petunt. Quod siquis obiciat: id summū id extremum bonorum esse: quod cunctæ res appetant: idq̃ Deum esse: quod cogitari melius nihil potest: sibi hoc responsum habeat: neq̃ ignorare nos: etiā id bonū esse: quod oīa appetant. Siquidē omne quod bonū sit: id summū boni cōmuniōe ac participatione fieri bonū constat. Sed nequaquā id modo respexit Aristoteles. Veluti siquis dixerit. Omnis hoīes: quæ gerant: ita propter finē gerere: cum tamē alius alium finem intendāt. Ita & omnia appetant bonū: sed fortasse nō idem: quod & id idem: ita uel modo Philosopho curæ est. Sed sumus fortitan philosophi longius præteritum cum ad res alias etiā spectanda oratio sit. Scribis id: quod erudi: pleriq̃ efficere solent: nō interpretū uerba expendere te: sed Aristotelis potius mentē ac sententiā inuestigare. Laudo te Petre: uenemur: ac probo tuam consuetudinem. Nam multa sæpe iniū interpreti depravant inicit. suat: sumi: quod de prælo purissimo sumptū: nōnunquā quū in alterum atq̃ alterum dolium transfertur: coarcescit. Multa librariorū incuria: nōnulla & traducenitum culpa corrupta sunt: uel modo in Philosophiæ libris: sed etiam in sacris uoluminibus: ut magna diuo Hieronymo: nōnulla etiā Atreino interpreti habenda gratia sit: quoq̃ utiq̃ iis quæ transla essent: & sit quoque calligat: lucem haud mediocriter auitit. Sed eo ad rem ipsam. Vetus ac noua interpretatio Ethicorū librorū uersatur in manibus. Altera bonū dicit. Summū bonum altera. Diuidica inq̃ uis: utri magis assensendum sit. Ab his ut consueuam me rati ceteraminis iudicē. Absit ut in hac tam clario: hominū præstantium in interpretū causa. Ego unus ex multis a uideam ferre sententiā. Vtrūq̃ arbitror uirum doctissimū fuisse. Vterq̃ calluit: Cretas litteras. Sed alter fortasse Philosophia excelluit: alter eloquētia & diuina arte. Vex ipse quoq̃ legi Græcos Codices: & hūc locum: quē discipulare iterum atq̃ iterum inuestigauit: etiam intelligam: quid sibi uelit. Nec fallor: sed ita falli huius: qui apud Græcos ferunt eam dem: quam apud Latinos huius loci discipulan controuersiam: ut in alio codice Tagathon scriptum sit: in alio Agathon. Vbiq̃. n. est Tagathon: quod quid significet: quid ab alio differat: breui expediat. Primū Fabium Quiniliā hūc nequeo probare: qui nouit sermo inquit: articulos nō desiderat. Ma lo Lucretii Cari laudes date: mentē: q̃ patris sermonis pleriq̃ locis deplorat egestatē. Est. n. duplex cuiusq̃ uois notio: duplex notia suppositorū: ut Græmā tradūt. Et prima quidem laior: et secūda

da contractor. Anthropos aliter significat sine articulo: aliter cum illo: ut ho Anthropos: & prius no men significat simplicius: posterius uero parcularius: quale paulo ante diximus de duobus pronu ciatis: homo est animal: homo est spēs. Tale est Agathon omnia appetit. Tagathon omnia appetit. To igitur apud Græcos articulus infinitus est: & nominibus plerūq; adhaeret: cuius ea tū ē quem ad modū Didimus tū apud Græcos clarissimus i libro de Spū sōō nō inficere tradidit: ea inq; tū ē tū sin gularitatis significator existat: itaq; semp Spūs scūs apud Græcos articulo prænotat. To Pneumaha gion idem nomē si sine articulo nominat nō Spūm scūm: sed potius participationē eius ostendit: ut spūs Helæ articulo dici ē. Quocirca Hieronymus cū interpretans in eam locū indidisset: Græca uerba: uti iacobant didimitte spūs sancti amplitudinem argi maiestatem extenuare uideret. Eadem est ratio huius nominis Agathon & Tagathon: quā qti ob Græcæ linguæ ignorantiam nequit intelli gereis uerbū missū faciat: mentem omnem ad sententiam conuertat: quæ nūc (ut ipse opinor) satis liquido constat. Iam igit nē plura scribam: atq; ut uas nūc optimas rationes præteream: ineq; di minam: neq; humanā Aristoteles feclicitatē eo loco complexus est: de qua post prælationē inido inue stigations sermonē illaturus esset. Satis est indeterminatū bonū: Philolophum posuisse: quod ipsum & summū bonū eo spectat: quod absq; eius participatione nihil omnino esse bonū possit. Tagathon ubiq; est in Græcis nominibus: quod quale sit: satis expositum arbitror. Siquid præterea pœterierit mihi multo grauius. Quid, n. potest esse iucundius mutuis amicisq; literis? Eorum præsertim: quā ingenio: studio: doctrina excellunt: quo tū numero optimo iure censendus es. Cætera quæ de feclici tate scribis: hac distinctione patebunt. Duplex namq; illa a doctis uiris traditur. Vna: quæ uera beati tudo est: quæ omnes habet numeros: qua in cœlesti patria fruendū sit: quam nanq; Philolophus dis scribit: sed ne attingit quidē. Altera: quæ ex solis naturalibus parari cōsueuit: nequaquā perfecta: sed man ca quædā: atq; inchoata. Quam ipsam bifariam distribuunt. Politicam & ciuilem alteram appellant: quæ sita est in actione prudentiā: alteram contemplatiuam: quæ in sapientia tota consistit. Hanc uero utraq; copiose & grauius Aristoteles dissent. His duabus conspexit tū uersus Ethicorū opus. Sed nū hac nosti oia. Cogitabā & alia quædā scriberes: sed iam intempesta nox erat: & somnus laissū sum misit ocellis. Bene ualeatq; incolumis semp: ac nostri memor: dimidium inq; mei animi Valeat: & me ama. Ex nostris focis. xii. kal. Februarias.

¶ Hac monstratur epistola: qua ratione intelligendū sit Delphicū illud γυναικωνυτογ hoc est: Cognosce te ipsum: Variæq; de eo sententiæ.

Vgustinus Datus Laurentio Venturino Salutem. Cū nūp Decembribus fenis essem aliqua ex parte legēdi munere liberatus: ne ullo tēpore familiaribus meis deessem: uerbā hortabar: illos: ut uel in singulas horas me adiret: quæ eis intelligere grauius esset: pro suo iure oia pconarent. Eo et. n. sum natus ingenio: ut nemini prorsus nihil grauificer. Itaq; is apud me semper mos fuit: ea q; uelut uernacula quædā inoleuit consuetudo: ut tam demū uehementer gaudio afficiat: si quis ex me quaerat: quæ uel ad dicendi facultatē pertineant: uel in morū disciplina cernant. Neq; id qdem idcirco faciam: quod uelut timidus quispiam Hermagoras putem: me: quæ eaq; arrium sunt: omnia assecutū. Hoc. n. etiam Sophistæ impudēs: & Gorgie cuiuspiam Leonino audax existimem: dū sit. Concedimus aut id iuris hac tempestate Ferinam Cordu benū: q; tū duos & uiginti annos natus: tantam rege omniū scientiam adeptus est: ut nō solū eorū: q; nūc sunt: antecellat gloria: sed etiā antiquorū multorū memoriam superet. Sed de hoc alias. Nihil igit tam difficile: tamq; arduū est: quin cōmunicādo crebrius: discendoq; lucē proferat. Itaq; ob eam causam cepi uesperis: quasi Aristotelico more post lectionē sacrae litteræ: occurrat: q; rege inuestigatio nem: cui postillū autelucana: ac matutina apia sunt tēpora. Bibliothecam nostrā uelut iudū quen dam aperire: ut q; alias molestos sese interuenire existimarent: ipam saltem diel horam ire ad me: neo dubitarent: ne uererent. Id cū fecissem: familiarium: atq; adolescentium: quos bonaq; arrium cupido nebebar: tanta læti concurrebant. Pro se quisq; quod in mentē uenisset: auditis percontabant. Quibus ex sententia impetratis: quod iam ad uesperalaceris: suas quisq; abibat domos. Eaq; igit cōmenta tionū: discipulationū: quas conducibiliores duxi: et te absente sunt: pertractat: lectas ac repetitas in hanc epistolam consuli: tuo nomini dedicat: ne tu q; amicorū uel benivolētia: uel necessitate: tuus es omniū primus: ea utilitate (si qua esset) ac fruge careres. Ita uero q; tū interest nequiss (publi co. n. munere fangebare) id: quod præter te nemini uni cōtingit: oium cōmētationes consecutus est: euenit: q; ubiq; Codicū quōdā apud Romanos cōtigitte fert. Nā cū magna inopia pmeret: tēpore copis familiaribus: perquisitisq; ei Romanus diuis: etiā se uictu suo fraudas: aliqd; rege cōtultit: q; teris oibus: sed par fuit Codes facultatibus: uel superior. Quare uelim me hæc nostras lucubratio nes fortassis ineptas: si nequaquā inutiles: uel conēnas: uel referas i apertū. Siquidē tales sunt: et hand nihil legētib; conducit: nō tū ita elaborat: indus triatur laudē ullā scriptorū asferre possint. Multorū enim dicorū cōmētationes: angustis ac furtiuis nocturnis tēporibus: litteris mādauimus: eum & in grauioribus rebus scribendi ueritatem: & nihilominus in diuinis litteris nostra opera tereatur. Eo

namq; pacto (ut arbitror) nostra maxime cōdierat: ac pinguescet oratio. Licebit tibi modo (si ita tuus feret animus) cū magno fueris magistratu perfundtus: & summo populi honore usus: a maxima cum laude tua & gloria reuerfus ad proprios & priuatos lares-uenire quoq; ad nos sapientium consueuit: & præfinita hora ponere de quo uolueris audire. Nos uero ad id pressius atq; conuoluitur disputabimus: & propolizæ questionis neruos attingemus: & patefaciemus in uolucra ita: que tunc mor domū rediens: & secreti Plutæ limen ingressus nō iam nostrarū disputationū lector: sed auditor: pro tuo ipsas poteris iudicio arbitrioq; reponere. Sed iam rem ipsam exequamur. Multos sapē discipulare anima duci: quid sibi Delphici illud-uel oraculū-uel præceptū uel *γῶσι σάυροι*: locus quidem ut arbitror: ex Philosophia grauilimus. Sed eam sententiam frugiferū quides hominū generi ac salutarem: cū alii multa quesierunt: tum Cicero ante alios: & Macrobius-utq; Platonis imitatores-accuratissime persequuti sunt. Nihil. n. potest esse potius: nihil præstabilius: q̄ se ipsum cognoscimus: qua una te nihil utiq; mortalibus debet esse manifestius. Atqui & unā hāc scientiā quides hominū cognitione anteire testis est Aurelius Augustinus-tū unus ingenii-ac doctrinæ gloria præstantissimus. Bernardus autē uel imprimis studiosus Christianæ ueritatis: & diuini numinis plenus-ludibrio dignos existimauit ostenditq; improbo esse id genus homines: qui nosse complura sese profitent: & se ipsos nesciunt. Quin enī Lactantius Firmianus cultor nō indiligēs ueritatis: & pro Hieronymi iudicio-quidam eloquentiæ fluitius-prauitatis-ac turpitudinis causam eam merito iure esse censuit ignoracionem suis cuius sententiæ nō illepidam-neq; insitam (ut opinor) cōmentacionē profectus sum in ea oratione: quam excelso loco nup̄ egi de intentione Philosophiæ: & laudibus: eam asserens bene degendæ ætatis causam-cognicionem sui. Sed iam redeo ad Apollinē: qui (si Macrobio credimus) cum consuleretur: qua facilius ad beatitudinē aditus pareret: duobus uerbis multa complexus pulcherrimū oraculū edidisse fertur: per beatū fore hominē: si se agnouerit. M. aut̄ Cicero cum felicitatē-ac miseritiā qui sunt bonorū-ac malorū fines: diligēt studio exquirere conaretur: & alia multa grauit̄ disserter: & quod ipsi inuestigandum cepimus: his uerbis expressit. Iubet nos inquit Pythius Apollo noscere nos metip̄os. Id ipsum quoq; & ita Tusculanis disputationibus Apollinis eiusdē præceptū afferuit: quum Socrate ac Platone fretus-animi immortalitatē explicaret. Quamobrē & p̄ foribus Delphicē plī eandem sententiā Græcis notatam litteris inscripserunt. Atqui & festinus ille simul mordacissimusq; Poeta demissum a superis: descendisse ait e cœlo *γῶσι σάυροι*. Quod idcirco Apollini præter cæteros traditum sit: quod eum ante alios sapientiæ auctorē stultissimū illi gentiū populū esse arbitrarētur: adeo ut eius oraculo Socrates sapientissimus iudicatus ceteris mortalibus anteponeret: quā tamē in maximis uersatū erroribus: neq; ipsi sumus nesci: & principes Philosophorū: pleriq; in loq̄is ostendit Aristoteles. Quocirca alii nō nulli: & præsertim duo-Thales Milesius & Lacedæmonius Chilon-ex eorum numero: qui habiti sunt-ac nuncupati sapientes: uel adducti pulchritudine-ac grauitate sententiæ: uel Pythii Apollinis nomina aspernati-eam sibi uocem magnificam-ac saluberrimā uendicauerūt. Quod ne ipse quidē. M. Tullius refellere uisus est: qui uocem sapientū præcepta hac nō merate sit solutus: temporī pareret: Deum sequi: se noscere: nihil nimis. Nam id nunquā fecisset Cicero: nisi ab quopiam sapienti dictum id iac traditum putauisset. Nec uero mortalū præceptis (ut opinor) immortalis Apollinis iussione miscere ausus sit: quē & in cœlo translatum: & Deū factū delirā gentes uano opinionis errore crediderūt. Nec obstat quidē: quod Solon Atheniensis aureum mīp̄odem: qui ad Thaleē deductus perdiu-uel ut in orbem isset-Delphos ad Apollinē deferendū iussu rē: cui nō modo sapientiā nulla esset: sed ne simulacrū quidē. Iam uero uocis ipsius siue diuinitus e cœlo demissa sit: siue hominis cuiusquā sapientis præcepto edita: uerba quidē ipsa cuius facile est interpretari: mentem uero-ac uim nosse longe omniū difficillimū. Huius aūt̄ re testis nobis est nō illocomplex Thales Milesius: qui cū ex eo quæreretur: quidnā imprimis facile esse arbitraretur: nequaquā cœtatis diuini: alios inquit monere. Rursum uero interrogatus: qd̄ contra difficile-ac maxime arduū existimaret: grauit̄ scitq; respondisse fertur: nō esse sui ipsius nescitū. Quo accuratius atq; studiofius iis elaborādū iudico: qui magnos sese-ac sapientes haberi uolunt: ut eam pro uirili sua rem adp̄iscant: cuius scientia sublata: cætera ignorari necesse est. Nam qui se ipsos nescitis nihil scire putatus ē: qui uero se intelligit: eum plurimas cogniciones affecturū esse nō īmerito arbitramur. Quibus a rebus perquirendis ueminē obstarū difficultas deterreat. Si quides unūquodq; quo difficultius eo maius-ac prædarius existimari solet. Sed quid te noscere: qua te ratione intelligendū sit: agitata quidē multū: sed nō satis adhuc inuestigata-atq; explicita quæstio est. Itaq; opere pretium fecerim: eam inuestigationē aggressus: de qua primū: quid alii opinatū sint: deinde quid ipsi sentiamus: explicare consiliū est. Ita. n. uel a nobis ueritas exquirere: uel ad eam consequendā nostro peractō præstidū Philosophorū cohortis excitabit. Mihi utrumuis et uenerit: perq̄ iucundū sit. Macrobius ip̄s Platonice diuī sapientis defensor accuratissimū: cū sextū Ciceronis librū de Repub. quod pleriq; somnii Scipionis inscribit: enucleatas edidisset: huius quoq; quæstionis inuestigationē complexus ē: breuius tñ mea sententiā: q̄ rē tantā explicari oporteret. Veq; ne & t̄re minime necessaria diuini consistā: & noscē in illū uero lōgiore morā inferre uidear: hōiū isingrūna ē agnitio sui: si originis natalisq; principii exordia prima respexeris: nec se quesierit extra. Tribuit eam cognicionē animę: quātū cōiectari licet: quā

plene perfectam arbitratursi unde orta: & quo sit fonte perfecta recognouerit. Rem perfectio suapte natura perdiffusamque amplissimam in maximas quasdam angustias redegit. Et quod deterius putandū est: id studioſius Platonis fucatis rationibus ſtudit obtemperare: recto veritatis calle deſcendit. Sed hoc utriuſq; errata: quibus in origine animæ inueſtiganda ſe complicauerit: copioſius alio loco diſputare decreuimus. M. aut̃ Cicero: ut ad propoſitas quæſtiones ſermo redeat. In ſcūlariſ diſputationibus de cognitione ſui: & ſubtilius & obteus locus eſt: illud profeſſus eſſe maximū aīo ipſo animū ſi uidere. Eius igitur pauca uerba ſubiciam: quo liquidius uiri eruditiffimi ſententia pateſcat. Et nimirū inquit: hāc habet cum præceptū Apollinis: quo monet: ut ſe quiſq; noſcat. Nō. n. cre- do id præceptū: ut membra noſtra: aut ſtatūrā figuram ue noſcamus: neq; nos corpora ſumus: Nec ego tibi hāc dicere: corpori tuo dico. Cum igitur noſce te dicis: hoc dicit: Noſce animū tuū. Nam cor- pus quidem: quali uas eſt: aut aliquod animi receptaculū. Hæc. M. Cicero docet: ac ſapienter. Q. no ex loco ita cognitione digniſſimū: elici oportere animaduerti: Primi quidem: nihil eſſe aliud noſſe ſe: q̃ animū ipſum intelligere. Deinde tantam eſſe animi uim: ac dignitatem: ut idem homo. & hominis animus uideri debeat. Poſtremo corpus uas inſit: quoddam quali habendū animi receptaculū: ac præſentū domiciliū. Quod ipſum & in ſexto libro de Repub. ab eodem nō inſuſe poſitū eſt. Nam Aphricanus: quē & ibidem Cicero inducit loquentem: Sapiōnē Aemilianū: quo uigilantiſ probi- tatem amplectere: ſp̃ quiescis hīs uerbis aſſatur. Sic habeto nō eſſe te mortalem: ſed corpus hoc. Nec enim tu iſ eſſe cum forma iſta declaras: ſed mens cuiſq; ſis eſt: quiſq; ſua figurā: ac figurā: quē digito de- monſtrari pōt. Hæc. M. Tullius (ſi uultus noſtrū iudicium exiſtimandū eſt) ex peniſſimo Philoſo- phia theſauro deprompſit: quē & plerūq; etiam ſenſere alii: qui in maximā regū diſciplinā præcete- ris omniſbus clariſſent. Quid. n. eſt illud in Metaphyſicis libris apud Ariſtoteleſ: id in naturalium ſubſtantiā: mentionē gentū eſſe: uno modo diſſiminationis partem eſſe materiā: alio minime! Nam cum tria ſpectari liceat in naturalium ſenſibilib; ſubſtantiā: materiā: formā: & ex illis compositū: ſingulū illoꝝ ſortitū eſt ſubſtantiā nomē. Veg. nō eſt hoc quippiam materiā: ſed ſola poteſtate ſubſtitia. Com- poſitum id potius exiſtimandū eſt inſecta forma. Quod ipſum quicquid eſſentia: quicquid perfectio niſi quicquid demū actus: quā uocant Græci πῶτε ληγται: nactū eſt id omne mutata a forma. Manca .n. materia ipſa p̃ ſe eſt: & nullis ferme bonitatibus atq; eſſentiæ particeps. Hāc rudē & pene nihil ſor- mæ: ipſius cōternium perſidit: ex quibus illis uerum conſtat: quod compositū appellamus: cuius eſſentiā (ut dictū eſt) forma conſtituit: materia deſert: ut nō tā pars diſſiminationis dici debeat: q̃ diſſi- mationis rei ſubiectum. Quod quale ſit: facile declarat cōcūctatis exemplū: quæ ipſa ſpectari pōt naſcitur quo ſubiecta eſt: ratione omiſſa: quā eandem rursus conſtemplari quiſpiam poſſit: ipſius quoq; naſci- tur natiuitatis notionē adhibita: ut eam plerūq; ſimilitudine appellari uolunt. Et primo quidē modo nulla ſunt nates concūctas: pars altero uero modo ea: dem eſſe ſimilitudinis partē fieri compellimur. Atq; prior quidā ſpeculatio ſecundū ſpēm dici nō inuicia pōt: poſterior aut̃ ſecundū materiā nuncupat. Eadem eſt (ut idem oſtendit Ariſtoteles) & ſigni- ac itatue cuiuſpiam ratio. Nā & ſi plerūq; ſigna aut̃ aena aut̃ argentea concūctant: fieri tamē pōt: ut ſigni ipſius noſtio animū ſubeat: & aſ pōt habeat: atq; argenti: ut p̃ ea minus atq; animi conſideratione nulla aut̃ aſ aut̃ argenti ſtatū: pars eſſe iudicet. Quod ſi quis Ariſtoteleſ hāc exemplā adnueſcit: aia aduertat nō ſecus abſtrahi naturales ſubſtantiās a materia: quālibet atq; motu q̃ formaliter conceptam concūctatē a naſco ſcimus. Partū igit̃ eſſe ma- teriās cōſtitutis: quæ receptaculi cuiuſdā ſimilitudine obinet ad deſcendēdū ſe. Hoc ad ita A. ueroꝝ conſirmare uultis: ſitū primo eius ſententiā conſideratis: homo ſecundū eam formā: quæ eius eſſen- tiam indicat: ipſa idem ſit: & eius aia intellectiua: totius ſp̃i eſſentia forma ipſa conſtare uideat. Ita quicquid ferme eſt hoī: ſi id eius aia cenſeri debeat. Quam rem ita pbat. M. Cicero: ut menti tribuerit quod homini ipſi acōmodatū eē uideat. Atq; eo pacto mens ſolus cuiuſq; ſis eſt: quiſq; (ut Cicero aiebat) . Quocirca ſi Platonicoꝝ & ipſius. M. Tullii libet inſtituta ſectari: tum ſe quiſq; no ueritatem mente ſua atq; animū noſcit. Sed tantū imbecillitatē nequitiāq; materiæ: & maximā cōtra uim formę ac dignitatē uiri nōnulli eruditiffimi ac percelebres philoſophi ſectatores argue ſubtiliterq; impro- bardū: & de ueteribus quidē in primis Auicennæ: recentioris aut̃ memoriæ Thomas Aquinas: uterq; ſummū Philoſophū: uerbo atq; auctoritate freti. Nā hoc compendū eſt in Ariſtoteleſ p̃claris calligatiſq; ſoluminibus: quæ dicitur quadringenta cum ſcēpiſſe conſtat: ut quibulda in locis partim ita acute ac uafre: partim ita ambigue ac pene circūſe loqueret̃: ut duo cō ſint diuerſa atq; contraria ſentē- tes: ambo Ariſtoteleſ uerba in ſua mentē argo opinionē contorqueat. Quare Thomas rex omniū do- ctina inſtructiſſimus: uel ob cupidinem ueritatis: cuius ſemp exiit diſtinctiſſimus indagator: uel for- taſſe ne calidiā ac uerſus improbi A. ueroꝝ rationibus aſſenſeret: ſubſtantiā cuiuſq; naturalis diſ- ſiminationem non forma ſoluſ: ſed materia quoq; conſtare cenſuit. Nam Ariſtoteles ſub quo ueluti im- peratore quodam: omnes ingenuarum artium ac diſciplinarum profeſſores militant in ſexto Meta- phyſicorum libro: in rerum inquit naturalium diſſiminationē materia ſenſibilib; cadit: ut uel caro atq; oſſa: nec ut item & arteriæ: cæteriſq; eiudem generis: quibus compactus eſt: hominis ratio nem ſu- beant. Quod unus diſcrimen res naturales a Mathematicis corporibus uel maxime ſecernit. Neq; .n. ex accedēdā diſſiminatione potest illa ſubſtantiā: quod quidē ſuum eſt accidētum. Quocirca eſſentia ſp̃e

dei ipsius atq; substantia id quod Auzenna grauitur differuit: composita est non quidē hac materia & illa forma: quod induridum quandam efficit rationes: sed impliciter ponitur ea materia & forma. Quae res ad delenda Platonis uel Ideas (ut Graeci uocant) uel Species (ut nostri) plurimum ualere existimatur. ita. n. monstra illa sua finxit naturalium rerum spēs: laeo: ut per se ipsi. subsistē: & fo- rent penitus materiae expertes. I. si igit ex rebus parere arbitrantur materiam sentit illa esse substantiam partē: & in naturalis spēs diffinitione esse ponendā. Vē hī accuratius inspererint: ut: ac propius con- tēplādis rebus mentē & cogitationē adhibuerimus: cū uera tenet A quoniam philosophi sentit: tum minime si priori repugnans. Ac uera existimauit Auerroisq; secundū rationē idē hominē esse & ho- minis formā peribere: uera Thomas piam est: nō esse a termino ac diffinitione corporis natura- lis materiam exigendā: & quod tandē uerissimū est: utrunq; Aristoteles sentit: quod ipsius nequaquā as- sistere suo aususq; tam secundā naturę arcana & penitus abdita inuoluta primoribus auigenim labiis: si n. Petrus Senentis uir nobilitate in genio: uirtute proflans: huius quā philosopho- rum facile Princeps: Et hęc deniq; reg. omniū opimus quidā censor: ac ludez in hāc nos opinione adduxisset. I. huc. n. maximā adhiberi fidē: cū alia multa cohortata sunt: tum Ferdinandus Corduben- sis submontisq; in antē Perro Ruffio tribuit audientibus nobis: ut eo plane eruditiores ac maioris doctrinē acutiores scē uidisse neminē. Magna hęc quidē laus est: & a magno quoq; uito pfecta. Lu- strauerat: nāq; Ferdinandus: quā aliter quispiā Apollinis diuinitatissimas terras: regiones: quācumq; linguas hominū: & liberalibus disciplinis: atq; ingenuis artibus florere cognouisset. Quod si Petrus coicō: Ferdinandus a longis itaspania finibus pfectus: quo nō studio incēdi oportetq; nō doctri- nam: olā ē quāuisimā eius: uirilem mores enā probantissimos periclitamur: sed longius fortasse eua- gauit ausus: ac fortitan philosophan subijus q̄ censeret Neoptolemus apud Emulium. Fecimus id tā- mē nequaquā temere: ne ab absurde Ciceronē dixisse arbitrent cognitionē sui sola mentis cōtemplatione conuenit. Grauitur Cicerō ac sapienter rem poccultā: ac maxime arduā explicauit: mento nō Ora- tor solū uehementis haberi debeat: sed etā disputator subtilis: quippe q̄ hanc expositionis intelligitio- nem & abductissimas eruent philosophiā penetralibus. Atq; & ob aliam fortassis causā solū. M. Tul- lius mentē cōmemorauit: quod inuicem cognominis dubio procul alia esset intellectus: quā mentē se- penumero notabat. Quo. n. principio quāq; res constat: eodē & cognoscere necesse est. Sed haec uen- niū tūden satis Macrobiū ac Ciceronis differuisse sententias. Quamobrē qd iam coniectemus ipsiū apertū est. Nā q̄ ex Aristotelis sonibus: nō nihil hautissimus: nullius rei arbitramur scientiam cō- stant: nisi cuius nō quēdā solū causę: sed etā causā oēs pfecta fuerint. Itaq; postremis analoicis tra- ditū est: ut fieri uult quodcūq; in promptu est eius causā: in prefatione uero physici operis.

Cuius huius nō reperitur epistola.

Quid sit natura: quid fortuna: quid fatum: hac epistola subtiliter perquirunt apte exponi: et aperte monstratur.

Vgustinus Datus Gaius Diocletiano Salutē. Quid sit natura: qd fortuna: qd fatum: quae nostra positis ex positione doceri uetere Philosophorum finitibus declarat. Et nam- ram qdem definit Aristoteles Peripateticorum princeps libro I physiorū secūdo: pene his uerbis. Natura est principii & causa motus & quiescenti in eo in quo est primo p se: & nō se- cūdd accidēs. Fortunā autē idēs phūs: argi: i eodē loco ita definit. Fortuna est causa p acci- dens in istis quae sunt fm propolitu: pp finem in minori parte. Fatū uero (ut refert A. Gellius no- uum Aethicū libro. yi.) Chrysippus doctore philosophiē princeps libro iapi τριτοισ. iiii. finit loquens. Fatū est sempiterna quāda: & indeclinabilis series rerū: & catena uolens sempiternā: se se & iplicans p aeternos consequētis ordines: ex quibus apta connexa ē. Naturā Cregi quō: τυχνη: fortū- nam πειρασμηνη: uel εμπαρημηνη fatum uocant. M. Tullius i primo Antonianā. Multa inquit impedire uident prae naturā et prae terq; fatū. Considerandū patet Gellius libro. xii. notūis ac- curatiorum: aut ut quidē ualere uolent: fatū: atq; naturā: ita diuiserit ut alios casus naturā: alios fa- tum ferre uideat. Querendū insuper quo pacto accidere multa humanitūis dixerit. M. Cicero prae- ter fatū: si ratio: ordo: & insuperabilis quēdā ita necellitas cōstituit: ut oīa in ter fatū claudēda sint. Nisi il- lud sane Homericū foccus. μὴ καὶ τὴν μοῖραν δαίμων εἰδὼς κατακτενῇ. Violētā & inopinātā mortē Gellio reite significauit: quēd (ut idē tradit) pōt recte mideri accidere prae naturam. Addit praeterea Maronē Vergiliū idē opinatū esse: quod Ciceronē diximus. Vergilius ipsius in. iiii. aeneidos libro: de Elissa: quae morte p uim posita ē haec sunt uerba. Nā qā nec fortamento: nec morte penbatur atq; in fadendo sine tūte nō uideat ē fauo tenere: quae uiolenta sunt. Quod autē (ut idēs. reite Gellius) fatū Cicerō: & naturas uide: ut dixisse id multo ante Demosthenes τὴν πεπρωμένην καὶ τοῦ εὐνομαστοῦ οὐχ ἔπατο appellauit in ea Oranone: cui uulcus est uiter σεραρον αυτοματοῦ οὐχ ἔπατο: quāli natiuitas: & fatalis nulla extrinsecus ui coactus tenet. Seruus autē r. apprimē erudi- tu: sup eo Maronis loco de Elissa. Et quē delectat cursū fortūda pegi: nō natura ingit: nec fatū. Tibus. n. hūana uita cōuenit. Natura: cui ultra cētū &. xx. Solitinales ānos cōcēdit nō ē. Fatū: cui nonaginta annis: hoc ēstres Saturni cursū: extitū creat: nisi forte aliāq; stellā benignitas: & tētoū eius superet

castrum. Fortuna. i. casus: qui ad omnia pertinet: quæ extrinsecus sunt: ut ad ruinam-incendia-naufra-
gia. Bene ergo dicit Fortuna. De Cicerone in Philippicis. Multa mihi imminere videntur præter naturam
præter. y. facti. i. Antonii gladio ex casu. Atque hæc quidē Seruius. Sacraque quoque litterarum sectatores
vident eandem differentiam comprobare. Franciscus Mayronius Theologus certe non ignobilis in
funebri Oratione triplex genus Mortis constituit. Vnum naturale: quod est extinctio quedam natura-
lis carnis ipsius: consumptioque subitanea humiditatisque: & ex utroque patius sperare: quo te-
pore homo conopit: ut non nata esset extinctio luminis perspicuo exemplo est. Alteri mortis genus
predestinatum appellat: id appellat: quod sublimis atque excelsus omnium conditor Deus cuique homini præ-
scripsit. De quo magnus propheta cecidit. Posuisti inquit terminos eiusque præteriri non poterit. I. horum
vero neutrum modum arte tollitur: ut idem ipse Franciscus ait. Sed tertium mortis genus adducit
quod causæ vocat: quod videlicet a fortuna est: & id medicinæ artis munere: & quadam rationis
artu tollitur: austeri potest: & ad præfinitum usque terminum medicorum arte atque pietate ita hois cōseruari.

Ad calcem hæc non peruenit Epistola.

Hæc Epistola nonnulla Senerini Boetii carmina declarantur.

Vgostinus Datus Bernardino Salutem. Capis Bernardine (ut ipse ais) cordi exposi-
tiones versutis: quos Senerinus Boetius libro de philoso-
phia consolatione modularis
est non multo post operis initium: quum dicit.

Tunc me discussa liquerunt nocte tenebræ.

Et reliquum deinceps poema. Laudo etiam ingenium tuum: & quod Senerini legedis gau-
deas: te Bernardine uehementer pbo. Fuit. n. enoltris singulari ut doctrinæ ac nullis disciplinæ ru-
dis. Latinitas eloquium non solum scilicet: sed etiam plurimum illius rationis: quod indicat cum alii libri eius
complectens: tum nelis maxime: quod de philosophiæ consolatione inscribit: i. quo certe i loco summæ ip-
sæ philosophiæ nimis: & laudē paret facit: quando illa auctore ignorante tenebræ propelluntur: & ue-
ritatis splendor & claritas elucet. Nam cum homo prurbaionū cecitas caligine magnis implicet et
roribus: Philosophia ipsa accedente quodammodo respicit: & ad humanæ naturæ reuerſi dignitate.
Duplex namque est ueræ sapientiæ gradus: ac primus quidē impedimēta tollit: secundus ueritatis cogni-
tionē inducit: quæ nulla è homini suauior alimonia. Bene igitur: qui antea i maximis ignorantis tene-
bris uersaretur: Philosophia ipsa: quæ sapientiæ studiū proficere: dare cernit luce illa dicit: quæ in propoſi-
to poetate continetur.

Tunc me discussa liquerunt nocte tenebræ

Luminibusque prior rediit uigor.

Primus sapientiæ gradus est impedimēti remotio: hinc dicit tunc discussa nocte. I. obscuritate sublata
liquerunt me tenebræ: quod est ignorantia cecitas ac mētis caligo. Secundus gradus in seipſe sapientiæ
ac addit luminibusque prior rediit uigor. Lumenta sunt hoc loco animi ac mētis ades. Vigor est ue-
ritatis cognitio: per quā uiget aſtutus: nec uiget solus: sed etiam aliter: crederet: ac uehementissime roboratur. Si
quidē nullus aſto suauior obus est quæ cognitio ueritatis. Quod autem animi est: id est latens: atque inuisibi-
le inuisibile: & pulcherrima similitudine declaratur. Ut cum præcipit glomerantur sydera choro.
Nā glomerantur astra per nubis conactione præcipue choro occiduo spirat uento: quæ chamū appellat
Gelus: solemque agrestem nominat Græci: quæ aduersus aquilonem perflant: aspiciunt: ut nonnulli
li tradunt lapix dicitur. Nam uenti alii agnunt alii propellant nubes

Nimbosque polus stent imbribus

Sol laet. Polus pars celi est: & per oplo usurpanti solet: præsertim per ea parte: quæ iuxta Arctici: uel An-
tarcici poli uertit. Celi autem stare non dicit: quod rapidissimo tempore cælum mouet. S. illud nequaquam sensibile
nec populi hoies: nisi per astrologum cursum: quæ motus facile cernit. Itaque latens: uel fidentibus & interpositis
nubibus: ac desubstantibus i terra sribus stare celi uidet: Sol latere: & ante eam quæ oplo astra ueniunt: et ipsa
dies: quem efficit Solis præsentia: & nox desuper in terram fundi. Quale & illud apud Maronem est.
Empit subito nubes cœlum per diemque. Sol significat rationis lucem: atque intelligentiæ claritatem. Cho-
rus: nimbosus uentus: aduersus fortis impet: ac feruissimum tela. Nubes: aram nocte obduci
grauior è animi perturbatione: atque agnunt: quæ obductis tenebris quibusdam mentis ipsius lumē
ac rationis obscurat.

Hanc si Thraxio Boreas emissus ab Arcto

Verberet. Nam Boreas (ita Græci appellant: quæ Latini Aquilonē dicunt) flans nubes soluit: et
eandem uerberando de speli: atque ita diuisum referat diē. Alii legunt: antro Thraxio: quod in antris & ca-
uit: eius regionis speluncas uenti creant spiritus exinde uehementiores: ac nubes pellunt. Alii ab Arcto le-
gunt potius. Arctus autem septentrionalis plaga ē. Ut illud in. y. aneidos. Gelidos enauit ad arcetos. Græ-
ci. n. Anatolen orientē: Dyſin occidentē: Meridiē Mesimbiam: Septentrionē Arcton uocant. Igitur re-
lectis: ac dispulſis ab Aquilone nubibus

Emicant: & subito tenebras lumine Phœbus:

Mittitque oculos radiosque ferit.

Phœbus idem quæ & Sol: quemadmodum Læna Phœbe. Sol autem fons luminis efficit Cicero inquit ac subito emicat non solum quæ Aurora præeunte cunctas consumpsit lumine terras. Sed & quæ abfcessu nubium repente diffundit: & orbem uniuersum sua luce complet. Vibratus crispatus dicitur: & tam vibratus quæ feriens oculos dicitur a relo translatione sumpta & fulgēti gladio: cuius utrumque proprium est: nūm vibraturum etiam ferre. Itaque nō gladius solis: sed etiam oculoque ades dicta est. Nostra tūto ades ab obiectis solis luce circumfunditur: Solem inuenientes diuinius lumen oculorum amittant: & ab excellētiore luce penitus obruantur. Sed (ut redeat ad rem propositam sermo) tota auctoritas in eo poemate circa duplicē sapientie gradū uersa intentio: ut primum impedimentā facillanquæ sunt animi perturbationes: & fortunæ ferientis iacula: deinde perpicua succedat ueritatis cognitio: quā philosophia & sapientia studij inuehit: cū sit illa quidē rex omnium & diuinæ & humanæ cognitionis: ita ueritatis: & apertior dux uiræ: uirtutū uenatrix: uisioque expulatrix. Animus noster cœlo comparatur: quod nūc nubibus tenebrosus: nūc serena tempestate nitet: & animus noster ad perturbatū nitus confunditur: & magnis implicatur erroribus: nūc sincera & perspicua ueri cognitione claret. Quibus contrariis ex rebus: contraria quoque miseris & foelicitas oritur ratio. Quod si queris: quid sit luminibus priorem redire uigorem: id nō absurdum sit interpretari secundū Platonis sententiā: quā animū diuinū & æternum assente: & rerum omnium cognitione perfectum: carere uero corporis & carnis ergastulo confunditur: quæ in memorem feris: sed studio & exercitatione pristina recuperare notitiam. Aut (si id non probat) hominē intelligi. Seneca in athena in philosophiæ uersatū studiis: & id cœlo luce ueritatis illustratur: sed p animi perturbationē atque merore oblitū prius claritas rursum philosophiæ studia repetere: pristina quoque ueri cognitionē recipere. Verum sit probabilis tuo relinquo iudicio. At mea sententiā utriusque nō iniuria ubi possit: & præcipuū philosophiæ utilitatē ostendat. Nos diuinum fatemur animū: & id nobis cū Platone contineri. Sed diuinum hoc est: a Deo creatum intelligimus: itaque infusum corpori. Semper uero fuisse negamus. Futurū semper non inficiamus. Postremo (ut breuius: & quæ cuncta sunt: oia pstringamus) scio: quod diuiditur hoc poema in duas partes. In prima declarat Boetius philosophiæ antecedens effectum. In secunda eundē p similitudinem patefacit. Effectus adueniens philosophiæ duplex est: Ignorantiæ tenebras depellere: & lucem inducere ueritatis. De primo dicitur: tunc philosophia interueniente tenebræ solioque ignorantie liqueant me discussa nocte obscuritate sublata. De secundo dicitur: & prior rigor. i. certa ueri notitia reddit recuperata est luminibus: quod est mentis oculis. Deinde additur similitudo. Animus noster cœlo comparatur. Cœlum nunc tenebrosū tumbulo. Nunc sereno nitet. Et animus noster nūc perturbatū nitus & erroribus implicatur: atque confunditur. Nūc ueri cognitione nitet. Vt idem uel utrumque sidera glomerantur: conglobantur præcipiti rapido Choro: uento ab occidente flante: & Polus. i. cœlum hac in parte stetit: stare uisus efficitur astorum cursus maxime ostendat cœli motum: ut lateribus astris flare cœlum uideatur. Nimbosis imbribus. i. impetuosioribus pluuibus. Sol lateribus concluditur: non dicitur cœlo uenientibus astris: quod fieri solet post Solis occasum. Nox. i. noctis obscuritas: desuper in terris descendit: remittitur: ante tēpus nox terris incumbat. At sed & contrario si Boreas emissus ab Arcto: & septentrionalis plagam uel Thraicium an: & quod ex cuius antis uenti phœciæ uerberant: scilicet ex Iu. & de nubibus & referentur: aperit clausum scilicet per nubium obscuritatem diem: id est: diem claritatē. Phœbeus Sol: emicat. Splendescit: & vibratus: crispatus: subito: repentinū lumine fulgore reseruit: hæc: mirantes: aspicentes oculos: radiis suis luce claratis: Sed hac delibauisse satis sit haecenus. Tu Vale: & studiis incumbes: & re huiusmodi exercitationibus uchemēter oblecta.

Hæc Epistola declaratur: quid seruire imprimis oporteat eos qui Reipub. præstant.

Vigintiis Datis Decembris Indictæ Cuiusdam Senatui. S. P. D. Queritis quid agere ac seruire cum imprimis oporteat qui Magistratū gentis & publicis rebus gerendus præstat. In intelligendū est: ad bene gubernandam regendamque Rem publicā opus esse illis quæ optimo quoque uiro: & bene de patria sentiente sine fide debet fide ac ratione. Quæ quidem cū omnibus in rebus: tum in publicis gerendis negotiis maxime necessariae iudicantur. Has magnas imprimis præclarasque uirtutes proponant sibi: qui Reipublice præ sunt: Magistratus gerunt: qui se: qui uolunt: qui recte cupiunt imperare: Meminerint populorumque ciuiumque Rectores suæ fidei commissam esse Rem publicā: & quæ agitur: quæ cogitant: omnia non ad suū ipsius confortem: sed ad patriæ salutem esse: atque cōmodū referenda. Quod si fidei ac eius esset: ut uel ad uictoris hostē uideretur esse seruanda: quamuis parua exhibere debemus: quæ amor omnē superaret: quæ omnes omniū charitates complectitur: cū præcipuo iure debentur omnia: quā nō modo rebus suis: sed etiam illis quibus nihil prauit neque dulcius quicquid nec charius liberis præferatū statim sit. Est. n. fides: & omnis in fide: & humanæ cōcordiationis atque ciuilibus societatibus firmitas ac stabile fundamentum. Hanc necessariō raditurnitas sequitur: cū ea naturali quodā iuncta cū cunctis est: quæ multo magis salutem ciuium: quam inueni decus affert: id quod Aristotelicus Poeta prodebat. Vere namque radit: & cunctas dicitur optimū ac utilissimū ad multitudine rerum uinculū. Quod dum arduissimum re-

nuir Romanæ Reipublice senatus: non modo hostium infidias repulit: sed totius pene orbis est affectus imperium. Nihil æque custodiendum senatus duxit: atq; taciturnitatem: nihil coluit unq; studio ius Romana curia: quasi fidem quoddam locuplete teste Valerio: & aliis illi Reipublice pectus in quo fidei: arca: totius Reipublice seruabatur. Negi: remere (quemadmodum Zeno Citæus ait) aures nobis duas: quas uoum natura dedit: ut plura audiamus: pauciora loquamur. Proinde Iacobus cognomento Iulius: unus ex Theodidactis. xii. qmbus perpicua illuxit ueritas: itibet ueræ sapientiæ sectatore: non alacritate ad audiendū effertur: sed autem ad loquendū: si modicum quidē membrum lingua est: at inquiriū malum: ac leni fieri ueneni plenum: si pigrit sepe multos fuisse locutos: tacuisse autem fere neminem. Nempe uir linguosus: si sacro Prophetæ credimus: nequaquā dirigetur in terris. Accipere autē pro sapientis firma sententiā: in uis loquum culpa uacare. Nec quisq; iure laudabit Parmenonem quempiā: ac funtē hominem: qui plenus timarum: hac atq; illac perfluit. Procul faciat potius ab omni Reipublice gubernatione: & longe a gerendis negociis arceatur: qui linguæ petulantis: & loquendi temeritatem coherere: non didicit. Quandoq; grauis culpa iure censetur: acenda loquid quod: & cecidit Poetæ: & prudentissimi gestarū rerum scriptores comprobant. Execrabatur uir sapiens imprimis. M. Cato loquacē hominē. Nos quoq; odiosum sane genus putamus eorū: qui inepta: qui intempestiua: qui immoderata uerba fundūt: qui deniq; tacenda loquuntur. Non iniuria cultū in ista: appellauit silentium. & fasus diuini plenus affatus: ac tam & si perpetuū silentium: & Pythagorica taciturnitas non probetur: quippe cum tacendi: & loquēdi opportūnū tempus cadat: & ad moueri labis obliuio: quod aperitur: & claudunt: dignis Prophetæ comprecetur plerūq; iramen longe expedit magis: & florare testem: multo sanctius est silete: q loqui. Quare cum parula nobis aures: natura dederit: linguā certe gemino deniq; ac labori uallo lepit: & quōdam modū cancellis munit. Quod sapiēs Vates nequaquā ignorauit Homerus: q ad cohibēdū uerbo: pe trō: in & ipse quoque uallē est polius dēū luculēte dixit: & mig i modū laudauit Vlx: quippe q nō ex ore: sed ex pectore: nocē pmeret. S; & prudentissimus Hesiodus Poetarū: ut affirmat Gelius: nō uicēbitam linguā: sed recondendā censuit. Quod tū deniq; optimus sic lingua: rhe: auris: si parca illa: si sobria: si moderata fuerit: Vere scriptum tradidit Gregorius. Eum qui linguam coherere non possit: urbi comparandum: quæ nullis circumsepta manibus: & absq; murorum ambitu: hostius sub lae: infidias: ac multis periculis patet. Quod si Augusto Saluatore præcipiente: ociosum uerbum tantandum est: nonne perniciosum: plusq; Scyllam: & Charybdim: ac tanq; ferum scopulum fugere de beatus illud etiam: atq; etiam aui aduertendum est: quod scite Oratus Flaccus ammonuit.

Nec reuinent patule commissa fideliter aures;

Et uolar emissam: emel irreuocabile uerbum.

Hoc memoriter teneret: hoc fixum seruare oportet eos: qui Reipublice gubernat: cuius arca: multa sunt: raenda studiosius: q; secreta bellorum: id quod etiam Maximus probe instituisse fert hoc uerbo bonum Principem: & sapientem Imperatorem imitatur. Studeat igitur: qui Reipublice præest: ueritate: speculatus obliuio: & sancti Prophetæ secretis uestigia: custodiat: caute uias suas: ne delinquat lingua sua: & curia: limen ingressus: Comici: & salutaris instituit memoris: si sapit: quod scire: uideat. Ponat ante oculos Papirium Pretexatū: quem Historici prædicant: quem nulla unq; reticebit etas: nulla obliuiterit: obliuio: quod in tenera admodum ætate: lepido commento: matres ludere maluerit: quā Reipublice secreta prodere. Præcipiunt namq; uir magistri Philosophi secreta habenda esse consilia: & id maxime: omniū salutare constituunt: cū multa contra ex cōsiliōrū uulgatione: & retar dat: atq; interpedita sunt cōmoda: & grauissima iportata detrimenta. Quodcirca uicior Pompeii: q; Varronis de consilio: de q; uis nō in omni origine: sententia uideri debet: ac potius a consiliendo: q; a cogitando: tractum uidetur id nomen: non quod melius silendo: consilium ex cogitari queat: sed quod silendo: tractando: ex cogitata consilia: facilius salutare exitus forsanur. Neg. n. mytheno uacat: q; Consilio deo: in abditio templum erat: quod non uulgata: uigilēd recondita oporteat esse consilia: qui bus illæ præ esse deus ferebatur. Cui dum peragit consilia: Romana: urbis cōdior Romulus: & fecerunt inier consilium: rapiendū Sabinis Virginibus: & operta cōparauit connubia: & sobolem pro pagauit. Disceat igitur: qui Reipublice capessunt: taciturnitatem: diligenti seruare custodiam: sed fidem simul: atq; iustitiam tueri: sine qua: nulla potest: nec secuta: nec beata esse Respublica. Adhibeat cum iustitia pietatē: quæ maxima exilit in patria: adhibeat diligentiam: quæ mater quædam est ois custodis uirtutum. Adhibeat moderationem: quæ ubi adfuit: nullus relinquitur error: locus. Persuadeant sibi: præcipuā esse laudē: ac uirtutē primā tueri fidem: & cōpescere linguam. Valere

republica

Haec Epistola laudatur modus atq; mensura.

Vergilius Dantis discipulis charionibus. S. P. D. Queris: qd sit rebus agendis festiā dū præ ceteris Pythagoras magnus: atq; illustis philosophus: cūctis in rebus: optimā putat esse mensurā: quæ Hieronymus imitatur: modus ac mediocritas: regulā ubiq; laudare cōsueuit. Nā pro eius sententiā: et qd sapientia natura laudabile uidetur: mimimū culpā admittit. Nō. n. nisi in mediocritate alicubi sita laus est. Ita fit ut in rerum cognitione: cum et in opibus uita: ea recta uidendi debeant: quæ moderata sint: nec laudari possint: quæ

uel nimia: uel immoderata existant. Scimus uia regia gradiendū nobis esse: nec uel ad dexterā: uel ad sinistram deflectendū. Est. n. recta (ut ait Hieronymus) & tēperata regia: nec plus in se habens nec minus. Sapientiam moderatū esse oportet: iustitiā quoq; non multā nimis. Itaq; non debemus plus sapere: q̄ oportet sapere: nec minus: q̄ necesse est. Illi unq; plus sapientiā decet: q̄ oīa curiosi perscrutantur: & subtilius: q̄ opus est: oīa psequentes: faciunt ne intelligendo: ut nihil intelligā. Nimis multam operā (ut ait Orator) in res minime necessarias conferunt. Illi rursū minus: q̄ necesse est lapidant: q̄ ad res necessarias intelligendas: nec tempus adhibent: nec diligentiā: sed crassae stultitiæ errore ducti: & de uia regia finitiorum declināt. Sed neq; etiā iustitia ipsa: si nimia fuerit: culpā uacare potest. Nam scire & eleganter scriptum est: ne sis iustus nimis: ne uidelicet summa uirtus ueritatem in unum: & nimietas (ut ita dixerim) culpam faciat. Quare & dexteram: & leuā partem deuitantes: rectam in uirtutis uiam: & mediocritatis regulam consecretur Pythagoram imitantes: qui cunctis in rebus optimam parauit esse mensuram. Valere.

Clarissimi Philosophi: ac praestantissimi Oratoris Augustini Dathi Senensis: Epistolarum liber tertius feliciter incipit: quo parū solummodo cōnnetur eius epistolarum: quas publico Senensis Reip. nomine cōposuerat: quum eēt scriba illius in dytē ciuitatis.

CAugustinus Dathus in suis librum. lli. Epistolā p̄fationē feliciter inchoat: de sup̄scriptis uerbis: atq; inscriptionibus & subscriptionibus: secūdū cōsuetudinē Senensis Reipub.

VGVltius Dathus: Nobilissimo: ac generosissimo equi: & integerri moratq; ornatissimo dñi Senens: Laurēio Bonifignio. S.P.D. Nihil uereor amice oīis suauissime: & cōcūis peregre: te plane cognouisse oībus in rebus plurimum habere momentum distinguēdi rationē Nec. n. eadem omnes: nec ubique oīa: nec oīa omnibus temporibus decet. Quocirca nō minus scire: q̄ eleganter dictum est: ineptum haberi oportere: qui nec rerū: nec psonarū: nec locorū: nec temporum rationem habet. Is autē contra & aptus appellatur: & iure laudatur: q̄ ea oīa: quae modo cōmemorauimus: & sapienter distinguit: & diligenter cōsiderat. Ac propter eam q̄dem causā aliter: q̄ inferiores: aliter qui superiores sunt: compellare solemus. Et superiores qdē potius dignitatis nomine: inferiores autē proprio nomine plerūq; uocamus. Regem Carolū si quis alloquatur: & Dux Calabriae Rotolandus dicit (si uocare uoluerit) Rex serenissime: uel christianissime princeps: aut alio titulo nūcupa hic non dissimili. At Rex Carolus si contra affabatur Dñem Rotolandum: Rotolande uocabitur non dux: aut alio quo uis titulo dignitatis. Hinc est illud apud Virgilii de Iunone superiore regina deorū & Aeolo inferiore uentorū Rege. Tūns o Regina qd optes: Explorare labor. Illa autē ait Aeolum. Aeole nāq; ubi dictum patet: atq; hominū rex: & cetera. Igitur non exorta cōsuetudo est: ut quod ueteres plerūq; alia ratione usurparent: nunc per abstracta nomina cōficiant: distinguendo varias dignitates: ut in spiritalibus de summo Pontifice dicimus: Summi Pontificis sanctitas: Beatitudo: Clemētia: Pietas: ut tua sanctitas: Apostolica pietas. De Cardinale dicimus: Reuerendissima dominatio: & idē qdā de Metropolitano Archiepiscopo: & etiā Episcopo in suis Dyocesibus. Iē in ecclesiasticis dignitatibus paulo inferioribus: paternitas: ut reuerendissima paternitas aut Reuerēda paternitas: tua dignatio: qd ē i quolibet Pōntifice dicimus: aut simpliciter paternitas p dignitatis uarietate. Item in Saecularibus de Imperatore: ac Rege: tua Maiestas: tua sacra Maiestas: tua sacratissima Maiestas: tua Serenitas: tua Sublimitas: tua Clementia: tua Celsitudo: tua excellentia. Item in inferioribus paulo dignitatibus: tua excelsa dominatio: uel tua Magnificētia. In minoribus tua Praestantia: tua Amplitudo. Ite in minoribus tua Reuerētia: tua nobilitas. In aequalibus: tua Humanitas: tua Probitas: tua circūspēctio: tua Prudētia: tua Solertia: tua Industria: Pro uarietate rerū: de quibus sermo uertitur. Quae oīa: & quae cōsimilia sunt: studiōse cōsidera: & discretē: prout diuersitas personarū: & rerū distinctio postulat: ad usum: uel loquendo: uel scribendo accommoda. Dignitas personarū: p̄fecta ē: & earum quae scribūt: & ad quas scribuntur: linere. Vtin plerūq; rebus aliis ita & in hac quoq; cōsuetudine ponas: q̄ rationi parendum est. Multa cōmutant tēpora: multa usur

pant; corruptunt nonnulla ac sepe pervertunt. Inferendum videtur temporibus: & ipsi nos tenentur: accōmodemus: quod ne ipsi quidē sapientes distulerunt. Magnam atque partem in hac scilicet exercitatione consumpsi in reipublice versatis muneribus. Ipse mihi sepe vim attuli. Frequenter amici consilium: & rectam sententiam extorsit depravata consuetudo: quam naturae defensor Auerrois vim naturae obvinere non abnuir. In cōmuni hominis usus: & populoꝝ frequentia: quā vulgus & multitudo probat: servanda consuetudo est: quā si qui forte suo quodam fratri iudicio improbare conati sunt: cum irrisione legentium: atque audientium explosione quasi ridiculi imbrabantur: reidantur repudiantur. Neg. n. debemus plus velle sapere: q̄ sapere expedit. Scire monuit Favorinus Philosophus: praeceps illius uertutis sectatorem adolescentem. Vite moribus praeteritis. Loqueretur verbis praesentibus. Sed id quoque verum est: aliam eruditam effusillā popularem orationē: aliter eam paucis: aliter cū multis loquendum. Quam igitur publicum obis munus: ab usu forensis & publico ne discedas: & illud imprimis teneas triplicem confirmi personarum gradum. Aliae superiores sunt: aliae pares: inferiores alio. Omnitium habenda ratio est: & singularum quidam delectus: quē quē oia qualia esse debeant: & quo fieri optime modo: & suo servari ordine possint: tum demū facillime intellexeris: cum omnem curam eam in rem conferes: ac praecipuum quidam diligenti adhibueris: & praecipis cunctis oratoris artibus: ac legibus: longo praeterea usu: & assidua quadam scribēdi exercitatione praestitueris. Quemadmodū variae sunt hominum dignitates: ita varus rationibus profundissimum in litteris persequendus ut debemus: ut cum maioribus reuerentia: cum aequalibus moderatio: cum inferioribus benignolentia: & charitas iudicetur. Sed & eorum: quos superiores esse intellegimus: delectus habendus est: ut quodam vocemus dominos: quoddā patres: quoddā benefactores nostros: quosdam omnibus praedictis complectamur: ut de summo Pontifice: Cardinali: & egei: Primum ex ipsius dignissimo collegio: ex celsis civitatis rectoribus: q̄ debet prodens vix: & crebris iudiciis distinguere. Sed nos breviter colligemus: quae huic proposito necessaria sunt. Primum quādam poenentes exempla: deinde breviter percurrendo diversos hominū gradus. Ante omnia considerandū est: quis sit scribendi modus: & ordo: ut vulgo: & imperitū hominum multitudini fiat la: is: quibus nec curā: nec nobis: aut non: utis: & conciliis quibuldam litterarū annotationibus: vel uti signis: scribēda sint nomina dignitatis: & propria cuiusq; in dignitate: consilium: & admirandis nōn his epithetis: ac utalis praenominanda: pro utrio hominū usu: & vulgata: qualis ipsa tandem est: nostri temporis cōsuetudine. Sicut est. n. & in vita cōmuni. & civili societate longe magis eligibile insaniere cum multis q̄ cū his solus sapiens: ab oibz irrideri. Demus hoc igitur plurimorum voluntatis: & magnarū atque potentū desiderio cōdonemus: eamque & nos i cōmune opinionē atque sententiā: ut laus ipsorū aurbis & falso laudis praecōio gaudēbus blandiamur. Sed licet usq; laudes: attamen fiat cōtra ratio: & legetis eorū: qui in aurem falsa esse oīo atque inanes proferunt: aut magna ex parte nostras laudes. Et a tamen semper excipio: q̄ dei voluntate antitē: & Apostolicę sedis largiēte gratia: ac summi Pontificis concedēte auctoritate: quoque dignitatis gradus ascendunt: quos merito iure summis quibuscque dignos honoribus iudicamus. Itaq; (ut ad rem sermo redeat,

Ad summum Pontificem scribimus.

Patet Siste. seu Beatissime. siue Sanctissime. alias Sacratissime. aut Beatissime. aut Sanctissime Pont. vel Clementissime. siue Pulcherrime, vel Divine Fidelium Pastor: post pedum oscula Beatōrum. Subscribimus: nos filios: ac deuotissimos seruitores. Super scribimus vel sic. Beatissimo ac Beatissimo in Christo & patri Domino: Domino N. iiii. diuina protidentia Sanctae Rom. atq; Catholicae Ecclesiae summo Pont. Clementissimo benefactori ac singularissimo Domino nostro: vel sic: a nullissimo Patri: & Iesu Christi terris Vicario: summo Pont. N. iiii. ecclesię catholice p̄nicipi: ac Beatissimo Domino nostro. Vel sic. Pont. Maximo. N. iiii. Sanctissimo domino nostro. Vel sic. Sanctissimo Domino nostro Papae. N. iiii.

Ad Cardinalem scribimus.

Reuerendissime in Christo pater: & Domine: Pater ac benefactor praecipue: seu Singularissime post huius commendationem. Subscribimus nos filio: & possumus addere deuotissimos. Super scribimus in hunc modum. Reuerendissimo in Christo Patri: & Domino. D. B. miseratione diuina Sanctae Romanae Ecclesiae: Episcopo Sabinenis Cardinali Niceno: Constituto poliano: Patriarcha: patri ac benefactori nostro: siue suo Singularissimo.

In hoc uero notandum: quod Cardinalium triplex est ordo. Vnde dicitur: vel Episcopo tali: Cardinalli Niceno: vel Presbitero Cardinali Aquilegeni: vel Diacono Cardinali.

Item addendum: quando fuerit Episcopus Cardinalis: ponitur titulus: ut Episcopo Tuscaniano: vel Sabinenis: & deinde additur Cardinali Niceno. Sed aliud secundū usum diuersum. Sed quando est Diaconus Cardinalis: in super scriptuone taceatur titulus.

¶ Ad collegium Cardinalium scribimus.

¶ Reuerendissimi in Christo Patres & Domini: ut supra ad unum.
Subscribimus consimiliter: ut ad singulos. Atergo.
Sacro Sancto cœtali collegii Reuerendissimorum. D. Cardinalium Sacrę catholicę ac Romanę
Ecclesię Reuerendissimis patribus ac benefactoribus nostris singularissimis.
Vel sic Reuerendissimis in Christo patribus ac Dominis. D. Cardinalibus Sanctę Romanę Eccle-
się patribus ac benefactoribus singularissimis. Vel sic Sacro Reuerendissimorū Dominorū Cardi-
nalium collegio Catholicę Ecclesię Reuerendissimis patribus.

¶ Ad Concilium generale scribimus.

¶ Reuerendissimi in Christo patres: & cœteræ ut supra ad collegium cardinalium.
Subscribimus ita: ut ad cardinales. Atergo sic.
Christianissimę ac sacrosanctę venerabilium ac Sanctorum patrum Synodo: patribus celeberrimis
mis: Auiunione: seu Patris congregatis.

¶ Ad Electores Imperatoris scribimus: & subscribimus: ut ad cardinales.
Superscribimus in hunc modum.

¶ Reuerendissimis in Christo patribus: & Dominis obseruandis. D. i. Magistrinensi. i. Colonienfi. i.
Trecerens. Archiepiscopis per Germaniā: Italiam: Galliam Archicancellariis: & electoribus sacri
Roma. Imperii: Singularissimis patribus nostris.

¶ Ad Magnum Rhodi Magistrum sic literę subscribuntur.

¶ Reuerendissimo in Xpo Patri: & Domino. D. Fratri Baptiste Vrsino. Deigratia. Sacrę domus
hospitalis Sæcti Ioannis. Hierosolymitani: magistro humili: & pauperum Xpi custodi. amico no-
stro charissimo. Seu aliter: pro dignitate scribentium personarum.

¶ Ad Imperatorem scribimus.

¶ Christianissime Princeps: atq; inuictissime Cæsar. Dominator orbis. humillima commendatio he
præmissa. Subscribimus nos filios & seruicres.
Atergo. Gloriosissimo Principi: ac Serenissimo Domini: & Regi Regum potentissimo Domino. F.
Dei gratia inuictissimo Imperatori & Romanorū Regi semper Augusto.
Notandum: q; in maximis Principibus uel ecclesiasticis: uel secularibus: nonquam in superscriptiōe
pōitur: nisi prima littera proprii nominis: & illa quidem maiuscula. Sed hæc satis. Iam secundam
propositam partem breuiter percurramus.

¶ Archiepiscopus dicitur. Reuerendus: aut Reuerendissimus dei gratia: & c.

¶ Episcopus consimiliter: & Reuerendissimus solum in sua Dyocesi.

¶ Generalis alicuius religionis etiam scribitur: & inuitatur. Reuerendissimus: præsertim ordinis
Predicatorū: Minorum: Heremitarum: Carmelitarum: & similiter Abbas generalis (si hic titulus
fuerit) & Generales ipsius episcopi prænotantur: nisi q; Generalis Minorum dicitur Generalis mi-
nister: & nō alii igitur exempli causa: sic super scribitur Generalibus.

¶ Reuerendissimo in Xpo Patri: & sacre Theologię professori: Magistro. S. Generali ministro no-
tus ordinis Minorum Sæcti Francisci: amico nostro charissimo: Seu benefactori suo præcipuo.

¶ Hoc interit inter Episcopos: & Generalem ordinis alicuius: q; ille dicitur. Reuerendus in Xpo pa-
ter: & Dominus. Hic uero Reuerendissimus in Xpo pater: sed nequaquā Dominus.

¶ Magister Theologię dicitur. Reuerendus in Xpo pater: Seu Venerabilis in Xpo pater.

¶ Doctor Canonum. Eximius sacrorū canonum doctor.

¶ Canonicus. Venerabilis pater: & ita.

¶ Sacerdos.

¶ Frater obseruantię inscribitur. Seruus Iesu Xpi.

¶ Imperator. Gloriosissimus: Christianissimus: Inuictissimus: Serenissimus.

¶ Rex. Serenissimus: Illustrissimus: Indytus.

¶ Aliquis dominus: Dux: uel Marchio. Magnificus: Illustris: Excelsum: si fuerit dignior.

¶ Cōmuniter ac libere respublicę. Magnifici Domini: Potentes uel Excelsi.

¶ Inferiores. Specabiles Viri.

¶ Doctor Legum. Eximius. Si dignior: Præcellentissimus: uel famosissimus.

¶ Aliiter: si fuerit Doctor utriusq; iuris: quia addit. Eximius utriusq; iuris Doctor. Et ita suo mo-
do: Artium: & Medicinę Doctor.

¶ Orator. Eloquentissimus: facundus: eloquentissimus.

¶ Scolari Doctor: eruditus. Vel eadem i superlatiōe: Doctissimus: eruditissimus: & clarissimus:
si habeat plures prerogatiuas.

- Miles. Spectabilis: generosus.
 Nobiles. Ingenui: nobiles: generosi.
 Armiger. Srenuus: Magnanimus: Fortissimus.
 Merca or. Egregius: indulsus: probidus.
 Cuius. Benemeritus de republica: ornauissimus: integerrimus.
 Senex. Meritis: & pietate grauitissimus.
 Iuuenus. vel adolefcens. Animo: uirtute: laude: gloria praestans: ac moribus probatissimus.
 Puer. Clarus: indolis: optima: spei.
 Alia sunt quaedam considerata pro diuersa hominum conditione: et circumspectus: spectatissimus: prudens: discretus: et in senionibus. Fideles: deuotus: quae ipsa tua diligenter consideret: & congrue utatur prudentia: uaria hominum merita distinguendo. Praeterea non est silentio praetereundum quadruplicem esse titum subscriptionum in lineis: ut enim aequales scribunt ad aequales: & tunc sub initio perscribatur principio linearum hoc modo.

Senatus Populusq; Senensis

Aut paulo inferior scribitur ad superiores: & tunc sic subscribitur haud longe a principio linearum uidelicet hoc pacto.

Senatus Populusq; Senensis.

Aut minor litteras mittit ad se longe superiores: & tunc fiat subscriptio medio albo in hunc ferme modum.

Senatus Populusq; Senensis.

Si uero litterae dirigantur ad Pontifices: seu Reges: ac Dominos potentissimos: sine papam subscriptione auiotetur sic.

Senatus Populusq; Senensis.

Addatur etiam (si placeat) Epithetum aliquod suppositionis (ut appellant) uel uel illius: seu uel: sicut indignus: aut humilis: uel aliquod huiusmodi.

At satis hunc ordinem tantum feruari ab iis: qui sunt in potestate: & dominio constituti. Nam priusate personae: & si longissime fuerint superiores: Semper tamen nomen suum proprium modeliq; seruanda causa collocant sine linearum. Postremo: ne quid hac in re lateat: scias uolo annotari nomina diuorum: & dignitatem eorum: ad quos scribuntur Epistolae: singulis uel paucis admodum lineis: & manuulis: iteriecto spatio: hoc modo.

E. V. Sanct. Denotus filius August. Dar. humilis seruus.
 Habes mi Clarissime Laurentis: quae mihi in praesentiarum breuiter explicanda occurrunt in hac materia: quae & si ipsa per se uideatur parua esse: tamen tuo dicata nomini plus habere uidetur auetoritas: & ponderis. Vale.

Edictum Senatūs: Populiq; Senensis.

Vm a Venerando patre Sacri minorū ordinis Generali: ad firmiter retinendam Catholicae Religionis ueritatem: atq; Orthodoxae integritatem fidei: & ad tuendum sacrosanctū in uigiliis specimen constitutum: ac pfectus sit uniuersa nra ciuitas: nostrisq; agni diuione regionis te trusca: ut meritis ac pietate apprimē claris: Sacerdos Venerabilis: ac Theologiae professor: Ioannes. illa. euilem ordinis consecrator: & Euangelicae doctrinae praedicator insignis: & condonator uehemens: nefariae superditionis: falsae impietatis: ac prauitatis: haereticis: inquisitor acerrimus: ut profanis abiectis praetigis: anilibus superatis inceptis: sublaus Ariolorum: Diuinatorum: Sorde legorum: Aruspicum: Genethacorum: Comito: Necromanticorum: Horoscoparum: Rabdomanticorum: coeuentis: idgenus deliramentis: quae perinde: atq; idolorum seruitus habenda est: ubiq; pie caste iuste: innocenter: sancte uiuatur: & ubiq; splendet Euangelica caritas: sana: atq; incorrupta doctrinae ueritas: & ipsa deniq; augustae nostrae religionis pietas: ea: quam Graeci sapientes modo. modo. uocant: & infidelitate omni prostratas atq; reiecta: sanctissimi diuini cultus resurgat gloria. Quare (ut maiorum nostrorum instituta seruemus: qui sacra: cenomonia: & totius diuini cultus obseruationem: pie semper: ac diligentissime coluerunt: & aeternum: atq; imortalem totius mundi principem: & Regnam Coelorum Dei gloriosissimam genitricem: in summa praeceteris fidelibus nationibus: ac populis: ueneratione habuerunt) iubemus: atq; edicimus: & uniuersis: & singulis: qui in quibuscum nostrae diuisionis: comitatus: districtus: archidia: atq; oris nostrae Republicae nomine exerceant potestatem: faveant: iuent eandem: quem praeuimus delectum inquisitorem: & opes: atq; praesidium ferant: in ius prostrum omnibus: quae ad sui maneris obeundi ministracionem pertinent: etiam confidenda manu: ac prebendo fauellite: ut superstitiosius: atq; impu confundantur: & coeteri a falsis deterreantur insaniis. Valeant: qui legunt.

Benefices Bessationi Cardinali Niceno. S. Græcos magno semper in honore nostrâ habuit ciuitas: ac præclarâ eam quidem coluit nationem: a qua plerique ingenue discipuli nâ fluxerunt: quæ doctrinarum pene omnis exitus princeps: atq; eloquentiæ anchora cuiusq; mei ipse. M. Tullius latinus pater eloquiū litteras inuixit ingeniorū dedit acmē multarum rerum concessit laudem. Sed quos modo ex eadem natione tuâ nobis commendauit amplitudo: patria extorres: ac profugos: & post Constantinopolitanam cladem multam terrâ: mancipia: citatos: longis erroribus peruagantes: quasdam ueluti imminis hostis immanis Mauri: mehis: impiorum l' archorum reliquias: miserati calamitosam eorum fortunâs: ob religionis & pietatis cultum: ob gentis nobilitatem: ac splendorem sanguinis: propter eorum uirtutem: rectâ uiuendi rationem: ac disciplinam: perfectamq; morum probitatem: tanto prae feram interueniente auctore cōmendatos suscipimus: audiuiq; eorum legatos: qui mandata primum apud nostrum magistratū: mox apud numerosos ad id constituto: ibene atq; opulente exposuerunt. Vitro citroq; habita uerba sunt. Pactis igitur contentisq; quæ necessaria ad eam res uisa sunt: decreto Senatūs: & populi scitorū: cuius est legem condere: Græcos tuos libenter asilimus: & intra fines nostros cōplexi: eam in maioriā regione oram optantibus ipsis præscripsimus: quæ cœli clemeniā: summa temperie: fertilitate agri pollicentis: pascuis exuberantia: atq; multorum ubertate fructuum. Locum uero suopere ingenio opportunum castellum quoq; in edito colle muniri: & arx peruerusta iussimus redditi. Monti acuto ob id est nomen: a situ non iustitia inditum. Nec defuit salus feraces populi: amoeni colles: insidâ nemora glandiferis opaca arboribus: scatentes aquarum fontes: ac deniq; suis temporibus salubres auræ. Magna est uenerande patris eius regionis opportunitas: quæ ecclesiæ finitima: solo prouinciæ Patrimonii a Senensi distemuitur agros: & Tyrreno mari proxima propiusq; abest tum a Talamonio: rum ab Herculeo portu utroq; nostræ subiactæ ditioni: quo non a Ligonibus solus: sed etiâ a Siculo fretos: & a plerisq; celebibus inlulis: titerem: & oneraria multa consistunt nauigia: ubi plerisq; quodâ celebibus quoq; e Græcia uini: qui ab Helle ponto: & a Pontico mari in latum transit: milerunt: dulcis pressio secessus fuit: destatio tuissima nauis. Nomina permulta: & pscis indicit: non numenta: ut uel ob eam causam gratissimus locus: ac per incundus uideri debeat. Hic iam tandē tuos homines: tuos nostros pontis certas ponent sedes: & pacato æto fruuntur: & non magna sine spe: atq; omine Constantinopolis recuperanda: florentissimi quondam Constantinopolitani imperii pars: non nulla resurgens: unde de hand longe aberit Constantinopolitanus Patriarcha: & magnos non mō Græciæ: sed ecclesiæ quoq; lumen Bessationi: si quando uisere: & salutare libebit. Græciis itaq; hominibus: quum præfinito tempore affuerint: nullum deest: a nobis non solum hospitium: uerū etiâ studiū atq; officii genus. Inuit autē hæc tanta amicitia: amicitia: fœdera mutua confirmabit: uoluntas: summa: necessitudinis augebit affectus. Nec erunt uelut alienigenæ: Græci nobis: sed ut quos ratio: & natura iungit: & uernaculi amoris glutinū sociant: ita ut polihæ: & quem Cōstantinopolis dederit: & quæ hæc patria genuit: nullo nobis discernime agatur. Hæc sint responsa mis litteris. Hæc significanda duximus: & ad tuam amplitudinem perscribenda: quâ ut Græcorū ad nos: mature adueniunt: uisum: uer oramus: ac pergas se huius patriæ patrem beneficentissimum exhibere. Vale.

Benefices Veneris. S. P. D. Suadet uestra in hæc Rempub spectata benignolentia: hortantur: uetus: & ueluti naturalis quædam necessitudo: nostra filiabus obsequia audere iuitat: ut quæ in ueracq; partem forte contingant: & conferre uobiscum fidenter debeamus: & cōsiliū: ac fauorem petere. Cum consistat igitur in Liguria: nouam ac magnam paratissimam ac lateant quæ inservabilia sunt hominibus corda: Nos qui christianæ Rcipiamus gloriam: & fidelium uniuersorum pacem: & status nostri tranquillitates: uestram amplitudinem cōsultamus: quidnam & ipsa ea de re sentiat: quæ uere sapit: ac protidet omnia diligenter: & agendum sit: siquid forte opus acciderit. Nam omnes expendere: casus: & cauere sibi in omnem euentum putamus prudentiæ esse. Itaq; & cōsiliū: & quid hisce de rebus sentiat uestra sapientia: & magna cum fiducia poscimus: & suppliciter obsecramus uestram benignitatem: in qua plurimum consistit nostra Rcipub. atq; harum litterarum responsum diligenter oramus. Valte.

Eucti Senenlibus. S. P. D. Opime existimatis: & uerissime dictis posse uobiscum: & cōfidenter: & audenter omni de re agere. Sic. n. postulat: & exigit ius ueteris: & perpetuæ nostræ benignolentia. Sed eo cōfidentius: & liberius id facere licet: quo res communior: & late patenior accidit: ubi honesta: & rationalis: & uestra: & ceterorum suspicio esse possit: cuiuspiam inde pronenturæ: italici oculi turbationis. Quin imo laudanda magno pete est: quia uestra prudentia: tum pacis: & tranquillitatis egregium studium. Cūsem de qua: scribitur: parati in Liguriam aduimus. Iudicium de ea nostris ueris: certissime esse non possit: q̄ inservabilis hominum mens: & abdita cordis consilia uelint: rerumq; contingendum: & fortuitarum natura patitur. Sed utrumq; res acciderit: nos & mari: & terra cōseruationi quiescit Italia: & pro studio in futuroque uolito: & uisitarum superne anno fœderis defuisti minime sumus. Eadem fore senten-

ita & voluntate regia Maiestatem pro comperto habetore. Summum pontificem longe studiosius & efficacius: & quia fcedes caput est: & quia omniū Christianorum pater: prospiciens: & cognoscēs sine totius religionis periculo: non posse periclitari Italiam. Quo ad nos: & vestram retinendam: & conservandam liberatam a iurisdictione excelsa: & instructi ut rerum conditiones suadere videntur & de nobis tantum sperare in omnem eventum: quantum vesterem: & constantem nostram benigno sentis: & optimam in vos voluntatem deest. Vale.

Seneses Summo Pontifici maximo. S. P. D. Quamquam Oratores nostri qui mox ad conspectum gloriosissimi: & te conferent sanctitatis: & plantis: & copiosis summa animorum no-
strorum letitiam explicabunt: tamen pro ingenii desiderio & has modo litteras præcur-
rere noluitis: ammirabilis nostræ prænuntia notitias & gaudii. Nam intellecta glo-
riosissima: & beatitudinis assumptione: letati sumus mirādum in modum: & incredibi-
li gaudio universis exultat. Senensis populus: qui & cum propheta: ac domino nascere: recte erumpat
in docem. Hæc est dies quam fecit dominus exultemus & lætemur in ea. Vere successit prospere no-
bis dignissimo pastore & labanti orbi consuluit de cælo Dominus: qui pastorem bonum Christa-
no gregi: & sponte eius ecclesiæ: cathodem diligentissimum dare dignatus est. Assitit nobis Pontifex
futorum bonorum: qui per amplius: & perfectus ecclesiæ firmitatem: fidelis populorum quietē
universalem pacem: catholicæ matris ecclesiæ gloriam tueat. Firmam petram: id est lapidem angu-
larem Salvator nostris: super quem edificata quondam in principis Apostolorum ecclesiæ incolumis
perseveret. Et namque & ligandi: & solvendi data potestas: & Pontificium traditis: qui adductus in
tantum oves universas: quantum ovile constituitur: sicut unus est pastor: qui gregem suum pabulo nutriet
vitæ: & sanctitatis: eumque a Leporum rabie & moribus liberet insectantium. Gratulamur igitur
Catholicæ matris: quæ sub umbra eiusmodi alarum filios suos ab hostium omniū defendat insidiis.
Gratulamur universis christianis cælibus: atque conciliis: quorum natis in tranquillum quandam &
tutissimum portum adnecta est. Postremo cælorum principii: & tanti beneficii largitori grates im-
mortales agimus: & sempiternas: qui eo nos Pastore dignatus est: de cuius a consensu istandis sit nec di-
mendum de lapsu: qui in brachio ac digito dei ecclesiæ sustineat decus. Cæles regni cælestis acce-
perit: qui divina cooperante gratia Christi personā gerat: & quidam æterni principii vitam agat: ut
omnia mirabili providentia: ordine consilio regantur. Ita quæramus illius: qui benignè nobis in ta-
li pastore complacuit: scilicet: & quanto fas est dignis: tuam fidei ac beatitudinē tueat. Qui nos fides
pollicemur: tunc rationem debitam exhibemus: obediētiā congruam deferimus: humiliter supplicantes: ut devotissimam Romano nomini: & apostolicæ sedi nostram civitatem be-
signe suscipiat: & magno semper amore prosequatur. Ane pater sanctus: & in sepius Turchos acia-
gere Patri gladio super fymora tua potentissime.

Seneses Summo Pontifici. S. P. D. Natura quæ nos mortales genti: mortalem quoque
abstulit nobis paulo ante Pontificem: & præcessorem sanctitatis Pium secundū. Eius
propter divinas laudes: & summe virtutis merium: migrationem ex hac vita deplora-
vimus. Tanti successoris: & tuæ assumptio sanctitatis tristitiam vertit in gaudium. Cuius
Senensis Apostolicæ Sedi præfuit: cuius quoque Senensis si non natura: ita certe gratia
nostro privilegio utrumque volunat: & summi amoris affectu: sacri Apostolatus dignitatē succedit.
Detum quæsumus: ut tante dispensationis ministerium prospere cedat. Sancto spiritui affluente ac di-
vina aspirante gratia: ut ecclesiæ fulgor toto orbe clarescat: floreat ubique gentium: & beatitudinis no-
men: & impiorum hostium perfidia conteratur: quadam veluti atriæ scilicet requirentie foelicitates
eam apud fideles omnes populos: tum apud Venetos acres præceteris fidei catholicæ propugnac-
tores: tum apud Senenses quorum patria & rectum communis est: & Romanæ ecclesiæ omnium con-
sensu iustissimum propugnaculum. Ea in tuæ sanctitatis præcordiis perpetuo defixa esto. Vale

Seneses Summo Pontifici. S. P. D. Summam esse constat vel ineffabilem potius omni
potentis Dei in hominum genus misericordiam ac pietatem: qui benigne hominum sa-
lutem per omne ætatis dignatur prospicere: qui Ecclesiæ suam: ac fidelium conciones
iusta dilectione prosequitur: ut firmiter adificatam: ac solide fundatam supra firmam
petram: petra nunc benigno suo deserviat auxilio: & illi regende eiusmodi Pastores præfi-
dat: per quos quæ magnis ætatuibus procellosi maris fluctibus: nec obstrui tamen Petri navigium
nec mergi possit. Sed ut ceteros omittamus: qui solus corporis vinctus: ex hac vita gloriosus per-
actis certaminibus: decesserunt: novissime diebus his pro sua immensa largitate: tuam beatitudinem
dedisti: & ad summi apostolatus eunxit fastigium. Quæ res si ceteris populis grata est: nobis profecto
existit tum incenda: ut nihil poterit hoc tempore nec gravior accideret: neque quicquam omnino
lucendum. Qui cum intueamur divina favente bonitate: ob gloriosam tuam Sanctitatis assumptionem
ecclesiæ fore semper incolumem: fidelium omnium salutem: tranquillam: & honoris recte consul-
sum: spem oblatam: ut tandem confundatur immanitas sententium Barbarorum: certe lætamur plu-
y. illi.

simum ac tandē
uit Calistus. R.
tabir. Incom
gat hostes
rudini ex
Vener
dari
ta

interis largiorem deum glorificamus ac summis maeritis honoribus Plantatur
gaudet Pius, Confidit (ut speramus) Paulus secundus: & gloriosam victoriā repot
entum & virtutem dabit is qui illum elegit: ut tanquam vas alterum electionis confina
& insequatur eos donec deficiant: quam palmam referuam domino consilio: tu beati
ultimare debemus: ut tandem aliquando Venet catholice fidei accerrimi propugnatores
Duoce id est Patre diuinitus instituto: & pro apostolica Ecclesia sedente Pontifice: & pr
inopit: & ceteris desiderii fiat compotes. Igitur quę nostrę partes sunt: & ita ammonet sancti
licui præceteris hac optata fore: & uocatione ad tanti operis ministerium stetati sumus: ita ad lar
giorem cuiusq; dari optimi ac doni perfecti deum: continuas fundemus preces: ut gratiam habum
de impariari: quo uictoriam tantam: & gloriosum triumphum affequatur tua sanctitas cum som
ma exaltatione Catholice fidei: & immortalis tue beatitudinis gloria. Nos & speramus & augea
mur Paulo sedente secundopacem fore cunctis fidelibus: nostre præsertim Reipublicę quoniam inimis
uiscentibus pietatis sanctitas ita complexa est: itaque eam proinde in tuo sinu ociose recubant: tuę bea
titudini suppliciter ac deuotissimis precibus cõmendamus: ac deis quę per litteras nunciata sunt
gratias peringentes agimus. Aucto sanctissimę Pontificis personę ad teq; sibi tua sanctitas quęsumus
habere Senensem populum unũ omnĩ fidei: obsequio & obedientia ac deuotione præstantē.

Eneses Summo Pontifici. S. P. D. Agimus summo creatori ac totius mundi principi
pi inenſas grates: qui pro ineffabili dono pietatis salubriter humano generi conſultit
ac sanctę romanę Ecclesię Pastorem cælis dare dignatus est: cuius sapientia uirtutes
ac diuino consilio optime gubernetur ecclesia sancta eius: siq; grex tuus dominicus a
Luporum insidiis: catholice fidei augeatur dignitas: summa pax tranquillitate fideles
populi perfruantur. Nihil poterat huic ciuitati & patrię nunciari iucundius: nihil afferri satius: nihil
contingere optabilius: quodq; ciuium omnium animos inaudito quodasq; in explicabili expletet
gaudio. Vere cõ Prophetā condicat Senensis Populus. Ista dies & quę expectauimus: fecerim: & uidi
mus: ideo ex intimis aĩs exultemus & letamur in ea. Quãobrem nostras partes cõduximus: ut has mo
do litteras p̄scriberemus nostrę p̄nuncias imensę uoluptatis: & gaudi. Plurimũ namq; gaudemus
nobis: gratulamur sacro sanctę Romanę Ecclesię: Christianę religioni: ac fidei: nec non tuę Beatiſ
simę sanctitati: quam ut dare operantibus fidelibus dignatus es: ita cum summa totius christianę cont
oliationis firmitate: & pace cõmementer ac felicissime tueatur cælorum princeps. Tuę beatitudini pa
triam ipsam: quę tantum lumen gentiũ: quam habuisti semper tuo nomini deuotissimam: supplic
ter atq; humilissimę precibus commendamus. Eidem nostras Reipublicam tuę sanctitatis filiis: ob
sequenſissimam: regimen ac populum uniuersum deferimus paratum quouis tempore: nihil aut
effecere aut cogitare iucundius: quã tuę beatissimę obsequi sanctitati. Aucto Sanctissimę Pontifex.

Eneses summo pontifici. S. P. D. Quod maiores nostri firmo semper iudicio compro
barunt: nos quoq; illorum imitari uelligia constanter asserimus: pacem: cuius nomĩ
bona cuncta censentur: eam rem esse: in qua ueri boni ratio sita est: cuius studium hu
manam societatem & conciliationem tuetur. Ad eam uero retinendam uorum omne
iuius ciuitatis: & nostrę Reipublicę a p̄paratio intentio: cum liqueat eos bene ac bea
te tuetur: qui bonum pacis complectentur: ad cuius certiore possessionem obtinendam: cum plu
rimum conferre uideamus quã diuini numinis inspiratione: cum Regia maiestatis tua protidemia
sanctissime p̄per institutum Ecclesię incolumitati: & totius Christianissime Reipublicę firmam
mento prospexit salubri consilio stabilita concordia: & affinitatis uinculo insuper ac iussimã conſe
mata: agimus immortalis totius mundi principi: & quę eius tuem gerit tuę sanctitati grates: & tuę
beatitudinis ac Regię Maiestati salutare consilium: & publicę salutis opus minifce laudamus: ue
quaquam dubitantes ea potissimum ratione: totius Italię foedus: & uniuersi fidelis p̄puli tranquil
litatem: & gloriam non seruari solum: sed etiam plurimum augeri. Deum precamur: ut eam
Christianorum principum unanimitatem cõfiruet: per quam tua Sanctitas optata perficiat: &
Christi nomen gloriosissime tueatur. Gratulamur tuę sanctitati ac Maiestati Regiæ: tanti boni tan
toque: & ingentes in super habemus grana: quod ad tanti tanque præcipui boni ministerium ad
hibere dignata est tua sanctitas: uirum summę integritatis ac uirtutis Castellanum Episcopum ci
uem nostrum: quem charum efficit patria: sed multo chariorem explorata moderatione recta iuſendi
disciplina & mortum probitas: scilicet comperta uirtus: & ad Apostolicę sedis utilitatem semper ex
eata bonitas: merito nos iure compellunt: ut eum tuę Sanctitati deuotissimis precibus cõmenda
re debeamus. Quę cum omnes & probos & iustos uiros Singularem prosequatur amore: eos tamen
ardentiori charitate cõplecti: q; sanctis delectati opibus: ad catholice fidei: & ecclesię Sacrę deus gra
tę oĩm atq; opam cõmulerit. Erit nobis sumę iucunditati & gaudio: si eũ ipsius tuę nostrę tanto tract

mare benignitas tua sanctitas insisterit: quāto ex optimo cordis affectu diligentiū nostris litteris commendamus: quippe q̄ ea apud nos & cōdices omnes ualci gratia: atq; etiamodi habetur in p̄no: ut quicquid illi honoris atq; benignitatis tua contemnitur sanctitas nobis: & uniuerso huic populo iustarum futurum situi omnium corda deuinciat: atq; plurimum beneficiorum cumulus. Quare cum illum tuum nostram insuper ciuitatem tuā beatitudinē suppliciter commendamus. r. uero patet sancte.

Enenses Pontifici Maximo. S.P.D. Quod de immorali & coelesti munere: quod de piissimō opere tuē Sanctitatis optantibus nobis: primum per litteras: mox per nostrorum Oratorum relationem nuper innotuit id tantō hanc ciuitatem uniuersa: & hunc omnem deuotissimum populum affectu gaudio: ut lingua mortali explicari non possit. Sanctissimam uirginem & indyram huius urbis alumina. Catharinam coelitus & Sanctorum centum numero: & catalogo confirmata diuinā providentiā largiente: & piissimi Pontificis ministerio p̄tamus procaldum maximam: & nunc esse: & posthac fore huius patrie feclicitatem & gloriam: & insuper status nostri & huiusce libertatis perpetuam firmitatem ac robur. Quando plane consistat mandum meritis consistat Sanctorum: & illorum assiduis precibus apud aeterni Principis Maiestatem ciuitatem ac populum tuam tutam contineri. Illustrata in ecclesia sancta Dei gloriose uirginis Catharinę sanctimoniam admirabilis uirtus: doctrix fulgor: miraculorum cornucopia. Illustrat huius urbis dignitatem: & amplificat deus: ut nihil ad cumulum glorię possit accedere. Nunc speramus firmis stabilem huius Reipublice futuram conseruationem: multiplicatis in cœlo iurecessibus: qui uiuentes nos erudierunt in terris: & p̄ nobis tranlati in Sanctorum cœtum: assidue comprecantur in cœlis. Grates persoluitimus: quas potest nostra fragilis omnipotenti Deo & tuam beatitudinem innumeri effectibus laudibus: & quas referre non possumus: habemus immortales gratias: quæ quondam amplissimis muneribus hanc patriam exornat. Nos tantū uon compos facit. Auger Indies benefactorum magnitudinem: uetera recensitis cumulat: aperit tam benigne huic dulcissimę patrie cœli thesauros: fluente gratiarum effundit. Largiri bonorum pene omnium ubertatem nunquam desinit. Id gratissimum est omnibus id incundissimum nobis: id huic populo miram lætitiā affert: & uelut iubilum quendam inenarrabilis gaudi exultationis animis præbet. Nihil est quod pro tam magnis: tamq; multis collatis beneficiis rependi possit. Quod in nobis esset cumulatissimum pollicemur ac reddimus: fidem deuotionem & promptissimos omnibus in rebus ad obsequium animos: a quacumque uoluntatem: dies ac noctes Deū comprecantes: ut cum summa tuę Sanctitatis prosperitate & dierum longitudine tam tribuere dignetur copiam: ut grata nobis esse tuę Sanctitatis munera reip̄a prestare possimus: quando fidelium populis datus est pastor: qui gloriosissimis monumentis & ineffabilibus donis: perpetuis ornamentis Senensem decorat ciuitatē: & eterpius ornatur insignibus. Sed animorum nostrorum affectum facilius tuę Sanctitatis notetur sapientia: quā nos per litteras explicare ualeamus. Gaudemus acceptis: & accepturos nos cumulatione confidimus. Et tuę beatitudini humilī supplicatione hanc Reipublicam & statum eius: ac libertatem deuotissimis precibus cōmendamus. Vale.

Enenses sacrosancto cœti Cardinalium. S.P.D. Tristem ac funestum casum Summi Pontificis Nicolai Quinti interitum acerbe ulimus: dolentes Apostolicas Sedē eiusmodi de pastore orbamur: cuius consilio: prouidentia: uirtute: ita mater Ecclesia & Christiana cōsilio regebat: ut omnis Christiani nominis multitudo: & qui Christum crucifixum adorant: ac uenerantur populis spem summam haberent: perpetuę firmitatis ac pacis. In exiguo corpore magna uirtus: incredibilis sapientia: ingens pietatis studium: summa animi magnitudo uigebat. Nonis meritis prædatis moribus urbem Romanam sanctam roborat Ecclesiam. Qui ab humili loco: per uirtutis gradus ad summā Apostolatus dignitatem euectus: uere pastor bonus: uigilans studio: ac labore uisiter suis ouibus præfuit: quādiu Apostolicę Sedis curam gessit. Sed quid est: quod pluribus tantū Pontificis obitum deploremus? Mortem euicare nemo potest. Nemo non illi obnoxius. Vix communitis est cunctis hominibus: quæ neque parci cuiquam: & omnibus sese æqualem præstat. Ille qui totus est mundi arbiter: ac iustus iudex: reddens cuique quod suum cuiusque est: quem corporis datus compedibus liberat: amplissimis cœlorum premiis & immortalitatis gloria munieretur. Vestrę autem amplitudini eiusmodi tribuat facultatem: ut Spiritus sancti operante bonitate illū ad pastoralis curę regimē: & ad tantū culminis dignitatē puehat: quā nati eulā Petri in hoc saulo labante: postolici ac fluctuantis pelagi ita moderet: & regat: ut cū p̄p̄riori salute xp̄iani cœtus cōseruatione: catholice fidei incremēto: totius Ecclesię firmitate: tuissimū portū attingat. Atq; ipse idē bonus pastor paratus sit eius: q̄ est sacerdos in æternū xp̄i: imitatore uelut gias & aiam suā dare pro oibis suis: qui supra firmā petrā cōstitutus: summi pontificis exerceat potestatem.

Nos autem: quorum magna semper in Ecclesiam Dei charitas: par fides: extitit: ac summa devotio ad eius salutem: dignitatemque tuendam omnem industriadiligentiam operam: atque omnes huius Reipublice facultates deferimus: parati pro illius statu: atque incolumitate: adhibito magno studio: atque obsequantia: quae uicinas plequimur amplissimas dignitas: es: grauiissima quaeque subiectae praetereunt: eere nihil: quod ad ecclesiae utilitatem: ac laudem pertinere uideatur. Ea namque mens nostra est: ea deum firma uoluntas. Sed plura his de rebus Alexius Chlusius Episcopus: & Georgius consultius Iuris: cunctis nostris legatis Romanis suis colloquuntur. Hos quoque omnes loquentes audientes: non ferus quod ipsi coram cernone habeamus. Ante magni Domini: & nostram: quo semper consueuimus: amore completissimi hanc Rempublicam. Vale.

Senenses Sacrosancto coetui Cardinalium. S. P. D. Senensis ciuitatis cum sancta Romana ecclesia: quarum utraque finibus & summi amoris nexu diuina providentia & natura coniuncta: una mens esse debet: eadem & rerum omnium summa consensio. Proinde in isdem rebus laetamur: secundis: isdem quoque aduersis angimur. Cum igitur acceptimus Pium migrasse Pontificem: Maximum: non potuimus non grauius commoveri: non ob id solum: quod tam fulgidum lumen nostra mundo ciuitas prouideret: sed quod eiusmodi se Christus Vicarium praeberet: & Catholicae Pastorem Ecclesiae: quem Christiani populi omnes non solum qui urbi finium sunt: & proxima aequalant loca: sed exteri quoque: & qui remotissimas: & quicquid tenent orbis regiones: una omnium uoce summo sacerdotio: & sacro apostolatu dignissimum comprobarent. Nec iniuria testamur: enim sancta illius & praedara opera: quae diuini consilii & amplissima: uirtutis perhibeant: exemplum. Quando non in Apostolica tantae dignitatis constitutus: sed in omni uirtute: atque inde usque a primis aetatibus temporibus ad subsistendam Christianae religionis & ecclesiae firmitatem uigilis: laboribus: pectore (ut aiunt) toto: atque acri semper incubuit studio. Sed quod auctor uirtutis & mortis operamur: Deus id in partem optimam accipiamus: necesse est. Atque eo dubio procul debemus esse contenti. Si quidem in eius in scrutabili iudicio: atque admirabili providentia totius mundi: atque omnium humanarum rerum summa iustitiam. Cuius refragari uoluntas: ac summe impietatis putandi est: ita quoque extremae demeritiae. Dolorem nostrum: quem certe ob Pii desiderium magnis suscepimus: una certe una maxime spes solati: quae in diuini numinis largitate: & in uestrae amplitudinis sacro ministerio sita est. Nam successorem: ac rectorem tanti operis: ex sacro collegio optandum confidimus: qui cum sanctae ecclesiae incolumitate: Apostolicae sedis praesentis: & nostrae ciuitatis: quam iustis de causis ecclesiae septem uocant: praecipuo quodam complectatur amore. Quaeque: ex sacro beatorum collegio diuina sors dederit: tale haud obsecro futurum speramus. Nos autem eandem perpetuo fidem: atque obsequantiam exhibebimus: & letos ad obsequendum animos. Neque usquam a congruae deuotionis discedemus officio. Commendate nostram ciuitatem minime necessarium arbitramur. Postremo in cuius prouidentia: ac dispositione cuncta sunt posita: dirigat mentes: & corda nostra: ad eam operandum: superueniente spiritus sancti gratia: cuius cum consilio: cum uirtute: & opera: & in pace regatur: & seruetur in gloria ecclesia sancta Dei. Vale.

Senenses sacro Cardinalium Collegio. S. P. D. Omnium rerum quae in hominum uitae consuetudineque uerantur: nihil maius: nihil praestabilius pietate & religione dicimus. Nihil quod uel pluri fecerit: uel in maiori pretio semper habuerit: nostra Respublica: ac prouide sacrosanctam Romanam Ecclesiam: & summi Apostolatus sedem: tanquam uestrum Catholice: atque orthodoxae fidei caput: praecipue ante alios colimus: & eplaurum ueneramur. Gaudent nobis: & in mirum modum exultantibus animis collatamur: quoniam pastoralis cura: regimen: ac diuini operis moderatio in eum rectorem eadit spiritus sancti gratia dispensante: qui religionis studio: diuinae legis amore: moderatione: sapientia: iustitia: & equitate: uelut firmissimis armis: septus: tuetur ecclesiam: Christianos populos: ac Principes dirigere: in pace: atque unitate facillime seruari possit. Qui Salvatore Christus imitatus: non erit resistere potentibus: ac debellare superbo: uos praefertim: qui nomen & Crucem Christi & odio habenti: & hostiliter insectantur. Pastorem eiusmodi Pium fuisse: Secundum praedara eius opera in uita restantur. Talem quoque futurum intellegimus: quem post illius obitum: cum tanto uestrarum dominationum: cum consensu: cum etiam nihil uisio in angusto Apostolice sedis Throno conspiciamus. Quem optimus: maximus: atque humani generis piissimus miseratur Deus: qui mortalium quoque rerum maximam curam gerit: ecclesiae principem esse uoluit: clauis tenere: regni caelorum: ligandi: atque soluendi: tradita potestate: dilectionem: suarum gregi praefectum pastorem. Diuinam igitur pietatem laudamus: & glorificamus: impii: quos tantum bonum largita fidelibus est. Gratulamur ecclesiae: quae tanto Pontifice decoratur: uestris quoque dominationibus gratulamur: quorum corda a sancto Spiritu unanimiter diuinae uoluntati paruenerunt. Gratulamur Christianis nationibus: quibus in diebus Pauli secundi: uestra fauente operum: uigebat semper (ut speramus) iustitia: atque abundante pacis. In toto uero urbe ter-

ea rem Christiani nominis splendet gloria. Nobis gaudemus imprimis: qui omni iam debito-
ra sublata non certo confidimus tuta habere omnia: ita ut Romano fauente Pontifice ac debito in su-
per adiecto patrocinio summum ocio nostra ciuitas & quiete fruatur. Nos uero: qui Sanctæ Romanæ
ecclesiæ natura & finibus iuncti sumus: sed amore cultus & ardentis charitatis unculo longe coniu-
nctiores: licet uestra per suas litteras admonuit dignatio: iungit ac studiose orabimur eum: qui uult
omnes homines saluos fieri: ut cum longitudine dierum dirigat gressus dispensatoris sui: ac ministe-
rii uestri ad regendū populum eius in uiam salutis & pacis. Ad amplificandam Apostolicæ fidei glo-
riam: ad reportandam opatam ex hoste uictoriam: atque in immani Turchorum tyranno Maumeth
gloriosum triumphum: ad eum denique coercedendū: qui tam crudeliter tamque nefarie in dominici gre-
gis grassatur ouili. Quod uel maximum iam pridem est: atque ardentissimum desiderium. Granas agi-
mus de his: quæ iucundissima nunciata sunt nobis. Estote faciles tenerandi patres: ac scdnto uestræ
Dominacionis alacres uos fore semper ad ea studiose agenda: quæ ad ecclesiæ Romanæ spectent uel
uoluntatem uel decus. Quibus nostram reipublicam diligentissime cōmendamus. Valete.

Benesius. P. Cardinali. S. P. D. Quam antea lætitiā cepimus ob gloriosam Sanctissimū
Pontificis assumptionem ad sacri Apostolatus fastigium: cumulatim nuper tunc Do-
minacionis ad sacrum sanctorum patrum collegium cooperatio: quæ nobis & uniuerso
huic populo summam attulit uoluptatem: præsertim tam benigne per suas nobis litten-
as indicata. Agimus æterno principi gratias: qui consulens salubriter fidelibus populis
& Catholicæ fidei prospiciens firmitati: eos ad sublineandam Romanam ecclesiā euehere ac præ-
ficere dignatur: qui una cum summi Pastoris providentiā: cuiusmodi ad custodias dominici Gregis ni-
gilia: curas: labores adhibeat: itaque in uadendum atque grassantium hostiū coherceatur infamia: &
Christi nomen magis ac magis afferat indices. Itaque gratulamur ecclesiæ: quæ huiusmodi præterea
nacta presidium est. Gratulamur tunc dominacioni: cuius merita illustantur: ac debitis afficiuntur ho-
noribus. Gratulamur huic cōmuni patriæ: quæ tantū ciuem habere meruerit: cuius gloria adiu-
men: firmiter tranquillitati nobis futura est. Agimus de significatione benigna ingentes gratias: &
ut hoc prædium bonum diuturnum sit: uehementer optamus: oramusque eum suppliciter: qui solus
bona cuncta largitur mortalibus. Vale.

Enesius Francisco Cardinali senensi. S. P. D. Non magno sine dolore: nō absque grati-
fimo luctu & lachrymis innotuit nobis mors piissimi Pontificis & Romani pastoris: ma-
tura quidem sanctis: gloriosis & prædatis eius edictis operibus: sed immatura nimium
uotis nostris: & huic reipublicæ: cuius salus: cuius tranquillitas & gloriosus nomen: plu-
rimum ab illius tua: atque optima dispensatione pendeat. Lux magna orta erat mundo:
& huic præsertim ciuitati: quæ illius clara luce fulgebat. Petri nauicula: quæ in hoc fluctante salor
in hoc mari magno: & alto pelago narabat: optimi gubernatoris providentiā regebatur. Vniuer-
sa dominici gregis condouit: sub vigilantissimi pastoris custodia tuta & secunda perstabat. Vigeat Chri-
stianæ religionis cultus: fides catholica plurimum feruere cernebatur: quando Romani pontificis ca-
ra & cogitata omnis ad comprimendos Barbaros hostes: & ad crudelissimum tyrannum expugn-
dum: debellandūque uersa erat. Felix spes sperabatur Christiani nominis: sub tanti tamque magnani-
mi gubernaculo duci. Ea repente ab oculis mortalium mors scissa subtulit: tanta claritatis fulgo-
rem: quem amisit: dolent fideles populi (ut arbitramur) in mirum modum: sed supra quod dici po-
test: deplorat nostra ciuitas: quæ in tanti patris & optimi custodis protectione spem firmissimam co-
loccarat. Quæ Pio tunc Pontifice: securitate: pace: ocio: atque omni bonorum cumulo fruebatur.
Nunc dolere: premitur: erudant tam præcepti boni possessione orbata: & occidit Solem quædam
fulgentissimum arbitrat. Pii Papæ. n. obitu: ciuitas admirabilis: tuus diuina eloquentia: pastoralis
cura: solertissima cura: inestulpatum regimen toto orbe dacebat. Sed nec cuiusquam litteræ: nec uel ma-
ximi oratoris uox: summa animorum nostrorum molestiam ualeat explicare. Sed quid frustra dolea-
mus! Impium est: diuine uoluntati non esse concordēs: cuius providentiā: cuncta semper recto si-
ne disponit: quem uero in hoc mortalit æui cursu laborare uoluit: in rerum humanarum cura: nunc
in beatorum cōsilio locare (ut opinamur) dignata est: & alium prouidebit: tanti operis autorem
qui & ipse Spiritus sancti graui illustratus: in pace gubernet populum sanctum Dei. Sed tamen an-
nuat uotis: ac precibus nobis. Nos pro nostro studio: & filiorū deuotissimum affectum: rursū ex opi-
mis animis pollicemur: atque deferimus: siquid est: quod ad tuæ dominacionis decus: aut uoluntatem
efficere possit nostra Respublica. Nam id omne: quodcumque intellexerimus cordi esse: læti præstabi-
mus. Deinde & si minime necessarium sit: nostræ ciuitatis & dulcis patriæ salutem & libertatem: tuæ
dominacioni suppliciter commendamus: ut eas in posterū: scū antea quoque factus est: tueatur:
foueat: iuuuet: amplifiet: quali afo uirtus semp felix Pius memorie: facere cōsueuit. Denique: quæ
optimi parentis officium exhibet: tuā dominatio: habebit & nos perpetuo obsequentissimos filios:
ac si quid propter Pontificis migrationem oritur noui: si quis huic ciuitati: quoniam pacto insultare
præsumpserit: tuā Dominatio: ut de opportunis præstandis auxiliis: etiam cum ecclesiasticis copiis

operam adhibeat: sicut & certo speramus: & ad illustrem fratrem tuum scripsimus: quamquam id suo sponte effecturam conuidimus.

Seneses Archiepiscopis-Electoribus sacri Romani Imperii. S.P.D. Vna ueteris sapientum uoce perhibetur: tales plerumque esse terras: quales existerint: qui illas possunt: argi imperant. Nec tanta legis cuiusque uis est: ad bene recte uiuendum: qui non facile superet optimi Principis sapientia: & uirtus. Quamobrem optandum uidetur imperiis: ut qui ad maximam rerum gubernationem regimeneque accersuntur: ceteros: quos patere necesse est: potestate moderantione constantia-fide:que totius & iustitia fundamentis longissime antecellant: ita ut Lycurgus Lacedemonius-Princeps ad iustitiam Imperiorum: populos ad obsequium principum: sapienter inuoluit fecit. Sed quidnam de eo Principe sentire debeamus: quæ cunctis terrarum populis moderati conueniant: cui totius pene orbis sit tradenda potestas: in cuius administratione omnia ferme reg. summa uersentur? Vos igitur p. singulari nostra in sacri Romani Imperii fide: atque in Imperatorum maiestates obseruanda: ea fiducia: que uere fideles decet: hortamur: atque obsecramus: ut eum rebus humanis gerendis præficeret uelitis: qui pietate & iustitia merito iure tanto sit dignus Imperio. Qui Principes pacis Barbarorum immanitatem facillime superet: & accinctus gladio poterat. Ite quoque uos huiusmodi cohercetis: Vexillum Crucis gloriosi certaminis triumpho-que uis gentis beuerandum ingerat. Illam quæsumus præficeret iustitiam: cuius sit admirabilis comperta uirtus: quem inter splendidos Heroas: quos tradit antiquitas: non iniuria annumerari conueniat: qui uere didicerit: salutis uelutisq. uelutisq. superbis reuileret: dare supplicibus gratiam: parcere fidei: iustis: & deo laze superhos. Nam cum duplicem in militante ecclesia consistet esse præcipuum potestatis: & duo uelut terrena luminaria ad illustrandam catholicæ religionis claritatem: Per nuncius Maximus: qui summus sacerdos est: & Romanus Regem atque Augustum Imperatorem: quod est Propugnatoris fidei: utrumque sine cuiusmodi esse oportet: ut quantum fas est: cœli uiam imites in terris: & compentis: ac pro nihilo habitis humanis rebus: ad prædara & immortalia edenda opera: totis sese peruenitque cōuertat. Oramus igitur Deum: ut labanti sculo succurrat: moderatorem tantarum rerum sententia dare dignetur: iudex nostris annuat: corda uestra ad deligendum quædam uelut uniuersarum dominum dementer in spiret. Nos uelutis semper studiosi: igitis animis obsequemur: sperantes apud uestras ampliudines hæc Respublica: cum sacri Romani Imperii ac uestrum quoque obseruatiſsimam ualuerim gratia. Valete.

Seneses Baptiste Vrsino Praefecto hospite: ac sacre domus: diuo Iohanni Hierosolimitano dicite. S.P.D. Rhodus nobilis ac celestis Insula: una Magne patris & domine: præcipue arx missima: & firmissimum catholicæ fidei propugnaculum habenda est. Vna Barbarorum transirum suo munimento semper occidit: & ipsam illorum immanitatem repulit. Eo fideles sepi præsidio: odio maiore: ac secunore tranquillitate fruentur. Quod nos certo persuadentes nobis: magno semper desiderio optauimus: ut res Sanctissimæ religionis præficeretur: qui sanctissime pietatem amplectant: zelo fidei seruens: Christiani cultus amore flagrant: & ipse magnos & ex cœlo animo oppugnatores Crucis frenat: ac propugnare paratos sit: & qui Christo militent: fortissimos athletas: ad utiliter decertandum: ex ipso potius quam ex horatione compellere. Per oportune cecidit: ex sententia conigit: prospere de super datum est: tua dominatio nam in muniteri loco foret: ut in quo ea cœurrant omnia: que in optimo Imperatore & acerrimo propugnatore fidei esse debent. Scientia rei militaris: ac bellicæ laudis exercitatio: summa uirtus: ac fidelis plenitudo: secunda fortuna: quod est superni numinis aspiratio magna: ac præcipua auctoritas. In quæ ea inesse cernantur omnia: que tenere contentiant: & maximis gerendis rebus sit præfuerunt. Bene igitur & iustitiam: cum Christiano populo a ceteris esse arbitramur: in hac tui sacri muneris designatione. Gratulamur populis: felibus nostræ: piissimæ ciuitati gaudemus. Tunc autem congratulamur diuinitati: auguramurque: ac prælagimus optatam diuinitati: ut atque nefario hoste uictoria: & gloriosum triumphum: ne tandem diuinitas Italicæ faucibus imminet Barbarorum gentium impietas: & eorum elisa superbia: in omnem terram euadat catholicæ fidei sonus: & in fines orbis terrarum diffundat: radios Euan gelicæ clarissimi fulgor. Nos nostram ciuitatem: ac uires eius tue ampliudinis defensionis cures nostras præferimus: qui tue religioni mancipati sunt: confratres Hierosolimitanos: ac Rhodios milites cohortantes: ut tuis pareant iussibus: & a prædara tui imitatione non discordet: sacras uires: qui bus præfati sunt: edes: & cum illis: tue dominationi plurimum cōmendamus. Vale.

Seneses Generali ordinis prædicatorum. S.P.D. Semper nostra Respublica & Senatus ciuitas studia omnia: & omne doctrine genus: in magno honore habuit: & accitilibeatur doctos in omni disciplinarum genere: atque eruditos: & claros uiros: per quos studi maxima florere consueuerunt. Quæ nos mente ducti: conduximus ad publice legendum: doctissimum tum naturalis: tum sacræ: ac diuinæ philosophiæ: secariorum inipotentium Iohannem Viterbiensem: qui acceptam prosequitur lectionem: & fidem dedit: ad fides usque completum. At nuper accepimus in iherum esse: ut in Minerua Romanæ urbis: & celebri loco: publice lectioni iacilbere debeat. Quod certe fieri non possit: sine studiis nostrorum detrimto: simul atque auditorum

iniuria. Proinde rogamus paternitatem nostræ amicitissimæ Reipublicæ: uti facile assentiatæ postularis nostris: nec repere delectat loannes inuictum hoc & necessarium legendi munus: hoc pie ferim anno: pro cuius curriculo satis iuperq; nostræ urbis Gymnasii consilium esse uidebat. Et si nos fallat doctorq; fides merito iure quæ atq; exposulare possumus. Quod si uel hosti fides seruanda esset: seruati conueniat: una nostra Reipub. præcipue digna esse putanda esse: nemini unq; fecit in iuriam: integritate fide constantia prælati & prædicatorum ordinis religio nes coluit semp iprimis atq; uehementer auxit. Quod fide in promptu est: nec pot cuiqu; obcurd esse: q nostræ ciuitatis iura leges instituta: & optumam recte uiuendi disciplinâ perpexerit. Vale.

Eneses Generali ordinis Carmelitar. S.P.D. Per tuas literas comédatur nobis Carmelitar. Cenobium nostræ urbis. Nostra ea mens est: ut pie & sancte agat: q eo loco diuino sunt culmi in lapau nulli desit nostræ Reipub. iustis præfidiu: idq; studiose ipsi curabimus: itus ob inemeratæ ac gloriosissimæ Virginis diuæ Mariæ uenerationis quâ unâ hæc ciuitas: quæ cognomento sui nominis maxime gloria fuit per uenerat nos: cultu & summa pietate atq; amplissimis quibusq; maculat honoribus: quibus certe isdem glorio sit uitalis nostra quoq; læta sacra religio: tum ob nostræ urbis ornamenti ac decus. Quæ sana tēpla & sacra delubra non modo uisuiq; neglectis sed ad eorū etiā conseruationē atq; amplificationē summā industriad atq; operam contulit. Sed nec tua fuerit inanis cōmenda: iorquinimo plurimū apud nos habitura mōmēt esse: idq; tibi debet firmiter persuasum. Vale.

Eneses Generali ordinis Heremitar. S.P.D. Nostrū q̄uerimus studiose: & fouere semper: & omni auxilio iuuare rōs cōnobitas. Testant: quæ magnificētia extant Here mitarū ordinis: iux religioni dicata ædificia: & splendidiōra nūc tandē posita tēpla. Istantur & nostrorū studioq; Gymnasia: ad quæ celebranda tuos: qui doctrinā & diuinarum scripturarū prælatu suenna libenter accerimus. Nec recentere opus est quoniam quicq; ex eadē religione ad annūciandū uerbū Dei accitus sit: qd & fecimus sepe libetere & posthac factum sumus. Sed unū superest: ut huic sacro cōnobio: quēpiā præficeret uel in quo patre charitas: integritas: uis: diuinoq; cognitio: gubernandi penia inesse cernat: & quæ uirtutes oondit alias concutrat diligētia: quæ ut in ita reperia: oia optabile est. At illud iprimis considerandū uidebit ut Scuenis benensem locū regat. Ita n. oprime eius utilitati præspectū in arbitrabamur: ac re: ut effere institutis uehementer horamur: suademusq;. Vale.

Eneses Generali Ministro ordinis minor. S.P.D. Sacram Minorū religionē: quæ una omnium prima in tota fidelium concione: & sancta florēt ecclesia: nostra semp coluit ciuitas: & in summa ueneratione habuit. Quippe quæ latissima numero propagat: doctrina resurgit: maxima deuotione feruet: & ad tuendū orthodō: & fidei sancti & catholicum dogma plurimū adiuuam præstat. Et quantis uniuersus ordo ipse sanctissimus uigilat: tamē eiusdem gregis professores: q de obseruantiā cognominantur: quāta polleat ubiq; gratia: & quāto habeant: precor: ut a nouis præceteris amplitudine: cuius gubernaculo & auctoritate mōmēt tam retinuerūt: atq; auerunt uiuendi rationē: quā diuus Bernardinus optimus pater patriæ: & huius ciuitatis alūnus: uerbo simul & exemplo reduxerat. Meruerunt pro ingenū fide: & deuotionis atq; charitatis studio abisq; Apostolica sedē præsuerūt: quasi uberrimis quibusdam gratiæ fluentis: priuilegia compluria: & multiplicium donorū largitates: quod senpa multa ac monumēta decerant. Videbitur fortasse uel superuacuum: uel absurdū: & certe nō necesse: scitum: eos tuq; dignitatē cōmendare: q ipsi p se cōmendantissimi sunt: quos iuuat: fouit: aluit: amplificabit tua benignitas: citiusq; humanitate: & oia plurimū claruerunt: nos tamē abundantiā amonē: & pro nostræ officio reip. quæ tuam religionē obseruat: & ob celebret Bernardini nomē: quos paulo ante memorauimus: Christi seruo: beniuolētia & honore prosequi: summa tuā ampliudinē diligētia obsecramus: ut quædammodi antea cōsueuerat nūc uel maxie eisdē cōmēdāro: suscipiat: eorū quia oia atq; instituta tuant: quæq; a Sēdis Pontificibus illi adepti sunt: tuo freti plidio: rito seruēt: facilius: qro maiore in tua ope fiducia & spem firmiorem collocauerit. Quæ res nobis una cum ceteris fidelibus populis: mirum in modū cōcordē erit: præferim ut accepta atq; in dila. ab Apostolica sede innotata possideant. Quod si sancti cōnobitis fuerit affectus: & nobis apponemus gratiæ: & ascribemus summe charitatis argumēto. Vale.

Eneses. N.S.P.D. Non credimus te ignorare illustri Principē iam diu nos cū præclarissimo Venetorū Domino de societate in eunda tractauisse: & de Imperatore extitit præficiendo: qui hostium sit agrum inualurus. Deum testamur: hæc nos nec petere nec optare: nisi pro libertate & pace mēda: quæ duo iter cūctas res humanas: præcipua bona pucauda sunt: atq; ob id etiam magnopere expetenda. Quæ igitur iuste honesteq; habemus: pquiuimus: auctore & tanquam auspice Deo: pro uoto confecimus: & tum stabilem concordiam: tum opdam societatem & cōfederatiōnem contraximus: æ firmamq; pridie kalēdas lanuarias. Mor curabimus: quæ reliqua sunt: & quæ tranquillitatem & ordium uel parerit: uel tueri possint: quæ uolumus: te nō la. ere. Vale.

Eneser .N. Cardinali .S.P.D. Magni ac præclarissimi Oratoris sententia fuit eos tum obferuare tum enam effere debemus quorum explorata sit uirtus: perspicua doctrina: perfecta sapientia: & comperta omnibus integritas: ac tunc merita. Nam ita res humana recte laudabiliterq; gerunt si præfunt q; cui summa res scientia & cognitiōe probitate quoq; & iustæ sanctionis coniunxerit. Quod & si ceteris i rebus tum eandē habere conitatem spirituali tamē administratione certū atq; indubitātū est. Cū igit ob defuncti Anthonis interitū nacet in præfentia. Tolletanus Episcopus iam ab Apostolica sede de nouo creatus Do. Præfule consiliū capiendū. Credimus compentores multos ad eum Episcopatu impetrandū diligenter opam dauros: ut pteriq; in eiusmodi euentu fieri solet. At nos multis habitis rationibus itum atq; æquū putamus esse: ut illi. N. intercessionē atq; efficacē opam cōferre debeamus: pūm ob eius unū summā uirtutē: eruditiōē ac sapientiam: deinde ob Gallicæ nationis gloriā: de qua ille originē trahit claro: & nobilissimo genere ortus: tum ob Tolletani populi desiderium: q; hunc maxime diligūt: ac magna deuotione p̄secutū: tum ob ipsius Episcopatus amplificationē: quas operante eius min iudustria maximam fore confidimus. Postremo: ut nobis postulatibus mos geratur: qui illum ex intimo animo charum habemus: & propter eius amplissimas laudes tantopere commendamus. Si igitur eam dignitatem tua intercessionē consequetur: nobis ipsis beneficium collatum iudicabimus. Vale.

Eneser Pio Pontifici Maximo .S.P.D. Cum tuam beatitudinem diuinitus datam Christiano generi cōsecramus: & illam sua sponte paratam esse confidamus ad prosequendum uerū Iesu Christi Vicariū munus: ut p ad exercendas pastorales curā suis infirmis esse perspicuam: tamē ipsi quoq; nostro officio p̄fungemur & tuā Sanctitatē: ut Christianos Principes decet: ad tuenda sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ: & catholice fidei firmitatem cunctis uiribus cōtribuamur: atq; supplices obsecrabimus. Id nanq; conari atq; efficere oportetq; Apostolicæ Sedi præest: & successorē Petri Apostoli gerit: ut puidēt uirtute & omni studio ang consilio Christianos populos ac fidelis cœtus pacatos reddat: ut cōuenientes & obsecuti pastores nobis ad unitatē fidei roborandā alacres: atq; instructi sint: & ita se comparēt: ut p fide & orthodoxa religione tuenda nullū neq; reculent diuicem: nec etiam mortis periculū reformident. Ac demum tranquillitatis fidelibus opam fuerit: ac salutare consiliū bellū aduersum immanem Turchorū: & quō tyrannū suscipere: & animose gerere. Quam igitur de Italix pace cōsulerit nobis p augēdo Romanæ ecclesiæ statū: & tuæ beatitudinis gloriā illustranda: nec parcemus illis laboribus: nec sumptibus: ut pro fide seruanda etiā caput & domini decus profundere parati erimus. Gratū aut fuerit his omnibus de rebus tuā audire sententiā. Vale.

Eneser Pio Pontifici Maximo .S.P.D. Postulat ut tuā Sanctitas: q; tum p suas meritas tum etiā p Legatos cognouimus: ut ad defensionē Christianæ fidei: & tutelā sanctæ matris ecclesiæ a uisum: & opportunos fauores cōferre debeamus. Laudamus imprimis præclarū ac sanctissimū beatitudinis tuę propitiū: & ut contra immanē Turchorū tyrannum expeditionē ac necessariā præparet adiumenta: pro tūli nostra oramus: ac deuotissime supplicamus. Nos aut quāquā per Legatos apertimus nostrū consiliū: & ad Christianum nomē tuendū promptissimū cordis affectum: rursum tamē deferimus uires nostras: & nō modo diuicias omnes sed etiā quoq; & sanguinem ad reprimendā terribilē Barbarorum insaniā: atq; scitū: & ad protegendā catholicā fidelis nationem: ut eo officio sancti uideamur: quod subire ac perficere gloriosum est: præterire deestabile facinus: atq; execrandus scelus. Tu modo incumbere in inceptum opus: & reliquos fideles exhortare Principes: ut unanimiter contentiopes aligentes Reges iniquos in conspectibus: & nobiles eorum in manibus ferreis. Nos quod uerbis pollicemur: te ipsa libenter præstabis. Vale.

Eneser Pio Pontifici Maximo .S.P.D. Nihil est ex omni rerū numero: quod maiore uim habeat: nec omnino sit præstabilis unanimitate atq; concordia: qua una (ut præclare nobilis tradit historice) parue res crescit: & abq; dubitatione una hac efficente merite oia firmitatē incrementūq; suscipit. Id imprimis tuæ beatitudini exploratū est: quæ a primæ ætatis temporibus pro catholicæ ecclesiæ gloriā & christianæ fidei augmento ad cōsolidandam inter fideles Principes concordiam: & pacem ponitum laborauit. Itaq; merito potestas tante uirtutis tuæ Sanctitati comperta est. Cum igitur ad defendendam orthodoxam religionem: & ad subigendum Barbarorum crudelissimū tyrannum in eunda consilia sint: & diligēs adhibenda præparatio: parum hoc imprimis tum necessarium tum salutare remedium: ut ante omnia fideles omnes nationes & Principes Christiani ad unanimitatem atque concordiam redigantur: ut omnes picate contenti aut: & uno eodemq; consensu ad præclarū & gloriosū certamen accingantur: ut distincto p̄tri gladio: & cunctis fidelibus tuam sanctitatem ducem sequentes: aduersum infideles uirriter insurgamus: disrumpentes uincula eorum: et prouidentes ab oppressis Christianis æternum illorum iugum. Ad id nos nihil omnino prætermittere affecti sumus. Vale.

Ius Secundus Pontifex Senenſibus Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Non erat antehac dubia vobis ueſtra uoluntas nec ignorabamus ueſtra deuotioni certum decre- tumq; pro noſtra & Romane eccleſie firmitate ita affecta eſſe: ut hi ſoli ſui: qui in Chriſtianoꝝ & fidelium cœtu collocati nihil cupiunt: nihil affectant magis. q̃ carho- licam tueri fidē: & Chriſti religionē extollere: & illius amplificare glorioſus nouiſſe per quem Reges regnā: & Principes ac Republice in terris dominant: & regūt. Itaq; ueſtram deuotio- nem nō modo magnis eſſet ius laudibus ſed ita pbamus: ut nihil ſit: quod ueſtra animi magnitu- dine piſtabilis eē arbitremur: præſertim cū ex inimo cordis affectu: nec ficta ſed ſincera animi chari- tate ea uos polliceri ac deſerre cognouimus: & neceſſario cogit diuini cultus debita reuerētia in- uicem pꝛemioꝝ ueſtroꝝ ueſtigia: & ueſtræ præclaræ uirtutis magnitudo ac præſtantia poſtulat. Per alias litteras omnia diſſuſus cognoscet ueſtra deuotio. Valete.

Enes Plo. ii. Pontifici Maximo. S. P. D. Nunquā ſaris dignas poſſimus agere tūc: San- citati gratias ob præclarū & ampliſſimū tuæ liberalitatis officiū: quod nobis pro in- genui tua pietate nup̃ impartitus es. Id præſto & ſupra noſtras facultates ac cellat: & elo- quentiſſimi tui oratione merito exornandū ſit. Stantius ſanus eſſe: nullū tū faciatis uerbū: quā nō ſatis pro dignitate efferamus. Itaq; & immortales agimus: & habemus ſem- piternas tuæ beatitudinis gratias: & illud deprecamur: in cuius poſteſtate cuncta ſunt poſita: & a quo bona oīa proſiciunt: ut pro nobis ampliſſima tuæ clementiæ rependat premia. Nobis autē tam tri- buat facultatē: ut tam magni muuentis ampliudine: proſus ingratū uideamur: præſertim ueto cū nullū ſit (ut Perſe arbitrant) ingratitudine ſcelus aut uirpius automino excrebabilis. Nos certo perpetuo deuotio habebit tua Sanctitas: quæ ſemp̃ uerus pater patriæ decantabit. Vale.

Enes Plo. ii. Pontifici Maximo. S. P. D. Omnes tuæ beatitudinis clementiā cuncto- rum fidelium cōmune proſugium eſſe arbitramur: atq; ea ſuit ſemp̃ Apoſtolicę Sedis con- ſuetudo: ut ad eam conſugiennibus benignā opem: atq; auxilium præbeat. Idcirco p̃ no- ſtra ingenui deuotione ac fide ſupplexiter tuam deprecamur Sanctitates: ut. N. in ſuorū gregē dignetur aſcribere: & benigne ſuſcipere preces noſtras: ut p̃ ipſius meritiis & tuæ beatitudinis inaudita benignitate atq; clemētia intelligant oēs. N. a nobis nō uulgariter cōmenda- tum: & ita tractari a tua Sanctitate: ut facile cuncti percipiant ſub umbra alarū tuarū regi: qui fideliter ac deuotiſſimo cordis affectu: tuæ pietati deſeruiunt. Vale.

Enes Summo Pontifici. S. P. D. Cum ſumma ueneratione tuæ beatitudinis breuiter ſu- ſepimus p̃ eccleſiaſtiis tuæ Sanctitatis copiis: quæ in auxilii Florentinoꝝ mittuntur: ob Volaterranoꝝ motus. Libere tranſiitū libet impedimus: & quæ tūe grata ſint Sanctitati (ut filios obſequentiſſimos deceat) lætis animis ac perlibet eſſicimus. Eam uero inter ceteras Florentinam Remp. & Volaterranaꝝ cōmunitatem: controuerſiam uehemen- ter dolemus. Vale.

Enes Summo Pontifici. S. P. D. Qua deceat obſequentiſſimos filios obſeruari: tuæ acce- plimus Sanctitatis litteras ſup̃. N. negotio: quod illi eſt cū noſtra Rep. Eius confidentiā ualde mirari cogimur: quod noſtræ ciuitatis nullū uidet habuiſſe rationē: atq; ipſius digni- tati parū modeſte proſpexiſſe: quæ plura cōſinxiſſe apud tuā beatitudinē plane cōmici- mus: proſus a uero abhorrentia quaſtū ablata ſibi bona: quæ in noſtro ſunt agroz ab alio occupatis: & quæ penes ſequeſtrū poſita ſunt: & quidē Fiſco noſtro appoſita: quo modo cōmunis iuris pmittit ratio. Sed a ſuo ille ingenio nō receſſit. Nobis ultro iniuria illata ē. Noſtris ſacra ſublata. Nobis denegata iuſtitia. Diuini hoies tolerauimus. Sepe litteras: p̃ Legatos noſtros: p̃ tuæ Sancti- tatis auctoritatē mollire illoꝝ duriciem nixi ſumus. Nullū p̃teruimus amicorū uerſū officiū. Ad tuā beatitudinē cōſugiū. Supplexiter iuſtiſſima de cauſa & eius opē ipſorū ſumus. Quæ excoꝛitati po- tuerūt nulla remedia maiora p̃termiſimus. Quid multa? Fruſtra hæc tēta ſūt oīa. Abui ſūt ip̃i patien- tia uſa. Eluſtrino obdurata illoꝝ p̃iſtacia: p̃ter iura diuina & hūana: p̃ter pbatā honeſte uiuēdi ratio- nē: p̃ter amicitia legē ac federa: p̃ter tuę deniq; (ut certo credimus) Sāctitatis uoluntatē: quā eos ſal- tē uereri oportebat. Inuoluit ſi uſurpār. Renēt alienū. Ablatū n̄ poſſedit. Feccimus iſpoſ: quæ iure pro denegata iuſtitia fieri & debēt: & ſolēt: ac fecimus ſane inuoluit: quippe cū amice & cōſuſciſſime ſecū- mittere cupiamus: quæ oīa tua Sāctitas nō ignorat. Quocirca miramur querelā: ad medicinā ruiſus aſos reuocabimus: illā expetentes ab optimo medico: uniuerſali paſtore: auctore iuſtitiaꝝ: mediatore bonorū ac ſūmo Pontifice: & Xpi iſteris Vicario: quē iterū obſecramus p̃ Xpm: cuius diſpoſitio oīs iuſtitia eſt: ut ad medendū his malis dignē tam tādē cogitationē atq; opam cōuertere: ut nō leuis ma- li ſuperſides: quæ quonidē crebrior pullulare: ſed radix malorum funditus exarpetret. Ea tollat tua Sāctitas: hæc deſcor. diagam ſemina. Iubeat quę ſumus: pro ſua ineffabili bonitate homines reſtitue- re ſacrilegio ablata. Fauet oramus: iuſte Senenſium cauſæ: qui nullis Fideiſub nanonibus: erga Apoſtolicā ſedem & tuā Sāctitatem in inferiores ſunt fide: ſtudio: ac deuotiſſimo animo: & affectu. Iui a poſuimus. Hæc nos ab auctore iuſtitia: in terris impetraturos conſidimus. Nam ſi ita ſit: recte ſe habebunt omnia: & iuſtiꝝ oio concordia: tua Sāctitate optime conſuleſ. Potent tunc ut ille nos

adire: & a nobis: qui libenter Iustitiam consecramur: nihil parietur iniusti. Nos semper experietur tua Sanctitas: tam honestas res appetitissimos: quod Apostolica sedes: & tuarum beatitudinis observatissimos filios. Fecit causae gratias: concordiae cupidissimae: & temerarii hominis calumniose delatio: ut simus scribentes progressi longius. Digne quaelumus tua beatitudo dare prolixius necessarij venias: & quae omnibus moderatae fidelibus: redigere oia ad rectas normas. Postremo speramus tuam beatitudinem longe maiorem honestatis nostrae: quam impudenter temeritatis: & iniustitiae rationem habitorum. Vale.

Senesles Florentinis. S. P. D. Nihil potest oio nobis euenire molestius: quam otri quicquid in nos nostros homines: quod vel contrarium quieti: vel nostrae coniunctissimae amicitiae: tale fiat aduerfum. Sed saepe fit: ut praeter vicinos sit de agros finibus controversia. Versu nostrae partes sunt: ut ea ois primu tollat e medio: nec pariamur dissidere: ac discipere nos nostros: cum nos ipsi potius certare beneficiis conuenimus. Nos quantum in nobis est iam pridem oppidanos nostros Monnis Rotundi iustissimae quiete agere: nec quicquam profus uestris hominibus molestum auerent. Quod siquid contra factu sit: certo tibi persuadeant uestre Magnificientiae iustitiam: tam intus nobis factum esse. Sed siquid a uestris hominibus ortum sit: id totius rei fuisse causam. Ac tam etsi uestri iniuriam prius intulissent: & poteros violenter abegissent: tamen qui paulo ante huius Magistratui praefuerant: edixerunt nostris: uti grege interceptu restituerent: quam uicissim & ipsis reddere: quod praeter iustum fuerat retentum a uestris hominibus: quod cum fuerit a nostris Magnificientiae p uestras literas postulat: non possumus non admirari minime factu effectum: & iustum: aequumque: sit: & proculdubio nostrae uiciniae: uerae amicitiae: & ueteri necessitudini consentaneum. Quamobrem uerum atque iterum uestram amicitiam oramus: ut eodem nobiscum aio hac discipere rationem oem componere instaura: & ad iustum conciliationem redigere: ut primu uerique detentum fuisse restituant: quod nostris emise imperauimus. Deinde uero ut rata sint: quae p laudem communi concordiae dudum coepta sunt: & ita coepta: ut sit nullus posthac controversiarum locus: si ea exequant uestre Magnificientiae: quae nos omni seruire studio parati sumus. Atque (ut non solum praesens tollat controversias: sed & totius futuri mali semen) praegnant limites: atque ita confirmantur: & q modo sunt: & postea oem eadem compositione latent. Hoc iusti iustitiae: est stare contentis: hoc aequitas: hoc mutui amoris proprium: hoc uerae & germanae beniuolentiae exploratissimu documentu. Proinde rogamus: ut sine ita uiamus: ne ferpa: id malum: quod certo credimus non minus uestris Magnificentiis: quam nobis ipsis esse molestum. Vale.

Senesles Summo Pontifici. S. P. D. Fratres minores de obseruantia (ut appellatur) nuper complusculos adolescentulos: ciues nostros: ad religionis ingressum stationibus perleuerant. In his & N. Francisci Lucii: spectatissimi equitis filium uix agentem annu sextum decimu: ut ipse pater affirmat: praeter diui Francisci Regulae & sanctae constitutione: quae neminem admitti iubet: nisi decimu octauu saltem attingit annu. Hoc patri graue est: non religionis grana: quam uenerabiliter colit. Sed tenellae ratione statibus: nec dum ad capiendu consilium: & ad deliberandu uiae genus idoneae: quod certe probabile nobis quocumque uideri debet. Nam uerendum est: in eiusmodi adolescentulorum motibus: in quibus maxima consilii infirmitas est: ne forte p inconstantiam aliquid deterius contingat. Proinde nos quoque commoni patris lacrymis: q filium cepit saluta rem inire uiuendi ratione: & rem magnae sapientiori subire consilio. Tuae sanctitatis supplicamus: ut eius auctoritate ac iussu reddat adolescentulus: filius patri iubeatur praefatos religiosos a suis constitutionibus non discedere: atque expectare id rebus aetatis: quod sapienter & salubriter ab eorum regula praefinitur: ne in tam sancta religione inconsulto: aut perperam aliquid factu esse uideatur. Quod si correctorata aetate atque ingenio in eodem persistat adolescens proposito: non aduersabit pater filii salutis: quam maxime optat: sed gaudebit potius: si optimam partem elegerit: quae non auferretur ab eo. Vale.

Senesles Francisko Cardinali Senensi. S. P. D. Intelligit tua dominatio: quod modo factum est: de religionis ingressu. N. Spectabilis equitis Francisci Lucii: filii: quod quidem dolet pater non iam propter ipsum: quod optimu & praedictum est: uiae genus: sed confiderans tenera nimis aetatem: atque infirmitatem consilii. Nam solent pellecti nonnunquam adolescentuli repentinu quodam quasi uento: alia arripere: quam quae secundum ipsorum naturam sunt: & salutaris accommodata consilio. Orat p nostras literas Pontificis Sanctitatem: ut iubeat fratres minores de obseruantia (ut appellantur) qui praeter sua ipsorum regulam dicit. xviii. annu admittit re pueru ad religionis gratitatem: reddere patri filium: dum aequat capiendu consilii idoneam aetatem: quod cum nos quoque & honestu & iustu putemus postulari: oramus tuae dominatione: ut apud Summi Pontificis beatitudinem: ad eundem effectum dignetur diligenter atque inuentionem adhibere: quod certe & ualde probabimus: & habebimus etiam gratissimu. Vale.

Senesles Summo Pontifici. S. P. D. Non putamus alienu a recta ratione & sepiissime eos tuarum beatitudinis Pater sanctissime commendare: quos ornat uiae probitas: sacre religionis decus: sciennae copia: nec uulgaris doctrinae splendor: praesertim a tua sanctitate iam pridem optime institutos. Maxime namque expediat arbitramur ecclesiae sanctae Dei: & Christianae Reipub. si uigilem in illa: & magnis afficiat honoribus sapientes uirum: ac summa

eruditione prestantes. Franciscum Sanfouem non tam generis gratia: ac patriæ meritis: quam ceteris laudibus: quas illi tua iamdudum pietas comparauit: non solum diligimus: sed etiam ob nutritæ ac scientiæ prestantiâ: indies magis illustrari cupimus: speramus supplicè intercessionè nostrâ: ac deuotissimis preces fore non inanes: præcipue apud tuam beatitudinem: quæ eos libenter suscipit: qui ad Christi nomen effundunt: sacram Minorum religionem tuendam: chailolicam fidem augendam: consilio: amore: studio doctrina probe instructi uideantur. Si igitur tua sanctitas Sanfoni auzerit dignitatem: atq; honestatum illum pro tua pietate: ad ampliores honores euecturum non dubitamus. Apostolicæ sedis: honori: ecclesiæ: maiori firmiori: religioni: ornameto: & cum cæteris populis tuam huius patriæ: maximè iuncturati futurum: & gaudio. beneuolens tandem populum plurimum deuixerit tua beatitudo: præcipuo quodam: & archissimo: cum Apostolica sede: cum sacrosancta ecclesiâ: cum tua deniq; sanctitate: charitatis uinculo copulatum. Vale.

Enenfes Regi Sidiq; S. P. D. Si uelimus & magna: & innumera tuæ Maiestatis erga nostram Rempubliam beneficia repetere alius: nullius tanta sit eloquendi facultas: ut pro dignitate satis: & optimæ animi uoluntatem: & beneficiorum magnitudinem explicare possit. Nam si eos maxime excellere arbitramur: qui ad homines iuuandos: & ad prodeffendum omnibus nati esse uideantur: non ne merito tuam Maiestatem præcipuis laudibus effere debemus: quæ omnibus prodesse: omnium salui prospiceret: totius Italiæ consulere odis: nostræ ciuitatis tum expetere: tum efficere tranquillitatem consueuit? Nam ut eo Principi: qui cæteros magnitudine antecellit: & gloria: nulla potest esse laus præstabilior: quam dare salutem libertate periculis: tenere hominibus libertatem: quæ nos omnia a tua Maiestate accepisse profitemur: quod cum alia exempla declarant: tum ea: quæ superiore anno data pax est: perspicuum perhibet testimonium. Quæ enim poterat benignitas cogitari maior? Quod decus gloriosissimo Rege dignitas? Si ergo pacem nobis dedit tua sacra Maiestas: eadem cum illa & bona omnia simul consulit. Quem admodum enim una iustitia reliquas uirtutes complectitur: ita & pax: quæ iustitiæ opus est: secum bona continet: & quæ expectanda sunt: omnia. Itaq; cum summa antea foret huius populi in tuam ferenatam fidem: & mira deuotio: ita demum exaruit: ad summum pietatis: atq; obleruantie: cumulum: nihil omnino possit accedere. Optimum namq; patrem: benefactorem: indulgentissimum: idem forem salutis: ac libertatis: auctorem Italiæ quietis: & pacis experti sumus. Nec dedit solum pro sua ingenti benignitate: atq; demerita: sed etiâ studio: & amore tuetur: quæ summa: atq; perfectissima beneficii ratio est. Qui uero tot tantiq; experimentis tuæ Maiestatis beneficentiam perspicimus: omnem in eius clemencia spem collocamus. Ut qui tanto auctore: tam præclarum: rang; ditius pacis donum affectu sumus: id ipsum firmiter: ac perpetuo conferemus. Ac freti eius Principis patrocinio: qui omnium rerum amplitudine præstat: nullius meruimus inuidias: aut uim ullas: & fratrem peremiscimus. Verumamen (ne quid tuam maiestatem nostratum rerum lateat: cum quæ omnia: tum cum optimo nostræ Reipublicæ parente conferre debemus) crebris rumoribus: & multorum literis accepimus: magnificum Comitem Iacobum Pic. rursus cogitare aduersum Rempubliam: non quæ priam: quâ uolueram pacis iura: & a tua maiestate percussa fœdera. Id nos difficile adducimus: ut credamus: primum: quod ante duo denigesimum mensem contra Iustitiam est: deinde: quæ omnes a nobis in persoluenda pecunia: consuetis temporibus: pacis conditiones: ad unam seruatae sunt: tum: quia illum uereri tuam Maiestatem non dubitamus: nec quicquam pro suis audere: quod uel pacis rationi contrarium esse possit: uel aduersum iustitiam: cuius utriusque tuendæ: tuam Maiestatem somus auctorem esse: quæ hanc ciuitatem perinde: ac deuotissimam filiis: & duplicis fœderis societate coniunctam habet. Nam nimis absurdum esset: clientem uel cogitare quidem: quod patronum abhorretere cognouerit. Quid autem tua Maiestas execrata magis est: quas Iustitiam: quod iustissima fit? Quam discordiam: & rerum perturbationem: quæ principes concordias: & pacis: hand dubie cernitur? Sed cum undiq; ea per crebrescant: uariæq; sint hominum iugum: par esse duximus: id omne cum tua maiestate conferre: quæ non minore iustitiâ: & pacis curam adhibita sit: quam ad eandem conciliandam conuenerit. Nostra autem in eo sita spes est: qui sapienter nouerit: benignè ueluti magnifice possit: totus Italiæ firmitatem retinere: & pacem: quod unum uel præcipuum est tuæ Maiestatis ornametum: ac decus. Vale.

Enenfes Summo Pontifici. S. P. D. Superioribus diebus dedimus sanctissime pater ad tuam beatitudinē litteras: ac per eas nostræ mētis consiliū patefecimus: ut qui dancæ Romanæ ecclesiæ decus: & augmentū maxime desideramus: i: quæ præfata Apostolicæ sedis prouidentissimus cælorum Princeps: fidem: deuotionem: ac summam obseruitiam exhibemus. Quo circa Oratores nostros ad tuam delegimus sanctitatem: ut eos ex nostra ciuitate: sapientia: ueritate: atq; singulari doctrinā præditos, N. & N. quibus mandata dedimus: & quæ de nostræ mentis deliberatione procedunt: exponenda committimus. Hi igitur tuâ beatitudinē adueni: quâ uenerari: quam adorare uolumus nostro nomine: Legatos: quos perscriptum: & ecclesiæ: Principem cognoscere: & Christianæ: atq; catholice religionis auctorem: successio-

rem Principis Apostolorum ac uerum Christi tricarum summum Sacerdotem Pontificem Maximum & fideliū omnium Patrem clementissimum. Tuam itaq; deprecamur sanctitatem ut quos maximis benigne audire clementer suscipere & eandem quā nobis ipsis indubitata digne ut si dem prestare. Aucto beatissime Pontifex ac tibi persuadeto habere nos tuæ beatitudinis filios obler uanissimos. Vale.

Benenses. N. Episcopo. S. P. D. Putamus haud multis uerbis esse opus cum tua reuerenda paternitate in usque & honesta plane. nunc & ualde secundum nostrum desyderium; Vacat per mortem ueteris Rectoris Ecclesia Sancti Iusti tuæ Dyoceseos nostræ uero diuisionis. Ea non longe abest ab nostra urbe. Cupimus illi rectorem præfisse ex nolitis quempiam qui facile possit fidelium nostrorum deuotioni ac salui facere satiscimus perspexerimus morum integritatem & feruentem in Sacris ministrandis diligentiam. Eiusmodi esse nouimus Alexandrum Sacerdotem oriundum ex Radicondolo nostro opido quem ut eidem ecclesiæ præficere uelitis reuerenda paternitas uehementer oramus: cum persuadeamus nobis fieri ab ea non solum uoluntarie sed etiā iucunde quæ nobis sine grata futura. Nam & ipsi erga tuā reuerendā paternitatē paribus sumus cordibus affecti. Vale.

Benenses. N. S. P. D. Non minus nobis quā nibi molestum est prothari Capalientem causam ac fecimus pro uinibus quæ iuste & pacatè compositioni congruere uiderentur. Auget & moleham nostram: si quid difficultatis huic negotio additum sit. Cum Leonardus egimus: quæ ipsi eximiamus merito conuenire. Sed memoria tenere debet tua reuerenda paternitas: quæ alternatim conuenimus: ut si minus Leonardus conueniens acquiesceret: causa omnis deferretur ad duos: qui iuste & mature negotium omne conficerent. Proinde cupientes tu reuerendæ paternitati morem gerere dedimus operam: quantum in nobis esset: negotium omne celeriter conficiatur: quæ de re inenarrabilis Theologiæ professor Franciscus Sanion dabit litteras. Harum responsum expectabimus. Deinde quoniam intelleximus tu reuerendæ paternitatis sententiā esse semper accurate ac studiose efficiamus: quæ optimos & charissimos amicos decet. Sed non dubitamus: si causa ad iustos Arbitros deferatur: uti celerem & salutarē foret effectū. Vale.

Benenses. N. S. P. D. Fracti amicitia nostra: & uestrarum Magnificentiarum summa æquitate cum fiducia commendamus diues nostros: quibus cupimus uestra operatū favore iustitiam ministrari. Mathæus Antonii Sutor aduersus Samuelem quempiam Hebræum: qui fertur in uestra sese urbe continere: causam habet: quam ipso planius poterit explicat. Assueuerat se ab homine iniusto ac dispari cultus iniuria: & damno affectum: & per fraudes uelles duas Hebræorum subtraxisse. Rogamus igitur ut rei ueritate cognita efficere uelint magnificentiæ uestræ: ut regere possit cuius noster homo certe inops: sed sane liberalis iusti postulati factus compos: quod & fore confidimus: & sumus grati habituri. Valete.

Benenses. N. S. P. D. Venerunt nuper: & nostrum adire Magistratum subditi uestris qui assueuerant pertinere ad se suillum pectus ob passionem sancti Cassiani opidi nostri. Tenemus molesti: si eorum causa protracta est: idcirco mente nostra longe est alienum. Accipis tamen Commissarii nostri litteris: cognouimus idcirco moram factam: quod uestris ea peterent: quæ nostrorum Fichinarum rationibus: & nostræ Reipublicæ diuonum aduerentur. Quare rursum ad præfatum Commissarium dedimus litteras: & ea mandauimus illi: quæ & nostræ amicitia & uestro desyderio: & uestrorum in demeriti congruere iudicamus: atque eiusmodi mandata dedimus: ut facile intelligere possit magnifica uestra fraternitas nostram Rempublicam uestrorum omnium cum summa beniuolentia: & charitate habere rationem. Valere.

Benenses. N. Episcopo. S. P. D. Tanta uis est nostræ amicitia: ac necessitudinis: ut quæ nobis sint grata futura: ea poscimus fiducia: quæ optimos ac ueros amicos decet. Igitur magno studio commendamus tuæ reuerendæ paternitati Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Prata (uulgo dicitur) nostræ diuisionis opido: quam cupimus foteri: augeri: atque adiuuari plurimum: tum propter diuini cultus honorem: tum etiam iure paronatus nostri sperantes adhibita nostra commendatione fore: ut tua reuerenda paternitas diligentius te quadam cura præstibat Ecclesiam amplectatur: ut ad eius conseruationem: studium: & opera accuratissima conferatur. In super & rectorem eiusdem Ecclesiæ Hieronymum Sacerdotem ciuem nostrum charissimum plurimum commendamus: cui quicquid tua reuerenda paternitas officii atque humanitatis præstiterit: erit gratissimum nobis: qui omnia uisum facere semper parati sumus quæ grata futura tuæ reuerendæ paternitati inllexerimus. Vale.

Benenses Summo Pontifici. S. P. D. Preposui tua Sanctitati rectorem Ecclesiæ: & plebi de Marmoraria (sic enim dicitur) nostræ diuisionis: Iacobum Francigenam: Sacerdotes honestum: & diuini cultus studiosum. Is ad reparandam præstibat Ecclesiam eget tuæ Sanctitatis ac pietatis auxilio. Omnibus igitur i rebus: quas honeste adipisci opati: sup-

placamus tuæ beatitudini: ut per intercessionem nostram elementis dignetur suscipere ac benigne
lutare. Vale.

Enenfes. N. S. P. D. Q noniam perspeximus summam diligendam ac fidem Venera
bilis Abbatis Simonis Monasterii de Ardigna (ut dicitur) iunctum hunc negotio: quæ ad
tuam reverendam paternitatem amineat pro Ecclesia Rocensis: & cum sapienter adie
rit nostrum Magistratum in causâ tuæ fauorem: putamus illum dignum testimonio no
stro: & in super nostra diligenti commendatione. Quare & propter meritum eius: & ob
maximam in tuam reverendam paternitatem fidem: eamdem animi illam tuæ humanitati plu
rimo commendamus accipientes beneficii loco: quicquid tui tua liberalitate studiis: & amoris fue
rit demonstratum. Vale.

Enenfes Florentinis. S. P. D. Audiuimus quæ nobis a spectabili viro: & acuto citæ Pi
no exposita sunt in causâ. Se rufinensis hominis. Tanta vis & amicitia nostræ: ut omnia
quæcumque tandem fuerint in bonam partem interpretari velimus. Rectam vero: &
inimicabilem nostræ reipublice dispositionem: & per se nosse potuit semper uelita ma
gnifica fraternitas: & præfatus spectabilis Commissarius uelut poterit abunde refer
re. Valete.

Enenfes. N. S. P. D. Par nobis uoluntas uobiscum est: ut quemadmodum inter veteris
necesseffrudinis: & uicinis uere inter nos diligimus: ita & nostri omnes iustæ amicit
ac pacate degant: & omnis penitus discipandi causa tollatur e medio. Quo circa leta
ti sumus: cum composita inter Rotundenses ac Viridenses finium controuersia est.
Respondit super iocundis diebus Magistratus noster: uelutram Magnificenarum
litteris. Sed qui detulerat hoc concessit. Nunc & aliter acceptus: cogniti: quæ ad nos scripta sunt: mo
lestum est: quod de euntis limibus fertur. Quare operam dābimus ad rem perioscendam: ut
& mali causa omnis extirpetur: & qui fuerit auctor: puniatur ac uos reddens: de omnibus certiores,
Valete.

Enenfes. N. S. P. D. Par nobis uoluntas est: ut uobiscum: & cōmune proposuisse
ut a nostris iustæ amicitie ac tranquille uiuatur. Quam fuit Rotundensium ac Viriden
sium molestia conuenio: tam deinde controuersie omnis incunda sedatio. Atqui id fixis
& immotum sedet pectus nobis: ut conuenta omnia: & composita: ea ipsa de re a
nostris Commissariis firma: & stabili perseverent. Notum: quæ per litteras nobis
scriptæ sunt de euntis limibus: itos nos admirati sumus: & factum (si forte sit) uehementer impro
bamus. Notum erat: & inauditum nobis. Curabimus quæ primam facti percipere ueritatem: & si quis
forte quicquam demoliri ausus est: præter compositum Legatorum nostrorum: nonatarum teruan
auctorem inuestigare iniebamus. Simul efficiemus: ut res euntis ad ius terminos redigatur: & ra
ta sint omnia: quæ nostri transigere Legati: ut fixi limites perficit immobilis. Ac si quis nostrorum se
cus: aut conatus quicquam sit: aut temere ausus præter mentem nostram: ac nostræ Reipublice decre
tum: certe haud inultum feret. Hoc enim spectamus imprimis: ut quod ipsi maxime optamus: no
stri quoque omnes iustitiam: quietem atque amicitiam complectantur. Vos quoque iudicium horamur
ut idem inuestigare uelitis: si exuestris quicquam id fecerit potius. Nos: quod ad nostros spectat: no
stro diligentiissime frangemur munere. Valete.

Enenfes. N. Vicario Pisani Præfatus. S. P. D. Scimus tuam reuerendam paternitatem
libenter gratificamur nobis: siquid iustitiaeque honesti petendum sit. Hiclen quædam
mulier: Scrusianensis nostræ diuisionis per cuiusdam improbi uiri blandimenta seducta:
patnam reliquit: & parentes: & quod multo detestabilius est: mariti si ipsum: & sacri con
iugii sanctam societatem. Cumque ambo diutius oberrarent: oblit alter communis
iuris: altera coniugalis chori tandem Pisas: isthuc (ut accipimus) coniecerunt. Accusatur corru
ptorum fortasse sibi in ea urbe patere refugium: ignarus & summæ integritatis: & nostræ præ
cipue necessitudinis. Quare cum tam foedum flagitium: & ad religionis uiolationem cedat: & ut cō
tra sacri matrimonii foedera: & rectam uiuendi rationem: oramus tuam reuerendam paternitatem:
ut quemadmodum honestas ac ratio suadet: & mutua beniuolentia poscit: faciat opportunis reme
diis: mulieris ipsius: fratris: & qui ad repetendam sororem uenientia: ut & tuæ reuerendæ pater
nitatis opera: & efficaci nostra commendatione redire possint iustam petitionem assequi: quod ent
ualde gratum nobis: qui paribus semper officiis: & placitis parati sumus. Vale.

Enenfes. N. Episcopo. S. P. D. Nuper nunciatum est nobis: quod uel permissa: uel ius
su quorundam Præfatum in patrimonii provincia consilium caperent: nō nulli ex no
stro agro abducere nostrorum pecora: adducti: ea causa: quod aliquot ante diebus no
stri in: ercepimus pecora nonnulla: quæ præter iustum in nostris pascuis obuersarentur.
Non possumus adduci: ut credamus quenquam eiusmodi iniuriam moliri aduersus no
stros: præsertim te auctorem: qui nihil tale patereris: quod iniquum: quod amicitia: ac uicinati: & quæ
si contrarij foret. Tui autem reuerenda paternitas sapienter omnia se mper moderaui solet: & ami
z u.

ce nobiscum agere: & cohibere insolentius quipplam cogitantes. Sed pro nostra in subditos ecclesie benivolentia: & optima vicinritas iure si quis ad nos tenerit ad satisfaciendum pro interceptis in nostris passionibus: & in nostro agro pecoribus non modo iustitiam: & aequitatem: quas sanctissimi meruerit nostra ciuitas: sed etiam humanitatem (quantum in nobis erit) nostrorum Magistratum experietur & gratiam: & propter ecclesiam ac Pontificis intuitum: & quod nostra ciuitas libenter eius uelitis officio certat: & studio. De tua reuerenda paternitate nihil dubitum est quin & recte omnia disponat: & obuiam earundem notarum rerum cogitantibus. Quod si secus acciderit: quod minime remur: parem nostrum erga tuos animum experietis. Vale.

Senes Florentinis. S.P.D. Philippus Accursius charissimus ciuis nostror- ob nonnulla eius negotia cupit adire uestram Urbem: & expedire necessaria quaedam in rem suam quae ob sociorum suorum rationem non nihil fortasse complicationis habet. Quare operatur a uobis impetrare publicam fidem: quo sibi liber transitus per uestram Urbem: ac ditionem omnem: & tutus accessus pateat pro octimestri tempore. Cramus igitur ut qui rem sans honestam cupere uidetur: commendantibus nobis diligentiis: & plene: & facillime assequatur: quod & ciui nostro per commodum: & nobis fuerit gratissimum. Valere.

Senes Florentinis. S.P.D. Habet nonnulla in uestra urbe negotia Iacobus Antonii filius: pro quibus expediendis iustitiam beniuendum esset. Idcirco promissum octo spatio liberum cupit a uestris Magnificentiis impetrare accessum: & tutam commotiones tam in uestra urbe: quam in omni ditione eius. Rogamus igitur magnificencias uestras: ut & publicam illi fidem daret: & tutum aduentum: transitum: & mora concedere uelint mentes octo: ut nauare possit: & conficere: quae sibi cum uestris expedienda sunt: omni precibus remota molestia. Id ut assequatur: etiam atque etiam uos oramus. Erit id non modo ciui nostro modum: sed nobis quoque pergratum. Valete.

Senes N. Epikopo. S.P.D. Plures ad tuam reuerendam paternitatem dedit Magistratus noster litteras: & Leonardi Cuius nostri: uel potius huius Reipublice causas commendauit. Exhibet negotium Leonardii quem praefati sumus Blancus quidam: & ad Romanum accessit tribunal iquem ad nostrae ciuitatis forum potius dote debeat: qua in re peramus nostrae Reipublicae ledi ac uiolari dignitatem. Non enim eiusmodi negotium esse quod ad Ecclesiasticum tribunal mentio debeat pertinere. Nostra uero Respublica ita ob parata est: ut uelii suum reddere cuiusque neget iustitiam: quam sanctissime colit: & aequo iure illam iubet cunctis petentibus ministrari. Quod alias. T.R.P. fidei: & iuste (ut arbitramur) orauimus: rursus per uos ac uenientius rogamus: ut causam Blanci curet ad nostra tribunaia transferri: ne Leonardus quoque praeter aequum & iustum in alieniore foret in iustitia afficiatur quous pacto molestia. Confidimus litteras nostras iam tandem plurimum ualuituras: & iustas preces nequaquam inefficaces fore apud tuam praefertim humanitatem: quae nunquam terri amici officio aestudio defuit. Quod si Blancus: uel alius eius nomine: itis suam perituras huc accesserit: non modo iustitiam referet: sed etiam in re sua rite componenda opportunos fauores non desiderabit. Vale.

Senes N. Archiepikopo. S.P.D. Quae humaniter ad nos: & cum summa patrii charitate. T. scribit. R.D. afferunt nobis semper maximam uoluptatem. Grata est nobis rerum ipsarum significatio: sed multo certe gratior tam benigna uoluntas. Quo tu circa factemur nos plurimum. T.R.D. debere: agimusque ingentes gratias nostrae Reipublicae nomen: cuius salutis: honori: dignitati plurimum semper: & magno studio consulit. Nihil potest nobis ex omni rerum numero accidere prorsum iocundius: quam a tua R.D. ratio officii: atque humanitatis argumentum dari. Eadem igitur: quam nobis praebet fiducia: uenienter oramus: ut si quid posthac contingat noui dignetur nos. T.R.D. certiores reddere: & recte semper patri studio patri: siquid occurrerit opus. Vale.

Senes Summo Pontifici. S.P.D. Nunquam cuiquam tanta Sanctitas. quod iustum: & honestum penitus negare solita est: & semper precibus nostris consuevit annuere: nec solum nostram ciuitatem: sed & ciues eius singulos benigno amore complectitur. Proinde magna cum fiducia simul & deuotissimis precibus tuae beatitudini causam commendamus Naloccii Saraceni nobilis uiri: & dilectissimi ciuis nostri: ob eam disceptationem: quae illi cum paulo Romano iam pridem fuit. Ea diuissime inter eos agitata est. Cupit Naloccius causam iudicari: ac iustam fern sententia: & iam tandem tolli procrastinationem omnem. Quod cum aequum sit: & honestum uiri desiderium: confugit simplex ad tuae beatitudinis auctoritatem: & nos preces nostras libenter adiudicamus: ut dignetur tua Sanctitas edicere: ut ea causa iusto iudicio: & celeris expeditione, conficiatur: ne mora longior: & aequitas detrahatur: & ciui nostro immo huiusmodi ipsi gratius imponere in commodum. Id nobis quoque ualde cordi erit. Vale.

Enes Francis Cardinali Senensi. S.P.D. Quid est: quod pluribus uerbis ciues nostros T.R.D. commendare debeamus? Nam & illos semper iustitiae complectitur: & benigna fauor. Habet Naloccius Saracenus uir nobilis causam cum paulo Romano: atque ea diuissime

protrahitur. Omnes Apostolicam beatitudinem: ut iustam iubeatis & ceteram ferri sententiam: nec protrahatur: longius negotium eius nostri. Iam quoque R.D. rogamur: ut ad eius rei diffinitionem dignetur intercedere apud summum pontificis sanctitatem: quod nobis quoque placebit uacemur. Vale.

Seneses Florentinis, S.P.D. Scimus nos pariter nobis cum execrari & agricolarum quorundam: & pastorum profugia: qui cum ciuium nostro: tum damno humane societatis uiolant iura. Nuper quidam & nostris auferuntur Campilium. Græge abegerunt porcorum circiter. cccc. aut eo amplius. Venisti cum nostris literis ex his quidam ad quos abactum pecus peruenerit & ad uestram æquitatem confugiunt. Oramus igitur: ut ad reuocandum: quod suum est: nostris hominibus auctoritatem uestram: atque operam adhibere uelimus: ut & fiat iustitiae sancti: & eiusmodi transugra exemplo coercantur. Quod certo confidimus fore: cum ipsi eadem in re liberales esse præsertim uobiscum: non modo uelimus: sed etiam gaudemus. Valere.

Seneses Francisco Cardinali Senensi, S.P.D. Diligimus & timentis: & religionis gratia Marimum Benedictum: Religiosum ex ordine Humiliatorum. Desiderari in suo negotio: & cum iam imperatione beneficii: auxiliari: atque intercessionem. T. R.D. in qua uoluerimenter confidit: præcipue si fuerit commendatus a nobis. Ea ne ipsam spes fallat: plurimum benignitatem etiam oramus. Iuuabit nostrum tu ope adiutus redacti factus operis: & non compos. Quidam uero cupiat assequi: apud team Reuerendissimam dominationem explicabitur. Vale.

Seneses N. Massano Episcopo, S.P.D. Massanos nostros reuerēde patris & amici charissime plurimum diligimus: & ut eisdem iuuari cupiamus: ipsorum effici summa si des atque deono. Proinde & præcessores nostri illos tuæ Reuerendissime paternitatis diligenissime commendauerunt orantes causam Massanam: propter cuius: in agnita causa R.P. usque ad aduentus eius ad hanc patriam: & deinde Massam: differri. Placuit uoluerimenter: quod sacrosancti. T. R.P. sed rursum (ut amicis tecum agamus) etiam atque etiam petimus: ut diutius in eadem causa suspendere uelit. Tua Dominatio: quoad nos Massam: quem aliquem meritis ac pietate grauissimum misere instituiamus. Nam res eiusmodi est: ut maxime oculorum in iudicio exeat: quod quando fieri: haud dubie est nobis: quin facile diiudicari possit: & omnis discrepantiæ causa acilime tollatur & medio: quæ nulla nunquam inter patrem ac filios sanis uideretur esse probanda. Ac tua quidem humanitasque Massanum populum filiali amore completi: & nostram ciuitatem non secus quam patriam semper dilexerit: quem locum contubernij oculis subicerem: confidimus omnia plane compositum iri. Rem haud sane inuisam: nec difficilem petimus: sed T. R.P. nec amicum & nostræ amicitia: certe plurimum congruentem. Eam igitur dilatio nec minus quatuor: uel æquius postulamur: & ut plene assequamur: & expossimus: illud persuadentes nobis: ut si minus differre uelit causa: tamen in nostra ciuitate transire iustitiam. T. R.P. ne qua fieri nostræ Republice uideretur iniuria: in qua in summi cuius reddidit: & iusto omnibus: atque equa mensura faueretur. Tua autem iura non minori studio: atque auxilio quam Massanorum ipsorum fouentur. Simul pateat. T.D. contentam esse tibi negotium eius tractari: ubi & pari iure geratur: & certe eiusmodi quod adimar uel impertius uel non plene sapientibus suspicandi facultatem. Quamquam id de tua summa integritate uel cogitare sit nefas. Quare iterum oramus: primum causam diffinitionis prorogari: quod si minus placeat: saltem ad nostram deferri ciuitatem: & ad secularē iudicem: ut nostræ Republice dignitati consulatur: in qua semper æquis preualeat: & T. R.P. auctoritate ualeat & gratiarum certe plurimum agatur: & alterutrum ex duobus propositis fuerint affectui: qua de re cupimus nobiscum oramus responsum dari. Vale.

Seneses Florentinis, S.P.D. Quam libenter gratificemini nobis: & declarauit noster quod a uobis Campilientis Pretori in causa Aloyii Massani ciuis & sociorum eius: de mandatum est: ut nostris hominibus ius diceretur: quorum pecus & grex porcorum in Campilientem agrum fraude tractatus erat. Sed quod humaniter commissum est uestra auctoritate: reuocari uel Campilientis Pretor nec nobis refectionis causa factus comperta est. Reddidit Aloyii idem ad uos: utque nostris interuenientibus literis ad uestram æquitatem confugit. Hortamur igitur uos: atque oramus plurimum: ut plane perspecta transugra: ut improbitate: & alieni pecoris inuisa contractione: inbere uelitis Campilientem pretorem uestro edito parere: ac dare operam: ut nostri iusta petentes referant sua: ne uellet ciuis aut uilnius: atque æquitati: ut nolimus uestræ defuisse uideamur. Grauisimum fuerit nobis: si (ut speramus) inuitum beneficium cumulatissime perficiatur: ut & boni iuri sua ueri possint: & deducant improbi aliena rapere. Nos quoque (si quid tale conuenit) studium beneuolentiae: & quod ualde nos iuuat: morem gerendi uobis: non autem conquiescentibus: quod fuerit recte rationi factum satis. Valere.

Senenſes. Reuerendis patribus cœtus fratrum Minorũ. S.P.D. Quamquã non dubita-
mus ueſtras paternitates libetè effecturas ſempique noſtre ſint grauiſſima ciuium: & cõ-
uentui Minorũ noſtræ urbis ſalutaria: tñ has quoque literas ſcribere inſtituimus: p̃ quas
uſas paternitates uehemèter hortamur: atque oramus: ut i cõgregatione optimorū pa-
trum: & cõſultate capituli cõprobare uelint: & rata habere: que reuerèdus Generalis ueſter poſcent
bonis nobis conceſſit: ut ad regendum noſtræ urbis cõuentum iidem præſtiantur: quos ſua nomi-
nauit reuerenda paternitas: uidelicet Bartholomæus Campagninus: Theologus p̃ egregius: & Ioan-
nes Ioſis nri ordinis ambo: ambo uiri prudètes: & cives noſtri chariſſimi. Nã ob nõnullasque mo-
do perſicienda ſunt: ad cõuentus ipſius unitatem: & cõſumationem templi: quos flagitamus: no-
timum maxime idoneos: atque ap̃ſimos fore: quod facile experimentum indicabit. Quod igitur
& ſalubriter: & humaniter a reuerendo Generali conceſſum eſt: ioramus: ut ueſtri quoque diſſiniõne
capituli raptim: ac firmiſſimum ſiti: quod ſicut eſt præſato cõuentui uale: ita nobis certe grauiſ-
ſimum: qui ueſtram religionem ſtudioſe colimus: & dicti cõuentus cõſeruacionem: atque augmen-
tum optamus. Valere.

Senenſes Regi Siciliæ. S.P.D. Conſuevit ſemper tua maiestas pro ſua ingenti benigni-
tate: & uetere quadam in noſtram Rempublicam beniuolentia: eos ſuſcipere: & amore
cõplecti: quos nra ruit patria: & egregie charos habetis: q̃s cenſemus præcipue collo-
candos ingenuos uiros: ac paterna laude præſtantes. N. & N. filios quondam N. & N.
ius moriem etiam plurimum noſtra ciuitas deplorauit: & diem charum patriæ: ſimul
& apud tuam Maiestatem grauiſſum amiſiſſe non ſine moleſtia ſubſtinet. Nos igitur ducti noſtorũ
ciuium charitate: quanquam interceſſionem ueſtram minime putamus neceſſariam: pro noſtro tra-
men officio: tunc ſeruitutem eorundem ipſos diligenter: ac ſuppliciter commendamus: ut uetere obſe-
crantes: ut qua patrem: dum uiuere: beniuolentia complexa eſt tua maiestas: eandem queq̃ ſen-
dat in liberos: ut præſentium illis fortunet tua ſublimitas: que iuuare omnes non minus uelutq̃
poſſit: apud quam preces noſtras cognouiſſimus inuies fuiſſe nunquam. Vale.

Senenſes Regi Siciliæ. S.P.D. Conſuevit tua ſacra Maiestas cum noſtram ſemper iuſte
republicam: cum cives eius ſingulos charitate: & fauore cõplecti: qua cõmõ ſolida-
ciat: tuq̃ Serenitatis ſumma beneficienda ciues noſtros commendare nõ dubitamus.
Proximis diebus Maſſilia ſoluebat mercatorũ nauis: & in ſanum traiecit. In ea onus
ita rebus multis: etiam panni quidam: & nonnulli merces uetebant. Ambroſii Span-
nocharqui deuotiſſime deditus eſt Maiestati tue. Eam nauim corripere nature: qui tritemes age-
bant Reges Sardinie. Erat & cum meribus ipſis Ambroſii inſitor: uir Senenſis: Gabriel Serminus
& ſimul Ambroſii mercatoris inſigne. Proinde Virum Senenſem: Ciuem nobis percharum: tuq̃ de
diſſiſſimum Maieſtati ſuppliciter commendamus: ne damno & iactura ſuarum mercium afficiatur:
& benigno fauore: & ſumma tue Maiestatis beneficentia recuperet: quæ cum nauigio bona reten-
ta: & abrepta ſunt. Erit nobis q̃ grauiſſimum: ut intelligant ciues noſtri: & ſe apud ſerenitatem tuã
uacere gratia: & noſtras literas plurimum apud eam habere momenti. Vale.

Senenſes Pontifici Maximo. S.P.D. Rediens nuper Maſſantes ciues noſter a tua Sancti-
tate: copioſe retulit: quod nobis dubium eſſe potuit nunquam: quanta beniuolentia
& pietate noſtram rempublicam cõplectatur: & eos benigne audiat: atque ſuſcipiat
qui legantur a nobis: iue unde accepimus: quæ ſunt ſignificata uobis tua: beatitudinis
uocatio: & illa acceptiſſima ſeruitas: habemusque: & agimus tibi q̃ maximas gratias: &
propter ſummam erga Senenſem populum charitatem: & quod fidem: & ſinceram eius nouerit no-
ſtratem. Nam duo ſemper magno ſtudio noſtra curauit: ac ſeruauit Republicam: primum: ut pax
& tranquillitas reuocaretur: tum ut Sanctam Romanam Eccleſiam: & Apoſtolicam ſedem: ac tuam
ſapientiam plurimum ueneretur: atque eadem mens noſtra eſt: ac firmum animorum propoſitum.
Speramus: tuæ beatitudinis prouidentiam Chriſtianæ Republicę dignitatem: & pacem ſummo cõ-
ſilij: atque ope ſeruaturam: & habituram impitmis Senenſis ciuium rationem: quas non minus pro
per ſinceritatem fideiſq̃ ob agri uicinitatem: non immerito maiores: eccleſie: propagna: ulum: &
ſepem quandam appellare. Vnam Eccleſiam: & noſtræ Republicę: p̃ntiam eſſe ſalutem: quemad-
modum communem ſortem. Quo magis dolemus audacia improborum: quorundam: qui temere
& inſolenter noſtra: ac noſtros inuadere auſine: quorum. N. homo ſane nouarum rerum cupidus:
tam frequenter noſtros Fichinates: inſidiis iniurus: multiplice damno afficit: & præter alia multa enſ
uaper irruit in eam partem agri noſtri Fichinans: de qua nulla eſt controuerſia: & iam per Com-
muſanum tuæ Sanctitatis cum noſtro uia terminata: ac definita eſſet: & prædam inuentorum no-
tiam agere: nec tuam ſanctitatem tenemus: & immemor: qui talia audet: em: eos ſubiecit poenæ: quæ
Apoſtolicæ ſiſco magnam uim pecuniarum applicet: quam ille nimirum incidit. Sed nec Chriſti
Vicarij exarceſcat: & nullis pareat hominibus. Legem habet ſuam: ipſius uoluntates quo niſil po-

test esse: vel pad: vel sanctissimo tuo proposito cōterarium magis. Quid nos laesit: quine molestum faceremus sanctitati tuæ: quoniam uer crebras eius iniurias tulimus? Sed uerum est: quod dici solet. Vexerem ferendo inuicem in uitas uocam. Igitur ne serpar hoc malū latius: & ut eiusmodi scandalorum seminarius occurratur: tuæ sanctitati deuotissime supplicamus: ne si non agus in solentis hominibus coherceatur: agamur nostræ Reipublicæ consulete dignitati ac nostrorū aluti. Spes summa est in tua sanctitate: quæ nunquā iustitiæ: & quæ defuit. Placuit insuper ualde nobis: quod ad. N. mit tamur: qui mo iustu der operam. N. relinqui: & liberum diuini loci ius: ad quorū iura pertinente pupilli fiat iniuria: simul ne deus eiusmodi hominibus nocendi facultas. Est enim locus ad id oportuus imprimis. Confidimus: & in hac rei: & in ceteris omnibus omnia iuste ac salubriter tuam effecturam Sanctitatem: cuius Commissarium ad fines diiudicandos inter Ecclesiasticos ac nostros expectamus. Noster. n. q̄ primum præsto erit: cum optemus pacatā uicinitatem: præsertim cuius ecclesiæ: & tuæ sanctitatis subiectis. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Quæ agit quæ quonidie p̄stat tua. R. D. In patriâ officia non possunt satis literis explicari. Sed ea & saluari experimur effectus: & recentioribus nobis illustrantur documentis. Remittit Massains: quanta huius Reipublicæ negotia: beniuolentia: ac studio petra ceteris: qua quides de re agimus q̄ maximas ubi gratas: gaudentes nobis patriæ gratulantes: quod eiusmodi patre æ bene factorē illas habere congerit. Magnū ac diuinitas datū munus. Quod tam & si minime parauimus necessariū habere pro nostro officio rursus magnis precibus (siquid posthac quoq̄ acciderit) optus) etiam. R. D. obsecramus: ut eodem iquo semper antehac studio: & amore patriæ prosequamur. Nam ab iniquis homine: quem usus est: saluare iudicatur accipere beneficium. Verum enim uero id demū iunat: quod ab eo confertur: in quo benefica uoluntas est: recta gratificandi ratio: & abunde facultas suppetit. Igitur. N. causam: & si qua occurrat alia: itaq̄. R. D. deuotissime cōmēdamus: præsertim ut in fundis pupillis libere a. N. relinquatur. Vale.

Seneses. N. Cardinali. S. P. D. N. ciuem nostrū non modo: quia noster ciuis: sed etiam propter magnā uirtutē eius atq̄ eruditionē uerementer diligimus. Sic pellectus gloria illius celebris: uerbis isthuc concessit disputandi gratia: ut solent qui in prædara studiorū exercitatione uersantur. Accipimus in simulatum illum non sani dogmatis: cum tamen catholica fidē ille semper auxerit: & magno semper studio tueri cōsueuerit. In inquisitorem eo etiam rem illas in iudiciū uocauisset: & aduersus eum edidisse processum: quē cum se pius ad se tendēdi posuisset: namquā tamen inquisitorem negante assequi potuisset: quod certe non satis humanitati consonacū uideatur: cum defensionem non modo naturæ: sed iura omnia diuinā & humana permittatur. Proinde. T. R. D. enixius rogamus: ut præfatum ciuem nostrum: & suis laudibus: & nostrā interuentione commendatum suscipias: & ira illi in assequendo processu atq̄ iudicio faueas: & auxilium ferat: ut intelligat: ut nos ad. T. R. D. pro eius causa: non uulgares dedisse litteras: sed efficacem: & maximam cōmēdationem adhibuisse. Quod certe a. T. R. D. nostrū studiosissima Reipublicæ admodum feremus acceptū. Vale.

Seneses illustribus Viris. N. S. P. D. Tanta est amicitia: & mitis uis necessitudinis nostræ: ut magna cum fiducia tuestre humanitati commendemus ciues nostros: præsertim quos propter summam uirtutem ac doctrinam imprimis charos habemus. N. in simulatū accepimus non sani dogmatis in ea disputatione: quam in tuestra prædara urbe habuisse ferunt: atq̄ ob id inquisitorem ei muneri præfatum aduersus illū edidisse processum. Hunc igitur processum: & iudicium cum spiritus præfatus ciuis noster ad se tendendum posuisset: tamen obtinere nunquam potuit inquisitorem ipso penitus abnuente. Id nobis non satis probandum uidetur: cum defensionem naturæ: ratio: & iura omnia: tum diuinā: tum humana consensiant: itaq̄ illum uestris Magnificentiis diligentissime commendamus: ut eorum interuentione humaniter tractetur: & processum ad rem suam: & causam iuste agendam assequatur: & non modo nulla afficiatur iniuria: sed pro suis laudibus: & nostrā adhibita cōmēdatione maiorem simuli & gratiam consequatur. Confidimus illum per uestram uirtutem: atq̄ operam: gratiam nobis q̄ maximā acturum esse. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Ex Massaino intelleximus: uerper Roma ad nos redeunte: quam accurate: q̄ magno studio: & beniuolentiā: præsertim apud Pontificis sanctitatem tractauerit. T. R. D. nostræ Reipublicæ negotia: & imprimis. N. causam. Sed hæc nobis uel nullo referente facillime innotescunt. Ea est enim: ac fidei semper tua benignitatis consuetudo. Quare tibi agimus q̄ maximas gratias: & ut inde post hac quoq̄ facere prosequatur: & in cunctis rebus præstare huic communi patriæ: opē digne: ora tuam supplicet. T. R. D. quam etiam: atq̄ etiam rogamus: ut laborare nō desinat apud summi Pontificis beatitudinem: do nec liberum dimittat. N. Nicolaus: & pupillis nulla fiat iniuria: ad quos iure optimo pertinet locus ille: quam quidem rem scio nobis fore gratissimam. Vale.

Seneses. N. S. P. D. Per litteras uestrarum magnificentiarum intelleximus electionem factam nostra causa de. N. die nostro ad obsequium & officium cancellariae uestrae pro futuro. Venerit quam rem cum summa inconditate percipimus & oblatum munus tibi praedarum: tanque optatum ira gratum est: ut intelligamus percharum ducem nostrum pro tanti beneficii magnitudine imortales uestris magnificentis debere gratias: quas habet: & agit nobiscum una amplissimas: quantumuis satis dignas nunquam referre possit & iustissimo animo praestitam accipit lectionem ad uenit in tempore: & cum summa fide: diligentia ac sedulitate: & cunctis uiribus exercitatur cancellariae officium. Quod si nescis: & plenaria facultas non aderit: fides ceret & studium non deerit: & curabit incunctis rebus uestrae pietatissimae ciuitatis sanctificare honoribus: & uestris obedire uoluntatibus: & iura ac leges omnes (quantum in se erit) accuratissime conseruare: & ita pollicetur se toto (ut aiunt) pectore curaturum. Bene ualeat uestra magnificentia: quarum placens semper erimus paratissimi.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Non potest latere summa tua in hac communi patriam charitas: quam a fructibus notissimus. Ob datum responsum gratias agimus. Sed auditis a Pontifice nouis legatis rursum tuam precamur clementiam: ut quoniam ad amicorum nostrorum statum eiusmodi tractatus pertinere uidentur: eis ipsis de rebus nos dignetur reddere certiores: qui mos uetus est. T. R. D. Cui patriae salutis: & dilectionis plurimum commendamus. Vale.

Seneses. N. S. P. D. Non mediocrem iacturam passus est Thommassenus Thommassenus: cuius noster ob dilationem Iudertini Magistratus: quem pridem concedere Pio quondam: & post modum Paulo secundo Pontifice benigne confirmante in iuribus erat. Nō absque magno ipsius damno: qui omnia ad Magistratus ingressum corpore parasset: nō sine honoris etiam non nulla iactura modeste passus est eam dilationem: usque ad praesentem a Pontifice tempus. Sed iam tandem aequitas: Pontificis pietas concessi muneris conditio fauere Thommasseno uidentur: ne diutius cunctetur Magistratum inire. Implorat Pontificis clementiam: et ponit preces nostras: in iure. R. P. opera uigilanter confidit. Nouisti causam I. Thommasseni. Oramus enixius: ut ita ad eius notum impetrandum studium: atque intercessionē adhibere uelis: ut & T. R. P. & per illam nobis gratias sit acturus. Speramus quemadmodum ceteris in rebus: & in hac quoque nequaquam commendationem nostrā inanem fore. Vale.

¶ Patentes litterae fidem publicam continentes.

Seneses Subiectis salutem: & paternae dilectionis affectum. Cum illustrem uirum: & nostrae amicissimum Reipublice Ioannem Marcum Carpi Dominum magno complectamur amore: & cum ad nostrae diuisionis agrum uenire contingat: pro magna necessitudine ac uetere beniuolentia damus illi: & comitibus eius publicam fidem: ita: ut pater illis: ac suis omnibus liber accessus: comoratio: reditus atque discessus cum suis sarcinis ac rebus cunctis: omni prorsus molestia: atque impedimento cessante: ut itum ad urbem nostram: tum ad omnia quaecumque nostrae diuisionis loca accedere: comorari ac discedere libere possit praesatus Dominus cum suis omnibus tam equestribus: quam pedestribus: solis exceptis nostrae Reipublicae bellis: ac damnatis exilio. Itaque iubemus: & imperamus omnibus: & singulis nostrae diuisionis Magistratibus: Praetoribus: communitatibus: & subditiis quibuscumque: ut hanc nostram publicam fidem ac liberum & saluum conductum inuolubiliter ac diligentissime seruent: & praedictum Magnificum Dominum omni humanitate atque beniuolentia prosequantur: omni penitus tam reali quam personali impedimento sublato. sub nostrae indignationis incursum. Valeant qui legentur.

¶ Patentes litterae ciuitatis pro Alexandro Miraballo.

Magnifici: atque ex celsi Domini: Priores: Gubernatores communis: & Capitaneus populi: uexilliferque iustitiae: florentissimae Senensis Ciuitatis cum certo arbitrentur iussu: ac par esse ut magnos ac praestantes Viros summis quoque atque aplissimis honoribus prosequeretur: idcirco perspicat exploratque uirtute: beneficentia in integritate clari Equitis ac celeberrimi uiri: Alexandri: quidem Miraballi: patria uero Neapolitani: ne summorum ac multiplicum beneficiorum uiderentur immemores: quod habuissent summum praestitissimum honoris: sempiternamque gloriā: & illi: & illius posteris per uirtutem lineam: & acceptis beneficiis: pilius summa pietate ac uirtutis gloria: per optimi iussu Reipublicae ac beniuolentia: eundemque Alexandri Solemni ritu: & pro maiorum suorum consuetudine senatus consulto: & frequentius cominorati assensu: ac deuotionis populi Senensis approbatione: ciuitate donarunt: ac lata lege Senenses diem de creuerunt: quod quidem privilegium: ac praedarum insigne: aeternumque illius uirtutis monumentum & publica tabellionis fide: & Senensis ciuitatis sigillo declarari: & ratum fieri uoluerunt. Proinde eius

muneris publicas deferunt tabulas: quibus posthac creto cunctis honoribus officiis privilegiis immunitatibus exemptionibus ut liceat: quibusque reliqui perficiuntur: quos eadē ciuitas gentis: alitē educant: ad utiles honores prorexit amplissimis muneribus decorauit: minimur existimamus tanti muneris tam dari ciuis accessione. Senensis reipublice nomen splendidius fore: atque prastantius: quippe quae maximus quoque uiros ac de se bene meritos in summo semper habuit pretio: ac praecipuo quodam amore complexa est: quo uidelicet in numero Alexandrum praefari constituit: atque ob eam causam laeta ciuitas illi cū potens inis filiumque aforsit: nequaquam obstantibus ullis aut legibus: aut iniuriis: & eo praefertim in quo de domo edificanda caurum & sanctum est: quibus omnibus hac uia in re & specialiter & generaliter ex certa scientia ac proprio motu derogatum esse uoluerunt. Valeant qui legerint.

¶ Parentes litterae pro concessione armorum.

Vanquam multa uariis saepe temporibus in Senensis ciuitate & republica conigerunt: nihil est tamen unquam gestum aut maiore & elatiori animo: aut grauiore periculo: & certiore ciuitatis ac splendidiore uictoria: quod nuper ab optimis uiris Senensibus confectum est in patria liberanda: liberateque tuenda: aduersus nefarios atque impios Senensis patriae proditores: qui tam preclaram: tamque gloriosam ciuitatem seditione ac scelere labeſcitare atque euertere conarēt. Nulla res unquam in bello tanta: nulla tam salutaris uictoria: parua est: uix possit cū in memorabili hoc gesto comparari: extorris de manibus improborum: & proditorum auctoribus nefandissimis armis: & omnibus ad summā tranquillitatem iustitiam: concordiam: redactis. Vere praecipua quaedam atque immortalis laude digni sunt: & summis honoribus decorandi: si ciues magnanimi & clarissimi: qui obliu suorum cōmodorum: segnitia omni atque ignauia contempnitatem ut incolumem facerent: se ipsos liberos ac fortunas suas grauissimo discrimini obiecerunt: cum mallet saluam esse rempublicam: quam suae salutis ac uitae proſpicere. Quod quia & periculo suo: & multorum odio factum est: quod coniuratoribus Senensis patriae accederent: triginta mirorum uictoriae & decreto solemnī ritu sanctum est: ut cuique eorum ad sui corporis & suorum metam liceat arma tribuere: quibus cumque libenter bina terna quaternaria uenit inferius praescribatur: ut omnis improbis hominibus ac sceleratis sectatoribus sedendi nocendi: & adimatur facultas: cum haberet id collegis absolutam quandam gerendam rerum potestatem. Deinceps nominatim singuli anuotabuntur. Valeant: qui legerint bona mente.

¶ Pene ad idem.

Multum rerum studiosissime semper id seruare solita est Senensis respublica: quā in bonorum administratione inodit: ut bene de se meritis uiris liberaliter se ac munificam exhiberent: tum ob uitandae pessimae ingrati tudinis labem: qua nihil execrabilius esse potest: tum ut alios quoque ad bene agendum premis atque imitamentis alliceret benignole complexa semper eos: qui fidem & charitatem erga se indicare uoluerint: quo numero statim. N. decernendū: quod magnae salutis piculo patefecit: quae parabanſ inſidias: & abdita multa ex inimo & secreto loco deprompſit: ac deuilit summa fide: ac praecipua diligētia ad eosque haberent res potestatem: ob cuius facti mercede illi primū uiri ad id conſtitui benignole susceperunt: & ut ciuile uisū facilius traducere posset: pulchro donarunt munere: nec abire sine mercede iussuerunt: cuius beneficii largitorum: ut inferiore scriptura liqueſcit. Valeant: qui legerint.

Senenses. N. Episcopo. S. P. D. Venit Gulielmus Stephanī filius cognomēto Tarrallius ex oppido Montepesicali subditus nostrae: & p ecclesiae agrī facturus iter: atque secū armē tam boum ducturus illud ex Tolphis ad Christophorū Gabrielem spectabilem ciuē nostrū: quod quidē pecus generosū dominus Ludouicus mimit parē deus ob conuictū cū praefato ciue nostro affinnare. Oramus igit. T. R. D. nostrae: omnibus de causis amicissimam reſp. ut tum pp deos rationē: quae ubique magnū fauorē nancisci solet: tum etiā ipsius ciuis nostri grauiat: quē uehementē diligimus: praestare uelit auxiliū atque opem: si opus acciderit: & praefatus Tarrallius requisierit: ad tradendū armē: ipsū incolumē: quod nobis quoque placebit plurimū: qui misim. T. R. D. gratificari omnia sumus affecti. Vale.

Senenses. N. Episcopo. S. P. D. Nouimus semper quod studiose cures oſa. T. R. P. quae nobis nostrisque omnibus grata sint: praefertim uero si uel ad diuini cultus pertinent dignitates: uel ad hominū ac populorū salutem. Aſcanenses igit: quos p fide ac deuotione ſua in nos miſericie diligimus: cū moleſte ferant ecclesiae bona inuulſerit: profundū ac diſſipatū existimātes iure patronatus obligari se ad eorundē bonorū conſeruatiōē: p uiderāt: ut oportune cenſeſſit. Nūq̄ illo: mēs ſua aduerſari eccleſiaſtiā liberatiſ cōtra tueri potius atque augere eccleſiae iura: quae cū magno Aſcanēſis eccleſiae dāno p rectoris culpā labunt. Quare pſpecto opti mo eius ppli ppoſito: cognita rectoris ipſius negligētia: adhibitis noſtris pſibus: hortamur T. R. P. ut ab eo pplō & fidelibus nſis cenſurā oēm amoliri uelit: & magno illos potius cōplectat ſtudio atque amore: tum ut rectorē ipſum: qui cauſam dedit rebus cuiſmodi ſua admonerāt: atque cohercerāt: deſiſſit

dolthac profundere Ecclesie bona ac nocere eisquos (si de forte Christi est) iurare debet verba atq; exemplo . T.R.D. lectando ueligitia: quæ & fidelibus salubriter prospiciat & libenter graueficatur potestibus nobis . Vale.

Seneses erimio Doctore N.S.P.D. Intelleximus nuper Aſcanenſes noſtros quos ob ſummis ipſorum deuotionem charos imprimis habemus: ex cõmunicacionis cenſura affectos Parrochiani impulſu. Id non poſſumus nõ dolere: quia nouerimus opumum eius cõmuniter propoſitum nec minus rectoris ipſius non ſanis probatos mores: qui cum in cetera eius uita declinet a ſacerdotii dignitate: etiam eccleſiæ bona fundere ac dilapidare cõtendit: quod certe puamus uon minõs tuæ reuerentiæ q̃ Aſcanenſibus ipſis eſſe moleſtũ. Mens hominum & eorum qui agunt: recta ſpectanda intentio eſt. Non enim deſſe Aſcanenſes ex deſialtica libertati uoluerunt: ſed firmare eccleſiæ iura: ne per rectoris negligentias dilabantur. Proinde audiet illorũ Orationes tua præſtantia: & rebus omnibus recte perſpectis etiam intuitu noſtro (ut certe confidimus) ex cõmunicacione abſoluet omnis & Aſcanenſi noto & rectoris directioni & noſtris poſtulis cumulatiffime ſaſſificiet: quod ut facere uelis tua ſingularis prudentia magno ſtudio exhortatur. Vale.

Seneses N. Cardinali .S.P.D. Quoniam magno cõ ſtudio omnia graueficatur nobis T.R.D. nos quoq; ſiquid opus accideret: & cõ magna fiducia petere nõ dubitamus. Felices ac ſanctæ recordacionis Pius Pontifex: qui non modo patriæ conſuleret: ſed etiam conſulibus ſingulis prodeſſe lætaretur: conſtituerat Thomãſſonum Thomãſſonum Tuderinũ Præſidem. Dignatus quoq; eſt Paulus Secundus eandẽ electionẽ ratam habere. Sed propterea res eſt aliquandiu ad Tuderinorũ cõmodum: quod tuam putamus minime latere R.D. Præbuit ſe cuius noſter uſq; modo humiliter aſſentientẽ dilationi inſtituit: ut Pontificis iuſſa ſe quereret. Sed certe uon ſine magno ſuo iucõmodo: & nõnulla fortaſſe honoris iactura: quam ſi facile ac modeſte paſſus eſt obſeruariſſimus Pontifex Thomãſſonus iam tandem æquũ ac plũ uideatur non fruſtrari diutius expectationem eius: nec dari ineundi Magiſtratus illius morã longiorẽ. Neq; enim ſanis recte alter Thomãſſono p̃ſerri debeat: p̃ſpectis oĩbus cõceſſis per Pium: firmat p̃ Paulum muneris conditionibus Conſidit cuius noſter apud Summi Pontificis Sanctitatẽ ſe nõ equitatem ſolum: ſed gratiam quoq; reportaturũ interueniente tamen benigno fauore: & quæ nuquã ſine fruſtu eſt iura. R.D. interceſſione: quam & ille ſuppliciter implorat: & nos: ut eam enĩus adhibere ueliſ: etiam atq; etiã oramus. Sed quid pluribus Senenſes cõmendamus quibus: prodeſſe & ſemper & ſtudioſe conſuevit. T.R.D. quã feliciffimã fore uehementer optamus. Vale.

Seneses N. Cardinali .S.P.D. Conſtituerat iam pridem ſelicis recordacionis Pius Pontifex Tuderinum Præſidem Thomãſſonum Thomãſſonum: & eam ipſam eius munus conſecutionem: & pro ſua benignitate confirmatũ Paulus Secundus: quã ut Tuderinorũ cõſueuerit uelut iura: ad certũ tẽporis ſpatiũ diſpẽſatũ: & diſtuli: quod cõ elapſum ſit: & ob moram ineundi Magiſtratus non mediocriter in cõmodũ cõ dignitatis etiam lætura ſit paſſus cuius noſter: & perſpecta cum primũ concedentis: cum deinde confirmantis iuriſq; Pontificis autoritate atq; fide: & æquũ & decorũ uidetur neminem iam tandem in eo Magiſtratu præferri: cum perſpectis ipezzatũ muneris conditionibus: ſuo quodam iure: accedente Pontificis benignitate ſit Thomãſſonus antepetendus. Oramus tuam: R.D. ut ad rem plane aſſequebatũ adhibere dignetur apud Pontificem ipſum preces: atq; efficaciffimas operam: quam confidimus nullo pacto inane fore: cum pluſimum ualeat apud Apoſtolicum principẽ autoritate: & gratia: & i noſtrum cuius ſatorem & cõmodum nũquam cum moleſtia laborare conſueuerit. T.R.D. quæ bene ac feliciter ualeat.

Seneses Florentinis .S.P.D. Nihil eſt: quod quidem cupiamus uehementius: quã quietem: quam cum uſiq; magno complectamur ſtudio: par eſt: eandẽ inter noſtros oĩs accuſatiſſime conciliemus: ſublatũ undiq; diſſenſionum ſeminaris. Diſcepat iam pridẽ Politiãnenſes & Calicianenſes de finibus: qua in re nihil omiſſimus: quod ad cõcordiam accomodatam purarem. Frequentes dedimus litteras. Amice cum Politiãnenſibus egimus. Vos crebro cohortar ſumus ad remedium adhibẽdũ. Veſtram notimus ad cauſam terminandam paraſſimã uoluntatem. At obdurant Politiãnenſes in dies magis: & cum noſtrum iniuria progrediuntur laſus. Nos noſtros cõprimimus: noſtris cõcordiam ſuademus: quos cõ concordia alieniores intelligamus: ut cunctis occurratur in cõmodis: ut cum uos conſugimus otamur: ſu: iam tandem pro ueſtra bonitate ac ſapientia operam detis efficacem illam quidẽ: ut ſta tuatur ſis contentionibus modus: & per Commiſſarium ad rem conſiciendam idoneum una cum noſtro controuerſia oĩs iuſte: amice concorditer ſopiat: quæ in uetera longe ſit deterior nec niſi uel indignatione augeat: uel ſcandalu pariat. Per noſtra igit̃ amicitia: & p̃ cõmune trãquillicitas ſtudiũ: & par utrumq; ad bene uidentum deſideriũ rogamus uos: & et atq; et oramus: ut remediũ: quale at bitramini accomodatũ: & reſponſum: quale uero depoſcit fraternitas: dare q̃ primum uelitis: & nos per noſtrũ hũc Tabellarium ceruores reddere. Valete.

Senenses Senæ Cardinali. S.P.D. Exponet negotia nõnulla: quæ apud Summi Pontifi-
cis Sanctitatem ex pediri cupit nostra Respublica: spectabilis Eques Franciscus Aringhi-
rius: cuius noster dilectissimus: & ipse coram cum. T.R. D. exhibebit. Eam igitur ora-
mus: ut pro benigna eius consuetudine præstare dignetur: quod nunquam denegatur
opportunitatem & consilium & auxilium. Vale.

Senenses Cædri. S.P.D. Cum summa animorum læticia accepimus: &que grauitè sple-
dide atq; eleganter exposuit uir eloquissimus Prosper Camellus: excellentissimæ tuæ
sacra Maiestatis Oratori: & ea fuerunt omnia q̃ gratissima nobis: qui tuam celsitudinem
& sacrum Imperium imprimis teneramus: & summa fide: ac deuotione prosequimur.
Agit clementer nobilicū: & cū deuotissimo Senensi populo tua sacra Maiestas: cui ob
summam eius in nos pietatē & paternā dilectionē: & agimus: & habemus amplissimas gratias: atq;
imortales. Quod saluete nos iubet: quod de admirabili eius ī cunctis rebus p̃uidētia: de diuino eius
consilio: de sanctissimo ad tuendam Christianā fidei religionē proposito: quod de singulari in hanc
ciuitatem beniuolentiæ tuæ maiestatis: ac sacri Imperii omnium obsequenissimam: quod de magno
negotio: & cæteris rebus: nobis per fusi clarissimū Oratorem: notitiam & declarationem fieri tam be-
nigne uolueris: non possumus non imortales habere grates tuæ sacratissimæ Maiestatis: quæ omnia
sapienter: salubriterq; disponit: cuius nos maxime laudamus: atq; glorificamus nomen: et quanquā
supera eorum uideri possit: tam pro nostra summa deuotione & ciuitatem ipsam: & fortunam eius
omnes ex inimicis cordibus offensum: semper obsequis paratissimæ tuæ Maiestatis: cunctis & glorijs
& felicitatem uehementer optamus: & eidem cū summa fiducia statum nostræ Respublicæ: ac libe-
ratem cōmendamus in tuæ Maiestatis & opibus: & incredibili benignitate plurimū confidentes. Por-
remo: quæ Adonardi Mascoli marenā continentem: eodem ipso Oratore: quo cū rem tuam con-
soluimus: inuoluerit tua Maiestas: & causæ ueritatē ac terminos: & nostræ ciuitatis optatā disposi-
tionem: ac uoluntatem. Clarissimā felicitis recordationis Pii progeniem: quam plurimū diligimus
& charam habemus: imprimis cōmendatas tuæ celsitudinis nomine: atq; studiosius: & amore: & om-
ni officii genere prosequemur. Nā nihil est nobis prorsus gratius: q̃ tuæ cunctis in rebus obsequi Ma-
iestati: quæ bene ac feliciter ualeat.

Senenses. N. Cardinali. S.P.D. Libenter fauet nostra Respublica Religiosis uiris:
& qui diuino in seruatiu cultu. In hoc numero Fratres Heremitæ diui Augustini: ce-
lestis imprimis: & eos: qui commentu licet ueritate: non longe a nostra urbe: quo-
rum affectamus concordiam: & sanctam uiuendi rationem. Est enim locus ille præci-
pue augusti: religioni & diuino apūssimus cultus. Itaq; locum & conuentum ipsum. T.
R. D. diligentiſſime cōmēdamus: & cū ob eam causam ueniat eius fraternitatis nomine: qui nõnul-
la. T.R. D. sit explicaturus: Oramus eam: ut illum benigne audire: & in his: quæ ceteris ipsis com-
modis: & conseruationē ac religionis honorē spectant: opem argi: auxiliū præbere dignetur: quod nõ
bis erit q̃ gratissimū: qui eum pūssimū locū seruati & augeri uehementer optamus. Vale.

Senenses. N. Cardinali. S.P.D. Venit ad T.R. D. uir religiosus. N. cui has dedimus lre
teras: missus a Fraternitate Heremitarū sancti Augustini: qui conuentū licet incolunt
hæud longe ab urbe nostra. Is nõnulla expositorus est eis: cunctis uole. T.R. D. Ora-
mus: ut expositorem ipsum benigne audire uelit: & in his: quæ eius loci & fraternitatis
concordiam: conseruationē cōmodū: atq; honorē continent: benignū dignetur præsta-
re fauorē: inter ceteros nobisq; eius contentus religionē & sanctimoniam: ac loci pūssimi argu-
mentum uehementer optamus. Vale.

Senenses Marchioni Ferrarenti. S.P.D. Plurimū gaudemus nobis: & nostris ciuibus gra-
tulari: quos ubi acciderit opus: intelligimus apud tuā illust. dominationē ualere gra-
tia: & opportunos fauores reperire: quod nobis ipsis p̃ducendū est: q̃ quod tui & mi-
nistris nostris fieri nobis fieri arbitramur. Sed tanto certe magis: si fiat istis: quos propter
singularem tuam uirtutem: cum eam doctrinā: ac magnam laudem imprimis charos ha-
bemus: & summa beniuolentiæ ac studio prosequimur: cuiusmodi Bernardus Lapinum eodem no-
strem: & in prædico tam legentem Gymnasio esse arbitramur. Hunc nos non modo: quia in Sena-
torum nostrorum censeatur numero: & operis parentibus ornus esse: sed multo etiam magis: quia in
genio: & uirtute rerum cognitione præstat: & a teneris (ut ferunt) uirguiculis ingeniarum discipuli-
na rū exercitatione tractatus est: cupimus ab omnibus uehementer amari: sed præsertim a tua illust.
dominatione: quā ille maxime ueneratur: & colit. Cum igitur intellexerimus in suis negotijs: & quo-
rundā infectione: q̃ studio: q̃ paternā charitate tua illust. Dominatio fuerit illi: & uicaria
dignitate eius: agimus ex iustis animis q̃ maximas gratias: & habemus multo maiores ualde letitias
& quod uirum innocentes: & indagande perisodiosum uentis: si quod uere philosophandi munus
est: inuenit: & p̃ foverit: & quod tua excellentia eiusmodi documentis ostendat nostram amare Rem
publicam. Nos quoq; pari mente semper affectu erimus: & a recta amicorum consuetudine nunquā

discedemus: persuadentes nobis: siquid etiam ad triendam præfati civis nostri dignitatem reliquum sit
 eõsimili quoq; humanitate prosequetur: & gratia: quod & speramus futurũ: & factũ lætis excipiemus.
 animis. Vale.

Senensis Fides.

Lurimum ob nitorem & probitatem: ac propter generis claritadinẽ diligimus Guido
 nem Ioannis filium: nobilem virũ: & nostræ chancilliũ Reipublicæ. Is versus Cisalpi-
 nam Galliam iter intendit: & nonnullas Italiæ oras periturus accedit. Quare uniuersos
 & singulos Dominos: ac Principes nostros oramus: nos Priores
 gubernatores Cõmunis: & Capitaneus Populi ciuitatis Senarũ: Subditis nero nostris
 Imperantibus: atq; edicimus: ut præfati Guidonem: & comites eius omnes cum sarcinis & rebus suis
 grate humaniterq; suscipiant: & eum amice tractent: & de cohorte (si fuerit optus) pudent: & amo-
 re studio: & cunctis fauoribus prosequantur: quod propter nostrũ in eum & suam familiam benio-
 lentiam: & gratissimũ accipiemus. Valeant: & legerint.

Senenses Eximio Doctõri .N. S. P. D. Cũ intellexerimus utper qua humanitate: qua
 benivolentia excepere: atq; amplexata sit tua reuerẽtia Ascianenses nostros. Fuit id cer-
 te nostræ gratissimũ Reipublicæ: ac tere incundũ exitũ nobis: tantum nostras literas
 hæc tunc habuisse momentum. Agimus tuæ dignitatĩ simul & reuerendo Epi- copo ma-
 gnã gratiam: & cum acceperimus utraq; partem accersitam & kalendis Iulius ad
 prodenda sua intra illũc asserturam esse: rursum hortamur atq; oramus tuam reuerẽtiam: ut Asia
 nensis & Ecclesiæ simul & populi optimam habere rationem tuiti: & præcipue interuenientibus no-
 bis censuram ab eo delere omnem: & ecclesiæ bona: ac intra tueri: ne quõ occurratur rectoris uel in-
 curiæ: uel imprudẽtiæ: damno afficiatur Ascianensis ecclesiæ: & ceteris quoc; malo euimodũ noceat
 tur exemplo. Nam ubi sacerdotalis dignitatĩ maius donum est: tibi transgressor maiori subiacet cul-
 pies: & quæ p Rectores delinquantur: duplici reatu sunt obnoxia. Confidimus plurimũ in tuæ reue-
 rentiæ pbitate: consilio: benivolentiã: ut & Ascianẽsibus satisfiat: & simul discantq; ecclesiæ regendi
 a benignitate: ac dissipare ecclesiæ bona. Sumus & nos tuis semper beneplacitijs paratissimi. Vale.

Senenses Fratribus obseruationis diui Bernardini .S. P. D. Quanta sit nostræ ciuitatis &
 Senensis populi deuotio in uestri sacratissimã religionẽ: nõ ignorat uestre paternitatem
 quæ eum quicquid nostram diligant ualde Republicam: optatius libenter illas semper
 fore paratas ad gratificandum nobis: præsertim in his: quæ ad diuinũ cultus honores: ad
 uestre religionis augmentum: ad populorum salutem spectant: memores illius indy-
 coelins & condonatoris insignis diui Bernardini: quem nostra uulgaria: ac uicinis sanctitas: ac doctri-
 na pã Italiani solum: sed & cunctos fidelium populos illustrant. Desiderat populus noster Euangeli-
 zatore ueritatis: & uerbi Dei: pro futuro quadragesimali tempore in nostra cathedrali ecclesiã: & ce-
 leberimo templo: ex his tribus: unum: quorum infra scripta sunt nomina. Vera dilectio iustum & de-
 eorum negare debet nihil. Vestram igitur hortamur charitatem: ut ex tribus unum deligit uestre pa-
 ternitatis: quem maluerint: & illum instituunt Predicatorem: qui & in tempore a futuris sit in nostra
 urbe: & uiam Dei in ueritate doceat: atq; persuadeat. Expectamus uestri totiusmodũ responsum: & gra-
 tissimũ nobis: q; ad uestre religionis decus: nostrũ so ferimus semper paratam Republicam. Valete.

Senenses Magno Rhodi magistro .S. P. D. Duo sunt nobis de tua reuerenda domina-
 none exploratissima: & quod plurimũ nostram diligit ciuitatem: & iustissimũ studio sissi-
 me amplexetur. Hæc nobis magnam præstant fiduciam: in causa honesta ciues no-
 stros fidentissime cõmendemus. Cæsarius quidam Anionii: ciuis noster diuinus se Rhõ
 di continuit: & ibidem uitam quoque finit. Is reliquit sorores duas: sacras uirgines: &
 sanctimoniales Monasteriũ: quod dicitur Sanctæ Mariæ Angelorum: in nostra urbe: quæ celibem
 & religiosam in sanctitate uitam ducunt. Ad eas pertinent præfati Cæsarii bona: tum testamẽti (ut di-
 citur) sum maxime fraternitatis & propinquitatis iure. Ad causam suam agendam: & ad hæredita-
 tem sibi competentem recuperandam: constituerunt procuratorem: & rerũ gerentem Orthonem Do-
 minici Latrentiũ: Rhodii fratreulem suum: & dilectum quem nostrũ. Is adhibet ob eam ipsam causam
 T. R. D. Hanc igitur oramus: ut & æquitas inuitu: quã maxie colit Christiana religio: & nostra in-
 super cõmendaione: benigne audire uelit prænominatũ Orthonẽ: & ei dignetur in iure assequen-
 do: opportuni atque efficacem præstare fauorem: ut quod nobis gratissimũ est: patet deat sponse
 Christi & religio: uirgines: per tuam auctoritatem atq; iussum: se iustissimũ simul & gratiam conser-
 curas: quod speramus: & ut succedat uehementer rogamus. T. R. D. cuius placius annuere & assenti
 ri lætabimur. Vale.

Senenses Florentinis. S. P. D. Intelleximus: quæ scripsit Magnifica uestra fraternitas
 quæ eius nomine coram exposuit religiosus Monachus Bernardus: facti ordinis Mon-
 us Olmeti professor in cõmendationes. (N. qui gratioris reus criminis: pecunia & bo-
 nis omnibus multatus esset. Nos cupidi (ut iterum decet amicitiam) gratificari ue-
 stris Magnificentiis: rem ad Senatũ nostram destulimus: qui mallens ueræ amicitia
 facere laus: quã iustam infligere grauiter delinquenti: por nam: decreuit bona omnia. N. exori cor

donare: quæ si co nostro ad iudicia erant: atque etiam si illa plures sint: quod dotis nomine debeat: id omne quod supra reliquit: libenter elargitur: quod ut faceremus: cum pietas & commiseratio quedam suavitatem uel maxime ueltra impulsit: comendatio: quæ uolumus cunctis temper in rebus plurimū apud nos habere momentū. Sed opum nostræ Reipublicæ uoluntatem ac studium: quanquā potamus nostris Magnificentiis explorari: tamē ipse idē: quē pręsumimus: Bernardus charus ciuis noster poterit corā diffusius explicare. Vale.

Seneses Franco Cardinali Veneti. S. P. D. Quæ accidit: quæ gerit: uria quouis scripta: grata sunt nobis: sed tum demū gratissima: cuius intus: quæ per. I. R. D. litteras significanti: quas magnæ semper cū iu. audire recipimus. Quod igitur de. N. inter fontificis sanctitate & Maiestatis Regis conuentū est: putamus communis boni gratia factum ac pacis studio. Et quod p. tras litteras certo inuenerit nobis: habemus: agimusq. T. R. D. grāas. Si qd. præterea contingat nobis: quod nostræ scire interius: totamur: ut posthac quod dignetur nos pro benigno more reddere cernores. Sed quid adhuc eam calcaria sponte currenti? Quæ patet: conducentque cordi nobis esse: quæ n. illa ultro ac peritunc de ma. efficit. R. D. quā rogamus: quoque: ut in causa cū Plumbiniē Domino de Abano ad ratum ita intercedentibus nobis: prodegerit: uelut: & pro fit illi nostra cōmendatio: & nostras iurelligat litteras nō fuisse uulgatas. Non. n. f. g. i. T. R. D. non sine grauiore causa nos ad hanc cōmendationē fuisse cōmotos. Vale.

Seneses eximio Doctore. N. S. P. D. Superioribus diebus sunt nobis tuæ reuerentiæ redite litteræ: per quas facile cognouimus eam optime affectam ad curandā plebē Aſcanensem: & ad eum populū omni censure ecclesiastica liberandū. Agimus de liberatione grāam: & ad prouidendū Aſcanenſi ecclesiæ saluare propositū laudamus. Quod tamē dilatioē fructuosi operis admittamus: eredimus tamē aliquo necessario impedimento superacutēte negotiū prorogatum. Sed iterū atq. iterū petimus: & enīe hortamur: ut promissam fidem seruare uelit tuā reuerentiā: & Aſcanū petere & explorare Rectoris iurā atq. inores: id ē in super operam: ne diffidentur ecclesiæ bona: ne uel præter honoriū & sacerdotū ac rectoratus dignitatem: scandalū fiat ei populo: quē magno amore & charitate comp. lectumur: cuius salutē & quietem uehemētē operamus. Iustū petimus: & iūo officio iure consentaneū. Hæc in re plurimū tuæ in nos beneuolentia indicabitur. Ceder ubi honoris: in obis summæ iucunditū: ut eogitā rectoris ipsius gesta iusto iudicio dirigantur: ut sanſiat iustitiæ laudi: appareat in curandis rebus ecclesiasticis diligētiā: & deat errorum preuium: qui cū hominū scandalo delinquere autiunt. Sumus tuæ reuerentiæ parati beneplaciti. Vale.

Seneses Florentinis. S. P. D. Controuersias omnes magno habemus odio: sed quæ inter nostros oritur: n. n. n. indigne patimur. Nam uera nostra: ac muria necessitudo ab eiusmodi disceprandi moleſtia uehemētē abhorret. Superioribus mensibus Oppidano Montis Castelli: collecta armatoꝝ manu irruerunt in fines Ludouici Marſconobis: uin: ciuis nostri: iuxta Albanū & I. egonē nostræ ditentionis loca: & nō solū caſis in uldno nemore: arboribus: sed etiā quibſdam nimis inuolentur geſis. Ludouici finibus & nostro agro inſultauere. Sed Ludouici ipſe uelut adit Magistratū rem gestam narraturus ordine. Petimus igitur magna cū fiducia: quod uos diligē cura effecturos nō dubitamus: ut & Ludouici ipſum pro uestra consuetudine benigne audire: ac negotium omne diligenter nosse: & quā intellexeris maxime ad rem iuste transigendā oportuū esse: eum prouidendū: tum etiam operā adhibere uelitis. Feceris rem nobis plane gratissimā: & nostræ uoꝝ fraternitatem maxime congruentē. Nos quoque ut quieti consiliumus: paratū ea ipſa in re atq. officium pollicemur. Vale.

Seneses. N. Principi. S. P. D. Bis: et quæ eodem tempore tuæ Illustrissimæ Dominationis reddite sunt nobis litteræ: geminam nobis & summā anulare laudam. His ea fuerint benigne nunciata nobis: quæ cum cōmuni saluti: tum felicitatis tuæ causa: merito debent perueniunda esse cum omnibus Italianis populis: atq. ciuitanibus: tum nostræ imprimis Reipublicæ: quæ magnam præcærens cum illo præclarissimō Principatu: ac uereciter necessitudines seruati: & singulari ac muria: uelū charitate coniungitur. Itaque tuis secundissimis rebus uere letamur: & maximā semper iūſcipimus uoluptatem. In his sunt illustis lororis tuæ nuptiæ: quæ splendido edita genere: glorioſa orta parentibus: cunctis ingenti fortune: uirtutis: decorata ornamentis: pudicitiæ excellens laudibus: cōſimilem quoque diuino aſpirante numine: uirtum nacta ē: tuam uidelicet: quo nemo uel uaræ muneribus: uel florentibus fortunis: uel deniq. summis quibusque & amplissimis meritis: poterat in cunctis totius Italianæ Principibus offerri prius aprior. Huius igitur sacri conuuii auctorem glorificamus Deum: & ut faustum letum fortune illiusmodi sit illi iustis sponſis uehemētē operata. Mach sumptu summa felicitate & gloria: cū ui clarissimi principatus firmiore tranquillitate: & illustriatione decoris. Quid multa? Genus ætas: forma ingenium: uirtus: fortuna: probe conueniunt: ut nihil ex hoc felicit coniugios: quod diuinitas coniunctum putamus: sperandū sit aliud: q. bonoꝝ omnium iucundissima cumulatio. Quam lætissimam perſomode: & cūca est: felix natalis sui perlegetanus: atq. illustis pueni: q. exortus intra læta sponſalia: & nuptiarum

celebritate nec ingentis gaudii: & amplissima glorie auspicator initia. Hunc dedit tibi rerum har-
manag dispensator Deus: pro maximis tuis meritis: & cū splendidissimē societas conforio illu-
strissimū Principē pulchra fecit prole patetisq; chari genitoris imago facile illius responderet la-
dibus: & in excellentissimo Principatū primogenitus tam præclarus reddat patris: & suorum omnium
imortalem gloriam. Hęc igitur ut ppria ac perpetua sint: & augeantur indesicillitalic quicquid
Dei totius mundi principes suppliciter deprecantur: letari ex optimis animis his: & quę scripta sunt ut
his: pro quibus & q̄ maximas. T. Illustr. D. agimus: atq; habemus gratias: & Senensem patriā deu-
tissime cōmendamus. Vale.

Eneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Quas a tua tua. R. D. redpimus literas:
quo longiores eo maiorem nobis afferunt uoluptates: nec nisi iucundissime legimus:
quando & certa significant: & gratiora contingunt: & summa indicant in hac pa-
triam benivolentiam: ac præcipuā charitatē. Nouimusq; de Atiminenſi negotio scrip-
ta fuisse: & quo statu urbs illa sit: & reꝝ causam atq; ordinē libenter accepimus. Putamus
Pontificē cura omni studere paci: atq; pacis studio gerere omnia. Deus aſſicquet solus: & pacis & bo-
norū omniū auctor oīa bene ac feliciter uertat. Nos pro benigna & nūq̄ intermiſſa scribēdi consue-
tudine atq; hūanitatis q̄ maximas agimus. T. R. D. gratias: cui hanc rempublicā curę esse: & ei
gratulamur: & nos plurimū gaudemus: orantes: ut posthac quoq; eodē studio uni p̄gat: ac nos maxi-
mis quibusq; de rebus dignetur reddere certiores: & cōmunem patriam: quā cōmōde licebit: semp
apud Pontificē maximū gratiorē faceret: huius semp studio ſiſſime cō-ueit. Vale.

Eneses Florentinis. S. P. D. Monasterium diuæ Petronillæ: quod in suburbano nostro
est: habet in uestro agro fundū ad plebē sancti Leonini. Plura sunt prædii eius pluribus
in locis sparsa arua. Bonā eorū partem occupauerit hinc. N. illinc heredes. N. & suo quo
dam arbitrio alieno acq; incubuerit: quod (si sine uestra molestia fiet) uisio eloquio
aperiet filiis istius nostras dedimus literas. Putamus factum præter iustum: præterq;
æquū: ac bonū: nē nulla citazione prætia spoliatur suo iure sacra ades: & iubeantur agricolæ colere
aliena arua. Id cum fuerit compertū nobis: nō dubitamus uestrę bene inſtitutę reipublicę perfecta
consuetudine: molestiam & gratie futurū. Proinde petimus: atq; rogamus: ut plane cognitam causam
curens in in: eꝝq; refutis: & ius reddi suū monasterio ipsi. Quod si uel. N. uel prænominati heredes
actionē se illam habere proficiant: in ius nocēt possidentes: legitime reſponſuros. Ea n. probatę
petendi ratio: nō occupandi ius. Confidimus inſuſſimū Magistratū uestrum inſuſſime causam tracta-
turum: idq; ut facere inſuſſimū uehemēt oramus. Vale.

Eneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Ingressi Magistratus nostrum: confelium
legimus: quas tua. R. D. literas dederat: ac significant: reuerendū religiosū Mariā
designatū Abatem Monasterii Sancti Saluatoris Montis Amiari. Atulit ea res nobis
maximā iucunditatē: & quippe qui nacti ſimus hominē ex sententia: & qualē nostra pete-
rat. Reipublicæ & qui cū diuini cultus honore: & ipsius monasterii summa utilitate sit il-
li præfatus. Iucundū est collatū in eum esse beneficium: qui secundū cor uostrū sit: & p̄ſſimū q;
nobis opime conſulturus: iucundū: quod in eum: in quem præcipue uniterſa hæc exoptabat ciui-
tas. At certe iucundissimū: quod res fuerit te auctore peracta: q̄ rāto studio: tamq; accurata industria
nūq̄ deſinus propius: parā inuenerit: & eam cōmodis: beneficiis: honoribus augeat. Hoc uere patriā
officium: & semper inuare suos: ac nūſq̄ deesse liberi: & paternā quouis loco præſtare charitatem: qd
q̄ diligētiter: q̄ ſedulo tua efficit dominatio: nona quonidē: ac multa exēpla declarant. Nobis ſunt hæc
in re cū grata oīa: tum multo gratiſſimū: qd de præfecto Monasterio Mariano accepimus: ut
& nostrę charo admodū reipublicę: & tuendę religioni maxime idoneo. Nouimus beneficii magni
rudinē: quā propter ſibi q̄ maxime ſint agenda grana. Nos: quas referre ſanis non poſſumus
habemus certę: quas literis minime explicare ſitopus. Plurimū Pontificem laudamus: & interceſſorē
ſimul cū muteris: ea ſpe atq; omine: ut eo ipſo auctore maxima quoq; atq; gratiſſima beneficia
ſequamur. Gaudemus: qui in ea tempora incidimus: quā noſtra reſpublica tanto benefactore le-
tatur. Quam primū Senarū coegerimus: tuas ad eum literas deſeremus: ut cunctis inſoteſcat res ipſa
& per benigna. T. R. D. opera: cui & ob ſignificationē contingētus tertium agimus quoq; ingentes
gratias: & ut ueterē morē ſeruari dignet: itā uehemēt oramus. Vale.

Eneses. N. Principi. S. P. D. Verū id propiū amicitie munus ē: ut oīa amicorū debe-
ant eſſe cōmunia: præcipue uero: quę læta ſunt: & feliciter acta: ut hinc magna ſit læti-
tie cauſa: inde augeatur gaudii magnitudo. Quamobrem cū ſumma iucunditate accep-
imus: quod & illuſtriſſimus Princeps ſignificauerat: atque id ſyus Medioſiani Dux: itam
Magnificentiā ſuacta inuixiſſe matrimonii federa: cū excellentiſſima illius ſorore germana
indyta domina Heſiſabeth: auctore q̄ rex humanę cutā gerit: ſummo Deo: cui nos grates perſolui-
mus: & ut ſponſus lætam ac fauſti ſit ſacri connubii: uehemēt oramus: cū tui principatus illuſtra-
tione: & gloria: ac firmiore pacis tranquillitate. Nos ualde eo lætiſſimo nuncio: ac celebris nup-
& uere lætatur: ac pro amica & per iucunda ſignificatione: gratiam quoq; ingentem agimus: & no-

stram deferimus reipublicam maximum semper: quale optimos amicos decet studium atq; officii praesturam. Vale.

Seneses. N. S. P. D. Innouit nobis citari rursus cōmunitates nostram Lyciniani trans Alanas pro causa Hebræorum: quæ iam pridē quietissē putabatur. Hebraicam perueciam & malignitatem nihil admiramur: quæ fidelem concionem & Christianū nomen supra modū & incredibiliter odit: & execratur. Sed eius nanonis grana siqui moueantur fideles: & auxilium praestent iniusta atq; impia causa Iudeis obduratis ac perfidiis id nō possumus (proh dolor ac nefas) nō uehemētē & simul & angustia praesentū cū intelligamus eam esse Sūmī Pontificis mentes ut huic negotio finis omnino esset constitutus. Itaq; nō ut citato Lycinianensium & recedibā causa nimium certe nobis admirationi est: nec minus quod iterum exempla petantur eorum: quæ in ea causa acta sunt: praecipue tēro: cum alias p̄mō eadem ipsa concessa fuerint. Ea nostrorum molestia tam molesta nobis est: ut indigne illam patiamur. Nam quæ iuste gesta sunt: ex Iudaica nanonis facie: rursus in forum & concionem uocari non satis æquū uideri potest. Sed qd ea res ad dictam Cōmunitatem spectat? Neq; enim ex eius iudicio causa iudicata est. Confidimus tamen in tua bonitate: quæ cognitis causae conditionibus: & nostra insuper noluit perfectā aucter aures ab infideli proteruitate: & Iudaica perfidia: & hanc molestiam omnem tollere mediis ac nostris sine quiete agere: & favore omni atq; humanitate prosequetur: ut ita faciat impensis horamur: ac pro iustitia & amicitia nostra requiramus. Cōmunitas Lyciniani ab honesto nunquā recedit: & bonorū uirorū fungitur officio. Quamobrem tanto illam debet tua reuerentia studiōsius & amplecti & fauere: nec par: ut nefarius ac perditus hominibus iam ulterius lacessamine nos: nisi quiescat improbi: cogamur alia ratione nostrorū innocentiam tueri: & inuitos moxeris iustis psequi: possimū Romani Pontificis eius auctoritate freti: q; Christi Vicarius nō sine dominici gregē a Luporū insidiis circūueniri. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Magnū in. T. R. D. non modo pro nostra ciuitatis emolumento atq; salute: sed etia; pro nostrorū omnī cōseruatione putamus esse profugium. Quocirca fidenter omnia praeserim quā honesta uideantur: petere nō dubitamus. Nō cessat Hebraica natio infestam habere cōmunitates nostrā Lyciniani pro Hebraica causa: & nūc de integro per delegatū Indicē Clementē quendam Aetinae ecclesiae Canonici citant illam: & actorū omniū in eadem causa postulat exemplū: quod idem alias Praetore eius oppidi Francisco Aringherio spectabili equite concessum erat. Magnis uiribus pericli & Christi & christianorū omniū hostes nostris insidiant hominibus: & ulcisci iusta gesta toto (ut aiunt) conatur petore. Res iam consopita uidebat: & illa Cōmunitas omni liberata molestia: cū ex eius iudicio nihil causa penderet: & iuste oīa ac recto sint acta examine. Oramus igitur perfectā infidelis nationis p̄uicacia: ut nostris Lycinianensibus pro cōsuetā eius benignitate: adesse solit. T. R. D. & apud Sūmī Pontificis beatitudinē ita & itercedere: & efficacē dare operam: ut ea molestia sint exempti Lycinianenses: & ita exempti iubente Pontifice: ne posthac possint ob eam causas amplius in contentionē & discrimen uocari. Spes est in. T. R. D. praesidio: & summi Pontificis Sanctitate: qui tanquā optimus Christi Vicarius adimer nocentibus nocēdi facultatē: & gregē suū ab aduersario Christi proteget: ac liberabit insidiis: quod ut studiose dignetur efficere: etiā atq; etiā oramus. T. R. D. cui & patriæ decus: & hanc causam diligentissime cōmendamus. Vale.

Seneses Florentinis. S. P. D. Si uidemur in scribēdo fortasse frequentiores: & nostros sepius cōmēdare hoc facit cū ipsa contingenti rerū necessitas: tum eorū culpa: qui indigna audent facinora: & rectas uitendi rationem euertunt. N. quidam: et. N. hic cōmēto. N. ille. N. uterq; ex oppido. N. audaciore homines: qui ablatōrum rei p̄icleruatū sunt: & poenis legū ac iudiciorū absoluti: certe nō fides digni pro accepto munere uicē reddunt: malū pro bono: pro beneficio iniuriā. Lucam nero Gregoriū Ilanensem de se benemeritū quondam notis lacessunt iniuriis: & recentibus & cōtumeliis ac damnis onerāt. Ex uestro agro p̄fecti quo se recipiūt: hostiliter nostros sepius inuasērūt: districto gladio adoriunt: imperiū faciūt: ferro uel nerant: caulas excurrunt: uineta amputant: frumenta & uilancas domos incendunt: extrema petulanus minantur: quo qd pot cogitari grauius? Quid indignius? Quid iniuriōsius? Quid nefarius magis? Temere ipsis putāt in uestro agro parere sibi tutū protugū. Miramur inandiam hoīum petulanam: praecipue statuētes ea praeter mentē uestā fieri oīa: contraq; recte uiuēdi rationē: & sancta nostrā fraternitatis iura. Nostri est occurrere eiusmodi facinoribus: qd si utriq; studiose cōmuniter curabimus: iustitia: & quā utriq; tanopere complectimur: nigebit trāquillitas: exterminabū ī improbi: & bonis redundabūt oīa. Igitur oramus uos: & p̄ uerā amicitia exire rogamus: ut cū improbos oēs tum petulanissimos & facinorosos: quos praemisimus: cohercere uelitis: iubeat: ut digna factis rep̄ant: atq; inrelligat oēs id: quod nihil est dubiū: uos nihil tam spectare: tam sequi: rectā bene uiuēdi disciplinā: qua nos mente: quantū in nobis erit: semp reperiemur affecti: & de uestra p̄clara rep̄. idem quoq; certo credimus: ac plane confidimus. Nouissimas has dabimus ad uos hac de re literas. Beneuolēte.

Enenſes Franciſco Cardinali Senenſi. S. P. D. Cum uero cordis affectu hanc patriam diligat. T. R. D. cum uos plurimū eius beneficentia conſidamus: quibus oīa ſemp conſueſtiſti ſummæ hūanitatiſ officia exhibere ac tum opera tum omni ſtudio genere nunq̃ nonnullas tantæ ſerenitatiſ effundi tenebras. Noſſaq̃ exorta ſunt exoritur diſcordiaq̃ ſeminaria: & ne ſerpant latius: auctore pacis uehementer oramus. Cum igit̃ pro ſtati reſp. ſuæ: ad ſummū Pontificem. N. et. N. Legati conuenerint: iſtiſ nobis ſigraſiſſimum: ut hiſ de rebus: quæ ad fieri poſſit: reddamur certioreſ. Non. n. aſſerunt: quin ſummū Pontificiſ protideſſa recte ac ſalubriter cuncta diſponat: & reliqui Laici Principes ſalutares eiſ ſequant̃ ſententiā. Sed quorūm euadāt: quæ ultra diu agant: ſore capimus: præſertim te auctore: quē nihil eaq̃ reſp. laici & pro ſua uetere conſuetudine libenter oīa nobiſcum impariari: quod ut nūc uel maxime facere pergat. T. R. D. diligēt̃ oramus: quæ uel cōmunis patriæ utilitati: uel noſtro uoto deſuit nunq̃. Nos ob eam cauſam etiaſ noſtroſ cū hiſ litteriſ tabellarium mittendū duximus. Placebit uehementē: quod uel de pace ſperandū: uel de bello memendū ſit: peropras. R. D. T. litteraſ intelligere. Vale.

Enenſes. N. S. P. D. Fuit ſemp & præceſſorū tuorum: & tuæ reuerendæ paternitatiſ amicus moſ uetus conſuetudo: ſummā habere noſtræ R. eipub. rationē: & noſ uiciſſim ſemper amice uobiſcum ſocium. Sed quod modo præter morē fieri a tuo Vicario nunciatiſ eſt: nō poſſumus nō plurimū admirari. Nam frequēt̃ & Radicondoſenſes noſtroſ: & alioſ: qui noſtræ ſubiacti diſpoſitiōi in cauſiſ: quæ merē ſeculares ſunt: & (ſi ueræ referantur nobiſ) iter ſeculares tractant̃ pſonaſ: uocat ad Ecclēſiaſticiſ tribunaliſ: quod ſine noſtræ R. eip. iniuria fieri nullo modo pōt. Perſuademus uobiſ: eiſmodi inuſitatiſ freni præter. T. R. D. diligēt̃ conſentiam nō uoluntatiſ. Scis quānā aſſumenda ſit R. eipub. dignitaſ: quā uiolari a quopiam nec noſ pari debemus: nec ſine reſ: ut tentetur: tua debet. R. P. Hanc igit̃ur enixe hortamur: ut iubeat Vicarium ſuū ab ea in poſterū abſtinerē inuſitantiā: & ita inſtituere: ut noſtriſ hominibuſ ac ſubditis eiſmodi ampliuſ nō inferatur moleſtia. Quod conſidimus effecturū tuam Reuerentiā ſtudioſe: uti eſt equitate ſi pergar: tuuſ Vicariuſ noſtrę reipublię iura ſedere inuiui cogamur opportuniſ remediſ tueti noſtrę reip. dignitatiſ: & ſubditoꝝ noſtroꝝ in deſinituſ proſpicere. Valete.

Enenſes. N. S. P. D. Vidimus proſuiſſe noſtri Magnificentiſ litteraſ: ad recte curandam Aſcanēſem ecclēſiā: & emēdādoſ eiſ Rectoriſ mores: ita: ut & recte uiuatur & ſtudioſe ipſiſ ecclēſie bona ſeruent̃. Quocirca laudamus bonum opus: quod diligēt̃ & pietate operata Reuerentiā eſtiſ: atq̃ agimus ob id magnā gratiam. Noſtrum eſt: ſalutatoreſ imitari: & nolle peccatoriſ ruinam: ſed magiſ: ut conſeruetur: & uiuat. Proinde rurſum hortamur tuam dignitatem: ut dictā ecclēſiam amore ac ſtudio proſequatur: ſi & rector ipſe recte ſeſe habuerit: & priſtinoſ nouerit mores mutare: ac ſui ſimiliſ eſſe deſierit: & ad ſungendū ſacerdotio ſubdubitanter ac ſalubriter incumbet: etiaſ placebit nobiſ: ut demerit̃ agat ſecū tua Reuerentiā: & illuſ humaniter ac benigne ſuſcipiat: cū præſertim intellexerimus eiſmodi præmia conſerſione hoc etiaſ ad pacē & conſolationē fore Aſcanēſiſ populi. Vale.

Enenſes Florentiniſ. S. P. D. Cum recepiſſemus ſuperioribuſ diebuſ ueſtraſ litteraſ: ſper quas cōmendabant nobiſ ueſtræ Magnificentię: cuiſdam Herculani ſubditi ueſtri cauſam: continuo iuſſumſ liberari muld̃ Herculani ipſiuſ: quia Craſetano prætorē detinebarur: ob creditam pecuniam: quā reperebant heredeſ Franciſci & Iacobiſ illorū tuor. Annuerunt iuſte & amice ueſtræ Magnificentię: ſi Muluſ reſtituebatur: ſeſe curaturuſ: ut in ueſtra prædara ciuitate iuſ noſtriſ hominibuſ diceretur. Nunc igit̃ur rogant præſati hyredeſ: ut eorū uobiſ cauſam cōmendemuſ. Noſ & perſpecta iuſta eorū petitioſne & equitate ipſiuſ cauſe: ac noſtra freuſ amicitia: quæ alacriſ ſemp ad grāficandū eſſe conſueuit: ueſtraſ Magnificentiāſ oramuſ: ut iubeat noſtroſ homineſ iuſta petenteſ: ita tractari: ut uenueſ noſtra ſeruiſ mutua benignolenia: & illiſ ſperant̃ noſtra præſertim cōmendatione adhibita: quod ut allequantur: noſ etia�: atq̃ etiaſ oramuſ parandam pacem ſemp officiſ reddendam uicem. Valete.

Enenſes. N. S. P. D. Amiciſ & uiciniſ noſtra & noſtræ ciuitatiſ in Apoſtolicuſ ſedem reuerentiā ſerunt: ut tam ecclēſiaſticiſ: q̃ noſtroſ homineſ cōmuniter tractentur: nō iſte ſolum: ſed etiaſ humaniter: id quod de nobiſ ex perimento libequebit: & de. T. R. P. nihil dubitauit. Proconi Prætor ſub prætextu illiſ damni intercepit: & detineri iuſſit: bona quædam Planenſium fidelium noſtroꝝ iumentoruſ: & nōnulla frumētia: quæ quidē eiſmodi inſcepitioſ nunquā permiſſi ſolent: niſi denegata iuſtitia. Nō patitur cuiquam iuſtināſ denegari: quā noſtra Reſpublica ſtudioſe tuetur: & omniſ uſ æquali iure miniſtrat: & loc noſ miramur factiſ: cū iure utriuſq̃ uiuatur. Siquid Proconateſ penerunt a Planenſibuſ: præſto erit eiſ loci Præſeſ: & uetere inſtituto: & noſtro inſuper adhibito iuſſu: cauſam expediet: ac ſummane iudicabit: & ueritate comperta: remittet ueſtroſ iuſ factuſ compoteſ: & debitaſ executionem

reportabunt. Oramus igitur, T. R. P. ut cognita causa iustitia iubeat prætorē Prociatrem abstinere ab iniuria rerū detentione: & nostris restituere intercepta bona: ne nostri afficiantur iniuria: & non sanis feruatur nocte: & ep. dignitas: quasi iustitia denegantis. Sed tuæ, R. P. opera ad Planensem prætorē causa deferatur: ubi & Prociatibus: & iustitia habunde satisfiet. Acquæ petimus: atque id ut assequamur: rogamus: vehementer tuā, R. P. quæ nunquam iustus postulas de esse consuevit: & nobis semper gratificari letatur. Vale.

S Enimes Frandisco Cardinali Senensi, S. P. D. Et si placuerint vehementer tuæ litteræ: quas & habemus semper gratissimas: & agenda: gratiæ uberē suppeditant copias: fratrem ea benignitate: quæ nunq̃ intermitit, T. R. D. rursus rogamus enixius: ut audiatis a Pontifice legatis: & iam fortasse dato responso: quod facit adeo libenter: & studiose T. R. D. diligentiissime psequatur: & nosse: quæ gerantur: quæ agant: quæ expectent: & qd̃ sperandi sit. N. tranquillitate: & statu. Ut reddamur de oibus certiores: vehementer expectamus: præsertim per eius litteras: q̃ non modo grātiter: sed cum summo cordis affectu semper scribere consuevit: & ne accepti beneficii uideamur immemores: gratias tibi peringentes agimus: & quod minime necessarium ducimus: hanc rem publicam deuotionissime commendamus. T. R. D.: quæ bene valeat.

¶ Signate tabulæ ac publica Senensis patris monumenta: ad perennē. N. laudem ac perpetuū decus: & gloriam immortalē.

S Enatus: populus: q̃ Senensis: nunq̃ iusti: argi: iniusti: imemor: sed rectitatis: honesti: seruantissimus: id semper imprimis magno curauit studio: & iustitiæ munus: q̃que una virtus in omni rerū publicarū administratione maxime excellit: et accuratissime tuetur. Id putat sapientes præcipia: in eo nescari: ut cuius tribuatur secundum propriā dignitatē: ut inter bonos: & malos discernere pateat: ac frenata improborū audacia: uirtutis: & probitatis splendor eluceat. Sed cū illi præ ceteris amplissimis digni censetur honoribus: q̃ in populorum gubernatione in gerendis Magistratibus: ut in re dicendo: in publicis muneribus obeandis: opame leses: & magna cum laude gesserint: decreuit Senensis Respo. quæ daros: & sapientia: ac summa equitate fideri: utrate: prestantes uiros: studio omni: ac debitis prosequitur præmiis: cōperta in prætorio mune re excedendo: mira integritate: diligentia: & accuratissima opera clari iuris utriusq̃ consultissimis: & breuissimis ordinis ac dignitatis uiri. N. qui obfirmam opinionē uirtutis: & pugnatū memoriæ laudem: ac uis ad Senensium urbis prætorū: proximo semestrius inculpatum diuinitus cuius reddidit: bonum: & æquū seruauit: a recto non deflexit: cōpressit improbos: bonis famit: personam nō accepit: eundē se omnibus præstitit: incorrupti se Censorem præbuit: ne iusto bene gestarum rerū testimonio careret: primum omnibus eius inspectis rationibus: actionibus recensitis: diligenter omnibus: & rationibus ciuitatis absolutus est. Mox Senatus consulto: & plebs in super sacro: publica sunt illi decreta honores: ut parata publica iustitia: & ex ætario promendens nūmis: signa: & populi æterilla Senensis: eidem deferantur: & ad perennē uirtutis monumentū: & ueræ testimoniū laudis: bene merito de Senensii Reip. uirō ubiq̃ terrarum cedant: quæ qdem res oīs ab opportunis utriusq̃ consiliis deman data est Magnificis: & exco sis Dominis Senensibus: summo gerentibus Magistratū. Mihi autem scribere: q̃ ordinario iudici: cuius nomen & legiū si documentum extabit inferius: ab eisdem excellentibus dominis imperatum: ut eiūmodi solēne decretum: quod pertraro cuiquam datur: publica mandatarem tabulis: ac litteris.

¶ Publicæ tabulæ: in laudem clarissimi uiri: Nicodemī Pontremuligenæ: ab excessa Senensii Republica citrate donati.

M Os fuit semper atq̃ inueterata quondam consuetudo: cum in aliis bene institutis ciuitatibus: cum in Senensii Republica: quæ a principe orbis Romano populo sumpsit iniūctū: ut clari uirtutes: & præstantes summa laude uiri: magnis: & amplissimis honoribus decorarentur: cum perspicuum sit: id esse uerum iustitiæ: montis: ut: qui bene de hominibus ciuitatibus: ut sunt meritis: debita præmia persoluant: ut illis imprimis: q̃ fide: uirtutes studio atq̃ iustitia Reip. saluæ: ac dignitati cōsuluissent. Cum igit uiri clarissimi: atq̃ omni uirtutis laude præstanti Nicodemus Pontremuligena: illustrissimi principis: & inuictissimi Ducis Mediolani: ornatissimus atq̃ illustris Orator: pridem in Senensii ciuitate commoratus: & indin ipsius ducis uoluntates: & sua ipsius diligentia: & uirtute oīa gesserit: quæ & fidei cōtenire publicæ: & ad Senensii populi decus: atq̃ utilitatē pūnere uiderent: dignus: id ē habuit: ē: q̃ etas Reip. ac totius Senensis ciuitatis gratias: & summā benivolentiam consequere f. Proinde totius præfati populi consensu: & cunctis ciuiū suffragiis: primū Senatus cōsulto: deinde et plebs sacrosque summa legis auctoritas: & ipse magnificus Nicodemus: & oīs eius possentes ciuitate donata ē: id: qd̃ ante. xv. uirorū: q̃ gerendo bello præterā decreto cōstitutū ē: ut ea res maxime tāti uiri laudē illustraret: ac liget oibus: Senensii reip. illos semper charissimos extitisse: quoq̃ uirtus multis expimendis cōperta fore: ut qd̃ qdem privilegiū & firmissimū. xv. erat uirorum decreto: ut publica Tabellionis tabulis cōstat: ramen cōmuni totius ciuitatis auctoritate roboratū est: ut inferius scriptura: fide: ac testimonio declaratur.

¶ si.

Seneses Duci Venetorum. S. P. D. Cū primum intelleximus Illustrissimę recordationis Nicolai Marcelli obitum: cuius preclaram uirtutem & consiliū semper amirum fuisse nō potuimus nō cōmoveri: nō obstraxim eum deuotionem: arg. benivolentiā. Sed pauerit na: ut legibus quibus pareat & uniuersis mortalū genus necesse est: ut uel ex ipsa necessitate solatium esse debeat. Sed quoniam nuper per te Illustrissime dominiū eius utetas inouit: ita regimini culmen patę electione: arg. cōsentitū: auiueri populi ipsius amirum de ipsius actionis exultatione citatū: ita excellētiā cooperat: summā peregrinam: arg. incredibilē tuolupram. Quippe q̄ plane in illud genus: nūl primum de essentib: quod ad tam gloriosū principatū administrandū: accomodātū esse uidet: quod q̄ optimo iure nostrorū aīorū gaudiū cumulat possit. Quando is maximis gerendis rebus diuini nominis prouidentia: quę res maxime curat mortalium prestat: eius q̄ consilio uirtute studio opera: nō mō Illustrissimū potentatū amplissima dignitatē: uerū etiā totus christiane Reipub. & oīum fidelium populorū salū: arg. incolumitatē ab dō cōsular. Sed & nostram quoq̄ ciuitatē miro cōplectatur amore: quę tuam Illustrissimā dominationem plurimū semp obseruat: & colit: & summa tue benignitatē uahementer confidit. Gratulamur igitur largiori tui muneri deoq̄ uotis nostris annuū: gratulamur Illustrissimo ipsi: arg. gloriosissimo domini principē nato: q̄ dō mīnī militib: maxime semp daturū: sapientia: & probatē eum Princepatum geratq̄: & preclarum latē decus est: & christiane religionis firmissimū propugnaculū: gratulamur ubi ex optimis animis oīum amplitudinem Illustrabit magis tanti principis generaculū: si uirtum magistratus ostendit. Oramus ut optentē principem ac superos omnes: ut tuā semper facili citissime gloriā uirantur. De benigna significatione gratias tuę Illustrissimę dominationi ingentes agimus. Nostrā cōmendamus Rēpublicę: quę iustis: gratissimorū de causis tui amplitudinem amoret: fidelē obseruatō: psequit: eięq̄ defensum suis libentē ac incutēde placitis pperatūram. Vale.

Senesi Regi Neapolitano. S. Eluxit semper tua: Maiestas in nostris Rempu. paterna dilectio: sed & indies: quoque elucet magis. Iudicio ē cū multiplex in ceteris negotiis nostris perspicit expenitum: tū diligens tam per litteras: q̄ per oratōē tuam adhibis opera ad controuersiam dirimendis: que officialibus Apostolicis cum nostra Repti. de similibus oratō est. Quibus pro rebus: & agimus q̄ maximas gradus: & plurimū tua Maie-
stati nos debere profitemur: quorum res oēs precipue illi ac patetne sunt curę. Ad teras perfectisq̄
linguam sedationē tuā maiestatē supplices obsecramus: ut per benignam eius auctoritatem: & aba-
sim pecus omne: qui integre restituitur: & illa p̄sistat agri possessio: quā femp inuictatim posside-
mus: & demum p̄ integrā huius compositionē omnium discordiarum seminarū adimatur. Ita. n. his
rebus recte componitis iustitiae consultum fuerit: & pac. Quorum utraq̄ affectat spiritus tua maie-
stas: iuxta illorū auctor bonorū ac preteritū uel p̄ sanctissimis Christi Vicariis: qui cum cōg. Apo-
stolica sede: & Romana ecclesia cōiunctissime uiuunt nostra Repti. Sed cum omnino profecturi sine
Oratoris nostri ad tuā maiestatē uenerandā obsequiis in latū ad uentū mandauimus illi quoq̄ de
his rebus: quā nostris uerbis explicari contemnit. Statū nostrę ciuitatis: & libertatem diligētissime cō-
mendamus tuā serenitatē: cuius ingemeter cōfidimus p̄ patrocinio. Romanus Pontifex nostro ora-
tori probe pollicetur cōsequi nondum res fuerit subsecuta. Vale.

Seneses Regi Neapolitano. S. Notuius studio iam operam tue maiestatis adhibuit
sepius ad faciendum dignum reuerendi patris Ioannis Massani Episcopi quod te uicem
nos opamur nihil. Vtere fiducia freni; et spe iungetur in tua maiestate sita clementia
obsecramus; ut ad promouendum eius uiri uirum apud Romanum Pontificem presterit
et praefatus tua maiestas praefatis alioque iocundat fuit proleg dignit. Ea nange
ita et pedina si facili fieri fuerit ad ascendendum gradus. Cumulabitur res et maxima; et Innumera
in nostra beneficia maiestatis: cui nostra temp. magnis precibus commendamus. Vale.

Euſes. N. Cardinali. S. Accepimus iſe Reuerendiſſimæ Dominationis literas quas de
ditas non Nonis Ianuariis. Egre ferimus: ſiquid forte moleſti quiſquæ fuerit oblectus.
Quod noſtram fugit cogitationem: & impetra forſitall plebecula circumſtrepit. Illud
nou ignoramus ea a nobis: & qui reipublicæ præſunt: de ſua dignitate prædicari: quæ
de uero patre: & optime de noſtra Republica merito ferri debent. Scire: qui præclarum
pucie a laudis uinis laudan. Nam contra ſorderi in nebulonum ore laus: quæ inſtitutorum ſermo
ne uerſatur. Non uita ſapientia contemnere uulgi tumulculos: & quod tuum fert ingenium. ſolidiſ
ac ueram gloriam confeſcari. Verum de ſiſis. Quæ uero ſenſibis de reſſam Apoſtolicæ Cameræ
preſſeri nobiſcum agunt: ea huiſmodi ſunt: ut ppter ea ubi gratias debeamus: quas etiam plurimas
perſoluiſſus. Noſtra ad eum conſeſſum legati: quæ eo loco ſiſa res eſt: ut qui ponis noſtri debeat
q̄ grauiora perſimelſere. Fratri ſumus tam cauſæ æquitate: tam Reuerendiſſimæ tue domi nationis
patronioque ita & æquum aduerſet: & operam adhibebit: ut nihil præterea noui ac moleſti ori
pauat. Vale

Seneses Cardinali Papiensi. S. Ex multis quæ nobis grata suæ id est multo gratissimæ: R. dominationem præcipuo patriam amore complecti: & ea semper accurate effecere: quæ patriæ augere dignitates: meri salutem possint. Id genus putamus iurare cives nostris: eos præsertim: qui virtute: & laude præstant: & fide ac summa pietate patriæ prosequuntur. Quæ cum in reuerendo patre Maïlano Episcopo: & prædaro concidine in se perspicimus: vehementer optamus eius viri amplificari dignitatem: & virtutis meritum promoueri. Confidimus diuinam misericordiam non defuturam: uos nos. Christi Vicarium pie affectum cernimus. Accedere tuæ. R. dominationis studium: atque diligentiissimam operam non dubitamus. Nouimus optimi Regis ac serenissimi principis Ferdinandi in refectionem adhibitam. Quæ omnia spem nobis maximam pollicentur. Superest: ut ut sponte currenti calcaria ad moueamus: sed ut ex ploratam faciamus: nos si annuente deo prosperare cessent: opera profectionis: & a tunc reuerendissimæ dominationis optimo ministerio felicem forem potissimum habuit: & collocat: ut tam præclarum donum in rege gestatum retum numero: quas multiplices ac uarias quoties cumulat tuæ. R. dominationis paternæ dilectionis. Vale.

Seneses Florentinis. S. Non possumus adducere fratres charissimos: ut iis tam facile aures accommodaueris: qui tam falso sunt questi de nobis: qui cum omnes iuste tum uestris benefice semper: humaniterque tractamus. Sed id circo questus. N. conuictimus: quod dñi perfidiam ac dolos suos prodite in lucem uenturus: culpam suam figmentis ac falsa in simulatione prætexant. Est inietum id rusticæ calliditatis: & artis eorum uidelicet: qui suæ ubi consuetudine testes sunt. Sed uestræ sapientiæ est: habere personarum delectum: ea de nobis esse scire: quæ sunt fraternitatis: & amicitie propria. Prudentiæ uero intelligere uerum nostre R. eip. consuetudine: quæ quidem est: ut & nemini noceat: & reddatis suam cuique. Norunt. N. uetini q̄ libe-raliter secum agerit semper nostra respublica. At nunc fugam molebantur: & pecus agebat: pascua etiam fidem fallabant: & nostræ respublice simul & iis: qui uadimonia præstissent illis. Quid hoc tam indignum. N. putant: si debitorum armentum tanisper detineatur: dum nostris pascuaris fiat satis. Quod si quid minus dignum factum putabant: non nos (ut uestra notis sapientiæ) ad uos scribere oportuit: quibus falsa dederit: sed ad nos illos confugere: a quibus nullam quibusquā iniuriam uestre: per spe gratiam suam assecuti. Habetis temerari gesta est. Nos ueræ amicitie iura: & fraternitatis officia nunquam deseremus: quos tederit litium omnium: itiuar uobiscum studio certa te: atque officio. A nobis nihil antiquam onerat: quod alios uos esse cogat: quod ueros amicos: atque optimos fratres deceat. At nunc illi cum suis armamentis fraudem admiserunt: nostris pascuaris legibus aduersis: & quidem ea in re: quam plurimi facit nostra Respublica. Quare & bestiarum domini adierunt: nos culpam profitentur: & misericordiam nostram implorant. Hoc significamus uobis. Valete.

Patentes litteræ in laudem dari Equeitis Ioannis Pensii Panormitæ.

Consuevit semper nostra Respublica laudem afferre: qui laudem præclaris gestis suæ assecuti: id circo exploratum facimus: ac perspicuum testimonium perhibemus: tum uni ueris: tum singulis: ad quos nostre perueniunt litteræ. Nos: qui diuinæ providentiæ summi: atque amplissimum in dñæ Senensis Respublicæ gerimus Magistratum: clarum uelrum Ioanmem Pensium Panormicæ: scilicet: primum in nostra urbe studiorum præfatum Gymnasiis: tum Equestris decoratum dignitate: Pretorij Magistratum adeptum: atque in sese in utroque gestissimæ: non solum laudis incrementum: & ab utriusque muneris exercitatione prædaram abolitionem sit consecutus: iterum etiam nostræ respublice: tanquam perpetuo uirtutis suæ monumento fuerit donatus insignibus. Quod erit non solum præsentis æui: sed & posteritatis quoque: de eius uiri præstantia tumissimum testimonium. Valeant: qui legerint.

Seneses Florentinis. S. D. Consuecunt plerumque: qui culpam amiserint contendere sit dissimulare: aut si ullo pacto possint: crimen tegere: aut modo hoc: modo illud loquantur. Id. N. uis uenit: qui nulla a nobis afficiuntur iniuria: & fidem nostram semper sibi immolarem seruati sentiunt. Quod si pecus eorum custodire a nostris: id causæ est: quod superioribus quoque acutissimis literis: ammissa fraus. Quæ si exiguo pecore: fide suscepta numerosiora exinde pascunt armenta: ac plurimum nostrorum pascuorum rationes fraudant. Quæ tam & si gratior eorum culpa sit: quam ipsi quoque hanc dubie fatentur: & sibi id circo ignoscere precantur: uolumus tamen: uestra præsertim causa: non legum nostrarum seueritate: quæ pascuaris rationibus maxima existit: sed ex ueræ amicitie officio: clementia: & mansuetudine psequi. Scitis causam in nostro solo ueretur: cumque iis personis: qui passionem nostras: quas nostris pacti sunt: ad nostra per tenere tribuitalia. Quare quum ad nos uenerint: si laus dederint: quæ rationem secum paulo ante agimus intelligunt non secus haberi: ac tractari nobis: q̄ si ex his sunt: quos præcipue uestra intercessionem maxime commendatos habere debeamus. Valete.

& ii.

Senes. N. Cardinali. S. Verus est: & repetitum sepius nostris: Reipublicæ desiderium: ut materia. S. Angelii sub terris cum reuerendissimo domo Spoletano: re auctore: & tuo iudicio sopiatur. Nouit tua Reuerendissima dominatio frequenter ad eam res: cohortationes: ac preces nostras. Cupimus & de. S. Angelii: & Mōis: Polpii: & S. Sardi: & generaliter omnium ecclesiarum in eodem solo rationibus iudicium ferri: ut non solum præsens controuersia dirimatur: sed etiā quæcūq; ob easdem causas posthac quoq; disceptatio oriri possit: Aperiatur fufius mentem nostram Sanctes noster Orator. Mandatum præterit est. Decretum Senatus noster: nec quicquam omnino prætermisit: quod ad integram rei uauationem: quantum in nobis est: pertinere possit. Superest: ut tua reuerendissima dominatio uere amantissima patrie: rem q̄ pri mum dignetur abfoluere: nec cunctari diutius: ut tandem aliquando Reuerendissimum dominum Spoletanum experiri possimus huius amicum: quiritis: & beneficium patrem: quam quidem ad rem multa illam: & gratissimæ causæ: quod tua sapientia non ignorat: non solum allicere: uerum etiam compellere debent. Spes summa est in tua benignitate: quæ communem partem omni studio officio accipiat: et prosequitur. Vale.

Senes. N. Cardinali. S. Cum sint iam pridem Sanctissimo sedente Pio secundo: decet te Pontificales construendæ ædes in nostra illenensi urbe: præclarum uachementissime insitutum comprobamus: ad quod quidem constituendum: nostra quoq; (quārum in nobis fuerit) industria nō deerit. Quod autem ob eam rem ipsam laudem nuper iudicium illi quoq; plana conuenta seruabunt. Sed cum pro alendis: ac uiuandis pauperibus: quorum in ea ut bene numero: turba est: insituerint montem Sanctæ pietatis condere: nostris innixi negligis: cupiunt ex bonis hospitalium ædium: quæ penes sequetis sunt: sex centorum aureum excepta summa ad Pontificales ponendas ædes: quam probe cauebunt: reliquam summam conficere in Montes pietatis. Sanctum ac uere pium opus: & tua (ut nobis quidem uidetur) (comprobatione dignissimum. Hoc uerice nauare possitis implorant tuæ Reuerendissimæ dominationis opem: & apud summum Pontificem: auctoritatem: qua plurimum ualet: & operam: quam se facile assensuros confidunt nostris a diuinitis precibus: ea ne opio nostris fallat: plurimum tuam dignitatem obsecramus. Noster ipsa quoq; de re loqueretur Orator: adierit & Pragmaticus ille nensis. Placebit nobis uehementer: si honesta: & pia molientes te auctore fiant uoti compotes. Vale.

Senes. Pontifici maximo. S. Ad Christi Vicarium iure confugimus: qui ea cogitant: ea parant: quæ Christo maxime noscuntur accepta. Ea imprimis habenda sunt misericordie: ac pietatis opera. Pro quibus implendis: capiunt illic uenies nostri nostra uessigia: obsecrant: montem condere pietatis: in alimoniam pauperum: inq; inopia præsidium. Ob id recte excoigasse uidentur: ut duarum hospitarum ædium: quarum bona in sequestro sunt: pro pontificali domo ædificandas: quod scilicet Romanus Pontifex prædecessor tuus Pius secunduus instituit: uendantur: & salua summa numerū: quæ pro præstata domus constructione debetur: quam ille nensis probe cauebunt: reliquam coactam pecuniam conferant ad montem: quem prædictus tuus pietatis. Ita enim duplex bonum facile fuerit: ad Pontificales ædes debita pecunia præsto erit: & pauperibus subliniens dulce patebit profugus. Tunc igitur Sanctitati deuotionissime supplicamus: ut re plane patefacta: quam noster fufius explicabit Orator. Ille nensis nostris eius rei perficiendæ: potestatem impartiri dignetur. Confidimus hac ipsa de causa: Cardinalē nostrū: qui probe instructus est: turba facturum. Si exaudierit tua benignitas: nostrorum preces: nobis quoq; apponemus gratias: & inter cetera beneficia collocabimus. Vale.

Senes. Cardinali Papiensi. Si lauat nos plurimum: quoniam non solum nostram Rempublicam: sed eos quoq; qui illi parenti: tuari intelligimus: a tua præferunt Reuerendissima dominatione: quæ tum demum ualde lætatur: quoniam omnibus in rebus fidenter eius opera uimur. Intellegit tua Reuerendissima dominatio ille nensis nostrorum causam: non solum ab eorū pragmatico: sed etiā a nostro Oratore Saucte. Excoigauerunt rem nostri subiecti: & ille nensis populo salutarē: & suapte natura maxime expectandam: miserantes ege norum inopia: eorum necessitatem opem ferat. Causam intellegit tua Reuerendissima dominatio: eam rem ipsi accomodatam uiam: ac rationem explicabunt. Oramus uehementer tuam benignitatem: quæ neminem nostrorum desertum esse: ac desitutum auxilio patitur: ut studium: & operam efficacem: ac diligentissimā ad hanc rem: quā audiet perficiendam: adhibere dignetur. Vale.

Senes. Cardinali Ratennasi. S. Nunquā defuit tuæ benignitatis opera: iis quos per nostras litteras comēdauerimus. Quare magna cō fiducia uia Reuerendissimā dominationē rogamus: ut Leonardo Benoucio dilecto ciui nro facili se exhibeat: ad causam eius proleuandā: & apud summum Pontificis beatitudinem preces: atq; auxiliū ad adiungendum: ut tanto intercedente auctore (quo ad fieri libet) & creditam pecuniam: & de-

bitam ueterum munerum mercedem assequatur. Confidimus nequaquam impetrari difficile fore: praefectum iustissimi Pontificis perspecta aequitate: & aequissimi Mediatoris interuentione adiecta. Vale.

Seneses. N.S. Qui nuper per tuas litteras sumus facti certiores de rebus notis: quas cum ceteros populos pacis appetentes tum nos possimum expendere oportet. Agimus singulas gratias tuae benignitati. Quod ut frequenter repetendum sit nobis: efficit summa tuae beneficentiae: & singularis in communem patriam pietas. Nos officio nostro fungemur: nec negligemus: quae solerius perspicacia uidentur. Placebit nobis: & uniuerso regimini nostrorum: per tuam operam quod primum confidatur cum Reuerendissimo domino Spoletano ueris iam & sper molesta caula: per eam summam: quam nostrum posuimus explicuisse ora uorem. Vale.

Seneses. N. Cardinali. S. Marianum Antonii collegam nostrum ornatissimum: & clarum bonum ac titem integerrimum propter uirtutem suam: & modestissimos mores plurimum diligimus: & fuit semper charus admodum cunctis ciuibus. Hic filium habet: cui Hieronymum nomen est: aetatis auii circiter. xx. studium litterarum: & diligens doctrinae professio. Sacerdotium spectat: & ecclesiasticos ordines: & diuini cultus exercitationes. Proinde secularibus relictis curis: bonas atque ingenuas artes studiosissime consecratur. Iam Cleri uenientis propter eius probitatem ac probatos mores nactus est summam beniuolentiam: & gratiam. Haec nos compulerunt rationes: ut eundem enixius commendare debeamus tuae Reuerendissima dominationi: quae scito futurum nobis gratissimum: quicquid opimi patris gratia: in optimum filium fuerit delatum honoris: & comodi. Vale.

Seneses Regi Neapolitano. S. Tuae Maiestatis summa beniuolentia innotescit nobis: non illis solus: quae publicam nostrae ciuitatis utilitati complectuntur: uerum etiam: quae priuatum cuium nostrorum continent rationem. Superioribus diebus per nos: ita Oratores causam commendauimus Nelli Cinugii: & Ricciardi Saraceni Mercatorum: & honestissimorum nostrorum cuium cum Mirabilibus: quibus credam reperiunt potestatem. Benigne: ut semper conseruitur negotium acceptae tuae Maiestatis: quae iustitiae uia studio est: ut nihil profus tantopere affectare uideatur. Quod igitur tam liberali: ex nostris Oratoribus pollice dignata est: ita serenitatem obsecramus: ut operae: atque re ipsa praestare uelit: arguta demum efficeret nostram commendationem: ac preces liquido constiterint inane non fuisse. Vale.

Octus Senesium Canonicoz Francisci Cardinali Senensi. S. Iustum putamus fatere: usque: quorum ad ultimum capessendam omnis a pirai intentio: ipsa scilicet cum ad probitatem: & doctrinam adipiscendam ualidius emittantur: quia se a magnis principibus iustitiam intellexerint. Fit enim iuuentutis tanto bonarum artium studio: quanto maiore cura: & accurate indagatione: ita maiorem pietas illam cōfiterit. Hieronymus tuus Marianus filius aetate quidem iuuenis: sed senili quodam affectu: praedictis disciplinis prius deditus: coegit sacros ordines: & iniunctis ad Sacerdotium dignitatem contendit. Probus: & modestus est iuuenis: & opimi cuius: & compatiotae filius: cupit expectationem Canonicatus: & collegii nostri. Nos: qui de bonam indolem comprobamus: & patrem uirum integerrimum ualde diligimus: Praefatum iuuenem humiliter commendamus tuae Reuerendissimae dominationis: quae studiorum sectatores magno semper amore suscipere conseruit. Vnum minime praeterendum censuimus: nos flagrantius aliorum: & ardenti desiderio tuae Reuerendissimae dominationis aduentum praesolari: cunctis conspectus uere laetificat nos filios deuotissimos: & Clerum ac populum omnem incredibili afficit uoluptate. Nostram deuotionem ac feruorem humillimis precibus commendamus tuae Reuerendissimae dominationis: quam felicissimam seruare dignetur omnipotens dominus. Vale.

Seneses Regi Neapolitano. S. Memores eorum: quae crebro per suas litteras frequenter per suos legatos: saepe uocis oraculo: obrulit tua sacra Maiestas: sapientissime opere comprobauerant: quae ad tutum praesidium ac patrem beneficentissimum: tuam serenitatem: quae cumque fors ferat: cōfugere non dubitamus: sed filiali iure audent cōsultum: id est: te exposcimus. Rumor est: uel iam fama positis: clarus exercitus ducē Bartholem: & Bergomensem suas copias traducit: in proximam nostras regionē cogitare: Laeti hominū cogitationes. Nihil tū distulisti humani cordis recordos scrutari recessus. Si itelligimus eorum cōtra quod populos regere ac rebus publicis praesentibus ois expendere: atque oia cretam sperare. Qui igitur spē huiusmodi in tua Maiestate collocamus: eadem cōsuetudinem cōsumimus: cuius sapiens cōsiliū studiosius monitus: salutare praedictum misitice nos delectat. Tuam igitur benignitatem obsecramus: ut quid ea de re: ferret: aperire dignetur: & cōsilio quemadmodum semper cōsueuerit: & si quid opus acciderit: scire semper: & quae solet diligentissimus pater: proleque charitate. Tuae Maiestatis optatum responsum ualidius expectamus: atque rogamus. Vale.

Senensis Summo Pontifici, S.P.D. Cum auctore pacis optimo in te conferenda dūdmus: quæ quæ ratione ad pacis spectat: & illa quoque quæ paci aduersari possit uideant: adpellāda rerum oīum noua & emina. In ore iam oīum & sermone uersa: p̄clarā ex totius Ducē Bartholomæi Bergoni em discessu a Venetiis: & suas ad p̄p̄ores nobis regionē copias ad motus. Res est ita forte p̄grediat: cōsideratū dignissima. Nos: quā hīl tranq̄llitate in igitur expe: en dī putamus: ad pacē tuendā natura propensū: tuum consilium sanctitatem: quæ sicut decet optimū Christi Vicarium: & custodem ac Pastorem dominici gregis: nihil tan optere curare debet: q̄ fidelium oīum populorum unanimitates: & possit ita totius Italiæ quietem: ut tan studiosius infideli hosti occurrant: quanto tota Christiana Respublica pacatior exierit. Supplices petimus tuam beatitudinem: ut his de rebus nobiscum tanquam cum optimis filiis sententiam suam aperite dignetur: & quid prospiciendum: quid agendum censet: nec per suas benignas litteras red. lere cernatur. Quāquam confidimus hac ipsa de re Reuerendissimos dominos Papiensem: ac Senensem Cardinales: & Massanum Episcopum fuis locuturos. Tūc sanctitatis expeccamus repositum. Vale.

Senensis Francisco Cardinali Senensi, S.P.D. Quæ iterum per suas litteras tam benigne significauit tua reuerendissima dominatio: quæ curam ac studium omne ad patriæ salutem conseruit: fuerunt gratissima nobis: & nos ob eam causam q̄ maximas grāas agimus: maiores habemus: referre uehementer optamus. Sed cum rem meritis potius gratissimam tanti exercitus ducem: proximam petere regionem: in qua tanta pacis tranquillitas uigere dignoscitur: iam summi Pontificis sanctitate comunicandas arbitramur. Ad eam igitur damus litteras: quarum cum his exemplum adiciamus. Oramus tuam Reuerendissimam Dominacionem idē optimū patriæ patrem: ut primus quid ipsa sentiat: quid moneat: uelut progeniti in patriam charitate: per eius litteras nos reddere cerniores: sum Pontificis Maximi Beatitudine uerba faceret: & quæ usui futura sint: nunciate q̄ primum: cuius consilio: operas: & fauore maxime frui sumus. Vale.

Senensis Alexandro Anchonitano Theologo, S.P.D. Magnificat nostra ciuitas: & totius Senensis populus saluarem doctrinam: ac summam tuam erudicionem: & sapientiam. Tuam paternitatem uehementer diligimus: quæ cum alias in nostra urbe euangelica uerba Dei: auditores omnes mirifice delectat: quæ cum facile prodesse possit uerbo: & exemplo: horramur tuam paternitatem: ut per futurum proxime quadragesimalē tempus: adire uelis hanc patriam: in sacro diui Augustini templo tuæ sanctæ religionis annuntiata Euāgelicam disciplinam: quæ tibi & tuæ paternitatis meritum: & populi nostri deuotionem augebit. Vale.

Senensis Florentinis, S. Nolitis q̄ ubiq̄ gentium omnibus odio sit: hominem cedere: id est enim maxime repugnare natura: quæ hominem seruandū seruandis gratia genuit. Quando homines hominum causa nati esse existimantur. Sed nos auertimus a iudicio rum feruitate animos: quæ in paricidas maxime feruunt: & id genus crimen grauius nō solum: & nec agnoscitur: nec adiuanntibus: sed nec consensibus: parcunt: nos tamen a iocunditiam uel ponus ad amicinam conuersi: N. & ipsum haud dubie cordis reum: liberum ad uos dimittimus: ac saluum illum largimur: precibus uobis. Quod utiq̄ sit nostræ optimæ uoluntatis: & ueri amoris perspicuum documentum. Valete.

Senensis Genuensibus, S.P.D. Puramus uestras Magnificencias libenter efficeret: quæ & rationi: & amicis: & consensanea sunt: & eodem animo: quo ipsi quoque uicissim affecti sumus. Venit cum his litteris dilectus ciuis noster Bonauentura Philippi Accursii uicini ne ciuium nostrorum: & mercatorum: quos pro magna eorum integritate: & uirtute ualde diligemus. Habent illi causam ob quādam frumentaria: quæ Plumbino isthuc nauis siluagæ inuicta sunt. Eam exponet: & plane aperiet Bonauentura: quæ præscriptas. Oramus ut siquid perspecta ueritate faueant uestræ magnificenciæ nostrorū causæ: utq̄ sibi iure conueniant uestra & uirtute: & nostra intercessionē: & facile: & celeriter consequantur. Nam & quod iussu nostris ciuibz cum uestro præsidio fuerit ministratū: magnæ quoque apponemus grāiæ: uestris: ac uestrorum semper parati commodis. Valete.

Senensis Duci lanuensi, S.P.D. Mittunt isthuc Philippus Accursius Mercator honestissimus nostræ ciuitatis filium: Bonauenturam ob causam frumentorum: quæ superioribus diebus Plumbino siluaga nauis isthuc uia cum non nullorum aliorum criticis connecta sunt: quam planius ille ipse Bonauentura aperiet. Tuam igitur horramur: atq̄ rogāmus Magnificenciam: ut præfatum Mamdatarium benigne audire uelit: & benigno quoque illum fauore prosequi: ut quod Dilecto ciui nostro iure debetur: tuæ Magnificenciæ ope: atque auxilio iussu: ac celeriter perfoluatur: & ita demum tractare causam nostrorum: ut plane liqueat: nostras commendationē inane nō fuisse. Eandē quoque: ac parē uoluntatē nostrā tuā magnificenciā oībus semper in rebus potest expiri. Iuuabit semper nostrorū animorū optimā p̄litate sentio. Vale.

Seneses Duci Ferrariensi. S.P.D. Cum Praetorem gereret nostrae urbis tunc praedictus nec minus virtutis laudemque Equestri insignis dignitate Baptista Bendedeus: adducti tunc illustri dominationis commendatione: & iam tunc integritate m experti: rursus illum totius Senatus nisi senectutis atque decreto & comitio: nostris: insuper approbatione atque consensu: in alterum quoque Semestre eidem praefectum Magistratum: quod per raro fieri: de non nisi summa praestantibus laude tunc tribui eo fuerit: etiam si iam electus antea praetor foret assensu nobis esset. Praetura continuans temporibus profecturum. Qua se ille probavit: quo in cognoscendo studio: qua in indicando integritate: qua in administrando fide gesserit: qua in rebus exequendis diligentia: quae una virtus maxime ceteras omnes condit atque exornat: hinc facile cerni licet: quod defuncto tandem prioris munere: non modo a iunioribus: quibus eiusmodi rationes diu iudicandi permixta potestas est: omnibus ab eo gestis una: similiter comprobatis fuerit absolutus: necrum etiam Senatus auctoritate nostrae: & republicae donatus insignibus: quod unum praecipue virtutis argumentum: & amplissimum monumentum honoris: & quoddam veluti pignus amoris nostrae defuncti Republicae: quae viros magnos: & amplitudine atque laude excellentes: magno semper habet in pretio. Vere pro Blandis senectute. Magistratus hunc virum ostendit: & qualis esset Baptista nostrae plurimum comprobantibus ueligiis tanquam fidi comites: ubi secuti sunt: & iudices eius imprimis Aliprandi Arlontis Regiensis iuris consultus: cuius doctrinam: sapientiam: & bonitatem plerique nostrum laudamus. Qui igitur virum eiusmodi in gerendo magistratu tanta virtute praeflare intellexit: quae speramus habet diuturnum iterum praefinito tempore eandem praeturam ingrederetur: fore sui si nullum ac minime a sapientis officio discessurum. Quae omnia idcirco itaque amplitudini significanda duximus: ut intelligat communiter amari praefatum Equitem: & tua causa: & suo merito: & clementer quoque ab uniuerso Senatus populo: & collectetur nobiscum eius viri amplissimis laudibus. Vale.

Seneses Duci Ferrariensi. S.P.D. Vere miror iam uersatili prouerbiorum pares cum partibus facillime congregantur: uere amant inter se qui eisdem fuerint: tum ingenium: tum etiam moribus. Praetura nostrae urbi magna cum laude functus est datus & uiri & Equitis Baptista Bendedeus habuit: & consimiles apud sese in forensibus causis indicandis: qui iuri dicendo praefecti. Vnum cum primis Georgium Cattum Ferrariensem generet: studiosi: & amore nihilominus Senensem. Eius uirtutem: sapientiam atque integritatem non laudamus solum: sed etiam probamus. Praebuit ille summae probitatis argumentum: in pupillorum ac nuptiarum negotiis: etiam in multiplice causarum uarietate maxime cura populorum: & rectoribus esse debent: quaeque iura omnia diuina: & humana studiose teneat. Ira demum se habuit: nulla prorsus dela ta querimonia totius: nobis: ciuitatis gratiam: ac laudem sibi adeptus. Itaque iam tandem charissimum nobis tuae illustri dominationi: pro nostra in eum beniuolentia plurimum commendamus. Vale.

Seneses Regi Neapolitano. S. Non uidetur ab re esse: nec parum a nostro assensu offe dioribus laudes praedicare: quae summa laude praefare intellexerimus: apud eum praefectum totius latius excellentissimum principem: qui & iustis improbos: & protegere bonos: ac sapientes non minus: ueliri possit. Experti igitur in ministrando forensi negotio: & iuri dicendo uirum probum: & iuris clarum consultum Georgium Cattum Ferrariensem cum intelleximus capere grauosum fore sese: apud tuam Serenissimam Maiestatem statui mus: & uirtutis eius: ac doctrinae testimonium perturbet: & commendare ualuerimus: tuae Maiestati: quae si illum & suis merito uirtutibus: & nostris precibus adducta in suos numerum a scripserit: gra tum admodum erit futurum nobis: & tua Maiestati cum multiplice officio: cumulo: rem quoque huius grauisimam ciuitas nos accepisse profitebimur. Vale.

Seneses Regi Neapolitano. S. Nouimus ac re tuae Maiestatis studium apud Summi Pontificis beatitudinem: ad offerendum Reuerendum patrem Ioannem Massanum Episcopum tuae dedidissimum serenitati. Ea res plurimum nostram ciuitatem deuincta: & tuae maiestatis in nostram Rempublicam cumulat beneficia: cuius perspecta ammiranda benignitate deprecatur ualuerimus: ut ad eius optimi uiri amplificandam dignitatem praefecturam tuae Maiestatis: quam sepius contulit efficacem operam adhibere: & nunc iutare possimum: cum praefectus praesentem affabiter summi Pontificis sanctitatem. Nam nihil aliud quod firmiore spei nobis praebant benignum tuae serenitatis studium: atque grauissimum praesidium. Oramus suppliciter tuam Maiestatem: ut hoc peroptatum munus naturae dignetur nec indigne ferat: si crebris ea de res: quam tantopere cupimus: litteras nostras: ac preces repetimus. Fiduciam affert tua explorata benignitas: & honeste rei: ut nobis quidem uideatur: iratio: & illius exoranda desiderii ingens. Vale.

Seneses Florentinis. S.P.D. Miserramus nos quoque in faciem forem. N. cognomento N. quem nobis per uestras litteras commendatis. Virumque autem molestus est: & incidisse illum in capitis discrimen fallum se opidis rem: nec dari nostro Magistrati eius liberandi potestatem. Fuisse namque admodum grauius nobis largiri nobis simul eius hominum suam: & ingenuitatem suis. Quod in nobis est: dabimus accuratam operam: & illi.

et delata re ad Senatũ nostrũ: nulla prætèrmittantur intentata remedia. Quod cum commiserã-
none ipsarũ uestra possimũ grana etiam atq; et curabimus. Valete.

Senes Generali ordinis. N. S. P. D. Penitus frequenter & quidem magna cum fida-
cia: quæ honesta putamus & iusta: nec dubitamus ea nos a tua benignitate facillime im-
petraturus. Accipimus in crimen uocari Venerabilem religiosum & sacre Theologie
professorem. N. ciuem nostrum & priorem huius tuæ sacratissimæ conditionis: & simul
um illo ceteros professores eiusdẽ ordinis ciues nostros a Venerabili. N. quod apud
nostrum collegium ea efferunt: quæ tuæ religioni & Institutis aduersari uideantur. Putamus nos-
tri officii esse testimonium perhibere ueritati. Cum nostrum Magistrum adisset præfatus uenera-
bilis. N. & legi uoluisset litteras quas a tua Reuerendissima paternitate patentes acceptat: in quibus
multa aduersus fratres conuentus nostri conuincerent: nos ammirari litterarum sententiam: com-
plurimus prelibatum. N. & ceteros qui aderant: respondere iis: quæ pro nostro iudicio falso illis obli-
uebantur. Accusabantur tanquam dissidentes: & discordes inter se: qui iam intelligebamus plurimũ
& unanimiter conuenire: & alia dicebantur nonnulla: quæ certe a uero maxime abhorrebant. Re-
spondit præfatus. N. compellentibus nobis: & necessitate cogente ad ueritatem perscrutandã ac fuit
sermo omnis cum summa modestiã: & nulli reprehensionĩ obnoxius: nec aliter quicquid actum est ab
eorũ ceteris confatribus: quod merito redargui possit. Nec opem aliter: aut ullum profugium a no-
bis efflagitauerit præfati religiosi & laudabiliter se gesserunt. Quamobrem etiam Reuerend. pa-
ternitatem ora uisus: nostros ciues: & qui in hoc celebri Conuentu pie et religiose uersantur &
cum summa omnium unanimitate atq; concordia cõmendatos suscipiant: nec aures præbeat iis: qui
falsa: & indigna suggerunt: sed potius humaniter nec benigne tractare uelit eos: qui & diuino cul-
tũ & conuentus itaq; ordinis utilitati salui: & ornamento deseruiunt. Digni sunt enim favore omni
atq; auxilio: qui bene pie & religiose Deo famulantur. Eri nobis gratissimum & si in uicibus nobis
nobis intellexerit nostri ueritatem & iustitiam apud tuam Reuerendam paternitatem præualere:
& eos non audiendos: qui secus fuerint oblocuti. Sumus tuæ. R. paternitatis studiis omni tempore
paratissimi. Ad capitulum uero prouinciale nostrum missimus Commissarium sponte nostra com-
moti: ne qd posset ori scandalum: quod uisum in rebus eiusmodi semper efficeret: præfatum co iulo
co tibi nulli Prætores nostri contineant. Vale.

Senes Florentinus. S. P. D. Scitis nos studiose sanare uestris hominibus: pra se ferimus
quos commendaueris uobis. Quocirca. N. cognomino. N. & si grauioris noxæ conu-
ctus: difficile possit legum ac iudiciorum penam effugere: iuuabimus tamen quoad no-
bis licebit uestra gratia. Non datur nostro magistratui aduersantibus R. ei publicæ Insti-
tutionis libera uis: potestas: & ad frequentiore collegia defendenda res est. Nos eorum
adhibeamus: & opem feremus ad tuendam hominis salutem: ut quoad fieri possit minime inanis
fuerit uestra commendatio. Valete.

¶ Patentes litteræ.

Ter Romam faciunt: ceteras quoq; perituri regiones legati nostri Nicolaus Senerinus
& Guido Antonius Bonifolinus ille Eques uterq; iuriconsulatus: ambo ciues nostri chari
impuniti: missi a nostra Republica ac publici muneris gratia: quibus cum omnibus in
rebus optime consultum esse cupiamus: Principes omnes ac potestates diligenter roga-
mus: ciuitatum omnium ac populorum gubernatores: amicos nostros fidenter hoc po-
scimus nos: qui dei uoluntate summum Senatus patre gerimus Magistratus: uero qui nostre obe-
diunt R. ei publicæ imperamus: ut eos ipsos legatos nostros beneficii humanitatisq; suscipiant: & comi-
tes eorum omnes: cum q; comitatu suo omni sublata molestia ciuiumq; soluendi uectigalis: ireabi-
re ac redire liberos: pabuntur: parem a nobis officiorum uicem quouis tempore recepturi. Valeant
qui legemini læta fronte.

Senes Lucensibus. S. Perlatum est nobis uinctum isthuc custodi. N. quempiã: cogno-
menno. N. Ferunt sui inhumatum hominem non gratioris alicui: criminis: sed noxæ
potius: ad quam plerumq; prociuis est feruentior ætas: nec satis probe instructa iuuen-
tus. Nos quoq; improbamus: exetramus: siquid est: quod perperam ac minus mode-
ste gesserit. Verum tamen cum si homo noster: & implorauerit nostram intercessionem
propinqui eius: uiri innocentes: & chan nobis: non assenti crebris illorum precibus uisporimus
Qui cum uestra Magnificentiã intelligamus pro uetere iustitio: libenter clemens iam consecrari
& postulare nobis hilare morem gerere: oramus: ut largiantur nobis eum ipso in compedium
hominem: ut intelligant sui: nostram commendationem apud uostrum prædaram R. ei publicam pro
more plurimum habere momentum. Apponemus gratia: & inter cetera ueræ humanitatis officia col-
locabimus. Exit & gratum nobis: si mercedem quoq; assequatur: si qua sibi isthuc reliqua debeatur.
Valete.

Seneses. N. Cardinali. S. P. D. Fuit. N. qui superioribus temporibus nostrae inferniebat reipublice: culpa maior quam ut veniam mereretur: cum praefatum deliquisset in rebus: quas pro fide ab eo violata: negre nimium: atque indignè patimur. Vultu tamen apud nos plus tua cōmendatio: quam admissi facinoris gratia. Cum quintelleximus gratā tibi fore hominis liberationis: continuo Senatui nostri auctoritate periculo & poena omni eripimus: illi: & tuae R. euerndissimae Dominationi enitius posultanti: dono dare institimus. Acedit ille ipse tuar. R. Dominationem aditrus: cui & has dedimus litteras. Is de nostra optima noluit tate testimonium phibebit. Tua sapientia nostrorum animorum deuotionē facile metiri poterit. Vale.

¶ Patentes litterae.

Vm nostrae Reipublicae causa proficiamus R. omam vir spectabilis & ceteris dilectissimis Santes Bartholomei noster Orator cōmendamus illum uniuersis ac singulis Dominis Principibus & Reoribus populorum. Nos Senensi Reipublice gubernanda praefici: ut nostra gratia & ipsius & comites eius omnes cō impedimentis & rebus suis omnibus transire: morari: discedere: ac redire libere & sine ulla solutione patiantur: & humanitas atq; benivolentia prosequantur officio: cōsimis ipsi iudicium i suos pari affectu studio. Quod idem per nostrum Vicarius territorium nostraeq; subditi potestati: ut prompte efficiant: emise per has edicimus nostras litteras: & imperamus. Valeant qui legerint.

Seneses Episcopo Arretino. S. Verus amicitia & tunc nitatis ratio: & tuae. R. P. comperta humanitas faciunt: ut fidenter scribamus ad eam: quae nobis grata admodum sunt furra. Venit isthuc Ioannes Gufius dilectus cuius noster: & incolae nostri oppidi Castri noli. Iam causam habet: quod ille ipse planius coram exposuit: est. Filium Sacerdotem tuar. R. P. cōmendaturus est Gofium: qui cū superioribus diebus: ob defendenda ecclesiae: ita ra: in contentione in iudicium non consulto: sed praeter animi propositum: non profusus se continuit. Dolet facile quicquid a sacerdotis dignitate merito alienum putetur. Confidit in tuae. R. P. maiore suetudine ac lenitate: nostram quoq; plurimum talitū esse cōmendationes. Ea ne spes eum fallat: ut hementer rogamus: semper tuis placidis: ac magis cōmodis paratissimi. Vale.

Seneses Francisko Cardinali Senensi. S. P. D. Q. uo studio: quo officio: uel positae pietate efficiat semper tua. R. Dominatione: quae & grata sunt nobis: & dulcissime patriae: profectura: ita enī felicias recordationis optimus pater patrie: Pius Pontifex faciebat pio dulci amoris in patriā nomine compellente: ne ipsi sumus nescii: & profus nemo ignorat. Nūquid nostrae Reipublicae defuit aut ecclesiae praesidium: aut eorū qui in terris principantur: optimū patrocinium. Id nobis spondetur firmius: si in vestro isto: & sacro patrii collegio asserti sunt: & alii quoque: qui pari studio & amore patriam timentur: persuademus nobis gratum futurum tuae. R. Dominationi: si ali in super accesserint: qui cooptati in uenerandum Cardinalium eorum: tuae benignitatis sequantur iustitia: atq; inuicentur exemplo. Accipimus optimam Summi Pontificis mentem: Serenissimi Regis ac Principis Ferdinandi accuratores intercessionē: notimus sancti eius. R. Dominationis propositum ad ea semper efficienda: quae patriae saluē tueri & amplificare de eas possint. Proinde tuae. R. Dominatione ceteriorē facimus: nos habituros gratissimū ab ea: quoque semper optime de patriae merita est: quicquid studii: curae: laboris: industriae: collatura est ad prouidendam Massani Episcopi: atq; amplificandā dignitatē: & a. T. R. D. benigno patrocinio: ac ministerio: cum plurimum auctoritate possit & gratia: tūc mīseris amplitudinē accepturos: quod instante opportunio re iam tempore: par diximus nostris significandū: atq; explicandū litteris tuae. R. Dominationi. Cui imprimis placere: atq; omnia gratificari cupimus. Vale.

Seneses. N. Principi. S. P. D. Per tuas litteras: perq; tui excellentis Oratoris tuocem cognouimus: quod dubius nunquā fuit: paterno amore a tua benignitate diligi nostram rempublicam. Quae res sola efficitur in eo cōcedere: quod nuper initium ē nostrā quoque nominauerit ciuitatem tua illustrissima Dominatione. Placet mirum in modum perspicui fieri cunctis italis: & tui populi: cum Principibus: tam praecipuum: tamq; paternam erga nos charitatem: quando nūquā nostrae ciuitatis est inemor tua illustrissima Dominatione: & firmissimum summi amoris argumentū asserit. Agimus ob eam causam ingentes gratias tuae celsitudini stantes: & reipublicae nostrae optimo ac beneficentissimo protectori: & patri. Quibus pro rebus summae serenissimi animorum deuotionē: obseruantiam: fidem. Q. uod uero ad nominationem spectat: cum in uniuersali fiedere: quod felicias recordationis Paulo Secundo sedente: firmatū est: quod pacis firmitatem & Italicorum statum conseruationes complectitur: quo tua illustrissima Dominationis te ea spectat intentio: locum subierit nostra reipublica: nihil noui consilii cepimus: quandoquidem re ipsa reperiuntur semper studiosissimi pacis & uniuersalis salutis conseruatores: & a tua illustrissima Dominationis sancto nunquā alieni proposito. Deū quēsumus: ut oīum fidei ad catholicē fidei pppagationē corda cōuertat: & ad tuae illustrissimae Dominationis p̄clara imitanda ueligia: postremo nostrā diuinae uicem inenitissime cōmedamus tuae excellentiae in cuius summa benignitate confidimus. Vale.

Seneses. N. Principi. S.P.D. Quanto nos ac nostras ciuitatem tua Illustrissima Dominationo complectatur amore: & ueteribus multis documentis & nouis quotidie comprobatur exemplis. Facit id tue Illustrissimae Dominationis paterna charitas: & nostras inter dies atctiore vinculo deuincit Rempub. Est ea res nobis gratissima: agimusq; ob eam causam tue Illustrissimae Dominationi ingentissimas gratias. Quod aut perinet ad nostras ciuitatis nominationē in nouo initio feceretur: nouit tua Illustrissima Dominatio in uniuersali fore: quod sacro Pauli Secundi Pontificatu firmatum est: quod ad uniuersalis pacis & statum conseruationem spectat: loci sui nostram fuisse rempublicam. Atq; ea propter nihil noui statuendū duximus. Quod per has litteras significandū decreuimus tue Illustrissimae Dominationi: cui statum nostrum tanquā praecipuo benefactori & patri diligendissime cōmendamus. Vale.

Seneses Venetis. S.P.D. Cognouimus quae nobis de nominatione nostrae reipublicae in nouo sedere & literis & Oratoris uoce uestra indicauit Illustrissima Dominatio. Per spicimus uere ab ea: quod nunquam latuit: nostram diligere ciuitatē: quae res in nris modum deuincit illam. V. Illustr. D. & ob tanti amoris experimentum agimus uestra benignitati peringentes gratias. Sed cū sedente Paulo Secundo in uniuersali fore: quod uniuersalis pacis & Italicorum statum conseruationem continet: locum subierit nostra Respublica. Nihil ob eam causam aliud deliberandū censuimus: quod & his significamus litteris uestrae cōmendamus. Cui nostrae ciuitatis statū deuotissime cōmendamus. Vale.

Patentes litterae.

Semper magnificet nostra Respublica eos omnes: qui nō modo probitate & uirtute ornan sunt: uertum etiam ingenio & praclaro quopiam artificio praestant. Ex qua quidem res factum est: ut Dionysium & Petrum dominici Francisci filios: genere uirtuteses: qui complures annos in nostra sunt urbe uersati: & consueti & regendi horologii atq; tem. magna cum laude exercuerunt: talde diligamus: & in nostrorum numero censemus. Expecti autem in nostra reipublica artificii eorum ministerium: cum diuitis nostrae urbis horologium recta temperauerint ratione: uniuersis & singulis: quibus ha. nostrae fuerint ostense: litteras si dem facimus nos benefices fideles & cōmode praefatos artifices inferuisse nobis: & ob id nostrae ac nostrorum ciuitati gratiam affecit nos uirtutis & ingenii percipitū testimoniū perhibentes: sed grati futurū nobis: quicquid eisdē fuerit allatū cōmodi. Valeant omnes.

Seneses Cardinali. S. Perri ad Vincula. S.P.D. Quas nūp dedit ad nos litteras tua. R. do minatio. magna cū uoluptate suscepimus: p quas optimis eius perspicimus erga nostrā Rempublicā uoluntatem: quo nihil possumus omnino audire ac nosse iucundius. Ined legitimus paternam erga nos charitatem: & ad nostram iuuandā rempublicam optimas mentes ac ciuitatis huius salutē ac decori amice pieq; affectatū: non ipsi repositores sed resecte potius gratiam debeamus. Persuademus nobis studiosissimū habere ac beneficentissimū patrem. Vidissim nos experire tua R. Dominatio obseruantissimos filios: ac filiali fiducia & statū nostrae reipublicae & nostra omnia fiduissimē cōmendamus. Nec Nicolatum Brancham solides quot quot charos tuae simplicitudini intelleximus amore liberalitate demētia prosequemur. Vale.

Seneses. N. Patrimonii Gubernatori. S.P.D. Nostra ea firma mens est: id studium diligens ut pacem & quietem maxime tuamur: praecipue uero cum tuis: & qui Romae parent ecclesiae: a cuius deuotione nunquā aliena reperta est nostra reipublica: tuam patrem confidimus semper uoluntates fore. Qui igitur eodem summo affectu animo: paria quoq; reddamus officia. Proinde tuam. R. P. oramus: ut ad diffundendū controuersias: quae superioribus diebus pecoris gratia orta ē: suadenti & impellat. N. et. N. utrunq; Castrensem nostrum adire Magistratū: quod tibi libentius effluere uelint: publicam fidē mirum us: per quam tuus parat accessus ac reditus. Curabitur: quid ad nos uenerint illorum causam: ut facile liqueat: nihil nos sequi accuratius q̄ iustitiae & aequitatis cultū: & non iustitiam solū cui homines: uerum etiam huiusmanitē reprobabit. Inuere tua interesse putamus: ut notū fiat nihil: sed rata ac pacata omniū suā oia: dū res cōmodissime sopiā. Vale.

Seneses Regi Neapolitano. S.P.D. Legati nostri: qui paulo ante ad uenerandā tuā Maiestatem accesserunt: reuerenti ad nos abunde reuulerūt ingentem eius erga nostram rem publicā charitatē: & tuae Serenitatis uere paternū erga nos animū. Id tam & nobis multis lampridē doctum ē: eluxit: repetitū tamē mirā nobis & uniuerso huius populo uoluptatem affert. Pro rita benignitate: p summo studio atq; affectu: p nostrae ciuitati saluati collata opā agimus q̄ maxime tuae Maiestati gratias maiores habemus q̄ quae explicari litteris possint. Oramus eam quoq; suppliciter ut eodē hanc partem quo semper consueuit amore ac beniuolentia prosequatur. Quandoquidē plurimū patrocinio ac fauore tuae Maiestatis confidimus: cui statum & libertatē nostrā deuotissime cōmendamus. Vale.

Seneses Regi Neapolitano. S. P. D. Non dubitamus tua Maiestati commendare nostros homines: eos praefertim quorum calamitosas fortis miseramur. Annos iam complures Fabianus quidam Enrica filius nostri agri uetus incola in trimiti: cui Monice cognomen: uisus est. Per nostros Oratores alias quoque peregrinas litteras commendauimus. Annuit demeter tua Maiestas: & sese exoptatam hominē benigne pollicita est. Memores igitur tam liberalis oblationis: tuam Maiestatem rursus precamur: ut eum ipsius Fabiani largiri dignetur in gremibus suis: & exaudire nostras preces: quod tanto erit gratius nobis: quanto maiore studio a tua Maiestate collatumque bene ualeat.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Cum paulo ante intellexerimus tuę. R. D. maximā erga Massanū Episcopum & dilectum concitum benignitatem: ac pium affectum: quanquā uere dilectionis studio fuerit illum amplexa ita demētia: mitam: atque precipuas uoluptates suscepimus. Nam cū sit tua. R. D. Dominatio optimus pater patrię: quę communē patriam studio atque industria omni uigilare nō definit: ad cetera beneficia eum quo p addit amoris cultus: tū nobis chan sunt: & patrię salutē ac dignitatē consulunt: eos benivolentia charitate atque officio prosequatur. Opime namque res se habent: cū unum consensire uideatur cū capite membra quęque: & eundem finem pari consecretur studio. Id uere laudandū atque maxime expectandū uidetur. Quocirca arctius nos deuiuit tua benignitas: quę praefatum concitum nostrū in finem suū admittit: & amore benivolentiaque cōplexa est. Persuadeat tibi quęsumus. tua. R. D. rem nobis fecisse gratissimā: ac facturū quoque graviorē posthac: si ut benigne ceperis: eodem aīo esse pergar. Quicquid uero studij amoris officij in eumquē praecipimus reuerendū patrē conuulerit: tam iucundum fore nobis: quā quod iucundissimū. Vale.

Seneses Francisco Cardinali. S. P. D. Massanū Episcopū & quia praedatus condis est: & studiosus cōmunis patrię propugnator: uehementer diligimus: latetur uero plurimū amari quoque eundem a tua. R. D. Dominatione: quā et tuus reipub. salutem: decus cōmodum magno studio consecretur. Fos autē iuuaretur: quos & charos patrię notius & patrię secū dignitatem prospiciunt. Quo numero cum Massanū Episcopum merito censemus: proferitur futurū nobis quā gratissimum: quod cōtingit in illius gratiam studium: atque officium tua conuulerit. R. D. Dominatione: quę studiosissime temper omnia nobis gratificari consuevit. Illam precamur: ut quo semper fuit: eodem quoque studio erga nos & condis oīs animo esse pergar. Nam id multis experimentis comprobatur est: uere cunctis in rebus tuam. R. D. nostris idest: dulcē patriam amare Rempub. Vale.

Seneses. N. Cardinali. S. P. D. Diligimus uehementē Antonium Ioannēs filium Cæsaretanum Rouarellis: & propter uiri probitatem ac fidē: & quod in numero censemus dilectos diuini. In causam habet: quā coram ille ipse explicaturus est. Quanquā intelligimus iam pridē gratissimum exnisse apud tuam benignitatem: tamen ob nostrā erga illum benivolentiā patri notumus uacū accedere & litteris & cōmendatione nostra. Illud quęsumus: ubi persuadeat tua. R. D. Dominatione: gratum nobis admodū futurū: quicquid in illū tua conuulerit benignitas fauoris & opis: quo possit fieri facilius iusti uoti cōpos. Confidimus Iura tua S. M. Pontificis equitate haud dubie assecuturū: adhibitis tuę. R. D. operis precibus. Vale.

Seneses Regi Neapolitano. S. P. D. In magna nōi seculi felicitatis se te putamus regnare in Italia: oris tuam Maiestatem qua ea concurrant omnia: quę a uere sapientibus maxime expectanda iudicantur. Nam ad iūmū sapientiā atque consiliū: ad animi magnitudinē: atque incredibiles uirtutis laudem: ad praecipuū bene tranquille pacatē otiosū studiū ac cedit diuine eniū dā gratiē plenitudo uires atque opes abunde suppetit: & cum magna in Deum pietate: summa in liberos populos charitas adiuncta est. Testis est nostra res publica: quę stetit tuę Maiestatis ardētē erga se amore: ac firmo praesidio: nullius formidat insultum. nemine cuiusquā perimēsar infidia. Quare cū summa animos itecondit: tuę Maiestatis acceptis litteras. Sed accepimus iam pridē benignas oblationes: ac scimus illi nō fiscali quodā iure ut possit quotiens usus postulare. R. amoribus nihilo plus tribuimus: quā ratio ipsa suadeat. Sed acquiem precamur: uenientia omnia cum tua maiestate conferret: cunctis consilio recreatur: cunctis benivolentia ac patrocinij nostram rempublicam tutam ac securam reddidit. Pro his omnibus ingentes gratias agimus: & rursus Senesem patriam tuę Maiestati deuotissime cōmēdamus: ac Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Veram tuā Reuerendissimę Dominationis in patriam charitatem quomodi experimenō cognoscimus. Quandoquidem probatio dilectionis exhibitio est operis. Manifestā profuit nostrę Republicę tua benignitas: pro eius cōmodo laborare nunquā desinit. Causa cū Reuerendissimū Domino Sperano praecipuum affert documentū. De his igitur quę acta sunt haec tenemus: agimus in gentem gram. Sed ad rem considerandā iterū atque iterū tuā Reuerendissimam Dominationem obsecramus: ut & causā diiudicet: & celeriter expedire dignetur: quod erit & salutare patrię: & nobis certe quā gratissimū. Plura tamē ea ipsa de te explicanda nō inuiazimus Oratori: quē libenter quęsumus audiat tua. R. D. quę ualeat.

¶ Patentes literæ.

I Vrares homines & improbos execrari & eisdē cupimus iuste cohereri ad tuendam iustitiam: cum proximis diebus nonnullæ fuerint surreptæ pecuniæ: & arma ac suppellex quædam prouido viro Andrea Cerialino a quopiam. N. qui eidem Andrea insensite atque iniquè omnia singillatim ac fusius idem ipse poterit explicare. Idcirco vniuersos ac singulos principes ac ciuitatum Rectores amicos ac beniuolos nostros rogamus nos qui Senensem Rempublicam gubernamus nostris vero Vicariis ac pretoribus subdinisq; edicimus ac iubemus ut ad sua recuperanda præfata Andrea fauorem atq; auxilium ferre velint: ne improbis pateat delinquendi licentia: & cæteri ab improbitate deterreantur: cum uiderint peccandi sublatam copiam. Nam hoc ipsum nostra Respublica semper studiose efficere consuevit. Valcat omnes nemini facientes iniuriam.

Seneses Florentinis. S. P. D. Competitum habemus: ea uos sponte uestra libenter effice rei quæ iusta sunt: rogatum nostrum etiam iucundè quæ amicitia congruere uideantur. N. homo agricola Caleninas: dum fundum colit Francisci Menghini ciuis nostri: qui has desert litteras idam pfugit: & pectus abigit: quod ex eo planius intelligere poteritis. Erat Franciscus præfectus arci: cuiusdam uir ante ad rem suam operam ac tempus minime conferre potuit. Nunc munere illo defunctus ipse ad uos uenit: uestra iustitia suo iure & nostra quoq; commendatione fretus. Sperat reditūrum sese iusti petiti compotem. Rogamus igitur uos ut hementer ut ciuis nostri n. egodum quod semper consueuistis: accipere humaniter uelitis: iuste atque amice iurari iustitiam. Quod erit nobis gratam simul ac peritūdum. De. N. & eius confociis pastoribus nihil est: quod amplius scribendum putemus. Ipsi testes erunt optimæ nostræ erga se uoluntatis. Confidimus illos uobis per nos etiam ingentem gratiam habituros: quandoquidē paterno eos more profecti sumus: pro peccato magno pauxillulū poenæ satis esse rati. Valte.

Seneses Florentinis. S. P. D. Iacobus cognomēto Anglariis: cui ad uos has litteras dedimus: causam habet quam expositurus accedit: ualde confidens uestra iustitiæ & equitatis: & nostræ insuper commendationis: quam intelligit plurimum ualuisse q̄planis. Est uir satis probus: sed certe pauper admodum: & uestro auxilio non indignus propter causæ iustitiam. Hortamur uos igitur uehementer: & propter uiri inopiam atq; ege- stiam etiam argenti rogamus: ut re plane perspecta ius situm uobis inueniatis: facillime conseruatur: quamquam intelligimus minime necesse pluribus uerbis iustitiam commendare iis: qui iustitiam studiosissime conseruantur. Nec dubitamus nostras litteras iustis i rebus mōmē apud uos plurimum habituras. Valte.

Seneses Genuensibus. S. P. D. Ianuenses ac uestros omnes iure teteris necessitudinis ac pro archissimo ueræ amicitia: uinculo ualde diligimus. Quamobrem intellecta iam pridem causa. N. ciuis Ianuensis: curauimus ut in ea iustis ferretur iudicium ab iis qui ius dicendo præstant. Nec ulla defuit industria: nec oportunus fauor. Lata sententia est: & causa iuste conclusa. Cum adhuc tamen instaret. N. & selesum affereretur: rursum ille optionem dedimus: eius in nostra urbe tribunalis: quod maxime sibi cordi esset. Abiit ille: & reli- cis rebus alio concessit. No: mirati sumus uiri ab iudicem: cū præferam mentem nostram probe in- telligat: & in iustitiam nostræ ciuitatis ad iustitiam tuendam obseruantiam: atq; ad Ianuenses omnes iungendos nostram consuetudinē. Pro teteri igitur probatissima amicitia: legem tuolumus: quod omni cū populo Ianuensi seruauerit: atq; ite. N. præfata iuris cognitionē apud nostra tribu- nalia: & nostrū insuper fauorē deferimus. Postremo omnibus in rebus optimas nostræ ex petemini sollicitudine: atq; amicum officium. Valte.

Seneses Cardinali Papienti. S. P. D. Nihil difficile: nihil laboriosum uere amantibus. Tu- R. dum demum uere lætatur: dum nostræ Respublicæ & communi patriæ consulti prospiciat. Quod iam in summa rerum uarietate q̄planissime q̄sempissime explora- tum est nobis. Sed quid multa! Communis Christianæ Respublicæ ratio huius Respu- blicæ causa: quam ex optimo animo atque intimo cordis affectu diligimus: uel amar potius etia benignitas: facile suadet: ut tuam operam fidenter exposcere nequaquam timeamus. Ferrus Bar- tholomeus Bergomenis datus Dux exercitus: relinquere tandem Venetiam: & uel Flaminiam aut- Etruriam iteris cogitare: quæ res populis aspulatoribus ac sectatoribus pads minime negligenda uidetur. S. N. bitus ad Renerēdissimū Cardinalem nostrū: scribimus & ad summū Pontifici: Ea de re littera: ut nostro munere perfungamur. Cupimus Tuæ. R. Dominationis nosse sententias: & quid cogitauit: qd ne tenendū censeat: per tuæ Dominationis scire litteras. Fecit ea nobis p uetere mo- re gratissimū: si expectantibus atq; exoptantibus nobis morē gesserit: & cōsilio ac salutari monitu nō defuerit. Absquis hōie beneficiū libet accipimus: s; ab amantissimo patre apprimè iucunde. Vale.

Seneses Florentinis. S. P. D. Mentem nostram iam dudum uobis competam non igno- ramus: ea profecto est: ut studio atq; officio nostræ amicitia: quam esse probatissimam constat: nunquam desit. Quodcirca acceptis uestris litteris: per quas nobis commendatur N. Pollianensis: qui ob patricii reatum custodia affertur: quamquam facinorosi indi-

gnitas: & hominis etiam minime latens culpa causam difficiliorem efficiant: anti tamen apud nos uestra uoluntas & commendatio ualet: ut ad liberandum hominem omni accingamur industria. Norunt huiusmodi precibus in tantum quale in hoc usque tempus portit iactum esse principium. Nec (quand in nobis fuit) nisi re confecta conquisicemus. Iuvat enim nos mirum in modum gratificari uobis qui bene Valete.

Seneses Summo Pontifici. S. P. D. Quod i oppido nostro Afciani ad domos exedificandas constitutum est: illi oculis cerneret: facile tua Sanctitas comprobaret. Opus namque est quod decori: salubritati: & utilitati cultorum conveniat. Sed sic l. c. tui tue beatitudinis litteris: & iis: quae ea de re nobis nuper scripta sunt: motus iis quoque operi conficiendo praefecimus: consensum operam dedimus: ut eiusmodi in edibus construendis ratio habeatur: in illo modo edificii cuiusquam: uel structura: uel altitudo Hierosolymitanae: ead possit officere: ita tua beatitudo certo sibi persuadeat. Pretia uero eorum: qui firmum & arcem naon fuerint: rabiunt: ut penes idoneam personam deponantur: ut cum Hierosolymitanae aedis commodum in rem quampias fructuosior uerti possint: & tum in hoc negotio: tum in ceteris omnibus experiret nos tua sanctitas sibi: & Apostolicae sedis uere deuotos: & iis: qui tua beatitudini secundum carnem iunxerunt: sunt in nostro corde affectus. Nos parem beniuolentiae uicissitudinem huic ciuitati debere: non iniuria putamus. Ea est enim Senensis respublica: ut quodam peculiari iure & Apostolicae sedis: & tuae beatitudini chara imprimis esse debeat: & in eam repetendi non uulgaris amoris: sed paternae charitatis affectus. Vale.

Seneses Florentinis. S. P. D. Quae uestra apta nos & apud nosram temporariam auctoritatem ualeat: apud nosram esse plane poruerit: uestra excellantia: & facile multas experientis perspicere. Sed id quoque sit argumento huius sane mediocri. N. paricidii reum: quod impietatis facinus iura omnia diuina: atque humana excecrauit: solumque uinculis impune dimissus: & tantopere commendatum nobis: saluum suis condonauimus. Fedimus id sane non in uicinis: & ex uestris ac nostri Oratoris litteris: gratias fore intelleximus uestris Magnificentiis: quibus quod factum est: significandum duximus: ne sint bonae meae: ac nostrae ne scire uolueritis. Valete.

Seneses Summo Pontifici. S. P. D. Ex binis tuae Sanctitatis litteris: quae nuper nobis reditae sunt: facile perspeximus: id curare: id efficere tuam beatitudinem: quod uerbi Christi Vicarium & pastorem bonum deest: ut catholicae fidei dignitati consulatur: itenda tur propagationi: ac saluti: fidelium populorum tranquillitati: prospiciatur: Christianorum Principum in unum corda consentiant: & eorum: qui noua moliri fortasse cogitant: coherceatur libido: compescantur motus. Nam dum haec ab uniuersali parte & summo Pontifice sunt: sperandas sit prosperae omnia successura fidelibus: illo aspirante: in cuius manu sunt omnium potestates: & sic credimus emendatas uires illius: qui Christi nomen tanta uisitatione ac fauore insequitur. Eiusmodi pastoralis curae sanctum institutum miris effertur laudibus: tuae beatitudinis grates summas persoluiimus: quae suam nobis per benignas litteras sententiam patefecit: praediximus: atque a uisum: obtulit: ad tuendam Italicae quietem: ad propulsandas iniurias: si qua forte intraretur: ad nostram quietem confortandam: quo eodem animo & Serenissimum Siciliae Regem Ferdinandum esse potuimus: ad quem nos quoque litteras dedimus. Pro uisiones tuae Sanctitatis plurimum laudamus: principio namque occurrendus est malis: ne si usquam turbae oriantur: diffundantur ex inde laeuius: & prociuas res ad malum dum semel coeperit: serpat: ac plerosque in eandem calamitatem trahat. Excubare tuam beatitudinem uigili cura: ac salubri prospicere consilio: nos inuati: & boni pastoris munere fungi: qui tui pro omnibus dare animam non formidat: profecto studio omni curare debere: ut eas a Luporum rore: incursumus. Vna Senensis ciuitas est Sanctae Romanae ecclesiae: contigua finibus: fide: & summi amoris nexu deuincta. Vna uerique uelut una eademque fortuna: fors non a incumbit ambabus. Quare confidimus: tam pro officio pastoralis: quam pro ingentia quadam aegritudine in hanc patriam charitate nostris: rebus nunquam tuam beatitudinem defuturum: cuius oblati filiali iure liberet accipimus: & gratias quammaximas agimus: supplicantes: ut si quid posthac certius in nos feceris: nos quemadmodum benigne pollicetur: ceteros quoque reddi iubeat. Nos & de rebus necessariis solliciti erimus: nec ad nostra munientia loca segnes. Placuit uehementer accipere: quas ad nos scribere dignata est tua Sanctitas circa foederum rationes: quae uento sentitis: quae agit: omnia a domino consilio: singulari sapientia: summa bonitate: promouentissimi Principis cura profecta esse arbitramur: ne dubitamus: tu ueris Domini uisitatione: quoque saluti optime consulat. Vale.

Seneses Francisco Cardinali. S. P. D. Quoniam uigilando: agendo: bene consulendo: iuvat semper: ita Reuerendissima Dominatio communes patriam: statimque nostrarum partium esset: ut tibi quammaximas nos habere gratias profiteamur. Quas ingentes agimus: ceterae uehementer cupimus. Per summi Pontificis: per tuae Reuerendissimae Dominationis litteras accipimus: quae scire nostra interesse arbitramur. Videmus namque Summi Pontificis Sanctitatem & ad tuenda quiete: & ad ferenda opera: (si forte inus acciderit) probe affe-

exam: Id nos eius bonitati & optimi pastoris officio: & tuo studio acq. interventioni ascribimus. Duo igitur oramus enixius: Primum: ut siquid noui præterea de eisdem rebus afferatur: rursum nos dignemur facere certiores: tum sanctum Ponnificis insitutum assiduus precibus stabilire: ac pro nobis eius bea titudini grates perfoluere. Nos tanto freto patrocinio: tutiora omnia fore speramus. Quin etiam haud segnes: sed alacriores erimus pro uirili nostra ad cõmunem tranquillitatem conferuandam. Vale.

Seneses Francisci Cardinali Senensi. S. P. D. Pietatis studioso nihil difficile persuadere pietatis opera. Itaq. in causa lilepensi ad condendum Pietatis Montem: de qua tum per Oratorem: tum per litteras alias satis scriptum putamus: existimantes opus saluare: & populo illi maxime necessariũ: & ad subueniendũ pauperibus ualde accommodatũ: quos iuuari & foueri iubet pia religio: rursum oramus suam benignam interventionem adhibere dignetur tua. R. Dominatio: ut per eius operam populus ille oprata hæc nostra quidem sententia: favore digna: a Ssmi Põnificis exoret beatitudine: & uq. refragen timoneant sancto instituto nõ aduersari. Placuit lileinibus latum iudiciũ a tua. R. Dominatio: & facillime comprobantur. Censent par esse: ut tandem aliquando executionem habeat. Q. uod cum frat: tuæ dignitati consulti: nostros: cum commodis prospiciunt: egenorum necessitatũ succurrunt: & nobis gratum fuerit: tum est. Vale.

¶ Patentes Litteræ.

Non uideat abre esse: sed nec putamus a nostro officio alienum eius laudes prædicare: quæ si sola uirtutis laude præstare stelleremus: apud eos præsertim: q. in toto Latino glo ria florum: & pro summa iustitia: ut malos atq. improbos ulciscita bonos ac sapientes uiros promeretur: & debitis afficere honoribus didicerit. Quocirca uniuersos ac singu los pclarissimos Italiae Principes & magnos atq. illustres uiros & insignes populorũ Re ctiores: ac præfectos: cæterorq. nostræ Republicæ amicos: & ueri amoris uinculo fœderatos: rogamus nos: qui præsumus Senensi populo: expecti in ministrando forensi negotio: & iure dicendo uisum probum: & luri clarum Consulatum Georgium Cartum Ferranensem: & cum ipso benigne huma nitateq. suscipiant: statuimus namq. nostras partes esse: ut maximè uirtutis ac probitatis eius doctrine præterea: æ sapientia perspicuum testimonium perhibeamus: & eundem magnis precibus ac preci pto studio commendemus: cui quicquid fuerit allatum commodi: honoris: amplitudinis: & grauitati mum intelligant futurũ nobis: & nos id omne ad gratiam ac uoluntatẽ ascripturos. Valeant omnes qui legerint.

Seneses Florentinis. S. P. D. Nostra respublica suo pte quodam ingenio semper religio ni fauit: & eos: qui relictis humanis rebus sese ad eam conuertunt: nõ deterrere: sed in flammare potius consueuit. Cum sciamus ad id subeundum perfectissimos uite genus esse: per calcatu parentibus esse pergendũ. Sed quo res maior ac prædiorum: eo debet esse illius deligendæ cura: maiore consilio & maturiore iudicio suscipienda. Actas ple runq. tenior repentino quodam quasi impetu potius q. consilio: magnis cõplicatur erroribus. Con sulto igitur & mature cogitato opus est: si quis eiusmodi uite rationem deligendam consiliuerit: Qua propter uenit. N. clarus ac prædictus cuius noster: eius filius. N. incertum: an diuina inspiratione au ætatis quodam leniore motu: ad monasterium religionis. N. transfugit. Cupit sapiens pater alio rem perferuari filii sensum: nec dehortari: sed scite filium præmonere: qui modo in uestra diuione & urbe uersatur. Hortamur uos: ut pro uestra sapientia: atq. bonitate operam adhibere uelitis: ut & al loquendi filium: patri potestas minime denegetur: quod omni ratione probandus uidetur: sed & nec alio transferatur: tenella adhuc ætate filius: dum rem constantiore animi iudicio: mente uolutare: ac meditari possit. Vestra sapientia rem cõsiderabit: solerius: uestra æquitas benigne fauebit sollicito tan tope de filio patri. Valete.

Seneses Florentinis. S. P. D. Qui tranquillitatem cunctis rebus anteponimus: tui mini mam quanq. malorum scintillam: & ualde execramur: & extinguere studio se contendimus: quam quides ob rem cum uouerimus Politanenses & Calianenses de agrotum finibus dissidere: nostros semper uisum oculos esse. Dolemus quosdam ex Politanẽ sibus nuper: nec collecta manu: balneas Calianenses: quæ plane in nostra diuione sunt latuisse: de q. caupona loci eius: atreptis armis: lectisterniis: ac suppellectilibus compluribus fecisset: quæ non tamen debent: sed hostes solent. Hæc cum nobis nundata sunt: continuo ad uos litteras da mus: rogantes ut his turbis occurrere uelitis: & nostros iubentis quiete agere: ut qui communiter pa ci cõsulimus: cõmuni quoq. studio agredia & insolentia ingenia a malis exemplis arceamus. Quan quam intelligimus nasci hæc mala omnia a lingatis finibus. Qua in re siquid est: quod ad componẽ dium conuertiendum omnem: uestra prudentia agendũ censuerit: reperiemus & uoluntate probe af fecti: & opera alacres. Discordia radicitus uellenda est: mala in semine eligenda. Nos Calianenses cõ finebimus. Vos oramus: frenare audaculos: ne qd possit deterius cõingere. Dedicere putamus dis sidiere a capite membra. Vni q. paci amplectimur: utiq. paci aduersaria prohibere debemus. Valete.

Enenfes. N. Episcopo. S. P. D. Quam nouimus tuæ. R. P. summæ erga nos beniuolen-
tiam fiduciam præstat: ut uos fidentissime commendamus. Commendamus pau-
lo ante causam Ioannis Benassai & Antonii Palonii nostrorū ciuium. Impellit nos cau-
sa nihil leuiore: ut etiā Bartholomeū unū ex palatii nostri uiatoribus commendare de-
beamus: quo apud tuū tribunal perit p̄solui sibi summā quiddā pecuniæ. Quidā. N.
quem putamus nostro homini facere iniuriā: & quidē multatū: Primū: quoniam asserit. N. rationē
pecuniæ: contractū in Romana curia: cū tota in nostra urbe inter eosdem ipsos uersa sit: & nō spe-
at ad Bartholomeū solū sed ad tres alios: q̄ in pari sunt causa: & nunq̄ ne aspexerit quidē Romanā
urbē: & aduersarius Romæ contractū asseruerat. Deinde ad nostra tribunaia accessit: tam p̄des no-
stratē hoies: & patronū sibi ad defensionem parauit. Sed cū se iniustam causam fouere intelligeret:
repente desit iudicio alio profugit. Perdiu siluit. Nūc denno ad tuū forū citat hoies: inenitentiā
rū inopē: & paratū præstare: quod iuris ē: & quod aduersarii mentē patefacit: nō gemmatā summā
pecuniarū petit: uidelicet sperans p̄ inopiam nō posse hoies ecclesiasticū: & longinquē adire tribu-
nal: & ita indefensum de suo iure cadere. Oramus igit tuā. R. P. ut inopis hois misera: remuere ue-
lit: hoc iudiciū ad eos ludices: apud quos antea ageretur: & q̄ omnibus sunt iustitiam ministrare p̄ta-
ti: quod i nostra ciuitate diligentissime semper uariū est: quæ maxime iustitiæ rectorū denegat nemini
omnibus æquam reddit. Igitur si p̄ preces nostras: & ob dignitatē huiusce reip. & p̄ impetentis ho-
minis patipenē hoc cōcesserit tua. R. paternitas: habebimus certe gratissimū mōrū: semp̄ ac parca
officiū: & humanitatis uicem reddituri. Vale.

Enenfes Florentinis. S. P. D. Cū isthuc nup̄ concesserit uir clarus Ioannes Lotinus: cui
causa Fouanienū demandata ē: ob nōnulla priuata negotia: ut ea confecta res: uelut
nostrorū temp. uenire dissoluat molestia: horamur: atq̄ ualde rogamus uos: ut eundē q̄
primū ad fines agros terminandos: rursus legare uelitis. Nos quoq̄. N. & ad la rena
suū saluandū paulisq̄ accessit: prælio erit: & Lycinianū concessit repetet reliquis rebu:
ut ambo cōueniētijs: q̄bus res oīs exploratissima ē: p̄spere negociū p̄equātorū ut uelut ac nō in iam
in gratiā redeant: & ocio ac tranquillitate fruantur: cōtin suis finibus. Id nāq̄ unū propositū est: no-
bisq̄ & studio pacis: & uerę fraternitatis officio: nūq̄ deesse uolumus: gaudentes secūdis rebus uelut
quoq̄ utraq̄ fortunā nobiscū cōmunem puramus. Quæ de re porat copiosius retulisse uir orna-
tissimū: & magna integritate ac prudētia Donatus Acciaiolus paulo ante legatus ad nos uelut. Bene ua-
leat. Scripsit ac iā obligatissimē literis: ex Clanciano nūciatū est id: quod exēplo literarū facile cōstare
pōt: quod ad Donatū Acciaiolū dedimus: nostra quę meas sit i causa Politanensī cū Clancianēsi
probe instructus ē Donatus idē uis uelut clarissimū: utq̄ cū ea de re sermo habuit ē longioris p̄sum
uelut nūciatus. Nā & si ex controuersie loco Boues aratorū ab ducti sunt: nostro iusto ad dominos
redierūt: uno excepto: quē fors p̄didit: ad quē recompensandū data opa ē. Nec. n. de minimis nobis
cura ē: sed cupimus: contemnimusq̄. sitē diuimere oīs. Vos ut idē efficiatis: oramus: & his malis: com-
muni cōsilio: ac p̄uidētia medeamur. Nos nostros compellimus: uobis ad duplex habēda cura ē: ut
Politanēses obsequantur uobis: & quę uera sunt afferant i medijs: q̄bus recte p̄specis: facile patebit re-
mediū. Plura loquetur Donatus. Nos ab honesto nunq̄ discedemus officio. C. g. i. amamus. n. efficiuntq̄
oīs p̄sumiose: quę pacis sunt: & mēde quieti maxie cōsentanea. Quamobrē eduximus integrā Pol-
itanensibus restitutionē fieri. Iterum Vale.

Enenfes Florentinis. S. P. D. Cū nup̄ nostro in stadio equi Iacobi Pecti banalis: primus
otium sit affecturus: accepimus cursus i doliū uocari. Scimus uos ea statuere: ac decernere
semper: quę iusta sint: & uelut reip. dignitatē meanē. Quare oramus nos p̄ nostrā am-
icitiam ac fraternitatē: ut re plane cognita: a p̄specta: causā: ita iudicare uelitis: ut intelli-
gant oēs: quod sane exploratū compertūq̄: cū nihil uobis propositū esse magis q̄ iustitiam
atq̄ æquitatē: & fm illā nostræ amicitie ac mēte: charitatis rationē: p̄p̄terum i ea re: quę gloriose
ac p̄clarissimē uelut lētyte reip. celebritatem spectat. Iusta petimus: & ea mibi ueniū nō a uelut p̄
clara rep. uelut eret oramus: quæ Senesem nō secus q̄ Florentinū æquo semper discrimine agie. Valete.

Enenfes Florentinis. S. P. D. Intellecta legatione. N. ad Fouanienē negotiū p̄ uelut literas
tuoq̄ cōfestum nos quoq̄. N. iustissimē iter arripere ad Lycinianenses fines: p̄p̄e diē assumū in lo-
co. Ea illi mādāta dedimus: quę plane ostēdant: nos nihil cōpere uelut cōtēdis: q̄ ut illi statu-
mō contentio nō modus. Nec unquā decimus: quin facile hæces fiat. Valete.

Enenfes Regi Neapolitano. S. P. D. Nostrā ciuitatem tanto amore p̄sequi tua Sere-
nissima Maiestas: ut nostros omnes magna semper beniuolētia & pio cōplectatur
affectu: quę res parit eam fiduciam nobis: ut nostros iustis & honestis in rebus non q̄
bitemus fidentissime commendare. Aducebant ex Africa cursores equos non nulli
ex nostris nomine Naddi Nicolai filii: ciuis nostrī dilectissimū: & in nostra ciuitate claro
genere orti. Cumq̄ secus Siciliam nauigaret: intercepti sunt a nauis. N. qui duabus irrimibus p̄-
elit: ac tandem liberatis equis: capiuus seruauit est Petrus quidam Torinus ciuis nostrorū: & autē re-
tenti circiter duo & octoginta: & alia quiddā. Quod cū iniuste actū sit: certo scimus nō modo p̄ter

ma Maieſtatis uoluntatem factum: ſed etiam illi ualde moleſtum futurum. Quod ſua ei deuotiſſime ſupplicamus: ut dignetur edicto eius curare atq; efficere: ut & captione ſoluitur Petrus: qua indigne premittitur: & reſtituatur interceptæ pecuniæ: quod facile nos impetraturos cõfidimus: q non modo quæ iuſta ſunt: facile a tua Maieſtate conſequimur: ſed gratiam inſup facillime reportamus. Vale.

Seneses Archiepiſcopo Sparatrenſi. S. P. D. Venerians ratio & illa omniū pbatiſſima quæ uobis eſt ſancta Romana eccleſia neceſſitudo & tunc ſimul. R. P. explorata in hanc tempus. beniuolentia fiducia præbent: ut accolat noſtros: & quos charos habemus commendamus per noſtras litteras. Qui & has deferret: cauſam explicabit. Nioſſai cniſſa Caſſentina perſequi nũc colit Planũ oppidũ noſtrum: Arbitramur ipſas fouere iuſta cauſam. Quam oramus itam. R. paternitatem: ut intercedentibus nobis: plane intelligere uelit. Cognita uero non ſolum ius reddere: ſed etiam humanitatẽ & gratiam adhibere: ut facile liquet noſtram cõmendationem apud te ualere plurimũ nec ſecus q̃ tua aptũ nos cunctis i rebus auctori tas ualeat. Erit id utiq; gratũ nobis paratũ quouis tempore patẽ referre amoris uicẽ. Vale.

Seneses. N. Principi. S. P. D. Meruit ſpẽdũs noſtris impãdẽ Vicinus ex Regno otrurui has ad tuũ illuſtriſſimũ dominationẽ liberaſ dedimus. Sumus illius fidẽ ac pro hitatem experti: & in bellica exercitatione nitũtẽ. Is adibit tuam excellẽciam apud quã fretus ſumma tuæ illuſtriſſimæ dominationis benignitatẽ cõſidit ſe gratioſum fore: ſed longe quoq; gratioſiores noſtra cõmendationes quã libenter adhibuimus: & pro uirtu merito: & quod in ſinũ ſuũ libenter admittit ita illuſtriſſima domino eos q ad gratiam atq; opem eius profugunt. Noſ iunabitũs intellexerit noſtram ſibi cõmendationem proſuiſſe: paratos uiſum diuem referre amoris & poſſidi. Vale.

Seneses Florentini. S. P. D. Ius utq; fraternitatis: ſex probatũ amicitie fert (ut noſtis) ut amicus amicus cõmendant: quos charos habent: honeſtis præſent in rebus. N. qui modo Pſas colit: citius noſter: a theſſigalibus noſtris pecunia mulctatus eſt: tanquã cõtra theſſigalia admiſſet. Aſſumat ſe plane expertẽ culpæ: atq; ita minime poenẽ obnoxium. Supplicantiſſimẽ libenter ſabemus: præcipue uero ſi in nocetẽs ſint. Proinde oramus uos ac ualde rogamus: ut. N. ipſum cõmendatum ſuſcipiatis: & ſi ita æquũ poteritis cauſam eius ierſi cognofcendam demandare uelitis: & ad iudicẽ quẽpiam deferretq; perſpecta ueritate: & iuſte & humaniter rem ipſam diiudicet: & quidẽ ea ratione: ut intelligat ſe a nobis diligenter cõmendatũ fuiſſe: quo certe aſo in ueſtros oſ affectum. Vale.

Seneses Cardinali Senenſi. S. P. D. Aduenerunt nũc nũtũ: eccleſiæ copię nerſus provinciam patrimonii: futuræ in ſtatuiſſent acceptiſ: propoſitiſſimẽ fines noſtros: nec niſi operam coniectamus ad tẽtẽ cauſam: niſi iubente Pontifice fieri conſueuerit: niſi quod ſalutare: quod honeſtũ futurũ ſit. Dicere arbitramur: ut quæ in proxima regione conuigunt: ſint nõ incognita nobis. Quatenus licet euſtiamũ tua ſapientia: rogamus tuam. R. dominationẽ: ea de te dignetur nos facere p ſuas litteras certiores: ut quo cõſilio: quo u numero equitẽs copię traditæ ſint: plane intelligamus: ſcũ ſit tua benignitas ad res nobis ſignificandas: pro ingenti in partem a more diligentiſſima. Vale. Scriptis iam litteris Capalbio: nũtiationem eſt noſtris hominibus: a militibus eandẽ copię: damna eſſe illata: & uim nõ mediocrem direptam frumẽtoꝝ. Nota ſunt militũ ingenia: qui præſent his temporibus inferre dãnã potũt q̃ propulſent. Iam Capalbiẽſibus noſtris ſunt erepta frumẽta: ac duobus ex eis oppidanis onera. xiiii. frumentaria p uim cõpere armati: quaſi cũ hoſte congreſſuri. Non dubitamus fieri ea præter manũ Pontificis. Nunc ad te atq; ſumus ita. R. dominatoꝝ qua ſupplicante dignetur eis beatitudo oportet nũc hiſce incõmodis adhibere remediũ. Nam populi noſtri in ea maxima ora & finitimi eccleſiæ perſepta a Piratis Matroſq; uexantur: quibũ aũt mali acceſſio facile illos peſſundet. Cupimus omnia eſſe noſtris: quod ut fiat ex ſenrentia noſtra: tua benignitas: ut cõſiliũ atq; operam conſeruatob ſecramus. Nil enim iniquũ prætermiſimus: quod patriæ & patriũ rebus expediat. Nõ temere putamus eo traditas eſſe eas copias: eo prætermiſſo numero cauſam libenter cognouerimus. Iterum uale.

Seneses Sũmo Pontifici. S. P. D. Multæ & recentũ & breui tempore ab improbis in noſtra urbe patrata ſunt cõdes. Id nos egre patimur: & duplici ſenſo aſſicit ſenior quippe q̃l ſcelus horrentis indignum: & paritatis ſacro regi remedio. Qui conſellum patrata cõde ſanctoꝝ: baſilicæ & anguſta templa petentes: induciõq; ac legũ & ſuis ſcelentibus dignas penas effugiunt: reſtitut perſpicit: cerni licet plurimũ ſanctioſos iurati: & faciat quoq; grauiffima: & atrocia crimina lãge p̃duores. Impiũ arbitramur: tabernaculũ Dei: improboꝝ aſylũ fieri: ac ſcleratoꝝ profugium. Cum non fuerit paſſus eterni patris filius: & ſaluator noſter de mũ orationis & rei diuinæ: temporium negotationis: & ſpectum latronum fieri: nũdinaſiſſibus pulſiſ. Sacra & pontificia iura in noſtra dignitate pie ſeruari uolumus: q̃tẽ legibus & probatiſſimis cõſiliis tota moribus eſt: eccleſiaſtica dignitatẽ: liberatẽq; nullo modo ſemetari: at tuã ſcamur beatitudinẽ: ut intercedentibus nobis: dignẽ ſanctã hanc conſtruere functionẽ: paritadũ reis: & patratoribus cõdis: & in eo tam imanis ſcleris genere: ad tẽpla Dei: & ad Sanctoꝝ delubra tutus acceſſus: & proſu

giu peccat: ne per eum modum quodammodo impunitè re propòsitæ fundendi hùmani sanguinis libertas licentia. Hoc vero notum ac salutare institutum si te auctore in nostra ciuitate ac iocundatione & sanctum fuerit & comprobatum confidimus fore principi Deo quocumq; holocausto ac opibus & omni sacificio laudis. Et ita a nocendis atq; improbis in decentia iudor. Vale.

Seneses Regi Neapolitano. S. P. D. Omnibus in rebus plurimè semper apud nos tuæ Maiestatis auctoritas ualet. Quocirca acceptis litteris eius per quas Baptista Montellanus commendatè continuo illi publicam fidem dedimus: ut beniuolentiam suam commodus pertractaret. Quin accessit causam suam cognoscendam detulimus utique iuris Prædientiam probe callent. Fauorem nostrum: & operæ adhibuitusque explicatè porrexit: explicata sunt omnia: ut facillime in formam assequatur. Si qua præcerea uel probare uel pergere inuenient: namq; illi iusto favore deemus: & tuæ Maiestatis inuitus: & quod omnibus in fide ciuitatis illius uolumus studio & diligenti ministrari: nec ullâ unq; patientur suspensio: quæ causam. Vale.

Seneses Regi Siothe. S. P. D. Experi annos complures ac per longiora tempora motu deficiam humanitatem ac præcipuam uirtutem & summam legalis disciplinæ prudentiam dari uiri Ioannis Pensii Siculi: & panormite generetia illum iam pridè non diligere solum optimis: sed etiam amare prosequimur: ut primè scientiam iuris consecutus in nostro gymnasio studiorum rectorem gesserit: deinde Doctoris ac iuris consulti fuerit decoratus insignibus: & a nostra Republica. quæ præstanti laude uiros libere amplectitur militaribus donatis muneribus: etiâ nostræ urbis prætorum assessoris sit: quæ præsentis temporis reicid magna suæ probitatis illustratione exercet. Cum sit igitur pro suis laudibus & ingratissimè merito tam charus nobis Ioannes Pensius dignum cum existimus: quem non modo ipsi honore prosequamur: uerd etiam apud tuam Maiestatem gratiosum nostræ cõmendatione fadamus: & de uiri eius præstantia testimonii afferamus: ita præsertim ferenitati: quæ semper uiros magnos: & benigne suscipit & honoribus affluens: auctores: & oporatur susceperos profitemur. Sic tuæ Maiestatis ppetuo socius & pro eius paterna charitate huic ciuitati (ut semper solet) præsens ac preposita. Vale.

Seneses Florentinus. S. P. D. Intellectus uestris litteris: per quas nobis cõmendantur. Nihil in urbe nostra patrata cede: cuius odior. Rem ad senatum nostrum delinimus: cui soli eius modi rei decernende potestas est. Cupiebamus uestris postulationibus annuere: cum certum sit nobis: parè amicitia: inuitia: q; habere rationes: & uel a recto desicere iustia causa: si quatenus in amicitia dari uenia potest. Sed uis res est atrocior: & ita prorsus in dignum facinus: ut graui animaduersione atq; exemplo dignum uideri debeat: nec uera prædicationis q; aliorum reuelerit. Non enim q; in carcerè trusus è: repugnauit: sed inuasit: non repulit iniuriam: sed iaculit. Qui armatus inermè aggressus: ac de industria facto impetu hominè in terfecit. Itaq; tanto facinori obnoxii credimus non uideri nobis: aut uenia aut gratia dignum: sed potius legibus ac iudiciis cõmittendū. Idq; ipsum re cõperta: uestre equitatis iudicium furatim cõsidimus: re de. Lenire uidetur: q; minime seruandū purè illius uitam: q; socio tam crudeliter uitam eripuit. Vale.

Seneses N. Cardinali. S. P. D. Alberti Caranid diem Bononiensem: uirū eruditissimū & probū: quæ ad legendū cõdusimus: uenientè ad nos iucunde excriptum: & adhibitis tuis litteris: erit certe nobis multo gratiosiori & illum amice sempiternum interq; tractabilis. Ceterū R. domine magistratus ornatui ac decori urbis nostre: præfecti operam dederat: tam pridè: ut uenerabilis uir Thõmas Piccolomineus Archidiaconus noster: q; præclatū paratū in nostra urbe ædificū: iperrata a Visitatoribus Carusiens f ordinis licentia p apotheca: quæ ædificio contigua è: ad id perficiendū ornatus hoc æ lege assequeretur illi monasterio eius fide ordinis debitis pensionem susciperet. At præfatus Thommas & fratres spondè obgant: q; daturos quot annis aureos duodecim: cū a nea solutio non ex eadè apotheca penderetur. Sed & alia p illa: qui occupatè repeturos unde pociatur annuatim. xii. F. præfatusq; monasterio cõdu dimagis. Obdura prioris de huic præclato cepto resistit. Cum sit futurū ad magnū urbis nostræ decus cū contrahendo supellecte monasteriū q; prædiximus: oramus trahemur: ita. R. D. ut sua benigntia adhibita auctoritate & opa agatur cū priore monasterii eius: quod uulgo dicit de Malano non longe a nostra urbe: ne impediat ornatum suū opus: præsertim cū fundatores eius monasterii hoc maxime pbenet & tenentè priorè amirerunt & in probet. Igitur item ipsam tuæ. R. D. commendamus: utro huius communis patriæ benefactori & patri. Vale.

Seneses Florentinus. S. P. D. Nuper cõgressi Legati nostri: quibus Collense negociū mandauit: erant: & ad cõtrouersia cõponendā lustrans finibus ac iuris: tandem te infecta regressi sunt. Cū tamq; p nostra Rep. rem tractabar: è de iure nostro crederetiq; nostrū innumera documenta & in expugnabiles indicant rationes. Dolemus q; quorundā diuinit: atq; obstatū sententiā: causam eiusmodi pendere diuini. Et uere Collensesq; d cas pa

istatus nulli prestant fideles populi. Postremo accedit uir spectabilis. N. ciuiss; atq; orator nobis ob
eausam monas erit. S. Saluatoris Cisterciensis ordinis: cuius uoce placebit nobis. R. D. ut nos tam
ipsam existimes loqui rempublicam. Spes summa in tua. R. dominationis operatq; fauore lita est. Au
diat ergo illum benigne (ut solet) & fidem adhibeat quæsumus. Vale.

Senes. Pape. S. P. D. Cuius superioribus mensibus in oppido Lyciniani nostri trans Cla
na Angelus quidam Hebræus: Christianæ religionis ipius contrapor: & sacratissime cru
cifixionis perfidus representator: illudens xpi nomini: qd natio illa praua: & adultera
ipse blasphemar: olimino supplicio fuisse affectus: credimus ob eorū iniquā suggestio
nem: qd iudici pñtia profutens: qd eius negotii fuerunt ministri: quali in iudici
Romæ accesserunt. Nos qd cerno speramus Christianæ fidei defensionē & causam apud sacrum Ro
manæ ecclesiæ tribunal plurimū habuerim ponderis: tū cū saclegus xpi hostis iusta certe: sed tū so
lere leuiorem poenā subiecit: quā iura oīa diuina: & humana sanxerunt: ad quā inferendā: multiplex
ac matura exquitione uenit: & supplicamus tuæ beatitudinē: quæ illius inē gerit: scitis nomen ipsum
Hebræos: genus crudelissime infecta: tū dignē Gabrielē legatū nostrū audire clementer ac positi
tum: quæ ea de re illi nuper in unanimo: ut ab ipso rei ueritate cōperta: Apostolica auctoritate coher
ceatur: ludecorū tā uitiā: qd sapientius insolenter gloriati sunt: nunq; se capto delibere: quo aduli fuerint
eos: qd suo sanguini nec precibus: nec pretio pepercerunt. Nos & si dolemus aliqd in ea causa præter
tuæ beatitudinis factū esse uoluntatē: tamen pio affectu: & sincero iudici pñcto proposito: consiliū
mus absq; dubio Christi Vicarium protectorem christianos uiros a malignā cōtuentu: & ab eorū
insolentia: qd operantē irigare: & in ueterato odio christianū sanguinē concupiscunt. Vale.

¶ Editum sapientum Sencti Gymnatio prefectorum.

Edunt Reformatore. Istud Magnificū ciuitatis Senensis omnibus Doctores: & aliis
qbuscunq; ad legē dū cōducitis: cuiusq; fuerint facultatis: tū lectiones suas secundū præ
scriptū ordinē: & singulis diebus: qbus ordinarie legendū ē: studiōsissime psequant. Ac
si quis contra fecerit: Incidit in poenā constitutæ legi. Simul oībus antedictis cōducitis
in notescat: qd si nō habuerint auditorum numerū: qd a lege præfixus est: pari mō inue
stigatio ne facta pfectū exploratōre notabunt. Qui autē a numero defecerit: iudiciū: & poenā legis nō
effugit. Cateant igitur oēs: cum futura sit earum rerum diligens investigatio: executioq;.

Senes. Florentinis. S. P. D. Per alteras literas: nobis cōmendatissimus agricolas: qui
iundū colunt Nicolai Magistrelli: ciuis nostri: la adiacet ueltris finibus: parsq; eius ad ue
strum agrū pinet. Ex quo dum pceptam messim: & frumentarios manipulos in nostrā
dionē congerunt: qd alibi granarum non haberent: a ueltris publicanis damnati sunt
frandis. Vetus consuetudo: uicinitatis ratio: cōmunis utrorūq; finium terminū cōmodi
tas: uiciniā facile pollicetur: qd fraudē ne cogitauerunt qdē. Vestrā autē summa liberalitas: & par
na pro nihilo putat: & magna liberent largit. Quod ita certo opinantes: iurē scribere institimus: &
eisdē nostris hominē cōmendare: cū præterim intellexerimus uelstro p illis scribente magistratu: nō
mō non absolutos: sed eorū tūc: qd ob id tinctos: se in uinculis soluit: dānatū exilic: & pede. Putamus
nos & clementes: & benignos fore: tū & huic ignoscant: qd indignē compeditū exilimaret: & reli
quos absolutis: qd nihil fecerunt præter ueterē eius regionis morē: & uelstræ lenitati: & nostræ am
icitia: uahementer confidunt. Oramus uos: ut re plane perspecta: benefice cū nostris (ut semp cōsue
uistis) agef uelitis. Nos plurimos ad uis tollerauimus: qd frumētū ex uis agro exportauerūt. Vale.

Senes. Florentinis. S. P. D. Nōnulli. N. ptoximis diebus: collecta atq; armata manu in
uaserunt nostrū agrū in illa Senālongam: nostrum oppidum: atq; inde tres oppidanos
q ruffici opus exercebant: p tūm aggressi: capinos duxerunt. Vnum autē eis graui ē
uulnere affecerunt: uersamq; in dubio hominis uitā. Custodiunt nūc illos in tristi carce
resduris uinctos cōpedibus. Rogati. N. reddere captinos: tenuit: qd indignē nostris fe
rentes: proping eorū: qd ab. N. capiti sunt: cum in nostro agro. N. hominē nacti essent: suorū studio
& illi quoq; capinū duxere. Orā hāc tam granē a ueltris iniuriā: & miramur plurimū: & dolemus:
pserim cū ea ueltri fecerint: uir scius hostis cērare sit ausus. Quæ uos: quos in illa & pacata oīa dele
cāt: nobiscū grauior latro: nihil dubitamus. Quare iniuria uis sequētib; iniquo malo icēpto puerne
pñtib; istiusmodi ad nos scribere: quos p nostrā amicitia: p pñtia aior cōcordiā: & acce ad inēdā
getē studiū: rogamus: tū inbeatis capinos liberos dimittit: id quod nos de. N. captiuo curabimus: &
uestros seruare cū nostris hominē uicinitatis iura: cuiusmodi nostrā amicitia: ac fraternitatem mai
me decent. Cōspiciamus agrestia ingenia: & ad recti uinē dī radonē: cōmuni opa redigamus. Sigd
tūc reliq; sit qd ad eos uicinos pbe cōciliādo: agēdū cēseant: pollicemur nos: iusta oīa libet p
curatos. Principio his malis medeamur: qd pputanda: utrinq; ip nimis capiti solēdū nidef. Valere.

Senes. Franciscū Cardināli Senensī. S. P. D. Noui tua. R. D. eā cōtrouersia: quæ iam
pūdē de finibus inter Apostolicā camerā: & nostrā remp. ueruit. Pro qua cōp onenda
q diu: qd studiō laborauerim: neminē latere putamus: ac p eadē nouus quo qd postre
mo cōspicis finibus: ad summū Pontificē noster erat destinatus. Orator: quo iam uer

ingressuro: repete in Roſa noſtra uocat reſp. & dicta dies eſt quod ualde miramur annuisse Pontificis quauſi ſitem in eandem aſſeſnatar nobis: quibus cũ Romanam eccleſiam diſceptare indecorum pariter atq; idignuſ: & fortaliſſimūq; ut exiſtimandū: preſertim cum ea ſit noſtra reſp. cuius deuota ſiliano plane pſpecta eſt: & ea certe dignitas: quæ Apoſtolice ſedi & q in ea ſederimento iure: curæ & ſtudio eſſe debet. Miramur uſq; ita cũ noſtra rep. agendū putet: quaſi una ex iis quæ Romanæ eccleſiæ ſubiacent diſſoni. Aliendū q̄ppe eſt: & a Pontificis pietate: & a noſtræ ciuitatis fide: & dignitate hoc linguis ac merito declinandū. Alia ſubſeſta ratio eſt: & eo modo: quo capta erat hac de ſinibus finitæ cōtento. Quod uelle pontificē: recta ſuadet ratio: ſed poſſimūſ iuræ. R. D. quæ patriā ſemp dignitates tenet ac ſubſtinet: inter uobis benigna facile aſſequetur ad qd obediendū noſter preſſio erit Orator. In cetera tenet hic Præmancus. noſter: q̄tem ois in hoc iudicio: quod oibis uiribus declinare cogitauimus. cōtumacia deuictur. Tuū colloquerur. R. De qua ualde rogamus: ut inſtituat: non ea: cuius eſt in parando patrono: & in iis oibis: quæ noſtro propoſito tua ſapientia cōgruere iudicabit: cuius ope & auxilio maxime freti ſumus. Nos hoc ei mādauimus: ut a tuo cōſilio ac monito nō diſcedat. Vale.

159. *Amicus*

Senſes Florentinis. S. P. D. Nihil eſſe putamus taſ diſſicili: quin facile reddat ſummus amicus: ſtudiū: quale uirorū q̄ noſtri eſſe cōſtat: recta uoluntas. Quocirca cum acceperim: ut in eſtū cuſtodiri. N. quēpiā cognomento. N. inſimularū nō uiliorū facinorū: pſi iuxtimus: ueltra illū dēmenne cōmendare: quæ & ſup̄e natura: multa eſt ad ignoſcēdū: & preces noſtræ ſubieuer exaudir. Ferunt hoīem craſſiorē: ut dicit ſolet Minerva: ac quodammodo mentis ipotē. Nam ſi ubi maus eſt lumen ingeniū: ubi tranſgreſſor grauior ſubiacet: ibi certe habenda eſt pene nulla: ubi nota ferme uis rationis exincta eſſe uidet. Quando nec parua eſt magna culpa: q̄ ſēdūq; a ueni ſectatoribus improbaſ: & eadē mō leuior mō grauior exiſtimāda: pro ut diuerſa ſunt eorum q̄ peccatū ingeniū. Plane hac ueſtra ſapientia nouit. Nos commoni uoſorum lachrymi: ueſtra freſq; in aſſeſtudine: atq; dēmenne ualde rogamus: ut minus cum. N. oſtenti noſtro: a gere ſit: uatū: & nūi moleſtū eſt: uici calamitoſi hominis la: gari amicitia: noſtræ. Noſtrā ualidiſſi uolūtatē: cum nūme obſcurā putamus ueſtris magnificentiis: quæ ſceliter Valeant.

Senſes Roſæ auditoribus. S. P. D. Cum breui Senſiſſimi Pontificis accipimus: & ueſtra a paternitatē nomine inſtrumēdū quod abrogatur: & repudianſ. conuentia inter Apoſtolicū Cōmiſſariū: & oratorē noſtrū in cauſa de ſinibus. Id nos grate accipimus: q̄ pſpicientes: nō Apoſtolice cameræ: ſed noſtræ reſp. iura ſedi pluriūſ & uoluntati: conſentio: nūto intellecta cōſenſione ipſa de ea repudianda: atq; abroganda: & decretū: & inſtrū mentū conſecramus. Quod ueſtra. R. P. cum forte præſenſiſſen: ipſe ante uicerunt: quod nobis maxime cordi eſt. Qui nullo modo eiuſmodi conueniētiæ uel probandā: uel accipiendā iſſiterimus. Bene igitur actū pu amus: & cōſentorū reprobationē & publico declaramus inſtrumēto: & uia uox noſtri Oratoris aperiet. Sed & in ueſtris tabulis: a tergo qdē mentē noſtrā indicauimus. Capimus ſt linem omnem de ſinibus q̄ primam componi: & ita diſſinuitur inter eos decet: quos uetus neceſſitudo: & ſummi amoris gloriūm copulat. Valere.

Randiscus miſeratione diuina Sancti Euaſthachii ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Diaconus Cardinalis: & Archiepiſcopus Senenſis: uniuerſis: & ſingulis Chriſti fidelibus: qui præ ſeſores noſtra ſ perlegerint literas: ſalutem in domino ſempiternā.

Sacra ſanctorū ſempla: ac religioſa delubra: præcipua ueneratiōe celebrantur: ſed ea ſeruenſiore ſtudio: ac deuotione recolimus: quæ uel ſi glorioſiſſima Virginis Dei genitricis Mariæ: uel in eorū nomine ſunt dicata: quos nouimus illius gloriā: ſummis exiſſiſſe præconiis. In his deuotū ſernandū ſtandū decernim uſq; non ob aliā cau am: eo cognomento dignus eſt habere: niſi q̄ in eſt: ueritate Dei Matris ineffabilia: atq; admiranda myſteria diuinitus illuſtratus: in credibili quadā pietate reſeruit. Cum igitur deuoto Bernardo: deuorum ſacellum ſcelicet recordationis Pio Senenſi: Pontificē Maximo indulgentē dicat: ſer deuotus Orator Auguſtinus Datus cinis Senenſis: nos quoq; ad fidelitūm populorū. &c.

Senſes Papæ. S. P. D. Quos noſtros ea charitate: eo amore complectimur: quo natura ipſa inſtituit dignoſcitur: quo ſolent parētes liberos. Sed eos certe maiore ac ſeruenſiore: q̄ & opamo ſunt orū genere: & uirtute: ac doctrina: quæ duo maxime in hominū genere poſſimūſ excellere putant: maxime florentiq; ad ceteras laudes uicæ integritates atq; honeſtatis rationes adhibuerint. Eiuſmodi eſſe iſtatis uirū probum: & Pontificū inſtrū conſulū. N. chariſſimū ciuē: & ex eorū numero: q̄ noſtræ reſp. præſunt: gratioſum admodū nobis: & ob ſummam innocentiam: ac probaſſimōs mores: dilectum inprimis: Eū igitur ſupplere etia: beatitudinī commēdam tuæ: ac rogamus enixius: ut cuſ opus acciderit: & occaſio tulerit: dignetur tua ſanctitas eundem beneficio: commodo: atq; honore aſſicere: ut quē totum noſtrū Republicę corpus diligit: pari quoq; & eius membra dilectione proſequatur. Putamus dignum eſſe præſatum. N. quem tua pietas dēmenſe ſuſcipiat. Fecerit rem nobis dubio procul gratiſſimam. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S.P.D. Nō absq; magnā animorū solitudinē nō accipimus de serenissimi Regis Ferdinandi ualitudines eius: q̄ uere Rex Pacificus sit appellandus: cuius salutē: & felicitatē optamus īprimis. Porro nō nostra plurimū interesse: ut ea de re ceteri efficiamur. Proinde tuā oramus benignitates: ut si qd̄ inueniat explorari: scōfessim nobiscū p̄ suas ipsas īpariri uelis: simul h̄ alia p̄tece cōtingant: quę nostra cognitiōe digna tua existimet sapientia: quam obrē & uolare iussimus hūc tabellariū. Vale.

Seneses Duci Calabrie. S.P.D. Nō ignorat tua illustissima. D. nos ex oībus Italis Principibus tuū obseruare: tuū īprimis colere Ferdinandi Regē gloriofissimū patrē tuū: uerum seruatore: & castidē pacis-defensorē libertatis-acrem fidei-propugnatorē: noī ita ciuitatis studiosissimū patrē. Huius cum subito nobis aduersa ualitudo nūciat: et grauiter commoti sumus: certo statuētes ex illius icolumitate: etiā totius Itali cōs: & popolorū eius pondere saluē. Eum precamur: q̄ mundū regit oēm: & res humanas salubriter disponit: ut. etiā diuini seruare uelit: quo auctore p̄spere-ac feliciter agunt: q̄ rectā mēdi rationē: & pacis tranquillitatem cōfēctant. Sed cū incerta-ac uaria sint humana oīa: & diuina īperferuabilis prouidentia illud sibi certo p̄sua deat: rogantīs tuā illustrissimā. D. nos quęcūq; tandem fortuna cadat: nunq̄ futuros alios: q̄ q̄ semp fuimus: prędantissimū istius Regni expecere firmatēte illustrissimę D. glorię-ac p̄o eius florentissimō statu-ea nos semp effecturos: quę solent: q̄ uere amāt: q̄ cōstant in recto proposito p̄ferant: q̄ se affectos pluribus beneficiis nūq̄ obliuiscunt: q̄ deniq; mirro se se a nobis amari intelligunt. Nec uetus charitas tūq̄-nec firma nostra fides defuerit. Ac tuissimū cōfidimus eundē: q̄ semp fuit excellentissimī patris in nostras temp. excellentissimī filii animum fore. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S.P.D. Sollicitabamur: & miseri in modū angebamur de Serenissimi Regis Ferdinandi grauiore agrotatione: cuius Maiestati plurimū obseruamus: & colimus. Respirare coepimus: cum de spe saluis facti sumus: certiores: q̄ cū p̄ se ualde grātū est nobis: tum litteris tuis cōfirmatū summū iudiciariē affectū. Grates agimus Deo: qui eum in terris diuini regnare uelit: cuius studio-augēt maxime celestis patris prędantissimū patrimonium. Quod ut ceteriore fruamur: tuā auctorē oramus: ut pacifico Regi Ferdinando: nōtā annuat longitudinē. summū nos beneficiū accēpisse putabimus: si illū ualentem intellexerimus. Tuā benignitatē magnas quoq; agimus gratias: quę nūq̄ optimi patris officio defuit. Sed siq̄d pręterea cognitiōe dignū acciderit: oramus nos iudiciā tuā. R. dominationē ceterosq; fieri: cui patriam diligētissime commendamus. Vale.

Seneses. N.S.P.D. Dolemus frustra: & nos scripserit: & uestras Magnificētias monuisse: Leonardū Bentuēcum dilectissimū ciuem nostrū: ut ius suū pręstare ciuibz nostris credi: totibz eius: quod diuini iudicatus est: quod sane improbandum uidetur. Non. n. qui a nobis honoribz: & commodis affectus est: debuit ita luisse. Vale.

Seneses. N.S.P.D. Sepius scriptū meminimus ī causa Bartholomei: cui has dedimus litteras: q̄ sibi ab. N. nōnulla deleri: & dari uerba nimis querit. putat se a debitore ludi: & p̄collato bñficio iuri: dñū reportat: & p̄ suo iure recuperat: q̄ ipse exposuerit: nō absq; grati īsup iactura īthuc p̄ficiat: q̄ tam & si idigne a debitore se tractari scelligat cōfide tñ plurimū & nre iustitię: & nostrę cōmēdationi. Vestrę equatē ualde rogamus: ut eundē libenter audire uelit: suā causā explicantē: inra ferentem: uestrarū litterarū exēpla promouem-ac deniq; ita hominē expedire-ne & ille uenisse frustra: & nos icaſum scriptis uidcam ut uestris magnificētis: quę semper studiose fauere nostris consueuerunt. Valete.

Seneses Regi Neapolitano. S.P.D. Ex oībus diebus: quos qd̄ longis iam rēporibus p̄ multiplice rerū uarietate: nunc moestos-nunc letos uidimus: ille fuit tristissimus nobis: in quo de tuę Maiestatis grauiore morbo nūciatum est: illi cōtra faustus-ac lenissimus illuxit: in quo de īnſtaurata prospera ualitudine sumus facti certiores. Et antea quō morerē: & ipsi qd̄ incredibili angebamur: & uniuersa hac cōfidebat ciuitas. Nunc tandem grates summo deo agimus: quandoq̄d tuā maiestati restituit incolomē: cuius salus nō nobis solū: sed cunctis recte uiuentibus populis pacis tranquillatē-ac firmitatē parit. Non ē passa diuina clemētia: quę nūq̄ mortalū despiciat uota: & labantibus rebus benigne succurrat: tam prędator lumini mundi orbi-ne desit: q̄ a christiana religione sciētē hostē acceperit: illū uisiter deceret: liberos populos in pace continere: & īprimis ciuitatē Virginis pio semp amore prosequatur. Deum opimū: maximū cōprecamur: ut tuę maiestati adiciat longe plures: q̄ Ezechij annos: & fortunet tantūq; charū Italis: & cunctis fidelibus bonū. Nobis recuperata bona ualitudine: letantibus: aucterē in mirum modū letidā iucundissimę tuę maiestatis litterę: quę illā nobis quodāmodo pręsentē redderunt. Agimus ob id imortales gratias: & easdē fusiores: qui mox iter arripiet: nosser explicabit orator. Quāq; nec satis litteris-nec cuiusq; uoce explicari possit animi gaudium: quod ut perpetuum sit: oramus eum-a quo bona sunt omnia. Vale.

Seneses Duci Ferrariensi. S. P. D. N. natus hicis fed tua pcedara urbe perditu uerfatus: & benefice a tuo illuſtriſſimo genere ſemp ſuſceptus: ſuppliciter noſtras litteras ipſoratu: & p eas liberos ſuos: & tua orem Ferrarienſem: tuq pcatu comendari. Quē cū pro inna-
ta tuqque beneficiis a neminē reſpuere conſueuerit: eam ualde rogauim: ut miſereſ
ſumq inopie ac numeroſe famuli: & opem indigentibus benigne pcedare inſtituat
pcedat intercedentibus nobis. Vale.

Seneses Papę. S. P. D. Qua decet obſequentiſſimos filios obſeruandis: tua nuper ſan-
ctitatis recepit litteras p Bartholomę apparitorē eius ſimul & tabulari p quas repu-
diaſ cōuenia paulo ante in cauſa de ſiubus. Accepimus ita placuiſſe bonę memorię
N. urbis gubernatori: & tū: tuq beniuolentiſſimi ſuui ualde qbiſi dolemus. Ea
noſter orator neq oio repudiari tuo deferens Cōmiſſario: ac ſub ſpe celeris terminationis neq tū
accepit: niſi ea cōditione: ſi a nobis cōprobarentur. Nos uero diligentiſſim rem ipſam expendentes: ac
pſpice intelligentes nimidi ſcili noſtq reſp. iuras: & granē iactuſ noſtro agro iuſticia: ea conueni-
cōſeſſum decreuimus illa reſpuere: quā admodū Cōmiſſario rōi cōmuni paci cōuenient: & ad noſtrū
oratorē continuo deſtinauimus: & ſi neceſſario aliquantiſp retardauit ē: Nūc cū Agpoſtobę camera:
pſidentes auerterent: cō nullo pacto cōuenis acceſſeremus: quē nimidi noſtra offendiſſet temp.
libenter accepimus: ut abrogē Cōmiſſario rōi cōuenio: & ad diſſimendam cauſam ueniat. Q d de
epte noua ſcribit tua ſanctas: res ſic le habet qd nō de ſimbuſ ſed de paſcuſ ſic: & paſſores armē-
torū: & aggreſſes homines alterantes: ad eadem uq prorupit. Item, Neq nobis quibſi cōtentionē
bonem: & ordem poſſum ſum ferre poſſit grauius. Vale.

Seneses. N. S. P. D. Venit cum Bartholomę una Antonius Franciſa rem oēm plane in-
ſtructus. Eam rogauimus: libenter audiant neq magnificētia: & ut tuo poſſit accedere
enitius pemptus: ac tandē & in cauſa omniſ: & in legamiſ impenſis remittant diē noſtrus
laſa uoti compotem. Valete.

Seneses. N. S. P. D. N. qd ex. N. oriſtus agri. N. clā abduxit Chriſtiſa ſciliſq ſide uſq
ex N. aduenerat: & empra fertilebat. N. cui nſo chariſſimus. Accepimus illū qn a cus an
cilla in ueſtra ſele urbem recepiſſ. ſcimus: & cuiſmodi improbitatē uos: & ſaciora oia p
opue ſemp odiſſe. Quare nemiſi: cui has ob eam cauſam litteras dedimus: ueſtrā amidi
nā: & arguem ualde rogimus: ut ad iuſta municipii recuperationē: oportuū fauoreſ
atq auxilium imparni delicta: & iure ipſo: & noſtra muna: ac uerere neceſſitudinē poſulante. Nos
enim non talia ſolimus: ſed & longe maiora ueſtra gratia libenter efficiamus. Valete.

Seneses Florētiſ. S. P. D. N. qſpi ex Monte ſcē Marię ſubdi: ut noſter uir plane ruſi
cui ad baſiſſimū ualde pſeſſus: ſide inſtit liberaliter: p nōnullis uſis hoibz: qd ex ro
ipſo facile intelligere poterit: ſicut ut ſa iſſacerēt debitoſ: uſro iuſta p pſio exhibuerit
Arque ad poſſimodū dā ſub crepuluſ ſecti abduxerūt: dū hoēm ſetelere: a quo cū ſe
nue bñſidi accepſſet. Cōſpugit ad ueſtra iuſtitia: atq egatē: & ſe petita nobis enitius cō
mēdari: ſperās nſo pſidio: ſus ſuū facile ſele aſſecuturū. Ausimus ſpē eius: & pſciſcenti has ad nos li-
teras dedimus. Gratia nos quoq accepſſe putabimus: ſi ueſtra ope inſtitū reportabit. Valete.

Seneses N. Cardinali. S. P. D. Corſos & li mare diſſeminare a uobis nideaſ ſcopular nſi
muna beniuolentia: & multarū rerū cōmerciū nobis in amore cōiungit: nec eam certe
nō ignobilē inſulā aſpernaſ noſtra reſp: ſ: & q in ea auctoritate poller: & gratia: Criſti-
ſum ex primoribus loci eius ualde diligimus. Beneficiū (cū ſer re co: tingat) & con-
ſerre paratus eſt: & accipere dignus. Sic nōnullis in ſuis negociis benigno tuq. R. D.
pcedit eger. Ea uahementer rogauimus: ut qbuſcuq in rebus fuerit opus: ita illū tractare inſtituat
ut nos facile intelligat nequaſ ſcripſiſſe uulgariter. Cumuſabit tua benignitas uetera beneficia: quan-
do etiam alienigenam in ſinum admittat intercedentibus nobis. Vale.

Seneses Florentini. S. P. D. Certo credimus Magnifici domini fratres chariſſimi: qd
re ipſa ſepe cognouimus: uno eodēq nobiſcum aio uos exccrari improbitatē oēm: & eos
uahementer odiſſe: q humanę ſocietatis iura ſubuerunt: quo uicq nūmeto iprimis cen-
ſendi uident alienaq rerū raptoreſ: & furaces hoies: peſiſſerū: atq iprimis pniuoſus ge-
nue. Supioribus diebꝝ Ioānes qd fortunari eius noſter: cū in ſua urbe porcos nōtū
loſ uendidiſſet: & accepto pſio in cauſa nā iuſta portā. S. Petri ſe recepiſſet: nocturno rēpore: locuſ in
qbus pecunia ſeruabz: ſabrepti ſunt: & clā aſportata pecunia: quę eadē iniuria: & aliis: q una diuerſa
banſtillaſ dicit. Neſariū: & granē luere poenā dignū facinus. Itaq inſtitia equitatis: & muna bene-
uolentiſſe ratione dūti poſſimus: atq oramus ueſtra fraternitatē: ut ad cōperendum crimē: & reſti-
tuenda iniuſte ablata: cōmodatū opē adhibere uelit: ut: qd ſua ſponte curandū erat: it interceden-
tibus nobis accuratiore diligentiſſa: atq induſtria conſiciat: ut & ſuū reddatur cuiq: & adimaſ ſacno-
roſi hominibus delinquendi facultas. Perſuademus nobis: p ueſtra iſgenti boni uerſuri reos facile
depreheſſi uiri: reſtituū: adū: quę furto ſubrepta ſunt: poenā daturus: q cuiſmodi auſint parrare ſaci-
nora. Q d ſcē equi dāuſt ſic: erit nobis quoq grauiſſimū: & hac ipſa de re loqnt ſuſus (ſi opus erit)
iū: qbus has nſas litteras dedimus: ſparat uiaſim nūq iuſtus poſulans deſce. Valete. 3 iū.

Seneses Francisco Cardinali Senensi, S. P. D. Deditus alteras ad tuam, R. D. litteras & causam illi commendamus Cellensium subditorum nostrorum quos cum Plenensibus agere de transferenda locatione & Turris & agri ad Pontem Rigumis quosque virosque differimus. Quoniam res ipsa & ad nostras redundat reip. utilitatem nostram oramus clementiam ut ad rem efficiendam dignetur sue benignitatis opera adhibere. Quid plura? Id nobis certum est legem non minus tuam, R. D. dominationem gratificari nobis: quam nos ipsos suscipere beneficium, Partium in primis & conseruationem: & decus eius deuotissime commendamus. Vale.

Seneses Pontifici Summo, S. P. D. Si forte ipso tempore uideretur Sacratissime Pontifici quousque p. molestum esse: quod ad eam ipso tempore in totum rapiamur. Quippe ualde amittantur: querentes idolemes tamen diu pferri eius causam iudicium: quia cum cunctis alia de documentis omnibus innotescit. Vi si forte diuinas prahatur facile quos arbitratu possit idam uerba nobis & nostram eludi temp. cuius inculcata sinceritas: recta fides: & in Apostolicam sedem incorrupta deuotio ubique gentium inde usque a nostris conditae urbis primordis cognita est. Nescimus unde haec tanta diuturna cunctatio. Non deest tua beatitudo in finibus ipsorum iudicium. Nos maxime tua sanctitati: Christi Vicarii: optimi dominici gregis pastoris: & iustitiae: atque concordiae amctorem decere putamus. Et nos etiam: atque ita efficere dignetur: ut supplies beatitudinem deprecamur: Ne huius diuinitas fiat iniuria: quae ipse summus in tua sanctitate collocatus: & benignus illis nobis & crebris & ultro pollicita est. Plura nosse subnectet orator. Vale.

Seneses Cardinali sancte Crinas, S. P. D. Non possumus non ammirari non in super dolo re plurimum: nostrae causae de finibus tam longas cunctationes. Qui intelligamus optimam Pontificis mentem causae aequitate tua, R. D. optimam uoluntatem: studium conciliandae concordiae: summam & paternam in hanc rem. benivolentiam: & quae iudicium ratione iura praecedat: parata oia: grauius scriamus causam diuini prorogari. Nos: quod ipse precipuas in tua, R. D. locauimus: rursum ad eam instituiamus: & dare nostras litteras: & efficaciores preces adhibere: ut ita tandem p sua explorata bonitate: & p uera in hanc diuinam dilectionem possit habere in iustis aduersandum calumniis: huius controuersiae dignetur modum: & finem statueret: quod iustis de causis: & pro ea fiducia: quae tua, R. D. benignitas praebet: nititur petimus: atque oramus. Sed plura: quae ad rem pertinent: nosse fultis explicabit orator. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi, S. P. D. Per superiores litteras: pfecta summa praebitae diuini cultus studio: sacroque ministrando diligencia Marthae familiaris tui: quibus bonae memoriae educant optimis institutis. Veritas commendamus illi tua, R. D. diligenter. Mox ita repleta nocte defuncto uita: populi & dei frequentia ob reportum difficultate difficultis admodum uideretur: in unum plerique oes conuenientes: cognita Marthae ipsius sustinentia: & explorata uirtute: cum praefertim Veri Sacerdotis laudatissima imitae ueligitas delegerunt unanimi concordia Marthae ipsum iunctis integritate: & uirtute: atque fide maxime fructi sunt. Rectoris & ammirati suarum pastoris. Rursus igitur rogamus: ut Marthae iustis meritis debitis praemiis: populo & parochianis: & desiderio tantorum uirorum minime desit: tua benignitas. Igitur confirma: quae sumus electionem: quae unanimi delegerunt uoluntate parochiani: tui uno ex omni numero: aut duobus ad summum in contrarium obuiuentibus. Vale.

Seneses Cardinali Senensi, S. P. D. Nouit tua, R. D. Dominatio: quae iam pridem controuersia agitur inter, N. & N. communiter: & populum. Cetera putamus minime huius temporis congrueret illud nunquam sine culpa negligimus quod ad salutem pertinet animarum. Cupimus oppidum terrae, N. acceptabili: & sacratissimo paschali tempore: diutius: & ecclesiasticis implere praecipuum: & sacro sanctum primum per se sacramentum. Id enim ab eorum Pontifice postulat: & nos inde p nostras litteras efflagitauimus: quod cum ipse petrare nequerint: oramus: atque obsecramus tua, R. D. clemenciam: ut pro sua erga deuotos nostros dilectione: & charitate: & dignetur eam operi dare: ut populus: quem praescriptum: eam spiritualem ac debitam consolationem adipiscatur: ut multorum consulatur saluti: & nullius affectio tam multarum cura impediatur animarum Deuotissime tuam, R. D. dominationem precamur: ut remittat: ob eam causam: uenit praefertim intercedentibus nobis: plane factos non compotes: quod & ex illis populus: & erit impetratum: ut spes est populo nostro: & reipublicae certe gratissimum. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi, S. P. D. Scit tua, R. D. Dominatio: quod ita tua nostra sunt: quem admodum nostra quousque tua sunt omnia. Proinde res quascunque: aut casus uolenti: aut fors illa obiciunt: eadem semper iuncta mente affecti sumus. Credimus res omnem praedicti fratris tui recte copiosas: & in optimis consiliis: & sapientia loci redactas. Quod siquid nobis: aut curandum: aut agendum censeat tua, R. D. tam alacres etiam ad parandum uoluntati eius: quam conseruare: quam serio ac uacillanter amant. Vale.

Senes Ducis Ferrariensis. S. P. D. Nō dubitamus: quę cordi nobis futura sunt: ea a tua excellētia fidenter petere: illi illa uera est imprimis sancta lex amicitię: ut quę honesta uideantur: & rogare locat: & exorare conueniat. Quę uero nostris benigne fuerint collata fide libas: ea habemus semper iucundissima. Nicolaum Cusinū Iuriconsulū municipē nostrū magno quodā amore psequimur: nō solum patrię ratione: quę quondā uniuersę Hetrurię pfectus: & nunc summa fide nostrę paret reip. sed quod a charo nobis tiro genas trahens: optimis ita institutis: & singulari ciuilibus liris prodētia pollens: & in gerēdis Magistratibus: quod recentia exempla declarant: summa fide & integritate uersat. Hinc igitur & tuū probū & iuriconsulētē: & propterea pfectū obetundę maturū tuę Illustrissimę Dominationi diligētissime cōmēdamus: oramusque ut tu quę uirtutis eius merito: quę nostrę cōmēdatione deligere insituit Regi urbis tuę Prætorē: cū primū cōmode licebit. Confidimus muneri dignitati & optimę expectationi nō deerit. Vale.

Senes Florentinus. S. P. D. Nostri nihil nobis tanope curę esset: ut oculi & quierēs tuetur. Quāmobrem audita superioribus diebus eęde nostri hominis ex oppido nostro Afrinę longē inuenientes ne quid præterea mali oriret: multo ante quę uelut nobis litterę redderēt securitatis magno studio nostros a uindicanda iniuria conseruē. Quod eo accuratius efficiendū duximus: quo gratiore nostri affectos se a Flatinēsis iniuria arbitrarent: nullas enim priuatas inimiciās præcessisse compertū est. Persuademus nobis: nō pro uicta bonitate minime passuros: ut rei partate eędem in dignū facinus intulit ferēt. Quando agrestiora pfectum ingenia impunitate propolita: peccare nōtūg dediscunt: sed & ceteri inuitant exemplo. Id igitur cōtinuū primū est: mulcare improbos: & sceleris auctores: ad pacē & nostrorū concordias retinendū: quā & ipsi uultore confectamur: & nos ut idem efficere uelēs: ualde rogamus: ut priuatum & publice ueluti nostrū quere agant. Bene Valere.

Senes Florentinus. S. P. D. Nihil est pro nostra necessitudine & uerę fraternitatis lure quod nō etiam iure optimo impartiendū uobiscū censeamus. Quādo summo amico: cōmunia: & sunt secundę res: tū certe iucundiores: si cū amicis cōmōnes frant: ut ad nūllis prorsus iniuriarū ita solū ad reinendā tranquillitatē paris: & quierę gendū: id: quę uobis quoque scimus maxime cordi esse: sedas intimus cum Serenissimo Sicilię Rege Ferdinando: quę maxime osium pacis tranquillitatē imprimis ex petet: & omni studio festari intellegimus. Id nos uoluntati nē sitis nesciū: quoniam una ingens & esse pcpimus: & debet nō dubiamus cōmune pacis studium. Vale.

Senes Ducis Ferrariensis. S. P. D. Qui maxime pacē diligimus: oculi expectamus: & quę tem studiose cōsecramur: nūp cū Serenissimo Sicilię Ferdinādo Rege fides intimus: quę pcpue intelligimus a uocorē studiosissimū tranquillitatis: & pacis. Cū uero nostra oia cū tua Illustrissimę Dominatione ptemus esse cōmunia: eidem nostras: istas significandū duximus. Nā eiuscēmodi nostrā & amicitia & fraternitatem esse constant: quę nobis uel prospera: uel qualiacūq; contingant illa impartiri debeamus: ut sit nostra letitia cūmulator cōmunicata totum. Vale.

Senes Venetis. S. P. D. Credimus: ac certo fatuimus: nihil oīo ad salutē humane societatis accomodatos bono pacis: nihil: quo egeat magis christiana reipub. statū: nihil quod uestro Illustrissimo Principatui magis cordi esse intelligamus. Eam nos tem studio omni atq; industria cōsecramur. Proinde adiuti in pacis tranquillitate tuenda a paulo antea a Serenissimo Ferdinando Rege: quā superioribus mensibus nōnulli perturbare niterentur: cum Regis eiusdē Maiestati fœdus pcessimus: & societate cūsmodi intimus: quę & ad nūllius sit prius iniuriā & nostrę regionis quietē tuendā cōferat. Id nos p nra uera filiatione & sūma obseruatiā & fide in uestris Illustrissimę Dominationē: hinc p nra istas scribēdū atq; significandū duximus: quā habemus optimā ac pcpud benefactorē: patrē & nostri status ac libertatis paternū affectū studioissimū defensorē: ut pacē firmiter reuincamus: quā præ ceteris obus libetere plectimur. Vale.

Senes Bononiensis. S. P. D. Postulat uetus ac pbanissima amicitia nēq; necessitudo: ut quę secūda nobis ptemus & pspira: ea uobiscū amicitia quoque lege cōfite debeamus. Cū igitur ad cōseruandā quietē nostrę ciuitatis & ac regionis: & ad firmiter tuendā pacē: quā nōnulli interdū perturbare cōf. fœdus ac societate cū Serenissimo Principe Ferdinando Sicilię Rege nūp inierim: quę studiosū pprimis pacis & tranquillitatis agnouimus: istos ē: ut uobis p has istas significemus: ut res suapte natura iucūda fiat: iucūdiore cōfite. Vale.

Senes Florentinus. S. P. D. Vēit illinc. B. Nōnis filius ex oppido scē Marię: subditus nra: uestri adituras Magistratū: quę affectus uis hōibus pxię regionis accolis: spopodit p eis capiens boni cōsuleres: quos amabat. Vir p capta bonus digneget. Hic nōnulli post insimulātē culpę: quā a se prius alienā pfectē: & pecuniaria multa iniuria fese affectū: quā: quā pēnā p collato bñfido ferat. Crimē corā purgabit ipse: & inocētiās pariter: & sua iura explicabit. Oramus nos ut hōies suscipiam: & quę ins postulat: & ufa bonitas cōfueti: iusta etc. ministrati inebat: præsertim adhibita cōmēdationē nra: quā plurimū ualere apud uos frequē expe rimento cognouimus. Vale.

Seneses. N. Cardinali. S. P. D. Ex Oratoris nostri litteris nup accepimus: quæ de terreno ad ecclesias. S. Angeli sub Terris perueniente: rursus reuerendissimus Spoletanus amicus. Nos tam sancti ueritate in propensio sitam minime latere: ac ubi remur: tam e ipsa de re ad tuam. R. Dominatione scribendū statimus: quia cetero facinus: nihil impedire Seneses: neq; profum geij attingere: quod uel ad præfatæ ecclesiæ bona pertineat: uel ad aliquem fructū ac prouentū ipsorū. Nihil turbationis a nobis: nihil occupationis: exornetur: neq; unq; exornū est. Reuerendissimi Spoletani libertate: quæ sua sunt: possessioni patet. Quod ad nostram spectat temp. omni studio curauimus semper deuotū præstare. præfate Reuerendissimo Domino filiationē atq; obseruantia. Idq; ipsum posthac quoq; facillime patebit. Reuerendissimi inuia Domini Senensis una cū aliis locupletibus testibus: optimisq; mēis nostræ pspiciū documētū plane asserere possit. Nihil est: qd cupiamus uehemētiusq; causam de finibus: cū ecclesiasticis finibus nōs q̄primū absolui. Ad quā celeriter conficiendū spem cetero affert tuus. R. Dominationis perbenigna opa. Naturā causam ratio & natura postulat: quādoquidē Senesem populū in sanctā Romanā ecclesiā in Apostolicam sedē: & in summū Pontificis Sanctitatē: nulla gens: nulla natio: fide: sinceritate amoris: uera filiatione atq; obseruantia præstare pōt. Eandē erga. R. Dominationē: etiam plurimū tūgere pro sua in genu sapientiā ipsa p se plane nouit. Fufiusq; ad rem spectant: nosster explicabit Orator. Vale.

Seneses. N. Cardinali. S. P. D. Iustū atq; æquū putamus cū tua. R. Dominatione conferre: quæ ad nostræ reip. negotia spectant: præsertim in istis qbus sancti Romanæ ecclesiæ ratio nōnulla uelatur. Cū igitur accepimus ex nostri Oratoris lris Reuerendissimū Spoletanū querit: Seneses quicquid ecclesiæ diuī Angeli: quæ sub terris nuncupantur in perturbare iura: mirati sumus: & quid nō mediocriter. Neq; enī geij ullo tēpore a nostra repub. exornū est: qd nullo modo perturbationē aut occupationē uel minimā qdē afferat: uel in præfatæ ecclesiæ bona: uel in fructū aliquē ac prouentū eius. Quæ sunt sua libere Reuerendissimi Spoletani possessioni patet: qd & l promptū ē: & totius accolę regionis certissimū quæant testimoniu perhibere: atq; ea mens ē nobis: ut quæ ad eundē Reuerendissimū Cardinālē spectant: in columbia eidē permānere: omni prorsus sublatā molestia: & eundē patre ac benefactorē ciuiatis colere sempiternū obseruare uelimus. Qd pro tua ingēni bonitate & amore in hac patriā: quæ omniatū cū sancta romana Ecclesiā coniunctissima ē: eidē Reuerendissimo Domino persuadere omni studio: ac merito iure possit. Senesem temp. & eius iura oīa tæ. R. Dominationi studiōssimē cōmendamus. Vale.

Seneses Regi Siciliæ. S. P. D. Qui innumens quonidie a tua Maiestate afficitur beneficiis: & cunctis experimētis tuæ benignitatis paternā erga nos recipimus charitatē: cogit ut sapientis uiri Ferdinandi Quarantę adueniū ad componendū. N. mēentē: qd exortant dum ad uerā amicitie: uiciniā: & bene uiuendū rationē: tua Maiestati q̄maximas agimus gratias: & nos indies magis tuæ Maiestati obnoxios p̄stetur. De Magnifico. N. non possumus agendū pluribus. Sui ipsius nimis interdū patet: ac ingenuū. Quæ autē in fœdus nequit: & in nostras nimis indigne admittit temp. notus atq; amicosis integritatem preterit. At ipsa p se se elucet ueritas: & ipse quoq; prudens Ferdinandus facile rem ipsam nosse potuit: & quales sint hominis habēdi mores. Placebit nobis uehemētē iam p̄spectis tuæ Maiestatis salutaribus monitis: si aliam posthac uiuendū de integro rationē incai: & ita se gerat: & a tua Maiestate p̄betur: & a nobis æquioribus animis ferri possit: sed & Ferdinandus ipse: q̄ hoīem loquentē habuit: & Orator nosster hoīs mores probe instructus: copiosius his de rebus: cū tua Maiestate sermonē cōferre poterit. Eidē unico huius patriæ profugio nōs de ciuitatē & statum nostrum suppliciter cōmendamus. Vale.

Seneses. N. S. P. D. Nostris pro uestra ingēni sapientiā: quānū sit paternas amoris: a nullo prorsus tūcti. Nos miserati patris affectū in iactura filii: & adducti pijs precibus. N. ciuis nostris: quē & p suā ipsius uirtutem: & ob genus ciuitatis ualde diligimus: has ad uos litteras date inhiuimus: p̄q; eas hoīes ipsum in suis negotiis impensiore studio cōmēdare. Cū igit accepit. N. custodia filii: & uinculis afferant: lenio cūfectus: dolore multo magis isthuc cōcedit: ad nos filium: exorsus tamē diffimiles mores: & longe a iure ingenio alie nos. Ipse corā causam suam explicabit. Oramus uos uehemētē: ut a ueritatē animū a leuionibus: nec satis probus filii moribus: ac reptetis ponis patris probitatē & genus nomē: & pro uestra summa lenitate: ac mansuēiore ingenio: ita inuare uelut: ut uestro præsidio & opera redeat optati compos. Hoc summi erit nobis iustū officiū. Vale.

Seneses Florentinis. S. P. D. Quienī ac tranquillitas summa cupiditas compellit: ut eadem de re sepius ad uos scribamus. Meministi quē paulo ante de notatione Fulvianū contra Lycinianenses nostros significauimus uobis. Dolet plurimū cō modo non abstinuisse uestros iniurias: in obstruendo flumine: & irrigandis aruis: magno cū nostro rum damno: præter contenta: ac iam pridē iudicata. Sed de integro quoq; instructa siorū manu: & uestro præterea inuante milite: obicem adiecit: & aggesto ligno: ac structo saxo: altum fluminis deniuit: & ueterem fluminem aquarū cursum perturbauit: quod nisi apposita submo-

uancur vicina loca palustria fieri necesse est. Quod cum singratis oritur laetura totius late regionis: & prorsus inuoluerada nobis. Qui igitur uestram precipimus optimā uoluntatē ad auferenda iniurio malog: femina: qd pro ūmo & cōmuni quietis studio cōmuniter utroq: curare oportet. Mitimus exemplū eorū: quē iam pridē a Neno Gyni iudicata sunt: & rata porro habita: ac longo iam temp an norū seruata curiculo. Quibus modo uestri iniuria aduersant. Oramus aditū & effusac & celere ue lras remediū adhibere. Porcētis (si ita pbenis) mittere eodē Legatū: qd rem ipsam corā tua fca: & quē ius: quē pactog: & contog: possit rano iubeat uiolator seruau: ut pbe oia conficiant: & nō dīce dant aut uestri: aut nostri ab eo: qd utroq: magno secramur studio: ut quē populog: beatitudo ē: tran quillitas cōseruet. Ea. n. i primis pōtūa nobis: ē: quā turbati a quoqiā nimis egre patimur. Valere.

Senes Duci Ferrarienti S. P. D. Nouimus tuā illustrissimā dominationē iis abūde pol lere: ac prestare laudibus: quē gloriosum & pcedatillimū Principē decet: iustitia atq: be neficentia: quāq: utraq: tuā pce ceteris oibz hostum conciliationē iust: & continet. N. quid i ex Fliminia: q iam pridē nostrā urbē incolit: causa m habet: quā ille ipse corā fufius explicabit: & has reddet nfas literas. Confidit nostra postillimū cōmēdatione sese apud uiam excellētiā gratiosiorē fore: & sua facile assecuturū: quē a suis nōnullis affinisbus occupant: & eius noie nōnullē repetiūe pecunię. Nūc sese inuito retinent. Oramus uehemētē tuā illustrissimā do minationē: ut se illi beneficiū praestet: & iubeat illi ius suū reddi. Sed qd multa / Facile erit illis aggro Principi iustitiā colere. Et. N. quē pscipissimus eo tractare hūanitas: & iusta rogari: & tuo alio or tus ē: & nostrē incola ciuitatis: qd cum tua illust. dominatio nō sūma quadā necessitudine iūcta ē. Vale.

Publica Fides.

Tuū atq: legitimis rationibus adducti nosq: diuā puidētia disponēte. Senensem rem publicā gubernamus: q nō inuā petennum uonū inuimus: p has nostras lras publicā fidē pratitamus: & liberū salutē ductū cōcedimus iis hominibus tam femini: q maribus dūtaxat: quog: i calce haq: literaq: descripta ac subiecta istī noia: ut libere petere nostrā urbē & accedere ad quēuis nfi agri & dictionis loca: & ibidē demorari: pnoctare: libero quoq: transiū: ut rediret & abscedere tuto cum suis rebus: ac sarcinis: & absq: pullo prorsum impedimē to ac molestia possint: & hoc nostrę publicę fidei iure libere ac tuto peruiant duog: mensis spatio. Quod omne cōcedimus: nō obstitibus quibz nūq: reformationibus. insiditūis. decretis: atq: intercep tionibus. Et ppea impatiū oibz Vicariis nostris. Cōmunitatibus. pspiciatūis & subditiis nostris & nostrę fidelibus reipub. ut hāc nostrā fidē: ac liberū salutē conductū diligenter atq: inuiolabiliter seruent: nec ullo modo statuto duog: mensium spatio cōtra facere audeant. sub nostrę indignationis incursum. Et quāvis descripta sint impetrantium noia: illud tamē exipimus: ut p hęc fidē neq: palā neq: dancalū ulla pateat ad nostrā dīonē rebellibus nfg reip. ueniendi facultas. Valeant q legerint.

Senes. N. S. P. D. Cū annua uestre urbis Pratura defunctus sit cuius noster charissim us Valerius Seuerinus: & reliquū sibi haud paucillulū pecunię p eius Magistratus mercede a uestra rep. debea: fintelleximus dictā sibi pecuniā ciuitas uestri publici reddi tas quot mensibus a uestris Quæstionibus pfoluendā. Exant ad id uestre ciuitatis signa ta monumenta & publici decreti ac fidei litterę. Sed quomodo nunciatū est nobis: nō possumus nō mirari: & eam perfoluonē in mēbrū aliud: & quidē multo deterius esse translatam: & iam menses quattuor penitus iermisq. Quamobrē decreuimus has dare ad uos lras: & ciuē nostrū quē ualde diligimus: cōmēdare. Hortamur igit uestras Magnificētiās: & oramus: ne illi pauiamini eūsmodi affici detrimēto atq: incōmodo: & iubeant eidē promissam fidē seruati: quod nostra postu lar amicitia ius exigit: dicta ratio: cuius nostri pos. unt merita: cuius parer i nostra pradarus rep. plu rimū uestre magnificę urbis nomē obseruat. Qd si fa iūstieri iusseris (uti speramus) gratū nobis feceris: & uestre cōsuleris dignitati: quę nemini datā fidē fallere debet: neq: urgetur negata iusti tia aliam subire rationē: cū cuius nostri indēnitati iure opimo pspiciendū uideat. Valere.

Patentes Literę.

Cum ualde diligamus pro uirtute & fide Antoniū Camporseuoli iam Stipendiarius nō strūdāro ciuiteris & singulis Principibus: & pplis amicis & beniuolis nostris eiūsdē uri probatē attestamus. Nos qui Senensē psumus reipub. & eiūsdē pstatū uirū dili genter cōmēdamus: habituri gratissimum quicquid illi fuerit: pceptū cōmēdandi bus nobis: commodi atq: humanitatis collatum: parem suis tūcem reddituri. Valeant qui legerint.

Senes. N. S. P. D. Cū intellexerimus Satinū Antonii Radicephorensem subditū no strū acertū a tua illustrissimā dominatione: quod ingenio & arte ualere phibea: cupidi rum grauioribus in rebus: tū etiā in ceteris oibz praestare: quod amicitia: propriū offi cium est: nō solū assensū sumus: uerū etiā impatiūmus: ut consensum se ad tuā illustrissimā dominationē cōferat: & ei sūma fide: idustria: ac diligētia obsequat. Et si. n. pergratū no bis: ut siquid est: in quo seruare tuę illustrissimę dominationi possit: cōmēdare operat: & se obse quēantissimū praebet. Confidimus & Satinū a iustibus nostris nihil dīcessē urū: & tuā illustrissimam D. cōmēdatū illam habiturū: quę bene Valeat.

Senenſes. N. S. P. D. Agri. N. cū noſtris duriter nimium: quod quidem in promptu eſt omnibus. Primū ad intercepſionē pecoris cōfugerūt: cū nulla eius rei iuſta præceſſerit cauſa: & nullo mō ſit denegata luſina. Res certe nō mō a micinitate & amicitia: ſed etiam a luſina & hūanitate aliena. Diligēter curatū eſt: ut damna: quæ illata ſerunt: reſarciantur: multa pecuniaria poſtea: ſi deriſas penas: q̄ inuadere & uulnerare autus eſt. N. hominē. Quid eſt: q̄ fieri poterit: ac nō accuratiſſime factū eſt? Nūc de integro petūt & alia inſup pecuniā: & noſtros onerant ſubſilio: ſubſilio: & callidioribus inuēis. Sūmū ius: ſape ſumma malicia eſt. Proceſſores noſtri edixerūt ius tuis reddi: nos quoq̄ id in ſumum pſtudioſe. I. R. P. eſt moderari illoꝝ cupiditate: atq̄ efficere pro tua prudētia & bonitate: ut illi ſint cōtenti iuſtis rebus: nec ulterius progrediant q̄ æquum eſt. Itaq̄ oramus tuā. R. P. ut adhibeat ad eam reſ: tandē cōponē dā eiſmodi opam: ne diuſus p̄ te tam parua: in ter noſtros & eos uicinos cōtento maior eſt uideat: quod p̄ æquitate & tua itū in oēs: tum in hac temp. benignolentiā efficere debet tua. R. P. cui nos uiſiſſim libenter placere ſumus ſemp affecti. Vale.

Senenſes. N. Cardinali. S. P. D. Proximis ante diebus p̄ præfectū paſcuoꝝ in eccleſiaſtico agro detenta ſunt pecora bubalina circiter ſexdecim: quæ abduxerūt ſui ex armeto: qd ad ſacras hoſpitā edē Scaligerā p̄uenit. Vicinitatis ratio poſtulare uideſt: ut agat cū tuiſ mitius: & ipſimis habēdā rationē putamus: eius piſſimæ ædis: quæ etiā tota uenerat ſua laus: ut poſſis fidelīū concio. Proinde oramus tuā. R. D. ut ſua p̄ benignā opam adhibere dignetur: ut intercepta pecora ipſa reſtituant: & impune reddant noſtris: quod accipiemus gratiſſim: q̄ præſente ſacræ ædis: cōmodū ſtudioſe rueri ſemp enituntur: & tua. R. D. Dominatio (quæ uisus eſt) idem ſemper conſuevit efficere. Vale.

Senenſes. N. Cardinali. S. P. D. Cū iuſta petunt: præſertim cū accedit tuæ. R. D. cōmendatio: ſumma ſemp ad rem cōficiendā opam adhibemus. Proinde acceptis tuis liſis: quæ nuperime nobis ſunt redditæ: accerſito Præſore Sancti Quirici ſumus q̄a ſeruati diligentiſſime: quæ extorqueri a capino & ſurace hoie poterūt: Equi & Mulā ſolū cōſeſſus eſt. Cætero: quæ cōmemorant: aliud nihil. Equi reſtitutus eſt: Mulā in tuto eſt: præſto ad arbitrium domini eius. Nec tū prætermittitur cura diligētiſſim: q̄ præterea inueſtigat: & recuperari poſſit: ac reddi iuſq̄ ſacturū ſunt paſſi. Idq̄ ut ita ſibi p̄uideat tua. R. D. Dominatio: uehementer oramus. Quanq̄ q̄ aſſeruabā: diſimilis eſt: q̄ de ſacerdotio eius conſtare: & nō dabat Prætorij uel quæ rē: uel ulloſcī poteſtas. Q̄ aſt ad negociū Renerēdiſſimi dñi. N. amicitiam opas opportunitatē & noſtræ reſp. m̄ id ita ac cōmodatimus: & q̄bus demādata res eſt: ad deſtinatū locū ſit p̄ſecti. Vale.

Senenſes Franciſco Cardinali. S. P. D. Superuacuo foret plura ſcribere tuæ. R. D. Dominationi de. N. negotio Nā ſepe declaratū eſt: q̄ noſtræ inſerūt reſp. ueri ſtudio omni illius Magnifici domini benignolentiā: atq̄ amicitia: & id multo uis planius tuæ. R. D. Dominationis ſapientia: quæ præcipue ſpectare ſemp cōſuevit huius cōmunis patriæ ſalutē & cōmodū. Quod dignur ſepius & plūteris & corā rogatū eſt: ita quæ filiis in patrē fiducia concedit: poſtulam: atq̄ precamur: primū ut cauſam ita progare dignetur tua. R. D. Dominatione: ut nihil de integro noui ſit in ea: qd abſq̄ tuæ. R. D. præiudicio fieri poſſit. Deinde uero: nī p̄ tua ſumma circūſpectione in hac re: charitate: eiſmodi adhibere huius negotio tēperamentū uelis: ut ſi ſuo (quā uis cōmode fieri pōt) tuæ eccleſiæ cōmodo: ita gratiā in ea cauſa reportet præſatis Magnifici Dominus intercedēbus nobis: & huius patriæ intuitu: tuæ. R. D. Dominationis bñſicio: atq̄ opas: ita demū res tota tranſigat: ut tua. R. D. Dominatione: eidē Magnifico dño & noſtræ reſp. recte cōſulſi eſſe uideat: q̄ certe futurū cōfidimus: cū nihil tam difficile ſit: q̄ uere amanti facile poſſit: ei præſentim: q̄ tam uelut q̄ pōt: & abſq̄ ſapit. Votū expectamus effectū: p̄ quē oīs proſpiciat rationibus & illis: quē cōmēdamus: gratiam tuæ. R. D. Dominationi acturus ſiri: & acturus in hac patriæ amorē & ueterem benivolentiam. Vale.

Senenſes Magno Eccleſie lumini Beſſarioni Cardinali Niceno: q̄ crateras oēs bibiſt. Amicitia. S. P. D. Pium & humanū eſt ignoſcere hoſium fragilitatē: quæ tāta eſt: ut etiā culpa tua care nō poſſint: q̄ diuino inferuit cultui: & religioni fuerint mancipati. Ferūt. N. ex hac noſtra urbe onundū: & Minoritāq̄ profeſſorē leuē quampiā noxā admiſiſſe: quā pp̄ & magno in cōmodo ſimul afficitur: & exilio religionis ſuæ. Ignouit Saluator noſter iuſq̄ ne ciuitatē qd faciunt: & nos quoq̄ eundem. N. tuæ benignitatē cōmēdamus: ut ſi antea fortaliſſe per acritatem atq̄ inſcitiam deliquerit: tamen cū inſtituerit propoſitū animi in melius cōmutare: rogamus tuā. R. D. ut ei uetera errata condonare dignetur: & intercedēbus nobis: cōmēdatū ſuſcipe. Vale.

Senenſes. N. Cardinali. S. P. D. Cum accepſſemus nup̄ tuæ. R. D. Dominationis literas: per quas peteret admitti in domum ſapientiæ noſtræ urbis petrum profeſſorem litterarum. N. cupidi cunctis ſemper in rebus (quantum in nobis eſt) tuæ. R. D. Dominationis auſcultare: letiſſim: libenter gratificauimus: & illi pro tua cōmēdatione: letiſſimamis morem geſimus. Pari quoq̄ animo erimus ſemper affecti. Vale.

Senes Veneſ. S. P. D. Nouimus: & pſpicuis ſæpe documentis didicimus q̄ fuerit ſtu-
dioſa ſemp equitatis & iuris præ cæteris omnibus præclara ueſtra atq̄ illuſtriſſima ciui-
tas. Sûma ueſtræ illuſtriſſimæ Dominationis in hanc rem. explorata beniuolentia eſt.
His nos adducit poſt illuſt rationibus: fidet̄ ciues noſtros: & iuſta cauſas cõmẽdamus.
Iacobus P'antaleonis: Bonignotius nobilis & chartus ciuis noſter nõnnulla paſſus eſt: q̄
grati illi affecerit iactura: & ut ſans coniectari licet: præter equum & iuſtū. Rem dilucide corā eſpi-
cabit ipſe. Nos pro ea chantate qua ciues noſtros complecti debemus: & p̄ ea fiducia: quā præbet no-
bis ſumma ueſtra benignitas: ent̄e oramus: ut præſati ciuis ueſtri p̄cipere iura dignet̄ ueſtra illuſtriſ-
ſima Dominatione: & quæ nemini paſſi iniuriam fieri: & nobis gratiam quoq̄ libenter impẽdit: remitte
re illuſt in iuſtū non factum compoſe: quod & futurum facile conſidimus: & impetratum erit nobis
gratiſſimum. Vale.

Senes. N. Cardinali. S. P. D. Credimus eſſe partes noſtras: ut tiros probos: & uirtute
ac doctrina ornatos: cū plurimū diligamus: um etiā cõmendatione noſtra & cunctis fa-
uoribus proſequamur. Fuit pridē in noſtra urbe. N. egit: apud nos annos complures
perſeſt in literarū ſtudiis: præcipue in legalis ſapientiæ ſimul: & iuris Poſitiui cogni-
tione: qua in re adeo breui tẽpore excelluit: in noſtro Gymnaſio publice aliquãdiu le-
gerit: diſſertet: & uniuerſis profeſſionis magna cū laude fuerit affectus: inſignia ita modeſticia ſeu
galiter ſe gerens: ut uniuerſæ ciuitatis & ſingulorū ciuiū beniuolentiā & gratiam cõparauerit: iam
tandē pro ſuis tur quibus & doct̄inæ laudibus charus factus omnibus. Dignus nobis uideatur impri-
mis: quē iure laudemus: & probitatis ſcæ atq̄ eruditionis & innocentiæ teſtimoniū perhibeamus: cu-
ius tam recta & tã probata omniū uita fuit: ut in domicilio Sapientiæ noſtræ urbis Rectorē habere
noluimus: q̄ quidē etiā Magiſtratus multo certe planius uiri prudentis & uirtutē indicauit. Quid
multa? Cogimur illi nõ ſecus q̄ uernaculū amare: atq̄ amplecti: ciuem magnificentes uirtutē eiꝯ
quā cõnno multiplex conſecra dignita: & uelut ſummæ amplitudinis premiū: ut ſit idem uirtuſq̄
Conſultus iuris: & Principibus potētiſſimis magnis honoribus: ac ritibꝯ decoratus: ſui publicæ quæ
iple apud ſeſe habet monumẽta declarãt: noſq̄ etiā conſeſtamur. Cū ſiqui ac. eperimus: nacti eſſe eccle-
ſiam nup. N. & eundem cõmuni totius Cleri & populi eiꝯ concordia atq̄ conſenſu optatū eſſe: quā
eidem ſit præſeſtus eccleſiæ: oramus nū. R. Dominationē: ut ad hunc iſum iuuandū promouendū
dū p̄ dignet̄ apud Poſitiuē Maximū operam: atq̄ accuratā interceſſionē adhibere: & eiꝯ ita poſtea
lambus meritis: & noſtris quoq̄ adhibitis precibus nõ uulgaribus. Er̄t hoc nobis: & huic gratiſſimū
Reipublicæ. Vale.

Senes. N. S. P. D. Plurimū diligimus. N. quod diu in noſtra urbe nixerit: perſatus in
ſtudioꝝ exercitatione: & ciuili ac poſitiui iuris Prudentia Rectorẽ geſſerit in domi-
cilio noſtræ Sapientiæ: utriusque iuris ſit adeptus inſignia: ſed imprimi ob uirtutem
præcipuam: atque eiꝯ uiri porbaſſimos mōres: charum habemus: perinde ac ciuem
noſtrū & ei cupimus gratiam & honorē deſerri. Cum igitur uacet eccleſia. N. ut ſeruent
ad quā regendā optat. N. uniuerſis & Clerus & populus eundē. N. præficiendū: oramus tuam. R.
Patet̄ nitatem: ut ad id aſſequendū accomodat̄ ſimā operam: atq̄ efficaci auxilium adhibere uelut: cū
ob uiri meritū: tum pp̄ noſtræ Reip. cõmendationem nequaquā uulgarẽ. Vale.

Senes. Franciſco Cardinali Senenſi. S. P. D. Eſt apud Camilliam noſtræ urbis (tu
ta noſcit. R. Dominatione) facellū: q̄ ſolis dicat̄ Alexander Miraballus: ac poſtmodū
Gennilius: ut in honorē Virginis. Id præſentis morte incohant̄ reliquit: eſt uirtutem eſt
ab imbribus & paulū nõdū adhibitis foribus: nõ ſatis religioſis colit̄. Hoc cupit ciuitas
uniuerſa nauari: & ne profaneſc̄: ſancius cuſtodiri. Quamobrẽ uifum erat: ut hoſpita nõ
ſtra ædes ſcaligera id opus perſiciendū ſuſciperet: tū ob nominis reuerentiā: tū etiā ad ſanſſicandū
populi deuotionē. Res digna eſt quā tue. R. Dominationis: conſenſu atq̄ auctoritate fieri conueniant
ut eiꝯ facelli cuſtodia p̄ unitatē pio eidem loco cõmittat̄: tribuat̄ ea cõditione: ut de agēda quorū
ep̄ domo adhibu: reditu in eadē æde cõſtituat̄: quatenus p̄m uilus fuerit. Proinde oramus. T. R. D.
ut ad eam collationē: quā iudicabit exp̄dit: auctoritatem atq̄ opam adhibere dignetur: ita ut pleno
iure ad noſtrā ipſam hoſpitam ædem tua interueniente benignitate tranſſeratur. Vale.

Senes Florentiſis. S. P. D. Cogimur ſcribere: quē nõ ſine moleſtia magna admiratione
& noſtroꝝ iactura (ut credimus) p̄ter mētē ueſtrā geſta ſunt: & nup nũciata nobis. Mi-
lites ueſtri q̄ ad Montē Politiuū & ad prima loca hibernarū: ſiſſos fines ingreſſi: in taſe
runt late regionē iuxta Mõchiellū & Turritā finima oppida: & multa diſperſerūt: nec
pabulū modo aſportauerūt: ac ſtramētā: ſed & p̄ iniuriā alia inſup dāna multiplicia inen-
lere: ne ipſis q̄dē parcentes noſtris agricolis: quos & inuitos cuſtodiebat̄: rudi prædā agerēt: & p̄ ſuo arbi-
trio oīa gererēt: ſed q̄ moleſtia eiꝯ uideri debet: gramora minui ſunt: nec ſe tẽperatos uel ſi po-
ſſerūt ab iniuria ac dāno. Quæ cū ſint oſa a nra nõ fraternitate ſolū: uicinitatē: & p̄baſſima amicitia
maxime aliena: ſed etiam a iure uiuendo: atq̄ cõmuni pacis ratione uehementer abhorrent̄: cū pari
ſtudio quereat̄ maxime meamur: & cunctis tribus noſtroꝝ ocio ac ſalutē conſulamur: requiriſſimus

atq; enixe hortamur nos: ut his in cōmodis q̄primum mederi uelitis: & militem uestrum ita compe-
re atq; moderari: ut posthac ab eiusmodi excursionē atq; infestā iniuriā proflus ablineat: & q̄ p
uim nostris ablata sunt: restituar: re: ardāt uerit facile intelligat oēs: & quā facta sunt: in iussu uestro
facta esset: quod ipsi certo nobis p̄sudemus: & nos nihil malle: q̄ quod ueros amicos decet (si ue-
ri estis amici) iustitiam ac tranquillitatē. Erit pergratū nobis: si q̄primū res inuenerit: ad hanc in-
modū & mala propulsanda accōmodatū operā: & oportū remediū adhiberi existisse nos in-
iuria lacessit cogamur inquit tamē ite his obuiū malis: & andeniores in solentium moris compē-
mere: nam patientia diuturnior sēpe nouam soler in iuriā inuitare. Valete.

Seneses Papae. S. P. D. Intellet ita Sanctitas praesertim Francisco Aringherio Equite
dūe nostro charissimo exponente: quē nup facta sunt ab iis: q̄ degit in provincia Parti-
monii aduersus Malleanenſes nostros: & quod ex nostris finibus pectus ab illis est: & per
nonnullos improbos arē atq; fraudē traductū in ecclesiasticū agrū: & nūc a praefecto
pascuū & Dohanerio Patrimonii derinē: quasi fraudi & pēne obnoxio. Supplicamus
rūe Sanctitati: rem ipsam plane perspicere dignē: facti nosse ueritatē: & seriem oēm: & quā inter
cessit: fraudē ac postremo iuste & salubriter causā perspecta: prospicere nostris hominibus: ac p̄uide-
re: ne qd iniuste agatur: quod maxime Pastore fidelium & Christi Vicarium decet. Ea de re uerba fa-
ciēt Franciscus ipse Eques. Supplicamus: ut ei certam dignē fidē praestare exponam. Vale.

Seneses. N. S. P. D. Iusta oēs: & quā honesta sunt: facere oportet: sed eos praecipue in-
dignos: qui in Romana ecclesia alicui sunt administratio praefecti: & Apostolici fidei
curant. Intellegunt uestre paternitates ab eo cui has nostras dedimus litteras: quod nup
factū est in provincia Patrimonii & in nostro agro: de quibūdā p̄ fraudē ab actis finibus
pecoribus: quae erant in nostris pascuis: & maligne a quibūdā improbis in Ecclesie
agrum sunt traductae: ex quo fitur nostri piniuriā: quasi obnoxio fraudi pēna pecuniarum pro
suis adebitis soluere compellantur. Scimus id uestris paternitatibus fore molestū: & eas dantes ope-
ram: ne quid iniuste fiat: & ne nostris hominibus aut damnum aut iniuria inferat. Audite igitur ora-
mus: eam: q̄ has nostras reddet litteras: & quēsumus causam cognoscere: ac remittere iussu pensionis
facti ē: imposit: praesertim cū simus ipsi ea mente ut quē ad Apostolicā pertineant sedē & fidei domini
studio & diligētia perficere conuincamur. Valete.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Venit isthuc Malleanenſis iste nosſerual
has dedimus litteras. Explicabit ipse causas suas in qua (ut plane certi licet) iniuste agi-
tur ab iis: q̄ in puincia Patrimonii ecclesie pascuis tunc praefecti. Precamur tū. R. Do-
minatione: ut & rem nosse ordine: & nostro homini adesse & fauere dignetur: tan-
dem tū. R. Dominationis benigna interueniente ope: optatum & iustum consequi-
tur effectum. Vale.

Seneses Duci Ferrarienſi. S. P. D. Cum ueniat isthuc Nicolaus: cui has nostras dedimus
litteras: ut reducat quēpiam Scipionē adolescentulū: cuem nostrū: cuius nuper paret
rebus excellit humanis: & inter stipendiarios uerſet: quem admodum hac nosſer tabella
ris poterit explicare: motū lachrymis matris eius: & q̄ si abſit diuus: magnus patrimo-
nio eius inferretur detrimentum: oramus tuam illustrissimam Dominationem: ut op-
portunū ad reducendū adolescentulū ipsū uelit accōmodare fauorē: quod nobis erit p̄gratū. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Cum uenisset proximis ante diebus missus
a. R. Domino. N. ad causas transigendā cū nostra republica pro ecclesia. N. & nonnullo
agro: quē spectare dicunt ad praebatū ecclesiam: cupidi rei concorditer finiendū: de
gimus Santem diem nostrū: qui una proficiat: et ad oras ipsas: & ius fidei consignare
ecclesie: & cuique ad eam causā conficiendā missus erat. Iam erat optime constitutum
ut quē iam parata essent: perficerent oīa. Sperabamus rem q̄primū nauandam. Nos Legatū nostrū
ita comparauimus: ut nihil praetermitteretur: q̄n causa tum efficiatur: tum celeriter conficeretur. De
hęc geruntur: intermunda est fore: ut hac sopita causa: alia deinceps audire eodē. R. Domino cō-
tra nostrā temp. causae mouerentur p̄ alias nonnullas ecclesias: ut ferūt: quē & in eadē sunt regiones
& ad monasteria diui. N. asserant peruenire. Id dirimenda executionis Legato nostro dedit causam:
cū fama uulgior esset: nō desitū iri a cōtentione: sed alias post hanc inuendās nouas litigandi ratio-
nes: quo nihil nobis pōt cōtingere molestius: & certe id tota hęc ciuitas plurimū admiratur: & dolet.
Nā aequū uidebatur imponere cōtentionē: modū: nō nouas de integro subnectere: cupiebamus ea
consignatione facta: ita posthac cū praefato. R. Domino agere: ut filios cū patre decet. Nunc satis nō
possumus admirari. Nec id certe patris officiū est: nec putamus Pium foelicis recordationis Pontificē
pronexisse hoīes ad eam dignitatē gradū: ut esset: q̄ nostrā p̄petuo patri turbaret. Sancti est: lites
dirimere: nō diuites alere: aut nouas texere. Satiū erat cōcordare oīa: trasēgisse: q̄ summū ius quere-
re: qd plerūq; ūma iniquitas ē. Visum ē nobis: ut tū. R. Dominationi hęc significaremus ordines
ut quae uere q̄stet: & patri uere diligit. Qua rōne uiderit cōgruere magis: ea de re cogitandū
fieri: qd a gedū uidet: ut simul geti cōsilia patri: & p̄ mā benignā operā accōmodata fuit hūc re

nam conditio: & nos ita .R. Domino. N. utamur patre & benefactore: quem admodum dicitur ratio
& fidelis quondam Pii Pontificis recta erat larentio. Vale.

Senes Lucensibus. .S.P.D. Confidimus nunq defuturā uestram opem illis quos dili
gentius uestrae Magnificae fraternitati cōmendauerimus: praesertim honesta in causa: &
quae ad sanctae religionis pertinere professores: quos iurare fas est: & pium existima
dum opus. Accepimus Raphaelem quendam Federici Lucensem iuuenē probū: & nunc
Carthusiensis religionē p̄sentē habere nōnulla cuiusdā hereditatis iura. Is uenit modo
aditurus patrem: qui sibi obnoxij. Oramus uestrā Magnificā Fraternitatē: ut eundē ipsū: & eius cau
sam tuentē: p̄summa uiter audis uelut & re plane p̄fecta: ita adesse: ut q̄ iusta petitio: ita se affecerit: ma
xime cōmēdantibus nobis: & uoto suo celeriter satisfactū speret. Id q̄ equum postulare ē: ita certo spera
mus a uestra Magnifica fraternitate facile futurū: cui nos uicissim oīa gratificari cupimus. Valere.

Senes. N.S.P.D. Accepimus iam pridē Scitouienses dilectos fideles nostros petisse sup
plices. T. R. D. ut eius interueniente ope: ac benigno favore: facultatē assequerent: ut
dēdō: bono: quae ad monasteriū spectat: eiusdē oppidi dirutū: ac prorsum desertū: ut
ex confecta pecunia: templū reficiant: eiusmodi ad diuini cultus honorē: & deuote ce
lebrati: & res diuina i eo fieri possit. Nos quoq: ed p̄uenimus pium & sanctū postulare: ut
libet et adhibemus preces nostras: quae nunq apud tuū. R. D. inanes esse consueverunt. Profire
mur tūq: nos gerat admodū habituros: si p̄i uouē & honesti (ut uidet) postulatū fr̄s cōpotes. Vale.

Senes. N.S.P.D. Quae scribit tua. R. P. de querelis. N. populi: uolimus plane perspi
cere: & facti inuestigare ueritatē. Quoniam mens nostra ē: ut Ecclesiasticorū holus diligē
habeat: ratiores. N. ueteres amicos ex corde diligimus. Sed accersis hinc inde res ioca
p̄p̄icte: tuos ceteros: statim in uia: quā causa iniuria. N. quēto esse: & primi quod ad
laci frumēta attinet: & ad per̄solutionē uectigalis: cū pro precepto quocq: modo in no
stris artibus: ceres pecunias debeant: q̄d quod queri possint: cū ex lititio teneant: Cū sit eis eiusmodi
di impositio explorata? Nec. n. necite se p̄hieri possunt: cum proximis anis curauerint. N. ea se im
positione liberari his fecerunt: quae postmodū irrita fuerunt: ita nequaquā cōprobant. Romano Pon
tifici: scimus tuam. R. P. probare: ut staret constitutus: ac iusta seruēt. Quod si illi p̄sentimento ui
deatur esse praestandū. Quod ad te spectat: ad intercepta pecorati dubio procul in pascuis nostris & in
Senen si agro p̄terit: ita fuerint deprehensa: quod facile sum est: neque ignorat. N. ipsi & sponte fatē
tur. Egitur cū praefectis pascuorū. N. et Ecclesiasticos hōes: quita fieri pōt grata: atq: humanita
te prosequant. Quare si pecorū: domini illos adhibet: & oīa constabit: nō modo nulla afficiēt inlu
ria: sed ex p̄teritis nostris oīs ad placendū sibi probe affecto: ita q̄ ab hinc a nostris iustitia quicq:
re innotuit: uel indignū humanitatem: & aliēdā ab amicicia nō modo hanc sed uel cogitē quidē. T. n. R.
Paternitatē confidimus pro suo more nihil scripturā Pōntifici: nisi quod uere esse perperet. Summus
Pontificē uero tuū: in q̄i quae iusta sunt: probaturū: & recte uiuendi rationi consentaneū. Vale.

Senes Papae. S.P.D. Quod fert natura: quod iubet ratio: duces nostros uehementē dili
gimus: sed eos praepud amore cōplectimur: q̄ non minus ob alias causas chari sumus: q̄
quod ciues. Hoc numero uere censemus Franciscū Aringheriū: quēstri dignitate uirū
quē me Sanctitatis summa benignitas: illustri turis Senatorē praefecit: cuius cū magna sit
uirutis: & nra sententia: magnū quoq: digna honoribus: ita huius rōnes: sed multo magis
et ex beatitudine fr̄i pietati eam suppliciter deprecamur: ut eundē ipsum quem nostrū dignē de
meret suscipere: & cū in ceteris rebus: cum in eiusdē honoris diuturniore reformatione ita cōmēdat:
haberetur: q̄ nostra spes ē: ut illigat: p̄ces utas apud tuā demēssimā sanctitatē inueni nō fuisse. Vale.

Senes. N. Cardinali. S.P.D. Magnā habet haec Respublica in tua. R. D. fiduciam: cū
sit eius erga nostrā ciuitatem summa & explorata dilectio. Quocirca cū uehementē ame
mus: cūc nostrū Franciscū Aringheriū: nō minus ob praecipuū uirtutis laudem: q̄ quod ci
uis eximius: illi in suis negociis plurimū adiutari: & eiusdē rē honorē: ita cū cō
mōdū augeri. Quare cū modo Urbis Senatorem gerat: & in eo munere ita se gesserit
ut merito gratiam sit reportaturus: & laudem non dubitamus Summi Pontificis perfecta clemētia: acce
dere tuae. R. D. benigna intercessionē: quin sit Pontificis Sanctitatis cōmendatissimū forum: ut in
sap a dhibitis nris p̄ibus: & iusta expēdōs pacti mouens: & i eiusdē honoris & Magistratus diutur
nore functione dignetur tua. R. D. suam p̄fessionem intercessionē atq: opem praestare: quod certe
nobis & huius ciuitati q̄rāntissimum futurum est. Vale.

Senes. N. Cardinali. S.P.D. Cum plurimū diligamus spectabilem Equitē Franciscū
Aringheriū: nō modo quia ciuis ē: sed q̄ prudentia: probitate: atq: integritate praeditus:
quē summi Pontificis Sanctitas Urbis Senatorem praefecit: cupimus illum apud ipsius
Pontificis beatitudinem gratiosorem fieri: ut & in expēdōne eius: & in reformatione
quoq: eiusdem muneris cōmendatissimus sit. Quam quidē ad rem confidimus tuae. R.
Dominationis intercessionem plurimum ualueram. Itaq: illam precamur: ut p̄ces suas ad arrange
ram atq: uendam adhibere dignetur tua. R. Dominationi: quae bene Valeat.

Seneses. N. Condonatori Evangelicæ meritis. S. P. D. Explorata est in nostra ciuitate tua simul virtus atq; doctrina: quæ duo maxime congruere videntur: cuique populos instituire aptus est: & euangelizare uerbum Dei: & uerbo pariter & exemplo fideles populos ad rectam uiuendi disciplinam possit impellere. Quare intelleximus gratum futurum cunctis nostris in proxima futura Quadragesima uentura fide tua paternitas ad nostram urbem: & in cœnobio æque conuentu tuæ sacre religionis prædictæ Euangelium: & catholicam disciplinam populo huic ualde copienti. Proinde hortamur præfaram paternitatem tuam: ut & propter populi deuotionem explendam: & propter summam conuentus ipsius utilitatem: & cōmodum tuæ acceptare hoc munus: & de sua laeta acceptatione responsum dare: quod nobis & nostræ ciuitati placebit plurimum. Vale.

Seneses Papæ. S. P. D. Non possumus nō cōmoueri sacratissime Pontifex: & non gratitatis angustia: quod qui præ ceteris populis in Apostolica tum integritate: tum beneficentia spem maximā posuerimus: nūc tam longis temporum patris uel eludi spem nostrā uel magna cōfusiura proferri uideamus. Iampridem de finibus inter tuos & nostram rempublici molesta he uertitur: pro qua fimeunda nihil laboris a nobis: nihil studij: nihil opere prætermittum est. Diuturnam cunctatio hæc nō possumus aquis ferre: animis præferim cōmū de iure dicant uerba dari nobis. Oportune: importune nostræ reipub. uerbis crebro ultro te noster ingessit Orator. Rem tam multis aliis documentis minime iam latere arbitramur. Certe stamimus quā Sanctitatis tam tandē cupere totius controuersie modū: & quæ aequitate simul: concordiaq; iustitiam iussisse causam terminari. Delectus arbiter probe causam oēm edoctus est. Vale.

¶ Signatæ tabulæ: ac publica Senensis Reip. monumenta.

Tu nomine dñi nostri Iesu Xpi: & ab eitis sacratissime incarnationis anno. M. cccc. lxxviii. Die primo mensis Maii Inditione. xi. Sedente Sixto Pontifice Maximo. iiii. Rege Romano: & Federico Cære Augusto: Liqueat uideris & singulis in quorū manus hæc scripta peruenient: Magnifici ac potentes Domini Senenses: quosq; infra subicient nomina: collegialiter in consistorio conuocari: ubi reipub. negocia pertractant: tuncq; eis seruatis sollicitatibus opportunis: & ad infra scripta peragēda: cōficienda: & representanda: uelut iam reipub. ac populi Senensis ciuium: & de futuri Prætoris electione habenda: quī pro tempore scemini Prætor Senensis urbis præesse debeat: uidelicet Anno domini: & reliquis: & Magistratū ingreßurus sit Anno salutis &c. Die mensis Octobris &c. Perspecta sorte clarorum ciuium: quos paulo post cōmemorauimus: qd nos uel deligēdū Praetorē consensu summe legidimus: ad eam rem potestatem habentes: omni meliori modo: & iure: causa & forma: quibus magis & melius fieri potest: conuocati consensu: ac solempni ritu creaturi: insisteruntq; spectatissimos uiros: ac duces Senenses. N. &c. N. legimos Syndicos: peratores: ac quociens speciales nominati ad eligendū: uocandū: & assumendū ad gerendū Prætorum: p tempore paulo ante declarato præstantissimū Equitem. N. quem admodū solempni Senatus consulto: & plebis iure sanctū ac decretum est: qui ut præmissum est: ita ab eiisdem electoribus acutus: prætor mittus suscipiat: & Magistratū ingrediat: p futurū mensem: &c. Anno salutis &c. Inditione &c. et eius mensis die &c. duraturū menses sex: desistendū tunc: ut sequitur: cū ea familia: & comitū & satellitū numero: equis: salario: pactis: modis: conuentionibus: & capitalibus infensis explicandis: dantes præfati Magnifici domini consensientes preclibatis Syndicis & procuratoribus: ac specialibus nunciis plenū liberum: ac generale mandatū cū plena iidem libera: ac generali ministracione in huiusmodi re atq; electione Prætoris. Laus Deo.

Seneses. N. Cardinali. S. P. D. Nō explicabimus plunibus cum tua. R. Dominatōne: quæ omnia prudēter nouit & nostræ reipub. antiquum morē nō ignorat: quod nec per pacis: nec per belloq; rēpora patitur fieri quicquid præter iustū: rectū: q; præter q; bonū & æquū studio aut omni dāre opam: ut nō modo nihil sit iniuriarū: sed etiā quo offiij cum adhibeatur: & gratia. Quocirca cū primū nobis nunciatū est: in nostrorū manus in eide. N. seruati a sit capius iure belli: dimissus uero uadimonio prætor: uti compertū fuerit: amari a tua. R. & in suoq; haberi numero: continuo tum illius: tum fidei offensores liberos fieri iussimus: cū necdum nobis redire tuæ fuissent litteræ: intelligētibz sane uere amantibus uilro gratificandū: nec expectandū: ut quiuis roget. Saluus tuam. R. Dominatōne optime de nostra reipub. meriti: & ceteræ cum illa optūis cupimus. Quod si periculum fecerit: hanc uoluntatem facillime comprobabit. Vale.

Seneses Papæ. S. P. D. Rursus p suas litteras tua petit Sanctitas: dimitti liberos eos. N. qui a nostris capti seruabant: & q; in ecclesiastica pabula: pecora accepta fide sese mittere profiterent: tuos qui tuas beatitudinē omni cultu: ac ueneratione prosequimur: uideamus nouimus aduersari uolentia. Quare & homines liberari custodia iussimus: ut in Ecclesiæ agro capti sūnt: & reuera restitui. Quamquā ea nostra sententia est: ut nō. N. solamised

quicunq; ex eadē dultate temere ac proceru et tuę sanctitatis iſtituto ac. S. obrectat; ppoſito; & quos iuſſum eſt tunc ſanctis bailis complectitur: iure ac merito hoſtes habendi eſſe videantur. Patiam noſtram tuę ſanctitati deuotiſſime commendamus: Vale.

Senes Florentinis. S. P. D. Per ueſtras litteras nouimus: quę dulcia nihil erāt: ueſtram opimā i nobilitatē cui pares noſtrā quoq; experiemini: ut abſineatur proſum ab nouandis ac turbandis rebus: ſilegimus & conuictorū exēplū quod adieciſſis. Quod qdē (niſi falſum) haud dubie argui nouiſſe Fulvianenſes cōtra tranſgreſſos: cum ille in patris omnibus primū exte- ne cuiusq; manu atq; opa impedimēti qppū afferantur quin ſuo aquę ſuminis alueo deſciant. Querunt Liſinienſes plurimū: lignorū cęſum a ueſtris atq; aggeſtum ad rectū deſerbandū aquarū decurſum: quod pfacile cogniti eſt. Hinc oſi eſt orta mō con- trouerſia. Paucū illud nōnq; rerū iniū magna conſuevit iporare detrimenta: præſertim ubi agre ſuum duriora uerſant ingenia. Nobis certū eſt Liſinienſes ſtare cōueniſſe: & ſi qd forte præter illa fecerint: ea dē equum referre. Vos ut idem efficere. uretis Fulvianenſes: ioramus. Alii alia loquuntur: & quiuis facile in ſuo negotio capiſ. Noſtrū eſt. uerū ſeq. iuſſū age: e. luſſimus ad id conſiciendū: iſia neniſem Prætorē uirū probatū & ſe ſtatorem recti præſto eſſe. Rogamus (ſi ita uideatur) ut deliga- tis & nos quęſi: qui & ipſe huius rei præfectus rem: ut e habet non aliū de diſca: ſed fidelibus oculis cernatū ſegnitiſ audiat: qd niſa movent. Sit aut ut niſa qd ſuum ut re cōperta redigant oia ad con- ſuetorū normam: & diſcant aliquando hī populi qui tam crebro: & inſolite geit: & cōmuni noſtro propoſito aduerſantur non audere i proba. Placebit hac de re ueſtrā noſſe ſententiam. Valere

Senes Florentinis. S. P. D. Quādamodū per binas litteras diebus ſuperioribus: ſcripſi- mus nouas rebus conuictorū ueſtri Fulvianenſes: turbanonē non medio: rem ad no- ſtrorū detrimentū: quod ita eſſe: facile capitulorū exēpla declarant: & plane cōuenta ue- ſtris prætenſis: & in culpa eſſe. Ad quod emendandū reſponſiſſis: nos daturos operā. Scribis mō a Liſinienſibus cōtra cōuenta geſſū eſſe. Id nos proſum latet: ac propie- riā dedimus ad Liſinienſem prætorē ſi aſi uſſimus: quę ad rem atq; a quā pūcti & ſi qd deliqu- rit niſe referat. Vos hortamur ut curetis idē fieri a ueſtris & nouata ſolis & ſtat cōueniſſe. Atq; ad id celerē operā adhiberi. Ita. n. iū pū quietur: & utriq; noſtrū recto fuerimus officioſiſci. Valere.

Senes Papę. S. P. D. Quā magnā molehiā ſuſcepimus ob. N. iniū qd ad cōteras ca- lamitates quęſi amprides inferre nō deſtitit: ita in quoq; ipſicā adiecere: ut ſacrę ho- ſpitis beatiffimę Virginis ædis ſigna ſuſtulerint: & a piis locis regendis in ſua ſua di- ſpoſitione legimus Rectores auerterint: cōm nup accepimus: quę iuſſe: quę pſe ac pſen- gne tua decreuit ſanctitas de collatione beneficiorū: quę in noſtro territorio: & uel in. N. uel in. N. ſita dyocēſi ſunt: uſq; ad emendationē delinquentiū in Archiepiſ. opū noſtrū iſſa- ta: & magnā molehiā ſuſcepimus nō ſolapātē: & tūc beatitudinē quę nihil prætermittit cōſuſque uſe. Chriſti Vicarij atq; opimū paſtorē de: & agimus: habemus uſq; imortales grates: & ad multa benefi- ciarq; nobis conſerre dignati ſunt: hoc quoq; maximū accepiſſe: & plurimū gaudemus: & nos de- uictos magis tūc beatitudinē proſitemur. Vale.

Senes Regi Sicilię. S. P. D. Inſeſimus: quę paucis ante diebus ad nos ſcripſerit de illuſtri. N. Duce tua maietas: quę ſi quā ægritudine affici: nō poſſumus: nō ipſi quoq; ægre ferre. Sed pfecto Duce molehi ē: nihil a nobis (ut certo ſcimus) niſi ab eo (ut pla- ne arbitramur) aut orum: aut reliq; qd illam uel diſſerēt: uel ſimilitatē efficiat. Eū- malde diligimus: uirū eius laudē amplectimur: ſapientiā bonitatē animi magnitudinē amiramus: ſtāmus: qd illi eorū numero: quos charos habet noſtra reſp. nec intelligimus quicq; oīno ſupereſſe quod conſopit opus ſit. Per illuſtre Vrbianē Ducē paulo ante uſus eſt poſſulare: ut pax ſecum cō- poneret: quāſi nō amicos: nō cōiūctiſſime cum illo uiuamus. Certorū ſecus amicos nō erga illum animis: & ita affectos: ut ſolē: q; uere inter ſe amant. Ad quod planius cōprobandū: adieciſſis ad ſaturos nos quodq; par ſi: ueri amoris documentū: quā qd rem ē: ad eundē Vrbini Principem per ſcripſimus: ut ne ſimulacrd qdem uel offenſionis cuiuspiam uel ſuſpicionis omnino ſuſpit. Tūc teſta- mur maietatē: quā & uice obſeruamus: habituros nos præſard. N. Ducē amicorū numero: & ſto- dium amicorū atq; officiū pollicemur. Hac ipſa de re poterit tua maietas audire legatū noſtrū noſtram mentem ſuſius explicantiem. Vale.

Senes. N. S. P. D. Qui plurimū magnificā ueſtras temp. diligimus: & Ioannē Penſi prædarm Egtem: & quē noſtram: q mō apud nos prætorē gerit: magno amore pro ſequimur: & utroſq; imprimis charos habemus: per has noſtras litteras pollicemur & publicam fidem damus: nullo modo quouis tempore: ut in ueſtram ciuitatem: uel in quicquid ciues eius ullam proſus inferre molehiam: aut intercepſiones concedere uel perimere ob aliquam cauſam: quę a munere pretorio: & eius magiſtratus exercitatio: ne quouis pacto ualeat proſuſat: & quouis ratione ad præſard Equitem: & ad præſentē eius: quā nunc exercet præſard plect. Atq; ad quos fidei euidentiſſis teſtimoniū has ad ueſtrā magnificentiā litteras dare de

creuimus. Nos inuoluta hęc pmissa seruauimus spondemus. Bene ualeat uestra magnificentiā qui
bus cum & tenuis & archissimo tinctulo copulata amoris necessitudo uersat. Vale

Enes Duci Venetorū. S. P. D. Nihil est ex omni rerū numero quod quidem expectamus ardentius: quā praeclaris populis: & gloriosis talis potentia: nulli praeferim dominio in nichilissimo cuius praesidio: & opibus ipsius christiana resp. conuenit: eos praefecti q catholici fidei: q christiani pietate: qui dulces boni pacis oibus anteponat humanis rebus: si maxime prin ipē decenter: quod sapientes oēs una uoce fatentur: studiosum cum iustitiae: tum uel maxime pietatis esse cultorē: ut & diuinis: & humanis rebus salubriter cōsulat. Qui igitur paulo ante illustrissimū Petri Mocenigi: praefectoris tui mortē ualde deuenimus: qd eum pbit & summa integritate praestantem cognouimus: audita mox tua excellētissimā dominationis gloria: ac felicissima assumptione: ad tantā fastigiū dignitatis: incredibili quodā exultationis gaudio: & mira sumus affecti laetitia: ut q eum tanto principatui succedere: intelligamus: cui nihil prorsum desit ad summę laudis amplitudinem: q res magnas: atq praeclaras: & prouidere cōsilio: & cōficere uirtute facillime & possit: & uelit. Gratula mur igitur tuę illustrissimę. D. maiore i modū: atq uniuersę illi cōleberitissimę ciuitati: orantes terū oīum principem: sine cuius numine fieri potest nihil: ut te & lōgo spō & summa terū gloria tueatur: qd eo cupimus: atq optamus: uicem enim: quod sciamus: tuā benignitatem charissimā hanc semper fore remp. istius praeclarissimi principatus filiā deuotissimā. Hanc ubi cōmendamus diligēter: & statū: ac libertatē eius: tuis studiis propensam deferimus: & de benigna significacione pro nostra uera filiacione gratias ingentes agimus. Vale

Enes Papę. S. P. D. Crebris quū Romę uisitaueris nostri Oratoris. N. litteris: ac tūc postmodū uoce plane psequimus te sanctians paternā in hanc remp. charitate: cum ceteris in rebus: tū p pue la finiēda de finibus: cōtrouerā. Quā p nostra in tuā beatitudinē fide: meminisse potest ultro a nobis eiusdē tuę sanctians arbitrio fuisse cōmissā: famulancū eius propositum: & singulare regis studiū cōprobabimus. R. edicens nunc tandē legatus noster rectilic causam ipsam. R. S. Cruda Cardinalis arbitrio iudicet. Nos quoq & si de iure nō detractū esse intelligamus: tūc nō oībus in rebus cū Romana ecclesiā: & tuā sanctiā sanctā seruare cōcordiā: & ut cum tuis uera permaneat uiciniatū ratio: & oīum discordiā: posthac adimatur occasio. Laudamus igitur: & incunde amplectimur tuā beatitudinis paternā in hanc patēā beniuolentiā: & ut eodem aīo: ac pio affectu: nostrā semper remp. prosequat: sedē Apostolicę simul & tuę deuotissimā sanctiā supplice deuotiōe precamur. Facili esto tua in gēnerū sanctians: cuius annūte nūmine: cuius uicem: ac personam in terris gerit. Vale

Enes Cardinali. S. P. D. Ex litteris ad nos peratis: & qd frequentioribus mox copia oratoris nostri relatione cognouimus: sed multo magis opibus & diuitiis quanto tua. R. D. nostrā remp. prosequat amore. Quandoq de probationē eius: operis ex hibito praestat. Intelligimus namq tuā benignitatē: nūq studio: nūq officio: & labore omni: nostris defuisse negotiis: sed & nūq plane cōueniēssimū necerū molestias: quas causa de finibus afferebat: turbulēta puerbatio tolleretur & medio. Nūq fuis leonitā: nec ob scura nobis uel beniuolentia: uel beniuolentia illa: & praecipua ac paterna charitas: ac propterea iam pridem ea nos plurimū res deminxi: & tua. R. D. obnoxios fecit. Quare magnas illi grates quīs nō satis dignas agimus: sed maiores habemus: ac referre cupimus. Quare autē tamō dudū studio peracta sunt: & nōc tandē iudicata de finibus: tam & si intelligamus: nos nihil derogaturū iuri: ac detractum nostrō: non possumus non in optimam partē acapere: praeterim cū ab eius arbitrio sint profecta: quē nō solū sapientia: & uirtute p̄stare p̄sumus: sed nostrā quoq ex intimo corde amaf. remp. & parē habemus: ac benefactorē nostrae reip. tū si oīus primū. Quos nobis tua. R. D. cōmendamus: erabimus (quantū in nobis fuerit) peiorum fieri compotes. Nihil. n. gratius nobis potest acde: te: q cū plurimū gratificat: q summa apud nos auctoritate ualeat & grana. Vale

Enes Cardinali Senensi. S. P. D. Illud sibi certo: quāle uimus: p̄stadeat tua. R. D. nihil nos prius uereri: quā oīa magnō semp studio: iugili cura: diligenti opa p̄sequat: quę nō cinitati: & cōmuni patrię decori: utilitati: cōmodo sint futura. Nec illa silentiū rano in quāpiā nos amirationē pducit: qnī nobis explorata sunt opa: & summa quęq praecipui amoris: & in patriā argumenta pietatis: si a fructibus corda nō sunt: & opibus exhibitio potiusq litteres: & uox index animorū est. Cum igit & ex legatī nostri relatiōe: & ultro ipsi gestorum fide didicimus: quāro studio: & officio oīa curet: semp nostrę negocia reip. tua. R. D. patriū nostrum esse statimur: & sepe & magnas illi grates persolueri: quas si non referimus: at habemus semper q maximas. Eadem mentem tuam. R. Dominationem futuram posthac semper minime dubitamus: cuius ope: & praesidio im primis frui sumus. Placeat diuinitatem esse de finibus cōtroueritiā: & si de iure nostrō detractum intelligamus. Placebit iudem: ut ad firmādam rem Clericorum: Carre accedat assensu: quorum oblata sententiā certe improbanda querimonia est: cum Apostolicę cāmerę sircūsalum magis. Vale

Senſes Papæ. S.P.D. Obiinet iâ pridē Benuocius Capacius ciuis noſter frater: & Eques Hieroſolymitanus beneficiū. S. Ioannis quod vulgo Albareſe appellanti in noſtra maxima regione. Putamus iure æ legiti me illi collatum. Accipimus tñ nunc in ius vocari & exhiberi illi negotiū: quali p ſurreptionē impetrauerit. Venit Cones Capacius eius frater ob eam rem iſtam. Audiatur quæſumus: tua beatitudo ciuis noſtri pſpicua: (ut nobis qdē uidetur) iura: & illi facere dignetur: quoniam poſſimꝛ tuꝝ ſanctitatis iuſtitia: & benignitati cōſidit nec paſſatur ciuē nſum diuturniore vexari moleſtia. Perſuaſum ē. n. noſtræ ciuitatis: & vniuerſorum ciuium oīs pariter ac ſingulorū ſummā ſemper tuam beatitudinem habere rationem. Poſtremo nos tibi plurimum hanc noſtram patriam commendamus. Vale.

Senſes Cardinali Neapolitano. S.P.D. Nouimus tuā benignitatē non noſtræ ſolum reſpiciſ ſingulis quo p ciuibꝛ eius libenter addeſſe ac pbenigiū ubiqꝫ fauorē adhibere. Cum igitur a reſ. Taſ in iudiū Benuocius Capacius dilectiſſimus ciuis noſter: & frater: & Eques Hieroſolymitanus ab. N. ob beneficiū. S. Ioannis quod Albareſe nuncupaſ quod illi iâ pridē Apoſtolica auctoritate: & legiti me iure collocatū ē: & nſie vexaſ: qſi ſurreptitiū rō impetrauerit. Venit Cones iſthuc illius frater ob eam rē iſpſa: & merito cauſe: & rei ueritate: & tuꝝ. R.D. parrochio fr̄es iſte ipſe cauſe ſeriē ac ſtad explicabit. Oramus igitur tuam. R.D. quæ noſtros oīs benigne ſemp reſpiciere conſueuerit: & benigne audire ciuē noſtrū: & illius merita: ac fouere iura dignet: & ſuo præſidio: atqꝫ opere præſerim enixius intercedētibꝫ nobis: iuſti uoti ad nos remittere cōpōtē factū: & clarā nſæ ciuitatis familiam ſibi deuinxerit: & rem grauiſſimam fecerit nobis tua. R. dominario: quæ ſolliciter Valeat.

Senſes Cardinali Papienſi. S.P.D. Cum & noſtrorū teſtimonio: & iſtimis beneficio rō ſide pceperimus: quibꝫ ſtudio: & amore tua. R.D. ſele gerati in noſtræ reip. & cōmunis patriæ negotiis: qdē iâ pridē oſtendit nobis ciuiſdē benignitas In numeris documentis: nō ſolū in cauſa de finibus: ſed ceteris quoqꝫ in rebus: quæ ad noſtræ ciuitatis cōmodū ad decus pertinent: agimus illi ſummas: atqꝫ iugeniſſimas gradas: orantes: ut pari poſt hac diligentia: & cura pergat noſtris ubiqꝫ conſulere cōmodis: iquandoqꝫ tua. R.D. quæ plurimum auctoritate ualeat: & grata: maxime præſidio: ac fauore fraci ſumus. Vale.

Senſes Duc Calabꝛ. S.P.D. Hodie miniſtri noſtræ reip. quos p iſtius ciuitatis præfecimus literis pſerendis: dū tabbellarius tuus qſpiā complures literas deferē: ſi hac iter faceret cō aliis nō nullis literis: forte fortuna: & tñasque ad tuā cæſtudinē ſcribebant: præter iſtū: præterqꝫ cōſciētiā noſtrā reſignarēt: atqꝫ aperuerēt. Id cū reſciuiſſimus: repente accerſos illos acriter increpuiſſimus: & literas cōſeſſim reddi iuſſimus. Perſuadeat ſibi quæſumus: id occiſſe maxime præter mentē noſtrā: quā illuſtriſſimam. D. omni obſeruata: & deuotione proſequimur. Nequimus factum inſertum reddere: quo uel ſuper priuatur. Veritas ipſa & noſtorum animorum moleſtia: & fides noſtra rem excuſabilem faciat. Sed qui temere deliqueris facinus nequaqꝫ inſerum ferent. Vale.

Senſes. N. Principibus. S.P.D. Nō nihil perturbant nos neſtræ literæ: quæ nobis nuper reddite ſunt: cū per eas nonerimus longe ſecus neſtris illuſtriſſimis dominationibus delatū fuiſſe: qꝫ res haber. Ea eſt. n. huiꝫ cōmodi. Cū. N. p eos dies tabellarij noſtræ tñna cum noſtris literis interceptiſſent: ac duris p dies cōplures uinxiſſent cōpedibus: forte fortuna tabellariꝫ. N. hominē quē plures deferre literas: rumor erat: cū nobis dum hac iter facit: miniſtris noſtris iſqꝫ ibi datum publice negotii eſſe: non eſſe admodū decentis ē. Dum noſter p miniſtri aſſertatur: quo dein de rededit: conſeſſim. N. tabellarius liber dimiſſus ē: uno paulo amplius dies retardatus: & quas deferrebat literas: integre illi ad tuā oēs itaqꝫ proſum intactæ reſtitutæ ſunt: neqꝫ ulla proſum aut iniuria: aut illata cōtumulia eſt. Quod ueſtris illuſtriſſimis dominationibus ceterū ſit. nullo mō in hac noſtra ciuitate: & agro eius nos eſſe paſſuros: præſertim ubi præditiſſimū illius excellentiſſimū pꝫcipatū nomen uerſa: quæ uerſa: uoluntate inſtituto: & tenere more plurimū obſeruamus: & colimus. Quod at de literarū reſignatione ſer: falſo penitus nuntiāt ē. Amicos. n. alios gerimus: ac plenos deuotionis: & fidei erga ueſtras illuſtriſſimas. D. Qd ſi nō p iſto iudicio: at ualde certe ſimpliciter: quōd in nobis fuerit: noſtrorū animorū patet affectus. Valete.

Senſes Franciſco Cardinali Senenſi. S.P.D. Benuocius Capacius frater Hieroſolymitanus: & Rhodius Eques: locū Albareſiū obinet (ut nobis qdē uidetur) legiti me iure in noſtra Maritima ora. Extant perſpicua documenta: & nō obſcura iura. Ea perturbant ab. N. Apoſtoliciſ literis in mediū allatis. Rē ipſam explicandā credidimus legato noſtro. N. Putamus eam rem nō mō noſtrorū intereſſe ciuiſ: ſed et reip. Quāobre eo cōſugiendū duximus: ubi certas amor patriæ: ſinceritas fidei: & ſumma auctoritas: & ad beneficiendum noſtras pſpicua cernitur. Ab eodē legato cauſa planius ac ſuſtus explicabitur. Rogamus igitur tuam. R.D. ut Oratorē ipſe ea de re loquēt: tam facile inueniꝫ benigne audiat: ac tandem conetur efficere p iſtū erga cōmūne patriæ charitate: ut noſtrū dilectiſſimorū ciuium nec inſurgantur: nec labefaſcentiura. Vale.

Enenses Lucensibus, S.P.D. N. cupis Vestra Magnificē ciuitatis custodie deferre ad quam rem extendā tam per artem: q̄ per fidem uidetur idoneus. Cē mendamus igitur illū Vestrā Magnificē fraternitati: & si ad nihil uelorum fuerit numerum aficiē: certe nō inuicendū: q̄ intelleximus uelū magnificētis nōstris semp fuisse charissimos. Vale.

Enenses Duci Ferrarienti, S.P.D. Cū idē sit p̄ mutua nostra necessitudine: & alius unus factus ex pluribus: & una pariter: eadēq̄ uoluntas in ihū ueremur eos a tua illūstissima D. p̄ uirum dīgit: quos ipi plurimū diligamus: p̄sentem cū ad opinionē p̄bitis & sapientia uirtutis exercitatorū qua uera sita laus est: & benefactorum accesserit cōprobatō. Vna iudicandi ratio in humanis rebus agendis p̄cipua uideri solet: quā nō solus sapientia: doctrina: sed ēt fidelitas: integritas documentū p̄bebat. Iudei. N. affuit p̄ semestrē: magistratū nōstrę urbis Prętorū uir speciatu dignus: & aliquot mēses p̄ p̄tore gessit: ea certe ratione: eo consilio: ea moderatiōe: atq̄ prudentia: ut q̄ antea uniuersa charus nōstra haberetur ciuitati: morē eiusmodi laudē cōparauerit: quā referre cōsueuerūt magni ac sapientes uiri: & q̄ p̄ paucorū numero sine habenda. Nā & in Forenibus cauīs diligentiū exquirendis: & in gerendo magistratu ita iustitiā eolū legibus: atq̄ institutis paruit: & māluerūt seles: atq̄ eq̄q̄ p̄sint: ut q̄d p̄ratū ēt difficilissimū uel go putat: grauitatē: atq̄ comitatē miro quodā tēperamento p̄miserit: se uideat. Auxit cōsuetudo eius uiri nōtorū in se beniuolentiā: cumq̄ opinionē nōstrā: quā de eius uirtute ac laude concepissimus longissime sup̄asset: gerendo p̄daro magistratu effectit: ut p̄petuo illū in charorum nōstrorū numero habere uelimus. Cupime eius: & laudabiliter gesta testamur: & eundē tū excellētiā enixius commendamus: p̄senties nos habituros magni beneficii loco: si cōmēdābus nobis intellexerimus apud tuam illūstissimā. D. granoliorē fore. Quē ne opinio: aut nos: aut illi fallat: itaq̄ ēt oramus. Val.

Enenses Frāisco Cardinali Senēsi, S.P.D. Scripsimus paulo ante de Rectore p̄ficiēdo: atq̄ cōfirmādo: p̄ parochiali ecclēsia. S. Petri: & quē unū uehementē parochiani unanimiter expetunt: Cosmā Sacerdotē: & uirū bonū p̄ferendū cōmēdamus. In hūc ora: & alios cōuerterunt: hūc arbitrant̄ opimū se habere ducē uirū. Huius p̄bī affectū: & sedulā sacroq̄ diligentiā: & spiritualis uirū curā maxime amplectunt. Crebro pulsanibus nō aperire non possunt. Instant: orant: supplicant hunc dā Rectorem sibi: sperant cū currenibus uoto ipsorū: nōstra in intercessiōe: tua imprimis benignitate seles optatum affecuturos. Ea uē spes eos fallat: ite quoq̄ uehementē oramus. Vale.

Enenses Cardinali Papiensi, S.P.D. Cum p̄ficta ē isthuc dilectus fidelis noster Andreas Medicus: & scola nōstrę Saturni: exorauit nōstrā cōmēdātiōē: quā cōfidit faciliū seles operari solet cōpōtē. Explicabit ipse: qd̄ habeat negotii: quē honesta p̄uenit iis q̄sumus: opē ferat tua benignitas: ut tū ei tū p̄ eam nobis Andreas Medicus grātiā sit acturus. Vale.

Enenses Cardinali Papiensi, S.P.D. Multos sepe cōmēdamus: necesse ē in his Saturnia quasi quadā Colonia. N. fidelis noster: quē ceteris eiusdē loci acrolis ualde diligimus: habet nonnulla negotia: & ad ea ex seles cōficienda: tuā Reuerentiā iudicādo: dominanonis auctoritate: atq̄ adiumento eget. Vt nōstra grātia adesse uelit tua benignitas qua semper conseruamus: fiducia petimus ac uehementē rogamus. Vale.

Enenses Frāisco Cardinali Senēsi, S.P.D. Cū repente primis diebus morbo correptus esset: q̄ ecclēsiā regebat Sācti Petri in Castro ueterē: pago n̄q̄ turbis: & adissent uosum magistratū nōnnulli diēs dilecti nōstri: cōmēdamus. N. ut q̄ ecclēsiā ipsam p̄ rectoris mortē uacare cōtingeret: & Canonici: & ecclēsię curā assumeret. Paucis post diebus cū rector ipse ex hac uita migrasset: p̄ uetere instituto parochiani: quorū & frequens numerus: & honesti ordinis dignitas ē: cōueniūt ēt adesset: q̄ ius patrōatus habet: ut mature cōsultatē oēs tandē ad unū ad Cosmā Sacerdotē animū applicuerūt: cuius ministerium diuinus in sacris ministrandis expet: dignū p̄ ceteris iudicārūt: q̄ Ecclēsię regimini: & animay saluti: & suę deuotiōis maxime satisficeret. His p̄sertim additū causis: qd̄ & honesti sit moribus: p̄ueta ētate: callēat parochia nōrū in generis: sacra studiose ministret: pietatis opa mira quadā exerceat charitate: boni pastoris exemplo: paratus p̄ omni incoltūmate uel aiam ponere: qd̄ saepe aduersa sua cōstata suū tempora cū ceteris contagiā formidantibus: hic unūq̄ cuiusq̄ saluti: & p̄s opibus desuit. Itaq̄ cognita & Sacerdotis p̄bitatē & parochianorū sententiā: nō porumq̄ nō alienit̄ eorū p̄bitis: p̄q̄ has litteras tu i rogare dāmentis: ut intellecta patronorū electiōe: populariū unanimi cōformatiōe: ac uolūtate: eius dignetur in hac causa suscipere: quem enixius optant: quo rectore cōfidentur facile futurū ut ambulent in lege domini: & in uiam salutis expeditis dirigantur. Vale.

Enenses Cardinali Theanensi, S.P.D. Nihil ē: quod nō fidenter ad tuā. R. D. p̄scribamus: & eius auctoritate utamur: & opa: quous cōderit usus. Sed eo certe fidemur: quo pia magis occurrit causa. Sait tua. R. D. causam. N. dū ē. R. Cardinale Archiepiscopo nōstro: ad quē cōplēḡ ex cōsibus nōstris dederit litteras: uel y alicui Magi strati p̄stauerunt p̄ reip. necessitas negotis: uel ēt p̄ nōnnullis priuatis actionibus: & idcirco in Ecclēsiastica censurā forte incidēti: cupiunt hoc acceptabili tempore: quē admodū ias

est: & catholicis deo ecclesiasticis parere mādīs. Absolutione optis ē apostolice sedis. Oramus tuā demētū: ut eā piis oibus: q̄ haec tenus iurcennuādicta p̄serti cōmēdatione nra: a sūmī p̄sōitici beatitudine ip̄erare dignet̄: quo ecclesie restitui explere valeat: q̄ sacra mādā ecclesia: & fidelū rībū: bus ac degnōtioni cōueniūt. Assensurū nostrū. R. Archiepiscopū sine dubitāōe cōsidimus. Vale.

Seneses Veneris. S. P. D. Quā attulerunt nobis uestra littera paulo ante magnā uolūptatē: cumulatū exinde uigehementer clarissimorū oratorū benigna saluatio uestra illū illustissimū. D. nomine. Fuit namq̄ eorū aduentus p̄ q̄ gratiā nobis: cōspectus incundissimū: sed mādatorū expositione: quā plena summi amoris: & liberalitatis: eēt: nihil potuit nobis oīo offerri gratius. Præ se tulerūt summi uiri præclarissimā uestra illustrissimam. D. atq̄ amplissimā dignitatē. Sed amoris uicem facile corda sentiunt. Leta sumus magno extimie charitatis indio. Oblata tā præcipuis nostris resp. fauoribz: & optimo corde profectā: bēuer accipimus: gratias ingentes habemus: & nos nostrāq̄ temp. uestra illustrissimā. D. obseruatissimā semper fore deferimus: persuadentes nobis: summam huius ciuitatis fidem ac deuotionem laudem uestra amplitudinē exploratissimā esse. Vale.

Seneses Sicilię Regi. S. P. D. Probauimus semper sapientis sententiam: q̄ solā uirtutē esse phibebant: quā ad ueram beniuolentiā inuitet: atq̄ ad mādā alliciat. Ea efficit: ut. R. Castellani Episcopū: & flagrantē cōplectamur amore: & in magno habeamus pretio. Cōstant: & p̄petua uin moderatio: ac spectata probitas chariorem illū reddidit nobis: q̄ generis rano: & quod nostra sit patria genitus. Laudamus præcipuā hominis fidē: gratitatem: & in rebus gerendis a. terram studiū: summa p̄ diligentiā. Iuauit nos plurimū tam apud mādā serenissimā maiestātē: q̄ apud sūmī Pontificis beatitudine illū ualere gratia. Ac tā & si inuelligamus illum apud tuā serenitatē: p̄ sua in eam deuotione: atq̄ obseruantia apprimē charū eē: non dubitamus futurum ē: gratiosiorē cōmēdatione nostrā: quā pro ingenū tuā maiestatis erga nostrā temp. pietate: cognouimus: nunq̄ iuanē extulisset: quā eadē mente ac fiducia cōmon: præfatū. R. Patre & præstāti uirtutis laude uirū tuē maiestati enituit cōmendamus: p̄sidentes nobis: quos tanto amore iam pridē filios cōplexa ē tua serenitas: preces nostras: & cōmēdationē illi plurimū p̄scurā: pollicētes quoq̄ q̄d illi fuerit collātū ē: gratia: nobis & huic populo uniuerso gratissimū fore. Is ipse referet nō nulla nostra mādā reipublicæ apud tuam maiestātē: cui supplicamus: uita illa credat perinde: ac loquenabos nobis. Vale.

Seneses Florentinis. S. P. D. Cum infectis rebus redierūt paulo ante Legati q. N. & N. cōcordiā tracta: ent: pactis solū mensibz indutijs ad kal. usq̄ Nouēbris: in e sedandam: eā cōtroversiā uestra: nostraq̄ cogitationes uideant inanes: in tēpore prouidēt cōsentius. Tēpus breue ē: & cursim labi: ac nisi celeriter occurrat: facillime ueteres discordiæ integrascent. Ne igit̄ fiant nouissima peiora prioribus: q̄d nostrū ē: & cōmune putamus desiderii: seamū obtinā: & q̄d iuste ip̄erantiū suū: cōciliemus cōmuni instituto: ac remedio eam cōcordiā: & nostras ad iustitiam ac pacem agendū ē: (si opus sit) cōpellamus inuitos. Nos nro officio: & huic salutarī opī nullo neq̄ facto: nec labore decimus. Vos: ut idem quoq̄ efficiat: uia hēmet hora tantū: atq̄ ut fratres decet: cuius petimus: atq̄ rogamus: ut consilio nostro & opā: q̄d p̄mū: & mādā semen: & tam futura: q̄ p̄sens cōtēntio delectat. Vestrum ad id expectamus responsum: & quidem eiu smodo: per quod res tota prospere conficiatur. Vale.

Seneses Francos Cardinali Senensi. S. P. D. Cum supioribus diebz Roma abesset tua R. O: super sedimus desinare: quē iam scripse erat ad eam litteras. Dedimus ad Roma nū Pontificē: quārū cum hūc alligatū exemplum mimimus. Rem: quē sumus: expēdat tua dignatio. Et: cum meūtē nostrā plane intellerit: cui humane salutis: & benedictio: nō di ratio propōita eēt: intercedere dignetur apud Pōntificis maximi sanctitatē: ut exaudiat tandem preces nostras: quē iustitiam: quē honestā securitatē: & rectā spectant morū disciplinā. Quē q̄d res impetrata: non solū nostris resp. ornamento fuerit: sed p̄ caris quoq̄: & patrias magnā abutulerit delinquēdi facultatē. Nec p̄ crebescet ip̄roborū audacia. Non dubitamus itē. R. D. intercessionē: atq̄ autoritatē plurimū ualuerūt. Quin ē: paucis ante diebz p̄ litteras nostras rogauimus nos fieri cōtiores de eo Ecclesiastico milite: q̄ preter morē i Ecclesię finibus: haud longe a nostro agro ne luti hibernaturus demorat. Oramus tuā. R. D. ut & causa: & numero plane intellecto: & ea omni de re Pōntificis itēntione perfecta: fusu: dignetur ad nos scribere: & oia palā facere: quod eo fidētus postulamus: quo magis nra itēntē cōsemus: & ad cōmunē utilitatem pertinere. Vale.

Seneses Francos Cardinali Senensi. S. P. D. N. Regulus ante diē festū Assumptionis Virginis p̄ nuncū postulatū pecuniā: quā ex conuēnto quodā patri eius nostra resp. p̄ soluebat: afferens eam nos quoq̄ iure sibi debere: simul & censuram ac bratiū deferēbat: tam p̄ decurū annoiq̄ p̄ instantiā: mō sibi patī ratione pecunię soluerēt. Nos quāq̄ multo ante post. N. mortē: re mature cōsultata. intelligebamus: oēm hinc: atq̄ inde abolitū esse actiōnem: denuo uirū istū: tum quoq̄ affectum responsum: q̄d nā iuris esset studiosus: ex q̄ finimus: deū p̄ mortē. N. q̄d p̄pica documenta cōprobant: utroq̄q̄ nexu omni ueteris obligationis

liberos esse confectis: ipsum respondimus: multa tamen adhibentes: quæ ad trinitatē & amicum seruandā non sectus: q̄ cū optimo filio p̄nerent. Vifus ē egre paritū q̄ talide & eam pecuniā animis applicuerit. Quare & nōnulla ultro terba nobis: seq̄ indigna fudit. Nos subiecitus nostrū temp. nō tenet: sed quæ iustissima semp sit: ab eo: quod iustū sit in illo: in quā tempore dilecti sit. Hæc nos sc̄i bēda duximus: ut si q̄s fortasse qucūq̄ aliorū: q̄ res habet: uspiā obloqua f: tua. R. D. quo planius rē perpererit: eo facilius patriæ iura tueatur: ac dectus: & obstruat os loquentiū iniquas: p̄c̄ritum ue ro cum & instanti postmodū solemnī nostrō rursū miserit. N. q̄ eadē repetenti & b̄tatiū cū pro testatione deferrent: quod cum in idem abnuissent: scriba rogatio cesserunt. Nos & iustis: & quæ am̄ corū lex postulat: iteratō respondimus. Hoc volumus: nesciā ne esset tua. R. D. quæ felix esto. Rursū cupimus de militē Ecclesiasticā iuxta fines nostros nos fieri certiores. Vale.

Enses Papæ. S. P. D. Accipimus non magno sine dolore: migrationē Antonii Cēsariensis: cuius nostri: & Canonici Senensis: q̄ litterarū Apostolicarū scriptor tutebat apud R. Cardinale: atq̄ Archiepiscopum nostrū. Dolemus imarū mortem hominis in florē tissima ætate p̄cipue: cū semp optimis artibus: & Ecclesiasticis laudādis exercitationibus operā dedit. Misereatur infelicis patris sortē: q̄ cū octo haberet filios: duos paruo tempore amittit: quos habebat igr̄auctis ætatis p̄fugū & baculū senectutis: utriq̄ tūrtute: laudes: & an nis florētē: & alterū iurifolū: alterū magna quoq̄ eruditione præditū. Nō sunt sex: tres femellæ tres mares p̄ne lacentes. Caret pater p̄sidio: reliqui sunt: q̄ labore exaugetis patris: ita: ut pie cū in foelice homine agendū sit. Nos & naturali in ciues charitate cōmōi: & cōsolatione simul orbanē nis duobus tam charis filiis: institutus illū tuæ beatitudini misericorditer cōmendare: ut pios in eū dignetur tua sanctitas cōnectere oculos: & senē: ac mæltum patrē: cūem nostrū benignet: & clementer solcipere: cui quicquid tua sanctitas contulerit gratiæ: nobis ipsis maxime cordi erit. Vale.

Enses Franciscus Cardinali Senensi. S. P. D. Scribitus ad Pontificē literas: & Stephanum Antonii cuius nostrū dilectissimū: qui in tam paruo tēpore: duobus orbatus sit: ita florida ætate dulcibus filiis diligentissime cōmendamus. Eundē: quæsumus: pro uetere more: i ciues nostros foveat: atq̄ in tua cōmēntia: ut quæ filiū tam pie susceperat: ueniam: & mortuum non desit: patrem quoq̄ soletur suo benigno patrociniō: ac fauore præfatum apud summi Pontificis sanctitatem. Vale.

Enses Papæ. S. P. D. Sacram Minorū religionē: quæ tūa oīm prima in tota fidelis cōdōe: & sc̄a florēt ecclesia: nostra semp coluit ciuitas: & i summa ueneratione habuit quippe quæ latissime numero propagat: idē doctrina resoluta: maxima deuotione seruata: & ad tuendū orthodoxæ fidei sancti: & catholicū dogma plurimū adiutū i præstat. Ex q̄tis uniuersus ordo ipse sacratissimū tigeat. cuiusdē gregis p̄fessores: qui ubiq̄ de ob̄seruantiā cognominantur. quāta possēt ubiq̄ gratia: & quāto habetur i pretio: tua nouit p̄æ ceteris sanctitas: cuius gubernaculo: & auctoritate mutui eam reuenerit: atq̄ anxierunt ut iudē rationē: quā dñs Bernardinus optimē pater patriæ: & huius ciuitatis alūnis uerbis simul: & exēplo reducere rat. Meruerūt pingēti fidei: deuotiōis: & charitatis studiō: ab Apostolica sede: & a tuæ sanctitatis p̄decessoribus: quasi uberrimis gratiarum fluentis: priuilegia compluria: & multiplicium donorum largientis: quod scripta: & Apostolicæ bullæ declarant. Videbimur fortasse uel superuacuum: uel etiam audax: & certe non necessarium: eos tuæ beatitudinī cōmendare: qui ipsi per se cōmendatissimi sunt: quos incēctis dignitatis gradibus iuuit: fons: amplificatū tuā cōmēntia: cuiusq̄ benignitate: & opera possimum claruerunt. Nos tamen abundantia amoris: & pro nostræ officio reip. quæ totum Minoritarum ordinem obseruat: & ob celebritatem Bernardini nominis: quos antea scripsimus Christi seruos: beniuolentia: & honore p̄sequitur: filiali reuerentia: & humillimis fidei: cibus tuæ beatitudini supplicamus: ut quemadmodum semper consuevit ita nūc quoq̄ uel maxime in summi Apostolatus fastigio dignetur eorū iustitiam tueri: & quæ p̄decessoribus sunt adepti tanto retinere: & cōseruare: ualuerimus: quāto illi maiore i tua sanctitate fiduciam: & spem suam collocauerunt: quæ res nobis cū ceteris fidelibus populis mirā i modū placebit: tuæ auctoritatis sanctitatis: permaneant: ac roborentur eorū priuilegia. Quæ igitur præfati religiosi: & sancti cōnobitæ: a tua beatitudine fuerint affectus: ascribemus et nobis gratiæ: & sumæ charitatis argumēto. Val.

Enses. N. Cardinali. S. P. D. Quoniam magnus uirtutibus magna quoq̄ debentur p̄mia: & illi magnis afficiendi uidentur honoribus: q̄ in prædara ingentiarū aruū exaltatione fuerint diuinitus cū summa laude uersas: cōmōi igitur opinione: quā firmā habemus de præstanti ingenio: singulari eruditōe in Philosophiæ: ac i hæclogiæ studiis: præcipua uitæ modestia. N. ciuis nostri: & Heteremias. S. Augustini: qui supra etatē i te: rum doctrina: & cognitione p̄fectissimus: eum per nostras literas tuas. R. D. diligentissime cōmendare: ut propter scientiæ laudē: uiri meritū: nostræ iustitiam reip. eum iam tādē p̄behere: atq̄ honestare dignet: & bachalaris assumendi impartiri facultatē: eum ea honore eruditissimorū itudicio dignum se se præstiterit: ea in signis dignitate: cum religionis decore: studentis fructu: & patriæ ornamentū habeat in nostræ urbis cōnobio: atq̄ cōuentu diuinas literas legendi: atq̄ docendi

potestatem. Quod & si libenter tuam. R. D. concessuram confidimus: tñ adhibitis nostris precibus non dubitamus multo effecturam libentius: quæ iocunde nobis gratulari consuevit. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Quod tam crebro agamus tuæ R. D. gratias. nō solum voluntas efficit sed & cōpellit ratio. Nam st. diu: curas summa in patriā charas quomodo tuget magis: & nō diligenter inuigilati quæ nostræ resp. salutem afferret decus rueret: eomōdū augere possint. Hæc uero etia. modi sunt: ut pro his nō agere solus sed habere quoq; & quatenus facultas nostra progreditur: ingentes gratias referre debeamus. Comprobamus: & munice laudamus Romanū Pontificis ad instaurandū salutare cōsiliū: sanctūq; propolium: & qd deinceps ea de re agatur: succedatq; & cupimus: & oramus plurimum in nos pro more cernores fieri. Nos interea qui nup. Magistratū inuimus: quæ ad nostram pertinet temp. ut honorū atq; uulnū eius cōsultatur: in cōsultationē adducemq; & qd decernimus non ignorabit tua. R. D. cuius monitus & grā sunt nobis: & resp. salutare: atq; ut eodem animo p. gratū etementer rogamus. Felix esto semper tua. R. D.

Seneses. N. Cardinali. S. P. D. Legimus: quas paulo ante dederat ad nostrū magistratū litteras tua. R. D. & quæ de Genuesi dāsse scripta sunt. Res certe. tam magna. tum etiā (surpente autumant) ambigua: atq; recōdita: & de multa tempus aperit. Et libenter tuā gratissimā significationē: & quæ p. tuas lras indicantur tua. R. D. cui magnā gratias agimus: qd postmodū adiecit p. clarus uir Petrus germanus: transpiciēde intelleximus de scō Romāi Pontificis pposito: ad uerq; instaurandū fydus. Nā id maxie aptū sit: & ad cōprimēdos mores: oēs & ad lfringēdū barbarū hostē. Vtrūq; de re: qd u' inotuerit u' successerit: cupimus oramusq; nos p. rog. R. D. lras fieri cernores: cuius studiū omne in h. c. patriā: & summa bñficia nōq; deest. Val.

Seneses. N. S. P. D. Ad ornātū atq; splendorē templi & hui' cē cathedralis ecclesiæ de cuius spiritaliter plurimū uidetur accedere: si per ieiuniorū quadragesimalia tēpora sit qui doctrina. sanctimonia. & auctoritate præstant: et angelizer uerbū Dei: & ad catholice uiuendū: accomodate populū nostrū cohortari possit. Claret fama Antonij Verceilēsis cōenobitæ Minorū deq; eorū familia: q. regulare diui Francisci uiuendi genus cōsecantur. Eriē gratissimū nobis: si p. tuam intercessionē a Romano Pontifice iubeatur præfatus Anthonius pro consequendū quadragesima. in nostra urbe: & ornātissimo templo obire predicanū munus. Petimus fideret: q. uideant honestatē: q. frustra nunq; a tua. R. D. poscuntur Vale.

Seneses Florentiis. S. P. D. Dedit proximis diebus Magistratus noster ad tuos litteras de re Foianensi: ac Lycinianiensi: expositas: ex parte nostra: nostrorūq; decretum esse: ut sit Cardinali Papiensi & uni qdē iudicandē: ac diffiniendē causē plena potestas: & ad id ipsa a uobis: & uestris fieret: rēhementissime hortabatur: qd & factus recepissit. Putamus iopus esse mature factor: ut & ulus illorum prospiciatur: & oio iadimaturq; non arū rerū de tribulationis occasio. Igitur petimus rursum: atq; oramus: ut decernas: quæ ad eam rem cōficiendā necessaria sunt: & liberam tū pro nobis: q. uestris mandatum quo p. nērim diem præfatus dominus: & absoluerē causā possit: ut utriq; uicere hac molestia liberemur. Expectamus fieri per uestra. littera a his de rebus cernores Valete.

Seneses Pape. S. P. D. Causę nostrę in Apostolici sedem: & in tuam sanctitatē: summe de uocationis: & fidei: tam multę sunt: ut numerare longū: tam p. plicis: ut repetere sup. uacūū tam iustis: ut seruate fieri congruum. Vera est nostra resp. publica: quæ Apostolicam sedem & Apostolici sanctitatem Pontificis maxime teneatur: & colit. Tuam præcipue beatitudinem: in qua spes nostra maxime sita est: in cuius præsidio & parenia dilectione plurimum nostra quicquid conqueat: cuius una cum tua sanctitate mens: eadem uoluntas: & cōmune pacis studiū: qui semper omni desiderio expetendū: in sanctis uiribus amplectēdam dozimus. Tanq; uere summū bonum: & humani generis felicitatē iis adeo tribuit: qui ex Deo sunt. Cum igit nuper intelleximus tuā sanctitatē. quēadmodū Christi Vicarium decet: dare operā ad instaurandū cōfirmandū ue. uniuersale inter Italos potentatus: & populos dudum in iū fœdus plurimū letari sumus: atq; ob eam causam laudamus tuę sanctitatis sanctū: ac salutare institutū: uere dominici gregis pastore dignum: & ad barbarū hostē arcendū maxime accommodatum: Nos: qui summā habemus in tua sanctitate fiduciā: humiliter fidenterq; ei supplicamus: ut in hac Italici fœderis: uel renouationis: uel cōfirmationis dignē nras quoq; asserere: & idudere temp. q. fidelis & ut deuotissime cōmēdamus. Val.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Tuus libenter paremus cōsiliis: & q. p. p. ceteris pacem expetimus: & Italorū uanauitatem: serio gausi sumus summo Pontificis in futuro ad firmandū Italici fœderis initium: sedente dudū Nicolao quinto. Cupimus nos quoq; a scribi: & nominam nostrā includi temp. Eo loco: qui pro dignitate conueniat. Scribimus ea de re ad summū Pontificem litteras: & nos supplicamus admitti. Pontificiū

In ita. R. D. spes est: atque intercessione eius. Aetam & si ad nonnullos alios. R. Cardinales perhibemus orantes: ut & ipsi quoque hanc causam adesse uelint: mandatum tamen in uis. R. D. omne confitemur quod & cognatum cum his destinamus liuens. Vna hec. impunitas ciuitas nostra: quid sententiam elatione digna est: que fuit semper cum Romana ecclesia necessitudine coniunctissima: nec ab eius tantum deuotione deficiuit. Alimur & exemplum literarum nostrarum ad Pontificis sanctitatem. Nam cupimus induci nostram ciuitatem: & eo quidem loco: ut salua eius sit dignitas: & ita includitur cum ceteris italicis potentatibus: beneficio Italici foderis perfuatur: & gaudeat. Liberum mādandi: & absoluti: & absolute: & dubitamus sua esse tutam tiam. R. D. ut nulla hac respublica obligatione deinceps. Vale.

Seneses Cardinali Theanenſi. S. P. D. Gratissimū fuit nobis: quod tuo nomine exposuisti: & ostensis literis declarauit: petarum uir Petrus germanus tuus: de instaurandae: siue confirmationis Italici fedetis: quam sanctissime meditari Aplica sanctitas. Cupimus & sanctissimū illud exprimit: & nominatim induci temp. Proinde uobis enter Oramus tuam. R. D. ut ad id uenire assequendum: dignetur efficacem eius intercessionem apud summū Pontificem: & quam benigne obtulerit: operā adhibere: qua de re scribitur ad eius beatitudinem literas supplicantes: ut dignetur nominatim hanc includere temp. ut pro nostra ciuitatis dignitate cum ceteris italicis potentatibus: Italici eius fedetis beneficio gaudere possimus. Scimus quo studio faueat semper tua. R. D. huius communis patriae salutis & dignitatis. Ea fiducia petimus: oramusque tuam benignitatem ad inclusionem ipsam studium: atque operam conferre uelit. Mandatum mittimus ad R. Cardinalem Archiepiscopum nostrum: ut libera sit exequendi facultas. Vale.

Seneses Cardinali. S. P. D. Nihil maius: nihil sanctius exegerat potestate: effecit summus Pontifex sanctitas: nec fidelis generi tantopere salutari: quod sapienter ac laudabili iter nuper instituit de instaurando Italico federe. Qua una cetera ratione Christianae resp. incolumitas: & catholicae fidei decus facillime conseruari possit. Minime laudamus hoc diuini pastoris opus: quod ille secundum eius uices in terris gerit. Cui uero sit nostra resp. & communis patriae imprimis studiosa pacis: Apostolica sedes ac summus Pontifex ebulliantissimam scilicet romana ecclesia uno semper uiuens spiritum: cum qua merito fidei: & amore multo etiam magis: quibus tantum est: optamus & nostrā ciuitatem in id fedus ex presse ac nomina rim includi: & ita per nostras literas supplicamus Apostolicae pietati tuam. R. D. ut & eam: quae huius communis patriae dignitatem nobiscum una & salutem ac tranquillitatem mereri debeat: ad eam inclusionem: dignetur suam perbenignam operam adhibere: ut admitti in eius fedetis locum pro nostra resp. publicae dignitate congruentem cum ceteris italicis potentatibus: tam boni comm. unac beneficio perfuamur: quod ut heri absolute possit mittimus ad R. Cardinalem Senensem Archiepiscopum nostrum liberum plenumque mandatum. Vale.

Seneses Florentinis. S. P. D. Antonium & Iacobum: quos uestris nobis litteris commendatis: quoadmodum & ceteros ciues uestros oēa uehementer diligimus. Ita enim mutua postulari beniuolentia nostra ac fraternitas. Cupimus igitur eorum semper utilitatem: & omnibusque prosperare. Cumque partim in nostro agro: partim i finitimi Piliiani pacis illorum pascantur greges: singulis inter nostram resp. & Piliiani Comitum: magnificus Nicolaum Vrinum pacata ac tuta omnia: certo scimus: nihil prorsus a nostris damni illatum iri: & habitum in gregis eorum optimam rationem: ut merito ciues nostris bono: atque ocioso animo esse debeat: praecipue uero pro nostre ueteris ac firmissimae amicitiae iure. Valere.

Seneses Nursinis. S. P. D. Cum Praetorem gerat praesenti tempore Nursinae urbis clarus Eques: & dilectus ciuis noster Andreoccius Cinnazius: institutusque ita pollicetur: & publicam fidem damus: nullo modo pro eius futuro iudicium: & saluo eius Praetore & Magistratus quouis tempore aut praedictae Magnifice communitati: aut alicui indiduoque personae: cuiuslibet alicui ullam prorsus nos illaturos molestiam: nec interceptiones aliquas: aut sequestrationes: quascunque siue reales: siue personales concessuros: arguta per has nostras literas nobis explorata hanc nostrā deliberationem: ac fidem esse uolumus: nostrorum sigillorum adiecto robore. Vale.

Seneses Florentinis. S. P. D. N. uictri agri homo famulabat dilecto cui nostro Lauratio Petri filius: qui has defert litteras. Fecit illi ed. N. & clā fugā arripuit: & quod indignus facinus uideri debet: abduxit iumenta duo: asinos: & res omnillas praeter alias. Quae quē rursus improbi audet: & uniusque noster molestia & consueuerit. In quibus: quod forte accidentem omnium studiis: atque officiis adhibere uicissim consueuerit. Quare uenit ipse idē Lauren tium: auctoribus uobis iussu assequat. Rogamus igitur ut cui fauet iustitia faneat: & pro suo more iustitiam humanitas. Quod gratum erit nobis uicem redditori: officii: quoniam accidentis usus. Valere.

Seneses Cardinali Papiensi. S. P. D. Cum summa iucunditate acceptimus Summi Pontificis Sanctitatem ad instaurandum Italicum fedus: animus atque operam contulerit: quo fieri nihil melius: nihil salubrius potest: nec uel ad tuendam religionem: uel ad cohibendam Barbari hostis immanitatem: omnino accommodatus. Diuinum consilium: sancti propositum: mirandum in modum laudamus: & qui praeter ceteris pacem &

tranquillitatem amplectimur: Apostolicam sedem colimus: & qui illi præst: præcipue teneramur: cum sancta Romana ecclesia tam amoris vinculo q̄ agroq̄ finibus iungimur: itaq̄ uno cū illa spiritus uiuimus: cupimus in laicali foedus nostram quoq̄ ascribi: & includi temp. & cōmunem patriam. Damus ob id ad beatitudinē Pontificis literas. Oramus tuā. R. Dominationē: ut ad eam rem ipsam intercessionē: & diligēs studiū adhibere dignes: ut nos quoq̄ una Italici foederis beneficio perfruar: naur: ad quod rite exequendū precamur diligenter incumbat tua benignitas: Mandatū mitimus ad R. Cardinalem Archiepiscopum nostrū: Vale.

Enenses Cardinales Rauenatis S.P.D. Mirifice nos delectat sancti Sūmi Pontificis institutum uere inspiratū a Deo: cuius uice fungitur ad redintegrandū Italicum foedus: per quod maxime religionis christianæ piculo eatur obuiā: & salubriter fideiū generi contulaf. Ingenium ē nobis & nostræ ciuitati pacis studium. Sanctę Romanę ecclesię: & huius reipublicę incolumitas uno discrimine agitur. Fuit hæc patria obseruandissima semper Apostolicę sedis: ac Romani Pontificis. Qui nūc feliciter sedet: istis de causis uere affectus ē nobis. Apud eiuꝝ Sanctitatē plurimū ualera uocor: ita & gratia. Scimus tuā. R. Dominationē huius ciuitati saluū eius: & honori nūq̄ defuisse. Eam igitur uehementer oramus: ut in hac Italici foederis confirmationē ita efficeret: & apud apostolicę intercedere Sācitatē: ut quod maxie in illū potamus: nostrā quoq̄ pro suo merito includatur: ac nominatim exprimat respública: ut qui pacē imprimis amplectimur: cōmūnis boni & uniuersalis foederis beneficio: cū ceteris Italis Dominantibus perfruar: ad quod rite conficiendū facultatem & mandatū in. R. Dominū Archiepiscopū nostrū plenū liberūq̄ cōsumimus. Hanc igitur tuā. R.D. causā optimo huius patrię patri diligētissimē cōmendam. Vale.

Enenses Cardinales Reatino S.P.D. Magnā cepimus uoluptatem de Sanctissimi Pontificis diuino consilio: ac saluari instituto ad Italicum instaurandū fœdus. Nam ea res imprimis sanctę Romanę ecclesię incolumitatem: & catholicę religionis conseruationē: & spem certissimā pollicetur: ac uniuersū aduersus Christiani nominis hostes præfidium. Nostra re publica pacē semp̄ & unanimitatē amplectitur: & cunctis humanis rebus anreponit. Maxime semp̄ Apostolicam sedem: & summi Pontificis beatitudines ueneratur. Inconculsam illi tempore obediētiā: ac fidē præstat. In tuā. R. Dominationis intercessionē: quoq̄ præcipuo hæc patriam amore persequitur: uehementē confidimus. Eam igitur enixe oramus: ut in hac Italici foederis confirmationē efficiat: nostra quoq̄ includatur in publica: & pro merito suo cōgruentem locū assequatur: ut cū ceteris Italię potentibus: uniuersalis foederis beneficio gaudere possimus: pro quare assequenda: mitimus. R. Dominō Cardinali Archiepiscopō nostro mandatū: iussū penitus iussit: & fore cōsidimus: tua præsertim interueniente clemētia: Vale.

Enenses Cardinales sancti Sixti S.P.D. Quod fidenter scribamus: tuę. R. Dominationis benignitas fiduciam præbet: & in hæc cōmunē patriam: & in nostros oēs uera perspecta dilectio. Ioannes Antonii modestus Sacerdos: & nostrę diuisionis homo ab Ordinario Suanensis dyocesis Telamonis parrochialē Ecclesiā impetratū a parrochianis omnibus: quibus Sacerdotis probitas nota ē: unanimiter delectus: & a Suanensi deinde Episcopo confirmatus. Est Ioannes ille ipse Sacerdos p̄ suis integris moribus charus nobis: Telamonio populo apprime dilectus: ex eo ipso oppido oriundus. Id mari proximū ē: ubi & portus crenis natus celebrer. Locus suspectus: ad uenis minime cōmittendus. Oramus tuā. R. Dominationē: ut intercedere dignetur apud Sūmū Pontificē Sācitatē: quatenus Ioannes ipse homo noster peregrino homini præfata: & uoto populi illius: supplicationi nostrę: & firmiori oppidi eius securitati: a benignitate Pontificis planissime consuleretur: quod accedet ad multosq̄ beneficiorū cumulū: Vale.

Enenses Cardinales sancti Sixti S.P.D. Vt sæpe tuā. R. Dominationi gratiam persoluimus: suffragiū multosq̄ beneficiorū benigna collatio. Itaq̄ cū intellexerimus Siluestri Montuacium: ciuem nostrū benigno fauore adiutum a tua. R. Dominatione: quas per litteras agimus: etiam illis quoq̄ maiores habemus: gratias: & pro uetere nostra fiducia: quæ intelligimus a tua. R. Dominatione dari nobis: etiam Dominicū Montuacium Siluestri ipsius fratrem germanū in suis negociis diligētissimē cōmendamus. Ac placebit nobis plurimū: si (ut ceruo speramus) nostrū senecit cōmendationem perefficacē fuisse. Est enī Dominicus: quoq̄ ex his: q̄ nostrā regunt temp. admodū charus nobis: q̄ tuā. R. Dosa grauficari cōpimus. Vale.

Enenses Ducē Ferrariensē S.P.D. Sumus fortasse cunctan nimis diu respondere iis: quæ de prædaro Equestri dignitatis uiro & loris probe consilio. N. scripta sunt. Id fuit certe causę: quod cupidi: ac supra modū auidi grauficādi etę Illustr. Dñi Antoni: quā p̄cipuo quod l' amore & iūmā charitate cōplectimur: sed & illū afficet honoribus: q̄ cū suis laudibus sit tanto pe ius Illustriss. Dñioni charus: nō pōt nobis nō eē charissimū. Experiebatur oria: l' fore dareē uia ad Præturā assequendā: facultas. Vex ita leges: ac ciuitatis habēnti tū: qbus: nos parere necesse ē: ita qbus discedere nullo mō ē oblatā ratio: ut p̄ter mētē nostrā p̄sentē tēpore tabellari cū his l'is dimiserimus: nō sine maxia aīorū molestiasq̄ ea nūc fieri nequāq̄ potuerint: q̄ certe cōmuni desiderio optabam. Q. & uera & p̄batiſſima Fraternitas: postulat. Tua Illustriss. Dñatio corda spectabile & studiū: nos uero obseruabimus tpsū: & quod p̄ disciplinā ciuitatis licebit.

pro virili nostra nō oblitiscemur eius: quē intelligimus diligētius cōmēdari. Siquidē mens nostra ē cunctis in rebus summā praeferre benivolentiā. Italicū fecidus: de quo feriendo Romae apēbat: sine pellari: scimus non latere tuam illustriissimā Dominationē. Obseſi Volaterrani oppugnant: sed non dom expugnantur: Noni est aliud nihil. Vale.

Seneses Massano Episcopo. S. P. D. Bene de parva meritis grātia libet persolvimus. Plurimū nos delectat optima isthuc voluntas: & habere apud S. mī Pontificis sanctitātē eiusmodi interese: forē plurimū gaudemus. Deū quāsumus: ut. R. tuā paternitatē & maiorem indies: & glorioſiorē efficiat. De controuērsia Massana cum. N. nihil quod scriba mūs opus ē. Neq. n. putamus tui Episcopatus interesse. Sed aderit in tēpore tua. R. P. & coram poterit his de rebus haberi sermo. Pergat oramus: ita. R. paternitas & cōmunē iutare patriam: & utercom: ac maximā in eam benivolentiā indicare. Vale.

Seneses Frāscō Cardinali Senenſi S. P. D. Binē litera eodem nobis reddite tempore perq. gratā extiterūt: duplex pactum opus: quod salutare admodū: certe q. grāssimus. Nūquā deest tute amantis patris officio tua benignitas: cui ut & crebras: & ingētes agamus grātia: ratio efficiat: & multoq. beneficiog. memor animus. T. R. D. ad prosequendum cohortari: nihil est aliud q. incitare sponte currentē. Iam iam iuxta Romā arripit Nilcolaus Seuerinus Legatus noster. Caeteris de rebus corā uerba faciet. Vale.

Seneses Procuratori Cisterciensis ordinis S. P. D. Quoniam putamus. R. paternitatē tuā nostrā amare temp. quandoquidē nos tuā uirtutē ac dignitatē magnificimus: iudicium do amoris postulare uidet: ut & uicissim cū fiducia postulemus: quae sunt nobis grata futura. Filios: ac fideles nostros: cōmunitatē ac populū oppidi Abatiq. sancti Saltatoris: ne hemētē diligimus. Cupimus illos plurimū iuuari. Oramus igit. tuā. R. paternitatem ut omnibus in rebus eisdem humaniter suscipe: & benigne tractate uelis: intercedentibus nobis: tua opa ac fauore: etiā a tenerabili patre Abate monasterii sancti Saltatoris tui sacri Cisterciensis ordinis: quae iusta & consueta sunt: planissime consequantē. Erit id nobis q. grāssimū: q. putamus conferti nobis: quae in filios nostros liberaliter conferunt. Nos uero: siquid ē: quod agendū cenſeat tua R. paternitas & honori: utilitati: & cōmodo eius futurū sit: libet efficiemus: & repetiemur ad tua beneplacita ualde propensi. Vale.

Seneses Papae S. P. D. Alias tuae Sanctitati cōmendauimus causam. N. ciuis nostrī: quē & ob generis claritudines: & multo magis propter summā modestiam eius ac uirtutē uehementer diligimus. Is habet non nulla iura: quae sibi ab Apostolico sisco debentur. Supplicamus tuae Beatitudini: ut causa plane cognita: quam Castellanus Episcopus dilectidius explicabit: dignet demētē exaudire iusta potentem: quod impetrare facillimū est ab eo: quo auctore ubiq. terrarū iusta seruantur. Vale.

¶ Patentes Literae.

Dominos: Principes fratres: & amicos nostros rogamus: ad quos hae nostrae pertinerint literae: Subditijs uero nostris: ac municipalibus imperamus: atq. edicimus: nos: qui Senenſi praesumus reipublice: ut perspecta uirtute: & maxima multa rerum pericia. N. Aegypti: q. per haec tempora cū cetera uaga Aegyptiog. gēte lustrat Italias: & orbē circū: cum ipsū. N. liberaliter suscipiat: humaniter tractent: & magna benivolētia ple quantur: & tam ipsū q. comites eius libere quacūq. ire permittant cū psonis: & rebus suis oibus: omni molestia: atq. impedimēto cessante: & absq. ulla solusione pecuniae. Nā dici nix pōt: quāta pollet industria: & multa: atq. incredibili teq. tum notitia: tū etiā exercitatione. Erit omne in ipsum: ac suos collati beneficii: genus grāssimū nobis: qbus nihil pōt esse iucundius: q. uirtutē & industriā nostrorū hofum in lucē prodire: & premio: atq. debitis honoribus affici. Valeant: q. legerint.

Seneses. N. S. P. D. Copular charitas: quos etiā longa diſiungit spāia. Ac nos qdē Magnificētia uestra uehementer diligimus: & quemadmodū iuadēt amicos: lepes: cū fiducia petimus: quae iusta putamus. N. quidā noster: & curā equog. gerēs: creditur pecuniā. xviii. aureos. N. notario & cūi uestro: quēadmodū pspicta documēta declarata tetrographū manu eius: cui credita pecunia ē: abnegari facer: qd iustū erat: atq. pecuniā solueſt recusat. Suppſit illius heredes. Ab his petit pſatus. N. ius suū. Oram q. uſas Magnificētijs ut re dilucide cognita ac ueritate pſpecta: p sua iustitia iubeāt homini nſo iustitiā cū uſo fauore mini strari: qd q. uis honestū sit: tū grātē ascribemus: paratū hae & maiora uſo ſituri libet effici. Vale.

Seneses Cardinali Reatino. S. P. D. Scimus tuā. R. D. maxime improbitatē: atq. iustitiā execrari: & magno studio tueri: q. iusta petunt. N. cuiuspiam: q. nup cū ſtrento Luca Reatino mitebat. N. noster: qui equos uectores alit: Equū cōmodanū pretio: accepti: abiit: & nūc praeter Equū reuertit. N. ipſe: atq. (ut accepimus) ad Reatinā ſeſe urbem conſulit. Damnū iuops uir patitur: q. Equi ueſtura familiā nutricaſ. Oramus. T. R. D. ut digne ratur efficiere ſua benigna interuentione: ut Equū & ius suū homo noster aſſequat: quod & iustum erit & nobis etiā grāssimū.

Senes Antonio Vercellensi Sacri ordinis Minorum Euāgelice veritatis egregio Con-
cionatori. S. P. D. Iampridem magnificere cepit nra ciuitas & hic populus tua doctri-
nam: utraque integratē & in annūciando uerbo Dei miram ac præclaram eruditiō-
nem. Cupimus autem ob eam causam nos in proxime futura Quadragesima in nostra
turba affuturum: & in religiosissimo atque ornatissimo templo eius: quo dies pleriq; &
populi turba conueniunt: euāgelizare Saluatoris oracula & diuina legis mandata. Quod non nisi
doctissimis tuis: & quos spectata uirtus ac perita sititribui minus confueuit. Credimus ad id sum-
mum Pontificem ad te dedisse litteras. Hortamur igitur te: ut libet earum prædicationis prouinciam
suscipias: & in tempore ueli adesse. Cuius rei tuum expectamus responsum: quod futurus potamus
pro toto: ut populi nostri deuotioni ac saluti facillime consulatur. Vale.

Seneses Cardinali Papiensi. S. P. D. Qui finem spectamus huius: certum est nobis nihil
prætermittere: quod expeditiorem ac faciliorem uiam præbeat: præsertim uero quod ex
tuae Reuerendissime Dominationis uideatur sententia. Quare ad Baldium datus li-
teras: iubentes: ut quoad fuerit opus: non adestet solum: sed tui ubiq; pareat insistentis.
Causam Iacobinog ad Senarū retulimus: nam satis p̄ uoto affecta ē: & mox reddemus
confectam. Profit illi imprimi tua. R. Dominationis cōmendatio: cuius quantum & iudicium & uo-
luntatē faciat nostra respub. nemo ē: q; nesciat. Vale.

Seneses Florentini S. P. D. Nihil difficile est iis: q; uere amant: & suapte ingenio iusti-
tiam cōstantē: ipsi sua dederunt: iusta sunt Floris & Petrus Paulus quippam ex Plega-
rio: tui agri accolæ causam intendit Petro Antonio Dominici filio: Sarteanensi mu-
nicipi nostro: & uelut crediores superioribus diebus cor- ruit hoīem nostrū ad depōsi-
tum dandū: & præter lusu præter æquū & bonū: penes quē depōsitum erat perfolu-
tum argentum compellit: quod reus minime se debere proficet. Cupit ob eam cau- am cū a iudicis
rationē ponere. Quod nostra quidē sententia iure negari nemini pōt. Implorat igit uestrā op̄t: ut
iura humanitate pateant: utroq; iura: ut p̄specto uero: neutri fiat iniuria. Qd tū dē cōq; cōsentimus
nihilō tū minus apponemus & grang. Vale.

Seneses Summo Pontifici S. P. D. Cum intellegamus tuā Beatitudinē uere nostram ama-
re temp. & ciues eius paterno semp a more completi: sidenter & qua filios decretū mi-
li prece tuae Sanctitatis eos præcipue cōmendamus: quos in nostris numero magnis &
ingeniū & doctrine laudibus præstare cognouerimus. Proinde Alexandrū Aringeriū
claris nati parentibus: iuris Doctore: q; inde usq; a paruulo in præclara bonæ animi
exercitatione uersatus ē: & cū morum grauiate summā permiscuit: eruditionis: cū ad Clerum & ad
sacerdotiū dignitatē intendat: cupimus iuuari nostris precibus: quibus cōmota tua Sanctitas: & ipsius iuri
inducta meritis dignabit cōmō & honore: afficeret plurimū uarietate huius ciuitati placebit & aco-
piet dubio p̄tē etiam magni beneficii loco. Ita p̄ siquod in nostra diuione beneficium uacare contin-
gat: in quo iūdi & dari Alexandrū ipsius uirtutis premium: & per eius uirtutē beneficii digni fauiste
ri possit: supplicamus deuotionis tue Beatitudinis: ut hūc ciuem nostrū & charū nostris omnibus cle-
menter suscipere dignet: & in beneficio conferendo exaudire nostras preces: & Alexandrū imprimis
cōmendatū habere: de quo ea est ciuib; nostris firma spes: ut patris respondeat laudibus: & honori-
bus dignus ciuis facile uideri possit. Vale.

Seneses Franciscō Cardinali Senensi. S. P. D. Diligimus mirifice p̄ uirtutem & doctri-
nam: ac probatissimos mores Alexandrū Aringeriū Doctorem pro ætate ingenio:
eruditione: & sapiennæ laude præstantem: & cum cupimus uehementē & cōmodo & ho-
nore iuuari. Confidimus plurimū in tua. R. Dominationis benignitate: quam oramus
ut: apud Summi P̄siciis Sanctitatē dignet eum ipsum Alexandrū: ciuem nostrū dilectū
imprimis etiam facere gratiorē: & siquod beneficium uacare congerit: in quo & uirtuti eius uirtū
& expectationi nostræ satisfieri possit: ita intercedere: ut mereat tanto adhibito patrocinio: optatū no-
stri uoti effectū ciuis noster consequi. Est. n. filius certe claro dignus patre: & q; paternā laudē facillī-
me cumulare possit. Vale.

¶ Patentes Littere.

Nos: qui diuino numine disponente: summū Senensis reip. gerimus Magistratū: diuiter
solos ciuitatē Rectores ac Principes populorū etiam atq; oīa oramus: ut subditi nostris
ediciamus: ut nostra cōmēdatione clarum uirū. N. ac spectabilē Equitē amice atq; ho-
uorifice tractare uelint: & liberū sibi cū suis comitibus (cū modo nec hostes sint: nec exu-
les nostræ reip.) accessum ac recessum præbeant: quocūq; gentium iter illis agendū sit.
Quod certe nostro Magistratui & populo Senensi gratissimū est futurū. In quaq; rex testimoniu has
patentes nostras fieri iussimus: & sigilloꝝ nostrorū munimine roborari. Valeant: q; legerint. Datum
in nostro palatio: die hoc.

Seneses Regi Neapolitano. S. In te. N. cum nostra Republica accepimus & quæ sapientia
tua Maiestas scripta sunt: & quæ prudentis loauis Trochili Scribæ & familiaris eius
exposita troce. Ea uisa est Senatui ac p̄pō nō grauior: nō mō: q; nulla nra ciuitas obli-
gatione tenere: nec quæ cū patre pacta erat: filio stipēdia deberent: uerū etiā quod ira

se gesserit: & nōnulla præterea. N. adiecerit: quæ a iustitia-moderatione-tranquillitate aliena uideret: ut: quæq; tollerare nihil est aliud-*q* licentiam laxare indigna audientibus: quod puramus nequa*q* tuæ Maiestati probari: quæ una nouit imprimis-parcere subiectis: & insolentes debellare. Neq; enim æquo animo ferendum uidetur: si qui impares sunt-alios iniuria laceſcunt. Noſtra uero Reſpublica quæcumq; obuiet: ea belli iure- & legitimo quidem atq; optimo iure obtinet: quod tuæ Maiestatis ſapientiam nequaquam ignorare arbitramur. Sed non eſt ea ſcribendi lectus. Nihil igitur mirum uideri debet: ſi libenter omnia diligentiſſe Senatus noſter: quippe multa erant: quæ cauſam perdiffidlem redderent. At micæ ceteras rationes: & ſi multe & grauē erant: noſtra iu tuam Maiestatem obſeruantia- & fides. Pēpigitur autem poſſiſſimum tuæ Serenitatis in*u*iu cum. N. quæ ex tuæ Maiestatis ſentēda eſſe cognouimus ſc̄ta ſc̄dēta hæc referret: rei ſeries- & ſingillatim omnia ſc̄tus Ioannes ipſe Trochulus: qui & mentem noſtram- & rem omnem rite percelleret: explicabit ordine. Operam dabitur: ut non in hæc reſolū: ſed in ceteris quoq; omnibus ſummam tuā Maiestas populi noſtri deuotionem perſpiciat. Eam obſecramus: ut corda ipſa & optimam noſtras metiatur uoluntate*q*. Quod ſi forte uideamur cunctati longiſſa cauſam dedit. N. q; rebus iam tranſactis ſcriptulum iniecit. Vale.

Enenſes Regi Neapolitano. S. No*ſ*: qui tuam Maiestatem colimus: conſiliis eius libenter acquieſcimus: pacem tuetur: præclarū diligimus. N. genus. ſc̄ta ſc̄dēta- rei ſeriem mentem noſtram & ordinem oēm probe Inſtructus poterit ſuſti*ſ* coram explicare. Sc̄tus ipſe Ioannes Trochulus: quod ſi ſerius factum uidetur: tribuit tuā Maiestas. N. qui nē iam tranſactis rebus ſcrupulum adiecerit. Nos tamen nihil ob id quoq; imitati tuæ rationem Maiestatis rebus ceteris præſerre inſtituimus: apud quo in illam ſincera eſt- & explorata fides. Sed dum ea cum Ioanne ſcriba ageretur: interueniens clarus Eques & tuæ Maiestatis Legatus excellentiſſimus Antonius Cidellus- eius nomine noſtrum ſalutauit Magiſtratum: & incunda nuntiavit nobis: agi prædare cū tuā Maiestas: ac toto eius ſplendidiſſimo genere: conualeſcere illuſtriſſimum Federicū: ſtorete Regni opes- & fortunæ: cum q; his bina pacta ſponſalia: atq; inter præclariffimos Italix Principes atq; uictoris uincti glutinum nechi: & nobis uere gaudemus: & uobis ex optimis animis gratulamur: exiſtimantes ea fore omnia ad ſtabiliorem pacis atq; o*ſ* firmitatem: & tuæ Maiestatis maiorē in illuſtrationem gloriæ. Atq; ut ita proſpere ordant: ſine tibi ſauſta & læta omnia: annuat ille- quæſimus: a quo omnis poteſtas eſt: atq; man aut omnium bonorū genera. Nos ob eam tantæ incunatæ participatiōem agimus: & habemus q; maximas gratias tuæ Maiestati: quam uelut optimū auctorem pacis- & noſtræ ciuitatis beneficiſſimum partem: ſummam tueri ſollicitatem uehementer optamus. Vale.

Enenſes Franciſco Cardinali Senenſi. S. P. D. Frequētes & perbenignæ tuæ. R. Dominationis literæ: ut eam frequenter collaudemus: & ingentes agamus gratias: nos inducunt: quod & incunda facimus: quemadmodum grata habemus ſemper: quæ ſcriban*ſ* tur ab eis: & quoniam ſtudio omni patriam iuuat: & hanc tuetur Reſpublicam. Idcirco facile patitur: ut ſi eius- quotiens opus acciderit: ſauore- conſilio- opera fidenter utamur. Commendauimus ſp̄tus tum uoce tum litteris cauſam. N. Domini. Nonit tuā. R. Dominationē q; noſtrę inſerit Reipublicæ- eum ipſam habere concordem: & non abalienari a noſtra ciuitate illius animum. Nonit eius ingentium: & quantam habeat ille in noſtra Republica fiduciam: q; ſi mirer opinerur ualere apud tuam. R. Dominationem noſtras preces: & totius ciuitatis ſtudioſam cōmendatiōem. Non erit tibi diſſicile- ad cauſam recte moderandam- accommodatam reperire rationem. Quæſumus igitur: ut patriæ commodo- & optimis ab iis adducta rationibus- excogitare dignetur tuā. R. Dominationē niam eiſmodi: per quam in cauſa. N. utiq; pari recte & commode conſultum uideatur: ſi nihil tam diſſicile eſt: quin quærendo inueſtigari poſſit: ei præſentis: qui conſilio- ſapientia- & ratione præſtat & uſu. Placebit plurimum uniuerſo huic populo: ſi intellexerit. N. Dominus: & ſe a nobis nouiſſime cōmōdant: & per noſtram interceſſionē apud. T. R. Dominationē gratiam affectum. Vale.

Enenſes Regi Neapolitano. S. P. D. Maiestatem tuam æqui- & recti ſeruantiffimæ ſc̄d & uere paterna affectam: nō dubitamus ſidēter rogare: & ei filiali fiducia commēdare noſtros: quos charos habemus. Franciſcus Angeli Craſſeranus dilectus fidelis: cui hæc literas dedimus: dicit ſe Magnificū atq; excellentiſſimum Domino. N. cre*ſ* didiſſe nōnulla pro quibus uis quedam ſibi pecuniarum deberetur- atque ardire. cc. Vir bonus eſt: & inopia premitur: & ius ſuum petit: quod reddendum ſibi a præſato. N. propter probitatem ac uirtutem ſuam confiſidimus. Sed precamur tuam Maiestatem: ut auctoritatem quoq; ſuam ac benignū auxilium adhibere dignetur: quo redeat in ſi compos factus: q; etiā propter neceſſitatem repetendæ pecuniæ: nō ſine grati incōmodo- longi inieris laborem ſuſcepit. Sed diligentiſſimæ tuæ ſereniſſimæ Maiestati noſtræ Remp. & ſtarū cōmōdamus. Vale.

Seneses Patrimonii Gubernatori, S.P.D. Gratū fuit nobis intellexisse homines nequā & homicidam, N. quendam uelratem incidisse in manus tuorum: cui qui recentē cede pollutus est in oppido nostro Cellarum: & ulteriora facinora impudenter se paratū minabatur: dignas suis facinoribus poenas luat: quæ qualia sunt & q̄ multa ab eo commissa & compertum est: & enarrare superuacuum. Quod igitur diuitia disponente iustitia: & tuorum laudando ministerio hæcenus factum intelligimus: cum seruetur is malefactor custodiam & uinculis: tuo quoque iussu oramus: ut mature conficiatur & subiciatur ita iubente R. Paternitate parida. N. iusto indicio: ut & ipse posthac malefaciat: & ceteri ab improbitate & iniuria deterreantur exemplo. Erit gratissimum nobis: qui tecum una iustitiam & rectam uiuendi rationem seruari cupimus. Vale.

Seneses Græci extorribus S.D. et fortunam meliorem exoptant: ac sedes quietes. Sed tuis: quæ nobiscum egerimus: q̄q̄ libenter lætiq̄ a nimis assensū fuerimus: uotis ac postulatibus uestris. Probe nonnihil Senatus nostri & populi huius optimam uoluntates. Communi consensu conuenimus: ac fœdera pepigimus. Quorum exemplū mittimus: quem admodum per uelras efflagitasti litteras. Nos constantes enim: fidem summam cum beniuolentia præstituri alacriter expectantes uestrum ac uestrorum aduentum: quos praedipno studio ac summa exoptamus lætiam: nec usquam aut officium nostrum: aut fides deerit: cuius seruantissima est nostra Respublica. Expetimini nos amice in uestrum praedatum genus: ac benigne affectos. Superest: ut ipsi quanto fieri possit: maturius uestrum celerem aduentum. Nam uniuerso huic populo operari tenetis. Simul legare placeat ad nos quempiam cum mandatis uestris: qui rara habeat uestrorum nomine: solemni ritu: quæ acra nobiscum conuentus: cum quicquid merito inter eos facientes recepimus: quod iustum uidetur: ita erit per q̄ gratum nobis: quibus & ad nos nostra profectio & tuiæ confutatio erit sane perinocua. Illustrem Domini ū Annam & uestros oēs saluos esse: ac fœlices optamus. Valete.

Seneses Sūmo Pontifici, S.P.D. Cum haberent Castrileonenses subditi nostri sua quædam arma in nostris pabulis non longe ab Ecclesiæ finibus: nonnulli milites: qui castris & Patrimonii agro hibernantes ingressi: nostros fines: compluria ex eis armentis pecora abegunt: partim autem ex eis cœsa sunt: ad eum: partim inoderunt in manus Domnarij Patrimonialis. Non possumus non dolere: cum intelligamus nostris & uim & damnum inferri: nec dubitamus iniustum omne præter mentem tuæ Sanctitatis fieri: quæ iustitiæ aueror est. Tria igitur supplices tuam beatitudinē oramus: q̄ nostra sententia iure nos a tua iustissima Sanctitate impetare liceat. Primum: ut pro cœsis pecoribus ab illatoribus rependarur æqua pretium: ita ut qui iacturam passi sunt: Deinde: ut ex animalia: quæ penes Dohanerium sunt recepta: confestim abibere reuertantur. Nec enim satis honeste pro singulis illis ab eodem Praefecto Patrimonii singulis atque repositur. Postremo: ut tuæ Sanctitatis iussu atq̄ edicto moueant tam milites: q̄ ceteri omnes: ita demum uideantur: rapiendis rebus abstinere: nec tale aliquid posthac fiat. Quæ ram & si in te nobis peti uideantur: apponemus ea tamen gratiæ: & quæ multa quotodie conferuntur: beneficiorum cumulo. Vale.

Seneses Perusinis, S.P.D. Percrebrauit apud nos Magnifici Domini Fratres & amici nostri charissimi: uestras Dominationes super insitissimæ ad Clanas nouas Turrim constructæ regione eius: quæ nostræ diuisionis est. Ea res nobis non mediocrem admirationē peperit: Nam a uestre amicitia iure & nostræ munus beniuolentiæ necessitudine alleuata nisa est. Nos autem id nobis iam pridem persuasimus omnia & æqua & amicitia: iura a uestra Dominatione illæsa semper atq̄ inuiolata seruari. Nos uero ob eam causam malumus semper uestris obsequi studiis: q̄ nostris commodis inferuire, huiusmodi aliquando decreuissimus: nonnumquam autem inuere ad Scatonium oppidum confabulari: qui nostræ Republice utilitati & commodis plurimum congruebat: uicinis tamē exhortationibus adducti: atq̄ amore commouiti: opes istiusmodi omnes reliquimus: & uestre morem gessimus uoluntati. Vestras quoque Magnificas Fratritates hortamur: ac vehementer oramus: ut instituto desistant: quæ nihil omnino factoras esse confidimus: quod non iustum atq̄ æquum sit: & optimæ rationi consentaneum. Id namq̄ uera Fratritas recta amicitia: optima uicinitas: ratio deposcit: quæ in maxima coniunctionis parte reponitur. Id nobis profecto q̄ gratissimum futurū est: & summi amoris: quoniam semper experti sumus: optationem plurimū augebit. Vestras Magnificentiæ optamus incolumes semper ac felices esse. Valere.

Seneses Florētinis, S.P.D. Accepimus a Magnificis Fratritatibus uestris: binas eodem tempore literas: & alteris quidem Montis Polinaniensium expostulationes referuntur: quos afferunt Magnificentiæ uestre queri in eorum agro fieri nonnullas populationes: & pecoris nonnullam prædam agi a militibus nostri exercitus. Id nobis graue ac permolesum est: & prorsus acerbe ferimus: q̄ & cū omnibus iuste ac pice uite cupimus: & usq̄ ois omni studio iura inuiolata meri: qd̄ nō mō uicinitas ratio postulat: sed & Dominationis uestre: recta ac probatissima erga nos beniuolentia. Acquid dānissimū iniuria. Menus Polinaniensium

libus illatum est præter mentem nostram ac præcepta omnino factum esse notterine Magnificentiæ vestræ. Curauimus tamen omni studio nequa posthac oriri possit iusta querendi causa. Quod uero alias fecimus: multo nunc accuratius repetemus: & Prætoribus & Cõmissariis nostris præcipimus ut nostros milites coherceant: ne posthac audeant uel minimas quidem uestris hominibus iniuriam auertere: ac si quid reperiri queat: citrabunt iussi nobis (quoad fieri poterit) resarci. Quippe qui & nostræ seruandæ amicitia: ac perpetuo tuendæ pacis studiosissimi sumus. Quanquam a nostris Prætoribus accepimus literas: quibus certo significant Monas polianenses a nostris militibus inuasisse quædam: & ablata perhibere: & conco. Inter inter eos causam omnem conuolauit esse. Quod autem alteris literis offenditis: nostri & cõmodi & honoris magnâ habere rationem: quod ueros amicos de cetero uobis dubium nõ erat: quibus summa in nos beniuolentia & charitas comperta ẽ. Talis autẽ grauitur Sigismundi claudisum a nobis discessum: id quoq; certo cognouimus: misisse uero Oratorem: qui & cunctis periculis propulsandis intenderet: & illius exercitum a uestris finibus arceret: ac Flammiam uerfus celere iter dingeret: sicut & factum ẽ: magnam agimus uestris Magnificentiis ac peringentem gratiam: speculis profecto beniuole: atq; amice. Quod uero ad ipsius Sigismundi questus amicit: nõ pro illi semper ferenda sententia ẽ: qui conuenerunt. Nos potius in illum q̃ iuste: q̃ merito queri debeamus: aliud erit opportunius scribendi tempus. Siquidem putamus uestras Magnificentiis pro summa sapientiã plane perspicere: utrum nos potius an illam queri oporteat. Sed quod humaniter uestram operam deferat: summam habemus uestris Dominationibus gratiam: &que feliciter Valeant.

Senẽs Episcopo Tridentino. S.P.D. Nihil est quod iure primũ: & tua deinde humane frenata tua paternitate nõ audeat petere aggrediamur: q̃ tuæ cunctis in rebus alacres: sumus mores gerere uoluntati. Aloytiũ s̃ igitur Petri filius Comparius: cuius uobis dilectissimus: Tridenti a des quasdam possidebat: de quibus cõ a nõnullis orta controuersia esset: subrogari tandem ẽ a quibusdam eius procuratoribus. N. qui Aloytiũ causam metuer. Is cum eius aduersariis conuentione facta: accepit tandem ex illis: quibus cõ lis ipsa necebat. c. xxviii. aureos. Quid multa? Hanc tibi pecuniam præter æquũ & bonum. N. rednet. Eam extorquere ex eius manibus perdifficile est: ut hæc sunt tempora. Proinde tuam Paternitatem hortamur: atq; oramus: ut huic cui nostro ius summariũ atq; absolutũ libeat magno fauore miserris: ut Aloytiũ ipiũ: uel cuiuscũq; illi mandatum eiusmodi dederit: mo iussu atq; opera: debita pecunia persoluatur. Id cum iustissimũ sit: erit nobis quoq; gratissimũ: paratis tũq; paternitatis obsequi uolentia. Vale.

Senẽs Cardinali Vrsino. S.P.D. Redditũ sunt nobis. T. Reuerendissime Dominationis litteræ: quas & pergrate accepimus. Quippe qui tuam tum reueres beniuolentiam: tum præcipuam notissimam charitatem. Ea nobis gratissima est. Nec multæ ac totiens repetitæ. N. in nos iniuriæ: poterunt tamen a tũ Reuerendissime Dominationis obseruantia & cetera Magnificis & dare Vrsinæ domus amicitia detertere. Si ille uos crebris promocat iniuriis: nos tamen alio animo in. N. alio certe in tuam Reuerendissimã Dominationẽ: & reliquũ sumus celebre Vrsinorum genus. Sed quæ nostræ sententiæ sunt: ea apud tuam Reuerendissimam Dominationẽ exponenda mandauimus Reuerẽdo patri Alexio Episcopo Cusino cui uostro & Oratori dilectissimo: cui oramus. R.D. T. ut in cõcis explicandis ab eo plenã & credulamur nobis ipsis adhibeat fidem. Felicitate ualeat tua. R. Dominationi: cui nos plurimũ cõmendamus.

Senẽs Patrimonii Gubernatori. S.P.D. Acceptis litteris tuæ Magnificentiæ: diligenter omnem ad ueritatem rei explorandã operam & industriam adhibuimus. Comperimus tandem prædam i hostili agro factam extinxisse: & actam ex. N. solisquem loci consistat nostrorũ hostium esse. Itaq; patet iustam esse ac legimam prædam. Nos uero multas cogere nõ possemus ad restituenda: quæ iuste parata sunt: cum illa etiam: quæ iniuste rapuerunt: ab eis errorqueri possint. Nouit tua Magnificentiã militum mores. Cupimus in super nostros ciues & Cõmissarios consuetuere: qui pro illorũq; Sines & pecus amiserat: & humaniter succurrerunt: & cum suo inuicem modo pecuniam persolvere. Scimus tuam Magnificentiã non postulare nisi quæ iusta sunt: cuius obsequium ac morẽ gerere uoluntati: omnibus semper in rebus paratissimi sumus. Vale.

Cassus Papa Tertius Dilectis filiis Senensibus Salutem & Apostolicã benedictionem. Sensimus cum magna admiratione atq; molesta deuotione uestras a firmari a multis non solum inuoluntate: sed in totum paratas esse in conuoluntatem cum Iacobo Pidentino: pro cuius euerione atq; exterminio sola uestra causa nos suscipimus cum tanta impensa: alieno tempore difficile inceptũ: ac displicens multis ex his: quibus in ceteris rebus obis uellemus maxie cõplacere. Velut Neapolim dici scripsisse. N. q̃ statim nobis fuit signifi. cãtũ. Cũ tu talia de nobis possemus iduci ad credẽdũ. Statim hac re audita: uocari ad nos fecimus dilectum filium Bindũ illud Doctorẽ egregiũ nobilitatis uestræ Oratorẽ: cuius prudentiã & modũ euocis i rebus diligẽter fuerat ualde probamus. Nam ẽ hõ iteger: uerax & probus: & magna cõ fide

Solertia quæ modestia se in isto negotio nobis semper exhibuit in factis nostris indolentiose se gerendo. Ipse nobis aliquantulum dempsit admirationem: asserens se fore vos omnino esse facturos ea sola in isto negotio: cæteris quæ nos vobis mada remus: rogans atque obsecrans: ne aliter de vobis quæ ipse dicit: credere litteris quorumcumque: aut verbis morderemur. Si ita erit: potius volumus credere de vobis remanemus contenti: præsertim videntes parum admodum negotii testare ad finem victoriosum ex hoste reportandum. Scitis filii dilectissimi: vos ipsi ad finem oia negotia bona ratione ordinari: qui quidem si bonus et laudabilis fuit oia si malus vituperabilis. Unde potius nobis manifeste conclusi oem huius negotii vel laudem vel ignominiam ex isto ultimo actu pendere: si fiat concordia cum magno nostro dedecore: Iacobus ipse Picinus videatur superasse. Nam de isto Còmitale Portensi aut Antonello Forthienti non expedit vos moveri. Sunt enim res friuolæ: & paruo labore potest huiusmodi damnis obviari: quod nos intendimus facere tina vobiscum. Sitis memores nos causa vestra hoc bellum suscepisse: si nostræ voluntati contra veneritis: fidem vestram & dignitatem violabitis. Valete.

Senenses Beatisimo Patri. S. P. D. Accepimus nuper cum summa veneratione ræ litteris Sanctitatis: primò ad mirantes acerbè doluimus: suboriat esse suspicionem nostræ immutatae sententiae: (ut opinamur) improborum hominum patissimis & criminatioribus. Mox vero sponte omne subtilimus animorum molestiam: consilii nostri inconcussi animi: & sinceri firmiterque propoliti: & simul ræ admirabilis pietatè: non ignorant. An possit oblitus illo tempore nostræ civitatis immortalis beneficij: quo tua clementissima Beatitudo nostram servatam libertatem & statum: hostium propulsavit iniuriis: ipso hac tuenda republica: difficile & graue bellum suscepit: sub umbra aliaque suarum protegit: a tantis periculis Senensem populum? Scimus nullum posse pro tantis muneribus suis digni referri gratiam: sed habebit certe: quam pendere non naler hæc civitas: quæ diu manebit: quoad habunt eius merita: cuius nos memores sumus: ræ benignitatis: iam pridem decreuimus: cum cæteris in rebus: tum in hoc maxime bello: ea uelle ea sectari: ea agere: quæ tua prouidentissimè instituit Sanctitas. Id constanter persecuti sumus: id extorque: ex consfratissimis nostris mensibus nemo: nemo Beatisime Pater extorquere unquam poterit. Stabile nostrum propoliti nemo Pastor demensissime fuit: si sen fraude ulla poterit immutare. Totius potius concitator orbis: quæ nostra narratur sententia. Scimus ad finem referri oia: qui si bonus sit: & quæ ad eum iniectione: rebo na esse mala: uero: si secus. Et ita quidem Sanctitas finem sibi propoluit: victoriam: atque hostis expugnacionem. Nos vero nullum sectamur finem alium quæ tua Beatitudo voluntatem. Qua profecto mensura: consilia: cogitationes: promissiones: opera nostra merentur oia. Quas igitur tuæ Sanctitatis fuerit voluntas: eiusmodi erunt & consultationes nostræ oes: & actiones. Atque id sibi quæsumus: omni penitus suspitione submota persuadeat tua Beatitudo. Nempe ueremur: ne improbi quidam: ferere discordias: uelint: & suis fallaciis moliri nobis aduersum aliquid. Vera profecto Apostolica uox est: quæ ait: Quis scit hominid: quæ sunt hostis: nisi spiritus hominis: qui in ipso est? Nolimus in notescere nobis: cuiusmodi mendaciorum inculcator. Nam uimis graue nostrum: exarscat in illum odium. Mendaces sunt: qui nos letitatis accensant: impudè res: cui uim sibi diuinam intendunt: quasi cogitationes scientes hominid. Opera nostra labores: diligètia industria: indicere nostros: quales sint animos. Nos memores nostra causa tam benigne suscepim hoc bellum: a tua uoluntate atque iustissimo nunquam desisteremus: in hoc existimantes: nos esse nostræ reip. salutem: cui certo scimus: cum summa pietate consulaturam esse: tuam beatitudinè: & uide facere: per grati: deuotissimi filii: atque obsequendissimi clientis tuam Sanctitatem suppliciter obsecramus: & hæc tam grauitè preffam & tueram civitatè: summis beatitudini tuæ precibus cõmenda mus: sperantes illius prouidentia: has molestias ppediat sublati iri. Vale.

Senenses. N. S. P. D. Cum nostræ civitatis uetus sit: atque obseuata consuetudo: reddere ius suum: cuique & iustitiæ: atque equitati consulere: idcirco putamus illos reprehensione dignos: nec possumus æquo perferre animo: qui ciuiles causas & controversias: siue ad Apostolicum tribunal: siue alio traducere conat: præsertim cum in nostro foro: & apud huius civitatis Prætores agitari cœperint. His cum ita agunt: id proponit nostra sententia: ut uel comprehendant: uel in uel amibus quibusdā decipere atque irrecire aduersarios. Ioannes Vieri filius: & ornatus & dilectissimus ciuis noster cum. N. concitatus habet. Ea agebatur apud eos Magistratus: qui Mercaturæ apud nos præfuit. Ille in scimus qua ductus ratione: causam ad Apostolicum tribunal transiit: & ita effecit. N. ut eius aduersarii condemnati damuarentur. Incidit ille nostrorum iniuriarum grauem poenam: si uelimus agere durius. Sed tamen uolumus: & quæ consilere nostrorum diuinum utilitati. Oramus tuam Paternitatem dare operam: ut hæc eadem causa referatur: siue illam tua Paternitas terminandam suscipiat: quod nobis gratissimum sit: siue ad alios Magistratus nostros deferatur: modo pateat: non esse hanc ciuitatem inimicam iustitiæ: ac legum: quas studiosè sectatur: atque ut ad id summam & accuratissimam operam adhibeam: uehementer oramus tuam paternitatem intercedentem: ne interea ad excommunicationis notam & anathematis censuram uersum ciues nostros procedatur: quod fore ex nostra sententia uo dubitamus: tuæ paternitatis opama diligètia. Operamus uero deferri ad tuum iudicium causam ipsam: & cognosci: ac determinari uia solertia. Vale.

Seneses Lucensibus. S.P.D. Recepinus uestras litteras: quibus. N. nescit heme: qd sub nostro Duce militauerat: diligenter commendatur. Admitit is quidē & multa & supplicio graui: digna facinora. In nostro agro uarias rapinas exercuit: & alius sese compluribus delictis obstrinxit. Vex tam magna est nostra erga uestras Magnificencias benignitas & charitas: ut malimus uestre morem gerere uoluntati: q̄ seueriorē sollicitam confectionem. uolumus illum igitur uestra cōmendatione ducti: & uinculis & legū ac iudiciorū poena. Nā pro nostra uera ac singulari amicitia: nihil est: quod nō latissimis animis: uestris dignitibus gratificari uelimus: uestris studiis prompti semp & alacres. Valete.

Seneses Regi Neapolitano. S.P.D. Vere tradunt Sapientes: nullū amorē paternū uincere: sed nec esse quicquam homini: liberis charius. N. Sarceanensis homo nosse: habet. Tunc cū filiū suū: puenit errore ductus: aliqua ndu parte inuito: peragatus ē. Perquirat eum pater anxius: & cū renuntiari sit illi: uersati in tuo Regno: uenit querens filium. N. & tuā Maiestatis fretus praesidio: sperat sese inuentū filium: facile recuperaturum: ad quod assequendū & ipsi quoq: qui cunctis in rebus tua Maiestatis summū experimur benignitates: adhibemus preces nostras: atq: oramus enixius: ut in re tam honesta: tamq: iusto desiderio praebeat eidem tua Maiestas & benignitas aures: & necessariam opem. Vale.

Seneses Franciscō Cardinali Senensi. S.P.D. Acceptis quē per plures litteras tua p̄scribit. R.D. intellectis his: quae nup ab Oratore nostro copiose: relata sunt uobis: elucensibus quomide magis gestis eius ad decus: salutem: quietem: securitatem patriae: ut in pauca cōferamus: istam uis uere patre patriq: habendā nobis tui. R. Dominatiōis: neq: uel nil unquā praetermittit: quod nostrae conducere possit reipub. nulla nō in re diligentiissima ac singulissima ē. Quae scribitis: iocunde legimus: quae monet: libenter accepimus: quae genitum nescio: laudamus. Proprius huius omniū: agimus: habemusq: ingētes atq: imortales grāas: atq: idem frequenter nobis officium praestandū fauimur: quos consilio: auxilio: studio: atq: officio omni tua. R. Dominatio iurare nō desinit. Cuius possimū intellecta cōsentia: cū sit apud nos Regius Mandatarum: agitur de concordia cū. N. Quē cōficeretur (si forte succederet) oīa planissime uoueri tua R.D. per nostras litteras: ac Vale.

Seneses Regi Neapolitano. S.P.D. Accepimus plures tuas Maiestatis litteras: ac deinde uocem prodens Ioannis Scribae: ac familiaris eius in negotio Magnifici. N. cum nostra reipub. uisa est Senatui: ac populo nostro res dūnor. Nec iniuria. Quippe multa erant: quae causam redderent perdifficile. Pleraq: egi. N. licentiusq: egre & grauius ferenda essent. Qui obtenderet nostrae rep. obligationē: quae priorius nulla erat. Nam stipendii ratio ea est: tanquā personalis actio: quae transire nullo iure hereditario ad liberos queat. Quāq: ipse idem. N. adhuc uiuens: nunquā passus ē. N. assentiri scedens: atq: cū. N. iacta erat. Nec idcirco uel assensum: uel nomē suū adhibere: ut alieniorē a nostra rep. animus praē se ferre uideret. Prior N. foedera frequentem uero: quē Principes & populi oēs honoris grāia: magni adsumunt in primis praetermissis: aliter: quae praenunciatio fecit: ut in penā inciderit aureum. xx. M. quod plane nostrae dūnor deberetur. Sed qm̄ hoc repetimus: quae sapitus & uoce & litteris tuae Maiestati innotuerunt. Quod uero molestius uideri debet: adicit ad uetera. N. recentiora nōnulla: quae utiq: talia sunt: ut proflus ab omnibus intolleranda putarentur: quae quāquā in promptu sunt: libentius tamē modeste causa cōmitemur. Existimant uero pleriq: oēs salutare ēē oportunos mores cōhibere: atq: cōpescere. In solentiores mores: ne discant: qui longe impares sunt: insolescere: & quā imprimis tua maiestas cōsilio: labore: sumptu: metur quietē perturbare. Vale.

Seneses Cardinali Vrsino. S.P.D. Grauiissima & est: & fuit uobis semp tua. R.D. optima in hanc remp. uoluntas & explorata charitas. Nostras uicissim & id omne praedictū tuū genus benignitatis: & erga tuā. R. Dominatiōē fidē: atq: obsequantiam latere minime arbitramur. Nos ducti & amoris affectu: & cū mis amice apdī proposito: & intelligat tua sapientia: quantum apud nos sua ualeat auctoritas: cū Magnifico Nicolao Vrsino concordiam traiecerimus: & in cōmendationem nostrae reipub. libenter suscepimus. Et quāquā nulla subesset obligatio: & nōnullis aliquandū aduersaretur Magnificus Nicolaus honestis cōditionibus: uolumus tamē concordiam & opumū nostrorū animosq: propositum ceteras superare rationes. Confidamus recte se habiturū Magnificū Nicolaum: si respondēbit benignolē: tuae nostrae: & a mis monitis nō discedent. Vale.

Seneses Franciscō cardinali Senensi. S.P.D. Exposuerūt nobis pleriq: diues nri: populares ecclesiae diui. M. totius parochiae nomine admirari seiq: de gubernandō eo sacro loco in uouari sen erūt: & amouēdo. M. ab eius administratione: pp nōnulla: quoq: obiecia ferretur de praefat. M. moribus: & p̄locuti multa in eius uin cōmendationē & laudem. Duo quorūtur. Alterū: quod intelligant in crimen uocari homines: quē uirū bonū existimant: & docet in primis. Alterum: quod per parochia nōq: litteras ferant: atq: p̄ eos expostulatis. T. R. D. de amouēdo homine cepisse cōuulsi: qui diligenti facta inuestigatione: reperiunt neminē inter con-

tribulatio qui suo arbitrio dederit quicquid ea de re ad. T. R. D. litterarum quas & prorsus a vero alienast ac falsas affirmant. Nos autem rogant enixius ut plane cognitio eorum testimonio iocundemus illum tuque R. D. non vulgariter quod quidem facimus non intuius: perspecta illorum mentes quod expedire affueverantur in eade gubernatione praefatus perseveret: Si simul & sacris adibus bene consulatur & patriarchanorum devotioni salus docti viri exaltationes & sacerdotis dignitate. Vale

Seneses Duca Ferrarienti. S. P. D. Summo eius animo gaudio accepimus in eadem sacro consubio illustrissimam Elionora praedaris sanctissimi Ferdinandi Regis filia tuam illustrissimam. D. & clarissimorum principum necessitudinem archiepo affinitas vinculo copulata. Lata sit: quae iustus immortalis Dei: & fausta ac felix nuptiarum celebratio: iocundissimam consortium & sancta inter amplissimos principes sacri matrimonii foelera. Nos quoque regiam maiestatem colimus: tuam illustrissimam. D. optimo uterque fraternitatis iure afficimur: magnam laetitiam singularem suscipimus voluptatem: exultantes fore haec omnia ad firmiorem totius Italiae tranquillitatem splendidi tui generis ampliore gloria. Quare ex optimis animis gratulamur & ut fore ut tanti boni cum tum: oramus suppliciter: quod celsa cuncta: & humana moderatur deus: illi illustrissimam. D. pulchra ac iocundissima faciat prole parentem: cum tui praclaris principibus firmitate ac splendore. Nos de benigna significatione: & secundissimam participatione rerum gratias ingentes habemus: quibus cum uterque amica lege merito omnia communia esse conveniat. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Quod per te. R. D. litteras accepissemus: queritur. R. D. Spoletanus: quod transpiciam in maiestatis ora: ea pastoralis exulta esset: quae ad nos pertinere dicitur. Explorata rei series: sperimus minime a nostris oram inturiam: nostris nihil prorsus asportasse alienis: & idcirco inclementer subiecisse: quod lacrimis saepius iniuria ululsi infidantes: & nocentes coegerentur: nec inritis lisse iurisdicte repulsi: quod nulla prorsus iura negant. Mirum quae ea de re delegatus nosse ex ea regione ad nos litteras Re comperta: non dubitamus tuam. R. D. falsam eriminationem: quae ineditur: facile depulsum: & praefatus. R. D. effecturi: quae iusto diuina sit ac sapiente viro. Quod autem rerum gerentium eius: in eius locis plane cognitum est: nostri parati sunt causam reficere ipsam. Vale.

Seneses Paulo Lucensi uniuersali Rectoris: & communi gubernatori religiosorum uirorum diui Bernardini Senensis dogmatis consecratorum. S. P. D. Quam o amore religionis istae: & professoris eius: ac studio profectumur: credimus nequaquam paternitatem ignorare. Illis nos accuratissime fauimus: quod perspicua quotidie argumenta declarant: & de Sarreanensi conuenit facillime comprobatur: cuius ad eius loci commoditatem restructeretur: operis efficere dedimus: quod & factum esse constat. Sed cum in elleximus sine conueniens detrimentum sanificari posse: & fidelium nostrorum non in iusto desiderio: ut uidelicet concessis tuis ad transeundi facultatem: eiusdem uis spatio brachiorum quicquid: quod sufficere cernimus: reliquum remaneat in Sarreanensi populi potestate: haec tamen condicione: ut reficiatur ab eo murus: qui ex pacto antea quoque constructus erat: nec ante muri consumationem possessionem adeat remanens uia. Ita in ambabus partibus rectissime confulatur: & firma inter eas concordia perpetuo futura cum tuo commodum: & Sarreanensium placido. Oramus igitur. R. tuum o aeternitatem: ut hanc rem conficiendam committat custodi Sarreanensis conuentus: ut oia probe ac rectissime transigant. Nos accipiemus id omne gratissimum: qui maxime studemus placere Sarreanensibus: quos habemus in praecipuo: si loquor: numero: & quos omni fauore nostro dignissimos iudicamus: & quando uocasse sit: uti uis eiusdem aliquando relinquere spatium maius: & paucillulum etiam facile cederetur. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Reuerendissima per sepe te. D. eximus gratias: & ut crebrius agamus: effici recendi beneficiorum cumulario. Nam fuit gratum admodum: & salutare. R. D. de re. N. cum. R. N. uerba fecisse. Nos tandem de nostro ingenio ad quae propensius: & tuorum consiliorum memores cum praefato. N. concordiam colimus: penita sunt fecerat: & stipendium illi pacti sumus annui: quod cum parti decessus non ex utere obligatione: quae nulla erat: nec ullo hereditario iure puernebat: ad filios: sed ex nouis fecerantibus: quae de integro pro septennio cum illo pepigimus: eumque in commendationem & protectionem nostram suscepimus. Cōsidimus iam expertum nostrum reip. optimam uoluntatem: & paternam animi recte se habebit: praeteritum si a saluamibus praefato. R. D. consilium: atque monitis non discesserit: quia in re eiusdem ualuerit apud nos commendatio: damus: & quas congruere rati sumus ad eius. R. D. litteras. Vale.

Seneses Cardinali Papiensi. S. P. D. Non erat obiculus nobis: uel antequam tu. R. D. litteras nobis redderentur: quo ordine: qua diligentia: qua celeritate agant: oia: quae ad causam recte iudicandam cumulatissime nouit singularis tua tum sapientia expedire: tum uirtutis quae cupientibus nobis certam spem concordiae pollicetur. Credimus non iniuria datum conciliatoris desuper quod sublati cunctis turbationum ieminariis ita efficiat: ut summa pacis tranquillitate nostri una cum finimis perfruant. Opus certe magnos & sapienter uiro ac principe dignum quo nihil nobis optat uicem huiusmodi: quod florētino populo ueram tuam fraternitatem: & amicitiam: quod non tam uicinis sociatis: quod potius natura coniungit: & ratio. Tuam. R. D. ad rem conficiam.

Ai.

dicendam magnis precibus obsecramus: Laurentiū uero Medicem tuam præstantissimū: atq; amicissimū nobis laudamus plurimum: cuius optimū boni proposuit sane in promptu est. Iuat tamē etiam cognouisse per litteras: quas remittimus & gratias tuas. R. D. Ingentes habemus. Vale.

Senes Pontifici Maximo. S. P. D. Regebat ecclesiam ciuitatis nostræ Ikinia. N. Sacerdos scuita mores nō modo nō probandi erant: sed ne tota perturbaretur ciuitas: minime tollerandi. Quos recensere prohibeat Sacerdotalis dignitas: quā (ut fas est) in magno semper habuimus precio. Cum igitur ad euendā eius urbis cladē ab eius sit amos ecclesiæ gubernatione ne qd & diuini cultus desit honori & animarū saluti: supplicamus tuę beatitudinē eidem ecclesię de sua pietate promittere dignetur: aut economicā aut noui tēporē: q; pro uera religione: intē integritate: & ea sufficientia: quam in sacro misterio necessaria arbitremur: a sola impartitur diuina bonitas: ecclesię satisfaciat dignitas: & populi eius deuotio: ac saluti. Quo in maxime semper curare cōsuevit tuę beatitudinis prouidentia: quę & uetum gerit Christi Vicarium: & eius sectarū ueligia: uelir omnes homines saluos fieri. Erit id non mō illaniis ciuibz: sed nōis quibz gratissimū. Vale.

Senes Aragonorum Regi. S. P. D. Serenissime Princeps latius accepimus: atq; exultantibus animis: quę de prospere gestis tuas Maiestatis: & de recuperata Barchinona urbe & Chathalonie priuati: p; tuę maiestatis litteras nup; significata sunt nobis. Legamus florere iustū præstantissimū Regnū: & q; tuę parent Maiestati populos concordia: pace & secūditissimis rebus sub Rege potentissimo p;frui. Nos q; & iustiam maxime deos laudari tuam eolumus maiestatem: & eius prospera cuncta operam us: æternis & immortalis deo: summas atq; immortales grates posuimus: q; optatū tribuit tuę Maiestati cum felicitate uictoriā: & ut oia fortuna nec lades magis: suppliciter obsecramus. Ite autē Maiestati nos plurimū debere profitemur: quos nōra nra p;fecta deuotione: & fiderantē iucunditatis p; suas litteras uoluerit esse principes. Eidem huius patriam suo uomini dedissimā ex optimis animis: tum commendamus: tum promptam ad obsequendam de ferimus. Vale.

Senes Florentinis S. P. D. Vir spectatu dignus Petrus. N. ciuis uestri: & Volaterranus Præses superioribus diebus: cum in manus eius incidisset homo furax: iusto illum affere supplicio. Is furtiuerat cōpluresculas suppellectilē cui nostro peregrio Andreocio Cinuio Equi q; Nutris prætorē gent. Cum perinere res ablatas: ad ciuē nostrum perpicua documenta cōprobent: rogamus nos: ut ad eum ipsum Volaterranū prædīcē litteras dare uelitis: ac iubeatis: ut nō nisi ius suum asequantē: & sua reportet: quę ipsius tūrtute prædīs recuperata sunt. Ita. n. duplex iustitia munus exple. si fuerit: ut & improbus iusta piacula exegerit: & iusto domino sua restituant. Nos. n. eadē semp; & libenter efficiamus: nec iusta petentiū: quōtis patet ius ministratiōe negare solita est nostra resp. quod & sane in prōptū ē: & contra asseret: quicquid terre possit nihil. Valet.

Senes Summo Pontifici. S. P. D. Tuę sanctitatis cōperta benignitas: nostra erga Apostolicam sedē: ac tuā beatitudinē fides huius præstāt explorata uirtute: & singularis doctina Francisci Sansonis chari nobis non solū: q; ciuis: & optimo in nostra urbe generatus est: sed multo ē magis pro suis moribus: & magnis laudibus causam præbent. ut eum tuę sanctitati suppliciter cōmendemus: ut q; suo merito: & pro uetere beniuolentia tuę beatitudinē charus agnoscat: sit nostra intercessiōe gratiofior apud tuā sanctitatem: quę si bi quęsumus: persuadat: quicquid illi cōmodi: honoris: benefici cōferre dignetur: id omne grauisimum futurū nobis: atq; uni uero denensī populo accipiendū summū benefici ac muneris loco. Vale.

Senes. N. Principi. S. P. D. Alias dedimus ad tuā illustrissimā. D. litteras: per quę eas cōmendauius Daniē Sozinū: ciuem nostrum: q; in prædara tua urbe ætatem agit: q; cum pro sua p'fecta probitate: & integris moribus: nostro fir admodū amore dignus: cogitatur rursū tuā rogare illustrissimā. D. ut eundem cōmendatū suscipiat tanto libentius: quanto nos uehem. n. ad scribendū iuitatē: atq; impellit non mō eius uirtus: sed etiam tuę illustriss. dominationis cōperta: atq; explorata in nostris ciues beniuolentia: & summa humanitas. Qui tuos ingenti amore cōplectimur: cōfidimus & nostros quoq; fore semp; apud tuā illustrissimam dominatiōem gratiosos: præsertim nostra commendatiōe adiecta. Vale.

Senes Francisco Cardinali uenienti. S. P. D. Quod honestū sit: piū: & laudandū optis sponte tua libenter semper effectus tua. R. D. Cui cum cognita sit causa sanctarū Virginū monasterii diuę Marię Magdalenę: de qua lampridē alias dedit noster magistratus litteras: existimamus nihil monitiū nō rogato opus esse. Verū q; eadem Mariā: Virgine: tiam Dei in uentate sectantur: & Magalena imitantes: quę nūq; a Christi latere discedebat: inter prudentes mento annuerant: oramus tuā. R. D. quę ueros dē feruos: & anillatū Christi benigno fauore p'fectitur: tanto eadem sanctas Virgines protegat: ac foneat: sit uosius quanto id nō illi solū: sed nobis quoq; futurū est gratus. Quidnā expediat: recte nouitū. R. D. sapientia: cui causam hanc omem diligentiſſime cōmendemus. ac Vale.

Senenfes. N. Episcopo. S. P. D. Scripsimus paulo ante ad tuā. R. paternitatem litteras in causa oppidanorū nostrorum cum eorū piebano: quos diffidere molestim ē nobis: cupi nihil cupiamus vehementius: q̄ nostrorū oīus concordia: atq̄ quietē ac propterea oppidanorū ipsoꝝ saluti ac deuotioni provideri. Ita tamen: ut nulla ex parte Sacerdotis iura lederent. Rursum hortamur tuā. R. paternitatem: ut eorundē fidelit̄ optimam rationē habere ueliet: & rogatu nostro eorū consolationi prospicere: & quatenus aegras atq̄ honestas patiarer. Vincentiū & q̄a Sacerdos est & cuius nostris cōmendatū suscipere: ut eo reperamus: quod facile poterit tua excoꝛtare prudentia: utrorūq̄ iuri cōmodissime cōsulari ac ueniri: fratribus: quod nihil difficile futurum ē: tūe. R. paternitas: quae tum iustitia & sapientia: tum humanitate plurimum ualeat & graui. Vale.

Senenfes. Generali ordinis Carnutesis. S. P. D. Magnificimus sacra istam religionem R. pater: Carnutesis ordinis. Tria suburbana maiores nō: n̄ struxere monasteria. His nunq̄ uid huius reip. uel nostrorū ciuili defuit adiuuentum. Ac ne qd aut de Pontina: uo: aut Maiana scribamus: quorū utrumq̄ p̄cōmode celebratū: id quod ob loci amoenit̄ atq̄ pulcher prospectus accepit cognomē: & a nostra urbi studiū crederet. xiii. abest. Cum quadam obsolescit: incuria: diligentiore quadā eget industria. Rectore opus est: qui solertia: & rerū administranda: r̄ studio: cōcōcedarūq̄ celeritate summa ualeat. Cupimus igitur: ut is in monasterio p̄sitet: q̄ sanctam anchoritarū tuorū uinēdi: rationem firmissime tueatur: & illa curet magno studio: quā nisi summa adhibeat diligentia: facile breui tempore perire possint. Quod si uir Senensis praestitit: cōfidimus & re: ceteras omnes: & monasteriū ipsum facile saluū fore. Nec deest qui ex tuo grege abunde suppetere possit. Vale.

Senenfes. Abban generali Monis obuati. S. P. D. Nostra ciuitas semper & diuini cultus & religionis fuit per studiosa. Hinc profecta suntq̄ non modo sancta multa cōdidit: monasteria: sed & qui celeberr̄ religionis auctores extierunt. Et ut diutum tacemus: Beernardinus: q̄ diuino consilio: singulari sapientia: mira doctrina: incredibili uirtute: & diligenti opera: sacram obseruantū minorū regulā: iam pene extinctam excitauit: & auius Stephanus: & Regulinus: a quibus Caonicorum Regularū ordo primus exortus ē: Ioannē Colom binusq̄ sanctam lesuatur fraternitatem primus instituit: Sororē & ipsum uirū Senensem huius ordinis: sed magnae uirtutis: a quo in toto terrarū orbe celebris hospitalis aedes: & Scalē cognomine clara: & lesuaturū ordo traxit originē: Monis obuati piissimo: ac sancto conobio: & illa iam ubiq̄ genum sacra heretico p̄ uulgata: quae inter horridas rupes: & praeputia collis posita: ita feliciter germinauit: ut & uiuendi sanctimonia: & letissima propagatione cōnobitarū (pace alicorū scripserimus) uenerissimē cuius religionis r̄ cōparanda. Quae ut in Senensi solo primum condita est: ita longe a Clusis oppidatubi in edro colle felices diuē longo iam aeo perpetua quadā: & pene incredibili uindicta seruatur. ita & Senensem uirum eius secundissimā: proli: patrem: & auctores habuit Bernardum Ptolomaeum: qui cum nobili floreret genere: & magnis opibus: spreis tamen lēculi. Reliqui huius non inueniuntur epistole.

Senenfes. Uniuerſis ac singulis q̄bus h̄ nostrae litterae delatae fuerint: salutem ac prosperam ad uota successus. Mos fuit semper clarissimorū principum: atq̄ eorum qui cus summa laude: ciuitatibus ac rebus publicis praesunt: eos amplecti & summis profeg honoribus: qui uirtute doctrina: & bonarū artū laude: & splendore ornati: maximā ac uirū patrem ad cōmunem hominū utilitatē: atq̄ salutem accommodauerunt. Si uō solum nobis: Platonē teste: nati sumus: & pro explorata Stoicorū sententia: homines hominum causa nati censentur. Ita Hier: ut illi: quos hominū fama beneficiorū memoriā collocat: in caelo: q̄ uerū ferme peragraſse orbem fertur: ut cunctis sua uirtute: sapientia: auctoritate p̄desſet mortalibus: nulla uirū recebit etas: nulla obliuiscitur obliuio. Profuit Hercules uiribus: p̄fuit robore: & incredibili animi magnitudine. Medici quoq̄: & quarias humane fragilitatis: exoraciones: multiplices diuersorū morborū languore sanant: & ipsi quoq̄: uarias longis peregrinationibus: maximis discriminationibus: & laboribus laſtantes regiones ad prodeſſendū hominibus: atq̄ ad eorū salutē emendam: curam industriam ope: ram deniq̄ accuratissimam conferunt. Et euntes pene in mundū uniuerſum: iurant infirmo: periculis liberari: & amissam p̄teritūq̄ prosperā recuperat ualitudinem: quod de Podalirio ac Machaone: illi ac temporibus: magnus ac celeberr̄ cantauit Homerus: & eisdem nostra quoq̄ tempeſtate nōnulli imitatur: quos immortalis ac beneficentissimus deus: miseris humane cōditionis imbecillitate pie dedit: & egenibus ope quodāmodo de caelo tribuit: ut qui uult oēs homines saluos fieri: q̄ humanis etiā corporibus mederentur: & mortalū salui prospicerent: pro imensa diuinitatis suae pietate largiretur. Creat nāq̄ aliusq̄ simus Medicos propter necessitatē: & debitis honoribus afficiendos iubet. Cum autē multa esse cōſtiteret: nocere humane infirmitati poſſe uidetur: illa tamen permittio: ſiora: & uere lethalia esse cernuntur: quae a uenenatis cum rebus aliis tum ſerpēibus: quorū in uicramul iusto: ac uarietas cernitur: hominum uitae ac ſalutis inſidiantur: quāq̄ nō ab anguibus: & ſerpentibus: nō ab araneis: & ceterarum beſtiarum genere ſolū: ſed ab innumeris uenenatorū ac multi-

Aii.

placibus differētis: quas vel ad humanā dignitatem cautiorem reddendam natura finxit: vel ad po-
pendum intuidens felicitati humanæ securitatem: & suo ipsius maxime noxia generi: maligna homi-
num excogitavit: industria vitæ: & saluta in ſumma impēdēt differimina. Cum adeo præſertim in hac
huius ſeculi labe ſequitur inter ſele humanæ inter cupiditas: vel nequa malorū radix omnium: alius in-
dum aconiti miniſtris: alius rubetam miſceat: alius morifera pocula: & arte varia læthalius cōfecta
venena præbeat. Quæ obres operetipitū facere merito iudicatur: q̃ patefactis animalū quorundā
corporibus: extis miſcetur p̃cordis eruis: reliquis: & id genus ſalubribus amputatis membris: re-
moſiſſimis ſepe oris perſcriptis adiumentis: indagatis herbis: in quibus præcipua quædam later ad me-
dendum vires: certis minonibus: cōſonibus: cōglutinationibus: ad noxium vires repellendū:
ad effugiendum pelliciferi veneni lumen: ſalutare antidotū: & liberādis corporibus: opima: & accēmo-
data medicamenta conſiciūt: fr̃q̃ perſpicuis: ac frequenibus experimentis: ex quibz etiā ipſam con-
ſtare artem inæqua vel ipſi ſapiētes inſiſcantur. Sed ne plura in mediū p̃ferantur: hæc una de reſcitis
in hominū vita proculdubio magna habenda eſt rationiſ: nimirū efferēdos cēſemus honoribus: ſi
harum rerū pollent peritiā: & eandem ad ſalutē atq̃ cōſervationē mortalū cōferunt: quorū fragi-
litas in numeris calamitatibus videtur obnoxia. Hoc nos numero: merito cōſtitūdiſ: dignitate genero-
ſum equirē: ut Palatū Comitiū: & cum primis medendi peritiā: clartū domini dignitate: arte me-
gistrū. N. ex urbe. N. oriundūq̃ apud nos aliquandū uerſatū: ſimula inſalutari eiꝯ miniſterio ſoci-
citer geſit: preſſos variis ligonibus ſanatus cōptureſ: & cōtra venena miranda pericula fedis: & ſuis
optimis anodotis ſalutaria remedia præſtitit: ut multi ex noſtris: optimū phibeant peritiē teſtimoniū:
quæ res cum apud nos percrebuiſſet: inſultum: & ipſi ſide facere ſalutariſ exercitationis: & præ-
puz humanitatiſ: per quē duo maxima plarūq̃ hominū ad iumētā atq̃ cōſoda ipſorū f. Proin-
de principis oēs: ac potētiſſimæ & clariſſimæ populorū rectores rogamus: locos nōſ: amicos: federa-
tos reorū: ſubdiſ: nero uſus edicimus: ut reliqua: hīſce de rebus ſcribi cōſueuerūt.

S Enimles Florentinus, S.P.D. Scimus nullo modo probari a ueltris magnificentiis: quod uerum nostrum uel iniussu uel aspere geratur. Nicolaus Settenius iuris consultus: & Eques insignis cuius nosser charissimus in uostro agro haud longe a Caeconis finibus habet fundum: in illo armentorum: boues circiter sex: & uiginti. Hoc pectus insinuerat: inue educere. Anteq id faciat: scribitur a boni iudici fungatur munere: ad Praefecti ueltri. N. q pro ueltra rep. exigit uetigialis & educationis signihcar. Cum pecus omne in nostra ditone esset: uenit interea uetigalis ipse armato satellite stipans: & agru nostru ingressus: pectus secus adduxit: nostra ditone uiolata. Cibi res ipsa praefato cibi nostro innotuissent: obsequium praefecti affarus: cum iniuriam expoluisset & suum sibi restitui populo iussit: & suis dare paratus: etiam si minime aequum bilderetur: & tamen pectus recuperare nequa potuit. Id nobis certe iussis de causis molesti est: & iniuriis nobis facti arbitramur. Quare petimus a ueltra magnifica fraternitate: quod aequum est & fraternitatis ad uicinitati nostra cohsentaneum: ut iubeat: uti nro abducti pectus reddi: atq restitui. Et ille q ab omni culpa ac fraude prorsus est alienus: q non ullam fecit: sed cetui potius passus est iniuriā: offert tamen sine illsi: siue apud praefecti uetigalis cadere ac satis dare se paratum: qd iure conueniat. Quod cohsidimus illi certe affecturū a nobis: quos scimus nolle parui: ut fines nostri uelto modo uolentur a quopiam. Ac in nostro quide agro factu esse: & si fide adhibemus claro: & perspete fidei uerorū sunt: tamen qd pspicui perhibet testimonium. Itaq tanto postulatius enirius: ut restituerat in illsi decemum pecus: ut praemissum esset fidei iussore praestilo. Valere.

Senatus cōsilio op̄era dedimus ut duorum mēsiū dilatio cōcedatur ac pro roge tur talis magistratus ingrederis in kal. ianuarii qui proxime futurus ē. Fedimus id libenter per sua dentes nobis qđ in tēpore curabis a deſſet & p̄claro n̄ f̄e urbis magiſtra tu laudabili-
ter fungi. Hoc nos ſignificare volumus ut intelligas te apud noſtra temp. oibus i rebus
valere etiam. Stephanus Antonii noſtri cōſiliū ſecretariis deliberationē noſtras annouat. Vale.

S Enesius, N. p. episcopo, S. P. D. Pro multa benivolentia semper nosstris tua R. paternis amicitia humaniter tractare. Cuius igitur uacat ecclesia S. Petri de Buxo per mortem rectoris eius: que in diuione nostris et tu diuocis sita est commendamus tue R. paternitati Lucam cuius has dediisti litteras: dilecti tui nostrum; et inopem uirtutis que ad concordale munus intendit; et diligenter illius ecclesie cure preesse poterit. Quare hic ad te sibi beneficium conferat tua R. paternitas: erit nobis gratum; et simul placebit comedatione nostram efficacem uideri. Vicissim gratificari tibi omnia parui sumus. Vale.

SEnēſes Florentiſis, S. P. D. Cōmēnda tui nobis p binaſ literas magiſtratus noſter caſus Nicolai Seueni Egniſe peregreſſi diuſ noſtri: ut eiſ pecora fide inſiore praſtari oſſer beratēſ. Q d cū factū ſit & iuſte: atq; amice cōſeſſum thabemus nobis grāiā. Et qd reli quū eſſe dēſ fidēcia pēmuſ: ut eum ex noſtro agro: & diſione / ut reſiſtus locupletibz cōſtar / abducatz ſint botueſ: ueltra opa: atq; atūctōnitate: & fidei inſiores quoq; ſolamur quod equitaſ poſtulare mēdatur. Sed noſ accipiemuſ beneficii locoſ dēſerit / ſi fuerimſ aſſecuti / q̄ gra tiſſimū nobiſ. Quibz & periculaſ dēſ q̄ maxime omnia gratificaſ tui nobiſ: qui bene. Valtre.

Enenfes Florētinis. S. P. D. Cū simus uere parati (quātū in nobis ē) causam de finibus cum Collesii populo terminare ne nimium repetita afferat utrisq; molestia: & uere ali quando cōcedatur: quod certe nostri desiderii est: delegimus Cōmilitium nostrū: ad id cōsistendum: cui: quem uisq; maxime indicamus idoneū: Christophorum Gabrielem scilicet ualde opatē rei concordia: & pacatō exlrem mandati: & summā auctoritatem tribuimus: ut uobis: atq; omnibus p̄piciū sit nos uere cupere delere eiuṣmodi cōtroversia. Petimus igitur oramusq; ut sicū p̄ Oratorē nostrum Leonardū Benetolentiū iussit: & a mice polliciti estis de huius bapti ciuem: eadem p̄dictum uoluntate: & qui q̄ primū mittatur: & summā habeat eius rei potestatem: & cum nostro simul non desceprantiū studia: sed ueritatē concordia: & uerā cōsiliatōem sequatur. Nos: quē poscimus a uobis: certe ipsi uere p̄stābimus. Erit p̄grati nobis ut imprimis ac cepuo p̄sona: tollat ē medio. Expectamus igitur quale & speramus: p̄ uoto p̄fōssum. Valete.

Enenfes Frāscō Cardinali Senēsi. S. P. D. Accedit isthuc spectabilis Rhodius Eques Petronius Petronius: & causā habet quā ipse corā expositurus ē. Cōfidit behemēter i tēp. R. D. benigno fauore: nostra p̄sens cōmēdatiōe adhibita. Cū oib; i rebus p̄stūis semp infas literas apud tuū. R. D. intelleximus: hoc quoq; tēpote grauissimum erit ut p̄fatus Eques: & tūc. R. D. dominationis & per illam nobis quoq; grāmū sit habiturus. Vale.

Enenfes Franciscō Cardinali Senēsi. S. P. D. Quem admodū superioribus scriptis sit tēris in iis: quā nobis in causa Petroni Petronii: Rhodi Equitis: p̄ Ioannē Monachum diui Anastasiū sunt exposita: respondimus: ipsū isthuc propediē affuturū. En uenitū rem suā cum ita cōferat: atq; expediat. R. D. Hanc oramus ut p̄fatus Equis de mēser suscipiat: & causas eius ita cōmēdatiōis nobis: tractate uelit: ut cū sit dilectissimus ciuis noster: & diligētem studio famq; fuisset & sibi plurimū salutarē. Vale.

Enenfes Lucēsiū. S. P. D. Cum sit nostrā ciuitas: ac uestra reip. summa necessitudo cum sit utriusq; probata admodū amicitia: ac uera fraternitas: nihil dubitamus uestra magnificētia: senensium ciuiū eandem: quā Lucēsiū habituras ē rationē. Cum igit Philippus Accursius charis ciuis noster: ac negociator: nonnullam uim frumenti uendū daverit: & iam isthuc inuenerit: nōdum tamen: quod sibi Cāpaneatice: ac Ciuelle pacti erat: accepto p̄cio iussit: atq; uicq; perimus: ut pro data merce: debet sibi: conueniūq; iubeat uestī magnificētia: pecuniā persolui: & cum iam tandē expediri: q̄ ut promissā exsolueret: & fidē mereretur aduersam: & per graue ualutudinē cōtraxit: & uicē se obiecit: ut periculo. Igitur & uestra quoq; ciuitas iustitiae obseruantissima fidē seruare debet: quā est dictorū cōuentorūq; cōstantia: & ueritas. Frumētum autē ad uenitū iure putandū ē: & bonū: & incorruptū esse ac mento suscipiendū. Nam & solite p̄ciū iam esse uestris: huius rei p̄spicū argumentū facit. Alioquin non eras inuēto suscipiendū: sed & alii: qm̄ frumenta mercantur: idem ipsum frumētū (ut accepimus) etiā maioris emere uoluerunt quod negantibus uestris permissum non ē. Quare petimus a uestra fraternitate: ut insup̄ adiecta intercessiōe uestra: det op̄erā celeriter ciuē nostrum: & mercatorē i hilippum expedire: ut eius rei molestia longior: grauius in cōmodum allatura sit. Placebit uehementer nobis: si pro uestra consuetudine cognouerimus: nō fuisse inanē cōmēdatiōē nostrā: cum solia sit uestra fraternitas nō modo iustitiam nostris exhibere: sed etiā humaniter grāiam conferre. Valete.

Patentes Literae.

Vm ad nōnulla Italiē loca: spectabiles ac dilectissimi ciues nostri proficiscantur: Laurentius Sarrus: & Angelus Baldus ad nostrā Reip. expedienda negocia: hortamur: rogamusq; domino: & ac Principes oēs: fratres: beniuolos: atq; amicos: nos: q̄ Senēsi reip. p̄fatum: ut eisdem ciues nostros amore: ac beniuolentia p̄sequatur: fauicq; q̄bus: cumq; in rebus fuerit opus: sed tam eos: q̄ comites eorū oēs cū eqs & bonis suis: ita: ac libere uenire: demorari: transire: ac discedere: patiātur: molestia omni: atq; impedimento cessante: & abq; aliqui p̄soluētiōe cabellē: aut ciuicis oneris. Promidea utq; (si fuerit opus) de cohorte: ac saluo ductu: ut quocunq; necesse sit: nostrā reip. grātia: libere ualeant proficisci. Quod & grauisimū erit nobis: & ad uicē rependendam: offerimus nos: ac nostrā ciuitatē libenter oīa grāficari paratam. Valeat qui legent:

Enenfes Franciscō Cardinali Senēsi. S. P. D. Cum isthuc proficiscatur uenerabilis Archidiaconus noster: & Apostolicus Prothonotarius Thōmas Piccolominius: in Roma curia affuturus: sitq; in corā ciuū numero: quos magno amore & charitate cōplecti mur: tuū. R. D. oramus: ut uenientē illū benigne: humaniterq; suscipiat: & oibus in rebus cōmēdatissimū habere dignetur. Ac si qd optis acciderit: & ille optem tuam imploreat: rogamus tuū. R. D. ut eidē p̄fatus: ac propina uelit esse. Nam ciuis noster: p̄fatus dignitate: & cōmodum augeri uehementer cupimus. Vale.

Enenfes Franciscō Cardinali Senēsi. S. P. D. Tanta tua est erga nos beniuolentia: & charitas: ut cōtētiōra pretere nō dubitemus: sed quē nobis grātia ēt sint futura. Prefeceras Celsū monasterio. S. Saluatoris Antonii monachū eiusdem Cisterciensis ordinis: & monasteriū.

hic et officio renūciat: & ea se molestia liberare uoluit. Proinde oramus tuā. R. D. ut ipsa quę pro monasterii cōmodo: & Monachorū oīum gēre atq; cōcordia cōtra ēē uelut: atq; Abbati ipsi tradere potestati: ut ad id munus exercēdū deligat: quē ex suorū numero maxime iudicabit idoneū. Q. d. cū ad monasterii unitatē cōferre paremus: facile fuit cōfidamus a tuę. R. D. clemētia. Vale.

Enenfes Sūmo Ponēfici. S. P. D. Cum sciamus tuā beniuolentiā solā amplecti cōcordiā: & pacē: & quę aduersantur quieti maxime detestari: proinde significamus: quod nobis ualde molestū est. N. quodā collecta pedrū manu Fichinū uersus in nostrū agrū hostili ter irruisse: & inde pecorū abegisse prędā. Quod qdē credimus aduersus nos sanctitatis factū esse uoluntā: ei quę pacis ē: & iustitię caput & auctor. Miramur in tāta rerum tranquillitate excitari malorum semina: & N. grauiter dolemus iniuria: quas diffusius nosser de clariore Orator: quē digne ut sanctitas audire claudenter: cui supplicamus: ut iubeat. N. quę agere nobiscū: atq; absolvere iniuriā: & prędā ablātā restituere. Ac monere siqd de finibus agendum putant: ut amice: & cōcorditer oīa cōponant sibi omni turbatiōe sublata. Nam alias obrolit nostra resp. paratā se per Legatos. missos: utiq; cōrouersam oīs de finibus terminare: & cum Fichinensibus per buendū amiserat scripta iura: sicut alias factū est: utrum offerimus nostros aequituros libris publicis: qui de finibus ipsis apud. N. extant. Ita agendū putamus: nō discordiā: & contentionē incutias. Nequid a nostris reseruendū sit id sponēt: & libere offerimus: ut intelligat uos sanctitas uere nos esse studiosos pacis: & nō beatitudinis obseruantiſsimos. Sed. N. excusationibus: & iniuriis obflare debet tua sanctitas: & ita illi deuotionis supplicamus. Vale.

Enenfes. N. S. P. D. Non possumus uō ammirari: & doletē uēhemēter magnifici tituli: quę uelutis nuper contra Fichinenses nostros gesta sunt: cōtra amicitia legē: contra uicinitatis coniunctionem: cōtra rationē recte: & quere uiuendi. Hostile in nostrū agrum excursionē: & prędā illatā grauiter cōquerimur: persuadētes nobis iniuriā: & uoluntati in tanta rerū quē: sūmō Pontificis sanctitati plurimū fore molestā. Cui par: & iustitię oīum maxime cordi ē. Quę cum iniuste a uestris facta sint: petimus: ac requiritimus ablata: prędę integrā nostris restitutionē fieri: & coherceri a uestris magnificentiis: qui adeo temere quietes: simul insinuat: perturbant: ut amice honeste: & pacate uiuant: ac tollantur malorū cūm semina. Et nos quoq; siqd a nostris reseruendū sit: curabimus: ut nostrę pareant uolūti. De finibus autē nō ignoramus: mentē nostras: quā alias Cōmissariū misimus: qd cōduerit una cū uestro disceptationem eiusmodi terminaret. Cumq; incendio perierint: quę habebant Fichinenses in fauorem suę causę: scripta iura: obrolimus: frate eos cōtēnos fidei: q. e. in uelutis montem: & cōstituti extant libris. Quod qd poterat offerri maius? Rursum tamen: ut intelligatis nos cōcordiā affectare: offerimus Cōmissionē deuotio ad fines terminandos: mitteretis nos quoq; uestri miseris: & ad rem cōponēdā dabimus escam operā: acq; utriq; rationibus: & fidelibus documentis. Expectamus uestri responsum: qui nostrę damna: & iniuriā fieri nostris: nec pati debemus: nec uolumus. Valete.

Enenfes Francisco Cardinali Benensi. S. P. D. Non potamus scripto opus esse: qd nobis sit: Plumbini D. D. uino: q. cum summa ē huius resp. necessitudo: oibus in rebus morē gerere: & cidē psuaderi: ut sua oīa negocia ita curate: ut amici assolent: quorum sunt cōmunia oīa. Meminit tua. R. D. quoniam benigne promiserit: ob patrię uoluntatē: & illius principis gratia. Cum igitur eadem de causa ueniant: si huc quibus ea ipsa m. data res ē: petimus magna cum fiducia: oramus: tuas. R. D. obsecramus: ut nunc tandem pro sua erga patriam charitate: prestare dignetur: quod humaniter se facturū receperit: intelligat prafatus Magnitudo Dominus: & ualete nostras preces: & sibi uestras interuentionē perficiam: ac salutare emisse. Quod nos iustus optimisq; de causis habemus: ut optamus: & estimamus. T. R. D. q. pie dulcē patriā respiciat: & nos ad hoc pōsedū cōtēpere cōpulerunt. Vale.

Enenfes Francisco Cardinali Benensi. S. P. D. Perſpecta quotidianis argumētis tua. R. D. erga patriam charitas: tantē ē nobis uoluptati: & gaudio: ut sit & hinc: & uerbis explicare difficile. Ac uerū illud cōprobatur: quod d. solent: abſquibus hominē cū ē opus accipit beneficiū gaudens: Verū enim uero id demū iuaretis: istę quę a qd ē bñ faceretis bñficiat. Beneficiat patrię: qui patrię ē magnū decus: & firmum prafidū. Ac tam & si noli tua benignitas id gratie apponi sibi: tamen indies de hac resp. mereatur: & ex iniuriis animis granas q. maximas agimus: habemus: & cū Deus annuerit: plurimū quoq; referte cupimus. Supplicet autē deprecatur: ut in oibus: quę patriam respiciunt: idem post hac semp facere pgar. Illud affirmare audemus: tuas litteras & fuisse: & futuras ad modū salutare. Nos uero quod bonos rectorē: quod patrię amatores: quod deuotiſsimos filios: decet: officiū semp uebimur. Vale.

Enenfes Florentinis. S. P. D. Si sepius scribimus: & frequētib; uos oneramus: iureis uel rerum horrat: euenius: uel quorundam cōpellit iniuria. N. uester: & nonnulli eius oppidi incolę: quibus Monichellū finimū est: sepe cū suis armentis: nostrorū pascuis in cubant: & de paito illorū graminet: & frequēntius eorundē: quę in proximo ē: cū illa sita prater equum: & iumentum: posquā dāmnū inuolere: etiam grauem: & nefariam nup inis

riam adiecerunt. Nam proximis diebus: cum iumentum Policianensis incolæ erraret in nostrorum agro Prætoris minister: ut æquum debeatur: eum accere aliter non posset: nactus occasio nē iumentum abdu-
xit: pro dño rependo. Venit iumentum Dominus: & oppidū nostrum ingressus: & telæ armatus: ad
iumentum rependo: intulit Prætoris minister: & septem vulneribus cōfollum: intra oppidū mu-
ros interfecit. Sed & oppidanū alium: qui ad uim propulsandā accitatus: eodē telō transuerberare
tentauit: sed frustra conatus: fugam inde arripuit: & N. repenit quod nos audax: & indignū scelus
nimium grauitur subfincimus: ac tanto certe grauius: quod reminisci cogit: & aliarū: quas paucis an-
te mensibus patrarunt cædes. Hæc profecto nimīū intolleranda uideri debent. Et nos credimus uo-
bis maxime inuisi fieri. Penitus igitur duo: fratri iustitia uestra. Alterū: ut. N. moneantur abstinere
alienis pascuis: ac ne pergit nostros lādere. Alterū: ut q tam atrox crimen: & homicidiū admiserit
uestra ægate iubente: penā suo dignā scelere suscipiant: ne ipsius improbitas nouam quoq; pariat
iniuriā. Agite: fertate auium mori: & prædā uestrā reip. laudem: & cōmuni quicū nobis cum
confulite. Agite: facinorosos: & insolentē audaciā cōprime. Speramus a uobis recte consultū iri:
ut uideamini: & quæ nostra sunt: uete diligere: & quod semper cōsueti: sitis: & præcipue colere: atq;
amare iusticiā. Et quoniam debemus nostrorum hominum curare indemnitatē: ac salutē: hoc uæ
hementius a uobis poscimus. Valere.

Senes. N. S. P. D. Gratissima existerit nobis uestratum magnificentiā litterarū: quæ
illam redolent: uetere: ac probatissimā amicitiam nostrā: & mutui amoris necessitudi-
nem. Nam uestra ciuitas: & hæc resp. altissimo summa beneuolentiā uinculo coplata
est. Nos ad diligendā grauissimā cōpellunt causæ: præsertim uero: quod explorata no-
bis est optima iusticiā: et q nos ciuitatis uoluntas: tum quod prædaram in gubernatione
resp. disciplinā: arg. optimā amittendi rationē: & præciendū magnificentiā ordinē uehemēter
probamus. Quibus ex rebus maximā uestrā magnificentiā laudē adipiscimur. Cum igitur intellē-
xerimus: quæ uestra nobis de ciue nostro: uestrā urbis prætorē eligendo: significata sunt litteris: ut
humanis possibilibus assentiremur: deliberatione: ac decreto nostrorū cōfiliorū: eam ciuem delegimus:
quæ fide: integritate: amore: diligentia: & iusticiā: tuendā studio polere intelligimus. Andream Scortū
nostræ gratissimū resp. & Cōmū Palatinū: qui & in aliis ciuitatibus prætorū cum laude gessit: & gra-
tiam reportauit. Is in tēpore prætoris adierit: & ad satisfaciendū uestrā urbis decori: cōm operā: atq; in-
dustria: accomodat. Speramus igitur a sua illū consuetudine minime discessurū: & obsequeretur
nobis: q nihil tantopere cupimus: q̄ quietē: cōmodū: ac decus uestrī ornatissimī populi. Et tum in hac
re: tum in ceteris omnibus reperiemur uere: & ex in simo corde uestris Magnificentiis: ac prædare ci-
uitati affectū. Valere.

Senes. Regi Neapolitano. S. P. D. Vetus: ac multis argumentis perspecta nobis tuæ
Maiestatis in hanc tēp. charitas: ac paterna dilectio: recentibus indies illustratur docu-
mentis. Venit nuper ad nos excellentissimus tuæ serenitatis orator uir clarus Marinus To-
maçellus: qui tuæ sacratissimæ maiestatis nomine: sacrū diuæ Virgini solēne: quod no-
stra ciuitas p̄ sextilē mensem quot annis religiosissime colit: nobis: tum celebraturus erat.
Ac tam & si aduersa ualitudine impediretur: tēpore adesse nequāq; potuerit: fuit tamen nobis: & hinc
uniterse ciuitati tam grata: ac uel uolūtas: uel iustitio: ut ad summā populi huius incundiatē: posset
accedere præsens nihil. Nam: qbus nihil iucundius est: q̄ a tua diligē maiestate: letamur: ac iusticiæ gau-
dium: omnibus argumentis eam roborari: & firmari tuæ serenitatis beneuolentiā: quā habemus ipsi
exploratissimā: quæ profecta a glorioso serenissimi quodā genitoris tui recordatione: uere iudēs ma-
gis: magis: comprobata radices egit altissimos: & cōferendis beneficiis quotidie propagatur. Agi-
mus: habemus: q̄ pro tanta: tamq; multa beneficiā: inō nullas quoq; grates referre possumus: tribuat
isti q̄ pro imensa pietate dedit amplissimos: ac florentissimos Regno cuiusmodi Regē: q̄ iusticiā: cultus:
& prædare rerum maximā amittendi rationē: & nostrā insup. defensione liberatis: uel tueri omniū
sūmorū principū uel equet gloriā: uel antecellat. Pergat igit: quæsumus: tua Maiestas: & beneficiis
mō hinc ciuitati exhibere patre: quādoq; nos deuotissimorū filiorū semp fungemur officio. Vale

Senes. N. S. P. D. Nihil ē: quod cupiamus magis: q̄ sopiri cōtrotuersā oēm de finibus.
Qua in re placuerant nobis plurimū uestrā litteræ. Aberat ciuis noster: quē pridē ad id
negociū constitimus. Iubemus acceri: & cū primū adierit: deniet ad fines determinan-
do: & sui aduenus diem nunciabit. Intelligēs nos rei componendæ uere per cupidus:
& ut id efficiat uestrā magnificentiā uehemēter hortamur. Valere.

Senes. N. S. P. D. Quædam modū supioribus diebus cōstitimus: uobiscū dilectū Cō-
missariū minutus Spinellū Spinellū: ciue nostrū dilectissimū: & p̄studiosum cōponēdū
eius cōtrotuersis: quæ de finibus Lātani ē. Is mō Monē Rotundū p̄ficiat: & die Mer-
curij affertur: quē: & ut uestrorū quoq; eodē tēpore adit: & plenū mandati habeat ad res p̄-
ficiendā: hortamur plurimū: ut omni disceptatione sublata: utring: amice: iustis: & quæ
te uiuatur: quæ nostra: & certa est: & firma sententiā. Valere.

Senenſes ſunt ſeruali Vicario religioſorū dñi Bernardini Senenſis dogmaſi conſecratorū S.P.D. Cū intellexerimus nup̄ cauſam Sarteanenſis cōuentus: & ſimul ea: quę ſcribit ad h. d. propoſitū ſummi Pontificis ſanctitas: quę ita conuentualibus: quos appellat: relin quendū contentū ſignificatū: ut cōtenti ſunt hi de obſeruantia q̄ dicuntur: q̄ eum ipſi conuentum detinuit: cum ſimul facti certiores: eos ipſos locum ipſius: & incolere: & re ntere libenter: & id quo q̄ eidem Sarteanenſibus gratū ſit: & ſalutare ſibi arbitretur. Hortamur tuā paternitatē: ut & ipſa huic propoſito acquieſcat: & aliud innouare non aggreſſiamr. Scimus. n. tuam paternitatē: nec uelle: nec nentare libenter: quod uel ad uerſetur hominū ſaluti: uel ſcandalū quoloq̄ parere poſſit. Quare placebit nobis: ut fratres ipſos de obſeruantia nuncupatos ad cōuentum ipſum retinendum conſirmare uelim: & illius populi deuotioni proſpiciat: quod gratum erit nobis: paratū ſemper tuis placitis. Vale.

Senenſes. N. S.P.D. Magnifici Domini fratres: & amici noſtri chariſſimi alteras dedit ad ueſtram Magnificā fraternitatē magiſtratus noſter litteras: perq̄ eas cōmendauit Ame ricum Franci filium ciuem noſtrum: & ueſtrę urbis ſampnēdis incolam: quem ruſum q̄ intimis animis ueſtris magnificentiis cōmendamus: cum uir bonus lit: & honeſti miniſteriū nec magnam rem familiārē habeat: & alacōplures liberos: cumq̄ adhuc ſibi nō nulla iſthic reliqua pecunia debeat obuiſam aris ſuę exercitacionem: petimus a uobis atq̄ ro gamus: ut debitam illi ac iuſtā mercedem ueſtra magnifica fraternitas perſolui iubeat: & opportuno fauore eius negotium expediri ſit: & ipſe ſocio ſanſſacere poſſit: & rebus ſuis proſperare: & accommo datum conſilium capere. Equum petimus: & ut efficiant: ueſtras oramus magnificentiis: quę bene ac ſcelidit Valcant.

¶ Patentes Litterę.

Senſes. Vm uir ſpectabilis: & diuis noſter dilectiſſimus: Leonardus Beneuolentiſ noſter Orator Florentiam petat: ad noſtrę rei publicę obetunda negocia: oramus: atq̄ uehemēter hor tamur nos Rēctores: & Gubernatores ſenēſis regimini: ſp̄i nōces omnes: amicos: atq̄ beniuolus: noſtris uero imperamus: ut illum grate ſuſcipiant: & libere: & abſq̄ ulla per ſolunonecum omnibus cōmuniſ: & bonis eius uenire demorari: ac diſcedere permit tant: ut rurum atq̄ expedium ualeat iter cōficere. Quod erit nobis certe grauiſſimū. Valeat oēs.

Senenſes. Frāſco Cardinali Senēſi. S.P.D. Quam faciamus ſamiciā. N. Dñi: nō uir tua R.D. ſed & iuſta cauſa nō ignorat. Ea res facit: ut q̄ illi grata ſit: & mę R.D. ſacila ſa cū poſſulem q̄ enixus. cū. T. R.D. & nſe reip. una ſit mens: ea dēq̄ uolūtas. Fuit pridē apud nos. N. Orator: ac iuſtu dñi eius nō poſſet iam diuſus demorari. Conſidit noſtrā interceſſionē nō poſſe ſiſtē ēē. Erat illū huiusmodi ſpes: & optio fallat: uehemēter ora mus. Ille nobiſq̄ p̄cepit: adeo amice: adeo cōiuncte uiuit: ut ſua negocia oīa potemus nō iniuri a nſe recip. ſerelle. Igit̄ fr̄en uetere ſidu: a: oramus primū ex cōmunicationis cōſurā tolli: deinde nſa gratia ad plouendos ſūptas: eū magnificū Dñi non grauā: poſtremo ſex meſes cauſam diſſerti: quoad miſeſcēte cōlo: & peſſilunę ſublato diſcrimine. N. redire poſſit p̄r fatus dominus: & ad iura ſua per genda: atq̄ apertenda: op̄rā cōſerre. Hęc quę ſumus: gratificē nobis tua benignitas: & his poſtula tis noſtris nullo mō deſit. Et beneficiū maximū accepſſe putabimus: quod uel plurimum cum ula biſ: ſi nobis: & p̄ſtolani Oraſori celeriter tribuet. Nec. n. ſolet benignus pater: quod iure poſtulari poſſit: abnuere quoloquam deuotiſſimis filiis. Vale.

Senenſes. N. Ep̄iſcopo. S.P.D. Quę cōiunct humaniſſimę litterę: redditę nobis a tua. R. D. quę copioſe & abunde retulerunt nobis uiri clariffimi Scipio Cicnellus: ac Ioannes Anrouis Sicalus de ſumma tuę. R.D. erga noſtrā temp. beniuolentia: & charitate: ea tam fuerunt grata: & iucunda nobis: q̄ quę gratiſſima: & piucunda. Ac ſcipius optimā iſtam: ac beneficiū uoluntatē letis aīſ: & cōſpectū iucundiſſimum tuę. R.D. uehemēter optamus: Gratias uero ingentes habemus: qd̄ noſtrā ciuitatē: & ſenēſem populū tam p̄cipua be niuolentia cōſpectatur. Hūc locū: ac noſtrā urbē ſi ſtudiōſi grana p̄enſi influunt tua. R.D. reperiet ciuiti oīum corda: & aīſ ita alacriter excipere paratos: ut cū oportetq̄ in magno habendus ſit: non rerac p̄ticio. Veniet certe tua. R.D. plurimū deſiderata cunctis ciuibz. Intelligit Igarī plurimū cini tatē uniuerſam eius aduentū. Reperiet in cōlūmē urbē. Nite calū: rēti neceſſariāq̄ copia: in omni ſtudiōſi genere: uirtus doctrina: aq̄ auctoritate probatos. Fuit. n. ſemper noſtra ciuitas bonarū aīſi p̄luſioſa. Splendidiſſimū tuū genus iam pridē obſeruamūſ: & colimus. Sed: quod maximū iudicari ſolet: mutui amor: & ſummę charitatis affectus non deerit. Noſtrā accedamūſ p̄cipue florere puta bimus: ſi ad ceteras laudes: tuę. R.D. acceſſerit p̄r ſennatūq̄ ſingulare ſtudiōſi noſtrorum ora mentum: ac decus. Itaq̄ ruſum tuam. R.D. inuiſamus: & ut uenire dignetur: amice hortamur: roga mus: q̄ & ciuitatem omnem iterum: atq̄ iterum offeſmus tuę. R.D. proſpectam: ac paratiſſimū pla cius: & plurimum in cunctis rebus gratificari cupientem. Quod idem ſimpliciter poterunt p̄rſati nō biles uiri: qui & uolūtatē noſtram: & ciuium animos probe nouerunt: & recte callent. Benignas ob lationes iucunde ac ſcipimus: & plurimam gratiam agimus. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi S.P.D. Cum hinc proficisceretur tua. R. Dominatio beugnice annuit sese apud Summū Pontificē datū operas pro dilatione aliquot dierū impetrandae fiat in causa Gabrielis ciuis nostris: quē ualde diligimus ob moruā temporis prēiudiciū: quoad ob eam rem noster illuc sp̄ritū accedat Oratori; confestim assensurus ē. Ita q̄ enī atq; suppliciter petimus: ut ad id in fauorē ipsius Gabrielis & causae eius assequendū agat cū Summi Pontificis Sanctitate: quod nobis quoq; erit proculdubio uehementer gratū: ut per intercessionē tuā. R. D. prēiudiciū rēporis emittetur. Vale.

Seneses Generali ordinis Minorū S.P.D. Cū uere. R. tua paternitas nostram diligat amicitia temp. idq; sit nobis perspicuis experientiis exploratissimū: cōsidimus petitiones nostras: seruata uera amicitia: legem nōq; futuras inanes. Dōlet plurimū Illicenses nostri deuotissimi filii discipuli Venerabilis sacre Theologiae p̄fessoris nostri Ioannis ciuis sui: & sacratissimae religionis tuae p̄fessoris. Cuius praesentiam ciuitati illi & uniuerſo populo maxime salutare esse perspicunt. Ob magnā praedicandi peritiā: ob uirtutis praecipuae documenta: ac pp̄ recte uiuendū p̄cedara exempla: putant se magnis priuatis cōmodis: praecipue de luce animarū: ac spiritalē deuotionē: si ille absit. Cupiunt: & uehementē optant hominē ip̄sum frangi & cōueniri: atq; uniuerſae ciuitati uilem simul: ac gratissimū in ea ipsa urbe feruari: nec inde dimitti. Quod nos quoq; qui auctores & doctrinā eius uiri cognouimus: ualde probamus. Igitur tuā oramus. R. P. ut opus adducta rationibus: charitatē Illicensium & cōmēdatione nostra cōmota: hoc ualde cupientibus gratificet nobis: ut sinat praefati Theologiae magistrū & tuū illi populo tanto pe re dilectū: Illicensi demorari conuentus: & in ea urbe sacros monitus: & annunciationē diuini uerbi exerceret: & simul conuiuius suis: & conuentui prodesset. Quod cū honestū: salutare: & nobis gratissimū sit futurū: rogamus tuā. R. P. ut libenter assensat: & faciat Illicenses huius uoti compotes. Nos nostram temp. offerimus tuā. R. Paternitas promptissimā uoluntatibus. Vale.

Seneses Florentinis S.P.D. Scimus: nos facinorosos & odisse semp; & cohercere libet. Quidā cognomēto. N. uestri agri icola: quē planius explicabit ille ipse: cui has dedimus literas: p̄ uim Mulū eripuit. N. qui tamē ad. N. dilectissimū ciuem nostrū pertinet. Venit fretus uestra iustitia: ut suum repetat. Oramus nos: ut ius reddi iubeatis homini nostro: & ipsum redire iumentū affectu nēstro praedidio. Quod futurū cōfidimus: & nobis erit certe gratissimū. Valete.

Seneses Florentinis S.P.D. Desinterunt uestri qui ad Pontē Valianū obnervantur: tra bellanus nostrū: q̄ ad nos literas p̄ferebat: credimus tamē inscili nobis: & certe p̄ter nos tra amicitia & muni cōmuni cōsuetudinē. Nostis nihil neq; impedimēti neq; remora tionis in feni a nobis uisū: q̄ sepe haciter ad uos facit. Liber p̄ nostrā urbē: perq; agris illis transitus pater. Quod si qui pro cōmuni instituto nostro in coq; manas incidere: quibus publice eiusmodi cura credita ē: cōsūno uestris: aut uestroq; perspectis literis: re integra & libere sunt: & celeriter abire permisi. Id uero in promptu est omnibus. Nihil quippe intercedit causae inter uestram: nostrāq; temp. Quapp̄ ullo pacto liceat aut nouari quicquid: aut tabellatis: literas ue intercepti. Per nostrā igitur amicitia: perq; rectam uitae rationē petimus: ut quē p̄scriptissimā: literarū nostrarū delatorē soluit: ac liberat dimitti iubeatis ab iis: qui Valianū pontem obnervant: ut pateat omnibus & amice uroq; & honeste agere. Bene Valete.

Seneses. N. S. P. D. Norunt uestre Magnificentiā: nihil esse tam magnū: tamq; arduū: quin libet efficacius perentibus illis: si in nostro situm arbitrio sit. N. Sacerdos: quod Aquilanus ē: foret nobis cōmendatissimū: quando a Pratoribus nostris uinctus esset. Omnis eius causa ab ecclesiastico foro & tribunali p̄det. Quare acceptis uestris literis: nūsum fuit pro nostra uetere ac firma amicitia: rem: quo pacto se habeat: explicare: cum nihil ad nostrā dictionē pertineat. Alioquin nihil grauius nobis possit acciderē: q̄ uestris Magnificentiis gratissima: quēq; libenter efficere. Valete.

Seneses. N. S. P. D. Quod nos p̄ uestras literas significatis de coactis supioribus diebus in Persino agro ad Panicarolā copias: nobis quoq; nunciatū est: & cōp̄tū indies maiorem constanti exercitū. Vex qd nā cōsiliū ac mētis ē: id nos prorsum latebat. Quo resp̄e atare: nihil cognitis nobis est: quos natis rumor incertos ageret. Nos uero Ecclesiasti cum militem & Regis copias esse perspicientes: perspecta nostra cū Pontifice Maximo & Rege: ipso Ferdinando: optima filiatione atq; amicitia adduci nō possumus: ut ab iis: nobis q̄q; mēdū esse uideat. Grata tamē admodū nobis ē optima illhaec uestra uoluntas: & quod uestro exercitū amice defertur: ac liberaliter pollicemini. Magnā uobis & agimus: & habemus gratiam. Valete.

Seneses Florentinis S.P.D. Cū aliquot dies Pōntificalis: ac Regis parim i uestro parim in nostro agro cōfessisset exercitus: motis inde castris: & uestigio uestri praeritum Polia nēles in nostris fines irruerūt: messēm & ciuita uastātes: & qd sequētes hostes cōsueuerūt: neq; q̄ parcentes incēdio. Id nos uehementē mirati sumus: & cū a recta id nēdē ratione ac uicinitate longius abhorreat: nūsum nobis ē: ut nos iis de rebus: quae certe molestissimae esse debent: cōtiores faciamus: ut tubicūbus uobis: uestri abstineant ab iniuria. Valete.

L Vltis cōmoti causis atq; optimis adducti rationibus publicē fidē damus; & liberō nos scētes concedimus saluū conductū strenuis armorū ductoribus: Moræ Oddio & Petro Iacobo ciuibz Perusinis: ut liberi atq; incolumes ubiq; in nostra ditione & agro Senesi versari possint: venite: demorari: transire: & libere cōmeare tā ipsi q̄ eorū comites uidelicet: equites decē: & pedites quindēcim: modo non sint nostra: exules: damnaui te reip. et cū omnibz rebus suis: omni prorsus molestia: & tam personali q̄ reali impedimēto cessantes idq; p̄ residuū mensis huius: & p̄ uniuersum Augustū mensem cōsequēter: ita oibz nostris Prætoribus: Cōmunitatibus: ac Sēpēdianis: & oibz: q̄ nostrę militanc reip. & subiectis in super nostris: singulis: atq; uniuersis edicimus atq; imperamus: ut hęc fides nostrā inuolabiliter seruet: sub nostris in dignationis incursum: nō obstantibus quibuscūq; interceptionibus & causis quibullibet: atq; decretis in cōtrarium. Datū in nostro palatio: & reliqua.

S Enēses Regi Neapolitano S. P. D. Quod optimos atq; obseruantissimos decet filios officio fungimur: q̄ tuę Maiestatis felicitati gratulamur: cuius prospere gesta oīa: & res secundū desideria: quęq; nostris quoq; beatā temp. faciunt. Cumulatim reddidit animorū nō siccū gaudiū: tum benignū tuę Maiestatis allatū responsū: tum etiā quod indies accipimus: item Gentilem ex senētia cedere. Quę faciliorem: atq; ex peditiorem Herusclincepn propāo nūminat: & cunctis (ut speramus) fauentibus superis: & iusti belli uictoria compa tabit: ad quā adipsendam nihil quod in nobis fuerit neq; curę atq; studiū: neq; industria: atq; operę prætērimimus: ut improboq; compressa audada: restitescat aliquādo ea tranquillitas temporū: quā quorūdā temeritas iam pridē perturbare nō destitit: sed tuę Maiestatis recuperabit diuinū cōsiliū: & summa animi magnitudo: ac uirtus. Nos si uidemur paulo ad scribēdum seigniores: nō negligētē dandū putamus: sed minus idcirco necessariū ducimus: quod adest tuę Maiestatis Legatus Antonius Ticius: cuius fidē probatē rectū: ac salutare cōsiliū: & accuratissimā quandā diligenā: & uniter experiri: & oēs uno cōsensu minuscōe comprobamus. Qui cū oīa: quę quidē spectare ad rem arbitramur: impartimur: ut cōferamus Vale.

S Enēses Regi Neapolitano S. P. D. Si perraro scribimus: superioribus nostris litteris satis (ut arbitramur) attulimus causę: Nam cū p̄stō sint illusterrimi tuę Maiestatis fili & p̄cipui belli Duces: eos ipsos: quę geruntur: statuimus tuę Maiestati cuncta exploratissima reddere. Illud minime recendū putamus: in nos plurimū prospere gestis laetari: & tum tuę Maiestatis protidētia: tum clarissimorū Imperatorū uirtute: diligētē: & oīem maximāq; reę laudem optatam & absolūtā uictoriam propediem futurā cōsidimus. Istis nāq; ceceptis Præfectos intelligimus: quibus ad uirtutis cūmuli deest nihil: & q̄ cuncta moderatur humana: Deum nihil prorsus astiturū ueremur. Spes nostrāq; rerū in tuā Maiestate positissimā sita: & uis: & paterno studio: & uiribus opibzq; maxime freti sumus: cuius cū sit incredibilis in nos comperta benignitas: qua filios decet fiducia supplicamus: ut cū alię de integro copię ad castra profecturę sint: mandare dignetur: ut turnę nōnullę ex eis: rebus nostris tuendis præsint. Neq; enī satis habēt p̄sidii eques: res nostrę: ac pedestres copię aduersum acriores hostes: & tuorū Ducum probatā causam accipimus: qui ut ualidiorē aduersum hostes exercitū foucant: nō satis ex re arbitramur extēnare cōfatiū militem. Sed si ex illis: quę noxę aduentarint: præsintur nobis: fore nō dubitamus: ut hostium supere: tur infidia: & expeditior sit nostrorū uictoria. Hac ipsa de re etiam nōnulla Laurentius Lantius loris cōsultus: ac ciuis nostrorū qui tuę est deuotissimus Maiestatis: & Regnū penē ac præclara Neapolim urbem: uerba facit: & fusius mentē nostram potuerit explicare: eum tuę Maiestati diligētius cōmendamus: q̄ pro uirtute & doctrina & patrię ratione: ualde charus & dilectus est nobis. Placebit igitur (nisi molestū est) auxiliariē quādam pręberi nobis copiās: eas uidelicet: quę & nos rutos præsint: & munissimō tuo exercitū iacturam nullā faciant. Ita enim & tuę Maiestatis decori: & nostrę reip. firmo p̄sidio cōsultū fuerit. Postremo: qui paulo ante ob illusterrimi Calabriae Ducis nōnullam inuidiam uarietate solliciti fuimus: cū recte confirmatum intelligamus: plurimū capimus uoluptatis & gaudiū. Vale.

S Enēses .N. Cardinali S. P. D. Quo studio: qua dilectione: nō modo hanc patriam: sed & ciues eius singulos tua p̄sequatur. R. Dominatio: repetere nullo pacto uidetur necessarium esse. Quo fit: ut nostros nunq̄ cōmendare dubitemus: eos p̄sertim: q̄ nobis & uniuersę ciuitatū ac uirtutis: ac probitatis laudē charissimi sunt. Itaq; Antonius Cēsarinus scriptor Apostolicus: & R. Domini Cardinalis nostri per familiaris: causās habet: quā ille ipse planius explicabit. Cupimus nullā fieri ciui nostro iniuriā: & liberari molestia omni. In tuę .R. D. fauore p̄cipue: atq; ope cōsidimus: & ille cū tota eius domo spem in tuā clemētia firmissimā habet. Erit igitur nobis ualde gratū: acceptūq; ut & spem suā intelligat hand inane esse: & nostram cōmendationē sibi plurimū profuisse: quod pro ingenti tuę .R. D. in nos & nostrę oēs charitate: du bio procul ex sententia & uoto futurū cōsidimus. Vale.

Senſes. N. Cardinali S. P. D. Præbet tua ſumma atq; cõcis quotidie experimentis probata benignitas eam fiduciam: ut nihil proſus accedere poſſis: quod grãd nobis iucundũ fuerit ſit: quin id fidentibus animis poſſulare auriſmus. Nã Anonius Cæſennius cuius noſter. A poſtolicus ſcriptor ac Reuerendiſſimi Domini Senẽſis familiaris: nõnulla aſſidũ moleſtia: & illi negotiũ exhibetur: qd ipſe corã & planius & fuſius explicabit. Sci tuus illam tũc. R. Dominationis patrocinio atq; auxilio frerũ nullã oio iniuriã perpeſſurus: præcipue vero cũ & ipſe pro ſuis titimibus charus nobis exiſtat: & ex ea certe familia: quã ſumma benivolentia noſtra republica & amore complectitur. Quemadmodũ igit ceteris in rebus ſpe: noſtra i tua collocata clementia nunq̃ fuit inaniſſita in hoc quoq; negotio: eodẽ favore atq; auctoritate fore ſine ulla dubitatione cõfidimus: atq; ut ita dignetur efficere ita clemẽtia ſummis precibus deprecamur. Poſtremo tũc. R. D. cauſam hanc diligentiſſime cõmendamus Vale.

Senſes Florentinis S. P. D. Cũ accepimus nup uelſtas Magnifici Domini fratres chariſſimi: & ex eis cauſam cognouimus ſon in ſignũ Machia uellũ nobilis ciuis uelſti: eodẽ ſolũ opẽm dedimus: ut deprehenderetur: qui pecus eius abduxerat: ac tandem expediti pro uoto iuſſimus. Ac rebus ipſe ex ſententia compoſitis retineuit. Verum non in hac re ſolum: ſed in ceteris quoq; omnibus pari reperimur uoluntate: ſtudioq; affectu. Valere.

Senſes Florentinis S. P. D. Putamus noſtrã decre amicitia: ut fidenter cõmẽdamus eos uobis: quos p ſuis laudibus: & q̃a ciues noſtri ſunt: charos habemus. N. iam pridẽ & ab N. quopiam pecuniã repentiq; ſibi iare debetur. Hunc eſt alias cõmẽdã nemini: ſed ope atq; benigno favore iuuit neſtra Magnifica fraternitas. Is illuc ob eã ipſas cauſas pſci ſecuritate ipſas corã explicauit uerius. Oramus igit uelſtas Magnificẽſſas: ut illi opitulanti ita enã tractare uelint: præſentũ operantibus & cõmẽdantibus nobis: ut alius ſui facile aſſequatur: eodẽ facturus ſit: quod aliis quoq; rẽponibus conſueuerit per uelſta effecere operam atq; oportuni auxilii gratias nobis agere debeat. Quod eſt in uelſtris efficere parati ſumus: idẽ poultio de Magnifica uelſtra fraternitate cõfidimus. Valere.

Senſes Florentinis S. P. D. N. ex N. agrot: & quĩde ad ſanctã Firmenã incolitũ pridẽm Aloyſio Compãti ciui noſtro: ac preſtantũ uiro famulatore: aurores ciceret unum & uiginti eam ſumptuſitat: ab eo pſugit: cui & aliam quoq; pecuniã debebat: æri alieno ſurtũ adiecit: & damũ inuolũ ei: q̃ denũ plurimũ benemeritis erat. Lam̃ hie quĩdẽ iam dudũ: nec uſpiã reperitus ẽ. At uſe recepit ſe in A rretinũ agrũ: & in uico. S. Firmenũ: q̃dẽ præſcripſimus: ſedẽ locauit. Cũ pecuniã retineat alienã: cũ ſimul argi ingratitudinis reus ſit: penitus a nobis Magnifici Domini: ut ad Arretinũ Preſorẽ iubeam: dari literas: ut quas cui noſtro omni favore luſtitia miſtetur: & recuperet: quod turpiter ſibi ab iniuſto hoĩe ablatũ ẽ. Nã & furto eĩ obnoxius: & in Arretino agro domiciliũ habet. Speramus certe futurũ: qd iu ciuiſimo de uogociis noſtra reſp. præſtat ſemp alacriter. Valere.

Senſes. N. S. P. D. N. Quãdũ tui ordinis cũ in cõuentu. N. noſtrẽ turbis uisã ageret: præter dignitatẽ ſuam citare auſus: ſeculariã regie nõnulla aduerſus noſtrẽ reipub. ſtatũ ab. N. tunc temporis cognita hominis audacia: & minus modeſto atq; impudentiore ſuſtaſtigatus: alio ablegatus ẽ: tanq̃ curioſus in aliena rep. & turbulentis ac pernicioſis homo: ea uidelicet conditione: ut hinc perpetuo abeſſet. At nõnullo poſtea labente tempore: temere ille inſeſis: atque in uinis nobis edicto aduerſariãdam mutã uelſe conſpirantibus quibuſdam ciuiſem conuentũ fratribus: reuerſus ẽ. Qui in eo conuentu fratres ſunt pacati & quicũ uiri: uetũ moleſtiam noſtrã: nõn adierũt: illum ueniſſe uocantes. In quibus præcipue. N. ciuis noſter & cui ſacri ordinis Theologus inſignis: uir clarus: & pro ſuis laudibus noſtra ciuitati gratiſſimus: quẽ nõ ſine ſumma moleſtia acceptum exinde ab. N. qui nunc preſt: fuiſſe multatus: & religionis & provincie priuatũ honoribus. Credimus quẽpiã fortalle ſaluũ de illo ſuſcepſiſſe qd. N. ſi igit q̃ illũ uehementẽr amamus: & ſtamimus boni uiri & ciuis officio functũ tũc. R. P. ipſum diligentiſſime cõmẽdamus: orantes: ut (ſicut iuſtũ uidetur) In priuſiã reſtituat dignitatẽ: nec inuocentem damnatum eſſe: pãa ẽ: quod præcipue præſati. N. audacius ingenid̃ fouere uideretur: nec abſq; noſtrã reip. iniuria cederet. R. uſũ itaq; oramus: ut nſc ciuitatis & enã in cõcũ uiri: poſius q̃ criminandi labia toq; tũc. R. D. rationẽ habere uelit. Cũ certo pſuadeamus nobis: amari a te plurimũ noſtrã ciuitatẽ: quẽ uelſis amat: & magnificẽ tũ dignitatẽ: & uirtutẽ ac doctrinã colit: ac deniq; tanq̃ ciuẽ dilectiſſimũ ſingulari amore complectitur. Valere.

Senſes. N. S. P. D. Accepimus nõ ſine magna moleſtia. N. ciuem noſtrũ dilectiſſimũ: & tuẽ religionis clarũ & philoſophũ ac Theologum a tua. R. P. fuiſſe multatum: ut careat debitis ſuẽ uirtutis honoribus. Multatio ipſa moleſta nobis eſt: cauſa certe moleſtior. Nec poteſt quãpiam ſubire notam: abſq; noſtrã ciuitatis iniuria. Contra cuius ſtatũ auſus quẽdam. N. pridẽ ab. N. qui tunc præerat iuſte caſtigatus: & tan dem noſtra urbe & diſione electus eſt. Qui cum ſperet noſtrã ciuitatis rationẽ: & iuſta damnatione contempta: redire eſt auſus: qui nõ niſi inuitis nobis tanquã turbulentus homo in noſtra diſione

obseruari potest. Si. N. et duem bonis & studiosum quies & patrie decet: temerarium illius accessum indicauit: nostra quidem sententia laude porius q̄ poena dignus uidebat. Cum sit tua. R. P. nostrae amantissima ciuitatis: & perfidiosa inisti & equi: credimus falsis suggestionibus aliquid fortasse delatum: quapp in .N. animaduertit. Sed nos illius innocentiam testamur & simul esse uniuersę huius gratissimę reip. Restituar igitur tuius uillam tua. R. P. ut simul nostrae reip. honoris & boni tui innocentie consulum uideat. N. honeste egeritis quiescere proposuerit. Confidimus tuam. R. P. gratificatur nos his iusta petentibus: & nō parefacturam turbulentis hominibus aures. Vale.

Senes. N. S. P. D. Cum sit capitali celebrandū fratrum Heremitarū de obseruantia pp̄ contentū licet: ac locoq̄ citis orauimus. R. Patrem. N. Vicarium tuū: ut rogatu nō stro in .viii. diem differat: qđ cū & facile sit: & ad utilitatē atq̄ honorē specet eorūdem & nobis grandē sit futurū tuam quoq̄. R. P. oramus: ut cum dilationē dierū octo concedat: & concedendū iungat praefero. R. Vicario. Placebit nobis. T. R. Paternitati amiceat uehementer affectus. Vale.

Senes Francisco Cardinali Senensi S. P. D. Magna cū noluptate litteras tuas. R. D. accepimus: & hilare intelleximus accessum eius ad nos: & aduentū ad Aninonia balnea. Et si molesta causa ē. Quod insup̄ rō nōse coram exposuit spectabilis uir Andreas Secretarius simul & itendū fuit: & nōro erat persuasum atq̄ exploratū nobis. Nam uetera & recentia tuae. R. Dominationis opa ad nostrae reip. & huius patrie cōmoda: eius admirabilem charitatem ostēdit: ut a fructibus perpiciamus quodidie habere beneficentissimū patrē: & sum in diu Anastasii causa etum in ceteris negociis apud summū Pontificē & in sancta Ecclesia Dei aduocātū & defensorē praeputū ac firmū columen. Pro his omnibus & agimus: & habemus semper gratias sperantes tanto fretos patrocinio fore nos semper incolentes. Vale.

Senes Patrimoniū Gubernatori S. P. D. Quēnam sit nostrae reip. q̄ firma uoluntas: ut ita quiesce uiuant: ut nullū super sit nostris hominibus cū Ecclesiasticis turbationis seminatium nō ignorat tua. R. P. quae nouit nostrae erga Apostolicā sedem: & summū Pontificē Sanctitatis: rum fidē: rum etiā obseruantiam. Idcirco iam pridē delegatam Cōmissarium ad fines agroꝝ: & ad disceptationē oēm de finibus dirimendā: quod & significauimus nostris litteris: Sed nūc Capalbi: & in ea regione exorta pelliciana ē. Cū sit igitur in eis rebus pertractandis: & illo teniendū ē: & cū accolis loci agendū: uidetur cōmodius esse ac rectius consilium causam differendū cūm mirecat: ne & tuū Legatū & nostrū simul periculo obiciamus: & in tēpore res prorsus componenda erit. Haec nostra sententia ē: quā sequemur: illam tua. R. paternitas comprobabit. Oramus igitur: ut suā nobis mentē aperiat: & oibus de rebus nō faciat p̄ suas litteras cernores. Foelix esto semper tua. R. paternitas: quae bene Valeat.

Senes Florentinis S. P. D. Cū superioribus ante epdomadibus de Collensi negotio uestrū Magistratū noster adisset Oratori: & Collensium questus esset iniurias: quas de integro in transgrediendis finibus intulissent: & dignū nostra coniunctione responsum: & benignas insuper litteras dedit: uestra fraternitas: quoy trunq̄ grati admodū fuit nobis: & quod praeterea ad Collenses scriptū est acceptū habuimus uehementer: arguis omnibus de rebus enā atq̄ etiā grāias uobis ingētes agimus. Nam mirifice nos delectat optima illa & multa nobiscū in cunctis negociis pertractandis uoluntas: diligens studiū: par officii. Quod amice pollicū estis: ad defendēdā controuersiam oēm causas concorditer finendā libet acceptum: quip pe qui accuratius studeamus oīo nihil q̄ turbas oēs auferre de medio: & ad quietē referre oīa: quo tota nostrę reipublice cura tendendis: Quod si uidemur conuēti fortasse diuinas: id causae est: id fuit in pedimento: quod ad hūc diem diues nostrī: qbus mandata res erat: in censu nostrae ciuitatis constituendū fuerit oc. upati: Sed nos reꝝ componēdā: & terminandōq̄ finitū percipiū: nūc Legatū in stitimus Santelem ciuem nostrū mirū grauem ad id cōueniendū: si uos quoque probaueritis: & uestri paraueritis: qui ambo in finibus agroꝝ congressi celeriter pacate concorditer negotiū omne conficiant: nos quidē confectis p̄rito erit: ubi quādoq̄ nostrae fraternitati tūsum fuerit. Itaq̄ & ad Legatum deligendū: & ad rem maturandā uestram Magnificentiā uehementer oramus: ne quid aut onerā frāt̄ super sit oīo: quod inter eos uicinos nel minimū quidē contentiois foret excitare possit. Erat igitur gratissimū nobis ea de re uestram quoq̄ uosse sententiam. Valete.

Senes. N. Cardinali S. P. D. Scripsit ad te noster Orator Burgesius Burgesius: qđ nam nobis agendū uideatur i causa Malleanenium nostrorū quoꝝ accessū Romā dūmus Pontifex: et N. ad tegendū nequitiam: nec delegendū abhominandū scelus: quapp. N. filius ueneno fuerit enectus: tam indigne fuerit cūminatus. Non possumus nō dolere impudēdiorē hoīs audaciam: q̄ nō cessat grauibz iniuriis: & contumeliis nostrā onera re tēp. uere ab eius alienū ingenio: Nam nihil nobis iustitia & pace antiquius ē illam nouaq̄ rerū & artium studiosum esse constar: Sed nō possumus nō confidere Apostolicę equitati: & benignę intercessionis tuę. R. D. Orationis: in qua cū ipes nostra firmiter cōstituta sit: tuo iudicio atq̄ arbitrio relin quimus: quid nā circa examen trum nostrorū hominū noster prosequat Orator: pro nostrę reipub.

salute cōmodo dignitate. Speramus igitur innocentia freti & Pontificis Iustitia tue. R. Dominationis protectione atq; favore rem omnē non nisi prospere ac feliciter successuram: ut nec nobis ulterius fiat iniuria & malignantis aduersarii & pateat simul: & coherceatur improbas. Vale.

Senes Papæ S. P. D. Nisi prohibeat ea reuerentia: quā erga Apostolicā Sedes & tuam Beatitudines maximam gerimus: & qua nemo potest Senensem populū superare: certe N. graues iniurias calumnias contumelias maledicta nullo modo paterebimur. Nā vere a sapientibus dicitur. Veterem ferendo iniuriam nonā intuiat. Qualis sit homo iste: ipse perspicui documentū prebet. Deum contemnit: pacē & iustitiam aspernat: noua quotidie & pernicioſa moliri in summa uniuersali pace scandalū cogitat: Apostolicā sedes atq; tuā sanctitatē nō ueretur. Nostra respública certum perhibet testimoniū: cū qua foras inuē sit firmata concordia: auctore Christi Vicario tua Sanctitate: quā nos teneret: obliuiscimus iniurias criminationes ob eneum ueneno illius filium: tuā Beatitudinis uoluntati paruius: criminoso aduersarii pectus: nam perſoluius: ut pacē pareremus: ut obediētiā & obsequentiā pręstaremus tuę Sanctitatī nihil ommissimus. Quemadmodū capitolis sanctorum est: in tempore pectus in attulimus: tres uiros nostros itegros: probatos Romā misimus: periculo obiectum: nostrę ciuitatis innocentiam & de eius pueri & uilis hominonis criminationi: uel potius aduersarii artibus & fallaciis exposuimus. Simulat ille cupere se: ut ueritas exquiratur: in nocēs instat aduocati: cum illi se ad tuam conferunt Sanctitatem: callide ille tam diu instructus puerū mittere cunctatur: dum tēpus elabur: nos eludis inuam concordiam spernit: tuā Beatitudinis sententiā irritam facit. Vere nō ita uiuit: ut quierit hominem decet: & ei pastoris qui pacis est auctor: facit iniuriam: sed tanquā uniuersa in sua habeat potestatem: pro suo iure oīa arbitrio gerere. Pro nostrę honore & dignitate reipub. non possumus Pater sanctissime nō dolere. Quare tue prouidentia supplicamus: ut dignetur ciusmodi mores diutius nō perferre: & fanere iniurię nostrę ciuitatis: & malignantis aduersarii repellere insidias: audaciam cohibere: iniurias propulsare: ut illū decet: quē diuina prouidentia gubernaculis mūdī præfeci: & fidelium populis moderatorem esse in terris uoluit: cuius proprium munus est: parcere subiectis: & debellare superbos. Iustum atq; equum petimus: & ut impetremus a tuę Sanctitatis clementia: deuotiſsimis precibus supplicamus. Vale.

Senes. N. Cardinali S. P. D. Ex litteris tuę. R. D. operum uera atq; indubia attestatio- ne cognouimus ea: quę pro patrię nostrę dignitate uenda tam studioſe tam beneficentiam celeriter a tua benignitate sunt gesta: ut ueritas eluceſceret: iniuria criminatio tolleretur: probitas & innocentia bonorū palam innotesceret: seruare iustitiam reip. decus: in reprobos ac falso criminantium malignitas pſſeret in lucē. Vere æternus mundi Princeps: qui uere lux & ueritas innocentium patefacit insidias: & ueritatē uimē patitur latere diuites. Illi igitur agimus grates & tuę. R. D. quā dedit ille huic patrię firmissimū præſidiū: & cunctis in rebus singularē profugium. Plus nos debere profitemur: q̄ litteras explicare sit opus. Gratiās habemus: quascūq; nostrā respub. ualet p. rantis muneribus atq; ut eodem studio in hanc ciuitatē & beniuolentia & charitate esse pergat: precibus & diligentia tuam. R. D. obsecramus: cui patrię huius fidē spem & optimā uoluntatē exploratiſsimā esse putamus. Vale.

Senes. N. Cardinali S. P. D. Nunquā tuę. R. D. erga hanc temp. fuit obſcura benignitas: quę tam crebro salutaribus illustratur operibus: ut si spectemus animis: beniuolentiā pateat: illi officia atq; uberes fructus: beneficentia comprobatur. Cumq; multa antehac præcipue charitatis allata sint documēta: hoc quoq; quod nuperrime in Mallentanum nostrorū causa actū ē: pſpicui argumētū præbuit: & summā nobis uoluntatē auidit. Ex- peditos esse nōs hoīes: quos tam iniuste in discrimen uocabat insidiantium iniquitas: patere ueritatē comprobatur esse nostram: nostrorūq; innocentiam: cū huius patrię honore & innocentium hominū salute: diuina iustitia factū esse putemus: ministerio cura diligētia patrociniū tuę. R. D. cui tam ob hęc causam: tam aliis quoq; de rebus peringentes agimus gratias: & habemus certe multo maiores sperantes: nonquā tuę. R. D. uerelam ac diligentissimā curam atq; operam: quouis tempore defuturas: atq; ut eodem animo ad sit perpetuo nobis tuam clementiam deuotiſſime comprecamur: & patrię de eius mūdī in modū cōmendamus. Vale.

Senes Papæ S. P. D. Intelleximus declarationem tuę Sanctitatis secundū conditionē capitulo: quę inuē nostram tempub. et. N. te auctore firmata sunt. Cognouimus id factum esse: quod & certe futurū sperabamus: ueritatē duce: innocentia uires suas nūq̄ deferente. Sumus namq; iustum Dominū: secundū prophetice uocis oraculū: semper diligere iustitiam: & iustū in terris constituisse Vicarium: quo in Apostolatu sedente: confidimus in orbe terrarū nunquā iustitiam defuturam. Igitur ob iustum iudiciū: ob illustratam probatamq; iustitiam reipub. innocentiam glorificamus Deum omnipotentem: & tuam Sanctitatem plurimū laudamus. Scripto adit. & perpetuo monumento suā aperuisse sententiā: etā gratias q̄ maximas agimus. Quę uero ad pastoralis curę prouidentia spectat: ut iuste degenibus: pacē amplectantibus: Apostolicā sedem uenerabilibus populis faueat: ut iustitiam coherceant: qui uniuersali aduersantē sapientia moderantur.

& pax: qui cogitantes iniquitatem Christi nomen ne aduersum imanem infidelium nationem defendamus: impediunt: qui noua tempore fabricantur ad labem quietis: latent in insidiis: ut interficiant innocentes: speramus a tuæ Sanctitatis prouidentia abidè prospectu in: & ut ita dignè efficere: tuam Sanctitatem suppliciter deprecamur: eidemque Apostolicæ sedis: & tuæ Beatitudinis longe omnium obseruatiſſimam cômendamus Senenſem tempore Romanæ septem ecclesiæ. Vale.

Senēſes Regi Francorū. S. P. D. Cū summa reuerentia tuæ sacræ Maiestatis accepimus literas: quæ de obitu illustrissimū quondam Mediolanensium Ducis reperunt: & cômementant: nō uolunt certe ingentē & graues animorū merorē: quē ob tanti & clarissimi Principis amissionē suscepimus. Quæ tēro de gloriōsa & felice illustrissimū Ducis Galeæ & astutissimæ & successione referunt: ea præbuerūt nobis: & instaurarunt etiam ipsa repetitione lenitiōis: & partem misericorditer cōtinentis: & filius patris simillimū amore simul & reuerentia complectamur. Quod autē tuā sacrā Maiestas de firmo eius proposito: ac laudabili instituto ad tuendam illius prædantissimū Principatus firmitatem: benigna sua significatione demonstratid laudamus plurimū: & auxilium maximam nostrorum animorum iucunditatem. Nam speramus tanto patrodio & auxilio Christianissimū ac uictoriosissimū Principis: non solum Mediolani sedem: Sed uniuersam Italiam: & totam Christianorū ac fidelium congregationē futurā semper incolentem: ut tuæ Maiestatis dextera & potenti gladio Christianorū seruetur dignitas: catholice fidei augeatur amplitudo: feritas immanium Barbarorū: ac feruentis impiissimū Turchorum Tyranni rabies compescatur. Nos semper pro uincibus nostris pacem meritis: sanctū foedus uniuersale conseruare: tuæ sacræ Maiestatis assensui: atque adhibere proposito: omni semper studio ac diligenti industria curabimus. Postremo cū semper hac ciuitas præcipue uenerata sit tuam sacratissimā Maiestatem: eidem nostram tempore: & statum eius deuotiſſimis precibus cômendamus. Vale.

Senēſes Regi Neapolitano. S. P. D. Iaculauerat anno superiore nostras tempore. N. & cū filius eius quondam. N. iuuenis præstans: & nostris charus admodū ciuitati: ueneno fuisse enectus: suspicatus est (ut ipse asserbat illius pater) nostros quosdam ueneni fuisse in nostris. Et quanquā latere ueritas nō possit: & innocētia se uiſa reuertatur: amen cū pōnditionem capituloque placuerit summi Pontificis sanctitati declarationem & suam asserre sententiam: rem ipsam & declarationē factam: uisum est nobis cū tuā Maiestatem conferre: & eam sicut nostra postulat fides deuotio: filio: rerū nostrarū participē facere: ut intelligat oēs: nunquā nostram tempore. malis artibus certauisse: & ab omnibus infidelis & dolo penitus alienā. En alligatū exemplum allatæ declarationis a sanctitate Pontificia. Vale.

Senēſes Papæ. S. P. D. Valde iam pridem diligebamus opinione uirtutis prædantissimum Com. unum ex iis: qui in uictissimo daret exercitu. Sed p hac bello: tempora summū uirtutis experti militari laude: præcipuā cū bellica perita fidē ac singularē animi magnitudinem: optimus etiam uehementē amare: & studio quodā maiore complecti. Nouimus quā alaci animo iusta tuæ Beatitudinis psequat incepta: nostris rebus aditu: ac rem sese hostis infectorem præbeat: quē quidē magnanimū uirū tam & sui ipsius uirtus clarū atque illustres efficit: nostra tamē laude & testimonio carere noluimus. Spes erat de uiri probitate uel ante Herulicū bellū nō mediocriter nobis: spem ille oēm: atque expectationē superauit. Igitur etiā: atque etiā laudandū ducimus: cōmendere uero tuæ Beatitudinis minime necessariū arbitramur: quæ suapte ingenio nouit cū alias fecit: etiam in sacro Apostolatu constituta & odisse malos: & bonos nūquā deesse premio. Illud tamē sibi persuadeat: quæ sumus: ista Sanctitas: gratū admodū fore nobis: si cū dignitate asciscere possimus nobis etiam uirū. Habet enī filium ingentē educari: erudiri cōpit in nostris Gymnasiis literarum: studiis: & scientiæ laude: quod in nostro territorio beneficium tuare cōtingat: dignū hominis præstantia: placebit nobis uehementē pro tuæ Sanctitatis lenitate & gratia fieri illi uon & optati cōporem. Nos quoque magni accipiemus muneri loco: acturi tuæ beatitudinis pertingentes granas. Deſi optimū maximū oramus: ut sit tua indies felicior: ac glorioſior Sanctitas. Vale.

Senēſes Ferrariæ Duci. S. P. D. Scimus tuam illustrissimā. Dominationē fieri nunquā illi militem suis: sed & nunquam a bene instituto discedere ingenio: seruare autē boni Imperatoris morē: ut quod de Cæsare magna cū laude prædicamus: nō minus benignitatis & clementiæ: quā robori & fortitudini semper intendat. Captiuos tui abduxerit nostros Pertrientes: sed alios: tum Alexandrū quempiam: quæ lilellis eius præerat præſidio. Paſſi sunt miseri homines iacurā oēs familiā: substantiamque amittere. Nihil præter spiritū superest illis. Piget cōmemorare: quā sint omni in cōmodo: genere affecti. Miserandū illos: fortē nō ignorat tua excellētia. Quāno illi se possint redimere: quā possint sunt fortunis omnibus. Post ceteram cladē: quā bellū ista ferre uidens: nō obtulit: tua amplius ueteris mansuetudinis: ac lenitatis: & memor merui amoris & studiū cōmēda nobis condones: pretium: oramus: captiuos illis: & liberos dimittat: ita de meritis: uon nō auri: sed uirtus conſecuit cordi esse. Magnū pietatis genus erit parentes liberos: liberos parentes reddere: & libertatē donare coniugibus: Capaciis ciuibz nostris honestissimis Alexandrum reg. suarū gerentē dono mittere. Acceder ad tuā laudē: & uirtutis cumulū. Vale.

Senenses Regi Siciliæ S.P.D. Indies nostra fit lætitia cumularior: quoniam ea nondum inter-
que magis magisq; in dies & tuæ Maiestatis & florentissimi illius Regni splendescit glori-
a. Hoc nos sēno gaudemus: hoc nos mirifice incredibiliterq; delectat. Quia nostri scilicet
li solidā aliquod tranquillitatem optamus: eam nos demū speramus affecuturos: quoniam
perdomita maloq; improbitate tua Sacratissima Maiestas gloriosa parva iustitia iustis-
que integritate & rectā utendi rationē reducere. Bene tum in Liguria tum in hac quoq; regione tan-
ti futuri boni iacta sunt fundamenta. Mirum in modū sperni augeat quod nup̄ diuino fœlicis numi ne-
ce de sacri contubernii fœdere factū cognovimus: & inter duo splendida orbis lumina in vitam affinitatem
Christianissimi Francoꝝ Regem: & eum in Italici oris: quoniam nemini vel pietate vel iustitia vel deniq; re-
rum omnium gloria cedit: sponsam scilicet Illustrissimi Sabaudicæ Duas filias opibus magnis: & præda-
ra dote Illustrissimi tuæ Maiestatis filio: ut ad feliciteris cumulū nil forsitan desit. Lærum fœlix fœ-
tumq; sit tuæ Maiestati splendidissimo Federico: & tuo universo Regio generis sed & amicis quoq; ac
sociis: & iis omnibus: quoniam tuam Maiestatem fide amore observantia prosequunt: in quibus quoque sint impi-
mis Senenses animos: ignara omnium tua nō ignorat Maiestas. Ad victoriam & perfectiorē regni stabili-
tate spectare arbitramur: tamē paratos Reges ipsissimos: & tu Francoꝝ & Hispanoꝝ atq; Arago-
nenses summa quiete lætari. Deū quæsumus: ut prospera cuncta fortunet: & ad beatandā tuā Maiesta-
tem adis semper propius. Nos fides atq; observantia studio officio: ex optimis animis gratulamur
& quod optimos atq; observantissimos decet filios: dies noctesq; tuæ Maiestatis voluntati propensos
alacresq; deferimus. Vale.

Senenses Federico Regi p̄geniei: & ab alto Aragonensium generis sanguine p̄fecti S.P.D.
Nobis gaudemus mirū in modū: ita gratulamur fœlicitati. Omnia prospere cedere illi
strari Indies tui generis decus: nimis incredibilem suspensas volupatē. Quod alissi-
mo placuit spondere splendidissimo sponso splendidam ac præclarā sponsam: & ab al-
to Francoꝝ Regis sanguine profectam: magis certe lætamus: q̄ per litteras valeat expli-
cari. Fortiter: quæ sunt optimus maximus Deus gloriā istam & augeat atq; amplifiet magis for-
tunas tuas. Splendidissime Federicæ fœlix semper esto: & macte iucunditate & gloria una cū sponsa le-
pidissima: restore p̄ ambo macti beatitudine: & gratiæ plenitudine. Vale.

Senenses Papæ S.P.D. Qui summā tuā beatitudinis clemenciā & largitatem multis ac
perspicuis experimentis cognovimus: fidenter postulare nō veremur: siquid forte con-
iungat in quo tua Sanctitas benignas sese in nostros præbeat. Nup̄ mortali tura decessit
Petronus Petronius civis noster: frater hierosolymitanus: & Eques Rhodius. Hic rege-
bat beneficium intra nostræ urbis mœnia: quod Sancti Leonardi nomini inscriptū est.
Peruademus nobis tuam Sanctitatem: quæ in genti amore hanc patriam semper complexa est: nostros
territoris & ciuitatis beneficia nostris libenter ciuibz conferre. Occurrit nobis civis exiis: qui repta
præstanti iurante & optimis ornatis moribus: & ob eam causam grauis admodū. N. dano genere na-
tus: & patre ortus præstantissimus: qui modo in collegio nostro amplissimū Magistratum & Capita-
neum populi gerit. Eius. N. filius compositis moribus maxime ad eam religionem videtur idoneus.
Proinde etiam beatitudinē deuotissime supplicamus: ut tam p̄ sua singulari beneficentia q̄ pro civis
nostri merito dignetur intercedentibus nobis: & dignitatem & beneficium in præfātū. N. conferre.
Confidimus apud iurē bonū libere tua Sanctitas beneficium collocabit: & nobis rem gradatissimā
fecerit: atq; auxerit veteris officio: cumulū. Ea ipsa de re noster quoq; civis dilectissimus: & pater ve-
nerandus Ioannes Maissan Episcopus cum tua Beatitudine colloquetur. Audire: quæsumus: dignetur
atq; exaudire supplicentem. Vale.

Senenses Regi Siciliæ S.P.D. Nunquā possumus explicare: quam semper ex tua Ma-
iestatis suauissimis litteris: ac paterni pleni amoris percipiamus volupatē: quippe quæ
nobis illam quodāmodo presentē faciat: quam certo statuimus: & nostri sæculi decus:
& nostræ republicæ firmū præsidium: tuū illum q̄ profugus. A primis igitur de inte-
gro quoq; ingentes tuæ Maiestatis gratias: quæ & re iungat & benigno nos est dignata re-
sponso. Nos: ut patet: mentem nostrā apiamus: certiorē tuam facimus Maiestatem: nihil nos cupe-
re vehemens: quibus obsequi studiet: ac salutaribus auctore consiliis. Fortissimū belli Ducē Mar-
thetum Capuanum auxiliari duxisse copias: accepimus summi officii loco: comperta namq; nobis
summa viri virtutis ac fides. In nostro autem conspectu versari: & ex re nostra putamus: & adduce-
re plurimum roboris fœlicitissimis castris: in quibus nunc se continet cum suis copiis: lætare enim
temporibus res ipsa postulat. Quocirca & Ducus clarissimog: tum sapientiā tum etiam fortitudinē
sed ipsius tuæ Maiestatis consilio auctoritate: puidētia nō possumus nō operari: ac prædārā sperare
victoriā: ut tandē aliqui hostiū infringat improbitas: & debellent iūq; nimis temere miscere oīa cala-
mitatibus: & diuina atq; hūana iura perturbare conarent. Nos (quatenus nostræ quæq; illi finit)
suppetet vires: omni studio labore officio iustissimis iūq; Maiestatis opibus nunquam desistimus. Qua-
ritem: in re alter a non nullis nostram in simulari rempublicam. Idcirco pro nihilo habendum pu-
tamus: quod certo noverimus auertere tuam Maiestatem a falsis criminationibus animamq; & nihil
nisi quod verum sit: quopiam illi persuaderi posse. Nos in decessis animis cepta persequemur. Quæ

omnia fultus datus Iuriconsultus & ciuis charissimus probe instructus Laurentius Launus explicabirque obsecramus tuam Maiestatem libenter pro more audire dignetur: quia nos ipsos loquentes. Patras cum hostibus diebus octo indutias putamus tuam accepisse Maiestatem. Nos quæ a sapientissimis bellicis Ducibus geruntur: non possumus non probare: & in optimâ partē interpretari: sed quod hostis callidus in genia: ueretur: ne quid afferat res ipsa incommodi potius. Nā quantis mora (ut quidē nobis uidetur) obesse perlongū conuenit: inde eo magis cum uō longe absint hiberna tēpora: quā minime castramentari licebit. At nos nullo modo ab optimis atque bonis distradebimus. Vale.

Senes N. Cardinali S. P. D. Quoniam sanæ religionis institutio & recta diuini cultus obseruantia imprimis ciuitatis exornatæ: maxime ad salutem tuendam disciplinæ inducitur: idcirco ad reipublicæ rectores merito pertinere uidetur: ut ad tuendam religionis firmitatem: curam studij atque operæ adhibeant: & (quantū fas est) ad illā conservandā cunctis uiribus elaborent. Cognouimus diuturnis iam tēporibus: sacram Minorū religionem & cæteros medicantium ordines ad dirigendos fidelium & Christianorū populos plurimū profuissse: & sacra ministeria obeundo: euangelizando uerbū Dei: peccatorū labem: & flagitiorū fœditatem corripiendo: salubriter instruendo: catholice atque orthodoxe fidei fundamenta roborasse: ecclesiæ sanctæ Dei: & Romanæ atque Apostolicæ sedis stabilisse munimenta. Nā ex eis religionibus atque ordinibus dedit beneficentissimus Dominus uiros graues: Doctores insignes: uirtutē doctrinā sanctitatem præstantes: quod uerbo pariter & exemplo genus humanū ad malum ad libidinem procliuem lale uiuēdo deterrant: & salutariū monas ac Spiritus sancti uoce ad catholice iustitiae sobrietatem pie uiuēdū sine dubitatione compellant. Quodcirca statuimus Mendicantium eruditionē atque operam ad bene ac religiose uiuēdū maxime necessariam esse. Quibus certe quiescentibus & in suis studiis atque contemplatione degenantibus: si a uetere & consueta exercitatione repellantur: nimis ignaui populi & qui stulti sunt: quosque infinitus est numerus: in summa ignorantie caligine: errorū cæcitate & remotā ueritatis luce in maximis tenebris uersarentur. Cum igitur inuenerit aliqd cōtra uetere ritū & longam Mendicantium consuetudinē innovari: quantū putamus fieri oīa exquisito iudicio atque optimo consilio: tamē quā intuemur nostris oēs plurimū cōmoueri: & populos multosque: qui nobis parente dolere eiusmodi mutationem ac nouū institutum: cum sit boni pastoris officium: adducere oīes: in dō dispergeret: ac dare operam: ut qui dirigēdi sunt in uiam salutis: minime scandalū patiantur: ideo sine in bono proposito instruendi: conseruandi atque augēdi: & eorum retinenda ac fruenda deuotio: precamur tuam clementiam: ut apud Sēmi Pontificis sanctitatem operam dare uelint: qua innovatio fiat: nec tollatur salutaris cum uetudo: nec a uetere exercitatione Mendicantes repellantur. In quibus si qui fortasse aberrat: eorum est qui corripiendos: erroris non religionis dignitatem ac sanctimoniam derogandum: præsertim cum salutis discrimine & animarū periculo: quibus salubriter ab illorum sanctis operibus atque eruditione prospiciatur. Erat nobis certe gratissimū: si precibus nostris adducta tua R. Dominatio ita illos fauente: ita illos commendante: ita benignam suam intercessionem adhibuerit: ut intelligamus nostras literas & humilē interpositionē plurimū habuisse momentum. Et ea ipsa de re eadē nos scribere Orator: quæ sumus: audiat: & illi benigne credat tua clementia. Vale.

Senes Florentinis S. P. D. Quos cōmendant nobis testæ Magnificentia: uolumus letum per habere cōmendatissimos. Nam ea est nostræ munitæ charitatis affectio: ut quæ gratia alterteris futura finis: studio omni atque amore efficere debeamus. Itaque de N. subditio uestro data opera: erit nullo pacto capitis periculi subitura sit: atque uestro inuiti & cōmendatione adducti: curabimus per uiribus: ut molta leuiore: & (quantū fieri possit) damno minimo afficiatur: Vt cum uitam seruauerimus: suorum quoque honorū dignitati & cōmodo (quoad fieri poterit) consulamus: atque ita sibi persuadeant uestre Magnificentia: quare apud nos tum uoluntatem tum literas uolumus plurimū semper habere momentum. Valete.

Senes Duci Mediolanensi S. P. D. Quoniam semper in indyta atque illustissima Dominatione iustitiam fouet: & nostrā diligit uehementer reipublicam: cum sumus obsequen-
tissimi filii: magna cum fiducia ciues nostros cōmendamus. Cui igitur Spectabilis Eques Nicolaus Recuperus causam habeat cum N. ac sociis: qui isthic negotiantur: & causam susceperit generosus & clarus Miles. N. ciuis mus: oramus atque obsecramus tuam clementiam: ut siquid opus acciderit ad negotium perficiendū: dignetur iustos atque oportunos praestare illi fauores. Quod cum iustum & equum putamus: & futurum confidimus: & impetratū erit nobis gratissimum. Vale.

Senes Regi Siciliae S. P. D. Cum intellexerimus perspicuis atque multis experimentis summam tuam Maiestatem & in nostrā temp. & erga ciues nostros beniuolentiam ac præcipuā charitatem: præbet ea res nobis fiduciam: ut eos cōmendare minime dubitemus: quos nō modo quia ciues sunt: sed cuius: quā magna uirtutis laude præditi: magno quoque studio & amore cōmplectimur. Hoc uero numero clarū Equitē Ioannē Baptistā Aringherium merito collocamus. Cuius desideramus uirtutē atque gloriam illustrari: ingenio prudentia integritate ac moderatōne ornari: ipsius artibus & studiis laude: ut tā inde usque per paulo cōsummari

etatem rectius ingenii similitudinis felicitis recordationis Alphonfus Rex sacratissimus: & tua genitor maiestatis ad huc p adolefcens esset. Militari dignitate: & summis muneribus honestavit. Qui in ipsa cuncta etate consilio: & gratitate cōfessum senex iam p multas Italæ nobilissimas ciuitates: clavis & amplissimis magistratibus defunctus est: atq; inde uere testari possumus: illi gratiam simul: & gloriam retulisse. Cum igitur fortunatū suarū a tua Maiestatis gloriosissimo parētē: & dignitas primordiat: & militaria insignia fuerit affecutus: & iacta sint honorū fundamenta: deprecatur ut suppliciter tuā maiestati: ut eundē militē ciuē nostrū digne benignē suscipiatq; illi: & p suis laudibus: & p nostra intercessionē. Acq; ut Præturam concedere: cum primum opportune licebit quod si in impera uerimus (ut facile confidimus) maximum: atq; gratiū nostræ ciuitatis: non illi sōlū beneficium contulerit: & agebit nostrorum obligationum cumulum tua maiestas. Vale.

Enfies, N. Cardinali S. P. D. Placui nobis uehementer: & tandē finē imponē. S. Anastasiū causator ois eiūsmodi sit de medio sublata molestia: & illa tertus: & naturalis reflexio: & amplissimis inculcus: & multisq; optimis rationibus tua. R. D. & nostrā cōplectitur: ac deuincit temp. Nemp absurdū uidebatū patre amantissimū cū filius deuotissimis discēptare: præsertim uero cū sit tūa Senensis ciuitas: quæ omni studio iustitiæ foveat: Apostolicū sedē uenerat. S. Romanā ecclesiā obsecrat: nunq; fidei: nunq; dilectione: & dīspōitiōē sincera defuit. Quæ maxie gloriæ habere suæ libertatis defensores eos: quos felix Pii memoria diuina dispensante grātia: ad tantæ dignitatis culmen euexit: ut prælo essent: qui fœderat catholici tuerentur: ecclesiā: & patriā eius p omne tēpus assiduā protectionē defendēt. Te ex eo numero unū: tanq; huius ciuitatis alidū præclarissimū: meq; uobis patrē: ac benefactorē per petuo habere persuademus: a quo salus: ac dignitas huius patriæ magno studio conseruetur. Arguit summis: ut fiat: oramus precibus. Cum iam causa ois probe cōstituta sit: obsecramus tuam clementiam: aduocata huius: & protectionem reip. ut tuo consilio: atq; auxilio: eūsmodi stabilitur totius causæ contractus: & ea rōe ac forma: ut non mō præsentē controuersia: sed totius cōsequētis temporis tollatur molestia: sicut certe speramus: præsertim cum tua. R. D. iura oia nostre reip. fauere perspicat: & uobis pro nostra filiatione debeas patrocinii. Sed laus noster loquetur Orator. Etenim nos semper quales deuotos filios decet: & ut pergat tua. R. D. suam indicare ueram beniuolentiā: & acq; uia oramus. Postremo id ubi uolumus: persuadeas: causam oēm in optimā nos partem interpretari: ac tuam. R. D. bonis ad rem gerendū adductā causā arbitrari. Ad exitū uero cū perducita sit: ueretur: ut ad augendam utriq; beniuolentiā: & munus charitatē tota uertatur intentio: & nos deuotam filiationē exibeamus: tua autē. R. D. qe qd in tota causā nŕe reip. uel ipŕe uel icōmodi sportatū ē: paternā nŕe benigritatē: & recensibus uel cōpenset: uel diluat beneficiis: quod noster quoq; tuo nomine spondit. Oratorq; & multa: & nobis iunda de beneficia tua dispositione abunde retulit. Nos tua. R. D. experiet: ut deuotissimos filios: uicissim huic reip. tua. R. D. studiose faueat: quæ sum p patrocinari: & cōmunem patriā: ut decet: tueatur: atq; amplifcet. Nec. n. ulla rancoris in nobis: scin illa inest: sed ea flagrat: q; exardescit charitas: quam uel aqua: multæ exingere nŕg possint. Vale.

Enfies Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Ex tuis literis: ex nostrī Significatione oratoris cognouimus: qd nam gerit. T. R. D. In sancti Anastasiū causa: ut ad finem usq; perduceretur. Quæ qnāto difficilior reddita est: tanto certioribus documentis: tuam inleuam: & optimā uolūtatē: & ueri patris: ac bñfactoris officiū. Quod si mirifice laudā di fuit: qui patriā tuam: ut: & adiuuent: tuam certe. R. D. summis laudibus efferendā ducimus: quæ nec labori parat: nec ullā opēā recusat: ut patriæ utilitati consulat. Quas agimus alacriter p liberalitert gestis tuæ. R. D. grāias: quas ingētes habemus: eas ut referre possimus: ille annuat: cui qd fiat interitis nihil acceptius ē: qd prodesse hoibus: & rōeri concilia: regisq; hoius iure sociator. Quæ uero multa: & maxima acipimus beneficia: ea sunt nobis perueniendā: paribus: nam referre cupimus: tui opis nostre sit. Quod si sumus officio impares: quod uel amicitia: sed filiationis ppritiū: quoq; est: in beniuolentiā: & amore non uincimur. At laus noster loquetur orator. Vale.

Enfies Vicano generali religiosorum obseruationis diui Bernardini Senensis. S. P. D. Cum iusta: atq; honesta petimus: & quæ simul ad animarū salutē: & ad diuini cultus honore pōnēt: nō dubitamus illa tuā paternitatē laeto animo effecturā. Quando id tuū munus ē assignatū tibi a deo: ad cōmunē hominū salutē: operam cōferre: & dirigere salubriter fideles populos. Cum igitur Sarteanensis cōmunitas: iam pridē Apostolica auctoritate interueniente afflicta fuerit: ut fratres tui de obseruantia quos appellat locum: & conuentū renent: ita id ipsum oppidum collocatum: & præsan religiosi sua uirtute: & sanctimonia: ac salutaribus monitis: & exēplis: eidē populo salubriter cōsulant: hortamur tuā paternitatē ut nostra præcipue cōmendatione adhibita: oio deinceps eam familiam de obseruantia: sic. n. uilgo nōcōpātū Sarteanensī cōuēntus: nec ullo pacto discedere paret: si quēnti dēfiderat illius cōmunitatis salutē: & nŕe placet reip. Nec. n. obstat summi Pōntificis breue nup scriptū: p quod ita inuit relinquitū cū loci fratribus uilgo dictis cōuēntualibus: si ita cōsent sint obseruantes: q; eo ipso demorŕ. Quos nos summa pma necre libēret: s; certe libētus: si ita ē: tua assensu paternitas: q; intelliget pŕatā Sarteani cōmunitatē.

B. i.

ita se gereſ in tuā familiā: ut merito uelut ab eo loco minime diſcedere: ſi p tuā religionis augmen-
tor: & cōmodo. Vale.

Enesſes Franciſco Cardinali Senenſi. S. P. D. Multa ſemper ſperauimus de tua. R. D. cuius & ſumma benignitatis & beneficentia quocq; parē experti ſumus. Sed ſpernias bñficioꝝ magnitudo longiſſime ſuperauit. Intelligimus noſtras partes eſſe ut grāias q̄ maximas referamus. Verū (ut Virgiliano utamur uerbo) grates perſoluerne dignas nō opis eſt noſtræ. Quāq; cū ad patriæ ſalutē mēdis nā ſim us: quæ oras noſtri certe maiore ſibi parē uendicanti nō modo referenda grāia: ſed amplifiſimis quoq; laudibus tuā. R. D. pro ſeq; opus eē cognouimus. Quod in nobis ē: grāias peringētes agmuſtā præcipuam in patriā dā ruat: ac ſingularē beneficentiā ſumma cōmendatione proſequimur & benigna tua. R. D. opera huic populo: & noſtræ rei. uicq; grātiſſima eſt: quæ declarata magis in. S. Anaſtaſii cauſa: ueterū: & multoꝝ beneficiorum magnitudinē cumulauit. Deum quē ſumus: ut ad repēdēdā grāias: patēti-
bus uolūntati copiam. Nobis certe cum accipere beneficium gratus eſt: itum expiri tam crebro cū nēq; reip. & cōmunis: patriæ cōmodo: tuā benignitatē: ē uicq; iucundiſſimū nobis: quocq; nomie plura no-
ſter explicabit Orator. Vale.

Enesſes Aque pendianſis. S. P. D. Cum uetus inter nos: ac diu ſpectata uigret amicitia putamus noſtras partes eſſe ita inſtituere noſtros: ut & ipſi quoq; inter ſe cōiunctiſſime uiuant: & oīs cōtrouerſiæ minq; fomenta tollantur. Igitur cū iam pridem cōueniſſim ut ad dirimendā diſceptationē de finibus inter. N. ueſtros: & M. noſtros limites pone-
rentur: ad conſolandā concordiā inter eos: ac terminos præfigendos: Cōmiſſarium no-
ſtrū delegimus: quē uicq; puramus idoneū: uirū pbi: & pariter ueracioris amātiſſimū: Philippū Ae-
curſius. I. uicq; nos quoq; noſtrū Cōmiſſariū ciuē ueſtrū delegimus: ubiq; doq; opportund uidebit: cōſeſum p̄lo erit: quod ut faciat: ueſtram plurimū amicitia exhortamur. Et n. n. Salutare opus: & no-
ſtræ neceſſitudinē ac uicinitati apriſſimū. Quare & ad Cōmiſſariū eligēdū: & ad rem maturandā: uſq; operam deitis: uicē uicē petimus. Et per ueſtras litteras nos certiores fieri: quod erit nobis gra-
tū: ſimprimis paratis ſemper ueſtris placitis. Valete.

Enesſes Generali ordinis Carthuſienſis. S. P. D. Scimus tuam. R. pater. optime diſpoſitū ad ea efficiendā: quæ honeſta ſimul: & grata huic cuiuſq; uideantur. Cepimus iam pridē ad urbis noſtræ ornātū dare operā: & ob eam cauſam: platiq; ciues noſtri noua cōſtrū-
unt adificia: & ornatores parant demos. In his etiā uenerabilis uir Thommas Nicolo-
mineus: & fratres eius: ciues noſtri chariſſimi iuxta placē Ptolemiorū quōdā appellamus loco illuſtri noſtræ urbis: cum haberēt domū: aliā conſignā de nouo moluſſe. Subter illam apotheca eſt tuæ religionis: & monaſterii: quod uulgo dicitur de Maiano noſtræ iurisdictionis. Ex ea apotheca annuatim monaſterii ipſum aureos nouē pro penſione recipit. Pro mittit: & ſolēnitē obligat præſa-
tus Thommas: cū fratribus dare aureos duodecim annuatim ſolēni ſtipulatione: & ſimul reperire alterā apothecā loco illius: unde ſumma granioris pecuniæ ad monaſterii quot annis ueniat. Hoc facie-
te recuſat Prior monaſterii eius. Credimus fortalle: qā nihil aſſentiri ueluti ſine conſenſu: atq; auctori-
tate tuā. R. Patern. Cum igitur hoc ſit futurū nobis gratū: ad ornamentū noſtræ urbis: ad maiorē euidēti utilitatē tui ordinis: & cōmoditē: rogamus p amicitia noſtrā: ut hoc gratificari: & conſentire nobis uelis: & p ſuas litteras re poſitum præbere: ac præcipere Priori: & capitulo monaſterii eius: ut nō impediant rem utilitatēq; honeſtā: præcipue cum officina ſi remāeat eodē loco: totum de honeſta-
ret adificiū: atq; operis pfectionē. Nos: q ſumus tuę religioni deuotiſſimi: offerimꝰ nos paratos bene placitis uiſi Fundatores eius monaſterii: ciues noſtri probant: eam per mutationem: ſianq; uere uulſa & non laudant renitentem priorem. Vale.

Enesſes Florentinſis. S. P. D. Cum ſuperioribus diebus cōmendauiffemus tibi. N. nigr nobilibs: & ciuē noſtrū chariſſimū: & cauſam eius: quæ inter ipſum: & N. ueritior: intel-
leximus ex tuo ipſius eloquio: ut eſt ueſtræ rei. uetus: ac laudata conſuetudo: illū & audi-
cum libere: & tractatū fuiſſe humaniter. Id quē admodū perhibere: nē a moris teſtimio miſiſta fuiſſet nobis ingementer acceptū: ac rurſum cum cauſam eius inſiſtiſſimā eſſe arbi-
trēmur oramur: atq; rogamus ueſtrā Magnificā fraternitatē: ut ad negotiū perficiendū: ſuis uelit & auctoritatē: & operam adhibere: præſertim cū intelligamus minime aliorū uel cauillationē: uel iniqui proſugā a ueſtra ſapientia: atq; integritate probari. Equum aſſi: & bonū probari. Nos quē N ipſi tūc publicam dedimus: ita certe dedimus: ut contra obicere poſſit nihil. Sed ueſtra æq; præ-
uilitatē: quę uerum ius ſequitur non ſumimꝰ illud: quod ſumma ſepe iniuria eſt. Poſtremo ut celeriter negotiū eius conſigatur: enīam: atq; etiam oramus. Valete.

Enesſes. N. Cardinali. S. P. D. Non immerito tui oīs ſapientes una uoce cōſentunt: eos in omni mortaliū genere maxime laudandos: q ad beneficiū oībus: ac prodeſſendū cunctis hominibus: curā ſimul: & operā cōferūt. Nam hi præ ceteris oībus: ad diuini bonitatis cēlitudinē propius certe uident accedere. Hoc nos numero: affecti quotidie ma-
ximis bñficiis: collocauiſſimꝰ: q̄ tūo ſtudio: & paterno amore noſtrā ſemp amplectiſſe ac

ignat temp. T. R. D. Imitatū utiq; felicit recordationis & piissimū Pontificē Calistū: q; uere existimans Senā urbē Romanę propugnaculū ecclesię illā tuā benigne semp prorexit atq; seruatur. Quid in dñi Anastasii causa tua clemētia gesserit: & a fructibus cognouimus: & copiose noster reuerentię expli cauit oratori p qbus certe benignus opibus & paternā dilectione semp pspicue ad nra cōmoda declarata: gratias ingētes agimus: sed multo certe habemus maiores: atq; ut referre ualeamus ille tribuat: cuius nomen ur. T. R. D. felicitissimā tuā f. & oibus auollar ac prosequatur honoribus: deuotissime cōprecatur atq; trīnā repēdēde gratiā: tāta nobis inbuatur facultas: quanta cuiq; oīum cordibus defixa uolūtas ēat uetere frēti fiducia huius patric saluti: libertatem ac decus diligētissime cōmēdamus: cum habeamus. T. R. D. uerum semper profugium ac singulare praesidium Vale.

Eneses Lucētibz, S. P. D. In cunctis humanis rebus una excepta iustitia amicitia anteponimus: & maxie colēdā ducimus. Quippe quā una p̄ ceteris mirifice laudaf. S; que nobis nobiscū ēteam habemus: probauissimā: cūtijs gratia ēt nōnunq; de recto deflectimur: quod in sola conceditur amicitia. Vestra igitur commēdatione adducti. N. quoniā Lucētijs est impune dimissimur: cum ei antea condonata tita esset. Id iustum ētur signficaremus: uobis: quorū studiū alacritas semper grūficatur a nimis. Valete.

Eneses. N. Cardinali. S. P. D. Semper dileximus: ac magnificimus uiros bonos: & uirtute simul ac doctrina praestantes: sed multo tunc uehementius: si in aliqua religione clauerunt. Eiusmodi putamus. N. nostrae ditionis: & ciuitatis hominē: & ex ordine Heremitarū. S. Augustini praedicatorē Euangelii insignē. Hunc accepimus Generalis iustitiae ueritatē atq; assertari custodia. Id nobis ualde molesto ē: & cum liberari p̄cupimus. Ad qd allegandū mā depicamus. R. D. cui talis uiri liberationē deuotissime cōmēdamus. Ita. n. iustū uidet doctos uiros: & doctrina celebres cōmēdatos habere: & honoribus psequ. Oramus igit tuā clemētiā ut nra gratia illi dignet fauere p̄pensis tua. R. D. Quē (ut spamus) nō patief. R. Generalis aduertum. N. ipsum ifensū aīum obesse ei uiro: quē religio: quē uirtus: quem doctrina cōmēdat. Vale.

Eneses Generali ordinis Heremitarū dñi Augustini. S. P. D. Eā putamus tecū hāc rēp. habere beniuolentiā: ut a. T. R. paternitate diligenti uirtuos nos p̄cipue charos habemus. Hoc numero. N. sacri ordinis tui: & nostrae ditionis repositus: nūq; dārū & Praedicatorē Euangelicū ueritatis insignē: quē cū intellexerimus p̄mo iustū deueni: & cūllo dārū assertari: ualde doluimus: & tanto uiro notā eiusmodi: nō potuim; nō grauius sine substinere. Nam & ciuitas hāc a niuerſa: & pleriq; Italiae populi illius religionē & doctrinā amirantur: & colēti: & in p̄no habent: tanq; christiane nationi plurimū salutarē. Cū igitur tua. R. Par. erga nos optime sese affectū profusa fidei fiducia: & uiri huius laude: & tua facilitate cōmōti: oramus: ut praefatū charissimū nobis: & praeslatē religiosum uirū dimitti: atq; absolutū iubeat: & hoc graficari nobis: quod erit certe grauiſſimum: sicut eiusdem uiri custodia gratis plurimum: ac molesta ēit. Hoc expectamus: procul dubio futurum: cum nos pari in cunctis rebus animo simus affecti. Vale.

Eneses. N. Principi. S. P. D. Veram amicitia inimā beniuolentiā atq; locor distantia: nec absētia lōgiōr: nec ullū deniq; potest extētare silentiū. Nostrā uero eiusmodi esse cōstat: quē oibus rēponibus: & quacūq; rerū cōdinoue firmiter semp eadē p̄uenet: quē ab optimis p̄fecta principiū: & firmis stabilita rationibus: nullo rerū cōtētu: nulla fortunae uarietate mutari queat. Nā habet nostra rēp. tuā gloriosissimū genitorē: patrem quoq; uere propitiū: & nostrae accerrimū propugnatorē libertatis: & illustrissimū. T. D. tanq; summi patris gloriosam: atq; expressam imaginē: eorundē operū benignā sectatricē: quā ex intimo cordis affert: tu putamus nostrā amare rēp. in q; ea maximā spem una cū patris uiri maiestate ad salutē ad tranquillitatē: ad pacē seruandā: sine dubitatione posuimus. Quae spes ut respondeat opinioni nostrae: magis oramus precibus. Quae de imāibus barbaris: & de leuissimū hostis apparatu: & in fectū referuntur exercitiū: audiuius: nō absq; summa molestia. Precamur illucius sacrosanctissimū nomen in fectū tructu lenissimū aduersariis: & ipugnator christianae fidei ipsius Mattheus: ut potēti dextera cōtrādar illius opes: & hostiū insolentia cōprimat: & patris tui sacra maiestātē huius quoq; optatē: & iustissimā uictoria: una cū ceteris christianis principibus cōpore faciat: ut in oēm terrā atq; in fines orbis christianorū propaget: ipenit: & Aurei saeculi tranquillitas reuircat. Nos de significatis gratiā agimus: & ut in posterū id ipsum facere p̄gar tua illust. D. uehementer oramus: eo in omne ut cuncta christianis: & tuo prospere cedant imperio. Vale.

Euenſes. N. S. P. D. Qm ē nra rēp. cū tua. R. Patern. utem amicitia illius fiducia libet petere nō dubitamus: quae grata nobis futura sint: & illorū oramēto cedant: quos charos habemus: Cum igit intellexerimus creati isthuc nouā urnā eorum: q; uariis magis tribus p̄sumi sunt: cōmēdamus tu. R. P. N. quē p̄ eius uirtutibus: & sumā p̄bitate uehementē diligimus. Erit uobis magnā uoluptati: & p̄ ipsius meritis: & p̄ cōmēdationē nostrā: illius nomen una cū ceteris. N. ciuibz ita eligendorū magistratū numerū adhiberi: & consiliū erit tui. R. P. Praecipue uero placebit nobis: si tua opa adhibita sūt. N. aut eos: quos. N. uocis: annumeret: erit uiq; p̄gar hoc nobis: q; cupimus cūctis in rebus in tuā. R. P. summa huius rēp. beniuolentiā indicare. Vale.

Bii.

Senes Florentinis. S.P.D. Qui pariter ius amplectimur: gerē adamamus: pariter quōq turbulento: atq in felios homines execramur: ac iusta ulsione prosequimur. Hęc ut scribamus: id causā est. N. qdā ex eorū numero: q Marelicus in Piceno agro dominaret: pulsus paria: ac domo pfugus: in ditionē nostrā se recepit: qd ciuē nostrā nobilē duxit uxore. Is ad Paniscollē in nro agro dotis nomine fundū possidet. Hic colebat. N. subditus uellet. Cū pacta messe: cōstituto tēpore frumentū asportandū esset: qd utriq obingeret: uenit M. ipse collecta improborū manu circiter. xl. ad arē frumētarij: & armati irūs obfederunt: atq oppugnantur ades. N. ne datē cuiq egrediendi facultas: & eorū spediendi facinoris. Alii interea p dato ordine frumētū omne: & aliē aliē asportauerunt: trans Arnū: & uōnulla insup abegerunt pecora: & pēp capie: qz: nō in sociatē essent. Dolemus pbo uiro: & ad extremā pene redacto inopiā: iniuriā facit: uiolētē exportationē frumētū: multo magis insolentē spētū: & hostilē insultationem. Peruademus nobis: id nō minus uobis quoq fore molestū: atq: ideo uehementer petimus: atq: oramus: ut ad iustā ablaturū restitutionē: & ad cōprimēdos facinorosos pro ufa sumā & grate: & uiuitē: & seruandē tranquillitātē gratia: auctoritatē: & efficacē operā adhibere uelitis: & ita curaret: ut eiusmodi qz per turbatoribus oīs adimā nocendi facultas. Nō. n. id solū audent: qd mō exposuimus: sed latē in dū menis: & salubris: & multāfariam insidiantē: & nocentē cū sint pleriq illorū aut exules: aut dānati: & assueti rapto uiuere. Rē poterit latius explanare Antonius: cui has dedimus literas: & N. ipsi assidue iustis. Erit gratissimū nobis: si remittat (sicut certo spamus) iusti uōn factus cōpos. Valere.

Senes Florentinis. S.P.D. Cōmōnē misericordia: & coacti lachrymis boni uiri: ac ciuis nostri. N. nō possumus nō scribere: & quē pauci ante diebus: ueltrē Magnificē fraternalitātē. N. illius filiū cōmendauimus: rursus uehementius cōmendare. Hunc truxit in carcerē Prætor oppidi. S. Ioannis ueltri: trans Arnū. Noxā & una ē: & leuissima phibet: quā p cultodē. Misereimur: quā sumus: nobiscū patri: si inopis: ac longē ui: q dies cruciatur: & noctes: cū filiū miser ne pdat: ueret. Dare oramus ueniā. Hanc ignoscite Magnifici fratres: cupā cōdonate (si uidetur) rēd hunc: & sicut patri: & petentibus nobis: q uestra causa: & summa amicitia: gratia: uel multo grauiora efficere parati semper esse uolumus: ac propter inopē paritē implorem utem per nos uestram opem: magnū certe beneficium accepisse putabimus. Valere.

Senes. N.S.P.D. Nouit tua. R. P. causam quandā uerū inter. N. nobilē iustis: & uē: & N. subditū nostrū. In ea (ut ab eodē ipso accepimus) iam iudicari ē: & p nostro homine ipsolata sententia. Supel executioē fieri: ad quā assequendū iterum nras implorauit. Peruademus nobis tuā. R. P. sua sponte satis incitat ad ius suū reddendū: cuiq: & psonā qlibet ea dē mensura: & æquitate meriti: nris hoibus p mutua beniuolētia ē: & fauere libenter. Quare petimus: oramusq tuā. R. P. ut præfatio nostro subditio: libet integrē causā expeditionē absolui: & teiecta mora: iuris sui cōpōrē fieri. Quod aūt in alio negotio: qd ubi ab ad uersario exhibet: cōtutacā dānatus sit: rem ipsam tua cōsiderabit prudentia: atq: ætas: & cum ad tuam: R. paternitatē prouocari: appellariq sit: ē: rogamus: ut & nostri hominis iuri: & causā: uersaria cōsulari: quēdammodū certo cōfidimus: offerentes nos oīa nbi grauitaturos libenter. Vale.

Senes Cardinali Rothomagensi. S.P.D. Venit isthuc Lucas Capalbiensis honestus Sacerdos: cuius diligentia: atq: studio: dicata est proximis annis ecclesiā iuxta Capalbiū oppidū in nostra maritima ora: sub diui Bernardini uōie. Is in ea ecclesiā iam pridem sacra ministrat: sed postmodū eandē ecclesiā concessit fratribus Heremitis. S. Augustini coactus testamento eius: q sumptus ad struē tēpli eius suppeditauit. Nam ea erat in scripto testamento cōditio: ut id tēplū ei ascriberet religioni: quācūq: opta uisisset præfatus sacerdos. Is uero in fratres heremitas transtulit. Causam exponet ipse corā: Caltrēis Episcopos querit nexu: & obliuione quādā prælibat ecclesiā irritare: quod non absq præiudicio fieri possit Heremitarum ordinis. Proinde tuam. R. D. rogamus: ut re plane per eundē sacerdotē pspēctā adhibere dignetur: eus fauorē: quē maxime expedire iudicabit: quod etiam nobis placebit uehementer. Vale.

Senes Florentinis. S.P.D. Vera significauit: uera renunciavit Legatus ad nos ueltrē differtus tū: & sapiens Donatus Accaiolus: quēcūq: de nostra in ueltrā ciuitatē beniuolentia: & summa charitate retulerit. Qui Volaterranos motus cum summa molestia animorū accepimus: q odis: & pacē expetimus: uel paruam ciuifis turbā: sicut illa exarati dolemus: q cū populorū oīum: tum ueltrā ciuitas: & nra: resp. quē affectamus. Qm uero pbauo dilectionis: exhibito ē opis: opa: quā ipsi facimus: phibent testimoniū: si a fructibus: quales iuri: facile animorū indicant affectus: nec ē: quod cupiamus uehementius: q parē nobis amoris uicē reddi: Quē scribis fratres charissimi ualde laudamus. Probamus imprimis: qd de cōponendis nostrorū cōtroversiis adiciis. Nihil. n. uī dedecor nostrā fraternitatis: quā cōcordiā: & tranquillitatem intēdīs: q paritū nostri dissideant: & tandū alā: di cordiarū incēdia: atq: fomesca: quā in ueltrā: & nostra potestate sit: ē: ferociorē: atq: obstinatiorē illos redigere ad rectā bene: & quē uiuendū: & cō. n. qd facere debent: q ille sperant in eos: q honeste parent. I ollamus hanc cūctationē: & dū adueniat arbitretur: eum ipsi: quē plegatos nostros facile fieri: & possunt: & debent: ut ablata reddā offēse: adimantē pāgan iundū: & liber sit certā pprietatis usus. Nostrā sententiā exgrius: hac fū

que vident nobis: & iudicio nostro nostræ fraternitati: & rei conveniunt. Legati nostri ipsidem ad
sunt in isto mora est. Qui illi loci liti petat fieri poterit: ut ultior causa p. e. d. Legatos & p. n. a.
q. d. ei quoque: quæ arbitrio alicuius: grati fuerit sit. Quod si non successerit: mandata celeriter: quæ ar
bitri congrua voluntati: & merito & p. p. mittant ad eum. Hortamur vosigitur vehementer: ut hęc
quæ in me neciterunt: vobis accipere: ut et ipsa p. sequamini: ut vel hac via vel alia: quæ cense
tis melior: abiectione cunctatione nostrorū rei: & nostræ dignitari consulamus. Ne Indies molesta ka
bere cogamur: cuiusmodi proximis literis significavimus: & alia preterea allata sunt: quæ malum
alienarū exemplo ponit: q. nostris literis explicari. Vos pernoctate omnia. Nos tamen hac re: cum in
ceteris omnibus ea semper efficiamus: quæ non modo nostris: sed uniuersæ quoque regioni tranquillitatem
pariant. Placebit mirum in modum huic sententie: ac proposito respondere. Vale.

Senes. Duci Ferrariensi. S. P. D. Credimus tu illi iustissimam. D. accepimus Volaterrano
rum motus: & quomodo Florentinis defecerint: & bellū Volaterranis indixit: ut. Cui
tam ei afferunt: ut seruent Volaterrani fidera: & cōuentorū fidem. Equestris ac pede
litres copiæ Florentinorū p. r. a. q. cōperunt Volaterranorū oppida. A cecidit nup. & Ve
bini Principes. Dux exercitus Volaterræ oppugnatus. Non dū urbem obledit. & q. d.
accidit noui aliud: dabimus continuo literas. Volaterrani adhuc in p. p. o. plant. Quænta auxilia
expectant: haec incertū ē. Hęc putavimus scribēda ad tuam illi iustissimam. D. quæ vehementer oramus
utū q. d. istinc certi aliquid: & noui afferat: placeat nos reddere p. finas literas certiores. Nos: q. d. d.
grati occiderit: cōfessim scribemus. Id. n. uidet iure uera n. a. amicitia ac fraternitas pollicetur. Val.

Senes. Franc. Cardinali. Senesi. S. P. D. Illa T. R. D. p. p. a. i. cōmunē patriæ charitas ē:
& ueræ charitatis certa p. batio: q. d. nō mō patriæ studiose iuuant: & cōcubus quoque r.
unioeris nō singulis beneficit. Nos q. d. ē minimis nostris sit: pro ualutatoris ex p. r.
nobis fieri putamus. Quid de iis: & temp. gubernant: & optimo sunt genere nan. ex
stimandū iit: Itaq. N. ex. N. familia charū ciuē nostrū p. r. a. benignitate nactū esse pu
blicum minus letamus: & ob id r. R. D. gratiā agimus: habemus q. d. cōterorū officiorū culpos
p. p. cū summi amoris iudiciū. Opramus cū tua. R. D. semper feliciter agi. Vale.

Senes. Florentinis. S. P. D. Scimus uos in cetera i. p. b. o. & habere odo furaces homi
nes: cuius societas p. p. f. e. r. a. d. e. In arcē uestrā Pisanā se recepit. N. q. p. a. q. f. u. r. i. r. e. u. s.
est: & cū plura futurū p. f. e. r. t. i. t. u. e. p. r. i. n. e. n. t. ad. N. ciuē nostrū atq. Equestris dignitatis
iurum. Venit. N. frater: ac genilis eius ob eam causam: ut r. u. p. e. r. e. t. s. u. b. l. a. r. a. b. o. n. a. O. r. a.
tus uestrā magnificē fraternitatē: ut ad iudicū nostrū assequendū opportū digne fauo
re i. p. e. n. d. e. r. e. u. e. l. t. a. u. t. e. n. i. e. n. t. e. a. u. t. o. r. i. t. a. t. e. r. e. d. e. a. t. u. o. i. u. o. i. c. o. p. o. & ad Pisanū p. r. e. f. i. c. i. d. e. c. a. u. s. o. i. s.
deferatur: quod tum iustū putamus: tum nostræ amicitie ac fraternitati maxime cōsentaneū. Vale.

Epitomes Literæ.

Senensis p. i. d. uidet i. p. r. i. m. i. s. o. p. e. p. r. e. s. t. a. r. e. c. o. n. g. n. i. b. u. s. p. r. e. s. e. r. t. i. m. c. h. r. i. s. t. i. a. n. i. s. & fidelibus:
q. summi Pontificis instituto: n. a. n. i. s. o. r. b. i. s. l. u. s. t. r. a. n. t. r. e. g. i. o. n. e. s. & cōcessa eis grana: atq. idū
gentia: cū uir p. b. u. r. & modestus Bartholomæus Aegyptius cū comitibus suis: inter quos
uorē haberi & liberos: pagari: & circueat diuersas oras: ad quas ex mandato debet e.
f. u. s. p. s. o. n. a. l. i. e. r. e. c. o. n. m. e. n. d. a. m. u. s. e. u. m. c. u. s. l. o. c. o. c. o. m. i. t. a. t. u. o. i. b. u. s. p. r. i. n. c. i. p. i. b. u. s. & q.
u. e. l. s. e. c. u. l. a. r. e. s. u. e. l. e. c. c. l. e. s. i. a. s. t. i. c. a. s. o. b. t. i. n. e. n. t. d. i. g. n. i. t. a. t. e. s. n. o. i. s. q. S. e. n. e. n. s. i. s. r. e. i. p. c. u. r. a. m. g. e. r. i. m. u. s. e. x. i. s. t. i. m. a. m. u. s.
o. i. a. i. c. u. n. q. u. i. l. l. i. s. a. d. t. u. e. n. i. e. n. d. u. n. e. c. e. s. s. a. r. i. a. i. n. e. o. r. u. t. r. a. s. i. n. u. f. u. e. r. i. n. t. m. i. s. e. r. i. c. o. r. d. i. e. r. m. i. n. i. s. t. r. a. t. a. a. c. c. e. p. t. a. f. o. r. a. t. a.
p. r. i. n. c. i. p. i. d. e. o. a. q. u. o. b. o. n. o. q. o. i. u. m. f. u. i. t. u. b. e. r. t. a. s. q. d. i. p. s. n. o. b. i. s. q. u. o. q. g. r. a. t. i. s. s. i. m. u. e. r. i. t. V. a. l. e. a. t. q. l. e. g. e. n. t. i. t.

Senes. N. S. P. D. Accepimus cōfessam interceptionē & pro uulgi sermone rep. e. s. a. l. i. a. s.
cōtra n. f. o. s. h. o. m. i. n. e. s. a. d. i. d. i. n. s. t. a. n. t. e. N. q. u. o. p. i. a. r. o. n. s. o. r. e. N. i. n. c. o. l. a. I. d. n. o. i. m. i. r. a. n. t. u. m. u. s.
c. u. s. n. u. l. l. o. m. o. e. i. u. s. m. o. d. i. cōcēssio fieri u. p. i. a. c. o. n. s. u. e. t. u. e. r. i. t. n. i. s. i. d. e. n. e. g. a. r. a. i. u. s. t. i. t. i. a. q. u. i. n. o. s. t. r. a.
r. e. s. p. t. u. n. a. p. r. e. c. e. t. e. r. i. s. o. i. b. u. s. a. q. u. o. & p. a. r. i. i. t. u. r. e. c. u. i. q. u. o. s. t. u. d. i. o. s. e. m. i. n. i. s. t. r. a. t. Q. u. o. d. l. i. e. x. e. m. p. l. i.
l. i. t. e. r. a. r. u. m. a. l. l. a. d. i. t. p. q. u. a. s. N. c. o. g. n. o. m. e. t. o. N. l. i. b. e. r. e. s. t. u. i. d. e. r. e. u. i. d. nō s. a. n. a. r. e. d. e. i. n. t. e. r. p. r. e.
t. a. t. u. m. ē. N. a. n. e. c. l. i. t. t. e. r. a. r. e. n. i. s. i. a. d. P. l. a. n. e. n. s. e. o. p. p. i. d. u. m. & i. n. c. a. u. s. a. P. l. a. n. e. n. s. i. u. m. ē. N. i. p. s. o. r. e. n. d. e. b. a. n. t. & i. u. s. t. a.
e. r. a. t. i. n. d. u. b. i. a. q. u. a. d. i. n. o. o. p. p. i. d. o. cōt. r. o. u. e. r. t. i. a. & n. e. c. e. s. s. a. r. i. a. s. u. p. e. r. f. e. d. d. i. r. a. t. i. o. n. e. c. u. o. i. p. a. c. t. o. a. l. i. u. q. P. l. a.
n. e. n. s. e. s. e. i. s. l. i. t. e. r. i. s. cōp. r. a. h. e. n. s. i. f. u. n. t. q. d. i. t. a. n. e. r. u. e. s. s. e. i. n. t. e. l. l. i. g. a. t. r. a. R. P. & P. e. r. u. s. i. n. n. o. n. u. l. l. i. p. h. a. b. e. t. r. e.
s. t. i. m. o. n. i. u. s. & a. l. i. e. n. i. p. l. u. r. e. s. q. b. u. s. cōt. r. a. N. i. p. s. o. e. o. d. i. p. s. o. t. e. p. o. i. u. s. e. s. t. e. f. f. i. c. i. a. r. e. r. m. i. n. i. s. t. r. a. t. u. r. H. o. r. t. a. m. u. r.
i. g. i. t. t. u. a. R. P. a. d. e. i. n. t. e. r. p. o. n. e. r. e. t. r. a. c. t. a. n. d. i. n. e. f. i. a. t. n. o. s. t. r. a. i. n. i. u. r. i. a. p. e. r. c. u. i. u. s. E. c. c. l. e. s. i. a. s. t. i. c. o. s. m. a. g. i.
s. t. r. a. t. u. p. p. u. e. t. e. r. e. n. e. c. e. s. s. i. t. u. d. i. n. e. s. & s. u. m. m. a. cū. S. R. o. m. a. n. a. e. c. c. l. e. s. i. a. & u. e. l. u. i. n. a. t. u. r. a. l. i. s. s. o. c. i. e. t. a. t. e. m. a. x. i. m. a.
s. e. m. p. r. o. e. s. h. a. b. u. e. r. u. n. t. a. q. u. o. i. n. s. t. i. t. u. t. o. c. r. e. d. i. m. u. s. m. i. n. i. m. e. t. u. a. R. P. a. l. i. e. n. a. f. o. r. e. q. u. a. m. & a. m. a. n. s. i. m. u. s. a.
n. f. a. r. p. & a. m. o. n. i. r. e. s. p. o. n. d. e. r. e. e. r. g. a. f. e. n. s. o. F. a. c. i. e. t. e. a. d. r. e. u. e. r. t. u. s. e. l. a. r. u. s. c. i. u. s. n. o. s. t. r. u. m. G. u. i. d. o. A. u. r. o. n. i. u. s.
P. i. c. c. o. l. o. m. i. n. e. u. s. P. l. a. c. e. b. i. t. u. r. cū illū audieris: nos ipsos putes locutos. Quod si indurueris: & op. n. i. e.
p. h. i. e. n. t. i. s. a. l. i. a. a. g. g. r. e. d. i. e. m. u. r. q. u. a. t. u. r. & n. o. s. t. r. o. r. u. m. i. d. e. n. t. i. a. n. i. s. & n. o. s. t. r. a. r. e. p. d. i. g. n. i. t. a. t. e. cōsulumus. P. a. r. l. i. c. e. t.
p. a. r. i. r. e. f. e. r. e. t. x. i. i. u. n. i. a. i. n. i. u. a. p. r. o. p. u. l. s. a. r. e. N. a. m. s. i. e. p. o. t. i. u. s. i. u. s. t. i. t. i. a. ē s. i. m. u. l. & a. g. r. a. s. S. a. p. i. s. V. a. l. e.

Enes. N. Principi. S. P. D. Nostra resp. quæ tuā illi iust. D. colit plurimū ac vehementer
obseruat p. uetere erga sedē istā p. d. a. n. s. i. m. a. ac maxima necessitudine letatur iis: q. iocunda
illū nouerit: agre patitur: quæ cōtra molesta ē uidet. Itaq. in i. u. s. a. s. accepimus ortū cōt. r. o. u. e. r.
B. u.

nam iter Minoritas Cōuentuales uidelicet: atq; Regularis patresq; eiusdem religionis professores: quibus sane obseruantes: quos dicunt: ita non censentur probabiliore: quāto religio ni mācipati studio: sua diuina cōplecti: continere humana putauit: accedit & diui Bernardini ratio: quē hęc paria mūdo genuit: q; unus oīum primus uelut a deo missus in haelabe tēporū: eam religionē: quā pene aboluisset: reuocat in lucē oraculo: & tūc sanctimoniam uehementēr auiat: atq; eā efficit Bernardinus ille q; non mō Francisci reguli: sed & per uniuersum latium ac fides populos Christianum dogma lingua: & diuino quodam illustratū praconio. Itaq; nostra ciuitas: quā saria eia: & facerēt cultores uene amirino potest non grauitē ferretur: quā obseruantibus sic uulgo appellatis: molestia inferant: & illam ppenant: iniurijsq; iniuriā oēm praeiens oderunt: atq; e. et cerniunt. peramus affuturam illis diuinā pietatē & christianos Principes ac populos eisdē fore propitios: praesertim apud summū Pontificem: quē confidimus nequāq; pailurum: ut sectatores pacis iniusta quā plā perurbatione vexentur. Nam turpē: q; indecorū uidetur: eos dilidere inierit: quos saluatore inbiter maxime deet esse concores: ac uera dilectionis implere praeceptū. Nos p nostra officio reip. & facere eius religio nis amore: nō deemus obseruari iū fauo: itaq; adiumento: q; nobis iustis de causis charissimi sunt. Nam & eos pridē Pontifici Maximo studiōsissime cōmendaui: sed accedentibus tuae illust. D. lictens maiorē: q; impensiorē diligentia adhibebimus. Quandoq; dē inuicidissimū est: tuae illust. D. obsequi ac morem gerere uolunt. Te namq; habemus & opmū huius patrie benefactorem: & patrem nostrae studio: illius libentissimū ēēt maximā habemus gratiā: quod ea significat nobis: & eos benigno fauore psequi: ut quibus nos quoq; p uirili nostra studiose fauemus. Tuacintlye. D. hęc patris diligentissime cōmendant: rogamus: eniaius ut si qd accidit dignetur nos per suas literas reddere cōtiores. Vale.

Enices Papae. S. P. D. Quoniam uehementer diligimus Episcopū Pientinū: cuiē nostrae ciuitatis reip. aequū putamus nō ipsum solū: sed oīa eius cōmendare negocia. Is causam habet: quā apud curiale tribunal uersant: & in ea cupimus praecipuo tuae sanctitatis patrocinio ac benigno fauore: eius dici tibi: ac celeriter causā iudicari. Porinde supplicat: q; deuotissime ius Beati: ut intelligat ille & rōmādonē nfas sibi: & literas p fuisse. Val.

Enices Francisco Cardinali. Veneti. S. P. D. Pax illamini nostrae ciuitati iura: mai me iura. R. D. curq; effecit: quōd oēs beniuolentia: & charitate complectitur. Id nō bis recto persuasum est. Quamobrem magna cum fiducia cōmendant: us: quos praesertim charos habemus. Quo numero censemus reuerendū Episcopū Pientinū: cōiūctū iocissimū. Causam habet: quā explicabit is cui has dedimus literas. Oramus tuā benignitatem: ut ad iūte disintendū: illi opēs: atq; auxilium praestare dignetur: adhibita nostra cōm datione: iustitiae: q; opata reportet. Exit hoc nobis etiam gratissimum. Vale.

Enices Duci Calabriae. S. P. D. Accepimus tuae illustrissimae: D. literas: quibus darum Equitē: & Comitē Palanū: Placennium Amerinū: & digni effert laudis: & in penione praerogae nostrae: u bis plurimū ac bis cōmendar. Quae nostra sit: & in serenissimi Regis Maiestatem obseruanda: & simul erga illustrissimā D. tuā beniuolentia: & charitatis in prōpū etiam: prorsus commemoratione non egeat. Verūq; adeo apud hanc rem. ualet auctoritas: ut quā in magistratus nostri potestate lincea libentē: & alacriter efficere cupiamus. At eiusmodi muneris designatio Senatus cōsulio: & populi scito decernenda ē. Aliter uero nullo modo leges: atq; iustitia nostrae reip. patiunt: quibus nō parerē: necesse ē. Quod uero in nobis est: studiose: orabimus. Ac tam & si eiusmodi negotiū iustus de causis p difficilē semper esse consueuerit: tamen ad Senatū nostrum rem ipsam deferemus: & quicquid studiū oportet praestare ipsi potestimus: tuae illustrissimae. D. cōmmon literis: praetermitterem nihil. Non igitur ea indyda dominatio huius reip. & populi optimam uoluntatem. Vale.

Enices. N. Cardinali. S. P. D. Par nō ira ē: & populi nostri tecti letitia ob promotionē R. patris. N. ad. Nececliam: quam semper magnificat hęc reip. Quo circa cum optemus eiusmodi illi ecclesiae pastorem praefici: qui & diuini cultus honorem: & eius populi deuotissimi nostri salutem tueretur: & amore ac studio Episcopatu illi praesistere: neque annuit uniuersorum dominis: & qui eius in terris uicem gerit: desiderio nostro. Adcaus est pastor: de cuius promotione uerelgandum iurē: & nostra ciuitas summam uoluntatē suscepit: sperans. R. electum ea semper accuratissime effecturum: itaq; opmū Pontificem: cuiē amissimum in huius patrie: & si uictum docet animarum Rectorem: q; ipem certissimū spondentis uiri perspecta integritas: diuine legis doctina: & perfecta moderatio: cum q; his simul summi Pontificis: actus. R. D. paternā charitas: quē opmū illius propositum foueat. Nos autem u optimū mē: is nos re praesertim affectū pferat. R. patrē nō solum. N. Anselmū: sed ascriptum quoq; in nostram ciuitatem hilare ac iucunde complexi sumus. Eum nos semper amore: beniuolentia: atq; of fido prosequemur: p reuolū corporis nostri membris habebimur: perfluantes nobis pan nobiscū animo: & muna in hanc paciam charitate furum. Benignas oblationes tuas libenter accipimus:

& maximam habemus gratiam. Quod uero benefice & hanc patriam: & concites eius prosequantur
eius. R. D. est uicq gratissimum nobis. Vale.

Seneses. N. S. P. D. Summe uirtutis ac probitatis exigunt merita: quæ nobis: & uniuer
se nostræ resp. comperta sunt. R. paritis. N. Anstis ecclesiæ nostræ diuisioni: ut postula
tis eius: & uoto liberrime assensuamur. Quippe qui uocamus: quantum præstas. R. par
ter polleat uirtutis: sapientia: doctrina: moderatio: qui in sacra. N. religione ab initio
uersatus: etatis: & diuino cultui: ac sacrarum literarum studio uehementer inuentus: et
se præstitit: quæ iure & probare: & diligere debeamus: ac magnis honoribus prosequi: ac debitis lau
dibus commendare. Vale.

Publica Senensis reipublicæ monumenta.

Seneses. Ne a uetere sup. patrij cōsuetudine atq. instituta discedant: & magnos ac præda
ros uiros: quos uirtute: sapientia: integritate: & summæ laudis genere præditos non erint
sup. a seiscit. diuinit: & pcpno charitatis cōplectant. studio: cū ias diuē a seiscit. & politico
Senatus cōsulto plebi: ac pcpno dominū: & parre celeberrimū Petri. R. Sanctæ Romanæ
ecclesiæ: ac tituli diui Sixti Præbiterum Cardinalem: fratrem quoq. germanū eius: ui
ram atq. præstantissimū: & ingenii: humanitatis: modestiæ: atq. eximij probitatis merito: & splendo
re conspicuum Hieronymū: & ipsū: & masculū prole eius: & posteritā: oēm Senatū: ac populi de
creto: & solēni ritu: ac frequentissima comitiū: approbatione: ciuem Senensem: & Senensij ciuium
allectū: atq. ascriptum numero deliberauerunt: Sanxerunt: atq. optimo: & legitimo iure ratū esse uo
luerunt: ut posthac cūctis letetur honoribus: gaudeat privilegiis: imunitatibus: atq. ex pñonibus per
fruar: ceteri: q. id genus ornamentis: quæ ceteri: origine: & natura ciuibz sunt tributa: quos Senē
lis patria genitū: aluit: educatū: atq. ea prælibari illustres Magistratū fecerunt oia optimis adducti ra
tionibus: non ignari p accessionē: atq. aggregationes præstantiū uiroꝝ in suam ciuitatē: illustriores
ac splendidiore fieri illam: & augeri Senensis resp. dignitatē. nullis: atq. legibus incontrariā sententiā
aut institutis obstantibus: quibz oibz excerta sententiā: ac proprio motu tam specialiter: q. generali
ter in hac ciuitatis donatione derogatū esse uoluerunt: & illi præferunt: quo de domo cōstruēda cau
sum: atq. statutum est. Proinde hoc priuilegium publicis tabulis mandari: & Senensij scribæ fide: ac re
litionio cōprobari instituerit publici quoq. adiectioe sigilli. Deo optimo: maxime: honori: & gloria.

Seneses. Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Quoniā par tua nobiscū cura est: cōstit
qbus patrij: & huius resp. tutela uersatur: idcirco cū & magna in laudem: & mira cele
ritate armetur: ac pareat classis: ac lateat quorsus euafora sit: cōsultum: uā sapientia
aut suam nobis ea de re sententiā: ac si qd certū in notberis: patefaciat: per sua: literas
uehementē oramus: ut iam (si opus esse intellexerit cōsulta summi Pontificis beatitudi
ne: ut q pacis in terris est auctor: ad eam tuendā: oēm animū conferat: & ad huius ciuitatis salutem
si qd forte turbatum oritur: quandoq. ciuitas nostra uno cum sancta Romana ecclesiā spiritū ui
tutis: atq. ut familiaris colloquimur: augent suspitionē nō nullā: quæ de. N. circūferatur. Siquid
rumor est: & delecti ex agricolis comparati: & uaria armorū genera: quæ certe quies nō conuenit.
Cupimus a tua. R. D. omnibus huius de rebus fieri certiores: & dari pro nostræ patriæ utilitate cōsi
lium: ac fauorem: id: quod semper studio: & amore omni facere conuicisti. Vale.

Seneses. Duci Vrbinat. S. P. D. Nouit ex nostris Oratoris uoce tua illustris. D. paulo antea
quæ nam mens nostra sit: & quantus in eam mutæ charitatis affectus. Nam: quod sem
per omni studio facere conuenit nostra resp. cū tuis progenitoribus: accuratissime tueri
ac seruare certū ē nobis: & a tueri amicitij: ac fraternitatis iure nunq. discedere. Fr de tua
illustris. D. id certo persuademus nobis: quod nos quoq. omni tēpore præstare parati su
mus pcpis documentis. Nam oibz semper in nobis: uerq. amicitij: in nobis patebit ratio: cois: fiducia
petimus: ut p sua mutua in nos beniuolētia nos uelut tua illustris. D. facere certiores. Quidn. de no
ua classe sentiat: quam in Genensij: & ingentem: & celeriter moliantur: & suā nobiscū per suas lie
teras: ea ipsa de re conferre sententiam: qui omnia: & precamur: & optamus: quæ ad pacis uniuersalis
& cōmunitis quietē: & cōseruationē: firmitatemq. pertineant. Erit id uicq. gratissimū nobis. Val.

Seneses. N. Cardinali. S. P. D. Quos uehementē diligim. N. & N. fratres citra nostros
eos cupimus i suis negociis a tua. R. D. iuari. Expōit: i q nfas deferet has literas: cau
sas quo: quæ mō uersa ē incuria. Erit pergratū nobis: si tua fauere clementia: tus suū fue
rint assensu: & nostram sententiā commendationem sibi frugiferam extūisse: quod ap
ponemus gratij: & accipiemus magni beneficii loco. Vale.

Seneses. Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Diligē uehementer nra resp. N. & N. ciues
nostrosq. uirtute: & modestia pñat. Agit incuria cōrsi causa: quā ille exponet diffusius: q
has nfas reddet literas Oram. T. R. D. ut causa pspēta: & terminis citis: studiose pfa
ro: ciues nros faciat cōmendatos apud summi Pontificis beatitudinē: cuius auctoritas
efficit: ut equali mensura ius suum cuiq. tribuat: qd & nros ciues afferretur cōsiliū
eum pro summi Pontificis summa benignitate. T. R. D. accedente fauore: quo fratis sperant se se ciues
nostri iuxta non futuros cōpores. Et erit nobis etiā gratissimū. Vale.

Bini.

Senesles Florentinis S.P.D. Qui alias seueri sumus: & nefanda flagitia valde abhomi-
namur: & iusta animaduersione prosequimur: flexerit nos tñ cū supplicantis. N. lachry-
mae tñ uel maxime uestra cōmendatio: quae plurimū semper apud nos ualet. Itaque a
cōmōdō granatēstimus. N. ufo homini filiū legum- & iudici pōna: atq; ignominia
liberis. Non. n. sumus nesciuntur quos mura benivolentia ingrat ac uera tran-
scurrit amicitia: pōnū q; seueritas: & exactiōnis habendam esse rationem. Valete.

Senesles Florentinis S.P.D. Holes ex oppido. N. nostrae ditionis cupiunt cōducere fun-
dū quēpiā in eorū territorio: q; subiicitur prioratui diui. N. uestra urbis. Perstudemus
nobis: nemini posse locari melius: & cū maiore uberiorēq; mōaliter cōmodo: p̄fatis
fideles nros plurimū diligimus: cupimur: q; hac in re fieri eorū desiderio satis. Cōsidunt
plurimū in uestra auctoritate: & nostra cōmendatione. Quare hortamur atq; oramus
uestrā fraternitatem: re intellecta diffusius ab eo: cui has dedimus litteras: ad eūcta nostris precibus
dare operā uelut hoc: q; & utile ecclesiae: & graui nostris hoibus: prior ipse in cuius potestate est
locare fundum: & fideles nostros exaudire constituat. Erat etiam nobis magno beneficio: & a uestra
amicitia plurimum fecimus acceptum. Valete.

Senesles Regi Neapolitano S.P.D. Erustrantibus aīis accepimus deponatā Antonio
Amalitano illustri Duci neprē p̄dantisimā ruz maiestatis. Ea res nobis: & huius p̄tici
ac populo inuēso inuēditissima est. Quando tam benigne prosequer tua maiestas cō-
ciue nostrū tanto ornamēto: ac splendore decorare. Agimus inorali Deo: & superis
oibus grates: quog; numine humana regunt: & maiestati ruz: q; amplissimas habemus.
Gloriamus: tam munens auctorē: & ut hoc sacri cōmūi lēti ac beati sit: nehemēter oramus: ad
summū ruz maiestatis gloriā: & felicitatē regni eius: sed & ad sobolis p̄pagationē: ut citē nostrū: quē
Rex maximus tauo: p̄ illustrauit. R. ex Regū Deus splendore augeat: & pulchra faciat ac fecunda pro-
le parentē claro Duci: & quē illi ruz: p̄tiae gratulamur. Gaudemus nobis in quo summa consistit
rue maiestatis illud iustitiae officia. Hec nos in secundissimis rebus docimus. Vale.

Senesles Generali ordinis. N. S.P.D. Quam sit cōueniens: ac cōueniēti ruz facti ordinis
in nra ciuitate: minime ignorat. R. tua. P. Cupimus illi p̄aeffe eorū: q; studio: & nauā
ac efficantur nec desunt (ut nobis qdē uidet) ex quibus nostris ciuēdē sacra religio
p̄fectoribus: q; diligētē: & accurate p̄aeffe possint. Talia (ut ait uo' go' aduersari) tēpora
conūgere quaeritur: omni iure capere debeamus: & priorē ei cōueniēti: & Regentē p̄ficti
utrum p̄ ex nostro: d. ciuū numero. Tū igitur hortamur atq; oramus. R. p̄tiae rei curā suscipiat
& habeat ei cōueniens diligētissimā rationē: & quae uera hanc patriā benivolentia: & charitate cō-
plecti: oramus: ut tā priorē: q; regentem p̄aeffat: enī sem hoies: & nro desiderio: quod iustum esse
arbitramur: satisfaciāt qdā. T. R. P. accipimus grauiusmū. & illa recte ei sacro templo: a cōueniēti
cōsulerent. Vale.

Senesles Cardinali Rothomagensi S.P.D. Putamus haud nosā: nec inaudiri. T. R. D.
causam: quē ip̄sidiē i Apollonica camera agitur inter. N. & N. ciuē nostrū. Scimus nū
R. D. maximam in hīs: q; agitur: meriti: nostra charitate amare temp. & oibus
iustis iustis in rebus libenter adesse. Venit. N. ob ea ip̄am causam: quā ille ipse fufius
exp̄lanabit. Iurimū ruz. R. D. patrociniis: & nostra apud ea intercessione cōsidit. Cu-
pit ciuē nostrū iam tandē ferri sententiā: & ab iis qdē iudicibus: quorū p̄pna ē cauē cognino. R. dū
etā ē a iudicantibus: & causam alio deside. eac retorqueere cōtendit. Oramus. T. R. D. nra causam &
eolenter: & legitime intendā: ac iustā ferendā sententiā: suam quog; interuentionē adhibere uoluit
quod erit unq; nobis grauiusmū: qui ruz. R. D. uoluntati libenter obsequimur. Vale.

Senesles cōmō Pontifici S.P.D. Putamus minime necessariū iustā causam nra. S. Jōn-
gonibus litteris cōmendare: quādogdē nauū eius: & sūma auctoritate ceteri iustitū mē-
tur & ferat. Suprioribus mētib; magist' ruz noster causam cōmendauit: Naloccū Sa-
raceni: uel nobilis: fecit: nōstrā charissimū: q; cū iam pridē disceper. N. & nimis acriter
atq; indignē agit: causā: q; iadudū i Apollonica camera uersa: qua duplex p̄tiae nro
lata sententiā ē: retorque cōtēdit alios ad iudices. Iudiciū inter carbar. Subter fugio: & arbus iustum
forū deuenit. Iā q; ante agēda sunt: p̄cesserūt oia. Nihil reliq; ē nisi: ut iudē dēdici: q;bus iust cōgruit
sententiā ferat. Nō si q; memorē: q; benigna ac iusta p̄ oratio nros tua pollicita sāctitas ē: q; nemini
p̄datur iniuriā fieri: dōibus iubet iustitū reddi: ei deuotissime supplicamus: ut ea ipsa de re audif
d. gnet modestū iuuenē. I. Antonius Naloccū filiū: & iustū nosē assequat: & efficit: qdē nobis quog;
enī iudicēdibus q; grauiusmū: quog; p̄ces cōsidimus apud. T. S. iustis: i rebus nūq; fētinanes. Val.

Senesles Francisco Cardinali Senensi S.P.D. Venit iustitū modestū iuuenis. I. Antonius
nobilis: & charissimū d. nri Naloccū Saraceni filiū: nobē ueterē est. N. cōtrouersiam. In qua
nra qdē sententiā uexat iustitū: & iustitū foueat causā: cōtāctiorē habere uelut. Hec po-
tissimū. T. R. D. patrociniis atq; ope: ut ius suum facilius assequat: & quog; interuēserat iustitū iudi-
ces se uenā. Vehemēter oramus: ut des operā: ne ad aliud: q; par ē foris causa deflectat. Oia intelli-
git iustus tua. R. D. quae quod cōsulerent eides fauoris atq; auxiliū: nobis quog; grauiusmū. Val.

Seneses. N. Cardinali S.P.D. Custodis a Prætoris nostro: q ab Heremita: pridē defecti ordine: & suo iurisdictioni: is cuius retinēdi tum a tua. R. D. tum ab eius Vicario iam dudum fuit impetrata licentia. Furi: & multoq; criminis reus ē. Parū ab his: quin innocētes cōplices magnū in discrimē vocarēt. Exquiri crimē inhibet a Provinciali eiusdē ordinis. Quare iustitia magnū inferet impedimētū. Nec vel. R. D. tuas quæ permittente nullum inceptū iurisdictione nostræ ciuitatis dignetur prospicere. Itaq; rursū precamur dementiatur a Generali ordinis eiusdē quærendi & examinandi dignet obnūtere licentiā. Sola erimus examinatio cōueniens: p̄ nos eos relicta plectendi potestare: quibus legitime cōgruere uideat. Confidimus ita fore tua. R. interueniente. D. Sin minus: scribimus ad Pontificis Sanctitatem ad eam ipsam ex amolnis licentiā assequenda. Licet: cū his adiut ad eam rem. Vra tua. R. D. suo iudicio. Nos ad decus ciuitatis: & cultū iustitiæ intendētes: postulatis nostris fieri satis cupimus. Vale.

Seneses Duci Ferrariensi S.P.D. Scimus tuā illustri. Dominationē: q uirtute p̄bitare & ingenii excedit moribus: i suisq; numis libetē aspicere. Dederat se illustrius tue moris Borlio paulo ante q̄ uita decesserat Magnificus Petrus Bretuldu ex p̄clara Farnesio familia: iuuenis qdēsi ini cōpūentiac potius adolefētes fide uirtute & modestia supra ætate clarus: & q ad res magnas natus ē uideat. Perferat eadē mēre erga illustriam Dominationē tuā: & ad illi animū oēm cogitationēq; cōuertit. Cupit ascribi se eundē in locū: quo ab illustrius quondā fratre tuo fuisset exceptus. Nos q ingenii p̄stantias & uirtutē eius admiramur: digni exillima mō cōmēdatione nostra & p̄clara sup̄ laudis testimonio. Quare & summa expectatione: quid de illo cepimus: & uetere adducti beniuolētia: quæ fuit cū eius p̄stantissimū p̄gnatioribus: ipsum cōmēdamus tuæ illust. Dominationi nō uulgariter: exillimātes: responsurū illū suoq; laudibus: & fore deuotionem eius tuæ illustriam Dominationi gratissimā. Vale.

Seneses Rēgi Siciliæ S.P.D. Quod scribit tua Maiestas de claro Ege. N. q̄q; uirtutē eius & laudē magnificamus: tū quod ad Prætoris n̄q; urbis p̄ncipalēq; & infimū: oq; nostras recip. habēda nobis rōē. Hęc p̄posito aduersant: nec dā ab eis dikeddi facultas. Quare nū. Feri potuit tuæ Maiestati iuribus: nihil p̄missum a nobis elici. N. domū: cū p̄ eius merito: tū p̄eris tuæ cōsp̄atione Maiestatis amos semp̄ & beniuolētia p̄secutor. Val.

Seneses Sēmo Pontifici S.P.D. Fuit quidā ecclesia i titulo Virginis gloriose dicata secus oppidū n̄q; diuisionis Piretē in n̄ra maritima regione: nūc prorsus destituta: ac neglecta. Eius bona transiata sunt in nouā plebē (ut appellat) intra eius cōp̄di merita: ed & cū rura ois aīa: cōsūmūter transiata ē. Verū illa absq; omni cura remansit. Cū oppidani p̄ silentia laboraret: quoterūt se dirūt p̄fata ecclesiā reedificare: & ad eam (quatenus ad se p̄tinebat) aduocare fratres heremitas scī Augustini. Cupimus nos quoq; fauissē nostrisq; fide ad deuotionē. Quia supplicam: tuq; beatissimū Sanctū: ut dignet Ap̄sol ip̄arū licentiā: quā p̄fisso res fuit p̄fatis ordinis: dictā possint ecclesiā acceptare: & eas illi nostris hoies cōferre: cum sit absq; curā: & meretū bonoq; possiderē nihil. Qd si factus fuerit (ut speramus) & ecclesiā diuini laudibus celebrabitur: & oppidani ipsi dotes libenter adiūctis illis p̄derit ad saluē. obis gratissimū cedet. Val.

Seneses Card. Rhodomageti S.P.D. Venit isthuc Paulus Guidonis Massanus sacri ordinis heremiticæ p̄fessor: p̄ assensu idē cōiūctā ecclesiā iuxta oppidū nrū Pireti i Manima ora. Ea quondā parochialis fuit. Coeruit ex inde: & eius bona i neā plebē: quā uulgo appellatū: missata sit ita: ut uetus oī carat & alia: cūtra: & ut uicq; possit idē bonoq;. Vomerit oppidani ecclesiā quodā aduerso tēpore reparat: & Ap̄lica accessit auctoritas: aduocare fratres Heremitas: & dotes in sup̄ adicere: ut possit i diuini laudibus frequētari. Imprimis cupiūt fratres plūbat facere oīa tuæ. R. D. uolūtate: parochino: atq; famore. Itaq; eam oramus: ut ad assensu dū cū horribus nobis: auxiliū p̄stare uelutq; plurimū cedet ad diuini cultus & gloriose Virginis in cuius titulo Ecclesiā dicata ē: honore populi illius deuotionē: & nobis quoq; ad gratiam. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi S.P.D. Placuit nobis ueniente: quod ad reformationē monasterii. S. N. ita urbe nostrā pridē infimū: tua. R. D. & se pie atq; studiosē facturū recepit. Nā cetera spes ē: si in unū corpus cū. N. sacris uirginis uicōhēctisq; uere sunt mūcipatæ Deo: & i ueritate regularē uicā cōsecratū: ut forent utiq; salubriter cōsulat. Credimus nulla istū cōmēdationē opus n̄ra ē apud tuā. R. D. quæ cū oīa pro beatorum quæ religionis sunt rectissime curat. Erit tū p̄gratū nobis: si ad eam rem transigēdā tūto eius cōlētia sopam: atq; auctoritatē suā adhibuerit orantibus nobis: p̄ra sentim cū ea & diuini cultus honori & sacra: Virginis saluti: & his uoluptati futura sit: q bene iussit ac pie uolūt mouere. Vale.

Seneses Francisco Cardinali Senensi S.P.D. In curatis ecclesiis nostris urbis: una ceterarum habet p̄cipua: quæ sub diui Marini titulo dedicata & cōsecrata ē: & a Canonis Regularibus gubernat. In eius ecclesiā eligēdo Priore: postq; Canōica electio facta ē: cōfirmat auctoritate Prioris scī Frigiani eiusdē ordinis i. N. atq; Cupiūt parochiam p̄stare: ecclesiā idq; nos quoq; una scēci decere paramus: eius ipsius electionis: quatenus fieri coningatur nostra potestate cōfirmationē fieri. Et si ita Sēmi Pontificis Sanctitatem ut dēretia parochianis & popularibus eiusdē ecclesiæ: q & frequētissimi sunt: & pleriq; dñes clari & p̄tē

stantes iuri. Oramus igitur tuam, R.D. ut ad id privilegiū impetrandū & p. nostrae civitatis & cōmunis patriae honores & pro civitū nostrorū gratia intercedere digneris efficaci studio apud sūmū Pōtificis beatitudinē. Quod si fuerit nostri cives affectu: etiam nos cū illis magnā grani sumus habituri. Vale.

Enenfes Franciscus Cardinali Senēti S.P.D. Ecclesiam & religiosum sancti Martini cum plū nostrae urbis quemadmodū felicis recordationis Pius Pōfex maximis ornamentis decoraverit semper tua, R.D. auxilij atq. cōsuevit. Cū fieri cōtingit Prioria electione cōfirmata p. postmodū auctoritate Prioris sancti Frigiani in, N. urbe. Decorū putant patrociniū eius cōfirmationē ipsam in nostra fieri civitate: quorū certe p. bimus sententiā. Itaque tuas benignitatē rogamus: ut adhibita eius intercessione apud Sanctitatem sūmū Pōtificis transieratur ad nostrorū & si ita par videbitur ad parochianos & populares eiusdem ecclesiae scilicet & numero & dignitate eiusmodi videantur facile in ea re illos iudicio standū sit. Angebif p. hūc modū & patrie si sibi & tēp. decet: & nostri ita fuerit impetratū consecutū: nostrae reip. honestū putabimus. Vale.

Enenfes, N. Cardinali S.P.D. Ono maxime optabamus: quae his rēporibus curae eē de bēt illisq. reip. praesentis & alteri qdētur firmi aliqd. de igitis dāssis apparatū afferret nobis. Alteri vero: ut tuae sapiētiā explicaret sententiā. Verūq. abōde suppeditatū cōstituit plurimū dāria accepisse opinnium cōiecturas. Prompte vero e libenter tuis parentibus cōsiliis: quae ut ab amantissimo aio p. ficiunt: ita salutaria esse intelligimus. Vniq. fuit gratia: ut & magni muneris accepimus loco. Agimus ob id magnā gratiā tuae Dominationis & eo maiorē quo enā cum laus recentibus literis rem ipsas p. fecuta ē. Pergat cōsumus: tua beniguitas: & quod sine molestia fiat: siqd. certius hīs de rebus insolentis populi literis nobis cōferat: & quae nostra scire interit: eoq. oīum nos participes digneris efficere. Multorū uerbis gratiae sūt litterae: sed tuae, R.D. non absq. optimis causis certe oīum gratissimae. Vale.

Enenfes Cardinali sancti Marini S.P.D. Nō sumus nesciī a tua, R.D. fieri libet & accedat: quae & iusta sint: & nostrorū civitū iura tueantur: atq. eoq. utilitati cedāt. Nam p. p. nōuimus tuā benignitatē fauere iis magno amo re: atq. studio: quos locatē cōmēdaverimus. Exponit Antonius celeberrimus confidicus dilectus civis noster iura: nō nullā: & pecuniā: acionē: quae p. tinēt ad heredes Cionij quondā fratris eius. Pupilloq. causa ē & tuae, R.D. patrocinio atq. adiūmēto eget. Confidit plurimū felus suū affecturorū tua fauente demētia. Nobis quoq. erit magnae iocunditatis si intellexerint uostri apud tuas, R.D. ualuisse plurimū nostrā cōmēdationē: quā speramus illis maxime p. futuram. Vale.

Enenfes Florentinus S.P.D. Quod uos facturos recepistis: ut tam uestrae R. eipublice noīe q. uestrorū: q. cū Licianis nobis discipulis de finibus causa tota demandet Cardinali Papienī: soli q. plena indicandi def. potestas: iam data opa ē: si re uehemētis cupimus: & significari nobis uestris literis: ut sublatā cōtroversia: tranquillitas rebusq. utriq. omni curamq. studio iuste & pacate uiuaf. Nā si decreueritis q. a nobis nostrisq. factū intellexitis: & p. scēbere dies certū & definire causas facillime poterit praefatus dñs Papiēus atq. ita (ut speramus) cōmuni noto fiet sanā. Valete.

Enenfes Florentinus S.P.D. Nobis ipsis p. molestus ē: quod uobis eadē de re tam crebro cogimur fortasse molesti esse. Laudamus: quae a uobis haecenus acta intelleximus dātis ad u. litteris. At dolemus: quod de illis frequēter nūciaf nobis. Praeferrimū hodie innotuēt. Nā q. assentiri optimo instituto debet de cōcordia cōficienda p. dominū, N. & hie cōponenda: suae uidentur parere libidini potius q. iusto obtemperare impio. Accipimus nāq. saepius his primis diebus, N. uestrorū insidias disposuisse: ut in nostros irruerēt: & nouū iterū cōstaret incendij. N. nostrū nostrae se uolūtatē totos p. miserunt: q. ita cōparatū sunt: ut nihil: quod possit aduersari cōcordiae: tentare a uisint. Miramur, N. progressus: & uos etiā atq. etiā hortamur: rogamus: q. ne cunctentur illi diuitis dare praefato. N. plenā totius causae facultatē atq. arbitriū nobis cū una: ut discil uamur utriq. his curis. Agite dare ad rem p. ficiendā: necessariā opam. Compescite agrestes animos: mollite duriora iugena: ne laefferendo diffidius pariant: & nostrū turio p. tranquillitate assequant: quā utri p. nostrū cunctis rebus praesentibus: quae & uestra praedara ciuitas & nostra reip. summa cū benivolentia & charitate munifice iuuat: ac laetatur. Valere.

Enenfes, N. S.P.D. Dedit Magistratus noster alteras ad uestras Magnificētiā lās: p. q. eas cōmēdauit oppidanorū Radicondoli nostros hōes: & fideles dilectos: ut interventione uestra cōducerēt a uenerabili Priore, S. Frigiani fundū: quē possidet in eoq. agros laudatissimū uestrā Magnificas fraternitatē: accuratā opam p. fuisse: sed idcirco nō sanā crum esse nostrorum uoto: quod aliis praesentem tempore fundus locatus esset. Habemus uestris Magnificētiis gratiam: & acceptam ferimus optimam uoluntatem. Sed cum ea cōductio tam ecclesiae canonicae unū: q. n. uisus fidelibus sit grata futura: rursus oramus uestras Magnificētiās: ut pro futuro tempore: priore l. acione peracta adhibeant suā interventionem cum praefato uenerabili Priore: ut (quoad fieri possit) redeant: q. ob eam causam uenit: postulati: & uoti sui cōpos: quod & nobis quo p. nostrorū causā gratū erit. Valete.

Enenſes Venetiſ. S. P. D. Si ſunt oīa amicoꝝ cōmūdia: merito iure conferunt ſecū oīa. Q. d. ſiquid q̄quū perpetrā cogitāt: & indigne moſta: nobiſcū egre accipimus: q. pacē & in ſtitiām inſeparabileſ comiteſ & ueſtrā illuſtriſſ. a plurimūdinē plurimū teneramur: & cōſimul. Opamur memē iſtū meliorē dari: & cogitationeſ quoq. ad meliora cōverti. Siq. dem nihil eſt aliud: Italiaſ p̄turbareſ: q̄ cere perſidū Chriſti aduerſariū: & infidelibuſ hoſtib. pacare victoriam. Valete.

Enenſes Florētiſ. S. P. D. Venit Iſthue Philippuſ Accurſuſ noſter dilectuſ filiūſ a claruſ diuſ Senēſ. Hic cauſa oleatā habet cū Thoma quodā Policianēſ: eaſ ipe corā expli cabit: quā cum p̄tali longiuſ moleſte ſeraſcupit accedente ueſtra auctoritate: quē iuſ ſuū reddit cuiq. nō iam diuſ ſuſpēdiſ: ſed iuſte ac celeriter iudicari. Sperat ſe fore cōſp̄ porē ſui uoti: praeſentem noſtra cōmēdatione adhibita. Ea ne ſpes eoſ fallat: uos uehemē ter oramus: q. ueſtriſ ſemp nō modo luſtitiām: ſed gratiā quoq. exhibere parati ſum. Valete.

Enenſes Ducī Ferrateſiſ. S. P. D. Quae reſpondit tua illuſtriſſ. Dominatio p ſuaſ nup liāſ: ut ab optimo & amantiffimo aīo ſunt pfecta: ut ſcite ac prudenter ſcripta ſuntia ſuere grata ac p̄iucūda nobiſ: & ueri ac ſūmi amoris atq. ſpectatae beniuolētiā: teſtimo nium phibuerunt. Magna affictur uoluptate: cū mutuū cernimus ſtudiū atq. officiū a tua illuſtriſſ. Oñatione praſtari nobiſ: & quē ueſtriſ ac p̄baſſima itēſ p̄daraſ Eſſenſem domum: & noſtram ſemp uiguit temp. neceſſitudinē libetē conſtituēſ ſeruati. Perſpicua amētiſ ſignificatio: optima lithē uoluntāſ: ſoleruſſima maximāq. reſ. ratiocinatio ſui plane gratiſſima nobiſ: atq. habemus eaſ ob reſ ingenteſ gratiāſ. Nos quoq. ſiquid aliunde certū innoſcitur nobiſ noſtro officio non deerim. Vſp̄ modo coniectura agendum cenſemus. Latet namq. eorum conſiliāſ: q. magna mollitur. Comprecamur etiam: q. etiam reſ curar humanāſ: ut Chriſtianorū Principū animoſ: ac fidelū populorū uolūtatēſ ita moderateſ: & regat: ut uniuſ oꝝ tranquillitātē atq. ocio cōſu lant: & ad ſtabiliendā cōmūne quietēſ: & ad catholiciſ imprimiſ fidē rucendā: cogitationē oꝝ atq. ope ram conferant: qua mente tua illuſtriſſ. Oñationē eſſe: & fore ſemp compertū atq. exploratū habemus. Quod idē plane inſtitutū & fuit ſemp noſtra reip. & futuriſ certo ſciuit. Q. d. ſi eadē ſtudiā ſtrictiſſimā amicitiaſ parietur: quae poterit noſtra uel maior eſſe: uel certior: cū ſi i pacis amore utrorūq. noſtri cū beniuolentia & charitate ſumma conſenſio. Poſtremo id ſibi p̄ſuadeat tua illuſtriſſ. Dominaō de noſtra rep. quod de optimiſ amicitiaſ & uere amantibuſ expectari licet. Vale.

Enenſes Regiſ Siciliāſ. S. P. D. Qui ſummā tuā Maieſtatē ac paternam in noſ charitatē multuſ pſperim. argumētis: q. nobiſſimū optimū pacis & tranquillitātē uniuſorūq. aucto rem beneficiuſſimū huiuſ reip. patrē: & noſtraſ p̄pugnatoſ libertatiſ optimo iure im itue Maieſtatēſ p̄ſidio conqueſcēdū putam. Nota impendē ē: & explorata uobis optima iſta uoluntāſ: & certis cōprobata documētis. Conſidimus & ſūmi Ponēficiſ: & tuę Maieſtatēſ auctoritate atq. optima reſ quoq. oſtem cū imprimiſ Italorū Principū mente pacata oīa: & tranquilla fore. At ſiquid forte: ut ſit humanaſ: q. iſtabilitati & mutatioī p̄tēte quouis tēpore uoti accidat ut libetē accipimus: q. d. nobiſ tā benigne tā crebro patrocinū deſertat: ac polliceſ nobiſ tua Maieſtatēſ ita eo nobiſ filiali iure utendū intelligimus. Atq. ea qdē oblatio: ut munificētiſſima ē: & Regia Maieſtate digna: ita noſtra eſt gratiſſima reip. agimus: p̄ ob eam: & habemus q̄maximā tuā Serenitati gra tiam: & nos ei plurimū debere p̄ſemur. Ac de cetero quoq. ſiquid uoti & certū inuenerit: q. ſcire noſtra iſterſiſ precamur: dignēſ tua Maieſtatēſ impartiri nobiſ. Q. d. aut ad. N. ſpectat & rem ipſam aſiſ reliquit conſiliūſ: nihil niſi quod iuſtū ac decorū ſit: & iure laudandū eſſe: noſ ſemp inuelliget tua Maieſtatēſ: cui noſ & noſtra cōitate deuotiſſime cōmēdamuſ. Vale.

Enenſes Ducī Mediolanenſiſ. S. P. D. Gratū & p̄ q̄ iucūdū fuit nobiſ tuę illuſtriſſimę Do minationiſ reſponſuſ: q. d. & indicata nobiſ eſt paterni affectuſ charitāſ: & plane uero atq. expectationiſ nſae factū ſuſ. Plurimū nāq. uo cōſilio atq. aditum ſuſ nitimur. Ac tū & Romani Ponēficiſ & Regię Maieſtatēſ ac tuę illuſtriſſ. Dominationiſ ſtudio atq. p̄ſidio: ceterorūq. Italorū Principūq. tranquillitatē affectatēſ: ac dieſ nocteſq. cogitant: quae pacis ſunt: ſperemus firmū fore Italiae ocidū accipimus: tū leuſ animiſ: quē nobiſ in omnē reſ euentū benigne polliceſ tua indytra Dominatione: quae agit nobiſcū amantiffimi Patriſ ingenio atq. more. Inſi det ea ſpes penituit nſiſ fixa pectoribuſ. Miſiſſe nos delectat paternā iſta uolūtatēſ: eſt: q. iucūdiſſima nobiſ tuā munificētiā pbenigna oblatio: qua tuēdiſ nobiſ fidetēſ: & quodā uelut filiali iure intelligi mus ad tuēdiſ noſtra reip. libertatē. Agimus tuā illuſt. Oñationi q̄maximāſ gratiāſ: parati p̄ tū ſu diu atq. officio: eam ſemp ſummā exhibere reuerentiāſ: fidēq. praſtare: q. oblectamētiſſimoſ decet ſuati. Er q̄q. cōſidimus: diuino inſpiratēſ numine porētatūſ oꝝ: q. opibuſ ac uiribuſ pollētēſ: fidelū uoiaui miratēſ atq. cōcordiā firmādāſ: & ad Barbaſ atq. im anē hoſtē repellēdū: arcēdūq. curā oꝝ & iduſſiſ collaturuſ. Sig. d. tū uoti ac certū intellexerit tua illuſt. Oñatio: uel de. N. claſſe: uel alia quauis de reſ quā ſcite noſtra inuenerit: tuſ oram. ſupplicēſ: ut noſ dignēſ reddere certiores: & libetē impartie nobiſcū: quae teſ & tuā illuſt. Dominationiſ meritūſ: & noſtrā obligationē atgebit. Vale.

¶ Finiſ Terui & ultimi Libri Epistoliarum.

¶ *Quid Reipublice Scribam: quid ue citis Amantenses deceat: hoc Nicholai Dathi carmine declaratur. Ad Hieronymum Dathum celeberrimum Adolefcentem ac Nepotem charissimum.*

Nitor aign noui speciem fiduſq; tuog.
Ac plador nſ: diciturq; domus.
Deſignat eris ſacro cū ſcriba ſenatu
Si ſapiſ: hec moneo dogmata pauca
Quale ſit hoc pōdusq; tū quoq; uirbiſe (legas
Orandi ualeas: promiſus ante uidet
Quantus uocis honor & grata quanra legentis:
Que doctrina ſimul ſtilus & ingenium.
Eſt optus hoc etiam fuerit tibi longior uſus
Scribendi ſine quo proſus ineptus eris.
Nec fuerit Scribæ ſans expenſia: nāq;
Quauis longa: tamen nil ualeat arte carens.
Adit præterea grandis prudentia ſolers
Ingenium atq; ſagax & memor atq; tenax.
Quāq; Senatorum petitur ſententia quæ ſit
Ambiguum ſiquid forte referatur ad hoſ.
Illorum ſtudeas diſcordia uerba tenere
Et uelut ad numerum ſcribere quæq; ſerum.
Vt uarias uoces concinnat Muſicus ante:
Sic mentes Scribam conciliare decet.
Sæpe licet Cites non conſona uerba loquantur
Publica ſed cunctis cernitur una ſalus.
Hæc tendit omnes: hæc diſſona dicta ſerunt.
Omnibus & ſinis uſultus unus hic eſt.
Ac uelut in uita longe diuerſa ſequitur
Morales: ſcilicet quilibet eſſe cupit.
Nil reſert illis uox ſit contraria: dum ſit
Mens eadem: & quiſq; ſentiat intus idem.
Immo ſolet potius uariis ſententia uerbis:
Ac reſoluta modis lucidior fieri.
Conſequeſto prius: cauſasq; expendi futuros
Citis: qui ſaluam rem cupis eſſe tuam.
Inſup hæc moneo: memori ſub pectore condas:
Peruoluasq; animo: continetq; legas.
Publica ſollicita ſeruentur ſcrinia curas:
Ne quis ſurſurus ſurſupiatq; tibi.
Sis fidus: patiens: promptus: ſiquando uocetis
A dominis: ſemper nocte dieq; tigil.
Nulla tibi (heu caueas) mittatur epiſtola quoq;
Ni fuerit Dominus iſta probata prius.
Ante tamen q̄ deſiderumq; uicrum legatur:
Partus in hac error maximus eſſe ſolet.
Publicus iſt quoniam cunctis ſpectatq; & extra
Conſpiciendus abis: dedecus inde parit.
Non tantum auctor ſed qui præſecerit ipſum
Tam magno imprudens officiog; graui:
Et ſcripſam inuoluas alia de more papyro
Seriari quoniam ſit ſolet ipſa magis.
Prædico: caueas: ne quis te blandus iniq;
Fallat & infidias tendere forte queat.
Hic tacite dicet: ſi nunc tibi littera detur
Hæc mihi: non unq; qui ſciat ullus erit.
Quo tamen excuſes reſ: ſiquis ſciat: habebis
Littera quæ fuit hæc tradita: non aderam.
Quis uolet ulterius rimari: & querere cauſam?
Obſequere. hinc & enim grata magna nent.
Hinc tibi perpetui (credas) quærentur amici.

Quod licet: ingrati eſt: quod minus illud amo.
Sic tibi molliculis tenduntur reia uerbis.
Subſtitit factam rem tibi fraude putat.
Sacra tibi iurata fides: & ſancta colatur
Vult: hanc quati uoluerit bonus ante mori.
Abnue magnanimus: conſtanſq; obſiſſe precanti
Nec ſelectant animum ſubdola uerba tutum.
Iſta tamen pauci poſcunt: poſcuntq; proteritis
Expertus nemo: nec petet iſta bonus.
Nullus erit forſan citis: qui talia teneat
Noſce tamen: ſiquis talia forte roget.
Nam decet ad cunctos cautos aduertere cauſas.
Si minus eueniant: nil tibi noſſe nocet.
Auguſtum cauſas ſolium: uenerandaq; tecta
Viſere: ni dominis iuſſus adire prius.
Si tamen hi inbeant tete in ſecreta uocari
Atia: parendum eſt: uosq; reuerenter adi.
Inſtræ præterea dominos: ſi forte latent:
Quæ ſint offici: muneriſ atq; tui.
Accidit interdum quodam non eſſe peritos:
Quæ decentia: ſunt precipienda tibi.
Adque uoluptatem nunquā tibi ſermo ſeratur
Vile quod fuerit: dixeris atq; decens:
Et fremat uſq; licet citis quicquid: loquaris
Quod ratio dicat: qua ducit tuus eris.
Interpres uerax hominis mihi lingua latentis
Sola placet: mentis nunda fida ſine
Ocius expedias: quæ demandata fuerit
Ad nuntium domini ſcripſeris omne tui.
Quæ licet ingenioſi percurreret ocia ludis
Abſtineas: auctor ne uideare iocis
Nam decet æquales ſemper iocus: hercule ſeruo
Turpe eſt cum dominis ludere tulle ſuis.
His quæcunq; tibi fuerint commiſſa: taceo
Labra uelut Lethes ſtumine prolueris.
Parua licet: tu magna putes: inſandaq; rere
Parua quidem culpa eſt ad grauiora tua
Culpatos defende tuos dominos: & ab omni
Crimine dic longe ſemper abeſſe uiros.
Cuncta uelut tu noſſe prius: ne crederis ulli
Scribere quod ſit opus: ſit licet uſq; leue.
Aſcribenda quidem tibi ſunt quæcunq; memento
Et decus omne tuum: idedecus omne ritum.
Inſuper exoritur: ne quod non perinet ad te
Anxius exquiras: ſollicitusq; petas.
Quæ tua ſunt tantum cures: nam ſegnus & amens
Cui nihil eſt quod agat: ſicte aliena cupit.
Hæc loca præterea: ueluti penetrare uenior.
Improbis hinc a beat: nec male notus eat.
Abſti ab hoc omnis plauſo: nec ſcribat in iſto
Quisq; erit propius non adeaq; gradus.
Ratiſſis imprimis: & qui famoſus habetur
Et quiſq; ſedem non bene nouus erit.
Nulla ſuper ſcanno pateant monumenta legenda:
Et ſileas: tacito gloria magna uiro.
Vere uoce parum: ſit magna modestia lingua
Turpe nihil dicas: ſi faciasq; minus.

Custodi tigris: sacrasq; reconde sigillam:
 Obsignata tibi littera quam fuerit.
 Ordine cuncta loques: atq; ordine singula serues:
 Omnibus & rebus sit locus & propius:
 Inq; diem conscripta tibi referantur in acta
 Publica: quæ cunctis sunt monumenta diu.
 Summum: seu quis fuerint quæ missa per agrum
 Ad urbem quicquid mittitur inde foras.
 Discedens: tu claude fores: tunc ianua nunquam
 Hæc pateat: quantum non procul ire uelis.
 Hostia claudantur sensim: ne findor acerbum
 Denubis incutiat: tum faciatisq; sonus.
 Consilia impediunt: strident cardine portæ:
 Mutua ne domini dicere uerba queant.
 Terq; quartaq; prius discedens cum pede clausa
 Hostia perentes: percutiasq; manu.
 Et tibi nō ulli credantur aperta: monemus
 Hæc loca: sed iubeas: tunc eat ille prius.
 Si uir erit: prius: si liquidum te nolle uidebit
 Liqueat sola loca hæc: tunc sine tuta minus.
 Si tamen ille rudis nequissimè aduerterit istud:
 Tunc fingens causam: dicere uade: potes.
 Si sibi des clauem: sperat a te quicq; negabis
 Hoc sine te nōlem quemq; manere loco.
 Excipio dominos: & qui grauiora gerentes
 Forte frequentarent hæc loca clara uiros.
 Ire uolet prætor leges: ac iura daturus
 Senæ subiectis urbibus: atq; locis.
 Quas omnis Quæstor gemma signauerit uita
 Ostendat cætas: porrigat atq; tibi.
 Hoc magis: atq; magis facias custodibus arcis:
 Quos deceat fortes esse: probosq; uiros.
 Et iurare iube cunctos: te nolle tueri
 Aequum: iura: fidem: fas: decus: atq; modum.
 Sis frugis: & parce cæra uteris: licia seruas:
 Et foliæ: nulli des: illicet illa petar.
 Sæpius hoc spatium iubeas tergarit: & omnis
 Angulus: & scamnum: scrinia cum loculis.
 Ne cui si sedeat: spargantur poluere uestes:
 Et putet immundos hic habitare uiros.
 Ne te etiam innixi faucesq; & tempora dextra
 Forte super scamnis: menda sit in cubito.
 Angulus excipiat quicquid uertatur: & inde
 Puluere rimetur: chartula si qua laet.
 Nec turbata uolet passis emissa fenestris
 Pagina: si qua uibi est forte notata prius.
 Nam secreta quidem iactas extanda chartis
 Si pateant: rapidus quas male uentus agat.
 Quilibet & populo possit delapsa uidere
 Mox folia: & tapiet forte inimica manus.
 Ut nbi tollatur tantorum causa malorum:
 Colligere collecta mox dabis ista focis.
 Tu quoq; ab igne caue: multum candelæ tapetis
 Sæpe nocere solet: si super illa cadat.
 Atq; tuens nigro macularet bombice chartas.
 Flagrant multo scripta labore tibi.

Extinguas abiens ardentia lumina, totum
 Vtere nāq; locum parua familia potest.
 Hinc ulli nunquam iubeas: res ulla trahatur
 Pro licet exiguo tempore quicq; petar.
 Non ego de nummis uolui meminisse: docebit
 Quem scribare decet: scripta tabella modum.
 Urbe mane semper. hinc longius ire negato
 Senba ænem debet semper adesse domi.
 Nuncius ecce uenit: uel nuncius ire iubetur
 Festinans. nulla est forte opus ire mora.
 Littera missa foris: ueniet conscripta latine
 Illico responsum qui feret: ille petet.
 Deducens est ingens: si tunc non ullus a decesset:
 Scribere qui norit uerba latinæ ciuitas:
 Si tamen exierit casus: quo forte necesse
 Ire foras fuerit: ista teneto prius.
 Subroget egregium ciuem pro tempore toto:
 Quo uelit esse foris: nec sit is inferior.
 Quancūq; manere diu poterit: unde uocatus ear.
 Contulerit dominis edico cuncta prius:
 Ut si tunc placeat iacta nrem forte uocare:
 Noscant quo mittant: unde uocatus ear.
 Sit tibi præterea: utaleat qui nre tabellis
 Dictantis celeri uerba notare manu.
 Ac celer obsequio dextræ: perscripta citatæ
 Corrigit arbitrio iudicioq; tuo.
 Exscribat rapida tenui meditata papiro
 Dicta manu: mentem concipiatq; tuam.
 Et caueas toto scribatur littera uersu
 Iungantur paribus quæq; elementa notis.
 Sit bonus & doctus: fidus: rarusq; loquendus
 Et cupidus fama: sollicitusq; ruz.
 Sit iuuenis: lector uelox: uocisq; sonora:
 Sit ciuis natus nobiliore loco.
 Arcanum ignoto quoniam male creditur: ipse
 Corrigitur iuuenis: inodiosusq; senex.
 Plura quidē dixi piugens modo carmine: qualē
 Esse uelim: nobis qui placeat inueniunt.
 Hic dar enim multū damni: multum ne decoris
 Affectus si fictus aliter fuerit.
 Nuncius & fidus: cursor mandata ferentes
 Sint curæ: & magnæ præcipitq; tibi.
 Noctē: diē miser patientes frigus: & æstus
 Hi cursum carpunt absq; quiete uiam.
 Et licet exitium miniteret fluminis undas:
 Et careant rupis flumina cuncta uadis.
 Et licet in numero loca sint ob sessa latrones:
 Ut nulli possit transitus esse uis.
 Eruat assidue quantum cum fulmine nimbis
 Atamen ire opus est: atq; redire cito.
 Hos ita præcipuo studio mearis: & istis
 Patronum præstes te uelut immo patrem.
 Hæc si contigerit: scito tibi grande paratum
 In Scriba sophos: perperitūq; decus.
 Si sectus acciderit: stultus rideberis: & sic
 Urbe nihil gratis: ridiculusq; foris.

FINIS.

¶ Nobilis Historici Aug. Dathi Senensis plouium in Senensem historiam feliciter incipit.

Senensis ciuitas q̄ multis: q̄ magnis: ac p̄datis iam pridē excellat laudibus: cernere facilius est: q̄ litteris p̄legisq̄p̄e quae una iter uetustas: ac nobilissimas Italicae ciuitates: eandē regē splendefit: tam uarietate: & copia: tū magnitudine: & praefatā: q̄q̄ ad magnū ciuitatis: ac resp. decus p̄tinere iudicant. Nā opportunitate loci: ubertate agroꝝ: terrę: ac maris dititione: ueteris origini: & parentū nobilitate: cœli clemētia: diuini cultus religionē disciplina uirtutis: legē atq̄ institutoꝝ sanctimonia: multaq̄ regē laudes: studioꝝ deniq̄: ac litterarū gloria: cū pleriq̄ eiaꝝ clarissimis Italicae ciuitatibus: haud dubie conferri possit. Sed qd̄ oīum primū: maxīmūq̄ purandum est: libertate lōgo iam x̄uo frui: nō plane ullis aut hostium insidiis: aut belloꝝ casibus intermissis: sed defensa potius sapientia: armis: ac magno semper studio: & cōsilio seruata: firmiterq̄ retenta. Nec id qd̄ mirū. Fuit. n. illa cœlestis semper numinis culex: atq̄ obseruatissimā: cuius (ut opti nor) praesidio atq̄ ope freta: induritia uigilādo: bene cōsulēdo: mature agēdo: oīum tandē hostiū quos & multos & uarios p̄ diuersa belloꝝ tēpora p̄fessa ē: & insidias: repulsi: & propulsauit iniurias. Vix ubi nemo foris circumuenit: nemo intrus insidias: suis se q̄q̄ finibus cōdine: pacate: & tranquille tuere: felicitatis potius ē: q̄ humani cuiuspiā studiū ac laboris. At cōtra aduersis belloꝝ tēpētatibus ac piculis: & nō modo externo sequente hoste: s̄ is itellito quocūq̄ urget: ma iū libertatē ita tuetur: tam nec pollui: nec occidere paian: si id emū p̄cipue laudis: sūmēq̄ sapientiū munus existimare debemus.

¶ Qd̄ si q̄q̄ sup̄iora tēpora cogitare uoluerit: & uetera memoria repetere: plane intelliget plures hāc temp. sublinuisse calamitates: grauiora perpessam fuisse detrimēta: asperioribus exagitataꝝ piculis: q̄ quae illoꝝ capere potius possit: q̄ prater auditū nihil acceperint. Id aut̄ pleriq̄ eo solet accidere: qd̄ uariis sunt regē uices: humana oīa multabilitati subiacēt: neq̄ quicq̄ diuinus inter morales fixū: ac stabile p̄seuerat. Et q̄ interdū: ut nōnulli: uel malo ingenio nati: uel cōsuetudine quadā ac prauitate corrupti: uel deniq̄ secūdis rebus elati: imoderatius exultēt: sūq̄ libidini seruiant: insidient bonis: malos ete hant: p̄ suo oīa arbitrio gerūt: nullū relinquit prudentia: ac uirtutū locū: quia pesse nulla i ciuitate: ac rep. aut cogitari maior: aut capitalior esse pōt. Nā cōcordibus ciuiū animis: atq̄ unū spectantibus ciuitatis bonitudo oīa sunt: & nulli prorsum discrimini parēt. At ubi ambitio: s̄q̄ in surgit inuidia: luxuria diffinit: crescit auaritia: primū alioꝝ diffensiones: similesq̄ priuatoꝝ cōmodos: studia: publicae salutis de pectus: mox dandē stina colloq̄: factionesq̄ conspirationes: turbulenti motus: nouaq̄ regē cupiditates: postremo reip̄: clades atq̄ interitus sequat: necesse ē: nisi forte diuini numinis obstitit pro uidentia: bonoꝝ: & sapientū ciuiū uigilię: labores: animi magnitudo: & quēdā nō tūlgaris uirtutis ac cesserit. Fit aut̄ nescio quo facto: ut quo maior: quo ue fuerit quēpiā resp. clarior: eo magis hīc malis: atq̄ infortunij uideat obnoxia. Tēlus p̄deat magna Lacedemon bellicę glorie Princeps: Tēlimonium Athenę phibet disciplina: pene oīum in uētriciores: quae legē cōstitutione: & auctoritate maxime floruerūt. Sed qd̄ externas: & ueteris memoriae ciuitates cōmemoramus: ipsa quocūq̄ Roma genū oīum oīūq̄ decus: totius caput orbis: ac Senēsis populi mater eiuscōmodi ifortunia uisita uel nesciuit: uel nō potuit: patris: & plebis cōcertatione dissensit: Tribunicis crebro p̄fessa ē tēpētatibus: Gracchorū seditionibus agitata: ciuiliū certaminū factibus incensa: domesticis cōturbationibus p̄turbata: & qd̄ oīum pene sceles. Imā nūcē sup̄at: plus q̄ ciuilis pugnae labē: ac decus nō effugit. Quid finitime ciuitates: qd̄ rota ipsa Italia nō ne ciuibz cōtentionibus: intestinis discordiis: atq̄ exacerandis illis Cebralinis: & Guelph. factionibus infecta: & polluta est? Hinc diuturna & atrocia bella: hinc iniusticiae: alie naq̄ regē occupationes: hinc sancti foderis: & iustitrandi temerata ac tiolata religio: hinc direptiones ciuitatis: sacraꝝ: & diuini incēdia: tēploꝝ: euersiones: cōpressiones: Virginiū: supra: adulteria: bonoꝝ: ueroꝝ: oides: capitiuitates: numerabilia dāna: postremo lustris: pacis: ac totius itiq̄ sūma iterū p̄turbatio: atq̄ cōfusio. Ac Senēsis qd̄ ciuitas: imprimis s̄lūo prateruenda nō est: quae cū diuulsi me praedipnam tranquillitātē: atq̄ oīū tenuisset: & eo statu eē uideret: q̄ nullis neq̄ fortunae casibus: neq̄ hostiū dolis labefacta posset: quorū dā tū p̄dimissioꝝ ciuium improbatie: ac scelere: potius q̄ externi hostis infestatione pene factū est: ut in mediū salutis & libertatis discrimē uocaret. Auguratur turbulenti huiusmodi multis iam p̄ ānos uexata ē: ut adhuc uix tandē respirare experiret: de manibus seditionis: & diuini plapsa arma occiderit: & ad iustos: ac pacatos uiros transilata res ē. Quae qd̄es regē: quae fuisse profecto maxime: ac memoratu digna: tum causas: tū senem explicare consiliū est: ut quo p̄gressum quo ue ordine gesta sunt: p̄ quos afflicta: ac pene p̄ligata Senensis resp. p̄ quos porro restituta: seruata sit: facilius nostra lucubratiōe inosecat: rantaq̄ regē cognitio transfundat: i posteros: sitq̄ oībz argumēto simul: atq̄ ex tēploꝝ q̄ pestifera sint oculis domesticis hostis iacula: q̄ piculosum existimari de beat iprobos temeritate amministrari temp. q̄ securū cōtra uel tutū potius: & salutare: bonoꝝ: ciuium auctoritate geri: atq̄ cōsilio. Indecorū nā q̄: mea sentētia: ea itenebris: & cōsequens fœculi ignoratiōe uersari: q̄ & uerboꝝ lucē: & litterarū claritatē desiderat. Igil scribere aggrediemur: nō aut̄ ingenio: ut eloquētia freti: sed sola regē ueritate: ac narrandi fide: nequa q̄ ultra: q̄ qd̄ uere factū sit: usq̄q̄ p̄gressi. Quinetiā pludēbus nobis: alioꝝ forsā excitabū ē ingenia: q̄ maiore facultate Senēsis ppli gesta memoris pōt: illa p̄sertim: q̄ pximo decēnio sūmā maximaq̄ regē diffinitibus cōnūgūt: ex eo inq̄ tēpore: quo & magnus exercitus: & Regis aduentus totā pene Hetruriā cōmouit. Explicit plouus.

asciuerunt & Franciscum Sforziam clarissimum p eam tempestatem Ducem: & tñm Cremonę Prind
pem: qui audita paulo ante Philippi Ducis aduersa ualitudine ex Flāminia in Galliam contendebat:
sed prius ille mortē oppetitiuē hī Mediolanū puenit. Erat is nauipissus Philippi gener: & hanc
Mariam prestanti laude uirginē uxorem duxerat. Cremona urbe in partē dotis accepta. Senesius autē
in tota Hetruria Philippi interitū maxime doluerat: uiculus amicitia & fauore possimū freti erant: &
in Mediolanensī principatū spem summā uenerat: tñm uia utriq; existeret fides: ac pēd-
pūa charitas. Rex Alphonsus cū de Philippi Ducis morte atq; omnibus de rebus esset factus certior:
similq; (ut ipse aiebat) Mediolani Imperio testamēto succederet inceptū pridem iter prosequit: et
per Hetrusco transiuit: Mediolanū uersus (ut ferebatur) exercitū tradidit. Senesius uero cū per
Pontificē Nicolauū: quē Regis consiliū haud olo fugiebat: rem oīm inuēxisset: metuentes sibi
ac finitimis populis: nō ignari tempestatē i tranquillo optare demēis esse: mittunt confestim Ora-
tores ad Regē: q post exhibitam salutationē: ac prima illa Legatorū consuetū Senesius nouit eam
mentē esse: ac firmissimū instimulū: ut & cū aliis oibus: & cū finitimis imprimis nihil q pacē malint: cū
his certū esset: ut tūm iustitiam etiā pacate uigant: simul hortentur: atq; obsecrent Regē: ut & qui-
uerse Italia: & Tuscos praesentim pacē atq; ocio cōsulare uelit: affectū pacē Senesius populū: ad om-
ni autē bello longe alienū esse. R. erulerūt Legati pergrati a Rege responsum: ac uertitū Princepi di-
gnū: se magno semper Senensem ciuitatē amore fuisse completū: optare eius libertatē: eamq; nō
minus: ac suū ipsius regnū meri uelle: patere eam uoluntatem molis ultro citroq; collatis beneficiis
Italicam præterea & Hetruskas quietē affectare: eam si quis uel infringere. uel perturbare a iustis ultro
a iuris occurrere: ac resistere paratū. Illud quoq; subiecit. Si qd de progrediendo consiliū exeperit: facu-
rum se cunctis de rebus Senensem populū certiorē: quē ad seruandā pacē eū plurimū hortatē. Hic
cū per suos Legatos Senesius cognouisset Senatū: latari plurimū: & habere Regi gratias: ut q pacē
tranquillitatē: nō modo nihil laderet: sed studiose etiā tueri uideretur. Inter redeundū uero moniti
sunt Senesium Legati a Pontifice Nicolao: ut neutram in partē flecteret: si ex sua foret: ut medius
quosdam utriq; se praestaret. Esse nāq; sapientis: amicitia duplicia: quod diu solet. Et primo quidem
a iuris uisum: Regi redeundū: extremo deinde Rex nōnullis cohortibus recto itinere per Montē Faliscū
praemissis: ipse cū reliquo exercitu per Nequinatē: Spoletinū: ac Tuderinū agrū in Hetrurias uenit:
pontē: quem dicūt. Sancti Ioannis. Tiberi amne transiit: mox longe ab urbe Vetere castrametatus
quattuor circiter dies descedit: ibi tūm cōmeatū pabulo: caterisq; rebus castra motiū. Inde in Senesē
solū progreditur. Hoc rursum cū accepissent Senesies: aliosq; primū ad Regem Oratores: mittitq;
nihil cunctari: se ad Regē conuēlēt. Ipso quoq; cursu multas iam Regias cohortes in Scironensem
agrum aduentasse compertū: celeriter ad Regē profecti exponit gradissimū fuisse Senesibus id
quod pridem responsum dederat: atq; eius tūm probauisse animū: & exepisse iunctū. Nuper autē
subuoluisse aliqd de inferendo Florentinis bello: id aduersari a Senesium quietē: & totius Hetrurie
ocio selesita comparatos esse: ut cū finitimis prorsum pacate atq; amice se gerant. Proinde etiā atq;
eū cōsideret: qd forte notū molit decreuerit: postremo maximi futurū apud se pre ceteris rebus pa-
cis rationē. Cum benigne Legatos accepisset: nihil tūm quidē aliud id solū egit: missurū se propediē
Senam Oratores: illinc plaue & cumulate suā ipsius cognitū in sententiam: arguta Senesium Lega-
tos ab se dimisit. Sub idem tempus Dux Militiæ clarissimus Simonettus Comes cum octingētis circi-
ter milibus paucis pedestribus: plerisq; equestribus castris se Regis iunxit. Ea res Tuscos suspitionē
plurimū auxit. Erat quippe Simonettus & calliditate Impatoria: & Militaris disciplinae laude insignis.
Cognatur interea oēs regis copie in Senesium agrū ad Astronē stantū: q inter Sarteanū: Clusum
ac Scironium praeterfuit: castrametate. Indies augecebat exercitus: ac primo statim aduentū: cunctā
late regionē populari: nō tamē hostiliter excurrere: sed tūctū & necessaria ac firamentū comparare.
Recipiebant se oēs intra praefidia: atq; oppida: suas pro se quisq; opes in tota loca congregabant. Vbiq;
trepidabant: terrore tantū: tamq; in sperato aduentantis exercitus. Omēs qui proxima Scironio oras
incolerent: cōmoueabantur. Venit interea tres a rege Oratores Senam magno equitatu: atq; omnis
generis spēdore ornati: q magnifice honorificeq; excepit: Magnū Magistratū adueniet. xvi. uiros
quibus prouidentū erat: ut & consuleretur seruandae paci: & simul ne quid detrimenti resp. pareret
regis mandata haec fuere: profectus se iam pridē regno Tybur petisse: ea mente solū: ut q a Philippo
Duce accitus erat: eidem auxilio esset. Dignū esse illum: q ab se cūctis fauoribus iuuaretur: eam idcir-
co sibi dedisse fidē: a quo uicissim magna beneficia receperat. Standū esse promissis: neminē dubita-
re se imprimis pro fide seruanda: & militē oēm & se ipsum oppo siturū: cunctis periculis: uerū Ducā
morte: mutam esse & regē conditionē: & protectionis causam. Relictū se nāq; Mediolanensis Prind
paratū successe: atq; illuc sibi ob eam causam ueniendū: se: a Mediolanenibus recognoscēdū: Prind
cipem ad id perficiendū: & libero transitu sibi & cōmeatū opus esse: ea se populo fuisse Florentinos: me-
gauisse illos & iusta postulante se ab illis fuisse contemptū: iniussisse uero: ut ea se Florentinoz mole-
stia liberet: ac sibi ita caneant: ut peractis Gallicis negociis: liber sibi in regnū pateat reditū: per ipse
in senam Florentinoz erga se animū: inde usq; a regni obsequio: famule: atq; illos suis hostibus: nul-
lo officii genere deessit: nūc quoq; eandē mentē praestare: sed qui illos: haecenus tollerant iniurias

ditius pati nolles: accingi igitur utrum ueteris: ita et presentium iniuriarum inuictas penas. Quare cum antea Senensis ciuitas pacem tan tope statisset: nunc contra ad belli remedia: atque ad hostium ulciscendas iniurias instigare. Nam sacro quoque Oraculo predictum distingui tempora oportere: atque ita quadrare oia: ut tam fore de hoste uictoria: quam ipsam cum Senensibus communem fore uelut quoque & communes hostes Florentini essent: proinde alacres aggredierentur rem Senensi populo maxime salutaris: pro cuius libertate diuinitas non modo intendit: sed etiam amplificanda totius regni: & ponere diuitias: & uires infundere in ilituisse: ita quoque in eadem sententia promissa: letum uero iprimis Senensibus: qui imminere suis hostibus cladem cerneret: haud dubie erratorem suum poenam daturis. Hanc ferme a regis legati Senensibus referuntur: demum postulantibus: ut Regius a Senensibus reciperetur: atque alere exercitus. At Senenses se maritimus consulat: Regium statuerunt: tunc per alendum exercitus: si diuinitas Senensibus finibus excederet: ac finium populos non lesderet: quod si quidam aduersus Rex intulerit: nihil fructum: nihil alimentorum preberet. Hanc ita iuste ita moderate ac benigne responderunt: Senenses: ut & Regis consulerent amicum: & ab honestate: & a bene cum finium uiuendo non dicerent: utique illi intellexit Rex Alphonsus copias tam omnes contraxit: & propius Poluanum castra ad mouendam rursus recreat: ut aliter exercitum postulant: Arretinum agrum petierunt: & simul qui tiam sternant: atque Arretium uersus aliter aperiant. Annere & his Senenses ac postulata fecerunt. Simul minuit cum Imperio: quibus his rebus exequi des presentent: modo nihil hostile finium infretet: si id accideret phibent Regium exercitum alimentis. Id Ludouicus Petronius Eques quem eis rebus Senenses prefecerant: in repide cum Rege: & magno aio dicere ausus est. Mouit deinde Rex castra: & ad Asin longi: & Lvonianum uenit: progressus: cum omni exercitu: quatenus bini scinditur: ac pars eius altera Arreui: altera Senam spectat. Hic retardato regi iniquis imbribus aliquot dies: non est data ulterius procedendi facultas. Ac prius inde proficisce retur: tunc a Senensibus plegaris saluatus: & muneribus large affectus est: patefacta: uel confirmata potius uoluntate de pace cum Florentinis nullo modo uiolanda. Itaque & Senensis status: et tranquillitas Regi: & tutela pacis diligenter commendata est. Ille ad hunc: Nihil tam sibi proposuisse inquit: Senensium oia ac libertatem: sed adieci: ut pepercit esse pro his rebus tuendis: ut Florentinis bello laessatis: quod se firmius faceret: in istiusmodi simul relicto Arre uiuere: quod se antea exercitum traductum non ostendisset. Rapolo Sena uersus iter inflexit: ubi ferulis terra: copia rerum: atque opum comento abundas: milites ad se munitiones: & crecidu pellexit: quique hostiliter non irruerent: in pacis tiam duna eius regionis ac colis inuolare: plenisq: diuitiis: atque eueris pistrinis. Audito in ea loca Regis aduenit: Senenses supra modum mirati sunt: multas fecerunt: ac uarias cogitationes aio uoluntates: illi regem esse potentem: in finem a tura dominandi cupidine affectu: septu ingenii: ac numerofo exercitu iminere ciuitati latere: principis edicta. Senibus autem in ea loca accessus suspitioni favebat. Proinde Senenses Ioanne Pichio: Christofofo Gabriello: & peris quo paulo ante memorati sunt maxime suadentibus ad tuta urbis: & ad conseruationem libertatis conuerit frequenter Senatu aduocato: rem omnem: ut se haberet: ad illum deferunt: mira tunc fuit ciuium concordia: ita nulli preter paucos admodum a comuni sententia diffiderent: ut liberati intendere: studiose prospiceretur: & a cunctis ciuibus diligens agere custodia: concessis regio exercitui alimentis: quoad Senensium finibus excessisset: modo diutius non inmorare: phibitis adeundi Florentinorum fines. Mirum tunc ad Regem Legati Petrus Beringucius Eques ac Franciscus Aringherius: interque magna laude ciues: quia cum Ludouico Petronio amice illi saluatus: oraret: ne diutius in eis locis subisteret: officere namque eam moram suburbis tenus cuncte late regionis: ibi si esset comestus haberi non posse. Proinde et ex re sua fore: ut castra alio traduceretur: quippe ea cunctatio neque prior consilio: neque in uitio: in neri fas congruere uidebatur. Rege autem appropinquante magis ciuitatis: & trans Arbia: ac Malenā finios iuxta uicos: & replu. S. Aniani non longe ab urbe late castra mentes quoad Bozonē usque finiu: quod paulo amplius miliario Sena distat: effundentibus sese regis copiis: maxime intra ciuitatem stipidabantur. Itaque ciues centuriatim excubabant: arma oram: a mina decreto Senatus: & Centurionum simul cohortes urbe plustrantes: custodia: & saluti ciuitatis mire oēs inueniant: uigilanti nices tota nocte seruantes. Rex cum Panos colle locum panis Lycei nomine memorabile ascendit: cui regione urbs Sena responderet: substitit diuitibus: totē plaus ingentia preclara: turbis quid sita in oculis tenentibus oculis: aperiente interea Petro Biringucio ibide quondam Manfredi Regem fixisse tentoria: cum Senensi populo celebrē Atchielem uictoria affecutus est. Ibi tunc iuxta tabernaculum agitaris lepus: ac pemptus: amirationē Regi nequaquam mediocrem pepit. Hic Franciscus Aringherius unus ex tribus Senensium Legatis: oblara ultro a rege ipso re studio militaria ornamēta: diuitius tandem relictus: accipere reculauit. Rex uero cum per crebros nuncios eadem sepius intellexisset: simul copia ciuitatis trepidatione: & tā sollicita ciuium Senensium cura illis obsecutus fine octobris mēsis: pmissis impedimentis ad regionis oppidum castra mouit: quē locum Italia iterfuit Senenses: agrum differminantes. Iuxta stabat klis Nonēbris: quo die cum per magnū ois sancto: solēne: splēdido quodā apparatu: & purpuratorum nitore regna castra fulgerent: plenis ex his imprimis nobiles duces: & magni ad uisenda Sena urbem cōtendentes: ciuiliū Sena per multū uiri dantis: & magna ciuiū turba egressi: cateruatim in regis castra cōfluebant: fauebat celi per diē summa serēitas. Edictū: ac redēdū: incredibilis quā multitudine cōfluebatur: utrinque desiderio flagrantēs: hi Regē: illi urbē aspectare presentē. Benignū se Rex & affabilē

Ci.

conctis aduentibus prestite: neminē ab se discedere passus: quē nō humanitate: sed ita q̄ recepit: citius non de: ita: destrā iuxerit. Quod si ē: quos prestare ceteris arbitrabatur: stola alba: & regio insigni donauit. Posthinc uero prius q̄ inde discedere iussit Florentinis bellissimos illos: fines inuasit: & in Volaterranū solū irruptione facta: prædā: & capiuos: spirituos nōnullos diripuit: & agros passim popularus est. Hinc primū aduersum Florentinos belli gerendi sumptū iniit: Cōtra: ex Florentini suas copias Ceminianū: ac Bonitiū uersussin quorū exercitu Federicus Vrbinatū princeps militabat. Rex ad castellā: argoppidā oppugnanda cōuersus obedit primū Pomarantiū: quod in Volaterranū oppidū sibi est: id q̄ primū debellatū ui cepit: uersumq̄ in prædā ditionis sue fecit. Hinc Raimundus orrofa præpositus: nōnullo intra id oppidū collocaio præsidio. Inde ad Castrū Nouū castra admo- uir. Hoc tertio tandē die: crebris cōmisso prelio in deditionē accepit: & Anthoniū Petrucciū equestri dignitate hōes elatū qdē & disciplinē militaris oīes: q̄ Regiū tū stipendii mercede: atq̄ oppidū cō- stodia præficiendū cōstituit: quod tam diu regi seruauit incolume dum ille Heruriā tenuit. Obfedit deinde Montē Castellū sibi ipso: & loci ingenio munitissimū: præliū confectū ē cum nōnullorū oppi- danorū cede: sed oppugnantū longe maiore. Id tū nequaq̄ obtinuit Rex obfessum dies cōplures: atq̄ inde & asperitate rēpōndi: & equorū dāno: atq̄ ingenti elatione depulsus est. Cui ultiora petē- ti ultro sese dederunt nōnulli q̄ nō suis munita cū can regione in coletent. In crudecente aut hinc nec minus tū Senensibus alimenta suppeditauit: p̄ agrū Pisanū inter res faciens: quā- si Cāpiū obfessurus: cōspecto in expugnabili eius oppidū situ: ac nimis deterritus: ita obfidiōne sup sedinat: q̄ inde ad Portū Barattū quondā nō ignobilē urbē Populonā: & ad Quē ueterē: quā in- digent uocant: progressus ē. Quo loco cū desideret: agebat hinc Simonetus illinc Angelus Mauro- cenus de Castro Leonis Piscario in proditiōē occupando. Marurba Simonetus ac signis dederat eandē uelū hāstē superponendū. Verū antequam Angelus cupiens eam sibi laudē: & gratiā adipi- sci: signū dum ignaro Angelo ostentat: cōfusus utrinq̄ rebus: causam præbuit: oppidū diripuit: atq̄ ita regiū ditionis fieret p̄ lanuaniū paulo post mentem: atq̄ quoq̄ recepta. Id & nunc oppidū re- gi pare: quo possimodū ex Heruria abeunte: Sanctus Marelonas eius oppidū itulē: primū prefectus ē. Rex uero in maritimū deinde orā Senēsi adiuuonē cūlī tēperit: & paculū latria per op̄ portū cō- uersus ad Crasseti tumulū cum omni exercitu superuenit. Est is locus secus littora inferi maris in Se- nensi solo nemoris umbra opacū: hinc Vmbrone fluuiū illinc maris: inde quā Castrū Leonis spectat flagrantibus aq̄ turissimū: oīs generis arboribus cōstitus: & iis qdē plēnq̄ felicius: tum apicrate delectabilis: tum pomorū: ac fructū fere oīum copia exuberans: non scrupis horridis: sed fabulo le- uis non minus q̄ aut Campanæ Baiez: aut Thessalæ Tēpe Poetarū carminibus celebrandus. Hic tum flauia Rex ex habuit: atq̄ hibernare cōstituit. Metuebat sibi Iohannes Malauolūnus. q̄ Gattoriano per eas rēpallat imperabat. Iure ciuitatis regi a Senensibus cōmenda. Ob eam cōmēdatiōnem: nihil tum eum sequitur ē. Florentini p̄gerunt p̄ suos legatos: p̄ciū literas Senensibus gratiā: q̄ mouē amicitie intras: & pacis oclū studiose roterent. Hortantes orantes: quā ut idē ipsum facere p̄gant: pollicentes cōmuni saluti nūq̄ desisse. Quāq̄ idē non multo post: quā suspēctā haberent Senensū fidē: hostilia quādam facere cepere. Ad id missi sunt Oratores: q̄ tandē allata Senensū uolūrate: & firmissimo pacis cōsilio. cōpositis rebus: ueterē iustitq̄ reip. ac mutuā beniuolentiā redintegrarunt. Cumq̄ adisset fe- ritus tas dies: & Naalis domini iustitaret celebratus. Rex: q̄ religiose id solēne cupiebat: bellis studiis curisq̄ feriabat. Veniūt subinde ad eū Senēsi Legati cines duo clarissimi: ac summa auctoritate uiri orantes ut Senensū uilitian prospiceret. Nam cum in eī orā teneret: quē uelut penaria cella foret Se- nensis populi iūminere a tūris legionibus discrimē tam pascuis: tū ēt armenis: & iis qdē nō quā Senē sium mō essent: sed iis quoq̄: quē de proximis finibus: & imprimis e Florentino solo plurima cōte- nirent. Esse id primū atq̄ uberrimū Senensū reip. uectigalū illinc gratiū uel potissimū augeritis pro- uenibus: si qd afferret: uel impedimentū uel cladis ipotari grauissimū reip. detrimentū. Id putare Se- nenses minime Regi cordi ēē: ei q̄ tanto eam ciuitatē diligenter: tamq̄ beniuole cōpleteret. Idq̄ ēt- nati sunt: conducere ut a p̄sequendo bello deterrerēt Regē. Erhac qdē Senensū Legati cū rege oīs simul cōgressi cū purpuratorū primionibus: quorū maxime apud regē cōsiliū: & auctoritas ualebat patefaciant: ligdo id quod spe alias expositū dubiū esse Regi non poterat: Senenses populū abhorre- re prius a bello: & cū finimū beneferre. Post hac salutato rege: repertū legatū Senā. Rex ex Craf- seti uultio traduxit exercitū ad locum: & ipsū haud longe a mari: quā aqua uia uulgo appellatū: de & Caroli ligdus fons exilī a Carolo magno sortitus nomen. Ibi obiectū porrectū indorlo montis tūentū oēs silent: & soli ubertas stationē facit militū: atq̄ equo gratissimā. Hic cū longiorē morā traheret Mediolanensū oratores Sena iter facientes: ad eū p̄fecti sunt circa Februariū mensē: ubi cōplures los dies cōmorantur: tandem cū rege soderate: & quoniam se in libertatē uendicassent: pollicitus est cunctis se illā defensionū uiribus obrestitū aut cūto affixū saluatorē: cuius imaginē prēsentē in tre- ba ē fidē dedit: sed defensis genibus restituit: sese: si q̄ ciuitatis statū perturbat: atq̄ iussū hāc re cona- retur. Quē utiq̄ benignitas regis potentissimi plunūm ad spē tuende libertatis: Mediolanensium aios crexit. Quo qdē ip̄erato: Atabundū Oratores Mediolanū p̄pe redierunt: q̄ maxime oparāt: aui: fa- cili cōpote: Bodē ferme rēpote tēnerunt: & a Venens: & a Florentinis Legatū: n. inter eos socie- tatisq̄ de pace cū rege agerent. Qua de re cū Senenses certiores facti essent: misertunt & ipsi oratores:

qui ad eam rem ipsas diligentiſſe atq; operâ adhiberet. Et oēs qdē amice Rex excepit: Senēſes omniſſi
lucundilime & multis hinc atq; inde allatis: nec ſpe cū pacis ſublata: at redacta in futurū reſpūſe in
ſecta legatū dimittunt. Senenſes vero q̄ morte amice cū Rege conſultaſſent: & quoniā magni Paſche
anni octauū: & quadageſimi agebant ſolēnia opipera ac lauiſſima ad regē munera deuoluſſent: cō
mēdata manū tractus incolūitate: remōis arbitrii in ſecreſſiorē tabernaculū parē aduocant. Cū
his rex multa ploniorē morā cōſulit a pace imprimis ſe nequāq; abhorre: preſertim inſidente Senē
nſi populo: cui oīa grātificari ſe uelle cuperet: ſed adductū optimis ratiōib; negauiſſe Florētiſis
petitū: at Senenſiū grātū dari: noluiſſe, hūc ſequitur: arcanū cōſilium Florentinorū proſterte Senē
ſibus: & apertē illorū dolos: quos noſſe plurimum. Senēſis rei publicē ſtereſſentū ſe afferre uelut
perſpicuum in eam ciuitatem amonſ: & charitatis idcirco. Itaq; longa oratione perſuadus: ac repetē
a primis pene iconabulis ſuam erga ſenēſem populū uolūtatē: hūc demū euulſit cū ſecū egiſſe Florē
tiſis: noſtrū in eſſa cōcordia ac feriendis ſcedētib; Senēſes exigeret: polliceri autē deſerre multa aure
um miliaſi ſi fidē daret premiſſū: ſe deſerōnē Senēſi ſi laceſſerētū bellorū ſibi agere fuiſſe: qd
neg iuſtū exiſtimabat: neq; ex te Senēſis populū cuius ſalutē decus: & qetē maxime ad amaret. Eo ſo
luta eſſe oīa: quæ de pace cū Florētiſis agerentur: noluiſſe autē eam pacis cōditionē accipere: quæ ex uſu
Senenſis rei. nō eſſet: ſi penſiſſe illius dignitari & cōmodis: italo poſthac nunq; ſe futurū aio. Ad hæc
impaiſſe milia: duob; uita quonib; dāno inferēdo milites coerceret paſco: ac Satiohali agro par
cant: ac præſto ſint non mō ad ppolandū tim: ſed et iudicandū: ſi qua ſi inferret. Magni hæc
Regis uerba Senenſes aſſimandā eſſe putauerunt: atq; alii aliter interpretati ſunt. Pluriquā regis he
mignitatē oīa referēbant: ſed nec deſuerunt: q̄ dicerent: ea idcirco cōmendatū fuiſſe Regē: qmō Senē
ſium aſos a Florentiſis abalienaret. Meulſi cū: nculo ceſſatū eſt ab armis: itaq; ambiguiſſe reb;us. Flo
rentiſis fines agri deſidētib;: Rēge uero ſuſpicioſis magis q̄ apud inferente bellū. Senēſes p hoc tem
pus ne Florentiſis amiratorū eſſet: qd Regis exercitū alerēt: miſſo ad eos Oratore. Perro ſingue
cio Egrot: offerēbant id facere ſe: ipſo q̄ m m Senæ eſſet Florentinorū: a nūc te legato: uereri tānū teq̄
potentē exercitū: ſi afferent: ſicuti uoc Senenſes ad reliēdū ſanis habent uitium: in eculſa Florētiſis
conſtandi exercitus apparatus cerneretur. Caput deinde rex Alphonſus de occupando Plumbinenſi
principatu cogitare: magnū hie tim: ſi i regis poteſtate ueniſſet: ad inuadēdum Heretriz: Impitū hæc
bere putabar. Miſi ſunt igitur q̄ eius oppidi ſitū diligēt explorēt: unde nūc cōmodus unde
uel nauali pugna: uel terreſtri certamine aut faulſis circūueniatur: celeris capi poſſit. Non latuit ea
res dantiſ ac mulſariſ Senēſibus in omniſſi hinc ex proceribus nōnnullis Vrſini generis: q̄ regis ex
eius militib; ſe de ex prædant: quāſdā & canaliſ magni i eccleſia uiriſ: qui Heretrūſ bellum ex
crabāt: uirilline ab eodē ipſo principe: qui tum Plūbino: atq; Ilue impabar ſignificata. Erat princeps
ipſe ex antiquiſſimo Vrſino q̄ genere bello ſtrenuus. Præſentia ſagax: cōſilio acer: domi militē q̄ clariſſi
mus. Hūc erat Rainaldo nomen. I accuratū regis cōſiliū Senēſibus patefecit: ut q̄ Plumbinum ac
ditionem eius i cōmēdationem pridē ſuſcepſiſſent: inonerēt de pſtāndi auxiliū ac fauorib; ſi ab
hoſtib; ſi quod memendū erat: inuaderetur. Nam ſapientē decet: et futuroſ euentus prauia cogita
tione expendere: At incautū: nec id opinantē opprimi: nō in fortunam: qd ſtūlū faciū ſed in deſidiū
atq; ignatū reiēdū eſt. Re cōpperat: Senēſes Ludouico Perronio ad regem legatoſ: apertū ſe animad
uerſiſſe illi aduerſus Rainaldū Vrſinū: uel negando cōmeam: uel alia quauis cauſa: indignationem
nōnnullā cōſpiciēti: circo accingi: ut illius iniuriā uleſcant: ac proinde moliri bellū. Id tam grātū eſt
ac moleſtū Senenſibus: ut nihil poſſe oſno ſibi accidere grātius: nō tam principatus ipſius cauſa: quē
ſi in poteſtate Senenſis populi eſſet: poſtūlū Regi et facile cederēt: ſed qd ad Caterinā Reinaldū uro
riſ dominationē pertinere: eamq; cū omni principatu pridē a Senenſibus in tutelā ac protectionem
fuiſſe ſuſcepit. Cogi pite & amidi iure: & fidei religio Senenſem populū: q̄ de ſede acritis q̄
aut de gloria: aut de uita certare cōſuegiſſet: nō mō Caterinam nō deſerere: ſed et cōmeam pecuniaz
& miſum auxiliū adiutare. Id contra enim Regem: q̄ eū ita neceſſitudine: atq; amicitia iungent: ſi
q̄ agro aio ſerēdū eſſet: pro ſua ſapientia iudicaret. Verū in eius benignitate ſperū ſummā ſitam eſſe
quæ nō ſolū ipſoq; rei. ſalū cōſultura: uerū et Plumbinēſem principatū: oſcūp & amicos eius: & ſo
cias parti ſtudioſitatē amore ſeruatura ſparetur. Rex indignatū ſe iuſſus de cauſis Rainaldo inſiciatū
nſ eſt: & illū quoq; dignū eſſe: ut ſa ulnō ſplequeretur. Verū cum principatus nō ad Rainaldū
ſed ad eius uxore ſpectaret: itauiſſe in graſe locoſi parere: ne innocentē lēderet. Cūq; principatus Plū
binenſis Senenſi cōmēdatione fractus eſſet: nihil ſe aduerſum illū itaturū ſe facere Senēſi populo
ſi ieretur inſariū. Nihil tū ſecus paruo poſt tēpore: circa mediā aſſatē exercitū ad angubāt & appa
ra: ſi belli iſgentē molebantur: Fama haud iam obſcura erat: Plūbinū bello prehendū: & aduerſus Rai
naldū iam in pēctū fore iſtructas copias. Id ſunt uehementer amirāti Senēſes: præſertim cū regis
reſponſo palū oīa aduerſa: uerū: nō et mō quod Ludouico Perronio primū: ſed quod aliis mox ora
torib; dederat. Rati igitur Senēſes magni intereſſe ad ſuę rei. decus itantū rerū agitationē ſolli
ſi qd agendū eſſet: ſimul uerentes: ne in alterius diſionē redigeretur: qd ſuę fidei ac tutelæ cōmiſſus
erat: alioſ rurſum de Plūbinenſi negotio Orautores ad regē deſtinatū q̄ pfectū regem offenderit ca
ſtramēdū nō longē ab Iunatico oppido: qua patet Plūbinum tranſiſſus. Hūc Regē allocutū declarant

Cil.

primū p q gratū eridisse. Senenſibus: quod ſupioribus. Legatis de Plūbino reſpōderant: nunc uulgo
 laetan rumores: iſq̃ euſde oppidi obſidēdi occupādiq̃ cōſiliū caperet inſtare. Igit̃ Senenſes: atq̃ ob
 ſecare illi: ut repenti cauſiſſiſſas p ſuperiores legatos allaſq̃ erā: niſi non aduerſus lūbinoſes pna
 cipatū aggredere: tur: Senenſibz. nō minus fidei religione: q̃ ami. inſure deſenſionē illius pratermit
 tere nō liceret: idē illi oriē: ut ab occupando eo principatu animū pſus auertat. Iam Rex memo
 ria tenere ſe inq̃: lūbinoſes a Senenſibus fuiſſe diligentiſſime cōmendatos. At de illo ſeruando
 nullā penitus dediſſe fidē: ſi ſus ab oratoribus relatū erat: id omne obaudiū etā: ac plane lūbinoſe
 ſem ſermonē: nō re te ab Italo homine fuiſſe percepit: facile ſermonis uarietate pſeſſe: et rorū cau
 ſam. Hæc uim qdē Rex. Quod uero ad rem attinebat: an inſatū: Plūbino eſſet an aliud cōſiliū
 inſurſus inq̃: ille aperuit: neque Oratores ultro cōlectare potuerūt. Hæc anxioſi & ſolliciti: Senenſes
 reddiderūt: multa ſecū cogitantes: plurimū de Regis cōſilio ac uoluntate dubitare ceperunt. Iur
 banſ autū animi: pacati uim oēs ſupra q̃ dicti poſſit: dolore afficiuntur: q̃qd metus ſubiudebatur: ac
 aſſimilatione penſantes. Rex ante kl' Iulias ad motis copis oibz: lūbinoſem obſediſſe & primū qua cō
 tinem adhæret: nam altero latere mare adiacet: ſiſto ſtatim impetū: cōſitos agros: atq̃ arbuſat: & p
 ſima q̃q̃q̃ pomaria gladio ferroq̃ uat' aut. Aderat magnus exercitus: equum pedūq̃: deſa manu
 æte et armis fulgebant: milites exercitū: & manu pſenuſ: parati ad menēis nūtiū: & i. inſyn Regis
 gloria: nō ſolū aſſe certare: ſed et ardua que uis ſuſcipe: atq̃ extrema paſſa: agere aſſerū intentis arcu
 bus: ingens numerus: nullū aut aſſerū: au teli deerat genus: parata tormenta: balia: & q̃æ ad epa
 gnanda loca pōnent: p'io erant oia: miri magnitudinis bombardæ: bellica machina nō minus for
 midabilisq̃ recens inuēta: quæ oia Rainaldus inuēit: parat: ſe ad reſiſtēdū hoſit: & ab eo exorſus
 quod ſum primū cēteba: ac potētiſſimū ſuos ad accuratā deſenſionē: & ad uerū animi robur indi
 cendū: nō minus comiter: q̃ apienſer horatus eſt: dicens ſe in iſto bello penſantes liberos: ſocios
 ac totius ſuas oēs in diſcrimen uocari uel p'itū: & marronarū pudiciā: ſeorū oim: qui chan cēnt
 miam in dedecus: atq̃ extremū piculū. ratiſi nūc opus eſſet: ut ſe uis obſediſſe: & ſe ſuaq̃ oia uirtute: &
 animi magnitudine tuetur: ammiſſum in uno rēpons momēto oia: ſi ſegnius agant. Iube: ſpectare
 illos regem p'pōtē em cum magno copiatū apparatū: & robuſtū. miltit: ut olui libi ac ſui oibz: aut
 eodē aut morte deteriore ſeruiat: ſæmūq̃ illum rāto magis: quo eos & timidos magis: & ignauos
 p'p'etant. At p'p'etū minus p'etare ceſſurus hoſit: ſi uinlier obſiſtere: ac p'pugnare decreuerit: t or
 tarur: nō ſtrum cōtēplētur: & nobile oppidū terra: marisq̃ opportunum ſua ſpote muni. ſ. Virum
 nō multitudines ſed uigore aſſerum menēdam. Adiecit ſpate ſeſe ulorē nō deſu: uſi: ſi ipſi ſibi nō de
 cēnt. uero ipſi milti p'p'etū: atq̃ aſſerē p'illorū ſalute: nōbus piculis caput obiectur. Hæc oibz ſi ac
 ceſſent: qualē ſuabat uirtus: ſuorū p'ulchriorū: ut immortalē gloriā: ac p'p'etū ad iſpiceretur triūquili
 ta: & p'ſerim cū Senenſi p'ſidū iam iſueretur: & p'pe iſtare Florētiſſorum copia: que poſt illa ibi uide
 tur ſuocurrere: ſi forte uſus acciderit. Ac nihilominus opam diligentiſſimam adhibuit: ut oia eius
 p'p'ncipat: caſtella oppida: atq̃ ab hoſte rura eſſent: cōſtruitis aliis: qui maner: aliis q̃ mendie: poſtremo
 q̃ ad uſperā ſtruendis munimētis aſſidue inſideret: extructa erant oia aggeribus: uallo munita: &
 ſoſa firmata p'pugnaculis. Plurimo cōplebant mūn ſaxo: moles aduehebatur: irabes & magno ro
 bore p'cudebantur adius. Nullis neq̃ diurnis: neq̃ nocturnis laboribus: parcebat. nihil ſimū: uſi eſt
 quod uel ad oppidanog ſalutē: deſenſorū ſecuritatē: locorū tuſelam p'nerare poſſet. Victi neceſſaria
 abunde ſuppēbāt. Rainaldus oim p'nimus nō ſolum cōſilio oia p'uidebat: ſed nullū nō opus ac u
 rate obibat: ac diligēter nō ceſſans interdū oia parare: noctu luſtrare mēſia: uigiliis agere: nauſe
 ſomniſ negare: opponere tormentis: ac bellicis machinis opportuna remedia: uel tormentorū pul
 ſu: uel bōbardarum iſtu: aut milti quaterentur: reſta ruerent: atq̃ plane homines uirtutē. Pericul
 ta erant ad oppidi deſenſionē mirabili celeritate: atq̃ induſtria cōparata. Verū p'ncipis ſtudiū: ac uir
 tus: tū milti opatū oppidanorū labores antecellebat. Rex uiciſſim ad Plūbini cōpugnacionē: ſolet
 uſiſſimū opam eſſerebat: ut q̃ iam p'ſidū inuirtus eſſet. Ora ei inuirtus uenit: cuius ſumma contra
 no: alius deſendendū omni ſtudio Plūbini ſuadentibus: & p ſeruanda fide: cunctis milti auxiliis
 & omni ratione uiuandū in p'fectionē receptū p'ncipatū: aliis cōtra deſendendū ſanū eſſe aſſerū
 tibus: nec reuētiendū Regis uoluntatē. Hæc ita diſſidentibus: p'ualuar eorū ſentētiā: qui uiuandū ſuade
 bant. Itaq̃ ſenatus cōſulio: & cōmeatur Plūbiniſ: & p'p'etis milti: uxorū opa ſcarſum. n maxime cu
 tūditū: ſeruatur: p'ſtrellico q̃ et p'ncipatū: nō medioere allatū p'ſidū. Sed milti ſunt & rerū de Plū
 biniſ uogodo Oratores ad Regem: q̃ Carētiſ: & p'ncipatū eius cōmendatū: & qua ſi eſſe duera
 res qdā de pace: & cōcordia agerent: Rex ad pacis conditionē ea lege dūtiat: ac pacto adducebatur
 ſi Rainaldus relicto Plūbino regi diuonitalia ſibi in regno: quali cōmutacione quadam oppida haud
 ſuis inferiora caſſepſerit. Id ſe futurū penitus negauit Rainaldus ſerſigens Plūbino: atq̃ illū iuſſe & ſe
 gūne: nihil ad ſe regnū: aut regni ullā partē attineſ. Itaq̃ uerogū ſuo p'p'ſito firmius p'ſan: & t
 irro: uſedierunt Legati Senſ. Rex maturū cōſilio uenit: ne ſi ad Rainaldū munitiſſimū robur alii: &
 auxilia adiecta rem aſpēnorē facerent: dato ſigno in it aduerſum obſeſſos atrocē pugnā: ac ſabre alii
 ad mons ſcalis: muros ſcandit: alii bōbardis ignē ſubiicit: alii balistas torquēt: alii eminuis haſtis: co
 minus diſſectis gladiis dimicāt: alii ſcorpiones inuēdūt: iaculantur: alii telas latigatas emittūt: alii uſe
 cut

runt undiq; ades: nihil præter q̄ fulgenda arma oculis subiciebatur. Nusq; cessabat ut milite. Oppi-
dani cõtra tons uiribus resistere: hostibus conabatur irruentes depellere: a uertere a moribus innuadē
tes: ac rē cõsiliū gerere. Pro se q̄q; enī diu ac multas horas pugnatū est. Vir uirō: armis arma con-
ferra erāt. Tormentorū: grauis pulsus: telorū ia: tus: armorū sonitus: uulneratorū ciulatus: undiq;
clamores exaudiebatur. Atrox plūs eadē miserabilē fecit. Acritus cõmissio plio: magna uirriq; strages
sed oppugnantiū: q̄ ppgnantiū longe maior. Vallē: cuncta circū loca cõfortū cadienibus cõple-
bantur. Cessatur deinde: et p̄ pugna a rege indictus modus. Qui postmodū uidē: et ex pugnandū
tam minūtū oppidū: restitres copias nō sufficeret: subitam ex regno addidit dāsem: ut terra: manūq;
obfessum: aut ad deditiōē cogere: aut certe uī capere: grania pāssur. Hęc cum celeriter aduēcta ēēt
ac iam terrestres: maritimāq; oblidione R ainalds obrueret: iornauerunt: et suam cõtinuū Florentinū
clāsem: quam regi ē opponē. Fuit ea nauigia quatuor: quē medio cursu rex inuālit: duo cepit
reliqua fugauit. Ea res non medioeriter penuria pressum aliquot dies Regi sustentauit exercitum:
ac magnam insuper consequendē uictoriā spem fessis militibus attolir. Si quidem successibus erigun-
tur militum animi: improspere cadentibus rebus frangitur. Sed coniectantes interea Senesles abi-
turum ex Hetruria Regem: ne suppetitara regi alimēta causantes finitimi multitudine freni numerolū
exercitus noui aliquid atq; alia deinceps bella nascerētur: quæ cum ecclesiā: & Pontifice Nicolao au-
ctores: Ioanne Cardinale Morini secreto agitabatur: magno populi cõsensu iuncta ciuitas ē ingēn-
ti planitudo: & tridui celebritate excepta: ob eam rem solemnia facta: & supplicationes factæ. Annus
uolubatur supra mille: & quadringenos octauus: & quadragesimus ac p̄siliētia: quæ per nūlū
la Italiē loca: atq; urbes cõperat circa mediū Anguli mensis: Senā quoq; in astra: ac nōnulus ciues re-
terrimo morbo absumpsi: ac finitū ante hibernā tempestatē. Per idem nēto rēpsit: cū ea clade de
na laborate cepisset: puenierunt missi a Sīmo Pontifice Angelus Episcopus Reatinus: & Ioannes
Capistranus uir sanctissimū: & doctrinā fama cēleberimus ex religione Minorū: q̄ Bernardini Senē-
sis a renelliānis pōm inde erates uirā: mores: & ad finē usq; p̄gressum p̄ feruaretur. Tenebatur
Ioannes Senensem populū quodidani cõdicionibus: & quali cõitus aduenisset: ex ceteram flaginorū
iōsum labē: flagris fidei: & charitatis studio salubriter amonebat. Res mita dictū: ac diuinitus iñstura
ut eū de Bernardini uira iustharet: nota quomodie illo deus p̄ diuersas Italię oras: uariāq; regiōes
miraculū offēret: ita ut nō ex plorāda Bernarq; uira: s; p̄dicāda fictura: baro effēda cēnq; tā mul-
tissimāq; p̄danti illa treretur miraculis. Quorū ex numero si nūm illicurim: q̄ ad meos artines: pō-
sim merito & ingratus: & ipius indicari. Erat mihi frater germanus Ioānes minor natusq; sub Salua-
toris regula de feruebat. E aliquando rustico op̄i in tenus: dum famēndū amputare cogitaret: aben-
te falce: mediū manū grauiore ictu ferit: articulos cōstringit: cōtra cū nerulū manus eliquet. Hāc qua-
tuor circiter annos mām: & uelur cōcreti digids languidat: q̄ stractū bilē genti. At cū supplex:
& multa uī lachrymāq; p̄fusus: basilica sci Donati spectatib; multis ad Bernardini ceterum manū ad-
monitū: subito recepto uigore: ita euiruit: ut ad quēuis ductus facillime cōtereret: fuit ex de pōmo
de illius ministerio ufas s̄r. Querēs una cū ceteris: & iis qd̄ pene inumeris miraculis: maiorē i mor-
dū dēberit: hini illustrauit gloriā. Sed iā ad reliqua p̄gamus. Et. n. uel cōmēntū lopia uel aliard̄ rerū
penuria: uel cuiūpi rei metus spē Alphōsi Regis i Plābino occupādo: sefellit: ebrisu: repetito p̄lio
infelicitur pugnabāt. Perspecto igit rex oppido nauia tunissimū: R ainaldi tā solerti puidentiā p̄p̄
gnātiū uirtute accedētib; Senensium fauonibus: desperata uictoria: in iñio Septēbris mēsis obsidio-
nem soluit. Copias oēs in Senensem agrum retraxit: & in campēstris Alma: id ē loco et nomen
iuxta Massam uerū Senensis diuōis castrametatus est. Tum in Castrū Leonis se recepit. Magnū ea
defensio Rainaldo Vrsino laude anolit: auxinq; p̄ uictuēfam Italię cius nomen: quod et obstrēre: ac
tanti Regis imperiū subhūnerit: qui gloria gestarū rerū magis etiam belli duobus comparari possit.
Fuit ea Plābini liberatio: p̄eq; grata Senensibus. Per hæc fere tempora Franciscus Sforziarq; Medio
lanēsis inire foderatis fauebat: præclara in Gallia gessit: nam cum patetis antea mensibus Plābiam
urbem opulentā obsidisset: cui Tadeus Marchio præpositus erat: Dux certe militū gnarus: ac bellam
diuissimū: eam tribus circiter milibus parim equestribus: parini pedestribus: & obfessam q̄ p̄
mū in iñio prælio expugnauerat: mira uirtute: ac celeritate capis obusq; eius custodiē p̄fecti cēnē
& clausi Dnō ab; & milibus fortissimis nersa in prædi urbe: hoc n̄pore p̄ Cremonā urbesi clāses
ingētem Venetorū: quæ Pado aduēcta: & auxiliū Cremonēsis: & incrementū castris allātura erat
nauali pugna superauit iuxta ciuū maiore: ac ritremes oēs p̄ter duas: quæ in fugā uersę sunt: cepit
quæ res q̄ Mediolanensium spem adauxit: tam Francisci Sforziæ Ducis bello clarissimi amplitudinem
illūstrauit. Sed ea p̄fecto nunq; Mediolanenses cōtra Venetos assēcuti essent: quos cōsilio domi: foris
armis oibus etiam potēssimū: ac Cālpinis: & Tranalpini: ciuitatibus longe præstare liquet: si nō
uniquis qui exercitū præerat: uirtute: auctoritate: atq; oīum rerum florentis gloriæ accessit: fauor: q̄
quasi a fūcto populo cēlūs defensor datus: & p̄spere semper: & forniere bella gessit: paulo post ad
Caranagium potēssimū Venetorū fudit: ac fugauit exercitū: quo cōsiliū nūlū capū: multū etiam
essit sunt. Iis quoq; in capuitatem ductis: qui p̄ Venetis gubernandis castris præerat. Quæ res ma-
xime Vēhetorum potētiā attriuit: Mediolanensium plurimū animos erexit: ac maiora sperandi
Cui.

causam præbuit. Atq; cum iam ex Hetruria Rex foret abiturus: & cum suis legionibus in Regni pararet reditum: q̄q; erat cum ecclesia: & Pontifice Nicolao iuncta societas: tamen ut se tutiores præstarent: ac ne imperia à turam aliquā peteretur: decreuerunt Senenses Legatos ad Regem penitus parē copiatū præferri Simonetrum cū suis turmis in Hetruria dimitti: ut eo munis prædicationis: sibi à Florentinis metuendū esset. Quod ille nō ante facturū se sponduit: q̄ intellexisset: quorū si pendio militatus Simonetris: a quibus accepturus pecuniā esset: quod ipsius ex orationibus: q̄ ad invenerant: scissatus est: q̄bus respondit: tum se derelinquenda exercitus parte cōsultaturū: cum de tribuenda militibus pecunia fuerit factus certior. Redierunt igitur iterū legati Senj: nihil tamen referētes à Rege præter eorum opinionē: q̄ oīa maturiore animi iudicio penitēbāt. Et Simonetris qd̄ res: gē Dux militiæ distinctus à regis castris in agrū suū: & dinonē se cōtulit. Rex uero rebus iam oībus exhaustis: multū q̄ difficultatibus laborare exercitū per Octobres menses Caietam primum p̄ litora Tyrrheni maris: tum accita classe in Regnum: Neapolis se recepit: ubi per diu à bellicis curis: atq; exercitationibus fectus: post multa rerum discrimina: post plurima: ac præclara: tot iam per annos bello gesta: maluit una cum præclarissimi regni administratione quieti indulgere: ac tranquillā degere reliquā ætatem. Florentini quoq; abente hoste alienandæ militiæ grana: plerosq; stipēdiis dimiserunt aliis intra oppida ad hiberna distributis. At processit in Gallia post Caruagium conflictū Frācisus Sfortia cum omni exercitu: & cunctis legionibus in Braxilem nicos: & castella obuia: quæq; dinonis suæ fecit campēstina occupatū: ac tandē Braxiam urbem oblidione circumdedit. Braxienses uero cum oblidionis summam clementiā: & benignitatem animo metuerunt: & se pressos fame atq; oblidione cōspicerēt: sperarūt deditionē cogitare: & clam cum hoste agere: ut p̄soluendo quot annis tributo illius Imperio subiacerēt: & omni oblidione: ac bellī molestia liberarentur. Id compactū graue admodum fuit Mediolanensibus: q̄ppe dubitantibus: ne is: qui bellorū callebat perinam: q̄ ab omnibus tantopere diligeretur: maiores libi potentiam cōpararet: q̄ quæ ex ipsorū usu: & cōservatione liber tantū esse uideretur. Itaq; clam illo cum Braxiensibus egerūt: ut nec se illi dederent: nec foedus ullū padererent: pollicentes se Braxienses facturos socios: & coniuncte cū illis: atq; amice uicturos. Hoc Frācisus Sfortia: quod contra trita fœderis iure fœderis ad Frācisum Braxia p̄nebat: q̄ cōtra uerā amicitie rationem esse arbitratē: sp̄indigne ferens simul infide actum fecit opinatus: habens p̄ Impiū iure compendendū: rerū potestatem: ita cum Venetis: & pacē fecit: simul & societatem iunxit: atq; in Mediolanensibus quibus fuerat tam graui lacessitus iniuria arma conuertit. Igitur magno munitis exercitu: recreato militē: & ornatis copiis bellum indixit Mediolanensibus: & primū motis castris: primū Placētiā: & obuia quæq; castella summa celeritate occupauit: nec deinde cōstatū Mediolanū admoit occupatū: atq; eam urbē oblidit: missis autē nonnullis suarū legiōum cohortibus oīa cōfessim Mediolanensis principatus loca: atq; oppida in suam potestatē redegit. Venetis cum uiderent rē Mediolanensium: ac libertatem periclitari: uerentes: ne urbs tam opulenta in diuionem ueniret fortissimi ducis: q̄ suo post modū idyō Imperio aduersari posset: ab eius societate defecerūt: & ad reprimendā illius uim: nouam rursus cum Mediolanensibus societatē iunxerūt: benigne pacti: ut & oblidione urbem liberarent: & Mediolanensem populū: atq; eius libertatem ruerent. In crudelecebat grauis p̄ eam æstas: tem pestilētia: cum laboretur annus nonus: & quadagesimo: ens perterriti dices: quod unicū tam malo arbitrantur remediū: pleriq; ex urbe aufugerunt. Rura peragrābāt: castella complebant. Quod nero etiam meminisse animus horret: deserta urbs: & pene inculta uidebatur. nulli etiā par sit terribilis lues: ita ut etiam octogenari eo senilimo ueneno inuenerint. Scabat uelut mīlis arua ducendis fortibus. Multi quot diebus repentino morbo cōfidebantur. Mortui sunt multi: p̄ eum Ausūnam uariisq; sexus homines: quodq; fuit luctuosius: extincti cōplures florentes nuntierat: ætate uiri. Venetis e cum Mediolanensibus iunxisse sociatē: Senenses per litteras monuerūt: qui cotam omnia explorarent: ac p̄spicerent accuratius. Neq; n. satis tū liq̄do iudicari poterat: qualis ea cum Venetis societas futura eēt: atq; ob eam causam res ē protracta longius. Aduenit in mēsis December. Cumq; iustaret is subileus: & annus remissionis: q̄ dicitur inde usq; a Moyis: & Hebreorū temporibus institutus: sed post Saluatoris aduentum: a terrestrī beneficio ad spiritūalem graui cōpertus: pro uetere ecclesiæ ritū: ac Summi Pontificis iussu: pronuntiata est: uniuersæ laqueis: & diuini muneris libertas: quam pie suscepiunt: expiata delictorū omnium: ac scelerum sordes: ab omni facinororum reatu: ac peccatorum nexu soluendi essent.

Expidit liber primus.

Incipiunt Fragmentata Libri Secundi.

VM Mula: & ea quidem ammirabilia mecum ipse reputo: quæ nostris temporibus conigerunt: indignum esse arbitror illa transire silentio: quæ cum veterum omnium seculorum memoria non iniuria conferri possint. Plura ipsi vidimus paruo tempore: quæ longo ævo maiorum nostrorum ætate cecidisse noscunt. Nam quæ bella: quos hostes: quoque principum aduentus: quas res in ecclesia: aut iustitiam afflicta: aut prospere gesta: aut solenniter celebrata: quæ cæli prodigia: quos iam inuitatus euentus: quas unquam tantum varietates: aut audimus aut legimus: quæ possint cum nostris temporibus comparari? Sepe cum finitimis bella gesta sunt: Transalpini hostes Itali inuasunt: commutata Regna: Ab externo exercitu occupata sunt. Imperatorum aduentus: regum publicum: ac ciuitatum aliarum quædam clades: aliarum applicationes: atque incrementa multa referri queant. Cõplura etiam prodigiosa existerit cæli signa: elutiones: pestilentia: vastitates: terremotus: cetera quæ id genus multa: sepe numero nã hac ætate contigerunt. Quid nationum omnium: & populorum concursus: quidom maior unquam fieri potuit? qui superiore tempore per Iubileum Romam ex omnibus undique totius orbis gentibus confluit: labentibus ab exortu Saluatoris. M. cccc. et l. annis. Nam ante initium kalendæ Ianuariarum innumera Christianorum multitudo ad urbem Romam miro quodam pietatis ardore: quasi ad commune omnium nationum refugium concursabant. Tum basilica Lateranensis porta paucifera est: quæ diuissimè etiam latere obstructa erat. Nulla non frequens uia: nullus non celebratissimus. Aditus oēs denique prætergediennium agminibus premebantur: frequentes meritoriarum tabernæ: erecta colibus: & densis iuguria: crebra ubique tabernacula: cuiusdam ueluti magnæ urbis speciem ostentabant. Variis linguis homines: habitu: ac moribus dispares ceteruam tenuebant: & canentes Deo laudes Romam ad prædicationem gloriosam spectacula celebratè pperabant: alii equo: alii pedibus iter ingressi: Galli: Cimbrici: Germani: Hispani: æsthes: Lusitani: Graeci: Armeni: Pannonii: Dalmatæ: Itali: Cæsariorum: & Transalpinorum innumeras turbas: quæ suis linguis hymnos: & cantica personantes: iocundationibus pfecti ad sacras missas comabant Iubili remissione. Plurique pera: sacculi: & calceamens succincti: Apollolorum instar promissi præmii amplitudinem liquebant: & ad spiritualis grauius salutem remedium: delicias patriæ: cõtemnentes: & nec nisi frigoris: nec caloris molestia deterriti: laus animis cõtendebant: ut uidere iussu diu existeret: & nesciret dulcor meminisse. Nã quanta sit Christiana religionis amplitudo: & gloria: illinc possumus cõsecrari potuit: cum ea celebratè ueluti Christiana cõcio cõferebatur. Nullam pene mundi oram tam reconditam gentem: unde non tum Romam multi perualerint: & catholice fidei caput atque Apollolorum Petri: & Pauli limina saluauerint: digna res omnium seculorum memoria. Cõmque Ianuario mense indies contemneretur turba incresceret: legati: qui paucis ante diebus designati erant. Venetias iter arripuerunt. Fuere hi dies duo prudetia: atque auctoritate insignes: Augustinus Burgenfis: & Franciscus Aringherius: quorum laus: atque eloquentia in Senes republica magna esse existimabatur. His cum non multis ante diebus Venetias puenissent: nuntius de Frãscis Sfortia victoria delatus. Nã cum oblectum Mediolanensibus: & atrocibus plius obruisset. Mediolanenses scriptis a Venetis auxilium petentes: spe illa delicti: diu quod age res nesciebant. Reti omnium difficultate ptingenti sollicitudine afflicti erant. Ad eum legatum frequenter quæ Venetis Mediolanensibus fauoribus rati consuleretur: orauerunt ad præstantia sacra Venetos urgeat uche mentius: petire: namque etiam populi assueuerant: nisi celere auxilium præberetur. Cõmque Legatus stupens respondisset: credo ob potentium ipso: nuntius: nemini adhuc uidisse: ne cõfectum indignum sunt: eo responso Mediolanenses plurimum: cum inuentus famulus: hactenus arduum de sperantibus remedia confingere. Itaque tumultu exortus: & in Venetum Legatum tacite petens: crudelitatem illam necauerunt: atque tumultuans turba accitus Franciscus Sfortia urbem irruit. Quos tandem Principatus pontis est. In qua uictoria nihil Franciscus super agit: cum hostibus. Sed oia tanquam cõcubitus: mansue: atque humaniter. Id fuit certe mirabile: quod simul atque ille urbem ingressus est: subito populus armis: ois est lupa discordia: pacati animi: sedata contentio: qualis principis solum ceteris quæ populus uniuersus quo consensu: ac tuce postulare: ois ingressum illud lætati sunt: ois uno ore laudabant Franciscum Sfortiam: & Blancam Mariam efferentes. Ille uero id quod sapienter decet: tanta uictoria elatus non est: sed moderationem summam prætulit: mixte ac lenè indicauit ingenuum: neminem aut hostem: aut inimicum recognouit: ois ad unum pari amore cõplexus est. Illud in magna ciuili corona dixisse fertur: quæ ad modum inuictoris capilli: quæque dispares: alii leniores: longiores alii: folui alii: alii cani quo tamen loco cõcordier cõtinent: sic cum principum uelut uictorie: quenda cuiusque generis: ac sortis homines tanquam uarios capillos non iniuri excipere: atque ois pari studio: & cura fouendos. Ea mansueti ingenui benignitas mirum in modum Mediolanensium omnium animos conciliavit. Itaque ea urbe: & tam populato: tamque prædaro Principatu potitus: cõtinuo tranquillans rebus: fuit ois totius Italia ciuitatibus: ac populis significauit cõferendæ pacis cõsiliu: ostendens nihil tam affectare se: seque summam: & tran-

Cui.

quillissima populoſiſſimamque ciuitatem adhibetur ſeſe ad eam re tuenda: oēs ſigeniſſi tres: atque accuſatiſſima opas: quod pfecto et re ipſa preſtitit: ac parto Mediolani Imperio ex belli duce Principes inde pacis: atque auctor geſſit. Senēſes Legati inter hæ tractatum ſocietatisque etiā cum Mediolanēſibus futura eſſent: occupato illorū principatū: cum ſolis Venetiſ agiſſet. Hæciſſa tempeſtate Craſſetani quidam ciuesq: & inopia premerentur: & diu militi ſectū eſſent. Craſſetū urbē Senenſis agri opulen- tiſſimam: q pro Rege Alphonſo Caſtrum Leonis gubernabat: nequaquā rī annueſcit: ut plegiſ arbi- trabantur p proditiōē tradere conabatur: quæ cōiuratio pſpicaciter detecta eſt: & de cōiuratoribus ſumptū ſupplicid. Atq: interea cum maior iudex chriſtianorū turba Romā cōtēderent ad lubilei ce- lebratē: facta iam ubiq: p oēm Italiam diligentiſſima de Bernardini uita-perſecutione: atq: omni- fanī exgiſta: pōndex Nicolaus una cum multorū patrū: & Cardinaliū oīum: ac factorū Annitum ce- ruſ: ad tantū oclis illuſtrandā gloriā accingitur. Nam cum & pfectē ſanctitatis opa præceſſiſſent: et xiſſenq: tum in uita: tum et poſt mortē multū generis miracula: & uirtutes: dignus indicatus eſt Ber- nardinū Senenſis: q in catalogo ſuorū: quos ſtatuit: ac probat eccleſia: cenſetur. Itaq: cum inſi- nita quædā oīum ex lōginq: nationibus chriſtianorū: ac remotiſſimis fidelium populis turba conue- niſſent: deſſentq: Senenſiū: & Aquilā norū legati: cum innumerabilis hominū: & cōuenarū frequē- tia: quaſi ad tam pclarū: & glorioſum ſpectaculū diuinitus cōuocata circūſtaret: ſiſmo Pōnifice mini- ſtrīs: Bernardini ſanctitas catholice eccleſie: & Apoſtolice ſedis auctoritas: tum declarata: ſiſtū ē com- probata eſt. Id q: incredibili non ſolū patrū cōſenſu: ſed et circumſtanſiū fauore factum eſt: ut oēs una uoce: & miro quodā ardore illius merita: & amirabile gloriā prædicarent. Nihil prætermiſſum eſt ad legnā cōprobationē: nec ut pro inſtituto habitus eſt: inſiſtū a paribus ſolēne cōſiliū: baſilica Apoſto- lorum honorifice parata eſt: inq: eius medio altior thalamus: atq: amirabilis cōſtitutus eſt: ſeruatq: certi monē: oēs: legalia plora donata: aderant inſiſta antea tempora fratrum Minorū turba: q num Rō- mæ habendi certis gratia cōueniſſent. Laudata luculēta oratione a ſummo Pōnifice Bernardini uita eſt: præclara: & inaudita acta ſolēnia: factorū rīms nulla ex parte non cūmulariſſime exacta: ſiſtū naria plura cōparata: q: quæ eiſmodi in rebus conſectari poſſent: Senēſibus: & Aglianſ large illa im- primis ſuppeditatibus: pullorum oblata munuſcula: paria Turturū: & Columbarū: aurati uini: ca- di: & liba conſimilia: adhibita: & aſſam reliqua: quæ ad id factū miniſteriū deſerti ſolent. Nuſq: actū eſt ea in re: ut pleriq: aiebant: aut largius: aut ſplendidius: Sed inſiſtū iſi hominū: oēs oīum pene gen- tiū incredibilis multitudo: quæ denſa premebatur: quæ uiaſi q: & tecta: quæ proximis tineaſ: & cul- ta loca: quæ pognacula: & multos cōplebant: ut numeroſa circūſpectū agmina et merſi oīū diffi- ciſſimū eēt. Hæc cum facta ſunt: ubiq: fidelitū genitū huius oclis ſanctitas celebrata eſt. Ad tueren- dam aſt Bernardini cōprobationem: tum apud finiſſimos populō: tum in externis etiā ciuitati- bus: ac longinq: regionibus præclara ſunt acta ſolēnia. Senenſes imprimis tanto munere uſq: adeo letati ſunt: ut ſit excoſitate: q: explicare longe facilius. Quippe extractis p palati ſonibus ſublimiori- bus tabularis: quorū altitudo erat pene cubitorū q: q: latitudo aſt cubitorum circiter uigintiſ: ſtratis pōnibus aulea ſuſpenſa ſunt: & ornata oīa ſerico: & purpura. circūſedilia pari ornamento: in medio ara poſita: quæ gemato auro: & argento fulgebatur: plateæ: oēs oīa angportata: ætæ oēs edera turebtes: Lauro: Buxo: ac feſta fronde: ſerri flores: ſparſi itendi: atq: corimbis: adiecta uelaria: & coronæ ſuſpenſe ciuitatē oēm: templa: & ſacras ædes exornabant: in quadriuiis: & cōpīs erecta altaria oīa prædatis ſignis: & tabulis niſcebat. Ubq: Bernardini aut egregie picta: aut artiſicioſe ſculpta conſpicebatur imago. Vtriuſq: ſexus ciues: non iuniores ſolū: ſed cuiuſq: et ætatis homines pro hæ q: ad glorioſus celebrandū ſolēne accingebant. Ac pp excellam turrim ſupra ſacellū haut longe a prætorio præ alta tabulata ſurgebat ſtrata magnifice. Eorū erat fere ſtadiū unitus altitudo: iū qbus ſpectaculū amirabile beatorū concilia: & eiorū ſedes agerent: ac ſurgebat qdā humo ad ea uſq: tabulata magno artiſicio ſumma tenueſcit: ad eleuatiū patimentū amirabilis patebat aſcenſus. Væ oīs inſubratæ erat ne proceris: ac deſtoribus. Varia ubiq: ſpectacula: & ludrica ſigna oculis ſubiicebant. Hiſ igitur ita ſolēniter: & ſanctis: ac reſolūſibus legans Romas indiſcretis feriis feſtiuitas ſumma oīū ciuitū: ac ſub ditiorū lætitia: & magno populi plauſu celebrata eſt. Et primo qdē die: dero uniuerſo i maiore baſili- ca aduocato: & equitū cōnobitārū: & ſacerdotū cuiuſq: ordinis multitudine collata: crucis imagine: ac purpureo uelo oēs ueluti inſtruto agmine ad forū poceſſit. Extremo loco actus Pōnſ ex ſplē- dida amictus: atq: ictuſſet auro tectis ſub ſerico ūbraculo geſtabat ſacra manu: aliis quoq: patribus cōgrediētibz magna ſubinde ciuitū corona: & uitorū: ac mulierū comitū turba: q hymnos lēte pſo- nareſ: & accēdiſſent tabulatorū falſigia: uel pſinā laudē cōcineret. Bernardini memorā reſcentes. Poſterno aſt die eodē ordine: ac maiore apparatu: pclara celebrata ſunt ſacrificorū ſolēnia: in qbus plurima funerali ſiſtū lucebat. Atq: id ſuit certe mirandū: qd ex præparato habitaculo reuelatis auleis: & ſiſtis domidiū ſpecies ſubito cōparit ſonitu cytharæ: fidis: tibie: ſymphonie: ſittulæ: & pene oīs generis muſicis organi: & ſuauiſſimo hoīum cōcū: micinibus undiq: igneis radiis aliū aliū cōſtēte reſpenſa bant. Tum ab aſſiſtente beatorū choro pſerri artiſicium: quod prædiximus: q Bernardini pſonam ge- rebat: amictū ſpectatū ſtupore ſublatus eſt: & humo in celeſtem ſedem receptus. Feruebat pietas: te populus: & oēs in tenentis aſs grates perſoluebant deo: Bernardinum canentes. Cuius tuerentis qui- dem doctrina: & morum ſanctitas omnium animos ad religionis amorem accenderet. Erat per eam

diem tum diuini tum peregrinorum concursus admirabilis. Sed quod omnes vehementer admirari sunt ex arbore: quæ in media area defusa erat: dum Pontifex Eucharistiam attolleret: repente prodidit innumera tadorum ignescendum vis: & alii in obiectos parietes: dū uerberant incensū resiliūt: alii dum sursum euolant: inueniunt ad eam frustrabantur. Frigor simul & lux candēs aspectantes sita peregebar: nec ea humano artificio: sed ditino potius miraculo fieri putabantur. Id ipsius & prima face noctis iūdē factū est: turribus & templo: pinnaculis collucentibus: & passim ubiq; magnis ignibus omnia collustrantibus. Tibiarū modulū: tubarū clangor: reboandum: timpanorum mugitus: cymbalis accedentibus: & fistuli plurimis ingēris artis sonitus omnia lætitia complebant: & plausu. Perraro uisum multis seculis tantæ incunditatis spectaculū. Sequenti post die supplicationes facit: tanto Cleri & populi cœtusa tanto rerum omnium nitore: ac splendidissimo apparatu: tanta omnium procedentium charitate & deuotione: ut nihil supra aut dici: aut cogitari possit. Quarto in sup̄ die eadem pene celebritate in ecclesia Minorū sacra solemnī ritu & res diuina facta est: cum & Magistratus omēs: & cunctus populus interesset. Itaq; sacranissimo lubilei anno: frequentissimo Christianorū confluxu. viii. kal. Iunias Bernardini Sanctitas comprobata ē. Idibus mensis eiusdem in urbe Sena eius comprobationis tueretur solemnitas: anno sexto post eius mortem: quod & si cogitauerit Eugenius: quartus: mors tamen peremit eius consilium: & a Nicolao quinto Id omne absoluitur est: quo eodem fere tempore Rex Alphonsus pacem cū florentinis fecit. Cum in terea tertium continuata serie pestilentia inquisit: quæ iam facta uelut familiaris: ferius tandē adueniente hyeme cessit. Cladem magnā: citium fecerit: ut aliorum abcessu: aliorum interitu ciuias habitatoribus defestita uideretur. Ac per medium quasi ætatem: ac flagrantē aetatem Rainaldus Vrsinus Plumbini Princeps febris cœtus interit: cuius mortē nō modo Senensis populus: sed & tota pene doluit Italia: quippe qui uirtute & sapientia ornatus animi magnitudinem atq; omni laude præstantissimum: Senēnsis: rum omnibus & Principibus & ciuitatibus charus erat. Magnifice sepultus ē: ac parentatum illi sollemniter. Ac Senēses quidem misso Oratore: ac dato ueloci & lugubri insigni pompam & celebritatem funeris exornauerunt. Præfuit Catherina Principum illius uxor: Senensium maxime consilio: atq; auxilio freta: de lecti natus sunt. xv. iuris: qui pro republica auctoritate Plumbinensi principum tuendo insignierit. Itaq; & illius uirtus: & horum diligēs studium: atq; opera: rem Plumbinensē odio & tranquillitate seruauit. Nec quicquid aliquot menies cōmemoratione dignum intercessit. Sed grauem porro pestilentia: die labem tristis casus: fecerit: est qui Romæ in calce lubilei & extrema anni parte accidit. Nam cum frequentissima peregrinorum multitudo ad pontem Sancti Angeli obambulare: & casu præteritis Cardinalis quispiam urgeret exundantem turbam: ferociens Equus exilit: calibus densat: quæbati qui propius aderam: conferta multitudo fugæ remedium prohibebat. Alius aliam dū in densa globo premis: strages miserabilis facta est: illi in Tyberim prolapsi: alii ab extantibus Equis cæsi: suppediati multi: cœno alii obuoluit perierunt: res eo miserabilior habita est: quod nullus in tam insperato malo: remedio locus erat: nec ut parentes liberis: nec ut liberi parentibus subuenirent: dabatur potestas. Vir uxorem: uxor uirum peremptum cernebat tam inopinata: atq; indigna morte: periclitantium: ac frustra implorantium auxilium clamor: claudium mulierum uoces: multorum circumfrequentium gemitus lugubre: & funestum spectaculum exhibebant. Mortui sunt eo tam crudeli discrimine supra. ccc. quinquaginta: quidam ex iis qui in subiectum Tyberim deciderant: paulatim ripe: annuantes euasere. Ferruti: Pontifex Nicolaus illachryma: flet: quod tanti casus acerbitas reliquis prospere cadentibus: multorum animos perturbauerit. Et lubileum quidem clausit exactus Decembris: ac mox initio Ianuarii mensis in morbo incidit Catherina: quæ Plumbino ipebat: quo cognito: miserū Senenses sp̄ritum Christophorum Gabrielem cinem magnum Legatum ad Plumbinenses: clamum operam: si mors illam forte occuparet: ne quid aduersi Plumbinensibus oriretur. Hic cū illo uenisset: suauit & accuratissima oratione Plumbinensium animos cōciliauit: atq; ut in unam sententiam unanimiter cōtinerent: effecit: sublata omni penitus seditione: atq; discordia. Hinc Plumbinensis principatus incolumitas fluxit: ne post Catherinæ mortem: omnia perturbarentur: quæ cum tandem uita excessisset: magnis sepulchre honoribus affecta est: fregit imprimis funeris pompam Senensium Legatus effecit: ut cui fides uicē nū manisset incolumitas: eidem extremi officii pietas nō deesset. Senenses deinde ne quis tanto principatu incubaret: consilio imprimis: atq; opera Pauli Martini. f. patroni rum celebris: qui tum unus erat ex quindecim uiris acutus & Regno Emmanuelēs Applainenses: quare quodā hereditario Plūbino impare debebat: dam oibus p̄ferum Florētinis: g facile impedimento eē possent: p̄ficiendū Plūbini p̄cipatui curauerūt. Ad eam rē Mauricius Luus frugi se: atq; uti leni p̄parauit. Emmanuel igit & Senēnsi Oratore Christophoro Gabrielo capato tēpore admissus ē: & Senensium opa iusto oīa collocata: quin etiā eodē Legato auctore: nō minus q̄ Senensium militū armis restituta sunt illius impio oīa eius principatus oppida: illa quoq; quæ se sponte Senensium tutelæ & potestati tradere uoluerūt: quosq; Scarlinū iprimis erat. Id acceperit proflus abnuerūt Senēses: ne aut inuolūta quicquid: aut præter fidē agere putarent. Ac ne qd deesset: quod ad uerā summæ liberalitatis laudem perueniret: cum essent cupidi Senēses meri fidem: quā semper sanctissime cōsueuerunt: oacis cunctis Legionibus suis: castris: admodis: Barianū oppidū obfessū ē: quod Plūbiniensi principati subiocret. Id Senenses celeriter expugnarunt: atque mox iusto pecuniā pactū dēditiōē accepere. Atq; oīa exinde

Emmanuelis Principis potestati tradita sunt: Atque hæc quidem omnia fecerunt Senenses summa uirtute & fide non aliis certe quàm suis uel armis uel sumptibus: ut qui iustitias seruare & fidem quàm amplificare Imperiū mallet. Iam instabat. M. cccc. quinquagesimus primus annus: & peracto iam septennio noua urna inlustranda erat: eorumque qui maximo Magistratui cōstituti temporibus præsunt essent: Per idem autem fere tempus inita cum Venetis societas est: quæ ante. xliii. mensem agitari cepta erat in nouulis tamē eam improbanibus. Sed agitatibus rebus diutius placuit tandē ut cum indyta ac potētissima ciuitate foederatio iungeretur: quā & amare Senensem populum & terra marique lausime imperare arbitrabant. Id tamen gratū fuit Venetis: ut alter ex Senensibus Legatis Frānciscū Aringheriū quō tū Venetiis debebat: Dux ipse Venerorū magnis muneribus ac Militariū dignitatibus insignibus decoratū eo maxime auctore: & sepe alias agitata: & nūc demū firmata ea societas erat: cui eam rem ruende Senensī reipublice conducere imprimis existimaret: quippe sectabatur pariter ueligia: quæ semper pro Venetiis fenserat: & apud illorū Principis plurimū semper gratia ualuisse. Igitur Franciscus Equitū exiude patriam repetens: & Senensis cuncta pubes & ciues oēs ornatisimi olea coronati obuiam prodierunt: deduxeruntque honorifice excepti tubicinis ac tibicinis pōnēbus ad magni Magistratus aedem: quo salutaris pōdara comitante coruasi pedes domū reductus est a patribus tanta ciuium & frequentia & pompa: quantā alias eiusmodi in re nunquā uidisse meminerā. Mox pauculis exactis diebus Legatus alter Augustinus Burgesius eisdem a reipublica dignitatis ornamentis affectus est summa quadā peno: cuius populi celebraretur quo die & ambo simul: quæ Legatione ipsa functi erāt: publico munere sunt donati. Id erat rubens Vexillum: in cuius pupura albescentis Leonis figura inserebatur. Cūque pronuntianda ea societas pro more celeberrima esset urbis loca: inlustrati essent: quod id minus subituri essent: quadrigis ueherentur: & tam uectores quæ salutaris uehētes Equiducere utur tempora oleæ ramis. In his erant & pueri amicti stolis candidis: quæ Senariolos decantarent. Currum sequebatur magna obequitantium multitudo pari habitu: & corona ornati. At dum concuentibus puero & intercalari uersus suspitum & gemiti personarum innotati sunt: quidā haud longe abesse belli calamitatē. Adueniente porro auxilio non redduntur a Rege Romanorū & ab Aenea Senensī Præfule ac Cæsaris cōsiliario Senensibus literarum monentes Augustū Federicū ante Veris initium per florentinū & Senensem agrū Romam perueniunt ad assequendū Imperii coronā: sed eam protectionē nemini offundit: fertaturamque oīum libertatem augendum: præmissurū autē Federicū matronas nonnullas ac uirgines ex suo regno delectas: quæ in Senensī urbe ad eam amice cōstituta spouam eius auctā exciperēt. Id fore argumētis: quāto eam ciuitatē præ ceteris aliis amore Cæsaris complecteretur. Hoc est Seneses accepissent: Post actā Cæsaris gratiam: ne facere quicquid uideretur: quod uel suæ fidei uel sociorū salui aduersari possent: miserūt Legatos ad Venetos: quæ illorū sententiā sciscitaretur: foret quo animo Federicus erga se ueniret: petere illo lausiam: quidnam agendum cōficeret. Id ipsum & in Pontifici Nicolai agendum est decreuerūt: quod & factum ē. Nam & in summo semper studio & obseruantia Impii Maiestati Seneses coluerunt: & ecclesiam tamē atque eius decus & summos Pontifici reuerentijs una excepta libertate: cunctis semper rebus anteposuerūt. Tū missi sunt Telamonē & maritima oram: quæ auctā Federici Spōnsas magnificæ ac ipsē dide Senā deducere. Haud multo post ab ecclesiasticis copiis iussu Pontificis Nicolai: Fignis oppidum occupatū est: quod Senenses ueluti coloniam deduxissent: & magna ex parte rececerant. Ac prius quidā hyeme circa. vii. kalē. Decembres ueniūt ex Germania matronæ duæ atque illustres formiæ: missæ a Cæsare Federico: quas & aliæ nonnullæ mulieres & uirgines sequerentur pudico positu ornatu: quæ splendoris decus: quæ & ancillæ quædam: sed & comites præterea nonnulli nequaquam ignobiles. Has Senenses primum in urbem exceptas cōplures dies: mox Telamonem protectas publico sumptibus & quondam uictu magnifice aluerūt. Iussu Alphonsi regis arceunt Florētini Regni finibus. In ter hæc ab Senensium Legato: qui tum erat Venetiis: super uenerunt litteræ: quæ Venerorū responsa complecterentur: uenire Federicū amicū illis: iustam esse sui aduentus causā: profuturam autē cum eis Italia Principibus ac rebus publicis. Nemini Federicū iniuriā illaturū. Ad hæc Venetos a Florentinīs lacessitos iniuriā: cui sepe alias tum quod nup̄ Franciscus Sforia opem tulisset: ut Mediolanensis principatus potestati scirent illum suo Imperio aduersari. Iudicari ob eam causā florentinos hostes: nec alios a Senensibus iure societatis & ueterū inimicitiarū grana haberi iri oportere. Iussus ergo pater hyeme Venetos aduersum florentinos bellū: ad idem gerendum Seneses quasi cōtra cōmunes hostes inuitari. Opus esse ad id præclare conficiendū: uti Senenses cum Alphonsio rege societate iungant. Tres in unum si coeant: futurum proculdubio ut florentinorū insolentia cohercetur: & tam supbia ceruices facile subigantur. Erat tum per id bimestre Princeps populi Christophorus Gabrielus: uir prudēs imprimis & pacis semper amantissimus. Hic plurimū turbauere nup̄ redditus litteræ. Rem magni æstimandā censuit. Cogit igitur statim frequentem Senatū referre ad illū omnia & Venetorū consiliū exponi ordine. Dixere tum multi sententiā ac dissuasurū belli mortuū. Fere hi plerique ciues magni: & qui præsentem amabant reipublicæ statum. Sententiā fuit huiusmodi: quæ & a Senatu tandē p̄bata erat ualuit plurimū: ut cum nulla aduersus finitimos gerendi belli causa subisset bellū uulso modo a Senensibus iniire sine quod cōtra honestatē & gete uiuēdi rationem facere iudicarent. Nā uerendum erat: ne inchoato bello Veneti aut pro summa potentia: aut ipsa longinquitate ac distantia

ius:periculo eximerentur:eades omnis in Senensem populum treretur: cum sit malus elidendum in femine: atq; obliſſen dū principioſi quis labem effugere uelit. Regis ſocietas nihil aliud ſpectate ul debatur: q; bellū: quod ſane Senenium tranquillitati aduerſaret: qui Venetog ſocietatem ſolum ob ſtendam pacem conſentiſſent: nihil diſpicebat magis q; ut in pacata Hetruria belli faciem incenderent. Quod omne & Venetog Oratori ita reſponſum eſt: q; poſt acceptas literas: nuper Senam ue niſſet. Ad laudandū Senenium mentem: atq; optimi pacis uoluntatem: miſerūt Florenni Legatum. In ſerum nam auditiuſ eſſet diu in Senatu cernatū eſt: ſed cōtendēnibus pleriq; Senatoribus magis admiſſus eſt: & cū audiſus benignetur: etiam liberaliter excepit. Quod quidem eis temporib; ſumma ciuiſ alteracione populo maxime fauente cū Venetiſ obrectante acriter Ioanne Nau uiro forte imprimis: ac magna eloquētia ſupra fidem uſum eſt exiniſſe. Sed erat firma: ſtabiliſq; Senenſi populi de pace ſententia Franciſcuſ ſforzia Dux Mediolanenſium ſiue pacis ſtudioſ: quam magno ſemper amore defendit: ſiue ut eſt ſacillimo ingenio ſingulari quadā naturā benignitate miſſos & ipſe Oratore ad ſeruandam Hetrurię quietem: ac Senenſi republica libertatem: ſui omēs Principiſ uires ac fauores pollicentis eſt: ac liberaliter Senenſibus derulit: qui hūc imprimis i egarū hoſpitaliter acceperūt: agētes Franciſco Duci ingentes gratiaſ: ac ſe ſtamiſſe afferentes: ut nullo modo a pace diſcedat: inter hæc rurſum in Senatu decretum eſt: magna ciuium concordia: ne regem Alphonſum aſcendi ſocium: quod ea res bellū haud obſcure ſignificatē cernebatur. Dum hæc agebātur: non uis deſertit: iam Federicuſ Auguſtū Ferrarię perueniſſe: prodeunt a Senenſibus illico Federico tres Oratores obuiam: qui illū honorifice deducūt. Hi Federicum iam Bononiām ingreſſum aſſecuti ſunt. Senenſes autē cum ſiſſet Imperator prope diem a futurū: delectuſ ex agro & lucē dinoniſ oppidiſ mil le & quingētiſ hominib;: ac quid in: una ciuium tantū Principiſ aduentu pareret: nouiſ: præfecit & ciuib; nonnulliſ: qui uigileſ ciuitatiſ cuiſ: hodiā: agerēt domicalium Imperatoriſ elegantī cultuſ: & Regio nitorē parauerit in adibus: quæ ſunt iuxta ædē ſanctæ Marthæ: procerib; eluſ: & cūm his aulicis: aliaſ in ignificatū inſtructa ſunt: ut qui Cæſarem ſequēbātur omēſ: intra urbem large exacerperentur. Qua uero tranſiſſurus erat: niaſ: ſiſta fronte coronata ſunt. Per compira pendebat Auguſtiſ in ſignia peniſleſ diſperit: nec quicquam uel in uia regia: uel in templiſ ad ſummū ornatū prætermiſſum eſt. Quib; apparatū profectiſ Federicuſ Florennaſ: ubi erat biduum imoratur: ſenam celere iter ac ripuit. Rex Vngarog: cum illo erat Ladilaſ: quatuordecim annorū natus: ſtat ſupra ſe omēſ dignitate quadā & ſpecie impio digna. Dux Aultrię Albertuſ Federiciſ frater minor natus: & pleriq; ex tota Germania & Vngaria tuiſ: ac Principē nobiliſſimiſ: & proceruſ: ac purpuratorū ingentē numeruſ: cū trib; erorē millib; equitū. Aderant & Cardinaleſ duotaliter Ioanneſ Carualla ſancti Angeliiſ: alter Philippuſ Pontificiſ frater: Cardinaliſ Bononiēniſ. Qui miſſi a Pontifice Maximo Senam pri muſ: mox florenniām profectiſ: Imperatorē deducebant. Ingreſſuſ igitur Federicuſ Senenſiſ: ſineſſet: cepit eſt primū a magna equitatuſ ciuium corona. Hos anteaſ tres magna dignitate uiri tria republice nomine ſignaſ: geſtanteſ: mediā Aquilam Romanorū Regum inter duō Senenſiſ populiſ: ſignaſ: deferēbat Ludouiciſ Peroniuſ: qui adorato Cæſare breuē & prædaram habuit oratio nem: qua & ſummam Senenſium erga Imperatoriā Maiēſtatem reuerentiām promerēt: & ad pacis amorē: Federicuſ cohortaretur. Mox ingreſſuro Cæſari urbem Cleruſ: uiniſſet: ciuitatiſ: Magiſtra tuſ: cūneſ: multiſ: ornatiſſimiſ: ſplendido omēſ habituſ: olea & ſellis frondib; coronatiſ: longo agmine obuiſ: proceſſerūt: atque ſalutationē factaſ: ſub niſſiſſimo umbraculoſ: inter Cardinaleſ: mediūſ: deductuſ eſt Federicuſ: a magno magiſtratūſ: & Tribunūſ: populiſ: primuſ: ad eccleſiām maiorem omniſ: generiſ: decoreſ: fulgentem: mox ad præparatam Regiam comitatuſ: eodem inclinataſ: iam diēſ: & tempeſtateſ: pluriſ: in nuem eſſendēte. Igitur ingreſſuſ. vii. Iduſ: Februariuſ: conſonūſ: largiſ: munerib; affectuſ: eſt: & eorum oſum delata copiaſ: quæ & ad uitam & regium luxum peritēt. Poſtridie quoq; tam laetaſ: tam optima data ſunt muneraſ: ut ipſe etiam Federicuſ: cum ego aſſeſſem: pluriſ: admiraſ: tateſ: ſplendorem illorum: ac magnitudinem. Sua quoq; accepit Ladilaſ: a republica ſua Albertiſ: ſuaſ: ſuaſ: deincepſ: proceres omēſ: & q; ampliore dignitate ſiſtabant. Federicuſ: ipſe ſecundo quoq; die nouiſ: munerib; cumularuſ: eſt: q; dū Senam urbem coluit. Eadeſ: largitate ſemel uſa ſunt omniūſ: & liberalium artium: & miſſitellorum collegia. Regiam munificentiam omniſ: ſiſſam in Federiciſ: Senenſiſ: ciuitateſ: præſiſtit. Decimoſ: ſepimo poſt diēſ: Regina Lyonora & Imperatoriſ: ſponſaſ: cū iam tempeſtateſ: delataſ: Piſandū portūſ: amiſſiſſet: recepta eſt a Senenſium Pontificeſ: & Legatiſ: & a Germaniſ: ſoc miniſ: quæſ: Telamoneſ: uero ſe ad eam contuliſſent: ſplendiſſime com: tata recto itinere Senā ueniſ: Adhucſ: tanc Senenſes ad magnificē Reginaſ: exapiendam ſummūſ: diligētiāſ. Extra Camiliām portam ad portam alteram latiffima patet arcaſ: cuiuſ: leuāſ: ſepaſ: ambiunt: dextram muruſ: reliquāſ: ciuitatēſ: uirentēſ: colles. Longitudo eſt paulo minus ſtadiaſ: duotaſ: uindū maior. Hanc implebat ſere multitudo eorūſ: qui Lyonore ueniētiſ: præſolabātur. Ingreſſuſ: arceſ: pene medio tandē Federicuſ: ac Lyonora ſponſaſ: ſe mutuo complexiſ: ſalutarunt primo: cū equo uerog; exiſſent: illam excepit Federicuſ: obſculo hilare affectuſ. Nō. n. ſola nobilitate clarebat: ut quæ eſſet Portugalliſ: Regiſ: filiāſ: eūſ: præſtantiſ: formiſ: prædara indoleſ: inſigniſ: & i flore cōſtituta ætatiſ: annorū. xv. nata. Poſt eam cōſulta uonēſ: Aeneas Senenſiſ: Pōſſet ad cōſulandōſ: magiſ: illorum animoſ: inculentā orationē habuit. Mox

more in eo ipso loco columna posita est a Senensi Magistratu: & in marmore desuper iurata sitae perpetuae tancq; solemnitate testes atq; indices. Cūq; ab omnibus summa veneratione salutata Lyo-
nora esset: intravit primus Federicus urbem inter Cardinales medius. Hunc secutus deinceps est La-
dilaus Rex: & qui cum his venerant longo ordine cives quoq; Senenses multi & populi: ac Prin-
cipum Legati: qui Imperatoris iter sequebantur. Mox Lyonora hucq; sedentem sub serico umbra-
culo Senensis Magistratus cum magna & ciuium turba & pompa ducebatur: erat noctis inuicem lu-
cebat per mas ingentia luminaria: & funeralium uis quaedam incredibilis ex compositi Senensium
aeris sonitus: modulantiū concentus: admirabilis hominum frequenta laetuerit celebritatem effi-
ciebat. Sequebatur post Albertus Cæsaris frater cum suis omnibus: raro certe apparuitur sit recen-
sere difficile. Consecta a Senensibus ita parata atq; instructa erat: ut Regiam plane Magnificentiā te-
ferrent: & qualem Regalibus nuptiis splendorem congruere arbitrantur. Ibi tum Federicus inge-
ntem nitorem ac pompam: qualem nunquam antea uidisset: aperuit. Velles arma: pilei: margari-
tis: gemmis: atq; unionibus rutilabant. Fulgebant humeris cylindri. Zona bracteis aureis fulgebant.
Regiae per eum diem opes non obscure indicatae sunt. Recepta est autem Lyonora magnis adibus
que maiori iungitur ecclesiae. vi. kal. Martii: nō interioribus affecta: q̄ Federicus ipse muneribus
sed quae quadragenario ieiunio cōueniēti: omnis altera iam dies agebatur. Die autem qui certius post
illuxit Senenses ne quid deciderit optimo erga Imperatoriam Maiestatem animo: gloriosum spectaculum
vidēderunt. Ante magni Magistratus subfelia discretis gradibus sunt solemniter instituta: adie-
ta desuper ornata uestis: aulea suspensa. Florum in medio solium ingenti apparatu: & regali luxu sal-
gebatur. Ignot post meridianum tempore conueniunt Imperator: atq; eius Sponsa: cuncti Senenses Ma-
gistratus: Ladilaus rex: Dux Albertus: proceres & purpurati omnes & cives complures: qui dignita-
te atq; honoribus excelebant. Præterea ad centum delectæ ex omni numero fumina: paucæ mar-
na: pleræq; insignes honestate & forma uirgines: habitu præter consuetudinem sumptuosiorum: amictu
purpura: & intertextis auro uestibus torque: & monilia incinctæ collaridimiculis: ac murentibus or-
nata: nihil ad mundum omnino deesse uideretur: cūq; his & Lyonora: pedissequæ tæ Germanæ
mulieres. Tum oīs Senen- sis pubes facilis: & ad numeros pedes motere docta. Omnibus igitur aut
ordine confidentibus: stat extra coronam stantibus: assurgebat qui salutationis: ac triptidii uices actus
erant. Cytharis fidibus: ac tibis cōcinentibus: nō nunquam & Lusitanis reboantibus timpanis: aliis
aliter edulcantibus. Senensis triptidii ratio maxime probata est: Nec enim cōtempnit is populus: tam
exercitationem: quam Lacedæmonii bello uilem censuerūt: & Romanis dedecori nūquam fuit. Sed
nec tum pepercerūt ei uoluptates: qui apud Cæsarem auctoritate præcelleret: ne ipse quidem Dux Al-
bertus. Hilariis & letis ad occidentem usq; Solem consumptus est dies. Habita & ad Reginam a formo-
sa atq; erudita Virgine oratio habita est. Opipare & assatim paratū est: omnibus se modice & fruga-
liter reficiendibus. Discessum deinde secretis primum atq; abeuntibus scæminis: sub sequētibz uiris.
Postea de uero Federicus Sena profectus est: Romam periturus. Senenses ubiq; in suis finibus hono-
rifice illum aluerūt. Eodem ipso die Ladilaus rex: & Dux Austriæ cum illor Cardinales deinceps Au-
gustum assecuturi. Tum kalēdis Martii idem quoq; Regina iter arripuit: iisdem honoribus: quibus
& Federicus: & liberalitate affecta. Ingressus Romam Federicus: ac Lyonora sponsa: summo Pontifi-
ci reuerentiā supplices exhibuerūt: de obsecula illius pedes. Aderant Cardinales: ac patres omnes
urbis Magistratus: prælatorum & Curialium innumerabilis multitudo: atq; ecclesiasticæ cohortes: qui
omēs Pontifias iuila: Federicum deduxerant. Porro, xlii. kal. Aprilis: quæ tum diem cel: briorem
agebat Pontifex Largitione roses muneris: pro uenere Ecclesiæ: ritum in basilica Apostolorum in credibi-
li quadam circumpectantium corona a Pontifice Maximo Federicus Imperator coronatus est. Inter
coronandum ueto prolapsa e Pontificis capite Miratorum qui aderant & admirant & submurmura-
re coegit: quā si magnam aliquid aut Pontifici: aut Ecclesiæ eo prodigio portenderetur. Post uero cū
in cōspectu Pontificis Sponsam subintrasset: Federicus relicto una cum Aenea Senensi Pontifice La-
dilaus Rege Romæ: cuius sibi nulos uendicat Alphonsus: Neapolim cū reliquis suis pfectus est. Ab
Alphonso rege: ieiunio fororis erat Lyonora: Etiam tam regali: tam munifice exceptus: ut summæ &
inaudiam munificentissimi Regis nō largitatem: uel gloriam laudare facilius sit q̄ referre. Quā mol-
ti eodem amictu ornatus: quo ordinet quo splendore rerum omnīs: quanta nobilium Principum ce-
lebritate: q̄ admirabili pompæ: quā ipse rex Alphonsus nitore proceffit obuius. Quanta numerum
largitus: q̄ exuberans: q̄ splendida contuitiorum lauitia? Quid quod manu & mira celebritate lanissimi
extructi sunt fontes uini: scatenes: & lactis? Hinc uulgo assatim omnibus haurire licebat. Quā mol-
ta? Ipse quoq; Alphonsi Scurra: si cum tanto Rege infimæ fortis hominem cōmemorare dignus est:
uel lenis parus spee ex rebus gloriosi Principis elucescit magnitudo: ipse in q̄ scura singularē quam-
piam magnificentiā indicauit. Nā cū post gesticulationes a Federico: q̄ torra: id genus: hōis odisset:
aureo donaretur: siue idignatus: seu illud ē muneris parua: tēta uis: quā splendidi inducebat: & uer-
tutem auro uellect Federico relargitus ē: magna eoq; aderat admiratio: q̄ uij. liberalitas: uel ma-
nificentiā positū in ore omnium uerbabatur. Iam agebat ānus supra. M. cccc. secundus: & quinquagesi-
mus: ac pauculos dies Neapoli imoratus Federicus Lyonora per Manfredoniæ portū: quē dicunt

nam in ista conformesque inde soluit: traiecit ad proprias vires sedes. Ipse vero Cæsar eodem quo illic itineris celeriter Romam: mox cum Ladislao Rege & Senesi Pontifice Senam Prædie kalen. Maias regressus est: ubi ne tam celeriter elaberetur usque quos plurimum diligebat: consumpto biduo Cæsar maniam propere repetiuit. Nominis rursus a Senensibus donis cumulatus & culæis & poculentis præclarum umbraculum ferens papilionibus adiectus: cuius ille speciem & nitorem plurimum admirabatur. Id & in Germaniam secum derolu. Secus est Cæsarum Aeneas quoque Senesis Præfatus cuius discessum etiam iniquo animo tuuit. Senensis populus: cunctis namque ciuibz charus admodum erat: nec solum ob Pontificis eum sed etiam propter eius integritatem atque iustitiam. Et Federicus quidem in Regnum cum suis remeantibus quis monstro suo homo sine pedibus & cruribus potens tamen salutaris ac celebris pressum ignem omnibus admirationem peperit. Verum Senesium Legatus qui cum Cæsare Roma reuerisisset: retulerunt Pontificis Nicolai consilium: ut suborientebus bellicis Senenses seorsum spectatores illorum quod adiuutores præbere se mallerent. Venetorum Legatus qui cum Senes degebat: irritabat diutius animo: ut morum aduersum Florentinos incendere multis atque mentis belli causam persuadere conabatur. Huic accedebant qui iam pridem cupidi bellorum exiti insens. Saepe etiam in Senatu compulsi & accurate locutus est: petens: ut cum Alphonsi rege foedus inirent: afferens ingentem ex dilecto milite illum iam exercitum constansse præfessique Ferdinandum filium. Huic propediem venturo transiit conendi: recipiatque alimenta datim multa adiungens: quibus Senesium animos conuerteret: fauennibus maxime iis: qui vel sua sponte incitari erant vel quos ante in suam voluntatem traduxisset. At Senenses te maius agitata: recusat: cum Rege foedus nulla in te assensum: politura negare prorsus decreuerunt: quippe itauebant Senenses tu notorem esse pacis ratione: bello penitus abhorrebant. Per idem tempus Iacobus Siccinus: qui Venetorum Legionibus præerat: eductis copiis in Cremonensem agrum intravit: cuncta laie popularis capiti: multis duxit: cepit & per vim castris a quedam prædâ ingentem reportauit. Tum Franciscus Mediolanensis Dux dedit ad Senenses litteras: dolens Venetorum hostilem imperium & inuitum se in bellum accessisse: quod id quod natura cunctis animantibus datum est: vim ac iniuriam propulsare se suosque meritis ac statim instruxit exercitum ad insequendas Venetorum Legiones in Brixiam usque progressus est: in campellibus Montis clari: quæ vocant: castramentatus est: recuperatisque amicis hostium nonnullis occupatis oppidis. Venen se florentinum auxilia Mediolanensis Ducis vires ad augerent: id autem operam effugit: qui Ferdinandus regis Alphonsi filius: Dux Calabriae cum preparato exercitu in Hetruriam properat: moturus florentinus bellum: qui circa mediam aestatem per Spoletinum & Perusinum agrum cum suis copiis venit ad Trasimenum lacum. Porro in Corionensem processit. Huic hostiter excurrunt: ad Arreni usque suburbia grassatus est: magno capitorum numero ingenti præda onustus rediit: ob id quoque. Id iuxta Senesium fines oppidum Florentinorum as Clanas in campellis loco situm est. Erat equitatus circiter. viii. M. Peditarum. iiii. M. miles certe robustus: ac perstrenuus: cum eo plerique ex Regno Duces bello fortissimi: ac nobilissimi Principes bellica disciplina & virtute præstantes. His accedebat Federicus Urbinas militaris exercitus: nonis omnium pitissimus. Locis undique tentoris & tabernaculis dispositis a magnis & valido exercitu furianum circumfidebatur. Arquita obliuione parata: misit Dux Calabriae magnam cohortem præfectum: qui a Senensibus exercitui alimenta & comestum peteret. Quod ille una cum Veneti Oratore quoniam exierat est. Declara res ad Senatum primo obnneri nequiuit: quod & paci aduersa & aliena a recta cum finitimis amicitia esset. Hoc cognitus Venetus Orator: ambiendo efficebat: quæ ex re sua fore arbitrabatur. Ita quoque eius composito: qui a Duce Calabriae venerat: corporis uerba in populum iaculari: nisi obtemperet Duci: fore: ut in Senensem populum arma conuerteret. Ideoque quod nulla adhuc repugnandi a Florentinis spes offerebatur: concessa sunt duci in denos & quinos dies alimenta. Ad quod nudiandum etiam Legati missi sunt: qui deferentes munera: & amice Duce fauores orarent: ne Senesium agro noceretur. Bègne accepti sunt: responsumque a Duce perthumantier. Sæpius aduersus furianenses frustra præcium conmissum: in ullas erant balulas: nulla ad expugnandum bellicæ machinæ. Nam fiducia Senesium: quos fautores ad inuadendum Florentinos futuros Dux existimauerat: eiusmodi instrumenta nulla secum aduexit: qua deinde spe frustratus: robustum oppidum debellare nequaquam poterat: præsertim milite armis & comestum munivimus. Ad hæc suspitio iniiciebatur: Florentinos præsidium apparare: rumor erat venturum Sigismundum Pandulfum cum numerosis Legionibus ad obliuionem repellendam: traduntur omnibus de rebus Veneti Oratori litteræ. Furianum quadragesimo tandem die: ex quo obfiderit: in deditionem Dux accepit: cui gubernatio Andreas Cádides Hierosolymitæ uir ordinis pfectus est. Quibus tix rebus patentes florentino exercitus ad motus: non multo quod ducis aut robore infero. Huic perat Sigismundus Malatesta & Simonetta Comesque in regio exercitum metuisset. Terio a Ducis Legationibus dlabat: militario florentino: copieque patens post diebus Dux motis castris eodé quo suspitio retpore Alphonsus pater idinere pfectus: pp Broliu: & ad Cerasmetu: replu subiit. Caccanum inde oppugnauit: quod cum primo impetu capere non potuisset: progressus ad Rancinū obfedit oppidū

octauo demum die eadem qua paulo ante Fusianum expugnasset Bombarda per tūm corpit. Dux intra benignitate & Ruprandi & rapidi licentiam cohercet. Rincino præpositus est Santes Matalo nas. Sed hæc Dux Calabria cum prospere agitur intra urbem Senam populus aduersum Florentinos bellum proclamabat. Ac iam confinere leuissimis uulgus: & compescere quorundam insolentiam fuit difficile erat. Dux tam arte & ratione a Principibus ciuitatis compressis et belli motus. Extremo pene septembri ad Castellanam Dux exercitum admotus loci ingenio munius & situm in montibus Castellum. Florentinorum copie circa Bonitum obuersabantur: quasi opposita hostibus: ut & fines illorum mereretur & excurrere facultatem prohiberent. Commemorat terno aut quarto quoque die Dux milites Senam: ut alimenta exportarent. Nam concedebantur a Senensibus: ne deinceps fortuna cōtingeret. Ducebat plerique cohortes Federicus Vrbinas: aut Antonius Azia magister equitum eo frequentiore manu: quod aberat hostis propius. Atque extremo postmodum Autumno incrudefcente asperiore tempestate: Dux Ferdinandus ne difficili loco periclitaretur: per Strouensem agrum duxit exercitum: ad angustissimū & percelebre diui Galvani coenobium: ubi & si paucos dies immoratus sit: multiplicata tamen damna religiosissimo templo milites intrulerunt. Inde in maritimam regionem conuertitur. Transiens uero apud Iesam castellum Senensis agrum: cum nimia difficultate alimentorum premeretur acerbius de equis: non sine tum oppidanorum tum suorum militum ira: genere prius constituto ad Aquamoinam & Caroli fontem peruenit: ibidem pars secetas uestigia: hibernaturus. Florentinorum quoque exercitus adhiberna distinctus est. Sigisundo Arimintum regresso. Senenses monito Crasseto: & in maritimo tractu collocato præsidio: miserunt cum imperio: qui ne Florentinorum solo insultaretur: efficerent. Per hyemem uero Dux Vadam castellū Pisani agri: in utriusque inculcū: sed sicut perporronū occupauit. Prima uero aestate anni tertii & quinquagesimi constitunt magnum Florentini exercitum Simonetto Comite: Alorgio Principe Faenitoni Sigisundo Pandulfo: Ioanne Francisco Planimileio Spondia merentibus. Equites peditesque supra numerum. viii. M. Accedebat Alexander Sforzia Ducis Francisci frater. Hinc cum Equitibus mille: pedibus. V. M. miserat Princeps Mediolanensis auxilio Florentini: malens tūres suas extendere: quā locorum saluti decesse. Per hæc tempora pro dolor Constantinopolis ciuitas quondam omni gloriā florentissimā in Barbarorum manus incidit: & eam eadem perpeffa ē: quæ sine magna ui lachrymarum cōmemorari non possit. Hoc nos miserabilem captiuitatem alio loco deplorare institimus: nunc ad propositum reuertamur. Cum igitur magnam militem cōissent Florentini in aciem egressi: primum bellicis machinis & Bombardarum pulsu Rincinum celeriter recuperant. Santes amisso oppido: Fusianum se recepit. Progressa Florentinorum copie secus Senensium fines: Fusianum obsidere. Id tristissimo præsidio septum erat. Ad idem quendum misit Dux Antonium Aziam cum suis iurmis: quanquam eius exercitus plurimum attritus erat: & in mirum modum decreuerat. Cum urgerent Florentini Fusianum: nec iam spes ulla relicta esset: fama suborta est de bellato oppido auctum Senenses bello læcessitū in. Senenses ne incuti aduersi aliquid paterentur: creant septem & triginta viros: qui liberati ciuitas & agro prospicerent. Equitum ad suorum iussu ab Duce petunt. Misit ille Karolum Campibassi Comitem & Raymondum Aneidum: Duces bellicarum rerum peritissimos: & qui Senensibus parerent equites. CCC. Hi in Vallem Vicia profecti: per eius regionis oppida distributi sunt. Cum interea Florentini obsedit oppidū potuerit essent: Fusianenses claudens nam illius prodicionem paciscebant. Id cum Ducis milites animaduertissent: occipere omnia in prædam uertere. Irruunt interea Florentini per præfectam a fortibus: Senensibus manu partem: & præda: ac rapina incendit adiecerunt: atque ita oppidum miserabiliter deletum est. Nec cunctati Florentini idem quod antea iter dimensi: non illesi Senensium quos raderent: fimbria Rincinum peruenierunt: nec sine quadam hostili incursione. Id graviter sibi indignum Senenses: dolentes scinituti prouocari. Memini saepe illachrymisse me: haud tamen prætereuntem clamorem atque armorum sonitum: discrucari animi: quod tam prædara ciuitas: ac bene instituta respublica: latronum quoddam lanibulum & asylum Sactiorum effecta tideretur: quod uel sine dolore neque referre. Cernebantur ubique præcunctibus factus armatorum greges. Omnia uicia & Fabiano resonabant. Ea erat perierum & uulgi canilena in probum atque opum uirum: qui iam suborto bello charitatem anno: ne ominatus prædixisset: tiam fore ut plurimi teneret. Verū omnia uulgus in ludibrium uenit: & non quomodie de motanda cum frumento uicia senarioli configebantur: & cantica. Alia tum ciuitas conspicebatur ab easquam ueteres patres optime conformata reliquissent. Cum florentinorum copie campestris Casularum penitus diffuse multiplicata damna inferunt: non nullas cohortes Montiguidum innadunt Senensis agri castellum: hostiliter agunt: nec sum in prædam rebulq; omnibus exhaustum deferunt. Tum in Pisianum agrum ad Vadam recuandam: recta proficiunt. Aegre ferunt Senenses florentinorum iniurias. Erat multus ea de re apud Vadam sermo: uaria obloquentibus: qui ardebant belli cupidine. Ne igitur rumularetur ciuitas: recogit tandem Senens de bello: de quo protitendis rebus agitur: decernitur Franciscus Aringherius d. & eius & Eques Legatus ad Alphonsum Regem: qui societatem cum illo ageret.

Il ex usu reipublice fieri posset. Hic Roma iter faciens summū Pontificē ueneratus allocutusque iter in
 tendit ad Regem. Pontifex Nicolaus qui pacem perturbari egre patere inintellexerat Italicum bel
 lum insistantium Barbarorum fouere uictoriam: precepta iussu Senensium indignatione: militi con
 festum Oratore ad reconciliandos Senensibus ac Florentini populi animos. Hic pro more munifice
 exceptus: primum ad magnam Magistratū deinde & in Senatū ad quem etiam dabant Pontificis
 litteræ: uerba facit: longa oratione ad pacē seruandam cohortatus ē. Dum purgare Florentinos per
 gunt in militem ingenia reorquet iniurias: pollicetur effecturū sese: ut in ista Florentini faciant: & ita cō
 politione oīa: ut bellū semen profus exstinguat. Illud adiecit Pontificem Maximū armis & cunctis
 eodemque uinibus aduersum Florentinos Senensibus affuturū: si iustitia & Pontificis uoluntate discesse
 rint. Frustra auditis Legatus a populo abscellit. Interea post longiorē obidionem Florentini Vada
 potius: sunt sed magno certe opere ac labore: ac quippe Ducis Ferrnandi milites praedaras quandam
 animi magnitudinem ostenderunt: cum enī Bombardatū pulsu quassato ac disturbato muro admi
 rabili uirtute qui intra oppidū erant se tuebant: nec uspiam maiorem Florentini difficultatem passi
 sunt. Erat magnus obidientium numerus: propugnantiū uirtus maior: praeteritū cum aduectus
 dux: Carolus Campiballi Comes superuenisset. Defenderūt se Ducis milites magna fide ac robore
 quoad solo totū pene oppidū aquaretur. Cesserunt tandē hostibus nō ignauiter. Florentini autē recu
 peratis iam omnibusque pīd belid amiserant: iminēte hyeme magnā exercitus parē ad hiberna mī
 sere. Sigismundus Ariminum Alexander Sforzia primum Pyramum mox Parmas petiit: Corri
 gienſis: qui pro Venetis contra Mediolanensium sententia Priuicēpice receret. Seneses ut se ab ho
 stibus ruitos praestarent magno pedirant ac praesidio fines suos munerūt. Nec interea in Cisalpina Gal
 lia a bello quies erat. Nam Dux Mediolanensis quanq̃ potentē ac praetaliū habebat exercitū: tamē
 ex Trisalpina quoque Gallia magnas insuper copias acciuit Rege Renato Prouincē Ducē ac filio cū
 quattuor milibus Equitū: cuius stipendius militantibus: qui alpiibus superatis Ducis exercitus se adiun
 xerunt Nouembris initio. Venetis legiones: quae antea nō longe a Ducis castris aberant iam cū ho
 stes congregatae: ne adacti nūc exercitus uinibus Venetis opes periclitarent: paulum regressae intra
 praesidia sese: & interiorē agrus receperunt. Cum Dux populabundus summa celeritate multa Ve
 netis Castellā occupasset Briziam & Bergomū ad Minum usq̃ progressus. Verū his hyemis fatis
 tempestas: quae ad hiberna etiam Ducis exercitū compulit. Nam & ipse Laudē se cū paucis receptis
 distribuit reliquis exercitū in illisq̃ nup oppida affecutus erat. Renato autē Renato rege: excepto
 magnis honoribus filium eius cū parua Equitū manu in Hetruriam militi sociis opem praestitum.
 Bartholomaeus Calconus militari gloria celebrē cū tribus circiter milibus equitū in agro Montis Fer
 ran Gulielmo Venetis quoque argo amico oppositis facilius saepe ac p̃pere pugnant. Veneti & Ita
 licae tranquillitatis & suo ipsoq̃ firmiori statui capientes propicietē Pontificē Nicolā & Cardina
 lium collegio effecerunt cōuenientibus maximae ciuitatū & Priuicēp Legatis Romā de pace & con
 cordia agere. Quae res impensis tractata est summo Pontifice imprimis oēs ad eam intēdente nec
 uos. Tum rex Alphonsus pacis cōditioēs: ut pleriq̃ arbitrabant: facturas meliores tenuit ad Pontē
 citum: quē appellat: cū quibusdā cohortibus: & nōnulla equitū manu: quē Senensium Orator se
 cūus foedera societatis pangebāt. Cūq̃ exardescere bellū uideret: creauit Seneses. xv. uirosq̃ bel
 lid negotiū administrandi curā subſtinerēt. Hoc pleriq̃ bellū cupidus affectabant: q̃ salus reip. pare
 retur. Accelerabāt crebris quomidiū limeris cū Alphonsio rege firmanda societās. Atq̃ ut maiorē in
 terent Seneses beniuolentiā: maioribus Ferdinandū Duccm q̃ antea honoribus prosequēbant. Intra
 S. Quiriti oppidū cū domestico equitatu liberaliter admissus est: reliquis militibus parum. In proxima
 castris dispositis: parum in Maridma ora recentis. Quanq̃ uero cū Florentinis nondū apertū bellum
 gereret: plena tamē erant latronū oīa. Vtrinq̃ insidiae rapinae & graſtationes exercebant. Cesserūt
 se tamē Florentini longe cōtremeliosius addito populatōibus in audito ac detectato seclē. Nā missi
 sunt nobilitate infamis Spiculatorēs:q̃ per noctis tenebras & tempeſta hora milibus Camiliam por
 tam confoderēt: adibus & ligno configerēt: proximis adibus ignem supponerēt: & quod enī cōme
 morate impietē & sacra hospitia: & nōnullas suburbū parē incendēt: ac demū patratū scelere pre
 salens atq̃ aua locoq̃ in fugā se proriperent. Exedit flāma: cui fauerunt perſtantes uenti enī nostrē sa
 lunis insignia. Saluatoris imāgines: celsid aras & sacra delubra: nō bellige
 rantium hominū: sed laetocantū Sicariis propria: nec legitimo hostes sed Barbaros imānitate di
 gnissima. Venē nō impune cōsumit est abhominandū facinus. Saluo numine reddiderunt Senē
 ses parē Florentinis uicem: nulla certe impietate: sed maiore laude. Ornarunt & ipsi audaciores quosdā
 qui & ipsi nocte per occultas semitas profecti: nō suburbis: ut illis sed porte ipsi Florentinē urbis: quē
 dicitur. S. Georgia inccendū subiecerunt. Ingens flāma sublime amolbea: calūs & rei notitas ciui
 res oēm magno terrore percussit. Nox cōcubia erat: & expectecti ciues grauilissima quēq̃ meruentes tela
 corripuit. Circumſtrebant oīa oīa clamoribus. Fulgebant aere: facibus loceant. Formido haud
 mediocri Florentino: tum animos perturbauit. Auctores incendii reduces premis affecti sunt. Iam
 appropinquit uere Tridicus Atingheris pilignis Eques cū Ielro Alphōso rege p Senēsi populo
 societate iunxit. Sed quāscūq̃ ea tādē fuit societās: placuit Senēsi bus plurimū: qui & ipsius Oratoris

studium mirifice laudant. Hic Rex Alphonsus & beniuole & liberaliter acceptum ab se dimittit: si-
liumq; eius appime ingenuitatq; opima indole adolescentē Ioannē Baptistam Militaribus donat
ornamētis. Senenses tūcū celebre egerant. Vultus omne magnā prae se tulit laetitia. Pronuntiā-
da adiū compita inita confederatione Laruis theatralibus: Ludicris & portentuosis spectaculis deba-
chat. Personatq; incredibile audiu: mira p totā ciuitatē discursabat multitudo. Larata muliebribus
ornamētis licentia: splendidi currus praedara & ingēda signa circumuehebant. In his oēs diu re-
conditū Arbenſis victoria: priscū monumētū tūc primū ciuitas prompsit. Hoc cū pp excellētem
sublimitatē conficiantibus uētia: summo terrence usq; deorsum discissus ē: intrabat tūcū aios: nes
dextrū omē angustari sunt. Tūc i foro hāstis oēcursum ē equestrī certamine: & ampla uictoribus ad-
iudicata premia. His a sit iam peractis: Dux Ferdinandus ad cogendū: omandūq; exercitiū in mari-
mam regionē pfectus ē. Ac fine mensis Martii Franciscus Orator Neapoli Senā rediit. Veneti p id
tēpus tūc ob Cōstantinopolitanā cladē: in qua multaq; rex iacturā passi sunt: tūc ob res Italiae opī
me componēdas: tūc & inualeſcentibus hostis uiribus: cū Romana cōcordia i longū protraheretur
cōfugit ad Simonettū sancti Augustini heremiti genere Camerinatē: uirū simpliciē & religione
insignē. Hic caduceator: ut opinor: diuinitus constitutus una cū Veneto Oratore Laudū se ad Medio-
lanensium Ducē contulit: cū locutus quā Spiritus sanctus dederat: nō nunq; repetito itinere hanc
dubii auctore Deo: Venetos & Mediolanensium Principem conciliat: & inter eos atq; eorū locos
pacē fecit: afflictis rebus: ac iam proſtigatē Italiae magis necessarij: q̄ cuiusq; oratione explicari pos-
sit. Omnia iam ex hausta: oia examinata: oia iam deperdita: & omni pene ex parte belloq; tēpēstibus
consumpta erant. Nō Apuli & Calabriti: nō Marſi & Sabini: nō Umbri: ac Picentes: nō Latini ueteres
& Hieruſa: nō Ligures: atq; Infubres: nō Veneti horū expertes malorū erāt. Nō ē passus q oēs mon-
dum regit cōſeſtus princeps decus perire orbis Italiam. & quā tot populorū conatus: tantorū principū
auctoritas tam sapientū uiroq; diligētia longioris tēporis curricula pacem componere nō potuisset:
uniū: atq; eius quidē tentis heremiticā opā: paruo quodā momento tractatū: atq; pfectū. Res uirūq;
significata ē: iis: q foedere iungebantur. Veneti q̄ primū dederūt ea ipsa de re ad Senenses literasq;
bus: in Senam allatis: lectisq; ſentētia poſſimū Augustini Burgeſii Equitis: & uiri praestitū simiq;
callens improboq; ingenias: grauiorē splendideq; locutus ē: ratam fecerūt Senenses paē. cunctis pene
populi suffragiis. Pronuntiata pax ē summa populi Latini: cū annus uoluerant quartus & quin-
quagesimus uostre salutis supra mille & quadringētos. Omnium sunt exultantes animi: quasi celsi ma-
nere talis data pax eſſet tūc certo iucundior: quanto inopinatio ubiq; a bello cessatū ē: pax cū ab
olibus aliis Italiae ciuitatibus: tūc a Florentinis magno desiderio recepta. A senensib; principio mensis
Aprilis: ac sacratissimo Pasche ſolemni tridui supplicatione factē pacē: fana arbore p dēte gaudium.

¶ Explicit Liber Secundus. Incipiunt fragmenta Tertii Libri.

VANQ VAM Multa uidentur hominibus expetenda: quibus ſorti-
tatem & summū bonū conſtare arbitrantur: omniū tamē quā uel pri-
mū: uel publice exoptari queant: nihil eſt pace mellius: nihil preſtābi-
lius: nihil oīo iucundius: quippe quā poſſimū ſalus & decus tam ſin-
gularū ciuium: tam etiā reip. continetur. Nam quemadmodū bellis &
ſeditionibus labefactant ſape ciuitates: ac reſpublice diſlabunt ſita pa-
ce & concordia cōſeruant: tūgenē: creſcunt. Eſt. a. pax: ut ſapientes uiri
tradunt: ſanitas quaedā ciuitatis opimi ſtatus effectus: & quietis: atq;
ocii auctor: ac ſic ut illa in animanibus tam exiſtit: cum fuerit in iis hu-
morum aqua temperies: ita & habebit ciuitas pacē: qua ſi optimā ual-
itudinem: qdū concordēs ciuium animi oblii ſuorū cōmodorū: cōmun-
nem ſpectabunt reip. ſalutem: ad cuiusq; utilitatē & cōmoda omnia reſe-
rent. Illud ſcite & eleganter traditū eſt: factiones reſpectuſq; priuā-
tarum reſ ſemp officiſſe: atq; officiū ite publicis conſiliis. Id ipſum ob fuiſſet Senēſi & reip. & libertati
miſi & cōſeſtis benignita: & ciuium opimorū tūgilantia malorū: petentiā: ac libidini occuſiſſet.
Languebat ea proſpecto ciuitas: ac iam propuſſime inuentū erat: nō deſuper oblata remedia illam ab
imminente clade: ac perniciē renoucaſſent. Nam quanquōt iam ſaeculus dominū neminē Sena uogno-
uit: Principi tamē: quā uere hūc ciuitati imperat: nunquā nec deſtituit eſſe nec caruit auxilio: glorio-
ſi ſitūq; inq; Virginis: atq; interemerat Dei matris: cui pridē magno belli deſcrimine totius reipub. cura
cōmiſſa cēſus tūbutū ciuitatis: ſalus & libertas i manu data: quo tempore prolapſa cōſeſtis: nonen-
tiā: ac precamū populo affuit: & ita ſe conſpiciendam ciuium oculis praebuit: coram eius urbis patro
ciuium ſuſcipere: nō renuere oblata ciuitatis clauē: ac deniq; populi ſuoto aſſipulari uidere: quod
quidē praefatus ſcribens hīſtoriam: auſus nō fuiſſem attingere: miſi & locuplei teſtimonio: & certifi-
mis argumētis res tam ad mirabilis: tamq; diuina cōſpecta foret. Quam ita geſtam eſſe tam plane aſſir-
mandum cenſeo: q̄ neſas habendum Martem gentium Deum poturum: illa Romanarū urbis genuiſſe

conditorē. Proinde arbitror Regiā eālorū atq; eius civitatis principē utnq; abfuisse fenatū plerūq;
 capiendis interfuisse cōfiliis: uigilē egiffe custodiā: inspiraffe ciuū bonorū animos: domi-militiq;
 aerem se præbuisse tuendæ liberatæ auctorē: nunq; saluti: nunq; principatui fui dignitati defuisse: nō
 aut uel albis eq; uel dūstricō gladio aduersum hostes pugnauissē: quod Tiudandas Romani pro
 se fecisse gloriā: sed inuicta illius dextera ac uirtute: quæ totius mundi Redēptorū genuit. Atq; cū
 sapius uoluo ipse meū nefariū iūprohorū quorundā ciuū cōfiliā: p̄niciosas machinationes: uarias
 omne genus in iūdiis: statim impū hoīnē exstimaūdū: uel positū nō habendū hominē q̄quis celestē
 præsidio neget hanc ciuitatē fuisse defensam. Quare ut iam reliqua contrāseorū: quæ sup̄stat serēs
 prosequamur. Senēses igit cū p̄ totā iam Italiā q̄s esset: et publicis tabulis rata fieri uoluerunt: q̄q;
 a Venetis de pace acta erant. Perfolius stipendii maiore ab se dimiserunt exercitus partem: alios le ad
 ducē Ferrandū cōferentibus: pleniq; p̄prios repetentibus: lates. Hic Gibertus Corrigenfius: q̄ p̄ R e
 ges & Venetis paulo itē militauerat: iterū nunciis ac binis litteris postulatit: ut a dūmētie hinc in
 maritima regiōe: & ferace agro pabulo . Dccc. ad mille usq; equibus statim Senēses pmitteret: & his
 æquo alimenta uenturā pollicitus: uel dimidiato stipendio suā operā: si bellorū rēpora suboriret.
 Q. d. Amira Senēses: uerētēq; ne in eo: q̄ de suborinēbus bellis adiecit: aliq̄ lateret fidiē p̄stis
 affēri noluerūt. Nō multo post tēp̄ Oldroandinus Peniliani Comes: utis: q̄ ad arma sup̄pete ingenio
 polius eēt cepit senēses bello lacessere: ac primo castrū occerit senēsis m̄iciū agrū iuasit: & suū p̄co
 ris abegit grege. Et ita uos: ante q̄ ad arma cōfugerēt: doluerit Senēses cū Pōtifice Nicolao: & cū
 Latino Cardinalis: q̄s gētilis Oldroandini: iniq; ferētis excitari ab illō noui belli iēctia. Orabar igit
 ut illius isolēti suā auctoritate: & sapientia cohererēt. Nec solū datis lris: s; missio ad id ētoratore R o
 mā. At uero Oldroandinus sp̄tis oibus: sibi ipse paruē: p̄dē insup̄ aliā adiecit iniuriā: ac p̄ dolum
 malū montis Acutuli arcē: Senēsis ditionis cepit. Ea res plurimū excitat. Senēsi aios: & ad rectū
 perandū Acutuli: & ad sup̄bi hoīs iniuriā ulciscendā. Creati igit .xv. iurii: data his Senatus cōsilio
 bellipotesta. Primū igit peditatus delectus est: atq; oppositus hostis finibus: rāto certe rob̄: uisiorū
 erat suspicio maior: ne alia clanculū audacissimo pacis uiolatori auxilia præberent. Simul p̄clamaū
 est in caput itatē: q̄d ne eius utriusq; rei propolitis p̄miis. Missus Antonius Petrocius cū Impio
 q̄ se ad finitima hostis loca cōferret. Hic castella quēdā cepit inire. Vitociū: & Norānūq; Senēsi ditioni
 subiecit: atq; ut munira custodierat: effecit. Hic pollicebā celeriter se ac prospere cōfēcturū bellum.
 Ita: q̄ inkructū agmen ad Soranū ammonit: quā Vitociū sp̄cat. Nō inferni bellis: sed p̄da potius
 utriusq; exercitū in deba. Interea Pontifex Nicolaus cum eius belli originē submotus effectū cōiectā
 quantū ex eo cōfiliū posset incendiū: celere remediū adhibere tentat. Missi igitur Legatū ad senē
 ses: q̄ una cū eorū oratore Dino Mario: Senēsem populū ad pacē plātimus hortaret: ostendētiq;
 cepit bellū gerere ipso p̄iculosus ēē. Pontificis de pace cōfiliū aliorū repeti fundamētis: nec teme
 re illū exacerat bellū: pacē tantop̄ suadere. Pacis cōditiones hā Pontifex deferrebat: ut Acutuli Senēsi
 bus restitueretur: cetera quæ uel ablata: uel quous pacto uiolata essent: a Pontifice ipso: & Cardina
 lium collegio arbitrio quodā diiudicaret. Indignant Senēses cum gratū iniuriā uel lris uellet: & eius
 cōprimere uenerat: q̄ semp̄ incrementū a Senēsi rep. passus esset: cū nulla lēdendi subesset causa:
 oblatā pacem penitus abnuertit: q̄busdā tñ suadentibus: ut Pontifici mō gereret: p̄fletum Dino Ma
 rio assurgente: sapit ac dicente aciorē Sententiā: uocaret. n. multa prodere Pontifice. Regrediantē
 q̄ a Pontifice uenerant. Dino mandatur ēt ut ad Regē Alphonsūm catapariar legitime a Senēsi: q̄
 firmatū esse pacē Laudentem: quera Oldroandini iniquissimū septū horē: ne iusticiā Rex nō æquo
 hōi p̄beare auxiliū. Cum oratores iterficere cepissent: Antonius Petrocius cū hoste cōfistit: & de
 eduentis in iūdiis cum Oldroandini: & Euerfī comitū exercitū ipso p̄spere pugnabit. Quod cū perere
 buisset apud Pontificē: Oratores: q̄ non longe tum digressi erant: rursus p̄ suas litteras pacē obtulit
 Senēsis: pollicetur Oldroandini nullo euentu aduerfante inferuituram Pontificis uoluntati: mō
 ipsi non abnuē. Id q̄toq; negari est: plēnsq; iam in bellū ita p̄pensis: ut difficile ad pacē reflecti pos
 sent. Meminerant optimates: quæ Gibertus Corrigenfius paulo antea darentur ueniendi potestas: sua
 sponte demulit. Quæ eadē nequāq; uulgus animaduertebat: quo factū est: ut illi pacē hūi bellū seque
 rerit. Per hoc tēp̄ ad Ferrandus relicta Hetruria: p̄ Cāpani agrū in regnū se cum omni exercitū
 tū contulit. Senēses accito Mercenario militē: magnū exercitū parant. Accerunt primū clarissimū
 Cēsare Camerini principē: Gibertū deinde Corrigenfem: quē uenitū haud dubie Senēses speraret
 cum iam: in eorū agro hiberna postulasset: ac suā frequentis operā detulisset. Ad huc celeriter de
 ducentū: missus est Antonius caluissus: si cunctaretur Gibertus diutius aut uenire cōpelleretur: oīa
 cōfēctū significaret p̄ litteras. Interea egrotus atq; peditatus: frequēior a Senēsis cōparabā. Ar Sē
 nēses quos: sup̄andi Oldroandini sp̄s cepit: p̄specta Giberti: & iulī Cēsaris diuturniore morā: ingenti
 fiorē simul exercitū cōflare cupientes: acciuerē & Sigismundū Pandulsum: peris quēz summa ēēt
 bellicæ rei peritū: qui cū Senēses grandē pecuniā pacē cōuenirent: iterū impū militatū sepe: ac dū
 lis acceptis: totius exercitus curā gereret: qui magno stipendio tractus fidem dedit affuturum esse. iij.
 Nonas Octobris. Quod idcirco pepigere Senēses: ne ob longiorē cūctationē aduersa hēntis tēp̄e/
 flas impedimento esset: tūctō: quā ille certū hostē p̄miserat Franciscus Luinas: q̄m tū Florentia erat

missus est orator ad Venetos; qui inter auxilia posceret milites affluetos bello; & quoru[m] perfecta fides esset. Hic profectus accurate & diligenter legatione suam obijt. Ac Senenses quod ne quid praterminerent; quod ad debelland[um] hoste[m] p[er]tineret; struetos aggeres; & castra sua telis bellicis; machinis; & bombardis atq[ue] o[mn]ib[us] id gentis armis munierunt. Factus & ex agricolis delectus; ut q[ui] tuendis finibus in se haberet reliquis exercitus hostis expugnatione[m] aggrediretur; q[ui]q[ue] & agricolaru[m] manus es aliqua parte & magna uis armoru[m] in hostis potestate tenit. Iulius C[ae]sar dicitur k[al] Octobresis; aut fide suam aut Senensiu[m] expectatione[m] falleret; cu[m] suis copiis. Senensiu[m] fines ingressus est. Multo exinde post; & Citherns Corrigiensis; sed nequaquam constituto tempore affuit; quaq[ue] Seneses belli cōficiendi necessitate[m] et de suo iure cedere insinuerunt. Delegerunt ad id munus obeund[um] Francisc[us] Aringherius eques; d[icitur] q[uo]d in ip[s]o reru[m] cursu designatus populi princeps redire coactus est; delegerunt & Christophoru[m] Gabrieli; cinē omni laude prestanti. Hic ē q[ui] primū ad pontē Rignu[m] continit; quo iam Citherns; & C[ae]sar cum suo milite cōuenissent; inibi Sigismundi praefolarent[ur] aduentum; cuius morā cum amirarent Seneses; doleret; tanta elabi gerendi belli opportunitate; mittunt alios ad eum; Arimundu[m]; q[ui] uidebat obesse nimiu[m] eius dilatione[m] patris rebus; q[ui] crebris obortu[m] litteris ac nūciis; iussu oratoru[m] oratio agui ne uenit tandem ad k[al] nonēbrest[em] spousē fidei paulominus mensis effluisset; qua quē cunctatē accedente hiemis aspiciat frustra cōsumptū ē opportunit[ate] bellandi ingressus est. Ipla de re uaria existeret ciuū iudiciu[m] nō satis liquido cōiectantū; tam diuturne cūctationis causam. Cum t[ame]n oēs Senensiu[m] copiae in nūū locum traductae essent; habita inter belli Duces consultatione primū Soranu[m] oblectum est. Id Penhano g[er]no abest miliarior sed neq[ue] illi plane aut sicut ip[s]o; aut defensionē nel in multitudine nel robore cedit. Exercitus certe erat Senensiu[m] potentissimus; cōmeatu o[mn]iū sibi abundans; telis; atq[ue] armis p[er]muneris. Milium strenua; & audacissima manus; numerus copiaru[m] ingens; callēs bellicaru[m] reru[m] Imperator Sigismundus; cuius egatus erat militū. M. & D. peditaru[m] quingēto[rum]. T[ame]n Gibertus Corrigiensis; q[ui] habebat eques. dccc. ped. cc. Post hunc Iulius C[ae]sar; eius erant eques. cccc. ped. cc. Ceco Indus; cum equib[us]. cccc. Multi praeterea tam equu[m] tam pediu[m] praefecti; quos numerare sup[er]uacuo duximus. S[ed] oēs excedebat numeru[m]. xi. M. adhibito cōsitoru[m] delectu. Ar peditaru[m] lōge ex his maior q[ui]bus & optime; praedare instructis; & Soranu[m] circumfidendib[us] accerserunt & Venetorum auxilia. Carolus Gonzaga cum equib[us]. D. Petrus Brunorus senex impiger; & bello exercitatus; q[ui] tōdē dicebat pedites. In his cū suis cohortib[us] praefecti Lucas Sclanus; & Ioānes Massensis; quē Grādē cognominabant; Senensiu[m] castra ingressi; magis; magisq[ue] obfessos Soranenses terrorent. Magnus cūctis finitimis metus; a tantis legionib[us] iniectus est. Farnesiu[m] i[m]primis fratres; q[ui] antea Oldroādo aliqui ex parte fauissent; ueniā p[er] Legatos precati sunt; & supplices ad Senenses p[er]fugerunt. Quā obcaulam nihil in eos sanū ē. Cradarentes quoq[ue] cum misso fratre implorat; cū ueniā atq[ue] obferant; pollicent[ur]; eandē demētiā ex p[er]u[er]su[m]. Quo tempore Senenses q[ui] magno ob Sigismundi tardiorē aduentu[m] affecti detrimentis; ne ipsi suis promissis & cōuentis deciderent; impii insignia praedarat & splendidissimā parat. Ea fuerunt militare legerē; & uexillū bicolor; & in purpura albae tincta figura Leonis; q[ui] ipsum eum magna pōpa cum adesset cuncti reip[er] magistratus in maiore ecclesiā; res diuina p[er]agunt solēni cōmmoniarū n[on]na; p[er] pōnsice ministratē sacra piis cōp[er]ecāoib[us]; & notis sacrae ēae de inde magno apparatu a tribus oratorib[us] inscriptu[m]; q[uo]d t[ame]n cū catafracto ad castra p[er]fecti; post p[er]da ram habitū de militari laude; & imperatorio munere orationē; ouante exercitu[m] & applaudentib[us] milib[us]. Sigismundo honorifice detuleru[n]t; tributa p[er] dignitate cunctis exercitus Ducib[us]; a praefectis amplissima munera. Adhibitis exhortationib[us]; & oib[us] ad uictoria[m] incitās cessarunt oratores. Soranu[m] undiq[ue] oppugnabatur. Pressi hostes grauiter affligebantur. Quā uidebantur morti tormento[n]i pulsus ad deditionem ob bōbardatu[m] formidinem Soranenses cogebant. Tum q[uo]d pulsū & iaculationē phibuit; sed itaq[ue] ne q[ui] ioculato ignē subiceret; quod unū hostē seruauit. Soranu[m]q[ue] defendit. Tum Iulius C[ae]sar cū maiore haberet fidei; & laudis; q[ui] i[m]probu[m] hoīu[m] rōem; & inq[ui] paretet sp[er]cipi Senensib[us] exploratā uictoria[m] secreto cum Ioanne Bicho; quo familiarissime uteretur; primus p[er]int[er]u[er]sū; deinde corā arcāu[m] referant; amici clā cū Oldroādo pacifi q[uo]dā; molitū; & aduersus Senensiu[m] dignitate cōspirantib[us] ē non nullis; & iis magnis in exercitu uiris. P[ro]inde a uertente Seneses a Sorā animu[m]. Id cōp[er]tū Ioānes cōtinuo aditro euocat; q[ui] princeps ppli Frāscio Aringherio; magno deinde magistratur[us]. & xy. uiris colloctus ē. Ob hāc suspitionē princeps populi ānitate actus cōsensu[m] delecti ciues duo; & emissi cum imperio; q[ui] castra petentes oīa aciore studio specularunt; & his malis oib[us] quauis ratione occurrerent; ne iam affecta uictoria; cuiusq[ue] inuidis exorqueretur atq[ue] t[ame]n reip[er] dignitā heret sanis. Ad id summa duobus legatis data potestas est. Hi enim in castra ueniunt; primū cum Antonio Petruccio rem oēm ip[er]ant. Ad prouidendā aut uictoria[m] tenant; opportuna remedia; his uero diffinit quicq[ue] agendum noui; & aduersus quempiū aliq[uo]d molendum uictoria in quens; & si fortasse serius cōparandā; nullo t[ame]n pacto elabi Senensib[us] polle; praefectus n[on]q[ue] adeo hostes; ut nulla penitus spes saluus superesset. Hinc igitur auscultantes q[uo]d mō uenerat nihil nouū adorti Senā redierunt. Christophorus Gabrielus cum solertissime cōspirantiū fraudē & propeclit obseruari se multisariā intelligens praefertim p[er] interceptas litteras Radicoforu[m] ad lapides deuenit; dos ire cōfingit; quo elapsus; & uelut cūlido liberatus; Senam prope rement. Hic in frequen-

ultimo Senatus: quæ nouerat: quæ uariis coniecturis: quæ a perfidis in reipublicæ dedecus & calamita-
te. ngerentur: quæ tractari cum hoste fuisset odoratus: copiosius elocutus est: atque omnia enarrauit
ordinemque eius testimonij: quæ & castris uix dimisso senatu reddidit: literæ: maxime confirma-
runt: quasi peripicue ueritatis indices. Amicus namque qui alicuius socii ita cum hoste conuenisset: obli-
dionem soluerat: & accepto Ludouico Oldroandini filio obliuiscum omni exercitū secesserat in Senē
sem a grum: in campestris Mailani. Quæ omnia non modo iniussu Senensis populi: sed prorsus in-
consulto Senatu facto essent: & Sorani Senensium de manibus subita uictoria: quæ certissimam cum
hostis excidio adepti essent. Ex tum quidē alius amicus Vrbelletum cum suis militibus per tum in-
gressus: renitentem ardis præfectum: defendentemque summa ciuitate oppidum: sagitta petucum in-
teremit: portam ipsam concremata: oppidanorum qui reluctarentur: bona rapuit: cum uiolenta
occupatio parum ab hostili irruptione distaret. Quod adeo grane fuit Senensibus: ut in eundem pe-
ne facere coegerentur: si nō dominorum: quibus ille militabat: ratio deteruisset. Sæpius cum illo ege-
runt Senenses: ut inde amoliretur: ad quem benigne se præfectum Venetus orator detulit & ipsum
exemptum oppido cum id molestissimum esse arbitretur: quibus sociorum salus: non directio
curæ esse deberet. Antonius Petrucius digressus castris: Crassetum adiit. His uero ita cadentibus de-
creuerunt Senenses rursus bimense stipendium Giberio Corrigeni: simul imperij uisus: ac totius
gubernandi exercitus curâ: ut eo possimum inuicemio pellectus inimicos persequeretur. Idcirco
omne Antonio Petrucio mandatum est: ut cum Giberio exequatur. Annuens his Giberius: pri-
mum Crassetum se recepit. Cum interea inimici rapta pecoris præda: in Florentinorum agrum que-
lerimam protectionem arripere. Iussu Giberis insequi clam se facientes hostes prædam qui-
dem recuperauit: rursus Brunas locum trāssit perdifficilem: sed ducent eorum clabi incolumem passus
est: cum reflectere illius cursum facillime potuisset. Tulerunt id Senēs grauiter: culpam giberi disti-
malantes. Substituerunt ad primum Campilum inimicorum se Iulius Cæsar præclare gelis: paratos
summa fide ad tuendum Senensium decus: & comparandâ de hoste uictoriam. Qui cum Senē spon-
te uenisset ad defendendos fines Senensis agri: summissas ne quid transiens inimicus hostile conare-
tur. Hic & præclaram semper opam exhibuit: & uicissis magnis a Senē sibus honoribus: & debitis affe-
ctus præmiis. Accedunt hostes ita per Florentinū agrū: non absque suorum iactura: & aduersante hiemes
& premene alimentorum penuria: in regionem aliam cōcederunt. Per hoc tempus quidam non igno-
bilis præcipue auctore Veneto legato: celebri loco egressus est: & accepta publica fide: Senam uenit
Apud magnam Magistratū: & .xv. viros conatus noxam expugnare ueliam supplex precatus: & qui
post Sena digressus cum suo milite i mandito tractu ad Marulianâ defecit: locum ipsum præmunie-
rit. Iulio Cæsari uenit Clanas ad Asinam Longam statim data cum suis militibus. Exinde Giberus Cor-
rigenis Senam uenit: qui honorifice exceptus est: rursus decoratus Imperij uisus in ipsa ciuitate in spe-
diente Senatū: populoque Senensi: Senensibus gubernando exercitū præficeretur: ut aduersus Oldro-
andinum bellum acriter persequeretur. Quæ cū facta sunt: Giberus primum Senam Senensium
Legionem cōtraixit. Sæpebat abunde cōmeatus. Erat magna alimentorum uerbata. Munimenta: atque
aggeres firmo presidio relis: atque armis roborati. Campū bellū cum hoste gereretur: præstitit se fortis-
ma infensam Senensibus: ut felicius cū hoste fieri uideretur: uel tantū exercitus robur: ac rectū oīs
apparatus: uel Senensium vires iactarent. Erat tū iterū princeps populi Ioannes Bichus: qui Iulium
Cæsarem multa cognouerat: & paulo ante Christophorū Gabrielem audierat: coniectans p sua singula-
ri Prædēna eius belli genus dedit cōsiliū: ne negaretur Iacobo Guidino: ut ea hauriret que Oldroan-
dinus per suas literas crebrius postulasset. Quod eo facilius factum est: quod Alexius Clusius Epi-
scopus: qui apud Pontificem Legatione functus esset: & ab eo missas Senam: sepius repetitū studio
componendæ pacis acriter studiosius belli ciues in Senatu inueniens est. Hic cum Iacobus Piccininus
quæstipendij Venet dimiserat: in Flaminiam conuersus magnū exercitū duceret: nec satis lique-
ret: quid nam sibi propositum esset: occurrunt procul Senenses futuris etenibus: ac iubent Franciscū
Lutium: qui tum ad Venetos orator esset: percontari oīa de Piccinino diligenter: si forte Heretrum co-
giraret: si aut sibi: ut finitimis res notas animo uolueret: ut instructi oīa studio: diligenter adhi-
beant ad se tuendos curam. Reperit eadem frequentius: præsertim cum de intendendis a Piccinino
ecclesiæ finibus rumoribus iactarentur: & clandestinam coniurationem occupandæ urbis ueteris ardis
agitari quidam non obscure perhiberent. Erant quippe solliciti nimium ea de re Senenses: siue ecclesiæ
seu quis proximi fines bello pererant. Fidentes Veneti Iacobi Piccinini fide: amicitia: & collatis in
eum magnis beneficiis: atque ea obseruanti: quam ille præclarissime ciuitati præstare deberet: respon-
dent nullo metu opus esse. Sperare se Piccininum futurum amicū: qui secum fœderatione inuncti
essent: atque ita ab se discederet: ab eorum se iniuriis temperaret: quod scriptis repetitum: & lite-
ris: & ueris Oratoris uerbis ademi: Senensibus formidinem omnem: spectantibus contra datam
fidem Piccininum nefarium bellum non audere. Era: Februarii mensis: & egressum Giberum Sua-
na cum equibus dicitur quinq: & .xx. Iacobus Vrfinus uir bello acerrimus circumuectus: & in-
uasi: uix elapsus Giberus: inter decerta uidū stricto ense Iacobum cōsternauit: atque peremit. Nec mul-
to post Franciscus Petri Brunoni filius: cum incertis fines obit: ab hostibus captus est: & Peniam tum

Dii.

ductus. Cupiens pater filii captiuitate vindicare: dum confidentius e munimentis egreditur: nullo
 penes se peditum praefidio: & ipse quoque hostis potestatem uenit. Eisdem ferme diebus Vitocium uel ho-
 stium fraude: uel gubernatoris inopia: in Oldroandini reducti diuisionē est: nec tū minus hostes pueri
 banur: sed quaterentur Sorani moenia: & ex munimentis quae e regione Sorani essent: acriter oppu-
 gnantur: parant Senenses uastare: ac populari hostis agrum: quod ut facilius assequerentur: in greges
 ex agricolis delecti faciunt: cogunt ad duo milia peditum & omniatiam armis muniti. Pontifex
 Nicolaus cum opus erat: Herraicum bellum extinguere: conatur pro sua utilitate inter Senenses atque Ol-
 droandinum pacem componat. Quam quidem eius uoluntatem: atque operam primus impeditur
 gregorius: deinde mors peremittit & tractatū pacis iuraturauit. Quippe excessit uita. xl. kl' Apri-
 les inuio quind: & quinquagesimi anni. Funus celebre exactus est: & illi in feriae: magnis honoribus
 perfolata. Tum Cardinalium & patrum collegium & si ad creandum nouum Pontificem accinger-
 retur: cupiens tamen auferri medio malorum semina: & tractatū pacis: qui p pontificis Nicolai inter-
 tum fuerat intermissus: animum intendit & grauissimas exhortationes adiungit. Ab obsequendo
 haud longe distabant Senenses. Si modo iusta deferrent. Nec tamen temissius bellū gerebatur. Prae-
 sto erant qui hostilem agrum uastarent. Hos Antesignarius praebat: & erat ferramentorum omnium
 incredibilis copia: hi falces: alii securibus: alii bipennibus: nonnulli spiculis: ac uario telorum gene-
 re armati: parati omnes ad monentis nuntii: minas arbuta: oliueta: & confisos agros ferro uastare: &
 igni. Quod cum facere cepissent: mirum in modum Penianenses terribi sunt: ac iam exorta seditione
 & tumultuante populo magnus imprimitur Oldroandino metus iniectus est. Tumulum sedauit la-
 zebus Vrinus praefectus turris filius. Atque inde egressus: & cum exercitus ducebatur colloquens paucos
 dierum pepigit indulgas. Idque pridie kl' Aprilis: & per eum annum sacratissimo humane redem-
 ptionis die. Aetum quidem delictum est: facini in hostem atrocius: ac Vencio Legato iudicatore uti
 Oldroandinus cepisset: apud Senenses plurimum ualere opineretur. Redente hoc tempore a du-
 ce Mediolanensium Senenses legatione ferunt: eius principis erga Senensium rem publicam optimam
 uoluntatem: magnis se ab illo affectos honoribus: Incredibili exceptos benivolentia: parati esse cum
 etis uinibus fauere dignitas: atque salui Senensis populi: exhortari uehementer ut pacem cum Oldroan-
 dino Senenses facerent. Nec id quidē temere: ne parum initium grauiora exinde mala subsequerentur.
 Iam a Pontifice Nicolai morte decem exactis diebus: diuina inspirante providentia: Alphonsus
 Cardinalis Valentinus: Pontifex maximus creatus est: uere diuinitus constitutus: praemonitū quo
 rundam sanctorum oraculis: ita ut ingressurus conclaue. praescriptum Calisti nomen in sinu gestauit
 rit. Itaque ut facilius diuinam sortem indicaret Calistus tertius ab eo sui Pontificis initium auspicatus est
 quod ei intellexisset: acceptissimum fore: qui omnem mandata regis: principi deoquod unum ad fer-
 uandam catholicae fidei dignitatem: & tuendum ecclesiae decus: maximam sine dubitatione uim ha-
 beret. Vixit igitur totum deus: omnem se daturum operam ad effusionem usque sanguinis: ad recupera-
 dam Constantinopolim urbem: quam impius occupasset Turchorum Tyrannus Maumettus: & ad am-
 phificandae Christianae religionis nomen: parem adhibiturū diligentiam: neque sese oblitus. Hierusalē
 Atque ita impetratus est saloris iactura: & aduersam cladem: si ab eo instituto forte discesserit. Ad quae
 obeunda: cum intellexisset opus esse: ut res Italiae tranquillarentur: & proximum ecclesiae finibus au-
 ferretur incendium: continuo instituit: ut per Cardinalium litteras Oldroandino imperaretur. Sen-
 nenses autem monerentur: ut positis armis: sedes: & pacem inirent: quo ad debellandum immanē
 Turchorum Regem & agrestem beluam: in pene Italiae faucibus incubantes: tota ipsa imprimitur
 teretur Italia: qua dissident reliquae Christiani nominis nationes: quasi rotuli quidam arescente fon-
 te siccarentur. Non iniuria igitur tam sancti Pontificis creationem secuta est omnium populorum sum-
 ma letitia: Senensis potissimum ciuitatis: quae iam pridem multis experientis singularem sapientia:
 summam probitatem: ac moderationem: & ardentem religionis amorem liquido cognouisset. Huius
 operum pastoris uoluntate: sua adhibito Mediolanensis ducis: crebra Veterum exhortationibus:
 & litteris suae ingenio studioque pacis Senenses ad pacem cum Oldroandino firmandam: uiuim
 conuerterunt. Nam cum Oldroandinus se ad extremum exitum iam redactum: nec spem ullam sa-
 luis superesse intelligeret: suppliciter ad Senenses misit Iacobum praefecti urbis filium: ac nonnullis pro-
 pterea Soranenses: ac Petilianenses homines: qui culpam suam profiterentur: ueniam imploratē pa-
 cem ultro peterent: se suae diuisionis homines agrum: oppidaque Senensium fidei cōmendate. Cum
 igitur percussisset Veterum Legatus foedera: obliuio in iustitiam omnium Senenses supplicia Oldro-
 andino parauerunt: & rogata illi dederunt pacem: ac censuram Oldroandinum in fidem: & cōmenda-
 tionem susceperunt: facta utrinque occupatorum locorum restitutione: dicto Vitocio Senensium po-
 testati. Per eadem tempora cum intra Suauam esset Gibertus Corrigentis: accius omnibus suis mili-
 tibus eam urbem fitio praefidio munire: & ita tenere citius: quasi qui per uim occupatus esset: pro-
 xens causam recipiendi stipendii: quod sibi a Senensibus deberetur. Id amittat Senenses: qui non mō
 debita semper stipendia consueverant temporibus perfoluissent: sed mirificam quoque largitatem adieci-
 sent: ne quis relinquere tur exposita loci locus: mittitur: qui reliqua perueniat: & ad reliquē-
 dam Suauam cohortetur. Quo tempore & a Iacobo Piccinino missus est ad Senenses praefectus gl'ia

cohortis: qui paternę amicitie fiducia. xx. aureum millia mortuo ab eis petere: quod cum propter aduersa bellorum tempora: quibus aerarium exinanitum erat non impetrasset: cum multo adesse iudice re ille ausus est: gratius futurum Piccinino negatum: quę exortatum beneficium. Ac discedens nuncius ipse Sena suspensio brachio: dubium: an serio agrotaret: an arte confingeret ad balnea Perusia concessit: quasi illos fomēti segens. Euerfus Comes clam p hoc rēpus cōparata suę manu: accedētibz nonnullis aliis milibus nuper cum Oldroandino conciliam pacem in Senensium finibus iterū irruptione facta: in equaquam denuntio bello: primum Capalbientem: mox Scironensem agrum popularis est: atq; hostiliter in eam late regionem excurrit: pecoris ingentem prędam: & capibz uim magnam agerit: iterum quoq; excursionem impudenter inlustratoris: qui non suis solum uiribus frętos effecti: sed alios insuper fauores præstolaretur. Interea profecti sunt Senensium oratores Romam: qui summo Pontifici gratularentur: debitam uenerationem ac fidem exhiberent: multis de rebus cū pontifice colloquerentur: querebantur Euerfi insolens ceptum: de Iacobo Piccinino accuratorem sermone facerent: ostenderentq; quę facile posset illius aduentus: & ecclesię finibus obesse: & Senensī agro: atq; quierem Italiam perturbare. Quę omnia cum magna esset: & grauissima iudicantur: atres ciues delegerunt: quorum integritas: fides: atq; animi magnitudo exploratissima esset: Bartholū Thurnis filium: qui tum erat tertius ex Tribunis populi: cuius patre profecto ætas nostra nō uidit: ut idē opimis Philosophus: optimus medicus: optimus Senator esset: & gubernanda reipub. peritissimus alterum Georgium Lunum uirum summe probitatis: atq; insignem Equitem: cum Augustinum Burgesium: & militari dignitate: & eximia uirtute prædum. Hi igitur diligenter: & cum summa reipublicę utilitate legatione functi sunt. Bartholus cum luculentissimam coram Pontifice: & generalī omnium patrum cœtu orationem habuisset: magnam audientibus ammiratiōē: sibi & patrię maximam peperit laudem. Iam erat æstas inlium: ac Iacobi Guidini opera: hominis imprimis sapientis reliquit Giberum: suamq; protracto in trigenos dies stipendio: & cū suis turmis: ad Virocēdū defecit. Euerfus cum tertium Senensium agrum: & Crasteranū æquor inuasisset: intercedentibus Senensium legatis: coherceretur a pontifice Calisto probante Senenses: qui ne uiolarent ecclesię fines: cum facillime possent ulcisci illius iniuriam noluer. Summi Pontificis composito. x. dierum inducię pactū sunt: & exinde suis se finibus Euerfus continuit. Cum per hæc tempora Iacobus Piccininus cum suo milite in Flaminiam uenisset: ac rumor esset cogitare illum aduersum Senenses bellum: quos fractos afflictois ac diuturnis belli: & exhaustis pecunia existimaret: quasi facillime eorū libertatē occupaturus. Mittit Senenses ad eum Oratores: qui reperat tueris: & paternę amicitie iura: causam assertare negatū beneficii: eius consilium sollicitur: & quo in Senensem ciuitatē animo esset. Ad quę respondit ille grauissimā sibi esse eius ciuitatis benivolentiā: & a patre inuita amicitiam præ ceteris rebus: ac uelle se eam perpetuo tueri: & indies exaugere. Alia cogitare Senensium agrum iatur non ingratum: aut nullo se pacto uiolatum esse: & ita ab se dimisit Senensium legatū. Cum autē redissent a summo Pontifice Senensium legati: reuoluerunt optimam illius cum in omnes eorū possitum in Senenses uoluntatem: nihil rās cupere Pontificem: quā ut Piccininus Hetruria: & ecclesię finibus arceantur: qui pacem assertari incolumem affectaret: & temeratores pacis: ac fœderis uehementer odisset: id sibi egre esset: ut haberet Senenses reip. quospiam ciues malos. At nihilominus deferre Senensibus ecclesię uires beneficię: ac liberaliter ad tuendam eius populi libertates: quā sepe ecclesię appellare: emptor cōfueuisset. Iubere igitur: ut bono animo Senenses essent: patere namq; eorū defensionē ualidissimos ecclesię exercitus: summos: ac fortissimos belli duces. His accedere Mediolanensis principis auxilia: quæ a sua uoluntate non discederent. Eius duæ legiones iam hosti opibz illum infestatæ: quocūq; iter intenderit: & cum ecclesiasticis iunctum iri copias ad Piccininū coherentē: ubi interiora Hetrurię petere inlisterit. Senenses autem metuentes sibi a Iacobo Piccinino offines minime: & castra imprimis Perusini proxima. Exercitum paratū conducto plurimo mercenario milite. Carolus Gonzagam adiciunt magna illi ui delata pecuniarum. Giberum quoq; Corrigiensem ingeniario perolendo stipendiū: Iacobo Guidino auctore addere conabantur: cuius sepius animum pertractatū fatis comperram illius opinionem haberet: & secretum eius consilium plurimum extimesceret. Dant cum Pontifice Calisto Senenses operam: ut ad occludēdum Piccinino aditum inbeant Clanarum pontem: diuicū: cum Florentini suorum finium ingressu prohibere instituerint. Senenses subito Clusino ponte: suis quoq; finibus facile a rore possent: Sed piccininus recreato exercitu: in Perusino agro præsentibus multis ex Perusinarum finibus magno plēbeniū fauore: per quorum pontem iam illi est aditus: ingressus celenter irruit in Senensem solum: suis promissis aduersam: & Senium primum impetu cepit. Post hæc obseclit haud longe distans Saracenus: Senensē populi municipiū: quę obfidiōe Giberō Corrigienfi: ac suorum militū tētoris locus relictus ē. Hunc ex cōposito uenientem expectabat Piccininus. Verus antemerit Iacobus Guidinus iterū a Senensibus missus: q ad pontē Rigui delata secum pecunia Giberum cōsecutus est: posttridie cum illo accepta fide cōditiones iniurēt. Noctem illam Giberus in somnē degit: cū uirilis eius animus curis: atq; cogitationibus distraheretur. Hinc uis magna pecuniarū a Senensibus delata: illinc cum piccinino incohata cōcordia mentem eius exagrabat. Perigi ipsius milites ad piccininū inclinabantur: quę Iacobi Guidini tandē indu-

D. II.

strat & situlas præaluit exhortatio. Sed quod primum omnium fuit: decurrerunt Gibertum sub lucem a Mediolanensi principe reddidit: in ipso tempore litterarum quibus iubebatur efficacioribus verbis: ne piccinino adhereret: atque addebatur suasionibus: & insidibus minæ. Erat. n. pacis lialie appetentissimus: & ad tuendam Senensium libertatem: animum applicuerat. Has litteras cum legisset Gibertus: & præ iura uolenter iugentibus atque ita indigne tulisse uisus est: ut nihil tam potuerit afferri molestius: quippe iudebar nec posse absque suo magno malo tantum principis iussa conicere. Spem fallere piccinini grauitatque ferebat. Demum assensus Iacobo Guidino auctore Senensibus: cum sequenti die piccinini castra peritrus esset: ad flumē Vtram reflexo cursu cum suis tenit Iacobo duce obiecturus se hostique per actio Sarrensi negotio: appropinquare inuenitus ferebatur. Senenses cum tam magni piccinini inceptum magnificièdum existimaret: & plurimum ad totius statum Italie perueniret cognita ingenti benignitate Mediolanensis Ducis: qui iam sua sponte tam muneris in retinendo Giberto tulisset iniuriæ: perfecta & Florentinorum uoluntate: ut Pontifici ad insequendum pacis perturbatio obsequeretur: continuo Mediolanensi Christophori Gabrielum: Florentiam Ioanem Bichus: legatos decernunt: qui ad res magnas obediens pro summa fide: sapientia: atque auctoritate maxime idonei iudicarentur: sed a se ditionibus alienis: & cōseruandæ libertatis acerrimi defensores. Mittunt: & ad Pontificem Calistū Alexius Clauinus Episcopus: qui pro sua probitate plurimum apud illum ualere gratia putabatur: qui ultro incitatum pontificem suasionibus: atque optimis argumentis in hostem inflammaret. Salimbene aut Petronius ad Alphonsum Regē eodem tempore missus est: apud quē piccinini querebat iniuriarum: cōsulere quid agendum esset: ac societas: & ueteris amicitiae iure: auxilia aduersus hostem postularer. Veneti cum intellexissent piccininum iniultum eorum sociis: inuulisse bellum: inique se feres illic auxilium: decreuerunt: iuuandos esse omnibus auxiliis Seneses: & simul publico senatus cōsilio: hostē piccininum indicaret: quod & Veneti publice proclamatum est. Cum iterea Seneses oblidione grauius premerentur: & crebris: atque atrocibus uexaretur: preliis uinlitter perierat: animo se hostis impetum sustinuerunt: parati pro statu Senensis reip. ac fide seruanda: mortem oppetere potius: quā hosti succumbere: magna uirtutis tum Sarrenses indicium præbuerunt: & acris iselatem hostem cumq; magnam Braccianorum Præter: & cum sua perenni laude repulerunt: ut sperata uictoria: in eum etiam excepto uulneret: quod posuisset piccininum gentem suā Scitonio ab oblidione cesserit. Qui apud sancti Cassiani oppidum iter faciens: graue ibidem prælium cōserauit: atque irrito epro: progrellus ad pontem Riquum per Soranensem agrum: Meranum I uisceribus mariniuæ regionis situm oppidū obfedit. Sed Meranenses ueriti atrociorē pugnam: quā primum se dederunt. Hos benigne tractauit piccininus: ut ea ratione: possimū finitima castella ad parendum sibi facilius alliceret. Tum Mantianum quod tercio abest fere miliario: admodum exororum: & cōmisso prælium suam ditionem redegit: quod & præter hostis arbitrium: in sperato a tumultuantibus militibus in prædam uersum est: ac paulo post profecti animi fide accepta salutis: aciem quoque ipsam ignauis hosti tradiderunt. Cœpit piccininus & mortem Accutulum non tū militum inuadendum uirtutemq; custodisse ignauia. Hæc cum gerebatur: Gibertus Corrigentis: & Carolus Gonzagas: & Petrus Brunorus omnem Senensium egatum ac peditarū cōstanti legiones hostē proprius ad mouerunt: cōtra exerunt: Male audierunt. Sub eosdē fere dies ecclesiasticus exercitus: cum Sfortianis copis ad lacum Transimenum iunctus est. Hic aspectate imprimis prædatorum erat. Nā illic præerat Ioannes Vignitmilium Dyracii princeps: & ecclesiasticū Imperator exercitus a Pontifice Calisto constitutus. Cumq; hoc Neapoleon Vrinus: Stephanus Colonna: Duces a pprime nobiles Deiphebus: atque Ascanius impigri iuuenes Euerli filii: alique præterea coplures & numero: & uirtute potentes. Quid Sfortiana auxilia: nōne & ipsa iū clarissimorum Ducum fortitudine: tum militum robore: ac uirtute pollebant? Hinc Robertus ex sancto Suerino Francisca Sfortis fororis filius: Gaspar ex Vicomercato oriundus: Georgius Danon. Illinc strenuus Corradus Folianensis Francisca Sfortie frater. Sfortia secundus Attædolos: Christophorus Torrellus: Angely delecti iuri: & bellicarum rege laude præstantes. Ac pro Pontifice copias oēs ducebat Iacobus Archiepiscopus Ragulinus: qui omnes cupidi debellandi communis hostis: per ecclesiæ fines exercitus Castrum oppidum uersus tradaxerunt: & ad Turres Seralem: quā appellat: castramentum funi. Tum Iacobus Piccininus miit ad Ioannem Vignitmilium: qui ostēderet ammirari se eius ifecationē cum hostis ecclesiæ non uenisset. Atque hæc quidem calide præcauit: Sed re uera speculariorem misit: quā ecclesiastica: & Sfortiana castra exploraret: quod mox ipse quoque exitus cōprobatur. Nā simul atque ad piccininum remeant nuncios: resuluq; & inermes illos esse: & facile incautos posse opprimi: repente cū suis omnibus armato: atque instructo agmine: quasi uno momento fortunam suam periclitantur: sub insperam inuasi primum Sfortiana tentoria: deinde etiam ecclesiastica: adortus est castra. Mirabile dictu: agitata ex uicinis nemoribus: ac trepidans cum subito comparuisset: primum Sfortianos duces ad arma rapienda concitauit. Tres amplius horas pugnatum est: & atrox commissum prælium: cōfistitque utriusq; grauius. Ac primum indanare cepit ecclesiastica: & Sfortiana adiescitur ut iam fama Braccianæ uictoria: peragaretur. At resumptis postmodum uiribus: & ipsius astantibus Roberto: & Corrado militum inalefere uirtute: tandem fugatus: fufusus est Piccinini exercitus trans Lentā fluuiū: quod ab ipso ceforum cruore nō destituit: ac maior tamē fuit Braccianorum strages. Nox præliū directum: quæ ni-

si acriter præliantē oppreſſiſſet: atq̃ tum prius de Braccianis erat. Qui igitur ſpe ſua frūſtratus eſſet: cū ſuis Mancianū de Piccinino recepit: q̃ ex timēſcentes magis inſequentes duces: poſtmodū coactas ſuorum copias quo abeſſet: longius: nihil cōſaratus: tradidit in Craſſis: & ſchia eiſperſia: & circū eam regionē: cū omni exercitu uoluerat: tandē ad Caſtrū Leonis proſugit: reſq̃ oſum egenus: ac ſumma alimētorū penuria preſſus. Sub ecclēſiaſtica: & Sfortiani duces iuxta Montē piſcalē iunccati: & Colſinam cum Senenſium copiis iuncti: adactis iam legionibus: ac ſuppētre omnifariā cōmeatu deſederat. Interea Senenſes repetentes ſecū eius belli p̃nordiaz: atq̃ inde coaleſcere poſſe cogitantes: unde: & ſumpſiſſet ininiū: de creuerunt malorū occurrere conſpirationis: quā diu publicis cōſiliis obſuſſet. Vt igitur factioſi a tantarū rerū iminiſtratione facerent: & reuocare conſilio a ſapiētibz reſciſcitandis: ut aliq̃ ſimetrica crenerent: inſtruerunt: cum primum ut ſolis q̃ndecim uiris belli negotiū ab ſolūta poteſtate traderetur: ac ſeorūm in Papali aula de bellicis amminiſtrationibus conuenirent. His quoque perſcribēdis literis: penetrabile aliud a magno Magiſtrato dicum eſt. Commentarij quoque alij uetere ſigno obſignare literas cepērunt. Id erat Lupa lactentes Remus: ac Romulus: hibernellē ēē alio utebant. Suis conſiliis conſcribendis. Ac delecti exinde ūiri ſunt prudentia: cōſilio: & integritate probantiſſimi. Hinc ſalutis pendit Senenſis reip. hinc re: ita cōſultationes fluxerūt. Hinc aranea reip. multitudinis laetare. Hinc multipliciū bonorum iacta ſunt ſemina: ſenſimq̃ rerū uiciſſitudo facta ēē & parta ſuo mo: tēpore reip. ſalutis. Quod unū t̃m habendū eſt: ut id ſilire in hac rerum illud dignū prius q̃ uideris: exiſtimare debeas: phoc fere tēpus Flēnniūq̃ ad ſeruandū Senenſiū libertatē optime aſſe: cū uiderent: obſecra Pōnſicis Caſtili poſtulanſ: miſerūt Simonetū militē Ducē cū. d. e. circiter militibz egratū: q̃ & igitur Piccinino opponeret. Recuperat Senēſes Metanū: exinde Manianūq̃ occupat: antea Piccininus: ita: re quoq̃ Maniani pacto poſt recepta Dux Mediolanenſis: iū ingenreſ iam miſiſſet exercitū: per ſepe & literas: & Oratoribus aliam inſuper manū pollicebatur: ſi forte eo pacto hoſtis facilius expugnari poſſet. Miſit & uim magnam pecuniarū Sfortiani militibus embudam: aut liq̃ eam Franciſcus Capra ut ſpectatū dignus: qui primū Senenſis Ducis nomine ut animo ſolo proſequerentur: deinde in caſtra profeſtus: & pecuniā grādem perſoluit: & duces belli acerrime ad uictōriam inſtāmauit. Illud Mediolanenſis Ducis animū uel poſſimū indicauit: ut & uenire ipſet: & corā bellum conſicere paratus eſſet: atq̃ uirid quod totiens uerbis detuliſſet: re ipſa præſtaret. Iam Parmā contenderat: uictoria petentis: ſi uel Senenſes: uel Caſtilis pōnſex ammiſſet. Adicit & illud quoq̃ ingentis charitatis documentum: quod cum ſecum agente Piccinino: ut permittere: ut bellum cōtra Senenſes gerere ac recipere ipſe quaſcūq̃ Dux leges: ac ſex dera conſtituiſſet: ſupplex q̃ ſuis oibz iuſſibus temperaret. Repudiatur conditionē Mediolanenſis principis: quā Senenſis libertas: eadem ſpectaret: polluere fidei ſinceritatē uidebatur. Idq̃ ipſum ad offendendū firmiſſimū animi ſui propoſitum: conſeſſum & Caſtilo poſticiſ: & Senenſibus patefecit. Tum ſummis poſnſex aſſiduis id exhortationibus: tum etiam iuſſibus ad inſtandū: ac ſuperandū hoſtē incoēdebat belli duces. Senenſes ut conſtanter perſequerentur: & urgendo hoſti incumbere: ceteris epiſcopis: nec minus frequentibus nunciis compellebat: ad ſeclandū Piccininiſ: & ad liberandū Senenſem ciuitatem: quē ſecus in ſtāmaris q̃ ſi cum impio Maſmeto: quo nihil audiret acerbius bellum gereretur. Quā quidē ad rem Claſſici epiſcopi: & Senenſis legari ſtudio: & conſiliū plurimum ualuit: cum perſuaſiſſet Pōnſicis: niſi Piccinino obſiſteret: maximum Romā ecclēſiā ab illius inſidiis periculū imineret. Salimbenes quoq̃ Petronius ab Alphonſo Rege paulo poſt rediens: renūciatū execrari illum uehementer Piccinini in iuſtum ſadus. Ad id comprimendū optime affectū eſſe: eo miſſurū ſe in Heretū: ad eam rem oratorem: q̃ pro uiribus inter Senēſes: & Piccininum cōcordiam cōcliarer. Ille re diebus celebratū Senenſes approbanonem Vincēti Valentinī: predicatori ordinis: quem aſcribendū catalogo ſanctorū ſtatuit ecclēſia Caſtilo auctore. it̃. kl̃. quinquies anni huius. Tres namq̃ noſtra ætate ad hunc uſq̃ diem probati ſunt: n̄m̄ſi Nicolāſ Tolenūates ſancti Auguſtini heremiti probatū Eugenius. iiii. alterū Bernardinū Senenſem Nicolaus. y. tertium: quē modo memorauimus Vincēntium Caſtilis iiii. Scetere bellicæ aliquandū res utrinq̃ ambiguit. Agebatur aut̃ a tanto exercitu ſegnoſius: præſertim cū fame Piccininus cōſiceret: & deſerit illius exercitus facillime a tantis legionibus poſuiſſet. Braccianī locorū anguſtus: & rerum oſum difficultate premebant. Potus erat in ſalubris aqua: obus glādes & agreſſia poma. Accedebat flagrantior æſtus: reſq̃ inſolentia: & immines a peſtilentibus uicinis periculum. Rerum oſum egeſtate laborantē Piccininū ex opir Ioannes Lyra Senenſibus inſenſior intra Caſtrū Leonis alimētis: pabulo: atq̃ oſaſia obſonio recreauit: & ex ipſa oppidi arce de prompta telas & bellicæ arma ſubmiſtrauit: ut liceret Piccinino in Senenſium fines excurrere. Quod qd̃ eſſet: ſe pius loco ipſo iunior: & per opportuno ad bellū inferendū fr̄ſus: & quaſi conuenientibus noſtris: pre diſ nōn unūq̃ ad egreſſu paucos nonnullos duxit: q̃ intra Caſtrū Leonis aſſeruantur. Que oia queſti ſont Senenſes: frequentius graues cum Alphonſo Rege: cuius ſocii: atq̃ amici eſſent: inuenias expoſtulant. Per hoſce dies Matheus Capuanus apud Piccininū primatus: dum incautus peruaga ſa militibus noſtris capi. atq̃ in ecclēſiæ caſtra deducit. S̄ inſeſſerit p̄ ſecto cū Senēſibus agebatur. Nanes oſuſſet cōmeatu ad uehebant: & ad alendū hoſtē. Iuabatur illū Ioannes Lyra cūctis ſauoribus. Non nulli: q̃ p̄ Senēſibus militabant: ſurſepta alimēta: eadē ad Piccininū deſerri curabant: illius potius mi

fericordia ducti; q̄ uel fidei studio uel laudis amore. A nimaduerebant Senenses cum talia effent: mī-
 rum opa nullo pacto hostem debellari posse: occludi quonidie magis cōparandā uictoriā aditū. Intel-
 ligebat his malis caput eē quoddā ingratis: quos nullū offici genus: nulla liberalitas: nō delati ho-
 nores: nō malorū bñfidiū: cumulus a maligno animi p̄pōitio abuecantisset. Incum igit̄ de illis uin-
 dicādis cōsiliū: si mō sine fediōe fieri possit. Verebant̄ militū tumultus. Res piculo parebat. S. bñ
 agentibus: ac recto consilio rep̄. gerentibus: diuinū nūmē nullo tēpore deficit. Per hos dies qdā q̄ Se-
 nensem populū ignauū pararet: & crebris maledictis cōuiceretur: Senā uenit petitus grādēm sibi
 martiri pecuniā opinatus nihil sibi pro sua auctoritate ac potentia offere posse. Persigēdis amici
 multis uerbis: & rationibus tam p̄fectionē dissuadebant: ut pote q̄ illius mentem ac nefarias cogita-
 tiones aduersus Senēsem populū cognouissent. Nusq̄ suis minus obsecutus est: nunq̄ infestiorē for-
 tunam expertus. At q̄s instū effugiat piculum: nisi malis rationibus finē faciat? Non sine piculo lē-
 dunt singuli hoīes. At prouocare ciuitatē: & hominū uiolare cōilia: ut summā improbitas ita etiā
 extremā dementia est. Cōp̄ressus est multorū improborū furor: seruata Senēsis populi libertas: quā
 ab extremo periculo propissime aberat. Ea ipse instructus oīa ubiq̄ p̄stidioso ueritatis p̄spicuum:
 ac luce clarius phibeo testimonid. Nam eo redacta res erat: ut aut malos tolli: aut perire rēp̄. necesse
 foret. Tū p̄fecto recrudescēte eius patris uulnere libertas restoruit: & sublaio e medio malorū fontes
 reuocauit Senēsis populi Maiestas. Hæc cum apud Calistū Pontificem perebuit: & recte facta lauda-
 uit: & stardū literarū testimonio reatus imūnes auctores operis cōstituit. Post uero q̄s nefanda illoq̄
 conitatorū faciōra consociorū scribarū Indicio ac testimonio indices cōprobassent: reiectis suis
 ipsorum litteris: p̄piciis cōiurationis allatis documētis: publice tabulę cōsiliūta sunt in cōnitiis cō-
 iuratores Romā ecclesię hostes: uiolatores pacis: & fidei. Hæ adiunctis rep̄. litteris: primū ad Calistū
 Pontificē: & ad Augustū Federicū tum ad oēs totius Italia ciuitates ac principes dimissa sunt: ut & il-
 lorū scelus innotesceret: & Senēsis ciuitatis ægrotū illustraret. Pleriq̄ oēs laudarunt Senensium magnū
 dñm: honestatq̄ uiliter facta cōprobauer. Vnus Iacobus Piccininus acerbe posuit eē eorū con-
 iuratorū inieritū: ac uehementer ingemuit. Senenses autē lis peractis accuratissimā dederunt operā ut
 Bartholomeus Norariensis Episcopus: q̄ pridē a pontifice constitutus ecclesiasticis: & fortassis cas-
 tris p̄p̄erat: & Iacobus Guidicius: q̄ cum Imperio ibidem eē superbos milites continerēt ad id nauā-
 dum exhortationes adhibita: pacta condicio: persoluta pecunia: eira ut sine tumultu res oīstransige-
 reret: & milites in ecclesiasticis: & Senensibus castris militare pertererint. Per hos ferme dies uenit ad
 Alphonso Rege Matheus Malferinus: q̄ priusq̄ Piccininū conteneret: Bonconuentio posituauit p̄
 suas litteras dari quēpiā sibi ex. xv. uiris: q̄ cū de Senēsi negotio nōnulla colloqueret: Senēsi ciuitati
 p̄futura. Ludouicus Petronius Eques: & tū alter ex tribus populi & Leonardus benedictus desti-
 nati sūt his Matheo mādata regis cōfere. Hi Senā repetunt: ille ad Piccininū iter p̄sequē comitibus
 q̄ & illius securo inieritū & hononibus deferendis inuēderet. Piccininū igit̄ allocutus monerit: ut in isto
 bello desistat: cōstituatq̄ p̄ uim occupasset: desinat molestiā inferre Senēsi: secus si fecerit: p̄dicet Rē
 grā illi potentia expiari. Ille quāsi Matheo assensus pollicet. nullū in se morā eē futurū: q̄n regis ius-
 sa libenter arripiat. Venit igit̄ q̄ primū Matheus Senā: regis cōsiliū ac uolūtatē exponit pacē se darū
 rū honēstā p̄fite. Agitur magna a Senensibus regl gratia: iussu pacis cōditiones probant. Aderant
 & a Sūmo pontifice: & a Mediolanēsi dūce legatū: his cōmuni cōsultatiōe. xv. uiri decernūt: ut si eā
 prouincias Malferinus suscipere ueli: referat se ad Piccininū: & ut res ex sententia cōponat: assensu
 eius reposcat Sūmū Pontificē: & Senēsem populū affectos ita oēs: ut aut iussu: & cōcordia nō discē-
 dāt. Suscepit ille causas nō inuitus: & ad Piccininū p̄perauit. Erat oīus opinio: ut si q̄no: & bono fe-
 ces: oīa pacarent. Recuperant iterea una cum oppido Senēses Schion: & R. Et uolat Malferinus as-
 fatus hostē q̄ primū sēu nō eadē qua prius mente illū se iucuisse referit: subortā rē: eē: q̄ oīa p̄urbet.
 Proinde opus eē ad aḡ hauriendū: ut ad foute cōfugiat: auctore pacis regē eē: pacē si cupiant Senen-
 ses inde petendā. Id respōsum fuit oībus magnē admirationis: sed superioribus oblati palam aduerfa-
 res. Res deterior exinde facta ē: resistimāibus plerisq̄ haud temere Piccininū neglexisse pacē. Malferi-
 nus alio cōcessit. Iniectus ē senēsi bus serupulus maior: q̄ cū liberatos fe magnis piculis Sūmū Pontifi-
 cis opā & uirtute p̄piciet: ne ingratiūdinis crimē subirent: firmo cōstantiq̄ p̄posito inlicitum ex-
 tremū q̄libet labē p̄peti: q̄ a pontificis uoluntate decedere: uel bellū p̄sequē pillos sententia: uel pacē ac-
 cipe paratū. Itaq̄ clam illi nihil oīo gerebat. Sepe ad eū missi oratores: Iuncq̄ & eius cōsiliū querēt
 & q̄ agebat: uel ordine oīa nunciaret. Bindus iuris cōfusus raro ab eius latere discedebat: familiarisq̄
 & crebros cū illo sermones cōferebat: mō a Pontifice: mō a senēsi bus iter repetēs. Exa rdecebat mira
 qdā senēsi I populi pontificē maximū charitas: atq̄ obsequiā. Et pridē idus octobris obi ipius noīs
 reuerentiā cū Calisti Martyris natale celebraret: festū euz diē Senēses egredit. Cūq̄ iteris quodāmodo
 cessaret ab armis: qdā pedirū p̄fectus: q̄ Vrbello tūcō p̄positus eē: quo nullus ē terra mariq̄ locor
 opportunior: nec ubertate: & copia rerū feracior: oppidū ip̄s hosti p̄ p̄ditiōe tradidit: accita hostiū
 eremi: p̄ noctis tenebras: & admissio magno irra opidū pedirāt: hūdo oppugnātā arcē: & i hostis
 p̄tēstā rediegit. Id a uix senēsi curā: quo sefellissū p̄ditiū cōiuratiō. Tūlit eā rē Calistū Pontifex
 egre i p̄tinis: ac Mediolanēsis p̄iceps: uterq̄ intelligēs: Vrbelli occupatiōe: uictoriā lōge difficilior

sem fieri. Cumq; hostis cum plenisq; suis soluen a Castro Leonis Vrbelis traiecit: traductus est Pontifici: exercitus cū Sforzianis ac Senēsis copiis occupatū oppidū propius: ne paucior hosti libere non inuadēdi Senensis agri licentia. Sed ne rum quidē cohererebat hoīs. Cerebant se cū illo oppositae Legionis amice potius q̃ pugna dēt. Salutabāt sese utinq; familiaris: & alendi hostis grana: paucis sale cōmētabat: quod nisi inde Piccinino cōmētas soppēssēndēlet: hostem cū omni exercitu necesse erat. Nihilominus ex poenina Parmouili iubente Pontifice: incredibilis tū quādā frumentū adducebat: quae subleuaret militiū castris: quae uel totū hyemē ne fame premeret incoemptione faceret: ea ex ecclesijs agro alimēta perceperint. Quasi poeninam cellā patrimonij Pontificis Calistū etiam Senēsis agri arcolis parere uoluit. Quāq; iniū: capiendis cōmētabus Oldroandinus penitiamēntis hosti faniat: atq; i suis larebris p̃sape excepit: q̃ alimētorum uetoribus infidiatent. Quod si parē Calisti pontificis & Mediolanēsis p̃ncipis benignitatē: militū uirtus respondisset: facile cessisset Piccininus uictoribus. Significatur Senēsis sponsalia: atq; affinitas: quae inter Alphonsū regem & Franciscū Sforziam Mediolanēsiū Ducem conciliata est. Desponsa nūq; est Hypolyta Francisci filia Alphonsi principi Capuē & Ferdinandū Ducis Calabriae filio. Sed & Elionora ipsius Ferdinādi filia nup̃t Sforziae Mariae Francisci Sforziae. Inter haec Aeneas Senēsis Praefolusq; nūp̃ miserat Cēsar Federicus Romanus: atq; inde Senam paulo ante uenisset: Senensis reipublice horratu: ad Calistū pontificem p̃fatus fuit: q̃i cōsilio & gratia ualere parabat: efficeret: uel belli molestia honestior: quādā ratio ne tolleret: perere: etiam Alphōsum regem: si Calistū illius quocūq; opam atq; auctoritatē adhiberi uolūisset. Quāq; Regis amicitia tam habere: ut & Iacobus Guddius: cum Romā ad Pontificē p̃fatus fuit: q̃ deinde cū Rege: si forte Aeneas Praefolus Romae mansisset: mortū omnē trāquillaret: & ad res Hetrūcas componēdas: annuente Calisto Rege: ipsū exhoraret. Conuenere p̃idem ferme iēpus a Mediolanēsi Duce: atq; a Florentinīs Legati Romā: mox Neapolim petiturū: enīse orarēt: ut ex uiguerēt Hetrūci belli inōdia. Hic Nicodemus magna uir laude ac splēdore: nūq; Ducis Legatus erat: ad comparandū Senensibus: p̃a: et iudicē: q̃ eorū salutē: dū parēt Principi iussibus: certe plenum cōsiliū: et tamq; rem cōficiendam: cum apud Senēsis ipsos: cum apud Louisicū diligētē opam adhibere: cupiens Senēsiū salutē: oco dignitatē q̃ maxime cōsulere. Iam hostis Castrū Leonis prioris de seruata: atq; intra Vrbelis se p̃ae praeuocēbat. Nō longe nostrorū cepit castra mētabat. Torpēbat hinc milites desidia: quādiā: ac remissis hostē urgebat. Ille quasi dare & grassandi & puagandi facultas: exercebat: nōnūq; i cōmōdia a castris locuta uti Praram oppidulū p̃iustias inuadēdas: diripue: rineq; tū cōsēnto a diripientibus relictuū est. Ar nō multo post Colūmā suā q̃ defensionē multitudine: ac acriter cōmissio proelio: hostis fuz dirionis fecit: in pulso uertit: & arctius i oppidanos spūi: nec Virginitibus peperci. Qui uero Vrbelis milites occupātes sacra & tēpla p̃fana: cōstitit: uisitat adiecerunt impietate: scitatis: quādiā cū exterius ac Barbaris nationibus bella gēterent. Vomit rex Alphonsus ad debellādos imanes Turchos: q̃ Christianissimū Principē decreti Regni uires & opam oēm cōferre. Interim de obsequiō Vrbelis: p̃serim iubēte Pontifice: iter belli Duces uertebat. Alius aliud dū senat: & a nostris militibus inuaf hostis: potius q̃ p̃mī: magna hyemis pars efflavit. Qui autē ad Venetos p̃ auxillis postulādis accessisset Orationis: optimū indyū Impii animū: reuoluit: reliquos q̃ necessarij erāt: belli fauores nō exorauit. Hec cū in hūc modū se haberet: rediit Ioānes Bichus: q̃ lōgā: gūscula apud Florētiōis legatione functus erat: refert Florētiōis de pace sentētiā: quē si forte nō cōficeret: ad Senēsiū statū defendēddū: atq; expugnandū hostē florētiōis uires: atq; auxilij nō deesse. Tum Senēsi: q̃ magno studio Italici fcedis & pacē seruati cupiebāt: & uiolata nequiter a Piccinino pacis iura nō sine decemito expi essent: ne adueniēte Vere: fieret oīa deteriora: Orationes de legro ad sūmū Pontificē decernit: mittit: q̃ iniū Februarii mētis Galganū Burgesū Iurissolū: & Leonardū Bāuolēt: q̃ iubēte Pontifice: una cū Aenea Senēsi p̃fule: & oibus Italici cōfederationis Legatis p̃ rebus cōsiliādis Alphōsi regē adēte. Hi Calistū allocuti: habita mox iter oēs Orationes cōsolationes: facile p̃fuerūt: ut se Neapolim ad Alphōsi cōferret: & de hetrusca pace cū illo ageret: cōsultatū: nehemētis Piccinini iniurias: remitteret: si illius iocro inuiste faueret. Qui & circa extrēmū illius p̃fecti sūt: reuertit Pontificis mādare. S; imino klā: Marti cū Augustino Burgesis eques magnus & liberatū & pacis defensor. Ii. Princeps p̃p̃i cū eēti sua diligētia atq; opa facillorū isolētā cōpessit. Post haec uero reuertit Christophorus Gabrielus: q̃ sua uirtute atq; opa in Senēsi reip. amorē & p̃p̃dū quiddā charitatis Mediolanēsiū Ducem tradidisset: q̃ppe uenacula quēdam Senēsis cū eo principatū necessitudo existerat. Nihil tā chag: nihil tā adeo antiquū ē Principi eē uidebat: suo ipsius Ducis frequē testimonio: & regē cōiētura: q̃ p̃desse Senēsi: uenire: atq; applicare eius reip. decus. Venit igit i Senatū Christophorus: q̃ principē ipm multorū fuerat allocutus: & crebro noē illius haufe: cognouerat: ita ipsis de reb; p̃ suggesto accurate & cōposse Christophorus locutus ē: tū Ducis uerbis plurimū ad pacē cohōta: tū ad bonorū oīs seminariū: deterret a bello: q̃si ab unico dādis: atq; exidii fomite: p̃feret militū morē: quos nō sine re: iactura: belli rēporibus necesse ēst: ipsius allato exēplo: q̃ quāq; oēm in rebus bellicis priorē consumplisset: atq; nūq; tū satis mālū fecisset: militum dura iugētia: subinde cōnduere: siquis cauē: ut in eorū manus incidere: iustissimū esse uiam pacis: si uice cū dignitate Senensis reipublice conciliari possent: ratum se pacem praestare eum

cis rebus crebris cū Calisto pontifice & cū Alphōso rege egisse litteris atq; Oratoribus: ita ea honestis conditionibus luengeretur: deferre rursum & Oratorum internentium & operam omnem ad eam rem ipsam ex sententia conueniendam: modo Senesium militum proscriberetur & nominari. Quod si quo etiam belli tempora prosequantur: longe inferiora existisse: quia hactenus pro Senesibus offerretur multo maiora illis polliceretur: ut liberos & precipuos sui gloriæ pro Seneti statu hostibus oppositus esset. Atq; hæc quidē a Mediolanēsi Duce bene i Senatori Christophoro retulit: per qui pene rem pestem & anni sexti & quinquagesimi initium institoro ac insu Calisti pontificis: tunc quidam religionis doctrinæ probantissimi ac fidei studio flagrantēs Christianos populos & catholicas nationes aduersus immanem Turchorum Tyrannum Matremum assidue condonibus inflammabant. Seneses fortius est Ioannes genere Neapolitanus ordine prædicatorum sapientissima exhortatione Senesium populum ad tutum facili & sua sponte diuini cultus admodum studiosis ad summæ deuotionis ardorem incensus est. Freq̃uentia quadam & miræ cūm multitudine ad illam conueeniebant: modo apud maiores basilicam: modo ante publicas aedes in consensu Magistratum concionantem. Tum ruidi ieiunium indictum est: quedam freta piacula: solennia sacrificia & supplicationes adhibita: sed quales antea nunquam. Signū purpureum & crucis imaginem sequebantur primum: qui amici sacco & nudari pedes scapulas poenitendo flagellarent: qui omnes uelari capita: blini incederent: quorum varias cohortes diuersa pro ritu sacrorum imaginum distinguētes signa deinde procedebat ne dealbatorum agmina. Hæc erant milia infanum & puerorum incorruptarum mulierum ac uirginum. Omnis par ornatus & candida uestis. Capita obuoluta flammæ & redimita oluta fronde: rami paciferi in manibus: omnium una uox cantūs & lachrymis pacem & tēniam comprecabantur: numerus admirabilis erat utriusq; sexus Virginum: ordo longe admirabilior. Tum accedebant religiosorum & cenobitarum longissimus comitatus: patres ac sacerdotes & ciuitatis Clerus uniuersus pari congressu sanctum Virginis delubrum præcedebat: quod sub nitido papillone & serico umbraculo a signis quodam apparatu gestabatur. Tum conseq̃uebantur urbis Magistratus: pene ciuium numerolo multo: de extremo loco mulierum turba: ambientes pleræq; urbis loca sacris perfoluit & condone ad populum habita. Et mane quidem uigilo hæc agebantur: post meridiano quoque tempore magnus erat dealbatorum discursus: ac centuriam solemnem comprecatione lustrabant religiosissima quoq; fana atque augustiora templa. Ut autem pietatis cultus complere rursus Ioanne ipso rogaret: alia de integro adterium flagitiosos leges condita sunt: de sacrolegio & nefando stupro cautum asperit. Quibus omnibus iam peractis: alio Ioannes iter contendit. Interea nihil i castis cōmemoratione dignis gerebatur. De exercitu: deq; Piccinino hoste nihil afferrebat: non ut: ut nūq; agebatur segnitia. A tūuente Calisto Pontifice afferendibus qui italicum focidus rueretur: eunt Legati Seneses Neapolim: cumq; his & qui pro Florentinis tam Romæ debebat. Hos subsequitur Ioannes Solerius summi Pontificis Orator. Adeunt hi Regem. Seneses imprimis congliscant: si bilis animi: amici de Pontificis in Regem uoluntate colloquantur: suadet Heronix pacem: sublatu simulatate: quæ esse inter Pontificem & Regem ferebatur. Alphonsus ostendit italicæ se stitiosum quietis: ad res componendas remitti ad Calistum Ioanhem Solerium: Leonardum Beneuolentum: & Florentinū cū his Oratores: quibus Calistū Pontificem allocutus: ita subito inter illum & Regem extitit: charitas: ut remissis Ioanne Solerio ac Leonardo Beneuolentis: Neapolim oia quæ de pace futura essent in Alphōsum benigne Calistus reiecerit. Plumbini Senesis Oratoris ad id Romæ ualuit auctoritas: nec minus apud Regē oēs: quæ tūm p Senesibus ad Regem Legati erāt. Omnis maxime Præsul Aeneas auctoritate & gratia ceteros antecellēs. Hic imprimis Regis animus compellit: ut pro pace cōponēda diligētis cōtenderet. Nam qui pbitate cōsilio eloquentia Reges complures Transalpinas p multas ciuitates atq; exterarum nationes ad cōcordiā saepe flexisset: quæ salutates & præclaras admodum p catholicæ fidei firmitate gessisset. Quo uno auctore ad maxima quæq; obetundat & ad tuendū Romanū imperiū Cæsar Federicus uterē. Alphōso Regi darissimū Aeneas apertissime charus erat. Huius cōsilio facile Rex magnus affectione salubriter auscultabat uolūntas. Cū igit crebri Alphōso de rebus italicæ atq; Heronici perturbationibus: cū Senesium Legatis sermones exuissent: ad pacis cōcordiam firmandā animū Rex contulit: cupiens iam italicos mortis sedare: depellere Piccininū ab iniuriarū cōsulere Senesibus: quorum magnipederet amicitiam atq; societatem. Omnibus igitur accuratis cōsultatissimè percussit pacis fœdera Alphōsus: ut occupata omnia a Piccinino: Senesibus restituerentur: Actuali araq; Piccinino Oldroandus pellanēsis dono accepisset: succiperet Calistus pōntifex mox reddēda Senesibus: relinqueret Piccininus Heronici & se i Regnū cōferat: recipiat ad tuendū exercitū quingenta aureum milia ab italicis fœderis Principibus. Ex his sua sponte Alphōsus firmandæ pacis studio. x. m. pollicitus est: reliqua i arbitrium Calisti pōntificis pmisit. Hæc igitur oia ab Alphōso rege Oratore Pōntificis & Senesibus Legatis constituta: iussus a Rege probantur: accepti Piccininus Rex aut cōpositis rebus: ualde letatus ē: qd & italicæ tranquillitas sibi cordi ēē & liberorū portu soluendū uoti: atq; insequendi terrenti Maumeni oblata facultas uideretur. Neapolis tota planis: habita de pacis laudibus oratio est: Luxerunt omnia magnis ignibus: solemnes eazæ supplicationes: ludicra certamina facta sunt: maximo Regis nitore: purpuratorum & po-

populi letitia. Legatos uero omnes: qui ad se uenerant: ac præcipue Senefes: & quotidianis sumptibus: & qualis Regem munificentissimum docet: excepit Alphonsus Magnificencia. Atque illud benigne adiecit: nihil sibi parvo Neapolitano regno: noua cõfirmatione pacis: omnino contigisse iucundus. Deinde Calistus Pontifex: qui Senesium & Hetruriae tranquillitatem cunctis uiribus intendisset: & sua pudentia atque opa pacem pepenisset: facta ab Alphonsi rege omnia comprobauit: & letatus: eorum concordia: nõ modo ipse summam uoluptatem cepit: sed etiam partium: & populi Romani festiuitatem adiecit. Debere ecclesiam Piccinino. xx. M. aureum decreuit: eodem in Senefes reipublicam reiecit. xl. ad eam rem dicti sunt dies. Senefes autem gaudiis diuturnis malis & bellorum molestiis fuisse tantum fuisse constitit: ubi eam in insidiantium consiliis: tam prædaram suae reipublicae libertatē: quam antea texanda: faciendaque: multosq; libidini propolita uidebat: agentes Calisto gratiam: qui rerum omnium auctor existerat: rata habuerunt omnia: quae inde uis pacis foederibus a Rege coacta erat. De perfoluenda pecunia Pontificis uoluntati parent. Extulerunt oēs Calisti nomē Alphonsi regis opere rā comprobata: laudauere oēs misericordiam Mediolanensis Ducis beneficentiam. Horum namque Principum præcipua uirtus: ad conciliandū pacis bonū: in ore eius uerfabat: gaudio & magno populi plausu & ciuitatis summa letitia: rem ipsam Senefes Alphonsum regem imitari: uno omnium bonorum consensu pfectum fuit. Perfoluta immortalis Principi gratie: supplicationes adhibuit. Cui statuerit: cuius sapientie aeterni cõditoris: & gloriosissimae Virginis uidentia: salutē eius ciuitatis fuisse feruatam. Per hoc tempus admirabilis Cometa fulgebat: quae stella ascendens cum Tauri signo sub polo Arctico aliqua ex parte declinabat in Solis ortum. Iubar aspergebat inter Australem atque Orientalem plagam: acceolum cū Geminis distinguebat. Hec cura plerūque aut magnis cladis: aut ruertenda rerum peragenda sit: plurimum petere fecit aspectum animos: praefertim uero cum aliae porro subsecute annuinae: ac uariae p complures menses in oculo micantes magnū atque insolens aliquid portendere existimarent. Instabant iam Quirines: & Chnosophorus Gabrielus iterum populi Principes Magistratum ingreditur. Huius administratione frater uitae spem magnā cepit renouanda: ueteris disciplinae: atque illustranda reipublicae dignitatis. Atque oportune illius uiri sortem ad obtemdum id munus operantibus plerisque: & precantibus obtulit: quē scirent consilio & singulari uigere animi magnitudine. Hic omēs maxime idoneum arbitrabatur ad ciuitatis statum: pacemque firmadam. Is primū p uertere ciuitatis more delegit collegiis suffragantibus nouem uiros cõdēdē legis ad mandam reipublicae dignitatē: seruandam: uirtutis disciplinā. Ad id delecti sunt ciues: qui recte cõsultare reipublicae existimarentur. Fuere hi Petrus Biringocius: Frãscus Aringherius: Augustinus Burgesius: Fiquies: Bartholus nostrae memoriae fere Mediceus: Princeps: Ioānes Richus: Ioānes Marnocius: Antonius Balnearius: Frãscus Lunus: Nerocinus Gregori filius. Hi de cõsulēdo ciuitati sapies continebant. Abiecit Mediolanensis Ducis copie. Magna habetur his gratia de senē reipublica optime meritis. Nicodemus a Senefibus ciuitate donatus: & cratere insuper argenteo & siphonitis quoque ciuitati posteritati eius tributum est. Iam dies quodragessimus effluerat: fuerat Piccinino pecunia pfoluta. Quæstus is frequentius Verbellum residerere cunctabatur. Prætexebat uero satis probabiles causas. Senefes admirabantur. Piccininus autem ne in omnibus ageret pertinacius: Columnam reddit in Senesium potestatem. At rex Alphonsus cupidus seruandae pacis: ac foederis: imperat Piccinino: ut resisteret Verbellum Senensibus: se in Regnum transferat: quo tempore & Olderoandus ab Alphonsi rege iussus: Aetuli arcem tradidit in Calisti pontificis manū. Rex Alphonsus p hoc tempus gratiora interminatus Piccinino imperat: ut pacis conditiones seruaret: & resisteret Verbellum Senensibus: atque cum omni exercitu in regnū proficisceretur: missis etiam ad id timentibus: & quam cõfingeret ulterius cunctationis suae causam: qui metuens Regis indignationem: illius tandem iussibus paruicet: & in Senesium potestatem oppidū reseruit circa medium Septembris. Principio deinde Octobris rediens ab Insulubris: Mathaeus Malferitus Alphonsi regis Orator. xxx. titulos saltauit. Abrogantur ueteres foetes: atque extirpantur omnes. Post. xxx. uiri adiecto & qui tum praesidebat Magistratum: & ad l. xxx. diuinum numero populi suffragiis una cum his uicinis relictum. Magistratum omnium ac utilitatum numerum. Ex qui aut intra urbem: aut in agro publicis negotiis praefuturi essent: suffragiis decernunt. Regnum per hoc tempus: quod aliquandiu a bellis tuum fuerat: terrae uero uallatum est: ut supra hominum. M. in Regno in Apulia: & Calabria: & in ora Brutorum peruenit: & uerbis: atque oppida corrueunt. Pluraque cum his ingenia Neapolis aedificia: ac templa terra sepius exinde mota est: & quassata antea nitentia tecta conciderunt. Paucis post diebus Aeneas Senensis Episcopus: petente maxime Augusto Federico: suadente Alphonsi rege: hortantibus Senensibus: praesbiter Cardinalis a Calisto pontifice creatus est: & Sanctae Sabinae illi delatus titulus. Hunc summis quique honoribus dignum stantebant omnes: & eam sibi dignitatem & Itali & Transalpini optabant: quippe qui nobili Piccolominorum genere ortus: summum uirtutis fastigium: & magnam doctrinā: ac sapientiae laudem affectus erat: qui non ipse modo ad Ecclesiam seruandam dignitatem atque illustrandam decus suam omnem atque aratorem consulit. Sed unus maxime plerique Christianas nationes: & magnos Principes sua uirtute: consilio: & labore: ut Ecclesiam optime tuerentur: effecit. Senefes uigilanti studio influenda ciuitati incumbunt: atque ut facilius confirmet Reipublicae

statum: qui pridē .xxx. viros creauerant. Deinde ad deferenda suffragia una cum magne Magistratu et .xxx. viris. x. adiecerant cines. Rursum quinq; & lxx. adiungunt: ut essent omnes. c. xxiij. quibus summa pene esset Senensium rerum omnium potestas. His maioris potestatis nomē inditum est: cui accessuri essent: qui deinceps per tempora præsiderent. Per hoc ferme tempus Picininus cum apud Bruntios cum suo foret exercitu: conatus est paucis militum turribus Aesculum in piceno agro occupare. R. estinē Casti Romani pontificis summa providētia: qui inuasent corpore litro discesse. Instabat salutare ab Angelo Virginis præclarum solemne: cum incarnati uerbi salutare cōmemoratu mysterium celebraretur: per quem eam laetissimam diem cum apud sacram Virginis adem timore sacrum reliquiarum educuntur spectacula Senensii populo: qui frequentissimus aderat Calisti pontificis magnæ indulgentiæ largitas nunciata est: ut cōstitis temporibus reuelaretur uetustum & sacrosanctum Virginis signū: quod in maioris basilicæ angusto sacello conditur: & canendum choro: & omnibus Musici organi modulis personantibus: gloriose Virginis adoretur: imago magniq; omnes qui pie adessent: quorū uicibus expiationem & delictorum uenias assequerentur: id mihi publice delatum est: atq; exinde magna exaruit id delubrum populi denotio: cū anni septimi & quinquagesimi initium uerteretur: & uigili cura Senenses ad firmandum reipublicæ statum intenti essent.

¶ Explicunt Fragmenta Tereti Libri & ultimi Senensium historiarum.

¶ Nobilis Historici Augustini Dathi Senensis gestarum tertium ab Apianensibus Plumbini Dominis breuis annotatio: petente Francisco Cardinale Senensium patet literis infra scriptis.

Augustinus Dathus Francisco Cardinali Senensi. S. P. D. Sit mea prorsus inexcusabilis culpa: & idignus uenia crimen: si uel sponte uel uoluntate deliquerim. Verum noxam aut letē aut nullā necessitas facit: quæ ita potens est: ut cuncta sint illi obnoxia. Quam provinciolam dema uasisti: curauit omni studio celeriter nauare. Iam noui epistolam: sed libellum consecrā. Per kal. Nouembres: quam tristis Pientia de fratris filius lethali morbo correptus: allatus est: nunciū: nequam apparitor: cui complicarē chartas: & tas collectanea: q̄ con textam historiam credideram. Senam regrediens: misero mihi imprudens hominū perdidit: quod tam sedū pusillum erat: ad id tamen pene amissum compulsi: quod. P. Terēius perpeffus fertur: senio & quadam ueluti desperatione petimus: alias res agebam. Diu laboris perpeffum est: nec ad eam rem quam acutiorē paraueram studio: de integro animus operam te poteram referre. At contra ita pulsante animi auctoritate (sponte facebor) difficiliter atq; ægre admodum reherere: tenaui: quod a tea quidem tam diligenter q̄ libenter perfectum erat: nunc tandem non nisi laboriosissime iteratum: præsertim non sanis suppetentibus: unde hæc fuerant mutanda. Sed hoc qualecūq; est: prius copiosius: & industria maiore elaboratū: nunc ut facies breuiusq; ita & inconcinnius redintegratum accipe summe pater: cui te non tam lectore q̄ censore opus est. Rem pernoctare: fortem miserare: animū mouere meū: & ut casum perpetua delect oblitio: alia præterea impera: ut quæ forte perperā cesserunt: uetera: melioribus aggressus auspiciis: notis ualeam penitare obsequiis. Vale.

Ranascus Cardinalis Senensis Augustino Datho. S. Nulla nobiscum tibi opus est ex cōsatione doctissime Augustine: qui humanitatē tuam in aciem erga omnes: & in nos summa oblectantiam atq; charitatem iam pridem experti sumus: neq; unquā sero factum esse putamus: quod benefacti est. Non enim quisquam prudens q̄ prope: sed q̄ bene quid actum sit: solet perquirere. Cōmentarium tuum rerum Plumbinenium: quā rem tibi supiori ætate demandauimus: nuper accepimus: eloquentia: doctrina: exacta rerum peruefigatione: & uera: dilucida: distinctaq; gestorū explicatione ornatum. Satisficisti certe desiderio nostro: no strag; de te spei abundantissime: neq; est: quod morā excuses: quando ea nihil auulit in cōmodi. Vnde gratias ubi agimus peringentes pro tua in nos optima: promptaq; uoluntate. Apianenses autem nostri Imortales debent: quos tuis monumētis Imortales reddidisti. Cæteri molestia: quæ ignauis bellanti iactura afflicti sunt: nos etiam tua causa urget. Scimus. n. q̄ durum sit frustra tot lucubrationibus insudasse: & quod foeliciter semel prouenit: sæpe eadem foeliciter iterari nō potest. Non tibi tamen ita nūc uis uenit: qui omnia quasi & promptuarie cella: & tua profundissima memoria deprompisti: ita ut hic rei per ætatem insudasse uidearis. Venit igitur tui opusculi opportuno tempore: ita ut a nobis in cōditiūmo ualens susceptū sit. Bene uales: & nos amare tu facis.

Incipit Plumbinensis Historia.

RODVNT VETERES SAPIENTES : ET Scite ac firmiter asse-
nerant id quod fert natura docet ratio: magnū rerum monuit
experientia: & innumera quoque exempla declarant iisdem tum can-
lis fieri aliquid: tum etiā cōueni. Quod nō solum iis in rebus uerū esse
comperimus: quæ natura procreata sunt: uerum etiam: quæ homi-
num consilio ac ratione geruntur. Ac tam & si nihil est humanis in
rebus: quod non aliquando oriatur: & tandem aliquando etiam con-
fensu: caralia tamen alia ratione diuini perennat: ac uelut incorrup-
tior seruantur. Regna ac principatus hic se habent: ut consilio in de-
stinata: assidua meditatione: atque acris studio longo maneant ætate
& diuturnioribus lætulis pſeuerent. Sunt qui suis se uiribus meri poss-
int: plerique absque alio uis præsidio: uix satis habere firmitatis: quin pla-

ne periculo parentini sociæ ope foueantur. Ceteris nullis: nunc Plumbinus nostra uetat oratio: quæ
quæ in Hetrusca regione: sane nō incelebre oppidū ē: & ubi in optimo: duces incidit: non solum ad
Hetruriam: sed etiā ad notissimam Italiae occid: atque tranquillatē magnū cōsul adiumentū. Sui ipsi munus
& tā loci ingenio q̄ manu: & muro: terra: mariq; opportunitū: sed tamq̄ scolum in uiget: dū Senes-
studio fide: societate fretū est. Nā hi populi pacē semp cōsulerunt: & Plumbinē sem itaq; forma ope
tanti sunt: et eius firmitatē plurimū ad Senesē temp. p̄tineret: & ad eū an popolog: quē ambino
flora Rudia. Vetus itaq; & ipsa plūbinēus status iconabula argumēto sunt. In extrema t̄ ietrina
positū Plūbinū ē: ac uelut in quodā maris & cōtinēns mediuſſio. Adiacet inde Lygures & Gen-
enses: illinc florētini: hinc modico ituallo Senesēs: p̄t̄ime autē ipsi absunt. Hæc antehac impio
subiacebat: dū hys fleret. Si cū inde ad seditionē: ad discordias: mox ē ad tyrānidē uentū ē: p̄ ipsaq;
lumē extinctū est: & una cū libertate præpositis ciuitatis opes florētissimæ: corruptæ. Inciderū in ma-
nu Iohannis Agnelli res pisana: quæ secutus Petrus: cui Cambecortē erat cognomen: & ipse quoque
domina: u tam urbem occupauit: ut alioquin nobilis: sed certe triflore ingenio: ambitione maiore.
Huius temporibus daruit iacobus Apianensis: ita ab Apiano sumptu agnomine pago in Pisana ora
etiam celebri. Hic Apianensī generi: clariū dedit exordium: ac dominante Petro summa laude: & ad
eternitate floruit: non aspernatis tamen Senib; munus. Cæperunt exinde Petrus & iacobus diffide-
re: inter: q; eos gratiores ortæ inimiciæ: sunt: quæ res pisana mabeſacta: Rē embulicū: & eadem
liberta: extremam peperit: quippe Pisani in ea seditione aliis Florētiniis: aliis Mediolanensī pr̄n-
cipi adhaerentibus: qui cum Senesē fide & amicitia iungebantur. Qui cum Mediolani imperabat
sive a loco: cuius uisus clarebat: seu ob egregiam uitæ: laudem: uirtutis comes cognominatus Pisas
in diuisionem suam recepit: iacobus autem Apianensī ei: qui primus appellatus fuit: plumbinum eman-
cipatur: nam cepit summa plumbinensium concordia: atque consensū oppidum regere illustre
Apianense genus. Erat Plumbini ager: munus non proximo solum & coniguo Tyrreno maris
sed castellis etiam iunior. Bariano: Scallino: Subereto: & imprimis insula illa: quam ferri fodine plu-
rimū & feracem & celeberrimū faciunt. Hic iacobus primus Apianensī & gubernandū penia: & ser-
uanda æquitate ita se gessit: ut una omniū uoce: eo principatu dignus existimaretur. Præfuit autem
magna cum laude Plumbino annos complures: fretus Mediolanensī Ducis præsidio: sed nō minus
Senenium studio: qui & magna apud illum talebat gratia: & ad plumbini uisum iussu: causis con-
stabatur: accedente in super affirmatis necessitudine: inmuta uirgū gratia uehementius conflagra-
uit. Quod priore uoce desiderata: ex qua Vannem (ita enim pro Iohanne: prioribus deuitis literis
nōnunquam uolgens usurpat) Gerardum & uiccomitem a Mediolanensibus Ducibus tractato no-
mine: genuit: in porto alteram duxit: quam & Senensis milit patria: & licita antiqua: & clara proge-
nie: rex hac Emmanuelcem habuit filium. Mox Gerardus ex uxore Paula: quæ antiquissimū Colum-
næ genere orta est: rum sorore Martini pontificis Maximi: & ipsa liberos genuit iacobum. ii. iolani-
ensem: q̄ postmodū nupsit Camerini Regulo: p̄terea Catharinā: q̄ Raynaldū Vrsino. At uero Emma
uel iacobi primi filius: genuit iacobū. iii. Hic uero cum: q̄ nō præf. iacobū. iii. grandiorē: Gerar-
dū: p̄ minorē nati. Ex Apianensī autē genere: q̄ successione quadā: tam & si nōnunq̄ interpellata præ-
fuit: huius ordine series necesse est: iacobus primus: de quo paulo ante diximus: plūbini domini nati pri-
mus adeptus ē. Huius successit Gerardus filius: Gerardo iacobus. ii. huius Emmanuel: Emmanuel iaco-
bus. iii. nōc illi iacobus. iii. Ac tā & si uis fuit Florētini aliq̄ fauere plūbinensī principatū: ab aliis
nato ē iacobus. ii. ab eorū tutela cōsilio: atq; sua (ut pleriq; arbitrat) Martini pontificis Maximi: q̄
nō satis: tūc cesseret plūbinū: q̄ quodā pisani iuris fuerat: eorū fidei crederet: q̄ pisani occupauissent
temp. Ac p̄ id tēpus Marinus pōtē ex florētiniis bellū iulit: initio cū senesibus fideret: quoq; habebat
plane p̄spectā fidei: & sciebat plurimū iteresse: manere scolum: plūbinē: em flardū: ita una fuit: fors eorū
Senesū rep. & cōmunis i t̄ragia: totius cōditio. Nec multo post tēpore Senā uenit iacobus. ii. & ue nō
necessitudine præfandæ: & Romanorū Regis Sigismundi salutandæ gratia: q̄ cum paulo ante in læ-

liam tenuisset: Senam diuernerat. Demum tranquillatis rebus & confecta pace: nunquā a Senensium voluntate iacobus & Paula desinuerunt: sed & utriusque Florinorum concordiam & pacem coierunt. Omnia pacata videbantur: sed ut plerique omnia instabilia humana sunt: & renouum desinit: itaque communem labefacta quietem moliantur: Balanius qui pliam ex Florentino onū dū agro Angliarum: nix & gerendi belli cupidus: & nouarum studiosius rerum cum pedestribus: atque etiam nonnullis: quibus praefectus erat equestribus copiis: annis salutaribus. M. cccc. xl. circiter diem. iiii. kalen. Septem. liam a lacu Transimeno pfectus clandestino iungere ac celeri gressu p extremos Senensium fines: non longe a Gaurano: ac Massa arberitui in plumbinensem: Et nemine eiusmodi aliquo cogitante: Suu heretum intus: in cautos oppidanos oppressit: diripuit omnia: & i praedā uerit. Ea haud minus atheno otaū fuit. Oppidum praesidio Balanius munit: tenuitque menses citra septem: magna cum accolarum & uicinorum populorum formidine infestam habuit regionem: sed desinit iacobum & Paulam: qui plumbino praerant bello lacessere: maiora forsitan molituros: ni fortuna: quae bellicis rebus maxime domina: fecogitata peremisset. Plerique qui omnia diligenter perscrutarent: arbitratū sunt: haud ignarum eam rerum: tum fuisse Nicolaum picininum: magnū belli Ducem: q per eam tempestatem: numerofo fretus exercitū Angliarum Florentinorū oppidum obsidebat: unde ab eodem: sathico & Florentino milite depulsi: est: rebus improspere gestis: & fusus omnis: ac fugatus exercitus. Ferunt eam Picinini cladem agere admodū tulisse Balanum: cui plerique cōmunia forent cum Picinino cōsilia. Nec ob id tamen aucterit Subereto Balanius animum: quin potius: ita obstruente: ut eodem uxorem quoque Helenam accersient: da ram fama mulierem: a tate integram: uirtute insignes: cui ille in genti amore conflagrabat. Adhuc grassante Balatio: nec dum bello delicio: iacobus Apianensis cuius uxor ex nobilissimo Fliscoy genere pfecta: naturae ceteris munibus dara: si nō infecunda esset: quod in muliere maxime odiosum haberi consuevit: nulla relicta ple humanis rebus excesserat: & ipse quoque naturae concessit: siue (ut uulgo ferebat) lethifero poculo enectus: siue senio quodam: ac morore citu: seu quau morbi absumptus. Nec multo post rēpore cessit Subereto Balatius: auctoribus praecipue Senensibus: cum a Paula Columenfi grandior em pecunia accepisset: da nobis etiam ad id opam florentinis: & octo consulens. Praefectus adit inde Balanius in Flaminium iter conuenit. Ex eo equestres ac pedestres copias traxit. Plumbinum Paula regebat: cuius Raynaldus Vrsinus: illius gener. Erat autē p id temporis Emmanuel: quem paulo ante memorauimus: sane fama obscurior: quippe in Siculo regno cis pharium priuatus: ad Troiam uersabatur: & ducta uxore tenui admodum re familiari: & exiguo (ut ferebat) agello contentus erat. Curaret enim Paula mercede iam pridem filio ab illo in dias uiri Emmanuel longius Plumbino facerent qui primū Florentiam: mox Senam tenuit: post uero quasi profugus: cum aliquandiu peruagatus esset: tandem sese ad Sforiam contulit: darum p eam tempestatem belli ducentis: quum i regno loannae Reginae. ii. Legionibus praerat. Proximo exinde post Subereti mortē anno accito Emmanuel: rursum Balatius: a auxiliantibus Florentinist: & omnibus eorū coactis in unum copiis: quibus Petrus Ioannes patulus impator praerat: psequenribus & Nicolao Pisano: & simul iuncti omens: irruptione facta: Plumbinū repente adorti sunt: & hostili inuasere impetu: rati nihil difficile: futurū: ut & Plumbinum caperenti: & Emmāuelē haud dubie oppido pferenti. Vana tūc spes Emmāuelē lusi: quippe Plumbinenses paulo ante Balatiani in diis fatigati: & dubiis rebus multa merentes: resistentem q cedendum sanis duxerunt. Quamobrem qui rapim ad oppidum oppugnandos irruerant: & propissime Plumbini portas: copias admouerant: celeri transgressi: in Pisaniū regressi sunt. Cœpit alia cogitare Emmāuel: & noui impos: primum se in Cisalpinam Galliam: ad gratulandum Francisci Sforzie: cuius ope ac uetere amicitia maxime fretus erat: inde ad priuatos lares Troianos reuoluit. At Balatius: se in agrum Miniatensem recepit cum suorum manu: quum uniuersam corpit: quam & nouo milite augebat indies. Sequebantur eum extortes nonnulli: ac transfuges: & qui praesentium rerum statu minime contenti essent: & qui perosi uicē tranquillitatem: bellorum motus uel dicerent: cupidius expectarent. Ex Pistorienfi complures agro continebant: quos sedicio & intestina contentio eregisset. Damna quotidie a Balatiani pmuta inferebantur. Promixue omnibus nocebatur. Et tunc cūctis huiusmodi formido: ac terror iniectus. Jam praecipue affas efflueuerat: & instabant kalē. Septembribus annis salutaribus supra. M. cccc. xli. Florentiae Equestri ordine: & magna nix laude & clariore animo Bartholomaeus Orlandinus perinde ac populi princeps Magistratus ingressus est: quem habent Florentini maximum ac iustitiae Signiferum uocant. Huius consilio ac iussu continuo datae sunt ad Balatium literae: quibus ille Florentiam: iussu de causis accerferetur. Paruit ille impigre: & paucis iter eius comitantibus: ea mente Florentiam pfectus est: ut & uadhio castra repeteret. Cum iam adit ingressus: Signiferi iussu ab apparitionibus capus Balatius: cōfossus uulneribus: & fenestris praecipue: damis: tandē secuti percussus ē: Mercurii luce. viii. Idus Septēbres. Interfecti Balatiani alii: aliam causam afferēbat. Sed siue ut rutos se Florentini praestarent ab eiusmodi perturbantibus: q forte Florentinorum paci infidiarentur: & se illorū damno iniuria ue locupletare pro nihilo putarent. Quod haud dissimile uero uideri poterat: acriter inter se dissidentibus Pistoriensibus: siue quod Orlandinus genti

non ab ipſa ratione odioſam erat: imprimitis Baltarii nomen: ſive ut viderentur beati Florentini impu-
dentiores hominis conatū: quaſi præter eorum mentem: Plumbinū autem fuiſſet inuadere: ſen de-
niq; ætatem Senſibiles gereret: q̄ tum optime cū Florentinis ſenſerit: & multa de conſpiratione Bal-
tarii p̄ Legatos ſuos expoſtulare: dedit hic oī violator poenas Florentini pluribus comprobau-
erunt: atq; nōnullis etiam oblectantibus. Quod illis p̄poſita res eſſet: his vero nō Emmænelis ratio: ſed
ſpes quædā ambicioſioræ ſumæ acceſſionis cupiditas. Et qdē Baltarii vires i hūc modū contractæ
eſſent. Atq; hic plerūq; interitus: hic cōmunis eſt eorū exitus: q̄ maiora ſuis viribus auſim: nec tam
rationi parentis pernicioſiſſimis Dominis ambitionis & appetitus ſeruauit. Orbara viro Helenæ in
quid ſibi muliebres deſſet laudis: perſonæ parentalibus: cū pp̄ formam ac pulchritudinem: pp̄ op-
ulentia: ac diuitiꝝ abertaret: ſed multo magis ob virtutis decus a mulieribus: qdē ſumma ſplendide vir-
tis in coniugiū pererit: proſus nuptiæ & coniugalia nota aſpernata: totam ſeſe ad religionē cōuer-
titæ: ac compulſulis ſociata Virginibus: & facris initiata in florentina uiber: atq; in ſuis penatibus pri-
ma id uite genus inſtituit: quod maxime ad parēdū ſummo Deo ac cōmodari putaret: idq; ipſum cū
ſumma mulieris laude ac religionis incremēto: ad hanc uſq; tempeſtate incredibili perfeuerantia ni-
geſcit. Quod tam & aliis p̄poſito uidere: ab hūc tamē nō iniuria cenſeri poſſim: nam ſapientia
ra præclaram: nulla orationis luce ac uerboꝝ illuſtratione patere. Qui autē ſub Baltario duram mili-
tiam exerceret: alius alio tendere. Pleriq; inquis Pazaleas ac frater pedeftri copiarū præfecti in Se-
nenſi exercitu militarūt: quod tum Penſianſe bellū gereret: quod tam & breui & honeſtis pacis
conditionibus: & Senſis populi ſeruata dignitate: tranſactū eſt: eo tamē improſperus fuiſſet: quod. cl.
Arduo ille Carrariis optimus qdē: ſed parum fortunatus Imperator prelio cecidit. Iam Emmæ-
nelis Apianenſis: q̄ antea pene incognitus latuiſſet: quanquā paulo antea inſis conſaribus fortunaꝝ
periculatus erat: ita poſt illa fama perebuit: ut tum pp̄ in quocumq; tum ueteri amico: & mētes eius pro-
tendendi: & ſpes & cogitatio ceſſaret: ſiquam fortaliſ occaſionem tempore uarietis ferret. Cū interea
ſibi mentes Paula & Catherina: quæ tum Plumbinū regebāt Raynaldo duce Vrſino præſidio: ac
milite ſeſe ſtudioſius tuerent. Raynaldus eo tempore Senſium ſtipendia demerebat: magno uir ani-
mo: & militari tum diſciplina: tum etiam uirtute oppido inſtructus. Hæc ſa pace compoſita. A poſo-
licam ſedem repetiturus. Senam uenit Eugenius Ponnifex Maximus: ad kal. Martias annis ſaluta-
ribus. M. cccc. xli. ac ſtatuto die: & Ponſicali ritu Raynaldū antea Roſa donauit: manſitq; in urbe
menſes ſex Cardinalibus uiginti (niſi me fallit memoria) & magna patrū atq; aulicorū ſtipata fre-
quentia. Ibi cū aderat Nicolaus Picininus: quē eccleſiaſtico exercitū præfecit Eugenius: & militari Sol-
pionem: & crucem catholica ſigna conſtitit. In magnū tum diſcrimē pene incidit antiquæ libertatis Se-
nenſis reſpublica. Vex nulla offendant improboꝝ molimina: ubi uigilando ac bene cōſulēdo cōmu-
ni proſpiciunt niliati: publice ſalutis intendit. Poſt balneꝝ fomenta: eccleſiæ Signifer Picininus: pri-
ma æſtate ad caſtra p̄fectus in agrū Picetum traduxit exercitū aduerſus Franciſcū Sforiam: q̄ cū
Picinino ab Aquilegenſi patriarcha: a regis Alphonſi auxiliaribus copiis: tandemq; premere Picetū
relinquere coactus: in Flaminias ceſſit. Iam pacato Parrimonio: Aquapendēte recepto oppido: q̄
a Franciſco Sforia occupatū præſidio tenebat. Antonius Petrucioſi & Romano aperto itinere: rediit
Eugenius Romā p̄pere remeant: cū annis. viii. iniuria exactus abſuiſſet. Præter nihilominus Pau-
la & Raynaldus plumbino Senſiꝝ tutela freni: atq; ſtipēdio adiuti. Mortua uero Paula circa Aurē-
nale Equinoctium: Catherina eius filia. una cū uiro Raynaldo illius partes ſubliit: quo tempore Can-
didatorum agmina: totam plumbini: Campiliæ: ac finitimoꝝ regionem tranſeantes: oppleuerūt: ſup-
plicibus rei diuinæ notis: precibus proſus inſerēta. In Caſalpina Gallia diem obiit Picininus Philoſo-
phus in lectulo poſitus: q̄ in acie Impatorem imitatus. Eius Scriba Philippus Maſſianus a Senenſibus
inſectus: & arcana p̄icioſa illi cōſilia p̄ferre coactus: tandē ſeculare militiam religione mutauit.
In Vmbria quorū noua exorta tempeſtas eſt. Urbinas Regulus & a Poſſide Eugenio Dux etiam cō-
ſtitutus: Otho Anagninis miſerabiliter a cōiuratoribus traditus: uel anteſſet gloriam. Eriſpe quoꝝ
dum: uero accitus Federicus: q̄ tum ſe Piſauri cōtinebat: miro eorū omnīū populorū clamore: atq; cō-
ſenſuꝝ principatum ingreſſus: ita te geſſit: ut cōſilio: uirtute: æquitate: magnis deniq; rebus geren-
dis: omniū ſummoꝝ Ducum uel æquauerit: noſtræ tempeſtatis: uel anteſſet gloriam. Eriſpe quoꝝ
a Sixto Ponſice Maximo Ducali titulo honeſtatus. Tum quoꝝ Leonellus Eſtenſis: ac Ferranenſis
principes: q̄ Nicolao item Eſtenſi in principatum ſucceſſit: uxorem duxit Alphoꝝ Regis filiam. Læ: qui
dem p̄pere cum illo actum eſt. Omnia ita uidebant. Plumbinenſi ſtatim aderat tria illa: quæ
maxima morales præſta bona. Odium: inſoluitura: Rerum libertas. Sed æternis pax in terris: & bella re-
gnant: id quod de dolore & uoluntate tradit Platonianctæ ſedis ſubnixæ ueritatis: Rex Alpho-
ſus: qui Neapolitanū regnum uictor fuerat: affectus: per hyemem annis Salut. M. cccc. xliii. in Ty-
burem agrum uenit: magno munus exercitū: ubi hybernatoribus bellū Hærria: minitabatur. Mo-
ritur interea Ponſifex Eugenius: & Nicolaus Apoſtolice ſedis ſucceſſor creatur. Qui mirabile di-
ctu: ob ſummam ſapientiæ & uirtutis laudem: breui ſummos quoſque in Eccleſia honorum gradus
adeptus eſt. Proximo Auguſto menſe: Dux Mediolanenſis Philippus Maria occidit. Cum profec-
tus Piſuram Franciſcus Sforia: una cū uxore Blanca Maria: ad quæ eius principatus ſucceſſio ſpecta-

re uidere: ad Insubres cōcessit: ac tandē altero āno multis frustra obreccantibus Mediolani positus est. Venit porro i i heroniam Alphonsus: ac Florēnis bellū intulit. Varia sentire Senēses tūi sunt: alii Alphonsū adherēdū: plerique consulendū quien- satius esse putātibz. Cepit Alphōsus cōplura: & Volaterrani & Pisani agn castella: atq; oppida: quae antea Florēnis parebāt. Castrū Leonis: quod Castilionē piscariū uniglo appellatū: in suam ditionē recepit. Plumbinū autē spectulatus: animū ad id expugnandum cōuertit. Deterruit instantis hyemis asperitas. Nō. n. nouū in eundem bellū: sed expe- riantis potius uisum ē oportuū tēps. Igit̃ ad Crassetū & ad locū: quū Aquamini uocāt: fluitus hyberni p̃simo deinde Vere: castra mouit: & hinc magna ornata classe: illine ualidissimo confiato exercitu: & obfedit Plumbinū: & fēp̃is cōferro p̃celio: oppidū acriter oppugnat. Carapultē: Balli- stā: iugētes machinā: plura tormētō: & generat: Scorpiones: & quas in effractione saeculo sae- ua excogitauit immanis bombardae: ita a sonitu appellatae nō defuerūt. Cuniculi adacti sunt: crebro ariete murus percussus. Nihil a Rege: tum opulētissimo: tum gerēdarum rege gnaro imprimis: p̃ter missum ē: quod ad hostem debellū idē accommodatū uidere. Fuit duodecooginta dieq; obfidio. Quo tempore plus nauali certamine & terrestri p̃celio pugnātū est: q̃ credere quiquā possit. Incastrum regū fuisse conatus. Nam ita ab oppidanis Raynaldo Duce p̃pugnātū est: ita uinler cōtra decertatū: ut cēsis milibus plus q̃ duobus milibus & quingentis regis: regia classis: & totus pfugerēt exercitus. Rex tandē Neapolim se repperet. Longe lateq; nim Raynaldi p̃pagatus est nomē: quippe q̃ ei ob- stinēt: q̃ uel opulēta regia: & inexpugnabiles urbes: ceteris indomitos populos subegisset. Nihil ta- men secus relicto praefidio: ad Castrū Leonis reuēti. p̃ Rege Xantus Maralonas oppidū: & cum pe- dinibus quingētis: & Plumbinēse agrū: & florēnam ac Volaterranā oram: crebris excursionibus in- fectam habebat. Vrbinas Federicus: Neapoleon Vr̃inus: loānes Malauolus: qui florētius ducebāt exercitum: breui recuperatū: quae i Volaterrano & Pisano oppida a Rege & castella fuerant occu- pata. Nouissime quod Castrū nouum appellat: accolē cui praeerat Antonius Petruccius: Castrū Leonis solū superfluo: a cuius expugnationē deterruit: maxima cū aqua: tum edam pabuli charitas. Senē- sēne ipsi quidē exortes fuere: calamitatis scū domi pestilētia laboratū: foris uero a regio & florēni- no milite nexatētur. Gauranēses nihil mali perpessi sunt: ob datam a Rege fides Bernardo Malaui- to: & ob eam quam secū pepigerat: cōcordiam: uel aū q̃ Plumbinū obfideret. Calsipinea Gallia & belli terrore: & uariis calamitatibus p̃mebatur. Niquidē Franciscus Sfortia: qui sup̃iore aetate Placētiam tū ceperat: & i praedam uenerat: ademit: tū Mediolanēsis quas i libertatē uisum inuenissent: & p̃- gnantibus Venetiis quibus bellū aduersus Mediolanēses gereret: magnis uiribus obfistere conaba- tur. Hic p̃ Septembrē mensem: cū instructo agmine in aciem descēdisset: & cū hoste cōseruisset: p̃ce- lissimū Venetū exercitum simul & Florēnorū auxi iū fudit: uicit: p̃ligauit. Claros quosdam exercitus Duces: & complures Legatos: captiuos duxit: impedimēta cōmetus diripuit. Eoque ingentem na- merum: suis milibus i praedā cessit. Tentoria & signa hostiū: & clara spolia reportauit. Quibus suc- cessibus audētor factus Bergomēsē agrū: & Brixiana campēstria: in potestatē suā redegit: ac paulo post traiecit flumine: mira celeritate Laudum cepit. Victores autē tū Mediolanēses etia feret: & au- geri eoq; opes: & iam liberi populi status firmari uidere: si stabilis unq; moralibus sit fortuna. Con- sequenti uero Octobr̃ mēse Raynaldus Vr̃inus: cū Plumbinū firmo praefidio monuisset: cogitans accuratius cū Florēnis agēdum (nā Senēsim optimā in Plumbinēsem statū mētem: ac fidem pro- be callebat) Florēnam p̃fectus est: atq; ad eius populi amicitiam studiosius firmādā: opam dilige- ntiam adhibuit: quo tēpore petitis equis impetu: tū extremū tūc discretū effugit: ut incertus futurū euenus Angelus Vr̃inus rebus relictis Plumbinū p̃pauerit: necessaria obituus: quanq; morbo su- perato Raynaldus haud multis post diebus incolomis Plumbinū rediit. Nec tū loānes Malauolus quicūq; indigne secū agnēstus a Florēnis descēdit: ac p̃inde Pisānā relinqens oram: Gauranū cū parua manu se recepit: eo aīo: ut totum sese ad Alphonsū Regē cōueneret. Itaq; Neapoli habito cū Rege alloquio: & sp̃edio conuento: regis se castris adiunxit. In Calsipinea autē Gallia cū aliquan- diu Venetū & Mediolanēses de limpio dimicassent: anno post Carataginem confictū: paces per- cussio fodere: coierūt. Franciscus Sfortia: q̃ Venetū post eam acceptā ciadem afcinerat: ex adeo re- etoq; ob id autē utrisq; admodū in senfo. Per hac tēpora Raynaldus Vr̃inus adhibitis Florēnis co- piis: p̃ noctis tenebris Castrū Leonis scalis admodū: p̃ nim corp̃itac diripuit: una excepta munitione aere. Sero autē succurrebns Florēnis: regia classis p̃celio fuit: erat quidē nīremes decē passo uelo: se- cundo uento. Incredibili celeritate oppidū recuperauit: ac rursum i praedam uenit: p̃ligato Florēniū: delecto. Aegre pfugit eoq; Legatus: q̃ tū erat Iulianus Rodulfus fuit (ut cōiectari potest) Oceani addictus: tūdi: tnam. xiii. post auti in Britanico mari: dū onerariam nauim praefectus agit: p̃cellis iactatus: una cū trecentis uectoribus naufragio perit. Vr̃itidit Raynaldus sociog: cū curationē: quae illū pene i summū discimē uocauerat: simul multa secum animo uoluitans: acritis indignatus: a uenit eandem a Florēnis animū: atq; aliud consiliū in eundē censuit. Interea Franciscus Sfortia anno iū- dem salutari. M.ccc. xlii. circa Nonas Febr. post longinquā obfidiōnem: Mediolano expugnatō- eis principatus potius ē: summa ope obnitiū Venetis: Mediolanēsis autē adeo fame prellis: ut defecti alimētis: uel fornicibus: causq; ac ceteris id genus animāibus uelcerent. Sed nec Florēni-

notum auxilia remorari victoriam poterunt: quæ in tempore prelo erant. In Hetruria Ioannes Mala noluit: quam in regis exercitu militare: auctore Siluestro Forliuensis: cui cum cōiunctissime uivere obscuri quo consilio: capiti ac servatur custodia Gaarani oppidum simul & arripuerunt: erant Ioannis oiazum Regis ditione veniunt. Instabat annus remissionis: quibus in sacris ritibus appellatur: quum Romæ a cunctis orbis regionibus fideles constituti: Bernardinus: cuius natali Sena: funebres Aquila miraculis totum daret latius: Nicolaus Pontifex maximus in sancto catalogo fasciavit. Inter Alphonsum regem & Florentinos pax facta: ad eam admitti cum aliis bella gesserant: cum et Raynaldus Veslinus fuit ea re: plenè iucunda: Ietrung salutaris: uni Rainaldo nō nihil molestis: ægre namque patiebatur eam pacis conditionem: quæ & pecuniâ tum graviorē pendere: & post illa quorū anni autem cræta: cogere. Hinc dicitur ptenū aureū. y. Id Raynaldus haud quāq̃ rari habiturus videbatur. Consilio plius calus taliter Laborabatur pellicia Plumbinenses: morbi lueri Raynaldus non effugit: qua breui correptus interit: ois prolix expertus. Actam & si Caterina præfesse videretur: oia tū in Viatorum pote late erant: arces munimenta oppida castella Vrsino magistratu presidio milite tuebantur. Venit tum euerfus comes ad Caterinā salutandū auxiliū pollicens: qd̃ eius cōiugiū expetebat. Irato inde tandē abesse uoro. Quāq̃ uero paulo ante pax composita: iura oia iure reddebatur: nō nihil tū iniocētib formidinis Regie copias: qd̃ nondū a Plumbinensī agro fa cesserent. Ioannes Mala noluit: q̃ diuinus a loine Lyria Giurani coherceba: f: regio tandem iullu: custodia liber in Senensem agrū se recepit: polliatus tū Gaarani: & pene rerū oium egens. Siluester: quo auctore occupari gaaratum est: fa: tū huius loaniū penas dedita suis haud longe a Batianio oppido: in salubris nemori se intercepit. Sub idē ferme tēpus Prosper Cardinalis Columna Roma Senam diuenterat profecturus Caterinæ in columariis & Plūbinensī principatu auxiliū præbitorus. Cuius consiliū omne eo possimilī ferebatur: ut Senensium: & contineretur presidio: & protectione foret. Nouerant. n. senē ses impitmis Hetrusæ salutis cōmunis tranquillitatis: ueteris amicitie & fidei summā habere rationē. Cæterorū pollicitationibus haud sans turā credere arbitrabatur. Placebat Emmanuēl Appianensem accendēdū q̃ Caterinæ pareret qd̃ uenit: fano functa: haud dubie succederet. Id quod ius necessitudinis & generis ratio postularer. Hæc ægre ferre Caterina alias res agere: taria animo uersare consilia. Igitur susceptam provinciam deferuit Prosper ac mulieris fastidū alpernatus: Romā iter arripuit. Illa consiliū inops atq̃ incerta animi: qd̃nam ageret nesciebat: plura sibi a multis metuebat: cum præterum hinc a Sigismundū illinc ab euerfo enixius ad nuptrariū sedera uocaret. A finimū: q̃ sua Plumbinū interesse arbitrantur: cauendū putaret: sollicitaret a multis: ius Senensī populi freta ac secura presidio. Soluit itum vinculis Fanū Gerardus Plumbinū ueterē incolam: capillo & barba: fualentē: quē pridē Raynaldus a liore uictum custodiri iusserat: quo se ab eius in fidis turā præstaret: suspicatus ab eo: ob Alphonsi regis grani: q̃ tum Plumbinū obfideret: penicillū iminere. Cum in cætera Italia tranquillitas esset: tēd statim: insurgentes euerfo motus in Pontificis potestatem pontifex Maximus Nicolaus in patrimonio: & Hetrusco solo: consilio milite cohercere parabat. Audacius se: uiebat euerfus. In aduerfam ualitudinē incidit Caterina: qd̃ tum grani: ægrotae Plumbinenses senonit: & Legatos undiq̃ ab Italis potentibus circumstare animaduertunt: ne qd̃ turbidū aliunde in ferretur: rati ad Emmanuēl cōcurrent: ad quē eius principatus iura facillime pertraherēt. Ita de redacendo Emmanuele sermo: & consiliū uersabatur. Hinc tandē pellicientibus suis fido comitatus Pisa Monofrio: in siluulo habuit: & quāq̃ negotiatoris rectus amictus Troianus deseruit: lanibus: eadem Senā iter intendere. Quo cus uenisset: amicitia: & propius repente cognitus: consiliū de scarlino petendo iuit. Igitur in tēpē noctis silentio iter arripuit: cum quo pauci admodū: quibus ille familiaris tueretur. Cum propissime Scarlini portā uenisset: ac de suo illuc aduēti: quibus exploratū fore par esse cōfinit: fecit cœteros: in noctu patire & eisq̃ pro Capena oppidum regebat. Is uero ueritatē suos Vrsinis deduxit: continuo praesto Emmanuēl ad portam fuit: atq̃ acutet hominem increpuit: uel iaciendū lapidibus inde arcedendū curari. Indicant atq̃ Caterina aduenisse Emmanuēl: grauliter tulisse se exandē: qd̃ quod se uita aut q̃ quispiam noui aliquid periret: statimē uero in deum cum illo recte agisti quæ Caterinæ: uici cōponeret. eadē Emmanuelis principatum diuisi stipicaretur. Irato incepto regressus Emmanuel recepit se ad bellū forte tam ingeniosos ad suos diueris re potius: q̃ spe de: luras. Operiri atq̃ æquo aio instituit tempus cōmodius: si forte posthac satis meliori bus uteret. Senenses accipite distrabebantur consilio: uerētes si Emmanuēl adesset: ne forte Caterinæ tiderentur iniuri. Sin defererēt: ne in iniuriā ac proinde pncipio fam: cuiuspiam tyrānidē Plumbinum dilaberet. Id uero statuentes: tui uires oēs intederant: quo functa Caterina uita in Emmanuele posset: cederet: quo pter successione iura: populo: quo q̃ studia tendebat. Verū nō multo post tēpus: mortua tandē katerina: acutum Emmanuēl: cōfens: atq̃ approbatione eorū populo: pter Senensī legatū iussu: ac pacatis iniis cōditionibus itra oppidū honorifice cūctis applaudentibus Plūbinenses admiserunt: quos Burianenses pariter & Scarlinates ac Suberetrani sunt psecuti. Quod qd̃ nisi summa adiūta Senensī curā: & prudēti adhibito cōsilio: atq̃ pensiore opa (nam eorū legat effectuerunt oia) nunq̃ tam pspere Emmanuēl: q̃ faulū cellisset. Non. n. solū ad principatū subēdum Emmanuēl itandus erat: sed finimū quo q̃ studiosius obrectandū: q̃ cum plurimum uale

perit opibus gratia & haud mediocriter apud Plumbinensem populum polleere arbitrabant. Præsertim
 primo Volaterrano ac Pisano agro cõfata copias nec infrequens defectus coactus præstare tñ Se
 nensis indegritiam. Sed & Simonis Neronis Gentilis atq. rñ negotiadi gratia Plūbini colebatur oratio
 & ad Senensium consilium maturandū cohortatio haud parū momenti habuit. Et sic etiam rem Senē
 ses ac totam eius posteritatem præcipui honoribus uelut ppetuis summi studii monumentis affecerūt
 Non defuere autēq. Plumbini atq. fisset Emmanueli q. multa Senē sibus pollicentē pariter atq. res
 plumbinenses atq. conditionibus. Nihil ad eam rem (si mō confici potuisset) & tunc actus: & alias
 fæpius studii atq. opæ prætermissum ē. Sed ne quicq. tentata iunt oia. Manſit Senensis semp fides ieo
 lomia: nec ullis prius inuitamentis a cõfiliis proposito auerti pauerūt: atq. ut sūm uerē amicitia ac
 societatis expleret munus: missio legatio collecta suorum manu bellici traductis machinis Burianū ob
 sideri curauit: fauēribus tum ē Florentinorum auxiliis: nam & ipsi ad Plumbinensem statū fouendū
 accurati: exinde studiū contulerūt. Nōnulla tū pecuniarū p' o'ura celeriter Burianū recuperatam
 est ac Senē sium legatio credidit: & ab eo confectum Emmanueli tradidit. Cetera tēro oppida & castella
 quæ pluraq. Vrbanorū præsidio tenebantur: in Emmanuelis quā primū potestātē redacta sunt. Vna
 supererat munissima: turris quæ ad mare sita est: quā uerentes Florentini: ne in Alphonſi Regis di
 uionē incidere: missi illo ingenioribus balistis: & bōbardis: anteq. granulo pulſa atq. quarecēt preſe
 cti eius: atq. ipsi Vrſini erant: p'cedim pacti Emmanueli dederunt: atq. p. hunc modum breui Em
 manueli Plūbinesem statum: & quæ illi ſubiacerent oia efficiētibz Senensibus: atq. et iunioribus Flo
 rentinis: fauillime affecturus est. Pecunias: quibus ad res conficiendas opus erat: affarim ſuppeditarunt
 Florentini: Senē ses ac Plūbineses nonnulli opulentiores. Nō ſalutidū diuinis decurrentia fata: rē
 erepidulas ſocios: durū nō unq. cucullū: tenne ſagum ac ſiſſimū palliū non aſpernātur: ſi mō habon
 de citius ſuppedit: quæ una humo tollit quæuis: q. ad ſummā rerū fatigia cūctur. Scimus nō nullos
 fuisse: q. cum antea extrema inopia rerū oīum premerent: & priuati in oīum pene hominū ignora
 tione uerſerent: iad maximos honores: ſummā illos ſapiētiā: & præcipuā cōſciū integritas: ſuſtulit: &
 q. uariis caſibus: & magnis iactant discriminibus: diu proſugi puarū ſunt: ex iſſima in uerūd forſit
 eructi ſunt: & ad regni culmen. Ex Troiano agellio Emmanuel cum ſemper bonis artibus: atq. etiā
 diſciplinā laudi fuiſſet inueniſſet: accitus florentis: atq. opulentū admodū adeptus eſt principatū.
 Quia in re præſertim oībz Senenſiū auctoritas ualuit. Quippe ceteri in ſummā cõſtitutione: varia
 agitantur cõſilia: ſed & ipſorū preſentant Senē sium mentes: iſſe forte Plumbinensem statū heretici uo
 luerunt. Sed accuratiſſimo ſemp ſtudio: fidem: & bonū: atq. unq. ſectati ſunt: iſſe ſepius repulſis: ac repu
 diatis: ſe ſe illis tradere ultro: & dedere cupiebant. Quin ponis arcēs: & caſtella: atq. pleraq. in ſuas
 fidem receperant: exēplo Emmanueli tradenda curarunt. Quibus ille obſtictus officiis Senenſis po
 puli inire ſocietate: protectionē aucturē n. anſiſſe: pacifiſt ſtipendia: magno ſtudio nitebatur. Quod in
 diſigne ferente: atq. alia quædā cogitante: inuelligerentq. eius ſtatuſ firmatū: ſuis officiē conſiliis: ob
 niri nunq. deſiderunt: & ab eiſmodi Emmanuelē abuocare propoſito. Quare notis quortidie illece
 bris in aliā Emmanuelē traducere mentē conabatur. Varia: & incerta fortuna Hetruriam ſæpe exa
 gitant. Tota aliquando: & ocioſa fuere oia: calamitoſa aliquando: & turbulenta: nōnunq. media quæ
 dam: nec rñ aut periculi: atq. pauoris experta. Eoſiſe ſe præſertim Senenſes quibus uis tēporibus: &
 a tuendo: fouendo: iuuando nunq. Plūbino animū auerterūt. Conſilio: defectu: ac milite: pecunia: cõ
 mercio: atq. omni auxilio: eum principatū tuarū ſunt: cum præſecti eiſ nō ſatis pacē micē contra non
 nunq. embuerint. Aduerſis. u. bellorū tēporibus: quum futurū rerum ignoratur: euentus: ſæpe aliorū
 ſumma: atq. æquū eſt: p'ſeripſi ſentiunt. At Senenſes nunq. indignati: ac procul ab omni ultione auerti: ad
 quā natura irat feruntur: placibilitate: atq. clementia Plumbinēſes proſecuti: ad quē ſenſ firmatū
 redigere nunquā deſiderunt. Vulgi motus: quos regere oīum rerū diſſimiliū eſt: conſtantinū iudicio
 & prudenti conſilio moderatū. Difficile credito eſt: q. bonā: atq. uberē uim frumenti: diſſimiliſſimū ſtem
 ponibus: & in ſummā ſzonē ex carit. meret: oportendā Plūbiniēſes Senē ses incredibili quodā animorū
 ſtudio: uel p'miſerit uel decreuerit. Nec. n. ſecus oībz eius principatus populi: quā cūbz ipſiſ: & apri
 ſenē ſis indigenis: ac ueracis cultoribus: alimū ſuppeditarunt. Quare annos cõſpūtes totam Emma
 nuel ac ſocietate degit aeternū: Senenſium imprimis fractus præſidio. Mortuus autē Februario menſe au
 ni ſalutaribus Moocelvi. Iacobū tertii ſuccēſſorē reliquit: cuius proſperiora: atq. Emmanuelis fuere pri
 moria. Verū progreſſu: uſiſe inſidiantibus: quos eadē dominandi: cupido tenebat: certe periculore
 nō imminet: quæ tamen oia facile potuit eſſugere Iacobus: una ſenē ſis fauente rep. eodem ſemp per
 ſiſte propoſito: ſine ab externo hoſte: ſine a domeſtica ſediōe impēderet diſcrimina. Siq. nōnulli &
 aliquando Plūbiniēſes cū Iacobus uenſſi: uiri hoſpiti: & mo: uſ præſtandē & neceſſitudinis gratia: Se
 nſi ueniſſet principe cõſtitutionis ſuadēte in caput ipetantis Iacobi cõſpirauerūt: quæ res cum in lucē
 p'diſſet: a Senenſibus digreſſus: a quibus munificē & amplifiſſimis honoribus fuerat: exarcepit: Plūbiniū
 regreſſus: auctores cõſpirationis ultor: eſt. Et de duce ipſo qdē & ſex ſcitra eiſdem fauoritis ſociis
 ſupplicū ſumpſit: cõſciis reliq. in exiliū actis: quæ qdē Iacobi geſta: Plūbiniēſibus aliis cordi fueret
 aliis arduiora uſa ſunt. Id unū ē: futura tempora haud parū ſuſpecta principibus reddidiſſe non
 inuicia exiſtimant: præſertim exulantiſſimis: qui apud ſimulimos gratia non mediocriter polleat
 (uiderentur:

ortensibus aſſin ea regione-qꝫ Plābino ppiſſime abſſiſſas Caſſius .iij. Romanis Pōſſezꝫ invaden-
 te Iacobo Piccinino Senenſem agrum Romanæ ab illo eccleſiæ: mēſens auxilijꝫ ruit: Senenſibus: &
 faoſte Frīdoſo Sforia Mediolanēſi acutibus Florentinꝫ graſſioris nimꝫ pꝫolſauit: ſenio cōfectos
 interit. Cui Pius .iij. genere Senenſis in Apſica ſede ſucceſſit: uere diuiniꝫ creatusꝫ patam inſidias
 ac piculis liberaret: eccleſiā labā nemꝫ meret: ſima nūꝫ Maſmeſis iam italioꝫ ſis imminens furorꝫ atqꝫ
 imperiꝫ coherceret. Hic cōſilio: & ſapientia doctriſa: & maximis terꝫ cognitione inſultat: atqꝫ ani-
 mi magnitudine moderatone liberalitate: & munificētia adeo excellit: adeo ope & ſermone ualuit
 qꝫ nō in terris genitus: ſed (ſi dicere faſt) de celo demiffus eſt uideret. Huiꝫ nūꝫ inaudita quēdā
 uigilantia: Caſpianos & Tranſalpinoſ pꝫſos ad cōcordiā ad trāſilitū ad recti hūanitatē: & catholice
 ultꝫ rōnē: deniqꝫ ad te errantū hoſtē crucis depellēdū (ſi in eadē ſenſuaria pſeteraſſent) facile redegit.
 Nihil uſqꝫ iniuriæ (quāſi in eo erat) inferri pātebatur: Hic eſt ferocientes nationes nō inuite pā-
 rebatꝫ. Reges: & chriſtiani principes ſtudioſe obſequēbantꝫ. Magna qꝫ dignitate annos paulo minꝫ
 ſex Apollithicæ ſedi pꝫſuit: & uere ad homines inuadens nauis: cōmunes humani generis hoſteſty
 rannoſ: & dictus deſenit. Quis innumerabiliꝫ atqꝫ imortalibꝫ opum cinis partē ſalutē non nullam ſile-
 re poſſit? Huiꝫ monitis libens exſcribat Iacobus Apianēſis: ita magna eſt cum laudandoſ cō-
 plares in eo principatu uixerit. Illud duntaxat ſibi a pleriqꝫ uisio dant eſt: quod ſuſcitibus in Sici-
 lia Caſparum Regno bellicis: & a Ferdinādo rege deſalcēbus nōnullū ciuſdē tractus reguliꝫ. Hic ca-
 ſtrū leonis: quod oppidū tūſi in Hetruſca regione Ferdinādo belli iure patebatur ſuam diſionē acce-
 pitꝫ: qꝫqꝫ ultꝫ ſefe oppidanis Iacobo dedēdū: quos paulo ante Pius Pōſſezꝫ maximꝫ crebro ſefe
 deſerētis: ac ſupplices eam ipſam deditionē: pollicentes nullo mō amittendos eſſe ſenſit: ne cui fa-
 cere iniuriā uideretur. Quare & eodem auctore Romano pontifice: Iacobū feciſſe pꝫerari arguiſſet
 eodem tandē Caſtrum leonis reſolutū: ac poſtmodū a Ferdinādo Regē uirtoꝫ Pio Pōſſifici deſati
 traditumꝫ: eſt quoqꝫ eundē dono datum Andrea Piccolomineo pontificis maximi ex ſorore nepoti
 paret pio generi: ac tranqꝫille agit. Cum antea Ioāne Lyria: & Ioanne Caſtrenſi in codē pſidētibꝫ
 tota late regio habere inſeſta. Quāqꝫ hi aud multo poſt tempore: cum relicto eo oppido Neapo-
 lim cogitantes inſederēt: primꝫ ordo ſalubris: non longe a Tyrrenis litonibꝫ interſecti fuerūt. Cie-
 ta paulo poſt Iacobo Stūpicio: cœgit illū crucē preſe ferētē animū. Scartini adire. Sed eo pſectuꝫ per
 ſolentem exſilio nemꝫ oppidanꝫ oꝫum pꝫſpecta fide cum ſuſpicionē ſemiatam poſuit. Illa erit
 formidabiliꝫ Iacobo cōſignetur: qꝫ. x. ferme poſt annis ac ſalutaribus qꝫd Mcccxx. reuocio-
 re memoria: facile meminifſe potuiſſus. Nam nouo menſe: circa .xix. kꝫ Aprilis. Dux Mediolanēſis
 ſi princeps optulentiꝫ Ioanne Galeaz: Maria florens attente iuuenis robore: & exſcelſiore alio pꝫe-
 dictꝫ: cuius crenant patuloſ poſt necē: tūqꝫ quicqꝫ ſine amiratione referre quærat: cum uxore bo-
 na ex regia Gallorū genere: Luca iter faciens: ſplendido apparatu numeroſo comites: atqꝫ armato fa-
 tellie Florentiꝫ uenit: pluribus aduectis impediēdis. In his & pretioſa cōſpūia: & magnificētia
 ta quēdā omāmēta: & oꝫiꝫ pꝫeterea generis arma: itaqꝫ. Venit atqꝫ (ut uulgꝫ ferebant) ad am-
 cam: ac florentiſſimū uideſtā urbē: & ad pſolūtū ſacraſſimū diuē Annonianæ noſtꝫicis reli-
 gioſum ſacrū in ea urbe: incredibili populorū pietate cōlitꝫ. Simul qꝫ uxore delicatiſſimā oblecta-
 ret opulentiſſimā ciuitatis delitiis. Honorifice cum principem acceperunt Florentini: ita tꝫ quodā lau-
 dore Laurentis Medices iur: omnes in toto lato: amplius ſaculanibꝫ: & copioſiꝫ principibus conferen-
 das. Tum igitur Galeaz: Maria ſue pꝫemeditatꝫ inceptū: ſeu occaſionē nactꝫ: comparatꝫ pedibꝫ
 bus. vꝫ. qꝫbus pꝫæſtantꝫ cohortis pꝫæfecti Benedictꝫ Borgenſis: Alphonſꝫ Hiſpanꝫ: Bartolomeꝫ
 Aretiniꝫ: qꝫ rum Florentinorū ſpendio: in Piſano agro obuerſabantꝫ: Plumbiniēſis exiliꝫ ductꝫ
 occupandi Plābino: conſiliꝫ in iur. Inqꝫ in pꝫſpectu noctis ſilētio: clandeſtino inierit: pꝫ occulto calles
 delecti pedites. Plābini pꝫfecti ſalis admoſ: arcē muniorē inuaſerunt. Iam nōnulli ad ſumma ar-
 dis ſaltigia euāſerant: uigiles: & cuſtodes primos: uno eſt ferro pꝫoſſoꝫ impꝫemptꝫ oppreſſiꝫ: cum ex-
 pꝫ rectꝫ: pꝫæſidio arcem teſtabantꝫ: ſubſato da more: nauſores alios qꝫd interfecere: alios pꝫulerunt.
 Irridꝫ fuere conatus. Qui primi arcē ſuſperata imperiꝫ fecerunt trucidati ſunt: ceteri & qꝫbus: nōnulli
 tergiverſati erant: deterriti in Piſanū ſe agrum receperunt. Piſis rum ſe cōnnebat uir datus: pꝫe-
 ſctas equitibus: docalibus copiiſ: cuius proxima cōmōratio plurimꝫ ſuſpicionem augebat. Pleriqꝫ
 conſulto agrum abſ: comparatꝫ eſt oſia: adeo: ut magnꝫ finimꝫ populis metus iniectus eſſet. Paſ-
 ſim ubi: qꝫ accuſabantꝫ: qꝫ nouos mortis in ſumma terꝫ tranſgillatꝫ moleſtrentꝫ. Pleriqꝫ non ignaris
 negiſ: uſqꝫ Florentinis: ea fieri opinābantꝫ: ſed incertū an eorū uel cōſilio: uel cōſenſu: niſi forte qꝫ pau-
 diſimorū gererēt. Illud in promptꝫ eſt: Regio: legatꝫ: pꝫ Ferdinādo: rum Florentiæ adentꝫ: & apud
 Mediolanēſem principē: & apud Florentinū magnificentiꝫ pꝫæſtiter: fuiſſe qꝫſos: & regis nomen: qꝫ Plā-
 biniꝫ ex cōſuetꝫ pꝫæſet actionibus uerbis iniuriā obſtatiſos. Legatꝫ quoqꝫ Senenſiꝫ: & ipſi tꝫ Flo-
 ē tꝫ erat ſalutis: ciuſdē principis gratia: ſine: & cōſpōſitꝫ in pacis ſenſū locum ſine. Dux ipſe Media-
 nēſis: uſqꝫ pꝫer: ſenit: ubi plābiniſes negociꝫ cōſſideratꝫ octauo poſt qꝫqꝫ uenerat: die celeriter abſceſſit: ac
 trans padanā repenit Galiliā. Quo ipſo die Senā ingreſſus eſt magnꝫ Romanæ eccleſiæ pater Cardu-
 nalis Senenſis: Francis piccolomini: uꝫ: pꝫ Apollithicæ ſede a ſummo Pōſſice: Paulo iij. in Germa-
 nias legatꝫ pꝫſcriba: ſ: ex omni ſacro collegio: ac patrꝫ numeroſas eam ſubēdū pꝫuincitꝫ lectꝫ

Nam gratia quædā pro Romana ecclesiā apud Transalpinas nationes obetnda se offerebant: quæ magni consilii accuratiois studiū & mira celeritatis indigeret. Quare nihil preterdinaris: & solo cō sumpto ad Archiepiscopale pcuratōne cōponēdā celere quoq; prosecutus ē iter. Sub eisdē diebus Se nam uenit ab Iacobo Apianensī legatusq; quod antea p litteras subinde uiuo nunciaret eloq; marte rareq; ordine quo in Plūbinensem statū ab iis orta essent: a gbus nihil tale aliq; Iacobus suspicaret: ac deniq; ea postulat: quæ amicos in aduersa fortuna amio rogare cōsueverunt. Senēses autē quāq; p cōmuni salute: & Hierosolā libertate studiosius inuigilabant: ad tuendum tamen Plūbinensem principatū nil prociūm prætēmissere: quod ratio tēporum: & periculi magnitudo exigere uidebatur. Senēsiō uigilando solertē puidendū inefficacia patando munimēta: cuncta sunt facile propulsata in cōmoda. Anno uero insequenti circa mediā æstatē Iacobi Apianensis uxor: cōi Bapfina: erat nomen: cum se balneis foetibus ad uisendā Senēsem urbē: cuius pp socios animos incredibili amore reuehatur: cupide diuertere: magno illius desiderio flagrans. Excepta regali quodā Inxū: & summo a Senēnsibus apparatū est: amplissimis donaria munētibz: & quoniā prætēcunctis Italorū populis ea prætērim ciuitas muliebri antecellit uisitare: quā eximia prætēceteris: & cōdit ingeniorū suauitas: & pū didiciat: atq; honestas decus exornat: prætē laura: atq; opipera cōmilia: ac mensas: splēdorez: adiecti sunt salutaris: & tripudii: & dulcis a iuenculis mulieribus dulco concinnēbus: odorati: & carminum melos. Ita munificē acta: & omni officiorū genere affecta: Plūbinū Bapfina regressa est. Iuxta hic idem annus tulit: ac varia: quæ multorū animos multifariā afficerent. Genēses magnā parabantz atq; ornabant classem. Dux Mediolanensis auctor ferebat. Alii aliter eius consiliū interpretabantur. Plūbinenses ualde sibi metuebant: quod Pisis in proxima regione: illorū exules diuerfaretur. Ramor erat adif cari tremēs. I. quæ ad quodlibet ē memorabile factus: in flicere p̄tēbat. Plariq; Itali rē ppli. nū ē p̄cipēs: nū ubi mebat: uel caligabat tūq; molitōne clausi: ut iadē cepto deflittere uisum sit satis. Per mediā æstatē diffidentibus Petiliani Oldobrandino patre: & Nicolao filio Vrsini: cui n de impando Penlanensibus: & Soranensibus acris decertatē: mitit ad postremū filiusq; superato patre: in illa pelice cōsa: & Alberto illius filio: solus dominari instituit. Quod uero iam nostro sæculo laus patris: dominandi cupidini ē: quā natura ingenerauit: paremum pietas: & charitas cessit. Dedeat se Oldobrandinus uelto Senēnsibus. Rex tamen Ferdināds refragatus ē. maluitq; eus dominatū Vrsini manere: eo tñ federe: quod Senēses qz Oldobrandino multo autea pepigissent: ut & Senēses Nicolai Vrsini protegerent: & ille fidē: atq; obseruantiam exhiberet. Circa extremam mor æstatē. v. kl. Sextil. repentinū mortis genēf correptus: rebus excessit humanis. Paulus Pontifex Maximus. ii. pacis seruatiō: immas: cum magnis thesauris: & amplissimis opibus Apostolicē diuisset ecclesiā: creatus exinde successore eius Sixtus. iiii. religione Minoritaz uir doctrina: & diuinā rerū cognitione datus. Paucis post diebus. vi. kl. Septembres: & ē uita defunctus: Borfius Ferranēsis: uel successit Hercules Nicolao reiecto eodē patre nato: q; eum principatū inuadere conabatur. Iacobus atq; iiii. Apianensis: cum iam secedem (nili fallit me animus) in Plūbinensī dominatu expletisq; annos aduersam ualitudinē incidit. Ad eum curandum misere tum senēses petros ipsimū medicos: eis quē uicēne summa fide defendēdus morituro iam de esse uiderentur. Cum uero Iacobo summam in Bartolo Turio spes esset: cuius pp diuinā quandā medendi rationē: & p̄cipium eius artis gloriāz nō mō in Senēsi Gymnasiorē ē per cunctos Italæ: populos celebre nomen est: ad summū præstā diu ueræ amicitia: munus Bartolē eodē proficisci iusserunt. Quod uero ætatis ibecillitate: & uisum iam senio nullo posset pacto alio iter. Ingressi sella multorū subiecta ceruicē Plūbinum Bartolus de laus ē. Quo & Iacobus: (si forte annuat: cui soli sanandi langoris potestas ē) saluti fieret: & ille serua retur incolmus: qui plurimis nouit salutē ac præsidio esse. Nihil p̄termisum est: nec studiū: nec opē. At diuinam euocationē effugere nemo potest mortaliū. Cū redactus Iacobus ad ultimos ēct tūz: tet minos: Senēses quo iuior est Iacobo. iiii. dominatus igressus: quē natū grādiōrē successore p̄cipa tus: ē testamēto patre instituit: cōparato delectu: nullis Plūbinū legans: ita sua p̄serim cura: atque labore effecerunt: ut iuxta functo patre: rura oia: & pacata filio pmanerenti suffragante quoq; Ferdinādo Regē: q; Italos potentias: penide ac uere p̄studiosus pacis cura ambitionem uirtutibus: & auxiliis oia: nā ueri cōtenderetq; ēt Volaterranos post defectionē a Florentinis multa pollicentes ac suppli: ces auxiliū iporantes: ab se repelleret: Ad fidē Florēntis seruandā: plurimū cohortatus sit. Die obiit Iacobus. iiii. vii. Idus Martiā: rannīs salutaribus M cccc. lxxiii. Igitur Iacobus. iiii. tenella adhuc erat: ac puer admodū: quē patre optimis disciplinis: ingenius moribus: ac salutaribus pceptis erodēdū: istuē dūq; curam flectit: ea statim principatus gessit: iuuat ita ēdē cōstitit: ac supra ætatis nites: ut subditi assideret: p̄fenerat: ut uere a iuio nō imaturus indioet impio. Is nūc Plūbinū regit: & qdē nō p̄terit ige nio: q; uelut sapientioris cultū: cōsilio: atq; prudētia senioris: & de ipōsa sibi uxorē uictoria amantia ducis Antonii Piccolomini: uelut p̄cipis filia: qdē & regis potētissimi Ferdinādi gener: & Senēsi or rus patria ē: q; sola nre sisma fide Plūbinū iura tē: Reddidit Iacobus: uelut principatū humiorē: ut facile eus gloriā augere possit: ab optimo iustitio: drecta uiuēdi rōne: atq; a senēsis populi fidē: atq; amici na nōq; desinerit. Hac nūq; una regula manebit claro Apianēsi generi principatus ille sep̄ icolumis. Principiū uero laudes: nequaquā referi i aio ē: uenō tā a uero idiq; ab assendit studio p̄fectū uideatur. Quod qdē Italæ: ab oq; nū sit: itū: simul: atq; æquū sit: quo tempore fiat. FINIS.

Vgust. Datus Matheo Thomasio. S. Parit Sioici (ut probe nosti) paratū esse: magnā culpā. Ego ceterum excussum auctoris: magnū esse: paratū potius. Accepi tuas binas litteras. Et ante partes mee celere responsum dare. Id diutius um conatus facere: certe nō superbia: cum supbi videri solear nō respondere: sed nec incuria: cū tu sis mihi maximā cura: nec obliuione: cum tu dies noctesq; tuum memoria: tum i aq; iuo uerferis mihi. Sed alia fueritque me legiorē reddiderunt ad id efficiendū: quod ipse uehementer exopto. Est. u. i. u. cū dñm tibi ad te scribere: inuadens legere tuas litteras: sed multo certe iucundissimum crebrū id mihi uisq; obire munus. Nam cum id facerem: uideor auidere ac reddere uoces. Vnde te praecipue oro: ne litteras numeris me legiorē uoluitate ipsam metarist: quorū primū forsā diuturnū silentiū pariat: altere uero fauorem litterarū rependat. Id ubi persuaideas uelim: summā mihi ex tuis epistolis uoluptatē cōparari: quippe quae amoris uisus facit: documentū. Proinde pge ad me scribere: & expecta tuos labores nō inuadā dicem. Quod aut ad isagogicū libellū spectat: aperiam patūs meam sententiā. Quoniam primū mihi non carū est de suppositū nominis falsa inscriptione: quoniam innotuit delecti Augustini nomen: & imitari esse uolū: principio stomachari cepi: & accusare temerariū autum cordi: q uel improbitate: uel intuidia: indignū facinus fuissent ausi. Post uero rem ipsā accuratius expēdi: cogitās id fortāsi ignoratio: potius auctoritatis falsi intentione fecisse. Quāq; nec mihi debet esse molestum: si Lauretiū celebris: q; meū sit nomē. Nam ut raceā doctrinā eius uirique profecto fuit nō mediocriter cum longe a te itet: et atet: longius anreibar & nomine. Nō ego accusare debeā nō iniuria: q; primū libellū arbitris & nomen meū suppleuit: atq; (audenter dicam) me nō usq; ad ignobilē esse: ut patuerit: cum q; librum asportari ferre & Augustini nomen. Nolo de me ipso praedicare: quod agentis iudicio: audiendus molestū esse consuevit. Sed certe libellus iste nō reponitur in rerū earū: a me accuratius scripta sunt. Fuit quoddā uelut ingenii delibamentū nō mea uoluntate: sed quorandā amico: ut operam in lucē proferat: q; lecturos qdē: sed minime edituros affueat: ac tam breuē lucubratiōne confictū: cū dictū incredibile videri possit. Quidā religiosi uiri primū abstulerunt libellū: delecta d (ut arbitror) praepetio: nouitate: & Venetias usq; perlati: est ubi & de auctoris nomine fuit conuersa. Deum te cognita Augustinus inscriptus est: & celebratus auctor. Mox pleraq; talia ut besse peragat: nec usq; accepi praeter q; Ferraria nomen imbutū: ubi is agit: q; cum alter Augustinus sit: reliquas nemini iussit defensionis locū: Andreas Capacius: clarus quis plus dolo: q; ego ipse: q; condidi. Nō & sua sit opusculū confectum: & suū nomini dedicatum est. Non uideo opus esse cōcertatione: ne te puilla. Qd si i a ut orationib; meis: aut in iis libris: a me de Philosophia scripti sunt: idem fieri animaduersus: uenit: & mansuetudine experientē & amaro morsus. Cui pio scire de re: si aut odio cuiusq; aut infamia factū sit: & me q; primū certiorē facias. Ac tamē & si ad tem cōprobandū i tu ipse satis praefidū habes: tamen ne Senenū gentis cōtēnēdū uideatur (si ipse opportū i iudicab;) & libelli proferā perspicua documenta: qui a me scriptus est: & sig; nebulosae ueritatē tenebras effundere uoluerunt: ostendat q; tollerandū sit propiorū bonorū possessione spoliari: & quod aliendū a meo ingenio: & cōsuetudine: & clarratores agā dignis modis. Nam ueroq; inter dū me nō uerū sit: qd dīci solet a nōnullis finitimi: nostris: Hetrusci gloriā uidendi. Itaq; rogo te: ut qd haec de re ubi exploratū fuerit: q; primū ad me scribas: quod erit mihi gratissimū. Tuas litteras: peccūpe desidero: me ad habebis: semper tuis studiis obsequenti: non secus atq; optimū fratrem. Cōmendā me tuo clarissimo: atq; optimo patri: & tuos oēs tūbe saluere meis uerbis. Vale.

Ad Matheū Thomasiū Senensem in demptores dñi huius isagogicū libellū clarissimi Oratoris Aug. Dath. Senensis Gaspar Tribacus Mutinensis Poeta insignis.

Quisquis es o Dathi dñum q; demis ab arte. Sic ubi sine humeris brachia denpa tuit. Sic ubi uel glaui oculi fodiat uir actus. Vel quocūq; alio deteriore modo.

Sic ubi ab obsequio truncē gurgite linguas. Sicq; uim alterius Tydeos esca caput.

Sic tua corda lupi lanient sine fine rapaces. Vel Tityi aeternū quae iecur urget aui:

Di te Terceidē faciant: spuerūq; Thyestae. Quando uocat nimis te futuro, esse uirum.

Franci Octatū Cleophilū Atiminēsi clarī Poetæ epigramma ad Matheum Thomasiū Senensem huius isagogicū libellū Augustini Dat. Oratoris clarissimi assertorem.

Quantum prica tuo debes o Roma Camillo: Augusto quantum Virgiliana Chelys.

Hunc enim Matheū dñi debere libellum.

Didimus: o gentis tutor amorq; tuae.

Perte direpi patrie redduntur honores:

Per te sublata restituitur opes.

Inscribis uirum: tuasq; in margine laudes.

Afferit: & fori nomina dempta mano.

Dathe resurrexisti: gaudemus ecce libello.

Srat labor: assertorq; q; nō nullus erat.

Benedicti Unguū pegregi tuas epigramma ad.

Simū sui rēporis oratore Augustinū Dathi.

Uidimus eloquiū decus Angulīne libellum.

Uolimus ingenii flumina magna tui.

Ingens fama uiget: supera facundia famam.

Scribis enim prius: inter habenda uiros.

Qualia facundo dictabat Tullius ore.

Talia quē legi uerba libellus habet.

Passim Cecropiam sapit tua dicta Minertam:

In quo regnat Aethicus ore lepos.

Immortale tuum facies per secula nomen:

Et facies cineri te superesse tuo.

E. H.

Conscripsi Rhetoris Augustini Dardi senensis fugiendus libellus pro conficiendis & Epistolis
de orationibus ad Andream Capacum codicem peregrinum ac discipulum dilectissimum feliciter incipit.

Ceteris in ista epistola poematibus ceterisq; ita exornata quoque eloquentis uiri oratione plurimū
semper decoris ac uenustatis habuit uarietas: Atque quod dici solet canendum tenendumq; illud esse ante oīa
ne ars ulla dicendi (si fieri pōt) ēe uideat. Hec igit lex prima sit cōm uenōis uarietatisq; quā eruditi
rum aures non difficile iudicent. Hoc igitur iacto fundamento p̄ pauca deinceps scribam amice sua-
milime: quæ & si non semper ut plerūq; tū his rationibus ubi seruanda erunt. Sed iam nostri instimū
na nascatur exordii. Plerūq; n. q̄ oratione artis floribus ac faleratis (ut aiunt) studet uerbis: contra
ritam uulgatūq; Grāmaticorū confutudine: quod in calce absoluit orationis loci conuenit: id illi
positus coadunat in initio. Quod omne ubi fiet exemplo manifestus. Scis plenā orationē consistere tribus
partibus: quod suppositū (ut eorū ipsorū uocabulis utar) quod uerbū: quod appositum uocatur. Di-
citur igitur Grāmaticū Scipio Africanus deleuit Carthaginem: orationis uero elegi homines con-
uerso positus utitur ordine. Carthaginem scipio Africanus deleuit. lili. M. Cicero familiariter uis
Publio Lentulo. Nos uero. P. Lentulo. M. Cicero familiariter uis. Quibus plane exemplis patere ar-
bitror: suppositū primū in oratione: suppositū mediū nouissimū uero locū tenere. Sed & si quid
progrēssum corū mos post appositū iudicium in initio orationis poni solet. Cuius rei exēpla subnectā.
Scipio Emilianus euerit Numantia: urbem opulentissimā Hispaniæ. Hispaniæ opulentissimam urbē
Numantia Scipio Emilianus euerit. Nō ignotas ēe multa genera epistolarū. Epistolarū genera mul-
ta ēe nō ignoras. Lycurgus cōdidit sanctissimas leges Lacedæmoniis. Lacedæmonis leges sanctissimas
Lycurgus cōdidit. Multaq; cōsimili ratione. Appositum igitur plerūq; principio ponit. suppositum
mediū sine uerbū. Ut Areopagē Solon Salamis primus cōstituit: Ceterū diuersis & ordinibus: &
locis locandæ partes sunt pro auri iudicio: quod qdē solo usu comparatur.

Iam uero de aduerbiis: quæ sunt uelut adiectiua uerborū: dici potest: passim ubi uis loci ponēda esse
ubi demū aptius cōgruere uisa fuerint: mō i principio: mō in fine mō interiecta fieri utriq;. Quia in re
diligenti est utendi cōsilio: Sed prope uerbū frequētius peruenuit reddunt orationē: Ut Fabius
Maximus antea loci fortiter atq; animose pugnabat. C. L. Scipione familiarissime utebatur. Cle-
mentissimus Cæsar humaniter ignoscebat. Nunc uero ad reliqua.

Prepositiōnes p̄p̄terirent substantiua: atq; adiectiua nomina inferret. Ut ferace l'agros: ornatis-
simo in loco: maximas ad res: hanc ob causam: iustus de canis: aliaq; huiusmodi cōpula. Nec p̄po-
sitiōnes solis: sed & alia q̄ plura eiusmodi: Nunc summentus exēpla. Magna in remp. diligētia: ma-
xima in parentis pietas: incredibilis in oēs ciues obseruantia: somma in hospites liberatias. Atque
ē: p̄p̄teritū inter duos casus puta nominatiuos duos genitiū conne p̄ponitur: ut oīa reip. iura
cōstantes militū animi: imania scelera torū hominū flagitia. Et econuerso & cōnstruita ac transposita
oratio plurimū exornatur: huius claritudo uisibilis gressus auctoritas loci.

Venit ē plerūq; p̄teritū adiectiua nomen substantiua: ut uia dignitas: optima uirtus: idē in
geniū: ex quā doctrina. Magis etenim refert: quo loco quæq; dictio sita sit: quod testatur Boetius
in his cōmentariis: quos in Aristotelis libros conscripsit: ubi & Cicero: & Virgiliū ponit exēplum.
Boetii adscriptus hęc uerba sunt. Et. n. quāti ad cōpōitiōē orationis spectat: maximum differre: quo
uerba: & uia p̄dicatiōis suæ ordine p̄ferant. Multū n. interest in cōpōitiōe ait Cicero. Ad hanc
re amētiā natura pepit: uoluntas exerceat: fortia seruauit: ita dixisset: ita dixit: ita ad hanc re
amētiā peperit natura: exerceat uolūtas: seruauit fortuna. Sic. n. minor ē sententiæ magnitudo: mi-
nusq; ea lucret: id qd si sic cōponat reminet: & se se uel nolēibus hominū a uerbis animiq; patefacit.
Rursum quoq; dicit Virgilius: Pacisq; imponere morem: potuisset seruare metrum: si ita dixisset. Mo-
remq; imponere pad. Sed effect debilior sonus. nec eo ictu uersus tam preclare huius nunc cōpositus
diceretur: quod idem non est apud Dialecticos. Itæc Boetius. Nunc uero ad reliqua.

Negatiua dictio apte in calce orationis ponitur: ut praestantiores te uidi neminē. Scipione clariorem

In bellicis laudibus inuenies neminem. Tua erga me beniuolentia: & ita in me animo gratus est nihil, Qui te ardentius amethabas neminem.

Sed & possessor anteq. possidit. Optimi uiri diuinit. Præstantis tiri uirtus prudētissimi hoīs cōsilijs. Quid nero pulchritusq. si pro gerundis: quæ appellantur: gerundius nominibus? Ut tritura est illud Prisciani exemplum. Veni causa amandi uirtute. Veni amande uirtutis causa. Grata gerendi bella. Gerendorū bellorū gratia. Ad alexandri uirtutē magisq. ad alexandri uirtutē dicimus: quia præcipio optima ē cerebra quæ eius apud M. Tullii talisq. eloquētes uiros fuit sepe obseruatio. Nunc aut multa cōficiūtiq. si diligēter aduertitis: haud parū latino ornatuq. cōducet eloq. Sed id mihi ipmisi animū dū reddidit: nō ē: ut cum tria fuerint: antecedens. cōsequens: & eorū mediū relatiuū nomen. Si id cōsequens sit uel hominis: uel rei cuiuspiā præpositū nōmē: tum relatiuū cōsequē nē semper cōgruat. Alioq. non latina sit oratio: sed a doctissimorū hominū cōsuetudine aliena.

Alia: potest et alterutro cōuenire: si non cōsequatē propriū nōmē. Quā rem facile exempla declarant: & priscianū auctoritates cōpules. M. Cicero primo Tullianarū quæstionū. Sēdicio Sapiētis: q. Philosophia dicit. Ex sexto de rep. Cōsiliatōisq. hoīm in re sociatū q. ciuitates appellat. Atq. iterū. Ex illis sempiternis ignibz: q. nos sidera: & stellæ nōn cupitis. Salustii quoq. illud tritū. Est locus in eacoreq. Tullianū appellat. In numerabilia ī neculis codicibus id genus inuenies. Nec id est Græciæ artis uirtutē q. qd. tūq. in litterarū arbitratū ē. Sed & nos aliq. exemplorū afferamus. Præclarum est Ciceronis opusq. Caro maior dicitur. Nā quod Cato Maior dicitur non laque proferitur. Cōsimilijq. modo arbz uisceribus cōsulēdū est: q. in sunt ciues. Perditi tiri ex uerbis pellicū sunt: quæ & ē ciuitatū pines: & sentina dedecoris. Meritoq. igit. relatiuū nōmē cōuocōrs ē: q. d. sequit.

Illud quoq. in spectandū est. Nam cum tria existant: quorū unū relatiuū nōmē sit frequentissime eorū duo in eundē casu exiit cōnueniunt. Nā ut exēpli causa dicā aliqd. i. q. hunc sermonē prout lentiliberin quod de uirtute agit: præclarus ē. Rectius atq. ornatius dixerit. In quo libro de uirtute agit: præclarus ē. Cōncordant itaq. eodē casu exiitibus duo illi: quæ maiore uicinitate iuncta sunt. Aliud item exēplū huic sermoni sit. Quas misisti ad me litteras: iuncta: mihi fuerint. Sermon ē: quē audisti: nō ē meus. Quis existimas Demosthenis orationē: Aeschinis est. Atq. huius sermonis cerebrū inuenire potes: apud neretes usum. M. Tullius de Officiis primo. Quos aut officiorū præcepta tradunt: ea quāq. p̄nēnt ad finē honorū. Virgilius Maro in Aeneide. Vrbē: quā statim uelstra ē. Terentius in Andria. Post hac quas faciet de integro cōmēdia: spectandū te: an eugendā sint uobis prius. Idē. Populo ut placeret: quas fecisset fabulas. Idē quas credis esse has: nō sunt: neque nūq. Atq. huiusmodi sermo plurimū exornat. Id quoq. annotat dignissimū ē: quom polina uelim augere nomina: ut his p. præposio accedat. Cicero in epistola ad Curionē. Charus neque si: ac per iucundus. Idem de Oratore primo. Perbeat. Quinte frater illi uideri solet. Terentius in Eunucho. Perpulchra credo donaxhaud nris similia. Nā p̄gati ualde gratū significat: & i. ofee lepide p̄orat. At superlatiuis multo lōge: & q. aduerbia præponimus. Idq. sipe numero perpulchri uideri solet: ut longe amantissimus nostris: multo omnium fortunatissimus: & ago ubi q. maximas gratias. Comparatiuis nero uel multo: uel longe præponi solet: Ut Iuliana multo præclarior ē optetis uirtutibus. Et Socrates longe alius Philosophus præstantior.

Illud nequaquā omiserimus. Quom. n. nomina quæpiā sunt profecta a Græcis tertie flexionis: & obliquos casum habentia: qui rectū supēnt: Latini: Oratores frequentissime litteris illorū q̄nōdā imitatis: in gunt aliard. declinationū nomina: & gentis seruati: qualia poematis: enthimematis: delphinis: telephantis: & lampada exiit sunt: quæ a plenisq. tertia flexione profuerunt: ut poematis: enthimemata: enthimematis: delphin: elephas: lampas. Hanc tū obseruationē diligēter cōmēda mētiūq. Quom aut uolumus offendere aliqd. nobis iucundū: honestū: uile esse: tum dānis cum uerbo uimur sum ē: ut substantiis nōdū: quorū illa adiecta sunt. Nam ne ab exēplis discedā: qd. aliud significat. Hæc res mihi iocunditatem ē: q. hæc mihi res ē iucunda. Idēq. ipsius. Tū mihi litteræ: fuere gaudios: quod est ad gaudiū: uel gaudiū mihi attulerūt. Eodē pacto. Leges dignari finit reip. Prædara nobis ad fia ciuitibus decorū sūt. Vitiā dedecori sunt uirtutis: id ē dedecus panū hoībuz: idēq. ceteris simili rōnes Verbi affido: & pulchritū ē: & late patet. Nā affido te uoluptate: ē: tibi uoluptatē affero. Afficio teho nōrē te honore: & tibi facio honore: Afficio te laudibz: ē: te laudo. Afficio te p̄bri: ē: te nuptio. Afficio te cōmodis: ē: tibi cōmoda facio. Afficio cadauera sepultura: ē: cadauera sepelio. Afficio inimi eos: in iuria: ē: facio inimici in iuriā. Atq. similiter affido dolore: id ē: doleo. Afficio gaudiū: id ē: q. gaudeo. Afficio uerecundia: uerecundor. Latissimāq. est huius uerbi usurpatio. Nec tamen te lateat afficere: significare disponere. Hinc est illud Plinii. Vitiā uox magis afficit. Negi. n. sine optis: mihi causis tam lata: tamq. diffusa sit huius uerbi significatio. Sed de hoc satis.

Non est aut ignorandū: q. d. si duo: aut plura d nobis: q. d. praro usu: tunc illi pariter se habuerint: utriq. tū dicitur p̄ponimus: q. d. liqueat exēplo. Par ē in. C. Lelio doctri: & uirtutis: q. q. si uirtus uici p̄bita: tanta quo p. et uirtus sciencia. Tū splendide: ac recte dixim. C. Lepius uir tū doctus est: tum p̄bitus. Idēq. Magna in est. C. Lepio tū uirtus: tum etiā doctri. C. Lepius plurimū tum laude: tum rerum sciencia ualeat. Aliud item exēplū. Themistocles: tum Cōsilio pollet in urbanis rebus: tūq. i bellicis: negotijs uirtutibus atq. animi magnitudine floret. Sic tantum ostendi ē: ut rebus urbanis cōsilijs

quod in bellicis magnitudinē animi quod tūm geminatū positū ē.

Sed eandē quoq; uim habet geminata & cōiuncta. Aeneas est & terris iactatus & alto. Idem pfecto significat. Aeneas tūm pelagi tūm terrarū labores perpassus est. Aphricanus uir singularis est & uir & Imperator. Idem sibi uult. Aphricanus magnus erudit tūm uir tūm etiam Imperator.

Quod si duo quoq; exaequaq; paria sint sed alterū minus cōplectitur; alterū uero magis ita facien-
dū est ut qd lenius existat locum prius argui cō dictionē preponamus. Quid aut gratius facien-
dis quid postea positiū dictio praecedat qd patet ex exemplis. C. Lēlus amat Scipio-
nem; ppter ea quod eum doctū cognouit hominē; & insup uirū opmū qd postremū uchemētius
ad amorem impellit. Quare ē ita oratio infirmenda. C. Lēlus amat Scipionē cum ob doctrinā eius tū
pp uirtutē. Ita uirtus in hac benignolentia plus momenti habet. Atq; idē si ita dixerim. Cum oēs for-
tūnae sunt q; bene uiuunt tūm pbeant oīa deseruiunt uirtutē solam complectantē. Hos namq; po-
steriores multo beatiores esse cōstat siq; supius mō allatam praecptionē intellexerit. Hoc. M. Cice-
ro imprimis frequēter usurpat. Ex quo illud. Cū oībus consulē dū est tūm his q; armis positis ad Im-
peratorē fidē cōfigunt. Signicat enim confugiētib; ad Imperatōrē & sese dedētib; multo ma-
gis consulendū esse. Atq; in Catone maiore. Mirari se aiebat Sequela Marci caionis cū ceterarū re-
rum perfectam sapiētiā tūm quod nunq; fuerit illi senectus grātis. Sed hac de re satis.

Iam uero explicandus est qua ratione quāpiā personā aut laudari aut utiuperari oporteat: quod ad
decorē sermonis pertinet. Nam id invariā posse fieri cōperimus ex monumētis literarū ut si uelim
ostendere. M. Catonē habere magnā uirtutē: cum uerbo sum es est ita commodissime fiet. M. Cato
uir est magnus uirtute. M. Cato uir est magnā uirtutis. M. Cato uir est magna uirtute. Plato Philo-
sophus praestans fuit ingenio: uel praestans ingenii: uel praestans ingenio. Mulier est clara moribus
daroū: moridaris moribus. Vir egregius laude: egregie laudis: egregia laude. S; illud prius magis
Poetae est postremū uero & splendidissimū & perpolitū. Aristoteles scientia copia: Philo sophus ex
q̄rita doctrina uir acerrimo ingenio. Quod qd ē ut disertissimus Priscianus igr: significat Aristote-
lem habentē scientia copiam & q; habet exquisitā doctrinā. Ceteraq; cōsimili ratione. Quod qdem
A. Celsus in Noctibus Aetidis sentire uidetur. Est enim uelut defectio quāda: sed ea tria: usurpa-
taq; ab eloquentissimis uiris & clarissimis Oratorib; qua & nobis utendum est. Atq; participiorū
tūm accēsanū casus saepertim ablatiui locū tenent infimū uerbi. Hinc Salsustianū uidet. Nam &
priusq; in incipis consulo: ubi cōsulueris: maiore facto opus est. Et Terentiana. Missis Glicetum
alloquens amicus Pamphilū. Iam iam inquit tuentū tibi curabo: atq; adductū tuū Pamphilū. Omnia
namq; illa consulo: factū inueni: si adductū consolare facere inuenire adducere designant. Verum
Oratores frequenter his orationib; ablatiui casum utuntur: accūsatiui peritō.

Et quoniam de nomine quod ē opus: uulgius mentionem intelligendū ē: opus ē mihi hac re. signifi-
care me egere hac re. Sed id uariis casibus iungi solet. Nam & opus est mihi ita opera nominati-
ui casus: & ita opere: & ita operā: & ita opa dicimus. Sed hoc postremū ornatus est: & totum
Oratoriū. Ceteris orationib; Poetae potius: Historici utuntē. Nos aut quādā praecipimus ut
& cognoscamus a tētib; usurpata: eisdemq; utamur: quāda; uero ut cognoscamus solum. Nam
opus est mihi hanc rem: nunquā Orator dicat.

Quid illud nonne pulcherrimū est: ut quā duo nomina: alterū adiectiuū: substantiuū alterū: eodem
casu exitu profecti debeant: sepe creberrimeq; quod mōdo tertiū adiectiuū nominis uocet: quae est
neutra: in uim substantiuū transferamus: & substantiuū id prius genitiuo Casu locum. Quod ut fre-
quens est eruditis: ac disertis uiris: ita quoq; erit exēplo manifestū. Nam quā multa uirtute dictu-
rus sum: ita multa uirtutis loco eius orationis posuero: multo prouuleris tenuissus. Multū. n. pecuniq;
significat multa pecuniā. Plurimū uirū: plurimas uires. Quid animi: q; animū. Quid rei: q; res.
Quid causer: q; causā. Aliq; item p multa. Sed id iam animaduertendū ē. Nam si genitiuus ille ca-
sus fuerit singularis: totū ite orationē singulariter exponere debemus. Singularem pluraliter. Nam
exēpli causa. Multū pecuniae: multū pecuniā singulari numero significat. Ac contra: multū pecunia-
rum: multas pecunias. Similiter est & aliorū ratio: ut multū roboris: singulare: plurimū uirū autem
plurale significatio ē. Et aduerbia quoq; nonnulla tū eandem tenent: praefertim uero duo
haec parū: & satis: Nam parū sapiētiā: est parua sapiētia: satis uirū: sufficiētes uires. Et nihil quoq;
sine nomine seu aduerbio sit in eandem sepe obseruantiā cadit. Haec igitur haecenus.

Quoniam aut singularia haec fuisse inuestigamus: id quoq; dignū cognitione est: quā duo inuenier-
mus substantia nomina: quorū utriq; idem epitheton ad adiendū sit: ut adiectiuū ipsam principio
collocemus tūm consequētib; substantiuū: uel tūm geminatū: uel duplicatū & preponamus. Exē-
pli uero causa: afferamus Ciceronis uerba. Aphricanus singularis & uir & Imperator: qd ē Aphri-
canus singularis uir: & singularis Imperator. Propter magnā & doctoris auctoritatē: & urbis: qd ē
pp magnā auctoritatē doctoris: & ppter magnā auctoritatē urbis. Praedator & miles: & ciuis. Illu-
stris tūm uir tūm Philo sophus. Opam tūm patriae defensor tūm gubernator. Iustus & Rex: & ius-
dex. Cōsimiliq; eodē mō se habent. Sed & sepe numero contra eodē ordine: uni substantiuo pre-
posito: duo adiectiua: aut plura deferuntur. Exempla sunt quae nunc consiliū am. Vir tūm bonus:
tūm & temperans. Imperator & callidus & fortis. Iudex & integer: & solers. Ornata ciuitas: tū
multa tūm praedara. Alia tu ipse coniecta.

Non nunquam & duo substantia ita se habent ut alterum nūm suam ubiq; conferret: ac rueretur: al-
terū quāsi quendā obnecaret adiectiui nominis locū: & eius fungatur officio. Quale est Virgilianū il-
lud primo Aeneidos, Mōlēs & mōtes in sup̄ altos imposuit: alii dicunt: molesto: mōtes imposuit.
Cauendū est ne ab honestate naturae discedamus. Perinde ac si dixerit, Canēdus est: ne a naturali
honestate discedamus. Sed tibi nota haec sunt. Sed ne quāsi historici rezens dicendū: scilicet nē itā,
ita quēq; parefecerit: ut se se mihi sorte quadā obtulerint. (Ceterū nō ignoras (triplex arbitror)
extrema supina plerūq; ornate ac puenisse significare gerēdū accusatiui casus ad dictione p̄po-
sita: ut res diffilis credidū. i. ad credēdū: Suavis gustus: ad gustādū: p̄mūq; cōsimili ac pari modo
se habet. Nec id te amice lateat: cum fuerit superlatiui quodpiam durius asperiusq; & superlati-
ue significandum sit: ut pro superlatiui positiui affertur: & ei superlatiui ap̄nūq; appona-
mus: aduerbiū. Nam maxime memorabile facinus: est memorabilissimū facinus. Maxime ra-
rum genus hōiū: est rarissimū genus hominū. Sed & admodū & ip̄simis positiuis aduentatū
ferme eandem retinet.

Id autē nequaquā silentio praeterierim ut liquē: quod virtutē habeat: uel mediocriter laudare: idē
exempli gratia. Pericles virtute p̄stans Princeps erat Athenis: uel quod multa p̄dara gesserit The-
mistheos rebus gestis floruit. Sin uelut uehementer ac plurimū laudare audacias gloriae iūe laudē
& causam laudationis genitico casū cōstituam. Pericles (ut eisdē exph̄sitar) uirtutis gloria p̄s-
tans: Athenis claruit Themistheos gestarū regū laude emicuit. Sicut. M. Antonius p̄stabat eloquē-
tia: mediocriter laudatur: ac fere exister. Locius Crassus eloquētiis gloria excellit: uehementissime
laudatur. Sed ut ex terra pro rei bonitate deductio.

Quodēdūq; nota quod ipse quoq; testatur Grāmaucis Seruius: pluralis & singularis numeri cōne-
xio: ut respondemus uiciniū. Virg. i. Aeneidos: hic illius arma: hic currus fuit: Nō ad se fuerit.
Terēt. in Andria. Amantū iūq; reintegratio amoris ē. Liber de rep. Xenophonis delitit: meae sunt
hostes eoq; exercitus p̄perabat: ita frequētus obseruatur. Qd idē sit i diuersis generibus. Nā
sine masculinū siue femininū est: uiciniū respondamus: ut ut ac mulier optima uenit: intelli-
git. Nōq; optimū esse uirū: & optimā mulierē: quae uenit. Vex si plurali numero uelimus uisad ma-
sculinū trāsire necesse ē: ut uir & mulier lēti p̄perat. Alexander & Olympias clarissimi existerunt.

Operetūm ē: quod p̄uenitū ē h̄ significat modo nulle esse: modo necessarii: modo inculū: mo-
do laudabile. Atq; his significationibus id nominis ueteres uterantur.

Frui quāpiam re: est fructū siue utilitatē: siue uoluptatē percipere: ex ea re cū quis dixerit: odo fruor.
Praefertēre aliquid est: uerbis uel in diuis quibūdam id ostendentes: & quodāmodo conferunt M. Ci-
cero praefertēre gratitātē: h̄litaratē praefertēre Lēliū.

Rationē habere est: respēdē habere: sed ut planius exponā: habere rationē alicuius rei: est rem consi-
derare: ut habeo rationē tēporis: loci: p̄sonarū: est ea oīa rōne cōplecti & cōsiderare.

Hanc re mente animo ne cōplector: est hanc rē cōsiderare: ac nullo animo: & significat in animo
habere. Est animus mihi. i. uolo facere. Ceterū est mihi: deliberari: & decerni.

Prosequor te honore: est te honoro. Prosequor te laude: idē est: quod te laudo. Prosequor te pro-
bro. i. te utrimpero. Prosequor te amore: amo te. Prosequor te odio. i. odio te habeo.

Benemeritis sum de republica: est beneficium in illam contuli. Benemerentes de amica. i. conferen-
tes in amicos beneficia. Atq; pro ita: ac uel atq; pro utriusq; ornatiissime ponitur: exemplū
est: & quae te laudo: atq; Cicronem. i. te sicut & Cicronē.

Haud pro non: secus pro aliter in eadē oratione: uenisse & conuincere se habent: ut haud. secus sentias
atq; m. i. ita sentio sicut m.

Non nunquā etiam perpulchre comparatiua pro positiuis ponunt: ut Alexander Macedo corpus ha-
bebat imbecillius: quod imbecillū significat. Satyri scelera uehementius inuehāt: id ē uehementer.
Do ab his re uirtutis utrimpero de haec re. Do crimini. i. crimino: do laudi. i. laudo.

Sed nec illud qd negligēdū est. Na subiectiuis modis p̄ indicatōis & illius tēpora: pro huius rē-
ponibus interdū haud illepidē ponit: ut uelim pro uolo: gererem pro gerebā: dilexerim pro dilectis
fecissem p̄ feceram: gratū fuerit pro gratū erit: feceris pro facies. Demū id omniū multo ornatis-
simū est: oportunitas loci: agat: quod ubi faciendū sit: peritōis: atq; res facile censetur. Quamobrē
exercitatio adhibēda ē nō mediocritas: quae omniū magistrorū exuperat p̄cepta. Quod si quis noue-
rit grācia litterasse: quod modo explicatum est nō difficile placetur.

Partim hominū nenerunt: per se p̄didit. A. Gelio testē: & idē quod pars hominū. i. quidā hōes. Nā
partim hoc i loco aduerbiū ē: neq; idiūat i casus. Sicut & cū partim hōiū dici pōt. i. cū quibūda hō
minibus: & quāsi quadā parte hominū. Sed hoc totū est splēdidius: cū i orōne iteq; fuerit additū: ut ē
illud. M. Tullii i eph̄s. Nā q; isthinc uenisse: partim te sup̄bi ē: dicit: quod nihil respōdeas: partim
cōsumeliosum: quod male respōdeas. Et q; ciuitanibus p̄sant: partim nobiles sunt: partim popula-
res: quod est: itaq; nobiles sunt: itaq; populares.

Id est etiam optimū cognitur: quod dicimus quīq; est unus ex numero denario: sicut millesimus
quīq; est unus ex numero millenario. Hic est illud Celsus in Commentariis. Cognoscit nō ded-
itum quīq; esse reliquū militem sine uolante. Quo exemplo uī perpulchrum ē.

Quotus quisq; homo idem est quod quo: et homines. Quotus quisq; miles. i. quot milites. Perq; duntaxat una dictio pulcherrime posuisti iungit nominibus ut perq; doctus Philosophus perq; comis amicus.

Quid illud nunq; nō lepidissime usurpamus: ut in oratione eadē iterū alias usurpatum locum obtineat modo aduerbiū? quale cētiq; dicat. Omēs hoies eodē ferme sunt nati ingenio: alias qdem nident: alias uero lachrymant. Omēs item ciues alias boni: alias mali: nūquā idēm sunt moribus. M. Antonius iur in castra multipliciam dicit. M. Antonius castra peruiit in castra profectus est: se ad castra conuulsi in castra recepit: se ad castra perduxit.

Hic habet uiginti annos: quod ueretur consuetudine dicit contra pedagogicas opinionē: aliis quoq; rationibus dicit. Hic uigēsimū annū agitur: degit uigēsimū annū: est uiginti annos natus. Sed hoc potestremum magis Oratori congruit.

Cicero laborat in eloquentia. Cicero operam in eloquentia confert. Cicero in eloquentia operas pernitat eloquentiæ operam: ætatem in eloquentia consumit: tēpus in eloquentia conterit: in studiū incedit eloquentiæ: et alia deducit pro tuo iudicio.

Habeo hanc rem in memoria: nō nimis uilitate dicit: sed habeo: siue teneo hanc rem memoria. Teneo hanc rem memoria: huius rei memoria habeo.

Obliuiscor uoluptatis: uel cuiusq; rei. Voluptatis me cepit obliuio. Amicorū me cepit obliuio. Et sic idem uerbi cū opertis nominibus iunctū: diuersa significat consimili ordine: ut caput me facietas: ciuitatis caput me hominū odium.

Virgilius rus incolit: ciuitates habitari: per pulchre dicitur cum teneo: siue etiā contineo uerbo: ut Virgilius rus se continet: teneo se in urbe.

Siquis uellet offendere aliquā rem: aliam antecellere: & ultra illam ualere: uenisse dicit uel p accusati: ut in præposita præterit uel cū præ ablatiue præposita: ut Cæsar ultra alios pollebat rebus bellicis pulcherrime dicit. Cæsar præter cæteros rebus bellicis pollebat: uel præ cæteris pollebat.

Leuius habet facies more: uel facile naturā: ornate dicit. Leuius est leni ingenio natus: uel facili natus ingenio: uel facillimis moribus. Scipio natus est tristi ingenio: & de reliquis cōsimiliter.

Valco & polleo: uerba splendida sunt: & alia sunt parenti & ablatiui casui coniungunt hoc pacto. Aurelius Augustinus plurimū ingenio ualuit. Milo corporis uiribus plurimū ualuit. Ipcrates ingenii bonitate. Mitridates memoria. M. Cato i ciuitate plurimū auctoritate pollebat. Clæreo & Sio reo uerba eadem ferme ratione se habent.

Ego apud diuim Cæsare multū siue possum siue ualeo ornate & splendide dicit. Apud diuū Cæsare plurimū mea ualeat auctoritas. Horrensus multū pot in Senatu. Ornatus dicit: Multū Horrensi in Senatu auctoritas ualeat: quæ possumū significat eam opinionē: quæ est apud hoies de alicuius uiri præstantia: quæ uulgo ac tria consuetudine reputatio nuncupat. Cæterū id perbellū ē. Est mihi apud te fides: ut mihi adhibes fidē: qd est accuratus aduerbiū. Nā plerūq; solet uerbi Sum es est datio iunctū significare habere: & quodāmodo possidere: ut est mihi pecunia: est Cæsari magna potestas. Illud designat me habere pecuniā: Cæsares potestate habere. Cuius constructionis crebra apud priores disertos uiros obseruatio est. Ego recordor hanc rem: potius qd huius rei dicitur. Idem dicitur: huius rei subiit me recordatio. Hæc res mihi i mentē uenit: sed magis proprie in mentem uenit: est mihi occurrit: uel succurrit: quod postremus minus uisitate dicitur.

Præsto & antecello: quæ uenisse personant uerba: alia dantio: alia accusatio pulcherrime iungit: est accessione ablatiui: etus reuocatus est præstantia: ut antecello tibi ingenii acumine.

Septennumero quoq; frequenter uerba quæ appellantur primorū uerborū: a quibus originē traxerūt: si significationē retinēt: plerūm si prima illa asperiora fuerint: ut cōico p conicio: manifesto p maneo. Imperio p impero: amplexor p amplector: & alia item pene innumetabilia: si quando uerbi asperitas illa cōtingat: quod eruditior iudicio derelinquimus. De uerbis adiecta præpositio: p sepe contrariā uerbi significationē ut precor & deprecor cōtraria sunt: horreo item & dehorreo.

Non nunq; id idem efficit præposita: ut suadeo: dissuadeo: quamuis in iisdem uerbis nō nunq; augeat per potius qd uim cōmuer.

Exi & decompōsitæ uehemēter amplificant: ut exoro: quod ab ex & oro deductum est: & significat impetori Terent. I Audia Gnati gnato ut det: oro: uix quid exoro. Sic & suadeo: & etiā psuadeo: & suadeo significat Oratoris officiū: qd est bñ dico: atq; psuadeo bñ dixisse designat: qd Oratoris finis. i. impetori: atq; obtineo. Vnde & crebro nō solum suadeo: sed etiam persuadeo: sed & facio & perficere explorata sunt. Plurimū etiā orōnem ac sermonē exornat aduersarij modo qd aduersaria indicatio cōtingat: qd ubiq; M. Cic. seruauit: aliq; docuissimū. Sed huius exemplū sit. Quāq; te hæc dicit: ubi nō cū ob singularē uirtutē uehemēter admittit. Nā tria sunt: qd quodā sibi inuicē ordine coniunguntur: quorū prius ac leuius est diligere: postremū admittit: qd uehemens: atq; potius ē: & ex quo modū obseruatiōis: qd & ueneror: & colo: ex quo obseruatiō etiā reuerentiā significat. Nō itē aliud expleū. Quāq; mihi sunt amico: oīum iucundæ: litteræ: itæ rī inuicissimæ fuisse. Sed ante hæc & quāuis raro collocamus: ut quāq; mihi ante hæc chartæ eras: sed nūc es profecto charissimus.

Ad hæc illa duo orationem perueniunt sibi reddunt inticem respondētia: quorū alterū est nō solū sine modo seu nō tantum: alterū est sed etiam uel neq. etiam uel loco etiam præposita quoq. & aliis quibus inuenietis: quorū omniū exempla subiiciam. Hæc mihi res nō solū grata sed et in incunda E. M. Antonius nō modo erat Ciceronis inimicus: nec etiam hostis patriæ. M. Caro nō tantū ingenio ualebat: sed uirtute quoq. florebat plurimū. Alexander nō solū reliquū orbē inbeget: uerū et iū quoq. ipsum Romanū Imperiū cogitabat attingere. Et sic tam & q. uel sibi respondēat: ut tam clara mihi patria est q. incunda uita: sed facile in hæc intelliges.

Pro eo autē quod ceteri exprimeret consueuerūt p. nominibus addentes tūc re n. et met. syllabicas additōnes. Cicerō potius idem efficit hoc p. nomine ipse ipsa ipsem: & illas fere adiectionū locū obtinet: ut ego ipse magis q. ego metrum ipse: nos ipsi: uos ipsi illi ipsi ut nūq. secus dicendū sit.

Tam familiaris es ego te nior familiariter. Tu mihi amicus es ego te amico nior. Tu mihi magister es ego te magister nior. Ego te cū frequēter nior: frequens mihi tecū est consuetudo: que sepe conuersationē significat. Habes tecū magnā amicitia: magna rectū mihi est amicitia: Et item alia permulta: ut sunt mihi cū omnibus malis uiris inimicitia: Nam rectū inimicitia: dixerimus plurā in numero q. singulari.

Sed neutra uox possimū In comparationis nominibus tum fœmininā reddidim. masculinā: ut nihil est hoc homine melius: fere est idem: quod nullus est hoc hoīe melior. Nihil est hac Virgine formosius: quasi idem in illa uirgo est hac uirgine formosior: & in ceteris aliquid consimiliter.

Munus p. officio ornauissime dicitur hoc est amici munus idem & amici officium. Fungor boni uti in munere: ferme idem & facio boni uti officium. Sed & partes plurā in numero consimiles habent significationē: ut mee partes sunt: uel officium meū est: uel ad me pertinet.

Atq. & memini rectus: ap. nstius accusatio inuigil. q. geninor: ut memini Platonis sententiam. Virg. i. Boccoidis. Numeros memini: si uerba tenerē. Nec mirū si in his quæ sūt potius soluta orationis: Virgilii Maronis testimonium afferat: quod nō solū Poetam egregie eruditū: sed & Rhetoricis artibus ubi p. obleruauissimum fuisse constat.

Poenit et: quid significet: non simū est: sed & p. parum uidet insurpant Oratores: & præstantes doctrina uiri. Sed idem plæpe uerbū inanis constructionibus positū: haud eandē tenet constructionis uim: ut uaco huic rei. i. actio huic rei: naco hac rei. i. hac re sus uacasset: id quē ornauissimū q. urboni. uiri dant opam: ut perturbationibus uacent. i. liberi & uacui sint.

Cato uerbū æti saepe pro uideo significat: ut tantum ita est lege: porne tamen accusatio iuncta si pro nio & fugio insurpant eloquentes uiri: ut turpes ingenti uiri cauere mores.

Animaduertio idem est fere quod uidet: & quodāmodo intelligit: ut animaduertio est accusatio contra: struet in præposita idem sibi nōle quod p. nio: ut Speusippus aduocet in sermō Platonis. i. p. nio: ut Platonis sermo: ex quo animaduertio punitionē significat: quandā nō nōq.

Atq. item refero tibi hæc rem. i. tibi narro hæc res. Sed refero ad Senatū: refero ad populū: hæc rem est pono hæc rem in constitutione uel populi: uel Senatus: q. nstus uerbi eius apud historā: x. scrip. tores frequēntissimū est.

Quid uari quoq. casus eidem uerbo saepe inn. ti. nō ne magnā ac longē diuersas uim habet. Quale sit. Do Bibaculo ad Cæsarē litteras. Nā dan f. Bibaculo deferentur: Cæsari reddat: ad quē mimin f. it. teræ. Basig. f. ieger Cæsar. Bibaculus uelut tabellarius cōsueuit appellari. Veq. ne quid huius ignoret: dare litteras significat scribere: siue mittere illas.

Nec te fugiat: quod p. epistola dicitur litteras plurali numero. Nec obstat Poetæ cōsuetudo. Et pro una epistola dicitur Vnas litteras. Nā id nomē cū his: quæ pluraliter solū declinant: pluralē quoq. reinet numerū: ut uix nuptia: uix biga: uix moenia. Sed ut ad propositū redierim: p. duabus epl. stolis dicitur binas litteras: nō autē duas: pro tribus epistolis ternas litteras: pro quatuor quaternas: & quæ deinceps reliqua sunt consimili ratione.

In finitima quoq. cōsuetudine perq. pulchra est ut nolo te ad me scribere. Cupio te Athenas p. fici. Et illud Terentianū. Quid ego te i. hac re facere nelim. Significat. n. quid nelim: quod tū in hac re facias. Velim tuas oēs unanimes esse. i. q. unanimes sint: & concordēs. Sed hoc tibi sit cōcinnus: ubi nullū sit ambigui sermonis discrimē. Neq. n. oio rectū sit: si quis dicat. Volo te me amare. Quamuis plerūq. suppositiois locū habeat: quod in finitimi uerbis imediatius præcesserit: ut p. nio Pyrrhū Romios uincere posse. i. credo q. Romani possint Pyrrhū uincere. Sed id p. uiribus canet Orator: quod modo præcepit erat: de conuictina atq. in finitima oratione præcipue in absolutis uerbis: ut tibi alteri casui fuerit adiecta præpositio: seruandum sit.

Extremē. p. positiones p. uel ab: & sepe: & ornate possunt: ut audiri ex maioribus nstis p. a maioribus. Accepi e nio patre: uel eua de mo pares: quoq. ex re. i. a te: q. d. ēte cōsulo: dñe iterrogo: q. d. aduertes: & uisū trade.

Pro ornate ponit loco in: & fecidit: ut p. rostris. i. in rostris. Pro tribuati. i. in tribunali: et alia. Pro uiribz ruls. i. fm tuas uires. Pro tui genii bonitate. i. p. uirili razalia p. uiribz animi tuiet similia Sub composita: aut clam: aut diminutue significat: ut submouit me: pro mouit me clam: atq. occulte aut parum: ut fabriafor tibi: quod est paululum ita for.

Morem gerere p[ro] ornati uerbi complacere significat: atq[ue] obsequi: inde Moriger morigeta morige-
rum: quod a moroso: quod difficile significat: a morato: quod instituti plurimū differt.
Consequor p[ro] exipio pulcherrimum est. Non possum igitur his uerbis consequi: id est: uerbis ex-
primere. Litens consequi. i. per litteras explicare.

Metto ac timeo uerba a liquando multis casibus coniunguntur: ut memit Cicero a P. Clodio sibi ex-
tremum periculum. Timeo abs te mihi mortem. Nōntinquam absolute peruenit da iuo soli ian-
ctatur metuo Pamphilo. Pamphili uir: timeo. Sed hic est potius Poeticus usus.

Enado p[ro] fio & efflor: ornatum uisum: quod est: ut Cicero euiat eloquentissimus. Aristoteles euiat
summas Philosophus. Castris uero in iylus Imperator: & de aliis quoq[ue] consimiliter.

Fore futuram semper habet significationem: & est idem quod futurum esse. M. Cicero de Oratore li-
bro secundo loquens de Hortensio: quem quidē ego confido omnib[us] istis laudibus: quas tua ora-
tione cōplexus es: excellētiore fore. Et Crassus fore dicit inquit. Ego uero esse iam iudico.

Quid inter dimidium & dimidiatum interit: nosse peritū ē. Cum enī dimidiatū sit quasi in duas
partes diuisum: nisi aliquid diuisum sit: dimidiatum dici non potest. Dimidium uero appellatur: nō
quod ipsū diuisum sit dimidiatum: sed quā ex dimidia pars altera est. Non igitur recte quis di-
xerit p[ro] sentētia. M. Varro: ut. A. G. in noctibus actis: Dimidiū librī lepi: dimidiū fabulā audi
mis: sed dimidiatū librū: & dimidiatam fabulam recte quis dixerit: & diuinum digitum quidē exem-
pli grāia appellamus: sed alteram partē dimidium: quod est accurate diligenterq[ue] inspicendum.
Plurimum autem conduci nobis intelleges: quae sint nōminū differentia: ac uerborum discrimi-
na. Nam ea quoq[ue] res mirum in modum orationem exornabunt: si quis nōn recte quid differat p[re]-
sum & intersum: inter sese uerba. Pulcherrima quī dicit. M. Cato publicis negociis non intersum: so-
lum: sed p[re]sum: quorum illud significat comitem esse alicuius rei: hoc uero Duem.

Ego uero non solum confiteor: quod ē p[er] uim: sed etiam p[ro]fiteor: quod quidem est sponte.

Et apud M. Tullium persēpe legitur. Tibi gratulor: mihi gaudeo. Nam gaudemus nobis: gratula-
mur aliis. Et ubi ago gratiam: quod quidem est uerbis. Refero gratiam: quod est re: ac factis. Ha-
beo gratū: quod est in animo. Debeo gratiam: ubi aliqua obligatio: nis tibi censur.

Item optimum est non ignorare uōminū differentias: ut uerbior & ornator nostra reddatur oratio.

Hae res mihi cōducunt: idē q[uod] mihi hae res ē utilis. ¶ Et q[uod] carent p[er]it: dicunt. Dono tibi
hac rem: pulchritus dicit: ac splendidi: dono te hae res: ut miles natali corona donatus ē. Sabinos
Romani ciuitate donarū: q[uod] ē ciues fecerū: q[uod] idē dicit Sabinos Romani: ciuitatē acceperūt.

Interdum uero & p[re]positio: quae nomini: ac casui p[re]ponitur: pulchritus nōntissiq[ue] uerbum p[re]-
cessit: in quib[us]dam uerbis. Quale est: quis dicit. Eo ad te: ac potius dicit: adeo te: & loquitur ad
te: potius te alloquitur. Cedit de uita: decedit uita. Cedit ex humanis rebus. Rebus excedit humanis:
& in aliis quib[us]dam consimili pacto.

Minus ad uerbum q[uod] saepe significat non: nōnt tamen cōpositio coniuncti: cōstraria signifi-
cationis comparandi demonstrat: Terentianū illud. I. hedria nemo fuit minus ineptus: p[ro] prudē-
tor. Et sic nemo te fuit minus formosus. i. formosior. Et ita de reliquis.

Quotiens multos aut dies dicimus: aut annos p[er] accusatiōis casum: intelligemus iungere tēporis cor-
riculum: & fere cōtinuū. Sed p[er] datiuū significat annos: siue aliquot dies: in iunctio: i. in mēsis loq[ue].

Quare (ut ait Marcellus) oporiet rectius accusatio: uti debent: siquid ad secundā fortunā ani-
meat. Interest igit si quis dixerit ita. Decem annos te militari uersatus sum: idē annis dedi rebus
bellicis operam.

Cordi homo: inflexibiliter cordi hominis: cordi homini (ut Priscianus inquit) significat iocundus
iocundi iocundo: sicut & frugi. Sed satis mea sententia Marcellus opinatus ē: Dicit. n. cordi est: ani-
mo sedet. Nā hae res mihi cordi est. i. placet. Terentius in Andria. Tibi hae nuptiae sunt cordi. M. Ci-
cero de p[re]fecto Oratore. Flumen aliis uolubilitasq[ue] uerbosq[ue] cordi est. Et Lucilius probe declarauit
inquit. Et quod tibi magnopere cordi est: mihi uehementer displicet.

Tanisper: quod quasi est tam diu: ornate post se posuit: dum: quod ferme est donec: ut illud Terentii
in Heautonimorumenon. Tanasp te dici meū uolo: dū quod te dignū est: facies. Ego tantis ma-
gna uoluptate afficior: dum apud te uiuo.

Tu mihi charus es: ego te amo. Tu mihi iocundus es: ego te delector. Sed oblecto & delecto nō simi-
liter cōstruunt. Nam dicimus: delectat me hęc res: sed oblecto me hac rei: ut delectat Socrate uis in
tegritas. Pythagoras sese uirtute oblectabat. Ego me oblecto ruri.

Fero hanc rem patienter: seu patienti animo. Splendidius dicitur. Ego rem facile patior: mōdē se fe-
ro: & moderate: & equo animo. Et cōstrario significatia ad uerba: grauiet acerbē: agre: moleste
& iniquo afo. Hae mihi iocunda res est: & hae res placet: & quae molesta est: displicet.

Afferro cōmuniū uerbū est: & quo multis locis uī possumus: ut se: cūda fortuna affert mihi uolup-
tatem. i. me delectat. Aduersa fortuna affert mihi dolorem. i. dolet mihi. Dicimus hęc res mihi do-
let: & doleo hanc rem. Sy redeo unde digressus sum. Litterę me affert mihi admirationē. i. efficiunt
ut admire. Affers testimonium. i. testificaris. Et uem dispersa: ac uaria est huius uerbi significatio:
seu etiam obseruatio.

Perinde ornatissime postulat post se acuel atque & eorum simul: perinde acuel atque habet eandē uim & rauisur Camillus perinde atque omniū sapientissimus. Et Cherea perinde ac foret eunuchus. Et de hac re Sæpi dicta sunt.

Coco non solum absolutum: sed nonnunquam peruenisse casum habet accusatum absque præpositione: ut coco focierat tecum. Et hinc illud Gellii in Noctibus Atticis de Pythagora deceptis cohorte: quod quisque pecunie familiaris habebat in medium dabat: & cohibatur socias inseparabilis. Sed & Cicerō eo pacto alibi est eo uerbo usus.

Mille hominū: numero singulari significat mille homines: ut mille hominū inertiū hoc est: mille homines interierūt. Mille militū uulneratū: eūd est: mille sunt uulneratū milites. Idque ornate uisatū ē. Primus significat ordinem: quod consequitur secundus uertit: & deinceps alia eius ordinis nomina: tamen multosque significat principales: ut hic est nostræ ciuitatis unus omnium primus. Sepe significat optimus: sed id postremo in raro est Oratorum usu.

In iudicio ubi haec: res non habere: ut in iudicio ubi aqua & igni. Et Plinius secundus in epistolis. Carere rogare iure quibus aqua & igni interdictionem est.

Nunc uero ad reliqua. Neque enim nisi inuicem omiserim: quod quæ nomina ad numeros spectant in eorum pluralibus genitiuis licypoen efficiemus. Idque uisatum est: cum ad exornandam perinet orationem: ut mille numum: poscat quod mille numorum: mille denarium: mille aurum: tot milia argenteum: & ita de reliquis: quod in genitiuis omnium nominum secunda declinationis frequenter efficiunt. Sed prosum scribentes & solutam orationem in nominibus solum numeros & mensuras significantibus.

Argi in numerorum nominibus eam plerumque seruamus consuetudinē: ut & circa centenariū numerum: si quando post tricesimū duo numeri commemorandi: ponendique sunt: ut eorum minor præcedat maior sequatur: ut hic est unum & uiginti annos natus: duos & uiginti annos triximus: tres & quadraginta dies nauigauit: quattuor & quadraginta annorum consumpti ætatem. Sed ultra centena num & circa uigintiannū tritū ac uulgarem seruamus sermonem.

Quod autem sicut duo de uiginti nonnunquam dicimus & duo de triginta: ita & duo de uicesimo die: & duo de tricesimo: manifestum est: sed non id quidem frequenter est Oratorum usu.

Quid indies in se pulcherrimum est: ac significat per singulos dies: & quomides: sed cum quodam in incrementis: ut tria indies accrescit virtus. Indies hostes sapit. Multoq; hostis indies angescit infamia.

In uerbis tam actionem quæ passionem significantibus considerat debemus uarias notum inflexiones atque exitus: & modo his: modo illis uti pro aurium iudicio: ut fuisse pro fuerunt: amaram pro amara: uidere pro uideri: quia notum pro nouerim: triumphat: pro triumphabatur: & de aliis quoque eodem modo. Sed ne quid contra Grammaticæ artis præceptiones: ac ita fari proptendendum est.

Quin particula quomodo uel increpet uel exhortetur: quomodo item confirmet & quomodo interroget: satis exploratū est. Sed nos ea pulcherrime uimur: cum dicimus. Non possum quin gestiam non possum quin doleam: non possum quin admirer. Significarem: fere non possum me condere: ut non gestiam: non possum me continere: ut non doleam: non possum me continere: ut non admirer. Et ita de cæteris consimiliter.

Quid illud non ne præclarum est usu? Locus est huic rei: multū loci est gaudio: plurimū loci est tranquillitati. Et Terentius Datus. Nihil loci est segnitie. Significat. n. hæc oia: uel oportere nos lerari uel tranquillo esse: uel uoluptate affici: uel negligētes ac segnes esse: & sic i alius citius modico similitur.

Non nunquam uero duo nomina siue præpositione addita: siue uon-ūitis aduerbiū uim retinent: ut magno opere: uel magnopere pro ualde: maximo opere: uel maximo opere pro plurimum: maiorem in modum pro maxime: mirum in modum pro mirabiliter: et item mirandum in modū. Sed ablatiui casus siue cum cōmerito præpositionis: siue eo sine: uim habet aduerbiū: ut imprimis: significat enim præcipue: ac præsertim: & id Græci dicunt. Atque aduerbium ipsum si ita appellandū est: perorant nominiū longiori: ut imprimis sapiens: imprimis eruditus. Sed ne a proposito digredietur patiens indermod pro paulum: multis pro multū. Vix hæc alio loco opportunius.

Ule etiam modus optimus est: ut si quis dicturus sit quempiam habere aliquem magistratum: seu honorem: seu Imperium: ut ex nomine honoris eiusmodi: & gero geris uerbum pulcherrimum consiliat orationem hoc pacto. Hic est Romæ Consul. Romæ Consulē gerit. Imperatorē gerit. Principē gerit. Prætorē gerit: et alia ite cōsimiliter. Ad hoc. n. uiro: rex cura: atque administratio pinet. Vix ita est & perperichra sermonis: ratio: ut gerundioque actioque præposita inter: significet tēpus imperfectū indicanti: uel subiectiui modi: uel alterius: & dum particula: ut inter am bulandū hostes offensa dicit: hoc est dū ambulare: inter legendū ridebas: id est dū legeres: & sic p uarietate personarū: ita exponendū est: uti modo explicauimus. Hinc Sertius in Buccolice Virgilli. Inter agendū. i. dū agis: & hoc uel locutio est: ut dicantur: inter canendū hæc sunt locutus.

In pro erga: et eam p contra pulcherrima locutio est: accusatio præposita: ut metis in se animus mea: ut te beniuolentia: ubique enim significat erga. Iunialis inachitur in Domitianum. Cicerō habuit orationem in Catilinam: ubi in contra significat.

Apprime pro uide recte apponitur nominibus:quem admodum & imprimis dictum est superius: ut uir apprime uilis: & sic de alitis.

Res nomen larum diffusiūq; est: sed eo pulcherrime utimur adiectis possessitis nominibus: sed præsertim huiuscemodit: cum dicitur Res publica: res uxoria: res familiaris: res militares: res domesticæ: & de similibus: pariter ubi aliqua ueluti significatur institutio.

Præstolor uerbum quod per erong Poete accusantio iungunt: Cicero cōnectit datiuo. Multa sunt uerba quibus pro eadem significancia & passim utimur uo. e. & actiua: & ut omittam pene innumera: tabula: Cicero frequenter i his duobus modo actiuam modo passiuam uocem utitur. Assentio & assensio ubiq; eadē constructionis forma: & imparior & ipartio. In ceteris aliis id fit multo uariis. Vtu denit: ornatussum pro coningit: usurpauo & usurpare non ita intelligi debent: sicut luxifcon: solui utimur. Sed usurpationem frequenter uolum ulum Oratores uocant: & usurpare in frequenti usu habere.

Hæc res me deficit id est: deficit mihi hæc res: & deficit me dies. Vita q̄ primum mortales deficit. Sed deficit hæc re magis Poetarum est. Deficeret quoq; rebellare: ut ita dicam non absurdum est.

Nunc autem ne earumq; peruitia & ornatisima sunt: omittam: ita intelligendum est: quod nomina tercia declinationis: quæ tam nominatiuum q̄ genitiuum singularem habet similem: præsertim si genitiuus pluralis in ium exierit: eorum frequenter pluralis accusatiuus in is terminari solet: raro in eis: ut: omnis pro omnes mortalit pro mortales: immanis pro immanes: Similiter & ipse quoque testatur Priscianus: ut in u: uel in rs terminantur: ut fontis & fontes: partis & partes. In reliquis rarius id fit: quæ est Poetarum denia.

Quedam aduerbia sunt: quæ in epistolis q̄ maxime congruunt: sicut propediem: q̄ primum pro cito: confestim: & iterum post tridies: quod multi ignari litterarum & Grammaticæ artis expertes exponunt post tres dies. Sed ne tu eodem ducas errore: crede post tridie significare postero dicitur eo patet. M. Cicero accipit: & alii et uduissimi uiri.

Et si quis multa referre uelit: pro prio: e pona: primum: uel primo: utrunq; enim in usu est: pro secundo deinde: uel secundo loco pro tertio tum: uel præterea: uel tertio loco: tum pro quarto: quod raro accidit: adhuc uel præterea: uel quarto loco: tum calce postremum: uel postremo: & demum. Sic igitur huiusmodi exemplum. Tria sunt: quæ afferunt mihi magnam uoluptatem: primum est enim quod optimum amicis: maxima tui sum: deinde autem quod singularem tuam in me testificari benivolentiam: postremum uero quod intellexi te incolumem esse. Qui in re id quoq; adducendum est: quod tres inuenimus coniunctiones rectæ & uisitato ordinis: quæ sunt enim: autem: uero. Sed tu ipse hæc omnia: ac multo etiam plura facile cognotis: si Ciceronis scripta & imprimis eius epistolas lectitabis.

Memoriæ proditum est: significat scriptum est. Multa enim talia ornatisime usurpauit: rament uariis significanciis: ut memoriæ: radere mandare literis: mandare scriptis: mandare litterarum monumentis: quoq; ferme eadem uis est. Sed mandare memoriæ aliud sibi uidet uelle.

Falso uerbum tritum è apud Ciceronem: ut fallit me hæc res dicimus: fallit te hæc spes: quod est frustrator: & decipit.

Missum facere dimittere significat: & uenustū: & oratorium est. Nam missam hanc rem facio: significat: dimittere illam.

Ad hæc autem in eadem oratione duæ hæc particule ne: & quidem pulcherrimæ sunt: si quis fuerit recte illa usus. Nam cum ponuntur: semper aut aliud dictum est: aut id mente concipitur: ut ne audiat quidem: si significat enim exempli causa non solum non uidetur neq; etiam auditur. Item aliud exemplum. Philosophiæ studium Democritus non modo non intermitit: sed ne remittit quidem. Remittere namq; Philosophiam est remissus philosophari. ¶ Sed ea quoq; diligentia adhibenda est: quod siquid plura ponimus præsertim line copulatione: qui artus uis est: ut id eadem uideatur significare: quod uehemens semper magis collocetur in caceret tua uirtus laudanda: probanda: est. Nam probare est malis: quod fit animi indolio. Magistratus diligere: amare: colere debemus. Probissimos uiros omnes homines ueretur: oblectant: admirantur. Quæ turpia oblectant: sedæ terribilia sunt: ea fugere: a spernari debemus. Viri uis: officii summa laus è. Nā habet: officii accessionem & actionis.

Sed in his quoq; ordo quidam inspectandus est: quod si tria sunt: quorum duo partem aliquam significent: tertium sit cōmuniūq; pfecto debet: plerūq; i fine collocari: nisi se habuerit quodā generis modum: tunc. n. cōtra fit: quod nūc ligdo: ac periphi: uepari: fecero. Ac prius quidē exemplum est. Omnis i adipiscēda uirtute cura opa: diligētia ponenda est. Est. n. cura solus animi: opera corporis diligētia utrunq; cōplectit. Et item plurimū i rēp. industriæ: laboris: tēporis pōndū est. A micis cōsilio: uirtutis: opera adinuare debemus. Alterius uero exempla sunt. Nō sunt per se res cōmode ex petende: diuiniæ uoluptates: honores. Commodum enim generis locut obanet: cuius species sunt molire: pota: quas modo memorauimus: atq; ut animalia quoq; homines: leones: equi: boni uidet appeteret. Sed uicijq; se res habet: si multa sunt: q̄ plura est: poni debet in fine. Iam uero ad alia.

Multoties geminando quibuscumque tam verbis infinitivis quam adverbis: tamque tales: quam id nomen sit mel & canget: ut quisque pro quicunque: quotquot pro quotiens: quatenus: quoniam: pro quantum: quousque: qualis: qualis: pro quali: ceterum: ut pro utique: ubi ubi pro ubicunque: & id adverte diligenter.

Accedit pro adiunctis: quibus tam pulchrum videri debet. Unde & accessio additionis significat. Igitur accedit mihi ad meas miseriae doloris est: additur.

Confidens sicut quidam arbitrans: in scio quo pacto constituit: sed id est alia dative: talia ablative: causa sui. In his potissimum versas: quae ad animam spectant: ut confido tua virtute: tua humanitate: mo confilio: & item de aliis huiusmodi.

Credo quoque pro commito ornantissimum est: ut credo tibi grandem pecuniam. Nam grande adiectivum nomen probe vel avari continet vel pecuniae. Pecuniae exemplum supra posuimus. Sed hic grandior Nestore videtur est: quod Nestore ante erat: & hic est grandis natus: grandissimus namque: significat longevum hominem: atque admodum senem. Et quia de nato mentio facta est: maior nam ornantissime significat: seniores: sicut minor nam minorem.

Insuper haud illepidia sit interposita nonnunquam in oratione: atque in reiecta parentelis: ut dedisti ad me (quae mea est summa noldras) suavitissimas litteras: Omnes amicos (nisi fallor) plurimum admiraris. Scire vellem ex te (ca nesci est amicum consuetudo) quid in M. Antonii causa egeris: ut ita demum te postulant nostram orationem eiusmodi interpositionibus aspergemus.

Hec res apud me increbuit: est ad aures peruenit: & notitia rei significat.

Nescio hanc remignoto: praeter me: fugit me: laet me: huius rei nescis sum signatus sum: haec res scientiam meam fugit.

Hoc reliquum est: & hoc restat: perpulchrum & magno cum ornamento significat: exemplum est. Omnia tibi & fortuna & natura reliquum est: ut bene & laudabiliter vitas.

Rumor est: id est vulgo & communiter dicitur: & ornatus sermo est.

Accipere pro audire & cognoscere peruenisse dicitur: ut accipi rumoribus: quoniam accipere auctoritas: accipi hominum famae: quae certo auctore continetur: accipi nuntiis: quos nuntius: & quicquid affert: accipi litteris: quas ab amicis plerumque accipimus: & in aliis item consimilibus locis.

Pro nominibus articulis demonstrativis consueverunt Oratores addere de adiectione in his casibusque in s. definitis euphoniae causa: ut hic est hoc est haec: pro his hos has.

Saepe praepositio quae praeponi solet postponitur: & significatio eadem manet: & in quibusdam quidem semper: quae sunt mecum tecum secum nobiscum vobiscum. In quibusdam autem non semper: quibuscumque quocumque quicumque: Te propter: & propter te idem significat: & sic quibuscumque & cum quibus: & in his potissimum ea praepositionum translatio fit: quae modo enumeravimus.

Clam plerumque praepositio est: nonnunquam adverbium. Sed oratores potius praepositione accipiunt: sine coniungitur ablative: ut Priscianus sententiae accusativo: quod opinatur Donatus: ut clam me profectus est: id est: me nesciente.

Coram cum accentu in prima syllaba praepositio est: & quid significet: nemo est: qui nesciat: cum accentu vero in ultima syllaba adverbium pulcherrimum est: significans (ut ita dicam) praesentia: ut: quo frequentissime docti viri utuntur: apud M. Ciceronem, Cupio tecum coram locuti: & coram tecum loquar.

Presso sum significat adsum: & fere apparatus: & sic idem adverbium eiusdem verbi modis omnibus & temporibus peruenit: & connectitur in eandem quam modo posuimus significanti: ut presso mihi fuit seruus tuus: urbem ingrediens.

Licet mihi esse bonum titulum: & licet mihi bono viro esse: ut quae latine dicitur. Sed posterius magis Oratorum est.

Perpetuo & in perpetuum adverbialiter pro eodem modo: & eis frequenter utitur.

Deiunctio verbum cum pulcherrimum est: cum praecipue Epistolis congruit. Significat autem deiunctio: obbligo: ut deiunctus est: id est: obligatus est: sicut in saepe obnoxius: quod non solum trito modo significat: quod non est: sed etiam deiunctum.

Collocare apud aliquem beneficium est: alicui benefacere: ut apud gratos viros beneficia collocasti. Multa adverbia in i. exornata: etiam in ipsis epistolis pulcherrima sunt. Sed haec imprimis ruri-nesciendi. Multa item in orat. serio-serio consulto postremo modo-falso-merito praecario, Cetera & e in eodem exitu desinunt: atque in frequenti sunt Oratorum usu. In uero crebra sunt: ut in ius manifesta significatio: & interdum quod quasi est infra medium diem: & noctem pro nocte: quod magis nomen est: unde die-noctem dicimus.

Nollis nulla nullum nonnunquam pro non praeferrimus sum es est verbo adiuncto: ut nollis summi interii. Res publica nulla est: quasi non est: & extincta est: idque etiam ornantissimum est.

Grausior tibi hanc rem praedare usurpat.

Et indulgeo sane est verbum usitatissimum: & splendidi ornatus: quod & dative iungitur: & ferme significando operam: atque ita exponitur: ut hic nimio somno indulget: id est: nimis dormit. Nimio cibo indulget: id est: nimis comedit. Nimio vino indulget: id est: nimis bibit: & de aliis consimili pacto.

Indulgere aut quasi cedere: & est terribilioris fam quiddam designans demeritum: & indulgere pariter appellamus leniore i liberos ingenio: qd ab ignosco plurimum differt. Litius primo ab urbe cōdita. Est. n. ignosco: parco: idem ueniam: excusati habeo. Ignosco tibi igitur: si qd exēpli gratia admiseris sceleris: Indulgeo uero: ut multa agere ipse queas. Quos uerbo & discretim diligētissime cōsideratū ē. Tanti: ita tantū & quātus quāta quātū eodē modo ita se habet. Aliqua orōne: ut raro alterū absq; altero ponat: ut cōcio hactūta ē: quāta antehac nunq̄ fuit. Tribus uultu: ita: quāntū nec agnosco: nec postulo. Tanti in te ē doctrine: quāntū in doctissimō sole ē: ita de reliquis. Talis & qualis alterutrum creberrime ponitur: raro utruq; ut talem solem sentire bonum mirum: & subintelligimus: qualem diximus. E contra. Orator est illustis: qualis alter nullus reperitur. Verū de his satis.

Vel p etiam particula multis locis rectissime cōgruit: ut Hāmbal fuit Impator uel omnis primus. Tua cuncta uirtus ut te amem: uel maxime impellat.

Verbor uerbum in frequētissimo usu est: uerum: & disertorum hominum: perdiffusa est: eius uerbi significantia: & uariis uirtutibus potest rationibus exponi: ut ego uerbor in litterarū studio: id est studio litterarū do operam. Verus circa difficile uersatur: id est: uirtus in difficili consistat. Versatur in te nebris: est fere sumus: ac tūmus: & quasi stamus i tenebris. Et quod est exemplis superioribus declaratum: id uos sibi plerūq; atq; frequētis casus postulat. Nam aut accusati cōsuegiuntur: proposita circa: aut ablatis in precedente. Quoniam ante fundū terarū: ad portas uersatur: raro dicta sunt. Sed quemadmodū ceteris rebus omnibus: ita huc quoq; summa adhibenda est diligentia: & mandanda sunt memoriae.

Nōnq; & duae particulae ornātissime cōiungunt: quāq; eadem sit utriusq; significatio: ut enim uero. Nā p ex plēda sententia altera duntaxat sufficere poterat. Et similiter: sin aut saepe dicimus explendē sententiae grana. Eo in loco aut particula nullam oīo uim habet. Sin. n. p se significat sed si.

Quoad p quōtūq; & pro quōd nō minus ornate ponitur: q̄ latine: ut uolo esse i urbe: quoad ut redeas. Ita in plurimis locis cōsimiliter.

Suscipere nō solū qd trinus uulgatq; ē: supra se accipere significat: & quōdāmodo adducere aliqd: sed etiam perornare in epistolis commendatum habetur: ut suscepit Cicero noster Cēsār in suis rebus aduersis. Quae utiq; postrema significatio haud quāq; siq; inspicit accuratius: a priorē illa aliena ē.

Optima quoq; illa ratio ē: ut positū cuiuspiam adiuucta negatio: contrariū positū uim: aut significationem teneat: sed nō ita plane tantū: & cumulatē illam ex pleatūcis rei exempla subiiciamus. Hic est uir haud improbus: significat. n. fere hunchomiae probū positū q̄ improbiū esse habēdū. Et sic Philosophus haud ignobilis: hūic nō illepidus: miles nō infirmus: ciuis haud quāq; malus. Nā in his eorūq; similibus rectius atq; uisatius dicitur: quētis laudis cuiusdam est: sed quasi diminutis atq; detractatē laudis.

Quod Grammatici frequentis dīcone: peto te hanc rem: ornatus: nec minus latine dici queat. Peto hanc rem a rei: & id plurimū Cicerō i epistolis cōsuecit.

Confidior palliua uoce crebro usitatum est: pro eo quōd est fere peteo: & cōfectus quasi cōsumptus: ut inopis: & miser fame: frigore: dolore: cōfiditur: & sic amictus: aetate: aetate: cōfiditur: atq; morte: labore: senio cōfectus: & de aliis iudem.

Ablatini casus nō participiūq; solū: uerum etiam nominū aliorum in oratione perocucinne ponitur: praesentia signa fuerit: significatio: rēporis: & participiū quidē manifestū est: ut regnante Octauiano Cēsare pax: ita est: uerū orbi pax: id est: quā tempore regnabat Octauianus Cēsār. Dionysio Syracusis tyrannidem gerēte in Sicilia: grauiissima bella gesta sunt: id ē: quo tēpore Siracusānōs Dionysius tyrānus erat. Sed eodē quoq; modo alia quāda le habet nomina: maxime uero si dignitatum atq; honorū: ex uterūque Cornelio & Lelio Curulibus actae: theatro fabulae sunt. Quidā addit participiū cōsentibus. Sed nō prohibemus: quod nō ad uenustatis orōis principē addi opponere. Et item Scipione Cōsule Poeni deuicti sunt: Scipione Imperatore uicta est Numantia: & reliqua huiusmodi: pariter.

Licet rati Quātaue q̄ Oratorie genitū: quorūq; casualitū cū possēdus quocūq; casu prolatis cōiungere. Quod uel Priscianus tradidit: ut mea causa uenit: & ceterorū amiorū: & meū agrum: & M. Anthoniū hostes populan sunt. Tuo amico: ac fratri gratificat. Tūq; Imperatorē secare: & cōm militem. Noster & fratris amicus. Sua ille confidit: & citium praesentia. Atq; ita signatur cōstruendo in oībus possēdus. Hinc Terentianū illud: Meo praesidio: atq; hospitio. Eodē penitus inspicendo sit: quin etiam discretio: seu abundantia: cuiusda grana loqui addi cū genitū possessoris nominatius possēdus: ut suus est Cēsaris: mos: id est: eius mos: & nō alterius. Suus tū sit ilius haeres: testamento cōstitutus ē. Suus: ut ipse quoq; Priscianus exponit: ad discretionē eius: q̄ secundum leges suus nō est: id est: sub potestate patris legitimi nō est. Suus aut p uniuscuiusq; pprio accipitur: quod ipsum apud uiros etiam eloquentissimos frequē ē.

Die quarta: ut Nonus Marcellus et iam testis est: & die quarto nō idē significant: sed masculino genere praeteritū designatur tempus: ut die quarto pro eo: quod aliter Nudus quartus dicitur. Nā

dius terris: & sic de alijs. Feminino futurū: quod uetustissimi tamen aliter protulerunt. Tua causa feci: & tui causa feci: ne præter uetustū: & doctorū consuetudinē aliquid efficiamus: inter sese haud mediocriter differunt. Nam tui causa tunc dicimus: si quid eiaud quod sermonē ueterum: præstiterimus: ut tui causa ad Antonij causā profectus sum: quod ē tibi tui gratia. Sed tua causa cum tua (ut ita dicam) contemplatione aliquid alteri præstiterimus: ut tua causa fratris tui causam agi. Et quā aliquid de his quæ ad possessionē spectant locutus sumus: haud abre fuisse differentia eam præter me iudicamus: quæ ē inter genitū primitiuū: & possessiui mei: tui: sui: nostri: ueltri: quā eandē pulcherrime Priscianus attingit. Vox nāq; ē eadē: ut uis ipa longe diuersa: cū genitū primitiuū simpli cem significat possessionē: possessiui uero duplici: ut mei amicus ē meus amicus. Sed mei filij amicus duplicē possessionē cōtinet: alterā mei in filio: alterā filij in amico. Quod eo subieciimus: ne cum ornatū inquitur: uerborū uim ignoremus ipsa: atq; in errore quæpiam ipsiudentes incidamus. Sed ista psequamur. Hæc res mihi i meū uenit dicā: & cū genitū: huius mihi rei i mentē uenit. Hæc mihi catē ē: an p nominatū genitū posui sit: utriq; nō solū Poetys: s; & M. C. usurpauit. Oratores sicut & Poetys p se præsentibus tēponibus: p tēponibus pñctis nōnūq; & p futuris utunt. Verū id quē multo rariū. Sed e contra haud crebro fit: nisi forte inq; uerbum: quod futurū tēponis ē: pñctū loco uel pñctis accipiamus. Sed multa q; sup his dici possunt: aliud potius tūpā feruamus. Similis & plenus nominatūq; prius ē: danuo iungitur: posterius ē: ablatiue oratores ut plurimū: ac fere semp genitū cōiungūt: ut similis tuorū maiorū dignitas: officij plenus. Nōnūq; uerō p raro pferunt cū superioribus casibus.

Sepenumero maioris significat causa: uel ornatissime ipatū: & subiectiū iugis: qd Cic. p se pñctū solebat q; illud. Cura ut uir sis. Et alio i loco scribēs ad filiū. Effice: & labora: & excellas. Decurrit ipatiū: cōnat Rombus: prandē turtur: cōsimiliq; pulcherrime dicunt: atq; sicut absoluta interdi uerba oblique casibus adiungūt. Ita transiūta quoq; licet nōnūq; nō solū pro Gramaticorū more: s; et p oratō cōsuetudine absolute pferunt: pñctum uerō: si qua sui passio cū actiōe ipsa significat: q; illa sunt: amo lugeo: rideo: meuo: q; tū trāsiūta sūt: nūc absolute pferuntur.

Quæ in bñdis exeunt nomina: nō tam similitudinē significant: qd pñcti: arbitran s; habundantiā quandā potius ac uehementiā: ut gloriabundus nō ita gloriāti similis: q; habunde sese uehementēq; effert. Qui opinionē eloquētiū: ac eruditissimorū hoium ubiq; testimonij cōprobat: tu quoq; pñctū amplectit. Nā ut dicitur alios: Gelius auctor probantissimū ex femina quoq; dicitur mi Apollinaris: lerabundus dicitur: inquit: qui habunde lætus est: errabundus quoq; longo: atq; habūdanti errore ductus est: & tu quoq; iisdem uerere nominibus.

Frētus frēta frēm inerte origis: ablatiue iunctū pulcherrimū est: & significat fere cōsistū: ac mutū: ut uestra humilitate frētus: uestra frētus sapiētia: nō mea uirtute frātus. Certe iorē facere uisitate: ac frequenter in epistolis usurpā. Nam facio te certiorē de hæc re: id ē significo tibi hanc rem: ut sepius uelim de tua ualitudine me facias certiorē p literas. Hæbeo uaria cōstruēte figurā: plurimū oratū habet: ut bñ hæc res se hq; qd ē fere: ut ita dicā: ista bñ hæc res: & ita bñ me habeo: & cū pñcti: bñ me habēs: tēdeo rure: & cōtrā uerbiū similiter ei uerbo iungit qd ē male.

Participia sepenumero futurū tēporis ornatissime usurpant: ut scriptoris s; ad Scipionē litteras: qd ē fere: debeo scribere: & alia. Tu ad qdēs Crassij iuratus es: quasi ire debes. Cicero ē Athenas q; fecturus: id ē pñctū debet. Plautus in Cyprū traiecturus ē: qd ē fere nauigare debet i Cyprū. Qd id dicē eo ita exposuimus: qm is pprie nauigare: is soluere: cō locū significat: unde proficiscimur. Is demum traicere dicitur: qd caloem signat: q; rate uelut: ut Cicero soluit Athenis: & in Asiam traiecit. Verum ad pñctū reditūm est.

Illa igitur participia: quæ a uerbis manant passim: & passim quoq; exponunt: uel exponi debēt: ut cuius infons animus est: multatandus nō est: id est multatari: & puniri nō debet. Sōres accusandi sunt: i. accusari debent. Vir flagitiosus trudendus est in carcerē: cōiudendus est in tūicula: & alia reliqua exponantur: ut supra diximus. Nec tamē negauerim: quin eorūdē participiorū alia quoq; ratio sit: sed ea nos psequimur mō in præsentia: quæ uenustius eloquim reddant.

Quid repero: nōne pulch pñctū: si qd ei accesserit: neq; accusatūq; solū catys: & ablatiue: ut repero hāc rē memoria: qd nō teneo memoria significat: ut p multi ex illis: s; potius memoria uoluto Reminiscor: & quasi obliuioni traditū rem rursum in uessigo memoria. Hoc nos uerbo ornatissime poterimus: q; eodem & ueteres eloquētiū frequenter uisū sunt. Hinc illud Ciceronis in libro de Oratō. Cogitant mihi: & memoria uetera repetenti. Et Aphricanus Nemo accusatus. Tribuno platiū: quod ab Aniocho pecuniā accepisset: cōmodissime eo uerbo usus: memoria: inquit. Quirites repero hunc diē hodiernū esse: quo Hannibalē poenū inimicissimū huic Impetio uicini in terra Aphricæ: & pacē uobis: ac uictoriā peperit inseparabilē: uerū capus ingeni uoluptatē: longius in Aphricā uerbis referendus progressus sum. Quā ob rem ad nostrū institutū se referat oratio.

Optimū factū fuerit: ne eisdē: aut modis orationis: aut uerbis utamur: & quod initio diximus: uaria plurimū pbat qd: & ueluti q; bñd hostiū aspergit: ut p mori: diē obire: mortē oppetere: iam expirare: uita decedere: nō excedere: ex uita: uia: & cōfutare: de fmgere: uerbis humanis excedere: extul

ta hī graties defereſ humanis ſeruite de vita: mortem obire: inuente occidere: cōſimiliari. Et item p̄nuere: vitam agere: uiuere: uitā degere: etatē. Et ne ſigillatim cuncta cōpleari: illud quoq; hoc lo co animaduertendū ſi: quod ſicut dicimus ſepe ludo ludī pugno pugnā ſeruo ſeruitutē: doleo do lorē: & ſimilia. Ita & inter dū uiuo uitā uiuo ſuolentem ſeu miſeram uitam: ut ſi quis dixerit. Qui ex peditā uirtutē fuerint cōſectant: uiuent beatam: atq; imortalē uitā: & q; prædār certamen certaue rit: amplius ſinis donabitur muneribus. Et quod de uariis dicimus orationis modis: idem ipſam de ſingulis paribus intelligendū ſi ut pro oro-rogo-precor-obſeſtor-& obſecro.

Pro quali pene & ferme & fere. Reliqua tu ipſe coniecta. ¶ Id genus: pro id generis: quod fere ſi ſimile nomen exprimit: & pulchre: & uſitate dicimur. Multa ſunt id genus in mōſtrāda: qđ ē fere ſimiliat uel euſidē generis mōſtranda. De multis id genus rebus locutus ē: qđ ē ſimilibus. & ita in aliis.

Ex ſententia: quaſi ſecūdi uoluntatē: & proſperetur geſta res ē ex ſententia: quod eſt: pro ut optabā.

Et id tibi euenit ex ſententia: & multis in locis conſimiliter:

In ferre imonia: quaſi in ioria facere. Manus in ferre alicui eſt: atiq; pulſare: impetum in quempiam facere: eſt fere cum impetu quempiam: & quaſi in adori: & irruere.

Dare uenit pulcherrime & ignoſceres & licentiam dare. ¶ Ab initio etatis habui te amicum: a tenē tis annis a paruulo a primis etatis tēporibus: a teneris ut Græci dicūt: in uingulis: a conabulis ipſis amicitia mihi tecum eſt: & huiusmodi: in uetus etas pulcherrime adoleſcentiā ſignifica.

Ferre ſuadus opime: atq; optimis cauſis: & ſerialium conſuetudine ſignificat ſocetus componeretis perſeipſe: tum uel p̄culum ſocetus eſt: conſtitutum: compolitum.

Eſt mihi nomen Scipionis: cognomen Aphricanus fuit: cui Pagottoiano nomen erat: & ſic de reliqs dabo caſu per uſitate diſci: ac pulcherrime. Et quæ eadem & in aliis quoq; modis dicuntur: ſed fre quentius modis ſuperiores apud eloquentes: & doctos uiros inuenies.

Cum tu ſi uerbū uolumus ostendere: & quod in ore populi eſt: uiuimus uerbo imphonali ferat: uel p ſonali uerbo auctat: & nonnunq; dicitur: & eis ſingulis ut preponitis: & raro ita: & interdus! Quod exēpla huiusmodi ſunt. Nam Sirenas: ut auctat: ſorda debemus aure tranſire. Et itē. Nā ita ſentur: nonq; ita ſit fides. Itē. Turpe eſt: quod dicitur: tumulantē de gradu deiici.

Nonnunq; & ita dicimur: in noctē ſup mediam uigilauimus: quod eſt uel ita mediam noctem. Idq; & Ser uiti ipſe teſtatur: & quorundā uerū cōprobat auctoritas. ¶ Contra Sermonē tuū tendo: eſt te ſpondeo tibi ſic: & tendo cōtra iter: eſt occuſos: ſed hoc aud iſte frequē u' in oratoris inuenies.

Maſte magis auctat: & ē gloria: & laudis ſermos: & plerūq; ablatiuo iungit: ut maſte uirtute eſto. Idq; & Poetę uſurpant: & ſcriptores hiſtoriarū: & demū Oratores ipſi. Qui ſermo: ut multū eruditū ſimili tradunt: a lacris deductus eſt. ¶ Quotiens alicuius explicatur ſumus ſine genus: ſiue locū genti le: ac patriū nomen eſtingimus: quod q; ſecus eſſe cōtigit: fortaſſe non Latine locutus ſit: ſed ille p̄de pe nitius: atq; indecote: ut qui fuerit Syracuſis oriundus: nō de Syracuſis oriundus dicendus eſt: ſed Sy racuſanus eſt: non de Athenis: ſed Athenienſis: non de Cluſio: ſed Cluſinus: non de Senis: ſed Se nenſis: atq; in generibus & familiis nō de cum ablatiuo uimur: multū ſed in nomen efficiamus ut non de Sciauris: ſed Sciauriſ: non de Græcis: ſed Græciſ: non de Carulis: ſed Caruliſ: non de Da thuiſis: ſed Dathuiſ. Qui qđ ad rem id merito afferendū ſit: quod Plinius ipſe aiebat: quod deriuatio nes firmas regulas nō habent: ſed ex eunt terminantur: ut ipſi auctoribus placet: ſic a Tauro Taureūſ: & Taurinū dicimus. & quos nos Romanos dicimus: dicūt Græci Romeoſ: quos nos Car thaginienſes: illi Carthidones.

Sed in enſigis: atq; in aſque ad loca pinēt: frequentiores terminationes ſunt: ut Alabandenſis Heydelburgenſis. Crachonienſis. Cluſinus Magunnius. Tarēnius. Laodemōius. Salaminus. Mi tileneus. Corinthæus. Chius. Syracuſanus. I hebannus. Arpinas. Sardinus. Alii quoq; ſunt eorūdeſ nomina: ſed hi frequentiori uſu celebrant: & qđ idem: & i quibulcūq; aliis ſit: quæ neq; a generis nominibus fluxerunt: de q; loci alius: ut Tercianus. Chremes. Prodicus. Hercules. Platonius. Gy ges. Socraticus. Gorgias: quæ oīa a propriis profecta ſunt: atq; originem traxerunt: ſed quæ aliā hac de re dici poſſunt: ita ipſe cogitatione complectere.

Conor hanc rem optime: ac uenūſte dicimus: pr. ſerim ſi difficilior ſit: & ardua: quo pacto Cicero ſq; pe utebatur: ut de perfecto Oratore: magnum opus: & arduū Brute conatur.

Et ſtudeo ſiquid ſtudioſius effecturi ſumus: & accuſauo pulcherrime iungitur.

Deſidero uerbū pulcherrime poſui. Nam cū deſideriū ſit abſentiū rerū perſepe dicimus. Deſidero amorem tuum: tu non amas me: deſidero tuam prudentiā: quaſi ſis inſipiens: & ita de aliis.

Cōplector p̄ diſſum: & atq; ornari uerbū: præferim uero aliquibus adiectis hac rōe: ut amo te: atq; be niuolētia cōplector: pro amo: cogitatione cōplector: p̄ cogito: & ē. animi. Sicut facultate conſequor eſt rei ipſius. ¶ Illud ignorandū nō ē: qđ gerundius modus ab omni uerbo ſimpliciter præſe ſi quando nobis foret: opus: ut cantando rumpitur Anguis (ut ait Sertius) idem ei cantant. Et alio in loco actiue dicimur: ut cantando uillū! Id effectus oratores: atq; uſurpare queunt.

Ponit: nonnulli niſi in interſeſ: ſigs dixerit: quarto prætor: & quartū prætor: & ſic de ceteris: ſed magna eſt inq; differentia. M. Var. teſtis ē. Nā quarto prætor locū ſignificat: & tates autē factos: quartum prætor uero deſignat rēpus. Cauē igit diligenter: ne p̄p̄a his uariis rationibus: ne qđ cōtra uerq; atq; eloquentiū morē: conſuetudinēq; faciamus: q̄a terūſ Cōſul: & tertio Cōſul nō idem ſignificat.

S; ne plura iam sequar in infinita pene huiusmodi capi possunt. ¶ Id bene memoria: qđ nō est
 eē: sed ruri dicimus: qđ rū Pōpulus Festus affirmatū. P. Ter. pbatzait, n. Ruri se cōtinebat. Quā-
 obrē liqua iā reliqua sunt paucis expediamus. Nam cum p cōficiendis epistolis hanc posuissimū au-
 gertinus iū salutariōis formulā: & regulā: & Kalendā. Idū. Nonāq; obseruationē patefecim
 iure huic paruo instituo finē ac modū statuamus. ¶ Vale igit ac salue uerba: p. M. Var. senē
 dia: & oīum doctissimorū idē significare uident: qđ nos alias in salutando: alias in exorando tra-
 mur. Ex quo & Terentianū illud ē. Valeant: q inter nos dissidiū uolunt. Ac mortuis quoq; et q mor-
 talis tūca decesserunt qđbus nulli huius lucis optare salutē possumus: in dōm q; tale dicimus: et ne-
 res ipsi quondā eis dē id uerbū p more dicebant: quasi nūl spūs sibi cō mortuis futurū ēēt: sper-
 pentū ab eorū iam aspectu discederent. Nā neq; ualent illi: neq; saluti eis posse nonob eā rē addunt
 nōnulli bene ad uerbiū: feliciter ueruat si qua alia sunt eiusmodi significatiōis. Verū tū in epistolis
 quas plerūq; ad amicos nrimus: uale i fine dicere cōsueuimus abiq; ulla aduerbiū accessiōe pinde
 atq; amicis tūq; salutē ac felicitatē optem. Qđ igit uale sibi q; raris quōte pacto illo mēdū sibi
 Pro saluto aū nōs dicimus salutē dico: & quē salutare cupimus: da nō casui apūstine posuerimus:
 ut Vale: & Cēsari dē salutē. Alia quoq; erit salutandi ratio: ut inbeo Scipionē salutare: quod ē Scipio-
 nis salutē. Nam is modus tūm quandam desiderii cōtinet: & pro antiquorū consuetudine in sumis
 modis aliter transmutat: ut inbeo te saluere, i. saluere: iubeo te gaudere: pro gaude.

Quod uero alii ex mea parte dicunt: multo qđe ornatus dicitur: uel meo nomine uel meis uerbis.
 Quorū ad cuiusq; mēdū diē uelutis itelligi: kl. No. ldi. ue notamus. Neq; qđ illi sibi uelut explicat
 tūc cōsistit ē: sed quo pacto oēs singulo x mensiū dies ab eis ad nominatiōē accipitur. Quobres itel-
 ligendū ē: pmissis epimōis dies cuiusq; mēis kl. appellatiōe notari: secundū quas Nonas dies
 constituit: & in aliis qđe mensibus septima luce Martio: Ma. Iulio, Oct. In aliis aū qnta Ianuar. Feb.
 Ap. lun. Aug. Sep. Nou. & Dec. atq; oēs xi dies: q; iter kl. & No. intereēssentur. Nonāq; cognomina
 adue cēssentur: & nūmē meminerimus ac Nonas ipsas & illū ablatiuo casu cōstituemus: & has ac
 censatio. S; in numero idū: & pposero utemur ordine: & Nonāq; diē cōnumerabimur. At Nonis
 erat: primos octo dies iudū: i quoquo mēte similiter & Idū cognominatiōe significabim;: pari-
 tē rōi ordinis utrum adnumeratōis. Reliquos uero eius mēis quosq; ut sup fuerint diē. kl. ag. appē-
 lantiē uocabimur: q; futuri ac proximi sint mēsis: neq; ordinis neq; ad numeratōis rōe imutari: atq;
 id omne exēplo illustrādū ē. Sitq; Martius exēplo: cuius curculū uno ac trigesimo diē cōfici. Pri-
 mo itaq; dies kalēdē erūt Marti. Secūda: sexta Nonas Marti. Tertia. qnto nonas. Quarta. Quarta
 nonas. Quinta: Tercio nonas. Sexta nō secundo nonas dici: sed Pridie nonas. Etia in Idibus itaq;
 kl. Septima diē Nonē erunt Marti. viii. dies: viii. Idus Marti: nonas: Septimo Idus. x. vi. Idus. xi.
 Quinto Idus. xii. Quarto Idus. xiii. Tercio Idus. xiiii. Pridie Idus. xv. Idus erunt Marti. xvi. dies
 xvii. kl. Aprilis. Qm̄ is mēsis: primus cōseq; Decima septima: decimo sexto kl. eūdem mēsis.
 xviii. xv. kl. xviii. xiiii. kl. Vigesima. xiii. kl. Vigesima prima. xii. kl. Vigesima secunda. xi. kl.
 Vigesima tertia. x. kl. Vigesima q̄rta. viii. kl. Vigesima q̄nta. viii. kl. Vigesima sexta. vii. kl. Vige-
 sima septima. vi. kl. Vigesima octaua. v. kl. Vigesima nona. iiii. kl. Trigesima. iii. kl. Trigesima pri-
 ma: & nouissima Pridie kl. Aprilis: cū fuerit kalēdē. Aprilis. In quo mēse & in q̄teris oibus eadē
 obseruanda ratio est.

Dierū aū numerus haud te latere in promptu ē oibus: Pridie aū kl. Pridie Nonas. Pridie Idus di-
 citi: & significat qđ uetustissimi dicebant: & diē pristini p aduerbio: qđ significat diē pristini: ut
 p uetusto more diē crastini: & diē qnti: & diē quinte similiter p aduerbio. Verū nōs pristini mēis &
 horridiorē uetustatē ubiq; fugere ac uitare debemus ac bene & prædare Cēsari p̄cipe solebat: tanq;
 scopolum sic fugiendū esse in audirum atq; in solens uerbum.

Progenitū aū mēdis rectius p possessiua uomiua finserimus kl. Martias: & ita Aprilis. Maias. Iu-
 lias. Iulias: aut Quiniles: Augustas: aut Sexiles: Septēbres: & ita Ianuarias: & Februarias.

Quod aū in kalēdis: Nonis Idibus q; ablatiuo casu iungimus: idē possumus i accusatiōē transfer-
 re: & ad præponere: sed id significatū p̄tere fere diuturnius: ut octauo kl. Ianuarias dedisti ad me li-
 teras: Ego uero ad octauas Idus Ianuarias ad te scripserā. Habet. u. uim temporis uehemētiore hoc
 posterius.

Ne igit plura cōscribere mihi ipse sentia: & sese obtulerant: quæ annotata digniora uisa sunt: q̄tq;
 tibi multo plus fortasse cōducat: q̄ illorū præceptiones: q; eadē & epistolis: & orationibus partes tri-
 buisti: quo x penitus eripendiū ē error. Arguit sententiā: ut in litteris ipsis aperit: condicuntq; sen-
 tentia ac uostrā sententiā atq; mentē q̄ cōmodissime aperiamus. Quod si hæc diligēter tēneris: et in
 finito pene harū rerū numero alia q̄dā nō minus fortasse ualida: sed multo grauiora subnectam.
 Quis obrē (ut faci) expidit mē studia litterarum complectere. Et quæ in dies assequere: ad exerci-
 tationem accommoda. Vale.

Sex nonas Maius: Octobres: Iulius: & Mars

Nomen sortiri debent a mēse sequenti

Quatuor et reliqui: tenet idus quilibet octo

Iunius: Aprilis septemq; notemq; tricenon

Inde dies reliquos omnis die cetera kalendas

Vnum addis reliquis, Vignū Februus octo.

¶ Angustinū Dadi Senenū Elegantiæ feliciter explūant.

Fil.

¶ Clarissim. & Oratoris. & Philosophi. Augustini Dñi Senctis Stomatvm ad Dominicum
Bilioctum: Liber primus feliciter incipit.

¶ Capitulum primum de duplici exercitationum genere.

VO CONSTAT fuisse apud ueteres Romanos genera exercitationis
iprimis in quibus uersabantur: & negotiorum uitam degerent.
Nam aut amicos defendebant: aut ad militiam tempus. Et his namque
duabus exercitationibus præcipuè gloriæ consequbantur: atque in his
maxime ob eam causam uersatus est Cicero. Idque et apud eum sæpe de
sententiarum labores: & senatoria munera. Id foretium rerum labor: & am-
bitionis occupatio. Id in nonnullis locis forenses litteræ: & senatoriæ.
Id amicorū negotia: ac reipublice procuratio. Id nonnunquam forum
secutur. Quorū omnium alterum semper ad amicorum defensionem
referretur: alterum uero ad reipublice curam. Itaque & in oratione de Im-
perio. C. N. Pompeii Magni ostendit summi temporis: ante illa amicorū
reponibus fuisse transmutatum: & tunc primum sese ad temp. conuulisse. Nā
sicut resp. ois duobus cōlat: & publico: & priuato cito aut homines de-

ferenduntur: aut ciuitates.

¶ Cap. II. de Philosophia ac nomini eius diffinitione: deq. philosophiæ sapientiæq. discrimine.

Philosophia res quæ est multo omni præclarissima. Cuius si dignitates quærimus: sola
philosophia est: quæ ratione ac disciplinâ recte utendi cōtinet: in nominis diffinitione
philosophia sapientiæ studiū appellatur. Hinc Cicero. Et cum oīum artium: quæ ad rectâ
utendi uia ponerentur: ratio & disciplina studio sapientiæ: quæ philosophia dicitur: cōdine-
retur. Hoc mihi Latini litteris illustrandū putauit. Et quod oīum artium: quæ bene uidentur
diuinitatem spectant: dicitur cōtinere rationē: ad rem pertinet Philosophiæ. Quod uero studiū sapientiæ in-
terpretatur: ad nominis diffinitionē significationeq. refertur. Quocirca & Lactantius Firmianus in
tertio sacrorū sermonū libro his uerbis usus est. Philosophia est uerbum indicat: ipsiq. diffinitur:
studiū sapientiæ. Græci quoque nōnunq. ita diffiniunt: ut Ioannes Damascenus ostendit. φιλοσοφία ἐστὶν
ἐπιστήμη σοφίας. Quid est ἐπιστήμη nisi studiū: quod deinde Sophia: nisi sapientiā apud Græcos: Seneca autē Sto-
as acerrimus i. epistola ad Lucillum Philoſophia igitur sapientiæ amor est & affectio. Nec Philosophia: &
Sophia sunt idē: quod falso arbitrantur. Non est. n. philosophia sapientiæ: sed potius studiū sapientiæ.
Atque id circū idē Seneca ait. Aliqd inter sapientiæ: & philosophiā interest: neq. fieri potest: ut idem sit
quod affectus: & quod affectat. Quomō multū inter auidiam: & pecuniā interest: cum illa cupiatur:
hæc cōcupiscitur: ita inter philosophiam: & sapientiā. Hæc. n. illius affectus: atq. præmiū ē. illa ue-
nit: ad hanc iter. Lactantius quoque eandē confirmat sententiā dicens. Si ergo philosophia sapientiā
querit: nec ipsa sapientiā ē: quæ necesse est aliud esse quod queratur: aliud quod queritur.

¶ Capitulum III. de tribus actiōe Philosophiæ partibus.

Quia philosophia: quæ practica appellatur a Græcis: tripartim diuiditur. In morālē par-
tem: quā Græci Ethicam uocant: in domesticā: quam appellant ipsi Oeconomicam: & in
ciuilem: quæ Græce Politicā dicitur. Harum prima circa institutiōē sui ipsius uersatur: &
idcirco de rebus bonis: & malis quærit: secunda familiam gubernare: & rem curā fami-
liarem ac reipublicam administrare. Hanc uero triplicem partiōē in plerisq. locis
M. Tullius significare uidetur. Hinc est illud in tusculanis disputationibus contra Græcorum arro-
gantiā: qui se insolenter laudum omnium principes: atq. auctores predicant. Mores: & instituta
ita: propter Ethicam sapientiā: resp. domesticā: & familiares: propter Oeconomicā partem. Nos
profecto melius temer: & laudius. Deinde Politicā disciplinā addit. Rem uero publicā nostrā
maiores certe melioribus temperauerunt: & institutis: & legibus: Sed eodem in libro multo post
hæc dicit de Socrate: qui potius ferunt meliorem sapientiā inuenisse. Socrates primus Philosophiā
deuocauit a cælo: propter totam actiōe Philosophiæ rationem: & in urbibus collocauit: quod est poli-
tica: in domos introduxit: quod est familiaris: & domesticæ: & coegit de ciuile: & moribus: rebusq. bo-
nis: & malis querere: quod moralis: atq. Ethicæ partis ē. Nec nos moueat: si i. ciuiliū partibus enu-
merandis ordo immutatur. Illic. n. Cicero temporis rationem spectauit: hic dignitatis ordinem.
Nam & si primo debemus nos ipsos instituere: deinde reipublicam capessere: tamen quia ciuile bo-
num præstantius est: merito reliquis partibus præferebatur. Si ciuile societas: (ut i. Politicis libris Ari-
stoteles argumentatur) principalissimum est omnium: principalissimum quoque bonū cōplexa est.

¶ Capitulum IIII. de legis moris atq. instituti diffinitionibus: & quid hæc inter se differat.

Mors bene instituta ciuilem moribus temperat: & legibus. Quibus ex rebus: rectissime
ciuilis ratio: atq. usus absoluitur. Nam apud Romanos: quemadmodum: & apud Græ-
cos: aut ex scripto: aut ex non scripto: ius constare phibetur. Ex scriptum quidem ius est:
quod in varias partes distribuitur: leges: plebiscita: senatus consulta: Principum placita.

Magistratum editas: responsa prudentum. Non scriptum autem: ius vocant: quod usus comprobatur. Et n. ut ciuilia iura prodiderint diuturni mores: consensu mentium comprobati legem imitantur. Verum. M. Cicero quum de republica sepe inferi mēonē: aut leges: & mores cōmemorat: aut instituta: & leges: aut mores disciplinas: & lege: complectitur: quæ oia quo facilius intelligi possint: diffinitionibus illustranda sunt. Ac disciplina quædam quasi generis locū obtinet: & uniuersam reip. institutionē amplectitur: quæ maxime Athenienses ac Lacedæmonii floruerunt. Ea uero & instituta continent & leges: et mores denique ipsos. Instructi aut diffinitum: quod iam legibus: & moribus ad honestates ducit. Nec sola honestas cognitione cernitur: sed actionem potius spectat: & opus: quod quidem mirus laus potissimum in actione consistit. Ita et Apræcepto differt: quod præceptum quid agendū: aut non agendū sit: docet: instructum uero legibus: & moribus ad uirtutum exercitacionē pducit. At uero lex quod firmiter iuriam finiri solet. Sed hec uidentur de legis diffinitione tradita rationes. Ex primū quē Aristoteles. Lex est inquit: cōmunis ciuianū cōsensu: q. scripti præcipit: quomō unū quodq. agendū sit. Hæc tria potissimū spectanda sunt: dicē. n. lex cōmunis ciuianū cōsensu: quoniam ppsim uniuersus hoc est. Seniores: & plebem continere: & consensum adhibere necesse est. Deinde adicitur: q. scripti præcipit quod ad morū differentiam adiungitur: q. scripto nō cōstant. Postremo subne. titur: quomō unū quodq. agendū sit. Quibus uerbis legem officium atq. munus exprimitur. Quid n. intendat leges: quid le quærit: qd spectant aliud: nisi id quod in libro de Legibus complexus est Cicero: u. n. leges habent: ad recte facienda nocendi: & a peccatis auocandi: ad recte faciendū impellendū: & a delictis repellendū. Itaq. ut idem Cicero tradit: & supplicio improbos afficiant: & defendunt ac tuerentur bonos. Lidorus aut uir apprimè eruditus ita legem diffinit. Lex est cōstitutio populū: quæ maiores nati: cum plebibus aliquid sanxerunt. Hæc diffinitio cum Aristotelis sententia nequaquā differt. Nam cōmunis ciuianū cōsensu: & cōstitutio populū: idem significare uidentur. Populū u. appellationem (ut iunior consulu præcipiunt) uniuersit. ciones continentur. Sancire uero aliquid: nihil est aliud: q. ea cōstitueret in ciuitate: quibus ad beneficiendū homines impellant: & a delinquendo aut abuocant. Papiamus iure consultus: & ipse quoq. legē finit in hunc modū. Lex est cōmune præceptū: uirorū prudentū cōsulu: delictorū: quæ sponte: uel ignorantia contrahuntur: coheretio: cōmuni reip. sponsio. Quis dicitur comune præceptum: legis declaratur cōmunis: cui oēs parere necesse est. Quam diē uirorū prudentum cōsulu: legi: ostenditur perfectio: quoniam legum conditores: uirorū prudentes: & eximia præstantes uirtute esse cōueniunt: quales Draconē: & Solonem apud Athenienses: Lycurgum apud Lacedæmonios fuisse accepimus. Quam aditur porro delictorū coheretio: assertur legis officium: quod delictorū omniū turpitudinē cohibet: & feditatem cōpescit. Postremo quum adducitur cōmunis reip. sponsio: legis exprimitur auctoritas: in quā tota ciuitas: populus uniuersus cōsentit. Nec idem fuit cōmune præceptū: quod initio proditur: & cōmunis reip. sponsio: quod incalce adiecit. Illud. n. spectat communē quandā (ut ita dixerim) obligationem: hoc uero communem approbantiem consensum. Illæ quoq. legis finitiones probari solent: & a iuris tradi nequaquam indocuit. Lex est scripta cōstitutio. lex est uis scriptum: a faciens honestum: & prohibens contrarium: in qua diffinitione tria non absurde considerantur. Ius tanquam genus ponitur: quod legem cōplectitur: & morē. Scriptū quum additur: legem separata a more. A faciens honestum: prohibens contrarium: uim legis exprimitur: quæ (ut sepe iam diximus) iubet: & coli honestatem: & turpitudinem deuitari. Sed & aliter diffinitæ leges. Lex est quod populus Romanus: Senatore Magistratu interrogante ueluti Cōsule cōfiteretur. Ad faciendam. n. legem quondam apud Romanos: aut rogante Senatore: Magistratu aliquid a populo cōstituebant: & id legem appellabant: aut uicepopulū Senatus cōsulebatur: & id iussum Senatus cōsultum uocabatur. Quod si quid plebs plebeio interrogante Magistratu cōstituerent: id dicere plebiscitum solebant. Secundum uero Atreum Capitonem: Lex est generale iussum populatitæ plebis rogante Magistratu. Nec solum generalia populū: aut plebs iussa erudiuit ueteres: sed etiam priuilegia translatio non iure leges appellauerunt: idq. copiose ostendit. A. Gellius in libro de Noctibus Atticis. Ac de lege quidem satis. Mos uero: quod ad huius loci inuestigationem pertinet: uel non ferip. ta lex est: uel ueritate probata cōsuetudo. Ex cōsuetudo quidem genus est in hac diffinitione. Veritate probata: differentia est. Negremus omnis cōsuetudo mos est: sed ea solusquam diuturni rēponis ac uetusitas cōprobauit. Liquer igitur qd institutum sit: qd lex quid mos: quæ omnia est apud alios ueteres: nunc apud. M. Tullium Latini eloquiū parentē ac principem frequenter licet inuenire. Sed is cum primum in iustitia: & leges cōmemorat: alterum ad ea iura refert: quæ communia sunt ciuitatū: omniū: alterū ad ea: sanctiones: quas sibi singulæ ciuitates cōstituant: quæ uulgo municipalia iura uocant. Hinc et in Tusculanis disputationibus illud. Rem uero publicam nostri maiores certe melioribus temperauerunt: & institutis: & legibus.

¶ Capitulum. V. de quadruplice prudentia: de re militari: atq. eius patribus. Vam magnā: q. prædara uirtus sit prudentia: id magno argumēto esse possit: quod Socrates ipse æquo de moribus inuenta Philosophia est: uel omnes uirtutes prudentia appellabat. Quæ tamen reprehenditur in Ethicis Aristoteles: propterea quod non oēs uirtutes: prudentes sunt: sed omnes potius prudentia diriguntur. Sed qui hæc differunt

Fili.

accutatis quamplurimè prodètia distribuit. Vnà singulorū hoīum: quæ se quisq; tuetur: ac regis/etundam domesticam: quæ domus & familiæ gubernantur. Terciam ciuilem: quæ ad repubblicæ in/stitutionem: militaremq; refertur. Quartā quam militarem vocant: ac belicam: quæ ipsa ad ciuitatis con/seruationē: & salutē pūnet. Sicur, n. i quoq; hoīe duplex virtus cernit: & altera: q; bonū p/sequi malis: declinat: altera: q; aggredi: repugnātia: ac resisti phibēdy: ita & ciuitatē ipsa & legibus: ac armis: in/structa ē oportet: ut legibus bonū cōmune seruet: deuitetur malum: armis uero inuadentium ho/strum: & cōmune bonum impediētiū furorū: atq; audacia comprimatur. Bene condona: or sapiē/tilissimū uarietatem ostendens rerū humanarū ait: Tempus belli esse: & tempus pacis. Ad repel/lendas aduersariorū inuidias: ad propul/andas hostiū iniurias: belli temporibus res militaris inue/niat. Sed ea diuiditur in duas partes: disciplinam: & uirtutē. Disciplina gerendiū bellorū cōgnitiōes/tenet: q; cōplectitur: uirtus uero exercitiōnem ponit: & operatiōem quandā in sit/opiendi: & con/ficiendi: belli fortitudinem. Hinc illud eī uim Oratoris in præfatiōe Tusculanarū disputatiōis. Quid loquar de re militari: in qua tam uirtute nostri multū ualuerunt: tam plus etiā disciplina. Vie/torem autē ob eam causā præposui: quia rationes habet finis: dignitate præcedit. At obiciat qd/iam nō duas partes esse rei militaris tantū: sed quatuor: quod in Imperatore qui gerendis bellis: p/ficiendis litibus: quatuor esse conueniat: testimonio Ciceronis: qui in oratiōe de Imperio. Cn. Pompeii hæc dicit. Ego enim sic existimo in summo Imperatore quatuor has res inesse oportere: sciētiā rei militaris: uirtutem: auctoritatē: felicitatē. Sed hanc diuisionem soluere p/face ē. Nam quā dicitur tem. militare: parit in disciplinam: uirtutē: eam intelligimus: quæ rei milita/ris propriæ inest: non quæ extrinsecus adueniat: ita auctoritas Imperatori apud alios: est: ita foelici/tas in diuini numinis potestate consistit. Sed disciplina atq; uirtus uero industria: sic etiam nostri arbi/trari est.

¶ Capitulū VI. quod alia nobis natura in sum: alia doctri na: et literis comparantur
quodq; uirtus neq; natura: neq; præter naturā nobis inest.

Vita sunt: quibus hominū genus maxime excellit: & prædara quædam humani ingenii/ornamenta: sed ea omnia bifariam diuidentur: alia quæ natura nobis inest: alia quæ literis: doctrina: atq; uisū comparatur. Secundū quā diuisionē illa sunt Ciceronis uer/ba: quibus in disputatiōibus Tusculanis Romanorū laudē ac nomen prædicat. Iam il/lam inquit quæ natura: nō literis affectu sumus: nec cum Græcia: nec cum illa gente sunt/consfrenda. Sed illud mirandū uidet possit: quod cum multa dicat: natura ingenta esse: multarū tir/tutū subiecti exempla: quasi illas naturales esse: & a natura nobis igenerari cōcedat. Hęc. n. cōtinuo subicit. Quæ. n. tanta grauitas: quæ tanta cōstantia: animi magnitudo: & alia: quæ nos dicere uirtu/tes non dubitamus. Testis est aut Aristoteles: secūdo ethicorū: molarem nullā nobis natura inesse/uirutē. Arg. nosse debemus: nō id sentire. M. Tullius: ut uirtutes ipse aut Romanis: aut quibuscūq; aliis natura sūt: sed id scilicet natura nobis semina esse inata: uirtutū earumq; a natura paruulos da/tos igniculos: quæ res apertitudinem quandam: ac uelut inclinationē significat: quam propensam ha/bet ad uirtutem hominū genti. Quo circa dicit. Aristoteles: neq; natura: neq; præter naturā in sunt nobis uirtutes: sed sumus nos ad illas quidem recipiendas natura apti: persumusq; p/consuetudinē. Ac deinde statim inest. Præterea quorū natura nobis in sunt: eorū potentias prius sentimus. Nō igit/ur de actu uirtutis coniectanda sunt Ciceronis uerba: sed de apertitudine ipsa ponis: ac naturali ad uir/tutem potestate. Hoc pacto uero non inuita sit illa Romanorū laus. Quæ. n. tanta grauitas: propter p/auderiam: quæ tanta cōstantia: propter temperantiā: ac modestiā: animi magnitudo: p/pter foe/uidinē: probitas: p/pter iustitiā? Fides autem idcirco additur: quoniam grauitas maxime cō/uenit: quæ populi est Latini generis: sicut eōtra p/idia ab inconstantiā: & leuitate potissimum p/fecta est. Græcos autem leuitatis accusant: quibus: & fidem abhorreere testis est Cicerō in oratiōe pro L. Flacco dicens. Tribuo illis lineas: sed multarū artū disciplinam: non a dimo sermonis leporem: in/geniorū acumen: dicendi copiam. Et infra subiect. I. e. illi moriorum religionē: & fidem nun/quā ista natio coluit: totiq; huiusce rei quæ sit uis: quæ auctoritas: quod pondus ignorant. Ex qui/bus uerbis patere potest: quā uobrem quatuor uirtutum generibus: fides eo loco adiecta sit.

¶ Capitulū Septimū: de uertutū Græcorū laude: & maiore Romanorū gloria.

Rēci ut transire temporū Romanos præcesserūt: ita & multo ante q; Roma condita/est: doctrina: atq; omni illudiorū genere floruerūt. Itaq; & ab his iisdem Philoso/phis sumptis principia plēq; autim: præcētiū uero Laertius Diogenes in eo li/bro: quem de uita Philosophorū prædare: eleganterq; conscripsit: aliter em: & fidem nun/quā ista natio coluit: totiq; huiusce rei quæ sit uis: quæ auctoritas: quod pondus ignorant. Ex qui/bus uerbis patere potest: quā uobrem quatuor uirtutum generibus: fides eo loco adiecta sit.

libris de Oratore ad. Q. fratrem hæc dicit. Omittam Græciam: quæ semper eloquentiæ princeps esse
 voluit: atque illas omnium doctrinarum inuêtrices Aethenas. Perdidit igitur Græcorum natio: & armis
 & gubernatione rerum publicarum: & domesticis institutis: & imprimis doctri-næ atque eloquentiæ glo-
 ria præter ceteras gentes datur. Sed hæc omnes laudes exori Romani eripuerunt Græcis: atque in la-
 tium transtulerunt: quod deperat aliquando Apollonius Molonius in Rhodo aliquando de-
 clamantem Ciceronem audisset: dolens plurimum auferri Græciæ: tot sanctorum rerum gloriam: &
 ad Romanos transferri. Quocirca non incongrue in Tusculanis questionibus proditum est. Doctrina
 Græca nos: & omni genere letterarum superabat: in quo erat facile vincere: non repugnantes. At post
 labente ætate a paruis initiis Roma profecta: paulatim ad summum laudum omnium culmen: fasti-
 giumque eualit: ut non sit mentis. ut Ciceroni qui dixit. Meum iudicium semper fuit omnia nostros: atque
 inuenisse per sapientiusq. Græcos: aut accepta ab illis fecisse meliora. F. Quintilianus in. xii. Institutionis Oratorię libro: aliam laudem Græcis: aliam Romanis tribuit dicens. Quantum
 Græci præcepti: talenti: tantum Romanis: quod est maius exemplis: ut præcepta ad artem: & disciplina
 exempla ad exercitacionem: atque ultimum referantur: tamen quæ accuratius consideramus: miramq. pal-
 mam audemus dare Latinis: qui bonarum artium omnes rationes iam pridem sibi pro suo iure ueti
 dicarunt.

¶ Capitulum octauum de Poetarum uersitate: quod iudem etiam sapientum
 nomine appellati sunt.

Vm multiplex sit doctri-næ laus: ac litterarum gloria: nec ex eam causam alios Philoso-
 phos: alios Oratores: alios Historicos atque alios ites Sophistas: alios Poetas: de dicam. Poetarum
 tamen genus e doctis antiquissimum esse omnium perhibetur: quod & pri-
 mum se extulit: & apud Græcos uetustissimis temporibus floruisse testis est Ciceroni
 bis in Tusculanis. Questionibus ita inueniens. Nam cum apud Græcos antiquissimum
 e doctis sit genus poetarum: & alia Græcos autem disciplinarum omnia: ac totius Philosophiæ: & in
 uentores: & principes exiisse paulo ante monstratum est. Sed intelligere debemus Poetas ipsos etiam
 Sophos hoc est sapientes quondam fuisse appellatos. Itaque & Sophistarum sæpe apud Græcorum uer-
 tissimos nomine: atque appellatione commemorantur. Eisdem enis Græci & σοφιστæ & σοφισται
 uocare consueverunt. Et quidem Laertii Diogenis in hanc sententiam hæc uerba sunt. Verum Poetæ
 quoque Sophistarum appellatione honorantur. Denique Cratinus in Archiloco Homerum: & Hesiodum
 admirans: ita illos uocat. Hæc Diogenes: Socratesq.

¶ Capitulum. VIII. de Homeri atque Hesiodi temporibus.

Omerus: & Hesiodus clari ac nobiles imprimis Poetæ apud Græcos celebrantur. Sed de
 eorum ætate: apud rerum scriptores magna controuersia est. Sed de his ita tradit. A. Ge-
 lius libro. xviij. Noctium Acticarum. De Homero: & Hesiodo inter omnes fere feri-
 ptores constans ætate eos agisse: uel hisdem fere temporibus: uel Homeri aliquantulum an-
 tiq. iorem: utrumque tamen ante Romam conditam uixisse Siluius Albe regnantibus: an
 nis post bellum Troiaum ut uasius in primo Croniconum annaliu de Homero dixi: annis circiter
 centum & .lx. M. Ciceroni in Tusculanis questionibus Homerus quog. & Hesiodum testatur fuisse an-
 te Romam conditam: sed uter antiquior extiterit: certe non explicat. De Homeri uero temporibus q.
 magna ambiguitas sit: non obscure declarat Eusebius Cæsariensis in libro de Tēporibus dicens. Quan-
 ta de eo apud ueteres dissonantia fuerit: manifestum esse poterit ex sequentibus: quid in eius exquibus
 Socrates ante de senum Heradidarum ponunt: Aristoteles post centesimū annum Troia-næ capuitatis.
 Aristarchus Ionica emigratione sine postzannis centū Philocorus emigrationis Ionice tempore: sub
 Archippo Atheniensiu magistratu: & post captam Troia: annis. clxx. Apollodorus Atheniensis post
 cc. xl. annos euerfionis illi. Extiterit alitq. modico tempore ante q. Olympiades inciderunt. cccc. retro
 annis Troia-næ capuitatis eum fuisse putent. Licet Archilogus. xlii. olympiades & quinto Troia-næ
 euerfionis anno suppetet. Hic etiam idem Eusebius Homerum: & Hesiodum hisdē significat florui-
 se temporibus: non multo ante conditā Cartaginem. Eutropius autem Agrippa: Siluii Albe regnan-
 te Homerum in Græcia fuisse prodit.

¶ Capitulū. X. de Archilochi Poetæ ætate: de quo uiri summa præstantia.

Archilochi Poetam. M. Tullius in præfatione primi libri Tusculanarū disputationū: fuisse
 ostendit: regnante Romulo. Ab eo tamen dissentit Cornelius Nepos: quem & A. Ge-
 lius probare uidetur: q. libro. xviij. de Noctibus Actidis dicit hæc uerba. Archilochi ante
 Nepos Cornelius tradit Tullio Hostilio Romæ regnante: iam tunc fuisse clarū: & nobi-
 lē. Sed cū solus Numa Pompilius in ter Romuli Regnum: & Tullius Hostilius in recessu
 reipertit: uel nrium regum Archilocus temporibus floruisse: præsertim cum Numa ipse uno: & qua
 dragesimo Imperii anno decesserit. Atqui merito Archilocus inter titros clarissimos: & celebres Po-
 etas annueradus ē: cuius ē percussor Apollo prodidit: ut in collectaneis Solinus ait: & latronum
 facinus Deo coarguente detectum est: quod tamen ipsum & Plinius in septimo Naturalis Historiæ
 Fuit.

libro his verbis antea tradiderat. Archilochi Poetae interfectores Apollo arguit Delphis. Sed & M. C. I. vero i Oratore huc est Homero: Sophocles & Pindaro enumerat: quos cōstat oīs clarissimos extitisse.

Cap. XI. Quod sero apud Romanos & cogniti Poetæ & recepti sūt. De qua te tepore supposito. Ero apud Romanos vel cogniti vel recepti sunt Poetæ. Et sero qd cogniti sunt: quod Lilius primus apud Romanos fabulā docuit: quod & M. Cicero: & A. Gelius tradiderunt multo post Romā conditam. Sed ea de re inter historiarū scriptores discrepat est. Ex Tusculanis disputationibus Cicerōis hæc uerba sunt. Annis fere. cccc. x. post Romam conditā Lilius fabulā dedit Claudio cecī. F. M. Tuditano. Coss. anno ante nati Ennii q̄ fuit maior nam q̄ Plautus: & Neniis. His consensit & Gellii testimoniū libro. xvi. de Noctibus Actis in hunc modum dicentis. Plinius omniū. L. Lilius Poeta fabulas docere Romæ exiit: post Sophodis & Euripidis more. Idq̄ ipsum Claudii & Tuditani cōsulari. Sed & de Ennio quoq̄ cum Cicerone cōcordat: ac fabulic: Claudii & Tuditani cōsules sequunt. Q. Valerius: & C. Mallius: quibus nactum esse. Q. Ennium Poetam. M. Varro in primo de Poetis libro scripsit. Ac post de Nio in fere. Anno deinde post Romam conditā quingentesimo undeciesimo. C. Neulus Poeta fabulas apud populum dedit: quem. M. Varro in libro de poetis primo: stipendia fecisse ait bello punico primo. Plautus uero Catonis uiguit tempestate: sicut idem testis est Gelius hæc dicens. M. C. orator Plautus poeta in scena floruerunt. Quo tempore & Diogenes Soicis Carneades Academicis: Cirtolatus Peripateticis ab Atheniensibus ad Senātus populi Romani: negotii publici gratia legati sunt. Secundū alios uero non. L. Lilius sed potius Licinius primus dedit apud Romanos fabulā: quod non omittit idem ipse Gelius in gens. Porcius aut Licinium Seruius Poetici Romæ cepisse dicit. Verum de Lilio probatior sententia est: si annorū supputatio cōueniat. Nam in Tusculanis quæstionibus Lilius dedit fabulā ostenditur: annis fere. cccc. x. post Romā conditā: & in Bruto Cicero secū quodāmodo dissentis hæc tradit. Atq̄ hic Lilius: qui primus fabulā. C. Claudio cecī filio: & M. Tuditano cōsulibus docuit anno ipso: anteq̄ natus est Ennius: post Romā conditā aut quatuordecimos & quingentesimo: ut hic ait: quē nos sequimur. Bk. n. Inter scriptores de numero annorū cōtrouersia. Quibus uerbis ambiguitas soluitur: quod non eadē de numero annorū apud scriptores sententia est: atq̄ idcirco in Tusculanis quæstionibus nō dixit solū annis. cccc. x. post Romā conditam: sed ānis fere. cccc. x. post Romam cōditā. Fere. n. eo in loco nō minutionē: sed dubitationē significat potius. Patet igitur sero admodū apud Romanos cognito fuisse poetam. Sed nec cogniti tepente a Romanis recepti sunt: diu uero et Poetis parū est habitū honoris: usq̄ adeo. ut. M. Cato obiecerit tanq̄ probrum ac dedecus. M. Nobilioris: quod. Q. Ennii Poetā secum Cōsul in Eroliam duxit. Quod & in Bruto amigit Cicero his uerbis. Dicunt ē. L. Lentulum: qui cum. C. Figulo cōsul fuit. Q. Nobiliorē. M. filium tam patre illustri deditum studio literarū: qui eū. Q. Ennium: qui cum patre eius in Etolia militauerat: ciuitate donauit.

Cap. XII. De ueterum more in epulis ad tibiam canendi clarorum tutorum laudes.

M Arcus Cato in suis originibus morē fuisse ostēdit apud ueteres Romanos: ut cōsulit in epulis ad tibiam cærent clarorum hominum laudes: idq̄ arbitror quo uehementius homines ad uirtutis studium: atq̄ ad bonarū artū exercitationē atq̄ amorem impellerent. Hoc ipsum de Catonis sententia: & Cicero in præfatione primi libri Tusculanarū disputationū exponit: ac recenset his uerbis. Est in originibus: solitus esse in epulis canere cōmūas ad tibiam clarorū hominū uirtutibus. Ac post i quarto eiusdē p̄dari opis libro: id ip̄s confirmat: & a Pythagoræ p̄fectū esse declarat. Ita. n. ait. Grauius in sanctior in originibus dixit Cato morē apud maiores hanc epularū fuisse: ut deinceps q̄ accubarent canerēt ad tibiam clarorū uirtutū laudes: atq̄ uirtutes. Quod & Fabius Quintilianus nō omisit libro primo Institutionis Oratorie hæc genus. Enī ueterū Romanorū epulis rides ac tibias adhibere moris fuit. Nā a Grecorū cōsuetudine tractū est: sicut idē Quintilianus testatur: quibus mos fuit. ut in cōuiuiis post cenam Lyra circūferretur. Exēptū aut adducit Themistodis: q̄ si & Ciceroni i Tusculanis quæstionibus credendū est: cū i epulis recitaret Lyra: est habitus indoctor. Gelo quoq̄ Syracusanorū Tyrannus id q̄ p̄dente Plutarcho Cherone didicimus: Lyra cōtēptū in cōuiuiis. Qui ē Atheas Scythia rex generosus: infemā ubiq̄ præclarū atq̄ optimū renuit audire qd ad maiora quādā genitum esse hominē arbitrat: ut. Sed ut re deā ad ueterē cōtuitiōis cōsuetudinē apud clarissimos Poetas id q̄ hūc uerbis Fabius Quintilianus refert: inter regalia cōtuitia laudes Heroū ac deorū ad citharā canebant. Itaq̄ Homerus apud Alcinoi M̄ Phæaci regē Demodocū Corcyreū cithara delectare cōmūas facit. Sed & Hyopas Citharedus canere a poetis iudici in Didonis cōtuitio. Vnde illud ē Maronis Virgili i p̄dara Aeneide.

Cithara crinitus Hyopas

Personat Aurata docuit quæ maximus Athlas.

Hic canit errantem luam: Solisq̄ labores:

Vnde hominum genus: & pecudes: unde imber: & ignes

Arcturum: Pladaq̄ Hyadas: geminosq̄ Triones.

Quid tantum Occano properent se tingere Soles

Hiberni: uel quæ tardis mora noctibus obilet.

Quæ profecto omnia de celestium ac diuinarum rerum cognitione traduntur. Græci autem ad eiaicem laudes canendas; præsertim si ad hoies refertur: non tam uirtutis celebratæ q̃ premio rum expectatione ducebatur. Quam rem & diuus Hieronymus in epistola ad Paulū senē Monachū hūc explicat uerbis. Doctissimi quique Græcorum de quibus p̃ Flacco agens ludente Tullius ait. Inge nita leuitas & erudita uanitas: Regū suorum uel Principū laudes accepra mercede dicebat. Atq̃ hęc ha cenus satis de uetere conuictiori more atq̃ consuetudineque conpōdā & apud Græcos & apud Ro manos seruati solita est.

Capitulum. XIII. Quod ad rerum studia gloria homines incenduntur.

Nihil potest factu aut melius esse: aut uilius: q̃ bonas atq̃ ingenuas artes ac prædara op- timarū rerum studia honoribus: premis atq̃ emolumentis prosequi. Ita. n. profertur se le hominū ingenia: & offendit ita ad laudatas exercitationes accendendas. Studio gloriæ quasi incitamentis quibusdam atq̃ illecebris homines excitabunt. Quandoquidē ad ea studia plerūq̃ sese accomodatūq̃ in summo apud uulgus hominū pretio & honore eē cognō- nerint. Illud. n. Platonici uerū est: οὐκ ἐστὶν αἰσθητὸν αὐτὸ τοῦ αἰσθητοῦ ἀλλὰ τοῦ αἰσθητοῦ οὐκ ἀποκρίνεται. Atq̃ uere id colit maximē: quod apud hoies maximo in honore eē: id oīta neghigit: quod nullo ha- beatur in pretio. Quam sententiam prædare in Tusculanis questionibus his uerbis plectitur est Ci- cero. Hono- alit artes omēs accendunt ad studia gloriae accepra eā sempiternā apud quosq̃ impro- bant. Hinc & apud Sarriciū Poetā indignatus. Vmbriū qd̃ prædara studia honore fraudarent.

Quando artibus inquit honestis

Nullas in urbe locas: nulla emolumenta laborum;

Res hodie minor est here q̃ fuit: atq̃ eadem cras

Deeret exiguis aliquid proponimus illoc

Ire: fatigatas ubi Dedalus exiit alas. Atq̃ malebat Vmbriū desertam ac solitariam habere di- uinitatem q̃ tibi esset: ubi ingenue artes atq̃ optima studia neglecta esse uiderentur.

Capitulum. XIII. De Musica disciplina: deq̃ uere eius apud Græcos gloria.

Musicam disciplinā plurimū apud Græcos floruisse: multa nobis argumēta sunt. Er. n. qd̃ ait Cicero: sumā eruditionē Græci firas censēbat i nernoq̃ uocēq̃ cautibus. Atq̃ Epā- minidas ob eam causam pelare fidibus cecinit: & Philosophoq̃. fons ipse Socrates iam fenes (ut testis Quintilianus) in similia nō erubescēbat. Ac deniq̃ maximi Duces & fidebuz & tibis cecinit tradit. Bene igit̃ hęc disciplinā idē laudarē q̃ uiliūsimis primo libro: quos de Oratoria Institutione cōscripsit dicens. Anteq̃ rēponbus Musica nō studii modū: itaq̃ etiā uenerationis habuit plurimū: ut idē Musici & Vates & sapientes iudicarent. Et Frāscus Philo- phus Tollenas p̃ceptor meus eloquētiūsimus de eadē quoq̃ canēdi disciplinā ita i Simposiis ait. Musica apud stimos & sapientiūsimos uiros in maximo semp̃ honore est habita. Itaq̃ apud Græcos: q̃ bonaq̃ oīum artū & præstatiūsimarū disciplinarū: nō iniuria principatū sibi iam pridē reuocauit & cō- sensu oīū genū uedicatū: itaq̃ ea i pretio semp̃ fuit: ut q̃ eius eē ignarus habere f. doctior. Qd̃ idē & M. Cicero antea tradidit: cuius i Tusculanis disputationibus de eia ip̃a re hęc uerba sūt. In Græ- cia Musici floruerūt: discēbatq̃ id oēs: nec q̃ id nesciebat: satis exaltus doctrina putabāt. Ac secūdū Timagenē qd̃ si uera dicit Quintilianus: oīum liueris studioq̃ eius q̃ssima Musica exiit: quā Pla- to diuili uiro necessariam duxit: Aristoteles & multi & sepelanda uir: pbanit Lycurgus & diuinitima rē legū fuit auctor.

Cap. XV. De Geometria & paribus eius.

Geometria & si iam pridē neglecta ē: & quadā holum incuria obsoleuit: prædara tñ & nō iutilis disciplina ē: de qua tria hoc loco spectāda uidēt. Primū qd̃ ea sit: deinde de quomō- paria f. Postremo quātū hoibus afferat utilitatē. Est. n. Geometria (ut ait Iliidorus) di- sciplina magnitudinis & formarū. Quæ (ut idē testis ē) primū ab ægyptiis repta di- citur: qd̃ inuadēte Nilo & oībus possessionibus limo obductis: initium terræ diuidēdæ p̃ lineas & mensuras cepit numerari. Deinde lōgiora acumina sapientie & maris & cœli & aeris spa- tia metunt. Nā puocati studiosi: ceperūt p̃ terræ dimensionē cœli spatia quætere. Hęc Iliidorus. Solex & i hūc modū Geometria describit disciplina quæ in se liniamēta: interualla: magnitudines & figuras cōtinet: & i figuris dimensionēs & numeros. Hæc ut ait Cicero: in summo apud Græcos honore fuit. Itaq̃ nihil Mathematicis illustrius. Porro Geometria (ut Fabius Q̃ uiliūsimus ostēdit) diuisa est in numeros atq̃ formas. Quam sententiā & M. Tullius p̃dere uis ē in Tusculanis questionibus. Geo- metriam. n. quasi genus quoddā cōplexus ē: cuius spēs sunt numeri & formæ. Ex numeri qd̃ Arith- meticae sunt: formæ uero Geometriae eius inq̃ quæ spēs ē: nō quæ genus. Quod circa & subnectit idē Ci- cero infra dicens. At nos mediū ratiocinādūq̃ utilitate inspecta terminauim⁹ modū artis huius. Nā medi- ri ad formas: ratiocinari ad numeros referēdū ē. Subiecit ergo Cicero mediū formæ & ratiocina- tionem numerosq̃ tanquam spēs: cum prius Geometriam tanquam genus præmisisset. Ex quo ita ut Geometria sit quodpiam speciem Geometriam continens atq̃ Arithmetica. Nec absurdum uideri debet: si eadem nō nunquam appellatione & genus uocemus & speciem. Nam & in secundo li- bro Physico Aristoteles uisus est: de fortuna & casu loquētē: casum distribuisse in fortunā & ca- sam: & illud tenere locum generis: hoc speciem referre cognosce. Qd̃ uerbum plerūq̃ coningit

Inopia. Sequitur Geometriae disciplinae & Mathematicae doctrinae utilitas: quod si laetus patet duplex ta-
 men a veritatis constantia est. Nam & in Geometrica exercitatione velut in cote quadam hominum
 subvertitur ingenia: & multa sepe haec ipsa cognitio non mala evitant: tum evasa a falsis bona. Et
 de prima eodem utilitate in Quintiliano ait. Hac accutur ingenia: atque inde celeritas percipitur ve-
 ritas. Nec sine cau: ut idem ad demonstrandi viam eam impensam huic scientiae operam dederit. Tum
 & de altera Mathematicae cognitioni utilitate haec subiicit. Perdes Athenienses legis oblatione ter-
 ritos reddis eis: et caecum metu liberavit. Ac paulo post. Sulpitius Gallus i exercitu. L. Pauli de
 viae defectione discessit: ne velut prodigio diutius tacto militem animi terrentur. Ex, n. si eodem
 Quintiliano fides habenda est. Vixit i Italia eodem confusus metu pulcherrimi Athenienses exercitus
 perdidit. Hec iterum de Geometria & Mathematica disciplina diffusius fortasse quod hoc loco opus erat.

¶ Caput .XVI. De Eloquentia & eius laudibus.

Mine perfecti boni quoque natura humanae ressed quod Victorinus praedare diffinitur
omnino admodum incommodum munera duabus rebus maxime consistere ac specie & ima-
gine sui. Mellis exemplum in prompta esset quod res spectat hoc est dulcedo ipsius speciei
vero color ipse et quasi spectus per quem facile dulcedo illa nobis indicatur. Adde & m-
ri foras exemplum: qui rem hoc est virtutem habet in primis deinde & speciem: idest cor-
poris pulchritudinem. Et n. in d. foras membra & nec luxa natura sunt convenienter appolita cadere
mirus n. p. e. Velis quoque rem habet utilitatem reatur & habet speciem: gratiam videlicet circa a se
commodi facit. At quia deinde Victorinus infer. ergo ille a se quo magnus vir ac sapiens: & hi qui
polite consecuti accepta tunc praecepta rememur: ut perfecti essent: habuerunt rem a. sapientiam. Ha-
buerunt spem saltem Eloquentiam. Ob eam (ut ipse arbitror) causasti quod ipsi virtute adepti essent
Eloquentiam possitate ac viribus aliis quoque hoibus p. faderent. Itaque & Romani ipsi iam studia bo-
narum artium complecteren: ceteris omnibus disciplinis Eloquentiam celerius arripuerunt: quod
& testatur Cicero in Tusculanis disputationibus dicere. Oratore necesse complexi sumus. Quid enim
Oratoris illi id quod diffinitur Carorum bonus dicendi peritus: Et vir bonus quidem Orator est pp
tem: idest Sapiens. Dicendi peritus pp tem: idest Eloquens. Quod Quintilianus libro. xii. Ora-
torum institutiois confirmat i. verbis. Orator sum si moribus & dicendi virtute perfectus. Quam
rem ut Virgilius Maro ignorauit in illa seditione infantem. molitudoinis & uoluptatis ait Q. uir-
tutis amantissimam facies & a facula uirum boni ponit ante omnia: post addungit dicendi peritiam his
uerbis: in primo Aeneidos libro.

Ac ueluti magni in populo cū sepe cohors est
 Seditio: letusq; animis ignobile vulgus:
 Iamq; facēs & saxa uolant: furor arma ministrat.
 Tum pietate grauem: ac meritis si forte uirum quem
 Cum pectere ualent: arripit a tribus ad frant.
 Ille regardat animos: & pectora stupeos.

Quid est igitur turis pietate grauius ac meritis nisi tur bonitas? Quid illud qđ adiicitur. Ille regit dictis animos & pectora mulcentis eloquedi ac bñ diodi peritus? Oratoris nāq; officii suadere mēdo dicitur. Ille regit dictis aios; euuldes uero finis ē psuadere: & si uis sententiā traduisse audire; mēdo. Quare sapiēter additur: Et pectora mulcet. Qđ & si talis Orator ē: qualē sapiētes finierūt: qđ pōt illo esse maius: qđ praestabilius: Quid pōt Orator regēdis diu: anbus: iudis uribus: aut cogitantiur: im beniuī accomodatius? Atq; Romanis totius orbis impium adepti suntq; Oratorē celestet cōplexi effe fene. Hinc dicitur Oratoris sacri nōmē. Hinc dicēdi copia rāto apud ueteres honore celebrata ē. Hinc tam multa: tamq; eximia Eloquētia laudes. Laudat Eloquētiā Gorgias Leonatinus: & maximū effe tenet hoibus boni: caufa uero nō sōlō Libertaas priuati: Plato ipē Gorgia refert: sed etiā domi nandi aliis i sua cuiq; ciuitate. Idq; effe aiebat facultatē psuadēdi habere: & in iudicio iudicantibus p foretē caufa genus: & in cōsilio cōsultantibus pp cōsultationes ac deliberationes: re: & i condone cō donantibus: p pte psona laudat: ac utriusq; nōē: sed & alia quauis egregatione diuili. Lau dat Eloquētiā Aristoteles: qđ Alexandrū Regē scribēs: Quemadmodū inq; impator sui est seruator exercitus: ita & eloquētia: quae sapiētia cōiuncta sit: humane est uitae gubernatrix. Laudat Elo quētiā Cicero: apud quē in libris de natura Deorū haec dicit. Iam uero domina regis: ut nō soletis di cere: eloquēdi nis qđ est pōtā: qđ diuina itaq; primū efficitur: ea quae ignoramus discere: & ea quae sumus: alios docere possimus. Deinde hac cohortatur: hac pōtēdus: hac cōsolamur affligis: hac deducimus peritias a timore: hac gelientes cōpūrimus: hac cupiditates iracūdas qđ refringimus. Hęc nos iuris legū arbiū sociatē dominat: hac a uita imani & feta segregatū. Laudat Eloquētiā Fabius Quintilianus: cū i plectis locis ait: ut i primo Influitus oratorū librorū qđ Cicerois collectioe Sapiētiā a qđ Eloquētiā quādmodū ita natura: sic quoq; officio copulat effe demonstrat: ut iudem sapiētiā atq; eloquētiā haberi ē. Ac paulo post dolēs subiicit. Sōdit dicere ff studiū arguineria facit ē tur arnes effe plures uidet. Et in fecūdo tollit egrēgi uolūminis librū: apud populū Romanū formi tamē semper Oratoribus dignitatē misse offendit: & Eloquētiā tum splendorem ac decus tur

fructus amplissimos his uerbis profecturus est. Equidem nec urbium conditores reor aliter affecturos fuisse: ut magis illa multitudo coiret in populos: nisi docta uoce commota. Nec leges repetitores sine summa ui orandi cōsecrassent se ipsi hoies ad seruitutē: ē luri astringerēt. Quin ipsa uita praecepta & si na: uita sicut honesta: plus tamē ad formidat mētes ualent: quoniam pulchri uocant eorū clari: ora uocis illuminat. Et haec quidē? Quinilianus. Marrianus uero rēlix miris ipsis quoq; effectū loquentiū laudibus: quā & Regina quondam Regali Maestrate: atq; armis instructam delensit: & p̄ incredibilem uim eius testat instat Iouis posse eū i fulmina iaculari. Sed igitur de eadem dicendi facultate. M. Tullius i primo libro i Tusulanāq; quæstionē hac inquit. Nihil uero ne hęc quidē notiora & illustriora ui diuina carere uidentur: ego aut Poetam graue plerūq; carmē sine cui lesti aliquo mentis infanti putem fundere: aut loquentem sine maiore quā dū ui fluere abundante uerbis sonantibus: ubi eritq; sententia. Quibus ex uerbis p̄fecta ostendit Eloquentia: quod consistat uerbis sonantibus: ne tribus p̄sententis. Sed alie quoq; innumere laudes Eloquentia: afferri possint: quas prosequi qui uel longior sit necesse est.

Cap. XVII. De peritia dicendi: quodq; ea natura studio doctrina: & usu consistat.

Vi de dicendi peritia accuratius locuti sumus: tribus eam rebus consistare uoluerunt: Natura: & doctrina: & usu. Natura quidē ingenio spectat: doctrina scientia: usus uero assiduitas & quadam. Quæ tria nō modo Oratori: sed cuius etiam artificis ad efficiendū aliqd necessaria sunt: ut erudit: & sapienter testatur Lidorus. Atq; haec quidē illa sunt: quæ. M. Tullius in prædara oratione: quam p̄ Licinio Archia Poeta apud ludices habuit: significauit his uerbis. Siquid est in me ingenii ludice: quod sentio q̄ sit exigui: aut si qua exercitatio dicendi qua me nō infior mediocriter esse uel: si aut si huiusce rei ratio aliqua: ad optima: & minus sit diis ac disciplina profectura: qua ego nullum confiteor ataris meo rēptus abhorruisse: ea regē olusit uel imprimis hic. A. Licinius fructū a me reperire proprio suo iure debet. Putant tria esse in quibus perfecta consistat Eloquentia: tria nam quoq; haec Ciceronis uerba partitionur. Siquid ingenii: ad naturam referentes: si qua exercitatio dicendi: ad usum: si huiusce rei ratio aliqua: ad doctrinam. Sed ego quā cōsidero diligentius: reperio nō tria solū in dicendi peritia: sed quattuor etiā spectari oportere. Ingenium: quod natura est: studium: quod industria: eruditio: quod doctrina: & artis usum & exercitatio nem: quod p̄fecta laudis ē. Atq; ob eam causam alium apud Oratorem: alium studiosum: alium doctū: atq; eruditū: alium magnū Oratorem appellamus. Siquidē apud dicimus ingenio: & natura præstantē: studiosum res suas industria elaborantē: eruditū præceptis quibuscūq; & arte perficientē: magnificū oia uberrime suppeditant. Hinc sūt illa uerba. M. Ciceronis i primo libro Tusulanāq; quæstionē Oratorem celeriter complexi sumus: nec eum primo eruditū: apertum ad dicendū: possē aut eruditum. Nam Galbam Africanū: Lelium doctos fuisse traditum ē. Studiosum aut eum: qui hos ætate antebat Catonem: post uero Lepidū Catonem: Grachos inde ita magnos nostram ad ætatem: ut nō multū: aut omnino nihil Græci cedere. Hic primū aptus Orator expressus: deinde studiosus: si quis solertius animaduertent: cū studiosus Cato declarator: sed nequāq; eruditus. Post etiā eruditus est Galba Africanus: Lelius cōmemorat. Demū clarus & magnus exemplo lepidi alterius Catonis & Grachos. Studiosum Catonem: maiorem appellat Cicerō: neq; induria. Aliud est. n. studiosum esse: quod paulo ante diximus: aliud eruditum. Cornelius Nepos: q̄ Catonis huius uitam scripsit: præter alia multa haec tradidit de Catone. In omnibus rebus singulari fuit industria. Nā & agricola solers: & resp. peritus: sorsioconsultus: & magnus Imperator: & probabilis Orator: & cupidissimus literarum fuit. Quare studium & si lenior apparuerat: tamen tantū progressum fecit: ut nō facile reperiri possint: neq; Græci: neq; de Italicis rebus: qd ei fuerit incognitū. Ab adolescentia cōsecit orationē: se nec historiam scribere sileuit. Ac paulo post i fert. In quibus multa industria & diligētia cōparat: nulla doctrina. Quid est igitur multa industria & diligētia: cui studio: uis fuisse Catonē? Quid cōtra nulla doctrina nisi eruditus non fuisse? Nec studium cū arte necessario iungit: quod multi falso tradiderunt: est si studium sine ratione & disciplina reperit: quod modo ex locuplete teste didicimus. Bene igitur. M. Tullius his uerbis: quæ ex oratione pro Archia Poeta de prompta reuoluit: cū ingenium & exercitatio nem commemorat: rationem quoq; adhibuit: ab optima: & artem studii: & disciplina profectam: studia dicens: & disciplinam: quæ duo sunt & re etiā nō solū cogitatione distincta. Nec tribus rebus: sed quattuor potius Eloquentia: atq; artium reliquæ plenitudo consistit: natura studio doctrina usu.

Cap. XVIII. De multiplici disciplina: & genere.

Disciplina: quæ ingenuas ac liberales appellant: non omnes eodem in pretio apud Romanos fuerunt. Quasdam enī contemnere uisū sunt: nec eas dignas existimare: in quibus elaborarent. Quasdam diu non cognouerūt: cognitas aut uix tandem sero receperunt. Nōnullas delibauere quodāmodo: & tūc in eis studiū posuerūt: quātū uel meretū: uel rationū dū muneris satis est. Alias celeriter arripuerūt: quib; roros se se ac penitus tradiderunt. Quædā p̄dit iacuerūt: quas primū osom. M. Tullius & excitauit in aliis & ipse illustrauit literis. Suppeditauit autē huius nobis partitionis exēpla primū Musico: studii: deinde Poetica modulatio: cū geometrica: atq; Arithmetica disciplina: quāto loco Eloquentia: ac dicendi facultas: postremo Philia ipsa.

de qua Cicero in præfatione primi libri Tusculanarum questionum. Philosophia iacuit usque ad hanc ætatem: nec ullum habuit lumen literarum. Latinaque illa illustranda & excitanda nobis est. Vt si occupati proximis aliq. ciuibus nostris: proximus etiã si possumus ociosi. Quam eandem pene sententiam & in primo libro de Natura Deorum hisce uerbis cõplexus ẽ. Cũ ocio langueremus: & is esset reipublice status: ut eam unius cõsilio atq. cura gubernari necesse est: primũ ipsius reip. causa Philosophiam nostris hominibus explicanda putauimus: magni existimã. interesse ad decus: & ad laudẽ ciuitatis: res tam graues tamq. prædarias Latinis etiã literis contineri: eoq. minus insitum mei potuisset quod facile sentioz multos nō modo discendi: sed etiã scribẽdĩ studio cõmoueri. Suscepit igitur Cicero illustrandã Philosophiã minus: ut ciuibus suis pdesset: atq. ut ad res graues ac prædantissimas multos sua & exhortatione & exemplo impelleret: quẽ nō modo parentẽ Eloquendi: sed etiã philosophiã apud Latinos auctorem quandam ac Ducem habere debemus.

¶ Capitulum. XIX. De negotioso atq. ocioso uitæ genere.

Egitur in uterq. libris duplex uitæ genus: quorũ alterũ ociosum: negotiosum alterum appellare cõsueuerunt. Cuius rei Plutarchus in libro de liberis educandis nō ambiguit permixtẽ testimoniũ: cuius & hæc uerba sunt. Reminisci oportet nostram omnẽ uitã in remissionẽ ac studiũ esse diuisã. Et studiũ quidẽ ad laborẽ & ad reip. occupationem pertinet: remissio uero ad quietẽ quãdã atq. ocium. Nostra autũ uitã ois in negotiũ & ocium distributa est. Danda uero opa ẽt ut in negotio sine periculo: & i ocio cũ dignitate uersemur. Quod circa & beatos solius est Cicero appellare eos: q. utrunq. recte diligẽter seruauerit. Et ad. Q. fratẽ in libro de Oratore hæc scribẽs ait. Cogitauimus mihi sapienter & memoria uetera repetẽ: perbeant fuisse Quinte frater illi uidendi solẽti opima reip. cõ. & honoribus & reip. gestã: gloria florentes: eam uitã cursum tenere potuerũt: ut uel in negotio sine periculo: uel in ocio cũ dignitate esse possent. Quam quidẽ ad rem & accuratã atq. impensã se dedisse opam idẽ Cicero significat in Tusculanis questionibus dicẽs. Quis (Philosophiã. n. referebat) illustranda & excitanda nobis ẽt: ut si occupati proximis aliq. ciuibus nostris: proximus etiã si possumus ociosi. Ac hoc quidẽ uolebat inuelligi & occupatã uitã eius: & ociosã ad ciuiũ suorũ utilitatẽ omnẽ fuisse collatã. Profuit nãq. occupatis Quicorq. quoad licuit i defensionibus amicorũ & reip. gubernatione uersatus ẽ. Profuit ociosis: q. multa literarũ monumentis mãdauit. Quod ipsum sibi uoluit & illa eius uerba i libro de uatura Deorũ. Primũ ipsius reip. causa Philosophiam nostris hoĩbus explicandã putauimus. Neg. u. ita ociosi debemus: ut ois nihil agamus: Sed neq. idem est ociosus esse: ac agere. Quod Atilius pfecto nō ignorauit: cuius Plinius in epistola (ni fallor) ad Pompeium Saturninũ probat sententiã dicẽs. Saneus ẽt ut Atilius noster eruditissime simul: & facillime dixit: Ociosum esse q. nihil agere. Atq. & ociosũ nō dedidit aut languoris: sed honestã ciuiũ suarũ remissionis esse oportet: quæ honestã aliqua uoluptate animi afficiat. Et. M. Tullius ob eam causã quam quicquid occupato sibi dabatur ociosus in Rhetoricis ad Herennium ipse testatur: libentius in philosophia cõsumere cõsueuit. In libris autũ de officiis cuiusmodi ociosũ esse oporteat: plane ostẽdũ quod in præfatione secundi libri dicit. Nec se dedidit a uigoribus: nec rursus indignis docto homine uoluptatibus: sed ad philosophiã potius remissus: uidelicet ad studiũ: quæ adolescens capessit: animo semper retinuit: remissi tẽporibus: longis etiã interuallis intermisit a reip. administratione remotus: Bruto hortante reuocauit. Verũ tamẽ Cicero in negotio libentis q. in ocio uersatus est: si uera de se ipso dicit in tertio libro de officiis. Nostrũ autũ ocium: negotiũ inopia: non re quiescendi studio constitutũ est. Sed ocio fruendũ nobis est: & quodcũq. datur in philosophiã studiũ collocandũ est: cuiusmodi in Pomponio Ballo laudat Plinius: ita ad eum scribẽs. Magna cepi uoluptatem: cũ ex cõmunibus amicis cognoui te: ut tua sapientia dignũ est: & disponere ociosus: & ferre. Quod quidẽ efficere perdifficile censuit Chilo Lacedæmonius. Eiusmodi ocium quærent sibi uiri sapientes: quod inuestigandã ueritatẽ apissimum sit. Itaq. uicissim magno ingenio uiri: nũc negotiosus nunc ocio indulgentiac modo occupatam modo ociosã traducunt uitã.

¶ Capitulum. XX. Quæ sit perfecta Philosophia: quodq. perfecti Philosophi decet & sapiet & eloquenter dicere.

Effecta philosophia duabus rebus constare debet: gratitate sententiarum: copia atq. ornatum uerborum. Nam & si philosophia de rebus agit: Eloquentia de uocibus: tamẽ & Philosophia sua eloquentia negligenda non ẽt: cõmodius ac facilius & differere ueritatẽ: & gratissimã reip. cognitiõẽ explicare possit. Itaq. Aurelius Augustinus in quarto libro de Doctrina christiana: eam maxime probare uultus ẽt: qui nō solum sapienter: uerũ etiam eloquenter possit dicere. Ac bene idcirco. M. Tullius in Tusculanis disputationibus: hanc inquit: perfectam philosophiam semper indicat: quæ de maximis quæstionibus copiose possit ornate dicere. Et magna quærent: atq. inuestigare: sapietis ẽt: copiose & ornate dicere: Eloquẽtis. Q. d. siq. recte sentiat: atq. id qd. sentit: politè loq. nō possit: certe parũ pdesit: nec uel scribẽs appropiis præcipiis poterit multos erudire. Sed illud adiuuandũ sit: nō idẽ Oratori & Philosopho conuenire dicẽdũ genus: cũ illi inuicem: hinc mollius dicere oporteat. Atq. hinc Cicero i libro de officiis: cũ hãc mētiõẽ inuicem: satorũ ac philosophiã cõparãs ait. Vis. u. maior in illis dicẽdũ: sed hoc quoq. colẽdũ est: equales

ae temperatam orationis gentis. Ac mox subiecit. Et id quidem nemini Græcorū nidi adhuc contigerat idem utroq; in genere laborare; sequereturq; & illud forense dicēdū: & hoc quietū dīspurandū genus. Quo loco dno maxime spectanda sunt. Primū duplex esse orationis genus: Forense: quod orationis propriū ē: quietūq; Philosophi deinde dictionē possimū ad Oratoris dīspatationē ad Phīlū priuēce. Vnde & dīspatatorē sēpē numero Philoſophū appellamus. Sed & ī primo libro de Oratore duplex dicendi genus expreſſit: Vnum populare & forense: alterū q̄ quod Philoſophorū eſſe oſtendit de quo perpulchre ī hūc modū inquit. Aliud mihi quoddā orōnis genus eſſe videtur: eoq; hoīum de qbus paulo ante diſtīlī ſignificabat aut Phos: quāvis illi ornate & grauer aur de natura rerū: aut de humanis rebus loq̄ntur. Nitidū quoddā genus eſt uerborū: & lectū ſed paſſet magis & olei q̄ huius diſtīlī mbræ: ac fori. Quibus uerbis quā dīcō ornate & grauit̄ Philoſophos loquit̄: etiā oſtendit q̄ propoſitum ē: & perfectam Philoſophiam & ornata & grauitate conſtare.

Cap. XXI. Quod nō ſolū Oratorū: ſed etiā Philoſopho cōueniunt apte diſtīcte ornate dicar.

Solent Oratores tria adhibere: ſiquid agendū ſit: ut apte diſtīcte ornate dicant. Et apte quidē pp̄ præclārā inentionē. diſtīcte pp̄ dīſpoſitiōnis ordinē ornate pp̄ ſplendidi uerborū & ſententiā elocutionē. Quā ſententiā & in primo de officiis libro p̄ſecutus eſt Cicero. Sed nō ſolū Oratorū: uerū etiā Philoſopho tria hæc in ſuis rebus expreſſa nō ſolū ſplendide illuſtrare etiam Philoſophi debēt. Quā mebrē & q̄ fecit ſentē: redarguit Cicero in Tuſculanī quæſtionibus dicens. Sed mandare quēq; ſerieris cogitationes ſuas: q̄ eas nec diſponeret nec illū trare poſſit: nec delectatione aliqua allicere lectorē: hominis eſt abſtinentis inrēp̄tante & ocio & litteris. Cogitationes hoc loco ad inuentionē referunt: ſed diſtīctiois ordinē illuſtrare ad ea ornamenta quæ ſi recte ſe habuerint: facile uel lectorē uel auditorē alliciunt. Quæ q̄ cōtēp̄ ſententiā incident in rephreſionē illā Ciceroniſ: ac libros ſuos legent̄ ipſi cō ſuis. Eiuſmodi hoies. M. Tuſculanī cū in ſecūdo libro Tuſculanay quæſtionū huiſce uerbis infecta. Sed eos ſi poſſumus ex ceterisq; liberaliter eruditū adhibere etiam diſſerendi elegantia ratione & tria Philoſophia ſ. i. ſt. n. quod dam genus eoq; q̄ ſe Philoſophos appellari nolunt: quorū dicitur eſſe Latini ſane multū libri quos ne cōtento equidē: quippe quos nunq̄ legerim: ſed q̄ p̄ſentur ipſi illi q̄ ſensibiles neq; diſtīctet neq; diſtribueret: elegant̄ in eoq; ornate ſcribere: ſelectionē ſine ulla delectatione negligo. Et. n. a pleſiſq; deſpician̄: ut quæ ſine diſſerendi elegantia fuerint pertractata.

Capitulum. XXII. De Acroatica & Exoterica Ariſtotelis diſciplīna.

Ariſtoteles ut præſtans ingenio: magna ſciētia & doctrina Phīſi: ſq; adeo diſciplinay omniū præſtū gloria: ne nō ſolū Phīſiſed etiā inſignis Rhetor habendus ſit. Dicenū diſciplinay & ſcripſit: & docuit: ſiue ut nullus laudis foret expertis: & Philoſophiæ pariter oēs cōplecteret: ſiue cōmōtus Iſocras gloria: ut ſe etiam Eloquētia florere ac tenere dicēdi artem addideret. Quam rem Cicero ſignificauit in primo libro Tuſculanarum diſputationum: cū ſe Ariſtoteleſ ſectamrū uſtigia demōſtrare dīcēs. Sed ut Ariſtoteles uir ſūmo ingenio: ſciētiæ copia cū cōmōtus fuiſſet Iſocras Rhetoris gloria: docere etiā cepit Adoleſcentes: & prudētiā cū Eloquētia iungeret: ſic nobis placet: nec priuſinū dicendi ſtudii deponere: & in hac maiore & ubenore arte uerſari. Ars uero maxima olus: atq; uberrima Philoſophia ē: cū ſi in ex huiſ ſonobis reliquæ oēs & manant diſciplinæ: & artes deſcūunt. Sed qd mirū Ariſtoteles Rhetoricā artem docuiſſe adoleſcentesq; Græcāicā quoq; & p̄tentiē eruditiōē Alexandrū inſtituit: ſi hinc Fabius Quinilianus primo libro Oratoriæ inſtitutionis. Philippus Macedonū Rex Alexandro filio ſuo prima literay elementa tradi ab Ariſtotele ſummo citis ætatis Philoſopho noluit: & ille ſuſcepit hoc officiū. Cum uero & Philoſophiam Ariſtoteles & dicēdi præcepta traderet: illas docebat in Lyceomartino rēpore: hæc eodē in loco uelſet. Et priorē qdē diſciplinā expoſitionū appellabat: alterā rēp̄tationū. Teſtis nobis ſit. A. Gelius libro uigefimo de Noctibus Atticis: q̄ cōmenationū: ac nūmū p̄p̄t dūas diſtinguit: quas docebat Ariſtoteles Philoſophus: & Regis Alexandri magiſter. Alia enim rēp̄tationē appellabantur: quæ ad Rhetoricas Meditationes facultatem argutiay: ciuiliūq; rerū notitiā cōdocebat. Alia expoſitionē in quibus Philoſophia remonior ſubtiliorq; agitabatur: & quæ ad naturæ cōtemplationē diſcepcionones ne Dialecticas pertinebat. At quidem fortaiſſe & Cicero intelligi noluit: q̄ libro quinto de ſenſibus bonorū & malorū: in p̄tationē Ariſtotelis editeſ ſententiam. Duo genera inquit librorū ſunt: Vnum populare: nec ſcripſum: quod exotericon appellabāt: alterū ſtūmā: quod in cōmenationis reliquerunt. Hinc etiam Ariſtoteles ipſe in Ethicis & moralibus libris: nōnulla dīcī in externis ſermonibus: uel ī exterioribus ſermonibus ſecūdi aliam tranſlationē ſufficiēter fuiſſe tractata. A. de Ariſtotelis quidē docendi cōſuetudine ſatis.

Cap. XXIII. Qdē dōcēdi munus pp̄tū ī primis Græcorū fuit: & de diuerſa diſſerēdi cōſuetudine.

Retorū erat quoddā diſciplinay oīum fere Principes: ita & dōcēdi munus: quā quoddā ſuo iure uidebāt. Qdē Lilius apud M. Tulliū in dyalogis de Amiciā etiā oſtendit: qd diſputationē de amicitia ip̄a recuſaret: Doctōr inq̄: ſi illa cōſuetudo: itaq; Græcorū: ut huiſ ponat ſide quo diſputet. S. ea diſputādi: dōcēdiq; cōſuetudo ad Romos it̄ trāſlata

est: præsertim Cicerone auctore: qd de se ipso in Tusculanis questionibus hæc modò ait. In quâ exercitacione (erat. n. sibi de Philosophia memento) ita nos studiosè opas dedimus: ut iam etiâ scholas Græcorum more habere auderemus. Quomodo modò vero Græci aut ambulantes aut sedentes de magnis questionibus diserebamus: pro Philosophorum disciplinæq; uarietate idem & Cicerò Græcos imitatus facere solitus est: quod ipse etiâ ostendit: qd in Tusculanis disputationibus hæc dicit. Ponere iubebam: de quo quis audire uellet: ut aut sedes aut ambulans disputabam. Atq; ambulans disputat posuimus Peripatetici consueuerunt: ob eam ipsam causam id nominis sortiti sunt. Ferunt namq; Aristoteli & Lycio & in eo: qd in Lycio ortus esset: quod & Græci περιπατητον uocarent philosophari cum discipulis solitis: et περιπατον περιπατητον dedisse secutoribus suis nomē. Alii tñ Peripatetici Aristoteli idcirco cognominatum uolunt: quod in ambulante Alexandro pp aduersas ualitudines Aristoteles quoq; ipse doctor una secū ambulante cogeret. Id est. n. περιπατητον apud Græcos. Socrates aut saepe cum discipulis suis multa differens: sub Platano atq; in multis herba conuidebat. Hinc sunt illa in Phædro Platonis. Περιγεῖται: & simul conspiciet ubi sedemus. Ita Socrates Phædrus alloquebat. Simul ille. Vides inquit: illam altissimā Platanū. Ibi & umbra & uetus modicus & herba & cetera qd rectimberet uelimus. Quod ipsum & Q. Muntius Seroiola imitari. L. Crassum uoluit apud. M. Tullium in libro de Oratore: ut qd aderant & abiceret se in herbas: & sub Platano cōsiderent. Carneades quoq; Academicus sedes disputasse deprehenditur in Exedra illa: quam in qno libro de finibus bonorum & malorum his uerbis Cicerò comemorat. Et si multa in omni parte Athenarum sunt in ipso loci indicia summorum uiciorum: tamē ego illa moneor Exedra. Modo. n. fuit Carneades: qui uidere uideor. Est. n. nota imago: a sedeposita ranti ingenui magnitudine orbatā desiderari illā uocē puto. Quæ pp constat eruditos ueteres plerūq; aut sedentes aut ambulantes disputare consueuisse.

¶ Capitulū XXIII. De multiplice Philosophorum ueterum in disputando more.

In Philosophis quos amatores sapienæ interpretamur: cū oēs ad inuestigandas ueritatē intendere uiderent: nō eadē in discedo rōne uisunt. Ac triplicē disputandi consuetudinē adiungit Cicerò: qd oīa diligenter aduertit: & libro fecit de finibus bonorum & malorum breuiter & accurate cōplecti. Aut. n. in cōueniunt poscebant questionē. i. dicere iubebant: quæ de re quis uellet audire: qd Sophistarū mos fuit: & a Gorgia Leonino primus institutus: qd profectus ausus est de quacūq; re ab eo perferret: se esse responsum. Aut inuicem rogādo eliciebant eorū opinionēs: quibus cū differerent: ut ad ea quæ hi respondentis qd uideretur dicere: hanc uero disputandi cōsuetudinē seruauit Socrates: quæ aliquandū intermissa: tandem ab Arcefilo reuocata ē: qd ita ut idem Cicerò ait: instituit: ut in qui se uellet audire: nō a se quererent: sed ipsi dicerent: ponens qd sentirent. Quod cū dixisset: ille contra: qd ait audierat: pro uerbis suis sententiam uertebat. Apud quosdā Philosophos: qui quæsierit aliquid: taceret. Dicit aliquis uerbi causa. Voluptas mihi uidetur esse summū bonū: cōtra: orōne perpetua disputat. Nec qd libralis ita uideri dicit: ipse ea sententia: sed uult: ponens audire cōtraria. Propōit ille: uideri sibi uoluptatē esse summū bonū: tñ nec puit uoluptatē esse summū bonū: & scilicet cupit: ut qd summū bonū nō sit. Hæc morē suo tēpore iam in Academia seruati eodē loco: inquit pōximus: itellicet Cicerò. Sunt qd nō solum dicant qd sentiūt: sed etiā cur. Ut si quis crederet: uoluptatē summū esse hoīs bonū: una cū sua sententia rōnes etiā afferret: ut ea existimet. M. Cicerò eam differendē cōsuetudinē in libro de finibus bonorum & malorum pbare uidet: maxime nō in qua oratione perpetua disputat: sed cū disputando in rebus singulis insistas: & intelligas: qd uel concedat quicūq; uel abnuat. Ita n. ex cōcessis rebus facile cōcludimus: quod uolumus: & ad exitus peruenimus. Atq; ita in secūdo libro cōtra i orquarē Epicurem: disputationē intēdit. In Tusculanis questionibus facit ita: ut cū Achiens: qd uellet audire dixerit: qd sibi uideret: itaq; Marcus cōtradidit. Ut. n. proponit Achiens: Malū mihi uidetur esse mors. Ille cōtradidit: ostēdens morē ipsam aut nullū malū aut bonū esse. De qua cōsuetudine hæc ipse præfatione Tusculanarū disputationū ingit. Hæc uerba & Socratica ratio est: contra alterius opinionē differēdi. Ac subnectit dicens. Nam ita facillime quid uerissimum esset inueniri posse Socrates arbitrabatur.

¶ Capitulū XXV. De uaria Superlatiui nominis significatione.

Olent admirari nonnulli. M. Ciceronē quasi in quibusdā locis nonnūq; pugnatim loquēte. Sed illud p̄cipue uidet admirationē dignissimū. Et. n. in præfatione primi libri Tusculanarū questionū ostēdit se se ipsum diffidit rōne: quia facillime p Socratis sententiā: qd uerissimū fore: inueniri posset. Quo loco significat nō modo quod uerū: sed etiā quod esse uerissimū disputando posse reperiri. At paulo post pbabilia sese: ac uerissimā seq; autem: nec habere: ut ultra progrediat oīo qd ut uerissimā dicat. Quomodo. n. quod sit uerissimū poterit inueniri nobis: quibus solum quod uerissimū ē: uidere cōcedit? Accusat plerūq; laeni eloqui parē tētiq; aliter temere: atq; cōsiderate locuti: dū parū diligenter aduertit: eruditior: tētiq; usurpationē. Sed hi p̄fecto admirari desinēt: cū accuratius supranul noī uim ac significatiā librare uoluerint. A liter. n. supranul nomē itelligi debet: cū ad plures sui generis cōparati: oībus supponit: ut cū dicit qd fortissimū sunt Græci: qd Achillex: quod est Græcos fortitudine præstare. Quale ē illud in Lepio Ciceronis de Senectute: p̄oanices: quem unū nostrarū iustitias & ingenio & iustitia præstantissimū audeo dicere. i. ciues suos

oēs natura & virtute antecellentē. Aliiter superlatiū intelligi: cū positū significat & aduerbiū taliter: ut siquis dicat. Fornissimū Hercule nec adiciat quous: nihil est aliud: Hercules fuit fornissimus: taliter fortissimi nulla fuerit adiecta cōparatio. Hinc est illud Ciceronis i tertio de officiis. Tibi persuade esse te mihi quē charissimū sed multo fore charioretū talibus monumentis præceptisq; latere. Quo modo. n. si charissimus erat: multo charior futurus erat: nisi charissimus charum eo loco significaret: aut paulo amplius? Et Priscianus Celsariēti illud Ciceronis i orōne p. M. Marcello: Similimū Deos iudico: ut de similit Deo: exponit nō indocte. Aliiter superlatiū significare videt: cū dicit quispiam. Beatusissimū est siquis perturbacionibus uacatus: uita traducta: cū tñ consistit neminē tūcū cōpeditibus corporis posse beatiū ēē. Sed sensus eiusmodi ē. Nemo i terris beatus esse pōtēd: id beatus iudicis qd habere i terris quisquā pōtius habere putādis est: q perturbacionibus caret. Q. mod est: quatenus pōt quispiam p̄gredi ad beatitudinē adipiscendā: eatenus p̄ficiat ad beatū tūcū comparandū: q perturbacionibus uacat: & si beati tūcū nemo unq mortaliū i terris assecutus ē. Itaq nō tam beata uita intelligenda est: q magna quādā beate uitæ similitudo. Illud plinde est Ciceronis i primo Tusculanāq; quēstionē. Nā ita facillime qd uenissimū est: inueniri posse Socrates arbitrabat. Hoc tale ē: ac si dicat. Illud amplius ueritatis quod pōt mortalis quisquā adipisci: ea facillime differēdi ratione comparat. Nec id tamē erit ueritas: sed ponus similitudo quādā ueritatis. Ea inq disponēdi uia qd fit uenissimū inueniri poterit: nec tamē uerū poterit inueniri: qd uidere: ut illi putant: solius Dei est. Patet igit ratione illa Socratica: uenissimū inueniri: qd uidere datū est: qd nobis ipsum tñ nequāq; negē: id quod diuiniū dicitur: Maiestati tribuit: ut superlatiū minus sit q absolutū ipsum: quandoquidē illud similitum uerū hoc loco: id posuit: sinceritatem quādā significet ueritatis.

¶ Augustini Dathi Stromatum Liber primus explicat.

¶ Augustini Dathi Stromatum ad Nicolaum Franciscum filium Liber tertius incipit feliciter. Secundus non inuenitur.

¶ Capituli Primi de præceptis & institutis: de q eoz apud. M. Tullium diligēti obseruatione.

NECESSARIUM PERDUCIT. VITA DEMUM DISCANT: QUI RUDES REZ SUNT: INDICANDI: UERO EXERCERE POTESTATES QUI INTEGRAM ABSOLUTAMQ; SAPIENTIAM FUERINT AFFECTI.

¶ Capitulum. III. De Athenarū claritudine.

THENAS præclaram fuisse ciuitatē & præcipua literarū ac studioz præstitisse gloriā: multa ueroq; monumenta declarat. Nec mirū: cū ab ea nomē traxerit: & sua quādā fuerit aspicata primordia: quā Deam Sapiētiæ: reperit: autem doctrinā. Principē putant antiquitaz: ut Poetæ fabulant: & ipse quoq; tradit Porphyrius: lotia uerice pgeniarum manus mentibus Prædiciam subministrat. Ea uero Minerva est: & ppe Græce uocata. Vr autē urbs ipsa a Minerva uocē appellare: eam. M. Varro ex ueteribus de nostris Aurelius Augustinus asserit rationē. Nā Cecropē regnante: prodigio factū esset: ut ea ipsa urbe: illic repente prodiret oliu arbor: talio aqua loco erumperet. Permotus Rex Delphicū consultiū oraculū quo edocui oleam qdē Minervæ: tūcū autē Neptūnū significaret: i cōsultationē adduxit. Vt qd Apollo cōsulnus facere abnuisset: ciuitū & pp̄fū suffragiū ac potestate decerneret. Et cū utriusq; sexus hoies p more de publicis tñ negociis cōuenissent: ac mares p Nettūno: p Minervā foemine sententiā tulissent: tūc foeminaz numerus: cū una plus esset inuēta. Atq; ita Minerva obtinuit: ut ab eius noie Athenæ uocarent. Quæ qdē urbs ita semp apud Græcos studioz & sapiētiæ claruit: gloriā: quādmōdū Lacedæmon bellicis artibus & militaris disciplinæ laude. Proinde ueteres peritq; cūq; his. M. Tullius inuēti cēs oīus doctrināz: Athenas p̄hiberet. Et Aurelio Augustino testat: cū ciuitas nihil habuit Græciæ clarior: atq; nobilior. Quippe quæ una foret mater: atq; nutrix liberaliū doctrināz: & tot itoz qd Philosophorū: pcreatrix: multo ueritas pp̄ summā sapiētiā laudēq; aucta Corinthus pp̄ delicatiores opes: totus Græciæ sumē: ne ipse quidē ignorauit facillimū Martialis: qd Cornelianū dicit.

Sed tibi plus mentis tibi cor limante Minerva

Actus: & tennes finxerunt pectus Athena.

Quas qui summā sciētię copias cuperent adipisci magnis ingeniis uiri longis peregrinationibus ptere confueuerunt: & ad eam potissimū utbē quasi ad mercatorem bonarū artium proficisci. Quare & M. Tullius: q̄ Græcorū omniū ingenia superaret: & i omni doctrinē genere uix cuiquā Græcorū cederet. M. filium eo ipso in loco sub Chrysippo Peripatetico præceptis Philosophiæ atq; institutis uoluit erudiri.

¶ Capitulū. III. De duobus florentioribus disciplinis Philosophiæ atq; Eloquētiæ.

Næ nō dicam apud Græcos: apud quos fuit nihil Mathematicis illius: sed apud Rōmanos atq; dominos celebres imprimis disciplinæ ac ceteris præfabiliores fuisse Eloquētiā: & quæ uiræ rationē Philosophiā cōtinet. Ac Philosophiā quidē res contemplatur. Eloquētiā uero uerba atq; nocēs potius. Nam bene in Oratore Cicero de Philosophiā inquit in qua res spectat: nō uerba pendunt. Quodcirca Oratores bene dicēdi: Philosophi bene uiuēdi magni sunt appellati. Ac tam & hę duę disciplinę eo pacto sint & ratione distinctæ: ut perpulchre tamē & splendide iungunt in unum. Itaq; & M. Tullius in uirū sp̄ orōnis facultate: & tum in Philosophiā tam i dicēdi exercitadone pares filiiū Ciceronē fore cupiebat: ut & diceret quod Oratoris effi propriū: & iudicare quod magis ad Philosophū pertinet: facillime posset. Ex quoniam uarię Philosophiæ existunt sententiæ: p̄miuebat filii arbitrio: ut de rebus ipsis suo uideretur iudicio rationē uero latam legendis patris efficeret pleniorē.

¶ Capitulū. IIII. Latina cum Græcis esse iungenda.

Todius doctrinam & Eloquētiā: landē profectam a Græcorū fontibus: una penē oēs uoce consensunt. Sed ne ipse quidem inficiatur Cicero: q̄ in libris de finibus bonorū & malorū ingenuas disciplinas a Græcis manasse ostendit. Quanquā fortasse nostri acceptas ab eis fecerūt meliores. Hinc docti uiri atq; eloquētes plerūq; cū Græcis Latinā cōiungunt: nec in Philosophiā solū: sed in ipsa quoq; dicēdi exercitadone faciunt: ex quā quides coniunctio: ac pertinet (ut ita dixerim) sociare: & p̄fectior certe doctrinā & Eloquētiā comparatur uberior: ut p̄tū fontis: purior quoq; in riuis unda setuerit. Proinde M. Tullius Græce Latineq; Ciceronē filiiū dicēdi rationē instituit: quod in parationibus Oratoris hand obscure declarat. Recte igitur Fabius Quintilianus puerūq; magnus sit: futurus Oratoris sermone Græco manū icipere: simulq; & disciplinis quoq; Græcis prius institutū dī præcipit: unde & nostrę fluxerūt. Nā q̄ Græcas simul & Latinas litteras fuerint affectū: facile ceteris antecellant.

¶ Capitulū. V. Quod optima sit ad discēdū ordinis cōseruatio.

Vinctis in rebus optimus est: & maxime ordo laudandus. Sed is imprimis in cognitione rerū ad p̄ficēdā mirū in modū conducit. Recte ob eam causam Pythagoras Samitis fecisse probatur: q̄ in discipulis erudiendis & tradenda bonarū artium doctrina diligētē quandā ac accuratissimā temporis atq; ordinis rationē seruauit. Telli ē Gelius librorū de Notitiis Actis primorū Pythagorē dīcēdi morē diligētissime p̄secutus. Aristoteles Phisic ingenio & sciētię copia præstanti hand lōge ab ea cōseruandine discessit: crebro admonens a notioribus inchoandis: p̄ que ad occultiora inuestiganda mirū familiaris aditus patet. Sed & secundo Methaphysicorū librorūq; utiq; elegans iprimis atq; absolutissimū opus est: ab absurdū existimantis sciētiā simul & sciēdi rationē ac uiam inuestigare. Scire igitur Aristoteles: & q̄ mox illius Peripatetici secuti sunt: priusq; altioris Philosophiæ aroma p̄ferrent: discēdū rationē pulcherrimā tradiderūt. Ea Græce *ὑποκρίν* appellatur: Latine rationalis pōt interpretari. Eamq; distribuunt Peripatetici in partibus duabus. Vnā inueniendū: alterā iudicandū. Et ea quidē quæ ad iudicēdū spectant Græcis *ἀποκριν* a nobis teste Boetio p̄p̄e resolutaria nūcupari. Quæ autē nim inueniendū cōpleta est: totū a Græcis nostris localis appellata ē. Hæc igitur disciplina: quā quidā est discēdū magistra: diffinita autē a M. Cicerone in Topicis ad T. rebatū: diligēs discēdū ratio: & itū in inuētiōne: tum in iudicatione consistit. Quāq; Socris in altera tantū elaboratū dū duxit: in inuēniendū parte penitus derelicta. Sed Peripateticoꝝ p̄babilior sententiā ē: q̄ utramvis a sciēdā puratū: uerū modo rudes: quorū discere est: sed docti quoq; quibus iudicandū facultas tribuitur: optimū habeant adiumentum: & ad discēdū & ad iudicandū.

¶ Capitulū. VI. Perfectum donum consistere re atq; specie.

Efectū donū: ad quod F. Victorinus nō iascite tradidit: duobus ad plēnū cōstare uidetur. Re atq; specie. Melius proponit exemplū: omnis res qdē in dulcedine: spēs uero in colore cernitur. Ac uir fortis rem habet tūmē ipsam speciem pulchritudinē: & aptam totius corporis cōpositionē. Ita quoq; uir magnus ac plēns sapiens: & uera laude cumulat: rem habet necesse est: sapiētiā uidelicet: quā i recta uiuēdi ratione uerfa sapiētiā aut loquētiā: p̄ quā ap̄is & ornatū uerbis ceteros quoq; ad bene uiuēdū impellat. Hæc igitur duarū rerū p̄fectio maior in sapiētiā effectū eloquētiā quoq; splendescit plurius. Quæ utriq; affectus M. Cicero magnū hominis notis attulit adiumentum: sed solū ad dicēdū copia: quæ etiā ad iudicēdū facultatē.

Capitulum. VII. discendi assiduitas laudatur.

Nulla satis est ad perficiendum ætas. Nunq̃ igitur ad discendi studio feriendū videatur: sed inq̃ meditatione potius sapiendæ doctrinæ acriter inculcendū. Gloriarī solius ē sapiens anus et lepre Soloni q̃ sequenti die discenē aliquid dicit senem fieri. Et Iulianus (nisi me fallit memoria) Iuris consultus nō ignobilis discere se nelle p̃feruerē si alterū haberet in sepulchro pedem. Non deterret Siliernū: nō arceat ingratæ senectus ætas onus: nō facit capulus senex ab hac præclara exercitatione discendi. Quod si discere eas diu debemus: quoad nos quantū p̃ferimus: non p̃nitent. Poenitebit qd̃ semper: & parū videbimur: quod didicimus: si de p̃ exigua: & q̃ paucissima sumus: que etiam viri q̃q̃ sapientissimi comparauerit p̃r eis: quæ semper & noua cōparanda: & discenda supersunt. Alcum est huius magni maris: atq̃ inmensum pelagus: & q̃nī omne mens fuerit: est in tot loculis inuentus nemo. Sed tamen inangato cursu nauigandi ē: donec uis calcē quasi quendā portum quis attingerimus. Siquidē ubiq̃ offerunt sese nobis cunctis opibus p̃reiosiores merces: & q̃ lucidas Margaritæ: rutilantes p̃ctas: & iōnes quosq̃ fulgentissimos antecollunt. Quibus uere dari possimus: & castam opulenti esse: magno animo: in defessis uerbis laudandū est. Et uis certe opus ē: itaq̃ prædare a Fabio Quiniliano collecta sunt: non Oratori solū necessaria: sed & uirō cuiq̃ futuro sapientissimo studio p̃p̃os: præstantissimū p̃ceptoribus: pluribus disciplinis: nec solū ē p̃cepte purandus ē: q̃ exterius sonat: & uoce p̃repti: sed multo & magis qui interius mentē illustrat: in intellectu: inq̃ is: q̃ a Peripateticis agēs appellari consuevit. Nam & qui inceptantes iter sapientiæ ingrediunt: & q̃ p̃gredientes proficiunt: ut tacet p̃fectos doctrina uiros: nec plene sapientes: audiendū legendū meditando: solidiorē indies rerū cognitionē: atq̃ scientiam adpiscunt. Siquis igitur attente uoluerit audire: studiose legere: acriorem mentis cogitationē adhibere: summā doctrinæ laudem facillime cōparabit. Monet. M. Cicero filiū ob eam causam ut Chrysippū audiat: Oraciones laudat & de Philosophia libros legat: at studiose legat: & summā animi diligentiā ad iūgat. Ita. n. studiū nostri minus p̃nitent: & cum ætate ceteris decretescentibus: sola semper creuem: sapientiā: ad quā sapiendū intransire: ac nauigare nō nulli ex illis posuit: q̃ p̃egnationibus suscipitis.

Capitulum octauum de quatuor Philosophorum celeberrimis disciplinis.

Philosophorū disciplinæ q̃q̃ plurimę pro. M. Varro senēna afferri possunt: quantū tamē celebrauimus primis. Sed Epicureorū dogma: quod in uoluptate summū bonū cōsistit: idq̃ suis cōmodis non honestate metitur: & ad uoluptatē illecebras: quæ nihil habent cō uirtute cōiunctū: tanq̃ ad ultimū bonorum omnium referri oīam pridem ab iis qui recte philosophantur: reiectū: improbatū. atq̃ exploratū ē: ita p̃p̃eritatione: qd̃ in finibus bonorum & malorū aberrans: nihil de uirtute: nihil de officio: nihil de beneuolendo p̃cepte rite potest: sed oīm potius rectam uiuendi disciplinam p̃terit. Quæ una p̃r ceteris omnibus inæligatio cōmūis esse debet philosophorū omnium. Reliquę sunt Stoicorū: Academicorū: Peripateticorū disciplinæ: & quibus Stoici uirtutē solam: atq̃ honestatem: bonum esse statuerunt. Idq̃ eorūq̃ est firmiter ab iis ipsis παραλογος comprobatum. το καλοσ μερον ε γαρον ημει. Quod interpreta mur. Honestū solū bonū esse. Academici uero: atq̃ Peripatetici nō solū: sed summū bonū habēdū esse uirtutē: non absq̃ optimis rationibus argumentati sunt. Atq̃ uirtutis quæ foret: eademq̃ sententia: uirtutē ceteris omnibus anteposens: nisi illa possit ratione dissident: quod Peripatetici alia certa: alia incerta ē dicunt: Academici ab iis dissidentes: alia probabilia: alia improbabilia esse arbitrantur. Sed in uirtute præferenda in unum utiq̃ cōsentiunt: ut non iniuria quæ Academicī probant: finiri a Peripateticis ē phibeantur: ac sola ceris & incertis distinctione: sublata: haud multum a Peripateticis dissidentia.

Cap. VIII. Quod fuit. M. Tullius Academicus: in ibi quę sint maxime academicorū p̃p̃ia.

Marcus Cicero ex omni Philosophorū numero Academicos maxime comprobauit: eorūq̃ sententiam. itū etiam rationē diligenter consecretus est. Quod ceteris Philosophis: in Tusculanis disputationibus ostensum ē: certis quibusdam delectatissimis sententiis quasi addictis: & consecratis sunt: easq̃ necessitate constituti: ut quę probare non soleant: ita cogant: cōstatūz causa defendere. Academicī uero q̃ p̃babilia sunt sequat: nec ultra id progrediant: ut quod uerū simile occurrat. Quorū maxime p̃p̃ia ē: contra oīa disputare: quod id ipsi p̃babiles: qd̃ coniectat: elucet non possit: nisi ē utraq̃ parte casus fuerit facta cōtentio. Quibus p̃positū ē: ueri repēdi causa: & contra oēs Philosophos: & p̃ oībus dicere. Studio autē inuestigandi ueritatis p̃sens itendū ē: ut & referre sine p̃inacia: & refelli sine iracundia sine parati. Affirmandi arrogatū ē: deuitatē fugiens: q̃ quæ maxime sapientiæ aduersatur temeritate: explorat: uelut trāstūg: qd̃ aliena castra: & reliquorū Philosophorū p̃tentant disciplinas: sentētiās studiosius p̃ferunt: de uicidē sequit: qd̃ post acerrorē cōcertationem maxime p̃babile eluxerit. Itaq̃ Academicus Cicero de p̃ui delectatē nostra deorū: Stoicorū argumenta p̃bauit. Eorū dē paradoza: admirabileq̃ sententias mandauit literis: de animi p̃urbationibus: Stoicorū diffinitionibus usus est. Plenisq̃ in locis de rebus bonis & malis dissertit: Stoicorū rationē secutus. De officiis uero scribens accuratus in tota ea quæstione: nec quę omniū existimant præclarissima: possitū ē: Stoicorū finibus hausit. Quāq̃ suo quodas

Gi.

Indicio atq; arbitrio fractus: & Socraticus eo in loco: & Platonius fuisse uidetur. Platonē namq; Academiū principē fuisse cōstitit: vocatēq; nero sententiā. Stoici prae ceteris tenuerūt: quod ipius quoq; Ciceronis testimonio cōprobat q; 'Aradox'que tota pculdubio. Stoicorū sunt. maxime potuit esse Socraticonemq; uentisimā. Quisq; si re te ac diligenter hinc Stoicorū: inde Academicorū: eripite: notorūq; de uirtute de officio de summo bono cōsiderare sententiā uoluerimus: huiusq; sane non tam resq; uerbo potius dissentire.

¶ Caput. X. Magnanimi laus. ac propterea affertur in medium.

Verum nonnulli an nino dandū sit si semper ipse libi altius rei laudē uendicauerit: dat ne arroganter q; praclaris q;buspiā in rebus ceteris se ante posuerit. Quibus sane responsum sit recte Aristoteli tradidisse: q; in Moralibus: libris unā afferunt magnanimatē praclarissimā omnium esse uirtutē. Ea uero circa res praclaras: & amplissimas honore. uertatur: & ceterarū uelut quoddā decus: & ornatus uidetur esse uirtutē. Huius propriū est: nec ceteris carere uirtutibus: & eas semper maiores efficere. Atq; ut ipse idē dicitur Aristoteles: is certe magnanimus ē habēdus q; le magnis dignatur: cūq; magnus dignus sit. Qd̄ q; secus feceris: haud certe in modeste: sed pusillanimitate: & pro obnoxiis. Nemo igitur aut indecore aut arroganter fecisse Ciceronē arbitretur: si Oratoris laudē libi: & eloq;nis assumptis gloriā: quā utq; peius quod a iure tibi posuit dedit. Et philosophiā sciētia iis cōcessit: q; pro ea rēponit: atq; opes posuissent. Hinc Fabius Quintilianus: Praecipuū Eloq;uēti gloriā. M. Tullius: & unū apud nōs orandi specimē appellauit: q; ppe qui uelut Rex quidem indicendi facultate: & copia habendus ē: uidetur. Quem & Lepidissimus Poeta Catullus: Lepidis quoq; affatus est uerbis.

Dilectissimi Romuli nepotim

Quos sunt: quosq; fuisse. M. Tullii

Quosq; post alios ē. tunc in annis

Gratias tibi maximas Catullus

Agit pessimus omnium Poeta

Tanto pessimu omnium Poeta

Quanto in optimis omnium patronis.

Nāq; & Quintilianus Ciceronē offēdit: eo: q; rū florēbat clarissimū inter patronos meruisse somē.

¶ Caput. XI. Propriū esse orationis apte distillare: ornate dicere.

Vanq; in Oratore quinq; esse oportet: quod Rhetores tradunt: inuentionē: dispositionē: elocutionē: memoriā: pronuntiationē: ita tamen praecipua esse dicuntur: q;bus propriū Oratoris constat officiu. Nam inuentio ad res excogitandas necessaria est: dispositio quoq; inuenta ordine distribuit: elocutio quae cum uerbis tum sententiā ornatū adhibet: & his oratoris opus conficitur: ac tam & si nec meminisse: nec pronuntiare uelit: tribus quae antea exposita sunt: perfecta cōstitit oratio. Hinc. M. Tullius: propriū oratoris esse dicit: apte distincte ornate dicere: ita quae saepe cōmemoramus: uarietiose cōplexus. Nam & apte inuenire: & distincte distribuere: & ornate eloq; proculdubio debet orator. Huic illud in secūdo de Oratore libro congruit: quoniam ostendit. M. Tullius: propriū Oratoris ars esse bene dicere: quod est: ut ipse idem interpretatur: sciētiā: & peritē: & ornate dicere. Sed non sōlū q; oratori: exercere dictionē: uerū etiā: q; magnū & praclarū aliqd; scribere: ac litteris mandare uoluerit: si modo uelit lectorē allicere: eade ipse spectare atq; seruare debent. Quibus praetermissis: auriaceant in tenebris: aut turpiter cōtēnamur: necesse est. Quod cum animaduertisset Cicero: nullus pene rei quāuis nulla prodidit in Tullianis disputatōibus. Sed mandare quēq; litteris cogitationes suas: q; eas neq; disponere: neq; illustrare possit: neq; delectationē aliqua lectorē allicere: hominis est abutenis inuēperatē & ocio: & litteris. Cogitatio plane ad inuentionem refertur: quae in rebus excogitandis fita est. Tum additur dispositio: deinceps quae orationē illustrat: elocutio: quae si cōcurrant orā: summū legētib; delectationem parit. Quod q; fecerit secus: suos libros legunt ipsi cum suis: nec quisq; attingit preter eos: q; eandē scribendi libentiam sibi permittunt.

¶ Cap. XII. De duobus orationis generib;: altero dicendi: altero disputandi.

Co'uit semper disertis uiris elegis doctrina: doctis plurimū eloquentia popularis. Quis uis alia sit eruditata populari: oso. siq;de fortēis eloquentia: magna sepe: & multa. Philosophis cōstitit adiutē: sed & Philosophorū disputatōibus: & exagitur plurimum: & additur Orator. Verum aliud oratorem: aliud docet Philosophum genus orationis. Ita q; recte. M. Tullius duo memorare consuevit: unum forensē dicēdū: alterū q; rē disputandi genū. Visi illo ē mior: ut qd̄ ad pmonēdos aios: & efficacis & accommodatū ē. Qd̄ p illosq; colūtib; quib; & rēperatū est. Quod nō mō libris de officiis: cum in philosophis: & Oratoris mentionē indidisset: sed & de Oratore ad. Q. fratrem scribens: praclare diuinit Cicero his uerbis. Aliud. n. mibi quoddā genus orationis esse uidetur eorum hominū: cum de Philosophis loqueretur: quāuis illi orates: & grauerant de natura rerū: aut de humanis rebus loquant. Nāq; quod dam genus est uerbosū: & lenū: sed palestre magis: & oleisq; huius cuius turbae: ac fossi. Nam palestre

videtur obcertatio molliori forensis turbæ maior acriorq; contentio. Illud quoq; quod in oratore a M. Cicerone dictum erat hoc proposito nequaquam abhorret. Dulce orationis genus: ut solutus & effusus sententiis argutum est in illo epidictico genere: quod diuinus proprium Sophistarum pompæq; putare apud Gymnasia: & palestra dicarum: spectum & pulsum foro.

¶ Caputulum. XIII. Philosophum & Oratorem. M. Ciceronem fuisse.

Victr. M. Tullius distribuit suis tempora ætatis: alias in Philosophia: alias in dicendi arte uersa est. Neq; n. hęc sibi repugnant disciplina: sed acriore potius inter se societatis vinculo coniungunt. Vna philosophia ingenuarum oïum mater & arduis ab eis pfecta fontibus eloquentia. Quis id quidē ois illius ubertas: & quasi stilus dicēditur in oratione peritura philosophia ducta ē. Vt bene ac laudabiliter fecisse uidetur: q in utroq; generis facultate uersens: quæ qdē laus uni ante alios. M. Ciceroni merito tribuenda est: q philosophiam atq; eloquentiam secutus eorū iudicio: q solertes sunt: plurimum in utraq; pfecti. Indiciū nō mō orationes eius graui simis referat philosophorū sententiis: sed & per multū: q ab eo grauius: plēdideq; in philosophia scripti sunt libri. Quare & Lactānius Firmianus primo diuinarū institutionū libro. M. Tullius inq; nō rārum perfectus Orator: sed & philosophus fuit. Sigdem solus eruit Platonis imitator. Ex diuini Hieronymus noster in uis elegit in simis cōmētariis. M. Tullium philosophū pariter atq; Oratorem appellauit. Cuius testimonium graui simū oïum mea qdē sententia nō iniuria putandū ē. Nec in una rārum philosophiæ parte elaborauit: oēs cōplexus ē. Quod Topica i discerēdi arte: multa de multarū rerū natura cōscripta uolumina: plura de iura: & moribus: quæ pene omnibus i promptis sunt monumenta declarant.

¶ Caputulum. XIII. Magna ē laudē affectuosq; sapiētiā cū Eloquentia iunxerint.

Magna sunt laudē affectus: q in recognitione floruerunt: sed illi maximā pter ceteros qui sapiētiā cum eloquentia iunxerint: & ad multarū rerum doctrinā & florē orationis: & nitorem uerborū adhibuerint. Hoc numero optimo iure apud Græcos haberi possunt Plato: Demosthenes: Aristoteles: Isocrates: Theophrastus: Demetrius Phalereus: si nō eorū quis: i suo delectatus studio: cetera contempsit. Platonis imprimis: summa rerum omnium doctrina in propatulo est. Atq; ob eam causam: ut philosophiæ parens Socrates ita philosophorum deus cognominatus est Plato.

¶ Explicat quod inuenitur libri. III. Sermatum Augustini Dathi.

¶ Augustini Dathi Senensis. Sermo de uoluptate: in quo interrogans Aporetus: respondens uero Criso inducitur.

PORETVS. Cōsidebamus heri sub rupe angustii Sacelli: inq; aprici prærupi faxi locis: nimium sequentis Boreæ spiritum uitabamur: tum cepisti p tuo more multa differere: & misce mulas de rebus uarios sermones. Cumq; hortantibus nobis de malorum ac bonorum finibus in omnes pene philosophorum sententias memoriter resulisses: uisus es Epictureo: & ceteros omnis uituperare remissū: & quorū factionē magno ubiq; cōsensu sapiētes tū despiciere: atq; improbare cōsueuerunt. Hodie (nisi fallor) iutrigi oclis datū ē: ut tu aperire: q ita sentias ego te præcipiente audire facile possimus. Reliqui ē igitur: ut uehementer cupienti mihi granficari uelis. Criso. Volo eqdē: nec usq; incolumi terzā a micinā lege tuæ uoluntati deero: quæ quantū apud me auctoritas habere debeat: manifestus debet intelligi: q cuiusq; oratione explicari possit. Verū nihil est q ista tēpere de me petas: quæ ego nare rare incundus uolo: q in audire aude concupiscas. Ac bene Charinus ille Terentianus. Ne uicā liberi: atq; ingenui hominis officium putat esse: cum is nihil pmeretur: postulare id gradū apponi sibi. Quia potius oratum te uolo esse: ut non moleste audias. Aporetus. Belle res te habet: quandoq; dem ita cōparatū est: ut qui maximū beneficiū conferat: eo apud quem locuti: gaudeat uehementius. Regalis ista consuetudo est: quod Artaxerxes Xerxis filius senire solitus erat: ut longe magis deceat Regem facere incrementū: q pari. Criso. De pecuniis arbitror: ista seniebat Artaxerxes: quas uel contemnere: si non habentur: uel ad beneficiā conferre: si possidentur: magnū atq; excolū animi esse philosophi putauerunt. Id autem cum & Ptolomeus Lagi filius uerum esse statueret: omnia in amicos profundens: pter necessaria possidebat nihil: quod non tam Regium foret locupletariū.

G. ū.

alios locupletes efferre. Alexander quoque ille Magnus cum sese gloriando efferreret: dicere solebat uti sibi in amicis Darii diuitias sufficere. Quod n. potest et in principibus & magno uiro: boni omnino preestabilius: uel potius (ut ait Dionysius Senior) quod aliud potest boni esse: quod in aliis conferre be neficia: sed longe diuerſa ratio & pecunia ſenſit & ea q. reſp. q. ad animi ſpectant: qualiſ uirtus: qualiſ do ctрина: qualiſ gratia habenda eſt. Atq. ob eiſ cauſam & M. Tullius in oratione illa ornaſſima p. CN. Planco diſſimilis argumentum eſt pecunia: & grauiſ debitionem: quod q. pecunia diſſoluit: illam non habet id: quod reddidit: qui cum debet. is retinet alieniſ: gratiam autē & q. refert habet: & qui habet in eo ipſo quod habet: refert. Necq. ſua uerba eiſ loci reſp. dicit Antonius Inſanum: ſententia quoq. reſp. dicit potest: quia nihil queat uerius reperiri: nec de grauiſ ſolē intelligi: q. ad ea omnia quorum ad animi poſſeſſio pertinet: dicta poſſunt ſuperiora referri. Nam pecunia ſi cōfertur: tantū decedit tribuētis: quantū ei accedit: qui illam accipit. Sed bona illa animi nō modo dando nō exauri untur: ſed et pluriſ modis augeſcunt. Quin et nōdum uere quiſq. ſi bonis poſſit eſ: quod d. cepit in partiri cum aliis. Aporeus. Udis probe. Nam & Auguſtinuſ nōſter in eo libro: qui de Doctrina chri ſtiana inſcribitur: Omnis res iniquitque dando nō deficit: ſi habetur: & nō datur: nōdum habetur quomodo habenda eſt. Itaq. ut in quoque q. nōſſe modo habeaſ: quo habenda ſunt: cūpſ eadē cōmunicare cum aliis: ſed cum eiſ poſſim: qui tuſ doctrina: auiſtinatione delectat. C. Iriſ. effice ipſum nō. n. metuēdū eſt mihi: ut amittam: ſi aliū accēperim. Apo. Verū dicis. ſed obſecro te: nune iam diſſere: quae de uoluptate quae de Epicureiſ: praeſertim uulgam omnib. ſere philoſophorū opinio nem ſentire uideriſ. Cui. Saniſ eſt: anie q. ſermonē ipſum exordium rupem noſtram repetam: quod tam iucundum habitaſ cū: ut iam cum Socraticiſ Platoniciſ Marianiſ quereſ: cum Vileſa palma cōferri poſſit. Apo. Recte admones. Naſ & dulce ibi oculum eſt: hac diei hora: & uentri omneſ ſi lent. Accedit eodem Soliſ reſectio: quae glaciali frigore: & leuo uentorum ſiatuſ rigentes artus: pluſi mam ſoner. accreſcit. En ubi oportune rupes optata adeſt.

 Porcius. Quid est obsecro te Crito: quod uoluptatem: tã opse insecutemur: quã ex uirtute: argui honestate: proficiat: uideamus / Cri. Erras Aporetus: si eadẽ uoluptatem puras esse: & quod sapientes uiri insecutur: & quod ex uirtutis: atq; offici: fontibus ducitur. Longe qui dem alia hæcres est. Apo. Vnam semper existimari esse uoluptatem Crito: quæ homi nem ipsi sum lucunditate: quadam ac delectatione afficiat. Huius autem æ ratio: est: ni h ex sola uirtute manare aliunde nõ possit. Cri. Nimiũ Aporetæ fallis: esse quidẽ unum solum con sistit: genus uoluptatis. Apo. Quid ira? Nonne uirtus: atq; honestas: p se gdes facit uoluptatẽ? Cri. Facit: nõ. n. infortior. Quid tu? AP. Constat mea sententia: ita: illi: et uerum: uel solum: porius: uolup tatis: causam: ipsam esse uirtutem. Ita fieri deinde: ut quum a uirtutis: seminariis: proferatur: uoluptas: p se sit laudabilis. Quid. n. ẽ uoluptas: aliud: nisi: uiciditas: quodã a nimique: uirtutis: ipsius: fructus? Alioquin absurdũ ẽ res: tã dispares: itaq; diffimiles: unius: nominis: appellatiõe: nõcupaf. Cri. Video sine is nobis: sit error: neq; n. arbitraris: paret: ut res: tã lãge: iter: te: diuersas: atq; cõtrarias: eodẽ õis: uoca bulo: cõplectamur: ut si boni: & mali: uirtutẽ: qũpi appellare: uide: cũ n. aliud: homi: sit: aliud: malũ. Apo. Profrus ita ẽ: ut dicis Crito. Cri. Sane frugi homo: esse aporeticũ: nullã aliã: pter: qũd honestã: pcepit uoluptatẽ. Dissens tu quidem a uulgo homium. Er. n. p paucos: puro esse: qui istis: solidæ: uolupta tis: stabilitatem: sentiunt. Perisq; obsecris: ac lumen: sese: ingurgiant: uoluptatibus. Apo. Volupta tes appellas Crito? Qui fieri: potest: ut ita nomenitur? Cri. Quin tacet Aporetẽ. Nefis unde uoluptas ductũ sit nomen. Apo. Micto nomen. Remquero ipsam. Cri. At nominis: quoq; habenda: re tio est: & prius: quidẽ nominis: inuestigari: uis: solet: tum de re: ipsa: agi. Apo. Vnde igitur uoluptas? Cri. A uolupta: inq; uam: & Venere: ministrum: fuisse: tradunt. Quod si ad Venerem: pertinere: non dubium est: quin & obsecra: uoluptas: sit: cui Venerem: præreffe: ferunt. Apo. Nunc audio: primum uoluptatem commemorari Crito. Vide: ne ita illam: ad libidinem: fingas. Cri. Parum mihi apud te ẽ fidei Aporetẽ. An nondum accepisti: Voluptã diuam esse habitam: apud stultos: ueteres? Apo. Certe nunquam. Cri. Colebatur religiose: quondam Voluptas: & sacellum habebat: quasi augustissimum: ueneris: inq; & diuæ: Angeroniæ: Pontifices: sacrum: facebant. Apo. Quam ob rem istuc tandem Crito? Cri. Angeroniæ: diuæ: simulacrum: in ara Voluptæ: obligato: obli: gnotor: ergo: propterea: collo catur: ueteres: quod qui angores suos: ac molestias: dissimulare:nt: arg: a quo animo: parentem: p eulduio: patientiæ: beneficio: maximas: uoluptates: consequenter: qua ex te: etiam Voluptis: ipsam uoluptatis: præreffe: dignoscat: ita: qua etiã uocaboli: originem: rationẽ: traxerunt. Apo. Iam noui illa Crito: quæ nõ mihi: uoluntis: fide: plerisq; noua: & inaudita: effereor. Sed qua ista Angeroniã est? Cri. Eripit diuã Aporetẽ ita appellatã: quod angores ac sollicitudines: animorum: propuriã depellat: ut ait Verius Flaccus. Sed ad uoluptatem redeamus: si libet. Apo. Percipio Crito: ac nisi molestim est: distinguẽ illam mihi: ut quomplex sit: intelligam. Cri. Faciam egdem Aporetẽ. Sed prius: erudire: ac perdo: te: ueritas: animaduerte: conseruandẽ. Apo. Quæ ista est? Cri. Dicam: medius fidius: si ex eo animo: audire: uolueris. Apo. Istuc sum. Nam quid possit mihi esse lucundius? Cri. Multa sunt: hæc: ac: raris: perspeximus: quæ: & in bonam partem: ueterum: usus: & in malam: usurpauit. Nam: res: res: res: res: & bonam: & malam: didimus. Facinus: item: & turpe: & clarum. Apo. Duo ista frequen

& audimus & legimus. Cri. Sed audi: sunt alia quoque multa. Dolum, gratiam, industriam, periculum, breuenem, contagium, honorem & in laude; & in turpitatione posita effluuium ueterum monumentis reperiunt. Foruam quoque & secundam; & aduersam dicere solemus. Apo. Memorer ista collegisti. Cri. Cri. Alia praeterea sunt: quae eadem ratione & bona dicimus; & mala. Apo. Dic: quae & quae reliqua sunt eiusmodi. Cri. Saepe res est praecipuus animi affectus. Apo. Num iram; libidine; cupiditatem dicis. Cri. Ista ipsa. Apo. Memini alias de te audisse. Cri. sed quid tibi de his? Cri. Audies. Praedare; & enudare de his affectibus Firmianus; Lactantius differuit; ac demum ostendit tria haec res laudi dari: si suos limites sineque seruauerint; cum uiuio: quia a naturae ratione recesserint. Apo. Quod nam mo intelligis. Cri. Cri. Quia cupiditas hominibus data est ad ea comparanda; quae uitam uerius possit nec nostram solum; sed eorum etiam; quae nobis chari esse debent. Apo. Teneo iam illud. Libido autem quomodo potest turpitudinis experta esse? Cri. Ista imprimis necessaria est hominibus generi. Apo. Qui fieri potest. Cri. Cri. Cupiditas namque ad singulorum hominum salutem spectat; & ipsorum indigentia ueretur. Philosophi tradunt. At libido ad totius humani generis salutem; & conseruationem quoque referri cõstat. Si quid libido porrigit ac propagat Sobole; atque hinc est: quod idem autor suauissimus testatur in hominibus; ceterisque animantibus; diuersitatem sexus; coitionem; generationem nullam habere rationem aliam; nisi ut oia genera uiuentium; quod sint conditione mortalitatis obitura; mutua possint suae celsitudo seruare. Apo. Perplacet. Sed quid ira? Num & bona erit? Cri. Plane erit & bona ira. Aporetet si preter rationem non feriat. Iræ namque affectus necessarius est ad frenandas improbitates eorum; quales in nostra sint potestates; ne impunita licentiam; licentia uero pariat audaciam; quae ad omne flagitium ac scelus quadat; atque hinc est: quod Peripatetici iracundiam laudant; & uoluerunt dicunt a natura nobis datam. Quoiobrem tamen cupiditas; & libido quoque ira affectus sunt; necessarii nobis a natura tributi; ac laudantur quidem; praescriptis autem limitibus non transcendunt. At si ira ultione; ultra praescriptum rationis cõcupientia cupiditas opibus ac diuitiis satiari non possit; si libido in obsequia uoluptates feratur; tum si ne dubio mentes hominum destruat; tum si ipsos; quasi furis quibusdam exaggeratos; in omnes scelus praecipites agunt; ac respirare non sinunt. Verum ne uagumur longius; ad uoluptatis quaestioem redeamus. Apo. Non dici possit. Cri. Quod gratum mihi fuerit eni si hic nosse. Itaque differant te. Cri. de tribus affectibus; uideor iam mihi pulchre de Voluptate ratiocinari. Cri. Nunc plane rem omnem cognoscas. Aporetet. Nam ignorantia perniciosa; enim magni quidam & summa auctoritate Philosophi in grauissimos errores incedunt. Lege ueterum libros de Voluptate; magnam quamquam reperies pugnantium controuersiam; ut accuratius consideranti delirare potius; quam philosophari uideantur. Apo. Quorsum isthuc. Cri. Cri. Quoniam de uoluptate alii alia senserunt. Apo. Dissenserunt potius. Cri. Recte dixisti. Aporetet. Apo. Vis ne quoniam tam magnam hac de re inter Philosophos certamen est ipsorum deliramentis ommissis; quid ipse sentias; explicare? Cri. Volo equidem. Neque enim possit quicquam mihi esse iucundius; quam si de rebus colloqui; quae cognita uel plurimum afferant utilitatis. Apo. Praedare facis. Cri. quando quidem docti homines est non solum possit quod Philosophi tradunt; sed et uelle docere. Cri. An ne nobis solis; quod discas; uicimus; non pariter nati sumus; non amicis? Apo. Id praesto est quod & ad Architam Tarentinum pulchre scribit Plato; illius (ut arbitror) eruditionis; & doctrinae cupiensissimus. Cri. Nostra haec mens est aporetet; ut omnibus in rebus; quod maxime uerum sit; exgeramus. Itaque & de uoluptate exponat; quod sentire ipsi debeamus; ut quoad possumus; ac liceat; omni errore liberemur; & primum quidem quatuorplex sit; intelligendum praesto; deinde quid sit quod uoluptati cõtinentiam suadeamus; postremo quod magno discrimine a uirtute; ac uera laude seiuncta sit. Apo. Lucile te exortus es. Perge. Cri. Dicimus & bonam esse uoluptatem; & malam. Omne namque quo gaudemus (ut etiam aiebat Epicurus) recte appellatur uoluptas. Nam siue animo; seu corpore capias uoluptatem; aut cum ratione id agitur; aut prae ratione; & primo quidem modo iusta; & honesta cõstat uoluptas; altero modo turpis; atque illiberalis. Hinc est. u. quod eximius Orator; ac magnus pariter Philosophus dicere inquit. Aliud gaudium est; aliud letitiam; & gaudium; & letitia utrumque aliqua uoluptas est. Sed gaudium quidem stabile; quod firmitate animi; & cõstantia a rationis femita nonquam discedit. At cõtra letitia immoderatus effertur; & mentis ipsius statim perturbatur; atque cõfundit. Illud etiam rationis magis proprium est. Haec potius ad eneruatam; ac molem animi inferiorem partem refertur; & prior quidem uoluptas nisi uirtus praeserit; nullo pacto in homine inueniri potest. Altera uero plerumque flagitiorum labes; & sordida sedatate cõficiunt. Verum autem uoluptas tamen honesta; tum est potest; & corporis esse; & animi. Alia. n. uoluptas dicitur; quae sensus corporis latidabiliter ac modice in ea quae obiecta sunt; feruntur. Alia quae uel turpiter; uel immoderate mouentur. Nam potest quis dum cibis sumit esuriens; dum potum sitiens; & famem; & sitis expleat; nec ideo; nec turpiter. Cõsimili quoque ratione; quod contra bio iuncti sunt; potest illi quidem uel honestissime dare liberos operam; ac propaganda soboli indulgere; sicut cõtra magna conuersione dignos ducimus; qui auditis; & quasi ferarum more aut gulis; & uentri; aut peni; ac Veneti dediti sunt. In gpro u. sunt; ad quos Lucilius exclamat.

Vivite turcones; comestione uirtute uentri.

Quid de his loquar; qui in lupanaribus; qui in ganeis; qui in lustris quotidie versantur; ac uelut luttuantes in ceno? Sed ipse quoque animus alia afficitur uoluptate; quam recordatione cõtra uirtutis; & re

Gili.

de factorum conscientia letatur. Alia cum aspectans formosam uirginem machatur intrinsecus: & turpem uoluptatem inani cogitatione depingit: quo in genere illi etiam collocari possunt: qui letantur quomodo male fecerint: & exultant rebus pessimis. Verumque uero indigna hominis praesentia uoluptas est: cum ea quae uisunt membra.

Explicit: q. inuenit: & extat huius libelli ab Aug. Darho de Voluptate composuit.

Viginti Darho inchoauit librum in quo de uoluptate age: et uideus: nec tunc perit. Succurrende autem noua materia componendi Aug. in ipso ueluti quodam mentis ardore: & ingenii cōsuetudine: ut agnitione intellectus: & rationis indagine: ut uis ueneri scribentibus frequentissime: magnis praeteritum de rebus: & ardoris acerrimo uis ingenio idem iterum optus aggressus est Darthus: & de uoluptate incepit: ueluti principio disputare sub plonis Aporetis: Crionis: ea uidelicet mente (ut arbitror) ut bene hac de uoluptate deputatione: ut oluta atque prae: ut duobus unum optus conficeret: & quae minus apta atque cōnata inter se uideantur: cōgrua deinceps uerborum serie: & cōcinna copulatione atque mediata (ut sic dixerim) textu cōpage ac ppetuo orationis filo cōtineret: atque cōiungeret: & in optimū ordinē: quaeq; disponeret: cunctaq; ad idem dirigeret signū: ac ueluti bonus agricola passim p agrum: & de librum sparsos frugū manipulos. i. optimas quāq; sententias lepide orationis sale cōditas: selecto infelicio lio: ac stentibus aenias: q. & falsis reiectis: horridioribus apuratis: in aream asportaret: ac redigeret in eundē cumulus: hoc ē uerū ac solidū iudiciū: rationis: atque interioris hōis examē: ac rōinā: atque memorā bonorū oīs disciplinā: thesaurū securissimū: uita mox facile pura trici grana: remōis put gamētis: oīs: atque in illi acere excusso depromeret: hoc ē ad unguē ac rubricas: & pūctū libellus iste castigatus: atque composuit foret optimū ac stauissimū bonarū mētiū alimētū: & salutarē ualacū prius forte studiosis errantibus: nunc Regia uia Augustino dūce: ad ueram iter facientibus uoluptatem. Nobis autē ne amenissimā partis orationē: dūis alieni sermonis sensibus: horridū redderemus: ac splendidi simo suae orationis: capiti ac nitori uerborum tenebras offunderemus: placuit atque uisū elūm aptum charissimā partis nuda: & ut se se habeant: referre omnia. Summonemus & uniuersos: & singulos: Aug. si postremam manum his ipsi uisisset opusculis: ac reliq; quae composuit: & dictū fuisse hac de re. i. de uoluptate: & ceteris lōge plura immutasse: hanc pauca: ac depūisse non nihil. Taceat igitur maledici atque malinoli: & nō quale tunc sit hoc opus: & alia: At qualia fuissent complera: atque emendata considerent.

Po. Quid est obsecro te Crion: q. pleriq; uoluptatē tanto pe insecutemur: quā ex uirtutē atque honestatis fonte pūcti uideamus? Cri. Erras Aporete: si eisdē putas esse uoluptatē & quā sapientes tūi insecantur: & quae ex uirtutis atque officii fontibus duat. Lōge qdē hac ab illa est: ac praeter nomen cōmune cō illa hū nihil. Apo. Quid ē uoluptas aliud nī si iucunditas quēdā: qua uel sensus ipsi corporis: uel alius iucunde mouetur? Cri. Vides ne Aporete duplicē te cōmendare uoluptatē: & alterā qdē corporis: atque animi ipsius alteram? Apo. Prorsus uideo. At utrumq; tū iucunditatē q. ius eiusmodi ē cōstat: ut natura hōis moueat: ac delectet atque unde illa sit ueritate pbari debet: q. delectat: nec ē q. praeter uita iucunditatē: aliud mea sententia nobis querendū sit. Cri. Alter suboritur Epicurus uoluptatis defensor: doloris: ac laboris expulso. Apo. Epicurus nekio ar hoc scio capi uel optimū quēq; uoluptatis illecebris: doloris autē reiceit: ac refutgere aspūatē. Cr. Nō didici nihil Aporetē: sed id quale sit nō sane satis aiaduertis: ut mihi qdē uideat. Apo. Quid aiaduertā? Illud Virgilianū in pmpu est. Trahit sua quēq; uoluptas. Quod nemo: uel ad unum qdē possit oio experts esse uoluptatis: & alius alia uoluptate capiat. Id laet nēminē sed certe pemo nō uoluptatē aliq; cōfectatur: quod est nō ābiguū documentum: uoluptatē esse pūcipuum bonū: ad quod duamur qdē ac trahimur oēs. Omniū uero aliqua in re cōsensio: rei ipsius dignitatem pfectionē ēp demonstrat. Cri. Fallit re animus Aporete: oīsq; erroris tui causa hinc nata est: q. ueterū nostrorū uis: res suo igenio diuerfas: ac natura separatas: nominis tūius appellantes cōfundis. Apo. Comprum ē mihi ēt apud eruditissimos uiros: quālibet. siue animi: seu corporis iucundā monitione uoluptatē appellari. Quod si ea ēquā tu ipse cōstituis: uoluptatē discedit: absurdū mihi qdē uideat res tam longe inter se diuersas: uno: atque eodē uerbo nominari. Valde egdē inq; ad miror: nec est aliud quicq; q. d. mihi stultius uideri possit: res adeo dispares: atque contrarias: tūius nominis appellat: noue cōnnerit: si bonū ac malū: uno tūius nomine cōplectamur. Cri. Rē notū omnibus (ut arbitror) admirari uideris Aporete. Nam saepe id uel a doctissimis ueteribus usurpari consuevit. Apo. Foras istud contingat patrii Sermōnis egestare: quod ait Lucretius.

Nec me animi fallit Graiorum obscura repta

Difficile illastare Latinis uerbis esse.

Multa nouis uerbis praeteritum cum sit agendum

Propter egestatem linguarū: & rerum nouitatem.

Cri. Si aliis in rebus forte ista uerborū penuria u' u' tūitū in hac tūia: de qua agimur: magna copiat atque uberrae ē potius. Nam & uoluptatē: & delectationē: & iucunditatē: & gaudiū: & letitiā: & alia ē cōpluria: quae tū non ignoras: ē apud ueterū nostrorū auctoritatē inuenire: qōia tam & si idem nobis

significare videntur: eruditiori tamen veteris usus subliore discrimine fecerit. A po. Non simpliciter colimus voluptatem? Cri. Proflus. Apo. Potes ne dicere: quomplex sit ista voluptas? Cri. Certe multiplex. Sed triplice soler afferre: ista quæritur dignitas: atque una quidē sordidam & hois indignā præstina: qd omni: & odio: & turpatione dignissima ē: virtutis ac sapientiæ inimica: quale sit rape virginē oporuit poni amoribz carnis illecebris nullari: disfigure delinīs: atq; alia cūfermodi. A po. voluptas ē honestissima illa qd ē: vel ipsissima ē: tēda laudibus: qualis coris: q virtutis: atq; offit di exercitatione uerſantur. Sed & certū quoq; pbamus voluptatē: q alio delectatū cōtemplandē: in gulari quodā: in p̄mentaribz afficiatū gaudio. Ter. ia eoz: q sensu motus: quæ ad uitam perit nent: delectant. Rurſum & bonū sanus ē: iste voluptatē: & malū: & bona qdē coris: q rebus bonis honestis: laudabilibus delectant. Mala & sordida eozū q obſcenis libidibus: atq; indignis voluptatibus capiunt. Apo. Nunc audio p̄ imū Crīto: quī erudite atq; utiliter: duplicis voluptatis rationē. Sed nūclm: laus eadē nobis: ap̄ istū nū moleſum ē. Cri. Quid moleſti ingrs? Est ne: qd mihi possit ē lucundius Aporerē: q gratificari illis: q rerū sciētiā: & cognitiōne delectant? Apo. Reſe tu qdē crīto. Quandoq; docti hoīs est: non solū possit: quod Philosophi tradunt: sed ē uelle delectare. Cri. An nobis solū uimur: & nō patriū: neq; amicis nati sumus? Apo. Certe. i. qd & ad Architē Tarentinū ppulerit scribit: Plato illius (utarbi ror) doctrinæ: atq; eruditionis cupientiſſimus. Sed iam diſcere queſo de Volutate: quæ sentis: & qbus magnis implicat antehac erro: ibus libera. Cri. Faciē egdē: quoad mihi licebit. Apo. Id mihi haud dubie facis: ē: crīto: quod præterea inq; mō: reliquum est nihil. Cri. Audisti ne: q̄ uaria sit ē apud magnos? Philosophos de voluptate contentio? Apo. Audisti. & qdē sepius. Granī rñ mihi futurum ē: tū uarias ea de re ſententiās explicaueris. Cri. Facile illud qdē est. Nō fūere nōnulli q dice: ē voluptatē ipſam: scđ expēdēdā p se: tū ē esse summū bonū: ut Ariſtippus: atq; Epicurus. Alii contra voluptatē eiſe summū malū arbitrant ſunt: quoz Anſthenes: fuit oim principē. Speuſippus: & oēs fere ueteres Academi exiſtimauerunt: & voluptatē: & dolorē: & duo mala esse: & oppoſita inter ſeſe. Id ad: bonū iudicauerunt: quod inter voluptatē: & dolorē mediū eſſet. Zeno voluptati nec nullū tribuit: nec magnū ē in diu: ſi quidē putat in diſſere: qd dā eſſet uita dictū: quod ē neutrum: quale Græci appellare conſueuerunt. At Criolaus peripateticus rem leuiſſimā exoſus: uſq; ad eo voluptatē aſpe: uatus: ſin ſectatus eſt: nō mō eiſe illam ſummū malū eſſe: uerū etiā: & plerq; maxima inde daſigia: ac deteſtabilia mala pſuere: iniuriās: deſidia: obliuioniſſignatias. Addit Diogenes T. y. inos comunes hoſtes humani generis: ſi uerſiōres turbidū: bellas: & hoſtias: & ciuiliū: ſed & plū q ciuiles pugnas ex voluptatē manere delicias. Quid dicā de Platonē? Qui ita uarie ac multū pliciter plēſq; loci de voluptate diſſeruit: ut ſuperiores ſententiās deſcit mat: uarietate diſcrepantes ſint: eis rñ ſermone ac ſonibus p̄uiſſi uideant. Calpho autē: & Dinomachus: ita rēdē magnū bonū dixerunt eſſe voluptatē: ſi illi fuerit: uirtus adiuncta. Chriſippus voluptatē pbauit: nec bonū eſſe: neq; finē. Hac ſunt: (niſi fallor) ritē de voluptate ſententiæ. Apo. q̄ magna illhæ cōtrotentia eſt. Cri. Sic ſe habent nōſtri philoſophi. Pugnans ipſi inter ſeſe ac diuerſis opinionibz diſceptationibz ita diſſentient: ut nihil abſurdius: aut diu: aut cogitari poſſit. Apo. Tū peſtū qdē eſt mea ſententiā: Philoſophis p̄ſerim quos uicē magiſtros: & ueritatis cōſtitores uolgo eſſe arbitranſ. Sed p̄ter queſo: atq; qd ipſe ſentias de voluptate: ediſſere. Cri. Deo voluptatis ſunt genera: ut paulo ante oſſeſcimus. Apo. Age iam cōcedo illud. Id ē plica poſitus: utra voluptas: atq; qualis uer ſit. Cri. Si diſſinitionē queris: honeſta voluptas eſt: iocunditas: quē dā uentis: & gaudiū cum recta animi rōte: quæ nūq; niſi exiutis operatq; actione conſiſtit. Virtus namq; & officiū p ſe: & ſectiō: & voluptatē eſſe: ita: hanc qdē voluptas niſi uirtutis præceſſerit: nullo pacto in hoīe inueniri poſeſt. Ac uero turpis voluptas eſt: iocundus mortis inſectio: partis animis: quæ præter rōem ad aliq; ſtagitiōſam libidinē: atq; obſcēnā voluptatē cōcitā: atq; p̄ dūtur: ac ſupior qdē voluptas ſtabili firmirate amicitia: qd ſtannā: in randis arce ſe recepti: & firmo ſerac ppetuo præſidio munit. Hęc poſterior ad molē: & demſam parit amicitia: ad corporis ipſius ſenſus illibitū: & cū quādā (ut ita dixerim) ſenſu ipſorum inſtillatione percipitur: ea q ipſa cōtinuo eſt uirtutis exinanit. Ap. lam uideo: qd ſit: qd iter honeſtū: & turpē voluptatē inter ſeſe: mihi tua moſtra: iōne Crīto uſuſq; voluptatis explorata ratio. Sed nata mihi opēdū: qd pollicitar es: & ut intelligā: & quod aſſicere nobis voluptatis: & qd aſpnari: & reſicere debeamus. Est. n. iſta imprimis cognitiō: ad uirā hominis recte degēdam: uel maxime neceſſaria. Cri. Probe agis Aporerē. Nam complures fallit rerū iſtarum ignoratio. Apo. Me cōterte ſeſellente hac. At porro dabo o p̄tine cum impita inſtitudine: qm̄ magno uerſer errore. Sed dic queſo: qm̄ voluptas ſimplex: ac uita pferat: utram ponas ſapienter uir: & eruditū intelligere cōſueuerunt. Cri. Plerūq; obſcēnā illā ac turpē Aporere. Apo. Iſtā igit uelim declarari: atq; illū ſeſe fieri mihi. Est. n. fugiendā: ut arboror) ac uimū ſenſu uideris. Cri. Faas egdē non intitus. Quid n. facilius factū ſit? Atq; illud a uerō nobis conſtituendū ē: voluptatē ipſā ac uirtutē contrariā eiſe longe p diuerſa. Noſtin uirtutē qd ſit? Apo. Quid n. Cri. Hic voluptas omni ex parte ad uerſator ac penitus repugnans: nec cum eiſdē poſeſt habere cōmōnū: eſtq; ſummo pbro ac turpatione diſtinguiſſima. Quādmōdū. n. uirtus maxime laudabilis ē: ita & voluptas ab omni laudis ſplendore ac hominem abhorret. Apo. Fateor iſtū tibi Crīto: ſed tū uelim: mihi libellus: atq; cōdenſationis diſſer

abs te... Cri. Improbamus tum eam voluptates quæ corporis sensus sollicitat mollius; tum quæ interius secus ad alios torpescit illabitur; & arcana mentis indecora atque inani somnitate demulcet. At eam quæ ple-
rūq; meretur atque honestatē sequitur cū Aporete plurimū laudamus. Illi nō recidimus; quæ naturæ ipsius
impulsiu corporis sensus iucunde mouet non imoderate delectat. Natura, n. fit ut species & forma
oculi carnis & sono aures nares odonibus saporibus fauces capiantur sed lenia consecretare iuuat: quid
enim horridiora contrarius reformidat. Ap. Potes alia rōe distinctis partiri Crito voluptates? n. Quid
mi. Apo. Afferri quæ habes aliam huius rei parionē. Pergat n. mihi feceris Crito: si aliam vo-
luptatum ipsarū distinctionē attuleris ut planius intelligat: quid hac de re firmiter tenendū sit. Cri. M.
Tullius quid ueluti Ladus Plator & optimus rerum osium censor quaro quæstionē? Tullianarum
libro ita inq. Quid ita mouemur ut in bono simus aliquo modo dupliciter id contingit. Nam quum ratio
ne animus mouetur placide atque constantē tum id gaudiū dicit. Quum inaniter & effuse animus exultat
tū illa letitia gellens uel nimia dici potest: quæ ita diffinitur sine rōe animi elationē. Et paulo post
ait Cicero. Lenia opinio recens boni præsentis in quo effertur rectū esse uidetur. Ac subingit inferi-
us. Voluptati subiecta sunt malivolentia letans malo alieno delectatio iactatio & similia. Et subdit
Romanus Philosophus. Voluptatis partes hoc modo describuntur malivolentia sit voluptas ex malo
alterius sine emolumento suū delectatio voluptas suauitate auditis a nimis delinens: & qualis ē hec
autumale: sunt oculorū & tactionū & odoracionū & saporū. que sunt oēs unius generis ad primum
dendū animū ita quod illi quæ factæ voluptates lactatio est voluptas gellens & ieffersens insolentia.
Hæc auctor eminentissimus Cicero. Verum quid multa in hanc sententiā illa: quæ initio propolimus
voluptatum hanc quāquā contēnda diuisio est: ut aliam bonā voluptatem aliam turpem dicere de
beamus. Et honesta quæ voluptas non absurde in hunc modum diffinitur possit ut sit iucunditas quæ
dam ipsius animique constatur statu mentis nō perturbato: ex bonorum operū actione. Hec genere
voluptatis recte quæ dicitur: gausium saepe numero fuisse Socratem: quæ feruntur summo lucis ortu
ad solem ut quæ alterū orientē intentum contemplatione sollicita rei voluptate: ut nō solum nō imoretur
sed nec cōiueret quidē. Apo. Magnum istud quidē est & admiratione dignissimum. Cri. Ita res est hū.
Sed idem ipsum quod omnibus magnis Philosophis in usu uenisse cōpetum est: christiani uero ad imprimis
Philosophis: quibus solis sincera ac dilucida ueritatis positā cognitio est. Siquidē omnium quos ad
rerum contemplationē aliorū rapit cogitatio: fertur in enarrabile gaudiū esset atque incredibilis voluptas
& quasi libamentum quod piam diuinā suauitatis. Huiusmodi igitur & maxima est: & honesta volu-
ptas. Altera uero in propriū est: quæ ita possumus diffinire iucunditas uel animi uel corporis motionē
a recta ratione abhorrentē: atque ita elatam ut tranquillū statum mentis euerat. Hæc afficitur uolū-
ptate: quæ spiritus libidinis illecebris uiuallatur: quales sapiens cōdicator loquentes inducit. Ve-
nit: & fructus bonis quæ sunt utamur creatura tanquā in inuentiue celeriter. Vinū pretiosū & uenue-
tis nos impleamus: & non prætereant nos flos temporis. Coronemus nos rosis ante quæ marcescant. Nul-
lum prauum sit quod non petant luxuria nostra. Nemo nostrum exors sit luxuria nostra. Vbi re-
linquamus signa letitiæ. Quoniam hæc est pars nostra: hæc est fors nostra. Hæc uoluptate afficiet quæ
quis apud Flaccum in agro amenissimo constitutus diceret. Me pingui & nitidum bene curato. Et re-
liqua. Quamobrem habes quod primo loco posueram: quoniam si intelligenda voluptas. Nunc ex-
plicandū est: ut perspicillatius terudem esse asseuerabas: quæ qualis sit mirari desinas. Aporete
quid sit ut uin omnes sapientes atque uelut bellū iudicasse uideantur. Apo. Expecto quid dicas: neque n.
tanquā si quæ delectatus. Ira perge. Cri. Faciam equidē & quid libenter. Primum cōstituto uolū-
ptatis ira ostendit honestatē inimicam: ut nihil magis ei possit esse contrariū. Quod si contrariū
cōtraria sunt consequentia: ut omniū Philosophorum consensu: maximum bonus uirtus: certe erit
uoluptas maximū quod dā ac sum mū in aliis & in cōsciētiā bene actū tūc (ut summus sentit orator)
multorūque bñficio recordatio iucundissima ē ita cōtra ut eximius Philosophus Boetius inquit.

Habere hoc uoluptas omnis.

Similis a gressu frons.

Aspiciunt uoluptas.

Vbi gratia mella fudit.

Figgit: & nimis tenet.

Feniat corda moris.

Hinc illud Demosthenis temperatis a falde meretricē ac descendens ab ea: quod nimis grandem pe-
cuniam postulasset. Pecuniter tanti non emo. Apo. Consequenter isthæc omnia Crito. Sed id dubi-
tationem nonnullam habebit ne prope uirtutis ipsi aduersari uoluptatem. Cri. Erit quocumque satis in
promptu est ut accipias Aporete cōsydes. Nonne id maximum malorum omnium putari debet
quod mentem perturbat: quod rationē atque mentis lumen extinguat: quod consilium impedit: quod in
relectus ipsius aciem præstingit: quod cum adest: nullus reliquique uirtutis locus? At ea facere uolū-
ptatem testis est Architas. Tarentino uicinus: præclarum seminiū in Catone Maiore profectus est
Cicero. Ita enim existimauit itaque pronū: ut ait: nihil tam deestabile cetera magis perfideri in quā Volu-
ptatem. Verba aut Cicerois pro Architis sententia ex eodem loco hæc sunt. Nullam capitaliorē pe-

Item q̄ corporis voluptatē hoībus dicebat a natura dari. Cuius voluptatis atq̄ libidinis temere & effrenate ad potinādū incitari ē. I. sine patris p̄dinatione: hinc R. et publicā euerfionē: hinc cū hoībus dandē hinc colloquia uasī dicebat. Nullū deniq̄ scelus nullū magnū facinus effusū quod fa sciendū nō libido voluptatis impelleret. Supra uero & adulteria & omne tale flagitiū uolū alius illeceb. is excitari nūi voluptate. Cūq̄ hominū sine natura. sine q̄ui Deus nihil mente praestabilius de differt hūc diuino muneri ac dono nihil tū esse inimicū q̄ voluptatē. Nec. n. libidine dominatē rem perantia locū esse oīo. Nec in voluptatis Regno uirtutē posse consistere. Quod quo magis intelligi po. fer fingere alio aliq̄ inebat tanta incitata uoluptate corporis: quā p̄pī posset maxima. Nemī nō censere fore dubiū: quin tam diū dū ita gauderet: nihil agitate mentē: nihil rationē: nihil cogita. none confēq̄ posset. Quocirca nihil tam detestabile: tamq̄ pessiferū q̄ voluptatē. Siquidē ea cū maior esset: atq̄ longior omne animi lumē extingueret. Conscientia suū his atq̄ sororia: q̄ scribit Philo. sophus: p̄in. eps Aristoteles: hūc modū inquit. sine libri retii Ethicorū. Voluptatū appetus in. sanabilis ē: stultorū undiq̄ affluunt & ex cuncto libidinis inatāz cupiditatē exangit. Quin etiā si magnē & uolē mētēs sint: mentē & suo statu dimouēt. Quamobrē mediocres illas quidē rarasq̄ oportet effe. rales deuig. ut tū nō aduerfent. Tale qd̄ tempus: castigatū quocamus. Vt. si puerū oportet secon. dūm edagogi p̄cepta nuere: ita cupiditas debet obedire rōni. Quare oportet uti tempus a rōne n. dū discrepat. honestū ē. n. ad qd̄ tūerq̄ tanq̄ ad signū p̄cipit. Tempus quā debet & debet: & quido debet concipiē: sic dictat ratio. Hec Aristoteles. Ii sunt illi p̄fecto domini Aporetē: Virtus saliet: ac voluptas: quos Saluator mūdi atq̄ humani generis Rēdptor cōmemorat. Euāgelio: quā sic ait. Nemo p̄d. nobis dominus seruit. Aut. n. unū odio habebit: & alterū diliget: aut unū substi. nebit: & alterū cōtēnet. Nō potest Deo seruire & Māmonē. Hæc Xps apud Manthē. At q̄ Deo ser. uir: istudiosus esse ac uirtutū sedulo indulgere: necesse est: & q̄ Māmonē famulā: uoluptas: esse opor. tet assertores atq̄ stipulatorē uiciorū. Quapp & duas mortuū uias ac duplicē uitæ cursum. Samius Pythagoras cōmode. Y. literæ forma. ac figura depinxit. cōgrua bicornis elemētū similitudine. uirtu. tis ac uoluptatis contrariū significās esse curiculū: metamq̄ longe diuerfā ac fines oppositos. Ar. dua prima uirtutis est uia. Salebrosa sara dextro limite surgens callis asperū ac duris horrēs sentibus iter ingressus offendit. Grauiora sunt p̄fecto notissima: quē fari nesciat lingua mortalīs. A uolupta. tis e contra principio ē iter amoenum: laetissima uia strata myreis ac rosīs seruis. nines lignis: ac purpureis lilis. & omni florū genere corollis inrexis. Nec defuit mollia prata suauē spirantibus flo. ribus picturata. amoenissima turridaria confita herbis olentibus atq̄ arboribus sulci pomū ac salubris umbra diuisim. singulis circū illenbus ramis garrulis ac dulce aulicis modulātibz. Somnis de collibus uia qua decurrit: ac duris saxis illdēs dulcia ciet murrina. Est & frūdosa atq̄ tribrifera silua. Feræ inumeratē & frequē piscis ui reo flumine. Vbiq̄ nocū nertorū q̄ cōcentū ac uario canus discrimine psonat. Nec ulla desiderant lenocinia gulæ: Veneris blandimenta: ut iocūda: ac mollit. ter mēbra oīa moueant: & effusa cūctoz sensuū oblectariū totas penitus medullas resoluat. Ar dum securū incedit: q̄ uoluptuosam degit uitā: tenebrōsum tadē mīser nihil futura prospiciens: itet ingre. di ē: & malas incautus tenebras incidit: ac noctē perpetuā. ruit in p̄ceptis atq̄ alto Orci uertice deno. ratur perpetuo aptud inferos erudandus. Hoc binum Euāgelio Christus: qui & ipse est summa ueritas: & omnis auctor ueritatis: his uerbis luculenter expressit. Intrare per angustas portas: quia la. ta porta & spatiofa uia est: quæ ducit ad perditiōem: & multi sunt qui intrant per eam. Quā angus. ta porta & arcta uia est: quæ ducit ad uitam: & pauci sunt qui inueniūt eam. Postremo uolo tibi me. diuinitas Aporetē nūtiū: ac uoluptatem acerrimā inimicā ponere ante oculos: ut q̄ longe ab. sinis plane intelligas: liquidū cognoscas. Eas audire concertantes: & p̄o te q̄uāq̄ suā gentem can. sam diligēt aduertas: iudice q̄o dūmodo Scipione Maiore: quē in propriū utrūq̄ sententiā traduce. re comē: atq̄ pollicere apud Silū Italū Punicorū libro. xv. in quō rāta de Virtute ac Voluptate car. mina pulchre modulatus ē Silus. **C**has Laui resident iuuenis uiridante sub umbra **A**edibus extremis noluebat pectore curas. **Q**uis furor hic nō digne p̄ter cōsumere bello **F**lorem æol. canne ne tibi gratiorq̄ palade **M**eonis stygia lacus exerceat padusq̄ **Q**uem tandem ad finem bellandū fura lacesset **T**u ne enīam tentare paras Atlandia regna **S**idonia q̄q̄ domos: monico certare pendis **D**efiner: & armifona caput obiectare procellæ **N**i fugis hos ritas: uirtus te sacra iubebit **P**ec medias nolare acies: mediosq̄ per ignes **H**æc patrem patruūq̄ tuos hæc p̄dga Paulam **H**æc Decios Sygias Hetebi deruit ad undas **D**um cieri ritulū memoradāq̄ nomina buffis **P**retendit. nec sensura quid gesserit ambre. **A**t si me comiere puer nō limite dato

Iam tibi decerneret concessi temporis ætas.
 Haud tunc repidos abruptum hucina formos.
 Nō glaciem Arctum nō experire fucenis
 Ardorem Canen nec mensa saepe cruero
 Gramine cōpositas aberūt finis aspera, & haultus
 Sub galea palus: paritq; timore labores.
 Sed currenti albusq; dies horaq; Serenæ.
 Et molli dabimur nictu sperare senectam,
 Quas ipse Dens latus generavit in usus
 Res homini. plenq; dedit bona gaudia dextra.
 Atq; idem exemplar lenis moralibus æni
 Impe turbata placidus tenet oia mente.
 Illa ego sum Anchise Venere Simeonis ad undas
 Quæ iunxi generis nobis unde editus auctor.
 Illa ego sum uerū superum quæ saepe parentem
 Nunc aus in formam nunc tortor in cornu tauri.
 Huc aduerte aures currit mortalibus ædū
 Nec nasci bis posse datur. fugi horra raptq;
 Tartarus torrens: ac fecum ferre sub umbras
 Si qua animo placere negat: quicquid luce suprema
 Dimisisse mea: sero non ingemur horas!
 Postq; coniecit: finisq; est addita dictis
 Tuus uirtus quas nam inueni florentibus inquit
 Pellidit in fraudes anni: tuncq; tenebra:
 Cui ratio & magnæ cœlestia semina mentis
 Munere sunt concessa Deum: mortalibus alci
 Quantum cœlicolæ tantū dē animalibus isti
 Præcellunt cūctis: ibi nāq; ipsa minores
 Hos teris natura Deos, sed fœdere certo
 De genere tenebris animas damnavit æternis.
 At quis gheret seruatq; feminis orus
 Cœli porta patet. referam qd cuncta domantem
 Amphitryoniadem: quid cui post feras: & indos.
 Capiuo liber cū signa referret ab Eury
 Caucasæ curram duxere per oppida tygres!
 Quid suspiraturos magno in discrimine naus
 Ledeos triferam fratres: tuncq; Quirinum!
 Nō ne uides hominum nō cœlos ad sidera uultus
 Sustulit Deus: ac sublimia finxit ora!
 Cū pectus uolucrumq; genus formasq; feræq;
 Segnem: atq; obscenas passim strauisset in alui.
 Ad laudes genitum capiat si munera diuū
 Fœcis ad laudes hominū genus: huc age patulum

Aspice: nec longe repetam modo Roma minanti
 Impar Fidenæ contentaq; crescere asylo
 Quæ sese exulteret dextris indom aspice late
 Florentes quondam luxus quas nexerit urbes.
 Quippe nec ira deum tantum: nec telæ nec hostes
 Quantum sola nocēs animis illapsa Voluptas,
 Ebrietas tibi fœda comes: tibi luxur: & attis
 Circa te semper uoluitas infamia pennis.
 Necum honor: & laudes: & lato gloria tulit.
 Et decus: & niueis uictoria concolor alis.
 Me cinctus lauro perduxit ad astra triumphus.
 Casta mihi domus: & cello stant colle pecuæ.
 Ardua saxoso perducit semita diuo
 Aspera principio: nec enī mihi falleret mos est.
 Prosequitur labor: ad nitendum intrare uolenti
 Nec bona censendum: quæ fors infida dedisset.
 Atq; eadem rapuisse ualet: mox celsus ab alto
 Infra te cernes hominū genus omnia contra
 Experienda manētis: spondet blanda uoluptas
 Stramine proiectis duro patiē sub alitis
 Infomnes noctes: frigus famemq; domabis.
 Idem lustris color: quæ cunq; capesses
 Telles factorū stare arbitrabere dios.
 Tunc quodens patriæ rerumq; pericula poscent
 Arma ferēs primus: primus te in mentia tolles
 Hostica. nec ferro mentem uincere nec auto
 Hinc tibi non tyrio uiciatæ mutice uestes
 Nec domum deformē uiro flagrantis amomi
 Sed dabo qui uestrum fr̄ tuo nunc Marte fatigat
 Imperium superare manu: laurumq; superbam
 In gremio lotis excisis deponere penis.
 Quæ postq; cecinit sacro pectore Virtus:
 Exemplis lætum uultuq; audita probantem
 Conuenit iuuenem. sed nō indignata uoluptas
 Non renuit uoces: nil uos iam demoror nitra
 Exclamat. uenien: uenien: mea tēpora quondam
 Cum docilis nostris magno certamine Roma
 Seruiet Imperiis: & honor mihi habebitur uni.
 Sic quassans caput in nubes se subulit artas.
 At intuenis plenus monitis ingentia corde
 Molitur. uisq; cales uirtutis amore.

¶ Explicit qd iunxi Aporet de Voluptate.

¶ Disertissimi Rhetoris Aug. Dathi Senēsis Isagoga de ordine discēdi ad Nicolai filium.

IDEO Te fili mi uehemēter literis & eruditione letari: & ita in am-
 plectenda uirtute: tum in doctrina adipsenda peritūde nersari: ac
 habere patris iussa capessere. Charus es quod filius: mihi charior: qd
 his exercitationibus deditus: sed fortius longe charissimus: si indies
 persequeris magis: & incumbere studiosius ingentis artibus ac uir-
 tuti augenda perrexeris. Illa (mihi crede) eris his de causis charior
 mihi: ac iucundior qd qd filius natus es mihi. Proinde ē atq; ēt relictis
 rebus: operis posthabitis: curis studiū uis orare: & tui ætate ad eas res
 assequēdas accommoda. Et siq; dō a meo latet discēdisse ad spem spissū
 meū & nostri studiosissimū Petrum cōfiteri: unde temp abibis doctior
 & scientia simul & bene uiuendi augebis exemplo. Nostra insistentia
 tecū frequēter aīo & cogitationē cōplectere. Memento ad rem quam-
 piam me persuadenda: ingeniū rationē studiū imitationē exercita-
 tionē concurrere oportere. Ingeniū natura tribuit: sed & nostra quoq; lustrat industria. Ratio est ab
 artibus præceptis: studiū totum a nostra diligētia proficiat. Imita. io iustar speculi est: qd intuen-

[illegible]

restate fortunæ: quo numero amici dicentes pecunia ac possessiones cōtinent. Ciuitati utilia ea con-
stitunt: per quæ stare diu ciuitas & tranquilla esse potest: qualis imprimis est ciuium concordia atq;
unanimitas: quæ parit pacem & ad bella propulanda vires suppeditat: uale quoque rarum copiose re-
ferat in magna pecunia: libera uecigalia: quæ & pacis sunt ornamenta & belli subsidia. Addit Ari-
stoteles locos ætatem ac multitudinē. Sed ea res una pro uarietate populorum ac temporum varia
quoque esse cernitur. Hæc igitur & cognata his appellat utilia in uilia uero his cōtraria. Honella ueros
quæ uulgus impetitos honorabilia uocat dicuntur ea ex quibus splendor aliquis atq; illustre decus in-
eors: qui prædatur aliquid gentium emanaturum sit: qualia eorum existunt gestas: res regia flo-
rent. In quida sunt quæ afficiant gaudio atq; afferant uoluptatē. Facilia uero dicuntur quæ breui tem-
pore quæ minimo labore quæ parua impensa absoluantur. Quemadmodum possibilia sunt quæcūq; sic
si natura possunt. Impossibilia his cōtraria. Necessaria quæ uel fiant arbitrii nostri & potestatis nō ē.
Sed oīo tanq̃ ex diuina quadam humana necessitate proueniūt. Atq; ex his quidē omnibus pro na-
turate causis Oratori cōmode argumētari licebit: & sua facillime cōfirmare sententiā. Et quā perfecta
probatio cōstat nūq̃ sententiæ cōfirmatione alienæ aut & cōtrariæ infirmatione cōgrue adiūgit cōfirmatio:
per quā reiciamus probamus: refellimus quæ ab aduersario cōtra sententiā nostri afferat. Postremo epl-
ogates cōcludimus: & poramus. Et illa iprimis laudat cōclusio quæ tum breuiter tam cōcinne repe-
tens quæ dicta sunt in suis i audito: aīos: ut facie exinde ac memoriter teneant. Et sic ad aliqd per-
tinet ostendendū necessaria sit perfecta argumētatio: ne illa quoq; cū absolutissima est
quæ partibus cōstat: & propositione ratione rationis cōfirmatione amplificatione cōplexione con-
ficiat. Quippe cū rectus sit ordo: ut primū aliqd proponamus: ut imortales & sempiternos esse ani-
mos: deinde rōnem afferamus: tum ualidius tueamur. Porro per exag̃gerationem amplificemus: si
memio pro Zenonis sententiā: Dialectica pugno: ut pote angustior. Rhetorica palmæ comparatur:
quæ uelior copiosiorque esse debet. Postremo quæ allata sunt: cōclusiōne cōplectimur. Quāq; si res
proposita ita positulare uidebit: possis interdū duobus posterioribus supsedere: alterutro nōn unq̃
si ita proposita materies exegerit. Quod unq; prudēs considerat Orator. Magni nūq; refert quibus
de rebus habeat oratio. Quod circa & figuras tres Rhetores magni cōmemorant: extenuat uā canā gra-
uilem uel mediocrem siue moderatā (ut alii uocant) alterā grauē ubertem uel tertiam appellantes: qui-
bus artificioso & elegitè usus est Maro: & Bucolica graui carat: Georica mediis: Aeneida gran-
diloquo modulatus: acris ingenti & summa aru atq; industria documentū præbuit. Siquidē ad rerū
uarietatem uaria quoque accommodat oratio. Ut si uerbi causa de alimentis: de uecigalibus in delibera-
tione genere: si de bello: si de pace: de legibus cōcedis: de cūili apparatu: de societatibus ac sedenibus
Inuenis: si de pecuniā: prouentibus: si nōn unq̃ de sacrificiis & diuini cultus pietate: si tanis ac di-
uerfis de rebus dicendū sit: uarium quoque affert debet dicēdi genus. Hæc aut omnia debent quidē di-
centi esse familiaria. Nec illud ignorare debes: quod quæstiones duplices sunt & materia quæpiam
dupliciter pertractat: proponitur. Quare Græci Thesin & Hypothesin conserunt. Thesin. M. Tul-
lius propositū appellat: quare aliqd generaliter disserit: remouis personis: temporibus ac reliquis circum-
stantiis. Quod quidē tractat: magis propriū Philosophi est. Hypothesin cū Cicero: causam appella-
mus: & ea quidē nō infinita: quemadmodū Thesin: sed finita potius est: & complexu constat perso-
narum: ceteraq; ue circumstantiæ: quæ sunt: quis: quid: ubi: quando: cur: quomodo: quibus admini-
culis: & quos ad personā referit: qd ad factū & negotium: ubi ad locū: quomodo ad rē: cur ad causā
finēq; quomodo ad agēdi rationē: modūq; Quibus adminiculis: ut per quos auctores: per quos comi-
tes: per quos interuencios: ac cetera eiusmodi. Quæ considerat: quæ tractat: sūti & Oratoris. Et in
finita qdē quæstio amplior diffusiorque est: a qua & finita descendit: & (ut Quintilianus iter explo-
) Thesin fuerit: si quis disserat: An sit duenda uxor. Hypothesin: an Catoni sit duenda uxor. Nam hæc
persona. i. Catone circumscripta nullis terminata: & cōstricta circumstantiis ē. Vtraq; tamē & uere
res doctissimi cōsueuerunt: & nos ad cogitationē exercere debemus. Hæc igiturque modo ipsi per-
strinximus: & a Rhetoribus sunt laudis pertractata: sæpē tecū fili mi cogitabis: imitaberis: quæ uim
& copiam bene dicendi continent: & non solus in orationibus habendis: sed & in confidendis libris
& magnis rebus discernendis uehemētè profut: Sed probandi rationē: quæ & Philosophum & Ora-
torem plurimū exornat: suppeditat: maxime Aristotelis Topica: & eadē de re Ciceronis ad Treba-
tium liber: & Fabii Quintiliani quintus præcipue Oratoriæ institutionis: in quo de locis argumētis
diligentissime pertractat. Vbi & ab eis inuenias: qd loci a personis sunt: a rebus: quæ sint: rege accēda-
ta: ueluti causa: tempus: locus: occasio: instrumentū: modus: quæ personarū: cū genus: natio: patria:
sexus: ætas: educatio: habitus corporis: fortuna: quæ in propinquis in amicis in diuitiis sita ē: nō cōdi-
do: natura: studium: affectus: facta: dicta: a nūmi commotio: consilia: amicitia: inimicitia: nomen: &
quæ his fororia sunt: quæ omnia personis accidunt: & ex his argumenta prouentur: quæ quidem
nosse debetis: qui ueram & plenam uoluerit eloquentiam comparare. Sed nec praterrittendæ: exor-
nationes sunt: quos plerūq; colores uocant: tam quæ uerbis: q̃ quæ rebus constare traduntur. De qui-
bus prædare ite alios oēs populi. M. Tullius Rhetoricis instituit ad. C. Herennium. Quod si quis uet
boq; & figurarū uariā rōnem: cū sit locūda plerūq; uarietas: cūq; Oratoris copia nō debeat uniformi

orōnis cōtextu cōfēta ēē: Habes libellū Ifagōgicū a nobis editū: & pp̄ utilitatē eius nō ī Latio solū s; & apud remonores pp̄loī ī usū & exercitacionē receptū. Eum tu lege crebro: & quē p̄cipuē studio cōplectere: & ī sup̄ memoriē cōmēda. Nā (ut ex Petro nostro Stephanilla hisp̄anienī uiro literato & modeste acceptū) ipse quoq; Aragonū Rex generosus Ioānes Princeps clarissimus eius libellū ita deoscula fuit iam totū & ipse quoq; memoriē cōmēdauerit: & opusculū ipsū ī delicias habet. Quōro studio in uoce id ipsam facere oportet ut patris p̄cepta audistime aripuisse uidearis. Quae a Grāmaicisq; a Rhetorib; itq; ab historicisq; a ceteris uiris disertissimis in elocutionis uarietate ut ex parā sunt habes pleraq; breui copilationē collecta. Crebra sunt ī eo a Terentii scriptis deprōpta exēplum nec īdē temere. Nā hic unū auctor p̄ ceteris proprietatē uerbor; seruati: & lauiā redoles elegātiā. Tēlis sit. M. Tullius totus ubiq; Terentianus: & idcirco eloquentiū oīs facile Princeps. Quod si cupis rectē uerbor; significatiōē atq; originē īuelligare sint Principes aīdī. M. Varro. A. Gellius. Nonius Marcellus. F. Quinilius. Pōpius Festus. Alconius Pedianus: Sed nec cōtēnēdū īsidiorus. Tum grāmaici celebriores: Donatus. Seruius. Priscianus: & q; ab eor; auctoritate nō recellerūt. Hinc ubi abūdē uerbor; suppetet ratio. Porro quod ad grauitatē spectat sentētiar; breui exponā nbi quos p̄cipue legere audire ac nosse debeas. Ac primū magnopere hortor fili mīent sacraq; literarū libros: & diuina scripta studiose legas: Vnde & itae institutiō ē rectissimā cōparabis: & iuuenis ubi solū dā p̄cipies uoluptatē. Secare patris uestigia: quē kis multo magis diuinis literis q; Ciceronianis uoluminibus delectari: res una & frugē ubi uberiorē & summā luciditatē pariet. Quos uero ex infiniāta pene copia libror; deligere p̄ ceteris debeas: ex nra iam pridē cōsuetudine didici. Nec ignoras faci eloquiū & diuini Canonis ordinē: & ī uetere testamēto legē prophetas. Itagiographos cōtineri. In nouo autē Euāgelia Pauli & canonicas epistolas: Ap̄loq; gesta: & Ioānis Apocalypsin. Secundū hanc uero Hieronymus: Augustinus: Ambrosius: Gregorius: Hilarius: Bernardus uollet: Leo: Laetā uis: ceteriq; catholici p̄ceptores uō in celebres magno nbi habeantur ī pretio: & ita te eor; lectio ac doctrina oblectat: ut mēni penitus īhē: ceter; nō facile memoria aboleri possint: si quo semel recens imbuitur odorē seruat testa diu: p̄ Flāci sentētiā: quē noster Hieronymus imitatus. Nescio inq; quo pa: to etiā si qua plena sit ita eundē odorē laeta seruati: quo dī rudis esset imbuta ē. I hinc tu doctus simul & studiosus ac probus euferis. Po thec suadeatur Ethica: q; de institutiōe uitae: & uisus itq; morib; Oceconomica: de gubernatiōe familiā. Politica: de regēda rep. ab Aristotele sūmo philosopho scripta: si te legas: itaq; audis: imple ens. Hic est. n. unus oīs primus: ex uetrag philosophor; gregēq; Graeci & Latini & maxime pbāt: & ceteris antepōnūt. Cuius & illa sunt q; magna totae moralis: & exquissimī Rhetorici libritū ad Nicomacū: tum ad Alexandrū Regē. Sequit̄ & aliorū quor; sapientū dicta: p̄ clara respōsa: salutare monitus: q; oīa abūdē nbi ex Diogenis Laertii patebūt eloq; iis. multis monumētisq; de uitā & morib; Phōa inscripta sunt. Quor; & numero op̄ta magis p̄miū quae a septe Sapientib; deinde quae a Socrate patēte quodā Phōa: imox quae a Stoicis: Acadēmicis Peripateticis tradita sunt. Ea. n. ī primis plurimū mōmēt habēt. Nā Epicurū quor; dogma nec uitae nec eloquiēz ulla ex parte cōducit: pror̄ ūs reiciēdi sunt. Iam uero ex magna labor; copia: q; a Cicerone sunt editi: possimū de Officiis & Tusculanar; disputationū opus nūq; ponat e manib; iun: de tibi & uerbor; splēdor & exēploq; copia: & p̄cipua suppeditabitur sententiāz grauitas. Paradoxa deinde sequūt: q; interpretātur p̄ ceter opinionē: & admirabiles sententiāz ex stoicor; fontibus haurit̄. Tum Dyalogi de Amicitia: q; Lepius inscribit: De senectute: q; Cato maior. Et formidū Sēpiōis: q; sextus ē de repub. liber. Hia tu frequētē intēde: & cū semel atq; uelut legeris: cura ut penitus afo īhāteas: tūc & memoria quodā quali thesauro recōdātur. Hae frequēs tua sit exercitatio: & tēpus labi nō patiaris inane: cuius solus nostra ē possessio. Quoniā uero bñ rectū agim; & bonū es fortius ingentiū: & domi habes: unde discas: quotidie tūde: audis: discas aliq; nec uel dies unus laba: q; nō tū aliqd nandis. Nā uidēdo & audiēdo īprimis p̄dices indies magis. Nec. n. fr̄strā Aristoteles audiū: sensus disciplinā uocare solitus ē. Si uia uox (ut tu q; dicitur) a Plinio secūdo p̄bat) multo aucti magis (ut F. Quinilius ait) alit plenus (ut noster Hieronymus) Nescio qd cōtinet magis cūfiliā latentis energiae: & ad doctrinā p̄cipiēdi longe cernit efficiator. Atq; aliud ē doctis aliud expōitiōe uel cōgrua quāpia distinctiōe referare. Ac discūs fūdeli auditiōe studiose p̄uidere: atente audire: q; p̄cipiente elegātiā tradū: uel cōmētariis uel pugillaribus cōmēdare: & cū se ad priuatos penates recepit: sepe & multū eadē meditari: q; ex lectiōe pulchriora & gratiora uitā fuerint cōplecti: & cū p̄ occasionē licebit: mādare memoriē: nihil ī exploratū relinquere obscura & abigūa p̄conari: in incognita pro incognitis habere: ac ne his temere assentiā: qd sane est & stulticiā signū: & inexticabilis erroris seminarium. Vnū si adieceris: ita uis hūic p̄ceptioni modū. Scis hominē ad expellendam tūpētē & sciētiā regē natum: quae res illū una p̄ ceteris omnib; distinguit a belluis. Alioquin indoctus homo a picto haud lōge distat: si nō intelligit: imo comparat̄ similes illi factus: & qd Graeci pro uerbio usurpāt: īflectit comparat̄ arboridē fructum nullū p̄ferat. Discendū est igitur: nec ī puerina modo: sed ī omni deinceps aetate: cū nulla sit ad

perdiscedū fatis. Sed quā paraveris curandū ne p̄ incertiam labātur: quāde iuxta Porta vocē: Nō mi-
nor est virtus q̄ querere sparta tueri. Causa est illic hie et raris opus. Quā didicisse vel ingenu-
tū consūda feceritis: sū: Parā & cognita tenei & humani studii & nostrā r̄ r̄os industria. Q̄ id pro-
dest homini: si nē tūm etiam lōgo tēpore cognitionē percipiatis: per cepit & exinde p̄ negligentia ac
p̄ desidiosa obliuio nē demeritū patiatur. Quod si in Capris a q̄ oibz sero dī: usq̄ adeo ma-
gnā diligentia ponimū: qd̄ nam agendū putamū in his tēdīs: bonisq̄ diuitiis oīum superā
atq̄ antecellunt p̄num. Nō ne avaros debemus custodes & r̄is imitari: dies noctesq̄ anxii artibus
periclitari: thesauros solliciti retinere: ne qd̄ dñi inferat: & salus sint nūmōrū loculi. Quod si vel
obolos perierit: misere cruciantur. Nos quoq̄ ad virtutis & doctrinā diuitias cōseruandas: ita studio
fos esse oportet: ut ne vel paulo qd̄es mōmēto ab earū custodia: & quadā velū p̄parmonia c̄iarū ob-
ueat. Nā ita demū bona parati sumus: si eadem p̄diu teneantur: & nobiscū ad extremos tētes ter-
minos p̄suerent. Ita laudatur ingenuū: ad acute excogitandū: doctus ad facile discēdū: sed incalsum
illa p̄cesserit: nisi cū los diligēs adhibeatur memona: r̄eq̄ paratū thesaurus. Quē nō solū lūi con-
solū: quod vulgo fertur: sed Oratoribus & Philosophis: & ingenia oīum disciplinā p̄fessoribus: ne-
cessaria ē. Quē & idcirco studiose & assidue exercenda ē: ut nollet Plutarchus sapienter admonet. Ita
enim tūgebit indies magis: nec auferri: nec minui: p̄ atarē poterit. Minuitur nāq̄: nisi ea exerceas: ut
plane sentit. M. Caro. Multas tradit Sapientes eximias p̄clarasq̄ virtutes ad excitationē diligē-
tiam p̄seuerantia: m̄tis efferunt laudibus: p̄ quas humanū genus bonoq̄ oīis suscipit incrementū.
Ad in eligēdū atq̄ ad agēdū nascimur: quē luculēta & vera ē Aristotelis ac Ciceronis sentētia. Hinc
& i Philosophia: duæ sunt partes p̄cepū: Vna: quā in cognoscendū: altera: quā i agēdo versat. Se-
cūdam quā p̄mittit & duplex vita distinguitur. Otiosa aliter: p̄ quā remōi ab humanarū curis: in
cōtemplanone versamur: & studio. Altera negotiosa: quā in r̄e actione cōsistit. Nos tūm hanc: tūm
illam utrisq̄ amplecti debemus: ut modo studet: & modo agat: & i oīo cum dignitate: & i negotio
sine periculo esse possimus. Abiciētes imprimis turpes atq̄ obsecras voluptates: q̄ sunt & virtutis
calamitas & totius vitæ p̄niosa labe. Nec magna absq̄ r̄atione: tradit vitæ p̄ceptores: i cōdē re-
gno nē r̄uē & voluptates cōmorari nō posse. Et qd̄ recte Pythagorea littera biuium illud diuersam
quasi ramis distinguit: ut intelligat oēs: duplicē proponi viam: utam. Vnā virtutis: alterā volupta-
tis: quāq̄ alterutram sectari in noītra potestate est: ut r̄angi nemo possit. Et cū alterā indetē & cōceptis
vix dabitur: tūq̄ regrediendi facultas. Bene erit nobis: si a teneris unguiculis cupidius virtutē arti-
p̄niamus: quā si colere: ut quoq̄ studiose semp fili mi: & sine intermissione exercere p̄xeris: eris di-
tutis & patris decori: etis nobis magno ornamento & voluptati: tibi ipsi iucunditā & gloria: si tu ipse
tibi nō des: deest tibi oīo nihil. Et ut mittam naturæ dotes: dū patris p̄cepta seruas: magnā in tenet
la ætate ex laudē & grāiā assecutus. Scis re audiri a compluribus Cardinalibus ecclēsiæ Romanæ: ma-
gis patribus: amari: & laudari: factis discēssisse ab eis. Scis Manumano re Principi grāiū ab illustri
mō Calabrie dūce: dignitate ornari: a Lusitanie Rege: magno donari munere: & in tūe primordio
cepim haberi in preno. Perge effice: labora: ut creti at virtus: & eluceat indies magis. Ita. n. & ama-
bens simul: & laudabere quonidie magis: & fuerit amplioris virtutis: quæ virtutis premiū ē: laus ma-
ior. Emulandi cōtemne inuidiam. Patet semp inuidiæ virtus. Multi & mihi quoq̄ inuidet: q̄ nūne
nō inini honore p̄sequit. Inuidere iusto ē: est: quoq̄ infiniū ē: est: numerus: sed inuidet q̄ si quis vult
tū cura: ut bene agendo: alioq̄ inuidia tuam uertat in laudē. Non vulgi tūmōtē: sed solidam am-
plexate virtutem. Valerac mactē es probitate & gloria.

Finis.

¶ Acutissimi Grāmici Augustini Dathi Senensis de notem uerbis cōtra uulgatam mul-
torum opinionem: Libellus scilicet incipit: ad discipulos chanores.

MORIS Debet omnino arrogans uidet: optimi adoleſcentes & charissimi
fratres cōtra uetē sentētia ea i probat nō tūq̄: q̄ auctoritate quadā
potius q̄ certa illa rōne a ueteribus ipsis tradita sū. Nec uillo aut se
natus cōsulto: aut plebiscito cogimur: ut cū illis sep sentire debeamus.
Sepe Philosophos: sape etiā Oratores: salq̄ sentētiæ & opiniōes retinē-
tur. Cur igit grāmicos nō possint: quos (ut nemo dubitat) iocet
ta sunt oīa. Neq̄. n. ullā p̄r̄is r̄e: suāq̄ stablē legē seruāt. Opiniō-
nissimi hōies sunt: & nihil unq̄ certū p̄cipiunt. Bene & laetus air. Grāmici
cū certant: & adhuc sub indice lis ē. Neq̄ est: uel apud Græcos quāq̄
uel apud nostros: quē salū firmiter p̄bare aūis. Video discrepantes
inter se Apolloniū Herodianū: dissidentes Caprū: Focū: Chanū: dissi-
dētēs Probuū: Donatiū: Seruū. Taceo Priscianū: q̄ incōstantia religio-
nis doctrinā suæ leuitatē p̄licite patefecit. Philosophiā sepe cū cū
elaboratū inducitur: q̄ dicit in Gorgia: Socrates: colligata ferreis esse: & adamantinis r̄ationibus

midean E. Quid multa? Ex multis & consonantibus li teris christiana fidei repudiatur religiones. Ex de-
 dinatione aut nomini & coniugano re uerboꝝ. necessario intulit descendendū fili a Ch. iſto: & lola-
 no apostataz adhuc edif. Qui uo laude eam boni negotiatoris cōmurationem? Principem mundi
 deferunt: Iulianum Cōſulem ac Patrum colere? Quā uero præcepe. It per uiliuſt qui ignorantia
 legant Laurenti Romani hominis diligentiſſimū librū: quem de Latina lingua elegantiā erudit per-
 ſcriptū in ſingulis pene locis ſingulis huius regni præceptoris maniſeſtū corripit errorē: & qu-
 in bunda nomina erunt ſimilitudinem quādam dicit ſignificare Priſciānuſcū longe aliter proba-
 tiſſimū & uetū & auctoritate ſemper ea terminatione uſa conſpiciatur. Sed non per uir ſerperit omnia
 in trope Apollinis. Vberitū em quādam & abundantiam ſignificat ea nomina: ut ſiſageſtis no-
 ſtus ſans copioſe dimitas. Qui uo rebus conſtare perhibet Grammaticæ artis uim. Ratione. An-
 choritate. Veritate. Conſuetudine. Sed hæc omnia nihil omnino habet firmiſſima. Ratio ſepe claudū
 carumatur Auctoritate. Veritas obſoletū erit conſuetudo. Magna inter Grammaticos collucta-
 tio eſt: utrum F. littera in re ſemiuocales quæ uſuſpōſi dicuntur in re multas: quas apud Græ-
 ci uocant annumerāda ſit. I. r. H. pro qua græci Dalex uerunt littera ne aut nota aſpiratiōis ſit in
 dum ſatis cōſtat. Senem Priſciānū ſi longus produxiſſet ætatem ingenia de ea re uolumina arbitror
 ſcripturū fuiſſe. Veſperit aduerbium eſt: id Grammaticorum turba uo ore conſentiant. Sed di-
 uitiis inſeſtigantē utrum a neſperiorā a neſpere itine: um ſit quo ſe ueniant miſeri neſciunt. Arcus
 un de originem traxerit magna dubitatio eſt: ſiue quali pecuniaris dictus ſit: ſiue a parum ductū no-
 men ſit: quiſ potuiſt? Po. Numen qd ſig. uſe. ſignorat uulguſ Grammaticoꝝ ſed nec dum compenſit
 Apollinari & Ceſellio poſthuma prole: iſt apud Virgiliū in ſexto Aeneidos. Quid? An ne cum ſi-
 gnificat: qui parte mortuo na uſe eſt: an q poſtremo loco poſitū? Latini forſitan & luſiſconſultos: cū
 de liberis & poſthumi præſcripſerunt. Sed qd eſt: qd Grammatici cetū tradiderunt? Litus apud Virgiliū
 alii exponūt quem cōſuetudo uſurpata diacene mari locū: & ſicut luſiſconſulti reſe in interpretati
 quoniam maximus hybernus fluctus a mari peruenit. Alii locū poſitus ante aram: quā pugnam Ser-
 uſus & Donatus pugna uerunt iampdē. Sed quali æquo Marie dimicet: inter ne uer uictoria adep-
 tos eſt? Qd plerique oēs faciunt adoleſcentiū: ut animū ad aliquid dūdi adtingat: ut equos alere
 aut canes ad uenandū: ut ire ad Philoſophos. Verba ſunt apud Terentiū comicū in Andria: quæ
 qd ſibi uelint diſcepan ibi Grammatici ſcire adhuc nemo potuit. A gmina conſentiant literatoꝝ ho-
 minū Priſciāni: Donati: Seruii: Aſconii: ceteroꝝq pene innumerabili. I. leriꝝ oēs Aſtica locutio: &
 Aſtica ſumpſit ſermo eſt: quos omniū pene armū auctores habemus. Plerique oēs. eſt omēs faciliū
 adoleſcentū. Plerique ut equos alant: ut canes ad uenandū: plerique ut ad Philoſophos eant. Plerique
 oēs eſt plerique ſimo oēs faciūt adoleſcentū. Plerique oēs plerique & oēs ſere idē ſunt. Cū ad: duo in eadē
 orōne eūſdē ſignificandi poſſit ſine alterū abſci cōſueit. Enimvero ē cetera alia particula orōnē
 cōplet. Eūſdē mo plerique oēs adoleſcentū eſt oēs adoleſcentū. Plerique oēs adoleſcentū (ut alii argumē-
 tantur) eſt maior pars adoleſcentū: uo. Qui obſecto in tam magna & pinōnum uarietate non inſa-
 mīar? Quid non irideat tam puerilis a ut amiles controuerſias? Itaque cū tam uaria treretur Grammatici
 ſententiā: nō tam eſt habendū religioni: ſi aliquando ab eorū opinione diſceſſerimus. Fando etiā gra-
 uia nō nung admitti ſœdera conſueuerūt: ue eſt in Phædro ſaſonis. Sed noſtra in uiruperandis uete-
 ribus culpa: eūſmodi erit: ut facillime expiant poſſit: etiam ſi nō imitemur Steſicorū: ac Palenodiam
 cōficiamus. Nō poſſum ubiq ueterū pbare ſententiā. Legi Eſſiciani libros. A. gelii: Seruii: Quinti-
 liani. Pompeii Felici: Noui Marce li: Aſconii Pediani: Focæ: Donati: & omniſ probatiſſimi. M. Varro-
 nis: Iſidorū: & quorūdam quoꝝ recentior memona eſt. Atq; hi omēs (ut mihi quidē uidetur) ſte-
 dioſe exquirunt unde uerba ducta ſint ſed plerique eorū Manes. Lucus Belli: Officium. Parca. Ludus
 Octum. Cœlū Eumenides: & alia nōnulla nomina per contrarietatem dicti eſſiſſimarent: & in eis uo-
 cabulis deriuandū: repenē ac forſitan in conſultio ad Aniphratiſ conſugerunt. Quorum ego (ut
 aperiam meam ſententiā) nullū per cōtrarium dici arbitror ſi diligētius & ipſa nomina & quæ
 ea ſignificant: reſpicere uoluerimus. Ac ſingillatim unū quodqꝝ propoſitū eſt diſſerendū uſe-
 demur. Manes (ut Grammatici credunt) dicit: ut properea qd boni nequa ſint per Aniphratiſ. Si
 Manes Dū inferoꝝ ſunt: parior æquo animo per cōtrarium appellari. Si Manes aduerſum qd ſignifi-
 ficat: inſ moleſte feram ita deducti quale eſt illud. & uos quiſq; parimur Manes. Sin uero Manes pro
 anima æq; umbra ſumma ſic ut manes dicit: quia non boni? Manū ſignificare bonū: nec uos late-
 g & Macrobiū Saturnalia & Marcelli de ſignificatione uerboꝝ libris legimus: unde & forſitan Ma-
 ne tractum eſt ab apicio boni omniſ: ut reliquis diei pambus bene ac proſpere ſuccedat oīa. Ma-
 nes uero cur aliunde deducit? cum abſq; ulla contrarietate: uel a tro rior uſuſpōſi Græci dictio
 ne: quæ furorē aut inſamiam ſignificat: uel (ſi quibus græcæ literæ diſpliceant) a Mano uerbo pro-
 ſitico queat. Manare nō tam æquarū ſtuenium q Soli proprium eſt in emittendis radiis: unde po-
 ſſius Mane originē ſumpſit: quod in ea diei hora Sol manare incipiat: atq; emittere radios: & demum
 ſpargere lumine terras. Sol uero quū decurſo inferiori hemiſpeno nobis oriū uideatur ab inferis
 & profundis Manibus prodire: iam noſtrū hemiſperū luce complex. Vnde æt de Polaris Arctico
 & Antartico noſtrū Mæro loquere: ſi hūc modum occinit in Georgiis, Hæ uerū nobis ſemper

sublimis. At illius. Sub pedibus stix atra tident: manesq; profundū. A Manibus igitur Sol oriens: ma-
nare videtur: atq; inde ad nos resurgere. Nec id dixerim: quod ab his Sol eamq; Zodiaci circulum
ambiens eadem signa p annos singulos certa lege metitur. Sed quod ita videri solet: spectanti mul-
titudine quā ratione & alia quoq; nomina nōnullis rebus indica sunt. Nō ne & Egeum mare: idcirco
quidam appellatum ferunt: quod crebre in eo insule procul aspicientibus spēs caprarū videant. Nec
tamē ille capræ sunt: sicut nec a Manibus Sol oriens: q; inde ab imperiis & indoctis manare creditur.
Sic igit a uox. Græci dictione siue a Mano Latino uerbo: Manes dicti sunt: certe p contrariū nō
dicuntur. Quid lucus? Nunq; nam p Antiphrasim dicitur? Clamat uulgus Grammaticorū: fieri la-
cum a lucendo p contrariū: quod nō in: eat. Vege si diligētius adnererint: intelligēt profecto longe
se a uera derivatione aberrare. A lucēdo dicitur: fateor: sed p contrarium nequaquā dicitur. At cre-
dendum Quintiliano est: Lucus dicitur: quia tūbra a opacus parum luceat. Ex beatus Hieronymus ad
Fauftinū. An tibi bellus uideris: quia Fausto uocaris nomine? Quasi non & lucus ideo dicatur: quod
minime luceat? Ignoscat nobis Quintilianus: deet pater Hieronymus ueniā: qui tūc nomini eius: ad
quē scribebat alluderet. Lucus: quod uere luceat: magna approbante grauius testium corona: non
ambigue appellatus est: quod in nemorum opacitate in arborum frondentiū tūbra: sacrificiorum
ignes spīdēfiant: luceant holocaustorum flammæ. Itaq; lucus dicarō ubiq; Dni: legimus. Nūquā
luci cōmemorantur: nisi Dei cuiusq; aut alius sacrificii habita mentione. Illud Seruius diligēt
aduertit: nunquā sine religione lucum esse a Virgilio positum. Hoc qui dubitā: percurrant singula
tūm Maronis libros. Iam subeunt Tritonæ locos. Luci & Diana recte se habēt. Later arborē opaca. Au-
ret & foliē: & lento uimine ramos. In noni infernæ dictus sacrifici tēgī omnis. Lucus & obscuris
claudunt contralibus tūbra. Lucus non sine inferna lunone ponitur. Aeneas ad Sibyllam. Nec re-
ne quicquā lucis Echate præfedit æternis. Lucos Proserpina comitatur. Quale itē illud. Sed me cū
lucis Echate præfedit æternis. Ipse Deū poenā docuit: p q oīa dixit. Sed & ubi luci non sine numine
referuntur. Proxima Circe raduntur litora terræ. Diuos i accessos: ubi Solis filia lucos: A fiduo re-
sonant canes. Et in alio loco de Terno. Loco tūm forte patens. Pylumni Tūmus sacra ualle sede-
bat. Frustra tam multa ex eodem Poeta testimonia referuntur. Quid apud cætos probatissimos au-
ctores? Silius Italicus sepe lucos memorat: sed nūquā tamē a religione se iungit. Et i tercio libro de bel-
lo punico. Lucos memoratq; regna. Cornigeri Iouis: & fulgentia tēpla colūnis. Et in uerbis Aristas
sacerdotis: Has tūbras nemorū: & conueta cacumina cælo: Calcat q; Ioui lucos præce Bollar ad o-
ra. Et rursum i alio loco. Inter anhelantis grāmaras corniger Ammon Fandico pandit uenienna se-
ca lūco. Id ipsum apud eundē Poetam in plenisq; locis. Sæuus & ipe poenā illatus: nō præter hāc si-
gnificationem: Lucū posuit. Tūc uiridis laræ lucus iuga celsa Miuernæ: Propet opacat humū. Sicut
& Lucanus sacramentum scribēs ait. Lucus erat nūq; uiolaris: ab æno. Iuuenalis autem Lucum
Marris dixit: & Deū cū lūco eruditē copulauit. Nota magis nulli domus ē sua: q; mihi lucus. Marris.
De quo & pulchre Pompeius Trogus in .xlii. historiæ libro: & ipe quoq; lucū Marris appellat. Pro-
pētus quoq; pari ratione lucū posuit cū religione cōiūctū. At tūc desertis cessant sacra lucis.
Itaq; de in facris libris cū de loco sacrificii agit: præcipitur iuxta altare lucus & arbores non plantari. Id
quod Hieronymus noster scribens in .xii. Prophetas: nō nunquā refert. Et iū Exodo Moysi præcipit.
Aras Geniliū destruet: & confringe Statuas: locosq; succide. Et in tercio regnō: libro cū de Asa Rē-
ge uerba habet: si iust super & Macham matrem suā amouit: ne esset Princeps in facris Priapi: & in lu-
co eius: quem edēscerauerat. Sed infinita pene huiusmodi exempla reperitū. Cicero deniq; i tercio de
Natura Deorum: ubi de Esculapii sermo est: ac de tercio Esculapii inquit. Quis archana non lone-
ge a lūso stamine: sepulchrū & lucus ostēditur. Nec igitur p Antiphrasim luci dicuntur: sed qd i Ne-
morū tūbra: luceant sacrificio: flammæ: ubi accensū semper flagrant altaris ignes. Bellū (ut ple-
niū autem) per Antiphrasim dicit: quod bellū. i. bonū nullo modo sit. Nos aut omnia: ut qd
multa sepe bella: neq; mala: neq; turpia sunt: ut illa: quibus uel iniuste sublata repetitū: uel propulsa-
tur: iniuria: & par tuior: ac firmior comparat. Bellū nō ambigue a bellis dictū est. Bellæq; eius ma-
xime propia bella sunt: eademq; ob ferinos flagitiosq; hominū mores: ad homines sunt: transla-
ta. Nam gentis hominū suo ingenio tūm iustitiae: præsidio: tūm linguæ: ac uerborū: disceptatione contem-
tū est. Hæc uero nominis huius deductionē: negare nemo poterit: quæ scripta diligētius aduer-
tem: Ciceronis impietatis: q; primo de officiis libro: nostrā sententiam: sua auctoritate confirmat. Nā
cū sint inquit: duo genera decertandi: unū p disceptationē: alterū p uim: cū illud propriū sit holis:
hoc bellū: & confugientiū est ad posterius: si uti nō licet supiorē. Quibus uerbis ostenditur: bellū po-
tissimū ad bellas peruenire: quæ suscipere homines: nō nūi imitos dicet. Officiūq; uim uerborū: igno-
rant: dictū putant p contrarium ab officiis: quod nemini uoceat. O prædara deductio. O egregia do-
ctrina. Officiū dicitur: quod nemini noceat? Vnde hæc tam crassa rusticitas? Quid est ob lecto: offi-
cium? Non ne actionem uirtutis possimū significat? Quid sibi uult liber Ciceronis de officiis? Illic
nāq; traditur: Virtutis laudem in actione consistere. Quemadmodū uero uicium & peccatum inter se
differunt: quod alterū habitus est: malus consueti animi. Alterū actus malorū: atq; exercitatio. Ita uir-
tutis bene composuit: mentis habitus est. Officiū uirtutis operatio: & exercitatio: quædam honestas.

Quemadmodum officia ducerentur ab honestate: & ab omni genere virtutis: satis explicari arbitror libro superiore. Ita Cicero inquit secundo de Officiis: Tria in virtute considerata sunt. Frequentia quædam multitudine actuum quibus animi habitus comparatur: partus habitus: & acquisiti habitus exercitatio. Officius perfectum nihil est aliud: quæ virtutis: quæ habitus animi est usus quidam exercitatio. Itaque perfectum officium vocabitur Stoici κατ' ὅσοντα id est rem gestam feliciter significare videtur. Certe officium quia ipsum actio quedam est. Officium igitur effectiorem quandam significat virtutis: & ab officio ob eam causam originem trahit. Adest huius deductio: nomis: sententiarum: nec minus doctrina: & eruditione: quæ sanctare præcellens Beatus Ambrosius indyctus Doctor sacri eloquii: qui & ipse de Officiis libro elegantissimos edidit. In quibus et præclara ora: hoc peritidit. Officium inquit littera imbuta: quasi efficiat dicitur: propter decorum sermonis. Huius igitur assentiri debemus: non tunc loqui imperitiorum gramaicorum. Sed iam satis de officio: nunc ad reliqua pergamus. Parca. n. quinto loco: proposita est. Parca per contrarium dicitur: quod nemini parcam: sicut illi dicere consueverunt qui se Grammaticam artem docere possentur, sed quæ tandem docentes antiqui discant. Parca tria facta sunt: sicut Poetarum fabulas quæ sub iure veniuntur omnia: quæ seriem fatos pollice ducit longaque seranis evolvunt scula pensis. Quam ob rem: ut veteres opinabantur: humanæ vitæ Parca præcrant. Quæ quoniam parvisime ipsarum inter ita a parco: vel a parco ductæ sunt: quæ res maxime humanæ vitæ: gustus: patet. Sed hoc magis explicuimus in iis commentariis quos in Virgilium pridem exor si inimus. M. ad Varro quæ sentio libenter: partu dicit: Parcas noncupari: quod partui præfinit & imitatio litteræ facta est. Quæ sententiam & A. Gellius firmiter roborat libro. iiii. Noctium A. Cicero. Quo in loco verba facit de tempore humani partus. At vulgus Grammaticorum: neque Varronis le gis de Origine latine linguae libros: qui maxime ad Grammaticos spectant: neque quid Gellius sentiat ceteri: quæ per phantasmata magni æstimat. Sed siue a parco: seu a partu parca dicitur: p. Anaphrasin triq. non dicitur. Ludus iam prodeat in medium: quod nomen & per contrarium ita appellari tradiderunt: artis Grammaticæ professores: quorum explodent sententias: qui accuratus nimis: atque originem vocabulorum perspexerint. Ludus inquit Grammaticæ dicitur: quod longissime sita lusu. Ego dici arbitror: quod ad eos ludus pertinet: qui p. lusu lusu sunt. Ad pueros namque ludus proculdubio spectat. Et probe Flaccus. Ex puer es: nec te quicquid ludere oportet. Quam ob res duplex institutio: & doctrina ab eruditis utriusque tradit solet. Altera. n. puerilis est: & tenerior ætatis. Altera gratior: & ad maiores viros pertinens. Hanc paritudo Pythagoras observare solitus est: ut apud A. Gellium cerni licet. Leuiorem institutionem significat iuvenalis. Et nos quoque mantis scilicet subduimus: quod ad grammaticorum sculam pertinet. Et nos consilium dedimus Syllæ priuatus ut altum dormiret: quod ad declamationes: & Rhetorum scholas referret. Nam agebatur quidem: utrum fecerit sapienter. L. Scyllas quod dictatur sponte deposuit: an potius neciuerit litteras. Id quod oblectat. C. Cæsar solus erat: & Grammaticæ artis: & Rhetoricæ studii: ad leuiorem institutionem pertinet. Contra Philosophiæ: & Oratoris artis exercitatio: luri denique: & legum peritia: constantior ætate decet. Et M. Tullius. ii. de Oratore ad. Q. Fratrem. Magna inquit nobis peris. Q. Frater opinio fuit: L. Grammaticum non plus attingit doctrinæ: quæ quantum prima illa institutione potuisset. Itaque puerilis institutionis ludus proprie noncupatur: in quo prima ætas res leuiiores instituitur. Quo circa & Magister ludi non alius: quæ qui Grammaticam artem præcipit: consuevit a veteribus appellari. Ut cum dicitur Dionysius minor tyrannide deposuit: An d. Corinthi aperuisset: ne inopia: atque egestate præmeretur. Puerum eruditione ludis complectitur: & leuitatem quandam inferioris disciplinæ. Quare & ludere: & aut leuiter scribere: aut leuiter differere. Hinc Virgilius. Ille meos errare boues (ut cernis) & ipsum. L. u. dederet: quæ tellus: lamo permittit a gressu. Alio vero in loco. Ludens hæc ego teste te Priape orto carmi na digna: n. libello: scripsi n. n. m. laboriose. Quid M. Tullius in Paradoxis: Ego vero illa ipsa quæ in gymnasiis: & ocy Stoici phant: ludens ceteri in cōmunes locos. Nō sunt Fabii Q. uindictæ sententiæ Delphi Apollinis oracula: ut eis tanta firadhibenda fides. Non hoc vidit Q. uin. Neq. n. dixisset ludū appellari: quod longissime a lusu sit. P. Terentius nō satis ad uerbie: uerborū otium diligeatissimum: apud quæ Laches in ecuria de mulieribus. In eodē oēs mihi uidentur ludo docti: ad maliciā: & ei ludo (si usus est) magistra hanc esse certe scio. Illud quoque maxime uisum in Phormione: ubi Cæra seruus ita inq. Restabat aliud nihil: nisi oculos pascere: sectari in ludis: ducere: & reducere. De uirgine. n. sermo erat: atque post. In quo dicebat ludo: ex aduer sum erat: ei doctrina quedam. Q. uod si quando ad res gratiores ludus uisus ueritur: (crede mihi) p. prietas: & uis ipsa uerbi trauffer. Quare Cicero de claris Oratoribus ita de Socrate: q. erat rhetor in q. Cuius domus cunctæ Græcæ: quasi ludus quidam: pariter: atque officina dicebat. Q. uid est quasi ludus? Certe sciebat Cicero: Ludū nō ad gratiores disciplinas sed ad grammaticas: & puerile institutionē pertinere: uisus lusus est p. maiori bus: atque alioribus scientiæ: & Philosophiæ studiis. Neq. igitur ludus longissime a lusu: nec semp uera litteratores profant. Iam uero ocy aggregamus: in quoniam potissimum nemo arbitrat Anaphrasin: posse cuiari. Itaque plerique oēs dicti putant: contra: id quod non ocy sit: & sed seque potius: tardus q. Ocy quo pacto inquit: uelox est: Id est. n. ocy apud Græcos: id quod ab soluti nequaquam inuenitur: in latine linguae usu. Ex quo & ocy pfectū est: uelox genus: a celeritate: quædam ac uelocitate nascendi.

Hanc Basilicā vulgo: & regis herbā vocant. Paululū hic nobis philosophū dū ē. Duplex namq; ferretur
 nū. q; genui: qd ad hunc locū prinet. Cōtēplatiū unū. Actiū aliterū: de qbus multa aqod Philoso-
 phos: sepe tradita sunt. Et negotiū qdē ad actiū spectat: ita genus. Odiū ad cōtēplatiū. De his Cice-
 ro: primo de Oratore. Perbeati mihi illi vident: eēq; in optima rep. eum tūc: cursum tenere posse
 ruti: ut vel in negotio: sine periculo: vel in ocio cū dignitate esse possent. Et Lactānius in primo la-
 crarū inhiitronū: de vitis: ut sūi odiū ad nostrū negotiū cōtulisse vides ē. Macrobius aut: sup. vi. Ci-
 ceronis de rep. libro: duplicē asserit viterū: negotiosam. s. & ociosā: & illā imbuti cū iurā rectoribus
 & gubētoribus oēs publicarū. Hanc philosophis: & q; scientiā rerū speculantur. Quā dōmō dīgē
 q; in negotiis versant: seiplos exercens: ita multo magisq; se ad ociū conferūt. Magna negotiole
 ita exercitatio est. Longe ociole maior: in qua celeritē mens: aliū dūq; versatur. Negociū unūq; qe-
 rat utripe quoq; Cicero ait. Sed & Tales Milesius unus de. vii. sapientibus: mentem dicebat: nec locū
 mūm ē eorū: quē sunt. Nam p uti uerfa discarrit. Ac tūc maxime mens ē: et ceteri atq; ue: fatuci: qum
 maxime a corpore ac sensibus se iungit: in illa mediatiōe moris: quā Philosophi tradunt: atq; etiā
 tunc pōtissimū: qum longius a negotiis abest: quā mens exercitatio ē: ac celeritē: plurimū impedi-
 re consueverunt. Nam q; dicit ociū desidiū: inertiū segnitie: negligentī pigritiā: torporē: idem signi-
 ficat. Et Imañit eum constā: a grāmā non ēē: s. ineratōrē absq; literatura. Illud pulchrū ē. Attili (ne
 air Plinius) Terentius: imē: simul ac facitissime dictū. Sani ē: ociū effugit nihil agere: quod cū ma-
 xime ociamur: tūc maxime cōtēplamur: cogitamus: scribimus. Itaq; qum sumus nec cessantis negotiis
 cūsp: uacui: tūc auemus aliqd videre: audire: discere: cognitiōēq; rectū occultatū: aur ad mirabilis
 interociandū aggerimur. Id ergo rēps: qum a negotiis tenamur: qum nos tūc cōtēplationi dedi-
 mus: ociū iure appellat. Quare & sepe usurpamus: qū mihi ociū fuerit: ad te scribā. Et sepe. M. Tul-
 lius: qd datur ociū: libentius in Philoſophia: cōsumere cōsueuimus. Illud quoq; similiter. Quā tūc mi-
 hi: vel frātis inimicorū: vel causā a micorū: vel resp. imbut: ociū: ad scribēdū pōtissimū confert. Et P in-
 us in Epistolis. Ex cōmūibz amicus cognoui te & disponere ociū: & ferre. Ac ne q; ullo pacto: desi-
 diū picaret: statim inuolat. Multū audire: multū disputare: cumq; plurimū scias: quonidē tū ad dicere
 aliqd. Et tu calce eiū dē epistolā: precans loquit. Quando secessus mei nō desidiā nomen: sed potius
 tranquillitas accipiet. Quod ociū nō desidiā sit: sed potius tranquillitas: qum cessamus a laboribus
 & negotiis: & impensibilis dōse q; stidius rerū: & cōtēplatiōi in dūlgētia: ubi mens plecto celeret
 uel ad reop. uersatur. Sed quo pacto hēc intelligant Nebulones? Maiora sunt q; quā ab impiis Grā-
 matis cynicis queant. Qui autē ocio abutuntur: ii aliqd addere consueverunt: ut Terentianus Me-
 nedemus ad filium. Nulla alia ex cōtēplatiōe fit: nisi ex nimio ocio. Nimis uero appellatur qd utimur
 re: & languidū & inutile ociū uocare solemus: qd uicio dat. Quod Valerius Maximus iudicet: ita
 studio: maxime cōtēplatiū uideri dicit. Quisobrē idem ipse Valerius libro. viii. Gestorum memorabilis
 duplex: ociū constituit. Alterū: qd ē in meritis nitendū. Alterū: qd libenti quoq; interdiū appēdū
 est. Nox. n. q; recte ocio tranſiit: ita feriant: ita cessant: ut languore ac desidia torpeant: nec uim nēml
 uis: nemo: ut arbiteror) unūq; aduerſi: nisi forte diuinari litterarū pceptores: q; qd fient id ēē: ociū
 qd mō diximus: desidiū cum uocant: uocabulū eedite distorquētes: maluerūt: ocio sitatē appellare
 q; ociū. Et erudit Bernardus uouo usus nomine. Ociositas igit: maior ē uicio: uel nouera uirtutū. Et q;
 nobilitatū patet Benedictus: i ipsa monacho iſtitutiōe. Ociositas inimica ē aīe. Quod igit fier cōtem-
 plandū: atq; in ipso ocio celeris mens: animusq; uersant: ab ea celeritate exercitatioēq; studioſiore
 animi: ductū tractumq; ociū ē. Vt Cicero ē ostendit: de legibus. Narrat ip; hoīem: celeritate mentis
 ornauit. Sed satis de ocio ipso dictū arbiteror. Plura autēq; de reliq; id circo diximus: q; pulcheritima
 occultatiō rerū ueritas: tam facile pſuaderi nō potest: uulgo pſentim recitamus: ac refragante grā-
 matorū. Nāne uero de celo pauca dicere incipiamus. Celū u: (pleriq; aiunt Grāmaici) conuicio
 nomine: quāi cēlū cum dicitur: qd apertum est. Phocionē Athenienſem libenter imitatur: q; gloriā
 solebat in eo: quod plurimū a uulgi ſententiā: uel potius demētiā diſſideret. Rectius Actum ſenſiſſe
 credimus: qd dictum ſcribit ppreca: qd cēlū est: quod & in libro de Origine latinę lingūe. Varro re-
 fert. Sed multiplex de huius uocabulū origine ſententiā est: ſed nullo mō p contrariū diciui: quod in
 nulla ſignificatione eius a contrarietate ducat. Celū uel a cēlādo dicitur uel (ut alii exiſtimant uiri
 eruditissimi) a Celio nomen traxit: genere quoqi; ferramenti: qd alias Calionem: alias Scalpellum
 uocant. Qd quā rōēq; argentiarii nōcupant: ualā celant: & deſignandū in cūdū: atq; inſculptum.
 Ita & ante cēlū oīum deus: domiciliū ſūū inſignit: ac ſyderū lumina ipſe preſſit. Quod Lactānius Fir-
 mianus ē cōprobat: dicens. Patet nobis: ac dñs. q; condidit: firmatūq; cēlū: i q; Solem cum ceteris
 ſideribus induxit: & orrūq; p a cēliphongū ſcribitur: ut hāc deductionē argueat: ac demoſtrare ui-
 deret. Quidā a Græco ſermone dictū arbitrantur. Nam κελος conuiciū: & conuiciū ſignificat: itaq;
 ē cēlū ipſius cēlū forma: ac figura. Sed ſi ita foret: magis p a cēlū ſcriberet p Græcā diphthongum oī
 qd nūq; rā apud doctos ueteres: atq; in emendatiſſimis codicibus repit. Qd uidi cēlū a cauo dīci
 uolūti: in qua ſententiā fuit & M. Terentius. Itaq; ſecundū Patenū: hoc cēlū ſupra: quod cōplem
 contineret: rā caū cēlū dīcī. Franciſcus Philoſophus uic noſtra ætatis eloquentiſſimus: & cōci: qui
 humanitatē affectū ſunt: nſa memoria facit princeps: a cēlādo cēlū appellatū: cēlū qd ſupna

illa: atq; inuisibilia caeter nos: atq; abscondita: sed quod cœlata: & abdita oia: in cœlo pateant: retenebunt & conspice uideantur. Cuius sententia: optimā afferit rōem: quod & Græci cœlum οὐρανόν uocant ab eo quod το ὀρᾶν intueri: & uidere apud Græcos significat. Sigs obliuati cœlū diphthongū admittentes ferēd minime cœlo uerbū: unde deturati dicimus: id nos respondisse. Satis est. H. quę apud Græcos e- longa est: apud nos pfepe: in æ- conuerit: ut scēna: cœta: alia item cōpſoria. Id ē fieri nōnūq; in noſtris dictionibus deprahendimus: præferim eadē pleuerante ſyllabę quantitate. Sed oīlēſſe me a r̄ bitror: nō dīcī cœlū conerario nomine: quod uulgus Grāmatorū & bachantiū nebulonū turba frequeret: alieuerat. Eūmenides: quę furias infernas ſignificat (ut noſtis) ne ipſe qdē p contrariū dīcunt: quauq; uix audeo l̄ ieronymū repugnare ſententię. Sed opinor adeo res aliūſſimę: & cæleſtes cōtēplabatur: ut leues haſce inepias ſtopenderet: æ bene ſignificat apud Græcos manū bonū: quo rū neutriū miniſtris pœnarū: ac ſuppliciorū conuenire uideat. Nos dicimus Eumenidas: beneficētes appellati: ab æ: quod est bene: & mania: quod furorē dementię uideat ſignificat. Ex quo & noſtri a furorē furias nuncuparunt: neg p contrariū ullo pacto dictę ſunt. Itaq; apud ærudit de hi: Statius in l̄ thebaydes: cūcūq; miniſtras Fœueſtorū opm Eumenides: ſtygięq; ſceteros / unonis thalamos: & tota cubilia cerno. Atq; has Poetę ſepe ē furias uocarunt. Idēs Statius libro. ii. ubi de Laio. Et prius furiaū perulitiras. Et Claudianus de rapto Proſerpinę. Cōitarant Furie: crinitęq; ſonibus Hydris Teſſiphone. Et Inuenalis ad eum: q quī ſanus eſſet: iam inſaniens uidere iurata inq;. Dic qua Teſſiphone: quibus exagitā colubris: Paulo ante dixerat: Certe ſanus eras. Nec aliud ſibi uult Eumenidū nomen: furorē inſaniaq; ſignificat. Beneficētes aſſit dicunt: quod plurimū furere: & demēre uideat. Nam ſic: male audierū minur: ita bene exauget. Nec p contrariū Eumenides dictę ſunt. Multa præterea ſunt: q a Grāmatorū tradita: nequaſ ſauis pbat poſſunt. Hęc ſi uelim: uel reſeſſe: uel enume rare: nō libello: ſ; ſ; lato poem: uolam: & opus ſit. l̄ iuius ea poſſimū cauſa ē: q d cū Grāmatorū: Poetā r̄ piractano: l̄ hūloriaq; cognito: Verborū interpretatio p̄nū. id iſonū p̄prios ſit: ſi oīa ſibi cupiūt uendicare oīa ſēptantiū ſimul certe conſciūt. Philoſophi oēs eius partes: Mathematicas diſciplinā: Theologia quo: p̄ omne deniq; ſcientiarū genus: ſibi aſſimulāt Grāmatici: urea demerant: quę certē p̄p̄i non ieruerūt. Quare horro nos: & illud ip̄imis moneo: ut in uocabulis: ac dictionibus perno ſcēdis: nō tam Grāmatorū ſcripſaq; ſepe mendarū plena ſunt: q doctiſſimorū hominū: & ueterum: & nouorū monumenta: ſtudioſe legans. Quorū qū expendens uerba: eluceſcet (credere mihi) repente inq; uobis eluceſcet: uera: & origo uerborū: & nomīnū ſignificatio: quod qū feceritis: no uem poſſita uerba q̄ p̄miſi deſineis credere: ut p cōterarium dicant: quę ab omni cōterarietate p̄ſus abhorrent. Hoc uero opusculū quodcūq; ē: & legite ipſi: & aliis quoq; quorū uobis eruditio curę eſt legendū tradite: ut oīs: q iampidē de nouē uerbis increuit: penitus tollatur error.

FINIS.

¶ Subtiliſſimi: ac Fidiſſimi Poetarum interpretis: Auguſtini Dathi: Senenſis: de Genio: & Geniali hyeme tractatus ſollicitē incipit. Ad Dominici Buloſi iuuenē peritūſſimum.

GENIALEM Hyemem: quā Georgico carmine Virgilius Maro cōme morat: quare mea explanatione declarari. Rē nō admodū grauē: nec diſſicilē poſtulas: ſed cerre multas nō ſatis cognitū: ſi ſe totus uerſalis non mō doctrinā: ſed ē peritiū: habere p̄ſent. Afferam ipſe meaſ ſententiā: & anteq; Genialem hyemē exponā: dicā pauca de Genio: a quo illa originē traxiſſe putatur. Pompeius Feſtus: ſermator diligentiſſimus: uerſularis Geniū: inq; appellabant Deū: qui uim obnucret: rerum oīum gerendaq;. A. Fuſtus uero air. Genius eſt deorū filiū: & parens hoīum: a quo hoīes gignūtur: & p̄pterea genius nēus nomī nā: q̄ me gēit. Nō nulli uero eē putauerūt: uinis cuiuſq; loci deū. Alii quidam Geniū eſſe arbitratī ſunt: Deum: q nuptiis p̄ſit. Sunt & q nature deus eſſe crediderint. Poſtremo Cenſorinus uir app̄ime eruditus: ad. Q. Cenſum ſcribens de natali die. Genius eſt inq; Deus: etius in tenebra: ut quiſq; natus ē: tunc ita a gēiēdo appellatus. Sive quod ut generemur: curat: ſive qd una genitor nobiſcū ſit: ſive & qd nos genitos ſuſcepit: ac ueniat. Eundē eſſe Geniū: & laetum multi uerē p̄diderūt: in q. & C. Flaccus in libro: quē ad Cēſarē: de indiſtinctis ſcripſi reliquit. Si uelut Geniū ſit: qui rebus gerendis præſit: ſive q nuptiis ſit: q gignendis hoīnibus: mendā: p̄ſet de: niq; qui uim nātrę obtinet: quę de Genio: diuerſa eſſe uideantur: reuolunt ē ſi eodē oīa. Nam ſi gerendū rerum poſſent: habet genius nobiſ datur: ut eo dūce (ſicut iueteres exiſtimabant) recte oīa gerere: atq; aminiftrare poſſimus. Si hoīem gignit: ſuſcipit: ut p̄ptero in oēm uirā tucatur. Si cuiuſq; loci deus eſt: nequaſ a gignendis hominibus abhorret. Nam & locus in generatione rerum magis uim habet: p̄ q & ſ; p̄p̄rius. Patna inq; principiū eſt uniuſcuſq; generationis: quē ad

Hii.

modum & parer. Itaq; & homines ipsi p locorū diuersitate: varia quoq; sortuntur ingenia: ut ob eas ipsam causam: Cicerone teste in secundo libro de Natura Deorū: quibusdā regionibus: atq; urbibus cōtingere uideamus. Hebetiora ut sint hoium ingenia: pp celī pleniorē naturam. Quid dicam: de uis: quāru ratiō: & generationem spe: & at: & sobolis propagacionem? Quod aīnaturā: Genius prę esse dicatur: ēt ad res gignendas: & homines procreandos pūer. Siquidē pro Philosophorū sentētia generacionis effectrix: atq; auctor: & mater (urita dicā) omnīū rerum Natura dicitur. Ita fit: ut quę de Genio a ueteribus tradita sunt: eodē oīa referant. Erit igitur genius (si tū credere dignum est) deus: & is quidē deus: q; nobis datū nascētibz: & in cuius tutela: ut quīq; natus est: uiuit de quo: & hac in sup addicit Censorinus: hunc in nos maximā: quinimo oēm habere potestāte credidum est. Nō nulli binos Genios colendo putauerunt. Euclides autē Socraticus duplicem omnibus: oīo nobis genium dicit appositū: quā rem apud Luciliū libro Sanraꝝ. xvi. licet cognoscere. Ac deinde. Genio igit pōssimum: p oēm atātē: quot annis sacrificamus. Quāq; nō solum hiscēd: & alii sunt pręterea Dei complures: hominū uitam: p sua quisq; portione āminiculantes: quos uolentes cognoscere in dignitatorū libris satis edocēbunt. Sed oēs hi semel in uno quoq; hoīe: numinum suorum effectū repręsentant: quocirca nō per omne uitę spatiū: nouis religionibus arceantur. Genius autē ita nobis afflatus oblectatorū appositus ē: ut ne puncto qdē tēporis lōgius abscedat. se l ab utero matris accipit: usq; ad extremum uitę diem comitē. Hęc Censorinus. Seruius quoq; uir eruditissimū: super illud Virgilianū. I. hunc ardorem mentibus addunt. De genio Philosophorū exponit sententiā: fere his uerbis. Apud Plotinū Philosophum: & alios quātūrtūrtū mentis nostrę: acies p se ad cupiditates: & cōsilia moueantur: an impulsū ālicuius numinis. Et primo dixerunt: mōtes humanas moueri sua spē: tēdeprehēderūt tū: ad oīa honesta impelli nos genio: & numine quodā familiarī: quod nobis nascētibz datur: pręstata uero nostrā mente nos cupere: & dedesiderare. Ex his omnibus collare potest. Genium ad naturā hoīs referri oportere: nō eam quidē: quę laissime pateat: sed eam potius: quę singulis est tributa: ac p hoc suum qsq; geniiū sortitus est. Hunc inter selectos Deos uetere: annumerabāt quos uisū aliud esse: quā hunc mūdū phibere: & in quibsdā qdē intelligi uniuersū quē admodum loquē in quibsdā uero partes eius: quē admodū geniiū. Et. n. & mūdus totus Iupiter dici consueuit: & Genius partes eius aliquas complectitur. Quidō quidē: & singulis hominibz singulo: s quoque tributus ē Genius: nisi malumū Euclidē Socratico assenti: & duplicem datū cuiq; arbitrari. Ille igit genio pareat: qui quę secundū naturā sunt: sequitur: q uitam: corpūq; tractat: q ea declinat oīa: que nō citra uideantur: ille inq; Genio indulget: q dātū olapratī opē: ā modo eiusmodi uoluptas sit: quę a uitę: nō non longe abhorreat. Quid est secundū p niam: loquēdi cōsuetudinē indulgere Genio alii uisū relaxare naturā: suscipere uoluptates: dare se iucunditatē: nō indecori: naturę oblectamentis perfroi? Quid contra genium defraudare est aliud: quam uiuere durius asperitatem agere: atātē uimā uisū parsimonia? Prioris generis apud Flaccum: eiusmodi exemplum est. Postquam cepit agros extendere: tūtor: & urbes. Labor amplecti murus: tūnoq; diurno. Placari Genius: se i impone diebus. Quod neq; absq; largioribus epulis: atq; hilarante Baccho: neq; sine summa cōuiuolium laudā fieri posset. Alienus generis. P. Terentius in Phormione: exemplum prębet. Quid ille truciatiū uix de demensio suo: sūm defraudans genium cōparat miser. Nam defraudatū genio: parsimonia si gnificatur: quod Nonius Marcellus ait. Quod q amplificandę rei nimis magnū studiū habet in eo. Exercenti: & curandi corporis studiū reli: cū sit iomnis elanguescit uigor: & tenuitatum: atq; emaciatum corpus redditur: ut bene dixerit nobilis historicus i Cælinā. A. Ataritia pecunię studiū habet: quā nemo sapiens concupiscit: ea quā ueniēs malis imbuta: corpus: animiq; uirtutem effeminat: semper infinita: & insatiabilis est: neq; copia: neq; inopia minuitur. Sed ad genium redeamus. Genialem namq; hyemem inquirimus: quę ipsa a genio ita appellata est. Cū. n. exposita nō luprat genias: quę maxime secundū naturam esse uidetur: & Genialis quoq; hyems nō lupratibus gaudet: largius epulari: cēmellaciones parat: opipera affert conuiuia: lauitiores dapes querit: splendidioribz: ferculis delectatur: nec contenta relictisse omnia dolia: atq; omnes serias: exonica uina: sua ue salernum. mollem Calenior fortillat: laxar parump: moderationis habēas. Deniq; per Hyemis tempora: & magnificētis & delicatius uitę: genus a sōsistat: & cū genio ipso: prędate agitur. Hinc est illud Maronis Virgili. Hyems ignata colono. Frigoribus: pario agricolę plarūq; fructurū. Muraq; inter selesē conitiā curit: Inuicet Genialis Hyems: cūtrasq; resoluū. Declarat magnus Vates Genialis hyemis festiuitatē: atq; lauitiā: & uetere per eam tempestatē: cōmellandi consuetudinē: quę ēt ab agrorum cultoribus seruatur: q messe percepta: olearia: uinaria: frumentaria: cella impleta: remissis rusticę rei laboribus quieti: atq; ocio indulgerent. Id. n. laborum: uident soler iucundissimum premium: quale & sapiēs Ecclēstastes his uerbis plecurus est. Cognoui quod nō esset melius: nisi leari: & benefacere in uita sua. Omnis homo q; comedit: & bibit: & uidet bonū de labore suo: hoc donū Dei ē. Et rursum. Hoc igit mihi uisum ē bonū: ut comedat q; s: & bibat: & fruatur læticia: ex labore suo: quā laborauit ipse sub sole: numerū dierū uitę suę: quos dedit ei Deus. Et hęc est pars illius: & omni homini: cui dedit Deus diuitias: atq; ubstantiā: potestatemq; ei tribuit: ut comedat ex eis: & fruatur parte sua: & leteret de labore suo: hoc est donū Dei. Quid nō ē illud iuuenalis cum Geniali hyeme congruit: q; ait? Genia

tis agat. Iste dicitur propterea stomachum laxare saginis. Et ita seruatur cōsumme in sacula Rombi. Proinde Marcellus q de uerbis significandis eleganter scripsit & grauius Geniale-hospitale dixit significare: q hospitesq pegnari amicitie sibi magnifice lauteq accipi oporteat. Itaq & i nuptiisq agnoscit celebritate & i hospitibus excipiendo nō mo liberalitate uerū & munificētia un debemus: si pōpūlūbus Phis credimus. Argob ea cū illas uancra scriptor nō ignobilis de iugitate uerborū libro tertio. Geniales inq suntq ad invitandū & largius apparandū cibū pōpōtiores sēnt. Nā hospitalia homines nihil p̄termittēte cōsueūt: quod ad magnificētiā & summū apparatū splendorem pertinere uideat. M. Tullius Theophrastum probat: e quo laudata hospitalitas: e quod ualde decorū esse arbitratetur patere domos hominū illustriū hospitibus illustribus: quos q honorifice excipissent. Eos Sacra geniales appellat. Arg genialem hyemem: merito iure nuncupare ueteres: solū sunt quod tum maxime genio indulgerent (ut diximus) & feriabantur plānq oēs sociabātq: hac cū cura ac labore. Per idē tēpus Saturnale solemne celebrabāt: quod in iūno uno tantū die hoc est. xiii. kl. Jan. deinde in triduum mor & in. vii. dies prorogātū est. Quo tempore p Cecropis institutione: patres familiarū i frugibus fructibusq piam coactis: piam cum seruus uidebantur: cum quibus paucitū laboris in rure colendo tolerauissent. Nec contenti ob rura poculi cena ac lasciuie feruuli: diem plānq oēs ab acō & lat terculis cōtereabant. Quod igitur ea tēpēstas importuna laboribus ocio & quies accōmodatū ma uī detetur. Genialis hyems: & dicta & habita est. Perspicuū iam puro esse: quod uel de genio uel geniali hyeme dicendū erat: si. M. Varronis fuerit adiecta sententia: q de genio alius Philoſophus est. Hic igitur in libro de Dus Selectis tres esse affirmat aīa gradū: in omni atq uniuersa natura. Ex primis qdēq per oēs partes corporis: quae uiuant: hāc: ne habet sensum: sed tantū ad uiuendum ualidū nēm. Hanc uim in nostro corpore p̄tinere dicit in ossa: ungues capillos: sicut in mundo arbores si ne sensu alimur: crescunt: & mō quodā suo uiuant. Alterū gradū animē dicit esse: q sensum habeat & hanc uim permāne: in oculis aures nares os tactū. Tertiū uero animē gradū. Summum esse cōstituit: eumq animū uocāt: in quo intelligendi sita uis est: quo p̄ter hoīem: oēs dicit carere mortales. Hanc: qdā partem animi tantū dicit deū: qd Aurelius Augustinus de Varronis mente patefacit nobis animē Geniū uocari. Esse aut in mundo lapides ac ter: eam: qui uidemus: quo nō p̄manat sensus: ut ossa aut ungues dei. Solē nero Lunam & stellāq senimus: quibus ipse sentit: sensus est eius. Aethera portio animi: cuius uim: quae peruenit in astra: e quoq facere deos: & per eam quod in terra permānat deam Tellurem. Quod aut inde permānat Mare atq Oceantū: Deū esse Neptūm. Sed qd tam longe progredimur? Ex his patet sentētia Varronē Geniū esse: eam partē animi: quae p̄ter ceterā dominetur: & intelligēdi habeat potestātē. Quam iā preclaram atq excellentē effes ueteres quidē in Poetae tum et Philoſophi tradiderunt: ut enī Deū appellare nō dubitarent. Hinc illa apud. M. Tullii in Sexto libro de rep. Scipio inductus loquitur. Deū te ſero esse. Si quid dēs est qui uigiletq sentiat: qui meminit: q promittit: qui tam regit: & moderatur: & mouet id corpus: cui p̄pōsitū est: q hūc modū: ille p̄ncip̄s Deus. Et ut mundū ex quadā parte mortālē ipse Deus aeternus sit: fragile corpus animus sempiternus mouet. Eū p̄ncip̄s quoq aīam existimauit effecitq appellauit deū. Atq hic forsitan Socrates dēs erat: q tibi futura p̄signaret: a quo & phibetur solus ammoneri: ut ab agendo desisteret: quando id quod agere uolebat: nō p̄pere fuerat euentus. Quāq Apuleius Platonici hac una de re scripsit libris: quem & de Deo Socrati p̄necauit: ubi intelligens ex quo genere nomen Socrates habebat adiunctū atq amicitia quadā conlatum: & aperte: & copiose demonstrat non illū Deum fuisse: sed Demonē: qui mediā quēdā internaturam p̄cellens uisum: & in finem animū. i. Deum atq hominem locum obinet. Et hic uere Genius erat: Socrati ap̄pōsitus. Nam eundem esse Geniū: & lares: esse Genio: cum alii multi ueteres p̄diderunt: eum possimū sentit Flaccus. De qua re rectissime in Timaeo Cicero de Demonibus: inquit: quos nostri lares (si modo hoc recte conuersum uideri potest) & nosse: & nūntiare ortum eorū: maius ē quam ut p̄fiteri nos scribere audeamus. Et. n. si Geniū: & lares eundem esse dicimus: & rursum i quem Graeci Demones: nostri lares uocant. Patet Geniū ac Demonem eundē quoq habendum esse. At p̄ haec athenus secundum ueterum opinionem: & eorum Geniū: explicata sunt. Quod si ueritatem diligenti exquirere uoluerimus: reperiemus etiā in sacris litteris. pro Genio Angelū ad tuendam hominū uitam: & ad quandam uelut conseruationem actum esse fuisse tributus. Tobia legitur in ueteris legis monumentis Raphaelē Angelū habuisse cū iodem: qui etiā Demonis comprehendit religauitq in deserto superiori Aegipti. In actibus quoq Apostolorum: & non leuē testamento scimus Simonem Petri Angelū sepū fuisse p̄fidiū: ap̄ eū monumentum custodia uir culis & magnis periculis liberatam. Quod circa uere luculentiq p̄cipūitq Angelos bonos uisus Calodemonas Graeci uocāt: ad tuendos homines constituto affirmant: ut quibus probus uiri atq ele ctus: custodē Angelū fortiarur. Itaq Hieronymus indyus ac beatissimus doctor: uisus rei manifesti testimoniu p̄ber: q ait. Magna dignitas animarū habet una quoq ab ortu natalis in custodia: si tibi angelū delegatū. Quod si excludes Socraticis duplicē oibus Geniū dicit ap̄pōsitū: Gregorius magnus: & ipse quoq ueterans p̄ceptor: asserit: nū quēq hoīem bonū qdē Angelū custodiē habere malus uero excretionis grāua. Quod. n. uicūq nostrū duo cohabitent Angeli. i. bonus

Hui.

ac malus & Iosnes Cassianus ostendit & sapius scriptura testat. Cūq; Angeli boni oēs: osum hoīus cōsulit utiq; ac spīcīat saluti: itē tñ cura eiūmodi delegata ē: accuratus seruat nūq; defensionē p̄termittit: nec suā p̄curatōē cōmissis officiū deserit. Mali cōtra cōsimilitudē & oēs labē hoīus atq; cōditiū molū ē: & p̄ uiribus ad malū sep̄ ipellit: & q̄ singulū singulū exerceendis p̄scribit: actionē atrociorēq; pugnā cōserūt. Sed quē de his f̄m factū scripturā ueritatē dici possint: alius erit accommodatio & exp̄icandi locus. Diximus: quā de Genio: quāq; de Geniali Hyeme: referenda putaremus. Ad naturā timiatq; rationem genius pertinere iudicatur: & rem Genialem appellatur: quā maxime naturā accōmodata est. Et nunc quidem ad uoluptatē quiddā: festiuitatēq; referimus: quale illud apud lunenale, Genialis agatur. Iste dies. Et Ouidius Nafo Metamorphoseos libro. Hospitū ad uentum: festum Geniale: agit. Nunc ad nuptiarum celebritatem. Hinc illud Pompeii Festi. Geniali: lectus: qui nuptiis sternitur: in honore Geniū: tude & appellatur. Er Seruius super Maronis Aeneide libro. vi. geniales pprie sunt lecti: qui sternuntur puellis nubentibus: diēti a generandis liberis. Aliquando ad generandū rationē: ex quo & geniales dixerunt. Aquam: Terram: Ignem: Aetern. Ea. n. sunt semina terrū: quōq; Græcorum alii cōsiderant. Quoddecim quoq; signa: Lunas: & Solem: inter hos deos annuerant. Geniales autem secundum hanc rationem a gerendo appellati sunt: quia plurimum posse putabantur: quos deinde Gerulos uocantur. Habes quem deum Geniū: uerces esse arbitrantur: cui & frontem consecrabant. Vnde uenerantes Deū: frontem attingere consuecebant. Habes qd̄ deinde sit genialis hyems: quā tibi illustrari cupiebas. Poterant plura de hisdem rebus asserri nobis: sed hæc si accuratus legeris: nullus tibi relinquetur tractabiturq; dubitandi locus. Verū iam rīnos claudere tempus suadet: quod satis multa dicta sunt: & quieti indulgendū est. Nox iustari & somnus lassos subimit ocellos.

FINIS.

Subtilissimi ac Fidissimi Poetarum interpretis Augustini Dathi Senensis Lectio prima: quæ Virgiliū Aeneidem publice explanare cepisset.

TROIA Capta (ut plane Historicorum grauius: testatur Lilius) cum in ceteros leuitum Troianos esset: duo fertur fuisse Authores & Anchisa: ac Veneris filius: ad Simeonta fluium: natus Aeneas. ac de Antenor equidem opportuniore loco agendum erit. Aeneas autem dux bello clarus: atq; insignis: fletus: cum multa sapies cum hoste congressus: fecisset: egredi: ad extremum domo profugus (ut idem prodit Lilius) seruatus Italiq; (ut dicit Homerus) sumptis diis Penatibus: quos sibi Hector p̄ quietem cōmendauerat: assumpto & patre sene: ac paruo filio Ascanio: comitante uxore Crenta: Marre Dea monstrante: nam: cum uatibus. xx. mare ingressus est: Italiam: fatis: Lauinag; litora petiturus. Traiecit primum in Thraciam: ubi Polydori monite: cuius tumulum repelleret: aufugit: auarum litus: cōdita prius ciuitate: quam de suo nomine: uocauit Aeneam. Eam ipsaq; etiam historici memorant: & Thessaloniam propinquam: fuisse perhibent. Rursum natum: confendens in Cretam uenit: ubi cum aliquādiu conflictisset: non satis recte præcula interpretatus: pestilentia inde pulsus est. Cogitans deinde Italiam: in Caoniam transiit: fuitq; ab Eleno Vate instructus: Siciliam perit: apud Drepanum (ut Maroni placet) patrem Anchisen perdidit. Porro cum Sicilia soluisset: aduersa tempestate in Aphricā delatus est: inq; ea regione a Didone Regina honorifice exoptus est: (& si fabulis credimus) etiam ardens amatus. Incerpitis tum Deorum iussu: Aphricam reliquit: atq; iterum Siciliam reperit. Ibi cum ludis: & anniuersario in honorem patris celebrato: Aesta posita ciuitate: & suorum ibidem parte relicta: dum Italiam pergit: Palinurum gubernatorem classis amisit. Exinde Baias appulit: & Cumæa Sybilla duce: ad Inferos descendit: ad Elysios campos: usque penetravit. Cognita: Anchise referente: fide & posteritas serie: ad suos rediens: perfoluit Miseni inferias. Mox Caietam uenit: & nutrice amissa: eius nominis urbem condidit. Postremo ad Ostia Tyberis peruenit. Itaq; ad destinatum locum: se uenisse ratus. finem al terius nauigandi fecit. Latiniū Latini Regis filium: antea Turno pactam: iuxta Oraculū uocem: ac cepit uxorem. Quam ob causam a Turno bello laceratus: postmodum Eundandri Archadis auxilio: ac diu conflictatus: maximarum rerum: & amplissimi ac florentissimi regni dedit initium. Ac postmodum excedens rebus humanis: In numerum Deorum: (ut fabulatur) transiit: & deus habitus. De quo Lilius hæc memoriæ p̄didit. Huic secūdū cū Latiniis præliū: ultimū opus mortaliū fuit. Eumq; situm: super Numicū flumen: Ionem Indigetem appellatur. Cūq; ab Aenea Troia nox: dum doce: res Romana prefectura esset: & ea quidem urbs: quæ totius orbis afflequeretur Imperium: non sine causa commentus est: elegantissimus Vates: Aeneam progenitorē eorum: qui urbem

Romam condituri essent: profectum foluisse Asia: delatum in Africam ad Didoni regna peruenisse: tandem transisse Europam: atque per eius modi lustrationem totius mundi partem terrarum omnem atque uniuersis orbis auspiciatam imperium. Hoc igitur praefatio carminis argumentum tingens cepit Virgilius Maro: & si de Iano erimum deus: Videlicet Poeta magno: omniumque praefatissimus atque optimus: ut Aeneas Iugurinus ait: & Homerum imitatus: qui Achillem cecinit: hic Aeneas et totum primum bellum caueuit: quod cum Turno gessit Aeneas: Reliquum est ut praefatissimus praepositi & optimus aunculus patres suas prosequatur. Dual.

C Hec haecenus recensuit Petrus Fundius. Tum Primam Aeneidos lectionem legit Augu. Dath. atque eam mandauit literis Andreecio Gerardo Senesi Equestris dignitatis uiro postulante.

Avis superque praefati carminis argumentum exposuit Petrus Fundius. Sororis filius: sed in literis mihi atque tuis in ione genti ut prosequatur ipse egregii poematis explicationem non relictis qua tu uersis: quos Tuca detrahit: & Varus: cum sine mea quidem sententia: cognitione dignissimi.

Cille ego qui quondam gracli modulatus auena
Carmen: & egressus Nilus uicina coegi
Vt quantis audio parerent arua colono:
Grauius opus agricolae: nonne horrentia Martis

Arm iurium p. cano. Hos uersus Virgilius Maro ediderat Aeneidos initium: sed eos postea deterrae re Varus: & Tuca Virgili: & Horani (ut Caesariensis Eusebius inquit) conubernaless atque illustres Poetis quibus ab Augu to Caesare emendanda Aeneis tradita est ea legerat nihil prorsus adderent. Baile. n. & fere in iura: plenum uidebatur initium tam aliamque praefati operis. Nihil namque est inierit Latinorum Poetarum carmina neque maius Aeneides: nec praefatibilis. Sed in his quattuor uersibus illud artificiosum ac praefati uidetur debet. Nam quemadmodum tria carmina: Picoletus: Georgicum: Aeneidos: quod commemorat: ita & eleganter ac perdocte simplice dicendi figura seruaui: & priorum quid uerum attenuare ac demissit: & gracli quod merentis figura: & subtilis: quod uenusto caratere dicendi inceptauit dicens. Ille ego qui quondam gracli modulatus auena Carmen: qui uero ad rurali cultumque agrorum uersus pertinere: eos ita composuit: ut humilis non tamen infima nec bordi dignitate: & moderato quodamque ameno dicendi genere psonaret: quod diligenter & studiose homini (si legit a carminis) plane erit manifestum. Et egressus Nilus uicina coegi: Vt quous audio parerent arua colono: grauius opus agricolae. Tum grauius uidetur & uerberum quidam dignitate: atque amplius continens figura coeuerunt cum rubra re: ibili sonitu: & clangore uehementer innotat. At nunc horrentia Martis arma: Viri p. cano. Quibus uerbis quid sublimius: quid magnificentius dicere poterat: Bene itaque in Virgilium commemoratio ediderunt humilia ione Bacolica: grauius simi Aeneides: media uero Georgica fuisse conscripta a Poeta insigni ac Martiano Vate testatur sunt. Quamuis uero his uerbis profertur Virgilius pastorale carmen cecinisse: tum tradidisse de agricolae praeccepta. Iam uero fabiturum sese ad uictum Aeneas in Italiam diurnumque errorem re: quod eius ductus belli gestas.

Gracli auena. Est humilis uisio. Eadem. n. quae a Cicerone extenuata figura quae a Donato & Seruio tenuis nominatur ab. A. Gellio: gracli dicta est: quae Graeci dicendi caracterem ideoque uocant:

Modulatus Modulatus & canere ad Musico: ac Poetas pertinet. Modulatio. quondam Vates ac sapientes iudicantur conseruerunt: idque ipsum pulcherrime Fabius Quinilianus offendit: atque in numero Orpheum ante alios: Linumque ascribit: utrumque (ut est in fabulis) Diis genitus: quous aliter quodru des: atque agrestes alios. Thraciae fretus cithara: fidibus: & canoris: & disciplinis Poetis: modulis de malacitate non ferat modo de laza quoque: & silua: duxisse phibet: quae res uel musici petire uel Poetice disciplina potestatem: uim p. demonstrat. Recte igitur Virgilius quasi quidam Latinorum Homerum: carmen se modularum dicit: quod est uersibus cecinisse. Coegit uero quous audio: parerent arua colono. Arui innotent: quia ad percipiendas fruges excolimus. Terra igitur (ut. M. Caro imprimis & Cicero recte sunt) non sine usura reddi: quod accepit: sed plerumque maiore cum fomento: uidelicet si ager ipse diligenter fuerit excolutus: interdum uero minore: quoniam fuerit a colonis neglectus. Pariter igitur: atque obtemperat arua colono: quoniam multo plus effertur agris: acceptum: sed rum parent arui: quod colono: qui mentis longe cumulatissimam reddunt: magnamque: atque audacissimam agricolae ipsius cupiditate expleat. Itaque Virgilius de colendis agris dicit: fecit modum aris: atque praeccepta tradidisset quae illi colono: fertur quilibet audis: si: facillime erit: sui non odpos: ac fauente Georgico carmine: mul: ac coegerit in horrea fruges. Quous: Non quous in hoc loco: sed quantum uis significat: ficit & quilibet. Poet & quous exponi pro quous: sed id praeter eruditissimos nemo prius ineliga pulcher: imaque est loquendi figura.

Horrentia Martis arma: rudite Virgilius bellis his uerbis expressit: cui ueteres Martem praefere testantur. Nam quemadmodum Mars ipse seis existimatur: ita & quibus praefati opa horrentia sunt: quae

Hiul.

utque bella potamus. Quae re & M. Cicero. vi. de Rep. libro: quomodo celestes orbis: globosque definitur Martem his verbis commemorat. Tunc rursus horribilibusque ieiunisque Martis dictis. Noluerunt Orator Martem horribilem sapientem Vates horrentia arma Maris non absurde posuit. Martem ferunt in septem illa errantia sidera terribilem orbem: globumque esse sortitum: & bienni curriculo Zodiacum circum pererrant: plurimum aures obesse: nulli eius infestorem vim: Iouis aut Veneris: qui saluare Planetas sunt: committunt: ac tunc moderetur. Stella est (ut Astrologi tradunt) quae plurimum habet caliditatis: ac sicca: ut autem ob eam rem prelium contentionebusque praefectum. Nam utique: cum calor: cum etiam siccitas: magnam ad infumidum hostium animos vim habere: huius rationibus declarat.

Arma: Virumque canos: duo proponit Virgilius: quorum utrumque & Titus Livius historia coplexus est: primo libro ab urbe condita. Nam de Aeneas: Iulius per uaganou: aut in Italia aduentus: de eius rebus gestis: non solum Poeta fabulans: sed etiam locum: ut Historici.

Virum. Aeneam intelligi duo argumentis sunt: sed imprimis carminis praenotario. Et. n. opus uniuscuius Aeneas inscripta est: quod ab Aeneae nomen inflectitur. Nam quemadmodum Odyssea: quod de Ulyssae: Iliad: quod de Iliis Thebis: quod de Thebis: Achilles: quod de Achilles: Iliad: quod de Iliis Thebis: Metamorphosis: quod de transformationibus: Enropa: si nuncupatur: ita & Aeneas: quod in ea ducis Aeneas: gesta edisserantur: hoc nomine appellata est. Quam et adhuc circumstantiae Aeneam manifestant. Quid. n. refert: ut Aeneam proponere: vel cum urum: qui ex Troia non solo: factorem uoluerit: et: prius ad Italiae partem: Lauium huc uenit: cum is eerte Aeneas fuerit.

Canos. Canere Poetas nemo dubitat eoque & disciplinam Musicae rationem & eruditissimamque ueteris scripta cognouit. Nam (ut et Augustinus Aurelius tradit: & nemo ignorat) omnipotencia cantus multis tributa est. Pegasus Poetice praesentur apud Platonem in Phaedro obicit Socrates. Musas autem esse canendi rusticis nouerunt: ut ait Macrobius: equare easdem & canenas quasi a canendo autem finem appellare. Et Theologi nomen Musarum octo Sphaerarum musicis cantus: & unam maximam continentia: quae cōfixe omnibus esse uolueunt. Quo circa & canere cōfili conprobant: ob eamque causam: easque sonos multos sacros: adhibebat. Scire igitur Aurelius Augustinus primo libro: quos de Musica arte coposuit: musicum si bene modulandi scientiam autem bene continendi. Nam canere: & modulari: ad Poetas pertinent: ut supra iam patefactum est. Hinc Virgilius. Gradus modulans aeneas: carmen. Modulari uero: & canere: utrumque cantare significat. At cantant Poetae: & Musicum studium est plerumque Poetice. Hinc Iud apud Terentium in Fautonnum merumenon. Tum quod malui uetus poeta dicat: trepidante ad studium se applicasse hunc musicum. Rursus in Echirra. Ira Poetam restitit in locum: praeter remotum in iura aduersant ad studio: atque labores: & ab arte Musici. Et ita: eodem in loco. Nolite finire per uos autem musicum recidere ad paucos. De Poetice namque studio loquebatur. Demum in Phormione eadem sententia rectissime confirmatur: quomodo dicit Calopistius in medio eibus palmam esse potius: quam a rem tractant Musicam. Itaque in hac explanatione diutius innotet: Poetarum officium est canere: aut modulari: opus uero carmen: uel poema. Hinc Homerus Poetarum facile princeps ad maiam conuersus: quae canui praefecti: Iliada scripturus: in hunc modum profatus est. Virgilius autem ore. quem Virgilius in plerisque imitans inquit. Arma uirumque cano: & alio in loco. Cecini pacis: curas: duces: quod est citam imprimis tria carmina: Pastorale: Rusticum: & Heroicum de Aeneae. Canere uero citare intelligi oportere: idem Poeta manifestat: quod in Bucolicis de Hesiodo: ita locutus est. Hos ubi dicat: calamos: en accipe: Musae. Afero quos ante seni: quibus ille solebar. Cantando rigidas deducere montibus ornos. Quare non in doctis quibus ita exortus est: quod est apud Placitum. Fortuna Priami can: abor: & nobile bellum. Et Boetius de ueritate Viri scientia: & doctrina osum pene praestant: mus: & canendi: & modulandi: & cantandi denique exempla suppeditat: testificans ea oia esse Poetarum ac Variorum munera. De Philosophia. n. quod loquentem inducit: & ueribus sepe ludens: ita ait. Haec est Philosophia dignitate uultus: de oris grauitate seruata: leniter: suauiterque ecinis. Et rursus. lam cum illa finierat: cum me audiendi audis: stupensque: arrectis adhuc auribus: carmini: mulcedo defixerat. A paulo post. Canendi est iocunditate refovit. Cumque Philosophia quae secus loqueretur: uerfus altitudo esset: ac simul inquit ita modulata est. Denique & alio in loco hac uerba subicit. Quare necesse erit humani generis: ut paulo ante cantabas. Et alia: sed infinitum sit eiusmodi exempla colligere. Haec autem dico: ut uirumque de eoque sententia resellat: quod ipse huiusmodi res: ac praefatus ignari illepide atque impetere: canes apud Poetas uoluit esse describere: nec uerbi ipsius auribus aut eleganta copiose praestant. Troia quae primus ab oris. Italiae fatus praefatus: Lauiumque uenit: Litora. Primum dicit Aeneas in Italia me noster: quia in re: plerique uiri: et eruditissimi dubitare conuerunt: quod non multo post: idem Poeta praefatus Aeneas in eam Italiae partem: quae praedicebatur: & Patavium condidisse perhibere: idque multis et animis ante quos Italia attigisset Aeneas. Nam & ipsi quoque Historici scriptores: primum uenisse Antenorē: cum mulitudine henerunt: cum Aeneas non obsecut declarat. Quae res dubitatione plane diffusi illius modis affert. Verum respondet nonnulli: & huiusmodi illiterati: asserunt: quoniam: error est eiusmodi perisse: fuisse quod non talis ipsius Italiae fines: sed longe angustiores: nec nisi ad Rubiconem usque: flumē: potius: ac recentis memoria usque ad Alpes fuisse protractos: itellem producent in medium Lucanum Cordubensem. Poeta nequaquam ignobilis: qui hac de re ita locutus est. Sed Callicia

sectus-Limes ab Antonio determinat arua colonis. Hanc ego sententiâ nec fatiâ probe nec plane relictio. Habet. n. auctores tunc certe probauimus. Alii nō totā Italiā cōmemorari uolūt: sed eius parē quampienōbi Italia & Laurens agri modico atq; angusto freto ab Sicilia diuidunt. Quare & eadē uersū ab erudito Poeta acilio facta ē Lauiag; uenit Lirora. Et. n. nō ad Lauiua litora Anthenorē in inuimū maris Adriaici sinū uenisse dicitur. Hæc uero sentētia & Poetæ uerbis conuenit: & ab historicis ueritate nequaquā abhorret. Sed longe acutius ac multo uelius sensere: q; nuper exortū suū & poetā Virgiliū cauissē profuerunt: ut nlla esset profusū tam spēs dōdū poemate dubitatio: qd sit fatū ipsum plane intelligit. Venit itaq; Anthenor i casu terrarū qd modo Italia nūcupatur: uenit itaq; multo ante qd adueniret Aeneas. At p̄imus uenit Aeneas in Italiā fatū in qd fatū frustra adhibuit sapiēssimus Vates: q; plenq; nō ita ipsū p̄cipaces q; aliorū explanatōe cōtēnt: neq; fatū aladuerit: neq; qd sit fatū ipsum plane intelligit. Qui si Liuii historiam lectū assentiriā p̄fecto sentētia atq; errore desisterent. Nā Anthenorē qdē ipsū cū multitudine Helenū uenisse ait: in inuimū maris Adriaci sinū ac tenuisse terras: q; inter mare alpīq; sitæ erāt: pulis Engeneis, Aeneam uero a simili clade domo pfugū: sed ad maiora regnū in Italia dūcēibus faix primo i Macedonia nēmissis: deinde in Siciliā quereūtē sedes delatū: postremo Lanrentē agrū tenuisse narrat. Mira hæc Historici Poetæq; cōcordia. Fatō cantat Vates primū i Italiā Aeneas uenisse: eundē scriptor historiarū nobilissimū orbē petrare tradit: ducentib; faix: Vterq; uero nō in calide profugū Aeneam nocit. Neq; n. sūe spōnus erat: nec suo arbitrio ducebatur: q; credidit difficile quibūdā uideri solet: nescire hæc Aeneas Troianiq; ubi fas esset: regna refurgere Troiæ. Vago cursu ducebatur: multoq; per annos errabant acti faix: mana oia circū. Num igit Deorū in ista æque dicitur uenisse Anthenor Patuidi conditurus: atq; Aeneas: erat totius orbis cōstituturus imperiū? Neq; n. fuit illa unq; res pub. aut bonis artibus di tior: aut p̄stabiliior imperiū magnitudinē ac Romana ciuitas tantū alias inter caput extitit orbis: quā rō lenta & lēt inter tubena captessit. Bene igit Aeneam ad tantæ tamq; angustā urbē primordia fata ducebāt: & ne de fatō plonib; modo philosophari uidemur: fatū cū Platone-Dei inuentionē ac nōstrā interpretamur. Quare & cū a pud Didonē Aeneas ipse primo Virgiliū cōmōio dūctus: returūissus ē amonib; cedere ac faix obsequi. Itaq; & quā o cū dē carminis libro a loue missus Mercurius Aeneam his uerbis affat. Tu nūc Carthaginis altae Fundamēta locas: pulchritūq; uxorū arbes Bætrūis: Hæc regniū regē: q; obliuiscere. Ipse Deū nibi me claro demittit olympo. Regnator cælum & terras qui numine rotatq; ipse hæc ferre iuber: celeres mandata p̄ aurās. Quid struis: aut quā spē lybiis uenis oca: terris: ut nlla mouet tantæ gloria regē. Nec sup̄ ipse ita moliris laudela boreā. Acauiū regē: & spes heredis Iuli. Respice: cui regnū Italiae Romanaq; tellus. Debeant. Quæ cū accepisset Aeneas: auebat abire: fuga dulcesq; relinquere terras. Anonitis tūc monitū impeno q; drog. Et rursum de eodē Aenea paulo post. Ille louis monitus imora tenebat luminat & obnix: curā sub corde premebat. Itaq; postrema hæc sententiā ut elegantiā subtilitēq; p̄fiores illas: ita & ueritate longissime anteclit.

Vi superius fatę memorē Iononē ob iram. Contra Epicūreorū Stoicorūq; sententiā: dierum hæc possit Virgilius. Quorū Epicurei Deos oio ociosos cōstituebāt: negabātq; ullas p̄foras habere humanarūq; p̄curarū: non erat q; ira nec gratiā in eos ad beneficiendū: nec iram ad nocēdū cadere: alteri uero gratiā Dīs immortalib; tribuebāt: sed iram a diuinitate penitus censebāt alienā esse: quod nō diuinę maiestatis: sed terrenę fragilitatis sit cōcitari p̄turbari: sanire: q; oia i solo atq; estu irarū mētis inesse credidit. Sed sapiēs fortasse Vates ut falsos & cōmētios Deos a ueræ diuinitatis Maiestate seingere: tēnā diuinę Reginā & maximā oimū (ut stultū ueteres putabāt) Deā irā: is p̄turbari: & agnūdinō agitari fluctibus p̄fuit. Et ne iram q; ipsā intelligeret: q; etiā solet i Deos cadere: senā & imitem Iononē uocauit: cū rō nihil magis a diuinitatis natura abhorreat: q; sciniā atq; crudelitās. Qd si q; ipsā Iononē magnū interpretant: si fortasse boni uiri fuerint: sed p̄fecto non satis erudit. Dam condere urbē. Quā urbē intelligi Poeta uelit: magna apud nōnullos disceptatio est. Multi. n. nō tam exponēdā regē q; sollemādi ingeniū gratiā: unā eandēq; cuiuspiam libri partē in uariis distrahāt sententiā: q; cōiungit iisq; urbē hoc loco: nel Lauiatū: nel lōgā Albā: nel Romā intelligi posse arbitrant. Sed nos optimis subnixi rōnib; Romanā dūtaxat urbē interpretamur. Primū. n. si ad magna quædā regē sententiā: & ad angustissimā urbē primordia Aeneam Troianorū dūcē fata ducebāt: rōne nel Lauiatū: nel lōgā Albā suspicabimur: cū uariisq; angustis finis existerit: & p̄ breue rēpo: durat impitū. Einmodi igit impia Dī immortales molebant. Hæc urbes lupuliet se p̄polliebat. Sed longe erat Carthago maior: ac p̄stabiliior aptior: in qua cū Didone regnaret Aeneas. Hecine erat tantæ gloria regis: hoc p̄dātū Italiae regnū. Ridiculi igit in hoc loco aliteruram nominatq; urbē cōmemorāt. Qd si hāc rōnem ob ingeniū tarditatē p̄cipere nequeat: at dilant Poetā ipsum q; p̄fuit: ac dilucide Romanā urbē explicauit: asserens Aeneā dūcē ac cyreos Troianos: Grecoz reliquiā: a tatos equore toto: & p̄ uarias maris ipsius oras uagan. Tanē moris erat Romanā cōdere gentē. Illud quoq; spectandū est: qd urbē etiā uulgata cōsuetudine: nūi allud adiectū fuerit: Romā significari credunt: iob eim magnitudinē: atq; p̄stātiā: ut Oratores: Demorhenem & Ciceronē: Poetas Homēz & Virgilium.

Genus unde lauium. Liuius auctor optimus: nusquam Latinos cōmemorari: neq; id nominis in sua

EXPLANATIO PRIMAE

hifloria meminit: donec ab Aenea ipfo ab originibus Troianisq; impofitū eſt. Gens. n. cui Latins imbuta: Aborigines vocabitur quos aetio Aeneas duxerat i Troiani. Sed poſtq; Mezentius He-
truforum Rex i turno Rutuliquam diffuſis rebus focia arma ibinxit. Aeneas ac tempeſtate aduerſus
tanta belli rores: totumq; annos Aboriginū ſibi conſolare: ne ſub rodē iure ſolūt: fed etiā noie oēs eſſet:
Lannos i rlyp genitū appellavit. Qui qdē re efficit: eſſet Aborigines i Troianis ſtudio ac fide erga
Regē Aeneam nequaq; cederet. Beneſcit i Mirano Vate tradit Latind genus ab Aenea deductū.
Albaniciq; res. Alcaniusq; cognomen eiſ iulo erat: quēq; Iulia gens aucto rōminis fui non
patitur: certum ſi Cretū vel Lannini genitū: fed p. ſuldaſubio Aenea natus: poſt patris obitum Lau-
nio urbe rē: tannou i alias ſus Albano monte cōdidit: q; ſicut air Latiū ſporrexit: i dorſo turbi
Longa alba: appellatū ē. Liquido exiſt conſtat Albanos patres ab Aenea protectos.

Altre moenia Romae. Compertum est mihi apud historiarum scriptores, non Latinos solum sed etiam Graecos quicunque uerumque nobilitate praestant, et Romani et urbes auctores habuisse Rem. ac Romuli fratres sed eorumque genus (et talium initia repetant) ab Aenea sumptis exordium. Ibi, a quo autior et quasi genealogia coeorsit, Aeneas namque genuit Ascaniumque (ut diuimus paulo ante) & loca Albae condidit et ea regnauit. Ascanius genuit Aeneam Silium, Aeneas Lavinio Siliui. Lannus genuit Albam. Alba genuit Athen. Atheni genuit Capitem. Capis Capetii. Capetius genuit Tyberinum. Tyberinus genuit Nippam. Agrippa genuit Romulum Siliui. Hic uero fulmine ictus Aeneas regnum per manus tradidit thine dancens Proca succedisse regnum Nami oratque Amulius precatur. Numinor Rheam Siliui genuit rex qua a Marte compressa (ut plei fabulantur) geminus paruos edidit etiam namque Remus & Romulusque Romanorum utriusque in cunabula quaedam primordia iecerunt. Non absurde loci dicti & moenia iniitque Romani populi ab Aenea fluxisse.

Moenia. Periphæra paricula unde ducta litigiorat. Viugus aut Græmicoꝝ moenia appellari dicitur veluti nūminaꝝ totius urbis nūmētia iunt. Vex torba ipsoꝝ hoīus ita arbitratū ē dicitur moenia exanſiſſe moenia primus excoꝝgnatū moenia poſt ab ipſo iuctore Menio ſumpliſſe nomē. Romæ. Sunt q̃ ambigantūq̃ ob rem Roma appellata ē: q̃ uerentes unde id nomē ductū ſit in cōtrarijs opīnionē diſtrahūt. Quidā arbitrant̃ primū eam Romæ appellatū ē: ab Eoandro in dīctam q̃ ob oppidū obſiſſet q̃ extitit: antea Valentiā dixerat: ita inueniētes: ne prioris nomīnis ſignifi: aſione inuaret. Romā Græce Valentiā appellauit. Nos aut̃ Græcoꝝ uolumina pſctu tante: animā aduerſum: pōuimꝝ robur ſignificare. Nūq̃ uero apud Iſocraſte: uerum apud Græcos maiora gloria excellentem id nomē repperimus: q̃ de robore & corpōis uirtutis in locutus ē.

Fadē aſtr aptū Gręco dictio feminino genere & literā & daſca: q̄ craſſi ipſis norā & perſcripta mō
robū: modo Romā urbē ſignificat. Q̄ d̄ ſi Gręcoſi mitemur: prima eius particule ſyllaba aſpiratione
nem admittit: cū nūq̄q̄ ſuū huiusmodi codicibus Rhomam aut audierim: aut legemini: fuerit nō
nullū q̄bus & Heracles aut alioſ etia celeberrimos q̄ Romā & nobiliſſima quādā muliere & capū
ea originē trahiſſe uelint: Dicūt, n. Troia capta: Achioq̄ quodā p̄ ſyberim amānē i ea loca uenſi
taſſetū: nūc Roma ſita eſt. Suſo autē Roma: q̄ uia inter caputū plurimū corporis forma & uul-
tus decorē ac uenū tate præſtat: ſedes inibi locatiſſe argumēta inſtruxiſſe notū oppidū q̄ ab al-
liis noīe Romi appellatur. Alii uero: quōdā imprimis ſuit Agathodes: eandē urbē a noīe Romes
ita ſi ſtetiſſe: & d̄ ſuit Romæ Aſcanii (tr̄ ipſi philēt) filia: & neptis Aenę: quā ob pōlarū uirtutū
mulebriū merita dignā exſtimari: uis appellatiōē Romana ciuitas ſortitē. Sed hęc forſitan q̄
teris hoībꝫ quaſi ſimilia ueri ac pbabilia uideri poſſint. Sed nos Liuiū i plenīſq̄ auctōrē ſecuti: Ro-
mam a cōditōis noīe appellatū credimus. Nā Romulū ipſe poſt fratris interitū ac cędē turpiſſimā
ſolū: nouis imperio uolū p̄ſecū: & de ſuo noīe uocari.

Musa mihi causas memora, Mos est Poens cum bonis uocibus & pationibus Deorum Dearumq; carmina
exordis et plerumq; Musas inuocare: quæ uiam supra ex Platonis sententia ostensum est Poetæ præ
fuisse: quippe quæ Poetæ ac Varii incipis aspirare dicantur & plerumq; quæ Musam unâ inuocant:
quidæ autem Musas choros præcant, Vnâ alloquitur Homerus,
Vnâ rursum in Odyssea,

Sarcus ite Statius in Achilleide Magnanimi Eadem formidatq; tonati Progeniē: & patrio theitū
succedere: exco Diu refer. Syllum quoq; Italicus uno inuocat. Da Musa decus memorare labor.
Anquēq; expiē quantofq; bella creant, ite quor Roma uiros facit quū pūda pati. Gens Cad
mea sup regno cecramia moit. Plures alloqur ī Thebaide Statius. Fraternas acies alteraq; regna
profanus. Decentia odiu fontesq; euoluere Thebas Peritis mētor calor scidit: inuēbis ite decū
Heliōdimitiatū: tūcūq; ois primordū nō ille pūda q; plā de nobis in Lannū cōuertit. Huc ex Pie
rio resonātes uerue Musae Ferte pedem: & canu uēstrū celebrare parentē. Nō nunq; Deū & Deam
Poetā inuocant: quale et illud in Georgicis. Vos o clauissima mūdi Lumina latebūt exco torque du
cis an uis: Liber & alma Ceres. Adhibet & alios post Deos: Deasq; uos orabant p̄fites: ac pro
pūū tōr. In: erdū nullus Deū propitiū nomē adiici: sed ois simul inuocant: quale et apud Ouidiū
in Metamorphoseos libro. Diū ex p̄ris aspirate mēns. Vna Dea nō nūq; cōtēdū fūctūq; opē uisat.
Idē. I. Lucretio cōiūgū exco ordiendū. Aeneadū genitrix hoim dūdiq; holopas: Alma Venus. Sed

Id. T. Lucretio cōtingit ea exordijendi. Aeneadū genitrix hoīum dīnq; uoluptas Alma Venus. Sed

illud i his precationibus aptissimū uideri debet: qui ei rei-de qua agēdū sit: praefuerint: a Poeta Du-Deus: uocabunt. Recte igit agricolationis praecpta canit: R uelica numina uiocant: & Inferorū res q̄piam agat cōmōdissime ei Despatet & Diu manes adfunt: quale apud Claudianū Poetā insignē inueniri licet. Dū qbus i numerū uacui famulant aurni. Vetus iners opibus: quos: dona sur a uariis. Quicqd in orbe pentiūq̄ Stry liuētibz ambat: interfusa uadis: & quos spūmāia or quēst: Aeque: a gurgibus Phlegeton pluit: rat anhelis: Vos mihi sacraꝝ penetralla pādne rerū. Hoc apud Virgilū nō infrequē ē: sed illud oportunitatē quo i sexto A eneidis libro u. l. u. est-dicēs. Dū qbus impium est animaz: tumbraꝝq̄ silētes. Et c. haos: d Phlegeton loca nocte iussu late. Si mihi fas audita loq̄: sit numine uel troi: pādere res alta te: ra: & caligine meas. Magni. n. refert: quē Deū quā p Deam i oeta innocet: Caliopeo modo p: e: aꝝ Vates: cuius munere atq̄ ope uenitū ē. Nō uem. n. Mufe sunt: & suo q̄q̄ i oissio fu: gētur.

Insignē pietas ē uirū. Pium hominē: quēq̄ sit Pietas uirtus: pleriq̄ ignorāt: atq̄ ob eam ignoratiōem Aenes pietatē perpetrādo: ta: atq̄ imperia Grāmaticoz cohortes interpretantur. Cēpe Arcteam Virgilius comemorat insignē pietate uirū fuisse testatur. M. Cicero i R heronidis libris pietatē a religio: nō seruatiuae finitū eas uirtutē esse: p quā sanguine cōiunctis patriis: beniuolū officiū & diligens erubuit cultura. Hic ego diffinitiōē cōsiderāz uertor ne hi libri sinisq̄ inchoat: ac rudes Cicero ne puero a d huc atq̄ adolefcentulo eroderēt: q̄ ad. Q. Fratrem scribit. Neq̄. n. ea pietas rano: ut pietas ē i sanguine cōiūctio: nō uendū sit: sed (ut uetere: exāsimabāt) In Deos imortales (ut nos re: cius arbitramur) in principū uirū atq̄ omnipotentē Deū. Nimis tum Cicero familiaribz negotiis impediēba: ut. Sed cū post acris philosophia: i cepit: nō incofideratē pietatē diffiniuit: sed eius nomine recti sime usus ē. Nam i libris: quos scripfit de natura deoz: pia ē pietatē ad Deoz cultū re: tulū: & differt cōtra eo: q̄ olo nullū habere censebat reg: humanū: pcuratiōē Deoz cōtinuo ho rum inquit: bi uera sen. ēia ē: quāz pōt esse pietas: quāz sanctitas: quāz religio: Et rursum. In specie fi ciae simulationis: sicut reliquē uitū: exita pietas in esse nō pōt: cū quā simul i sanctitatē & religionē tol li necesse est. Et in alio loco idem. Cultus Deoz est optimus uidem: castissimus atq̄ sanctissimus: ple missimusq̄ pietas: ut eos semp pura: integra incorrupta & mēte & uoce nenerimus. Sed quid mul ta? Inest in pietate ingēz quidā: ac p̄cipuus amor cū quādā ueluti generatione: ac cultu: quae cum Diis imortalibus possimū debeant: erit pietas (si quis proprie & sana mēte loqui uelut) ad diu: nū cultū referenda: pietatē uero habēdā in Deos imortales cū alii testes sunt tum iprimis Aurelius Augustinus: qui in eo libro: quod exyptiāz appellauit cū dē dicit apud Latinos esse pietatē: quā apud Grēcos θεοσεβειαν: q̄ est Dei cultus: uel ευσεβειαν: quē bonū cultū merito interpretat. Et q̄ lob libz translatore ubi apud Gracos i eo uolumine θεοσεβειαν reperiit: sit & σέβειαν cōuenerit pie tatem & sapientiam. Nā hominē dictū est. Ecce pietas ē sapientia. ευσεβειαν autē quid ē sit: probe oler dit Hermes: uir admirabili scientia p̄dictus diffiniens his uerbis. η γαρ ευσεβεια inquiri γρηγοισ τετα τοι οντορ. Pietas est Dei cognitio. De eadem uero i alio loco αια ειλ ακη ευσεβει ευσεβειαν γαρ απ θρωπον οντορ δαυταπυ κει ο σ οντε τι αμαρην κεραι. Et paulo post τοι γαρ ητοιμασεν ημ αποθω ποισ τετα αγαθον ευσεβειαν. Vbi uirtu eruditissimū & q̄ utrūq̄ lingūz callēt iordāp̄ pietatē interpretē tur: q̄ d h̄ τοσεβειαν ad diuinū cultū & Dei cognitioē p̄netre eodem spectabit & pietas. Quae circa be ne Cicero ac multo etiaz re: tius: quā in R heronidis libris i sexto libro de Republica: pius omnibus retinendus ē animus: in custodia corporis: nec in iussu eius: a quo ille est uobis datus: ex hominū uī ta migrandū est: me mōs humanū assignatū a Deo: effugisse uideamini. Offendit pios esse: qui & Dei legibus parent: & religionis iura nō molāt. Nam (ut in Tusculanis quēstionibus dictū est) ne tar dominans ille i Deos uir in iussu hinc nos suo demigrare. Vnde & in eodem libro de Repub. horat Paulus Aemilius Scipionē filiū ad lustrā colendā: ac pietatē: quodq̄ ea cum magna in pa rentibus & propinquis: tum in patria maxima sit. Dicit pietatē possimū esse in patria seruandā: ga nihil est illi principi Deo: q̄ oēm mundū regit: quod quidē in terris fiat acceptius q̄ cōclia: carūq̄ hominū iure sociat: quā ciuitates appellat. Est igit hūc causa: quare pietas in patria maxima ē: & ad diuinū cultū nihilominus referri debet. Ne igitur plura de pietate dicit: p̄cipua ē in Deo: ma gna i patria: nō mediocri in parentibus: nō adeo in bene cōuenientibus propinquis manifesta: nō nulla deinceps in amids: De qua etiā Cicero ad GN. Lentulū. Ego omni officio: ac potius pietate et ga te ceteris iusticiis omnibus. Sed ea pietas nō fas proprie dicta ē: quā Platonici etiā iustitia par tem esse uoluerūt: de qua etiaz religio nata ē. His igit ita explicatis ostendēdū censeo: quam ob rem pius sit appellatus Aeneas: ac purat pleriq̄ did ob eam causam: insignem pietatem uirtutem: quod pa trem uero semper amore coluerit: praestitit: q̄ obsequendū liberorū officio: freti forsitan Virgi lii ipius uerbus i pleniq̄ locis: quibus parem Anchisen p̄iū alloquitur Aeneas. Ego age chare pa ter: certūci imponere uoluit. Ipse subibo humeris: nec me labor ille grauaabit. Quo res cūq̄ cadent: unum ac commune periculum. Vna salus ambobus erit. Atq̄ iterū. Latos humeros: subiectaq̄ colla Veste sup tuleris: iteror pelle ledis: Succedoq̄ honori. Et alio loco Amphrīas uatē p̄ca idē Ae neas. Vnū oro (quā lo: hic inferni Ianua Regis: Dicit & renebrofa palus Acherūe refulso) Ire ad conspectū chari genitoris & ora: Contingat deo: eas iteri & sacra olia pandas. Illum ego p̄stamas & nulle sequēda tela. Bripui his humeris: medioq̄ ex hoste recepi. Sed & mortuo quoq̄ iusta semper

Aeneas patri officia p̄soluit. Hinc est illud in v. eiusdem carminis libro. Dardanidae magni gentis
 alto a sanguine diui Annuus et actis complectimur sanguis orbis. Ex quo reliquia diuinis offia patris
 . Condidimus terra: mella . q̄ sacramus aras, lamboq̄ dies (nisi fallor) adeſſiq̄ ſemp̄ acerbus
 . Semp̄ honoratū (ſic diu uoluiſſe) habeo. Hiſiſit fortaiſſe argumētis ſc̄ptum Aeneam pleriq̄
 . I patrie . & ſuos oī ſuiſſe abſtrant: nulla religionis mēione habita: quā diligentiſſime ſemp̄ Aeneas
 . ſeruauit. Qui multū & ſanguis terris . & mari iactatus eſt: dū condeſcit latē. Inferretq̄ deoſ laudē
 . Quam rem moleſtiſſime tenet . Iuno apud Holſi . queſta hæc dicit. Gens inimica mihi Tyrrēniſſi
 . gat equor. Ilium in Italiam portans tuſſe poſpenas. Et patria decedēſ Aeneas . auiſe oīa pietatis
 . ac religionis memor . patrē honorat. Tu genitor cape ſacra manu patriosq̄ penates. Ac ne ſacratio
 . laetare ne aliqd̄ cōtra religionis iura . ac ſanctiōes Poniſſio:q̄ rituum efficere uideret. ſubitū
 . Me bello . & citā digreſſum excede rectē: Attrectare neſas: donec me ſumit iūctio Abſtero. Quare
 . & cū Cumas ueniſſet: abſiſe ſeſe Troianorū: ad uaria accendit munera: tamē Troiane . pubis patri
 . denſa ſerag . Tecta rapit ſiluiſſa ſinuūq̄ ſumina mōſtrat: quibus ſe abluere Aeneas poſſet: qui ceteri
 . monia ſemp̄ ac ſacroq̄ rituū . ſuiſſe oīū extitit diligentiſſimus: ut merito ab Inſini Poeta pius ple
 . ridq̄ nuncupari ſit. Nam que ſit pietas uirtuſſis multis uerbis pateſcit eſt. g

Tanta nec animis coelestibus irae? Admirari sefe ostēdit Poeta lunonis insecutione: atq; inimicitias quas ad uetus Aeneas hominem piissimū exercere uidet. Negat Epicuri atq; Stoici simul cadere in Deū iram: quod fœdū fūit diuinis Maiestas polliat irae ardonibus: atq; uis perurbationis fluctibus cōmoueri: Ex q̃ij de fictis atq; cōmētiis Deis sermonē Poeta inuolit: opere penitus rames erit clarissimū: hominū ac sapientū hac de re nosse sententiā. Nōstrā autē explanatio nō oēm nō ad falsū rē Deorū uarietate sed ad uerā ac summā Dei ueritatē refert uolunt. Iras Deū et ratio ipsa sua det: et scripturæ testimonia comprobant. Sed cū iras Deū dicimus: id ita intelligēdū est: ut nō la prorsum perturbatione constet. Hoc autē uerbū (ut eruditissimū Aurelius Augustinus dixerit) triūditur in tria prae effectus: nō illius turbulenti affectus. Nā & si quēdā opeq; imitudo in Deo ad puniendū hominū scelera inesse uideatur: nulla tamē affectionum humanarū infirmitas cadere in Deū potest. Ita tamen: aut ē Firmianus: cuius incertum est utrum fuisse aut eruditio maior: aut facinora diuolūt: pulcherrime hūc locum differuit: cum in aliis libris: tum in his maximè quos de Ira Dei ad Donatū scripsit. Nam cū de gratia paucula esset locutus: tandem de ira Dei in hunc modū argumentatur: Cōplures funt inquit facinorosi & nefarii: quā libidinibus pollutū: credidit: bene frādetur: rapiētes: perierunt: nec conuincuntis: nec parentibus parca uirgēs: et cūc Deū ipsum ne gignant. Ex qbus infert habere iram in Deo materiam. Neq; n. fas est eum: cū talia fieri uideat: non moueri: & insurgere ad ultionē sceleratoq; & pessimos nocentesq; delere ut bonis omnibus consulat. Quidam uerō cū intelligerent plerosq; affectus nō cadere in Deū: ut libidinē timorē avaritiā merorē inuidiā: omni prius affectu tacat crediderūt. Sed cū affectus duplices sint: aliter in uirioq; in quos modo nominamus: aliter uirtutis: ut ira aduersum improbos: charitas erga integros: nil serano in a filiis: priores adeo longissime abhorret: posteriores uero diuina potestas proprios iustos: ueros habet: huius ipsius diuina uisus a plurimū illi ita f. Sapiens igit Vates nō admira f. si cadit ira in Deos: immortales: sed quod tanta essent animis coelestibus irae. Ac paucis uerbis explicata a nobis: qua huius ethice forsan libro volumina postulare uideat.

Viri tenere coloni. Alii sunt coloni: quos meminiri supra fingulari numero. Vt quâvis arua par-
terent arua colono. Alii qui modo politi sunt Carthaginē tenuisse. Ac secundū posteriorē hâc figu-
ficatiōis: saepe apud Historicos lectū est: viuites Colonias deductas: & ad locū quempiam Colo-
nias multas: qui uero coloni mittendi essentil nomina dabat iu cam urbē atq; in id oppidum: quo
migrandum erat.

Tyberina. A Tyberi inferri nomē. Tyberis autē nō a Græco sermone uenit in qdā arbitratū sunt. ατροτις ὑβρις quę iniuriā significat: pp Regē Tyberinū: q in eis locis latrocinaret: ac pręterea tibus iniurias inferret. Sed a Rege ipso potius nomē deduxit: qui (ut ait Livius) in traiecto Albulę amnis submersus: celebrē ad polterōs nomē flumini dedit. Hic uero fluuius primo Albula: mox Tyberis appellatus: Hetrusci Lanūsinis erat.

Offa. Offa fluminis exitus atque ora appellari nemine lateat cui amigras tota ē: & q Virgilū ī hoc lō
co accuratus inspicit. Et ob hāc nominis huius significātiāmsquā urbē Ancus Martius Rex, iii. Ro
mano ē in ore Tiberis condidit merito iure Offam appellavit.

Duos opus studiusque aspectima belli. Duo de Carthagine dicit Virgiliusque opulenta:que bellicosa
efficit. Nam pleriqueque civitatesque opibusque propellit ad gerenda bella. pioresque sunt. Sicut, n. epeque
vel ampliores ditiusque significat vel potius belli non minus incutit ubi subdit. Non hec est magna
Carthagine laus: quoniam illa omnia plumeque lauda fieri iure sociat: citiusque multitudine connerbat
dant agnis: et fumifera pecuniaque flammis non ad studia bellos: sed ad: vendi pacem atque. (ut Arrio
refert ait) ad bene vivendi. Apulissimeque et callidissime Carthagine vixit olim furacum infideli
mam Regemque nomini.

Samo. Hæc fuit & insula & ciuitas in ea: ex qua fuit Pythagoras oriūdus: quamque postea reliquit cum Polyctris tyrinide teneretur. Hanc italix partem exunite salo nonnulli argumētantur. Nam

quia philosophiæ gentis: quod primus instituit Pythagoras Italici appellatum est: Italum Pythagoram & Samum unde natus est: Italæ patrem esse arbitrat sunt. Nescientes ideo Italicum dici: quod eius auctor Pythagoras plurimum in Italia philosophatus est.

Hic illius armatæ currus fuit. Nō poterat audere Iunonem ait Lactantius: aut Carthaginē defendere: nisi quia arma eius & currus fuit: aut Romanis nocere: nisi quia progeniem Trojanam sagittis duci audierat. Tria olim: quæ uerteret arces. Has Ibi uno causis præcebat. Quæ pp. tam infesto animo Aeneam & reliquos Troianos infectaret.

Signa quæ finiunt. Fata tria esse secūda ueræ signa omnia explorant: est sed quæ fati sunt in omni philosophiæ penetrabilibus perendū est. Nā tria esse fata ppea dictū: quia tria sunt: quæ oia fata subiaccunt. Nec solū Poetæ tria prædicant: quibus ois hominum iura gubernet: sed & multi quocūq; & hi quidē illutres Philosophi: in quibus Democritus Hieraditus Aristoteles consensunt oia Fata ita fieri: ut id fati uim necessitatis afferret: ut p eoq; sententiā fides mulieribus adhibēda sit dicēbus: ut ait Socrates: fati a nemine oio uitari posse. fati est aut: ut dicebat Plato: dei iussus quod & Statius cōfirmare iussus est: Fata appellari: quæ Diū fiant. Stoici fati uocant: quod ex omni æternitate semp. neq; fuerit. At Chrysippus Stoicus acutissimo uir ingenio: fati est inquit: semp. terna quædā & indeclinabilis series rerū: & catena uolens semetipsam sese & implicans p æternos cōsequens ordinem: quibus apta connexa q; ē. Tandē Boetius Suetonius: optimus haq; rex. index fati a puidētia fecerunt: & diuersa esse finionibus mōstrat: Nā puidētia est quædā diuina ratio in sūmo oium principē cōstituta: quæ cuncta disponit: fati uero inherens rebus mobilibus dispositionē est: quæ puidētia suis quæq; necit ordinibus. Quocirca puidētia oia simul: q; diuersa sunt: atq; in finita completit. fati uero singula quæq; i motū digerit locis: formis & rēponibus distributa. Ois hæc igit rēponalis ordinis explicatio diuinæ mētis uelut quodā adunata prospectu puidētia est: eadē uero adunatio digesta atq; explicata rēponibus fati uocat. Exemplo est artificis q; fingendæ rei formā mente pspiciens: mouet opus effectū. Veq; q; simpliciter ac plenti quodā cōspectu fuerat intuitu: id præpales ordines ducit: & q; doctor multa allaturus ē: & p tempo: ordines expositorus: ea ipsa secū. uno ueluti intuitu & simplici prospectu cernit. Modus igit regendæ: rex quū in intelligentiā diuinā cōspiciat: puidētia nuncupat: fati uero ad ea refert: quæ ipsa mouet: ac disponit: fati est a ueteribus appellatū. Ex his nō in eodē modo elici potest: falsos nō eēq; fati diuinā uoluntatē signū care perhibet. Sed hæc de alio loco opportunius differet. Fata ea sunt: quæ quoniam in euentabilia atq; in euentabilia censeret: nulla arte: nullo ingenio poterant uitari: & hæc ipsa quocūq; Iuno Regina Deorū locūq; & soror & cōiunx metere uidebat. Idq; Poeta eo fecit: ut diu fatorum necessitas temp. ostenderet.

Belloq;. Pleriq; cōignorant: unde nomē quodpiam ductū sit: continuo ad Antiphrasim cōfugiant: & p contrariū dici uolunt: qualia sunt hæc uocabula: Manes-Officium-Lucus-Ocium-Parces-Bellū: sed de cæteris alias. Nunc de bello. Bellum (ut alii sentiunt) eo appellatum est: κατὰ τὴν ἀντιφράσιν quod bellū i. bonū nullo modo sit. Nos ad romam ueni: quod bella quædā mala nō sunt. Bellū cetera a bellis dictū arbitramur: quæq; bella propria sunt: & nō nisi ob ferinos flagitiosq; hominum mores ad hoīes tranllata. Hominū nāq; genus: suop. ingenio iustitiæ præsidio & linguæ & uerborū cōtentione contentū esse debet. Hanc uero nominis huius deductionē facillime probet: q; ueterum scripta studiōsius legerit. Sed Ciceronis imprimis præstō ē auctoritas: q; in primo de Officiis libro nostrā sententiā plurimū firmat. Nam cū sint inquit: duo genera decernendi. Vnū p discretionē alterū p uim: cūq; illud propriū sit hoīs: hoc bellūq; cōfugientiū est ad posteritū: si tū nō licet superiore. Quibus uerbis ostēdit: suū esse bellūq; ut bella gerant: quæ hoīes suscipere nō nisi iustis decet. Bello supbū populi Romanū futurū dicit: in cuius ditionē nō Carthago solū: sed maxima totius orbis pars redigēda erat: Libyæ. Libyam eandem uocat & Aphricam. Vnde eadē uenit Aphricæ & Libyæ nomenclat. Lybiam aut Carthaginē uocat: quod regionis nōsa sepe apud Poetas pro ciuitatibus huiusq; p. At ut potius Libyam distinet: nō solū Carthaginis: atq; unius urbis ad dem: sed etiam totius regionis uastationē complecteretur.

Sic uoluerit Parcas. Fata tria sunt: quæ Parcas ueteres appellabant: quibus non modo homines: sed enim Diū (ut dicebat ueteres) parere cogantur. fati enim instituta: ac leges indeclinabiles sunt: quibus etiam Iunonē & quod amplius est: Iuppiter pateat: cum tamē in solenni præcatione optimus maximus nominetur. Dehis idem Poeta in Bacolicis. Talia sacra suis dixerunt curiē fufis. Concorde: stabili: fatorum nomē Parce. Sunt autem earum nomina Cloro: Lachesis: Atrypos. Prima significat præteritum tempus: quod fuso intoluitum est. Secūda præsens: quod in ænū adhuc digitis cōtinet. Tertia futurū: q; in lana & colo supellex. Has pleriq; parcas κατὰ τὴν ἀντιφράσιν dicat: opinantur: quod nemini omino parcant. Nos libenter Antiphrasim in duendis nominibus aspernamur. Quod si uim Parci persperimus: & unde Parcas originem traserit: repente & parce ipse idest fata in promptu erunt. C. Bassus libro de Origine Verborū & uocabulorum dicit: quod Parcas cōpositio uocabulo est: quasi par arcesq; arce parcas homo merito cōparari debeat. Quem admodum enim in arca omnia reconduntur: eūsq; custodia seruatur: & cōuenientia homo tenax: paruoq; cōtēctus oia custodia & recondita habet: uelut in arca: & sic parcas: quasi par arce: ne

minutus ē: alii a pecunia & arceo-nomē ipsius cōfabricatur: qđ pecunias cōsumi atq; impēdi a creata
quasi pecuniareus. Sed utriq; cōmentū molestū est: atq; odiosum: ac bene & commode Faustinus
Phūis hanc rē censori nō inuoluit: ut est apud. A. Gellū: Parcus ingit: neq; ab arca: neq; ab arceo:
s; ab eo: qđ est partū & partū denominat: ē: id q; & Simplicius arbitrabat: & uetus. Qđ si parcus
ut ad propōitū redeamus: a paruo ducitur: qđ est uetus: qđ aptius qđ Fata ipsa Parcas appellaret:
quā ut dicit: inexorabiles ac tenaces sunt ita parce & ferme exiliter: remittit: uitam: cui prae sunt
hominib; partium ē? Nasci ait: & mori Stoici Fatis tribuunt: media uita tēpora fortuna: sed nimis
parce ac diuiter se ē Parce & fata gerūt: qbus praedare Tragicus poeta. Dum fata sinūt Viuite
lani: Propter cursu uita citato: uolunt: q die Rota praecipit uenit ut anni. Dure peragunt pensa so
rores: Nec sua retro fila reuolunt. At gens hominū fertur rapidis obuia fati incerta fili Stygis nō
tū querimus tndas. Parca parcellime nobis nūa tribuunt: atq; angustis tēporis momentis duram
ram. Quid. n. tam circūsum: ut scribit Plinius: quid tam breue: ut hoīs uita lōgissima? Et nosse
Hieronymus. Tempus inquit: breue est: ita si nō in gēis annis uiueremus: ut antiqui hoīes: tamē
breue putandū esset: quod haberet aliquando finē: & esse cessare. I. hac aduersus Iovinianus. Sed &
ad Paulū senem quū scribit: humana uita ostēdit angustias: afferens eam in breue tēpus cōtractā.
Quotiens. n. qui quā au: centenariam transgreditur aetate: aut nō ad eam ēse puenit: ut pertinēse
pōnterit? Atq; & Hippocrates in Aphorismis humana uita: breuitatem deplorat: sicut & Poeta: qui
dicit. Tempora labuntur: radiisq; senescimus annis: Excurrat freno nō remorante. Quā igitur parci
est nō uita: ut mortalis ludis: quod Parca hominibus tribuit? Ut intelligamus a partumonia eadē
atq; duritia ita appellatas. Nec solū hoīum uita angustis finibus terminari uolunt: sed & nihil oīo in
terris nimis diuturnū esse patit. Quamobrem & raurū Carthaginē: ubi Iunonis arma: & cernus
fuit: Iuno ipsa fulderat. Qđ tēdem excidit oībus & magnificis tectis: & altis urbibus: fa pe haud lon
go expleo annoq; curriculo: uenire cōsuevit. Quibus oībus patet & stabile atq; ineluctabile esse fa
to: q; numē: & Parcas nequa q; contrarium ita appellatas esse. Illud tamē praetereūdi nō est: possit
fir de Fato mentio: fato pium hoīes neuiquā subiacere. Nam ut ait Hermes uir insignis disciplinē
ei q; pie ac religio: uixit: neq; fatis nocere potest: neq; Demon malus iustus aut haec uerba sunt.
ἐν στήθεσσι γὰρ ἀπορροπῶν οὐκ ἔστι τι κακὸς οὐτὲ εὐμαρτυρῶν. Nam Iamnenē: Grēci fātū uocāt.
Id merens. Ludit Poeta Gentilium Deos: Deasq; eorūq; indicat uarietate: quū ostēdit humanis eos
morib; laborare: & modo ira excidescere: modo dolore frangisse: etiam metu expauescere. Id aut
ut ego arbitror: nō fecit incante Virgilius: q; utiq; falsos Deos: nō ignorauit: sed uerū ac mūdū prin
cipē nesciebat. Nā solent ipsi quoq; Poetē: cū de Dis loquuntur: eam asserere Deoq; naturā: quē nul
lis pteb; auonibus cōtētur: & pfruat perperis uoluptatibus. Hōis tēi testis loquax est. P. Te
remus: q; in Andria hac dicentē Pampiliū inducit. Ego uirū Deoq; propetere sempiternū esse arbī
tror: quod uoluptates eoq; proprię sunt. i. perpetuę: & quibus nulla intercedit agnatio.
Nec dū etiā catē iratū: semiq; dolores. Excidērāt aio. Pergit Virgilius dilucide aperire: quē nā effect ea
ira: quā Iuno afflicta ē. Equinoce. n. ira dicta ē: quā in Deū cadit: & quā hoīem inflānt: & in illa
quidē nulla est pteb; auonis turbulenta tēpētas: hac uero magnis incēdiis: summisq; ardoribus agi
tatur. Qđ autē ira Iunonis sit pūder: q; manat ab humanis morib;: nosse pulcherrimum ē. In itē
nāq; affectione: quemadmodū & in reliquis eiusmodi pteb; auonibus: ita: ut philosophi trandunt
spectanda sunt: quoq; est unū: quod meritiā amingit: ut feruor: atq; inflām aio sanguinis iuxta corp
quod tūgit Virgilius i eo loco. His accēsa sup. Ex paulo post. Talia flāmā secū dea corde uolūtās.
Alterū est: quod efficiens uim habet: ut quod floccipēdi se quisquā arbitret. Idcirco. n. quis irasci
solet: si se despicit & cōtēni ducat. Id tangit Poeta i eo praecipue loco: ubi querēs Iuno inducra ē. Igo
quā diuim incēdo regina: Iouisq; Ex soror & cōiux: una cū gente uot annos Iella gero: & quisquā
numē Iunonis adoret? Præterea haud supplex aris imponat honorē. Tēniū est: quod fmis habet
tionē: ut appetitus mūdā: uel (ut dicit. M. Tullius) quē eadē est diffinitio: mūdā: uel. I hoc nō
obscūrit est de Iunonē qđ ultionē precat: & supplex Eolū alloquit: ut eoq; Regē: itaq; ut de I roia
nis dignū fūmat supplicii: dicēs: Gēs inimica mihi Tyrthēū nauigat: aequor. Illum in Italiam por
tans: uictosq; penates. Incute nim uētis: submersasq; obrute puppes: Aut age diuersas: & diuise cor
pora ponto. Ex his igit tribusq; posita sunt: ita terminus: & diffinitio i hūc modū colligit. Ira ē san
guinis feruor: ab opinione cōtēpus manās: in ulciscēdi libidineq; haud ambigue Iunoni cōueniāt.
Neq; n. uel qđ ita effect: uel quāis alia ex animi pteb; auonibus Virgilius ignorauit.
Animo: manet alta mēte repositū. Qui autē & mēte: idem esse arbitrant: manifestū fallunt errore.
Animū altera pars ē: quā homo tpe cōstat: s; mēs animi pars purior: atq; sincerior. In hac. n. iūte sūt
& quasi cōsignat: rē: notio: ut quās Græci ὑπονοῦν uocāt: & Platonici: ut inter alijs ac mētē disci
men esse demonstrat. Dicebant fabulosi plerūq; utendum esse: cum uel de anima: uel de aereis
atq; æthereis potestātib; uel de reliquis Dis loquuntur: idem fabulosa quēq; ominanda esse indi
cabant: quoniam de summo ac principi omnium deo: aut de mente ipsa: originales et rum species
quē sunt: ita: ut continente sermo habendus esset: & mentem Deo potissimum tribuebāt: quā Græci
ποῦν uocant: adeo sincerā: ac simplicē: incorruptamq; mentem arbitrabantur. Et Aristoteles inco

primo libro Politicorum de animo ac mente locutus ē: & animū quidem ad corpus: mentem ad ap-
petitum comparauit dicens. Animū in corpus dominiū habere imperium: mentem uero in appeti-
tum regum ac ciuile: sed multi ac praecipue Poetae duo hac saepe confundunt.

Iudiciū Pandis. Quamuis sunt quae habere iudicem bonū conueniat: si & ueras sententias & re-
ctas ferre uelit: iudicandi auctoritatē Legū ac iuris sciētiā: peritiam reū humanā & uoluntatis ac
mentis integritatemque cū plerāq; Paridē Troianū deficerēt donec ac iustus iudex esse nō pote-
ratur: ideo nec dignusq; de Deaq; cōtrouersia iudicaret. Nas dū amoribus potius ac libidinibus
obsequi: quam sentētiā ac iudiciū ueritatē studet: Helenam rapiēs magnū atq; etiā exitum pa-
triae induit periculum.

Spreta iniuria formē. Et genus inuictum. Quāti eximanda est Dea: scitus forma mortali cuiq; &
ei quid nō facis ad sententiā ferēdam apud iudicē cōminuit? Quālis rursum Dea potanda est:
quae infensa tāto odio Troianos infectaret? Et uertis quidē Deus: cū ingēnita clemētia atq; inuisa
est: etiam scelerosā atq; perditissimā ciuitates seruatiū uel, x. soli in ea iuli uiri reperian sine iustis
atq; impium pari supplicio prosequatur, luno autē ut situm numē offēderetur: ob paucorum ho-
minum uoxas totius Troianae gens ac nationis mollebat interitum.

Et raptū Ganymedis honores. Iupiter regim puerū: quē uel Ganymedem: uel Cathamirū uocant
ad stuprum rapuit. Parid. n. uidebatur (ut ait Lactantius) si in expungenda forminae pudicia
maculosus esset ac turpis: nūc enā sexui suo faceret iniuriā. Illud autē ei uerū adulterium: quod fre-
contra naturā. Hic uero Ganymedes est: qui (ut idem Virgilius testatur) raptus ab Alce sacra mi-
sset amatori pocula graia suo. S; primus Homerus Ganymedem ait iadii raptū pp formā ut lout
bibere ministraret. Quod tamē fictū ab Homero dicit. M. Tullius: quod neq; ambrosia Diu aut ne-
care: nec iuēnēre pocula ministrante la tenturi: Sed id ferunt tam moleū lunoni fuisse ut equam
pp eam causā i Troianū genus iram conceperit. Quae eadem (ut quidam tradūt) quo tempore
cū Carthaginēsius bellū gerebat. Varroni Consuli: irata estq; formolus puerū in menia lotis
ad exuias tenēdas collocauerat: & ob hāc causā Romanū nomē apud Cānas pene fuisse deletū.
Puerū. n. allum luno quasi alterū Ganymedem uerebatur.

Troias reliquias Danaum. Reliquias Graecorum dicit: ut patriciatem Troianorumq; supererant: de
monstrare. Nam constat (ut etiam Litui testatur historia) Troia capta i ceteros finitum esse Tro-
ianos: duobus Aeneae: Antenori: quae & uertuli iure hospini: & q; pacis reddendaq; Helenae sem-
per auctores fuerant: omne ius belli Achiuis abstulisse: quare & minor erat: eorū numerusq; su-
peterant Troianos: quod Aeneas abesse.

Inimicit Achilli. Plerūq; iracundiam sententia comitatur: & q; uehemētis ira cōcitantur eos esse immi-
tes & crudēles cōstat. At iracundia Achillem exiisse etiam Flacchus ostēdit: q; de eo inquit: Impiget
iracundus: in corābilis acer. Bene igitur: cū in alio loco de Iunone mentio incidisset: sēna & irata sē-
no a Virgilio comprobatur. Quippe quae Troianis irata: sententias cohibere nō poterat. Achilli: pro-
Achillis uisus partē est: nec mirū apud Latinos: bifariam terminari huius nominis patriū casum. Cū
apud Grēcos idē ipse trifariam exeat: & Latini inflectūt: Achills: uel Achillis: Grēci uero αχιλλεύς
cōmūniter αχιλλεύς per h secundū Ionicos: αχιλλεύς per u secundū Atticos: quod idem & tell-
qua nomia apud Grēcos patitur: quae in uo per diphthongū exiunt.

Maria omnia circum. Tor maria intratit Aeneas: tam uarias oras addit: ut eius errorem: prope imen-
sum. T. Litius appellare sit ausus.

Vix e conspectu Siculae telluris in altum. Vela dabant laeti. Alia in narrandis rebus Historicorū: alia
Poetae lex est: & Historicis quidē mos est: ut a rerum initio ordiantur: & cōtinuam narrationem ad
finem usq; perducit. Poetica autē disciplina & lex est eiusmodi: ut a reū medio initio summat: & ad
ipsum post initium reuertatur. Id seruauit Virgilius diligētē: cū ad principium ac ianuam narratio-
nis uenisset. Qui cū primo uersu pollicetur: pducitur scē de Troianis litonibus Aeneam Troieq;
primus ab onis Italiam fato profugus: Lauinaq; uenit: Littora. Narrationē postea exoritur Aeneae
ipsius classem nō de Troia: sed de Sicilia producit. Vix e conspectu Siculae telluris in altū. Vela da-
bant laeti. Homeri imitatus est: qui Vlysis errorem nō a Troiano litore describit: sed faci primo
nauigantem ex insula Calipsonis: & ex persona sua perducit ad Pheacas: illic uero i continuo Alci-
noi Regis narrat ipse: quemadmodū de Troia ad Calipsonem usq; peruenit. Post Pheacas uero
rursum Vlydis nauigationem ad Itacem usq; ex psona propria Poeta describit. Et Virgilius Aeneam
de Sicilia producit: cuius nauigationē describendo (ut etiam ait Macrobius) perducit ad Libyam
ubi in Didonis cōiuiio ipse narrat Aeneas usq; ad Siciliam de Troia nauigationem suam. Et addit
uno uersu: quod iam copiose Poeta descriperat. Hinc me digressum uestis Deus appellat oris. Post
Aphricam quoq; rursus Poeta ex persona sua iter clasīs usq; ad ipsam describit Italiam. Interea me
dium Aeneas ias clasē petebat: Certus iter. Sed haec hodie (si ita certum est uobis) satis.

Habes optime Androeca paterque i prima aeneidos lectione a nobis exposita sunt: quae q; tuo iussu
scriptis quoq; mandata. Vbi si quid erratum perspexeris: feceris humaniter: si pro tuo arbitrio emē-
dare uolueris. Vale: ac tibi persuade tuam plurimū apud me auctoritatem ualere.

ONSTAT neminem posse beate uiuere: qui idem nō bene & cum uirtute uiuat. Quid enim beatitudo sit aliud q̄ perfectio quādam uitae: de (quod dici solet) illius quāpiam bonorū omnium complectio et mularius? Sed uera boni ratio: quod omnibus sapientibus uis exploratissimum est: positū in uirtute consistit: cui ab ea differens: inueniunt beatam uitā nūquā possit. Vex hac ipsa de re: nō eadem omēs sententiā Philosophi atq; aliter de beati tudine Stoici locuti sunt. Inter Peripatetici & Academi illi ueteres. Iam nō imprimis discipuli Sphaerici aliquid habuisse putant. Et Stoici quidē q̄ nihil bonū iudicarent praeter q̄ quod honestū esset: sola uirtute beati tudinē mensi fungebantur: nec fortunae cōmoda in bonis expectandi: ne rebus annumerarent. Peripatetici uero: quibus nō fere dissidē ueteres Academia uirtute constare beatam uitam cōsueuerūt: beatissimā uero: eia corporis atq; exterioris rebus compleri. Itaq; pro eorū iē enia uirtus se ipsa contenta est ad beate uiuendū: sed ad beatissime uiuendū certe nō. Sed hōc diiudicare sententias nō est aut loci huius aut nostri consiliū. Illud nequaquā ambigendū est: ueram beati tudinē positū in uirtute consistere. Sed Peripateticoꝝ probatio uidet esse sententia: quā nō modo Philosophi multi: atq; idem gratissimi uiri praecipui: sed nōnulli etiam concordi Poet. inquis & Marialis: qui alias uidetē laetae praecipuos edidit: hos uericulos pulcherrime de uita beata modulans est.

Vitam quae faciunt beatiores
Iucundissime Martia: istae sunt.
Res nō parua labore: sed relictā:
Nō ingratus ager: focus perennis
Lī: nūquā: toga rara: mens quiesca:
Vires ingenae: salubre corpus:
Prude: simplicitas: pares amici

Coniuncta: facili: sine arte mensa
Nox nō ebria: sed soluta curis
Non tri: i: torus: satamen pudicitia
Somnus: qui faciat breues tenebras
Quod sis esse ueli: nihiloq; maior:
Simplicium nec mentas diem: nec optes.

Hos uericulos legunt quidē multi: sed q̄ intelligant accuratius: perpauci sunt. Sed eorū certe ex mensa est: quae facile tranquille: ac beati oris uitae rationem complectat. Ac primū quidem beati oris uiam indicat: dicit: ut Peripateticoꝝ imitetur sententiam: q̄ beatam uitam ex sola uirtute existere arbitrantur: sed ad beatorem: cumulatūq; perfectā cōcurrere aut oportere eia corporis: res atq; exteriora fortunae praesidia. At Martialis etiam extra uirtutis cancellos: ac limites peruagat: ut beati tudinē cum beatorem perficiat: nisi forte beatiorem mentis beatam interpretari uelimus: quae ratione & senio diu sole: in q̄ longa aetate sit atq; annis confectus: sed postū: qui adhuc uirtutem & primā senectutem degit. Ex nos quoq; q̄ diu corporis tenemur uinculis: ac tetro carcere retinemur: beati oris quidem uitam uiuere possumus: beatam uero atq; absolute perfectā: nisi post mortē adipisci nequeamus: quā sententiam & M. Cicero in Tusculanis disputationibus his uerbis prosecutus est. Fidentū animo gradie ad mortem: in qua aut summū bonū: aut nullū malū esse cognouimus. Erat. n. sermo illi de sapiente uiro. Sed redeat unde desine: et coepit oratio. Multa sunt quae beatiorem nobis uia parit. Ac primū q̄d Res nō parua labore: sed relictā. Quibus uerbis significat: perturbationū detractiones eia aliaq; omnium tum maxime libidinis ac metus. Nam eū duplex diuina ratio sit: una eae: quas ipsi cōgessimus: altera eae: quas a parentibus accepit: memor illa Poeta reuocat: has asciscendas suadet. Nam solent qui cumulandis facultatibus atq; opibus intendū: plerūq; & libidine augēdi cunctari: & amittendi metu. Ponit est ergo res ac substantia relictā: quod patrimonii suo nomine appellat: q̄ quae labore & industria parat est. Quin etiam in uenda: q̄ in querenda substantia praecipue sita est laus. Hinc illud ē Nasonis. Non minor est uirtus q̄ q̄rere parua ueni. Castus inest illic: erit artis opus. Quippe quanto parat q̄d laborioius: tanto etiam cupidius atq; auidius possidet. Et tunc emens amor: quod ad diuina pertinet: uchemētē laborem aequat. Fortunam autē i pecunia comparanda dominari non erit certe illi: qui ei importantes multa: uel exponātes i cōtrahēdis mercedonibus quere: idie uerfant. Ceterae arte ac diligētia custodit. Nō ingratus ager: uitam quoq; beatiorem efficit: quo loco significat bonag rerum studiū honestas: q̄ arrium exercitatio. Quemadmodū. n. arma nēdūq; bellū: togam pacem: ita & agrum quoq; agriculturā: recte exposuimus. Omnium aut arrium: nulla est: agricultura melior: quā merito laudat eximius Orator dicit. Omnū rex: quibus a iūdi acquirit: nihil est: agricultura melius: nihil uberius: nihil dulcius: nihil hominē libero dignius. Aut. n. honestatem aut uoluptatem aut uoluptatem quae in musica: circa quae tria: omnis hoīum uersat intentio: quae facile oia agriculturae reperiūt. Et si quidē honestatē spectes: nihil est ea melius: si uoluptatem: nihil uberius: si iucunditatem: nihil dulcius: si praecipuam dignitatem: nihil hoīe libero dignius. Iam cum prius feci. Iam nunc: am est: quod i Oeconomis tradit Aristoteles: nulla est: quod neq; in hominē

neq; ab Intus queris. Hæc humani generis necessario subſtinetur: nutritur: tuetur: fouetur. Landat Cœlius Cœlus duas ipſius artes: agriculturæ ac medicinæ: qd hæc egrotis ſubueniat: illa ſanis corporibus miniſtret alimēta. Nec ſolū ad degendā uitā agriculturæ neceſſaria eſt: ſed prodeſt et ad uitæ ſanæ plurimū: præcipue uero ad ſortitudinem: ut idem ipſe inq; Anſtoteles. Placq; n. artes corpora ipſa erant: ac mollitiū: agriculturæ uero eiſmodi eſt: aut q eam exerceat: & degere ſub diuo: & labores ſoluerare poſſint: & incurſantū hoſtū pericula: atq; iniuriā propulſare. Itaq; & ob eam cauſam recte Plinius in Naturali hiſtoria. Forſiſſimū uirtutū: & multes ſtrenuiſſimū: ex agricolis gignit: ut minime q; male cogitare. Quodcirca & Lycurgus optiſſimus mea ſententiā legis: laet: pueros puberes iuagrum deduci uoluit: quo primos annos a ciuitate non in luxuria: ac delitiis: ſed in ope poſitus: laboribusq; traduceret. Quia nero colēdi agri quiq; nana oblectamēta ſunt: poſſunt telles locupletes afferri: Enter Cyrus Perſarū Rex: Romanus. M. Cato ille ſenex: quorū uerq; noſtparibus agricolac in credibiliter delectabaf. Quod ſi adeo incūda agriculturæ res eſt: merito & beatorū uitā efficit. Ager uero nō ingratuſ: ſemēle agrum offēdit: quoniam pluſ efferit: q; accipit. Nam & in referenda grātia (ſi nolumuſ nō ingratū eſſe) quæ uſeda acceperimus: cum ſanore meſura: debemus reddere: quod & inſit Heliodoruſ: nec racuiſt Heronymuſ noſter: ita ingent. Q uæ accipit: reddēda cum ſenore ſunt. Terra autē nūq; ſine ſura reddit: quæ accipit: pluſq; maiore cum ſenore: inter dū minoſ: ut aiebat ſenex Cato. Q uod ſi ſoli natura: nobis pſpecta ſit: ac fuerit ex cultuſ ager ipſe diligenter: id qd ſenire et Columella uidetur: nulluſ erit nō gratuſ ager. Focus perennis eſt: beatorū uitæ: effector: eſt: qui ad parſimoniam tendit. Eorū nanq; focus peniſ eſt: q; parce: ac modice: res ſuas penſanteſ in longū: uſq; proſpiciū. Iſ contra focuſ caret ppenitate: qui bona donauit pſepibus: & caret omni maiorū cenſuſ: quomide magnifice ac ſplendide conuiuiatur: q; temere: atq; luxurioſe bona ſua abigunt: profundū pdit. Faciliſ eſt. n. uino die rem: ac familiā totam prodigere: ac pſigare: q; eandē uel exigent multuſ annis querere. Eſt autē parſimonia ſummæ (ut mihi qd uidet) frugalitatuſ in diuitiſ frugalitatuſ uero hand ambigue: nouuſ humane uitæ ornamētū: ac decuſ exiſt. Placare Lycurguſ & ipſe cōpletuſ eſt: & ceteruſ parſimoniam oibū ſuaſit: quæ quantū hominibuſ: ſum ſinguliſ: num ueneriſ: afferat: adiumentū: q; ex petiti uſe: tam eſt ſuperuacuū explicare. Non inſite. M. Tulliuſ in libris de rep. Optimū uſq; & in priuatiſ familiſ: ſin rep: uectigal duco eſt parſimonia. Sed iſ de parſimonia ſanſ: quā ex perenni foco coniectare debemus. Et. n. parce uiuentibuſ aſſidutuſ lucret: & peniſ focuſ. Im modice uero: ac pſuſe degenibuſ: ut igniſ extinguiſ: ut focus tepetit: & ſubſtātia pete: uel ponit tota deſtruit. Liqueſt igitur & parſimonia quæ effectiſ: eſt: beatorū uitæ. Scyruſ. Liſ nūq; itoga rara: mentuſ quieta. Sunt q; eaſſiment: dici liſ nūq; itoga odia: inimiciſ: id cordia: con certationeſ q; tollerent. cum qbus rebus: animi non poteſt uſo pacto eſſe tranquillitaſ. Togam rarā phibet: propier Lycurguſ inſtituit: q; auerit: ac lege cauerit: non ampliſ tua uelle iuuenibuſ toto anno uſedū: nec quēq; cultuſ: q; alterū progredi. Menē aſt getū ſignificare eſt: uſe: moleſtiam q; oium: expetere aſt. Qui ita ſenit: boni forſiſſe uiri ſunt: ſed tamen craſſa Minerua. Verborum ſonituſ pſequitur mō: quod peniſ reconditūſ ignorat. Sed noſ quæ ſera ſunt: aperiamuſ. Duplex nanq; erat apud ueteruſ Romanuſ: geniuſ exercitatioſ: quod amplex abant: q; actiuuſ: & nego cioſum uiti uiuebant: uſd eorū: q; in deſenſionibuſ amicitū uſerantur: eorū alteruſ qui ad rem p. capeſſendam ſe con ferrent. Id eſt enim apud Ciceronē deſenſionū laboreſ: & ſenatoria mūnera: id forenſiū. Rerum labor ſignificat: & ambitioniſ occupatioſ: id alio loco forenſeſ linere: & ſenatoria: id amicitū negotiaſ: & republice procuratioſ: id perſepe forum: q; curia. Vtrūq; uero mentem animuſq; perturbat. Atq; alterum ſapienſ Poeta ſuadet: nūq; exercendū: quicquid patuſ proſit: altero utendum quidem: ſed raro: quod uſuſuſuſ uilitatem completatur. Nam & ſi latio ipſe Philoſophoſ accedere ad rem publicam: negabat oportere: niſi coactioſ: quod eorū uitā: ita quæ oportet pacatū ac tranquillū eſſe: q; omni debeat euſcūmodi laborum uacare moleſtia. Quam ob rem qui beatiorem uitā: cupit ad pſiciſ ſuam cauē: cauſam agendam nūq; ſuſcipiat: rogā raro in dūq; id qd nō ambitioniſ ſtudioſ: ſed reipſa cauſa: ne nō geniuſ: ac nāu ad pſeſſendū uidetur. Summuſ nanq; uſuſ rem togā aut Magiſtratuſ gerunt: aut grauiora obcunt mūnera. De qbus ſilinituſ in p. p. ſtola ad Pompeiū ſummuſ uſuſ luculē hiſ uerbuſ. Officio ingratuſ: uſe uſuſ: inſeruiſuſ: ſaſaſ: aut nū pſiaſ frequentat: illuſ me ad ſignādū teſtamentū: illuſ in aduocationē: illuſ in cōſiliū rogant. Illa quoc; non abſorta ſit eorū uerborū interpretaſ: uſiſ auariuſ phibet: cupiditateſ: itoga ambitioniſ ſaſtum mentuſ gete ſtagioſe: libidiſ ſenit: & neq; m. p. uſuſ. Nam q; humaniſ rebus animū applicone rituſ beatuſ eſt: nullo mō poteſt. Qui uero tria illa deiſperat: iſ reſ oēſ humaniſ conſepſit: potatū eſt. Quod. n. interit eſt: id omne: aut uorax auariuſ: cupiditaſ eſt: aut leniſ ambitioniſ inaniaſ: aut deniq; obſcene: ac lutolēte turpitudiſ labes: qbus rebus quū teneatur animuſ: longiſſimæ abet ab eaſ: q; uſi ſapienſ inſteſſigab ab uitæ tranquillitate. Quod ſi q; obiciat: non fuiſſe Poetā ſuſcipiū eam diſpoſitionē: quæ ex ſacriſ monumentuſ deſcripta eſt: ſi legentiſ Flacō ſermonuſ: q; primiſ: & ſenit: & erroreſ deſiſſet. Ex hiſ hæc uerba ſunt. Q uicuiſ media elige turba. Aut ab auariuſ: aut mſtera abſiſ uo ſe laborat: ſi eſt nuptaſ: id ſanū amoribuſ: hic puorū. Facile ergo turpiſ: ac maloruſ rerum libido ſubſta ſit: quā uel maxime amoliri debemus: ſi uolumuſ beati eſſe: ſi uſuſ nūq; exiſtentiſ: itoga rara: ſi

mens quieti. Nam & Chilo Lacedæmonius: ut utiq; sapientissimus uehementer ut quietē adamare-
mus: suadet. Accedunt vires ingenue: salubre corpus. Hic significatur indoluit laboris exercitatio-
que & honesta res est: & plurimū bonæ ualitudini cōducit. Quā uero laudanda tranquillitas: nam est
turperanda desidia. Hic apud Athenienses ut languescens ineria: torpor & medio tolleretur. Arco
pagus ipse qd q̄q; ageret Atheniensis: ut quo nō quēstu uitam rueretur: diligentiſſime solebat inq-
ref. Et Lycurgus cum adoleſcentem in agrum: nō in foras deduci iubebat: certe spectabat: ut primū
acrem ac tūdiōres annos: nō in luxuria: quæ honestatis acriter inimica est: sed in opes: & labori-
bus agerent: qui proximus magnæ uirtutis ad summā laudem adipsā gradus est. Contra uero in
probro & gylis languere: idēdūq; emacuerit. Ac recte statuit: uoluit: uel potius Dracon li. v. licet credi-
mus: quicquid ocio seſe dedit: oſbus acculare uolentibus: obnoxius eſſo. Vires igitur ingenue: & ipſæ
auctores sunt beatoris uitæ. Vires maxime proprie uidentur eſſe inennis ætatis: sed eas uel ad ultimā
ſenectutē producere licebit: ſi non ocio languēbimus: ſed honeſto in opere ac liberā labore uerſabi-
tur non Terentianū Menedemū: ſed Cyrī Regem Perſarū: & Catonem ſenem imitantes. Atq;
Cornelii Ceſſus in libro: quē accuratē & ſplendide de medicina conſcripſit: ſanū hominem: & bene
uaſentē uarium iubet habere uitæ gentis quieſcere interdū: ſed frequētius ſe exercere. Atq; ſtatim
inquit. Siq̄m ignauia corpus hebetat: labor ſuauitilla maturā ſenectutē mihi longam adoleſcētiā
reddit. A uera uerba ſunt: ſed nec minus uera. Salubre corpus: non temere additur: ad exigēdas athle-
ticas uires: quæ eūm Ceſſus medicus iure reprehendit. Et. n. athletæ ſolui uiri obediētiæ, lacu-
corpiſ explendæ: dedit ſunt. Sed hi (ut in exortatione medicinæ teſtatur Cæſus) Pergamēnis: &
quod eorum rota uitæ: atq; ars ſagina eſt: nec poſſunt diu uiuere: nec ſani eſſe: ſed & in peſſima pſeſſūq;
indoluit grauium morborum genera: ut etiam clariffimo Sydere Hieronymo attellante didiciſſus.
Itaq; ſibi habeant quaſo athletæ: & coliphia: & ſernorum uires. Nigredine ingenue: uires non a capu-
la: & uentis in glūtiēſeſ a fruſq; cēnula: & laborandi indoluita conieſtare debemus. Prudentes quoq;
ſimplicitas cōcurrit ad beatam uitam: ſed quid eſt: prudens ſimplicitas aliud: q̄ abſoluta ſapientia: q̄
perfecta uirtus: q̄ deniq; ſumma laus. Et. n. neq; prudēs quicq; ullo modo abſq; ſimplicitate neq; uir
bonus ſine prudentia ſanis laudati queat. Ac tam quidē uerā gloriā ſumus affecti: quā & prudent
tes fuerimus: uelot ſerpentes: & perinde ut columbæ ſimplices. Qui prudens eſtis: uirtutes facillime
in cognoscendis rebus perſpicis: q̄ni uero ſimplexis ut uerā uitam cōſectatur: ita & multiplex: ac tor-
tuoſum deſinit ingenū. Ruſſum uir prudēs a nemine fallitur: ſimplex fallit neminem: perſuadens ſi
bi Ciceronianū illud: quod uerum ſimplex: ſincerumq; ſitid eſſe naturæ homini: apoſtiffimum. Nam
P. Nigidius pulchre in eandem ſententiā ait. Vir bonus præſtare debet: ne mendacurū prudent: ne
mendacium dicat. Prudent igitur ſimplicitas: ut eximia uirtutis conſtitit dignitatem: ita etiam uitam
efficit beatorem: ut quis prudēs cum ſit: mala declinet: cum ſimplex: ac bonus mala cuiq; iniuriaſq;
non inferat: quibus ex rebus cum magna exiſtu laus: utrum conſtat: etiā beata uitæ: quā ſi uelis per-
fectorem adipsā: pares amici adhibendi ſunt: quos & Terēntianus Simo probare uisus eſt. Si ex opo-
rto uiuenti genere laudem inuenias: & amicis pares. Nam ſi beata uita lucundiffima uita eſt: quid
poſſit in humanis rebus: amicitia eſſe lucundius. Reſ. in primis neceſſaria eſt: ut auctor oſendit pro-
batiffimus Ariſtoteles: ſi qdē nemo eligat uiuere: ſi amicis caret: uel ſi cū ita alia poſſidere bona uide-
retur. Quid dulcius air eximius Oratoriq; habere: qui cum loquitur rerum audeat. Hunc certe amici
intelligere debemus. Nihil eſt quod mutis amicorū uoluntate ac beniuolentia conſuetius uel dixit
uel cogitari poſſit. Vt ſi amicorū interpretari uelis: poſſis aliter ipſum non abſurde interpretari.
Fit enim in amicitia id quod Pythagoras ſentiebat: unus ex pluribus. Itaq; & Aurelius Auguſtinus de
Nepotio amico ita aliquando locutus eſt. Bene quidā de amico ſuo dixit. Dimidium aia: ſua. Nam
ego ſenti aia mei: & animū illius: unam fuiſſe animam in duobus corporibus. Hęc Auguſtinus. Cū
ero quoq; p̄piſtolam Cæſarem Imperatorem alloquē ſi his uerbis. Vide q̄ mihi perſuaderum: te me
eſſe aliter. Sed & cum in Tuſculanis diſputationibus: de beata uita diſſerere: fructum amicitiarū uō
reſcitur in quo doctis poſſum ſit cum conſiliū ois uitæ conſentientis: & pene conſpirant: ut ſumma
iunctū diſas quomidiano cultorūq; uictu. Quī ob rem præcipiebat Polybius non prius eſſe foro abeun-
dum nobis: q̄ quempia ex adueniētib; amicis comparaliſſemus. Pares aut amicos oportet eſſe: nemo
dubitat: uerū quē nō lateat Cæronis Lælius: illud etiam Plinii exploratū habuerit ad cōſectandas
amicitiās: uel tenaciſſimū mīnculum eſſe morū ſimilitudinem. Verum amicitia tam laus: campus eſt:
ut in eo ſemper diſſuſio: & oratio: & ſtilus exultet. Iam ad frugalitatem ueniedū: eam præſerim: quæ
ſediffimam uentris repellit ingluuiem. Sequitur. n. Conuictus facilis: ſine arte menſa. Fuit quoddam
tempus: cum nondū uel opinionum uariare: uel prauitate morū natura hominis infecta eſſet: quo
ſolis glandibus: atq; olenibus homines uſcebant. Noces: & poma: ac reliqui telluris fructus eſui r̄r
nondū gulę iſtitramenis excoſgitatis: nondum lautarum epularū cognitiſ delicias. Quoq; noſtra tem-
peſtate Monachorum: quos Græci uocant: accognoſcit: uictus eſis pene erat priſca ſeculū omnium
genū: itaq; hominū cōmuni. Eſt aut cœna lucundiffima nō quā Reges: & Tyranni labore ponus
qui ſplendore parant: nonq; habet magnificentiam ac ſumptuſ epularū: nō ea deniq; ſerua ſe-
ptem adhibentur: ſed quā natura nondum deprauata: quā ſubſtentanda uitæ poſtulat: ac requi-

est necessitas. Nec nero sapienter aut Artaxerxis Registant Siculi Dionysii cōtinuū, nec Archelai aut Thefali Scopae laus simū apparuit sed tenuitate uictus si frangi Pythagoreorū cōueniat & sine arte metam probare. Ita laudatur Plinius ut ad simpliciū atq; in castā mensam amicos inuaret. Lauda f Xenocrates qui in Academia cuius Alexandri legati tantū solū quod iū satis esset appositū. Lauda f M. Curius qui in ligneis thalāmis rapas comesse est solitus. Laudatur oīum maxime Diogenes Cynicus cui quod in pręsentē horam a quolibet posceretur acciperet cibum *nauposior* etiam uulgo ap pelatus est. Laude dignus cēteris quisquis cū Mochebo cōtēns dicat. Sūt nobis mīria pomā: Callia tūq; molles & pressi copia lactis. Non potest beata uita absque uoluptate esse. At uoluptarius Epicu rus oleribus & pomis dicit esse uictum dum . Nemo teste etiam in sectatore eius Cicerone de tenui mīnā plura dicit. Epularum & uictus Luraria mentē hebeant corpus labefactant & immatura afficiūt senectutē: taria exiciat morborū genera: flagitii & libidinis irritamēta subministrat. Quod si cerere & libero frigetis pulmēto cererac temet oōca ē sit uenus. Mos erat teneget (ut ait Plinius) cibū interdictū & leuē: & facilem fumere. Quorū erat pulpamentū aliud nullū: quam quod Seythę Anacharidis fames. Et quidē pridē statuerat Lycargus in propatulo oēs ac publice cōstituti quod & ueteres oīs fectare sunt soliti. Persę Xenophonū libris celebrant: qui haberet cibū quidem panē ob sponiū autem cardomū. Sed Nastiūm idcirco ad panem (ut ipse arbitor) adhibebat: quod eius præd pū uis sit ac summa uisilis. Venere iūbet: ut adūq; herbā uires perfectū sit: quod animū erap uis potū i qua bilē detrahit. Quondam patet omnes uiuebant ac moderate nec luxurie: aut crapulę indulgebant delicias contemnebant: quę uero ex terrarū atq; arboribus gignētur terrę sibi præstānt ma existimabant quibus & gustus lenirent asperitatē: & bonam ualitudinem uicerent. A uisū dice re plera q; oīs periculosa: agrotationes intemperantia concitaturq; ex uentris inglutitue nasci. Illud in sermone omniū uersatur: plures crapula interfecisse: q; gladium. Facis nimis uictus: & pica gens mortaliū: quam quotiens a uictus contemplantur: summis semper ma cat honoribus. Solus est. n. publice cōstitui: epularum uarietatem ciborū laudari deuiare. Ita q; labentem ad intemperantia populi Romanū mordacissimū Satyrus reprehendit. Quis fercula septem: secreto cenabit autē f plurimum expēda uictus tenuis: est qua & corporis incolumitas cōseruatur: & morborū omniū obtruitur feminariū. Sepe quos nulla medicinę ars: ac diligētia curare potuit simplex mēsa & ipius uictus castigatio liberant. Quę uis alia: nil potus ac cibi parcas: podagre duritiā tūq; molliat. Quę uis alia articulis morbi dolorem sedant. Multo autem cum his agrotationibus laboraret (ut per hibet qui nunq; mentiris est: his locuples Pleronymus (ad pauperes cibos redacti cōualuerūt. Cūq; in tres partes Medicinā distributa sinilla nimirum: quę uictu medet: patet laudis: sanar frequen tius. Medicamenta uero & Chyrugici opera multis quotidie fallit. Verum nota hæc sunt: ut uagari longius non sit necesse. Vide igitur quid faciat conuictus facili sine arte mensa. Quod & declarat Pleronymus qui ait. Olerum & pomorum ac leguminū & facili apparatus ē: & accipendū q; coquorum non eger. Atq; hæc de facili uictu: qui & ipse uictum efficit beatiorem. Nor non ebria: sed soluta caris. Constat duplētē præd pte appellari hominis quietem: quāq; uicaria necessaria est: & ad saluam animalis a natura data: primū cibi ac potus: de qua etiam Vates facundissimū. Postq; pri ma quies epulis mensęq; remote. Cum hac & secundam menā intelligi oportet. Secūda uero quies somni est: ac nocturnę requies: de qua apud Ciceronem Lælius cū Scipionis de Rep. sermo nem refert: eius inq; in dispirationis fuit extremus fere de immoralitate animarum: quæ se in quie te uiso ex Africano audisse dicebat. Nam & Virgilius cōtinuū quietem: & Lælius somni quietem appellauit. His namq; duobus generibus etiam exceptos hospites reficere solemus. Prima igitur alla ties est: & qualē esse oportet atis superq; declaratum. Id est. n. conuictus facili sine arte mensa. Nunc altera est: dūnceps pareficienda. Sequitur & n. Nor non ebria: sed soluta caris. Fieri non potest ut homo: uel quodvis animal in actione in labore semper in exerditatione uersetur: ad quas res profecto nati sumus. Necessaria est (ut ait Aristoteles) intermissio operis: acta relaxatio animorum sed somni imprimis: qui & requiē affert animantibus: & ad eorum salutē plurimū cōfert. Sed nox nō frustra dicitur diutius somnus: proūq; exigeretur. Tēlis est A thicēna dormire interdū malus esse: unde homē tantes agrotationes unde reumatismi: unde pallor: splenis accretio: laxationes ner uorū: corporis infilitas: defiderit tumores: febres: unde alia permulta: & talitudinis decimetia oriū tur: & taria morborū genera Bene est itaq; nox postea: deinde non ebria dormire: sed ita ut non reme re uisū a ui appellatū dicit Varro: q; eius tanta potestas sit: ut hōi naturā in bellū transferat & intēte radonēq; subvertat. Quid tā amictū: qd tā gratū ueteri & calidissimo hosti (ut ait diuini Chri sostomus) quā ebrietas: q; laetitia malorū omniū ac facinorū radix? Quę duo uidelicet terrima ita glia: ne fūtiū propagarentur. Valerius Flaccus: & Porcius Cato Censores Bacchanalia substulerunt nocturnum sacrum: & ebrietas: ac sceleris omniū seminariū: ut grauissimū auctor scribit Lioius. Nihil tam uicium dignitatem deformat: nihil tam deturpat hominis grauitatem: q; ebrietas: atq; into lu.

lentior tibi licentia. Ferrus Dionysius senior: cum in ceteros malefactores graviter animi adnecteret
 parali tamen eis: qui tunc surripissent quo Syraculani a cōmēssationibus: atq; ebrietatibus tem-
 pora erant. Sote igitur Varna: si cuiq; beatorem tibi vitam affectat: cense: noctem quiete dependam
 utandam ebrietatem. Nox inquit non ebria: sed soluta curis. Quid curis soluta nox est: nisi ab sollicita
 dūe vel quā erende pecuniis vel appendicē glorię vel deniq; explicēdā veniens longissime abhorret?
 Iurum rerū appetentes in utraque ante dormire ociosi non possunt: horum festos nunquā sopor ite-
 riga: artus: nunquā artus: formos complexitur: hærent infixæ pectore cupiditas: ū a libidinis con-
 rari insident sollicitantes: angores: nec placidam membris dat cura quietē. Quædo avarus ambulo-
 si: spe: talis placidissimā illam quæ: em degustarunt: Ex avaru: sollicitus semper inextinguens non so-
 lutus non dormitat: sed nec cōmnet quidē ac dū infatigabilem: & inexausta sūm ex plere cogitat: etiam
 fraudā: naturæ sōmni dū Salustianum illud verum sit. Avaritia pecunię studiū habet: quā nemo sa-
 piens concupiscit: ea quasi gignens malis imbuta corpūs: antequā virilē effeminat. Semper infans
 & infatigabilis est: neq; copia: neq; inopia minuitur. Et iustarchus Cheronensis in libro: quē in scriptis
 eripi πολυπραγμοσύνη magis viribus nos deterret avaritia: & superuacua quadam permis-
 cia: q; ut interpretatur Gelius: ac minime necessaria ei cōmodi plurimarū rerū & cognitiōe: & pe-
 cunie: quæ mente ipsam vehementer exercitat. Neq; enim curiosior illa πολυπραγμοσύνη homi-
 nem unquam aut quietiora: quæ oculo esse animo: sed turbulens semper cum cogitationibus: et
 laboribus iactat. Quid levis amorum: quid obsecræ libidinis fenerator: nonne dies in otiosę angustia
 Nōne mō dextrum modo levis versar: ac fatigat laus? Miser atq; in felix amator incertus animi qd
 capiet: conhibet: quorū: quæ ut verat nescit: nunc spe erigatur: nunc metu frangatur: assidua semper sol-
 licitudine: uciatur. Leuiatē uero affectans glorię: ut popularē accipiat auram: & interdū labo-
 rari: & nocti cogitare: atq; animi non nocte celerem: nunc diuidi illuc in partē: q; rapit utatias: perque
 omnia versar: eius igitur & beatior fuerit uita: de quo merito dici possit. Nox nō ebria: sed soluta curis.
 is quietas noctē agi: & artissimō somno ac sopore uiuatur. Non tristis totus. A tamen pudicus.
 Iustus totus profecto est: cui q; uita sollicita uiuit: & eorū caret consuetudine: quibus eam fami-
 liares sermones: & dulcia conferat alloquia. Et Pythagoras qdem quiscūq; contemplandis rebus intē
 debar: cohorem tamen discipulorum sibi delegit: quibus cura inuenerit: quos inhiuere: quorum con-
 matus: & consuetudine iactat: ut cum his perpetuū atq; inseparabilem societates coire solitus est: &
 quodā beo unocenobium constituere. Neq; .b. potest quicquā homini suæ esse: ac inuicem illi res
 bus omnibus circumfuentibus nisi consorem & participē habeat. Sociale nanq; hoc nō est animal: &
 consolationis longe omnium cupiēssimum. Suo autem ingenio hominis ac similes sui: & societate: &
 consuetudine delectatur. Alioquin aut Deus quisq; sibi contēptis humanis rebus: tamen ipsi deo so-
 litudine: & contemplatione iungatur: aut certe bestia: si cōspectū ac ceterum fugiens hominū uitam
 agrestis & inane ferat uiuat. Quippe natura nihil solitari amaret: ad societate hominē genuit.
 Atq; illud uerum est: fructū uoluptatū omnium eripere solitudine. Verum prima societas in conubio
 est: ut impruius uxoris ipsius quærenda ingatio sit. Quam si quis ex sententia natus est: sciat paratū
 sibi nō uix supplicii: quod pleriq; ioco uirpant: sed perpetuū præditiū ac cuiusq; perfugium. Si
 quidem fecit Deus hominem: & simile sibi adiumentum condidit: mulierē. Itaq; & pp uxoris flagran-
 tissimam charitatē relinquit quibus uel parentes: & ita illi hæretur: & duo in carne una sint: & fiat ex
 duobus unus. Omnium autem rerum ex quibus aliquid percipitur uoluptatis: nihil est uisore melius
 nihil uocandus: nihil amabilius. Ea ubi liberos gignit: quibus bene institutus potest fere nihil optabi-
 lius cogitari. Procreata sobolem nutricat: intus dominans suppellectile totam suā diuiciū diligentia
 tuetur: seruatur domus: quod foris ubi paratum est. Victorum omnem ac reliquū uisū cultum ministrat. Si
 ne mala ualitudine laboras: seu niks aduersis rebus premens: sola semper præsto est fidissima cōiunx.
 Scilicet negligitur te soli expleatis cogitat: id conatur id spectat: ut q; maiore uisū commodis: uo-
 luptatibus q; inferat. Quid .n. bone uxori aut charū aut dulce est? Solent mulieres in-
 diligere suos uiros: ut etiam uiuere nolint: si illi mortui sint. Nam & in India ualidissima Barbarorū re-
 gione: mulieres ne mortui uisū superfluis sint: pira malunt ardere: quæ uiuere. Quid ad hunc amoris
 cumulum addi potest? Mihi non Terentianus Mirio felix esse: qui quod foris uidet ipsi putat: nō o-
 rem unquam habuit: sed in multo uidetur omniū fortunatissimus: cui & uxor est: & uxor est: & pro-
 pudica: ut diligēssima uerecūda: modesta: sobria: ac cuncta alacris: atq; uirginitatis: in uolun-
 tatem uite sibi legem putans. Huius profecto erit totus certe non tristis: sed celebris: ac letissimus: ne
 dicat quis: felices thalamos natus multo etiam uertus: q; ille apud Propertium. O me felix: o nox
 mihi candida: de omni lectule deliciis facte beate meis. Viri nanq; delinē: & uxori inire Cinthia quam
 piam non quidem amicum: sed uxorem hūc maritus uerbis alloquitur. Tu mihi sola place: pla-
 ceam tibi. Antius solus: & licet et patno sanguine plenus amor. Non sitigitur tristis totus: aratam
 pudici. No infare pudicus dicitur: quod ad liment beatitudinis: neque illegitimus congressus: neq;
 immoderatus conuictio: appetitus aspires. Quid enim a bellua hominem separa: nisi ratio: mi-
 ut: nō in lex: ac moderatio uite? Magna est conubii .i. legitiū matrimonii iura: quo moneretur
 non quantum mulierem passim ac solue suscipere: sed quam sponsaliorum lata consuetudo: quam a

parentibus cognatisq; solemniter stipulamur in matrimonium nos ducturos: quæ inquam con-
suetudine lege atq; in institutione iungamur. Quam quisq; igitur eo pacto affectus sit eam uxorem: & cha-
rissimam consilium habere: vitæ aliam si vel attingere vel etiam concupiscere rationis atq; humanita-
tis iura violaverit. Hinc in Politici prædare Aristoteles. Coitus ingratissimus alteriusq; communis penis
est interdictus. Quid de moderatione dicam? Meminisse viri oportet modum ubiq; esse iudicandum
atq; uxorem se habere non socrum. Liberis danda opera est: non explenda libido: nec brevis nuptiis
sed perpetua saluti consulendi. Coniugationem autem maris & femine: si rem ipsam consideremus
sola efficit procreandæ sobolis ratio: alias sordida sit ac turpentina permixtio. Quo circa & his ipsis qui
coniugii vinculo sociati sunt sapientes viri fines consilii veres: quatenus procreande soboli operam da-
di contenti: quo cum ventrum sit finem valere ac nesciant venere. Nihil est immoderate concubi-
tu aut fedius: aut perniciosius: q̄ frequens etiam corpus dissolvit (ut Medici tradunt) Estq;
(ut ait datus Hippocrates) terribilissima pars comitialis morbi: corpori & letiferam imbecillitatem: & im-
maturam afferens senectutem. Atq; omnes: qui crebrius nuptiis: atq; libidinis explenda gratia car-
nis: & veneris foeditate lassas habenas dederint: illi ad naturam belluorum q̄ proxime accedunt: sed &
beatiorem nequeunt vitam adipisci: quam querimus. Vrant undiq; ardentes libidinum faces: q̄q; mi-
seros respirare non sinit. Bene atq; ioculente: quisquis in hunc modum cecinit. Ardet in affectu ve-
nus Anxia sordet in actu.

Efficit atq; pudet: prælo patrum opus.

Post factum: fecisse pudet: cito præterit illud:

Quod iuvat: æternum: quod cruciabit: erit.

Coniugii igitur societas non acerbam vitam: sed iucundissimam efficit. Sed eorum scimus esse longe
iucundiores: qui vitam pudicitia affectantes non matrimoniorum vinculis: non ullis sæculi com-
pedibus vincuntur: sed supra hominem vitam nacti perpetuam uitæ integritatem servaverunt: atq; eorū
sibi duntaxat conciliationem ac societatem asseruit: qui omnibus humanis contemptis illecebris in-
ferum cognitionem ac veritatem adipiscendam operam omnem ac studium contulerunt: quorū nec
tristis est torus: & tamen teres: seriosq; pudicus. Quales Indorum Gymnosophistas: pleriq; Græcorū
Philosophos: Iudeorum Essenos: Aegyptiorum Sacerdotes fuisse tradunt: qui cum multis rebus aliis
etiam maxime uxoris abstinuerint: quales multo verius cernimus ipsi: etiam nostra hæc tempestate
Christianos: & catholicæ religionis cenobitas: qui extra quodammodo humanitatis fragilitatem: A na-
geldorf uicem mirant inter. Hi namq; eslibatū nuptiis præferentes melius: q̄ Socrates mentē sciungēte
a sensibus: altissimiq; animi excessu rapti ueritas: q̄ pseudo Philosophi monuērūt. Si recte dicat Philoso-
phus: nō fœta nō addibere: si uera ac solida Philosophia est meditationē ēē mortis. Hoc certe bo-
mindsq; uix paci toto ore reperit: si credibilis q̄da uoluptas ē: maiorsq; quā q̄ breui rationē pelfrin-
gipossit. Quippe eukemodi hominū tanto est: q̄ ceterorum uita beatiors: quanto hi absunt propriis
a uera beatitudine. Verum de his alias plura. Hæc attingimus: ne matrimoniorum expertis uita: qua-
lis nostræ sacerdotum religionis esse debet: putaretur infœlix. Omnino autem illis omnibus: qui bea-
tus uolunt uiuere: tristis uitandus est torus: pudicus oprandus. Addit somnus: qui faciat breues te-
nebras. Somnus is: breues inquit faciat tenebras: nō iniuria laudatur. Istebebat Pythagoras: ut uen-
ris imprimitur: somni: gula abstinere: quibus rebus uirtus maxime perturbatur: quæ subla-
ta ad quamuis beatitudinem omnes plaue aditus intercludunt. Hæc uicq; mala quæ regnant: exulat
uirtus: uirtute autem remota nullus relinquatur beatitudini locus. Aristoteles summa auctoritate Phi-
losophus: cum felicitatem hominis explicaret: non est eam a uisus: nisi in actione: atq; opere consue-
re: quo dormitantium nullum discrimen sit: nulla felicitis hominis: ac miseri differentia. Quod si
somnia spes: nihil homini præstabit: stulto intelligens nihil iuraret. Hebetia plerumq; ac
tarda ingenia solent esse eorum: qui plurimo cibo nimioq; somno utuntur: nec solum impuberes pue-
ri: quod. M. Varro in longa historia prodidisse fertur: sed qualibet etiam ætate homines id ipsum in
currunt mali. Illud poetice leuitatis est: quo traditur. Dormitor somnus maioris requies animi: pars
humane melior uitæ. Aut enim res stant: nobis ex sententia: & earum fructum capere nequimus
somnia confopid: aut aduersus urgeant: uiculis aut liberare ipsi nos: aut letare possimus: nisi diligen-
ter ac peragilem curam adhibuerimus. Ita fit: ut pars humane uitæ: non melior sit somnus: sed de
perior laquei & fero cubitum discedentes: & ad primam sepe auroram somno experrecti frugi homi-
nam fungemur officio. Illud Pythagoræ nobis imitandū est. quod & aureis idē ipse uersibus præcepit.

αἰὲν ἀνθρώπων μαλακοσύνην ἐπομασσι προστάττειν

πρὸς τῶν ἡμερῶν ἔργων τρὶς ἑκάστου ἐπὶ λειψήν

τῇ περιβητῇ διέτρεχεν τὴν αἰσθησίν, οὐκ ἐτελεσθῆν

Quos uersiculos & Laane non inuocandæ nostrorum quidam ita Interpretantur. Noli autem so-
mnia multis oculis exipere: priusquam diurnorum operum ter unumquodq; percurras. Quo
accessit? Quid peragis? Quid mihi opportunum non peractum est? Surgere uero ante lucem iubet
in Oeconomicis nobilissimus Philosophus: quod ante Lucanum temporis atq; operis: & ad curam
rei familiaris: & ad bonam ualitudinem ac demum ad Philosophiæ studia plurimū conferat. Quod

luu.

natura quoque ipsa nos admonet:que nocturnos tigiles (ut Physici tradunt) exercitandis in opera mortalis: rumpe quod somno gallos gentit. Naturæ legibus obtemperandum est: quæ hominem non ad somnum: & quietem: sed ad operam: atque exercitationem nasci voluit: nec propter quietem operâ sed propter operâ quietem influit: ut videlicet remissione laboris potentius: ad exercitium operis uires intrinsecus. Claris ac magno ingenio uiris: non minus lucubrations quàm meridianiones pfuerit: ut merito somnus is laudandus sit: qui faciat breues tenebras: & is putandus beatus: qui uel in secunda ætate uigilia frangi sese hominem prestiterit. Quod qui secus factitauerit: dignus sit: qui perpetuam noctem dormiat. Illud quoque sapienter beatorum uitæ adiectum est. Quod sis esse uelis: nihilque maius. Salutaris: & sapiente uiro digna uox: quæ iubet: quam quisque fortunam: quem uitæ statum quisque sit nactus: eo quemque debere esse contentum. Nihil est enim stultius: quàm alienam fortem: quam tandem sit: & appetere semper: & existimare meliorem. Iute Flaccus noster hanc hominum & admiratur demendam: & deplorat uitæ miseriam inquitens.

Qui sit Mœccenas: ut nemo: quam sibi fortem;

Sed ratio dederit: seu fors obiecerit illas;

Contentus uiuat: laudet diuersa sequentes!

Vulgaris sane consuetudo: suamque imperitæ multitudinis leuias. Perpulchrum: scitumque est: semper eo contentum esse: quod adest: nihil præterea concupiscere: nihil querere amplius. Nimirum sapiens: & si tantillum adeptus est: satis se tamen consecutum putat: nunquam sui penitet: sapientia munium: ut itaque septem hominem. Et. n. his in rebus ueræ diuine possite sunt: ceterarum uero rerum omnibus in exalta suis est: & cupiditas insatiabilis: quas uero maxime desiderant: que earum maxime abundant copia. Quod sit quisque: id esse uelit. Ita. n. ditissimus habendus sit: ita opulentissimi cuiusque copias: non æquabit solus: sed eum antecellit. Satis est putare quod est: nihil appetere: nihil requirere: ea demum: & sapientem contenta: & iucundissima est: uita: quam facillime affegit: quisque post habuit: incertis: caducisque rebus solam uirtutem amplexetur: cuius & nostra possessio est: & nullis fortunæ casibus subiacet. Soeratrem apud Platonem Polus consultat: an Archelau Regem opulentissimum: qui Macedonia domi naretur: felicem esse putaret: nescire respondit sese: quod neque quod doctus: neque quod bonus esset intellexerit. Non. n. fortunatum gloria: non regni amplitudo: non ulla auri: aut argenti uis: felicem hominem: & beatum facit: sed sapientia: & probitas: quas res Reges si non habent: certe felices non sunt habendi: inopes si habent etiam per beati existimandi. Cortina Apollinis solum Aglaum beatum in dicant: qui in angustissimo Arcadiæ angulo pauperis agelli contentus fratribus: paruo iugurio cœtus: nunquam paterni soli: terminos fecturegressus. Fluuius igitur pauperas Archelau præstabat fortunas: atque antecellebat gloriam. Quos cupiditas incēdit: quos premit auaritia: uis profecto omnia defunt: nec minus: quæ habent: quæ non habent. Contra sapienti omnia suppetunt: & nihil cum sit: nihil deest tamen. Fortunis si caret: iranquillitate non caret: cupiens esse: quod sit. Demum addiuit: quod per pulchre de beatiore uita sermonem claudit. Summum nec metas diem: nec opes. His uerbis nihil certe aliud: quam summa quædam ostenditur moderatio: cuius proprium est: nec letari uehementius prosperis fortunæ successibus: nec propter ullos aduersos casus tristitia: atque egritudine deprimi. Quis enim extremum uitæ diem tam exoptat: quam qui calamitosam ac miseram fortunam desiderat: morte sit niri! Atque ille tutum mortem plurimum eximescit: qui florens opibus: & fortunis: idem se rebus metuat orbatum in morientem. Aegri animis: & resistentem fortunam: in moderate ferentis uerbis est.

Mors hominum facilis: quæ se nec dulcibus annis.

Inserit: & mæstis saepe uocata uenit.

Sulte quoque Massilienses: qui imperatorem cicuta uenenum publice instituerunt: illis exhibendum: qui apud sum ipsorum senatum experientæ mortis causam attulisset. Nam siue prospero (ut aiunt) statu uiuunt: seu turbulentis infortuniorum lacramur procellis: nulli satis idoneam: uel memendam: uel optandæ mortis rationē ullo modo potest occa præbere fortuna. Nec eius consuetudinis: aut Græcos auctores: aut imitatores Gallos probare debemus. Quis autem ut sapiens existimari possit: qui ex in ceteræ rei mutabilitate pendens suæ tum mortis: tum uitæ rationem: ad fortunæ referat: inemertem? Stultus adolescentulus: & inani lætina gelens ille Terentianus Chærea: non tam amore: quam mente & ratione capius est: qui diceret. Pro Iupiter nunc est profecto tempus interfici: cum perpetui me possum ne hoc gaudiū contaminet uita egritudine aliqua. Melius apud eundem Poetam Ceta in Phormione: qui cum ex eo quæreretur: de se quid futurum esset. Nescio Ihercule inquit: uis hoc scio: quod fors feret: feremus æquo animo. Nec ille deterius: aut minus grauiter: qui continuo id esse uiri officium comprobauit. Ac præclate scit: & sapiens præcepit Poeta. Nemo confidat uimium secundis: ne mo desperet meliora lapsis. Qui sapientem præstare se: & iucundissimam uitam degere insisteret: in uitam fortunam: & secundam: & aduersam moderatè ferat: summum nec metuens diem: nec optans. Mortem penimescere in scit: est: optare leuitatis. Nec est. n. ullum malum mors (ut sapiens uiri rectissimi probant) itaque haud scio: an magnum sit bonum potius. Certe cum illis præclate agitur morienti.

bus: quorum vitendum in nocentia cognita sit atq; eluxerit probitas. Frustra autem optamus: quod vel inuini nobis aliquando euenturū ei. Cunctis mortalibus brevis immixta occasus. Vanam tam cognita immortalitas: licet argo omnibus indubitata: q̄ est certus interitus. Longius aut propius: mors sua quem p̄ manet: atq; Properius. Multos accipimus: et ipse nonnullus: qui tam & liuehementer uitae terminos expetere videntur: & aduentantem tamen mortem: & dolent plurimum: & accūant. Quae hec oblecto leuia: itaq; infania est? Quanto. n. lauius diuinis patere legibus: & ad illius se arbritrium accommodare: in cuius potestate: & mortem esse: & uitam cognouimus? Is qui in interitū inuisitum: quomodo uocat: alacres demigremus. Veniamus & nos hoc pacto cum Thalete Milesio: nullus inter mortem: ac uitā esse dismen: summum nec metum: nec optemus diem. Fortuna nec effera mur: si secun- la arserit: nec eadem aduersa perstrepere frangamur: aduersus dolorem omnem: ac morus mecum inuictum semper animum gerentes. Illud enim magni: & excelsi animi est: tum in prosperis rebus moderationem: tum in aduersis seruire prudētia: quibus laudibus praeditus: qui fuerit: non poterit non ēē beatus: ac de summo die nec erit. n. uel metu anxius: uel desyderio sollicitus. Et quidem his omnibus ex rebus illa: quam audissimae omnes experti: comparatur: tūq; transquil- litas. Nam si uirtutem sectan- emus: & omnem sedauimus animi perturbationem: finis procul dubio adepti: utrum illud bonum: quod solum: & honestum est: & inauditis plenissimum: securi- a tem & pacem. Quando ex uirtutis exercitatione: & uacuitate: ab angoribus consistat: ac perficitur beata uita: quam ut assequamur: comue induciam: atq; operas adhibere debemus. Ita q; laboremus efficiam: q; ut quae singula exposuimus: eadem uniuersa complectamur: ut possimus (quantum sciri possit) & incidere: & beate tuere.

FINIS.

¶ Fidi Graecarum literarum interpretis: Augustini Darsi Senensis Praefatio in translationem Platonis de Halyone eae ad Alexandrum Theologum peregreitum ac Verenerabilem Religiosum ordinis Praedicatorum.

EX magno Philosophorum numero: qui praeis temporibus claruerunt pater Alex- andersonus Aristocrates: qui & Plato postea cognominatus est: & a ueritate: & a Christiana religione proprius abfuit. Multa saepe de Deo: deque diuinis rebus pie: religioseque disseruit. Ac per raro n̄quam locutus est: quin de diuini numinis Maiestate: sermonem inferret. Itaq; & Augustinus noster Christiani quidam Imperator exeditus: itanum Platonem tribuit: ut cum ceteris eruditis: ac sapientibus uiris praefaret. Sed quid mirum: cum Simplicianus Augustinum laudauerit: quod possimum in Platonis libris: incidenti: in quibus omnibus modis differeretur: a: quae eius uerbum? Itaq; ego his causis commotus: iucundissime Platonis scripta legere conueni. Nuper uero forte fortuna libellus oblati est: qui Halyon scribitur: cuius non tam fabella captus sum: q̄ probati posui: pulcherrimus commentus: mysticum in quo splendescit Cherephonis: in interrogatione: & de p̄nitione Socratis: de immensa: summi: atque aeterni Principis potestate disseritur. Hoc ego opusculus: cum pararem: nusquam apud nostros inueniri: una lucubra- tiōe Latinum feci: & ad te mittere constitui: ut qui optimus es agendorum praecceptor: sis etiam scri- ptorum censor. Accipe igitur paruum munus: & (ut uidetur) emenda. Considera autem non ineptam fortasse interpreta- tionem uerborum: sed magis quae intus claudatur sententiarum gratitates. Ha- bes ut primis in: interpretationum mearū primicias. Alia post hac tentabimus fortasse maiora. Vale.

IUL.

¶ In dicitur Platonis libellus qui Halcyon inscribitur quem Augustinus Dantes Scet-
lus: e Græco sermone in Latinum conuertit. Charophon.

¶ VAE Vox infonit nobis o Socrates procul a litonibus & Promē-
rono illo! Quā iucunda audire! Quod nā est inq̃ uocale animal! Nā
mura qd̃ sunt: quæ in aq̃s degunt. Socrates. Maritima quādā ales o
Charephon tenei Halcyon nomen est lucrosa admodū & per quas
flebilis de qua uetus iam pridem hominibus inſula producit: Et nō
ferunt hanc aliquando mulierē Aëoli Græci filia quæ a puella uir-
rum acciperat: studiū atq̃ amoris gratia iugiter mortuū Trachiniū
Ceyra Luciferi Aſtri pulchri atq̃ honeſti patris pulchrū quoq̃ atq̃
honeſtū filiu. Mox uero diuino quodā nomine penni circumfulſa
uolucris inſar maria circundaret atq̃ illū pergreſſa. Cuius terrā oēm
peragrans inuenire haud quāq̃ poterat. Charephon. Nunq̃ nam
Halcyon eſt quod agis? Neg̃ ego inq̃ antehac nocē audieram. At
mihi qd̃ externa quæpiam cōtingit. Inq̃ uirem. ſ. per quā uete nocē
p̃fundit animal. Cuiusmodi quæ ſit hoc ē o Socrates! Socrates. Non magnū Charephon: ma-
gnum ob conſuētale precatē a. Ois accipit honorē. Si quidē in nidulane iſta ſit: nō dī Halcyonū:
ſed appellatū. Dies mundus agit per me diā quoq̃ hyemē tranquillius differens: quibz ē & ho-
dierna præſens nunc imprimis. Nonne cetis ſumma ac ſupiora mari: quā ſereniſſima ſunt? Pa-
rum aſit ac tranquillū omne pelagus ſimile deniq̃ (ut ita dixerim) Speculi? Charephon. Recte di-
xiderit nūq̃ hodierna Halcyonū dies: ſ; & externa quoq̃ præſens quæpi ſuit. Sed p̃ deos: q̃ uir q̃ uis
iis fidē a ſubire: quæ in iſto habita ſunt o Socrates: ut uel ex auihus mulieres aliquandō efficit ſunt
uel ex mulieribus aues! Nullo. n̄ pacto tale qd̃piā uidetur fieri poſſe. Socra. es. O amice Charephon
uidetur nos qd̃ & eorū quæ fieri poſſunt: & eorū quoq̃ quæ effici neque ſit tardior: obſtiores qd̃
eſſe uidetur. Nam indicamus nos plane p̃ humanæ facultatis uiribus: quæ & reſiſtigata ac reſiſtē-
& difficile adducitur: ut creda: uir ſed & nequaquā p̃ſpica: uir introſ. Itaq̃ cōplura nobis & de uis: quæ
facilia & in diſſicilia: & quæ cōſeq poſſunt impoſſibilia ſape uidetur. Atq̃ id quē nōnq̃ p̃p̃ ipenit: ſ;
ſape numero uero & quandā mentis ipſarū inſannā. Ois nāq̃ homo inſanus utiq̃ uidetur eſt uel ul-
tima ſenectute p̃uictus. Quandoq̃ de puillū admodū ac nouitū uir q̃ ſēpt̃ ad præſens uenit. Quid
ē igit̃ o bone uir: qd̃ ex eiſmodi rebus poſſibiles ocean ipſoſſibiles ſunt dicere. Appiā poſſunt ii quos
deorū diuinarūq̃ reſiſtētiæ poſſeſſes: quibus totus natura uis incoſignit̃ ē! Meminiſſi o Charephō
gr̃a nodiſteritis reſeſſas exirent. Nā uel coguantē qd̃ rū fulgura illa ac rōſtro it̃ uentorū iere-
dibileſq̃ inſenſas magnitudines cogitantē inq̃ pauor ſcedit. Veret̃ forſitan q̃ſpiā uirerſam iag-
iam uicturū mōdi fabricā. Porro uero admirabilis quēdā tranquillit̃ cōſtituit: exor̃ ē it̃q̃ ipſa & ha-
ctenus p̃durat. Vt igit̃ maius ac diſſicilius arbiſtrari eē: eā ne ſerenitatē ex illo nehemētillimo tur-
bine ac perturbatione: t̃ adducere: tranſſit̃ t̃p̃ in tranquillitatē mundū oēs tan poſſus mulieris formā ita ſ;
figurat̃ in auiſ cuiuſpiā ſpecie cōuenire! Et. n̄. & pueri nōſtri quoq̃ huiſmodi aliqd̃ ſingere ac ſoc-
mare ſactes limi: cēſā ne cū cepe inſ: ſacillime ex eodē timore uaria: multipliceſq̃ inſanſigurat̃ ſoc-
marū uarietas. Diuino adſtrōminiq̃ cū ne minima qd̃ ex p̃e nobiſſe facultates cōſecri debent ipſi.
Ita forte forma hæc ſunt oia. Tū mūdū oēm q̃no re ipſo maiore putat̃ eē! Uices ne tu! Charephon.
Quis hominū o Socrates huiſmodi qd̃ uel cogitatione cōplecti: uel oī om̄e cōſeq ualeat! Neg̃. n̄. id
dicendo q̃ſq̃ aſſequat̃. Socrates. Itaq̃ iā cernimus hoieſiſi forte inuē. cōſerant̃ p̃ multū diſſerte in-
ter ſeſe: præſtare: palterū alteri: tū uiribus: tū ēt̃ ibecillit̃ uiribus. Et. n̄. matura hominū aſas collata ad
pueros peniōſes iſantes q̃noq̃ putat̃ decē ne dies nanos: quā magnū q̃ſoſq̃q̃ admirabile diſcumen h̄s
& inſtirmatūſi & robotiſcū i oibus ſere uiræ actionibus: a. q̃ arud̃ ſi uis: tū in iis quoq̃ obus: quæ
cūq̃ aut corpore adminiſtrant̃: aut aīo gerunt̃! Hæc nāq̃ id quoq̃ p̃ſo ante dixi: tenerionibz
pueris ne in mentē qd̃ uidetur uenire poſſe. Ac rot oīs qd̃ magnitudo eiſq̃ p̃fecta a tate ſit: gr̃a
quā uet̃ inenſas: atq̃ inenſamabileſq̃ illis præſtantia habeat! N̄ yit̃ iſtadas. n̄. talis uir unus p̃ multis
mano cōplectat̃ & qd̃ facile. Et. n̄. nāq̃ ab ipſo inno ipenit̃ p̃ſus iterum olim: & quæ molit̃ ſi ſi
poſſit: hoibus natura cōingit. Cū igit̃ hō hominī (ut uidet̃) tantū inſerſit̃ qd̃ cōſebuntis uniuiribz
uidet̃ cōſi præſtis facultatibus iſſiq̃ talia h̄s cognitione aſſequat̃! Credibile itaq̃ forſaſſi p̃ſſiq̃
uidet̃ eiſmodi h̄s mundi magnitudo p̃ſtantia ad Socratiſ: & Charephōis ſo. mā. eiſmodi & ſi
ipſius poſſet̃: & p̃udēt̃ ac deniq̃ cognitionē irrationabilē eā q̃ in nobis inſit̃ antecellēt̃ facultatē.
Proinde multa & nobiſ; & mihi ſed & aliis: q̃ p̃inde ac nos ſunt ipſoſſibilia uidet̃ ex uis: q̃ alius forſit̃
p̃facilia ſunt. Quādōq̃ dē & ubia ſi iſſiq̃ uiribz non fuerint̃ dēlegere ac ſcribere Grammaticæ actus
ignariſi ipſoſſibiles ē: ut q̃ illa ignoranti quā aut mulieres cōſtitueret ex auihus: aut ex mulienbus aues.
Achæna quā qd̃ ē in ſano ſerme aīa cōparet̃: & pedis & manuſ; & p̃uinatū expertipedes ſubueniſ;
atq̃ adhibens pēnas. Sed & uanitate quādā multiplicit̃: uatorūq̃ colorū & ornatus ap̃eſſum ſi ſi ſi
re diuini effectū cōſſit̃. Quin & ex muris ouisat̃: in aī cōplura genera cōſtituit̃ aīaſi: tum uelū
crū: atq̃ terreſtrū tū ēt̃ aquatū aetheris magni (ut nōnulli iradunt̃) ſicris utens aribus. Quā obres
imortalium poſſet̃: quæ p̃fecto q̃ maxime ſunt: mortales nos ac puilli: & qui nec magnā ineq̃

etiam parva percipere ualeamus: plerique etiam addobremus eorum: quæ circa nos ipsos uersantur
hanc uirtutem quæquid uel de Hælyconibus uel dei Hylomenus tradere possimus. Ceteri gloria fabulæ
qualis a patribus prædicta est: talem & pueris meis o ales questu ac lectu: de beo n. præbueri de uis
laudibus uirtutis uero pium ac studiosum uiri amorem concinam: rebo uis uirtutis mei: Annappe: ac
Myrræ: referens: cū alia multarum imprimis quæ a Diis honorè cōsecra- es. Tu quoque O Chærephon
huiusmodi aliqd feceris. Chærephon. Decet igit plane o Socrates: et quæ abs te dicta sunt: duplici- ut
habeant persuasione ad mulierū inq̃ consuetudinem: ac uiroq̃. Iam igit Hælyconi blutante facta
regredi ad urbem ex Hælenico tēpus. Socrates. Sane quidem igit sic faciamus. FINIS.

PLA. 11. 10.

¶ Eximii Theologi Aug. Dathi Senēsis de septem Virtutibus libellus scilicet incipit.

APIEN TISSIMUS condonatorum quo & saluatoris ac Redemptoris
nostrī Dei figura præcellens: mul a grammer splendide quo diuersis
id quoq̃ scire ac præclare intulit. Sapiē. iam adificasse libi domū: itaq̃
erectisse columnas septē. Gregorius Nazanzenus doctor eloquēti-
simus maximā septenariū numerū tum ac dignitatē esse declaratus: quod
multa & pene innumerabilia eius numeri & in natura regū: & i sacri clo-
qui diuinitis mysteriis sacramenta produnt: itaq̃ præter alia multa: it-
pra septē colūnas plane testatur eis domū sapiē. itq̃ collocari. Sed qd ē
domus Sapiētiæ: nisi sedes quædā ac domicilium uirtutū: si omniū ē.
Quod septem colūnas: nisi uirtutes septē: quibus fundata Sapiētiā uita
miora semp ac stabili p̃euerat. Nā q̃ uirtutū præsidio sepius eius
nulla rōne superari: nullis expugnari uirtutibus: in illo unq̃ tēpore loco dā
moueri possit. Quod si uita stabili atq̃ inextinguibili firmitas: uirtutibus
fapiētiæ munimentis nititur: non in uita colūnas: septē uirtutes: septē furnit. Fides: Spes: Charitas
quæ tūq̃ duces ac strenui impatores præsumi. Tum Prudētia: Iustitia: Magni uero animi: Tempora
quæ uirtutū fortissimi milites: magnas quoq̃ multasq̃ uirtutū cohortes deductur: huc munus ac
pauis undiq̃ fapiētiæ animus: hostiū ofum effugiat: mīdia: & debellat: sequitur: & iādē gloriose cer-
taminis repotest uictoriam. Quomā igit hæc uirtutū cōgūto maxime necessariā ē: studiū nūc breui-
tatis: qd de illis scribendū tenendūq̃ sit: breui oratione percurramus. Ac de tribus qd uirtutibus: quæ
superiores sunt: primū na scē exordiu: mox eadem rōne reliquas p̃linquent. ¶ De Fide.

Mnes hoies ad beatitudinē: quæ summū bonū ē: quā si ad oporū finē puenire desiderat.
ed nisi polas uirtutis oio uenienti nō pōt. Variæ igit constitutæ uirtutes: sunt: quæ ualē
gradus: itq̃ quos facillime ascēdere i celū: & ueram atq̃ extremā beatitudinē adipisci ualē
nūc. ¶ ed fundamētū Fides: oporinet: sine qua tortū hū uirtutū gūditū periret: necesse ē. Est
autē Fides: (quædammodi scribēs ad Hæbreos Paulus ap̃l̃ testis ē.) sperādāq̃ substantia regū
argumentū nō apparentū. Bñ atq̃ erudite uim oēm Fidei: hac funi-ione Doctor ueritatis cōplexus ē.
Fides nā q̃ est mēis habitus: cuius actio atq̃ opus est credere. Obiectū autē qua respicit uoluntatē: ho-
nū & finis: qua uero intellectu spectat ipsa ueritas: ipsa inq̃ prima ueritas: qua aspectū dignoscit.
& Aurelius Augustinus Fidē esse ait: qua credū nē ea: quæ qdē oculis nō cernunt. Cōstat autē ides Fi-
dei eē: & obiectū & finē. Quādoq̃ dē diuina uirtus ē: quā Græci Theologi uocāt. Subiūc ergo Fidei
prima ueritas: fm eas rōnē fm quā aspectu caret oculo: itq̃ dē maxie ad spem p̃tinere dignoscit. Qd
an. nō uidemus. Ap̃lo rōne speramus. Veritatē autē iū habemus: illā p̃piciamus. Spes uero abien-
tium regū ē. Quāti igit ad finē i. ad obiectū p̃tinet uolūtatē: recte dicit. sperādāq̃ regū substantia Fides
esse. Quid ē autē hoc loco substantia: aliud q̃ quædā (ut ita dixerim) icohatio regū oioū sperādāq̃: quā
p̃ assensum Fidei assēquimur: itā Fides sperādās res oīs atq̃ expectādās: uirtutē & potestatem cōnectit.
Quæ est. n. alia beatitudinis adeptio: qd claro obuiui p̃sentē inueni ueritatē: cui nūc p̃ Fidē adhæresci-
mus. Quāti uero ad obiectū intellectus attinet: ip̃e adiectū ē argumentū nō apparentū. Ipsa nāq̃
firma mēis adhēsiō: ad nō p̃piciū Fidei ueritatē: argumentū dicit. P̃fuit. n. Fides: in digna: auctori-
tate cōpelleat: assensumur: itq̃ dē certe nūq̃ uidimus. Itaq̃ cōstat Fidē esse Thōma diuino auctore testatē:
mēis habitū: p̃ quā icohatio i nobis immortalis: atq̃ æterna uita: facientē qdē intellectū iis rebus assentē
nā: q̃ unq̃ nō appareat. Primū dicit Fides argumētū: ut ab opinioē & quatuor libi assensūē animi secer-
nat. Nō apparent autē regū idcirco addit: ut a locūna atq̃ intellectu separet: quoq̃ uirtutē regū certū
ad p̃piciū cōpelleat. Cūq̃ dicit. substantia sperādāq̃ regū: distinguit p̃culdubio Fidei uirtutē ab ea Fi-
dei quā i uulgo usurpant: quæ uidelicet ad speratā beatitudinē nequaquā iustitit. Vex. dī credere: sit actus
fidei: credere autē p̃pitiū iis intellectus: quā a uolūtatē ad assensuendū ip̃elū: liquet Fidē ipsam rōm ab
intellectu: ut enī a uolūtatē manare: itq̃ his duabus uirtutibus habitus fidei sit: oportet: it actus eiusdem
p̃fectus sit futurus. Fides autē sine dilectione & charitate: manca atq̃ inchoata res ē. Nec sine charitate
aut Fides: aut ulla prorsum uirtus constare pōt. Scit iacobus unus ex. xii. quos Saluator elegit: Fides
i. q̃ sine opibus mortua ē. I. habet. n. fidei nomē: rōnē nō habet. Qd si uirtus ea ē: it. Philophi tra-
dunt: quod bonū efficit possidētē: it plane eximia uirtus: hęc quā nunc loquimur: Fides. Et. n. iustifi fa-
ciat fides. Omnis nāq̃ uirtus uno iustitiæ noie cōnect. Iustificat in Fide: pacē habemus Apollon

inquit. Hanc igitur imprimis capessere & amplecti debemus. Quando & præcipua virtus est: & diuina quædam virtus. Super quam aliarum certe virtutum omnium mouetur fundamentum.

De Spe.

Asci hominem ad beatitudinem consequendam non modo diuinis oraculis ac Sanctorum firmis testimoniis: sed etiam Philosophorum optimis rationibus comprobatur. Nec illa quidem usquam in rebus humanis inueniri potest. Sed eam post uirtutes has fugacis cursum comparari manifestum est non quidem omnibus: sed illis duntaxat quæ immoventer iuste & cum uirtute uixerunt. Cum Propheta namque ac diuino Vate iustus atque optimus quisque faciat: quum appropinquet gloria Dei: in quem prospiciet: quem facie ad faciem intueri coelestium spirituum ac beatorum omnium terra tandem atque extrema beatitudo est. Quam ob rem iure & congruenter Fidem rectam firma spes sequitur: quæ & ipsa tum necessaria est: tum etiam diuina uirtus: quæ ingenitis desiderii tum inexhaustam lenit: flagrantissimum ardorem refrigerat: ac boni expectatio ne præluce in posterum. Tradunt uiri sapientes ea esse uirtutum censenda numero: quæ unguis aut recta ratione aut diuina Maiestatis sublimitate homines menuntur. I. ac enim forte est duplex quædam humanarum actionum mensura: Deus & ratio. Est igitur summa spes Virtus: quæ non solum ratione uirtutis: uerum etiam Deum intendit: Deum spectat: ad Deum usque pertingit. Quippe spes sequitur bonum: & id quidem futurum bonum: arduum bonum: & nequaquam ad consequendum facile: sed certe non impossibile. Verum summum uirtutum atque extremum spes bonum intendit: Deum inquam mundi conditorem: Regem Angelorum: coelorum & universæ: Rectorem terrarum: moderatorum rerum omnium: cuius adipiscendi inest humanis mentibus inexhausta cupiditas: quem perficiendum exorat: spes atque erigit: ut illi uirtute homines ac labore contendant: solius corporis uirtutibus diuini nominis bonitate: in qua penitus factum est nihil: transferantur in celum: & inter latantium beatorum agmina auro immortalis fruamur. Prounde patet uersam speciem circa æternæ felicitatis: ac coelestis beatitudinis gloriam: per qua adipiscenda cunctis uirtutibus decernendum est. Sapienter admonet propheta: spera in Deo: & fac bonitatem. Est enim absque dubitatione spes adiuta quidam & ingressus Fidei ac uirtutis saluum initium.

De Charitate.

Agnus est uirtutum omnium splendor: ac decus: admirabilis amplitudo: summa utilitas ac fructus uberrimus. Sed omnium profecto excellentissima omnium præclarissima Charitas: indicator: quippe quæ ita uirtutis regno principatum obueniunt reliquæ uirtutes omnes: tum demum uirtutes haberi debeant: si arcuissimum Charitatis uinculo fuerint copulata. Nam si quis omnia fuerit affectus: ique ad bene atque honeste uiuendum peruenire creditur: Charitate autem sola dedicatus non tueram: non solidam non perfectam uirtutem. Si uicem fatatam potius atque adumbratam quandam uirtutis imaginem habere potandus est. Itaque Magister gentium & uirtutis egregius. Predicator hanc unam præ ceteris uirtutibus laudibus efferebat: quæ sua ingenti luce incredibili splendore cæteras illustraret. Est enim Charitas motus quidam animi: ac sensus ad perficiendum Deo: perficiendum autem propter se: cuius dilectio quantum magis admirabilem afferat uoluptatem: neque explicari oratione: neque cogitatione comprehendere possit: hac Deum diligimus: hac ipsum complectimur: hac nos sumus bonorum ipsi ipse Deus est in separabiliter iungit. A Charitatis fontibus uirtutum ratio præcta est: ab eius capite reliquæ uirtutes quasi membra defluunt. Atque idcirco omnibus uirtutibus præfata est: nullo loco excluditur. Itaque Ieronymus breuiter omnem uirtutum distinctionem complexus uirtutem Charitatem diffinit: quia diligitur deus & proximus. Neque enim ita ratione continetur: uirtutis Charitas ponitur: ut nulla sit: quia ea & sit: & dicat Charitas: id enim absurdum: si quæ omnis uirtus ab hac una pendet: atque deducitur. Habet profecto Charitas uel maximam gloriam: quæ uel Deum spectantia nobis illum conciliat: atque flagrantissimo quodam amore coniungit. Quod circa probans uasculum electionis Apostolus: huius præcellentissimæ uirtutis admirabilem claritatem: nunc nomen inquit: Fides: Spes: Charitas tria haec maior aut horum est Charitas. Sed quid est præclarior nomen esse Charitatem: nisi quod illis solis in hac mortalitatis uarietate durantiis: sola Charitas etiam in coelesti patria perseverat: Nec perseuerat solus: sed etiam angelici. Fidei quippe id quod Aurelius Augustinus ostendit succedit species: quam coram oculis uirtutis: spes autem beatitudine commutabitur. At contra Charitas etiam his delictis angustior potius. Quod enim nunc credentes: quod sperantes diligimus: tum plane ardenter Charitate complectemur: cum præsens interitum cum iam proximè obicem uidere cœperimus. Quapropter diuini literis appone cruditis Ambrosius Charitatem uirtutum formam esse demonstrat: quod uidelicet per eam operantium uirtutum actiones ad finem ultimum dirigantur. Idque proprium est Charitatis opus: ut perficiens reliquarum actionum uirtutum formam illis præbeat: & ad uertum finem ac rectum instruat. Postremo Charitatis ipsius tunc uis est: ac uirtutis potestas: ut eius glorio interiecto: mirum nihil sit: quod unum habeat: tum cunctas habere uirtutes.

De Prudentia.

X QUATTOR HONESTAS paribus: & quas uirorum Sapientum auctoritas ratam: Præmia omnium uelut Princeps: ac mater reliquarum eluceat. RVDEN

tia. Est autem Prudentia (ut diffiniunt veteres) rerum bonarum-malarumque & nec bonarum-nec malarum scientia. Cuius quidem illa Augustini similissima definitio est: ut dicatur rerum appetendarum & fugiendarum cognitio. Nam & boni sapientie ingenio expetendi; & mali contra fugiendus est. Subiiciunt autem Prudentia memoriam-intelligentiam-providentiam; quare prima repetit quare iam fuerunt altera quare sunt: perspicacia futura preuidet; ante quod facta sunt. Addit nonnulli docilitates-folletiam-ratione-circumspectionem-cautionem; quas omnes Platonici Prudentia partes esse testantur. Sed nos de his alias plura. Nunc ad Prudentiam redeamus. Eius est igitur tanta vis: ut moralium virtutum omnium Philosophis comprobantibus ratione ingrediamur. Socrates autem virtutes-Prudentias communis quoddam nomen appellare consuevit. Qui ut Aristoteles ait: quod omnes virtutes putabat esse Prudentias. Falsabaratur. Quod vero non absque Prudentia recte sentiebat. Est. n. ceteris moralibus virtutibus congruus nobis ac rectus finis prestitimus. At Prudentia munus erat ea ducere-nō aberremus: sed finem omnium diuines facillime dirigamur. Itaque erit Prudentia perfectio quaedam-ac bona mentis qualitas-moralis regula quaedam-ac norma virtutum. Hæc ita necessaria est: ut & in capiendis consiliis & regendis hominis rebus magistra & princeps existimari debeat. Hæc hominibus tum singulis consulit: tum etiam universis. Hæc domos familias: gubernat: hæc Respublicas: hæc Principatus omnes-ac Regna moderatur. Nec. n. genera regum solida: singulas quaque partes solerti investigatione complectitur. Itaque principia universalia ratione assecuta est: ad ipsas usque hominum actiones: quæ singulares sunt & cognoscendas & moderandas progreditur. Bene igitur istis imperandi sortita est Prudentia: quæ in recta agenda regum ratione versatur: quæ inveniendi & capiendi consilii auctor & equus iudicandi obtinet potestatem: ac demum quæ gerenda sunt: non statim solus: nec etiam precipit.

De Iustitia.

Audant Iustitiam veteres Sapientes: & ita laudent: ut plerique excellentissimas omnium esse pertineant: & neque Hesperum-neque Luciferum ita mirabilem. Nam in omnibus civitatibus gubernandis administrandaque rerum ratione merito secundo Platonis auctoritatem Iustitia palma tribuitur: sine qua non solum civitas: sed ne parva quidem domus consistere queat. In hac (ut ait magnus Orator) virtutis inest splendor maximus. Siquidem ex ea unguis etiam tiri boni nominatur. At vero Iustitiam duplicem distinguit Philosophus: Vnam legalem: qualem altera. Et legalis quæ quodammodo est omnis virtus: æqualis vero pars est una earumque & quatuor sunt: & aliaque fundameta virtutis. Itaque legalis Iustitia (ut in magnis moralibus Aristoteles testis est) perfecta censetur virtus. Nam quemadmodum lex honesta iubet: prohibet contra: ita legalis Iustitia omnem honestatis partem complectitur: omnem contra turpitudinem aspernat. Lex precipit non esse in acie fugiendum: monendum (si opus fuerit) pro patriæ salute: quæ omnia sunt Fortitudinis. Precipit non esse adulterandum: quod ad Temperantiam pertinet. Precipit nemini inferendam esse iniuriam: quod est Innocentia. Alia item quæ singulaque virtutum propria sunt: & Iustitia legalis legibus iubet esse parentem dū. Honestatis autem laudem coplexa virtute nullam deserit. Hinc scire Hieronymus ait cetera. Omnia inquit virtutis species uno nomine Iustitiæ continetur. Omnia. n. virtutis exercet opera: atque omnis laudis actionem colit. Bene autem diffinit Iustitia constans & perpetua voluntas ius suum unicuique tribuens. Absolutus sane & verus: hisce verbis Iustitiæ terminus continetur: quem plerique nostris temporibus civilia iura proficiunt: usurpant potius: quam intelligant. Est utique Iustitia constans-ac perpetua voluntas: tribuens ius suum cuique. Actio virtutis pro Philosopho: recta sententia: ut veræ virtutis actio appellari possit: Iustitia firma & stabili esse debet. Alioquin ratio virtutis tollitur. Proinde qui virtutis opus exercere voluerit: necesse est primū: ut scienter agat: deinde ut cū electione & propter rectum finem postremo ut firmiter-atque immobiliter operetur. Cū ergo dicta Iustitia voluntas ex duobus illis prioribus virtutibus comprehensum est. Nam & cū electione scientia congruit: utque adeo: ut quod per ignorantiam geritur: id non recte dicatur: Iustitiae fieri. Post hæc vero constans & perpetua terminat voluntas: ut actionis ipsius firmitas ostenderetur. Et perpetua quæ voluntas idcirco dicitur: ut consilii ac propositum iudicetur Iustitiæ Perpetuo conservande. Constans vero ut eiusque consilii firmitas & propositum stabili perseverantia designetur. Altera vero Iustitia illa: quam particularem diximus: solet etiam in hoc modo diffiniri. Iustitia est habitus animi: cōmuni utilitati conservatæ: suam cuique tribuens dignitatem. Huius maxime proprium munus est: ut inter homines pari iure vivatur. Hæc autem bifariam rursum partiri solet: atque altera pars in cōmutandis & contrahendis rebus cernitur: altera in distributis versatur-honoribus: ut dando-accipiendo cōmutando cōmuni utilitati serviat: & honorum ac civilitatis munera æqua distributione servata: cuiusque hominis dignitati ac meritis consularur. Iustitia non iniuria cetera dicitur præstare virtutes: quæ circa alterius versatur utilitatem: & cōmune salutem semper intendit. Hæc enim imprimis societas hominum inter ipsos & inter cōmunitas continetur. Quocirca & in recta Iustitiae sita est: nec unquam cōmunis utilitatis ratione deserit. Hæc igitur maxime colenda virtus: cuius eximia præstatio: cuius laudibus antecellit. Nā & latissime patet: & in nobilissima parte animi collocatur: quæ Iustitiæ est: & cū ratione appetitus: & alteri servit: cōmune huius cōservationem tenetur. Itaque laudis eam eruditissimus Ambrosius nosse. Iustitia est inquit: quæ unicuique tribuit quod suum est: alienis non dedit: utilitatem propriam negligit: ut cōmune equitatem custodiat. An ne illud parum in: lei

dum est: tribui cuique quod fuit est: Ita. n. exhibet Deo. piissimi cultus ueneratio. Superiori reuerentia: pari cõcordia inferiori disciplina ita honores bonis deferunt. fupplicia improbis: & cuique tandẽ quæ sua sunt. Magna est ergo hæc uirtus: & cunctis uirtutibus excolenda.

De Fortitudine.

Vana sit Prudentiẽ quãta & Iustitię ipsius laus: cõsumit ac breuiter patefactũ sit hinc uirtus. Iam fortitudinis summũ decus: & gloria illustrada: breuiter fortasse q̃ tãtę laudis postu- let amplitudo. Ac primũ a diffinitione eius sumamus exordium. Est. n. fortitudo (si Ciceroni credimus) cõsiderata piculoꝝ susceptio: & labor perperio. Illius uĩq; animi ma- gnitudo probada: & q; animũ in uictũ gerens cõsiderate: & cõmuni p̃specta uilitate: magna picula sus- cipit: grauissimos labores perpetit: mortẽ etiã gloriosam nõ recusat: paratus illam semp̃ turpitudinẽ amittere. Quamobrẽ & Aurelius Augustinus noster a Cicerone nequaquã diffiniens: Fortitudo est in- quirit: affectio: quę nullas aduersitates: mortem ue formidat. Est. n. circa piculoꝝ suspensionẽ Fortitudo uersa: nec qđ magnope formidandũ uiderit: mortẽ eximefcit. Huius ex his: quę nũc tradẽda sunt: quę nã uis sit facile cognosci potuerit. Dicimus uirtutem esse: quĩ qui amplectitur: bonus redditur: quęq; tum bonũ uirtũ: tum illius quoq; opus bonũ facit. Sed qđ dicimus homini bonũ: nĩl fm rōnẽ uirtutis: quæ una emittit: & moris animalibus præstat? Ille igitur fm rōnes uirtutis primũ eandẽ ipsam rōnem recte moderatur: quod sapientiã: qđ ars: quod prudentiã: qđ reliquę intellectuales uirtutes effi- ciunt. Deinde q̃ ipsam rōnem ac memũ rectitudinẽ: in hoĩum cõsolationẽ & societate cõfert: qđ Iusti- tię suũ munus ẽ. Postremo q̃ impedimenta repellit: quę recte uolũtati obesse quẽat. Solet. n. bĩfariũ oo- lĩtas hoĩs præpeditur: ut a recta rōne discēdat: aut obsecũ uoluptatũ illecebrũ: quas maxime nostra imbecillitas ab honestate decit: & huic opĩ præstho tẽperantiã: & quæ oĩum uoluptatũ libidines co- hercet: ac reslinguit: aut reformidationẽ quadam difficultum: ac laborioſaq; rerum: ad quam quidẽm reiiciendam: ac fugandã magnitudo animi necessaria est: quæ nullis aduersis rebus frangi: nullis ter- reni periculis: nullis laboribus superari potest. Sed omnia infenora se ducẽs: cõtra oĩmũ hostium re- la in expugnabilem sese atq; inuictam præbet. Ex quo fitur ad bene & cõ ratione uiuendũ fortitudo adhibenda sit: quæ ut Gregorius præclare inquit: sortida iustũ uirtũ: carnem uincit: proptis uoluptatũ bus obstitit: delectationẽ uicę præsentis extinguit: aspera deligit: laborioſa suscipit: ut æterna præmia atq; immortalia consequat. Hęc est profecto ea uirtus: quæ audaciam frenans: nihil unq̃ temere aggre- ditur. Ignauiam aut oĩo propellens: nunq̃ mollior effeminat. Quare & circa metũ atq; audaciam fortitudinẽ uersari: Philosophoꝝ rōnibus compertũ est. Quod si ex uirtutes (ut Aristoteles ait) ma- xime uirtutes sunt: & splendidiſsimę: quæ maxime aliis p̃funt: quanti Fortitudo estimada est: quę ma- gis subire mortis discrimen: q̃ ciuitatis labefactari dignitates: q̃ uolari patrię salutẽ: itaq; præcipue hæc uirtus adhibita Iustitiã: iustisq; amplitudinis gloriam affectus: & cunctis munera duo sunt maximas: ut & mortem aspernet: & dolorẽ cõtemnar.

De Temperantiã.

Elīqua nũc Temperantiã ẽ: & ipsa quidẽ egregia: ac singularis uirtus: quæ ira hominẽ uirtutem suã uenustate decorat: ita ingentũ pulchritudine exornat: ut nĩl hæc accesserit: re- liquę uirtutes oēs claudicare uideant. Nam ea uel maxime: uirtutis totius ordo spectatur: ac cernitur. Oĩum uirtutũ dictis: factisq; modũ præbet: ut per eam cunctis in rebus medio- critatis regula conseruet. Nam illud Flacci ad hanc uirtutem pertinet.

Est modus in rebus: sunt certi deniq; fines: Quos ultra citraq; nequit consistere rectum. Paret siquidẽ laus huiusce uirtutis ratio: & p̃ oēs totius uirtutis partes propagat: & fundit. Quæ a. M. Tullio nõ infatigè diffinit his uerbis. Nã Temperantiã ẽ rōnis i libidinẽ atq; alios non rectos impetus animi: firma moderatq; dominatiõ. Hęc. n. præcipue uirtus: cõcis animi p̃turbationibus aduersans libidinẽ: freuens: carnis instillationem cõmunit: moderans appetitiones: cohercet: oĩs aut inimica turpitudinis: perperuũ aduersus uoluptatẽ: bellũ gerit: hæc corporis sensibus domina: ac ne mollius dis- ſuant: ne ue immoderatus: dilabatur: efficiit: cupiditatibus modũ statuit: appetitũ rōni subicit: cõditatio res motus quoq; mētũs addicte impio: totũ hoĩem integrũ: incõtaminatũ atq; incorruptum fertur. Ex hæc igit̃ possimũ pulchritudinis: atq; honestatis resfulget splendor: qđ moderatiõẽ parit: qđ humanis actionibus rectã & cõgruentẽ mensurã præbet: qđ a ferarũ uita & belluarũ imanitate: flagitiõꝝ probro: reiecto: hoĩs præstantiã & naturã distinguat: effig; sensus: tactus: cũ primis turbis: atq; obsecũs no- lupatibus iniquari soleat. Temperantiã uirtutẽ: autem: proflus aternũ & corporeis sp̃ritus illecebris: re- eam semp̃ rōnis atq; honestatis regulã cõsecrat. Qđ si uirtutis magnitudo ex eo cernit: quod ad bñ- quidẽ rōnem plurimũ cõferre uidetur: uirtutis sine dubitatione maxima temperantiã: qđ eas uo- luptates: quę tactu populantur: quasq; natura ipsa sua sponte maxime uidetur aſcendere: prædaro rōnis impio moderat: & ac regit: quã q̃ legitur: in dubio p̃cal bñ: honeste: laudabiliter: ac demũ decore & cõ- laude uiuere putandus ẽ. Cũ igitur uirtutis sit laus premiũ: qđ recta m̃ ueraciq; fidem: qđ firmã speĩ: qđ flagrantẽ atq; ardentissimã Charitatẽ: qđ rursum Prudentiẽ: rectitudinẽ: Iustitiã: bonitatẽ: Fortitudinis robur: Temperantię decus fuerit affectus: hũc nos uera ac maxia laude dignissimum iudicamus. Nã uirtutis ipsa duce: nõ mō laudẽ meretur: immo sed æterni quoq; premiũ gloriã speramus in cõlo.

FINIS.

Præcellentis Theologi Augustini Dathi Senensis de Sacramentis Panis & aquæ
Libet primus foeliciter incipit ad Dominicum Balionum.

AEPE TE SVM DOMINI. Nec cohortatus: ut qui magnis ingenii & naturæ munere donatus es: sacrarum litterarum lectionem ac studium cōspectere. is. His enim præcipue cognitis: non modo singularis doctrinæ fulgor elacelat: sed etiam bene ac recte vivendi ratio comparatur. Nihil potes hac una exercitatione aut apprehendere salutari: nisi aut fructuosius custodire. itaq; illos tam pudes magna laude dignos existimare: qui studiose & accurate ad hanc se præclarum vitæ rationem accommodant: ut non veteris legis sacramenta: nunc novitellamenti veri: a tem inuestigare considerent: nec primis: ubi ac somnis: quod dicitur: labiis: sed candidis pectus viribus: ac robor mentis ardore diuinæ scripturæ alacritudinem auctori. a temq; persequerentur. Hoc est enim dulcissimum amorum pabulum: scia sua utilitas: mentem nostrarum iocundissimum alimentum. Hinc nobis perfu-

gium vitæ: laborum requies: minorum intentus: malorum omnium expulsiō: perurbano num sedatione: bene atq; honeste vivendi disciplina deducatur. Scire ac vere Hieronymus R. viliū Monachum. ita insinuat. Ama inquisitionem scripturarum: & carnis uicia nō amabis. Magna est profecto huius rei utilitas: fructus uberrimus: siquidem per amorem sanctarum litterarum carnis uicia deducuntur. Sed debes tu quoq; ad eam ipsam lectionē: omnem conferre operam: iocundum omne: quodcūq; datur: ac studii diligens adhibere: si cupis: utque Clerici partes sunt: & uerba de spicere: & amare: coelestis ac simul aliquando cum pastore iuuenis & principe Apollolorum in superiora domus ascendere. Nunc uero optime & charissime frater: uenio ad ea: quæ tuis litteris postulat. Cupis namq; scire de merita: uir in sacris ac diuinis litteris: Panis & Aquæ sacramenta: quod utrumq; tam crebro & apud Prophetas: & apud Hagiographos usurpat: animaduertens. Non mihi tantarum rerum ausum scien-
tiam nēdicare: qui unq; in hoc studio: tam genere ueritas summi: quam profectum pōniet me. Sed quanta in me facultas est: ita uo par esse: ut quoad mihi licet: tibi obsequar postulat. Itaq; de utraq; re proposita: pro meis uiribus breuiter explicabo. Nam quæ de aqua: scēdum Philosophorum rationem tradi possunt: quæ de pane: pro hominum insinuatione illa & tractatus desiderant longioris: & huius loco minime conueniunt. Niquidē conitā rem utramq; adeo esse naturæ hominis cōsentaneam: ac degēda: uir necessitatem: cum solis illis possit: & si non satis commodis: sine illis tūe ro aut uisio modo: aut difficulter uim possit. Efficit tamen praua hominum consuetudo: ut arbitrentur sine ciborum delitiis uitam subueneri non posse. Itaq; innumera gale: irritamenta: delicata: ciborum uarietates: illa uentris pulmenta: ita uia hominis excoqui auit: & pecorum immanitatem lenitatem est: quæ naturæ prona ac uentri obedientia finxit. Sed nos ad insinuationem propertem: & de aqua: primum: mox de pane (ut diximus) pauca differamus. David Propheta idyris: uates sanctissimus: admirabilem mysteriorum enunciat: qui diuinæ uocis oraculo: magna cecidit sacramenta humane uitæ uarietatem: ac seculi huius decursum: maris instar obuere monstrauit. Hoc inquit mare magnum: & spaciōsū manibus: illic repit: quorum non est numerus. Animalia pusilla commagnis. Illic naues pertranibunt. Draco inter: quem formali ad illudendum ei. Mare: si litteram sequimur: nihil est aliud: q̄ congregatio aquarum iuxta illud Genesis. Cōgredientur aquæ: quæ sub celo sene: in locum unum: & appareat arida. Et mox. Vocatur Deus arida: terram: congregatio: neq; aquarum appellati: maria. Animalia uero pusilla cū magnis utiq; pisces maris sunt: qui perambulant: feras maris: Cete grandia: & omnis anima uiuens: atq; motabilis: quam producit aqua: & species suas. Verum alia maiora sunt: quæ in infinis deliuntur: illis comperta: quos diuina ueritas: illustrat. Et mare proculdubio: præsens seculi interpretatur: quod & uariarum tentationum fluctibus: & a iustarum rerum turbulenā tempestatibus: quauis: magnum quidem id mare & spaciōsū manibus: quod difficilium sit: bonis operibus indigere. Repulsa: porellates tenebrarum sunt: & aduersantium spirituum: latentes insidie: quæ multæ: quæ uariæ: uel potius innumerales: incantatos homines: & nec sic opimantes quidem: quasi inter ofcantes: quotidie opprimunt. Huius uero maris: ac fluctuantis pelagi: quos casus: multiplicia discrimina: diuersa pericula narrare quos possit. Hoc profecto id mare est: in cuius litoribus: Piratæ: & crudeles hostes: alidux: uersantur: cuius dextrum Scylla: laetis: leui ipsa Charybdis obidet: quod horridis syribus: darts cauitibus: saxis aspernis completum est: ueris q̄ rubrum mare: procellosum: asperum: profundum: ac præ ceteris magno: animalium capax. Et procellosum quidem habendum est: ita calamitatum tempestates insperantissimæ. Asperum: si difficultas: cum labores: & profundum: si uarias atque innumeras pertum uices. Magno: animalium: quod prædones sequit: & aquæ hostes accerit: hoc ipsum mare inferum habentia: quo exulcat: & grafiatur uerus Pharaō: magno ac numeroso manu exercitū. Hac

[illegible]

rum. Aquae multae non poterunt extinguere charitatem nec flumina obtundere illas. Aqua uero contra expensum spiritus sancti gratia in sanctis litteris appellata est: tum propter purgationem effusam super nos aquam misericordiam et misericordiam: ut per Ezechielem ait Dominus: tum propter refrigerandi uirtutem: ut a tentationum adibus liberemur: secundum quod dicitur in Ecclesiastico. Ignem ardentem extinguit aqua: tum denique propter societatem feruorem et inextinguibilem tectissimum: tum contra temporum cupiditatem: ut illud Ezechielis. Omnes siccitatem uenit ad aquas. Duplex autem aqua (ut noster Thomas ait) esse perhibetur: quia altera uita: non uita altera dicitur. Hic posterior illa est: quae fontem suum non prosequitur nec sui ipsius principio coniuncta est: unde scaturit: sed per imbrem in lacum diuersam tunc defluens ab sua origine separata tectatur. Vicia contra aqua illa debet intelligi: quae fonti coniungitur: atque in eum quae uenam indeficientem non deserit: quae inde manans perpetuam undam efficit: ac moliter fluens: scatebris arenia temperat arida. Huius similitudine gratia Spiritus sancti genitrixque omni homini tribuitur: & fons ipse simul confertur: est Spiritus sanctus: per quem omne datum optimum et omne donum perfectum ac munera omnia salutaria tribuuntur: dicitur Paulo Apostolo in Epistola ad Romanos. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris: per spiritum sanctum: inquit: datus est nobis. Necid profecto iniuria: ipse est. n. qui omnia: quaecumque uere expedita sunt operatur in nobis singulis: prout uult. Laudabat Samaritana puteum iacob: propter magnam uirtutem ipsius autem etiam: qui dederat: ob aquam praecipuam suauitatem. postremo propter inextinguibilem eius ubertatem. Quanto magis haec uita aqua: quae est doctrina diuini eloquii: & Spiritus sancti uirtus laudanda est: cum sit tribuens auctoritate praeclara: sua uirtute inceda: quod dulcia fratribus meis eloquia tuarum: Prophetae Sapientiae mei: inquit. Indeficiens fons scatebris: atque ubertate perennis: cuius non modo sapienter sed etiam stulti paritibus fieri possunt. Haec aqua qui bibent: non solum in aeternum spiritum illum: sed bibent: uirtutem iterum. Doctrina dei aqua uita est: & fontis perpetuo decurrens: siquidem luminis imperus loquitur dicitur dei. Na et apud Ioannem ita clamatur Saluator Christus. Si quis sitit: ueniat ad me: et bibat: et credat in me (sicut dicit scriptura) flumina de uentre eius fluent: atque uisus. Ex quo & illud Psalmista nere cecinit. Apud te est fons uitae. Qui spiritualis aqua bibent: non solum amplius: & illud implebitur: Isaias. Serui mei bibent: & uos sinitis. Sed haec illud uidetur esse contrarium: quod in Ecclesiastico legitur. Ita. n. diuina sapientia inducit loquentem. Qui edunt me adhuc esurient: & qui bibunt me adhuc sitient. Et quomodo: ut igitur ueritas atque bibent ex aqua: quae ego dabo eis: non sitiet in aeternum? Aliterum quidem falsum uidetur: esse est. Seu utrumque exploratum diligenter: omnium dubitationem subsoluit. Na qui bibent aquam: quae Christus dederit: uno modo quidem adhuc sitiet: alio modo non sitiet in aeternum. Aqua. n. spiritualis ita perpetua est: ut causam quoque perpetuam habeat Spiritum sanctum. i. fontem uirtutis perennis: itaque ea refrigerant: in quo sitire amplius potest. Quod idem et non coniungitur: aqua in hac utilitatem bibent. Rursum uero nostra haec sumpta sunt: quia non quidem sui ipsius: sed alienius rei posuit. spiritualis uero aqua & alentis rei forma eripit: & sit ipsius tehemiter infunditur. Quod quale iterum illud sit: non dico: sed experte fragilia bona: & ante quae parca sunt: magno aestimantur: adeo ut uel satis animi ipsos explorata uideant. At non illa affectu maiore cupiditatis ardore flagramus: ac rursus plura & maiora concupiscimus: quod in eis nulla quies animi sita est. Spiritualia uero bona: magis est: uera bona: nisi percepta cognosci nequeunt: ita illud Apocalypsis. Nemo nouit: nisi qui accipit. Atque ideo prius quam habuerit: minime desiderat. Sed cum habita & parca non solum sunt: demum & delectat: mentis affectu & desiderium mouent: ac mouent: quidem non ad alia possidenda: sed ut ipsa eadem perfectius: atque absolute acquirantur: quae non satis cumulate teneantur pro imbecillitate & sapientia. Douce igitur plene affectuatur illa: & semper & uehementer expeditur. Aug. haec erat prophetae sententia: haec mens illius ita canentis. Sititit anima mea ad Deum fontem uitae: quid ueniat: & apparebo ante faciem Dei! Vix quidem in hac mortali uita: non sitis esplet: potest quia bona spiritualia: nisi forte ex aliqua parte: nemo adipiscitur. Proinde quae eam aqua bibent: adhuc sitiet: dum perfecti plenitudinem affectuatur: sed non sinit iterum: quasi exarefacta aqua: ita fontem manantem diximus: Psalmista canente. In ebria uisus ab ubertate domus tuae. Et alio itaque loco. Flumen Dei replebitur aqua. Flumen quod continere fluit: bene appellatum dicitur M. Varro. Sed cum ad mortalem uitam beatam gloriam: uentum fuerit: tunc per dubio perfecti bibentes aqua diuinae gratiae: non sitiet in aeternum. Satiabor: inquit propheta cum apparuerit gloria tua. Et Saluator in Euangelio. Beati qui esurunt: & sitiunt iustitiam: quia saturabuntur: Esuriunt & sitiunt quidem in hac mortali uita: saturabuntur autem in aeterna gloria. Satis igitur: super quae aqua dominique spirituales gratia significat: in hoc usque locum explicatum est. Illam quoque silentio praeterire non debemus: quae apud Ioannem his uerbis commemoratur. Est inquit Hierosolymis probata piscina: quae cognominatur herodiana: Bethsaida: quoniam portus habet. In his iacebat multitudo magna languentium: cecorum: claudorum: aridorum: expectantium aquae mori. Angelus autem dicitur in tempore delectabat in piscina: & mouebat aqua. Et quod prior delectabat in piscina: post motionem aquae: sanus fiebat: a qua: & deinde in infirmitate. Haec Ioannes. Si huius piscine nomen inuestigamus: Circe pharaonis herodiana: Bethsaida appellata est. Probatum apud Graecos: Quem significat: quae piscina: omnium non capit: quod Sacerdotes Iudeorum hostiarum cadauera: praeter omnia: quae maxime in sacrificiis mactabantur: in ea piscina abluebant: unde & Hebraice Bethsaida hoc est domus peccatorum dicitur. Et propter ea

emplum erat: & ex aqua pluvia coquebat. Quinq; aut habebat poricos p circuitum: quo plures sacer
dotes facilius pecudis & holiar; abluerent caesa corpora. Piscinam circumstabant turba languentius
agitatione aquar; obferuantes: & demum ablutione facta a languoribus sanarentur. Atq; ita agrosi co
ualescebant: siue oculis capn essent: siue impari gressu claudicarent: siue deniq; aditantes languerent.
Fecit nonnulli Regiam Sabaz: quae uenerat audire sapientiam Salomonis: cum in domo salus effecta
uidisse in spiritu dominice: cruas lignum: cum q; a Salomone proficisceretur eidem nundasse: quae
tulerat: ac subiecisse monturum super eo ligno hoiem: quo cerso perituri ludq; essent: locum simul
amissuri & petre. Tullit itaq; Salomon lignu: ac penitus humi defodidit: quo i loco: habere reporis con
ticulario: piscina quae praediximus: conuoluta e. Cuiq; iam inflaret plenitudo sacri temporis: lignus aquae
superna: auit: quod i profundo latebat: & tempus acceptabile: & dies saluus. i. gloriosi Saluatoris: pra
edicatione aduertit. Atq; inde cepisse aquae illius mortis tra dif. Habere aut ea res nō illoceplex aucto
res: quā pfecto & ipsi nō absurdū parabimus: si huius piscinē illustrabim; sacramēta. Quid. n. piscina
haec significat: aliud q; baptis: in cuius ablutio multo magis sordē ac maculā oēm delet: q; aqua illa
expiationis: quae in libro legis Numerorū: Atq; ut aqua piscinae eius nō suap e natura: sed uirtute po
tius cōmōtens Angeli & carnis imunditiam sanabat: & auferbat corporis agnitudinē: ita & aqua
sacri baptismis: tam admirabilē & medendi & abluendi uim: per passionē filii Dei: sortita est. Vnde
illud est in Apocalypsi. Dilexit nos: & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Ex Apostolos Ro
manis uera scripsit dicens. Quicūq; baptizati sumus in Christo Iesu: in morte ipsius baptizati sumus.
Quoniam uero piscina haec: domus pecudū interpretatur: ut diximus: significauit eos: potissimū bap
tismi aqua abluendos: q; possent de se ipsis cū Propheta dicere. Nō aut populus eius: & oves pacis
eius: quae cognoscunt pastorē bonū: & cognoscunt ab eo: quae intra oculis limis: est stabula: nec: pasto
ris uocem audiunt: & illi soli seruiunt. Quod a ues quinq; poricos additū: idē mysterium complect
it: & ad quinq; corporis Christi uulnera sine dubitatione refert. Languentes aut piscinam constituit: ut
a quauis i infirmitate liberetur: q; aut baptismi sacramētū exceptū: est: quasi languidus ac sanidus
ait. Misere mei domine: quoniam infirmus sum: sana me domine: quoniam contrita sunt ossa mea.
Deinde spectans baptismi gratiam in alio loco dicit. Super aquas refectionis educat: ut me animam
meam conuertit. Nec solum liberantur: qui perurbationibus seruiunt: quae agnitudines animorum
sunt: sed & illi quoq; in quibus intellectus lumen extinctum est: & ratio libidini cōsensiens: ex cecitate
de quibus apud Condonatore sapientem dicitur. Hec cogitauerūt: & errauerūt: ex cecitate. n. illos ma
litia coeg. Supercedit igitur ignis: inquit Propheta: & nō uiderunt Solem. Quid est ignis: nisi ira: concupi
scentia: ac libidinis ardor: quo qui corripunt: Solē & clarissimū lūm uidentis: inueni nequeunt. Sa
natio: & claudis quoq; mens: cum uersa i tenebris: instabile molitur opus: secundum illud Prouerbio
rum. Impius fact: opus instabile: feminant aut iustitiam: merces fidelis. Claudi uero sunt: qui nō con
fiteantur rectam uirtutis: ac probitatis uiam. Atq; idcirco in libro Regū ad Heliā redarguuntur his
uerbis. Vbi quo claudicatis in duas partes: Si dominus est Deus: sequimini eum. Sanantur & aridi: in
quibus pinguedo deuotionis exaruit: quam petebat diuinus Propheta. Sicur auidē & pinguedine re
pleatur anima mea. Sanant inq; per baptismū & aridi: in quibus ieiunatis fuit bonorū opē: quae
lis sit: i: qui dicat. Aruit autē testa uirtus mea. Bene igitur piscina haec: baptismi uirtutē praefigurauit
caus: aqua nō sua uirtute: & natura: nō omni tempore: sed uirtute secundum tempus Angeli cōmōnē
tis: sanabat agrotos: sicut & aqua baptismi: non aqua: ipsius uirtute: sed laceratis spūs sancti potestate: imen
didam carnis & peccatorū ordē abluir. Nisi. n. quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto: nō po
test introire in regnū Dei. Nō dixit ex aqua solū: sed ex aqua & Spiritu scō. Vt utroq; uero opus esse con
stat: ut per utraq; huiusmodi homines efficiantur. Sed hoc piscinā baptismi antecellit: quod illa uirtute &
opera Angeli salutem praestabat. Hic imensa argu: creata ineffabilis sanctē Trinitatis potestate: homi
nes saluos facit. Illa sanat certo tempore: baptismi perpetua & continua uirtus est. Illa singulis prōde
rat: haec medetur uniueris. Illius uirtus certis finibus tenebat: huius infinita & imensa cognoscitur.
Cōstat igitur: quae nam probatica piscina fuerit: & quid significari: satis arbitror explicatum. Illa etiā
nimis aqua maxime salutaris: & gratia: plena cum primis ex illa mada est: quae sacramēta: passionis
tempore de tran: herberato Christi: lacere fluxit: & a bunde manauit. Vnde militē inquit Ioānes: la
cea latus eius aperuit: & cōtinuo exiuit sanguis & aqua. Funditur sanguis i pretium: aqua i lauacris
coitis ablutione sanati sumus. At tunc uere per Prophetam dicit Dominus. Effundā super uos aquā
mūdā: & mūdābim; ab omnibus iniquitatib; uestris. Verū in finitū singula annouat: i tam la
to scripturae campo: aquae sacramēta: quae ipsa in promptu fuerint: si quis ea: quae scripta sunt: diligen
ter cōsiderare uoluerit. Nō caret mysterio put: i: quos primū fodit Abraham: & deinde fodit Isaac:
filius i torrente Gerare: ubi & aqua uita reperta est. Quae re: inter pastores gerare & loci eius indi
genas & pastores Isaac iurgius terram conuulauit. Sed iam ad alias aquas: labatur oratio. Fecit Deus
firmamentum: inquit Moyses: diuiniq; aquae sequae erant sub firmamēto: ab his quae erant super firma
mētum. Aliae pfecto aquae: saui: quae super firmamētū sunt: ab his quae sub firmamento continen
tur. Aquae quae super oslo sunt: dicit Propheta: laudēt nomē domini. Duplices. n. aquae cōmemoran
tur: quod & beatus Augustinus Christianae religionis decus praclare diffinit. Quae napoliter oculo sa

per feruntur: & ferens etiam noctibus rotat: & quæ in terris granes fruitur. Dicitur sunt igitur aquæ abyssi a supernis aquis. Ex quo recte Origenes ait. Studeat unusquisque nostrum diuisor effici aquæ eius quæ est supra: & quæ est subter: quo. scilicet specialis aquæ intellectus: & participium capiens eius: quæ est supra firmamentum. Fluminis de ventre suo educat aquæ uitæ saltem in uia gremi. Segregamus sine dubio: & separamus ab æ aquas: quæ subter est. Id est aqua abyssi: in qua tenebræ esse dicuntur: in qua princeps huius mundi: & aduersarius draco: & Angeli eius habitant. Erit etiam illius ergo aquæ superne parados: quæ supra celos esse dicitur: unusquisque fidelium celestis efficitur: i. eam sensum suum habeat in auius: & excelsis: nihil de terris sed totum de celestibus cogitans: quæ iurum sunt: in quibus ubi Christus est in dextera patris. Ac paulo post. Nos ergo laboremus congregare aquas: quæ est sub opor: & abicere eam a nobis: ut quoniam hoc factum fuerit: appareat arida: quæ sunt in carne gesta opera nostra. Quo. scilicet uidentes homines opa nostra bonæ glorificent patrem: qui in celis est. Si. n. aquas litas: quæ sunt sub celis: & separauerimus a uobis. i. peccata: & uitia corporis nostris: ita non poterit apparere: ne habere fiduciam procedendi ad lucem. Quæ uero non aliter dabit: nisi uelut aquas abiciamus a nobis: & segregamus uitia corporis: quæ sunt materies peccatorum. Atque hæc Origenes. Equi bus facile cõstare possit: præter aquam gratiam: eam quoque inueniri in sanctis hereticis: ad culpam referenda sit. Aquæ peccatorum sunt: quæ interitum parant: & ad extremam cladem: quæ perducunt: de quibus Isaia Apocalypsi scribitur. Multi homines mortui sunt de aquis: quæ amaræ factæ sunt. Hæ sunt aquæ turbidæ: atque pollutæ: auidiorum cupiditatis affectibus: quibus quoniam reddunt hominum mentes: in quodam domini contemptu: uincula eius dirumpunt: timorem abiciunt. Fancilla per leremiam dicit dominus exacerbatum. Me dereliquerunt fontem aquæ uitæ: & foderunt tibi cisternas dissimiles: quæ continere aquas non ualent. Et rursum. Et nunc quid tibi uis in uia Aegypti: ut bibas aquam turbidam? Et quid tibi uis in Aegyptum: ut bibas aquam fluminis? Via uero Aegypti uia humana: sollicitudinis est: turbida uero aqua humanarum rerum molesta: quibus irreuerenti animi obliuiscuntur: sunt: & auertuntur a deo. Hæ sunt immodicæ: ac fordide aquæ: ob carnis fedritatem: & flagitii turpitudinem. Alloquitur in Exodo Moysen dominus: ac præcipit dicens. Sume aquam fluminis: & effunde eam super aridam: & quicquid hauseris de fluuiio: uerit in uisum sanguinem. Tunc plane aqua in sanguinem conueritur: quæ infecta mæ carnis immunditas: & lasciuie fordes: quasi in naturam aliam transierit. Quo circa: & Ierusalem fornica: non uero plena: dicitur conculcata in sanguine suo: quæ opera faciebat mulieris meretricis: & peccatisque fabricatis imaginis masculinis fornicabatur in eis: quæ in capite ois uia lupanar struxerat: quæ cum eis plures prohibuit considerans: quæ ex uia pudicitie decoris ubique proflutionis suæ signa reliquerat. Verum & accidit tristitia: ac languescens oculi torporem interdum aquæ significatur: quæ profectio infecunda: ac sterile sunt: nulliusque boni operis. Quales fuisse traditur aquæ lenico: de quibus secunda Regum libri historia dicitur. Aquæ pessime sunt: & terra sterilis: quas deinde sanauit Heli: eas ut non esset mors ultra in eis: neque sterilitas. Pessimas autem aquas iure optimo acidias eluolunt: dicitur: quod nihil tam cõtrariis: tamque aduersum uirtutis esset desideria: atque odiositas mater uoluptatis: non tamen uirtutis: ac pietatis arena: ariditate siccat: nec habet ulli penitus boni operis frugem. Linunt eadem aquæ: frigoris execranda: ac nefaria inuidie: lucisque letissimam pestis: totam iam pene infestat: & cõm aculat: uirtutis hominum genus: & quod deterius est: longe lateque diffusum: radices altissimas egit. Lethale uenenum inuidie: conciliatione hominum dissoluit: concordias dirimit: benignolentiam eripit: ardore charitatis extinguit. Hanc aquam significauit Ieremias dicens. Sic ut frigida facit cisterna aquas suas: sic frigida facit malitia suam. Et charitas quæ ex ardescit: frigeat: inuidia: quæ duo inter se ira graue: atque arrox gerunt bellum: ut obo conoliant nequeant. Septenimeto & aquas fastidiosas arrogantes Prophetæ cõmemorant: quæ proculdubio infideles sunt: de quibus Ieremias ait. Quare factus est dolor meus: quoniam: & plaga mea desperabilis: renuit curari? Facta est mihi quasi mendacitas aquarum infidelium. Et. n. infideles arrogantes sunt: atque ipudentes: quæ impunitatē sibi ipsi pponunt in infidelium aquarum: quæ lacum: & in graminiibus delitescunt: Sunt piceæ & aquæ obliuiscuntur duritiei: quæ glacie quadam obducunt: cordis ingentem de quibus sapiens concolorat. Frigiditas uirtus Aquilo flauit: & gelat: uirtus christallus ab aqua. Est. n. uentus Aquilo Sathane suggestio: siquidem ab Aquilone pandit malis. Cry. Rallus ad animi obliuiscuntur significat: quæ res una calamitas est peccatorum hominum. Ad hæc amara aquæ: ite: exprimitur in flammatione: ac feruorem. Cecidit de celo stella magna: ardens: & cecidit in terram: parte fluminis: & in fontes aquarum. Et nomen stellæ dicitur Abimithi. Et facta est terra pars aquarum Abimithi: & multi homines mortui sunt de aqua: quæ amara facta sunt. Cadit stella ardens. i. ebulliens ira: aqua uero. i. in mentem hominis: & amara aqua facta est: quia ex uale uirtus: mortale. uenit enim amara: in uirtutem rancoris excipit. Sunt & aquæ amarissimæ desperationis: de quibus in libro Numerorum legitur: quæ aduersum mulierem: in aduersum suscipionem inciderit. Tenebat namque pro ritu ieteris legis sacerdos aquas amarissimas: in quas cum execratione maledicta congeriebatur: atque usus quibusdam uerbis: a iis: tandem adiciebatur: si forte mulier polluta esset. Detriti quens: te dominum in maledictione: exple: quoniam cuncti in populo suo. Pute secere faciat fletum: rursus & rumes uirtutis: rursus diripatur. Ingressus aquæ maledictæ: in uentrem tuum: & uero rumes: te putreclat: scilicet. Bene: & congruenter eiusmodi aquæ: ad desperationem referuntur. Vterus. n. con-

Identia est: aqua maledictæ peccatorum elutiones. ac scelerum: quibus illa redtendâs ad desperationes
 usq; perducitur. Quam rem diruptio uteri sequitur: quæ nihil est aliud: quod uehementia quædam do-
 loris: quæ dies noctesq; conscientiam vexat: & animum respirare nō sinit. Parte deinde factum effi-
 ciat in quo ad ædipio bonæ spei significatur: quandoq; dē in femoribus gignendi: ita uis est: & succellio-
 nis spes continetur. Aque rursum in Iosue leguntur historia. Steterunt aque descendentes in uno lo-
 co: & ad insitum montis intumescere: appetebant procul ab urbe: quæ trocatur. Edom: usq; ad locum
 Sarchan. Quæ ad inferiorē erant in mare solitudinis: quod nūc uocatur mortuum: descendunt: usquequo
 aqua defecit. Vere mortuæ hæ aque dicuntur in Tartaro: ac penarum loco: quod homi-
 nes flagitiis ac sceleribus obnoxii: exquīs supplicii cruciantur: & malefactorū oīum sunt pœnas.
 Hæ igitur aquæ omni studio: & labore diuidere debemus: ad quam rem rite persiciendum primum
 formidine opus est: & magnitudine animiq; illud est firmamentū illud: quod in Genesi scriptū est: di-
 uidens aquas ab aquis: & aquas culpe: ab aq; sceleris gratiæ. Hæc munis: & lepi uirtute enim pla-
 ne uictoris: & nostri noni competet. Accedat oportet penitentia: nulliū ma naufragi: abulari sine qua
 mole pressi delictorū homine: fluctibus semis: & magnis elibus obruantur. Id sibi uoluit iurga Moy-
 si in Exodo: quia mare diuisit iussu Dei: ut graderentur filii Israel in medio mari per siccum cum fla-
 ge uento uehementi: atq; uenti totam noctē ablatis ē mari: & in siccum conuersum. Tunc diuisa ē
 aqua: & ingressi filii Israel mirabile dictū: abulauerūt mare. Et erāt aque: quasi muri ad dexterā eorū
 & leuā. Aqua a sinistris: uita peccatorū: quā scimus lubrici eī: & mouerant: & illar tenera fugietis
 umbræ. Aqua uero a dextris: uita est sanctorū: & eorū: q; tece q; eū uirtute: & timore domini uis erūt
 semp;que uita perennis: immortalis: beata & æterna est: & omniū malorū inuicis: quam assequuntur: q;
 facientes opera poenitentis. Expurgant uerus fermentum nequæ: & sunt noua conspersio: in animis
 sinceritatis: & ueritatis. Sed & coadiuantur gratia opus est: sine qua inanis est opera nostra: & (quod
 dici solet) casso labore sudamus. Hæc est arca fœderis domini: uniuersæ terræ: quæ antecedebar Isra-
 elicum populum: per Iordanem: quam deferebant sacerdotes: de uertentibus aque: Iordanis: inferio-
 res defecerūt: & superiores uero in una mole cōstiterunt. Adicienda quoq; est uelut fastigium quoddā
 consummando operi charitatis: quæ (ut ait Apostolus) nunq; excludit: & ceteris uirtutibus mortalē uitā
 comitantibus: uilla etiam in cœlesti patria perfecterat. Quæ forma est niturū omniū: ac totius honesta-
 tis alumna. Nihil ē. n. charitate melius: nihil admirabilius: nihil egregia hac uirtute præstantius. Hoc
 est passum Helys: quo percussit Helys aquas: & diuise sunt huc: atq; illuc: & ille tranauit incolu-
 mis: super quam spiritus: quiescit Helys. Addunt nonnulli: & tertias aquas: per quas humane uitæ
 significatur: & quædam: quibus quotidie premimur: & cunferimur: nec amur. His se liberat Propheta
 penitentiæ: exoptat: precatione carminis huius. Saluū me fac domine: quoniam intraberunt aquæ: usq;
 ad animam meā. Influxum in limo profundi. Et iterū. Veni in altitudinem mari: & tempestas de-
 merit me. Huiusmodi uero aquarū fluctibus: ne obruamur: solus efficitur: qui bonorū omniū autor
 deus: iuxta id quod per Filiam ait dominus. Quam transtieris per aquas: tecū ero: & flumina non po-
 tiens. Rursum uero dominus: & Principem Deū commemorans: idem Propheta. Hec dicit dominus:
 loq; q; dedit in mari uiam: & in aq; torrentibus semitam. Nos autē si uolumus torrentem decurren-
 tium aquarum sicci pedibus: pertransire: fidem ante oīa adhibere debemus. Petrus Apostolus super
 aquas ambulauit: sedum assequeretur. Sed uento inualecente peritumiliter: cum iam aq; obtueret
 uir: cōuersus ad Iesum: domine saluum me facit. Tum porrecta manu apprehendit illum domi-
 nus: atq; increpauit dicens. Modicæ fidei: quare dubitasti? Sciebat enim. Iesus fidei imprimis opus esse: ad
 superandas freti huius procellosi: & fluctuantis pelagi aquas. Danda est igitur nobis opera: ut si secu-
 ri uolumus: portū saluū attingeretur fideles in ueniamur: & recta fidei opera consecratur: quod ea
 absq; operibus mortua est: ut Iacobus Apostolus præclare ammonuit. Adhibenda insuper: & fortium
 docti: & imitandus Helys. cui fides lunipeto dormiēti in Bersabee Iuda: in subnecitatis panis: & nas
 aquæ: ad caput eius pressu fuit: qui expectatus: comedit & bibit: ambulauitq; in fortitudine cibi illius
 xxx. diebus: &. xxx. noctibus: usq; ad montē Dei Oreb. Nec minus necessaria prudentia ē ars uitæ
 & periculorū olum expulsi: & cum Paulo Apostolo ematandū est: ne ad uersa uicta tēpēte pecca-
 mus: ut per cōtēplationē cœlestiū mysteriorū: cum patre Iacob in baculo diuini auxilii transcamus Ior-
 danem istum: & altioris cogitationis munere: cum deo iungamur: cui adherere bonū q; ipso spem po-
 nere: & rurū: & salutare est. Cum igitur hæc in hominib; uia defertur: grana diuine pietatis: culpa
 nostre fragilitatis: humane cōditionis miseria: nō ab re fuit: uitam hominis aquis fluctibus cōpara-
 re: quandoquidē moritur oēs: & uelut aque dilabimur in terrā: q; nō reuertamur: & quasi aque de-
 currentes celeriter anni defluunt: ita id sapientis cōuicatoris. Numerus dierū horum: ut multi
 centū anni: quasi gutte aquæ maris deputate sunt. Ac de aquis qd iam dicere delinam: ut illud si adū-
 ciatur non nunquā in diuini litteris aquas: populos designare. Testimonio est illud Esaiæ Prophætæ.
 Beatiq; seminatis super oēs aquas inuicentes pedē bouis: & Asini: ut per Bouem sapientem: per Asi-
 num rudem hominem: intelligere debeamus. Et secundū eandem parabola: Salomon Ecclesiastes
 ait. Mittere panem tuum super trauitales aquas: q; post multa tempora inuenies illum: ut significaret
 uir sapienissimus populis: & hominū multitudini: prebendam esse uictus alimentum: cuius fructus
 etiam in eternis tabernaculis: tanq; merces copiosa percipiendus sit. Nam & fuit Saluator in Euan-

gelio dicens. Vendite quæ possiditis: & date elemosinam: facite vobis sacculos: quia non aeternalem thesaurum non deficiet in celis. Aquæ multæ populi multæ sunt: secundum sententiam Iohannis: & Apocalypsis qui sacramentum referans meretricis magnæ: quæ sederet super aquas multas: aquas inquit: quas vidisti tibi meretrici sedere populi sunt: & gentes: & linguæ. Sed transi ad aquam ad panis mentionem nostra transierat oratio.

¶ Finis Liber primus. Incipit Secundus.

ACTENVS Nosse potuisti Dominice suavissime ea: quæ pro mea sententia de sacramentis aquæ dicta videbatur: & quæ latius tractatis explicanda essent: redegitur in parvi voluminis angustias: quod in multis summa laus sit scribendi breuitas. Nunc tandem opere precepti sum factorus (ut ari buror) si de pane quoque secundum mysticam rationem: panca perlinet. Frequens namque est in sacris eloquiis panis commemoratio: & aliquando quidem boni interdum mali significationem amplectitur. Atque ne plura dicamus: quod necesse est: pane in duplicem distinguimus. Alterum laudis: quem bonum possumus appellare. Alterum vituperationis: quod nomen malum dicimus. Prior ille rursus multifariam coniectari solet. Aperi inquit: Salomon oculos nostros: & saturare panibus. Panibus utique saturari nos volumus: suavitur sapientissimus: & ita quidem panibus utique alimonia vitæ hominibus continetur. At vitam duplicem Theologi prodiderunt: nam totius hominis: quam uiuificat anima: velut forma: alteram animæ: ipsius: quam uiuificat Deus: tanquam illius summa perfectio. Sicut. u. absente anima: hominem dissoluit: corpus perire necesse est: ita & anima per uitæ turpitudinem: ac uitiatorum labem: a deo sancta sine dubitatione mortuæ est. Itaque reficienda est panibus: abunda inquam panibus est uita: & intellectus: & aqua sapientia: salutari potanda: ut eo pacto uitam adipiscatur: & abunde possideat. Vita autem est Christus: quod de se ipso ait. Ego sum uita: ueritas: & uita. Primus itaque panis: uitæ tendit: & naturalis necessitas inuenit: de quo Dominus: per Moysen primū parentem ita submonuit. In sudore uultus tui uesceris: panem tuum donec reuereris in terris: de qua sumptus es. Et in Ecclesiastico legitur. In iocundum uitæ hominis aqua: & panis: & uescimentum: & domus protegens turpitudinem. Et in alio loco: Benefactum illi: & non dedit ei impius: prohibe panes illi dari: ne in ipsis perirent te sit. Eundem quoque panem meminit Iob iniquis. Aquam iusto non dedit: & esurienti subtraxit panem. De eo namque pane sermo est: quo ne sciamus: & uitam sublimem: cuius uisitas latus patet. Primū uitam aliter: mefior dicimus. Hinc illud Ecclesiastici. Cibaria & uirga: & onus Asino: panis & disciplina: & opus Seruo. A sinu onera ueritatis: cibaria eger: uerberare ad parendū compellit. Sermo opus iungit: alimentum tribuit: castigatio adhibetur. A sinu & Sermo interque corpus significant. Nam duplex est in animalis considerare imperitiam: Vnde dominicus: & tyrannidis: instat: alterū civile. Itaque bñ in Polician libris magnus Phidias Animus inquit: in corpore dominici habet imperitiam: mens uero i appetit civile & regius. Quod si animas in corpore domi cuiuspiam uicem gererent: corpus: quidam quasi seruis: quæ uix loris flagris uerberibus: castigatio: nibus ad parendū cogitur: & Asini instat ad perficiendū in inunctū opus compellit: nodosæ robore clauæ. Asinus igitur & seruus corpus ipsum & proprietatē significant: de quo Apłs. Castigo corpus meum: & in seruitutē redigo. Castigat corpus Apostolus: & subiecti seruatiōem quæ dandi debet ipsa ratio: in peritum exercere. Cibaria & panis: corporis sunt alimenta: quibus nutritur: & cōtinet. Onus labores sunt: in quibus uersari debet: corporis exercitatio: & operandi sedulitas. Vita ad correctionem: & disciplinā referenda est. Vlacrandum. n. corpus est: & freno rectæ rationis cohercendū: ne si patulū dominari: hoc perire cogit nos agere: quod uolumus malum: & deditur ad delictum maximum. Bene & sapienter præcipit Condiutor illius. ut eodem modo corpore uitam utique teni solemus: & serui ut fideliter & operam in iungamus: & iusta illi præbeamus. De seruo loquitur Philosophus magnæ præcipue inquit. Trium cum sint opus: cibis: & castigatio: quæ sunt panis: disciplina: & opus: ut Londonatoris uerbis utamur. Cibis quidem sine castigatione & opere perulantem reddit. Opus uero & castigatio sine cibo uolentia res est: & in iustum facit: etiam. Restat igitur opus faciendum illi inuenerit: & dicitur sufficientem. Eadem ad corporis rationem accommodanda sunt: ut id iteramus in opere: sufficientibus utamur alimentis: & castigatione in seruitutem redigamus. Substituit igitur panis: & nutritia: corporis uitam. Sed idem ad animam excolendam: atque exercendam uirtutem: magna uirtus habetur: ut est illud Tobie dicentis. Panem tuum cum esurientibus: & egenis comede: & deuestimentis tuis nudos tege: Et rursum idem ait. Panem tuum & uinum tuum super sepulcras iusti conlittere: & noli ex eo manducare: & bibere cum peccatoribus. Plurimum. n. ante Elefanda ueritas: & ad eam pro faculta: tibus tribuendam Tobiam filium fuerat cohortatus. Illa Elefanda etiam hinc loco: mentio panis conueniat. Quia habitans in terra Austri: cum panibus occurrit fugiens. Sed idem panis oblationibus conuenit: Leuitici testatur liber: ubi dicitur. A n. ma cum obtulerit oblationem sacrificii domino: similis erit eius oblatio: fundeturque super eam oleum: & ponet thuribac deferet ad filios Aaron Sacerdotis. Et paulo post. Cum obtulerit sacrificium: totum in cibusano de simila panes. f. abfq. fermento conficiet: suos oleo: & lagana azima oleo lita. Panes hi erant proculdubio: quibus in sacrificiis: atque oblationibus.

k.ii.

[illegible]

maxime expectendus: & idcirco summa diligendū retinendus est. Non. n. bonum est: sumere panē sū-
 liorum & mittere canibus. Habet enim pręcipuam quandā summę delectationis suauitates. Ob quā
 quidē rem recte dicitur i Genesi magnus pater iacob. Afer pinguis panis eius: & prębebit delicias Re-
 gibus. Afer interpretatur: aut diuinitatē beatitudoque res tiraque deuotione animi comparatur
 q nō iniuria panis uberrimus appellatur: qualem describit Esaias. Panis frugū terre: erit uberrimus
 & pinguis. Panis præterea æternę uitę: & glorię ille dicitur: quē in euangelio Lucas commemorat
 di. cns. Beatus i qui māducat bñ panes: in regno dei. Hic. n. cibū beatorum est: q in cęlesti patria quo
 sempiterno transeat gloria silar dei gloria: & replet abunde bonorum omnium ubertate: & copia:
 i cuius domo gloria immortalis: & incorruptibiles diuinę sine dubitatione persanť. Sed hæc ut
 fatis panem laudis exposuimus. Reliquum est ut a deumquē secundo loco propolimus inueniamus
 atq; absoluamus patibis. Qui in uarietate humanarū rerum: & peregrinatione uitę huius assidue uer-
 samur: ut iter nostrum facile conficere: & ad calcem uenire possimus: tantum nobis inueniendum est
 panis eius: q uires nostras tuatur: & fontem nō eius: cuius uires alimētum nō seruat ad uitam: sed
 ad labem interitumq; deducit. Quia igitur industria superiorē nobis panem comparare debemus: ea
 dem: & illum declinare: quē scribit in. Prouerbiis salomon illos redarguens: qui etiammodi pane uescit
 tur. Comedunt panem impietatis: & uinum iniquitatis bibunt. Hic panē comest imprimis: qui libi-
 dinem obsecrnat: & turpini uoluptatū illecebris delectatur. Comedunt filii israel: dicit p tzechie
 lem dominus: panē suum pollutū inter gentes. Quid. n. tam pollutū animūq; flagitiorum fixitatis
 & obsecrātū libidinis sordes? Mulier fornicationū apud Osee Prophetam inquit. Vadam postea ma-
 ues meas: qui dā panes meos mihi. Et sapiens Condonator eundē panē his uerbis cōmemorat.
 Homini fornicatio oīs panis dulcis. Hoc uelunt & q malog omniū auctore cupiditate laborant: &
 cumulandis opibus congregandisq; diuitiis inherentes: intra oīa diuina & humana subuertit. Quos
 increpat dñs p Ezechielem dicens. Violabāt me ad populū meū: pp pugillū ordi & fragmen panis.
 Vt. n. in ordeo a peritassin pugillo & fragmine tueritas cernitur: ita & turba crimen & alperum
 est: & angustia & pusillū animi index. Sumit & hunc panē: q in solentem gloriantur: & fastu quodam
 atq; in ani gloria effersunt. Serpenti palus panis eius: inquit Esaias. Nam superboq; insolentia nequa
 diuites perleuerat: sed dissipatur: & in tentes auras euascescunt tanq; puluis: qui proicit uentus a facie
 terre. Assentatores quoq; & adulatores perniciosus genus hominū: hoc eodē alimento pascunt. pro
 Sapiētis uera sententia dicant. Farao nō erit amicus: & nō erit grātia bonis illius: q enim edūt pa-
 nem illius: false linguę funt. Strati. n. sunt: assentatoribus aures patefactionis. Hic idē panis cibis
 est eorū: q ueritatis inimici: suis mendaciis & capitiōis insidias hoies fallūt: qualis a Salomone cōme-
 moratur. Vanus est homini panis mendacii & postea implebit os eius calculo. Er in alio loco. Ne de
 sideres de cibis eius: in quo est panis mendacii. Manditur & hic panis ab istisq; perfidia atq; execranda
 prodicionis macula pollutus. Quem panē Salomon in puerbis nō reuocit. Mulier ista & damola
 inquit plena ē illecebris: & nihil oīo sciens: sed in foribus domus suę sup fellas i excoelo urbis locos
 ut uocaret transeuntes p uiam & pergetes in itinere suo. Quid ē: paruos declinat ad me: & uocandi
 locuta ē. Aquę furię dulciores sunt: & panis absconditus suauior. Veram uim pdicionis expressit
 quæ ne animis illabatur: omni studio curandū est. Quid. n. tam dect hoīem q fides? Quid contra
 tam dedecet q perfidia? Hic exitialis panis ē infectus ueneno morifero: panis inq nō uitę: sed interi-
 tis & necis de quo lob. Panis eius in uero illius uertit in fel aspidum in trinefca. Ac mea quidem
 sententia hæc sancta lues: hæc scitissima pestis est: totius humani generis. Deniq; ne iam lōgus scē
 benes pgrediamur: altitior hoc pabulo: & cibo sordidissimo uirtutis: q in figura hominis ferinā se-
 titiam atq; immanitatem exercet: belluq;. Contra hos acerbe Psalmigraphus ppheta inuocat ē. Nō
 ne cognoscent inquit omnes: q operantur iniquitatem: q denotant plebem meā sicut escam panis?
 Hī sunt: qui nefaria scititia & atroci crudelitate uitam hominū infectant: eodem affectant: languin-
 em exorbent: moluntur in innocentie cladem: interitum concupiscunt. Sedent cū distiubus in oculis:
 ut interficiant innocentem: in pauperes respiciunt totis luminibus: & uelut Leo in spelunca insi-
 diatur i abdiis: ut alioq; substantiam in ille disipant. Quorū mens machinatur insidias: lingua ue-
 nenum aspidem regit: manus operatur iniquitatem: pedes ueloces currunt ad effundēdum sanguinē.
 Aduersum hos iterum exandicens Propheta: Nō ne cognoscent inquit omnes: qui operantur in
 iquitatem: qui deuorant plebem meam: ut cibum panis? Nos igitur: si rectam uoluntus confectā: ui-
 uendi rationem illo uescamur: panes: qui panis est benedictionis: & uirtutis uentrem & interiora ani-
 mę di. tendamus: propitientes ne aquis malis atq; earum fluctibus demergamur: illas affatim biben-
 tes: & plenis ex foribus sacubus: quæ ut superiores: sunt: ita diuina grātia præuis: & uirtute duce: ad
 superna perducat: & cum aquis: quæ super ccelos sunt: nomen domini laudemus.

¶ Pręcedens Theologi Augustini Dathi Senensis de sacramentis panis: & aq; liber
 secundus feliciter explicat.

LEBEBA Mus nup pro nostra cōsuetudine dñi Hieronymi elegantes quos cōtra Iovinianū hereticū scripsit: ac p̄clarissimos libros: quos cū propter incredibile senectū: grauatē: ac miram quādā illecebram: splendoremq; uerborū accuratū innumeratū: tandem in eum locutionib; ex Ioviniani ipsius inumeratione multa de sacris literis: atq; historis exempla referunt: eorum uel delectu: uel i metere quondā: uel i noua etiā lege tiri p̄bissimū: ac spectata uirtute: uxores habuisse perhibent. Is re locus (ut mihi qdē usus est) ob magnā exēplorū uim: ac propter ipsam historiarū multitudinē: cogitabundū reddidit: atq; ad eas res: et sacris thesauris promēdas: atq; dū simul: auxiliumq; efficit. Insuper nāq; cum ceterisq; legis: tum maxime diuinis historiis: quādi fuisse semper cupidi sumus: magna diligētia: ac studio prosequi: ut inquisitis: et uideatisq; grauiū: atq; uolūti reſi

cognitionem adipiscaris. Surti ego mearū parium esse: ut & te hac cura fortasse nō molesta liberarē & id negocii ipse suscipere pōtus: quē si negem diuissime i sacrarū literarū lectione uersatus: certe mentiar. Nam post prima illa elementa: ac uelut puerilis instructionis: incunabula: ceppi cōtinuo facras quāq; bibliothecas p̄scrutari: & sacrarū literarū quorūq; factus eram: libros euoluere. Hæc mihi fuit inde usq; a p̄uero: peritūda semper exercitatio: quē quāq; necessitate temporū sepe remisſa est: intermissa nō nunq; relinquit a nobis: tamē usquequaq; nō potuit. Etus me acrior modo incessanter episcopus: post annos circiter quinque: quos tū Vrbis: tum Senj & Rheonis lectionibus pene in uitis cōsumptis: quas p̄mū Vrbis: nati princeps: & Dux magnanimus Oddatōnis cōpuli: dein de Senescis diues: tū clarissimū: atq; incondissimū patris: quorū parere auctoritas: tam uolui semper: debere: Hanc igit nuper exercitationē: quasi quodā postliminio reperē: audis: & speratus sum. Fieri etenim nō potest: quin ad ea semper facilius quisque rapiatur: an quos diu ac multum uersatus sit. Quā ob rem iam oratorum: atq; i l̄sto ricorū libris post habitis: cōtemper. Poterat: quod leuissimū genus est: ad philoſophos: grauatē: atq; ad sacros codices: animū reuocari. Sed ne lōgior de nobis ipsis: et rāē historiarū: deo unde paulū etiam digressus ad Hieronymi libris: ac porius Ioviniani relata exempla: quæ quo ordine posita sunt: per uolens: sacris Historiis: ac Prophetarū monumentis: paucis ac breuibus: sed quæ intelligi possint: uerbis aperiam. Quod si tibi aliud solum nostræ orationis oisum fuerit: tribuo diuinis literis: quæ iam sumus studiosiores: i superiore tempore consueuerunt. Multa sunt igitur mi Antonii adolecentium omnium: sacri eloqui appensissimē: quibus Christianorum Epicurus (ut ait Hieronymus) ac uoluptuosis: concionator Iovinianus inuitens: uanam ac mendacem plenissimā solare sententiam conabatur. Erat. n. & uirginizatis: quæ diuina uirtus est: & continentia: omnis p̄cipuus infector. Ac p̄mū (ut Hieronymū sequamur) refert Iovinianus Dei sententiam: quæ de uxore eiusmodi legis. Propter quod relinquet homo patrē suū & matrē suam: & hærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. Deus nāq; creator regū: molior: effectorq; omnium: ne esse solū hominē: patrem: faceretq; ei adiutorū simile: sicut in Adam archiorē somnū: ac soporē iniecit: qui cū obdormisset: quem admodū in Genesios libro scriptū est: uulx dominus & collis eius: ac pro ea carne replem̄. Hanc igitur: quā subtilerat: collam: iadificatur in mulierem: quā ut condi dicitur Adā perdidit. Ex cū eam aspectū: huiusmodi nunc inqtos ex ossibus meis: & caro de carne mea. Hęc uocabit uirago: quoniam de uero sumpta ē. Nā apud Hebræos quoq;: unde hæc sumpta sunt: osas ita scriptum inuenimus.

Id. n. nomē scriptū literis Aleph Ioth: Sin tūc significat. Inde desectum Hebræi dempto Ioth. Ex iteneto in sin litera p̄ſto: qd apud eos uim roborat elemēti secundū exitū muliebris generis. Quocirca cōmode ap̄ſſime a Hieronymo p̄ſſimo rex omniū uir ponit: & uirago. Sed hæc alias. Scdm itaq; subnectit. Quāobrē relinquet hō patrē suū: & matrē: & adherēbit uxori suæ: & erūt duo i carne una. Habes igit & si tibi notū erat: quo i loco ueteris legis sentētia hæc scripta sit. Sed in Euāgelio quoq; traditū: cū aliquādo relictā Christus Iesus Galilea: ad fines Iudæ: trans Iordanē sese cōtulisset: accessisse ad eum Phanizios: atq; percontandi illius (ut sepe solitū erāt) gratia: quæſiſſes: Licet re homini quacūq; de causa: uxorem suam dimitteret: sapienter tūm Christū: ut semper: quā doquidem filius Dei esset: atq; inquisiſſime respondisse fertur. Coniunio. n. non legitis: inquit: qui fecit homines ab initio: masculū & fœminā: fecit eos: & dixit. Propter hoc dimittet homo patrē & matrē: & adherēbit uxori suæ: & erūt duo in carne una. Inquit: non sunt duo: sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit: homo non sepat: & alia. Describit itaq; eam Iesus sententiam: qui legem generat nō soluere: sed adimplere: & ueteris legis promissariū: idē de Genesios libro: uno ex iis quinq; qui in Pentateuco Moysi continentur. Nam cum in Euāgelis quicquam: aut de Prophetarū libris: aut legis diuinæ monumentis: aut ex Sanctorum deniq; scriptis refertur: solet plerūq; auctoris ipsius reticere nomē. Quod attem nemini: nisi p̄uissimis: notum est: solet non nunquam ita Prophetarū uerba: cum Euāgelio cohærere: ut non distinctio ulla orationis appareat: sed una

atq; continua series cõternatur: quale illud est apud Matthæum Euangelistam in verbis Iesu. Nolite at
 biterari: quia uenerim pacẽ mittere in terram: nõ ueni pacem mittere i terram: sed gladium: ueni. n. n.
 separare homines aduersus patres suos: & filium aduersus matrem suam: & nuntum aduersus socru
 suu: & inimici hominis domelici eius. Et alia. Postremũ hoc de Michæ propheta acceptum est. Is Isra
 eliticum: & preuanciatorem populum his uerbis affamat. Nolite credere amico: & nolite cõfidere in
 duce ab ea: quæ dormit in sinu uos: custodi d auultra oris cuiusq; filius contumeliam facit partu filia
 conforat aduersus matrem suam: inuitus contra socrum suam: inimici hominis domelici eius. Non
 nunq; uero imitatis uerbis eadem in nouis: ac ueteris testamẽti libris scripta sententiã est: & Iesus ad Pe
 trum qui passionis tempore districto ense Mactum percusserat seruus quẽpiam Principis sacerdotum
 prædicens: articulum eius dexteram: cõuertere inquit: gladium tuum i locum suum: remis. n. q accep
 perit gladium: gladio peribunt. In libro autem Geneseos loquitur dominus ad Noe postq; huma
 num genus diluuij perdidisset: & iam uitæ humanę esum inlittisset. De manu uiri: & de manu fra
 tris eius: requiram animam hominis. Quicunq; effuderit humanũ sanguinem: fundetur sanguis il
 lius. Atq; innumerebilia sunt: eiusmodi exempla. Nito: quod eandem sententiã: & Paulus Aposto
 lus: uelut ignũ adhibens perfectis tabulis cõfirmat: scribens epheis: quam te epistolam legisse at
 birror. Nũc ad reliqua pergamus. Sequitur. n. Crescite: & multiplicamini: & alia. In opere dei quin
 atum aquanila animarum: & pennigera: ac uolantia cõdidisset: primum benedixit illis hęc uerbis: q
 uisq; loquutus inquit. Crescite: & multiplicamini: & replete aqua maris: q; nihil ad hominẽ. In sup
 die sexto: ubi dicitur: & fere procreatae sunt: iumenta quoque: & repalia quęq; in genere suis: demũ
 perinde ac nobiles: præclarumq; opificium ad similitudinem: & imaginem suam: hominẽ deas effin
 xit: & mæreniæ feminã copulauit: itaq; illos benedictione hac prosecutus est dicens. Crescite &
 multiplicamini: & replete terram: & subicite eam: & dominamini piscibus maris: & uolantibus celi:
 & uniuersis animantibus: quæ mouentur super terram. Accedit deinde ad maritorum enumerationẽ
 atq; omisso Adæ & Eue connubio: serie quadam Seth: Enos: Cainan: Malalehel: Jared: Enoch: Ma
 tusalem. Lamech: Noe adduxit in medium. Ordĩ rem loquutus alius: & ab Adæ liberis sumit exor
 dium. Nam (ut in Geneseos libro prodium est) Adam centum & triginta annos natus: filium ge
 nuit ad similitudinẽ & imaginẽ suam: uocauitq; nomen eius Seth. Seth autẽ expleis centum & quinq;
 ætatis annis: genuit Enosq; primus fœcasse tradit nomen domini. Enos uero dicitur nonagesimũ
 uitæ annũ: genuit Cainan. Ite deinde annũ agens: mortalis xui septuagesimũ: genuit Malalehel. Ma
 lalehel autẽ habens quinq; & sexaginta annos: genuit Jared: At Jared maiore iam ætatis curriculo de
 cursus: enolusq; uitæ suæ centum sexaginta duobus annis: genuit Enoch. Enoch autẽ ætate ad mo
 dum: florentiũ ætate: ac tũ peractis quinq; & sexaginta annis: genuit Matusalem. Matusalem uero lo
 gatus homo uerius q; Homericus Nestor: quẽ nonnulli Poetę tres hominis ætates uixisse ferunt: & tri
 sedum senem uocant: ex noningentis sexaginta nonem annis: quos erat nicturus: centũ iam & octo
 ginta septem deminuerat: quo rēpore genuit Lamech. Lamech postq; duos atq; octoginta annos mor
 talis uitæ consecisset: genuit sũm puerũ: & ei Noe inditum est nomẽ: quẽm cõ in lucem eduxit La
 mech pater conspexit: hęc uos inquit: solabit ex operibus ac laboribus manuũ nostrarũ in terras
 cui dominũ maledixit: demũ & Noe filii memorie proditi sunt Sem: Cham: & Iapheth. Ex iis uero
 quos supra memorauimus: Enoch uir simplex & iustus eiusmodi erat: cum omnipotente Deo com
 mercio (ut ita scripserim) ac familiaritate deuinctus: ut & cum eo ambulauerit: & post trecentos sex
 xaginta quin. p. annos: nusquam genitum compara uerit: quod a deo ipso in domicilium uoluptatis
 ac delinatur paradisi sublatu iurubi longo ac diuturno æno frueretur. Sed & Noe: quod & ipse
 quoq; iustus esset: & diuinæ legis multo omnium studiosissimus: solus cum filiis: uxore sua: & uxorib;
 bus filiorum eius: illius tam uita: tam p. hortificæ elutionis euasit discrimina. Nam octo homines
 in ea totus orbis tempestate: solos seruatos incolumes: etiam in Canonicis epistolis Princeps testatur
 Apostolorum: qui dies commemorans Noe: & fabricationem arce perhibet: in ea patcos id est octo
 animas saluas factas esse p. aquã. Ex qbus omnibus id satis ẽ intellegi uiros inegeritimos & principi
 Deo: q omnia gubernati: accessos habuisse uxores. Seth: Enos: Cainan: Malalehel: Jared: Enoch: Ma
 tusalem: Lamech: Noe: qui omnes primi initio libri Paralipomenon referuntur: in quibus illud sane an
 maduerendum est: ut sicut in p. nictisq; uocabulis indinamenta ipsa: potius propriorum nominum
 q; uocum spectemus initia. Ita enim fauillime inter Enoch: & Enos: inter Seth & Sem: quid interit
 cuiq; erit manifestum. In quibusdam enim nulla nostri eloquii egestas præstare differentiam potest.
 Ac duo non nunquam: quæ diuersa sunt nomina: eadem apud nos compingunt litteręque res sa
 ne non uillos decepti: qui sibi sacrarum scripturarum scientiam uendicant: arbirantes eandẽ fuisse
 Amos: & Isaiæ patrem: & Rualicum illum: ac pastorem de Thecoa: qui est de duodecim Prophetis:
 quos minores appellant. Quod idem nequaquam est apud Hebręos. Sed omnia huiusmodi & pro
 latu uocis: & caracteribus distat. Nam litteris et Seth configuratur Sem
 uero et Rursus Enos notatur litteris comite et Enoch uero
 maxime diuersis & figuris scribitur: & apicibus. At Amos illi duo: qui in Lannorũ
 K. lili.

penuria tam inrer se similes esse credidit diffimilimis apud Hebræos litteris pſcribē cum
 & calce nominis . Propterea uero & rutilius Amosita Hebraicus litteris annotatur.
 quippe quod nomen cum & infine . o. confabrantur. Hæc uero tibi ha-
 erenti: quem studioſius ſacrarum rerum pari nolumus errare cum uulgo. Rurſum Iouinianus: poſt
 magni illius in ſuffragi cladē dicte ande repetitæ a domino benedictionē. Creſcite & multiplicamini
 Et n. cū poſt eluſionē in terra exauiſſet ac inſiſſet dñs cūcta animantia: quæ erāt in arca foras pro-
 dierat: Voe conuerſus ingredimini inquit ſuper terram: creſcite & multiplicamini ſup eam. Tum
 benedicens. Noe: ac filiis eiſ: eiſdem quoque uerbis de nouo uſus eſt. Creſcite & multiplicamini & re-
 plere terram: & terror eiſ: ac tremor ſit ſuper cūcta animalia terræ: & cūctā alia. Quibus & hæc adie-
 citurque ad relaxandæ ciborum ueniam: ac uelut ſuadendam ingluuiem ualere Iouinianus credidit
 Verba autem ipſa hæc ſunt. Omnes piſces maris manus ueſtræ traditi ſunt: & omne quod mouetur
 & nimitē in uobis i cibis. Sed & iterum Deus ad Noe: & ad filios eius cum eo. Vos autem creſcite
 & multiplicamini & ingredimini ſuper terram: & implete eam. Iam de trigamo Abrahami mono-
 gamo Iſaac: etragimo Iacob breuiter dicendum uidetur. Vere nanque Abraham cum tribus mulie-
 ribus iunctus eſſe ſatis teſtimoniis comprobatur. Habuit enim uxorem Sarai filiam A ram. Hæc
 igitur cum ſterilis eſſet: nec pareret filios: filiorum cupidine ducta: matrum ultro hortata eſt ut
 Agar ancillæ concubitus poſtularetiſ: forte proles naſceretur. Itaque Abraham allocuta eſt: Ecce
 inquit: conſecutū me Dominus: ut ne parerem. Ingredere ad ancillam meam: ſi forte ſaltem ex illa ſu-
 ſcipiam filios. Itaque præbuis uxoris aures accommodans: reſt Abraham ancillam ſuam Agar
 Aegyptiam: & uxorem accepit decimo anno poſtquam terram Canaan habere coepiſſent: & pri-
 mum quidem ex ea: quam modo ancillam nominati muſi: Hiſmael enim filius genuit: cum ſextimo an-
 no octogefimum annum ageret ætatis. Hic eſt Hiſmael: quo Hiſmaelitarum proſectus eſt gentis: qui
 (ut Le Arientis Eusebius libro de temporibus: & communes delinæ noſtræ Hieronymus in episto-
 la de terra repromiſſionis ad Dardanum teſtes ſunt) poſt Agatē: & nunc Saraceni nuncupantur
 Porro idem Abraham iam grandilimus natus: ac proſectam etiam prætergreſſus ætatem: ex uxore
 Sara Iſaac filium genuit: plenum gratiæ & uirtutis: & qui diuinam legem diſcitur obire. Hæc uero
 dicit Abraham uxores ſcibens ad Galatas Prædicator gentianis meminit Paulus: & totidem filios
 quibus maximarum rerum myſteria: & naſcentis Ecclēſiæ ſacramenta tenebantur. Ita enim ſcribit.
 Scripſum eſt: quoniam Abraham duos filios habuit. Vnum de ancilla: alium de libera. Sed qui de
 ancilla ſecundum carnem natus eſt: qui autem de libera: per reponſiſſe neſ: quæ ſunt p Allegoriam
 dicta: hæc. n. duo ſunt teſtimēta: Vnum quidem i mon. e Syna: in ſeruiū: & genetans: quæ eſt Agar.
 Syna enim mons eſt in Arabia: qui coniuſtus eſt: ei: quæ nunc eſt Hieruſalem: & ſerui cum filiis
 ſuis illa autem quæ rurſum eſt: Hieruſalem libera eſt: quæ eſt mater noſtra. I. tunc nos Abraham pa-
 trem noſtros dicimus: & Sara marrem: ſicut Eſaias ait. Attendite ad petram: unde exiſtis: & ad caue-
 nam: ſacide qua præſiſti eſtis: attendite ad Abraham: patrem ueſtrum: & ad Sarai: quæ peperit uos
 quia unum uocauit eum: & benedixit ei: & multiplicauit eum: & alia. Sed poſtquam Sara: quæ centum
 ætatis ſeptem uixiſſet annos: in Abthe oppido: quod eſt trans Ebron: in terra Canaan: mortem
 ſuam oppenſenduxit: & aliam uxorem Abraham: cui Cethure nomē erat: ex qua genuit Zaram: ſe-
 ſant Madian: & ſeocho: Sue. Annuaſuerimus autem & Cethura & Agar uxores: plerumque in ſcrip-
 tura ſancta nominant: & tū ſi accuratius Moyſi Geneſin legeris: non nunquam & concubinas no-
 minat. Iſta ſep̄tēſides: quod uerum & legitimum Abrahæ conuulium id haberi conueniat: quod ei cum
 Sara exniſſe: quo circa & in Geneſeos libro: ex quo pleraque omnia: id genus promenda ſunt: uer-
 ba hæc ſubſcribitur: dediſt Abraham cuncta: quæ poſſederat: Iſaac: filiis autem concubinarum largi-
 tus eſt munera: & ſeparauit eos ab Iſaac filio ſuorum adhuc uiueret: ad plagam orientalem. Quod
 autem Iouinianus benedictionem addidit: ita intelligendum eſt. Dixerat ad Abraham per uſum
 nem Dominus. Noli timere. Ego protector tuus ſum: & merces tua magna nimis: reſpondente au-
 tem Abraham: Domine Deus quid dabis mihi. Ego uadam abſque liberis: non dediſti mihi ſemen
 & ecce uernaculus meus: hæres meus erit. Repente intonuit ad eum ſermo Domini: dicens. Noli
 hæc hæres tuus eſſe: qui egredietur de uero tuo: ipſum habebis hæredem. Campum foras eduxit:
 ſetait. Suſcipe cœlū: & nomera ſtellas: ſi potes: ita & ſemē tuum erit. Credidit Abraham Deo: &
 tribuam eſt ei ad iudiciam. Denum ſterilis Sara: uel nonagenaria: filium peperit Iſaac: in typo: & ſig-
 gura. Ac de Abraham & Sara: Agar ac Cethura uxoribus eius: ſatis hæc hæc tenens. Porro Iſaac eiſ
 filius uxorem habuit. Duxit enim cum ferme quadraginta eſſet annorum: uxorem Rebecca: filiam
 Baſu: eiſ Syri: de Meſopotamia: ſororem Laban: quæ cum aliquandiu ſterilis fuiſſet: præbuis ni-
 ri Iſaac concepimū meruit a Domino: ac prægnans euasit. Gemelli erant in utero: eiſ: et hi ad
 inuicem collidebant. Quam rem dolens Rebecca grauius: ac ſuam ipſius ſortem miferat. Si ita in-
 quirit: ſu: utrum e: an quid opus fuit: ut conciperem? Ac propterea accedens conſuluit dominum: cui
 oraculum: duas aſſeruit gentes: alii in Rebecca: uero: ex eiſ uenire duos populos propagatum in

fore autem: sed populus populum superet maior minori feriat. Hoc vero est: quod loquuntur de Rebeca: aut quod ierit: quati Propheta ecclesiasticus scribit: ad Galatas: deditur Apollolus: quod primum infecunda esset: mox aucta est: & sicut cedrus libani multiplicata non iniuria cum fecerit palma confertenda: interrogare dominum: & audierit ab eisdem gentes & duo populi in utero tuo. Sed eandem (ut nota de filiorum partione nateatur historia) puerpera Rebeca geminos enixa est: Esauque & Idon dictus est: quo gens Idumea: & Iacobque post Dominus Israel appellatur: quo Israel: cognominari sancti: quos in praesentiarum Idosos uocant. Horum Igitur Esau cum iam adoleuisset: ad uenationem atque agrotationem animum contulit. Iacob autem eo quod simplex erat: in tabernaculis degit. Verum ostendisse sanis est: uxorem habuisse Isaac: qui sibi Rebecam: quam praedictus conubio innox. Iacob quoque: qui decimus inter maritos a loquuntur numeratur: non solum uxorem habuit: sed etiam quatuor duxit. Isaac pater Iacob filio praeceperat: ne acciperet de genere Canaan: coniugem: sed ut proficiens in Mesopotamiam Syriae domum Ba thaelis uxorem caperet de filiabus Laban auunculi eius. Quam ob rem cum longis itineribus ad La ban in Mesopotamiam transisset: seruiuit Laban septem annos: ut mercedē consequeretur: filiam eius Rachel praestanti corpore: pulcherrima forma: & uenusta facie uirginem. Laban autem ne suorum maiori inuitia violaret: qui dederat: ex illis abant partem: qui prius haberet: sibi: rmiorem nam prius collocaret: dedit ei uxorem Liam aetate grandio rem: & cuius oculi lippitudine laborarent. Quod filii Iacob graue & permolestum. Itaque ut non fieret compos: atque ut opanti nuptus & amoribus possetur: seruiuit & septem annos alios: & pro opere meruit: ut Rachel quoque: quam de pe ribat uxore: acciperet. Flagitigitur Lia: quāq; deformior erat: secundum tamen Rachel genui: si lio Ruben: Symeon: Levi: & Iudam. Rachel autem cum sterilius esse atque infecundam animā uertisset: perperam inuidia quadā in uirū Iacob uerbis usa est: quā loquuntur ascribit. Da mihi hbe ros: alioquin moriar. Indignatus atque iratus Iacob: num p deo inquit: ego sum: qui prouexit re fructu uentris tui? Sed si mihi uis diceret: qui te concludit: in haud magni refert. Hactenus duas uxores Iacob ha buisse: certatur: restat: ut reliquae dux exponantur. Rachel cuius (ut ita dicam) animum rumpebat inuidia: atrem mulierem molatur: ut liberos peperisse uideretur: quā hlios non condperet: puer rum supponendum efflagitat. Nam quae steriles sunt mulieres: solent alienos pueros non nunquam suis fratribus adhibere: quos suppositos nostri ueteres appellauerunt: quod ei uelut fraude quadam appositus: & adhibitus danculum. Ita p alloquitur Rachel uirum Iacob: p habeo inquit: ancillam Balam: ingredere ad illam: ut pariat super genua mea: habeamq; ex ea filios. Ob uehementiorem namque in uirum amorem: atque ardentius studium uel suos filios arbitratu foret: quos ex quaqua muliere praestitit ex uenacula procreauerit: unde & Sara cum fere eandem Reilitatis ignominiam pateretur: affata est Abraham his uerbis. Ingredere ad ancillam meam: si forte salus ex illa suscipiam filios. Suscipiam inquit: quasi sui ipsius liberi futuri essent. Igitur dedit Rachel uirum ancillam coniu gem: qua Dan genui: & mox alter quoq; filius: qui uocatus est Neptalim. Rursum Lia sentiens sese peperit: filios destitisse: & ipsa quoque ancillam suam marito tradidit: quae Zelpha nomina: retur: qua genui Iacob filios Gad & Aser. Quamquam uero non de filiis primis: sed de uxoribus sermo est: meruit tamen maiorem quoque stirpem genuit Iacob: propagatq; est eius soboles. Suffe pit enim ex Lia praeterea Isachar & Zabulon: & Dinam filiam. Ex Rachel autem Ioseph: & post redi tum & Mesopotamiam alium filium: quem ipsa ob patris periculum & dolorem: quem extremum per pessa est: imminente iam interitum Benoni appellat: quod nomē interpretatur a nostris filius doloris mei: eundem tamen pater Beniamin uocare maluit. Quod nomen: qui Hebraica lingua non no uerit: filium dexterae interpretatur. Qui propter iam parere potuit quatuor Iacob habuisse ux o res: Liam & Rachel: quarum utraque fuit Laban filia: & coniugio item usum esse ancillam Balae & Zelphae: quas rectius pelices: rectissime concubinas appellauerunt. Admonet enim Genesios nee baique huiusmodi de Iacob in eo libo produntur Rachel sepulchra. I. Genesios inde: fuit tabernaculi trans turrem gregis: cumq; habicaret in illa regione: abiit Ruben: & dormiuit cum Balae concubina patris sui. Nunc uero ad Ioseph uirum sanctum & castissimum festinat oratio. Hic uir sanctus dic itur: quia fuit cum eo Dominus semper: & erat uir in cunctis prospere agens: nam omnia eius opera a Domino regebantur. Quamquam uero castitatis curam gesserit: hinc perspicue liquere potest. Erat Ioseph in Aegypto apud Regem Pharaonem: quippe quem Phutiphat Ennotichus: qui regio exerci tui praeerat: emisisset: pudet scribere ad quem Regis usum. Fuit enim adolefcens pulchra facie: ac pra estand formis: ut qui aliquando suos fratres pessimi criminis accusasset. Huius amore Regis uxor ni mium capta est: & eius nefarium concubum exposcebat in dies. Acer pudicitiae cultus Ioseph: nunq; est mulieris amoribus obsecutus. Aliquando autē cū solus in terra edes: remotus arbitris rem quamplam diligentius obiret: Regina ipsa ardens illius formae: molestius urgebat adolefcem: & ad suos rum ueris praebis inuitabat: deniq; nescit apprehensa: casti horem impotente uexabat: qui memens suae pudicitiae relicto pallio foras profilitura: & Regi fidem: & sibi integritatē seruauit incolumē: ne tunc

to iure etiam Iouinianus castissimū vocitar. Hic & si castitas studiosus erat: uxorē tū duxit Aseriōch
 filiam Phoriphares Sacerdotis Heliopolos: quam tibi tradidit Rex ex Pharaō: uelut premium quoddam
 Incredibilis eius uirtutis ac prouidentieq; p̄fagiens femine ac sterilitatis annos totos fecit: or
 bis uicē ac saluti consultatōe deo cōmunito nomine a Pharaone ipso Saluator mundi nūcupatus
 sit Aegyptioꝝ uocabulo. Ex hac igitur uxorē creter triginta annos natus genuit duos filios: quorū
 primogenitum ac stirpis maximū uocauit Mana sen: aliter si Ephraim: et ad centus decem annos gra
 tem uiam producit: uidit Ephraim filios ad tertiam usq; generationē: quibus plane argumentis atq;
 historiis debet in promptu esse Patriarchas & sanctissimos uiros habuisse uxores Iouiniani: relatu
 cuius & si non est opinio spernenda in eo quod nuptias & matrimonium laudat: melior tamē & gra
 uior Hieronymi sententia putanda est uirginitatem longissime praeferenti. Sed ea nos Hieronymo
 probanda relinquimus: nostrū. n. quod tu minime ignoras: consiliū est: ut quae breuitas atq; ob eam
 causas obfcurius a Iouiniano narrata: uel potius confusa sunt: eis nos ampliorū uerborū ac dilucidio
 ris orationis lucem afferamus. Quod si Iudam ac Onam ac Thamar complexi erimus: reliqua nō de
 Genesios libris: sed ex aliis libris historiis nobis sumēda erunt. Iudas & n. a suis fratribus diuertens
 ad uirum Odolamitem: cui Iram nomen erat: cōspectam in eo loco Sine uirginē filiam hominis Ca
 nanei accepit uxorem: sc̄i q̄ liberi operam dedisset: genuit Hiet: Onam: Setai: & cū tres iam liberi nati
 eēnt: delituit Sine parere. Iudas autē Hiet primogenitū suo Thamar coniunxit uxorem. Veg Hiet Iudā
 ipsius filius: ob eius nequitiam atq; improbitatē mortem imaturam obiit. Quare Iudas Onam ale
 tum filium iussit uxorem cognoscere sui fratris: ut ei ne prorsus exstingueret semē suū: ut sobolis ex
 succitaret. At ille sciens nō sibi filios nasci cōgressus ē: Thamar fratri suore sc̄lestus homo semen
 fudebat in terras: non forte liben fratris noie nascere. Quā ob causam adcoi indignā: p̄p̄e eiusmodi
 detestabile scelus p̄c̄tus a dño iusta malignitatis suae exegit p̄ciacula. Longa est saepe historia: longae
 ambages: sed ego summa sequor fastigia rerum. Sane si n. nobis: si ea afferamus: atq; ad proposita
 exempla intelligenda a spectare cernim. Iam ad Moysen & Mariam oculos properandum est. Aaron
 Moyses & Maria fuerunt fratres. Nam (ut in exodo: & Numeri: ac Paralipomenon libris traditur)
 Amram ex uxore Iochabeb filia i cui genuit tres filios: itq; modo nominati sunt. Ex his Moyses uxo
 rem cepit Sephoram filiam Raguelis sacerdotis Madian: ex qua genuit Gersen & Eliezer. Sed hęc in
 Exodo. In libro autē Numeri p̄ditū est: & Ethiopissam duxisse uxore: postq̄ Aegyptū ab infesto Ethio
 pum exercitu liberasset. Capta est. n. Regis filia amore Moysi: quā & accepit uxorem Moyses: quā ob
 rem locuti sunt Aaron & Maria aduersus Moysen dicētes. Nunquid nā p̄ solū Moysen locutus ē dñs?
 Nō ne & nobis similiter ē locutus? Iram dñs ostēdit se Prophetis: uel in uisione apparere: uel p̄
 somnium ad eos loqui. Moysi autēq; fidelissimus esset: ore ad o: seque ei palam non p̄ enigmata & figuras
 aspectandum praeber. Itaq; iuxta Aaron & Marię: quare inquit: mon timuisti detrahere seruo meo
 Moysi? Abente autē dño cōtinuo ecce Marię apparuit candens lepra quasi nix: ut Elephanico mor
 bo: caro eius misere exedret. Sed ea post Moysi fratris precibus: ceterima peste liberata ē. Hanc per
 cussam legitimus lepra: & Oziam Amasie filius: q̄ cor suū extulisset: & neglexisset dominū. Deū iussit
 etiam Sacerdotibus minitans: & sacri sibi uendicans mysterium. Quā p̄ueniens manu inturbatus:
 adoleret incoen sum corā Azaria & reliquis sacerdotibus: sup̄ altare dimittens. In Ozia fronte lepra ex
 orta ē: propter quod & de domo domini confestim eiectus est: sed hic leprosus permansit usq; ad ul
 timos uicē spiritus. Sed quā Iouinianus Maria refert: illa est p̄fectior: quae cū filius Israel uenisset in de
 sertum Synt & mansisset populus i Cades: mortua i eo loco: ac sepulta ē. Sed iam Sansonē aggredia
 mur. Erat uir quispis (ut libri Iudicū testat historia) de Saraa: & ex stirpe Dan nomine Manue: ha
 bens uxore sterile: quā Angelus dñi allocutus est dicēs. Sterilis es: & alpe libris: sed concipies: & pa
 ries filium. Cane igit uinū ac licceram biberes: & immundi comestis: quicq; concipies nāque ac paries fi
 liū: omnis caput nō attinget notacula: & tonsorius culter. Erit nāq; Nazareus Dei a teneris angustis
 lis: & ex uero matris: & ipse concipiet liberare Israel de manu Philistinorū. Haec uisus ascriptum uerba
 Angeli de Sansone: sed prius q̄ de uxore eius dicere aggrediamur: pauca dicēda sunt: ut qd sit Na
 zareus intelligamus. Sanson (ut eiusdem historię perhibet monumentum) loquens ad Dalidam
 mulierem: cuius ille amore tenebatur: ostenderet: quā in re maxime tanta eius fortitudo sita esset
 postquam re membris eius: uerba hae subiicit. Ferrum nunquam ascendit super caput meum: quia
 Nazareus: id est: consecratus Domino sum: ex uero matris meae. Si rāsum fuerit caput meum: recedet
 a me fortitudo mea: & deficiam: utroq; sicut ceteri homines. Et uollet Hieronymus in libro Hebral
 corum nominatum Nazareus eruditē interpretari: mundum: uel sanctum: siue unctum: seu conse
 cratum. Sed redeundum est: unde sermo detulxerat. Facta sunt: quae prae dixit Angelus Domini
 natus est sc̄ius puer: uocabaturq; nomen ei: Sanson: cui incrementum dedi: Dominus: & benedi
 xit: recepit spiritus domini est: cum eo in castris Dan: inter Saraa & Iisthol. Cum autem descendisset
 Sanson in Thamnatare: uidisset mulierem quampliam de filiabus Philistin: insinuit q̄ primum cum
 parentibus agere: ut illam sibi acciperent uxorem: quibus reluctantibus: quod de genere Philistino
 rum esset: praeualuit tamē Sansonis libido: & tandem quae placuerat oculis suis: uxorem duxit. Sed

ea post amiffa: quæ triginta fo dalibus: q Sanfoui traditi erant: aperuit p obcurf problema: quod fe-
rouit fuiffede comedere eam obus: & de forti egressa eft dulcedo. Sed hoc nihil ad rem noſtrâ. No-
bis ſans ſit aperuiſſe ſancta: ſenſus: arg. teſtimoniis: Nazareu ſanſonẽ duſſe uxorem: cuius: e: plica
no cõnubio: ad ea quæ reliqua ſunt cenſeo ueniendũ. Debbory & Barach: & reliquos: quos deinceps
loimianus inumerat longi uſul hiftona: ed nos quã optuſiopus breui ptingemus Filii Iſrael
poſt mortẽ Ahod Amphidexterẽ Gera filiũq eos de Moabita: ſeruiſſe: liberarũ ruriſum obliũ Dñi
ſui ac diuina: legis præu: icatores effecti ſunt: quibus cõtingeret puerbũ illud. Canis reuerſus ad ſuũ
uomitũ: & canis lota in uõſtabro ſui. Viſitauit eos dñs ob eam cauſam in uirga ferreat: & eos ſubegit
ditiõni labiũ Regis Canaan in Aſar regnãtũ. Hic ſuis copiis atq: exercitũ: ſiſaram præfecerat: cuius
erat Domiciliũ in Aſeroth gentiũ. Magna fuit ac præpoſitis eius Regis uirtus: quando quidẽ falcatũ
currũbus utere: ſiquoq: rotas hyrcẽs hinc atq: inde enſes circumuallant. Triginta años dura ſeruitus
preſſera: ludęos. Sed forte fortuna darebat ea reſſate Debbora uxor Laifidoth: quæ pid iẽpoſis ſe
dens ſub palma: quæ illius noie uocabat: rinter Rama & Bethel i monte Ephraim populũ iudicabat.
Hęc in ſit accerſi ad ſe Barach filiũ Abie nem: & oraculo Dei præcepit in Iſraelicis copiis traduceret
i montẽ Tabot: ſumptis decẽ milibus pugnatorũ: partim de filiis Neptalim: partim de filiis Zabulon.
Simul pollicita eſt educturũ ſe ſiſaram Principẽ exercitus regiũ ad torrentẽ Uſonũ: & currũ omẽs ac
milite cõductũ redacturũ in Barach poſſetate. Annoit Barach nõ tam uirtũ ſuæ cõſidens: q Debbora
ipſius cõſultat: ſectus. Audient ſiſaram: & ipſe quoq: ad torrentẽ Uſon agmen eduxit: & nonnig
eos ſalcato currũs. Cũq: manũ conſerteret: pertetrenne dño indinata eſt ſiſaræ acties. Dux uero ipſe
exercitũ: merũ ac formidine exterritus currũ deſiliũ: & proripuit ſe in pedes. Magna hoſtũ ſtrages
facta eſt: & ad internitiũ cecidit regius exercitus. Fugiens autẽ ſiſaram: recepit ſe in tenoriũ lahelis
quæ uxor erat Aber Cinei: quondã ſecedẽs a cæteris Cineis fratribus: utenderat: tabernacula uſq
ad conualem Semmin iuxta Coled: & hic cũ labiũ Rege pacẽ habebat. lahel obuiũ pfecta ſiſaram
in tabernaculũ introduxit: atq: operuit pallio. ſiſaram excepit tabernaculũ: & ei ſidenũ: lac ex multũ
miſit: trauit. Poſtremo benefica mulier clauum ſumptũ ac malleũ: & danculũ ingreſſa clauũ iẽpoſi
illius aſpoſuit: ac malleo deſiit in cerebrũ uſq: ad terrã. Atq: iſta ſiſaram ſoporem morũ ſocias: ani-
mam poſt efflauit. Quam rem & Barach inuim: & lahele mĩſtrã. e. ſſe: qd eſt duag mulier nup-
tarũ opatur: & labiũ tandẽ deleſe: Rex Canaũ: & liberarenũ filiũ Iſrael. Sed de Debbora: Barach: ſiſa-
ram: & labiũ: & lahele huc: ſp ſans. Nũ: lepte patrẽ cũ filia uirgine paucis expeditamus. Bellũ gere-
bant: filii Iſrael cõtra Regẽ filioq. Amonũ: qui cernoris uictoria: poſuerũ ſiſa: impatorem ſibi delegeret
atq: exercitũ Principẽ lepte Galaaditem uirũ pugnatores: ac ſonũ ſiſmo ducem. Hic indico iam bel-
lũ ac denudatores: aduerſus hoſtẽ aciem foret eductũ: uirũ uoũ Deo dicens. Si tradideris ſi-
lios Amon in manu: meũ: quiſq: egrediet primus e foribus meũ: qdium: mihiq: uictori & cũ pa-
ce a filiis Amon redetũ: obuiũ occurrerit: tũ ubi Domine holocaustũ offerã. Compos uictoriae
lepte: labũ uictoria: domũ remebat: forte omnia eius filia cũ timpanis & choris parua aduenient: pa-
tri obuiũ proſecta eſt: quã conſpecta: ſcandens lepta uetimenta ſua: heu filia inquit: decepiſti me: &
ipſa decepta es. Quæ cũ ex parte rem oẽm cognouiſſet: & ſuam ſuam qdẽm: pares obſecrauit: q
qui de hoſtibus ſupplicium ſumpſiſſet: eſſetq: uictoria: conſecutus: ageret eam pro ſuo arbitrio: &
uicũ Deo redderet: ac ſineret: q: duobus menſibus montes perluſtrans: com ſodalibus uirginatẽ
ſuam miſera deploraret. Quod impetrauit: & emerſis duobus menſibus holocaustũ Deo oblata eſt.
Atq: inde inoleuit conſuetudo in populo Iſrael: ut poſt anni diſculũ conueniant in unũ filia: Iſrael: &
plangant filia lepte Galaad: dies quatuor. Modo loimianus cõlbatũ uirginiũ præferens: primo
dicit: inter lepte patrẽ & ſiſram uirginẽ nullam fuiſſe diſtantiã: deinde fidẽ parentis: qui uorũ ſe-
deliter perſoluũ: anteponit: filia: uirgini: quæ & uirginatẽ ſuam luxũ in monibus: & imolata ac cõſa
eſt domino. Sed ridiculẽ loimianũ: enteniũ reſpondeat: uerac: & gratis Hieronymus: uos aſit ad in-
ſtituta pergamus. Eſt. n. iam Samuel in manibus. Solẽt plerũq: mulieres: quõdũ uiris parere ceſ-
ſant: liberos concipere: nediũ quo pacto maiore uel grãtia: uel uirtutẽ præſtantes. Nam & gentiũ hi-
ſtorie: Alexandrum Macedonem & Scipionem eumq: primũ Africanũ appellamus: ſtudiu ſteriliũ
bus manibus: patribusq: ipſis filios deſperantibus: natos fuiſſe produnt. Quorũ uerũq: plura ac maio-
ra geſiſſi: quæ uulgoſ hominũ conſueuit. Quã uero magnus ioannes eſt habitũ præcurſor do-
mini: quem in Euangelio legimus? Zacharias pater admodum grandis uari: Elyſabeth quorũ mare
ſterilis diu: & xate puecta: in ſenectute ſua filiũ habere metuerũ: quo ſi uer natos mulierũ: maior ne-
mo fuerit. Iudici quorũ hiftona: & ueteris teſtameũ liber: Saulonẽ polũde quo ſans multa ſupta ex-
plicita ſunt. Regũ aũt liber primus (quatuor ſunt. o. u. noſt) Samthedes prædicat: cuius adeo præ-
clara nationis futurę pbitas: ac ſanctimonie: indiũ præfigurat. Helcana & n. Ephratũs: duas uxo-
res habuit: Annã & Phennenam. Focẽda Phennena liberos genuerat. Annæ contra ſterilis: condu-
ſerat: uulgam dominũs. Lachrymæ aſſidue erumpebant: & ſiens Anna dies ac noctes: & præ dolore
ſciſam excludã: eibũ nõ capiebat. Tandẽ uero fonte quodam lachrymæ: exundans: uorum uoũ
Deo dicens. Domiue exercitũ: ſi reſpiciens uideris afflictionẽ famulæ: tuæ: & recordari mei
fueris: nec obliuĩ ancillæ: tuæ: dede: riſq: ancillæ: tuæ: ſexum uirtũ: dabo eum domino omnibus die:

bis tunc eius: & notu acia non ascendit super caput eius. Increbescit apud dominum preces eius: & misericordem ac misericordem Deum iugiter ac suppliciter obsecrabit. Itaque transactis paucioribus diebus curriculo prater hominum opinionem concepit Anna: & filium peperit: natusque vocavit Samuelem: quod a domino postularis esset. Saepenumero namque apud Hebræos cum populus Dei erant: non casu sed consilio quodam propria nomina vocabant. Interpretatur autem Samuelem nominatus Deus cui postularis a Deo: ita audiens Deum se ex auditio Dei. Et obtulit puerum Anna domino: quem pepererat: ut esset in templo cum diebus tunc eius. Nihil tamen aut Samuelem ante faciem domini puer acinus eius Ephod lineo Sacerdotis ueste. Huius nomen late propagans effundit ut cognosceret universus Israel a Dan usque Berthebeem quod fidelis Samuelem phpheta esset domini. Et iis igitur quæ scripta habentur fuisse perperam confat: Nazareum fuisse Samuelem alterum appellatum a Iouiniano: quæ se candus a Sanelone numerat. Hic idem sanctus erat: & Deo charus: utorem tamen diuile fieri: quæ & genuit liberos: lohel primo genitum: alterum Abiam: quos & senescens constituit Iudices Israel in Berthebeem: quæ tamē maluerit tibi quæ patris filiales esse. Hinc inferebat Iouiniano tantum uiri exemplo Sacerdotalem dignitatem atque pudicitiam uxoris non polliui neque contaminari amplius. Sed prope adegit Samuelem declarato conubio: Booz & Ruth nuptias pducimus in mediis. Ruth Moabias habebat uirum Maalon filium Elimelech Ephraim de Bethlehem Iuda. Virum a militibus in Bethlehem cum Noemi socru sua uinere constituit. Hanc diu longo post transacto tempore: socrus consilio atque suauis alterum quoque maritum nata esse de Elimelech genere hominem locupletem & polentem magnis opibus: quod Boz nominabat. Consilium autem dederat Noemi socrus uirum Ruth in hanc sententiam: atque ad hunc modum. Mellis erat: & complurimos dies Ruth spicas & culmos legerat in agro Booz. Hic præsagies quodammodo futurarum nuptiarum Ruth: hoc agro non modo uinque populi uerum etiam & beneficium insuper & summa liberalitate profectus: & innotuit etiam puellis Booz in illa sitiquod frumenta quæque demeruerunt. Itaque rediens post Ruth Socrus: his uerbis affatur. Filia mihi quandoquidem ita se Booz liberaliter præstitit: perquiram ubi requiem: ac dabo operam: ut bene uiri sit. Booz: ite uenitis puellis in agro iunctis: & propinquis nollet esse: & hac nocte aream ordeis uentilanti nare igitur: & ungere: & in ducere calceos: & trichemennis: ac defende in aream. Non te uideat hominodone: etiam postquam finierit. Quidam autem ad dormiendum ierit: non locum quo dormiat: tenetque ac discoperies palli: quo opent a parte pedum: & propinques te & ibidem iacubis. Ipse autem dicit tibi quid agere debeas. Quæ uisita capessis: continuo in aream descendit: & socrus impio aream obsecra. Obsecra est. Quare & socrus consilio: & Ruth diligitissima obtemperatio effectus est: ut uiri foris: & equali ne maiore quæ illis aut comodiorē aut ea esset optare. Tulit. n. hac rōne Booz Ruth ipsam atque accepit uxorem: & eam gentis Obeds: quæ tum Matheus & Lucas esse Euangelistæ pbat. Quibus sane ex uerbis suis intellectus arbitror aream a Iouiniano relatam esse Booz uiri & uxore Ruth: quæ absolute fessis nemus ad reliqua: ne longiores fortasse uideamur: quæ breuiter tractatis: ut epistolæ potius angustia patiant. Issai: quæ multi leſe uocant: quæque Greci esse. i. i. diphthongo scribit: habuit uxorem: ex qua gentis David Regem: natus est: & in calce libri Ruth: & in Regū historis: & in Euangelis Matthei & Lucæ facillimè est intelligere. Refert autem in libello Ruth longius stema: ac (nisi me fallit memoria) refertur his uerbis. De filio Ruth. Vocauerunt nomen eius Obes: hic autem patris David. Hæc fuit generatio: Phares. Phares gentis Esrom. Esrom gentis Aram. Aram gentis Aminadab. Aminadab gentis Naafon. Naafon salomon. Salmò gentis Booz. Booz gentis Obed. Obed gentis Issai. Issai gentis David Regē. Hæc ex libro Ruth. Regū autem historia sepe Issai & filium David commemorat: quale est in uerbis dñi ad Samuelem redarguentis Issai: ac stercer phibēd. Imple cornu tuum oleo: & uenit mte tam te ad Issai Bethlehemem. Proinde. n. in filiis eius mihi Regē. Habuit namque Issai filios complurimos: quos Eliab: Aminadab: Samis: & alios: imprimis David minimū natū: & quæ paterbat oues: quæque custodia: uocant est ad regnū. Vnde & alio loco. David erat filius uiri Ephraim de Bethlehem: cui non mihi erat Issai: quæ habebat octo filios. Et iuxta cū Saul David pconat. De qua pgenie est o adulescent? David respondit. Filius tertius tui Issai Bethlehemem: ego sum. Apud Mattheū uero: genealogia eiusmodi cōstitit: quia & de alius mulieribus: & de Issai & David sermo manifestus infer. Iudas: gentis Phares & Zaram de Thamar. Phares autem gentis Esrom. Esrom autem gentis Aram. Aram autem gentis Aminadab. Aminadab autem gentis Naafon. Naafon autem gentis Salomon. Salmò autem gentis Booz de Raab. Booz autem gentis Obed ex Ruth. Obed autem gentis Iesse. Iesse autem gentis David regē. Lucæ uero: Euangelio eades est repetite generis series. David Iesse filius: Issai fuit Obes: quæ Booz: quæ Salmò: quæ Naafon: quæ Aminadab: quæ gentis Aram: quæ fuit Esrom: quæ fuit Phares: quæ fuit Iuda: & alia. David autem (ut aliquando Regū tellis historia) erat rufus: & pulcher aspectu: decoraque facie: sed & scius psallere: & fortissimus robore: & uir bellicosus: ac prudens: & sermone: cū quo & dñs erat. Hic & uxores habuit: & concubinas: ex quibus ingentē sobolē pcreauit. Sed iprimis innotuit idci nobis: quod libri uelini David ipsius dñcis preputis sciat cū ipse pculo Regis filius: quæstio cōturbans. In primo & n. libro: quæ Issai Samuelem cōscribit. eufemodum de ea re cōtinet historia. Cogitabat Saul malū aduersus David: quæ miro antea amo re dilexerat. Machinabat autem in insidias ubi David traderet manus Philistinorum. Itaque ita ad David dñs: & Boz filia mea maior Marob. Ipsas ubi dabo uxorem: intumido ego uir fortis: & dilare bella do-

mini. David uero modeste ad Saul dicebat. Qui ego sum: aut quæ est uita mea: aut cognatio patris mei in Israel: ut siam gener Regis? Sed quæ uxor iungenda erat: perfidus Saul connubio deducit eam Adnelli Molathiræ. Tum inccepit David amare Michol alteram Regis filiam. Quod cū acciperet salutem miri modum lætatur: effrac statim dixit. Dabo eam illi: ut fiat ei in scandalum: & sit super eam manus Philistinorum. Serui autem Regis iussu eius ad id operi dabantur: quibus respondebat David. Nun parum uobis uideatur generum esse Regis? Ego autem sum uir pauper ac tenuis. Saul uero hæc mandabat dicit David. Non habet opus ac necesse Rex sponsalia: nisi tantum centum præputia Philistinorum: ut fiat ultio de inimicis Regis. Hæc uero dicebat: cogitans tradere David in manus Philistinorum. Veritatem placuit David nobis Regis: ac indicant plurimum sibi condonari: ut gener Regis fieret. Itaque paucis diebus exa-ctis: exurgens David in Acharon profectus: adducens secum quibus præerat uiros. Atque ut erat strenuus bellator: ducentos uiros occidit de Philistinorum: quomodo a uultu præputia: & ut gener eius fieret: Regi ea annoverauit. Quamobrem dedit Saul Michol filiam uxorem David: cuius præputia erat erga matrem benivolentia: atque amor. Hinc cepit Saul magis magisque David exime: & retineat prope graues cõtra David exercere inimicitias. Sed accepit post David alias quoque uxores: quia is Abigail uxorem Nabal post mortem ipsius. Accepit & Achinoem de Iezrael: quæ Saul dedit Michol filiam suam uxorem David: Phalti filio Lays qui erat de Galim. Idem autem Regi liber utraque uxorem: & Achinoem Iezraelitem & Abigail uxorem quondam Habal Carmeli ductas commemorat in capitulationem. Post uero & pulcherrime captus: ac forma Bersabee uxoris Vnæ Cethei & filiae Heliam uito belli mortuo: accepit eam uxorem. Conculinas item habuit complures. Ac de uxoribus & concubinis ceterum quendam (ut ita scripserim) habuit filiorum: ut & Regis historia: & Paralipomenon liber testes sunt. Nunc ad Salomonem peruenimus. Fuit. n. Salomon Regis David filius: cui & successit in regnũ. Genuit autem hunc David ex uxore Bersabee: quæ militi pater in manus Nathan prophete: & uocauit eum nomen amabili domino propterea: quod diligeret eum Dominus. Genuit autem Salomonem ex Bersabee etiam Mattheus Euangelista testimonio id dicit. David Rex genuit Salomonem ex ea: quæ fuit Uriæ. Prius uero de eius connubio differamus: opere preteritum est aperire: quod de uoce ipsa ac nomine Græce Latine atque Hebraice sentiendũ sit. Græci. n. non Salomonem sed Solomonem & scribunt: & proferunt: & id ipsum me in uetustissimis Græcorum codicibus & spectare: sed uel animaduertisse memini: quorum neque probare sententiam: neque refellere in animo est. Hieronymus autem nonnulli quæ Hebraicis literis usquequaque percalluit: quique in interpretibus quosque locis imo antecessit in libro: quem de Hebraicis nominibus composuit: seruanis plurimum clementerum ordinem Salomonis facile offendit: non ulla primam syllabam: sed & scribendam & pronunciantem esse. Sed quis Græcorum & tam præcari atque eruditũ Doctoris audeat diiudicare controuersiam? Certe haud nostrum est: raras componere lites. Apud me raram plus Hieronymi auctoritas quam quætorum omnium ualebit opinio: adeo ut cum eo errare malim quam cum reliquis bene sentire. Hebræi uero scribunt primam Salomonis syllabam duobus punctis: ex quibus nascitur sonus uocalis litteræ: medius fere in ter e & o uocales litteras: qui rectius (ut ipse arbitror) a pronunciant atque exprimi solet. Scribunt enim Salomon quatuor Hebraici litteris: Sin: lam: me: mem: Cheslemohicui Ladni & Græci in fine n litteram adiecerunt. Nostrum enim uel addunt saepe n. uel de: ratiunt melioris soni gratia. Verum de Hebraicarum litterarum potestate dicemus latius alio foras se commodiore & loco & tempore. Iam de nomine dictum est: Nunc de Salomonis coniugii explicandum uidetur. Duxit igitur Salomon (ut in Regum libris scriptum est) postquam confirmatus erat regnũ in manu eius: uxorem Pharaonis: & ægyptiorum Regis filiam: tamque accessit in ciuitatem David: quoad nauaret prædara edificia: & suas religionum ac locupletissimũ fanum: quæ fuit domus Domini: & murum Hierusalem per circuitum. Adamur & Salomon mulieres alienigenas multas: filiam quoque Pharaonis: de qua satis paulo ante dictum est: & Moabidas & Amoniidas & Idumeas & Sidonias & Ethæas de gentibus: quarum promiscuum consortium prohibebat Dominus. Prodiitque Regum historia: his mulieribus Salomonem copulatum ardentissimo amore. Itaque pro historicorum suppuratione fuerunt ei uxores quasi Regine: & septingente: pelices uero recentæ: & ita millenarius numerus expletus est. Disant quæso homines: quantum sit mulierum amores: & quam ad deprauandas hominum mentes: tum habeat: quæque diligenter auendant. Salomonem sibi proponant: quo in omnibus sæculis nemo unquam reperit esse sapientior: sed cor eius auertit mulieres a ueri & omnipotentis principis Dei pietate: ac cultu: & ad simulacra gentium transfusa: turpit transuoluerunt. Sed hæc alias. Quod uero afferit Salomon imaginem Saluatoris id nostro arbitrato censui Iovinianus: fretus tribus potissimum Salomonis mentibus. De eo namque dictum est: quod diligeret eum dominus: & amabili domino uocatus est: & filius Dei: nunguentis lectus significans: quantum esset patris erga se amor: & transitus: iam ex hoc modo ad patrem Deum: patres orat dicens. Pater quos dedisti mihi: uelozet: ubi ego sum: & illi sint me cum: ut uideant claritatem meam: quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Sed & postquam in Iordane a Ioanne baptizatus est: aperui sunt ei caeli: & uidit spiritus Dei descendentem sicut Colombam: & uenientem super se. Et ecce uox de caelis inuocant dicens. Hic est filius meus dilectus: in quo mihi complacui. Iterum cum in monte excelso Tabar transfugeret: esset coram Petro &

Jacobo & Ioannae lucida nubes obumbrasset eos: repente uox de nube in fontem dicens. Hic est filius meus dilectus: in quo mihi bene complacuit ipsum audire. Quare Salomon amabilis domino recte uocatus est: Christus letus dilectus filius Salomon deinde (sicut & uocabulum ipsum personarum & heronymus testis est) pacem imprimis spectare uidetur: qui & interpretatur pacificus: ut in libro Hebraicorum nominis testatur heronymus. Hinc & Dauid patrem Salomonis Deus locutus est. Nō poteris inquit: adificare domum nomini meo: tanto effuso sanguine coram meis filiis: qui naceretur tibi: uentur qui uicissim: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitū: & ob hanc causam pacificus uocabitur & pacem & oīum cunctis diebus eius. Saluator autē noster Christus auctor est pacis: & amator & princeps pacis a Prophetis uete multis seculis prænominatus est. Nam & de eo Elias. Puerulus inquit: datus est nobis: filius datus est nobis: & factus est principatus super humerū eius: & uocabitur nomen eius admirabilis: consiliarius: Deus: fortis: pater futurū saeculi: princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium: & pacis non erit finis. Et de eodem in signis Prophetarum: Loquitur pacem in plebem suam: misericordia & ueritas obuiauerūt sibi: iustitia & pax ostentatæ sunt. Vere autē in diebus eius orta est abūdantia pacis. Pacem secutus: pacem amplexus est. Pacem iubebat suos imprecari: quancūq; domum intraissent: pacem ipse salutaris imparebat: pacem legauit Apollō: ex hoc mūdo ad patrem uadēs: deus semper pacis fuit eius: quia terra pax effluat: loquimur non ueni: ipse pacem mittere in terram: sed gladium. Bene itaq; pacificus Salomon pacifici Saluatoris imaginem asserit: qui Rex pacificus & a Prophetis & ab Ecclesia dictus est. Postremum uero Salomone habemus unquam est sapientior: de quo scriptum est. Omnes Reges terrarum desiderabant uidere faciem Salomonis: ut audiret sapientiam quam dederat Deus in corde eius. Quare & Regina Saba in dilecto tanq; sapientis eius splendore: ab Aulro atq; a finibus terra uenit: ut audiret sapientiam Salomonis: uenit: & plus inuenit q̄ quod rumoribus allatū erat. Et ecce Christus Dei filius longe plus q̄ Salomon didicit: non quidem imerito longe sapientissimus: & ob eam causā consueuerit Patri potestatem: Filio sapientiam: Spiritui sancto uirum: em bibuere: atq; demeruisse: quanq; Trinitas ipsa: unus Deus est: & eadem tribus æternitatem eadem incommutabilitatem eadem Maiestatem: Eadem potestas. Nec decebat tamē Filium ipsius sapientiam designari. Verum ne ontis subeam gratias: q̄ quod humen nostri terant: & ne aliores pelago urgentibus fluctibus mergar: statui huic sermoni finem: præsertim cū satis explicatum sit: quo pacto Salomon & uxores duxerit: & imaginem gesserit Saluatoris. Quod autē addit Iovinianus de eo scriptum esse: Deus iudicium suū Regi dā: & iustitiam itam filio Regis. psalmū sumptis Dauid propheta: primum & septuagesimū: & ex eodem accepit: & dabit ei de auro Arabia: & reliqua: quæ subnectitur: hec tenus de Salomone plura fortasse q̄ opus erat. Nunc Heliam & Helyseū breuē absoluaui. Helias Iheribites ppheta magnus: & qm̄ fido fens Helyseo comitatu incedebat Galgalis profectus iam leuandus per turbinem in cælum congregatis ex Bethel & Iericho quinque uiginti milia Prophetarum: ut tranirent Iordanem: inlīt pallium suum: atq; innotuē: & percussit aquas: quæ consilium deflexæ sunt in uirga: pariem: & transternarūt: ambo Helias atq; Helyseus per hoc. Tunc affatus est comitem fidissimum Helias dicens. Postula quod uis: ut faciam tibi bizante q̄ tollar a te. Atq; statim Helyseus obsecro inquit: ut fiat spiritus tuus duplex in me: id uisum Helias est factū: perdifficile: at tamen ad Helyseum dixit. Si me uideris quando tollar abate: teneat quod postulasti: sin minus: certe non erit. Cum igit uia in ambularent: atq; incedentes confabularent: ecce currens igneus: & equi ignei disierunt uirga: & ascendit Helias per turbinem in cælum. Quod cernens Helyseus clamabat. Pater mihi pater mihi: corrus Israel & auiua eius. Neq; eum post illa uidit amplius. Itaq; apprehendens uelimenta sua: scidit in duas partes: ac leuauit pallium Helias: quod ceciderat ei. Ruerunt autē stetit super ripam Iordanis: & penula Helias percussit aquas: quæ non sunt diuisæ. Itaq; dixit. Vbi est Deus Helias: etiā nūc? Rursum petuens aquas: diuisæ sunt huc atq; illoc: & pertransiit Helyseus. Quod cernentes filii Prophetarum: qui e regione erant in Ierico: dixerunt. Requirat spiritus i Helis super Helyseum: & obuiam pfecti adrauerūt eum proni in terram. Et hoc quod Iovinianus enarrat grande mysterium. Sed si ad rem pertinere innumerabilia tōm de Helyseo: tōm imprimis de Helia dici possint. Fuit enim hic Helias: qui aliquando puerum suscitauit: qui ad torrentem Cisoni post glorioſam certamen pseudo ppheta Baal iussu interfecit: monstrante Deo uentura mola prædixit: imprimis grandē & fecundū imbrem auguratus: è quo tempore fame uehementiore Samaria premeret. Fuit & Helias: ad quē saepe locutus est dñs: quo qd oīo potē esse præstantius? Fuit Helias seruus fidelis diuini: aliquando iter faciens: ab Angelo uas aquæ & subinde cinis panis mini stratus: etiam cinis obī fortū uide in ambulauit quadraginta & diebus & noctibus. Alia præterea multa referri queat. Helias iussu dñi ppheta subfecus: atq; unctus p Helia ius locū: ac uicē subrogatus: ē: p dā hie quo: p multa gessit: q̄ nō ē narrandi locus. S; ne plura idē dici de his quas utiq; duxerit ore: p dā hie cruciatur diligēs Iovinianus: & sibi habet: hie p̄uicā. Epe. n. (ut cōiectaris p̄ficū li ex i sacros codices fonnabat Iovinianus ponis q̄ legebat. Ezechia Rex uxore habuisse cōfiteri: ex qua & Maacā filiū genuit: q̄ p eo regnauit i Ierusalē. Nomen autē uxoris Ezechia: ex qua & Manāssē filiū genuit: fuit Aphāba. Plurimū autē laudat Ezechias: cuius nomē Græci absq; aspiratione nota cōseruāt. Hic quoq; & xx. annos natus: regnū ingressus ē: & octo: ac xx. annos regnū obannit in

Hierusalem. Iste ac ple & gentes & David vestigia pro virili sua sectatus est. Nam & signa contriti-
 & incidit locos: Serpentem quoq; greum confregit quem constituerat Moyses: cui ad eam usq; tem-
 pestates filii Israel thura adolebant. Hic est etiam ille Ezechias q; agrotans diem foret obiturus:
 quod sibi & Esaias prophetae praedixerat: sicut tamen ac lachrymans uehementer quindecim pra-
 terea annoru accessiones meruit: & lethali morbo liberatus est: atq; cum iam conualuisset: Canticum
 cecinit illud: quod iam Ecclesia p defunctis decantat. Ego dixi in dimidio diei: moror: nam ad por-
 tas inferi. Et alia fecit apud Esaiam prophetam facile est intueri. Hic unus omniū diligentissime ma-
 gnani sibi & rem comparauit: & gloriā cuius temporibus multi Prophetarū floruerūt: Esaias impi-
 mus: O ēē filius Beeri: Micheas Morasites: de quo Ieremias: Micheas de Morasin fuit ppheta in die-
 bus Ezechiae Regis Iudae. Sed qd de Ezechia plura? Quod uero additur a Hieronymo: Admodum
 filios faciam: Iouiniani omniuit. Id enim fertur locutus Ezechias i Canticō post quindecim annos: et
 tem protractam: sed pro eo legitur Hebraei: sicut ait Hieronymus: & Esaias uerba declarat. Pater filius
 notam faciet ueritatem suā. Nūc Iosiam aggrediamur: q; inuissimus a Iouiniano dicitur: quod am-
 bulauerit in lege domini: & mādāta eius custodierit. De quo etiam scriptū est. Nō declinauit ad dex-
 teram: neq; ad sinistram: in catalogo ponitur maritorū: et uxoris fuisse traditur: q; ex Amthal filia
 Ieremię de Lobna genuit Iochaz: cuius regnū transiit Pharaō Necho: in Reblata: ne regnaret in
 Hierusalem: ex Zehida uero filia Phadaie de Ruma genuit Helyachim: quem Pharaō Necho Regē
 constituit in Hierusalem: pro Iosia patre: & nomen eius conuertit Iochim. Nec mireris hoc loco Pha-
 raonis nomē: q; toties i scripturis sanctis reperitū cernimus. Accepimus enī oēs: quondam Aegyp-
 tiorum Reges: Pharaones cognominatos a Pharaone Rege: & eisdem pastores nūcpatos propter
 Ioseph & fratres eius: q; principio pastores defendisse in Aegypto comprobatur: sed & eisdem po-
 stea Ptolomeos conuictis appellatos: seu Romanorū Imperatores Cæsares Augustos: uel nostris tem-
 poribus: & quondā Albanorū Siluios. Sed iam his praetermissis: dicendū est de Deuteronomii repe-
 to libro: & uxore Sellum: Olda prophetissa. Qua tempore floruit: Sophonias & Ieremias celebres
 prophetae: & regnaret in Iuda Iosias filius Amon: quem praediximus: Iechias Sacerdos magnus:
 & Pōtifer Iudeorū arcem apertū: q; erat i domo Dñi: in q; ea reperit librū Deuteronomii: quondā
 a Moysē reconditū: quem simul atq; inuenit: dedit Saphan Scribe: atq; ad Reges statim deferri iussit.
 Iosias autē cū legente Saphan exerationes: & crebras atq; atrocissimas eius libri condemnationes: in
 preuicaciores legis inrelligisset: concisiss uerbis angoribus uehementissimis pressus: cepit rem oēm
 secū uersare animo diligentius. Cū. n. minitaret Deus seruitutem & calamitatem eiusmodi: qualem
 Amorrei eratē perpellici eieci ex suo solo metuebat: ut suis quoq; tēporibus Iudaici Regni capitula
 impenderet. Itaq; misit Helchiam: Achobor: Saphan: Asia: quoq; uiris: Oldam uxore Sellum
 prophetissam: uel Sybillā potius (ita. n. feminae: uates appellari solent) i cōsiliū iussit: cuius domici-
 erat in Hierusalē: qd nam euenturū praediceret: q; accepto oraculo: omīnata est i Israelitū ppli ex-
 ditum: quod & legē domini transgressi eēnt: & ad simulachra gentiū: mentē atq; animū conuersissent:
 uerū differri cladē: quoad Iosias Rex uiueret: afferens dignū esse Iosiam: q; seruaret: quod audierit
 uerba nolūminis: ac perterritū eēt cor eius: & ipse supplex sermonibus domini: fidē adhiberet. Qd
 cū accepisset Iosias: repente coegit oēs senes Iudae Hierusalē: & magno Sacerdotū: pphetarū: ac frequē
 tis ppli comitatu sepris tempū domini ingressus: eilegit: q; cunctis in spectā nubis: uerba quae lib-
 fuderis domini: q; paulo ante in tēplo repertus erat. Mox & sedus percussit corā dño ad praecepta eius
 rite seruanda: & ad testimonia atq; cerimonias obeundas: q; in Deuteronomii libro salubriter cōtine-
 rent. Qua tēpore & pascha celebratū ē: quale nec Iudicū: nec Regū tēporibus uel uisus fuerat unq;
 uel auditū. Longior historia ē: sed quae dicta sunt: satis dilucide (ut opinor) Iosiam Regē Deutero-
 nomii libris manifestat: & Oldam uxore Sellū: q; cōsulta Regē instruxit: maledictiones autē & uicissim
 benedictiones libro Deuteronomii cōtineri credo oibus enā mediocriter eruditis: & petitis diuine le-
 gis i promptu esse. Excerant. n. Letitiae excessu uoce quisq; salutarū mandatorū praenicator extē-
 rit. Maledicti q; pei imprimis liquis sculpsit: & constanter fecerūt: maledicti: q; parētes suos nō colue-
 rit: maledicti: q; proximi sui: terminos transulerit. Qui deprauat iudiciū: q; deniq; aliqd iniuste: cor-
 pū: obsequē: flagitiose gesserit. Qui contra uocē domini audierit: & praecepta eius studiose seruauerit:
 cunctis bonis affici: & benedictiones mereri: quas & benis sermo explicare nō possit. Quibus oibus
 cōmotos Iosias ad colendam diuinā legē: capide est: ac uehementer incensus. Sed iam absoluto Iosias
 ad Danielem unico uerbo expediendū properemus. Quis est. n. adeo demens quia adeo impos ani-
 mi: ac totius cognitionis expertus: qui uel Danielem: uel tres pueros: inter maritos numerare audeat?
 Perspicue Hieronymus Iouiniani manifestat errorē: & firmisimū scripturarū testimoniū
 & Danielem: & tres pueros Eunuchos fuisse declarat. Ego dum eius nebulonis stultitiā cogito: uereor
 ne illū nominis similitudo deceperit. In Danielem nāq; scriptis Balaasar duo cōmemorat. Primus est
 Danieles: q; tribus pteris Ananias Misaele: & Azarias: q; oēs erant de filiis Iudae: omni laude sapiē-
 ac discipline praestans: iussu Nabuchodonosor Regis literas & lingū Chaldaicam infirmis: in Regia
 uersatus ē. Cuius una cō tribus pueria a preposito Eunuchorū Alphanat immutauit nomē: & Danielem
 cognominatus est Balaasar: Ananias Sydrach: Misael Mysach: Azarias Abdenago. I. huius Danielem

mita fuit: atq; incredibilis sapientia: sicut & Ezechiel testis est: ad quē loquens Dominus: hæc profat. Fili hominis die Principi Tyri: Hæc dicit dominus Deus: eo quod eleuati est cor iusti & dixisti: Deus ego sum: & in cathedra dei sedi in corde maris: cū sis homo: & nō deus: & dedisti cor rotū: quasi cor dei. Ecce sapientior es tu Danihe: omne secretū nō est absconditum abs te: quæ profecto neuq; dixisset dominus: nisi eximia ac singulari Danihelis sapientia lanus patuisset. Alter uero tradidit Bal-tasar Nabuchodonosor Regis filius: cū aperuit Danihel postebum enigmatis scrupulū: Mane Theodis Phares: cuiq; & Darii Medus successit Regnū homo impius: ac luto perditus. Hic habuit cum uxore: tum etiam concubinas: quæ pro Regis ipsius iussu in sacris poculis & crateribus combibebant: quos eniperant: ex augustissimo delubro Ierusalē & Babyloniam transulerant. Itaq; Iouinianus: ut pote q; nec bonus uir erat: neq; eruditus: cū legisset principio Danihelis uoluminis eum Balasarē cognominatū: esset aut postmodū iuratus Balasarē Regem uxore habuisse: & hūc & illum eundem esse credidit: & idō addidit: ut errore temere atq; inconsulto cælū & terras miscuit: noctē ac diem cōfudit: lucem & tenebras coegit in unū: sydu: cū sterquilinio: Solem cū luto iunxit. Quocirca licet mihi cū Apostolo dicere: quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fidei cū infidei? Quamobrem si quis nō tanq; Iouinianus obrutus atq; hebes scripturas sanctas accuratius inspexerit: Danihelis cū tribus pueris a catalogo maritorū omnino depelleret: Iouiniani sine inepia ualere: & nugæ, iam quæ de noui testamento libris sumpta sunt: paucis percurramus. Ac primū Zacharias & Heliſabeth in medium producant. Nam Zacharias uir iustus: ac dignitate sacerdos uxorem accepit Heliſabeth de filiabus Aaron: quod testimouit Lucas perhibet Euāgelista. Sed erat Heliſabeth sterilis: & prolem desperauerat Zacharias: quod uterq; nimium ætate procefferant. Aliquando uero cū Zacharias per nices sacerdotum fungere-tur: & in templo pro more rem diuinam faceret: apprensit ei Angelus domini: celitus demissus: suam sibi sobolē prædixit: ac filium nasciturum: quem Ioannem nominauerint: q; iussit Ieremias propheta: sanctus: futurus esset ex uero matris suæ. Itaque Heliſabeth mox (ut ab Angelo fuerat præ-nunciatum) filium concepit: quæ ut pragnans: ad quam uisendam: sexto fere mense intemerata uirgo uenit: & Regina cœloꝝ. Postq; uero Ioannes natus ē: & Zacharias loqui coepit: quī maris diu-tius permanisset: repletus Spiritu sancto: Canticū Deo cecinit: benedictus dominus israel: quia uisi-tauit & fecit redemptionem plebi suæ. Sed notum ubi carmen est. At quāuis iustissimus Zacharias uxorem habuit: longe tamē Ioannem filium uirginē fuisse clariorem: mox prorsus sana mente est: qui ambigere possit. De eo namq; mirabilia: atq; rædarsissima a probantissimis historiā auctoribus dici consueuerūt: quib; uel uix fa-ctimonia cæteros præfuisse: uel admirabilibus Spiritus sancti mu-neribus perspicuū ē. Fuit enī magnus corā domino: uinū & siceram non bibit: multos ad uel Dei cognitionem conuertit: plures quoq; a uix turpitudine excitat: q; ad rectas uitendū uiam reuocauit: per diu solitudinem & deserta sectatus ē: quem prædixit Elia: Vox clamantis in deserto: parate uiam domini. Hic Ioannes uestitus pilis: Camelis & zona pellicia circa lumbos eius: locustis & melle ieiunauit: uescēbatur. Quare nō iniuria prætor domini parauit uiam eius: ac rectas fere semitas dei nostri. Erat quippe Angelus ille quē multo a re Elia: prædixerat. Quemq; Christus Iesus uō Propheta solū: sed plus q; propheta haberi uoluit: & quo nemo prorsus inter natos mulierū maior existeret. Uere aut fuit plus q; propheta Ioannes: quandoquidē illum: quem reliqui Propheta obsecrū: uerboq; tegminibus ac figurat: in uolentis uenturum prænunciāuit: hic homo missus a Deo: præsentem digito indicat: dicens. Ecce agnus dei: ecce q; tollis peccata mūdi. Merito igit solū meruit Iesum filium dei unigeni-tum uerbū carnem factum: uenientem aliquādo a Nazareth Galilæe in Iordane flumīe baptizari: q; oritur & duobus fontibus defluit Iori & Dan: ad radicem montis Lybani. Sed quæ ad hāc sententiā peruenit: tam copiose disserit Hieronymus: ut nulla prorsus accessione opus sit. Proinde (ut sermo-nis constitutur) Petrus p; incipem apostolog; uxores habuisse comprobemus: cultus Iouinianus so-erum meminit. Ad aliquid sunt. n. socrus & gener: quod si socrum Petrus habuit: & ipsi necesse est fuisse generū. Generum enim uocit: qui cuiuspiam uiri filiam uxores duxerit. Habuit igitur uxorem Petrus: q; primus Symon Bariona dicebatur. Nam ut Petrus uocaretur: postq; duodecim discipulos congregasset: Christus effecit. Socrum autē hūc Simonis Petri Euāgelistæ cōmemorat. Marcus imprū-mis: q; initio euāgelii libri testatur aliquādo egredientes Christū de synagoga: cum Iacobo & Ioan-ne in domū uenisse Symonis & Andree: & socrum Symonis correpta lebrī ut: cum tam Christus manu apprehendisset: conuualuisse: & ita confirmatam: ut eam illis accumbens benedixi-mistraret. Cæteros uero Apostolos: uxores habuisse credere facile est: cū f. rmare distole. Aliquid enim apud eos: q; aliquid dignū memoria prodiderūt scriptum: cuiusquā Apostoli uerō: & cōmemora-tam deprehendimus. Ioannem autē apostolum uirginem ad extremum uq; spiritum permanisse: du-bia & demens est: quem de nuptis uolentem rubere (nisi Ieronymus fallit) uocati Deus. Non dicam igitur de his plaris: uari enim scriptum arbutor: quæ propter sermo hūc omnis fuerat in-stitutus: suntq; perspicue corū de larata concubina: q; optimi homines: & uiri clarissimi tum ex ue-tere testamento tum etiam ex noua lege: atq; euāgelicis monumentis a Iouiniano nomenclati. Hæc autē haud magno nobis labore collecta sunt: quī uirtutis literis iam pridem consueuimus familiarē.

me neque alius forsitan uel scribere nesciat: uel reperire nō possit. Quod si quis etiam labor suscipiendus erant certe grauatus nō esset: cū id sibi arbitrarer iucundissimum fore. Quæ uero ex epistolis aut li Apoſtoli lounianus uel auctiora nri puro esse manifesta: qui eius tam diuini hominis: prestantissimiq; Doctoris scripta non minus legisq; probas. Nec ignoras (ut arbitror) multa de coniugis scribi ab Apoſtolo: & significant per litteras Romanis primum: deinde Corinthiis: Epheliis quoque multa: & Coloſenſibus præterea. Iſmotheo compluribusq; sibi poſſimum lounianus assumi: sed & uñnulla tuo. Demum non laet ſocietatem tuam (ut opinor) & pauca ſcribi de conubio in calce epistolæ ad Hebræos: unde & lounianus de nuptiis ſententiam promittit. Quid igitur nunc plura? Nam & tuo uoto (uti ſaxor) & meo conſilio factum eſt ſatis. Vale Antoni chariſſime longe mihi ſunt charioris: (ut ceptiſti) poſthac quoq; ardentius ſacras & diuinas litteras ſtuſis conſectans. Eorum namq; (ut probe noſti) & uera eſt: & perpetua amicitia: quos eadeſ bonarum rerum ſtudia exercitationesq; delectant.

FINIS.

Amœuiffimi ingenii: & exquisitiſſimæ doctrinæ uiri Aug. Dathi Senenſis Floſculorū liber ſoluenter incipit. Ad Blunem Tridiciū iuuenem celeberrimū: ac conueniētiſſimū.

OMINIS AMICITIA in earum rerū numero collocatur: quæ etiam hoſtiam dignitatēq; tum uiliſſimæ quoq; fructum conſert. Eam Cicero in Rhetoricorū libro ſecundo his uerbis ſinit: amicitia eſt uoluntas erga aliquem rerum bonarum illius cauſa: quæm diligenter eius pari uoluntate. Cicero in primo de Finibus bonorum & malorum. Epicurus quidem ita dicit: Omniū rerum quas ad beatæ mēdum ſapientia comparauerit: nihil eſt maius amicitia: nihil ubentius nihil iucundius. Ac paulo poſt. Quod q̄ magnū ſufficiat uereq; ſublime: declarant: in quibus tam multis tamq; uariis ab ultima antiquitate repetitur: ita ut amicitia paria repetitur: ut ad florentem peruenias profectus a Theſſeo. Amicitiam aſtrin Dialogo Ciceronis ira diffinit. C. Lælius. Nihil eſt amicitia: niſi uñmniū diuinarum humanarūq; rerum cum beniuolentia & charitate ſumma conſentio. Secu-

cus adus uero Philoſophus amicitiam animorum æqualitatem eſſe dicit.

Amplitudo quemadmodū & amicitia his in rebus poſitæ: quæ & honeſtæ ſimul ſunt: & utiles. Eſt adæ amplitudo: ut a Cicerone libro ſecundo Rhetoricorū terminat: potentia: aut Maieſtatis: aut aliquarum copiarum magna abundantia.

Alia & penæ cum ſolidi autem eſſe credant: & uoluerunt: ad res quoq; alias transferunt. Plato i Phædro. Natura aliaq; eſt græce in ſublime attollet: qua Deoq; inhabitat genus. Omniū ueroque ſunt circa corpus maxime particeps diuini eſt animus. Diuini aut pulchriſſi ſapiens bonū: & quicquid tale diſci pōt. His uero aliis maxime: angelusq; alio ipſa animi. Turpi aſt & malo & huiusmodi interire & ſanſci. Magnū igit R ex in celo ſupplet citius alacrum currum primus incedit: exornas cum: ita atq; diſponens. Hunc ſequi exercitus Deoq; & Deumō p undecim partes ordinatū. Sed & Boetius in quarto de Philoſophiæ conſolatione ait. Sant. n. penæ uolucres multisq; celſa conſeſſant poliſiquas ſibi cum uelox mens uoluit: terras perofa deſpicit.

Animus & anima differunt. Eſt. n. animus diuiniore. Sed eam utriuſq; diſſertam aperit Macrobius cū ſup ſomnio Scipionis hæc dicit. Animus proprie mens eſt: quam diuiniore anima uero dubia p̄t. Quæ ergo dicit. Hiſq; animus datus eſt ex illis ſempiternis ignibz: mentes præſtat intelligi: quæ nobis proprie cū celo ſydenbz: & cōmuniſ e. Quæ uero ait: teineuſ dūs animus in cuſtodia corporis: ipſam tunc animam nominat: quæ uincit cuſtodia corporali: cui mens diuina nō ſubdiſ.

Animus quo maxime a corpore diſſert: oſtendit ſecundū Epicuri ſententiā. M. Tullius in primo de Finibus bonorū & malorū. Et. n. ſi locatū ſanaſi urbes: ſi Gymnaſiaſi campiſi ſi caneſiſi equoſiſi ludicia: exercendiſ: aut uenandiſ: conſuetudines adamare ſolemas: quanto id ho minum conſuetudine ſauius fieri poſuerit: & iuſtus!

Amant magis pprie homines. Adamantūſ cetera præter hominem. Terſius. Amant inter ſe. Cicero i primo de Finibus bonorū & malorū. Et. n. ſi locatū ſanaſi urbes: ſi Gymnaſiaſi campiſi ſi caneſiſi equoſiſi ludicia: exercendiſ: aut uenandiſ: conſuetudines adamare ſolemas: quanto id ho minum conſuetudine ſauius fieri poſuerit: & iuſtus!

Angeli αγγελος Græce uocant. Hebraice Moloch: Latine uero interpretant Nunci: ab eo quod domini uoluntatem populis nuntiant. Eſt adæ Angelorū nomen offici poſius q̄ nature. Semper. n. ſpi ritus ſunt: cū uero mittuntur Angeli uocant. Arguta ſentit ſilicetor Ethimologiaq; libro nono: Aequi & iniqui loci natura & iuſſuſ: cernunt ſecundū Ciceronis parū uenionem in Topicoq; libris.

Aequitas uero ut in eodem libro eſt: imparia dicit eſſe. Una ad ſuperos Deoſ: alia ad Manes: tertia ad homines pertinere. Prima Pietas. Secūda San ctitas. Tertia iuſtitia: aut æquitas nominat. Aequitas iuſtitia. M. Tullius in libro Topicoſ: cum pietatem & ſanctitatem præſiſſiſ: cetera uia quæ iuſtitia: aut æquitas nominatur.

Aequitas moderatio sive patientia: unde & aequo animo ferre est modeste ferre. Cicero in Catone maiore. Noni. n. moderationem animi tui & aequitatem.

Aequitas humanitas.

Aequitas aequalitas. Cicero in primo de Officiis. Oportendum ut hi q. praesunt reipub. legum similes sint: quoque ad puniendum non iracundia: sed aequitate ducantur.

Aequitas bonitas. Aristoteles q. n. ethicor. Bonus & aequus uir: q. n. ex parte in amplectas in priorē patet: sed de suis commodis detrahi patia est: & si lege se ruere possit. Ex quo dicitur ex aequo & bono.

Animaduersion: consideratio inspectio. Cicero in primo de Finibus bonor. & malor. Interfere. n. inter argumentū conclusionē rationis: & inter medicem animaduersionē atq. ammonitionē.

Animaduersionis punio. Cicero item Torquato: ut dolore suo sanciret militaris Imperii disciplinam: exercebat in gravissimo bello animaduersionis mera contineret. Idem i primo de Officiis. Omnis autē animaduersionis & castigatio contumelia vacare debet.

Animaduersion atq. ammonitio ab argumento & conclusione longe differunt: uti putabat Epicurus Cicero teste in primo de Finibus bonor. & malor. librorū interit inter argumentū conclusionē rationis: & inter medicem animaduersionē atq. ammonitionē: altera oculos qua dā & quasi inuoluta aperiri: altera prompta & aperta iudicari. Itaq. existimatis Epicurus & voluptatem expetendam: & fugiendā dolo remita sentiri: ut calere ignem: nictum esse albam: dulce meli: quorum nihil oportet exquiri: rationibus confirmari tantum sanis esse ammonere.

Animaduersionis potius a nobis ammonemur ab aliis.

Appetendarum rerum partes sunt honestas & utilitas. Vitandarum rerum turpitudine & inutilitas. Cicero teste libro secundo Rhetoricorum.

Appetere & aspernari contraria esse uidentur testimonio atq. auctoritate Ciceronis i primo de Finibus bonor. & malor: cū dicitur ex Epicuri sententia. A sunt hāc quasi naturalē arg. in fidē in animis nostris inesse notionē: ut alterū esse appetendū. i. voluptatē: alterū a pernandū: scilicet dolo remita sentiamus. Et rursum i tertio. Ane q. voluptas aut dolor attingit: salutaria appetant pariter: aspernent q. contraria.

Bona quāda p. Epicuri sententia praeterita sunt: quāda futura. Hinc Cicero i primo libro de Finibus bonor. & malor. Vt his bonis erigimur: quae exspectamus: illae laetamur: illarūq. recordamur. Continencia secundum sententiam. M. Ciceronis libro secundo Rhetoricor. Temperantia pars est: arguta diffinitur. Continencia est: per quam cupiditas consilii gubernatione regitur.

Clementia & ipsa quoq. pars Temperantiae est: per quā animi temere in odium altius inuentione conditi comitate renentur.

Circumspicio quid nam sit: ostendit Bernardus in libro sup. quid est nihil. m. q. f. d.

Quid est aliud circumspectio: nisi circumstantiam malorū sollicita sagaxq. persequutio? A d hanc perit nec praeteritio: malorū retractatio: praesentium consideratio: futurorū praemeditatio. Iorut secundū nomē suū ueraciter sit circumspectio. Plinius assiduitas hominē cauti efficit: & quantū possibile rursū reddit. Chaos uē diffinitur Laetius primo instructionū diuinarū: ē rudis inordinatūq. maris q. cōfusa cōgeries. Curia locus est habendi senatus: pro Senatu interdū poni ab eruditis ueteribus consuevit. Cicero libro primo de Oratore. Age uero ne semp. forum subsellia nostra: curiamq. meditare. Et i Catone maiore. Non curia uires meas desiderat: non rostra: non amidi.

Cupiditates etiā secundū Epicurū insatiabiles sunt Cicero teste in primo de Finibus bonor. & malorū. Quae nō modo singulos hoies: sed uniuersas familias euerit: totū etiā labefactū sepe Remp. Ex cupidinibus odia: diffidia: discordiae: seditiones bella nascunt. Itaq. tria p. Epicuri sententia genera sunt: nec tū necessaria: tertium earū: quae nec naturales sunt: nec necessaria. Necessariae nec opā multa: nec impensā explēt. Naturales nec multa desiderant: inanium uero cupiditātū nec modus ullus: nec finis inueniri potest.

Copia & inopia res dicuntur contrariae. Cicero i Catone maiore. Nec in summa inopia non leuis esse sene aus potest sapienti: nec in sapienti enam in summa copia non grauis.

Dicere de arte est: artis praecepta tradere.

Dicere autē ex arte est: ornate & artificiose hoc est: secundū artis praecepta loqui. Cicero in primo Rhetorico & de Iermagora. Oratori minimū est loqui de arte: quod hic fecit multo maximū ex arte dicere: quod eum minimū potuisse omnes uidemus.

Espe eadēq. res ita sunt: generatim numero: uitandae in ing. M. Tullius libro ii. Rhetorico. Nā est quiddam: quod sua uis nos allicit ad se: non emolumento capans: aliquotēd trahens: sua dignitate. Quod genus airtus: flenda: ueritas est. Aliud nō pp. uim suā & naturā: sed pp. fructū atq. utilitatē petendū: q. d. pecunia ē. Et porro quiddā ex hoc paribus iunctū: i. q. d. sua uis: & dignitate nos in dūctos: ductūq. p. se: quādam gentē utilitatē: quo magis ex petatur: ut amicitia: bona existimatio: quae in primo genere sunt: appellantur honesta. Quae in secundo: utilia. Tertia & ipsa quoq. in meliorē partem uocabellū conferuntur: & nominantur honesta.

Expetere & fugere coparia sunt. Cicero in primo de Finibus bonor. & malor. Temperantia est. n. quae in rebus aut ex petendis: aut fugendis uia rationem sequamur: monet.

Fortitudo tria est ex quattuor uirtutum numero: quæ admodum ostendit Cicero libro secundo Rhetoricorum: quo libro & ita diffinit. Fortitudo est considerata periculum susceptorio & laboro perperissio cuius partes sunt: Magnificencia: Fidentia: Perseuerantia: At libro. iiii. Rhetorico: ad Herennium diffinitus uerbis Fortitudo est rebus magnæ appetitio: & rerum humilium contemptio & laboris cum utilitatis ratione perperio.

Fidentia uero: quæ pars fortitudinis est: ut ostendit Cic. libro. ii. Rhetoricorum: hisce diffinit uerbis. Fidentia est: qui magnis & honestis rebus: multum ipse animus in se fiducia certæ cum se colloquitur.

Fortis dicitur Aristoteles quarto Ethicorum ostendit: quidam inter audaces & timidos.

Fortis item omni uirtute prædus. Lactantius libro primo Divinarum Institutionum. Ille solus uir fortis debet iudicari: qui temperans & moderatus est: & iustus.

Fortis ueluti commune genus ad tria causarum genera: sublellia: rostratoria: tanquam species uideantur significare tria causarum genera: in quibus Oratoria dictio uersari solet. Cicero primo de Ora. ore. Age uero: ne semper forum: sublellia: rostratoria: meditare.

Fortuna consilio & lapienti aduersari recte dicit. Cicero i primo de finibus bonorum & malorum: Ex Epicuri sententia. Optime uero Epicurus inquit: quod exiguum dicit fortunam intertenere sapienti: maxima ab eo & grauissimas res consilio ipsius & ratione amministrari.

Fore semper futurum reponis significatio non habet. Cicero in tertio de Oratore. Quem quid ego confido omnibus istis laudibus: quas in oratione coplerus exercelesse fore. Et Crassus fore dicit inquit. Ego uero esse iam iudico. De l. fortensio nam Camillus fuerat prætorius.

Grana a natura lute esturum ostendit. M. Tullius libro secundo Rhetoricorum: atque ita finitur. Grana est in qua amicorum & officiorum alterius memoria: & alterius rememorandi uoluntas continetur.

Gloria in eorum rerum numero collocatur: ut ait Cicero libro secundo Rhetoricorum: quæ nos & digni tate & fructu suo ducunt: atque gloria est frequens de aliquo fama cum laude.

Greges non modo pecudum dicuntur: sed & nonnunquam ad homines transferuntur. Cicero in primo de finibus bonorum & malorum. Epicurus una in domo: & ea quidem angustia: quæ magnos quam tamen amoris conspiratione conuenientes tenoit amicorum greges.

Græce & leue cōtraia sūt. Itaq. cū. M. Tullius primo Tusculanarum questionum est naturæ quattuor oīa gignentium corporū: quæ pleriq. Philosophi elementa uocant: cōmemorauisset: partē igneas & animalem. Aerem rurum autem reas lineis in celestē locū subuolare: siue ipsa natura sapioris appetere siue quod a granioribus leniora natura repellatur. Sed & illud quoque aduertendū est: plerūq. græce cū ad personā referit: Laudari: quod si ad res alias referat: si nō ita. Leue cōtra i persona utperari in ceteris rebus multo fecius. Hinc. M. Tullius in catione maiore. Nec in summa inopia inquirim: le uis esse senectus pōr sapienti: nec in sapienti etiā in summa copia nō gratus. Gratiū ē hōie laudat: quamobrem Cicero in præfatione primi Tusculanarum disputationum. Quæ tanta gratia: atque ita tanta constantia animi magnitudo: pbitas: fides: quæ iam excellens in omni genere uirtus! Contra uero le uita: maxime redarguit. Idem in primo Tusculanarum questionum. Conueniamus igitur omnes inepias. Quod enim leuius hōie leuitari nomen imponam!

Hieracy: quoque auctor i hieraca nūcupat: hieretici ut ostendit August. q. carnis resurrectione negabit. Inuenio nūc est eorum parium: quas habere Oratore oportet. Est autem inuenio exagitatio rerū uerū aut uerūmilium: quæ causis pabilē reddat: primo Rhetorico: atque inuentione: rē ad Herennium. Intelligentia Prudentie pars est: ut ait Cicero libro secundo Rhetoricorum: quo in loco Intelligentiam ita diffinit. Intelligentia est: per quam animus repetit ea: quæ sunt.

In hōia ē habitus animi cōmōni utilitate cōseruata: sua cuiusq. tribus dignitate. Flus inuiti est a natura pfectū. Deinde quæ dī cōsuetudinē ex utilitatis rōne uenerūt: postea res & ab natura pfectas & ab cōsuetudine pbaras legi metus & religio sanxit. Hec Cic. tradit lib. ii. Rhetoricorum. Libro autem tertio Rhetoricorum ad Herennium. Institia inquit: æquas ius unicuique retribuit: p digritate cuiusq.

Ius triplex a. M. Cicero cōmemorat libro. ii. Rhetoricorum. Ius naturæ: Ius cōsuetudinis. Ius legis.

Ius naturæ est: ut libro. ii. Rhetoricorum Cicero ostendit: quod nō opinio gentiū: sed quædam innata diu inferuntur: Religionē pietatē: gratiam: iudicationē: obseruandāq. ueritatē. Cōsuetudine ius est: quod aut leniter a natura tractū a iurē & maius fedit usus: ut religionē: aut siq. eorū: quæ ante dicta sunt: a natura pfectū: maius factū p cōsuetudinē. Videmus autem in morem uentilis uulgi approbatione perdar. Quod genus pactum est: ut indicatum.

Indicium est: ut eodem ipso i loco Cicero ait: de quo aliquid: aut aliquot. iam sententiis cōstituti est. Lege ius est: quod in eo scripto: quod populo expositum est: ut obseruari: conuenietur. Cicero eodem ipso libro ostendit: ac loco.

Incolomitas una cum potentia: ut Cicero ostendit libro secundo Rhetoricorum: pars utilitatis altera est. Est autem incolomitas salutaris: ut: atque integra conseruatio.

Imperator definitur: constituiturque. M. Antonio apud. M. Cicero libro primo de Oratore: ammi nistrato: quidā belli gerendi: cūctas ars est: de exercitu: de castris: de agminibus: de signorū colloca tione: de oppidorū oppugnationibus: de cōmētu: de insidiis faciēdis: atque uictoriis: de reliquis rebus

quæ sint proprie belli administrandi: quarum quæ sunt a se & scientia cõpotes: illi esse Imperatores dicuntur. **Idem** in consiliis: ad idem autem uere nominata legum & cõsuetudinum eius: quæ priuati in ciuitate utuntur: & ad respondendũ: & ad agendum: & ad cauendum peritus est. **Idem** dicere est statueret ac firmiter deuenire. Cic. i. primo de finibus bonorum & malorum. Nec n. satis est in dicere quod faciendũ sit: sed stare enã oportet: eorum quæ sit indicari. Plerique autem quæ tenere ar. perferre: id quod statuerunt: non possunt uicti & debilitari obiecta specie uoluptatis: iradunt se libi dimibus cõstringendos.

Licere & e. pedire: id est differre. Augustinus i. libro de Adulterini cõiugiis: dicens. Potest aliquid licere: & non expedit. Expedit autem quod non licet: non potest. Ac per hoc non oia quæ licita sunt: expedit: ita ut uero illicita non expeditur. Idem paulo post. Ea mihi uidentur licere: & non expeditur: quæ iustitia quod quæ coram Deo est: imminuit: sed propter offensionem hominum: ne ob hoc impediatur a salute uirtutis: idcirco sunt ea uero non liceret: & ideo non expeditur: quæ si ipsa iustitia utantur: tunc facienda non sunt: neque si ab eis: quibus in noxam fuerint peram laudentur.

Labor duplex a Cicerone significatur: aliter libero dignus uiro: aliter iliberalis. Et primus ille uocatur in diuina: quia ille eorum est: qui in scribendo uersantur: atque elaboratur: aliter a poliore abhorret elegantiam: hi faciunt arant: aut fodiunt. Cic. i. primo de Finibus libro. Ut Terentianus Chremes non inhumanus: quod non in uicinis non uult fodere: aut arare: aut aliquid ferre: denique non illum ab industria: sed ab iliberali labore deterret.

Memoria thesauri regis ostis Cicero appellat primo de Oratore: eamque primo Rhetoricorum libro ita diffinit. Memoria est firma ac terax ac uerborum ad inuentionem perceptio: primo de inuentione. At i. primo ad Herennium est inquit: memoria firma ac terax: & uerborum & dispositionum perceptio: eamque libro tertio thesaurum inuentorum: atque omnium paruum Rhetoricæ custodem appellat.

Memoria si in intelligentia ac prouidentia patet Prudentis: itaque ea per Ciceronem sententia libro. ii. Rhetoricorum sic diffinitur. Memoria est: per quam alius repetit illa: quæ fuerunt.

Modelia a. M. Tullio libro. ii. Rhetoricorum pars ponitur Temperantia: & his finitur uerbis. Modelia est: per quam pudor honestas caritas & stabilem comparat auctoritatem.

Meditationis est: per quam occultis contemplationis est: mirari quædam. Bernardus sup. i. Quid est ubi mare quod fugit. Et subdit. Si quæ meditatio est: occultis ueritatibus studiose investigatio: Contemplatio est: per quam ueritatibus iudicia amiratio. Quæ autem occulta sunt: solent ad manifestationem perire: modo ex propria meditatione modo ex diuina reuelatione. Vbi ergo reuelatio: ideo gratiam præsentem habemus: meditationis officio non regemus.

Mathematicæ disciplinæ quatuor pres inuere uidetur i. primo de Finibus bonorum & malorum. M. Tullius. Aut se inquit: ut Plato i. Musica: i. Geometria: numeri: astris cõtereret: per quæ Musica: Geometria: i. Arithmetica: Astrologia significari uidentur.

Mors tria sunt genera: inquit. Ambrosius libro de bono moris. Una mors peccati: id est de qua scriptum est. Anima quæ peccauerit: ipsa morietur. Alia mors mystica: quæ quæ peccato moritur: & Deo uiuit de qua idem Ap. Consepulsi. n. sumus cum illo per baptismum i. morte. Tertia mors: quæ cursum huius uitæ & munus exemplum uidetur: corporisque secessio. Ac statim addit. Ad uerum: igitur quæ una mors firma la: per peccata moriamur: alia mors bona sit: quæ laus mortuus fuerit: iustificatus est: a peccato: iterum mors media sit. Nam & bona iustis uidetur: & plerique metuenda: quæ cum absoluatur: oculos patiens delectat.

Oculi non modo quod ad uidendũ animantibus dantur: sed & per cõspectu a ueteribus non nunquam poni cõsueuerunt. Cicero i. Catone maiore de F. Maximo. Nec uero i. luce modo: atque oculis ciuitis magna. Idem i. primo de finibus bonorum & malorum de Torquato. At magni piculi adiit: & i. oculis quid est exitus. Observantia est: ut ostendit Cicero libro. ii. Rhetoricorum: a natura: ita: ac diffinit his uerbis: Observantia est: per quam homines aliqua dignitate antecedentes cultu quodam & honore dignantur.

Orator p. M. Antonii diffinitio: apud Ciceronem libro. i. de Oratore: dicitur: quod uerbis ad audiendũ inuicem: & sententiis ad probandũ accommodatis: cui possit i. causis forensibus: atque cõmuniibus: & quæ præsertim instructus uoce sit: & actione: & lepore quodam. Est autem Oratoris officium i. libro. i. Rhetoricorum ad Herennium ostendit Cicero de iis rebus posse dicere: quæ ad ciuitis usum moribus & legibus cõstituta sunt: cum assensione auditorum: quoad eius fieri potest.

Oratio quæ secundum M. Antonium habere debet: declaratur: itaque exponit Cicero libro. i. de Oratore dicens. In Oratore acumen Dialecticorum: sententia Philosophorum: uerba prope Poetarum: memoria iuriconsulorum: uox Tragediarum: igitur penie summorum actorum est: requirendus.

Oratorum quinque continetur res habere: Ciceronis testimonio primo Rhetoricorum: sum de inuentione: sum ad. C. Herennium libro. i. inuentione: dispositione: elocutione: memoriam: pronuntiationem.

Orationem duplicem esse ostendit. M. Tullius libro primo de finibus bonorum & malorum: aliter præteritam altera interrogat: ac responsione cõstantes. Eius hæc uerba sunt. Videtur præterita malo: igitur interrogare: aut interrogari. Et i. in sculcanis questionibus Atticus dicit. Si nihil te interpellabo: cõtinentem orationem audire malo. Tum M. i. quid. Quid si te rogauero aliquid: non ne respondebis. Rursus quoque in secundo libro de finibus bonorum & malorum. Ego autem inquit: arbitror: quæ ad modum delectatus sum

etis oratione perpetua tamen commodius cum i rebus singulis i fissa: & intelligas quid quisq; cōcedat qd abnuat ex rebus cōcessis cōdudi quod uelis: & ad exitum perueniri.

Oratōis magnus fuit orator ait ur. A. Celsus ait libro primo de Nocibus actiōis: omnibus fere oratoribus etatis suae nisi. M. Tullio dantior. Quāq; ob iudiciōre mundidam maledictis: & probrosis compellationibus iactatus est.

Orentius dicitur: & Ciceronis libet: i quo Philosophiē laudes complexus est. Hinc dicitur i libro primo de uicibus bonorū & malorū: Philosophiē qdem uituperatoribus satis responsum esse i libro quo a nobis i Philosophia defensa: & collaudata ē: cū esset accusata: & uimperata ab Orentio. Et i secundo de Tullianū rē dīpūationē. Nos autē uniuersē Philosophiē uituperatoribus respōdimus i oratōe de A. Aurelius Augustinus i tertio Confessionū libro: Liber ille siquidē ipsius Ciceronis exhortatio nem continet ad i Philosophiam: & uocatur orientis.

Pronuntiatio: quā habere oratorē oportet: est: ut Cicero finit ex rertis ac uerbōrū dignitate uocis: ac corporis moderatio. Libro primo Rhetoricorū de inuentione. Iu primo uero ad Herennium ita ait. Pronuntiatio est uocis: uulius: gestus moderatio cum uentilare.

Prudentia rōle dicit. M. Tullius libro secundo Rhetoricorū: est rerum bonarū & malarū utrarūq; scientia. Partes eius sunt memoria: intelligentia: puidētia. In Rhetoricis uero ad Herennium libro. iiii. his uerbis finit. Prudentia est cūctiditas: quē ratione quadā pōt delectū habere malorū & bonorū. Dicitur item i Prudentia scientia cūctidam artificii. Appellatur item Prudentia rerum multarum memoria: & usus complurium negociorum. Hec ad Herennium.

Prudentia dicitur ait Cic. libro. iiii. Rhetoricorū: quā futurū aliqd uideat: ante q̄ factum est.

Pietas nū diffinit Cic. libro. iiii. Rhetoricorū: est p quā sanguine coniunctis: patriaq; beniuolis officiis & diligens tribuit cultus.

Pactum a iure cōsuetudinis dicitur offendit Cicero libro. iiii. Rhetoricorū. Est aut pactū: quod iter aliorū conuenit. Sicut par diffinit ab eodē his uerbis. Par quod in omne acquabile est.

Patientia fortitudinis pars dicitur offendit Cicero libro secundo Rhetoricorū. Est autē patientia honestatis aut utilitatis causa rerum arduarū & difficilium uoluntaria ac diuturna perpessio.

Perseuerantia quoq; pars ē fortitudinis: & ut idē ait: est i rōne bā cōsiderata stabilis & ppetua pmissio.

Potentia ut eodem loco declarat: una cum incolūmitate altera utilitatis pars dicitur ita diffinitur: ut libidē Cicero ait. Potentia est ad quā cōseruanda: & alterius obtinenda idoneaq; rēq; facultas.

Philosophiaq; ut ait. M. Anronius apud Ciceronē libro primo de Oratore de sua uic ac sapientiā unus qmnia proficit: hac tamē deficiōne: ut sit is qui studeat omnib; rēq; diuinarū atq; humanarū mīmatur: aut causasq; nosse: & omnē beniuendi rationē tenere & prosequi hoc nomine appellat.

Philosophi doceat bene: mueret: & arte n uiuen si puenit. Oratores autē potius bene dicunt. Lactantius libro primo diuinag institutionū. Idcirco apud Grācos maiore i gloria Philosophi q̄ Oratores fuerunt. Illi. n. re. te uiuendi Doctores sunt existimati: quod est longe p̄stabilis: quoniam bene dicere ad paucos pertinet: bene autem uiuere ad omnes.

Philosophi Cicerone testante i primo Rhetoricorū libro: propriū est quēstionē tractare: eam uidelicet quā controuersiam habet sine personarū certarū intermissione: quā sit forma iudicij: quā Solis magnitudo: quā p̄cipit am in dicendo positam inscrite Hermagoras etiā Oratori tribueret.

Oratoris est aut causam agere: quod est remiq; i se habeat controuersia: i dīcēdo positū cū certarū personarū interpositione: quā triparsita est: & demonstratiua: deliberatiua: iudicialis: p̄cipū ab Aristotele appellata.

Philosophi & Poetae quo differant: p̄fecto Lactantius Firmianus: cum hac dicit i libro diuinag institutionū primo. Hactenus de Poetis: ad Philosophos ueniamus: quorū grāuior est auctoritas: certūq; iudicium: quā nō rebus cōmēnciis: sed inuestigādē ueritatē studuisse creduntur.

Parca Fata appellamur. Virg. in primo Aeneidos. Sic uoluerē Parcas. Lactantius libro primo diuinag institū: iouit: illud quale esse: fari: quibus Dū omnes: & ipse Iuppiter pareat. Si parcarum tanta uis est: ut plus possint q̄ coelestes uniuersi.

Pecunia exponit elegauit Aurelius Augustinus in libro de disciplina christiana inquit. Totum q̄qd hōies possident in terra: omnia: quorū domini sūt: pecunia uocat. Seruus sit: uas: arbor: pecus: quicqd horū est: pecunia dicit. Et deo pecunia quia annui rotū: quod habebant: iu pecoribus ponebant. A pecore pecunia uocat. Legimus antiquos patres dies fuisse pastores.

Peccare quo pacto intelligi oporteat: declarat Augustinus libro de Adulterinis coniugiis. Intelligēdū est ex cōfuerentiā sermonis absurdū quā ita late patet: ut etiam iumēra quāuis sint rationis expectia: tamē plerūq; dicamus debere uapulare: quum peccat. Peccare autē p̄prie nō est nisi eius: q̄ ut i rationali uolūtatē arbutio: qd i oibus moralibus animātib; nō uis hominē ē diuinitus attributū. Sed aliud ē: qd proprie loquimur: aliud cū uerba ex aliis rebus trāsnēdo: ut absurde uocamus.

Prosperum atq; asperum uidet cōtraria auctoritate Ciceronis in primo de Finibus bonorū & malorū. Si in fantes p uerū mure: etiam bellā pene loquuntur magistra ac dūce uatura: nihil esse prosperum: nisi uoluptatem: nihil asperum: nisi dolorem.

Religio Dei cultura. Nonius Marcellus. Diuinarū rerum scientia a Philosophis & maioribus appellata. Plutarchus i Pauli Aemili uita. Cicero secundū. A. Gel. in oratione de Accusatore confirmendo: Religiosa delubra Maiestas uenerationisq; plena.

Religiosum: quod propter sanctitatem aliquā remotus ac sepositum est a nobis. Maestrius Sabinus a relinquendo dictum. Sertius Sulpicius pp sanctitatem aliquam a relegando. Religiosi qui faciēda & uitanda discernunt. Festus Pompeius.

Religio a naturae iure est. Ciceronis auctoritate libro. ii. Rhetorico: ubi & eam sic diffinit. Religio ē quae superioris cuiusdam naturae quam diuinam uocantur: ritum ac sermonemq; affert.

Reprehendere ac maledicere: quod differt: Ciceronis uerbis declarā in primo de finibus bonorū & malorū libro. Differentium inter se reprehensiones nō sunt uituperandae: maledicta uero contrarium iracundiae concitationesq; in disputando pertinaces indignae. Philosophia mihi uideri solet. Ac paulo post. Neq; disputari sine reprehensione: nec est iracundia ac p̄nacia recte disputari pōt.

Subsellia p̄ iudiciis tanquam locus pro exercitatione eius: quod in loco fieri solet. Cic. primo de Oratore. Age nero ne semp foras subsellia nostra curiamq; meditare. Et iterū. Qualis esse posset is: qui habitaret in subselliis: neq; quicquas amplius afferret: q̄ quod causas necessitas postulare.

Sapientia secundū Epicurū Cicrone teste in primo de Finibus bonorū & malorū libro: ars uitaē dī p̄tenda ē. Est. n. una: quae mentis iam pellat ex animis: quae nos exhorrescere meri non sinat: quae p̄ceptis in tranquillitate uiui potest: omniū cupiditatem ardore restincto.

Sensūs iuxta Epicurū sententiam: ut est apud Cicronem intelligere in primo de Finibus bonorū & malorū: incorrupti sunt: atq; integri resses.

Sibyllae decem fuisse testant Lactantius libro primo diuinā Institutionū. Prima Persis. Secunda Lybia. Tertia Cyme. Quarta Delphica. Quinta Eridrea. Sexta Samia. Septima Cumana nomine Amalthea. Octaua Hellepontica. Nona Phigia. Decima Tyburina nomine Albunea.

Sibyllae: ut ostēdit Lactantius libro diuinā institutionū primo: omēs fēminae Vates sunt a Veteribus nūcupatae: uelab ubius Delphidis nōle: uel a consiliis Deorū enūciandis. nouo enim Deos non oros & consilium: non boueū sed boueū appellaunt Eolico genere sermonis. Itaq; Sibyllam dictam esse: quasi εὐρυβόλῃ.

Solidum quia ratione & perfectum dicunt: ostēdit Lactantius diuinam institutionū libro primo. Id solidum inquit: existimandū est: cui nihil deedere id perfectū: cui nihil possit accedere.

Sortiri & eligere quomodo distent: ostēdit Plinius in praefatione naturalis historiae dicens. Plurimū refert fortia aliquis iudicē an eligat. Multūq; apparatus interest apud inuitatū hospiti & oblatū.

Seueritas propriū uidet esse: quae peccata sunt iudicare: & charitati quomodo opponatur: aperit Augustinus in epistola ad Virgines dicens. Sic ut apparatus seueritas peccata: quae inueniunt iudicia recta non uult Charitas quod iudicet inuenire.

Temperantia: ut etiā Epicuro uidetur: Cicrone teste in primo libro de Finibus bonorū & malorū: est quae in rebus aut expetendis: aut fugiendis: ut rationem sequamur: monet.

Temperantia: quemadmodū finit Magnus Orator libro secundū Rhetorico: est rationis in libidine atq; in alio non recto impetus animi firma & moderata dominatio: quae & inter principales uirtutes constituitur: & partes habet Continentiam: idementiam: modestiam. Eandem & libro tertio Rhetorico: ad Herennium appellat modestia: quae diffinit in animo continens moderato cupiditatē. Veniendae liberate. Cicero in libro de Finibus bonorū & malorū. Sapientiam esse solam: quae nos a libidinum impetu & a formidinum terrore uindicat.

Voluptas secundū Epicurū dicitur id omne: quo gaudemus: ut omne: quo offendimur: dolor. Ac doloris ois p̄natio recte nominata ē noluptas: ostēdit Cicero primo de Finibus bonorū & malorū.

Voluptatem duplices cōstituebat Epicurus Cicrone testante in primo de Finibus bonorū & malorū. Non hanc sequimur solam: quae suauitate aliqua uaturam ipsam mouet: & cum iocunditate quādam percipit sensibiles: sed maximā illam uoluptatē habemus: quae percipit omni dolore detracto.

Voluptas & dolor opponant. Ac Cicrone testante in primo de Finibus bonorū & malorū: Nō placuit Epicuro medium esse quidā inter dolorem & uoluptatē. Illud. n. ipsam quod quidā mediū uidet: cū omni dolore caret: nō modo uoluptatē esse: ut & etiā summā uoluptatē. Pla o in Phedone. Voluptas & dolor cū simul in homine adesse nolint: si quis tamē alterū capiat: semper ut alterū quoq; accipiat: necesse est: quā ex eodē capite ambo connexae. Atq; arbitror inquit: si hac coacta esset fabulam: nem facturū fuisse: quod cū Deus illa inter se repugnācia reconciliare uellet: neq; id facere posset: non uisisset in nū eorū apices: eaq; de causa fieri: ut cūq; alterum adit: eundem postea sequatur & alterum.

Virtus p̄tes h̄s quorū: ut ostēdit Cic. libro. ii. Rhetorico: Prudētia: Iustitia: Fortitudo: Tēpantia.

Vilitas: ista uidebitur Cicero ait: idae partes uidet esse: Incolomitas & Potentia.

Vmbra res inanis. Cic. in primo de Finibus bonorū & malorū. quidō Epicuri cor tra Stoicos refert sententia. Iū. n. negant bonum quicq; esse: nisi nescio quam illam umbram: quod appellant bonum: non tam solido q̄ pseudino nomine.

Nicolaus Dathus enim in lucem prodire hoc opus speraret: hos condidit
uerfuculos: at importuno correptus fauorispe decidit.

Dormierat nunc usque Dathus. Reuerentia nati
Prorulit in lucem scripta diserta patris.
Hoc decus: hęc Pietas superat bñ facta parentum.
Nanque datur natis a patre tunc brevis.
At famę tibi causa fuit: utiq; perennis.
Aeternus per me est nunc tibi partus honor.
Chare parer prorsum Natus debita solui.
Iam tibi sanctę parens deheo iure nihil.
Dicere for. e potest da pignora grata nepotum.
Est tibi perpetuus filius ille liber.

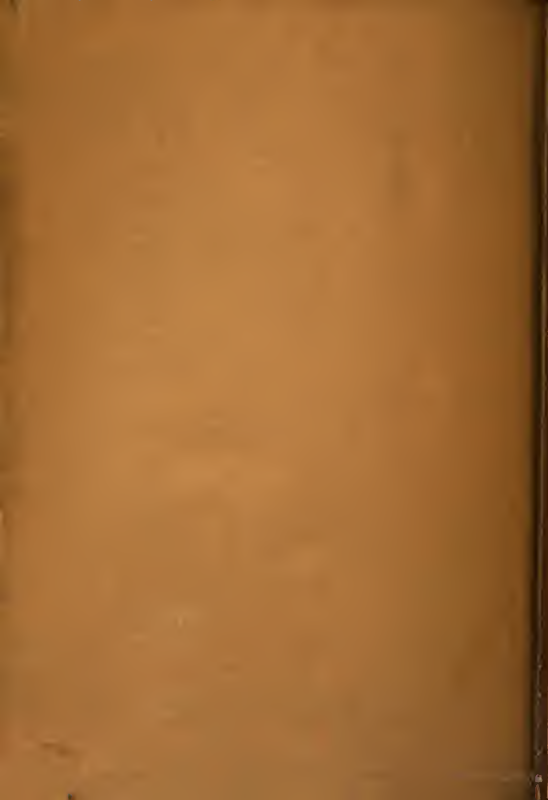
Clę Pagni clerici Afdianensis Epigramma in quo
Clotho in obitu auctoris mortem Alloquitur.

- Clo.** Dic cur sęta Dathum perimus Libidina disertus:
Qui nunc est sæcli gloria magna sui?
Lib. Ne quę immortalis animas probat esse peremness
Tunc homines meruant nomina nostra nihil:
Et ne completis scriptis ea gloria restet
Mortuus ut uitas: fama; post superet.
Clo. Nil facis in terris: nam tantum linquere nomen
Aufuss: quod nitiis fama perennis erit.
Scriptaq; mox natus multo dispersa papiro
Colliget: æternum fama duobus erit.
Lib. Non erit exiguam natum post scripta: nec ullę
Tempore durabit gloria parva diu.
Et licet ingenti fuerint collecta labores
Hæres hæc Scōmbis scriptaq; dat Tineis.
Clo. Erras: nam studio conitox adiuta nepotis
Ex uno faciet codice mille libros.

Impressum Senis ex Archetypo per
Symionem Nicolai Nardi Anno
Salutis. M.D. III. Sexto kal.
Nouembbris.

SENÆ CIVITATIS INSIGNIA

BOUND
1938

